

Actiunea de...

BISERICĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE

pagina 165

ALEGEREA, INVESTITURA ȘI INSCĂUNAREA

I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei

ANUL LXXV

1-2

IANUARIE-FEBRUARIE 1957

Subscrie pentru secțiunile I și II

~~EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MIȘIUNE ORTODOXĂ~~

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

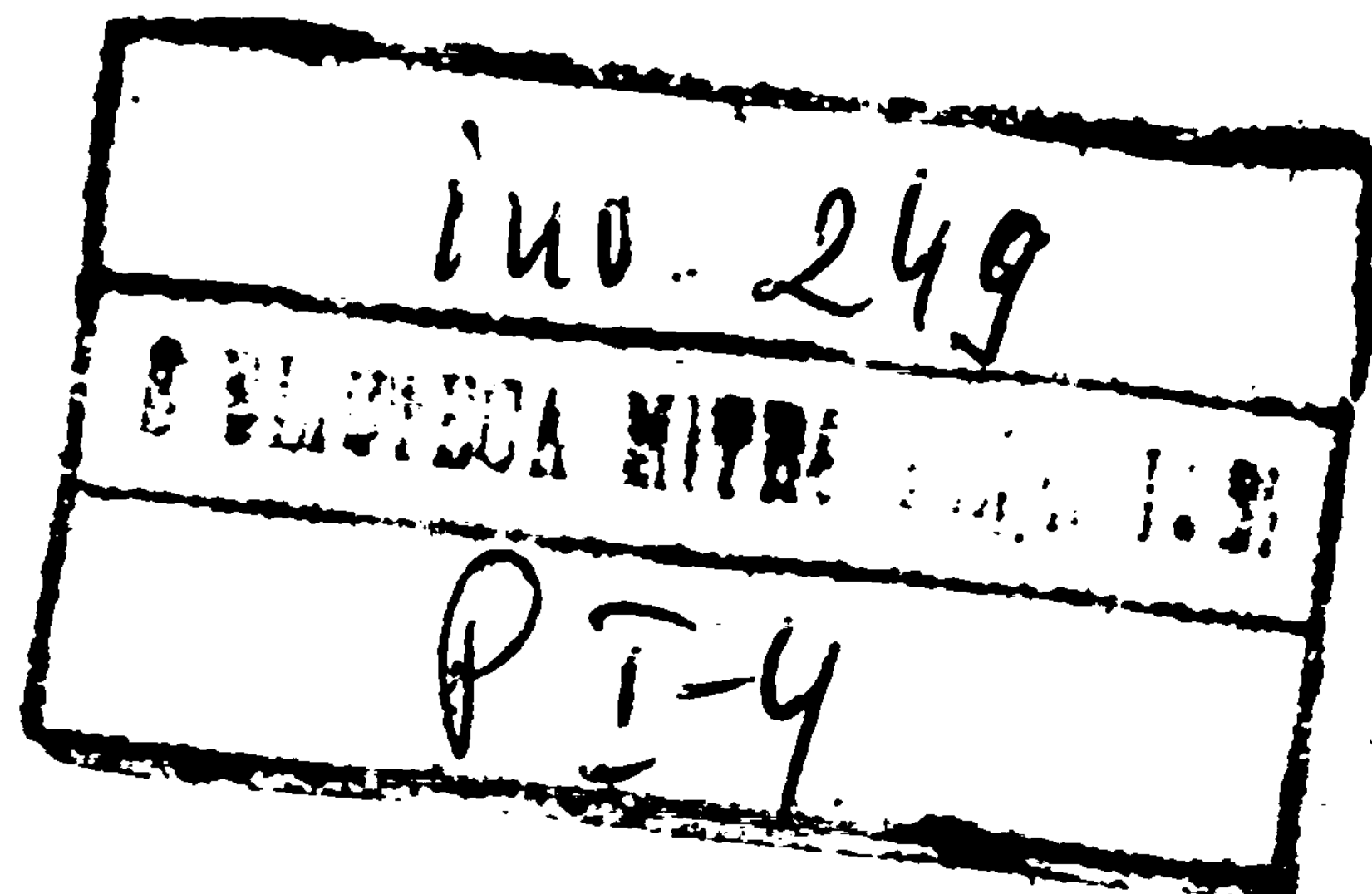
Inalt Prea Sfinții Mitropoliți, Prea Sfinții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopi, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ”*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICARILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORODOXA,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALOESOU,
BUOUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXA
ROMÎNĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M I N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X V

Nr. 1-2

I A N U A R I E - F E B R U A R I E 1 9 5 7

R E D A C Ț I A Ș I A D M I N I S T R A Ț I A :
B U C U R E Ș T I — S T R A D A A N T I M N r . 2 9 — R A I O N U L N B A L C E S C U

CUPRINSUL

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

Scrisori irenice primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului 1956	3
Telegrame de felicitări trimise de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Anului Nou 1957	10
Telegrame și scrisori de felicitare primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului 1956 și Anului Nou 1957	12
Alegerea Patriarhului ortodox al Ierusalimului și a toată Palestina	30
Aniversări	32

VIATA BISERICIASCA

Urările făcute Prea Fericitului Patriarh Justinian cu prilejul Noului An de clerul Capitalei și de salariații Arhiepiscopiei Bucureștilor și Patriarhiei Române	33
Alegerea, investitura și înscăunarea I. P. S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei	39 ✓
Sărbătorirea Patronului Institutului Teologic Universitar din București	82
Sărbătorirea zilei de naștere a Prea Fericitului Patriarh Justinian	103
Două sute de ani de la întemeierea Așezămintelor Spitalicești «Sfintul Spiridon» din Iași	105 ✓
Știri de peste hotare de Pr. Olimp N. Căciulă	114 ✓

IN APARAREA PACII

Omenirea vrea pace (Roadele unui an de strădănie în slujba păcii) de Teodor N. Manolache	122
--	-----

RECENZII

Un manual școlar folositor și pentru clerul nostru	137
Calendare de perete, almanahuri și îndrumătoare tipiconale pentru anul 1957, tipărite de Centrele eparhiale ale Bisericii noastre de Pr. Teodor Țigănoiu și Pr. N. Popescu-Dobriceni	146

INDRUMARI PASTORALE

Povățuiri și îndemnuri părintești. Spicuri din Pastoralele de Crăciun ale înalților ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române	153 ✓
Fotoasele cîntării bisericesti în comun, după Sfintul Niceta de Remesiana, de magistrand Ștefan C. Alexe	165 ✓

DOCUMENTAR

Spor fericit al averii noastre culturale: Tezaurul de artă revenit din U.R.S.S. de I. D. Ștefănescu	183 ✓
---	-------

PARTEA OFICIALA

Lucrările Colegiului Electoral pentru alegerea Episcopilor și Arhiepiscopilor-Mitropoliți	192
---	-----

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

SCRISORI IRENICE PRIMATE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI ALE NAȘTERII DOMNULUI 1956

Păstrînd vie legătura dragostei frățești cu Scaunele Patriarhicești ale Bisericii Ortodoxe, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului din 1956, tuturor Patriarhilor ortodocși din lume, urări de rodnică păstorie a Bisericii lui Hristos, prin scrisoarea irenică pe care am publicat-o în numărul trecut al revistei noastre. Aceiași sfîntă legătură în credința cea adevărată și în rîvna slujirii Mîntuitorului vădesc și scrisorile irenice pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian le-a primit din partea Patriarhilor ortodocși. Publicăm în paginile din față cuprinsul acestor calde și frățești scrisori irenice, — mărturie a unității Ortodoxiei de pretutindeni.

Scrisoarea Sanctității Sale ATHENAGORAS, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolei:

PATRIARHIA ECUMENICA
Nr. 155. —

Prea Fericite și Inalt Prea Sfințite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale a Romîniei, în Hristos Dumnezeu prea iubit și dorit Frate și împreună slujitor al smereniei Noastre, Domn, Domn Justinian, îmbrățișînd frățește în Domnul pe Prea Fericirea Voastră Venerabilă, prea plăcut vă salutăm.

Cu prilejul marii și sfintei Sărbători a Nașterii celei după trup a Domnului și Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, săvîrșind împreună cu Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți care constituiesc Sfîntul nostru Sinod, cu mare mulțime de credincioși, în sfînta noastră Biserică patriarhală a Sfîntului și strălucitului martir Gheorghe, purtătorul de biruință, jertfa cea fără de sînge, am înălțat laudă și caldă slăvire către Dumnezeu milii și al îndurărilor, care a trimis pe Fiul său Cel Unul-născuț în

lume, ca să aducă mîntuirea neamului omenesc, și l-am rugat îndelung pentru pacea a toată lumea, azi din nou în chip îngrijorător turburată, și privind cu ochi neliniștiți la zilele care vin.

Iar acum, ca răspuns la scrisoarea de felicitări și de urări trimisă nouă cu prilejul marii Sărbători de Prea Fericirea Voastră Venerabilă, prea iubită și nouă prea dorită, pe care cu dorire și cu mulțumire mare am primit-o și am citit-o personal și în ședința Sfintului nostru Sinod, Vă rugăm călduros ca și Prea Fericirea Voastră, împreună cu noi și cu toți Inalt Prea Sfințiții și Prea Cinstiții frați, cei miluiți a fi Intîistătători ai sfințelor lui Dumnezeu Biserici și a păstori oile cele cuvîntătoare, să înalțe către Dumnezeu rugăciunile și cererile sale, ca să privească spre lume cu milă și să-i dăruiască liniștea, dîndu-i pașnic și fără război anul cel nou al bunătății Lui.

Domnul cel născut în Bethleem să dăruiască din belșug venerabilei și doritei Prea Fericirii Voastre, Sîntei Voastre Biserici și evlavioșilor ei credincioși, harul și binecuvîntarea Sa, înmulțind anii Prea Fericirii Voastre și întărindu-Vă în slujirea de prim-Ierarh cea cu multe răspunderi.

Imbrățișîndu-Vă iară cu sărutare sfîntă, rămînem cu dragoste frățească și cu deosebită cinste,

Al Prea Fericirii Voastre venerabile, iubit frate în Hristos,

† *ATHENAGORAS al Constantinopolei*

1957, ianuarie 7.

Scrisoarea Prea Fericirii Sale HRISTOFOR, Papă și Patriarh Apostolic a Alexandriei și a toată Africa:

PATRIARHIA DE ALEXANDRIA

Nr. 598.—

H R I S T O F O R O S

PAPA ȘI PATRIARH AL ALEXANDRIEI ȘI A TOATĂ AFRICA,

PREA FERICITULUI PATRIARH A TOATĂ ROMINIA, LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI, MITROPOLIT A TOATĂ UNGRO-VLAHIA ȘI ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,

J U S T I N I A N

Imbrățișare sfîntă în Hristos cel născut,

Sărbătorind cu bucurie în aceste zile marele eveniment al Nașterii celei nespuse și mai presus de fire de către Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria, în Betleemul Iudeii, a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, care ne-a răscumpărat pe noi din tot păcatul și blestemul, am socotit potrivit ca să ne aducem aminte și de «oastea cerească a celor care laudau pe Dumnezeu și ziceau: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună-voire» (Luca II, 13-14), astăzi, cînd, cu toată această pace cerească anunțată, așa cum Domnul nostru în viața Sa pămîntească a prezis ucenicilor și apostolilor Săi,

în toată lumea există teama de a vedea într-o zi «ridicându-se neam asupra altui neam și împărăție asupra altei împărății» și pretutindeni «vor fi foamete și ciumă și cutremure pe alocuri» și «dragostea multora se va răci» (Matei, XXIV).

Toate acestea, așa cum s-au prezis de către Domnul, au loc, precum vedem, peste tot pământul în aceste zile, pentru păcatele noastre.

Acestea fiind date și avînd interesul mai presus de toate noi, cei rînduiți cu mila lui Dumnezeu păstori a Bisericii lui Hristos, ca să nu se răcească nicodată dragostea între fiii Bisericii și să se întindă în toată lumea pacea vestită din cer de către îngeri la Nașterea Domnului nostru, pacea care covîrșește toată mintea, socotim că trebuie să extindem străduințele și rugăciunile în toată Biserica, în aceste zile, cînd nădăjduim că milostivul nostru Domn, Dumnezeul îndurărilor și a toată mîngîierea, se va îndura de noi și ne va milui și ne va păzi de această cumplită amenințare.

Cu acestea toate îmbrățișînd pe Prea Fericirea Voastră, cu deosebită dragoste și urîndu-i tot binele, rămîne

† *HRISOSTOM AL ALEXANDRIEI,*
Iubit frate în Hristos

ALEXANDRIA, Nașterea Domnului, 1956.

Scrisoarea Prea Fericitului ALEXANDRU al III-lea, Patriarhul apostolic al Antiohiei și a tot Orientul:

PATRIARHATUL GREC ORTODOX
AL ANTIOHIEI ȘI A TOT ORIENTUL

Damasc — Syria

PREA FERICITULUI PATRIARH AL ROMÂNIEI, LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI, MITROPOLIT AL UNGRO-VLAHIEI ȘI ARHIPISCOP AL BUCUREȘTILOR,

Cu prilejul sfînt al Nașterii în trup a Dumnezeului-Fiu și Anului Nou 1957, felicităm pe Prea Fericirea Voastră, rugîndu-ne Bunului Dumnezeu să Vă întărească și să Vă dea ani mulți, spre a duce la bun sfîrșit planul întocmit de Prea Fericirea Voastră, spre slava lui Dumnezeu în slujirea sfintei sale Biserici.

Vă îmbrățișez călduros, rămînînd al Prea Fericirii Voastre iubit frate slujitor întru Hristos Domnul nostru.

† *ALEXANDRU AL III-lea*
Patriarhul Antiohiei și a tot Orientul

Damasc — Syria, 2. I. 1957. —

Scrisoarea Sanctității Sale ALEXEI, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia:

PATRIARHUL MOSCOVEI
ȘI A TOATA RUSIA

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

Este de mare însemnătate evanghelică istorisire cum că vestea despre Hristos Domnul, cel născut, au auzit-o mai întâi păstorii și, îndată, vorbind despre aceasta unul către altul, oamenii-păstori s-au înțeles între ei să meargă și să se închine Mîntuitorului născut și să-L slăvească pe El.

Bine este nouă, celor ce ne-am învrednicit să fim păstori în Biserica lui Hristos, să grăim acum — cînd luminat ne amintim despre nașterea lui Hristos — unul către altul despre slava Lui și laolaltă înțelegi să alergăm către Dînsul rugînd-ne și noi unul pentru altul.

Bucuros mă întîlnesc — în acest chip — cu Prea Fericirea Voastră cea prea iubită, în această luminată și obștească zi a Praznicului, și rog pe Domnul ca El să înmulțească pacea Voastră și să-și sporească buna Sa voință către Voi și slava numelui Lui cel sînt, iar în anul nou sosit al Bunătății Sale, precum și în toate zilele Voastre, să dăruiască pacea Sa oamenilor, lucru pentru care rugăciunea noastră să fie neîntreruptă către El, Stăpînul lumii și Mîntuitorul sufletelor noastre.

Cu frățeașcă întru Hristos dragoste,

† A L E X E I

Nașterea Domnului 1956.

Scrisoarea Prea Fericitului MELCHISEDEC, Patriarhul Catolicos a toată Gruzia:

KATALICOSUL — PATRIARH
AL INTREGII GRUZII
Nr. 217

PREA FERICIRII SALE JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

Indeplinind o îndatorire — obicei întemeiat și consfințit de veacuri în Biserica lui Hristos, ca la zilele de mari sărbători a Nașterii și Invierii lui Iisus Hristos să ne hiritisim unii pe alții, dovedind prin aceasta unitatea noastră în credință — eu cu dragoste creștinească felicit, îmbrățișez și sărut pe Sanctitatea Voastră.

Vă felicit dimpreună cu arhipăstoriei, păstoriei, clerul și de Dumnezeu păzitul Vostru popor cu prilejul Nașterii Domnului, dorindu-Vă în anul nou ce vine toate bunătățile cerești și pămîntești, pe care ni le trimite Atotmilostivul și de oameni iubitorul Dumnezeu. Doresc ca în anul 1957 pretutindenii pe pămînt să se înfăptuiască imnul îngeresc: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pre pămînt pace între oameni bună voire», și

ca toți cei ce cred intru Cel Născut în peștera Betleemului și culcat în iesle — Dumnezeiescul Prunc, cu mare bucurie să înalțe «Slava întru cei de sus lui Dumnezeu», a urmare a unei statorniciri de pace pe pământ și de bună voire între oameni

Cu profundă și cordială dragoste.

† MELCHISEDEC

Katolicos Patriarh al întregii Gruzii

Tbilisi, 26 decembrie 1956.

Scrisoarea Prea Fericitului VICHENTIE, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sîrbe:

PATRIARHUL SIRBILOR

Prea Fericite Patriarh Justinian, Locțiitor al Cezareei Capadochiei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, D. D. Justinian, prea dorite și prea iubite întru Hristos frate și împreună slujitor al smereniei noastre, îmbrățișînd frățeste în Domnul pe Sanctitatea Voastră, vă salutăm în modul cel mai cordial.

În așteptarea prea tainicei și preaslăvitei Nașteri a Domnului nostru Iisus Hristos, cu dragoste frățescă și cu prețuire, salutăm pe Sanctitatea Voastră și de Dumnezeu păzita Voastră turmă duhovnicească, cu străvechea, luminata și plina de bucurie salutare creștină:

Hristos s-a născut!

Praznicul luminos al Nașterii lui Hristos este întunecat în anul acesta, ca nicidecum altă dată, de nori negri. Oameni și popoare încă nu și-au însușit pacea pe care îngerii au vestit-o în ceruri (Luca 2, 14) și pe care Mîntuitorul a adus-o pe pământ și a dat-o lumii (Ioan 14, 27). Cu părere de rău trebuie să recunoaștem că sîntem încă departe de această pace și că omenirea este amenințată de distrugere totală.

De aceea ne rugăm Mîntuitorului, pacea noastră, (Efeseni 2, 14) să dăruiască omenirii duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al trăirii, duhul cunoștinței și al temerii de Dumnezeu (Isaia, 11, 2) și mîngîierea veșnică și nădejdea binelui și a harului să mîngăie inimile noastre și să ne întărească la tot cuvîntul și la toată fapta bună (II Tesaloniceni 2, 17) și să îndrepteze inimile noastre către iubirea de Dumnezeu și către răbdarea lui Hristos (II Tesaloniceni 3, 5).

Cu aceste rugăciuni ne încredințăm sfintelor Voastre rugăciuni și rămînem al Prea Fericirii Voastre, întru Hristos frate și împreună slujitor,

Aem Patriarhul Serbiei

† VICHENTIE

Belgrad, în Ajunul Nașterii Domnului 1956.

Scrisoarea Prea Fericitului CHIRIL, Patriarhul Bulgariei:

PATRIARHIA BULGARA
SFINTUL SINOD
Nr.15.400

Prea Fericirea Voastră,

Peștera din Bethleem înfățișează priveliștea cea mai minunată din istoria universală: adăpostul păstorilor s-a schimbat în palatul cerurilor; ieslea, — în tronul Regelui Regilor! Și acolo, Dumnezeu însuși a binevoit a primi să fie culcat ca un prunc fără apărare, înfășat în scutece! Cine ar putea crede că se află acolo Suveranul Atotputernic al universului, care îndată ce caută spre pământ, acesta tremură; se atinge de munți și aceștia fumegă! (Ps. 103, 32).

În ce chip nepovestit s-a umilit Dumnezeu pentru a ne arăta în umilință calea către Edenul cel pierdut! O, dacă omenirea ar putea să fie în stare să iubească și să trăiască umilința divină a Mântuitorului, câte urmări binecuvântate s-ar naște dintr-aceasta!

Fie ca Pruncul-Dumnezeu, născut din Prea Curata Fecioara Maria, să aibă milă de omenirea căzută în păcat și să-i dea pacea sa cerească, pentru ca noi să putem duce o viață lină și pașnică, în toată cuvioșia și curățenia (I. Timotei II, 2).

Felicitînd pe Prea Fericirea Voastră în numele nostru și în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, Vă urăm, Vouă personal viață lungă și plină de bucurie; sfințitului vostru cler, — harul Domnului; credincioșilor țării Voastre, — fericirea și mîntuirea sufletelor și pace binecuvîntată lumii întregi.

Imbrățișîndu-vă frățeste în Domnul nostru, rămînem al Prea Fericirii Voastre frate mult iubitor și împreună slujitor,

Președintele Sfîntului Sinod
† CHIRIL,
Patriarhul Bulgariei

Sofia 18. XII. 1956.

**TELEGRAME DE FELICITĂRI
TRIMISE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL ANULUI NOU 1957**

Exprimînd sentimentele de loialitate și devotament ale Ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romîne, față de conducerea statului nostru democrat-popular, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis, cu prilejul Anului Nou 1957, următoarele telegrame de felicitări și calde urări, conducătorilor patriei noastre:

*Domnului Dr. PETRU GROZA, Președintele Marii Adunări
Naționale a Republicii Populare Romîne,*

BUCUREȘTI

Cu prilejul Anului Nou 1957, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și al Nostru personal, facem cele mai calde urări pentru propășirea și înflorirea Patriei noastre scumpe, Republica Populară Romînă și pentru așezarea păcii în lumea întreagă, iar Domniei Voastre deplină sănătate, puteri de muncă spornică și cu succes în îndeplinirea idealurilor de construirea unei vieți fericite pentru poporul romîn.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

*Domnului GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ
Președintele Frontului Democrației Populare*

BUCUREȘTI

În numele Sfîntului Sinod și al Nostru personal, Vă exprimăm mulțumiri pentru toată bunăvoința acordată Bisericii Ortodoxe Romîne în îndeplinirea îndatoririlor sale patriotice, izvorîte din conlucrarea loială cu Statul nostru democrat popular și urăm ca noul an să aducă, odată cu succesul alegerilor, pentru care se pregătește poporul romîn, realizarea celor mai înalte idealuri de propășire și înflorire a Patriei noastre, Republica Populară Romînă.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

*Domnului CHIVU STOICA
Președintele Consiliului de Miniștri
al Republicii Populare Române,*

BUCUREȘTI

■ In pragul noului an, Sfântul Sinod și Noi personal asigurăm Onoratul Guvern că Biserica Ortodoxă Română, recunoscătoare de sprijinul și înțelegerea de care s-a bucurat pînă acum, va continua să conlucreze cu Statul nostru democrat popular cu aceeași loialitate, pentru propășirea și fericirea poporului și pentru înflorirea Patriei noastre.

† JUSTINIAN
Patriarhul României

*Domnului Prof. Acad. P. CONSTANTINESCU-IAȘI
Ministrul Cultelor*

BUCUREȘTI

In numele Sfantului Sinod și al Nostru personal Vă rugăm să primiți cele mai bune urări cu prilejul noului an.

† JUSTINIAN
Patriarhul României

**TELEGRAME ȘI SCRISORI DE FELICITARE
PRIMATE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI
ALE NAȘTERII DOMNULUI 1956 ȘI ANULUI NOU 1957**

In afară de scrisorile irenice primite din partea Patriarhilor ortodocși, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a mai primit cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului 1956 și Anului Nou 1957, numeroase telegrame și scrisori de felicitare de la diferiți întiiștătători, conducători, slujitori ai Bisericilor Ortodoxe și Eterodoxe de peste hotare și din țară, precum și de la unele personalități de seamă ale vieții publice.

Iată cuprinsul citorva din aceste telegrame și scrisori, care vădesc prețuirea de care se bucură Biserica Ortodoxă Română și Intiiștătătorul ei:

Telegrama Prea Fericitului CHIRIL, Patriarhul Bulgariei:

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Cu ocazia praznicului sfânt al Nașterii Domnului prezint Prea Fericirii Voastre cele mai cordiale felicitări frățești, cu urări de bine, și rugăciune pentru un an nou fericit, cu deplin succes în înalta Voastră misiune, spre binele Sfintei Biserici Ortodoxe Române și al bunului popor român.

† CHIRIL
Patriarhul Bulgariei

Scrisoarea Înalt Prea Sfințitului DOROTHEOS, Arhiepiscopul Ateinei și Președintele Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei:

SFINTUL SINOD AL GRECIEI
Nr. 2835.

Prea Fericite Patriarh al României, locșitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, iubit frate în Hristos și împreună slujitor, D. D. Justinian, îmbrășișind pe Prea Fericirea Voastră în Domnul, prea plăcut vă salutăm.

«Cuvîntul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi, și am văzut mărire Lui, mărire ca a unuia născut al Tatălui, plin de har și de adevăr»,

nezeul-Om —, Iisus Hristos. Pe Acesta îl căutau înțelepții, dorindu-L, iar crudul Irod îl dușmănea, urindu-L.

În timp ce înțelepții cercetau pe ierusalimiteni: «Unde este Impăratul cel nou născut al iudeilor...» (Matei II, 2), crudul Irod iscodea pe cărturarii iudeilor: «Unde este să se nască Hristos?...» (Matei II, 3).

Cei dintii care au primit îmbucurătoarea veste a nașterii Mîntuitorului, au fost păstorii cei simpli și neînvățați. Lor li s-a arătat Îngerul Domnului și le-a zis: «Eu vă vestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Vi s-a născut vouă în cetatea lui David astăzi un Mîntuitor, care este Hristos Domnul» (Luca II, 9-10).

După aceasta îndată s-au arătat cete de puteri cerești, care îl vesteau lumii și-l slăveau pe noul născut Impărat al Păcii cu imnul: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună voire!» (Luca II, 14).

De la această minune s-au scurs nouăsprezece veacuri. Astăzi omenirea însă tot mai trece prin mari frămîntări. Cei de bună credință spun: «pace, pace!.. — Și numai pace nu-i!» (Ieremia VI, 14). Încă n-au dispărut rănile celui din urmă război mondial și iată că din nou am fost martori la o vărsare de sînge. Sîngele de data aceasta a stropit pămîntul pașnic al Egiptului!

Dumnezeul-Om ne-a îndemnat spre o pace permanentă cînd a zis: «Pace vă las, pacea Mea vă dau vouă!» (Ioan, 14, 27). Impăratul Păcii spre îndreptarea noastră ne-a vestit libertatea, egalitatea și frăția.

Căci libertatea aceasta pentru toți oamenii ne-a vestit-o Hristos Domnul cînd a zis: «Pentru că de vă va da Fiul (Iisus Hristos) libertate — cu adevărat liberi veți fi» (Ioan VIII, 36).

Egalitate între oameni ne-a adus-o și înrădăcinat-o creștinismului fiindcă se zice: «Nu este nici iudeu, nici elin, nici tăierea împrejur și nici netăierea împrejur, nici barbar, nici scit, nici rob, nici slobod, ci toate și întru toți e Hristos» (Colos. III, 11).

Frățietate întru Hristos propovăduiește creștinismul tuturor oamenilor în numele aceluiași Tată ceresc.

Aceasta e justificarea nefățarnică a frățietății aceleia pe care toți trebuie s-o trăim în dragoste: «Curățindu-ne sufletele și ascultînd adevărul prin Duh, prin o nefățarnică iubire de frați, iubindu-ne statornic unul pe altul, cu inimă curată» (I Petru I, 22).

Slăvind marea sărbătoare, cu toată inima, felicităm pe Sanctitatea Voastră cu prilejul mării zile a păcii — Ziua Nașterii lui Hristos — și înălțăm rugi fierbinți către Impăratul Păcii, cerînd Domnului și Dumnezeului lumii ca El să ne dăruiască nouă din plin mult dorita pace și să ne umple pe toți de frățietatea creștină, car ne duce la această pace.

† IOAN

Mitropolit de Praga și al
Intregii Cehoslovacii

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului HERMAN, Arhiepiscopul Careliei și al întregii Finlande:

Prea Fericirea Voastră,

Din toată inima salut pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminoasei Nașteri a lui Hristos.

În rugăciunile mele cer sincer ca semnele autentice ale creștinismului — pacea și dragostea — din ce în ce mai mult, din ce în ce mai puternic și din ce în ce mai strălucit să se oglindească în viața creștinilor.

Să sporim totodată, în continuare, rugăciunile noastre pentru pacea universală, pentru ca toată lumea să formeze, cât mai repede, unitatea tuturor creștinilor lui Hristos și să fie o singură turmă.

Rămân smerit rugător pentru Prea Fericirea Voastră și în același timp împreună lucrător în via lui Hristos,

*Arhiepiscopul HERMAN
al Kareliei și al Intregii Finlande*

Kuopio, 29 XII, 1956

Telegrama Inalt Prea Sfințitului PAISIE, Arhiepiscopul a toată Albania:

*Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN
al României.*

BUCUREȘTI

Urări sincere cu prilejul Sărbătorilor Crăciunului și Anului Nou.
Dragoste, fericire și pace popoarelor noastre înfrățite și lumii întregi.

Salutări frățești,

† PAISIE,
Arhiepiscop a toată Albania

Scrisoarea Prea Sfințitului SIMEON, Episcop de Sanhai și Intiistător al Bisericii Ortodoxe din China:

SIMON

*Episcop de Sanhai al
Bisericii Ortodoxe din
China.*

Sanctitatea Voastră,
Prea bunule Arhipăstor și
Prea Fericite Părinte,

Cu mult respect Vă felicit cu prilejul mării Sărbători a Nașterii lui Hristos și de Anul Nou.

Vă transmit cele mai bune doriri de bine, sănătate și prosperitate.
Cerîndu-vă sfintele Voastre rugăciuni și binecuvîntări, rămîn al Sanc-
tității Voastre

cel mai mic ascultător
† SIMEON
Episcop de Sanhai

25 decembrie 1956.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului ANTIM, Mitropolitul de Kition și loc-
țiitorul Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe din Cipru:

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

Mîntuitorul Cel născut să Vă-dea cu îmbeșugare Venerabilei Voastre
Prea Fericiri și Prea Sfintei Biserici în fruntea căreia stați, bogatele Lui
binecuvîntări, dăruindu-Vă un an nou bun și mîntuitor.

† ANTIM de Kition

Nicosia (Cipru), 24 decembrie 1956.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului *Nicolae*, Mitropolitul Krutițelor și al
Colomnei:

PATRIARHIA MOSCOVEI
Membru al Sfîntului Sinod

NICOLAE,
*Mitropolitul Krutițelor și
Colomnei.*

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

Prin toate bisericile ortodoxe din lume răsună acum cîntarea de biru-
ință, care ne umple sufletele cu un fior sfînt: «Hristos Se naște, slă-
viți-L...»

Omenirea întregă, chinuită de jugul păcatului, a primit vestea nașterii
Mîntuitorului lumii în Bethleem, ca pe o mare și mult așteptată bunătate
pogorîtă de la Dumnezeu, care prin aceasta ne-a dăruit nouă «putere să fim
fii ai lui Dumnezeu» (Ioan 1, 12).

Cu cinstire de fiu și cu mare bucurie felicit pe Prea Fericirea Voastră
cu prilejul binecuvîntatei zile a sărbătoririi Nașterii Domnului și de Anul
Nou. Fie ca Anul Nou să aducă oamenilor și popoarelor bunăstare și în-
florire.

Rugîndu-mă Celui Prea Inalt pentru Prea Fericirea Voastră, Vă dor-
resc sănătate, iărie puterilor și propășire în multiplele preocupări arhipăs-

torești spre slava lui Dumnezeu, pentru binele Bisericii Ortodoxe și pentru întemeierea păcii mult dorite în omenirea din lumea întreagă.

Membru al Sfântului Sinod,

† NICOLAE
Mitropolit al Krutițelor și
Colomnei

Moscova, Nașterea lui Hristos 1956/1957

Telegrama Inalt Prea Sfințitului IOAN, Mitropolitul Kievului și Exarhul Ucrainei:

Sanctității Sale JUSTINIAN, Patriarhul României

BUCUREȘTI

Cu sentiment de bucurie duhovnicească felicit pe Sanctitatea Voastră cu prilejul nării sărbători a Nașterii Domnului, dorindu-vă în rugăciunile noastre sănătate și toate cele bune întru mulți ani.

Exarhul Ucrainei
† IOAN
Mitropolitul Kievului

Kiev, decembrie 1956.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului HRISOSTOM, Mitropolitul de Filippi, Neapole și Thasos:

Prea Fericite Patriarh al României,
Domn Domn JUSTINIAN,

Indeplinind o datorie adinc simțită, vin ca să Vă felicit cu evlavie pe Prea Fericirea Voastră Venerabilă, cu prilejul apropiatelor sărbători ale credinței noastre și să Vă urez cu smerenie ca Domnul cel născut în peșteră și botezat în Iordan să reverse harul și binecuvântarea Sa asupra Prea Fericirii Voastre și a credincioasei Voastre turme ortodoxe.

Amintindu-mi de sentimentele părintești ale Prea Fericirii Voastre față de mine, pentru care iarăși Vă mulțumesc, cer rugăciunile de Dumnezeu primite ale Prea Fericirii Voastre și rămân cu respect,

Smerit și devotat frate în Hristos,

† HRISOSTOM DE FILIPPI

Cavala, 12 decembrie 1956.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului DAMASCHIN, Mitropolitul Olympiei:

Prea Fericirea Voastră,
Patriarh al României, locțiitor al Cezareei
Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și
Arhiepiscop al Bucureștilor,

Apropiindu-se iarăși sfintele și marile sărbători ale credinței noastre celei curate, ne îndreptăm sărbătorește gândul către Prea Fericirea Voastră, călăuză avînd steaua, busolă credința și țintă și sfîrșit al călătoriei festive pe Cel culcat în iesle. Înaintea Lui, a Celui care a luat trup, plecînd cu evlavie genunchii, ridicăm rugăciuni și cereri și pentru de Dumnezeu păzita Prea Fericirea Voastră. Rugați-Vă deci și Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Stăpîne, pentru ca rugăciunea tuturor să se înalțe ca o tămîie bine primită la Ierusalimul cel de sus, pentru ca pacea să domnească pe pămînt, dreptul să triumfe, răsvrătirile eresurilor să se potolească și toți să recunoască Conducător și Călăuzitor și Mîntuitor pe Dumnezeul Cel Unul în Treime, a Cărui descoperire s-a făcut prin Iisus Hristos, Căruia se cuvine slavă în veci, Amin!

Exprimînd, pe lîngă acestea, călduroase mulțumiri pentru urările sărbătorești ale Prea Fericirii Voastre cu prilejul onomasticii noastre,
Rămîn al Prea Fericirii Voastre smerit frate în Hristos,

† *DAMASCHIN*
Mitropolitul Olympiei

Kyperisia, 15 decembrie 1956.

Scrisoarea Înalt Prea Sfințitului NIFON, Mitropolitul de Zahlé-Baalbek (Liban).

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN
al României

BUCUREȘTI

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Crăciunului și Anului Nou, Vă exprim urările mele cele mai bune, pentru Prea Fericirea Voastră, pentru clerul român, pentru poporul Vostru și pentru Statul Român.

Rog pe Dumnezeu să Vă dăruiască viață îndelungată plină de fericire și de elan pentru consolidarea păcii în lume.

Incredințîndu-mă rugăciunilor Prea Fericirii Voastre, rămîn cu totul devotat întru Hristos,

† *N I F O N*
Mitropolitul de Zahlé-Baalbek, Liban

Zahlé 3 I 1957.

Telegrama Înalt Prea Sfințitului MIHAIL, Mitropolitul Durostorului și Cerveniei:

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI

Respectuos felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminoaselor sărbători ale Nașterii lui Hristos și al noului an al Domnului, care se apropie. Pruncul din Vifleem să Vă ferească cu o slujire patriarhală îndelungată și rodnică pentru folosul și prosperitatea sfintei Biserici Ortodoxe Romine și pentru propășirea pașnică a poporului romin frate.

† MIHAIL,
*Mitropolitul Durostorului și
Cerveniei.*

Russe, 24 decembrie 1956.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului SOFRONIE, Mitropolitul Tîrnovei:

*Prea Fericitul JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

Din toată inima urez frățeste Prea Fericirii Voastre harul dumnezeesc al Crăciunului și pacea îngerească a Bethleemului, precum și toate darurile duhovnicești în curgerea noului an 1957 pentru Prea Fericirea Voastră și pentru Biserica Voastră Ortodoxă Romină.

† SOFRONIE,
Mitropolitul Tîrnovei

Tîrnova, 24 decembrie 1956.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului CLIMENT, Mitropolit de Stara Zagora:

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

Lumea creștină se pregătește să întâmpine marele praznic al Nașterii lui Hristos cu noi și întărite nădejdi pentru instaurarea unei păci trainice pe pământ și a unei bunevoiri între oameni.

Luînd parte la aceste întemeiate nădejdi ale lumii, felicităm cordial pe Prea Fericirea Voastră de Sfintele Sărbători ale Crăciunului și Anului Nou 1957, care, dea Dumnezeu să fie un an cu sănătate, pașnic și iericit pentru Voi și evlavioasa Voastră turmă.

Intru mulți ani Stăpîne!

† CLIMENT
Mitropolit de Stara Zagora

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului NICODIM, Mitropolit de Sliven:

Prea Fericirea Voastră,

Vă rog să primiți respectuoase felicitări de Marele Praznic al Nașterii Domnului și de Anul Nou 1957 care se apropie.

Dând slavă lui Dumnezeu întru cele înalte, nu încetăm să ne străduim pentru instaurarea și întărirea Păcii, vestită de oastea cerească în Noaptea cea Sfântă.

Fie ca Dumnezeu să binecuvânteze eforturile Prea Fericirii Voastre și ale tuturor iubitorilor de pace din lume, pentru ca pacea să biruiască războiul și să triumfe pretutindeni dreptatea lui Dumnezeu.

Vă rog să nu mă uitați în rugăciunile Voastre de Intii Slujitor și rămân al Prea Fericirii Voastre întru Hristos cel mai mic frate și împreună slujitor,

† NICODIM,
Mitropolit de Sliven

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului PIMEN, Mitropolitul Nevrocopolului:

Prea Fericirea Voastră,
De Dumnezeu înțelepțite Arhipăstor și
Părinte,

Intimpinînd și anul acesta, din mila lui Dumnezeu, în credință vie și nădejde tare, Luminoasa Naștere a Dumnezeescului Prunc din Vitleem — a Domnului nostru Iisus Hristos, Noi, cu frățescă și sinceră dragoste și cu bucurie evanghelică luminoasă, Vă prezentăm felicitări sfinte de Nașterea Domnului.

Cel născut din Sfînta Fecioară, prin bunăvoința Sa cea mai presus de fire, a făcut să înceteze întunecata noapte de pe pămînt, a deschis omului cerul și a reînnoit toată făptura.

La acest mare și luminos dar, noi toți ne bucurăm întru Domnul, Care a restabilit și a reînnoit toată făptura.

La acest mare și luminos dar, noi toți ne bucurăm întru Domnul, Care a restabilit în noi Chipul Său luminos.

Din tot sufletul rugăm pe Domnul Dumnezeu — împreună cu clerul și păstoriții incredințați Nouă — să dăruiască Prea Fericirii Voastre și minunatului popor român — bun și evlavios — deplină sănătate, bunuri spirituale bisericesti și succes în opera de zidire a păcii în toată lumea.

Pruncul din Vitleem să trimită binecuvîntările Sale ca și în cursul Anului Nou 1957 să se păstreze pacea și să se înfăptuiască belșug de bine pentru toți oamenii.

Mă încredințez sfintelor rugăciuni arhipăstorești al Prea Fericirii Voastre și rămîn, în Hristos Domnul, cu devotată dragoste fiiască și frățescă.

† PIMEN
Mitropolitul Nevrocopolului

Scrisoarea Înalt Prea Sfințitului NECTARIE, Mitropolitul Dobroboș-
nei și Prea Sfințiilor HRISOSTOM, Episcopul Branicevului și VISA-
RION, Episcopul Banatului sîrbesc:

Prea Fericirea Voastră,

Cu cea mai adîncă stimă, dragoste frățească și devotament, facem
urări de bucurie Prea Fericirii Voastre cu prilejul Nașterii Domnului și
Anului Nou 1957, rugîndu-vă pentru tot binele Prea Fericirii Voastre și
propășirea Bisericii Ortodoxe Romîne surori.

Ai Prea Fericirii Voastre devotați frați întru Hristos,

† NECTARIE
Mitropolitul Dobroboșnei

† HRISOSTOM
Mitropolitul Branicevului

† VISARION
Episcopul Banatului

Belgrad, în Ajunul Crăciunului 1956.

Scrisoarea Prea Sfințitului METODIE, Episcopul Mihailoșcei:

Prea Fericire Părinte,

Cu fiască dragoste și credincioșie, felicit pe Sanctitatea Voastră cu
prilejul praznicului îmbucurător și mîntuitor al Nașterii Domnului și cu
Anul Nou, ce vine.

În rugile mele cer Mîntuitorului Celui întrupat să binecuvînteze stră-
dunțele Sanctității Voastre pentru binele și slava Bisericii Ortodoxe și
pentru bucuria noastră a tuturor, întru mulți și mulți ani!

Cerîndu-vă binecuvîntarea și sfintele Voastre rugăciuni, rămîn al
Sanctității Voastre devotați și smeriți fii întru Hristos.

† METODIE
Episcop Ortodox al Mihailoșcei

Mihailoșce, 25 decembrie 1956.

Telegrama Prea Sfințitului ANDREI MOLDOVANU, Episcopul ro-
mînilor din cele două Americi și Canada:

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN

Sărbători fericite și An Nou cu prosperitate,

† Episcopul ANDREI

Telegrama Prea Sfințitului NICOLAE, Episcop de Makariopolski (R. P. Bulgaria):

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Respectuos felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul anului nou și Nașterii Domnului, dorindu-Vă sănătate deplină și bucurii în slujba de Intâistător întru mulți și fructuoși ani, în fruntea Sfintei Biserici Ortodoxe Române.

† NICOLAE
Episcop de Makariopolski

Sofia 2 ianuarie 1957.

Telegrama P. C. Protoiereu PAVEL STATOV, protopopul bisericilor ruse din Germania:

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarh al României*

BUCUREȘTI

Cu prilejul Sărbătorilor Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și Anului Nou, cu smerite închinăciuni Vă rog să primiți, Inalt Prea Sfințite, sincerile noastre felicitări.

Domnul Cel ce S-a născut în Betleem, Care a înnoit vremurile și viața omenirii să Vă dăruiască sănătate și prosperitate în arhipăstoria Inalt Prea Sfinției Voastre.

Intru mulți și fericiți ani!

PAVEL STATOV
Protopop al bisericilor ruse
din Germania

Berlin, 22 decembrie 1956.

Scrisoarea P. C. Protopresbiter Prof. Academician ȘTEFAN ȚANCOV, din Sofia:

Sanctitatea Voastră,

«Cu prilejul Sfintei Sărbători a Prea Luminatei Nașteri a Mântuitorului nostru, Vă rog respectuos să binevoiți a primi felicitările mele filiale, precum și urările mele cele mai cordiale pentru Anul Nou, precum și doririle mele de bine.

«Imi permit în același timp să spun Sancității Voastre că simțămirtile mele, credința mea ortodoxă și inima mea recunoscătoare sînt atît de strîns legate de Sfînta Biserică Ortodoxă Romîna și stima mea pentru Sanctitatea Voastră este atît de profundă și de sinceră, încît pomenesc pe Sanctitatea Voastră în rugăciunile mele cele mai fierbinți.

«Rugînd călduros pe Sanctitatea Voastră pentru binecuvîntare, rămîn cu cel mai profund respect și recunoștință al Sanctității Voastre totdeauna devotat,

Profesor Protopresbiter ȘTEFAN ȚANCOV

Scrisoarea Reverendului Dr. W. Bryn Thomas, din Londra:

*Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN
B u c u r e ș t i*

Romînia

Foarte fericite amintiri despre buna primire din 1955.
Trăim într-o epocă interesantă. Eu n-ași dori să trăiesc într-o alta.
Biserica Anglicană salută Biserica Ortodoxă Romîna și cere rugăciunile Voastre.

Dr. W. BRYN THOMAS

Scrisoarea P. C. Protoiereu M. ZERNOV, membru al Administrației Economice de la Patriarhia Moscovei:

*Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,*

Cu deosebită plecăciune felicit pe Sanctitatea Voastră de marea zi a Nașterii Domnului și de Anul Nou 1957.

În zilele conducerii misiunii Bisericii rusești în Țara Sfîntă, la Ierusalim, m-am rugat neînterupt pentru Prea Fericirea Voastră, lucru pe care-l fac și astăzi în fața icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, «ocrotitoarea tuturor celor necăjiți», care s-a preaslăvit cu 200 de ani în urmă, în biserică, la care sînt astăzi paroh.

Amintindu-mi despre nestrămütata Prea Fericirii Voastre bunăvoință față de mine, Vă cer binecuvîntarea și rugăciunile arhipăstorești:

Al Prea Fericirii Voastre smerit ascultător,

Protoiereu M. ZERNOV

*Membru al Administrației Economice de la
Patriarhia Moscovei,*

Moscova, 25 decembrie 1956.

Telegrama P. C. Arhimandrit ANTONIE, reprezentatul Bisericii Ortodoxe Bulgare la Moscova:

*Prea Fericitului Patriarh al Romîniei JUSTINIAN,
BUCUREȘTI*

Felicît din inimă pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul Nașterii Domnului, marele praznic al păcii și iubirii. Aceleași urări și pentru Noul An, cu sănătatea neștirbită și multă izbîndă în opera instaurării păcii în lumea întregă.

*REPREZENTANTUL BISERICII BULGARE,
Arhimandrit ANTONIE*

Moscova, 24 decembrie 1956.

Telegrama P. C. Arhimandrit MAXIM, din Sofia:

*Prea Fericirii Sale JUSTINIAN,
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Cu dragoste de fiu felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului și Anului Nou, care să fie an al păcii și fericirii.

Arhimandrit MAXIM

Scrisoarea P. C. Protoiereu MILAN SMILIANICI, președintele Uniunii asociațiilor preoților ortodocși din R. P. F. Jugoslavia:

În numele Uniunii asociațiilor preoților ortodocși din Republica Populară Federativă Jugoslavia, vă felicităm din inimă cu prilejul Nașterii Domnului și Anului Nou 1957, cu cele mai sincere urări de bine pentru Prea Fericirea Voastră și Biserica Prea Fericirii Voastre.

PREȘEDINTE

Protoiereu MILAN SMILIANICI

Belgrad, 24 decembrie 1956.

Telegrama P. C. Pr. V. K. IHATSU, din Finlanda (fost student la Institutul Teologic Universitar din București):

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN,

BUCUREȘTI

Sărbători fericite.

Pr. V. K. IHATSU

Telegrama P. C. Protoiereu DIMITER PETROV, din Sofia:

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul României*

Respectuoase și fiești felicitări și urări de bine de Sfintele Sărbători și Anul Nou 1957.

Intru mulți ani Stăpînel

Protoiereu DIMITER PETROV

Sofia, 25 decembrie 1956.

Telegrama P. C. Protoiereu IOAN M. CRISTEA, superiorul bisericii romine din Sofia:

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

De Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului și Noului An 1957 care se apropie, eu și credincioșii Bisericii Romine din Sofia, Republica Populară Bulgaria, respectuos felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu cele mai sincere urări de sănătate, viață pașnică și tot mai sporite puteri de muncă în rodnică activitate arhipăstorească a Prea Fericirii Voastre, pentru cirmuiera și călăuzirea Sfintei Noastre Biserici tot mai sus pe culmile gloriei și progresului spre bucuria duhovnicească deplină a binecredinciosului nostru cler și popor romin, pentru instaurarea unei vieți fericite în scumpă noastră Patrie și a unei păci drepte și dragoste creștină între toți oamenii și popoarele.

Intru mulți și fericiți ani Prea Fericite Părinte Patriarh.

Iconom Stavrofor IOAN M. CRISTEA
SUPERIORUL BISERICII ROMINE DIN SOFIA

Sofia 25 decembrie 1956.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a mai primit scrisori și telegrame de sincere și calde urări și din partea conducătorilor unor Biserici Eterodoxe de peste hotare.

Reproducem aici telegrama Prea Fericitului VASKEN, Catolicosul tuturor armenilor:

*Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN
al Romîniei*

BUCUREȘTI

Cu frățească dragoste Vă salutăm cu bucuria sfintei vestiri a Nașterii Mintuitorului și Vă urez ca Domnul să Vă dăruiască mulți ani de fericită arhipăstorire cu spor îmbelșugat, spre zidirea sfintei Biserici Ortodoxe Romine și spre mângierea poporului credincios.

Fie pace pe pământ și bunăvoire între oameni și noroade.

VASKEN
Catolicos al tuturor armenilor

Ecimiadzin, 21 decembrie 1956.

De asemenea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit din partea D-lui CIUCIUKOV, președintele Comitetului pentru treburile Bisericii Or-

ortodoxe Bulgare și cultelor religioase de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Bulgaria, următoarea telegramă:

*Sanctității Sale
Patriarhului JUSTINIAN*

BUCUREȘTI

Felicit pe Sanctitatea Voastră cu prilejul Anului Nou și din inimă Vă doresc sănătate și tărie duhovnicească.

CIUCIUKOV

*Președintele Comitetului treburilor Bisericii
Ortodoxe Bulgare și cultelor religioase de pe lângă
Președinția Consiliului de Miniștri al
R. P. Bulgaria*

Sofia, 29 decembrie 1956.

Și conducătorii cultelor religioase din țara noastră au ținut să exprime Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN, cu prilejul sărbătorilor, urări de sănătate și rodnică activitate în subja Bisericii Ortodoxe Române și pentru binele patriei. Iată cuprinsul câtorva din aceste scrisori și telegrame, care vădesc armonia ce domnește acum între cultele religioase din țara noastră.

Telegrama Eminenței Sale IOAN VASARHELY, Episcopul Bisericii Reformate din Republica Populară Română:

*Sanctității Sale,
Prea Sfințitului Justinian,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,*

BUCUREȘTI

În numele Bisericii și familiei mele Vă salut cu iubire, cu prilejul sărbătorilor de Crăciun și Anului Nou. Rog ca binecuvântarea lui Dumnezeu să fie în viața și activitatea Sanctității Voastre.

*IOAN VASARHELY
Episcop, Reformat*

Cluj, 23 decembrie 1956.

Scrisoarea Eminenței sale GHEORGHE ARGAY, superintendentul Bisericii Evanghelice-Lutherane S. P. din Republica Populară Română:

Inalt Prea Sfințite Patriarh,

În aceste zile de însuflețită așteptare a Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului Iisus Hristos, îmi reamintesc evenimentele anului bisericesc și frământările lumii din acest răstimp și mă întorc deseori la mesagiul îngerilor din Sfânta Scriptură: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pre pă-

mînt pace și între oameni bună voire...» și mă bucură, că cel puțin pe acest mic, dar scump nouă petec de pămînt, scumpa noastră Patrie, acest mesagiu a prins rădăcini și înflorește tot mai mult buna înțelegere între popoare, între diferitele confesiuni și slujitorii lor, care prin graiuri osebite slujesc aceleași scopuri.

Și cu multă recunoștință îmi amintesc de acei care s-au străduit în plantarea bunei înțelegeri între popoare și confesiuni, a păcii între oameni, în primul rînd la Inalt Prea Sfinția Voastră.

Cu aceste sentimente de recunoștință și mulțumire vin a Vă dori Sărbători Fericite, urînd ca în anul ce vine, bunul Dumnezeu să reverse și mai bogat asupra Patriei noastre iubite, asupra credincioșilor Bisericii noastre și asupra întregii lumi Harurile Sale de pace, înfrățire și prosperitate, un An Nou fericit.

Al Inalt Prea Sfinției Voastre devotat,

GHEORGHE ARGAY,
Superintendentul Bisericii Evanghelice-Lutherane Sinodo Presbiteriale din R. P. R
Cluj.

Telegrama I. P. S. TIHON, Mitropolitul Bisericii creștine de rit vechi:

Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei

BUCUREȘTI

Cu prilejul Anului Nou urez Prea Fericirii Voastre la mulți ani și spor la muncă în slujba păcii și a patriei noastre scumpe, Republica Populară Romîna.

Mitropolit TIHON

Brăila, 1 ianuarie

Telegrama Eminentei Sale Dr. MOSES ROSEN, Șef-rabinul cultului mozaic din Republica Populară Romîna:

Inalt Prea Sfințitului Patriarh
JUSTINIAN

LOCO

Cu prilejul Noului An, Vă rog să primiți cele mai sincere felicitări și urări de bine.

Atotputernicul să binecuvînteze munca Prea Fericirii Voastre neobosită în slujba Patriei și pentru victoria păcii în lume.

Șef Rabin,
Dr. MOSES ROSEN

Telegrama Eminenței Sale Muftiul IAKUB MEHMED, Șeful Cultului Mahomedan din Republica Populară Română:

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*

BUCUREȘTI

Cu prilejul Anului Nou 1957 rugăm pe Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască sănătate deplină pentru a duce cu succes opera de îndrumare a clerului ortodox, care duce cu demnitate făclia adevărului pentru a lumina drumul credincioșilor în construirea vieții celei noi a frăției, belșugului și bunei stări morale și materiale din scumpa noastră Patrie, Republica Populară Română.

*IAKUB MEHMED, Muftiu
ȘEFUL CULTULUI MAHOMEDAN
DIN REPUBLICA POPULARA ROMINA*

Constanța, 31 decembrie 1956.

Telegrama P. C. Prot. ȘTEFAN TOMICI, vicarul Bisericii Sârbe din Republica Populară Română:

*Sanctității Sale JUSTINIAN MARINA,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,*

BUCUREȘTI

Sărbători fericite întru pace și prosperitatea poporului nostru.

Vicar TOMICI ȘTEFAN

Timișoara, 24 decembrie 1956.

Telegrama Consiliului Eparhial al Bisericii Armene din Republica Populară Română:

*Prea Fericirii Sale Patriarhului JUSTINIAN
al Bisericii Ortodoxe Române*

BUCUREȘTI

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului și în prag de An Nou, rugăm respectuos să primiți în numele credincioșilor Bisericii Armene din Republica Populară Română cele mai fierbinți urări de sănătate și îndelungată arhipăstorire în pace.

CONSILIUL EPARHIAL ARMEAN

București, 24 deaembrie 1956.

Telegrama D-lui C. BĂLGRĂDEANU, secretarul cultului creștin baptist din Republica Populară Română:

*Patriarhului JUSTINIAN al Bisericii
Ortodoxe Române*

L O C O

Cu ocazia Sărbătorii Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos ne gândim la Dvs. ca la un sfetnic al fraților de credință și Vă dorim o viață lungă și bogată.

*BĂLGRĂDEANU CONSTANTIN
Secretarul Cultului Creștin Baptist*

București, 24 decembrie 1956.

Telegrama P. C. Ieromonah T. Tecov, parohul bisericii bulgare din București:

*Sanctității Sale JUSTINIAN
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Comitetul Bisericii Bulgare și credincioșii bulgari din București cu ocazia Nașterii Domnului, cu sentiment profund și fiesc feliită pe Sanctitatea Voastră și roagă pe Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască viață lungă și multă sănătate pentru binele credincioșilor și să duceți mai departe lumina sfintei Biserici Române pentru triumful păcii lui Hristos și binele omnirii.

*Ieromonah TECOV
PAROHUL BISERICII BULGARE,*

București, 24 decembrie 1956.

*

Numeroase alte telegrame și scrisori de felicitări au fost primite de Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN din partea Ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, care au ținut să exprime Intâistătorului nostru urări de viață lungă și rodnică arhipăstorire.

Tuturor li s-a răspuns, exprimându-se mulțumiri și împărtășindu-li-se patriarhicești binecuvântări.

ALEGEREA PATRIARHULUI ORTODOX AL IERUSALIMULUI ȘI A TOATĂ PALESTINA

La data de 29 ianuarie 1957, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit vestea îmbucurătoare pentru întreaga Ortodoxie despre alegerea Patriarhului Ierusalimului, după o vacanță de un an de zile.

Vestea a fost primită pe calca unei telegrame pe care o redăm aci mai jos:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului Patriarh
JUSTINIAN*

BUCUREȘTI

Cu mare bucurie vestim Prea Fericirii Voastre, că prin harul dumnezeesc, Arhiepiscopul Benedictos al Tiberiadei a fost ales astăzi patriarh al Ierusalimului.

LOȚIITOR-ARHIEPISCOPI
† ATHENAGORAS.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a felicitat pe noul ales prin următoarea:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului Patriarh
BENEDICTOS*

IERUSALIM-IORDAN

Cu bucurie felicit pe Prea Fericirea Voastră pentru înălțarea pe scaunul apostolic al Ierusalimului și frățeste Vă urez lungă și pașnică păstorire duhovnicească.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Noul Patriarh al Ierusalimului, Prea Fericitul Benedictos, a răspuns mulțumind pentru caldele urări exprimate de Intîistătorul Bisericii noastre:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului Patriarh IUTINIAN,

BUCUREȘTI

Călduros mulțumesc Prea Fericirii Voastre pentru felicitări.
Vă îmbrățișez frățeste. Domnul să ne întărească.

† *Patriarhul BENEDICTOS*

ANIVERSĂRI

Cu prîljlul sărbătoririi zilei de naștere a Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei și cu prilejul aniversării înscăunării Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și întregului Orient, Prea Fericitul Patriarh Justinian a felicitat pe cei doi Intîistătători ai Bisericilor surori prin telegrame, la care a primit răspunsurile de mai jos:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei

BUCUREȘTI

Prea Fericirea Voastră,

Din toată inima mulțumesc pentru felicitările frățești și bunele urări în rugăciune cu ocazia zilei mele de naștere.

Sentimentele și rugăciunile Voastre frățești îmi sînt foarte scumpe și eu, din partea mea, Vă urez sănătate deplină și puteri duhovnicești, pentru a continua cu aceiași vrednicie să conduceți Sfînta Biserică Ortodoxă Romînă.

Al Vostru devotat,

† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei

BUCUREȘTI

Mulțumim călduros pentru felicitările frățești cu prilejul aniversării înscăunării Noastre.

† Patriarhul ALEXANDRU

Telegramele schimbate cu prilejul acestor sărbătorești aniversări vădesc încă odată dragostea frățească dintre Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian și ceilalți Patriarhi Ortodocși, precum și frăția dintre Bisericile Ortodoxe autocefale, pe care Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne a slujit-o și o slujește prin toate acțiunile sale.

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

URĂRILE FĂCUTE PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL NOULUI AN, DE CLERUL CAPITALEI ŞI DE SALARIAŢII ARHIEPISCOPIEI BUCUREŞTILOR ŞI PATRIARHIEI ROMINE

La începutul noului an, clerul Capitalei, împreună cu salariaţii Arhiepiscopiei Bucureştilor şi ai Patriarhiei Romine au fost primiţi de Prea Fericitul Patriarh Justinian, căruia i-au prezentat respectuoase şi sincere urări de sănătate şi de rodnică activitate, pentru binele Bisericii Ortodoxe Romine, al ţării şi al poporului nostru. La această întrire dintre Intâistătorul sfinteii noastre Biserici şi apropiaţii săi colaboratori au fost prezenţi: Prea Sfinţiii Episcopi Antim Tîrgovişteanul şi Theoctist Botoşăneanul, vicari patriarhali, P. C. Pr. Alexandru Ionăscu, vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, P. C. Pr. Ioan Găgiu, directorul Administraţiei Patriarhale, precum şi consilierii administrativi patriarhali şi ai Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Au luat cuvîntul, prezentînd Prea Fericitului Patriarh Justinian urări şi felicitări, P. C. Pr. Gh. Sorescu, în numele clerului ortodox din Capitală, D-l Gh. Popescu, în numele salariaţilor Arhiepiscopiei Bucureştilor, şi D-l Nicolae Verzea, în numele salariaţilor centrului patriarhal. Vorbitorii au subliniat dragostea părintească cu care Prea Fericitul Părinte Justinian călăuzeşte activitatea tuturor ostenitorilor din ogorul vieţii bisericeşti, au arătat roadele bogate care au încununat aceste strădanii pînă acum şi au urat Intâistătorului nostru viaţă lungă, sănătate şi realizări bogate în munca de cîrmuire a Sfinteii noastre Biserici Ortodoxe.

Tuturor le-a răspuns Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți colaboratori din Administrația
Arhiepiscopiei și Patriarhiei,

Din caerul vremii, au început să fie toarse zilele unui An Nou, anul 1957. Il întâmpinăm cu bucurie și nădejde, ca pe o făptură dragă, apropiată oricărei inimi omenești.

Il vrem bun, mai bun decât cel care s-a dus în veșnicia timpului. Așteptăm de la el, revărsări de belșug și fericire pentru toată lumea și ne stăpânește dorul de a-l putea privi, pe toată întinderea crugului său, purtând pe frunte, cu strălucire, cununa de lauri a păcii și buneii înțelegeri între oameni și popoare, între țări și neamuri.

Datina creștinească și străbună ne îndeamnă să pornim la drum, pe cărările necunoscute ale Anului Nou, aducând mulțumită bunului Dumnezeu, pentru toate binefacerile de care ne-a învrednicit în trecut — și rugându-L să ne călăuzească pașii spre viitor, cu iubire și părintească purtare de grijă. De când ne știm pe pământul acesta, așa au întâmpinat străbunii noștri sosirea unui An Nou. Și dacă anii istoriei acestui neam n-au fost toți buni, Dumnezeu a veghiat totuși neînterupt asupra înaintașilor noștri și dreapta Lui ne-a dus totdeauna spre țarmuri luminoase și fericite.

Se cuvine să nu uităm aceste pilduitoare învățăminte ale trecutului — acum, la început de an nou, Știm «că nu sînt vremile sub om, ci bietul om sub vreme», precum grăiește cronicarul de demult, Miron Costin; și ne aducem aminte că Mîntuitorul Iisus Hristos ne-a spus: «Fără de Mine, nu puteți face nimic».

Pentru aceasta, îngenunchiem înaintea Lui și-L rugăm din adîncul inimilor: «Doamne, îndepărtează de la noi tot răul, toată vrăjmășia și obida, — să lumineze fața Ta spre noi și să ne veselești cu un an bun, an de pace și de belșug, căci «Tu porți de grijă pământului... Tu adăpî brazdele lui... Tu îl desfunzi prin ploile Tale și binecuvintezi roada lui» (Psalmul LXIX, 10-11).

Iubiții mei,

Am fost cu dumneavoastră în ziua de praznic a Nașterii Domnului. Din unda limpede a binecuvîntărilor cerești, am sorbit atunci harul divin al celei mai senine împăcări sufletești, privind spre Pruncul Iisus, Cel slăvit de îngeri, străjuit de păstori și închinat de magi, în peștera săracă a Bethleemului. V-am tîlcuit atunci, prin pastorala tradițională ce v-am trimis, minunea Nașterii Mîntuitorului Hristos, potrivit slovei scripturilor și predaniei sfinte a Bisericii noastre Ortodoxe. De astă dată îmi dați prilejul să vă împărtășesc cîteva din bucuriile trăite de Biserica noastră, în anul care s-a dus, să dau grai unor întristări care au zguduit conștiința creștină de pretutindeni și vreau să pun în lumină unele fapte noi, la a căror dreaptă și curată împlinire sîntem acum chemați cu toții.

Biserica Ortodoxă Română a trăit cîteva bucurii mari. în anul care a trecut. Cea dintîi a fost aceea prilejuită de proclamarea solemnă a canonizării Sfîntului Iosif de la Partoș, valah de la Mare, smerit călugăr aghiorit și mitropolit bănățean, care — înfruntînd urgia puterii otomane —

a dat un nou și puternic avânt credinței ortodoxe pe plaiurile arhipăstorite de el.

Ne-am revăzut apoi, cu Episcopul Românilor ortodocși din America și Canada, înconjurat de unii din credincioșii săi de peste ocean, care — prin înlesnirile P. S. Sale, — au călcat din nou pe pământul țării de obârșie, petrecând aici zile fericite alături de rudeniile lor de un sânge și de o credință. În casa noastră de aici din Capitala țării, săptămâni de-a rândul am fost cercetați de acești pelerini ai unei alte lumi, dornici să cunoască viața bisericească de la noi, sub ocîrmuirea democrat-populară. Ei au călătorit apoi pretutindeni, fără nici o stînjnire — și s-au putut închina, în orice biserică din țară, în deplină libertate, împreună cu credincioșii obișnuiți ai acestor locașuri de rugăciune, cu deosebire împreună cu cei din satele lor de naștere.

Aproape în același timp, am găzduit la noi pe trimișii Bisericii Evanghelice Lutherane din Danemarca, oaspeți dragi ai unei țări din Europa apuseană, însetați să cunoască și ei adevărul cu privire la viața religioasă din țara noastră. Pentru împlinirea acestei dorinți, aceștia au străbătut toate provinciile țării, poposind în sate și orașe, la mănăstiri și schituri, în catedralele și reședințele noastre episcopale. Se aflau în București, de ziua prăznuirii Sfîntului Dimitrie și — mișcați de evlavia cu care credincioșii Capitalei se apropiau de racla în care odihnesc moaștele Cuviosului de la Basarabov — ne-au mărturisit deschis convingerile lor, grăind: «Niciodată n-am văzut atîta credință. Neuitate vor rămîne pentru noi aceste zile trăite printre credincioșii Bisericii Ortodoxe din România».

Șirul bucuriilor de această natură a fost încheiat prin vizita delegației Bisericii Ortodoxe din Jugoslavia, în frunte cu Prea Fercitul Părinte Patriarh Vichentie, care a poposit la noi o singură zi, în drum pre țară, venind dintr-o călătorie mai lungă în Patriarhatul Moscovei. Popasul de o singură zi al acestei delegații trebuie considerat însă ca începutul restabilirii unor relațiuni noi între Bisericile noastre în această parte a Europei.

Anul care a trecut, a înscris și alte frumoase pagini în istoria Bisericii noastre. Astfel, au fost ridicate din temelie, noi locașuri de cult, altele au fost restaurate. Multe monumente istorice bisericești au fost aduse la strălucirea lor de altă dată, prin ajutorul Statului; în mănăstiri se făuresc adevărate podoabe de artă populară romînească, preoțimea se devotează predicării Evangheliei și credința religioasă sporește pretutindeni.

Dar anul pe care l-am încheiat, nu ne-a făcut parte numai de bucurii. Creștini fiind, simțirea noastră a fost puternic zguduită de ultimele triste întâmplări petrecute pe arena internațională, mai ales în aceste luni din urmă. În țara vecină, a Ungariei, a curs sânge nevinovat de copii și femei, incendiile au prefăcut în ruine, valori culturale care nu vor putea fi înlocuite niciodată, industria și transporturile au fost puse în neorînduială, în prag de iarnă oamenii au simțit lipsuri în alimentație și au suferit de frig, iar ceva mai departe, în Egipt, pe pământul unei străvechi civilizații, două mari puteri europene, amîndouă creștine — Franța și Anglia — au semănat moartea și distrugerea, dimpreună cu aliatul lor, Statul Israel.

Este limpede că întâmplările acestea, dureroase și condamnabile, n-au nimic creștinesc în ele. Invățătura creștină osîndește vărsarea de sânge, iar barbariile săvîrșite în Ungaria și în Egipt, sînt fapte care necinstesc veacul nostru și fac să coboare în inimi, întristarea și desnădejdea.

Am prăznuit de curînd, venirea Mîntuitorului Hristos pe pămînt. Coborîrea lui printre oameni a însemnat împlinirea unei făgăduințe dumnezeiești, pe umerii Săi fiind așezată misiunea sfîntă de Izbăvitor al lumii din robia celui viclean. Așa l-au văzut profeții vremurilor de demult, așteptarea neamurilor așa L-a cunoscut, iar El s-a proclamat astfel, din ziua întîia a activității Sale publice, în Nazaret, grăind despre Sine: «Duhul Domnului este asupra Mea, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să tămăduiesc pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor luați robi, desrobirea, și celor orbi, căpătarea vederii, să dau drumul celor apăsăți și să vestesc anul plăcut Domnului» (Luca, IV, 17--19).

Urmărind să arate oamenilor calea regăsirii fericirii pierdute prin păcat, Mîntuitorul a descoperit acestora adevărata față a unicului Dumnezeu. În gîndirea și graiul Său, Dumnezeu este Tatăl a toate cîte sînt, lesne iertător pentru păcătoșii care se îndreaptă spre adevăr; iubitor deopotrivă al samarineanului, care I se închină pe muntele Garizim, ca și iudeului necredincios care Il laudă în Sion; primitor al vameșilor care strîngeau dajdia pentru împărat, ca și al saducheilor și fariseilor renăscuți sufletește; stăpînit de aceeași bunătate și îndurare pentru femeia cananeiancă și sluga sutașului roman, ca și pentru Lazăr, Iair, și văduva din Nain, în sfîrșit — un Tată care «face să răsară soarele peste răi și buni și trimite ploaie peste drepti și peste nedrepti» (Matei, V, 45).

Iisus Hristos adîncește și îmbogățește cu învățăminte noi, legea morală a Decalogului, care — dacă nu îngăduia uciderea, adulterul și jurămîntul mincinos, — poruncea totuși: «Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte... să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău» (Exod XXI, 24; Matei V, 1, 27, 33, 38, 43). Mîntuitorul însă proclamă legea universală a iubirii și se opune în chip hotărît oricărei violențe, cînd zice: «Să nu stați împotriva celui rău... căci toți cei ce scot sabia de sabie vor pieri» (Matei V, 39; XXV, 52); Vă dau poruncă, ca unul pe altul să vă iubiți... întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea iubire unii către alții» (Ioan, XIII, 34-35).

Au trecut mai bine de nouăsprezece veacuri, de cînd au fost proclamate aceste înalte reguli de viață, menite să schimbe în adîncime traiul pămîntesc al oamenilor, — dar nu putem spune că rodirile lor au adus în lume tot sporul de bine pe care l-a vrut Mîntuitorul Hristos și spre care au năzuit primele generații de creștini. Omul cel nou — văzut cîndva de Fiul lui Dumnezeu și descris cu atîta înțelegere de Sfîntul Apostol Pavel, — nu este încă realizat în semenii noștri de astăzi, ba încă în multe privințe, sîntem cu mult în urma celor din trecutul îndepărtat al istoriei neamului omenesc: inegalitățile sociale dintre oameni n-au fost înlăturate, ura stăpînește și acum raporturile dintre ei, iar războiul continuă să fie instrument de rezolvare a neînțelegerilor dintre popoare. Dacă poate fi vorba de un mers înainte al lumii, spre nefericirea noastră, va trebui să-l căutăm în forța de distrugere de care dispune astăzi ființa omenească. Dar cine poate spune că aceasta înseamnă progres? Războiul, care este forma desăvîrșită a agresiunii organizate, n-a adus pe lume decît lacrimi, sînge, ruini și dezastre, morminte, lipsuri și suferințe. Fiecare război a însemnat o întoarcere înapoi a lumii, cu zeci și zeci de ani, — o frînă sinistră a progresului material și spiritual, un atentat diabolic la fericirea și dorul de mai bine al oamenilor. Cu atît mai mult astăzi, dacă ne gîndim la uriașele posibilități de distrugere ale armelor atomice și cu hidrogen.

Nu se poate ieși din impasul acesta, decât prin înfăptuirea unei dezarmări militare totale, care să ușureze viața materială a oamenilor și să ducă la îndepărtarea temerilor care neliniștesc sufletele mulțimilor iubitoare de pace de pretutindeni. Apreciem toate încercările făcute în ultima vreme pe drumul acesta și socotim binevenite orice măsuri menite să grăbească împlinirea acestui vis milenar al istoriei omenesci; dar experiențele trecutului ne arată că, în problema dezarmării, nu este de ajuns să lipsești pe oameni de arme; dacă nu le-ai sădit în suflete ura față de război, totul este zădărnice, — căci ei își vor făuri arme din securi și topoare, din ciocane și târnăcoape, putînd să ucidă cu ștreangul spînzurătorilor și cu pietrele drumurilor. Renașterea morală este deci o condiție de prim ordin pentru înfăptuirea unei adevărate dezarmări militare, iar rolul Bisericii în această muncă de transformare a oamenilor — este nelimitat.

Tristele întîmplări din trecutul apropiat, trebuie să aducă aminte lumii creștine de scopul înalt al venirii pe pămînt a Mîntuitorului ei. E nevoie să se reaprindă în inimi focul sfînt al luptei pentru biruința păcii. Fiul lui Dumnezeu, a cărui întrupare suprafirească am sărbătorit-o în aceste zile din urmă, ne vrea înfrățiți, conștienți de răspunderile noastre morale pentru soarta de mîine a lumii.

Iubiții mei,

Am întîmpinat anul 1956 cu nădejdi mari pentru sînta cauză a păcii, în numele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, «Domnul Păcii», iar acum, trecînd pragul Noului An, nu putem îndepărta de la noi sentimentul amar al unei ușoare dezamăgiri. Incepusem să ne obișnuim cu gîndul că vremea vărsărilor de sînge a aslințit pentru totdeauna. Eram fericiți să constatăm că ocîrmuitorii statelor își întind mîna prietenește, dornici să deschidă pentru popoarele lor, un veac al încrederii reciproce, al bunei înțelegeri și destinderi internaționale, pe baza principiilor coexistenței pașnice. Pentru o clipă, cerul acestor speranțe a fost întunecat, glasul tîmbarilor s-a auzit din nou, au pierit vieți omenesci nevinovate, fiara din om ș-a arătat colții. Pînă la urmă însă, simțul răspunderii a biruit, forța de neînvins a opiniei publice mondiale a pus ordine pretutindeni, iar «Anul 1957» află tot mai întărite pozițiile morale ale luptătorilor pentru salvarea omenirii de la distrugere și moarte.

Ocîrmuirea statului nostru a hotărît ziua de 3 februarie ca zi de alegeri generale pentru Marea Adunare Națională. Stă în puterea noastră să trimitem în acest for de conducere a țării, pe cei mai buni, mai cinstiți și mai încercați patrioți, cunoscuți pretutindeni ca luptători hotărîți pentru mai binele poporului și fericirea lui, pentru pace și libertate. Să cumpănim deci bine hotărîrea noastră din acea zi — și să ne împlinim una din cele mai de seamă îndatoriri cetățenești, cu luare aminte și dragoste curată, pentru propășirea scumpei noastre patrii. Ultimele hotărîri ale Conducătorilor Țării noastre, dovedesc dragostea lor față de poporul nostru muncitor de la sate și orașe, grija permanentă pentru fericirea și bunăstarea tuturor cetățenilor Țării noastre.

Adînc emoționat de dragostea ce mi-ați arătat — luîndu-vă și anul acesta, osteneala de a urca dealul Patriarhiei pentru a da expresie sentimentelor de iubire și devotament, pe care le nutriți pentru mine, Arhipă-

storul vostru — și întorcându-mi privirile spre tot ce s-a înlăptuit de bine în anul care a trecut, mulțumesc cu recunoștință tuturor;

Clerului Capitalei — și întregului Cler ortodox român, pentru modul pilduitor în care și-a împlinit misiunea sa în ogorul Bisericii și al Patriei;

Colaboratorilor mei de la Centrul Arhiepiscopal al Bucureștilor și din Administrația Patriarhală pentru devotamentul cu care m-au înconjurat și dragostea osârdielnică pe care au pus-o la temelia muncilor lor de răspundere, în conducerea treburilor noastre bisericești;

Salariaților din toate unitățile Arhiepiscopiei Bucureștilor și Patriarhiei Române, pentru disciplina lor în muncă și înțelegerea de care au dat dovadă pentru traducerea în faptă a obiectivelor urmărite în aceste unități.

Pe toți, în prag de an nou, vă chem la muncă nouă. Indrept un călduros apel către toți — și vă rog să vă îndepliniți sarcinile ce vă stau în față, cu aceeași râvnă și același devotament ca în anul pe care l-am încheiat.

Mișcat de mărturisirile ce s-au făcut aici și de urările ce mi-ați adresat, vă binecuvîntez din adîncul inimii și rog pe Cel Atotputernic, să vă dea sănătate și puteri de muncă în noul an 1957, pentru binele Bisericii străbune și al Patriei scumpe.

La mulți ani!

ALEGEREA, INVESTITURA ȘI INSCĂUNAREA I. P. S. MITROPOLIT JUSTIN AL MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

Alegerea

Potrivit prevederilor Statului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, a fost convocat pentru ziua de 10 ianuarie 1957 Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, în scaunul rămas vacant prin trecerea întru cele veșnice a Mitropolitului Sebastian Rusan.

După ce s-a săvârșit, în Paraclisul Palatului Patriarhal, slujba Doxologiei, membrii Colegiului Electoral Bisericesc au trecut în sala de ședințe. O delegație a membrilor Colegiului Electoral Bisericesc a invitat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să prezideze lucrările înaltului for. Prea Fericirea Sa a intrat în sala de ședințe împreună cu D-l Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, D-l Gh. Hossu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, delegatul D-lui Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri al R. P. R., D-l Mihail Mujic, vice-președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, și de Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți Justin al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului. Toți cei prezenți au întâmpinat cu însuflețite aplauze pe înalții membri de drept ai Colegiului Electoral Bisericesc.

Deschizând ședința, Prea Fericitul Patriarh Justinian a invitat pe Prea Cuviosul Arhimandrit Laurențiu Busuioc și pe D-l I. Tăbîrcă pentru a îndeplini funcțiunea de secretari. După ce s-a citit apelul nominal al membrilor Colegiului Electoral Bisericesc — alcătuit din membrii Adunării Naționale Bisericești, membrii de drept și membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Iașilor — s-a constatat că din 81 de membri îndreptățiți a-și exprima votul sînt prezenți 80 și că înaltul for electiv este legal constituit și poate proceda la alegerea noului Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe D-l Ministru al Cultelor, să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral. D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, a dat citire înaltului decret.

A luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a salutat prezența în mijlocul membrilor Colegiului Electoral Bisericesc a D-lui Dr.

Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, însoțit de D-nii Gh. Hossu, vice-președinte al Consiliului de Miniștri și M. Mujic, vice-președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale.

«În aceste înalte prezențe, noi sîntem îndreptățiți -- a spus Prea Fericitul Părinte Patriarh — să vedem încă o dovadă a bunelor raporturi ce există între Biserica Ortodoxă Română și statul nostru democrat-popular și a colaborării sincere dintre conducerea Bisericii și conducătorii țării noastre».

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a arătat răspunderea ce revine membrilor Colegiului Electoral Bisericesc de a desemna prin votul lor un ierarh vrednic de marii înaintași pe scaunul istoric al Mitropoliei Moldovei.

Ședința a fost suspendată pentru o jumătate de oră, spre a da posibilitate membrilor Colegiului Electoral să se sfătuiască, în vederea alegerii.

La redeschiderea ședinței, Prea Fericitul Patriarh Justinian a propus să fie desemnați ca bărbați de încredere P. C. Pr. Alexandru Ionescu și D-l Acad. Prof. Dr. V. Rășcanu. În unanimitate, membrii Colegiului Electoral Bisericesc au aprobat propunerea făcută.

P. C. Arhim. Laurențiu Busuioc a dat citire art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, cu privire la alegerile de ierarhi, iar cei doi bărbați de încredere au distribuit buletinele de vot. S-a trecut apoi la votare, fiecare membru al înaltului for exprimându-și voința prin vot secret.

După numărarea buletinelor și după despuierea scrutinului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a anunțat rezultatul votării: au votat 80 de membri ai Colegiului Electoral Bisericesc și toate voturile au fost întrunite de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Ardealului.

Proclamînd ales cu unanimitate de voturi pe I. P. S. Mitropolit Justin, ca Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Prea Fericitul Patriarh Justinian a felicitat pe noul ales și i-a urat păstorire rodnică în străvechea Mitropolie a Moldovei și Sucevei, spre binele credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române și patriei noastre.

A răspuns Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, care a rostit următoarea cuvîntare:

Mărit Colegiu,

Încă nu s-a împlinit un an din ziua în care, dînd urmare chemării Colegiului Electoral Bisericesc, am început lucrarea mea de cîrmuitor al Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Rupîndu-mă de catedra mea de la Institutul Teologic universitar din București, unde, după a mea socotință, năzuiam să-mi închin întreaga mea viață slujirii bisericesti pe tărîmul teologiei, am plecat anul trecut în Ardeal, după vrerea lui Dumnezeu, pentru a fi propovăduitor al dreptei credințe, iconom al harului divin și păstor al unei părți a turmei drept credincioase de peste munți.

Biserica Ardeleană, această ramură viguroasă a Ortodoxiei românești și-a dăltuit și și-a călit ființa în împrejurări grele de viață pentru clerul și credincioșii ei. Stăpînirea prinților feudali și apăsarea nemiloasă a Habs-

burgilor pe de o parte, apoi nedreptele orînduiri sociale, pe de altă parte, au pricinuit poporului român din Ardeal suferințe amare și îndelungate, care s-au răsfrînt și asupra Bisericii lui. Acestea însă, cu toate frămîntările iuptelor interconfesionale sau național-șovine, în care a fost tirită vremelnice și Biserica, n-au izbutit să-i desfigureze ființa. Păstrîndu-se în adevăratul duh al Ortodoxiei, Biserica Ardeleană a rămas strîns legată de

DI. Dr. Petru Groza și Prea Fericitul Patriarh Justinian, intrînd în sala de ședințe a Colegiului Electoral Bisericesc.

popor, identificîndu-se cu vzerile lui drepte și cu năzuințele lui înalte. Conștiința unității de neam a făcut cu puțință și săvîrșirea actului istoric al unificării bisericești, de îndată ce s-au ivit zorile unei vieți noi pentru poporul nostru.

Luminați la minte, dirzi în vzerile lor și harnici în munca lor, românii ardeleni își iubesc cu ardoare «moșia» și «legea», patria și credința. Ei simt rădăcinile lor adînc înșipte în pămîntul românesc al Ardealului și tră-

iesc cu toată ființa lor duhul ortodoxiei străbune. Nu s'nt însă șovini, în domeniul național, nici exclusiviști pe țărîm bisericesc. Ei cinstesc credințele celor de altă «lege» și întînd frățeste mîinile spre cei de alt neam colaborînd cu ei la tot binele obștesc. În acelaș timp, credincioșii ardeleni se simt strîns legați de Biserică, interesîndu-se de aproape de bunul ei mers.

Tradiția șaguniană de participare efectivă a mirenilor la activitatea Bisericii a pătruns adînc în obștea dreptcredincioșilor ardeleni, aceasta vădîndu-se atît în hotărîrea lor de a-și spune cuvîntul în toate problemele bisericești, cît și în acte de jertfelnică dragoste, care îmbracă uneori forme de-a dreptul mișcătoare.

Cu două săptămîni în urmă, un preot dintr-un sat din țara Oltului, arăta credincioșilor săi că un calendar de perete se vinde cu 3 lei, înfrucît o parte din această sumă va fi folosită pentru pictarea Catedralei din Sibiu. Auzînd acestea, un credincios a declarat preotului următoarele dacă din suma încasată pentru calendar se folosesc bani la zugrăvirea Catedralei din Sibiu sau pentru vreo altă lucrare mare a Bisericii, eu plătesc pentru un calendar nu 3 lei ci 100 lei. Peste cîteva zile, la Sibiu s-a primit prin mandat poștal suma de 100 lei pentru un calendar. Cazuri asemănătoare s-au petrecut și în alte centre din eparhie.

La rîndul său, celălalt mare ctitor al înfățișării actuale a Bisericii ardelenze, pururea pomenitul meu înaintaș de șcaun, Mitropolitul Nicolae Bălan, urmînd vechea tradiție a ortodoxiei Ardealului, a veghiat la pregătirea unui cler luminat, a cărui știință de carte, și zel pastoral a adus luminile învățaturii teologice pînă la cele mai îndepărtate sate. În această privință merită cuvînt de laudă Institutul Teologic din Sibiu, care vreme de aproape un veac și jumătate a ținut nestrînsă flacăra învățaturii teologice și a culturii bisericești din Ardeal.

Credincioși luminați, păstoriți de un cler învățat, ardelenii nutresc o evlavie înaltă, pozitivă, neaplecată spre manifestări ndoielnice. La oraș ca și la sate, ei participă în mare număr la sîntele slujbe, arătîndu-se adînc pătrunși de adăvărurile drepte credințe.

Cum voi putea uita vreodată pioasa primire pe care mi-au făcut-o rășinărenii, așteptîndu-mă în genunchi, în biserică sub streășina căreia se afla mormîntul marelui Șaguna, sau mulțimile de credincioși ce vin din zeci de sate la mînăstirea Sîmbăta unde odihnește Mitropolitul Nicolae Bălan. Neșterse din memorie îmi vor rămîne de asemenea, adunările de credincioși, la slujbele religioase din Catedrala din Sibiu ori din catedrala de la Blaj, din Alba Iulia ori Mădiaș, din satele dintre Buzoșie sau din țara Bîrsei.

Dacă la toate acestea adăugăm și dragostea fierbinte pe care clerul și credincioșii ardeleni o nutresc față de ierarhul lor, se va înțelege pe deplin greutatea ce simt astăzi cînd mă rup de eparhia pe care am păstori-o pînă acum.

Mărit Colegiu,

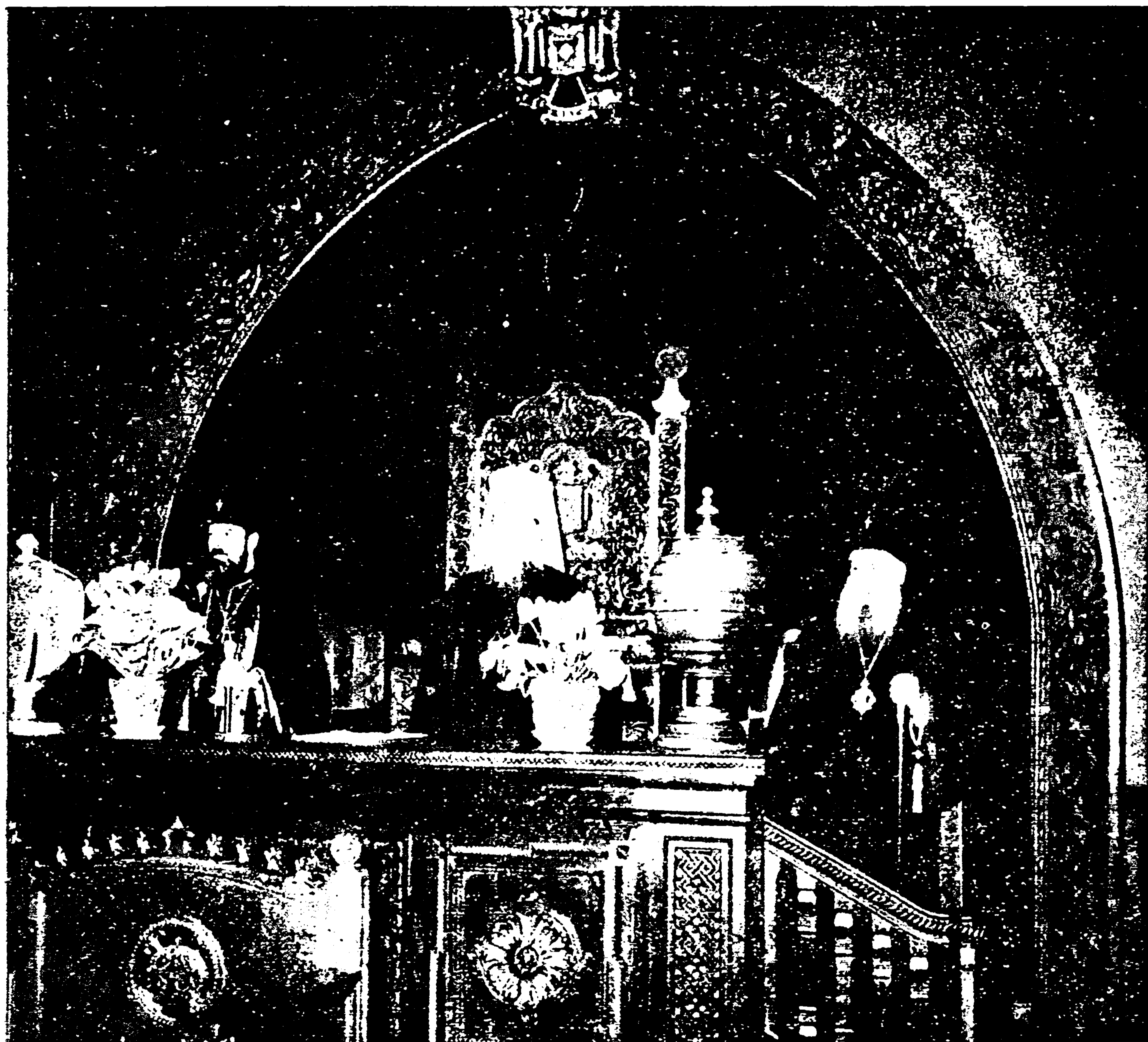
Prin votul Dvs. de astăzi, mă văd purtat de mîna cerească spre scaunul de păstor al Bisericii Moldovei.

Imi dau seama că odată cu înălțarea pe acêst scaun, grijile mele cresc, îndatoririle sporesc. Mă plec însă smerit în fața rînduielilor tainice ale lui Dumnezeu, făgăduind să împlinesc voia lui cu toată dragostea și rîvna

mea fierbinte, spre mărirea sfintei noastre Biserici Ortodoxe și înflorirea scumpei noastre patrii. Acesta este legământul pe care îl fac în ceasul alegerii mele ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Mărit Colegiu,

Despărțindu-mă de scaunul Bisericii Ardelene, în a cărei vistierie duhovnicească rămâne șerecată o parte din inima mea, mă îndrept spre altă podoabă a Ortodoxiei românești, spre Mitropolia Moldovei și Sucevei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian prezidind lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea Mitropolitului Moldovei și Sucevei.

Increderea Dvs., mă trimite astăzi în jalnica Moldovă a marilor voievozi și domni, a lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare și Sfânt, a lui Rareș și Lăpușeanu, a lui Vasile Lupu, Dimitrie Cantemir și Alexandru Cuza.

În această țară au trăit, au muncit și s-au stins bătrînii cronicari Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce, pe aceste plaiuri au viețuit Creangă, Alecsandri și Eminescu; din acest pământ au odrăslit marii noștri istorici, Kogălniceanu, Xenopol și Iorga; aici a fost leagănul șerecă-

torului George Enescu și al neîntrecutului scriitor de azi Mihail Sadoveanu.

Intîii mei ani de activitate didactică în învățămîntul teologic universitar, după întoarcerea din străinătate, în Moldova i-am petrecut. Cunosc însemnătatea străvechiului scaun mitropolitan din Iași, cunosc măreția trecutului său istoric, cunosc legăturile lui frățești cu Biserica Ardealului, cu Biserica Țării Românești, cu Biserica Ortodoxă Rusă și cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, cunosc mulțimea așezămintelor sale mînistirești — vetre de lumină și popasuri roditoare ale singurătății, — cunosc viața de muncă, rugăciune și cultură ce clocotește de veacuri între zidurile lor sfinte; cunosc preoțimea moldoveană, conștientă de îndatoririle ei pastorale; cunosc în sfîrșit evlavia adîncă și omenia pilduitoare a blindului și bunului popor credincios moldovean.

Chipuri de urmat în lucrarea mea de arhipăstor voi avea întreg șirul de ierarhi, care au bine plăcut lui Dumnezeu, începînd cu Iosif Mușat, dirzul apărător al autocefaliei Bisericii moldovenești, trecînd apoi la bătrînul Teoctist, ierarhul care a binecuvîntat și a sfătuit domnia cuminte și îndelungată a lui Ștefan cel Mare, la iscusitul Varlaam și la mult învățatul Dosoftei; la harnicul Veniamin Costache, la milostivul Iosif Naniescu, la cărturarul Nicodim, la dascălul de teologie Irineu, la ocrotitorul celor năpăstuiți de urgia războiului, vlădica Iustinian, și încheind cu Sebastian, mitropolitul harnic și plin de omenie, al cărui glas înflăcărat pentru apărarea păcii, ca sol al Bisericii noastre, s-a auzit departe peste hotarele țării.

Pășind pe urmele lor, voi păstra frumosele tradiții ale ierarhilor moldoveni, care au știut să țină strîns legată viața Bisericii de viața poporului, legîndu-mă să călăuzesc Biserica Moldovei spre culmi de slavă și să sprijin înflorirea scumpei noastre patrii.

Pentru trimiterea mea la această binecuvîntată lucrare în ogorul Bisericii și al patriei noastre iubite, exprim mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Iustinian, Înalt Prea Sfințitilor Mitropoliti, Prea Sfințitilor Episcopi, Prea Cucernicilor Preoți și Domnilor membri ai Colegiului Electoral Bisericesc, rugîndu-i să-mi fie îndrumători și sfătuitori spre dreapta în plinire a misiunii ce mi-a fost hărăzită astăzi.

Mă leg înaintea Măritului Colegiu Electoral Bisericesc să închin Bisericii moldovene toată osîrdia, priceperea și rîna mea curată.

Mulțumitor vădindu-mă față de Părintele ceresc, întru frîngere de inimă îl rog în acest ceas și-l voi ruga pururea: «Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta, Biserica Moldovei, pe care a zidit-o dreapta Ta și o desăvîrșește pe ea».

Prea Fericitul Patriarh Iustinian a rugat apoi pe D-l Ministru al Cultelor să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, pentru închiderea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc. Domnul Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, a dat citire înaltului Decret.

La orele 14 a avut loc, în Palatul Patriarhiei Romîne o agapă, la care au luat parte membrii Colegiului Electoral Bisericesc și numeroși invitați. Cu acest prilej, Prea Fericitul Patriarh Iustinian a toastat pentru continua întărire a conlucrării dintre Biserică și statul nostru democrat-popular și pentru sănătatea conducătorilor patriei noastre.

Investitura

Sîmbătă 12 ianuarie la orele 12,30, în sala sinodală din Palatul Patriarhiei Romîne, s-a desfășurat solemnitatea investiturii Înalt Prea Sfințitului Justin cu cîrja de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Dl. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, citind Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru deschiderea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc.

Au fost de față membri ai Sfîntului Sinod, D-l I. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, Domnii D. Dogaru, I. Onțanu și I. Rodeanu, directori în Ministerul Cultelor, P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicarul Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor, PP. CC. Consilieri administrativi patriarhali, profesori ai Institutului Teologic Universitar din București, PP.

CC. consilieri ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, preoți din Capitală, studenți în teologie și numeroși invitați.

La orele 12,30, Prea Fericitul Patriarh Justinian împreună cu D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, au intrat în sala sinodală fiind întâmpinați cu «Imnul patriarhal» și cu însuflețite aplauze de toți cei prezenți. După ce Prea Fericitul Patriarh Justinian a ocupat scaunul prezidial, a intrat în sală Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, învestit cu mantie și camilafcă, fiind condus de P. C. secretar patriarhal Pr. N. Cazacu și de doi diaconi în veștminte, purtând dichero-trichere și cădelnițe.

După rînduiala îndătinată în Biserica noastră, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin s-a oprit la locul rînduit, în fața Prea Fericitului Patriarh Justinian. P. C. secretar patriarhal a rostit următoarele: «*Prea Fericirea Voastră! Inalt Prea Sfințitul Justin Moisescu vine în fața Prea Fericirii Voastre pentru a primi cîrja de păstorire a Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor și a Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei*».

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine pentru confirmarea noului Mitropolit al Moldovei și Sucevei. După citirea Decretului de confirmare — care a fost subliniat cu aplauze de toți cei prezenți, — P. S. Antim Tîrgovișteanul, secretarul Sfîntului Sinod, a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian, cîrja mitropolitană, spunînd după dătină: «*Prezint Prea Fericirii Voastre cîrja de păstorire a Arhiepiscopiei Iașilor și a Mitropoliei Moldovei și Sucevei*».

Prea Fericitul Patriarh a primit cîrja mitropolitană și apoi a înmînat-o Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin, rostind următoarele cuvinte: «*Primește cîrja aceasta, ca să păstorești turma lui Hristos cea încredințată ție. Celor ascultători să le fie, prin tine, toiag de reazim și întărire, iar pentru cei nestatornici să o șolosești ca toiag de certare, toiag de îndreptare*».

După aceea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea cuvîntare:

Inalt Prea Sfințite Mitropolit,

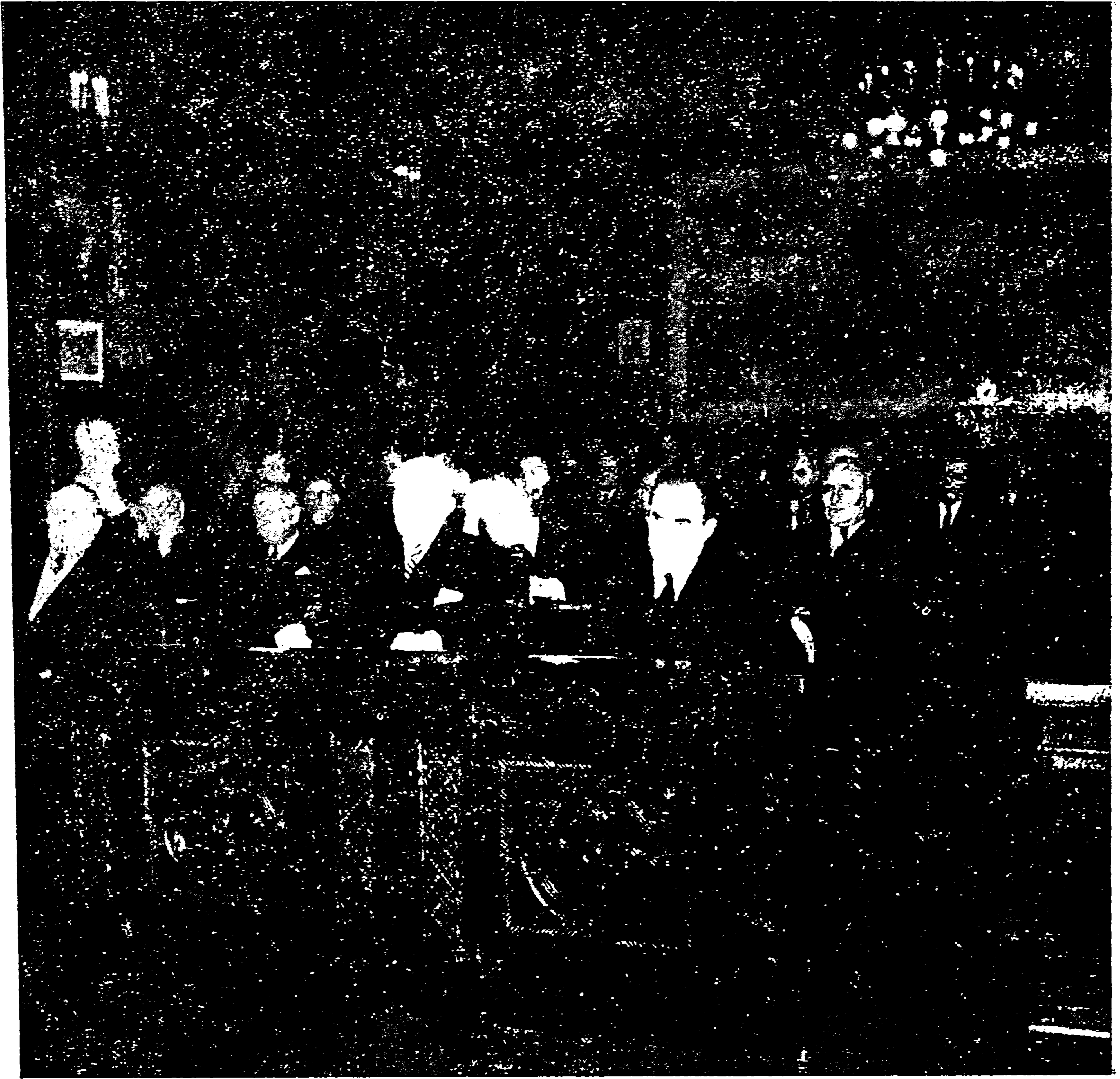
Prin votul Colegiului Electoral Bisericesc și al Sfîntului Sinod din 10 ianuarie, ai fost ales în scaunul de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, alegere confirmată de Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine, cu Decretul ce s-a citit astăzi.

Ai fost chemat, astfel, în Scaunul de veche și glorioasă tradiție ortodoxă a Mitropoliei Moldovei și Sucevei, scaun care în decursul veacurilor, a fost ilustrat de mărețe figuri ale multor luminați ierarhi, arhipăstori ai Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Prin această cinstire, ai primit pe umerii tineri ai Inalt Prea Sfinției Tale, o sarcină, pe cît de grea, pe atît de importantă, pe care urmează să o duci cu ochii ațintiți spre glorioasele realizări ale înaintașilor, spre înțelepciunea, hărnicia și blîndețea lor, cu sprijinul clerului și credincioșilor din această binecuvîntată parte a țării.

Cîrmuind Mitropolia Moldovei și Sucevei, se cuvine Inalt Prea Sfinției Tale, să ai pururea în față chipurile acestor predecesori, între care evo-

cam, cu acest prilej pe: Teoctist, sfetnicul cuvios al lui Ștefan cel Mare; Varlaam, colaboratorul lui Vasile Lupu, cel care s-a instruit la Kiev și Moscova, și — urmînd pilda marelui Mitropolit Petru Movilă — a îmbogățit cu tipăriturile lui tezaurul literar al neamului; Dosoftei, marele cărturar, făuritor de viers moldovenesc; Veniamin Costache, întemeietorul de școli pentru cultura clerului și luminarea poporului, model de blîndețe și bine-

Membrii Colegiului Electoral Bisericesc ascultînd cuvîntarea
Prea Fericitului Patriarh Justinian.

facere, de împlinire a datoriei și de iubire de progres și știință; Iosif Naniescu, apărător al credinței, pildă de rîvnă și jertfire de sine pentru credincioșii săi, dobîndind, cu drept cuvînt, numele de Iosif cel sfînt; Nicodim, distinsul cărturar, care cu traducerile sale a îmbogățit literatura noastră teologică; și atîția alți vrednici ierarhi, care au ilustrat scaunul Moldovei. Șirul acestora se încheie cu fericitul întru pomenire Mitropolitul Sebastian, care a știut să se facă iubit de clerul și credincioșii Moldovei și a adus o apreciabilă contribuție în lupta pentru pace, atît în activitatea desfășurată în Eparhie, cît și peste hotare.

Iubite întru Hristos frate,

După ce reprezentanții clerului și credincioșilor te-au chemat la această sarcină și după ce ai fost întărit în noua demnitate de forurile competente, înainte de a-ți îndrepta pașii spre turma duhovnicească ce ți-a fost încredințată, Noi, urmînd cele din vechi rînduite, ți-am înmînat cirja de arhipăstor, ca să-ți fim reazim în ostenele slujirii Tale, iar credincioșilor pavăză de apărare împotriva lupilor răpitori.

Primește, dar, cu încredere, toiagul acesta, ca semn al puterii jurisdicționale, pe care ți-o conferă astăzi Biserica lui Hristos.

Primește, cu dragoste, acest simbol al dreptului de conducere ce-ți încredințăm, asupra rivnitoarei preoțimi și evlavioșilor credincioși moldoveni de sub păstoria Inalt Prea Sfinției Tale, precum și asupra frumoașelor așezări mînăstirești din acele părți.

De aci înainte, vei fi întîistătorul și ocîrmuitorul lor, dar mai presus, vei fi părintele lor suietesc plin de dragoste și îndrumătorul lor pe calea mîntuirii, punînd întru aceasta, toată rîvna și puterea de muncă.

Pentru aceasta, vei lua pururea aminte la îndemnul apostolului Pavel, către episcopul Timotei: «Fii pildă credincioșilor cu cuvîntul și cu purtarea, cu dragostea, cu duhul și cu curăția» (I Tim. IV, 12).

Vei fi, deci, înțelept și bun îndrumător al clerului și credincioșilor, atît în viața lor religioasă, legată de mîntuirea sufletească, cît și în călăuzirea acestora pe drumul de viață nouă, către care se îndreaptă astăzi poporul și țara noastră, de dreptate socială, prosperitate, pace și înfrățire.

Ne rugăm fierbinte Părintelui ceresc să-ți îndrumeze calea acestei noi slujiri, spre lucrări plăcute lui Dumnezeu și de folos turmei ce ți-a fost încredințată. Intru aceasta, să-ți fie de ajutor și mijlocirile Sfintei Prea Cuvioasei Maici Parascheva, ale cărei cinstite moaște se află în catedrala Mitropoliei ieșene și cărora de aci înainte îți vei pleca genunchii pururea, în rugăciune.

In numele Sfîntului Sinod și al Nostru, îți dorim păstorie îndelungată, pașnică și binecuvîntată de Dumnezeu, cu îmbelșugate roade, de folos Bisericii și Patriei noastre.

A luat apoi cuvîntul Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, care a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Două simțămîntă puternice îmi stăpînesc sufletul acum cînd îmi înmînați cirja arhipăstorească a Sfintei și de Dumnezeu păzitei Arhiepiscopii a Iașilor și a Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

Intîiul simțămînt este acela de mulțumire și recunoștință pentru cinstea ce mi se face prin săvîrșirea acestui act solemn de investitură, iar celălalt este simțămîntul de covîrșitoare răspundere, legată de înalta vrednicie la care am fost chemat, fiind ridicat pe scaunul al doilea al ierarhiei noastre bisericești.

Prin încrederea Colegiului Electoral Bisericesc, sînt chemat să păstoresc din vlădicescul scaun, pe care l-a cinstit un lung șir de ierarhi harnici și pricepuți. Simt povara acestei sarcini și mă nîșior la gîndul că mi s-a

pus în mină cîrja arhipăstorească pe care au purtat-o cu aleasă vrednicie Iosif Mușat, destoinicul apărător al autocefaliei Bisericii Moldovenești, pe vremea lui Alexandru cel Bun, Teoctist și Gheorghe, sfinți apropiați ai lui Ștefan cel Mare, mult înzestratul Anastasie Crimca, ctitorul Mănăstirii Dragomirna, iscusitul Varlaam, care a adunat la Iași un sinod de seamă al Ortodoxiei, pe vremea lui Vasile Lupu, învățatul Dosoftei, care a îmbră-

Prea Fericitul Patriarh Justinian despuind scrutinul.

cat în versuri românești Psalmii lui David, mult încercatul Iacob Putneanul, apărătorul țărănimii sărace de biruri și poveri, luminatul Veniamin Costache, întemeietorul de școli pentru popor și cler, milostivul Iosif Naniescu, cărturarul Nicodim Munteanu, teologul Irineu, Prea Fericirea Voastră și pururea pomenitul meu înaintaș Sebastian Rusan, chip ales de bunătate și blîndețe.

Prin neostoita lor rîvnă și necurmată strădanie, Biserica Moldovei a dobîndit un loc de frunte în Ortodoxie, lăsînd mărturii neșterse de luptă

pentru apărarea dreptei credințe și păstrarea independenței Patriei, de strădăni pentru luminarea clerului și ridicarea culturală a poporului.

Alături de celelalte mari Biserici Ortodoxe, Biserica Moldovei a luat parte prin solii ei la cele două soboare din Apus, în 1414 la Constanța Elveției și în 1438 la Florența Italiei.

Pentru jertfele făcute întru apărarea Ortodoxiei, cinste deosebită s-a făcut Bisericii Moldovei, acum trei veacuri și jumătate, când se plănuia ridicarea ei la treapta de patriarhie sau când Mitropolitul Varlaam a fost trecut între cei trei candidați la scaunul Patriarhiei Ecumenice, în anul 1639.

Nume bun și prețuire aleasă și-a agonisit Biserica Moldovei, nu numai prin păstrarea și trăirea duhului adevăratei ortodoxii de către fiii ei, ci și prin strînsele și înțeleptele legături, pe care le-a ținut cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, de-a lungul veacurilor. Indreptîndu-și privirile spre Ardeal, Mitropolia Moldovei a ținut sub oblăduirea ei duhovnicească Episcopia Vadului, ctitorie a viteazului domn Ștefan cel Mare. Ierarhii moldoveni năzuiau cu simțăminte de nespusă dragoste către cîrmuitorii Bisericii Ortodoxe Ruse, de la care au primit sfat și ajutor frățesc. Către celelalte Biserici Ortodoxe surori s-a revărsat din belșug evlavia moldovenească, prin danii și ctitorii, care dăinuiesc pînă în vremurile noastre, în întreg răsăritul ortodox.

Prea Fericirea Voastră,

Cronicile și hrisoavele noastre vechi vorbesc neîncetat de bunele legături dintre vlădicii și domnitorii Moldovei de pe vremuri.

Pe scaunul înalt de judecată, alături de domni se aflau totdeauna și vlădicii moldoveni. De aici ei sînt chemați în divanul domnesc, luînd parte la treburile de cîrmuire a țării.

Uneori, ierarhii moldoveni primeau sarcina de soli domnești peste hotare, contribuind în acest chip la statornicirea legăturilor de prietenie dintre poporul nostru și popoarele vecine.

La rîndul lor, demnitarii au răsplătit această rîvnă a Bisericii, ajutînd-o să se organizeze și să-și împlinească rostul ei sfînt în mijlocul credincioșilor. Voevozii mușatini au sprijinit Biserica Moldovei să-și dobîndească autoceșalia. Alexandru cel Bun i-a hărăzit scaunul mitropolitan în Suceava și a nîmîșat Episcopia Romanului. Ștefan cel Mare a întemeiat Episcopia Rădăușilor și a dat Bisericii Moldovei întocmire statornică. În urmă, ceilalți cîrmuitori ai Moldovei au sprijinit în felurite chipuri bunul mers al treburilor bisericesti.

Numeroase biserici, mînăstiri și schituri de pe tot întinsul Moldovei au fost întemeiate de evlavioșii domnitori. Ei le-au ajutat cu mînă largă a-și împlini rostul lor în mijlocul credincioșilor.

Mînăstirile Moldovei au fost în trecut smerita școală a poporului nostru, de unde s-a înălțat tîmîia binecuvîntată a învățăturii de carte. Chiliile lor au adăpostit pe cei dintîi dascăli dintre călugări și pe ucenicii lor din țară sau de peste hotare. În aceste sfinte așezăminte străjuite de codrii munților ori de ocolul apelor, la lumina cîndelei de sub icoane s-au copiat, pe lîngă letopisețele țării, cărțile de slujbă bisericască și pravilele de judecată. Călugării moldoveni, cu aleasă iscusință au împodobit scrisul

lor cu miniaturi, chenare, și litere inițiale, făurind această minunată artă a scrisului frumos, care stârnește uimirea și prețuirea tuturor cercetătorilor. În această privință, *Evangeliarul cu text slavon și grecesc* lucrat de monahul Gavril, la mănăstirea Neamțu, în anul 1429, este cea mai strălucită dovadă.

I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, rostindu-și cuvântarea.

Pe lângă aceste mănăstiri au înflorit toate artele vechi românești: arhitectura, pictura, sculptura, broderia, țerăcătura în aur și argint. Trecând peste celelalte, nu putem lăsa nepomenită la loc de cinste pictura veche bisericească. Frescele de pe zidurile din afară ale mănăstirilor Voroneț, Sucevița, Humorul și Vatra Moldoviței sînt mărturie netăgăduită de înalta treaptă de înflorire la care se ridicase meșteșugul zugrăvirii în Moldova de odinioară.

Din toate acestea se vede limpede, că peste tot trecutul Moldovei stă pe deplin în slujba Ortodoxiei. În toate laturile, Biserica s-a arătat ca factor de progres, fiind călduzitoarea poporului spre viață culturală înaltă.

Dacă, veacuri de-arîndul, în trecut, în condiții vitrege de viață pentru poporul nostru și Biserica noastră, a fost cu puțință o colaborare atât de rodnică în folosul Bisericii și al Statului, cu atât mai mult poate fi năpătită astăzi, în împrejurările prielnice în care se desfășoară viața religioasă din Patria noastră.

Nutrind convingerea neclintită, că bunele legături între Biserică și Stat, astăzi ca și în trecut, înlesnesc o colaborare folositoare atât Bisericii cât și Patriei, ne vom strădui să sprijinim și să întărim fără șovăire această colaborare. În acest chip socotim că împlinim nu numai o îndatorire de ierarh al Bisericii și de cetățean devotat al Patriei, ci ne supunem îndemnului răspicat al Sfântului Apostol Pavel care spunea odinioară Episcopului Tit, să povățuiască pe creștini «să se supună stăpînilor și dregătorilor, gata fiind spre tot lucrul bun» (Tit. III, 1) fiind că numai așa vor putea ei petrece «viață lină și tihnită, întru temere de Dumnezeu și bună cuviință», după cuvîntul aceluiași Sfînt Apostol către Episcopul Timotei (1 Tim. II, 2).

Cunoscînd acestea voi jertfi fără șovăire toată puterea mea de muncă și toată osîrdia inimii mele de slujitor al lui Hristos, spre folosul Bisericii și propășirea Patriei.

Voi fi dîrz apărător al bunelor legături de dragoste și împreună lucrare cu toate Bisericile Ortodoxe surori, căci din trecutul luminos al Bisericii noastre am deprins acest adevăr nepieritor: roade bune și de folos au încununat bunele legături dintre poporul nostru și popoarele vecine, ori de cîte ori aceste legături s-au desfășurat sub semnul dragostei și al încrederii, al ajutorului neprecupețit și al sprijinului frățesc.

Nu voi uita nici o clipă că apărarea păcii nu este numai o trebuință a firii omeneștii, ci și o poruncă sfințită lăsată nouă de Mîntuitorul Hristos. Ea izvorăște din însăși menirea Bisericii care este chemată să îplinească pe pămînt, fără încetare, lucrarea săvîrșită de Fiul lui Dumnezeu, la venirea sa în lume. Astfel, dacă mîntuirea însăși este împăcarea omului căzut, cu Dumnezeu și, ca urmare, înscăunarea liniștei în sufletele credincioșilor și statornicirea bunei înțelegeri între oameni, iar noi, slujitori ai mîntuirii fiind rînduiți, nu vom conțeni să împlinim lucrul Domnului, făcători de pace arătîndu-ne și noi, cu cuvîntul și cu fapta, în toate zilele vieții noastre.

Cu toată silința voi desfășura o lucrare statornică de ocrotire și păstrare a sfințelor locașuri, biserici, mînăstiri și schituri — minunate opere de artă — care alcătuiesc diadema Mitropoliei Moldovei; iar din cei ce se nevoiesc în aceste comori ale evlaviei străbune, mă voi strădui să fac slujitori harnici și devotați Bisericii, Patriei și binelui obștesc.

Neîncetat voi priveghea la buna îndrumare a preoțimii eparhiei mele întru îndeplinirea cu prisosință a îndatoririlor ei către Biserică și Patrie. Voi urmări cu toată luarea aminte ca roadele lucrării preoților să se vadă din buna chivernisire a lăcașurilor dumnezeiești, din propovăduirea dragostei întru toți fiii Patriei și din jertfelnică dăruire pentru binele obștesc.

Sufletul îmi voi pune pentru turma cea cuvîntătoare, ca Păstorul cel bun, silindu-mă să păstrez în jurul meu pe preoți și credincioși, prin dragoste și înțelepciune, să sădesc în inimile tuturor credința cea dreaptă, nădejdea cea mîntuitoare și dragostea nepieritoare. Pe cei slabi în cre-

dință îi voi întări, iar pe cei alunecați de la pravila ascultării, îi voi îndrepta.

Prea Fericirea Voastră,

Cu nădejde neșarmurită în ajutorul Bunului Dumnezeu, care toate spre folosul zidirii le orînduiește, cu sprijinul frățesc al Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericirea Voastră, cu binevoitoarea nțelegere a înaltului guvern al Țării, pornesc azi pe drumul hotărîtor al înfăptuirilor pe tărîm bisericesc și de folos obștesc, în Mitropolia Moldovei.

Am deplină conștiința marilor și grelelor răspunderi care apasă asupra mea de acum înainte. Incredător însă în Harul Sfîntului Duh, care pe cele slabe le întărește și pe cele de lipsă le împlinește, pășesc cu hotărîre, pe urmele marilor mei înaintași, făgăduind că drumarul păstoriei mele va fi: credința neclintită și dragoste neșarmurită, muncă nepregetată și dreptate nemitarnică.

Cu acest prilej, aduc mulțumiri Domnului Ministru al Cultelor, Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, pentru că, pe temeiul votului Colegiului Electoral Bisericesc, m-a recomandat înaltului Guvern al Republicii Populare Romîne, care m-a propus Prezidiului Marii Adunări Naționale spre confirmare în vrednicia de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Primind această confirmare, mulțumesc cu recunoștință Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, făgăduind deplina loialitate față de scumpa noastră Patrie, Republica Populară Romînă.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

S-a săvîrșit apoi un Polihronion. Prea Fericitul Patriarh Justinian, D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, membrii Sfîntului Sinod și ceilalți invitați au felicitat călduros pe noul Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

La orele 14 a avut loc, în trapeza Palatului Patriarhiei Romîne, o masă la care au luat parte toți cei prezenți la solemnitatea investiturii.

Inscăunarea

Duminică 13 ianuarie a. c. a avut loc la Iași, în catedrala istoricei Mitropolii a Moldovei și Sucevei, instalarea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin.

În dimineața zilei, pe peronul gării Iașilor au sosit reprezentanții autorităților locale, clerici și credincioși pentru a saluta pe noul Arhipăstor al Mitropoliei Moldovei și Sucevei și pe înalții oaspeți veniți să cinstească cu prezența lor această solemnitate. Au fost de față: C. Nistor, președintele Sfatului Popular al regiunii Iași; Emil Mazilu, din partea organizației regionale P. M. R. Iași; V. Sălceanu, președintele Sfatului Popular al raionului Iași; C. Iliescu, președintele Sfatului Popular al orașului Iași; Prof. I. Creangă, rectorul Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași; I. Niculi, președintele ARLUS-Iași; P. C. Pr. C. Nonea, Vicarul Arhiepiscopiei Iașilor; protopopi, preoți și credincioși ieșeni.

La orele 9, vagoanele speciale au fost garate în fața sălii de recepție a gării. Coborînd din tren, Prea Fericitul Patriarh Justinian, D-l Acad.

Prof. *P. Constantinescu-Iași*, Ministrul Cultelor, și Inalt Prea Sfințitul Mitropolit *Justin* al Moldovei și Sucevei, au fost întâmpinați de D-l C. Nistor, președintele Sfatului Popular al regiunii Iași, cu tradiționala pîine și sare. Au sosit, de asemenea, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului, Prea Sfințitul Episcopi Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Antim al Buzăului, Teofil al Romanului și Hușilor, Chesarie al Dunării de Jos, Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei, Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, Vicari patriarhali, D-l I. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor; Domnii D Dogaru, I Onțanu și C. Mi-reanu, directori în Ministerul Cultelor; P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor; P. C. Preot Traian Belășcu, vicarul Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu; P. C. Pr. Ioan Gagi, directorul Administrației Patriarhale; P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București; P. C. Pr. Prof. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu; consilieri patriarhali, profesori ai Institutelor Universitare, consilieri ai Arhiepiscopioilor Bucureștilor.

În sala de recepție a gării, D-l C. Nistor, președintele Sfatului Popular al regiunii Iași, a rostit următoarea cuvîntare:

Tovarășe Ministru,
Inalți oaspeți,

Bătrînul oraș Iași, are ocazia să primească astăzi în scaunul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, pe Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Dr. Justin Moiescu.

Cu această ocazie cetățenii orașului și regiunii Iași, vă adresează prin mine, un călduros «bine ați venit»!

Cu prilejul instalării în scaunul Mitropoliei Moldovei și Sucevei a distinsului cărturar Mitropolit Dr. Justin Moiescu, îl primim în mijlocul nostru ca pe un vrednic cetățean al Iașului și al plaiurilor moldovene, urîndu-i ca munca Inalt Prea Sfinției Sale în ogorul Bisericii, să se împletească de-o-potrivă și cu nevoile de viață bună și pașnică ale oamenilor muncii din țara noastră, pentru înflorirea scumpei noastre patrii, pentru menținerea și consolidarea păcii și pentru progres.

Inalți oaspeți,

În numele cetățenilor din orașul și regiunea Iași, vă asigurăm de sprijinul nostru pentru ca Inalt Prea Sfinția Sa Dr. Justin Moiescu să-și poată îndeplini în cele mai bune condițiuni îndatoririle sale de ierarh și cetățean al regiunii noastre.

Regiunea Iași, mergînd pe drumul directivelor de Stat, pentru îndeplinirea sarcinilor de plan în scopul bunei stări a poporului, așteaptă din partea Inalt Prea Sfinției Sale Mitropolit Dr. Justin Moiescu, toată soliditatea, pentru ca prin sprijinul Inalt Prea Sfinției Sale și al clerului Mitropoliei Moldovei și Sucevei să facem din ce în ce mai bună viața celor ce muncesc de la orașe și sate.

De aceea, astăzi cînd pășește în scaunul Mitropoliei Moldovei, îi urăm spor la muncă pentru binele întregului popor.

În numele centrului eparhial, al preoților și credincioșilor din Moldova, P. C. Pr. C. Nonea, vicarul Arhiepiscopiei Iașilor, a rostit următorul cuvânt de bun venit:

Prea distinși demnitari ai țării,
Înalt Prea Sfințite Părinte Justin,
noul Mitropolit al Moldovei și Sucevei,

Însoțit de Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul României, și de D-I Academician Prof. Petru Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor și de un alai de sărbătoare, pășiți acum pe pământul blajin și rodnic al Iașului, ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Iașul, orașul cultural, vă este cunoscut, căci în fișnițele lui v-ați publicat valoroasa lucrare teologică intitulată: «*Activitatea Sfântului Pavel în Atena*». În vremea studiilor universitare ați cercetat Atena cu bogățiile ei culturale rămase din perioada clasicismului și din era elenismului. Acum veniți, în calitate de Mitropolit al Moldovei și Sucevei, nu numai să păstoriți această străveche și renumită eparhie, dar să și îmbogățiți patrimoniul cultural al Iașului, cu tezaurul științei teologice pe care-l posedați, așa cum au făcut-o înaintașii la scaun, marii mitropoliți cărturari. Veți găsi în Iași, cetatea de scaun mitropolitan, un climat nou de avânt cultural, nu îndreptat spre speculații sterile, ci ancorat în realități legate de ridicarea întregului popor spre lumină, spre buna lui stare, dreptate socială și pace.

Iașul este un șantier al muncii în toate domeniile. Șantier de muncă este și întreaga Arhiepiscopie a Iașului. Clerul de mir, clerul monahal și credincioșii de pe largul cuprins al eparhiei, ca cetățeni devotați ai patriei, se găsesc angrenați în muncă pe acest șantier, acum când se dă o nouă structură socială întregii Moldove. Ați fost ales de Marele Colegiu electoral al Adunării Naționale Bisericești în unanimitate, să fiți conducătorul spiritual al Moldovei. Dar, în același timp, sînteți chemat ca în calitate de deputat în Marea Adunare Națională, la care sînteți propus de către circumscripția Hirău, să stimulați clerul și pe credincioși ca să fie, unii și alții, pilde de vrednicie cetățenească. O muncă încordată, cu forțe unite, va grăbi procesul de înnoire a vieții sociale, pline de belșug a scumpei noastre patrii, Republica Populară Română.

Veți găsi, în cuprinsul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, pe mulți dintre ucenicii ce v-au sorbit prelegerile universitare, alături de preoții încărunțiți pe cîmpul pastorației, care s-au adăpat din comorile scrisului Înalt Prea Sfinției Voastre răspîndite în cele mai răzlețe sate. Această preoțime vă așteaptă să fiți acum în mijlocul ei cu îndemnul și cu fapta, după cum pînă acum ați fost cu învățătura scrisă.

Clerul și credincioșii din cuprinsul Mitropoliei Moldovei și Sucevei sînt mîndri că bunul Dumnezeu le-a dăruit un ierarh cărturar.

Ei își amintesc de cuvintele Sfântului Apostol Pavel: «*Tronul Tău, Dumnezeule stă în veacul veacului; toiagul dreptății Tale este toiagul împărăției Tale. Iubit-ai dreptatea și ai urit fără de legea. De aceea te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu untul de lemn al bucuriei, mai mult decît părtașii tăi*» (Evrei, I, 8 — 9).

Scaunul Mitropoliei de la Iași să fie scaunul dreptății și al bucuriei duhovnicești, ca spiritul păcii să dea tuturor răgazul unei munci cu roade sporite.

Acum, când vă întâmpinăm pe pământul scump și sfânt al Iașului, cu trecutul lui plin de glorie și cu prezentul lui plin de avânt în muncă, în numele clerului de mir, al clerului monahal și al credincioșilor noștri, ținem să vă asigurăm de devotamentul tuturor în ascultarea îndrumărilor pe care ni le veți da, ca să slujim Bisericii moldovene cu credință, într-o patrie puternică, frumoasă și îmbelșugată, pe care o iubim cu căldură, ca, împreună muncind, să ușurăm sarcinile grele și de răspundere ale conducătorilor Republicii Populare Române.

Vom fi în jurul Inalt Prea Sfinției Voastre armata spirituală a luptătorilor pentru pace, ca să plinim testamentul păcii al Mântuitorului Hristos, pace după care însetează toate popoarele din lume.

Am fost îndrumați pe calea păcii și a muncii de vrednicii înaintași la scaun ai Inalt Prea Sfinției Voastre și așteptăm să sporim cu îndemnul tinereții de care sînteți încălzit, dragostea tuturor pentru altarul Bisericii dar și pentru altarul patriei, căreia cu toții se cade să-i slujim cu devotament și spirit de jertfelnicie.

Dorim cu toții cler și credincioși, ca epoca arhipăstoriei Inalt Prea Sfinției Voastre, pe care o începeți astăzi, să fie înscrisă pe paginile istoriei Bisericii moldovene cu litere de aur, așa cum cronicarii vremurilor apuse și cum istoricii vremurilor noastre au scris despre marii mitropoliți care au păstorit Moldova, începînd de la Iosif Mușatinul, pînă la feciorul de țaran ardelean Mitropolitul Sebastian Rusan, căruia îi urmați la scaunul chiriarhal.

Fiti bineveniți pe pământul Iașului, cu ale căruia năzuințe vă veți identifica, înconjurat de dragostea clerului și de evlavia credincioșilor moldoveni. Dorindu-vă să aveți parte numai de bucurii, vă întâmpinăm cu tradiționala urare, cu care se întâmpină arhieriei lui Hristos:

Intru mulți ani Inalt Prea Sfințite Stăpîne!

Cuvintelor de bun venit și urărilor de rodnică activitate făcută de reprezentantul autorităților locale și de vicarul Arhiepiscopiei Iașilor, le-a răspuns Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, care a arătat că va depune toată stăruința spre a păstori mitropolia Moldovei și Sucevei după pilda vrednicilor săi înaintași.

*Prea Cucernice Părinte Vicar,
Domnule Președinte al Sfatului Regional
Prea Cuvioși Părinți,
Domnilor reprezentanți ai autorităților locale,*

Ales de Colegiul electoral bisericesc și Investit de Prea Fericitul Patriarh ca Mitropolit în vechiul scaun ortodox al Moldovei și Sucevei, vin astăzi în cetatea aceasta în care la tot pasul te întâmpină urmele nepieritoare ale trecutului, monumentele de artă bisericească și temeinicile tradiții culturale moldovenesti.

Gîndurile mele se îndreaptă acum, când pășesc în această metropolă a ortodoxiei, spre acele figuri de ierarhi care au cinstit acest scaun cu

vrednicia, pregătirea și înfăptuirile lor. Viața, faptele și sîrguința marilor mei înaintași vor fi pilde prețioase în activitatea mea chiriarhală.

Ca părinte duhovnicesc al binecredincioșilor creștini moldoveni, aduc cuvîntul Evangheliei Mîntuitorului Hristos, cuvîntul dragostei, al frăției și buneii voiri între toți oamenii.

Voi stărui propovăduind și învățînd, voi munci pentru mîntuirea credincioșilor ce mi se încredințează acum, pentru binele tuturor, pentru sta-

Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor și I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, coborînd din tren în gara Iașilor.

tornicirea dreptății în raporturile dintre oameni, pentru pacea a toată lumea, pentru slava sfintei noastre Biserici și pentru propășirea Patriei noastre scumpe.

La primirea și cuvintele cu care m-ați întîmpinat, P. C. Părinte Vicar și Domnule Președinte al Sfatului Regional, făgăduiesc că voi lucra cu timp și fără timp pentru binele păstoriților mei.

Fiind pe deplin încredințat că voi fi ajutat și sprijinit pentru ca lucrarea noastră a tuturor să fie încununată de roade bogate atât în câmpul Bisericii cât și al Patriei, Vă îmbrățișez cu toată dragostea și vă împărtășesc binecuvântări arhieresti.

Înalții oaspeți, împreună cu noul Mitropolit, au fost apoi conduși la catedrala mitropolitană. La intrarea în catedrală, Prea Fericitul Patriarh Justinian și Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Justin au fost înveștămițați în mantii arhieresti, iar soborul slujitorilor — în frunte cu Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian al Olteniei și Prea Sfințitul Teofil al Romanului și Hușilor — i-au întâmpinat cu Sfânta Cruce și cu Sfânta Evanghelie. După ce s-au închinat înaintea raclei cu moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva, Prea Fericitul Patriarh Justinian și Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Justin au urcat în stranele arhieresti din dreapta. În afară de înalții oaspeți și reprezentanți ai autorităților de stat amintiți mai sus, au fost de asemenea prezenți la solemnitatea înscăunării noului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, d-nii: Acad. Prof. Dr. V. Rîșcanu, Acad. Prof. Iuliu Nitulescu, Prof. V. Buțureanu, Prof. M. Răvăruș, Prof. C. Doroftei, Prof. Cicerone Iordăchescu, Ilie Grămadă, Nicolae Grama, poetul George Lesnea, scriitorii I. Istrati și N. Barbu, Traian Ghițescu, directorul Teatrului Național din Iași, reprezentanții cultului romano-catolic G. Bachmayer și Anton Trifaș, rabinul Strul Gutman, reprezentantul cultului mozaic, precum și reprezentanții presei și radiodifuziunii.

S-a săvârșit apoi Sfânta Liturghie de către un sobor de Arhierei, arhimandriți, preoți și diaconi, în frunte cu Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian al Olteniei. Răspunsurile au fost date de corul catedralei mitropolitane, dirijat de D-l Al. Verdeș.

După terminarea Sfintei Liturghii, D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, a citit Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine, pentru confirmarea Înalț Prea Sfințitului Justin Moiescu în funcțiunea de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Prea Sfințitul Episcop vicar-patriarhal Antim Tîrgovișteanul, secretarul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine, a citit Gramata patriarhicească pentru înscăunarea noului Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

A luat apoi cuvîntul Prea Fericitul Patriarh *Justinian*, care a rostit următoarea cuvîntare:

*Înalț Prea Sfințiți și
Prea Sfințiți Membri ai Sfîntului Sinod,
Domnule Ministru al Cultelor,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți Credincioși și
Onorată asistență,*

Clerul și credincioșii din cuprinsul Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei trăiesc astăzi momente sărbătorești de însemnătate deosebită. Pe istoricul scaun de Înfrîntător al acestei Mitropolii, ilustrat de-a lungul veacurilor de ierarhi străluciți, se așează astăzi nou-alesul Mitropolit, Înalț Prea Sfințitul Justin Moiescu.

Ales de Colegiul Electoral Bisericesc, întărit de Sfântul Sinod și de Conducerea superioară a Statului, Inalt Prea Sfinția Sa vine să conducă ca arhipăstor clerul și poporul dreptcredincios din această de Dumnezeu păzită Mitropolie.

Personalitatea sa este bine cunoscută tuturor. Primirea caldă ce i-o face astăzi cetatea Iașilor, amploarea solemnității înscăunării sale, încre-

I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, răspunzând cuvintărilor de bun venit, în sala de recepții a gării din Iași.

derea și nădejdele ce se pun în conducerea sa duhovnicească, sînt îndeajuns de grăitoare pentru aceasta.

Bunul Dumnezeu să ajute ca această încredere să fie mereu sporită, iar așteptările tuturor să fie împlinite!

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin,

Incepînd de astăzi ești conducătorul sufletesc al poporului dreptcredincios din Moldova lui Ștefan cel Mare și Sfînt. Turma ce ți s-a încredințat spre păstorire este din cele mai alese.

Un cler luminat, ascultător, supus, disciplinat, rionitor în împlinirea misiunii lui, devotat Bisericii și Patriei, cărora și-a închinat întreaga lui putere de muncă, de pricepere și de jertfă. Sub îndrumarea înțeleaptă a arhipăstorului său, va ști, așa cum a arătat-o întotdeauna, să stea în slujba lui Dumnezeu și a poporului, pe care să-l călăuzească nu numai în cele religioase, dar și în împlinirea îndatoririlor cetățenești, pentru promovarea progresului social și al păcii.

Alături de acest cler de mir luminat, harnic și gata mereu să stea în slujba marilor idealuri ale Bisericii și Patriei, vei găsi cîerul monahal, miile de călugări și călugărițe, din numeroasele mînăstiri și schituri, cu care a binecuvîntat Dumnezeu acest pămînt. Reorganizat de Sfîntul Sinod, acesta duce în tăcerea sfințitelor locașuri o intensă viață de rugăciune și de muncă stăruitoare. Prin viața lui de rugăciune, el face ca mînăstirile noastre să fie ce au fost întotdeauna, adică cetăți ale vieții duhovnicești, unde să găsească întremare și întărire sufletească și cei din afara lor.

Prin munca lui în atelierele mînăstirești, își asigură mijloacele de trai, dar în același timp asigură păstrarea și continuarea unor ramuri de meșteșugărie artistică, ce s-ar fi pierdut de mult altfel, spre marea pagubă a patrimoniului artistic al acestui popor.

Vei păstori în sfîrșit o turmă de credincioși, a căror evlavie este cea mai aleasă podoabă a sufletului moldovenesc. Mai mult ca în oricare parte a țării, aici, te vor întîmpina mai la tot pasul roadele străvechii evlavii a moldovenilor.

Sînt datinile pe cari le păstrează cu sfințenie.

Sînt obiceiurile și tradițiile religioase atît de numeroase.

Sînt vechile biserici, mînăstiri și așezăminte răsărite pe lîngă acestea. Aceste numeroase ctitorii ale voevozilor «dătători de legi și datini» sînt monumente ale evlaviei acestui popor, dar în același timp ele sînt și monumente ale creației lui artistice, precum și monumente istorice de prim rang.

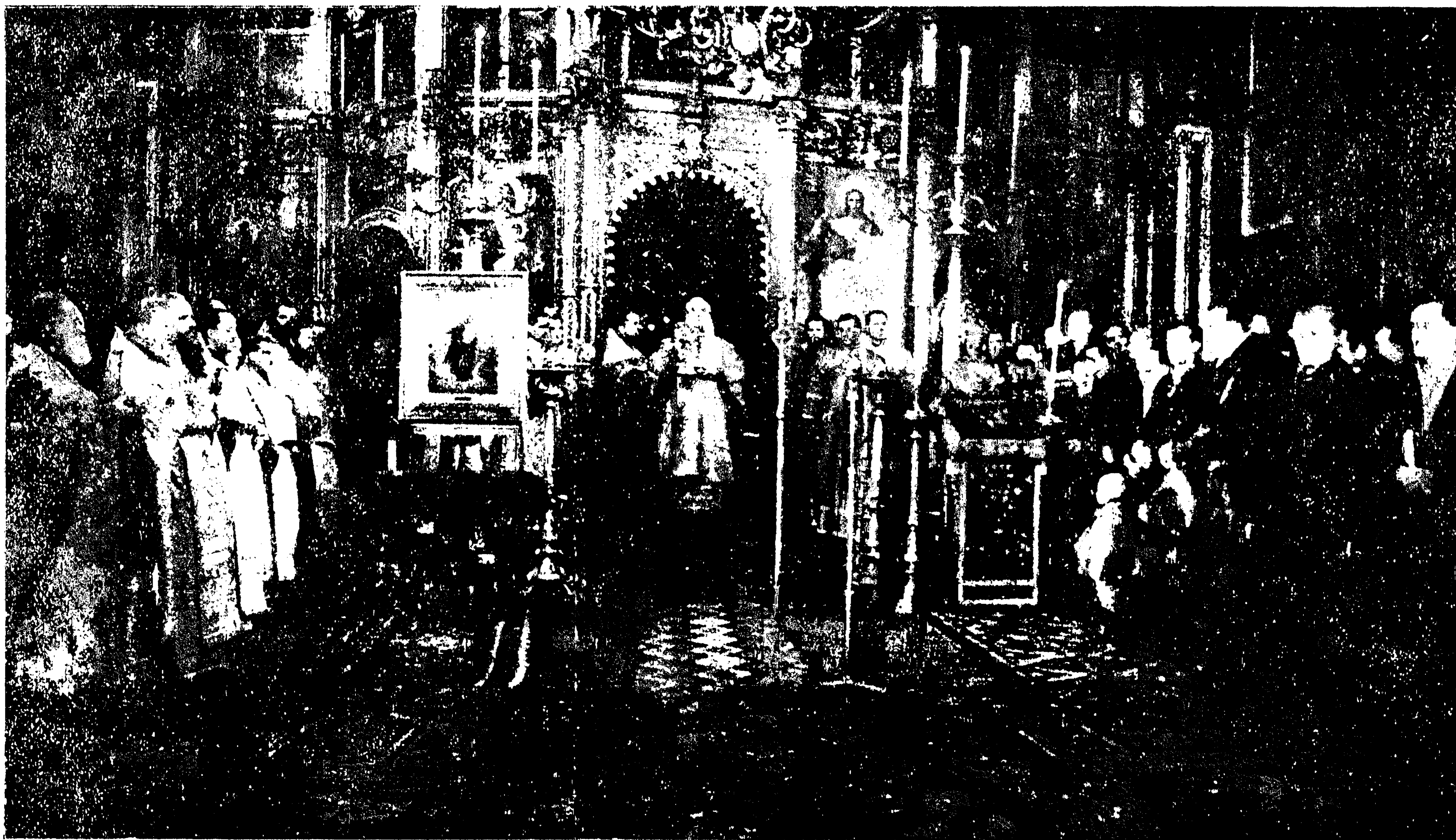
Aici, în apropiata vecinătate a catedralei mitropolitane, stă acea podoabă de artă care este biserica Trei Ierarhi, pe lîngă care a fost odinioară o vestită școală de înaltă cultură.

La cîteva pași mai departe, sînt așezămintele spitalicești de la Sfîntul Spiridon, creație a milei creștine pentru suferinzi. Tot în apropiere sînt mînăstirile Golia, Cetățuia, Frumoasa, ca să nu pomenesc decît cîteva din cele mai însemnate. Sînt apoi în Eparhie vestitele Mînăstiri istorice: Neamțu, Secu, Putna, Moldovița, Voroneț și atîtea altele în care s-a cultivat viața creștină, s-a făurit evlavia acestui popor și din care au răsărit primele flori ale culturii acestui popor.

În tiparnițele acestor mînăstiri, slujitori ai altarelor au dat, cu truda lor, la lumină cele dintîi cărți, cele dintîi talmăcirii, cea dintîi hrană sufletească a unui popor de păstori, de plugari și de oșteni. Din ele au plecat acele slove care au alinat sufletele, au întărit credințele șovăelnice și au dat temei și sens vieții credincioșilor de pe aceste plaiuri.

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin

Acesta este clerul și poporul pe care-l vei avea de păstorit de azi înainte.

I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei, săvârșind Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Iași, cu prilejul înscăunării I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei.

In numele Sfântului Sinod și al nostru personal îți urez ca Dumnezeu să-ți ajute să te bucuri de toată prețuirea, respectul, cinstirea și ascultarea clerului mirenesc și călugăresc și a poporului dreptcredincios, așa cum s-au bucurat atâtea din valoroșii înaintași ai Înalt Prea Sfinției Tale.

Îți doresc păstorire pașnică, îndelungată și plină de alese roade duhovnicești.

Atotputernicul Dumnezeu să-ți ajute să ridici la cele mai înalte culmi viața bisericească și cetățenească din această Mitropolie, pentru binele Bisericii Ortodoxe Române și folcsul Patriei noastre!

Amin!

D-l Acad. Prof. *P. Constantinescu-Iași*, Ministrul Cultelor, a adus noului Mitropolit felicitările Guvernului Republicii Populare Române, și i-a urat îndelungată și rodnică arhipăstorire. D-sa a spus următoarele:

*Venerabili Ierarhi și reprezentanți ai
Bisericii Ortodoxe Române,
Onorată asistență,*

Folosesc prilejul de astăzi pentru a transmite Bisericii Ortodoxe Române și Centrului Eparhial din Iași, felicitările Guvernului Republicii Populare Române pentru alegerea și instalarea Înalt Prea Sfințitului Justin Moiescu în demnitatea de mitropolit al Moldovei și Sucevei. Socotesc că hotărrea colegiului electoral bisericesc de a încredința scaunul mitropolitan din această glorioasă vatră de cultură națională Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin Moiescu, va avea frumoase urmări pentru buna îndrumare a clericilor și credincioșilor acestei vechi Mitropolii românești. Noul mitropolit are strălucite pilde în mulți dintre înaintașii săi care, rămânind buni ierarhi creștini, și-au slujit cu devotament țara și s-au străduit pentru binele poporului, fiecare la vremea lui, așa cum o cereau împrejurările.

Nu pot să nu-mi amintesc, cu acest prilej, de strălucitele figuri de ierarhi care au cinstit scaunul de mitropolit al Moldovei și Sucevei, prin munca lor pe țărîm bisericesc, dar și cultural și patriotic. Cei ce au scris și vor mai scrie istoria patriei și poporului nostru nu vor putea trece, fără cuvinte de aleasă cinstire, peste numele mitropolitului Teoctist, sfetnicul lui Ștefan cel Mare, de la a cărui urcare pe tronul Moldovei se vor implini chiar în anul acesta 500 de ani: — peste numele Mitropoliților Varlaam și Dosoftei, cărturari fără pereche pentru vremea lor și harnici ostentitori pentru propășirea poporului român; — peste numele Mitropoliților Iacob Stamate, Veniamin Costache și Iosif Naniescu, ctitori de școli românești pentru tineretul moldovean și de frumoase așezăminte de binefacere; — peste numele mitropoliților cărturari Nicodim Munteanu, care și-a făcut studiile la Kiev, și Irineu Mihălcescu, vestit profesor de teologie ortodoxă.

In istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei, a fost înscris la loc de cinste, în anii puterii populare, numele Mitropolitului Justinian Marina, ridicat curînd în scaunul de patriarh, care și-a arătat meritele sale pe timpul vicariatului, și numele vrednicului Mitropolit Sebastian Rusan. Dragostea lui de adevărat părinte sufletesc față de clerul și credincioșii moldoveni s-a împletit atât de strîns cu dragostea fierbinte față de patria noastră dra-

gă, față de poporul nostru muncitor și față de toți aceia care luptă pentru apărarea păcii și a bunei înțelegeri între oameni și popoare.

Amintesc aceste lucruri, determinat nu numai de respectul cuvenit totdeauna adevărului istoric și bunelor tradiții bisericești și naționale ale locului în care ne găsim, ci și de faptul că începând de astăzi, importantul scaun de mitropolit al Moldovei și Sucevei va fi ocupat de un nou mitro-

Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor și I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, în timpul săvârșirii Sfintei Liturghii.

polit cărturar și patriot. Noul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Dr. Justin Moisescu a făcut studii strălucite de teologie în țară și străinătate, unde a funcționat și ca profesor la Facultatea de teologie ortodoxă din Varșovia, trimis de patriarhul Miron Cristea, și de unde s-a reîntors în țară după ocupația Poloniei de către Hitler. Încă înainte de a fi fost ales mitropolit al Ardealului s-a dovedit un reprezentant de înalt nivel al tradiții-

lor culturale ale Bisericii Ortodoxe Române, ca profesor la Facultatea de Teologie din Suceava, aparținând de Universitatea din Iași și apoi la Institutul Teologic Universitar din București. Din activitatea pe care a desfășurat-o pe teren social știm de asemeni că Înalt Prea Sfinția Sa este însușit de dragoste caldă pentru poporul muncitor, din mijlocul căruia s-a ridicat și pentru ale cărui năzuințe spre mai bine s-a străduit ani de-a rândul; imediat după 23 august activând pe acest teren chiar în Moldova.

Ținând seama de toate acestea, ne exprimăm speranța că Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin Moisescu, dovedindu-se la înălțimea sarcinilor bisericești și sociale ce-i stau în față, va continua tradiția ierarhilor moldoveni de a-și sluji cu râvnă patria și poporul, în străduințele lui de a-și croi o viață mai bună și în pace.

Cu aceste gânduri și nădejdi, vă urez Înalt Prea Sfințite Mitropolit al Moldovei și Sucevei, o păstorire rodnică și îmbelșugată spre binele întregii Biserici Ortodoxe Române și al Patriei noastre, Republica Populară Română.

În numele preoților și credincioșilor din Mitropolia Moldovei și Sucevei, a luat cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, care a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Domnule Ministru al Cultelor,
Înalt Prea Sfințite Părinte Justin
Mitropolit al Moldovei și Sucevei,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Membri ai
Sfîntului Sinod, Onorată asistență și
Iubiți credincioși,

Solemnitatea instalării unui nou ierarh pe scaunul mitropolitan de la Iași, a trezit, totdeauna, un interes deosebit pentru clerul și credincioșii moldoveni. Sensibilitatea religioasă a moldovenilor vibrează, cu prilejul înscăunării noului lor chiriarh, nu numai la suprafață, ci răscolește adîncurile sufletelor pline de credință. Noul ierarh reprezintă în fața moldovenilor chezașia continuității unei tradiții de evlavie și cultură ca și nădejdea că în istoria jilțului mitropolitan se vor adăuga, de către noul intronizat, înfăptuiri de mare vrednicie socială cu care să se împodobească și să se mîndrească una din cele mai vechi și cunoscute eparhii din Biserica Ortodoxă Română.

În persoana Mitropolitului de la Iași, clerul și credincioșii moldoveni își văd înmănunchiate virtuțile morale și cetățenești, în toată splendoarea lor. Mitropolitul Moldovei nu este numai un deținător al harului deplin al arhieriei ci și conducătorul care reprezintă cutezanța sufletului unei provincii cu aromă de pze.e, de bunăcuviință și omenie.

Mitropolitul Moldovei este far călăuzitor de lumină, chivernisitor al dreptății, alinător al suferințelor duhovnicești, păzitor al dreptei credințe, îndrumător pe calea vredniciei cetățenești, fiind păstorul fără de prihană, care își pune ființa sa întregă în slujba binelui obștesc, a binelui ce asigură deopotrivă fericirea pe pămîntul patriei și cîștigarea mîntuirii veșnice, idealuri după care însetează inima oricărui credincios.

Prea Fericitul Patriarh Justinian rostindu-și cuvîntarea.

tul Iosif Naniescu a strălucit mai ales prin operele caritabile. Binefacerile lui au alinat suferințele celor necăjiți, indiferent de condiții sociale și credință religioasă, încît și astăzi vin la mormîntul lui unii din bătrînii ajutați și-i cinstesc memoria stropind cu roua lacrimilor lor pisania funerară.

Dar în mersul istoriei se ivesc și involburări și năprazne, cînd condițiile nu-s prielnice pentru opera de cultură. Așa s-a întîmplat în secolul nostru, cînd două războaie au zguduit lumea întreagă din temelii. Cel de al II-lea război mondial a adus urgie apocaliptică peste Moldova.

La sfîrșitul acestui război pe pămîntul Moldovei se auzea nu numai vaetul schilozilor, al văduvelor și orfanilor ci și al celor chinuți de foame sau bolnavi de tifos exantematic. Moldova parcă se afla pe pragul morții.

La efortul general de refacere al acestei provincii, s-a simțit din plin munca plină de abnegație a Mitropolitului Justinian Marina, actualul conducător al Bisericii Ortodoxe Romîne. Prea Fericirea Sa a fost ierarhul care a ridicat clerul din lanțurile deznădejdiei, i-a refăcut moralul și l-a îndrumat pe calea apostolatului social, antrenînd pe preoți și credincioși la refacerea satelor. Reclădirea locașurilor dărîmate de război se datoresc inițiativei Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a lansat zicala: *«eu nu cunosc pe nu se poate»*. Vitraux-urile Catedralei Mitropolitane sînt darul personal al Prea Fericirii Sale, și cu aceste vitraux-uri locașul și-a căpătat splendoarea interioară pe care o admirăm cu toții. Balsamul pus pe ranele sîngerînde ale credincioșilor moldoveni, de către mîna harnică și binecuvîntată a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian nu va fi uitată niciodată.

Numele marelui Mitropolit Sebastian Rusan încă nu s-a scris pe piatra funerară, dar stăruie în inimile noastre ale celor ce i-am cunoscut bunătatea sufletească și zelul lui misionar. Arhiereu iubitor de pace, a radiat în jurul său o dragoste deosebită pentru om și omenie. De aceea a și propovedit lupta pentru pace între oameni și între popoare nu numai dintr-un comandament evanghelic, ci și din structura ființei lui plină de bunătate. A iubit pe preoți cu afecțiunea unui tată duios și gingaș pentru copiii lui. Glasul lui a răspîndit în grai popular, învățătura creștină cu așa succes, încît de la auzul primelor cuvinte ochii credincioșilor se umezeau de lacrimi. În predicile lui scurte, cu claritate în expunere, se vedea întruchipat sfatul apostolului Pavel: *«căci în Biserică vreau mai bine să rostesc cinci cuvinte cu înțeles, ca să învăț și pe alții, decît zece mii de vorbe în limbă neînțeleasă»* (I. Cor. XIV, 19). A iubit Biserica, cu pasiunea unui preot de mir, care numai biserici a clădit prin parohiile pe unde a trecut. N-a schimbat tradițiile moldovene, ci le-a respectat și le-a întărit. A gospodărit cu chibzuință bunurile Mitropoilei și a ctitorit, prin restaurare, Catedrala veche, lîngă altarul căreia își doarme somnul de veci.

Tuturor acestor mari ierarhi, care au păstorit Biserica moldoveană, clerul și credincioșii moldoveni le slăvește numele și le aduce prinos de recunoștință cu acest prilej sărbătoresc pentru Mitropolia Moldovei, căci știut este că, acolo unde frumusețile trecutului nu sînt pomenite, nu se poate nădăjdui la sporirea unei munci rodnice pentru viitor.

Inalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Justin,

Ați fost intronizat astăzi pe scaunul Mitropolitan al Moldovei și Sucevei, cu temeinicia și frumusețea tradițiilor canonice și cele moldovene, dându-se prilej de desfătare duhovnicească tuturor celor ce participă la acest act solemn și istoric.

Dragostea moldovenilor pentru oamenii de cultură nu v-a lăsat să continuați pe scaunul Mitropoliei Ardealului opera marilor mitropoliți An-

P.S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, rostindu-și cuvîntarea.

drei Șaguna și Nicolae Bălan ci v-a luat să fiți continuatorul lui Varlaam, Dosoftei și Veniamin Costache pe scaunul chiriarhal din vechea cetate culturală a Iașului. În bătrîna capitală a Moldovei, care la suprafață pare un muzeu de monumente istorice, au trăit nu numai mari Mitropoliți, dar în acest tîrg în trecut, și-au mistuit gîndurile cele mai luminate minți ale neamului nostru, dîndu-și fiecare o mare contribuție la cultură nu numai națională ci și universală. Aici au trăit un Dimitrie Cantemir, Spătarul Miles-cu, cronicarii Grigore Ureche, Neculce și Costin, iar în epoca modernă Vasile Alecsandri, Eminescu, Creangă, Vasile Conta, Nicolae Iorga, George

Enescu, Matei Cantacuzino, Alexandru Filipide, ca în vremea noastră să strălucească pe tărîmul culturii și al științei românești bărbați care au trăit și s-au format în Iași ca maestrul M. Sadoveanu, academicienii și savanții Dr. Constantin Parhon, Profesor Petre Constantinescu-Iași, Dr. N. Hortolomei, Dr. I. Enescu, Horia Hulubei, Radu Cernătescu, Iorgu Iordan și mulți alții.

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin,

În acest climat cultural, făurit de atîția înaintași clerici și mireni, vă începeți de astăzi înainte arhipăstoria. Cultura are aspecte variate și le domină numai acela care este om de cultură, care știe să distingă elementele nepieritoare de cele sunătoare dar trecătoare.

Este deci firesc ca Moldova să aștepte și să găsească în persoana Inalt Prea Sfinției Voastre pe ierarhul purtător de cultură autentică. Nu veniți la Iași numai cu bogăția harului arhieresc și podoabele ornatelor mitropolitane, ci veniți și cu un tezaur cultural agonisit cu trudă și recunoscut în lumea teologilor de toate confesiunile, din Orientul plin de vrajă pînă în Occidentul spălat de apele oceanice. Tinerețea, lipsită de sprijinul părintesc, v-ați petrecut-o în Atena, avînd ocrotirea bunului Dumnezeu și strălucitorul exemplu al apostolului neamurilor, ale cărui cuvinte din Areopag le-ați studiat cu pasiune și le-ați înmănunchiat în celebra lucrare: «*Activitatea Sfințului Apostol Pavel în Atena*», operă tipărită în Iași cu sprijinul bănesc al Mitropoliei Moldovei, pe care o veți conduce de-acum înainte. Ați gustat în Atena din parfumul culturii clasice grecești, cum au făcut-o la vremea lor unii dintre Sfinții Părinți, și ați adîncit perioada elenistică în care atîtea culturi s-au contopit în retorta creștinismului. Ați cercetat cărările ascetice umblate de *Evagrie* din Pont și ați pus la îndemina tuturor celor cu sete de învățătură creștină o lumină clară și temeinică a valorii *Ierarhiei bisericești* în osatura Bisericii ortodoxe ecumenice. Simbolica vestitului profesor atenian *Andrușos* ați făcut-o prin tălmăcire românească, o carte de căpătii pentru clerul Bisericii noastre. Ați cercetat facultățile de teologie de la Strassbourg și Paris, cu profesori renumiți și biblioteci bogate în manuscrise vechi. La o vîrstă tînără, cînd alții de-abia se deprînd cu învățătura unui manual, Inalt Prea Sfinția Voastră erați profesor la facultatea de teologie ortodoxă din Varșovia, ca de acolo să urmați la catedra de exegeza Noului Testament, la Facultatea din Cernăuți ilustrată de savantul profesor Vasile Gheorghiu. Cu o destoinicie recunoscută ați cîstit această catedră la Suceava și în București, formînd o mulțime de teologi, care astăzi slujesc Bisericii pe întreg cuprinsul țării. Preoțimea mai în vîrstă din Moldova, deși nu v-a avut ca profesor, vă cunoaște din lucrările tipărite și mai ales vă cunoaște de la *Cursurile de îndrumare Misionare* pe care toți preoții le-au frecventat cu mult folos. Iată de ce bucuria preoților este îndreptățită cînd văd că unul din cei mai prețuiți profesori de la Institutul Teologic din București, care a onorat scurt timp Scaunul de Mitropolit al Ardealului, este astăzi instalat pe scaunul Mitropolitan din Iași. Într-un oraș al culturii va păstori un om al culturii, iar figurile trecutului de cărturarie nu-l vor adumbri ci, dimpotrivă îi vor proiecta personalitatea pe fundalul epocii noastre de mari realizări sociale.

Dar arhipăstoria Inalt Prea Sfinției Voastre urmează după doi mari ierarhi: Mitropoliții Justinian și Sebastian, care au orientat pe preoți și

credincioși pe calea progresului social, cînd țara noastră se reclădește pe temelile dreptății sociale sub conducerea unui harnic regim democrat popular. Reprezentanții autentici ai muncitorimii și țărănimii se află la conducerea patriei. Lupta pentru apărarea păcii se află între preocupările lor de frunte, și nici o clipă ea nu va încetini pînă ce pacea nu va învinge în lume.

Lupta pentru pace vă este dragă atît din împlinirea unei porunci evanghelice cît și dintr-o nestrămutată convingere personală, accentuată de împrejurarea că cruzimile primului război mondial v-au ucis tatăl lășindu-vă în suflet o adîncă oroare pentru războiul agresiv.

Clerul de mir prin glasul meu, vă exprimă, în această zi solemnă un devotament nețărmurit și vă asigură de ascultare și disciplină conștientă în munca de pastorație a credincioșilor. Veți avea preoțimea în jurul Înalt Prea Sfinției Voastre ca și înaintașii Voștri.

Clerul monahal care-și duce traiul după pravilă în rugă și muncă, vă prezintă smerite închinăciuni cu rugămintea să-i binecuvîntați strădaniile pentru sporul duhovnicesc pe calea mîntuirii.

Vă vom urma toate îndrumările chiriarhale, fără șovăire, ca astfel Biserica moldoveană să înflorească în patria noastră scumpă, Republica Populară Romînă, pe care o dorim puternică și prețuită de celelate popoare din lume.

Ne împletim bucuria, cler de mir și monahal laolaltă cu credincioșii, rugînd pe bunul Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, păstorire ușoară și îndelungată și cinstea cu care ați onorat Catedra Universitară la Institutul Teologic să aducă lauri nepieritori în jurul stemei Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

Tuturor le-a răspuns Înalt Prea Sfințitul *Justin*, Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Sucevei, care a spus următoarele:

*Prea Fericite Părinte Patriarh,
Domnule Ministru,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți
Membrii ai Sfîntului Sinod,
Cinstiți Oaspeți,
Cucernici Părinți și
Iubiți credincioși,*

În clipele cînd urc treptele scaunului de Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, întîiul meu gînd îl îndrept cu adîncă smerenie către Bunul Dumnezeu, rugîndu-L să-mi dăruiască putere și să-mi lumineze mințile întru propovăduirea cuvîntului adevărului, întru chivernisirea harului și păstoria turmei mele duhovnicești, pe calea mîntuirii.

Dînd urmare chemării pe care mi-a făcut-o Colegiul electoral bisericesc și Sfîntul Sinod, am venit aici cu sufletul stăpînit de cea mai curată dragoste: dragoste de Biserică și de credință strămoșească, dragoste de Patrie și de popor. Imbrățișîndu-vă pe toți cu aceste simțăminte, rugă fierbinte înalt Părintelui Ceresc să reverse peste noi toți darurile sale bogate, binecuvîntînd legătura tainică ce se săvîrșește astăzi între mine — păstor și fiii mei duhovnicești — turmă dreptcredincioasă din Mitropolia Moldovei.

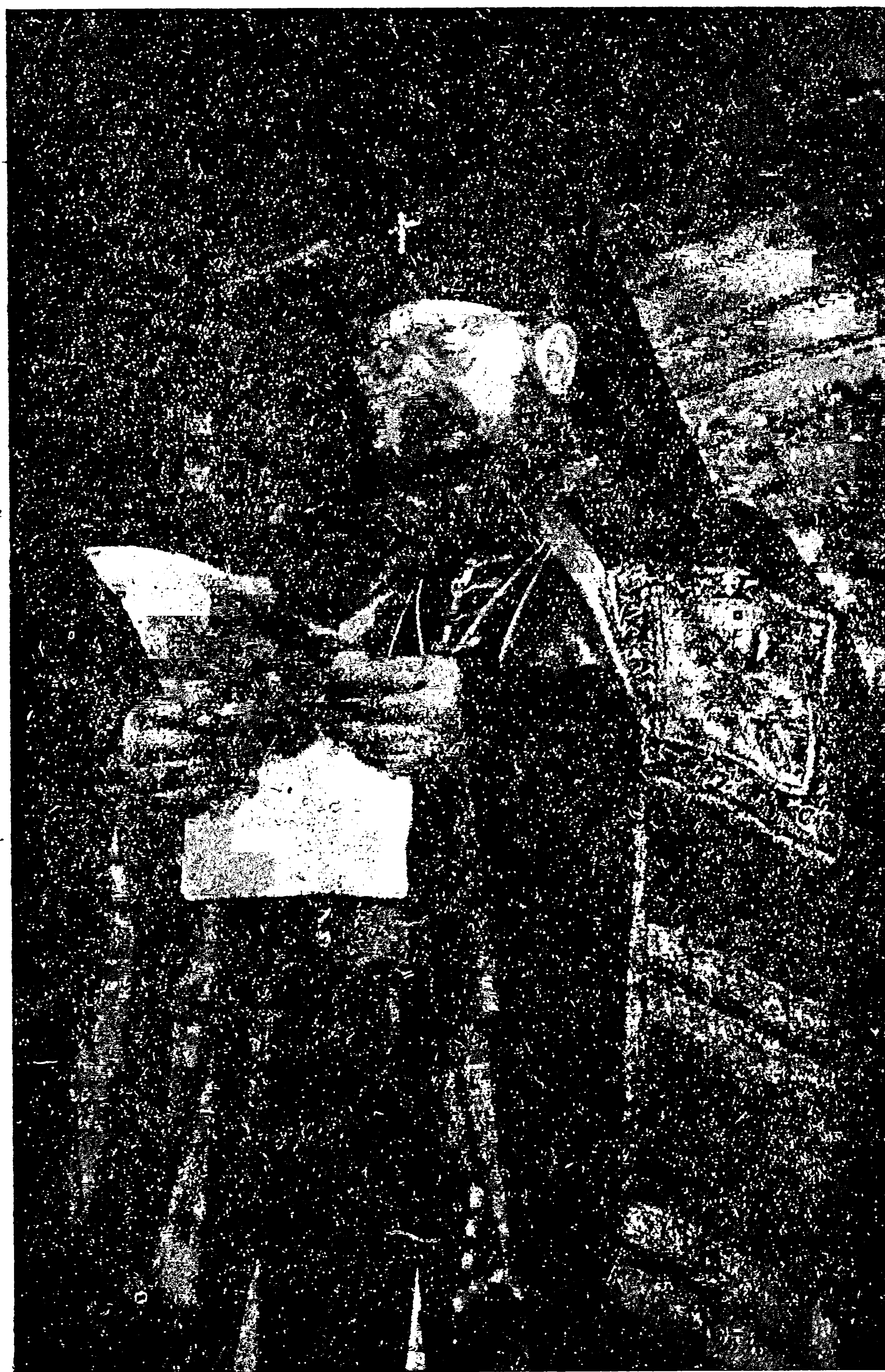
Dacă odinioară Biserica Ardeleană a primit sprijin și întărire duhovnicească din partea ierarhilor și voevozilor moldoveni, prin înființarea Episcopiei de Vad de către Ștefan cel Mare, prin oblăduirea bisericilor și minăstirilor din Maramureș și prin trimiterea de călugări harnici și elevațioși, care au ajuns apoi episcopi și mitropoliți, cum a fost Eftimie la Vad, sau Sfântul Iorest Mitropolitul de Alba Iulia, acum, prin vrerea Colegiului electoral bisericesc smerenia mea este ridicată din scaunul de Mitropolit al Ardealului în scaunul de Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Mă simt dator să mărturisesc aici că m-am desprins cu greu de iubirii mei fii duhovnicești din Ardeal. Păstoria mea peste munți a fost scurtă.

Totuși o strînsă legătură se închegease între mine și Biserica Ardeleană.

Dar, mișcătoarea despărțire de cler și credincioșii pe care i-am păstorit pînă astăzi, s-a prefăcut într-o aleasă bucurie, văzînd cele ce se petrec în jurul meu. Iașul marilor voievozi ai Moldovei, Iașul ctitoriilor domnești, cu mulțimea lui de biserici și minăstiri, care au adăpostit veacuri de-a rîndul patriarhi, mitropoliți și episcopi din tot răsăritul ortodox, Iașul în care s-au ținut mari soboare, unde au fost tiparnițe vestite și școli înalte. Iașul amintirilor culturale, și al tradițiilor de luptă pentru unirea Principatelor, Iașul în care clocotește acum duh de viață nouă, ne primește astăzi cu brațele deschise, la începutul păstoririi noastre. Iar de aici, din strălucitul scaun vlădicesc al Moldovei și Sucevei, în chip tainic ne întîmpină ceata marilor Mitropoliți, cărturari și luptători pentru Patrie și lege, grăindu-ne cuvînt de îmbărbătare.

Iosif, cel din fruntea pomelnicilor Mitropoliei, apărătorul neînfricat al drepturilor ei de autocefalie; bătrînul Teoctist, cel ce odihnește la mînă Putna, lângă Ștefan Vodă cel Sfînt, pe care l-a pomăzuit domn și i-a fost sfetnic apropiat; Grigore Roșca, harnicul ctitor de la Voroneț cinstitor al cuviosului Daniil Sihastru; Varlaam care și-a adăpat lucrarea de păstor din pilda marelui Mitropolit al Chievului, Petru Movilă, îmbogățind tezaurul literaturii noastre cu nemuritoarea Cazanie; Dosoitei cel blînd ca un miel — după vorba cronicarului —, iscusitul întocmitor al Psaltirei în versuri, care a tipărit cărți românești de slujbă și de învățătură, în tipografia primită în dar de la Ioachim, Patriarhul Moscovei; Iacob Putneanul, apărătorul zelos al țaranilor împilați de biruri și poveri; Iacob Stamate, fecior de țaran din Ardeal și blînd povățuitor al clerului și poporului dreptcredincios; înțeleptul Veniamin Costache, ctitor de școli pentru luminarea poporului și pregătirea clerului, s-a trudit o jumătate de veac cu talmăcirea și tipărirea cărților de slujbă și de învățătură bisericească; Iosif Naniescu numit «cel sfînt», pentru bunătatea inimii și milostivirea sufletului, desăvîrșitorul acestei mărețe catedrale, începute de Veniamin Costache; Nicodim Munteanu, cărturarul senin care a învățat la Kiev și a îmbogățit literatura noastră bisericească cu traduceri din marii teologi ruși; Irineu Mihălcescu, mare dascăl de teologie; Vlădica Justinian, care înainte de a urca treptele scaunului Patriarhal păstorind în Moldova, a alinat durerile celor năpăstuiți de urgia războiului din urmă și, în sfîrșit, Sebastian Rusan, înaintașul meu de fericită pomenire în acest scaun, vajnic apărător al ortodoxiei și călît în tradițiile de luptă pentru libertatea poporului, în poșida anilor cărunți, s-a avîntat în lupta frumoașă pentru zidirea păcii în lumea întreagă,

I.P.S. Justin, noul Mitropolit al Moldovei și Sucevei,
rostindu-și cuvântarea.

partind soliile Bisericii noastre la marele congrese ale apărătorilor păcii de la Varșovia, Moscova și Helsinchi.

Privind spre marea ceată a acestor ctitori de viață bisericească din trecutul Moldovei, nu putem trece cu vederea chipurile ostănitorilor din cînul călugăresc care au strălucit prin nevoițele lor curate. Din sinaxare și pisanii se desprind luminoase chipuri de călugări, plini de evlavie, care s-au ridicat printr-o neasămuită vrednicie duhovnicească și viață pustnicească pînă la treptele sfințeniei. Ne gîndim la Daniil Sihastru, sfetnicul de taină al lui Ștefan cel Mare, la Epifanie de la Voroneț, la Rafail și Parterie de la Agapia, la Chiriac din Bisericiani, la Ioan de la Rîșca, la Inochentie de la Probota, la Vasilie de la Moldovița și la Leontie de la Rădăuți. Deasupra tuturor s-a preamărit întru virtute și prin alese înfăptuiri, cuviosul Paisie, starețul de la Neamț, care a împletit în chipul cel mai fericit, trăirea duhovnicească cu truda mîinilor, adăpînd pravila vieții călugărești din scrierile sfinților părinți.

În neasemuitul grai al artei, îmi grăiesc astăzi din zarea veacurilor trecute toate acele locașuri sfînte, biserici, mînăstiri și schituri, presărate de evlavia străbună pe întreg pămîntul falcnicei Moldove: Neamțul Mușatinilor, Bistrița și Moldovița lui Alexandru cel Bun, Putna lui Ștefan cel Mare, Probota lui Petru Rareș, Slatina lui Alexandru Lăpușneanu, Secul vornicului Nestor Ureche, Sucevița lui Ieremia Movilă, Dragomirna Mitropolitului Anastasie Crimca și Trei Ierarhi a lui Vasile Lupu.

În chiliile acestor dumnezeiești locașuri au viețuit marii cărturari și răspînditori de lumină de pe vremuri: la vatra lor, au ucenicit diecii divanurilor domnești și preoții satelor moldovenesti; aici s-au scris cărțile sfînte și letopisețele țării, adevărate minuni de artă grafică.

La umbra mînăstirilor moldovenesti, alături de școli, au înflorit toate artele vechi romînești: arhitectura, scuiptura, țerecătura în aur și argint, broderia și mai ales pictura.

Vechile monumente de artă ale bisericii noastre constituiesc acum un tezaur național. Lăsate în părăsire altă dată, ele se bucură acum de ocrotirea permanentă a statului. În această privință este destul să amintim aici, că numai în anul 1956, guvernul a acordat suma de peste 5.000.000 lei pentru conservarea bisericilor și mînăstirilor, monumente istorice din Moldova. Pentru această înaltă prețuire a monumentelor noastre bisericești, exprimăm aici, caldele noastre mulțumiri D-lui Acad. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor.

Iubiți Credincioși,

Pentru mine va fi o înaltă datorie de conștiință să cinstesc bogata zestre religioasă a Bisericii Moldovei, luînd neîncetat pilde din gîndurile curate și din țaptele drepte ale marilor mei înaintași. Păstrarea bunelor legături cu Statul, păzirea dreptei credințe îndrumarea clerului pentru păstoria credincioșilor potrivit cu învățătura Mîntuitorului, ajutorarea mînăstirilor pentru a-și implini rostul lor înalt în biserică, sprijinirea operei de luminare a poporului și conservarea comorilor de artă ale trecutului, vor rămîne neîncetat principalele laturi ale lucrării mele bisericești în Moldova.

I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, binecuvântind pe credincioși, la ieșirea din Catedrala Mitropolitană.

Incredințat fiind că numai sîrguind pe această cale dreaptă, putem avea chezașia unei vieți religioase înalte și unei Patrii puternice, nu voi cruța nici o osteneală în strădania de a îndruma preotimea moldoveană întru împlinirea cu prisosință a îndatoririlor ei față de Biserică și de Patrie. Așa mi-a fost voia și această pururea îmi va fi ca roadele lucrării preoțimii noastre să se vădească statornic în cucernica săvîrșire a slujbelor și chivernisirea cuminte a lăcașurilor dumnezeiești, în păzirea neîntinată a dreptei credințe și în viețuirea după poruncile Mîntuitorului, în aprinderea duhului de jertfelnicie pentru binele obștesc, în propovăduirea dragostei și buneivoini între toți fiii patriei, în unirea tuturor spre tot lucrul bun și în pașnică viețuire între toți oamenii.

Sînt bucuros că alături de tradițiile de evlavie și de lumină din care s-a adăpat viața religioasă a Moldovei din veac în veac la urcarea mea în scaun, găsesc, aici, vechea tradiție de viețuire a credincioșilor în bună înțelegere și dragoste înveștmîntată de vlădica Sebastian în nimbul ceresc al păcii.

Dorința de a trăi într-o lume pașnică, eliberată de vișorul războaielor, ne este scumpă tuturor. Pacea este lege a firii și poruncă a Mîntuitorului. De aceea, nu vom conțeni să o propovăduim cu cuvîntul și cu fapta, străduindu-ne să strîngem în jurul nostru pe toți clericii și credincioșii, făcîndu-ne cu toții părtași la cea mai frumoasă luptă a oamenilor din toate vremurile, — lupta pentru apărarea păcii.

Acum, cînd urc în scaunul mitropolitan al Moldovei și Sucevei îmi îndrept gîndul spre ocrotitorii credincioșilor moldoveni, spre Sfînta Prea Cuvioasă Maică Parascheva și spre Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava, rugîndu-i cu smerenie să mijlocească la Dumnezeu milelor și al îndurărilor pentru sporirea puterilor mele, spre a conduce această Mitropolie spre culmi de înflorire.

Cu aceste gînduri începînd păstoria noastră în acest strălucit scaun, mă simt dator să aduc mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian și tuturor membrilor Sfîntului Sinod, care n-au cruțat osteneala și au luat parte la acest praznic al înscăunării noastre.

Mulțumesc cu recunoștință Onoratului Guvern și Inalților dregători ai Statului, înfățișați aici prin Domnul Ministru al Cultelor Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași și îi incredințez de adîncul meu devotament pentru prețuirea ce mi-au arătat.

Pentru toți mă rog Milostivului Dumnezeu să-i facă părtași de darurile sale bogate pentru rîvna, dragostea și munca neobosită pe care o pun întru bună sporire și întărirea Bisericii strămoșești și întru propășirea scumpei noastre Patrii, Republica Populară Romînă.

Iar Dvs. celor din cinul preoțesc și călugăresc și tuturor dreptcredincioșilor creștini și fiii duhovnicești, care v-ați adunat la această sfîntă și dumnezească slujbă, vă împărtășesc cu dragoste de părinte arhierasca mea binecuvîntare și vă doresc sporire în toate cele bune și de folos sufletelor și trupurilor voastre acum și pururea. Amin.

S-a cîntat apoi un polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Justinian, pentru membrii Sfîntului Sinod, pentru noul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, pentru conducătorii țării noastre și pentru binecredincioșii creștini. Inalții oaspeți și Inalt Prea Sfîntitul Mitropolit Justin au fost conduși la

reședința mitropolitană, unde toți cei prezenți au felicitat pe noul Arhipăstor al Bisericii moldovene.

Consiliul eparhial a oferit o masă în cinstea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin. În timpul mesei, numeroși reprezentanți ai clerului și credincioșilor ortodocși, precum și reprezentanți ai altor culte religioase au luat cuvântul, pentru a ura noului mitropolit îndelungată și rodnică arhipăstorire, spre propășirea dreptei-credințe și spre binele patriei noastre.

În numele consiliului eparhial a vorbit P. C. Pr. C. *Nonea*, vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor, care a subliniat faptul că la această festivitate se găsesc adunați «oameni din toate domeniile unde se desfășoară intens munca de întărire și înfrumusețare a patriei: reprezentanți ai staturilor populare, care se ostenesc să chivernisească o bună administrație obștească, oameni de știință, țărani, preoți, monahi, precum și făuritori de versuri și proză, care trăiesc cu toții bucuria ce sălășluiește în jurul scaunului mitropolitan». Exprimiindu-și încrederea că această înfrățire va dăinui tot timpul arhipăstoririi noului Mitropolit, — P. C. Vicar C. *Nonea* a asigurat pe Inalt Prea Sfințitul Justin de devotamentul clerului moldovean și i-a urat «să aibă parte numai de bucurii duhovnicești, într-o Biserică plină de prestigiu și într-o patrie tare, îmbelșugată și doritoare de pace».

D-l Acad. Prof. *Vasile Rășcanu*, membru în Adunarea Eparhială a vorbit în numele membrilor Adunării, urînd noului mitropolit rodnică și îndelungată păstorie.

În numele călugărilor și călugărițelor din eparhie a vorbit P. C. Arhim. *Melchisedec Dimitriu*, starețul Mănăstirii Neamțu, care a mulțumit D-lui Acad. Prof. P. *Constantinescu-Iași*, Ministrul Cultelor, pentru sprijinul larg pe care Guvernul Republicii Populare Române îl acordă Bisericii și acțiunea de restaurare și de păstrare a mănăstirilor, a acestor străvechi vetre de credință și de cultură națională. Exprimiindu-și convingerea că Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin va îndrepta spre mănăstiri aceeași părintească dragoste și purtare de grije, ca și înaintașii Inalt Prea Sfinției Sale, i-a urat păstorie îndelungată.

P. C. Pr. Prof. *Sofron Vlad*, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, a subliniat regretul cu care ardelenii s-au despărțit de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, care pornise să desăvârșească în Mitropolia Ardealului opera începută de adormitul întru Domnul Mitropolit Nicolae Bălan. Vorbind apoi despre strădaniile Bisericii ardelenice de a orienta mereu gândurile și simțirile credincioșilor peste Carpați, către frații din Moldova și Țara Românească, P. C. Pr. Prof. *Sofron Vlad* a amintit despre strînsele legături ce au existat de-a lungul veacurilor între Bisericile ardeleană și moldoveană, spunînd: «De dincoace de munți au venit Mitropoliții Dosoftei și Ilie Iorest, iar din Ardeal au venit în Moldova mulți călugări și ierarhi mai noi Sebastian, Lucian, Teofil; pe vremea lui Veniamin Costache au venit mulți dascăli ardeleni la școlile din Moldova. Astăzi, Biserica ardeleană dă Moldovei un nou Mitropolit, pe Inalt Prea Sfințitul Justin». În continuare, vorbitorul a arătat nădejdele pe care le leagă clericii și credincioșii ardeleni, de persoana noului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, de la care așteaptă sprijin pentru întărirea legăturilor dintre cele două Biserici și a încheiat cu urarea următoare: «În numele Institutului Teologic Universitar din Sibiu, rog pe bunul Dumnezeu să dea sănătate și putere de muncă Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin, pentru a înălța Biserica din Moldova și pentru a întări legăturile cu Biserica ardeleană».

A luat apoi cuvîntul P. C. Prof. *Ioan G. Coman*, rectorul Institutului Teologic Universitar din București, care a rostit următoarele:

«In numele Institutului Teologic din București felicit pe Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin pentru noua treaptă în care a fost ridicat precum și centrul eparhial al Iașului pentru dobîndirea unui arhiepiscop și mitropolit la înălțimea trecutului și menirii sale în viața bisericii și patriei.

Urăm Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin să întruchipeze într-un grad și mai înalt pe toți înaintașii care i-au pregătit calea, încălzindu-i credința și luminîndu-i teologhisirea.

Institutul Teologic din București este încredințat că profesorul de Scriptura Noului Testament, Justin Moiescu, astăzi Mitropolitul Moldovei și Sucevei, va continua să fie dascălul înflăcărat al sfintei teologii și din scaunul mitropolitan. Școlile teologice din Moldova vor avea în Inalt Prea Sfinția Sa un prețuitor și un sprijinitor entuziast care nu va cruța nici o osteneală pentru întărirea și înflorirea lor.

Evlavia caldă a moldovenilor, blîndețea lor, duhul ascetic al minăstirilor acestei părți de țară, oferă un cadru minunat desfășurării lucrării de teologhisire și arhipăstorire a Inalt Prea Sfinției Voastre.

Noi, foștii colegi de la Institutul Teologic din București rugăm fierbinte pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, că așa cum v-a luminat în aleasa teologhisire de la Institutul nostru, tot așa să vă ajute în lucrarea de sfințire, luminare și de conducere a turmei cuvîntătoare ce vi s-a încredințat.

Hristos Domnul și Sfințul Justin Martirul și filozoful, vrednicul părinte bisericesc al cărui nume îl purtați să vă aprindă de dumnezeiască dragoste care pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduiește, pe toate le rabdă. Cu această dragoste pe toți îi veți încălzi și-i veți avea în inima Inalt Prea Sfinției Voastre.

Trăiască Mitropolia Moldovei în frunte cu Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin».

P. C. Prot. *Traian Belasçu*, vicarul Sîntei Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, a vorbit despre dragostea pe care și-o cîștigase Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, din partea clericilor și credincioșilor ardeleni, în scurtul timp cît a cîrmuit în scaunul arhipăstoresc al lui Andrei Șaguna și Nicolae Bălan. Subliniind apoi însuflețirea cu care Inalt Prea Sfinția Sa a fost primit de reprezentanții clerului și credincioșilor moldoveni, vorbitorul a urat noului arhipăstor al Bisericii Moldovei activitate arhipăstorească, pentru slava sfintei noastre ortodoxii.

A luat apoi cuvîntul P. C. Pr. *Gaspar Bachmayer*, care — adresîndu-se noului Mitropolit — a spus următoarele: «In numele vicarului general al Arhiepiscopiei romano-catolice din București și în numele comunității catolice din Iași, am onoarea să prezint Inalt Prea Sfinției Voastre cele mai bune urări de îndelungată și rodnică păstorire a Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Dumnezeu să vă țină ani mulți, în deplină sănătate, în scaunul acesta mitropolitan, iar păstorirea să vă fie rodnică, atît pe tărîm bisericesc, cît și pe tărîm social. Conducătorii noștri bisericești sînt conștienți de răspunderile lor și de contribuția pe care o pot da pentru propășirea patriei și doresc ca, în deplină armonie cu Biserica Ortodoxă soră, să lucreze și ei la înflorirea patriei, la menținerea păcii și la munca pașnică și armo-

nioasă a tuturor cetățenilor. Imi permiteți, Inalt Prea Sfințite, să vă mărturisesc și prețuirea noastră pentru înaltele calități pe care le aduceți și care vor revărsa peste bătrînul scaun mitropolitan al Moldovei, o nouă strălucire. Să trăiți întru mulți ani».

În numele comunității mozaice din Iași, a vorbit primul rabin *Strul Gutman*, care a evidențiat atmosfera de conlucrare și înțelegere sub care se dezvoltă în prezent legăturile dintre cultele religioase din țara noastră, ca urmare a condițiilor de reală libertate religioasă asigurată de legile statului democrat popular. Vorbitorul a încheiat felicitînd pe noul Mitropolit și urîndu-i viață lungă și activitate rodnică pentru pacea lumii întregi și pentru înflorirea patriei.

Prea Sfințitul Episcop *Teofil al Romanului și Hușilor* a toastat pentru Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, dorindu-i păstorire îndelungată și bogate împliniri duhovnicești, în istorica Mitropolie.

Au mai luat cuvîntul omagiînd personalitatea noului Mitropolit și urîndu-i bogate realizări ca Ierarh al moldovenilor, P. C. Pr. *T. Bodnar*, inspector bisericesc, P. C. Prot. *Petru Alexa*, D-l Prof. *C. Ițco* și P. C. Prof. *V. Tărăboanță*. De asemenea, poetul *George Lesnea* a recitat poezii din opera sa.

Tuturor vorbitorilor le-a răspuns Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, care a răspuns următoarele:

Primirea pe care bătrînul oraș Iași, cu tradițiile sale culturale și bisericești, mi-a făcut-o astăzi cînd am venit ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei a depășit toate așteptările mele. Reprezentanții autorităților, clericii și credincioșii ieșenii, mi-au făcut această însușlețită manifestare îndemnați de firea, cumințenia, concepțiile și datinile moldovenesti.

În general moldovenii sînt cunoscuți ca oameni evlavioși, cucernici. Întotdeauna ei sînt atașați de ierarhii lor și vorbesc cu mîndrie și cuviință despre păstorii lor. Poate manifestarea pe care am văzut-o și simțit-o astăzi nu este legătura moldovenilor cu modesta mea persoană, ci legătura duhovnicească cu ierarhul lor. Gîndind ei că și smerenia mea va fi la înălțimea așteptărilor și nădejdelor lor, m-au întîmpinat și primit așa de frumos.

Imi voi da toată silința să corespund așteptărilor și nădejdelor pe care le au în ceasurile acesteia păstoriții mei. În viața bisericească a Moldovei am destule pilde spre care să-mi îndrept privirile. Viața și activitatea înaintașilor mei în acest scaun mitropolitan îmi arată limpede care sînt liniile dominante ale unui program chiriarhal în Moldova. De la unii am înțeles ce este pietatea, de la alții am prins îndatorirea de a păstra dreapta credință, de la alții necesitatea de a ajuta și sprijini viața mînăstirească, de la alții obligațiunea de a cunoaște și a alina poporul obidit, de la alții ostentala de a da strălucire culturală scunului mitropolitan de la Iași. Iată calea cea sănătoasă pentru întocmirea programului de activitate al unui cîrmuitor bisericesc în această cetate a Ortodoxiei.

Mă voi sili pe cît mă vor ajuta puterile ca să pășesc pe urmele fericitorilor mei înaintași. Voi lua pildă din acest trecut glorios al Bisericii moldovene, voi privi la cumințenia și evlavia acestor buni credincioși și voi însuși liniile mari ale activității mele viitoare.

O legendă veche ne amintește de lupte între doi uriași: Hercule și Anteu. Puternicul Hercule l strânge în brațe pe Anteu cu intenția de al doborî dar de cîte ori acesta atinge pămîntul cu piciorul, prinde putere și nu poate fi doborît.

Voi ține în activitatea mea viitoare legătura cu poporul, cu credincioșii pe care-i păstoresc și voi avea putere să duc la culmi de înflorire Mitropolia Moldovei și Sucevei.

Noi, credincioșii creștini, dorim și urmărim să fim cetățeni ai cerului, să ne împăcăm cu Dumnezeu, dar trăim și ne mișcăm în lumea aceasta, pe pămînt. Gîndirea și activitatea mea viitoare de arhipăstor se va desfășura între acești doi poli: cerul, Dumnezeu, spre care voi îndruma și conduc credincioșii, și pămîntul în care viața lor trebuie să fie mulțumită.

În viața noastră pămîntească noi nu trăim în condiția ubicuității. Noi trăim într-o patrie, sîntem cetățeni ai unui stat. Sîntem legați de scumpă noastră patrie parin tot ce este omenesc în noi. Ne identificăm cu năzuințele și idealurile ei fără a abdica de la rînduierile noastre bisericesti.

Doctrina și practica creștină ne pun înainte temeuri puternice de unde desprindem îndatorirea de a ne iubi și a cinste patria: Mintuitorul cînd plîngea pe înălțimile din jurul Ierusalimului își arăta dragostea și atențiunea față de patria Sa; Sfîntul Apostol Pavel spune într-o anumită împrejurare compatrioților săi: «Eu sînt iudeu, născut în Tarsul Ciliciei, dar am crescut în acest oraș (Ierusalim) învățînd la picioarele lui Gamaliel să țiu cu strășnicie Legea părintească (Faptele XXII, 3). Sentimentul acesta al iubirii de patrie nu este, deci, potrivnic spiritului Bisericii noastre, ba, dimpotrivă, este o obligațiune morală.

În vremea de demult, preoții, ca păstori de suiește, nu aveau prea multă știință de carte, dar au mers și au muncit, prin instituții, alături de popor. Ei nu s-au desprins de năzuințele și condițiile de viață ale poporului.

Pentru viața liniștită și mulțumită a compatrioților mei voi fi în activitatea mea alături de preoți și credincioși, alături de întregul popor, iar pentru conducerea păstorișilor mei spre Dumnezeu voi avea pururea înaintea mea sfînta învățătură a Mintuitorului Hristos și voi lucra în strînsă colaborare cu Prea Fericitul Patriarh Justinian pentru slava sfîntei noastre Biserici.

Ca buni cetățeni, — preoți și credincioși — vom sprijini toate acțiunile obșteti din patria noastră cu sentimentul că prin munca fiecăruia ajutăm pe semenii noștri.

Ne va fi scumpă acțiunea de apărare și întărire a păcii deoarece sîntem convingși că pacea este climatul în care se construiesc bisericile, școlile și spitalele, în care înfloresc artele și științele, în care se dezvoltă literatura, în care bunul credincios se apropie de Dumnezeu. Voi avea pildă în acest gînd și în această acțiune, pe adormitul în Domnul Mitropolitul Sebastian Rusan care a slujit cauza păcii cu toată stăruința.

Sînt sigur că preoții și credincioșii din această eparhie vor merge cu toată sinceritatea alături de mine pentru a servi și iubi patria noastră și pentru a ridica Biserica Ortodoxă din Moldova la strălucire.

Mulțumesc din toată inima reprezentanților celorlalte culte care au luat parte la această festivitate și îi asigurăm de colaborare frățească în acțiunile de folos obștesc. Binele comun al compatrioților noștri și înflo-

rirea patriei va fi scopul esențial care ne va uni pe toți chiar dacă mărturisim credințe deosebite.

Mulțumesc cu recunoștință Onoratului Guvern al patriei noastre care a dat strălucire acestei manifestări făcându-se reprezentat prin bărbatul de stat și prin meritul savant ieșan, D-l acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor.

Domnule Ministru, îmi place să cred că votul unanim al Colegiului electoral bisericesc la alegerea mea va fi un îndemn în activitatea mea chiriarhală de a strînge în jurul meu pe toți clericii și credincioșii, de a înfăptui unanimitatea în gânduri și mișcări pentru slava sfintei noastre Biserici și pentru înflorirea Patriei noastre scumpe, Republica Populară Română.

Cu dragoste frățească în Hristos mulțumesc Prea Fericitului Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți și Prea Sfințiților Episcopi, membri ai Sfîntului Sinod, pentru că și-au luat osteneala de a veni la această sărbătoare a Bisericii Moldovene.

Mulțumesc tuturor reprezentanților de autorități din Iași și Domnilor directori din Ministerul Cultelor, care au luat parte la înscăunarea mea ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei și m-au înconjurat cu atenția și dragostea lor.

Am ascultat astăzi pe reprezentanții Bisericii din Ardeal și am înțeles din cuvintele rostite de ei care sînt sentimentele și ideile lor. Deși păstoria mea în Ardeal a fost scurtă, o strînsă legătură s-a încheșat între mine ca arhipăstor și preoții și credincioșii din Ardeal, încît astăzi mă despart cu greu de ei.

Făgăduiesc clericilor și credincioșilor ortodocși din Ardeal că voi sprijini cu toată puterea mea Biserica Ardeleană. Cunosc bine această Biserică și sînt convins că este o ramură viguroasă a Ortodoxiei.

Cu gîndul la clericii și credincioșii Bisericii moldovene, în fruntea cărorora am fost înscăunat astăzi, mulțumesc tuturor pentru dragostea cu care m-au întîmpinat și înconjurat la Iași și ridic paharul în sănătatea tuturor».

Clericii și credincioșii prezenți au cîntat imnul mitropolitan.

În seara aceleiași zile, Înălții oaspeți — în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian și D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, au părăsit orașul Iași, îndreptîndu-se cu trenul spre București.

SĂRBĂTORIREA PATRONULUI INSTITUTULUI TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN BUCUREȘTI

În ziua de 30 ianuarie 1957, Institutul Teologic din București a îmbrăcat din nou haina de sărbătoare, ca și în anii trecuți, pentru a cinsti cu toată însuflețirea și evlavie pe Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie de Nazians sau Teologul, Cuvîntătorul de Dumnezeu și Ioan Hrisostomul, patronii acestui așezămînt de cultură teologică.

În seara premergătoare praznicului, la timpul vecerniei s-a oficiat în Paraclisul Institutului slujba privegherii după rînduiala din minăstiri, de către un sobor de studenți monahi, avînd ca protos pe P. C. Pr. Magistrand Nestor Vornicescu, din anul II. La slujba privegherii au participat profesorii Institutului în frunte cu P. C. Prof. Pr. Ioan G. Coman, rectorul Institutului și studenții de la cursurile de magisteriu și licență din toți anii.

În dimineața zilei praznicului, la orele 8,30, a început în Paraclisul Institutului oficierea Sfîntei Liturghii de către P. S. Teoctist Botoșăneanul, Vicar Patriarhal, înconjurat de un sobor alcătuit din P. P. C. C. Profesori și studenți. În cadrul slujbei, P. S. Episcop Theoctist a hirotonit în diacon pe tînărul teolog Grigorescu Aurelian, viitor preot al parohiei Stroiști, Raionul Snașagov. După slujba Sfîntei Liturghii s-a oficiat un parastas pentru ctitorii, profesorii și studenții adormiți în Domnul. Panegiricul pentru cinstirea Sfinților Trei Ierarhi a fost rostit de P. C. Pr. Runcanu Constantin, student în anul IV. Răspunsurile la serviciul divin au fost date de corul studenților sub conducerea Ierod. Bucur Sebastian, student în anul IV.

La orele 12, în sala de festivități a Institutului, a început desfășurarea programului cultural artistic pentru cinstirea sfinților Trei Ierarhi. Într-o atmosferă înălțătoare, în fața unui public numeros serbarea a început cu «Imnul Patriarhal» cîntat de corul studenților, condus de D-1 Prof. Nicolae Lungu. În acordurile armonioase ale Imnului, Prea Fericitul Patriarh Justinian își face intrarea în sală, înconjurat de PP. SS. Episcopii Antim și Theoctist, vicari patriarhali, de P. P. C. C. Consilieri și Profesori Institutului. Ca totdeauna, Prea Fericirea Sa, îndrumătorul și ocrotitorul de fiecare zi al acestui înalt for de cultură teologică din Biserica Ortodoxă Romînă, a ținut să fie prezent, să onoreze cu toată dragostea acest mare praznic al Institutului.

Domnul Academician Profesor Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, a fost reprezentat la această sărbătoare prin D-1 Popa Vasile, împuternicitul Capitalei Republicii Populare Romîne.

Desfășurarea programului cultural-artistic a început prin următorul cuvînt de deschidere rostit de P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Domnule delegat ministerial,
Prea Sfințiți,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Prea Cucernici Părinți Profesori și Domnilor Profesori,
Iubiți oaspeți, Dragi studenți,

În fiecare an, la 30 ianuarie, Institutul nostru își prăznuiește patronii. E o aniversare sărbătorească la care participă toată suflarea Institutului Teologic de la mic la mare și pe care o împodobesc prietenii/și oaspeții de toate vîrstele cărora le spunem din toată inima: «Bine ați venit!»

Patronul sau hramul Institutului nostru este o zi de verificări și bucurii duhovnicești. Verificări pentru că ținem să știm mereu unde am ajuns în lucrarea noastră de luminare a minților și de îmbunătățire a inimilor tinerilor care ne-au fost încredințați de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne. Bucurii, pentru că privind la roadele de pînă acum ale muncii noastre aici, putem să sorbim puteri noi pentru lucrarea de aici înainte. Serbarea patronului nostru nu e o simplă dată calendaristică, sau un act automat, ci un izvor de energie și un punct de plecare spre noi cuceriri ale spiritului și noi împliniri pe drumul de îmbunătățire și de sfințire a sufletului. Căci, obiectul principal al preocupărilor noastre aci, este sufletul cu nesfîrșitele lui frămîntări și implicații și lumina cea neapusă a lui Dumnezeu spre strălucirea și fericirea căruia sufletul se simte atras cu un dor nestins. Sufletele dascălilor și învățăceilor noștri sînt mistuite de acest dor; ele se împletesc în această rîvnă comună în care se topesc: credința, cunoașterea, rugăciunea și bunătatea inimii.

Căldura și sporul rîvnei noastre stau sub aripa ocrotitoare a sfinților noștri patroni: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigore Teologul și Sf. Ioan Gură de Aur. Acești trei mari sfinți Părinți ai Bisericii, cu profiluri de uriași în istoria creștinismului, oferă cornori nesecate alimentării duhovnicești a Institutului nostru. Prin știința și prin teologhisirea lor, care-i așează în fruntea contemporanilor lor din epoca patristică, ei luminează și întăresc drumul teologhisirii noastre de astăzi. Varietatea, adîncimea și puterea de convingere a cunoștințelor lor atrag irezistibil pe orice cititor, iubitor de adevăr, de înălțare sufletească și de frumos. Teologia, zice Sf. Grigore Teologul, se aseamănă cu un munte în vîrfurile căruia se află Dumnezeu și la care nu poate ajunge oricine. Ascensiunea acestui munte nu e posibilă fără cunoaștere, sfințenie și dragoste. Sfinții noștri patroni au fost calificați drept «Mari dascăli ai lumii». Titlul acesta corespunde întru totul adevărului și noi îl considerăm ca atare. Ei au fost și «ierarhi», adică mari preoți sau episcopi, cari, pe lângă rolul lor administrativ, au săvîrșit bogată lucrare de sfințire a propriei lor vieți și a vieții credincioșilor. Sfințenia este una din cuceririle cele mai înalte ale vieții duhovnicești a celor trei ierarhi. Știința lor superioară a întărit și a înflorit dorul lor după sfințenie, după desăvîrșire. Patronii noștri susțin că teologia care nu duce la sfințire e fără valoare. Teologia nu e o vînturare de cunoștinți prezentate

mai mult sau mai puțin sistematic, ci mijloc de revărsare în inimi a gândurilor și faptelor de sfințenie. În fine, patronii noștri ne stau ca pilde vii ale dragostei de oameni. Și teoretic și practic ei au iubit nemărginit pe om care, ca chip al lui Dumnezeu, poate fi învrednicit să ajungă pînă la îndumnezeire. Ei spun că toată lumea nu face cît sufletul unui om. Ei sînt constructorii unui umanism de înalt nivel ale cărui baze au fost puse de însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos și al cărui vîrf duce la îndumnezeirea omului. Predicile Sf. Ioan Gură de Aur cuprind atîta dragoste de om, cît nu se poate afla la secole întregi de scriitori dinainte și după el.

Realizăm noi ceva din acest luminos tablou în viața Institutului nostru? Dascăli și studenți teologhisim adesea din teologhisirea acestor «mari dascăli ai lumii» și deslușim atîtea din problemele noastre la lumina cugetării și geniului lor. Dar sîntem încă departe de adîncimea și frumusețea originalelor pe care le urmăm. Ne ostenim să ținem aproape și să actualizăm continuu marile probleme ale spiritului și ale vieții puse de ei. Ei legau strîns teologia cu viața și viața cu teologia, lucru devenit curent în viața Institutului nostru prin rînduiriile Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care profesează aceiași concepție. Școala noastră pregătește pentru preoție, cutremurătoarea taină și dregătorie. Studenții noștri cunosc tratatele *Despre Preoție* ale Sf. Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur și meditează asupra frumuseții uimitoare a vieții preoțești a patronilor noștri. Pentru noi toți, cei de aici, Sfinții Trei Ierarhi sînt modele de preoție, de vocație, de cea mai pură și sfîntă vocație. Institutul se străduiește prin rugăciune, prin sfinte slujbe, prin program duhovnicesc special, și prin cercetare duhovnicească, să descopere și să promoveze vocațiile preoțești în ucenicii noștri și să creeze atmosferă prielnică sfințeniei. Lucrul nu e ușor, date fiind condițiile vieții de familie din care ies studenții noștri și dată fiind mai ales tinerețea adesea prea crudă a acestor studenți. Munca noastră în acest domeniu cere răbdare, pătrundere sufletească, timp și delicatețe. Capitol greu, dar fundamental și necesar în pregătirea pentru preoție. Patronii noștri înșiși o constată și o afirmă. În general, studenții noștri reflectează serios la sfințenia necesară preoției și se străduiesc să cîștige sau să-și mențină curăția. Viața marilor noștri patroni, trăită în sfințenie și jertfă, le e pildă vie în această privință. Studenții noștri cultivă dragostea de oameni, care le dă bucurii negrăite și pe care o vor intensifica atunci cînd vor fi slujitori ai sfintelor altare, ostenindu-se și pentru cununa dragostei, care e pacea a toată lumea.

Anul acesta se împlinesc 1600 de ani de la botezul, călătoriile pentru studiul monahismului și intrarea Sf. Vasile cel Mare în monahism. Trei evenimente de seamă pe care ne vom sili să le aniversăm după cuviință, atrăgînd atenția cu osebire studenților noștri monahi și monahii și aceloră dintre ceilalți studenți care înclină spre viața ingerescului chip. Intrarea Sf. Vasile în monahism a fost un eveniment nu numai pentru propria sa familie, ci și pentru întregul monahism ortodox. Acest eveniment a atras după sine organizarea celui mai echilibrat sistem de viață de obște monahală creștină, precum și elaborarea acelor *Reguli mari și mici*, care au dirijat și dirijează acest fel de viață. Tot în acest an se împlinesc 15 veacuri și jumătate (1550) de ani de la moartea sfîntului Ioan Gură de Aur, moarte dramatică pricinuită de crudul exil în care a fost trimis de curtea împărătească a lui Arcadiu și de dușmanii săi neîmpăcați, unii clerici înve-

ninați de pismă împotriva lui. Moartea Sfântului Ioan precedată de un proces și de o condamnare de mare vîlvă în anii 403 — 404 descopere pe de o parte virtuți strălucite de marele patriarh bizantin și fapte vrădnice de veșnică osîndă, la adversarii lui. Cuvintele de pe urmă ale sf. Ioan: «Slăvă lui Dumnezeu pentru toate» trebuie să rămîntă un memento pentru toți teologii și preoții creștini.

Aceste aniversări ne învață rîvna caldă după studiul adevărului, care este Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, după curăția și frumusețea inimii și după dragostea cea îndumnezeitoare, care ridică pe om de la pămînt la cer. Ne vom nevoi toți cei de aici: dascăli, studenți și ceilalți ostenitori să executăm aceste frumoase dispozițiuni testamentare ale patronilor noștri. Mai ales că numărul dascălilor a sporit anul acesta, prin încadrarea D-lui Alexandru Elian ca profesor de Bizantinologie și a Prea Cuvioșiei Sale Dr. Vasile Ciobanu, ca spiritual.

Mulțumim din inimă Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru ajutorul și dragostea pe care le arată tot timpul Institutului nostru îndrumîndu-l cu cele ale Martei. Mulțumim călduros Dōmnului Ministru al Cultelor, Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, și colaboratorilor Dōmnei Sale, pentru sprijinul real pe care ni-l acordă sub atîtea aspecte. Mulțumim Prea Sfințiților Episcopi Antim și Theoctist, Vicari patriarhali și tuturor Părinților consilieri pentru ajutorul și dragostea pe care le arată Institutului teologic în toate situațiile. Mulțumim cu recunoștință Părinților și Domnilor profesori onorari pentru munca și jertfa lor din timpul activității, pentru osîrdia lor de după aceea și pentru dragostea cu care îmbrățișează acum Institutul. Trimitem de aci urările noastre calde de grabnică și completă însănătoșire Părintelui Gala Galaction, unul dintre cei mai mari dascăli romîni de teologie și una din gloriile cele mai luminoase ale literaturii țării noastre în ultima jumătate de veac.

Înalta valoare umanistă a scrierilor P. C. Prof. Gala Galaction a fost subliniată de curînd într-o emisiune specială a posturilor noastre de radio. Mulțumim Părinților și Domnilor profesori actuali de la Institutul nostru pentru munca încordată și zelul cald duhovnicesc pe care le depun întru împlinirea datoriilor ce le revin. Institutul teologic universitar din București este fericit să noteze în cronica sa că între ultimul patron și cel de astăzi, unul dintre profesorii săi a fost cinstit cu ridicarea la rangul de mitropolit al Ardealului și apoi cu rangul de mitropolit al Moldovei și Sucevei, în persoana I. P. S. Mitropolit Dr. Justin Moisescu.

Mulțumim tuturor oaspeților pentru participarea la bucuria noastră.

Mulțumim cu osebire Sfinților Trei Ierarhi pentru tot ceea ce ne-au dat și ne dau din vistieriile lor nescate pentru mințea, inima și mîntuirea noastră.

Cu aceasta declar deschisă serbarea patronilor noștri.

Corul studenților, sub conducerea D-lui Profesor Nicolae Lungu a executat cîntarea «Iată ziua de serbare», de Al. Podoleanu, după care P. C. Diac. Asistent Ioan Rămureanu a rostit următorul cuvînt festiv pentru cinstirea Sfinților Trei Ierarhi:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
 Domnule Delegat Ministerial,
 Prea Sfințiți Părinți,
 Onorată Asistență,
 Iubiți studenți,

Sărbătorim astăzi pe Sfinții Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur, patronii și ocrotitorii Institutului nostru Teologic, care în timpul viețuirii lor pămîntești au fost luminătorii întregii creștinătăți.

Părăsind pentru momentul sărbătoresc de astăzi grijile și preocupările noastre de fiecare zi, încercăm să ducem firul imaginilor și gândurilor Dumnevoastră cu multe secole înapoi, către veacul de aur al Bisericii creștine, și să scoatem din icoanele trecutului chipurile luminoase ale acestor trei mari ierarhi și dascăli ai lumii.

Ei au văzut lumina zilei într-o lume plină de prefaceri și frământări, în secolul al IV-lea, pe pămîntul bătrînei Asii. S-au născut din părinți de neam ales de origină grecească.

Sfinții Vasile și Grigorie de Nazianz s-au cunoscut din tinerețe, studiind împreună la Cezareea Capadociei. Mai pe urmă, după ce Sfîntul Vasile și-a completat studiile la Constantinopol, iar Sfîntul Grigorie Teologul la Cezareea Palestinei și Alexandria Egiptului, s-au întîlnit în strălucitoarea Atenă, cetatea culturii în lumea antică.

Atena, deși decăzuse din punct de vedere politic și economic, în Mediterana răsăriteană ridicîndu-se după Alexandru cel Mare Corîntul, Alexandria și Antiohia, ea atrăgea totuși spiritele originale și doritoare de perfecționare în cugetare, în cultivarea frumosului și a simțămintelor înalte, prin farmecul ei de cetate a culturii și a luminii.

Încă din secolul al V-lea a. Hr., Pericle, marele om de stat al Atenei, a definit în chip magistral, după relatările istoricului Tucidide, idealul atenian în ceea ce privește binele și frumosul — *καλοκάγαθία* — în înțelepciune, artă și știință, precum și idealul în iscusința conducerii politice:

«Iubim frumosul cu simplitate și facem filosofie fără a ne pierde energia noastră. Ne folosim de bogăție la nevoie, nu pentru fasturi inutile; a mărturisi că ești sărac nu este o rușine; este cu mult mai rușinos să nu scapi de sărăcie prin muncă. La noi, aceiași oameni pot să se ocupe de afacerile lor personale și de treburile publice; chiar muncitorii cu palmele pot înțelege chestiunile politice» Tucidide, Războiul Peloponezic, II, cap. XL, 1).

În cetatea plină de farmec a Atenei au rămas o vreme cei doi prieteni, Vasile și Grigorie de Nazianz, audiind profesori de tot felul, retori, filozofi, chiar și astronomi și medici. Atracțiile și plăcerile lumii, petrecerile și banchetele sgomotoase, întrucît nu contribuiesc la înobilarea și îmbunătățirea sufletului, le-au lăsat celor îndrăgostiți de ele. După mărturia Sf. Grigorie Teologul, ei n-au cunoscut decît două drumuri: drumul Bisericii, pentru a asculta pe tilcutorii legii lui Dumnezeu și drumul școlii, care-i conducea către lecțiile profesorilor lor. Ei s-au ferit de ademenirile și pafimile cele stricăcioase de trup și de suflet.

După cum știm, întorcîndu-se de la Atena în patria lor, cei doi prieteni primiră botezul creștin și petrecură împreună un timp pe malurile rîului

Iris. Mai târziu, biruind ezitățile, primară Sf. Taină a preoției și ajunseră în conducerea superioară a Bisericii, Sf. Vasile fiind ales arhiepiscop la Cezareea Capadociei, iar Sfântul Grigorie Teologul episcop de Sasima, tot în Capadocia.

Al treilea sărbătorit de astăzi, Sf. Ioan Gură de Aur, a văzut lumina zilei în cel mai frumos oraș al Asiei, în Antiohia, supranumită din timpul urmașilor lui Alexandru cel Mare «podoaba Orientului». În Antiohia și-a făcut el studiile la renumitul retor păgîn Libanios, căruia i-a fost cel mai strălucit elev, iar filozofia a studiat-o la învățatul bărbat Andragathius. Atît de mare era talentul oratoric al sf. Ioan Gură de Aur, atît de bogate erau cunoștințele sale religioase, științifice și filozofice, că profesorul său Libanios, fiind întrebat spre sfîrșitul vieții sale, după mărturia istoricului Sozomen, cine ar fi în stare să-i urmeze, a spus: «Ioan ar fi, de nu mi l-ar fi răpit creștinii» (Sozomen, Istoria Bis., VIII, 2).

Intre ani 395 — 407, Sf. Ioan Gură de Aur păstori ca patriarh de Constantinopol. El a fost nu numai un mare orator al epocii de aur creștineci și un moralist incomparabil, fără menajamente și concesii, atuncî cînd era vorba ca idealul Evangheliei să fie trăit de o societate frivolă și coruptă ca aceea din Antiohia și Constantinopol. Arta cuvîntării la Sf. Ioan Gură de Aur se desfășoară elegant și pompos ca faldurile unui veștmînt de sărbătoare, iar bogăția, varietatea și strălucirea culorilor, ca și talentul cu care ne zugrăvește moravurile epocii sale, constituie pînă azi un model neîntrecut.

Fostul prefect al Constantinopolului, Sf. Nil Sinaitul († către 430), scriind într-una din epistolele sale despre Sf. Ioan Gură de Aur, îl numește «lumina cea mai mare și dascălul întregii lumi, un bărbat cu un talent incomparabil și cel mai mare orator, care, într-un grad mai înalt decît toți cei care au trăit înaintea lui și au înflorit după el, a slăvit înodăătura creștină cu farmecul elocvenței sale» (Nil Sinaitul Epistolarum libri, II, ep. 263).

Cît privește talentul său oratoric, lexicograful Suidas (sec. X,) se exprimă astfel: «Limba sa sună mai cu putere decît cascadele Nilului. De la începutul lumii n-a posedat nimeni altul un astfel de talent oratoric, în care el singur era așa de bogat, ba încă numai el a primit, fără exagerare, supranumele de Gură de Aur și orator divin» (Suidas, sub voce: Ἰωάννης, Rec. I. Beckker, Berlin, 1854).

Sfinții noștri patroni, ai lumii, mari dascăli și ierarhi, s-au impus și se impun cinstirii întregii lumi creștine prin gîndurile și învățăturile lor înalte și sublime despre Dumnezeu, univers și om. Aceste învățături fundamentale răspund la toate cerințele sufletești ale omului și ele formează întreaga tematică creștină. Ele subsuiează alte probleme, nu mai puțin importante pentru gîndirea creștină, ca existența ființelor spirituale, originea materiei, crearea omului, existența sufletului, învierea morților și trăirea celor aleși în veșnicie cu Dumnezeu.

Primele trei învățături fundamentale ale doctrinei creștine: Dumnezeu, universul și omul, au fost gîndite și lămurite de Sfinții Trei Ierarhi cu o pătrundere și ascuțime de cugetare neîntîlnite pînă la ei. Secolele creștine rămîn uimite pînă azi de putera rațiunii lor, iluminată de revărsarea bogăției darurilor Sf. Duh, de subtilitatea argumentării, de căldura inimii, de farmecul și dulceața cuvîntului lor.

La sfinții noștri dascăli sărbătoriți astăzi, datele rațiunii se întregesc în chip fericit cu ajutorul credinței. Credința e mai presus de rațiune, dar ea nu exclude datele rațiunii, căci rațiunea însăși e bunul cel mai de seamă cu care Dumnezeu cel în Treime lăudat a împodobit pe om.

După învățătura lor, nu poate cugeta despre Dumnezeu decât acela care, mai înainte de a începe lucrarea sa, s-a curățit trupește și sufletește. Pentru aceasta, trebuie să supunem părții mai bune din noi, sufletului, partea cealaltă, trupul, să stăpânim patimile, să ne amintim de noblețea noastră cea de sus și de înrudirea noastră spirituală cu Dumnezeu. Incălziți de dragostea lui Dumnezeu, sfinții noștri patroni au cunoscut tainele cele negrăite și dumnezești.

Sfinții Trei Ierarhi ne învață că Dumnezeu, principiul întregii existențe spirituale și materiale, necauzat și necompus, e în afară de timp, fără început, mai presus de rațiune, e veșnic și atotputernic. Din El s-a născut din veșnicie Fiul și a purces Duhul Sfânt. În acest timp Biserica câștiga biruința asupra ereziei ariene. De aceea, în scrierile lor, ei ne arată lămurit că noi creștinii trebuie să mărturisim și să cinstim un Dumnezeu în Treime și Treimea, în unime, fără să amestecăm persoanele, nici să despărțim ființa.

Dumnezeu nu este corp, căci ce fel ar putea fi corp infinitul și nemărginitul, Cel ce este cu desăvârșire lipsit de formă, nevăzut și nepipăit. «Cel ce este Dumnezeu, după natura și ființa Lui, ne spune Sfântul Grigorie Teologul, nici n-a descoperit vreodată vreun om, și, desigur nici nu este cu putință să descopere... Ce este Dumnezeu, va descoperi însă cineva, după socotința mea, atunci când mintea și rațiunea noastră, această facultate asemenea Lui și dumnezească, se va fi unit cu Acela cu care este înrudită, din natură» (Cuvîntarea II, XVIII).

Dacă esența sau ființa lui Dumnezeu rămîne inaccesibilă oamenilor, el totuși se descopere lor prin lumina sa cea necreată, prin acele puteri sau energii necreate ce emană din ființa Dumnezeirii, dar deosebite de ea, cum va afirma cu multe secole mai târziu, Sfântul Grigorie Palama († între 1363 — 1371), prin care oamenii dobîndesc sfințirea și îndumnezeirea. «*În timpul de față ne spune S. Grigorie Teologul, tot ceea ce ajunge la noi, este un mic reflex al Dumnezeirii și un fel de mică licărire a unei mari lumini*» (Cuvîntarea II, XVII).

După descoperirea dumnezească, universul material este creația din nimic a lui Dumnezeu, are un început și va avea un sfîrșit. «*Căci cum ar fi putut lua ființă acest univers, ne spune Sf. Grigorie Teologul, sau cum s-ar fi menținut el la un loc, dacă Dumnezeu nu le-ar fi adus la existență pe toate și nu le-ar ține împreună*» (Cuvîntarea II, VI).

Putera lui Dumnezeu este nemărginit de mare, ea se întinde de la un capăt la altul al lumii, cuprinde toate, ochiului și științei lui Dumnezeu nu-i scapă nimic. Cer și pămînt, răsărituri de stele și de sori, cicluri și orbite, apropieri și depărtări între comete și astre, timpul și împărțirile lui, spațiul și mișcarea, răspîndirea aerului, izvodirea vînturilor și rînduiala anotimpurilor, ordinea și toate stihiiile universului, sînt în mîna atotputernică a lui Dumnezeu.

Dumnezeu n-a creat armonia și frumusețea universului cosmic pentru a avea în afară de sine o materie inertă de proporții uriașe care să nu servească nimănui și la nimic. El însuși fiind iubire și principiul a tot binele,

a voit să pună la dispoziția omului cea mai minunată ființă corporală — spirituală dintre creaturile sale, un cadru potrivit în care aceasta să-și exercite aptitudinile sale creatoare.

Scopul imediat al creerii lumii este fericirea ființelor raționale, fericirea oamenilor, iar scopul său ultim este preamărirea lui Dumnezeu.

Alcătuirea minunată a omului, conlucrarea perfectă dintre trup și suflet în fiecare om, umple de uimire pe sărbătorii noștri de astăzi. «*Crezi tu că cunoști totul. Întreabă Sf. Grigorie Teologul? Mult te-ai obosit mai înainte ca să cunoști și să găsești explicațiunile apropierei germenilor existenței, ale formării, ale apariției, ale legăturii sufletului cu corpul, ale minții cu sufletul, ale cuvântului cu mintea, mișcarea corpului, creșterea lui, asimilarea hranei, simțirea, memoria, amintirea și celelalte din câte ești alcătuit*» (Cuvîntarea III, VIII).

Primul om, creat în vederea desăvîrșirii, a căzut din neascultare față de Dumnezeu. Tragedia umanității a început în paradisul pierdut și s-a sfîrșit prin jertfa cea mîntuitoare a lui Hristos și prin slăvita Sa Inviere. Deoarece natura umană a lui Hristos a fost îndumnezeită prin unirea ipostatică cu natura divină, iar cu această natură umană îndumnezeită Hristos șade de-adreapta Tatălui ca Unul din Treime, urmează că firea noastră omenească își are prototipul îndumnezeirii sale în Hristos, căci prin Hristos umanitatea noastră devine părtașă la umanitatea îndumnezeită din persoana Sa.

Sfinții Trei Ierarhi sînt cinstiți de lumea creștină nu numai pentru teologia lor înaltă, ci mai ales pentru trăirea creștină a adevărurilor dumnezeiești, pe care le-au propovedit lumii. La ei, gîndirea teologică se îmbină în chip fericit cu trăirea practică zilnică. La cele ale lumii, la strălucirile și la măririle ei amăgitoare au renunțat.

Ei au preferat smerita rasă monahală, altarul creștin și amvonul Bisericii. Nici un ideal nu le-a încălzit atît de mult sufletul ca preoția creștină.

Din credința lor în Dumnezeu și din iubirea lor față de ființele create de Dumnezeu, a izvorit întreaga lor trăire creștină. Dacă Dumnezeu a cinstit ființa omului, binevoind ca însuși Fiul Său să îmbrace din iubire de oameni — chip omenesc, urmează că fiecare om devine prin har fiul lui Dumnezeu, căci Iisus Hristos, prin întruparea Sa, a restabilit chipul și asemănarea lui Dumnezeu în om. Iată de ce creștinul adevărat nu va dori niciodată răul aproapelui său, ci se va strădui prin toate mijloacele să-i facă numai bine și-l va ajuta la realizarea binelui. «*Nimic nu are omul în el așa de dumnezeesc, ca facerea de bine*», spune Sf. Grigorie Teologul (Despre dragostea față de săraci, 27, Migne P. G. XXXV, 893 D-895 A.). La rîndul său, Sf. Ioan Gură de aur ne spune: «*Dragostea este cea mai mare dintre daruri: s-o practicăm și nu vom fi inferiori lui Petru și lui Pavel, cu toate minunile lor*» (Omilia a III-a în Epist. către Ebrei).

Dragostea și facerea de bine au practicat-o sfinții noștri patroni cu deosebire față de cei robiți și apăsați, față de cei lipsiți și săraci. În timpul sfinților Ierarhi sărbătoriți azi, robia a mii și zeci de mii de oameni era cea mai gravă nedreptate socială a lumii vechi. Pentru a împlînzi lăcomia sălbatecă fără de margini a celor bogați, care se plîngeau că au mii de sclavi inutili, Sfîntul Ioan Gură de Aur intervine cu energie, îi muștră cu

asprime, spunându-le că libertatea nu e un lucru îndestulător pentru sclavi. Ei trebuie «să-i facă să învețe un meșteșug care să-i pună în stare de a-și câștiga viața lor, și apoi să-i elibereze» (Omilia XXXIV la Ep. I-a către Cor.).

Puneți pe Dumnezeu în acelaș rang cu sclavii voștri, spune Sfântul Ioan Gură de Aur cu alt prilej. Prin testament, voi acordați sclavilor voștri libertate: liberați pe Hristos de foame, de lipsă, de închisoare. Vai! tremurați la cuvintele mele» (Omilia XVIII la Ep. I-a către Romani).

Dar nu erau numai sclavii. Tot atât de numeroși erau și săracii care îndurau îngrozitor din cauza lăcomiei, avariției, nedreptăților și abuzurilor de tot felul din partea celor bogați, din partea întregii pături sociale care constituia aristocrația politică, administrativă, comercială, latifundiară și militară.

Sfântul Vasile cel Mare ne-a lăsat descrierea suferințelor săracului care e silit să-și vîndă copiii pentru a nu muri de foame, în cuvinte care ne înduioșează și ne zguduie pînă azi. «Cum să pun sub ochii tăi, bogatule, suferința săracului. Săracul se uită de jur împrejur în casa lui și vede că nu are aur, și nici nu are vreun mijloc de a și-l procura. Mobilele și hainele lui sînt ca ale unui sărac: abia valorează cîțiva bani. Ce să facă? Privirea-i cade în cele din urmă asupra copiilor săi. Se gîndește că de-i va duce la piață va găsi un leac împotriva morții. Inchipuiți-vă acum lupta ce se dă în sufletul lui, între foamea ce-l amenință și iubirea lui de părinte. Cea dintîi îl amenință cu moartea cea mai crudă, iar firea stînd în cumpănă îl sfătuește să moară de foame împreună cu copiii săi. Porneste spre piață se oprește de mai multe ori; în sfîrșit lipsa, nevoia de neînlăturat îl biruie. Care sînt atunci frămîntările tatălui? «Pe care dintre copii voi vinde mai întîi, se întreabă el? Care va plăcea mai mult negustorului de griu? Voi vinde pe cel mai mare? Mă rușinez însă de vîrsta lui. Să-l dau pe cel mai tînr? Dar mi-e milă de tinerețea lui, care încă nu-și dă seama de nenorocirea ce ne amenință... Și în urmă săracul, cu ochii plini de lacrimi, merge totuși să-și vîndă pe cel mai iubit dintre copii» (Cuvîntarea VI, Despre avarie 4, în Migne, P. G t. XXXII, col. 1188 B C D și 1189 A.)

Dumnezeu nu vrea ca oamenii să fie împărțiți în două, în bogați și săraci, în îndestulați și flămînzi, căci toate ale sale, soarele, lumina, căldura, frumusețea cerului, aerul, apele și toate stîhiile firii, s-au dăruit deopotrivă tuturor, pentru ca toți să ne folosim de ele. Aerul, ne spune Sf. Grigorie de Nazianz, această multă și îmbelșugată bogăție, nu se dăruiește oamenilor măsurată după ranguri și averi, ci rămîne necuprins de hotare, neîmpărțit după vîrste, e luat de fiecare în mod liber, e cinstit printr-o împărțire egală, după modul împărțirii mamei (Cuvîntarea II, XXVIII).

Sfântul Vasile cel Mare este creatorul primelor așezăminte filantropice ale Bisericii, azile, case pentru orfani, spitale pentru bolnavi, cu deosebire pentru leproși, care erau evitați de toată lumea, case de primire pentru străini, vizitatori și autorități. Acest complex de așezăminte creștine construite aproape de Cezareea Capadociei, formară o instituție originară și unică numită «Vasiliada». Ea crescă și deveni cu timpul un oraș al iubirii creștine, în care fiecare boală și neputință omenească își avea clădirea și personalul său de îngrijire, care se întrecea în împlinirea serviciului prin iubire și milă față de cei ce se aflau în suferință.

O atenție deosebită au arătat sărbătorii noștri de astăzi Sfinții Trei Ierarhi, educației tinerilor. Problema educației tineretului pune de-a dreptul în discuție atitudinea creștinismului față de cultura profană păgână. Cu privire la cultura profană, au existat în creștinismul primar două direcții. Una rigoristă, exclusivistă, care interzicea creștinilor orice legătură cu valorile culturii profane, în filozofie, știință, artă și poezie.

«*Ce este comun între Atena și Ierusalim, între Academie și Biserică.* striga scriitorul african Tertulian în rigorismul său. *Cu atât mai rău pentru aceia care au dat la lumină un creștinism stoic, platonice, dialectic. Pentru noi, nu mai avem nevoie de curiozitate după Iisus Hristos, nici de cercetare după Evanghelie*) (De praescriptione haereticorum, 7).

Dar a existat încă de la începutul creștinismului și altă direcție mai îngăduitoare față de valorile culturii umane, care, cu timpul, a ieșit biruitoare. Sf. Justin Martirul († 165 — 166) afirmă în Apologiile sale că tot ce este bun și sublim nu numai în filozofia și cultura greacă, ci la toate popoarele, în toată cultura umană precreștină, a fost împărtășit lumii de Logosul divin pe calea revelației naturale. De aceea, după părerea sa, «*filozofia este bunul cel mai mare și mai vrednic de Dumnezeu, către care numai ea singură poate să ne înalțe și să ne apropie*» (Dialogul cu iudeul Tryphon, I).

Seninătatea și farmecul culturii elene, iubirea ei de frumusețe, înfloritoarea și clocotitoarea ei bucurie de viață, optimismul ei în forțele creatoare ale omului, nu puteau să lase indiferenți pe cei mai mari părinți ai gândirii creștine, care sînt Sfinții noștri patroni. În sec. al IV-lea, Biserica creștină știe să profite de acea unire intimă dintre înțelepciunea antică și cultura creștină, care printr-o fericită armonizare de idei, stă la baza culturii moderne.

Sf. Vasile Cel Mare în tratatul său «Către tineri» nu interzice acestora cultura autorilor profani, ci le dă sfaturi de felul cum trebuie culese, apreciate și studiate frumusețile literare și filozofice din operele autorilor păgîni.

Sfîntul Grigorie Teologul știa că mulți respingeau știința profană, socotind-o primejdioasă, pentru faptul că poate deppărta de credință. «*Dar, ne spune el, departe de a fi periculoasă prin ele înșile, studiile profane, știința profană, ajută pe credincioși să pătrundă mai adînc în cunoașterea dumnezeescului autor al naturii*» (Cit. după D. Fecioru, în rev. Bis. Ort. Romîne, Anul LXXI (1953), nr. 2-3 martie — aprilie p. 194). Această atitudine a creștinismului față de științele naturii a rămas valabilă pînă astăzi și va rămîne și în viitor.

Cît privește cultura păgîină în sine, Sfîntul Grigorie Teologul spunea tineretului creștin: «*Disprețuiește divinitățile ridicole despre care vorbesc poeții admiră frumusețea cuvintelor: pe tulpina literelor antice lasă spinul și culege trandafirii*» (Către Seleuc, 57-61 Migne, P. G. XXXVII, 1581).

Intr-adevăr, ei au cules trandafirii culturii profane și nu s-au supărat dacă, pentru a-i culege, au trebuit să ocolească cu grije ghimpii rugilor.

Sufletul omenesc de totdeauna păstrează în tainica lui firidă năzuința nobilă către bine, către adevăr și frumos. Inima oamenilor din toate timpurile aleargă după frumusețe și lumină, acolo unde ride tinerețea, unde se desfătă voia bună, unde speranța se încunună cu florile primăverii.

unde iubirea atotiertătoare și atotcuprinzătoare umple ochii noștri de lacrimile încântării.

Sfinții Trei Ierarhi știau că inimile tinerilor se deschid curioase, pline de elanuri nobile, ca florile în faptul dimineții, spre a cunoaște tainele și frumusețile vieții și rostul nostru în lume. Ei s-au străduit să răspundă prin scrisul și cuvântul lor înaltei aspirațiuni a tinerilor din toate timpurile către bucuriile curate ale vieții, lăsându-ne în operele lor, odată cu învățăturile creștine, pagini de frumusețe cuceritoare, care ne încântă urechea, ne descrețesc frunțile, ne desfătă și ne încălzesc inimile pînă azi. Vibrațiile cele mai fine ale sufletului omenesc și-au găsit expresia în scrisurile lor. Descrierile lor poetice pot satisface gusturile literare cele mai rafinate. Ei înșiși au trăit în mijlocul firii, și-au desfătat privirile de piscurile munților, au ascultat clipocirea veselă și murmurul surd al valurilor mării, au fost atrași de farmecul și tainele pădurilor, s-au înfiorat de frământarea codrilor, s-au bucurat de cîtecul păsărilor, au intonat imne lui Dumnezeu împreună cu murmurul izvoarelor, au prețuit retragerea și meditația în liniștea pustiului, și-au înveselit și desfătat sufletul de toate frumusețile Creatorului.

În mijlocul naturii, ei simțeau că reintră în ritmul sacru al firii create de Dumnezeu, pe care au cîntat-o în versuri minunate ca Sf. Grigorie de Nazianz, sau ne-au descris-o în proză cu neîntrecut talent ca Sfinții Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur.

Iată, bunăoară, cum descrie Sfântul Ioan Gură de Aur farmecul și frumusețea firii, creștinilor adunați de ziua «Invierii»: *«Pămîntul, în acest timp al primăverii, ne dă trandafirii, viorelele și pe celelalte flori. Apele pămîntului ne-au arătat mult mai încîntătoare livezile și cîmpiile. Nu te minuna dacă flori au răsărit din apă căci nici pămîntul nu-și dă vlăstarul lui potrivit propriei sale firi, ci potrivit poruncii Stăpînului»* (Cuvînt la Inviere, trad. D. Fecioru, București 1942, p. 207).

La rîndul său, Sfântul Grigorie de Nazianz, descriindu-ne cîntecul păsărilor, care înveselesc natura, se exprimă în aceste cuvinte: *«Cine este cel care a dat greierului lira din piept și cîntările de pe ramuri și ciripitul păsărilor, cînd se pun în mișcare deodată cu soarele, umplînd de muzică amiezile, cînd fac să răsune dumbrăvile și cînd petrec pe călător cu glasurile lor? Cine este cel care țese cîntarea împreună cu lebăda, cînd își întinde aripa în suflările vînturilor și face șuerătura melodie...?»* (Cuvîntarea II, XXIV).

*

Institutul nostru teologic, cea mai înaltă școală de educație creștină și cultură teologică a Bisericii noastre, se străduiește prin munca și rîvnă plină de iubire a Părinților și Domnilor Profesori, să pregătească pe viitorii slujitori ai Domnului Hristos. Sfinții Trei Ierarhi, în cuvinte minunate ne arată că nu există în lume misiune mai înaltă și mai nobilă ca preoția creștină... *«Preoția, într-adevăr, se săvîrșește pe pămînt, ne spune Sf. Ioan Gură de Aur, dar ea are vrednicia lucrurilor cerești. De aceea, preotul trebuie să fie atît de curat, ca și cum ar locui în ceruri printre corurile îngerești»* (Despre preoție, III, 4).

În ceea ce privește educația preoțească și formația teologică, Sf. Grigorie Teologul ne spune, printr-o fericită expresie, că noi trebuie «*să modelăm un teolog în frumusețe, întocmai ca pe o statuie*» (Cuvîntarea I, VII). Pe lângă acestea mai adaugă: «*Pe cît este cu putință, teologul trebuie să lăm pe teolog în frumusețe, întocmai ca pe o statuie*» (Cuvîntarea I, VII).

Nu există modelare mai grea decît aceea a sufletului. Marmora, bronzul, fierul, și orice materie inertă se supune fără cîrtire voinței și priceperii artistului. De mult mai mare talent, însă, trebuie să dea dovadă artistul care vrea să modeleze sufletul omenesc spre a face din el o comoară de virtuți, o statuie a desăvîșirii sufletești.

Sub conducerea Înălților Ierarhi, membrii ai Sfîntului Sinod al Bisericii noastre, și mai ales sub conducerea caldă și părintească a Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, ne străduim cu toții în acest Institut Teologic, să cultivăm în sufletele studenților noștri, pe lângă cunoștințele teologice neceare, gînduri și inimă curată, iubire arzătoare față de Biserica noastră Ortodoxă, devotament față de scumpa noastră patrie, respect față de conducătorii Bisericii și ai Statului, respect, prietenie și dragoste față de om, oricare ar fi el.

Mergînd pe drumul acesta, sîntem conștienți că păstrăm linia învățurii autentice a Domnului Hristos, primită de Biserica noastră și respectată ca cel mai prețios dar făcut de Dumnezeu oamenilor, așa cum au respectat-o Sfinții Trei Ierarhi sărbătorii astăzi.

Această cale spirituală s-a păstrat în Biserica Răsăritului în toate timpurile. «*Noi putem osteni cu stăruință în lupta virtuții, zice Nichita Stethatos (sec. X), putem să postim, să priveghem și să practicăm orice fel de altă asceză; totul este în zadar, dacă nu luptăm să ne facem o inimă fără răutate, simplă, dreaptă, smerită, dulce. Numai într-o astfel de inimă se rădăcind, respiră și locuiește ca într-un locaș plăcut, harul Duhului dumnezeesc*» (N. Stethatos, Vie de Simeon le Nouveau Théologien (949 — 1022), ed. J. Hausherr, în Orientalia Christiana, t. XII, Roma, 1928, 29)

Pentru împlinirea fericită a activității și misiunii noastre, ne rugăm alomputernicului Dumnezeu, împreună cu toți slujitorii și credincioșii Bisericii noastre, ca El să ne învrednicească să ne bucurăm de timpuri pașnice. Pacea e pentru noi toți lucrul cel mai de preț, căci ea ne asigură liniștea caselor și a familiilor noastre, liniștea muncii noastre creatoare! «*Iubită pace, se exprimă cu căldură Sf. Grigorie Teologul, lucru și nume dulce, pe care am dat-o acum poporului, iar poporul mi-a dat-o mie... Scumpă pace, ocupăția și podoaba mea! Tu ești pacea lui Dumnezeu, esența proprie a Dumnezeirii, precum auzim în cuvintele Apostolului: «Pacea lui Dumnezeu» (Filip IV, 7), «Dumnezeul păcii» (II Cor. XIII, 11) și «Dumnezeu însuși este pacea noastră» (Ef. II, 14)... Pace încîntătoare, bun pe care într-adevăr toți îl lăudăm, dar atît de puțini știu să-l păstreze*» (Cuvîntarea XXII. Despre pace, în Migne, P. G., t. XXXV, col. 1132 A).

Sfinții Trei Ierarhi, patronii Institutului nostru, surpătorii păgînatății, îndreptătorii credinței, îngeri în trup al lui Hristos, bărbații doririlor înalte și cunoscătorii tainelor lui Dumnezeu, să fie solitorii rugăciunilor noastre către Dumnezeu ca El să ne ajute în toată activitatea noastră, să stăruim în adîncirea științei teologice, în credință, în rugăciune, în viață îmbunătățită și sfîntă. Către aceasta ne îndeamnă și Sfîntul Apostol Pavel, care ne spune: «*Dați mulțumire lui Dumnezeu pentru toate și să nu*

stingeți duhul. Feriți-vă de orice înfățișare a răului. Insuși Dumnezeu păcii să vă sfințească pe voi desăvârșit, iar duhul vostru, sufletul și trupul vostru să se păzească în întregime, fără prihană» (I Tes. V, 18).

Grupul studentelor monahii din anii I și III, sub conducerea monahiei Sirbu Eufrazia, din anul III, a executat omofon «*Troparul Sfinților Trei Ierarhi*».

Pentru ilustrarea strădaniilor depuse de Sf. Vasile cel Mare spre a veni în ajutorul celor năpăstuiți prin organizarea de așezăminte de binefacere și înmulțirea actelor individuale de milostenie în vremea vieții sale, studentul Gălușcă Emilian, din anul IV, a citit următorul fragment din Omilia rostită de Sfântul Vasile cel Mare, în anul 368, în timpul secetei și foametei de atunci, fragment tradus de P. C. Pr. Profesor Ioan G. Coman:

«Boala infometatului, adică foamea, este o suferință vrednică de milă. Foamea este culmea nenorocirilor omenești; moartea de foame este cea mai nenorocită din toate. În celelalte primejdii de moarte sau ascuțișul sabiei îți aduce moarte rapidă, sau arsura focului îți atinge în scurt timp viața, sau fiarele sfîșiindu-ți cu dinții mădularele nu îngăduie prelungirea durerii. Foamea însă aduce o chinuire înceată, o durere prelungită, care interiorizează și ascunde boala, o moarte mereu prezentă și mereu întîrziind.

«Cel ce trece nepăsător pe lângă un asemenea trup, de câte pedepse este el vrednic? Ce culme de cruzime nu atinge el prin aceasta? Cum nu va merita el să fie numărat în rîndul celor mai crude fiare și considerat drept criminal și ucigaș? În adevăr, cel ce poate să vindece răul și întîrzie de bună voie, din cauza avariției, poate, pe drept, să fie condamnat ca un om ucigaș...

«Imită pămîntul, omule. Rodește ca el și nu te arăta mai rău decît un lucru neînsuflețit. Pămîntul produce roadele nu spre folosul lui, ci spre slujirea ta. Dar tu, dacă vei arăta un rod al bunăvoinței, îți-l aduci pe acesta și însuși, pentru că răsplata faptelor bune se întoarce asupra celor ce dau. Ai dat celui infometat: darul se întoarce la tine cu dobîndă. După cum grîul căzut pe pămînt se întoarce cu cîștig la acela care l-a aruncat, tot așa și pîinea întînsă celui infometat aduce mai pe urmă folos înmulțit. Să-ți fie sfîrșitul agriculturii, începutul semănăturii cerești».

Același grup al studentelor monahii a executat apoi «*Fericirile*», scrise în stil psaltic de D-I Prof. Nicolae Lungu; după care studentul magistrand din anul I, Bucescu Dragoș, a citit: «Gînduri din opera poetică a Sfîntului Grigorie de Nazianz», fragmente traduse de P. C. Pr. Prof. Ene Braniște:

«Mai bine înalță-te spre Dumnezeu, decît să vorbești despre El,
Căci cuvîntul se poate împotrivi altui cuvînt, dar vieții cine se va împotrivi?»

«Sau nu te face învățător, sau învață pe alții prin purtarea ta,
Ca nu cumva ce iei într-o mîină, să arunci, cu cealaltă!
Va fi mai puțină nevoie de predici, dacă tu însuși faci cele ce se cuvîne,
După cum, zugravul învață pe alții mai mult prin chipuri»..

Vă spun mai ales vouă, celor de pe amvon:
Nu fiți ochi plin de întuneric,

Ca să nu fim socotiți fruntași ai răului!
Căci dacă lumina va fi astfel, cu cât mai mult întunerecul?!

Mai bună este fapta fără vorbă, decît vorba fără faptă,
Căci nimeni nu s-a înălțat vreodată decît prin viața sa
Și mulți au izbutit și fără vorba cea frumos grăitoare.
Căci harul nu e al celor ce vorbesc bine, ci al celor ce viețuiesc frumos:
Darul cel mai de preț pentru Dumnezeu e purtarea creștinească.

Nu te inflăcăra prea tare, ci stăruiește în ceea ce ești hotărît!
Mai frumos e să sporești în bine, decît să te abați de la el.
De aceea socotim oameni de nimic nu pe cei de jos,
Ci pe cei ce, năzuind spre înălțime, cad cu zgomot.
O scînteie cît de mică se face flacără mare.

«Caută a te cunoaște mai mult pe tine decît pe alții
Căci așa vei folosi tu, pe cînd altfel, semenii tăi.
Mai bună este prețuirea faptelor decît a avuțiilor,
Căci avuțiile sînt supuse pieirii, dar faptele rămîn.
Neîncetat nevoește-ți mintea, îmbogăținduți-o
cu gînduri dumnezeiești și cu înțelepciunea vieții...»

«Infundă-ți cu ceară urechile, la vorbele cele rele
Și la socotelile meșteșugite ale graiurilor plăcute la auz;
Dar la cele înțelepte și curate, ia aminte totdeauna!
Căci de la a zice și a auzi, pînă la a face, puțin lucru este!»

Lectura acestor fragmente a fost urmată de cîntarea «*Ție se cuvine cîntare*», cor de Vorobchievici, executat de corul studenților sub conducerea D-lui Asistent Chiril Popescu. Studentul magistrand din anul III, Drăgușin Constantin, a citit apoi fragmentul ce urmează din tratatul «Despre preoție» VI, 4, al Sfîntului Ioan Gură de Aur, în traducerea P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului.

«Preoția este semnul iubirii lui Hristos... Cînd preotul invoacă Sfîntul Duh și săvîrșește jertfa cea prea înfricoșată, cînd el stă în atingerea cu Stăpînul obștesc al tuturor, spune-mi: în ce rang îl vom așeza? Cîtă curăție și cîtă evlavie vom cere de la el? Gîndește-te, ce mîini trebuie să fie acelea care săvîrșesc acele lucruri, ce limbă trebuie să fie aceea care rostește acele cuvinte? Cît de curat și de sfînt trebuie să fie sufletul care primește un așa de mare Duh? În acele momente, îngerii stau lîngă preot și întreaga ceată a puterilor cerești strigă cu voce tare, iar locul din jurul jertfelnicului se umple de cei fără de trupuri spre cîntarea celui ce stă așezat. Lucrul acesta este vrednic de crezut din cele ce se petrec atunci. Eu am auzit chiar pe cineva povestind cîndva că un bătrîn, minunat om, obișnuit să aibă revelații, i-a spus că el a fost învrednicit într-o zi de o astfel de viziune și anume. În acel moment (al epiclesei) el văzu deodată cît îi fu cu puțință, o mulțime de îngeri, îmbrăcați în haine strălucitoare, înconjurînd jertfelnicul și stînd cu capetele aplecate, ca atunci cînd cineva ar privi soldați stînd drepti în prezența împăratului. Și eu sînt convins de lucrul acesta. Același lucru mi l-a povestit altcineva, care știa nu de la

altul, ci fusese învrednicit să vadă și să audă el însuși, că acei preoți care sînt pe punctul de a se muta de aici, dacă s-au împărtășit cu conștiința curată din Sfintele Taine, în momentul cînd sînt gata de ducă, pleacă de pe pămînt cu gardă împărătească, pentru ceea ce au primit, adică pentru Trupul Domnului. Dar tu nu te înfricoșezi încă, venind cu un astfel de suflet într-o așa de sfîntă inițiere, ridicînd la vrednicia preoției pe cel îmbrăcat în haine întinate pe care Hristos l-a alungat din grupul de oaspeți?»

Corul studenților sub conducerea D-lui Profesor Nicolae Lungu a cîntat *Stihira a III-a de la Vecernia glasului VI* (din *Vecernierul uniformizat*), armonizată de maestrul dirijor, solo Arhid. Chebac Varahiel, student în anul IV. Studentul Paven Iustin din anul II, a recitat apoi «Psalmul Păstorului» de P. C. Arhidiacon Anania Vartolomeu, închinat cinstirii Sf. Grigorie de Nazianz. În continuare corul studenților, sub conducerea Ierod. Bucur Sebastian, student în anul IV, a executat *Stihira a II-a de la Vecernia glasului VIII* (din *Vecernierul uniformizat*) armonizată de D-l Prof. Nicolae Lungu. Un fragment din «*Inchinare Trei Ierarhilor*», de P. C. Diac. Lefter Anatolie, de la Institutul Teologic, a fost recitat de studentul Vizitiu Constantin din anul IV.

În continuarea programului cultural-artistic, corul studenților a mai executat următoarele bucăți muzicale: «*Pe a binelui cărare*», cor de Al. Podoleanu, dirijat de studentul magistrand din anul III, Drăgușin Constantin; «*Mama*», de Ioan Chirescu, solist Ioan Luican, student în anul II, sub conducerea D-lui Profesor Nicolae Lungu; și «*Cîntecul tineretului pentru pace*», de Tulicov-Buniv, dirijat de studentul Vizitiu Constantin, din anul IV. Cu aceasta programul cultural-artistic a luat sfîrșit.

La orele 14, oaspeții în frunte cu Prea Sfinții Episcopi Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, Vicari Patariarhali; au coborît în sala de mese a Institutului, frumos împodobită, unde s-a servit tradiționala agapă.

La agapă P. C. Prof Ioan G. Coman, Rectorul Institutului a toastat pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, mulțumindu-i pentru dragoste și ajutorul neprecupețit ce-l acordă Institutului, onorînd astfel cu prezența sa desfășurarea programului serbării; pentru sănătatea D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale; pentru Domnii Gheorghe Gheorghiu Dej și Chivu Stoica, Președintele Consiliului de Miniștri, care se străduiesc zi de zi în ridicarea nivelului cultural și material al poporului muncitor și acordă libertate desfășurării vieții cultelor religioase; pentru D-l Academician Profesor Petre Constantinescu-Iași, care a arătat întodeauna o largă solitudine față de toate nevoile Institutului nostru; pentru Prea Sfinții Episcopi Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, care arată Institutului dragoste și căldură și-l sprijinesc permanent, pentru P. C. Părinți Profesori onorari, corpul didactic și administrativ și pentru toți studenții Institutului.

În cadrul agapei, corul studenților a executat mai multe coruri și cîntece populare românești.

SĂRBĂTORIREA ZILEI DE NAȘTERE A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

La 22 februarie 1957 s-a sărbătorit a 56-a aniversare a zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul României. În cinstea acestei aniversări, în Catedrala Patriarhiei s-a oficiat un Te-Deum de mulțumire, la care au luat parte: P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul, Vicar patriarhal; P. C. Pr. I. Găgiu, Directorul Administrației Patriarhale; P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor; P. P. C. C. Preoți Consilieri de la Administrația Patriarhală și Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor; P. P. C. C. și Domnii Profesori de la Institutul Teologic, în frunte cu P. C. Preot profesor Ioan Coman, rectorul acestui Institut, P. P. C. C. Preoți Protoerei din Capitală însoțiți de cîte o delegație de preoți, și credincioși ce se afla întîmplător în Catedrală.

Te-Deum-ul s-a oficiat de către P. S. Episcop Teoctist Botoșăneanul, Vicar patriarhal, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

P. C. Diacon Asistent M. Chialda a rostit următorul cuvînt omagial:

Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Prea Cucernici Părinți și Domnilor Profesori,
Iubiți credincioși,

Se împlinesc astăzi 56 ani de cînd în casa părintească de pe plaiurile vîlcene, în satul Suiesti, comuna Cermeghești-Vîlcea, s-a născut copilul Ioan Marina, Prea Fericitul Patriarh Justinian de astăzi.

Coborîtor dintr-o familie care înmănușia virtuțile alese ale țaranului nostru, apărător al gliei și credinței strămoșești, prin tatăl său; și ale unei vechi familii de preoți, prin mama sa, tînrul Ioan avea să dea mai tîrziu dovada tuturor calităților și a educației primite în sînul familiei. Aici, în casa părintească din Suiesti, copilului fraged i se face începutul unei educații, care mai tîrziu va da rod bogat în lunga sa activitate pe tărîm bisericesc.

De la buna și blînda sa mamă primește deprinderea unei curate evlavii creștinești, învață adevărurile începătoare ale credinței străbune. Sufletul tînrului se modelează în dragostea pentru Hristos și pentru Biserica lui, pătruns de fiorii ce încep să cunoască adevărata trăire creștinească, să facă primii pași de viață religioasă în care să simtă prezența adevăratului și veșnicului Dumnezeu.

De la tatăl său, copilul învață ce este dragostea de țară, dragostea față de om, dreptatea și dârzenia în străduințe, dorul de libertate, odată cu dragostea de muncă, cinste și jertfelnicie pentru binele aproapelui.

Crescut în această atmosferă de dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele, copilul Ioan pornește pe calea formării sale, începînd cu școala primară dintr-un sat vecin, Stănești. După absolvirea claselor primare, în dorința de a răspunde unei chemări sufletești ce-l îndemna să se apropie tot mai mult de Biserică și pentru a împlini totodată dorința fierbinte a mamei, tînărul își îndreaptă pașii spre seminarul «Sfîntul Nicolae» din Rîmnicul-Vîlcea, pe care-l termină în anul 1923, după o muncă încununes și examenul de diplomă la Școala Normală din Rîmnicul-Vîlcea, și în dorința de a munci pentru binele și propășirea poporului din mijlocul căruia se ridicase, solicită numirea în învățămînt.

nată de succese. În același an, tînărul absolvent de seminar, trece cu suc-

Dar alta era chemarea tînărului învățator în slujirea și ajutorarea semenilor săi. «Modelul desăvîrșit al preotului creștin ortodox», ce constituia pentru el o obsesie încă de pe băncile Seminarului — după cum va mărturisi în anul 1954 — ca și gîndul și dorința de a munci cît mai mult în folosul celor mulți și năpăstuiți îndrumîndu-i pe calea spre Hristos, sînt motivele ce-l determină definitiv ca la chemarea Ierarhului său să răspundă cu toată rîvna și dragostea sa lăuntrică pentru Biserica lui Hristos. Hirotonit întru preot în anul 1924 pe seama parohiei din Băbeni-Bistrița, își începe munca de strădanie neobosite ca slujitor al altarului și păstor de suflete. Acum și aici își găsește vadul de lucru, își temeluește rosturile adevărate sa chemare. Pe ogorul întins al Bisericii își va închina toată puterea sa de muncă, toată vrednicia sa de ucenic al lui Hristos, urcînd încet și pe merit treptele ierarhiei bisericești, ca după 24 de ani să ajungă pe cea mai înaltă dintre ele, ca Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Romîne.

Încă de la începutul misiunii sale de slujitor al lui Hristos și păstor al turmei credincioșilor, preotul Ioan Marina dă dovada împlinirii poruncii apostolice: «Slujba ta fă-o deplin», «întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune». Era o misiune grea și porunca trebuia împlinită. Aceasta trezește și conturează în sufletul tînărului preot convingerea că «nu poți învăța pe alții ceea ce tu însuși nu cunoști, sau cunoști insuficient», lucru ce-l determină acum să-și desăvîrșească pregătirea cultural-teologică. Se înscrie în anul 1925 la fosta Facultate de Teologie din București, pe care o termină în anul 1929, obținînd titlul de licențiat în Teologie pe baza unei teze al cărei subiect a fost ales din trecutul istoric al Bisericii noastre romînești. Cu un bogat tezaur de cunoștințe, tînărul licențiat se reîntoarce în mijlocul păstoriților cu dorința de a munci spre binele Bisericii și propășirea lor. De acum un singur gînd îl frămîntă și se străduiește să-l împlinească, gînd mărturisit de altfel în cuvintele ce vor rămîne farul călăuzitor al activității sale: «Acela care vrea să slujească lui Hristos, trebuie să trăiască pururea în Hristos». Și într-adevăr, în toată activitatea sa, a fost o adevărată pildă de liturghisitor, predicator, catehet și slujitor al poporului. Cu inima deschisă, plină de căldură și dragoste pentru toți dreptcredincioșii pe care-i păstora cu o cinstită slujire «în duh și adevăr», tînărul preot a știut să cucerească sufletele și să le apropie de Biserică. O latură remarcabilă, pe lîngă cea sacerdotală, este practicarea unui umanitarism, în care predica faptei pornită și călăuzită de porunca evanghelică a iubirii și ajutorării aproapelui, a fost întotdeauna folosită cu mult succes.

Încă din primii ani, tânărul preot organizează în parohie un «Comitet Cultural», cu trei sectoare de activitate: cultural, muzical și de asistență socială. Prin «Sfatul moralizator al patronajului parohial» cum era denumit sectorul social, a ajutat pe cei săraci și nenorociți, a împărțit cărți și îmbrăcăminte elevilor lipsiți, a acordat ajutoare bolnavilor, văduvelor și orfanilor și a colectat sume frumoase pe care le-a îndrumat la refacerea și înzestrarea bisericilor din comună. Exemple de acestea sînt multe.

Rodnicia activității sale misionare și sociale îl face să ajungă mai tîrziu director al Seminarului teologic din Rîmnicul-Vîlcea, ca apoi în anul 1933 să fie transferat la Biserica «Sîntul Gheorghe» din centrul eparhial. Și timp de 21 de ani preotul Ioan Marina a purtat grijă de Biserică și de păstoriți, slujind cu timp și fără de timp, ca un adevărat apostol al lui Hristos. Dragostea pentru Hristos și dragostea pentru popor au fost chezașia împlinirii acestui apostolat.

Activitatea sa multilaterală, pe teren cultural, misionar, moral și social va fi încununată de bogate succese mai ales în clipa în care, preotul vîlcean va urca treapta înaltă a Arhieriei. Chemat să fie vicar, pentru a ajuta pe bătrînul Mitropolit Irineu, al Moldovei, în anul 1945 este hirotonit arhieru. Pe pămîntul bătrînei Moldove, P. S. Arhieru-Vicar Justinian, află acum un vast și bogat teren de activitate. Cu toate nenorocirile și greutățile aduse de război și de secetă, Prea Sfinția Sa nu precupește nici un efort și nu drămuiește nici o clipă, străduindu-se zi de zi să ajute pe cei săraci și înfomețați. Organizează la mănăstirile Văratec și Agafton, ca și la Tg.-Neamț și Botoșani orfelinate pentru fete și băieți; cantine pentru elevi și studenți conduse și întreținute de parohii.

Multiplele îndatoriri pe tărîm social, nu-l puteau însă face pe tânărul Arhieru-Vicar să uite alte probleme ce-și cereau rezolvarea. Luminarea poporului, problemă ce nu trebuia neglijată, formează un alt teren de activitate al Prea Sfinției Sale. Și una din valoroasele realizări în acest domeniu este organizarea Universităților libere de la mănăstirile Văratec și Agapia, unde, în cursul verii, peste 40 de profesori din învățămîntul superior au ținut prelegeri. Tot așa este și sprijinul dat la organizarea taberelor studențești pentru săpăturile și cercetările arheologice de la Cetatea Neamțului și tabăra de la Tg.-Neamț pentru studenții Academiei de Arte Frumoase.

Rodnica activitate din cei doi ani de vicariat la Iași, ca dovadă a calităților și a puterii sale de muncă, îl face pe Vlădica Justinian să merite pe drept a urca scaunul mitropolitan al Moldovei, ceea ce are loc prin alegerea de Mitropolit al Moldovei din noiembrie 1947. Odată ridicat la rangul de conducător spiritual al ortodocșilor din Moldova, activitatea sa devine mai multiplă, primind un impuls grăitor de tărie și durabilitate. După cum a declarat cu ocazia alegerii de Mitropolit, că se va strădui ca munca sa «să fie plină de roade în scopul reconstrucției spirituale și morale a poporului moldovean» planul său de activitate s-a îndreptat spre nevoile imediate ale Eparhiei: refacerea bisericilor dărîmate din cauza războiului, readucerea la adevărata învățătură creștină a stiliștilor și a altor curente religioase deviate, ca și reorganizarea administrației din Eparhie. Este de ajuns să amintim că în această perioadă este refăcută Biserica Golia, ctitoria Voevodului Vasile Lupu și terminată construcția «Catedralei Munților» din Pipirigul Neamțului, al cărei ctitori devine prin diploma de la

14 septembrie 1947. Alte 22 de biserici au fost reparate și stințite, iar șapte se aflau în plină construcție.

Prin pastoralele din anii 1947 și 1948, Înalt Prea Sfinția Sa se adresa clerului și credincioșilor, îndemnînd pe primii să fie adevărați slujitori ai Sfintelor Altare și propovăduitori neșovăelnici ai apostolatului social, iar pe ultimii să sprijine marile reforme sociale ce-și făceau rostul împlinirii în țara noastră contribuînd cu toții la lupta popoarelor pentru pace și libertate.

Cînd în pragul primăverii anului 1948 Patriarhul Nicodim trece la cele veșnice, atenția tuturor se îndreaptă spre neobositul osîrduitor și slujitor Mitropolit al Moldovei, pe care îl alege ca patriarh în același an la 24 mai.

Odată cu instalarea sa pe scaunul patriarhal, la 6 iunie 1948, Prea Fericitul Patriarh, întîistător al Bisericii noastre își trasează un vast program de activitate pentru propășirea Bisericii și a Patriei

Afirmînd, cu ocazia investiturii ca Patriarh, că «Biserica Națională Ortodoxă Romînă și Statul democrat romîn sînt indisolubil legate, pentru că fiii credincioși ai Bisericii noastre sînt cetățenii Statului, iar cîrmuitorii Republicii Populare Romîne sînt cei mai mari ocrotitori ai Bisericii noastre», Prea Fericirea Sa s-a gîndit mai întîi să dea o nouă îndrumare pastorală și misionar-socială întregului cler al Bisericii; să reorganizeze clerul monahal «care trebuie să fie în slujba luminii, culturii și ajutorului societății, condus de spiritul evanghelic al jertfelniciei pentru aproapele»; să pună în mîna tuturor slujitorilor altarelor un cit mai bogat și mai variat material misionar; și să reorganizeze instituțiile pentru formarea viitorilor slujitori ai Bisericii.

Ajutat zi de zi și clipă de clipă, într-o atmosferă de frățească dragoste, de către toți Membrii Sfîntului Sinod, ca expresie vie a sobornicității Bisericii Ortodoxe, Prea Fericitul Părinte Patriarh a vegheat ca mărețul program de înfăptuiri să se și realizeze.

Cunoscător al rolului hotărîtor, misionar, cultural, moral și social al preoților de mir în marea și nestăvilita mișcare de înnoire a vieții spirituale și sociale Prea Fericirea Sa ajutat de întregul Sfînt Sinod, trece la reorganizarea întregului învățămînt teologic. În anul 1948, cînd prin reforma învățămîntului din țara noastră, Sfîntul Sinod în frunte cu Prea Fericirea Sa, întocmește noile norme după care se vor organiza și funcționa cele trei grade de școli teologice: Școlile de cîntăreți bisericești, azi și **Seminariile** teologice, Seminariile monahale și Institutele teologice, în care pe lîngă un program de cunoștințe religioase sa se poată realiza și o adevărată și vie trăire duhovnicească după poruncile evanghelice, pe care apoi viitorii păstori de suflete au chemarea s-o ducă în mijlocul credincioșilor, sădind astfel în sufletele lor duhul creștin al evangheliei lui Hristos.

«Abia acum s-a împlinit astfel — a mărturisit Prea Fericirea Sa — una din vechile și arzătoarele dorinți ale Bisericii noastre: dobîndirea dreptului de a se conduce și de a-și pregăti ea singură slujitorii altarelor, potrivit învățăturii, rînduelilor și nevoilor ei».

Dar atenția Conducătorilor Bisericii, în special a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, s-a îndreptat spre slujitorii de azi ai Bisericii, ce trebuiau inițiați în noul aspect al strădaniilor misionare și sociale. Așa s-au născut în anul 1949 Cursurile de îndrumare pastorală și socială, la care clerul nostru și-a reîmprospătat cunoștințele teologice, a primit noi îndru-

mări și îndemnuri în munca misionară și inițierea în rezolvarea dreaptă a tuturor problemelor de ordin social. În felul acesta preoții s-au întors la altare și amvoane cu un nou și sporit elan de muncă, cu o orientare justă în marile probleme ale vieții sociale, cu comoara unor noi și lămurite cunoștințe teologice. Indrumarea clerului în afară de aceste cursuri, ce durau un răstimp destul de scurt, trebuia să fie de altfel alimentată și pe altă cale. Și acest lucru n-a încetat să se facă prin conferințele preoțești raionale, prin studiile și articolele publicate în revistele Sfintei Patriarhii, dar mai ales prin cele 5 volume din «Apostolatul Social» publicate de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Pentru misiunea sacerdotală a preotului s-au tipărit în noi ediții cărțile de cult, iar pentru cultura sa teologică, ca și pentru studenții Institutelor teologice, s-au tipărit primele manuale unice alcătuite în colaborare de către profesorii acestor Institute. Pentru adâncirea vieții duhovnicești a credincioșilor s-au tipărit apoi Cărți de rugăciune, Cartea de învățătură ortodoxă și o nouă ediție românească a Noului Testament.

În scopul de a reda Bisericii Ortodoxe Române un monahism nou și luminat, care să îmbine viața duhovnicească cu cea socială și culturală, Sfântul Sinod, din inițiativa Prea Fericitului Părinte Patriarh, a trecut la realizarea în mănăstirile noastre a celor două îndelungate călugărești: rugăciunea și munca (ora et labora); a vieții de obște și de culturalizare prin seminariile monahale.

Dragostea și râvna pentru propășirea Bisericii îl determină pe Prea Fericirea Sa de a se îngriji acum ca și altă dată și de restaurarea și repararea unor locașuri de cult, de construirea și împodobirea altora. Menționăm aici cele trei Biserici rectitorite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian: Biserica Schitului Dragoslavele, Biserica de lemn a Schitului Sfânta Maria din Techirghiol și Biserica din Cermegești-Vilcea, toate trei monumente istorice salvate de la distrugere.

Dar să nu uităm că toată reorganizarea vieții noastre bisericești se face acum de Sfântul Sinod, din inițiativa Prea Fericitului Părinte Patriarh, printr-o nouă legislație începând cu Statutul de organizare din anul 1949, în care s-au înscris ca principii fundamentale: principiul autocefaliei, principiul autonomiei și principiul sinodalității sau sobornicității. În spiritul unei autocefalii depline, afirmată cu putere acum pentru prima dată, Biserica Ortodoxă Română își extinde jurisdicția sa asupra tuturor dreptcredincioșilor români din străinătate. Tot în acest Statut au fost prevăzute și legăturile Bisericii noastre cu celelalte Biserici surori întru Ortodoxie. Și Prea Fericitul Părinte Patriarh menține aceste legături fie direct prin vizite frățești, ca cele făcute Bisericii Ortodoxe Ruse, Bisericii Ortodoxe Bulgare și Patriarhatului din Antiohia Siriei sau prin schimb de scrisori irenice, întărindu-se astfel unitatea dogmatică, canonică și de cult în cadrul întregii ortodoxii. Dovada acestei unități s-a putut vedea mai ales în toamna anului 1955, când în Biserica noastră s-au făcut primele canonizări de sfinți români, un vechi deziderat care nu și-a găsit împlinirea decât sub păstorirea celui de al treilea Patriarh, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Bisericele Ortodoxe surori au participat aproape toate prin delegații la festivitățile acestei sărbători, deosebit de înălțătoare din Biserica noastră.

Un alt străvechi deziderat ce-și aștepta de mult împlinirea, era refacerea unității spirituale bisericești a tuturor românilor. Și acest lucru se

desăvârșite tot sub păstoria Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Este sărbătoarea cea mare de la 21 octombrie 1948, când românii uniți, rupți prin vitregia sorții la 1700 de Biserica străbună, se reîntorc cu bucurie în sînul ei.

Desigur că timpul este prea scurt pentru a putea arăta activitatea atît de bogată și multilaterală a Prea Fericitului Părinte Patriarh. Căci pe ce tărîm n-a activat acela, care este încă din anul 1936 și pînă astăzi un adevărat și devotat luptător pentru cauza păcii și a înfrățirii dintre oameni, convins că astfel împlinește porunca evanghelică a păcii dintre neamuri și popoare.

Această prodigioasă activitate îl face pe Prea Fericirea Sa să fie un adevărat exemplu pentru toți slujitorii altarelor, o pildă vrednică de urmat.

Și noi, salariații Administrației Patriarhale, ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, ai Institutului teologic și Preoți ai Capitalei, ce ne-am adunat astăzi în fața Sfîntului Altar și am rugat pe bunul Dumnezeu să dăruiască Prea Fericirii Sale ani mulți și bogați de sporire rodnică întru cîrmuirea turmei drept credincioase pe calea mînturii, îi aducem omagiul nostru de devotament, dragoste și recunoștință și ne îndreptăm spre Prea Fericirea Sa cu tradiționala și creștineasca urare: «Întru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!».

A urmat polihroniul în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh, la care asistența a răspuns cu însușelire, cîntînd: «Mulți ani trăiască!» Întrucît Prea Fericirea Sa era plecat la Schitul din Dragoslavele, participanții la Te-Deum s-au îndreptat spre Palatul Patriarhal, unde au semnat în Cartea de Aur, exprimînd și pe această cale devotamentul și dragostea lor față de Întîistătătorul Bisericii noastre străbune.

Cu ocazia acestei aniversări, atît la reședința patriarhală de la Dragoslavele, cît și la Palatul Patriarhal din București au sosit numeroase telegrame de felicitare de la Ierarhi, slujitori și credincioși. Toate aceste manifestări dovedesc deosebita prețuire și atașamentul slujitorilor și închinătorilor sfîntelor noastre altare față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care se străduiește lucrînd pentru binele Bisericii și pentru propășirea Patriei noastre.

VIZITA FĂCUTĂ DE AMBASADORUL GRECIEI LA BUCUREȘTI PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

Luni, 16 ianuarie 1957, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit vizita Domnului Antonios Pumpuras, noul Ambasador al Greciei la București. A fost o vizită protocolară, după reluarea legăturilor tradiționale dintre Republica noastră și Grecia și s-a desfășurat într-o atmosferă de caldă prietenie.

Noul Ambasador a ascultat cu mult interes explicațiunile Prea Fericitului Patriarh Justinian cu privire la organizarea și activitatea Bisericii Ortodoxe Române, cu numărul ei impunător de credincioși, preoți și monahi, de biserici, mănăstiri și schituri, cu cele două Institute Teologice, seminariile și școlile monahale, cu atelierele sale de obiecte și veșminte bisericesti, cu tipografiile, revistele și publicațiile sale teologice și însfârșit cu întreaga pietate și trăire duhovnicească a credincioșilor săi.

De asemenea, a fost impresionat aflând de libertățile religioase de care se bucură toate cultele din Republica Populară Română, precum și de colaboratoarea loială dintre Statul nostru de democrație populară și cultele religioase, concretizată prin sprijinul material pe care Statul îl acordă acestora și prin contribuția lor la eforturile depuse de conducătorii țării pentru propășirea în toate domeniile a vieții poporului nostru și pentru întărirea păcii.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a scos în evidență faptul îmbucurător al continuării legăturilor frățesti dintre Biserica Greciei și Biserica Română, înprospătate și întărite prin participarea delegației Bisericii Greciei la serbările religioase ale Bisericii Române din octombrie 1955, prilejuite de cea de a 70-a aniversare a Autocefaliei Bisericii Române și de canonizarea unor sfinții români.

La despărțire, Prea Fericitul Patriarh și-a exprimat convingerea că prin reluarea legăturilor tradiționale dintre România și Grecia, Bisericile surori a Greciei și a României vor putea desvolta și mai mult legăturile lor spirituale, contribuind astfel la destinderea internațională și la biruința păcii în lume.

Amintim cu acest prilej că în aceeași zi ziarele Capitalei noastre reproduceau declarațiile Domnului Antonios Pumpuras, Ambasadorul Greciei la București făcute unui redactor de politică externă al Radio-Difuziunii române, cu privire la reluarea legăturilor tradiționale dintre România și Grecia și la posibilitățile actuale de colaborare între cele două țări. Redăm și aci aceste declarațiuni:

«Sînt foarte bucuros că mă aflu în București, această Capitală demnă de frumoasa dumneavoastră țară.

«Am fost profund mișcat de amabila și călduroasa primire care mi-a fost făcută de autoritățile romîne, despre care voi păstra cea mai bună amintire.

«Consider ca o mare onoare faptul că am fost desenat de Guvernul meu pentru a reînnoi excelențele relații de prietenie care au existat totdeauna între țările noastre.

«Pot să vă asigur că poporul grec continuă să aibă sentimente de prietenie și simpatie față de poporul român, cu care a luptat în trecut, împreună sau paralel, pentru a dobîndi sau păstra acel drept inalienabil pe care-l au toate popoarele: dreptul la independența națională.

«Dar țările noastre nu sînt legate numai prin trecut. Ele au țeluri comune și în prezent și în viitorul imediat în ceea ce privește păstrarea și întărirea păcii și ridicarea bunăstării materiale a popoarelor noastre. Există un vast cîmp de cooperare în această parte a Europei de sud-est în ceea ce privește pacea în general.

«Noi am și stabilit schimburi comerciale. Este în interesul nostru reciproc să le dezvoltăm și să stabilim o colaborare economică mai largă. Noi trebuie de asemenea să restabilim relațiile noastre culturale, științifice și sportive pentru ca noile generații să se poată cunoaște mai bine.

«Dumneavoastră, sînteți reprezentanți la Atena într-un mod excelent. Ambasadorul Dumneavoastră, domnul Drinceanu, a știut în cele cîteva săptămîni de cînd se află acolo să dobîndească stima autorităților grecești și simpatia tuturor aceluia care au făcut cunoștință cu el.

«Cu ajutorul și cu sprijinul guvernului român, lucru de care nu mă îndoiesc, sînt convins că noi vom putea realiza fără a întîrzia mult, rezultate pozitive».

Pr. N. CAZACU

DOUĂ SUTE DE ANI DE LA INTEMEIEREA AȘEZĂMINTELOR SPITALICEȘTI „SFINTUL SPIRIDON” DIN IAȘI

*„Bolnav am fost și m-ați cercetat”
(Matei XXV, 36).*

Duminică în 2 zile a lunii decembrie 1956 au început la Iași serbările bicentenarului Așezămintelor Spitalicești «Sfântul Spiridon», cunoscute în toată Țara Moldovei. Serbările s-au desfășurat în sala Teatrului Național din Iași și au fost cinstite cu participarea celor mai reprezentative figuri din lumea noastră medicală. A fost prezent și **Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian al României**, — Arhiepiscop Vicar și Egumen al Mănăstirii Sfântul Spiridon între anii 1945-1947, dregătorii bisericești care i-au dat prilejul să cunoască toată jalea Moldovei și să ajute la reclădirea acestor Așezăminte, distruse în parte în timpul celui de al doilea război mondial.

În cadrul ședinței festive inaugurale, Prea Fericirea Sa a rostit un scurt cuvânt ocazional, axat pe doctrina creștină a carității, folosind datele certe ale istoriei vieții spitalicești din țara noastră și punând în lumină preocupările de astăzi ale ierarhiei noastre bisericești în problema ocrotirii sănătății publice.

Publicăm, în paginile ce urmează, textul integral al acestei cuvântări; dar, pentru deplina înțelegere a tezelor ridicate în cuprinsul ei, prezentăm aici, ca într-un prolog sumar, câteva elemente privind începuturile vieții spitalicești la noi.

*

Între anii 1695-1714, Spătarul Mihail Cantacuzino, fratele Domnitorului Șerbau Cantacuzino, întemeiază Mănăstirea Colțea și, pe lângă ea, primul spital din Țara Românească, cu un număr de 24 paturi. Pe locul pe care a fost clădită mănăstirea, se pare că exista o bisericuță de lemn clădită de clucerul Colțea. Alături de spital, pe lângă mănăstire, s-au clădit și odăi pentru străini, chilii pentru săraci și o școală de românește și slavonește, care a funcționat pînă la 1867, cînd a fost strămutată la Slănicul din Prahova.

Iar între anii 1735-1750, Grigorie al II-lea Ghica Voevod zidește Mănăstirea Pantelimonului și, pe lângă această mănăstire, întemeiază un spital de 12 paturi pentru boli obișnuite și un spital pentru bolnavi de ciumă și liugoare.

În jurul acestor două ctitorii, prin daniile urmașilor fondatorilor și a altor donatori, s-au încheșat fundațiunile Colței și Panteleimonului, iar caracterul religios al acestor așezăminte spitalicești se vedește din numărul mare de mânăstiri, schituri și biserici, închinat din timpuri vechi Mânăstirei Coltea și Panteleimonului, — și care au contribuit cu averile lor la ajutorarea suferinzilor. Fundațiunile acestea au constituit nucleul viitoare Eforii a Spitalelor Civile. (A se vedea volumul omagial «Eforia Spitalelor Civile» 1832--1932).

*

*

După frumoasele începuturi din Țara Românească, Moldova nu întârzie prea mult organizarea primelor ei spitale pentru îngrijirea bolnavilor. Fenomenul se petrece aici cu cel din Țara Românească, în sensul că sînt zidite mai întîi sfinte locașuri de rugăciune — schituri, mânăstiri sau biserici — și-n jurul lor se înalță bolnițe și case de străini, un fel de azile de găzduire în care bolnavii erau supravegheați, îngrijiți și împărțiți pe diferite categorii: incurabili, infecțioși sau necesitînd odihnă pentru vindecare.

Este un adevăr istoric, că primele ajutoare care s-au dat bolnavilor, în instituții, au avut loc în bolnițele mânăstirești, — locuri de căutare a sănătății mai ales pentru cei nevoiași, bătrîni și infirmi, așa dar pentru călci, — bolnavii din străturile avute ale populației urmînd să fie îngrijiți la domiciliu.

Spre deosebire de Țara Românească, unde inițiativa clădirii primelor spitale o au domnitorii și boierii, în Moldova, începuturile organizării vieții spitalicești sînt legate de amintirea unor simpli particulari, apropiați mai mult de breșla luminată a negustorilor ieșeni, decît de marea boierime.

Iară faptele, potrivit știrilor ultime ale istoriografiei, s-au petrecut așa. Nu mult după începutul domniilor fanariote, Moldova a fost bîntuită de secetă, foamete și epidemii. În special ciuma, adusă prin corăbiile egiptene sau constantinopolitane la Galați, se răspîndea în toată țara și făcea ravagii îngrozitoare. În timpul acestor calamități, domnitorii și boierii se retrăgeau în liniștea mânăstirilor din munți, dar populația nevoiașă din oraș rămînea să moară pe uliți. În Iași, bunăoară, pe vremea ciumei de la 1734, — cînd Grigore Ghica Vodă s-a refugiat la Frumoasa și apoi la Galata, a murit așa de multă lume — spune cronicarul Enache Kogălniceanu — încît nu s-a putut dovedi cu îngropatul cadavrelor, care, rămînd pe maidane sau împrăștiate pe cîmp, erau sfîșiate de cîini și fiare.

Pentru a veni în ajutorul populației sărace din capitala Moldovei, atunci cînd s-ar fi ivit epidemia de ciumă, Dimitrie Bosie din Huși, zidește o bisericuță de lemn, în 1721, pe un teren de pe Măgura Iașului, dăruit de el cu această destinație umanitară. După mai bine de un deceniu, la 1734, Grigore Ghica Vodă bătrînul și fiul acestuia, Matei Ghica, au zidit pe acest teren, în locul vechii bisericuțe de lemn, un schit de piatră — Schitul Tăriță — și cu învoirea episcopului Ștefan Bosie, fiul lui Dimitrie, au afectat această așezare pentru orînduirea unui lazaret al zmeștii de boala ciumei.

Lazaretul din Măgura Iașului, cunoscut sub numele de Schitul Tăriță, rămîne cu această destinație pînă la 1743, cînd Ștefan Bosie își extinde ideea ctitorială pe ulița Hagioaiei din Iași, unde începe să urzească fondarea unei biserici cu bolnițele aferente: este biserica Sfîntul Spiridon, ale cărei bolnițe au devenit cu timpul centrul așezămintelor spitalicești ale Spiridoniei moldovene.

La 16 octombrie 1743, Ștefan Bosie obține, prin schimb, de la un oare care Apostol Peveț, în Iași, pe ulița Hagioaiei, primul teren pe care

Prezidiul Adunării festive ținute la Iași, în sala Teatrului Național, cu prilejul sărbătoririi a două sute de ani de la întemeierea așezămintelor spitalicești «Sfîntul Spiridon».

se va ridica, zece ani mai tîrziu, biserica Sfîntul Spiridon, începută la 2 iunie 1752 și construită cu ajutorul lui Anastasie Lipșoanul și al hatmanului Vasile Roset. Construirea bolnițelor, din jurul acestor biserici s-a făcut între anii 1753-1755, — așa dar, la numai cîțiva ani de la inaugurarea spitalului de pe lângă Mînăstirea Panteleimonului din Țara Romînească, avînd și acela o secție pentru îngrijirea bolnavilor de ciumă și lingoare. În mod oficial, spitalul Mînăstirii Sfîntul Spiridon din Iași s-a deschis la 1 ianuarie 1757, avînd 30 de paturi. Tot din averi și inițiative particulare, se întemeiază în această epocă, la Focșani și la Roman, alte

două biserici iar la Bodești un schit. — așezări bisericesti în care vor fi organizate mai târziu spitale pentru îngrijirea bolnavilor.

Biserica-mănăstire Precista Mare din Roman, întemeiată de Doamna Ruxandra, mama lui Bogdan Vodă, la 1569, — este rectitorită de Episcopul Ioanichie, cu ajutorul material dat de Constantin Cehan Racoviță, și înzestrată cu case egumenești, chilii, pivnițe, cuhnie, fântână, clopotnițe și cu zidul împrejmuit. Impreună cu metoacele ei: biserica Proorocul Samuil din Focșani și biserica-schit de la Bodești, administrat de Episcopul Ioanichie al Romanului, — toate aceste așezăminte bisericesti trec asupra Epitropiei Sfântul Spiridon din Iași, la anul 1764, — pentru ca după 2 decenii, la 1787, egumenul Gherasim Putneanul să pună bazele spitalului din Roman, instalat de executorii săi testamentari în locuințele călugărilor de la Mănăstirea Precista Mare.

Cit privește îngrijirea bolnavilor în bolnițele bisericii Sfântul Prooroc Samuil din Focșani, aceasta se făcea de multă vreme, — dar urzirea unei activități medicale propriu zise trebuie legată de numele ieromonahului Ioachim Piru, care ar fi desemnat aci câteva chilii anume pentru spitalizarea acestora, la îndemnul Arhimandritului Dionisie Piru, o rudă a sa, grec din Tesalia, care studiasse medicina la Padova.

De Spiridonia ieșeană ține și stațiunea balneo-climatică Slănicul Moldovei, cu izvoarele sale de ape miraculoase. În apropiere se afla vechiul schit Măgura Ocnei, cunoscut din prima jumătate a veacului XVIII, și închinat, sub egumenul Iacov, la 30 septembrie 1803, aceleași Epitropii a Spitalului Sfântul Spiridon, care stăpânea în aceste părți, de la Voievodul Constantin Cehan Racoviță, încă din 1757, un domeniu de șesespzece mii de hectare. La izvoarele acestei localități s-a lecut, între alții, în 1816, vestitul Mitropolit Veniamin Costache, iar bolnavii care veneau aci în număr mare, au ridicat o mică biserică chiar în mijlocul stațiunii (A se vedea lucrarea «Istoricul Spitalului Orășenesc Clinic de Adulți din Iași, vol. I, Editura Medicală, București, 1956).

•

Pentru cunoașterea unor documente de epocă, revelatoare în ceea ce privește caracterul religios și originea bisericească a primelor noastre așezăminte spitalicești din țară, reproducem mai jos două fragmente din gramatele a doi Patriarhi răsăriteni, — una din 1715, a Patrarhului Samuil al Alexandriei, despre fundațiunea Colțea; cealaltă din 1763, a Patriarhului Samuil din Constantinopole, despre mănăstirea și spitalul Sfântul Spiridon.

I. «...nu au cruțat aur și argint mult pentru Domnul ci, în cuprinsu unei sigure și aceliași împrejmui, în acest, de Dumnezeu păzit domnesc oraș București, pe locul numit al lui Colțea, cheltuind multă bogăție a ridicat felurite și minunate clădiri, tari și încăpătoare, adică locașuri sfinte, spitaluri, case pentru hrana săracilor și spițării și școale pentru felurite învățături și de învățatura cîntării pe cari acestea, nimeni alt nu s-a gândit vreodat a le săvîrși, fie din boieri, sau dintre cei mari și tari între cei bogați și avuți, înzestrîndu-le pe toate cu o prea bogată culegere de danii mișcătoare, și cu odăjdii bisericești, arhieresci, și preoțești și cu felurite vase trebuincioase bisericilor...». (Din volumul «Eforia Spitalelor Civile», 1832-1932).

II. «...înălțată acum citva timp de către... dumnealui hatmanul Vasile Roset, jignicerul Ștefan Bosie și chir Anastasie Lipskanul negustorul și în singura clădire a bisericii fiind cuprins și... găsindu-se bine de cei dinții ctitori ai bisericii, nu numai să rămâie în cea de la început a ei clădire — și să se lățească și să crească mai mare și în mai larg cuprins... și s-o înzestreză... cu clădiri de case și să orînduiască a se face bolniță și spital pentru îngrijirea și slujba bolnavilor, au luat asupra lor acest lucru plăcut lui Dumnezeu și al binefacerii față de bolnavi...» (Din lucrarea «Istoricul Spitalului Orășenesc Clinic de Adulți din Iași»).

*

Participând la serbările bicentenarului Spitalului Sfântului Spiridon din Iași, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian al României** a rostit cuvîntul ocazional care urmează:

**Domnule Președinte,
Onorată Asistență,**

Comitetul de sărbătorire a bicentenarului așezămintelor spitalicești, de pe lângă Mînăstirea Sfintul Spiridon din Iași, mi-a făcut poftirea să particip la festivitățile de astăzi, — în amintirea faptului că am fost Arhiepiscop Vicar al Mitropoliei Moldovei și Egumen al acestei mînăstiri, situațiuni care mi-au dat prilejul să sfătuiesc, să încurajez în muncă și să sufăr alături de toți aceia care au rezidit spitalul Spiridoniei, după distrugerile pricinuite în timpul celui de al doilea război mondial. Ne-a stat atunci în față o poruncă a Conducătorilor Patriei noastre, dornici să vadă ridicîndu-se din ruine bolnițele seculare ale Sfântului Spiridon de pe ulița Hagioăiei — și ne-a înfrățit în muncă priveliștea zguduitoare a Iașului martir.

Cuprins de adîncă emoție, mulțumesc din adîncul inimii organizatorilor acestei reuniuni sărbătorești pentru chemarea ce mi-au făcut și îmi plec fruntea cu pietate la amintirea eroismului și spiritului de jertfă care s-a dăruit aci, de fiecare din noi, alături de inimosul episcop, Profesorul Academician Vasile Rășcanu, la rectitorirea acestui prin așezămînt spitalicesc din Moldova.

Să coborîm însă, deocamdată, pe povîrnișul timpului, cu peste două sute de ani în urmă, ca să cunoaștem trecutul plin de sfinte învățăminte și bun dreptar pentru viitor, căci — cum ne spune și poetul:

«In mînăstiri, spitale, pe pietre se mai ține
«Din gloria străbună și din trecutul bine.
«Cînd tac gurile moarte, vorbesc pietrele mute».

(I. Heliade Rădulescu).

Creștinismul este, prin excelență, religiunea iubirii; iubirea este coloana sa vertebrală. Religiunea aceasta a proclamat principiul iubirii omului în lipsurile lui, identificarea noastră cu cel flămînd, cu cel sărac și cu cel bolnav; iar istoria de mai tîrziu a Bisericii creștine a întrupat principiul acesta în realități de viață, care pun în uimire pe cercetătorii nepărtinitori ai trecutului.

«Creștinismul a întins, prin iubire, sfera noțiunii de om la toți oamenii; el a descoperit pe aproapele în Parabola Samaritanului, care face milă cu străinul și cu dușmanul său; iar Biserica a îmblânzit pe oameni, a schimbat raporturile dintre ei, a micșorat distanțele sociale, a potolit patimile omenești, a apropiat pe om de om, a pus pe om în serviciul omului» (T. M. Popescu, «Caritatea creștină»). În aceasta stă taina biruinței pe care a câștigat-o creștinismul în lume, umbrind toate religiunile și concepțiile filosofice ale lumii vechi.

Biserica a dat Asistenței sociale o organizare rodnică și binefăcătoare. Dar cum asistența socială nu este posibilă fără mijloace de ordin material, a fost necesar să se fixeze mai întâi poziția sa doctrinală față de natura și rolul bogăției, care «nu este un rău în sine, dar nu este un scop; ea este un mijloc de a face bine și de a se mîntui..., căci bogatul se mîntuiește prin milostenie. Bogăția este un dar al lui Dumnezeu încredințat omului spre administrare. Ea nu aparține numai bogatului, ci și celor săraci, devine un bun comun, prin dărnicia cu care bogații trebuie să ajute pe cei în lipsă» (Idem, ibidem).

Instituțiile caritabile de asistență socială n-au fost cunoscute de lumea veche. Numai sub imperiul milei creștine apar: casele pentru creșterea copiilor părăsiți sau a orfanilor, azilele pentru săraci și bătrîni, spitalele pentru îngrijirea bolnavilor și întreținerea infirmilor, xenodohiile pentru primirea călătorilor și a pelerinilor. Lumea veche nu cunoscuse case de bolnavi decît pentru soldați și pentru sclavi, adică pentru două categorii de oameni, a cărui vindecare interesa în deosebi Statul și pe stăpîni. Nu iubirea de oameni, ci folosul ce aduceau interesa îngrijirea lor. Îngrijirea bolnavilor ca oameni, indiferent de credința, neamul, poziția sau rolul lor social, în case destinate exclusiv acestui înalt scop umanitar, este «o foarte importantă formă a filantropiei, pe care lumea a învățat-o de la Biserică», — cei bogați dăruind averi însemnate pentru căutarea sănătății celor suferinzi.

În toată istoria filantropiei creștine, nu se cunoaște o instituție de binefacere care să poată sta alături de realizările Sfîntului Vasile cel Mare, Arhiepiscop în Cezareea Capadociei acum o mie șase sute de ani. Acesta a ridicat, la marginea orașului său de reședință, o adevărată cetate a carității creștine, care cuprindea: azil pentru bătrîni, spitale, leprozerie — prima instituție de acest fel în istorie —, case pentru primirea călătorilor, orfelinat cu școală de meserii pentru copiii nimănui și, în mijlocul acestora, «instituția sfîntă, care creia și ocrotea pe toate celelalte în numele lui Iisus Hristos, o biserică». Tot ceea ce lumea creștină a izbutit să înfăptuiască mai tîrziu în domeniul carității și asistenței sociale, a avut ca punct de plecare și model desăvîrșit de organizare, opera filantropică a Marelui Vasile, mort în anul de la Hristos 379.

Așezămintele spitalicești moldovene ale Spiridoniei au luat ființă, acum două sute de ani, tot ca un fruct al credinței creștine și ca o expresie vie a religiozității poporului nostru. Construirea unui spital, la noi, a fost totdeauna precedată de zidirea unei biserici. Precum odinioară, în veacurile de la începutul creștinismului, în cuprinsul imperiului roman, spitalul a fost o creațiune a Bisericii creștine, — tot, așa, pe întinderile Patriei noastre, întîiele așezăminte spitalicești s-au născut în preajma bisericilor și a mînaștirilor și au continuat să existe prin purtarea de grijă și bunurile acestora. La Iași sau la Roman, la Focșani sau la Slănicul Moldovei,

spitalele și sanatoriile Spiridoniei s-au născut și au crescut sub oblăduirea Bisericii, iar daniile celor avuți: negustori, boieri sau domnitori, au fost făcute pe seama Bisericii, spre pomenirea veșnică a donatorilor și în scopuri de binefacere și caritate creștină.

Este datoria Bisericii creștine să săvârșească opere de binefacere, mai ales când este în cumpănă sănătatea sau viața oamenilor. Bisericele și mănăstirile moldovene, ca și cele din Țara Românească, în jurul cărora au fost înălțate spitale și sanatorii, și care au primit de la credincioșii lor însemnate danii pentru opere de asistență socială — au știut să împlinescă, în același timp, și porunca Evangheliei privind iubirea de oameni, și vrerile creștinești ale donatorilor. Lucrând în felul acesta, Bise-

Prea Fericitul Patriarh Justinian, rostindu-și cuvîntarea

rea neamului nostru a săvârșit o operă de mare însemnătate socială. Este titlul ei de glorie și mîndria ei.

S-a spus în trecut — iar pe alocurea se mai spune și astăzi — că religia creștină desprinde pe om de tot ceea ce poate să însemne viață pămîntească, îndreptîndu-i gîndurile și viața numai spre cer. Dar este un fapt, de netăgăduit istoricește, că cel mai mult bine l-a făcut pe pămînt această religie creștină, în numele unei sfinte virtuți: virtutea iubirii de oameni.

Acest lucru este adevărat și cu privire la așezămîntul spitalicesc al cărui bicentenar îl sărbătorim astăzi, căci, la numai șase ani de la întemeierea lui, Patriarhul Samuil din Constantinople menționa în gramata despre Mănăstirea Sfîntul Spiridon: «...înălțată acum cîțva timp..., s-a găsit de bine de cei dintîi ctitori ai bisericii, nu numai să rămîna în cea de la început a ei clădire, ci să lățească și să crească mai mare și în mai larg cuprins... și să o înzetreze.. cu clădiri de case și să orînduiască a se face bolniță și spital pentru îngrijirea și slujba bolnavilor, au luat asupra

lor acest lucru plăcut lui Dumnezeu și al binefacerii față de bolnavi» (Istoricul Spitalului, p. 16).

În mumele credinței religioase, care le-a născut, mănăstirile noastre au fost centre de iradiație culturală și ferment activ și creator în toate problemele sociale care se cereau rezolvate spre binele și fericirea pămîntească a oamenilor. Este o profundă eroare să se spună că Biserica creștină nu și-a plecat inima spre realitățile pămîntești ale vieții omenești și că n-a militat activ pentru promovarea instituțiilor menite să facă această viață mai ușoară, mai plăcută și mai frumoasă. Bolnițele Mănăstirii Sfîntul Spiridon, care au fost nu numai primul spital din toată Țara Moldovei, ci și prima școală din care s-au dezvoltat învățămîntul și practica medicală în această provincie istorică a neamului nostru, pun în lumină eroarea celor care gîndesc astfel. Un egumen, adică un om al Bisericii, s-a aflat întotdeauna în fruntea Spiridoniei, — Arhieriei și Mitropoliții Moldovei conducînd această instituție cu pricepere și îndrumîndu-i activitatea spre îndeplinirea unui rol social de primul ordin. În trecut, ca și astăzi, medicii Moldovei s-au format în clinicile Spiridoniei și — după cîte știm — ori ce medic din această parte de țară încearcă un sentiment de legitimă mîndrie cînd poate să scrie în statul său de serviciu: «Fost intern al Spitalului Spiridoniei». În cealaltă capitală a Țării, la București, în bolnițele și spitalele de pe lîngă mănăstirile și bisericile cunoscute, lucrurile s-au petrecut la fel.

Biserica nu mai are astăzi în grija sa directă organizarea și înzestrarea acestor spitale, care au trecut împreună cu averile și așezămintele lor, în întregime, la Stat. Condițiuni istorice obiective au adus și în acest domeniu de activitate transformări și înnoiri radicale. Prin aceasta însă, Biserica n-a încetat să se preocupe de problema sănătății poporului. În pas cu toată orientarea medicală a vremii, Biserica sprijină acum acțiunea publică de prevenire a bolilor, face adică și ea — în limitele de pastorație ale apostolatului social, operă de medicină preventivă, și inițiază pe viitorii săi clerici în acțiuni sanitare de prim ajutor.

Semnificative, în această privință, sînt îndemnurile părintești îndreptate către clerul ortodox din țara noastră de Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Romîne, în ședința sa din 17 martie anul acesta, din care cităm:

«...țărănimea alcătuiește marea majoritate a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romîne, — și dacă misiunea noastră esențială este aceea de a călăuzi pașii acestor credincioși pe cărările ce duc la dobîndirea Impărăției cerurilor, nu ne este totuși iertat să nu ne preocupăm și de viața lor materială pe acest pămînt, în numele Celui care a venit în lume, ca «lumea să aibă viață și să aibă belșug» (Ioan X, 10)... Țăranul român nu cunoaște: îndeajuns cum să se gospodărească pentru a-și asigura o hrană substanțială, care să-i dea energia trebuitoare în vederea muncilor agricole la care este chemat în anumite timpuri ale anului.. Trebuie să dăm credincioșilor noștri de la sate puțința să se hrănească îndeștător, chiar atunci cînd simțirea lor religioasă îi îndeamnă să împlinească pravila grea a postului...».

Tot așa trebuie înțeleasă înființarea cursului practic de Medicină Generală cu aplicațiuni la activitatea pastorală a viitorilor noștri preoți, care a fost inaugurat anul acesta la Institutul Teologic din București. Căci «în lumea satelor, cel dintîi chemat la căpătîiul bolnavilor, este preotul.

Ca mijlocitor între om și Dumnezeu, el primește atunci mărturisirea celui aflat în suferință și-l mângâie în durere prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Cine poate spune că preotul și-a încheiat cu aceasta, întru totul, misiunea lui față de cel bolnav, de casa în care se află și de vecinii ei? Împărtășirii cu Sfintele Taine, el va trebui atunci să-i adauge: sfaturi de igienă cu posibilități imediate de aplicare, ușoare medicații pentru înlăturarea febrei, semnalarea gravității boalei, necesitatea unei internări sau operații, — înșfârșit, un arsenal întreg de măsuri, care cer pricepere și cunoștințe de specialitate, și pe care nu le poți stăpâni fără studii adecvate» (Vezi cuvîntarea rostită la deschiderea cursurilor, octombrie 1956, în «Biserica Ortodoxă Română» nr. 10-11, p. 975-979).

Se spune, pe bună dreptate, că nimic nu poate egala în frumusețe satisfacțiile de ordin moral pe care ți le dă în această viață munca cinstită și conștiința datoriei împlinite. Adevărul acesta se verifică pentru toți cei prezenți aci, la sărbătorirea bicentenarului acestui spital, ridicat lângă strașina Mînăstirii Sfîntului Spiridon. Mai bine de jumătate din pavilioanele lui zăceau, acum doisprezece ani, în ruină: Răni adînci sîngerau peste tot trupul Moldovei, pustiită de urgia războiului, — dar cea dintîi dintre rănile care se cereau grabnic vindecate, consta în refacerea acestui așezămînt spitalicesc. O sarcină uriașă ne-a stat atunci în față. Dragostea de om ne-a dat curaj și putere de muncă, iar Profesorul Academician Vasile Rășcanu a fost sufletul acțiunii de restaurare a spitalului în ruină. Amintindu-ne acum de istoria bicentenarului acestui spital și de rolul pe care el l-a îndeplinit în viața medicală a Moldovei, noi nu putem uita munca dezinteresată a Epitropului-Profesor Vasile Rășcanu și sufletul care s-a dăruit de noi toți, cu un deceniu în urmă, pentru rectitorirea lui. Aflăm aci una din satisfacțiile mari și bucuriile alese ale vieții noastre publice.

Fie ca aceste pagini glorioase din viața medicală a Moldovei și acest popas sărbătoresc în bolnițele refăcute ale Spiridoniei, să însemne un îndemn la muncă și pentru generațiile viitoare, în slujba dragostei de oameni, care — fără încetare — veacuri de-a rîndul, a însuflețit pe înaintașii noștri pentru traducerea în viață a unui crez umanitar, înscris cu slove nepieritoare pe frontispiciile acestor așezăminte bisericești de caritate creștină, întîmpinîndu-i cu astfel de cuvinte:

«Voi, care fără ajutor v-aflați trudiți de boale,
«Veniți, iubirea cea de om vă cheamă să vă scoale.
«Cît e cu puțință, aici găsiți duioasă mîngîiere,
«Iar darul cel desăvîrșit, numai de sus se cere!» *).

*

Ascultată cu viu interes de selecta asistență care participa la serbările bicentenarului Spitalului Sfîntul Spiridon din Iași, cuvîntarea **Prea Fericii Sale Părintelui Patriarh Justinian al Romîniei** constituie și pentru clericii Bisericii noastre un document de preț, care trebuie studiat cu atențiune deosebită și ale cărui principii trebuie să însuflețească necontenit activitatea pastoral-misionară a clerului nostru.

*) Textul scris cu litere chirilice pe frontispiciul intrării Spitalului Așezămîntelor Brîncovenești din București. A fost scris și la intrarea în Spitalul Sfîntul Spiridon din Iași, din care a rămas acum numai un rînd, restul strîmduindu-se de vreme.

ȘTIRI DE PESTE HOTARE

Biserica Greacă

Pastorala I. P. S. Arhiepiscop Dorotei al Atenei și al întregii Grecii, cu prilejul Nașterii Domnului. Comuniunea în Duh a Bisericilor Ortodoxe rezultă cu prisosință și din scopurile mărețe, pe care acestea le urmăresc și care sînt pretutindeni aceleași. Marile praznice creștinești sînt, din punctul acesta de vedere, întocmai ca niște popasuri de reconfortare, cînd din analiza strădaniilor din trecut răsar noi și hotărîte dorințe de acțiune în viitor.

Pastorala I. P. S. Arhiepiscop Dorotei al Atenei se situează astfel pe linia marilor îndatoriri ierarhice pe care și ierarhii Sfintei noastre Biserici le dovedesc continuu prin pastoralele pe care le dau credincioșilor lor, ca purtători de grijă ai mîntuirii lor sufletești și ai propășirii lor în viața aceasta pămîntească.

Ideile care se desprind din pastorala I. P. S. Arhiepiscop al Atenei sînt următoarele: Nașterea Mîntuitorului Iisus Hristos împarte istoria vieții religioase a omenirii în două. Epoca anterioară marelui eveniment al Nașterii Domnului este epoca în care omul aștepta și dorea cu înfocare după un Mîntuitor și epoca de după nașterea Lui, cînd cei ce au crezut în El scot din Evanghelia Lui, pe care ne-a lăsat-o întocmai ca pe un Codice al vieții, învățăturile acelea prin care omul își înțelege rostul lui și misiunea lui în lume. De cîte ori voința Domnului a fost adusă la îndeplinire de credincioșii Săi, de atîtea ori buna înțelegere și pacea au domnit în lume. Cînd însă aceștia au lăsat ca în locul voinței Lui să stăpînească gîndurile și faptele lor egoiste s-au întîmplat adevărate naufragii spirituale, neorînduiri și lupte între oameni.

După I. P. S. Arhiepiscop Dorotei situația încordată din ziua de astăzi nu este decît o urmare a tendințelor omenesti egoiste, care pentru îndeplinirea lor, calcă în picioare voința și învățătura Domnului. Căci «Dumnezeu Cel ce S-a întrupat a adus în lume mîntuirea și a învățat că libertatea omului este caracteristică proprie a sufletului omenesc. Pentru aceasta toți cîți luptă pentru libertatea lor și pentru demnitatea omenească au binecuvîntarea lui Dumnezeu, iar luptele lor cinstite vor fi încununat de biruință, pentru că ele decurg din Evanghelia lui Hristos».

Pastorala I. P. S. Arhiepiscop Dorotei se încheie cu îndemnul ca toți să se roage pentru frații lor ciprioți, ca lupta lor cinstită de eliberare de sub jugul străin al cutropitorului și dorința lor de autodeterminare să fie încununat pînă în cele din urmă de succes.

Cuvîntul radiodifuzat al I. P. S. Arhiepiscop Dorotei al Atenei și al întregii Grecii, cu prilejul Anului Nou, 1957. Cu prilejul sosirii noului an, 1957, I. P. S. Arhiepiscop Dorotei a ținut un scurt cuvînt la postul de radio Atena, adresat atât grecilor cît și creștinilor de pretutindeni, în care, printre altele, a spus: «Ne găsim în fața noului an, care socotit de la nașterea Mîntuitorului Hristos, singurului Răscumprător al lumii, poartă numărul 1957. Foarte bine a procedat lumea creștină cînd a așezat ca punct de plecare al anilor cel mai mare fapt al istoriei omenești, adică venirea Domnului în lume. Ce alt lucru mai mare a așteptat omenirea vreodată, sau ce lucru mai sublim putea să aștepte decît conviețuirea lui Hristos laolaltă cu oamenii? De atunci, din ziua aceea mare a întrupării lui Hristos, cele aproape două mii de ani care s-au scurs, poartă pecetea și trăsătura creștinismului. Dar nu mai puțin ele poartă și pecetea caracteristică a inimii neascultătoare omenești și în felul acesta anii despre care este vorba, care se numesc ai mîntuirii de la Mîntuitorul Hristos, înfățișează și stigmatele egoismului omenesc, cu toate consecințele care decurg din acesta. Cele întîmplătoare nu se mai întorc însă înapoi și ele au luat locul lor în paginile istoriei omenirii. Fie ca ele să lase vii învățăturile care se desprind din ele, în așa fel ca noul an mîntuitor să nu mai prezinte istoria nedreptăților, a suspinelor, a singelui, a lacrimilor și a prigoanelor omenești, ca anul care a trecut».

I. P. S. Arhiepiscop Dorotei s-a adresat apoi conducătorilor popoarelor, cu un apel fierbinte, ca să nu mai îngăduie ca noul an ce vine să mai fie pătat de relele care și-au pus pecetea lor pe anul care a trecut. De asemenea și-a arătat dorința ca cererea de autodeterminare a Ciprului, care este o cerere a grecilor de pretutindeni, să-și găsească în cursul anului 1957 rezolvarea ei favorabilă și ca vitejii locuitori ai Ciprului să-și poată sărbători libertatea lor, libertate care este bunul omenesc cel mai de seamă.

Congresul misionarilor Bisericii Greciei. Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, mînat de necesitatea coordonării activității misionare în lăuntrul Bisericii Greciei, hotărîse încă din 1938, convocarea unui congres al tuturor misionarilor Bisericii Greciei. Congresul nu a putut fi înfăptuit numai decît, din cauza morții între timp a arhiepiscopului Atenei și al întregii Grecii Hristostom Papadopoulos, una dintre cele mai de seamă personalități ale Bisericii Ortodoxe în genere din prima jumătate a veacului nostru. De atunci mai departe, alte chestiuni mult mai urgente care au preocupat Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, ca și împrejurările dificile prin care a trecut omenirea în genere, datorită celui de al doilea război mondial, au făcut ca ideea convocării acestui congres să nu mai stea pe primul plan al preocupărilor înalte bisericești. Odată cu venirea în fruntea Bisericii Greciei a I. P. S. Dorotei, toate marile probleme bisericești găsindu-și un adînc ecou în sufletul noului ierarh, a cărui dorință după o activitate cît mai intensă în sufla Evangheliei Mîntuitorului este egalată de inteligența vie a spiritului său luminat, și chestiunea convocării Congresului misionarilor Bisericii Greciei a devenit din nou de actualitate, iar Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, în ședința sa din 17 octombrie 1956, la propunerea președintelui Sfîntului Sinod, a hotărît convocarea congresului Misionarilor Bisericii Greciei pentru ziua de 28 ianuarie 1957. Potrivit hotărîrii acestuia: a) Toți misionarii care servesc pe lîngă Sfintele Mitropolii ale Bisericii Greciei, ajutoarele lor (de la «Slujirea Apostolică») numiți prin decret regal,

misionarii din armată și cei de pe lângă închisori, vor participa în mod obligatoriu la Congres. b) Ei vor fi găzduiți la Atena de către asociația Slujirea Apostolică. c) Lucrările congresului vor începe în ziua de 28 ianuarie și vor ține șapte zile. În ziua de 28 ianuarie se va săvârși în catedrala mitropolitană Sfânta Liturghie, la sfârșitul căreia predica zilei va fi rostită de către unul dintre misionari. Aceasta va fi radiodifuzată. În toate celelalte zile participanții la congres vor fi prezenți la slujba Utreniei, care se va săvârși în biserica Sf. Arhangheli de la mănăstirea Petraki (Atena). Reuniunile congresului vor avea loc în sala cea mare a asociației Slujirea Apostolică. d) În fiecare zi se vor dezvolta câte două teme, fiecare de cîte maximum 40 minute, după care vor urma discuții.

Temele principale care se vor dezvolta la congresul misionarilor Bisericii Greciei vor fi acestea: 1) În ziua întâi, după cuvîntarea de deschidere a I. P. S. Arhiepiscop Dorotei, I. P. S. Mitropolit al Samosului și Ikariei, Irineu, va dezvolta tema: «Predica înlăuntrul Bisericii Ortodoxe». 2) În ziua a doua I. P. S. Mitropolit al Hiosului, Panteleimon, va dezvolta tema: «Predicatorul și credincioșii». 3) În ziua a treia I. P. S. Mitropolit al Kitrului Barnaba, va dezvolta tema: «Predicatorul și propaganda eterodocșilor». 4) În ziua a patra, prof. univ. Panait Trepelas va dezvolta tema: «Funcțiunea, tehnica și iconomia predicii». În celelalte zile vor mai dezvolta teme, următorii: a) Arhim. Leonida Parashevopoulos: «Predicatorul și curentele sociale»; b) Arhim. Hrisostom Delighiannopoulos: «Predicatorul și caritatea»; c) Arhim. Gheorghe Dimopoulos «Conținutul social al predicii»; d) Arhim. Dositei Andrianopoulos: «Predicatorul și formarea religioasă a credincioșilor» și e) Arhim. Pavel Sofos: «Predicarea Cuvîntului lui Dumnezeu în armată».

În afară de acestea fiecare misionar participant la congres va trebui să aibă pregătită pentru a susține o temă, la alegere, pe care va trebui să o supună în prealabil spre aprobare Sfîntului Sinod.

Hotărîrea aceasta a Sfîntului Sinod al Bisericii Greciei a fost comunicată tuturor eparhiilor din Grecia ca să fie adusă la cunoștința celor interesați.

Pregătit în felul acesta de purtarea de grijă a înaltei autorități bisericești, care a înțeles să fie prezentă la toate lucrările congresului misionarilor Bisericii Greciei, cu contribuțiuni valoroase pentru îndrumarea acțiunii predicatoriale și misionare pe făgașul cel mai adevărat și cel mai aducător de roadă, Congresul misionarilor Bisericii Greciei, nu ne îndoim că va da un nou impuls slujirii Evangheliei Mîntuitorului Hristos pe meleagurile pe care au călcat cu o mie nouă sute de ani în urmă pașii celui mai mare și celui mai înflăcărat propovăduitor al religiei creștine, Sf. Apostol Pavel.

Sf. Sinod al Bisericii Greciei a pregătit catalogul temelor Prosinodului Panortodox. Se cunoaște că una dintre marile dorințe ale Ortodoxiei de pretutindeni este și aceea a întrunirii unui Sinod Ecumenic, care să pună la punct o seamă de chestiuni care stau încă pendinte în Biserica Ortodoxă și să dea, în felul acesta o nouă propulsie lucrului comun al Bisericii Ortodoxe în lume. O asemenea măreață reuniune a ierarhilor Bisericii Ortodoxe, într-un al noulea Sinod Ecumenic (cel de-al optulea s-a ținut în veacul IX), nu este cu puțință, însă, fără o pregătire prealabilă. Iar pentru pregătirea aceasta Patriarhia ecumenică de la Constantinopol, căreia îi

revine dreptul de întâistătătoare între toate celelalte Biserici Ortodoxe, a depus și depune cele mai nobile strădanii.

S-a căzut în comun de acord că mai înainte de a se întruni cel de-al noulea Sinod Ecumenic este nevoie de un prosinod ecumenic, care să îi faciliteze lucrările și să vină cu propuneri concrete, asupra cărora viitorul Sinod Ecumenic să hotărască. Dar chiar și un prosinod ecumenic are nevoie de a fi timp îndelungat pregătit. În anul 1930 s-a întrunit în Sf. Munte Athos o Conferință interortodoxă, care s-a ocupat îndeaproape cu temele pe care prosinodul ar avea să le stabilească și a alcătuit un catalog al acestor teme, pe care Patriarhia Ecumenică l-a comunicat tuturor Bisericilor Ortodoxe, cu invitarea să reflecteze asupra lor. Răspunsurile nu au întârziat să sosească la Patriarhia de la Constantinopol. Au urmat, însă, împrejurări grele și pentru omenire și pentru Biserică și Prosinodul ecumenic proiectat nu a putut fi întrunit.

Ținând seamă de greutatea încă în ființă pentru întrunirea prosinodului, Patriarhia Ecumenică, printr-o scrisoare enciclică din 25 septembrie 1952 a comunicat tuturor Bisericilor Ortodoxe necesitatea de a se amâna încă, pentru o vreme nedeterminată, întrunirea prosinodului ecumenic și a îndemnat aceste Biserici, ca să cerceteze din nou catalogul temelor prosinodului, alcătuit la Sf. Munte Athos, în 1930 și să-și trimită din nou punctul de vedere asupra lor. Pentru aceasta Sf. Sinod al Bisericii Greciei a alcătuit o comisiune care a studiat temele care urmează a fi supuse dezbaterilor viitorului prosinod ecumenic și după ce în completul său Sfântul Sinod al Bisericii Greciei a adus anumite modificări unora dintre ele, a găsit cu cale, în ședința sa din 3 decembrie 1956 să comunice acest catalog de teme: a) Tuturor Ierarhilor Sfintei Biserici a Greciei; și b) Profesorilor ordinari și onorari ai celor două facultăți de Teologie din Grecia (Atena și Salonic), cu rugămintea de a le studia și de a-și spune părerea asupra lor, ca numai după aceasta să fie definitivat acest catalog și trimis Patriarhiei Ecumenice spre cele de urmare.

Temele cuprinse în acest catalog sînt următoarele:

Capitolul I. Chestiuni de credință și de dogmă: 1) Definirea noțiunii de dogmă din punct de vedere ortodox și alcătuirea Mărturisirii Ortodoxe de Credință. 2) Verificarea Tradiției Bisericești cu privire la Canonul cărților Vechiului Testament.

Capitolul II. Chestiuni de cult. 1) Studiu asupra tradiției liturgice a Bisericii Ortodoxe, ca Bisericile în parte să se conducă de ea. 2) Studiu asupra mijloacelor pentru reînvierea instituției monahale. 3) Citirile aghiografice în cultul divin. 4) Definirea procedurii pentru proclamarea sfinților în Biserica Ortodoxă. 5) Posturile în Biserica Ortodoxă. 6) Studiu asupra mijloacelor pentru sprijinirea și întărirea artei bizantine tradiționale în diferitele ei manifestări, ca: muzică bisericească, pictură, arhitectură și arta sfintelor veșminte și odoare.

Capitolul III. Chestiuni de administrare și de ordine; 1) Definirea condițiilor pentru proclamarea și recunoașterea autocefaliei unei Biserici, ca și a numărului Bisericilor Ortodoxe recunoscute astăzi, în vederea unei comuniuni reciproce canonice și în vederea participării sigure a acestora la reuniunile și sinoadele panortodoxe. Deasemenea definirea condițiilor pentru recunoașterea unei Biserici oarecare ca autocefală. 2) Codificarea sfintelor canoane și a dispozițiilor canonice în vederea dobîn-

dirii aprobării lor din partea Sinodului Ecumenic. 3) Studiu asupra procedurii actuale a Bisericilor locale în ceea ce privește impedimentele la căsătorie, motivele de divorț și procedura legală a acestora. Deasemenea studiu asupra modului în care se va putea obține, în măsura în care va fi cu putință, o procedură uniformă în ceea ce privește cazurile de mai sus pe întreaga Biserică Ortodoxă. 4) Organizarea Consistoriilor Spirituale, într-un chip, dacă este cu putință, similar în toată Biserica Ortodoxă și alcătuirea unei Proceduri Penale Bisericești. 5) Raporturile dintre Biserică și Stat, națiune, societate și problemele sociale.

Capitolul IV. Raporturile reciproce dintre Bisericile Ortodoxe: 1) Necesitatea stringerii și continuității raporturilor dintre Bisericile Ortodoxe în parte și mijloacele necesare pentru aceasta, printre care schimbul de studenți bursieri dintre Bisericile Ortodoxe, vizitele reciproce ale diferitelor misiuni de clerici, profesori de Teologie și predicatori pentru o mai deplină comuniune și conlucrarea mai efectivă a Bisericilor Ortodoxe în chestiuni spirituale, morale și sociale, spre binele popoarelor ortodoxe. 2) Pregătirea clerului (teologică și preoțească) și organizarea acesteia sub supravegherea directă a Bisericii. 3) Congrese de Teologie Ortodoxă. 4) Găsirea mijloacelor de conlucrare dintre Bisericile Ortodoxe, pentru combaterea diferitelor sisteme greșite, ca spiritismul, etc.

Capitolul V. Raporturile dintre Biserica Ortodoxă și cele eterodoxe: 1) Raporturile Bisericii Ortodoxe față de Bisericile eterodoxe din Răsărit și Apus, și anume: a) Raporturile în duh de dragoste, care după Apostol «toate le nădăjduiește» față de Bisericile eterodoxe (a Coptilor, a Iacobiților, a Armenilor, a Abisiniștilor, a Nestorienilor, a Vechilor Catolici), care tind să se apropie de Biserica Ortodoxă și care nu urmăresc prozelitism printre ortodocși. b) Raporturi de profilaxie și de apărare față de Bisericile eterodoxe care săvârșesc prozelitism și care se silesc în orice chip să aducă vătămări Bisericii Ortodoxe (Romano-catolicismul, Unitismul, Protestantismul, Hiliasmul, etc.). c) Lămurirea și găsirea liniei celei juste în raporturile față de Consiliul Mondial al Bisericilor și în genere față de Mișcarea Ecumenică și mai ales față de organismul acesteia «Credință și Ordin». 2) Studiu asupra chestiunii care dintre eretici și dintre schismatici trebuie să fie primiți în sânul Bisericii Ortodoxe prin Botez, care prin Mirungere și care pe bază de certificări. 3) Validitatea hirotoniei eterodocșilor și în deosebi a Anglicanilor.

Anexă: Reprezentarea Bisericilor Ortodoxe Autocefale la viitorul Prosinod și stabilirea procedurii discuțiilor și a modului de luare a hotărârilor.

După cum vedem, catalogul chestiunilor pe care va avea să le aibă în vedere viitorul Prosinod este destul de mare și de bogat. Nu este însă mai puțin adevărat că la aceste chestiuni pe care le cuprinde catalogul de față mai pot fi adăugate și altele și că chiar unele dintre cele cuprinse în el mai pot suferi anumite retușări. Acesta este scopul principal pentru care Sfântul Sinod al Bisericii Greciei a trimis acest catalog persoanelor amintite. Cât privește scopul secundar acesta este de a determina studiarea cu deamănuntul a tuturor chestiunilor cuprinse în acest catalog și prezentarea de studii documentate, care urmează să fie tipărite, în vederea unei și mai largi contribuții la lămurirea tuturor punctelor care nu ar fi suficient de clare.

Inițiativa Sfântului Sinod al Bisericii Greciei pentru studierea prealabilă a tuturor chestiunilor cu care va avea să se ocupe viitorul Prosinod Ecumenic merită toată lauda și este vrednică de imitat de toate celelalte Biserici Ortodoxe surori.

In legătură cu Mișcarea Ecumenică. Problema participării Bisericii Greciei la Mișcarea Ecumenică a fost de curînd luată în atență cercetare de către Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, care a instituit o comisiune din sînul său, care să se ocupe în deaproape cu această problemă. Din comisiunea aceasta făcea parte și I. P. S. Mitropolit al Samosului și Ikariei, care însă, fiind bolnav, nu a putut participa la lucrările comisiunii. Cu toate acestea Înaltul Ierarh, într-o scrisoare adresată Sfîntului Sinod și publicată în organul oficial al Bisericii Greciei «Ekklesia» (nr. 1-2/1957 pp. 10-12) caută să-și arate punctul său de vedere asupra acestei probleme. Pentru valoarea gîndurilor exprimate în această scrisoare găsim de cuviință să o redăm aici în rezumat.

Înaltul Ierarh observă că problema participării Bisericii Greciei la Mișcarea Ecumenică și mai precis stabilirea modului de participare la lucrările Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ca și la ședințele Adunărilor Generale ale lui, sau la întrunirile Comisiunilor lui, dintre care una este alcătuită din 80 de membri, iar cealaltă din 12, nu a fost pînă acum discutată de Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, pentru care motiv nu s-a luat pînă acum nici o hotărîre. Singura dată cînd problema aceasta a fost pusă în Sinod, a fost pe vremea răposatului Arhiepiscop Spiridon, cînd, cu toate că majoritatea membrilor Sfîntului Sinod s-au pronunțat pentru abținerea Bisericii Greciei de la congresele Mișcării Ecumenice, din cauza spiritului cu desăvîrșire protestant care predomină în ele, totuși Sfîntul Sinod nu a formulat nici o hotărîre, din cauza Arhiepiscopului Spiridon, care a refuzat să supună chestiunea hotărîrii Sfîntului Sinod. Dar cu toate că chestiunea a rămas pendinte, totuși ierarhii Bisericii Greciei nu au participat nici la congresul Mișcării Ecumenice de la Lund, din Suedia și nici la cel de la Evanston din America.

Comisiunea instituită de Sfîntul Sinod a ajuns la concluzia de și nu unanimă, ca Sfîntul Sinod să propună modificarea bazei dogmatice a Consiliului Mondial al Bisericilor, care sună astfel: «Credință în Hristos ca Dumnezeu și Mîntuitor», în sensul: «Credință în Sfînta Treime». Dacă a fost înlăturată încă de la început credința în Sfînta Treime aceasta s-a făcut ca să poată lua parte la Mișcarea Ecumenică și Quakerii, Menoniții, Baptiștii, Armata Mîntuirii și alții, care sînt antitrinitari. Dar prezența acestor antitrinitari laolaltă cu cei ce cred în Sfînta Treime este neacceptabilă. Antitrinitarii tăgăduind Sfînta Treime tăgăduiesc cu aceasta și Dumnezeirea Mîntuitorului Hristos, pe care-L socotesc doar un om îndumnezeit, datorită sfințeniei vieții și înălțimii învățaturii Lui. De aceea nu este cu putință ca, chiar dacă s-ar cere modificarea bazei dogmatice a Mișcării Ecumenice, Ierarhii Bisericii Ortodoxe să poată participa la reuniunile Consiliului Mondial al Bisericilor, fără ca să se aștepte mai întîi și înlăturarea modificărilor cerute. Numai după ce s-ar înlătură aceste modificări Biserica ar putea hotărî dacă și în ce măsură ar putea să participe la lucrările Mișcării Ecumenice.

Este însă mai mult decît probabil ca conducători Mișcării Ecumenice să nu accepte o propunere de asemenea natură. De altfel Mitropolitul Gher-

manos al Thiatirelor, cu ocazia unei Adunări Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor a propus lărgirea bazei dogmatice a Consiliului Mondial în felul acesta: «Credință în Dumnezeu Tatăl și în Iisus Hristos ca Dumnezeu și Mîntuitor», dar de propunerea aceasta cu toate că a fost semnalată, nu s-a ținut seamă. Inițiativa în chestiunea raporturilor dintre Biserica ortodoxă și Mișcarea Ecumenică ar trebui să rămână însă Patriarhiei Ecumenice, care, în deplină înțelegere cu toate celelalte Patriarhate Ortodoxe, ca și cu celelalte Biserici Ortodoxe să hotărască modul și chipul participării Bisericii Ortodoxe la Mișcarea Ecumenică. În felul acesta s-ar păstra și autoritatea Marelui Biserici și pozițiunea ei conducătoare în mijlocul întregii conștiințe ortodoxe.

O altă chestiune de foarte mare însemnătate care trebuie să facă deosebit de prevăzători pe ierarhii Bisericii Ortodoxe în genere de a participa la lucrările Consiliului Mondial al Bisericilor este și conceptul despre Biserică pe care îl are Mișcarea Ecumenică. Se pare că în conceptul actual al conducătorilor Mișcării Ecumenice, Consiliul Mondial al Bisericilor nu este propriu zis o Biserică, ci o metodă, un mijloc pentru slujirea Bisericii universale. Astfel mărturisește secretarul general al Consiliului, Vissert' Hooft în «Le Conseil Oecumenique des Eglises» pag. 15. Dar același Vissert' Hooft adaugă că, dacă va binevoi Dumnezeu Consiliul Mondial ar putea să exprime de multe ori noțiunea și valoarea unei singure catolice și apostolice Biserici, adică «Una Sancta». Către aceasta trebuie să tindă Consiliul Mondial al Bisericilor, căci «Si le conseil refuse d'agir comme un organ de l'Una Sancta il n'a aucun avenir» (pag. 20). Pentru aceasta I. P. S. Mitropolit Irineu zice: «Părerea secretarului general despre Consiliul Mondial în raport cu Una Sfântă Catolică și Apostolică Biserică nu este părerea oricărui dintre creștinii protestanți, ci a unui factor principal al Consiliului, care descopere linia adîncă a scopurilor lui. Dacă fiind acest fapt, cum ar fi cu puțință să stea laolaltă și să conlucreze Ierarhia Ortodoxă cu un Organism Bisericesc care tăgăduiește Simbolul credinței de la Niceea-Constantinopol, în care credința într-una Sfântă și Sobornicească și Apostolească Biserică alcătuește un articol de bază al Ortodoxiei?» Deci și pentru motivul acesta abținerea Ierarhiei Ortodoxe de la lucrările Consiliului Mondial al Bisericilor, ca și a preoților ortodocși, de altfel, se impune și orice raport al Bisericii Ortodoxe cu Consiliul Mondial ar trebui să se pună la cale numai în urma unei înțelegeri și a unui acord realizat între toate Bisericile Ortodoxe în parte.

Ar fi de dorit ca Consiliul Mondial al Bisericilor să realizeze mai întîi o unire între cele peste 150 de formațiuni protestante de colorațiune deosebită. Și acest lucru s-ar putea realiza folosindu-se nu discuțiunile asupra adevărului creștin ca idee, deoarece credința, ca idee nu poate să aducă apropierea și unirea diferitelor confesiuni creștine. Dacă însă s-ar înțelege adîncul adevărului creștin ca dragoste și dacă adevărul creștin ar fi înfățișat ca atare, atunci ar putea să aibă loc unirea tuturor confesiunilor protestante ai căror adepți ajung la aproape trei sute de milioane în toată lumea. În cazul acesta Ortodoxia ar putea să iasă întru întîmpinarea unei astfel de Uniuni cu toată greutatea autorității sale istorice și ar putea să contribuie și ea, în totalitatea ei, la opera solidarității și unirii creștine cu milioanele ei de credincioși. Atunci, și cu concursul numărului mare de

credincioși pe care îl reprezintă Biseria Romano-Catolică s-ar putea forma o putere morală colosală, care ar putea exercita o puternică influență asupra încetățenirii păcii în lume: o pace împreună cu dreptate și cu respectul absolut față de libertățile și drepturile omenești ale popoarelor.

Pentru timpul de față și pentru a-și manifesta simpatia ei față de Mișcarea Ecumenică, în vederea realizării unirii diferitelor confesiuni protestante, I. P. S. Mîtropolit Irineu este de părere că la ședințele Consiliului Mondial al Bisericilor s-ar putea trimite numai profesori de Teologie de la Universitățile din Grecia, care să fie de față la ele ca observatori și să-și dea părerea asupra chestiunilor dogmatice, în măsura în care ar fi solicitați să o facă pentru lămurirea participanților la aceste ședințe.

Gîndurile înfățișate de I. P. S. Mîtropolit Irineu al Samosului și Ikariei lasă să se întrezărească maturitatea cu care I. P. S. Sa știe să discute chestiunile mari ale Bisericii sale ca și ale Ortodoxiei întregi și ne dezvăluie totodată grija profundă pentru apărarea Instituției divine a Bisericii de la toate compromisurile care, pînă în cele din urmă s-ar solda cu pagubă imensă pentru adevărul curat al Ortodoxiei.

Grijă față de săvîrșirea slujbelor bisericești și de disciplina clerului: Din încredințarea I. P. S. Arhiepiscop Dorotei al Atenei și al întregii Grecii s-a emis un ordin circular către toți parohii din Arhiepiscopie cu privire la săvîrșirea slujbelor bisericești și la disciplina clerului. Ordinul prevede ca parohii și celălalt personal bisericesc să se găsească în fiecare zi în biserică potrivit orarului fixat de mai înainte de Sfînta Arhiepiscopie și să săvîrșească cu toată demnitatea sfintele slujbe.

În săvîrșirea sfintelor slujbe ca și a Sfintelor Taine preoții se vor conforma cu rigurozitate tipicului bisericesc. Este cu desăvîrșire interzisă ca cineva să se grăbească la săvîrșirea sfintelor slujbe.

Preoții trebuie să învețe pe credincioși cu orice prilej necesitatea Spovedanii. Este cu desăvîrșire interzisă primirea de bani din partea credincioșilor cu ocazia Spovedaniei.

Taina Sfîntului Mir trebuie să se facă cel puțin de doi preoți. Se interzice cu desăvîrșire săvîrșirea acestei Taine de un singur preot, iar aducerea la îndeplinire a recomandației acesteia se va urmări în deaproape.

Preoții care ies din enoria lor și nu au la ei îngăduința scrisă a ierarhului respectiv nu trebuie să săvîrșească slujbe religioase într-altă parte. Măsura aceasta este motivată de ideea săvîrșirii canonice a sfintelor slujbe, de ordinea din Biserică și de îndeplinirea cit mai desăvîrșită a îndatoririlor preoțești.

Preot OLIMP N. CACIULA

IN APĂRAREA PĂCII

OMENIREA VREA PACE

ROADELE UNUI AN DE STRĂDANII ÎN SLUJBA PĂCII

Început sub semnul «spiritului Genevei», prin continuarea destinderii încordării internaționale, anul 1956 s-a terminat printr-o victorie de răsunet a forțelor păcii asupra forțelor războiului. Aceasta este, în câteva cuvinte, caracteristica anului ce s-a scurs.

Dar, pentru a ne da și mai bine seama de sensul evenimentelor și mai ales de însemnătatea luptei pe care o desfășoară puternicul lagăr al păcii împotriva planurilor războinice ale cercurilor reacționare, e necesar să amintim pe scurt unele momente mai importante din decursul anului încheiat.

Încă din primele zile, anul 1956 a adus lumii însuflețitoare mesaje de pace din partea Uniunii Sovietice, în care popoarele din cele mai diferite țări au văzut oglindite propriile lor gânduri și aspirații, voința lor neștrămutată de a consolida pozițiile păcii. În mesajele de Anul Nou ale președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., D-l N. A. Bulganin, se reflecta dorința vie a popoarelor ca omenirea să fie izbăvită de primejdia unui război atomic și, în genere, de povara cursei înarmărilor. Pentru ca anul 1956 să fie «un an al slăbirii încordării internaționale și al întăririi păcii — declara șeful guvernului sovietic — este necesar să se renunțe și să se dea uitării politica «de pe poziții de forță».

O importantă contribuție la întărirea păcii și securității internaționale au adus lucrările Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală de la Varșovia, desfășurate în zilele de 27 și 28 ianuarie 1956 la Praga. Reamintim că numai cu câteva zile înainte (la 23 ianuarie), D-l N. A. Bulganin, președintele consiliului de Miniștri al U.R.S.S., trimisese un mesaj D-lui Dwight Eisenhower, președintele Statelor Unite ale Americii, în care propunea să se încheie un tratat de prietenie și colaborare între Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și Statele Unite ale Americii, propunere izvorită din convingerea că marilor puteri le revine în primul rând o deosebită răspundere în apărarea păcii care nu poate fi pe deplin asigurată atâta vreme cât între state cu un important rol pe arena internațională persistă relații încordate. Popoarele lumii, care au salutat cu bucurie noul gest al Uniunii Sovietice în slujba păcii, au constatat însă cu regret că

apelul făcut de D-l N. A. Bulganin n-a primit răspunsul dorit de ele din partea președintelui Eisenhower; ele au înțeles încă odată de care parte este năzuința cu adevărat sinceră de a apăra cauza păcii, cauza tuturor popoarelor.

Căutînd să înlătore toate piedicile din calea unei sincere prietenii între Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii, D-l N. A. Bulganin a trimis, la 1 februarie 1956, un nou mesaj D-lui Eisenhower, prin care a adus argumente de netăgăduit în favoarea propunerii sovietice, a lămurit-o multilateral, subliniindu-i însemnătatea istorică. Noul mesaj al D-lui N. A. Bulganin constituie încă o expresie vie a consecvenței politice de pace a Uniunii Sovietice. Încheierea tratatului sovieto-american ar aduce o nouă confirmare a justetei principiului coexistenței pașnice, în sprijinul căreia se pronunță clar și fără echivoc toți adevărații luptători pentru pace. Comentînd mesajele lui Bulganin, ziarul belgian «Indépendance» sublinia că ele ar trebui «cel puțin să exercite o influență binefăcătoare asupra conducătorilor occidentali și să le aducă aminte că a sosit timpul pentru o politică rezonabilă», care nu înseamnă altceva decît «o politică de pace și colaborare prietenească, o politică de slăbire continuă a încordării internaționale» («Timpuri noi», 7, 1956, p. 8). Subliniind ca «pacea nu are nevoie de vorbe, ci de fapte», săptămînalul londonez «Peace News» scria: «O declarație cu privire la prietenie și hotărîrea de a rezolva litigiile fără a se recurge la război, ar fi nu numai o mărturie a intenției de a reînvia spiritul Genevei, ci ar duce poate la acțiuni necesare... Acceptarea propunerii sovietice ar putea constitui un nou punct de plecare».

Congresul al XX-lea al P.C.U.S., care și-a ținut lucrările între 14 și 25 februarie, a constituit un puternic stimulent pentru suflul nou apărut în relațiile internaționale. Demonstrînd în mod științific că în situația internațională de azi nu există o inevitabilitate fatală a războaielor, Congresul al XX-lea al P. C. U. S. a înarmat toate forțele păcii cu o puternică armă ideologică împotriva cîrcurilor reacționare, care pregătesc noi războaie sîngeroase. Tezele cu privire la posibilitatea preîntîmpinării războaielor în condițiile actuale, de o importanță cu adevărat istorică, au fost confirmate chiar în a doua jumătate a anului trecut. Astăzi există în lume nu numai sistemul capitalist, care domina lumea în trecutul nu tocmai îndepărtat, ci și «puternicul lagăr socialist iubitor de pace, care posedă nu numai mijloace morale, ci și mijloace materiale pentru a preîntîmpina agresiunea. Impotriva războiului luptă astăzi activ și multe alte state, cu o populație de sute de milioane de oameni. În zilele noastre, mișcarea partizanilor păcii a devenit o puternică mișcare a tuturor popoarelor... În condițiile actuale războiul încetează de a mai fi o inevitabilitate, deoarece există posibilități reale pentru a-i împiedica pe imperialiști să-l dezlănțuie» («Timpuri noi», nr. 10/1956, p. 2).

Problema internațională care reține cel mai mult atenția generală este aceea a dezarmării. De aceea iubitorii de pace au urmărit de aproape lucrările subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare, desfășurate la Londra, acordînd o deosebită atenție noilor propuneri făcute de guvernul sovietic prin reprezentantul său A. A. Gromiko, în ședința din 27 martie 1956, care ar duce la încheierea unui acord internațional cu privire la reducerea forțelor armate și a armamentelor clasice, ceea ce va contribui la realizarea unui acord cu privire la interzicerea armelor atomice și cu hidrogen și la scoaterea lor din armamentele statelor.

Este semnificativ faptul că aproape concomitent cu propunerile Uniunii Sovietice, secretarul de stat Dulles, instruind o nouă promoție de diplomați, a făcut apologia «războiului rece» dintre Est și Vest și a vînturat posibilitatea ca el să se transforme «într-un război adevărat», iar ministrul Apărării al S.U.A., Wilson, declara că «numai de la Dumnezeu poate veni o soluție» și, considerînd că «Dumnezeu ajută numai celor care se ajută singuri», recomanda adoptarea bugetului de cheltuieli militare sporit al S.U.A. ca «cea mai bună replică de care dispunem pentru moment».

Propunerile guvernului sovietic au întărit însă speranțele tuturor popoarelor și le-au îmbărbătat în lupta lor dîrză pentru pace.

În scopul intensificării activității partizanilor păcii din lumea întreagă în lupta pentru reducerea armamentelor și interzicerea armelor nucleare, Consiliul Mondial al Păcii a convocat între 5 și 9 aprilie, la Stockholm, o sesiune extraordinară.

Timp de cinci zile, reprezentanții partizanilor păcii din peste 30 de țări au discutat la Stockholm cea mai arzătoare problemă a zilelor noastre, dezarmarea și interzicerea armelor nucleare, adoptînd o serie de documente de o deosebită importanță, în fruntea cărora se situează «Apelul către opinia publică mondială», în care, printre altele, se spune că «opinia publică mondială își va ascuți vigilența și își va intensifica lupta pînă cînd va obține dezarmarea generală și interzicerea totală a producției și folosirii armelor atomice și termionucleare». În «Telegrama adresată subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare», ale cărui lucrări se desfășurau în momentul acela la Londra, Consiliul Mondial al Păcii, cu autoritatea ce i-o oferă mandatul deținut din partea forțelor iubitoare de pace, își exprima convingerea fermă că un acord în domeniul dezarmării este realizabil, cel puțin asupra anumitor probleme. De o deosebită importanță este și «Declarația» în care Consiliul Mondial al Păcii arăta că slăbirea încordării internaționale face posibilă stabilirea de legături între diferite partide politice, organizații sindicale, culturale, religioase și de altă natură, care se pronunță pentru dezarmare și colaborare pașnică. Un acord general cu privire la dezarmare — se arată în «Declarația asupra problemelor economice, sociale și culturale» — ar da posibilitatea ca uriașele resurse eliberate să fie folosite pentru lichidarea mizeriei, pentru ridicarea nivelului de trai al tuturor oamenilor, pentru crearea unui fond destinat progresului țărilor slab dezvoltate, și ar înlătura totodată restricțiile în domeniul schimbului de valori materiale și al circulației ideilor și persoanelor. Se sublinia, de asemenea, în «Declarația în problemele energiei atomice», că interzicerea tuturor tipurilor de arme nucleare ar deschide perspectiva folosirii, pe scară largă, a uriașei energii a atomului în scopuri constructive.

Străbătînd mări și țări, munți și cîmpii, chemările înflăcărâte ale partizanilor păcii adresate sutelor de milioane de oameni au pătruns adînc în gînd și în inimi. Cei ce la capătul unor ample și rodnice schimburi de păreri și-au concretizat concluziile în documentele adresate popoarelor sînt oameni ce reprezintă cele mai diferite națiuni, cele mai variate pături sociale, credințe religioase, opinii filozofice și politice.

În afară de J. Endicott (Canada), care a rostit prima cuvîntare în problema dezarmării și interzicerii armei atomice, la discuțiile și lucrările Sesiunii extraordinare de la Stockholm a Consiliului Mondial al Păcii

au luat parte activă numeroși slujitori și reprezentanți ai cultelor și curențelor religioase din întreaga lume; pastorul Gruber, din R. D. Germană; preotul V. James (Australia), care a arătat că experiențele atomice și termonucleare, efectuate în zona Pacificului, au urmări periculoase pentru poporul Australiei; preotul italian Gaggero, care a vorbit, între altele, despre lupta catolicilor pentru pace; Mc. Quire, secretar general al Organizației creștine «Fellowship of reconciliation» (Anglia), care, asistând la sesiune în calitate de invitat, a propus ca reprezentanții Bisericilor creștine din țările occidentale să se întâlnească cu reprezentanții Bisericii moscovite pentru discutarea problemei privitoare la lupta împotriva primejdiei războiului; prof. Jacques Chatagnier (Franța), care, asistând de asemenea ca invitat, a amintit de declarația din august 1954 a Consiliului Mondial al Bisericilor, în care s-a subliniat necesitatea de a se interzice armele de exterminare în masă și de a se reduce celelalte tipuri de arme, precum și de mesajele papei Pius al XII-lea, care s-a pronunțat pentru renunțarea la experimentarea armei nucleare și pentru instituirea unui control general asupra armamentelor. Asemenea declarații — a subliniat Chatagnier — reprezintă o adevărată victorie a mișcării partizanilor păcii, o victorie a «spiritului Genevei». Printr-un mesaj adresat Consiliului Mondial al Păcii, citit în prima ședință a sesiunii, Consiliul Național al Asociației creștine a tinerilor din Statele Unite, exprimându-și regretul că nu a putut să-și trimită reprezentanți la sesiune, declara că el manifestă cel mai mare interes pentru problema păcii generale și a stabilirii și întăririi înțelegerii reciproce internaționale.

Delegația poporului român, în frunte cu acad. M. Ralea, membru al Biroului Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română și al Consiliului Mondial al Păcii, a dus și de data aceasta, ca totdeauna, mesajul atașamentului profund pentru pace al poporului nostru, care a fost pus în curent cu lucrările sesiunii, atât prin conferința de presă a delegației române, ținută la 19 aprilie, la sediul Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română, cât și prin adunarea publică ținută la 27 aprilie în sala Patria din Capitală. «Sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii, — a subliniat acad. M. Ralea — a dovedit că în zilele noastre, în lupta împotriva primejdiei războiului, popoarele dispun de forțe uriașe, capabile să țină în frâu pe agresori».

Poporul nostru, înrolat cu toate forțele sale în uriașa mișcare mondială pentru apărarea păcii, a înscris documentele de la Stockholm în programul său de luptă pentru statornicirea unei păci trainice în lumea întreagă.

Înțelegerea și colaborarea între marile puteri este o condiție esențială a păcii. De aceea, din intensa activitate diplomatică desfășurată pe arena internațională în ultimele luni ale anului 1955 și prima jumătate a anului 1956 trebuie subliniate în mod deosebit vizitele făcute de fruntașii politici ai Uniunii Sovietice în Anglia (18-27 aprilie 1956) și de cei ai Franței în Uniunea Sovietică (15-19 mai 1956), care au avut ca prim rezultat o indiscutabilă victorie a principiului tratativelor. Vizitele conducătorilor sovietici în Anglia și a celor francezi în Uniunea Sovietică au fost considerate, de asemenea, ca noi victorii ale ideii coexistenței pașnice asupra politicii «de pe poziții de forță» și asupra războiului rece.

Intre timp, Uniunea Sovietică a adus un nou și important aport la cauza asigurării păcii, prin hotărîrea publicată la 14 mai, de a reduce efectivul forțelor armate cu încă 1.200.000 de oameni, reducîndu-se corespunzător și armamentele forțelor armate, precum și cheltuielile de stat pentru nevoi militare. Fără a se limita să condamne cursa înarmărilor, guvernul sovietic reduce cu curaj cheltuielile sale militare, pentru ea mijloacele astfel eliberate să fie folosite în scopuri pașnice, constructive, în vederea ridicării bunăstării poporului.

Hotărîrea guvernului sovietic a avut un mare ecou mondial. Popoarele își dau seama, fără îndoială, de semnificația faptelor și înțeleg cine împiedică, în realitate, rezolvarea problemei dezarmării, care se învîrtește de zece ani într-un cerc vicios, din cauza manevrelor puterilor occidentale.

Mesajele adresate la 6 iunie de D-l N. A Bulganin, președintele Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice, șefilor guvernelor Statelor Unite, Franței, Mării Britanii, Republicii Federale Germane, Italiei, Canadei și Turciei, — prin care propunea ca, pînă la rezolvarea unui acord internațional în problema dezarmării, fiecare stat care năzuiește într-adevăr spre pace să întreprindă acțiuni concrete pentru reducerea armamentelor, — reprezintă o nouă și importantă inițiativă pe linia acelor pe care le ia guvernul sovietic în vederea slăbirii încordării internaționale, a întăririi păcii.

Sincer atașat de cauza nobilă a dezarmării, pentru victoria căreia luptă întreaga omenire, poporul român a pășit la realizarea unor măsuri concrete: reducerea prevederilor bugetare afectate Ministerului Forțelor Armate, reducerea duratei serviciului militar și micșorarea efectivelor militare cu 40.000 de oameni, aducîndu-și astfel contribuția sa la destinderea încordării internaționale,

Vizita în Uniunea Sovietică, între 1 și 23 iunie 1956, a delegației guvernamentale a Republicii Populare Federative Jugoslavia, în frunte cu președintele Iosip Broz Tito, și tratativele sovieto-iugoslave, care s-au desfășurat într-o atmosferă cordială și prietenească, au constituit o etapă nouă și importantă în dezvoltarea colaborării și prieteniei dintre popoarele U.R.S.S. și Jugoslaviei. Luptătorii sinceri pentru pace și colaborare internațională au salutat cu multă satisfacție restabilirea și dezvoltarea relațiilor de prietenie dintre Uniunea Sovietică și Jugoslavia, întrucît unitatea clasei muncitoare este un factor puternic în lupta pentru pace, pentru slăbirea încordării internaționale, pentru prietenie între popoare.

În aceeași ordine de idei trebuie să amintim și de vizita oficială a aceleiași delegații iugoslave în Republica Populară Română, între 23 și 26 iunie 1956, cu prilejul căreia, reprezentanții celor două guverne au avut un schimb larg de vederi asupra principalelor probleme ale situației internaționale și asupra relațiilor dintre cele două țări vecine. Așa cum se arată în Declarația comună, dezvoltarea relațiilor și colaborării dintre Republica Populară Română și Republica Populară Federală Jugoslavia «va servi intereselor ambelor popoare și în același timp va reprezenta o contribuție importantă la cauza întăririi păcii și colaborării în sud-estul Europei și în lumea întreagă».

Considerînd că «noua situație internațională cere nu numai noi eforturi, ci și schimbări profunde în felul de a aborda rezolvarea problemelor și în formele luptei pentru pace», Biroul Consiliului Mon-

dial al Păcii a ținut o ședință la Paris, între 23 și 25 iunie 1956, adoptînd o Declarație prin care, «ținînd seama de năzuința generală a opiniei publice mondiale spre dezarmare,... propune tuturor forțelor iubitoare de pace să desfășoare, în formele ce le sînt proprii, o campanie largă care să permită guvernelor și Organizației Națiunilor Unite să depășească declarațiile de intenții și să încheie în sfîrșit primele acorduri care sînt așteptate de toate popoarele». Biroul Consiliului Mondial al Păcii a adresat totodată o scrisoare guvernelor Statelor Unite ale Americii, Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste și Marii Britanii, cele trei puteri care posedă arma nucleară, prin care, arătînd pericolele îngrozitoare ce decurg din exploziile experimentale ale acestei arme prin radioactivitate, cheamă aceste guverne «să încheie de urgență un acord cu privire la încetarea tuturor felurilor de experiențe și de explozii experimentale ale armei atomice». Punînd capăt acestor experimentări, guvernele respective ar dovedi totodată și «sincera lor năzuință spre încheierea neîntîrziată a unui acord mai deplin pe calea dezarmării controlate».

Politica de pace a statului nostru — ca și a tuturor statelor din lagărul socialist — se bazează pe fapte. Ziarele din 12 iulie 1956 au publicat un comunicat despre o nouă reducere a efectivelor Forțelor Armate ale țării noastre cu 20.000 de oameni, reducere care se adaugă celei de 40.000 de oameni, efectuată încă în anul trecut. Dînd posibilitatea popoului nostru să folosească oamenii întorși la vatră, sumele și mijloacele materiale rămase disponibile, pentru continua dezvoltare a industriei și agriculturii, pentru ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc, — ducînd deci o politică pașnică —, statul nostru întărește continuu prin fapte, aderența sa la lupta pentru destinderea încordării internaționale, pentru crearea unui climat de înțelegere și încredere între state. În ziarele din 12 iulie 1956 se mai anunță și participarea țării noastre la organizarea Institutului unificat de cercetări nucleare unde, prin efortul comun al savanților din mai multe țări, se vor crea premisele pentru utilizarea cît mai largă a energiei atomice în scopuri pașnice.

Hotărîrile luate de sesiunea ordinară a Sovietului Suprem al U.R.S.S., desfășurată la Moscova între 11 și 16 iulie, exprimă o nouă și puternică chemare la pace și muncă creatoare adresată omenirii. În condițiile actuale, considerînd că reglementarea problemei dezarmării și a interzicerii armei atomice și hidrogenice a căpătat o importanță hotărîtoare pentru asigurarea unei păci trainice, Sovietul Suprem al U.R.S.S. a adoptat un apel cu privire la dezarmare adresat parlamentelor tuturor țărilor din lume, în care, printre altele, se spune: «Parlamentele și guvernele tuturor țărilor, care răspund în fața popoarelor pentru destinele statelor lor, au datoria de a lua măsuri eficace în vederea încetării cursei înarmărilor... Sovietul Suprem al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste este convins că încetarea cursei înarmărilor va fi încununată de succes dacă parlamentele celorlalte state vor depune toate eforturile pentru înfăptuirea unor măsuri eficiente avînd drept scop atingerea acestui țel nobil». Sovietul Suprem a adoptat totodată și o declarație în care se subliniază cu satisfacție unitatea de vederi a popoarelor Uniunii Sovietice și Japoniei în problema interzicerii armei nucleare și a încetării experiențelor cu această armă.

«Spiritul Genevei» s-a afirmat în prima jumătate a anului trecut în-deosebi prin eforturile de pace ale Uniunii Sovietice, ale țărilor socialiste și ale țărilor nesocialiste care alcătuiesc întinsa «zonă a păcii» și prin

influența considerabilă a oamenilor iubitori de pace care paralizează numeroasele tentative ale partizanilor «războiului rece» de a dărîma ceea ce s-a clădit la Geneva, tentative exercitate furios și războinic în cea de a doua jumătate a anului.

În cea de a doua jumătate a anului 1956, în evoluția situației internaționale s-a produs o cotitură dramatică, o cotitură de la orientarea spre atenuarea încordării la o nouă agravare a acesteia, de la stingerea treptată a războiului rece la o nouă răbufnire a lui, de la micșorarea primejdiei de război la creșterea ei. Puterile imperialiste au trecut la acțiuni brutale, în nădejdea că-și vor putea astfel redobîndi unele poziții pierdute.

Recurgînd la presiuni economice, politice și militare, imperialiștii au încercat să determine Egiptul să renunțe la naționalizarea Companiei Canalului de Suez, decretată de guvernul egiptean la 26 iulie 1956. Deși problema libertății de navigație se putea reglementa pașnic, potrivit cu interesele generale și cu drepturile suverane ale Egiptului, deși la O. N. U. s-a și căzut de acord asupra principiilor unei astfel de rezolvări, colonialiștii anglo-francezi au trecut totuși la agresiune directă împotriva Egiptului, folosind ca uneltă cercurile extremiste din statul Israel. În noaptea de 29 spre 30 octombrie, trupele israelite au trecut frontiera egipteană și au început operațiuni militare, iar la 31 octombrie, formațiuni navale și aeriene franco-engleze au început bombardarea intensă a orașelor egiptene, urmate, la 3 noiembrie, debarcări și atacuri de trupe terestre, în regiunea Suezului, sub pretenția de «a pacifica regiunea Canalului de Suez». Atacurile cotropitorilor englezi și francezi, împreună cu uneltele lor israeliene, au adus distrugerii și moarte.

Agresiunea imperialistă împotriva Egiptului a dat naștere în lumea întreagă unei mișcări de protest de o amploare nemaiîntîlnită. Ridicîndu-se în apărarea Egiptului, popoarele și-au dat seama că atacul armat al imperialiștilor țintește nu numai Egiptul, ci întregul Orient arab, că această agresiune se poate lărgi și transforma într-un al treilea război mondial.

Sub presiunea maselor, guvernele marii majorități a țărilor lumii au condamnat agresiunea anglo-franco-israeliană prin votul de la O.N.U. S-a dovedit și de această dată că astăzi cauza libertății și independenței popoarelor are un rezim de neclintit în lagărul socialist. Uniunea Sovietică, R. P. Chineză și celelalte țări socialiste s-au situat de la început în fruntea luptei împotriva agresiunii. În mesajele din noiembrie adresate de D-l N. A. Bulganin președintelui Eisenhower, O. N. U.-ului și șefilor guvernelor statelor agresoare, s-a arătat limpede că Uniunea Sovietică este hotărîtă să lupte pentru oprirea agresiunii. În urma acestui avertisment hotărît și sub presiunea popoarelor, agresorii au dispus încetarea focului și retragerea trupelor de pe teritoriul egiptean. Cauza poporului egiptean fiind o cauză dreaptă, omenirea iubitoare de pace a sprijinit lupta lui eroică pentru alungarea cotropitorilor, pentru restabilirea drepturilor suverane ale Egiptului, pentru apărarea independenței sale naționale.

Poporul român a fost din toată inima alături de poporul egiptean. Sentimentele poporului nostru au fost concretizate prin declarația din 1 noiembrie a guvernului Republicii Populare Romîne, prin care se condamnă cu toată hotărîrea agresiunea Angliei, Franței și Israelului și se exprima întreaga simpatie pentru poporul egiptean. În întreaga țară au

avut loc adunări însuflețite, în care oamenii muncii au înfierat pe agresori, solidarizându-se cu lupta poporului egiptean împotriva vrăjmașilor lui.

A eșuat de asemenea și încercarea de putch din Ungaria (23 octombrie—4 noiembrie), prin care reacțiunea internă și externă urmărea readucerea Ungariei în jugul imperialiștilor străini, iar pe plan extern, rupearea acestei țări de prietenii și aliații ei — țările de democrație populară, — aprinderea unui nou focar de intrigă sovine și revizioniste în Europa centrală, încadrarea ei în planurile agresive ale cercurilor apusene, transformând-o într-un cap de pod al agresiunii imperialiste.

Datorită unora din cei mai buni fii ai ei, care, formînd un guvern revoluționar muncitoresc, au cerut Uniunii Sovietice să-i ajute la respingerea ofensivei forțelor fascismului, Ungaria a fost salvată și odată cu ea și pacea. «Istoria nu ar fi ierat niciodată oamenilor muncii unguri și poporului sovietic, care a adus jertfe uriașe pentru eliberarea Ungariei de sub asupra fascistă, dacă acum, după 12 ani de la zdrobirea hoardelor hitleriste în cel de-al doilea război mondial, oamenii unguri și sovietici ar fi dat înapoi în fața participanților la putchul contrarevoluționar și ar fi admis restabilirea unui focar al fascismului în centrul Europei» — a spus D. T. Șepilov în cuvîntarea rostită la 19 noiembrie în fața Adunării Generale a O.N.U. Oamenii doritori de pace și progres de pretutindeni au aprobat acțiunea Uniunii Sovietice, care, prin jertfa ostașilor sovietici participanți la zdrobirea contrarevoluției din Ungaria, a adus un mare serviciu tuturor popoarelor, înlăturînd o situație primejdioasă păcii în Europa, și chiar în lumea întreagă. Zădărnicierea complotului contrarevoluționar din Ungaria de către forțele sănătoase ale poporului maghiar cu sprijinul trupelor sovietice constituie prăbușirea unor vaste planuri imperialiste împotriva temelii păcii și securității în Europa și în lume.

«Poporul nostru — se spune în moțiunea Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Romînă adoptată în plenara lărgită din 15 noiembrie 1956 în legătură cu evenimentele din Egipt — își exprimă simpatia și sprijinul pentru eforturile pe care toate forțele sănătoase ale poporului maghiar, sub conducerea guvernului revoluționar muncitoresc-țărănesc, le depune pentru a lecuî rănile pricinuite de complotul zădărnicit al reacțiunii interne și externe».

Problemele orientului apropiat au fost discutate și în conferința membrilor Biroului și Secretariatului Consiliului Mondial al Păcii și a reprezentanților comitetelor naționale ale partizanilor păcii, care a avut loc la Helsinki în ziua de 18 noiembrie 1956. În condamnarea agresiunii împotriva Egiptului s-a realizat o unanimitate absolută, deși între fruntașii mișcării s-au ivit divergențe serioase atît în modul de a interpreta anumite fapte cît și în privința concluziilor. «Se afirmă — mărturisirea doamna Isabelle Blum, secretară a Comitetului Mondial al Păcii, unui corespondent al revistei «Timpuri noi» (v. această revistă, nr. 51, din 13 decembrie 1956, p. 15) — că divergențele ivite la Helsinki sînt o dovadă de criză, de declin al mișcării pentru pace. După părerea mea, însă, discuțiile de la Helsinki n-au fost o dovadă de slăbiciune ci, dimpotrivă, o dovadă a forței și maturității mișcării noastre. Nu ne-am temut să discutăm în auzul dușmanilor noștri toate problemele litigioase. Dar în același timp am declarat cu tărie că rămînem uniți în ceea ce este principal, fundamental: în năzuința noastră de a lupta pentru întărirea păcii».

În ciuda zvîrcolirilor războinice ale imperialiștilor, forțele păcii cresc în lumea întreagă și exercită o influență tot mai mare asupra situației internaționale.

Pentru dezvoltarea raporturilor dintre țările socialiste, care urmăresc cu toată vigilența evoluția evenimentelor internaționale, de o deosebită însemnătate este declarația din 30 octombrie a guvernului sovietic cu privire la bazele dezvoltării și întăririi prieteniei și colaborării între U.R.S.S. și celelalte țări socialiste. «Unite prin idealurile comune ale construirii societății socialiste și prin principiile internaționalismului proletar — se spune în această declarație — țările marii comunități a națiunilor socialiste își pot întemeia relațiile numai pe principiile deplinei egalități în drepturi, respectării integrității teritoriale, independenței și suveranității de stat, neamestecului unuia în treburile interne ale altuia. Aceasta nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune o strînsă colaborare frățească și într-ajutorare între țările comunității socialiste în domeniul economic, politic și cultural».

Întărirea relațiilor între țările socialiste a fost confirmată de rodnicile tratative sovieto-polone, desfășurate între 15 și 18 noiembrie la Moscova, ca și de rezultatele tratativelor dintre delegațiile guvernamentale ale Uniunii Sovietice și Republicii Populare Romîne — cuprinse în Declarația semnată la 3 decembrie la Moscova, rezultate care reprezintă o nouă contribuție la întărirea și dezvoltarea prieteniei dintre popoarele Uniunii Sovietice și poporul român, constituind în același timp chezașia succesului luptei comune a tuturor forțelor iubitoare de pace împotriva agresiunii, pentru securitatea popoarelor, pentru pace.

Succesul tratativelor sovieto-japoneze care au avut loc la Moscova între 13 și 19 octombrie 1956 este de asemenea un succes al cauzei păcii. Cu cât rămîn mai puține problemele nereglementate, care complică situația internațională, cu atât este mai ușor să se ajungă la o și mai mare destindere a încordării internaționale. Odată cu stabilirea păcii și a relațiilor de bună vecinătate între Japonia și Uniunea Sovietică se deschide calea spre o colaborare multilaterală între cele două țări vecine. Dispariția războiului rece din Extremul Orient, care a înfuriat profund cercurile occidentale reacționare, a fost salutată cu multă satisfacție de prietenii păcii din toate țările.

Intr-un moment istoric crucial, cînd agresiunea armată, dezlănțuită din Anglia, Franța și Israel împotriva Egiptului a dus la ascuțirea primejdiei unui al treilea război mondial, în momentul în care înțelegerea pregătirilor de război a dus la reeditarea «războiului rece», țările socialiste, și în primul rînd Uniunea Sovietică, și-au mărit tot mai mult importanța lor ca motor al luptei și al inițiativelor de pace.

O inițiativă de uriașe însemnătate pentru cauza păcii a constituit-o Declarația guvernului sovietic și propunerile practice conținute în ea în problema dezarmării și a micșorării încordării internaționale, — publicată în presă la 18 noiembrie 1956. Ea cuprinde un ansamblu de măsuri îndreptate spre acele puncte care sînt de o importanță cu adevărat hotărîtoare pentru îmfăptuirea dezarmării — problemă principală în lupta pentru pace. Astfel, Uniunea Sovietică propune măsuri pentru reducerea forțelor armate ale marilor puteri, încetarea experiențelor cu arme atomice și apoi interzicerea lor; reducerea cu o treime, chiar în cursul anului următor, a armatelor staționate pe teritoriul Germaniei; reducerea considerabilă a for-

țelor S.U.A., Angliei, Franței, staționate pe teritoriul țărilor participante la N.A.T.O., și a forțelor armate ale U.R.S.S. care staționează pe teritoriul statelor participante la tratatul de la Varșovia, și lichidarea, în răstimp de doi ani, a bazelor militare aflate pe teritorii străine; reducerea cheltuielilor militare. Uniunea Sovietică a reînnoit totodată propunerea cu privire la încheierea unui pact de neagresiune între țările care fac parte din alianța nord-atlantică, și țările participante la Tratatul de la Varșovia. Convocarea unei conferințe a șefilor guvernelor U.R.S.S., S.U.A., Angliei, Franței și Indiei — așa cum a propus Elveția — și pregătirea unei conferințe mai largi, ar deschide calea unor acorduri importante în chestiunea dezarmării și luării de măsuri imediate pentru preîntâmpinarea unui nou război.

Înfăptuirea tuturor acestor măsuri în termenele arătate ar duce pe de o parte la o reducere simțitoare a înarmărilor, iar pe de altă parte ar slăbi considerabil tensiunea internațională, făcând să crească încrederea reciprocă, putându-se pune apoi problema lichidării totale a forțelor armate și a armamentelor de toate tipurile. Este, incontestabil, o perspectivă grandioasă, însuflețitoare, spre care popoarele tind dintotdeauna și pentru a cărei înfăptuire nu vor înceta să lupte.

Declarația guvernului sovietic a produs un ecou deosebit de favorabil în cercurile politice din foarte multe țări și s-a bucurat de cea mai largă aprobare a opiniei publice mondiale. Ea s-a bucurat de deplina aprobare a poporului român, ale cărui sentimente au fost exprimate de deputații Marii Adunări Naționale a R.P.R., în sesiunea din 27-28 noiembrie, care a adoptat declarația guvernului R.P.R., cu privire la propunerile guvernului U.R.S.S. în problema dezarmării și micșorării încordării internaționale, în care se spune: «Guvernul român se declară de acord și sprijină întru totul propunerile guvernului sovietic făcute prin această declarație (din 17 noiembrie 1956) pe care o consideră drept o nouă și importantă contribuție la cauza păcii și securității popoarelor... Impreună cu toate țările iubitoare de pace, Republica Populară Română luptă cu toată energia pentru micșorarea încordării internaționale și preîntâmpinarea izbucnirii unui nou război... Guvernul român, căruia îi este scumpă viața oamenilor și rodul muncii creatoare, susține hotărât măsurile menite să consolideze pacea și securitatea internațională. El consideră că în acest moment de mare răspundere față de cauza menținerii și consolidării păcii, datorită tuturor guvernelor este să treacă la discutarea și rezolvarea practică a măsurilor propuse în vederea dezarmării și micșorării încordării internaționale».

Poporul nostru, care este vital interesat în menținerea păcii, a salutat și a sprijinit aceste propuneri ca fiind conforme cu aspirațiile și interesele noastre naționale. Poporul nostru desfășoară o intensă muncă de construcție. Țara noastră este un vast șantier, economic și cultural. Pentru îndeplinirea planurilor pe care și le-a propus, poporul român are nevoie de pace, are nevoie ca o parte cât mai mare a venitului național să fie cheltuită în scopuri productive, în vederea creșterii neconținute a nivelului de trai. Ca o mărturie stă faptul că țara noastră și-a redus forțele armate cu 60.000 de oameni, iar cheltuielile militare au fost reduse cu suma de 476.000.000 lei.

Mișcarea pentru pace a trecut cu succes examenul din ultimul trimestru al anului 1956, reliefat mai ales prin unanimitatea manifestată de

participanți la mișcare în aprecierea agresiunii împotriva Egiptului, precum și în aprecierea sarcinilor viitoare ale luptei împotriva primejdiei de război. În lupta împotriva uneltirilor imperialismului se produce o și mai puternică concentrare a forțelor care luptă pentru pace, forțe care s-au dovedit a fi cu mult mai puternice decât forțele reacțiunii și războiului. Forțele păcii, care nu numai că resping atacurile reacțiunii, dar trec și la contraofensivă, reunesc în toate țările oameni cu concepții politice și credințe religioase diferite, aparținând unor pături sociale diferite.

Este interesant să redăm aci, pe scurt, — după editorialul revistei «Timpuri noi» (**Bilanțul unui an**) din nr. 52/1956, — învățămintele ce se pot trage din evenimentele petrecute în anul trecut.

În primul rând, evenimentele din 1956 au arătat că forțele imperialismului, reacțiunii și războiului opun și, fără îndoială, vor opune și în viitor cea mai înverșunată împotrivire forțelor democrației, păcii și socialismului, ceea ce însemnează că a lupta pentru pace, pentru progres social fără a lupta împotriva imperialismului și reacțiunii este o vorbă goală.

În al doilea rând, forțele sociale de astăzi care barează calea imperialismului dispun de posibilități reale pentru a face să eșueze toate planurile care amenință pacea și însăși viața popoarelor. De aceea, astăzi, după cum s-a arătat în congresul al XX-lea al P.C.U.S., războiul nu mai este o fatalitate inevitabilă, căci apărătorii păcii sînt în stare să bareze calea ațîțătorilor la război.

În sfîrșit, în al treilea rând, chezașia invincibilității puternicului lagăr al păcii, democrației și socialismului o constituie unitatea și coeziunea lui. Atacul dușmanilor n-a putut zdruncina unitatea forțelor iubitoare de pace din lume, ci, dimpotrivă, i-a determinat pe toți partizanii păcii să-și strîngă și mai puternic rîndurile.

Dușmanii păcii vor mai încerca, desigur, nu odată, să-și ia revanșa pentru eșecurile și înfrîngerile suferite în 1956. De aceea, una dintre cele mai importante condiții pentru progresul continuu al omeniirii, pentru menținerea păcii și garantarea securității popoarelor este vigilența neîncetată și neslăbită față de orice uneltiri ale imperialismului. Căci, după cum se exprimă așa de plastic D. Zaslavski într-unul din admirabilele sale foiletoane («Timpuri noi», nr. 52/1956, p. 15), «omenirea progresistă întîmpină anul 1957 într-o conjunctură complicată. Croncănitul sinistru al dușmanilor păcii încearcă să înăbușe glasurile voioase ale partizanilor păcii».

«Evenimentele din anul 1956 — preciza D-l N. S. Hrusciiov într-unul din răspunsurile date la întrebările ce i-au fost puse în pragul Anului Nou de un redactor al ziarului cehoslovac «Rude Pravo» — au arătat în mod convingător că lupta pentru menținerea și consolidarea păcii este cea mai importantă sarcină a actualității. Această luptă exprimă interesele vitale fundamentale ale popoarelor. Se știe că datorită eforturilor statelor iubitoare de pace s-a realizat o slăbire considerabilă a încordării internaționale. Această desfășurare a evenimentelor a nemulțumit însă în mod vădit acele cercuri războinice ale puterilor occidentale care sînt interesate în continuarea războiului rece... Unul din învățămintele principale ale anului care a trecut — preciza, mai departe, D-l Hrușciiov — este acela de a întări vigilența popoarelor împotriva uneltirilor agresorilor imperialiști, de a desfășura cu hotărîre lupta pentru pace. Este neîndoielnic că în noul

an, 1957, forțele păcii se vor întări și mai mult și aceasta va contribui într-o măsură însemnată la îmbunătățirea situației internaționale».

Cuvintele prim-secretarului C.C. al P.C.U.S. vor întruni, fără îndoială, azeziunea sutelor de milioane de oameni din toate colțurile globului pămîntesc, a căror arzătoare dorință este de a vedea salvgardată pacea, — bunul cel mai de preț al omenirii.

In ceea ce ne privește pe noi, românii, «datoria noastră este — așa cum spunea Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, dr. Petru Groza, în Mesajul de Anul Nou rostit la posturile de radio și televiziune — de a lupta cu perseverență și pe viitor, alături de toate forțele din lume care se opun războiului, pentru a face ca pacea să triumfe, spre binele tuturor popoarelor».

*

«Promovarea încrederii și prieteniei între oameni este pentru creștini o poruncă dumnezeiască» subliniază Părintele Prof. D. Stăniloae într-un articol publicat anul trecut în revista «Biserica Ortodoxă Romînă» (nr. 5, p. 438-450), în care a adus o valoroasă contribuție la o mai largă și mai clară înțelegere a imperioasei datorii pe care o au slujitorii Bisericii noastre de a lupta cu tot zelul pentru pacea și prietenia dintre popoare.

Pilde și îndemnuri pentru îndeplinirea acestei înalte porunci dumnezeiești au dat neîncetat și stăruitor ierarhii Bisericii noastre ortodoxe în tot cursul anului trecut, la loc de frunte găsindu-se, ca totdeauna, Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Incă din prima zi a anului Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a exprimat mulțumirea față de rodnică activitate desfășurată de preoții Capitalei, sub diferite forme, în sprijinul și întărirea păcii, îndemnîndu-i la o și mai intensă străduință în această acțiune nobile, cerută de învățătura Bisericii și așteptată de întreaga omenire dornică de pace și de progres.

«Una din marile porunci evanghelice — arată Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne în pastorala adresată creștinilor cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului de anul trecut — a fost și rămîne «porunca cea nouă» a Mîntuitorului, aceea de a ne iubi unii pe alții, slujind minunata năzuință a întregii omeniri către pace și bună înțelegere». Amintind apoi de necesitatea imperioasă a rezolvării problemei dezarmării, Prea Fericitul Patriarh Justinian sublinia deplinul atașament al Bisericii noastre la protestul formulat de toți oamenii de bună credință împotriva războiului și la cererea lor fermă de a se ajunge, prin măsuri treptate, la «împlinirea marelui vis al omenirii de totdeauna: dezarmarea generală». Iar preoților din Capitală, veniți la Palatul Patriarhal cu creștineasca urare «Hristos a înviat» le spunea: «Pentru că activitatea noastră, ca Biserică organizată, se desfășoară în cuprinsul teritorial al unui Stat ai cărui conducători urmăresc bunăstarea și fericirea poporului, — în numele Cucerniciilor Voastre, eu adresez pentru aceștia cele mai bune urări de izbîndă în munca lor nobile, însuflețită de un înalt patriotism. Propovăduim împreună «pacea a toată lumea» — și într-o zi ca aceasta, cînd moartea a fost biruită, datori sîntem să rugăm pe Bunul Dumnezeu să lerească omenirea de flagelul unui nou război».

Și tot cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului de anul trecut, adresînd celor opt patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume frățești și creștinești urări, printr-o tradițională scrisoare irenică, le amintea că «popoarele lumii din vremea noastră au căpătat tot mai mult conștiința trăirii în pace și bună înțelegere» și că «întreaga omenire — prin glasul Consiliului Mondial al Păcii — dorește dezarmarea».

În ședința plenară a Consiliului General A.R.L.U.S., care a avut loc la 11 decembrie anul trecut, Prea Fericitul nostru Patriarh a subliniat din nou atașamentul Bisericii la lupta pentru pace, spunînd, printre altele: «Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române sînt stăpîniți de dorința de a trăi în pace în primul rînd cu vecinii, precum și cu toate celelalte popoare. Credincioșii și clerul nostru sînt stăpîniți de duhul păcii și al dragostei de oameni, al buneii înțelegeri. De aceea, toate inițiativele conducătorilor sovietici în legătură cu menținerea păcii, cu buna înțelegere între popoare, au fost primite cu foarte multă simpatie și prin aceasta a crescut în sufletul clerului și credincioșilor noștri prețuirea pentru promovarea păcii în lume, pentru conducătorii popoarelor sovietice, care au inițiativa luptei pentru pace, inițiativa apărării păcii, inițiativa buneii înțelegeri între oameni și popoare».

«Este datoria noastră a tuturor — cităm din «Pastorala la Nașterea Domnului, 1946» — să apărăm cu toate puterile noastre «pacea și bunăvoirea între oameni» (Luca II, 14) aduse lumii la Nașterea lui Hristos, pentru că «acolo unde cu adevărat se află pacea, nu poate lipsi nici o virtute», pentru că «pacea naște pe fiii lui Dumnezeu» (Sf. Leon cel Mare, **Cuvîntarea VI despre Nașterea Domnului**)».

Preocupări stăruitoare și continui în legătură cu problema păcii au avut și au toți membrii Sfîntului Sinod, care au folosit toate împrejurările din activitatea pe care o desfășoară ca arhipăstori în eparhiile respective, pentru a arăta marea însemnătate a strădaniilor pentru «pacea a toată lumea», pentru a îndemna pe preoți și credincioși, cu timp și fără timp, să pună tot sufletul și tot zelul în slujba păcii, în slujba înfrățirii dintre oameni, dintre popoare. În pastorale, în vizite canonice, la sfințiri de biserici, înalții ierarhi au propovedit, cu fapta și cu cuvîntul, pacea lui Hristos, pacea lumii.

În conferințele pe protoierii, preoții au avut prilejul să facă fructuoase schimburi de experiență cu privire la activitatea desfășurată în slujba păcii, pe care au analizat-o și mai amănunțit în ultima conferință ținută în 1956, cînd au făcut o privire retrospectivă asupra celor mai însemnate momente și realizări în lupta pentru pace de-a lungul anului ce s-a scurs. Prin predici, prin conferințe, prin sfaturi și îndemnuri și mai ales prin exemple proprii, slujitorii Bisericii au adus o însemnată contribuție la problema cea mai însemnată din vremea noastră: apărarea și întărirea păcii. Au îndemnat pe credincioși să-și îndeplinească toate datoriile cetățenești și să dea urmare tuturor îndemnurilor și hotărîrilor luate de conducătorii și îndrumătorii obștești în vederea unei mai mari productivități a muncii și deci în vederea unei vieți fericite, care nu poate fi decît în vreme de pace; au popularizat și lămurit toate măsurile și hotărîrile luate de partid și guvern în acest scop, ținînd totodată la curent pe credincioși cu toate problemele care frămîntă omenirea, a căror soluționare se impune a fi realizată pe calea pașnică a tratativelor, au arătat însemnătatea covîrșitoare a mișcării partizanilor păcii, analizînd documentele

ultimelor sesiuni ale Consiliului Mondial al Păcii, și-au exprimat indignarea și au luat atitudine de protest față de agresiunea împotriva Egiptului și de toate încercările cîrcurilor imperialiste de a tulbura pacea.

Luînd cuvîntul în numele slujitorilor Bisericii Ortodoxe la ședința plenară a Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Romîna, care a avut loc la 15 noiembrie 1956, P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a spus: «Monopoliștii anglo-francezi, folosind ca instrument statul Israel, au atacat Egiptul, provocînd ruine în orașele lui, semănînd moartea în populația pașnică, distrugînd bunurile acestui stat. Orice om cinstit, din orice parte a lumii, a privit această agresiune cu indignare și revoltă: Acest atentat brutal asupra Egiptului primejduiește pacea lumii. În numele slujitorilor Bisericii ortodoxe ridicăm protestul împotriva acestor nelegiuiri».

Prin numeroase telegrame, scrisori și moțiuni adresate Ministerului Cultelor, Înalții Prelați ai Bisericii Ortodoxe Romîne, reprezentanții cultelor religioase din Republica Populară Romîna, preoții și credincioșii de toate confesiunile au protestat cu toată hotărîrea împotriva agresiunii săvîrșite de guvernele Angliei, Franței și Israelului împotriva poporului egiptean care dorește să-și păstreze libertatea și independența națională, dînd asigurări că vor sprijini activ toate acțiunile cu care guvernul patriei noastre contribuie la întărirea păcii în lume, spre binele și propășirea tuturor popoarelor.

Printre acțiunile desfășurate în vederea apărării și consolidării păcii, un rol însemnat l-au avut adunările și consfăturile interconfesionale ținute în cuprinsul tuturor eparhiilor, care întăresc din ce în ce mai mult încrederea reciprocă a tuturor cultelor religioase din țara noastră, ajungîndu-se astfel la o rodnică colaborare în toate problemele de interes patriotic-cetățenesc, în care avem năzuințe și țeluri comune.

Din numeroasele întâlniri ale reprezentanților cultelor religioase din Republica Populară Romîna pe frontul comun al luptei pentru pace, vom aminti, pentru exemplificare, numai pe aceea care a avut loc la Sibiu, în sala clubului muncitoresc «Independența», în ziua de 8 iunie 1956, cînd s-au adunat laolaltă, într-un cuget și o simțire, delegații cultelor religioase din regiunea Stalin, preoții ortodocși din raionul Sibiu, preoții ortodocși aflați la cursurile de îndrumare misionară și socială ținute la Institutul Teologic din Sibiu, precum și studenții acestui Institut și cei ai Secției evanghelice-luterane a Institutului Teologic din Cluj, mutat în vremea din urmă la Sibiu. În fața acestei adunări reprezentative a cultelor religioase din țara noastră, P. C. Alexandru Ionescu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și membru în Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Romîna, a prezentat pe larg documentele sesiunii extraordinare a Consiliului Mondial al Păcii ținută între 5 și 9 aprilie 1956 la Stockholm, cînd, după cum am arătat mai sus, s-a discutat problema dezarmării și interzicerii armelor nucleare. În discuțiile prilejuite de expunerea Părintelui Alexandru Ionescu a fost exprimată în mod hotărît voința obștească de curmare a cursei înarmărilor și de instaurarea în lume a climatului de pace, bunăvoire, încredere reciprocă și colaborare

internațională. Semnificative și deosebit de mișcătoare au fost declarațiile făcute de reprezentanții studenților — doi ortodocși și un protestant.

În aceeași atmosferă de destindere, înfrățire și colaborare în problemele mari ale vremii s-au desfășurat și celelalte adunări interconfesionale care s-au ținut de-a lungul anului 1956 în numeroase localități de pe întinsul țării.

Sub directa îndrumare și supraveghere a Prea Fericitului Patriarh Justinian, Biserica Ortodoxă Română a desfășurat și anul trecut, ca și anii precedenți, o acțiune susținută și din ce în ce mai rodnică, pentru apărarea și consolidarea păcii și pentru întărirea patriei noastre, străduindu-se astfel spre îndeplinirea divinului mesaj de la nașterea Domnului Păcii: «Pe pământ pace și între oameni bună voire».

TEODOR N. MANOLACHE

R E C E N Z I I

UN MANUAL SCOLAR FOLOSITOR ȘI PENTRU CLERICII NOȘTRI

PATROLOGIE. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice. Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul României, București (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă) 1956, 326 pp.

Apariția unui manual de Patrologie în limba română, pentru uzul studenților în teologie, era așteptată cu nerăbdare nu numai de studenții teologi, ci de toți slujitorii Bisericii noastre și umple un gol de mult simțit în literatura teologică românească.

Alcătuirea acestui manual a fost încredințată de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu binecuvântarea și ajutorul căruia au apărut pînă acum mai multe manuale de teologie, Prea Cucernicului Preot Profesor Ioan G. Coman, Rectorul Institutului Teologic de grad universitar din București.

Socotim că vom face un serviciu folositor cititorilor noștri, înfățișându-le în linii generale noua lucrare a Părintelui Ioan G. Coman.

Încă de la început, subliniem că autorul a urmat în alcătuirea lucrării metoda marilor tratate de Patrologie, străduindu-se să ne pună la dispoziție rezultatele studiilor și cercetărilor celor mai bune asupra problemelor teologice, în chip clar, concis, fără ornamente inutile, bine documentat, substanțial.

Autorul ne introduce mai întîi în **Bibliografia generală** a Patriologiei. Ni se arată mai întîi colecțiile de texte patristice în edițiile critice cele mai bune, enciclopediile patristice, istorice și teologice, istoriile literare pentru Părinții și scriitorii patristici de limbă greacă și latină, precum și literatura pentru autorii patristici de limbi orientale. În bibliografia generală, ni se arată de asemenea studiile cele mai bune, în limbile franceză, germană, engleză, italiană și română, referitoare la **doctrina teologică și doctrina socială** (Vezi pp. 3-6 și 20-27).

În introducerea manualului, autorul ne dă definiția Patriologiei, apoi ne arată obiectul și împărțirea ei, precum și înrudirea ei cu celelalte discipline teologice (pp. 7-16).

Această disciplină teologică — **Patrologia** — poartă și un nume mai generic, pe acela de: **Istoria vechii literaturi creștine sau Istoria vechii literaturi bisericesti.**

Noi, ortodocșii, păstrăm de preferință termenul de «**Patrologie**», pentru a denumi istoria literaturii, a evlaviei și spiritualității creștine, așa cum se desprinde ea din gândirea și simțirea Părinților și scriitorilor Bisericii.

Fără să neglijeze un moment aspectul literar al vechii literaturi bisericesti, Patrologia nu socotește criteriul literar ca dominant și hotărîtor în expunerea problemelor, ci pune accentul principal pe aspectul **doctrinal teologic.**

Denumirea de «**Patrologie**» a apărut pentru prima oară în opera teologului lutheran Johannes Gerhard, care și-a intitulat lucrarea sa apărută în 1653 sub titlul: «**Patrologia**».

Numele de «Patrologie», care este cel mai folosit, e înlocuit uneori cu acela de «Patristică», care are sensul de **tratare dezvoltată a învățaturii Părinților Bisericii**. Patrologia și Patristica sînt strîns legate între ele și împreună au o importanță deosebită pentru cultura teologică și istoria culturii.

Patrologia nu se ocupă numai de Părinții Bisericii și scrierile lor, așa cum s-ar crede, judecînd după numele ei, ci și de scriitorii și învățătorii Bisericii, și chiar de scriitorii eterodocși. Aceștia din urmă, deși n-au scris în Biserică și pentru Biserică, prin poziția lor negativă față de Biserica Ecumenică, ne dau posibilitatea să înțelegem și să apreciem mai bine eforturile încununate de succes ale Părinților și scriitorilor bisericești de a lămuri și defini adevărata doctrină a Bisericii.

Incontestabil, cea mai mare importanță o au Părinții Bisericii, ca reprezentanți ai tradiției doctrinale a Bisericii, și e meritul deosebit al autorului că lor li s-a acordat cea mai mare atenție. De obicei, ei sînt episcopi, mitropoliți sau patriarhi. Apoi, numele de «Părinți» s-a extins și asupra unor scriitori bisericești, clerici sau neclerici.

Noțiunea de «Părinte bisericesc» implică mai multe condiții, dintre care patru sînt principale: 1. **Doctrina ortodoxă** (Doctrina orthodoxa); 2. **Sfințeniei vieții** (Sanctitas vitae); 3. **Aprobarea Bisericii** fie tăcută, fie expresă (Aprobatio Ecclesiae sive tacita sive expressa); 4. **Vechimea** (Antiquitas).

Factorul determinant în denumirea de «Părinte bisericesc» rămîne fără îndoială, mărturisirea credinței Bisericii, — **doctrina ortodoxă**.

Patrologia ne descoperă comorile neprețuite ale gândirii Părinților, punîndu-ne la îndemîna studiul **Sfintei Tradiții**, al **doilea izvor al credinței noastre, împreună cu Sfinta Scriptură**. Istoria bisericească, istoria dogmelor, dogmatica, exegeza, dreptul canonic, elocința sacră, morala creștină, asceza, liturgica, catehetica, pastorală, istoria religiunilor însăși, toate primesc un ajutor prețios din studiul Patrologiei.

Impărțirea materiei propriu zise a făcut-o autorul după periodizarea, socotită a fi pînă azi, de aproape toți patrologii, ca cea mai bună, și anume:

Perioada I-a pornește de la sfîrșitul secolului I, adică de la începuturile literaturii creștine și ajunge pînă la începutul secolului al IV-lea, mai precis pînă la 313, data promulgării edictului de la Milan de către Constantin cel Mare, cînd Biserica creștină intră într-o nouă etapă a dezvoltării sale.

Perioada II-a, se întinde de la anul 313 pînă la moartea Sfîntului Chiril al Alexandriei († 444) sau pînă la Teodoret al Cirului († 458) în Răsărit, iar în Apus, pînă la 461, data morții papei Leon I.

Perioada III-a pornește de la mijlocul sec. al V-lea și ține pînă la moartea Sf. Ioan Damaschin († 749), în Răsărit, iar în Apus pînă la moartea lui Isidor de Sevilla († 636).

*

Literatura creștină stă în legătură nemijlocită cu istoria creștinismului. Fără Hristos, fără ideea de mîntuire și îndumnezeire a omului prin opera lui Hristos pe pămînt, fără creștinism, nici nu se poate vorbi de o literatură creștină. Ea a apărut către sfîrșitul secolului I. Primele documente literare și istorice ale creștinismului sînt Sfintele Evanghelii, Faptele Apostolilor, Scrisorile Sf. Apostoli și Apocalipsa, care la un loc, formează Noul Testament. Cu acestea se ocupă în deosebi studiul Noului Testament. Studiul Patrologiei începe imediat cu scrierile care urmează după cărțile Noului Testament.

În timpul de oprinare a împăraților romani păgîni, Biserica fiind strîmtoată și persecutată, n-a putut să-și dezvolte în toată libertatea creația sa literară. Literatura creștină din acest timp e în mare parte o literatură ocazională, de moment, care răspunde necesităților imediate ale Bisericii. Începuturile sale sînt modeste. Ea constă în cea mai mare parte din epistole, din scrieri apologetice și polemice.

Epistolele reflectă preocupările pastorale ale conducătorilor Bisericii și sînt în bună parte asemănătoare epistolelor apostolice.

Scrierile apologetice urmăresc apărarea creștinismului față de atacurile păgînismului și iudaismului, adică față de pericolul extern.

Scrierile polemice sau antieretice s-au născut din necesitatea Bisericii de a se apăra în fața pericolului intern, reprezentat prin apariția numeroaselor schisme și erezii din Biserică. Pericolul acesta a fost pentru Biserică foarte mare, cu mult

mai mare decât pericolul extern, și el n-a încetat să macine unitatea și armonia Bisericii nici în perioada de libertate a creștinilor.

La începutul literaturii creștine, imediat după cărțile Noului Testament, un loc de frunte îl ocupă **Părinții Apostolici**, ale căror opere apar la sfârșitul secolului I și începutul celui de al II-lea. Numele de «**Părinți Apostolici**» se datorește învățatului teolog francez **I. B. Cotelier**, care, în 1672, a grupat sub titlul de: **Patres aevi apostolici**, operele lui **Barnaba**, **Sf. Clement al Romei**, **Sf. Ignatie al Antiohiei**, **Sf. Policarp al Smirnei** și **Păstorul lui Herma**. Mai târziu, s-a adăugat la acestea și **Fragmentele lui Papias din Hierapolis**. În sec. al XIX-lea, s-a mai adăugat și scrierea intitulată: «**Invățătura celor doisprezece Apostoli**» (**Didahia**), descoperită de învățatul mitropolit grec Filotei Bryennios în 1875, într-un manuscris din Constantinopol (pp. 30-46).

În fruntea tuturor scrierilor Părinților Apostolici, se află, din punct de vedere cronologic și ca importanță doctrinară, **Simbolul Apostolic**, cea mai veche mărturisire de credință creștină (p. 31-32).

Literatura apologetică e produsul unor împrejurări și nevoi externe. După o ignorare și disprețuire îndelungată a creștinismului, literatura păgână ia poziție, începând din sec. al II-lea, contra noii religii prin scriitorii de valoare a unui Fronto din Cirta, Lucian de Samosata, Celsus, celebru filozof platonicec eclectic ș. a.

Creștinii erau acuzați din partea păgînilor de ateism, fiindcă se închină unui Dumnezeu spiritual nevăzut și nu adoră zeii păgîni și statuile lor, care se văd, de banchete tiestice, neînțelegînd sensul Sfîntei Cuminecături, de împreunări oedipodeice, denaturînd marea iubire creștină care se manifesta atît de cald între urmașii lui Hristos. Erau batjocoriți apoi în multe chipuri, în școlile filozofice, în casele particulare, în adunări, în piețe, la întruniri solemne, la manifestările și sărbătorile cultice păgîne. Între altele, li se aducea această batjocură josnică, nepotrivită cu pretențiile unei societăți rafinate, cum se credea societatea greco-romană, că creștinii adoră un cap de măgar.

În fața legislației imperiale nedrepte și discriminatorii, în fața fanatismului păgînilor, a atacurilor și a calomniilor literaturii lor, în fața superficialității vechii societăți greco-romane, incapabilă și opacă să înțeleagă marea valoare a principiilor creștine bazate pe iubire universală, creștinii au trebuit să se apere. Și s-au apărat bine, au învins prejudecățile și calomniile, iar operele lor au înfruntat veacurile, fiind pînă azi obiectul de admirație și recunoștință a întregii lumi creștine. Laici simpli, preoți sau episcopi, s-au transformat în apologeți ai creștinismului. Operele lor s-au elaborat sub formă de cereri, apeluri către magistratii imperiului, către neamuri, greci, romani sau iudei, către dreapta rațiune, acest bun universal al tuturor oamenilor, către bunul simț și conștiința individuală sau socială. Ei combat punct cu punct acuzațiile nedrepte și mincinoase, relevă fondul greșit al filozofiei păgîne, arată inutilitatea cultelor și practicilor păgîne, care hrăneau și întrețineau imoralitatea societății vechi greco-romane.

Pentru buna lor studiere, apologeții creștini se împart în două mari grupe: greci și latini, după limba în care au scris.

Între apologeții greci se numără: **Quadratus**, **Aristide din Atena**, **Ariston de Pella**, **Sf. Iustin Martirul și Filozoful** († 165-166), cel ce a încercat o legătură solidă între cugetarea profană elenică și cugetarea creștină, **Miltiade**, **Apolinarie Meliton de Sardes**, **Tatian Asirianul**, **Teofil al Antiohiei**, **Atenagora Atenianul**, **Hermias** și autorul **Epistolei către Diognet** (pp. 46-62).

Între apologeții latini se numără: **Tertulian** († 240), cel mai mare, mai înfocat și mai talentat dintre toți apologeții creștini și **Minuciu Felix** (pp. 62-72).

Autorul trece apoi la tratarea scriitorilor polemisti, mai întii cei greci, **Hegesip**, **Sf. Irineu** († 202), **Sf. Ipolit** (pp. 72-82), apoi cei latini, **Sf. Ciprian** († 258), **Novatian**, **Arnobiu**, și **Lactanțiu** (pp. 83-92). Scriitorii polemisti combat ereziile gnostico-iudaizante, hiliasmul, montanismul, marcionismul, ereziile anti-trinitare sau monarhice, subordinațianismul, maniheismul, arătînd și lămurind adevărata învățătură a Bisericii.

Perioada I-a se încheie cu scriitorii alexandrini, **Panten**, **Clement Alexandrinul** († 215-216), **Origen** († 254) **Dionisie al Alexandriei** († 264). Tot de școala alexandrină ține și **Sf. Grigorie Taumaturgul** († între 270-275), precum și o seamă de alți scriitori mai mici. **Metodiu de Olimp** († 311) ține de școala tradiționalistă.

Școala alexandrină are o importanță deosebită în istoria creștinismului. La Alexandria Egiptului, s-a dezvoltat mai întii un învățămînt teologic organizat. Evident, au existat și pînă la ea școli creștine, însă numai particulare. Astfel de

școli creștine particulare ținuseră Sf. Justin, la Roma, Tertulian, la Cartagina, Sf. Irineu la Lyon. Școala alexandrină este un — didaskaleion —, un institut propriu de învățatură creștină, la care erau primiți și păgânii, cu organizare, cu profesori și studenți, cu programă de studii. La început, școala a fost particulară, iar după plecarea lui Origen la Cesareea Palestinei, școala catehetică intră sub supravegherea episcopului Alexandriei. Ea atinse apogeul în timpul lui Origen. Știința teologică și filozofică a lui Origen a fost considerabilă. Filologia, exegeza biblică, dogmatica, apologetica creștină, teologia în genere cu toate disciplinele ei, filozofia, datorează pînă azi marelui scriitor alexandrin, cu toate că unele din scrierile sale au avut greșeli. Origen rămîne cel mai mare scriitor și teolog al Bisericii din perioada I-a, cel ce pentru prima dată a încercat să prezinte învățătura creștină sub forma unui sistem dogmatic temeinic în scrierea *Περὶ ἀρχῶν* — De principiis (pp. 92-112).

Autorul încheie perioada I-a din studiul Patrologiei cu literatura agiografică, după care urmează literatura anonimă și apocrifă (pp. 112-120).

*

Perioada II-a a literaturii patristice, care începe de la 313, data promulgării edictului de la Milan, și ține pînă la 461, data morții papei Leon I, se impune prin creații variate și multiple, de o adîncire și strălucire neîntrecută. Aceasta este «epoca de aur» a literaturii patristice.

Ea este ilustrată în Răsărit de mari personalități și scriitori de adîncă cultură teologică ca: Sf. Atanasie al Alexandriei, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Chiril al Alexandriei ș. a., iar în Apus de Sf. Ambrozie al Milanului, Sf. Ilarie de Pictavium, Fer. Ieronim, Fer. Augustin ș. a.

Toate genurile literare creștine s-au dezvoltat acum din plin. Literatura creștină din această epocă a devenit normativă pentru secolele următoare și constituie un tezaur prețios pentru toate generațiile creștine. Avîntul și înflorirea ei se explică în bună parte prin libertatea deplină de care s-a bucurat Biserica Creștină după publicarea edictului de la Milan în 313 de împăratul Constantin cel Mare.

Pentru a face o sistematizare, autorul a grupat scriitorii după ordinea cronologică-geografică, începînd mai întîi cu Părinții și scriitorii din Răsărit.

Mai întîi, ne sînt înfățișați scriitorii din Egipt: Sf. Atanasie cel Mare († 2 mai 373), Didim cel Orb († 398), Sf. Chiril al Alexandriei († 444), Sinesiu de Cirene († 413) și Isidor Pelusiotul († între 435-440). (Vezi pp. 135-152). Opera teologică a Sf. Atanasie și a Sf. Chiril al Alexandriei are o importanță deosebită pentru dezvoltarea doctrinei creștine și stabilirea dogmei ortodoxe.

Urmează scriitorii din Palestina și insula Cipru: Eusebiu de Cesareea († 340), Sf. Chiril al Ierusalimului († 386) și Sf. Epifanie († 403), episcopul Salaminei Ciprului (pp. 152-163). Importanță deosebită pentru istoria creștinismului din primele trei veacuri are Eusebiu de Cesareea, cel mai mare istoric creștin al veacurilor primare, supranumit «Herodot-ul creștin».

Autorul tratează apoi mai pe larg, cum se și cuvenea pe Părinții și scriitorii capadocieni. Dintre aceștia, Sf. Vasile cel Mare († 1 ianuarie 379) Sf. Grigorie de Nyssa († 394-395) și Sf. Grigorie de Nazianz († 389 sau 390) au o importanță aparte (pp. 163-185).

Meritul lor deosebit este acela de a fi stabilit definitiv dogma ortodoxă în fața ereziei ariene și a ereziei pnevmatomahilor = «luptători împotriva Duhului Sfînt».

Tot de gruparea scriitorilor capadocieni țin și Amfilohie de Iconiu († 403), Marcel de Ancira († 374), Vasile de Ancira și Asterie al Amasiei (pp. 185-189). Autorul trece apoi la Părinții și scriitorii antiohieni (pp. 189-217). Din școala antiohiană fac parte: Diodor de Tars († între 391-393), Teodor de Mopsuestia († 428), Teodoret de Cir († 458) și Sf. Ioan Gură de Aur († 14 sept. 407), cel mai mare dintre scriitorii școalei antiohiene și patriarhii Constantinopolului, asupra căruia bine a făcut autorul că a insistat mai mult (pp. 199-209). Intr-adevăr, Sf. Ioan Gură de Aur a fost nu numai un mare teolog și arhipăstor, ci și cel mai mare predicator al veacurilor creștine. Cuvîntul său într-aripat, plin de elan, a răscolit și a mișcat profund societatea din timpul său. Sf. Ioan Gură de Aur rămîne pînă azi modelul oratorului creștin. Cuvîntările sale pline de ardoare, de suflul dragostei și evlaviei pentru Hristos, reflectă o adîncă trăire a învățăturii lui Hristos și o temeinică cunoaștere a sufletului omenesc în firidele lui cele mai tainice, încît îmbie nu numai pe cel ce le ascultă ci și pe cel ce le cîtește la pro-

fundă cugetare asupra rostului și destinului omului, la trăire morală și apropiere de Dumnezeu. Căci toate ale lumii acesteia sînt trecătoare ca roua dimineții care umezește iarba cu stropi argintii în bătaia strălucitoare a soarelui, ca floarea care azi se deschide strălucitoare și repede se vestejește și piere, ca și cum n-ar fi înflorit vreodată.

Ceilalți scriitori din școala antiohiană au importanță pentru exegeza creștină; ei ne-au lăsat interpretări istorico-literare, mai moderate, în comparație cu alegorismul alexandrin.

Dintre scriitorii antiohieni, au ieșit un număr de istorici ca: **Socrate**, **Sozomen** și **Filostorgiu**, datorită cărora putem cunoaște bine istoria ereziei nestoriene și a celei monofizite, apoi scriitori care s-au ocupat cu viața ascetică, dintre care mai însemnați sînt **Evagrie Ponticul** († 399-400) și **Paladiu** († 431).

Autorul încheie studiul scriitorilor răsăriteni din perioada a II-a cu scriitorii de limbi orientale, siriacă, armeană și coptă. Intre aceștia se numără, la sirieni, **Afraate**, **Sf. Efrem Sirul** († 373) și a.; (pp. 217-221), la armeni, **Mezrob**, **Eznio de Colb** ș. a. (pp. 222-223), iar dintre copti are importanță pentru rînduiala monahală **Senute de Atripe** († 466), creatorul literaturii naționale copte (pp. 224-225) ș. a.

Scriitorii latini din perioada a II-a sînt grupați după ordinea cronologică: **Firmicus Maternus**, **Sf. Ilarie de Pictavium** († 368), **Sf. Ambrozie al Milanului** († 397), **Sf. Niceta de Remesiana**, **Rufin** († 410), **Fer. Ieronim** († 420), **Sulpiciu Sever**, **Paul Orosiu**, **Prosper de Aquitania**, **Sf. Ioan Casian** († între 430-435), **Vincentiu de Lerin**, și cel mai mare dintre toți, **Fer. Augustin** († 28 august 430). (pp. 225-263).

Intre poeții latini se numără **Prudențiu** și **Paulin de Nola** († 431). Șirul scriitorilor latini din această perioadă se încheie cu **Petru Hrisologul** și papa **Leon cel Mare** († 461) (Vezi pp. 264-272).

Dintre toți scriitorii latini din toate timpurile, cel mai de seamă a fost și rămîne **Fer. Augustin**, a cărui operă este considerabilă. Valoarea operii sale depășește pe a celor mai mulți dintre **Părinții Bisericii** prin noutate și prospețime, prin adîncime și originalitate, prin forța gîndirii, prin spontaneitatea și sinceritatea simțirii, prin căldura și iubirea sa nemăsurată față de Hristos, prin varietatea și bogăția problemelor tratate. **Istoricul Ghenadie de Marsilia**, în lucrarea sa «*De viris illustribus*», cap. 39, ne spune despre el: «Augustin... om vestit în toată lumea pentru erudiția lui divină și umană, cu credința curată, cu viața nepătată, a scris cît nu se poate afla. Cine s-ar putea slăvi că are toate ale lui, sau cine ar putea citi cu atîta rîvnă cu cît a scris el?» (Citat în lucrarea la p. 252).

Catolicismul se sprijină în deosebi pe opera **Fer. Augustin**. La rîndul său, **Protestantismul** și-a însușit unele din ideile lui Augustin, exagerîndu-le.

*

În perioada a III-a, începe declinul literaturii patristice. Scriitorii acestei perioade, cu puține excepții, nu mai creează opere originale, ci se mulțumesc să speculeze bogățiile spirituale ale perioadelor I-a și a II-a. Cauzele decadentei sînt multiple. Năvălirile barbare în centrul și apusul imperiului roman, istovitoarele controverse monofizite și monotelite care au preocupat spiritele creștine în secolele V, VI și VII, distrugerea unității Bisericii prin crearea unei atmosfere regionaliste și înființarea unor Biserici naționale, apariția unui spirit tradiționalist prea conformist, slăbirea disciplinei Bisericii din cauza amestecului și intervenției abuzive a persoanelor din afara Bisericii în rînduiala și treburile ei interne, prea deasa schimbare a patriarhilor, mitropoliților și episcopilor în scaunele lor pastorale, care aducea nesiguranță, confuzie și turburare în sufletele creștinilor, iată unele din acestea.

În această perioadă au trăit în Răsărit: **Pseudo-Dionisie Areopagitul** (sec. V-VI), **Leonțiu de Bizant** († 543), **Sf. Maxim Mărturisitorul** († 13 aug. 662), **Sf. Ioan Scărarul** († 649), **Anastasio Sinaitul** († după 700), **Ioan Moshu** († 619), **Sofronie al Ierusalimului** († 638) și cel mai mare dintre toți scriitorii acestei perioade, **Sf. Ioan Damaschin** († 749), cu care se încheie în Răsărit studiul Patrologiei (Vezi pentru acești scriitori pp. 274-296).

Sf. Ioan Damaschin a scris mult, variat și substanțial. Opera, însă, care i-a asigurat celebritatea sa este $\Pi\eta\eta\eta\ \gamma\nu\theta\sigma\omega\varsigma$ = «*Izvorul cunoștinței*» și mai ales partea a III-a a acestei lucrări intitulată: «*Expunerea exactă a credinței ortodoxe*» sau «*Dogmatica*», lucrare care a devenit manualul clasic al doctrinei creștine. Este cea dintîi încercare de a se da o dogmatică completă în literatura greacă. Ea este o lucrare de sistematizare și sinteză a întregii teologii creștine pînă la el. Dealtfel,

în corectitudinea și smerenia sa, Sf. Ioan Damaschin ne spune însuși în prefața lucrării: «Nu e nimic al meu, cum ziceam, ci am adunat la un loc, cât mi-a fost dat cu putință, cele care au fost elaborate de dascăli aleși» (Migne, P. G., t. 94, col. 525 A, citat în manual la p. 292).

În această perioadă au trăit și unii mari innografi greci, care merită să fie amintiți, ca: Roman Melodul († 560), George Pisidul, Andrei Criteanul († iulie 740) și Cosma Melodul (pp. 296-300).

Autorul s-a ocupat și cu scriitorii mai de seamă dintre nestorienii și monofiziți, apoi cu scriitorii creștini armeni, georgieni și arabi (pp. 304-312).

Trecînd în Occident, între scriitorii latini mai însemnați, din această perioadă se numără: Boetiu († 524), Casiodor († 583), Grigorie de Tours († 593 sau 594), papa Grigorie cel Mare († 604) și Isidor de Sevilla († 636) (pp. 312-322). Cu acesta se încheie literatura creștină în Apus.

*

După cum s-a putut remarca, P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, s-a străduit să ne dea un manual bine încheiat, metodic, sistematic și cât mai concis.

În afară de **bibliografia generală** pusă la începutul lucrării, autorul s-a îngrijit să ne dea și **bibliografia specială**, a fiecărui Părinte și scriitor bisericesc, indicînd lucrările cele mai bune și, pe cât posibil, pe cele mai noi. Bine a făcut autorul că a împărțit sistematic această bibliografie specială, arătîndu-ne mai întîi **izvoarele și edițiile lor critice**, apoi **bibliografia auxiliară a lucrărilor și articolelor din enciclopedii și din revistele istorice sau teologice**.

Deși autorul a căutat să ne pună la îndemînă unele dintre traduceri Sf. Părinți și scriitorilor bisericești în romînește, precum și unele studii patrologice sau istorice din limba romînă, socotim că e bine ca bibliografia romînească, la o nouă ediție, să fie completată și îmbogățită.

Pentru a completa parțial informațiile bibliografiei, ne îngăduim să arătăm unele lucrări sau traduceri din operele Sf. Părinți în limba romînă, precum și unele studii publicate de romîni în limba franceză, nementionate în manualul de Patrologie, din motivele tehnice indicate de autor în lămurirea de la sfîrșitul manualului.

Astfel, pentru **Simbolul Apostolic** (p. 32), merită a fi citată lucrarea mult regretatului Pr. Prof. Ioan Mihalcescu, **La Théologie symbolique au point de vue de l'Eglise Orthodoxe Orientale**, Paris, 1932, pp. 15-27.

La cap. **Părinții Apostolici**, la fiecare în parte (pp. 32-46), merită a fi citată lucrarea: **Scrierile Părinților Apostolici dimpreună cu Așezămintele și Canoanele apostolice**, traduse din original de Pr. Ioan Mihălcescu, Econom Matei Pîslaru și Econom G. N. Nițu, 1927, cuprinsă de altfel în colecția: **Biblioteca Părinților Bisericești**, citată de autor la capitolul «Colecții Patristice» (p. 24).

Pentru **Justin Martirul** (p. 54), se poate cita traducerea: **Sf. Iustin Martirul. Dialogul cu iudeul Trifon**. Traducere de Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, București 1944. O traducere incompletă a «Primei Apologii a Sfîntului Iustin Martirul», numai 43 de capitole din 68, a făcut Pr. N. A. Constantinescu, publicată în revista «Apostolul», Anul V, București, 1928, nr. 2-21).

Pentru **Tațian Asirianul** (p. 57) se poate cita lucrarea: **Tațian Asirianul. Cuvînt către Greci și Fragmente și mărturii**. Traducere din grecește de Ion I. Popescu-Piscu, R. Vilcii, 1936.

Pentru **Minuciu Felix** (p. 72), lucrarea: **M. Minucius Felix, Octavius**. Traducere de Petru I. Papadopol, R. Vilcii, 1936.

Pentru **Sf. Ciprian** (p. 87), lucrarea: **Scrieri alese din operele Sfîntului Ciprian**, Traducere de Pr. M. Pîslaru, R. Vilcii, 1935.

Pentru **Clement Alexandrinul**, (p. 103), lucrarea: **Clement Alexandrinul, Pedagogul**. Traducere de Dr. Nicolae I. Ștefănescu, București, 1939.

Pentru **Origen** (p. 104), studiul: **Teodor M. Popescu, Denaturarea istoriei lui Origen**, în rev. Bis. Ort. Rom., Anul 44, (1926), nr. 5, mai p. 246-254; și nr. 7, iulie, p. 378-383; nr. 10 oct., p. 580-586; nr. 11, noemb. pp. 631-636; nr. 12, dec., p. 710-718.

Pentru **Sf. Atanasie al Alexandriei** (p. 142), se poate cita lucrarea: **Bucăți alese din opera Sfîntului Atanasie cel Mare, Patriarhul Alexandriei**, însoțite de un studiu, de Șt. Bezdechi, Cluj, 1925.

Pentru Eusebiu de Cezareea (p. 158), lucrarea: **Istoria Bisericească și viața lui Constantin cel Mare de Eusebiu, Episcop de Cezareea**. Traduse în românește de Iosif, fost Mitropolit Primat, București, 1896.

Pentru Sfântul Vasile cel Mare (p. 167), lucrarea: **Sfântul Vasile cel Mare, Comentariu la Psalmi**, Traducere de Pr. Olimp N. Căciulă, București, 1939. Tot la Sf. Vasile, mai avem traducerea: **Cuvîntare cu prilejul unei secete, urmate de foamete**. Traducere de Pr. N. Donos, în lucrarea **Modele de cuvîntări bisericești**, Huși 1928, pp. 1-23; **Două omilii ale Sfântului Vasile cel Mare**, I-a despre bogăție, a II-a despre invidie. Traduse de Teodor M. Popescu, București, 1936; **Sfântul Vasile cel Mare, Ia seama la tine însuși (cuvîntare)**. Traducere din grecește.. de Pr. M. Pîslaru, R.-Vîlcii, 1937; **Sf. Vasile cel Mare și Grigorie din Nissa, Omiliile împotriva cămătarilor**. Traducere din limba elină însoțită de cite un studiu asupra vieții și operii autorilor de Petru I. Papadopol, R.-Vîlcii, 1939; **Sf. Vasile cel Mare, Despre lăcomie**. Traducere de Preotul D. Fecioru, în rev. **Bis. Ort. Rom.**, Anul LXIII (1945) nr. 4-5, aprilie—mai, p. 126-136.

Pentru Sf. Grigorie de Nyssa (p. 176), lucrarea: **Sf. Grigorie Episcopul Nysei, Marea Cuvîntare catehetică** (Λόγος κατηχητικός ὁ μέγας). Din grecește de preotul D. Cristescu și N. I. Barbu, București, 1947.

Pentru Sfântul Grigorie de Nazianz (p. 185), lucrarea: **Sf. Grigorie de Nazianz, Panegiric în onoarea Macabeilor**. Traducere de Pr. N. Donos, în lucrarea **Modele de cuvîntări bisericești**, Huși, 1927, pp. 24-41; **Sf. Grigorie Teologul, Elogiul funebru al lui Cezarie și Despre Macabei**. Traducere din limba elină însoțită de un studiu asupra vieții și operii autorului de Petru I. Papadopol, R. Vîlcii, 1939.

Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, (p. 208), se pot menționa lucrările: **Predici despre căință și Despre Sf. Vasile**. În românește de Ștefan Bezdechi, Sibiu, 1938; **Sfântul Ioan Gură, Discurs cu prilejul întoarcerii Episcopului Flavian**. Traducere de Pr. N. Donos, în lucrarea **Modele de cuvîntări bisericești**, Huși, 1927, pp. 42-65 și **Cuvîntare cu prilejul căderii lui Eutropiu**, de același, ibidem, pp. 80-90.

Pentru istoricul Socrate (p. 309-310), lucrarea **Socrate Scolasticul, Istoria Bisericească**. Traducere de Iosif. Gheorghian, Mitropolit Primat, București, 1899.

Pentru istoricul Sozomen, (p. 210), lucrarea: **Istoria Bisericească de Sozomen**. Tradusă în românește de I. P. S. Iosif Gheorghian, Mitropolit Primat al Romîniei, București, 1897.

Pentru Sf. Efrem Sirul (p. 222), lucrarea: **Sf. Efrem Sirul, Despre muștrarea cugetului și pocăință**, traducere de Pr. N. Donos, în lucrarea **Modele de cuvîntări bisericești**, Huși, 1927, pp. 66-79; **Scrierile Sfântului Efrem Sirul**. Traducere din rusește după ediția a cincea a Academiei spirituale teologice din Moscova (1908), de Economul Ioan P. Tîncoca, vol. I, Iași, 1922.

Pentru Sfântul Ioan Casian (p. 249), se poate menționa studiul Pr. Alexandru Constantinescu, **Despre Sfântul Ioan Casian**. Studiu asupra titulaturii care i se dă în Biserica noastră de «Romanul», în rev. **Bis. Ort. Rom.**, Anul LXIV (1946), nr. 4-6, apr. iunie, pp. 218-226.

O caracterizare generală a scrierilor patristice este făcută în limba română de Păr. Matei Pîslaru, în lucrarea: **Valoarea scrierilor Patristice și folosul ce rezultă din studiul și lectura lor**, R. Vîlcea, 1933, care ar putea fi menționată în bibliografia generală (p. 3), sau în bibliografia Părinților și scriitorilor bisericești (p. 16).

În afară de acestea, mai sînt diferite traduceri tipărite, făcute de studenții teologi ca teze de licență, la fostele Facultăți de Teologie din țara noastră, precum și traduceri mai vechi din secolele trecute care, desigur, ar fi bine să fie și ele cunoscute Pentru vechile traduceri românești avem două lucrări: D. Fecioru, **Bibliografia traducerilor în românește din literatura patristică**, vol. I, fasc. I: Epoca de la 1691 pînă la 1833, București, 1937; Preotul Spiru I. Apostol, **Traduceri în românește din literatura veche, creștină**, Huși, 1935.

Pe lângă traduceri din limba română, ne îngăduim să menționăm și unele ediții mai noi la operele unor Sfinți Părinți și scriitori bisericești, pe care autorul nu le-a putut folosi neavîndu-le la îndemînă.

Astfel, pentru Pseudoclementine (p. 120), semnalăm ediția: **Die Pseudoklementinen, I. Homelien**, de B. Rehm, în col. **Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte**—G. C. S., Band 42, Berlin, 1953, XXIV—281 pp.

Pentru Origen (p. 103), ediția: **Origène, Homélie sur le Cantique**. Introduction, traduction et notes de O. Rousseau, Paris, 1954.

Pentru Tertulian, (p. 70) semnalăm ediția: **S. F. Tertulliani Opera: Opera catholica, Adversus Marcionem, Ad Martyras et ad nationes**, (1953) — Ediția se datorește benedictinilor de la Steembrugge.

Pentru Eusebiu de Cezareea (p. 158), semnalăm edițiile: **Eusebius Werke. Band VIII. Die Praeparatio Evangelica, Erster Teil. Einleitung, Die Bücher I bis X.** Editată de K. Mras, în col. G. C. S., Berlin 1954, LX—613 pp

Pentru Lactanțiu (p. 91), semnalăm ediția: **Lactance, De la mort des persécuteurs. I. Introduction, texte critique et traduction. II. Commentaire de J. Moreau**, Paris, 1954, 176 482 pp.

Pentru Sf. Grigorie de Nyssa (p. 176), semnalăm ediția: **Gregorii Nysseni Opera ascetica ediderunt Wernerus Jaeger, Johannes P. Cavarnos, Virginia Woods Callahan** (Gregorii Nysseni Opera ed. Jaeger, VIII, 1). Leiden E. J. Brill, 1952, VI—416 pp. Recenzii la: I. Hausherr, în **Orientalia Christiana Periodica**, 19 (1953), pp. 436-438; A. Guillaumont, în **Revue de l'Histoire des Religions**, 143 (1953), 1, pp. 108-110.

Pentru Pseudo-Dionisie Areopagitul (p. 277), semnalăm ediția: **Pseudo-Denys l'Aréopagite, Oeuvres complètes. Traduction, préface et notes par Maurice de Gendillac.** (Coll. Bibliothèque Philosophique). Paris, 1944, 392 pp.

Pentru Teodoret de Cyr (p. 198), semnalăm ediția: **Théodorit de Cyr, Correspondence, I, Texte critique, introduction, traduction et notes par Yvan Azéma** Paris, 1955, 137 pp.

La scriitorii care s-au ocupat cu viața ascetică (p. 213-216) trebuie adăugat și **Diadoh al Foticeei**. Vezi ediția: **Diadoque de Photicée, Oeuvres spirituelles.** Introduction, texte critique, traduction et notes de Edouard des Places, Paris, 1955 (Sources Chretiennes, nr. 5 bis).

Pentru Sf. Maxim Mărturisitorul (p. 281), semnalăm ediția Sf. Maximus The Confessor, **The Ascetic Life-The Four Centuries on Charity.** Translated and Annotated by Polycarp. Sherwood, Westminster, Mariland, Londra, 1955.

Pentru Casiodor (p. 316)), semnalăm ediția: **Cassiodori Epiphani Historia Ecclesiastica tripartita**, de W. Iacob et R. Hanolik, în **Corp. Script. Eccl. Lat.**, t. LXXI, Wien, 1952, XXII—768 pp.

Pentru Sf. Ambrozie (p. 235), semnalăm ediția din **Corp. Script. Ecol. Lat.** vol. LXXIII: **Sancti Ambrosii Opera.** Paris VII. **Explanatio Symboli — De sacramentis — De Mysteriis — De Paenitentia — De excessu Fratris — De obitu Valentiniani — De obitu Theodosii.** Recensuit Otto Faller, Vindobanae, 1955.

Cu acelaș gând de întregire a bibliografiei, ne îngăduim de asemenea să semnalăm și unele studii de Patrologie mai noi, fie cu caracter general, fie la unii dintre Părinții și scriitorii bisericești, ca:

Fr. Overbeck, **Über die Anfänge der patristischen Literatur.** Basel, 1954.

C. Becher, **Tertulians Apologeticum. Werden und Leistung,** München, 1954, 384 pp.

J. Daniélou, **La chronologie des sermons de Grégoire de Nysse**, în **Revue des Sciences Religieuses**, 29-e Année (1955), nr. 4, octobre, pp. 346-372.

Const. G. Bonis, **Grigorie Teologul sau arborele genealogic al lui Grigorie de Nazians și legătura lui de rudenie cu Amfilohie de Iconiu.** Studiu de Patrologie și genealogie, în limba neo-greacă. Atena, 1953, 200 pp.

V. Grumel, **Au tour de la question pseudo-dionysienne. I. Sur un essai d'identification. II. Aux origines de la fête de saint Denys l'Aréopagite**, art. în **Revue des Etudes Byzantines**, t. XIII (1955), pp. 21-49). P. Roques, **L'Univers dionysien. Structure hiérarchique du monde selon le Pseudo-Denys**, Paris, 1954, 384 pp.

I. H. Dalmais, **La doctrine ascétique de saint Maxim le Confesseur d'après le Liber asceticus**, art. în rev. **Irénikon**, 25 (1953) pp. 17-39).

J. J. Tierney, **Romano il melodo. La vita e l'opera.** Studi bizantini e neoellenici. (Actes du 8-e Congrès des Etudes byzantines, Palermo), I, pp. 208-213.

*

Din motive tehnice, autorul a renunțat la aparatul critic. Acest fapt, deși îi răpește manualului prezentarea erudită cu care de obicei autorul și-a înzestrat celelalte lucrări publicate, îi asigură în schimb o lectură plăcută, ușoară, atrăgătoare și interesantă. Unele citări de texte din izvoarele patristice sau din autorii tratatelor de Patrologie au fost arătate de autor, atunci când a fost absolut necesar, în inte-

riorul paginii, altele însă sînt citate fără a se mai indica și izvorul, presupunîndu-se știute din bibliografia citată.

Nespecialiștilor le va fi greu, însă, să identifice pasajele sau referințele generale la unii autori, mai ales la cei moderni, de aceea socotim că e bine ca la o nouă ediție toate citatele și referințele să fie indicate, fie în interiorul paginii, fie într-un aparat critic minim.

Era bine de asemenea ca titlurile operelor din limba greacă și latină să fie rediate și în original, nu numai în traducere romînească, așa cum se obișnuiește în tratatele de Patrologie.

La grafia numelor proprii, e meritul autorului de a fi adoptat și păstrat în tot cuprinsul manualului o singură formă, aceea mai potrivită cu specificul limbii romîne, ceea ce constituie un mare avantaj, mai ales pentru studenți.

În tratarea materiei, socotim că va fi bine ca la o nouă ediție să se acorde o dezvoltare cu mult mai mare a capitolului «Doctrinei» la fiecare Părinte și scriitor bisericesc. Autorul a depus eforturi lăudabile să facă acest lucru și în acest manual, dar a fost în mare parte împiedecat de formatul lui prea restrîns.

În orînduirea și tratarea materiei, merită să subliniem îndeosebi cu acest prilej că Pr. Profesor Rector Ioan G. Coman s-a străduit să ne facă o expunere clară, metodică, concisă și precisă. P. C. Sa a evitat cu grijă chestiunile controversate, datele nesigure, problemele nerezolvate, înregistrînd numai rezultatele de finite la care a ajuns studiul Patrologiei.

Aceste calități impun de la sine noul Manual de Patrologie, iar autorul merită cu prisosință toate elogiile și mulțumirile noastre călduroase.

Noul Manual de Patrologie s-a tipărit cu aprobarea Sfîntului Sinod al Bisericii noastre și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, care are la inimă dorința fierbinte, în parte realizată, de a pune la îndemîna studenților teologi, a P. C. Preoți și a tuturor slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre, lucrări teologice cît mai temeinice, pentru formarea unei serioase culturi teologice.

Recomandăm călduros acest Manual de Patrologie nu numai studenților teologi ai Institutelor de Teologie din țara noastră ci și tuturor P. C. Părinți și slujitori la altarul celei Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolească Biserică a Răsăritului.

Prin lectura lui, fiecare își va putea îmbogăți și adînci cunoștințele în diferitele ramuri și probleme ale Teologiei și se va întări în același timp tot mai mult în iubirea arzătoare față de venerabila Biserică a Răsăritului, adevărata Biserică a lui Hristos, moștenitoarea și continuatoarea glorioasă a vechii Biserici Ecumenice, ale cărei comori de gîndire teologică și simțire creștină au devenit un bun neprețuit pentru toți creștinii din lume.

Asistent Preot I. RAMUREANU

CALENDARE DE PERETE, ALMANAHURI ȘI INDRUMĂTOARE TIPICONALE PENTRU ANUL 1957, TIPĂRITE DE CENTRELE EPARHIALE ALE BISERICII NOASTRE

Cărțile de rugăciuni, catehismele, broșurile hagiografice, calendarele de perete, îndrumătoarele bisericești și tipiconale și almanahurile religioase sînt cele dintii și cele mai folosite tipărituri pentru instruirea binecredincioșilor fii ai Bisericii noastre. În casele creștinilor ortodocși întâlnești — alături de cartea de rugăciuni, așezată lângă icoană — cărți de învățătură religioasă, almanahuri și, mai ales, ne-lipsitul calendar de perete, care constituie îndrumătorul de fiecare zi al omului credincios.

Aceste tipărituri venite an de an în casa creștinului împlinesc un însemnat rol duhovnicesc; ele răspund dorinței de învățătură și de îndrumare fără greșală a celor ce se închină la Hristos, după legea neschimbată a Bisericii Ortodoxe.

Socotim, deci, folositor pentru cititorii noștri să publicăm în aceste pagini o scurtă prezentare a calendarelor de perete, almanahurile și îndrumătoarelor tipiconale pentru anul 1957, tipărite de centrele eparhiale din Patriarhia Română.

CALENDARE DE PERETE

Și anul acesta — ca în fiecare an — eparhiile Bisericii noastre au tipărit calendare de perete întocmite cu pricepere și imprimare cu multă grijă. Strădaniile ce se depun pentru realizarea unor calendare de perete cât mai complete și cât mai frumoase sînt justificate de importanța lor catehetică și de interesul cu care sînt așteptate și folosite de către credincioși. Într-adevăr, în aceste calendare, buni creștini găsesc zi de zi numele sfinților din sinaxarul ortodox, precum și pe sfinții români care, pe pămîntul românesc sau pe meleaguri streine, au mărturisit — îndurînd chinuri și dîndu-și uneori chiar viața — credința neștirmită în Domnul Hristos, întocmai ca și primii creștini, sfinți și mucenici. Credincioșii noștri găsesc tot în aceste calendare însemnate cu roșu toate duminicile și sărbătorile creștine de peste an, arătarea Evangheliei și Apostolului din fiecare duminică, — ceea ce constituie un foarte practic și minunat mijloc de catehizare, îndrumări tipiconale, arătarea posturilor și dezlegărilor de post, sărbătorile legale, oficiale precum și date mai însemnate din istoria patriei noastre.

În acest fel, calendarul de perete este o carte mereu deschisă, mult dăruită și nelipsită din casa creștinului ortodox. Afară de asta, pe lângă importanța lui religioasă, calendarul de perete mai îndeplinește și un deosebit rol educativ-social; scurte citate din Scriptură amintesc credincioșilor principiile de viață socială: munca, iubirea față de om, dreptatea socială, pacea ș. a. Din acestea, credinciosul capătă astăzi o orientare justă conformă cu voia lui Dumnezeu, în frământările și schimbările sociale ce au loc în anul respectiv, în patria noastră și în întreaga lume.

Fiind de un real folos pentru împlinirea îndatoririlor duhovnicești și cetățenești ale credincioșilor ortodocși, calendarele de perete constituie pentru Biserica noastră unul din mijloacele de catehizare cele mai eficace, mai la îndemînă și mai apropiate de sufletul și de tradiția poporului justificînd astfel întru totul grija cu care sînt întocmite.

Calendarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor are un aspect general foarte plăcut. Tipărit în tradiționalele culori bisericești roșu și albastru, încadrat de un frumos chenar, scris cu o literă clară, calendarul are în mijloc o mare și frumoasă

icoană a Maicii Domnului cu pruncul Iisus; această icoană împodobește întreaga foaie, făcând-o să fie o podoabă aleasă pentru casa creștinului ortodox.

În afară de cuprinsul religios, calendarul mai arată: date istorice, sărbători legale, zilele de post, posturile mari, zilele când nu se fac nunți. De asemenea, el menționează toate sărbătorile bisericesti cu ținere (cele tipărite cu roșu) și sărbătorile bisericesti fără ținere (cele notate cu cruce neagră).

Demn de remarcat este faptul că acest calendar începe cu un cuvânt din Sfânta Scriptură, care concretizează misiunea și datoria creștinului în mijlocul frământărilor sociale ale ceasului de față: «Căutați desăvârșirea, fiți uniți în cuget, trăiți în pace! (II Cor. 13. 11).

Sînt aici idealurile mari ale societății contemporane, în drumul ei de viață nouă, de muncă cinstită, de bună înțelegere și liniște, de progres și de pace. Împlinirea lor va duce pe credincios la concluzia cu care se încheie calendarul:

«**Impărăția lui Dumnezeu este pace, dreptate și iubire**» — cuvinte sfinte, alese ca deviză de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, care a inițiat și realizat perfectă armonie și colaborare între cultele religioase din țara noastră, tocmai pentru a începe să se realizeze întii pe teren religios «impărăția lui Dumnezeu».

Calendarul Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei, cuprinde în mijlocul foi o mare icoană a Cuvioasei Parascheva, ocrotitoarea Moldovei, ale cărei sfinte moaște se află în marea catedrală a Iașilor. Pe margini, un chenar îngust, format din motive naționale cu cruciulițe, de culoare albastru deschis; la colțuri, în raze, steagul creștinismului și arma lui de biruință — Crucea Domnului.

Intocmai ca o carte deschisă permanent în casă și-n fața credinciosului, a-l povățui să folosească viața aceasta pămîntească pentru dobîndirea celei veșnice, — calendarul începe cu o poruncă dumnezească, plină de roade în viața socială; «**Să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și adevărul**» (III Ioan 18) și se încheie cu îndemnul Apostolului Neamurilor: «**Drept aceea să urmărim faptele păcii și ale întăririi dintre noi**» (Rom. 14, 19).

Sfînta Arhiepiscopie de Alba Iulia și Sibiu a tipărit un calendar identic cu cel al Sfintei Mitropolii a Olteniei, cu singura deosebire a icoanei frumoase din centrul jumătății de sus a calendarului, care, la primul, reprezintă pe Maica Domnului, iar la cel al Craiovei pe Sfîntul Mucenic Ioan Valahul, originar din părțile locului și mucenicit de turci la Constantinopol, la 1662.

Calendarul acesta are o înfățișare deosebit de plăcută. Mai întii, ca mărime, e mai mic (două treimi cît celelalte), iar în ce privește culorile de tipar folosește din culorile tradiționale bisericesti numai negru și roșu, atît la chenar, cît și la cuprins.

Titlul e scris cu caligrafia frumoasă a vechilor cărți liturgice-cirilice.

Datele calendaristice obișnuite sînt scrise mic, dar foarte clar; pe margini, calendarul e împodobit cu un chenar în motiv național, înflorat.

Fiecare lună e încadrată într-un chenar aparte; în mijloc, negru simplu, iar la capete, negru cu alb. În mijlocul jumătății inferioare se dau: date istorice, sărbători legale, posturile mari, zilele de post de peste an, zilele când nu se fac nunți, fazele lunii,

Calendarul se încheie cu îndemnul Chiriarhiei către credincioși de a împlini voia Domnului Păcii, amintindu-le că însuși Mîntuitorul a spus: «**Fericiți făcătorii de pace**» (Mat. 5. 9), și că în Cartea Sfîntă stă scris: «**Duhul înțelepciunii, al păcii și al înțelegerii este mai de preț decît armele de luptă**». (Eccl. IV).

Sfînta Arhiepiscopie a Timișoarei și Caransebeșului și-a tipărit calendarul său de perete, în format mare, cu chenare frumoase, în tradiționalele culori roșu și albastru. În mijloc are icoana Domnului nostru Iisus Hristos și fotografia frumoasei catedrale ortodoxe din Timișoara.

În afară de obișnuitele indicații calendaristice, indicații liturgice, etc., calendarul cuprinde și următoarele îndemnuri de trăire creștină, desprinse din cuvîntul sfînt al Scripturii: «**Ca și prisosul lor să fie spre plinirea lipsei voastre, așa încît să fie potrivire**» (II Cor. VIII, 14); «**Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze**» (Ioan XIV, 27); «**Și însuși Domnul Păcii dăruiește-vă vouă pace totdeauna și în tot timpul**» (II Tesal. III, 16); «**Iar Domnul Păcii să fie cu voi cu toți**» (Romani XV, 33).

Aceste îndemnuri constituie o adevărată pravilă pentru creștinul ortodox, — ele arătându-i limpede calea spre împlinirea voii lui Dumnezeu, pentru dobândirea cununii celei nepieritoare a mântuirii.

Calendarul de perete al Sfintei Episcopii a Aradului este încadrat de un chenar lat, simplu, dar frumos, albastru pe fond alb. Chenarele interioare sînt tipărite cu roșu, ceea ce dă întregului calendar o armonie de culori deosebită. În mijlocul părții superioare se află o frumoasă icoană a Maicii Domnului, cu pruncul în brațe. Urmînd exemplul calendarului tipărit de Sfînta Arhiepiscopie a Timișoarei, și acest calendar este împodobit cu fotografia catedralei episcopale din Arad, care împlinește anul acesta 101 ani de dăinuire.

Cuprinsul calendarului este cel obișnuit, redactat cu grijă și tipărit cu literă mare și clară. Texte din Sfînta Scriptură bine alese, constituie un prețios îndreptar pentru creștinul ortodox: «Toată legea se cuprinde într-un singur cuvînt: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Galat. V, 14). «Orice lucrați, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul și nu ca pentru oameni» (Col. III, 23). «Roadă dreptății este semănată întru pace celor ce iubesc pacea» (Iacov III, 18). «Căutați pacea a toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul» (Evrei XII, 14).

Sfînta Episcopie a Oradiei a tipărit de asemenea un calendar de perete în două culori, împodobit cu chenar frumos. În mijloc, are chipul Ierarhului, P. S. Episcop Valerian.

Sfînta Episcopie a Dunării de Jos a trimis credincioșilor în acest an un calendar de perete bine întocmit, cu o frumoasă icoană a Maicii Domnului. Chenarul, tipărit cu roșu și negru, încadrează obișnuitele date calendaristice și povățuiri duhovnicești ca acestea: «Pacea este cea mai sfîntă poruncă a lui Dumnezeu»; «Dragostea zidește pacea, iar pacea zidește mîntuirea».

Calendarele de perete ale Sfintei Episcopii a Rîmnicului și Argeșului, a Buzăului, a Romanului și Hușilor și a Clujului sînt la fel cu calendarele tipărite de Arhiepiscopiile și Mitropoliile ale căror sufragane sînt.

Din această sumară prezentare rezultă limpede valoarea și importanța indiscutabilă a calendarelor de perete tipărite de centrele eparhiale din Patriarhia Romînă, precum și foloasele pe care le pot avea credincioșii noștri din urmarea îndemnurilor și povățuirilor cuprinse în ele. Aceste calendare de perete reprezintă un mesaj al Bisericii lui Hristos, care zilnic amintește credincioșilor îndatorirea lor de a aduce — prin viața și prin faptele lor — «slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace și între oameni bună-voire», dovedindu-se astfel deopotrivă buni cetățeni ai Cerului și ai patriei.

Pr. TEODOR ȚIGANOIU

ALMANAHURI ȘI ÎNDRUMĂTOARE BISERICESTI

De un real folos sînt și almanahurile și îndrumătoarele bisericesti pe care unele din eparhiile Bisericii noastre le tipăresc la fiecare început de an, trimițîndu-le clericilor și credincioșilor. De aceea, socotim necesară o prezentare a acestor cărți de povățuiri duhovnicești, care au îmbogățit la începutul acestui an bibliotecile multora dintre slujitorii și închinătorii sfintelor noastre altare.

Îndrumător bisericesc pe anul comun de la Hristos 1957, Sibiu. Tiparul Tipografiei Reîntregirea.

Mitropolia Ardealului alcătuește și tipărește din 1851, an de an, pentru credincioși, alături de calendarul de perete, și calendar carte, calendar de masă sau Îndrumător bisericesc. Și pentru anul 1957 a tipărit un îndrumător bisericesc, al 106-lea, mai bogat și mai voluminos decît cele precedente, avînd 208 pagini. Această carte de îndrumări duhovnicești este destinată slujitorilor altarului și ai stranei, dar, cu osebire, dreptcredincioșilor creștini din eparhie, care, din 1948, se închină cu toții

în aceeași biserică ortodoxă strămoșească, precum și tuturor cititorilor iubitori de carte și învățătură bisericească.

Cartea începe cu portretul I.P.S.S. Mitropolitului Justin, după care urmează scurte noțiuni de calendaristică și elemente de ordin liturgic și tipiconal, folositoare credincioșilor, cronologie ortodoxă, semnele fazelor lunare, eclipse, posturile mari în Biserica noastră ortodoxă, zilele de post de peste an, dezlegări de post (harti), zilele când nu se fac nunți, sărbători legale, zile nelucrătoare, date istorice, comemorări de evenimente din viața Bisericii noastre, slujbe și rânduiri deosebite (Denii, Acatiste, Sf. Taină a Maslului), pomenirea morților. Urmează partea calendaristică a Indrumătorului, cu sărbătorile și numele sfinților de fiecare zi a lunii, în partea stângă calendarul pe fiecare lună, cu sfinții români nou canonizați și cu scurte însemnări liturgice pe margine, iar partea dreaptă, o pagină liberă pentru însemnări. Pagina cu însemnări a calendarului aduce rugăciunile cele mai obișnuite și mai des folosite în viața creștinului. La fiecare lună avem câte o rugăciune potrivită cu sărbătorile lunii respective, cu anumite evenimente bisericești. Credincioșii care nu au o carte de rugăciuni în casă pot găsi și rosti după acest Indrumător, principalele rugăciuni din viața creștină.

În articolul omagial intitulat «Întru mulți ani Stăpîne», P. C. Pr. Prof. Gr. T. Marcu înfățișează solemnitățile alegerii, hirotonirii arhieresti, a investiturii și instalării canonice în scaunul arhieresc al Sibiului a I.P.S. Dr. Justin Moiescu. Materialul de învățătură bisericească pe care-l cuprinde acest îndrumător este grupat pe probleme mari în opt capitole. Primul capitol e intitulat: «Fapte, comemorări». P. C. Pr. Prof. Sp. Cîndea semnează articolul: «Implinirea a 50 de ani de la sfințirea catedralei din Sibiu»; P. C. Rector al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, S. Vlad, prezintă în articolul «Institutul Teologic Universitar din Sibiu» (relatări din trecutul, organizația și rolul binecuvîntat pe care-l a avut școala teologică de la Sibiu, în drumul existenței de aproape un veac și jumătate, în viața credincioșilor Bisericii din Ardeal și Banat); P. C. Diac. V. Gîrbu semnează articolul comemorativ «Gh. Dima», în care subliniază activitatea prodigioasă muzicală și religioasă a marelui profesor și compozitor ardelean răposat în 1925. În articolul «Canonizarea sfinților», după ce se vorbește despre învățătura și practica cinstirii sfinților în Biserica noastră, se arată hotărârile din ultima vreme, ale Sfîntului Sinod cu privire la generalizarea cultului unor sfinți cu moaște aflătoare în țara noastră și canonizarea unor sfinți români între care și mici mărturisitori și mucenici ai ortodoxiei ardeleni, precum și festivitățile religioase din 1955 legate de aceste evenimente.

În capitolul despre: «Sfînta Scriptură», P. C. Pr. Profesor Gr. Marcu semnează articolul «Sfînta Scriptură în limba romînă».

Capitolul «În lumina marilor praznice creștinești» cuprinde: «Învățătură la Nașterea Domnului», de Alex. Moisiu; «Ce seară mi-i d-astă seară, colindă; «Obiceiuri de Crăciun» de Pr. Chiril Pistru; «Steaua sus răsare», cîntec de stea și «Ce vederē minunată», colindă; «Învățătură despre Învierea Domnului», de Alex. Moisiu; «Texte despre înviere în Sf. Scriptură», de Pr. Prof. Nic. Neaga; «În Ghetsimani», versuri de Pr. A. Nanu; «Obiceiuri de Paști; de D. Călugăr. Secțiunea «Viața în Hristos» cuprinde mai multe pilde de întruchipare ideală, desăvîrșită a vieții în Hristos ca: «Sf. Ioan Botezătorul, chipul smereniei» de D. Călugăr; «Din viața Sf. Apostoli», de Prof. M. Șesan; «Din viețile Sfinților» de I. Floca; «Sfînta Fecioară, — sărbătorile închinatē ei», de Pr. I. Vlad. Un capitol de mare folos pentru credincioși este cel intitulat «Atitudini creștine». Se găsesc tratate cu multă competență teme de natură morală ca acestea: «Credinciosul ortodox și Biserica Lui», de Pr. N. Bîrsan; «Creștinul ortodox în fața vieții»; de Pr. Nicolae; «Învățătură creștină despre valoarea sufletului», de Prof. C. Sîrbu. «Gînduri despre suflet: Necurăția sufletului» de N. Velimirovici; «Despre curăția vieții creștine», de Prot. Gh. Secaș; «Creștinismul și frumusețile naturii», de Prot. A. Radu; «Învățătură creștină despre bunurile materiale», de Șt. Lupșa; «Credincioșii ortodocși și pacea lumii», de N. Neaga.

În capitolul: «Din podoabele Bisericii» se tratează despre: «Biserici monumente istorice în Arhiepiscopia Sibiului»; «Pictura bisericească ortodoxă» de P. C. Pr. T. Bodogae. Capitolul «Cîntați Domnului» tratează teme liturgice, după care urmează cîteva: «Pagini de literatură religioasă». Partea ultimă a îndrumătorului se intitulează: «Indrumări tipiconale pe anul 1957», capitol scris exclusiv pentru preoții și cîntăreții bisericești, care găsesc aici orientarea trebuitoare pentru să.

virșirea după rînduială a slujbelor bisericești, în special rînduiala vecerniei utreniei și a Sfintelor Liturghii din duminicile și sărbătorile anului bisericesc.

Indrumătorul bisericesc de la Sibiu, întocmit cu purtarea de grijă a P. C. Pr. D. Călugăr, prin varietatea temelor, a felului în care sînt tratate, prin conținutul său interesant și folositor cititorilor, este unul din cele mai bune tipăriri religioase de felul acesta apărute la noi, căci ajută mult la sporirea și îmbogățirea cunoștințelor bisericești ale credincioșilor Bisericii noastre.

**„Indrumări tipiconale pe anul 1957”,
Editura Mitropolia Banatului.**

Sfînta Mitropolie a Timișoarei, continuîndu-și frumoasa tradiție, a editat și anul acesta un volum de îndrumări tipiconale și religioase pentru preoți și pentru dreptcredincioșii creștini din eparhie.

În primele sale pagini, această interesantă lucrare cuprinde obișnuitele și tradiționalele însemnări liturgice și date istorice, calendarul propriu zis pe fiecare lună, precum și explicațiile liturgice necesare în legătură cu praznicile creștinești cu ținare, cu slujbele și rînduielile bisericești și tipiconale ce se săvîrșesc în cursul anului. La explicarea rînduielilor liturgice din septembrie găsim pomenirea Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, Mitropolitul Timișorii, trecut în rîndul Sfîntilor de către Sfîntul Sinod, dimpreună cu alți sfinți romîni, în ședința de la 28 februarie 1950.

După portretul I.P.S.S. Mitropolitului Dr. Vasile Lăzărescu, urmează îndrumările de rînduială tipiconală pentru fiecare lună a anului, pentru orientarea preoților și a cîntăreților bisericești în mersul și tipicul slujbelor bisericești. Indrumările acestea în ordinea tipiconală a slujbelor bisericești sînt luate după Tipicul Sfîntului Sinod și după Tipiconul Bisericii ortodoxe orientale ale Mitropolitului Silvestru Morariu-Andrinovici.

În partea de învățătură bisericească pentru binecredincioșii creștini, «Indrumătorul» de la Timișoara, tratează problema atît de actuală în Biserica noastră: «Cultul Sfîntilor».

«Sfînții, subliniază Indrumătorul, s-au ridicat la înălțimile cerești, pe scara evlaviei și a smereniei, creînd din persoana lor un model de viață creștină. Ei au triumfat în lupta vieții pămîntești prin curățenie, răbdare, iubire către Dumnezeu și către aproapele, fiind tot atîtea modele de trăire duhovnicească. Sfînții strălucesc în Biserica noastră ca niște luceferi ai adevărului și dreptății. Sfîntul privește pămîntul numai ca un prilej de cucerire a cerului, iar moartea este pentru el moment de fericită întîlnire cu Creatorul. Stînd în nemijlocită apropiere de Dumnezeu, Sfînții sînt ocrotitorii noștri în ceruri, mijlocind neîncetat pentru noi la Părintele luminilor» (pag. 76).

În continuare sînt tratate succint, dar temeinic și pe bază scripturistică și tradițională, diferite teme care se desprind din problema generală a Cultului Sfîntilor, ca: Temeiurile pentru credință în mijlocirea Sfîntilor pentru noi; Avem noi trebuință și de rugăciunile Sfîntilor?; Comuniunea noastră de viață cu Sfînții se arată prin cinstirea lor; Temeiuri în Sfînta Scriptură pentru cinstirea Sfîntilor; Sfînții Părinți și scrierile lor ne îndeamnă să alergăm la mijlocirea Sfîntilor și să-i chemăm în ajutor; Preacinstirea Maicii Domnului; Cinstirea față de Sfînți arată prin rînduirea unor zile pentru pomenirea și cinstirea numelui lor, prin laude, cîntări și rugăciuni deosebite, prin ridicarea de biserici în cinstea lor, prin obiceiul creștinesc de a lua numele lor la botez și la intrarea în călugărie; Cinstirea sfintelor moaște cu mărturii evidente din Sfînta Scriptură și din Sfînții Părinți; Cinstirea sfintelor icoane cu aceleași puternice dovezi biblice și patristice; Isvorul sfințeniei nu va seca niciodată din Biserică, căci «credința religioasă a romînilor a scorit, a rodit cuvioși și mucenici și a umplut de minefaceri aproape tot Orientul creștin» (Prea Fericitul Părinte Justinian); Cum se face preamărirea sfîntilor sau care sînt semnele sfințeniei?; Generalizarea cultului sfîntilor ale căror moaște se găsesc în țara noastră. Urmează apoi scurte prezentări hagiografice asupra sfîntilor cu moaște în țara noastră și al căror cult a fost generalizat pe întreaga Biserica Ortodoxă Romînă.

În încheierea problemei dezbătute pe paginile acestei cărți de învățătură creștinească, Indrumătorul de la Timișoara prezintă cetitorilor lui «cinstirea unor sfinți romîni». Între aceștia se numără mărturisitorii și mucenicii ortodoxiei arde-

lene: Sf. Ierarh și Mărturisitor Ilie Iorest, mitropolitul Ardealului, Sf. Ierarh și mărturisitor Sava, mitropolitul Ardealului, cuv. mărturisitor Visarion Sarai, cuv. mărturisitor Sofronie de la Cioara și sf. mucenic Oprea din Săliștea Sibiului, Sf. Ierarh Calinic de la Cernica și sf. ierarh Iosif cel Nou de la Partoș.

Indrumătorul se încheie cu «Calendarul agricol», foarte folositor pentru creștinii muncitori de pe ogoare, care găsesc aici îndrumări și sfaturi practice în legătură cu muncile agricole, orînduite pe fiecare lună a anului.

„Indrumător bisericesc pe anul 1957“.
Tipografia diecezană, Arad.

După datele și însemnările calendaristice și liturgice, obișnuite în orice lucrare de natura aceasta, «Indrumătorul bisericesc» întocmit de Episcopia Aradului aduce pentru fiecare lună a anului o mulțime de sfaturi practice de mare folos și învățătură pentru săteni și gospodine. Urmează apoi partea de învățătură bisericească (pag. 35-149), intitulată: **Tilcuirea sărbătorilor sau despre Invățătura Bisericii ortodoxe**. Se tratează aici pe scurt, în 35 de teme biblice, aproape întreaga învățătură a Bisericii, față de greșelile acelor care «nu mai suferă învățătura sănătoasă, ci dornici să-și gîdile auzul, își vor îngrămădi învățători după poftele lor. Și-și vor întoarce urechile de la adevăr și se vor îndrepta către basme» (II Timotei IV, 3-4)). Iată problemele tratate în această carte: Sfintele Taine, Botezul, Mirul, Cuminecătura, Pocăința, Preoția, Cununia, Maslul, Sf. Scriptură, Sf. Tradiție, Biserica, Cinstirea Sf. Fecioare Maria, «Frații Domnului», Cinstirea Sfinților, Cinstirea sf. Moaște, Cinstirea sf. Icoane, Cinstirea sf. Cruci, Semnul sf. Cruci, Rugăciunile pentru morți, Postul, Sfințiri, Obiecte simbolice, Jūrămîntul, Statul, Serbarea Duminicii, Despre mîncări, Data venirii a doua, Mileniul, Trup și suflet, Moarte și înviere, Despre iad, Vorbirea în limbi, Vorbirea cu morții, Unitatea parohiei, Calendarul.

Credincioșii mai găsesc în paginile acestei folositoare cărți de îndrumare bisericească 77 de tilcuiuri scripturistice asupra credinței și a învățăturii ortodoxe mărturisită de Biserica noastră.

Fiecare temă, pentru fiecare duminică și sărbătoare, se sprijină pe argumente, temeuri și mărturii din Sfînta Scriptură. De altfel, întreaga carte este un minunat povățuitor pentru credincioși, care pot învăța de aci cum să-și păstreze și să-și apere credința față de cei ce «fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care au învățat-o... pentru că unii ca aceștia nu slujesc Domnului Hristos... și prin vorbele lor blinde și prin blagoslovenia lor înșeală mințile celor fără răutate» (Rom. XII, 17, 18). De aceea, socotim că Prea Cucernicii Preoți au datoria să pună în mîna credincioșilor o asemenea carte cu învățături creștinești, pentru a-i păzi de rătăcirii de la dreapta credință.

„Almanahul Creștin Ortodox, 1957“
Editura Episcopiei Ortodoxe Romîne,
Oradea.

Sfînta Episcopie a Oradiei a tipărit și anul acesta un voluminos Almanah, care aduce în cele 264 pagini ale sale un cuprins variat, bogat, interesant și atrăgător destinat atît slujitorilor Bisericii — preoți și cîntăreți bisericești — cît mai ales instruirii religioase a credincioșilor creștini.

Primele pagini ale Almanahului înfățișează stema Republicii Populare Romîne și portretele D-lor Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marei Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne și Chivu Stoica, Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne. După tradiționalele însemnări calendaristice și liturgice, date istorice, sinaxarul sfinților pe fiecare lună, urmează «Însemnări tipiconale pe anul 1957», de folos exclusiv pentru slujitorii altarelor și ai stranelor, în care se fixează rînduiala și tipicul slujbei în cele 12 luni ale anului. Almanahul cuprinde apoi un articol intitulat «Lucrări gospodărești în cursul anului», de Ing. Popescu Haralambie, în care se dau prețioase îndrumări și sfaturi agricole în legătură cu muncile gospodarului de la sate.

Partea de învățătură bisericească (pp. 65-264) începe cu articolul P. S. Episcop Valerian intitulat: «Invățătura Iehovismului despre împărăția de 1000 de ani este greșită», în care se arată netemeinicia susținerilor iehoviste cu privire la

Mileniu. După poezia: «Maica Sfântă Preacurată», semnată de Ilie Godja, urmează scurte articole cu conținut religios, moral și social, dintre care menționăm: «Noaptea sfântă», de Pr. I. Cirstoiu, «Inchinarea lui Dumnezeu», de Pr. Prof. Gh. Barna,, Despre rugăciune, Preacinstirea Preacuratei, cinstirea sfinților a îngerilor, a crucii, a icoanelor, a moaștelor; Iubiți-vă oameni, de E. Florea; Luarea numelui lui Dumnezeu în deșert; Obligațiunile copiilor către părinți, de vicar Dr. Augustin Paul; «Obligațiunile credincioșilor față de stăpânire», de vicar Dr. A. Paul; «Obligațiile credincioșilor către ierarhia bisericească; Să nu furi», de Pr. A. Lupșa; Dreptate socială; Să nu mărturisești strîmb; Sf. Taine; Iisus prunc, versuri de P. I. Ceacovschi; Vorbe cu tîlc, de Miron Abrudan; Sf. Taină a Maslului, de Pr. N. Păcală; Ca toți să fie una, de Arhim. Vicar Dr. Augustin Paul; «Credința noastră strămoșească», de Prot. Dr. Carol Pop; «Alege deci viața» (un fragment din lucrarea cu același titlu a P. S. Valerian); «Dragostea de patrie» de Ic. Stavr. P. Modincea; «Lupta pentru pacea lumii», de Pr. I. Porumb; «Cîștigarea și administrarea averilor bisericești», de Pr. Gh. Coman; «Pe marginea unor praznice ale prieteniei și păcii», de P. S. Valerian; «Rezervațiuni episcopale», de Pr. N. Păcală; «O latură a activității preoțimii», de protop. V. Magdău; «Sărbătoarea Paștelor», de Arhim. Nicodim Sachelarie; Cartea se încheie cu «fel de fel» de cunoștințe generale pentru săteni.

Pe lângă articolele menționate, sînt presărate în carte o mulțime de cunoștințe științifice, în legătură cu sănătatea omului, cu muncile agricole, precum și numeroase texte biblice în legătură cu subiectele tratate.

Almanahul întocmit de Episcopia Oradiei se dovedește o lucrare de real folos pentru preoții și credincioșii Bisericii noastre.

*

Almanahurile și Indrumătoarele bisericești pe care le-au tipărit anul acesta multe din eparhiile Bisericii Ortodoxe, reprezintă o valoroasă contribuție la acțiunea de lămurire a credincioșilor asupra temeiurilor dreptei credințe creștine. Ele continuă, de altfel, o veche tradiție în Biserica noastră: aceea a cărții ziditoare de suflete, a cărții călăuzitoare pe drumurile vieții, care de-a lungul veacurilor au eșit de sub teascurile tiparnițelor bisericești. De aceea socotim mai mult decît necesară continuarea acestei activități de cinste pentru eparhiile Bisericii noastre.

Pr. N. POPESCU-Dobriceni

INDRUMĂRI PASTORALE

POVĂTUIRI ȘI INDEMNURI PĂRINTEȘTI

SPICUIRI DIN PASTORALELE DE CRĂCIUN ALE INALȚILOR IERARHI AI BISERICII ORTODOXE ROMINE

Pastoralele pe care Inalții Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române le-au îndreptat către cler și credincioși, cu prilejul sfințelor sărbători ale Nașterii Domnului, reprezintă încă o dovadă a zelului evanghelic cu care Arhipăstorii drept credincioșilor din țara noastră își călăuzesc turma încredințată, pe calea împlinirii adevăratei învățături creștine, pe calea către mântuire. Comoara de povătuiri și de îndemnuri părintești cuprinse în aceste pastorele constituie un prețios îndreptar duhovnicesc pentru orice slujitor și închinător al altarelor străbune. De aceea, urmînd drumul pe care Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a statornicit revistei noastre, socotim de folos pentru cititori să spicuim un mănunchi din frumoasele învățături ale pastorelelor de Crăciun și să-l înfățișăm în aceste pagini.

1. Pastorală **Prea Fericitului Patriarh Justinian** — adresată clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și celor din Arhiepiscopia Iașilor, care se găsea vacantă în zilele marilor sărbători ale Nașterii Domnului — este cunoscută cititorilor noștri, deoarece a fost publicată în numărul trecut al «Bisericii Ortodoxe Române».

Se cuvine totuși, să subliniem dragostea de părinte cu care Întîistătorul Bisericii Ortodoxe Române atrage luarea aminte a păstorilor asupra înaltei vrednicii la care a fost ridicat omul prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Înfațișînd darul fără de preț pe care venirea lui Hristos l-a adus omului, căruia i-a redat chipul lui Dumnezeu, făcîndu-l moștenitor al împărăției Sale, — Prea Fericitul Părinte Patriarh amintește grija cu care Biserica Ortodoxă își povățuiește și își ajută fiii să păstreze neîntinată demnitatea cu care au fost încununăți. Singura cale de păzire a acestei vrednicii este calea împlinirii dumnezeieștilor porunci ale Mîntuitorului, a sfințelor povătuiri ale Sfinților Apostoli și a înțeleptelor rîndueli ale Sfintei noastre Biserici. Din cunoașterea adîncă și din tîlcuirea dreaptă a acestor porunci și învățături «se desprinde limpede datoria sfîntă a fiecăruia dintre noi de a păzi și întări credința cea adevărată, de a cultiva în sufletele noastre virtuțile creștine, de a ne strădui să viețuim după pilda Mîntuitorului,

de a apăra libertatea noastră și a semenilor noștri și de a pune la temelie legăturilor dintre oameni, dreptatea, dragostea, înțelegerea și pacea».

Prea Fericitul nostru Patriarh arată în continuare că «răpirea libertății și disprețuirea măzuințelor sfinte în care trebuie să trăiască oamenii, reprezintă o atingere adusă demnității omului, o ridicare nesăbuită împotriva legilor lui Dumnezeu, al cărui chip a fost restaurat în om, de Hristos». Și cu toate că «asemenea fapte mai sînt, din păcate, săvîrșite și astăzi în unele părți ale lumii, căci se mai fac și în zilele noastre încercări de înrobire a popoarelor, folosindu-se puterea diavolească a armelor», — totuși creștinii nu trebuie să se clatine din credința tare că aceste blestемate încercări se prăbușesc în pulbere, căci omenirea întreagă se ridică împotriva celor ce calcă în picioare drepturile și demnitatea oamenilor, iar Dumnezeu osîndește cu grea osîndă pe acești făcători de rele, spunîndu-le lămurit: «Cel ce duce în robie, el însuși va fi rob și cel ce ucide cu sabia, el însuși trebuie să fie ucis cu sabia» (Apocalips XIII, 10). Păstrînd nezdruincată această încredințare a Sfințelor Scripturi, este evident că toți cei ce mărturisim numele Mîntuitorului și ne închinăm Lui, avem datoria «să apărăm cu toate puterile noastre» pacea și bunăvoirea între oameni» (Luca II, 14) aduse lumii la Nașterea lui Hristos, pentru că» acolo unde cu adevărat se află pacea, nu poate lipsi nici o virtute «pentru că» pacea naște pe fiii lui Dumnezeu». (Sfîntul Leon cel Mare în «Cuvîntarea VI-a despre Nașterea Domnului»).

Isvorîte din răspunderea misiunii sfinte de păstor al turmei lui Hristos, părinteștile îndemnuri și povățuiri ale Prea Fericitului Patriarh Justinian tind să ferească pe credincioși de abaterile de la calea cea dreaptă să-întărească în lupta lor de fiecare clipă împotriva păcatelor și să-î ajute să păstreze cu vrednicie chipul lui Dumnezeu, restaurat în om prin întruparea Mîntuitorului Iisus Hristos.

2. Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Ardealului, în pastorală îndreptată către cler și credincioși cu prilejul Crăciunului a amintit starea de întunec în care se găsea lumea la nașterea Mîntuitorului, arătînd «că din pricina intrării păcatului în lume, făptura omenească se înstrăinase de adevăr», «inimile celor mulți se împietriseră, cu urechile auzeau, dar nu înțelegeau, cu ochii se uitau și priveau, dar nu pricepeau», deoarece «din pricina răutății păcătului, făptura omenească nu mai era în stare să înțeleagă deplin vrerile lui Dumnezeu». Din această stare, făptura omenească nu se mai putea ridica prin propriile sale puteri. Pierzînd puțința de a înțelege voia lui Dumnezeu, cel căzut în păcat pierduse și posibilitatea de a se reînălța pînă la vrednicia de făptură creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Numai Dumnezeu putea să aducă în dar omului această restabilire a punții dintre Creator și creatură; numai El putea redeschide ochii și inima făpturii omenești spre înțelegerea vrerilor Sale; numai El putea lumina cugetele spre împlinirea acestor vreri, spre redobîndirea fericirii dinții. De aceea, revărsînd nemărginita Sa dragoste asupra ființei omenești, Dumnezeu-Tatăl a trimis în lume «pe însuși Fiul Său, cu chip de om, pentru a mîntui întreaga făptură căzută în păcat prin cei dinții oameni». Subliniind așa dar, importanța neasemuită a acestei milostiviri dumnezeiești și măreția jertfei făcute de Dumnezeu pentru izbăvirea noastră, — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin arată apoi bucuria fără de margini cu care îngerii, păstorii și magii au întîmpinat Nașterea lui Hristos,

slăvind pe Dumnezeu Tatăl, închinându-se Fiului întrupat și aducându-i daruri. Cu părintească purtare de grijă față de păstoriții săi, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin atrage tuturor luarea aminte ca și astăzi, în ziua luminatului praznic al Nașterii, cei ce mărturisesc numele lui Hristos sînt datori să-I aducă în dar **credița** lor adevărată, **nădejdea** lor puternică și **dragostea** lor fierbinte.

În continuare, pastorală Inalt Prea Sfințitului Justin pune înainte adevărul de nezdruccinat al credinței noastre, care ne încredințează că «după ce a așezat rînduialile vieții noastre creștinești și ne-a izbăvit de păcatul strămoșesc, prin înfricoșatele Sale patimi, Domnul nostru Iisus Hristos s-a înălțat cu trupul la ceruri, de unde a trimis pe Sfîntul Duh în Biserica Sa, rămînînd însă pururea în mijlocul nostru». Aducînd apoi multe dovezi asupra prezenței lui Hristos în Biserica Sa, al cărei întemeietor și cap nevăzut este, pe care o însuflețește prin Duhul Sfînt, și o înoiește prin darurile Sale bogate, unindu-ne și pe noi cu sine prin Sfînta Taină a Cuminecării, — Inaltul Ierarh amintește că «chezășia mîntuirii noastre a tuturor este prezența tainică a Mîntuitorului Hristos pe pămînt, în Biserica Sa cea sfîntă» și că din această prezență «purcede îndatorirea noastră, a celor ce credem în El, de a urma poruncile Lui, de a face **lucrul Lui**».

Dar ce însemnează a face lucrul lui Hristos pe pămînt? Însemnează — potrivit învățăturilor Sfintei noastre Biserici — «a ajuta fiecare, după măsura puterilor sale, la împlinirea slăvitului îndemn dezvăluit lumii de cetele îngerești care au pogorît asupra staulului din peștera Betleemului, în noaptea cea sfîntă a Nașterii Mîntuitorului, cîntînd: «Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, întru oameni bună voire». De aceea, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin își încheie pastorală de Crăciun arătînd cum poate fi împlinită această întreită poruncă divină. «Ca oameni — spune Inalt Prea Sfinția Sa — noi trăim în lume, dar creștini fiind noi credem în Cel ce a făcut lumea. Lui îi aducem închinarea rînduită de învățătura Sfintei noastre Biserici, Lui îi încredințăm rugăciunile noastre făcute întru frîngere de inimă, pe El îl preamărim, cu întări, de laudă, Lui îi aducem prinosul smereniei noastre. Ascultarea de El ne-o arătăm prin alipirea noastră puternică de sfînta Sa biserică. În ea stînd, ca în singura corabie a mîntuirii noastre îi aducem lui Dumnezeu, laolaltă cu netrupeștile puteri îngerești, mărirea cuvenită, ofranda sufletelor noastre întărite pe temelie drepte credințe, sfințite de puterea harului ceresc și încălzite de dragostea față de Dumnezeu și de oameni».

Amintind apoi cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, care zice: «Dumnezeu, care ne-a împăcat cu Sine prin Iisus Hristos, ne-a încredințat slujirea împăcării (II Cor. V, 18).

Inalt Prea Sfințitul Justin ne atrage luarea aminte că și noi avem datoria să «stingem învrăjbirile dintre noi», să stingem desbinările, să înlăturăm orice pricină de înverșunare a omului împotriva altui om, să luptăm din toate puterile pentru încetarea neînțelegerilor dintre popoare» căci numai așa «vom ajunge să avem tihnă și întru toate bună sporire, să micșorăm suferințele care bîntuie în lume, să cunoaștem tot mai bine cît de folositoare și plăcută este viața pașnică și neturburată de pămîntul războaielor» numai așa «ne vom învrednici să vedem înfăptuindu-se dumnezeiasca solie: «pe pămînt pace, întru oameni bună-voire». Și pastorală Inalt Prea Sfințitului Justin se încheie cu aceste cuvinte de povățuire și de îndemn părintesc: «Aceasta este învățătura cea mare și sfîntă care isvo-

răște din tâlcuirea luminatului praznic al Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Urmărind-o și trăind-o cu toată osîrdia și fără pre-cupețire, taina Intrupării ne va fi într-adevăr tuturor de folos în viața de acum și în cea viitoare, spre care năzuim și întru care năzuim cu toții».

3. Pastorală de Crăciun a Inalt Prea Sfințitului Firmilian Mitropolitul Olteniei, înfățișează în prima parte bucuria duhovnicească cu care binecredincioșii creștini întâmpină, an de an, dumnezeescul praznic al Nașterii Domnului, când pentru împăcarea noastră cu Dumnezeu—Cerescul Părinte «a trimis în lume pe Fiul Său, ca să ia chipul nostru, să trăiască viața noastră, să ne învețe urcușul către desăvârșire, să ne mîntuiască și să ne înlesnească fericirea cea deapănare».

Arătînd apoi, cu numeroase temeieri din Sfînta Scriptură că această împăcare cu Dumnezeu, adusă omului prin intruparea lui Hristos, este iarăși piatra de temelie a întregului așezămînt creștin, al credinței și al nădejzii noastre în mîntuire, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian amintește păstoriților săi adevărul de nesdruncinat că «împăcarea cu Dumnezeu presupune însă pacea pe pămînt, iar aceasta este legată de bunăvoirea între oameni». Pentru faptul că «pînă la venirea Mîntuitorului omul n-a priceput acest adevăr «întreaga sa istorie a fost însingerată» iar isprăvile sale fără durată; pentru aceea, grădina viețuirii umane a rămas pustie iar popoare mari și puternice, care au făcut istoria, au apus cu sunet». Din toate acestea «s-a dovedit că neînțelegera și vrajba dintre ele se pedepsește cu pieirea». Această lege «cumplită și neschimbată» s-ar fi cuvenit să fie îndestulătoare lecție pentru omenire, ea n-a încetat, căci — așa cum arată Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian, în cuvinte pline de îndurerare — «ne zbatem încă în ghiarele neînțelegerilor dintre popoare». Un semn îmbucurător îl constituie însă faptul că «vremea noastră este însemnată prin tinderea uriașă către așezarea păcii pe pămînt, prin bunăvoire între oameni». Fără îndoială că în această unanimă năzuință a popoarelor spre pace «creștinul recunoaște unul din temeierile vieții sale și garanția mîntuirii sale» precum și datoria sa sfîntă «de a lupta pentru liniștea lumii, prin prefacerea lui lăuntrică și prin alăturarea sa la lupta neamurilor iubitoare de pace».

Dar Inalt Prea Sfințitul Firmilian, împlinindu-și cu înțelepciune și cu dragoste menirea de păstor al turmei lui Hristos atrage atenția fiilor săi duhovnicești asupra faptului că nici un creștin nu poate fi «sămînța răspîndirii păcii» dacă nu a făcut pace cu el însuși, lămurind că «acest fel de pace se cîștigă prin stîrpirea urii din suflet, prin alungarea neascultării, nesațiului, împotrivirii la îndatoririle cetățenești, destrămării morale, patimilor care rod trupul și întinează sufletul». «Îvingerea de sine — spune Inaltul Ierarh — este cea dintîi și cea mai mare biruință a credincioșilor» ,că «prin această învingere, noi facem pace cu semenii noștri și, zidim acel văzduh de îngăduință, răbdare și unitate a duhului, așa cum spune Apostolul Pavel în îndemnul către locuitorii orașului Efes: «Vă rog să vă purtați în chip vrednic de chemarea voastră, cu toată smerenia și blîndețea și îndelungă răbdarea, îngăduindu-vă unul pe altul din dragoste și silindu-vă să păstrați unirea duhului, prin legătura păcii» (Efeseni IV, 2-3))».

Și fiindcă la puține zile după luminatul praznic al Nașterii Domnului pășim într-un an nou, care poate aduce fapte și întâmplări de seamă pentru

ființa fiecăruia, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian își povățuiește clerul și credincioșii să-și păstreze «bărbăția sufletului», pentru a putea «să preîntâmpine orice greutăți» și să-și «chivernisească puterile pentru săvârșiri de mare preț» între care «se numără sporul duhovnicesc, care se păstrează și se mărește prin adâncirea învățaturii creștine, prin cercetarea tot mai deasă a sfintelor altare, prin umplerea de harul sfințeniei, prin înmulțirea dragostei dintre noi, prin creșterea copiilor noștri în duhul lui Dumnezeu, prin rugăciuni pentru pacea lumii, prin fapte de milă și ajutoare». Arătând apoi că «aceste săvârșiri ale sufletului nu se pot îndeplini dacă nu asigurăm și patriei noastre liniștea trebuitoare, ascultarea poruncită de Apostolul Pavel, munca minților și brațelor noastre, ordinea și cinste desăvârșită în sarcinile pe care le îndeplinim, arzătoarea noastră hotărâre de a zidi o lume întemeiată pe dreptate, omenie și înfrățire», — Inalt Prea Sfințitul Firmilian își încheie pastorală sa cu acest părintesc îndemn: «Să intrăm în noul an cu această cumpănire dintre trebuințele sufletului și ale trupului; și Duhul Domnului va pluti asupra noastră, încununând eforturile noastre cu roade și cântare de biruință».

4. Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile al Banatului își întemeiază cuvântul îndreptat către cler și credincioși cu prilejul sfintelor sărbători ale Nașterii Domnului pe adevărul mărturisit de cântările noastre bisericesti, care ne arată tuturor că prin Intruparea Fiului lui Dumnezeu «răsărit-a lumii lumina cunoștinței», căci «Iisus născându-se.. s-a luminat făptura, cunoscând pe Ziditorul său». Tilcuind această învățătură de temelie a credinței noastre este limpede pentru oricine că venirea Mântuitorului pe pământ, pentru izbăvirea noastră din păcatul greu al neascultării, a luminat calea mântuirii noastre, ne-a dat puțința de a urma pilda vieții Sale spre a împlini voia lui Dumnezeu, dobândindu-se astfel, prin harul de sus, prin credința din sufletele noastre și prin faptele izvorâte din această credință, mântuirea după care năzuim toți credincioșii. Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune lămurit că «Hristos este lumina, lumina nestinsă, lumina una și aceeași cu a Tatălui, lumina ce luminează neînterupt, lumina ce încălzește și însuflețește pe toți cei ce o primesc în suflete»; de aceea «creștinul care nu primește lumina, alegând întunericul, nu are nici o desvinovățire». Este, deci, cu totul îndreptățită povățuirea pămîntească pe care o dă Inalt Prea Sfințitul Vasile pastoriților săi, de a se purta în toate împrejurările vieții lor în așa fel încît să dovedească tuturor că sufletele lor sînt stăpînite de lumina adusă de Hristos. Dar — așa cum ne învață însuși Sfântul Ambrozie — «lumina lui Hristos nu poate sălășlui în noi alături de întunerecul mîndriei, al zgîrceniei, al dorului de mărire, al unirei între frați, al desfrînării și nelegiuirii de tot felul».

Indemnîndu-ne să avem această lumină a lui Hristos drept călăuză și pe căile mîntuirii, dar și în purtarea noastră ca fii și cetățeni iubitori și vrednici a patriei noastre», — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile spune: «Patria noastră și conducătorii ei ne cer să punem zelul și vrednicia noastră de creștini luminați și în slujba îmbunătățirii și înălțării vieții noastre pămîntești de obște. Slujirea pentru acest măreț țel al desăvârșirii vieții noastre pămîntești nu poate însă rodi, decît dacă în țara noastră și în lumea întreagă stăpînește pacea: pace în suflete, pace între oameni și legăturile lor unul cu altul, pace între popoare, ca fiecare ins la locul său și fiecare popor după vrednicia sa, să poată da, prin munca și strădania

sa, tot ceea ce este în stare să dea, pentru binele său și al obștei din care face parte».

Indatorirea sfântă de a sluji din toate puterile noastre la zidirea păcii în lumea întreagă izvorăște din însăși pacea pe care ne-a adus-o Hristos, care a împăcat pe om cu Dumnezeu și ne-a lăsat nouă pacea Sa. Prin Sfânta Sa Biserică, Mîntuitorul Iisus Hristos ne îndeamnă — așa cum ne amintește Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile — «să ne înfrățim în iubirea creștină cea mîntuitoare, ca să putem duce lupta cea bună pentru sălășluirea în lume a păcii dintre oameni și popoare fără de care nu poate fi vorba de muncă strădanică pentru binele fiecăruia în parte și al obștei de care ținem». Cum se poate ajunge la această pace roditoare ne-a arătat tot Mîntuitorul care ne-a poruncit să alungăm dintre oameni învrăjbirile și desbinările, prin «sporirea iubirii față de aproapele, a prieteniei și a bunei înțelegeri dintre oameni». Încredințat fiind că «în această iubire de aproapele și din dorința de prietenie cu toți pornesc și strădaniile oamenilor de bine din toată lumea de a face ca pacea, prietenia și munca cinstită, ...să se sălășluiască în suflete și să îndrume și ocrotească legăturile dintre oameni și popoare», — avem datoria «să ne sîrguim pentru sporirea iubirii de aproapele în sufletele tuturor», căci «iubirea aceasta rodește pace, înfrățire și prietenească împreună lucrare pentru propășirea și mulțumirea fiecăruia».

Amintind apoi că la împlinirea acestor sfinte îndatoriri ne cheamă cîrmuitorii Bisericii și Patriei, cărora însăși Sfînta Scriptură ne cere să le dăm ascultare, — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile al Banatului își încheie pastorală de Crăciun cu aceste încredințări: «Înbinînd în viața și făptuirea noastră de fiecare zi îndemnul credinței noastre — însuflețită de lumina praznicului dumnezeesc ce ne-a fost dat să prăznuim iarăși... — cu acelea de a fi la înălțime și ca fii ai patriei noastre, Hristos — «lumina lumii», va binecuvînta gîndirea și vîerile noastre cu darul de împlinire a nădejdelor ce ni le îndreptățesc făgăduințele de mîntuire și fericire pe care ni le face învățătura Lui».

5. Pastorală pe care **Prea Sfințitul Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului**, a îndreptat-o către cler și credincioși cu prilejul Nașterii Domnului, cuprinde în prima parte o istorisire a împrejurărilor în care s-a văzut marea dragoste față de oameni a lui Dumnezeu, care a trimis, pe Fiul Său Unul Născut, pentru ca «prin viața Sa, prin învățăturile, suferințele și moartea Sa pe cruce, să răscumpere păcatul strămoșilor noștri, să dezlege din amara robie sufletul omenesc și să arate omenirii «calea, adevărul și viața» prin trăirea Sfintei Sale Evanghelii, care este o neînteruptă, caldă și stăruitoare chemare a omului la adevăr, dreptate, milă, faptă bună, dragoste, rugăciune și pace». Desprinzînd apoi din comoara învățăturilor sfinte, pe care praznicul luminat al Crăciunului ni le aduce înaintea, cîteva îndatoriri de seamă pentru cei dornici să se arate nu numai cu numele, ci și cu faptele lor adevărați urmași ai Domnului Hristos, — Prea Sfințitul Iosif lămurește însemnătatea muncii, a păcii, a iubirii de oameni și a rugăciunii pentru viața creștinilor.

Se știe de ori cine nu este înclinat să răstălmăcească lucrurile că «Mîntuitorul Iisus Hristos, Sfinții Săi Apostoli, Sfinții Părinți ai Bisericii și toată creștinătatea cea cu inima și cu credința curată au propovăduit și au avut în mare cinste munca și pe muncitorul harnic, cumpătat și

darnic». Pentru prima oară în istoria omenirii, creștinismul a propovăduit această osîndire a celor trîndavi: «cine nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănînce». De aceea, «munca noastră trebuie să fie ca a albinei, a căreia trudă rodește mierea cea dulce și hrănitoare și care este de folos nu numai albinei, ci și omului, iar nu ca a păianjenului care, deși trudește neîncetat, din a lui pînză nimeni nu s-a folosit vre-o dată și care pricinuieste moartea celor ce cad într-însa», căci «creștinătatea muncitoare iubește și admiră pe omul — albină, harnic și altruist, creator și chivernisitor, dar condamnă fără cruțare și respinge cu indignare și revoltă pe omul — păianjen, egoist și agresiv care folosește toată munca lui spre a-și țese pînzele sale odioase, periculoase și perverse prin diferite colțuri ale lumii, turburînd liniștea celor ce prin muncă cinstită își cîștigă dreptul la viață și la respect și urmărind cu lăcomie și cruzime să-și însușească bunuri pentru care n-a muncit și la care nu are nici un drept...».

Vorbînd apoi despre pace, Prea Sfințitul Episcop Iosif amintește că «toată învățătura Domnului, a urmașilor săi și a Sfintei Sale Biserici, are ca scop principal așezarea păcii pe pămînt între oameni și între popoare, pentru că acesta este climatul cel mai potrivit atît pentru desfășurarea cu folos și în permanent progres a muncii creatoare, cît și a vieții morale, bine plăcută lui Dumnezeu și aducătoare de mîntuire». Dar, așezarea păcii în lume nu este cu putință fără împlinirea celei mai de seamă porunci din legea creștină, aceea a iubirii de oameni, căci «dragostea evanghelică este izvorul tuturor virtuților și frîul tuturor relelor porniri sau deprinderi; cînd acest izvor țîșnește, curge și adapă viața unui creștin, acela se aseamănă cu o grădină bine lucrată, plină de flori frumoase și de roade gustoase, care atrag și încîntă pe ori cine se apropie de el; iar cînd acest izvor este îmfundat sau secăt, viața creștinului este aidoma grădinei părăsite în care se prădesc și cresc spini, ciulini, bûruieni și mărăcini, care displac tuturor și îi fac să fugă cît mai departe». Pentru aceea, creștinul este îndatorat de însuși Mîntuitorul Iisus Hristos a căuta, zidi și a apăra pacea și de a revărsa asupra tuturor semenilor săi căldura roditoare a dragostei de oameni.

Spre a împlini însă îndatoririle sale, omul are pururea nevoie de sprijinul lui Dumnezeu; și cum legătura directă dintre credincioși și Dumnezeu este rugăciunea, ea nu trebuie să lipsească nici de cum din viața de toate zilele a bunului creștin», de oarece atunci cînd este «înălțată cu osîrdie, cu căldură sufletească, în duh de smerenie și pocăință, cu totală dăruire și în deplină reculegere, rugăciunea este pîrghia sufletului creștinesc, în deosebi cînd supărări, necazuri, lipsuri, boale, asupriri, nedreptăți, vrăjmășie sau orice alte greutăți năpădesc asupra noastră și depășesc puterile noastre trupești sau sufletești».

Indemnîndu-și păstoriții să îplinească cu osîrdie toate îndatoririle lor de creștini, Prea Sfințitul Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului arată — în încheierea pastoralei sale — că numai într-acest chip «Nașterea Domnului este prilej de înnoire duhovnicească, cu spor și sănătate pentru toți, o propășire în viața Sfintei noastre Biserici și cu realizări mărețe și fericite în viața Patriei noastre sfinte și a fiecăruia dintre noi».

6. Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului, în pastorala sa de Crăciun, vorbește, după adevăririle Sfințelor Evanghelii, minunata naștere din fecunda Maria a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, precum

și cele săvârșite de el pentru mântuirea noastră. Amintind apoi că deși au fost nenumărate și mari darurile primite de la Dumnezeu, totuși, nici unul nu poate covârși darul ce ni s-a făcut prin întruparea Fiului Său», căci prin venirea Lui «noaptea păcatelor a trecut și ne-am trezit din somnul cel greu al acestora, răsărindu-ne ziua mântuirii», — Prea Sfințitul Antim ne îndeamnă «să păstrăm în inimile noastre de creștini un adânc nesecat de mulțumire și de fiiască recunoștință» pentru Atotmilostivul Părinte al Cerurilor și să împlinim cuvântul Apostolului Neamurilor, care zice: «tot ce faceți, faceți cu cuvântul sau cu fapta în Numele Domnului nostru Iisus Hristos să faceți, mulțumind prin el lui Dumnezeu și Tatăl» (Coloseni III, 17). Pentru împlinirea acestor îndemnuri trebuie însă «să ne îmbrăcăm în Domnul nostru Iisus Hristos» (Romani XIII, 14), iar «a ne îmbrăca în Domnul înseamnă să adevărim în viață că sîntem creștini; să-L imităm, să-L facem văzut în credința, sfințenia, bunătatea, umilința și celelalte virtuți ale Lui», — după învățătura Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan: «cine zice că petrece în Hristos, acela este dator să se poarte așa cum s-a purtat El» (I Ioan II, 6).

Tîlcuind pentru păstoriții săi înțelesul acestei porunci a urmării lui Hristos, Prea Sfințitul Episcop Antim arată cum trebuie să se poarte creștinul din zilele noastre, spre a nu se îndepărta din drumul deschis de Mîntuitorul spre izbăvire și viață veșnică. Amintind că Hristos este Domnul Păcii, Prea Sfinția Sa spune: «Neînțelegerile dintre popoare, pe de o parte, și exploatarea nemiloasă a celui slab de către cel tare, pun în primejdie azi, mai mult ca ori cînd, pacea și armonia universală. Văzduhul se cutremură și el de atîta vrajbă între semințiile pămîntului. Costul înarmărilor de tot felul apasă geru asupra lumii. Cu toate acestea, simțim cum întreaga fire este însetată de pace. Războiul nu mai poate fi mijloc pentru aplanarea conflictelor internaționale. Suveranitatea și independența popoarelor este un drept sfînt și cîștigat. Duhul Sfintei Evanghelic și învățătura Bisericii sînt împotriva înrobirii popoarelor. Opinia publică, cea mai mare și nebiruită putere a lumii, se organizează din ce în ce mai mult și nu va îngădui războaie de jaf și de pradă. Numărul iubitorilor păcii devine din ce în ce mai mare și cuprinde tot pămîntul». În această sporire a năzuințelor spre pace, creștinul vede voia lui Dumnezeu, care ne-a dat pacea Sa și ne-a rînduit să trăim în dragoste și în bună-voire unii față de alții. De aceea, Prea Sfințitul Episcop Antim își încheie pastorală cu o pîrintească chemare adresată păstoriților săi, de a se ruga pentru vremuri cu pace, de a lucra faptele păcii și a săvîrși tot lucrul bun pentru binele și fericirea obștească, deoarece nu vom putea «să aflăm fericirea, sus, de vreme ce n-am început a o practica aici pe pămînt».

7. Istorisind taina fără asemănare a Nașterii Fiului lui Dumnezeu, în ieslea cea săracă a Betleemului, — **Prea Sfințitul Episcop Chesarie al Dunării de Jos** arată, în cuvîntul îndreptat de Crăciun către clerul și credincioșii ortodocși din eparhia sa, că Pruncul născut acum aproape 2000 ani în cea mai cumplită umilință «aducea din Ceruri o zestre mai mare decît toate visteriile lumii. Aducea pe pămînt bucuria mîntuirii, desfacerea legăturilor cu păcatul, slobozenia sufletului», — căci însuși Mîntuitorul a spus: «Eu, lumină am venit să aduc în lume, ca oricine crede în Mine să nu rămînă în întunec» (Ioan XII, 46), și, într-adevăr, de atunci, «de la venirea Domnului Nostru Iisus Hristos în lume, omenirea are permanent

în fața ei această lumină, care — ca un soare duhovnicesc — luminează, încălzește și călăuzește sufletele însetate de lumină și de adevăr, pe drumul cel bun al vieții și le ajută să facă faptele prin care se preamărește Dumnezeu. El ne-a arătat cel dintâi că sufletul nostru e mai de preț decît ori ce bogăție din lume, iar faptele noastre, bune sau rele, nu sînt decît haina sufletului, cu care el se va înfățișa înaintea Judecătorului celui drept, spre a-și lua răsplata cuvenită».

Este de la sine înțeles, că orice creștin ar vrea să făurească sufletului său o haină cît mai frumoasă, cît mai îngrijită; de aceea, pururea trebuie amintit că «nici o haină nu este mai frumoasă decît cea țesută din faptele dragostei creștine, pentru că această dragoste este plinirea credinței noastre». De asemenea, știind bine că «Dumnezeu însuși este dragoste și a creat lumea văzută și cea nevăzută din iubirea de a o face părtașă la fericirea Sa», nu trebuie să uităm că numai îmbrăcîndu-ne în «haina țesută din fapte de virtute» vom putea «să ne asemănăm lui Dumnezeu» și să cîștigăm darul cel mai prețios pentru noi: mîntuirea sufletului.

Faptele dragostei creștine sînt bogate în roade, dar cea mai de preț este pacea «pentru că prin pace noi ne ridicăm pe treapta superioară a vieții și coborîm pe pămînt împărăția lui Dumnezeu». Dumnezeu nostru este «Dumnezeul păcii» și mesajul divin care a însoțit întruparea Mîntuitorului a fost vestirea, prin glasurile cetelor îngerești, a «păcii pe pămînt și a bunei-voiri între oameni». În Bethleemul iudeii, cuvintele cîntate în noaptea Nașterii Domnului de către îngeri au fost auzite numai de cîtiva păstori; de atunci și pînă astăzi ele au fost auzite mereu de tot mai mulți oameni, vestite pretutindeni de Biserica lui Hristos; iar în zilele noastre «ele răsună în toată lumea, chiar la cei care nu au aceeași credință ca noi, deoarece pacea este un dar dumnezeesc trimis tuturor oamenilor și un bun obștesc de care nu se poate lipsi nimenea și pe care toți îl doresc».

Amintind apoi că «Biserica noastră, credincioasă îndatoririlor sale sfinte, duce mai departe și răspîndește în lume învățătura propovăduită de Mîntuitorul Iisus Hristos, de Sfinții Apostoli și de Sfinții Părinți și învață pe toți oamenii să viețuiască în pace cu dragoste și cu bună înțelegere» — Prea Sfințitul Episcop Chesarie își îndeamnă păstoriții să desprindă din praznicul Nașterii Domnului puteri noi de a contribui la zidirea păcii pe pămînt, de a asculta pe conducătorii lor și a face cele rînduite de ei și de a păstra «credința noastră sfîntă și curată, așa cum am primit-o de la strămoși», învățîndu-și copiii, «să se închine frumos, să se roage, să meargă la biserică și să cunoască și ei datorile pe care le au față de suflet». — căci numai așa se poate dobîndi mîntuirea pe care ne-o cheazășiuește Intruparea, Jertfa și Invierea lui Hristos Dumnezeu.

8. Pastorală **Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor** atrage luarea aminte asupra celor două aspecte ale științei mîntuirii, pe care ne-a dăruit-o întruparea Domnului nostru Iisus Hristos: «înlăturarea piedicilor din calea mîntuirii», pe de o parte, și «rodirea faptelor mîntuitoare», pe de altă parte. Înlăturarea piedicilor din calea mîntuirii impune îndepărtarea «dezmățului în folosirea bunurilor acestei lumi», adică depărtarea de toate lăcomiile, de toate patimile. Iar pentru rodirea faptelor mîntuitoare ni se cere «să trăim în veacul de acum cu cumpătare, cu dreptate și cu evlavie» (Tit II, 12).

Arătînd apoi că «moderație și cumpătare ni se cere față de noi înșine, dreptate și caritate ni se pretinde față de aproapele, iar evlavie și religiozitate datorăm față de Dumnezeu», — Prea Sfințitul Episcop Teofil spune: «Stăpîniți cum sîntem de înclinări nesățioase, însetați mereu după bucurii nemăsurate, bîntuiți fără încetare de pornirile firii noastre pămîntești, această datorie de cumpătare se împlinește prin sfortări necurmuate de a stăvili gusturile noastre, de a frîna iuțimile noastre, de a ne sălta- alteori din moleșeala noastră, de a renunța la comoditățile noastre, de a subjuga egoismul nostru, de a ne înfrînge dezgustul nostru». In ce privește viețuirea cu dreptate, ea se realizează prin supunerea față de cîrmuitorii țării, prin respectarea drepturilor cuvenite semenului nostru și prin neosîndirea aproapelui, prin prețuirea lui ca om. Iar evlavia se mărtuirsește prin slăvirea necontenită a lui Dumnezeu, prin strădaniile noastre fără preget către sfințenie, prin împlinirea mesajului divin cîntat de îngeri deasupra peșterii din Betleem, în noaptea sfîntă a Nașterii Domnului.

9. Pastorală de Crăciun a **Prea Sfințitului Episcop Andrei al Aradului**, cuprinde o lămurită expunere, întemeiată pe adevăririle Sfintei Scripturi, asupra Tainei întrupării, prin care Dumnezeu a coborît pe pămînt, iar omul s-a ridicat în ceruri, ca o consecință a nemărginitei iubiri a Tatălui față de oameni, căci «nu meritele oamenilor, nici vre-o pricină oarecare alta n-a silit pe Dumnezeu să trimită pe Fiul ca Mîntuitor, ci numai această iubire care este însăși cu ființa Sa (I Ioan IV, 16)». Amintind că «de la ieslea din Vifleim pînă la crucea de la Golgota este un drum lung pe care Fiul lui Dumnezeu l-a străbătut... spre a pecetlui iubirea de oameni a Tatălui prin sîngele scump al jertfei de pe cruce», — Prea Sfințitul Andrei arată frumoasa tîlcuire pe care Sfîntul Maxim Mărturisitorul o dă acestei răscumpărări, asemănînd pe Iisus Hristos cu pelicanul: știut este că «șarpele dușmănește puii pelicanului și îi ucide cu suflarea veninului său. Atunci, pelicanul sboară la înălțime sub nori; își găurește cu ciocul coastele și prin nouri picură în ei din sîngele său și puii se trezesc. Așa și Mîntuitorul Iisus Hristos, pe noi cei omorîți de veninul păcatului neascultării, strecurat de diavolul în firea noastră, ne-a făcut vii «îmălțîndu-se, pentru iubirea Sa de oameni, pe cinstita cruce și coasta Sa străpunsă ne-a dăruit viața prin norul Duhului Sfînt» (Filocalia II, 222)».

Și fiindcă «roadele întrupării Fiului lui Dumnezeu, ale jertfei și petrecerii Sale cu oamenii le cunoaștem și le simțim noi, credincioșii, în toate zilele vieții noastre», se cuvine să ne amintim în ziua prăznuirii Nașterii Sale că «îndreptați fiind prin credință, avem pace cu Dumnezeu prin Iisus Hristos» (Romani V, 1), căci «El este pacea noastră»; El «a surpat pe rețele cel din mijloc», vrăjmășia dintre oameni și Dumnezeu; El «a venit și a vestit pace celor de departe (păgînilor) și celor de aproape (iudeilor)»; de aceea «printr-Insul avem și unii și alții apropiere către Tatăl, într-unul și același Duh» (Efeseni II 14-18). Prea Sfințitul Episcop Andrei își încheie pastorală atrăgînd luarea aminte a fiilor săi duhovnicești asupra învățăturii Bisericii noastre, care spune că «bucuria vieții cu Dumnezeu și după poruncile Lui este ținta de pe urmă a credincioșilor, «a cărei început și a cărei arvună este pe pămînt, dar a cărei desăvîrșire» trece dincolo de veacul nostru, în bucuria vederii «față către față» a Celui ce este pricina și «plinirea bucuriei», — și încredințîndu-i că bucuria praznicului Nașterii

Domnului «este arvuna bucuriei fiilor lui Dumnezeu», pe care «fiecare praznic de Crăciun ne-o prevestește, ne-o anticipă, celor ce văd cu ochi curați și primesc cu inimă curată taina întrupării Fiului lui Dumnezeu».

10. **Prea Sfințitul Nicolae, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului**, face în pastora sa de Crăciun o scurtă istorie a întrupării Domnului și a sălășluirii Lui printre oameni, așa cum se desprind ele din Sfintele Scripturi, din cântările ce se fac la strană în dumnezeieștile locașuri de închinare și din înțelepciunea bătrinelor noastre colinde. În cuvinte dulce ca fagurii de miere, desprinse din comoara graiului străbun este înfățișată bucuria acestui luminat praznic, pe care poporul nostru l-a împodobit cu nenumărate datini, cu colinde bătrânești, cântate și azi, ca și la începuturile viețuirii neamului nostru, cu aceleași glasuri îngerești, de copii noștri.

Dar Crăciunul este și sărbătoarea păcii, — spune Prea Sfințitul Episcop Nicolae. Încă Isaia proorocul numea cu dreptate pe cel ce avea să se nască din Fecioară: «Domn al Păcii». Deasupra statului din Vifleem, ceata de îngeri cântă: «Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace și între oameni bună-voire» (Luca II, 14). Am putea spune că acest cântec de slavă este într-un fel cel dintâi verset din Evanghelia Domnului și Mîntuitorului Nostru Iisus Hristos, cea dintâi solie a cerului în noaptea sfântă și plină de taină, în care S-a pogonit pe pământ «Impăratul Păcii»... În imnul de slavă cântat de îngeri în Noaptea Sfântă nu se cuprinde oare însuși miezul Evangheliei Domnului? Da, iubiții mei, așa este. De aceea Mărire lui Dumnezeu și pe pământ pace prin bună voirea între oameni, — e cel mai drag colind al Crăciunului, pentru că e colindul vieții și al mîntuirii noastre în veacul de acum și în cel ce va să vină. Acest colind ne arată calea pe care umblînd ne vom putea numi pe bună dreptate fii credincioși ai Patriei noastre iubite și ai Tatălui nostru Celui din cer».

Amintind apoi că de 19 veacuri Sfînta noastră Biserică ne povățuiește să umblăm pe această cale a păcii și că «aceasta este nestrămütata ei povață pentru noi și astăzi, în zilele de încrîncenare prin care trecem fără vrerea noastră», — Prea Sfințitul Episcop Nicolae își încheie pastora cu aceste cuvinte: «Noi din cît am putut, am ținut calea păcii. N-am eșit din ea decît atunci cînd am fost siliți să ne apărăm» sărăcia și nevoile și neamul». Așa vom face și de aci înainte, ca Dumnezeu milei și al iubirii de oameni să rămîna cu noi totdeauna, acum și pururea».

11. Pastorală de Crăciun îndreptată de **Prea Sfințitul Episcop Valerian către** clerul și credincioșii din eparhia Oradiei cuprinde bogate învățături legate de dumnezeescul praznic al Nașterii Domnului. Împărțită în trei capitole, ea aduce povățuiri și îndemnuri părintești pentru o viață plăcută lui Dumnezeu, prin împlinirea sfintelor Sale porunci, și dă răspuns unor întrebări pe care împrejurările vieții noastre de azi le pun cugetele omenești.

Prima parte, intitulată «Aur, smirnă și tămîie», cuprinde o largă tîlcuire a unui fapt istorisit de Sfînta Evanghelie: închinarea magilor și darurilor aduse de ei Pruncului dumnezeesc, în care înțelepții răsăritului au recunoscut dintru început pe Impăratul, Arhiereul și Proorocul cel mai frumos. Prea Sfințitul Valerian își încheie această primă parte a pastorei sale cu aceste cuvinte: «Cuvine-se, dar, ca să ne îndreptăm și noi cugetele și inimile, cu grabire mare către locul cel sfînt al Bethleemului, și să-I

aducem daruri, după putința noastră, Pruncului Iisus, Domnului nostru Hristos cel «mititel și-nfășățel»: aurul, smirna și tămîia credinței noastre, nădejdei noastre, dragostei noastre, — comoara tot mai sporită a faptelor noastre bune — spre fericirea pămîntească a celor dragi ai noștri și a obștei întregi, spre mîntuirea noastră cea sufletească spre mărirea lui Dumnezeu în vecii vecilor».

În partea a doua intitulată «Smochinul Maicii Domnului» se cuprinde o relatare a petrecerii lui Iisus și sfintei Sale Maici în Egipt, cu referiri la mărturiile scripturistice și la istorioarele păstrate de veacuri în evlavia popoarelor. Problema actuală, ce se desprinde din aceste fapte ale veacului dintîi al mîntuirii noastre și pe care Prea Sfințitul Episcop Valerian o analizează amănunțit, este problema păcii și a războiului, legate de recenta agresiune săvîrșită împotriva pașnicului popor egiptean. Arătînd care este învățătura Bisericii noastre în legătură cu războaiele, pe care le osîndește, pastorala analizează evenimentul din Orientul apropiat și înfățișează datoria sfîntă pe care o au creștinii de a apăra pacea și a se împotrivi celor ce uneltesc vărsări de sînge și înrobiri de popoare.

Ultima parte a pastoralei Prea Sfințitului Valerian, cuprinde un cuvînt de lămurire și de povățuire asupra îndatoririlor cetățenești ale fiilor Bisericii noastre, așa cum se desprind ele din dumnezeiasca învățătură a credinței creștine, arătînd că noi «ca urmași ai Domnului Nostru Iisus Hristos, ne aflăm, cu sufletele noastre într-o neconținută călătorie, năzuință, în spre Patria cerească, după a cărei cetățenie ne ard inimile noastre; cu trupurile noastre, însă, avem rădăcini aînci în pămîntul patriei scumpe, ostenind pentru fericirea noastră pămîntească și a celor din jurul nostru». De aci, urmează datoria noastră de a asculta îndemnul Sfîntului Apostol Petru: «Cine voiește să iubească viața și să vadă zile bune, să-și oprească limba de la rău și buzele sale să nu grăiască vicleșug, să se ferească de rău și să facă binele, să caute pacea și s-o urmeze» (I Petru III, 10-11). Pastorala se încheie cu încredințarea că Bunul Dumnezeu va primi rugăciunile noastre și ne va învrednici de bunătățile Sale cele pămîntești și cerești, dacă «după puținătatea puterilor noastre, ne vom strădui totdeauna pentru împlinirea mîntuitoarelor Sale porunci, spre propășirea obștei și a patriei noastre, spre Slava Sa și a Sfintei Sale Biserici».

Povățuirile și îndemnurile părintești cuprinse în pastoralele de Crăciun ale Înălților Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne constituie un prețios îndreptar pentru viața credincioșilor ortodocși cărora le arată calea cea adevărată ce duce spre mîntuire: calea ascultării poruncii evanghelice de iubire față de Dumnezeu și de aproapele, calea împlinirii îndatoririlor față de Biserica lui Hristos și față de patrie.

FOLOASELE CINTĂRII BISERICEȘTI IN COMUN DUPĂ SFINTUL NICETA DE REMESIANA *)

E greu de conceput viața omenească lipsită de muzică. Fără ordine și fără armonie, lumea s-ar prăbuși, desigur, în neant. În orice caz, omul n-ar putea suporta zgomotul și haosul la infinit. De aceea, muzica a fost și este necesară. Ea înseninează viața omului, potolește sau ațîță patimi, stîrnește dorinți, încîntă inima, ne vrăjește ființa, ne poartă pe aripile visului și ne transportă de pe pămînt la cer.

În toate locurile și în toate timpurile, muzica a fost socotită ca pozoaba cea mai strălucitoare a geniului omeneșc. Muzica este universală și concentrează în sine toate artele omenești. Prin graiul ei sonor și armonios, popoarele se înțeleg și se iubesc. O muzică sublimă, înălțătoare, face ca toate inimile de pe fața pămîntului să bată la unison.

Cine, oare, nu s-a simțit cucerit de muzica unui Beethoven, Bach, Mozart, Verdi, Bizet, Edward Grieg, Ravel, George Enescu sau Paul Constantinescu? Și cine, oare, va putea tăgădui rolul uriaș pe care îl joacă muzica în viața omenească?

Sfînta noastră Biserică, deasemenea, nu disprețuiește muzica. Dimpotrivă, o cultivă și o îngrijește cu dragoste de mamă. Muzica în Biserică nu este un simplu simbol sonor al sentimentului nostru religios. Ea este prietenul cel mai credincios al vieții noastre religioase. Prin muzică, toată grija cea lumească, o lepădăm și ne apropiem cu sufletele cucerite și liniștite de Dumnezeu. Cîntarea în comun în biserică, angajează întregă ființa omenească, absorbînd-o în rugăciunea și lauda psalmodiată lui Dumnezeu.

Cîntăreții cei însuflați de Duhul Sfînt, zice iscusitul Macarie, alcătutorul psaltichiei romînești, «simțeau cu zdrobirea inimii cuvîntul ce-l raspunde prin buze. Sufletul lor cel fără materie să împreuna cu Dumnezeu și mîntea lor să răpia în ceruri. Pentru aceea o cîntare să făcea a îngerilor și a oamenilor»¹⁾.

*) Această lucrare de seminar pentru titlul de magistru a fost întocmită cu îndrumarea P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, care a dat și avizul să fie publicată.

1. Macarie (Psaltul) în prefața «Irmologhionului» tipărit la Viena în anul 1873. Vezi și Preotul Nicolae Popescu, *Macarie Psaltul, la o sută de ani de la moartea lui* († 1836-1936), București, 1936, p. 6.

Iată de ce, în Biserica Ortodoxă, cîntarea în comun a fost totdeauna modul cel mai potrivit pentru adorarea lui Dumnezeu. Aceasta, pentru că muzica creiază acele momente emoționale, sublime, cînd întreaga ființă iese din limitele sale obișnuite, depășește timpul și spațiul și se dăruiește pe sine, se transcede.

Biserica Ortodoxă păstrează o glorioasă tradiție muzicală. Această tradiție este atestată de Sfînta Scriptură și de Sfinții Părinți. Astfel, după Sf. Scriptură a Vechiului Testament, primul organizator de coruri, de ambele sexe, a fost Moise. Mulțumind lui Dumnezeu că a scos pe frații săi din țara robiei, îndreptîndu-i pe căile luminoase ale libertății și pentru că i-a apărat de mînia faraonului, «Moise și fiii lui Israel au cîntat Domnului cîntarea aceasta și au zis: «Să cîntăm Domnului, căci cu slavă s-a preamărit» (Eșire XV, 1-9). Poate fi amintită, de asemenea, înfricoșătoarea cîntare a lui Moise de la sfîrșitul vieții sale în care proorocește compatrioților săi, nenorocirile pe care aveau să le îndure, dacă se depărtau de Dumnezeu (Deut. XXXII, 1-43). A cîntat apoi Ana, soția lui Elcana și mama lui Samuil, cu prilejul afierosirii copilului său la templu (I Regi II, 1-10). Debora, proorociță și judecător, a cîntat un cîntec de mulțumire pentru biruința repurtată asupra canaanenilor (Jud. V, 2-30). Intre cîntăreții cei mai iubiți ai Vechiului Testament, primul loc îl ocupă David, tînărul blînd și frumos la chip, care izgonea cu dumnezeiasca sa cîntare, duhurile rele ce se abăteau asupra regelui Saul (I Regi, XVIII, 6, 9). El a înălțat lui Dumnezeu o cîntare măreață pentru ajutorul primit în lupta cu filistenii (I Regi XXII, 1-51). Deasemenea, de numele lui David se leagă minunata și mult apreciată colecție a psalmilor care au format de-a lungul veacurilor, hrana duhovnicească a credincioșilor.

În Noul Testament, Sfînta Evanghelie după Luca ne-a păstrat frumoasa cîntare a Maicii Domnului, rostită spre lauda lui Dumnezeu, în casa Elisabetei (Luca I, 46-47): «Mărește suflete al meu...». Cel mai mare eveniment din istoria creștinismului, Nașterea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, a fost însoțit de cîntare. Ingerii din cer au întîmpinat atunci pe dumnezeescul Prunc cu cel mai prețios dar din cîte s-ar fi putut aduce: cîntarea. Glasurile lor au răsunat în noaptea sfîntă, cîntînd: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună voire» (Luca II, 14). Domnul nostru Iisus Hristos a fost iubitor de muzică, a cîntat cu ucenicii Săi (Marcu XIV, 26) și a îndemnat să se cînte, spunînd despre copiii care-L întîmpinau cu iubire curată și caldă, că din gura lor se va desăvîrși lauda (Matei XXI, 16).

Sfinții Apostoli au urmat întocmai învățăturile Mîntuitorului, deci au fost propovăduitori și ai cîntării. Astfel, fiind închiși în Filipi, Sf. Apostol «Pavel și Sila se rugau și cîntau cîntece de laudă lui Dumnezeu» (Fap. Ap. XVI, 25). Dumnezeescul Pavel îndeamnă la cîntare spre «zidirea tuturor» (I Cor. XIV, 26), precizînd că această cîntare este de două feluri: cu vocea și cu mintea. «Voi cînta cu Duhul — zice el — dar voi oînta și cu mintea» (I Cor. XIV, 15). La fel, Sfîntul Iacob, sfătuește ca cei veseli «să cînte psalmi» (cap. V, 13), iar Sf. Ioan Evanghelistul spune în Apocalipsă că prin descoperirea Sfîntului Duh, el a auzit glasul oștirii cerești, ca un glas de ape multe și de tunete puternice care ziceau: «Aleluia» (Apoc. XIX, 6).

Cîntarea în biserică a tuturor credincioșilor a luat un avînt puternic în primele veacuri creștine, fiind socotită ca mijlocul cel mai nimerit de a consolida unitatea credincioșilor și de a intra în comuniune cu Dum-

mezeu, pe această cale. Secolul IV creștin strălucește în chip deosebit în privința dezvoltării acesteia. Meritul deosebit revine marilor episcopi și conducători ai lumii creștine de atunci, care au prețuit muzica și au cultivat-o, stînd ei înșiși în fruntea mișcării de dezvoltare a psalmodiei. Unul dintre aceștia este și Sfîntul Niceta, Episcop de Remesiana — Apostolul strămoșilor noștri —, care a făcut să răsunе pe pămînt românesc, cîntări de laudă lui Dumnezeu, încă de la sfîrșitul sec. IV.

Sfîntul Niceta de Remesiana, revendicat și de muzicologia romînească modernă²⁾, a fost nu numai cîntăreț vestit dar și un îndrumător desăvîrșit dînd norme clare asupra felului cum trebuie să cînte credincioșii în biserică.

Deci, astăzi, cînd în Biserica noastră strămoșească a fost restatornicită de Sf. Sinod, cîntarea în comun a tuturor credincioșilor, cercetarea lucrării: «**De psalmodiae bono**—Despre folosul cîntării» a Sf. Niceta, este de o evidentă actualitate.

*

1. «**DE PSALMODIAE BONO**» — necesitatea ei la sfîrșitul secolului IV. Încă de la începutul organizării Bisericii creștine, de la primele forme ale cultului ei, muzica s-a impus ca element hotărîtor în manifestarea adorării lui Dumnezeu de către credincioși. Mărturii în această privință se găsesc din belșug la Părinții și Scriitorii bisericești. Mai mult chiar, muzica devine armă de apărare în luptele doctrinale care au avut loc pentru lămurirea și fixarea adevărurilor de credință. De pildă, muzica a avut un rol hotărîtor în combaterea ereziei ariene³⁾ și în răspîndirea dreptei credințe. Această funcție îndeplinită de muzică a contribuit la ridicarea și afirmarea prestigiului ei spiritual și la dezvoltarea și desăvîrșirea mijloacelor ei de expresie. Așa se face că muzica se răspîndește în toată lumea creștină, făcînd parte integrantă din cult. Dezvoltarea ei înfloritoare este notată de literatura bisericească a timpului. Încă din prima parte a sec. IV, istoricul Eusebiu de Cezareea declară că pe tot pămîntul, în orașe ca și la sate, populațiile, aparținînd tuturor națiunilor, cîntă puternic (cu voce tare), imne și psalmi spre lauda lui Dumnezeu, iar Sf. Vasile cel Mare constată că practica de a se cînta în comun s-a întins în Egipt, Libia, Teba, Palestina, Arabia, la fenicieni și sirieni, ajungînd pînă la Eufrat⁴⁾. În Apus, cîntarea în biserică este atestată de Sf. Ciprian, Fer. Ieronim, Sf. Ambrozie, Fer. Augustin.

2. Prof. M. Breazu, *Istoria muzicii romînești* (litografiat), Tipografia și litografia învățămîntului, București, 1956, pp. 43-47, 52-54.

3. La Constantinopole, Sf. Ioan Gură de Aur a organizat coruri care cîntau imnuri despre consubstanțialitatea Fiului cu Tatăl și care au eclipsat pe cele ale arienilor (la Socrate, *Istoria bisericească*, Cart. VI, c. VIII, Migne, P.G. XXXII, col. 763). La fel, Sf. Efrem Sirul a combătut erezia, compunînd imne și cîntîndu-le cu coruri după modelul ereticilor: Apolinarie (tatăl și fiul), Bardesane, Armonie, Manes. Sirguinta sa a fost încununată cu succes deplin (după Th. Gérold, *Les Pères de l'Eglise et la musique*, Strassbourg, 1931, pp. 46-47). Fer. Augustin descrie împrejurarea în care Sf. Ambrozie a introdus cîntarea în biserică din Milan. În anul 386, cînd împărăteasa Justina, favorabilă arienilor, amenința pe Sf. Ambrozie cu depunerea, creștinii privegheau în biserică, gata să-și apere episcopul și pentru ca să nu slăbească rîvna lor sfîntă, cîntau imne și psalmi «după obiceiul orientallilor» (Mărturisiri, Cart. X, cap. VII, 15, Migne, P.L. XXXII, col. 770).

4. Eusebiu de Cezareea. La Ps. 65, 4. 7-9, M.P.G. XXIII, col. 657 D-660 A; Sf. Vasile cel Mare, Epistola CCVII, 3 (către clerul din Neo Cezareea) M.P.G. XXXII, col. 764 G.

În părțile noastre, cîntarea de obște în biserică a cunoscut vremuri de mare înflorire către sfîrșitul sec. IV și începutul sec. V. Informațiile în această privință se găsesc în unul dintre primele tratate asupra muzicii creștine, intitulat: «**De psalmodiae bono = Despre folosul cîntării**». Autorul acestei cărți este Sf. Niceta, Episcop de Remesiana, care este socotit, după ultimele cercetări⁵⁾, drept Apostol al strămoșilor noștri. Opera «**De psalmodiae bono**» are o importanță deosebită pentru că din ea aflăm amănunte cu privire la dezvoltarea cîntării în biserică, la felul cum era apreciată această cîntare și cu privire la organizarea cultului Bisericii noastre strămoșești în acel timp. «**De psalmodiae bono**» este un document prețios pentru introducerea cîntării în biserică. Apariția ei este un răspuns prompt acuzațiilor ce se aduceau noului fel de a lăuda pe Dumnezeu, prin cîntare.

Apostolul Geto-Dacilor este în primul rînd un catehet — și încă unul de frunte — legat de masele poporului pe care le păstorește. «El este, după cum spune Zeiler, unul dintre doctori, în acord cu simțul intim al poporului creștin, pentru care creștinismul nu este un sistem, ci este — înainte de toate — viață»⁶⁾. De aceea, Sf. Niceta urmărește în operele sale să dezvolte gustul pentru practicarea celor două mijloace de curățire și înălțare, potrivite sufletului simplu, care sînt privigherea și cîntarea în comun.

«**Despre folosul cîntării**» este anunțată de Sf. Niceta în lucrarea sa anterioară: «**Despre privighere**», prin cuvintele: «Dar despre evlavia imnelor și a psalmilor, cît sînt de plăcuți și de primiți lui Dumnezeu, aș vorbi acum puțin, dacă o rațiune deosebită n-ar cere un alt volum; lucrul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, va fi arătat în cartea următoare»⁷⁾. Această promisiune este amintită la începutul noii lucrări, în edițiile Burn și Turner: «Cine își îndeplinește făgăduiala își face datoria. Imi amintesc că am făgăduit cînd vorbeam despre farmecul și folosul privigherilor că voi trata în cuvîntarea următoare despre slujirea imnelor și laudelor, lucru ce-l va face cuvîntul de față, cu vrerea lui Dumnezeu»⁸⁾.

Din tratarea problemei propuse, Sf. Niceta se dovedește a fi la curent cu toată literatura vremii sale, împrumutînd învățături valoroase de la Părinții greci și latini, ca: Sf. Chiril al Ierusalimului, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigore de Nazianz, Sf. Grigore Taumaturgul, Sf. Ciprian, Tertulian și Sf. Ilarie de Pictavium⁹⁾.

Scopul urmărit de autor este de a răspunde unor acuzații venite din Răsărit, anume, că nu e potrivită cîntarea de psalmi și imne cu evla-

5. Vezi în această privință Pr. Prof. Ioan G. Coman, **Personalitatea Părinților și scriitorilor bisericești originari din Dacia și Scythia Minor** (contribuții la cunoașterea creștinismului din părțile noastre în perioada patristică). Curs ținut la Magisteriu, an. 1954-1955 (dactilografiat). În special, cap. I: «Aria misionară» a Sf. Niceta de Remesiana, pp. 6-20.

6. J. Zeiller, **Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain**, Paris, E. de Boccard, editeur, 1918, p. 555.

7. Sf. Niceta de Remesiana, **Despre Privighere**, Migne, P.L. LXVIII col. 372, trad. de Pr. Prof. Ioan G. Coman, *op. cit.*, p. 84.

8. Sf. Niceta de Remesiana, **Despre folosul cîntării**, I, în ediția Turner C. H., **Introduction and text of de Psalmodiae Bono**, în **The Journal of Theological Studies**, vol. XXIV, nr. 95, aprilie, 1923, p. 233. Am urmărit și textul editat de Burn A. E., **Niceta of Remesiana (his life and works)**, Cambridge, 1905, pp. 67-82; care diferă în unele locuri de cel editat de Turner. Traducerile care nu au indicația traducătorului îmi aparțin.

9. J. Zeiller, *op. cit.*, p. cit.

via¹⁰). Argumentarea celor ce voiau să înlăture cîntarea din Biserică este destul de rafinată. Sub pretextul evlaviei — în realitate o falsă evlavie —, aceștia pretindeau că este de ajuns ceea ce se spune din inimă, socotind cîntarea imnelor de prisos, sau cel puțin, nepotrivită cu religia divină. Ei citau în sprijinul tezei lor, cuvintele Sf. Ap. Pavel, către efeseni: «Umpleți-vă de Duhul Sfînt, vorbind între voi în psalmi și laude duhovnicești, lăudînd și cîntînd Domnului în inimile voastre» (cap. V, 18, 19). De aici, conchideau ei că «Apostolul a hotărît că trebuie să psalmodiem cu inimile, nu în felul tragediei, prin schimonosirea vocii, fiindcă e de ajuns lui Dumnezeu care «privește inimile» (Rom. VIII, 27), dacă se cîntă în taina «inimii»¹¹).

Desigur, substratul interpretării — eronate de altfel — și folosirii textului amintit era de a sluji cauzei ereticilor care, sub pretextul unei «tăceri oneste» voiau să înlăture profețiile privitoare la Domnul. Sf. Niceta de Remesiana, bun cunoscător al Sfintei Scripturi și totodată iscusit mînuitor al condeiului răspunde adversarilor cîntării cu vocea, chiar cu argumentele lor. Astfel, spune el, cînd apostolul Pavel îndeamnă «umpleți-vă de Duhul Sfînt, vorbindu-vă în Psalmi» (Ef. V, 19), înțelege că se deschid gurile, limbile s-au deslegat și buzele s-au deschis, deoarece este imposibil ca omul să vorbească fără aceste organe. Iar cînd Apostolul zice: «Vorbînd în psalmi, în imne și cîntări», el n-ar fi menționat cîntările dacă ar fi voit ca cel ce psalmodiază să tacă complet, căci nimeni nu poate să cînte tăcînd. Expresia «în inimile voastre» se referă la recomandarea ca să nu se cînte numai cu glasul fără participarea inimii. Acest lucru este exprimat de Apostol mai clar cînd scrie corintenilor: «Voi cînta cu duhul, dar voi cînta și cu mintea» (I Cor. XIV, 15)¹², prin duh înțelegînd glasul celui ce cîntă.

Deci, «*De psalmodiae bono*» e scrisă de autor cu intenția de a preveni pe credincioșii săi, care, desigur, cîntau obișnuit în biserică, de pericolul ce amenința să destrăme farmecul frumoaselor slujbe împodobite cu cîntări alese.

Printr-o analiză substanțială a cîntului privit în desfășurarea lui istorică în Biserică, Sf. Niceta scoate în relief bogăția de conținut și frumusețea negrăită a psalmilor, folosul lor în lucrarea mîntuirii și rolul lor religios-educativ în procesul formării bunilor creștini.

2. **Cîntarea, jertfă duhovnicească adusă lui Dumnezeu.** În viața credincioșilor din epoca primară a Creștinismului, psalmii constituiau fondul esențial al oricărui cînt religios atît în reuniunile particulare, cît și în

10. Nu este singurul loc unde introducerea cîntării în comun s-a făcut cu greutate. Cităm cazul Sf. Vasile cel Mare, care — înainte de 375 — a întîmpinat o vie opoziție introducînd cîntarea în comun în Biserica sa. De asemenea, un sinod ținut la Laodiceea (în jurul anului 360) a hotărît că: «Nimeni nu trebuie să cînte în biserică, cu excepția psalților (cîntăreților) canonici (rînduiți) pentru a cînta psalmii, care urcă în amvon și care cîntă după carte» (Can. XV). Comentatorii acestui canon au păreri felurite cu privire la acei *καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἐκκλησίας* rînduiți de Biserică. Unii, împărtășind părerea lui Bini, susțin că sinodul din Laodiceea oprește pe toți credincioșii să cînte în biserică, iar alții, între care se numără Van Espen, Neander și Ch. J. Hefele, spun că au fost oprîți numai cei ce o luau înaintea celorlalți la cîntare. Bingham (*Origines*, I, III, c. VII, n. 2) crede că au fost oprîți toți credincioșii de la cîntare, dar numai pentru un timp limitat. Vezi amănunte la Charles Joseph Hefele, *Histoire des Conciles*, vol. I, II-e partie (Cart. VI), Paris, 1907, pp. 1007-1008.

11. Sf. Niceta de Remesiana, *Despre folosul cîntării*, II, ed. Turner, op. cit., p. 233.

12. Idem, op. cit., ibidem, p. 234.

biserică, deoarece psalmodierea avea menirea să procure cel mai mare dintre bunuri, iubirea.

În Vechiul Testament se aduceau lui Dumnezeu jertfe sîngeroase, de animale, spre a-I întoarce fața cu milă și iubire, către cei ce jertfeau. Sf. Niceta de Remesiana socotește că jertfele Vechiului Testament și-au pierdut funcția lor odată cu venirea Mîntuitorului. Locul «literii» a fost luat de «duh». Cele materiale din cultul Vechiului Testament, ca: circumciderea, sabbatul, sacrificiile, deosebirea mîncărurilor, tobele, chitarele, cimbalele, timpanele, au încetat cu totul. Acea cercetare a leprei și toate riturile pentru cei mici, au fost necesare numai pentru vremea de atunci. Celelalte, cele duhovnicești, adică credința, evlavia, rugăciunea, postul, răbdarea, dragostea, **lauda**, au fost mai degrabă adăugate, decît micșorate. Și Sf. Niceta citează cazul bătrînului Zaharia, tatăl «marelui Ioan» care, după o tăcere îndelungată a profețit în imne, și al Elisabetei care n-a încetat să mărească pe Dumnezeu, din sufletul său, după ce a născut pe fiul făgăduit¹³).

Deasemenea, cîntarea celor 24 de bătrîni și a mulțimii din Apocalipsă (cap. XIX, 4-6) este socotită ca jertfa cea adevărată adusă Invingătorului fiarei-Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. O asemenea slujire, dacă este îndeplinită cu credință dreaptă și cu devoțiune, este legată de lucrarea îngerilor care au datoria să laude fără odihnă pe Dumnezeu Tatăl și pe Mîntuitorul (Isaia VI, 1-4)¹⁴).

În psalmi se găsesc numeroase locuri, constată Sf. Niceta, unde se vorbește despre cîntare ca jertfă de laudă lui Dumnezeu. «Voi lauda numele Dumnezeului meu cu cîntare și-L voi preamări pe El cu laude. Și acestea mai plăcute vor fi Domnului, decît vițelul tînăr căruia abia-i răsar coarne și unghii» (Ps. LXVIII, 35-36). «Iată ceea ce este mai de preț, iată jertfa duhovnicească mai mare decît toate jertfele de animale! Și pe bună dreptate. Dacă, într-adevăr, acolo se vărsa sîngele irațional al animalelor, aici se jertfește lauda duhovnicească, din sufletul însuși și din conștiința curată»¹⁵).

Această nouă jertfă este bine plăcută Domnului care zice: «Mă va preamări cu jertfa laudei și aceasta este calea prin care-i voi arăta lui mîntuirea lui Dumnezeu» (Ps. XLIX, 23)¹⁶). Lauda, izvorînd dintr-o conștiință curată, desfătă pe Domnul, după cum îndeamnă psalmistul David, prin cuvintele: «Lăudați pe Domnul că bun este Psalmul. Plăcută să-I fie Dumnezeului nostru lauda» (Ps. CXLVI, 1). Și el mărturisește cu siguranță că această slujire este, cu adevărat, plăcută lui Dumnezeu: «De șapte ori pe zi am adus ție laudă» (Ps. CXVIII, 164). Și mai mult decît aceasta, el făgăduiește altceva: «Și limba mea va vesti dreptatea Ta și toată ziua va cînta lauda Ta» (Ps. XVII, 4). Copil fiind, acoperit cu asemenea pavăză puternică, David a nimicit pe uriașul Goliat și a re-purtat numeroase victorii și asupra altor străini¹⁷).

Deci, cîntarea psalmilor și a imnelor în biserică este jertfa creștinilor¹⁸), jertfa cea bineplăcută lui Dumnezeu. La aceasta îndeamnă stă-

13. Idem, *op. cit.*, IX, *ibidem*, pp. 237-238.

14. Idem, *op. cit.*, X, *ibidem*, p. 238. Sf. Vasile cel Mare socotește psalmul ca o lucrare a îngerilor: Ψαλμὸς τὸ τῶν ἀγγέλων ἔργον (Omilia la Ps. I, 2, Migne, P.G. XXIX, col. 213 A).

15. Sf. Niceta de Remesiana, *op. cit.*, VII, ed. Turner, p. 237.

16. Idem, *ibidem*.

17. Idem, *op. cit.*, VIII, *ibidem*, p. 237.

18. În practica veche a Bisericii, cîntarea psalmilor însoțea cele două momente

cuitor Sf. Niceta pe credincioșii săi, zicînd: «Laudă pe Domnul în viața ta, jertfește jertfa laudei, și prin aceasta se va arăta sufletului tău, calea prin care va ajunge la mîntuirea sa»¹⁹).

3. **Calitățile cîntării bisericești.** a) **Cîntarea trebuie făcută din inimă curată.** Am amintit că muzica bisericească își are structura și fizionomia ei cu totul aparte și urmărește un scop cu totul diferit și bine definit: înălțarea sufletului către sferile idealului creștin, către Dumnezeu. O asemenea muzică nu este și nu trebuie să fie complicată, ea n-are nevoie de rafinament artistic, ci prima calitate a ei este să pornească din inimă, dintr-o inimă încălzită și curățită de focul sacru al lui Dumnezeu. Strămoșii noștri de acum, aproape, 1600 de ani se foloseau în cultul lor de o muzică simplă dar mișcătoare, așa cum era viața lor. Ei erau îndrumați în adevăratul duh al trăirii evanghelice de Sf. Niceta care-i sfătuia să cînte lui Dumnezeu mai mult «cu inimile» căci El binecuvintează pe cei care-I cîntă «în taina inimii». Aceasta nu înseamnă a nu cînta și cu vocea. Glasul celui ce cîntă trebuie să fie însă în deplină armonie cu inima, să exprime simțirea inimii, «căci totdeauna e folositor ca cele ale lui Dumnezeu să fie meditate în inimă»²⁰). Sf. Apostol Pavel n-a îndemnat să se cînte numai cu vocea fără participarea inimii. El spune: «Voi cînta cu duhul, voi cînta și cu mintea» (I Cor. XIV, 15), deci și cu glasul și cu cugetarea. A cînta cu inima curată înseamnă a te desprinde de toate gîndurile pătimase, de toate preocupările, a-ți concentra atenția numai către sensul cuvintelor rostite. Este ceea ce cere Sf. Grigorie de Nazianz, fecioarelor, adică să știe a cînta dumnezeieștile imne, mai mult cu inima decît cu gura²¹).

Sf. Vasile cel Mare, ale cărui opere au fost citite și folosite de Sf. Niceta de Remesiana²²), sfătuiește pe tineri cum să se comporte pentru a-și păstra nepătată curăția sufletului care constă în disprețul față de bucuriile simțuale. «Să închidem urechile la cîntecele care pervertesc sufletul căci prin acest fel de muzică sînt născute în general pasiunile servile și josnice. Să cîntăm mai de grabă celălalt fel de muzică ce conduce la bine și de care se servea și David, poetul cîntărilor sfinte»²³).

de înaltă trăire duhovnicească a creștinilor: agapa și Sf. Euharistie — jertfa cea nesîngeroasă și de viață făcătoare. Astfel, Tertulian descriind agapele, spune: «După ce apa pentru mîini și luminile au fost aduse, fiecare este invitat să cînte lui Dumnezeu în cercul adunării, un cîntec, fie scos din Sfînta Scriptură, fie din mintea sa proprie (...ut quisque de Scripturis Sanctis vel de proprio ingenio potest provocatur in medium deo canere» (Apologeticum, XXXIX, Migne, P.L. I, col. 540 A). Fer. Augustin ne informează că obiceiul cîntării unui psalm în timpul împărtășirii a fost introdus în Africa în timpul său. În cartea II-a a «Retractărilor», la cap. XXXII, el menționează opera sa intitulată: «Contra Hilarum liber unus», scrisă împotriva unui oarecare Ilarie-laicus catholicus —, care atacase acest obicei (Corpus Script. Ecclesiast. Latinorum, vol. XXXVI, s. I, p. 2, pag. 144).

19. Sf. Niceta de Remesiana, op. cit., VII, ed. Turner, p. 237.

20. Idem, op. cit., II, ibidem, p. 233.

21. Sf. Grigore de Nazianz, Cîntece morale, Cart. I, sect. II, 2, Migne, P.G. XXXVII, col. 521 C.

22. Vorbind despre pregătirea trupească a celor ce vin la priveghere, Sf. Niceta de Remesiana recomandă, între altele, ca să nu meargă nimeni la biserică avînd stomacul încărcat cu mîncare și băutură. Cu acest prilej el citează o comparație a Sfîntului Vasile cel Mare (Quidam namque vir inter pastores eximis), care zice: «După cum fumul alungă albinele, tot așa exalarea alimentelor indigeste (idigesta ruetatio) întoarce și îndepărtează harismele Sfîntului Duh» (Migne, P.G. XXXI, col. 184 B). Cf. Sf. Niceta, Despre priveghere, 9, ed. Burn, op. cit., p. 66.

23. Sf. Vasile cel Mare, Cuvîntarea către tineri, despre citirea cărților păgîne, 7, Migne, P.G. XXXI, col. 581 CD, cf. Th. Gérold, op. cit., pp. 94-95.

Manifestarea prin cântare a sentimentelor nutrite de inimă este motivul care face pe Sfinții Părinți să pună accentul în cântare, pe educația inimii. Sf. Niceta constată — și pe bună dreptate — că celce cântă «tainele lui Dumnezeu» trebuie să aibă o inimă simplă și curată ca a unui copil. Mulți bărbați și chiar femei plini de Duhul Sfânt, remarcă el, s-au învrednicit prin curăția inimii lor să îndeplinească această sfântă slujire. Un grăitor exemplu în această privință este David, «fruntașul cântăreților» și «comoara cântăreților». «Acesta, copil fiind, cântînd din chitară, plăcut și cu iscusință, a potolit duhul cel rău care lucra în Saul. Aceasta s-a petrecut nu pentru că puterea acelei chitare era așa de mare, ci fiindcă chipul lui Hristos era purtat în lemn și în întinderea coardelor și însăși pasiunea cu care cânta el înăbușea imediat duhul Diavolului»²⁴). In același fel vorbește și Sf. Ambrozie accentuînd că lauda adusă lui Dumnezeu trebuie să izvorască din inimă curată, deoarece numai astfel poate să-i dea credinciosului un suport moral, să-i întărească credința sa. «Toți sînt de acord, spune Sf. Ambrozie, pentru a admite că nu trebuie să încetezi de a lăuda pe Dumnezeu, fie zicînd un imn, fie cântînd împreună, în orice timp, slava lui Dumnezeu. Acela care cântă un imn o face cu o inimă curată și spiritual; el exclude din inima sa orice fel de pasiuni omenești, așa ca nici o tristețe, nici o durere sau amărăciune, nu-l împiedică să îndeplinească datoria sa și că starea sufletului său nu e tulburată în nici un chip; cântînd imnul, el rămîne hotărît și de nezdruncinat ca David»²⁵).

b) **Acordul dintre cuget și cântare.** Cîntarea este pentru Sf. Niceta mijlocul de a produce sufletului bucurii de negrăit. Slujba împodobită cu cântări pe lîngă rugăciuni și lecturi sfinte se aseamănă cu un ospăț bogat. «Ce este mai plăcut — exclamă Sfîntul — decît această desfătare? Căci și cu psalmi ne desfătăm și cu rugăciuni ne răcorim și cu citiri interpusă ne hrănim. Și cu adevărat, după cum unii commeseni sînt desfătați de felurimea mîncărilor, tot așa sufletele noastre se îmbogățesc prin o lectură felurită și din reprezentarea cântărilor»²⁶). Prin această apreciere Sf. Niceta se aseamănă cu marele episcop al Hipponei, Fer. Augustin care era foarte sensibil la farmecele muzicii. El mărturisește că simte totdeauna plăcere să asculte melodiile care însuflețesc cuvîntul lui Dumnezeu, cântat de o voce frumoasă și bine întrebuițată. Totuși, el se teme să cinstească muzica mai mult decît se cuvine. «Cînd mi se întîmplă — spune el — să fiu emoționat mai mult de cîntec decît de cuvintele pe care le însoțește el, mărturisesc că mă simt vinovat de un păcat grav»²⁷). Prin aceasta el sublinia acordul ce trebuie să fie între cuget și evlavie, de o parte și cântare, de alta.

Sf. Niceta de Remesiana recomandă credincioșilor săi ca în laudele lor să fie armonie deplină între cugetare și cântare. «Iubiților, li se adresează el, lăsînd la o parte vorbele de prisos, să cântăm cu simțul ascuțit și cu mintea trează ca să nu displăcem lui Dumnezeu. Căci ne îndeamnă psalmul zicînd: «Că Dumnezeu este Impăratul a tot pămîntul; cântați-I toți cu înțelepciune» (Ps. XLVI, 7), adică cu pricepere, ca să cântăm nu nu-

24. Sf. Niceta de Remesiana, **Despre folosul cântării**, IV, ed. Turner, op. cit., pagina 235.

25. Sf. Ambrozie, **Explicare la Ps. 143**, după Th. Gérold, op. cit., p. 207.

26. Sf. Niceta de Remesiana, **Despre folosul cântării**, XII, ed. Turner, p. 239.

27. Fer. Augustin, **Mărturisiri**, Cart. X, cap. XXXIII, 50, Migne, P.L. XXXII, col. 800.

mai cu duhul, adică cu sunetul vocii (glasul) ci și cu mintea și să cugetăm ceea ce cântăm, ca nu cumva mintea fiind robită de cuvinte și cugetări streine să lucreze fără nici un folos»²⁸). Credincioșii care cântă trebuie să fie însuflețiți de o mare evlavie. La fel ca rugăciunea, cântarea în comun trebuie să fie totodată expresia credinței adunării și un îndemn ferbinte la iubirea aproapelui. Numai o astfel de cântare influențează satisfăcător asupra sufletelor tuturor creștinilor, producând în același timp un sentiment de bucurie și un elan de iubire către cel care cântă, după cuvintele Fer. Augustin: «Acela care cântă laudă (lui Dumnezeu), nu laudă numai, ci laudă cu bucurie. Cel ce cântă laudă, nu cântă numai, ci și iubește pe cel căruia îi cântă. În lauda credinciosului este o predică; în cîntec este afecțiunea celui ce iubește»²⁹). Sf. Ioan Gură de Aur insistă asupra umilinței în cântare punând-o mai presus de execuția teinică a cântării. «Fie că este un om slăbit de vîrstă, sau încă tînăr, că el are o voce aspră, că ignorează total ritmul, acestea nu vor fi socotite ca defecte. Ceea ce se cere este un suflet modest, un spirit treaz, o inimă înfrîntă, o judecată sănătoasă și o conștiință împăcată. Dacă tu ai aceasta vei intra în corul sfînt al lui Dumnezeu și vei putea să stai alături de David»³⁰).

Tot în duhul învățaturii Sf. Niceta, marele organizator al monahismului apusean, Sf. Casian — originar din Dobrogea noastră —, învață că în timpul cântării, toate gîndurile trebuie să se concentreze asupra păcatelor și să mediteze asupra lor. În timp ce noi cântăm psalmi, spune Sf. Casian, noi ne vom aminti tot răul făcut din neglijența noastră, sau ceea ce a lucrat zelul nostru, tot ceea ce Providența dumnezească ne-a acordat, sau ceea ce a risipit o nepăsare nesăbuită și înșelătoare, sau ceea ce slăbiciunea omenească ne-a împins să facem, sau de ceea ce ne-a lipsit o ignoranță nechibzuită³¹).

Pe scurt, cântarea trebuie să corespundă evlaviei simple, așa fel ca cel ce cântă să aibă continuu gîndul la textul cântării, exprimînd astfel adevăratul duh creștin din el.

c) **Evitarea afectărilor teatrale.** Este cunoscut în deobște că lucrul cel rău are o putere remarcabilă de a influența asupra oamenilor. Astfel, cu toată munca și privigherea trează asupra turmei lor, a marilor Ierahi din epoca patristică, lumea păgînă influența cu farmecele ei iluzorii asupra anumitor creștini mai puțin înarmați și întăriți în duhul evanghelic. Se știe, deasemenea, de către toți, că muzica are o mare — foarte mare — înrîurire asupra sufletului omenesc. De aceea nu este de mirare că mulți creștini cădeau în mrejele seducătoare ale muzicii teatrale, muzică ce infuza în sînge, otrava ucigătoare de suflet a dorințelor pătimase. Mai mult, cei ce ascultau și se lăsau îmbrățișați de sunetele dulci și moleșitoare ale anumitor instrumente din antichitate, sau se entuziasmau pentru spectacole frivole de teatru, căutau să introducă felul de a cânta al tragedienilor și în slujbele sfinte la care luau parte. Asemenea încercări, care erau adevărate atentate la simplitatea și frumusețea muzicii tradiționale bisericesti, au îngrijorat pe mulți dintre conducătorii Bisericii între care

28. Sf. Niceta de Remesiana, *op. cit.*, 13, ed. Burn, p. 79. În ediția Turner lipsește: «intermitentes fabulas superfluas», p. 239.

29. Fer. Augustin, *Enarratio in Ps. LXXII*, 1, Migne, P.L. XXXVI, col. 914.

30. Sf. Ioan Gură de Aur, *La Ps. XLI*, Migne, P.G. LV, col. 158, trad. Th. Gérold, *op. cit.*, p. 113.

31. Sf. Ioan Casian, *Convorbiri cu Părinții*, X, 11, Migne, P.L. XLIX, col. 838 BC.

se numără: Tertulian, Sf. Ciprian, Sfinții Capadocieni, Sf Ioan Gură de Aur, Sf. Efrem Sirul, Fer. Ieronim, Fer. Augustin. Pentru a îndruma cântarea bisericească pe adevăratul ei făgaș, aproape toți Părinții amintiți au intervenit energic, muștrînd, sfătuind și îndemnînd pe credincioșii lor să laude pe Dumnezeu cum se cuvine, adică mai mult cu inima, decît cu vocea.

Sf. Niceta de Remesiana fiind așezat cu eparhia sa la întretăierea celor două lumi — latină și greacă — era bine informat, printr-o lectură întinsă a operelor Părinților răsăriteni și prin vizitele făcute în Italia (în anii 398 și 402), asupra acestor grave abateri ale unor credincioși de la cântarea indicată de Insuși Mîntuitorul și Sfinții Săi Apostoli. Poate că se petreceau lucruri asemănătoare și pe teritoriul unde își desfășura el activitatea misionară, de aceea, în tratatul său, insistă în chip deosebit asupra adevăratei cîntări, cea în armonie cu religia, cu dogma ei, criticînd aspru pe cei ce se manifestă — preoți, diaconi și credincioși — în timpul sfintelor slujbe, ca tragedienii pe scenă. «Intr-adevăr — spune el —, sunetul sau melodia să se cînte în armonie cu sfînta religie, nu să scoată efecte greoaie ca ale tragedienilor, ci să arate adevărata creștinătate. Să nu aducă a ceva teatral, ci să provoace pocăința pentru păcate»³²). Problema aceasta a contaminării, adică a influenței muzicii laice în special cea de scenă, asupra unora din slujitorii Sfintei Biserici, care împrumută formule din opere sau cîntă în stilul și atmosfera scenei, nu și-a pierdut actualitatea. De aceea nu este de prisos dacă cercetăm ce spun Părinții în această privință, spre a ne fixa odată pentru totdeauna asupra adevăratului mod de a sluji lui Dumnezeu prin cîntare.

Astfel, Fer. Ieronim, promovează o cîntare simplă, cu modestie și umilință, exprimîndu-se cu severitate față de cei ce procedează altfel: «Noi trebuie să cîntăm, să psalmodiem și să lăudăm pe Dumnezeu mai mult cu sufletul decît cu glasul nostru, spune el. Să mă înțeleagă tinerii, să mă priceapă acei a căror îndatorire este de a cînta psalmii în biserică: trebuie să cîntăm lui Dumnezeu cu inima, nu cu glasul. Să nu umblăm a îndulci gîtul și larinxul cu băuturi dulci cum fac tragedienii, pentru ca să se audă în biserică, cîntece și înflorituri ca la teatru, ci să lăudăm pe Dumnezeu cu frică, prin faptele noastre și prin cunoașterea Scripturilor»³³). Fer. Ieronim merge chiar pînă acolo să spună că vocea n-are nici o importanță. Un oarecare, chiar dacă ceilalți vor zice că are voce urîță, va fi un cîntăreț plăcut în fața lui Dumnezeu, dacă faptele sale sînt bune. Slujitorul lui Dumnezeu trebuie să cînte în așa fel ca să nu placă glasul ci cuvintele³⁴). Deasemenea, Sf. Ciprian, episcopul Cartaginei, constatînd că diavolul exercită acțiunea sa de ispitire asupra urechilor printr-o muzică moleșitoare, ca să micșoreze vigoarea sufletelor creștine, spune că rugăciunea să fie făcută cu voce modestă «pentru că Dumnezeu este ascultătorul inimii, nu al glasului»³⁵). Cel care a avut

32. Sf. Niceta de Remesiana, *op. cit.*, XIII, ed. Turner, p. 239: «Sonus etiam vel melodia condecens sanctae relegioni canatur; non quae tragicas difficultates exclamet, sed christianam simplicitatem in ipsa etiam demonstret; non quae aliquid theatrale redoleat, sed quae conpunctionem magis audientibus faciat».

33. Fer. Ieronim, *Comentar la Epist. către Efeseni*, Cart. III, cap. V, 19, Migne, P.L. XXVI, col. 561 D-562 A.

34. Idem, *op. cit.*, ibidem, col. 562 A: «Quamvis sit aliquis, ut solent illi appellare κακώωνος si bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor est. Sic cantus servus Christi, ut non vox canentis, sed verba placeant».

35. Sf. Ciprian, *Despre Rugăciunea Domnească*, III, Migne, P.G. IV, col. 538.

de luptat însă, mai mult cu aceste influențe păgânești în cântarea bisericească a fost Sf. Ioan Gură de Aur. Este explicabil dacă ne gândim la viața de lux și la manifestările artistice frivole din marele oraș Constantinopole, în sec. IV și începutul sec. V. Nu odată Sf. Ioan ceartă pe credincioși pentru manifestările quasi teatrale din biserică. El le cere ca aducînd cîntarea dumnezească să fie pătrunși de mare frică și însuflețiți de pietate. «Cum, întreabă Sf. Ioan, tu nu te temi și nu te cutremuri? poate nu știi că aici este de față în chip nevăzut Dumnezeu care cunoaște mișcarea fiecăruia?... Dar tu nu înțelegi aceasta pentru că cele ce ai auzit și ai văzut la privesțele publice au întunecat mintea ta și de aceea, cele ce se fac acolo le introduci în rînduierile bisericești, manifestînd prin strigări nebune desordinea sufletului tău. Oare îți vor ajuta ție rugăciunile mîinilor pe care le ridici fără rînduială și strigarea cea mare... lipsită de minte? Cum nu te rușinezi tu de cuvintele ce le pronunți astăzi: «Slujiți Domnului cu frică și bucurați-vă de El cu cutremur?» (Ps. II, 10)... Noi nu oprim melodiile de laudă, ci oprim melodiile neevlavioase, strigările peste fire ale unuia înaintea altuia, ridicarea subită și nefolositoare a mîinilor în aer, baterea cu picioarele, obiceiuri nepotrivite și nedemne»³⁶).

Cîntarea trebuie să provoace pe credincioși la pocăință, la acea «*compunctio peccatorum*» de care vorbește Sf. Niceta de Remesiana. Melodia este haina de sărbătoare a ideilor religios-morale și dogmatice cuprinse în text. Trebuie deci, ca această melodie să fie adecvată textului. De altă parte nu trebuie, din indiferență față de cîntare, sau dispreț față de voce, să se cînte rău. Aceasta ar fi tot o lipsă și un păcat al celui ce cîntă în fața lui Dumnezeu. Fer. Augustin este foarte clar în această privință cînd îndeamnă: «Cîntă lui Dumnezeu, dar să nu cînți rău. El nu vrea să-I superi urechile Sale. Cîntă bine, fratele meu. Tu tremuri atunci cînd ți se cere să cînți înaintea unui bun muzician, temîndu-te ca artistul să nu-ți reproșeze lipsa ta de cunoștință; dar dacă tu cînți lui Dumnezeu, trebuie să-I aduci o cîntare tot atît de desăvîrșită ca să nu displaci unor urechi atît de perfecte»³⁷).

Influența muzicii de teatru asupra unor slujitori și credincioși a dăinuit veacuri în șir și ea a amenințat în mod serios cîntarea tradițională a Bisericii, trebuind să se ia măsuri în această privință de anumite Sinoade. Astfel, pe lîngă sinodul din Laodiceea, de care am amintit, Sfinții Părinți adunați la sinodul VI ecumenic, au hotărît prin canonul 75:

«Cei ce vin în Biserică spre a cînta, voim să nu se folosească nici de strigăte excesive, silind și firea spre răcnire, nici să rostească ceva dintre cele ce nu se potrivesc și nu sînt proprii bisericii; ci cu multă luare aminte și cu umilință să se aducă cîntări de laudă Dumnezeului celui ce vede cele ascunse. Căci cuvîntul sfînt a învățat pe fiii lui Israel să fie cucernici» (III Moise XV, 31)³⁸. Zonara (Sintagma Ateniană, 479) comentînd acest canon se plînge că pe timpul său se făceau încercări de a se

36. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilie la textul: Am văzut pe Domnul șezînd pe loc înalt*, 2, Migne, P.G. LVI, col. 99.

37. Fer. Augustin, *Enarratio in Ps. XXXII*, 3 (Cuv. I, 8), Migne, P.L. XXXVI, col. 383.

38. Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe* (însoțite de comentarii), vol. I, part. II, trad. de Uroș Kovilcinci și Dr. Nicolae Popovici, Arad, 1931, p. 452.

În Biserica apuseană s-a luat, de asemenea, măsuri împotriva melodiilor străine de duhul creștinesc în cîntarea bisericească. Astfel, sinodul trulan (692) declara: «Ordonăm ca aceia care trebuie să cînte în biserică să nu facă auzite

introduce în biserică și în cântarea bisericească tot ce era mai artificial și mai ciudat la spectacolele de teatru și în cântările cele mai imorale ³⁹⁾.

Melodia n-are aceeași importanță ca textul. Prin text se răspîndește evanghelia lui Dumnezeu. Melodia nu este decît un mijloc, de sigur de mare utilitate, de a ușura propagarea și înțelegerea textului biblic. Sf. Ioan Gură de Aur remarcă just că David nu cîntă psalmii săi pentru a produce plăcere și desfătare urechilor noastre, ci pentru a bucura sufletul și pentru a-i fi folositor ⁴⁰⁾. La fel, Sf. Atanasie insistă asupra necesității de a se stabili o legătură între cuvinte, melodie și ritmul sufletului. Cei care cîntă astfel fac un bine nu numai lor înșișile, ci, deasemenea, și celor ce-i ascultă ⁴¹⁾. Despre acesta spune Fer. Augustin că «punea pe cetitorul psalmului să cînte cu o așa mică întorsătură a vocii (modico flexu vocis), încît semăna mai mult cu unul ce citește decît cu unul ce cîntă» ⁴²⁾.

d. **Cîntarea trebuie să fie comună, omofonă și uniformă.** Desigur, Sfinții Părinți nu se mulțumeau doar să constate abaterile ce se iveau în săvîrșirea cultului, ci îndrumau pe linia învățaturii Sf. Scripturi și a practicii Bisericii primare. Una dintre condițiile esențiale ale cîntării în Biserică este ca toți credincioșii să-și integreze vocile în ansamblu. Se năștea însă o altă dificultate prin tendința unora dintre cei ce cîntau în comun, de a-și afirma vocea ieșind astfel din armonia corului. Trebuia, deci, reprimat acest subiectivism dăunător armoniei, iar pe de altă parte trebuia să se facă educația muzicală a unei mulțimi nedisciplinate căreia îi lipsea de multe ori cunoștințele cele mai elementare ale unei cîntări de bună calitate.

Sf. Niceta de Remesiana este pentru o cîntare a tuturor credincioșilor, fără deosebire de sexe, vîrstă, sau condiție socială. Această cîntare trebuie să se execute omofonic (unisonic, pe o singură voce) și să fie uniformă. Astfel, el cere celor ce cîntă să formeze un tot armonic, iar cîntarea lor să placă. «Vocea voastră a tuturor, nu trebuie — zice el — să fie discordantă, ci armonioasă (sed et vox omnium vestrum non dissona debet esse sed consona). Nu unul s-o ia înainte în chip prostesc și altul să rămîna în urmă, sau unul să coboare vocea și altul s-o ridice, ci este invitat fiecare să încadreze vocea sa cu multă umilință, între glasurile

vociferări dezordonate, nici să schimbe sunetul natural în strigăt, ...ci să se ofere lui Dumnezeu, care vede ce este ascuns, psalmodii cu cea mai mare atenție și căință» (Labbé, VI, 1176). După o jumătate de secol, un sinod ținut la Glasgow (747) a decretat: «In biserică, preoții nu trebuie să pronunțe alene, în felul poezilor moderni, nici prin sunete ca acelea ale tragedienilor, să aducă confuzii în compoziția cuvintelor sacre, ci să observe caracterul simplu și sfînt al melodiei, după obiceiurile Bisericii» (canon XII). Înainte de ținerea acestui sinod, episcopul de Metz, Chrodegang, dă precepte foarte precise asupra cîntării, în ale sale «Regula canonicorum». «Cîntăreții trebuie să strălucească prin umilință, sobrietate, castitate și toate celelalte virtuți ce au împodobit pe Sfinți. Cei care cîntă bine nu trebuie să se facă remarcați, iar cei care sînt prea puțin dotați pentru muzică, trebuie mai de grabă să tacă. Psalmii nu trebuie să fie cîntați prea repede, sau cu voce prea înaltă, nici dezordonat, ci clar și cu zdrobire de inimă (cum compunctione cordis), pentru ca duhul celor ce cîntă să fie hrănit și ca urechile ascultătorilor să fie încîntate» (cap. L, De cantoribus, în Migne, P.L. LXXXIX, col. 1079 BCD); cf. Th. Gérold, op. cit., p. 163

39 Dr. Nicodim Milas, op. cit., p. 453.

40. Sf. Ioan Gură de Aur, *La Ps. 100*, 1, Migne, P.G. LV, col. 629-630.

41. Sf. Atanasie, *Scrisoare către Marcelin*, 29, Migne, P.G. XXVII, col. 40 D-41 A.

42. Fer. Augustin, *Mărturisiri*, Cart. X, cap. XXXIII, Migne, P.L. XXXII, col. 800 A.

corului care cîntă laolaltă; nu ca cei ce ridică glasul sau o iau înainte să iasă în evidență în chip necuviincios ca spre o ostentație prostească, ca nu cumva să voiască să placă oamenilor»⁴³).

Cîntarea în comun era practică pe o scară întinsă în trecutul Bisericii. Pe lîngă ea este menționată cîntarea responsorică sau responso-rială atunci cînd cînta numai un singur cîntăreț, iar poporul răspundea anumite fragmente muzicale, și cea antifonală, cînd se împărțeau credincioșii în două grupuri după voci — bărbătești și femeiești — și se cînta alternativ. Cîte odată se uneau toate vocile laolaltă spre a da mai multă expresivitate cîntării, după cum ne informează Sf. Vasile cel Mare care accentuează că acest obicei (de a se cînta în comun) este conform cu practica întregii Biserici a lui Dumnezeu⁴⁴). Sf. Ioan Gură de Aur vorbește cu entuziasm despre simplitatea și atmosfera înălțătoare în care cîntau călugării în pustiu. Aceștia cîntau imnele profetice într-o unitate desăvîrșită și cu o melodie bine ritmată încît întreceau, prin impresia ce o făceau asupra ascultătorilor, sunetele instrumentelor melodioase⁴⁵). Fer. Augustin recomandă de a se evita tot ceea ce ar strica armonia cîntării. «Corul, după el, reprezintă unitatea de spirit a celor ce cîntă. Dacă noi cîntăm în cor, trebuie ca aceasta să fie într-un ansamblu desăvîrșit. Cînd o singură voce distonează, ea supără urechea și tulbură inima»⁴⁶).

Sf. Niceta de Remesiana este de acord cu Sfinții Părinți cînd cere credincioșilor săi ca fiecare să se încadreze în cor «cu umilință», nu să strice armonia, unul luînd-o înainte sau cîntînd în contratimp, ridicînd glasul în timp ce alții coboară. Cîntarea, după el, trebuie executată ca în fața lui Dumnezeu, nu cu dorința de a plăcea oamenilor. Credincioșii să ia exemplu în cîntarea lor pe cei trei prea fericiți copii, despre care spune profetul Daniil: «Atunci, acești trei cîntau imne ca dintr-o singură gură și slăveau pe Dumnezeu în cuptor zicînd: «Binecuvîntat ești Doamne, Dumnezeul părinților noștri» (Daniil III, 51-52). Cel care nu se poate încadra în armonia corului este mai bine să tacă sau să psalmodieze încet, de cît să tulbure pe toți cu vocea lui strigătoare. În felul acesta își face datoria și nici nu tulbură pe frații săi⁴⁷).

Sf. Niceta ține legătura cu Răsăritul dînd astfel de precepte. Sf. Grigore de Nisa atestă cîntarea în comun descriind funerariile Macrinei. Episcopul descrie afluența mulțimei venită din toate părțile pentru a asista la ceremonia, funebră. Pentru a nu neglija nimic din ceea ce ar putea menține ordinea, «am adunat, spune el, pe femei cu călugărițele, pe bărbați cu călugării și am reușit să dau cîntării un caracter de unitate bine ritmată și în bună armonie cu formația de cor... Atunci cînd cortegiul se puse în mișcare, toți, de la primul pînă la ultimul, intonară un cîntec re-

43. Sf. Niceta de Remesiana, *Despre folosul cîntării*, XIII, ed. Turner, p. 239-240.

44. Sf. Vasile cel Mare, *Scrisoarea CCVII*, 3 (Către clerul din Neocezarea), în Migne, P.G. XXXII, col. 764 AB: «...la răsăritul soarelui însă, toți intonează într-un singur glas și într-o singură inimă psalmul mărturisirii (Ps. 91, «Bine este a ne mărturisi»). Vezi și Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cîntarea bisericească*. Ed. «Pace», București, 1937, pp. 202-203.

45. Sf. Ioan Gură de Aur, *La Epist. I către Timotei*, Omilia XIV, cap. V, 3, Migne, P.G. LXII, col. 576.

46. Fer. Augustin, *Enarratio in Ps. 149*, v. 3, în Migne, P.L. XXXVII, 7, col. 1953.

47. Sf. Niceta de Remesiana, *op. cit.*, XIII, ed. Burn, pp. 80-81 (în ediția Turner lipsește: «melius est ei tacere», p. 240).

ligios în genul imnului celor trei copii» (Daniil III, 51-52) ⁴⁸). În discursul său în cinstea Sfântului Vasile, Sf. Grigorie de Nazianz vorbește la fel despre cîntarea în comun a credincioșilor ale căror voci unitare loveau urechile Episcopului din Cezareea ca un uragan. Sf. Ambrozie reluînd aceiași ideie, descrie cîntarea laolaltă a bărbaților, femeilor și copiilor, pe care o compară cu zgomotul valurilor ⁴⁹).

Dar nu toți care cîntă au voci suple sau cantabile. Sf. Niceta constată că o voce fluentă și armonioasă pe noi ne desfată și zidește pe cei ce ascultă. El citează în această privință pe Sf. Ciprian care știa că prietenul său Donat putea să cînte frumos, de aceea îl îndemna la cîntare: «Să terminăm ziua cu veselie și să facem ca nici chiar ceasul cinei să nu fie lipsit de harul ceresc. Masa să răsunе de psalmi, fiindcă știu că tu ai memorie bună și voce muzicală. Implinește această sarcină ca de obicei. Mai mult bucuri pe cei dragi ai tăi, dacă avem o audiție duhovnicească. Să ne desfete dulceața evlaviei, căci bunii cîntăreți au un farmec care atrage sufletele auditorilor la evlavie (Ad Donatum XVI) ⁵⁰). Comuniunea glasurilor celor ce cîntă uniform este o expresie a comuniunii în casa lui Dumnezeu. Dacă se cîntă după indicațiile Sf. Niceta «toată lauda va fi plăcută Dumnezeului nostru «care face ca toți să locuiască în casa sa» (Ps. LVII, 5), după cum se citește» ⁵¹).

Sf. Niceta fixează deasemenea, reguli precise pentru disciplina care se cere în timpul oricărei slujbe în biserică. Rugăciunea în comun trebuie să se facă după modelul cîntării armonioase în comun. «Cînd se cîntă, toți să cînte; cînd se roagă toți să se roage; cînd se citește să se facă liniște ca să se audă la fel de către toți ceea ce citește lectorul, nu altul rugîndu-se cu voce tare să facă zgomot. Dacă sosești mai tîrziu, cînd se săvîrșește cetirea, adoră numai pe Domnul, închină-te (presignata fronte) și ascultă cu atenție. E timp de rugăciune cînd ne rugăm cu toții, dar e și timp oricînd vrei. De cîte ori vrei să te rogi în particular, fă rugăciune (obtentu oratione) ca să nu pierzi cetirea, fiindcă nu totdeauna poți avea la îndemîină aceasta, pe cînd rugăciunea stă la dispoziția oricui. Să nu socotești că se naște un folos mic din ascultarea cetirii sfinte. Într-adevăr, rugăciunea aceasta este mai roditoare, deoarece mintea fiind hrănită cu o lectură recentă, merge pe imaginea lucrurilor dumnezeiești pe care le-a auzit de curînd» ⁵²). De asemenea, diaconul cu voce clară sfătuiește pe toți credincioșii, în felul predicării, ca să păzească unitatea, fie că se înghenunchiază, fie în timpul cîntării, fie în timpul ascultării cetirilor,

48. Sf. Grigore de Nisa, **Despre viața Sf. Macrina, sora Sf. Vasile cel Mare**, Migne, P. G. XLVI, col. 993 A; cf. Th. Gérold, *op. cit.*, p. 110.

49. Sf. Ambrozie, **La Exameron**, cart. III, cap. V, 23, M.P.L. vol. XIV, col. 178 B.: Deinde in oratione totius plebis tanquam undis refluentibus stridet, cum responsoriis psalmodorum. cantus virorum, mulierum, virginum, parvulorum, consonus undarum fragor resultat».

50. După Pr. Prof. Ioan G. Coman, *op. cit.*, p. 89.

51. Sf. Niceta de Remesiana. *op. cit.*, XIII, ed. Turner, p. 240. O mențiune specială trebuie totuși făcută în legătură cu muzica psaltică omofonă. Pe lângă muzica psaltică omofonă, astăzi în Biserica noastră se cultivă cu mult succes și muzica psaltică polifonică. Datorită marilor polifonisti români în frunte cu D. G. Kiriac, Gh. Cucu, T. Teodorescu, Paul Constantinescu, Nicolae Lungu, I. D. Chirescu, Ion Croitoru, muzica psaltică tradițională a fost îmbrăcată în haina armoniei modale îmbrățișînd cele mai felurite forme. Astfel, de la simple concerte de bucăți psaltice s-a ajuns la Liturghia psaltică armonizată și la cunoscutele oratorii bizantine: «Nașterea Domnului» și «Patimile Domnului», ale compozitorului Paul Constantinescu.

52. Idem, *op. cit.*, XIII-XIV, ibidem, pp. 240-241.

fiindcă Dumnezeu iubește pe toți oamenii și deci toți trebuie să trăiască în unitate⁵³). Este de remarcat că Sf. Niceta atrage atenția că și diaconii, care fac parte din cler, trebuie să cînte pe înțelesul tuturor să nu țipe sau deabia să se audă, coborînd glasul, ci cîntarea lor să fie cu voce clară, pronunțînd cuvintele aproape vorbind, ca o predică.

Slujitorii Sfîntului Altar trebuie să fie în desăvîrșită uniune cu credincioșii, pentru că «liturghia credincioșilor a fost întocmită dintru început în vederea participării active a poporului la ea. În cursul ei, rolul liturghisitorilor și al credincioșilor se condiționează reciproc, precum remarcă Sfîntul Ioan Gură de Aur însuși, în legătură cu rugăciunea Sfintei Euharistii: «...nu numai preotul singur mulțumește, ci și **tot poporul**. Pentru că numai după ce a primit mai întîi răspunsul lor și numai după ce s-a învoit că «cu vrednicie și dreptate» este să se facă aceasta, atunci începe preotul rugăciunea Euharistică»⁵⁴).

4. **Foloasele cîntării în comun.** Psalmii au fost totdeauna cinstiți și cîntați în Biserica noastră pentru că ei răspund întregii game a stărilor sufletești ale omului. Cîntarea lor în comun are darul de a face să dispară toate deosebirile dintre oameni și să-i unească într-un singur mînunchi, înfrățindu-i. Ce nu vei găsi în psalmi, întrebă Sf. Niceta care să nu fie spre folos, spre întărire, spre mîngîierea neamului omenesc de ori ce stare socială, sex sau vîrstă? În ei se află hrana pruncului, lauda copilului, dreptarul adolescentului (Ps. CXVIII, 9) și al tînărului, exemplu de rugăciune pentru bătrîni. Femeia învață buna cuviință. Orfanii găsesc pe tatăl, văduvele pe judecător (ocrotitor), săracii pe apărător, streinii pe paznic. Regii și Judecătorii ascultă de cine să se teamă. Psalmul mîngîie pe cel întristat, potolește pe cel prea vesel, îmblînzește pe cel mînios, dă curaj celui sărac, iar pe omul bogat îl muștră ca să se cunoască pe sine. În general, psalmul împarte medicamentele potrivite tuturor celor ce suferă, nu disprețuiește pe cel păcătos, ci-i aduce remediul printr-o pocăință născătoare de lacrimi⁵⁵).

Cîntarea în comun executată cu credință ne unește în chip tainic cu sfinții, profeții și martirii, fiindu-ne îngăduit să cîntăm cu ei minunile Dumnezeului celui veșnic și să mărturisim cu David «că este bun». Astfel ne întărim inimile în lauda lui Dumnezeu cu Ana, cîntînd cu Isaia, Abacum, Iona și Ieremia⁵⁶). Aproape în aceeași termeni vorbesc și ceilalți Sfinți Părinți și toți iubitorii de psalmodie și neobosiți propoveduitori ai ei, ca: Clement Alexandrinul, Sfinții Capadocieni, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Efrem Sirul, Diodor de Tars, Sf. Ambrosie, Fer. Augustin, etc. Proclus, Patriarh de Constantinople, trăitor în veacul al V-lea, rezumă părerile care erau în vremea sa asupra foloaselor cîntării. Psalmodia, spune el, este totdeauna un izvor de mîntuire. Melodia liniștește pasiunile. Cîntarea psalmilor descoperă curajul, distruge durerea din rădăcină, usucă lacrimile, alungă grijile, mîngîie pe cei care sînt în întristare, împinge pe păcătoși la pocăință, provoacă evlavie, populează pustiiurile, dă înțelepciune conducătorilor Statului, întemeiază mănăstiri, îndeamnă la o viață curată, conduce la blîndețe, învață iubirea aproapelui, sărbătorește

53. Idem, *op. cit.*, XIV, ibidem, p. 241.

54. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia XVIII la II Cor.*, Migne, P.G. LXI, col. 527; cf. Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Cîntarea poporului în biserică în lumina Liturghierului*, în rev. «Biserica Ortodoxă Romîna», an. LXIII, n. 9, 1945, pp. 410-411.

55. Sf. Niceta de Remesiana, *Despre folosul cîntării*, V, ed. Turner, p. 235.

56. Idem, *op. cit.*, XI, ibidem, p. 239.

dragostea, îndeamnă la răbdare, înalță sufletul către cer, întărește Biserica, sfințește pe preot, izgonește pe diavoli, predică viitorul, inițiază în tainele dumnezeiești și învață Treimea⁵⁷).

În sfârșit, unul dintre foloasele imense pe care le aduce muzica omnirii reiese din rolul ei covârșitor în procesul educației. Încă din antichitatea precreștină, muzica era socotită ca arta educatoare prin excelență, aceea care insinuându-se în suflet, prin mijlocirea sunetelor, îl formează pe om⁵⁸). Muzica și-a spus cuvântul și în istoria civilizației⁵⁹).

Sf. Niceta de Remesiana nu ignorează această calitate a muzicii, atunci când spune că Duhul Sfânt a prevăzut în ce fel pot să primească inimile mândre și impietrite, ca pe o desfătare, cuvintele dumnezeiești. De obicei, natura omenească fuge de cele aspre deși sînt folositoare, respingîndu-le și abia primește numai ceea ce i se pare că prezintă farmec. Dumnezeu a pregătit prin slujitorul său David această băutură care este dulce la gust prin cîntare și în stare să vindece ranele păcatelor prin puterea sa. Psalmul se ascultă cu plăcere cînd se cîntă. El pătrunde sufletul în timp ce-l desfată⁶⁰). Ideia aceasta este dezvoltată și de Sf. Ambrozie, care constată două elemente în psalmodie: de o parte, ea ne dă o bucurie plăcută, iar de alta, ea contribuie la instrucția noastră (cantatur ad dilectionem discitur ad eruditionem). Și, Episcopul Milanului sprijinindu-se, fără îndoială, pe experiențele personale, adaugă: «Invățăturile date cu sila nu durează, dar cele ce ai învățat cu plăcere, odată intrate în suflet nu vor mai dispărea»⁶¹).

Cîntările trebuie repetate, deoarece — constată Sf. Niceta — se reține ușor cînd se cîntă mai des. Dulceața cîntării întrece severitatea legii. Dacă medităm asupra celor cîntate, vom găsi că în cele ce am primit «printr-o dulceață plăcută» se află legea, profeții și însăși Evanghelia⁶²).

Cîntările psalmilor au un bogat conținut teologic (quod his est omnibus excelsius Christi sacramenta cantatur). În psalmi este exprimată Nașterea Mîntuitorului, respingerea Lui de către poporul necredincios și moștenirea neamurilor. Se cîntă virtuțile Domnului, se zugrăvesc Patimile Sale, care trebuie cinștite, se arată slăvita Inviere, nu se tace că El a stat de-a dreapta Tatălui. Deasemenea, se arată venirea cea de foc a Domnului și înfricoșata judecată a viilor și a morților. Se descoperă chiar

57. Proclus, **Cuvîntare despre Intruparea Domnului**, II, 1, Migne, P.G. LXV, col 692 BC. Trad. de Th. Gérold, **Histoire de la musique — des origines à la fin du XIV-e siècle**, Paris, 1936, p. 146.

58. Plato, **Legi**, IV, 673, după Pr. Prof. Vintilescu, **Poezia inmografică...**, pagina 215.

59. J. Combarieu scrie ca motto la a sa «Histoire de la musique», vol. I (Des origines à la fin du XVI siècle), Paris, 1930: «L'homme est un être de foi, d'imagination et de sentiment: c'est pourquoi la musique, comme la religion et la poésie, tient une si grande place dans l'histoire de la civilisation».

60. Sf. Niceta de Remesiana. op. cit. V, ed. Turner p. 235-236: «hanc Dominus per David suum conficit hominibus potionem quae dulcis esset gustu per cantionem et efficax ad curanda vulnera per virtutem». Muzica influențează asupra sentimentului omenească și prin acesta asupra voinții. Sf. Vasile cel Mare povestește cazul lui Alexandru (Impăratul), care, în timp ce sta la masă, auzind un cîntec de războiu, a fost atît de puternic mișcat încît a pus mîna pe sabie sculîndu-se dela ospăț. Indată ce, însă, cîntărețul a început un alt cîntec domol și pașnic, împăratul s-a așezat liniștit la locul său (**Cuvîntare către tineri...** în Migne P.G. XXXI, col. 380 A).

61. Sf. Ambrozie, **Enarratio in Ps. I**, Pref. în Migne P.L. XIV, col. 969 AB. Vezi și Asistent, Diacon Ene Braniște, **Participarea la liturghie și metodele pentru realizarea ei**, în rev. «Studii Teologice» seria II, nr. 7-8. (sept.-oct.) 1949, (în special pp. 619-629).

trimiterea Duhului creator și reînnoirea pământului, după care va fi împărăția veșnică a celor drepti în slava Domnului și a celor necredincioși în chinul veșnic ⁶³).

Cântarea de obște în Biserică este un factor neprețuit pentru unitatea credincioșilor. Sf. Vasile cel Mare relevă puterea psalmodiei de a liniști sufletele, de a potoli gândurile furtunoase și tulburătoare, de a le da odihnă și pace. «Căci, cine oare, întreabă el, mai poate fi socotit vrăjmaș al altuia, atunci când își unește glasul la un loc cu el, pentru a da laolaltă laudă lui Dumnezeu? Psalmodia aduce cu sine tot ce poate fi mai bun: iubirea, făcînd din tovărășia laolaltă a glasului un fel de trăsură de unire între oameni, adunînd poporul laolaltă într-un singur glas de cor» ⁶⁴). Am văzut mai sus că Sf. Niceta de Remesiana prețuia tot așa de mult rolul nobil al cîntării de obște de a păstra unitatea creștinilor, care sînt frați între ei ca fii ai aceluiaș Dumnezeu, avînd menirea sfîntă de a locui în casa Domnului. Sf. Niceta ferește pe cei ce vorbesc în limbajul cîntării pentru că «ei vor lăuda pururea pe Domnul» ⁶⁵).

În urma celor expuse putem trage următoarele concluzii:

1. Încă de la începuturile creștinismului în părțile noastre, cîntarea de obște a credincioșilor în Biserică, a cunoscut o perioadă de mare înflorire sub îndrumarea și prin rîvna Episcopului Remesianei, Sf. Niceta. Aceasta era cîntarea potrivită oamenilor simpli, «culegătorilor de aur» și «păstorilor» din ținuturile noastre. «De psalmodiæ bono» se impune prin bogăția de sfaturi și precepte privitoare la cîntarea de obște. Este o lucrare alcătuită cu dorința fierbinte, pe de o parte, de a realiza unitatea credincioșilor după măsura unității Sfinților, iar pe de alta, de a-i feri de anumite păcate ale vremii cu privire la cîntare. Autorul ei este în consens cu Părinții și Scriitorii bisericești, înaintași și contemporani lui.

2. Cîntarea atrage sufletele credincioșilor la evlavie. Dar pentru aceasta ea trebuie să izvorască din inimă curată, să nu degenereze în eschibiții teatrale, ci să exprime adevăratul duh creștin al sufletelor noastre. Să nu aducă a teatru, ci să aibă ca efect înfrîngerea păcatelor.

3. De asemenea, toți credincioșii trebuie să ia parte la cîntare. Nimeni să nu iasă din armonia corului. Cîntarea în comun are menirea să creieze acel fluid nevăzut ⁶⁶) ce unește pe creștini între ei cu legătura sfîntă a dragostei. Sf. Niceta condamnă subiectivismul manifestat prin abateri intenționate de la rînduiala cîntării pentru o «ostentație prostească» și dă o serie de indicații cu privire la comportarea credincioșilor în timpul cîntării și al rugăciunii. Cînd se cîntă, toți să cînte, cînd e rugăciune toți să se roage.

Valoarea și actualitatea ideilor. Sf. Niceta în această privință sînt de netăgăduit. Și astăzi se observă pe la unele biserici — din orașe și

62. Sf. Niceta de Remesiana, op. cit. V, ed. Turner, p. 236.

63. Idem, op. cit. VI, ibidem p. 236.

64. Sf. Vasile cel Mare, Omilia la Ps. I, 2, în Migne P.G. XXIX, col. 212 CD, trad. de Pr. Olimp Căciulă, Sf. Vasile cel Mare. Comentariu la Psalmi, Buc. 1939, p. 25; cf. Pr. Ioan G. Coman, Concepția Sf. Părinți Capadocieni și a Sf. Ioan Gură de Aur despre educație. Prelegeri la cursurile de magisteriu an. 1955-1956 (dactilografiat) p. 31; Vezi, deasemenea și Pr. Gheorghe Șoima, Infrățirea popoarelor prin muzică, în vol. «Biserica și problemele vremii». Edit. «Dacia Traiană», Sibiu, 1947.

65. Sf. Niceta de Remesiana, op. cit. XIV, ed. Turner, p. 241.

66. Vezi, Prof. Conf. N. Lungu, Cîntarea în comun a poporului în Biserică, în rev. «Studii Teologice» seria II nr. 1-2 (ian.-feb.) an. III, 1951, p. 28.

chiar din provincie — că anumiți preoți, diaconi sau cântăreți folosesc o cântare ce se apropie de operă și de muzica laică. Nimeni nu contestă frumusețea muzicii de operă, dar ea trebuie cântată și ascultată la locul ce i se potrivește. Slujitorii Sfintei Biserici cu voci frumoase au o posibilitate în plus de a zidi în măreața și sfânta lor lucrare, făcând textul mai ușor de reținut de către credincioși. **Muzica este un mijloc de a face textul clar, nu textul un mijloc de a-și scoate cineva în evidență calitățile și posibilitățile sale vocale.** Așa învață Părinții. Orice abatere nu este în duhul Bisericii noastre ortodoxe care are creată din vechime o melodie a sa proprie pentru cântările bisericești, prelucrată și îmbogățită de cântăreți destoinici, pe linia tradiției omofonice bizantine.

Se observă deasemenea la unele biserici că credincioșii umblă, aprind lumânări sau vorbesc în timpul Sfintei Liturghii. Sf. Niceta ne învață — peste veacuri — cum să stăm la Sfintele Slujbe. Preoții, deci, au datoria de a sfătui pe credincioși cum să se roage și cum să se comporte în biserică.

4. Sf. Niceta accentuează rolul educativ al cântării. Aceasta ne desfată auzul și ne învață în același timp tainele lui Hristos. Psalmodia este folosită în toate împrejurările vieții, — în necazuri ca și în bucurii — și pentru credincioșii de toate vârstele și de ambele sexe.

5. Acum 30 de ani, Pr. Prof. I. Mihălcescu spunea, vorbind despre muzica bisericească: «Ne trebuie o anume muzică bisericească și în genere religioasă, care să nu ne transporte cu gândul când o auzim, nici la teatru, nici la circ, nici la sala de dans, nici la turma de oi sau de capre, o muzică sobră, spirituală, creștină, simplă dar sublimă prin spiritualitatea și simplitatea ei, care să ne facă să simțim că sîntem în biserică și să trezească în noi dorința de a fi cum ne vrea Biserica»⁶⁷). Aceste cuvinte rezumă toate punctele principale ale operei Sf. Niceta, de care ne-am ocupat în special.

În zilele noastre a început să se reorganizeze cântarea tuturor credincioșilor în biserică, prin înțeleapta hotărîre a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, luată în ședința din 5 octombrie 1950, ca în fruntea îndatoririlor clerului nostru să fie aceea de a învăța pe credincioși cântările sfintelor noastre slujbe și cu deosebire, cântările Sfintei Liturghii. Această hotărîre se bazează pe practica Bisericii noastre strămoșești de a cânta toți credincioșii laolaltă și este în spiritul operei «**De Psalmodiae bono**» și a întregii literaturi patristice.

6. Cântarea în biserică «executată la fel de toți credincioșii din cele patru unghiuri ale țării va întări sentimentul apartenenței, ținînd strîns uniți pe credincioși în jurul aceleiași biserici, cu aceleiași forme de cult»⁶⁸). Împlinindu-se aceasta, vom putea spune cu Sf. Niceta de Remesiana: Acestea sînt cântările pe care le cântă Biserica lui Dumnezeu. Acestea sînt cele pe care le cultivă și adunarea noastră, care recrează și mișcă pe credincioși⁶⁹).

Magistrand ȘTEFAN C. ALEXE

67. Pr. Prof. I. Mihălcescu, **Despre muzica bisericească**, în rev. «Glasul Bisericii», seria I, an. 44, nr. 1 Buc., 1929, p. 43; Vezi și Pr. Prof. Ene Braniște, **Temeiuri biblice și tradiționale, pentru cântarea în comun a credincioșilor**, în rev. «Studii teologice», Nr. 1-2 (ian.-feb.) seria II, an. VI, 1954 pp. 17-38.

68. Conf. Nicolae Lungu, **Problema transcrierii și uniformizării cântărilor psaltice în Biserica noastră**, în rev. «Studii Teologice» seria II, an. VIII, nr. 3-4 (mart.-aprilie) 1956, p. 249.

69. Sf. Niceta de Remesiana, op. cit. VII, ed. Turner, p. 236.

D O C U M E N T A R

SPOR FERICIT AL AVERII NOASTRE CULTURALE: TEZAURUL DE ARTĂ REVENIT DIN U.R.S.S.

De cîteva luni de zile Muzeul de Artă al Republicii formează un punct excepțional de atracție. Cunoscători, amatori de artă și simpli doritori de mulțumiri sufletești de esență nobilă cercetează, individual și în grupuri, lucrările readuse în țară de la Moscova: tezaure arheologice și numismatice, picturi moderne, operă a artiștilor noștri din a doua jumătate a secolului al XIX-lea; icoane, manuscrise cu superbe miniaturi, broderii și argintărie liturgică, etc. Puse la adăpost, în vremuri grele, acum 40 de ani, ele ne-au revenit astă vară, aducîndu-ne un spor prețios în averea noastră culturală.

Tezaurul arheologic cuprinde un număr de lucrări de aur în fruntea cărora stă «cloșca cu pui», numele popular al obiectelor de orfevrerie «cloisonată» găsite la Pietroasa, în județul Buzău, și studiate cu o rară pătrundere și erudiție de Alexandru Odobescu. Colecția numismatică înfățișează, la rîndul ei, exemplare rare, monede grecești și romane, monede românești (muntenești și moldovene), medalii, etc. Ele reprezintă un material și izvoare vorbitoare, care privesc istoria neamului nostru. Cu ajutorul lor, se vor putea rectifica erori de datare, și obține știri importante asupra relațiilor noastre comerciale în secolele XV, XVI, și cîteva, neașteptate, asupra unor vremi foarte puțin cunoscute (secolele XIII și XIV). Colecția de pictură completează pe acelea organizate și păstrate în diferitele noastre muzee. Ni se luminează astfel evoluția artistică dintre anii 1870-1914. După distrugerea, în cursul ultimului război, a frumoasei colecții a lui Lazăr Munteanu, care cuprindea opere caracteristice ale mai fiecăruia din pictorii înaintași ai epocii moderne, fruntași ai curentului artistic apusean, tablourile revenite de la Moscova ne ajută să înlocuim, în parte, marea pierdere suferită. Vedem astfel cîteva pînze ale lui Nicolae Grigorescu, elemente folositoare pentru înțelegerea începuturilor și caracterul geniului lui, alături de compozițiile decorative a lui Gh. D. Mirea și A. G. Verona. Verona, pictorul iernii, al toamnei și mediului țărănesc din nordul Moldovei, apare stăpîn pe meșteșug, inspirat de spațiu, întinderi și codri de fag. Pictor al costumului și pitorescului țărănesc, el a realizat nu numai opere de artă de mare valoare, ci și adevărate documente. Dacă alți pictori, Paladi de pildă, nu dobîndesc strălucire din pîn-

zele acum expuse, Steriadi și Vermont ies în relief și capătă prestigiu. Observări de amănunt și precizări vor întemeia, desigur, studii serioase în această direcție.

Elementul cel mai de seamă este format, fără îndoială, de operele de artă religioasă. Averele țării de acest gen a fost, se știe, mistuită de împrejurări de diferite ordine, și redusă la un număr mic de opere semnificative. Intinderea și valoarea pagubei nu se poate măsura ușor. În schiturile și mănăstirile de lemn, înălțate în secolele XIV și XV, se acumulase o «zestre» de mare preț: icoane, manuscrise cu miniaturi, sculpturi în lemn, țesături brodate, «arginturi» liturgice, etc. Lucrări asemenea îmbrăcau încăperile mănăstirești de primire, casele domnești și boierești. Incendii măpraznice au nimicit cele mai multe așezăminte. În 1484, într-o noapte de primăvară, a dispărut Putna lui Ștefan cel Mare, la câțiva ani numai după târnosire. Avem unele știri asupra lucrurilor pierdute, opere de artă aduse de la Bizanț ori din centrele bizantine ale Rusiei, din Orientul îndepărtat și din Apus. Ce scăpa din prăpădul focului, cade pradă jafurilor și băjețiilor. Pagubele materiale sînt inferioare celor de ordin cultural. Avem atît de puține izvoare. Cele mai vechi cronici sînt din veacul al XVI-lea, și cunoscute prin rezumate și comentarii din veacurile XVII și XVIII. Și ele privesc evenimentele politice, războaiele, schimbările de domni, oarecari relații de ordin comercial. Orînduirea de stat și viața socială abia pot fi lămurite pe temeiul acestui material. Iar viața sufletească și civilizația rămîn în umbra cea mai întunecată. Operele de artă împlinesc lipsuri esențiale. Vom nota în paginile care urmează lucrările cele mai importante revenite de la Moscova, și vom indica în primul rînd problemele de ordin istoric, cultural și social luminate de studiul lor.

Faptul cultural cel mai de seamă legat de începuturile civilizației românești este, de bună seamă, activitatea călugărului Nicodim, «popa Nicodim», desfășurată în a doua jumătate a secolului al XIV-lea și în primii ani ai secolului al XV-lea. Sfătuitor și factor politic la Curtea lui Mircea, cel Bătrîn, Nicodim a fost o personalitate de primul ordin. Tradiția îi păstrează numele. Cîteva lucruri de artă îl învie însă cu putere. În primul rînd, epitaful de la Cozia.

Măsoară 1, 71 m. pe 1, 40 m. (nesocotind marginea de catifea). La origină, pînza de temelie a fost acoperită cu o foaie de mătase albastră verzuie, care nu mai apare azi decît pe alocuri. Mîntuitorul coborît de pe cruce și întins pe «piatra roșie din Efes», are capul încins de nimbul cruciger. Patru îngeri înveșmîntați luxos în lorosul imperial bizantin înalță ripide și făclii aprinse. Fecioara Maria, aplecată deasupra Mîntuitorului, își rezămă capul de pieptul Lui, și plînge; Ioan Evanghelistul, adînc înclinat, apare de aceeași parte cu Maria. O inscripție marginală frumos cusută în fir și mătase, ne dă cuvintele imnului din sîmbăta patimilor: «Să tacă tot trupul omenesc. În picioare (drepti), cu frică și cutremur. Iată că regele celor ce domnesc și stăpînul celor ce poruncesc, Hristos Dumnezeu nostru vine să se junghie și să se dea spre mîncare credincioșilor...». Tot pe margini este brodată și data, care a fost, pînă în vremea din urmă, citită greșit: 1386. De fapt trebuie să citim 1422 (6930). La partea inferioară, epitaful este împodobit cu un minunat ornament comun din palmete făcute din două jumătăți de frunze, din frunze întregi cu cinci lobi și din vreji formați din două tulpini terminate cu volute. Frunze de trifoi cu patru foi să vadă alături de acestea. Epitaful de la Cozia este unul din cele

mai frumoase și mai importante monumente brodate de stil bizantin din epoca renașterii Paleologice, și una din cele mai de seamă opere de artă din întreaga noastră avere artistică.

De numele și moștenirea lui Nicodim se leagă alte câteva obiecte de preț: fragmentele unui felon, «cu care a trecut nevătămat printr-un foc mare», o cădelniță de argint care are forma unei biserici apusene de stil gotic, o evanghelie, o cruce de lemn sculptat, etc. Cădelnița dovedește înrîurirea apuseană și întâlnirea ei cu arta bizantino-sârbească a veacului a XIV-lea. Evangheliarul, frumos scris pe foi de pergament de însuși Nicodim, se pare, este legat în scoarțe de lemn îmbrăcate cu argint aurit și sculptat.

Cuprinde frontispicii ornate cu frize de frunze și linii. Pe cea din urmă pagină, o inscripție în slavona bisericească dă numele «popii» Nicodim și anul 6913 (1405). Interesant că, sub aceasta, citim traducerea inscripției scrisă și semnată de Anton Pann, în anul 1844. Imbrăcămintea, de argint aurit, înfățișează pe Iisus pe cruce încadrat de Maica Domnului și Ioan Evanghelistul. Doi îngeri în zbor se văd de-asupra crucii. Pe margini, apar evangheliștii. Aceasta pe coperta din față. Pe scoarța din spate, a fost sculptată coborîrea la iad a Mîntuitorului. El poartă o cruce mare cu două bare, și dă mîna lui Adam pe care îl ajută să se ridice din sarcofagul lui. Eva și «dreptii» sînt rînduiți în stînga și în dreapta gloriei Mîntuitorului. În fund sînt munți și copaci. Marginea este decorată cu motive bizantino-sârbești pe care le întîlnim, de obicei, în sculpturile în piatră ale bisericilor sârbești din secolii XIV și XV.

O a doua serie de lucruri se leagă de mănăstirea Bistrița din Oltenia, ctitoria boierilor Craiovești. Cităm, în primul rînd, un epitrahil brodat și datat din anul 1521. Poartă, pe poale, portretele donatorului, Barbu Craiovescu, și al soției sale, Barbu, Pahomie cu numele de monah, este înveștmîntat în dulamă cafenie cu fond de aur și motive cusute în roșu. O mantie, de formă călugărească și făcută din ștofă sau catifea albastră, brăzdată cu fire de aur, acopere pe cea dintîi. Deosebim și un fel de camilafcă. Un al doilea epitrahil, dăruit mănăstirii Govora de Radu cel Mare, (1496-1504) trebuie apropiat de cel dintîi. Broderiile înfățișează Buna Vestire, sfinți apostoli și mari ierarhi. Fondul este de mătase roșie, iar figurile și motivele decorative în aur și mătase fildeșie. Sfinții apar în cadrul unor arcade ogivale încadrate de frunze de acant și de ștejar. O zonă bogată formată din cruci mari cantonate de cruci mici apare deasupra inscripției.

Din moștenirea lui Radu Buzescu, a fost readusă de la Moscova o minunată lucrare brodată adăpostită pe vremuri în mănăstirea Sfîntul Gheorghe din București (Sfîntul Gheorghe Vechi?). Pe fond de mătase roșie purpură, ea înfățișează pe Mîntuitorul răstignit. Ingeri care plîng, un serafim, soarele și luna, sînt brodați deasupra crucii. Fecioara Maria și trei sfînte femei îmbrăcate în tunici lungi și mantii de postav «de aur» se văd la dreapta crucii; la stînga acesteia și la spatele lui Ion Evanghelistul, Longhin sutașul «mărturisește» cu brațul drept ridicat. La partea inferioară a vîlului, sînt brodați în genunchi, ușor întorși unul către altul, donatorii, Preda Buzescu și soția sa Cătălina. Cel dintîi este îmbrăcat într-o tunică lungă cu mînici strîmte, și o mantie ornată cu brandenburguri pe piept. Cătălina are tunică lungă albastră, o mantie verde cu brandenburguri și un colan de pietre prețioase. Preda este cu capul gol; soția îl are

acoperit de un văl brodat și înnodat sub bărbie. Lucrarea, de dimensiuni impunătoare, pare a fi slujit de perdea la ușile împărătești. Este cu puțință, și mai probabil, să fi decorat, asemenea unei icoane, încăperile unei case mari boierești sau ale unor odăi de primire mănăstirești.

Din a doua jumătate a secolului al XV-lea și din primele decenii ale secolului al XVI-lea, colecția numără panaghiare și cădelniți de argint aurit bogat înflorite și ornate cu scene evanghelice gravate. Lucrări de meșteri sași din Transilvania, mai toate, ele sînt prețioase prin știrile care le dau asupra unuia din cele mai importante epoci ale istoriei Țării Românești. În adevăr, pentru a nu vorbi decît de latura artistică, aceasta este vremea lui Vlad Țepeș, Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Radu de la Afumați și Mihai Viteazul. Corespunde domniei lui Ștefan cel Mare, și epocii lui Bogdan, fiul acestuia, lui Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu, în Moldova. A doua jumătate a secolului al XV-lea și secolul al XVI-lea, sînt, în același timp, însemnate prin renașterea paleologică la Bizanț, quattrocento, primăvara Renașterii în Italia, răstimp strălucitor prin numărul și valoarea creațiilor de artă în arhitectură, sculptură, și pictură. Pentru țara românească, istoria acestei epoci este de o deosebită însemnătate fiindcă reprezintă vremea înălțării mînăstirii de la Argeș, restaurării Snagovului, înălțării și renovării multor monumente oltene ca Brădeștii bătrîni și Ciuturoaia; Mihai Vodă din București și Curtea Veche, schitul Balamucilor, biserica Bolniții de la Cozia și Paraclisul lui Serafim din aceeași mînăstire, Moflenii, Călușul, etc. Mînăstirea de la Argeș, ruinată de vreme, a fost dărîmată și înlocuită cu o lucrare nouă, inspirată din cea veche, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Nu se mai păstrează din vechiul decor pictural decît cîteva fragmente originale, lucrări neluminate încă îndeajuns intrucît privește vîrsta lor exactă și origina meșterilor care le-au executat. Din minunatele zugrăveli ale Moflenilor, nu se mai văd astăzi decît două-trei figuri pe peretele absidei principale, restul decorului fiind refăcut și în mare parte stricat cu totul. Picturile murale ale Snagovului au fost de atîtea ori refăcute încît este nevoie de cea mai atentă cercetare pentru a desluși ordinea repictărilor și înțelesul scenelor. La Căluș, s-a repictat, culoare peste culoare, întregul decor, păstrîndu-se astfel compozițiile: desenul și culoarea originală, au păgubit însă nespuse. Din podoaba picturală a Ciuturoaiei nu a rămas decît medalionul Mîntuitorului din scena Înălțării, în centrul arcului triumfal. În asemenea condiții, secolul al XV-lea și secolul al XVI-lea sînt înfățișate în arta țării românești prin cîteva icoane originale pe lemn, două-trei broderii, fragmentele de pictură și panaghiarele pe care le-am pomenit. Iată de ce lucrurile de artă readuse de la Moscova, de mare valoare prin ele însele, cele mai multe, devin mărturii istorice și opere de deosebită însemnătate.

Secolul al XVII-lea nu este emai puțin interesant, decît epoca precedentă, în evoluția artistică a țării românești. Este vremea numeroaselor zidiri și creații ale lui Matei Basarab. Aceasta e urmată de epoca înnoitoare a lui Șerban Cantacuzino și de înflorirea unui stil nou datorit inițiativei și străduinții lui Constantin Brîncoveanu și meșterilor lui. Domnia lui Matei Basarab ne-a lăsat, pentru a nu cita decît cele mai cunoscute și mai bine păstrate monumente, Arnota și Plumbuita. De la Șerban Cantacuzino, amintim Cotrocenii, iar de la Brîncoveanu Hurezii și, dintre atîtea locuințe domnești de artă, palatul de la Mogoșoaia. Din zestrea Arnotei, nu mai avem decît tîmpla păstrată în muzeul R.P.R., din București, la-

laltă cu câteva candelă, potire, și diferite obiecte liturgice din altele mînăstiri. De la Cotroceni avem uşile. Hurezii se înalță singură în ansamblul de bisericuțe și locuințe mînăstirești, însă lipsită de mai toate lucrările de artă cu care fusese dăruită de Brîncoveanu. Dacă, din punct de vedere arhitectonic, cea mai mare parte din zidiri se înalță încă mîndre și sănătoase în fața ochilor noștri, sufletul lor păstrat de zugrăvelile care le-au ornat, pe vremuri, pereții, și mai ales acela închis în obiectele liturgice dăruite de ctitori, rătăcește de multă vreme și, pentru multe monumente, abia mai stăruia undeva pînă la revenirea tezaurului artistic de la Moscova. Acesta, expus în sălile Palatului Republicii, umple un mare gol pentru cercetători și înviorează epoci dintre cele mai interesante ale istoriei. O icoană a Maicii Domnului se adaugă lucrărilor de acest gen pe care avem și ne ajută să înțelegem stilul și frumusețea icoanelor din secolul al XVII-lea. Evangheliare, îmbrăcate în argint aurit și ornate cu scene evanghelice și portrete domnești dintre cele mai evocatoare, definesc epoca și ne ajută să ne facem o mai justă idee de luxul și importanța ei artistică. Impresionante sînt însă, mai ales, veșmintele liturgice brodate, epitrahile cu portrete de prooroci, apostoli, episcopi și mucenici și, însemnate în multe cazuri, cu portrete de ctitori; feloane și sacose, bedernițe, mitre arhieresti, etc. Lucrate în fir de argint și de aur, cu mătăsuri de cele mai armonioase culori, și împodobite cu mărgăritare și pietre prețioase, ele formează un tezaur evocativ. Au fost purtate de ierarhi, pe care îi știm, printre ei Antim Ivireanul, la slujbe mînăstirești și la praznice mari, și s-a prins de ele, de bună seamă, ceva din sufletul celor ce s-au rugat, și din acela al vremurilor. Epitafele strălucitoare apar, la rîndul lor, în cea mai frumoasă și impunătoare lumină. La picioarele sfinților apostoli, Mariei și mironosițelor, se văd îngenunchiați domnitorii, doamnele țării și copiii lor. Elocventă mărturie istorică, fiecare lucrare din acestea revine parcă, între noi, pentru a povesti lucruri de demult și a ne da știri duiosase.

Epoca primilor fanarioți este înfățișată și ea de numeroase obiecte care au aparținut, la origină, mînăstirii Văcărești și bisericilor bucureștene. Toate aceste lucrări, interesante fiecare din punct de vedere artistic și istoric, vor ajuta pe cercetători, în chip fericit, să organizeze înfățișarea întregită și atrăgătoare a sufletului nostru în două din cele mai importante și bogate epoci.

*

Cele mai de seamă, mai frumoase și mai însemnătoare lucruri din tezaurul revenit în țară sînt însă acelea care au aparținut mînăstirilor și bisericilor Moldovei. Numeroase, bine păstrate și nesfîrșit de vorbitoare, ele alcătuiesc un ansamblu legat și lămurit prin sine. Strălucesc, în primul rînd, broderii liturgice, în frunte cu epitrahirele din vremea lui Ștefan cel Mare ornate cu portretul marelui domn și al soției sale, și epitafele. Epitaful lui Siluan se impune înaintea tuturor. Intîi, prin conservarea lui admirabilă, apoi prin viața și luxul culorii, adevărată lumină de soare isvorît din broderia de aur și mătăsurile intens și măiestrit colorate, și însoțite. Peste zi, lumina soarelui deșteaptă în ele glasuri și vibrații care se schimbă de la ceas la ceas. Lumînările cu flacăra lor care pîlpîie trezesc ecoul slujbelor de noapte. În centrul epitafului, Mîntuitorul, coborît de pe cruce, este întins pe «piatra roșie» de la Efes; nimbul cruciger îi încinge capul. Maica Domnului, înveșmîntată în maforion de aur și așezată la

căpătiul lui împreună cu o mironosiță, care se vede la picioarele lui Iisus, înfățișează nota omenească a jalei, și amintesc plîngerea din prohod. Patru îngeri cu ripide în mâini, și un al cincilea îngenunchiat la partea inferioară a vâlului, accentuiază tema liturgică și înțelesul scenei, așa cum a fost concepută, la origini: Iisus Hristos slujit de puterile cerești. Stele închise în cercuri împodobesc «cîmpul» și simbolizează lumina de care e înconjurat Mîntuitorul în slava Lui eternă. La colțurile epitafului sînt brodate simbolurile evangheliștilor. Inscripții grecești dau aclamația din «canon»: «(Cîntare de biruință) cîntînd, strigînd, glas înălțînd și grăind». Chipurile sînt de o extremă finețe. Acela al Mîntuitorului, liniștit și senin, încadrat de părul capului și bărbii, brodat în șuvițe, impune prin maiestate și prestigiu. Veșmîntele sînt cusute în așa chip că realizează cele două condiții mari ale artei decorative: îmbracă trupul cu discreție și subliniază mișcările, inspirîndu-se dintr-un stil influențat de cel al draperiei statuare clasice. Monumentul este datat din anul 1437. Un al doilea epitaf, acesta fost al mînăstirii Dobrovățul, reprezintă pentru noi o lucrare de mare valoare și însemnătate. Lucrat sub Ștefan cel Mare, a fost terminat sub Bogdan Voevod. «Termine» figurile și compoziția, fiindcă fondul care era destinat să fie brodat a rămas nelucrat din pricini pe care nu le cunoaștem. În cîmp, apare de două ori coroana cu spini, motiv decorativ legat de patimile Mîntuitorului. Desăvîrșirea tehnică și măiestria compoziției sînt aproape același ca în epitaful lui Siluan.

O a doua serie de broderii au fost dăruite de Alexandru Lăpușneanu și soția sa Ruxanda mînăstirii Slatina. Pe fond de mătase vișinie cu reflexe albastrii, meșterii desenatori au compus două adevărate icoane brodate de mari dimensiuni care au slujit, de podoabe ale pereților palatului domnesc sau încăperilor de primire ale mînăstirii Slatina. Tema este, în amîndouă, de ordine complexă și înfățișează scene copiate, se pare, sau inspirate din picturi murale. Ele au drept centru ideia închinării unui monument, o biserică mînăstirească, Mîntuitorului. La partea inferioară, fiecare din aceste două broderii ne arată pe Alexandru Lăpușneanu și pe soția sa, în picioare și înveșmîntați în costume de tăietură și aspect oriental. Chipurile vădesc o neîndoioasă intenție de portret: sînt lucrate în sensul portretelor persane, și cu mult caracter. Aspectul general este luxos și armonios amintind țesături și broderii persane și musulmane. Din seria broderiilor dăruite de Lăpușneanu mînăstirii Slatina, ne-a venit de la Moscova și un luxos epitaf cu fond de mătase roșie. Brodat în fir de aur și mătăsuri roșii, albastre și verzi, monumentul apare asemenea unor pîlpîiri de flăcări cu reflexe, și de o rară bogăție.

A treia serie de broderii a format, la origini, zestrea mînăstirii Trei Ierarhi, ctitoria din Iași a lui Vasile Lupu și Doamnei Tudosca. Brodate, pe fond de mătase ori de catifea roșie închisă, cu fir de aur, ele înfățișează portrete de sfinți ierarhi și scene evanghelice. Luxul și strălucirea lor vădesc epoca orientalismului și înrîuririi turcești, și completează în chip fericit un tezaur din care posedam, pînă acum, ca lucruri mai de seamă, portretele în picioare ale Doamnei Tudosca și principelui Ioan, fiul lui Vasile Lupu, lucrări adăpostite în Palatul Metropolitan din Iași. Dintre numeroasele lucrări brodate pe care le cuprinde colecția, nu putem lăsa deoparte minunatul sacos, brodat pe catifea cu fir de aur al metropolitului Varlaam, și dăruit pe vremuri mînăstirii Secul. Istoria broderiei moldovenești, a dobîndit, în acest chip și cu ajutorul obiectelor revenite din

U.R.S.S., elementele esențiale pentru un studiu adâncit și rare lucrări de artă somptuară.

Un al doilea capitol al artelor somptuare, acel al sculpturii în lemn, apare fericit dăruit și îmbogățit prin lucrările expuse în Palatul Republicii. Datorită împrejurărilor, nu posedăm în adevăr decît puține lucruri semnificative din zestrea trecutului: aceea ce se numește, după tradiție, și este socotită racla moaștelor Sfîntului Ioan de la Suceava, cîteva cruci sculptate și păstrate în muzeul mînăstirii Putna; o cruce mare de lemn dăruită de Alexandru Lăpușneanu mînăstirii Putna și păstrată în Muzeul R.P.R. din București, alături de cîteva alte lucrări mai mici aflate în tezaurul mînăstirii Secul și în alte lăcașuri bisericesti ale Moldovei. De la Moscova, au venit acum, alături de încă o cruce frumoasă de la Alexandru Lăpușneanu, trei cruci sculptate ale mînăstirii Neamțu și datate de la mijlocul veacului al XVI-lea. În afară de lucrările în lemn, am primit panaghie de argint aurit, din care cităm pe cel fost al mînăstirii Agapia și panaghia-
rul mînăstirii Neamț. Sîntem astfel mai ajutorați ca să ne putem face o idee exactă în privința unei activități care a înflorit în mînăstirile Moldovei și caracterizează geniul nostru artistic. Acesta este mărturisit de ușile sculptate mînăstirești și bisericesti, cea de la Tazlău de pildă, de tronurile domnești și arhieresti cum este cel celebru al lui Rareș de la Probota și de stranele bisericesti de la Voroneț, Humor și Vatra Moldoviții.

Manuscrite minunate cu miniaturi de artă, portrete și ornamente, înfățișează un spor neașteptat al averii noastre artistice și un izvor nefolosit în chip temeinic pînă acum. Am primit, în adevăr, un evangheliar cu miniaturi care poate fi datat din cel de al XV-lea sau al XVI-lea secol, dacă nu mai devreme. Este un manuscris bizantin de mare valoare. Alte manuscrite de la Ștefan cel Mare se alătură evangheliarului de la Humor, păstrat în tezaurul mînăstirii Dragomirna și lucrărilor de o netăgăduită valoare din tezaurul mînăstirii Putna. Argintăria la rîndul ei îmbogățește tezaurul, redus de vremuri, pe care îl posedam cu frumoase ripide din vremea lui Ștefan cel Mare și cu lucruri de o importanță reală.

În anii care vor urma, cercetătorii vor avea prilejul să lumineze multe lucruri necunoscute și să rezolve probleme de importanță artistică și istorică, unele dintre cele mai grele. Expoziții organizate în chip chibzuit și pe temeiul unei concepții potrivite, vor da viață lucrurilor. Altă viață, decît aceea pe care o au și o trăiesc lucrurile singure, izolate unele de altele, în vecinătățile care nu le folosesc: viața, aspectul și puterea pe care o dobîndesc lucrurile de artă cînd sînt asociate cum se cuvine și puse din nou în mediul din care au pornit și pentru care au fost create. Atunci socotim că tezaurul de astăzi va apărea în adevărata lui lumiră, iar înțelegerea trecutului nostru va dobîndi o claritate și un relief neașteptat.

I. D. ȘTEFANESCU

P A R T E A O F I C I A L A

LUCRĂRILE COLEGIULUI ELECTORAL PENTRU ALEGEREA EPISCOPIILOR ȘI ARHIEPISCOPIILOR-MITROPOLIȚI

PROCESUL-VERBAL AL ȘEDINȚEI DIN 10 IANUARIE 1957.

În baza convocării nr. 11.334/1956 a Consiliului Național Bisericesc, membrii Adunării Naționale Bisericești, membri de drept, și membrii Adunării Eparhiale a Sf. Arhiepiscopii a Iașilor, s-au întrunit conform art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, în Colegiul Electoral pentru alegerea episcopilor și arhiepiscopilor-mitropoliți, în sala de ședințe a Adunării Naționale Bisericești din palatul patriarhal, pentru a alege Arhiepiscop al Sfintei și de Dumnezeu păzitei Eparhii a Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, devenită vacantă prin decesul I. P. S. Mitropolit Sebastian Rusan.

La orele 10 dimineața s-a oficiat slujba Doxologiei în Paraclisul din palatul patriarhal. După Doxologie, membrii Colegiului Electoral au trecut în sala de ședințe, iar o delegație compusă din membrii Colegiului Electoral s-a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian invitându-l, împreună cu II. PP. SS. Mitropoliți, să ia parte la lucrările Colegiului Electoral.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a intrat în sala de ședințe, împreună cu D-l Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marelui Adunări Naționale a Republicii Populare Române, Domnul Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri Gheorghe Hossu, delegatul Domnului Președinte al Consiliului de Miniștri, Domnul Mihail Mujic, vicepreședinte al Prezidiului Marelui Adunări Naționale a Republicii Populare Române și D-l Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, însoțit deasemenea de II. PP. SS. Mitropoliți.

Membrii Colegiului Electoral se ridică în picioare aplaudind pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și înalții însoțitori.

Prea Fericitul Președinte invită la birou pe P. Cuv. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc și D-l Ioan Tăbîrcă pentru a îndeplini funcția de secretari.

P. Cuv. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc citește apelul nominal al membrilor din Colegiul electoral, compus din membrii Adunării Naționale Bisericești, din membrii de drept, conform art. 130 din Statut, în total 84 membri, din care se scad cei cu mai multe mandate în număr de trei și rămân votanți 81 membri.

Se constată că din numărul de 81 membri îndreptățiți a-și da votul la această alegere, sînt prezenți 80 membri deci colegiul electoral poate proceda la alegere.

Prea Fericitul Președinte roagă pe Domnul Prof. Acad. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, să citească decretul Prezidiului Marelui Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral pentru alegerea în scaunul de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Membrii Colegiului ascultă în picioare citirea decretului nr. 726 din 31 decembrie 1956 al Prezidiului Marelui Adunări Naționale a Republicii Populare Române.

PREZIDIUL MARII ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

D E C R E T

privind deschiderea Colegiului Electoral pentru alegerea Arhiepiscopului Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine,

1. Declară deschis Colegiul Electoral pentru alegerea titularului în scaunul vacant de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, convocat pentru data de 10 ianuarie 1957.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARII ADUNARI NAȚIONALE
PETRU GROZA

*Secretarul Prezidiului
Marii Adunări Naționale
A. BUNACIU*

*București, 31 XII 1956.
Nr. 726*

În continuare, Prea Fericitul Președinte rostește o scurtă cuvîntare în care arată scopul convocării Colegiului Electoral.

După aceea, Prea Fericirea Sa suspendă ședința timp de o jumătate de oră pentru consfătuire.

La redeschiderea ședinței, Prea Fericitul Președinte propune ca bărbați de încredere, conform art. 130 din Statut pe P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicarul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor și D-l Acad. Prof. Dr. Vasile Rășcanu.

Colegiul electoral aprobă propunerile făcute.

P. C. Secretar Arhim. Laurențiu Busuioc citește cuprinsul art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romine, privind procedura alegerilor de ierarhi.

Cei doi bărbați de încredere distribuie buletinele de vot.

Prea Fericitul Președinte citește apelul nominal și fiecare membru al Colegiului Electoral depune buletinul în urnă, în vederea tuturor.

După ce au votat toți membrii prezenți, biroul, împreună cu bărbații de încredere constată că au votat 80 membri și că numărul buletinelor corespunde cu numărul votanților.

Colegiul ia act de constatările biroului.

Despuindu-se scrutinul, se constată:

I. P. S. Justin Moiescu, 80 voturi.

În urma rezultatului votării, Prea Fericitul Președinte proclamă ales pe **I. P. S. Mitropolit Dr. Justin Moiescu, care a întrunit unanimitatea de voturi, ca Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.**

Prea Fericitul Președinte felicită pe noul ales, făcîndu-i urări pentru rodnică păstorie.

Noul ales mulțumește călduros pentru încrederea cu care a fost cinstit de Colegiul electoral și rostește o cuvîntare care se anexează la prezentul proces-verbal.

Membrii Colegiului Electoral aplaudă pe noul ales Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei — I. P. S. Mitropolit Dr. Justin Moiescu.

Terminîndu-se lucrările alegerii, Prea Fericitul Președinte roagă pe D-l Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor să citească Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine pentru închiderea colegiului electoral.

Membrii Colegiului ascultă în picioare decretul Prezidiului pentru închiderea ședinței Colegiului electoral.

PREZIDIUL MARIÍ ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÍNE

D E C R E T

privind închiderea Colegiului electoral pentru alegerea Arhiepiscopului Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine,

1. Declară închis Colegiul electoral pentru alegerea titularului în scaunul vacant de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, convocat pentru data de 10 ianuarie 1957.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARIÍ ADUNARI NAȚIONALE
P I T R U G R O Z A

*Secretarul Prezidiului
Marii Adunări Naționale
A. BUNACIU*

*București, 10 ianuarie 1957,
Nr. 6*

La orele 12,30, Prea Fericitul Președinte declară ședința închisă.

PREȘEDINTELE COLEGIULUI ELECTORAL
† JUSTINIAN
P A T R I A R H

SECRETARI:
*Arhim. Laurențiu Busuioc
I. Tăbircă*

BĂRBAȚI DE INCREDERE:
*Pr. Al. Ionescu
Dr. V. Rășcanu*

COSTUL REVISTELOR

IN ȚARA

Pe un an 17,50 lei
Un număr 5 „
Un număr dublu . 10 „

PESTE HOTARE

Pe un an 35 lei
Un număr 10 „
Un număr dublu . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SA RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE IN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT IN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

BIROU DE EXPEDITE

180

Mandatoru Agoston

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

STRĂDANIAI NOI
ÎN SLUJBA PĂCII
Subiete putin peohintă Dubrov

ANUL LXXV

3-4

MARTIE-APRILIE 1957

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiții Mitropolți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cîntăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi-patriarhali și eparhiali;
Protopopi, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE DE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ”*

MANUSCRISELE, CĂRȚILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORODOXA,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESOU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXA
ROMINA» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ş I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X V

Nr. 3-4

MARTIE-APRILIE 1957

R E D A C Ţ I A Ş I A D M I N I S T R A Ţ I A :
BUCUREŞTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BALCESCU

CUPRINSUL

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

Pastorala de Sfintele Paști a Prea Fericitului Patriarh Justinian	195 ✓
Scrisoarea irenică trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfin- telor Sărbători ale Invierii Domnului	199

IN APARAREA PĂCII

Strădanii noi în slujba păcii de Teodor N. Manolache	201
--	-----

VIATA BISERICIASCA

Studenti străini la Institutul Teologic din București de Pr. Conf. Al. I. Ciurea	211
Comemorarea Răscoalei Tărănești din 1907, la Institutul Teologic Universitar din București	218

ANIVERSARI

50 de ani de la Răscoala din 1907.

I. Atitudinea preoțimii ortodoxe față de dreptele năzuințe ale poporului, de Pr. Niculae Șerbănescu	220 ✓
II. Preoțimea ortodoxă și Răscoala din 1907, de Pr. Grigore N. Popescu, Al. A. Botez și C. Rădulescu	273 ✓
III. Atitudinea elevilor seminariști față de Răscoala din 1907 de Pr. Conf. Al. I. Ciurea	275 ✓
IV. O discuție în jurul atitudinii Bisericii Ortodoxe Române față de Răscoala din 1907, de Prof. T. M. Popescu	298 ✓

INDRUMARI PASTORALE

Starea civilă după Dreptul Român de stat și cel bisericesc, de Magistrand Sever Buzan	310 ✓
--	-------

DIN TRECUTUL BISERICII NOASTRE

Episcopul Dionisie Romano (La 150 ani de la nașterea sa), de Pr. Gabriel Cocora	327 ✓
--	-------

RECENZII

Istoria Bisericească Universală, București 1956, recenzată, de Pr. Asistent Ion Rămureanu	351
Răsfoind Revistele Străine, de Diac. Prof. Emilian Vasilescu	362

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

PASTORALA DE SFINTELE PAȘTI A PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

Cu prilejul Săntelor Sărbători ale Invierii Domnului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a îndreptat către cler și credincioși următorul cuvînt de părintesc îndemn și povățuire duhovnicească:

«Mai mare dragoște decît aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prieteni» (Ioan XV, 13).

Cinstiți părinți și iubiții mei fii duhovnicești,

Sușletul omenesc e însetat totdeauna după frumusețea unei alte lumi, întrezărită dincolo de zări. Dureri adînci au sfîșiat inimile pămîntenilor, în urcușurile lor pentru aflarea unei fericiri pierdute a cărei amintire nu s-a stins niciodată în conștiințele lor. În pustiul acestei vieți, o singură licărire de nădejde, ancorată sus, de înălțimile cerului și abia șoptită cu sfiiciune: «Doamne, grăbește într-ajutorul meu, ia aminte glasul meu, cînd strig către Tine! Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele, ca o jertșă de seară». (Psalmul CXL, 1—2).

Marea nefericire a oamenilor a fost zămislită, mai ales, de șaptul necrușător, obștesc și tainic al morșii. Pe bună dreptate, s-au întreat ei: Pentru ce ne mai naștem, dacă viața noastră nu este decît o clipă, în veșnicia timpului? Ce sens poate avea viața noastră trecătoare, dacă totul sfîrșește la marginea gropii? Pentru ce încolțesc, în șărîma de sușlet a omului, atîtea năzuințe, dacă toate vor rămîne îngropate în șărîna pămîntului?

Coborînd pe pămînt, Mintuitorul nostru Iisus Hristos a adus lumină în nedumeririle sușletului omenesc; a dat răspuns veșnic tuturor întrebărilor lui; a descătușat pe om de sub apăsarea grea a gîndurilor șîinței sale, biruind moartea și făcîndu-Se început al învierii pentru toți morșii (cf. I Corinteni XV, 20—22). Viața pămînetească a dobîndit prin aceasta sens și valoare; moartea nu mai înșfricoșează pe nimeni; știm acum că trupurile celor adormiți se vor reface din șărînă, și nimic din ceea ce a încolțit cîndva în cugetul și inima oamenilor nu se va pierde. În aceste șfinte descoperiri stă marea însemnătate a mormîntului gol, de sub lespeda căruia s-a ridicat Mintuitorul Hristos, Biruitorul morșii. Iar undele bucuriei, care ne

învaľuie în aceste zile țința întreagă, deschid pentru noi toți căi de lumină spre veșnicia vieții.

Iubiții mei ții suľtești,

«Așa a iubit Dumnezeu lumea, încit a dat pe Fiul Său, Unul-Născut, pentru ca oricine crede într-Insul să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III 16). Bucuria eliberării suľletelor credincioase din legăturile morții și-a aľlat începutul în această cobor re a cerului dumnezeesc pe pămînt, ținplinită prin «Cuvîntul care S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slava ca a unuia născut din Tatăl, plin de dar și de adevăr» (Ioan I, 14).

Slava lui Iisus, Cuvîntul întrupat, nu trebuie căutată numai în ținptul suprafiresc al învierii Sale din morți. E drept că ținptul acesta a pus cunună dumnezească pe ținptea Lui, după ce ținptea aceasta îi ținsele nsîngerată de cununa de spini, ținpletită de ostașii procuratorului Ponțiu Pilat (Matei XXVII, 27—29). Dar nu în aceasta stă singura Lui slavă. Ochiul minții și simțirea inimii descoperă slava Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, în tot ceea ce a făcut El pentru viața noastră, coborîndu-Se din cer ca «să-și dea suľletul Său drept preț de răscumpărare pentru mulți» (Matei XX, 28), adică pentru noi cei ce credem în El.

Învierea din morți a Fiului lui Dumnezeu într-adevăr «covîrșește toată mințea» și nimic din toate cîte s-au petrecut sub cer nu i se poate asemăna în strălucire; dar pătrunzînd tainele învățăturii Sale și mergînd pe urmele pașilor Săi, tot așa de mult ne covîrșește mințea jertfa vieții Lui, pentru dobîndirea veșniciei vieții noastre.

Mîntuitorul Hristos, «în chipul lui Dumnezeu ținnd... S-a deșertat pe Sine, chip de rob luînd..., S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-Se pînă la moarte — și încă moarte pe Cruce» (Filipeni II, 6—8); «cu cei făcători de rele a fost numărat..., a purtat fără-de-legile multora și pentru cei păcătoși Și-a dat viața» (Isaia LIII, 12). Jertfîndu-Se pentru oameni, Fiul lui Dumnezeu ne-a descoperit adevăratul sens al vieții, așezîndu-i temelie pe stîncă iubirii și a sacrificiului, cînd a spus: «Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prieteni» (Ioan XV, 13).

Spune undeva Sfîntul Apostol Pavel: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, acestea le-a gătît Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc pe El» (I Corinteni II, 9). Sînt în jurul nostru atîtea frumuseți, care deșată ochiul, de la ținrul de iarbă, pînă la vîrșurile mereu înzăpezite ale munților; de la cîmpiile și livezile înflorite, sau încărcate de rod și pînă la marea cuprinsă de vișor. Ne sună plăcut în ureche ciripitul păsărilor, fluierele, cavalele și tulnicele păstorilor. Atîtea doruri și năzuințe curate se suie în inimile noastre, din țingeda vîrstă a copilăriei și pînă în țintimele clipe ale unei bătrîneți obosite. Toate acestea nu înseamnă nimic, față de ceea ce Dumnezeu a gătît, întru ținpărăția Sa, pentru cei ce-L iubesc pe El.

Dar ținpărăția lui Dumnezeu nu trebuie înțeleasă ca existînd numai dincolo de zări, dincolo de marginile acestei lumi. Au nu ne învață Fiul lui Dumnezeu, că pentru aceasta a venit pe lume: «Ca lumea să aibă viață și să aibă belșug»? (Ioan X, 10). Au nu ne spune El, că «ținpărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru»? (Luca XVII, 21). Este deasupra oricării îndoieli, că Mîntuitorul Iisus Hristos a venit ca să așeze ținpărăția lui Dum-

nezeu și în limitele acestei lumi, chemînd pe toți oamenii să guste din fericirea gătită pentru cei blînzi, pentru cei ce flămînzesc și însetează de dreptate, pentru cei milostivi, pentru cei curați cu inima și pentru făcătorii de pace (cf. Matei V, 5—9).

Cînd ne rugăm lui Dumnezeu rostim și aceste cuvinte: «Vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt» (Matei VI, 10). Coborîrea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt este unită cu împlinirea voii Lui. Voia lui Dumnezeu se cuprinde toată în porunca iubirii aproapelui, căci «Cel care iubeste pe aproape a împlinit legea» (Romani XIII, 8).

Iubirea creștină este faptă și adevăr, care dă hrană celui flămînd, adăpă pe cel însetat, plînge pentru cel bolnav și pune haină pe umărul celui gol (cf. Matei XXV, 35—36; I Ioan III, 18). Toată învățătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Testamentul Său întreg este cuprins în această «poruncă nouă», care se cere împlintă în duhul sacrificiului și al dăruirii de noi înșine.

Sfîntul Ioan, Apostolul iubit al Mîntuitorului — singurul dintre Sfîntii Apostoli care a stat lîngă crucea lui Iisus în ceasul răstîgnirii și al morții —, scrie în cea dintîi epistolă a sa, zicînd despre Domnul Iisus: «Întru aceasta am cunoscut iubirea, că El, și-a pus sufletul Său pentru noi»; și adăugă: «datori sîntem și noi să ne punem sufletele pentru frați» (I Ioan III, 16). Este un îndemn sfînt, izvorît din sfințenia jertfei Mîntuitorului Hristos, — mărturie vie a mării Lui iubiri față de oameni. Indemnul acesta «de a ne pune sufletele pentru frații noștri» înseamnă că în viață nu trebuie să te vezi numai pe tine însuși, ci ochiul tău să privească departe, pretutindeni, unde oameni ca și tine vor să trăiască în fericire, — și orice faptă a ta să întărească dragostea lor de viață, dorurile lor sfinte pentru libertate, bucuria de a-și mîngîia copiii și a se devota bunei lor creșteri, dreptul lor pentru pîine și răgazul pentru orice vis frumos. A-ți pune sufletul pentru frați, înseamnă a lucra ogoarele țării cu drag și pricepere, dacă ești plugar; a scoate din măruntaiile pămîntului petrol și cărbune, dacă ești miner; a făuri unelte de muncă, bunuri pentru îndestularea traiului și înfrumusețarea vieții, dacă ești muncitor; a te strădui să descoperi noi taine ale naturii și a le pune la îndemîna oamenilor, pentru sporirea fericirii lor, dacă ești om de știință; a zugrăvi chipuri de oameni adevărați, însușești de idealuri înalte și constructive, pilde bune pentru om, dacă stăpînești meșteșugul scrisului. Intr-un cuvînt a-ți pune sufletul pentru frați, înseamnă să lupți pentru a face viața mai frumoasă și mai vrednică de trăit, să zidești o lume neîmpărțită în bogați și săraci, în tari și slabi, în stăpîni și oprimați.

O epocă nouă a început în omenirea care a suferit, s-a zbuciumat și a crezut în dreptatea cerească. Credinciosul se roagă, muncește și luptă azi, știind că poate făuri o lume minunată cu voința lui dîrză, cu forța și cu osteneala brațelor și minții lui.

Idealurile care au însușeșit pe străbunii noștri, idealul unei lumi drepte, egală pentru toți fiii pămîntului, o lume fără asuprire, fără obijduiți și desmoșteniți, mișcă tot mai puternic resorturile epocii noastre — în organizarea unei lumi reale, care vrea să trăiască și în care să domniească pacea, pentru ca «să fie ferită de pericol viața copiilor noștri» (cf. Apelul Biroului Consiliului Mondial al Păcii).

*Cinstiți slujitori ai sfințelor noastre altare și iubiții mei fii duhooni-
cești,*

*A fost voia lui Dumnezeu ca Fiul Lui să pătimească și să moară pen-
tru viața noastră. Amintirea patimilor și a morții Lui ne înfioară totdeau-
na sufletele, — căci a pățimit și S-a îngropat pentru noi, iar cugetul nostru
ne spune că nu sîntem vrednici de această jertfă și de atîta iubire. Pentru a
fi vrednici de acestea — și cunoscînd «că n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său
în lume, ca să osîndească lumea, ci ca să se mîntuiască lumea prin El»
(Ioan III, 17), datorî sîntem să ne plecăm voii Lui, împlinind cu dragoste
și rîvnă neîmpușinată toate poruncile Sfintei Lui Evanghelii.*

*Să nu uităm în aceste zile, spusa Apostolului: «Noi știm că ne-am stră-
mutat din moarte la viață, pentru că iubim pe frați; cine nu iubește pe fra-
țele său rămîne în moarte» (I Ioan III, 14). Să trăim bucuria Sfințelor Paști,
bucuria reintrării noastre în veșnicia vieții, făcîndu-ne scut din împlinirea
orerilor Domnului, care a zis: «De Mă iubiți, păziți poruncile Mele. Cel ce
are poruncile Mele și le păzește, acela Mă iubește» (Ioan XIV, 12, 21).*

*Sărbătoarea Sfințelor Paști revărsă bucurii curate în orice inimă cre-
dincioasă și umple de lumină orice cămin creștin. Este sărbătoarea doru-
lui de viață, a încrederii în triumful binelui, a bucuriei de a trăi și de a-ți
făuri destinul prin luptă statornică împotriva răului. Așa o cîntă și unul
din poezii neamului nostru (George Coșbuc):*

*Biserica, pe deal mai sus,
E astăzi plină de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-același gînd din cer adus:
In șapta noastră ne e soartea
Și viața este tot, nu moartea!*

*Fie ca Domnul nostru Iisus Hristos, Biruitorul morții, să binecuvîn-
teze cu pace, sănătate și îndelungare de zile pe toți credincioșii Sfintei
Biserici Ortodoxe Române, — și să-și întindă mîna Sa ocrotitoare peste țara
și poporul nostru.*

Hristos a Inviat!

al vostru, al tuturor, de tot binele voitor,

† J U S T I N I A N
Patriarhul Romîniei

**SCRISOAREA IRENICĂ TRIMISĂ
DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI
ALE INVIERII DOMNULUI**

Potrivit rînduieiilor de veacuri îndătinate în Biserica Ortodoxă, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis tuturor celor opt patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume, următoarea scrisoare de frățești și creștinești urări, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Invierii Domnului:

*Prea Fericirea Voastră,
Prea iubite frate întru Hristos cel înviat,*

Biserica Ortodoxă, prin cîntările sale pline de mireasmă sfințită, chiamă din nou lumea creștină să prăznuiască Invierea Domnului Hristos din morți.

Chemarea aceasta umple sufletele tuturor muritorilor de bucurie fără margini, pentru că prin Invierea Sa, Domnul Hristos a biruit pentru totdeauna moartea și «S-a făcut început al invierii morților» (I. Cor. XV, 20)

Lumea creștină știe și mărturisește că biruința aceasta a fost grea și prețul ei mare. Nimeni dintre muritori nu ar fi putut dobîndi această biruință. Numai Fiul lui Dumnezeu, «Cel Unul-Născut», a putut dobîndi această supremă biruință, jertfindu-Se pe Sine și «dîndu-și sufletul Său drept preț de răscumpărare pentru mulți» (Matei XX, 2). El, «Care, în chipul lui Dumnezeu fiind..., S-a deșertat pe Sine, chip de rob luînd..., S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte — și încă moarte de cruce» (Filipeni II, 6—8); «cu cei făcători de rele a fost numărat..., a purtat fărădelegile multora și pentru cei păcătoși și-a dat viața» (Isaia LIII, 12), pentru că «atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît a dat pe Fiul Său, Unul-Născut, pentru ca oricine crede într-Insul să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16). «Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prieteni» (Ioan XV, 13).

Adevărurile acestea, despre jertfa Mîntuitorului Hristos, săvîrșită din dragoste, pentru mîntuirea oamenilor din osînda morții veșnice, trebuie să trezească, în cugetele tuturor, aducerea aminte despre ușurința cu care au pierdut primii oameni starea de sfințenie, fericire și pace, într-o clipă de mîndrie luciferică și lipsă de stăpînire de sine, atrăgînd asupra urmașilor lor acel șir nesfîrșit de suferințe morale și fizice, încheiate cu moartea veșnică, de care atît de greu și numai cu un preț așa de mare a mai putut fi scăpat neamul omenesc.

Noi, conducătorii spirituali ai Bisericilor lui Hristos, sîntem cei dintîi datori, ca, însprîndu-ne neconținut din exemplul dragostei și jertfei Mîntuitorului, să îndemnăm și să lucrăm pentru a face viața mai frumoasă și mai vrednică de trăit, zidind o lume neîmpărțită în bogați și săraci, în tari și slabi, în stăpîni și oprimați.

O epocă nouă a început în omenirea care a suferit, s-a zbuciumat și a crescut în dreptatea cerească. Credinciosul se roagă, muncește și luptă azi, știind că poate făuri o lume minunată cu voința lui dîrză, cu forța și cu osteneala brațelor și minții lui.

Idealurile care au însușlețit pe străbunii noștri, idealul unei lumi drepte, egală pentru toți fiii pămîntului, o lume fără asuprire, fără obișduiți și desmoșteniți, mișcă tot mai puternic resorturile epocii noastre în organizarea unei lumi reale, care vrea să trăiască și în care să domnească pacea, pentru ca «să fie ferită de pericol viața copiilor noștri» (Apelele Biroului Consiliului Mondial al Păcii).

De aceea socotim că revine tuturor conducătorilor spirituali și temporari ai oamenilor și popoarelor, fără deosebire, datoria sfîntă de a veghea și de a lucra, din toate puterile și pe toate căile, ca să țină trează conștiința lumii întregi asupra pericolului unui război atomic, care ar atrage asupra omenirii nenorociri, suferințe, pustiiri și nimicirea vieții pe pămînt.

Impotriva ucigașelor arme atomice nu există decît o singură armă: pacea. Cu ea trebuie înarmată toată omenirea — dar mai cu seamă lumea creștină, care o are dar de la Mîntuitorul Hristos prin cuvintele: «Pace vouă las vouă, pacea Mea o dau vouă» (Ioan XIV, 27).

Cu aceste gînduri și doriri ne îngăduim să Vă întîmpinăm de praznicul luminos al Invierii Domnului din anul acesta și din toată inima noastră rugăm pe Mîntuitorul Hristos, cel înviat, să reverse din belșug asupra Prea Fericirii Voastre și asupra Membrilor Sfîntului Vostru Sinod, asupra cinstitului cler și binecredincioșilor creștini de sub iubitoarea și jertfelnică purtare de grijă a Prea Fericirii Voastre, binecuvîntarea și harul Său, pentru ca în sănătate deplină, pace și îndelungare de zile să gustați bucuria cea netrecătoare a Sfîntelor Paști.

Incredințîndu-ne pioaselor rugăciuni, ce înălțați în aceste sînte zile, rămînem al Prea Fericirii Voastre frate iubitor și împreună slujitor întru Hristos cel înviat.

† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMINIEI

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

STRĂDANII NOI IN SLUJBA PĂCII

Declarația lui Frederic Joliot-Curie. — Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii. — Protestul popoarelor împotriva experiențelor cu armele nucleare. — Plenara lărgită a Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română.

Deși agresiunile războinice încercate de cercurile imperialiste în cea de a doua parte a anului 1956 au fost înfrînte de forțele păcii, totuși actuala situație internațională continuă să fie încordată. Cercurile agresive din Occident vor să revină cu orice preț la războiul rece, să continue politica «de pe poziții de forță» și de ațîțare a psihozei războiului. Ultima sesiune a Consiliului N.A.T.O., care a accelerat și mai mult cursa înarmărilor, noul buget american, remilitarizarea Germaniei occidentale, «doctrina Eisenhower» pentru Orientul apropiat, perfecționarea ultimelor tipuri de arme atomice și proiectilelor teleghidate, tergiversarea problemei dezarmării, constituiesc expresiile cele mai concludente ale intențiilor statelor occidentale de a menține și de a intensifica «politica de pe poziții de forță», cu toate riscurile pe care ea le comportă pentru soarta păcii.

Atît Statele Unite cît și Marea Britanie duc în mod stăruitor o politică de pregătire a unui război atomic, fapt pe care-l confirmă declarația comună semnată de președintele Eisenhower și primul ministru Mac Millan, după conferința pe care au avut-o pe insulele Bermude în luna martie a.c. Potrivit acestei declarații, securitatea celor două țări «va trebui să depindă și în viitor într-o măsură considerabilă de factorul nuclear, care acționează ca o frînă». În legătură cu aceasta, cele două părți au respins propunerea de a se înceta experiențele nucleare și chiar au subliniat în mod ostentativ că aceste experiențe «sînt absolut necesare». La conferința de pe insulele Bermude — după cum se subliniază în declarația Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S., apărută la 1 aprilie în presa sovietică —, «au fost adoptate hotărîri care intensifică încordarea internațională și sporesc primejdia unui nou război». «Acordul cu privire la experiențele cu bomba cu hidrogen — arată deputatul laburist Richard Crossman în coloanele ziarului «Daily Mirror» — este mai rău chiar și decît tranzacția cu privire la proiectilele teleghidate. Rușii și-au repetat recent propunerea de a pune capăt oricăror noi experiențe cu arma nucleară dacă puterile occidentale vor consimți să facă același lucru și vor

semna o convenție internațională corespunzătoare. Mac Millan împreună cu președintele Eisenhower au respins această propunere a rușilor».

În fața acestei amenințări pentru pacea și viitorul omenirii, partizanii păcii din întreaga lume își unesc din nou forțele într-un puternic front de apărare și luptă hotărâtă, pe care înțeleg s-o ducă pînă la victoria finală.

În cele ce urmează, vom reda cîteva aspecte din acțiunile întreprinse de mișcarea partizanilor păcii în legătură cu actuala situație internațională, din care reies totodată și sarcinile ce revin sutelor de milioane de oameni înrolați în această mișcare, ale cărei forțe întrec cu mult pe cele ale blocurilor imperialiste agresive.

1. La sfîrșitul primei săptămîni a lunii martie s-a publicat, la Paris, o declarație a lui Frederic Joliot-Curie, președintele Consiliului Mondial al Păcii, consacrată situației internaționale actuale și sarcinilor mișcării partizanilor păcii.

Marile speranțe pe care le-a creat slăbirea încordării internaționale — sublinia Joliot-Curie la începutul declarației sale — au cedat acum locul neliniștii provocate de înrăutățirea relațiilor internaționale. Războiul rece a fost reluat și se manifestă sub cele mai diferite forme, zdruncinînd încrederea între state și popoare și prejudiciind relațiile dintre oameni.

Condamnînd interzicerea de către guvernul austriac a activității în Austria a secretariatului Consiliului Mondial al Păcii, Joliot-Curie a calificat această interzicere ca «o hotărîre nefondată și dăunătoare, menită să împiedice acțiunile întreprinse în toată lumea în favoarea păcii».

În continuare, Președintele Consiliului Mondial al Păcii a amintit că sarcina principală a mișcării partizanilor păcii nu constă în a stabili cine poartă răspunderea pentru conflicte sau pentru primejdia izbucnirii de conflicte, ci «în a reglementa pe cale pașnică conflictele, în a contribui la înțelegerea reciprocă între state și popoare».

«Forțele păcii — a accentuat d-sa — trebuie să lupte cu hotărîre împotriva reluării războiului rece. Mișcarea partizanilor păcii nu va da înapoi în fața acestei sarcini, întrucît ea este rațiunea existenței acestei mișcări și astăzi se află din nou la ordinea zilei. Sîntem în drept să ne menținem credința. În repetate rînduri, în împrejurări serioase, mișcarea partizanilor păcii a contribuit la luminarea opiniei publice și a îndemnat-o la acțiuni pentru lichidarea cu succes a situației periculoase».

Chiar și în prezent, cînd relațiile internaționale tind spre înrăutățire, cercuri din ce în ce mai largi și-au însușit ideea dezarmării și năzuința de a se renunța la sistemul blocurilor militare, iar rezultatele favorabile din perioada slăbirii încordării, ca, de pildă, tot ce este legat de îmbunătățirea relațiilor economice și culturale, continuă să se mențină.

«Dacă fiecare om iubitor de pace va da dovadă de inițiativă, pentru noi va sosi perioada unei noi slăbiri a încordării, mai profunde și mai de nădejde».

«Totodată — a mai subliniat Joliot-Curie — crește neîncetat uriașa primejdie pe care o reprezintă pentru omenire stocurile de arme atomice de toate tipurile, de bombe cu hidrogen, de proiectile teleghidate care pot fi trimise în orice punct al globului pămîntesc. Unii consideră că existența acestei arme împiedică transformarea conflictelor locale într-un război mondial». E de la sine înțeles că ei n-au dreptate. «În realitate, stocarea

intensă și perfecționarea acestor tipuri de arme nu poate decît să mărească tentația acelor care la un moment dat se vor considera mai puternici, de a dezlănțui războiul», fapt care ar avea consecințe dezastruoase.

«Iată de ce — a spus, în concluzie, Președintele Consiliului Mondial al Păcii — trebuie să chemăm neîncetat popoarele la vigilență, să nu le lăsăm să se obișnuiască cu ideea acestei primejdii îngrozitoare, să facem ca această primejdie să devină atît de insuportabilă încît guvernele să fie nevoite să ajungă la un acord asupra unor măsuri eficiente de dezarmare, și de pe acum să interzică experiențele cu arma atomică și folosirea ei».

Cu aceasta, Joliot-Curie a ajuns la scopul principal urmărit prin declarația sa, de a determina începutul unei puternice campanii pentru interzicerea experiențelor cu arma nucleară, problemă care avea să fie discutată, între 30 martie și 2 aprilie a.c., într-o sesiune a Biroului Consiliului Mondial al Păcii. «Neliniștea provocată în legătură cu apropiatele explozii experimentale este atît de mare — a declarat Frederic Joliot-Curie — încît a sosit momentul cînd, cu prețul unor noi eforturi, putem realiza în mod real interzicerea lor». A anunțat totodată că mișcarea partizanilor păcii sprijină toate inițiativele care iau naștere în întreaga lume pentru împiedicarea acestor experiențe.

În încheiere, Joliot-Curie a subliniat că «mișcarea partizanilor păcii va continua să-și dezvolte activitatea, va continua să apere cu toate forțele cauza păcii și să contribuie la succesul tuturor inițiativelor care dau omenirii posibilitatea să pășească din nou pe făgașul păcii».

Declarația Președintelui Consiliului Mondial al Păcii a trezit un puternic ecou în sufletele sutelor de milioane de partizani ai păcii din întreaga lume, determinîndu-i la o și mai hotărîtă luptă pentru pace.

2. Sezisîndu-se de situația internațională din ultima vreme și mai ales de primejdiile pe care le reprezintă experiențele atomice, Biroul Consiliului Mondial al Păcii a ținut o ședință la Berlin, în zilele de 30 martie—2 aprilie a.c., la care au participat reprezentanți de vază din multe țări ale lumii.

Ședința a fost deschisă printr-o cuvîntare de salut rostită, în numele Consiliului german al luptătorilor pentru pace, de prof. Walter Friederich, după care prof. Frederic Joliot-Curie, Președintele Consiliului Mondial al Păcii, laureat al premiului Nobel, a rostit o scurtă cuvîntare introductivă, făcînd o analiză a situației internaționale. După ce cunoscutul fizician englez prof. Bernal a făcut o documentată expunere asupra problemelor armei și rachetei atomice, s-a trecut la discutarea problemelor sezise prin cele două cuvîntări.

După încheierea lucrărilor, la 2 aprilie, în cadrul unei conferințe de presă, convocată din inițiativa Biroului Consiliului Mondial al Păcii, au fost difuzate documentele adoptate la sesiune: 1. **Apelul de la Berlin al Consiliului Mondial al Păcii**; 2. **Declarația în legătură cu Apelul de la Berlin al Consiliului Mondial al Păcii**, și 3. **Rezoluția Biroului Consiliului Mondial al Păcii cu privire la situația internațională**.

Apelul atrage de la început atenția asupra primejdiei pe care o reprezintă experiențele atomice, «în urma cărora se degajă în aer stronțiu-90, care contaminează pămîntul și apele, provocînd cancer și leucemie. Continuarea experiențelor poate să afecteze sănătatea și viața cîtorva

generații de oameni și îndeosebi a copiilor. Războiul atomic ar nimicî milioane de vieți omenești și ar pustii continente întregi». Cerînd încetarea acestor experiențe și încheierea neîntîrziată a unui acord în acest scop, în partea finală a Apelului se spune: «Aceasta va permite să fie ferită de pericol viața copiilor noștri. Aceasta va determina guvernele să ajungă la un acord asupra distrugerii armei atomice și a preîntîmpinării războiului. Dacă în toate țările se vor ridica glasuri de protest, ele vor fi auzite. Mai putem preveni pericolul».

Declarația în legătură cu Apelul de la Berlin al Consiliului Mondial al Păcii subliniază că de acum 7 ani, «de cînd partizanii păcii, adresînd lumii întregi Apelul de la Stockholm, au atras atenția asupra pericolului pe care îl prezintă pentru popoare arma atomică..., acest pericol a crescut. Evenimentele serioase care au avut loc la sfîrșitul anului trecut au arătat că există focare de conflicte care pot duce la un război mondial cu folosirea bombelor atomice și cu hidrogen. Astăzi însă omenirea este amenințată nu numai de război, ci și de experiențele care se fac în timp de pace». Citînd exemplul poporului japonez, care s-a pronunțat în unanimitate împotriva experiențelor atomice, declarația arată în continuare că mișcarea pentru pace cheamă să se sprijine orice acțiune întreprinsă de unele guverne, parlamente sau organizații în vederea încetării acestor experiențe. «Adresăm acest apel tuturor — se spune în încheierea Declarației — cerînd difuzarea, semnarea sau aprobarea lui prin orice alt mijloc de către un număr cît mai mare de bărbați și femei din toate țările».

În Rezoluția Biroului Consiliului Mondial al Păcii cu privire la situația internațională se subliniază că, «după o perioadă de slăbire a încordării la care au contribuit în mare măsură popoarele și ale cărei urmări favorabile, popoarele au și început să le simtă, ele sînt puse acum în fața unor noi discordii și conflicte armate, care reînvie războiul rece, intensifică neîncrederea și amenință să creeze o situație care va periclita serios pacea în întreaga lume», care continuă să fie scindată în blocuri diferite. Construirea de baze militare pe toate continentele, continuarea experiențelor cu noi arme atomice și nucleare, dotarea armatelor cu aceste arme, precum și încercările de a împiedica prin toate mijloacele înlăptuirea suveranității naționale în unele țări, «agravează primejdia care amenință omenirea». Anii care au trecut — se spune mai departe în Rezoluție — au arătat că opinia publică mondială poate avea o influență hotărîtoare asupra mersului evenimentelor. O premiză pentru aceasta o constituie menținerea și dezvoltarea continuă de către popoare a spiritului Genevei și al Bandungului, sprijinirea de către popoare a mișcării mondiale a partizanilor păcii în năzuința lor de a rezolva prin tratative toate divergențele care se ivesc». În partea finală a Rezoluției se insistă asupra datoriei popoarelor de a depune toate eforturile pentru crearea unei noi atmosfere de încredere și pentru obținerea unei înțelegeri pe calea securității generale, dezarmării, colaborării economice și științifice. «Cine vrea să apere omenirea împotriva degenerării și pieirii, acela trebuie să participe la aceste eforturi și să contribuie la succesul mării campanii desfășurate de Consiliul Mondial al Păcii împotriva experiențelor cu bombe atomice și cu hidrogen».

Potrivit dorințelor și sentimentelor milioaneilor de oameni care luptă împotriva primejdiei de război și pentru pace, Biroul Consiliului Mondial

al Păcii a hotărît să convoace între 10 și 16 iunie 1957, la Colombo, o sesiune a Consiliului Mondial al Păcii.

Documentele adoptate de Biroul Consiliului Mondial al Păcii au produs un puternic ecou în sufletele luptătorilor pentru pace de pe tot întinsul globului, dintre care marea majoritate era angajată încă de mai înainte în lupta împotriva pericolului unui război atomic.

3. După cum se arată și în Apelul lansat de Biroul Consiliului Mondial al Păcii, potrivit observațiilor științifice făcute de un mare număr de savanți cu renume mondial din diferite țări, s-a constatat că, datorită experiențelor de pînă acum cu armele nucleare, atmosfera este contaminată de stronțiu -90 (substanță cu cea mai puternică radioactivitate). Profesorul japonez Tadaioși Dokei a afirmat că dacă experiențele nucleare vor continua, «Japonia va deveni zona cea mai amenințată de radioactivitate din întreaga lume și s-ar putea ca peste cinci ani să nu mai poată fi locuită». Radiațiile generate în urma experiențelor armelor atomice și cu hidrogen amenință regiuni întinse ale globului pămîntesc, ele fiind dăunătoare, într-o anumită măsură, atît pentru actuala generație a omenirii, cît și pentru cele viitoare.

Iată de ce, față de tentativa șefului guvernului englez, Mac Millan, de a experimenta bomba «H» pe insula Christmas și mai ales în urma refuzului S.U.A. și Angliei de a accepta propunerea făcută la 3 aprilie de reprezentantul sovietic în Subcomitetul Comisiei O.N.U. pentru dezarmare în vederea unui acord asupra sistării experiențelor cu armele nucleare chiar și numai pentru un anumit termen, s-a dezlănțuit o și mai puternică mișcare de protest în toate țările din lume, chiar și în Anglia, și mai ales în Germania occidentală.

Astfel, în presa indiană se publică frecvent proteste energice împotriva experiențelor cu arma nucleară proiectate de Anglia pe insula Christmas. Într-un articol de fond, ziarul «Assan Tribune» scria, printre altele: «Anglia și S.U.A. au hotărît cu cinism să continue experiențele nucleare, dovedind prin aceasta întregii lumi deplina lor nesinceritate în problema slăbirii cursei înarmărilor... Popoarele iubitoare de pace din întreaga lume, inclusiv popoarele Angliei și Statelor Unite, vor în primul rînd să pună capăt producției de arme de ucidere în masă și de distrugere în masă, precum și experiențelor cu aceste arme». Iar ziarul «Bharat Djicti», tot într-un articol de fond, își exprima indignarea cu privire la faptul că Statele Unite și Anglia organizează experiențele în Oceanul Pacific, departe de propriile lor frontiere. Referindu-se la afirmațiile că aceste experiențe nu ar fi primejdioase pentru populație, ziarul întreabă: «Dacă totul va fi atît de pașnic, după cum arată comercianții morții, de ce să nu se provoace explozia bombei în Canalul Mîneei sau în Atlanticul de Nord?».

La 8 aprilie, într-o ședință a Consiliului național japonez pentru interzicerea armelor atomice și cu hidrogen, s-a adoptat hotărîrea de a se convoca la Tokio, timp de cinci zile, începînd de la 11 august, cea de a 3-a conferință internațională pentru interzicerea armelor nucleare.

La Verona, în Italia, «conferința forțelor păcii», organizată de Comitetul italian al mișcării partizanilor păcii la începutul lunii aprilie, a adoptat un Apel adresat opiniei publice italiene în care cheamă să se lupte prin toate mijloacele împotriva pregătirii unui război atomic, împo-

triva creării de baze atomice americane pe teritoriul italian și pentru interzicerea armei atomice.

Cerînd guvernului canadian să intervină pentru încetarea experiențelor cu arma termonucleară, deputatul Colin Cameron a citit în Cameră un avertisment al Consiliului britanic de cercetări medicale în legătură cu primejdiile pe care le implică continuarea acestor experiențe.

În Anglia, lupta pentru renunțarea la explozia atomică, proiectată de guvern pe insula Christmas din Oceanul Pacific se desfășoară pe un front din ce în ce mai larg. Un grup de 11 personalități britanice, printre care se numără și cunoscutul filozof Bertrand Russell, au adresat ziarului «Manchester Guardian» o scrisoare prin care au făcut cunoscut că au constituit un comitet al cărui scop este «de a colabora cu guvernul japonez, care a cerut guvernului britanic să renunțe la experiențele cu bomba cu hidrogen din insula Christmas». Membrii comitetului au început să strîngă fonduri pentru a finanța călătoria în insula Christmas a soților Steele, precum și a altor persoane care doresc să plece în Pacific și să se instaleze în zona experiențelor, pentru a-și exprima protestul împotriva experiențelor cu arme nucleare.

Ocupîndu-se de amploarea mișcării de protest a poporului german împotriva înarmării atomice, ziarul «Generalanzeiger» din Bonn scrie printre altele, în articolul său de fond din 16 aprilie: «Înarmarea atomică este azi în Republica Federală o problemă care frămîntă întregul popor. Pe străzi, în birouri, în săli de conferințe, la restaurante, pretutindeni unde se întîlnesc oameni între ei se discută această problemă».

Faptul cel mai semnificativ îl constituie însă apelul adresat din străvechea citadelă a științei germane, Göttingen, de către 18 savanți atomiști vest-germani, opiniei publice din R.F. Germană, — publicat în presă la 12 aprilie, — care a stîrnit o puternică impresie și un ecou a căror amploare a depășit cu mult granițele Germaniei. Protestînd împotriva înzestrării armatei vest-germane cu arma nucleară și avertizînd împotriva pericolelor pe care și le-ar atrage astfel Germania Occidentală, savanții declară solemn că nu vor participa niciodată la fabricarea, experimentarea și folosirea armamentului atomic. În ceea ce privește uriașa putere de distrugere, nu există nici o deosebire între armele atomice «strategice» și cele «tactice», se precizează în apelul celor 18 savanți de la Institutul «Max Plank» din Göttingen, în rîndul cărora se găsesc somități mondiale ca Otto Hahn, laureat al premiului Nobel, primul om de știință care a dezagregat atomul de uraniu, sau Werner Hansenberg, care a lucrat mulți ani alături de Einstein.

Nu e deci de mirare că chiar în primele zile de la publicarea apelului, milioane de glasuri vest-germane s-au solidarizat cu cei 18 savanți atomiști. Cele mai diferite personalități politice, membri de rînd ai celor mai mari syndicate, ziare de cele mai diverse nuanțe, subscriind apelul savanților de la Göttingen, au arătat că în rîndurile populației vest-germane conștiința primejdiei este vie.

După cum relatează agențiile de presă occidentale, 9 fruntași ai Bisericii Protestante din Germania Occidentală au trimis o scrisoare profesorului Otto Hahn, în care subliniază, între altele: «Conștienți de faptul că înarmarea și folosirea de arme de exterminare în masă nu pot fi justificate în nici un fel, mulțumim celor 18 savanți vest-germani pentru uriașul serviciu adus poporului german și omenirii întregi în avertismentul

pe care l-au dat împotriva înarmării atomice a noilor forțe armate ale Republicii Federale».

În cercurile oficiale de la Bonn, declarația celor 18 savanți a fost primită cu multă iritare. Serviciul de presă al guvernului federal, într-un comunicat oficial, condamnă declarația savanților, iar cancelarul Adenauer a mers pînă acolo încît a spus că savanții «nu știu ce vorbesc» și că cererea lor «nu are nimic de-a face cu domeniul științific, ci cu politica». Totuși, la 17 aprilie Adenauer a avut o întâlnire cu cei 18 savanți, în urma căreia s-a dat un comunicat în care se afirmă că R.F.G. «nu va produce arme atomice» și că «guvernul federal nu are nici un motiv să se adreseze savanților vest-germani în scopul de a-i atrage la lucrările pentru crearea armei atomice».

Apelul celor 18 atomiști vest-germani, pe care ziarul londonez «Observer» îl caracteriza drept «un eveniment de uriașă importanță națională și internațională», constituie o expresie vie a puternicului curent de opinie din Republica Federală Germană împotriva armei atomice.

Împotriva continuării experiențelor cu armele atomice și pentru interzicerea folosirii lor s-au pronunțat de asemenea și numeroase Biserici din țările occidentale. Astfel, în sesiunea bianuală a Consiliului britanic al Bisericilor, care a avut loc la Londra la începutul lunii aprilie, au fost adoptate o serie de rezoluții în acest sens. În prima rezoluție se scoate în evidență «adîncă neliniște a creștinilor din Anglia din cauza continuării experiențelor cu arma nucleară și a primejdiei serioase pentru omenire creată de intensificarea radiațiilor». A doua rezoluție cheamă guvernele Angliei, S.U.A. și U.R.S.S. «să ajungă la un acord cu privire la controlul asupra armei nucleare și să-și ia obligația de a renunța la experimentarea pe viitor a armei nucleare». A treia rezoluție, adresată subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare, cere acestui comitet «să depună toate eforturile pentru a ajunge la un acord cu privire la interzicerea oricăror tipuri de arme de exterminare în masă». Consiliul a adoptat, totodată, propunerea Arhiepiscopului de Chicester, George Bell, «de a se exprima regretul în legătură cu hotărîrea guvernului englez de a efectua în viitorul apropiat experiențe nucleare».

Au trecut șapte ani de cînd, în urma Apelului de la Stockholm, lansat de Consiliul Mondial al Păcii, sute de milioane de oameni au cerut ca armele termonucleare să fie scoase în afara legii, interzicîndu-se totodată și experiențele cu aceste arme. Mult mai numeroși sînt însă acum cei care se ridică din nou, cu o și mai mare energie, cerînd ca, în sfîrșit, marile puteri să pună capăt cursei înarmărilor atomice, să sisteze experiențele cu armele atomice și cu hidrogen. Și printre ei, — fapt îmbucurător semnificativ — se găsesc mult mai mulți reprezentanți ai organizațiilor religioase apusene decît acum șapte ani.

4. În ziua de 5 aprilie a.c. a avut loc în sala S.R.S.C. din Str. Biserica Amzei nr. 5-7, o ședință plenară lărgită a Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R., la care au participat membri ai Comitetului, academicieni, oameni de știință, artă și cultură, reprezentanți ai cultelor religioase, reprezentanți ai organizațiilor obștești, președinți și secretari ai Comitetelor Regionale de Luptă pentru Pace, invitați din rîndurile celor mai activi luptători pentru cauza păcii din Capitală și din țară.

A fost de față și Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale.

În prezidiu au luat loc: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Vicepreședinte al Comiteului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R., Acad. Mihail Ralea și prof. universitar Florica Mezincescu, membri ai Consiliului Mondial al Păcii, Sanda Rângheț, secretar al Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R., Acad. Geo Bogza, scriitoarea Lucia Demetrius, Ion Dobre, Președintele C.C. al Sindicatului muncitorilor din industria de petrol, chimie și gaz metan, prof. Ștefan Peterfi, membru corespondent al Academiei R.P.R., membri ai Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R.

Cuvîntarea de deschidere a fost rostită de Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, care a arătat că scopul ședinței este discutarea ultimelor evenimente internaționale legate de lupta pentru pace a popoarelor, discutarea documentelor adoptate de Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii care a avut loc la Berlin între 30 martie și 2 aprilie a.c., privind interzicerea experiențelor cu bomba atomică și cu hidrogen, precum și precizarea obiectivelor principale ale activității luptătorilor pentru pace din țara noastră.

Acad. Mihail Ralea, membru al Consiliului Mondial al Păcii, a prezentat raportul intitulat: «Problemele actuale ale luptei pentru apărarea păcii». Subliniind încă de la început că în fața mișcării mondiale pentru pace stau sarcini de mare răspundere, D-sa a arătat că această răspundere n-a fost niciodată mai mare ca acum. În fața noilor simptome de înrăutățire a situației internaționale, mișcarea mondială a partizanilor păcii a luat o nouă inițiativă, de o uriașă importanță. Este vorba de desfășurarea unei mari campanii împotriva experiențelor cu bombe atomice și cu hidrogen. Consiliul Mondial al Păcii a lansat un apel și o declarație în care se cere încetarea experiențelor nucleare și încheierea neîntârziată a unui acord cu privire la încetarea acestor experiențe. Evidențiind marea importanță a propunerilor făcute de Uniunea Sovietică pentru ca marile puteri să încheie un acord cu privire la încetarea experimentării armelor atomice și să realizeze un program real de dezarmare, vorbitorul s-a referit în continuare la lucrările Subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare, relevînd că astăzi dezarmarea este o problemă mult prea importantă pentru ca masele populare să poată admite continuarea trăgănării rezolvării ei de către puterile occidentale. Este momentul să se ajungă de îndată la realizarea unui acord, cel puțin în ceea ce privește interzicerea fabricării și experimentării tuturor felurilor de arme atomice și nucleare. Concluzia principală care se desprinde din analiza situației internaționale este că în momentul de față punctul de încercare în problema dezarmării îl constituie interzicerea experiențelor cu arme atomice. Aceasta ar însemna un prim pas de pe urma căruia s-ar resimți tot ansamblul relațiilor internaționale. Popoarele, care au simțit din plin în perioada de după Conferința de la Geneva roadele normalizării relațiilor internaționale, nu-și vor cruța eforturile pentru a dobîndi victoria asupra forțelor întunecate ale războiului, pentru ca pacea să triumfe în întreaga lume.

Scriitoarea Lucia Demetrius a prezentat apoi o dare de seamă asupra activității desfășurate de Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R., precum și planul de muncă al Comitetului pe anul 1957, arătînd că mișcarea pentru pace din țara noastră a devenit cu adevărat o miș-

care patriotică a întregului popor. Cele aproape 24.000 Comitete de luptă pentru pace existente în întreaga țară, care numără peste 260.000 membri, sînt o expresie clară a amploarei deosebite pe care a luat-o mișcarea organizată pentru pace în R.P.R. Comitetul Național a desfășurat o largă activitate de informare politică prin diverse manifestări publice, conferințe, tipărituri, etc., intensificînd în același timp și colaborarea cu Comitetele Naționale ale mișcării pentru pace din alte țări.

Au urmat apoi discuții pe marginea celor două expuneri prezentate.

Primul cuvînt a fost rostit de Prea Fericitul Patriarh Justinian care a spus: «Biserica Ortodoxă Romînă, împreună cu celelalte Biserici Ortodoxe, adunate într-un Congres Pan-Ortodox la Moscova, în 1948, a lansat primul apel către lumea creștină pentru apărarea păcii și pentru împiedicarea pregătirilor de război.

Biserica noastră, consecventă acestei atitudini, pe care pînă acum a păstrat-o neștirbită așa cum au păstrat-o toți semnatarii apelului conferinței pan-ortodoxe, și-a continuat an de an munca pe linia organizării clerului alături de acțiunile Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R.

În ceea ce privește îndatoririle care le avem cu toții în momentul de față, în fața noilor provocări ale cercurilor agresive ale țărilor imperialiste împotriva păcii și a liniștii lumii, noi nu putem face altceva decît să făgăduim și de data aceasta, în numele Bisericii Ortodoxe Romîne, în numele celor peste 10.000 de preoți și a credincioșilor ortodocși, că ne vom intensifica și mai mult grija și ardoarea în lupta pentru pace, ne vom intensifica și mai mult lupta pentru a lămuri pe toți credincioșii noștri asupra îndatoririi care o au de a fi membrii acestei pașnice armate a partizanilor păcii din țara noastră.

Din întîmplările din Ungaria noi trebuie să tragem o mare învățătură de care trebuie să ne conducem în aducerea la îndeplinire a programului de activitate propus de Comitetul Național pentru Apărarea Păcii, adică de a ne strădui să intensificăm acțiunea noastră de lămurire asupra evenimentelor internaționale, asupra gravității acestor evenimente și în același timp de a lămuri masele de cetățeni cu privire la așezămintele frumoase și pașnice ale regimului nostru de democrație populară, ale tuturor țărilor socialiste în frunte cu Uniunea Sovietică».

Au mai luat apoi cuvîntul următorii: Profesorul Valeriu Novacu, membru corespondent al Academiei R.P.R., Prof. Bălașa Focșeneanu, Prof. St. Peterfi, membru corespondent al Academiei R.P.R. (Cluj), Mozes Rosen, șef-rabinul cultului mozaic din R.P.R., P.S. Episcop Valerian al Oradiei, Prof. universitar Stanciu Stoian, Prof. Dr. Henry Aubert, medic emerit al R.P.R. (Timișoara), Episcopul Kiss Alexa, șeful cultului unitarian, Virginia Velcescu, vicepreședintă a Consiliului Uniunii Asociațiilor Studenților din R.P.R. și alții, scoțînd în relief răsunetul larg și deplină aprobare pe care a găsit-o, în cercurile de opinie publică pe care le reprezintă, Apelul Biroului Consiliului Mondial al Păcii, privind încetarea experiențelor cu arme atomice.

Plenara a adoptat în unanimitate o rezoluție cu privire la sarcinile mișcării pentru pace din țara noastră, o telegramă adresată Subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare, prin care se cere încheierea neîntirziată a unui acord între marile puteri în vederea interzicerii experiențelor nucleare și termonucleare și o telegramă către Consiliul Mondial al Păcii, în care se subliniază adeziunea mișcării pentru pace din țara noastră.

tră, privind interzicerea experiențelor cu arma atomică. Plenara a hotărât totodată desfășurarea unei ample campanii în legătură cu hotărârile sesiunii de la Berlin a Biroului Consiliului Mondial al Păcii.

Aceste importante hotărâri, care cheamă popoarele să ia atitudine împotriva experimentării armelor atomice și cu hidrogen, au găsit un larg răspuns în țara noastră. Comitetele regionale de luptă pentru pace au convocat ședințe plenare în vederea inițierii de acțiuni în spiritul rezoluției adoptate de plenara lărgită a Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R. din ziua de 5 aprilie.

Prima din aceste plenare a avut loc la Ploești, în ziua de 5 aprilie, întrunind un mare număr de participanți, printre care se găseau numeroși muncitori, oameni ai artei și culturii, președinți și secretari ai Comitetelor de luptă pentru pace raionale și orășenești, reprezentanți ai cultelor religioase, etc. Din prezidiu a făcut parte și Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului, care a luat cuvântul la discuțiile purtate pe marginea referatului «Problemele actuale ale luptei pentru apărarea păcii», prezentat de scriitoarea Maria Banuș și a dării de seamă asupra activității Comitetului făcută de Gh. Bălan, președintele Comitetului regional Ploești. La discuție a participat de asemenea și protopopul Alexandru Vlaiculescu, precum și preotul catolic Emil Ștefan, exprimând hotărârea preoților și a credincioșilor cultelor respective de a-și intensifica lupta pentru pace. Printr-o moțiune adresată la sfârșitul plenarei, în numele Comitetelor de luptă pentru pace și al întregii populații iubitoare de pace din regiune, a fost exprimată adevărată hotărârea recentei sesiuni a Biroului Consiliului Mondial al Păcii, cu privire la desfășurarea unei mari campanii împotriva experiențelor cu bombe atomice și cu hidrogen.

Am amintit, în treacăt, de lucrările ședinței plenare a luptătorilor pentru pace din regiunea Ploești, întrucât aceleași aspecte se desprind din toate acțiunile întreprinse de oamenii muncii din toate regiunile țării, în vederea înlăturării pericolului ce amenință omenirea și instaurării unei păci tranșante în lume. La noi, ca și în toate țările de pe glob, lupta pentru pace se intensifică în măsura în care crește amenințarea unui nou război, care ar avea urmări îngrozitoare.

Alături de întregul nostru popor și împreună cu credincioșii ei, Biserica Ortodoxă Română și-a făcut un punct de onoare din lupta pentru pace. Prea Fericitul Patriarh Justinian a imprimat acestei acțiuni caracterul unei datorii pastorale permanente, potrivit doctrinei creștine. De aceea preoții, luptând pentru pace, își îndeplinesc nu numai o datorie de conștiință, o datorie de înalt patriotism și umanitarism, ci și o datorie sacerdotală.

TEODOR. N. MANOLACHE

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

STUDENŢI STRĂINI LA INSTITUTUL TEOLOGIC DIN BUCUREŞTI

Numeroşi şi de felurite naţionalităţi (bulgari, sîrbi, finlandezi, albanezi, sirieni, etc.), au fost tinerii ortodocşi rîvnitori de luminarea sufletului, ce şi-au făcut sau şi-au desăvîrşit studiile teologice la fosta Facultate de Teologie din Bucureşti, ca şi la celelalte instituţii similare din ţara noastră, pînă la cel de al doilea război mondial, odată cu începutul căruia s-au întrerupt, ca multe altele, şi aceste nobile şi tradiţionale legături culturale dintre Bisericile Ortodoxe surori.

Tinerii aceştia se îndreptau către vetrele noastre de cultură, ca la cele mai de seamă, mai luminoase şi mai înaintate, din multe puncte de vedere, aşezăminte teologice din întreaga Ortodoxie ecumenică. Venind în mijlocul nostru, ei au cunoscut poporul român la dînsul acasă; i-au învăţat limba, i-au gustat literatura, arta şi ştiinţa, i-au cunoscut datinile, obiceiurile şi tradiţiile de luptă şi avînt către lumină şi bunăstare, i-au străbătut plaiurile binecuvîntatei sale ţări, i-au descifrat şi îndrăgit sufletul, cu un cuvînt s-au făcut de-ai noştri, au devenit într-o măsură mai mare sau mai mică romîni, prieteni pe toată viaţa ai Patriei şi Bisericii noastre Ortodoxe.

Plecînd de aici cu icoana vie în suflet a unei ţări prietene, sau a celei de a doua patrii şi întorcîndu-se în locurile lor de baştină, ei au ajuns să joace roluri însemnate în ţările lor şi Bisericile lor naţionale, şi de foarte multe ori şi-au adus aminte cu nostalgie de cele văzute, auzite şi trăite la noi şi ne-au amintit în munca sau discuţiile lor, sporind astfel prestigiul şi renumele ţării, poporului şi Bisericii noastre dreptmăritoare.

De n-ar fi să pomenim, în această ordine de idei, decît numele Sanctităţii Sale Patriarhului Chiril al Bulgariei, împodobit ca un distins om de ştiinţă ce este cu demnitatea de academician al celui mai înalt for cultural al ţării sale, care a obţinut titlul de Doctor în Teologie la noi, şi tot ar fi destul.

De n-ar fi să amintim decît de apreciatul profesor de la Academia din Sofia, Preotul Ştefan Ţancov şi P. C. Sa academician şi cunoscut om de ştiinţă, care de asemenea a dobîndit supremul titlu al învăţămîntului teologic tot la noi, şi încă ar fi foarte mult.

Dar câți alții, care nu s-au ridicat atât de sus pe scara ierarhiei bisericești sau a celei sociale, n-au stat ani întregi în mijlocul nostru, pentru alcătuirea lor lăuntrică, și despre care nu mai știm nimic, sau foarte puțin?

Pentru aceea am găsit cu cale să facem însemnare aici și acum, de numele celor ce au trecut pe la noi cu același duhovnicesc țel al zăbovirii pe slova și știința ortodoxă românească, în vremea din urmă, adică după marele pojar din 1940-1945, ce a împușinat și sărăcit popoarele atât materialicește cât și sufletește.

Precum se știe, în anul 1948, învățământul teologic superior din țara noastră a fost trecut sub aripa ocrotitoare a Bisericii, care-și crește, în felul acesta, viitoarele cadre de slujitori ai altarelor străbune cu o mai atentă și mai sporită grijă duhovnicească.

Odată cu aceasta, Facultatea de Teologie din București, ca și celelalte școli de acest tip au fost transformate în Institute Teologice de grad Universitar, stînd fiecare sub directa conducere și îndrumare a Sfîntului Sinod, prin Chiriarhul eparhiei respective.

Desigur, aceasta nu ar fi putut prinde forma realizării, fără libertățile constituționale asigurate organizării și funcționării, în mod egal, tuturor cultelor din Republica Populară Română.

Vorbînd de Institutul Teologic din București, de care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și-a legat numele și preocupările de fiecare zi, în chip statornic și nemijlocit, este potrivit să arătăm că alesul său corp didactic, pe umerii căruia apasă toată truda grea a formării preoților de mîine ai Ortodoxiei românești, s-a ostenit mai mult ca în trecut, pe mai multe făgașuri de acțiune și cu rezultate mai vizibile și mai sesizabile.

Astfel, dascălii primului Institut Teologic din Biserica Ortodoxă Română, cărora le revine, în primul rînd, procesul de instrucție și culturalizare nu s-au limitat numai să-și alcătuiască prelegerile, să publice manualele unice lucrate în colectiv, să colabortze cu temeinicie la revistele bisericești prin studii de analiză sau sinteză («Ortodoxia», «Studii Teologice», «Biserica Ortodoxă Română», «Glasul Bisericii», «Mitropolia Olteniei», «Mitropolia Moldovei», etc.), ceea ce este foarte mult, și să traducă lucrări străine (Prof. J. Moiescu, **Simbolica** lui Hr. Andrușos, Prof. I. Negrescu, **Limba paleoslavă** a lui S. D. Nikiforov), ci după noile îndrumări ale Sfîntului Sinod au lucrat în mod organizat și cu deosebit elan la îndrumarea intimă a sufletelor celor veniți să îmbrățișeze și să slujească cu devotament și zel apostolic misiunii preoțești.

Pe această linie, cu toții au ținut alese conferințe duhovnicești, gustate meditații la rugăciunile de dimineață și seară, au avut apropiate întâlniri și întrețineri comune sau particulare cu studenții ca diriginți de an sau îndrumători individuali, au dat sfaturi duhovnicești în scaunul mărturisirii, au oficiat rugăciuni și servicii religioase în paraclisul Institutului, au organizat șezători cultural-religioase și altele.

Aceste forme de activitate nu s-au practicat deloc, sau numai într-o foarte restrînsă măsură, în anii dinaintea lui 1948, an în care, datorită Sfîntului Sinod și Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, prin reorganizarea învățământului teologic de toate gradele, un nou suflu, de mai multă comuniune sufletească, s-a sălășluit între zidurile Institutului Teologic din București, între profesori și studenți, ca și în toată atmosfera în care ei își înmulțesc neconținut silințele și strădaniile lor.

Distanța incomensurabilă din trecut dintre bancă și catedră, dintre ucenic și dascăl, dintre viitorul preot și cel ce învață cele ale preoției, a fost redusă la proporția, structura și chintesența celei dintre copil și părinte, dintre fiu și tată, dintre credincios și duhovnicul său, dintre ucenicii Apostolilor și Apostolii însăși.

Odată înfăptuită această readucere a școlii teologice la ordinea, ținuta și înfățișarea firească potrivită cu principiile evanghelice, și pentru ca Institutul Teologic din București să nu rămână, sub nici un raport, în urma fostei Facultăți de Teologie, ci să o întrecă în toate privințele, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, în vizitele pe care le-a făcut căpeteniilor bisericești de peste hotare, la întâlnirile cu diferite delegații ale Bisericilor Ortodoxe surori în străinătate sau în țara noastră și prin corespondență irenică sau specială a pus problema schimbului de studenți și a găsit ecoul așteptat, aruncând prin aceasta noi punți de legătură și de temeinică apropiere între Bisericile Ortodoxe autocefale.

Potrivit acestei înțelegeri au plecat, în toamna anului 1956, ca să vorbim de ei mai întâi, de la noi la Moscova, un prim grup format din doi studenți monahi, ierodiaconii **Gheorghiescu Chesarie** și **Florea Lucian**, cei bursieri ai Patriarhiei Ruse, care vor rămâne acolo pînă la absolvirea cursurilor Academiei Duhovnicești respective.

Avem vești că ei au progresat în chip mulțumitor în însușirea limbii ruse și că se disting printr-o susținută râvnă și muncă și printr-o aleasă comportare.

Prin aceasta, la șirul lung al românilor ce și-au făcut studiile teologice în țara vecină și prietenă, pînă la sfîrșitul celei de a doua decade a secolului nostru, s-au mai adăugat acum încă două nume care credem că vor fi încă două verigi de bună cunoaștere și prețuire a Bisericilor și popoarelor în cauză.

În ultima vreme, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian se află în corespondență și în stadiul formalităților cu Prea Fericitul Patriarh ecumenic Athenagoras, pentru schimb de studenți cu Școala teologică superioară din insula Halki și cu Sanctitatea Sa Patriarhul Chiril' al Bulgariei pentru schimb de profesori și studenți cu Academia Teologică din Sofia, și nu ne îndoim că tratativele vor căpăta dezlegarea așteptată într-un timp foarte apropiat.

Institutul Teologic din București, după reorganizarea din 1948, a înscris printre studenții săi pe următorii ortodocși de peste fruntariile țării:

1. **IHATSU K. VAINO**, de naționalitate finlandeză, născut la 17 octombrie 1925, absolvent al Seminarului Teologic de șase clase din Helsinki, avînd la bază școala primară, de asemenea de șase ani.

D-sa a sosit la noi la 14 decembrie 1950, în urma unui acord între Înalt Prea Sfințitul Gherman, Arhiepiscopul Careliei și al întregii Finlande, cu reședința la Kuopio, și Întîistătătorul Bisericii noastre și a rămas în Republica Populară Romînă vreme de patru ani, mai exact pînă la 15 iulie 1954, cînd, încheindu-și studiile s-a reîntors în patria sa, cu titlul de licențiat în Teologie.

Prin tenacitatea sa a reușit să înlătore o mare dificultate. Astfel, necunoscînd nici o altă limbă străină în afară de cea natală (finlandeza) și meexistînd dicționar finlandez-romîn, sau invers, învățarea limbii romîne i-a fost extrem de anevoioasă, recurgîndu-se pentru noțiunile ime-

diate la un învățămînt empirico-intuitiv, iar pentru cele abstracte la dicționarul romîn-german și german-finlandez, sau romîno-rus și ruso-finlandez, așa că adesea sensurile din limba finlandeză, la care se ajungea pe această cale ocolită, nu mai corespundeau în mod exact cu cele din romînește. Cu toate acestea, datorită unor eforturi considerabile, memorînd cîte 30 de cuvinte noi în fiecare zi și celor două ore zilnice de limba romînă, timp de doi ani, predate de Pr. Al. I. Ciurea, dl. Ihatsu a ajuns, în situația ca în iunie 1951 să-și poată trece primele examene de anul I, restul lăsîndu-le pentru toamnă. În anii ce au urmat, lucrurile s-au ușurat, iar la sfîrșitul studiilor vorbea foarte bine romînește.

În timpul celor patru ani de studii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian i-a acordat bursă constînd din masă și casă, cărți și rechizite, îmbrăcăminte, deplasări, bani în numerar în fiecare lună, pentru micile cheltuieli personale și costul drumului la întoarcere acasă, de două ori.

În cele trei vacanțe din fiecare an școlar a fost trimis să viziteze numeroase mînăstiri (Sinaia, Curtea de Argeș, Neamțu, Văratec, Agapia, Secul ș.a.), centre mitropolitane și episcopale (Iași, Sibiu, Craiova, Rîmnicul Vîlcea) și chiar parohii de țară, pentru a cunoaște viața țăranului romîn și datinile legate de sărbătorile Crăciunului și ale Paștilor, așa încît și-a făcut o idee cît se poate de completă și exactă despre țara, poporul și Biserica noastră.

Dl. Ihatsu a publicat un scurt articol intitulat: «**Biserica Ortodoxă Finlandeză**» în revista «Mitropolia Olteniei» (nr. 7-8/1954, pp. 408-411), în care, după ce arată împrejurările și timpul creștinării poporului celor 1000 de lacuri, se ocupă de felul cum funcționează astăzi această Biserică. De asemenea a publicat cîteva mici articole despre Biserica Ortodoxă Romînă și Institutul Teologic din București, într-o revistă a tineretului ortodox din Finlanda.

Mai sus menționatul student și-a susținut ca teză de licență o lucrare cu titlul: «**Organizarea Bisericii Ortodoxe Finlandeze**», în sesiunea iunie 1954, obținînd media 9,75.

La plecarea din Romînia, profesorii Institutului i-au donat lucrări personale, cărți de teologie, muzică bisericească și literatură romînească, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian i-a dăruit un vechi chivot portativ, cărți și o fotografie a Prea Fericirii Sale, cu dedicație autografă. Totodată, Prea Fericirea Sa l-a însărcinat să ducă Înalt Prea Sfințitului Gherman al Careliei și al întregii Finlande, un tablou cu chipul Prea Fericirii Sale, cu cîteva cuvinte de prețuire, scrise personal, precum și un foarte artistic engolpion, avînd în față chipul Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, iar pe dos însemnarea: «Darul Patriarhului Justinian al Romîniei» și data respectivă.

Astăzi acest învățăcel al Teologiei romînești și prieten al poporului și Bisericii noastre din Nordul îndepărtat, este căsătorit, are un copil și este preot în orașul Nurmes, din centrul țării sale, desfășurînd o bogată activitate ca preot, ca instructor religios în școlile aceluia oraș, și ca activist în Societatea Ortodoxă a Tineretului Finlandez.

Cu ocazia Congresului păcii de la Helsinki, din vara anului 1955, Părintele Văinö K. Ihatsu a condus delegația bisericească romnească, formată din repausatul mitropolit Sebastian Rusan și P.C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, în vizitarea monumentelor religioase și a servit ca interpret la întrevvedere cu I.P.S. Arhiepiscop

Gherman, precum și la cuvântarea pe care defunctul mitropolit român a ținut-o credincioșilor finlandezi, în catedrala ortodoxă episcopală din Helsinki.

Părintele Ihatsu lucrează acum la traducerea în limba finlandeză a Cărții de învățătură creștină ortodoxă (București 1952), pe care dorește să o tipărească, și-și aduce aminte, din când în când, la ocazii mai de seamă, din cuprinsul anului calendaristic ortodox, de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, precum și de profesorii săi de la Institutul Teologic din București, adresându-le cuvinte de felicitare, transmițându-le știri din Biserica țării sale, și reînnoindu-și sentimentele de mulțumire și afecțiune ce le poartă pentru formația sa preoțească, săvârșită la umbra Bisericii noastre românești.

2. HOMANEN IUHANI, de asemenea de naționalitate finlandeză, fiu de preot ortodox din Helsinki, a venit la Institutul Teologic din București datorită aceleiași înțelegeri menționată la precedentul.

D-sa a rămas în România numai timp de patru luni, de la 17 decembrie 1951—17 aprilie 1952, locuind în Internatul Institutului ca bursier al Patriarhiei Române.

I s-au făcut cursuri speciale de muzică psaltică, de către Dl. Prof. N. Lungu și P.C. Arhidiacon Anton Uncu, ajungând să stăpânească foarte bine această disciplină legată de cultul Bisericii noastre. Invățămîntul i-a fost ușurat de faptul că vorbea, în afară de limba maternă: rusa, germana și engleza.

Paralel cu aceasta s-a interesat în deaproape de muzica noastră populară și a luat, timp de trei luni, lecții de înaltă calificare la violă, cu Dl. prof. Avachian de la Conservatorul din București, al căror cost a fost suportat tot de Administrația Patriarhală.

În cadrul unei serbări de la Institut a executat la vioară, cu o măiestrie desăvârșită, Balada lui Ciprian Porumbescu, dându-ne cu toții seamă de necontestatul său talent. La plecare i s-au donat de către Dl. N. Lungu și Părintele A. Uncu, cărți de muzică psaltică, diferite compoziții cultice și populare, pentru a putea să facă cunoscută în patria sa, arta noastră creștină și națională.

Astăzi, Dl. Homanen este dirijorul corului Catedralei din Helsinki și face parte, ca violonist, din orchestra radiodifuziunii finlandeze.

Și D-sa poartă în suflet un frumos sentiment de recunoștință Bisericii Ortodoxe Române și Căpeteniei sale, care i-au înlesnit cu dragoste creștinească, prin acordarea mijloacelor materiale necesare, lărgirea cunoștințelor și împrăștierea unei tehnici superioare muzicale.

3. Arhimandritul ANTONIE MALEK, din Beyrouth, Republica Libaneză, a fost oaspetele Institutului timp de șase luni, începînd din luna februarie 1952. P.C. Sa a venit în România, potrivit acordului dintre Sanctitatea Sa Patriarhul Alexandru al III-lea al Antiohiei și Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, în urma vizitelor primului în țara noastră și a proclamării Sanctității Sale ca Doctor honoris causa al Institutului Teologic din București. Părintele Malek a frecventat la Institut numai anumite cursuri, la liberă alegere, nefiind înscris reglementar în nici un an de studii. A avut din partea Administrației Patriarhale toate înlesnirile materiale, precum și plata călătoriei cu avionul la întoarcerea acasă.

La plecare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian i-a donat, pentru Biserica Antiohiei, șapte lăzi conținînd o sumedenie de obiecte de cult

(evanghelii, potire, discuri, cruci, stelute, copii, etc.), cea ma mare parte lucrate în argint filigranat, pe care Cuvioșia Sa le-a predat Șefului Bisericii apostolice a Antiohiei.

4. Ieromonahul APOSTOLOS (PANAIOTIS) DIMELIS, de naționalitate greacă, născut la 30 ianuarie 1925 la Arhanghellos, în insula Rodos (Dodecanez), absolvent al gimnaziului de șase clase din aceeași insulă și al Facultății de Teologie din Halki.

Din cele trei scrisori (31 mai, 16 august și 12 septembrie 1956) ale Prea Fericitului Patriarh Athenagoras al Constantinopolului, către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, înțelegem că odată cu serbările Bisericii Ortodoxe Române din toamna anului 1955, la care a participat și o delegație de ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice, s-a discutat problema trimiterii la noi a unui absolvent de la Halki, și a unui licențiat de la Institutul Teologic din București, la Halki.

Părintele Apostolos Dumelis a sosit în țară la 24 noiembrie 1956, aducând cu sine o scrisoare a Prea Fericitului Patriarh Athenagoras, pe care socotim că este potrivit a o reda în întregime, pentru cuprinsul său:

«Ca urmare la scrisorile noastre de la 31 mai, 16 august și 12 septembrie a.c., privitoare la Prea Cuviosul ieromonah Dl. Apostolos Dimelis, absolvent din acest an al Facultății noastre Teologice din Halki, care vine potrivit celor stabilite cu Prea iubita nouă și prea dorita Fericirea Voastră, pentru continuarea studiilor sale la Facultatea de Teologie a Universității de acolo, avem plăcut prilej ca și prin această scrisoare a noastră, pe care o va înmîna el însuși, să-l recomandăm și încredințăm dragostei și afecțiunii Voastre patriarhale.

Repetînd iarăși că acest bun cleric, dorind să cunoască de aproape Sfînta Biserică a Romîniei, cu care Patriarhia Ecumenică este legată prin legături istorice de neclintit, va constitui un inel de legătură între ea și Sfînta și Marcă Biserică a lui Hristos și un foarte bun început în schimbul de studenți între Sfintele noastre Biserici, ceea ce va promova lucrarea noastră în general, Vă îmbrățișăm iarăși în Domnul și rămînem cu frățească dragoste și cu deosebită cinste, al Venerabilei Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos.

1956, oct. 16.

(ss) † ATHENAGORAS al Constantinopolei.»

Indată după sosirea Prea Cuvioșiei Sale, examinîndu-i-se actele de studii, i s-a încuviințat să se înscrie în anul I la cursurile pentru obținerea titlului de Magistru în Teologie, secția exegetică.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian i-a acordat bursă prin Administrația Patriarhală, un ajutor lunar de lei 200 pentru diferite nevoi personale, și sumele necesare procurării echipamentului de iarnă (palton, căciulă, șoșoni, mănuși) de care nu a avut nevoie în țara sa, cu o climă mult mai dulce decît cea de la noi.

Părintele Dimelis posedă, în afară de limba natală care este greaca, și limba italiană; îi este deci foarte ușor să învețe limba romînă, în care a și realizat mari progrese.

Stă în cameră cu doi monahi romîni, înscriși de asemenea la magisteriu și ia lecții de limba romînă cu Pr. Al. I. Ciurea.

În timpul vacanței de Sf. Sărbători ale Nașterii Domnului (18 decembrie 1956—8 ianuarie 1957) s-a deplasat la mănăstirile Slatina, Agapia și Văratec, precum și la Mitropolia Moldovei, vizitînd totodată monumentele religioase din Fălticeni și Iași.

*

Aceștia sînt studenții ortodocși de naționalități străine care au frecventat cursurile Institutului Teologic din București, după reorganizarea învățămîntului teologic, și avem temeinice motive să nădăjduim că schimbul de studenți se va perfectă din ce în ce mai mult, în sensul plecării și a tinerilor noștri teologi în sînul altor Biserici Ortodoxe, precum și a creșterii numărului celor ce vin la noi însetați după cultura teologică în limba poporului nostru.

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

COMEMORAREA RĂSCOALEI ȚĂRĂNEȘTI DIN 1907 LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN BUCUREȘTI

Marti, 26 martie 1957, la orele 17,30, în sala de festivități a Institutului Teologic de grad Universitar din București, într-o atmosferă de pioasă reculegere, a avut loc o reușită festivitate comemorativă închinată răscoalei țărănești din primăvara anului 1907.

Au fost de față: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Inalt Prea Sfințitul Justin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Inalt Prea Sfințitul Firmilian, Mitropolitul Olteniei, Dl. Vasile Popa, delegat al Departamentului Cultelor, P.C. Pr. Deputat Alexandru Ionescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.C. Pr. Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale, PP. CC. Pr. Consilieri Patriarhali și Arhiepiscopali: Vasile Ștefan, Al. Petcu, Al. Zamfirescu și Marcel Mihăescu, corpul didactic de toate gradele, în frunte cu P.C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului Teologic, preoțimea Capitalei în frunte cu protoiereii de raioane, cei 200 de preoți din seria a XXVIII-a de la cursurile de îndrumare misionară și socială, personalul administrativ al așezămintelor patriarhale, arhiepiscopale, Institutului Teologic și studenții teologi.

După intonarea Imnului Patriarhal, corul studenților, sub conducerea d-lui prof. N. Lungu, a executat «Rugăciune», de I. Popescu-Pasărea, armonizată de P.C. Arhid. Anton Uncu. A luat apoi cuvântul P.C. Pr. Prof. Alexandru I. Ciurea, care a vorbit despre «Răscoala țăranilor din 1907 și preoțimea ortodoxă».

Prea Cucernicia Sa, după ce a trecut în revistă, în mod sumar, toate frământările țăranimii din Transilvania, Moldova și Țara Românească, începînd cu cele mai vechi pînă la 1900, a stăruit îndelung asupra cauzelor răscoalei din 1907, asupra izbucnirii și desfășurării ei precum și asupra efectelor pe care le-a avut în ceea ce privește dezvoltarea țării noastre.

În continuare, P.C. Sa a trecut în revistă numele tuturor preoților și cîntăreților bisericești care au pătimit alături de popor în 1907, după documentele oficiale publicate pînă acum, ocupîndu-se apoi de atitudinea seminaristilor, după cele două anchete de la Seminariile «Nifon Mitropolitul» din București și «Veniamin Costachi» din Iași, evidențiind totodată poziția ostilă a conducătorilor Bisericii Romano-Catolice din România, față de marea răscoală țărănească a secolului nostru.

În timp ce întreaga asistență se ridicase în picioare, conferențiarul a încheiat expunerea sa cu următoarele cuvinte: «Ca oameni ai rugăciunii ce sîntem, cu smerenie să îngenunchiem cugetele noastre în fața lui Dum-

nezeu, cerînd fierbinte să odihnească, în corturile dreptilor, sufletele celor peste 11.000 de oameni ai satelor noastre, căzuți pentru dreptate și omenie, acum cinci decenii, împreună cu păstorii lor sufletești adormiți în Domnul, ce i-au întovărășit în fireasca lor ridicare, iar pe noi să ne învrednicească să le cinstim pururea jertfa, mai ales prin faptele noastre tot mai strîns legate de progresul și propășirea neîntreruptă, pe calea adevăratei fericiri, a vrednicului, a bunului și pașnicului nostru popor, atît de mult încercat în decursul zbuciumatei sale istorii».

Festivitatea a atins punctul ei culminant atunci cînd, în amintirea celor jertfiți, s-au făcut auzite gravele acorduri ale impresionantei bucăți: «Oratoriul» de Mandicevschi, executată cu măiestrie de corul studenților.

Programul comemorării răscoalei s-a continuat, apoi, cu «Veteranul Ștefan Furtună», în lectura studentului Cărărușă Gheorghe din anul III, «Răzmerița», poezie de Șt. O. Iosif, recitată de studentul Sandu Dumitru, din anul II, «Cîntecul Plugarului», cor din folclorul muzical rus, «Momente din revoluție», versuri de Th. Neculuță recitate de studentul Bucescu Florin din anul IV și mult apreciată poezie a lui Gheorghe Coșbuc: «Noi vrem pămînt», recitată cu aleasă simțire și talent de studentul Pavel-Dumitriu Ioan, din anul IV.

Serbarea consacrată aniversării a cinci decenii de la răscoalele țărănești din 1907, de la Institutul Teologic din București, s-a încheiat la orele 19.30 în sunetele avîntate ale «Marșului lui Tudor Vladimirescu», după care Înalții Ierarhi s-au întreținut cu organizatorii festivității, felicitîndu-i călduros pentru această aleasă și reușită manifestare patriotică.

A N I V E R S Ă R I

50 DE ANI DE LA RĂSCOALA DIN 1907

I. ATITUDINEA PREOȚIMII ORTODOXE FAȚĂ DE DREPTELE NAZUINȚE ALE POPORULUI

Preotul a fost socotit din vechime părintele sufletesc al enoriașilor săi: le-a binecuvîntat «leagănul, nunta, patul morții și sicriul»; i-a mîngîiat în «nenorocirile sufletești și trupești» și le-a venit în ajutor, după putință, cînd s-au aflat împovărați de lipsuri¹⁾.

De obicei, preotul se ridica din marea masă țărănească²⁾. În dragostea sa pentru păstoriți, preotul de mir n-a fost oprit nici de vremea rea, nici de distanțe, nici de boale, atunci cînd a fost vorba să ducă «doctorie bolnavului, iertare vinovatului sau pe Dumnezeu, prin Sfînta Împărtășanie, celui ce se stinge».

Toate acestea au făcut ca între preotul de mir și sat să fie strînse legături.

Preotul de mir nu s-a deosebit prea mult de cei din jurul său. A dus în'otdeauna traiul lor și uneori, în anumite părți ale țării, s-a îmbrăcat în portul lor.

Această situație reiese limpede din unele însemnări asupra stării preoțimii de mir de la noi în vremurile trecute. Astfel, către sfîrșitul secolului al XVII-lea, un «*pater Andrea Freyberger*», într-o a sa «*Historica relatio unionis Walachicae cum romana ecclesia*», scria despre preoții noștri: «Preoții poporului sau parochii oficiază liturghia Dumineca și în zilele de sărbători, niciodată însă în zilele săptămîinii. *Ei se ocupă cu munca cîmpului; ară, grăpează, seceră, treieră grîul, ca și ceilalți țărani... Ca îmbrăcăminte nu se deosebesc de ceilalți țărani laici, fiind în-*

1. Cf. A. de Lamartine, **Datoriile sociale ale preotului**, în **Biserica Ortodoxă Romînă**, XXII (1898), nr. 2, p. 186; Pr. P. Vintilescu, **Preotul în fața chemării sale de păstor al sufletelor**, București, f.a., p. 65-66.

2. Cf. Pr. Nicolae M. Popescu, **Preoție veche romînească**, în rev. **Biserica Ortodoxă Romînă**, LIII (1935), p. 327; vezi și același, **Preoți de mir adormiți în Domnul**, București (Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romîne), 1942, p. 3; Melchisedec, **Episcopul Romanului. Memoriu despre starea preoților din Romînia și despre poziția lor morală și materială**, București 1888, p. 3.

brăcați în piei de oi (melote) și de capre și deosebiți de poporul de rînd numai prin acoperămîntul capului, care la preoți e de culoare albastră, iar la protopopi sau arhidiaconi de culoare neagră și nu-l scot de pe cap nici chiar cînd se întîlnesc cu bărbați de cea dintîi autoritate... Preoții nu sîrîng decima de la popor, ci, precum am spus, își agonisesc pîinea prin munca la cîmp; ceea ce e și mai mult: preoții aceștia sau parohii erau numărați printre iobagi, care nume indică servagiul. În ce privește contribuțiile, transporturile, scoaterea dărilor, precum și a altor sarcini, an-garale și servituți nu se face nici o deosebire între ei și laici, sînt supuși robiei»³).

Un veac mai tîrziu, Comitele d'Hauterive, secretar al lui Alexandru Mavrocordat II, domnul Moldovei, într-un «*Memoriu despre starea Moldovei la 1787*», scria, vorbind despre preoți: «Preoții din Moldova nu sînt nici leneși, nici bogați, nici semeți. Ei nici nu trăiesc măcar din slujba lor lor preoțească și trebuie să recunoaștem că sînt foarte activi și foarte modești... Si au paza bisericii și grija de a o îndestula cu lucrurile trebuincioase pentru slujbele bisericesti; îndatoririle lor cetățenești sînt să plătească o dare pe an episcopului în eparhia căruia își fac slujba; după ce-și îndeplinesc aceste îndatoriri obștești ei intră în rîndul enoriașilor lor, cărora le dau pildă de răbdare și de muncă. Sînt cei mai buni părinți, cei mai buni soți, cei mai buni săteni ai țînutului»⁴).

Din aceste citate reiese limpede că în trecut în satele noastre viața preotului de mir era la fel cu viața țăranilor. Unde aceștia din urmă erau clăcași, legați de brazdă, și preotul era la fel, unde satul era populat cu moșneni și preotul era moșnean. În Ardeal, spune Nicolae Iorga, preoții «*nu erau decît țărani, trăind viața obișnuită a țăranilor*»⁵). «Sărăcia lor era deopotrivă cu a acestora... Erau nevoiți să săvîrșescă aceiași muncă grea a cîmpului, întocmai ca oamenii de rînd»⁶).

Și dincoace de munți «marea masă a preoțimii noastre a avut de luptat cu sărăcia. Leafă nu primea de nicăieri; prinoasele aduse de enoriași nu-i puteau asigura traiul». Pentru aceasta preoții sînt nevoiți să intre «în tagma cea mare a țăranilor», făcîndu-se plugari⁷). Spre a-și agonisi cele trebuitoare existenței, ei munceau cot la cot cu oamenii din sat: la munte crescînd vite sau punînd pomi și vie, iar la cîmp arînd cu greu ogorul. Munceau pe pămîntul lor sau al bisericii, dacă-l aveau, sau pe al boierului dacă erau clăcași.

În afară de aceasta, mulți preoți, ca și parte din păstoriții lor, erau meșteșugari. Unii erau *dulgheri*: în apropiere de orașul Pitești a ajuns

3. Nicolae Dobrescu, *Fragmente privitoare la Istoria Bisericii Romîne*, Budapesta 1905, p. 65-67; Ion Mateiu, *Preoțimea romînească ardeleană*, Sibiu 1911, p. 41, n. 1.

4. Comitele d'Hauterive, *Memoriu despre starea Moldovei la 1787*, București (Academia Romîna), 1902, p. 146-149; Dr. V. Gomoiu, *Preoțimea în slujba operelor de ocrotire și medicină socială*, București 1927, p. 44.

5. N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București 1902, p. 172.

6. Ion Matei, *op. cit.*, p. 34.

7. Preotul Niculae M. Popescu, *Preoții de mir (trecutul lor pînă la începutul veacului al XIX-lea)*, prelegere la Universitatea Populară de la Vălenii de Munte, în *Neamul Romînesc*, an. XVIII (1923), nr. 180 (14 august) p. 2; vezi și recenzia din revista *Biserica Ortodoxă Romîna*, XLI (1923), nr. 12 p. 943.

pînă aproape de vremea noastră un pod de lemn lucrat de un preot⁸; alții erau *fierari*, cum este cazul unui preot din părțile Argeșului⁹), alții erau *cismari*¹⁰).

Mulți preoți au fost *zugravi de biserici*: în sec. XVII popa *Grigorie* din *Costești* a zugrăvit biserica schitului Fedeleșoiu din Vilcea, ctitoria mitropolitului Varlaam¹¹); popa *Simion* din *Pitești* a zugrăvit mai multe biserici din părțile Hunedoarei, precum și tîmpla bisericii minăstirii Prislop la 1782¹²); popa *Luca* din *Iclodul Mare-Someș* a zugrăvit, în 1681, icoana Maicii Domnului din Mînăstirea Nicula, icoană despre care se spune că a lăcrămat în vremea «cînd făurea Colonicii prima diplomă leopol-dină»¹³), iar aproape de vremea noastră preotul *Vasile Damian* († 1915) a fost vestit zugrav de biserici, împodobindu-le pereții cu vopseli prinse pe tencuială crudă ca în vechime¹⁴). Alți preoți au fost *rămari*, cum este cazul preotului *Andronic Andonie*, care în 1564, a încadrat, «în ramă foarte artistic sculptată» icoana Maicii Domnului din biserica Sfîntul Niculae din Scheii Brașovului¹⁵). Alții se ocupau cu meșteșugul *copierii manuscriselor*, cum a fost, în sec. XVI, popa *Grigorie* din *Măhaciul Turdei*, care a prescris codicele sturzan¹⁶) și mulți alții¹⁷); în timp ce alții tălmăceau în romînește cărți de slujbă bisericească, de zidire sufletească și de citit în popor.

În afară de aceste meșteșuguri, mulți preoți îndeplineau și alte munci, care ar părea mai potrivite pentru laici, astfel: unii erau *călărași*, adică transmițători ai ordinilor administrative (curieri), cum este cazul preotului «*Gheorghe ot mahalaua Hagiu*¹⁸), sau al preotului *Pîrvu* din mahalaua *Oborul Vechi* din București¹⁹) și alții; alții erau *postăvari*, cum a fost, prin 1776 popa *Gavriil* de la biserica *Albă Postăvari* din București, care era obligat să dea în fiecare an mitropoliei «cite 20 coturi postav vinăt»²⁰); alții erau *pogonași*, adică lucrători pe proprietățile mitropoliei și episcopilor, nedeosebindu-se «aproape de loc de țărani muncitori de pămînturi»²¹).

În viața satelor noastre preoții de mir, de multe ori singurii știutori de ceva carte în popor, veneau în ajutorul semenilor lor și prin alt fel

8. Preotul Niculae M. Popescu, *Preoție veche romînească*, p. 329.

9. *Ibidem*.

10. *Ibidem*.

11. Pr. Ștefan Lupșa, *Clerici romîni meșteșugari*, în rev. *Studii Teologice*, ser. II-a, an. II (1950), p. 416.

12. *Ibidem*, p. 421.

13. Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a romînilor din Transilvania și Ungaria*, I, Sibiu 1935, p. 426-427; Pr. Ștefan Lupșa, *op. cit.*, p. 415.

14. Pr. Niculae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 163-168. Alte exemple de preoți zugravi, vezi la Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 418-434 și Pr. St. Lupșa, *op. cit.*, *passim*.

15. Pr. St. Lupșa, *op. cit.*, p. 406.

16. Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 128, 144; Pr. Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 408.

17. Vezi pentru ei, Pr. Șt. Lupșa, *op. cit.*, *passim*.

18. D. Furtună, *Preoțimea romînească în secolul al XVIII-lea. Starea ei culturală și materială*, Vălenii de Munte 1915, p. 76.

19. *Ibidem*, p. 77.

20. *Ibidem*, p. 75.

21. *Ibidem*.

de ocupații. Ei scriau diferite zapise de danie, de vânzări sau zalogire²²), precum și diatele și foile de zestre, cerute de unii enoriași²³). Semnau ca martori în feiurite acte de circulație a bunurilor din sat sau de răscumpărare a unor țărani din starea de rumînie²⁴). În unele cazuri preotul intervenea pentru împăcarea sătenilor, îndemnîndu-i să trăiască în bună înțelegere sau participau la cercetarea încălcărilor de hotare, citind cărțile de blestem date de mitropolie²⁵).

De multe ori preotul a stat la scaunul de judecată, alături de «juzii și țărani romîni», cum a fost cazul protopopului *Petru* din *Ostrovol Hațegului*, al preoților *Zampa* din *Clopotiva*, *Balc* din *Peșteana*, *Dalc* din *Dănsuș* și *Dragomir* din *Tuștea*, care, în 1360, împreună cu 12 cnezi și șase țărani au judecat în Hațeg, pricina dintre Micu fiul lui Murgu și nepoții lui Costea de o parte și fiii lui Mușana de altă parte, în legătură cu dreptul de stăpînire asupra satelor Răchitova și Mesteacani din ținutul Hațegului²⁶). Alteori preotii s-au sbătut pentru obținerea drepturilor sătenilor lor. Popa *Șerban Bălan* din *Vrancea*, nelăsîndu-se momit de «promisiuni deșarte» a unit «suflet cu suflet întreg poporul vrincean» și a luptat «cu bărbăție pentru cîștigarea dreptății obștei sale», reușind, pînă la urmă, să scape «de sub boeresc» pămînturile Vrancei. Pentru această faptă vrîncenii i-au adus mulțumiri și s-au legat să nu-l uite nici odată²⁷).

Față de viața spirituală a satului, preotul de mir mai are și alți meriti; în vremea de răgaz, el a prins condeiul și a însemnat pe unde a găsit loc în cărțile de slujbă din biserică, crîmpeie din viața satului, întîmplări neobișnuite ale naturii, leatul înscăunării unui domn sau al alegerii unui ierarh, zile de răzmirițe, năvale de oști străine, danii către biserică și altele, precum și frînturi de pomelnice. Pe temeiul acestor însemnări ale preoților, se pot limpezi azi multe momente din istoria așezărilor noastre sătești²⁸).

Ca știutor de ceva carte, preotul de mir a fost, cînd vremurile au îngăduit, și dascăl al copiilor din sat. Este știut că dintru început școala satului era, vara, în tinda bisericii, iar iarna probabil în casa preotului²⁹). Se învăța aici cititul și scrisul, folosîndu-se drept manual, mai ales *Ceaslovul*³⁰). În anul 1675, mitropolitul Sava Brancovici al Ardealului (1656—1680), canonizat în 1955, scria preoților și protopopilor, cu privire la învățatura copiilor următoarele: «*Iară pentru ca să se mai întărească și pruncii, neștiind școală unde să învete, tot creștinul, să-și ducă pruncii la biserică și popa după ce va isprăvi slujba bisericii, să facă*

22. Pr. Ioan Răuțescu, *Contribuțiuni la cunoașterea preoțimii de mir din trecut*, în rev. *Biserica Ortodoxă Romînă*, XLII (1924), nr. 1, p. 17-18.

23. *Ibidem*, p. 18-19.

24. *Ibidem*, p. 19-21.

25. *Ibidem*, p. 21-22.

26. Pr. Nicolae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 16-25.

27. Econ. D. Furtună, *Preoții în trecutul Vrancei*, Bacău 1936, p. 7-8.

28. Vezi Pr. Nicolae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 4, și același, *Preoție veche romînească*, p. 330.

29. A. D. Xenopol, *Istoria Romînilor din Dacia Traiană*, vol. VI, ed. III, îngrijită de I. Vlădescu, București 1928, p. 222; cf. și Dr. S. Reli, *Metode de instrucție și educație în școlile minăstirești și bisericesti și în academiile domnești din trecutul românesc*, Cernăuți 1933, p. 1.

30. Dr. S. Reli, *Istoria Bisericii Romîne (curs)*, I, 1, Cernăuți 1933, p. 272.

știre, cum să se strângă pruncii în biserică, să-i învețe, cum este scris mai sus»³¹).

În veacul trecut povestitorul *Ioan Creangă*, vorbind, în autobiografia sa, despre felul cum a început să învețe carte, scria: «Întii și întii am început a învăța cruce ajută, după moda veche, la școala din Humulești, o chilie făcută cu cheltuiala sătenilor, prin indemnul și osîrdia preotului Ioan Humulescu, care avea o mină de învățătură, un car de minte și multă bunătate de inimă»³². Cam în aceeași vreme, scriitorul *Ioan Ghica*, descriind școala de la biserică *Udricani* din *București*, în care învățase carte, spunea că acea școală era pe «*prispa bisericii*, sub albastrul cerului». Când se întâmpla de ploua «copiii se ghemuiau în odaia țircovnicilor, jos pe cărămizi sau în clopotnița», citind și scriind «pe genunchi sau pe brînci»³³). Aceste însemnări ne încredințează despre rolul avut de preotul de mir și de biserică strămoșească în răspîndirea științei de carte în popor.

În afară de scriitori sau dascăli, unii din preoții noștri au fost și meșteri tipografi. Acest lucru a făcut ca preoțimea de mir să fie prezentă și în marea mișcare culturală din trecutul nostru, care a constat mai ales, în tipărirea de cărți. Aici, pe lângă nume de ierarhi ca: *Macarie, Varlaam, Simion Ștefan, Dosoftei, Antim Ivireanul, Damaschin, Chevarie* și alții, trebuie amintiți și unii clerici de mir în fruntea cărora stă diaconul *Coresi* de la *Tîrgoviște* din sec. XVI, «*creatorul limbii noastre literare*»³⁴). Alături de el merită a fi pomeniți diaconul *Mihai* din *Tîrgoviște*, care la 1650 a tipărit «*Pogribania preoților mireni și a diaconilor*», unde arătările tipicului le-a pus pe românește³⁵) și preotul *Stoica Iacovici*, care a lucrat la tipografiile din *București* între anii 1715—1749, tipărind și poate și tîlmăcind 28 de cărți, din care multe în românește³⁶).

Cărțile ieșite mai ales din mîna diaconului de mir *Coresi* și manuscrisele prescrise și tîlmăcite în românește de unii din clericii noștri au fost temei pentru formarea limbii noastre literare. Tipărițile coresiene au deschis calea limbii românești în biserică și chiar în cultura noastră națională. «*Marele merit al acestor cărți, zicea Nicolae Iorga, e poate aceasta că, trecînd hotarele, au adunat sufletește, prin viața culturală, pe toți românii laolaltă. Prin ele mai mult decît prin vechile manuscrise care circulau greu și se copiau puțin, nedesăvîrșit, s-a întemeiat o viață literară comună a tuturor romnilor. Prin ele, aceste cărțuții urite, păstrate astăzi în puține exemplare jerfenițoase, prin găurile cărora se primbă cariul, s-a întemeiat ceva neprețuit pentru orice popor, căci cuprinde în sine ceva de formă gîndului și simțirii generațiilor care vor urma: limba literară*»³⁷). În aceeași înlanțuire de idei, în anul 1955 maestrul *Mînaile Sadoveanu*, vorbind la Academia Republicii Populare Romîne despre «*Limba povestirilor istorice*» spunea, între altele, următoarele: «Nu stăruiesc

31. Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 499-501.

32. Ion Creangă, *Opere complete*, Cernăuți 1924, p. 1 (autobiografia).

33. Ion Ghica, *Scrieri*, vol. III (Scrisori către V. Alecsandri), București (Minerva) 1914, p. 51.

34. Pr. Nicolae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 44-50.

35. *Ibidem*, p. 62-67.

36. *Ibidem*, p. 74-79.

37. N. Iorga, *Istoria literaturii religioase a Romînilor pînă la 1688*, București 1904, p. 84; Ion Matei, *op. cit.*, p. 31.

asupra greutăților acestor începuturi ale vorbirii noastre scrise. Aceste începuturi nu sînt încă literatură. Tălmăcitorii care au dat poporului o Alexandră, o Esopie, o poveste bogumilică sînt niște umili monahi, ori dascăli, ori *preoți de țară*. Necunoscători ai meșteșugului, se lasă ușor înrîuriți de formele sintactice ale originalului, nu-i interesează ortografia și punctuația, nu cutează să iasă din alinierea literală a operei pe care o traduc»³⁸).

Aprecierile de mai sus, venind de la două persoane competente în materie, sînt suficiente pentru a stabili valoarea contribuției preoțimii de sat la făurirea bunului nostru comun, care este: limba literară.

*

S-a văzut mai sus că «pater Andrea Freyberger» spunea că «în ceea ce privește contribuțiile, transporturile, scoaterea dărilor, precum și a altor sarcini, angarale și servituți nu se face nici o deosebire între ei (preoți) și laici» și că preoții «sînt supuși robiei». Adevăr mult se cuprinde în aceste cuvinte, căci și sub raportul birurilor și dărilor de tot felul, preotul de mir, aproape întotdeauna a împărțit soarta obiditului țaran, plătind bir, împlinind felurite angarale și ducînd uneori viață de iobagi. Că preoții romîni erau supuși sarcinilor iobăgești, reiese din hotărîrile dietei de la Alba Iulia din 26 iulie 1600, prin care *Mihai Viteazul* stabilește «*scutinta popilor celor romînești de la slujbele cu proștii*»³⁹). Ei însă nu s-au putut bucura multă vreme de aceste privilegii, deoarece în toamna aceluiași an Mihai Vodă e învins la Mirăslău și la 25 octombrie dieta de la Letzfalău, constatînd că «stricăciunea și pericolul nostru de acum a venit din cele două țări romîne», dispunea ca «nici un popă romînesc să nu poată intra niciodată (în Ardeal) din cele două țări romîne... De se va afla vre-unul, că a intrat sau va intra în contra hotărîrii țării, pe acela să-l prindă și să-l dea poale ori și unde»⁴⁰). Tot în legătură cu cele întimplate în Ardeal în anii 1599—1600, de care sînt socotiți vinovați, în parte, preoții, dieta din ianuarie 1601 a «statelor revoltate» hotăra ca «*preoții romîni să dea 2 florinți pentru oștirea, care a alungat pe Mihai Viteazul și că acei popi romîni care au fost seditioși și tăciunari nu se mai sufăr în țară, ci șpanii și juzii crăiești să-i prindă și să-i certe după lege, iar pe cei ce au cășunat daune, să-i silească la răsplătire*»⁴¹).

Apăsările barbare asupra preoților romîni s-au tot înăsprit, cum bine se poate vedea aceasta din decretul lui Gabriel Báthory cu data de 9 iunie 1609, unde se spune că «*nevoia și dosada tuturor popilor romînesci... din zi în zi să îngreuiază și cu mare supărare să împresoară*».. așa încît «*nici din pămîntul, în care au născut și de supt puterea domnu-său pămîntesc, dobîndind alt popor mai bun și mila altor domni, a să muta nu-i lasă, și cu obiceiul iobăgesc asemenea cu ceilalți iobagi, domni pămîntești, cu slujbe mișelești*» îi asupresc. Prințipele văzînd această (răutate neuzită), le îngăduie ca «de aci înainte măcar a cui iobagi vor fi și fără voia

38. Mihail Sadoveanu, *Limba povestirilor istorice, în Contemporanul*, nr. 6, din 11 febr. 1955, p. 3.

39. Gh. Șincai, *Chronica Romînilor și a mai multor neamuri*, tom. II, ed. II, București 1886, p. 445; Ion Matei, *op. cit.*, p. 22; Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 179; I. Crăciun, *Dietele Transilvaniei ținute sub domnia lui Mihai Viteazul (1599-1600)*, București 1939, p. 21.

40. Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii Romînești*, p. 176; Dr. Ioan Lupăș, *Istoria Bisericească a Romînilor ardeleni*, Sibiu 1918, p. 54.

41. Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 176, n. 2.

domnului său, sub care vor fi, umplându-se vremea, unde nu-i va fi lui voia a rămânea mai mult, slobozie să aibă, a schimba locul cel dintii, unde-i va plăcea lui să aleagă loc de popie și să se mute el cu toate bunătățile lui și cu feciorii și muierile lor, fără nici o smînteală, cu știrea Vlădicului din Bălgrad». Tot odată el îi scutește de «toate robotele și serviciile», ce le făceau domnilor de pămînt, afară de darurile «obicinuite din vechime»⁴²⁾.

Din alte acte de scutiță din anii 1659 și 1673, date de *Acatiu Barsay* și *Mihail Apaffy* se constată, din primul, că preoții romîni ca și țărani erau supuși la «toată darea dijmelor și a nonelor», trebuind să dea dijmă din grîu, secară, orz, ovăz, stupi, miei, mielușei, vite și «marhe»⁴³⁾ precum și la «decimele de vin, grîu și alte produse ce au să se plătească fîscului»⁴⁴⁾, cum reiese din al doilea act.

Toate ușurările materiale acordate preoților romîni de principi însă, n-au fost luate în seamă de «domnii de pămînt», care, prin art. al treilea al dietei de la Sighișoara din 1680, «abrogă toate scutițele date pînă aci preoților romînești»⁴⁵⁾, astfel că bieții preoți rămîn să poarte mai departe jugul apăsător al dărilor de tot felul.

În afară de birurile, dijmele și alte obligații față de stăpînii pămînturilor, clericii romîni erau împovărați și cu alte contribuții pentru acoperirea cheltuelilor țării. Adunarea generală a staturilor ardeleni ținută la 24 noiembrie 1689 în Alba Iulia hotăra prin primul articol al decretelor sale: «Pentru cauzele apăsătoare, pe anul viitor 1690 s-a aruncat pe: popii romînești: 5000 fl., 4000 cub. de grîu, 100 centime de carne, 14 vase de vin, 400 cub. de ovăz, 50 care de fîn»⁴⁶⁾, ceea ce întrece cu mult contribuțiile puse în sarcina slujitorilor altor culte.

Impilați de atîtea nevoi, preoții romîni erau lipsiți de dreptul de a putea fi «nobilizați», și de a putea cumpăra sau moșteni pămînt. Lipsirea lor de drepturi, sub orice fel, mergea atît de departe, încît dacă, «cineva, din sînul celor trei națiuni privilegiate ar afirma numai, fără a produce vre-o altă dovadă, că, cutare pămînt ținut de un anume *preot romîn*, e al lui, dieta îi da dreptul să-i ia din stăpînirea «valahului», fără a-l obliga la vre-o despăgubire»⁴⁷⁾.

Nici dincoace de munți situația preoților de mir nu era mai bună. Actele vremurilor trecute ne lasă să înțelegem că și aici erau obligați să dea «birul haraciului și toate dăjdiile cîte sînt peste an» în țară, cum erau de pildă obligați preoții *Drăgan* și *Stoica* din satul *Segarcea* din Dolj, amintiți, cu acest păs, într-o carte a mitropolitului Varlaam al Țării Romînești din 30 decembrie 1672⁴⁸⁾.

Cîteva luni mai apoi, la 15 Aprilie 1673, într-un hrisov de la *Grigorie Ghica Veovod* se spun, între altele: «...venit-au preoții de pren toate

42. Gh. Șincai, *Chronica Rocrânilor*, II, p. 504-506; Ion Matei, *Preoțimea romînească-ardeleană în veacul al XVII-lea*, p. 22; Ștefan Meteuș, *op. cit.*, p. 461.

43. Gh. Șincai, *Chronica Romînilor*, III, ed. II, București 1886, p. 129; Ion Matei, *op. cit.*, p. 23.

44. Dr. Augustin Bunea, *Vechile episcopii romînești a Vadului, Găoagiului, Silvașului și Bălgradului*, Blaj 1902, p. 123.

45. Dr. Augustin Bunea, *ibidem*; Ion Matei, *op. cit.*, p. 24.

46. Ion Matei, *op. cit.*, p. 35.

47. *Ibidem*, p. 51.

48. Arhivele Statului, București, *Condica* nr. 725 (*Condica mînaștirilor Segarcea și Stănești*), f. 111.

judetele și de prene orașe de au făcut la Damnia mea mare jalbă și plingere pentru mulțele nevoi ce să află între dinșii, zicind cum că ei sînt mai îngreuați decît toate ceatele și nu pot păzi sfințele biserici cu sfințele și dumnezeștile slujbe, ce au rămas la lipsă și la pustire». Mai departe hrisovul arată că preoții «care sînt temeiul legii noastre» se află «întru multe și grele nevoi, fiind îngreioși și împăsosați și de către nime căutați», și că «de multă sărăcie și de soăpătare ce au avut, au început a fugi și a să risipi care pre unde au putut, rămîind sfințele biserici pustii și închise, lipsite de toată sfința și dumnezeasca slujbă, murind creștinii neșpovediți și neîndireptați, necuminecați și neslужиți, după cum să cuvine și să cade pravoslaviei noastre»⁴⁹).

Aceiași apăsătoare situație pentru preoții romîni, reiese și dintr-un hrisov al lui *Gheorghe Duca* din 2 martie 1674⁵⁰). În domnia din Țara Romînească a acestui voevod, fiind peste țară «multe nevoi și datorii», rămase de la alți domni, am pus bir pe «toate breslele», rînduindu-se ca și preoții «să ajute la aceste vechi datorii». *Dar acest «păs... fostu-le-au căzut cu greu și, spăriindu-să pentru acest păs, fostu-s-au și risipit ș-au fugit mulți den preoți de s-au năpustit besericile»*⁵¹).

Văzînd această împovărătoare stare a preoților de mir, acești voevozi, la cererea ierarhilor țării, au încercat să le mai ușureze oarecum situația, acordîndu-le unele scutiri. Rămîneau însă obligați să dea, odată pe an, «la vremea haraciului, birul lor», la înnoirea domniei «să aibă a darea la poclonul steagului», iar din produse să dea a zecea parte din vedrele de vin, din stupi, din rimători și «poclonul de nume po bani 12 după obicei»⁵²).

Se pare că scutițele date prin actele de mai sus, n-au fost ținute în seamă și de-aceea, la 30 iunie 1682, *Șerhan Cantacuzino* a fost nevoit să dea un hrisov asemănător, deoarece preoții de prin sate «fugiseră care pe unde au putut» rămîind bisericile fără slujitori⁵³).

Sub Brîncoveanu, «preoții dintr-un județ vin cu jalbă (la domnie) să nu mai plătească dările individuale, ci prin ruptoare, adică un județ o sumă pașală»⁵⁴).

Pe la 1731 călugării de la mînăstirea *Curtea Veche* din București strîngeau vinărici — cîte 30 bani de vadră — de la locuitorii satelor de pe proprietățile mînăstirii: «*au popă să fie, au slujitor, au birnic, au măcar verce fel de om ar fi*». Pe lîngă aceasta ei mai ridîcau și cîte un «poclon» de la stăpînii viilor, anume: «poclonul de la popă și diacon să ia de nume po (= cîte) bani 12»⁵⁵). Iată deci că nici în aceste cazuri, adică atunci cînd era vorba de proprietatea unei mînăstiri, preoții de mir de prin satele moșiilor lor, nu erau scutiți de dări, ci le împlineau la fel ca și ceilalți locuitori.

49. Acad. R.P.R., **Doc. ist.**, XCIV/8; **Ms. rom.** nr. 2082 (Candica Episcopiei Rîmnîcului), f. 4-5; **Ms. Rom.** nr. 2532, f. 59-64.

50. Acad. R.P.R., **Doc. ist.**, XCIV/6.

51. Acad. R.P.R., **Doc. ist.**, CXXV/18.

52. Vezi indicațiile din notele precedente.

53. Acad. R.P.R., **Doc. ist.**, XCV/1.

54. Pr. Niculae M. Popescu, **Preoții de mir, în Neamul Romînesc**, XVIII (1923), nr. 180 (14 august), p. 2.

55. D. Furtună, **Preoțimea romînească în secolul al XVIII-lea**, p. 79.

Angaralele asupra preoților s-au tot înmulțit și s-au menținut și în secolul trecut. La începutul anului 1832 Mitropolia cerea Marei Vorniciei a Trebilor dinlăuntru ca preoții din județul *Romanați* să nu se «mai supere la podvezi»⁵⁶). Un an mai târziu — 1833 — preoții satului *Glavacioc* din Vlașca și cei din satul *Dobriceni* din Vâlcea se plîngeau Mitropoliei că sînt puși, primii «a face clacă la stăpînii moșiei», iar ceilalți pe moșiile «Eforiei Spitalurilor»⁵⁷). Totodată preotul satului *Otopenii de Sus* de lângă București se jeluia că e pus să facă unele «corvezi» în sat cu caii; iar alții din Capitală că sînt puși să «plătească cislele pentru dregerea ulițelor celor mari»⁵⁸).

În Ialomița arendașii moșiilor lui Ipsilanti — prin anul 1835 — sileau pe preoții respectivi «a răspunde clacă, dijmă și obăcit întocmai ca și un mirean»⁵⁹). În același an «popa *Alecu* ot satul *Agiești*» (Ilfov), era obligat de proprietar la «clacă, dijmă, erbărit și obăcie, întocmai ca toți clăcașii»⁶⁰).

În anul 1840 protopopul plășii Teleormanul de jos raporta Sfintei Mitropolii că arendașul moșiei *Salcia*, adunînd pe preoții din satele de pe moșie le-a cerut bani de clacă. Aceștia, neavînd a-i plăti, a pus pe dorobanți de i-au tras «de păr și de barbă» și i-au bătut cu «bicele pă spinare... față cu aleșii satului»⁶¹). Tot cam pe atunci preotul *Constantin Bălăreanu* din satul *Storobăneasa* același județ se jeluia că arendașul moșiei, «*Iacovache Veră* îi cere «clacă, obăcit și erbărit» și că i-a trimis un «țigan în casa sa de l-au ocărit și cu nesuferite înjurături» l-a necinstit⁶²).

Acum mai puțin de un veac, unii preoți erau siliți de primarii satelor să iasă la lucru la șoselele «județiene», cum era cazul preotului *Mihail* din *Bolovani-Dîmbovița*⁶³) și al altora.

Asemenea exemple s-ar putea aduce nenumărate. Socotim însă că acestea de mai sus sînt suficiente spre a dovedi că în trecutul nostru, atunci cînd a fost vorba de biruri, dări, clăci, corvezi sau alte angarale, preotul de sat a fost socotit, de cele mai multe ori, întocmai ca și țărani, pe care-i păstorea. În plus față de aceștia, el mai da bani pentru întreținerea școlilor, care dare se cunoaște «sub numele dulceag de plocon» și care «se

56. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1795 (f. 5/1832); Delă pentru supărarea ce să face preoților de orice angarale i diaconilor și țircovnicilor), f. 1.

57. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1807 (f. 13/1833); (Delă în pricina a feluri de supărări ce să face tagmei preotești), f. 7, 26-27. În anul 1836, preoții de la *Glavacioc* se plîngeau Mitropoliei că sînt siliți să dea «din toate ale pămîntului, întocmai ca mirenii», v. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1796 (f. 7/1836). (Delă pentru supărările ce să fac preoților de orice anagarale), f. 72.

58. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1807, f. 32, 35.

59. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1809, (f. 22/1835); (Delă pentru supărările ce cercă preoții de factir și altele), f. 2. Aceeași supărare o «cercau și preoții din satul *Valea Leurzii* din *Dîmbovița* (f. 62).

60. *Ibidem*, f. 73.

61. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1800 (f. 5/1840). (Delă pentru supărările ce să fac preoților i diaconilor și țircovnicilor de orice angarale de către cei politicești), f. 4, 5, 12.

62. *Ibidem*, f. 18, 164.

63. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar nr. 1805 (f. 181/1868). (Dosar pentru preoții și ceilalți servitori bisericești că se iau la șosele și altele..), f. 3. În anul 1847, protopopul *Zamfir* din *Ialomița* era silit de «arendașul moșii *Călărașii Vechi*, unde își avea «casa de locuit», ca să plătească lei 560 drept clacă» (vezi aceeași arhivă, Dosar nr. 1803 (f. 100/1847) passim.

stringea cu catastive în regulă de protopopi»⁶⁴). Mai da «dăjdii» către cîrmuitorii lui bisericești. «Așa era darea cirjei. Cînd venea un episcop sau mitropolit nou, preotul trebuia să ducă plocon și acesta numai în bani. Venea apoi ploconul hramului, la episcopie sau mitropolie, cînd preoții erau iarăși îndatorăți să ducă plocoane. Protopopii n-aveau leafă de la ierarhii lor, preoții trebuiau să le-o plătească: se numea darea bastonului. Mai veneau apoi inspecțiile, sfînțirile și deschiderile de biserici, care iarăși trebuiau plătite»⁶⁵).

Aceste numeroase și felurite năpăști puse pe spatele preotului de mir îi înghițea aproape tot ceea ce putea cîștiga din munca sa în enorie și pe ogor. Și cum în general preotul avea familie grea, se înțelege că ducea viață plină de lipsuri: se sbătea în sărăcie, neavînd de multe ori nici strictul necesar. Către începutul secolului al XVIII-lea preoții din Ardeal se plîngeau Craiului că «sînt puși la porție și batjocoriți» și-l rugau «cu fața plecată pînă la verdea pajște» să le vie în ajutor, arătîndu-i că ei n-au «simbrie ca ceilalți preoți, care sînt prin țară, ci slujim satelor fără simbrie»⁶⁶). Cam în același timp un popa *Arsenie diacul* scria preotului Ioan din Soimuș, rugîndu-l să stăruie pe lîngă un jupîn Lazăr «să-mi facă bine la nevoia mea să mă împrumuteze cu o sută de bani să ne cumpărăm ceva bucățele de dulce, că n-avem și ne merge foarte prost: ne-am cumpăra ceva untșor și peștișor, că la biserică n-aduce nime nimica și n-avem bucate»⁶⁷). De asemenea paginile dosarelor din arhiva veche a Sfinței Mitropolii, folosite mai sus, sînt pline de tînguiri ale preoților de mir, în care-și plîng neagra mizerie și crunta sărăcie.

Această viață plină de lipsuri i-a înfrățit și mai mult cu țărani, în mijlocul cărora trăiau. Și oricînd aceștia s-au mișcat — uneori destul de violent — pentru a-și făuri o viață mai bună și mai lesnicioasă, din rîndurile lor n-au lipsit preoții de sat. De multe ori aceștia din urmă se întîlnesc, în trecutul nostru sbuciumat, luptînd împotriva turcilor asupraștori sau a altor cîltropitori ce ne încălcau țara.

Dar să lăsăm istoria să înșiruie faptele.

Se știe că în veacurile trecute, țărani romîni sătui de apăsarea nemiloasă a stăpînilor de pămînt sau a arendașilor s-au mișcat de mai multe ori pentru a-și cîștiga o viață mai bună. După cît se cunoaște, primele mișcări ale țărănilor ar fi avut în Ardeal în anul 1116. Aceștia le-au urmat altele, tot peste munți, în anii: 1248, 1277, 1365, 1366, 1383, 1386—1393, 1408, 1430, 1433—5, culminînd cu cunoscuta răscoală a țărănilor de la *Bobîlna*, care a cuprins aproape toată Transilvania⁶⁸). Mărturiile, privind

64. Pr. Nicolae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 5.

65. Pr. Nicolae M. Popescu, în *Neamul Romînesc*, XVIII (1923), nr. 180 (14 august), p. 2; același, *Preoție veche romînească*, p. 329.

66. N. Iorga, *Documentele Bistriței*, II, București 1907, p. 107; Ion Matei, *op. cit.*, p. 36.

67. N. Iorga, *Studii și documente...*, IV, București 1903, p. 70; Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 471; Ion Matei, *op. cit.*, p. 37-38. Pentru situația preoțimii de la noi în trecut să se vadă și: Ștefan Hărăguș, *Preoțimea romînă în veacul al XVIII-lea*, Sibiu 1907.

68. I. Lupaș, *Răscoala țărănilor transilvani din 1437-1438*, în *Studii, conferințe și comunicări istorice*, II, Cluj 1940, p. 67-68; Ștefan Pascu, *Răscoale țărănești în Transilvania*, I (*Epoca voevodatului*), Cluj 1947, p. 29-93; același, *Istoria Transilvaniei*, Blaj 1944, p. 84-87; Marina Lupaș-Vlasiu, *Aspecte din istoria Tran-*

pe participanții la aceste mișcări sociale, descoperite pînă acum n-au scos la iveală numele vreunui «obraz» bisericesc, care ar fi luat parte la ele. De asemenea, din lipsă de izvoare, nu se știe încă dacă în mișcările de dincoace de munci, ce constau mai ales, din nesupunere la lucru, fugă din sate și băjenie, precum și în cele din Ardeal și Banat din anii 1456, 1467, 1469, 1502, 1506, 1521, 1526, 1562, 1610, 1658—9, 1697⁶⁹) a fost prezent și vreun reprezentant al clerului.

Din cite se știe azi, se pare că prima față bisericească participantă într-o mișcare socială pentru făurirea unei vieți mai bune este preotul *Vilcul din Riușor*, care, în anul 1435, împreună cu cnezii *Costea* și *Stanciul*, conducea o răscoală prin părțile Hațegului. După înăbușirea mișcării, ei fug în Moldova și stăpînirea, drept pedeapsă pentru răscoală și fugă, le ia moșiile din *Riușor*⁷⁰).

După trecere de trei pătulare de veac de la această mișcare, cînd în Transilvania anulului 1514 *Gheorghe Dósza* ridică steagul revoltei pentru scuturarea jugului iobăgesc, preoții *Laurențiu*, secretarul său și *Barabás* — negreșit romano-catolici — sînt trimiși în comitatele *Bács* și *Agria*, ca să adune oameni⁷¹). Nu se mai știe nimic de ultimul. Popa *Laurențiu*, însă cu o parte din țărani, desigur adunați de el, aprinde focul revoltei în *Oradia Mare*, devastînd comitatele *Bihorului* și *Sălajului*. Pînă la urmă e prins și dus la *Cluj*, unde, după porunca lui *Ion Zapolya*, e tras în țeapă și apoi, după mărturia unei cronice din sec. XVI, «fript ca un purcel»⁷²).

În ultimii ani ai sec. XVI se întîlnesc în armata lui *Mihai Viteazul*, care lupta împotriva agresiunii otomane: *Popa Stoica din Fărcaș*, ce

«Iese din liturghie
«Și taie la turci o mie»;
și
«Care-a urit biserica
«Și-a-ndrăgit săbioara
«Și-a urit ciocanele
«Și-a încins pistoalele»⁷³);

și popa *Todor* din *Sîngiorzul Bistriței*, care era «comandantul unei trupe numeroase răsculate»⁷⁴).

silvaniei, Sibiu 1945, p. 85-91; *Istoria R.P.R.*, manual pentru învățămîntul mediu, sub redacția acad. *Mihail Roller*, București 1952, p. 107-118.

69. Pentru aceste răscoale, să se vadă: *N. Densușianu*, *Revoulțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria, 1784-1785*, București 1884, p. 68-72; *Ioan Lupaș*, *Răscoale țărănești transilvane în veacul XVI, în Studii, conferințe și comunicări istorice*, IV, Sibiu 1943, p. 24-44; *Ștefan Pascu*, *Răscoale țărănești în Transilvania*, p. 95-131; *Istoria R.P.R.*, p. 163, 229.

70. *N. Densușianu*, op. cit., p. 72, n.; *I. Lupaș*, *Răscoala țărănilor transilvani din 1437-1438*, p. 68; *C. Bobulescu*, *Fete bisericești în războaie, răzvrătiri și revoluții*, Chișinău 1930, p. 9; *Ștefan Pascu*, *Răscoale țărănești în Transilvania*, p. 85.

71. *Ștefan Pascu*, op. cit., p. 119.

72. *N. Densușianu*, op. cit., p. 70, n.; *C. Bobulescu*, op. cit., p. 9; *Istoria R.P.R.*, p. 159-163; *Justinian*, *Patriarhul Romîniei. Apostolat Social*, ed. II, București 1949, p. 163.

73. *C. Bobulescu*, op. cit., p. 16-21; *Pr. Nicolae M. Popescu*, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 51-56.

74. *N. Iorga*, *Studii și documente cu privire la Istoria Romînilor*, I-II, București 1901, p. 15; *Ștefan Meteș*, *Istoria Bisericii din Transilvania*, p. 175.

Cam în același timp, în părțile de sus ale Transilvaniei, episcopul ortodox *Ioan Cernea de la Vad* (1599—c. 1605) lupta împotriva dușmanilor țării, minunând pe mulți cu vitejia sa. Căci «*a prins un paloș nemțesc în amîndoiuă minile și încătră da, mulți cădeau de mîna lui, nici da în zădar, ci totdeauna nimeria, mai pe urmă l-au împușcat tocmai prin mijloc și așa a murit*» (1605)⁷⁵).

Către jumătatea sec. XVII, în părțile Aradului, Sf. Ierarh *Sava Brancovici*, mitropolitul de mai târziu al Ardealului (1656—1680), pe cînd era protopop în Icnopclea (Ineu) s-a ciocnit de mai multe ori cu trupele turcești de frontieră. Aceștia speriați de isprăvile lui războinice, ziceau că «*ziua e preot, iar noaptea vrăjmaș înarmat și stricător de pace*»⁷⁶).

O jumătate de veac mai apoi, în partea de nord a Ardealului, o altă față bisericească era sortită să facă minuni de vitejie, apărînd hotarele țării. E vorba de protopopul *Lupu Sandru* din *Borșa Maramureșului*, care, în ziua de 4 august 1717, la *Strimtura Borșii* nimicește, cu țărani din împrejurimi, o oaste de tătari, care prădase țara și eliberează un mare număr de robi din mîinile păgînilor⁷⁷).

Se știe că veacul XVIII este pentru Ardeal «o perioadă furtunoasă», pricinuită mai ales de marile frămîntări religioase, ce au urmat aciului din 1698, prin care parte din clericii romîni ortodocși se uneau cu Roma. Cum era și firesc, în acest fel de frămîntări au participat și mulți preoți și călugări care, de multe ori, și-au plătit credința cu mari suferințe și unii chiar cu moartea⁷⁸).

La prima vedere, aceste rezmerițe, conduse în partea lor cea mai culminantă, de sfinții *Visarion Sarai* și *Soțronie* de la *Cioara*, ar părea că au avut numai «un caracter confesional, avînd ca mobil imediat respingerea unirii cu biserica Romei». Cercetîndu-se însă lucrurile mai în adînc, se poate constata că «temeiul profund al acestor răscoale nu este de loc fanatismul confesional, ci nemulțumirea față de orînduirea socială nedreaptă, devenită și mai odioasă prin intoleranța religioasă». Lucrul acesta reiese evident din «*șidulele*» Sf. Soțronie, prin care se cerea «*alungarea uniației și iobăgiei din țară*»⁷⁹). Aceasta a făcut desigur ca mișcările antiunioniste să fie reprimite cu strășnicia cunoscută. Faptul însă rămîne: și cu acest prilej clericii romîni ortodocși din Ardeal au luptat alături de popor, pentru o stare socială mai bună.

Pe aceeași temă se fixează și lupta națională a episcopului unit *Ioan Inochentie Micu-Klein* (1729—1744, † 1768), care în dieta Transilvaniei se străduia să smulgă de la «aleșii păturilor privilegiate» pentru cei ai

75. Gh. Șincai, *Chronica Romînilor*, II, p. 493; Dr. Augustin Bunea, *Vechile episcopii*, p. 68; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 22; N. Serbănescu, *Politica religioasă a lui Mihai Viteazul*, (ms), București 1948, p. 166-169.

76. Dr. Augustin Bunea, *op. cit.*, p. 118; V. Mangra, *Mitropolitul Sava II Brancovici (1656-1680)*, Arad 1906, p. 48; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 23; Marina I. Lupaș, *Mitropolitul Sava Brancovici*, Cluj 1939, p. 36-37.

77. Pr. Niculae M. Popescu, *Preoți de mîr adormiți în Domnul*, p. 68-73; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 24-25.

78. Vezi pentru aceștia, mai ales, Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a romînilor din Ardeal în secolul XVIII*, I, II, Sibiu 1920, 1930.

79. Ion Lungu, *Secolul luminilor în Transilvania. Sugestii pentru o reconstituire istorică*, în *Tribuna* (Cluj), an. I (1957), nr. 50 (10 martie), p. 8; I. Tóth Zoltán, *Mișcările țărănești din Munții Apuseni pînă la 1848*, București 1955, p. 148-152.

săi, fără deosebire de confesiune, «dreptul la învățătură pentru toți copiii din neamul său, admiterea românilor în breslele de meseriași și în funcții publice, reducerea robotelor la două zile pe săptămână, restituirea proprietăților răpite de boierime de la «sclavii valahi», ștergerea «de tot» a iobăgiei în pământul crăiesc (Fundus Regius) și recunoașterea românilor ca a patra națiune de stat»⁸⁰).

Dar, precum se cunoaște, aceste strădăni ale lui n-au fost luate în seamă de clasa conducătoare de peste munți și de aceea populația obidită — țărani și preoți români — vor încerca să-și caute dreptatea și în altfel.

*

Știut este că în toamna anului 1784. a izbucnit în Transilvania răscoala populară, condusă de *Horia, Cloșca și Crișan*. La această răscoală, care constituie «cel mai important moment din lupta seculară pentru pământ și o viață mai bună a țăranimii din Transilvania»⁸¹), au participat mulți preoți de sat⁸²), ce au activat în felurite chipuri: conducători de grupe, gazde, informatori, transmitători de știri, strângători de bani pentru drumul lui Horia la Viena, etc.⁸³). Rolul preoțimii românești în răscoală reiese lămurit dintr-o «petițiune» a nobilimii din comitatul Albei, adresată în timpul răzmeriței contelui Iankovits, în care se spune: «*Deoarece preoții români sînt aceia care așază mai cu seamă poporul la revoluțiune, din această cauză să se publice, că în oricare sat va erumpe o revoluțiune, acolo preoții români, primarii și jurații cu trei inși lângă dinșii se vor pedepsi cu moarte în conformitate cu legile patriei*»⁸⁴). Cam același lucru era cerut și de nobilimea din comitatul Hunedoarei, care în suplica ei către același potentat cerea: «*să se pedepsească într-un mod exemplar preoții românilor, care, sub pretextul religiunii, învățară plebea ca să extermineze pe unguri*»⁸⁵).

Dintre preoții participanți la răscoală amintim pe: popa *Dumitru din Certeje*, care, în 1782, a însoțit pe Horia la Viena, «spre a cere dreptate pe seama celor asupriți»⁸⁶); popa *Ioanș Căzan* cel ce a luat jurământul țăranilor adunați în biserica din *Mesteacăn* la 31 octombrie 1784, i-a binecuvîntat și s-a rugat «pentru buna reușită a acestei porniri»⁸⁷); popa *Ioniță Dadei*, care poartă o circulară a lui Horia la *Lupașa* și de acolo la *Mujina*⁸⁸) «preoții *Dumitru* din *Cinciș* și *Mihai* din *Băcia*, luați prizonieri împreună cu alți țărani, de locotenentul *Kallyani*⁸⁹); preotul *Zaharia din*

80. Iosif Pervain, Ioan Inocențiu Micu-Klein, în *Tribuna* (Cluj), I (1957), nr. 7 (27 martie), p. 6.

81. Ștefan Pascu, *Războiul țăranilor din 1784 de sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan*, București 1957, p. 3.

82. Cf. I. Lupaș, *Răscoala țăranilor din Transilvania la anul 1784*, Cluj 1934, p. 84-85.

83. C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 49.

84. N. Densușianu, *Revoluția lui Horia*, p. 351; I. Tóth Zoltán, *Mișcările țărănești din Munții Apuseni pînă la 1848*, p. 155.

85. *Ibidem*, p. 346.

86. I. Lupaș, *op. cit.*, p. 72.

87. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 195; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 91; Pr. Grigore N. Popescu, *Preoțimea română și întregirea neamului*, București 1940, p. 31.

88. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 199, n. 2; C. Bobulescu, *Fete bisericești în războaie, răzvrătiri și revoluții*, p. 47.

89. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 195, n. 1; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 47; Pr. Gr. N. Popescu, *ibidem*.

Bretea, care chemă pe țărani cu arme la sine acasă, pentru nevoile răscoalei⁹⁰); popa *Dănilă din Crișcior*, la casa căruia nobilii trebuiau să adăcă răspunsul la ultimatum-ul lui Horia din 11 noiembrie 1784, căci, altfel, va ataca Deva⁹¹); preotul *Petre Iancu din Lupșa*, pe care, la o adunare, Cloșca îl poftea «să ia cu sine sfânta cuminicătură, spre a putea împărtăși pe cei ce se vor îmbolnăvi»⁹²); popa *Ioan din Leheceeni*, care în *piata Vașcăului*, își exprimase dorința, zicând: «*De ar aduce Dumnezeu pe răsculați aci, căci de nu ne va fi mai bine, mai rău nu poate să fie*»⁹³); popa *Vasile din Pintic*, care aduna pe săteni noaptea în biserică și le citea o scrisoare a lui Horia, îndemnându-i să fie gata pentru începerea răscoalei, ce va fi vestită prin tragerea clopotelor⁹⁴); preotul *Constantin Turciu din Crișcior*, care agita pe țărani în părțile Zarandului⁹⁵), vestindu-le «că de aci înainte n-au să mai fie iobagi» și care a fost condamnat la moarte, punându-i-se capul în țeapă și «cadavrul pe roată»⁹⁶); popa *Avram din Uibărești*, cel ce, în timpul atacului din Ribița, din turnul bisericii îndemna poporul la luptă împotriva nobililor⁹⁷); preotul *Gavrilă Sular*, din satul *Mogoș*, care a mers «în fruntea trupelor lui Cloșca, purtând în mâini o cruce roșie lungă de un stinjen și jumătate, în drum spre Cricău»⁹⁸); popa *Gheorghică Nicula*, din Abrud, fost căpitan al răsculaților și duhovnic al lui Horia⁹⁹); popa *Ioan Crișănuț*, numit și *Hagi* din satul *Bistra*, care, văzând pe Horia în mâinile armatei, a zis: «Iată acum îl au în mâinile lor pe bietul Horia, acum pot să-l mănince viu» și apoi, ca o amenințare, a strigat: «Aveți grijă că acuși veți vedea voi ce aveți să pățiți pentru lucrurile acestea»; a călătorit, după ajutoare, în Moldova și Bucovina; a fost condamnat la moarte: «capul să i se pună în țeapă, spre teroarea altora, iar cadavrul pe roată»¹⁰⁰) «popa *Ioan din Bedeleu* tras în țeapă¹⁰¹); popa *Gheorghe din Corbești*, condamnat să i se taie întâi mîna și apoi capul, pentru că «în mod ilicit a luat în posesiune vasele sfinte din biserica Soborșinului»¹⁰²); popa *Niculae din Orăștie*, care trece în Țara Românească ca să ceară ajutoare pentru răsculați¹⁰³); popa *Mihail din Ghelmariu*, ucis la Deva împreună cu 22 țărani¹⁰⁴); popa *Mihai din Lăpușnic* expatriat¹⁰⁵); popa *Niculae Rațiu* din *Măerii Bălgradului*, care «a scris testa-

90. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 368; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 48.

91. I. Lupaș, *op. cit.*, p. 110-111; C. Bobulescu, *ibidem*.

92. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 211-212; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 109; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 54.

93. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 288; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 122; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 50.

94. N. Densușianu, *ibidem*; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 50.

95. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 163; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 53; Pr. Gr. N. Popescu, *op. cit.*, p. 31.

96. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 482.

97. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 165, n. 1; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 53.

98. C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 54; Pr. Gr. N. Popescu, *op. cit.*, p. 31.

99. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 232; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 209; Pr. Gr. N. Popescu, *ibidem*.

100. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 483; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 61.

101. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 487.

102. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 326; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 61.

103. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 492-493.

104. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 189, n. 1.

105. N. Densușianu, *op. cit.*, p. 503.

mentul lui Horia și l-a însoțit pînă sus pe eșafod, pierzîndu-și simțirea cînd a văzut atîtea chinuri»¹⁰⁶) și mulți alții, ale căror nume ar lungi simțitor lista de față¹⁰⁷).

*

În secolul al XIX-lea țările noastre au fost cuprinse de mai multe valuri revoluționare, provocate de cei ce de veacuri rîvneau după o viață mai bună, mai omenească. Nici din rîndurile acestora n-au lipsit fețele bisericești.

În anul 1821, cum este cunoscut, s-a pornit mișcarea lui Tudor Vladimirescu, care, în primul rînd, are un «caracter social antifeudal» și alături de el, unul «național»¹⁰⁸). Pe față au fost lîngă el, mitropolitul Țării Românești Dionisie Lupu (1819—1821; † 1831) și episcopul Ilarion al Argeșului (1820—23; 1828—45), însă ei în clipele grele pentru Tudor «au fugit pe furiș la Brașov», lipsindu-l cel puțin, de sfatul lor. Înțelegere mai multă a găsit căpetenia pandurilor la preoții de mir¹⁰⁹). Cînd, în ziua de 27 martie 1821, el intra în București, avea în «dreapta sa un preot ce purta crucea». După aceasta unui din ofițerii săi «însoțiți de preoți, parcurseră străzile, citind o proclamație cu scopul de a liniști spiritele»¹¹⁰).

Printre persoanele ce au arătat simpatie față de mișcarea lui Tudor se numără și popa Panait de la Cărămidarii de Sus din București¹¹¹), popa Ilie de la mînăstirea Butoiului din Dîmbovița¹¹²) și arhimandritul Ghenadie Pîrvulescu de la mănăstirea Sinaia¹¹³). Din rîndul pandurilor săi au făcut parte și clericii de mai tîrziu: popa Constantin din Butoești¹¹⁴) și frații preoți Dumitrașcu din părțile Vilcei. Desigur că și alte fețe bisericești au fost amestecate în mișcarea lui Tudor, însă numele lor n-au ajuns pînă la noi.

*

Prin anii 1831—32 în orașul Ploești au fost tulburări pricinuite de «măsurătoarea stînjelor» din acest oraș. Între «mahalagii» care «au luat o parte lucrătoare la tulburările» acestea a fost și preotul Costandin de la biserica Sfîntul Ilie, pedepsit, apoi de divanul judecătoresc cu «oprirea darului și la ocnă pînă la trei ani»¹¹⁵). La 8 martie 1832, Dvornicia temnițe-

106. Pr. Gr. N. Popescu, *op. cit.*, p. 31.

107. În com. Paloș din ținutul Cohalmului, vreo 30 de preoți romîni, adunați în secret, au decis să înceapă și acolo revoluțiunea (N. Densușianu, *op. cit.*, p. 289; vezi și p. 349); Un preot român, al cărui nume nu se cunoaște, participase la răscoală și pentru aceasta a fost pedepsit «cu arest de 60 de ani în temnița Spielberg de lîngă Brînn» (I. Lupaș, *op. cit.*, p. 86).

108. Vezi *Istoria R.P.R.*, p. 292.

109. Vezi Pr. Niculae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, p. 95-96.

110. C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 69.

111. Pr. Niculae M. Popescu, *op. cit.*, p. 95-99.

112. *Ibidem*, p. 106-111; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 71-72.

113. Emîl Vîrtosu, *Un călugăr admirator al lui Tudor Vladimirescu: arhimandritul Ghenadie Pîrvulescu, 1805-1873*, în *Revista Arhivelor*, VI, 2 (1944-1945), p. 240-255.

114. Preotul Niculae M. Popescu, *op. cit.*, p. 118-122; C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 72-75.

115. Arhiva Sfintei Mitropolii. Dosar 12/1832. (Delă pentru turburarea ce s-au întîmplat în oraș(ul) Ploești asupra măsurătorii stînjelor, între care, fiind și un preot(ul) Costandin ot Sf(întu)l Ilie, s-au ridicat la arest), f. 1-2.

lor îl trimite la mitropolie, «spre a i se lua darul», după care avea să i se întoarcă, pentru ca să se îndrepteze «cu osebită carte a dvorniciei către polețaiul orașului Ploești, supt a căruia îngrijire să dau asemenea vinovați pentru un an de zile»¹¹⁶). Enoriașii săi, mai târziu, cer să i se ridice pedeapsa¹¹⁷).

La întrebarea ce face mitropolia «Deplin împuternicitului Prezedent al Divanurilor», cu privire la ușurarea pedepsii acestui preot, i se răspunde, obiectându-se, între altele, că «...omul acesta pentru zorbalicul ce au făcut și pentru împărtășirea ce au avut în neorînduiele lăcuitorilor Țîrgului Ploești, în vremea măsurării acestuiași Țîrg, după hotărîrea Inaltului Siat, pe temeiul pravililor pămîntului, au fost hotărît spre a fi lipsit de cinul preoțesc și a să trimite pã trei ani la lucrare în ocnă».

«Am slăbozit pã numitul Constandin de trimiterea la ocnă și cu aceasta eu am făcut mai ușoară nenorocirea lui, mărginind energia hotărîrii numai cu luarea de-asupra-i cinul preoții, a căruia el s-au făcut nedestoinic; acum dar de a i să întoarce iarăși acel cin, eu socotesc că ar fi cu necuviință; cu aceasta mai mult că el în loc că să cuvinea după numirea preoțească a îndupleca pã prostul norod spre a să depărta de neorînduiele, însuși au dat pildă de zorbalic în Ploești, și după însuși această pricină, eu socotesc că și de a mai trăi el mai mult în acel Țîrg, s-ar fi convenit a fi oprit»¹¹⁸). Și astfel bietul preot Constantin, și-a pierdut darul preoției pentru că s-a alăturat poporului din jurul său, sprijinindu-l în revendicările sale.

*

Un deceniu și jumătate mai apoi cele trei Principate românești au fost prinse de revoluție. E anul de mari speranțe: 1848. Mișcarea începe în Moldova, însă, din pricina lipsei de experiență a revoluționarilor, e repede înăbușită. Cunoaștem din această provincie pe preotul *Gheorghe Bodescu* din *Birlad*, care, pentru o înflăcărată cuvîntare în favorul celor obidiți, a fost arestat de ispravnicul ținutului¹¹⁹).

În Țara Românească, unde revoluția a putut lua o mai mare întindere, șirul clericilor care i s-au alăturat e mult mai bogat ca în alte împrejurări. Preoții din sate și orașe au stat alături de țărani și de oamenii din orașe în acele memorabile zile. Mulți din ei, socotiți mai devotați guvernului provizoriu, au fost numiți «preoți ai Constituției», fiind trimiși ca delegați în fiecare județ, «pentru a difuza principiile Constituției de la Izlaz și a lămuri poporul»¹²⁰). Un martor al celor petrecute în Bucureștii anului 1848, colonelul *Lăcusteanu*, scria în amintirile sale, cu privire la cele întâmplate în apropierea regimentului său, în una din zilele lui Iunie 1848: «...peste cîteva minute, văzui pe preoții sîntelor altare ale Bisericii Ortodoxe călări pe tunuri»¹²¹), dînd astfel mărturie nedesmințită despre lupta preoților alături de popor pentru o viață mai bună.

116. *Ibidem*, f. 4.

117. *Ibidem*, f. 7.

118. *Ibidem*, f. 23.

119. C. Bobulescu, *op. cit.*, p. 78-79; Acad. P. Constantinescu-Iași, *Intelectualii și revoluția de la 1848 în Principatele Romîne*, București 1948, p. 59; Pr. Al. I. Ciurea, *Preoți ortodocși romîni în revoluțiile țărănimii*, în *Studii Teologice*, V (1953), nr. 9-10, p. 690.

120. Vezi acad. P. Constantinescu-Iași, *op. cit.*, p. 35.

121. Radu Cruțescu, *Amintirile colonelului Lăcusteanu*, București 1935, p. 155.

Pe lângă preoți și călugări ca: popa *Radu Șapcă* din *Celei Romanaiilor*, arhimandritul *Ioasaș Snagoveanul*, preotul *Neagu Benescu*, ieromonahul *Ambrosie*, zis și «*Popa Tun*» și arhimandritul *Ghenadie Pîrvulescu*, despre care s-a scris destul de mult cu prilejul centenarului revoluției în vara anului 1948¹²²), socotim necesar să amintim și alte nume de preoți revoluționari, mai puțin cunoscute. Pe acestea le-am găsit mai ales în unele dosare din vechea arhivă a Sfintei Mitropolii. Tot de aici am aflat că la 21 septembrie 1848 Fuad Effendi Pașa «Comisarul împărătesc în provinciile danubiene» și Constantin Cantacuzino, caimacanul Țării Românești au emis un decret, prin care arătau că «un mare număr de preoți și de călugări» au luat «parte activă la cele din urmă tulburări», au invitat «norodul a se scula» și au popovăduit în vileag prințipurile cele mai exagerate și mai răsunătoare împotriva datoriilor de liniște și de împăciuire, ce sînt puse asupra-le». Intrucît «un asemenea scandal nu poate rămînea nepedepsit fără a trage după sineși urmări vătămătoare», se cere autorității bisericești să ia «fără cituși de puțină zăbavă asupra acestor preoți și călugări științele cele mai lămurite și mai nepărtinitoare», mărginind «pe cei vinovați la deosebite chinovii ori mînăstiri, unde să poată, supt o priveghere necurmată și printr-o pocăință adevărată să se îndrepteze». După ce se vor fi pătruns «de zelul însărcinării lor și de datoriile lor în soțietate», li se va putea îngădui să se «întorcă la vetrele lor», înștiințîndu-se de aceasta stăpînirea, spre a se putea avea «asupra purtării clerului o strașnică priveghere¹²³).

Primind decretul de față, Mitropolia îl trimite, fără zăbavă, episcopiiilor și protopopiilor, cerîndu-le să o înștiințeze despre purtările clerului în timpul celor din urmă trei luni. Din rapoartele trimise Mitropoliei, s-a putut culege mare parte din numele clericilor înșirați mai jos, cărora «le-au plăcut a se amesteca în turburările trecutei revoluții».

În *București*, pe lângă arhimandritul *Ioasaș Snagoveanul*, ieromonahul *Ambrosie*, zis «*Popa Tun*», preotul *Neagu Benescu*, ierodiaconul *Chesarie* și alții, au mai participat la revoluție, pe cît s-a putut afla, și următorii preoți:

I. *Plasa de Sus*: preotul *Alecu ot Sfîntul Sava*, popa *Ioan ot Șelari*, popa *Anghel ot Sărîndar*, care «din începutul revoluției s-au arătat chiar și înaintea Prea Sfinției Sale părintelui Mitropolit în casele d-lui Mare-lui Ban Gheorghe Filipescu, aducînd norod cu dinșii»; preotul *Costandir ot Brad*, preotul *Tudorache ot Silvestru*, preotul *Vasilie ot Sfîntul Ioan Moși*, care «au fost ajutori celor de sus și povățuia pe toți, zicînd că acum este vremea să sară a-și dobîndi drepturile»; preoții *Tudorache de la Șelari*, *Ioan* și *Gheorghe* de la *Colțea*, *Stan* de la *Biserica Doamnei*, *Ștefan* de la *biserica Albă*, *Gheorghe* de la *Batiște*. *Gheorghe* de la *metohul Buzăului* (Bis. Sf. Dumitru-Postă), *Ioan* de la *Precupeții Vechi*, *Dragomir* de la *Sfîntul Dimitrie Nou*, *Costache* de la *Sfîntul Ioan Mare*, *Vasile* de la mănăstirea *Mihai Vodă*, *Nicolae* de la *Crețulescu*, care «neîncetat curșite îmbrăcați eșă înaintea turcilor și întru toate stăruitori la această cauză, îndemnînd norodul»; preotul *Costache*, «ce este arhon, apurur-a îmbrăcat în sfită eșă înaintea turcilor cu o cruce ce o luase de la Icoana,

122. Vezi prezentarea celor scrise atunci făcută de T. N. Manolache, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, LXVI (1948), n. 5-8, p. 363-378.

123. Arhiva Sf. Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. I, f. 114.

pă care n-au mai înapoiat-o, ci alta veche au dat în locu-i» și ierodiaconul *Chesarie* de la biserica Banu (?), ce «au fost pă afară cu propagan-da»¹²⁴).

II. *Plasa de Jos*: preoții: *Barbu* ot *Slobozia*, *Ștefan Duhovnicul* și *Gheorghe* ot *Tabaci*, *Dimitrie* proin protopop și *Bade* (?) ot *Cărămidari*, *Mihai* ot *Popa Soare*, *Ioan* ot *Sfântul Ștefan*, *Ioan Duhovnicul* ot *Hagiu*, *Zaharia* ot *Oborul Vechi*, *Grigorie*, *Vlasie* ieromonahul, *Teodosie* ierodiaconul ot *Radu Vodă* și diaconul *Ilie* ot *Popa Nan*, cărora «le-au plăcut a se amesteca în tulburările trecute-i răzvrătiri»¹²⁵) și însfirșit preotul *Gheorghe* de la biserica *Dintr-o zi*, care a fost închis, pentru că purta corespondență cu unchiul său, arhimandritul *Ioasaf Snagoveanul*¹²⁶).

În fostul județ *Argeș* au activat pentru revoluție preoții: *Ispas* din *Baiculești*, *Preda* din *Tigveni*, *Florea* din *Ciutești*, *Silvestru* de la *Episcopie* și diaconul *Stan* din *Tigveni*, care au fost prinși și închiși¹²⁷). Tot în aceste părți a fost trimis în calitate de «Comisar extraordinar al guvernului provizoriu, cu puterea de a vorbi și a lucra pentru mîntuirea țării»¹²⁸); monahul *Partenie* de la mănăstirea *Văcărești*, despre care, la 13 octombrie 1848, protopopul plășii *Sabarul* — *Ilfov* raporta că a fost prins și înaintat *Sfintei Mitropolii*¹²⁹).

După arătările *Episcopiei* de *Buzău*, în acest oraș «s-au cunoscut mari rîvnitori ai trecutei revoluții» ierodiaconii *Nichifor* și *Chesarie* și monahul *Evghenie* zugravul din *București*, trimiși la *Buzău* «cu propaganda»¹³⁰). Acesta din urmă încă în 1849 era căutat de *Mitropolie* pentru a fi închis, ca unul ce «a luat parte lucrativă la turburările trecutei răzvrătiri revoluționare»¹³¹). Alături de ei, ierodiaconul *Ipatie* bolnicerul seminarului din *Buzău*¹³²) și ieromonahul *Iraclie* au îndemnat pe «protopopi să respecte noua Constituție»¹³³).

De la *episcopia* de *Buzău* a fost și arhimandritul *Dionisie Romano*, care a sprijinit ideologia revoluționară și care în iunie 1848 era la *București*, participînd la luptele de stradă, unde colonelul *Lăcusteanu* spune că l-a văzut «călare pe tun», alături de *Ioasaf Snagoveanul* și de alți preoți¹³⁴). E prins și închis la *București*, ca «arestant de clasul al doilea». Eliberat în octombrie 1848, trece în *Transilvania*.

Fostul județ *Brăila* a fost prezent în răscoală, în ceea ce privește clerul, cu următoarele obraze: preotul *Stan Lungulescu* de la biserica *Sfintui Nicolae* din orașul *Brăila*, care, chiar după înăbușirea revoluției, «s-a găsit împărțind între țărani vorbe așifătoare», după cum menționează un raport oficial din vremea aceea. Este ridicat și trimis în arest la *episco-*

124. *Ibidem*, f. 179.

125. *Ibidem*, f. 172.

126. Arhiva Sf. Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat.

127. *Ibidem*, vol. II, nepaginat. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 39.

128. Arhiva Sf. Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat.

129. *Ibidem*, vol. I, f. 175, 202, 205.

130. *Ibidem*, f. 198.

131. Vezi Arhiva Sf. Mitropolii, Dosar 19/1848. (Delă atingătoare de revoluția întimplată în Țara Românească într-acest an și de venirea oștilor împărătești), și Dosar 7/1849. (Delă în pricina celor ce au luat parte la lucrările trecutei răzvrătiri, ca să să prinză și să s(ă) trimiță), nepaginate.

132. Arhiva Sf. Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. I, f. 198.

133. Acad. P. Constantinescu-Iași, *Intelectualii și revoluția de la 1848*, p. 39.

134. *Radu Cruțescu*, op. cit., p. 155.

pie¹³⁵); preotul *Niculae* din satul *Vadul Șăcii* s-a arătat nesupus, «îndărătnicind pe săteni a nu da ascultare la poruncile stăpînirii» și a fost «amestecat și învitător asupra lăcuitorilor în vremea trecutei revoluții»; s-a prins și s-a dus la Buzău, în arestul episcopiei¹³⁶); preoții *Niculae* din orașul *Brăila* și *Marin* și *Donea* din satul *Viziru*, ce «s-au cunoscut mai rîvnitori în trecuta revoluție»¹³⁷); precum și preoții *Radu*, *Ștefan*, *Marin*, *Călin*, *Ioan*, *Anghel* și alții din plasa *Bălți*, trimiși la București în întîmpinarea lui *Soliman Pașa*¹³⁸).

În fostul județ *Dolj*, au activat pentru revoluție: monahul *Teofilact* de la mănăstirea *Sadova*, despre care, la 20 octombrie 1848, starețul *Iosaf* raporta că «au luat puțină parte, amestecîndu-se în revoluție și propagînd prin învecinatele sate noia Constituție»; a fost prins și închis la episcopia din *Craiova*¹³⁹); preotul *Dimitrie* de la *Cetate*, care mergea înaintea «norodului» cu «crucea și Evanghelia în frunte, spre ajutorul Magherului» și preotul *Barbu* din satul *Slăvița*, care și el participă la revoluție. Amîndoi au fost prinși și ținuți în arest la București¹⁴⁰).

În orașul *Craiova* din același județ se întîlnesc: *Dincă* protopopul, «carele împreună cu alți preoți și diaconi totdeauna a luat parte la lucrările revoluționarilor»¹⁴¹), mergînd și «la clubul ce să dăschisese în oraș pentru vorbire despre Constituție»¹⁴²); a fost prins și închis la *Văcărești*, fiind mai apoi eliberat pe chezășie¹⁴³); ierodiaconul *Atanasie Stoenescu* de la Episcopie, care și el «mergea la cluburile ce se urmau în acea vreme în orașul *Craiova*», lua parte la «vorbirile ce se întrebuintau acolo», făcînd, pe «prezidentul acelu club»¹⁴⁴). Alături de el se afla ecleziarhul Episcopiei, *Laurentie*¹⁴⁵), numit și el «prezedent» al unui club din acest oraș și amestecat în mișcare¹⁴⁶). În afară de aceștia mai activaseră în *Craiova*: preotul *Athanasie Luzin*, care, după revoluție, e silit să se exileze, încheindu-și viața la *Țari'grad*¹⁴⁷); preotul *Ioan Porumb* și diaconul *Vasile* de la biserica *Sfînta Treime*, care fuseseră amestecați în mișcare și preotul *Gheorghe Proistosul* de la biserica mahalalei *Brîndușa*, care, la 10 septembrie 1848 se afla «pă locul unde să face tîrgul de săptămîină», cînd «erau lalolaltă tot popoul orașan, țărani și preoțime» și cînd s-a ars în *Craiova* Regulamentul Organic¹⁴⁸).

În *Tîrgoviște* capitala fostului județ *Dimbovița*, se întîlnește numai numele unui singur participant la revoluție: protopopul *Mihail*, hartofilax, care a fost închis la *Văcărești*¹⁴⁹).

135. Arhiva Sfintei Mitropolii. Dos. 76/1848, vol. I, f. 391; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 41.

136. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat.

137. *Ibidem*, vol. I, f. 198.

138. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 41.

139. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat.

140. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 37.

141. Arhiva Sfintei Mitropolii, Dosar 76/1848, vol. I, f. 274; Acad. P. Constantinescu-Iași, *ibidem*.

142. Dosar 76/1848, vol. I, f. 278.

143. Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat.

144. *Ibidem*, vol. I, f. 278; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 36.

145. La Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 36: *Lambru*.

146. Dosar 76/1848, vol. I, f. 278.

147. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 36.

148. Dosar 76/1848, vol. I, f. 278, 388.

149. Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 39.

Prin fostul județ *Ilfov*, făcuse propagandă ieromonahul *Partenie* de la mănăstirea *Văcărești*¹⁵⁰), preoții *Radu* din satul *Ulmeni-Pămînteni*, care «a săvirșit jurămint înaintea bisericii cu crucea și Evanghelia»¹⁵¹) și *Vladul* tol de acolo, care nici după venirea turcilor în București «n-a încetat a răzvrăti norodul. invitînd pã locuitori a se ține tot de acel duh al revoluției»¹⁵²; proistosul *Decu*¹⁵³ din satul *Luica* «mare împotrivor atît în satul său, cît și în cele din jur»¹⁵⁴).

La *Călărași*, în fostul județ *Ialomița* protopopul *Zamfir* în ziua de 20 iunie 1848, după slujba de la catedrală a mers cu preoții la Prefectură și a «cinstit prin cuvîntări guvernul și noua orînduire»¹⁵⁵); iar în satul *Giurpeni* din același județ, s-a făcut părtaș revoluției preotul *Tudor*, care a fost pentru aceasta închis la *Slobozia*¹⁵⁶).

Pe plaiurile *Mehedinților* au fost părtași la acțiunile revoluționare: preotul *Dincă* din satul *Brebeni*, care a fost închis la mănăstirea *Motru*, fiind acuzat că a luat parte «la conspirația lui Drăghici Hergot împotriva domnitorului Bibescu» și preotul *Ion* din *Grozești*, carele a făcut propagandă în favoarea noii Constituții¹⁵⁷).

În fostul județ *Muscel* s-au alăturat mișcării protopopul *Niculae Ghermănescu*, care primește și semnează jurămintul pe Constituție odată cu arhimandritul *Ioanichie* și ecleziarhul *Meletie* de la mănăstirea *Negru Vodă* din *Cîmpulung*¹⁵⁸) și preotul *Nicolae Duhovnicul* din satul *Ciocănești*, care a fost arestat în toamna lui 1848¹⁵⁹).

În orașul *Slatina* din *Olt*, popa *Ioan Slătineanul* primește în ziua de 15 iulie 1848, «jurămintul de credință în noul regim al funcționarilor locali»¹⁶⁰).

Fostul județ *Prahova* a fost unul din cele mai «bine lucrate de propaganda revoluționară». Aici au activat mai ales monahii *Varlaam* de la mănăstirea *Sinaia* și arhimandritul *Ghenadie Prvulescu Poenarul*, starețul mănăstirii *Poiana*. Despre ei protopopii din aceste părți raportau că au fost amestecați în mișcare «încă de la începutul revoluției și (sînt) propagandiști». Pînă la urmă au fost prinși și duși în fața autorităților, însă «îndată ce s-au văzut scăpați de sub arestuirea ce au avut înaintea Excelelenței Sale Fuad Effendi Pașa, la 14 ale lunii septembrie, cu mare grăbire au și trecut peste graniță în Transilvania, făcîndu-se nevăzuți»¹⁶¹).

Prin părțile fostului județ *Rîmnicul Sărat*, au activat pentru revoluție: protopopul *Ioan Stiubeanu* al plășii *Focșanilor*, care «ar fi fost cel întîi organ al lucrărilor mișcătoare», participînd și «în lucrările căzutului guvern»; a fost prins și trimis la Mitropolie¹⁶²); ieromonahul *Chesa-*

150. Dosar 76/1848, vol. I, f. 175.

151. Ibidem, vol. II, nepaginat.

152. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 41.

153. La Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 41: Dînu proistosul.

154. Dosar 76/1848, vol. I, f. 233.

155. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 40.

156. Dosar 76/1848, vol. I, f. 657.

157. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 37.

158. Ibidem, p. 38.

159. Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat.

160. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 40.

161. Dosar 76/1848, vol. I, f. 176, 180.

162. Ibidem, f. 653. Alte știri despre el, la Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 39.

rie ¹⁶³) starețul mănăstirii *Măcsineni* ¹⁶⁴); ierodiaconul *Chesarie*, care, la 27 iunie 1848, e împuternicit «*Comisar extraordinar al guvernului provizoriu în județul Slam Rîmnice cu putere de a vorbi și a lucra pentru mîntuirea țării*»; e arestat și închis la Văcărești ¹⁶⁵). Tot din acest județ, de la satul *Domnița*, a fost vestitul popă *Neagu Benescu*, care în Comisia agrară a apărat drepturile țăranilor ¹⁶⁶) și preotul *Stoica* din *Șutești*, despre care proprietarul satului, Marele logofăt Constantin Șuțu, arăta că este «pricina dărăpării drepturilor proprietărești și piedică datoriiilor locuitorilor rumîni și țigani..., pe care i-au răzvrătit de i-au împrăștiat în toate părțile» ¹⁶⁷).

În fostul județ *Romanați*, din care a pornit revoluția, în afară de popa *Radu Șapcă* din *Celei*, s-au mai făcut părtași mișcării și: popa *Gheorghe* din *Celei* și preoții *Oprea* și *Dumitru* și *Gheorghe* și popa *Gheorghe* din *Izlaz*, care erau membri ai societății «*Dreptate și Frățietate*». Cei doi din urmă au slujit cu popa Șapcă la marea adunare de la *Izlaz* în ziua de 9 iunie 1848. După revoluție au fost prinși și duși la mănăstirea *Motru* și apoi trimiși în închisoare la Văcărești ¹⁶⁸). Protopopul *Marin Zătreanu*, care în august 1848 e trecut pe lista celor ce «merită sufragiul pentru Constituantă» și care mai târziu e închis tot la Văcărești, de unde este eliberat fără chezășie. Proistosul *Gheorghe* din satul *Pîșcoș*, care s-a mișcat și după 13 septembrie 1848, «făcînd parte din rezistența lui *Magheru*» ¹⁶⁹).

În fostul județ *Teleorman*, lucrau pentru revoluție: protopopul *Hristea* din *Alexandria* care fusese la *Izlaz* și activase pentru guvernul provizoriu, din care pricină e închis la Văcărești ¹⁷⁰); precum și preoții *Florea* din *Rîioasa*, *Ivan* din *Lița* ¹⁷¹) și *Badea Duhovnicul* din satul *Tătărăștii de Sus*, «om brav și de duhul constituției» ¹⁷²).

În fostul județ *Vlașca*, a propagat ideile revoluției ierodiaconul *Veniamin*, care, la 28 iulie 1848, raporta guvernului unele succese ale activității sale ¹⁷³); iar în fostul județ *Vîlcea* preotul *Athanasie* de la episcopia *Rîmniceului*, care a mers de mai multe ori la București, luînd parte la «adunările tulburătoare ce se făceau pe cîmpuri» și monahul *Teodorit Zăgănescu*, economul mănăstirii *Bistrita*, care ar fi strigat că la o «a doua revolu-

163. La Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 39; *Gherasie ierodiaconul*.

164. Dosar 76/1848, vol. I, f. 198.

165. Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 40. (În partea întâia a dosarului 76/1848, f. 198 se trec două persoane cu numele *Chesarie*: un ierodiacon din București, trimis în propagandă în eparhia *Buzăului*, și un ieromonah, egumen al mănăstirii *Măxineni*. În partea a doua a dosarului (nepaginat) se arată că un ierodiacon *Chesarie Măxineanu* e eliberat din închisoare pe chezășie. Dacă acești doi sînt o singură persoană, cum s-a admis de unii, e greu de spus numai pe temeiul știrilor din dosarele în cauză).

166. Dosar 76/1848, vol. I, f. 198; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., pagina 40.

167. Dosar 76/1848, vol. I, f. 428.

168. Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., pagina 36.

169. *Ibidem*.

170. Dosar 76/1848, vol. II, nepaginat; Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., pag. 40-41.

171. Dosar 76/1848, vol. I, f. 222.

172. Acad. P. Constantinescu-Iași, op. cit., p. 41.

173. *Ibidem*, p. 40.

ție ce o să să facă, o să piarză toate vițele de boieri». Au fost prinși și închiși: primul la Craiova și al doilea la București¹⁷⁴).

Mulți din aceștia, precum s-a arătat, au fost ținuți sub arest la Mitropolie, la Episcopii, isprăvnicii, și minăstiri, iar cei socotiți mai periculoși la Văcărești. O altă parte, după înăbușirea revoluției, au fost exilați, sfârșindu-și zilele pe pământ străin.

În Ardeal revoluția a luat forme mai violente. Nici aici n-au lipsit preoții din rîndul luptătorilor pentru libertate și drepturi egale cu celelalte naționalități. Mulți preoți, în timpul revoluției, au primit roluri «de prefecti, de tribuni, de centurioni, și decurioni» și «schimbînd crucea cu spada și-au dus cetele de lăncieri»¹⁷⁵) cu succes împotriva asupritorilor. Din rîndul acestora amintim pe preotul Ștefan Chirilescu, care a activat pentru revoluție în părțile Banatului¹⁷⁶) și pe preoții Simion Balint din Roșia, Simion Groza din Rovina, Nicolae Vlăduț din Bogata de Murăș și Simion Prodan din Măjina, care, «prin isprăvile lor vitejești, au împrăștiat atîta groază în rîndurile dușmane, încît unul din comandantii lor, contele K. Farcaș, rostește disperat după înfrîngerea de la Abrud: «dracul să se mai bată cu popii valahi»¹⁷⁷). Multe din fețele bisericesti, părtașe la luptele ce s-au dat atunci, «au suferit prigoane și chinuri barbare, sfîrșindu-și viața în temnițe și spînzurători, alături de miile de țărani, care împărtășiră aceiași soartă de mucenici»¹⁷⁸). Dintre aceștia pomenim pe: preotul Iosif Cazan din Mesteacăn, căruia «i s-au smuls unghiile, i s-au tras dinții din gură, i s-a ars barba și apoi a fost omorît»; popa Eftimie Popovici din Hălmăjel, spînzurat; preotul Simion Groza din Gurahonț, spînzurat; preotul Nicolae Farcaș din Pleșcuța, spînzurat; preotul Mihai Opreșă din Tebea împușcat; preotul Ioan Gombos, căpitan în armata Iancului, a fost rănit în luptele de la Abrud și Zlatna și mulți alții¹⁷⁹).

*

În mișcarea țărănească din luna ianuarie 1862, condusă de Mircea Mălăieru, care este socotită: «o importantă verigă a lanțului frămîntărilor care, prin intensitatea lor, vor grăbi realizarea reformei agrare din 1864» și care a pus în mișcare unele sate din Ialomița, Prahova și împrejurimile Bucureștilor, sînt amestecate și trei fețe bisericesti; preotul Constantin din satul Sălcii-Prahova, care în fruntea a 62 țărani, urmează lui Mircea Mălăieru; preotul Grigorie Musceleanu din București, care găzduise pe Mălăieru și care era învinuit «că în ultimele luni ale anului 1861 umbla prin mahalale, strîngînd iscălituri pe o petiție împotriva municipalității guvernamentale». Ambii preoți sînt închiși la Văcărești. Alături de ei, merită a fi amintit preotul Nicolae de la biserică Sfîntul Ioan din București,

174. *Ibidem*, p. 37-38.

175. I. Matei, *Rolul Bisericii în pregătirea unirii naționale*, Brașov, 1944, p. 11.

176. Pr. Caius Pascu, *Ștefan Chirilescu, un preot bihorean în revoluția de la 1848-1849 din Banat*, București 1941.

177. I. Matei, *op. cit.*, p. 11-12.

178. *Ibidem*, p. 12.

179. Pr. Grigore N. Popescu, *op. cit.*, p. 33-34, unde se dau și alte nume de preoți; vezi de asemenea pentru preoții din Ardeal și Revoluția din 1848 și: Pr. Virgil Turcan, *Preoți ardeleni luptători — Contribuție la revoluția din 1848, în Foaia Diecezană (Caransebeș)*, LXIII, nr. 24-26 din 20 iunie 1948, p. 4-5.

care, după răscoală, împreună cu alte persoane de frunte, face o colectă pentru ajutorarea familiilor țăranilor închiși¹⁸⁰).

După un patrar de veac, un nou vînt de răscoală începe a sufla prin județele Ilfov, Vlașca, Ialomița, Prahova, Rîmnicul Sărat, Brăila, Tecuci, Roman, Neamț și altele. Aceasta se petrecea în anul 1888, cînd țăranii de prin aceste părți s-au ridicat împotriva «grelelor condiții ale învoielilor agricole, dijmei și erbăritului»¹⁸¹). Și de astă dată aflăm preoți, activînd pentru împlinirea dreptelor cereri ale țăranilor răsculați. Ei sînt preotul *Anghel Măgureanu* din comuna *Roșu-Ilfov*, care, după arătările stăpînirii «să amestecă în intrigile locuitorilor, interpunîndu-se chiar între autoritatea comunală și locuitori, pe care-i excită și-i încurajează la neorînduieii, atît contra autorităților, cît și contra proprietarilor», instigă și răzvrătește pe săteni, «citește ziare socialiste poporului și-i îndeamnă a urma lor»¹⁸²); preotul *Alexandru Popescu* din satul *Cernica-Ilfov*¹⁸³); preotul *Victor Mănciulescu* din satul *Corbeanca-Ilfov*, care, în noaptea de 3/4 aprilie 1888, ar fi stat în mijlocul răsculaților din acel sat; a fost închis pentru aceasta la *Văcărești*¹⁸⁴) «preotul *Slate Stan* «cap de revoluție, ce îndemna din nou la răscoală la *Cocioc* și *Brătulești*»¹⁸⁵); preotul *Stoinescu* din *Bălăceanca*, care nu s-a «sjiit a declara că este socialist»¹⁸⁶) și preotul *Străinescu* din *Zimnicea*, carele, alături de profesorul *Barcan*, fac *instigațiuni printre țărani pentru niște locuri de vii, făcîndu-le și reclamațiuni pe la autorități și că tot ei citeșc soldaților dorobanți concentrați care urmează a porni la București, unde sînt chemați, ziare și le spun că sînt chemați ca să împuște pe frații lor*»¹⁸⁷).

Acestea sînt parte din numele obrazelor bisericеști, care, în lungul veacurilor trecute, s-au ridicat, alături de țărănimea asuprită pentru făurirea unei vieți mai lesnicioase și mai bună. Sigur că ele n-au lipsit nicî din frămîntările din ultimii ani ai secolului al XIX-lea și din primii ani ai celui următor¹⁸⁸), însă pînă acum nu s-a dat de numele lor.

Ele apar din belșug, precum se va vedea, în «răbufnirea violentă»¹⁸⁹) din primăvara anului 1907, cînd unii preoți din satele noastre au activat alături de țăranii răsculați, înfrățindu-se și mai mult cu ei prin suferințele îndurate în timpul represiunii sîngeroase ce a urmat.

Pr. NICULAE ȘERBANESCU

180. B. Dan, *Mișcarea țărănească condusă de Mircea Mălăieru* (ian. 1862, st. v.), în *Buletinul Științific al Academiei R.P.R.* (Secțiunea de științe istorice, filozofice, economice, juridice), tom. III (1951), p. 46, 47, 52, 58; Pr. Al. Ciurea, *op. cit.*, p. 691.

181. Acad. Mihail Roller, *Răscoala țăranilor în 1888* (documente), București, 1950, p. IV (prefața).

182. Arhiva Sfintei Mitropolii, *Dosar necatalogat din 1888*, f. 3 și 1.

183. *Ibidem*, f. 1.

184. *Răscoala țăranilor din 1888* (documente), p. 185-187.

185. *Ibidem*, p. 124.

186. *Ibidem*, p. 143.

187. *Ibidem*, p. 140.

188. Vezi pentru ele: *Istoria R.P.R.*, p. 425, 429, 454-456.

189. M. Gh. Bujor și alții, *Răscoala din 1907 și acțiuni muncitorești*. (Amintiri), în *Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.* nr. 2 (martie-aprilie) 1957, p. 3.

II. PREGĂTIREA ORTODOXĂ ȘI RĂSCOALA DIN 1907

În întreaga țară, prin grija Comitetului Național de Organizare pentru cea de a 50-a aniversare a răscoalelor din 1907, s-au desfășurat și continuă să se desfășoare adunări festive, conferințe, șezători, închinare memoriei celor care — acum o jumătate de veac — s-au ridicat împotriva jugului greu, împotriva robiei de veacuri pe care o îndura marea majoritate a poporului nostru: țărănimea. Pretutindeni, în sate și în orașe, puținii martori ai acelor sîngeroase zile din martie 1907 și urmașii martirilor de atunci au adus și aduc prinosul recunoștinței lor, zecilor de mii de împușcați, de schingiuiți și de osîndiți la ani grei de temniță. Cu asemenea fărădelegi, moșierimea de la începutul acestui veac a crezut că înfrînge pentru totdeauna lupta dreaptă, dusă de-a-lungul veacurilor, de țărănimea oprimată, împotriva opresorilor ei, pentru pămînt, pentru libertate, pentru dreptate socială. Dar toate aceste manifestări festive, în general această aniversare, ridicată de conducerea statului nostru la înalta treaptă de sărbătoare națională, constituie cea mai puternică dovadă că jertfa celor 11.000 de țărani împușcați în 1907 nu a fost zadarnică, ci că sîngele vărsat atunci din belșug, pe întinsul pămîntului românesc a sporit puterea de luptă a poporului, a întărit hotărîrea lui de a scutura lanțurile tuturor robiilor și l-a înflăcărat în marea și necurmata bătălie a dezrobirii sale, pînă la izbînda deplină.

Cinstirea ce se aduce în acest an memoriei răsculaților din 1907 este mărturia recunoștinței întregului nostru popor față de aceia care, prin lupta și prin jertfa lor, au pus una din pietrele de temelie ale vieții noastre de acum.

*

Cauzele care au determinat țărănimea romînească să se răscoale în 1907 sînt astăzi bine cunoscute: suferințele de veacuri, lipsa de pămînt, sărăcia cumplită, jefuirea tot mai sălbatecă a rodului muncii a cinci șesimi din populația țării, care trudeau din greu pentru huzurul a mai puțin de cinci mii de mari moșieri și a slugilor lor, — iată ce a determinat pe țărani să se ridice împotriva opresorilor lor și să încerce să scuture jugul nedreptelor orînduiri de atunci.

Lipsa de pămînt a țărănimii — adică tocmai a acelor care munceau pămîntul și-l făceau să rodească — era recunoscută la începutul acestui veac chiar de datele oficiale publicate de guvernul conservator: «imensa majoritate a poporului era formată din muncitori și țărani...; cei de sus, guvernanții, erau o mină de oameni..., totuși această mină de oameni — 4.178 de proprietari — stăpînea majoritatea celor mai bune pămînturi: 47,53%, pe cînd imensa majoritate a poporului — 1.015.302 familii țărănești — nu stăpînea decît o minoritate a pămînturilor: 41,66%...; marea proprietate inchiria arendașilor speculanți, și nu țărănilor flămînzi, peste 2.320.000 hectare, încît țăranul ținea acum în spinare două stăpîniri: cea moșierească și cea arendășească...»¹⁹⁰).

Trebuie ținut seama că nici aceste cifre cutremurătoare nu izbutesc să oglindească adevărata mizerie în care se zbătea țărănimea, căci ele nu menționează «faptul că moșierii aveau întotdeauna pămîntul cel mai bun

190. «Scînteia», nr. 3863, duminică 24 martie 1957, p. 2, col. 1.

și roditor, cită vreme puținul pământ al țăranilor era slab, sărătură, așezat în viroage și locuri mlăștinoase», — ceea ce obliga «majoritatea zdrobitoare a țăranilor... să muncească pe pământurile moșierești»¹⁹¹), făcând învoieli fie cu moșierul, fie cu arendașul acestuia. Iar neomenia acestor învoieli era atât de strigătoare la cer, încât chiar slujbașii devotați ai statului de atunci s-au văzut obligați să arate starea de plîns a țărănimii. Iată de pildă, ce raporta în vara anului 1907 judecătorul de instrucție V. Erbiceanu din Iași, Ministerului de Justiție, asupra anchetărilor făcute într-o serie de sate din fostele județe Iași și Botoșani, în legătură cu răscoalele țărănești:

«Din cercetările făcute de noi în toate aceste localități, am căpătat ferma convingere că, cauza hotărîtoare a răscoalelor este starea de extremă mizerie, în care trăiește marea majoritate a țărănimii noastre, dar mai cu seamă sistemul nedrept de exploatare a muncii și a nevoilor săteanului, întrebuintat de marii cultivatori de moșii, mai ales de cînd cultivarea acestora a trecut de la proprietar la arendași.

E netăgăduit că țăranul român are două mari nevoi: el e lipsit de pământ pentru hrană și de pășune pentru vitele sale. Tocmai aceste nevoi, marii cultivatori de moșii au știut să le exploateze în așa mod, încît au izbutit să impună țăranilor muncitori prețuri fabuloase de arendă pentru pământ, și condițiuni de muncă excesiv de împovărătoare.

Acaparînd în mâini întinderi enorme de pământ, lanțuri întregi de moșii... marii cultivatori au constrîns pe țăranii de pe latifundiile lor să se supună în totul cerințelor lor, dinșii neputînd găsi refugiu în altă parte, căci cum zicea un sătean, în raționamentul său simplu: «Două poște de-î merge, tot de el dai».

Pentru falcea de pământ, care pe arendașul de moșii îl costă în bloc maximum 20--25 lei, cînd o subarendează individual țăranilor, cer exorbitanta sumă de 100—120 lei, iar pe unele locuri chiar și pînă la 150 lei.

Pentru pășunatul unei perechi de boi, pe vară, cere de la un țăran pînă la 50 lei, iar a unei oi pînă la 4,50 lei (jumătate valoarea animalului).

Mai greu e faptul că cei mai mulți arendași nu voiesc de loc să arîndeze locuitorilor pământ pe bani gata, ci numai pe muncă, iar pentru a-î îndemna la aceasta, le socotește prețul unei fălci arendate de muncă drept 60 lei. Pe de altă parte, însă, le impune, prin angajamente agricole, pentru o falcie arendată, o cantitate enormă de muncă și cu niște prețuri derizorii.

Așa, în schimbul unei fălci de pământ, țăranul trebuie să presteze următoarele munci: 40 prăjini păpușoi, prășiți întîia oară și a doua oară, tăieți, strînși, desfăcuți și ridicați la coșar; o falce și jumătate, și chiar două, de secară, plus zece zile muncă cu palmele la ori ce l-ar pune, sau zile de cărătură.

Și trebuie de notat că toată această muncă, țăranul trebuie să o facă cu hrana sa, căci arendașul sau proprietarul nu îi dă tain.

Evident că munca ce i se cere, în schimbul pământului ce i se dă, este enorm de multă și grea, din care cauză țăranul, chiar cel mai viguros și harnic, se găsește mai totdeauna în imposibilitate materială de a o execu-

191. Petru Vintilă, 1907 — cincizeci de ani de atunci..., București, 1957, p. 7.

ta în întregime, căci trebuie să ținem seamă că în cursul uni veri sînt zile de ploi și intemperii, care împiedică munca la cîmp, și apoi, afară de aceasta, țăranul trebuie să-și mai lucreze și ogorul său.

Cu chipul acesta, el rămîne dator cu rîst de muncă pe anul viitor, în care caz proprietarul sau arendașul îi socotește procente de întîrziere; dar, ce este mai fenomenal, restul de muncă neprestat i-l încarcă la socoteală în anul viitor, nu după prețul tocmelilor agricole, ci după prețul curent, sub pretextul că atît l-a costat pe proprietar sau arendaș, efectuarea acelei rest de muncă cu lucrători angajați.

Așa, de pildă, dacă țăranul a rămas dator pe anul viitor cu o jumătate falce secere, apoi acest rest de muncă i-l încarcă la partida lui, nu cu suma de lei (socotiți a 16 lei falcia după prețul tocmelilor agricole), ci cu suma de 20 lei, adică după prețul curent din timpul verii, socotit a 40 lei falcia.

Iată cum se face că un țăran, care a primit din iarnă 16 lei pentru o falcie de secere, deși a lucrat în cursul verii o jumătate de falcie, totuși rămîne dator pe anul viitor cu 20 lei, ceea ce, transformat în muncă, înseamnă că rămîne dator cu o falcie și 20 prăjini de secere, deosebit procente de întîrziere, care îi mai augmentează încă această sumă!

Astfel se explică faptul, pe care l-am constatat foarte frecvent, că țăranul, odată angajat cu munca la marele cultivator, nu se mai poate achita complet niciodată de acest angajament, ci din an în an rămîne tot dator.

De obicei, țăranii fac angajamente de muncă de cu iarnă, iar proprietarii sau arendașii nu indică atunci muncitorilor angajați pămînturile ce fiecare le-a luat în prețul muncii, ci aceasta o fac tocmai primăvara tîrziu, prin luna april, cînd li se dă totdeauna pămîntul de calitatea cea mai proastă și, în special, în locurile pe care arendașul sau proprietarul nu le cultivă.

Din cauza proastei calități a pămîntului și din pricina că e nevoit a întîrzia cu cultivarea ogorului său, avînd de terminat mai întîi munca la proprietar, țăranul are mai totdeauna o recoltă cu totul mediocră, care nu-i poate fi îndestulătoare pentru trebuințele lui și ale familiei sale.

În toate învoelile agricole, în care țăranii în loc de pămînturi primesc de la mării cultivatori avansuri în bani, pentru munca din vara viitoare, această muncă niciodată nu le e plătită după prețul ei curent, stabilit în momentul cînd se prestează sau după un preț mai uman, ci, totdeauna, le este socotită după un alt preț, enorm de redus, aproape derizoriu, impus de marele cultivator țăranului într-un moment cînd acesta e constrîns de nevoi și frig, din cauza iernii, n-are ce câștiga în altă parte.

Așa, seceratul unei fălci de grîu, care în timpul verii se plătește cu 40 lei, plus tain, este plătit țăranului, prin angajamentele din iarnă, numai cu 16 lei, fără tain.

Prășitul întîi și a doua oară, tăiatul, desfăcutul și ridicatul la coșer a unei fălci de păpușoi, care după prețul curent costă minimum 90 de lei și tain, după angajamentul de iarnă se plătește cu 40 de lei, fără tain.

Aceasta înseamnă, pur și simplu, că arendașul sau proprietarul, pentru banii avansați din iarnă, pe care țăranii urmează a-i achita prin muncă, peste un termen de 5—6 luni, stoarce de la ei dobînda exorbitantă de aproape 175%.

Iată acum sistemul de învoieli agricole, practicate în toate localitățile pe care le-am vizitat cu ocaziunea instruirii afacerilor de răscoale, s-a transformat în mijlocul cel mai teribil de exploatare și speculațiune a muncii țaranului român.

În urma celor expuse mai sus, dacă ne-am întreba cam care ar fi câștigul zilnic al muncitorului agricol din țara noastră, față de plata zilnică a lucrătorului agricol din străinătate, am ajunge la un rezultat înspăimântător.

Dacă lucrătorul agricol din Franța câștigă minimum 3 lei 50 bani pe zi, pentru o muncă maximum de 10—12 ore, apoi, ținând socoteala de condițiunile și prețurile cu care la noi se încheie contractele de munci agricole, de timpul necesar pentru executarea muncilor, în fine de faptul că muncitorul trebuie să lucreze cu mîncarea lui, ajungem la rezultatul că țaranul român, care muncește o muncă istovitoare de 16 ore, din zori pînă în amurg, *e plătit cu maximum 30 bani pe zi*, și aceasta numai dacă munca lui nu este întreruptă și prelungită prin ploi și intemperii. Și trebuie notat că, acest câștig, îl are numai în timpul cît durează muncile agricole (cam 160 de zile pe an), astfel că, repartizînd câștigul pe întregul an, concluzia ar fi că venitul zilnic al săteanului român este de abia 15 bani pe zi.

Dar acolo unde speculațiunea și exploatarea e strigătoare la cer, este la măsurătoarea pămînturilor, la evaluarea și răfuiala muncilor.

Aci se comit, din partea marilor cultivatori de moșii, nedreptăți și chiar abuzuri, care întreg orice margini.

În loc de o falcie, pe care țaranul a luat-o în arendă, i se măsoară numai 60 de prăjini, iar cînd e vorba de măsurătoarea muncii țaranului, falcia e luată drept 100 de prăjini.

Nu în zadar, între țaranii dintre județele Iași și Botoșani, există dictonul: «Vătafii și argații boierești trebuie să-și scoată lefurile din viriul prăjinii de măsurătoare».

Faptul că țaranii rămîn mereu datori către arendași provine și din faptul că sînt înșelați la măsurătoare în modul cel mai neomenos, iar evaluarea și răfuiala muncilor prestate este făcută de contabil, în cancelaria moșiei, după cum i se pare lui mai avantajos, fără a se mai asculta și ținea seamă de cuvîntul muncitorului.

Sînt informat că pe unele moșii țaranii sînt rămași datori, din angajamentele de muncă a anilor trecuți, cu sumi de bani însemnate, ajungînd chiar pînă la 300—400 de lei de cap, iar datoria generală a obștii sătenilor se ridică, cîteodată, pînă la 10.000—15.000 lei.

La terminarea contractului de arendă, datoriile vechi, care reprezintă munca viitoare a țaranilor, sînt vîndute noului arendaș cu scădere de atîta la sută sub valoarea lor nominală, întocmai precum s-ar vinde o creanță necertă și dubioasă.

Munca țaranilor este legată astfel de solul moșiei și este transmisă, odată cu aceasta, de la un arendaș la altul, întocmai ca o marfă.

Cu chipul acesta, țaranii ajung la o atîrnare tot mai deplină de stăpînitorii moșiilor, iar autoritatea acestora asupra libertății și muncii țaranilor, se resfrînge tot mai mult asupra stării lor materiale și morale.

Această tristă stare de lucruri ne amintește ceva din vremurile nenorocite ale vechii clăcășii, și iobăgii. Dacă, altă dată, persoana țaranului

era considerată ca proprietatea boierului, astăzi munca țăranului a devenit lucrul arendașului de moșie.

E cert... că săteanul nostru muncește actualmente cu mult mai mult decît în alte vremuri, productivitatea agricolă a sporit enorm în vremea din urmă, căci exportul nostru de grîne în străinătate e incomparabil mai mare ca altă dată. Cu toate acestea, țăranul român nu numai că n-a profitat nimic din acest spor de muncă și productivitate, ci pe an ce merge sărăcește și flămînzește tot mai mult, încît cu drept cuvînt se poate spune că el și familia lui se află într-o stare de permanentă sărăcie și lipsă.

De altfel, acest proces de sărăcire și ingenuchiere constantă a satelor noastre datează mai ales de un timp de 30 de ani înapoi, adică de cînd cultivarea moșiilor a trecut pe mîinile arendașilor.

Cităm un singur exemplu, din multe altele, care s-ar putea invoca: în comuna Birlești, județul Iași, — ai cărei locuitori altă dată dispuneau de frumoasă stare materială, erau toți fruntași și vestiți crescători de vite, — acum 25—30 ani în urmă existau vreo 6000 de oi, 250 perechi de boi, cam tot atîtea vaci, — toate proprietatea sătenilor.

Actualmente, însă, sătenii au sărăcit complet, au ajuns muncitori cu palmele la arendași și, socotind numărul vitelor din sat, abia am putut găsi vreo 120 oi și vreo 30 perechi de boi.

Aceeași stare de lucruri am constatat-o și în comuna Podul Iloaiei. În schimb, însă, cu această repede sărăcire a sătenilor, ne apare în contrast izbitor faptul că arendașii din aceste localități, din mici negustori ambulanti, au devenit de cîteva ori milionari.

În unele localități am mai constatat că marii cultivatori supun pe locuitori la tot felul de taxe. Așa, pe moșia Stănceni, din județul Botoșani, țăranii care au giște sînt obligați a plăti marelui cultivator cîte 50 bani pentru că bea apă și se scaldă în iazul boieresc; cîte 50 bani pentru căruța de lut luat din malul proprietarului; cîte un leu pentru fiecare porc, chiar dacă animalul e ținut în ograda locuitorului, această pentru că se presupune că, de cîteva ori pe an, tot scapă porcul pe locul proprietarului. În alte părți, țăranii sînt obligați a da pe an boierului cîteva perechi de pui, ouă, unt, etc.»¹⁹²).

Stările de lucruri relatate de judecătorul de instrucție din Iași nu erau specifice numai nordului Moldovei; ele erau aceleași pe tot cuprinsul țării, de la un capăt la altul. Pretutindeni aceeași lipsă de pămînt, aceeași nemiloasă și sălbatecă exploatare, aceleași amenzi, dobînzii, corvezi și înșelăciuni apăsau traiul chinuit al țăranilor. Glasuri ale celor ce au trăit acele cumplite zile mărutrisesc, fără puțință de tăgadă, scene și întîmplări cutremurătoare din viața de robii a țăranimii noastre de acum o jumătate de veac¹⁹³).

Iată mărturia lui Dumitru Becea, de la Băilești, regiunea Craiova: «Trebuia să duc 600 de băncioare de grîu (ale prințului Știrbei n. red.) pînă la schela Calafatului. Aveam un car vechi și o pereche de boi slabi, de li se vedeau coastele sub pielea bătucită. Era într-o duminică. Nu era zi de sărbătoare și de odihnă pentru pălmași nici măcar odată pe săptămînă., duminică. Am încărcat cît am crezut că poate să țină carul pe dru-

192. «Răscoala țăranilor din 1907», vol II. documente din arhiva Ministerului de Justiție și a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, București 1948, p. 28-32.

193. Vezi «Amintiri despre răscoala din 1907», București 1957.

mul pe care îl știam rău, desfundați de niște ploi grele, care tocmai căzuseră atunci. M-a văzut însă contabilul moșiei și, după ce mi-a tras înaintea celorlalți țărani o bătaie zdravănă cu vina de bou, m-a pus să încarc carul în lege. Contabilul n-avea trică de nimeni. Foiau în jurul lui nenumărați logofeți, nenumărate slugi. Era de față și șeful postului de jandarmi. N-am avut încotro. Mi-am șters sudoarea de pe frunte, că mă bătuse contabilul ca pe hoții de cai, apoi am încărcat carul cum a fost porunca. Peste vreo două ceasuri am pornit la drum. Erau vreo 150 de care. Era o coloană lungă de peste un kilometru. În față, bine infoliiți, stăteau într-o șaretă ușoară contabilul și un logofăt. În spatele convoiului, tot într-o șaretă, stătea alt logofăt cu o armă de vânătoare, în tovărășia unui căprar de la postul de jandarmi. Eram păziți cu strășnicie. Le era în primul rând teamă să nu furăm din grâne și pe urmă le era teamă că nu vom zori la drum cum trebuie. Se pornise o ploaie subțire, de toamnă. Bătea un vânt ascuțit, și cei mai mulți eram îmbrăcați ca vai de noi, ca-n toiul verii. Unii, îmi amintesc, erau desculți și le clănțăneau dinții în gură de parcă erau cuprinși de friguri. Atunci s-a întâmplat nenorocirea. Și tocmai pe capul meu a căzut beleaua. S-a rupt inima carului și s-a prăvălit carul în mijlocul drumului. Contabilul a venit repede cu șareta la locul nenorocirii și, strigând ca un bezmetic, tot pe mine m-a scos vinovat. Mi-a poruncit să stau lângă car și convoiul a pornit mai departe spre schela Calafatului. Am stat toată noaptea în bătaia vântului tomnatec și a ploii, m-au pătruns umezeala și frigul pînă la os, eram aproape sfârșit de oboseală și foame. Toată noaptea am stat singur cuc lângă carul prăvălit în noroi și abia a doua zi, spre amiază, contabilul a trimis un car gol în care a luat grânele din carul meu. Am socotit că m-am ales numai cu atît dar, după cîtev zile, contabilul m-a înștiințat că m-a pus dator în registrul de învoiele pe anul următor cu cinci duble de grîu, atîta cît zicea el că s-a irosit din pricina mea»¹⁹⁴).

Un alt martor al acelor vremuri grele, bătrînul Nicolae D. Ungureanu din comuna Flămînzi — unde s-a aprins pentru prima dată flacăra răscoalelor țărănești din 1907 — mărturisește: «...n-aveam nici măcar o prăjină de ogor. Pămîntul era al prințului Nicolae Sturdza, care stăpînea aici peste 30.000 ha. Nu mai era chip de trăit după rînduiala moșierească. Ne ajunsese cuțitul la os. Trăiam mai rău decît vitele.. Aveam bordeie, în care pătrundeam îndoși de șale. În loc de geamuri la ferestre aveam bășici de porc... Nu știam iarna ce-i focul în sobă. Pădurea era a boierului. Țin mîntre că dormeam, copil fiind, în adăpostul vitelor. Aburul ce-l făceau vițișoarele, răsufînd, ținea locul focului... Boierii și arendașii nu se mirau de traiul nostru. Ei socoteau că așa a lăsat Dumnezeu. Iar pe noi ne socoteau leneși, sortiți a trăi ca vitele. Cînd ne duceam în toiul iernii să cerem de la curte o traistă de mălai, întii ne drăcuia, zicea că sîntem leneși, d-aia n-avem, apoi după ce ne ponegrea astfel, ne trecea în registrul datoriei încă odată pe cît era. Cerem o dublă de mălai, eram datori să întoarcem două duble de mălai»¹⁹⁵).

Împotriva unor asemenea nedrepte orînduiri, împotriva unei asemenea exploatare, s-au ridicat țărani în primăvara anului 1907. Focul aprins în nordul Moldovei, în comuna Flămînzi, s-a întins repede, cuprinzînd majoritatea satelor din țară. Pretutîndeni țărani cer pămînt și învoiele

194. Petru Vintilă, op. cit., p. 16-17.

195. Ibidem, p. 19-20.

mai ușoare; ei alungă pe jăcmăntorii lor, moșieri și arendași, incendiază conacele boierești și pătrund cu plugurile pe moși, împărțindu-și-le.

*

Ca unii care trăiau în sate, supuși aceluiași condiții de viață ca și țărani, marea majoritate a preoților ortodocși — alături de învățători — nu puteau să nu înțeleagă dreapta ridicare a țărănimii, să nu înțeleagă și să nu sprijine cererile ei. De aceea, mulți dintre slujitorii altarelor s-au găsit, în acele singeroase zile de luptă și de jertfă, între țărani, în mijlocul celor aduși la dezdădejde de suferințele îndurate. Iar când focul cumplit al represiunii s-a abătut peste satele țării, sute și sute de preoți au împărțit aceeași soartă cu țărani, îndurând bătăi, schingiuri, arestări, osîndiri și batjocuri. Cîteva — puțini la număr, e devărat — au intrat în rîndurile celor peste 11.000 de impușcați, înscriindu-și numele în lungul șir al mucenicilor poporului nostru. Ei au stropit cu sîngele lor — alături de mii și mii de frați ai lor întru suferință — pămîntul sfînt al țării, pentru ca urmașii să știe că în fiecare brazdă se află o jertfă străbună...

În expunerea pe care președintele Comitetului național de organizare pentru a 50-a aniversare a răscoalelor din 1907, — Domnul M. Gh. Bujor, — a roștit-o la adunarea solemnă consacrată acestei aniversări, ce s-a ținut în București, la 23 martie 1957, în prezența conducătorilor Statului, este menționată această participare a multor preoți ortodocși în răscoalele de acum o jumătate de veac, precum și suferințele îndurate de ei în zilele singeroasei și sălbaticei represiuni. Cu un remarcabil respect față de adevărul istoric, D-l M. Gh. Bujor a ales — din mulțimea faptelor consemnate de cronica vremii — cîteva momente menite să ilustreze barbaria represiunilor, care s-au desfășurat «ca un crud război de răsbunare»; între acestea, și-au găsit loc și cazuri în care, alături de țărani, preoți cinstiți, venerați de credincioșii lor, au plătit tributul greu al jertfei pentru dreptatea și libertatea poporului.

«Inăbușirea răscoalelor a durat aproape două săptămîni..., — spune D-l M. Gh. Bujor. Sate întregi au fost bombardate și incendiate. Comandanții deschideau focul — de arme, de mitraliere sau de tunuri — de îndată ce întilneau un grup de țărani înarmați doar cu coase, topoare, tirnăcoape, securi și ciomege. S-a spus atunci că au fost uciși 11—14.000 de țărani, dar cifra exactă n-a fost cunoscută niciodată, Afară de cei uciși și răniți în ciocnirile dintre răsculați și trupe și a celor executați individual sau în grupe mici pe baza listelor date de proprietari și de marii arendași — a fost lungul și jalnicul convoi al celor arestați — prizonierii. Ei au fost înghesuiți în închisori, în cazărmi, în aresturi improvizate, în șlepuri pe Dunăre. Bătuți, schingiuiți, fără aer, fără spațiu, fără hrană, îndestulătoare, zăcînd în necurătenie și promiscuitate, boalele contagioase i-au decimat pe capete. Iar cei care au rămas în viață au trecut ca umbrele prin fața unei judecăți de porunceală și de acolo la ocne.

Episoadele acestei represiuni singeroase nu sînt mai prejos de cele petrecute în alte țări și timpuri. Găsim și aci dezlănțuirea furiei oarbe a claselor stăpînitoare și a uneltelor lor civil-militare împotriva clasei obișnuite, mulțimi neînarmate alcătuite din bărbați, femei și copii, impresurate de trupe înarmate pînă în dinți, somate sub amenințarea descărcării armelor țintite spre ele, să denunțe și predea pe «capii» răscoalei, și impușcarea acestora în fața mulțimilor îngrozite și umilite; cîrduri de arestați legați cîte doi, cîte patru, ciomăgiți pe drum și aduși ca vitele la exe-

cuție; condamnați sumar, care își așteptau rîndul și care scăpau uneori de soarta de a se alătura leșurilor însîngerate ale țovarășilor, numai datorită faptului că executorii fiind flămînzi, suspendau execuția pentru a lua masa, în timpul căreia sosea ordinul de eliberare. Bănuiala și presupunerea, scrisorile anonime, pîrile interesate, au fost pretextul uciderii multor țărani, învățători și *preoți* (sublinierea noastră, nota red.). Nenumărată e gloata celor bătuți, schingiuiți, purtați dintr-o localitate în alta, de la un parchet la altul»¹⁹⁶).

Relatînd apoi cîteva din aceste orori, D-l M. Gh. Bujor amintește cazul unui preot împușcat la Podul Grosului, fără nici o judecală, numai pentru că fusese pîrît ca răzvrătit de arendași și de moșieri, și istorisește — după documentele vremii, — alte cîteva scene cutremurătoare:

«In comuna Corcova — (din fostul județ Mehedinți, nota red.) unde nu a fost o ciocnire, secretarul Ruptureanu, popa de acolo și fostul șef de garnizoană Mărăcine, sînt puși în căruță și duși la Severin; în frunte, trăsura sublocotenentului Negreanu; în mijloc căruța cu arestați; și în urmă, căruța cu șase soldați și doi jandarmi. Ajunși la Cîmpul Mare, distanță de 50 de stînjeni de sat, — oprire. Sublocotenentul strigă: «Dați-vă jos, puneți-vă la distanță de 8 metri, cu spatele la soldați, să vă omor». Fiul popii se roagă să cruțe viața tatălui său, care a fost cercetat și găsit nevinovat. Se roagă și Ruptureanu, care nu a fost pus sub nici o bănuială și este străin de localitate. Totul e în zadar. Trei pocnete de pușcă se aud, — popa moare pe loc, fiind lovit în inimă, Ruptureanu, deșteptat mai tîrziu într-o baltă de sînge, se tirăște la gazda sa din Cernea. Este dus la spitalul din Strehaia, unde moare»¹⁹⁷).

«Intr-un sat din Vaslui, un preot, ne mai putînd îndura, priveliștea torturii unui sat întreg, a alergă la căpitanul — șef al închizitorilor — și căzu în genunchi și îl rugă cu lacrimi în ochi să înceteze cu tortura: «Nu mai chinuiți pe oameni; ajunge atîta pedeapsă». I s-a răspuns scurt: «să plece dacă nu vrea să fie și el bătut». Iar în altă localitate «un preot — învățător a fost ridicat și snopit în bătaie, pentru că la rățoiala unui căpitan că de acum va trage în carne vie», a ripostat: «Cum să tragi? Țăranii nu sînt frații noștri»¹⁹⁸).

Este deci evident că între cei ce au suferit, alături de țărani, sălbatocă și sîngeroasa represiune, s-au aflat și slujitori ai altarelor, — așa cum s-au aflat, în primul rînd, muncitori din mișcarea socialistă, și apoi învățători, studenți, profesori, etc.

Fără îndoială, că ar fi o greșală — și o vădită nerespectare a adevărului istoric — să se creadă că preoții ar fi fost în fruntea răsculațiilor din 1907, sau că, împreună cu învățătorii, ar fi putut juca rolul de «ofițeri ai țărănimii» cum au căutat să-i prezinte moșierii și arendașii, pentru a-i arunca în ghiarele celor trimși să pedepsească pe răzvrătiți și să «liniștească» satele¹⁹⁹).

196. «Scînteia», nr. cit., p. 2, col. 3.

197. *Ibidem*, col. 3-4.

198. *Ibidem*, col. 4.

199. C. Bacalbașa, *Bucureștii de altădată*, București 1930, vol. III, p. 160: «Se constată că în capul răscoalelor se află preoți și învățători: aceștia sînt ofițeri țărănimii. La Ministerul de Interne vin rapoarte că printre țărani căzuți se găseau mulți preoți și învățători...». Autorul era în vremea aceea conducătorul unui ziar conservator și exprima punctul de vedere al moșierimii.

Dacă este mare numărul preoților care — potrivit documentelor vremii — au suferit toate chinurile represiunii, este destul de limitat numărul celor care au îndemnat pe țărani la răscoală și i-au însoțit pe calea luptelor lipsite de organizare și, mai ales, osîndită de la început înecării în sânge. Mulți mai numeroși sînt însă preoții care — știind mai bine decît țărani ținuți în robie și întuneric, cît era atunci de puternic aparatul represiv al păturii conducătoare, — au căutat să liniștească spiritele, să împiedece acte și distrugeri care aveau să atragă în mod inevitabil răzbuirea moșierimii și a tuturor celor ce trăiau din jefuirea țăranilor.

Dar această acțiune n-a rezultat nici din lașitate, nici din vreo solidarizare a preoțimii ortodoxe cu pătura conducătoare, cu exploatarea poporului; ea a pornit din nesfîrșita dragoste a preoților față de păstoriții lor, din dorința de a-i feri de urmările cumplite ale unei răscoale care nu putea izbîndi, în condițiile de atunci, și poate din nădejdea că mai tîrziu, cu altă pregătire și sub alte auspicii, dreapta luptă de eliberare a țărânimii va putea fi încununată de biruință. Mai ales în ziua în care, împotriva țăranilor înarmați cu furci, cu sape și securi, cîrmuirea statului a îndreptat puști, mitraliere și tunuri, cînd sate întregi au fost bombardate ca niște fortărețe dușmane și rase de pe fața pămîntului, — în ziua aceea a devenit limpede pentru orice om mai luminat că încercarea grupurilor de răsculați de a continua lupta ar însemna adevărată sinucidere, iar măcelul ar lua proporții apocaliptice. În asemenea condiții, învățătorii și preoții nu și-ar fi făcut datoria față de frații lor, dacă n-ar fi încercat să sfătuiască la liniște, cu speranța că astfel ar putea micșora proporțiile represiunii. Și această acțiune izvora deci tot din dragostea de frate față de țărani, din năzuința de a nu-i vedea supuși unei răzbunări mai crude decît chinurile iadului.

O dovadă în plus a sentimentelor pe care marea majoritate a preoțimii noastre le-a nutrit față de țărani răsculați o constituie curajul și înflăcărarea cu care unii slujitori ai altarelor și-au ridicat glasul pentru a lua apărarea fraților lor, fie în reclamații și cereri adresate autorităților, fie în articole publicate în presa vremii.

Iată de exemplu, cuvinte scrise și tipărite de preotul *Marin C. Coveianu* din Oltenia, în iunie 1907, adică în perioada în care, alături de mii și mii de țărani, sute de preoți și învățători zăceau în închisori, bătocniriți și schingiuiți de cei ce primiseră ordin să scoată pe acești apostoli ai satelor drept autori morali ai răscoalelor:

«De ce este vinovat învățătorul? Fiindcă a neglijat interesele familiare, pentru ca pe toate căile posibile să-și îndeplinească misiunea și rolul ce împreună cu preotul are, în calitate de îngeri văzuți ai omului? Pentru că prin cercuri culturale, șezători și societăți de tot felul, se luptă să salveze pe țăran din ghiarele mizeriei? Pentru că a sfătuit pe fratele său cum să-și cultive mai bine pămîntul?

Sînt vinovați preoții și învățătorii pentru că prin băncile populare se luptă să scape țăranul nevoiaș din mina nesățiosului și hrăpărețului cămătar?

Și este vinovat preotul pentru că a avut cutezanța să atragă atenția boierului asupra principiilor de umanitate, de dragoste și iubire față de aproapele, sau asupra datoriilor celor tari și mari față de cei mici și neputincioși, a celor bogați față de cei săraci? Pentru că va fi cutezat să citească în auzul boierului și al poporului cu voce clară și apăsată para-

bola bogatului nemilostiv? Pentru că a avut îndrăzneala să atragă atențiunea boierului asupra legii repaosului duminical?, asupra obiceiurilor creștinești ale țaranului?, asupra faptului că bisericile și școala, unde se dă gratis tot ceea ce este bun, frumos, adevărat și plăcut lui Dumnezeu și oamenilor, răsună a pustietate, părăsite fiind de credincioșii care ziua și noaptea, vara și iarna, sărbătoare și lucrătoare, muncesc în țarina și curtea boierului?... Este vinovat preotul și învățătorul fiindcă au luat cîndva partea vreunui nenorocit asuprit de primar, secretar, jandarm, etc., sub impulsionea boierului? Sau fiindcă s-au ridicat cîndva contra spoliățiunilor ce se petrec pe la unele primării cu ocazia liberării vreunui bilet de naștere, căsătorie sau vînzare de vite?

Pentru toate acestea sîntem acuzați! Da, de o mie de ori da! Acestea sînt faptele în societate. Omenirea le vede, Dumnezeu le știe și fiecare își va primi partea ce i se cuvine de la dreptul și nepărtinitorul Judecător»²⁰⁰).

Din alt colț de țară, din orașul Roman, preotul M. Mirza — împreună cu alți cîțiva intelectuali — adresa, chiar în zilele cumplitei represiuni, la 20 martie 1907, o impresionantă scrisoare ministrului Vasile G. Morțun, care făcea parte din guvernul ce ordonase represaliile și patrona singeroasa răzbunare a moșierimii. Iată cuvintele vibrante prin care acest preot, care nu aproba excesele săvîrșite în unele părți de răsculați, cerea totuși ministrului să intervină pentru curmarea unei sălbăteci fără seamăn:

«Stimate Domnule Morțun,

Cei ce vă scriu aceste rînduri vă sînt cunoscuți ca oameni de ordine, observatori ai legilor țării. Nu noi dar vom aproba actele de violență și de vandalism la care s-au dat țaranii, împinși de setea răzbunării pentru asupririle și necazurile lor de veacuri. Dar toți oamenii de bine recunosc *că au fost cauze adînci de suferință care au împins la actul desperat al revoluției.*

Dacă simțim o mulțumire că grație măsurilor energice, răscoala s-a potolit mai pretutindenea, — în județul nostru nu mai există aproape nici urmă, — nu tot aceeași simțire o încercăm cînd vedem că tocmai cei chemați a face pace nu și-au potolit furia și neomenia. Cele ce se petrec la noi, barbariile și cruzimile ce au loc, ne-au umplut sufletul de o durere așa de adîncă, încît nu ne-am putut stăpîni a nu ne îndrepta glasul nostru de protestare către D-ta. La noi putem spune, numai de formă nu există stare de asediu, față de țarani, dar de fapt există. Legea obștească și autoritatea civilă nu mai are nici un rost: toată puterea e în mina militarilor. Ei intră în sate, răscolate ori nu, ridică oamenii fără nici o cercetare, și nu numai din județul nostru, dar și de prin județele limitrofe și-i aduc la Roman, zeci de kilometri, pe o vreme ca asta. Zilnic trec pe stradele orașului, sub puternice escorte, convoiuri de acești nefericiți, ruși de foame, aproape desculți și legați cot la cot ca cei mai criminali făcători de rele. Bătrîni, tineri, chiar copii sînt duși în cazărmi și bătuți într-un chip îngrozitor: cei din satele răscolate ca să nu se mai răscole, cei din cele nerăscolate ca să nu le vie poftă de a se răscula... Gem căzărmiile de vaietele acestor nenorociți din al căror trup țîșnește singele sub loviturile

200. Revista «Vorbe bune», Balș, an. III, nr. 8-9, mai-iunie, 1907, p. 11-16.

cu trăgătoarea ale soldaților. Nu-i sat să nu fie bătut. Sărmanii oamenii Abia se mai țin pe picioare și nu se mai pot susține pe șezut din cauza durerilor. Oricine are măcar un pic de simțire omenească, nu-i chip să nu se simtă mișcat de chinurile acestor nefericiți; nu-i chip să nu i se umple sufletul de jale pentru suferințele acestor oameni și de revoltă în contra călăilor care-și fac o plăcere satanică din chinul sfișietor al acestor nefericiți de pe spatele cărora trăim noi toți.

Cu asemenea măsuri nu se îndreptă lumea, ci se însădește numai ceva țaranului în contra păturilor superioare și chiar în contra țării sale dușmane. Se creează apoi neîncrederea în realizarea reformelor promise prin Manifest²⁰¹). Mai dăunăzi unul spunea către cineva dintre noi; «*Hei, Domnule, nu știu cum o fi, pînă atunci vedem că fac reforme pe spatele noastre*»...

Fiți dar interpretul glasului nostru de durere pentru sferințele fraților noștri și faceți, iubite Domnule Morțun, ca să înceteze această barbarie și cruzime sălbatică, *demnă de timpurile medievale ale Inchiziției*»²⁰²).

Exemplele ar putea fi înmulțite dar ele sînt suficiente pentru a arăta simțămintele pe care preoții cinstiți, conștienți de misiunea lor, le-au nutrit față de țărani și pentru a lămuri, totodată, furia oarbă cu care moșierii și arendașii s-au năpustit asupra lor, denunțindu-i ca instigatori.

Așa se explică, de altfel și faptul că în majoritatea ziarelor de atunci — cu excepția gazetei «România Muncitoare» — s-au publicat zi de zi știri cu vădit caracter alarmist, inspirate desigur de cercurile moșierimii, care voia să exagereze rolul învățătorilor și al preoților în răscoale. Numai ținînd seama de interesele pe care le slujeau aceste ziare vom înțelege de ce unele din spicuirile reproduse în aceste pagini cuprind cuvinte aspre de osîndire nedreaptă a preoțimii noastre, de neînțelegere a rolului ei sau de fățarnica apărare a principiilor creștine».

Ziarul «*Conservatorul*» din 23 martie: «*O constatare tristă avem de făcut de pe urma răscoalelor țărănești; preoții și învățătorii, slujbașii Altarului și Statului, au fost în foarte multe sate în capul răsculațiilor; ceva mai mult, am putea spune că dacă revoluția a fost așa de crîncenă, de vindicată sînt numai unii preoți...*»²⁰³).

În ziarul «*Dimineața*» apare următoarea informație: «*Dorohoi, 5 martie. — Ni se comunică o știre... cum că la Ibănești sătenii au fost îndemnați la răscoală de către preotul Grigore Costică și N. Pușcașu...*»²⁰⁴).

Tot din aceleași izvoare interesate pornea — la două zile — și următoarea știre: «*Dorohoi, 7 martie. — Cu toate măsurile luate de d-l prefect..., spiritele sătenilor nu s-au putut liniști de loc. Sătenii acum sînt îndemnați la revoltă de către învățători și preoți, deoarece în multe părți sătenii se agită cerînd votul universal...*»²⁰⁵).

201. Este vorba de manifestul dat de guvernul liberal, în numele regelui, prin care se promiteau o serie de măsuri menite să ușureze întru citva soarta țărănilor, — măsuri care, bine înțeles, n-au mai fost aplicate.

202. Scrisoarea este semnată de pr. M. Mirza și de alți 7 cetățeni ai orașului Roman și se găsește la Arhivele Statului din București, pachetul 30, nr. 24.

203. Biblioteca Academiei R.P.R. (B.A.R.P.R.), Arhiva 1907, voi. IX, f. 239.

204. *Ibidem*, vol. I, p. 239, nr. 1102 din 7 martie 1907.

205. *Ibidem*, vol. III, p. 100, ziarul «Dimineața», anul IV, nr. 1104 din 8 martie 1907.

Iată o amplă relatare asupra ciocnirii dintre țărani și trupele trimise împotriva lor, la Băilești, în fostul județ Dolj, azi regiunea Craiova:

«Răzvrățiții văzînd că nu le e cu putință să pună mîna pe trupă... au recurs la un truc cu adevărat drăcesc. S-au prefăcut că se liniștesc și au intrat în sat. O jumătate de oră după aceea, o procesiune compusă din mai multe mii de țărani urmau jelind o căruță în care se afla un coșciug. În frunte era popa și după el dascălul cu steagul de la biserică, cîntînd rugăciunile de înmormîntare. Jale mare; se auzeau vaiete și bocituri.

Căpitanului care comanda compania i s-a părut curios că procesiunea se îndreaptă spre armată și a ordonat să stea; dar țărani mergeau înainte jelindu-se și se apropiau tot mai mult de trupă.

«Dacă mai înaintați, trag» zise căpitanul și comandă soldaților să ia arma la ochi. O numeroasă parte se desprinse atunci din convoi și se repezi asupra armatei. Un foc culcă pe cîțiva la pămînt și puse pe goană pe ceilalți.

În învălmășeală, sicriul cu căruța nu putură fi luate de țărani și cînd căpitanul puse să se ridice capacul, coșciugul era gol.

După aceea, răzvrățiții, încercară un nou atac, avînd ca adăposturi vitele din sat, dar nici acesta nu reuși. Atunci se ordonă artileriei să tragă salve spre a distruge acest cuibar de omorîtori, după ce mai întîi li se făcuse somații ca în tremen de trei ore să evacueze satul.

Profitînd de răgazul ce li se dăduse, răzvrățiții se organizează și năvăliră a patra oară asupra trupei. Nici gloanțele, nici ghiulelele nu-i înspăimîntară și ajunseseră să se lupte unii din ei, aproape piept la piept. Dintre soldați au fost răniți 20 și 3 ofițeri; din partea răzvrățiților, nu se știe exact cîți au căzut. Atunci începură să tragă tunurile, și după a patra bombă satul luă foc. S-au tras douăzeci de focuri, care au distrus mai mult de jumătate din comună...»²⁰⁶).

Din ziarul «Universul»: «Craiova. — Numai patru zile au trecut de cînd d. general Gigirtu a luat comanda trupelor pentru potolirea răscoalilor țărănești și liniștea a fost restabilită. Azi se poate zice cu drept cuvînt că ordinea s-a reîntors în Oltenia... Eri și azi au fost bombardate comunele: Bodăești, Mierea-Birnici, Terpezița, Radovanu, Guvancea și Plenița. Cele trei dintîi au fost complet distruse...

Mai pretutindeni preoții au înfierbîntat spiritele și au îndemnat la dezordine pe săteni. Iată ce spun răzvrățiții din Adunații-de-Geormane: «Se făcuse de vreo două ceasuri ziuă, cînd preotul nostru I. Dumitrescu ne adună pe toți și ne zise: Acum a venit timpul să vă luați pămîntul, care de veci este al nostru; destul ați fost asuprași! Dați foc la tot ce e al arendașului și proprietarului și intrați în dreptul vostru!...

Alt popă, Vlădimărescu, din comuna Adîncata, a strîns pe toți locuitorii și le-a spus că «ce așteaptă de nu se mișcă?» apoi a plecat în fruntea răzvrățiților de au devastat nu numai comuna lor, dar și prin satele vecine...

Popa din Livezeni, întrebat de mine ce înseamnă fapta locuitorilor, a răspuns: «ia, o mișcare reusită!»...²⁰⁷).

Alt ziar, «Acțiunea conservatoare», scrie — într-un stil care vădește ura celui ce a însălat aceste rînduri, împotriva preoțimii —: «După cer-

206. *Ibidem*, vol. VIII, p. 41; ziarul «Universul» din 19 martie 1907.

207. *Ibidem*, p. 313; ziarul din 21 martie 1907.

celările făcute, s-a făcut trista constatare că în unele părți, în multe localități, cei cari se găseau în fruntea răsculaților și în Teleorman și în Vlașca... erau preoții și învățătorii...

Cît de greșit și-au înțeles misiunea preoții noștri! Cum era să avem o populație rurală dotată cu simțul demnității și al respectului, cînd preotul dă exemplul cel rău, cînd el e factorul turbulent, cînd el ațîță pe popor săi împotriva claselor domnitoare, cînd el seamănă ura și răzburarea, în locul păcii și al iubirii aproapelei propoveduită de Hristos?...²⁰⁸).

Mai puțin fățarnică și mai violentă este acuzația adusă preoțimii de-a nu se fi vîndut păturii conducătoare, pentru salariul de mizerie pe care-l primea, — cuprinsă în coloanele ziarului «Galății»:

«Cu cît se urmează mai departe toate cercetările judiciare asupra răscoalelor țărănești, cu atît se constată că cei ce au pus foc satelor, au distrus atîtea averi și au tulburat țara pînă a o aduce la doi pași de prăpastie, au fost în mare parte preoții și învățătorii.

«Numeroși dintre acești apostoli ai satelor au fost împușcați în primele rînduri ale răsculaților, iar alții au fost prinși asupra faptelor, legați burduf și aduși la reședința județelor între baionete.

«Iată deci, că tocmai cei însărcinați să propage cuvîntul mîntuitor de țară, tocmai acei ce ar trebui să povățuiască pe săteni spre bine, să lumineze și să îmbunătățească viața sufletească și materială a țărânilor, iată-i zicem, tocmai aceștia transformați în răsvrătitori ai satelor, în propagatori ai dezordinei și anarhiei...

«Statul a făcut legi pentru îmbunătățirea și asigurarea existenței clerului în scopul de a face din el un element de ordine în țară, de progres și mîntuire, dar reprezentanții acestuia ascundeau sub antereu și giubeau o inimă de făptași ordinari..., instrumente mizerabile în mîna tuturor mișelilor și vagabonzilor!.. Statul n-a cheltuit cu formarea acestora, pentru ca dinșii să devie elemente subversive....»²⁰⁹).

Alte ori acuzațiile sînt direct îndreptate împotriva cîle unui preot vrednic, care prin atitudinea lui iermă, prin entuziasmul pus în luminarea și ajutorarea țaranilor, ajunsese să supere pe moșierii și arendașii din împrejurimi. Așa este cazul preotului *Teodor Bălășel*, un folclorist și publicist de seamă, căruia de curînd revista «Cultura poporului»²¹⁰) i-a adus un cald și îndreptățit omagiu. Împotriva acestui preot de frunte îndreptat, în zilele cumplitelor represiuni, anonimul scrib următoarele invective:

«Mai sînt și alți agitatori, preoți ce nu-și cunosc datoria, sau nebuni... Un discipol al d-lui Iorga, părintele Bălășel, scrie într-o revistă «Cuvîntul Adevărului», aceste rînduri la adresa orășenilor:²¹¹) «Cred oare aceste vîpăre... că nu va veni o zi cînd răbdarea noastră se va isprăvi și li se va strivi capul?... Aceasta e răsplata ce ne dați, domnilor, pentru munca de robi ce săvîrșim noi, poporul de jos, pentru ca să vă hrănim ca pe niște trîntori? Puteți fi foarte siguri că ziua socotelilor e din ce în ce mai aproape...» Amenințarea criminală a lui Bălășel, care uită că-i preot, că ceasul răzbunării va sosi, e făcută în ajunul revoltei din Teleorman, așa că din-

208. *Ibidem*, p. 294.

209. *Ibidem*, p. 264, ziarul «Galății» din 21 martie 1907.

210. «*Theodor Bălășel, un pasionat culegător de folclor*», de Gheorghe Alexe, în revista «Cultura Poporului», anul VI, nr. 9, septembrie 1956.

211. Preotul Bălășel folosea termenul de orășeni în sensul de boieri care-șă petrec viața în orașe, cheltuind rodul muncii țaranilor ce robeau pe moșiile lor.

sul, care-și tipărește revista în R.-Vilcii, se poate socoti ca unul din instigatorii revoltelor din Oltenia»...²¹²).

Ziarul conservator «*La Roumanie*» din 22 martie 1907 cuprinde rânduri ca acestea: «Il s'est trouvé dans beaucoup de villages, des prêtres pour s'associer au soulèvement projeté, pour réunir leur ouailles, et, sur l'Évangile, livre de paix et de concorde entre les hommes, leur faire jurer de commettre les pires excès contre les personnes et contre les propriétés.

Quelle morale a-t-on donc enseignée à ces pretres? Quelle idée se font ils donc de leur sacerdoce?

Une enquête sévère s'impose. *Il faut que l'on sache le rôle exact que le clergé a joué dans les révoltes qui ont mis en jeu le sort de la Roumanie. Il faut que les coupables soient punis d'une manière exemplaire. Il faut que ces fauteurs de troubles disparaissent de nos villages.* On ne pourra pas le remplacer, dira-t-on. Mieux vaut un troupeau sans berger qu'un troupeau gardé par un loup déguisé en berger...²¹³).

Glasuri asemănătoare s-au ridicat pretutindeni, în presă și în parlament, pentru a cere aspra sancționare a preoților și învățătorilor, denunțați ca instigatori, ca autori morali ai răscoalelor. Și, potrivit dorinței moșierilor și arendașilor numeroși, au fost slujitorii altarelor și ai școlilor care au suferit, alături de zeci de mii de țărani, chinurile unei represiuni sălbatice. Mai înainte de a aminti câteva nume de preoți bătuți, arestați, și schingiuiți, se cuvine, însă, să arătăm că însuși ministrul liberal Spira Haret s-a văzut dator să ia apărarea preoțimii și învățătorimii, scriind într-un raport adresat regelui în august 1907:

«Dureroasele evenimente din martie au fost o surprindere pentru mulți; nu însă pentru aceia care nu sînt deprinși a judeca stările de lucruri numai după aparențele exterioare și fără a intra în adîncul lor.

Superficialitatea unora și poate vederile nu destul de obiective ale altora au făcut să se acrediteze multe idei greșite în privința cauzelor care au produs răscoalele țărănești. Cu timpul vor dispărea toate în fața evidenței faptelor. Dar este una care trebuie stîrpită fără întîrziere, pentru că altminteri ea poate fi o piedică serioasă în realizarea reformelor destinate a face imposibilă pe viitor, întoarcerea unor evenimente ca cele de acum patru luni; aceasta este învinovățirea ce s-a adus preoților și învățătorilor sătești, de a fi fost instigatorii și propagatorii răscoalelor.

Acuzaița acesta era gravă și dacă s-ar fi dovedit întemeiată, ea ar fi însemnat ruina iremediabilă a speranțelor pe care oamenii prevăzători le puneau pe acești factori sociali, pentru a aduce cu incetul prefacerea în bine a stării de lucruri de la țară.

212. B.A.R.P.R., Arhiva 1907, vol. VII, p. 233, ziarul «Romînul literar», nr. 9 din 18 martie 1907; vezi și pag. 285.

213. «*La Roumanie*», journal conservateur quotidien, din 22 martie 1907: «S-au găsit în multe sate preoți care s-au alăturat răscoalei puse la cale, adunîndu-și păstoriții și punîndu-i să jure pe Evanghelie — cartea păcii și a bunei înțelegeri între oameni — că vor săvîrși cele mai rele excесе împotriva persoanelor și împotriva proprietăților. Ce morală și-au însușit oare acești preoți? Ce ideile și-au făcut ei despre slujirea lor preotească? Se impune o aspră cercetare. Trebuie să se știe rolul precis pe care preoțimea l-a avut în răscoalele care au pus în primejdie soarta Romîniei. Vinovații trebuie să fie pedepsiți într-un chip exemplar. Acești atîțători la tulburări trebuie să dispară din satele noastre. Mai bine o turmă fără păstor, decît o turmă păzită de un lup îmbrăcat în straie de păstor...».

Datoria de a limpezi lucrurile acestea venea în primul rând Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor. De aceea, timp de patru luni am anchetat în toate amănunțile, rolul pe care învățătorii și preoții l-au avut în răscoalele țărănești și am adunat cu răbdare toate informațiile ce am putut culege.

Sînt numai puțini ani de cînd devenise evidentă greșala cea mare ce se făcea de a nesocoti rolul social al învățătorilor și preoților și de a nu se avea nici o grijă de starea lor sufletească. Și a fost deajuns un singur apel la patriotismul și abnegația lor, pentru ca numai în doi-trei ani să se înjghebeze acea minunată activitate care a dat băncile populare, tovărășiile cooperative și care a deșteptat în sat un început de sănătoasă viață intelectuală cum nu se mai văzuse pînă atunci.

Acesta a fost cel mai potrivit răspuns ce-l puteau da și unii și alții, la învinuirile pe care li le aduceau acei care, drept orice contribuție la buna stare a sătenilor, se mulțumeau cu generalizări ușoare.

Nu este nici o îndoială, că dacă activitatea acesta ar fi continuat a se desvolta în liniște și bine îndrumată un timp mai îndelungat, ea ar fi contribuit în mod puternic pentru a modifica în bine starea lucrurilor și poate pentru a înlătura chiar cu totul, unele din cele mai însemnate din cauzele care au adus turburările de astă primăvară».

Arătînd apoi că izbucnirea răscoalelor nu a avut nici o legătură cu încercările de dezvoltare a unei mișcări cooperatiste la sate, — Spiru Hareî scrie în continuarea raportului său:

«Cu toate acestea, cînd veni vorba să se găsească instigatorii, cei care fură mai mult designați ca atare, fură tocmai învățătorii și preoții și nu lipsiră nici acei care să denunțe întreaga lor corporație, ca un pericol public, contra căruia trebuia să se ia măsuri extreme.

Este ceva propriu timpurilor turburate, ca oamenii să-și piardă singele rece și să vadă peste tot pericole închipuite. Dar cei care au răspunderi, trebuie să știe a-și ține cumpătul, în vorbe ca și în fapte.

Chiar dacă cazurile de vinovăție ale învățătorilor și preoților ar fi fost numeroase și neîndoioase, încă era lucru grav, ca de la vina cîtorva, să se generalizeze acuzația pentru un întreg corp de funcționari, care tocmai atunci se aflau în una din perioadele cele mai rodnice și demne de laudă ale activității lor. Dar cercetarea făcută a dovedit că acele cazuri de vinovăție, departe de a fi fost numeroase și neîndoioase, sînt puține de tot. Cel mult dacă au fost în toată țara nouă preoți și 18 învățători a căror vinovăție să fie încă în discuție; și încă din aceștia din urmă, cel mai culpabil este un suplinitor. Este oare rațional, este drept ca pentru 27 de vinovați să se condamne un întreg corp de peste 11.000 de membri?

E adevărat însă că cei învinovați au fost mai mulți. *În primul moment al turburărilor, un mare număr de învățători și preoți au fost urmăriți, arestați, dați în judecată.* Unii dintre ei au avut să sufere neajunsuri mari, pînă ce să se lămurească lucrurile și să se cunoască adevărul. Dar atunci s-a văzut că în marea majoritate a cazurilor, *învinovățirile ce li se aduseseră proveneau din neștiință, din rea voință, din invidie, din graba unora de a arunca răspunderea asupra altora, pentru a scăpa ei înșiși de răspundere și foarte adeseori din dorința de a suprima niște oameni care începuseră a deveni o piedică serioasă pentru multe obiceiuri rele din trecut.*

Astfel, nu odată s-au văzut cămătari de-ai satelor denunțând vindictă publice pe învățăcarii și preoții care — prin înființarea de bănci populare — puseseră un friu cametei. Nu odată, s-au văzut speculanți de pământ căutând să împiedice în același chip, constituirea unei obști de arendare. Ne aducem aminte că tot astfel, în 1898, când cu agitațiile din câteva județe de lângă Dunăre, au fost denunțați ca vinovați, câțiva învățători care începuseră propaganda contra alcoolismului și că denunțătorii lor fuseseră circiumari.

Deși chiar din primul moment al turburărilor, am bănuț care trebuie să fie adevărul în privința rolului preoților și al învățătorilor în răscoale, am socotit că sarcina justiției era destul de grea și că trebuia lăsată ca în deplină liniște să lămurească ea singură lucrurile...

E drept că în felul acesta suferințele celor implicați pe nedrept puteau să dureze ceva mai mult, pînă la deplina recunoaștere a nevinovăției lor; dar, în același timp, această recunoaștere avea să fie strălucită și scutită de orice bănuială. *Și cine știe? Poate că încercarea aceasta va avea și partea sa de folos, căci pe cei energici îi va oțeli și mai tare în lupta viitoare pentru ridicarea țărânimii și va da la o parte pe cei slabi, pe care obstacolele îi sperie și-i descurajează.*

Sarcina justiției nu este însă împlinită, căci nu toți cei acuzați au fost judecați. Dar, din cit s-a făcut pînă acum, se știe deja cu siguranță, că învinuirile aduse în primul moment învățătorilor și preoțimii, au fost exagerate într-o măsură foarte mare, chiar dacă s-ar admite că toți cei care mai sînt sub urmărire, ar fi recunoscuți vinovați pînă în cele din urmă.

Pentru a judeca cu toată nepărtinirea acțiunea acestor oameni, trebuie să ne gîndim și la furia sălbatică a răzvrătiților, care pierduseră orice sentiment omenesc și cu care nici nu se putea sta de vorbă, și la situația acelor care, bănuți dintr-o parte și din alta, denunțați de unii ca instigatori și amenințați de alții cu foc și pieire, dacă li s-ar fi pus înainte, nu s-au sfiit cu toate acestea a se pune în calea devastatorilor și, fără alt mijloc de acțiune decît vorba și autoritatea lor personală, să scape de multe ori averea și viața celor amenințați și să ferească regiuni întregi de focul răscoalelor. Asemenea fapte vor trebui ținute în seamă, spre cinstea veșnică a preoțimei și dăscălimii rurale²¹⁴).

Cuvintele de apărare a preoțimii și învățătorimii rostite de Spiru Haret erau justificate de prigoana cumplită ce se deslănțuise împotriva acestor apostoli ai satelor, în lunile ce au urmat răscoalelor.

*

Ziarele din perioada sîngeroasă a represiunii, rapoartele revizorilor școlari și ale protopopilor — rapoarte cerute de Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor — cuprind numeroase nume de preoți care au fost bătuți, schingiuiți și arestați de organele represive. Unora dintre aceștia li s-a dat drumul după primele cercetări, în fața evidentelor dovezi aduse chiar de țărâni răsculați în apărarea păstorilor lor duhovnicești; alții au îndurat zile și luni de închisoare, alături de țărâni, numai pentru vina de

214. Raportul nr. 47.116 din 13 august 1907.

a fi luat apărarea sârmanilor robi ai pământului stăpinit de un restrins mănunchi de exploataatori.

Iată cîțiva dintre preoții care au suferit în timpul represiunii:

1. Preotul *Gabriel Neagu*, parohul parohiei Simniecea — Balș, din comuna Simniecea, fostul județ Botoșani, a fost trimis la cabinetul de instrucție — cu adresa nr. 2260 din 31 martie 1907 a Procurorului Tribunalului Botoșani — pentru vina de a fi îndemnat pe țărani la răscoală. Faptul a fost raportat și eparhiei prin raportul nr. 379 din 1907 al protopopului din Botoșani²¹⁵). Nu se știe cum și cînd s-a soluționat cazul acestui preot acuzat că ar fi instigat pe consătenii săi la răscoală.

2. Preotul *Gh. Popescu* din comuna Uricheni, fostul județ Neamț, a fost anchetat în urma acuzației ce i s-a adus de jandarmul din localitate, că «a îndemnat pe săteni să se răscoale contra arendașului, ca să le deie lor moșia». Din raportul trimis de revizorul școlar al județului, Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, rezultă că jandarmul local, în timpul anchetei, căuta să forțeze pe săteni să declare că învățătorul și preotul i-au îndemnat la răscoală²¹⁶).

3. Preotul *Gh. Gheorghiu*, învățător suplinitor în comuna Mărgineni, județul Neamț, a fost acuzat că din cauza că «a lucrat foarte mult pentru înființarea unei bănci populare și pentru o cooperativă în acel sat», folosind «cuvinte aspre» la adresa arendașului și a cîrciumarilor din comună, s-ar fi răsculat țărani devastînd dughenele și locuința arendașului. «În urma propunerii d-lui prefect de județ — scrie revizorul școlar în raportul său — acel preot a fost «permutat» disciplinar în comuna Ghirov²¹⁷).

4. Preotul *I. Sălăgeanu*, din parohia Schitul Hangu, județul Neamț, a fost acuzat că ar fi rostit «vorbe nesocotite», arătînd țăranilor din comuna sa nedreptățile săvîrșite de arendași și înfățișîndu-le drepturile pe care trebuie să și le cucerească. Din raportul protopopului județului Neamț n. 375 din 12 aprilie 1907, către Mitropolia Moldovei, rezultă că preotul I. Sălăgeanu a fost deasemenea pedepsit cu mutarea în altă parohie²¹⁸).

5. Preotul *Haralamb Tătara*, din parohia Corni, comuna Litenii județul Suceava, a fost în cercetarea parchetului în urma reclamației făcute Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice de către Constantin Z. Olmazu, proprietarul moșiei Rotunda-Corni, care susținea că revolta țăranilor de pe moșia sa a fost «făcută din îndemnul» acestui preot. Adevăratele motive ale înverșunării lui Olmazu împotriva preotului Haralambie Tătara sînt însă arătate de preot într-o petiție trimisă Ministerului Cultelor și confirmată de adresa Tribunalului Suceava, prin care comunică aceluiași Minister rezultatul cercetărilor: preotul Tătara, în calitate de episcop al bisericii filiale «Adormirea Maicii Domnului» din cătunul Rotunda, chemase în judecată, încă din anul 1903, pe proprietarul C. Z. Olmazu «pentru revendicarea unei fălci, 62 prăjini pământ arabil», pe care moșierul îl cotropise din avutul bisericii. Cum preotul ciștigase procesul la prima instanță, proprietarul Olmazu făcuse apel la Tribunalul Suceava, unde urma să se soluționeze cazul. Răscoalele țărănești au oferit moșierului speranța de a scăpa de preotul care apăra bunurile bisericii, deci ale ce

215. *Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II, pag. 229-230.

216. *Ibidem*, p. 267.

217. *Ibidem*.

218. *Ibidem*, p. 265.

munității credincioșilor, — denunțându-l ca instigator. Până la dovedirea adevărului — în urma rezoluției puse la Ministerul Cultelor pe reclamația lui C. Z. Olmazu — preotul Tătaru a fost suspendat din lucrarea sa preoțească ²¹⁹).

6. Preotul *Săvescu*, din Fumușica — Botoșani a fost acuzat ca instigator al țăranilor din comuna sa. Nu se știe însă ce a avut de suferit, deși el figurează ca instigator în «Revista faptelor și ideilor» întocmită în cabinetul președintelui Consiliului de Miniștri D. A. Sturdza, între 5 și 23 martie 1907 ²²⁰).

7. Călugărul *Gheorghe Iftimie* zis și *Gherman Rusu*, de la mănăstirea Slatina, județul Suceava, a fost arestat «pentru faptul că, prin cuvintele rostite în public, a instigat pe concediați și rezerviști la nesupunere către autoritatea militară și la revoltă». Raportul procurorului general al Curții de Apel Galați, către Ministerul Justiției, precizează că acest călugăr «în seara de 24 martie îndemna și provoca pe concediați să tragă asupra ofițerilor și astfel, rămânând fără conducători, să ia topoare și orice ar găsi la îndemână, ca să omoare pe... proprietari». De asemenea, prin același raport se constata că «acest călugăr a părăsit la începutul lui martie, fără permis, mănăstirea Slatina din județul Suceava și se cercetează de instrucțiune dacă... întâmplător a făcut acțiunea ce i se impută, sau dacă numitul nu este în legătură cu o organizațiune mai sistematică pentru propagarea revoltei».

La 9 Aprilie 1907, judecătorul de instrucție de pe lângă Tribunalul județului Tecuci raporta ministrului Justiției că «în noaptea de 8—9 aprilie, prevenitul *Gheorghe Gherman Rusu*, călugăr, a evadat din arestul regimentului local, unde se afla deținut de noi cu mandatul de arestare nr. 1798» și că s-au luat toate măsurile pentru găsirea și prinderea lui ²²¹).

8. Preotul *I. Roșescu*, care era și învățător diriginte al școlii din satul Calu, comuna Măstăcani, Județul Neamț, a fost acuzat ca instigator, fiindcă — așa cum menționează revizorul școlar al județului — «în predicile ținute la biserică a strecurat vorbe care nu trebuiau să aibă loc», iar când a fost obligat să citească sătenilor manifestul guvernului» a declarat că a înțeles... (din acel manifest n. red.) că, de pe acum, trebuie «să se rezilieze contractele de arendare de moșii» și că țăranilor trebuie «să le dea statul în arendă chiar din primăvara prezentă restul pomenilor statului rămase neîmpărțite sătenilor». Din vorbele sale s-ar fi ivit «pretenția satului contra arendașului acelor poene» ²²²).

9. Preotul *Gh. Toma*, din comuna Buda-Părașcani, județul Tutova, a fost acuzat ca instigator. Insuși prefectul județului, în raportul său confidențial către Ministerul de Interne, socotește că, din cauza acestui preot instigator, «țăranii erau gata să devasteze, dacă nu sosea la timp armata și dacă nu se începau imediat arestările» și precizează că, fiind un «temperament voluntar»... «este imposibil să nu fi avut partea sa de răspundere, în agitațiunile mari din comuna sa» ²²³).

219. *Ibidem*, vol. I, p. 186 și vol. II, p. 251-253.

220. *Ibidem*, vol. III, p. 64.

221. *Ibidem*, vol. II, p. 72-73, 110.

222. *Ibidem*, vol. II, p. 266-267.

223. *Ibidem*, vol. I, p. 860.

10. Preotul *Nalboc* din comuna Băcești-Bacău a fost acuzat că ar fi fost instigatorul răscoalei din comuna sa. A fost probabil arestat ²²⁴).

11. Deasemenea, preotul *Dumitru Brîncoveanu* din comuna Găuriciu, județul Tutova, a fost arestat ca instigator ²²⁵). Nu se cunosc urmările acestei arestări.

12. Preotul *Nicolae Vavilov*, lipovean, din Tîrgu-Frumos, județul Iasi, a fost arestat ca instigator, deschizîndu-se împotriva lui acțiune publică pentru instigare și devastare ²²⁶).

Numărul preoților care au avut de suferit în timpul reprimării răscoalei din Moldova trebuie să fi fost mai mare, dar numele lor nu ne-au ajuns la cunoștință. O dovadă în acest sens o constituie faptul că, la sfîrșitul lunii iulie 1907, numai Parchetul din Galați avea trimiși în judecată 5 preoți acuzați de instigație și răscoală ²²⁷), fără să știm însă cine erau.

În Muntenia și Oltenia, unde răscoalele au avut un caracter mult mai violent decît în Moldova, numărul preoților arestați, anchetați, bătuți sau trimiși în judecată sub acuzația de a fi îndemnat pe țărani să se ridice împotriva asupritorilor lor, este cu mult mai mare.

Iată dintre aceștia pe aceia pe care i-am găsit menționați în documentele cercetate pînă acum:

1. Preotul *Ioan Voiculescu*, parohul parohiei Bănești Prahova, a fost cercetat de Parchetul Tribunalului Prahova, fiind acuzat de instigare la răscoală. Numai în urma intervențiilor făcute de protopopul de județ, nu s-a deschis acțiune publică împotriva lui. Vina preotului Voiculescu se reduce la faptul că, plecînd la Comarnic spre a cumpăra cherestea pentru biserică, a stat de vorbă cu muncitorii și cu logofeții de pe moșia prințului Bibescu, relatîndu-le ce se petrecea în Moldova, unde izbucniseră răscoalele, și folosind cuvinte aspre pentru a osîndi neomenia arendașilor. Denunțat de vreunul din logofeții prințului, a fost anchetat la Parchet ²²⁸).

2. Preotul *Dumitru Săvulescu*, din comuna Buștenari Prahova, a fost chemat la Cîmpina, arestat și deținut sub acuzația de instigator. El fusese, cu cîteva săptămîni înainte, la protopopul județului și-i adusese la cunoștință situația grea în care se găseau enoriașii săi plugari și muncitori la sondele petrolifere, exploatați fără milă de arendași, de proprietari sau de patronii sondelor, cerîndu-i să intervină pentru îmbunătățirea soartei lor. Împreună cu protopopul, preotul Săvulescu se dusese la prefectul județului, pe care-l rugase să ia măsuri pentru a curma acea neomenoasă stare de lucruri, atrăgîndu-i atenția că cei oprimați au ajuns la capătul răbdării. Acest demers uman și creștinesc a fost socotit de pătura exploataților drept suficientă dovadă pentru arestarea preotului sub acuzația de instigator ²²⁹).

224. *Ibidem*, vol. III, p. 67.

225. *Ibidem*, vol. I, p. 896.

226. *Ibidem*, vol. I, p. 125 și 857; vol. III, p. 39, 53.

227. Ziarul «Evenimentul», Iași, nr. 133, 26 iulie 1907. ap. Pr. Conf. Al. I. Ciurea. *Preoți ortodocși romîni în revoluțiile țărănimii*, în «Studii Teologice», seria II-a, an. V, nr. 9-10, noembrie-decembrie 1953.

228. *Răscoala țărănilor din 1907*, vol. II, p. 357.

229. *Ibidem*.

3. Preotul *Ioan Șerboianu*, din comuna Șerboieni-Argeș, a fost arestat ca instigator. Iată ce povestește un locuitor din comună, participant la răscoala din 1907, în legătură cu pornirea răscoalei:

«...a dat Dumnezeu și ne-a venit un student care era din sat de la noi, din Șerboieni, fiul unui preot. Venea din Teleorman — acolo pornise revoluția.

A venit la mine că mă cunoștea. Eu eram de vreo 17—18 ani; dînsul studia teologia:

— Mă Marine, bagă de seamă că noi am pornit să scoatem boierii să-i distrugem de aci. Vezi bine, taică-tu a fost slugă atîția ani la boieri! Că muncea bietul tata pentru 60 de lei și o căruță de paie pe an.

— Bine, domnule!

— Dar bagă de seamă: spune-le la oamenii din sat că eu nu pot să mă arăt aci.

Eu am plecat prin sat, pe la Ion, pe la Stan, care-i știam oameni destoinici, le-am spus:

— Mă uite ce e! A venit băiatul preotului și mi-a spus să pornim boierii din comună, să le punem foc, să facem ce-om putea că altfel nu-i chip.

Noi atunci ne-am strîns și ne-am apucat de treabă²³⁰).

Faptele relatate de acest martor ocular s-au petrecut în ziua de 11 martie 1907. Studentul era Constantin I. Popescu din anul IV al Facultății de Teologie, fiul preotului Ioan Șerboianu. În aceeași zi, studentul a fost arestat la Costești de maiorul Segîrceanu. Cînd țărani au aflat de arestarea studentului, au pornit cu mai multă furie devastărie. Venind armata a tras în țărani, omorînd trei oameni și rănind 11; au fost arestați peste 40 de săteni între care și preotul Ioan Șerboianu, acuzat că împreună cu fiul său ar fi instigat pe țărani la răscoală²³¹).

4. Preotul *Gheorghe Nicolaescu*, învățător și paroh în comuna Pietrării de Sus, fostul județ Vilcea, a fost deasemenea dat în judecată ca instigator, pentru faptul că «în înțelegere cu *Constantin Pietraru*, cîntăreț la biserică, și cu Const. D. Dincă, paraclisierul, în urma corespondenței ce ținuse cu Vasile Kogălniceanu și a instrucțiunilor primite de la dînsul pentru constituirea și în localitate a unei sucursale a Societății «Reuniunea Țărănească», în ziua de 10 decembrie 1906 a înființat o filială a zisei societăți în Pietrării cu o deosebită solemnitate și fast, plecînd de la biserică după sfînțirea Liturghiei, cu locuitorii la școală, unde, ținîndu-le o înfierbîntată cuvîntare, a procedat la fondarea societății, cu cîntărețul Constantin Pietraru ca președinte și paraclisierul Const. D. Dincă ca secretar.

«Ca corolar al acestei alcătuirii urma ca în ziua de 13 martie să se țină o întrunire.

«Afișele care anunțau aceasta s-au găsit lipite pe ziduri și pe stîlpii telefonului în drepul primăriei și școalei, erau niște afișe manifeste scrise de mîna, în coprinderea de mai jos și cari s-a dovedit că erau scrise de Const. D. Dincă, paraclisierul bisericii și secretarul societății. Aceste

230. «Amintiri despre Răscoala din 1907», p. 212.

231. Răscoala țărănilor din 1907, vol. II, p. 377; documente inedite puse la îndemîna de P.C. Pr. Gh. Georgescu, din București.

apeluri aveau de scop a aduna lumea la o «întrunire politică», în localul școalei. Întrunirea nu s-a ținut, prinzându-se de veste din timp.

Iată cuprinsul afișului:

«Reuniunea țărănească din Pietrarii de Sus.

A P E L

către toți frații săteni din Pietrarii de Sus.

Se aduce la cunoștința fraților săteni din Pietrarii de Sus, că această reuniune a fixat pentru ziua de duminică 18 martie, ora 3 p. m.

O mare întrunire politică

care va avea loc în localul școalei din acest sat, în care se vor discuta cele mai de seamă chestiuni de interes general.

În acest scop sînt rugați a lua parte la această întrunire toți acei care dorea o îmbunătățire a soartei lor.

A sosit vremea mîntuirii și orice întîrziere va fi în paguba noastră a tuturor — cine va avea urechi de auzit, va auzi.

1907, martie 15.

Comitetul.

Oricine va îndrăzni a rupe acest afiș, va fi supus judecării²³²).

5. Preotul *D. Tecuceanu*, din comuna Gălăteni satul Bîșcoveni — Vlașca, a fost arestat și deținut la Giurgiu în urma acuzației ce i s-a adus de arendașul moșiei seminarului «Nifon Mitropolitul» din acel sat, că «în capul răzvrătiților a devastat și prădat avutul său»²³³). Atît de mare a fost ura denunțatorului împotriva acestui preot, încît la 29 august 1907, el se afla încă arestat, iar soția sa adresa ministrului de Justiție o cerere, solicitînd aplicarea amnistiei și pentru soțul ei²³⁴).

Pe un vechi liturghier aflat în biblioteca parohiei unde a slujit preotul Tecuceanu, se află următoarea însemnare a acestuia:

«Spre aducere aminte că în anul 1907 în ziua de 15 august eram în arestul preventiv Giurgiu, unde eram deținuți de la 1 aprilie în chestiunea cu răscoalele țărănești; pînă la 9 August a fost un personal de 274 țărani arestați, împreună și cu domnul V. M. Kogălniceanu din București și d-l Alexandru Vălescu, din Mușetești Județul Argeș. În seara de 9 august, pe la orele 8,30 a venit telegrama regală cu *amnistierea* tuturor revoltanților, excepționînd pe preoți, învățători, primari, șefi de garnizoană și pe cei implicați în omor, care nu s-au bucurat de amnistie; și au mai rămas în arestul preventiv Giurgiu: un preot, trei învățători și doi șefi de garnizoană, iar 27 de țărani erau implicați în omorul cu locotenentul Nițulescu din Stănești de Giurgiu, care erau în deținere pînă la 15 septembrie a. c., cînd se va judeca de Curtea cu Juri din Giurgiu. Spre neuitare am scris eu preotul Dumitru Tecuceanu, iar învățători erau: Ionel Popescu din Comuna Cucuruzu, Radu Ionescu, din Gălăteni și Stan M. Crudu din Băbăița. 1907, august 15, Giurgiu, temnița Vlașca».

232. *Ibidem*, vol. I, p. 870-871.

233. *Ibidem*, vol. II, p. 305.

234. *Ibidem*, p. 130-131.

Suferințele îndurate de preotul D. Tecuceanu au impresionat în chip deosebit pe țărani; numele lui a pătruns în baladele create de popor în legătură cu răscoalele din 1907, alături de acela al lui Vasile M. Kogălniceanu²³⁵).

PENITENCIARUL JUDEȚULUI VLASCA

BILET DE LIBERARE

Noi D. Vărbănescu Directorul acestui
penitenciar în baza ordinului d-lui Președintele Curții de Jus
No 1879 eliberăm din acest arest
pe preotul D. Tecuceanu
cel ce a fost depus cu mandatul No. căruia i s'a dat a-
cest bilet de noi

Director 1907 - Septembrie 24
No. 1572
Md. 75

Biletul de eliberare din închisoarea Fr. D. Tecuceanu.

6. Preotul *Dragne Stănescu*, din comuna Beiu — Teleorman, a fost arestat în două rânduri, fiind acuzat că continuă a instiga pe țărani la răzvrătire²³⁶).

În ziarul «*Universul*» din 8 Aprilie 1907 a apărut următoarea știre: «Alexandria, 7 aprilie. — Astăzi au mai fost aduși 25 de săteni implicați în răscoalele țărănești, între aceștia este și părintele *Dragne Stănescu*. Acest preot fusese mai înainte arestat și pus în urmă în libertate sub supravegherea autorităților. Zilele trecute, un locotenent din regimentul 30 Muscel, spre a se convinge de starea spiritei lor, s-a îmbrăcat țărănește și s-a amestecat printre țărani la circiumă. Acolo preotul Stănescu ținea sătenilor o cuvântare, îndemnându-i la nesupunere»²³⁷).

7. Preotul *Sachelarie Popescu*, din comuna Popinzălești — Romanați, a fost arestat, legat și trimis pe jos, cu escortă pînă la Caracal — cale de

235. Vezi mai jos.

236. Răscoala țărănilor din 1907, vol. I, p. 806; vol. II, p. 342-343.

237. B.A.R.P.R., Arhiva 1907, vol. XIV, p. 286.

30 km. — împreună cu învățătorul Marin Georgescu din aceeași comună. «A fost bătut fără nici o vină. În Caracal au fost ținuți arestați în cazarmă pînă în ziua de 30 martie, cînd d-l Judecător de Instrucție a dat în contra lor mandate de depunere, bănuindu-i vinovați», — arată revizorul școlar al județului în raportul său către Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor²³⁸). Preotul a fost eliberat abia pe la sfîrșitul lunei mai, cînd s-a constatat nevinovăția lui.

Suferințele preotului și ale învățătorului din Popînzălești au fost provocate de ura unui proprietar și a fostului arendaș din comună, care deschisese și o circiumă pe numele fiului său. Iată ce cuprinde un raport oficial în legătură cu arestarea, schingiuirea și deținerca preotului Sachelarie I. Popescu și a învățătorului Marin Georgescu: «Acești doi: proprietarul Tache Nicolau și fostul arendaș Aurel Mărculescu au fost denunțatorii și acuzatorii învățătorului și ai preotului. Li s-a permis să asiste și la parchet și la instrucție, cînd s-au luat interogatoriile învățătorului și preotului, pe care și acolo îi apostrofau în toate modurile. Ba la instrucție au avut și avocat». Și autorul raportului, indignat de ticăloșia denunțătorilor și a ofițerului «anchetator», spune mai departe:

«Acești doi calomniatori, cari au făcut să sufere atît învățătorul, preotul și casierul băncii populare (care a scăpat nebătut numai grație împrejurării că s-a întîmplat să fiu eu de față cînd a fost arestat), ar trebui dați în judecată și condamnați la maximum de pedeapsă.

«De asemenea ar trebui pedepsit pentru abuz de putere și sublocotenentul Reficu din Regimentul 34, care a arestat și bătut pe învățător și preot. Iată după mărturisirile făcute la Parchet, cum a procedat acest locotenent ca să scoată vinovat pe învățător:

«A adus la primărie pe un nenorocit de sătean arătat de proprietar și arendaș că ar fi fost între răzvrățiți și l-a întrebat dacă învățătorul a fost cu copiii la manifestația făcută în casele domnului Tache Nicolau.

«N-a fost nici învățătorul, nici copiii», a răspuns săteanul.

«Atunci sublocotenentul l-a luat la bătaie cu palmele și cu trăgătorul, pînă cînd nevinovatul a strigat: «lasă-mă că spun!»! «A fost!»!

«Altă bătaie. A fost? «Mi se pare că a fost!»! «Ce, ți se pare? Zi că a fost». «Cum să zic că a fost, dacă nu l-am văzut?»! Iar bătaie pînă a zis că a fost și că l-a văzut el.

«Tot așa a procedat cu un altul.

«Și pe baza unor declarații luate în acest fel și trecute în proces verbal, învățătorul și preotul din Popînzălești au trebuit să sufere chinuri și închisoare preventivă»²³⁹).

Ura celor doi proprietari provenea din faptul că învățătorul și preotul desfășurau o frumoasă activitate cooperatistă și mai ales pentru că aceștia îi acționaseră în judecată pentru acapararea unor loturi de teren date în folosința școlii și a Bisericii.

8. Preotul *Ștefan Tomescu*, din parohia Brașia din Deal, comuna Crețenari-Flămînda, județul Argeș, a fost arestat și cercetat la Parchet, fiind bănuț ca instigator. Raportul revizorului școlar arată «vinovăția» preotului: «...A pronunțat vorbe grele față de trinișii Ministerului de Instruc-

238. *Răscoala țaranilor din 1907*, vol. II, p. 466.

239. *Ibidem*, p. 478.

ție Publică și dinaintea câtorva oameni din comună», întîmpinîndu-i cu vorbele: «Ce vă amestecați voi în comuna mea? Apoi a venit vremea să scoatem praporul din plămîinii bogatului și să-l punem pe ficății săracului»²⁴⁰).

9. Preotul *Marin Ionescu*, din comuna Drăghiceni — Romanăți, a fost arestat, fiind învinuit ca instigator. Ziarul «*Universul*» din 17 martie 1907 publica următoarea știre: «Aseară (16 martie) o companie de infanterie a fost trimisă la Drăghiceni, iar azi dimineață, cu ajutorul unui pluton de jandarmi, au fost ridicați vreo 60 de instigatori, împreună cu preotul *Marin Ionescu*»²⁴¹). El a fost «adus legat la Caracal și bătut cu sabia de însuși comandantul regimentului. În urmă i s-a dat drumul, negăsindu-se nici o probă de vinovăție în contra lui»²⁴²).

10. Preotul *Ioan Predescu*, din comuna Băseni-Stîrci, județul Argeș, care era și învățător a fost arestat din gara Costești, pentru vina de a fi pronunțat în public cuvinte ce au fost rău interpretate de cei în drept. Preotul a zis către un căpitan, care spunea publicului că «de acum va trage în carne vie» «Cum o să trageți în ei, domnule căpitan, nu sunt frații noștri?» Parchetul cercetîndu-l, s-a convins de nevinovăția sa și l-a pus în libertate»²⁴³).

11. Preotul *Ioan Dumitrescu*, din comuna Adunații de Geormane județul Dolji a fost arestat, fiind învinuit că ar fi spus țăranilor că «a venit timpul.. să-și ia pămîntul, căci nu e păcat»²⁴⁴). În ziarul «*Universul*» din 19 martie 1907 a apărut următoarea relație a corespondentului său din Craiova: «De trei zile se tot învîrtea prin curtea Prefecturii un preot cu un tînăr slăbuț. Azi, popa a fost surprins cînd făcea niște semne celor arestați din comuna Adunații de Geormane, arestați ca instigatori. Imediat a fost arestat atît popa cît și tînărul ce-l însoțea și s-a dovedit că cel dinții este preotul din Comuna Adunații de Geormane, *Ion Dumitrescu*, iar tînărul, învățătorul din acea comună *Ion Dinulescu*, ginerele popii. Ambii au fost aceia care au pus la cale revolta din acel sat, ca și din satele vecine. Acest lucru l-au afirmat și țăranii, cînd au văzut pe popa legat...»²⁴⁵).

Preotul *Ioan Dumitrescu* a fost dat în judecată, iar procesul continua să se judece încă și peste un an de zile, în martie 1908, cînd ajunsese în recurs la Inalta Curte de Casație²⁴⁶).

12. Preotul *D. Ionescu*, din Cîmpeni-Romanăți, a fost deasemenea arestat ca instigator.

Ziarul «*Universul*» din 24 martie 1907, publica această știre din Drăgășani: «Am vorbit la timp despre răscoala din Cîmpeni și despre misterioasa dispariția a preotului *Ionescu* din acea comună. Preotul *Ionescu*... după izbucnirea răscoalei țărănești, a fugit ducîndu-se la tatăl său din comuna Bălteni (Vîlcea). Bănuit ca instigator, a fost pus în urmărire de autoritățile din Caracal și stabilindu-se că se află la Bălteni, Parchetul de Romanăți lansă un mandat de arestare, care fu adus eri la îndeplinire.

240. *Ibidem*, p. 375.

241. B.A.R.P.R., *Arhiva 1907*, vol. VII, p. 127.

242. *Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II, p. 474.

243. *Ibidem*, p. 375.

244. *Ibidem*, vol. III, p. 73.

245. B.A.R.P.R., *Arhiva 1907*, vol. VIII, p. 46.

246. *Răscoala țăranilor din 1907*, vol. II, p. 203, 205.

Preotul Ionescu a fost prins și arestat, iar aseară cu trenul de 9,30 a fost trimis la Caracal, urmînd a fi predat Parchetului»²⁴⁷).

Preotul D. Ionescu era colaborator la revista țărănească «Vorbe Bune» și la ziarul «Țărăncuța», care apăreau în Balș — Romanai și activitatea lui publicistică supărase pe moșierii și arendașii din județ.

13. Preotul *Spiridon Ionescu*, din comuna Brastăvăț-Romanai, a fost arestat ca instigator. În ziarul «Universul» din 19 martie 1907 se poate citi următoarea relatare:

«Craiova. — Din județ vin mereu escorte cu răzvrățiți. Pînă acum au fost aduși la Brastăvăț, 24 răzvrățiți, între care se află șeful de garnizoană Marin Filipescu, ajutorul de primar Andrei Ocoleanu și preotul Spiridon Ionescu, un bărbat de peste 60 de ani, care cîteși trei sînt închiși în carceri. Ei au îndemnat populația din Brastăvăț a jefui și incendia curțile...»²⁴⁸).

Din același ziar, cu data de 3 aprilie 1907, aflăm că «rebelii din Brastăvăț împreună cu preotul Spiridon Ionescu, găsindu-se vinovați ca instigatori, au fost depuși în arestul preventiv»²⁴⁹).

«Invinuirea principală ce i se aduce era că ar fi zis despre revolta țărănească că este o *mișcare națională!*» El a fost bătut, iar înainte de Paști «a fost pus în libertate pe cauțiune»²⁵⁰).

14. Preotul *Constantin Dobrescu*, de la parohia Crevenicu-Rădulești, județul Vlașca, fiind denunțat de primarul comunei, care îl dușmănea, că «a ieșit înaintea devastatorilor îmbrăcat în sfintele vestminte și cu crucea în mînă», a fost arestat²⁵¹).

Numeroși alți preoți au suferit, de asemenea, bătăi, arestări, insulte sau au fost deferiți justiției: *I. Vasilescu* din comuna Ulmu-Brăila, *N. Budescu* și *D. Petrescu* din comuna Costeștii-Mari, județul Rîmnicul-Sărat, *Ioan Guriță* din satul Vadul-Pășii, comuna Scurtești județul Buzău, *Voicu Ionescu* din Ialomița (invinuit că a îndemnat pe ostași să nu tragă în țărani), *N. Georgescu* din comuna Săcuieni, județul Dîmbovița, *Petre Proviianu* din comuna Bucov, județul Prahova, *Stelian Popescu* din comuna Singeru-Prahova, *Th. P. Sachelarie* din comuna Micșunești-Greci, județul Ilfov, *Ion Anculescu* din comuna Tirnava-Vlașca, *Călin Delcea* din comuna Călugăru județul Vlașca (acuzat că a participat la devastarea unui conac boieresc), *Badea Cristescu* din parohia Bălănoaia-Turbatu, județul Vlașca, *D. Popescu* din comuna Bragadiru-Vlașca, *Ilie Conștăntinescu* din comuna Pielea-Teleorman, *D. Brînzăneanu* din Găurici-Teleorman, *C. Bălăceanu* din comuna Putinei-Teleorman, *Al. Niculescu* din comuna Licuriciu-Teleorman, *Eustație Popescu* din comuna Zimbreașca-Teleorman, *Limberea* din Văleni-Podgoria, județul Muscel, *Dumitrăchescu* din comuna Dobrestii-Muscel, *Fuierescu* din comuna Purcăreni-Muscel, *Mărgăritescu* din comuna Vîrleni-Vilcea, *Carp Popescu* din comuna Titulești, județul Olt, *Ioan Filipescu* din comuna Stoilnici-Argeș, *Ștefan Rudeanu* din comuna Suici-Argeș, *Ioan Angelescu* din comuna Șerbăneștii de jos, județul Olt, *Ioan Pretorian* din Teșlui-Olt, *Constantin Stoichițoiu* din comuna Cearu,

247. B.A.R.P.R., Arhiva 1907, vol. XII, p. 222.

248. *Ibidem*, vol. VIII, p. 40.

249. *Ibidem*, vol. XII, p. 244.

250. *Răscoala țărănilor din 1907*, vol. II, p. 474.

251. Pr. Conf. Al. I. Ciurea, «Preoți ortodocși romini, în revoluțiile țărănimli», în rev. cit., p. 697-701.

județul Gorj, *Ilie Roșoga* din comuna Turburea-Gorj, *Nicolae Voinescu* din comuna Drănic județul Dolj, *V. N. Ionita* din comuna Urzicuța-Dolj, *Al. Popescu*, *P. Demetrescu* și *Constantin Ionescu* din comuna Birlești-Dolj, *Costică Stăiculescu* din comuna Cezieni-Romanați, *Vasile Marinescu* din comuna Celei-Romanați, *Petre Dumitrescu* din comuna Băilești-Dolj, *C. Izvoranu* din comuna Rogova-Mehedinți, *Nic. Bărdescu* din comuna Valea Ursului, județul Mehedinți, *Vladimărescu* din comuna Adincata județul Dolj (acuzat că a participat la devastările făcute de răsculați) și monahul *Melchisedec Cristea* de la mănăstirea Neamțu (arestat în București pentru vina de a fi instigat și participat activ la răscoalele țărănești²⁵¹) Documentele mai menționează și pe preoții din comunele Tămădău-Ilfov, Bujoru-Vlașca, precum și șapte preoți din județul-Vilcea, care au avut de îndurat «amenințări cu împușcarea, bătăi și aspre anchete», fără să le arate, însă, numele.

Și dintre cîntăreții bisericești au fost mulți care au suferit alături de țărani toate sălbăteciile celor trimiși să reprime răscoalele. Numele lor este mult mai greu de aflat, deoarece rapoartele întocmite de autoritățile din vremea aceea nu le fac acestor umili slujitori ai altarelor nici cinstea de a-i menționa, ci se mărginesc să-i înglobeze între țărani despre care relatează numai numeric.

Dintre aceștia am găsit totuși dovezi despre suferințele îndurate în urma denunțării lor ca instigatori, de următorii cîntărești bisericești: *Grigore Cercel* de la Biserica Sf. Ioan din Vaslui, aflat printre răsculații răniți și internați în spital; *Ioan Spiru* de la parohia Panciu, județul Putna, arestat; *M. Popescu* din comuna Făurești-Vilcea; *I. Georgescu* din Hurezi-Vilcea, *Constantin Ionescu* din comuna Ghindeni, județul Dolj și *Constantin Popescu* din comuna Pietrarii de sus, județul Vilcea. Despre acesta din urmă am putut afla că era absolvent a patru clase de seminar teologic de gradul I și că a fost arestat pentru vina că, împreună cu preotul Gh. Nicolaescu și cu paracliserul C. D. Dincă, înfiintaseră o societate «Reuniunea țărănească». Se spune că avea auzul slab și că, neînțelegînd bine întrebările anchetatorilor, răspundea afirmativ la orice întrebare. Anchetatorii au fost mulțumiți că Pietraru recunoștea toate acuzațiile ce i se aduceau și — drept pedeapsă — l-au bătut crunt, accentuîndu-i infirmitatea. După eliberarea din închisoare, în urma amnistiei, C. Pietraru a funcționat cîțiva ani ca învățător suplinitor la scolile primare din comunele Pietrarii de Sus și Pietrarii de Jos-Vilcea²⁵²).

Desigur că numărul cîntăreților implicați în răscoalele țărănești a fost mult mai mare.

PREOȚI UCIȘI ÎN TIMPUL REPRESIUNII. — Așa cum s-a arătat la începutul acestui capitol, preoțimea ortodoxă a dat și tributul de singe în timpul sălbaticii represiuni din martie 1907. Din cercetările făcute, am putut culege informații prețioase despre preoții care au fost uciși, alături de țărani, de către armata trimisă să pedepsească pe sărmanii robi ai pămînturilor boierești, care se ridicaseră împotriva agresorilor și jefuitorilor lor.

²⁵² Informații date de Dl. Ștefan Popescu, funcționar în Administrația Patriarhală, care i-a fost elev.

Iată numele, faptele de laudă și năpraznica lor moarte — jertfă lângă jertfele celor 11.000 de țărani uciși:

1. Preotul Nicolae Crăineanu din comuna Gvardenița-Mehedinți. Comuna Gvardenița este așezată la poalele regiunii deluroase a Mehedinților, pe valea Desnățuiului, între dealul Măiașului și dealul Bălăciții. Este formată din două sate: Satul-Mare și Fagulea. Astăzi are o populație totală de aproape 700 familii.

S-ar putea spune că Gvardenița este o comună izolată: 60 km. pînă la Craiova; 60 km. pînă la T. Severin; 20 km. pînă la Plenița. Cea mai apropiată gară este Timna, la 30 km. De la Gvardenița la Dunăre sînt 45 km. În urma ultimei împărțiri administrative, Gvardenița a devenit sat și ține de comuna Bălăcița, care deși mai mică, este totuși mai frumos așezată, cu multe instituții și localuri publice și cu tîrg săptămînal.

Gvardenița este cel mai vechi din toate satele vecine. Înainte vreme satul acesta se numea «Bălăcița», nume care a trecut la satul «Purcăreața», iar Bălăcița a adoptat pe acela de Gvardenița de la niște grupări militare de pază, ai căror ostași se numeau «guarzi». Gvardenița a avut vremea ei de însemnătate bisericească, economică și administrativă. Oamenii bătrîni își amintesc, că aci a fost o protoierie, că la biserica din comună slujeau patru preoți, Dinu, Ilie, Ioan și Stan; că avea mai multe prăvălii și ateliere; că tot aci era un zapciu de plasă cu mai mulți funcționari...

Preotul Nicolae Crăineanu s-a născut în Gvardenița pe la anul 1859 și a fost ucis la 17 martie 1907 în vremea răscoalelor.

Datele acestea se află scrise pe crucea de la mormîntul său din Gvardenița. A fost fiul preotului Ioan de care am amintit mai sus. Ca studii teologice a avut patru clase de seminar, cum era pe vremuri. Bătrînii satului își amintesc că după ce a primit darul preoției, a slujit vreo 5—6 ani împreună cu tatăl său, iar după mutarea acestuia către Domnul în anul 1893, a rămas singur călăuzitor duhovnicesc în Gvardenița pînă la sfîrșitul său. Tot bătrînii spun că preotul Nicolae și-a împlinit apostolia cu toată vrednicia, că era pătruns de sfințenie, că ținea posturile cu asprime, că n-a fost stăpînit de nici o patimă și că sfințenia vieții lui se vădea nu numai din cuvintele rostite, ci și din faptele săvîrșite. Moș Marin Duță (74 ani), Alexandru Niculescu (85 ani) Filip C. Bocică (69 ani), care nu sînt rudă cu preotul Nicolae spun despre dînsul că era mic la stat, costeliv la față, slăbuț la trup, că vorbea cu multă chibzuință și că era înversunat în fața oricărei nedreptăți.

Oamenii mai spun că, deși nu era bogat, deoarece în afară de casa făcute din birne și bătătura ei, n-a avut decît 1,75 ha. avere personală și cele 5 ha. ale bisericii, preotul Nicolae Crăineanu «era pe deplin sprijinitor al văduvelor și orfanilor». Mulți istorisesc cum chema singur pe cei ce se rugau de proprietari pentru cine știe ce nevoi și îi ajuta după puterile sale, cu toate că avea și el casă împovărată cu 8 copii la masă, deci 10 guri flămînde ce trebuiau hrănite.

După moartea preotului Nicolae, preoteasa Aristița și-a crescut copiii cum a putut, în văduvie și lipsuri și nici la școli într-alte orașe nu i-a dat. Au rămas în sat și au învățat meserie de la unii meșteri săteni, mai pricepuți. Din cei 8 copii ai preotului Nicolae mai trăiesc astăzi în

Gvardenița numai trei: Domnica de 66 ani, Ion de 63 și Alexandru de 59 ani. Toți sînt meseriași, cum am spus.

Sătenii istorisesc cu multă mîhnire sfîrșitul preotului Nicolae Crăineanu.

A fost ucis prin împușcare, chiar în dreptul sfintei biserici din ordinul maiorului Mingareli, de către o unitate de infanterie, care fusese trimisă împotriva satului, în ziua de 17 martie 1907. Unitatea de infanterie a maiorului Mingareli a intrat în Gvardenița cu scopul de a pune foc caselor. Preotul, care se găsea în clipa aceea la primărie, a luat împreună cu dînsul mai mulți săteni cu gîndul de a merge înaintea armatei, să se roage să nu săvîrșească o astfel de faptă. Temîndu-se însă pentru viața celor ce-l însoțeau, i-a trimis înapoi din drum, sfătuindu-i totodată să se ascundă, iar el a pornit singur înainte, urmat numai de un tînăr, anume Gheorghe, de vreo 18 ani. (Oamenii nu-și mai amintesc astăzi, după o jumătate de veac, cum se mai numea acel tînăr). Preotul era hotărît să facă totul pentru a îndupleca pe comandantul companiei să cruțe satul. Mai spun unii săteni că preotul voia chiar să facă și o cerere scrisă cu o astfel de rugămintă. Văzîndu-l, maiorul Mingareli, n-a așteptat să se apropie de el, să-l întrebe ce vrea; cînd preotul se afla la 30—40 metri de dînsul, a poruncit «foc!» și astfel atît preotul cît și țăranul au fost uciși mișelește.

Părintele Ștefan Popescu, actualul slujitor al altarului din Gvardenița, ne istorisește și alte lucruri culese de dînsul mai de mult, de la unii bătrîni, care astăzi nu mai sînt. Sfinția sa spune că «în aceeași zi cu preotul și-a mai găsit moartea și săteanul Constantin D. Ilinca în vîrstă de 36 ani. Acesta n-a vrut să părăsească gospodăria mai înainte de a da drumul boilor din grajd, întrucît urma să-i pună foc la casă. Înainte de a deslega boii, a fost ucis tot prin împușcare din ordinul aceluiași maior. În timpul bombardării satului a fost ucis de un obuz locuitorul Niță F. Stuparu în vîrstă de 40 de ani. El avea casă în partea satului numită Fagulea. Și astfel, generalul Lambrino putea să telegrafieze la Ministerul de Interne: «...Sectorul III, un batalion Regimentul 18, bombardat satul Gvardenița, cuib de răsculați. Sînt 3 morți și 4 răniți. Satul arde»...

Părintele Ștefan mai spune că a aflat de la unii oameni că maiorul Mingareli «fusesse pus la cale de cîțiva proprietari și arendași din satul acesta și din satele vecine, ca răzbunare, că preotul Nicolae Crăineanu luase în diferite împrejurări apărarea sătenilor și mai ales că mai înainte certase cu aspirme pe administratorul unor arendași anume Chițimia, de felul lui de prin părțile muntoase ale Gorjului. «Chițimia — spun bătrînii satului — era un om foarte rău. Vorbea într-un chip foarte batjocoritor la adresa femeilor și fetelor din sat. Adesea ori, călare fiind, gonea pe cîmp și călca în picioarele calului femeile și fetele întîlnite. Se purta aspru cu sătenii, cînd era vorba de invoieli și de respectarea drepturilor țărănilor pentru muncile făcute»...

Din pricina aceasta într-o zi cu 3—4 luni înainte de răscoală, s-au pornit asupra lui vreo 150 de săteni. L-au prins la moara boierească din marginea satului și l-au bătut atît de crunt, încît a zăcut în spital.

Țăranii au fost dați în judecată pentru fapta lor. «La procesul ce a avut loc la Tribunalul Mehedinți din T. Severin s-a înfățișat și preotul Nicolae Crăineanu. «Intervenția lui prin care a arătat dreptatea țărănilor a fost atît de hotărîtă, încît instanța a pronunțat îndată achitarea celor în-

vinuți. Acest lucru a stîrnit împotriva preotului ura celor ale căror interese le servise Chițimia și această ură a dus la uciderea slujitorului lui Hristos»...

La cîtva timp după sfîrșitul preotului, Episcopia Rîmnîcului, întemeindu-se pe raportul nr. 284/907 al protoiereului de Mehedinți arăta Ministerului că: «Preotul din parohia Gvardenița, Nicolae Crăineanu unul din cei mai supuși și cinstiți preoți din județul Mehedinți, a fost nevinovat»...²⁵³).

Așa s-a sfîrșit preotul și duhovnicul Nicolae Crăineanu. S-a sfîrșit, apărînd viața sătenilor răsculați și satul copilăriei sale.

2. *Preotul Alexandru Popescu din comuna Corcova — Mehedinți*: Din istorisirea țaranului Ilie Constantin în vîrstă de 68 ani, care a fost închis în timpul răscoalei într-un șlep la Turnu Severin împreună cu mulți alți săteni din Corcova, între cari Ioan Drulă, Vasile Pomoiu, C. Cîrle, Mihai Ioneșcu, Gheorghe Dascălu, Gh. Deatcu socoliți capi ai răscoalei; din cercetările făcute cu toată grija și stăruința, de actualul preot paroh Ioan Roventă din Corcova, însemnăm în puținele rînduri ce urmează tragicul sfîrșit al preotului Alexandru Popescu, a cărui ucidere a fost amintită și în expunerea D-lui M. Gh. Bujor:²⁵⁴).

«Era originar din Corcova; studii avea patru clase de seminar. În 1907 apropia vîrsta de 40 de ani. Era un preot sărac, cu 12 copii și s-a întîmplat să fie preot, tot într-un sat sărac, locuit în majoritate de rudari, clăcași, foști robi pe moșia prințului Bibescu»...

Răscoala a pornit din comuna Cotoroaia. Țăranii de acolo au venit noaptea în satul Cordun, care ține de Corcova și au pus foc clădirilor prințului. Au pătruns în pivnițe «și au dat drumul la vinul din bazine și butoaie...» Între răsculați s-a aflat și preotul Alexandru Popescu.

Bătrîni mai istorisesc că preotul Alexandru Popescu a părăsit apoi satul și s-a dus la Turnu Severin, unde a stat o zi. N-a avut însă răbdare să rămînă acolo. Grija de ce s-o fi întîmplat pe acasă l-a hotărît să se întoarcă. La Strehaia s-a întîlnit cu fiul său Serghie, atunci în vîrstă de 16—17 ani. Acesta venise cu căruța cu cai întru întîmpinarea tatălui său. Prin cine și cum îl va fi înștiințat nu știm. Împreună cu preotul mai era notarul Ruptureanu din Corcova și săteanul Ioan Mărăcine. Ajunși în sat, nici n-au apucat să se dea jos din căruță, că a venit sublocotenentul Ioan Negreanu cu o patrulă de soldați poruncindu-le să meargă cu el înapoi la Turnu Severin. că are ordin să-i ducă acolo pentru cercetări,

Tînărul Serghie Popescu a întors caii și astfel s-au îndreptat din nou spre Strehaia. N-au mers mai mult de un km., cînd sublocotenentul Negreanu le-a poruncit celor trei să se dea jos din căruță, să treacă șanțul șoselei și s-o ia peste cîmp... cînd se aflau cam la 50 de metri depărtare au tras asupra lor... Moartea preotului a fost fulgerătoare. Ceilalți doi au scăpat neatinși la prima salvă de foc. Probabil că «soldații care au țintit asupra lor, au fost oameni mai cu suflet și au tras pe deasupra, iar ei s-au trîntit cu fețele la pămînt, prefăcîndu-se că sînt morți»...

Au fost însă uciși și ei cînd sublocotenentul a vrut să se încredințeze dacă au murit sau nu.

253. *Biserica Ortodoxă Romînă*, an. XXXI (1907), p. 798.

254. Vezi mai sus, 249.

Unii oameni spun că uciderea preotului Alexandru Popescu și a celorlalți doi s-a întâmplat «după ce se ridicase starea de asediu», adică după înăbușirea răscoalei; că preotul a fost nevinovat și că singura vină ce i s-a adus a fost aceea că n-a ieșit cu crucea înaintea sătenilor să potolească mulțimea și că pentru aceasta fusese cercetat la Turnu Severin și pus în libertate. Acest lucru îl aflăm arătat și în «Istoria R. P. R.» (ed. 1952, p. 470), unde citim: «...Tot în Mehedinți, în iunie 1907, deci după câteva luni după potolirea răscoalei, preotul din Corcova împreună cu alți oameni, au fost scoși din sat, după ce fuseseră cercetați și găsiți complet nevinovați în răscoală și împușcați»...

Socotim însă că luna iunie 1907 este o dată greșită pentru arătarea datei uciderii preotului, deoarece Nicolae Iorga scrie în «Neamul Românesc» din 1 aprilie 1907²⁵⁵), în articolul său «Cum se atacă cinstea României»:

«Iată scrisoarea avocatului Ruptureanu, că sublocotenentul Ion Negreanu din Severin a împușcat pe preotul Alexandru Popescu din Corcova, care fusese cercetat la Severin și dovedit nevinovat, avînd și atest în scris și, cu el împreună pe secretarul comunal Ruptureanu și pe Ion D. Mărăcine..»

De asemenea raportul revizoratului școlar din Mehedinți, prin care este anunțat Ministerul Instrucțiunii Publice că preotul Al. Popescu din comuna Corcova a fost împușcat, poartă data de 13 aprilie 1907²⁵⁶).

Preotul Alex. Popescu este deci unul din cei 11.000, știuți și neștiuți astăzi, după numele lor, care s-au jertfit în răscoala din 1907, cerînd pămînt, pîine și dreptate pentru ei și copiii lor.

În băutura casei răposatului preot s-a întins pustiul. Copiii preotului Alexandru Popescu nu se mai află în sat. Niciunul. S-au răspîndit în țară care pe unde a putut, pentru o bucată de pîine..

3. *Preotul Ioan Podeanu din Comuna Podu-Grosului, județul Mehedinți.* Comuna Podu-Grosului este alcătuită astăzi, ca și în 1907, din două sate: Petra și Podu-Grosului. Acesta din urmă se află așezat la izvoarele râului Drincea și la întretărirea șoselelor Plopi — Slasoma cu șoseaua Stignița-Bicleș. Nu se știe vechimea acestui sat. E un sat mic alcătuit din 160 familii cu 550 suflete în 120 de case, ceva mai mult decît erau în 1907.

«A crescut foarte puțin și la 1907 era aproape aceeași situație din pricina malariei care a făcut să debiliteze mult populația și să dea o mare mortalitate» — ne spune părintele Gheorghe Bologa, preotul de azi al satului.

Petra, cel de al doilea sat al comunei, se află la 4 km. de Podu-Grosului. E mai nou și este așezat între două dealuri. «S-a dezvoltat mai repede și astăzi are 283 familii cu 885 suflete în 280 de case. Oamenii de aici sînt mai sănătoși, mai muncitori, plini de inițiativă».

Amîndouă aceste sate, Petra și Podu-Grosului, se aflau pe moșia generalului Zefcarei. În anul 1907, proprietar al acestei moșii de 3000 de pogoane, era Petre Grădișteanu, ginerele generalului. Acesta o arendase lui Ioan Cîrjaliu. Conacul boieresc se afla în Podu-Grosului.

255. An. I, nr. 95.

256. Răscoala țăranilor din 1907, vol. II, p. 491.

Amîndouă satele formau în 1907 parohia Sf. Nicolae, păstorită de preotul Ion Podeanu. Primarul de atunci se numea Marcu Popescu, iar notarul Ion Vasilescu.

Preotul Ioan Podeanu s-a născut pe la anul 1870 și a fost hirotonit pe seama parohiei Podu-Grosului cam prin anul 1895. A fost fiul preotului Gheorghe Popescu și a presviteriei Ioana. A urmat seminarul la R.-Vîlcii. În timpul cînd era în seminar, unul din profesori i-a sfătuit pe elevi să-și schimbe numele, adoptînd pe acela al satului lor și astfel și Popescu Ioan și-a schimbat numele în Podeanu Ioan, după satul Podu-Grosului în care se născuse²⁵⁷). A fost căsătorit cu Maria Semen din Bălțații de Sus cu care a avut trei copii: Gheorghe, Nicolae și Ștefan. A fost în acelaș timp și învățătorul satului. Ca învățător se ocupa mult de copii. Fostii lui elevi își amintesc cu drag de dînsul, avînd cuvinte de laudă pentru osteneala lui.

Ca preot, era în bune legături de prietenie cu toți parohienii. Era însă «un temperament iute, care se aprindea ușor pentru ideile noi».

Odată cu începerea răscoalelor în satele vecine, s-a hotărît și preotul Podeanu să treacă la fapte. S-a sfătuit mai întîi cu prietenii săi. După aceea «a făcut o adunare cu sătenii satului Petra și i-a pus să jure pe Sfînta Evanghelie că se vor răscula și că nu vor trăda».

În urma acesteia, sătenii din Petra au pornit în două grupe spre Podu-Grosului. Aici au fost opriți de cei din Podu-Grosului, cari nu i-au lăsat să dea foc conacului boieresc; dar mai pe seară, oamenii s-au îndirjit, împlinindu-și gîndul.

Preotul Ioan Podeanu, însoțit de notarul Ion Vasilescu, a părăsit comuna, fiind chemat la Turnu Severin, la protoierie.

În urma lor, satul Petra a fost incendiat de armată și a ars mai mult de jumătate. Primarul Marcu Popescu i-a arătat pe preot și pe notar ca instigatori ai țărănilor la răscoală.

După trei zile preotul și notarul au luat trenul spre casă. În gara Timna i-a întîmpinat un ofițer însoțit de mai mulți soldați. Preotul a fost lovit cu cravașa, bătut și el și notarul și apoi duși la o oarecare depărtare de gară și împușcați. Astfel s-a sfîrșit preotul Ion Podeanu din Podu-Grosului, în răscoala din 1907²⁵⁸).

La București a sosit însă știrea că «la Timna s-a dat o luptă crîncenă între răzvrătiți și armată. Popa din sat, care era în capul răzvrătiților, a fost omorît odată cu 20 de țărani»²⁵⁹). Știrea nu era adevărată, dar uciderea preotului trebuia unită cu aceea a țărănilor, deși crimele se săvîrșiseră în împrejurări deosebite. Aceasta era în interesul ofițerilor care voiau să-și justifice ticăloșia. Documentele restabilesc însă adevărul; însuși N. Iorga scria în «Neamul Romînesc»:

«Iată că primăria satului Stignița mărturisește, prin adresă oficială, că preotul din Podu-Grosului, Ion Podeanu, cu secretarul, prin denunțarea simplă a primarului, au fost împușcați după prinderea lor în gara Timna»²⁶⁰).

257. Informație dată de preotul Spiridon Dănciulescu din Slașoma, reg. Craiova, fost coleg de școală cu preotul Ioan Podeanu.

258. Informație dată de preotul Gh. Bologa, bătrîna Ispasia Podeanu, în vîrstă de 75 de ani, și bătrîni Gh. D. Călugăru, în vîrstă de 85 ani și Ion N. Coadă, în vîrstă de 76 ani, toți din comuna Podu-Grosului.

259. Ziarul «Universul» din 19 martie 1907.

260. «Neamul Romînesc», an. I, nr. 95, din 1 aprilie 1907.

E același adevăr aflat de la oamenii din sat.

Alături de acești trei preoți căzuți victime răzbunării moșierilor și arendașilor în urma răscoalelor țărănești din 1907, documentele vremii menționează și un cîntăreț bisericesc împușcat: *bătrînul Stoian Popescu din comuna Salcia, județul Mehedinți.*

În 1907, satul era alcătuit mai mult din bordeie și case sărăcicioase de pămînt, din cauza lipsurilor în care trăiau sătenii. Cînd s-a pornit vîntul răscoalei, locuitorii s-au adunat în marginea de apus a comunei, unde era conacul moșiei «Haralampoaica», și au dat foc la pătule și magazii. În acest timp au venit la locul focului trei roșiori și găsind acolo cîțiva oameni, le-au zis că bine au făcut și au înjurat pe boieri; apoi au plecat spre comuna Cetate.

În urma lor a sosit o companie de infanterie, comandată de un căpitan. S-a oprit în marginea de răsărit a satului la locul numit «pîrloagă» și căpitanul a trimis trei ostași călări de auz să răbătat satul de la un cap la altul, strigînd să iasă toată lumea la «pîrloagă»; să asculte ordinul dat cu privire la împărțirea pămîntului.

Locuitorii au ieșit în mare număr, bărbați femei și copii și s-au îndreptat spre locul unde era armata, nebănuind nimic.

La un moment dat un gornist a sunat retragerea. Populația n-a înțeles de ce sună goarna și a continuat a se apropia de armată. Din ordinul căpitanului, ostașii au pornit să tragă, mai întii gloanțe oarbe și apoi cartușe de război. Lumea a început să fugă, imbulzindu-se și lovindu-se, cîei ce fugeau înapoi cu cei ce veneau din urmă. Multă lume a scăpat de prăpădul gloanțelor fugind prin șanțurile din jurul satului și prin gropile de nisip. «Bătrînul cîntăreț Stoian Popescu, în vîrstă de peste 70 de ani, nu putea fugi să se ascundă și a fost primul împușcat mortal. Tot atunci au fost uciși Niță Boldea de 78 ani, Ion Dumitru Porojan de 18 ani, Marin Piroteală tot de 18 ani și alții, în afară de cei răniți.

După aceea, au fost arestați primarul Ilie Liciu, preotul Vasile Petrescu și alți consilieri. Au mai fost împușcați Vasile Adam de 70 de ani, Petre Tohoșaru de 50 de ani, Marin Stoica Adănuț de 60 de ani, Ion Godea a fost rănit în stomac și fugind peste Dunăre unde avea o fată măritată, a fost vindecat în spitalul din Vidin.

«Stoian Popescu avea pe atunci la Ploești un nepot de frate, anume Constantin Popescu, profesor de matematici, care a dat în judecată pe căpitanul care ordonase trupei să tragă în țărani neînarmați, dar nu se cunosc rezultatele judecății²⁶¹).

Au mai fost împușcați tot în timpul represiunii împotriva țaranilor răsculați în 1907 numeroși alți cîntăreți, dar nu s-au putut găsi numele lor în documentele cercetate de noi. În adresa Episcopiei Rîmicului nr. 1441 din 1907 către Ministerul Cultelor este menționată numai împușcarea cîntărețului Ion Dascălu din Ostrovului Corbeni, fostul județ Mehedinți, acuzat de participarea la răscoală, iar în adresa nr. 1069 din 1907 a aceleiași

261. Informații date de preotul Eugen Vlădulescu, parohul bisericii din com. Salcia, reg. Craiova, care le-a cules de la Dumitru Ispir zis Vlădeanu, de 73 ani și de alți locuitori bătrîni din comună. Uciderea mișelească a bătrînului Stoian Popescu a fost denunțată și de N. Iorga în interpelarea făcută ministrului de interne Ion Brătianu, în Camera deputaților, la 12 iunie 1907. De asemenea, este menționată și de «Istoria R.P.R.», ed. I-a din anul 1947 (p. 588), precum și de revista «Biserica Ortodoxă Română», an. XXXI (1907), p. 800).

Episcopii se arată că a fost împuşcat și episcopul bisericesc Dumitru Nicolaescu din parohia Rudari, fostul județ Dolj, pentru aceeași vină.

Mulți alții vor fi avut aceeași soartă, intrând în rândurile celor 10.000 de martiri ai poporului nostru, știuți numai de familiile și de conșătenii lor. Și dacă — de-a-lungul unei jumătăți de veac — unii au căutat să acopere cu vâlul uitării faptele din primăvara sîngeroasă a anului 1907, mîini speriate de mamă, de soții și de fiice, din satele arse de văpaia focului, au aprins lumînări la căpătiul lor și au vărsat lacrimi peste țărîna mormintelo lor, păstrîndu-le vie amintirea.

Pr. GRIGORE N. POPESCU

AL. A. BOTEZ

C. RĂDULESCU

III. ATITUDINEA ELEVILOR SEMINARIȘTI FAȚĂ DE RĂSCOALA DIN 1907¹⁾.

Desigur că cei mai mulți dintre studenții și elevii anului 1907, ca fii ai satelor ce erau, au văzut cu simpatie și au aprobat, fără multe rezerve, în forul intim al cugetelor lor, dreapta ridicare a plugarilor romîni împotriva asupririi, exploatării și silniciei, în care erau încătușați de veacuri²⁾. Cum pe noi ne interesează în chip deosebit seminariștii, se naște întrebarea: oare putem noi cunoaște azi, cu exactitudine, gîndurile lor de acum cinci decenii, cînd cei mai mulți dintre ei nici nu mai sînt în viață? Da! Le cunoaștem prin două anchete efectuate la două din cele mai de elită școli pentru pregătirea slujitorilor Bisericii Ortodoxe Romîne: la *Seminarul «Nifon Mitropolitul»* din București și «*Veniamin Costache*» din Iași, cu prilejul cărora elevii acestor două instituții de învățămînt teologic au încredințat hîrtiei vederile lor intime, în legătură cu marea efervescentă socială a anului 1907.

Se înțelege de la sine că aceleași gînduri nutreau și ceilalți elevi ai Seminarilor teologice de atunci. Să le luăm pe fiecare în parte și în ordinea cronologică în care au avut loc.

A. ANCHETA DE LA SEMINARUL NIFON MITROPOLITUL

1. Imprejurările și conținutul anchetei

Prima cercetare a opiniilor elevilor seminariști s-a făcut la așezămîntul Mitropolitul Nifon din București, fondat în 1872. Cei care a avut o astfel de curiozitate este profesorul de istorie al acelei școli, *Constantin Banu*, cunoscut literat, orator și om politic (deputat de Ilfov, ministru al

1. Cu un titlu asemănător, autorul prezentelor rînduri a publicat în revista «*Studii Teologice*» (nr. 9—10/1953 pp. 702—705) un studiu în această problemă, care are meritul de a fi readus pentru prima dată, în actualitate, atitudinea elevilor seminariști din 1907, față de răscoalele țărănești, dar totodată și deficiența de a-l fi tratat destul de sumar atunci, deoarece acesta forma numai o subîmpărțire a unei lucrări cu un subiect mai larg. Incercăm, prin rîndurile ce urmează, să compensăm această lipsă, dîndu-i înfățișarea, adîncimea și extinderea cuvenită.

2. Vezi și articolul: «*Manifeste revoluționare la elevii de la Mihai Viteazul*», în ziarul *Patriotul* din 13 aprilie 1907.

cultelor, etc.), a cărei activitate culturală, destul de multilaterală, este consemnată în diferite publicații³⁾.

Se pare că profesorul de istorie Constantin Banu era foarte apreciat, în această calitate, de către foștii săi elevi, căci iată ce relatează unul din seria 1907, cu 36 de ani mai târziu: «Dar Costică Banu? cu dulceața lui de vorbire, ca fagurul de miere. L-am avut profesor tocmai când era pe culmile ascensiunii lui în viața politică. Vorbirea lui despre luptele și viața lui Napoleon Bonaparte, ne făcea să-l ascultăm nemișcați ore întregi, trecând peste recreații și peste ora următoare, în care venea profesorul peste noi».

Ancheta, de care ne ocupăm a fost întreprinsă de amintitul profesor din proprie inițiativă, chiar în timpul răscoalei (luna martie 1907) și ea a fost publicată, sub semnătură, pentru prima dată, în fruntea celei mai de seamă reviste a învățămîntului de toate gradele de atunci, din al cărui comitet de redacție făcea parte și autorul, în două numere consecutive⁵⁾, apoi reprodusă cu adausuri de titluri, de unele ziare oficiale ale partidelor politice din acea vreme⁶⁾ și comentată mai mult sau mai puțin amplu, mai mult sau mai puțin aspru de aceleași sau de alte reviste și cotidiene contemporane, provocînd o adevărată polemică de presă⁷⁾.

Același elev, din clasa a VII-lea de la seminarul Nițon, din 1907 (părintele Eugen Bărbulescu de la Biserica Silvestru din Capitală) istorisește în continuarea aprecierilor de mai sus, la adresa profesorului său C. Banu: «După răscoala de la 1907 ne-a dat la întreg cursul superior o teză să spunem noi: tot ce știm și ce părere avem despre răscoalele țărănești, fără să ne arătăm numele, ci numai localitatea de unde povestim întâmplările. A fost o cursă ce ne-a întins-o, deoarece pe baza celor așternute de noi pe hîrtie în mod sincer, dînsul și-a formulat cel mai strașnic rechizitoriu despre ce gîndesc și cum gîndesc niște viitori preoți cu privire la problemele agrare și politice din vremea aceea, trăgînd concluziile nece-

3. Constantin Banu s-a născut în 1873, studiile și le-a făcut în țară și în Franța. A post profesor de istorie la liceul «Maței Basarab» din București și Seminarul «Nițon».

4. Pr. Prof. Eugen Bărbulescu, *Amintiri din seminar*. În: *Din trecutul Seminarului Nițon*, cit., p. 155.

5. *Revista Generală a Învățămîntului*, an. II (1907) nr. 10 (1 Mai), pp. 673—683) sub titlul: «O anchetă într-un Seminar», iar continuarea în aceeași revistă anul III nr. 1 (1 iunie 1907) pp. 30—35, cu titlul inițial, dar cu mențiunea «Al doilea articol».

6. «*Voința Națională* — ziar național liberal» Nr. 6633 din 6/19 iulie 1907, p. 1—2; 6634 din 7/20 iulie, p. 1; 6635 din 8/20 iulie 1907, p. 1; 6635 din 10/23 iulie 1907, p. 1; 6637 din 11/24 iulie 1907, p. 1.

7. *Voința Națională*, nr. 6641 din 15/28 iulie 1907, p. 1: «*În jurul anchetei d-lui Banu*»; I d e m, nr. 6643 din 18/31 iulie 1907: «*Pricinile anarhiei intelectuale și morale la noi*»; «*Epoca*» nr. 161 (12 iulie 1907) p. 1, articol de fond: «*Ancheta d-lui Banu*»; «*Dimineața*» nr. 1224 (11 iulie 1907), p. 2: «*O anchetă într-un seminar*»; «*Adevărul*» nr. 6423 (12 iulie 1907: «*Ancheta d-lui Banu*»; I d e m, 6424 (13 iulie 1907), p. 1: «*Mentalitatea seminariștilor*»; I d e m, 6425 (14 iulie 1907): «*Spiritul anarhic. Tot în jurul anchetei D-lui Banu*»; I d e m, 6427 (16 iulie 1907); «*Ancheta d-lui Banu*»; «*Acțiunea Conservatoare*» nr. 348 (17 iulie 1907), p. 1; «*D. Haret poate să se mîndrească. Cazul «seminariștilor»*»; *Revista Generală a Învățămîntului*, anul III, nr. 2 (1 iulie 1907), pp. 73—76: «*Asupra «Anchetei într-un seminar»*»; «*Cultura Romînă. Revistă de pedagogie, filosofie, științe și literatură*». Director I. Găvănescu, Iași, anul IV, nr. 9 (septembrie 1907), pp. 359—361; «*Asupra «Anchetei într-un Seminar»*»; *Revista Generală a Învățămîntului* II, nr. 3 (octombrie 1907), pp. 231, 232: «*Asupra anchetelor în seminarii. Un ultim cuvînt*»; «*Neamul Românesc*» II, nr. 2 (10 mai 1907), p. 27, dă o scurtă notiță de apărare; «*Biserica Ortodoxă Romînă*» anul XXXI, pp. 181—185: «*O anchetă la seminarul Nițon*».

8. Părintele Bărbulescu ne-a confiat verbal că au fost totuși consemnați în școală timp de două luni. Directorul seminarului era preotul D. Popescu-Moșoaia.

sare pentru guvern și conducătorii țării. Firește, că n-am suferit nimic în Seminar, dar ne-a făcut o faimă cam revoluționară încît oriunde mergeam după aceea, ne arătau toți cu degetul, ca pe niște răzvrătiți»⁹).

La începutul primului său articol, Constantin Banu, înfățișează premisele de la care a purces, anume faptul că se caută peste tot instigatori și că «Școala și Biserica n-a rămas în afară de cercul unor asemenea cercetări», iar știrile parvenite din răscoală «*au atribuit adesea preoților și învățătorilor un rol efectiv în urzirea și în desfășurarea turburărilor*»¹⁰). Avînd în vedere aceasta, precum și faptul, că unii dintre elevii seminariști vor putea fi preoți în foarte scurt timp, conchide profesorul de istorie «este interesant să știm ce idei și ce simțiminte vor purta cu dînșii acești tineri, care pe băncile Seminarului se pregătesc pentru marea lor misiune de călăuzitori sufletești ai mulțimei».

Căutînd să obțină o *o mărturisire absolut sinceră, o «spovedanie», tîpsită de orice teamă și deci de orice reticență*»¹¹), a cerut celor 59 de elevi, în vîrstă de 16—21 ani, cei mai mulți fii de țărani și cîțiva de preoți, din ultimele trei clase (a V-a, a VI-a și a VII-a¹²), deci cei care mai aveau principial, unul, doi sau trei ani înaintea preoției, «*să aștearnă pe hîrtie tot ceea ce gîndesc cu privire la mișcarea țărănească. Lucrările trebuiau să fie anonime — singura garanție a libertății de exprimare — și să poarte mențiunea județului*»¹³) din care era autorul lucrării, și profesiunea părinților¹⁴).

Înainte de a trece la înfățișarea ideilor elevilor săi, profesorul de istorie mai face o afirmație vrednică de reținut, ca foarte verosimilă, dar care atunci putea provoca totuși enervarea guvernanților. «*Ceea ce gîndesc elevii Seminarului «Nifon» îndrăznesc să afirm că gîndesc și elevii altor școli, căci, din nefericire, în domeniul educațiunii naționale influența școlii, în genere, este neînsemnată, iar aceea a mediului social este precumpănitoare. Elementele ieșite din acelaș mediu social, trecute prin școli identice organizate, se vor înfățișa cu aceleași caractere datorite mediului din care au ieșit și cu care își păstrează contactul*»¹⁵).

În sfîrșit, anchetatorul precizează că va înfățișa, în general, numai părerile comune și generale ale seminariștilor; cele individuale vor fi însoțite de mențiuni speciale.

Iată ce au răspuns în esență seminariștii de la Nifon:

— «*Țara noastră trece în ochii lumii drept o țară civilizată, dar «progresul nostru este o spoială, numai o mască, ce înșală privirea, sub care se ascunde ignoranța, suferința și mizeria poporului obidit*»¹⁶).

9. Din trecutul Seminarului Nifon, op. cit., p. 155.

10. Revista Generală a Învățămîntului, II, nr. 10 (1 mai 1907), -p. 674.

11. Ibidem.

12. Clasa a VII-a (1907) a absolvit un an mai tîrziu, căci din acel an s-a înființat clasa a VIII-a. Între cei 30 elevi din clasa ultimă întîlnim și pe părintele Eugen Bărbulescu (biserica Silvestru București). Vezi tabloul seriilor din acel an în *Din trecutul Seminarului Nifon*, p. 85 și urm.

13. Părintele Bărbulescu, după 36 de ani, zice *localitatea*, iar autorul anchetei, despre care a scris, chiar în 1907, zice *județul*. Credem că mai verosimilă este afirmația ultimă.

14. *Adevărul* din 16 Iulie 1907, în rubrica «Adevăruri» (p. 1) sub titlul: «Ancheta d-lui Banu», ironizează astfel condiția cerută a anonimatului.

15. Revista Generală a Învățămîntului nr. 10 (1 mai 1907), pp. 674—675.

16. Ibidem, p. 675.

— «S-a făcut expoziția jubiliară spre a dovedi gradul nostru de civilizație, dar a fost o expoziție de «spoieli străine», bună pentru distracția boierilor. Țăranul n-a priceput dintr-însa decît un lucru: că boierii petrec pe socoteala lui»¹⁷).

— «În această țară trăiesc două clase sociale: a boierilor și a poporului. Cei dinții, boierii, ciocoi, cioclovinele sau coconașii de la oraș au toate drepturile, toate bucuriile și nicio sarcină; poporul are toate sarcinile și nici un drept. Boierii trăiesc fără nici o grijă în lux și în desfătări, pe cînd țărani duc amarul unei vieți istovitoare și de mizerie cumplită»¹⁸).

— «Boerii ocupă cinci părți din țara întreagă, iar șase milioane de țărani ocupă o singură parte»¹⁹).

— «Țăranul face munca ciocoiului și trebuie să-l țină ca pe un trîntor. Țăranul mănîncă mămăligă cu ceapă, boierul are în beciuri lăzi cu sticle de șampanie. Țăranul se scoală cu noaptea în cap și pleacă la cîmp și nu vine decît noaptea, muncind în arșița soarelui timp de 16 ore pe zi, pe cînd boierul stă cu ciubucul în gură și așteaptă să-i vie de-a gata, culcîndu-se odată cu găinile și sculîndu-se cînd soarele e aproape de prînz»²⁰).

— «Soarele îl arde de sus, ispravnicul îl bate de la spate și-l înjură cum îi vine la gură. Mîncarea ca vai de ea, nu i se dă la timp și este chinuit ca cel mai rău animal»²¹).

— «Boierii și proprietarii, ei sînt unde sînt. Ei, odată proprietari, sînt tot ei deputați, tot ei în guvern, și deci tot ei fac legile. Oare le fac în defavorul lor?»²²).

— Ce a făcut însă statul prin cîrmuitorii săi, pentru țăranul nostru? Răspunsul general este: «nimic». Așa fiind «răscoalele țărănești ne-au făcut să vedem lămurit care e rezultatul unei pretențioase și nechibzuite munci de o jumătate de secol a guvernelor neprevăzătoare și indifferente de starea jalnică a țăranului»²³).

— Guvernele ce s-au perindat la cîrma țării au tot făcut promisiuni, dar țăranul «a rămas cu gura căscată și cu spinarea scîndură și neagră de bătăile boierului»²⁴).

— Un elev din clasa a V-a a declarat: «Eu însă n-am văzut și nici cel puțin n-am auzit că guvernul a discutat ceva pentru îmbunătățirea soartei țăranului român»²⁵).

— «Cei de sus au știut doar să cuprindă cît mai mult pămînt pentru ei, ba încă să ia țăranului și bucașica de la gură»²⁶).

— «Auzi dreplate — exclamă un prahovean — ca țăranul să plătească la primărie 3 lei de pogon și proprietarul 80 de bani... cu alte cuvinte, conducătorii n-au făcut altceva decît au îngreuiat pe țăran ușurînd pe ciocoi...»²⁷).

17. Ibidem.

18. Ibidem, p. 676.

19. Ibidem.

20. Ibidem.

21. Ibidem.

22. Ibidem.

23. Ibidem.

24. Ibidem.

25. Ibidem.

26. Ibidem p. 67.

27. Ibidem.

— «De la vătășelul cel mai din urmă și pînă la ministru, toți sînt hoți, în adevăratul înțeles al cuvîntului»²⁸). Elevii dau chiar nume de mari demnitari, care atunci cînd erau în opoziție erau plini de datorii, dar care îndată ce ajung la putere le achită. Constantin Banu se mărginește să înfățișeze acest lucru, dar fără a da nume.

— «Ce e cu guvernul azi? O pungășie întreagă. Pînă apucă voturile și iese la scop și pe urmă: Să ne vedem! Așa e cu conservatorii, așa e cu liberalii»²⁹).

— «Partidele se laudă că sînt în folosul țaranului pînă cînd ajung la putere, iar atunci nu știu cum să pună mai mult angarale pe bietul țaran»³⁰).

Prezentatorul părerilor elevilor săi precizează în continuare: «Dintre toți elevii unul singur aruncă vina asupra unuia numai din cele două partide istorice, și acest unul este orășan; toți ceilalți, băieți de la țară, nu fac nici o deosebire între liberali și conservatori»³¹).

Acuzațiile seminariștilor merg și mai sus: «Cîmuitorii n-au nici un control din partea Suveranului: cînd i se aduce să semneze hotărîrile parlamentului, nu mai caută de e ceva pentru bietul țaran». De aceea, «țaranul nu se încrede în nimeni, nici în Rege, nici în boier, nici în guvern»³²).

— Deputații sînt buni numai să stea să moșăie la cameră și să primească leață din spinarea aceluia pentru care n-au făcut nimic decît să-l robească»³³).

— Țăranul muncește toată vara și «cînd vine iarna îl vezi că dă din colț în colț, că n-are bumbac să-și facă cămașă, n-are mălai nici măcar de o mămligă; copiii îi țipă pe toate drumurile tremurînd de frig și flămînză»³⁴).

— «Boierii, boierii sînt cauza! exclamă un elev dintr-a VI-a — ei care nu s-au purtat cum trebuie cu sătenii din mîinile cărora se scurge aurul sunător în buzunarele lor». Ei sînt «adevărații zbiri ai poporului»³⁵).

— Țăranul «e nevoit să verse sudori pe ianul boieresc, să-i scoată boierului grîu și porumb ca aurul, să i-l pună și-n pătul, pentru ca boierul să-și facă bogății enorme, să aibă parale de petreceri luxoase, cai și trăsură de lux, trăsuri fără cai care sperie lumea și fac praf pe unde trec». În schimb cu ce s-a ales țăranul? «L-a încărcat la socoteală cu pogoane de seceră, l-a înjurat, l-a prostit, l-a bătut»³⁶).

— Un dimbovițean dintr-a V-a: «Am văzut cum boierul a trimis, după un om să vie la clacă și acesta, din oarecari împrejurări, n-a putut să vie; atunci boierul și-a trimis slugile de l-au adus cu forța în bice pînă la curte și aici s-a așezat boierul cu bătaia pe el și l-a lăsat mai mult mort»³⁷).

— De cele mai multe ori proprietarul nici nu stă la moșie: «Se duce cine știe în ce parte a lumii, lăsînd soarta clăcașilor săi pe mina cutăruia

28. Ibidem.

29. Ibidem.

30. Ibidem.

31. Ibidem.

32. Ibidem.

33. Ibidem.

34. Ibidem, p. 678.

35. Ibidem.

36. Ibidem.

37. Ibidem, p. 678, nota 1.

care profitând de ocazie ia pînă și pielea bietului român, care, neputînd părăsi satul, e silit să îndure zile amare numai să fie și el în rîndul oamenilor»³⁸).

— «Aș vrea să-i văd pe toți boierii la secerișul grîului, în arșița soarelui, cu secera în mînă încovoiați și să mănînce mămăligă mucedă cu borș și atunci să-i vedem cum le vine»³⁹).

— «Nu știu la cîte case s-ar găsi o vacă cu lapte; mulți copii nu știu ce e laptele, decît acela care l-au supt la mama lor»⁴⁰).

— «Administrația satelor care se schimbă odată cu partidele este putredă». Primar «nu se alege omul mai cult, ci cel mai prost care face pe placul ciocoiului». Odată ajuns în frunte «nu mai ține socoteală de unde a ieșit, ci se crede viță de topliță». Notarul, «despoaie lumea, căci «dacă se duce țăranul la primar să scoată bilet să vîndă o vită, trebuie să-i dea notarului 3—4 lei; dacă-i trebuie 2 prafuri de chinină, «trebuie să-i dea 2 pui de găină». Notarul «stoarce satul» spre a-i da și «subprefectului», iar primarul tace căci «îi minjește și lui ochii cu ceva». Și apoi ce ar putea zice cînd îi poruncește subprefectul care «vine cu trăsura cu patru cai, îmbrăcat în niște șube de crezi că el e mai mare în țară? Iar pe subprefect, pe primar și pe notar «îi are boierul în buzunar»⁴⁰).

— Pentru țăran nu există lege, nu există dreptate. Legea nu o respectă «cei mari»; dreptatea nu i-o dă autoritățile, fiindcă ele «nu fac dreptate celui sărac, ci celui bogat»⁴²).

— «Țăranii și-au cerut drepturile pe cale pașnică, dar guvernul nici nu s-a gîndit la ei, ci i-a lăsat, crezînd că sînt tot animale». Răscoala, «revolta jubiliară»⁴³), era necesară și îndreptățită, țăranul trebuia să-și caute dreptatea cu ciomagul» Asupra acestui fapt — adaugă profesorul Constantin Banu — «nu există nici o divergență în părerile celor 59 de elevi: toți, absolut toți aprobă răscoala»⁴⁴).

Marea majoritate a elevilor nu numai că aprobă răscoala, dar și modalitatea în care ea a fost făcută: «Ne-a venit și nouă zi de plată și răsplată. Taie și spînzură și bine fac, căci altfel de 40 de ani de cînd așteaptă, i s-o fi urît așteptînd să-i pice pară mălăiață în gură. Țăranii s-au rșesc crime îngrozitoare și nu-i putem învinui întru nimic, deoarece altfel nu se putea»⁴⁵).

— «Toți proprietarii și arendașii, mari — zice un elev — trebuiau o moriți fără nici o milă. Proprietatea mare nu poate fi respectată; ea înseamnă hoția și asuprirea. Nu e păcat că au distrus averile arendașilor, căci acelea sînt luate din spinarea lor, sînt ale țăranilor cu drept cuvînt», iar registrele trebuiau arse, căci în ele «era scrisă toată robia țăranului»⁴⁶).

— Elevii sînt indignați că «soldatul care e țăran și știe ce suferă țăranul dă în părinții lui». Deși, armata a ascultat de poruncile protipendadei, răscoala nu s-a terminat, nu poate să se isprăvească. Țăranii s-au sculat pentru «drepturi», pentru «dreptate» și trebuie să li se dea. De nu,

38. *Ibidem*, p. 678.

39. *Ibidem* p. 679.

40. *Ibidem*.

41. *Ibidem*.

42. *Ibidem*, p. 680.

43. Aluzie la jubileul celor 40 de ani de domnie ai lui Carol I. (1866—1906).

44. *Ibidem*, p. 680.

45. *Ibidem*.

46. *Ibidem*, p. 681.

se vor ridica din nou. *Se vor răscula toți, de la mic la mare, chiar cu femeile lor, căci și ele sînt sătule de atîta mizerie și atunci foc și pîrjol va fi*. Iar de va veni timp de război ca la '77, împotriva dușmanilor țării, ei «*nu s-ar mai lupta cu entuziasmul pe care le-au avut, căci acum n-au ce mai apăra*»⁴⁷).

Seminariștii propun și unele măsuri de natură economică, politică și culturală, care ar putea remedia situația țăranilor: să se dea pămînt; «*fi-care țaran cap de familie, să aibă cel puțin 15 pogoane*», pămîntul acesta să fie inalienabil»; să se dea moșiile țăranilor, adică să le ia cu Banca»; să se micșoreze prețul pămîntului pe care țăranii îl vor lua de la proprietari sau arendași; să se arendeze moșiile obștiilor sătești; să se formeze syndicate agricole; să se ajute dezvoltarea băncilor populare; să se acorde votul universal; să se aleagă deputați și dintre țăranii; să se trimită legile la sate și să citească țăranilor; consilierii și episcopii la biserică «*să fie aleși numai din cei care ies din școală*»; să se micșoreze birurile; să se mărească salariile preoților și învățătorilor; să se dea mai multă atenție bibliotecilor sătești și șezătorilor; doi olteni se pronunță pentru republică în care, după unul dintr-inșiși, «*legile să se voteze de tot poporul*»⁵⁰).

În ceea ce privește dacă învățătorii și preoții pot să-și facă datoria, aici părerile sînt mai variate. Unii, cei mai mulți, declară că nu pot, fiindcă o parte din acești luminători ai satelor «*sînt uneori într-o stare mai mizerabilă decît țaranul*», iar cînd încearcă să-și îndeplinească misiunea, spre binele poporului, se ridică împotriva-le proprietarul sau arendașul, primarul, circumarul. Alții, însă, atestă că cei doi factori culturali ai satelor se ocupă de treburile lor personale, prea puțin interesîndu-i păsurile țăranilor. «*Acum — spune un prahovean — învățătorii nu se mai ocupă de copiii țăranilor, ci caută să facă politică și afaceri; învățătorii de la mine știu numai să bage intrigi printre oameni, să făurească fel de fel de comploturi, să se distreze și să bea*»⁵¹).

Cercetătorul și exponentul opiniilor nifoniștilor își încheie, în felul acesta, primul său articol: «*Am expus astfel sine ira et studio părerile unor țărani cu oare care cultură și unor viitori preoți*»⁵²). Deocamdată nu scot dintr-insele nicio încheiere; o voi face mai tîrziu, cînd voi încerca să exprim și cîteva modeste opinii cu privire la reorganizarea învățămîntului în seminarii. Ceea ce m-am crezut dator pentru moment, a fost să proiectez puțină lumină asupra sufletului unor tineri ieșiți din rîndurile țărânilor. Spre a tămădui trebuie mai întîi să cunoști, iar leacul trebuie aflat cu chizbuiță și administrat cu iubire»⁵³).

Cu toate că, în general discuțiile din presă vor avea loc propriu zis, numai după publicarea celui de al doilea articol al profesorului Banu, totuși o primă apreciere o face chiar directorul «*Revistei Generale a Învățămîntului*», profesorul Ermil A. Pangrati⁵⁴), într-o notită însoțitoare a ar-

47. *Ibidem*.

48. *Ibidem*.

49. *Ibidem*.

50. *Ibidem*, p. 68.

51. *Ibidem*.

52. *Sūblinierea noastră*.

53. *Ibidem*, p. 683.

54. *Ermil A. Pangrati*, născut la Iași la 21 iulie 1864, inginer diplomāt al Școlii de poduri și șosele din Paris, profesor de geometrie descriptivă la Facultatea de Științe din Iași (1893 — 1894), profesor de geometrie descriptivă și perspectivă la Facultatea de Științe a Universității din București prin concurs (1 octombrie 1894), inspector ge-

ticolului respectiv, prin următoarele cuvinte, echivalente cu o gravă denunțată: «Publicind ancheta făcută de domnul C. Banu printre elevii săi seminariali, o considerăm ca un document de cea mai mare însemnătate. Ea dovedește la acei elevi fi de țărani, o stare sufletească care trebuie cunoscută pentru a fi tămăduită și o mentalitate îngrijorătoare pentru viitorii păstori ai poporului, care trebuiesc îndrumați mai bine pe adevărată cale a chemării lor viitoare. Alături de unele adevăruri crude care nu pot fi ignorate, ci trebuiesc auzite — pentru a se îndrepta rețelele al căror ră-sunt sînt — *se întîlnesc în lucrările acestor elevi multe idei greșite, concepțiuni false, sentimente de ură de clasă ș. a., cari constituiesc o problemă gravă pentru educatorii și învățătorii lor*»⁵⁵).

Cu toate aceste constatări grave, pentru acea vreme, ale unei personalități ca aceea a profesorului E. A. Pangrati, presa de toate nuanțele nu ia nici o atitudine, așteptînd publicarea părții a doua a articolului lui Constantin Banu și mai ales republicarea ambelor părți, în oficiosul liberal «*Voința Națională*», desigur cu o circulație mai largă decît revista în cauză.

În cel de al doilea articol⁵⁶), intitulat la fel ca și primul (O anchetă într-un seminar) profesorul de istorie de la Seminarul Nifon precizează mai întîi că ancheta a fost efectuată chiar în timpul răscoalei, că «*era deci firesc ca sub impresiunea acestei izbucniri, elevii seminariilor să-și exalte unele simțăminte, care în timpuri normale ar fi rămas în umbră*». Și continuă: «*Omul care în stare obișnuită de liniște ar fi incapabil să taie gîtul unui pui de găină, e capabil, sub imperiul spaimei, să ucidă pe însuși aproapele său. Elevul care cu aparența unui criminal născut nu se sfiște să declare că «toți proprietarii și arendașii mari trebuiau să fie omor și fără nici o milă*», poate că vedea în imaginația lui surescitată priveliștea celor mai iubite ființe zăcînd la pămînt, ciuruite de gloanțele soldaților. Lipsit de această vedenie singeroasă, cine știe dacă dînsul nu și-ar fi adus aminte de porunca: «Să nu ucizi!...»⁵⁷).

Concluzia acestor idei și a altora din introducerea articolului al doilea o sintetizează în următoarea atitudine: «Să facem deci reducerea cuvenită, să înlăturăm ceea ce se poate prea bine explica, prin împrejurările fortuite și să căutăm a desluși din ancheta publicată, ceea ce alcătuiește partea esențială și permanentă a mentalității acestor viitori preoți»⁵⁸).

Fondul comun de gîndire al seminariștilor acelei vremi, mentalitatea lor asupra situației țării și țăranilor, după ancheta făcută, o rezumă destul de bine, autorul ei, în următorul tablou sintetic: «*Civilizația ce am adoptat nu e potrivită pentru noi și n-a adus niciun folos; dimpotrivă a îngreuiat viața și a înrăutățit pe om. În țara noastră viețuiesc două clase sociale: «boierii» și «poporul». ei dintîi trăiesc din spinarea celui de al doilea. O rășanul duce în genere o viață, ușoară, plăcută, desfătată, lipsită de muncă și nevoi. Țăranul însă muncește din greu și toată existența lui e un*

neral al învățămîntului secundar și superior (1900—1902), profesor de geometrie descriptivă și aplicațiunile ei la Școala superioară de arhitectură și director al acestei școli din 1904 membru în Senatul Universității din București (1898—1900) și 1903—1905), decan al Facultății de Științe din București 1905—1910 și 1923, rector al Universității 1911—1912, 1915—1916 și 1923—1929, mort în 1931

55. *Revista Generală a Învățămîntului*, II, nr. 10 (1 mai 1907), p. 673, nota 1.

56. *Ibidem*, III nr. 1 (1 iunie 1907), pp. 30—35.

57. *Ibidem*, p. 30.

58. *Ibidem*.

șir neîntrerupt de suferințe și de lipsuri de tot felul. Boierii au toată puterea în Stat și o exercită numai în folosul clasei lor. Statul n-a făcut nimic pentru țăran; din contră pe cât a putut l-a oprimat. Cîrmuitorii Statului sînt și ei parte străini, parte în solda străinilor, astfel încît slujesc numai interesele acestora. Suveranul este și El vinovat de starea lucrurilor, căci nu face ceea ce poate: să silească pe cîrmuitori a îmbunătăți situația țăranului. Cauzele acestei nenorocite situații sînt două: purtarea neomenoasă a boierilor și atitudinea cîrmuirii. Boierii adică marii proprietari, îl apasă, îl înșală, îl exploatează pe țăran, pentru ca ei să aibă bani spre a petrece. Guvernele sînt sau nepăsătoare față de starea țăranului sau caută să-l asuprească în folosul boierilor. Administrația generală e venală și ticăloasă, iar justiția e la dispoziția celor mari. Așa fiind, țărani au fost nevoiți să se răscoale, căci numai astfel glasul lor putea fi auzit. Acum ei și-au spus cuvîntul, datorită Statului e să-i asculte și să le îndrepteze starea dîndu-le ceea ce lipsește, adică pămînt și acordîndu-le cîteva ușurări și drepturi»⁵⁹).

Odată sistematizate și concretizate astfel, ideile generale și permanente ale nifoniștilor, Constantin Banu distinge în acestea, după notița amintită a lui E. A. Pangrați, două categorii de lucruri:

a. «Adevăruri crude», de care înțelege să nu se ocupe, lăsîndu-le, pentru rezolvare, în sarcina politicului, cu toate că și el era om politic;

b. «Idei greșite, concepțiuni false, sentimente de ură de clasă ș. a.», asupra cărora — precizează autorul — «avem tot dreptul să ne oprim, căci constatarea și combaterea lor intră negreșit în sarcina educatorului»⁶⁰).

În cele ce urmează, anchetatorul ideilor și concepțiilor viitorilor preoți ortodocși de la Nifon vorbește despre rolul pe care îl au *ereditatea și mediul social* ca obstacole și frîne în fața educației integrale, atrăgînd atenția că înainte de a se ajunge la o încheiere definitivă, este necesar să se aibă în vedere mediul social, din care au ieșit elevii și cu care și păstrează un contact neîntrerupt conchizînd că: «aceasta ne va face poate să recunoaștem că, ceea ce altminteri ne-ar apărea ca fructul unei educații greșite în școală, ori al influenței morale a unor instigatori de profesie, nu este în realitate decît *substratul sufletesc al mediului social căruia aparțin acești elevi*»⁶¹).

Astfel Constantin Banu caută să scoată din discuție și vrea să prezeveze, cu abilitate, de orice acuzație infamantă și de orice culpă școală, mai precis Seminarul Nifon și pe profesorii lui, în care desigur se includea și pe dînsul, pentru a nu avea de suferit unele consecințe din partea guvernărilor, diriguind și canalizînd vina către sate, la țărănime și spre starea psihologică și mentalitatea generală a tuturor plugarilor, care nu mai puteau fi trași la răspundere și ale căror expresie erau elevii seminariști.

În continuare, folosindu-se de o lucrare cu o oarecare trecere în acel timp⁶²) sub raportul cunoașterii temeinice a sufletului țăranului român, analizează pe larg și cu ample exemplificări, ideologia țărănească, concepțiile țărănilor despre lume și viață, despre boieri și orășeni și traiul acestora, despre munca fizică și intelectuală, despre drepturi și datorii, despre

59. *Ibidem*, p. 31.

60. *Ibidem*.

61. *Ibidem*, p. 32, sublinierea este a noastră.

62. Spiridon Popescu (profesor secundar), *Scrisori către învățători. Contribuție la munca pentru ridicarea poporului*. Galați, 1904.

te nu seamănă de loc cu ceea ce trebuie să fie sufletele unor viitori preoți și învățători. (Sublinierea noastră). Școala specială în care au fost crescuți nu le-a dat tot ce trebuia să le dea». De aceea propune chiar o reformare a învățământului seminarial, căci ar fi «o greșală să ne înșelăm cu închipuirea că este numai un fapt local»⁷²).

Aceleași constatări despre insuficiența Școalei și Bisericii, în adormirea conștiințelor cetățenești și în deturnarea atenției de la ridicarea țăranimii din opresiunea și exploatarea grea, în care se găsea, le făcuse mai înainte și cunoscutul om politic român, Marghiloman, în următoarele cuvinte: «Constatăm astăzi că organizațiunea noastră de Stat nu e cum am crezut-o. Constatăm astăzi că sacrificiile făcute pentru instrucțiunea publică n-au dat toate roadele pe care le așteptam. Constatăm astăzi că tot ce s-a făcut pentru propășirea cultului, n-a adus îmblinzirea instinctelor, nici întărirea sentimentelor creștinești, pe care credeam că putem conta întotdeauna, căci fără sădirea lor în păturile de jos, e greu să sperăm într-o organizațiune trainică, într-un stat, care nu e încă pe deplin luminat»⁷³).

Este acesta un text caracteristic asupra rolului pe care-l asignau politicienii români, chiar la începutul secolului nostru, Școalei și Bisericii naționale, când ei își făceau studiile numai peste hotare și păstrau legături cu o altă biserică mai favorabilă celor avuți și puternici, și în ce fel concepeau acțiunea acestor două instituții — instrumentum regni — și a convinge pe cei mulți să rămână indefinit în mizeria economică, politică, socială, sanitară, etc., în care se aflau de veacuri. Adevărata luminare, prin cultură, și adevărata trăire religioasă, nu înseamnă adormire sau amortire în fața vieții, ci înălțare continuă spre mai bine și un trai în armonie, dar bazat nu numai pe dragoste desinteresată și în ori ce condiții, ci totodată pe dreptate și echitate socială, care poate da unui stat adevărata sa trăinicie. Dar ne-am îndepătat, cu aceste marginalii, într-o măsură, de problema noastră.

Primul cotidian care comentează opiniile elevilor noștri, după ce ancheta respectivă, ajunse se la cunoștința marelui public, prin intermediul oficiosului liberal: «Voința Națională»⁷⁴), este «Dimineața»⁷⁵), care atacă pe seminariști, profesorii și școala lor, cu toată vigoarea. Spicuim: «...dar forma în care și-au exprimat gândurile lor, forma aceea e uimitoare. Seminariștii au despre poprietari, arendași și oamenii politici, ideile cele mai rele. Li consideră pe toți ca leneși, hoți și răi patrioți, gata să vîndă interesele țării la străini, pentru a-și face interesele lor. Nici despre Rege n-au o idee strălucită»⁷⁶).

Acuzațiile continuă: «Spre a-și documenta părerile lor, tinerii seminariști citează exemple de la sate, arată conflicte dintre proprietari și arendași și țărani, descriu în negru administrația de toate gradele și aruncă disprețul și ura cea mai înverșurată asupra întregii clase stăpînitoare. N-am auzit și n-am citit undeva mai multe expresii injurioase pentru cei din clasa stăpînitoare, decît a colecționat d. Banu în ancheta d-sale asupra elevilor semincrului Nișon. Seminariștii sînt fii de țărani; în ei trăiesc deci, prin ereditate, ura ce țărani o au în contra tuturor celor din clasa

72. *Ibidem*, p. 76.

73. *Ibidem*, II, nr. 10 (1 mai 1907), p. 717 nr. 3.

74. Vezi nota 6.

75. *Dimineața* nr. 1224 din 11 iulie 1907, p. 2: «O anchetă într-un seminar», semnat de C. Dem.

76. Sublinierea noastră. Seminariștii sînt denunțați deci, pe lîngă celelalte, și ca antimonarhici.

stăpînitoare, de la care văd numai neajunsuri». Articolul din «Dimineața» se încheie cu următoarea incitare: «Trebuie însă să ne puie pe gînduri ura aceasta de clasă și conducătorii Statului trebuie să priceapă că urmările unei asemenea uri, nu pot fi decît revoltele cu incendierile și devastările atît de sinistre».

În ziua imediat următoare apariției comentariului de mai sus, ziarul conservator «Epoca»⁷⁷⁾, în articolul de fond —, de pe prima pagină, se ocupă de seminariștii noștri, acuzîndu-i și mai sever, în loc să vadă în sincerile lor păreri, racilele de care suferă în mod real țara și să caute posibilități concrete de îndreptare. Spicuiș și de aici esențialele puncte: «Sînt înșirate acolo toate nebuniile și exagerările, toate criticile absurde, pe care veșnic le înșiră apărătorii nechemăți și mai ales nepregătiți ai «bietului țaran», care și-au făcut o meserie din această apărare, pentru ca să pescuiască în apă tulbure...»

«Și cînd se constată că elevii dintr-un seminar țin același limbaj și au aceeași mentalitate de sigur că se dovedește *reaua educație ce li se dă în seminar*. Mai departe, se constată că nimeni la seminar nu se îngrijește de educația lor, căci ce le pasă d-lor efori, ce fel de oameni și cu ce educație sînt aceia care se duc *să facă pe preoți la sate*. Și nici de la autoritatea superioară școlară nu ne putem aștepta la măsuri de îndreptare, cît timp în capul departamentului stă d. Haret, ministrul care răsplătește pe învățătorii instigatori, înălțîndu-i la gradul de institutori».

«Da, tot progresul pe care l-a făcut țara asta este amenințat; căci s-a otrăvit mentalitatea mai multor generațiuni, s-a scos din minți și s-a svîrlit în făgașul primejdios al anarhiei o clasă întregă de oameni, clasa cea mai numeroasă a țarei».

Articolul de fond din «Epoca» se încheie astfel: «Și acum ne întrebăm: se va trage cel puțin vreo consecință din ancheta d-lui Banu? Căci nu ne închipuim că d-sa a făcut ancheta și a dat publicității cele constatate, numai așa, de amorul artei. O concluzie trebuie trasă. *Și ne închipuim că ministrul de instrucție va lua măcar o dispoziție, aceea de a nu trimite ca preoți la sate pe seminariștii care au dovedit că nu sînt vrednici să îndeplinească misiunea ce le este destinată*»⁷⁸⁾.

Niciun alt ziar nu a formulat o măsură mai drastică, pentru seminariștii care nu aveau altă vină, decît aceia de a fi spus, cu toată sinceritatea și chiar cu naivitate, încredîndu-se în discreția profesorului lor, adevărul în toată goliciunea lui.

Un alt jurnal ce se ocupă de părerile nifoniștilor, este «Adevărul», de sub conducerea politică a lui Constantin Mille, sub semnătura inițialelor S. Y. R., în trei articole consecutive, de pe prima pagină, din trei zile, iar rînd, își spune și el părerile.

În cel dintîi articol⁷⁹⁾, după ce găsește că profesorul C. Banu «nu fuge de lumină oricîte plăgi sociale ar pune ea sub ochii noștri», trece în revistă preliminarile anchetei, adică felul cum a fost făcută, singura constatare mai de seamă fiind concretizată în următoarea frază: «*Viitorii preoți nu fac în astă privință nici o deosebire între conservatori și liberali și nici în rege n-au mai multă încredere*».

77. Epoca nr. 161 din 12 iulie 1907, p. 1: «Ancheta D-lui Banu».

78. Ibidem. Sublinierea noastră.

79. Cu titlul: «Ancheta D-lui Banu», în «Adevărul» din 12 iulie 1907, nr. 6423.

Al doilea articol ⁸⁰), sub aceeași semnătură, se impune atenției noastre prin aceea că se pronunță împotriva măsurii preconizate de «Epoca», prin următoarele: «Ceea ce prevedeam, din partea presei boieresti, s-a și realizat: primul lucru pe care-l cere ziarul reacționarului d. Filipescu, e ca d. ministru de instrucție «să nu trimeată ca preoți la sate...» (textul de mai sus n. n.). «Organul d-lui Filipescu — continuă articolul — se repe- de imediat la măsuri draconice, aceea de a lovi în 59 seminariști, chiar pe băncile școlii și a le închide cariera căreia s-au devotat și a-i împinge ast- îel, cu siguranță pe calea urei, răzbunării și desordinei. Aceasta corespun- de în totul procedărei reacționarilor care sînt adevărații fabricanți de răz- vrățitori. Dacă ar fi conservatorii la cîrmă, seminariștii ar avea altă men- talitate? Apoi ca să ne spue asemenea prăpăstii nu făcea ca ziarul d-lui Filipescu să se ocupe de ancheta d-lui Banu. *Căci ce înseamnă a scoate vinovați de mentalitatea aceasta a elevilor din seminarii și licee, pe cutare gazetă, sau ministru și a nu recunoaște mai întii că realitatea mizeriei de la țară face posibilă o asemenea mentalitate?»*

După aceste juste replici, date scribilor conservatori, în cel de al trei- lea articol ⁸¹), al aceluiași autor «Adevărul» printr-un articol intitulat: «*Spiritul anarhic*», sfîrșește prin unele atacuri la adresa elevilor în cauză. «Ceea ce, desigur — accentuiază același S. Y. R. — trebuie să îngijească pe toată lumea, este *spiritul anarhic care se desprinde din răspunsurile date de seminariști...*»

«A crede că totul e putred în această țară, că toți guvernanții sînt hoți și trîntori, că boierii trebuie «impușcați», ca să se poată ridica starea țărănimii și că răscoalele cu incendieri și omoruri erau «necesare» este — oricît ar fi acestea impresiuni ale unor tineri ieșiți din lumea satelor — este de sigur o stare primejdioasă».

Precum vedem nici «Adevărul» n-a avut lăria să denunțe pînă la sfîr- șit adevăratul adevăr, că spiritul anarhic nu se naște și nu se sălășluiește decît acolo, unde lipsește dreptatea, libertatea și omenia și aceste lucruri lipseau, cu siguranță, pentru țărani anulul 1907.

Ziarul care intră îndată în polemică cu cel precedent este «*Voința Na- țională*» ⁸²), care atacă pe Constantin Mille, împreună cu seminariștii. «A- devărul cutează a se arăta speriat de spiritul anarhic ce s-a descoperit că stăpînește pe școlarii din Seminarul Nițon, unde d. C. Banu a făcut an- cheta cunoscută... Dar «Adevărul» de ieri uită că directorul său e unul din acești răspînditori ai anarhismului prin toată politica zisă democratică, pe care o face spre a-și ascunde marfa reacționară și alianțistă, prin răspîn- direa minciunei că partidul național-liberal n-a făcut, nu face și nu va face nimic pentru muncitorime. De ce nu și aduce aminte redactorul de la «Ade- vărul» de «*Scrisorile către țerani*» ale d-lui C. Mille, scrisori cu desăvir- șire anarhiste tocmai în spiritul seminariștilor spovediți de d-l C. Banu? În acele «Scrisori» nu îndeamnă d-l C. Mille pe țerani să nu aibă incredere în nici un partid politic, ci să ia pildă de la lupi și să nu se lase pînă nu voi sfîșia pe proprietari și arendași spre a le lua moșiile?»

80. *Adevărul* nr. 6424 din 13 iulie 1907, p. 1: «*Mentalitatea seminariștilor*».

81. *Adevărul* nr. 6425 din 14 iulie 1907, p. 1: «*Spiritul anarhic. Tot în jurul anche- tei D-lui Banu*». Vezi și nr. 6427 din 16 iulie 1907, p. 1, la rubrica «*Adevăruri*», cîteva înțe- pățuri ironice la adresa conservatorilor și a lui C. Banu.

82. *Voința Națională* nr. 6641, din 15/28 iulie 1907, p. 1: «*In jurul anchetei d-lui Banu*» (nesemnăt).

Și articolul se sfârșește făcând următoarea corelație. «In istoria anarhiei intelectuale și morale cu care avem de luptat, d-l C. Mille nu trebuie trecut cu vederea și nu vom îngădui să i se aducă laude, de care nu e vrednic».

Un alt număr din «*Voința Națională*»⁸³), continuă atacurile privind pe C. Mille, pe chestia «*Scrisorilor către țerani*» și pentru activitatea sa de «*revoluționar brutal*». Apoi conchide: «Aceste idei le găsim și la Seminarul Nifon... datorită doctrinei junimiste și chiar conservatoare... Neapărat însă că ancheta d-lui Banu a dovedit că instrucția dată in Seminarul Nifon — și de bună seamă că tot așa e mai pretutindeni — *n-a avut nici o înrîurire nu mai zicem asupra inimii elevilor, dar nici măcar asupra minții lor*».

Pe arena acestei zgomotoase altercații și polemici, dar sterilă ca efecte practice, intră și oliciosul conservator: «*Acțiunea conservatoare*»⁸⁴). Primul atac este la adresa profesorului cu ancheta: «Probabil că d-l Banu s-a gândit că prin aceasta ar putea să contribuie cu noi lumini atât de necesare Comisiunii parlamentare însărcinată în timpul vacanței, cu studierea chestiunii țărănești. Zis și făcut. Pentru a lăsa însă deplină libertate tinerilor seminariști, d-l Banu le-a dat voie să scrie ce le-o trăzni prin cap și fără a se iscăli. Rezultatul a fost următorul: *Majoritatea ca să nu spunem toți, au fost de părere... că bine au făcut țărani că s-au răsculat...*».

Al doilea atac este la adresa seminarului în chestiune și a elevilor lui, care au «*idei atât de extravagante și anarhice*».

Al treilea privește pe profesorul Iorga, care prin «*ideile sale sucite*» din «*Neamul Românesc*», revistă trimisă gratuit preoților și învățătorilor, în interesul «propagandei și al popularității» a contribuit la formarea acestei ciudate mentalități a seminariștilor de care ne ocupăm. Nu este trecut sub tăcere nici Spiru Haret care prin «*Revista Invățămîntului*»⁸⁵), trimisă la Seminarul Nifon, preoților și învățătorilor a contribuit și el la formarea «*unei stări de vederi cît se poate de nenorocită*», și la «*plămădirea unui fond sufletesc anarhic, la sădirea urei de clasă*».

Aceste căutări ale cauzatorilor anarhiei ne amintește răspunsul unui seminarist de la Iași, pe care-l vom vedea în cele ce urmează și care zice în esență, că se caută instigatori peste tot, afară de acolo unde ar trebui căutați, între marii poprietari și politicieni.

Poanta atacului la adresa ministrului liberal al școalei de atunci, este în pasagiul ce urmează: «De ce se miră unii că seminariștii de la Nifon și-au arătat dorința ca «boierii să fie zdrobiți și șterși de pe fața pămîntului», cînd d. Haret însuși a scris «că toată vina este a ciocoilor care sug și sîngele țaranilor?» Apoi cînd însăși d-l Haret are aceleași idei anarhice, cînd ele au fost publicate și scrise chiar în broșuri, de ce să ne mirăm de

83. *Voința Națională*, nr. 6643 din 18/31 iulie 1907, p. 1, articolul: «*Pricinile anarhiei intelectuale și morale la noi*» (nesemnat).

84. *Acțiunea Conservatoare*, anul II nr. 348, p. 1, articol de fond: «*D. Haret poate să se mîndrească. Cazul «seminariștilor*». Remarcăm cuvîntul seminariști așezat în semnele citării.

85. Este vorba de *Revista Generală a Invățămîntului*, pe care o condusesse Spiru Haret înaintea lui E. A. Pangrati și pe care o părăsește în momentul numirii sale ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, cum se numea atunci acest minister.

unde și-au format acele extravagante vederi în chestia țărănească, seminariștii de la Nișon? Răspunsul vine de la sine. Anarhia a venit de astă dată de sus în «jos. Propagandiștii continuă încă să-și culeagă roadele și d. Haret poate să fie mîndru cît de bine au fost înțelese *«ideile sale de seminariștii de la Nișon; poate să se laudă cu asemenea elevi»*.

Apărarea seminariștilor s-a încercat a se face totuși, într-un mod timid, de către profesorul Dragomir Demetrescu de la Facultatea de Teologie din București și de profesorul N. Iorga, cu mai mult curaj, mai ales că el însuși a fost considerat «instigator», cerîndu-i-se chiar împușcarea de către un proprietar de la Iași⁸⁶).

Primul, într-un articol publicat în revista «*Biserica Ortodoxă Română*»⁸⁷) după ce arată că mulți au vorbit îndelung despre nișoniști și profesorii lor și cu «fantazia lor fecundă, călăuzită de ură și dispreț» au taxat pe «*viitorii păstori ai poporului român de socialiști, anarhiști și cîte altele*», rezumă întîiul articol al lui C. Banu și-l roagă pe acesta să publice cît mai neîntîrziat și partea a doua cuprinzînd concluziile anchetei. Cum profesorul de teologie amintit nu a publicat mai tîrziu nimic în problema seminariștilor noștri, presupunem că s-a mulțumit cu încheierile sondatorului sufletelor nișoniștilor, din articolul final.

Nicolae Iorga, care în «*Neamul Românesc*» a dat o deosebită atenție problemei țărănești, scriind faimosul și impresionantul său articol: «*Dumnezeu să-i ierte*»⁸⁸) și a mers pînă la a face colecte în favoarea familiilor celor uciși dintre răsculați, nu a trecut neobservată nici ancheta noastră. Indată după tipărirea primei ei părți în «*Revista Generală a Invățămîntului*», scrie o scurtă notiță cu următorul conținut: «*Foarte interesantă — zice el — cercetarea părerilor pe care le au seminariștii de la «Nișon» din București despre răscoalele țărănești. Nu se află cineva să impuște pe acești viitori preoți ai «instigației»? Fac apel la inimile bune dintre proprietari și arendași*»⁸⁹). Nu cunoaștem să se fi dat vreun răspuns acestei scurte notițe de apărare a elevilor noștri ajunși la un așa grad de notorietate publică.

Acestea sînt părerile seminariștilor din București, asupra societății în care trăiau și se pregăteau să-și desfășoare viața și activitatea lor, și acesta este răsunetul pe care l-a avut în liniile esențiale ale fondului lor, în presa și opinia publică a anului 1907.

B. ANCHETA DE LA SEMINARUL «VENIAMIN COSTACHE» DIN IAȘI

O cercetare similară este întreprinsă, în urma celei de la București, tot de un profesor de istorie, anume de conservatorul *Constantin V. Praja*⁹⁰), la Seminarul Teologic din Iași.

86. George Pavloff, *Răscoalele țărănești. Boala și leacul*. Iași, 1907, p. 107.

87. *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXI (1907—1908), pp. 181—185, sub titlul: «*O anchetă la Seminarul Nișon*».

88. *Neamul Românesc*, anul I, nr. 87 (8 martie 1907), pp. 531—532.

89. *Ibidem*, II, nr. 2 (10 mai 1907), p. 27.

90. *Constantin V. Praja*, născut în 1864, la Iași, a urmat cursul secundar la «*Institutele Unite*» luînd bacalaureatul în litere și științe. În 1892 este licențiat în litere. A urmat cursurile de istorie la Paris, la Școala de înalte studii și Școala normală superioară. A făcut studii speciale de istorie și pedagogie la Universitatea din Leipzig, Seminarul pedagogic la Weimar și Jena. A funcționat ca profesor de istorie la Gimnaziul din

Ancheta a fost anunțată și publicată pentru prima dată de o revistă culturală din Iași⁹¹⁾ și apoi reprodusă, în întregime, în câteva ziare conservatoare, din Iași și București⁹²⁾. Ea însă nu a suscitat nici un fel de discuții în presa timpului, ci numai o polemică între «Revista Generală a Invățămîntului» din București și «Cultura Română» din Iași, mai exact între profesorii Pangrati și Praja pe chestia felului cum a fost efectuată și a conținutului ei, deci a avut un caracter mult mai limitat și mai restrîns, aceasta pentru că se spusese ce se putea spune și pentru că în ceea ce privește forma, ancheta de la «Veniamin Costache» era într-o măsură deosebită de cea de la București, substanța ei ideologică fiind aceeași.

1. Condițiile și fondul anchetei de la Iași

Cercetarea părerilor seminariștilor de la «Veniamin Costache» a avut loc în condițiuni deosebite de cele de la București. Aici s-a făcut la sfîrșitul lunii aprilie și începutul lui mai 1907 (după vacanța de Paști care durase între 14—28 aprilie) deci nu în timpul răscoalei, ci după sîngeroasa ei represiune. Apoi, profesorul C. V. Praja prevenise pe elevi la plecarea în vacanță, spre «*cercetarea de aproape a cauzelor și împrejurărilor care au hotărît pe răbdătorul nostru popor să se revolte*». În plus, elevii au trebuit să răspundă la anumite întrebări formulate în prealabil, ceea ce apropie această cercetare mai mult de ancheta pedagogică, sub forma testelor, iar răspunsurile lor trebuiau să fie neapărat semnate, deci nu anonime ca la Nifon.

Întrebările au fost cele ce urmează:

- a. În satul în care ați fost, fost-a vreo mișcare țărănească?
- b. Cum motivau sătenii această mișcare?
- c. Ce credeți asupra mișcărilor țărănești, sunt ele legitime?
- d. Care ar fi mijloacele de îndreptare ale răului?
- e. Invățătorul și preotul făcutu-și-au datoria cum trebuia?

Cu toate condițiile diferite arătate, cei 75 de elevi⁹³⁾, din ultimele trei clase ale școlii Mitropolitul Veniamin, au dat răspunsuri destul de

Bacău, apoi la școala fiilor de militari din Iași, iar la Seminarul «Veniamin Costache» de la 15 iulie 1894, neîntrerupt pînă la 1 septembrie 1930, cînd a ieșit la pensie.

91. *Cultura Română*. Pedagogie, filosofie, științe, litere. Anul IV, nr. 7 (mai 1907). La p. 296, după ce vorbește de ancheta de la București arată că acelaș lucru s-a făcut și la Seminarul din Iași, «fără înțelegere prealabilă» între profesorii respectivi. Anunțînd publicarea anchetei de la Iași, în numărul următor al revistei, se precizează: «*Ne pare bine că putem s-o spunem de mai înainte că impresia generală ce lasă ancheta d-lui C. Praja nu are caracterul dezolant al celei de la Seminarul din București. Comparația celor două rezultate va putea sugera multe reflexii*». Notița nu este semnată. Bănuim că ea aparține fie, profesorului I. Găvănescu, directorul revistei, fie lui C. V. Praja, care făcea parte din comitetul ei de redacție. Ancheta este tipărită într-adevăr, în numărul următor din «*Cultura Română*» anul IV, nr. (1 iunie 1908, pp. 297—305, sub titlul: «*În chestia răscoalelor. O anchetă la Seminarul «Veniamin din Iași*», sub semnătura profesorului C. V. Praja.

92. Mai întîi în *Evenimentul*, Iași, nr. 112 și 113 din 29 iunie și 1 iulie 1907 și apoi în *Acțiunea Conservatoare*, an. II, nr. 340—347 dintre 7—15 iulie 1907, deci în opt zile consecutive, cu același titlu și fără nici o schimbare față de textul inițial din *Cultura Română*.

93.) Elevii aveau următoarea compoziție pe județe: 5 din Bacău, 7 din Botoșani, 4 din Buzău, 7 din Covurlui, 2 din Constanța, 6 din Dorohoi, 1 din Dîmbovița, 5 din Fălciu, 8 din Iași, 1 din Ialomița, 3 din Neamț, 1 din Putna, 3 din Roman, 4 din Suceava, 1 din Teleorman, 4 din Tecuci, 6 din Tutova, 1 din Tulcea și 6 din Vaslui, prin urmare din întreaga Moldovă și din câteva județe ale Munteniei și Dobrogei.

concludente. Mai întâi 35 ginire ei au precizat că în satele din care veneau au fost numai începuturi de răscoală (adunări, vociferări, discuții cu proprietarii, arendașii, cereri către guvern, etc.); alții 23 că au avut răscoale propriuzise, iar 17 că a fost liniște deplină. Aceasta ca răspuns la prima întrebare.

La cea de a doua, elevii au scris lucruri ca acestea:

— «Lipsește pământ de hrană, proprietarii au arat pînă și cele mai răle ponoară, încît n-avem imasă; munca e rău plătită și speculată» (22 elevi).

— «Ne robește munca de cu toamnă... cu bani se aduc, pentru muncă, oameni de peste graniță» (4 elevi).

— «Pământul e scump, munca rău plătită și bir peste bir, amenzi peste amenzi, pentru copii...» (2 elevi).

— «Neomenia arendașului și a oamenilor lui; primarul, subprefectul și toți oamenii guvernului sînt de partea lui» (5 elevi).

— «Dacă proprietarii nu vor să eae în samă nevoile noastre și să se poarte de voie, mai omeneste atunci să-i facem să știe și de frica noastră: poate așa s-o mai îmblinzi» (5 elevi).

— «Ni se ia muncuța pe nimic» (9 elevi).

— «Vrem să căpătăm pământ; s-au sculat toți, de ce numai noi am rămînea așa, că dacă vom sta cu minile în sin, nu se gîndește nime la noi» (7 elevi).

— «Am cîștigat, cu singele nostru, pământul și e al nostru, nu al boierilor care ne sug» (3 elevi).

— «Ne-am răscolat pentru a mai pleca capul celor mîndri și țapeni» (1 elev).

La cea de a treia întrebare, dacă sînt legitime mișcările țărănești, s-a răspuns în felul următor.

— «A răbdat bietul țăran cît a putut; nime nu l-a nțăles, nime nu l-a ajutat, toți l-au jăluit. Răscoala are partea ei rea« s-au comis cruzimi neuzite și nepomenite pe pământul nostru; are însă și partea ei bună: a atras asupra țăranilor, luarea aminte a tuturor mai marilor noștri» (10 elevi)⁹⁴).

— «Răscoalele țărănești sînt legitime; pământ aproape nu au și pe cei pe care îl au nu știu să-l cultive; arenda e scumpă și munca rău plătită. Mai nu e țăran, care să nu fie înscris veșnic ca dator în condica proprietarului» (9 elevi).

— «Se caută instigatori — zice un elev — afară de acolo unde ar trebui căutați: între asupritorii poporului; și prin aceștia înțeleg pe mulți din proprietari, pe arendași, pe primar»⁹⁵).

— «Sînt legitime mișcările — scrie un altul — pentru că poporul e adus la sapă de lemn» (14 elevi scriu la fel).

— «Nu se poate contesta legitimitatea mișcărilor țărănești. Procedura lor a fost greșită».

— «Disprețuiesc tot ce e brutal; totuși trebuie de recunoscut o bună parte de dreptate în mișcările țărănești, Traiul lor e de nedescris: nici mai bun, nici mai rău de cum îl descrie Dr. Lupu în «Viața Romînească».

— «Sînt legitime: arendașii... nu se gîndesc decît să cîștige; stoarce, stoarce tot: pământ și pe locuitor!».

94. *Cultura Romînă*, anul IV, nr. 8. Toate răspunsurile de pînă aici, pp. 298—300.

95. *Ibidem*, p. 300. Sublinierea noastră.

«Nu sînt omenești răscoalele țărănești, dar mai neomenești au fost jăgășia arendașilor⁹⁶).

—«In satul meu mișcarea a fost îndreptată contra comercianților, care storc pe țăran și corup pe autorități. De multe ori, cu vorbe și rachiu, sînt în stare să paralizeze banca și tot ce s-ar putea face spre binele obștesc» (cam în același fel gîndesc alți 18 elevi, precizează C. V. Praja⁹⁷).

— «Că mișcarea țărănească a avut partea ei de dreptate nici nu încapă îndoială. Țărănimea e baza, viața și puterea Statului nostru și ea a fost uitată, lăsată în voia întîmplărei, fără nici o îndrumare; încît copleșită de viții și sărăcie, necazuri și împovărări era gata de pieire. Mișcarea a atras privirile spre ea. E un bine» rău însă că prea brutală a fost; prea mult sînge și prea multe bogății s-au prăpădit»⁹⁸).

La întrebarea a patra seminariștii din Iași dau o sumedenie de soluții sugestive și bine cumpănite, pentru remedierea răului; dar cine le-a luat în seamă?

O lege a tocmelilor agricole. Alta pentru înlesnirea arendărilor de pe moșiile Statului și particularilor riguros aplicate și controlate; «stimă și ajutor preoților»; îndreptarea țărănimii fără pămînt spre industrie și comerț, iar cea cu pămînt deprinsă cu o cultură intensivă și bine condusă a acestuia; încurajarea băncilor populare și mai ales a societăților de consum scăpîndu-i astfel din «ghiarele cămătarilor»; aplicarea legilor fără abuzuri și părtinire; fixare de prețuri pentru munca pămîntului; «Să nu se trimită la țară funcționari nepregătiți, căci cei ce nu folosesc țăranului îi strică. Aceștia să fie riguros controlați și fără milă izgoniți, cînd se vor abate de la datoria lor»; mai multă lumină și cultură în lumea satelor; «numai astfel vom scăpa de viitoarele revoluții agrare, ce amenință țara noastră»⁹⁹).

În fine, la întrebarea din urmă, cu excepția cîtorva elevi, ceilalți găsesc că preoții și învățătorii și-au făcut datoria.

În considerațiile ce le face profesorul C. V. Praja, după dezvăluirea fondului anchetei, se ocupă de lipsa de scrupule a ziarelor, care atacă oamenii politici prin cuvintele: «pungaș», «vînzător de neam», «nebun», denumiri ce se aruncă zilnic din «fuga condeifului, de specia micilor, în coloanele ziarelor mari» și care nu pot să nu aibă efecte negative asupra elevilor, ce nu înțeleg că «insultele servesc pentru gloata alegătorilor, pentru a forma curente și că oamenii noștri politici, chiar cînd se insultă prin ziare, anonim, se respectă între ei, își întind mîna prietenește și își trec din mîna în mîna puterea»¹⁰⁰).

În continuare se ocupă de «rostul școalei» neînțeles nici «chiar de corpul profesoral», și face, asupra instrucției și educației, asupra cunoștințelor și caracterelor, observațiile pe care le crede de cuviință. Încheierea anchetei profesorului Constantin V. Praja conține acuzații așa de grave, la adresa nișoniștilor, încît găsim necesar să le reproducem: «Cu asemenea teorii și cu asemenea oameni școala noastră nu se poate lăuda. Și mărturisesc că am rămas surprins și profund afectat de rezultatul dat la iveală de colegul din București. În Seminarul Nișon este o Sodomă; acolo

96. *Ibidem*, p. 301.

97. *Ibidem*, p. 302.

98. *Ibidem*.

99. *Ibidem*, pp. 302—304.

100. *Ibidem*, p. 305.

se fermeantează viitorii agitatori; se anunță de acolo ruina întregului edificiu social și poate chiar a neamului»¹⁰¹).

La aceasta, adăugăm noi, care nu avem nici un interes să apărăm una sau alta, din aceste școli: i se părea profesorului de la Iași, că el stă mai bine cu școala sa, decât colegul său de la București. Adevărul este că ancheta de la București, cu cea de la Iași, care deși ca fond puțin mai temperată, datorită condițiilor speciale în care s-a efectuat, erau totuși perfect identice în liniile lor mari, prin care seminariștii au luat apărarea țăranelor, denunțându-i pe nemiloșii și neomenoșii lui exploatare, pe care atât presa contemporană, cât și alți oameni nu-i puteau vedea, din cauza intereselor lor legate de clasa stăpînitoare.

Seminariștii nu puteau gândi altfel, nu numai fiindcă erau fiii țăranilor lipsiți de drepturi, care produceau prosperitatea și apărau țara la nevoie, nu numai fiindcă erau odraslele celor umiliți, batjocoriți, ținuți în beznă, arestați, legați, bătuți, sau împușcați fără milă, după «*listele negre*»; chiar atunci cînd nu săvîrșiseră nimic, ci fiindcă dreptatea era cu «*talpa țării*», cu «*marea majoritate mută*» a țării, cu «*robii albi ai ogoarelor*», pe care în lanțurile robiei efective le trudeau de veacuri.

Ultima frază de concluzie a profesorului conservator C. V. Praja vom reda aici pentru rolul ce rezervă el școlii contemporane și pentru interesul ei documentar: «*Corpul profesor trebuie să vegheze! Nu să lase în neștire niște sujlete rătăcite, pe căile atât de grele ale problemelor sociale: nu se lasă copiilor libertatea să-și explice societatea*¹⁰²).

Noi cei de astăzi, prin perspectiva celor 50 de ani de la dureroasele involburări ale anului 1907, credem că acești seminariști aveau suficiența cultură ca să vadă bine și mai ales să priceapă bine, unde era dreptatea. Și chiar dacă n-ar fi avut cultura necesară, de cele mai multe ori, dreptatea se simte cu instinctul echității, pe care îl posedă orice om, oricît de jos s-ar situa pe scara culturii. Și apoi era prea strigătoare la cer dreptatea țăranilor, ca să nu fie sesizată nici măcar de feciorii lor.

2. Urmările anchetei.

Datorită violentului atac, de mai sus, la adresa nișoniștilor, E. A. Pangrati îl ridiculizează pe C. V. Praja, asupra felului cum a făcut ancheta (după publicarea celei de la București, cu prevenire, sub semnătură) conchizînd că ancheta de la Iași «rămîne cu o valoare curată literară și atîta tot»¹⁰³).

La aceasta, cel vizat, nu-și iasă răspunsul prea mult așteptat, făurînd noi acuzații sau reiterînd sub noi forme pe cele vechi¹⁰⁴), tot la adresa profesorilor și elevilor seminarului din Capitală. Astfel: «*nu li s-a dat elevilor în Seminarul Nișon, nici instrucțiune îndestulătoare, pentru a se putea orienta în mediul social» au rămas sălbatici, sălbatici, cu atît mai periculoși cu cît au o spoială de cultură*¹⁰⁵), și lucrurile nu se vor schimba

101. *Ibidem*.

102. *Ibidem*.

103. E. A. Pangrati, «Asupra «Anchetei într-un Seminar» în *Revista Generală a Învățămîntului*, III, nr. 2 (1 iulie 1907), p. 76.

104. *Cultura Română*, Iași, IV, nr. 9 (septembrie 1907) pp. 359—361, articolul: «Asupra «Anchetei într-un Seminar», semnat de C. V. Praja.

105. *Ibidem*, p. 359.

atîta timp cît la Niton va rămîne același personal didactic și administrativ». Cel din urmă cuvînt îl are E. A. Pangrați care mai adaugă un ultim argument de natură a fi conferit anchetei de la Iași, posterioară înăbușirii, un caracter mai ponderat, și o tonalitate mai timidă și mai puțin violentă: «...pentru că în Mai 1907 se vor fi mai găsit foarte puțini țărani, sau fii de țărani, care să vorbească sau să scrie despre răscoalele țărănești, cu aceeași libertate ca la începutul lunii Martie. Intre aceste două date se întîmplase represiunea răscoalelor cu tunul și impresia lăsată tuturor a fost desigur adîncă»¹⁰⁶).

Așa se sfîrșește discuția în jurul părerilor elevilor seminariști „cu privire la marea răzvrătire țărănească a anului 1907. După cum vedem, cei mai acuzați au fost nifoniștii, atît în presă cît și — lucru mai puțin așteptat și mai puțin îndreptățit — de însuși cel ce făcuse un acelaș fel de anchetă la Iași, care dorea și se străduia să dovedească, cu orice preț, că elevii în cauză de la Iași nu au aceleași gânduri, ca cei de la București.

Impresia ce se desprinde, din trecerea în revistă a acestor două cercetări de cugete, a unor tineri legați de mulțimea de jos a țării, este că profesorul Constantin Banu a înfățișat conținutul anchetei sale, în întregime și nealterat, pe cînd profesorul Constantin V. Praja îl ajustează într-o măsură pentru a reabilita seminarul la care era dascăl.

Dar, independent de intențiile și controversa acestor doi profesori, și oameni politici, care au totuși meritul de a fi pus în presa țării, prin elevii lor, o problemă de toată gravitatea, pe care altfel n-ar fi avut putința și curajul s-o pună mai viu și mai concret, în ciuda condițiilor timpului și modului cum s-a săvîrșit una și alta din cele două cercetări de conștiințe a tinerilor teologi de atunci și în pofida faptului că în Moldova răscoala a avut un caracter ceva mai potofit, decît în Muntenia și mai ales în Oltenia, unde ea ajunge la formele cele mai sîngeroase. Important este că seminariștii de la «Nifon Mitropolitul» și «Veniamin Costache» s-au pronunțat în favoarea plugarilor năbăstuiți, că la uriasul proces contemporanilor ei au pronunțat, din școlile ce trebuiau să-i înstrăineze de cei mulți, și departe de satele lor, un just și sincer verdict de condamnare a trîntorilor țării și a «lipitorilor satelor», ce sugeau cu vrăimășie toată vlaga unui întreg popor. Este mare și incontestabilul lor merit! Prin aceasta au dovedit, în mod cît se poate de concret, și ne-o dovedesc și nouă celor de astăzi, ce vrem să-i înțelegem, că Ortodoxia nu se împacă cu exploatarea, că nu o promovează și nu o susține.

Așa după cum Domnul Hristos luînd biciul în mînă a gonit din templu, pe toți cei ce făcuseră din casa lui Dumnezeu «peșteră de tîlhari» (Matei XXI, 13), muștrînd prin aceasta exploatarea de atunci și de totdeauna, tot așa și seminariștii anului 1907, păstrînd bineînțelele cuvenitele proporții, au ridicat biciul cuvîntului lor drept și nepărtinitor împotriva celor ce stricaseră armonia și lipsiseră de orice frumusețe viața din casa poporului nostru.

Au fost ei prea aspri în aprecierile lor ca viitori păstori de suflete, ce se pregăteau a li? Nu!

106. *Revista Generală a Învățămîntului*, III, nr. 3 (1 octombrie 1907) pp. 231—232; «Asupra anchetelor în seminarii. Un ultim cuvînt». semnat E. A. P. (angrați).

Cind oare Păstorul cel Bun și Mare a lăudat, stimulat, sau măcar tolerat: neomenia, prigonirea, asuprirea, rapacitatea, egoismul, ignoranța, silnicia, furtul, disprețul, batjocura și bătaia aproapelui, nedreptatea și toți cortegiul nefast ce poate diminua demitatea de om? Niciodată! De aceea, seminaristii anului 1907, nu s-au îndepărtat nici de Dumnezeu, nici de creștinism și nici de preoție, ci s-au asemănat mai mult Samarineanului celui milostiv, care a ajutat nu hoților, ci celui căzut între tâlhari să ajungă iarăși la sănătatea și echilibrul anterior căderii.

Batjocura, disprețul, calomniile și înjosirea ce au îndurat-o atunci viitorii slujitori ai altarelor ortodoxe, astăzi cei mai mulți adormiți întru Domnul, s-au transformat în tot atâtea nestimate în cununa nevestejită a Bisericii noastre, care prin slujitorii săi de-a-lungul veacurilor, a întreținut nestinsă candela drepturilor imprescriptibile ale poporului nostru.

Înainte cu foarte puțin, de patima Sa mîntuitoare, Domnul Hristos ducîndu-se în Betania, o femeie din popor s-a apropiat de El avînd un alabastru de mare preț și l-a turnat pe capul Lui pe cînd ședea la masă, provocînd o sumedenie de discuții și obiecțiuni. Domnul după ce le-a răspuns la acestea a adăugat: «*Adevăr grăiesc vouă*» ori unde se va propovedui *Evangelhia aceasta, în toată lumea, se va spune și ce a făcut ea spre pomnirea ei*» (Matei XXVI, 13).

Învățăceii aceștia mai mici ai Mîntuitorului din 1907 sînt femeia din popor, care au turnat mirul dreptății, al dragostei, al adevărului și al sincerității pe capul unui popor, în timpul pătimirii lui, parfümînd astfel, pentru o efemeră clipă, atmosfera plină de miasmele neomeniei, ale jafului, ale minciunii și imoralității.

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

IV. O DISCUȚIE ÎN JURUL ATITUDINII BISERICII ORTODOXE ROMINE FAȚĂ DE RĂSCOALA DIN 1907

Pe lîngă urmările ei politice și sociale — prevăzute și neprevăzute — răscoala țărănească din anul 1907 în țara noastră, a servit ca prilej — între alții — șefului cultului romano-catolic din România ca să comenteze atitudinea ierarhiei și preoțimii ortodoxe. Abia se potolise răscoala, așa cum s-a potolii, prin represiunea sîngeroasă ordonată de guvern împotriva țăranilor, cînd monseniorul Raymund Netzhammer, arhiepiscopul latin din București, a publicat într-o foaie bisericească străină¹⁾ și în extras²⁾ un lung articol intitulat «*Die rumänische Landeskirche und die Bauernaufstände*»³⁾. Articolul poartă la sfîrșit data de 23 aprilie 1907. El este interesant nu numai prin tema sa, ci și prin împrejurarea și felul în care s-a scris și s-a publicat, ca și prin calitatea autorului lui.

Arhiepiscopul Raymund Netzhammer era cunoscut și stimat ca un prelat învățat și activ, cu largi relații în țară și străinătate, autor a numeroase studii, mai ales istorice și arheologice, scrise în limba germană,

1. *Katholische Kirchenzeitung*, din Salzburg.

2. Separatabdruck. Salzburg, 1907, form. 8°, 15 p.

3. *Biserica română națională și răscoalele țărănești*. — «Landeskirche» însemnează Biserica țării. Cuvîntul a mai fost tradus «Biserica de Stat» sau «Biserica dominantă». Înțelesurile sînt asemănătoare.

română sau franceză. Înainte de numirea sa la conducerea Bisericii Romano-Catolice din România, el fusese profesor și director al Seminarului catolic din București. Monseniorul R. Netzhammer era și a rămas străin de noi. El fusese trimis aici ca profesor, de la o mănăstire benedictină din Elveția germană (Einsiedeln). Numirea sa în fruntea Arhiepiscopiei echivala cu o misiune foarte însemnată la noi: aceea de a face să crească și să se întărească Biserica Romano-Catolică în România.

Deși a căutat să cunoască bine țara și poporul, călătorind, vizitând mănăstiri și locuri istorice⁴), urmărind presa, făcând cercetări, stabilind legături cu persoane influente din pătura conducătoare, și deși a cules multe impresii și știri despre țară și despre popor, monseniorul R. Netzhammer ne-a văzut și ne-a apreciat doar prin prisma confesiunii și oficiului său de reprezentant și propagandist al intereselor papale. Inzestrat cu o mare dorință de a cunoaște și de a fi cunoscut, de a se distinge și a reuși între noi, monseniorul a lucrat tot timpul șederii sale în țară ca să cîștige interes și simpatie pentru sine, pentru Biserica sa și pentru cauza ei.

Articolul publicat în legătură cu răscoala de la 1907 se explică prin concepția și prin zelul și interesul misionar al arhiepiscopului catolic. Articolul este ocazional, firește: ocazional însă numai în ce privește motivul și prilejul cu care s-a scris, nu în ce privește ideea și scopul ce servește. Cit pentru aceasta, articolul se încadrează în chip firesc în gândirea și în lucrarea monseniorului Netzhammer ca emisar al Vaticanului în țara noastră, socotită «schismatică». Sub aparențele lui de reportaj actual, bine informat și obiectiv, — articolul publicat în ziarul din Salzburg este un act de propagandă în favoarea Bisericii Romano-Catolice. Monseniorul a luat desigur toate precauțiunile — de informare, de nuanțare, de reticențe și de scuze — ca să dea articolului său caracter de studiu nepărtinitor al faptelor, dar interesul și sentimentul confesional răzbat printre constatăările și aprecierile autorului, ca un fir roșu, care reapare la locul potrivit pentru a-i da culoarea și desenul dorit.

Arhiepiscopul Raymund Netzhammer începe articolul său printr-o judecată de valoare: Răscoala din anul 1907 este cea mai mare nenorocire care a lovit România de când există ca regat (p. 3). După câteva cuvinte despre cauza ei, care a fost nemulțumirea țărănimii, provocată de exploatarea ei de către proprietarii și arendașii de moșii (p. 3), monseniorul găsește că în desfășurarea revoluției s-a împlinit prevederea unui diplomat străin din România, că ea se va întinde cu iuțeala fulgerului în toată țara dacă nu va fi reprimată cu puterea armelor (p. 4). După cum se vede, proclamația diplomatului străin era și o indicație pentru procedeul reprimării singeroase a revoluției, care pare a fi și convingerea monseniorului R. Netzhammer.

Prelatul catolic dă apoi imaginea răscoalei, pentru uzul cititorilor săi străini: «La conacele moșiilor a început o distrugere, loc și ucidere de nedescris, — ultima (adică uciderea) — cu o cruzime de cel mai rău soi» (p. 4). Puterea politică a trecut de la conservatori la liberali, dar cele două partide și-au dat mâna pentru reprimarea răscoalei. Au fost mobilizați peste o sută de mii de oameni. Soldații s-au purtat în chip strălucit (glăria-

4. Cele văzute în călătoriile sale prin țară le-a scris în *Aus Rumänien*, 2 vol., Einsiedeln, 1909, 1913.

zend) și țara a fost astfel salvată datorită armatei (p. 4). În câteva rânduri, cititorii au fost deci și îngroziți și liniștiți de cele petrecute în România. Autorul putea să pară a fi spus cu aceasta despre răscoală tot ce interesa să se știe în afară de țară.

Dar el este un cronicar confesional al faptelor din România, este anume Eminența Sa monseniorul Raymund Netzhammer, arhiepiscopul romano-catolicilor din București, care avea de spus mai mult decât un cronicar carecure: avea de spus anume cuvântul său de ierarh al Bisericii române — în toate chestiunile, și mai ales într-una în care se putea vorbi despre Biserica Ortodoxă Română, pentru a o critica. Un prilej ca răscoala din 1907 nu trebuia pierdut; el era sîngeros, dar cu atît mai bine venit pentru a formula aprecieri de cunoscător pe scama Bisericii Ortodoxe Române. Monseniorul R. Netzhammer nu lasă subînțeles scopul său. După cele de mai sus, care sînt doar introducerea în tema articolului său, adică de fapt pretextul, el anunță clar gîndul cu care scrie. Ca punct de legătură îi servește purtarea «strălucită» a armatei, care a înăbușit răscoala cu armele, făcîndu-și astfel toată datoria față de țară. Să vedem acum — zice prelatul catolic — cum s-a purtat în luptă «armata spirituală a Bisericii naționale ortodoxe» (das geistige Heer der orthodoxen Landeskirche, p. 4).

Monseniorul dorea anume să poată critica Biserica Ortodoxă Română și acest lucru nu era greu, ba părea chiar necesar și de sine înțeles. Ca bun strateg confesional, prelatul catolic punea Biserica Ortodoxă a țării într-o poziție defavorabilă: în concurență cu doi emuli, care o întreceau și o puneau în inferioritate amîndoi. Unul era, cum am spus, armata țării, respectiv guvernul, — care își făcuse — după părerea monseniorului — toată datoria, trăgînd cu pușca și cu tunul în țărani răsculați și salvînd astfel țara; altul era însăși Biserica romano-catolică de sub conducerea Eminenței Sale, care, tot după părerea sa autorizată — s-a dovedit de asemenea la înălțimea misiunii ei, de a contribui adică la potolirea răscoalei.

Arhiepiscopul catolic nu putea desigur să spună și n-a spus anume că Biserica națională n-a jucat nici un rol în evenimentele de la 1907, căci altfel ar fi avut mai puțin de vorbit, adică de criticat, dar Biserica Română este prezentată pe de o parte ca fără grijă și inițiativă în fața primejdiei naționale, pe de alta ca zăbavnică și nepricepută, aproape ridiculă, în exercițiul misiunii ei, iar preoțimea în parte chiar greu vinovată, ca autore morală a sîngeroaselor și îngrozitoarelor manifestări ale țărănimii pornite să distrugă conacele boierești. Demn de remarcat este faptul că elogiile monseniorului la adresa armatei, care măcelărise pe țărani, erau deopotrivă de entuziaste cu cele aduse de rege și moșierime, iar acuzațiile formulate împotriva Bisericii Ortodoxe nu se deosebeau de cele colportate de presa păturii conducătoare.

Ierarhia țării n-a manifestat la început, zice monseniorul, nici un interes pentru a interveni cu autoritatea sa în faptele de la 1907. Ea apare astfel absentă, inconștientă și pasivă, în timp ce țara ardea. A trebuit ca primul ministru D. Sturdza, care «unea cu știința și capacitatea sa de om de Stat un simț religios și credincios», să invite și pe «luptătorii duhovnicești» (die geistlichen Kämpfer) ai țării, episcopi și preoți, «ca să combată cu armele religiei duhul cel rău al răscoalei» (p. 4).

Mitropoliții și episcopii țării — ne informează prelatul — erau atunci în București, unde luau parte la ședințele Senatului, ca membri de drept.

Această împrejurare le da cel mai bun prilej ca să procedeze laolaltă și repede «contra atitudinii extrem de amenințătoare a țăranilor». Monseniorul R. Netzhammer dă și ideia pe care n-o găseau nevolnicii noștri ierarhi inerti: «O înștiințare a Sinodului către populația țării și un ordin către toți preoții privitor la imediata pedepsire bisericască a răsculaților n-ari rămas desigur fără efect» (p. 5). Pe cînd episcopul catolic de Iași — asta ținea să spună arhiepiscopul — episcop căruia îi erau supuși peste șaptezeci de mii de țăranii catolici din județele Roman și Bacău, la primele știri din ziare că în trei-patru localități catolice spiritele s-ar arăta aprinse, a și dat la 23 martie o circulară clerului său pentru combaterea agitațiilor, «din partea Bisericii naționale nu se făcuse încă nimic» (p. 5). Mai conștient decît ierarhia, guvernul aștepta mare succes de la intervenția puterii spirituale. Primul ministru s-a dus deci la mitropolitul primat înainte de ședința din 26 martie a Camerei, pe de o parte ca să-i ceară binecuvîntarea pentru noua sa președinție de guvern, pe de alta ca să-l îndemne să dea «o proclamație către toți preoții din țară» și să orînduiască «rugăciuni publice în toate bisericile» p. 5).

Arhiepiscopul R. Netzhammer ține deci să sublinieze că abia în urma acestui demers guvernamental, mitropolitul primat a început să înțeleagă datoria sa, sau poate doar să primească ideia guvernului: peste două zile, a apărut în Monitorul Oficial o circulară semnată de Spiru Haret, ca ministru al Cultelor și al Instrucțiunii, către toți preoții și învățătorii de la sate, cerîndu-le să-și dea toată silința pentru restabilirea liniștii între țăranii. Circulara le sugera ce trebuie să vorbească țăranilor, să-i asigure anume că guvernul va lua măsuri pentru îmbunătățirea stării lor. Preoților li se indica: «Iar voi, preoți, trageți clopotele la bisericile voastre, îmbrăcați-vă în odăjdii; luați crucea și Evanghelia în mînă și adunați poporul. Vorbiți-i și voi, ca și învățătorii, și faceți ca să vină iarăși pacea și dragostea între oameni și ca duhul cel rău să dispară de la ei. Aceasta este chemarea voastră și veți avea o mare răspundere înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, dacă nu o împliniți» (p. 5—6).

Ce rol a avut ierarhia în această chemare către preoți? Circulara a fost contrasemnată de cei doi mitropoliți și de episcopii țării, care își exprimau dorința ca preoții să o citească și să dea ascultare hotărîrii ministeriale, dar episcopatul ortodox a semnat, — după cum ține să precizeze arhiepiscopul R. Netzhammer —, după oarecare opunere, socotind ordinul ministrului ca o încălcare a drepturilor ierarhiei.

Exprimîndu-și apoi părerea că această circulară, acceptată de ierarhia ortodoxă de nevoie, a avut bune rezultate și că foarte mulți preoți au executat-o întocmai, monseniorul Netzhammer mărturisește că guvernul mai voia ca episcopii ortodocși să apară în părțile răsculate din eparhiile lor, pentru a liniști spiritele, și propunea să le dea ca acoperire o puternică escortă militară, dar că prelații noștri au refuzat propunerea. În continuare, monseniorul Netzhammer ține să sublinieze că doar voci izolate s-au ridicat din înaltele cercuri bisericesti ortodoxe, pentru a îndemna pe țăranii la liniște și la legalitate. Este citat anume cazul episcopului de Roman, care a cerut protopopilor să-și îndeplinească datoria de făcători de pace, și tîrzia intervenție a mitropolitului primat, care a ordonat să se facă în eparhia sa rugăciuni speciale, pentru potolirea răscoalei. Dar pentru a nu lăsa să se creadă cumva, că demersul mitropolitului de la București ar fi fost determinat de o inițiativă personală, — monseniorul Netz-

hammer precizează că această măsură a fost luată la îndemnul insistent al primului ministru, cum s-a mai spus, și, pe lângă aceasta, că a fost precedat de arhiepiscopul latin, care este una și aceeași persoană cu autorul articolului de care vorbim și care ordonase cu câteva zile mai înainte să se facă asemenea rugăciuni în eparhia sa (p. 8).

Nemulțumindu-se cu atât, Eminența Sa arhiepiscopul R. Netzhammer își ia dreptul și plăcerea de a aprecia fondul și forma acestei măsuri cultice, care nu-l privea cu nimic. Mitropolitul primat prescrisese să se intercaleze cereri speciale la două ectenii de la Sfânta Liturghie: patru la ectenia mare de la început și trei la ectenia de după Evanghelie, iar la sfârșitul Liturghiei să se citească de către preoți în genunchi și cu capul descoperit, din fața ușilor împărătești, o rugăciune mai lungă. Neputînd contesta rostul rugăciunii, odată ce și Eminența Sa prescrisese rugăciuni, și binevoind chiar a presupune că măsura mitropolitului primat va fi avut efect, monseniorul se miră, pentru a obiecta totuși ceva, că «Biserica orientală, care de altfel ține cu o invincibilă înțepenire și tenacitate (mit. einer unüberwindlichen Steifheit und Zähigkeit), la formele existente, chiar în lucruri neesențiale», a prescris să se introducă noi rugăciuni în ritul propriu-zis al Liturghiei. Arhiepiscopul insinuează cu aceasta ideea unui fel de sacrilegiu comis de Biserica Ortodoxă Română. Mirarea lui este un mod de a contesta Bisericii Ortodoxe dreptul de a introduce rugăciuni speciale în cultul său și mai are un prilej de a vorbi despre «înțepenirea» ei în forme de neschimbat (p. 8). Această «înțepenire» trebuie însemnată — după opinia prelatului papal — ca boala de care va muri Biserica Ortodoxă, rezultat al despărțirii ei de Biserica romană!...

Ziarele — continuă articolul — au scris că preoții adunau poporul, îl îndemneau la liniște și la legalitate și făceau «rugăciuni mișcătoare», a căror text a fost comunicat prin presă. Aceste știri, adaugă monseniorul, au avut efect cu atât mai liniștitor, cu cât în multe locuri preoții și învățătorii erau arătați ca principali instigatori și chiar conducători ai răsculaților. Căutînd să lase impresia că este un cronicar conștiincios, Eminența Sa precizează și întărește, că ziarele au povestit despre «cuvîntări incendiare înfiorătoare și chiar neumane ale unor popi», acuzîndu-i că ar fi sprijinit cu bani pe unii ucigași... (p. 8—9). Monseniorul relatează despre preoți care au înscenat procesiuni de înmormîntare, pentru a putea fi induși în eroare și atacați de țărani, soldații. Nu știe întrucît este adevărat, dar i se pare totuși sigur că între răsculați erau mulți preoți și că nu puțini dintre ei au fost uciși de gloanțele soldaților. În cele mai multe sate răsculate — se adaugă drept explicație despre mentalitatea valahilor — preotul și familia lui ar fi căzut victime, dacă nu s-ar fi alăturat răsculaților și n-ar fi luat conducerea răscoalei. În multe locuri, unde țărani sperau să rămînă stăpîni pe situație, preoții au părăsit și din acest motiv «calea dreptului și au făcut cauză comună cu credincioșii lor» (p. 9), gîndind adică să jefuiască, să ucidă și să pună mina pe moșiile boierești, ca și ceilalți țărani. Cu ideea pe care o avea despre răscoala de la 1907, socotită o dezlănțuire de barbari demonizați și fioroși, porniți să-și distrugă liniștea și Statul, și despre preoții romini ca șefi de bande, explicația de mai sus a monseniorului nu face decît să mărească vina și crima lor.

Păcatele preoților ortodocși romini se țin lanț, — în broșura monseniorului Netzhammer. Contra unei părți din clerul ortodox al țării s-a ridicat o acuzație foarte gravă: aceea că au săvîrșit un «abuz gosolan» de pu-

terea și de autoritatea lor preoțească, luind țăranilor jurământ în biserici, pe cruce și pe Evanghelie, că vor urma pe răsculați și că nu vor trăda nimănui nimic, — «monstruozitate» pe care arhiepiscopul declară că nu o poate înțelege și că n-o poate crede, decît cel mult ca un caz de grea rătăcire, cu totul izolat (p. 9—10).

Dar Eminența Sa nu stăruie în îndoială, ci, ca bun cronicar, dă texte și explicații. Cînd gloanțele și tunurile au speriat pe țărani, zice înalțul prelat catolic, s-a răspîndit zvonul că ei ar fi declarat că ar înceta opera de distrugere, dacă vor fi deslegați de jurământul ce au făcut (p. 9) Mitropolitul primat, care fusese rugat de fostul ministru al Cultelor Disescu, să deslege pe țărani, a trimis o circulară telegrafică protopopilor din țară, publicată și în ziare, declarînd pe țărani dezlegați de jurământ (p. 9—10).

Amabil, monseniorul se abține de la critica sau măcar de la comentarea unui asemenea document, dar neputînd rezista ispitei de a mai spune totuși ceva rău despre Biserica Ortodoxă Romînă, crede că oricine va vedea în acel document o mărturie că la poporul romîn învățămîntul moral creștin fundamental trebuie să fie foarte defectuos (ein sehr mangelhafter).

Cînd clasele culte și posesoare — zice monseniorul R. Netzhammer — s-au indispus față de preoțime, aflînd din ziare diferite știri despre purtarea preoților în județele răsculate, se puteau auzi «aprecieri deadreptul nimicitoare» (geradezu vernichtende Urteile) despre clerul nostru.

Indignarea a atins punctul culminant atunci cînd s-a aflat că țăranii juraseră în biserici, în fața preoților, ca să jefuiască și să distrugă bunurile moșierești, să ucidă și să nimicească pe posesorii lor. (Plünderung und Zerstörung, Tod und Untergang). Mărturie știe presa vremii din care este citat un ziar conservator, de limba franceză: «La Roumanie (din 4 aprilie), care critică preoțimea pentru că ar fi luat jurământ țăranilor. De observat că de unde la început se vorbește de un jurământ de participare la răscoală, după aceea jurământul e socotit ca făcut pentru tilhărie ordinară, pentru banditism: Răscoala pierde orice caracter și urmă de revendicare de drepturi țărănești. Ea este o faptă infernală de căpcăuni și bestii apocaliptice.

Neîmpăcați măcar cu circulara mitropolitului primat, ziarul conservator și monseniorul Netzhammer găsesc că ea aruncă o lumină specială nu numai asupra mentalității țăranilor, ci și a unei părți din cler. Ziarul și prelatul cred că în unele sate chiar preoții au făcut cauză comună cu răsculații și că ei i-au adunat, peoții, ca să jure pe Evanghelie, «cartea păcii și a bunei înțelegeri între oameni», spre a săvîrși «cele mai rele excese contra persoanelor și a proprietății» (p. 11).

Indignat de această solidaritate a unor preoți cu țărănimea pe care c. păstoreau, ziarul boieresc striga cu o durere de care ierarhul catolic se impresionează și pe care o plesnește cu satisfacție de obrazul clerului romîn ortodox: «Ce fel de morală au fost învățați acești preoți? Ce idee își fac ei înșiși despre preoția lor? Se impune o cercetare severă. E necesar să se cunoască precis rolul pe care l-a jucat clerul în revolte, care au pus în joc destinul întregii Romînii. Vinovații trebuiesc pedepsiți în mod exemplar și acești sprijinitori ai turburărilor (Begünstiger der Unruhen) trebuie să dispară din satele noastre» (p. 11—12).

Dacă se va zice că ei nu pot fi înlocuiți, mai bine fără ei decât cu ei «O turmă fără păstor este oricând mai bună decât o turmă păzită ca păstor de un lup în blană de oaie». Satele fără preoți — iată concluzia boierească a faptelor de la 1907!

Revolta foii conservatoare se manifestă toată, și arhiepiscopul R. Netzhammer n-o poate lăsa nelolosită. Este așa de bună ocazia de a defăima clerul român pe garanția unui ziar din țară.

«In societatea modernă — argumentează academic ziarul — preotul trebuie să fie un promotor al moralității și al păcii, nu un agent al revoltei, care dă lovituri contra siguranței Statului și a proprietății particulare și care abuzează de sfântul său oficiu (sein heiligstes Amt) pentru a lua jurământul răsculaților, ca ei să semene jaf și foc (Raub und Brand) în toată țara și să nu denunțe pe instigatori» (p. 12).

Antrenat cu interes și cu plăcere în constatările defavorabile clerului nostru, monseniorul citează noi fapte, care pot să dea o idee despre nivelul lui moral coborât. In unele județe, se zice, mai mult de jumătate din preoți de la țară nu și-au făcut datoria, ci mai degrabă au sprijinit cu tărie opera de răsturnare și de distrugere a răsculaților.

Un cronicar conștiincios, cum vrea să fie arhiepiscopul Raymund Netzhammer, trebuie să dea explicația faptelor și totodată să justifice atitudinea sa de cenzor al stărilor morale din România. Căutând să se țină în echilibru între afirmațiuni contrarii, arhiepiscopul știe că starea clasei țărănești române era în unele privințe «una foarte de plins» (eine sehr beklagenswerte), dar, pentru a nu fi spus prea mult, adaugă: «însă nicidecum așa de strigătoare la cer ca să se poată concepe revoluția ca un act necesar de apărare, fie și numai pe jumătate îndreptățit» (ein auch nur halbwegs gerechtfertigter Akt der Notwehr, p. 12—13).

Posibilitatea revoluției și ușurința cu care ea s-a înlăptuit nu se poate explica decât prin aceea că poporul de țărani români, de altfel laudat ca liniștit și blând (sonst als ruhig und gutmütig gepriesen), «a pierdut o bună parte din vechea credință și din felul de a gândi al părinților săi». Altfel, Eminența Sa socotește că «un popor cu adevărat religios în marea sa majoritate, chiar dacă este greu apăsător, este imposibil să se lase atras în acea furie oarbă de distrugere și în acele îngrozitoare cruzimi, cum s-a întâmplat în ultimele răscoale» (p. 13).

Dacă desfășurarea evenimentelor din România anului 1907 nu a urmat drumul indicat de monseniorul Netzhammer, — vinovată este numai Biserica Ortodoxă Română și clerul ei. De aceea, stările sociale și morale din țară, răscoalele, măsurile luate, participarea preoților la mișcare, — toate îl interesează pe Eminența Sa numai în scopul de a compromite în o hii păturii conducătoare Biserica Ortodoxă Română. De aceea Netzhammer trece ușor și nepăsător pe lângă cauzele nemulțumirii țărănilor români, pe lângă suferința lor seculară, pe lângă nedreptatea și mizeria vieții lor de robi boierești. El știe că starea lor era de plins, dar nu le iartă revolta, iar dacă țărăni s-au manifestat anarhic, el crede — asemenea moșierimii române — că vina este a instigatorilor și în primul rând a Bisericii Ortodoxe Române; dacă țărăni au jefuit, au ars și au ucis, ei au făcut-o — după părerea monseniorului Netzhammer — cu știrea, cu îndemnul, ba chiar sub conducerea preoților ortodocși.

În felul acesta, articolul înaltului prelat catolic lăcea cor cu presa paturii conducătoare, denunțând opiniei publice străine și aparatului re presiv de stat, pe preoții ortodocși ca autori morali ai răscoalelor.

Și acum, lucrul cel foarte important de știut în vederea căruia au fost puse toate cele de pînă acum în articolul monseniorului: «În această privință, clerul catolic din România — s-a purtat foarte bine, dovedind în zilele grele ale turburărilor că poate să mențină poporul instruit de el în limitele ordinei și ale legalității». Iată în adevăr pentru ce a scris articolul său arhiepiscopul Raymund Netzhammer, iată ce trebuia să știe românilor și toată lumea: Clerul ortodox este ticălos și netrebnic, căci el se solidarizează cu masele în lupta lor contra opresorilor; clerul catolic este singur la înălțimea încrederii ce i se acordă de păturile conducătoare, după cum s-a dovedit în răscoala țărănească din România, unde — datorită influenței lui asupra credincioșilor —, în satele catolice nu s-au întîmplat «așa-zicînd» excese.

Astfel, arhiepiscopul Raymund Netzhammer și-a spus toate părerile sale despre clerul nostru. Folosind împrejurarea de la 1907 ca motiv de a ne judeca în fața lumii străine, prelatul catolic a făcut de fapt o critică a Bisericii Ortodoxe Române. Trecînd de la țărani răsculați la preoți, prezentați ca agenți ai răscoalei, de la preoți la ierarhi, de la cler la starea morală — și de la aceasta la școlile teologice, de la învățămînt la mănăstiri, implicînd direct și indirect în manifestările răsculaților nepăsarea ierarhiei, precum și complicitatea și răspunderea preoților, — monseniorul a judecat și criticat totul ca un cenzor calificat al poporului și al Bisericii noastre. Eminentă Sa a formulat aprecieri, a pronunțat sentințe, a dat învățături și îndrumări ca un prea priceput cunoscător și binevoitor mentor al Bisericii Ortodoxe Române.

Ierarhia și preoțimea ortodoxă sînt puse, prin informațiile și aprecierile ierarhului catolic, într-o situație defavorabilă în ochii păturilor conducătoare din întreaga Europă. Moșierimea și burghezia de peste hotare, care au citit articolul monseniorului, trebuie să-și fi făcut ideia că preoțimea ortodoxă română este tagmă anarhică, decăzută și periculoasă, ierarhia noastră un corp îndărătnic și incapabil, iar Biserica o instituție inactivă și desorientată, fără influență, fără cinste și fără ascultare în popor.

Preoții, care, în loc să învețe pe țărani morala și legalitatea, îl îndeamnă la jaf și ucidere, iau jurăminte terifiante și se fac părtași la excesele răsculaților, sînt — în ochii exploatorilor și ai monseniorului — niște păstori năimiți și nevrednici, care au uitat, dacă au știut vreodată, misiunea lor. Un cler complice astfel prin neșăcare, incapacitate sau chiar prin participare la revoluție, este de condamnat în fața tuturor claselor dominante din lume. Pentru ca ierarhia ortodoxă să ia unele măsuri în vederea stăvilirii răscoalelor, a trebuit să i le ceară și să i le sugereze cu insistență autoritatea de Stat. Ierarhii, mițați de la spate, semnează fără voie o circulară concepută de ministrul Cultelor; mitropolitul, primat intervine pentru deslegarea jurămîntului țărănilor răsculați numai la cererea unui fost ministru al Cultelor. Subliniind faptul că, în măsurile pe care le-au luat, ierarhii ortodocși sînt forțați de guvernanți, — prelatul latin atrage atenția că ierarhii catolici, lucrînd din proprie inițiativă și prompt, intervin la timp, cu pricepere și cu autoritate și preîntîmpină cu succes și cu glorie mișcarea revoluționară a credincioșilor lor. Arhiepiscop, e-

piscop și preoți catolici veghează la posturile lor, sint ascultați îndată, primesc lauda și mulțumirile prefeților. Intenția cu care se subliniază meritele clerului romano-catolic, în comparație cu cel ortodox, se va înțelege mai bine din scopul cu care arhiepiscopul Netzhammer recomanda cititorilor săi și Statului român serviciile clerului romano-catolic, în legătură cu prozelitismul pe care îl făcea în țara noastră.

Cele scrise de arhiepiscop în articolul și broșura «*Die rumänische Landeskirche und die Bauernaufstände*», despre întâmplările și măsurile de la 1907, sint fără îndoială în parte adevărate. Prelatul strecoară însă printre fapte și știri sigure — svonuri, probabilități, insinuări, generalizări, omisiuni, care trebuiau să dea cititorilor o anumită impresie, voită de el în scop de propagandă. Ceea ce caracterizează articolul este anume semnificația ce se dă faptelor în defavoarea Bisericii Ortodoxe Române. Deși trăind între noi și crezând că ne cunoaște, arhiepiscopul catolic nu înțelegea bine nici răscoala, nici atitudinea clerului nostru.

Concepția și sentimentul său, ideia pe care și-a făcut-o despre răscoală, sint cele ale moșierilor noștri... Pentru el țărani au turburat pacea și buna înțelegere de pînă atunci cu proprietarii și arendașii, pornind ca niște nebuni la jaf și la ucidere și riscînd să distrugă Statul. Preferința cu care monseniorul R. Netzhammer citează presa conservatoare, trădează din partea lui o poziție de pe care el nu putea să înțeleagă nici pe țărani, nici clerul nostru. El însuși a dovedit că i-a rămas necunoscută și neînțeleasă chiar, tragedia poporului nostru, care trăia de sute de ani în lipsuri și nedreptate socială.

Prelatul catolic nu avea desigur, interese personale de apărut în procesul revoluției din România, dar el era angajat de partea clasei posesoare și stăpînitoare de pămînt și de țară și împărtășea concepția sa «legalistă», după care țărani, pentru a li de treabă, trebuiau să rabde și să aștepte, după bunul lor obicei mai vechi, nu să ceară pămînt și drepturi.

Monseniorul trădează deci incapacitate de a înțelege suferința și revolta țărănilor romîni, deși el cunoaște în parte cauzele nemulțumirii lor.

Neavînd legătură sufletească cu țărănimea noastră și simpatizînd boierimea, Netzhammer nu putea să aibă altă idee și altă atitudine. El privea faptele dintr-un turn de fildeș, așezat prea sus și prea departe de inima țărănilor și a clerului român, pentru a simți și a înțelege ceea ce mișca și unea pe preoți cu țărani.

În unele publicații romînești, articolul arhiepiscopului Netzhammer a provocat, cum era și firesc, indignare și proteste; denunțarea preoților ortodocși ca instigatoare a răscoalelor din 1907, — într-o perioadă în care represiunea continua sub forma «ancheteilor» și schingiuirii miilor de arestați — nu putea să urmărească alt scop decît provocarea unui val de sancțiuni împotriva bieților noștri preoți.

Dintre clericii noștri, a publicat un *Răspuns la broșura intitulată «Biserica dominantă din România și răscoalele țărănești» a Arhiepiscopului latin din București Raymund Netzhammer protosinghelul Ilarion Mircea din Episcopia de Roman*⁵). În acest «*Răspuns*», broșura arhiepiscopului nu este rezumată și discutată în toate faptele relatate, ci apreciată doar în

5. Tip. Leon Friedman, 1907, 80, 13 p.

general, ca atitudine nepotrivită față de Biserica noastră, și desmințită în câteva din afirmațiunile cuprinse în paginile sale.

Deasemenea, revista «*Biserica Ortodoxă Română*» a publicat un *Răspuns broșurei intitulată «Biserica dominantă în România și răscoalele țărănești»*⁶). Răspunsul nu citează afirmațiunile arhiepiscopului, nici măcar numele lui, ci face doar considerațiuni generale asupra acuzațiilor aduse clerului ortodox. Evitând orice polemică, revista recomandă în chipul cel mai delicat înțelepciune și prudență, căutând să facă pe arhiepiscop să înțeleagă și să regrete greșala sa, de a fi denunțat răzbușării boierești pe niște slujitori ai altarului creștin.

Este remarcabilă discreția și măsura răspunsului revistei «*Biserica Ortodoxă Română*» la criticile aduse ierarhiei și clerului nostru de ierarhul romano-catolic. Același mod de a răspunde broșurii lui se găsește și în «*Viitorul*», *Revistă bisericească și didactică din Iași*⁷).

Calmul cu care s-a răspuns în presa bisericească broșurii arhiepiscopului Raymund Netzhammer este un semn al modestiei noastre și totodată al încredințării că ieșirea lui împotriva Bisericii Ortodoxe Române sub forma unei dări de seamă asupra răscoalei din România, nu trebuia să emoționeze, poate nici să surprindă clerul nostru. În contrast cu locvacitatea și îndrăsneala arhiepiscopului romano-catolic, evitându-se chiar să se discute părerile lui jignitoare, i se da o lecție de smerenie și de bunăcuviință.

Dând expresie indignării legitime, care cuprinsese o mare parte din opinia publică, unele ziare laice au scris atunci articole de aspră osîndire a broșurii arhiepiscopului Netzhammer. Totuși chiar în câteva **din** aceste ziare — prea legate de interesele claselor dominante — stăruie în mod perfid acuzația că preoții ortodocși nu și-au făcut datoria față de conducerea Statului, neluînd atitudine împotriva țărănilor răsculați.

Astfel ziarul conservator «*Evenimentul*»⁸) din Iași, deși se declară împotriva broșurii monseniorului în ce privește acuzațiile aduse fostului guvern conservator, este însă în totul de acord cu acuzele pe care acestea le-a adus clerului ortodox.

«Că rolul clerului nostru în ultimele răscoale a fost deplorabil, aceasta este sigur și, cu părere de rău, noi rominii trebuie să deplîngem lipsa de disciplină și de cultură de care el a dat dovadă» — scrie autorul articolului, în care putem bănuși un boier franțuzit.

În continuare, autorul articolului se întinde la o disertație pedantă și tendențioasă asupra religiei, luîndu-și dreptul de a-i indica atitudinea politică și socială convenabilă din punct de vedere al celui care apără interesele de clasă ale stăpînitorilor de mari proprietăți.

Criteriul de apreciere a religiei — zice autorul — este cel moral: «Dacă religia contribuie în mod puternic la moralizarea societății, dacă ea inspiră cetățenilor simțul datoriei, respectul legilor și al proprietății, atunci ea este bună, dacă nu, atunci nu este bună».

6. An. XXXI, nr. 8, 1908, p. 851—853.

7. An. X, nr. 9—10 (1—15 ianuarie 1908), p. 14: *Răspuns la broșura intitulată «Biserica dominantă din România și răscoalele țărănești»*.

8. An. XV, nr. 133, joi 26 iulie 1907, p. 1, col. 6 și p. 2, col. 1 și nr. 134, vineri 27 iulie 1907, p. 1, col. 6 și p. 2, col. 1

Nimeni nu contestă că religia trebuie să aibă principii și efecte morale, — dar acest adevăr este înțeles și aplicat unilateral din partea convenabilă celui ce scrie și doar în interesul moșierilor, pe care-i slujește respectivul ziar. Morala pe care o recomandă boierul-ziarist se mărginește însă la respectul legiilor și al proprietății, ca datorie de sine înțeleasă doar a țăranilor...

«Este incontestabil — continuă articolul — că din toate religiile creștine, cea ortodoxă, din acest punct de vedere, a dat rezultatele cele mai slabe!» Dovada e spiritul de anarnie... de la națiunile ortodoxe din imperiul turcesc. Explicația: lipsa de cultură și de disciplină, — care, adaugă autorul articolului, — nu se vede în Biserica romano-catolică: «O dovadă cât de bine religia catolică și-a înțeles misiunea socială de a fi sprijinul cel mai puternic al Statului în sens conservator bine înțeles, este atitudinea ei față de marea revoluție franceză». «Sensul conservator», care este și sensul articolului din ziarul «Evenimentul», era un sens special de apreciere a misiunii sociale a Bisericii, sens unic, ca și aplicarea criteriului moral de apreciere a religiei. Numai în acest sens putea fi lăudată Biserica Romano-Catolică, în pofida și spre condamnarea Bisericii Ortodoxe. În entuziasmul său, boierul român, deghizat în gazetar, continuă: «Desigur că religia catolică, ca stâlp puternic în edificiul Statelor din trecut și celor din prezent, și-a îndeplinit și-și îndeplinește misiunea în mod strălucit». Ca să fie clar și convingător, colaboratorul Evenimentului repeta în continuare⁹⁾ că o religie își îndeplinește misiunea cu prisosință dacă ea contribuie în mod puternic la moralizarea popoarelor, la respectul legilor și al proprietății. «Ce să spunem însă despre o religie care nu îndeplinește acea misiune, o religie atât de defectuos organizată încât însuși învățătorii religioși se pun în capul celor ce voiesc să dărime temelii Statului?» — se întreabă plin de indignare autorul articolului din ziarul «Evenimentul».

«Acesta e cazul clerului ortodox... la noi». Și atunci, spune mai departe, e ridicul Statul care, din punga sa, plătește leafă capilor de răscoale țărănești, învățători și preoți... «În nici un Stat catolic aceasta nu s-a întâmplat»..., — trage concluzia autorul articolului, dornic să recomande păturii conducătoare calitățile clerului catolic, pe care-l socotește capabil să țină în frâu năzuințele de libertate și dreptate socială ale maselor oprimate. Este evident cât de absurdă era încercarea ziarului conservator de a explica răscoala de la 1907 ca o instigație a preoțimii ortodoxe, pentru a uita că au provocat-o apăsarea, sărăcia și exploatarea seculară a țărănimii de către proprietarii și arendașii de moșii, ceea ce chiar arhiepiscopul Netzhammer știa mai bine decât conservatorul român.

Un lucru este totuși adevărat, dar el nu dezonoarează clerul român ortodox și nu constituie un motiv de critică politică, socială sau morală a lui. Clerul ortodox n-a constituit niciodată o clasă socială, o castă privilegiată sau un partid politic. Clerul ortodox a fost totdeauna recrutat din țărănime. Biserica Ortodoxă Română n-a fost niciodată un instrument de asuprire a poporului ei, ea n-a stat împotriva sentimentelor și intereselor naționale, ca Vaticanul împotriva Italiei, și n-a făcut cauză comună cu interesele de clasă, ale privilegiaților regimurilor politice și sociale din trecut.

Incapacitatea romano-catolică de a înțelege legăturile indestructibile ale Bisericilor Ortodoxe naționale cu poporul lor, vine din punctul de vedere greșit din care concepe papalitatea constituția Bisericii și raporturile ei cu Statul și cu societatea laică. Biserica romană este constituită din «capul vizibil», care este papa, cler și turmă. Clerul întreg este direct și total subordonat papii, pus și depus de el fără drept de judecată și de apel. Față de credincioși, clerul constituie o adevărată castă. Credincioșii sînt o turmă minoră, pasivă și docilă, lipsită de orice drepturi și de orice participare la acte bisericesti, chiar de drepturi religioase canonice, practicate în Biserica veche și în Biserica noastră. Credincioșii nu tac parte din nici un organ bisericesc, nu au drept la cult în limba națională, nu se împărtășesc decît sub o formă, nu au nici un cuvînt în cele bisericesti — alegeri, administrație sau altele —, nu au dreptul să citească decît cărți aprobate sau recomandate de autoritatea bisericască. Teologii și clericii sînt lipsiți de libertatea de a spune sau scrie totdeauna ce gîndesc; asupra lor stau amenințător Indexul și pedepse grele. Ierarhia însăși a pierdut libertatea cuvîntului și dreptul de a delibera și decide în sinoade. Totul este impus la Roma, de papă și de curie. Puterea, inițiativa, gîndirea, libertatea cuvîntului sînt concentrate și absorbite acolo de persoana papii. Vechiul drept canonic și legal, necesar și firesc, de a se organiza pe națiuni Biserici locale autocefale, Roma l-a desconsiderat și călcat cu timpul. Ea și-a subordonat și a desființat treptat Bisericile occidentale autonome și le-a înglobat ca pe niște simple provincii, adică eparhii mari, în organismul său cu caracter de imperiu bisericesc universal.

Ierarhia romano-catolică a tot timp de secole un sector rezervat nobilimii laice. Prinți și feciori de aristocrați găseau ușor înalte funcțiuni bisericesti, adică onoruri și venituri mari și nemeritate. Nu se cereau pentru aceasta nici cultură, nici calități morale, nici chiar exercițiul propriu zis al funcțiunii. Vlăstarele nobile primeau gradele ierarhice ca simple sinecuri, bucurîndu-se de veniturile lor și de o viață de belșug, de lux și de plăceri, fără obligații morale și sacerdotale. Erau rîvnite și rezervate nobilimii nu numai înaltele posturi bisericesti de arhiepiscopi și episcopi, ci și cele de abați și de canonici, aducătoare de privilegii și de venituri, pe care le primeau fără a funcționa efectiv, ci plătind un suplinitor.

Unele canonicate erau rezervate exclusiv nobililor, prin hotărîri speciale. Canonicii alegeau pe episcopi și aveau deci importanță electorală. În Germania canonicatele de la Worms, Osnabrück, Münster, Trier, începînd din sec. XII, cele de la Basel, Augsburg, Paderborn, Mainz, Halberstadt, Meissen, Naumburg din sec. XIV, nu puteau fi ocupate decît de nobilime. Deoarece numărul candidaților era prea mare, s-a ridicat treapta de nobleță; la Trier se cereau 16 grade de descendență nobilă, la Colonia 32 de grade nobilitare¹⁰). În alte țări, situația era probabil mai mult sau mai puțin asemănătoare. Scaunul papai însuși a fost timp de secole obiectul competiției familiilor române, aristocrate, care nu disprețuiau nici un mijloc pentru ocuparea și păstrarea lui.

În tot secolul XV și în primii ani ai secolului XVI, decî pînă în vremea lui Luther, pe 32 de scaune episcopale din Germania au stat numai nobili. Următoarele scaune aveau ca titulari, cînd a izbucnit Reforma, fe-

10. E. Laffay, *Origines du Protestantisme. I. L'Allemagne au temps de la Réforme.* (Science et Religion. Questions historiques), Paris 1910, p. 31.

ciori de prinți: Bremen, Freising, Halberstadt, Hildesheim, Magdeburg, Mainz, Minden, Münster, Naumburg, Osnabrück, Paderborn, Passau, Regensburg, Speyer, Verden. La celelalte nereguli și abuzuri ale acestui sistem de a recruta clerul înalt, se adăuga cumulul. Unii ierarhi-nobili posedau mai multe funcțiuni și beneficii: arhiepiscopul de Bremen era în același timp și episcop de Verden; Episcopul de Mainz, Albert von Brandenburg, era și arhiepiscop de Magdeburg și episcop de Halberstadt. Contele Georg, palatin de Rin și duce de Bavaria, era la vârsta de 13 ani prepozit al catedralei din Mainz, canonic de Colonia și de Trier, devenind apoi prepozit de S. Donațian la Bruges, obținând conducerea parohiilor de Hochheim și Lorch pe Rin. Episcop de Speyer din 1515, a fost autorizat de papa Leon X să păstreze toate celelalte beneficii, ceea ce ducea la anomalia ca un ierarh să dețină și titluri și venituri preoțești odată cu funcțiunea sa de episcop. Era ca și cum cineva ar putea îndeplini mai multe funcțiuni în localități deosebite și ca și cum ar putea apoi, fiind promovat în alte posturi, să continue a primi toate salariile și veniturile funcțiilor anterioare. Credem că o asemenea scandaloasă ilegalitate și nedreptate nu s-a practicat decât în sistemul bisericesc romano-catolic.

Se înțelege că alegerile de episcopi erau influențate de prinți și de nobili interesați. Alegerile erau de regulă obiectul unor transacții cu canonicii, în care criteriul alegerii erau nu calitățile și meritele candidaților, ci banii și promisiunile. Un regim general de simonie domnea astfel în Biserica papală, clerul superior fiind selecționat nu numai după gradul de nobleță, ci și după îndrăsneală și mituire.

Asemenea ierarhi nu aveau decât ambiție și lăcomie, nu grijă pentru Biserică, pentru oficiul lor și cu atât mai puțin pentru poporul lor. La Strasbourg rătăcindu-se cîrja și mitra episcopală, nu s-a făcut timp de peste un secol nici o ceremonie arhierescă, nici chiar după ce s-au procurat altele! Erau episcopi care nu slujeau decât o singură dată în viața lor, la instalare. Unii au primit hirotonia siliți de capitulul episcopiei. Se înțelege că veniturile le primeau chiar fără să slujească sau fără a fi hirotoniți. După hirotonie, episcopii continuau să trăiască viața lor de lume, în ospețe și desfătări, ocupîndu-se cu jocuri, sport, vînătoare, lupte și chiar jafuri, îmbrăcați în costum de cavaleri, înarmați sau gătiți bătător la ochi. În timp ce bisericile se ruinau și credincioșii se scandalizau, prinții ecclesiastici își îngăduiau luxul, risipa, toate plăcerile, se ocupau cu treburi lumești. La serbări, unii dansau în public și se dedau la manifestări de indecență. Cu un prilej festiv, la Colonia în 1505, dansul a fost deschis de arhiepiscop, o stareță și câteva călugărițe de la mănăstirea Sf. Martin și Sf. Ursula, în prezența împăratului Maximilian I¹¹).

«Pentru a conduce Biserica, zicea profesorul humanist Sebastian Brant (1457—1521)¹², se aleg ignoranți, oameni obișnuiți cu luxul, dedați plăcerilor, care nu știu nimic și nu au altă calitate decât pe aceea de a fi de origine ilustră»¹³).

La multe titluri și beneficii papa numia profitori pe oamenii săi de casă sau de serviciu, care continuau să păstreze slujba și care la rîndul lor le închiriau unor preoți vagabonzi.

11. *Ibidem* p. 33—34, 35, 43.

12. În satira sa celebră *Narrenschiff*, § 30.

13. Alte știri și izvoare, la E. Laffay, p. 30—33.

Ideia Bisericii monarhice naționale și suprastatale a folosit numai Romei, nu și popoarelor. Roma a impus tuturor vederile și satisfacerea orgoliului și intereselor sale, cu nesocotirea celor ale popoarelor dominate de ea. Interesele sacre ale Bisericii nu cer, însă, nesocotirea intereselor firești și drepte ale națiunilor, și Biserica nu-și poate face un scop și un merit din neînțelegerea și conflictele ei cu Statul și cu poporul. Mult criticată existența a Bisericilor naționale Ortodoxe este departe de a constitui pentru unitatea Ortodoxiei pericolul pe care l-a constituit pentru unitatea Bisericii papale sistemul ei suprastatal, de înăbușire a sentimentelor și cerințelor popoarelor creștine.

Cu caracterul ei național și popular, Biserica ortodoxă nu s-a găsit angajată în concepții și atitudini opuse intereselor și drepturilor popoarelor ei.

Ierarhia și preoțimea ortodoxă au simțit totdeauna cu națiunea, cu poporul, ca trup al Bisericii. Inima ierarhilor români, care păreau arhiepiscopului catolic Raymund Netzhammer zăbavnici la certarea și pedepsirea țăranilor răsculați, trebuie să fi suferit și sîngerat de uciderea lor cu miile. Preoții ortodocși disprețuiți în scrisul romano-catolic ca recrutați din simpli țărani și ca trăind și muncind țărănește¹⁴) erau trup și suflet cu poporul, frați cu țăranii și părtași la viața, la nevoile și la necazurile lor de fiecare zi. Este oare un păcat al lor, al Bisericii Ortodoxe sau al poporului român că nu erau de viță nobilă și că nu aderau sufletește la uciderea țăranilor? Ei nu erau bucuroși de vărsarea sîngelui nimănui, dar aveau alte concepții morale și sociale decît fericiții posesori și arendașii de moșii și decît monseniorul Netzhammer, care se arăta foarte simțitor la neplăcerile și pagubele acestora, dar nu putea înțelege pe țărani și simți durerea și păsul lor de oameni sătui de nedreptate și de mizerii.

Preoții români ortodocși gîndeau și simțeau cu inima lor de țărani Răscoala n-au sugerat-o, n-au pornit-o și n-au condus-o ei, preoții; dar unii au suferit și au murit cu țăranii.

Arhiepiscopul Netzhammer s-a înșelat crezînd că poporul român, după răscoala de la 1907, este o apă turburată, în care se putea pescui unirea cu Roma. Preocupat de «convertirea» de odrasle boieresti frivole și vanitoase, prelatul catolic n-a știut ce este și cum simte și crede poporul român. El a trecut fără să o înțeleagă pe lîngă această mare și autentică realitate spirituală milenară, care este sufletul poporului român, popor de țărani ortodocși credincioși și buni. Eminentă să căuta realitatea românească în case mari din București, de unde recruta novici și zestre pentru ordinele catolice.

Poporul român însă nu era acolo și el nu făcea trafic cu credința sa strămoșească.

Prof. T. M. POPESCU

14 Preoții ortodocși sînt improvizați din țărani, sînt ignoranți ca țăranii și muncesc ca țăranii, a scris assumptionistul Raymond Janin, *Les Eglises orientales et les Rites orientaux*, Paris 1922, p. 115—119 (ed. 4: 1955); v. același *Les Eglises séparées d'Orient*, Bibliothèque catholique des Sciences religieuses, Paris 1930, p. 21. Preoții ortodocși sînt «bieți țărani îmbrăcați preoteste», a scris abatele Joseph Bousquet în *L'unité de l'Eglise et le Schisme grec*, Paris 1913, p. 355. Ambii clerici romano-catolici, foști misionari la Constantinopole, au scris cu multă patimă împotriva clerului ortodox, disprețuindu-l și criticîndu-l cu excesivă și nedreaptă severitate.

INDRUMĂRI PASTORALE

STAREA CIVILĂ DUPĂ DREPTUL ROMIN DE STAT ȘI CEL BISERICESC

Starea civilă precum și înscrisurile care o constată, înscrisuri care poartă numirea de acte ale stării civile, sînt chestiuni care interesează atît Statul cît și Biserica.

Starea civilă n-a avut totdeauna conținutul pe care-l are azi și nu totdeauna de diferitele ei elemente componente au fost legate aceleași consecințe juridice. Pe lîngă faptul că Biserica privește elementele care alcătuiesc starea civilă dintr-un anumit punct de vedere, iar Statul din altul, există unele elemente proprii Bisericii și altele proprii Statului.

Cercetarea acestei probleme, în special cercetarea actelor stării civile, prezintă pentru Biserică și o însemnătate istorică, deoarece redactarea acestor acte a fost la început în atribuția clerului și numai ulterior a trecut pe seama unor funcționari ai Statului.

Dar, ce se înțelege prin expresia «stare civilă»?

Dreptul obiectiv recunoaște fiecăruia o seamă de îndreptățiri determinate, care poartă numirea de drepturi subiective¹⁾.

Cel ce se bucură de asemenea drepturi, adică titularul unor drepturi și, implicit, al unor obligațiuni, se numește subiect de drept²⁾.

Subiecte de drept sînt personale, atît cele fizice cît și cele morale³⁾.

1. Prin drept obiectiv se înțelege totalitatea normelor obligatorii care reglementează raporturile sociale dintre oameni, iar prin drept subiectiv, îndreptățirea determinată sau sfera de acțiune pe care normele de drept o acordă și garantează fiecărei persoană în raporturile ei externe și sociale. Dreptul subiectiv se acordă unei persoane concrete (S. N. Bratus: Subiectele Dreptului Civil, trad. din rusă de Vera Popescu, 1953, p. 23).

2. Vocabulaire juridique. Rédigé par des professeurs de droit, des magistrats et des jurisconsultes sous la direction de Henry Capitant, Paris, 1936, p. 463.

3. In Drept, prin persoană fizică sau reală sau «obraz» — de la «persona» — masca actorilor, deci omul ca actor al vieții sociale — se înțelege omul considerat individual ca subiect de drepturi și de datorii. Prin persoană morală, juridică sau civilă, se înțeleg grupările organizate de indivizi cu un patrimoniu distinct și totalitățile de bunuri destinate de o voință unui anumit scop, cărora li se recunoaște capacitatea de a avea drepturi și datorii (Ambroise Collin și Henry Capitant: Cours elementar de drept civil francez, trad. de Victor G. Cădere și Ioan Miloae, vol. I, ed. VIII, Buc., 1940, p. 138; George Plastara: Cours de Drept civil român, vol. I, Buc., p. 107; Traian R. Ionașcu: Drept civil, Partea II-a, fasc. I, Buc., 1955, p. 3-4 — litografiat —; vezi Decretul 31/30.I.1954).

Persoanele pot fi subiecte de drept pentru că li se recunoaște de către lege capacitatea de drept, precum și cea de acțiune⁴). Persoanelor fizice li se recunoaște capacitatea de drept de la naștere, iar capacitatea de acțiune li se acordă în mod treptat, pe măsură ce dobîndesc discernămintul faptelor lor, și anume, în mod deplin, la majorat. Persoanelor morale li se recunoaște atât capacitatea de drept cît și cea de acțiune din momentul constituirii lor.

În general, omul, deci persoana fizică, se poate bucura de drepturi politice și civile, adică de îndreptățiri politice și civile⁵).

Pentru ca cineva să se bucure de îndreptățirile pe care Dreptul obiectiv le garantează, cu alte cuvinte pentru a fi subiect de drept, e necesar ca el să posede o sumă de calități sau însușiri. Anume, i se cere să aibă anumite însușiri de care legea face dependentă acordarea unor drepturi subiective determinate, adică, de care legea leagă anumite consecințe juridice. Totalitatea acestor însușiri, de care legea leagă efecte juridice, și care individualizează pe om, și-i precizează situația juridică în cadrul Statului și al familiei, alcătuiesc ceea ce se chiamă starea civilă a unei persoane.

Deci, prin starea civilă a unei persoane se înțeleg «acele însușiri naturale și sociale ale acesteia de a căror existență sau lipsă legea leagă anumite consecințe juridice»⁶). Aceste însușiri în totalitatea lor alcătuiesc o calitate a persoanei în fiecare moment dat, o individualizează, iar de această calitate legea face dependente anumite efecte juridice⁷).

Între elementele sau însușirile pe baza cărora se determină starea civilă a unei persoane se numără faptele sau actele juridice de care depinde începutul și sfîrșitul capacității de drept (nașterea, moartea sau declararea judecătorească a morții) și de acțiune (vîrsta, integritatea mintală), apoi apartenența la o uniune conjugală și familiară (căsătoria, divorțul, filiația, rudenia, înfierea), starea socială, numele și cetățenia.

4. Prin capacitate de drept, juridică sau de folosință se înțelege putința sau facultatea generală, abstractă, pe care o are orice persoană, de a fi titular al tuturor drepturilor și obligațiilor recunoscute de către Dreptul pozitiv. Ea e sinonimă cu calitatea de subiect de drept. Prin capacitate de exercițiu, de acțiune sau legală, se înțelege aptitudinea pe care o are persoana «de a-și exercita drepturile și de a-și asuma obligații, săvîrșind acte juridice proprii». În numele minorilor și alienaților mintali, care au capacitate de drept, dar n-au capacitate de acțiune pentru că n-au discernămint, acționează reprezentanții maturi care au discernămint. Minorii pînă la vîrsta de 14 ani n-au capacitate de exercițiu, de la 14-18 ani o au restrînsă, iar de la 18 ani în sus în mod deplin (Tr. Ionașcu: op. cit., p. 5-7; Bratus: op. cit., p. 7-9).

5. Drepturile politice sînt acelea prin care se participă la exercitarea puterii publice, la guvernare. Drepturile civile sînt acelea pe care legea le garantează în principiu tuturor indivizilor priviți sub calitatea de oameni, ca unele care sînt necesare trebuințelor și dezvoltării firești a vieții fiecăruia. Ele se numesc personale cînd se referă la persoană, fie privită în sine, fie în relațiile ei cu alte persoane, și patrimoniale cînd se referă la lucruri sau au conținut economic (A. Colin și H. Capitant: op. cit., p. 8, 127; Tr. Ionașcu: op. cit. p. 52; Plastara: op. cit., p. 91-92).

6. S. N. Bratus: op. cit., p. 108.

7. A. Collin și H. Capitant: op. cit., p. 139, 492-3; Vocabulaire juridique, p. 236; Albert Charmolu: Le droit pour tous ou petite catéchisme juridique, VI-e éd., Paris, 1909, p. 431 (Petite Bibliothèque pratique, XX); Armand Dalloz Jeune: Dictionnaire général et raisonné de législation, de doctrine et de jurisprudence, tome I, Paris 1835, p. 42.

Dintre aceste elemente nu toate au aceeași importanță pentru determinarea stării civile. Importanța lor e în funcție de consecințele juridice care sînt legate de ele. De asemenea, însemnătatea acestor elemente pentru determinarea stării civile e diferită în timp, căci nu totdeauna de un același element au fost legate efecte juridice, — sau aceleași efecte juridice.

Astfel că, dacă unele dintre însușirile naturale (sex, rasă) sau sociale (naționalitate, religie) ale persoanei nu mai influențează asupra capacității de drept sau de exercițiu a acesteia, ele nu mai au valoare nici pentru determinarea stării civile a persoanei respective, pentru că de ele nu mai sînt legate consecințe juridice. În acest caz, chiar și sensul noțiunii de stare civilă suferă o schimbare⁸⁾.

Starea civilă mai e numită și statut personal. Cuvîntul statut, însă, mai e folosit și în sensul de lege de organizare a unei instituții, sau de grupă de legi. Cînd aceste legi au ca obiect principal starea și capacitatea persoanelor, ele poartă numirea de statut personal, iar cînd au ca obiect principal bunurile privite în individualitatea lor, se numesc statut real. În principiu, statutul personal se aplică persoanei oriunde s-ar afla, pe cînd cel real are o aplicabilitate teritorială⁹⁾.

Constatarea ca și dovedirea actelor și faptelor care compun starea civilă a persoanelor se face prin niște înscrisuri, care poartă numele de acte ale stării civile. Spre a evita orice confuzie, trebuie să avem în vedere că în vorbirea obișnuită, precum și în cea juridică, cuvîntul «act» se folosește în mai multe accepțiuni. În sens obișnuit, prin act (de la latinescul ago, -ere, egi, actum = a face, a lucra) se înțelege orice faptă sau acțiune omenească. Deci, faptul înțelegerii, al convenției sau al contractului dintre două părți, e un act. O asemenea faptă sau acțiune făcută în chip voit cu intenția de a produce efecte juridice, adică a naște, a transmite și a stinge drepturi și obligațiuni, se numește act juridic. Cuvîntul act se folosește însă și pentru a designa înscrisul prin care se constată săvîrșirea unui act juridic sau a unui alt fapt care produce efecte juridice. Deci, prin cuvîntul act se indică atît acțiunea, fapta în sine, cît și înscrisul care o constată și o dovedește. Romanii foloseau pentru faptă și acțiune cuvîntul *actum*, iar pentru înscris, cuvîntul *instrumentum*, de unde și denumirea de act instrumental, folosită uneori¹⁰⁾.

8. S. N. Bratus: op. cit., p. 107-110; Prof. Traian Ionașcu: Curs de Drept Civil, partea II-a, Persoanele fizice și persoanele juridice, fasc. II, Buc., 1956, p. 82 (litogr.).

9. Vocabulaire juridique, p. 461; Dimitrie Alexandresco: Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparație cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine, tom. I, ed. II, Buc. 1906, p. 124, 134-5, 141; F. Ciorapciu: Enciclopedia juridică, partea I, Jurisprudența română, vol. IV, tom. 3, Buc., 1906, p. 633-4.

Prin stare civilă se înțelege atît modul constatării faptelor care privesc condiția juridică a persoanei, cît și serviciul public însărcinat cu redactarea actelor care constată aceste fapte (Vocabulaire juridique, p. 236).

10. M. Teste: Acte, articol în Encyclopédie du droit, publié sous la direction de M. M. Sebre et Carteret, tome I, Paris, 1836, p. 176-77; M. E. de Chabrol-Chaméane: Dictionnaire de législation usuelle, tome I, Paris 1835, p. 18; Vocabulaire juridique, p. 32.

A instrumenta înseamnă a redacta. Uneori act și titlu sînt sinonime. De fapt, titlul e un act care conferă un drept.

Actele stării civile sînt niște înscrisuri — deci niște acte instrumentare — autentice, întocmite de funcționarii publici special însărcinați cu aceasta, în anumite registre ale stării civile, cu scopul de a constata și dovedi faptele și actele juridice care formează starea civilă a persoanelor¹¹).

Aceste acte sînt redactate într-o formă determinată prin lege. Ele sînt acte autentice, adică cu putere doveditoare prin sine, fiind redactate de un funcționar public competent și cu solemnitatea cerută. Trebuie să observăm însă că, adevăratele acte de stare civilă sînt înscrisurile din registre, iar nu «actele» care se eliberează pe baza înscrisurilor din registre, așa numitele extracte sau certificate. Acestea, în fond, sînt niște copii, cărora însă, din interese practice, li se acordă credibilitate și forță probantă mai mare decît unor copii obișnuite.

Starea civilă e veche. În vechime, ea nu avea însă exact același înțeles sau aceleași elemente componente pe care le are azi. Ea a fost organizată destul de tîrziu, încît actele de stare civilă n-au o istorie prea îndelungată. Actele stării civile, care constituie așa numitul sistem de probe preconstituite, adică dinainte hotărîte pentru a face dovada în materie, au înlocuit de la un timp sistemul abuziv al probei testimoniale (martori), prin care se dovedea starea civilă în vechime.

Primele registre de stare civilă au fost ținute de preoți cu scopul de a constata anumite fapte de care era interesată și Biserica. Ele erau însă sporadice și ținute neregulat. Mai tîrziu, puterea politică, interesată și ea în acest domeniu, a intervenit impunînd preoților ținerea regulată a actelor stării civile, sau a introdus uneori un sistem mixt, hotărînd ca registrele ținute de preoți să fie contrasemnate de notari și păstrate la grefă. În timpurile moderne, actele stării civile au fost secularizate, cînd într-o țară cînd în alta, dar la începutul secolului al XX-lea, în mai multe țări ele erau încă în seama preoților¹²).

În privința actelor stării civile, același drum al istoriei generale a lor l-am urmat și noi. În vechime, la noi, faptele stării civile se dovedeau prin martori. Regulamentele Organice, puse în aplicare la 1 iulie 1831 în Valahia și 1 ianuarie 1832 în Moldova, introduc la noi actele stării civile, dîndu-le în grija clerului. Propriu zis ele introduceau un sistem mixt, căci redactarea acestor acte era dată în seama preoților, iar controlul și centralizarea lor era în atribuția organelor statale. S-au introdus trei registre în dublu exemplar: pentru nașcuți, pentru căsătoriți, și pentru morți. Unul din exemplare se păstra, în Moldova, la isprăvnicie, iar în Țara Romînească la tribunalul județului; celălalt rămînea în grija preo-

11. Aurelian R. Ionașcu: *Actele de stare civilă în dreptul român*, Cluj, 1939, p. 3; Albert Charmolu: *op. cit.*, p. 23; *Dictionnaire pratique de droit*, publié sous la direction de M. M. Gaston Griollet et Charles Vergé, Paris, 1905, p. 18 (Dalloz).

Fapte juridice sînt toate evenimentele sau acțiunile care produc efecte juridice. Printre acestea, un grup aparte îl constituie actele juridice. În sens restrîns, faptele juridice, numite de unii și evenimente juridice, sînt evenimentele cărora legea le acordă efecte juridice, deși ele se produc independent de voința persoanelor pentru care au efecte juridice (ex.: nașterea, moartea).

12. Plastara: *op. cit.*, p. 141-142; Dimitrie Alexandresco: *op. cit.*, p. 194, notele 3 și 5, p. 384, nota 1; Dimitrie Alexandresco: *Principiile dreptului civil român*, vol. I, Buc., 1926, p. 180. Între țările în care actele de stare civilă erau în mina preoților și la începutul sec. XX, amintim Austria, Rusia, Grecia și Serbia.

tului, însă atât ispravnicul cât și preotul aveau drept să elibereze extrase. Aplicarea dispozițiilor Regulamentelor Organice a întâmpinat destule greutăți și s-a făcut cu destule lipsuri, lucru ce se vede și din trecerea atribuțiilor stării civile de la un Departament la altul, ca și din necesitatea reeditării vechilor instrucțiuni relative la ținerea actelor stării civile¹³).

Codul Civil din 1865 secularizează actele stării civile trecându-le în seama autorităților comunale, acordând o excepție pentru mahomedanii din Dobrogea. Constituțiile din 1 iul. 1866, art. 22, din 28 martie 1923, art. 23, din 27 febr. 1938 au întărit principiul secularizării actelor stării civile, recunoscând uneori și Bisericii anumite atribuții în acest domeniu. Diferite legi și regulamente ulterioare au făcut aplicarea acestui principiu. Însemnată a fost în deosebi legea actelor stării civile din 25 febr. 1928, prin care se introducea un sistem de organizație unitară a stării civile în întreaga țară, căci, pînă la acea dată, în provinciile alipite se aplicaseră, în această materie, vechile lor legiuri¹⁴).

După 1945, la noi s-au produs însemnate modificări și în domeniul Dreptului. Dreptului i s-a dat o nouă definiție, un nou conținut și un nou rol. Împărțirea în Drept public și privat a fost înlăturată, arătându-se că nu există decît un Drept de stat, care e unitar prin origină și scop. Acesta se împarte, după natura și caracterele raporturilor sociale pe care le reglementează, în diferite ramuri, ca: Drept civil, administrativ, financiar, agricol, funciar, etc. Dreptul Civil e dreptul comun, adică aplicabil în toate cazurile în care nu există dispoziții speciale. Normele care reglementează materia fiecăreia dintre ramurile Dreptului sînt adunate la un loc, alcătuiind un Cod (ex. Codul Civil, Codul Muncii, etc.). În cadrul Dreptului Civil și deci în Codul Civil au intrat un timp și relațiile familiare, alături de cele sociale, patrimoniale și nepatrimoniale. În materia Dreptului Civil la noi s-a aplicat și se aplică încă Codul Civil din 1865, însă transformat calitativ prin abrogările, modificările, adaptările și schimbările de sens la care a fost supus, spre a fi în consonanță cu principiile Constituțiilor construirii socialismului de la noi. În raporturile familiare, prin diferite decrete, s-au adus, de asemenea, o serie de modificări însemnate, avîndu-se ca punct de plecare principiile constituționale: al egalității sexelor și al ocrotirii familiei de către Stat¹⁵). În cele din urmă s-a desprins din Dreptul Civil o nouă ramură, Dreptul de Familie, care la începutul anului 1954 și-a primit un cod aparte, Codul Familiei. Constituirea aparte a Dreptului de Familie e justificată prin aceea că relațiile de familie au în primul rînd un caracter personal, moral și numai în al doilea rînd unul patrimonial. Ori Dreptul Civil se ocupă în special de raporturile patrimoniale, așa că relațiile de familie nu se încadrau cu totul în materia lui, mai ales cele ale noului tip de familie care s-a format la noi potrivit noii baze economice de factură socialistă pe care o avem. În lumina noilor realități social-economice din țara noastră, Codul Familiei reglementează atât raporturile familiale propriu zise, cât și cele patri-

13. Regulamentul Organic al Moldovei, Cap. IV, anexa «Despre acturile mitricei.»; Manualul administrativ al Principatului Moldovei, vol. II, Iași 1856, p. 269, 288-9, 428-430; Dimitrie Alexandresco: Explicațiunea, p. 385.

14. A. R. Ionașcu: Actele., p. 7-10; Dimitrie Alexandresco: op. cit., p. 384-5; Registrele confesionale la noi în țară s-au luat de la slujitorii cultelor abia după 1950.

15. Aurelian Ionașcu: Drept Civil, curs unic pentru Facultățile de Științe Juridice, Partea generală, anul școlar 1953-1954, Cluj, p. 86-89, 111-1113 (litogr.).

monial-familiale, pe baza unor principii noi prin care se realizează întărirea familiei și punerea ei pe baze firești, se creează o stare de echitate între toți membrii ei și se acordă o grijă și ocrotire specială copiilor¹⁶).

Codul Familiei conține dispoziții care au drept obiect unele elemente ale stării civile. Alături de el, dispoziții referitoare la această materie se găsesc în Decretele nr. 31/30 dec. 1954 și nr. 32/31.I.1954, iar reglementarea actelor stării civile s-a făcut prin Decretul nr. 272/30 dec. 1950, modificat prin Decretul nr. 225/13 iunie 1955.

Dar care-i rostul actelor stării civile și în ce formă trebuiesc ținute pentru a-și împlini acest rost?

Actele stării civile constată și fac dovada elementelor stării civile, elemente de a căror existență sau lipsă sînt legate anumite drepturi și datorii. Prin ele se face identificarea și individualizarea persoanelor și astfel se determină locul pe care fiecare trebuie să-l ocupe în familie și în societate. Aceste acte prezintă importanță pentru Stat prin datele pe care le furnizează relativ la evidența mișcării populației și relativ la stabilirea identității indivizilor, sau la întocmirea listelor electorale, ori de recrutare, etc., iar pentru individ prin faptul că îi probează diferitele elemente ale stării civile, dîndu-i astfel puțință să se bucure de drepturile pe care legea le face dependente de fiecare dintre aceste elemente. În trecut s-a accentuat însemnătatea pe care o aveau actele stării civile pentru siguranța tranzacțiilor, prin aceea că ele fiind publice, cei interesați puteau să afle ușor starea și capacitatea celorlalte persoane cu care încheiau tranzacții. În acest scop s-au luat măsuri ca să fie înregistrate toate evenimentele care influențează starea civilă, și ca toate înregistrările sau modificările ulterioare care o afectează să fie trecute nu numai în registrul care conține înregistrarea anterioară, ci și pe marginea actului de naștere, încît acesta să formeze un fel de cazier civil¹⁷).

Datorită însemnătății pe care o au actele stării civile, legea a reglementat încheierea lor, fixînd o serie de formalități de care le depinde validitatea. Astfel, actele stării civile se întocmesc sau se înscriu în registre ținute în dublu exemplar. Aceste registre sînt în număr de șapte. Ele se țin de comitetele executive ale sfaturilor populare. Cele întocmite în comune se depun, la sfîrșitul anului, și se păstrează la comitetul executiv al sfatului popular raional, iar cele întocmite la sfaturile populare raionale, orășenești și ale raioanelor de oraș se păstrează la comitetele executive ale sfaturilor populare care le-au întocmit. Înainte, unul din exemplare se păstra la greșele tribunalelor iar celălalt la primărie¹⁸).

Aceste acte nu pot fi redactate sau înscrise decît de către funcționari anume însărcinați cu această misiune. Aceștia se numeau înainte ofițeri ai stării civile și erau în principiu primarii, care însă, în majoritatea cazu-

16. Aurelian Ionașcu: *Drept Civil*, p. 8, 97-103; Gh. Nedelski: *Noua reglementare a raporturilor de familie în R.P.R.*, în «*Justiția Nouă*», nr. 1, 1954, p. 42, *passim*; Pr. Prof. Liviu Stan: *Noul Cod al Familiei*, în «*Mitropolia Olteniei*», nr. 4-6/1954, p. 328-344; Mihael Mayo: *Raporturile patrimoniale în familie în lumina Codului Familiei al Republicii Populare Romîne*, în «*Justiția Nouă*» nr. 3, 1954, p. 328-344.

17. A. R. Ionașcu: *Actele...*, p. 4-5, 37-49; A. Ionașcu: *Drept Civil*, p. 83-84; *Plastara: op. cit.*, p. 139-143.

18. Tr. Ionașcu: *Curs...*, partea II-a, fasc. II, p. 85-88; Decretul 272/30 dec. 1950, art. 2. 6 (Buletinul Oficial nr. 15/13.VI.1955).

rilor însărcinau cu această treabă pe unul dintre funcționari, mai ales pe notar, care a și devenit apoi, în parte, titular al acestei funcții. Acum ei se numesc delegați ai stării civile. Atribuții de delegați ai stării civile împlinesc și reprezentanții diplomatici și consulari (Dec. 272, art. 4), precum și comandantii de nave și aeronave pentru evenimentele de stare civilă petrecute pe vasele lor, într-o călătorie în afara granițelor țării (Dec. 272, art. 10-11), cu obligația însă de a anunța evenimentele la Sfatul Popular al Raionului I. V. Stalin din Capitală.

Competența delegatului stării civile e teritorială, adică mărginită la comună și la actele care se pot face în comună și, după unii, personală, adică nu poate redacta acte în care să fie el parte, declarant ori martor. Stabilirea locului de înregistrare a evenimentelor stării civile, deci și a competenței delegatului de stare civilă, se face ținându-se seama de domiciliul sau reședința părților, de locul întâmplării evenimentului, de locul coborârii din tren, avion sau vapor, și de locul întocmirii unui act anterior. Pentru locuitorii din comune s-a hotărât ca următoarele fapte ale stării civile să nu se înregistreze în comună, ci la comitetul executiv al sfatului popular raional: schimbarea numelui și pronumelui, recunoașterea și hotărârea judecătorească de stabilire a filiației făcute după trecerea unui an de la înregistrarea nașterii, faptele de stare civilă neînregistrate în termen și constatate prin hotărâre judecătorească definitivă, reconstituirea înregistrării actelor stării civile și înfierea. Prin excepție se recunosc valabile și înregistrările făcute de un funcționar necompetent, dacă a exercitat în mod public această atribuție (Dec. 272, art. 8).

Atribuțiile delegatului de stare civilă sînt de a înregistra evenimentele stării civile, precum și modificările ulterioare survenite în starea civilă prin decizii administrative sau hotărâri judecătorești, de a comunica înregistrările pe care le face și de a menționa pe marginea înregistrărilor comunicările făcute. El trebuie, de asemenea, să verifice realitatea declarațiilor, să cerceteze împlinirea condițiilor prescrise, să celebreze căsătoria și să elibereze certificatele constatatoare (Dec. 272, art. 7, 9, 15, 22-24, 39).

Delegatul stării civile întocmește acte de stare civilă sau înscrie hotărâri ale altor autorități care privesc starea civilă și care devin astfel acte ale stării civile. La întocmirea actelor de stare civilă, pe lângă delegatul stării civile, mai participă declaranții, părțile și martorii. Declaranții sînt persoanele care aduc la cunoștința delegatului stării civile evenimentele pe care acesta trebuie să le înregistreze. Părțile sînt persoanele a căror stare civilă se constată prin actul respectiv. Uneori părțile și declaranții se confundă. Martorii sînt persoanele care asistă la întocmirea actului, confirmă identitatea declaranților și, în parte, sinceritatea declarațiilor lor, constituind totodată un mijloc de verificare a redactării actului conform cu declarațiile făcute¹⁹). Azi ei semnează actul atunci cînd declarantul nu poate semna (Dec. 272, art. 7).

Intocmirea unui act de stare civilă se face prin conlucrarea acestor factori. Părțile, sau alte persoane, determinate prin lege, sînt obligate să declare personal — verbal sau în scris —, faptul de stare civilă. În cazul căsătoriei, părțile trebuie să fie de față. Declarațiile pentru celelalte acte

19. Tr. Ionașcu: Curs..., I, II, p. 88-90; A. R. Ionașcu: Actele..., p. 28-29; Alexandresco: Explicațiunea..., p. 386-390; Matei B. Cantacuzino: Curs de Drept Civil, ed. II, Craiova, p. 199.

se admit și prin reprezentanți. Delegatul de stare civilă primește declarația, îi verifică conținutul, redactează actul, îl citește declarantului și-l semnează dimpreună cu declarantul sau cu doi martori, dacă acesta nu poate semna. El redactează actul pe baza declarației, dar trece în act numai ceea ce-i cerut de lege, potrivit instrucțiunilor date, nu tot ce i se declară. Delegatul stării civile poate refuza o înscriere, dar e supus hotărîrii pe care tribunalul o va da în această chestiune. Actele care se întocmesc prin declarații, cu excepția morții declarată judecătorește, sînt: cele de naștere, de căsătorie și de moarte. În general, pe lângă mențiunile referitoare la faptul de stare civilă pe care-l înregistrează și la data întocmirii; actele de stare civilă conțin și alte mențiuni (sex, părinți, etc.), care ajută la identificarea individului respectiv.

Inscrierea actelor de stare civilă se face uneori la cererea părții, alteori prin comunicare din oficiu, însă în amîndouă cazurile ea se bazează pe hotărîrea organului judecătorec sau administrativ care a încuviințat sau decis asupra actului în chestiune. Se înscriu: înfierea, divorțul, schimbarea numelui și pronumelui, recunoașterea voluntară și stabilirea filiației în justiție.

Puterea doveditoare sau forța probantă a actelor stării civile e foarte mare, pentru că ele sînt acte autentice. Pentru enunțările din acte care au fost constatate de către delegații stării civile prin propriile simțuri, aceste acte fac dovadă pînă la înscrierea în fals, adică pînă cînd, prin procedura fixată de lege, se constată că delegatul stării civile a comis delictul de fals. Pentru enunțările pe care delegatul stării civile le reproduce după declarațiile altora, aceste acte fac dovadă pînă la proba contrarie.

De pe înscrisurile de stare civilă din registre se eliberează copii, certificate ca fiind conforme cu registrul, numite extrase sau, acum, certificate constatatoare. Înainte se eliberau oricîte extrase și oricui. Astăzi se eliberează numai celui îndreptățit un certificat original constatator și, cu anumite condiții, și duplicat.

Extrasele sau certificatele constatatoare deși în realitate sînt niște copii, totuși, datorită unor necesități practice, sînt recunoscute ca avînd aceeași putere probantă ca și actele din registru, cu distincția pe care am făcut-o la acestea, între cele constatate de delegatul stării civile și cele declarate lui de alții. Lor li se recunoaște valoare proprie ca și unor acte autentice. Mențiunile de pe actele stării civile au puterea probantă a actelor pe care le menționează²⁰).

Se poate întîmpla însă ca, în actul de stare civilă să se fi strecurat anumite inexactități. În acest caz se admite rectificarea actului, adică completarea lipsurilor și îndreptarea greșelilor lui, după încheierea sa. Se pot rectifica însă numai acele lipsuri, care nu fac nul actul și prin a căror rectificare nu se introduce nici o modificare în starea civilă a persoanei respective, ci se face doar ca actul să corespundă faptului. Rectificarea se poate face numai pe baza unei hotărîri judecătorești definitive, și ea poate fi contestată. Ea e opozabilă și terților, adică nu numai celor ce au figurat în instanță, dar nu în chip absolut, pentru că aceștia pot face dovada contrarie. În caz că înregistrarea de stare civilă s-a

20. Tr. Ionașcu: *Curs...*, II, II, p. 84,96; A. R. Ionașcu: *Actele...*, p. 50-53; Alexandresco: *op. cit.*, p. 399-403.

făcut cu călcarea dispozițiilor legale (ex.: pe foaia volantă, de un particular, sau e fără obiect), actul de stare civilă e lovit de nulitate absolută, adică de acea nulitate care poate fi invocată de orice interesat. Această nulitate se constată de către organele judecătorești și pe baza hotărârii lor se anulează actul²¹⁾ (Dec. 272, art. 11-12).

Dacă actele de naștere, de căsătorie și de moarte au existat dar s-au pierdut sau nu pot fi procurate pentru că registrele au fost pierdute sau distruse, ori actul a fost întocmit în străinătate, se admite **reconstituirea** lor. Se permite, de asemenea, **întocmirea** acestor acte în mod excepțional, dacă nu au existat registre de stare civilă sau dacă actul nu s-a întocmit din vina delegatului de stare civilă, deși declarația i-a fost făcută. Ambele operații se fac de către comitetul executiv al sfatului popular al domiciliului celui ce le cere sau, la refuz, de către tribunalul popular în raza căruia locuiește. Ele pot fi contestate de orice interesat. Desigur, între mijloacele pentru dovedirea actului sau faptului de stare civilă în cauză care se reconstituie, un rol însemnat îl au, în acest caz, actele de stare civilă ținute de Biserică, care sînt primite ca acte autentice. Nici întocmirea, nici reconstituirea nu se admit pentru actele care se înscriu în registrele stării civile, pentru că înscrierea se face pe baza unor înscrisuri de sine stătătoare (Dec. 272, art. 35-37).

Mai există și unele încheieri deosebite ale actelor stării civile. Cetățenii străini, — fie alții la noi, fie noi în altă țară, — pot înregistra faptele de stare civilă sau la reprezentanții diplomatici ai țării lor, sau la autoritățile locale ale țării respective, în forma legii țării. Românilor li se cere însă ca, la venirea în țară, să înregistreze actul și aci. Nașterea și moartea petrecute în tren, navă și avion înlăuntrul țării se înregistrează la locul de debarcație. Dacă acestea se petrec în afara țării pe o aeronavă, se înscriu în carnetul de drum și apoi se trimite extras comitetului executiv al Sfatului Popular al Raionului I. V. Stalin din București. Comandan-tul de navă are și atribuții de delegat al stării civile, putînd încheia și căsătorii, cu obligația însă de a trimite un exemplar al actului aceluiași comitet executiv (Dec. 272, art. 4-5, 10).

Trecînd la o schițare analitică a faptelor și actelor juridice care alcătuiesc starea civilă a unei persoane, vom menționa, cînd va fi cazul, și înscrisurile prin care acestea se constată.

1. **Nașterea** e un prim element al stării civile. Ea e mai întîi un eveniment natural, dar e și fapt juridic, căci de ea legea leagă anumite efecte juridice. Prin naștere apare un nou subiect de drept, căci odată cu ea se recunoaște și capacitatea de drept celui născut. Ea e fundament natural pentru drepturile viitoare, căci prin ea apare ființa care se va bucura de acestea și în funcție de timpul scurs de la producerea ei se acordă exercițiul acestor drepturi. În plus, prin naștere ia ființă rudenția de sînge cu dublu-i aspect: biologic și moral.

Nașterea se înregistrează pe bază de declarații la serviciul de stare civilă al locului unde s-a produs, în termen de 15 zile. Dacă a trecut acest termen, dar nu mai mult de un an, pentru înregistrarea ei se cere aprobarea președintelui comitetului executiv al sfatului popular, iar dacă

21. Tr. Ionașcu: Curs..., II, II, p. 92-94; A. R. Ionașcu: Actele..., p. 54-58, 65-70. Actul anulat e înlocuit cu hotărîrea judecătorească, căci faptul de stare civilă rămîne.

a trecut mai mult de un an, înregistrarea se face numai pe baza hotărîrii judecătorești și la serviciul de stare civilă al raionului²²).

Pentru Biserică, nașterea prezintă însemnătate prin aceea că prin ea apare o ființă omenească, care poate deveni membru al ei. Desigur, ea are valoare pentru Biserică, căci întîi trebuie să te naști ca apoi să poți deveni creștin, dar nu e decisivă, pentru că te poți naște fără să devii însă creștin. Pentru Biserică, adevărata naștere e Botezul. Prin Botez, cel născut devine membru al Bisericii, subiect de drept bisericesc, deschizîndu-i-se posibilitatea de a se bucura de toate drepturile legate de locul pe care-l va ocupa în organismul bisericesc. Botezul e condiția necesară pentru a avea orice drept în Biserică. Datorită însemnătății sale, Botezul se constată prin înregistrarea lui în registre ținute de Biserică, de pe care se eliberează extrase.

Ca nu cumva să moară cu păcatul strămoșesc, Botezul se administrează copiilor îndată după naștere, înlocuindu-se, în parte, instituția catehumenatului prin nași. Între nași și fini se naște o rudenie spirituală, care are drept efect oprirea căsătoriei între aceștia, sau între urmașii lor, în anumite limite (gradul III inclusiv).

2. **Căsătoria**, alt element al stării civile, are la bază unirea firească dintre bărbat și femeie în scopul perpetuării neamului omenesc, dar ea nu-i egală cu această unire. Numai atunci unirea dintre un bărbat și o femeie — unire făcută pe viață și cu împărtășirea celor ale naturii, ale dreptului și ale religiei — devine căsătorie, cînd ea este făcută cu respectul normelor juridice anume emise ca s-o reglementeze. Firesc e ca această unire să aibă ca bază iubirea. Deci, căsătoria e o unire a sexelor împreună cu relațiile care decurg din această unire, reglementată din punct de vedere social-juridic. Căci, întîi a existat unirea sexelor și numai ulterior au apărut reguli care s-o normeze, reguli cu caracter religios la început, religioase și seculare apoi, ca în cele din urmă să se tindă la secularizarea totală a lor. Aceste reguli sau norme pot privi cu precădere fie latura morală a unirii bărbatului cu femeia, așa cum face Dreptul bisericesc, fie cea social-patrimonială, așa cum face Dreptul secular. Lucrul e firesc, deoarece căsătoria prezintă însemnătate atît pentru Stat cît și pentru Biserică, însă în privința ei, pe lîngă multele puncte comune, fiecare dintre acestea își are și un punct de vedere propriu. Pentru a-i sublinia însemnătatea, mai ales cea etică, Biserica a ridicat căsătoria la rang de Taină. Statul, privind-o mai ales în efectele ei patrimoniale, a declarat-o contract civil. Față de această concepție unilaterală, trebuie să remarcăm poziția înaltă a Codului Familiei, care pune la baza familiei unirea naturală bazată pe afecțiune, înlăturînd caracterul ei de simplu contract. În funcție de concepția pe care o are asupra căsătoriei, Statul a fixat o seamă de condiții socotite necesare pentru ca aceasta să-și îndeplinească scopul care i se dă. Dintre aceste condiții, unele se referă la scopul fizic al căsătoriei (vîrsta, sănătatea trupească și sufletească, consanguinitatea, etc.), altele la cel moral-social (căsătoria anterioară, rudenia de sînge sau din adopțiune, etc.), altele la modul și formalitățile încheierii căsătoriei și, în fine, altele la consecințele patrimoniale care decurg din ea. Biserica, accentuînd rolul etic al căsătoriei și socotind-o

22. Copilul născut mort se înregistrează în 24 ore, iar cel găsit în termen de 3 zile de la găsire (Dec. 272, art. 16-19).

Taină, a stabilit un număr mai mare de condiții pentru încheierea ei, condiții care privesc în special aspectul etic al căsătoriei, fără a-l neglija însă pe cel fizic, apoi încheierea ei, precum și caracterul de Taină ce i-a fost atribuit. Lipsa acestor condiții constituie tot atâtea impedimente, de a căror respectare se face dependentă valabilitatea căsătoriei. Unele dintre ele sînt specifice Bisericii (ex.: hirotonia, voturile monahale, unele înrudiri, deosebirea de religie, timpul cununiei, etc.), altele comune Bisericii și Statului, dar amplificate în Biserică (ex.: gradele înrudirilor). De observat că, dintre condițiile impuse de Biserică referitor la căsătorie, unele nu se mai aplică (ex.: consimțămîntul stăpînilor, serviciul militar ca impediment), altele au fost amplificate în timp (ex.: gradele de rudenie ca impediment) și că, în general, în Biserică practica dispenselor e mult folosită în limita în care-i permisă.

Intrucît în privința căsătoriei atît Biserica cît și Statul reglementează cu deplină îndreptățire același fapt, dar sub aspecte diferite, e firesc să fie recunoscută această dublă reglementare: a Bisericii în special pentru latura moral-religioasă și aspectul ei de Sf. Taină, a Statului pentru caracterul și urmările ei sociale și patrimoniale. Intre aceste laturi nu trebuie concepută o prăpastie, ci o împletire.

Astăzi, după legile statale, această dublă reglementare e liberă, dar nu-i obligatorie. În trecut, la noi a existat o îndelungată controversă, începînd din 1866, asupra obligativității căsătoriei religioase după legile de stat. Această controversă s-a iscat datorită nepotrivirii dintre dispozițiile Codului Civil din 1865, care secularizau căsătoria, și dintre cele ale Constituției din 1866, prin care se intenționa introducerea obligativității căsătoriei religioase. Aceste dispoziții ale Constituției, datorită unor redactări defectuoase, au născut multe discuții, mai ales că făceau dependentă aplicarea lor de o lege ulterioară, care nu s-a mai dat²³). Constituția din 1923 a exclus binecuvîntarea religioasă pentru căsătorie, iar Constituția din 1938 a făcut-o obligatorie pentru toate actele stării civile — în fapt pentru naștere, căsătorie și deces, dar aplicarea acestei dispoziții s-a lăsat iarăși în dependență de o lege ulterioară. Deci încercările făcute de a instaura un regim mixt pentru căsătorie, adică de a face să depindă validitatea căsătoriei și de binecuvîntarea religioasă, nu numai de încheierea ei civilă, altcum zis, de a face ca o căsătorie săvîrșită civil să nu producă efecte juridice dacă n-are și binecuvîntarea religioasă, au dus mai mult la discuții decît la realizări. În fapt, căsătoria civilă era aceea care producea efecte juridice, cea religioasă rămînînd facultativă și cu consecințe numai de ordin bisericesc. Constituțiile din 1948 și 1952 precum și Codul Familiei din 1954, garantînd libertatea de conștiință, declară obligatorie și producătoare de efecte juridice numai căsătoria civilă, dar lasă oricui latitudinea de a săvîrși și cununia religioasă. Biserica, la rîndul ei, poate binecuvînta sau nu o căsătorie civilă, după cum aceasta împlinește sau nu condițiile pe care ea le cere, însă e de datoria ei de a veghea și a sfătui pe credincioși înainte de căsătoria civilă, ca să nu încheie căsătorii pe care ea nu le-ar putea binecuvînta apoi.

Atît Statul cît și Biserica au fixat o seamă de formalități pentru încheierea căsătoriei, cu scopul de a verifica împlinirea condițiilor nece-

23. I. Mateiu: Noul regim al actelor de stare civilă și binecuvîntarea religioasă, Brașov, 1941, p. 35-71, *passim*.

sare și de a da tărie acestui act. Viitorii soți trebuie să facă declarație de căsătorie la serviciul de stare civilă dela domiciliul sau reședința unuia dintre ei, prezentând totodată dovezile cerute de lege. În timp de 8 zile oricine poate face opoziție, arătând impedimentele la acea căsătorie. După acest termen, viitorii soți se prezintă în fața delegatului stării civile, iar acesta, în caz că nu află impedimente sau opuneri întemeiate, le ia public consimțământul, declară unirea lor, întocmește actul de căsătorie în registru, semnându-l împreună cu soții, și aplică pe buletinul de identitate al acestora stampila «căsătorit» (Cod. Fam., art. 11-18; Dec. 272, art. 22-24). Biserica mai cere și alte formalități, cum sînt vestirile — cărora înainte le corespundea în Dreptul de stat așa numitele publicațiuni — apoi examenul mirilor, consimțământul lor în fața preotului, precum și împlinirea rînduiei Tainei Cununiei în mod corect și în timpurile hotărîte. Intrucît Biserica cere mai multe condiții pentru căsătorie decît Statul, urmează că o căsătorie încheiată de Biserică poate fi validă și din punctul de vedere al Statului, căci împlinește implicit și condițiile cerute de acesta. De asemenea, în Biserică, căsătoria este precedată de logodnă, logodnă care atunci cînd e făcută cu binecuvîntarea religioasă produce în unele privințe efecte juridice bisericești la fel cu nunta. Ea dă naștere și unei afinități (cuscrii) care constituie un impediment la căsătorie. Practic, logodna bisericească se face odată cu cununia. În Dreptul secular, logodna e o simplă promisiune neobligatorie.

Căsătoria religioasă se înscrie la parohia unde s-a celebrat, în registrul destinat acestui scop.

Căsătoria stă la baza familiei. Prin intermediul nașterii ea produce rudenia legitimă de sînge, iar prin sine însăși produce rudenia cuscriei sau afinitatea legitimă. Prin căsătorie se nasc anumite drepturi și obligații personale și patrimoniale între soți, între soți și copii și între ceilalți membri ai familiei.

Căsătoria încheiată cu călcarea unor dispoziții legale, cu nesocotirea unor impedimente, e lovită de nulitate, adică se desface. Această nulitate e absolută, adică poate fi invocată de orice interesat, cînd s-a călcat o dispoziție legală, și relativă, adică poate fi invocată numai de anumite persoane, cînd a fost viciat consimțământul unuia dintre soți. Anularea se face pe cale judecătorească. După unii ar exista și o a treia grupă de căsătorii, cele inexistente.

Deoarece o căsătorie anulată e socotită ca și cum n-ar fi existat, adică nu produce efecte nici pentru trecut, din considerente umanitare s-a hotărît ca atunci cînd căsătoria a fost încheiată cu bună credință, adică ignorîndu-se impedimentul, ea, deși anulată, să producă efecte juridice în privința soțului care a fost de bună credință și a copiilor. Mai mult, Codul Familiei hotărîște ca în acest caz atît raporturile patrimoniale dintre soți cît și cele dintre părinți și copii să fie supuse dispozițiilor relative la divorț, iar copiii să-și păstreze situația de copii din căsătorie (Cod. Fam., art. 19-24).

3. Dar, pe lîngă anulare care, propriu zis, constată și declară căsătoria făcută cu nesocotirea unui impediment dirimant ca neexistentă de la încheierea ei, mai există și un alt procedeu prin care o căsătorie valid încheiată se desface de la un moment dat. Acesta e **divorțul**. Anularea produce efecte și pentru trecut, divorțul numai pentru viitor.

Căsătoria e socotită ca încheindu-se pentru toată viața, deci ca fiind indisolubilă. Firesc, ea se desface prin moartea sau, analogic, prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți. Se admite însă și desfacerea ei pe cale judecătorească, adică prin divorț, atunci când instanța judecătorească apreciază că există «motive temeinice» pentru aceasta, ținându-se seama și de interesele copiilor minori. Deși nu se mai dau cauze determinate pentru divorț, Decretul 32, art. 45, enumeră câteva motive principale de divorț. Insemnat e faptul că odată cu divorțul se reglementează de către instanță și situația copiilor minori.

În Biserică, desfacerea căsătoriei se admite prin moarte și pentru adulter. Cu timpul s-au asimilat acestor două motive și o serie de alte motive, pentru care azi se admite divorțul.

Atît Statul cît și Biserica au interes să nu se dizolve căsătoria. De aceea divorțul a fost îngădit în anumite formalități și nu se pronunță decît pentru motive serioase. Și Statul și Biserica admit recăsătorirea soților divorțați.

Cînd s-a admis divorțul, căsătoria se desface din ziua în care s-a pronunțat hotărîrea definitivă. Efectele ei față de terți încetează de la data menționării hotărîrii de divorț pe actul de căsătorie, sau de cînd aceștia au luat cunoștință de divorț. La oficiul de stare civilă de la domiciliul soților, divorțul se înscrie pe baza copieii de pe hotărîrea de divorț (Cod. Fam., art. 37-44; Dec. 272, art. 25). Divorțul e element al stării civile pentru că desface căsătoria și implică o serie de efecte juridice.

4. Dar, întrucît unirea sexelor e faptul material-natural, iar căsătoria e o instituție juridică post-adăugată acestei baze, copiii pot fi născuți atît în cadrul căsătoriei cît și în afara ei. Primii se numesc legitimi, pentru că se nasc dintr-o unire reglementată de lege, cei de al doilea, nelegitimi sau naturali. De faptul că cineva descinde din unirea a două persoane de sex diferit, adică de filiația sa, legea leagă anumite drepturi și datorii, care privesc atît pe procreat cît și pe procreatori. Pentru ca aceste drepturi și datorii să ia ființă, trebuie ca filiația să fie stabilită legal. Stabilirea ei se face față de mamă prin faptul nașterii, iar față de tată printr-o prezumpție, sau față de amîndoi prin recunoaștere sau hotărîre judecătorească. Înainte se făcea deosebire între copiii legitimi și cei naturali, aceștia din urmă bucurîndu-se de mai puține drepturi și fiindu-le oprit dreptul de a-și cerceta paternitatea. Trecerea unui copil natural în starea de copil legitim se făcea înainte prin **legitimare**, urmată de căsătoria procreatorilor lui. Există și **recunoașterea**, care era individuală, dar cu efecte restrînse, limitate între recunoscut și cel ce l-a recunoscut.

Acum nu se mi face deosebire între copiii legitimi și cei naturali, ci copilul natural, a cărui filiație a fost stabilită, are aceeași situație ca și cel legitim. Deci drepturile dintre copii și părinți le determină numai filiația. Stabilirea filiației se face, pe lîngă aceea prin naștere pentru mamă și prezumpție pentru tată, fie prin recunoaștere (prin declarație la starea civilă, înscris autentic sau testament), fie prin hotărîre judecătorească, în acest caz admițîndu-se orice mijloc de probă. Se admite și cercetarea paternității naturale, ca și a maternității.

Recunoașterea sau hotărîrea judecătorească de stabilire a filiației se înscrie în registrul de stare civilă de la locul unde e înregistrată naș-

terea, pe baza hotărîri judecătorești sau a declarației de recunoaștere, care se anexează împreună cu certificatul de naștere, în locul căruia se eliberează alt certificat (Cod. Fam., art. 47-61; Dec. 272, art. 20).

5. Pentru a se asigura căldura unui cămin, precum și o creștere și educație corespunzătoare și copiilor care nu le au, s-a reglementat instituția înfierii, înlocuind vechea practică a adopțiunii. Ea se face în interesul înfiatului, nu în al înfietorului. De aceea, pentru înfiere se cere, pe lângă consimțământul înfietorului, al părinților și al minorului dacă are 10 ani, și încuviințarea autorității tutelare — care e organul local al puterii de Stat —, încuviințare pe care aceasta o dă numai după ce constată că înfietorul împlinește anumite cerințe și poate oferi condițiile necesare pentru dezvoltarea înfiatului. Infierea, admisă în principiu numai pentru minori, tinde să imite filiația firească. Ea e de două feluri: una, egală cu adopțiunea, prin care înfiatul păstrează drepturile și datoriile din familia sa firească, alături de cele dobândite în familia înfietorului, și intră în relații de rudenie numai cu înfietorul, alta prin care înfiatul pierde drepturile din familia sa, bucurându-se de cele din familia înfietorului și devenind rudă și cu rudele înfietorului. Obișnuit, înfiatul ia numele de familie al înfietorului.

Infierea se înscrie la starea civilă a orașului, sau a raionului de domiciliu al înfietorului la cerere, pe baza deciziei de încuviințare dată de autoritatea tutelară. Certificatul de naștere e înlocuit cu altul nou, în care, în caz de înfiere cu toate efectele filiației firești, înfietorii sînt trecuți ca părinți firești ai înfiatului. Chiar în registru se întocmește un nou act de naștere al înfiatului. Se eliberează și un certificat de înfiere. Desfacerea înfierii se face prin hotărîre judecătorească (Cod. Fam., art. 66-85; Dec. 272, art. 21).

Infierea se produce printr-un act juridic. Ea naște înrudire între înfiat și înfietor, precum și între rudele acestora. Dacă înfierea e făcută cu binecuvîntarea Bisericii, înrudirea etică născută prin ea e recunoscută ca impediment la căsătorie, în anumite grade (maximum pînă la gradul III) — ca și din partea Statului de altfel.

6. Orice persoană are capacitatea de drept de la naștere, însă capacitatea de acțiune i se recunoaște numai de la o anumită vîrstă, cînd se socotește că e conștientă de urmările faptelor sale. Deplin, capacitatea de exercițiu se recunoaște la majorat (18 ani). Deci și majoratul e un element determinant al stării civile, însă el nu se constată printr-un act special, ci rezultă din actul de naștere. Totuși și minorilor li se recunoaște o oarecare capacitate de exercițiu de la 14 ani în sus, putîndu-și exercita singuri drepturile dar cu încuviințarea părinților sau tutorilor. Pînă la această vîrstă în numele lor acționează părinții.

În cazul că un minor e lipsit de îngrijirea ambilor părinți, pentru protejarea persoanei și a averii lui, autoritatea tutelară — comitetele executive ale sfaturilor populare — instituie tutela, adică însărcinează o persoană să îngrijească de creșterea și educația minorului și de bunurile sale. Tutorele lucrează, sub controlul și cu încuviințarea autorității tutelare, exclusiv în interesul minorului. El reprezintă pe minor în toate actele civile, pînă ce acesta împlinește 14 ani, vîrstă de la care minorul își exercită singur drepturile, dar cu încuviințarea prealabilă a tutorelui²⁴).

24. Prof. Iorgu D. Ivan: Întărirea familiei și ocrotirea copiilor, grijă de

Pentru apărarea intereselor unor persoane majore cu deplinătatea facultăților intelectuale, dar care nu-și pot exercita singure drepturile și administra bunurile din diferite motive (boală, bătrânețe, lipsă, etc.), autoritatea tutelară instituie curatelă, fie la cerere, fie din oficiu. Curatorul reprezintă persoana care nu-și poate conduce ea însăși interesele, fără a știrbi capacitatea acesteia.

Dacă cineva, din cauza debilității sau alienației mintale, nu are discernământul necesar pentru a-și vedea singur de interesele sale, e pus sub interdicție, adică i se ia capacitatea de exercițiu, instituindu-se un tutore care să-l reprezinte. Interdicția se pronunță și se ridică de către instanțele judecătorești. Și minorul poate fi pus sub interdicție (Cod. Fam., art. 113-157).

7. Deoarece numele individualizează și identifică persoana, indicând și relația persoanei respective cu o anumită uniune familială sau conjugală, apoi deoarece numele spune ceva despre persoana care îl poartă (ex.: renumele, numele profesional), el are însemnătate și pentru starea civilă. De aceea, schimbarea numelui sau pronumelui se poate face numai în condițiile fixate de lege și se înscrie la starea civilă a raionului într-un registru special, în maximum 30 zile de la comunicarea deciziei de schimbare. Totodată, buletinul de identitate, certificatul de naștere și de căsătorie sînt înlocuite cu altele pe noul nume (Dec. 272, art. 26-28) ²⁵).

8. Din punctul de vedere al Bisericii, pentru determinarea stării civile a unei persoane, se ia în considerare și religia acelei persoane, care, de fapt, dă o calificare omului. La baza Bisericii, precum și la a oricărui cult, stă o credință religioasă comună membrilor ei și pe baza acestei credințe se determină și se caracterizează atît cultul în general cît și membrii lui în parte.

În Biserică este element al stării civile și hirotonia și monahismul. Prin hirotonie, cel ce e subiect de drept bisericesc și împlinește condițiile cerute devine subiect al puterii bisericești, dobîndind în această calitate o sumă de drepturi pe care ceilalți nu le au. Cel ce a primit tundera monahală, intrînd în monahism și primînd voturile monahale — al castității, sărăciei și ascultării — renunță la felul comun de viață, la cele ale lumii, supunîndu-se modului de viață propriu instituției monahale. El se bucură de drepturile acordate monahilor, dar i se limitează drepturile din lumea la care renunță (nu se poate ocupa de treburi lumești, civile, politice, nu poate fi tutore, martor, naș, etc.). Prin votul ascultării, el renunță la voința sa, supunîndu-se voinței starețului, deci nu mai poate face acte juridice. Statul nu recunoaște aceste îngrădiri. Monahii sînt deosebiți atît de cler cît și de laici.

9. Moartea, făcînd să dispară persoana, face să dispară și subiectul de drept. Deci, prin moarte încetează atît capacitatea de drept cît și cea de acțiune, precum și drepturile de care s-a bucurat persoana. Moartea e un fapt juridic — obișnuit — cu însemnate efecte de drept. De aceea, ea se înregistrează la locul unde s-a produs, în termen de 3 zile, pe bază

căpetenie a regimului de democrație populară, în «Mitropolia Olteniei», nr. 7-8/1954, passim.

25. Schimbarea numelui prin căsătorie, divorț, înfiere, stabilirea filiației ori anularea lor, nu se înscrie în registrul special pentru schimbarea numelui, ci doar se fac menționări despre acestea pe marginea înregistrărilor anterioare (Dec. 272, art. 28; Tr. Ionașcu: Curs..., II, II, p. 103).

de declarații însoțite de certificatul medical constatator al morții. În caz de moarte nenaturală, ea se declară în 24 ore, cerându-se și o dovadă de vizitare a Miliției.

Dacă o persoană lipsește de la domiciliu și nu se știe dacă mai trăiește sau nu, ea poate fi declarată dispărută sau moartă prin hotărâre judecătorească. E declarată dispărută când a trecut un an de la ultimele vești care o arătau în viață, declarare care are consecințe juridice însemnate (ex.: desfacerea căsătoriei, instituirea curatelei). Declararea morții se face după 4 ani de la ultimele știri, sau după un an, când există presupuneri întemeiate că persoana respectivă a murit (ex.: război, accident, etc.). Pe baza hotărârii definitive a instanței se face apoi înregistrarea morții, la starea civilă unde e înregistrată nașterea. Pentru înhumare sau incinerare, se eliberează o adeverință de înregistrarea morții, fără de care acestea nu se pot face. (Dec. 31, art. 16-20; Dec. 32, art. 36-43; Dec. 272, art. 29-34) ²⁶⁾.

Biserica se îngrijește ca acela dintre membrii ei care e pe moarte, să fie pregătit pentru trecerea la cele veșnice prin spovedire, împărtășire și eventual maslu. De asemenea, ea a rânduit o ceremonie anumită pentru fiecare categorie dintre membrii săi, care precede înhumarea.

Inmormântarea bisericească se face după primirea actului de deces de la autoritatea civilă, la 3 zile după moarte, cu excepții în caz de boală molipsitoare și respectându-se prescripțiile igienice. Moartea, prin care dispare și subiectul de drept bisericesc, se înregistrează în registrul special ținut de paroh ²⁷⁾.

În sfârșit, mai amintim cetățenia ca un element al stării civile, care e, în oarecare măsură, baza celorlalte însușiri ale individului, pe care legea le ia în seamă pentru a-i acorda drepturi. Căci calitățile individului devin elemente ale stării civile numai dacă legea face dependente de ele unele efecte juridice, ori legea se dă de un Stat anumit și se aplică indivizilor care aparțin aceluși Stat, adică cetățenilor lui. Deci de posedarea cetățeniei depinde deplinătatea drepturilor garantate de statul respectiv.

Din cele spuse pînă aci putem desprinde cîteva concluzii cu valabilitate atît pentru Stat cît și pentru Biserică, în conformitate cu punctul de vedere propriu pe care îl au fiecare asupra acestei chestiuni.

O primă constatare pe care o putem face este aceea că, în Biserică și în Stat, acordarea de îndreptățiri nu se face în abstract, tuturor membrilor laolaltă, ci fiecăruia în parte, individual. Acordarea unor anumite îndreptățiri e în funcție de îndeplinirea unor condiții sau de posedarea unor calități de către persoana căreia i se acordă. Pe măsură ce dobîndește noi calități, persoanei respective i se acordă o grupă de noi drepturi. Deci, drepturile de care o persoană se bucură la un moment dat sînt dependente de însușirile sau calitățile pe care acea persoană le posedă în acel moment și anume de acele calități de care legea a legat acordarea drepturilor respective. Aceste însușiri alcătuiesc starea civilă a unei persoane.

26. Folosim colecția «Legislația civilă uzuală», vol. I, Euc., 1956. Dacă se constată că persoana declarată moartă trăiește, se anulează hotărîrea prin care a fost declarată moartă.

27. Pentru partea canonică am folosit: Dr. Valerian Șesan: Curs de Drept Bisericesc Universal, ed. IV, Cernăuți, 1942; Nicodim Milaș: Dreptul bisericesc orientat, trad. de Dim. I. Cornilescu și Vasile S. Radu, Buc., 1915; Vasile Pocitan: Compendiu de drept bisericesc, Buc., 1898.

Reiese, deci, că drepturile unei persoane sînt în funcție de starea sa civilă. Acest lucru e valabil atît pentru Dreptul bisericesc cît și pentru cel statal, deși poate numirea de stare «civilă» nu se potrivește întocmai Dreptului bisericesc. Starea civilă, chiar numită meadecvat «civilă», e însă o realitate și a Dreptului bisericesc. De aci se vede însemnătatea stării civile și se obține explicația grijii cu care elementele determinante ale ei sînt înregistrate atît de către Biserică cît și de către Stat.

Determinarea stării civile se face diferit în Dreptul bisericesc și în cel de Stat, adică elementele care sînt luate în considerare pentru determinarea ei de către Dreptul bisericesc nu coincid cu cele pe care le ia în considerare Dreptul secular. Acest lucru e explicabil pentru că Statul și Biserica sînt două organisme diferite, prin origine, scop și organizație, fiecare avînd un Drept deosebit, cu teze, mijloace și scopuri aparte, în domenii aparte, încît omul poate fi membru al unuia, dar să nu fie și al celuilalt. Dreptul bisericesc fiind deosebit de cel statal, urmează că și îndreptățirile pe care el le garantează vor fi deosebite, de altă natură, față de cele garantate de Dreptul secular. De aci rezultă, în mod firesc, că pentru acordarea unora se pot cere anumite calități, iar pentru acordarea celorlalte, alte calități și că, prin urmare, unele vor fi calitățile care vor determina starea civilă în Dreptul bisericesc și altele în cel statal.

Nu urmează de aci, însă, că ar exista un conflict între starea civilă determinată din punct de vedere bisericesc și starea civilă determinată din punct de vedere statal. Mai întii, aceste «stări civile» au valoare numai în cadrul Dreptului — statal sau bisericesc — care le-a determinat. În al doilea rînd, multe dintre elementele determinante ale stării civile sînt comune Dreptului bisericesc și celui statal, doar că fiecare le privește dintr-un punct de vedere deosebit. În sfîrșit, istoric, Biserica și-a însușit unele elemente ale stării civile de la Stat, încreștinîndu-le sau privindu-le sub prisma spiritualității specifice Bisericii. În fond, rostul stării civile e același și în Biserică și în Stat, doar elementele care o determină sînt, în parte, diferite.

Mai remarcăm că, noțiunea stării civile nu e imutabilă, veșnic aceeași. Ea e o creație a Dreptului și variază odată cu acesta. Această variație e mai accentuată în Dreptul laic, care se schimbă în funcție de economic și e mai puțin simțită în Dreptul bisericesc, care are o relativă fixitate. Așa se explică faptul că, în Dreptul secular, de unele însușiri s-au legat odată efecte juridice, iar azi nu se mai leagă, sau că unele însușiri sînt prea puțin luate în seamă acum.

În sfîrșit, faptul că un timp grija înscrisurilor prin care se constată starea civilă a fost în sarcina Bisericii, apoi însemnătatea practică a expunerii problemei acesteia, ca una de care se izbește orice om și cu atît mai mult preotul, justifică o cercetare a ei. Precizarea cîtorva noțiuni, trasarea cadrului problemei, schițarea poziției Bisericii și a Statului relativ la aceste chestiuni, sînt lucruri care dau o minimă orientare într-o problemă care interesează pe toți.

Magistrand SEVER BUZAN

DIN TRECUTUL BISERICII NOASTRE

EPISCOPUL DIONISIE ROMANO *)

LA 150 ANI DE LA NAȘTEREA SA.

Un arhieru cărțurar, trăitor în secolul trecut, scria că, în sec. al XIX-lea în istoria Bisericii românești, a fost o «stagnațiune morală care a (ținut cîteva zeci de ani»¹⁾, eclipsînd lumina personalităților apuse de talia Mitropolitului Grigore al IV-lea.

În această sincopă «o singură excepțiune întîlnim, un singur bărbat mi se înfățișează în clerul român muntean, ca reprezentant al culturii și ca continuator al precedesorilor săi în cultură, mai ales al clerului. Acesta este Dionisie Romano²⁾, sublinia episcopul contemporan Melchisedec al Romanului³⁾.

Episcopul Dionisie s-a născut la 29 iulie 1806, în Săliștea Sibiului, din țărani Ionaș și Marina Roman⁴⁾. Rămînînd de mic orfan de tată, la vîrsta de 14 ani e dus de mama sa la mînăstirea Neamțul, retrăgîndu-se și ea la mînăstirea Agapia, unde călugărindu-se, primi numele de Mitrodora.

Inzestrat de providență cu o memorie bogată, cu un spirit ascuțit, dublate de o rară pasiune de a se instrui și o mare putere de muncă, adolescentul Dimitrie, care își petrecea tot timpul citind în bogata bibliotecă a

*) Text prelucrat din lucrarea: **Dionisie Romano, episcopul Buzăului**, în manuscris.

1. Episcopul Melchisedec, **Biografia Prea Sfințitului Dionisie Romano episcopul de Buzău**, Extras din An. Acad. Rom., ser. II, tom. V, Sec. II, București 1882, pagina 13.

2. Numele de familie a fost Roman, dar și l-a schimbat sub influența grecoizantă a episcopului Ilarion al Argeșului, care i-a fost protector și a contribuit mult la formarea lui intelectuală. Unii din contemporani îl numeau «Romanov», (cf. Anton Pann, **Epitaful sau slujba înmormintării Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos**, Buc. 1846, tabloul abonaților), sau Erbiceanu (în **Biserica Ortodoxă Romînă**, an. XXIX, nr. 7, p. 748). Și în actele Patriarhiei Ecumenice e trecut tot «Romanov» (cf. N. Iorga **Condica de hirotonii a Mitropoliei Moldovei**, în **Buletinul Comisiei Istorice a Romîniei**, vol. III, 1924, p. 40.

Socotesc că fără temei diac. Iosif E. Năghiu susține că «Romanov» este italianizarea numelui Roman (**Centenarul presei bisericești**, în «**Misionarul**», an. XI, nr. 3, p. 158.).

3. Melchisedec, **op. cit.**

4. Cf. extrasului din «**Protocolul botezaților**» comunei Săliște, județul Sibiu, pe anul 1806, făcut prin prof. Osinifor Ghibu.

mânăstirii, în anul 1823 — la 17 ani — a fost tuns în monahism, dându-i-se numele de Dionisie.

Vestea că s-a deschis școala românească la Sf. Sava, monahului Dionisie, posesor al unor cunoștințe mult superioare vârstei și médiului, îi răscoli și mai mult dorul nepotolit de a se lumina și ceru să fie trimis la carte, în București.

Obscurul țăran monah n-a putut fi înțeles de nimeni și nici nu putea lua înaintea celor doi fii de boier, dintre cei cinci tineri trimiși de mitropolitul Veniamin la București.

Totuși, dârzenia ardeleanului dornic de luminare nu se încovoiaie și după ce epuizează toate căile canonice, fără însă să-și ajungă scopul plecând din mânăstire, pe jos, înfruntând toate riscurile unei călătorii, ce le da epidemia ciumei, ce bîbtuia cu furie în acel an și ajunge la București⁵).

Aici, cerînd binecuvîntarea Mitropolitului Grigore al IV-lea de a intra în școală, acesta îi ceru cartea canonică de ieșire din Eparhie și cum monahul Dionisie nu o avea, i se puse îndatorirea de a se întoarce la metanie.

Talentele sale native însă nu l-au lăsat să cedeze marii sale dorințe de a învăța carte, pentru care făcuse sacrificiul drumului pînă aici, și rămase totuși, mai departe, în București, fără sprijin și lipsit de existența zilnică.

În curînd își asigură existența intrînd ca lucrător tipograf la tipografia «privilegiată» de la Cișmeaua Mavrogheni, a lui Clinceanu și Topliceanu⁶), în timpul liber și seara audiînd cursurile de la Sf. Sava, iar mai tîrziu, îl întîlnim lucrînd ca zețar la Curierul Românesc al lui Eliade Rădulescu⁷).

Neînțeles de oficialitatea rigidă, află în schimb sprijin larg la personalitățile eclesiastice progresiste ale vremii: episcopul Ilarion al Argeșului și teologul revoluționar», arhimandritul Eufrosin Poteca, profesorul de filosofie de la Sf. Sava, propagatorul, la noi, al ideilor revoluționare ce frămîntau atunci omenirea⁸).

La 1 noiembrie 1831⁹), deschizîndu-se la Sf. Sava «cursul normal» de trei luni, în vederea pregătirii primilor învățători romîni pentru școlile ce urmau să se deschidă prin capitalele de județe, ierodiaconul Dionisie urmează acest curs, pe care absolvindu-l «desăvîrșit»¹⁰), a fost numit «profesor național» la Buzău¹¹).

Aci stă 11 ani, 12 martie 1832—28 februarie 1843¹²), desfășurînd o bogată activitate culturală și patriotică.

5. Melchisedec, op. cit., p. 9.

6. Melchisedec, op. cit., p. 11.

7. La mormîntul lui Ion Heliade Rădulescu, în **Familia**, an. VIII, nr. 21, pag. 241.

8. Despre ajutorul dat de episcopul Ilarion, Dionisie spunea, în cuvîntarea pe care i-a ținut-o la înmormîntare: «...Mai mulți tîneri, doritori de învățatură, află mîngiere și ajutor lîngă P.S. Sa. Insumi eu sînt mărtor de aceasta, fiindcă răposatul m-a primit și a înlesnit mijloacele de a învăța și ce este mai mult în ceasurile libere ale sale se ocupa de a mea învățatură, pe care le mărturisesc cu recunoștință» (**Acad. R.P.R.**, doc. CXVI, f. 197).

Iată și ce spunea, despre ajutorul dat de arhim. Eufrosin Poteca, într-o cuvîntare de sfîrșit de an, cînd era la Buzău, învățător: «...în mijlocul domniilor voastre se află bunul meu învățător, s. sa părintele arhimandrit Eufrosin, acela care cînd m-am înfățișat doritor de învățatură, mi-a înlesnit mijloacele și a îngrijit a mă folosi din bunile-i învățături» (**Arh. St., Min. Intr. dos. 6704/1837**, f. 22).

9. V. A. Urechia **Istoria școalelor de la 1800-1864**, Buc. 1892, vol. I, p. 143.

10. Idem, *ibidem*, p. 164.

11. **Arh. St. Buzău. Adm. noi, Ocîrmuirea**, dos. 2975/831, f. 25.

12. **Arh. St. Buc., Min. Instr. dos. 3391/831**, f. 22.

Școala românească fiind așezată într-o cocioabă, învelită cu paie și cu ferestre de hîrtie¹³), ierodiaconul Dionisie are de luptat cu lipsa de înțelegere a oficialităților buzoene și chiar cu «sălbăticia locuitorilor», care nu puteau vedea binefacerile acestui act progresist — înființarea școlii românești.

În luptă cu egumenul grec al mînăstirii Banu — arhiereul Paisie Ilimara — care făcea totul ca noua școală românească să nu progreseze, fiindcă în Buzău se afla de peste 150 ani școală grecească — nevoind

Dionisie Romano.

să cedeze o casă, din multele pe care le poseda mînăstirea — pentru școală, sau să convină la schimbul de teren necesar clădirii unui local de școală, combativul și patriotul învățător reușește, totuși, să clădească local de școală¹⁴).

În cei 11 ani, cît a stat la Buzău, construiește două localuri de școală, cu ajutorul patriotului și sprijinitorului culturii — episcopul Chesarie¹⁵), precum și un cămin pentru învățătorii de prin sate care se perfecționau pe

13. Arh. St. Buzău. Ocîrmuirea, dos. 2975/831, f. 22.

14. Arh. St. Euc., Min. Instr., dos. 6575/832, f. 67.7

15. Arh. St. Euc., Min. Instr. dos. 6575 832, f. 153.

vară la școala din capitala de județ, primul de acest gen în Țara Românească ¹⁶⁾.

S-a dovedit un învățător luminat, folosind metode și mijloace înaintate, slujba de învățător socotindu-o o misiune, un apostolat «care pre cât este folositoare, atît și ostenicioasă» ¹⁷⁾.

Nu concepea decît o colaborare între școală și părinți, educația copiilor fiind «o sfîntă însărcinare», ce trebuie împărțită între părinți și învățători.

«Ca să-și poată dobîndi școalele scoposul lor, nu este în destul a se trimite de către părinți copiii la școală numai ca să scape de dînșii, ci trebuie a se încuraja prin orice chip la învățătură», arăta într-o cuvîntare de sfîrșit de an ¹⁸⁾.

Pentru controlul activității, elevilor introduce carnetul de corespondență ¹⁹⁾, iar procedeul bătăii îl socotea că «nu e cuviincios și potrivit metodei de acum».

Avînd largi preocupări intelectuale, pentru biblioteca înființată la școală, comanda: Rapsodiile lui Homer, Meditațiile lui Lamartine, Cronica lui Cantemir ²⁰⁾ și alte titluri din clasicii universali.

A prelucrat, tradus și tipărit, cu cheltuiala sa, manuale școlare, ca: abecedar, scurtare de aritmetică, culegere de întîile cunoștinți trebuincioase pentru învățatura copiilor, catihis și geografie.

Dotat cu o concepție socială înaintată, ierodiaconul învățător n-a fost servil protipendadei buzoene, ci resentimentul pentru această clasă și l-a afișat la numai un an de la venirea în Buzău, cînd într-o cuvîntare, ținută în mînăstirea Banu, de Sf. Gheorghe, face o usturătoare critică, persiflînd snobismul, cosmopolitismul și lipsa de educație a familiilor boierești, arătînd că «cucoanele au bonete de cîte cinsprezece picioare în rătunzime, cu pălării asemenea cu colțurile africanilor sau cu pene de struți, pă care în Evropa cea civilizată numai comedianții le poartă», umblînd după vizite, fără să se îngrijească de educația copiilor, fiindcă «destul de buni crescători au ele țigani, țigăncile și slugile» ²¹⁾.

Această curagioasă atitudine a stîrnit o adevărată furtună de proteste în rîndul boierimii, exponentul lor, ocîrmuitorul, trimițîndu-i vorbă că-l va bate în așa măsură, încît să-l scoată «cu pătura afară pă poartă» ²²⁾.

Raportînd cazul Eforiei, cerînd să facă «cuvincioasă punere la cale», ierod. Dionisie arăta că «dacă nenorociții profesori nu vor înceta a fi așa de cu nevrednicie trăctăluți, ce curaj vor putea să aibă în această ostenicioasă slujbă?».

Populația orașului, deși impasibilă la nevoile materiale ale școlii, n-a putut să nu fie mișcată de rîvna ce o depunea învățătorul pentru luminarea copiilor și de aceea, în diferite ocazii, i s-au adus mulțumiri publice pentru «nepregetarea» ce o avea «la împlinirea ostenicioaselor sale datorii».

16. Arh. St. Buc., Min. Instr. dos. 3391/840, f. 82.

17. Arh. St. Buc., Min. Instr. dos. 6704/837, f. 21.

18. Muzeul Național, I, nr. 20, p. 63.

19. Arh. St. Buc., Min. Instr. dos. 6704/837, f. 21.

20. I. C. Filitti, *Domniile romîne sub Regulamentul Organic, 1834-1848*, Buc., 1945, p. 238.

21. Arh. St. Buc., Min. Instr. dos. 6575/832, f. 127.

22. *Ibidem*.

23. Arh. St., Min. Instr. dos. 3391/840, f. 420.

Paralel cu funcția de învățător, ierod. Dionisie a fost director al tipografiei eparhiale²³⁾ și profesor la școala de grămătică de pe lângă episcopie²⁴⁾.

La începutul anului 1843, chemat director la Seminarul Central, arăta că «deși cu părere de rău las această slujbă în care aveam un câmp deschis spre a lucra pentru folosul tinerimii, mă mîngîi cu un alt așezămînt asemenea folositor obștii ce mi se înfățișează, unde mă voi sili a lucra potrivit chemării ce mi se face, pre cît nemărginitele puteri mă vor ierta»²⁵⁾.

Ca director, între anii 1843-1848, conduce cu multă pricepere și în spirit avansat școala, căutînd să facă viața tinerilor din seminar, cît mai plăcută și comodă.

Lucrînd «cu zel și strădanie», intronă «buna rînduială dinnăuntru», care lăsa mult de dorit, provenită mai ales din faptul că «cei mai mulți (copii) vin cu o creștere cum s-a întîmplat», seminariștii urmînd «disciplinei și regulilor seminarului fără cîrtire și cu plăcere»²⁶⁾.

Scopul pe care îl urmărea, ca director, era să dea «științe privitoare atît la desăvîrșirea minții tinerilor, cît și la ținta chemării lor, care este formarea inimii prin învățăturile religiei», căci «dacă pentru a vindeca boalele trupești, doctorii au trebuință de atîtea învățături și cunoștințe, cîte trebuie a fi cunoștințele bărbatului însărcinat a tămădui slăbiciunile sufletești și a povățui societatea pe calea dreptului cuvînt și a virtuții»²⁷⁾.

În anul 1845, mitropolitul Neofit luînd hotărîrea de a trimite tineri să studieze în Rusia, în «școalele duhovnicești», aceștia sînt duși la Chișinău de directorul seminarului, ierod. Dionisie²⁸⁾.

În anul 1846, urmînd ca aceștia să fie transferați la Petersburg și Moscova, Dionisie pleacă din nou la Chișinău, iar în anul următor, 1847, în august era la Chiev unde zăbovea două zile «pentru a vedea lucrurile ce sînt aici».

Vizitînd Lavra Pecersca și alte mînăstiri, scria mitropolitului că «în adevăr, Prea Sfințite Stăpîne, vede cineva zidiri frumoase, iar mai ales odoare scumpe și veșminte bisericesti felurite mai mult decît poate să-și închipuască»²⁹⁾.

Trecînd prin Moscova, ajunge la Petersburg unde vizitează pe groful Protosov și generalul Kisseleff³⁰⁾.

În 1849, arhimandritul Dionisie ia parte cu toată convingerea și însuflețirea la mișcarea revoluționară.

Pentru sprijinirea ideologică a revoluției traduce și tipărește, sub anonim, «Cuvintele unui credincios», de J. Lamennais, închinată «Poporului Român de un Român».

«Pruncul Român», anunțîndu-i apariția, arăta că «după Sf. Scriptură e scrierea cea mai folositoare ce s-a publicat vreodată și tocmai pentru aceasta a fost strașnic poprită cînd domnea întunericul și tirania fiind un

24. I. Ionașcu, **Material documentar pentru istoria Seminarului din Buzău**, Buc. 1937, p. XIX.

25. Arh. St., Min. Instr. dos. 3391/840, f. 293; Acad. R.P.R., doc. pach. MCVX, fila 5.

26. Cuvîntarea de sfîrșit de an 1846, **Curierul Român**, an. XVIII, nr. 56.

27. **Ibidem**.

28. Diaconul Gheorghe Moiescu, **Bursierii romîni la școalele teologice din Rusia**, 1845-1856, București 1947, p. 12.

29. **Ibidem**, p. 146.

30. **Ibidem**, p. 145.

«catehism al adevărului» și «întîiul product al tiparului liber, iar traducătorul, și prin nume și prin fapte, este un adevărat român»³¹).

Luînd parte activă în mișcările de stradă, colonelul Lăcusteanu, vajnic potrivnic al mișcării, însemna, mai tîrziu, în amintirile sale:... «peste cîteva minute văzui preoții sfîntului altar al bisericii ortodoxe călări pe tunuri. Intre dînșii am cunoscut pe popa Ion și popa Dionisie, actualul episcop al Buzăului»³²).

După înăbușirea revoluției a fost închis la Văcărești, ca arestant de «clasul al II-lea», de unde eliberat la începutul lunii octombrie, fu exilat în Transilvania³³).

Perigrinînd pe la Brașov, ajunge în cele din urmă la Sibiu, la mitropolitul Șaguna, care-l apreciază în mod deosebit și la începutul anului 1849, revine în țară, dar compromis în revoluție, permanent suspectat, se retrage «de persecuțiile regimului ce a succes lui 1848», în mînăstirea Băbeni — R. Sărat, de unde desfășoară o largă activitate literară și publicistică, găsindu-și resemnarea «în întunericul trecutului», gîndindu-se la «bunii patrioți carii în timpi grei, cu multă dragoste și patriotism, lucrau pentru viitorul patriei lor»³⁴).

Intre anii 1850-1854, funcționează ca egumen la mînăstirea Sadova³⁵), unde găsind mînăstirea «în cea mai desăvîrșită ruinare, casele toate învelite cu trestie și stuf și o biserică magazie de bucate», face reparațiile cerute de situație, «fiindcă fericitul între Domni Matei Basarab n-a făcut acest sfînt lăcaș să fie grajd de cai și obor de vite, ci să fie azilul călătorului, odihna bolnavului și pentru locuința slujitorilor bisericii ce înalță ziua și noaptea rugăciuni pentru memoria fericților întemeetori»³⁶).

A depus toată silința «a ridica acest dumnezeesc lăcaș din ruinele în care se afla și îndrepta moralul călugărilor aflători acolo, care fuseseră tot așa de neîngrijiți ca și partea materială» și cum îl preocupa luminarea popoului, face școală «pentru călugări, cît și pentru copiii săraci de prin prejur»³⁷).

Numit stareț la mînăstirea Neamțul, în mai 1855, peste voința soborului, de către domnitorul Ghica, acesta arată în ofisul de numire:... «întru cunoștința ce avem despre instrucția temeinică ce posedati în ramul teologic, te rînduesc cu plăcere locotenent de stareț la numitele monastiri, unde îți ai și metania și îți punem înainte, ca pășind de îndată în această îndatorire, la care te cheamă numai singure meritele ce ai, să te sîrguești a răspunde în totul dorințelor domniei noastre arătate mai sus, la restaurarea bunei administrații și răspîndirea luminii învățăturilor în acele sf. locașuri»³⁸).

În urma cererii soborului, domnitorul îl numește stareț «pe viață după încredințarea ce de la început am avut-o că vei răspunde în totul înaltei chemări și pricipiilor ce caracterizează viața prea cuv. tale, devotată inte-

31. Nr. 25 din 10 august 1848.

32. Amintirile colonelului Lăcusteanu publicate de Radu Cruțescu, Buc. 1935, pag. 155.

33. Anul 1848 în Principatele Romine, tom. V, Buc. 1904, p. 3.

34. Prefata la Geniul Hristianismului, tom. I, nr. 3, București 1850.

35. Arh. St., Min. Instr. dos. 156/850, f. 1.

36. Ibidem, f. 10.

37. Academia R.P.R., doc. pach XCXX, f. 330.

38. Acte oficiale date cu ocazia numirii Prea Cuvioșiei Sale Arhim. Dionisie, de locotenent de stareț sfintelor m-ri Neamțul și Secu. Anul 1855, mai 24.

resului moral pentru luminarea clerului și înflorirea culturii naționale» 39).

În cuvîntarea de instalare, evocînd timpul cînd și-a făcut ucenicia în această mînăstire, spunea: «Este mult timp de cînd lipsesc din acest sînt locaș, unde mi-am tuns părul, la picioarele acestui altar. Dorința învățaturii m-a făcut să ies de aici. O! dacă în timpul acela ar fi fost aici o școală cît de mică, negreșit că mi-ași fi petrecute viața aicea și de cîte osteneți, de

Înștiințarea prin care ierodiaconul Dionisie Romano și profesorul G. Munteanu anunțau apariția gazetei religioase și morale «Vestitorul Bisericesc».

cîte suferinți nu ași fi scăpat! Dar cugetul nu mă mustră, căci nu mi-am pierdut timpul în zadar, n-am adus defăimare acestui chinoviu, fiindcă am slujit cu credință și cu zel națiunii romîne care a știut să prețuiască oste-

39. Într-o corespondență din Iași, publicată de către «The Daily News», din 18 iunie 1857, se spunea: «Grégoire Ghica le dernier hospodar, favorisait le clergé roumain, patronnait des hommes comme Dionisi et placait l'influence ecclésiastique,

nelile mele pentru binele căreia am suferit de multe ori, dar mîna Proniei nu m-a părăsit niciodată⁴⁰).

Convins de rolul social al mînaștirilor, noul stareț adăoga:... «Aici se varsă sudoarea a mii de oameni care lucrează și ostenesc pentru noi. Este timpul să ne întrebăm, oare ce facem noi pentru ei, și cu ce le răsplătim noi aceste sudori de sînge».

Pavel învățătorul neamurilor zice: «în zadar pîinea nimănui n-am mîncat și mîinile mele acestea au slujit mie și celor cu mine». Iată cuvinte care ar trebui să ne facă a ne cutremura. A venit timpul, o cere veacul, o cere dreptul cuvînt, ca să ne facem noi înșine această întrebare și să o facem cu cuget curat. Cu ce plătim noi societății pentru toate cîte ne dă? Această întrebare ne-o face societatea de mai multă vreme. Ce bine ar fi să o auzim odată și să ne silim mai cu zel la toate faptele ce le cere chemarea noastră și trebuințele de astăzi⁴¹).

Vestea numirii sale ca stareț la cea mai însemnată mînaștire a provocat o adevărată satisfacție în rîndurile prietenilor săi, care se grăbesc să-l felicite.

Astfel, Sf. Calinic Cernicarul, care s-a «bucurat foarte» de această numire, îi da îndemnul să nu pregete a le fi «pildă pe lîngă învățătură și chiar cu fapta, căci acea sf. monastire fiind matca a toate monastirile, de acolo se și așteaptă cele mai bune rezultate»⁴²).

Arhim. Eufrosin Poteca scria, într-o lungă și interesantă scrisoare, fostului său elev, printre altele, că..., «pentru această stăreție a prea curvioșiei tale, m-am bucurat din toată inima mea. Pentru că ceea ce doreai să ajungi să împlinești, acum te-au învrednicit Dumnezeu, dîndu-ți și toate mijloacele trebuincioase la aceasta, adică și puterea materială din venitul acestor mînaștiri și putere morală cu învățăturile și rîvna ce te însuflețește spre această slăvită slujbă apostolică»⁴³).

Tot ce avea țara mai luminat și progresist s-a bucurat de vestea numirii arhim. Dionisie ca stareț la Neamț, în schimb reacțiunea și ignoranța agresivă, cuibărite pentru un moment acolo, s-au întunecat. Totuși, noul stareț înființează școală primară, internat pentru 50 copii întreținuți gratuit de mînaștire și gimnaziu în Tîrgu Neamț, iar în incinta mînaștirii seminar, urmînd să ia ființă și facultatea de teologie, formînd astfel un ciclu școlar de 16 ani.

Printr-un jurnal, aprobat de sobor, hotăra: «Pînă cînd vor începe a eși copiii din școala ce se așează în Tîrg se va urma și aicea în monastire un osebit curs, atît de învățătură în paralel cu cele din școala din Tîrg, cît și cîntări și rînduiala bisericească mai cu osebite. În această școală vor urma călugării tineri, diaconii și preoții tineri, fiindcă aceștia nu se pot trimite în școala din Tîrg».

Nici un tînăr din mînaștire nu va fi hirotonisit diacon sau preot, fără să nu fi urmat această școală, iar cînd ciclul de 16 ani va fi complet, nu

l'instruction moyenne et les écoles supérieurs entre les mains du parti de l'Eglise romaine». (D. A. Sturza, *Acte și documente relative la Istoria renașterii Romîniei*, vol. IV, Buc. 1883, p. 885).

40. *Adunare de cuvînte zise la diferite ocazii*, Tipografia Sf. Episcopii Buzău, 1868, nr. 1, p. 4.

41. *Ibidem*.

42. Acad. R.P.R., mss. 3128, f. 33.

43. Acad. R.P.R., mss. 3128, f. 106.

ce va mai hirotonisi decît «numai cei ce vor trece cursurile regulat», ale acestui ciclu.

Construește local special pentru seminar care era «menit pentru rădăcirea clerului din ignoranță și prin urmare pentru cultura intelectuală a naționalității noastre»⁴⁴).

Dă o nouă organizare spitalului care era un «isvor de neorîndueli viderate», începe construirea unei fabrici sistematice de postav, amenajează o sală de lectură pentru bibliotecă, numind un bibliotecar «cu științele cerute», numește un profesor agronom «pentru a deprinde mai bine pe părinții de aici în iconomia rurală și a face totodată și o fermă model», și un «botanic» pentru dezvoltarea botanicii și pomologiei.

Reorganizează tipografia, comandînd mașini și litere «romane în alte limbi» la Praga, ajută școlarii la învățătură la Iași, clădește un nou arhondaric și alte chilii, plătind și o datorie a mînăstirii de 297.068 lei, toate acestea în scurtul interval dintre mai 1855—februarie 1856⁴⁵).

Domnitorul îi aduce mulțumiri publice, pentru că toate acestea «ne-au dat pipăite dovezi — spunea ofisu — despre bunele și înțeleptele cugetări ale P. C. V., cum și despre zelul ce ați desvăluit întru a pune sîntul locaș, încredințat administrației voastre, pe o cale de înflorire și de propășire, și îndreptățesc cu deplinătate alegerea ce am făcut în persoana P. C. V., a căruia caracter de mai-nainte ni era cunoscut⁴⁶).

Reacțiunea însă, coalizată cu camarila din jurul mitropolitului, profitînd de schimbarea domnitorului Ghica, urzește o înscenare, soborul plîngîndu-se că starețul Dionisie a schimbat seminarul în școală publică, menirea lui fiind aici «ca să uzurpe regulile și așezămîntul organic al mînăstirii», pricinuind, pe deasupra și «dărăpănătoare risipă» în averea mînăstirii.

Judecat de soborul arhierilor, la presiunea mitropolitului Sofronie, fără însă a fi de față, aceștia hotărăsc «cu pogorămînt... a rămîne depărtat pentru totdeauna de povățuitorii turmei cuvîntătoare și de la asemenea sfinte așezăminte»⁴⁷).

Modul în care a fost înlăturat de la stăreție, ignorîndu-se cel mai elementar drept de apărare, a consternat pe toți amicii săi.

Prof. Gavriil Munteanu, academicianul de mai tîrziu, îi scria că această acțiune «a surprins pe tot românul bun..., dar curaj. Ispita aceasta va adăuga o nouă cunună la numele de martir ce-ți încinge deja fruntea⁴⁸).

Cu aceasta s-a sfîrșit și stăreția de la Neamț, și acțiunea sa a rămas fără izbîndă, care dacă s-ar fi putut înlăptui, ar fi contribuit intens la culturalizarea țării cu un ceas mai de vreme.

Rămas fără nici o situație, găsește ospitalitate la arhierul Ghenadie Soudrea, care nu iscălise jurnalul arhierilor, gestul său fiind destul de grăitor despre netemeinicia acuzațiilor aduse arhim. Dionisie.

44. Hrisoavele I.S. Principelui domnitor Grigore Ghica V.V. date sf. moșteniri Neamțul și Secul pentru înființarea Seminarului din monastire, a Gimnaziului..., p. 61.

45. Gazeta de Moldavia, nr. 22, 1856.

46. Zimbrul, an. IV, nr. 59, 1856.

47. Radu Rosetti, Conflictul dintre guvernul Moldovei și Mînăstirea Neamțului, I, în Analele Acad. Rom., Ser. II, tom. XXXII (1909-1910), Buc. 1910, p. p 722.

48. I. Ionașcu, op. cit., p. 130.

49. C. Erbiceanu, Note asupra istoriei bisericești, în «Biserica Ortodoxă Română», an. XXIX, nr. 9, p. 735.

În martie 1858, arhimandritul Dionisie scria din Iași episcopului Filotei al Buzăului, printre altele, că poziția sa «nici pînă acum n-a luat prefacere și credeți P. S. că numai interesul moral mă ține aici în Moldova. Toți patrioții buni conosc nedreptatea ce mi s-a făcut și au fost indignați, dar ei astăzi nu sînt la putere. Vom vedea ce va aduce ziua de mîine, fiindcă știrile sînt în ajunul prefacerilor și sperăm un viitor mai bun»⁵⁰).

«Viitorul mai bun» i-a strălucit cu numirea lui Cuza ca domnitor al Principatelor, care cunoscîndu-l ca un convins unionist, din timpul iuptelor pentru unire, subscriind actul de adeziune la unire al județului Neamț⁵¹), îl numește locotenent de episcop la Buzău, la 19 iunie 1859, în urma îmbolnăvirii episcopului Filotei⁵²).

Numirea aceasta, făcută fără consimțămîntul mitropolitului Nifon, și fără a respecta uzanțele canonice — alegerea — constitui «problema episcopilor necanonici», care s-a rezolvat abia prin legea organică din anul 1872.

Episcopul Dionisie, împreună cu episcopul Melchisedec, rămîn în această situație, dînd tot concursul guvernului, pentru că, socoteau, și s-a verificat, că Biserica trebuie să meargă în pas cu vremea, pe calea unor reforme sociale sănătoase.

Numirea sa la Buzău a umplut de bucurie pe toți amicii și de «speriere și groază» pe dușmanii săi.

Renumitul profesor de teologie arhim. Nifon Bălășescu îi scria că: «bucuria ce o am simțit, auzind de înțeleapta și foarte nimerită denumire a sf. voastre de loc-țitor al Eparhiei Buzău, a covîrșit toate bucuriile; pentru multe și nenumărate cuvinte pe care nu vi le pot spune aici, ci cu altă ocazie; dar cu cît a fost de mare **bucuria mea**, cu atît a fost de mare **întristarea** unora (tot cu pot-capet ca noi). Ba acestora n-a fost numai întristare, ci mai vîrtos **speriere și groază**, văzîndu-și în cursul lucrurilor viitoare demascarea blastămățiilor, desprețitul, discreditul și totala lor cădere. Eu din parte-mi, și cu o sumă de călugărași și preoți de mir, asemenea și lumea civilă, ne bucurăm din suflet...»⁵³).

Intr-o altă scrisoare, același, îi scria că «el (mitropolitul) nu mai dacă va putea, pe noi amîndoi ne-ar arunca peste 7 țări și 7 mări...».

Sf. Calinic — Cernicanul, scriindu-i din mînăstirea Cernica, ruga pe «Atot Puternicul Dumnezeu a vă întări și mai mult în virtute și fapte bune mai cu seamă în timpul de astăzi cînd să simte mare trebuință de bărbați ce merită adevărată stimă, precum și ca începutul pînă în sfîrșit al înaltei misiuni cu care sînteți însărcinat să producă rezultaturi plăcute»⁵⁴).

C. D. Aricescu, din Cîmpulung, îi scria că numirea ca locotenent a cauzat la toți Romîni o vie bucurie și mie mai mare, căci vă cunosc și prețuesc»⁵¹), iar arhiereul Ghenadie Sendrea îi dorea «bărbăție și coraj către prosperitatea și fericirea Romînilor» și să nu pregete la ostenele și jertfe ca să poată ajunge «la destinația dorinței națiunii»⁵⁵).

Aceste rînduri pline de semnificație, pun într-o lumină puternică perso-

50. Academia R.P.R., doc. pach. MCXX, f. 229.

51. Acte și documente relative la istoria renașterii Romîniei, vol. III, p. 550.

52. Monitorul Oficial al Țării Romînești, nr. 72, din 22 iunie 1859.

53. Toma G. Bulat, Din corespondența fostului episcop al Buzăului Dionisie Romano, în «Luminătorul», R. Vilcea, an. III, nr. 22, 23, 24 (1912), p. 10.

54. Toma G. Bulat, art. cit., p. 7.

55. Academia R.P.R., mss. 3128, f. 19.

calitatea arhimandritului Dionisie, care se bucura de o prețuire unanimă, dar, în schimb, era persecutat de conducerea bisericească oficială⁵⁶).

Acestea fiind câteva din aprecierile amicilor săi, nu ne mai surprinde că intrarea noului locțiitor de episcop, în Buzău, a fost «un adevărat triumf, o adevărată ovațiune, o festivitate improvizată de cetățenii Buzăului, cu o spontaneitate neasemănată»⁵⁷).

Deși mitropolitul Nifon n-a vrut să-și dea avizul inițial la numirea sa de la Buzău, totuși arhim. Dionisie, după venirea la Buzău, cere binecuvîntarea, spunînd, printre altele: «să nu credeți că mă umilesc, ambiționînd posturi înalte. Totdeauna mi-a plăcut o retragere onorabilă, ca să pot lucra în liniște pentru nație și biserică, lucru despre care în curs de 27 de ani am dat dovezi, pe cît m-au iertat nemărginitele mele mijloace. N-am lăsat condeiul din mînă niciodată, nici chiar în aresturi și în exiluri și aceasta a fost unica mea consolatie»⁵⁸).

După moartea episcopului Filotei — 15 august 1860 — rămînînd locotenent de episcop în scaun vacant, își îndreaptă toată atenția asupra instrucției clerului monahal și mirean, pentru că din seminarii trebuia «să iasă o jumime reformatoare a clerului românesc».

Felul însă cum erau organizate, din acestea ieșeau «orice alt, afară de preoți buni». Și aceasta, pentru că «Biserica este moartă», conclusea episcopul zelos de a vedea o Biserică vie, dinamică.

Paralel cu seminariile, își continuau existența și școlile de grămătică sub denumirea frecventă de «școli de candidați».

Învățătorul, profesorul și directorul de seminar, care inițiasse și chiar începuse punerea în practică a ciclului teologic la M-rea Neamțul, unic și destul de îndrăzneț pentru acele vremuri, desigur că nu mai putea suferi existența în eparhia sa a unei asemenea școli. De aceea, prima măsură luată, după venirea sa la conducerea eparhiei, a fost desființarea «școlii de candidați», care a făcut «mare rău seminariilor», dînd preoți cu un nivel de cunoștințe foarte scăzut.

Iată ce scria ministerului, la 28 ian. 1861 în această privință «La numirea subscrișului de locotenent la această Sf. Episcopie am găsit și o asemenea școală de candidați însurați, care mai tîrziu își făceau toate formele de hirotonie și pe urmă veneau ca să intre în școală ca să învețe. Urmau cîte două sau trei luni și acestea într-un curs de un an sau doi, fiindcă un-i iertau nevoile casei și în toată această vreme alergau pe la Onor Departament, pe la episcopie, pe la proprietar, după ce își căpăta un atestat, Dumnezeu știe cum, se făcea preot. Dar acesta nu era progres...»⁵⁹).

Cu toate că, din anul 1860, seminariile trec sub administrația directă a ministerului, episcopul Dionisie îngrijea de buna funcționare a seminarului eparhial «precum îngrijește un părinte bun de ceeace-i este mai sacru pe lumea»⁶⁰), făcînd diverse propuneri pentru o mai bună funcționare «căci

56. *Ibidem*, f. 497. «Mitropolitul Nifon, raporta George le Sourd către baronul de Talleyrand, face parte din partidul ultra-conservator... Mitropolitul Nifon se făcu partizanul îndărătnic al ideilor pe care opiniunea generală a clerului le reprobiă». (*Acte și documente relative la istoria renașterii Romîniei*, vol. V, p. 675).

57. Constantin R. Nicolesco, *Necrolog pentru înmormîntarea răposatului episcop Dionisie Buzeu*, ținut de..., Buc. 1873, p. 9.

58. Acad. R.P.R., mss. 3129, f. 224.

59. I. Ionașcu, *Material documentar pentru istoria Seminarului din Buzău*, București 1937, p. 187, doc. 300.

60. *Idem*, *ibidem*, p. 201.

eu nu voi înceta a vă aduce aminte, scria ministerului, și a vă ruga pînă cînd voi vedea puse seminariile pe o cale încît să poată satisface trebuințele Bisericii și ale nației»⁶¹).

La 28 ianuarie 1861⁶²), episcopul Dionisie înainta ministerului un lung raport, în care arăta lipsurile seminariilor, făcînd, în acelș timp și propuneri de reorganizare, fiind în măsură, deoarece «ca profesor și chiar rector de seminarium în curs de aproape 20 ani» a putut cunoaște «lipsurile ce avem».

Seminariile «au trecut prin multe faze, s-au schimbat multe programe, potrivit guvernelor ce am avut. S-au cheltuit multe milioane, dar rezultatul a fost puțin». Cei mai mulți din absolvenți nu se făceau preoți pentru că nu le era existența asigurată, locurile cele mai bune ocupîndu-se de candidații însurați, iar unii din profesori în loc să le arate că preoția «nu este o meserie pentru ei, ci o vocație, le promitea munți de aur și un viitor fericit» iar cînd ieșeau din seminar vedeau că acestea erau iluzii.

În concluzie, episcopul Dionisie, conchidea că «noua programă nu este un pas de progres..., ci o pierdere pentru seminariile noastre».

Adresîndu-se direct ministrului V. Boerescu⁶³) îi arăta că se aștepta la altă reformă în seminarii precum «desființarea corpului de candidați însurați, care mai există pe la unele episcopii și care fac cel mai mare tors(sic) seminariștilor, căci acei candidați ocupă cele mai bune locuri și seminariștii cînd ies rămîn fără posturi convenabile; asigurarea seminariștilor — după ce terminază cursul — ca nu îndată după ce se duc acasă să-i apuce pîrcălabul de bir și arendașul de clacă».

Situația această în care se găseau seminariile îl durea, pentru că, sublinia «eu nu privesc instrucția publică cu indiferență».

Introduce în seminarul eparhial — studiul facultativ al limbii franceze și latine — «care ne este de neapărată trebuință chiar pentru dezvoltarea și îmbogățirea limbii romîne»⁶⁴).

O altă măsură avansată pentru vremea lui a fost introducerea în seminar a muzicii vocale, ca studiu obligator, pentru că «în toate țările lumii civilizate s-a văzut și s-a adaptat muzica vocală»⁶⁵).

Alcătuiește și tipărește manuale pentru seminarii și propune ministerului să se alcătuiască și să se tipărească manuale uniforme, ca să nu se mai predea lecțiile dupe manuscris, fiecare din profesori «după felul lor de a înțelege și chiar dupe modul de mai multă sau mai puțină osteneală ce-și dă pentru aprofunditatea acelor studii, astfel că nu e de mirare dacă școlarii dirtr-un seminar, nu se aseamănă cu ceilalți din celelalte seminare».

Un curs tipărit, pe lîngă avantajul uniformizării, mai are și pe acela că școlarii economisesc timpul ce-l pierde cu copiatul, dar mai ales «nu se lasă facultatea oricui a judeca după felul și inspirația sa, mai ales în afaceri de Teologie»⁶⁷).

Ca membru în «Consiliul superior de instrucțiune», înființat în anul 1862, în locul desființatei Eforii a Școlilor, a susținut și a arătat că alcătui-

61. *Ibidem*, p. 212, doc. 347.

62. *Idem, ibidem*, p. 186, doc. 300.

63. *Ibidem*, p. 221, doc. 365.

64. *Ibidem*, p. 194, doc. 313.

65. *Ibidem*, p. 195.

66. Principii de retorică și elocința amvonului, aprobată de Consiliul de instrucțiune în 1864.

67. Arh. St. Buzău, *Episcopia Buzăului, dos. 37/872, f. 2.*

rea programei seminariilor nu e de minimă importanță și de aceea «nu trebuie a trece cineva cu ușurință peste dînsa, căci, pe aceasta se așează temelia despre poziția ce se dă clerului și prin urmare bisericii noastre»⁶⁸).

La alcătuirea programei trebuie să contribuie toți prelații «căci aci nu este vorba de instrucția unor tineri, ci de formarea unor păstori, căci cum sînt organizate seminariile astăzi, lasă mult de dorit în ceea ce privește educația unui preot potrivit timpului și nici așteptările nației»⁶⁹).

Sfințit Arhiepiscop, la 3 februarie 1862⁷⁰, la Iași, deoarece mitropolitul Nifon iarăși s-a opus, Chesarie Sinadon, locotenentul de mitropolit al Moldovei, comunica mitropolitului Ungrovlahiei că «luînd aminte că ostenelele cele de mulți ani și meritele acestui veteran servitor al Bisericii și al nației ca recunoscute și recomandate de însuși înaltul Guvern, trebuia odată remunerat pentru a nutri emulația unor asemenea în cler, spre podoaba Bisericii», l-a hirotonit canonic, în episcop titular Trainopoleos, după aprobarea patriarhului Ioachim, deoarece «este unul dintre clericii Sf. Mitropolii Moldovei, precum aceasta este îndeobște cunoscut și încă chiar și I. P. S. Voastre»⁷¹).

În anul 1864, opunîndu-se hotărîrii guvernului de a se schimba calendarul, fără consimțămîntul celorlalte Biserici, își atrase destituirea din locotenență în baza unui simplu raport al ministrului de interne, care arăta că «în județul Buzău e urzită o propagandă ca să subscrie petițiuni prin îndemnul fățiș al Protopopilor (contra intenției guvernului) că această propagandă ce neodihnește spiritele locuitorilor ar fi pornită și patronată de însuși P.S.S. Locotenentele de episcop al Buzăului Dionisie»⁷²).

Între 17 noiembrie 1864—11 mai 1865 a fost numit locotenent de episcop la Huși⁷³), iar de la 11 mai—31 mai 1865, episcop titular⁷⁴).

Episcopia fiind lipsită de mijloace materiale, episcopul Dionisie arăta: «Sînt trist — scriind de la Huși unui prieten — că n-aș voi ca după o viață de 32 ani, în care m-am silit a-mi împlini datoriile după putere și a face totdeauna mai mult decît eram dator, mă văd astăzi în poziția de a nu putea face niciun bine și într-un timp în care trebuințele bisericii reclamă atîtea îmbunătățiri și reforme»⁷⁵).

La 31 mai 1865 e numit episcop titular la Buzău, plecarea din Huși lăsînd regrete unanime⁷⁶). Un hușean scriindu-i, după plecare, se întreba, desvîluind planurile de viitor; «Cine va mai gîndi la o tipografie și la un institut în care orfani săraci să se cultive în industrie»⁷⁷), iar un altul îi scria că «nu voi mai întîlni în viața mea o persoană atît de bună, atît de indulgentă» și că «ați lăsat în inimile noastre urme așa de frumoase că ele vor fi etern neșterse»⁷⁸).

La Buzău organizează tipografia, obținînd prin înalt decret un teasc de

68. Arh. St. Buzău, **Episcopia Buzăului**, dos. 50/870.

69. *Ibidem*.

70. Academia R.P.R., doc. pach. MCXX, f. 22.

71. I. Ionașcu, op. cit., p. 202, doc. 238.

72. **Monitorul Oficial**, 13 martie 1864.

73. Acad. R.P.R., doc. pach. MCXX, f. 189.

74. Arh. St., Min. Instr. dos. 1538/864, f. 95, la Ionașcu, op. cit., p. 242, infra.

75. Acad. R.P.R., doc. pach. MCXX, f. 276.

76. Arh. St., Min. Instr., Dos. 1538/864, f. 91, la Ionașcu, op. cit., p. 242.

77. Acad. R.P.R., doc. pach. MCXX, f. 203.

78. *Ibidem*, f. 343.

fier și cu mai multe obiecte tipografice de la mănăstirea Neamț⁷⁹⁾, repunându-o în funcțiune în anul 1860.

Restaurînd paraclisul ce arsese în anul 1864, cu cheltuiala sa, cerînd și ministerului ajutor material, arăta că l-a refăcut «pentru că ca Romîn și Arhieru, nu m-a lăsat inima ca să văd casa Domnului în astfel de derăpănare, ci am făcut-o la loc, fiind sigur că Onor Guvern, iar în special D. V. Domnule Ministru, nu mă veți lăsa să mă întindă datornicii»⁸⁰⁾.

Preocupat de urbanistica orașului, amenajează la porțile episcopiei, pe un loc băltoș și plin de gunoai, prima grădină publică a orașului, fiind «o înfrumusețare mai mult pentru oraș și un loc de înlesnire pentru plimbarea orășenilor»⁸¹⁾.

Lucrarea o face cu cheltuiala sa, socotind că e necesară pentru «înfrumusețarea orașului și podoaba Sf. Episcopiei».

Adresîndu-se Prefecturii pentru a-i da în fiecare zi 20-25 «arestanți», sublinia că «cu acest chip s-ar înainta într-un chip simțitor și lucrul grădinii și acei indivizi n-ar duce astfel de viață trîndavă și stînd rumai a consuma fără a produce ceva»⁸²⁾.

Face o frumoasă alee între episcopie și oraș⁸³⁾ și în cadrul aceluiași preocupări urbanistice «spre binele public», făcea pavagiul străzii ce lega orașul cu episcopia⁸⁴⁾.

Construiește clopotnița mănăstirii Rătești⁸⁵⁾ și clădește apartamentul dintre Paraclis și palatul episcopal⁸⁶⁾ iar în anul 1861 captează izvoarele de apă minerală de la schitul Nifon-Buzău, amenajînd băi sulfuroase, cunoscute în toată țara și de care se foloseau, în mod gratuit, gradele inferioare din armată⁸⁷⁾. Tot aici la schitul Nifon a clădit și o frumoasă școală din piatră⁸⁸⁾.

Ca unul ce a fost învățător, profesor și director de seminar, toată viața l-a interesat școala, dăruind premii în bani și cărți pe la diferite școli, începînd cu Sf. Sava și terminînd cu școlile romînești din Macedonia pentru ca «și prin aceste locuri să se propoveduiască cuvîntul Domnului în dulcea și înțeleasa limbă romînească»⁸⁹⁾.

A fost îndrumător și ajutor al difertelor personalități, amintind, din acestea, numai pe mitropolitul Iosif Gheorghian, care, printr-o scrisoare din Paris la 1859, îi scria: «să nu credeți că devotamentul meu pentru persoana voastră provine numai din nenumăratele binefaceri ce mi-ați oferit»⁹⁰⁾, iar mai tîrziu, cînd era episcop de Huși, îl numia «un binefăcător al meu și al familiei mele, rugîndu-l să-j păstreze «aceleași sentimente de bună voință ca și în trecut, povățuindu-mă și sprijinindu-mă în greaua pozițiune în care Providența m-a ridicat»⁹¹⁾.

79. G. Ionescu, *Spicuri din trecutul tipografiei. Tipografia de la Mănăstirea Neamțu*, în «Noua revistă romînă», nr. 27, vol. 3, 1907, p. 120.

80. Arh. St., Min. Instr. dos. 955/862, f. 132.

81. Arh. St., Min. Instr. dos. 955/862, f. 114.

82. Acad. R.P.R., doc. pach. MCXX, f. 259.

83. Constantin Nicolesco, *Necrolog...*, p. 11.

84. Arh. St., Min. Instr. dos. 955/862, f. 64.

85. Acad. R.P.R., doc. pach. MCXXI, f. 310.

86. Ibidem, Doc. pach. MCXXIII, f. 128.

87. Arh. St. Buzău, *Episcopia Buzău*, dos. 44/868.

88. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 229.

89. Acad. R.P.R., mss. 3128, f. 125.

90. Acad. R.P.R., mss. 3128, f. 223.

91. Acad. R.P.R., doc. pach. MCXXI, f. 293.

Il întâlnim ajutînd substanțial diferite mînăstiri și așezăminte de cultură, ca biserica Cetățuia de la mînăstirea Ciolanu, mînăstirea Găvanu, Poiana Mărului și Catedrala de la Sibiu pentru care dăruiește 60 galbeni⁹²⁾. A fost de asemeni «un mic ctitor» al schitului românesc Sf. Ioan Botezătorul din Sf. Munte⁹³⁾ și «unul din cei mai puternici patroni» ai școlii normale Radu Negru din Făgăraș⁹⁴⁾, și sprijinitor activ pentru înființarea capelii romîne din Paris⁹⁵⁾.

O latură, din complexa activitate a episcopului Dionisie, care a fost puțin atenționată, este cea oratorică.

Episcopul Melchisedec amintea că a fost «un bunicelel predicator, judecînd dupe mijloacele lui culturale». Cercetînd însă cuvîntările sale în majoritate inedite, constatăm că era un cuvîntător bisericesc de prim rang și nu era festivitate publică, ca recepție la Palat, aniversări de zile onomastice domnești sau înmormîntări ale diferitelor personalități bisericești și politice, ca arhim. Dionisie să nu fie prezent cu cuvîntul său.

Latura în care excelează însă e cea a cuvîntărilor funebre, Aici întâlnim pe omul de cultură, bine informat, cu gust, finețe, documentare, obiectivitate și originalitate⁹⁶⁾.

Cuvîntările sale erau foarte prețuite și aveau darul de a mișca auditoriul, fiind înzestrat cu o dicțiune aleasă, despre care contemporanii spuneau că «are o sabie în gură»⁹⁷⁾ și dese sînt mărturiile presei contemporane care, publicîndu-i cuvîntările, arăta că «nu puțin a mișcat publicul ce s-a aflat de față, sau că a ținut «un cuvînt prea frumos și potrivit»⁹⁸⁾.

Episcopul Dionisie a fost și autor de rugăciuni. Încă de pe cînd se afla la Buzău, ca ierodiacon-învățător, a compus mai multe rugăciuni, pe care le desvăluie — abia într-o ediție din 1859 — într-o notiță.

Printre aceste rugăciuni sînt: rugăciunea unui fiu pentru tatăl și mama sa, rugăciunea pentru un protector sau binefăcător, rugăciunea unui soț pentru soția sa, rugăciunea unei soții pentru bărbatul ei și rugăciunea tatălui sau a mamei pentru fiii lor. etc.⁹⁹⁾.

Paralel cu diferitele ocupații ce le-a avut în sbuciumata-i viață, episcopul Dionisie a avut și o susținută și bogată activitate publicistică, din care la loc de cinste stă redactarea primii gazete bisericești din țară «Vestitorul Bisericesc».

La numai 10 ani, după apariția primului ziar românesc, se găsește el, omul de inimă, de inițiativă și curaj, hotărît să lupte cu indolența și lipsa de interes a clerului timpului pentru orice încercare nouă și timp de doi ani, 1839-1840, tipărește în tipografia episcopiei Buzăului această gazetă, care avea scopul «de a hrăni duhul religios și moral ce a caracterizat totdeauna pe nația romînească».

Revista apărea săptămînal, împreună cu un supliment, o jumătate de

92. Dr. Ioan Lupaș. **Mitropolitul Andrei Șaguna**, seria II, Sibiu 1911, p. 263.

93. Arh. St. Buzău, **Episcopia Buzău**, dos. pe 1862, rap. schitului nr. 818 din 5.VII.1862.

94. **Trompeta Carpaților**, an. I, 18.II.1873.

95. **Reforma**, an. IV, 1862, nr. 5.

96. T. G. Bulat. **O cuvîntare de înmormîntare a fostului episcop de Buzău Dionisie Romano**, în «Noua revistă bisericească», an. III, nr. 19-21 (1922), p. 341.

97. G. Sion. **Pelerinagiu la Neamț**, în «Foiletonul Zimbrului», 1855, nr. 21.

98. **Curierul Românesc**, an. XVIII, nr. 56, 1846, și **Vestitorul Românesc**, 1845, nr. 4, p. 14.

99. **Imnuri în proză pentru copiii care încep a ceti**, Buzău 1869, ed. II, pp. 87-100.

coală — ce cuprindea meditații religioase traduse de profesorul Gavriil Munteanu, dar datorită lipsei de interes din partea preoțimei, își încetează apariția la sfârșitul anului 1840.

Jalba preoților din Cîmpulung-Muscel¹⁰⁰), prin care arătau Protopopului că au primit de la el gazeta Vestitorul Bisericesc «în silă, iar nu cu plăcere sau voință și ca uni ce mijlocele nu ne iartă a le ținea și a plăti banii, nici duhul nostru nu ne iartă ca să înțelegem ce cuprinde în ele, măcar că sînt scrise în romînește», spune totul.

În neînțelegerea lor nevinovată, căci nivelul cultural scăzut al bieților grămăticii într-adevăr nu-i iertau ca să înțeleagă cele scrise, au dat jalbă chiar «Măriei Sale», rugîndu-l ca să ridice această sarcină și scriau Protopopului că «dacă sfinția ta voește ca să ne iei banii cu sila, precum ne-ai dat gazetele, trimite-ne la arestul poliției și trimite pe vătășei sf. tale ca să ne ia zălog despuindu-ne casele, că noi sîntem hotărîți să nu dăm banii, pînă nu va porunci înaltul stăpînitor»¹⁰¹).

Combativul și entusiastul ierodiacon nu descurajează, ci va persista pe acest drum, tipărind peste 10 ani, o altă gazetă bisericească, mult mai interesantă, intitulată «Eho Eclisiastic», ce apare între septembrie 1850, august 1853.

Dar nici această gazetă n-a avut o soartă mai bună. Peregrinările din tipografie în tipografie dovedesc cît de mari erau cheltuelile și cît de mici, sau de loc, erau susținerile sau încurajarea morală și materială a autorităților bisericești pentru o acțiune izvorîită numai din rîvna nepotolită de a fi folositor clerului.

«Moderatul preț — arăta redactorul — poate să fie o destulă dovadă că nu interes precuniar, ci numai interesul moral și dorința de a se face folositor în vre-un chip fraților săi și a vedea cu încetul pe autorii bisericești, cei mai însemnați măcar, traduși în romînește a îndemnat pe redactor la această întreprindere grea, ostenicioasă și costisitoare».

Gazeta de Moldavia și Fotia pentru minte, inimă și literatură salutau cu bucurie «reînvierea acestei foi prin a căreia conlucrare clerul nostru poate plini a sa însărcinare mîntuitoare».

Redacția era în București la biserica Sf. Dumitru, metohul episcopiei Buzăului, în «ulița franțozească».

Viața gazetei a fost susținută prin sistemul prenumeranței. Printre abonații bucureșteni întîlnim pe pictorul G. Tattarescu, colonel I. Voinescu, căpitan D. Papasoglu, St. Rasidescu «regisorul» tipografiei Sf. Mitropolii,

100. Pr. I. Răușescu, *Cîmpulung-Muscel*, Cîmpulung, 1943, p. 241.

101. *Ibidem*.

S-a afirmat (D. Furtună, *Șaguna și Biblia lui Eliad*, în «Drum Drept», an. X (1915), nr. 22, p. 370; Pr. Teodor Iordache, *Presa bisericească în perioada de formare*, în «Biserica Ortodoxă Română», an. LVIII, nr. 9-10 (1940), p. 712; Preot Grigorie N. Popescu, *Din trecutul Seminarului Nifon din București*, Buc. 1943, pp. 56-57; Atanasie Mironescu, fost mitropolit primat, *Istoria Mănăstirii Cernica*, Cernica 1930, p. 191), că arhim. Dionisie a fost redactor la «Predicatorul», fapt ce nu corespunde adevărului, confuzia venind din identitatea numelui.

Acel «Arh. D. Dionisie» ce semna ca redactor e arhidiaconul Dionisie Măldărescu, care în 1845 se afla la studii în Atena (Victor Papacostea și Mihail Regeanu, *Seminarul Central, 1836-1936. Documentele întemeierii*, Buc. 1939, p. 19.

În anul 1858 (nr. 7 din 15 aprilie 1858), Dionisie redactorul semnează ca «ieromonah», iar în iunie: «protosinghelul Dionisie, iconomul Sf. Mitropolii».

E clar deci că acest Dionisie e cu totul altă persoană decît Dionisie Romano, care era arhidiacon din 1831, protosinghel în sept. 1846 și arhimandrit la începutul anului 1848, iar la 1 ianuarie 1857 se afla în Moldova.

Anton Pann, Ilie Bonescu, secretarul Sf. Mitropolii, doctor G. Polizu și Ioan Penescu, profesor, de seminar și directorul tipografiei Sf. Mitropolii, iar la Iași pe C. Hrmuzache, C. Negrutti și prințesa Finareta Ghica. Preoțimea, ca și la prima gazetă, figurează cu puține nume.

Despre lipsa de înțelegere a acestora, cât mai ales a oficialității bisericești, episcopul Dionisie, după ce arată că îndemnul de a tipări a doua gazetă i l-a dat ocuparea scaunelor vacante episcopale și mitropolitane în 1850, spunea: «Văzînd atunci biserica constituită am zis în sine-mi: Mărire Ție, Doamne: Biserica romînă a încetat a fi văduvă de păstorii săi; ei vor lucra și eu voi publica faptele lor cele bune, lucrînd împreună la întărirea credinții și luminarea poporului. Dar n-a trecut mult și am pierdut toate aceste frumoase iluzii. Nu numai că nu eram încurajat și sprijinit de șefii bisericii; ci din contră persecutat și biserica prin neîngrijirea și apatia lor a căzut acolo unde se vede»...¹⁰²).

Cu această amară experiență a încetat, pentru totdeauna, activitatea sa pe tărîmul ziaristicii bisericești, dar n-a încetat să sprijine cu fapta și cu experiența peridioclele bisericești de mai tîrziu, dînd sfatul ca o foaie bisericească să aibă ca scop «a lumina pe poporeni în chestiuni religioase, ocupîndu-se de actualitate»¹⁰³), și de îmbunătățirea morală a clerului, în spirit critic «bătînd vițitul și lăudînd virtutea»¹⁰⁴).

Acțiunea aceasta rămîne însă o încercare îndrăsneață și măreață, cu o valoare și semnificație deosebită, care i-a dat înflăcăratului ei inițiator, jertfitor și truditor pe ogorul scrisului — binemeritatul atribut de părintele ziaristicii bisericești»¹⁰⁵).

Paralel cu activitatea gazetărească arhim. Dionisie are și pe aceea de editor, publicînd diferite broșuri în «Biblioteca religios-morală», ce se tipărea ca supliment la «Eho Ecclesiastic» și care avea de scop «întinderea moralului evanghelic și încurajarea tinerelor talente în arena scrisului».

«Dacă vreunul din tinerii iubitori de literatură — anunța el — va traduce sau va compune vreo carte potrivită scopului acestei foi și nu va avea mijloace a o tipări, redacția (revistei Eho Ecclesiastic, n. ms.) se îndatorează a o primi între broșurile sale, dînd autorului un venit cuvenit pentru oste-neala sa»¹⁰⁶).

Incoronarea activității editoriale o constituie însă tipărirea «pentru prima dată cu litere strămoșești» a Evangheliei și Apostolului, în anul 1869 «revăzute și corijate dupe originale de Eminenția sa», în reînființata tipografie a Sîntei Episcopii Buzeu», care provoacă o corespondență între mitropolitul Nifon și episcopul Dionisie «ce era bine, pentru onoarea noastră — spunea episcopul — să nu existe în cancelarii».

Hotărîrea era luată de Ministerul Cultelor, ca aceste noi tipăriri să fie trimise în Macedonia.

Mitropolitul Nifon — care era un ultra conservator — adresîndu-se ministerului, arăta că această acțiune — schimbarea literilor — nu este competența unei singure persoane, ci a unui sinod, «și e chiar în contra canoanelor»¹⁰⁷).

102. C. C. Diculescu, **Din corespondențele episcopului Melchisedec**, București 1909, p. 20.

103. Acad. R.P.R., doc. pach, MCXX, f. 334.

104. **Preutul**, an. II, nr. 6.

105. O. Ghibu, **Ziaristica bis. la Romîni**. Studiu istoric. Sibiu 1910, p. 11.

106. **Eho Ecclesiastic**, nr. 1 — 1 sept. 1851.

107. Arh. St., Min. Instr. dos. 2440/869, f. 1.

Ministerul întrebînd ce canon «oprește introducerea literilor latine în cărțile bisericești», mitropolitul răspunde că se opune can. 34 al Sf. Apostoli și «bunul simț și rațiunea», care spun că aceasta nu este «de competența unui singur individ»¹⁰⁸).

Ministerul, trimițînd copie de pe adresa mitropoiei episcopului Dionisie, care explicații. Acesta, referindu-se la can. 34 invocat, arăta că se ocupă cu altceva, iar tipărirea acestora cu litere latine a fost silită de faptul că «toate cărțile sînt cu buchi, iar copiii învață cu litere», deci «chiar bunul simț și rațiunea invocate de Prea Sfinția Sa a silit pe Onor Minister și pe subscrisul... a tipări cu litere strămoșești», iar «asupra celor zise de Prea Sfinția Sa că această întreprindere nu e lucru al unui singur individ aș putea răspunde că Ministerul Cultelor Țării Românești și Episcopul Eparhiei care lucrează în literatura bisericească mai mult de 35 ani nu va să zică un singur individ, ci sînt două autorități și a sta ele din lucrarea lor în calea progresului, socot că tocmai aceasta nu ar fi rațiune și bunul simț»¹⁰⁹).

Ministerul trimițînd, în copie, mitropolitului adresa episcopului Dionisie acesta răspunde că a fost cuprins de mirare de tot felul «cînd a citit» necalificabilul răspuns al fratelui episcopul de Buzău privitor pe tipărirea nebine-cuvîntată a Sf. Evanghelii și a altor cărți bisericești cu litere și poate chiar cuvintele neobișnuite pînă acum în biserica noastră»¹¹⁰).

Nu mai facem nici un comentariu, dar adăogăm că episcopul Dionisie, partizanul progresului, și-a făcut și aici datoria, chiar dacă a dat naștere la o corespondență «ce era bine să nu existe în cancelarii».

Sprijinul și lupta pentru răspîndirea culturii, căreia și-a consacrat toată viața, a concretizat-o prin diverse susțineri materiale de tipăriri de cărți sau reviste.

Dintre multele persoane care s-au bucurat de sprijinul material al episcopului Dionisie, amintim pe G. Barițiu, care îi cerea patronajul la foaia «Transilvania»¹¹¹), Anton Pann, care tipărește cu sprijinul său «Prescurtare din basul muzicii bisericești...», Al. Pelimon¹¹²), Georghe Sion cu foaia sa Ziua și marele ziar Reforma¹¹³), redactat de Valentineanu, luptător de la 1848, pentru care subscria în anul 1860, 320 lei, în timp ce abonamentul anual era de 28 sfanți¹¹⁴).

Sprijinul cel mai mare și cu o deosebită semnificație însă a fost cel dat la înființarea bibliotecii Academiei Romîne.

Cu ocazia comemorării a 90 ani de la înființarea Academiei s-a arătat că «este emoționant să aflăm că primul fond de cărți al bibliotecii a fost constituit de cele 73 de volume (în cea mai mare parte bisericești) din sec. XVII și XVIII, dăruite, chiar în ședința de constituire, de episcopul Dionisie al Buzăului»¹¹⁵).

Intr-adevăr, după promisiunea făcută, chiar în ședința de deschidere, la 1 febr. 1868, delegatul D. Iancu primea la Buzău 73 cărți «mai impor-

108. *Ibidem.*

109. *Ibidem*, f. 5.

110. *Ibidem*, f. 9.

111. *Revista istorică*, an. III, nr. 47-48, p. 748.

112. *Ibidem.*

113. *Ibidem.*

114. *Reforma*, an. II, 1860, nr. 50.

115. Acad. St. Milcu, *O dată memorabilă în istoria culturii noastre*, în «Contemporanul», nr. 26, vineri 29 iunie 1956, p. 7.

lante scopului pentru care se oferă și anume: 10 din anul 1600, 19 din 1700, 12 din 1800 și 32 fără scoarțe»¹¹⁶). Anunțându-se, într-o ședință publică, împlinirea «generoasei promisiuni», se consemna că «aceste rari monumente ale literaturii române vor servi filologilor noștri de fântâni din care ei se pot adăpa cu abundență în adoperațiunile lor»¹¹⁷).

La 23 august 1866, Societatea Academică scria episcopului că «pentru această generoasă și patriotică faptă, delegațiunea se simte datoră a aduce în numele Societății Academice române mulțumiri publice»,¹¹⁸) iar cu o altă adresă îl ruga «să primiți a fi propus ca membru onorariu al societății Academice»¹¹⁹).

În acelaș an, într-o altă ședință, se anunța că «Societatea, atât pentru numeroasele servicii făcute instrucțiunii publice, precum și pentru această faptă demnă de un prelat român, a crezul de a sa datorie de a numi pe Eminența Sa Părintele Episcop Dionisie, membru de onoare al Societății Academice Române»¹²⁰).

Subliniem că episcopul Dionisie a fost primul membru onorar al Academiei și prin aceasta se răsplătea ostenele patriotului și progresistului luptător pentru luminarea poporului, care a dus școala ori pe unde a trecut și care nu privea instrucția publică cu nepăsare, fiindcă «convincția mea spunea el — e că ori cât ar cheltui cineva cu instrucțiunea, aceasta este cheltuiala cea mai productivă și bine făcută»¹²¹), școala fiind «o întreprindere merită a întinde luminile și instrucția între români»¹²²).

La serbările de la Iași, cu ocazia împlinirii a 50 ani de la înființarea învățământului superior în Moldova, pe bună dreptate, episcopul Dionisie încheia lista marilor ierarhi care au adus un real sprijin dezvoltării culturii noastre naționale¹²³).

Dotat cu acea «iscusită zăbavă» a cititului cărților, episcopul Dionisie a avut o interesantă bibliotecă, circa 7000 volume, în diferite limbi și peste 400 manuscrise vechi românești¹²⁴), ca: Didahiile lui Antim Ivireanu, Divanul lumii al lui D. Cantemir, Letopisețul Moldovei și Istoria Țării Românești din început¹²⁵). Din cele străine remarcăm un manuscris grec, cuprinzând 42 omilii ale lui Iosif Bryenios¹²⁶), iar din vechile tipărituri românești, Tetravanghelul lui Coresi¹²⁷).

Literatura clasică franceză, profană și bisericească, număra peste 1000 volume¹²⁸). Fiind un bun cunoscător al limbii franceze, a făcut bune traduceri din: Chateaubriand, Geniul creștinismului; Augustin, Meditații și confesiuni; Lamennais, Cuvintele unui credincios și Bourdaloue, Cuvânt pentru conștiința greșită, în afară de alte traduceri de manuale școlare ca

116. Arh. St., Min. Instr. dos. 998/873, part. I, f. 273.

117. *Analele Societății Academice Române* pe anul 1868, p. 173.

118. Arh. St., Min. Instr. dos. 998/873, part. I, f. 275.

119. *Ibidem*, f. 275.

120. *Analele Societății Academice Române* pe anul 1868, p. 173.

121. Arh. St., Min. Instr. dos. 511/868, f. 2.

122. *Ibidem*, f. 2.

123. A. D. Xenopol și C. Erbiceanu, *Serbarea școlară de la Iași cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de la înființarea învățământului superior în Moldova*, Iași 1885, p. 87.

124. Arh. St., Min. Instr. dos. 998/873, part. II, f. 437.

125. *Revista istorică*, an. IX, nr. 11-12 (1918), p. 151.

126. Elena Stoianovici, *O rectificare la catalogul manuscriptelor grecești înlocuit de C. Litzica*, în *Studii și cercetări de bibliografie*, I, 1955, p. 284.

127. Lucian Predescu, *Diaconul Coresi*, Buc. 1933, p. 19, n. 2.

128. Arh. St., Min. Instr. dos. 998/873, part. II, f. 437.

«Biblioteca tinerilor începători sau culegere de întiele cunoștințe trebuincioase pentru învățatura copiilor ce încep a ceti».

Nelăsînd condeiul din mîină «nici în aresturi, nici în exiluri» a scris și a tipărit manuale: abecedar, aritmetică, geografie — cărți de zidire sufletească, din care amintim «Mîngîietorul celor întristați, celor bolnavi și celor bătrîni»; sfaturi pentru o curată viață monahală ca «Manualul adevăratului religios», cărți de rugăciune, cuvîntări și traduceri din clasicii francezi, numărul titlurilor ridicîndu-se la 46 (numai cele ce am putut identifica) iar al celor editate — socotind și cărțile de ritual — 26.

«Dacă o riguroasă cercetare critică nu poate găsi în bogata lui activitate didactică, publicistică și religioasă-culturală opere originale de valoare permanentă, rămîne în schimb de netăgăduit folos toată roada muncii devotate, pe care Dionisie a știut să o închine cu nepregetată stăruință înaltelor scopuri de educație religioasă morală și patriotică a tineretului, a preoților și a poporului întreg»¹²⁹).

Cunoscînd și trăind viața monahală de la 14 ani, toată viața l-a preocupat ideea ca monahismul să fie folositor societății. De aceea, în mînăstire, arăta el, trebuie să se facă «educația morală și religioasă, cultivarea artelor și științelor, propagarea moralului evanghelic, prin toate mijloacele putincioase, cu un cuvînt ajutorul omenirii suferinde la trebuințele și materiale și morale...»¹³⁰).

Potrivit principiului amintit, înființează ateliere prin mînăstiri ca să nu fie «numai consumatori, ci și producători»¹³¹), monahul urmînd să-și conducă viața după principiul clasic «roagă-te și lucrează», deviză ce «ar trebui să fie scrisă cu litere de aur, nu numai la poarta fiecărei mînăstiri nu numai pe ușa fiecărei chilii, ci în inima fiecărui călugăr»¹³²).

Iniințează primile școli monahale, pentru călugări la schitul Nifon Buzău, iar pentru călugărițe la Mînăstirile Cotești-R. Sărat și Rătești-Buzău, încă din anul 1859.

«Guvernul astăzi — arată el — se silește a deschide școli nu numai în orașe și țîrguri, ci și chiar în satele cele mai mici. Fi-va de laudă ca călugării ce trăesc din averile ce binecredincioșii le-au destinat pentru binefaceri morale să privească cu indiferență aceste silințe ale țării către progres și luminare și să nu vie și ei a-și pune cu bunăvoință obolul ostenelilor pe altarul patriei?»¹³³).

Recomanda monahilor cartea, nu pentru a le deștepta «spiritul de ambiție», ci pentru că «învățatura este stimată prin ea însăși, iar nu pentru avantajile în viață, atît pentru cel ce o posedă, cît și pentru societate». De aceea, printr-o circulară către mînăstiri, arăta că «am hotărît ca de astăzi înainte să nu mai hirotonec pe nici un monah preot sau diacon pînă mai întîi nu va fi trecut învățăturile din această școală și aceasta din

129. Cuvîntare rostită de pr. I. Lupaș la mormîntul episcopului Dionisie, în Buzău, la 26 mai 1923, în *Analele Academiei Romîne*, tom. XLIII, Buc. 1923, p. 147.

130. Din cuvîntarea de instalare la m-rea Neamțu, în *Adunare de cuvinte zise la diferite ocazii*, Buzău 1868, p. 4.

131. Circulara nr. 676 din 8 decembrie 1866.

132. Din cuvîntarea de instalare ca stareț la m-rea Neamțu, în op. cit.

133. Cuvînt rostit la deschiderea școlii bisericești din schitu Nifon (Eparhia Buzău), deschisă la 1 oct. 1861 de episcopul Dionisie Traianopoleos, locotenentul Episcopiei Buzăului, București 1862, p. 10.

privire ca nu cel ce nu va învăța să treacă înaintea celui ce va pune silință spre învățătură»¹³⁴).

Secularizarea averilor mănăstirești, episcopul Dionisie o vedea ca o acțiune firească și ca un act național. Cerînd stareților să-i comunice ce îmbunătățiri materiale au făcut, le atrăgea atenția să nu se scuze că nu mai au mijloace materiale, căci «binefacerile acelor fericiți fondatori să nu socotească cineva că au încetat cu acea secularizare. Mulți socotesc astfel, dar se înșeală, căci dacă venitul nu s-ar fi vărsat în tezaurul public, greutățile statului ar fi cu mult mai simțite de cei mai în lipsă și apoi noi clerul nu sîntem aici puși economi și administratori celor materiale, scopul nostru este moral».

...Dacă s-au luat de la dîsele niște proprietăți materiale, dar proprietățile cele morale — inimile credincioșilor — nu s-au luat de la dîsele. Aceste proprietăți morale au făcut și au strîns către dîsele pe cele materiale»¹³⁵).

Cît privește preoțimea de mir, arăta că «chemarea preotului fiind cu totul morală și îndeletnicirile lui spirituale, partea lui morală se cuvine a fi cultivată cît se va putea mai mult și mințea luminată cu cunoștințele ce se cer de la o asemenea persoană»..., căci «îndeșert s-ar osteni cineva să îmbunătățeze starea materială a clerului, că dacă starea morală va fi neîngrijită nu folosește nimic, în vreme ce fiind starea morală după cum s-ar cuveni atunci nu le-ar lipsi nimic, pentru că Domnul zice: vrednic este lucrătorul de plata sa»¹³⁶).

«Ospitalier, afabil și uman către toți... folositor totdeauna patriei și umanității chiar cu paguba sa»¹³⁷), bun cunoscător al limbii franceze, preocupat încontinuu a-și dezvolta cunoștințele prin lecturi diverse și asidue, a reușit să se impună în cercurile culte ca o distinsă personalitate, socotit ca «cel mai demn reprezentant al clerului».

Varietatea relațiilor, cît și bogata corespondență, ni-l înfățișează pe episcopul Dionisie în cercurile diplomaților și ale diferiților străini ce ne vizitau țara, ca generalul Tür, adjutantul regelui Italiei, care îi păstra «o adevărată stimă»¹³⁸), sau «monsieur Crowe, littérateur distingué Anglais»¹³⁹), mr. Baudry «envoyé en mission archéologique en Roumanie»¹⁴⁰), sau Albert Chevalier, care, vizitîndu-l la Buzău, nota că «est un assez beau personnage, très affable, qui m-a fait l'effet d'avoir de l'érudition, portée pour le progrès et parlant très agréablement le français»¹⁴¹).

134. *Ibidem*, p. 11.

135. *Circulara nr. 1, 2 ian. 1867*. Asupra concepției sale despre monahism nu se vedea: Pr. G. Cocora, *Episcopul Dionisie Romano și problema monahismului*, în «Glasul Bisericii», nr. 10-11, 1955.

136. Prefața la *Eclisiastul*, traducție de arhim. Dionisie, Buc., tipografia Sf. Mitropolii, 1853.

137. *O călătorie prin țară*, în «Reforma», an. 1863, nr. 17.

138. T. G. Bulat, *Din corespondența Episcopului de Buzău Dionisie Romano*, în «Biserica Ortodoxă Română», an. XXXV (1914), nr. 10, p. 785.

139. T. G. Bulat, *Din corespondența fostului Episcop al Buzăului Dionisie Romano*, veac. XIX, în «Luminătorul», an. III, nr. 22-23-24 (1912), p. 9, R. Vilcii.

140. T. G. Bulat, *Din corespondența fostului Episcop de Buzău*, în «Revista Istorică», an. X (1924), nr. 1-3, p. 53.

141. *O călătorie de la București la Iași*. Scrisoarea lui Albert Chevalier către Hallgost de Beyne din 1864, în «Arhiva», organul Soc. științifice și literare din Iași, an. XI (1900), nr. 9 și 10, pp. 462-465.

Il întâlnim și în cercul oamenilor de artă ca pictorul G. Tattarescu, care îi scria «să mă iubești precum te iubesc»¹⁴²), și P. Alexandrescu, ce studiasse pictura la Roma, sau al literaților: G. Sion, G. Barițiu, D. Ralet, Al. Zane, G. Rîureanu, Costache Negri, Ion Codru-Drăgușanu și alții.

Dintre personalitățile bisericești, cu care a avut relații amicale, amintim pe episcopul Melchisedec al Romanului, Iosif Gheorghian al Hușului. Sf. Calinic Cernicarul și mitropolitul Șaguna, care îl caracteriza ca fiind «icoana unui adevărat arhieru», precum și arhimandriții — personalități cu faimă — Eufrosin Poteca, Nifon Bălășescu, Neofit Scriban și Iosafat Snagoveanu.

În lumea laică s-a bucurat de o prețuire unanimă și rîndurile pe care Scarlat Voimescu, fostul prefect de Buzău, la 1848, le adresa către Ministrul Cultelor, V. Boerescu, sînt concludente.

După ce arată că episcopul Dionisie e «om cu nobil caracter», continuă: «viața lui, persecutările ce a cercat pînă astăzi, (mai sus vorbea că a fost persecutat de ciocoi) acțiunile lui morale, toate acestea, pe lîngă capacitatea lui care îl face a fi întîiul și singurul om al clerului, nu mă mai lasă a zice nimic»¹⁴³).

O altă caracterizare semnificativă o găsim într-o scrisoare a altui contemporan care îl îndemna «a merge înainte cu pas statornic pe linia ce ați tras în susținerea unui principiu de patriotism, de libertate, și de bine comun, fără să te poată reduce la covîrșeală nici chiar acele teribile persecuții, exiluri...», arătînd, în continuare, că e «un martir, unul care știe să cunoască inimile, să ierte, să îndrepteze greșalele, să binecuvînteze, încorajînd tot ce este bun și just»¹⁴⁴).

Suferind de astm, viața i se curmă, după 66 ani, la 18 ianuarie 1873. la reședința sa din Buzău¹⁴⁵), iar nu «răcind într-o călătorie la București»¹⁴⁶), exprimînd cuvintele: «Doamne, nu pedepsi România pentru păcatele fiilor ei».

Moartea sa surprinde și îndurerează opinia publică al cărei ecou se face presa timpului.

Astfel **Trompeta Carpaților**¹⁴⁷) arăta că «Biserica romînă, seminariile, corurile bisericei, preoțimea întreagă trebuie să plîngă cu noi pierderea învățatului, piosului și demnului prelat romîn», iar **Viitorul**¹⁴⁸) constata că «viața și faptele sale, lumina și virtutea ce-i formau caracterul lasă un gol simțit în urmă. Biserica pierde un demn păstor, nenorociții un bun și caritabil părinte, iar țara un iubit fiu al său».

Din cuvîntările rostite la moartea sa, ni s-a păstrat inimoasa și cu viu răsunset cuvîntare a lui Constantin Kîță Nicolescu «vechiu studente în teologie al universității din Berlin», care a caracterizat «în mod sensibil viața acestui eminent prelat» după expresia buzoenilor, ce-i trimiteau mulțumiri scrise la Rîmnicu Sărat¹⁴⁹).

142. Acad. R.P.R., mss. 3128, f. 543.

143. I. Ionașcu. op. cit., p. 164, doc. 262.

144. Acad. R.P.R., doc. MCXX, f. 223.

145. Arh. St., Min. Instr. dos. 997/873, partea I, f. 7.

146. Cum afirmă prof. Ioan Lupaș în *Cartea de istorie bisericească ilustrată*, Buc. 1933, p. 178.

147. Din 21 ianuarie 1873.

148. An. I, nr. 6, 21 ianuarie 1873.

149. Const. Kîță Nicolescu. *Propoveduirea cuvîntului lui Dumnezeu sau predicatorul modern*, Buc. 1871, p. 56.

Panigeristul arăta că episcopul Dionisie s-a condus toată viața «de ideile sale progresiste democratice» și a fost «tip de adevărată pietate religioasă, luminată prin cultură și instrucție, crezând prin convingere, iar nu prin fanatism».

Prin moartea lui «Biserica a pierdut un arhieru neprețuit, România a fost frustată de un prelat de distincțiune care făcea onoare patriei și clerului, Buzeului i s-a hrăpit un stîlp, un protector și un părinte duhovnicesc cum nu-l va mai găsi în curînd, Episcopia a pierdut pe cel mai zelos înfrumusețător și apărător al ei»¹⁵⁰).

Conducătorii școlii «normale» Radu Negru din Făgăraș al cărei sprijinitor a fost episcopul Dionisie, făcînd parastas, trimiteau ziarului *Trompeta Carpaților* o scrisoare prin care arătau că «prin pierderea Prea Sînției Sale a pierdut Bis. Rom. pe unul din cei mai pioși, din cei mai demni arhierii întru păstoria turmei lui Hristos; școala romînă pe unul din cei mai luminați bărbați ai națiunii, care avea adevărata convingere că numai prin școală se poate ridca un popor la mărire¹⁵¹).

Și Academia Romînă în ședința din 1/13 august, sesiunea 1873, arăta că «nu mai e printre noi P. S. Dionisie, episcopul de Buzeu, dar meritele lui literare și donațiunea ce a făcut bibliotecii societății, vor perpetua amintirea numelui său»¹⁵²).

Episcopul Dionisie Romarito a fost un progresist și patriot slujind «cu credință și cu zel națiunii romîne», după propria-i mărturisire¹⁵³) și era convins că «nația, cu toate greutatele ce i se pun înaintea, merge pe calea progresului...», pentru că «este lege firească ca toate corpurile ce au viață să progreseze în creștere și dezvoltare»¹⁵⁴). Datorită acestei convingeri, spunea — încă din anul 1855 — că «nimeni mai bine ca mine nu cunoaște cîtă trebuință are astăzi nația de bărbații progresului»¹⁵⁵).

Atitudinea progresistă rezultă limpede și din aprecierile și entuziasmul cu care salută venirea lui Cuza la conducerea Principatelor, socotindu-o ca «o frumoasă auroră de renaștere națională», fiind «pentru tot romînul semnul mîntuirii nației și a renașterii ei sociale și morale». De aceea «tot omul cu inimă bună dreaptă, tot adevăratul patriot văzînd împlinită măreața faptă, pentru care eroii noștri au lucrat și pe care străbunii au dorit să o vadă, binecuvîntă pe alesul nației și este gata a-l urma în calea progresului»¹⁵⁶).

Principiul de care s-a călăuzit în viață a fost că fiecare om în societate este dator, potrivit mijloacelor și cunoștințelor ce posedă, să lucreze pentru binele comun din care derivă și cel particular, pentru că numai atunci edificiul cel mare național poate a se zidi și înfrumuseța, cînd fiecare va pune cîte o piatră la această lucrare»¹⁵⁷).

150. Const. K. Nicolescu, vechiu studente în teologie al Universității din Berlin, *Necrolog pentru înmormîntarea răposatului episcop Dionisie Buzeu ținut de..*

151. *An. XI*, nr. 1049, 18 februarie 1873.

152. *Analele Societății Academice Romîne*, sesiunea anului 1873, tom. VI, Buc. 1874, p. 8.

153. *Adunare de cuvinte zise la diferite ocazii*, Buzău 1864, p. 4.

154. Din cuvîntarea ținută la deschiderea școlii de la Nifon.

155. *Acte oficiale date cu ocazia numirii.. arhim. Dionisie... stareț la Neamțu*, 1855, p. 33.

156. *Prefață la Principii de Retorică și Eloquiința amvonului*, Iași 1859.

157. *Manualul adevăratului religios*, Iași 1858, p. V.

Toți deci au datoria de a lucra pentru obște, fiindcă din «fericirea obștească degajă cea personală»¹⁵⁸).

Episcopul Dionisie Romano a trăit în perioada tumultoasă și plină de frământări a României moderne născînde, el însuși luînd parte activă la temeluirea acesteia.

Umple cu viața lui trei sferturi din sec. al XIX-lea, perioadă în care orice persoană înzestrată cu mult simțămînt, dragoste de neam și lumină, nu putea sta retras sau să urmeze drumul obișnuit al cetei numeroșilor anonimi.

Trăind în el fiorul prefacerilor, dotat cu vederi largi ce depășeau cu mult vremea în care a trăit — de unde contemporanii îi spuneau că e «un om de modă nouă» — a avut o viață sbuciumată, ca și epoca în care a trăit; înzestrat însă cu însușirile țărănimii, din rîndurile căreia s-a ridicat: tenacitatea, dorul de mai bine și credința puternică, nu și-a «părăsit stindardul nici în cele mai mari lupte și persecuțiuni».

De naștere ardelean, stareț la Sadova-Oltenia, director de seminar la Mitropolia Ungro-Vlahiei, stareț la Neamțul Moldovei și învățător, director de tipografie și episcop la Buzău, aparține, prin acțiunile variate și larg desfășurate în aceste poziții, întregii Biserici, ca unitate administrativă.

Dar, chiar dacă n-ar fi avut o activitate atît de complexă, răspîndită pe întreg teritoriul Biserici românești, episcopul Dionisie, prin acțiunile sale de culturalizare a poporului prin școală, prin concepțiile sale sociale înaintate și prin aplicarea sa spre progres, cît și prin acțiunile îndrăznețe pentru reorganizarea monahismului și a preoției, rămîne figura bisercească cea mai reprezentativă a sec. al XIX-lea.

O personalitate se judecă numai în lumina timpului și se măsoară cu măsura timpului.

Episcopul Dionisie avînd posibilități modeste și neajutat, ci din contră persecutat, trebuie judecat nu atît după realizări, ci după inițiative.

Astăzi, după 150 de ani de la nașterea sa, prețuim în episcopul Dionisie pe lucrătorul tipograf dornic de lumină, învățătorul înaintat, destoinicul director de seminar, harnicul egumen, părintele ziaristicii bisericesti, românul în care trăia conștiința unității naționale, luptătorul social prezent chiar pe baricade, pe înfocatul patriot progresist și icoana adevăratului arhieru, care a știut «să împace pe călugăr cu cetățeanul și Biserica cu societatea», după certificatul dat de însăși contemporanii săi.

Preotul *GABRIEL COCORĂ*

158. Supliment la *Curierul Românesc*, an. 1844, nr. 36.

R E C E N Z I I

ISTORIA BISERICEAȘĂ UNIVERSALĂ

Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice, vol. II. Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului JUSTINIAN, Patriarhul României, București, 1956, 467 p.

La scurt timp după apariția volumului I al manualului de **Istorie Bisericească Universală**, pentru uzul studenților **Institutelor Teologice**, a apărut volumul al II-lea, pe care avem bucuria să-l prezentăm cititorilor noștri în cele ce urmează. Reamintim cu acest prilej că vol. I al acestui manual a fost prezentat în revista «**Biserica Ortodoxă Română**», Anul LXXIV (1956), nr. 6-7, iunie-iulie, p. 558-568. Încît unele chestiuni generale referitoare la istoria bisericească universală arătate în prezentarea volumului I, nu vor mai fi repetate și pentru volumul al II-lea.

Volumul al II-lea de istorie bisericească universală s-a tipărit, ca și primul volum, cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a înlesnit autorilor toate cele necesare pentru elaborare și tipărire. Prea Fericitul Patriarh Justinian a încredințat redactarea celui de al doilea volum al manualului de istorie bisericească universală aceluiași colectiv de profesori de istorie bisericească universală de la Institutele Teologice ale Patriarhiei Române, format din următorii profesori: Dl. TEODOR M. POPESCU, profesor la Institutul Teologic din București, Pr. TEODOR BODOGAE, profesor la Institutul Teologic din Sibiu și Prof. GHEORGHE STANESCU din Cluj († în 4 noiembrie 1956).

În expunerea materialului istoric, autorii au urmat programa analitică a învățămîntului superior teologic, dar d-lor nu s-au limitat să întocmească un manual obișnuit, ci s-au străduit să-i dea o prezentare științifică, expunînd problemele istorice după rezultatele lor ultime. În vederea acestui scop, autorii au pus la contribuție ediții, studii și cercetări istorice dintre cele mai bune, înzestrînd fiecare capitol și cu lista bibliografică necesară.

Volumul al II-lea de **Istorie bisericească universală** îmbrățișează timpul de la schisma cea mare, 16 iulie 1054, pînă în zilele noastre, perioadă foarte bogată în evenimente politice, religioase, culturale, economice și frămîntări de tot felul, care se întrepătrund unele pe altele, și dau un aspect complex și variat desfășurării istorice.

Redactarea materiei a fost împărțită de distinșii autori după perioade în chipul următor: Perioada a IV-a a istoriei bisericești universale, adică timpul de la 1054 pînă la sfîrșitul sec. al XV-lea, a tratat-o regretatul profesor GH. STANESCU din Cluj; Perioadele a V-a, adică secolele XVI-XVIII și a VI-a, adică timpul de la 1800 pînă în zilele noastre, le-a tratat Păr. Prof. T. BODOGAE. Capitolul «**Căderea Constantinopolului sub turci și urmările ei**» din perioada a IV-a (pp. 106-111), precum și capitolul «**Biserica Rusă, Biserica Sîrbă, Biserica Română și Biserica Bulgară**», din perioada a VI-a (pp. 412-437) au fost redactate de dl. Pro. T. M. POPESCU. Un număr de șapte prelegeri, cinci din vol. I și două din volumul al II-lea,

au fost redactate de Păr. Diacon ILIE SPIRIDON, pe timpul când funcționa ca Asistent la Institutul Teologic de grad universitar din Cluj. În volumul al II-lea, aparțin P. C. Sale, capitolele «Controverse, erezii și schisme în Răsărit», «Isihasmul, Bogomilismul, Strigolnicii» (pp. 76-85) și «Inchiziția, Ordine monahale în Apus» (pp. 111-120), ambele capitole din perioada a IV-a.

*

Autorii ne expun la începutul volumului II situația generală politică și religioasă în Răsărit și Apus de la 1054 pînă la sfîrșitul secolului al XV-lea. Evenimentul principal din Răsărit, care a înrîurit în mare măsură pe toate celelalte este **pătrunderea turcilor în Asia Mică**, în urma înfrîngerii împăratului bizantin Roman IV Diogen (1067-1071) în lupta de la Mantzikert (Armenia) din vara anului 1071. Cucerirea turcă a fost întărită la un secol după aceasta, prin lupta de la Myriokephalon din 17 septembrie 1176, sub împăratul bizantin Manuel I Comnen (1143-1180). Sultanatul de Iconium, înființat de turci în Asia Mică, a durat de la 1072 pînă la 1307, cînd a fost înlocuit cu cel osmanic, numit astfel după întemeietorul său, turcul Osman. La 1354, turcii trec Dardanelele, nu fără greșala bizantinilor, și se instalează la Galipoli. De acum, ei merg din victorie în victorie, spre uimirea statelor europene, neputincioase din cauza rivalității dintre ele, să oprească năvălirea turcilor, în Europa. Ocuparea Constantinopolului în zorii zilei de marți 29 mai 1453 și nimicirea imperiului bizantin a asigurat turcilor o victorie care le-a permanentizat stăpînirea orașului lui Constantin cel Mare, pînă în zilele noastre iar consecințele ei negative apasă chiar și azi greu asupra dezvoltării normale a Bisericii Ortodoxe de Răsărit. Cucerirea Constantinopolului de către turci a fost mult înlesnită de turburările cruciadelor pe teritoriul imperiului bizantin. Conducătorii cruciadei a IV-a, în loc să meargă la Locurile Sfinte spre a le elibera din mîna mohamedanilor, s-au îndreptat spre Constantinopol, pe care l-au cucerit în Săptămîna Patimilor, la 13 aprilie 1204, strălucitul oraș devenind o pradă bogată a cruciaților și a republicii Veneția. Stăpînirea latinilor la Constantinopol a durat 57 de ani, pînă la 25 iulie 1261, cînd generalul grec Alexios Stratigopulos recuceră capitala imperiului bizantin, în care-și făcu intrarea triumfală împăratul Mihail al VIII-lea Paleologul (1258-1282). Imperiul restabilit n-a mai putut avea forța și strălucirea lui din trecut.

Înființarea imperiului romîno-bulgar de frații valahi Petru și Asan (1185-1186), care dură pînă la 1393/1396, din teritorii care aparținuseră imperiului bizantin, a contribuit de asemenea la slăbirea imperiului creștin din Orient. Serbii, al căror stat ajunsese la mare înflorire sub țarul lor Ștefan Dușan (1331-1355), țar din 1346, nu au dat ajutor imperiului bizantin în momentele lui de criză, deoarece rîvneau și ei la moștenirea Bizanțului.

Alte popoare ortodoxe din Răsărit n-au fost în măsură să ajute Bizanțul. Țările Romîne se aflau la începuturile organizării lor politice. Marele principat al Rusiei Kieviene și alte formațiuni politice rusești, care ar fi putut da ajutor Bizanțului, intrară, datorită marelui invazii tătare dintre anii 1237-1241, sub dominația mongolilor din așa zisa «Hoardă de Aur» sau imperiul Kipceac, cu capitala în orașul Sarai, așezat pe un braț al gurii Volgăi. De robia tătară au scăpat rușii, abia în 1480 prin victoria lui Ivan al III-lea (1462-1505) asupra tătarilor la rîul Ugra, un afluent al rîului Oka.

În Occident, se întîmplă în a doua jumătate a secolului al X-lea un eveniment de mare importanță internațională, menit să îngreueze și mai mult situația Bizanțului. Din anul 951, Germania se uni cu Italia Centrală și de Nord, iar de la 2 februarie 962, luă ființă, cu concursul papei Ioan al XII-lea (955-963), o nouă formație politică europeană, cunoscută sub denumirea de «**sfîntul imperiu romano-german**», condusă de împăratul Germaniei. Conducătorul «**Sfîntului imperiu roman de națiune germană**» se încorona mai întîi ca rege german la Aachen de un arhiepiscop german, iar coroana de «**împărat roman**» o primea la Roma din mîinile papii. Sfîntul imperiu romano-german, năzuind la refacerea imperiului roman universal din trecut, se ciocnea în această tendință de interesele imperiului roman de Răsărit, care continua cu legitimitate glorioasă tradiție și ideea imperiului roman universal de odinioară.

Evenimentele bisericesti din Răsărit și Apus au fost înrîurite în mare măsură de colaborarea sau ciocnirea acestor două forțe politice internaționale ale Evului mediu. Pentru salvarea Locurilor Sfinte de sub stăpînirea mohamedanilor, s-a pro-

dus în statele creștine din Apus, Franța, Italia, Germania și Anglia, mai în urmă și în Ungaria, în Europa Centrală, marea mișcare a **cruciadelor**, care s-au succedat într-un răstimp de aproape trei sute de ani. Ele s-au desfășurat astfel: Cruciada I-a (1096-1099), cruciada a II-a (1147-49), cruciada a III-a (1189-1192), cruciada a IV-a (1202-1204), cruciada copiilor (1212), cruciada a V-a (1228-29), cruciada a VI-a (1248-1254) și la 1270, cruciada a VII-a (p. 16-26).

În același timp, bizantinii, după dezastrul de la Mantzikert din 1071, văzând cum crește puterea turcilor și le amenința existența imperiului, cerură ajutorul occidentalilor, care nu putea veni decât prin încuviințarea papii de la Roma. Papii, începând cu papa Grigorie al VII-lea (1073-1085), socotiră intervenția bizantină un prilej binevenit pentru a impune grecilor unirea Bisericilor, după cum dictau interesele Bisericii Catolice. În timpul împăratului bizantin Mihail al VIII-lea Paleologul și sub papa Grigorie al X-lea (1271-1276), s-a încheiat la Lyon în 1274 unirea celor două Biserici, prin care grecii au fost siliți din motive politice să recunoască supremația scaunului roman și asupra Bisericii Răsăritului. Unirea de la Lyon a fost denunțată de fiul lui Mihail al VIII-lea, Andronic al II-lea Paleologul (1282-1328). Ultima încercare serioasă pentru unirea Bisericii Răsăritului cu Biserica Apusului s-a făcut la sinodul unionist din Ferrara-Florența între 1438-1439. La 6 iulie 1439, s-a proclamat în catedrala Santa Maria del Fiore din Florența unirea celor două Biserici. Practic, însă, sinodul, n-a avut urmările scontate de romano-catolici, unirea rămânând un simplu act în arhivele Vaticanului (p. 26-38).

Autorii au dat importanța cuvenită și istoriei Bisericilor Ortodoxe neelenice, rusă, română, bulgară și sârbă în Evul Mediu. Din secolul al X-lea, Biserica Rusă avea o arhiepiscopie la Kiev (990-991), dependentă de Patriarhia de Constantinopol. Invazia și stăpânirea mongolă (1237-1480) a adus, odată cu marii schimbări politice și importante schimbări religioase. Centrul politic al Rusiei s-a mutat din secolul al XIII-lea la Moscova. Mitropolitul de Kiev după ce un timp și-a avut reședința în principatul Vladimir, s-a mutat din 1325 la Moscova. Până după pacea de la Andrussovo (1669), când Ucraina se uni cu Rusia, fiecare din cele două mitropolii și-a avut istoria ei deosebită. Situația Bisericii Ortodoxe din mitropolia Kievului a fost mult îngreuiată după 1386, când Lituania, principat, în mare parte ortodox, sub stăpânirea căreia se afla în acest timp Kievul, se uni cu Polonia catolică sub dinastia Jagellonilor. Până la 1686, Biserica Ortodoxă de pe teritoriul Poloniei catolice și al Lituaniei a depins direct de patriarhia ecumenică. De la această dată, mitropolia Kievului trecu sub jurisdicția patriarhiei de Moscova.

Biserica Ortodoxă din marele principat al Moscovei, își alese pe mitropoliții săi în țară, după 1448, în urma recunoașterii oficiale a unirii de la Ferrara-Florența de către bizantini, devenind independentă față de Bizanț. Marele principe rus Ivan III (1462-1505), căsătorindu-se după căderea Constantinopolului sub turci, cu Sofia Paleologina, nepoata ultimului împărat bizantin Constantin al XI-lea Dragases (1448-1453), întări prin acest act sentimentul de încredere al rușilor în destinul glorios al Rusiei ca proteguitoare a creștinătății de Răsărit. Considerându-se moștenitoarea și continuatoarea glorioasei tradiții a imperiului creștin al Bizanțului, Moscova a fost numită «a treia Romă». Într-o scrisoare adresată marelui cneaz al Moscovei, călugărul Filotei scria: «Moscova e marea succesoare a marilor capitale ale lumii. Prima Romă a căzut sub păgini, a doua Romă (Constantinopolul) a căzut sub turci, Moscova e a treia Romă, iar a patra nu va fi». (p. 279). Marele principe Ivan al IV-lea cel Groaznic (1533-1584) luă din 1547 titlul de mare țar al tuturor rușilor, iar sub urmașul său Feodor I (1584-1598), Biserica Rusă fu ridicată în 1589 la rangul de patriarhie, cu aprobarea patriarhului ecumenic Ieremia al II-lea (1572-79; 1580-84; 1587-95). Sinodul patriarhilor orientali întrunit la Constantinopol în 1593, acordă Patriarhiei de Moscova locul al V-lea în rândul patriarhiilor ortodoxe.

Mitropoliile din Țara Românească și Moldova, luară ființă la scurt timp după întemeierea celor două țări. În Țara Românească (Muntenia), s-a înființat în 1359, sub domnitorul Alexandru Basarab (1352-1364), mitropolia Ungro-Vlahiei, cu reședința la Curtea de Argeș. Primul ei titular a fost mitropolitul Iachint, transferat de patriarhia ecumenică de la mitropolia Vicinei, situată în Dobrogea, la Dunărea de Jos. La începuturile existenței sale, Moldova a avut legături religioase cu mitropolia vecină, a Haliciului, înființată încă din 1229, suprimată în 1347 și reînființată în 1370 de regele Cazimir al III-lea cel Mare al Poloniei (1333-1370). Sub voevodul Roman I (1391-1394), care ceru Patriarhiei ecumenice recunoașterea lui Iosif ca Mitropolit al Moldovei, până atunci episcop de Cetatea Albă, hirotonit de Mitropolitul Antonie al Haliciului, luă ființă Mitropolia Moldovei. Patriarhia Ecumenică s-a

opus un timp. Recunoaşterea Mitropoliei Moldovei de către Patriarhia din Constantinopol s-a făcut abia în 1401, sub domnul Alexandru cel Bun (1400-1432).

După cum ştim, sub împăratul Ioan al II-lea Tzimiskes (969-976), Bulgaria Orientală ajunsese din 971 sub dominaţia bizantină, iar Bulgaria Occidentală împărtaşise aceeaşi soartă în 1018, sub împăratul Vasile al II-lea Bulgaroctonul (976-1018). Bizantinii desfiinţară primul ţarat bulgar, dar păstrară organizaţia religioasă a ţării. După 1018, întreaga Bulgarie depindea din punct de vedere religios de arhiepiscopia de Ohrida, care se bucură sub dominaţia bizantină de o semi-independenţă faţă de Patriarhia ecumenică. La sfârşitul secolului al XII-lea, bulgarii uniţi cu românii reuşiră să se elibereze de stăpînirea bizantină şi formară un stat puternic, al doilea ţarat bulgar, sub conducerea fraţilor Petru şi Assan (1185-1186), de origine română. Urmaşul lor, Ioniţă Caloian (1197-1206), în dorinţa de a asigura independenţa ţării faţă de Bizanţ, a unit Biserica valaho-bulgară cu Roma în 1204, recunoscînd primatul papal. Unirea cu Roma n-a durat mult timp. Împăraţii greci de la Niceea intrară în alianţă cu ţarii vlaho-bulgari, împotriva latinilor din Constantinopol. Reluarea raporturilor politice a avut ca urmare refacerea legăturilor religioase. Valaho-bulgarii au cerut grecilor recunoaşterea unei patriarhii proprii. Patriarhul grec de la Niceea, Ghermanos al II-lea (1222-1240), le-a recunoscut în 1235, prin sinodul de la Lampsac, ridicarea Bisericii valaho-bulgare la rangul de patriarhie cu reşedinţa la Tîrnova. Patriarhia de Tîrnova s-a menţinut împreună cu statul pînă la 17 iulie 1393, cînd oraşul Tîrnova, capitala Bulgariei orientale, fu cucerită de sultanul Baiazid I Ilderim (1389-1396).

În secolul al XIV-lea, sub regele Ştefan Duşan, sîrbii şi-au făurit un stat puternic, care a jucat un mare rol politic în Balcani. Din 1346, Ştefan Duşan s-a încoronat ca ţar—«împărat». Un sinod întrunit la Scoplie ridică Biserica sîrbă în 1346 la rangul de patriarhie, cu încuviinţarea patriarhiei valaho-bulgare de Tîrnova. Reşedinţa patriarhiei sîrbe a fost în oraşul Ipec (Peci). Patriarhia ecumenică a răspuns la început, în 1352, cu anatema, dar mai tîrziu, în 1375, a recunoscut patriarhatul sîrb de Ipec (pp. 38-44).

Autorii au tratat cu atenţia cuvenită şi evenimentele istorice din Biserica Apuseană. Domniile lor ne înfăţişează creşterea şi declinul puterii papale, cearta pentru investitură, captivitatea papală, de la Avignon (1309-1377), marea schismă papală (1378-1418), sinoadele reformatoare de la Pisa (1409), Constanţa (1414-1418) şi Basel (1431-1449), pp. 44-76).

În continuare, autorii au tratat ereziile şi schismele din Răsărit şi Apus (p. 76-92). Interes deosebit pentru doctrina creştină şi lămurirea ei prezintă **disputa isihastă** şi sinoadele isihaste din 1341, 1347 şi 1351. După învăţătura Bisericii Ortodoxe, atît de strălucit apărută şi lămurită de Sf. Grigore Palama († între 1363-1371,) omul, fiinţa corporală-spirituală, poate intra în comuniune cu Dumnezeu, fără ca fiinţa noastră să devină fiinţa lui Dumnezeu, să devenim adică coesenţiali cu Dumnezeu, datorită lucrărilor sau energiilor necreate ale Dumnezeirii, care emană dintr-însa, ca lumina nematerială a Taborului, de a cărei vedere s-au învrednicit Sf. Apostoli Petru, Iacob şi Ioan, cînd Domnul Hristos i-a suit cu Sine pe muntele Taborului. Aceste energii necreate, deşi se deosebesc real de fiinţa lui Dumnezeu, care rămîne în veşnicie ascunsă oamenilor, nu sînt separate de Dumnezeirea Lui, iar prin ele oamenii se învrednicesc de pîrtăşie cu Dumnezeu.

Figurile interesante ale prereformatorilor John Wiclif († 1382) şi Jan Hus († 1416) ne ajută la înţelegerea ivirii marii Reforme protestante. În Italia, Girolamo Savonarola († 1498) s-a străduit prin predicile sale inflăcărute ţinute la Florenţa, metropola Renaşterii, să oprească decăderea morală a Florentinilor şi a Bisericii Catolice (p. 93-99).

Autorii au tratat apoi problemele: Inchiziţia, ordinele monahale în Apus, cultul şi viaţa creştină în epoca Renaşterii, ştiinţa teologică în Răsărit şi Apus şi arta creştină în epoca Renaşterii (p. 111-186). Cu acest capitol se încheie perioada a IV-a a istoriei bisericesti universale.

Scriitorii răsăriteni din această perioadă sînt numeroşi. În fruntea lor, stau, pentru importanţa ideilor şi scrierilor lor, următorii: **Sf. Grigorie Palama**, apărătorul isihastilor împotriva atacurilor lui Varlaam din Calabria († 1348) şi ale lui Grigorie Achindin, ucenicul lui Varlaam, ne-a lăsat interpretări profunde asupra doctrinei creştine. **Nicolaie Cabasila** († 1371) ne-a lăsat, între altele, două lucrări de mare valoare: 1. **Explicarea Sfintei Liturghii**, tradusă şi în romîneşte de Păr. Diacon ENE BRANIŞTE, Bucureşti, 1946, şi 2. **espre viaţa în Hristos**, tradusă de asemenea în romîneşte de Pr. TEODOR BODOGAE, Sibiu, 1946.

Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului († 1429) este autorul unor «Dialoguri contra tuturor ereziilor și despre singura credință adevărată», operă monumentală de interpretare liturgică, tradusă în românește din 1865. Ghenadie Scholarios († 1472) primul patriarh ecumenic sub turci, ale cărui valoroase opere au fost editate în 8 volume de Mgr. LOUIS PETIT — X. A. SIDERIDES — MARTIN JUGIE, Paris, 1928-1936.

Mitropolitul Marcu Eugeniu al Efesului († 1444), neînfricatul apărător al Ortodoxiei la sinodul unionist din Ferrara-Florența, din 1438-39, ș. a.

Dintre scriitorii occidentali, merită să fie amintiți Anselm de Canterbury († 1109), Petru Abelard († 1142), Bernard de Clairvaux († 1153), Bonaventura († 1274), Albertus Magnus († 1280), Toma de Aquino († 1274), Duns Scotus († 1308), William Occam († 1349), Toma de Kempis († 1471) ș. a.

*

Perioada a V-a a istoriei bisericești universale se întinde între secolele XVI-XVIII. Evenimentul principal care marchează o perioadă nouă în istoria creștinismului și ale cărui urmări asupra vieții bisericești, politice culturale și sociale se simt pînă în zilele noastre, este marea Reformă protestantă din secolul al XVI-lea.

Renașterea secolelor XIV și XV dădu un impuls nou omenirii spre libertate, spre individualism și subiectivism, făcîndu-o să aprecieze din nou seninătatea culturii elene, să se încălzească de iubirea ei de frumusețe, să guste din înfloritoarea și clocotitoarea ei bucurie de viață.

Reforma religioasă a impus înainte de toate libertatea de conștiință în viața religioasă individuală și socială, individualismul în cugetare, libertatea totală în orice gen de activitate umană, religioasă, culturală, artistică și politică. Incepe acum epoca frămîntată a lumii moderne, cu veșnicul ei neastîmpăr, care, prin multele și variatele forme de uriașe încleștări de forțe, caută să ajungă la o nouă armonie între individ și comunitate, între Biserică și Stat, între forțele naționale și economice ale popoarelor. Frămîntările lumii apusene și-au avut resfrîngerile lor și asupra lumii răsăritene.

Autorii ne vorbesc pe larg despre cauzele reformei, despre reformatori și învățătura lor. Cei trei mari reformatori protestanți au fost: Martin Luther († 1546), Ulrich Zwingli († 1531) și Jean Calvin († 1564). Datorită înriuririi ideilor luterane și calvine, Reforma s-a introdus și în Anglia, sub regele Henric al VIII-lea (1509-1547), dar organizarea Bisericii anglicane episcopale în ideile reformatoare, de preferință calvine, s-a făcut sub fiii acestuia, Eduard al VI-lea (1547-1553) și Elisabeta (1558-1603). De atunci, Anglia are o Biserică episcopală, la care tradiția catolică în doctrină și cult se amestecă cu ideile Reformei protestante în genere, iar Scoția una puritană-presbiteriană, în care predomină ideile reformateoare calvine (pp. 187-216).

Amenințată de ideile cuceritoare ale Reformei protestante, Biserica Romano-Catolică a trebuit să-și revizuiască erorile, cel puțin cele de ordin administrativ-practic și să se reorganizeze. În sînul ei s-a produs un mare proces de regenerare, cu roade bogate, care îmbrățișează precizarea și lămurirea doctrinei, organizarea și viața internă a Bisericii, ordinele monahale, misiunile, școlile și cultura teologică. Importanță mare în această operă de regenerare are sinodul de la Trident (1545-47; 1551-52; 1562-63). «*Reformatio Ecclesiae in capite et membris*» nu s-a făcut nici acum complet, iar intoleranța contra reformei catolice a asigurat într-o măsură oarecare succesul protestantismului. Curînd după izbucnirea Reformei protestante, în 1540 ia ființă ordinul iezuiților, numit astfel după numele lui Iisus-Jesus, prin străduințele lui Ignățiu de Loyola († 1556) și ale unui grup de prieteni spanioli și francezi. Ca un fel de «*militia Christi*», ordinul își propune să lucreze cu cea mai desăvîrșită supunere, prin fiecare membru, «*ad majorem Dei gloriam*». Ordinul înființă și colegii pentru cîștigarea intelectualilor, cum este între altele vestitul «*Collegium Romanum*», întemeiat la Roma în 1551, care este școala centrală de teologie și filosofie a iezuiților. Scopul ordinului era combaterea protestanților și convertirea păgînilor și a creștinilor necatolici prin orice mijloace, după faimosul principiu iezuit, «*Omnia ad majorem Dei gloriam*». În 1582, papa Grigorie al XIII-lea (1572-1585) a făcut reforma calendarului iulian, pe care-l înlocui cu calendarul gregorian, după numele său. Papa Grigorie al XV-lea (1621-1623) înființă în 1622 «*Sacra congregatio de propaganda fide*», care năzuia nu numai la convertirea păgînilor și eterodocșilor, ci și la convertirea creștinilor orientali.

S-au ivit în acest timp controverse și învățături noi în sinul catolicismului. Mai importantă este **controversa Jansenistă**, după numele olandezului Cornelius Jansenius († 1638), profesor de teologie la Louvain, care concepu în 1636 planul unei reforme a evlaviei și credinței catolice subminate de cazuistica și probabilismul ușuratic al iezuiților. Intrucît iezuiții se încărcară de multe păcate, din cauza principiilor și moralei lor laxe, papa Clement al XIV-lea (1769-1774) desființă ordinul iezuit în 1773. Totuși, în 1814, după căderea lui Napoleon, papa Pius al VII-lea (1800-1823) puse din nou pe iezuiți în serviciul Bisericii Catolice. **Quietismul**, întemeiat de preotul spaniol Mih. Molinos († 1696) s-a născut tot ca o reacțiune împotriva morelei și evlaviei iezuite (pp. 225-231).

Biserica Romano-Catolică a făcut în această perioadă o mare operă misionară la popoarele păgîne din Asia, Africa, America și Oceania. Exemplul ei a fost urmat de protestanți.

Numeroase controverse și secte au luat naștere în sinul protestantismului. Unele dintre secte ca metodiștii, unitarienii, bapțiștii, quaquerii ș.a., se mențin pînă astăzi.

Războaiele religioase care s-au ivit în urma Reformei religioase și au pustiit Germania treizeci de ani din pricina luptelor acerbe dintre catolici și protestanți, luată sfîrșit prin pacea din Westfalia, încheiată în octombrie 1648, în orașele Mûnster, pentru francezi și Osnabrück, pentru suedezi.

Referitor la raportul dintre Biserică și Stat, s-a născut în acest timp în Biserica Romano-Catolică, datorită Reformei protestante, idei și curente mai liberale, printre care se numără: **galicanismul**, **febronianismul**, și **iosefinismul** (pp. 258-263).

Marea revoluție franceză din 1789 marchează o nouă epocă în istoria omenirii și ea a exercitat o mare înrîurire nu numai asupra evenimentelor religioase ale popoarelor din Apus ci și asupra popoarelor ortodoxe ale Răsăritului.

În ceea ce privește știința teologică, s-a cultivat în acest timp în Biserica Romano-Catolică genul scrierilor polemice, apologetice și exegetice, pentru a se apăra de atacurile vehemente ale protestanților.

Ecourile Reformei protestante s-au resimțit și în Răsărit, unde numeroase evenimente bisericesti au luat naștere în legătură directă sau indirectă cu ideile puse în circulație de protestanți.

Din punct de vedere politic, asistăm în acest timp la decăderea treptată a Turciei, asupra popoarelor ortodoxe din Balcani, și la ridicarea Rusiei ortodoxe la rangul de mare putere europeană. Lupta de la Lepante, în golful Corintului, din 1571, câștigată de Don Juan de Austria, a arătat popoarelor europene că turcii pot fi înfrinți. După asediul nereușit al Vienei (1683-1686), declinul turcesc începe să devină evident.

Statul rus, după eliberarea sa de sub dominația tătarilor în 1480, creșcu neîncetat. Din 1547, Ivan al IV-lea cel Groaznic își luă titlul de «țar». Petru cel Mare (1682-1725), cel mai capabil dintre țarii ruși, transformă Rusia dintr-o țară patriarhală într-o țară modernă, tot despotică, dar puternică.

Căzînd din 1453 sub dominația turcă, patriarhia ecumenică și creștinii ortodocși din Balcani și din celelalte părți ale imperiului turc au dus-o greu, uneori chiar foarte greu. E destul să ne amintim faptul că între 1453 și 1800 s-au schimbat la Constantinopol 70 de patriarhi de aproape 150 de ori, pentru a ne da seama de amestecul turcilor în treburile Ortodoxiei după bunul lor plac și de umilințele la care au fost supuși patriarhii ecumenici, umilințe și suferințe pe care nu le-au cunoscut căpeteniile altor Biserici. Rivalitatea religioasă dintre catolici și protestanți, mai precis dintre iezuiți și calvini, care s-au transportat din Apus în Răsărit, iezuiții fiind susținuți la Inalta Poartă Otomană, de Franța și Austria, iar calvinii de ambasadele engleze, olandeze, scandinave și de misiunile elvețiene, a îngreuiat și mai mult desfășurarea activității normale a patriarhiei ecumenice. Unul dintre cei mai mari patriarhi ecumenici, Chiril Lucaris (1620-1638, cu cinci întreruperi), a fost strivit de interesele contradictorii ale acestui uriaș clește diplomatic și misionar, fiind sugrumat în 1638 din porunca sultanului, datorită intrigii și instigațiilor iezuiților.

În Răsăritul Europei, iezuiții au reușit, parte prin uneltirile lor viclene, parte prin promisiunile lor mincinoase, folosind adesea presiunile și amenințările factorilor politici ai țărilor catolice, să atragă un număr important de ortodocși la unirea cu Roma. Astfel, rutenii (ucraînenii) ortodocși au încheiat cu Roma, în iunie 1596 în orașul Brest-Litowsk. O parte din românii ortodocși din Transilvania au încheat la 7 oct. 1698 unirea cu Roma, perfectată la 14 septembrie 1700, care a

încetat prin revenirea lor în sinul Bisericii mame la 1 oct. 1948. După împărțirea Poloniei între Prusia, Austria și Rusia țaristă, (1772-1795), rutenii uniți cu Roma trecuți Rusiei, reveniră la Ortodoxie, iar cei din Galiția austriacă putură să revină abia în zilele noastre, când în zilele de 8-10 martie 1946, clerul și reprezentanții credincioșilor ruteni uniți, întruniți în orașul Lwow, trecută sub vechea jurisdicție a mitropoliei Kievului. La fel s-au întors la Ortodoxie, în ziua de 15/28 august 1949 și rutenii din Rusia Subcarpatică, din Episcopia de Muncaci, uniți cu Roma mai întâi la 24 aprilie 1649 și 15 ianuarie 1652 la Ujhorod, apoi la Muncaci în 1690 și 1691.

Patriarhatul rus înființat în 1589 dură pînă la Petru cel Mare, care, din 1721, îl desființă și-l înlocui cu sinodul dirigit. Această situație se prelungi pînă în 1917, când Sinodul Bisericii Ruse reînființă vechea patriarhie a Moscovei și a toată Rusia.

În Balcani, situația ortodocșilor a fost cu mult mai grea. Patriarhul sîrb Marcarie de Peci (1557-1573) reuși să restabilească în 1557, cu ajutorul fratelui său, vizirul Mehmet Socolovici, un renegat, patriarhia de Peci, supusă de peste un secol, din 1459, Ohridei. Patriarhia sîrbă de Ipec dură pînă la 1766, iar patriarhia bulgară de Ohrida, pînă la 1767, când ambele fură desființate de patriarhul ecumenic Samuil I (1763-1768) și înglobate sub jurisdicția patriarhiei ecumenice. Sîrbii refugiați din Balcani din cauza turcilor în Sudul Ungariei s-au organizat bisericește, începînd de la 1690 într-o mitropolie de Carlowitz, care a fost ridicată în 1848 cu consimțămîntul Austriei la rangul de patriarhie pentru toți ortodocșii de pe teritoriul Austro-Ungariei. (Pentru Bisericile Ortodoxe vezi p. 281-315).

Autorii s-au ocupat și de raporturile Bisericii Ortodoxe cu protestanții (pp. 315-319). Biserica Ortodoxă, în lupta ei de apărare împotriva catolicismului, s-a întîlnit pe această linie cu protestantismul, dar s-a ferit să alunece în erorile doctrine ale Reformei protestante. Sinoadele panortodoxe din secolul al XVII-lea, cel de la Iași, care s-a ținut între 8 sept.—27 oct. 1642 și cel de la Ierusalim, întrunit în martie 1672, stau mărturie a faptului că Biserica Răsăritului, cu toată prietenia și prețuirea arătată teologilor protestanți, a rămas pe drumul ei adevărat, fiind pînă azi continuatoarea și apărătoarea nedesmințită a vechii și glorioasei Biserici ecumenice.

Atenție deosebită au acordat autorii relațiilor interortodoxe din această perioadă, monahismului ortodox, mai ales celui athonit și culturii teologice în Răsărit (p. 324-341).

*

Perioada a VI-a a istoriei bisericești universale se întinde de la 1800 pînă azi. E perioada contemporană a istoriei creștinismului. Urmările revoluției franceze au dominat întreaga dezvoltare politică și socială a secolului al XIX-lea. Odată cu dezvoltarea uriașe a mașinismului încep să ia ființă mișcările socialiste, care se străduiesc să apere pe muncitori de exploatarea sălbatecă a marilor industriași și a patronilor neumani. Aceste mișcări crescînd în importanță politică după întia jumătate a secolului al XIX-lea. În prima jumătate a secolului al XX-lea, omenirea întregă, dar mai ales țările europene, a cunoscut tragedia a două mari războaie mondiale, cu orori sîngeroase și jertfe umane nemaicunoscute în istorie, primul între 1914-1918, iar al doilea între 1939-1945, care au fost urmate de mari frămîntări politice și sociale. Repercusiunile politice și economice ale celor două războaie mondiale s-au simțit și asupra evenimentelor religioase.

În această perioadă, Biserica Romano-Catolică și-a menținut raporturile ei cu diferite state europene pe baza concordatelor încheiate succesiv cu diferite state ca Franța, Germania ș. a. În 1870, naționaliștii italieni și armatele lui Garibaldi au desființat Statul papal, care exista din 754, de pe timpul regelui franc Pipin cel Scurt (751-768), format din teritoriul cucerit de acesta de la longobarzi și dăruit papii sub numele de «Patrimonium Sancti Petri». Diplomația papală reuși însă, în 1929, să obțină din partea dictatorului fascist Mussolini și a Statului italian, recunoașterea suveranității statale asupra unui mic teritoriu din Roma — Citta del Vaticano — cu o suprafață de 44 ha. Noul Stat papal, deși atît de minuscul, se bucură de toate atribuțiile unui Stat politic: libertate de organizare armată, reprezentanțe diplomatice, monedă proprie, radio, cale ferată, oficiu poștal propriu, etc. (p. 342-358).

În ceea ce privește doctrina creștină, catolicismul a introdus noi dogme. Astfel, la 8 decembrie 1854, papa Pius al IX-lea (1848-1878), prin bulla «Ineffabilis

Deus», decretă dogma «imaculatei concepții a Sfintei Fecioare Maria» — «Immaculata conceptio beatæ Mariæ Virginis». În ședința a IV-a a sinodului din Vatican, la 18 iulie 1870, episcopii romano-catolici votară dogma infailibilității papale, care asigură Sfântului Părinte de la Roma nu numai puterea supremă în Biserică ci și infailibilitatea «ex cathedra», adică puterea de a stabili și proclama adevărul în materie de credință și morală în numele Bisericii și aceasta «ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae». La 1 noiembrie 1950, Papa Pius al XII-lea (papă din 1939), decretă dogma «Inălțarea Sfintei Fecioare Maria cu trupul la cer» — «Assumptio corporea Beatæ Mariæ Virginis in coellum». Autorii au studiat și atitudinea papalității față de problemele politice, sociale și culturale în epoca contemporană (pp. 342-367). De asemenea, s-a dat atenția cuvenită evoluției protestantismului și anglicanismului, s-au studiat diferitele curente contemporane din sinul lor, precum și teologia protestantă și anglicană în aspectul ei general (pp. 378-400).

După Biserica Romano-Catolică și Protestantă, autorii s-au ocupat cu istoria Bisericii Ortodoxe. Evenimentul politic cel mai de seamă în veacul al XIX-lea din viața popoarelor ortodoxe din Balcani, care a avut urmări fericite și pentru dezvoltarea vieții lor religioase, este eliberarea lor succesivă de sub apăsătoarea și greaua robie a turcilor. Grecia, care s-a eliberat cea dintâi cu ajutorul Rusiei, Angliei și Franței, reuși să-și întemeieze, după izbucnirea revoluției grecești din 1821, un stat independent. România s-a proclamat independentă față de Turcia în 1877. Serbia a fost recunoscută stat independent în 1878. Bulgaria formă mai întâi un stat mic între Dunăre și Balcani recunoscut prin tratatul de la Berlin din 1878, iar mai târziu, în 1885, se adăugă statului bulgar și Rumelia, cu capitala la Plovdiv (Filipopolis). Din 1908, Bulgaria se declară independentă.

Prin intervențiile repetate ale Rusiei ortodoxe, sultanii turci acordară drepturi creștinilor ortodocși. Prin «**hatiseriful de la Ghiulhane**», din 1839, sultanul Abdul Méhid (1839-1861) garantă creștinilor libertatea de cult, egalitatea civilă și respectarea vieții și averii. Aceste drepturi au fost întărite și prin înaltul decret al sultanului «**Hati-Humaium**» din 1856. Cu toate acestea, abuzurile și bunul plac nu s-au curmat față de creștini, mai ales față de ortodocși, în imperiul turc. Kemal Atatürk (1923-1938), fondatorul Turciei republicane de după primul război mondial, căută chiar, încurajat de naționaliștii turci, să înlăture cu totul scaunul patriarhal al Ortodoxiei și poate c-ar fi reușit, de nu s-ar fi opus puterile europene. Tratatul de pace de la Lausanne, din 24 iulie 1923, prin care a luat sfârșit războiul dintre Grecia și Turcia, stipulează rămânerea patriarhatului ecumenic în **Constantinopol**, însă patriarhului ecumenic i s-au luat toate prerogativele administrative, lăsându-i-se doar cele bisericești. Situația vechilor patriarhii apostolice, Alexandria, Antiohia și Ierusalimul s-a îmbunătățit simțitor în secolul al XX-lea, după primul război mondial.

Autorii au acordat importanța cuvenită și istoriei Bisericilor Ortodoxe autocefale. Biserica Rusă reînființă printr-un sinod întrunit în 1917 la Moscova patriarhatul Moscovei și a toată Rusia, desființat în 1721 de Petru cel Mare. Biserica Greciei deveni autocefală între 1850-1852. Biserica Serbiei dobîndi autocefalia în 1879. După primul război mondial, cele cinci Biserici «independente» de pe teritoriul Jugoslaviei, între ele și Patriarhia de Karlowitz, s-au contopit într-o organizație unitară numită Patriarhia Serbiei, cu reședința la Belgrad, care de fapt e continuatoarea vechii patriarhii sîrbe de Ipec, înființată în 1346. Tomosul de recunoaștere a Patriarhiei Sîrbe l-a dat Patriarhul ecumenic Meletie al IV-lea (1921-1923) la 9 martie 1922. Biserica Română primi tomosul de autocefalie la 25 aprilie 1885, din partea patriarhului ecumenic Ioachim al IV-lea (1884-1886) — După unificarea politică a României în 1918, Biserica Română a fost ridicată la 6 februarie 1925 la rangul de Patriarhie. Situația Bisericii Ortodoxe Bulgare a fost în secolul al XIX-lea mai complicată. La 12 martie 1870, sultanul Abdul Aziz (1861-1876) dădu un decret de înființare a **exarhatului bulgar independent**, pe teritoriul unde există bulgari, dar întâmpină opunerea Patriarhiei Ecumenice. Patriarhul ecumenic Antim al VI-lea (1871-1873), declară la 25 mai 1872 Biserica Bulgară schismatică. Schisma bulgară a fost ridicată la 22 februarie 1945, reluându-se raporturile normale cu Patriarhia ecumenică. La 10 mai 1953, Biserica Bulgară și-a reînființat patriarhia, care e vechea patriarhie de Tîrnova, desființată în 1393 prin ocuparea Bulgariei de turci. Insula Cipru a trecut în 1571 sub dominația turcilor sub care a rămas pînă la 1878, cînd, prin tratatul de la Berlin, a fost trecută Angliei. Biserica Ciprului are cea mai veche autocefalie, recunoscută încă de la sinodul al III-lea ecumenic, în 431, prin canonul 8. Chestiunea autocefaliei Bisericii muntelui Sinai, a fost secole de-a-

rîndul disputată de Patriarhia de Ierusalim și Patriarhia de Alexandria (p. 405-438).

Autorii se ocupă și de noile Biserici Ortodoxe create după primul război mondial ca: **Biserica Polonă, Cehoslovacă, Albaneză și Finlandeză** (p. 438-432). Relativ la Biserica Ortodoxă Polonă era bine să se arate și faptul că ea a dobîndit autocefalia în noua Republică Polonă, la 22 iunie 1948, din partea Bisericii Ortodoxe Ruse. Tot din partea Bisericii Ortodoxe Ruse a obținut autocefalia și Biserica Ortodoxă Cehoslovacă la 23 noiembrie 1951, și nu la 27 mai 1951, cum spun autorii la p. 442. (Să se vadă documentele respective publicate în studiul: I. PULPEA: **Două noi Biserici Ortodoxe autocefale. Biserica Ortodoxă Polonă și Biserica Ortodoxă Cehoslovacă**, în rev. «Ortodoxia», Anul V (1953), nr. 3, iulie-sept., p. 477-500). Biserica Ortodoxă Albaneză a obținut recunoașterea autocefaliei din partea patriarhiei ecumenice la 12 aprilie 1937. Ea are rangul de arhiepiscopie autocefală ca și Biserica insulei Cipru. Biserica Finlandeză a dobîndit autocefalia în 1923 din partea patriarhiei ecumenice din Constantinopol.

Autorii au tratat cu atenția cuvenită istoricul mișcării ecumenice, viața religioasă ortodoxă, monahismul, școlile de teologie, precum și dezvoltarea științei teologice ortodoxe în epoca contemporană (p. 443-559). De asemenea, ni se dau informații valoroase despre Bisericile eterodoxe, nestoriană, armeană, iacobită, coptă și abisiniană (p. 459-464). Autorii încheie volumul al II-lea de istorie bisericească universală cu priviri generale și date statistice asupra creștinismului și asupra răspîndirii lui în epoca contemporană.

*

Ne îngăduim să arătăm acum și unele greșeli care au scăpat autorilor în volumul al II-lea de istorie bisericească universală. Astfel, la p. 139-140, autorii ne spun că «**cel mai vechi monument literar al limbii ruse, Evanghelia din Ostromir, datează din anul 1073**». Studii critice mai noi stabilesc că **Evanghelia lui Ostromir**, nu «**din Ostromir**», cum scriu autorii a fost copiată între anii 1056-1057, de diaconul Grigorie pentru Ostromir, posadnicul Novgorodului. În acest manuscris luxos compus din 294 foi, clericul copist a introdus în textul slavei vechi unele particularități ale limbii ruse, cele mai vechi din cîte se cunosc pînă azi (Vezi studiul: **S. D. NICHIFOROV, Limba Paleoslavă**. Traducere din limba rusă de I. D. NEGRESCU, București, 1956, p. 21).

La p. 276, autorii ne spun că Belgradul a căzut sub turci «**în 1621**». În realitate, Belgradul a fost cucerit de turci în 1521, sub sultanul Soliman al II-lea cel Mare (1520-1566).

La p. 212, vorbind despre regele Angliei, Eduard al VI-lea (1547-1553), autorii spun mai întîi că era fiul Anei de Boleyn, a doua soție a regelui Henric al VIII-lea (1509-1547), în timp ce la p. 213 ne spun că era fiul Jeannei de Seymour, cum și este de fapt. Se știe, într-adevăr că Ana de Boleyn, a doua soție a lui Henric al VIII-lea după Caterina de Aragon, a născut o fiică, viitoarea regină Elisabeta (1558-1603), fapt pentru care frumosul ei gît căzu sub secure din porunca soțului ei regal, care dorea un băiat. Cîteva zile mai tîrziu, Henric al VIII-lea, în halnă albă, ca și cum viața sa n-ar fi fost turburată de nimic, se căsătorii cu Jeanne Seymour de la care avu pe viitorul rege Eduard al VI-lea (Vezi **André Maurois, Istorie d'Angleterre**, Paris, 1937, p. 307-323).

La p. 224, autorii scriu că papa Grigorie al XII-lea a introdus calendarul gregorian în anul 1582. Se știe, însă, că Grigorie al XII-lea păstorește între anii 1406-1409, iar cel ce a introdus calendarul gregorian în 1582 e papa Grigorie al XIII-lea (1572-1585).

La p. 286, autorii pun pacea de la Andrussovo în 1667. De fapt, în 1667, a fost armistițiul de la Andrussovo, iar pacea de la Andrussovo, prin care Ucraina s-a unit cu Rusia, s-a încheiat în 1669.

La p. 360, autorii scriu că la 1 decembrie 1950 papa Pius al XII-lea a dogmatizat «**assumptio corporea Beatae Mariae Virginis ad coelum**». După «**Comunicarea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne**», publicată în rev. «Ortodoxia», Anul II (1950), nr. 4, oct.-dec., p. 497, se vede că papa Pius al XII-lea a decretat această nouă dogmă nu la 1 decembrie ci «**la 1 noiembrie 1950**».

La p. 402, autorii ne spun că în anul 1839, sultanul Abdul Hamid a garantat creștinilor ortodocși prin «**hatiseriful din Ghiulhane**» libertatea de cult, egalitatea

civilă și asigurarea vieții și averii. Sultanul care a acordat «hatîșeriful din Ghiuș-hane» în 1839 este, însă, Abdul Megid (1839-1861). Nici Abdul Hamid I (1774-1789), nici Abul Hamid II (1877-1909) nu domnea în 1839.

Autorii au făcut foarte bine că au înzestrat fiecare capitol al manualului de istorie bisericească universală cu bibliografia respectivă. Această bibliografie va trebui completată la o nouă ediție atît în ceea ce privește izvoarele cît mai ales în privința bibliografiei romînești. Pentru a ușura munca autorilor ne îngăduim să indicăm mai întii unele lucrări, în romînește. Astfel, pentru capitolul «Incerări de unire» (p. 26-32), cea mai bună lucrare este a d-lui T. M. POPESCU, *Cucerirea Constantinopolului de către Latini ca mijloc de unire a Bisericilor* (sec. XI-XIV) în rev. *Studii Teologice*, seria I-a, Anul I (1929), nr. 1, p. 48-132.

Pentru propaganda catolică în Țările Romîne, înainte și după întemeierea mitropoliilor romîne, în deosebi în Moldova (p. 41-44), poate fi citată lucrarea: Diaconul GHEORGHE I. MOISESCU, *Catolicismul în Moldova pînă la sfîrșitul veacului XIV*, București, 1942.

Pentru autocefalia Bisericii Ruse (p. 38-41), se poate menționa studiul: T. M. POPESCU, *Autocefalia Bisericii Ruse. Cîteva considerațiuni asupra faptului de la 1448*, în rev. *Bis. Ort. Romînă*, Anul LXVI (1948), nr. 5-8, pp. 301-316.

Pentru capitolul Meletie Pigas și Ciril Lukaris (p. 315-319), se pot cita studiile: Preotul NICULAE M. POPESCU, *Chiril Lukaris și Ortodoxia Romînă ardeleană*, în rev. *Bis. Ort. Rom.*, Anul LXIV (1946), nr. 7-9, p. 425-446; Diaconul NICOLAE I. ȘERBĂNESCU, *Patriarhul Meletie Pigas și legăturile lui cu Țările Romîne*, în rev. *Bis. Ort. Rom.*, Anul LXIII (1945), nr. 11-12, p. 699-716; Anul LXIV (1946), nr. 7-9, p. 352-372.

Pentru raporturile dintre Biserica Ortodoxă și protestanți, în deosebi cu Calvinii, se pot menționa studiile d-lui Prof. N. CHTESCU, *Trei sute de ani de la «Răspunsul la Catehismul calvinesc» al lui Varlaam al Moldovei (1645-1945)* în rev. *Bis. Ort. Rom.*, Anul LXIII (1945), nr. 11-12, noiembrie-decembrie p. 618-638; *Idem*, *O dispută dogmatică din veacul XVII la care au luat parte Dositei al Ierusalimului, Constantin Brîncoveanu și Antim Ivireanu*, Extras din rev. «*Bis. Ort. Rom.*», Anul LXIII (1945), nr. 7-8, iulie-august, p. 319-352.

Pentru capitolele Biserica Ortodoxă din Austria și Ungaria și Propaganda catolică în Răsărit, *Unirile cu Roma* (p. 303-315), se pot cita lucrările Păr. ȘTEFAN METEȘ, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a Romînilor din Transilvania și Ungaria*, ed. II, vol. I (pînă la 1698). Sibiu, 1935. *Idem*, *Minăstirile Romînești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936.

Pentru sectele protestante și neoprotestante (p. 232-241 și 384-390), se poate menționa lucrarea: Preot P. DEHELEANU, *Manual de Sectologie*, Arad, 1948.

Pentru *Locurile Sfinte și Muntele Athos*, (p. 410-12; 328-333), se poate menționa studiul: Pr. LIVIU STAN, *Locurile Sfinte din Orient*, în rev. *Ortodoxia*, anul IV (1953), nr. 1, ian.-mart., p. 5-78. Pentru *Muntele Athos*, se pot menționa și studiile publicate de Pr. T. BODOGAE, Pr. ENE BRANIȘTE, Diac. GH. I. MIOȘESCU, Pr. I. CIUREA, în rev. *Ortodoxia*, anul V (1953), nr. 2, apr.-iunie, p. 178-294.

Dintre lucrările și studiile istorice streine ne îngăduim de asemenea să menționăm unele care merită să fie cunoscute și folosite:

Pentru *Istoria Bisericii bizantine* (p. 3-38; 106-111) se poate folosi lucrarea: G. ZANANIRI, *Histoire de l'Eglise byzantine*. Nouvelles éditions latines, 1954.

Pentru istoria cruciadelor (p. 16-26) se pot menționa lucrările: STEVEN RUNCIMAN, *History of the Crusades*, I, *The first Crusade and the Fondation of the Kingdom of Jerusalem*, Cambridge, 1951; vol. III. *The Kingdom of Acre and the ater Crusades*, Cambridge, 1954; JEAN RICHARD, *Le royaume latin de Jérusalem*, Paris, 1953.

Pentru unirea de la Lyon din anul 1274 (p. 28-30), se poate menționa studiul: J. GILL, *Joseph II, patriarch of Constantinople*, în *Orientalia Christiana Periodica* (=Miscellanea Georg Hofmann), XXI (1955), I-II, p. 79-101.

Pentru sinodul unionist de la Ferrara — Florența, care s-a ținut între 1438-39 (p. 99-105), în afară de numeroasele texte editate de G. Hofmann, unele citate și în manual, poate fi citată și lucrarea editată de J. GILL, *Acta graeca Concilii Florentini cum versione Latina*, vol. V, fasc. I-II (Series A) din lucrările editate cu titlul: *Concilium Florentinum*, Pars I. *Res Ferrariae gestae*, Romae, 1953; Pars II. *Res Florentinae gestae*, Romae, 1953.

Pentru Mitropolitul Isidor al Kievului, care după sinodul din Ferrara-Florența a primit demnitatea de cardinal la Roma (p. 40, 41) poate fi folosit studiul G.

HOFMANN, Quellen zur Isidor von Kiew als Kardinal und Patriarch, in *Orientalia Christiana Periodica*, t. XVIII, (1952), p. 143-157).

Pentru mișcarea isihastă (p. 76-79), menționăm studiile: JEAN MEYENDORF, L'Origine de la controverse palamite, în rev. *Θεολογία*, t. 25 (Atena, 1954), p. 602-614; Idem, Les débuts de la controverse hésychaste, art. în *Byzantion*, t. XXIII (1953), Bruxelles 1954, p. 86-120; Idem, Le thème du retour en soi dans la doctrine palamite du XIV-e siècle, în *Revue de l'Histoire de Religions*, t. 145 (1954), I, p. 188-206; E. von IVANKA, Hesychasmus und Palamismus. Ihr gegenseitiges Verhältnis und ihre geistesgeschichtliche Bedeutung, în *Jahrbuch der Oesterreichischen Byzantinischen Gesellschaft*, II, 1952, p. 23-34; Idem, Die philosophische und geistesgeschichtliche Bedeutung des Palamismus. Studi bizant. e neoellen. (Actes du VIII-e Congrès intern. des études byz.), I, Roma, 1953, p. 124-129.

Pentru Varlaam de Calabria, să se vadă ediția: BARLAAM CALABRO, *Epistole greche. I primordi episodici e dottrinari delle lotte esicaste*. Studio introduttivo e testi a cura di Giuseppe Schirò (Istituto siciliano di studi bizantini e neogreci. Testi 1), Palermo, 1954.

Pentru știința teologică în Răsărit în sec. XI-XV (p. 132-154), să se vadă studiile și edițiile mai noi: D. S. BALANOS, Οι βυζαντινοί ἐκκλησιαστικοί συγγραφείς ἀπὸ τοῦ 800 μέχρι τοῦ 1500, 1953, Atena, 1951. Recenzie de G. PAPA-MICHAIL, în rev. *Θεολογία*, t. 27 (1952), p. 142-144; I. HAUSHERR, Un grand mystique byzantin: Vie de Siméon le Nouveau Théologien (949-1022) par Nicéas Stéthatos. Texte grec inédit et traduction française, introduction, notes critiques et index, în *Orientalia Christiana*, t. XII (1928), p. I-XCIII, p. 1-255; Hieromonak BASIL KRIVOCHEINE, The Writings of St. Symeon the New Theologian, în *Orient. Christ. Periodica*, t. 20 (1954), p. 298-328; RAYMOND J. LOENERTZ, Les recueils de lettres de Démétrius Cydonès. (Studi e Testi, 131). Città del Vaticano, 1947; K. G. MAMONIS, Μάρκος ὁ Ἐὐγενικός. Βίος καὶ ἔργον, în rev. *Θεολογία* (Atena 1954), t. 25 p. 377-404 și 511-575.

Pentru situația Bisericii Ortodoxe în statul turc (p. 281-286), să se vadă lucrările: C. G. PAPADOPOULOS, Les privileges du Patriarcat oecuménique (Communauté Grecque Orthodoxe) dans l'empire ottoman, Paris, 1924; H. THEODOR PAPADOPOULOS, M. A. (London), *Studies and documents relating to the greek Church and people under turkish domination* (Bibliotheca graeca aevi posterioris), I, Brussels, 1952, Bibliography, p. XI-XXIV; XXVI 507 p.

Pentru Patriarhul Chiril Lukaris, p. 318-319) cea mai nouă lucrare este a lui G. Hatziantoniou, *Κύριλλος Δοβκάρης, Ἀθήναι*, 1954.

Pentru Maxim Grecul, mare învățat, călugăr din Muntele Athos, care a activat în Rusia, în sec. al XVI-lea (1480-1556) să se vadă lucrarea: ELIE DENISSOFF, *Maxim le grec et l'Occident. Contribution à l'histoire de la pensée religieuse et philosophique de Michel Trivolis*, Paris, 1943, XL + 460 p. GR. PAPAMICHAIL, *Μάξιμος ὁ Γραικός (1480-1556)*, Atena, 1951. RUSSISCHE DENKER, *Ihre Stellung zu Christus, Kirche und Papsttum*, Wien, 1950.

Pentru galicanism (p. 260-261), cea mai bună lucrare este a lui A. G. MARTIMORT, *Le gallicanisme de Bossuet*, Paris, 1953, 791 p.

Pentru unirea cu Roma a Rutenilor din Rusia Subcarpatică, încheiată la Ujhorod în 1649 și 162 (p. 310-312), cea mai nouă și bună lucrare este a lui MICHAEL LACKO, *Unio uzhorodensis, Ruthenorum Caraticorum cum Ecclesia Catholica*, în *Orientalia Christiana Analecta*, nr. 143, Roma, 1955.

Pentru mișcarea ecumenică (p. 443-449), cele mai bune lucrări sînt: G. THILS, *Histoire doctrinale du mouvement oecuménique*, Louvain, 1955; Mai mulți autori, *A history of the ecumenical movement 1517-1948*. Edited by Ruth Rouse and Stephen Charles Neill, London 1954, XXIV+822 p. Bibliografie, p. 747-786.

*

În tratarea materialului istoric, autorii au întâmpinat mari dificultăți, gîndindu-ne mai ales la mulțimea și varietatea faptelor politice și religioase care s-au petrecut în răstimpul de la 1054 și pînă azi, în Răsărit și Apus. În periodizarea faptelor istorice și în orînduirea lor în prelegeri care să se poată încadra în chip firesc necesităților unui manual, autorii au reușit să îmbine și să folosească cu pricepere metoda cronologică cu cea logică. Cele două volume ale manualului de istorie bisericească universală, corespund pe deplin necesităților învățămîntului superior teologic, din Institutele Teologice.

Se cuvine cu acest prilej să aducem un cuvânt de prețuire și cinstire memoriei mult regretatului profesor Gh. STANESCU din Cluj, care a lucrat cea mai mare parte a cursului de istorie bisericească universală din vol. I și o bună parte din vol. II, iar 4 în noiembrie 1956, împlinindu-și cu cinste datoriile sale de om și creștin în viața aceasta, după o lungă și grea suferință s-a mutat către Domnul.

De asemenea, merită cu prisosință toate mulțumirile și elogiile noastre Dl. Prof. T. M. Popescu și Păr. Prof. A. Bodogae. Munca cea grea de selectare a faptelor istorice, de armonizare și încadrare a materiei în prelegeri potrivite cu formatul unui manual, stilizarea întregului curs, precum și munca grea și migăloasă a corectării probelor tipografice, a făcut-o dl. Prof. T. M. POPESCU, cu o rîvnă și stăruință puțin comună, pentru care merită toată prețuirea noastră și a tuturor studenților, preoților, slujitorilor și ostenitorilor din ogorul Bisericii, care vor avea plăcerea să citească cele două volume ale cursului de istorie bisericească universală. Apariția celor două volume de istorie bisericească universală se datorește de asemenea, într-o largă măsură, Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care a înlesnit autorilor toate cele necesare pentru elaborare, redactare și tipărire.

Manualul de istorie bisericească universală în două volume, reprezintă o contribuție prețioasă la dezvoltarea literaturii teologice românești și-l recomandăm călduros tuturor studenților teologi, Preoților, slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre.

Pr. Asistent ION RAMUREANU,

RĂSFOIND REVISTELE STRĂINE

La principalele biblioteci din București au sosit numeroase reviste străine, a căror răsfoire este deosebit de interesantă. Sînt în aceste reviste tot felul de studii, articole, cronici și informații bibliografice. Vom căuta să dăm din cînd în cînd informații scurte asupra cuprinsului unora dintre articolele ce se află în ele, preferînd însă articolele ce tratează subiecte de istoria religiilor.

Sub acest raport, cele mai mari servicii ni le face, desigur, vechea publicație franceză de istoria religiilor, *Revue de l'Histoire des Religions*, care apare la Paris începînd din 1880. Cum era și firesc, o astfel de revistă specială de istoria religiilor nu putea să neglijeze importante descoperiri de texte evreești de la Marea Moartă, descoperiri făcute în 1947 și despre care s-a mai scris în revistele noastre bisericești. Aceste descoperiri au fost la început cu totul întimplătoare. Doi beduini, care își întinseseră cortul în pustiuul Iuda, în apropiere de Marea Moartă, la 12 km. sud de Ierusalim, au găsit într-o grotă niște oale conținînd manuscrise vechi evreești și aramaice, scrise pe piele și avînd forma de cărți-rulouri. Această descoperire a făcut o enormă senzație, deoarece manuscrisele ebraice de dinaintea creștinismului erau aproape inexistente, iar cercetarea textelor descoperite acum a dus la concluzia că ele au fost scrise probabil între anii 200 înainte de Hristos și 70 după Hristos. Ele sînt deci mai vechi cu unsprezece secole decît textele după care s-au făcut traducerea actuală ale Vechiului Testament. Unul din manuscrisele descoperite la Marea Moartă cuprinde textul întreg al cărții profetului Isaia. Alt manuscris cuprinde două capitole ale cărții Habacuc, însoțite de un comentariu, iar un alt manuscris cuprinde «Regula» de conduită a unei comunități sectare, probabil formată din essenieni.

Dar iată că, în timp ce specialiștii se străduiau să cerceteze aceste importante manuscrise, cumpărate de minăstirea Saint-Marc din Ierusalim, beduinii au descoperit alte manuscrise mai mici sau mai mari în diferite alte grote din același ținut. Acest fapt a determinat o cercetare științifică în stil mare în întreaga regiune. În fruntea cercetărilor au stat călugării dominicani francezi din Școala Biblică de la Ierusalim. Obiectivul principal al acestor cercetări a fost un loc cu ruine numit Chirbet Qumran, situat în apropiere de Marea Moartă, la circa 1 km. sud de locul unde s-au făcut primele descoperiri. De asemenea a fost cercetată întreaga regiune a grotelor de la Ain-Feșha, iar rezultatele cercetărilor au fost publicate în *Revue Biblique*.

Intr-unul din numerele pe 1950 din *Revue de l'Histoire des Religions* (t. CXXXVII, nr. 2, april.-iun. 1950, pp. 129-171), ebraizantul A. Dupont-Sommer

se ocupă de comentariul la Habacuc descoperit la Marea Moartă, dînd traducerea franceză a acestui comentariu însoțită de ample note filologice și istorice.

În numărul următor al revistei (t. CXXXVIII, nr. 1, iul.-sept. 1950), A. Dupont-Sommer dă, sub titlul *La «Règle» de la Communauté de la Nouvelle Alliance*, extrase traduse și adnotate din «Manualul» de disciplină al comunității iudaice sectare despre care vorbeam mai sus, manual descoperit la Ain-Feșha. Comunitatea «Noii Alianțe», numită și a «Fiilor lui Șadoq», a fost întemeiată de un profet martir, «Maître de justice», cunoscut acum prin comentariul la Habacuc descoperit tot la Ain-Feșha. Importanța documentului stă mai ales în faptul că în el se află o parte din ritualul de inițiere al sectei. Documentul însuși datează de pe la mijlocul primului secol în. Hr.

În același număr din *Revue de l'Histoire des Religions* (pp. 22-52) și în cel imediat următor (t. CXXXVIII, nr. 2, oct.-dec. 1950, pp. 176-218) găsim un studiu despre bogomilism: *Apocryphes bogomiles et apocryphes pseudo-bogomiles*, semnat de E. Turdeanu. Bogomilismul, sectă de origină persană, răspîdită în peninsula balcanică între secolele al X-lea și al XIV-lea, face obiectul unor cercetări din ce în ce mai stăruitoare, cele mai solide studii asupra acestei secte fiind în ultima vreme acelea ale prof. H.-Ch. Puech, în colaborare cu André Vaillant. Se admite astăzi, în general, că bogomilismul a avut un rol în crearea, traducerea și difuzarea legendelor apocrife. Deși nu există documente sigure pentru dovedirea rolului pe care l-au avut bogomilii în difuzarea apocrifelor, se pare că ei au avut totuși un astfel de rol, iar autorul studiului de care ne ocupăm a căutat să determine întinderea preocupărilor literare ale bogomililor, făcînd astfel o nouă cercetare a literaturii bogomilice.

Răsfoind alte numere din *Revue de l'Histoire des Religions* (t. CXXXVIII, nr. 2, oct.-dec. 1950), am dat peste studiul *Les avatares du dieu Dagon* (pp. 129-151), în care cunoscutul asirolog Edouard Dhorme se ocupă de zeul Dagon, «cel mai popular dintre zeii al căror nume ni l-a păstrat Biblia», zeul pe care Cartea Judecătorilor îl socotește ca fiind adorat de filistenii. Mai departe (pp. 160-175) am găsit studiul *L'illustration de la Bible chez les Juifs*, semnat de Jules Leroy. Se știe că la iudei erau aproape inexistente reprezentările figurate ale persoanelor și ale scenelor biblice. Din această pricină, multă vreme a dăinuit îndoiala că ar fi existat o artă iudaică a picturii și sculpturii aplicată religiei. S-a crezut chiar că această sărăcie a iudeilor sub raport iconografic s-ar datora prescripțiilor Legii mozaice, însă o importantă descoperire arheologică a făcut să se schimbe această părere, astăzi acceptîndu-se că iudaismul, la anumite epoci ale istoriei sale și în anumite cercuri, a folosit formele și culorile pentru învățămîntul doctrinei sale. Articolul lui J. Leroy este mai mult o prezentare a unei lucrări fundamentale asupra subiectului, publicată de Jacob Leveen sub titlul: *The Hebrew Bible in art* (London 1944), și în care se află istoria iconografiei iudaice de la primele începuturi ce se cunosc pînă la sfîrșitul evului mediu. Astăzi este deci sigură existența unei iconografii iudaice, care se urmărește de la începutul erei creștine pînă la sfîrșitul evului mediu. S-ar putea presupune chiar că cultul icoanelor din creștinism și-a avut originea în iconografia iudaică. Este o ipoteză asupra căreia autorul articolului nu se oprește mai îndelung.

Anul următor din *Revue de l'Histoire des Religions* (an. 70, t. SXXXIX, nr. 1, ian.-mart. 1951) se deschide cu un mic studiu al prof. J. Baruzi, intitulat: *Le Kosmos de Plotin en face des Gnostiques et des données scripturaires*. Este o comunicare făcută la al VII-lea Congres de istoria religiilor ținut la Amsterdam între 4 și 9 septembrie 1950. În această comunicare J. Baruzi arată cum s-a luptat Plotin cu gnosticii, susținînd împotriva lor veșnicia, ordinea și frumusețea lumii. În același timp arată cum în Sf. Scriptură, deși se susține că lumea a avut un început, kosmosul nu este considerat ca fiind lipsit de ordine și frumusețe. Dimpotrivă, J. Baruzi strînge locurile cele mai viu grăitoare din Sf. Scriptură (în special Romani I, 20) pentru a arăta că, în concepția creștină, lumea este o răsfrîngere a frumuseții divine. De altfel, J. Baruzi a arătat totdeauna o aplecare plină de simpatie spre cercetarea creștinismului și mai ales a misticii creștine, pe care a studiat-o o viață întreagă.

În același număr din *Revue de l'Histoire des Religions* (pp. 14-35), Lukas Vischer semnează un interesant articol intitulat: *Le prétendu «culte de l'âne» dans l'Eglise primitive*. Nici nu bănuiam că în jurul acuzației aduse creștinilor că ar adora un cap de măgar ar exista o literatură «de o uimitoare bogăție». Aflăm însă că această acuzație absurdă a fost adusă și evreilor și gnosticilor și că ea nu

este o simplă calomnie aruncată întâmplător, ci este în legătură cu un întreg complex de împrejurări și fapte din lumea antică. La acestea autorul articolului adaugă însă o serie de considerații care n-au intrat pînă acum în discuție asupra chestiunii. Desigur că numai adunîndu-se toate documentele care pot contribui la lămurirea problemei se poate dobîndi o vedere de ansamblu asupra complexului cărui aparține acuzația calomnioasă adusă creștinilor că ar adora un cap de măgar. Lucrul acestă nu s-a făcut încă.

În numărul următor al revistei (t. CXXXIX, nr. 2, aprilie-iunie 1951, pp. 129-161), găsim articolul **Daniel dans la «fosse» aux lions**, semnat de E. Cassin. Din studiul aprofundat al capitolului al VI-lea din Cartea lui Daniel, în care se istorisește aruncarea acestuia în groapa cu lei, autorul ajunge la concluzia că acest episod are un caracter «ordalic» (p. 160). Adică aruncarea lui Daniel în groapa cu lei ar fi de fapt cunoscutul procedeu judiciar folosit în antichitate și chiar în evul mediu, de a se căuta adevărul prin supunerea acuzatului la anumite încercări: aruncarea în apă, în foc, în groapa cu lei, etc., din care dacă scăpa viu însemna că a fost nevinovat. Acest procedeu judiciar se numea ordalie. Daniel, fiind aruncat în groapa cu lei și ieșind nevătămat, nevinovăția lui a fost probată.

Numărul ultim pe 1951 din *Revue de l'Histoire des Religions* (t. CXL, nr. 2, oct.-dec. pp. 155-201) cuprinde, între altele, articolul «Primitiae spiritus», **Remarques sur une citation paulinienne des «Confessions» de saint Augustin**, articol semnat de Jean Pépin. Este o exegeză aprofundată a locurilor din «Mărturisirile» Fericitului Augustin (IX, 10, 20-21, 23-25; L, 229), unde este vorba de **primitiae spiritus**, expresie scoasă desigur de Augustin din Rom. VIII, 23, dar care lasă loc la discuție dacă această expresie ia la Augustin o semnificație paulinică sau plotinică. Acesta este obiectul studiului lui Jean Pépin, studiu care ajunge la concluzia că nu este posibilă certitudinea în această chestiune, ci numai se poate nădăjdi «a se face să conveargă posibilitățile filologice și doctrinale». Așa cum este însă purtată discuția, întărește poziția celor care văd în Augustin un mistic și care stăruie în a afirma că «la vision d'Ostie» a ocupat un loc culminant în evoluția spirituală a acestuia. Într-adevăr, contemplarea de la Ostia, care va fi dat Fericitului Augustin gustul și certitudinea viziunii beatifice, nu va fi fost — spune autorul articolului — o simplă elevație intelectuală, ci ceva mai mult.

În fine, în același număr din *Revue de l'Histoire des Religions* (pp. 203-220), Maxime Rodinson aduce o interesantă contribuție la lămurirea problemei influenței islamismului asupra lui Dante. Discuțiile asupra originii musulmane a **Divinei Comedii** a lui Dante se poartă între cercetători de mai bine de o jumătate de veac. Sub titlul **Dante et l'Islam d'après des travaux récents**, Maxime Rodinson analizează pe larg o serie de lucrări mai noi asupra chestiunii, constatînd că acestea înclină serios balanța spre cei care susțin originea musulmană a inspirației lui Dante în nemuritoarea sa operă. Într-adevăr, există o veche legendă musulmană a «înălțării» lui Mahomed la rai, legendă care a dat naștere unei sărbători anuale în islamism și care circula încă înainte de vremea cînd a trăit Dante Alighieri. Este deci foarte probabil ca această legendă să fi servit lui Dante, dacă nu ca model pentru **Divina Comedie**, cel puțin ca stimulent pentru o descriere creștină a raiului și a iadului mult superioară celei musulmane. De mare importanță pentru lămurirea problemei a fost descoperirea făcută recent a unor manuscrise latinești medievale conținînd textul legendei «înălțării» lui Mahomed la rai (**Kitab al-mi 'rag**). Era deci cu neputință ca Dante să nu fi luat cunoștință de această legendă, care face obiectul unei recente teze de doctorat (Geo Widengren, **Muhammad, the Apostle of God, and his Ascension**, Upsala 1955, in-80, 258 p.). În observațiile critice, pe care Maxime Rodinson le face în a doua parte a articolului său, atrage însă atenția asupra posibilității ca Dante să se fi inspirat și din surse iudaice asupra Gheenei.

*

Iată acum și alte publicații periodice cu preocupări mai îndepărtate de religie, dar conținînd totuși articole ce merită să fie semnalate într-o publicație bisericească. Astfel, în buletinul periodic al Fundației Egiptologice Regina Elisabeta din Belgia, **Chronique d'Egypte** (an. 25, nr. 50, iulie 1950), găsim o foarte interesantă dare de seamă, făcută de secretarul general al Societății de Arheologie coptă din Cairo, Charles Bachatly, asupra descoperirii celei mai vechi mînăstiri creștine din Egipt.

Cercetările întreprinse de Societatea de Arheologie coptă în minăstirile copte din regiunea tebană — spune Ch. Bachatly — au dat rezultate dintre cele mai interesante. În ultima vreme atenția cercetătorilor s-a îndreptat îndeosebi spre un loc neexplorat încă la câțiva km. sud de Luxor, pe malul vestic al Nilului. În anul 1949, Societatea de Arheologie coptică a dezgropat aici cea mai veche minăstire creștină din Egipt, minăstirea Phoebammon.

Minăstirea Phoebammon este situată la Deir-el Bahari, într-o regiune muntoasă de pe malul abrupt și înalt de 25 m. al Nilului, la capătul unei văi strâmte și plină de cotituri. Edificiul minăstirii este construit în etaje, cuprinzând chilii, un paraclis, o trapeză, cuptoare, bucătării, hambare, grajduri, cotețe, etc. Au fost descoperite acolo mai mult de 300 inscripții și desene. Cercetările au dus la concluzia că minăstirea datează foarte probabil de la începutul sec. al IV-lea. Această afirmație se întemeiază mai ales pe inscripțiile găsite, pe influențele păgâne vădite de desene, pe tehnica picturilor, care amintește pe cele de la Pompei, și pe folosirea unui vocabular grec-copt.

Minăstirea nu pare să fi supraviețuit secolului al VIII-lea, după cum arată absența oricărei influențe arabe și caracterul cu totul roman al olăriei. Sînt de asemenea indicii că minăstirea a fost părăsită de bună voie, din pricina stîncilor căzute pe clădirea minăstirii și de teama unei prăbușiri generale a malului. Între altele, această supoziție este întemeiată și pe faptul că s-au găsit în alte locuri documente importante — papirusuri și ostraca — aparținînd minăstirii Phoebammon. Călugării vor fi dus cu ei ceea ce aveau mai de preț, fiind primiți în minăstirile vecine împreună cu obiectele lor sacre, cu biblioteca și documentele lor.

Cercetîndu-se mai îndeaproape inscripțiile și desenele descoperite la Phoebammon, s-a dat peste numele mai multor călugări care au împlinit diferite ascultări în acea comunitate minăstirească: econom, bibliotecar, etc. Textele au arătat că celebrul episcop de Keft, Pisanthios, a petrecut în tinerețea sa șaisprezece ani la minăstirea Phoebammon. S-a găsit chiar locul precis în care s-a retras el: o mică grotă pe terasa muntoasă care domină minăstirea.

«Societatea de Arheologie coptă — spune cu oarecare mîndrie secretarul general al acestei societăți — a fost cea dintîi care a restabilit istoria vie a începuturilor creștine în regiunea tebană și în întregul Egipt» (p. 348).

*

Răsfoind și ultimii ani din *Revue Archéologique*, vechea publicație trimestrială franceză de arheologie, fondată în 1844, am găsit unnumeroase lucruri interesante. Între acestea am remarcat omagierea postumă a mai multor clerici francezi care s-au distins prin activitatea lor în domeniul arheologiei. Dar cel mai mult ne-a atras atenția o notă semnată de savantul arheolog Charles Picard, unul din cei doi directori ai revistei. Nota purta titlul: **Tumulte sur l'Ararat** (*Revue Archéologique*, seria 6-a, t. XLI, ian.-mart. 1953, pp. 91-92). Din această notă aflăm că în ultimii ani au făcut mare vîlvă în presa occidentală, în cea franceză mai ales, expedițiile pornite pentru a descoperi corabia lui Noe pe muntele Ararat din Armenia. O astfel de expediție, pornită în septembrie 1949 de Dr. Smith, misionar pensionar din Carolina de Nord, n-a dat nici un rezultat. Acest fapt n-a descurajat însă pe alți cercetători, dornici mai ales să se facă zgomot în jurul persoanei lor. Ziarul francez **Aurore**, din 24 octombrie 1951, a arătat entuziasmul cu care a fost primit proiectul unui oarecare Jean de Riquer, secretar la primăria din Oloron, care a făcut parte din expediția la Polul Nord în 1950 și care voia cu orice preț să descopere corabia lui Noe. «Un francez va pleca să caute corabia lui Noe», suna titlul articolului din ziarul **Aurore**. Ch. Picard reproduce câteva fragmente din acest articol pentru a arăta neseriozitatea unei astfel de întreprinderi. Iată conținutul pe scurt al acestor fragmente:

În cursul unei misiuni aeriene, în timpul ultimului război, aviatori australieni au fost zăriți pe vîrfurile muntelui Ararat, în Armenia, resturile unei construcții în formă de proră. Această epavă, la 5000 de metri înălțime, ar putea să surprindă

zice ziarul — dacă nu s-ar ști (din Biblie) că Noe s-a oprit într-adevăr cu corabia sa în vîrfurile muntelui. În urma destăinuirilor făcute de acești aviatori — continuă ziarul —, rușii, la rîndul lor, au afirmat existența unor observații similare, a căror dare de seamă s-a pierdut în timpul Revoluției din 1917. În consecință, exploratorul Jean de Riquer a făcut un proiect pentru a regăsi corabia lui

Noe. Proiectul obținând aprobarea oficială, exploratorul s-a pus în legătură cu «călugări români și armeni», așteptând răspunsul ambasadelor interesate în această călătorie. Expediția, care trebuia să coste zece milioane de franci, urma să fie finanțată printr-o subscripție publică. Scopul expediției, spunea articolul din ziarul *Aurore*, este «științific și apologetic: descoperirea corăbiei lui Noe».

Dar iată că, în momentul când a apărut nota lui Ch. Picard din *Revue Archéologique* (ian.-mart. 1953), expediția se terminase fără succes, «dar — zice Ch. Picard — nu fără glorie pentru explorator».

Este interesant de aflat însă că astfel de expediții zgomotoase și — după părerea arheologilor serioși — zadarnice, beneficiază de recepții spectaculoase la Primăria din Paris, iar «devotații ambasadori», care patronează sufletește astfel de expediții, prind prilejul, când merg să asculte vorbindu-se despre Ararat, să aducă un «omagiu armatei turcești». Și totul se sfârșește cu filme în culori și cu «tâmiieri» prin ziare.

Ch. Picard se arată de-a dreptul enervat de aceste înscenări zgomotoase și zadarnice, citind împotriva lor un articol al lui Loius Roussel, publicat în *Cahiers* (1 nov. 1952). În acest articol este luată în rîs expediția bizară («funambulesque») a lui Jean de Riquer. După textul biblic (Gen. VIII, 4), spune L. Roussel, corabia lui Noe s-a oprit în munții Armeniei (Al-Hârêy): Ararat, căci, în evreește, Ararat nu însemnează muntele Ararat, ci: țara numită Armenia. Conform acestei exegeze, și locul din II Regi XIX, 37 trebuie tradus astfel: «Fugiră în țara Armeniei», deoarece erc înseamnă «pămînt». Tot asemenea textul din Ieremia LI, 27 trebuie tradus: «Regatele Armeniei, Minni și Așchenag».

Lăsînd în seama exegeților să lămurească aceste lucruri, sîntem încredințați că într-adevăr nu pot fi șanse de a se descoperi o corabie de lemn construită cu multe mii de ani în urmă și părăsită pe un vîrf de munte. De altfel, în acest sens s-au pronunțat toți arheologii serioși. Așa aflăm dintr-o recenzie publicată de Ed. Jacob în *Revue d'Histoire et de Philosophie religieuses* (Strasbourg 1952, an. 34, nr. 2, pp. 159-160), că prof. André Parrot, mare autoritate în materie de arheologie mesopotamiană, consideră ca iluzorii încercările recente de a se regăsi corabia lui Noe (A. Parrot, *Déluge et Arche de Noé*, Cahiers d'Archéologie biblique, nr. 1, Neuchatel și Paris 1952, 62 p.).

*

În fine, ne mai oprim numai la un singur număr dintr-o altă veche revistă franceză: *Revue Philosophique de la France et de l'Étranger*, care apare la Paris începînd din 1876. În fruntea nr. 7-9, iulie-sept. 1953, al acestei reviste, sînt publicate trei articole consecutive în legătură cu istoria religiilor. Primul articol este semnat de cunoscutul profesor de istoria filozofiei, Emile Bréhier: **Les analogies de la création chez Sankara et chez Proclus**. În acest articol, E. Bréhier face o interesantă apropiere între un text din lucrările filozofului indian Sankara, care va fitrăit pe la începutul sec. al IX-lea d. Hr., și un text similar din scrierile lui Proclus, filozof neoplatonic, care a scris acest text în a doua jumătate a sec. al III-lea d. Hr. Textul despre care este vorba se referă la posibilitatea pe care o are Creatorul suprem de a crea lumea fără să se folosească de intermediar. Exemplele pe care și unul și celălalt dintre cei doi filozofi le dau din lumea creată, pentru a face să se înțeleagă această posibilitate a Creatorului suprem de a nu se folosi de intermediar, sînt foarte sugestive și prea asemănătoare între ele pentru a nu pune problema legăturii, ce nu pare întîmplătoare, între cele două texte. E. Bréhier nu face însă decît să pună problema, care trebuia pusă, dar nu caută să-i dea o dezlegare.

Al doilea articol este semnat de indologul francez Louis Renou și are ca titlu: **Les débuts de la spéculation indienne** (pp. 334-341). Autorul caută începuturile speculației filozofice indiene în Rig-veda și, firește, le găsește, deoarece în această străveche operă a geniului indian sînt într-adevăr mijiri de veritabilă speculație filozofică. Este destul să ne gîndim la celebrul «imn al creației» din Rig-Veda (X, 129), în care alcătuitoarul imnului atinge un înalt grad de subtilitate filozofică, pentru a ne da seama că L. Renou are dreptate să caute în Rig-Veda germenii cugetării filozofice indiene, care aveau să ajungă la o mare înflorire în Upanișade, în unele Brahmane și chiar în canonul cărților sacre ale budiștilor și jainiștilor.

Cel de al treilea articol, semnat de Paul Masson-Oursel și purtând titlul: *La connaissance scientifique de l'Asie en France depuis 1900 et les variétés de l'orientalisme* (pp. 342-358), este unul din cele mai frumoase articole pe care le-am citit în ultima vreme. La vârsta sa înaintată, cu vasta sa cunoaștere a problemelor orientalistice și a oamenilor de știință orientaliști, P. Masson-Oursel era cel mai indicat să scrie un astfel de articol, în care verva încă tinerească este însoțită de delicatețe, de nuanțe, de menajamente meritate și de ironii nevătămătoare. P. Masson-Oursel a știut să fixeze fără greșală locul și contribuția fiecărui orientalist francez din prima jumătate a veacului nostru. Pe alocurea articolul se ridică la generalizări profund gândite asupra raporturilor dintre civilizația orientală și cea occidentală, dând dovadă din partea autorului de o imensă doză de spirit de nepărtinire; lucru atât de greu de întănit chiar la savanți. De aceea, articolul lui P. Masson-Oursel trebuie citit în întregime, pe-ndelete, nu răsfoit sau rezumat în câteva rânduri.

Diac. Prof. EMILIAN VASILESCU

COSTUL REVISTELOR

<u>IN ȚARA</u>	<u>PESTE HOTARE</u>
Pe un an 17,50 lei	Pe un an 35 lei
Un număr 5 „	Un număr 10 „
Un număr dublu . . 10 „	Un număr dublu . . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȘI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.O. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CARȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRİMITE ALTELE BUNE IN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CARȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT IN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

- Mănuștea -

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE

500 ANI DE LA ÎNSCĂUNAREA
LUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

ANUL LXXV

5

MAI 1957

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilleri administrativi patriarhali și eparhiali;
protopopii, preoții, candidații la titlul de magistrău
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ“*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR; REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXA
ROMINA» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M I N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ş I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

B U L E T I N U L O F I C I A L A L P A T R I A R H I E I R O M I N E : :

A N U L L X X V

Nr. 5

M A I 1957

R E D A C Ţ I A Ş I A D M I N I S T R A Ţ I A :
B U C U R E Ş T I — S T R A D A A N T I M N r . 29 — R A I O N U L N B Ă L C E S C U

CUPRINSUL

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

- Scrisori irenice primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Sfintelor Paști 1957 371
- Telegrame și scrisori de felicitare primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Paști 1957 378

VIATA BISERICIASCA

- Legături frățești între Biserica noastră și Bisericile Ortodoxe de peste hotare 393 ✓

IN APARAREA PACII

- In legătură cu eliberarea Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Makarios al Ciprului 401

ANIVERSARI

- Cu prilejul împlinirii a 500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare și Sfant, de Episcop Theoctist Ectoșăneanu, Vicar Patriarhal 410 ✓
- Ștefan cel Mare și viața religioasă din vremea sa, de Teodor N. Manolache 414 ✓
- Domeniile feudale și privilegiile minăstirilor moldovenesti în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, de Alexandru I. Gonța 438 ✓

INDRUMARI PASTORALE

- Povățuiri și îndemnuri părintești 456 ✓
- Preotul în condițiile vremii, de Diac. Prof. Orest Bucevski 466 ✓

RECENZII

- Revistele Centrelor Mitropolitane din Patriarhia Română, de Gheorghe Alexe 473

PARTEA OFICIALA

- O înștiințare a Comisiei de Pictură Bisericească 479

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

SCRISORI IRENICE PRIMATE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR PAȘTI 1957

Dragostea frățească ce unește pe Intâistătătorii Bisericii Ortodoxe din lume s-a vădit încă odată în scrisoarea irenică pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis-o cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Invierii Domnului din acest an, tuturor Patriarhilor ortodocși, — scrisoare pe care am publicat-o în numărul trecut al revistei noastre. Aceleași gânduri curate și frățești cuprind și scrisorile irenice primite din partea Patriarhilor ortodocși de Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian.

Publicăm în aceste pagini cuprinsul acestor vibrante mărturii ale unității Ortodoxiei de pretutindeni:

Scrisoarea Sanctității Sale ATHENAGORAS, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului:

PATRIARHIA ECUMENICA
Nr. 809

Prea Fericite și Prea Sfințite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, frate prea iubit și prea dorit în Hristos Dumnezeu și împreună slujitor cu Smerenia noastră, D. D. Justinian, îmbrățișînd frățește în Domnul pe Prea Fericirea Voastră, Vă salutăm cu toată bucuria.

Cîntînd dis-de-diminează în mijlocul unei mari mulțimi de credincioși, împreună cu Preasfințiii și Preaiubiții frați din jurul nostru biruința Celui ce cu Invierea Sa din morți mai presus de fire, a dărîmat zidurile Iadului și ne-a dăruit nouă, celor muritori, viața cea veșnică și aducîndu-I toate mulțumirile noastre, cu sufletul plin de lumină și cu inima plină de bucurie, venim acum prin scrisoarea aceasta frățească a noastră și raspundem Preaiubitei și Mulțdoritei Voastre Preafericiri, rostindu-vă: «Adevărat a înviat Domnul!» aducîndu-vă fierbinți urări atît vouă cît și Prea Sfintei Bisericii Ortodoxe Române și iubitului cler și credincioșilor ei

penteru sfînta, marea și plina de evlavie sărbătoare a Invierii, pe care o sărbătorim iarăși acum.

Domnul și Dumnezeu nostru, Cel ce cu Patima și Invierea Sa a lucrat mîntuirea neamului omenesc cel căzut, să învrednicească pe Preafericirea Voastră mult dorită de sănătate și de îndelungare de zile, să sărbătorească întru bucurie duhovnicească totdeauna Invierea Sa cea purtătoare de lumină, întărindu-Vă și împuternicindu-Vă întru răspunderile voastre de Intîi Ierarh și întru grija pastorală pentru turma credincioasă încredințată a înțelepciunii Voastre.

Vă mulțumim călduros pentru cuvintele sărbătorești și urările de Sfintele Sărbători și îmbrățișindu-Vă iarăși cu sărutare sfîntă, rămînem cu dragoste frățească și cinstire deosebită.

Al Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos
† *ATHENAGORA* al Constantinopolului

Paștele 1957.

Scrisoarea Prea Fericitului BENEDICT, Patriarhul Ierusalimului și al Intregii Palestine:

PATRIARHIA IERUSALIMULUI
Nr. 300

Prea Fericitului **JUSTINIAN**,
Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Ungro-Vlahiei
și Patriarhul Romîniei,

BENEDICT,

Din mila lui Dumnezeu Patriarh al Sfintei Cetăți a Ierusalimului
și întregii Palestine,
Imbrățișare sfîntă în Iisus Hristos, Cel înviat din morți.

Astăzi cerul cîntă sus cîntări de biruință și pămîntul cu cele de pe el prăznuiește, că Hristos înviind a treia zi din mormînt, moartea a fost omorîta și iadul a fost prădat, iar Adam a fost eliberat din lanțuri și toată făptura s-a înnoit.

Făcîndu-ne, așa dar și noi purtători de lumină, am înconjurat mormîntul cel gol, izvorîtor de viață, «întru care Hristos a fost așezat ca un mort» și am săvîrșit cu cîntări de mulțumire și imne duhovnicești această vestită și sfîntă sărbătoare și aducînd cu umilință către miezul nopții, Jertfa cea fără de sînge a Mielului Celui ce s-a jertfit pentru lume, ne-am rugat cu stăruință pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici și cu dragoste frățească am pomenit și numele Prea Fericirii Voastre, aducînd rugăciuni fierbinți Mîntuitorului Hristos, Celui înviat din Mormînt, atît pentru Voi, cît și pentru turma cea încredințată în Vă de Dumnezeu.

Acum deci, îmbrățișindu-Vă cu gîndul, cu prilejul lucrurilor minunate făcute de Dumnezeu cu noi și purtînd pe buzele noastre dulcile și ne-grăitele cuvinte: «Hristos a înviat!», reluăm din inimă aceleași urări, rugîndu-ne cu osîrdie Soarelui dreptății, Celui a trei zi înviat din morți, ca să Vă învrednicească ani cît mai îndelungați de sănătate și drept învățînd cuvîntul adevărului Său, să sărbătoriți pomenirea acestei mărețe și mîntuitoare sărbători și să vă țină în putere întru conducerea Prea Sfintei

Biserici celei încredințate Vouă și întru povățuirea către pășunile mîntuitoare a turmei ei celei credincioase.

Rugînd frățeste pe Prea Fericirea Voastră să împărtășească salutarile și urările noastre pascale și Prea Sfințiților Arhiereji și frați iubiți în Hristos, care alcătuiesc Sfîntul Sinod din jurul Vostru, Vă dăm din nou îmbrățișarea sfîntă în Hristos cel înviat și rămînem,

Al Prea Fericirii Voastre iubitor frate întru Hristos,

† *BENEDICT al Ierusalimului*

In Sfînta Cetate a Ierusalimului,
de Paștele anului 1957

Scrisoarea Prea Fericitului HRISTOFOR, Papă și Patriarh al Alexandriei și al Intregii Africe:

PATRIARHIA ALEXANDRIEI
Nr. 208

HRISTOFOR,

Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africe,
cătore

JUSTINIAN,

Prea Fericitul Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit a toată Ungro-Vlahia și Arhiepiscop al Bucureștilor, îmbrățișare sfîntă în Hristos Cel Inviat.

Cu nespusa îngăduință a lui Dumnezeu, iată că străbătînd perioada luptelor duhovnicești, am ajuns zilele mîntuitoarelor Patimi ale Răscumparătorului sufletelor noastre, care a ridicat păcatele noastre, ale celor ce întocmai ca Manase de odinioară eram covîrșiți de lanțul de fier și nu mai puteam mișca din capetele noastre. Dar nădăjduind în mila milostivirii divine, ne îndreptăm cu gîndul spre înfricoșătoarea Golgotă, unde și-a întins mîinile Sale curate, Cel ce nu a cunoscut păcatul, Iisus, care și-a dat sufletul Său, răscumpărare pentru mulți.

Omenirea cea apăsată, cea lipsită și plină de neliniște, care este copleșită de strădanii, de lupte și de războaie îndelungate, privește cu curaj Crucea, în umbra căreia se odihnește și de unde scoate învățătura. Acela pe care pisma și răutatea L-a ridicat pe lemnul Crucii, a înviat a treia zi și ne-a umplut de bucurie sufletele noastre. Pentru aceasta, «toate s-au umplut de lumină: cerul și pămîntul și cele dedesubt» și prăznuiește «lumea văzută toată și cea nevăzută».

Deci cu cugetele vărate închinîndu-ne cinstitelor Patimi ale Mîntuitorului nostru Hristos, îmbrățișăm cu bucurie sinceră pe Prea Fericirea Voastră mult dorită și, urîndu-vă să aveți bucuria care a răsărit din Mormîntul cel primitor de Dumnezeu, mulți și fericiți ani, rămînem iubitor frate în Hristos cu totul devotat,

† *HRISTOFOR al Alexandriei*

Alexandria, Paștile 1957.

Scrisoarea Prea Fericitului ALEXANDRU al III-lea, Patriarhul Antiohiei și al Intregului Orient:

PATRIARHATUL GREC ORTODOX
AL
ANTIOHIEI ȘI AL INTREGULUI ORIENT

Damasc, aprilie 1957

PREA FERICIREA VOASTRĂ,

Am primit felicitarea Prea Fericirii Voastre cu ocazia Sfintelor Paști.

«Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm și să ne veselim într-însa», fiindcă «Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința noastră» (Cor. 15, 17); și «Inviind Iisus din mormânt, a dăruit nouă viață veșnică, pace și mare milă», de aceea toate creaturile trebuie să se înveselească în această zi precum spune cântarea bisericească de Paște: «Cerurile să se veselească după cuviință și pământul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută; că a înviat Hristos, veselia cea veșnică».

Noi cerem Mîntuitorului nostru, Domnul Păcii, a cărui biruință asupra morții o prăznuim, să ne întărească spre a susține pacea între popoare și a îndeplini învățăturile Sale cerești pe pământ, încredințați fiind că astfel vom fi plini datoriei noastre pe deplin.

Bunul Dumnezeu să Vă păzească, împreună cu membrii Sfîntului Sinod, cinstitul cler și binecredincioșii romîni, dîndu-vă putere spre a îndeplini voința Sa.

Vă dorim din toată inima sărbători fericite și la mulți ani cu sănătate.

Al Prea Fericirii Voastre frate iubitor întru Hristos împreună-slujitor al Sfîntej Sale Biserici Ortodoxe,

† ALEXANDRU al III-lea
Patriarhul Antiohiei și al Intregului Orient

Scrisoarea Sanctității Sale ALEXEI, Patriarhul Moscovei și al Intregii Rusii:

PATRIARHUL MOSCOVEI
ȘI AL INTREGII RUSII

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

HRISTOS A INVIAT!

Salut cu bucurie pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminatului Praznic al Invierii lui Hristos și rog pe Domnul Cel Inviat ca El să fie cu prezența Lui cea plină de daruri în mijlocul nostru, iar bucuria noastră pentru El să fie deplină și desăvîrșită.

Bucuria Invierii lui Hristos este cea mai aleasă podoabă a vieții noastre de azi, precum și cel mai bun temel al vieții celei viitoare. De aceea este îmbucurător Nouă a împărți vîstieria acestei bucurii într-o unire reciprocă întru noi — care este una din cele mai solemne mărturii a uniunii bisericești a păstorilor în Marele lor Arhieru, ce a străbătut cerurile.

Cu aceste simțăminte în cuget îmbrățișez pe Prea Fericirea Voastră și Vă transmit din inimă dorința ca Domnul să înmulțească zilele Voastre, spre slava și binele Bisericii lui Hristos și spre mângâierea păstoriților Voștri.

Cu frățescă întru Hristos dragoste către Voi,

† ALEXEI

Patriarhul Moscovei și al Intregii Rusii

Moscova, Paștele lui Hristos 1957.

Scrisoarea Prea Fericitului MELCHISEDEC, Patriarhul Catolicos a toată Gruzia:

**PATRIARHUL CATOLICOS
AL INTREGII GRUZII**

HRISTOS A INVIAT!

Intreaga lume creștină cîntă în zilele Invierii lui Hristos: «Ziua Invierii, să ne luminăm cu prăznuire și unul pe altul să ne îmbrățișăm!».

După nevoințele Postului Mare, ne întîmpină praznicul Invierii Domnului cu alese bucurii și unul pe altul ne salutăm cu îmbucurătorul salut: «Hristos a înviat!».

Este îmbucurătoare această salutare pentru toți și această bucurie a Invierii lui Hristos a vestit-o lumii și ucenicilor însuși Cel ce a înviat din morți, atunci cînd a salutat pe femeile mironosițe, cu îndemnul: «bucurați-vă».

Invierea lui Hristos este un eveniment îmbucurător, între altele și de aceea, că la fel ca și Nașterea lui Hristos, făgăduiește lumii pacea cea plină de bucurii pentru toți, pacea dorită de toată lumea. Hristos cel ce a înviat din morți, la cea dintîi arătare a Sa ucenicilor, de trei ori i-a binecuvîntat cu pace, spunîndu-le: «Pace vouă!».

Spre părerea noastră de rău, însă, nu toate popoarele înțeleg și simt aceasta. Unele dintre ele în loc să colaboreze cu cei care luptă pentru pace, pentru reducerea înarmărilor — dimpotrivă se înarmează febril, fabricînd în mare grabă bombe care au a distruge în masă popoarele.

Plini de bucuria Invierii Domnului nostru Iisus Hristos, din tot sufletul și din toată inima felicit pe Prea Fericirea Voastră, pe de Dumnezeu înțelepțiții Ierarhi ce vă înconjoară și întreagă Biserica Voastră Sfîntă, cu salutarea îmbucurătoare de: «Adevărat a înviat Hristos!», cerînd în rugăciunile mele tot binele și întreaga prosperitate în toate pentru Voi și Biserica Voastră.

Al Prea Fericirii Voastre frate întru Hristos și pururea rugător,

† MELCHISEDEC II

Patriarhul Catolicos al Intregii Gruzii

13 aprilie 1957.

Scrisoarea Prea Fericitului VICHENTIE, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sîrbe:

PATRIARHUL SÎRBILOR

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, dorite și iubite întru Hristos frate, și împreună-slujitor cu smerenia Noastră, D. D. JUSTINIAN, îmbrățișînd frățeste în Domnul pe Prea Fericirea Voastră, vă salutăm cu toată căldura.

În așteptarea zilei pe care a făcut-o Domnul (Psalmul 118, 24), praznicul praznicelor și luminata Înviere a lui Hristos, salutăm pe Prea Fericirea Voastră cu străvechea salutare creștinească:

HRISTOS A INVIAT!

Felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul praznicului și ne rugăm cu căldură Domnului celui Inviat să ne arate nouă și lumii întregi calea vieții și să ne umple de bucurie cu fața Sa (Fapt. Apost. II, 28), și să ne sfințească cu adevărul Său (Ioan XVII, 17), pentru ca să merităm darul lui Dumnezeu, viața veșnică prin Hristos Iisus, Domnul nostru (Romani VI, 23).

Rugîndu-ne într-acest chip Domnului, și dorind Prea Fericirii Voastre și de Dumnezeu păzitei Voastre turme duhovnicești tot binele și propășirea duhovnicească, rămînem al Prea Fericirii Voastre devotat frate în Hristos Domnul și împreună-slujitor.

† VICHENTIE
Patriarhul Sîrbilor

Belgrad,
În ajunul Învierii, 1957.

Scrisoarea Prea Fericitului CHIRIL, Patriarhul Bulgariei:

PATRIARHATUL BULGAR
SFINTUL SINOD
Nr. 4257

Sanctitatea Voastră,

Sîntem fericiți că putem, cu harul lui Dumnezeu, să vă prezentăm din nou felicitările noastre cu prilejul Sărbătorii Sărbătorilor, adresîndu-Vă salutarea biruinței: «Hristos a înviat!».

Cîtă mîngîiere în acest cuvinte minunate!

Dezbinați de contradicțiile interioare ale păcatului înrădăcinat în culele intime ale sufletelor lor, bieții fii ai lui Adam se bucură nesfîrșit de Învierea lui Hristos, căci deși păcătoși, ei iubesc binele. Neputînd să învingă singuri păcatul, ei aduc mulțumiri lui Dumnezeu care le-a dat biruință prin Domnul nostru Iisus Hristos (I Cor. XV, 57). Cu ajutorul lui Hristos înviat, credinciosul poate în sfîrșit să învingă (II Cor. II, 14) pe întunecatul tovarăș de drum — păcatul, care nu-i dă decît întristări adînci și dezamăgiri.

Hristos a înviat și a răspândit lumina Sa ca soarele răsărind pe pământ. Lumina neînserată a Invierii animă flacăra nestinsă a credinței, a nădejdi și a dragostei care luminează lumea. La flacăra aceasta credincioșii aprind făcliile lor pentru a lumina căile vieții lor. Ei duc această lumină în căminele lor pentru ca ea să lumineze cugetele lor, inimile lor și legăturile lor cu aproapele.

Fie ca Mântuitorul înviat să lumineze cu razele bucuriei pascale pe Sanctitatea Voastră, sfințitul Vostru cler, pe credincioșii Voștri și lumea întreagă, chinuită de durerile păcatului, pentru ca ea să poată deveni vrednică de a auzi mîngîietoarele cuvinte ale Dătătorului de viață cel înviat: «Bucurați-vă, pace vouă!».

Felicitîndu-Vă pentru Sfintele Sărbători ale Paștilor și îmbrățișîndu-Vă frățeste în Domnul nostru, rămînem cu dragoste al Vostru frate și împreună-slujitor.

Președintele Sfîntului Sinod,

† *C H I R I L*

Patriarhul Bulgariei

Sofia, 15 aprilie 1957.

TELEGRAME ȘI SCRISORI DE FELICITARE PRIMATE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR PAȘTI 1957

Pe lângă scrisorile irenice primite din partea Patriarhilor ortodocși, Prea Fericitul Patriarh Justinian a mai primit, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Învierii Domnului din acest an, numeroase scrisori și telegrame de felicitare de la diferiți Intiistătători, conducători și slujitori ai Bisericilor Ortodoxe și Eterodoxe de peste hotare și din țară.

Iată cuprinsul citorva din aceste mărturii ale prețuirii de care se bucură Biserica noastră Ortodoxă și Prea Fericitul Patriarh Justinian în întreaga lume creștină:

Scrisoarea Înalt Prea Sfințitului DOROTHEOS, Arhiepiscopul Atenei și Președintele Sfințului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei:

SFINTUL SINOD AL BISERICII GRECIEI
Nr. 1100

Prea Fericite Patriarh al României, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, Frate iubit în Hristos Dumnezeu și împreună-slujitor D. D. Justinian, îmbrățișindu-Vă frățește în Domnul pe Prea Fericirea Voastră, cu multă bucurie Vă întâmpinăm.

Ne-am învrednicit iarăși, din iubirea de oameni a lui Dumnezeu să sărbătorim cu strălucire Paștele cel cinstit al Domnului și să ne bucurăm cu bucurie cerească de această strălucită și mîntuitoare sărbătoare a sărbătorilor.

Tot poporul lui Dumnezeu a văzut cu ochi duhovnicești în marea sărbătoare a Învierii Domnului pe Hristos înviind din morți și zicînd: «Bucurați-vă!», și a simțit vestea bucuriei pe care a adus-o Biruitorul iadului și al morții, ca pe un suflu dătător de viață, care pătrunde pînă în cutele cele mai adînci ale sufletului ce se zbate pentru învingerea potrivnicilor vieții. Buzele credincioșilor cu veselie în inimă cîntă din nou cîntarea de biruință a credinței noastre: «Hristos a înviat din morți», iar Biserica toată saltă de slava Mirelui ei.

Marea învățătură vestește omenirii contemporane îngerul care a împărțit știrea Învierii lui Hristos, spunînd femeilor: «Nu vă temeți!». Convinși fiind și noi de acest glas plin de încurajare, întrezărim, bucu-

rîndu-ne, triumful Prea Sfîntei Biserici a Domnului, pînă la sfîrșitul veacurilor și credem nestrămutat că numai credința hotărîtă în Invierea lui Hristos poate să facă să înceteze și va înceta zbuciumul plin de durere al omenirii actuale, ca și al celei care va veni după ea.

Cu bucurie și cu nădejdele acestea sărbătorind, deci, Paștele Domnului, ne folosim de prilejul acestei sărbători ca să împărtășim Prea Fericirii Voastre urări frățești de Paște și să îmbrățișăm duhovnicește cu dragoste Prea Sfînta Biserică în fruntea căreia Vă găsiți și să-i urăm triumf în credință și în fapt spre slava Pronietorului ei, care s-a umilit pe Sine pînă la moarte și îngropare, și Mîntuitorului nostru Celui înviat din morți.

Cu acestea îmbrățișîndu-vă cu sărutare pascală, rămînem al Prea Fericirii Voastre, iubitor frate în Hristos,

† *DOROTHEOS al Atenei*
Președintele Sfîntului Sinod
al Bisericii Greciei

Atena, 16 aprilie 1957.

Scrisoarea Înalt Prea Sfîntului MACARIE, Mitropolitul Varșoviei și a toată Polonia:

**MITROPOLITUL VARȘOVIEI
ȘI A TOATA POLONIA**

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Părinte și
Prea iubite împreună-slujitor,

HRISTOS A INVIAT!

Din toată inima felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul Praznicului luminos și strălucitor al Invierii lui Iisus Hristos.

În tot timpul acestui praznic noi sîntem plini de bucurie și de biruință. Iisus Hristos Mîntuitorul a întărit, prin Invierea Sa, credința noastră mîntuitoare. Sfîntul Apostol Pavel scrie Corintenilor: «Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică este și credința» (I Cor. XV, 14). Invierea lui Iisus Hristos dă tuturor oamenilor nădejdea că și noi înșine vom fi înviați la a doua venire a Sa (I Cor. XV, 23). «Și cum toți mor în Adam tot așa toți vor învia în Hristos» (I Cor. XV, 22). Noi toți putem să moștenim viața veșnică în lăcașurile Tatălui Cereșc (Ioan XIV, 2-3), dacă vom urma poruncile Mîntuitorului nostru. Urmînd porunca Sa cea de a doua și principală a dragostei față de oameni (Matei XXII, 33), în aceste timpuri noi vom spori mai ales grija noastră cu privire la pacea dintre oameni și popoare — împotriva războiului; pentru apărarea vieții — împotriva morții; și pentru fericire — împotriva suferinței.

Fie ca Hristos cel înviat să reverse asupra Prea Fericirii Voastre lumina Invierii Sale dătătoare de viață și să întărească puterile Voastre pentru continuarea lucrărilor atît de folositoare în Biserica lui Hristos.

Adevărat a înviat Hristos!

Cu dragoste frățească și devotament în Iisus Hristos cel înviat,

† *M A C A R I E*
Mitropolitul Varșoviei și a Toată Polonia

Varșovia, Sfintele Paști, 1957

Scrisoarea Înalt Prea Sfințitului IOAN, Mitropolitul de Praga și al întregii Cehoslovacii:

Prea Fericirea Voastră,
«In această numită și sfântă zi» a Invierii lui Hristos felicităm pe Sanctitatea Voastră cu creștinească și îmbucurătoarea urare:

«HRISTOS A ÎNVIAT DIN MORȚI!».

Domnul cel înviat este biruitorul morții, răutăți și urii omenești, este «pacea noastră» și făcător de pace, este începătorul unei vieți noi. Să slăvim pe acest «Incepător al unei alte vieți veșnice». «Să tresalte cerul. să se bucure pământul, lumea cea văzută toată și cea nevăzută și să preamărească cu bucurie veșnică Invierea lui Hristos. Fie ca bucuria aceasta, a Praznicului luminos, să spulbere întunericul apăsător, care se profilează la orizontul nostru. Omenirea trăiește o formidabilă criză. Ne aflăm oarecum în preajma unei groaznice încăierări atomice, cu urmări catastrofale de distrugere și moarte. Pacea lumii e în primejdie!

De aceea rugăm pe Atotputernicul Biruitor al morții — pe Hristos Cel ce s-a sculat din morți, ca El cu bunătatea Sa cea dumnezeiască să binecuvinteze lumea și omenirea toată cu o pace trainică și constructivă. Domnul nostru Cel ce a înviat din morți să țină pe Prea Fericirea Voastră cu întreaga turmă credincioasă în sănătate, ani îndelungați, trimițându-vă dar prețios de sfânta și luminata Inviere a lui Hristos, Vouă și la tot poporul Vostru muncitor, pacea și tot binele.

† I O A N
Mitropolitul de Praga
și al Intregii Cehoslovacii

Praga, Sfintele Paști, 1957.

Telegrama Înalt Prea Sfințitului HERMAN, Arhiepiscopul Careliei și a toată Finlanda:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

HRISTOS A ÎNVIAT!

† H E R M A N
Arhiepiscopul Careliei și a toată
Finlanda

Kuopio, 18 aprilie 1957.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului PAISIE, Arhiepiscopul a toată Albania:

T E L E G R A M Ă

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Cele mai bune urări și salutări frățești în Hristos cel înviat.

† *P A I S I E*
Arhiepiscop a toată Albania

Tirana, 19 aprilie 1957.

Scrisoarea Prea Sfințitului SIMEON, Episcop de Șanghai și Intiistător al Bisericii Ortodoxe din China:

S I M E O N.
EPISCOPUL ORTODOX DE ȘANHAI
Nr. 291

Sanctitatea Voastră,
Prea Milostive Arhipăstor și
Prea Fericite Părinte,

HRISTOS A INVIAT!

În numele creștinilor ortodocși, al clerului și al administrației Eparhiei Șanghaiului, precum și în numele meu personal, aducem Sanctității Voastre prea respectuoasă urare cu prilejul marelui praznic al luminății Invierii a lui Hristos — Sfintele Paști.

Vă transmitem cele mai sincere doriri de bine și rog pe Dumnezeu să Vă învrednicească încă pentru mulți ani a fi mijlocitor în rugă pentru noi și a ne îndruma spre pajiștele cele mîntuitoare și veșnice.

Al Prea Fericirii Voastre prea supus ascultător,

† *SIMEON*
Episcop de Șanghai

21 aprilie 1957.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului NICOLAE, Mitropolitul Crutițelor și Colomnei:

PATRIARHIA MOSCOVEI
† **N I C O L A E**
Memburu al Sfintului Sinod
Mitropolit al Crutițelor
și Colomnei

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

HRISTOS A INVIAT!

Sfînta Biserică prăznuiește astăzi Sfintele Paști — «omorîrea morții, sfărîmarea iadului, începătura unei alte vieți veșnice!».

«Domnul cu adevărat a înviat!» (Luca 24, 34).

Părintele nostru cel ceresc «prin Iisus ne va învia și pe noi» (I Cor. 4, 14).

Tresăltînd de bucurie, salut pe Prea Fericirea Voastră cu o respectuoasă sărutare pascală.

Rog pe Domnul cel Inviat să trimită Prea Fericirii Voastre sănătate, zile bune, pace și mulți ani.

Primiți urările mele izvorîte din inimă smerită și sinceră.

Cu fiiască întru Hristos dragoste.

† N I C O L A E

Membru al Sfîntului Sinod

Mitropolit al Crutițelor și Colomnei

Moscova, Paștele lui Hristos, 1957.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului IOAN, Mitropolitul Kievului și Exarhul Ucrainei:

T E L E G R A M Ă

PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Rog pe Prea Fericirea Voastră să primiți din partea mea urări cordiale cu prilejul praznicului plin de lumină al Invierii lui Hristos.

Mitropolitul IOAN

Exarhul Ucrainei

Kiev, 19 aprilie 1957.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului IACOB, Mitropolitul Maltei:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Marile zile ale credinței și evlaviei noastre care ne bat la ușă vor grăi din nou inimilor noastre ale tuturor, reamintindu-ne adevărul cel vechi că «încă păcătoși fiind noi, Hristos a murit pentru noi toți».

De altă parte, minunatul cîntăreț al Invierii, Ioan Gură de Aur, ne va da din nou încredințarea că «Hristos a înviat și Viața stăpînește».

Cumoscînd că toată viața Voastră ierarhică de pînă acum a fost pusă în slujba cultivării în harul lui Hristos celui înviat a vieții și trăirii credincioșilor creștini ai Prea Sfintei și istoricii Biserici în fruntea căreia Vă găsiți, vin ca să urez Prea Fericirii Voastre, cu respectul și dragostea adîncă a unui prea mic frate, ani mulți întru slujirea și vestirea Invierii în lume.

Așteptînd cu sufletul plin de bucurie rugăciunile și binecuvîntările Voastre, rămîm al Prea Veneratei Voastre Prea Fericiri prea mic frate în Hristos cu totul devotat.

† I A C O B al Maltei

Reprezentant permanent al Patriarhiei

Ecumenice pe lângă Consiliul Mondial

al Bisericii

Geneva, 11 aprilie 1957.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului HRISOSTOM, Mitropolitul de Filippi, Neapolis și Thasos:

REGATUL GRECIEI
Sfânta Mitropolie de Filippi,
Neapolis și Thasos

Prea Fericite,

Cu prilejul apropiatelor sfinte zile ale prea curatelor Patimi ale Mîntuitorului nostru și ale Sfintei Lui Invieri, comunicînd duhovnicește cu Prea Fericirea Voastră venerabilă, viu să Vă urez cu smerenie lungime de zile și sănătate statornică împreună cu realizarea bunelor și de Dumnezeu iubitoarelor dorințe ale Prea Fericirii Voastre, pentru Sfînta noastră Biserică Ortodoxă.

Salutînd pe Prea Fericirea Voastră cu îmbrățișare pascală, rămîn cu respect smerit și devotat frate în Hristos,

† HRYSOSTOM DE FILIPPI

Cavala, 14 aprilie 1957

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului ELIE KARAM, Mitropolitul Libanului:

BISERICA ORTODOXĂ A LIBANULUI
Mitropolitul Libanului

Prea Fericite Vlădică,

HRISTOS A INVIAT!

Vă felicit cu prilejul acestui mare praznic al luminatei Invieri a lui Hristos! Vă transmit din inimă sincere urări, cu dorința ca Domnul să-și reverse harul Său peste activitatea Voastră de Dumnezeu iubitoare în ogorul lui Hristos, spre folosul și înflorirea Bisericii noastre Ortodoxe și sfinte.

Al Prea Fericirii Voastre frate duhovnicesc și rugător neîncetat,

† ELIE KARAM
Mitropolitul Libanului

Nadeti (Beyruth), 12 aprilie 1957.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului NIFON, Mitropolit de Zahlé-Baalbec (Liban):

MITROPOLIA GREACA ORTODOXĂ
ZAHLE (LIBAN)

PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Cu prilejul Sfințelor Paști, cu bucurie Vă exprim sentimentele mele de dragoste și prețuire pentru Prea Fericirea Voastră.

Vă felicit de acest praznic luminat, cu salutarea biruinței: Hristos a înviat!

Dorindu-vă ani mulți și fericiți Prea Fericirii Voastre, Sfântului Sinod, clericilor și credinciosului popor român, Vă rog să-mi dați binecuvântarea Prea Fericirii Voastre și să mă pomeniți în sfintele Voastre rugăciuni.

† *N I F O N*
Mitropolit de Zahlé-Baalbec

Zahlé, 17 aprilie 1957.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului MIHAIL, Mitropolitul Durostorului și Cerveniei:

T E L E G R A M Ă

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Paștele Domnului să aducă bucurii depline Sanctității Voastre și Sfintei Biserici Române.

Pacea vestită de Dătătorul de viață Cel înviat să stăpânească în lume și să facă fericite popoarele și Bisericile noastre frățești.

Cu sărutare frățească întru Domnul cel înviat!

† *M I H A I L*
Mitropolitul Durostorului și Cerveniei

Ruse, 19 aprilie 1957.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului CLIMENT, Mitropolit de Stara Zagora:

T E L E G R A M Ă

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Cu sentimente de adâncă stimă și mare bucurie sufletească, felicit pe Sanctitatea Voastră de luminatul praznic al Paștilor Domnului. Dătătorul de viață Cel înviat din groapă să Vă țină în deplină sănătate și să încununeze cu succes strădaniile Voastre arhipăstorești, pentru înflorirea Sfintei Biserici Române.

† *CLIMENT*
Mitropolit de Stara Zagora

Sofia, 19 aprilie 1957.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului SOFRONIE, Mitropolitul Tîrnovei:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICIRII SALE JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Pace și bucurie pentru Prea Fericirea Voastră și pentru Biserica Voastră Ortodoxă Română.

† SOFRONIE,
Mitropolitul Tîrnovei

Tîrnova, 18 aprilie 1957.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului PIMEN, Mitropolitul Neurocopolei:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică și Arhipăstor,

Frumoase și îmbucurătoare sînt luminoasele Sărbători Pascale. Aceste zile ale Domnului dezvăluiesc bogăție de viață și dragoste în inimile tuturor care cred în Domnul și-L iubesc.

Iisus Dumnezeu, prin Invierea Sa cea slăvită, a biruit moartea, a întărit viața și a dăruit mîntuire oamenilor.

Nemăsurată e mila lui Dumnezeu și mare dreptatea cerească!

În aceste zile, orice credință este putere și orice faptă bună este bucurie!

Toate acțiunile și strădaniile oamenilor buni își au răsplata lor, indiferent de măsura darului și a muncii depuse.

Paște și Inviere,
bucurie și lumină!

Îngăduiți-mi, Prea Fericirea Voastră, în aceste zile de bucurii, să Vă prezint sinceră felicitare și prețuire din toată inima cu cuvintele evanghelice: El a înviat!

Domnul Iisus Hristos Cel Înviat să dăruiască Prea Fericirii Voastre, bunului cler al Bisericii Romîne și credinciosului popor român bucurii duhovnicești și puteri pentru cît mai multe succese și pace trainică între toate popoarele de pe pămînt!

HRISTOS A INVIAT!

Cu sărutare pascală întru Domnul și cu multă prețuire din inimă,

† P I M E N
Mitropolitul Neurocopolei

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului NICODIM, Mitropolitul Slivenului:

Sanctitatea Voastră,

HRISTOS A INVIAT!

Sînt fericit că și anul acesta pot să Vă felicit cu ocazia celui mai mare praznic creștin — luminoasele și mîntuitoarele Paști ale Domnului.

Rog pe Dumnezeu să Vă dăruiască în această lume cu bucuria Sa și să Vă învrednicească să rămâneți pururea în bucuria cea netrecătoare a mîntuitoarelor Paști, cele veșnice.

Fie ca prin rugăciunile și implorările Voastre, Mîntuitorul Cel Inviat să ne salute și pe noi, ca și pe Sfinții Apostoli cu salutarea pascală: «Pace vouă», așa încît și noi cu toții să vestim și să întărim această pace, de care lumea are atît de multă nevoie.

Mă încredințez sfintelor Voastre rugăciuni arhipăstorești și sînt al Sanctității Voastre, cu sărutare pascală, întru Hristos cel mai mic frate,

† *NICODIM*
Mitropolitul Slivenului

Sliven, 18 aprilie 1957.

Scrisoarea Înalt Prea Sfințitului BORIS, Arhiepiscopul Chersonului și Odesei:

Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite Părinte Justinian,

De ziua Marelui Praznic al Sfințelor Paști salut și sărut pe Prea Fericirea Voastră cu îmbucurătorul:

HRISTOS A INVIAT!

Vă doresc multe bucurii duhovnicești, sănătate, mîntuire și spor în ostenele Voastre ierarhicești.

Cerîndu-vă arhipăstoreștile Voastre rugi pentru mine,
Cu fiiască dragoste rămîn al Prea Fericirii Voastre,

† *B O R I S*
Arhiepiscop al Chersonului și Odesei

Scrisoarea Prea Sfințitului VISARION, Episcopul Banatului (Republica Populară Federativă Iugoslavia):

Prea Fericirea Voastră,

Cu adînc respect și deplină sinceritate felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminatului praznic al Invierii Domnului.

HRISTOS A INVIAT!

Al Prea Fericirii Voastre întru Hristos mai mic frate,

† *VISARION*
Episcopul Banatului

Beograd, Paștele 1957.

Scrisoarea Prea Sfințitului HRISOSTOM, Episcopul Branicevei (Republica Populară Federativă Iugoslavia):

Prea Fericirea Voastră,

HRISTOS A INVIAT!

Cu cele mai bune urări Vă felicit, pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul praznicului luminos al Invierii lui Hristos și vă transmit salutarea de bucurie:

HRISTOS A INVIAT!

Al Prea Fericirii Voastre devotat în Hristos frate mai mic,

† HRISOSTOM
Episcopul Branicevei

Belgrad, în ajunul Invierii, 1957.

Scrisoarea Prea Sfințitului METODIE, Episcop de Mihalovce:

Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite și Milostive Părinte Patriarh,

Cu plecăciune fiiască și cu toată dragostea felicităm pe Sanctitatea Voastră cu prilejul luminatului praznic al Invierii.

Fie ca Iisus Hristos, Cel ce a înviat din morți, să-și verse mila Sa cea bogată asupra muncii Voastre pentru Sfânta și Ortodoxa noastră Biserică și să binecuvinteze și truda Voastră pentru pacea în toată lumea, spre slava lui Dumnezeu și spre bucuria Bisericii noastre.

Cerîndu-vă sfintele Voastre rugăciuni și binecuvîntări, rămîn al Sanctității Voastre smerit și supus fiu întru Hristos,

HRISTOS A INVIAT!

† METODIE
Locțiitorul Mitropolitului de Praga
Episcop de Mihalovce

Mihalovce, 17 aprilie 1957.

Telegrama Prea Sfințitului ANDREI MOLDOVANU, Episcopul romînilor ortodocși din cele două Americi și Canada:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

În numele fiilor Bisericii noastre Vă exprimăm calde felicitări de Sfintele Sărbători și la mulți ani!

Episcopul ANDREI

Detroit, Michigan, 20 aprilie 1957.

*Telegrama Prea Sfințitului Episcop NICOLAE MACARIOPOLSKI,
rectorul Academiei Teologice din Sofia:*

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Cu inima plină de bucurie pascală felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu ocazia praznicului plin de sfințenie al Învierii lui Hristos și Vă dorim un Paște dulce și mîntuitor întru Domnul.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Episcop

† *NICOLAE MACARIOPOLSKI,
Rectorul Academiei Teologice*

Sofia, 20 aprilie 1957.

Telegrama Prea Sfințitului Episcop MAXIM BRANITZKI:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICIRII SALE
PATRIARHULUI JUSTINIAN*

BUCUREȘTI

HRISTOS A ÎNVIAT!

Rog să primiți salutările mele fiești și cele mai călduroase urări cu ocazia luminosului praznic al Paștilor Domnului.

Episcop MAXIM BRANITZKI

Sofia, 19 aprilie 1957.

Telegrama Prea Sfințitului IOSIF DICOV, Episcop de Znepole:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICIRII SALE JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Din toată inima felicit pe Prea Fericirea Voastră și pe toți Arhieriei frați, cu prilejul Învierii lui Hristos și Vă doresc deplină bucurie pascală.

† *IOSIF DICOV
Episcop de Znepole*

Sofia, 20 aprilie 1957.

Scrisoarea P.C. Prot. MILAN SIMILIANICI, Președintele Asociației Preoților Ortodocși din Republica Federală Iugoslavia:

UNIUNEA ASOCIAȚIILOR PREOȚILOR ORTODOCȘI
DIN R.F. IUGOSLAVIA

Sanctitatea Voastră,

Cu prilejul Marelui Praznic al Invierii lui Hristos, Vă felicităm din toată inima, prin rugăciuni calde către Hristos cel Inviat, pentru sănătate îndelungată și lucrare rodnică în via Domnului.

In numele Uniunii Asociației preoților ortodocși din Republica Populară Federativă Iugoslavia,

PREȘEDINTE,
Protoiereu MILAN SMILIANICI

SECRETAR,
Preot RATCO JELICI

Belgrad, 17 aprilie 1957.

Telegrama P.C. Arhimandrit PIMEN, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Ruse la Ierusalim:

TELEGRAMĂ

SANCTITĂȚII SALE
PATRIARHULUI JUSTINIAN AL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Din inimă Vă felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminatului praznic al Invierii lui Hristos.

Arhimandrit PIMEN

Ierusalim, 19 aprilie 1957.

Telegrama P.C. Arhimandrit ANTONIE, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Bulgare pe lângă Patriarhia Moscovei:

TELEGRAMĂ

SANCTITĂȚII SALE JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Din suflet rugăm pe Domnul să prefacă inima Voastră într-un izvor de bucurie pascală.

Intru mulți ani, Stăpîne!

Arhimandrit ANTONIE

Moscova, 19 aprilie 1957.

Telegrama P.C. Protoiereu D. PETROV, din Sofia:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Respectuoase și fiești felicitări și urări cu ocazia luminatului praznic al Invierii Domnului.

Intru mulți ani, Prea Fericite Stăpîne!

Protoiereu D. PETROV

Sofia, 20 aprilie 1957.

Telegrama P.C. Protoiereu IOAN CRISTEA, parohul bisericii române din Sofia:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

HRISTOS A INVIAT!

Cu sentimente fiești de adâncă dragoste și devotament rog pe Prea Fericirea Voastră să binevoiască a primi cu ocazia slăvitului praznic al Invierii Domnului, atât din partea smereniei mele, cât și din partea credincioșilor Bisericii Patriarhiei Române din Sofia, pe care am cinstea să-i păstoresc, cele mai sincere urări de deplină sănătate, îndelungată înziliră și tot așa de rodnică și luminoasă arhipăstorire patriarhală a Bisericii noastre strămoșești și a vrednicului ei cler, spre slava Sfintei Ortodoxii, instaurarea adevăratei păci creștine în toată lumea și îndrumarea binecredinciosului nostru popor pe calea păcii și progresului.

Intru mulți și fericiți ani, Prea Fericite Părinte!

Preot Iconom Stavrofor

IOAN CRISTEA,

Parohul bisericii române din Sofia

Scrisoarea P.C. Protoiereu ȘTEFAN TOMICI, Vicarul Episcopiei Ortodoxe Sîrbe din Timișoara:

**VICARIATUL EPISCOPIEI ORTODOXE SÎRBE
DIN TIMIȘOARA I**

*PREA FERICIRII SALE
PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Preoțimea și credincioșii de Dumnezeu Păzitei noastre eparhii felicităm pe Prea Fericirea Voastră, de praznicul Invierii Domnului, cu dorința ca Hristos Cel înviat să Vă țină sănătos, pentru a putea sta încă mulți

ani în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, spre mândria și mulțumirea tuturor credincioșilor din Republica Populară Română.

Vă sărut sfințita dreaptă:

În numele preoțimii și a credincioșilor sârbi,

Prot. ȘTEFAN TOMICI

Vicar

Timișoara, la 12 aprilie 1957.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a mai primit scrisori și telegrame de calde și sincere urări și din partea conducătorilor și reprezentanților unor Biserici eterodoxe de peste hotare. Reproducem câteva din aceste mesagii:

Telegrama Prea Fericitului VASKEN, Catholicosul tuturor armenilor:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

BUCUREȘTI

HRISTOS A ÎNVIAT!

Cu inima plină de bucuria Sfintei Invieri a Domnului și Mîntuitorului nostru, aducem salutul nostru de dragoste, urîndu-vă ani mulți cu sănătate și spor în tot lucrul sfînt al Sanctității Voastre, spre înflorirea în pace a Sfintei Biserici strămoșești a iubitorului de Dumnezeu popor român.

† *V A S K E N*

Catholicos al tuturor armenilor

Ecimiadzin, 18 aprilie 1957.

Telegrama Eminenței Sale Episcop HENRY KNOX SHERRILL, Președintele Bisericii Episcopale din America:

PREA FERICITULUI JUSTINIAN

PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

Vă trimit sincere salutări de Paști, rugîndu-vă ca, — așa precum Invierea Domnului nostru ne-a unit pe noi, care trăim în trup, cu Dumnezeu care stăpînește în spirit, — tot așa această sărbătoare a Paștelui să reînnoiască în inimile noastre domnia Sa de dreptate și curată iubire, spre slava numelui Său sfînt.

HENRY KNOX SHERRILL

Episcop Președinte

New-York, 18 aprilie 1957.

Scrisoarea Protopresbiterului ALF JOHANSEN din Danemarca:

Prea Fericite Patriarh al României,
Locțiitor al Cezareei Capadociei,
Mitropolit al Ungro-Vlahiei și
Arhiepiscop al Bucureștilor, JUSTINIAN,

HRISTOS A INVIAT!

Felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminatăi sărbători a Paștilor.

Protopresbiterul ALF JOHANSEN

Salling, Legșter, Paști 1957.

*

Numeroase alte telegrame și scrisori de felicitare au fost primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, din partea Ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, care au ținut să exprime Intâistătorului nostru urări de îndelungată și rodnică păstorire, spre binele Sfintei noastre Biserici și al Patriei.

Tuturor li s-a răspuns, mulțumindu-li-se și împărtășindu-li-se patriarhicești binecuvântări, de către Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian.

REDAȚIA

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

LEGĂTURI FRĂȚEȘTI ÎNTRE BISERICA NOASTRĂ ȘI BISERICILE ORTODOXE DE PESTE HOTARE

IN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA NOULUI PATRIARH AL IERUSALIMULUI. — După schimbul de telegrame, prin care s-a adus la cunoștința Prea Fericitului Justinian al României alegerea noului Arhipăstor al Cetății Sfinte a Ierusalimului și a toată Palestina și s-au exprimat cuvenitele felicitări frățești, — telegrame publicate în nr. 1-2, ianuarie-februarie 1957, al revistei noastre, — reproducem mai jos scrisoarea primită de Prea Fericitul Patriarh Justinian din partea Prea Fericitului Benedict, cu privire la împrejurările alegerii și lucrării arhipăstorești la Ierusalim:

PATRIARHIA DE IERUSALIM
Nr. 142

† B E N E D I C T,
Cu mila lui Dumnezeu Patriarh al Sfântului oraș Ierusalim
și a toată Palestina,
cătore

Prea Fericitul Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Patriarh al României,

J U S T I N I A N,
Îmbrățișare sfântă în Hristos Mîntuitorul,

Mutîndu-se către Domnul de un an și mai bine patriarhul Timotei întîistătătorul Prea Sfîntului Scaun Apostolic și Patriarhal al Fratelui Domnului, a venit asupra celei întîi născute și venerabilei Maici a Bisericilor vreme rea și grea. Acestea fiind cunoscute prea iubitei Prea Fericirii Voastre încă înainte de scrisoarea Noastră, socotim cu totul de prisos a le mai pomeni, pentru a nu întrista evlaviosul său suflet cu povestirea greutăților trecute. Dar, deși furtuna care a cuprins Prea Sfînta Biserică a fost foarte grea, a strălucit din nou învederat buna chivernisire, înțelepciunea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Căci Cerescul Intemeietor al Bisericii, Cel care fără încetare poartă grija ei și care a zidit-o pe piatră, de care lovindu-se valurile furioase se risipesc toate ca spuma, ea rămînînd nemișcată și neclintită și nezdruncinată,

privind din sfintele Sale locașuri, la scaunul Său biruind, a potolit toată turburarea acelei furtuni grele, și venind vreme senină și toate schimbându-se spre liniște, prin votul canonic al Sfântului Sinod al acestui Prea Sfânt Scaun și al iubitului popor, după cele de rînduială, am fost chemat Noi smeriții ca să primim sarcina ocrotirii venerabilei și celei întii născute Biserici a Sionului.

Aceasta s-a săvîrșit, potrivit sfintelor și dumnezeeștilor canoane, la 16/29 ale trecutei luni ianuarie și multă teamă ne-a cuprins cu prilejul acestei dumnezeești chemări, privind de pe o parte la neputința Noastră, pe de alta la atîtea alte împrejurări, de care este învăluit acest Prea Sfânt Scaun Apostolic și Patriarhal; dar fiind copil crescut în curțile Domnului, Ne-am supus Domnului, Celui care a binevoit așa, aducîndu-ne jertfă Sfîntei Mame care ne chiamă.

Biserica luptătoare, avînd ca temelie dragostea pe care dumnezeescul ei Intemeietor a lăsat-o ca ultimă regulă și poruncă Sfinților Săi Ucenici și Apostoli, împărtășirea credinței fiind cea mai strălucită oglindire și cel mai bun semn de cunoaștere al dragostei adevărate, urmînd hotărîrilor Sfinților Părinți, orînduirii apontolice și conformîndu-ne celor bine orînduite după voia lui Dumnezeu, venim din muntele Sîniului Sion a repeta Prea Fericirii Voastre Venerabile și iubite, vestea cea bună ce V-am anunțat-o și telegrafic, a acestei mari binevoiri față de Noi a Atoînduratului Dumnezeu și a mărturiei înaintea întregii Biserici mărturisirea cea bună a Credinței Ortodoxe și stăruirea în dogme, așa cum le ține și mărturisește Una, Sfîntă, Catolică și Apostolică Biserică, pe care Domnul a îngrijit-o cu însuși Sîngele Său, și a Vă asigura că ne vom da toată silința ca să păzim și să întărim legăturile păcii, unității și dragostei cu toate Prea Sfintele lui Dumnezeu Biserici, împreună lucrînd cu o inimă la tot ce privește buna lor stare, propășirea și rezolvarea chestiunilor și problemelor bisericesti generale de toată natura și de interes comun, spre binele întregii întocmiri ortodoxe.

Imbrățișînd iarăși cu dorire frățească Dragostea Voastră, precum și pe iubiții frați în Hristos, care constituiesc Sfîntul Vostru Sinod, și cerîndu-i de la Domnul ani mulți cu sănătate și spre mîntuire, rămînem al Prea Fericirii Voastre Venerabile iubit frate în Hristos și cu totul devotat,

† *BENEDICT al Ierusalimului*

Sfîntul oraș Ierusalim.

1957, februarie 27.

*

ANIVERSAREA A 4 ANI DE LA INSCĂUNAREA PREA FERICITULUI CHIRIL AL BULGARIEI și onomastica Prea Fericirii Sale au prilejuit un schimb de mesagii între Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian și Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Bulgare, care vădește încă odată dragostea frățească ce unește cele două Biserici și pe Arhipăstorii lor. Iată cuprinsul acestor scrisori și telegrame de felicitări și calde urări:

Telegrama Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN, trimisă cu prilejul împlinirii a 4 ani de la reînființarea Patriarhiei Bulgare:

*PREA FERICITULUI CHIRIL,
PATRIARHUL BULGARIEI*

SOFIA

Cu multă bucurie comemorăm ziua intronizării Prea Fericirii Voastre pe Scaunul reînviatului Patriarhat al Bisericii surori, când ați reînnoțit firul istoric al succesiunii Patriarhilor bulgari, și din toată inima, în numele Sfântului Sinod și al Nostru personal, urăm Prea Fericirii Voastre viață îndelungată, sănătate și pace, ca să puteți lucra cu tot mai mult spor la înflorirea și strălucirea Patriarhatului Bulgar, spre slava Sfintei Ortodoxii.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

București, 9 mai 1957.

Telegrama de răspuns a Prea Fericitului Patriarh CHIRIL al Bulgariei:

*PREA FERICIRII SALE
PATRIARHULUI JUSTINIAN*

BUCUREȘTI

Din toată inima exprim mulțumirile mele Prea Fericirii Voastre și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru felicitările și urările de bine cu ocazia aniversării jubiliare a restaurării Patriarhiei Bulgare și a intronizării mele pe Scaunul patriarhal. Prea Bunul Dumnezeu să Vă dea din belșug darurile Sale, ca tot așa de vrednic să conduceți spre propășire Sfânta Biserică Română.

† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

Scrisoarea trimisă de Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN, cu prilejul zilei numelui Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Iubit Frate întru Hristos,

Folosesc prilejul plecării spre Sofia a primilor profesori ai Institutelor Teologice Universitare ale Bisericii noastre — P. C. Pr. Rector Sofron Vlad și P. C. Pr. Gheorghe Moisescu — pentru a exprima Prea Fericirii Voastre cele mai calde urări de sănătate și ani mulți cu pace și bucurie duhovnicească, de ziua numelui Prea Fericirii Voastre.

Din toată inima Vă rog să primiți, ca un semn al dragostei frățești ce Vă port în suflet, aceste patru volume, reprezentând picturi ale unor maestri români, ca să Vă amintiți despre diferitele opere de artă, biserici și mănăstiri din țara noastră.

Cu dorința de a avea tot mai dese și mai fericite prilejuri pentru dezvoltarea continuă a legăturilor frățești dintre Bisericile noastre surori și popoarele noastre dreptcredincioase, și cu speranța că schimbul acesta de profesori între instituțiile de cultură și educație teologică ale Bisericilor noastre își va da roade binecuvântate, Vă îmbrățișez cu dragoste frățească în Hristos cel Inviat.

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

București, 23 mai 1957.

Telegrama de răspuns a Prea Fericitului Patriarh CHIRIL al Bulgariei:

PREA FERICIRII SALE JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

Din toată inima mulțumesc Prea Fericiri Voastre și Înalt Prea Sfințitorilor Membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru frățeștile salutări și urări de bine cu ocazia zilei mele onomastice.

Eu, din partea mea, rog cu smerenie ca Dumnezeu să reverse asupra Voastră bunăvoința Sa pentru sănătate, fericire și noi succese în înalta și mobilă slujire.

† *C H I R I L*
PATRIARHUL BULGARIEI

INCETAREA DIN VIAȚĂ A FOSTULUI EXARH AL BULGARIEI. — La 14 mai 1957 a încetat din viață fostul Exarh al Bulgariei, Ștefan. Trista veste a fost adusă la cunoștința Prea Fericitului Patriarh Justinian prin următoarea telegramă trimisă de Prea Fericitul Chiril al Bulgariei:

PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

BUCUREȘTI

Cu vie durere Vă înștiințăm de încetarea din viață la 14 mai, a Înalt Prea Sfințitului Ștefan fost Exarh al Bulgariei. Inmormântarea va avea loc la 18 luna curentă.

† *C H I R I L*
PATRIARHUL BULGARIEI

Prea Fericitul Patriarh Justinian a exprimat Prea Fericitului Patriarh Chiril sincere condoleanțe, prin telegrama următoare:

*PREA FERICITULUI PATRIARH
CHIRIL AL BULGARIEI*

SOFIA

Sincer întristați de știrea morții Înalt Prea Sfințitului fost Exarh al Bulgariei, Ștefan, Vă rugăm să primiți vii condoleanțe din partea Sfântului nostru Sinod și a Noastră.

Am delegat pe superiorul bisericii române din Sofia să Ne reprezinte la funeraliile de la 18 mai.

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

Prea Fericitul Patriarh Chiril a mulțumit Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, pentru condoleanțele exprimate:

PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN
BUCUREȘTI

Mulțumim din toată inima Prea Fericirii Voastre pentru condoleanțele exprimate, rugându-ne pentru odihna sufletului fostului Exarh al Bulgariei, Ștefan, adormit întru fericire.

† *C H I R I L*
PATRIARHUL BULGARIEI

*

STABILIREA LEGĂTURILOR FRĂȚEȘTI DINTRE BISERICA NOASTRĂ ȘI BISERICA SIRIANĂ ORTODOXĂ DE RĂSĂRIT DIN INDIA DE SUD. — Cititorii revistei noastre au luat cunoștință că în vara anului 1956, a fost oaspetele Bisericii Ortodoxe Române P.C. Preot Philipos Kora, reprezentantul Prea Fericitului Moran Mar Baselius Geervarghese II, Catolicosul Scaunului apostolic de Răsărit (Kottayam-India de Sud). Cu acest prilej, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Bisericii surori din îndepărtatele ținuturi indiene o caldă scrisoare și daruri frățești.

În luna martie a.c., Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit o scrisoare din partea Prea Fericitului Catolicos Moran Mar Baselius Geervarghese II, care mulțumește pentru darurile primite și își exprimă bucuria pentru stabilirea de legături frățești între cele două Biserici Ortodoxe.

Iată cuprinsul acestei scrisori:

Sanctitatea Voastră,

Ar fi trebuit în adevăr să Vă fi scris această scrisoare cu mult timp înainte; dar am gândit că e bine să aștept pînă ce toate darurile trimise cu atîta bunăvoință, în semn de atenție și dragoste frățească față de Noi, vor fi sosit. Ele au sosit în India de mai multe luni, însă au fost ținute la vama din Madras pentru plata unei exorbitante sume de bani, drept taxe vamale. Totuși, Noi am făcut stăruitoare intervenții pe lângă Guvernul Central din New Delhi și am fost tratați cu o considerațiune specială, urmarea fiind că toate darurile au fost scutite de plata taxelor

vamale. În sfârșit am primit obiectele cu câteva zile în urmă, în condițiuni mai mult sau mai puțin bune. Dacă aș fi știut că acest lucru va lua un timp atât de lung, V-aș fi scris mai de mult, spre a Vă mulțumi pentru amabila scrisoare trimisă prin iubitul nostru fiu, Părintele Philipos și spre a Vă exprima profunda mea mulțumire pentru prea frumosul engolpion de aur, pe care mi l-ați trimis prin el. Vă rog să binevoiți a accepta mulțumirile mele cele mai cordiale. Lucrătura lui este deosebit de frumoasă și sînt încîntat să constat că astfel de minunate lucruri sînt executate în atelierele Voastre. Am început să-l port la ocazii festive și am

P.F. Moran Mar Baselius Geervaghese II, catolicosul Scaunului Apostolic de Răsărit, India.

plăcerea să Vă trimit alăturat o fotografie a mea purtîndu-l, pe care Vă rog să o primiți. Trebuie să Vă spun cît de recunoscător Vă sînt pentru plăcuta Voastră fotografie.

Acum, cînd toate celelalte obiecte au sosit, trebuie să Vă spun cît de recunoscători sîntem noi toți pentru toate aceste minunate daruri. Sînt sigur că Noi nu vom fi niciodată în stare să Vă răsplătim în vreun fel, dar aș vrea să Vă spun că inimile noastre sînt pline de cea mai profundă recunoștință, pe care cuvintele nu o pot exprima pe deplin.

De asemenea sînt foarte recunoscător Sanctității Voastre pentru bunăvoința cu care ați primit pe reprezentantul meu, iubitul fiu Părintele Phi-

lipos, și pentru prea generoasa ospitalitate și întreținere acordată lui în România. El a fost profund impresionat de tot ce a văzut și a cunoscut acolo, în deosebi cu privire la viața bisericească activă în România și mi-a dat rapoarte dezvoltate despre modul minunat în care Sanctitatea Voastră conduceți destinele Bisericii din România.

Eu am împărțit diferitele daruri tuturor episcopilor noștri și fără îndoială veți auzi de la ei individual aprecierea lor pentru acest act binevoitor. Darurile sînt foarte necesare pentru Biserica noastră și vor servi ca o puternică legătură cu Patriarhia Voastră.

Cea mai apropiată țară de România pe care am vizitat-o este Iugoslavia și aceasta a fost acum multă vreme, înainte de război, în 1937. Însă acum eu sînt în vîrstă de 83 ani și deci un om foarte bătrîn. Dacă aș fi fost mai tînăr și aș fi avut o sănătate mai bună, aș fi proiectat o vizită în țara Voastră, spre a Vă vedea pe Voi și Biserica Voastră. Ne vom gîndi, desigur, la o vizită a unora dintre episcopii noștri pentru un timp în viitor. Dar dorința mea arzătoare este dacă ar fi posibil pentru Sanctitatea Voastră să vie să ne vadă pe Noi și să petreacă cîteva săptămîni cu Noi, aici în India. M-aș simți prea fericit dacă aceasta ar putea fi proiectată în curînd, astfel ca să pōt avea eu însumi bucuria de a vedea pe Sanctitatea Voastră și a Vă ura bun sosit aici.

Spre deosebire de România, India este o țară mare, cu o foarte mică populație creștină și de aceea problemele noastre sînt diferite de ale Voastre. Dar oricum sîntem, Noi avem credința că Domnul nostru cel Inviat este puternic și ne va ajuta și conduce pe calea cea dreaptă. Sanctitatea Voastră și Biserica Voastră veți fi și mai mult în rugăciunile Noastre și eu năjdjuiesc că și Voi ne veți sprijini în rugăciunile Voastre.

Rugăm pe Dumnezeu să binecuvinteze pe Sanctitatea Voastră, Episcopii Voștri și întreaga Voastră Biserică din belșug și Vă îmbrățișăm cu dragoste frățească în Hristos Domnul nostru.

Al vostru frate în Hristos,

MORAN MAR BASELIUS GEERVARGHESE II
CATHOLICOSUL SCAUNULUI APOSTOLIC
DIN RASARIT

Kottayam (India de Sud), 25 februarie 1957.

*

«LITURGHIERUL» ROMINESC APRECIAT ÎN BISERICA GRECEI. — Ultima ediție a «Liturghierului» nostru a fost unanim apreciată în țară și peste hotare, pentru grija cu care a fost întocmită. Iată, de pildă, aprecierile Înalt Prea Sfințitului Hrisostomos, Mitropolitul de Filippi, Neapolis și Thasos, exprimate în scrisoarea trimisă recent Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian:

Prea Fericite,

Cu respect rog pe Prea Fericirea Voastră Venerabilă, ca să binevoiască a primi expresia recunoștinței mele pentru cinstea de a-mi fi trimis

cinci xemplare din *Liturghierul* pe care l-ați editat de curînd. Această ediție artistică și prelucrarea textului, precum și numeroasele lămuriri tipicale onorează pe cei care l-au prelucrat și aduc slavă și cinste Patriarhatului vrednicei de respect Prea Fericirii Voastre.

Dorind cu smerenie ca Domnul să binecuvinteze străduințele Prea Fericirii Voastre spre rodire spirituală și mai bogată, rămîn smerit și devotat frate în Hristos,

† *HRYSOSTOMOS*,
MITROPOLIT DE FILIPPI,
NEAPOLIS ȘI THASOS

Cavala, 15 mai 1957.

NEAPOLIS

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

IN LEGĂTURĂ CU ELIBERAREA INALT PREA SFINȚITULUI ARHIEPISCOP MAKARIOS AL CIPRULUI

În urma uriașului val de proteste ridicate de oamenii cinștiți din lumea întreagă, de Bisericile creștine, de sute de organeizații culturale și sociale și de numeroase personalități științifice, culturale, religioase și politice, guvernul englez s-a văzut silit să pună în libertate pe Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Macarios al Ciprului, pe care îl arestase și îl deportase în insulele Seychelles din Oceanul Indian. Știrea eliberării acestui vrednic păstor și erou al poporului cipriot, luptător înflăcărat pentru independența Ciprului, a fost anunțată în după amiaza zilei de 28 martie 1957, în Camera Comunelor, de ministrul englez al coloniilor, Lennox Boyd.

A doua zi, Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Macarios a declarat — la o conferință de presă — că atîta vreme cît nu i se va îngădui de către guvernul englez să se întoarcă în mijlocul păstoriților săi din Cipru, — nu va primi să ducă tratative cu autoritățile britanice asupra viitorului statut politic al insulei. Totodată, Inaltul Ierarh ortodox a precizat că «o rezolvare echitabilă a problemei Ciprului poate fi găsită numai acordîndu-se populației insulei dreptul la autodeterminare».

Refuzîndu-i-se dreptul legitim de a se întoarce în Cipru, Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Makarios a sosit, în dimineața zilei de 17 aprilie a.c., la Atena, unde populația în frunte cu reprezentanții autorităților de stat și bisericești, au făcut o entuziastă primire Întîistătorului Bisericii Ortodoxe din Cipru. În cuvîntarea pe care a rostit-o cu acest prilej, Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Makarios a mărturisit că va continua activitatea sa în sprijinul luptei populației cipriote pentru cîștigarea dreptului la autodeterminare. «Nădăjduim — a spus Inalt Prea Sfinția Sa — că guvernul englez va înțelege că trebuie să accepte o soluție conformă cu principiile Chartei Organizației Națiunilor Unite, întrucît actuala situație internațională nu mai este favorabilă regimurilor colonialiste».

Peste cîteva zile, Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Makarios a făcut o declarație unui corespondent al agenției romîne de presă Agerpres, în care — după ce a reafirmat hotărîrea sa de a continua lupta pentru obținerea independenței poporului său — a mulțumit tuturor celor ce au sprijinit și continuă să sprijine această luptă dreaptă, spunînd printre altele:

«Apreciem cu satisfacție sprijinul și contribuția eficace pe care poporul român ni le-a acordat în cadrul Organizației Națiunilor Unite. Am fost totdeauna convins că poporul român, de care ne leagă vechi și tradiționale legături de prietenie și cu care avem afinități sufletești, va sprijini cauza dreaptă a poporului cipriot. Am luat cunoștință cu satisfacție de interesul și căldura cu care presa română s-a ocupat de problema autodeterminării Ciprului și vreau să mulțumesc pe această cale poporului și presei române pentru sprijinul ce ni l-au acordat».

*

Pentru a da cititorilor noștri prilejul să cunoască o parte din activitatea desfășurată de Bisericele Ortodoxe în sprijinul luptei poporului cipriot, — în afară de materialele publicate pînă în prezent în paginile revistei «Biserica Ortodoxă Română» —, reproducem mai jos cîteva din scrisorile primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian din partea Intîistătorilor Bisericii Ortodoxe a Greciei, a Comitetului Național pentru unirea Ciprului și a decanului Facultății de Teologie din Atena, precum și răspunsul trimis de Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian.

Telegrama Președintelui Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei, Arhiepiscopul Spiridon:

*PREA FERICIRII SALE
PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, stăpînit de dureroasă uimire și de sfîntă indignare pentru nelegiuitul act îndrăzneț al arestării și deportării Arhiepiscopului și Etnarhului Ciprului, Macarie și Mitropolitului Cipriar al Kyriniei, precum și a celor împreună cu el, protestează energic împotriva acestei fapte nechibzuite, prin care se distruge și se calcă în picioare orice noțiune de libertate personală și de dreptate, și face călduros apel către Bisericele Ortodoxe surori, ca să exercite autoritatea și puterea lor spirituală pentru repararea faptei comise împotriva Ierarhilor Bisericii Ortodoxe a Ciprului, care luptă pentru cel mai înalt ideal omenesc.

† *SPIRIDON AL ATHENEI*
Președintele Sfîntului Sinod
al Bisericii Ortodoxe a Greciei

Atena, 9 martie 1957.

Scrisoarea D-lui B. Ioannides, Decanul Facultății de Teologie a Universității din Atena:

UNIVERSITATEA ATENEI
Facultatea de Teologie

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Facultatea de Teologie a Universității din Atena, la o întrunire specială, în urma deportării Capului Bisericii Ortodoxe Autocefale a Ciprului, Macarios, și a trei dintre colaboratorii lui de către guvernul britanic într-o insulă îndepărtată din Oceanul Indian, a hotărât să exprime Prea Fericirii Voastre și Sfântului Sinod, sentimentele sale de amărăciune și indignare pentru acest dispreț fățiș arătat de guvernul englez față de glorioasa Biserică Ortodoxă al cărei membru este străvechea Biserică cipriotă.

Sîntem încredințați că veți considera această barbară acțiune împotriva Bisericii surori a Ciprului ca o nenorocire întâmplată Bisericii Voastre și veți acționa cu vigoare pentru repatrierea Arhiepiscopului de Cipru și a colaboratorilor săi.

Sărutîndu-vă sfințita dreaptă, rămînem plin de respect, al Prea Fericirii Voastre,

B. IOANNIDES

Decanul Facultății de Teologie

Atena, 14 martie 1956.

*Telegrama Inalt Prea Sfințitului DOROTHEOS al Atenei, președintele
Comitetului Național pentru unirea Ciprului:*

*PREA FERICIRII SALE JUSTINIAN,
PATRIARHL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Deportarea forțată și exilul Arhiepiscopului Etnarh al Ciprului, Macarios ca și a Mitropolitului Kyrinie și a altora reprezintă un stigmat pentru civilizația occidentală care violează drepturile umane elementare. Comitetul Național pentru unirea Ciprului aducînd cele mai energice proteste, cere prompta Dvs. intervenție pentru repararea acestei flagrante crime ce creează prejudicii incalculabile cauzei lumii libere.

Arhiepiscop al Atenei și al Intregii Grecii

† *D O R O T H E O S,*

*Președinte al Comitetului Național
pentru unirea Ciprului*

Atena, 25 aprilie 1956.

*Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop DOROTHEOS al Atenei,
Președintele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei:*

REGATUL GRECIEI

Sfântul Sinod al Bisericii Greciei

Nr. 2026/1234

Prea Fericite Patriarh al României, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, iubit frate și împreună slujitor în Hristos, D. D. Justinian, îmbrățișînd pe Prea Fericirea Voastră în Domnul, Prea Plăcut Vă salutăm.

Cuprins de cea mai adîncă durere, Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei, folosind cuvîntul profetului, suspină greu mîhnit: «Lăsați-mă să plîng cu amar, nu vă siliți să mă mîngîiați pentru zdrobirea fiicei neamului meu» (Isaia XXII, 4).

Știți, Prea Sfințiți Frați, că de șase luni Intîistătătorul Bisericii Apostolice a Ciprului, Arhiepiscopul Macarios, cu Mitropolitul Ciprian al Kyriinei, se găsesc exilați departe de turma lor, în timp ce oile turmei lor cele înțelegătoare, lipsite de ocrotirea părintească a păstorilor sînt condamnate la moarte și duse la spînzurătoare. Și dacă prigoanele împotriva vechii Biserici a Ciprului în persoana Arhiepiscopilor ei erau săvîrșite de bande de necredincioși și de barbari, cum s-a întîmplat la 1821, cînd au fost tăiați sau spînzurați vreo 70 de mitropoliți și conducători împreună cu alți fruntași, nimic de mirat. Dar ce justificare poate fi, cînd în mijlocul secolului al XX-lea se duce prigoană sistematică împotriva capilor bisericesti ortodocși ai insulei Cipru de către un stat creștin?

S-ar putea spera, că demnitarii superiori ai unui neam care se laudă că-și datorează civilizația și puterea sa Bibliei, ar arăta și față de cuvintele unor Episcopi creștini, care stau la altarul lui Dumnezeu, aceeași atenție pe care o arată și față de asigurările celorlalți cetățeni comuni ai imperiului lor. Dar după ce nu au ezitat, din oportunism politic, să ponegrească ca pe un criminal periculos și terorist odios pe Arhiepiscopul de Cipru, Macarie, ținut de ei în exil amar împreună cu Mitropolitul Kyriinei, Ciprian, au procedat și la o altă măsură cu totul nejustificată și nedreaptă. Cu toată asigurarea arhierescă a Mitropolitului de Kytion, Antim, că n-a săvîrșit niciodată acțiunile care i s-au atribuit, și cu toate că faimoasa lui întîlnire cu șeful Organizației Patriotice E.O.K.A., Dighenis, se referă la un timp în care patrioții din Cipru nu ajunseseră încă la ciocniri sîngeroase, l-au pus la închisoare severă, interzicîndu-i să îndeplinească obligațiile sale de Locțiitor al Arhiepiscopului captiv. Această arestare nejustificată lipsește Biserica Apostolică a Ciprului de ocrotirea și a ultimului Mitropolit rămas în ea și o lasă fără cap.

Aflîndu-se în fața unei prigoane neașteptate a unei Biserici surori, prigoană pe care au cutezat-o numai idololatrii primelor secole creștine și numitele regimuri totalitare, Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei protestează cu energie împotriva acțiunilor neliberale și necreștine ale guvernatorului englez al Ciprului, care tînd la deplina destrămarea a Bisericii de acolo.

Ascultînd de cuvintele Sfîntului Apostol Pavel: «Aduceți-vă aminte de cei puși în lanțuri ca și cum ați fi legați și voi împreună cu ei, de cei care îndură rele, ca unii ce sînteți și voi în trupuri» (Evrei XIII, 3), înălțăm o călduroasă rugă către Domnul nostru Iisus Hristos, Intemeietorul

și Conducătorul Cel Nepărtinitor al Bisericii, ca să dăruască pace și tărie încercatei Biserici a Ciprului. Incredințând turma cea atât de crud lăsată orfană călduroaselor rugăciuni și stăruitoarelor acțiuni ale Prea Fericirii Voastre, Vă rugăm să-i acordați tot ajutorul frățesc și părintesc.

«Ți s-a arătat, omule, ceea ce este bun și ceea ce Iehova cere de la tine: dreptate, iubire și milostivire și să fii gata să mergi cu Domnul Dumnezeuul tău» (Miheia VI, 8).

Cu dragoste în Hristos,

† DOROTHEOS al Atenei
Președintele Sfântului Sinod
al Bisericii Ortodoxe a Greciei

Atena, 31 august 1956.

Telegrama Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop DOROTHEOS al Atenei și a Toată Grecia:

Comitetul panelen pentru autodeterminarea Ciprului, reprezentând întregul popor grec, care este pe drept indignat de actul criminal al spânzurării a trei patrioți ciprioți, Vă cere, în numele libertății și al păcii mondiale să folosiți toată influența Voastră, spre a preveni executarea altor trei ciprioți condamnați, contribuind astfel la încetarea încordării existente în Cipru și la înlăturarea marilor primejdii care vor surveni și vor fi fatale alianței și civilizației apusene. Făcând așa, veți avea veșnica recunoștință a întregului popor grec.

† DOROTHEOS,
Arhiepiscop al Atenei și a Toată Grecia,
Președintele Comitetului Național
pentru autodeterminarea Ciprului

Atena, 20 septembrie 1956.

Scrisoarea Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop DOROTHEOS al Atenei și a Toată Grecia:

REGATUL GRECIEI
Sfântul Sinod al Bisericii Greciei

Prea Fericite Patriarh al României, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, în Hristos Dumnezeu Frate iubit și împreună-slujitor, D.D. Justinian, îmbrățișând în Domnul pe Prea Fericirea Voastră, prea plăcut Vă salutăm.

Iarăși au fost spânzurați trei tineri ciprioți, după cum e cunoscut în marea insulă greacă.

Să spunem că a dispărut spiritul Evangheliei din comunitățile și din statele creștine? Să ne închipuim că puterile întunericului și ale neomeniei au mai mare putere decât puterile luminii și ale adevărului? Nu mai există oare urmă de mărinimie și de omenie în lumea contemporană? Asemenea întrebări zdrobitoare apasă cu totul dureros tot sufletul grecesc după îngrozitoarea crimă a spânzurării celor opt tineri ciprioți. Cum altfel se poate explica faptul că, cu toate apelurile dramatice atât ale nobilelor victime și îndureraților părinți, soții și copii ai lor și al Bisericii martirice

a Apostolului Varnava și a Sfintei Biserici din Grecia și a evlaviosului neam grecesc, cât și a unei mari și alese părți a poporului britanic, guvernul Marii Britanii a procedat în chip provocător la ridicarea vieții tinerele vlăstare ale marii insule într-un chip în adevăr înfricoșător și barbar?

Faptul este descurajator. Guvernul unui stat creștin, cu tradiții și principii libere, în mijlocul secolului al douăzecilea și după rîuri de sînge și jertfe nesfîrșite pentru libertate și pentru drepturile omenești, să aplice asemenea mijloace violente și îngrozitoare ca să țină sclav un popor prea nobil și din cele mai civilizate.

Sfînta noastră Biserică, paznică împreună cu celelalte Biserici Ortodoxe, a spiritului ortodox, care este spirit de libertate și de respect al demnității și a sacrei personalități a individului, nu poate decît să se revolte în fața acestei nereținute călcări în picioare a idealului lor creștin. Indurerată deci, ca o altă Rachela, «Plînge pe fiii săi și nu vrea să se mîngîie pentru că nu mai sînt» (Matei VIII, 12), greu întristată ridică glas de protest spre toate direcțiile și cheamă cu iubire frățească Biserica lui Hristos să participe la adîncă ei durere, cerînd imediata și energica lor intervenție. Roagă ca ele să stigmatizeze și să dezaprobe, în ce chip vor judeca mai efectiv, aceste crime îngrozitoare, ale autorităților ocupației din Cipru, care clatină din temelii conviețuirea pașnică a popoarelor și constituie o pată neagră pentru civilizația creștină.

Nu se poate concepe ca Bisericile creștine, a căror lucrare este apărarea celor sacre și sfinte ale popoarelor și indivizilor, să permită continuarea cruzimilor comise în Cipru. De aceea Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei roagă ca Bisericile creștine să exercite marea lor autoritate față de guverne și de credincioșii lor creștini, ca să dea dreptul sfînt de autodeterminare și poporului cipriot, și să înceteze silnica și nedreapta vărsare de sînge în această insulă creștină. Aceasta va constitui desigur o biruință a duhului creștin, spre folosul omenirii și slava lui Dumnezeu.

Cu îmbrățișări frățești,

† DOROTHEOS al Atenei
Președintele Sfîntului Sinod
al Bisericii Greciei

Atena, 28 septembrie 1956.

Alte două scrisori tot ale Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Dorotheos al Atenei și a toată Grecia.

REGATUL GRECIEI
Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei
Nr. 222/1302

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, Frate Iubit în Hristos Dumnezeu și împreună-slujitor, D.D. JUSTINIAN, îmbrățișîndu-vă cu multă bucurie în Domnul Vă adresăm cuvîntul cu plăcere.

De multe ori pînă acum întîmplări dureroase, survenite în martiricul Cipru grecesc, apăsate de către crudul stăpînitor, ne-au silit să apelăm la iubirea Voastră, cerîndu-vă concursul și ajutorul Vostru frățesc.

Socotim o îndatorire a noastră să mărturisim că problema sfântă a Ciprului și tragedia poporului cipriot au găsit în Prea Fericirea Voastră întotdeauna un apărător din tot sufletul și un sprijinitor.

Pentru aceasta, mulțumindu-vă călduros pentru toate lucrurile mari și însemnate pe care le-ați săvârșit pînă acum, ca să se facă dreptate poporului cipriot, care se luptă eroic pentru dreptul sfînt și inviolabil al autodeterminării, Vă rugăm din nou să nu încetați a depune eforturi și de acum înainte, pe cît Vă va sta în putință, pentru împlinirea desăvîrșită și definitivă a dorinței acesteia sfînte a fraților noștri din Cipru și fiți sigur că recunoștința Bisericii Ciprului, care se găsește astăzi bîntuită și orfană, ca și a întregului popor grec față de Prea Fericirea Voastră, va fi veșnică.

Cu îmbrățișări frățești,

† *DOROTHEOS al Atenei*
Președintele Sfîntului Sinod
al Bisericii Greciei

Atena, 4 octombrie 1956.

SFINTUL SINOD AL BISERICII GRECIEI
Nr. 62.

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, în Hristos Dumnezeu Iubit Frate și împreună-slujiitor, D.D. JUSTINIAN, îmbrățișînd în Domnul pe Prea Fericirea Voastră, prea plăcut Vă salutăm.

Sfîntul nostru Sinod a convocat primul Congres al predicatorilor Sfîntei Biserici a Greciei a cărei primă ședință a avut loc la 28 ale lunii curente. In aceasta s-a aprobat cu unanimitate o moțiune în favoarea fraților care luptă în Cipru, al cărei text urmează mai jos, cu rugămîntea de a binevoi să luați cunoștință de el:

«Primul Congres al Predicatorilor Bisericii Greciei, convocat la Atena de către Sfîntul Sinod, sub președinția Prea Fericirii Sale D.D. Dorothei, Arhiepiscopul Atenei și a Toată Grecia, în prima sa ședință și-a îndreptat gîndul cu dragoste frățească și cu simpatie cordială spre marea insulă greacă Cipru, care suferă și luptă eroic pentru libertatea sa.

«Avînd în vedere:

«1. Că libertatea constituie un dar dumnezeesc, acordat omului de însuși Creatorul și că nici însuși Dumnezeu nu exercită violență și constrîngere asupra omului, pentru că îl vrea liber;

«2. Că pentru a se asigura libertatea personală și a trăi în libertate indivizi și popoare, însuși Fiul lui Dumnezeu, întrupîndu-se, s-a oferit pe Sine jertfă pe Cruce, dînd astfel prin moartea Sa mijloc dumnezeesc de eliberare a omului de puterile tenebroase ale barbariei și tiraniei;

«3. Că pentru dobîndirea și asigurarea libertății naționale s-au vărsat rîuri de sînge al celor mai nobili fii ai omenirii, iar în vremea noastră au murit înfrățiți pe cîmpurile de luptă moarte comună greci și britanici și sîngele lor s-a amestecat pentru zdrobirea puterilor îngrozitoare ale totalitarismului și ale violenței crude și barbariei întunecate;

«4. Că cei care luptă în Cipru, suferă peste măsură, văzînd magazinele și casele lor incendiate, averea lor împrăștiată, fiind prizoniți cu cruzime, închiși, bătuți, amendați pe nedrept, și ce e mai îngrozitor, spînzurați în chip neuman;

«5. Că sînt lipsiți de ocrotirea și mîngîierea păstorilor lor duhovnițești și a învățătorilor lor, exilați departe de ei și închiși fără nici o justificare;

«6. Că britanicii, care apasă și asupresc și refuză drepturile elementare de demnitate ale oamenilor liberi poporului cipriot creștin, sînt și ei creștini.

Pentru toate acestea se adresează:

«1. Către Organizația Națiunilor Unite, care s-a constituit pe baza principiului de autodeterminare a popoarelor și funcționează pentru apărarea drepturilor omului.

«2. Către Bisericile lumii.

«3. În deosebi către Biserica Angliei și anume către primatul ei, Arhiepiscopului de Canterbury.

«4. Către guvernele popoarelor pămîntului.

«5. Către conștiința mondială, — și într-un glas:

— Protestează cu energie contra nemai auzitelor cruzimi și a insuportabilei tiranii, care se exercită în Cipru.

— Cere în numele lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și în numele drepturilor omenești, intervenția imediată a tuturor celor care au competența și puterea de a lucra pentru potolirea tiraniei dezlănțuite, pentru readucerea Arhiepiscopului exilat al Ciprului și a celor exilați împreună cu el, la turma lor, pentru recunoașterea dreptului de autodeterminare și acordarea urgentă a libertății fraților noștri ciprioți».

Cu aceasta, îmbrățișîndu-vă iarăși cu sărutarea dragostei, rămînem, Al Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos,

† DOROTHEOS al Atenei

Atena, 31 ianuarie 1957.

Iată și unul din răspunsurile Prea Fericitului Patriarh Justinian, din a cărui inițiativă Sfîntul Sinod al Bisericii noastre și-a ridicat glasul său de protest împotriva samavolnicilor săvîrșite asupra vrednicilor fii ai poporului cipriot:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Iubite Frate întru Hristos,

Scrisorile și telegramele primite de la Prea Fericirea Voastră, cū privire la suferințele martirice ale Bisericii și poporului creștin din marea insulă greacă a Ciprului, au adăugat durere peste durere în sufletul Nostru.

Am aflat rînd pe rînd de prelungitul exil al Arhiepiscopului Macarie al Ciprului și Mitropolitului Ciprian al Kyriniei, urmat de arestarea nejustificată și punerea la închisoare severă a Mitropolitului Antim de Kytion, lipsind Biserica Apostolică a Ciprului de ocrotirea ultimului Mitropolit rămas în ea și lăsînd-o fără conducător, apoi de actul criminal al spînzurării a de două ori către trei patrioți ciprioți, care a stîrnit indignarea

întregului popor grec, precum și de jalea fără margini care a copleșit inimile atîtor familii pentru pierderea părinților, soților și copiilor lor

Clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne sînt cu totul conșternați aflînd de atrocitățile și mijloacele inumane și nedemne folosite, față de creștinii ciprioți, de o țară creștină, care a făcut atîta caz de răspîndirea Bibliei în toate limbile pămîntului.

Jertfele creștinilor ciprioți vor rămîne, în istorie, stigmatul nelegiuirilor — pentru conducătorii poporului englez — iar pentru poporul cipriot-grec, un act eroic în lupta de eliberare din robia unei tiranii josnice și criminale.

Incredințăm pe Prea Fericirea Voastră că Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și Noi înșine sîntem alături de poporul grec, care nu cere altceva decît dreptul pe care-l au și trebuie să-l aibă toate neamurile din lume: libertatea de autodeterminare și de eliberare de sub tirania altor neamuri.

Dumnezeu, care n-a făcut pe oameni ca să fie robi — ci liberi —, va binecuvînta jertfele grecilor ciprioți și îi va ajuta să se elibereze.

Lipsește acum dintre ei Chiriarii lor, dar pentru ei se roagă toată lumea creștină ortodoxă de pretutindeni.

Vă rog să primiți, Prea Fericirea Voastră, ale Noastre frățești îmbrățișări întru Hristos, Domnul îndurărilor și a toată mîngîierea.

† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMINIEI

București, 19 octombrie 1956.

Urmînd pilda și îndemnul Intîistătătorului Bisericii Ortodoxe Romîne, Înalții Ierarhi, clerul și credincioșii noștri s-au alăturat cu însuflețire tuturor acțiunilor întrepinse de poporul român în sprijinirea dreptelor revendicări ale populației din Cipru, care vrea să trăiască liber în patria sa.

A N I V E R S Ă R I

CU PRILEJUL IMPLINIRII A 500 DE ANI DE LA INSCĂUNAREA LUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

Cu un nemărginit elan patriotic și entuziasm, oameni de știință, funcționari, clerici, plugari și ostași, au sărbătorit împlinirea a cinci sute de ani de la urcarea pe tronul Moldovei, a domnitorului Ștefan cel Mare. În cuvinte înaripate, în articole și studii de reviste, figura și activitatea marelui Voevod au fost înfățișate sub toate laturile sale de mare conducător de oști pentru apărarea independenței țării, de neîntrecut iubitor al gliei strămoșești și al poporului, de iscusit diplomat în legăturile lui cu lumea din afară și, în sfârșit, de mare ziditor de sfinte locașuri de închinare.

Expozițiile organizate în toate orașele și așezările pe unde au rămas martore urmele slăvitului voevod, au înfățișat de asemenea piese de mare preț: manuscrise, Evangheliare împodobite cu miniaturi, facsimile din diferite versiuni de letopisețe, bijuterii, icoane, broderii, numeroase obiecte bisericești, brocarturi de mătase, catifele, siofe de fir, odoare liturgice, pietre de morminte, fragmente de ceramică, etc.

Toate aceste tezaure de artă, la care se adaugă ctitoriile sale, cetăți, biserici și mănăstiri, presărate pe toate plaiurile moldovene, sînt pînă în zilele noastre urmele neșterse ale unei epoci de strălucire culturală, artistică, economică și socială, imprimată de geniul creator al lui Ștefan cel Mare.

De aceea, figura marelui Domnitor al Moldovei străbate tot mai luminoasă prin veacuri, pînă în zilele noastre.

Faptele sale mărețe, vitejia sa neasemănată, dragostea de țara strămoșilor săi și apropierea de popor, mintea sa ageră și luminată, care înțelegea tîlcul adînc al istoriei, împletite cu o neșovăitoare credință în Dumnezeu, căruia i-a închinat atîtea sfinte altare, l-au ridicat pe culmi ce au covîrșit cele cinci veacuri ce s-au scurs de la urcarea sa pe tronul Moldovei.

Cei 47 ani de domnie, cum nu s-a mai întîlnit în istoria neamului nostru, au pecetluit cu jertfe mari independența Moldovei, vitejia fiilor ei și apărarea dreptei credințe strămoșești împotriva puterii otomane. Poporul

l-a păstrat vie amintirea sa, iar cununa recunoștinței nu s-a veștejit niciodată în inimile vitejilor răzeși moldoveni, care, din gură în gură au purtat cu duiosie și cu dragoste, faptele de arme, neastîmpărul tineresc, evlavvia și credința în Dumnezeu și apropierea față de popor a aceluia care le-a fost «părinte» — cum subliniază cronicarul.

Timp de cinci veacuri, el a rămas în sufletul și vorba poporului nostru, un «sfânt» pe care, pentru faptele lui vitejești, «nici unul din domni, nici mai înainte, nici după aceea, nu l-au ajuns» — cum spune cronicarul Grigore Ureche.

În adevăr, din toate actele de înnoiri sociale în administrarea țării, din documentele cancelariei domnești, ca și din întregul avînt cultural din timpul său, se desprind și convingerile sale religioase, conștiința că el trebuie să apere, cu orice preț, credința strămoșească.

Dacă în latura strategiei militare și a diplomației, Ștefan cel Mare a arătat «ca un bărbat minunat, cu nimic mai prejos decît comandantii eroici, cel dintîi principe al lumii» — după părerea cronicarului contemporan polon, apoi în ceea ce privește creștinătatea, el apare în adevăr ca «atlet al lui Hristos».

Impresionanta operă constructivă săvîrșită de acest domnitor în niște condiții atît de grele, îmbrățișînd numeroase și variate domenii, a promovat dezvoltarea și înflorirea picturii, sculpturii, ceramicii, broderiilor, etc., iar dezvoltarea artei arhitectonice și a miniaturii, ni-l arată ca pe un spirit creator și de gust și ca pe un cunoscător neîntrecut și pasionat de frumos. Dezvoltarea tuturor artelor a fost menită să înfrumusețeze numeroasele sale mînăstiri, biserici și palate, înălțate în timpul domniei sale ajungînd la un stadiu de adevărată înflorire.

Opera de zidire a sfințelor locașuri a izvorît din marea lui dragoste de popor și din marea lui credință în Dumnezeu, care-l făceau de neînvingus în fața oștilor turcești și care îl păstrau curat și dîrz în fața multor încercări papistăsești. Toate cele 44 mînăstiri și biserici presărate pe tot cuprinsul Moldovei, au fost înălțate spre lauda Domnului și pentru pomenirea «drept măritorului și iubitorului de Hristos, Io Ștefan Voevod, așa cum se intitula el.

Viziunea clară a viteazului voevod n-a scăpat din vedere nici rolul important al așezărilor monahale. Daniile și ajutoarele sale, ajunse departe pînă la marile lavre ale Athosului, ori la unele din celebrele mînăstiri din Balcani, ca mînăstirea Rila, de exemplu, dovedesc grija ce o purta sfințelor mînăstiri. Acelea erau vetre ale evlaviei străbune, dar, în același timp, și cetăți spirituale de rezistență împotriva acțiunilor de prozelitism, exercitate prin diferite mijloace, de către papalitate. Se înțelege din trănicia lor, din podoabele arhitectonice, din odoarele și înzestrările pe care le făcea mai ales ctitoriilor sale, că Ștefan cel Mare a avut intenția de a crea acestora posibilități de dezvoltare spirituală și culturală, asemuindu-le celor din Orient.

Așezările acestea aveau să răspundă efortului comun, pe care Domnul și poporul îl depuneau, pentru ca țara să-și mențină libertatea și să se dezvolte cît mai mult pe plan cultural. Numai în felul acesta se explică dăruirea Domnitorului pentru mînăstirile în care pulsează într-un ritm viu, viața înaltă duhovnicească, alături de cea a îndeletnicirilor practice.

Din mărturiile rămase, se vede că obiectele de artă, dăruite de Ștefan cel Mare, ieșeau din atelierele locale, «unde se realizau multe din broderiile, manuscrisele» și alte odoare ce constituie astăzi creații de mare valoare pentru muzeele de la noi și din străinătate.

În fruntea mănăstirilor zidite de Ștefan cel Mare, se găsea noua sa ctitorie de la Putna, unde a înflorit arta miniaturistică.

Cîteva minunate Evangheliare ieșite din această școală, păstrate pînă în zilele noastre, sînt lucrate de meșterii: Palade monah, Spiridon, Filip și Nicodim ieromonahi. De asemenea, frumosul Evangheliar dăruit mănăstirii Zografu din Athos, tot la Putna a fost executat de smeritul ieromonah Filip.

Din școlile mănăstirești de la Neamțu, Putna și Moldovița, s-au păstrat aproape 50 manuscrise, datate și caligrafiate pe pergament. Scrierea acestora, impresionant de îngrijită, vădește dragostea, îndemînarea și răbdarea specifică monahilor harnici, care, la îndemnul slăvitului Domnitor al Moldovei, răsplăteau cu astfel de lucrări de artă, grija lui pentru sfintele așezăminte călugărești. Aici se scria cronică țării, se copiau texte din Evanghelii sau din Sfinții Părinți, care uneori erau duse de împrejurări, departe peste hotare. Așa s-a întîmplat cu un manuscris moldavo-bulgar al Pravilei lui Matei Vlastaris, care s-a găsit în mănăstirea Hapova din Iugoslavia. Acesta a fost scris «din porunca și prin fapta dreptcredinciosului și iubitorului de Hristos Domn Io Ștefan Voevod... de mîna mult greșitului monah, grămăticul Damian, la anul 1495», precum mărturisește însuși ostenitorul manuscrisului.

Tetraevangheliarul moldovenesc din 1504, aflat în muzeul din Cetinje, este roada ostenelilor monahale, tot la îndemnul lui Ștefan Vodă, spre a-și înzestra noua sa ctitorie din Hîrlău. Sfînta carte, cumpărată de Mitropolitul Muntenegrului, Daniil, prin veacul al XVIII-lea, a poposit pe la vreo mănăstire din Macedonia, în ale căror diptice se găsesc înscrise numele domnitorilor munteni și moldoveni.

Iată cum, smeritele, dar iscusitele lucrări ale monahilor din școlile moldovenești de caligrafie și miniatură din mănăstirile lui Ștefan cel Mare, s-au răzlețit prin mănăstirile din Balcani și Athos, prin diferite biblioteci și muzee cu renume mondial. Ele oglindesc stadiul de dezvoltare culturală a monahismului nostru, vădesc talentul meșterilor, dragostea lor de frumos și contribuția lor în promovarea vechii noastre literaturi.

Pe bună dreptate se poate spune că marele domnitor a realizat și în acest domeniu, un stil nou de viață și a ridicat mănăstirile la adevăratul lor rost. Școlile mănăstirești își vor continua cu avînt activitatea în veacurile următoare, dînd la iveală numeroase opere de artă și numeroase tipărituri pentru luminarea poporului dreptcredincios.

Biserica strămoșească a participat prin glasul și scrisul ierarhilor, preoților și credincioșilor ei, la toate manifestările închinare acestui însemnat eveniment.

Dar ea participă mai ales, alături de Conducerea patriei noastre, la păstrarea acestor comori ale poporului nostru și la promovarea artelor, ajunse la mare înflorire în acea vreme. Restaurarea monumentelor istorice este astăzi, faptă izvorîta din dragostea Guvernului față de zestrea spi-

rituală a poporului nostru; iar ridicarea așezămintelor monahale la rostul și menirea lor — prin cultivarea îndeletnicirilor artistice — prin inițieri de ateliere mânăstirești în care să înflorească din nou pictura, sculptura, broderiile artistice, cusături și alesături naționale — constituie una din grijile de căpetenie ale Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Ducându-le pe acestea la bun sfârșit, avem încrederea că niciodată nu se vor stinge candelile aprinse de binecredinciosul voevod Ștefan cel Mare pe atâtea sfinte altare, iar mireasma rugăciunilor ce se înalță către Dumnezeu necontenit deasupra mormântului său de la Putna — cea mai dragă ctitorie a sa, va împuternici nevoițele tuturor ostenitorilor din mânăstire, spre a ajuta și ei la înălțarea și înflorirea Patriei noastre.

Episcop THEOCTIST BOTOȘĂNEANU

Vicar Patriarhal

ȘTEFAN CEL MARE ȘI VIAȚA RELIGIOASĂ DIN VREMEA SA

La 12 aprilie¹ s-au împlinit 500 de ani de cînd Ștefan cel Mare, învingînd în luptă pe Petru Aron, ucigașul tatălui său Bogdan, a fost aclamat domn al Moldovei.

Sărbătorirea unei jumătăți de mileniu de la urcarea pe tron a marelui domnitor a fost un prilej de a evoca una dintre cele mai glorioase pagini din istoria poporului nostru, pentru a cinsti tradițiile de veacuri ale luptei poporului pentru independența țării.

La București, Iași, Suceava, Putna, la Bacău, Cluj, pe întreg cuprinsul țării au avut loc numeroase manifestări aniversare, la care au participat zeci de mii de cetățeni, care au ținut să-și exprime dragostea și recunoștința față de marele luptător pentru apărarea independenței naționale.

La Suceava, pe platoul din fața cetății de scaun, s-au strîns peste 3000 de oameni, care au ascultat evocarea figurii marelui comandant de oști, făcută de generalul-maior Gheorghe Cîrjeu, după ce văzuseră în sălile muzeului regional prețioase mărturii din anii îndelungatei și glorioasei lui domnii: zapise și urice întărite cu pecetea domnească, picturi, sculpturi, arme de apărare, unelte meșteșugărești, fragmente de ceramică și piatră sculptată și alte obiecte. În semn de omagiu, școala medie nr. 1 din Suceava a primit numele lui Ștefan cel Mare.

La Iași, filiala Academiei Republicii Populare Romîne a organizat o expoziție comemorativă, în care au fost expuse numeroase documente, manuscrise și obiecte din vremea lui Ștefan cel Mare, parte din ele aduse de la mînăstirea Putna.

1. Istoria a înregistrat ca dată a începutului domniei lui Ștefan cel Mare 12 aprilie 1457, cînd a învins pe Petru Aron în lupta de la Doljești, pe Siret, deși el a fost învins definitiv cu două zile mai tîrziu, la 14 aprilie, în lupta de la Orbic (cf. Giurescu, Constantin C., *Istoria romînilor*, II, 1, București, 1937, p. 50, și Ionașcu I., *Ștefan cel Mare*, I, București, 1955, (Colecția «Societății pentru răspîndirea științei și culturii», nr. 131), p. 10). Chiar și cronicarul Grigore Ureche spune că «la Doljăști... s-au lovit în ziua de joi mari, aprilie 12... ci Aron Vodă... de iznoavă s-au bulucitu și al doilea rîndu să lovi la Orbic și iară birui Ștefan vidă» (Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită... de P. P. Panaitescu, (București, 1955, p. 83). Trebuie precizat de asemenea că Joia Mare n-a fost la 12 aprilie, cum greșit menționează Ureche, ci la 14 aprilie (cf. Giurescu Constantin C., op. cit., p. 50). În versiunea germană a cronicii lui Ștefan cel Mare, descoperită de profesorul polon Ol. Górka în «Bayerische Staatsbibliothek» din München se spune că lupta de la Doljești a avut loc «în luna lui aprilie în ziua de 11, într-o marti, în săptămîna mare dinaintea Paștilor» (Chițimia, Ion Const., *Cronica lui Ștefan cel Mare. (Versiunea germană a lui Schedel)*, Casa Școalelor, București, 1942, p. 59). Este, desigur, o greșeală.

La București, în sălile Muzeului de Artă al Republicii Populare Române a fost organizată o expoziție documentară a epocii lui Ștefan cel Mare. Au fost expuse documente și obiecte rare și unice prin valoarea lor istorică și artistică, multe din ele fiind aduse de prin locurile străbătute odinioară de Ștefan, iar unele provenind din tezaurul ce ne-a fost redat de Uniunea Sovietică. De la mănăstirea Dragomirna a fost adusă Evangheliarul de la Humor, în care se găsește unul dintre cele mai izbutite portrete ale lui Ștefan cel Mare, iar de la mănăstirea Putna, nenumărate obiecte autentice din vremea sa, ca epitrahilul cu portretul lui Ștefan cel Mare, draperia (acoperământul de mormânt) cu portretul Mariei de Mangop și altele. Printre obiectele expuse se găseau, de asemenea, ferecături și manuscrise de mare migală artistică, o cădelniță dăruită de Ștefan cel Mare mănăstirii Putna în 1470, precum și numeroase documente originale. «Cred că nici un muzeu din lume n-ar fi putut oferi obiecte din secolul al XV-lea de o asemenea valoare, unele, după socoteala mea, unice — mărturisea acad. prof. Gh. Oprescu, într-un interviu acordat unui ziarist² — ... Foaia de acoperământ a mormântului Mariei Mangop este o capodoperă ce poate sta alături de opera lui Dürer sau Holbein».

Academia Republicii Populare Române a ținut o ședință festivă, în care academicianul Traian Săvulescu, președintele acestei înalte instituții de cultură, a evocat figura marelui voievod moldovean, prof. I. Nestor, membru corespondent, a prezentat comunicarea «Epoca lui Ștefan cel Mare în lumina săpăturilor arheologice de la Suceava», iar academicianul Tudor Vianu, comunicarea «Ștefan cel Mare în literatură».

Filiala Iași a Academiei Republicii Populare Române și Universitatea «A. I. Cuza» din Iași au organizat de asemenea o sesiune științifică, în care au fost prezentate 12 comunicări despre începuturile și consolidarea domniei lui Ștefan cel Mare, relațiile politice ale Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, viața lui Ștefan cel Mare oglindită în folclor, în literatură etc.

Teatrele Naționale au dat reprezentanții festive cu piesa «Apus de soare» de Barbu Ștefănescu Delavrancea, precedată de o conferință de evocare și elogiere a personalității gloriosului domnitor, iar în universități, școli, cămine culturale, cluburi au avut loc manifestări comemorative.

Prin numeroase articole și studii, revistele și ziarele din Capitală și din întreaga țară au adus o prețioasă contribuție la o mai justă apreciere și cunoaștere a lui Ștefan cel Mare și Sfânt și a epocii sale³, care consti-

2. C. D., *Despre două expoziții recente. Convorbire cu acad. prof. Gh. Oprescu*, în ziarul «Scînteia», nr. 3891, 26 aprilie 1957, p. 2.

3. v. Georgescu-Buzău, Gh., conf. univ., *500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare*, în ziarul «Scînteia», nr. 3879, 12 aprilie 1957, p. 3; Bălan Const., cercetător științific la Institutul de Istorie al Academiei R.P.R., *500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare*, în ziarul «România liberă», nr. 3891, 12 aprilie 1957, p. 2; Mioc Damaschin *Ștefan cel Mare — 500 de ani de la urcarea pe tron*, în ziarul «Scînteia tineretului», nr. 2468, 12 aprilie 1957, p. 3; Păcuraru T., *Cinci sute de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare — Izvor de mîndrie și îndemnul la vrednicie*, în ziarul «Munca», nr. 2944, 12 aprilie 1957, p. 3; Ionașcu I., prof. univ., *Ștefan cel Mare, o puternică personalitate în istoria poporului nostru*, în săptămînalul «Gazeta învățămîntului», nr. 418, 12 aprilie 1957, p. 2; Bogza Geo, *Aduceri amînte*, în săptămînalul «Contemporanul», nr. 15 (549), 12 aprilie 1957, p. 1, 3; Mureșan Camil, *Ștefan cel Mare, 1457-1504*, în săptămînalul «Tribuna», Cluj, nr. 10, 14 aprilie 1957, p. 6, 11; Almaș Dumitru, *O pagină de istorie*, în «Vecac nou», organ al Consiliului general A.R.L.U.S., an. XII, nr. 15, 12 aprilie

tuie unul din cele mai strălucite capitole din zbuciumata istorie a patriei noastre. «Amintirea sa a luminat totdeauna în marea biserică a conștiinței neamului»⁴, și de aceea este astăzi, și va fi neîncetat, în conștiința și recunoștința întregului nostru popor.

*

La pomenirea și slăvirea viteazului domn al Moldovei care uimise apusul creștin și înspăimântase păgânismul năvălitor din orient, Biserica noastră ortodoxă este nu numai îndreptățită, ci chiar îndatorată să participe alături de toți cetățenii din țara noastră, întrucât istoria ei din cea de a doua jumătate a veacului al XV-lea este întretesută cu însăși istoria lui Ștefan cel Mare.

Intr-adevăr, atât prin structura sa sufletească, dar mai ales prin faptele sale, Ștefan cel Mare a fost mereu alături de Biserică, și Biserica alături de el, sprijinindu-l în toate acțiunile sale.

După înfrângerea lui Petru Aron la Orbic, la 14 aprilie 1457, în Joia Mare, Ștefan, care se îndrepta spre Suceava, a fost întâmpinat de popor la locul numit Direptate, pe Siret, și aclamat domn al Moldovei. În fruntea poporului se găsea mitropolitul Teoctist, care a uns cu mirul sfințit pe noul domn. Mitropolitul Teoctist, deși fusese de partea fostului domn Alexandrel, fiul lui Iliș voievod, l-a primit pe Ștefan «cu cea mai mare bucurie»⁵. Ba, ceva mai mult, se crede că pornirea lui Ștefan la război împotriva lui Petru Aron s-ar fi făcut în înțelegere cu o seamă de boieri, care aveau în fruntea lor chiar pe mitropolitul Teoctist⁶.

Ștefan cel Mare n-a fost numai viteazul cîrmuitor de oști, care din 36 de războaie a ieșit biruitor în 34, n-a fost numai un organizator de țară iscusit și autorul unei excepționale stări de dezvoltare a culturii feudale din Moldova, ci și un creștin convins. Nu spre laudă deșartă a înălțat el atâtea locașuri de închinare, înzestrându-le cu moșii și oameni, cu obiecte

1957, p. 2; Zub Alexandru, **Ștefan cel Mare și posteritatea**, în «Viața studentească», revista asociațiilor studențești din R.P.R., an. II, nr. 4 (5), aprilie 1957, p. 11; Popesco Pavel, **Etienne le Grand, le prince qui barra la route au conquérant de Constantinople**, în «La Roumanie nouvelle», bimensuel social et culturel, no. 208, 15 mai 1957, p. 3; Ciopraga Const., **Efigia literară a lui Ștefan-Voievod**, în «Iașul literar», revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. (Iași), 4 aprilie 1957, p. 75-85; **Un mare domnitor s-a urcat pe tron. Cîteva povestiri cu tîlc din vremea lui Ștefan cel Mare**. Texte alese și prezentare de Ursu, Horia I., în «Orizonturi», revista păcii, ediția în limba română, an. VI, nr. 71, aprilie 1957, p. 27-39; Săvulescu Traian, acad., **Ștefan cel Mare**, în rev. «Contemporanul», nr. 16 (550), 19 aprilie 1957, p. 2; Pascu Ștefan, **Ștefan cel Mare**, în rev. «Steaua» (Cluj), an. VIII, nr. 5, p. 7-13; Florea-Rariște, D., **Ștefan cel Mare în concepția și imaginația poporului**, în rev. «Steaua», același nr., p. 18-27.

Am menționat aci numai o parte din articolele și studiile apărute în publicistica noastră. Semnalăm, de asemenea, apariția unei pretioase lucrări intitulată **Ștefan cel Mare — 500 de ani de la înscăunarea sa ca domn al Moldovei**, care cuprinde un studiu de Dr. Horia Ursu și o bibliografie selectivă privitoare la Ștefan cel Mare, alcătuită de Daniela Bratu, lucrare care face parte din publicațiile Bibliotecii Centrale de Stat a R.P.R. Alte numeroase broșuri și volume sînt în curs de tipărire.

4. Iorga N., **Istoria lui Ștefan cel Mare povestită neamului românesc**. Ediție de lux, adnotată, București, 1904, p. 4.

5. Iorga N., **Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor**. Ediția a II-a, vol. I, București, 1928, p. 90.

6. Iorga N., **Istoria Românilor**, vol. IV: **Cavalerii**, București, 1937, p. 125.

și cărți de ritual, acordându-le totodată numeroase privilegii, ci spre mîntuirea sufletului lui, și spre slava lui Dumnezeu, spre care își ridică gîndurile și nădejdea ori de cîte ori se găsea în vreo strîmtoare sau necaz. «Pe creștinătate nu cu cuvinte numai, ci din inimă cu căldură a mărturisit-o», se subliniază într-un panegiric de o rară frumusețe, rostit la mormîntul voievodului în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, atribuit arhimandritului Vartolomeu Măzăreanu, egumen al Putnei⁷. Nu există nici o «îndoială asupra credinței lui, cu care s-a adăpat la curatele și neamestecatele izvoare ale pravoslavniciei Biserici din copilăria lui, și nici eresurile cele înșelătoare, nici focul vîrstei tinerești, n-au putut-o zminti, ci a rămas întărit pe piatra care este însăși Hristos (după apostol), pe a căruia cruce de-a pururi îmbrățișată la pieptul lui fiind, viața sa lui a închinat-o, nădejde nezmintită printr-însa la părintele veacurilor avînd, prin care pe toți vrăjmașii săi a gonit, a înfrînat, a surpat»⁸.

Nu numai victoriile, ci și cele cîteva înfrîngeri erau socotite de Ștefan ca rînduite de Dumnezeu și de aceea, după cum spun cronicarii, el postea și se ruga ori de cîte ori se izbea cu vrăjmașii. După izbînda de la Vaslui, de pildă, pe care «de la singur Dumnezeu, au numărat că este..., patru zile nici o mîncare n-au mîncat, fără numai pîne cu apă»⁹. Știm, de asemenea; din tradiție, că în greaua cumpănă în care se găsea după pierderea bătăliei de la Războieni, s-a dus la un sihastru, Daniil, din împrejurimile Voronețului, «și s-au ispovedit Ștefan-Vodă la dînsul», cerîndu-i totodată sfat, pe care l-a ascultat întocmai¹⁰.

Personalitatea religioasă a lui Ștefan cel Mare este atestată de toți cronicarii vremii lui, îndeosebi de Grigore Ureche, pentru care gloriosul voevod este «prototipul gloriei vechi a Moldovei»¹¹. După cucerirea Chiiliei (1465), Ștefan vodă, «lăudînd pre Dumnezeu, împlînzia oamenii în cetate», notează Ureche în cronica sa. «Iară în zécilea an a domniș sale, în anii 6974 (1466), iulie 10, au început a zidi mănăstirea Putna, spre slava lui Dumnezeu și a Preacuratei Maicii Fecioarii Mariei»¹². Amintind de rănirea și înfrîngerea lui Mateiaș, regele Ungariei, în lupta de la Baia (1467), Ureche scrie: «Așa norocéște Dumnezeu pre cei mîndri și falnici, ca să arate lucrurile omenești cîtu sînt de fragede și neadevărate, că Dumnezeu nu în mulți, ce în puțini arată putérea sa, ca nimenea să nu nădăjduiască în putérea sa, ce întru Dumnezeu să-i fie nădejdea, nici fără cale războiu să facă, căroră li-i Dumnezeu împotrivă»¹³. În lupta lui Ștefan cu tătarii, la Lipiști în 1470, «ajutorii nu de aiurea i-au fost, ci numai de la Dumnezeu și de la Preacurata Maica Sa»¹⁴. În lupta de la

7. Vartolomeiu Măzăreanu, egumenul mînăstirii Putna, **Cuvînt de pomenire vechiului Ștefan Voievod cel Mare, domnul Moldovei**, făcut pe la 1762... București, 1904, p. 29.

8. Idem, *ibidem*, p. 30.

9. **Cronicele României seu Letopisețele Moldaviei și Valahiei**, a doua ediție..., de Michail Kogălniceanu, tom. I, Eucuresci, 1872, p. 161, nota 1 (din cronica lui Neculai Costin).

10. Ion Neculce, **Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte**. Ediție îngrijită... de Iorgu Iordan, (București), 1955, p. 107.

11. Panaitescu, P. P., **Introducere la Grigore Ureche, Letopisețul Țării Moldovei**, p. 16.

12. Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**, ed. cit., p. 84.

13. Idem, *ibidem*, p. 86.

14. *Ibidem*, p. 87.

Valea Albă cu turcii, «au căzut Ștefan vodă de pre ca! jos, și Dumnezeu l-au feritu și nu s-au vătămat»¹⁵, iar în războiul de la Rîmnicul Sărat cu Țepeluș, «au biruit Ștefan vodă cu mila lui Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a tuturor sfinților și cu ajutorul sfântului și marelui mucenic al lui Hristos Procopie»¹⁶. «Luundu ajutoriu pre Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a sfântului marelui mucenic Dimitrie»¹⁷, Ștefan a învins și pe poloni, la Codrul Cozminului, în 1497. «Au domnitu Ștefan vodă 47 de ani și 2 luni și trei săptămîni — spune cronicarul Ureche în încheierea povestirii despre viața și faptele lui — și au făcut 44 de mănăstiri»¹⁸.

Profunda religiozitate a lui Ștefan cel Mare se constată însă chiar din propriile sale fapte și mărturii, consemnate de documentele vremii. «Noi sîntem domn al țării Moldovei din voia lui Dumnezeu», spunea el în omagiul prezentat regelui Cazimir al Poloniei la Kolomea, în septembrie 1485¹⁹. Biruințele, și chiar înfrîngerile, erau socotite de el ca venind tot prin voia lui Dumnezeu. «Am luat sabia în mîna — spune Ștefan cel Mare în scrisoarea circulară adresată tuturor monarhilor creștini din Europa, la 25 ianuarie 1475, după lupta de la Vaslui — și cu ajutorul Domnului Dumnezeului nostru atotputernic, am mers împotriva dușmanilor creștinătății, i-am biruit și i-am călcat în picioare..., pentru care lucru lăudat să fie Domnul Dumnezeu nostru»²⁰, iar despre înfrîngerea de la Războieni mărturisește — prin pisania bisericii ridicate în amintirea acestei lupte: «...Cu voia lui Dumnezeu fură biruiți creștinii de către păgîni»²¹.

Tot despre această înfrîngere, Ștefan a mai spus, cu resemnare creștină: «Eu și Curtea mea am făcut ce mi-a stat în putință, și s-a întîmplat ceea ce știți. Pe care lucru îl socot că a fost voința lui Dumnezeu ca să mă pedepsească pentru păcatele mele, și lăudat să fie numele Lui»²².

Ca un adevărat creștin ce era, Ștefan cel Mare se grija și de mîntuirea sufletului. De aceea, făgăduind mînăstirii Zografu din Sfîntul Munte un mertic anual de 100 de galbeni, el a cerut pentru aceasta, ca și pentru alte eventuale milostenii, să fie trecut la pomelnic împreună cu soția și copiii săi, iar după moartea sa să i se facă pomenile obișnuite²³. De asemenea, a făcut numeroase danii mînăstirilor moldovene (Pobrata, Neamț, Moldovița, Tazlău, Bistrița, Dobrovăț, ca și episcopiei de Roman), pentru mîntuirea sufletelor moșilor și părinților săi și pentru sănătatea lui și a familiei sale²⁴.

Dar poziția lui Ștefan cel Mare față de Biserică, de conducătorii și slujitorii ei, se cade a fi privită nu numai prin prizma credinței sale interioare, ci și prin aceea a înaltelor interese de stat.

Ștefan cel Mare a apărut pe scena istoriei într-un moment de mare primejdie pentru independența popoarelor europene, la numai patru ani

15. *Ibidem*, p. 95.

16. *Ibidem*, p. 96.

17. *Ibidem*, p. 104.

18. *Ibidem*, p. 112.

19. Bogdan I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, București, 1913, p. 371.

20. Giurescu, Constantin C., *Istoria romînilor*, II, 1, București, 1937, p. 64.

21. *Idem*, *ibidem*, p. 68.

22. Iorga N., *Istoria lui Ștefan cel Mare...* p. 179.

23. Bogdan I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, București, 1913, p. 99-103.

24. *Idem*, *ibidem*, vol. I, p. 104-107, 144-147, 327-331, 353-361, 450-455; vol. II, p. 127-129, 161-166.

după ce cotropitorii otomani cuceriseră Constantinopolul; trecînd în Europa, puhoiul turcesc a fost stăvilit multă vreme de Iancu de Hunedoara, care în cele din urmă a fost răpus (1456); la fel s-a întîmplat și cu Vlad Țepeș. Pericolul otoman se apropia din ce în ce mai mult, primejduind și independența Moldovei, care se găsea pe atunci într-un declin politic, după ce, în primele două decenii ale secolului al XV-lea, fusese consolidată sub domnia lui Alexandru cel Bun. La suirea sa pe tron, Ștefan a găsit țara într-o situație anarhică, «provocată de încercările marii boierimi de a slăbi puterea centrală a domnului și de a accentua fărâmițarea feudală în favoarea puterii locale politice, militare, administrative, a marilor boieri»²⁵. Deci prima grijă a lui Ștefan cel Mare trebuia să fie îndreptată spre consolidarea domniei, străduindu-se să organizeze și să-și alăture «forțele sociale și armate, independența față de marii feudali, forțe în stare să statornicească domnia sa prin îngrădirea fățișă a fărâmițării feudale, către o centralizare feudală, dar mai cu seamă forțe care să polarizeze toate clasele sociale interesate în declanșarea luptei epocale pentru independența țării»²⁶. Înălăturarea anarhiei feudale constituia o grea problemă internă, care trebuia neapărat rezolvată.

În rezolvarea acestei probleme, Ștefan Cel Mare a găsit un sprijin însemnat în Biserica Moldovei²⁷. «Pe cînd marii feudali laici n-au aprobat politica lui Ștefan decît în număr restrîns, feudalii bisericești în schimb l-au susținut... Această atitudine a Bisericii a fost de un real folos domniei în lupta cu marea boierime și în războaiele cu turcii. Ea a avut un caracter progresist prin sprijinirea domniei în lupta pentru limitarea puterii marilor boieri, pentru centralizarea statului și apărarea independenței țării»²⁸.

Biserica ortodoxă a sprijinit pe domnitor «pentru a se apăra împotriva propagandei catolice și mahomedane»²⁹, cît și pentru motivul că, prin faptele sale, el s-a dovedit a fi — după cum am subliniat mai sus — un adevărat creștin. În războaiele purtate împotriva turcilor, Ștefan cel Mare a luptat, într-adevăr, în primul rînd pentru apărarea independenței țării, dar, după propria sa mărturisire, și pentru apărarea creștinătății. În scrisoarea circulară pe care a adresat-o tuturor monarhilor creștini din Europa la 25 ianuarie 1475, după lupta de la Vaslui, amintită și mai sus, Ștefan al Moldovei le spunea, printre altele: «Necredinciosul împărat al turcilor a fost de multă vreme și este încă pierzătorul întregii creștinătăți, și în fiecare zi se gîndește cum ar putea să supue și să nimicească toată creștinătatea... Am luat sabia în mîină și cu ajutorul Domnului Dumnezeuului nostru atot puternic, am mers împotriva dușmanilor creștinătății, i-am biruit și i-am călcat în picioare... pentru care lucru laudat să fie Domnul Dumnezeuul nostru... Păgînul împărat al turcilor își puse în gînd să-și răzbune și să vie... cu toată puterea sa împotriva noastră și să supue țara noas-

25. Georgescu-Buzău Gh. conf. univ., art. cit., în ziarul «Scînteia», nr. 3879, 12 aprilie 1957, p. 3.

26. Ursu Horia, dr., Ștefan cel Mare (1457-1504), în vol. Ștefan cel Mare 500 de ani de la înscăunarea sa ca domn al Moldovei... Editura de Stat pentru Imprimerie și publicații, București, 1957, (Col. Biblioteca Centrală de Stat a R.P.R.), p. 9.

27. Istoria R.P.R. Manual pentru învățămîntul mediu, sub redacția acad. Mihail Roller, (București), 1932, p. 128.

28. Ionașcu I., prof. univ., Ștefan cel Mare. (București), 1955, (Colecția Societății pentru răspîndirea științei și culturii, nr. 131), p. 18.

29. Roller Mihail, op. cit., p. 128.

tră, care e poarta creștinătății și pe care Dumnezeu a ferit-o pînă acum. Dar dacă această poartă (a creștinătății), care e țara noastră, va fi pierdută — Dumnezeu să ne ferească de așa ceva — atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie. De aceea, ne rugăm de domniile voastre să ne trimiteți pe căpitani voștri într-ajutor împotriva dușmanilor creștinătății... Iar noi, din partea noastră, făgăduim, pe credința noastră creștinească și cu jurământul domniei noastre, că vom sta în picioare și ne vom lupta pînă la moarte pentru legea creștinească»³⁰.

După strălucita victorie de la Vaslui, Ștefan nu s-a lăsat îmbătat de laudele ce i-au adus monarhii din apusul Europei și însuși papa Sixt al IV-lea, cel mai influent factor al lumii catolice, care, gratulîndu-l cu atributul de «atlet al lui Hristos», îi scria: «Fapta săvîrșită de tine cu atîta înțelepciune și vitejie împotriva necredincioșilor turci... a adus atîta glorie numelui tău, toți vorbesc de tine și te laudă»³¹. De aceea, în afară de scrisoarea circulară amintită mai sus, el a trimis ambasadori la Veneția, la Roma, la Florența, probabil și la Genova, adică la toți cei care alcătuiau liga creștină, cerîndu-le ajutor împotriva turcilor. Cerînd sprijin din partea papei și a monarhilor apuseni, Ștefan urmărea «formarea unei alianțe anti-turce, în interesul creștinătății, cu ajutorul căreia să poată lupta și el cu mai mulți sorți de izbîndă împotriva dușmanului comun»³². Venețienii, care aveau tot interesul ca greul război pe care turcii îl duceau împotriva moldovenilor să țină cît mai mult, se mulțumeau să trimită încurajări verbale și chiar diferiți soli care să urmărească evenimentele și să îndemne pe Ștefan să nu încheie pace, iar papa trimetea numai laude, mulțumindu-se să facă episcop catolic de Baia — mutat chiar în cursul anului 1476 la Cetatea Albă — pe unul din solii trimiși de Ștefan pentru a-i cere ajutor, bacalaureatul în decrete Petre de Insula, «de bună seamă după chiar cererea lui»³³, și nu la cererea voievodului moldovean, cum afirmă unul dintre istorici³⁴, care mai amintește și de o bulă cu născociri ale papei, «în care spune că s-ar fi informat în chip sigur că sub predecesorul său (Paul al II-lea, † 1471), atît Ștefan însuși cît și episcopul (mitropolitul) Moldovei, precum și ducii, comiții, baronii și nobilii acelei țări ar fi vizitat basilicile și alte biserici din Roma, pentru a căpăta iertarea păcatelor, cu prilejul jubileului»³⁵. Se înțelege de la sine că este vorba de o curată născocire, în scopul de a trage foloase materiale din relațiile cu Moldova.

În multele împrejurări grele în care s-a găsit de-a lungul celor peste 47 de ani de domnie, Ștefan cel Mare «a făcut numai rare ori o politică religioasă provocată de interesele sale politice, care-l putea îndrepta cîteodată către Puterile catolice»³⁶. Este adevărat că luptînd împotriva turcilor, lupta pentru independența țării sale și totodată pentru apărarea întregii creștinătăți, însă în toate împrejurările a dat dovadă că este un devotat credincios al Bisericii strămoșești, Biserica ortodoxă a Răsăritului, din care a înțeles să facă o pîrghie pentru întărirea și consolidarea țării.

30. Giurescu, Constantin C., *op. cit.*, II, 1, p. 63-64.

31. Icășcu I., *op. cit.*, p. 27.

32. Xenopol, A. D., *Istoria romînilor din Dacia Traiană*. Ediția III-a, revăzută de autor și ținută la curent de I. Vlădescu. Vol. IV, p. 55, București (1927).

33. Iorga N., *Istoria Bisericii romînești...* Ediția a II-a, vol. I, p. 106.

34. Xenopol, A. D., *op. cit.*, vol. IV, p. 70.

35. Idem, *ibidem*, p. 74.

36. Iorga N., *Istoria Bisericii romînești...*, ed. a II-a, vol. I, p. 156.

Atașamentul lui Ștefan cel Mare față de Ortodoxie este vădit și de strînsele legături pe care marele Voievod ține să le închege și să le consolideze între Moldova și tînărul stat rus și între cele două Biserici ortodoxe. Multime de mărturii ale acestor frățești legături au ajuns pînă în zilele noastre și vom căuta să amintim cîteva din ele.

În muzeul Jitomir se afla înainte de primul război mondial o cruce — lucrată cu atîta măiestrie încît a servit de model multor cruci de lemn făcute în veacurile XVI și XVII pe pămîntul rusec — pe care mitropolitul Teoctist va fi dăruit-o vreunei înalte fețe bisericești din Rusia. Crucea «este de lemn vîrtos, probabil de nuc, și are o lungime de 42 cm. și o lățime de 18 cm. Jos, lîngă mîner, pe amîndouă părțile crucii, citim inscripția slavonă: «ruga robului lui Dumnezeu, a Mitropolitului Teoctist S(uceveanu)». Crucea a fost aurită și pe ea sînt săpate în lemn, cu mare iscusință, cîteva chipuri din Sfînta Scriptură și unii din sfinți... Pe o parte a crucii găsim următoarele chipuri: sus, «învierea lui Lazăr». La mijloc are două inscripții: «Răstignirea lui Iisus Hristos, împăratul slavei», și «Ingerul pe piatră șezînd». Mai jos de răstignirea Domnului este sculptată «Invierea Domnului», cu inscripția: «Invierea lui Hristos»; iar jos, «Pogorîrea lui Hristos în Iad». Pe brațul vertical de sus din stînga, găsim chipul «Duminicii Floriilor». Pe partea dreaptă: «Mormîntul lui Hristos». Pe brațul vertical de jos, la ambele capete, găsim cîte doi sfinți. Dosul crucii are, în aceeași ordine, următoarele chipuri cu inscripții: 1. Pogorîrea Sfîntului Duh, 2. Adormirea Maicii Domnului, 3. Schimbarea la față, 4. Botezul Domnului, 5. Nașterea Domnului, 6. Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, 7. Sfîntul Gheorghe și 8. Sfîntul Ioan cel Nou»³⁷.

Este evident că acest dar trimis de mitropolitul Moldovei vreunui așezămînt bisericesc sau vreunui ierarh rus presupune existența unor legături strînse, sau — cel puțin — dorința sinceră a întăririi lor.

Și nu se poate ca vrednicul întîistătător al Bisericii moldovene — pe care Ștefan a știut să-l țină la mare cinste, făcîndu-l sfătuitoarul său și dîndu-i cel dinîți loc între boierii țării — să nu fi avut contribuția lui în orientarea Voievodului spre singurul stat ortodox, liber și puternic, din vremea aceea, spre Rusia. Este probabil ca «chiar căsătoria lui Ștefan cel Mare cu acea prințesă kieviană va fi fost pusă la cale tot în urma vreunui sfat sau îndemn pornit de la Teoctist, pe care — episcop ortodox fiind — trebuia să-l preocupe mai puțin proiectele de romantice cruciade ale Domnului său, pe care urma să le subvenționeze catolicii, și mai mult ideia strîngerii solidarității dintre principii creștini pravoslavnici»³⁸. Cronicarul Grigore Ureche notează înrudirea Voievodului moldovean cu Marele Principe din Kiev astfel: În al șaptelea an al domniei sale, în anul 6971 (1463), iulie, 5 zile, luatu-și-au doamnă de mare rudă, pre Evdochia de la Kiev, sora lui Simeon împărat». Se știe că această Evdochie — care venea din stepa rusească pentru ca, în puțină vreme, să-și găsească sfîrșitul pe pămîntul Moldovei, în huma căruia își va odihni oasele, rămăniindu-i doar chipul zugrăvit pe zidul bisericii Sfîntul Nicolae din Iași³⁹, —

37. Ciobanu St., *Din bibliotecile rusești*, 1924, p. 74-75.

38. Cerna-Rădulescu, Al. și Cîmpineanu V., *Legături politice și religioase romino-ruse*, extras din revista «Ortodoxia», an. I, nr. 2-3, aprilie-septembrie 1949, p. 11.

39. Bezviconi, Gh. G., *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, 1947, p. 18, nota 3.

era fata cneazului Alexandru O'elko din Kiev și al Anastasiei, fiica Marelui Cneaz Vasilie I al Moscovei⁴⁰. adică sora «acelui prinț lituano-rus care, fiu al lui O'elko, își zicea Semen Țar». Odată cu ea va fi venit în Moldova și o mîmă de slujitori, suita unei prințese, care se socotea și era socotită de neam mare, între care nu putea lipsi un duhovnic, un om al Bisericii. Dacă asupra acestor însoțitori nu s-a păstrat nici o mărturie, în schimb obiectele de artă religioasă, rămase din această epocă, adevărate o influență rusească asupra artei moldovene, în anii ce urmează căsătoriei lui Ștefan Vodă cu Evdochia⁴¹. Pictura bisericilor acelei vremi se face în culori întunecate, după tipicuri bizantine, venite în Moldova de cele mai multe ori «prin Rusia Lituană», iar «pentru cioplirea acelor admirabile pietre de mormînt, a fost ținut în țară, cu cinste și cu bună plată, un slav răsăritean, un Ian, care putea fi un rutean»⁴².

După stingerea din viață — la 25 noiembrie 1467 — a Evdochiei, rămînea în urma ei o fată de un an sau doi, Elena, care — cînd încă nu împlinise 20 de ani — avea să joace un rol de seamă la curtea Marelui Cneaz Ivan al III-lea. Zadarnicele demersuri făcute de Ștefan, după marea victorie de la Vaslui — la care contribuiseră și rutenii, acești ruși depărtați de inima pămîntului rusesc, care în fața prozelitismului catolic nu puteau avea alt sprijin religios și politic decît cel pornit din Moldova — determină pe Voievod să se îndrepte cu hotărîre spre răsăritul ortodox, cel atît de drag sufletului său. «Marele Cneaz moscovit Ivan al III-lea se căsătorise la 1472 cu Zoe (Sofia) Paleolog, «moștenitoarea tronului bizantin»⁴³. În epoca aceea, Moscova devenise pentru toți ortodocșii a treia Romă, după prăbușirea celei dintîi — în care trona erezia lui Filioque și a papismului — și a celei de a doua — Constantinopol —, pedepsită de Dumnezeu pentru unirea cu latinii, pe care o primise la Florența⁴⁴. «Acum, drepturile de moștenire asupra imperiului de răsărit trecuseră, în mod firesc, principelui moscovit, pe baza căsătoriei cu Zoe»⁴⁵. Spre sfîrșitul veacului al XV-lea, Moscova se înfățișa, așadar, ca «păstrătoarea scaunului împărăției creștine a răsăritului și apărătoarea dreptei credințe»⁴⁶. Către această nouă pavază a Ortodoxiei se îndreaptă și evlaviosul voievod moldovean; tratativele începute cu cîțiva ani înainte — și purtate prin prințesa Teodosia, sora Evdochiei — duceau la săvîrșirea căsătoriei între Elena, fiica lui Ștefan cel Mare, și Ivan, fiul Marelui Cneaz Ivan Vasilievici.

În urma acestei căsătorii, relațiile dintre cele două state se adîncesc. Sporesc și legăturile dintre Bisericile ortodoxe a Moldovei și cea rusă: cîrmuitoarii fiecăreia dintre cele două Biserici surori erau bine informați asupra stărilor de lucruri din cealaltă Biserică, își cereau reciproc sfat și sprijin în rezolvarea problemelor mai dificile. Este cunoscută scrisoarea

40. Bogdan, Damian P., **Pomelnicul de la Bistrița și Ștefan cel Mare**, în Anal. Acad. Rom., Mem. Secț. Ist., seria III-a, tom. XXII.

41. Iorga N., **Les arts mineurs en Roumanie**, București, 1937, p. 8.

42. Idem, **Istoria romînilor**, vol. IV, p. 157; Greceanu, Olga, **Inceputurile picturii în România**, în «Arta și tehnica grafică», București, 1938, nr. 4-5, p. 105-108; vezi și Balș G., **Bisericile moldovenești în secolul al XV-lea**.

43. Potemkin, V. P. și colab., **Istoria diplomației**, București, 1946, vol. I, p. 222.

44. Ledit J., în «**Dictionnaire de théologie catholique**», cap. «**Russie, — pensée religieuse**»; Brian-Chaninov, **L'Eglise russe**, Paris, 1928, p. 110 și urm.

45. Potemkin, V. P. și colab., **op. cit.**, p. 222.

46. Cerna-Rădulescu, Al. și Cîmpineanu V., **op. cit.**, p. 14.

episcopului de Roman, Vasilie, care în 1484 — răspunzând cererii mitropolitului Gherontie al Moscovei — intervenea într-o dispută teologică ce inveninase raporturile dintre Marele Cneaz moscovit și înaltul ierarh rus. O asemenea intervenție — de altfel cerută de mitropolitul Moscovei — vădește și prestigiul de care se bucurau ierarhii Bisericii moldovene în Biserica rusă, dar și existența unor strânse legături între cele două Biserici, — legături pe care Ștefan cel Mare le încurajase și le ajutase să se dezvolte neîncetat. Este adevărat, însă, că și Bisericile moldoveană și rusă aveau tot interesul să vadă adâncindu-se relațiile politice dintre Ștefan cel Mare și Marele Cneaz al Moscovei. Le determina la aceasta nevoia realizării unui front comun împotriva expansionismului catolic susținut îndeosebi de regele polon, și dorința de a se vedea sprijinite în lupta lor de stăvilire a acestui prozelitism violent, de forța unor state puternice, de autoritatea unor voievozi și principii energici și profund atașați Ortodoxiei.

În aceeași ordine se înscrie și preocuparea lui Ștefan cel Mare față de populația ortodoxă ruteană din sudul Poloniei, care — trăind sub opresiunea marilor feudali catolici poloni — îl aștepta ca pe un mîntuitor. Legăturile dintre această populație și Biserica moldoveană erau mai vechi și ele au fost subliniate de numeroși istorici. Rutenii cereau hirotoniri de preoți la ierarhii moldoveni, — fapt recunoscut, mai târziu, de însuși regele Poloniei, Sigismund, într-o scrisoare către arhiepiscopul catolic de Leopolle⁴⁷ —; ei «vedeau în domnitorii noștri pe ocrotitorii credinței lor pravoslavnice», socotindu-i drept «patroni ai Ortodoxiei în regiunile ucrainiene de sub stăpînirea polonilor catolici» și, ori de cîte ori domnii treceau în aceste provincii, «credincioșii ortodocși, cu mic, cu mare, săreau în întîmpinarea lor, privindu-i ca izbăvitori de sub jugul asupraitorilor catolici»⁴⁸.

Desigur că «pe această unitate de credință și pe aceste sentimente ale populației rutene se va întemeia Ștefan cel Mare, cînd — după îndemnul rudei sale de la Moscova, Marele Cneaz, aflat și el în război cu Polonia, pentru dezrobirea celeilalte Rusii —, în 1490, va sprijini răscoala miciei nobilimi și a țărănimii rutene ortodoxe, împotriva marilor proprietari catolici, și va intra el însuși cu oștile, în urma unei năvăliri tătarăști, ocupînd cea mai mare parte, dacă nu întreaga Pocuție...». În această epocă, deseori, Ivan Vasilievici al III-lea, — cel care era socotit atunci drept singurul împărat al întregii Ortodoxii, moștenitor al scaunului împărătesc al Bizanțului — va căuta și va izbuti să despartă pe micii proprietari ruteni, de marii proprietari catolici din Polonia, «prin mijlocul propagandei religioase ortodoxe»⁴⁹. Aceeași tactică este urmată de acum înainte și de Ștefan cel Mare. Cel care pune la cale o sîngeroasă răscoală printre țărani ortodocși ruteni, contra marilor proprietari catolici din Pocuția, era ruteanul Mucha, un om de încredere al lui Ștefan. Acesta izbuteste să răzvrătească țărănimea ruteană, «ținută în stare de iobăgie de șleahta polonă», și să pregătească drumul voievodului din Suceava, pe care răzvrățiții îl primesc — la începutul anului 1490 — ca pe unul de aceeași lege cu ei, venit să-i izbăvească de sub jugul marilor feudali catolici. În-

47. Hurmuzaki, *Documente*, vol. II, partea III-a, p. 15.

48. Nistor I., *Ciltoriile românești în Polonia și Ungaria*, în «Codrul Cosminului», VIII, p. 87.

49. Panaitescu, P. P., *Petru Rareș și Moscova*, București, 1925, p. 1.

cursiunile în Pocuția vor continua și în anii următori, și ele coincid cu războiul mosco-lituanian. La 27 octombrie 1492; trimisul Moscovei în Crimeea raporta lui Ivan al III-lea Vasilievici, că a sosit la curtea lui Mengli Ghirei un sol al lui Ștefan, care face propuneri de alianță⁵⁰. În anul următor, Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare, conduce două expediții în teritoriile podolene⁵¹. Rezultatul acestor numeroase incursiuni este dezastruos pentru marii feudali⁵².

Preocupare pentru soarta rutenilor ortodocși dovedește Ștefan cel Mare și prin desăvârșirea organizării vieții religioase din nordul Moldovei. Se știe că biserica din Rădăuți — unde fusese înmormântat Bogdan, primul voievod al Moldovei și alți urmași ai lui — devenise mânăstire de călugări și dobândise pe vremea lui Alexandru cel Bun o autoritate quasi-episcopală, având sub jurisdicție preoți și biserici. Egumenul mânăstirii din Rădăuți primise de la Alexandru cel Bun drepturi de stăpânire și unele privilegii arhieresti asupra unui număr de 50 de sate din ținutul Sucevei. La 15 martie 1490, Ștefan cel Mare, pentru a-și consolida stăpânirea peste teritoriile luate de la poloni, le-a integrat în hotarele mitropoliei țării sale, constituind teritoriul episcopiei de Rădăuți, prin confirmarea stăpânirii peste 44 de sate din ținutul Sucevei, din cele atribuite prin actul lui Alexandru cel Bun, și dându-i, în schimbul a 6 sate din acel ținut, pe care, cu învoirea episcopului Ioanichie de Rădăuți, le dăruise mânăstirii Putna, alte 6 sate din ținutul Cernăuților, ca să împlinească numărul de 50 de biserici, câte aparțineau de egumenatul mânăstirii Rădăuți pe vremea lui Alexandru cel Bun⁵³. Și astfel, marele domn al Moldovei și-a înzestrat țara cu o nouă episcopie, care nu e pomenită niciodată înainte de așezarea episcopului Ioanichie, al cărui nume îl întâlnim pentru prima oară într-un document din 25 aprilie 1472, unde e trecut după Tarasie, episcopul de Roman⁵⁴. Pe lângă motivele de ordin politic-bisericesc — acelea de a avea în țară, în orice moment cel puțin doi arhieriei, care să poată hirotoni pe al treilea în caz de vacantare a mitropoliei sau a vreuneia dintre episcopii, și astfel să nu se mai facă apel la arhieriei străini⁵⁵ — Ștefan cel Mare urmărea, prin această ctitorie, să răspundă nevoii «pe care o simțeau rutenii ortodocși de a avea un scaun episcopal liber în apropiere, spre a se putea rezema pe el, împotriva presiunilor făcute de catolici și a obține de la el sfințiri canonice, după «legea grecească» a Răsăritului, pentru preoții lor»⁵⁶.

Cînd izbucnește războiul între Ivan al III-lea și Alexandru al Lituaniei — cel ce ajunge în curînd rege al Poloniei —, Ștefan cel Mare se pregătește din nou să ocupe Pocuția. În 1502 intră iarăși în Pocuția, unde populația ruteană face oștilor moldovene aceeași bună primire. Măsurile religioase, administrative și politice luate de Ștefan «se dovedesc a fi pe placul rutenilor ortodocși, mai ales că ele loveau în marea nobilime catolică. Căpitanul Liovului îl vestește pe crai că Ștefan «are

50. Boldur Alex., **Politica externă a lui Ștefan cel Mare într-o lumină nouă**, extras din «Studii și Cercetări Istorice», XVIII, p. 18.

51. *Ibidem*, p. 19.

52. Cerna-Rădulescu, Al. și Cîmpineanu V., *op. cit.*, p. 21-23.

53. v. Bogdan I., *op. cit.*, vol. I, p. 405-418.

54. v. *Idem*, *ibidem*, p. 170.

55. «Ștefan cel Mare, — binecredincios domn și apărător al dreptei-credințe», în «Biserica Ortodoxă Română», an. LXXII, 7, iulie 1954, p. 704, nota 16.

56. Cerna-Rădulescu, Al. și Cîmpineanu V., *op. cit.*, p. 23.

trei mii de oameni scriși la oaste, care i s-au supus și au fugit la el» din teritoriile polone, atrăgându-i atenția asupra primejdiei pe care o reprezenta această îndreptare a rutenilor spre voievodul Moldovei: «Să binevoiască a ști Măria Voastră că, dacă nu va lua altă măsură Măria Voastră, aici în părțile acestea cu adevărat toți rutenii vor merge la voievod»⁵⁷. Entuziasmul populației pentru oștile eliberatoare ale lui Ștefan Vodă trebuie găsit în ușurările pe care le aducea micilor nobili, țăranilor și comercianților, pe care-i apăra împotriva marilor boieri, dar și în faptul că Domnul din Suceava venea ca voievod ortodox și aliat al celui ce se chema de pe acum pentru toți rușii ortodocși de pretutindeni «țar a toată Rusia, Mare, Mică și Albă» și era unicul împărat dreptcredincios, neunit cu latinii»⁵⁸.

Iată deci dovezi ale necurmatelor strădanii depuse de Ștefan cel Mare de a consolida Biserica ortodoxă a Moldovei, de a apăra pe ortodocșii din ținuturile stăpânite de catolici și de a înălța pretutindeni prestigiul Ortodoxiei.

Din aceleași gânduri a izvorât și întemeierea celei dintâi episcopii ortodoxe a românilor din Transilvania, care tot lui Ștefan cel Mare i se datorește. Impăcându-se în 1475 cu Matiaș Corvin, regele unguirilor, acesta l-a dăruit două «moșii de adăpost»: Cetatea de Baltă și Ciceul, împreună cu 60 de sate dimprejurul lor. Pentru nevoile sufletești ale locuitorilor acestor sate a fost constituită la Vad, pe Someș, o obște monahală condusă de un egumen, unde Ștefan a înălțat și o biserică de piatră, existentă și azi, care a devenit leagănul celei mai vechi episcopii a românilor ortodocși de peste munți. Când și cine a fost cel dintâi episcop de Vad, nu se știe; primele nume de episcopi ai Vadului apar abia în vremea lui Petru Rareș. Ceea ce trebuie reținut este faptul că Ștefan cel Mare a dat românilor din Ardeal «singurul mijloc de înțelegere, de recunoaștere întru sine pe care-l puteau avea: Biserica»⁵⁹.

Pentru evlavia lui Ștefan cel Mare și sprijinul necontenit dat Bisericii grăiesc și numeroasele danii, privilegii și scutiri acordate mânăstirilor moldovenesti, în mare majoritate ctitorite de el. Aproape 100 de sate, din cele 400 cunoscute din documentele vremii, se găseau în stăpânirea mânăstirilor⁶⁰.

De o atenție deosebită din partea credinciosului voievod s-au bucurat mai ales mânăstirile Bistrița, Moldovița, Neamțul, Pobrata, Voroneț, Humor, Tazlău, Dobrovăț și, în mod deosebit, Putna, cea mai de seamă ctitorie a sa⁶¹.

Inzestrarea mânăstirilor cu moșii a constituit în același timp și o contribuție la întărirea bazei economice a Moldovei, precum și un sprijin în tendința de centralizare a Statului, prin îngrădirea puterii marii boierimi. Amintind că reprezentanții Bisericii «erau incomparabil mai strâns legați de dezvoltarea producției de mărfuri decât restul feudalilor»,

57. Bogdan I., **Doc. II**, p. 462-3; vezi și Hurmuzachi, **Doc. II**, p. 503.

58. Cerna-Rădulescu. Al. și Cîmpineanu V., **op. cit.**, p. 24-25.

59. Iorga N., **Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului**, Extras din «Analele Academiei Romîne», seria II-a, tom. XXVII, Memoriile Secțiunii Istorice. București, 1904, p. 1.

60. Ursu I., **Ștefan cel Mare**, București, 1925, p. 340.

61. Pentru amănunte, a se vedea **art. cit.**, din rev. «Biserica Ortodoxă Română», an. LXXII, 7 iulie 1954, p. 710-711.

istoricul Barbu T. Cîmpina menționează că «un domeniu mînăstiresc (cel al Pobratei) ne oferă unicul caz cunoscut de producție cerealieră organizată în vederea exportului peste hotare, din toată Moldova veacului al XV-lea», subliniind că «în genere, printre domeniile ale căror privilegii domnești cuprind clauze speciale cu privire la negoțul întins practicat de stăpînii lor, cele mînăstirești precumpănesc în chip izbitor»⁶². Multe din satele și moșiile dăruite mînăstirilor erau cumpărate de Ștefan cel Mare de la diferiți boieri, înțelegînd astfel să întărească feudele bisericesti, în detrimentul boierimii feudale. El încearcă — și reușește într-o măsură apreciabilă — să rezolve și problema mînăstirilor aflate sub stăpînirea feudală a cîte unui boier, cumpărîndu-le și dăruindu-le altor mînăstiri, cum a fost cazul cu o mînăstire «din sus de Tamaș», cumpărată de la Șteful din Tamaș în 1466 și dăruită mînăstirii Bistrița⁶³, cu satul Voitin, în care se afla și o mînăstire, cumpărat de la Bogdan Voitin și frații lui și dăruit ctitoriei sale de la Putna⁶⁴, sau cu o mînăstire de la Răcătău, în hotarul Horgeștilor, cumpărată de Ștefan cel Mare de la feciorul Petei Huhule și dăruită mînăstirii Tazlău⁶⁵.

Inzestrarea mînăstirilor cu moșii de către Ștefan cel Mare, este apreciată de unii istorici și ca «o măsură de prevedere pentru viitor. Incredințînd Bisericii domenii întinse, marele Domnitor știa că le încredințează pe mîini bune. Timpurile puteau fi nestatornice; Domnii viitori puteau abuza de pămînturile statului și de dreptul lor de a face danii. Moșiile încredințate Bisericii aveau să rămînă neatînse. Minunata gospodărie a harnicilor călugări va face ca prețul lor să sporească; din economiile realizate se vor cumpăra bunuri noi și, în ziua cînd statul va fi vrednic a-și lua pe seamă și grija culturii naționale, Biserica, cu o sublimă abnegație, îi va pune la dispoziție sutele de milioane, depozit pe care cu atîta sfințenie îl păstrase în curs de patru sute de ani»⁶⁶.

Tradiția consemnată de cronicarul Ion Neculce spune că «Ștefan Vodă cel Bun... cîte războaie au bătut, atîte mînăstiri cu biserici au făcut»⁶⁷. Intr-adevăr, nici unul dintre domnii Țărilor Romînești n-a înălțat atîte locașuri de închinăciune ca Ștefan, dovedind și prin aceasta cît de puternică era credința sa.

Mînăstirile și bisericile care pomenesc de ctitor pe Ștefan cel Mare se pot grupa în trei categorii: I) cele care se datoresc exclusiv binecredinciosului domn; II) cele existente de mai înainte sau din timpul domniei lui, la care el a făcut biserici noi sau diferite îmbunătățiri, și III) cele cărora le-a făcut numai danii. La acestea se pot adăuga cele ctitorite în timpul domniei lui Ștefan de rudele lui, de boieri și de unii călugări ajutați de el.

62. Cîmpina, Barbu T., **Cercetări cu privire la baza socială a puterii lui Ștefan cel Mare**, în vol. **Studii cu privire la Ștefan cel Mare**. Editura Academiei Republicii Populare Romîne, (București), 1936, p. 72, în text și în nota 2. (Apărută și în extras).

63. Costăchescu M., **Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare**, Iași 1933, p. 66.

64. Bogdan I., *op. cit.*, I, p. 430.

65. *Idem, ibidem*, I, p. 403.

66. Rășcanu Petru, prof. univ., **Centenarul lui Ștefan-Vodă**, în rev. «Albina», an. VII, nr. 44-45, 1-8 august 1904, p. 1069.

67. *Op. cit.*, p. 105.

I. **Mănăstirile și bisericile care se datoresc exclusiv lui Ștefan cel Mare.** — După un an de la cucerirea Chilieii, în vara anului 1466, s-a început construirea mănăstirii **Putna**, care a durat trei ani, fiind sfințită după biruința asupra tătarilor, la 3 septembrie 1469, în prezența domnului și a marilor boieri, slujba fiind săvârșită de mitropolitul țării, Teoctist, de episcopul de Roman, Tarasie și de 62 de preoți și diaconi. Se crede că meșterii zidari au fost sași, din Ardeal. Potrivit hotărîrii lui Ștefan cel Mare, mănăstirea Putna avea să fie locul său de veșnică odihnă. El a făcut acestei mănăstiri danii foarte numeroase, care, după cum se poate constata din documentul de întărire a celor din 6 februarie 1503, constituiau o imensă bogăție. În acest sfînt locaș a fost înmormîntat strălucitul cîrmuitor al Moldovei, și tot aci se găsesc și mormintele soțiilor lui, Maria de Mangop și Maria Voichița, precum și mormintele a doi fii, Bogdan și Petru. De asemenea, mormîntul mitropolitului Teoctist. Aci s-au mutat, de la Bistrița, călugării caligrafi și tot aci au fost hărăzite numeroase manuscrise și obiecte de artă, care fac parte astăzi din comoara artistică a poporului nostru. Clădirea actuală a mănăstirii este mult schimbată față de cea din vremea lui Ștefan cel Mare; a fost refăcută în veacul al XVII-lea, sub domnitorii Gheorghe Ștefan și Istrati Dabija, și restaurată în veacul al XVIII-lea, după un cutremur, de mitropolitul Iacov.

Mănăstirea Putna a fost singurul locaș de închinăciune înălțat de Ștefan cel Mare în răstimp de 30 de ani, în prima lui perioadă de domnie. Numai cînd trece în defensivă, avînd oarecum asigurată liniștea la hotare, începe să zidească numeroase biserici, pe locurile pe unde l-au purtat armele sau de care era legată vreo amintire scumpă inimii lui.

Între 8 iulie (ziua sfîntului Procopie) și 13 noiembrie 1487, Ștefan a înălțat biserica din **Bădăuți** (azi Mileșăuți), nu departe de Rădăuți, cu hramul sfîntului mucenic Procopie, care i-a ajutat să învingă, la Rîmnicul Sărat, pe Țepeluș. Tabloul votiv reprezenta pe Ștefan, însoțit de familia sa și asistat de sfîntul Procopie, prezentînd biserica lui Hristos. Această biserică a fost distrusă cu dinamită de armata austro-ungară, în timpul primului război mondial.

Tot în 1487 a fost construită și biserica din **Pătrăuți**, ținutul Sucevei, cu hramul Înălțarea Sfintei Cruci. Astăzi este tencuită în întregime pe dinafară, avînd numai în dreptul sînurilor și la turlă un bandou de plăci patrulate de pămînt smălțuit verde. Tabloul votiv se găsește pe un al doilea strat de picturi: Ștefan prezintă biserica lui Hristos, fiind însoțit de un sfînt încoronat, care ar putea fi sfîntul Constantin. Este cea mai mică biserică din cele zidite sub domnia lui Ștefan cel Mare. Se crede că a fost mănăstire de călugărițe, destinată îngrijirii răniților din războaie.

Biserica **Sfîntul Ilie**, de lîngă Suceava, a fost începută la 1 mai 1488, fiind terminată în același an, la 15 octombrie. Pictura votivă reprezintă pe Ștefan însoțit de sfîntul Ilie prezentînd biserica Mîntuitorului, iar alături se văd alți doi voievozi, probabil fiii lui și doamna.

Biserica domnească din **Vaslui**, cu hramul Sfîntul Ioan Botezătorul, a fost zidită în 1490, între 27 aprilie și 20 septembrie, în amintirea vestitei biruințe împotriva lui Soliman Hadîmbul. Ea a reținut în mod deosebit atenția lui Paul de Alepo, însoțitorul patriarhului Macarie, care au vizitat Vasluiul în 1650. Surpîndu-se în decursul vremii, a fost zidită din nou, în 1820, de Maria Cantacuzino, soția marelui logofăt Costache Ghica. Din

vechea biserică n-a mai rămas decât soclul de piatră cu profil și poate primul rând de cărămizi.

În anul următor, 1491, se începe zidirea bisericii **Sfântul Nicolae din Iași**, care a fost terminată abia în 1493. A fost înălțată de Ștefan, după cum se spune în pisanie, «spre desuflăția repositărilor moși și părinți și a fratelui nostru, și pentru sănătatea Domniei noastre și a fiilor noștri». Ea a jucat un rol însemnat în istoria politică a Moldovei, căci fiind în preajma curții domnești, zidită de Lăpușneanu, a slujit sute de ani ca altar de ungere a domniilor la suirea lor în scaun, după mutarea capitalei la Iași. Nu se poate preciza în ce măsură actuala biserică mai păstrează ceva din cea zidită de Ștefan cel Mare, restaurată de Antonie Ruset Vodă în 1676, și reconstruită din temelie după planurile arhitectului Lecompte de Nouy, la începutul secolului nostru.

După Neamț și Dobrovăț și alături de Tazlău, biserica **Sfântul Gheorghe din Hîrlău**, zidită între 1 mai și 28 octombrie 1493, este cea mai mare din bisericile lui Ștefan. E foarte probabil ca frescele din interiorul bisericii să fie cele de la început.

Biserica din **Borzești**, de pe Trotuș, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, — satul în care, după tradiție, s-ar fi născut și ar fi copilărit Ștefan cel Mare — a fost zidită între 9 iulie 1493 și 12 octombrie 1494.

Biserica **Sfântul Nicolae din Dorohoi**, vechea catedrală a orașului, a fost construită în anul 1495. A fost restaurată în vremea din urmă și păstrează, în naos, o interesantă pictură, care se crede că este cea de la început.

Biserica din **Huși**, pînă de curînd episcopală, cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, a fost zidită tot de Ștefan cel Mare, în același an ca și cea din Dorohoi, 1495. În urma deselor transformări și refaceri — ultima în 1910 — nu se mai poate recunoaște nimic din biserica marelui voievod.

La împlinirea a 20 de ani de la crîncena luptă de la **Războieni**, în 1496, Ștefan cel Mare a ridicat pe locul unde s-a dat această luptă o biserică, «pentru pomenirea și pentru sufletul tuturor binecredincioșilor creștini care au pierit aici», după cum mărturisește prin pisanie. N-au rămas urme de pictură; în 1912 s-a făcut o zugrăveală cu șablon, lipsită de orice gust artistic.

Tot în 1496 a fost construită și biserica din **Popăuți**, lângă Botoșani. La început a fost biserică de mir și numai în veacul al XVIII-lea a fost transformată în mînăstire. Este una din rarele biserici din veacul al XV-lea care și-a păstrat clopotnița.

Biserica din **Piatra**, cu hramul Nașterii Sfîntului Ioan Botezătorul, construită între 15 iulie 1497 și 11 noiembrie 1498, s-a păstrat aproape intactă, cu excepția picturii, constituind o grăitoare dovadă a rațiunii și bunului gust în materie de arhitectură al meșterilor de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Și aici, ca și la Popăuți, s-a păstrat clopotnița.

La **Volovăț** (Bucovina), unde, după tradiție, ar fi fost o biserică de lemn ridicată de Bogdan întemeietorul, Ștefan cel Mare a pus să se zidească o mînăstire (1500-1502), biserica avînd hramul Înălțării Sfintei Cruci.

La 8 septembrie 1503, Ștefan începe construirea ultimei sale biserici, cea de la **Răuseni** (Bucovina), terminată, însă, la două luni și jumătate după moartea sa (18 septembrie 1504), de fiul său, Bogdan Voievod. Acest

sfințit locaș a fost clădit, după cum se menționează în pisanie, pe locul «unde a fost tăiat capul tatălui său Bogdan Voievod», și de aceea i-a și dat hramul de «Tăierea capului Sfântului și slăvitului prooroc, înainte mergătorului Ioan».

Pentru mănăstirile și bisericile menționate mai sus se știe exact data construirii, datorită pisaniiilor. Mai sînt însă și altele pentru care, din lipsă de documente, nu se poate face o precizare cronologică.

E cazul — în primul rînd — **Bisericii Albe din Baia**, cu hramul Sfântului mare mucenic Gheorghe, care se presupune a fi fost clădită la puțin timp după 1467, anul cînd Ștefan biruise pe unguri. Pînă în 1898, cînd a fost dărîmată, mai exista, la **Rîmnicul Sărat**, o biserică zidită de Ștefan cel Mare, în amintirea biruinței asupra lui Radu cel Frumos, reparată la 1704, pe vremea lui Constantin Brîncoveanu. În pisania din 1704, care se păstrează încă, se spune că «Această sfîntă și dumnezeiască biserică... fost-au făcută de Ștefan Vodă cel Bun de la Moldova». Nu se arată însă la ce an; se presupune că în anul următor luptei de la Rîmnic, 1474. Se știe, de asemenea, că Ștefan a înălțat o biserică, Sfîntul Nicolae, și în Cetatea **Chiliei**, probabil în anul 1482. Tot lui i se datorește, după cum am mai amintit, și biserica mînăstirii de la **Vad**, pe Someș, în apropierea cetății Ciceului, biserică existentă și azi.

II. Mînăstiri existente de mai înainte sau din timpul domniei lui, la care a făcut biserici noi sau diferite îmbunătățiri. — În 1488, la **Voroneț** (Bucovina), pe locul unde exista de mai înainte o mînăstire de lemn, condusă pe la 1471 de un egumen Misail, și unde tradiția spune că ar fi trăit și sihastrul Daniil, Ștefan cel Mare a construit o mînăstire nouă, cu biserică de zid, cu hramul Sfîntul Gheorghe. Farmecul acestei mînăstiri îl dă mai ales pictura, care în cea mai mare parte este chiar din vremea marului domnitor. În pronaos se găsește mormîntul călugărului sfînt Daniil, acoperit cu o piatră pe care se poate constata măiestria artei sculpturale din vremea lui Ștefan. La fel de frumos ornamentate sînt și celelalte morminte din biserică.

Deși la 1 februarie 1481 Ștefan cel Mare dăruiește mînăstirii **Tazlău** două sate, Borileștii și Drăgătoteștii din Cîmpul lui Dragoș, totuși el ajunge ctitor al acestui sfînt locaș cu cincisprezece ani mai tîrziu, în 1496, cînd din porunca lui se construiește o nouă biserică, de zid, terminată la 8 noiembrie 1497. Pictura actuală dinăuntru datează din 1859.

La mînăstirea **Neamțul**, în locul vechii ctitorii a voievodului Petru al Mușatei, Ștefan a înălțat o frumoasă și trainică biserică, «întru slava sfintei și slăvitei de la pămînt la cer Înălțări» a Domnului, cum se arată în pisanie, care cuprinde și o neobișnuită rugăciune de exteriorizare a adîncii evlavii de care era stăpînit binecredinciosul domn: «Și tu, Stăpîne, acopere-ne cu mila ta, de acum și pînă în veac». Sfințirea acestui măreț locaș de închinăciune a avut loc la 14 noiembrie 1497, deci după biruința din Codrul Cosminului. Mînăstirea Neamț a primit din partea noului ctitor al ei și numeroase danii și privilegii, pentru care a cerut egumenului și călugărilor «să ne cînte nouă și doamnei noastre Maria o liturghie la toate sfintele duminici pînă ce vom fi în viață, iar după moartea noastră să ne cînte în fiecare miercuri sara un parastas, iar joia o liturghie pînă în veac, cît va sta această sfîntă mînăstire».

De ctitoria lui Alexandru cel Bun, mînăstirea **Bistrița**, Ștefan cel Mare și-a legat numele prin clopotnița cu paraclis, care, cu unele renovări

și adause, dănuiește și astăzi. «A zidit această clopotniță și biserica așezată într-însa — cum se arată în pisanie — întru numele sfântului mucenic Ioan cel mare din Cetatea Albă, pentru rugăciunea sa și a doamnei sale Maria și a copiilor lor în anul 7006 (1498) și tot în acel an le-a și săvârșit în luna lui septembrie 13 zile».

Pentru una din cele două mînăstiri existente spre sfîrșitul secolului al XV-lea la **Dobrovăț** (în ținutul Vasluiului), și anume pentru cea cu hramul Pogorîrii Duhului Sfînt, evlaviosul domn a zidit o nouă biserică, de zid, începută la 27 aprilie 1503 și terminată în 1504, cu două luni și ceva înainte de moartea lui. Este penultima biserică din cele zidite sub domnia sa. Mînăstirea Dobrovăț a fost închinată de Vasile Lupu Sfîntului Munte, unde se găseau numeroase dovezi de pietate din partea ilustrului său înaintaș în domnie.

Dintre mînăstirile din Sfîntul Munte, Ștefan cel Mare a arătat o deosebită grijă față de **Zografu**, căreia i-a făcut numeroase îmbunătățiri și danii de preț: în 1471 a reparat bolnița; în 1475 a construit un «turn de corăbii» (un fel de far), iar mai tîrziu, în 1495, a zidit trapeza; mînăstirea Zografu primea anual din partea voievodului moldovean, încă din 1466, cîte un mertic de 100 de galbeni ungurești, la care a adăugat începînd din 1471, încă un mertic anual de 500 de aspri. În schimb, Ștefan cerea călugărilor din această mînăstire — după cum am mai amintit — următoarele: «Înainte de toate să mă scrie pe domnia mea la sfînta proscomidie, după obiceiul sfinților părinți și după așezămîntul sfîntei biserici, și să scrie lîngă domnia mea și pe doamna mea și pe copiii noștri de Dumnezeu dăruiți Alexandru și Elena; și să stea la sfîntul pomelnic cum este scris. Și iarăși, pînă ce Dumnezeu atotțitorul se va îndura cu noi și vom fi în viață... sfînta biserică să ne cînte sîmbătă seara paraclis și duminica la prînz să se dea băutură, marța să ni se cînte sfînta liturghie, și la prînz să se dea băutură. Și să mă mai pomenească în fiecare zi la vecernie și la pavecerniță și la miezonoptică (în traducerea pe care o reproduc, «miezul nopții» N. n.) și la utrenie și la liturghie și la sfînta proscomidie și unde mai este obiceiul sfîntei și dumnezeieștii biserici, precum e învățătura sfinților părinți; iar în pomelnic să ne pomenească după așezămînt. Acestea să ni se cînte pînă ce vom fi în viață. Iar după trecerea anilor noștri și după sfîrșitul vieții noastre, în anul întîi să ni se facă și să ni se cînte sfîntul prohod, de către sobor; apoi slujbele de ziua a treia, a noua, a douăzecea și a patruzecoa, de o jumătate de an și de un an. Iar după trecerea unui an, să ni se cînte într-o zi din an, de către sobor, pentru mîntuirea sufletului; seara parastas cu colivă și băutură, iar dimineața sfînta liturghie cu colivă; iar la prînz, băutură, spre mîngîierea fraților. Aceasta să rămîie așa, cîtă vreme va sta și sfînta mînăstire»⁶⁸. Aceste mărturii documentare reflectă ca și multe altele «grija și minuțiozitatea pe care o punea încă din tinerețe evlaviosul voievod în raporturile sale cu biserica»⁶⁹. «Pe peretele de onoare al salonului (pentru primirea oaspeților, din mînăstirea Zografu) stă, în rînd cu marii ctitori, Ștefan cel Sfînt și Mare, voievodul Moldovei», notează preotul și

68. Bogdan I., *op. cit.*, p. 99-103. Textul traducerii, după Giurescu, Constantin C., *op. cit.*, II, 1, p. 93.

69. Giurescu, Constantin C., *ibidem*.

scriitorul Gala Galaction, în jurnalul său de călătorie la Sfântul Munte⁷⁰. «Am cercetat cele două biserici alăturate — notează mai departe Gala Galaction — am privit icoana Sf. Gheorghe, patronul mînăstirii, am sărutat sfintele relicvii și am citit (pe o pagină mare grecească, pusă în cadru și prinsă de un pilastru) toată minunata istorie care l-a făcut pe Ștefan al Moldovei, ctitor vecinic pomenit al acestui sfînt locaș»⁷¹.

Dintre celelalte mînăstiri din Sfântul Munte care pomenesc pe Ștefan printre ctitori este de amintit aci mînăstirea **Sfîntul Pavel**, căreia — după cum mărturisesc două inscripții aflate la această mînăstire — în 1500 marele voievod al Moldovei i-a dăruit banii cuveniți pentru a se aduce apă la mînăstire prin conductă și a pus să se zidească o fîntînă și un baptisteriu»⁷².

III. **Mînăstiri cărora Ștefan cel Mare le-a făcut numai danii.** — Dintre mînăstirile cărora Ștefan le-a făcut diferite danii, **Pobrata** s-a bucurat într-o mai mare măsură de mila domnească, întrucît aci a fost înmormîntată mama gloriosului voievod, doamnă Maria-Oltea. Mînăstirii **Moldovița**, întocmai ca și Pobratei, i se confirmă prin acte deosebite vechile proprietăți pe care le stăpînea de pe vremea lui Alexandru cel Bun, fiind miluită și cu alte numeroase danii. De asemenea, mînăstirea **Humor**, precum și mînăstirea de călugărițe de la **Horodnic**, care, la 16 martie 1490, se închină de bună voie mînăstirii Putna. Pentru toate daniile făcute acestor mînăstiri, Ștefan cel Mare era pomenit în rîndul ctitorilor.

Mai toate mînăstirile din Sfântul Munte s-au bucurat, la rîndul lor, fie de vreun ajutor bănesc, fie de danii constînd din obiecte de cult, broderii și țesături sau manuscrise.

Biserici atribuite lui Ștefan cel Mare. — În dragostea lui nemărginită față de marele Ștefan, despre care știa că a fost «un om minunat, un sfînt cum nu mai poate răsări altul..., izvorul a toată vitejija..., fîntîna tuturor dreptăților..., marea bunătăților»⁷³, poporul i-a atribuit și unele fapte pe care nu le-a săvîrșit, precum și unele biserici pe care nu le-a înălțat; mai toate sfintele locașuri despre care nu se știa de cine au fost ctitorite erau puse pe seama lui Ștefan. În lipsa documentelor, chiar și unii cercetători sînt înclinați să atribuie lui Ștefan anumite ctitorii, în urma concluziilor trase din anumite conjuncturi, asemănări și deducții.

Din numeroasele biserici atribuite marelui ctitor, cele mai des pomenite sînt: biserica din **Scînteia** (din fostul județ Vaslui); biserica din **Scheia** (din fostul județ Roman); biserica din **Florești** (din fostul județ Tutova); biserica din **Cotnari** (din fostul județ Iași); biserica din **Stroiști** (din fostul județ Fălticeni); **Căpriană-Lăpușna**; fosta mînăstire **Bisericanii** din fostul județ Neamț.

Biserici ale rudelor lui Ștefan cel Mare și ale marilor dregători din vremea sa. — Pentru o cît mai completă listă a bisericilor zidite în vremea lui Ștefan cel Mare, amintim și pe cele ale rudelor sale și ale dregătorilor lui. Unul dintre fiii săi, Alexandru, născut din căsătoria cu Evdochia,

70. Galaction Gala **In grădinile Sf. Antonie**, (Edit.) «Vremea», București, (1942), p. 193.

71. Pag. 196.

72. Turdeanu Emil, **Legăturile românești cu mînăstirile Hilandar și Sfîntul Pavel de la Muntele Athos**, în rev. «Cercetări literare», IV (1940), p. 68. Cf. Bodogae Teodor, Preot Dr., **Ajutoarele românești la mînăstirile din Sfîntul Munte Athos**, Sibiu 1940, (Seria didactică, nr. 11), p. 259.

73. Iorga N., **Istoria lui Ștefan cel Mare..**, p. 306.

sau — după pomelnicul de la Bistrița — dintr-o legătură din tinerețe a lui Ștefan cu o oarecare Marușca, a ctitorit la 1491 în Bacău biserica «Adormirii Maicii Domnului». Șendrea, cumnatul lui Ștefan, a făcut la Dolhești, pe Siret, o bisericuță, în care a fost înmormântată soția sa Maria, la 27 martie 1486, și el însuși. La Bălinești, în fostul județ Dorohoi, credinciosul logofăt al lui Ștefan, Ioan Tăutul, și-a construit și el biserica sa. În 1502, pîrcălabul de Suceava Luca Arbure a ridicat de asemenea o biserică în satul natal Solca de Jos, al cărui nume a fost schimbat apoi în Arburea. Mai sînt și alte locașuri de rugăciune presupuse a fi înălțate în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, dar, pentru dovedirea lor, nu avem documente temeinice⁷⁴.

În ceea ce privește arhitectura, prin bisericile construite în timpul domniei marelui Ștefan s-a creat un stil propriu, stilul lui Ștefan cel Mare, rezultat din cerințele cultului ortodox, prin îmbinarea a două influențe: cea bizantină, preponderentă, și cea gotică. Calitățile mai de seamă ale stilului bisericilor lui Ștefan cel Mare, care au format punctul culminant al artei noastre moldovenești, sînt «rațiunea, bunul simț, cumpătarea, ingeniozitatea în soluțiunile tehnice și în general echilibrul în tot întregul clădirei»⁷⁵.

Pictura bisericilor din timpul lui Ștefan — care se mai păstrează fragmentar numai în cîteva — este aproape exclusiv bizantină, fiind executată de meșterii vremii după regulile «erminiei» (manualul de pictură bizantină). Deși nu poate fi vorba de originalitate, se constată totuși, în puținele biserici în care a mai rămas, că este făcută «cu o deosebită luare aminte și cu o precizie, cu o siguranță de colorit, cu o cinste de procedare vrednice de toată lauda»⁷⁶. Bisericile erau pictate numai în interior, obiceiul de a se zugrăvi pereții exteriori fiind introdus sub Petru Rareș sau, poate, sub Ștefăniță.

Sculptura în lemn, folosită în arta bisericească din Țara Românească în veacul al XV-lea, în Moldova apare abia în veacul al XVI-lea.

În schimb, arta lucrării obiectelor din argint, cunoscută în Țara Românească încă din vremea lui Mircea cel Bătrîn, a apărut în Moldova

74. Pentru ctitoriile din vremea lui Ștefan cel Mare, v.: Istrati, C. I., Dr., **Biserica și podul Borzesci și O ochire relativă la bisericile zidite de Ștefan cel Mare.** (Cu 21 figuri în text și 28 stampe). Extras din «Analele Academiei Române», seria II, tom. XXVI, **Memoriile Secțiunii Istorice.** București, 1904, 76 p. + 28 pl.; Ghibănescu Gh., **Ștefan cel Mare. Personalitatea lui religioasă.** Iași, 1904, 35 p. (Extras din «Viitorul», revistă religioasă și didactică, Iași, an. VI, nr. 20-21, 1 iulie 1904, p. 1-5); Mironescu, Vladimir St. M., **Mănăstirile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare Voievod.** Cercetate și rînduite în mod cronologic.. Cernăuți, 1908, 30 p. + 1 h.; Chiriac, N. D., Dr., **Ctitoriile lui Ștefan cel Mare Domnul Moldovei (1457-1504),** Cimpulung-Muscel, 1924; Balș G., **Bisericile lui Ștefan cel Mare.** București, 1926, 331 p. («Buletinul Comisiunii monumentelor istorice», an. XVIII, 43-46—1925); Iorga N., **Istoria Bisericii românești...**, ed a II-a, vol. I, București, 1928, p. 98-104; Giurescu, Constantin C., **Istoria rominilor**, II, 1, București, 1937, p. 89-100. Pentru o bibliografie mult mai completă, v. Bratu Daniela, **Bibliografie selectivă**, în vol. **Ștefan cel Mare...** Studiu de Dr. Horia Ursu, Bibliografia de ... București, 1957 (Biblioteca Centrală de Stat a R.P.R.), p. 66-70.

75. Balș G., *op. cit.*, p. 272. Despre arhitectura bisericilor lui Ștefan cel Mare vezi, mai pe larg, capitolul respectiv din studiul **Ștefan cel Mare...**, publicat în rev. «Biserica Ortodoxă Română», an. LXXII, 7 (1954), p. 713-715.

76. Iorga N., **Istoria rominilor în chipuri și icoane**, Craiova, 1921, p. 205.

în vremea lui Ștefan cel Mare⁷⁷. Cădelnița de argint aurită, dăruită de Ștefan mînăstirii Putna la 12 aprilie 1470, readusă anul trecut de la Moscova cu «Tezaurul», ripida de argint aurit dăruită aceleiași mînăstiri la 14 ianuarie 1497, ca și panaghiarul aflător la mînăstirea Neamțului, sînt obiecte care denotă o rară măiestrie artistică, printre multe altele care ne-au rămas de la el.

Arta prelucrării metalelor prețioase este reprezentată de asemenea și prin numeroase obiecte ferecate sau îmbrăcate în aur și argint, cruci de lemn, icoane și mai ales evanghelii (manuscrite).

Domnia lui Ștefan cel Mare constituie un moment culminant și în domeniul țesăturilor și broderiilor bisericești, așa cum se constată din epitrahilele rămase din vremea lui, perdele de biserică, acoperăminte de mormînt, epitafe, antimise, nabadernițe și altele. La mînăstirea Putna exista cel mai însemnat atelier al vremii pentru confecționarea țesăturilor și broderiilor bisericești, de o deosebită valoare artistică. Unele din ele au putut fi admirate în expoziția «Ștefan cel Mare și epoca sa», organizată în sala «Dalles» cu prilejul sărbătoririi a 500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan ca domn al Moldovei, îndeosebi epitrahilul de la mînăstirea Dobrovăț, cu portretul lui Ștefan cel Mare și al soției sale Maria sub două grupe de sfinți, epitaful mînăstirii Dobrovăț, început sub Ștefan cel Mare și terminat sub Bogdan, și mai ales acoperămîntul de mormînt al Mariei de Mangop, care prin finețea lucrului și a desenului ca și prin armonia și eleganța coloritului este una din cele mai frumoase țesături din lume. Aceste prețioase opere de artă au fost readuse în țară, de la Moscova, odată cu celelalte valori artistice care fuseseră evacuate cu prilejul primului război mondial. Nu mai puțin valoroase sînt și epitafele din 1484 și 1494 de la mînăstirea Moldovița, cele două antimise dăruite de Ștefan mînăstirii Putna la 20 martie 1481⁷⁸, precum și o serie de perdele de biserică, una din ele înfățișînd, ca și epitrahilul amintit, pe Ștefan, cu ultima sa soție, Maria, fiica lui Radu cel Frumos.

Pentru săvîrșirea slujbelor în numeroasele biserici înălțate în vremea lui Ștefan cel Mare era nevoie și de textele slujbelor rituale. De aceea, arta caligrafiei căpătase un mare avînt. Călugări harnici copiau cu răbdare manuscrisele necesare cultului divin, îndeosebi la mînăstirea Putna, multe din ele fiind poruncite chiar de domn. Astfel, în această mînăstire a copiat Paladie monahul, în 1488, un evangheliar slavon, și tot aci a scris, în 1502, Filip ieromonahul, evangheliarul dăruit de Ștefan mînăstirii Zografu din muntele Athos, astăzi la Biblioteca Națională din Viena⁷⁹. În schimb, la Zografu se găsește astăzi evangheliarul cumpărat în 1495 de Ștefan Vodă pentru biserică din Borzești. În vechea mînăstire de la Neamț, găsim între 1493 și 1500 pe ierodiaconul Teodor Mărișescul, de la

77. Idem, *Vechea artă religioasă la romîni*. Editura Episcopiei Hotinului. (Vălenii de Munte), 1934, p. 69.

78. Turdeanu Emile, *La broderie religieuse en Roumanie — Les épitaphes moldaves aux XV-e et XVI-e siècles*, în rev. «Cercetări literare», IV (1940), p. 183-187.

79. Dintr-un reportaj publicat de Visconti C. în ziarul «Informația Bucureștiiului» (nr. 1210, din 25 iunie 1957, p. 2), sub titlul *Din «secretele» unei mari biblioteci*, aflăm că Biblioteca Centrală de Stat a R.P.R. a obținut un microfilm după acest evangheliar. «Dacă examinezi microfilmul cu lupa, rămîi uimit de negrita frumusețe a miniaturilor cu care sînt împodobite mai toate paginile acestui evangheliar».

care s-au păstrat patru manuscrise; două dintre ele au fost lucrate la cererea lui Ștefan, fiind destinate unor locașuri de închinăciune mai puțin înzestrate: unul, evangheliarul din 1493 — acum în Biblioteca de Stat din München — a fost dăruit bisericii din Cetatea Hotinului, iar altul, necunoscut pînă acum la noi, a fost copiat pentru mînăstirea Moldovița⁸⁰.

Textele manuscriselor, copiate cu pană de gîscă cu roșu și negru, erau scrise cu toată măiestria, însă tot farmecul lor consta în decorare. Miniaturile, frontispiciile și inițialele, foarte variate ca desen și colorit, sînt printre cele mai frumoase ale genului, constituind opere de artă de săvîrșită, cu nimic inferioare celor mai reușite din întreaga lume. Miniaturile, pe un fond bronzat sau roșu de purpură, înfățișau, în chenare de portaluri împodobite cu flori, chipurile evangheliștilor, scene din viața Mîntuitorului sau chiar chipul voievodului, ca evangheliarul de la Humor, de pildă, în care Ștefan cel Mare este înfățișat în linii sigure, realiste, oferind Maicii Domnului, protectoarea mînăstirii, evanghelia copiată din porunca lui.

Atît de minunate sînt manuscrisele ieșite din pana călugărilor moldoveni în acele timpuri, încît ele servesc de model tuturor caligrafilor de limbă slavă din veacurile XV și XVI. Cunoscutul slavist A. I. Iațimirschi afirmă că «în a doua jumătate a secolului al XV-lea și la începutul secolului al XVI-lea, stilul moldovenesc domină în manuscrisele rusești»⁸¹.

Intr-adevăr, manuscrisele executate în ținuturile apusene ale Rusiei în acele secole «sînt pur și simplu copii după cele moldovenești»⁸², iar vignetele, inițialele și chenarele desenate de călugării moldoveni își găsesc mereu imitatori printre călugării ruși. Cel mai vechi manuscris rusec care ilustrează această influență directă este un Triod, copiat în 1466 și păstrat în Biblioteca publică din Leningrad⁸³. De asemenea — potrivit afirmației savantului rus A. Sobolevschi — la Cracovia, în tipografia lui Fiol Schweipolt, s-au tipărit în 1491 primele cărți religioase slavone, după «texte de origine romînească»⁸⁴, aduse din Moldova lui Ștefan cel Mare. Și cele dintîi matrițe tipografice folosite la Moscova au avut ca modele manuscrise rusești, fie copiate direct după altele moldovenești, fie traduse și caligrafiate sub vădita influență a stilului moldovenesc, realizat de ucenicii lui Gavriil Monahul de la mînăstirea Neamțu.

În timpul și la curtea lui Ștefan cel Mare găsim și începuturile istoriografiei romînești. Gîndindu-se să lase urmașilor săi amintirea străduințelor și faptelor sale, Ștefan a însărcinat un cărturar de la curte — probabil un cleric monah — să scrie în limba oficială a statului, cea slavonă, cronica țării, cu toată obiectivitatea istorică. Din cercetările de pînă acum ale specialiștilor s-a ajuns la concluzia că originalul acestui letopiseț s-a pierdut, păstrîndu-se numai în copie în limba germană — presupusă fidelă — făcută de medicul municipal al orașului Nürenberg, Hartmann Schedel, și descoperită nu de mult în Biblioteca de Stat din München de

80. Privitor la numeroasele manuscrise din epoca marelui voevod. vezi: Turdeanu Emil, *Manuscrise slave din timpul lui Ștefan cel Mare*, în rev. «Cercetări literare», an. V (1943), p. 99-240+XIII pl.

81. Cf. Ciobanu Șt., *op. cit.*, vol. I, p. 48.

82. Bogdan, Damian P., *Intre romîni și ruși*, în «Analele Romîno-Sovietice» nr. 2, 1946, p. 264-265.

83. Idem, *ibidem*.

84. Cf. Ciobanu Șt., *op. cit.*, p. 49.

învațatul polon Olgierd Górka, precum și în versiunile amplificate cunoscute sub denumirile de «Letopisețul de la Bistrița» și «Letopisețul de la Putna», descoperite de învățatul slavist I. Bogdan. În urma argumentelor aduse în vremea din urmă, s-a emis părerea că aceste versiuni n-au fost scrise la mănăstirile respective, cum a presupus profesorul I. Bogdan bazându-se pe unele amănunte locale, ci la curte, și deci, numirile date de el sînt improprii. În orice caz, este foarte probabil ca cei care le-au scris să fi fost călugări care aparțineau canonic de acele mănăstiri ⁸⁵.

Evlavia lui Ștefan cel Mare și atașamentul lui față de Biserică se desprinde și din aceste cronici ale vremii, mai ales din cea presupusă de la Bistrița, care, printre altele, arată că după războaie, el porunca «mitropoliților și episcopilor săi și tuturor preoților să mulțumească pe Dumnezeu» ⁸⁶.

De aceea, Biserica strămoșească l-a sprijinit neconținut în toate acțiunile sale, iar el s-a străduit s-o ajute din plin în desăvîrșirea organizării, înzestrînd-o cu averi însemnate și acordînd o deosebită atenție și prețuire ierarhilor ei, pe care i-a luat ca sfetnici și colaboratori ai săi.

În ceea ce privește organizarea, Biserica Moldovei și-a păstrat aproape aceeași structură ca pe vremea lui Alexandru cel Bun: mitropolie la Suceava, episcopie la Roman, iar din 1472 și la Rădăuți. Credincioșii satelor erau păstoriți, ca și astăzi, de preoți, iar peste mai multe sate era un protopop, care în afară de sarcina de a face legătura între preoți și vlădici, mai avea uneori și dreptul de a strînge plocoanele și dajdiile. Mănăstirile mari, la început Putna, iar din 1470 și Bistrița și Neamț, erau conduse de un egumen avînd titlul de «arhimandrit» și atribuții quasi-episcopale peste satele stăpînite de mînăstire, iar cele mici, de un egumen ieromonah, sub directa ascultare a episcopului. Atît în mănăstirile mari cît și în cele mici, bogate sau sărace, viața se desfășura lin potrivit tipicului și rînduirii îndătinată, viețuitorii îndeletnicindu-se cu săvîrșirea sfintelor slujbe, cu scrisul sau cu minunatele creații artistice de care am amintit mai sus.

*

Marți 2 iulie 1504, la al patrulea ceas din zi, Ștefan cel Mare și Sfînt și-a dat obștescul sfîrșit. Trista veste a morții viteazului și binecredinciosului domn, răspîndită în întreaga Moldovă de dangătele triste ale clopotelor tuturor locașurilor sfinte, a produs în popor «multă jale și plîngere», după cum mărturisește cronicarul Ureche. Prohodit de întreg soborul Bisericii moldovene, mitropolit, episcopi și egumeni, trupul cel fără de viață al celui ce a fost și va rămîne de-a pururea mare și sfînt a intrat în întunericul gropniței, peste care s-a așezat o minunată lespede de marmoră.

A dispărut omul, a apus soarele, însă razele lui încălzesc și vor încălzi neîncetat simțămîntul de dragoste și de mîndrie al poporului din mijlocul căruia s-a ridicat, al țării pentru independența și înălțarea căreia s-a străduit și a înfăptuit ca nimeni altul dintre voievozii ei, al Bisericii

⁸⁵. Pentru o mai completă documentare asupra istoriografiei din vremea lui Ștefan cel Mare, vezi: Cartoian N., *Istoria literaturii vechi*, I, București, 1940, p. 30-38, cu bibliografia respectivă (p. 41-42), precum și Ciobanu Ștefan, *Istoria literaturii romîne vechi*, vol. I, București, 1947, (Academia Romîna, Studii și cercetări, LXXV), p. 81-101.

⁸⁶. Ciobanu Ștefan, *op. cit.*, p. 94.

căreia i-a fost fiu binecredincios și sprijin de mare preț și care mai este încă datorare marelui ei ocrotitor, cu nimbul sfințeniei. Atît de puternică a fost credința religioasă a lui Ștefan Vodă, încît istoricii de ieri și de azi au trebuit să o sublinieze și să găsească în ea explicația multor fapte săvîrșite de marele voievod. Intr-un studiu recent, un distins cercetător precizează că «printre trăsăturile caracteristice ale personalității lui Ștefan cel Mare, nu trebuie să uităm și de latura sa religioasă. Nenumărate creații populare scot în relief, cu amănunte pitorești, atît credința sa, cît și respectul față de Biserică și de oamenii credincioși, cărora, în momentele cele mai grele pentru țară, le cere sfatul.

Ca recunoștință pentru ajutorul dat de Dumnezeu împotriva păgînilor, Ștefan a făcut, după unii, «mai mult de 50 de biserici»⁸⁷, — ceea ce nu reprezintă o cifră cu mult exagerată față de adevărul istoric; după alții însă, promite să zidească «atîtea mănăstiri și biserici cîte zile-s într-un an»⁸⁸. Numeroase alte tradiții și legende ni-l prezintă pe Ștefan ca pe un om profund religios, înzestrat cu această însușire încă din tinerețe, iar faptele lui de mai tîrziu nu dezminț cu nimic această latură a concepției sale.

«Să fi constituit oare manifestările sale religioase și o tactică în vederea cîștigării maselor populare, ce reprezentau factorul preponderent din punct de vedere militar? E foarte posibil. Credem însă că nu diminuăm cu nimic figura marelui domnitor, dacă într-o epocă stăpînită din plin de misticismul religios și de amenințarea politică, economică și spirituală din partea otomanilor, Ștefan cel Mare apare ca un sincer apărător al creștinătății.

«Poporul... a știut să facă deosebire între fățarnicia practicii religioase și credința sinceră a voievodului său, care «nu avea credință... mincinoasă și înșelătoare, ci era suflet cu adevărată iubire către cele sfinte și drepte»⁸⁹. Din aceste motive, poporul îl consideră sfînt și crede că n-a murit, ci numai s-a înălțat la cer, «ca să-și dea seama de faptele lui bune și creștinești»⁹⁰.

«Asuprit și hărțuit fără încetare de-a lungul secolelor, poporul, care își pierduse orice încredere în conducătorii lipsiți de virtuțile necesare și de dragostea pentru dînsul, își îndrepta speranța spre singura figură din trecutul său zbuciumat, care l-a condus la izbîndă, aproape 50 de ani. Numai o reîntrupare a lui Ștefan — credea poporul — îl va putea scăpa de dușmani și asupritori. De aceea, compătîmîndu-l în aparență pe Ștefan, poporul își compătîmea propriul său destin, cînd spunea: «... Săracul Ștefan Vodă! Să-nvie el, altă făină s-ar măcina. Și cînd a fi, la vremea vremii, crezi că n-are să învie?»⁹¹...

«Imaginea pe care și-a făurit-o poporul despre Ștefan cel Mare, așa cum rezultă din studierea atentă a folclorului nostru, corespunde unui conducător ideal de popoare căruia, pe drept cuvînt, i s-ar fi putut încre-

87. Kirileanu, S. T., *Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt*, ed. III-a, Neamțu, 1924, p. 28.

88. Idem. *ibidem*, p. 132.

89. *Ibidem*, p. 214.

90. Bogdan, T. A., *Ștefan cel Mare. Tradiții, legende, balade, colinde ș.a., culese din gura poporului*, Brassó, 1904, p. 51.

91. Pamfile Tudor, *Mănunchi nou de povestiri populare cu privire la Ștefan cel Mare*, Chișinău, 1919, p. 93.

dința «conducerea lumii», cum, fără prea mare exagerare, spuse un cronicar străin. Din Ștefan cel Mare, imaginația populară a creat astfel pe cel mai de seamă erou național»⁹². Intr-adevăr, «tradiția populară — așa cum subliniază cu justețe unul dintre tinerii noștri istorici — i-a dat lui Ștefan cel Mare coroana de nimburi mitice, care l-a ridicat sus, pe treptele de aur ale altarului nesfințit de nimeni al legendelor»⁹³. Adevăratul nimb al sfințeniei este așteptat însă din partea Bisericii.

«Puține din cele alcătuite de măria sa s-au schimbat. S-au prefăcut hotarele; au trecut rîndurile de oameni. Pretutindeni au rămas lăcașurile lui Dumnezeu; în toate răzășiile stau uricele sale; în toate cotloanele pămîntului Moldovei amintirea războaielor pentru dreptate; cel din urmă urmaș al plugarilor de atunci cunoaște semnele Măriei sale Ștefan într-un vad de ape, într-un pisc de stîncă, într-o ruină de pe un colnic. De patru veacuri și jumătate acea putere trăiește asupra Moldovei, ceea ce dovedește că anume oameni nu pier decît prin pulberea lor. Puterea lor adevărată stăruiește de ceea ce numesc oamenii de rînd moarte. La sfînta Putnă, unde măria sa și-a așezat singur mormîntul și piatra cu inscripție între flori de acantă, nu s-a stîns nici o clipă candela aprinsă în iulie 1504»⁹⁴.

TEODOR N. MANOLACHE

92. Florea-Rariște, D., art. cit., în rev. «Steaua», Cluj, an. VIII, nr. 5, mai 1957, p. 18-27.

93. Ursu Horia, op. cit., p. 33.

94. Sadoveanu Mihail, *Viața lui Ștefan cel Mare*, Editura de Stat pentru literatură și artă, (București, 1954), p. 226.

DOMENIILE FEUDALE ȘI PRIVILEGIILE MINĂSTIRILOR MOLDOVENEȘTI ÎN TIMPUL DOMNIEI LUI ȘTEFAN CEL MARE

Așezăminte religioase prin esența lor, mănăstirile ortodoxe moldovenești au jucat sub domnia lui Ștefan cel Mare un rol multiplu.

Presărate pe întreaga suprafață a Moldovei¹, ele au constituit prin însuși scopul pentru care au fost create, forța morală a statului și poporului moldovenesc.

Un rol deosebit au jucat mănăstirile moldovenești împotriva prozelitismului catolic. Dinspre apus, coroana maghiară, înfrîntă pe calea armelor în secularii codri ai Bucovinei, de oștile feudale moldovenești, urmărea să readucă sub stăpînirea sa tînărul stat moldovean pe o nouă cale, alta decît cea a armelor. Propaganda făcută de către Biserica Romano-catolică de a aduce pe «schismaticii» moldoveni încă în sec. al XIII-lea la ascultare față de papa de la Roma²), fu reorganizată și continuă cu o și mai mare intensitate³). Oamenii în serviciul coroanei maghiare, cutreierau Moldova în lung și-n lat îmbrăcați în haina de călugăr catolic. N-au lipsit chiar cazuri cînd în călătoria lor prin țară, ei și-au expus viața⁴).

Împotriva acestei arme pusă în serviciul coroanei maghiare, nu putea lupta decît Biserica Ortodoxă. Și ea își făcu din plin datoria. Rezistența opusă de poporul moldovenesc față de propaganda catolică ce ascundea sub haina sa tendințele expansioniste ale regatului ungar a fost categorică. Cea mai concludentă dovadă că ea și-a făcut datoria este faptul că poporul a rămas credincios ritului ortodox și regatul ungar n-a mai putut să-și întindă stăpînirea asupra Moldovei.

Pentru aceste multiple servicii aduse țării și poporului însuși, domniile au acordat mănăstirilor ortodoxe o mare încredere și le-au dăruit fiecareia în parte, după zelul pe care l-au depus și rîvna cu care au muncit pentru folosul obștesc, — privilegii de diferite naturi, economice, judiciare și comerciale.

Obiceiul de a li se acorda privilegii introdus de Petru Mușat și aplicat de Alexandru cel Bun și fiii săi, Ilie, Ștefan, Petru și Bogdan II, nu numai că a fost respectat de Ștefan cel Mare, dar a fost chiar consacrat.

1. N. Grigoraș, **Primele mănăstiri și biserici moldovenești**, Iași 1946.

2. Diacon Dr. Gheorghe I. Moiescu, **Catolicismul în Moldova, pînă la sfîrșitul veacului XIV**, București 1942.

3. N. Iorga, **Istoria Bisericii Romînești**, voi. I, Vălenii de Munte 1908, p. 60 și 98. N. Iorga, **Studii și Documente cu privire la Istoria Romînilor**, București 1901, prefața.

4. M. Costăchescu, **Despre un episcop latin, omorît în Moldova în timpul lui Ștefan cel Mare. Despre Mitropolitul Teoctist**, Iași 1937.

Mînăstirile moldovenești n-au cunoscut o mai mare prosperitate economică și nici n-au atins un mai mare grad de putere politică și economică, în tot cursul evului mediu, ca în domnia lui Ștefan cel Mare⁵⁾.

A. Privilegiile mînăstirii de la Neamț.

Lăsînd la o parte mînăstirea de la Volovăț, unde tradiția istorică arată că este îngropat Dragoș Vodă⁶⁾, a cărei biserică de lemn a fost transportată de Ștefan cel Mare la Mînăstirea Putna⁷⁾ date sigure despre existența mînăstirilor de la Neamț și Sfîntul Nicolae din Poiana Siretului — înainte de organizarea bisericii moldovenești de către Alexandru cel Bun, — le avem de la Petru Mușat Voevod. Un document dat de Alexandru cel Bun în 7 ianuarie 1407, arată că mînăstirea de la Neamț, cu hramul «Inălțarea Domnului nostru Iisus Hristos» fusese înzestrată încă de Petru Mușat Voevod cu satele Cîrstianești și Timișești de la gura pîrîului Neamț, împreună cu două mori, două vii, oi, boi, cai și stupi⁸⁾.

Acestei mînăstiri, care la 7 ianuarie 1407, fusese pusă sub administrația aceluiași stareț, Domentian, cu mînăstirea de la Bistrița, Ștefan cel Mare îi clădi din temelie o nouă biserică cu același hram⁹⁾.

Devenită instituție de cultură de prim ordin, în care la 1474 se copia un nomocanon pentru Ștefan cel Mare în limba slavă¹⁰⁾, mînăstirea de la Neamț este dăruită cu multe sate «uric cu tot venitul», din vechile sate deja cunoscute.

În 13 februarie 1458 i se întărește satul Băloșești de pe Neamț și i se închină mînăstirea de la Hangu cu două sălașe de tătari¹¹⁾.

La 7 aprilie, și 1 mai 1470, starețul fiind chiar Siluan, i se întăresc prisaca lui Chiprian de la Botne cu mînăstirea de la obîrșia Vișnivățului cu poieni și prisăci dăruite de Chiajna, mătușa Domnului¹²⁾ și satele Telebecinți, pe Siret, Trestiana, Dumbrăvița pe Șomuz, Buzăți pe Moldova, Jemerești pe Topolița, Bașoteni, Fîntîrele pe Siret, Cîrstianești, Timișești, Dvorănești de la gura Neamțului și țiganii mînăstirești¹³⁾.

5. Articol scris de un colectiv format din: prof. Victor Brătulescu, pr. conf. Al. I. Ciurea, diac. prof. Gh. I. Moisescu, diac. lector I. Pulpea, pr. N. Șerbănescu și prof. Liviu Stan: **Ștefan cel Mare binecredincios domn și apărător al dreptei credințe**, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», an. LXXII, 7 iulie 1954, p. 703-742. 450 ani de la moartea lui Ștefan cel Mare.

6. M. Kogălniceanu, **Cronicele României sau Letopisețele Moldoviei și Valahiei**, ed. II, București, 1872, tom. I, p. 133, nota 1.

7. Dr. Eugen Kozak, **Die Inschriften aus der Bukowina**, Wien 1903, I, p. 197-198. Pe locul ei de la Volovăț, Ștefan cel Mare a zidit o altă biserică de piatră cu hramul «Inălțarea Sf. Cruci», la 1502, septembrie 14. Vezi și G. Balș, **Bisericile lui Ștefan cel Mare**, București 1926, p. 132.

8. **Documentele privind Istoria României, veacurile XIV-XV, A. Moldova**, vol. I (1384-1475), București, (Ed. Acad. R.P.R.), 1954, p. 15.

9. G. Balș, **Bisericile lui Ștefan cel Mare**, București 1926, p. 111; N. Iorga, **Ștefan cel Mare și Mînăstirea Neamțului**, în «Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice», 1910.

10. **Biblioteca Academiei R.P.R., mss. nr. 131**. De la 1557 avem mss. nr. 636. Al. Grecu, **Inceputurile dreptului scris în limba română**, în rev. «Studii», IV, anul 7, oct.-dec. 1954, p. 216.

11. **Doc. Ist. Rom., A. Moldova**, op. cit., I, p. 292.

12. **Ibidem**, p. 370 și 371.

13. **Ibidem**, p. 370.

La 17 martie 1496 și 27 iunie 1501 i se stabilesc hotarele din jurul mînăstirii cu întreaga braniște, dîndu-i-se în exploatare muntele Neamțului cu toate izvoarele lui. «Și cine s-ar duce acolo în acest munte, să-și pască oile sale, sau să prindă pește, ei (călugării) să-și ia venitul de la dînșii, cum a fost de mult»¹⁴).

În sfîrșit la 30 septembrie 1503, fiind egumen Macarie, i se dăruiesc satele Băiceni cu mori pe Siret și Mogoșeștii, cumpărate cu 400 zloți de la nepoții lui Cozma Șandrovicii, o prisacă la Bohotin în gura Tatarcăi și anual cîte șase pietre de ceară, din pietrele de la tîrgul Neamț¹⁵).

Pentru această ultimă danie, călugării de la Neamț trebuiau să facă «paraclis» cît timp domnul avea să fie în viață și pentru doamna Maria, la toate liturghiile din duminicile de peste an; «iar după moartea noastră — hotărăște porunca domnească — să ne cînte în fiecare miercuri seara parastas, iar joia liturghie, pînă în veac, cît va sta această sfîntă mînăstire». Egumenii și călugării cari nu vor respecta pomelnicul «să fie blestemați de Domnul Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos».

Afară de venitul pe care-l va aduna mînăstirea de la oamenii din satele enumerate mai sus, domnul mai dăruiește pentru hrana călugărilor anual cîte 3 măji de pește, scutite de vamă de la pescăriile din Chilia, Bălți, (iezerule de pe Prut de la Fălcium), Nistru (Tighina) sau Cetatea Albă. «Aceste trei măji peste tot să umble slobode și cu bună voie și ducîndu-se acolo și înapoi, iar vamă să nu plătească nicăieri, nici la tîrguri, nici la sate, nici în vre-o altă parte, sau la vămile vîndute sau nevîndute, fie că vor vinde, fie că vor cumpăra, sau la Chilia, sau la Dunăre (Galați) sau la Bălți sau la Cetatea-Albă și nici la Nistru, nici la Lăpușna, nici la Toțora, nici la Iași, nici la Vadul Călugărilor, nici la Vaslui, nici altundeva, nici la cetăți, nici la porți». Pentru aceasta nici un boier al nostru sau vameș, să nu aibă a opri vreunde, căruțele mînăstirii, pentru nimic și nici vameșii de la Suceava»¹⁶).

În plus, peste toate acestea, călugării de la Neamț aveau în exploatarea lor iezorul Zagorna de la Nistru, cu balta Strîmba, iezorul Dubrovca, gîrla Chișca și toate prisăcile din poienele hotarului iezorului Zagorna de la care adunau desetina de stupi¹⁷).

Beneficiile de care se bucură această mare comunitate religioasă, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, sînt fără îndoială o urmare a zelului călugărilor în toate domeniile de activitate.

Inzestrată cu 14 sate, iezere și prisăci, la Nistru și Bohotin, mînăstirea de la Neamț primise dreptul de a aduna dările de la oameni așezați în hotarele satelor, iezurilor și prisăcilor încă sub nefericitul voevod Ștefan¹⁸), fiul lui Alexandru cel Bun, al cărui trup se și află îngropat în biserica acestei mînăstiri¹⁹), după tragicul sfîrșit.

Pentru a înlătura complet amestecul funcționarilor domnești în administrarea averilor mînăstirești, călugării primesc dreptul de jurisdicțiune asupra satelor, cu latitudinea de a judeca toate crimele și delictele ce

14. *Ibidem*, p. 320 și vol. I, sec. XVI, p. 2.

15. *Ibidem*, vol. I, sec. XVI, p. 37.

16. *Ibidem*, vol. I, sec. XIV-XV, p. 371.

17. *Ibidem*, p. 329, și II, p. 306. La 1500, martie 17 fiind egumen ch'r Teoctist.

18. *Doc. Ist. Rom., A. Moldova*, I, sec. XIV-XV, p. 218-219.

19. N. Iorga, *Ștefan cel Mare și Mînăstirea Neamțului*, în «*Bul. Com. Mon.-Ist.*», 1910, p. 103. G. Balș, *op. cit.*, p.p. 287-289.

s-ar săvârși de țărani satelor lor, și a încasa în folosul mănăstirii toate gloabele.

În materie comercială, carăle ce vor merge după pește la Nistru, Dunăre și Prut, ori după miere și ceara de la prisăcile mănăstirești, primesc scutirile de vamă la toate vadurile râurilor chiar dacă vămile sînt vîndute ori nu.

Pentru ca privilegiile să fie depline, egumenul avea și dreptul de a lua de la preoții din satele mănăstirii dările cuvenite, în mod normal episcopului. Pe scurt, mănăstirea de la Neamț era o instituție de sine stătătoare, care se bucură de toate privilegiile feudale posibile la acea vreme.

Privilegiile mănăstirii Sfîntul Nicolae din Poiana Siretului, denumită și Pobrata sau Probota.

O altă mănăstire a cărei existență se urcă pînă în sec. al XIV-lea, este cea numită Sfîntul Nicolae de la Poiana Siretului, cunoscută mai ales sub denumirea de Pobrata.

Aici se odihneau osemintele doamnei Oltea, mama lui Ștefan cel Mare. Pentru aceasta, poate, dărnicia marelui Voievod s-a îndreptat în chip deosebit, către acest sfînt locaș. Rînd pe rînd îi întărește satele Poiana și Oniceni pe Jijia²⁰⁾, Bodești, Tătăruși și Iurcani pe Pobrata²¹⁾, Verejani cu Ciulinești pe Prut cu 5 sâlase de tătari²²⁾ și Hărești²³⁾, «uric cu tot venitul» pentru hrana călugărilor. Un privilegiu din 9 iulie 1466, acordă mănăstirii anual cîte 10 butoaie de vin, două măji de pește, una de morun și alta de crap, jumătate din pietrele de ceară de la Tg. Frumos, toate berbințele de miere din desetina de stupi din prisăcile de la Botna, gura Bîcului și prisaca lui David de la Bîc, dreptul de a-și așeza pe Nistru, la gura Bîcului două năvoade și pe tătarașul Dumitru cu sălașul său²⁴⁾.

Un alt privilegiu, comercial, scutea de vama de la Țoțora la 15, august 1471, carăle mănăstirii care vor merge la Chilia cu grîu sau miere de albine și vor aduce în schimb pește²⁵⁾.

În sfîrșit, prin documentele de la 8 iunie 1458²⁶⁾ și 19 august²⁷⁾, egumenul și ureadnicii lui primesc dreptul de a judeca oamenii din satele enumerate mai sus, a lua gloabele, deșegubinele și tretinele de la criminali și delicvenți, iar oamenii din sate să aibă «slobozie», scutiți fiind de toate dările către domnie.

Avînd mai puține sate decît mănăstirea Neamț, numai 8 la număr, mănăstirea Probota se bucura însă de aceleași drepturi și beneficia de aceleași imunități ca și mănăstirea de la Neamț.

Adunînd venitul și dările din satele dependente de ea, asupra cărora egumenul avea dreptul de jurisdicțiune, mănăstirea Probota se pare că avea în plus față de cea de la Neamț dreptul de a face comerț cu grîne, miere de albine și pește scutită fiind la plata vămii.

Nu era mai prejos față de mănăstirea de la Neamț nici chiar cînd era vorba ca egumenul ei să încaseze de la preoții din satele mănăstirii tot

20. *Doc. Ist. Rom., A. Moldova, op. cit., vol. I, sec. XIV-XV, p. 296, doc. dîn 1458, iunie 8.*

21. *Ibidem*, p. 391, doc. dîn 1472, aug. 19.

22. *Ibidem*, II, p.p. 310-311, doc. din 1500, martie 30.

23. *Ibidem*, sec. XVI, I, p. 44.

24. *Ibidem*, sec. XIV-XV, I, p. 347.

25. *Ibidem*, p. 380.

26. *Ibidem*, p. 304.

27. *Ibidem*, p. 391.

venitul pe care aceștia ar fi trebuit să-l dea mitropolitului sau proto-popului²⁸).

Era deci tot o mănăstire independentă din punct de vedere economic, juridic, cultural și spiritual.

Privilegiile mănăstirii de la Moldovița.

Mănăstirea «Bunavestire» de pe apa Moldovița este cea dintâi ctitorie a lui Alexandru cel Bun, ea apărînd în documente chiar în al doilea an de la urcarea pe tron a ctitorului²⁹).

Sub Ștefan cel Mare ea dispunea de mari averi în sate și case de comerț în Baia și Suceava.

Ștefan cel Mare îi întărește la 31 august 1458, satul Borhinești de la gura Brădățelului de pe Șomuz și dreptul de a-și face iazuri pe Frumoasa. Pentru muncă îi dă 4 sălașe de țigani³⁰). La 8 ianuarie 1473, i se întăresc satele Singureni din ținutul Chigheciu, Poiana și prisaca lui Brumar, Fîntîna Mesteacănului, iezerul Bliscetul (Geamănul), cu iezeretele Bliscetelul, Budoele, Secriul, gîrla Bulhacului de lîngă podul de pe Prut (de la Fălcium), satul Bălțații la Cîrligătura și Ostăpciani la Turia³¹). Satele Vaculinți, sub codru, Sașii pe Costina, satul Vama de pe Moldova cu vama de la vărsarea Moldoviței în Moldova³²) îi sînt întărite la 15 noiembrie 1499, iar satele Provorotie și Oprișinți, dăruite de Sîn Bîrlici³³) încă, i le întărește la 23 august 1503.

De la Ștefan cel Mare, primește în dar satul Zvorîște cu mori pe Siret, cumpărat cu 400 zloți chiar de domn de la nepoții lui Giurgiu Zvorîște³⁴), la 12 martie 1488.

Ca privilegiile comerciale mănăstirea de la Moldovița continuă să încaseze vama de la gura Moldoviței, de la negustorii cari vor merge în Transilvania cîte 1½ groși de grivnă, iar de la cei care se vor întoarce, cîte 2 groși de fiecare povară³⁵).

În Suceava, i se scutesc de dări casele unde locuiește armeanca Stanca. «Să nu dea casele ei din Suceava, unde locuiește armeanca Stanca, nici un fel de dări domnești, nici mari, nici mici, deasemenea nici o piatră de ceară. Deasemenea nu au să lucreze la morile domnești, nici nu vor plăti nici un fel de dări, nici nu vor face slujbe domnești³⁶).

La Baia, în târg, însă, mănăstirea Moldovița se bucură de privilegiile pe care nu le-am întîlnit pînă acum și nici nu le vom găsi la vreuna din celelalte mănăstiri, afară de mănăstirea de la Bistrița. Afară de stăpînirea

28. *Ibidem*, p. 243. Și de asemenea oricîți popi vor fi în aceste sate mînăstirești mai sus scrise, ei asemenea să asculte de hramul Sf. Nicolae, cu tot venitul, ori care-l au și-l dau mitropoliților și protopopilor.

«Pentru aceasta, cine va fi mitropolit, în țara noastră, în scaunul nostru în Suceava sau protopop, să nu aibă nici o treabă și nici un amestec cu acești preoți, pentru că am dat acest venit hramului Sfîntului Nicolae, pentru sănătatea noastră și pentru sufletul părinților noștri și fraților noștri».

29. *Ibidem*, p. 13. La 1402, oct. 31, mînăstirea Moldovița este dăruită cu mori, sladniță și 4 sălașe de tătari scutiți de slujbele domnești.

30. *Ibidem*, p. 296.

31. *Ibidem*, p. 393.

32. *Ibidem*, p. 291.

33. *Ibidem*, sec. XVI, vol. I, p. 31.

34. *Ibidem*, sec. XIV-XV, vol. II, p. 88.

35. I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, București 1913, vol. II, p. 279.

36. *Doc. Ist. Rom., A. Moldova, op. cit., I, p.p. 290, 291, la 1457, aug. 12.*

posadei de pe valea Moldovei³⁷), de la care vor lua tot venitul, călugării de la Moldovița primesc dreptul «să adune ceara de la Baia, din toate cârciumele». Cine ar voi să facă cârciumă, să aibă a se scrie în catastif la călugări. «Iar cine nu se va scrie în catastiful lor, călugării au voie de la noi să-i ia băutura lui și încă să ia de la acel om 20 de zloți». Șoltuzii și vornicii «să nu se amestece întru nimic»³⁸).

Dacă aruncăm o scurtă privire asupra privilegiilor mînăstirii de la Moldovița, vedem că ele se deosebesc în mare parte de cele ale mînăstirii Neamț și Pobrata. Afară de faptul comun tuturor, că este stăpînă pe 11 sate și o serie de iezere și prisăci pe Prut în ținutul Chigheci, mînăstirea de la Moldovița dispune de o serie de privilegii comerciale pe care nu le-am găsit la celelalte două anterioare. În Baia — stăpînește posada de la valea Moldovei cu tot venitul, are în exploatare o parte din mori, o sladniță cu berărie și 4 sălașe de tătari ce o deserveșc încă din vremea lui Alexandru cel Bun³⁹). Tot aici ea are dreptul de a ține catastihul cârciumilor și aduna pietrele de ceară de la toate cârciumile din Baia.

La Suceava, ea are case de comerț scutită de toate obligațiile fiscale față de domnie, în care-și desface produsele adunate din satele dependente de ea.

Ceea ce este și mai curios este dreptul călugărilor de a fi și vameși, adunînd vama de la negustorii ce vor trece prin vadul de la gura Moldoviței.

Această activitate intensă în scop lucrativ a abătut desigur pe călugării de la Moldovița de la preocupările culturale. Numai așa se explică de ce mînăstirea de la Moldovița, cea mai ferită din mînăstiri de incursiunile prădalnice ale vecinilor, nu a produs nici un ierarh de vază pentru biserica moldovenească și nici anale ori cărți pentru cultură religioasă. Privită sub aspectul și a rîvnei în muncă pe tărîmul național, cultural și spiritual, ea nu merită a fi comparată cu mînăstirea de la Pobrata, Neamț ori Putna.

IV. Privilegiile mînăstirii de la Homor.

În același hotar și pe aceleași plaiuri împădurite, alături cu mînăstirea de la Moldovița lui Alexandru cel Bun și-a zidit mînăstire și Oană vornicul de Suceava⁴⁰), unul din cei mai mari și mai puternici boieri din aceste timpuri.

Zidită din lemn pe valea pîrîului Homor, pe locul unde astăzi se află biserica zidită de Toader Boboiug⁴¹) logofăt, fratele lui Petru Rareș, se ridică la începutul secolului XV mînăstirea de la Homor cu hramul «Adormirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu».

Stăpînă a plaiurilor munților Giumalăul și Muntele Mare⁴²), confirmați la 26 octombrie 1491, împreună cu întregul hotar din jurul mînăstirii, în care intrau seliștea lui Dobrin, seliștea și curtea lui Dieniș, și satul

37. *Ibidem*, p. 159.

38. *Ibidem*, p. 297.

39. *Ibidem*, p. 16.

40. M. Costăchescu, *Neamul lui Oană Dvornic de Suceava și satele lui*, Iași 1929.

41. Kozak, *op. cit.*, cap. I. N. Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 608-9. N. Iorga, *Neamul românesc în Bucovina*, p. 69. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 104.

42. *Doc. Ist. Rom. A. Moldova*, II, p. 319.

Pârtești de la obârșia Solonețului, «unde au fost Tatomir și Pârtea», mînăstirii de la Homor i se respectase dreptul de a lua venitul de la oamenii din satele Vorniceni de sub Dumbrava Inaltă, Stucenii, Glodenii, Pârteștii, Călugărenii de pe Jijia, ca și exploatarea muntelui Ostra cu slatina, încă de la 25 aprilie 1475 și 26 noiembrie 1490⁴³).

Prisaca Zlătăroaia de lîngă satul Nourești de la Bohotin dăruită de Iurie Șerbici i-a fost întărită la 11 septembrie 1467 și 25 aprilie 1475⁴⁴). iar ca dar i se dau anual 5 butii de vin»⁴⁵).

Ctitorie particulară, înzestrată cu sate chiar de vornicul Oană și fiii săi, mînăstirea de la Homor s-a bucurat sub Ștefan cel Mare numai de venitul adunat din cele 7 sate moștenite de la ctitorul ei. Nimic din imunitățile de care beneficiau celelalte mînăstiri, ctitorii ale domnilor anteriori lui Ștefan cel Mare.

Abia asigurîndu-și hrana călugărilor din venitul adunat din satele dependente, mînăstirea de la Homor, nesprijinită de domnie nu a jucat un rol important în istoria bisericii moldovenești.

Desigur că nici călugării de la Homor nu se vor fi prea străduit să facă ceva mai mult zilnic, decît rînduitele slujbe bisericești și agonisirea celor necesare traiului. De aceea nici domnia nu și-a îndreptat fața către ea. Datorită acestui fapt, mînăstirea de la Homor trece în epoca lui Ștefan cel Mare în rîndul mînăstirilor, cari nu numai că au produs foarte puțin, dar au și beneficiat foarte puțin de mila domnească.

V. Privilegiile mînăstirii de la Horodnic.

Mînăstire de călugărițe, ca și cea a lui Iațco din hotarul tîrgului Suceava, mînăstirea din satul Horodnic de pe Suceava înzestrată cu satele Baloșinăuți cu moară pe Suceava încă, de Alexandru cel Bun și întărită în anii 15 iulie 1439⁵⁶) și 8 iulie 1453⁴⁷) în drepturile ei de Ștefan Voievod și Alexandru Voievod, primi de la Ștefan cel Mare un privilegiu la 17 aprilie 1475, în care domnul scutea de dări față de domnie pe toți locuitorii din satele Balosinăuți și «unde a fost curtea lui Petru Vrană». În schimb îi obliga pe toți să lucreze la acea mînăstire⁴⁸).

Documentul este de mare importanță pentru istoria economică, nu atît că acordă imunități mînăstirii de călugărițe, cît pentru aptul că Ștefan cel Mare obligă oamenii din cele două sate ce ascultă de mînăstire «să lucreze» mînăstirii, ceea ce nu făcuse niciodată cu oamenii vreunui sat mînăstiresc sau boieresc. Iată cum glăsuște documentul:

«Din mila lui Dumnezeu, noi Ștefan Voievod, domn al țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor ce o vor vedea sau o vor auzi cetindu-se, că au venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri, călugărițele de la mînăstirea noastră de la Horodnic și ne-au arătat o carte de la părintele nostru Alexandru Voievod, pe care au avut-o pentru două sate, ca să lucreze la acea mînăstire, iar alt lucru să nu aibă niciunul.

43. *Ibidem*, I, p. 404 și II, p. 146.

44. *Ibidem*, p. 357 și 404.

45. *Ibidem*, p. 307.

46. *Ibidem*, p. 164.

47. *Ibidem*, p. 265.

48. *Ibidem*, p.p. 403-404.

Deci, noi, întărim cu bunăvoința noastră și cu inimă curată și luminată, această mînăstire, mai înainte spusă de la Horodnic și dăm acestei mînăstiri această carte a noastră pentru 2 sate, unde a fost curtea lui Petru Vrană și alt sat care iarăși ascultă de această mînăstire.

Și am dat acelor sate mai sus scrise această carte a noastră pentru aceia ca să nu ne plătească nouă nici dare, nici posadă, nici podvodă, nici iliș, nici la cetate să nu lucreze, nici la posadă, nici la strajă să nu meargă, nici la mori să nu lucreze, nici la oaste să nu meargă, nici globnicii, nici pripășarii să nu-i turbure și nici o slujbă de a noastră să nu aibă a ne sluji, nici să nu plătească, nici să nu lucreze, ci să păzească această mînăstire și să lucreze acestei mînăstiri.

Iar dacă vor pierde ceva de al mînăstirii, sau dacă nu vor munci ce va fi de trebuință acelei mînăstiri... să ne dea de știre... acelor oameni care sînt acele sate mai sus scrise.

Iar cine va turbura pe oamenii din acele sate, fie pentru orice, cum este mai sus scris, acesta va vedea marea pedeapsă a domniei mele, deoarece am miluit acea mînăstire din mila noastră pentru sănătatea noastră cu ce ne-a dat Dumnezeu...».

Mînăstire de călugărițe și beneficiind numai de venitul strict necesar traiului zilnic de la cele două sate amintite — și poate și din satul Horodnic, unde se afla zidită biserica ei, mînăstirea de la Horodnic a fost înzestrată de Ștefan cel Mare cu aceleași imunități fiscale și judiciare pentru cele două sate ale ei, de care beneficia și mînăstirea de la Neamț și Probota. Firește că nu ne putem aștepta la mari lucruri de la o mînăstire de călugărițe stăpîină numai a două sate. Ea era abia în stare să se administreze. De aceea și Ștefan cel Mare o pune la 6 martie 1490 sub administrația mînăstirii de la Putna cu tot cu satul Balosinăuți⁴⁹).

VI. Privilegiile mînăstirii de la Bistrița.

Mînăstirea care s-a bucurat de cele mai mari privilegii în raport cu celelalte mînăstiri, este cea de la Piatra lui Crăciun sau, cum ne este cunoscută tuturor, mînăstirea de la Bistrița, cu hramul «Adormirea preacuratei de Dumnezeu Născătoare».

Zidită de Alexandru cel Bun, ea era gata la 7 ianuarie 1407 și pusă de Iosif mitropolitul sub igumenatul aceluiași kir Domentian, împreună cu mînăstirea de la Neamț⁵⁰). În forma în care o avem astăzi ea este opera lui Alexandru Lăpușneanu. Aici, este îngropat însuși ctitorul și doamna Ana, soția lui⁵¹).

Bucurîndu-se încă sub Alexandru cel Bun de privilegii quasi-episcopale asupra preoților din cele 50 de sate din jurul ei⁵²) și de a aduna chiar darea cuvenită episcopilor, cum este în cazul de la Lucăcești — Bacău — la 1459 mai 20⁵³), mînăstirea de la Bistrița, proprietară a peste 31 sălașe de țigani⁵⁴) și 30 sălașe de tătari⁵⁵) avea dreptul de jurisdicțiune asupra tuturor satelor de sub ascultarea sa. Oamenii de la iezerile de pe Botna

49. *Ibidem*, II, p. 139.

50. *Ibidem*, sec. XIV-XV, I, p. 15.

51. N. Iorga, *Inscripții*, I, p. 37 și urm. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 97.

52. *Doc. Ist. Rom. A. Moldova*, I, p. 66.

53. *Ibidem*, p. 305.

54. *Ibidem*, p. 65 și II, p. 75.

55. *Ibidem*, sec. XIV-XV, I, p. 321.

pe Nistru ca și de la prisăcile de pe Nistru, de la care călugării adunau desetina din stupi, berbînța din miere și încasau vama de pe apă și pe uscat, erau judecați de egumen sau ureadnicul lui potrivit unui privilegiu dat de Ștefan cel Mare la 7 aprilie 1458⁵⁶).

În satele mînăstirești, Slujești, Onești, Lăbăești, Fîntîna Horgăi⁵⁷), întărite la 14 decembrie 1458, Zdvijinți, Sobolești, Vascăuți, Brașeuți, Bulgari, Mărățai, Dărmănești, Oprișani, Rădăicești, Tortorești, Caucelești, Mîndrești, Fauri, satul lui Șerbu Răspopa, Stăucianii, Vîlcsănești, Lucăcești, Heciani întărite la 15 septembrie 1462⁵⁸) și 3 februarie 1467⁵⁹), Hemeiani⁶⁰), Ilieșeuți, Dragomirești, Tâlvești⁶¹), Slugani, Chicoșești, Calienești, Lățcani⁶²), Gîdinti, Bîrai, și Manuilești⁶³) nu puteau să intre niciodată dregătorii de ținut.

Toți oamenii aveau «slobozenie», să nu care podvoade, iar pîrcălabii de la Neamț, sau judecătorii lor, sau globnicii lor, sau slugile lor să nu cuteze să judece pe acești oameni mînăstirești.

«Nici gloabă să nu ia de la dîșii, nici pentru dușegubină mare, nici pentru urmărire, nici pentru tîlhărie, nici pentru furt, nici pentru răpire de fecioară, nici pentru rană sîngerîndă, nici pentru lovituri cu vînatăi și nici pentru altceva, nici pentru vreo faptă, nici pentru faptă mare, nici pentru mică, să nu îndrăznească să-i judece pe acești oameni ai mînăstirii și nici să nu-i turbure, nici să nu ia gloabă de la dîșii, nici preț de-un groș, cî călugării noștri de la Bistrița să judece ei singuri pe oamenii lor și gloaba s-o ia de la oamenii lor egumenul și cu călugării.

Și pe alt județ să nu aibă asupra lor, pentru că am dat tot venitul ce va cădea, în aceste sate mînăstirești, să fie neclintit, mînăstirii noastre de la Bistrița, niciodată în veci.

Și deasemenea pripasul ce va cădea în satele lor, deasemenea să fie al mînăstirii de la Bistrița»⁶⁴). Ca și mînăstirea de la Moldovița în nordul Moldovei, mînăstirea de la Bistrița avea în țara de jos privilegiul de a încasa vama de la Lucăcești pe Tazlău, veniturile morilor, pietrele de ceară, vama mică, numărătoarea și vama mare de la Bacău⁶⁵) prin privilegiile de la 8 septembrie 1457 și 23 aprilie 1460, așa cum încasa vama de la Bîrlad prin privilegiul de la 1422 august 22⁶⁶), dat de Alexandru cel Bun.

Veniturile percepute în aceste două mari orașe de graniță erau foarte importante. Din privilegiul dat Liovenilor de Ștefan cel Mare la 1460, iulie 3, vedem că taxele percepute atingeau toate obiectele de comerț cumpărate, vîndute sau în tranzit. Afară de venitul pentru vama principală, de 3 groși de grivnă la mărunțișuri mînăstirea încasa pentru postav cîte 2 zloți, de carul încărcat ce va merge prin Bîrlad și Bacău în Țara Românească sau Țara Turcească. Iar cînd carele se vor întoarce încărcate cu

56. *Ibidem*, p. 294.

57. *Ibidem*, p. 301.

58. *Ibidem*, p.p. 320-321.

59. *Ibidem*, p.p. 355-356.

60. *Ibidem*, p. 375.

61. *Ibidem*, II, p. 298, cumpărate, toate trei cu 400 zloți de la nepoții lui Stan Bîrlăci.

62. *Ibidem*, p. 307.

63. *Ibidem*, p. 387.

64. *Ibidem*, I, p.p. 355-356.

65. *Ibidem*, p. 291 și 310.

66. *Ibidem*, p. 52.

piper, lână sau altceva vor plăti tot 2 zloți de car. La fel pentru fiecare car ce va merge prin Bacău spre Transilvania încasa 2 zloți de car, iar pentru cei care aduceau mărfuri din Transilvania 2 groși de povară (samar). De la negustorii cari cumpărau produse locale încasa de cal 4 groși, de 10 oi un groș, de 10 porci un groș, de 100 de piei de vită 10 groși, de 100 piei de miel 1 groș, de 100 de piei crude 2 groși.

Pentru peștele adus de la Chilia sau Brăila, încasa de car 1½ groș, iar de fiecare piatră de ceară câte un groș de piatră.

În Bacău mai încasa pentru jderii ungurești câte 1½ groș⁶⁷⁾ și numărătoarea (PEREPIS)⁶⁸⁾.

Dacă negustorii nu erau Lioveni, ci Brașoveni, călugării încasau vama de la postav, pînză sau bobou — de povară 4 groși, iar dacă postavul se vindea cu bucata și pînza și boboul cu cotul — de la o bucată de postav de Colonia încasau câte 12 groși, de la una de Leubia câte 18 groși, de la una de Buda câte 8, iar de Cehia câte 8 groși. De la negustorii de vite câte 2 groși de cap de bou⁶⁹⁾.

Dintre toate mînăstirile moldovenești ale secolului al XV-lea mînăstirea de la Bistrița este singura care a beneficiat de cele mai mari privilegii, deși sub aspectul cultural nu a depășit mînăstirea de la Neamț sau pe cea de la Putna. Stăpîna a 32 sate cu dreptul de jurisdicțiune asupra lor, proprietară a peste 31 sălașe de țigani și a 30 sălașe de tătari și bulgari de a căror muncă beneficia numai în favoarea ei, mînăstirea de la Bistrița avea venituri nu numai din produsele agricole ale satelor ori ale robilor. Desetina din stupi și berbințele de miere adunate de la prisăcile de la Nistru, vama de pe apă și uscat încasată de la iezerile de la Botna și Nistru, Tazlău, Bacău și Bîrlad ridică mînăstirea de la Bistrița în rîndul marilor proprietari feudali ai epocii.

Dreptul egumenului de a încasa darea episcopescă de la oameni și mai ales acela de a judeca și încasa toate dările de la preoți din 50 de sate, ne arată că egumenul de la Bistrița avea drepturi quasi-episcopale. Acest drept ridică mînăstirea de la Bistrița într-o măsură oarecare pe picior de egalitate cu episcopiile de la Rădăuți și Roman⁷⁰⁾.

În materie comercială ea depășește cu mult drepturile mînăstirești de la Moldovița și se așează chiar înaintea privilegiilor celei mai mari ctitorii a lui Ștefan cel Mare, mînăstirea de la Putna.

VII. Privilegiile mînăstirii lui Iațco din țarina Sucevei.

O altă mînăstire de călugărițe, care s-a bucurat de privilegii sub domnia lui Ștefan cel Mare este mînăstirea lui Iațco din țarina Sucevei, cu hramul «Adormirea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu».

Așezată pe hotarul tîrgului Suceava, mînăstirea de călugărițe primită sub Alexandru Voievod, la 23 februarie 1453, dreptul să-si întemeieze sat în jurul mînăstirii, cu oameni chemați din țară ori din Țara Leșască⁷¹⁾.

Acest drept a fost respectat și confirmat de Ștefan cel Mare printr-un nou act. Uricul prin care Ștefan cel Mare acorda «slobozie» oamenilor

67. I. Bogdan, op. cit., II, p.p. 279-281.

68. Doc. Ist. Rom. A. Moldova, I, p. 291.

69. I. Bogdan, op. cit., II, p. 265.

70. Doc. Ist. Rom., A. Moldova, II, p.p. 131-133.

71. Ibidem, I, p. 260.

ce se vor așeza pe hotarul mînăstirii nu ni s-a păstrat, ori încă nu a fost descoperit. Despre el știm însă că a fost emis de cancelarie, dintr-un uric de la Ieremia Movilă Voievod dat acestei mînăstiri la 1597 septembrie 19⁷²).

Ieremia Voievod întărind hotarul mînăstirii cu tot locul și cu toți oamenii cari sînt în vatra satului de lîngă mînăstirea lui Iațco, arată că hotarul satului merge «pe unde a dat și întărit Ștefan Voievod cel Bătrîn». Uricul dat de Ștefan cel Mare a fost deci prezentat lui Ieremia Movilă Voievod.

Ce cuprindea acest privilegiu, putem lesne reconstitui din uricul de la 23 februarie 1453, și din cel de la 19 septembrie 1697. Căci în ambele este vorba de aceeași «slobozie» acordată oamenilor ce se vor așeza să facă sat în vatra mînăstirii fie rus, leah, sîrb sau grec și deci același conținut l-a avut și uricul dat de Ștefan cel Mare.

Dat fiind faptul că atît mînăstirea cît și oamenii chemați aveau loc de așezare în hotarul tîrgului Suceava, oamenii chemați aveau aceleași drepturi de folosință ca și tîrgoveții. Adică să are, să semene grîu și să cosească fîn, ca și oamenii din tîrg.

Spre deosebire de locuitorii tîrgului însă, acești oameni, fie meșteri cojocari, sau ciubotari sau curelari, nu vor da bir, nici iliș.

Nu vor executa podvoade, și la mori și cetăți nu vor lucra. Vor fi scutiți de desetina din stupi și nici nu vor da desetina din vin. La fel, nu vor plăti vama cînd vor face comerț, în nici un tîrg.

În ce privește delictele sau crimele comise de oamenii din jurul mînăstirii, ele vor fi judecate de stareța mînăstirii. Nu vor avea voie să-i asuprească nici un boier sau ureadnic, nici vornicii din Suceava, nici șoltuzii, nici pîrgarii. Toate gloabele vor fi încasate de mînăstire. «Iar cui i se va părea strîmbătate de la acei oameni, acela să se pîrască cu ei înaintea stareței sau înaintea domniei mele, iar alt judecător peste ei să nu aibă».

Ca și mînăstirea de călugărițe de la Horodnic, sau ca aceea de la Homor, mînăstirea lui Iațco, fundație particulară, beneficiind doar de puținul venit agonisit de la meșterii pripășiți pe hotarul mînăstiresc, nu a devenit sub Ștefan cel Mare, obiectul unor privilegii domnești ieșite din comun — decît doar dreptul de «slobozie» în hotarul tîrgului Suceava».

Pentru aceste motive ea rămîne în rîndul mînăstirilor cu mai puține venituri, care-și făcea datoria simplă de instituție religioasă, dar totuși dăruită cu privilegiile de Ștefan cel Mare.

B. Privilegiile ctitoriilor lui Ștefan cel Mare.

VIII. Mînăstirea de la Putna.

Cea dintîi mînăstire fondată de Ștefan cel Mare, este «Adormirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu» de la Putna, devenită mai apoi necropolă domnească⁷³).

Analele de la Putna pun începutul zidirii ei la 4 iunie 1466⁷⁴), iar terminarea și sfințirea ei la 3 septembrie 1469, după înfrîngerea tătarilor la Lipnic. Sfințirea a fost făcută de un sobor de 64 preoți și călugări avînd

72. *Ibidem*, sec. XVI, vol. IV, p. 180.

73. G. Balș, *op. cit.*, p. 146 și 273-277.

în frunte pe mitropolitul Teoctist, episcopul de la Roman, Tarasie, și pe arhimandritul Ioasaf de la Neamț⁷⁵).

Fundată nu atât pentru a deveni necropolă domnească, cât pentru a fi un centru de cultură model, mînăstirea de la Putna începu să fie înzestrată cu averi, îndată după ce i se așezase temeliala. La 15 septembrie 1466 — deci numai la trei luni de la începutul zidirii — Ștefan cel Mare începu seria daniilor prin donarea satului Jicovul de Sus⁷⁶). După el a urmat satul Maneuți⁷⁷), 9 fălci de vie de la Hîrlău⁷⁸), satele Balcăuți⁷⁹), Ostrița⁸⁰, morile de la tîrgul Siret și obroc anual de la 12 butii de vin⁸¹). Toate acestea au fost dăruite pînă la marea încleștare a țării de la Valea Albă, unde turcii «bătură pe Ștefan Voievod și-i tăiară oastea»⁸²).

Din perioada crizei politice prin care a trecut Moldova în anii 1474-1479, nu mai avem documente emise de cancelaria domnească, cari să consemneze danii pentru mînăstirea Putna de la ctitorul ei.

Cîteva documente particulare însă ne arată că ea a fost totuși subvenționată în timpul mării crize din 1476 de marele vistiernic Iuga.

În 1476, ianuarie 25, acesta dă mînăstirii o candelă, un chivot de argint aurit de 13 some, 100 zloți ungurești și doi cai buni, pentru ca arhimandritul Ioasaf să-l treacă la pomelnic pe el, pe cneaghina sa Nastea, pe fiul său Mihul, ceașnic, și fiica sa Sofia, și să-i facă cît va trăi, duminică seara paraclis și luna liturghie. După moartea sa i se va cînta duminică seara parastas, iar luna liturghie⁸³). La 1 iunie 1476 o altă danie fu făcută de același Iuga vistiernic. Ea constă în o cădelniță de 12 some de argint, un chivot de 3 some de argint aurit, alți 100 de zloți ungurești, 100 oi și satul Șirăuți, o vie la Hîrlău⁸⁴), și încă o candelă de 10 some cu un chivot de 3 some și 100 de zloți ungurești la 29 iunie 1470⁸⁵).

Abia după trei ani de la invazia Moldovei, Ștefan cel Mare reîncepu seria daniilor ca să întărească economia acestei mînăstiri.

Primul document, emis de cancelaria domnească în acest scop, este dat la 17 mai 1479 pentru satul Tarnauca⁸⁶). Urmează apoi pe rînd Jicovul de Jos cu vama și moara⁸⁷), o altă moară la Feredieni⁸⁸), satul Vicșani⁸⁹), pietrele ceară, șase voștinari cu o sladniță de la tîrgul Siret, vama mică de la Jicov și satul Cozmin⁹⁰), al cărui codru avea să devină la 1497 cimitirul armatei polone.

74. *Letopisețul de la Putna*, la I. Vlădescu, *Izvoarele Istoriei Romînilor*, București, ed. Cartea Romînească, p. 117; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 92.

75. *Ibidem*, p. 119.

76. *Doc. Ist. Rom.*, op. cit., I, p. 350-351, cumpărate de la Ioachim și Simion Babici.

77. *Ibidem*, I, pp. 363-1468, oct. 2 și II, p. 65, 1487, martie 7.

78. *Ibidem*, I, p. 373, 1470, mai 28.

79. *Ibidem*, p. 381, 1471, sept. 10.

80. *Ibidem*, p. 387, 1472 aprilie 25.

81. *Ibidem*, p. 395, 1473, sept. 3.

82. *Letopisețul de la Putna*, op. cit., p. 122.

83. *Doc. Ist. Rom. A. Moldova*, II, p. 1.

84. *Ibidem*, p. 3.

85. *Ibidem*, p. 3-4.

86. *Ibidem*, p. 81, II, p. 15 - 1479, sept. 20.

87. *Ibidem*, p. 15 - 1479, sept. 20.

88. *Ibidem*, p. 17 - 1480, mai 12.

89. *Ibidem*, p. 90 - 1488, martie 13.

90. *Ibidem*, pp. 91-92, 1488, aprilie 8.

Satului Grecii de lângă Siret⁹¹⁾ îi urmează satele Frătăuți, Botășani, Climăuți⁹²⁾, Clicicăuți, prisaca Comarna de la Bohotin, podul umblător de pe Siret din târgul Siret⁹³⁾, Măcicăteștii cu moara și mînăstirea, mînăstirea de la Horodnic, cu satele⁹⁴⁾ ei Baloșineștii și «unde a fost curtea lui Petru Vrana»⁹⁵⁾, Voitinul cu 11 sălașe de țigani și Ștubeiul de pe Bașeu. La 24 noiembrie 1492, daniile se opresc pentru ca să reînceapă abia peste nouă ani, la 14 decembrie 1501, cu satele Sineșți și Onici-cani⁹⁸⁾. Iezerul Roșu cu satele Balinteștii, Seliștea lui Manea, Farcenii cu moară, Șcheia, Fîntîna lui Maceș și «unde a fost Fălcin⁹⁹⁾ din ținutul Fălcui, dăruită la 2 iulie 1502, fură urmate de satele Camena, Tomăști, Cupca, Stroinți, Urvicoleasa, dăruite la moartea lor de Iurii Cupcici și Simca¹⁰⁰⁾.

În total 30 sate afară de vii, prisăci, mori, și iezere. Toate acestea au fost înscrise într-un ultim uric emis la 2 februarie 1503, prin care egumenul mînăstirii primește dreptul de jurisdicție asupra satelor, încasînd și gloabele de pe urma judecăților.

Ca și celelalte mînăstiri de la Neamț și Pobrata, mînăstirea de la Putna primește privilegiul de a-și aduce trei măji de pește anual, scutite de vamă¹⁰¹⁾, pentru hrana călugărilor și 150 drobi de sare din ocna de la Trotuș.

După cum se poate vedea din documentele analizate mai sus, toată strădania lui Ștefan cel Mare a fost de a-și înzestra ctitoria și a o ridica deasupra tuturor mînăstirilor existente. Din punct de vedere economic însă, mînăstirea de la Putna nu a putut depăși niciodată mînăstirea de la Bistrița, cu toate că și ea are privilegiile pe care le are și mînăstirea de la Bistrița, cum sînt, de exemplu, dreptul de a aduna vama de la Jicov de pe Suceava, brudina de la podul umblător de peste Siret, exploatarea venitului pietrelor de ceară, a sladniței și morilor de la Siret sau cum nu are mînăstirea de la Bistrița, 150 drobi de sare anual.

Sub aspectul spiritual-religios, mînăstirea de la Putna nu este cu nimic mai prejos de mînăstirea de la Bistrița. Egumenul arhimandrit de la Putna se bucură de aceleași drepturi de a încasa unele din dările cuvenite episcopilor, ca și cel de la Bistrița. «Și am dat mînăstirii pe toți preoții cari sînt în toate bisericile, prin toate satele acelei mînăstiri, peste tot prin toată țara noastră, oricîte are această sfîntă mînăstire, și cîte i se vor mai adăoga și de acum înainte, toți să asculte de mai sus zisa mînăstire și cu darea și cu tot venitul și să-i și judece egumenul de la Putna. Iar dregătorii vlădicăști să nu aibă nici o treabă la acești popi în veci» — hotărăște porunca domnească¹⁰²⁾.

91. *Ibidem*, p. 96 - 1488, aprilie 6.

92. *Ibidem*, p. 113 - 1489, oct. 14.

93. *Ibidem*, p. 137 - 1490, martie 16.

94. *Ibidem*, p. 139 - 1490, martie 16.

95. *Ibidem*, I, p.p. 403-404.

96. *Ibidem*, II, p. 140 - 1490, martie 16.

97. *Ibidem*, p. 182 - 1492, nov. 24.

98. *Ibidem*, I, sec. XVI, p. 3.

99. *Ibidem*, p. 25.

100. *Ibidem*, p. 29.

101. *Ibidem*, sec. XV, II, p. 143 și I, sec. XVI, p. 29.

102. *Ibidem*, sec. XV, II, p. 134-135—1490, martie 15; I, sec. XVI, p.p. 27, 29—1502, noiembrie 17, și 1503, februarie 2.

Privită sub aspectul cultural, mînăstirea de la Putna a depășit însă cu mult mînăstirea de la Bistrița. Călugării de la Putna, preocupați mai puțin de adunarea veniturilor bănești decît cei de la Bistrița, au rezervat mai mult timp pentru cultura romînească¹⁰³). Mînăstirea de la Bistrița n-a ajuns niciodată un focar de cultură așa de mare ca mînăstirea de la Putna¹⁰⁴).

IX. Privilegiile mînăstirii de la Voroneț.

O altă mînăstire zidită de Ștefan cel Mare, care a fost dăruită cu privilegii, este mînăstirea de la Voroneț.

Legenda povestește că, aici la Voroneț, ar fi găsit Ștefan cel Mare pe bătrînul sihastru Daniil, căruia i s-a «spovedit»¹⁰⁵), după înfrîngerea de la Războieni din 26 iulie 1476. Și că pe locul vechiului schit de lemn, ar fi ridicat mînăstirea, cu hramul «Sf. Gheorghe», drept mulțumită pentru izgonirea turcilor din țară.

Dacă Ștefan cel Mare a fost pe la Daniil Sihastrul după bătălia de la Războieni, nu putem ști. Ceea ce știm însă sigur este că schimnicul Daniil, la care Ștefan cel Mare ar fi găsit mîngîiere sufletească nu mai este astăzi o figură legendară, ci o personalitate istorică, care a existat în realitate. Printre pietrele funerare de la Voroneț se află și o lespede pe care scrie să aici la Voroneț a trăit în adevăr un călugăr Daniil, care în mirenie se numea David¹⁰⁶). Iată cum glăsuiește inscripția de pe mormîntul lui: «Acest mormînt este al părintelui nostru David — ca schimnic Daniil». Cînd a murit sihastrul Daniil, iarăși nu putem ști. Piatra funerară este pusă tîrziu de tot, după ce Ștefan terminase de zidit mînăstirea în 14 septembrie, anul 1488¹⁰⁷), dată cînd desigur Daniil nu mai era în viață de mult¹⁰⁸). Probabil că el nu mai trăia la 1471, cînd la schitul de lemn de la Voroneț era stareț Misail¹⁰⁹), și deci nu numai că nu a văzut mînăstirea nou zidită, dar nici cel dintîi privilegiu dat la 1482, ianuarie 22, de Ștefan cel Mare călugărilor de la umilul schit, prin care li se scutea de vamă două care ce vor aduce pește de la Chilia sau Iezere (Fălciu, pe Prut)¹¹⁰).

La 17 august 1488, se dăruiau mînăstirii satul Știlbicanii pe Suha Mare, toate poienele și munccelele, izvoarele, Rărăroaia, Ostra și Negrileasa și cu fînețele¹¹¹), la 14 martie 1499, satul Vlădeni de pe Siret, cu mori

103. D. Dan, *Mînăstirea și Comuna Putna*, București 1905, cap. VIII, p. 69.

104. Fr. Ad. Wickenhauser, *Geschichte der Klöster Woronetz und Putna*, Czernowitz 1886, p. 31-96.

105. Ion Neculce, *Cronica*, ed. Al. Procopovici, Craiova 1936, v. I, p. 12.

106. Dr. Eugen Kozak, *Die Inscriften aus der Bukowina*, I, Wien 1903, p. 205. Gh. Balș, *op. cit.*, p. 282. G. Turcu, *Daniil Sihastru*, în rev. «Studii și Cercetări Istorice», Iași 1947, vol. XX, p. 246.

107. Gh. Balș, *op. cit.*, p. 34.

108. Vezi D. Dan, *Daniil Sihastru*, în rev. «Șezătoarea», vol. VI, p. 153. Fr. Ad. Wickenhauser, *Geschichte der Klöster Woronetz und Putna*, Czernowitz 1886, p. 6. C. Turcu, *op. cit.*, p. 249, nota 1. Faptul să Daniil, persoană istorică este îngropat la Voroneț, ne demonstrează că legenda cu Daniil Sihastrul și fundarea mînăstirii Putna de către Ștefan cel Mare nu mai poate avea un adevăr istoric.

109. Dr. Eug. Kozak, *op. cit.*, p. 206 și urmare. N. Iorga, *op. cit.*, I, p. 95.

110. *Doc. Ist. Rom.*, A. Moldova, sec. XIV-XV, vol. I, p. 385.

111. *Ibidem*, vol. II, p. 98.

stareț fiind acum Efrem ¹¹²), iar la 26 noiembrie 1490, seliștea Poiana de la Gura Humorului ¹¹³).

O prisacă la Cîrligătura, cu o bucată de loc din hotarul satului Tomеști, numită Lazul, îi fu adăugată la 22 ianuarie 1497 ¹¹⁴), iar la 1499, noiembrie 20, satul Milcinești la Cîrligătura cu 5 fălci de vie la Hîrlău ¹¹⁵).

Toate aceste privilegii au putut asigura călugărilor adunați în jurul noii mînăstiri o viață mai bună, oferindu-le posibilitatea să se ocupe și de probleme de cultură. Noile condiții de viață au făcut ca Voronețul să devină Moldova în secolul XVI pe mitropolitul Grigore Roșca ¹¹⁶). Nici un privilegiu însă nu a dat drepturi egumenilor de a sfinți preoți în sate și nici dreptul de judecător pentru oamenii dependenți de mînăstirea de la Voroneț.

X. Privilegiile mînăstirii de la Tazlău.

A treia ctitorie a lui Ștefan cel Mare, care a beneficiat de privilegii cu mult înainte de a i se clădi biserica — zidită abia la 1496-1497 ¹¹⁷), este mînăstirea de la Tazlău Mare, cu hramul «Nașterea Sfintei Fecioare Maria».

Intenționînd să mai creeze încă un focar de cultură care să împrăștie razele lui binefăcătoare în părțile muntoase ale țării de jos, Ștefan cel Mare înzestrea mînăstirea de la Tazlău la 1 februarie și 12 martie 1481 cu satele Borilești, Drăgotești ¹¹⁸) și Ursești ¹¹⁹) din Cîmpul lui Dragoș. Dar cu veniturile adunate din aceste sate sărăcicioase de munte mînăstirea nu a prea progresat — după cît se vede —, căci după un interval de zece ani a fost din nou nevoie de intervenția domnească. De data aceasta, la 16 ianuarie 1491, ctitorul adaugă la hotarul mînăstirii poiana de pe Tazlău Mare, «unde a fost satul Micești, altă poiană la Pîriu și satul Florești cu moară cu tot, de pe Tazlău Mare ¹²⁰). In primăvara aceluiași an 20 aprilie 1491, o donație destul de substanțială avea să mărească simțitor veniturile mînăstirii de la Tazlău. Satele Zănești, Stolnicii cu șteze și gîrle și Faurii, toate pe Bistrița, fură dislocate din hotarul ocolului de la Piatra împreună cu satul Bureștii, numiți și Funduri, cu loc de prisacă și bălți pe Siret, luat din ocolul curților de la Bacău și date în dependență față de mînăstirea Tazlău ¹²¹).

Jumătate din satul de la Gura Orbicului, cu poiana Pintenul de la obîrșia Nechidului completează, la 15 octombrie 1491, întregul domeniu mînăstiresc ¹²²).

Stăpîna pe venitul adunat de la cele 8½ sate afară de poienile cu prisăci, șteze și bălți de pescuit, mînăstirea de la Tazlău va fi început o

112. *Ibidem*, p.p. 110-111.

113. *Ibidem*, p. 146.

114. *Ibidem*, p. 261.

115. *Ibidem*, p. 295.

116. I. Bogdan, *Evangheliile de la Humor și Voroneț din 1473 și 1550*, în *Analele Acad. Rom.*, t. XXIX, Mem. Sect. Ist., nr. 16, p. 651. Cf. C. Turcu, *op. cit.*, p. 254. Mitrop. Grigore Roșca. îngropat și el la Voroneț, era văr cu Petru Rareș.

117. G. Balș, *op. cit.*, p. 75.

118. *Doc. Ist. Rom. A. Moldova*, II, p. 25.

119. *Ibidem*, p. 26.

120. *Ibidem*, p. 153.

121. *Ibidem*, p. 159.

122. *Ibidem*, p. 163.

rodnică activitate culturală și socială în aceste părți ale țării de jos, din moment ce avea date în administrația ei mînăstirea din Huba și alta de la Răcătău. Avînd un exemplu viu în concurența sa de la Bistrița, ea se va fi străduit să-și facă datoria așa cum și-o făceau și celelalte mînăstiri privilegiate. Tocmai această activitate depusă în părțile unde Moldova avea așa de mulți catolici trecuți din Transilvania, nu a convenit catolicismului ori coroanei maghiare. Așa se și explică probabil faptul că la 1519, în timpul domniei lui Ștefăniță Voievod au năvălit secuii din Transilvania de au prădat toate averile mînăstirii, distrugîndu-i și toate uricele vechi de danie¹²³).

Firește că în asemenea condiții de viață și de luptă nu putea să ne rămînă de la mînăstirea Tazlău obiecte de artă și cultură din epoca lui Ștefan cel Mare, cu care să se poată mîndri și după care să o putem judeca.

Mînăstirea de la Tazlău este unica mînăstire — deocamdată — ce a căzut victimă răzburării catolice.

Privilegiile mînăstirilor de pe Dobrovăț.

XX. «Schimbarea la Față», și XII. «Pogorîrea Sfîntului Duh».

XI. Mînăstirea «Schimbarea la Față» de pe Dobrovăț, unde era egumen Ioanichie, primește de la Ștefan cel Mare, în 26 noiembrie 1499, satele Rușii, «unde a fost curtea lui Stan Popovici», Călugărenii, «unde a fost Giurgiu călugărul» și Dumești, «unde a fost Dadul»¹²⁴). În total trei sate fără nici un fel de imunități sau drepturi episcopale pentru egumen.

Ștefan cel Mare însă nu a zidit biserică pentru această mînăstire, care nu se știe precis unde a fost, dat fiind faptul că azi nu o mai avem. Ea era întregă la 26 noiembrie 1499.

XII. Mînăstirea «Pogorîrea Sfîntului Duh» a lui Ioan Damianovici de la obîrșia Dobrovățului, cumpărată de la Cristina, fiica Voislavei și nepoata ei de soră Nastasia și vara lor Vasutca, fiica Mihului, a fost înzestrată cu satele Fetești, Alexești, Munteni, Costiceni și Ostroveni, toate pe Dobrovăț¹²⁵), după ce fu rezidită¹²⁶). Pentru a-i asigura condiții de existență, Ștefan îi și dăruiește aceste cinci sate de pe Dobrovăț.

Privilegiul de danie însă se rezumă doar la donarea venitului din aceste sate, egumenul neavînd drepturi quasi-episcopale ca cei de la marile mînăstiri.

Concluzii.

Aruncînd o privire retrospectivă asupra documentelor analizate mai sus, vedem că mînăstirile moldovenești nu se bucură de privilegii egale. Nu mai vorbim de marele număr de biserici clădite de Ștefan cel Mare,

123. *Ibidem*, vol. I, p. 141, doc. din 1519, iunie 4. Plîngerea egumenului Palsie de la Tazlău că «au venit Săcuii din Țara Ungurească și au stricat și au prădat mînăstirea noastră de la Tazlău și au luat toată averea mînăstirească și odăjdiile și vasele bisericesti și au tăiat și au rupt privilegiile ce au fost pe satele ce au ascultat de mînăstirea de la Tazlău și ce au fost danie și întărire și cumpăratură a bunicului domniei mele Ștefan Voievod».

124. *Doc. Ist. Rom. A. Moldova*, II, sec. XIV-XV, p. 301.

125. *Ibidem*, I, sec. XVI, p. 40.

126. G. Balș, *op. cit.*, p. 118.

care nu s-au bucurat deloc de privilegii. De aceea, potrivit documentelor cunoscute, putem spune că există deosebire de la o mănăstire la alta, chiar cînd este vorba numai de mănăstirile privilegiate.

Nu vom putea pune niciodată alături mănăstirea de la Moldovița cu cele de la Dobrovăț și nici mănăstirea Bistrița cu Tazlăul. Făcînd o scară ierarhică după averi, vom avea în fruntea mănăstirilor moldovenești, mănăstirea de la Bistrița, după care vin apoi cele de la Putna, Neamț, Moldovița, Pobrata, Tazlău, Homor și Voroneț.

Privite după drepturile spirituale, mănăstirile de la Bistrița, Neamț, Pobrata și Putna, stau pe picior de egalitate cu Episcopiile de la Rădăuți și Roman. Cu singura deosebire că pe teren, domeniul Bistriței și al Putnei este de două și trei ori mai întins decît al mănăstirilor de la Neamț și Pobrata.

În ce privește drepturile de a încasa vămi, numărul mănăstirilor cu aceste privilegii se reduc la trei: Moldovița, Putna și Bistrița. Din aceste trei, cele mai mari drepturi le avea Bistrița.

De privilegiul scutirii de vămi cînd vor face comerț, ori vor aduce pește și miere de la prisăci, se bucurau mai multe mănăstiri. Erau scutiți de vamă chiar oamenii mănăstirii de călugărițe de la Suceava, a lui Iațco.

De dreptul de jurisdicție însă se bucurau numai mănăstirile de la Bistrița, Putna, Neamț și Pobrata, la care se mai adaugă și cele două mănăstiri de călugărițe, de la Horodnic și de la Suceava, a lui Iațco. Tot aceste mănăstiri la care mai adăugăm și pe cea de la Moldovița se bucurau de scutiri de dări față de domnie pentru țărani dependenți. Mănăstirea de la Moldovița avînd case de comerț la Baia și Suceava, beneficia de scutiri de dări pentru casele sale. Celelalte mănăstiri se bucurau doar de venitul satelor.

Pe scurt, privilegiile de care se bucurau mănăstirile în calitatea lor de stăpîni feudali sub domnia lui Ștefan cel Mare, erau:

1. Danii și confirmări de sate de la care adunau venituri în produse agricole.

2. Imunități fiscale, fiind scutiți de dări către vistierie oamenii din satele mănăstirești și dreptul călugărilor de a le încasa.

3. Imunități judiciare, cari prevedeau că dregătorii domnești nu au dreptul să judece pe oamenii și preoții dependenți de unele mănăstiri pentru abaterile lor, fiindcă egumenii sînt înzestrați cu puteri judecătorești și chiar dreptul de a încasa gloabele și dușegubinele.

4. Imunități comerciale care constau, pe de o parte din dreptul de a face comerț scutit de vămi și, pe de altă parte, dreptul de a încasa vama, cum încasau mănăstirea de la Moldovița, vama de la gura Moldoviței, Putna, vama de la Jicov și brudina de la podul umblător de la tîrgul Siret, iar Bistrița vămile de la Tazlău, Bacău și Bîrlad.

5. Drepturi pentru unele mănăstiri de a încasa de la preoții din satele mănăstirești, dările vlădicești și dreptul de a-i judeca și lua gloaba, dacă încălcau canoanele.

Totalizînd numărul satelor cu țărani dependenți aflate sub stăpînirea mănăstirilor, vom avea 125½ sate în dependență de mănăstiri.

Numărul mare de sate confirmate de Ștefan cel Mare provine din daniile domnești și particulare. Satele donate de Ștefan cel Mare provin însă din sate cumpărate de la alți feudali în majoritatea lor.

Din cele 125½ sate dependente de mînăstiri, 47 sate, două jumătăți de sat și 2 seliști au fost cumpărate cu suma de 12.492 zloți.

Din această mare sumă investită în satele cumpărate pentru Biserica Ortodoxă de Ștefan cel Mare, 5075 zloți au fost dați la cumpărarea celor 20 sate și 2 seliști donate mînăstirii Putna. Restul sumei, de la 5075 zloți pînă la suma globală de 12492 se împarte pe celelalte mînăstiri în felul următor: 400 zloți pentru satul Zvoriște, donat mînăstirii de la Moldova, 400 zloți pentru satele Mogoșești și Băiceni donate mînăstirii Neamț, 400 zloți pentru satele Ilișești, Dragomirești și Talvești, donate mînăstirii Bistrița, 985 zloți pentru satele mînăstirii de la Voroneț, 1470 zloți pentru satele donate mînăstirii de la Tazlău, la care se mai poate adăuga suma de 150 zloți dați la cumpărarea mînăstirilor lui Huba și de la Răcătău, 390 zloți pentru satele mînăstirii «Schimbarea la Față» de la Dobrovăț și 1500 zloți pentru satele mînăstirii «Pogorîrea Duhului Sfînt» de la obîrșia Dobrovățului.

Scăzînd din 15.364 zloți — sumă cheltuită în toate satele cumpărate de la feudații laici —, suma de 12.492 zloți investită numai în satele donate mînăstirilor, ne facem ideea clară că scopul principal urmărit de Ștefan cel Mare a fost acela de a slăbi puterea feudaților laici, întărind astfel și puterea economică a mînăstirilor.

Ajutorul în bani pe care-l găsea domnia oricînd țara avea nevoie — în vistieriile mînăstirilor, credința politică neșovăelnică a episcopilor și egumenilor față de domn, cum și serviciile de ordin social, cultural și moral pe care-l aduceau mînăstirile ca instituții sprijinite de stat, țării, poporului întreg și domnului l-au făcut pe Ștefan cel Mare să întărească puterea Bisericii și a domniei.

Singurul interes personal pe care l-a urmărit atunci cînd a făcut donarea satelor a fost acela de a impune fiecărei mînăstiri în parte obligația de a-l trece la marele pomelnic pe el, părinții săi, doamna și copiii săi și a i se cînta paraclis și liturghii cît va fi sănătos, iar după moartea sa, parastas și liturghii «cît va sta» mînăstirea.

Nerespectarea obligațiilor de ordin spiritual de către călugări, nu atrăgea decăderea mînăstirilor din drepturile oferite de privilegii, ci doar blestemul personal asupra capetelor călugărilor.

Situația creată de Ștefan cel Mare a durat o jumătate de secol după moartea sa. Cel dintîi domn care a zdruncinat Biserica moldovenească prin măsurile luate a fost Ilieș Rareș (Turcitul), după care a urmat, pentru scurtă vreme, confiscarea tuturor averilor mînăstirești sub Ioan Vodă cel Cumplit.

ALEXANDRU I. GONȚA

INDRUMĂRI PASTORALE

POVĂȚUIRI ȘI INDEMNURI PĂRINTEȘTI

SPICUIRI DIN PASTORALELE DE SFINTELE PAȘTI ALE ÎNALȚILOR IERARHI AI BISERICII ORTODOXE ROMINE

Și anul acesta, de Sfintele Paști, credincioșii ortodocși romini au sorbit cu evlavie cuvintele de salutare creștinească, de mângiere și călăuzire pe căile care duc la mîntuire, cuprinse în pastoralele Prea Fericitului Patriarh Justinian și ale Înălților Ierarhi ai Bisericii noastre strămoșești.

Inspirate din duhul mării sărbători a Invierii Domnului, aceste pastorale cuprind adevărate comori de învățătură duhovnicească, desprinse cu osîrdie din avuția Sfințelor Scripturi și a predaniilor bisericesti.

De aceea, nu pregetăm nici de data aceasta de a oferi cititorilor noștri un buchet de alese învățături și povețe arhienești, îndemnătoare la tot lucrul bun și folositor vieții creștinești, spicuite din pastoralele de Sfintele Paști, ale Înălților Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romine.

1. Pastorală de Sfintele Paști, a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, îndreptată către clerul și credincioșii din Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, a fost publicată în numărul trecut al revistei noastre. Socotim de folos să amintim cititorilor noștri cuvintele prin care Prea Fericitul Părinte Patriarh subliniază însemnătatea covîrșitoare a Invierii Domnului pentru cei credincioși. Arătînd starea de nefericire în care se găsea omenirea înainte de intrarea Mîntuitorului, cînd dorul după o altă lume, amintirea fericirii paradisiace pierdute prin păcatul strămoșesc și mai ales «marea nefericire a oamenilor... zămislită de faptul tainic și obștesc al morții», copleșeau de întristare și desnădejde sufletele și inimile pămîntenilor și cînd în pustiul acestei vieți, se auzea doar glasul psalmistului Vechiului Testament ca o «singură licărire de nădejde, ancorată sus de înălțimile cerului și abia șoptită cu sfiiciune: Doamne, grăbește într-ajutorul meu, ia aminte glas al meu, cînd strig către Tine! Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele, ca o jertfă de seară» (Ps. CXL, 1—2), — Prea Fericitul Patriarh Justinian ne amintește că această stare apăsătoare a luat sfîrșit odată cu venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, care coborînd pe pă-

omul, a adus lumină în nedumeririle sufletului omenesc; a dat răspuns la toate întrebările lui; a descătușat pe om de sub apăsarea grea a păcatelor ființei sale, biruind moartea și făcându-Se început al învierii pentru toți morții (cf. I. Cor. XV, 20—22). Într-acest chip, «Viața părintească a dobândit prin aceasta sens și valoare; moartea nu mai înfricoșează pe nimeni; știm acum că trupurile celor adormiți se vor reface din țărână și nimic din ceea ce a încolțit cândva în cugetul și inima oamenilor nu se va pierde».

Am răgându-ne apoi luarea aminte că mintuirea noastră din robia păcatului și a morții se datorește numai iubirii lui Dumnezeu față de neamul omenesc, căci «asa a iubit Dumnezeu lumea, încît a dat pe Fiul Său, Unul Născut, pentru ca oricine crede într-însul să nu piară, ci să aibă viața veșnică» (Ioan III, 16), Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh ne îndeamnă ca la această neprețuită dragoste a lui Dumnezeu și noi să răspundem cu dragoste, spre a ne învrednici apoi să vedem împărăția lui Dumnezeu, primind răsplata despre care ne încredințează și Sfântul Apostol Pavel, care zice: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și în inima omului nu s-au suit, acestea le-a gătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc pe El» (I. Cor. II, 9).

Pentru a tilcui credincioșilor cum trebuie să înțeleagă «împărăția lui Dumnezeu», Prea Fericitul Părinte Patriarh arată pe temeiul Sfintelor Scripturi că «împărăția lui Dumnezeu nu trebuie înțeleasă ca existînd numai dincolo de zări, dincolo de marginile acestei lumi» și că «Mîntuitorul Iisus Hristos a venit să așeze împărăția lui Dumnezeu și în limitele acestei lumi, chemînd pe toți oamenii să guste din fericirea gătită pentru cei blînzi, pentru cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate, pentru cei milcștivi, pentru cei curați cu inima și făcătorii de pace» (cf. Matei, V, 5—9).

În continuarea pastorală Intîistătătorului Sfintei noastre Biserici, îndreptată către cler și credincioși frumoase îndemnuri la practicarea iubirii creștine. «Iubirea creștină este faptă și adevăr, care dă hrană celui flămînd, adapă pe cel însetat, plînge pentru cel bolnav și pune haină pe umărul celui gol» (cf. Matei XXV, 35—36; I. Ioan, III, 18). Cea mai mare pildă de iubire pentru omenirea întreagă ne-a dat-o însuși Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos. Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan, martor al Patimilor Domnului, adeverește: «Întru aceasta am cunoscut iubirea, că El și-a pus sufletul Său pentru noi» adăogînd: «datori sîntem să ne punem sufletele pentru frați (I. Ioan, III, 16). Îndemnul acesta sfînt pe care ni-l dă Apostolul și Evanghelistul iubirii Ioan, înseamnă că «în viață nu trebuie să te vezi numai pe tine însuți, ci ochiul tău să privească departe, pretutindeni, unde oameni ca și tine vor să trăiască în fericire —, și orice faptă a ta să întărească dragostea lor de viață, doborîndu-le lor sfînte pentru libertate, bucuria de a-și mîngîia copiii și a se delecta bunei lor creșteri, dreptul lor pentru piine și răgazul pentru orice lucru bun».

Ultimele rînduri ale Pastoralăi Prea Fericitului Patriarh Justinian cuprînd părintești îndemnuri pentru împlinirea cu dragoste și cu rîvnă a tuturor poruncilor Sfintei Evanghelii și la pelercea cu bucurie a Sfintelor Paști, pentru ca «Domnul nostru Iisus Hristos, biruitorul morții să bine-

cuvinteze cu pace, sănătate și îndelungare de zile pe toți credincioșii Sfintei Biserici Ortodoxe Române, — și să-și întindă mâna Sa ocrotitoare peste țara și poporul nostru».

2. *Inalt Prea Sfințitul JUSTIN, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și Locțiitor de Mitropolit al Ardealului*, în pastorală de Paști adresată creștinilor ortodocși din cele două străvechi mitropolii ale Bisericii noastre, arată că Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este «minunea minunilor», deoarece «ea este dovada de netăgăduit a puterii Sale dumnezeiești; este izvorul vieții noastre duhovnicești; este cununa strălucitoare a întregii Sale lucrări de mântuirea lumii». Insistând asupra locului central pe care îl ocupă Învierea Mântuitorului în învățătura Bisericii noastre, — potrivit cuvântului Sfântului Apostol Pavel, care zice: dacă Hristos n-a înviat, deșartă este atunci propovăduirea noastră, deșartă este credința voastră» (I Cor. XV, 14), — I. P. S. Mitropolit Justin amintește că în Sfânta Scriptură a Noului Testament se găsesc mărturii demne de crezare ale celor ce L-au văzut și au stat de vorbă cu Domnul după Înviere.

În continuarea pastoralei se vorbește pe scurt despre unitatea Bisericii: «Având aceeași credință — credința cea adevărată pe care ne-a descoperit-o Domnul nostru Iisus Hristos —, făcându-ne părtași din același har de darurile Sfântului Duh pe care le primim prin Sfintele Taine și trăind aceeași viață — viața în dragoste de Dumnezeu și de aproapele —, noi toți dreptmăritorii creștini alcătuim o obște duhovnicească, încheată de puterea Sfântului Duh și cirmuită de Domnul nostru Iisus Hristos». Adâncind taina Bisericii prin comparația cu pomul format din trunchi, ramuri și sevă, prin asemănarea cu omul alcătuit din suflet, cap și trup, cu toate mădulele lui, lămurește cuvântul Mântuitorului «Eu sînt viața și voi sînteți mlădițele» (Ioan XV, 5—6) și al apostolului care spune: «Este un singur trup și un singur Duh... o singură nădejde... Este un Domn, o credință, un Botez. Un Dumnezeu și Tatăl al tuturor, care este peste toate și prin toate și în noi toți» (Efes. IV, 4—6).

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin întemeiat pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Tradiție —, amintește păstoriților săi că «Biserica este una fiindcă există un singur trup tainic al Domnului — obștea tuturor celor care păstrează dreapta credință; Biserica este una fiindcă există un singur suflet care dă viață acestui trup — Sfântul Duh; Biserica este una fiindcă membrii ei au aceeași nădejde — viața fericită cu Dumnezeu; Biserica este una fiindcă există un singur cap al ei, Domnul nostru Iisus Hristos; Biserica este una fiindcă există o singură credință, învățătura cea adevărată pe care o păzește Biserica Ortodoxă; Biserica este una fiindcă există un singur Botez — ușa prin care intrăm în ea; Biserica este una fiindcă există un singur Dumnezeu, Părintele nostru Cereșc, Stăpînul desăvîrșit al întregii făpturi». Pe temeiul acestor adevăruri de nezdruncinat, Inaltul Ierarh adresează o călduroasă chemare plină de dragoste către «cei care s-au rupt în vreun chip de la trupul Sfintei noastre Biserici», către «cei care au primit vreo învățatură de credință greșită», către cei care viețuiesc în păcate și aceia care nu se supun rînduirilor bisericesti cu privire la ținerea sărbătorilor și a posturilor, *umblînd după vedeniile lor și îngîmfîndu-se zadarnic în închipuirea lor trupească* (Col. II, 16), cum spunea Sfântul Apostol Pavel: «Pe toți aceștia, accentuiază

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, noi ii chemăm cu dragoste, în sinul Sfintei noastre Biserici strămoșești. Cu brațele deschise ieșim întru întâmpinarea lor pentru a-i face părtași dragostei noastre». Iar fiii credincioși ai Bisericii noastre, care au stat neclintii lângă vatra credinței străbune, sint sfătuiți în duhul dragostei creștine, să cheme în sinul obștei noastre ortodoxe «pe cei care s-au abătut de la rînduiriile statornicite de cîrmuirea bisericească». De asemenea credincioșii sint îndemnați să nu uite că din «temeiul viețuirii creștine în dragoste de Dumnezeu și de aproapele izvorăște și năzuința noastră de statornicire a păcii între popoare». Arătînd că «pacea este lege a firii, temei al vieții omenești», că «nimic nu este mai frumos... în învățătura creștină ca pacea» și că «pacea este poruncă a lui Dumnezeu», — Inaltul ierarh povățuiește pe păstoriții săi ca fiecare să dea obolul său pentru buna învoire între oameni, pentru pacea între popoare».

3. *Inalt Prea Sfințitul Firmilian, Mitropolitul Olteniei*, în pastorala sa de Paști ne incredințează de la început că «Adevărul Domnului rămîne în veac», iar «Cununa adevărului creștin este Invierea Domnului». Fiecare creștin trăiește acest adevăr cu intensități deosebite. Dar «clipa cînd adevărul creștin biruie sufletul nostru, îl umple și-l adumbrește cu duhul său cel sfînt, este praznicul Paștelui, căci «atunci simțirile noastre plutesc peste grija cea lumească». Atunci adevărul creștin al Invierii Domnului inundă sufletul creștin «se revarsă în noi, ca o apă lină, liniștea lăuntrică și suie din adîncuri zvonul ușurării, unda bucuriei, deplinătatea bunătății, dragostea de om și de făptură, îmblînzirile neprihănirii, vîzduhul altei vieți, presimțirile sau incredințările prelungerii noastre în veșnicie»

În graiul vechilor cazanii, Inalt Prea Sfințitul Firmilian împărtășește păstoriților săi fiorul de sfințenie și de negrăită bucurie desprins din duhul dumnezeescului Praznic al Invierii Domnului, atrăgînd luarea aminte că nu este vorba de o bucurie a simțurilor, ci de o bucurie a spiritului, «care îndulcește ființa noastră ca o azimă de sus, și care ne satură sufletul, întocmai cum se satură pustnicii cu Trupul și Sîngele lui Hristos».

Această bucurie sfîntă, din altă lume, se trăiește și se simte în dorul creștinului după viața de dincolo. «Bucurie lăuntrică și bucurie a firii care se înnoiește, îndulcirea pascală deschide în noi izvoarele bunătății și aplicării spre omenire, spre dragoste, spre înțelegere și bunăvoire. În patîma ei se topesc neînțelegerile, se sting încordările dintre noi, se potolesc vrăjmășile. În cuprinsul bucuriei pascale se împlinește îndemnul «Să iertăm toate pentru Inviere!»

Ca un adevărat părinte duhovnicesc cu dragoste față de fiii săi sufletești, Inalt Prea Sfințitul Firmilian, arată că «opusul bucuriei pascale este întristarea de moarte, după cum opusul luminii este întunerecul».

Pentru a face deosebire între aceste stări «se cuvine să așezăm în inimile și-n trăirea noastră de obște, pacea sufletească», deoarece — această pace este «ramura de finic a biruinței asupra morții și torța nestinsă a Invierii».

Amintind apoi că unul din darurile mari «pe care le-a adus creștinilor Invierea Domnului este pacea», Inalt Prea Sfințitul Firmilian ne

îndeamnă să urmăm izvodul nostru creștinesc, să prăznuim cu evlavie și cu toată plinătatea sufletului nostru *praznicul cel bun și luminos* al Invierii Domnului. Să ne împărtășim din îndestularea lui duhovnicească. Să tresalte în noi bucuria și sfințenia pascală. În virtutea lor *să ne îmbrățișem unul pe altul*, precum spune slava Invierii».

În încheierea pastorei găsim chemarea arhierescă a Arhipăstorului din Craiova, adresată credincioșilor de la orașe să însămișteze «bobul cărții, al științei, al cercetărilor și al făuririlor de tot felul» iar credincioșilor de la sate, «să frămînte și să însămișteze ogoarele țării, ca să umplem hambarele Patriei cu griu și cu hrană — cheazăia muncii, propășitii și a liniștei, «precum și încredințarea că — împlinind poruncile și păzind învățăturile Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, — «lumina, bucuria și sfințenia Invierii Domnului vor fi peste noi, căci adevărul Domnului rămîne în veac».

4. *Pastorala Înalt Prea Sfințitului Vasile, Mitropolitul Banatului*, pornind de la textul «Astăzi este mîntuirea lumii, că a înviat Hristos ca un atotputernic» (din Canonul Praznicului), îndeamnă pe credincioșii din Arhiepiscopia de Timișoara și Caransebeș ca prin «prăznuirea cu vrednicie creștinească a acestui praznic, prin adîncirea însemnătății lui pentru mîntuirea noastră, să poată scoate, — pe această cale — îndemnuri folositoare pentru viața lor de creștini». Pentru aceea, este folositor ca fiecare credincios să nu uite că mîntuirea adusă de Domnul nostru Iisus Hristos prin Invierea Sa din morți, mîntuirea obiectivă cum este numită în tratatele noastre de dogmatică, trebuie însușită de fiecare creștin în parte și că numai «Credința în Hristos Domnul, primirea cu mintea și cu inima a învățăturii Lui și mărturisirea cu gura și prin faptele noastre de creștini a acestei credințe este singura cale, pe care ne putem face părtași ai mîntuirii înfăptuite de Domnul..»

Pentru a ne împărtăși de roadele mîntuitoare ale Invierii Domnului trebuie să ne învrednicim de cît mai desăvîrșită viață creștinească. Viața aceasta a noastră de buni creștini, spune Înalt Prea Sfințitul Vasile al Banatului, luminată de slava Invierii și pătrunsă și călăuzită de nădejdea mîntuirii și așteptarea participării la slava cea de la arătare a dreptilor, se cere însă arătată și în viața noastră de buni cetățeni ai patriei noastre». «Dorind deci să avem parte de roadele de mîntuire ale Invierii Domnului, adăogă mai departe același Înalt Ierarh... «trebuie să trăim în pace cu semenii noștri. Trebuie să facem din făptuirea noastră de fiecare zi, din îndeletnicirile noastre și întreaga noastră viață mijloacele de luptă pentru încetățenirea în lume a dorinței tuturor după pace între oameni și popoare».

Pastorala adresată creștinilor ortodocși bănățeni de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile, se încheie cu următorul îndemn: «Îmbinind pe această cale, în viața noastră de creștini și cetățeni ai patriei noastre, slujirea lui Dumnezeu, prin închinarea Lui și purtarea de griă pentru luminarea și întărirea credinței noastre vii mîntuitoare de suflet, cu slujirea țelurilor patriei noastre și a obștei din care facem parte, ne dovedim și ca unii care, prăznuind cu creștinească vrednicie și înțelegere Paștile Domnului din anul acesta, am cunoscut, că acest dumnezeesc praznic este pen-

tru noi credincioșii cu adevărat *zi de mîntuire*, ca una în care *a înviat Hristos, ca un atotputernic*».

5. *Pastorala Prea Sfințitului IOSIF, Episcopul Rîmnicului și Argeșului*, năzuiește să aprindă în sufletele credincioșilor care și-au agonisit «lericirea de a prîzi cu Domnul în ziua de Paște», adevărate «făclii» care să le lumineze cărările vieții. Aceste «făclii» sînt desprinse din frumoasa cîntare intitulată *Slava de la Înviere*: «Ziua Învierii, și să ne luminăm cu prăznuirea, și unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem, fraților, și celor ce ne urăsc e noi; să iertăm toate pentru înviere — și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți».

Lămurind înțelesul acestei frumoase cîntări, Prea Sfințitul Episcop Iosif spune: «Îmbrățișare, înfrățire, iertare, — iată cele trei făclii de Paște, cele trei podoabe subleștești, cele trei daruri prețioase, cele trei urări trebuincioase inimii de creștin...» Înmanunchind aceste trei făclii și aprinzîndu-le în sufletele noastre la flacăra iubirii, «vom mărturisi chiar și fără cuvinte, puternica noastră credință în înviere, nădejdea noastră în mîntuire și nemurire, și iubiera noastră nețărmurită de Dumnezeu, intrupat în Mîntuitorul Hristos cel răstignit pentru noi și înviat pentru învierea noastră». Numai îmbrățișîndu-ne cu îmbrățișarea sfîntă pe care o dă iubirea cea curată, înfrățîndu-ne unul cu altul în gîndurile și idealurile mari ale patriei de aici și ale Patriei de dincolo, iertîndu-ne și împăcîndu-ne unii pe alții, «vom putea rămîne aleși cetățeni ai Patriei cerești, în care sufeltele noastre doresc a ajunge, și vom putea fi și rămîne și aleși cetățeni ai Patriei noastre pămîntești, sub al cărei cer ne naștem, trăim, ne dezvoltăm și murim, ca să înviem în viața veșnică».

Pastorala se încheie cu un îndemn părintesc către credincioși, pentru a-și îndeplini cu tragere de inimă toate datoriile cetățenești și bisericesti ce le revin..

6. *Prea Sfințitul ANTIM, Episcopul Buzăului*, în *pastorala de Sfintele Paști îndreptată păstoriților săi*, amintește că «numai Fiul lui Dumnezeu putea să aducă la viață pe cele pornite spre stricăciune și să ia asupra Sa vina noastră; să ne dezlege de blestemul Legii și să întoarcă iarăși fața Tatălui spre noi. Și așa, El s-a intrupat și S-a adus pe Sine și jertfă pentru toți, împlinind Legea prin moartea Sa de pe Cruce».

Învierea din morți a Domnului nostru Iisus Hristos are o serie întreagă de urmări fericite pentru viața noastră: «noi cei ce credem în Hristos nu rămînem în moarte, ci îi vom urma în viața de veci. Moartea nu mai este o pedeapsă, ci numai o trecere la viața cea fără de sfîrșit. Ne desfacem de trup din pricină că acesta este muritor, spre a dobîndi mai bună învoire în timpul hotărît de Dumnezeu fiecăruia dintre noi». Potrivit Sfintelor Scripturi și Predaniei bisericesti, P. S. Episcop Antim arată că «Învierea este temelul credinței noastre», căci «Învierea Domnului este cel mai tare sprijin pentru nădejdea pe care o avem pentru învierea noastră viitoare». Dar pentru ca «să gustăm după cuviință dulceața și slava Învierii Domnului, trebuie mai întîi, să ne facem părtași Sfintelor Sale Patimi» fiindcă «dacă nu sîntem morți păcatului și nu înviem la o nouă viață, nu ne putem bucura așa cum se cuvine de sfînta și dumnezeiasca Înviere».

În continuare, pastorală cuprinde o părintească chemare către cei ce s-au îndepărtat de Biserica Ortodoxă, nu urmează rînduieșilor bisericești și încă mai țin sărbătorile pe «stilul vechi»: «Acum cînd ne luminăm cu prăznuirea Învierii și ne îmbrățișăm unul pe altul dîndu-ne sărutul păcii de Paște, zice Prea Sfințitul Antim, se cuvine să iertăm toate și să ne unim iarăși pentru legătura dragostei. Să ne rugăm fierbinte pentru pacea și unirea tuturor fiilor Bisericii».

Pastorală Prea Sfințitului Antim — care se încheie cu un îndemn adresat păstorișilor săi de a fi «ziditorii păcii», prin munca și voința lor creștinească — izbutește să fie un îndreptar pentru creștineasca petrecere și dreapta cinstire a praznicului Paștelui».

7. *Pastorală Prea Sfințitului CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos*, cuprinde în prima parte învățătura Bisericii noastre despre viață și despre moarte: «Viața este darul cel dintîi și cel mai prețios pe care ni l-a dăruit Dumnezeu. Ea este o mare taină și totodată o mărturie a dragostei Lui. Căci prin viață, Dumnezeu ne-a chemat din neființă la ființă și la împărțășirea din bunurile care sînt pe lume, precum și la cele veșnice, pe care le vom cștiga». Dar toate bucuriile vieții sînt curmate de sfîrșitul obștesc al morții.

Amintim cuvîntul psalmistului care zice: «Care dintre oameni a trăit și n-a văzut moartea?» (Ps. 8, 48), Prea Sfințitul Episcop al Dunării de Jos subliniază adevărul că Mîntuitorul Iisus Hristos este cel dintîi care ne-a izbăvit de frica morții și ne-a dat încredere în forța nemuritoare a vieții, căci Paștile sînt «slobozirea de întristare». De aceea, «Învierea Domnului este *piatra din capul unghiului* și temeliala edificiului duhovnicesc al sfîntei noastre Biserici». Mai mult, Mîntuitorul «a murit și a înviat pentru fiecare om în parte și pentru toți deodată, pentru că prin patimile și moartea Sa. El a spălat păcatul cel vechi al strămoșilor noștri, păcat care ne-a scos afară din paradis și ne ținea departe de Dumnezeu. Iar prin învierea Sa ne-a renăscut pe toți la o viață nouă și ne-a deschis brațele părintești ale iertării și ale înfierii de către Tatăl ceresc».

Lămurind apoi pe credincioși că «praznicul Învierii este totodată și praznicul păcii», Prea Sfințitul Episcop Chesarie își încheie pastorală cu îndemnul părintesc de a binevesti, odată cu Învierea și pacea după care lumea însetează așa de mult.

8. *Pastorală Prea Sfințitului TEOFIL, Episcopul Romanului și Hușilor*, aduce păstorișilor săi cuvinte de întărire în nădejdea învierii noastre pe temeliala Învierii Domnului. Plecînd de la articolul XI din Simbolul Credinței, Prea Sfințita Sa vorbește pe larg despre dogma creștină a învierii morșilor, cu temeiuri vrednice de crezare din Sfînta Scriptură și, îndeosebi, cu cuvintele Sfîntului Apostol Pavel, care spune: «Iară de vreme ce se propovăduiește că Hristos s-a sculat din morș, atunci cum de zic unii din voi că nu este învierea morșilor? Dacă însă morșii nu învie, atunci nici Hristos n-a înviat... Acum însă Hristos a înviat din morș fiind pîrgă celor adormiți. Ci de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om și învierea morșilor. Și precum întru Adam toți mor, așa și întru Hristos: toți vor învia», scrie Corintenilor marele Apostol al neamurilor (I, Cor. XV, 2—22).

După ce vorbește în continuare despre judecata viitoare, Prea Sfințitul Episcop Teofil subliniază faptul că numai având nădejdea învierii, sporind în «lucrul Domnului» năzuind după roadele Duhului Sfânt, care sunt: «dragostea, bucuria, pacea, îndelungrăbdarea, bunătatea, facerea de bine, credincioșia, blîndețea și înfrînarea poftelor» (Gal. V, 22—23), numai așa vom putea dobîndi pentru trupurile noastre «învierea aceea măreață, glorioasă — începutul fericirii nemărginite, negrăite și veșnice».

9. *Prea Sfințitul ANDREI, Episcopul Aradului și Hunedoarei*, își întemeiază pastorală de Sfintele Paști adresată păstoriților săi pe cuvintele Mântuitorului: «Eu sînt învierea și viața; cel ce crede în Mine va fi viu chiar dacă va muri» (Ioan XI, 25).

Pentru a arăta posibilitatea învierii și a ușura înțelegerea acestui adevăr creștin, Prea Sfințitul Andrei, aduce un argument puternic luat chiar din firea înconjurătoare, care dovedește tuturor «că moartea a fost biruită de viață». «Ceea ce ni se părea în cursul iernii că e mort, — pămîntul, plantele și unele animale chiar, — surîd acum pline viață, prin sporul de lumină și căldură ce ne vine de la soare»... Prin mii de glasuri natura preamărește învierea». Dar, adaugă pastorală — «numai omul se teme de moarte și se îndoiește de înviere», uitînd că «Dumnezeu poartă de grijă de om mai mult decît de firul ierbii, decît de bobul de grîu care se aruncă în pămînt și putrezește. Învierea Domnului și Înălțarea la cer cu trupul sînt cheazășie sigură că și noi vom învia, căci *precum în Adam toți mor, așa toți vor fi făcuți vii în Hristos*» (I Cor. XV, 20—22).

În continuare, Prea Sfințitul Andrei, amintește credincioșilor săi că învierea Domnului nostru Iisus Hristos a fost proorocită și așteptată și în *Legea Veche*. Astfel, Daniil zice: «mulți din cei ce dorm în țărîna pămîntului se vor scula; unii la viața veșnică și alții la ocară și scîrbă veșnică» (Daniil XII, 2). De asemenea Isaia (XXVI, 19) inspirat de Dumnezeu spune: «Să învie dar moriții tăi! Să se scoale trupurile mele moarte!», iar Osea, adaugă «din stăpînirea iadului îi voi izbăvi și de moarte îi voi mîntui. Unde este moarte biruința ta? Unde-ți sînt chinurile tale?» (Osea XIII, 14). Și proorocul Iezechiel, în fața vedeniei cu cîmpul de oase, aude glasul Domnului zicînd: «Duhule, vino din cele patru vînturi, suflă peste morții aceștia, ca să învieze» (Iezechiel XXXVII, 9). Vorbînd apoi de propovăduirea Învierii de către sfinții Apostoli potrivit cărților Noului Testament, Înaltul Ierarh arată clar că «Hristos cel răstignit și înviat din morți este temelie propovăduirii lor, este ideia pentru care milioane de păgîni și-au părăsit idolii lor, averile și rangurile lor, au înfruntat persecuțiile și moartea și au primit botezul creștin, pentru că vedeau, în Învierea Domnului, temelie sigură al propriei lor învieri. Adevărul Evangheliei se răzîma pe Învierea lui Hristos. Învierea morților este urmarea firească a Învierii lui Hristos».

Povățuindu-și păstoriții, cu duhul blîndeții și al înțelepciunii creștine, Prea Sfințitul Episcop al Aradului precizează că omul credincios, pătruns de adevărul Învierii Domnului, simte în adîncul ființei lui că «nu este o frunză uscată pe apele unui ocean dusă la întîmplare de curenți, ci o corabie care știe de unde vine, ce trebuie să facă și încotro merge; simte că moartea este numai o întîmplare în cursul neîntrerupt al vieții și o ușă deschisă spre nemurire».

Dar — «din credința învierii se naște morala învierii. Dacă credem că vom învia, să ne dăm seama că viața aceasta este un timp de pregătire pentru viața veșnică...» Valoarea vieții noastre pămîntești constă tocmai în faptul că ne oferă posibilitatea dobîndirii vieții celei veșnice. «Viața aceasta este a muncii, a semănatului. Dincolo ne așteaptă secerișul, roadele și cununile». Sărbătorirea în fiecare an a Sfințelor Paști are darul, zice Prea Sfințitul Episcop Andrei «nu numai de a înviora în noi credința, de a alunga tristețea și frica morții și de a ține trează nădejdea învierii, ci ea ne și pregătește pentru acel: *sfirșit creștinesc al vieții noastre fără durere, nerușinat, cu pace și răspuns bun la înfricoșata judecată a lui Hristos, pe care-l cerem la fiecare Sfîntă Liturghie*».

Pastorala se încheie cu încredințarea că «numai înnoiți cu sufletul vom fi în stare să gustăm întreaga bucurie a Paștilor și să cîntăm cu îngerii: Invierea Ta, Hristoase Mîntuitorule, îngerii o laudă în ceruri. Și pe noi pe pămînt ne învrednicește cu inimă curată să Te mărim»

10. Și din cuvîntul de Sfintele Paști îndreptat către clerul și credincioșii din *Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Sfințitul Nicolae Colan*, își mărturisește bucuria duhovnicească de a vedea la această sfîntă sărbătorire a Învierii Domnului bisericele pline de credincioși: «ori de cîte ori ne adunăm în Casa Domnului și a sufletelor noastre, ne simțim osebit de bine; că ne bucurăm și ne mîngîiem, ne luminăm și ne întărim cu sfinte rugăciuni și cu însuflețite cîntări», căci «pentru biserici nu-i po-doabă mai frumoasă decît poporul credincios care e de față, cu ochii îndreptați spre altar și cu sufletul ridicat către cerul tuturor nădejdilor lui sfinte».

În continuare, Prea Sfințitul Nicolae, arată că slava Învierii Domnului și Mîntuitorului Iisus Hristos nu a fost dobîndită ușor. «Noi știm cît a trebuit să sufere, căci L-am petrecut cu ochii înlăcrimați și cu inima sfîșiată de durere, de-alungul prea curatelor Sale Patimi, așa cum ni le-au înfățișat sfintele slujbe din săptămîna cea mare a Paștilor». Și toate acestea Domnul nostru Iisus Hristos le-a îndurat de bună voie numai pentru mîntuirea noastră: «Hristos a suferit și a murit, de bună voie, ca din moartea Lui să răsară viața noastră, din Jertfa Lui să răsară iertarea păcatelor noastre, ca din războiul pe care l-a purtat împotriva diavolului și a puterilor lui, să răsară pacea noastră, a tuturor celor ce cred în izbăvitoarea putere a morții Lui pe Cruce și slăvesc Sfîntă Invierea Lui».

În încheierea pîstoralei sale, Prea Sfințitul Episcop Nicolae dă prețioase sfaturi și părintești îndemnuri de trăire în dragoste creștinească și în frățietate, întemeindu-se pe faptul că deopotrivă «Jertfa Domnului ca și Invierea Lui ne chiamă la frăție, la unire, la pace».

11. *Prea Sfințitul VALERIAN, Episcopul Oradiei*, în pastorala de Sfintele Paști adresată păstoriților săi stăruiește în tilcuirea înțelesului Praznicului Învierii Domnului ca «sărbătoare a împăcării frățești și creștinești». Într-adevăr, textele scripturistice și imnografice ne povățuiesc la pace, la împăcare, la iertare și la îmbrățișarea tuturor, chiar și a celor ce ne urăsc, și ne îndeamnă «Să iertăm toate, pentru Inviere». Intemeindu-se pe cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, Prea Sfințitul Episcop Valerian,

amintește păstoriților săi că Domnul nostru Iisus Hristos — Cel răstignit și apoi înviat a treia zi — ne-a împăcat cu Dumnezeu «făcînd pace prin sîngele Crucii Lui» (Coloseni, I, 21) ne-a împăcat pe noi creștinii, și cu noi înșine, prin împăcarea noastră cu Dumnezeu și prin neprețuitul dar duhovnicesc pe care ni l-a lăsat: pacea; iar pe temeiul păcii cu Dumnezeu și al păcii cu noi înșine, noi creștinii avem porunca de a propovădui pacea între noi înșine și între popoare, căci «nu întîmplător, zice Prea Sfințitul Valerian, ci cu rost dumnezeesc — a hotărît Invățătorul ca înfăptuitorii, ziditorii păcii pe pămînt să se cheme «*fiii lui Dumnezeu*» (Matei V, 9).

De aceea «Praznicul Invierii este praznic al împăcării, al dragostei, al păcii creștinești... prin întreta pace pe care ne-a cîștigat-o și la care neincetat, ne chiamă Hristos Domnul: pacea cu Dumnezeu, pacea sufletească, în noi înșine, pacea și pe acest pămînt, între toate popoarele».

Cuvintele de părintească povățuire și îndemn la căutarea celor ce ne ajută să ne înălțăm spre mîntuirea către care năzuiesc sufletele noastre — cuprinse în pastoralele de Sfintele Paști ale Înălților Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne — alcătuiesc un prețios și luminos îndreptar de vlață creștinească, pentru toți cei ce mărturisesc, după dreapta învățătură a Bisericii Răsăritului, că Hristos a înviat și că El este Mîntuitorul nostru.

REDACTIA

PREOTUL IN CONDIȚIILE VREMII

Pentru continuarea întreitii Sale lucrări — învățătorească, arhierescă și împărătească — prin care a adus omenirii mîntuirea, Fiul întrupat al lui Dumnezeu a întemeiat Biserica creștină ca depozitara și distribuitorul sfîntă a harului divin cel absolut necesar pentru mîntuire, ca «stîlpul și întărirea adevărului» (I Tim. III, 15), ca păzitoarea canonică și tîlcuitoarea autentică a revelațiunii cuprinse în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție. Biserica aceasta ne conduce la Mîntuitorul, ea ne propovăduiește învățătura Lui și ne face părtași de mîntuirea realizată obiectiv de El.

Biserica creștină, după expresia Sfîntului Apostol Pavel, este Trupul mistic al Mîntuitorului, un organism viu cu mădulare multiple, care îndeplinesc funcțiuni diferite pentru realizarea scopului pămîntesc al Bisericii. «El (Mîntuitorul) a dat pe unii ca să fie apostoli, pe alții prooroci, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători..., la lucrul slujbei spre zidirea trupului lui Hristos...» (Efes. IV, 11—13).

Astfel, pentru exercitarea în Biserică a întreitii Sale dregătorii, Mîntuitorul a întemeiat ierarhia bisericească, alegînd pe cei 12 apostoli, înzestrîndu-i cu autoritatea și puterea Sa și întărindu-i prin Duhul Sfînt. Aceștia, după porunca Mîntuitorului, au rînduit apoi pe preoți — pe slujitorii bisericești din cele trei trepte ale ierarhiei — pentru propovăduirea cuvîntului dumnezeesc, administrarea Sfintelor Taine și conducerea credincioșilor la mîntuire. Episcopii, la rîndul lor, transmit altora — în cadrul Sfintei Liturghii, prin rugăciune și punerea mînilor (Sfînta Taină a hirotoniei) — puterea preoțească într-una din cele trei trepte ierarhice, fapt ce se va continua pînă la sfîrșitul veacurilor și prin care se păstrează conștinuitatea directă a preoției întemeiate de Mîntuitorul.

Preoția creștină nu este deci o invenție omenească; ea este întemeiată de Mîntuitorul.

În Biserică preoția are caracterul unei slujiri (funcțiuni) oficiale și prin Sfînta Taină a hirotoniei slujitorii bisericești — fiecare potrivit cu harul propriu uneia dintre cele trei trepte ierarhice — primesc anumite îndatoriri și drepturi speciale și o situație deosebită în comunitatea creștină. Autoritatea cu care sînt investiți membrii preoției se întemeiază pe chemarea lor de către Mîntuitorul: «Nu voi m-ați ales pe Mine, — spune Mîntuitorul Sfinților Apostoli — ci Eu v-am ales pe voi și v-am pus ca să mergeți și să aduceți roadă...» (In. XV, 16). Asemenea și Sfîntul Apostol Pavel spune în această privință: «Nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu» (Evr. V, 4).

În ființa ei și în ordinea mintuirii, preoția este neschimbabilă, fiind întemeiată de Mântuitorul, și-și păstrează plenitudinea puterii harice, chiar dacă acest caracter nu i-ar fi recunoscut în «ordinea lumii». Preotul este preot orice funcțiune ar mai îndeplini pe lângă slujirea legată de Sfântul Altar și el reprezintă totdeauna «starea preoțească».

Prin lucrările pe care le săvârșește în procesul mintuirii credincioșilor, ierarhia — preoții — are însemnătate fundamentală în Biserică.

Dacă deci în caracterul ei sacramental preoția este neschimbabilă, nu de aceeași natură este situația preotului de-alungul timpului, în mijlocul comunității credincioșilor. Ea înregistrează modificări sub influența factorilor istorici ai vremii, — modificări uneori deosebite în regiunile apusene ale creștinismului, față de cele răsăritene.

Să le creionăm în articulațiile lor principale.

După textele neotestamentare, ierarhia bisericească se înfățișează deplin constituită îndată după ziua Cincizecimii, de care zi se leagă și începutul slujirii preoțești. (Vezi: I. Moiescu, *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*, București, 1955).

Dar slujirea preoțească, îndeosebi propoveduirea cuvântului dumnezeesc presupune, firește, pricepere în materia aceasta. Interpretarea cuvântului dumnezeesc nu poate fi lăsată pe seama oricui, căci ușor se ajunge la falsificarea lui, — probă: ereziile apărute în decursul timpului —. Dar dacă propoveduirea cuvântului divin ține în primul rînd de datoria slujitorilor sfințiți ai Bisericii, probați sub acest aspect, — ea nu s-a rezumat totuși de la început numai la dîșii. Răspîndirea creștinismului, chiar din primul timp, nu s-a făcut prin munca misionară exclusivă a slujitorilor sfințiți ai Bisericii. Da, sfinții Apostoli s-au dus la templu și au propoveduit învățătura Mântuitorului; au propoveduit-o și în piață, în areopag, în case particulare și oriunde li se oferea ocazia. Același lucru l-au făcut și preoții — slujitorii bisericești din cele trei trepte ale ierarhiei — rînduiți de Sfinții Apostoli, după porunca Mântuitorului. Dar creștinismul s-a răspîndit, de la început, prin lucrarea tuturor creștinilor. Fiecare creștin în mediul său, era un misionar prin faptele sale, prin viața sa morală, avînd conștiința că viața creștină este continuarea vieții pămîntești a Mântuitorului și deci trebuie trăită în conformitate cu aceasta. Preotul era în primul rînd liturgul, săvîrșitorul lucrărilor sfinte și, firește, conducătorul duhovnicesc al comunității creștine. Deci preot și mirean lucrau împreună la răspîndirea creștinismului.

Felul alegerii preotului — întrebuițăm termenul pentru membrii celor trei trepte ierarhice — n-are importanță subliniată. Apostolul Matia a fost ales în locul lui Iuda prin sorți (F. Ap. I, 26). Dar nu trebuie imaginat că «aruncarea sortului» avea, în cazul dat, semnificația unui «procedeu magic» — ar fi ceva exterior doctrinei creștine. Procedeu aplicat atunci își are explicația prin faptul că, fiind la îndemină doi bărbați potriviți, sfinții, Apostoli s-au rugat: «Tu, Doamne, cel ce cunoști inimile tuturor, arată din acești doi unul, pe care l-ai ales Tu, să ia soarta slujbei acesteia și apostolia..., apoi au aruncat pentru ei sorți..» (F. Ap. I, 24—26). Deci Sfinții Apostoli au lăsat alegerea pe seama lui Dumnezeu și nu pe hazard. Biserica noastră are și azi convingerea că preotul este ales (chemat) de Dumnezeu la slujirea sfintului altar. Iar fiindcă harul divin necesar slujirii preoțești se transmite prin punerea mîinilor din partea sfin-

ților Apostoli (episcopilor), este posibil ca comunitatea să-și designeze prin alegere pe săvârșitorul lucrărilor sfinte și pe conducătorul său duhovnicesc. De altfel designarea slujitorilor sfințiți variază în decursul timpului: alegere sau numire.

Considerând însă faptul că primele comunități creștine se compuneau din «convertiți», din persoane care trecuseră printr-o criză religioasă și care s-au hotărât pentru o credință și pentru un stil de viață (cea creștină), cărora le era ostilă «opinia publică» și că aceste comunități se simțeau deci înconjurată de adversități fățișe, — se înțelege ușor că situația preotului în comunitate era atunci de altă natură decât cea de azi. În comunitatea creștină primară viața duhovnicească se dezvoltă în jurul altarului. Lucru firesc, fiindcă religia creștină își are expresia ei centrală și necesară în sfânta Liturghie, privită aceasta în sensul ei autentic.

Comunitatea creștină primară avea conștiința clară că ea formează o unitate și anume, în primul rând, o «unitate liturgică», realizată prin săvârșirea sfintei Liturghii, în care se încadrau: propoveduirea cuvântului divin, toate lucrările pastorale, grija de cei săraci etc. Preotul — liturghisitorul — era asemenea capului familiei, care are o funcțiune determinată, iar comunitatea în «unitatea ei liturgică» era asemenea familiei, în care membrii sînt egali întreolaltă, deși au datorii și pot împlini sarcini diferite.

Astfel este explicabil dacă în comunitate nu se desemna atunci între preot și mirean vreo deosebire de altă natură decât cea sacramental motivată, fapt întâlnit și în istoria Bisericii noastre ortodoxe române.

Că între preot și mirean nu se manifesta atunci vreo deosebire de altă natură decât cea menționată, se desprinde și din importanța pe care o avea asceza în primele comunități creștine.

Evident, creștinismului, ca oricărei religii, îi este propriu o anumită măsură de asceză, de renunțare și de eroism moral. Dar faptul acesta nu justifică afirmația că el ar cultiva «fuga de lume», ar fi ostil preocupărilor ei și ar renunța să se seziseze de cerințele ei. Adevărat, creștinismul pretinde credincioșilor renunțarea la «multe ale lumii», la cele inutile și păgubitoare vieții duhovnicești, dar el nu ignorează lumea, dimpotrivă, afirmă valorile ei și lucrează în lume și pentru ea.

Practicarea ascezei nu era legată de o «stare» anumită. Mulți credincioși renunțau, în dorința fierbinte de a dobîndi «împărăția lui Dumnezeu», la consumarea cărnii, vinului, se decideau pentru viață feciorelnică, etc., ducîndu-și viața însă în sînul comunității. Astfel de credincioși erau bine cunoscuți în comunitate și ofereau exemple vii, vizibile de viață creștinească. Dar ascetismul de felul acesta nu producea nici o fisură în unitatea comunității creștine, determinînd în cadrul ei grupări duhovnicești aparte, ci indica numai o diferențiere și un ideal într-un organism, în care fiecărui membru nu-i poate reveni aceeași misiune. De altfel, membrii comunității creștine în bună parte dispuneau cam de aceeași formație culturală, oferită de antichitatea necreștină. Firește, ca membri ai ierarhiei bisericesti, erau alese persoane care, moral și intelectual, se vădeau capabil să conducă comunitatea și să-i servească de pildă morală în trăirea vieții. Membrii ierarhiei, în bună parte, dispuneau de cultură formată prin studiul filozofilor și poezilor antichității. Cunoștințele teologice nu și le cîștigau în institute speciale, ci în învățămîntul cate-

humenatului și mai ales prin participarea vie la sfânta Liturghie, la viața religioasă a Bisericii și prin lectura cărților sfinte. Aptitudinea pentru preoție era apreciată deci îndeosebi după moralitatea vieții. După aceasta se aprecia dacă cineva ar putea fi în stare să facă față cum se cuvine îndatoririlor grele impuse de preoție. Pregătirea literară avea importanță pentru faptul că oferea slujitorilor sfințiți posibilitatea să propovăduiască credincioșilor adevărurile creștine în dicționarul cunoscut lor și cu toate mijloacele artei retorice de atunci.

Astfel, credincioșii, care, desigur, năzuiau după desăvârșirea morală creștină oferea episcopului, prin moralitatea lor, criteriu de apreciere a aptitudinii unuia sau altuia pentru preoție. Credincioșii aveau însă conștiința că între preot și dânșii deosebirea este numai de ordin sacramental, care, fără îndoială, oferea preotului anumite drepturi și datorii speciale, dar nu știrbea cu nimic unitatea comunității creștine. De aici strinsa legătură dintre preot și credincioși.

Dar răspîndirea tot mai mare a creștinismului exercită o influență și asupra situației preotului și îndeosebi a episcopului în eparhia sa. Faptul se remarcă mai ales când creștinismul este recunoscut din partea statului și ridicat la rangul unei «religii de stat». Astfel episcopul, care dispunea de prestigiu sacerdotal, datorită împrejurărilor politice ale vremii, cîștigă tot mai multă importanță socială și în eparhia sa are putere aproape nelimitată asupra credincioșilor, al căror ales este totuși. Pe lângă puterea religioasă și prestigiul de reprezentant al credincioșilor, episcopul avea drepturi de jurisdicție asupra preoțimii sale și asupra bunurilor bisericesti. Mai mult, adesea era solicitat ca judecător chiar și în chestiuni asupra cărora justiția civilă își rostise sentința, ceea ce, fără îndoială, îi sporește autoritatea. În felul acesta, cu timpul, episcopatul apare ca singura putere în stare să opună rezistență abuzurilor tot mai frecvente ale funcționării birocrate de atunci. Căci funcționarii, oricît de abuzivi, ezitau să devină agresivi față de episcopul care dispunea de putere și prestigiu incontestabil și care intervine pentru apărarea drepturilor și intereselor nu numai ale cetățenilor singulari, ci chiar ale unor orașe și provincii întregi.

Importanță și autoritate politică dobîndește episcopul mai ales după binecunoscutul edict de la Milan, deși nici înainte nu era lipsit de acestea. Căci atunci când cezarii romani declară creștinismul de dușman al statului, creștinismul cîștigă prin acest fapt importanță politică, deși în esența sa el este apolitic. Când apoi episcopatul este recunoscut de stat și se face asupra lui un transfer de funcțiuni judecătorești, chiar și administrative, episcopul este integrat în organismul conducător al statului. Faptul, evident, marchează o nouă etapă în situația sa în cadrul comunității credincioșilor, — situația caracterizată acum prin importanța sa politică, adăugată celei religioase, ceea ce aduce însă oarecare distanțare de credincioși. Episcopului îi revin noi datorii și, întrucît acestea sînt de altă natură decît cea duhovnicească, noi primejdii apar la orizont. Căci dacă misiunea duhovnicească își are dificultățile ei, acestea sporesc când preotului i se impun și obligații de altă natură, care, se poate întîmpla, să nu poată fi ușor conciliate cu cele duhovnicești.

În conștiința credincioșilor însă, episcopatul continuă să rămînă ca slujire de caracter neschimbabil, rînduită de Mîntuitorul și în frămîntă-

rile vremurilor produse de involburarea popoarelor ei apare ca singura putere stabilă, de la care se poate nădăjdi scut și limpezirea situațiilor. De aici și veleitățile puterilor politice de a cîștiga episcopii, clerul peste tot, de partea lor.

Dar răspîndirea creștinismului impune Bisericii și datoria să se îngrijească de aproape de pregătirea clerului, pentru a putea corespunde cît mai bine îndatoririlor sale sacerdotale și sociale.

În privința aceasta un rol de seamă revine sfintelor mînăstiri. Acum, în starea preoțească, importanța cîștigă și monahul. Căci dacă la început asceții rămîneau în mijlocul comunității, fără a schița vreun gest de separare de ceilalți credincioși, acum ei formează colectivități aparte. Față de credincioși ei nu mai apar ca persoane singulare, ci ca membri ai obștii mînăstirești. Influența monahilor asupra clerului se vedește și în faptul că anumite «regule de viață» practicate în monahism, devin obligatorii pentru cler în general. Caracterul relațiilor dintre preot și mirean evident, primește o notă nouă, dar fără nuanța contrastului și preoțimea cîștigă în importanță. Căci dacă comunitățile dispun de aceeași concepție de viață, diferențele dintre membrii lor pot motiva deosebiri, dar nu contraste.

Notat trebuie că în regiunile în care poporul se grupează după stări sociale, preoțimea asemenea năzuește să se grupeze după modelul stărilor sociale, fapt de care însă preoțimea sfintei noastre Biserici ortodoxe a rămas totdeauna străină.

Oricum, dar mînăstirile devin centre de cultură. Pe lîngă ele și pe lîngă centrele episcopale apar scoli, spre care se îndreaptă însă nu numai cei doritori să intre în rîndurile clerului, ci oricine înseta după știință și voia să-și însușească o formație culturală și morală, să se orienteze în cultura vremii. Institutele de învățămînt de orice natură se aflau atunci sub conducerea Bisericii. Astfel, juristul ca și medicul vorbeau, în general, aceeași limbă ca și teologul, întrucît erau formați în aceeași atmosferă culturală. În starea preoțească apare acum «învățătorul». Firește «învățătorul» nu ca propoveditor al cuvîntului divin, căci aceasta era preotul și pînă acum, ci ca propoveditor al cunostințelor profane. În concepția apuseană medievală «clericul este doar cel învățat», cel ce se ocupă cu știința, exercită funcțiuni didactice —, iar mireanul este cel «neînvățat». Poziția preotului în comunitatea creștină apare deci modificată față de cea din primele timpuri creștine. Relația dintre preot și mirean însumă și alte nuanțe deosebitoare, decît cea de ordin sacramental.

Centrele episcopale și îndeosebi mînăstirile, dispunînd de mijloace materiale, ofereau celor doritori posibilitatea să se dedice științei și misiunii didactice, evident însă, intrînd în rîndurile clerului, mai ales cel monahal. Dar aceasta îndeamnă ca să intre în cler și persoane care nu simțeau nici o vocație pentru preotie... însă doreau să aparțină «stării preoțești», pentru a se putea împărtăși mai cu înlesnire, de cultura vremii. În Apusul medieval, îndeosebi membrilor monahismului li se oferea din plin această posibilitate și de aici numărul lor mare, dintre care însă nu puțini, după un timp oarecare, părăseau monahismul.

Caracteristic este deci că în regiunile apusene ale creștinismului, preoțimea ia tot mai mult structura unei «stări sociale», după modelul celor care nu aveau nici o contingentă cu misiunea duhovnicească, — fenomen neîntîlnit în creștinismul răsăritean.

Este știut apoi că lupte spirituale au existat în toate timpurile și că n-au lipsit nici lupte motivate cu deosebiri în interpretarea credinței religioase.

Apar noi concepte asupra adevărilor religioase, apar confesiunile creștine, pornind «lupte dogmatice» între ele.

Aceste «lupte dogmatice» antrenau uneori masa credincioșilor divizați pe confesiuni și iau caracterul unor lupte între partide, chiar și între state, voind să lămurească adevărul religios nu pe calea discuțiilor, ci prin mijlocirea armelor, forța contînd ca argument.

Diferențele și diferendele de ordin confesional fac însă ca preotul să apară acum în altă înfățișare în calitate sa de propoveditor al cuvîntului divin: ca preot al unei anumite confesiuni și nerecunoscut în această calitate de celelalte confesiuni.

Apoi în caracterizarea situației sociale a preotului mai intervine și alt fapt. Căci dacă în trecut relația dintre credință și știință era studiată pentru a afla elementele de legătură între ele, punctele de convergență care să evedențieze armonia lor în adevărul absolut — acum situația începe a se schimba. Apar mereu curențe care se străduiesc să dea științei directive opoziționiste față de credință, să dea științei un concept nou, care să ducă la schismă între credință și știință.

Apoi, prin efortul intelectului uman, științele înregistrează progrese tot mai remarcabile, își sporesc mereu patrimoniul, ceea ce accelerează diferențierea, ramificația lor tot mai bogată, făcînd să apară o nouă noțiune: specialistul.

Fenomenul se resimte și în domeniul religios.

Diferențele confesionale, curențele de felul celor menționate, progresul științific general, impun științei teologice și implicit preotului noi obligațiuni, cu rezonanță asupra situației sale sociale.

Indeplinirea misiunii preoțești pretinde acum o măsură mai mare de cunoștinți, o pregătire teologică mai îngrijită, mai bine dozată și astfel «specialistul» apare necesar și aici. Prestigiul preoțimii sporește, dar li sporesc și datoriile în complexul vieții, — datorii mai ales de ordin moral, element atât de necesar totdeauna în structurarea vieții sociale și în formarea unei sănătoase conștiințe cetățenești.

În conținutul ei sacramental și în misiunea ei autentică, preoția a rămas aceeași în decursul istoriei bimilenare a Bisericii — nici nu se poate altfel, fiind ea întemeiată de Mîntuitorul — dar situația preoțimii în comunitate înregistrează modificări.

În primele timpuri creștine preotul stă în centrul comunității creștine mai ales ca liturghisitor. El săvîrșește lucrările sfinte necesare vieții creștine și în jurul cărora se desfășoară toată activitatea sa pastorală și toată viața duhovnicească a credincioșilor. Mai tîrziu revin clericului și îndatoriri care depășesc pe cele liturgice și pastorale. Sînt îndatoririle menționate de ordin politic și social, amplificate uneori în paguba celor duhovnicești și care în anumite confesiuni creștine au făcut din preotul slujitor al Mîntuitorului, preot slujitor al unor interese personale sau al unor interese străine de aspirațiile firești ale credincioșilor.

Dar în cadrul Bisericii noastre ortodoxe și la noi, preoțimea n-a deviat de la linia adevărată a misiunii sale. Ea nu consideră Biserica instituție a sa, pentru ea numai. Firește, preotul este și trebuie să fie specia-

listul în cele teologice, ceea ce nu exclude însă nici pe mireni de la această posibilitate, căci știința teologică se câștigă prin efort intelectual personal. Da, lucrările sfinte sînt săvîrșite numai de preot, dar săvîrșirea lor este legată de puterea harică dată preotului, ceea ce nu înseamnă că Biserica este numai a preotului.

La noi preotul vorbește de pe amvon o limbă care nu-i străină de preocupările credincioșilor. El știe împlăti în propoveduirea cuvîntului divin probleme luate din realitatea vieții sociale prezente, îndrumînd ascultătorii pe drumul îmbunătățirii vieții sub toate aspectele ei.

La noi mireni nu sînt ținuți departe de problemele vieții bisericești, nu sînt considerați numai ca obiect al conducerii, propoveduirii și sfințirii preoților, obiect al pastorației lor, — dimpotrivă sînt solicitați să colaboreze intens la buna rezolvare a treburilor bisericești. Căci Biserica nu este numai a preoților și nu mireni sînt pentru preoți, ci preoția este înstituită de Mîntuitorul pentru credincioși.

Preoții și mireni sînt deopotrivă membri ai Bisericii, formînd o unitate organică, nestirbită cu nimic prin deosebirea sacramentală dintre preot și mirean. Firește, unitatea Bisericii este dată obiectiv în Trupul mistic al Mîntuitorului, ea nu-i ceva empiric și nu-i identică cu unitatea vizibilă a comunității creștine și a Bisericii; ea este obiect al credinței. Totuși unitatea aceasta este sesizată și vizibilă, întrucît membrii Bisericii sînt vizibili și Biserica are și un aspect vizibil.

Fiecare mădular al Trupului mistic al Mîntuitorului și nu numai preotul are o misiune în organismul creștinismului, — și misiunea fiecăruia are importanța ei. De aceea Biserica noastră vrea ca lucrarea misionară a preotului să fie întărită cît mai mult de lucrarea mirenilor; vrea ca între preot și credincios să fie legătura cea mai strînsă; vrea ca fiecare credincios să fie, ca în timpurile creștinismului primar, un misionar prin faptele și viața sa morală, contribuind din plin la progresul colectivității sociale. Căci astăzi misiunea preotului n-a pierdut nimic din însemnătatea ei, nici în ordinea vieții supranaturale, nici în ordinea vieții naturale. Dar preotul trebuie să fie conștient de aceasta; să fie mereu alături de aspirațiile firești ale credincioșilor, să adîncească în conștiința lor îndatoririle duhovnicești, dar și pe cele cetățenești.

E o datorie ce ține, prin definiție, de misiunea preoțească.

Diacon. Prof. O. BUCEVSCHI

R E C E N Z I I

REVISTELE CENTRELOR MITROPOLITANE DIN PATRIARHIA ROMINĂ

Publicînd o scurtă dare de seamă asupra presei religioase, ziarul «La Roumanie Nouvelle» din 15 aprilie 1957 arată că revistele teologice ale Sfintei Patriarhii și revistele bisericesti ale Centrelor Mitropolitane din Biserica noastră, se bucură de mult interes din partea cititorilor de peste hotare și din țară.

Rod al libertății religioase din patria noastră, revistele bisericesti reprezintă la ora actuală nivelul de dezvoltare al teologiei ortodoxe românești. Duhul nou care străbate scrisul teologic românesc de astăzi este o consecință fericită a reorganizării presei bisericesti și a adaptării ei la nevoile clerului și ale credincioșilor. Condeele teologilor, tineri sau în vîrstă, sînt concentrate în jurul publicațiilor religioase ce apar în Biserica noastră și sînt puse în slujba propășirii teologiei ortodoxe românești.

Reluînd bunul obicei al prezentării revistelor Centrelor Mitropolitane din Patriarhia Romînă, urmărim să informăm cititorii noștri asupra cuprinsului bogat și interesant al acestor reviste.

«GLASUL BISERICII» — Revista oficială a Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, an. XVI, nr. 1, ianuarie, și nr. 2, februarie 1957.

Numărul 1 din acest an al revistei Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei se deschide cu un amplu reportaj intitulat: «Sfîrșit și început de an la Palatul Patriarhal», în care P.C. Consilier Stan Dimancea descrie festivitatea în cadrul căreia Corala Preoților din Capitală, Corala Sfintei Patriarhii, preoții Capitalei, profesorii Institutului Teologic Universitar din București, precum și funcționarii Arhiepiscopiei și Administrației Patriarhale, au prezentat urările îndătinate Intîistătorului Bisericii noastre.

La rubrica «Indrumări pastorale — schițe și predici —, citim: predica «La Duminica după Botezul Domnului, de P.C. Diacon I. Rămureanu; «Panegiric la Sfîntul Grigorie de Nazianz», de magistrandul Gheorghe Drăgulin; «Panegiric la Sfîntul Ioan Gură de Aur», de Prof. Toma Culcea; predica «La Duminica a XXXIII-a după Rusalii», de P.C. Consilier Petre F. Alexandru; «Sfinții trei Ierarhi — pilde de desăvîrșire creștină», de P.C. Pr. Prof. Petru Rezuș.

Revista «Glasul Bisericii» cultivă cu succes și poezia religioasă. Sub titlul «Duminicale», Pr. Il. Dionisie versifică textele evanghelice de la Duminica după Botezul Domnului, Duminica celor zece leproși și Duminica lui Zaheu Vameșul, însoțindu-le de scurte și frumoase meditații.

La «Studii și recenzii» reținem «Insemnări asupra lui Teotim de Tomis» de P.C. Pr. Prof. Ioan Gh. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București.

În continuare, la rubrica: «Viața bisericească în cuprinsul Mitropoliei» înregistram un frumos medalion intitulat: «Popas aniversar: Părintele Grigore Costea», semnat de Vartolomeu Diacul. Tot aici citim și o pioasă amintire: «Pomenirea unui ales preot al Capitalei — preotul George I. Negulescu, 1873-1947».

Revista se încheie cu rubrica de informații și comunicări — «Oficiale-administrative» din Arhiepiscopia Bucureștilor și Episcopia Buzăului.

Numărul de pe luna februarie începe cu predicile: «Duminica XVII-a după Rusalii», de P.C. Diac. Prof. Vintilă Popescu și «La Sfântul Mucenic Teodor Tiron», de P.C. Pr. Gh. Iordăchescu.

P.C. Pr. Il. Dionisie continuă rubrica sa intitulată «Duminicale», publicând versuri în legătură cu Evanghelia din Duminica femeii cananeence, a Vameșului și a Fariseului, a Fiului risipitor și a Infricoșatei Judecăți.

De mare interes pentru predicatori este culegerea de «Pilde pentru predici din viețile sfinților» de P.C. Pr. Grigorie N. Popescu.

La rubrica «Pentru apărarea păcii» semnalăm un important redacțional intitulat: «Biserica Ortodoxă și strădaniile pentru înfăptuirea destinderii internaționale». La «Studii și recenzii» cităm articolul P.C. Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu «Plinirea vremii» și «Predica de pe munte», traducere și prelucrare după «The Sermon on the Mount», by Charles Gore, London 1938.

La «Viața bisericească în cuprinsul Mitropoliei» însemnăm: «Sărbătorirea patronului Institutului Teologic din București», «Activitatea Coralei preoților din Capitală pe anul 1956», «Sfințirea Bisericii din satul Bițina», «Decesul preotului Aurelian Dumitrescu», precum și câteva «Sfințiri de biserici», din cuprinsul Episcopiei Buzăului.

«MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI SUCEVEI» — Revista oficială a Arhiepiscopiei Iașilor și a Episcopiei Romanului și Hușilor, anul XXXIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie, Iași 1957.

Odată cu instalarea înalt Prea Sfințitului Justin în scaunul mitropolitan de la Iași, revista oficială a acestei Sfinte Mitropolii a căpătat o nouă înfățișare.

Prima parte a numărului 1-2 din acest an este rezervată alegerii, investiturii și înscăunării I.P.S. Justin ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Despre aceste festivități cititorii noștri au fost informați la timp din paginile revistei noastre (nr. 1-2, ianuarie-februarie 1957).

La rubrica «Studii» întâlnim lucrări de teologie biblică, istorică, sistematică și practică. În această ordine reținem: «Dumnezeu și lumea după Vechiul Testament în comparație cu concepțiile antice orientale», de P.C. Pr. Prof. Vl. Prelipceanu; «Situația clerului moldovenesc în prima jumătate a secolului XVII și reforma Domnitorului Miron Barnovschi», de N. Grigoraș; «Despre unirea euharistică» de P.C. Protosinghel Dosoftei Murariu și «Predica patristică sub aspectul ei social» de P.C. Pr. Prof. Petre Procopovici.

Din paginile destinate rubricii «Predici și material omiletic», reținem: «Predică la Duminică înainte de Botezul Domnului», de P.C. Pr. Dr. Șt. Slevoacă, și «Predică la Duminică Vameșului și Fariseului», de P.C. Pr. Gh. Bariz.

Nouă și interesantă este rubrica «Figuri din viața bisericească a Moldovei», care își propune să înfățișeze chipuri din galeria bogată a marilor personalități moldovene; în acest număr, Dl. I. C. Negru scrie despre «Mitropolitul Dosoftei», iar P.C. Pr. Prof. Petru Rezuș despre «Profesorul Vasile Găină; la cincizeci de ani de la moartea sa».

În cadrul rubricii «Monumente bisericești de artă», Dl. Teodor Bălan ne dă referințe prețioase despre «Minăstirea Humor».

Recenziile semnează P.C. Ierom. Antonie Plămădeală, P.C. Pr. Petru Manole și P.C. Pr. Sc. Porcescu.

Revista se încheie cu «Insemnări» și «Cronica bisericească», din viața Arhiepiscopiei Iașilor și Episcopiei Romanului și Hușilor.

«MITROPOLIA ARDEALULUI» — Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului și Episcopilor Clujului și Oradiei, anul II, nr. 1-2, ianuarie-februarie, Sibiu 1957.

Tinăra revistă bisericească de la Sibiu bucurându-se de concursul profesorilor Institutului Teologic Universitar din localitate, începe să se afirme din ce în ce mai mult în câmpul Teologiei românești.

Numărul 1-2 pe lunile ianuarie-februarie, din acest an, după redacționalele intitulate: «Insoțind pe I.P.S. Mitropolit Justin în noua sa apostolie» și «La început de an nou: Pe căile cele în Hristos», se deschide cu rubrica: «Biserica și problemele vremii», unde citim articolul redacțional «Mergem înainte pe calea apărării păcii» și «Sintem iarăși una» de P.C. Pr. Asistent Al. Moisiu.

La rubrica «Studii», P.C. Pr. Prof. Grigore Marcu semnează «Actualitatea Epistolei Sfântului Iacob», P.C. Ierom. Prof. Nicolae Mladin scrie despre «Samuil Micu-Clain teologul», P.C. Pr. Prof. Ioan Bunea analizează «Distracțiile în lumea Moralei creștine», P.C. Pr. Prof. Corneliu Sîrbu prezintă «Cercetări noi privind istoria religiilor». De asemenea înregistrăm studiile: «Ingrijirea pastorală a credincioșilor bolnavi», de P.C. Pr. Prof. Spiridon Cîndea, și «Sfaturi omiletice și pastorale în opera Sfântului Grigorie Dialogul» de P.C. Pr. Asistent Al. Moisiu.

După «Indrumări omiletice» și «Urme din trecut», revista publică rubrica intitulată «Teologi ortodocși», în care P.C. Pr. Prof. P. Procopovici semnează un articol despre «Vasile Mitrofanovici», iar P.C. Prof. Isidor Todoran scrie pagini însuflețite despre «Hristu Andrutsoș».

Revista se termină cu «Recenzii», «Viața Bisericească» și «Insemnări».

Tot pe lângă Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba Iulia și Sibiu, apare și foaia religioasă de zidire sufletească și informație bisericească «Telegraful Român», decanul de vîrstă al publicațiilor religioase românești, ajuns la al 105-lea an de apariție.

Ultimul număr (15-16) primit la redacție este închinat sărbătoririi Sfintelor Paști.

«MITROPOLIA OLTENIEI» — Revista oficială a Arhiepiscopiei Craiovei și Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, anul IX, nr. 1-2, ianuarie-februarie, Craiova 1957.

Tipărită în condiții grafice excelente, revista «Mitropolia Olteniei» se impune cu autoritate în primele rînduri ale publicațiilor Centrelor mitropolitane din Patriarhia Română.

Aproape jumătate din paginile numărului 1-2 este dedicată rubricii «Articole». După redacționalul «Pentru înflorirea patriei — pentru pace», reținem articolul plin de directive duhovnicești, intitulat: «Pastorația» de I.P.S. Mitropolit Firmilian, P.C. Pr. Prof. N. Neaga semnează articolul «Pe linia păcii universale», iar P.C. Prof. onorar Grigore Cristescu scrie «Valoarea și funcțiunea subconștientului în predică». P.C. Pr. Ilie D. Brătan, profesor la Școala Medie de cîntăreți bisericești și Seminarul Teologic din Craiova, publică articolul «Răspunderea duhovnicească». Dl. Radu Crețeanu ne relatează despre «Biserici de zid de pe Valea Motrului», iar P.C. Pr. Lucian Gafton despre «Episcopii de Rîmnice: Ignatie Sîrbul și Ignatie Grecul».

La «Aniversări», P.C. Pr. Prof. Niculae M. Popescu dă la iveală un frumos medalion intitulat: «Aniversarea Părintelui Grigore Costea». Materialul omiletic «Despre creația lumii» este pus la dispoziția P.C. predicatori de către P.C. Arhimandrit Benedict Ghiuș. O rubrică deosebit de bogată și plină de noutăți bisericești o formează «Cronica bisericească». Cititorul află știri prețioase din cuprinsul Patriarhiei Române, al Mitropoliei Olteniei și din cel al Bisericilor Ortodoxe surori.

La rubrica «Insemnări», Dl. D. Alexandru ne informează despre: «Ieromonahul Ștefan Tismăneanul și tirnosirea bisericii Sfântul Nicolae de la Cernica», iar la «Documente», P.C. Pr. Ioan Ionescu tipărește «Catagrafia protopopiatului Mijlocul din anul 1845».

«Spicuirile din presă», făcute cu pricepere și gust de Dl. Teodor N. Manolache, interesează în chip deosebit și aduc reale servicii cititorilor.

P.C. Pr. Prof. Liviu Stan, cu articolul «In cumpăna veacului» — Reflexii și precizări în legătură cu reunirea Bisericilor» și Dl. D. Alexandru cu «Lucrări aghiografice», completează rubrica «Actualități teologice».

La sfârșitul revistei, Dl. Conf. I. Barnea semnează recenzia: «Anastasios K. Orlandos», Basilica paleocreștină cu scheletul acoperișului de lemn, din Bazinul Mării Mediterane (Biblioteca Societății de Arheologie din Atena, nr. 35), «Studiu despre nașterea, originea, forma arhitectonică și decorul locașurilor de cult creștine din timpurile apostolice pînă la Justinian», Atena, t. I, 1952.

«REVISTA DE FOLCLOR» — anul I, nr. 1-2, București 1956.

Apariția «Revistei de Folclor», publicația oficială a Institutului de Folclor din București, a constituit un prilej de bucurie rară pentru toți iubitorii creațiilor artistice populare românești. La această bucurie trebuie să se asocieze și cititorii revistelor noastre, deoarece mulți slujitori bisericești de la strană sau de la altar, și-au înscris cu cinste numele în ceata acelor care s-au trudit sau se trudesă pentru culegerea și promovarea folclorului românesc. Numele lui Anton Pann și George Ucenescu sau ale preoților Simion Florea Marian, Teodor Bălășel, Gh. F. Ceaușeanu, I. Bîrlea, Vasile Sala, Petru Savin, D. Furtună, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița și ale altora, au intrat de mult în istoria folcloristicii românești. Preotul ortodox nu trebuie să fie străin de folclorul național și în special de folclorul religios românesc pe care este dator să-l cunoască, să-l cerceteze și să-l interpreteze în lumina învățaturii Sfintei noastre Biserici. În felul acesta activitatea folcloristică preotească va avea nu numai un interes pastoral ci și unul științific, cultural. Sîntem convinși că, urmînd pilda preoților folcloriști înaintași, preoții de astăzi, studiînd folclorul local din parohiile respective, vor avea mari satisfacții pastorale, artistice și culturale, care vor răsplăti cu prisosință munca depusă în acest domeniu. De aceea, pentru stimularea zelului folcloristic și pentru inițierea în tainele științei folclorului, recomandăm cu multă căldură lectura «Revistei de Folclor» pe care o recenzăm aici.

Primul număr, care deși poartă pe copertă anul 1956, a apărut la sfârșitul lunii martie din acest an și se deschide cu un «Cuvînt înainte» semnat de Sabin V. Drăgoi, directorul Institutului de Folclor din București.

După ce arată preocupările folclorice ale literaților și intelectualilor de seamă din prima jumătate a secolului trecut și pînă astăzi, enumerînd și unele publicații de folclor din această vreme (printre care și revista «Izvoarașul» — a Părintelui Gh. N. Dumitrescu-Bistrița), trecînd la necesitatea adînc simțită a unei reviste de folclor, Dl. Sabin V. Drăgoi adaugă: «Nouă, Institutului ne revine plăcuta sarcină de a publica această revistă, de a realiza visul atîtor folcloriști din trecut și prezent. Deși apare în îngrijirea și răspunderea Institutului de Folclor, noi înțelegem ca ea să fie a tuturor oamenilor de știință din domeniul folclorului care au de spus ceva de interes general, ce poate duce înainte strădaniile noastre». Și puțin mai departe: «Paginile revistei noastre sînt deschise tuturor specialiștilor atît din țară cît și din străinătate în scopul de a cimentă și întări colaborarea cu toate popoarele, atît de necesară și folositoare în domeniul științei. Lupta cînstită de opinii va găsi în paginile revistei noastre loc de frunte. Singura condiție a acceptării lor va fi, permanent, criteriul științific» (p. 8). Reținînd această invitație la colaborare făcută specialiștilor din afara Institutului de Folclor, trecem mai departe la cercetarea cuprinsului bogat și variat, al primului număr al Revistei de Folclor. Dl. Mihai Pop, directorul adjunct al Institutului de Folclor, semnează un studiu deosebit de interesant intitulat: «Problemele și perspectivele folcloristicii noastre». Inzestrat cu o bogată aparatură critică, studiul respectiv trece în revistă dezvoltarea istorică a folcloristicii românești, arătînd problemele principale ale acestei discipline și străduințele folcloriștilor din trecut și din prezent pentru a le rezolva.

«Aprofundînd astfel caracterele proprii ale folclorului nostru și cunoscînd cît mai temeinic marile lui creații, scrie, în încheierea studiului citat Dl. Mihail Pop, vom înțelege și aprecia mai bine și mai drept contribuția artistică a poporului nostru la făurirea culturii naționale și la patrimoniul artistic al omenirii» (p. 32).

În continuare, la rubrica «Studii», cititorul va lua cunoștință despre: «Cîteva considerații asupra ritmului și notației melodiilor de joc românești» de Pascal Bentoiu; «Despre factorii care înlesnesc evoluția muzicii populare» de Gh. Ciobanu; «Cercetarea prozei populare epice» de Ovidiu Bîrlea; și «Despre notarea dansului popular românesc» de Vera Proca.

La rubrica «Materiale», Maria Rodan-Kahane semnează: «Cîntece și jocuri de nuntă din ținutul Pădurenilor, regiunea Hunedoara», iar Em. Ballaci și A. Bucșan ne informează despre «Folclorul coregrafic din Sibiel».

Multe pagini din revistă sînt închinete istoriei folclorului și folcloristicii românești. Cunoscutul cercetător clujan I. Mușlea ne dă referințe prețioase despre «Samuil Micu-Clain și folclorul». Cu prilejul aniversării a 150 de ani de la moartea fruntașului școlii latiniste transilvănene, I. Mușlea ne arată că Samuil Micu-Clain s-a interesat despre folclor mai mult decît Petru Maior și Gheorghe Șincai. Pe lângă noțiunile folcloristice explicate în al său «Dictionarum valachico-latinum», Samuil Micu-Clain în «Scurtă cunoștință a istoriei Romînilor», rămasă în manuscris, dovedește că «ceale mai multe obiceiuri ale romînilor din Dachia sînt tocma acele care, le-au avut romanii cî vechi din Italia» (p. 251). «Dar, pentru noi, valoarea notelor lui Clain despre viața populară, scrie I. Mușlea, nu constă în paralela cu unele obiceiuri sau sărbători ale romanilor, ci în faptul că ele reprezintă consemnarea, pentru întîia oară, a unor vechi și interesante motive, precum și a unor precizări prețioase, în legătură cu ele» (p. 254). «O altă valoare a acestor însemnări folclorice, adaugă autorul articolului citat, constă și în faptul că ele au deschis noi perspective în viața culturală a romînilor ardeleni, întrucît le-a atras atenția asupra importanței obiceiurilor poporului și a culegerii lor» (p. 254).

J. Byck semnează articolul «Dr. M. Gaster — folclorist». Din acest articol aflăm că la Londra (ca de altfel și la București) s-a comemorat 100 de ani de la nașterea învățatului filolog și folclorist M. Gaster. J. Byck arată cum Dr. M. Gaster, după ce studiasse teologia, filologia și lingvistica la Breslau și Leipzig, s-a întors în țară răspîndind pe toate căile bogatele sale cunoștințe în materie de folclor comparat (p. 258). A fost un savant în adevăratul înțeles al cuvîntului. Forțat să trăiască ultima parte a vieții sale la Londra, Dr. M. Gaster n-a uitat niciodată țara noastră cu bogata și frumoasa ei literatură populară.

După Dr. M. Gaster, scrie J. Byck, literatura populară romînească poate fi clasificată în trei categorii de producții: literatura religioasă, literatura etică și literatura estetică (romantică). «Luînd cuvîntul «religios» în cel mai larg sens, literatura religioasă cuprinde: legende, apocrife, povești, colinde, cîntece de stea, descîntece și basme, — «fiînd acestea tot așa de crezute ca și legendele sfinților»; legate de credințele oamenilor sînt și cărțile de visuri, de noroc, gromovnice, trepetnice, zodiare. Literatura etică, aflată în proverbe, zicale și fabule, oglindește ideile poporului asupra binelui și răului; iar literatura estetică sau romantică îmbrățișează cărți ca: Alexandria, Ghenoveva, Halima, Til-Buhoglindă» (p. 259).

Dr. M. Gaster a iubit țara noastră făcînd cunoscut în străinătate comorile folclorului nostru național. Astfel, în anul 1915 Societatea de Folclor din Londra îi publică «*Rumanian bird and beast stories*», legende romînești cu privire la păsări și animale, iar imediat după primul război mondial, tot la Londra a apărut sub semnătura lui o culegere de basme și legende romînești intitulată: «*Children's stories from rumanian legends and fairy tales*». La marea dragoste a lui M. Gaster față de poporul român, literatura, arta, limba și cîntecele lui, oamenii noștri de știință, încheie J. Byck, au răspuns cu sentimentul de recunoștință datorat precursorului și vor continua să răspundă prin grija ce o vor purta înfloririi disciplinei pe care Dr. M. Gaster a slujit-o cu pasiune» (p. 260).

Un articol interesant este și acela intitulat: «Béla Bartók și folclorul românesc», de Tiberiu Alexandru. Se știe că marele folclorist maghiar a cules mult folclor românesc din Transilvania, și în special colinde. În anul 1913, fostă Academie Romînă, la recomandarea lui D. G. Kiriac, îi tipărește lucrarea: «Cîntece populare romînești din comitatul Bihor». În anul 1914 (în ungurește) și apoi în anul 1920 (în germană), Béla Bartók publică «Dialectul muzical românesc». În anul 1923, la München, dă la iveală «Muzica populară a romînilor din Maramureș»,

iar în anul 1935, la Viena, «Melodiile colindelor românești». «Nu putem încheia, spune autorul articolului citat, fără să ne gândim din nou la însemnătatea cu totul deosebită pe care Béla Bartók o are pentru folcloristica noastră. Nu numai că a cules cele vreo 3500 melodii populare românești, pe care le-a transcris cu mare migală și le-a studiat cu nețărmurită sîrguință, dar prin publicațiile sale științifice și prin prelucrările lui componistice a făcut cunoscută și prețuită în lumea întreagă creația artistică a poporului nostru» (p. 268).

Urmează articolele: «Un străin (anonim) despre muzica românească la începutul secolului al XIX-lea» de Ilarion Cocișiu; și «Istorie și folclor» de Adrian Fochi.

Material informativ bogat din activitatea folcloristică internațională și națională găsim în rubrica intitulată sugestiv: «Cronică». A. L. Lloyd, membru al Societății engleze de dans și cîntec popular și al Consiliului Internațional de Muzică Populară, ne dă referințe prețioase asupra celei de «A doua Conferință anuală a Consiliului Internațional pentru Muzica Populară». Temele principale de discuție, aflăm din această dare de seamă, au fost: «Mitul și ritualul în cîntecul popular» și «Muzica populară de astăzi: supraviețuirea, renașterea și adaptarea ei». Eugenia Cernea semnează cronică «Din activitatea folcloristicii sovietice», iar S. C. Stroiescu «Din activitatea Institutului de Folclor». De asemenea sînt demne de reținut unele scurte știri adunate în capitolele «Din realizările folcloristicii noastre și «Activitatea folcloristică internațională».

Recenzii semnează: Adrian Fochi, Constantin Prichici, O. Bîrlea și Emilia Comișel.

Primul număr al «Revistei de Folclor» se încheie cu «Bibliografia folclorului românesc pe anii 1944-1950» alcătuită de I. Mușlea. După cîteva indicații sumare de metodă, și de prescurtări folosite, urmează bibliografia propriu zisă împărțită în următoarele capitole: I, Folcloriștii; II, Despre culegerea folclorului. Chestionare; III, Domeniu. Principii. Metodă; IV, Bibliografie; V, Monografiile sătești sau regionale cuprinzînd și folclor; VI, Obiceiuri și credințe; VII, Literatură populară în general. Studii și texte. Monografii; VIII, Balade; IX, Doine și strigături; X, Colinde; XI, Mitologie, folclor religios; XII, Medicină populară. Descîntece; XIII, Etnobotanică; XIV, Magie, superstiții; XV, Povești. Snoave. Legende. Tradiții; XVI, Artă populară. Port. Muzeu; XVII, Muzică și coregrafie populară; XVIII, Ghicitori; XIX, Jocuri copilărești, și XX, Păstorit și alte ocupații. Etnografie. Însemnătatea acestei bibliografii se impune de la sine.

Cu un cuprins atît de bogat și variat, «Revista de Folclor» este atrăgătoare și prin numeroasele clișee ce ilustrează exemplificările muzicale și coregrafice. Fiecare studiu sau articol este însoțit de un mic rezumat în limbile rusă și engleză. Consiliul de redacție al revistei este format din: Sabin V. Drăgoi, G. Brăazul, I. Mușlea, redactor șef Mihai Pop, Tiberiu Alexandru, Gh. Ciobanu, Vera Proca-Ciorța și J. Jagamas.

Recomandînd «Revista de Folclor» atenției cititorilor noștri, urăm Consiliului de redacție succese și roade bogate în culegerea și promovarea comorilor folclorului nostru românesc.

GHEORGHE ALEXE

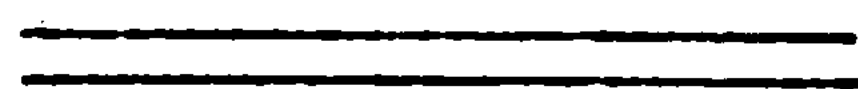
P A R T E A O F I C I A L A

**O INȘTIINȚARE A COMISIEI
DE PICTURĂ BISERICESCĂ**

Potrivit adresei Ministerului Finanțelor, Direcția Impozitelor și a taxelor de la populație nr. 100705/1956, comunicată de Ministerul Cultelor cu adresa nr. 55/1957, veniturile realizate de pictori pentru picturi executate la biserici, se impun potrivit art. 17 din Decretul nr. 153/1954 .

PREȘEDINTELE COMISIUNII
† *ANTIM TIRGOVIȘTEANUL*
Vicar Patriarhal

VICTOR BRATULESCU
Secretarul comisiei

A APĂRUT

MINEIUL
Lunii
FEBRUARIE

TIPĂRIT ÎN ZILELE PĂSTORIEI
PREA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE
ORTODOXE ROMÂNE

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

1957

COSTUL REVISTELOR

<u>IN ȚARA</u>	<u>PESTE HOTARE</u>
Pe un an 17,50 lei	Pe un an 35 lei
Un număr 5 „	Un număr 10 „
Un număr dublu . 10 „	Un număr dublu . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.O. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUIE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CARȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CARȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELĂ, METAL, CATIFEA ETC.).

**BISERICA
ORTODOXĂ ROMINĂ**

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

Subiect pentru sedinta Duhovnic

**ALEGEREA, INVESTITURA
ȘI ÎNSCĂUNAREA**

I.P.S. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI

ANUL LXXV

6-7

IUNIE—IULIE 1957

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfinții Mitropoliți, Prea Sfinții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminarilor Monahale și
școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ”*

MANUSCRISELE, CĂRȚILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BĂLCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMÂNĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M I N A
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X V

Nr. 6-7

IUNIE—IULIE 1957

R E D A C Ţ I A Ș I A D M I N I S T R A Ţ I A :
BUCUREȘTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BĂLCESCU

CUPRINSUL

	Pag.
PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAJE	
Mesajul adresat Consiliului Mondial al Păcii de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române	483
Mesajul adresat Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română de Adunarea Națională Bisericească	485
Telegrama trimisă D-lui Dr. Petru Groza de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de Adunarea Națională Bisericească	485
Telegrama trimisă D-lui Chivu Stoica de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de Adunarea Națională Bisericească	487
Răspunsul trimis de Dl. Dr. Petru Groza Prea Fericitului Patriarh Justinian	488
VIATA BISERICIASCA	
Alegerea, investitura și înscăunarea Inalt Prea Sfințitului Nicolae Colan, Mitropolitul Ardealului	489 ✓
Aniversarea a nouă ani de la înscăunarea Prea Fericitului Patriarh Justinian	528
Schimb de telegrame cu prilejul celei de a 18-a aniversări a înscăunării Prea Fericitului Hristofor Patriarhul Alexandriei	534
Chemarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse către toți fiii ei aflați în diaspora, în afara sinului Bisericii lor mame	535
IN APARAREA PACII	
De ziua copilului, de Diac. Prof. O. Bucevschi	539
PARTEA OFICIALA	
Lucrările Colegiului Electoral pentru alegerea episcopilor și arhiepiscopilor mitropoliți	543
Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române	545
Lucrările Adunării Naționale Bisericești	555
Darea de seamă asupra activității Sectorului Administrației Patriarhale pe anul 1956	562
Referatul Comisiunii bisericești asupra dării de seamă a sectorului administrativ-bisericesc al Administrației Patriarhale, pe anul 1956	584
Referatul Comisiei economice-financiare asupra dării de seamă despre executarea planului financiar al Administrației Patriarhale pe anul 1956	587
Darea de seamă asupra activității Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă pe anul 1956	589
Referatul Comisiunii culturale asupra dării de seamă a Institutului Biblic, Sectorul Editură și Tipografie, pe anul 1956	603
Darea de seamă asupra activității Sectorului Ateliere I al Institutului Biblic pe anul 1956	606
Dare de seamă asupra activității Sectorului Institutului Biblic, Ateliere II pe anul 1956	613
Referatul Comisiunii economice-financiare a Adunării Naționale Bisericești asupra dării de seamă a Institutului Biblic, Ateliere, pe anul 1956	623
Referatul Comisiunii culturale asupra dării de seamă a Institutului Biblic, Ateliere II, pe anul 1956	625

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAJE

MESAJUL ADRESAT CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII DE SFINTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMINE

Cu prilejul sesiunii sale din mai a. c., Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine a hotărît în unanimitate să trimită Consiliului Mondial al Păcii — cu ocazia deschiderii sesiunii de la Colombo — următorul mesaj de solidaritate a ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii noastre cu nobilele țeluri ale tuturor celor ce se străduiesc să zidească în lume pacea:

CĂTRE CONSILIUL MONDIAL AL PĂCII

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine, însuflețit de năzuința împlinirii mesajului divin al păcii pe pământ și buneii voiri între oameni, s-a alăturat permanent tuturor acțiunilor și a sprijinit orice inițiativă menită să apere viața și pacea popoarelor lumii de suferințele și pustiirea unor noi războaie, în care s-ar folosi groaznicele arme de distrugere ale veacului nostru.

Biserica Ortodoxă Romină n-a încetat ca — în frățească unire cu alte Biserici ortodoxe — să-și îndrepte cuvîntul către toată lumea creștină, chemînd-o să ridice, în numele adevăratei învățături a lui Hristos, o stavilă morală goanei nebunești spre noi măceluri, a celor însetați de sînge și de distrugere. Deasemenea, acțiunile inițiale ale Consiliului Mondial al Păcii, pentru mobilizarea conștiinței întregii omeniri împotriva războiului, au fost întotdeauna sprijinite activ de ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii noastre.

Luînd cunoștință de recentul Apel de la Berlin pentru încetarea experiențelor atomice — experiențe care prin ele însăși reprezintă o gravă primejdie pentru sănătatea și viața oamenilor și mai ales a copiilor — Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine declară în mod solemn că sprijină cu aceeași hotărîre această nobilă inițiativă a Consiliului Mondial al Păcii, luptînd alături de sutele de milioane de oameni din lumea întreagă pentru imediată încetare a experimentării și fabricării armelor atomice, pentru înlăturarea primejdiei unui război atomic, pentru asigurarea păcii, pentru apărarea vieții întregii omeniri.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române folosește acest prilej pentru a mărturisi încă odată încrederea sa nezdruncinată în triumful conștiinței umane, înțelepciunii și dragostei pe care Dumnezeu le-a zidit în om, asupra pornirilor spre distrugere ale celor ce se ridică plini de trufie împotriva creațiunii divine, împotriva vieții pașnice a tuturor popoarelor.

Pacea va învinge, căci pacea e un dar al cerului și omenii au înțeles măreția și necesitatea ei.

PREȘEDINTELE SFÎNTULUI SINOD

† **JUSTINIAN**
PATRIARHUL ROMÂNIEI

MEMBRII SFÎNTULUI SINOD :

- † *IUSTIN, Mitropolitul Moldovei și Sucevei*
- † *NICOLAE, Mitropolitul Ardealului*
- † *FIRMILIAN, Mitropolitul Olteniei,*
- † *VASILE, Mitropolitul Banatului*
- † *ANTIM, Episcopul Buzăului.*
- † *IOSIF, Episcopul Rîmnicului și Argeșului*
- † *CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos*
- † *TEOFIL, Episcopul Romanului și Hușilor*
- † *VALERIAN, Episcopul Oradiei*
- † *ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL, Vicar Patriarhal*
- † *THEOCTIST BOTOȘĂNEANUL, Vicar Patriarhal*

„SLUJITORII ȘI INCHINĂTORII ALTARELOR BISERICII ORTODOXE ROMINE VOR SPORI ȘI MAI MULț STRĂDANIILE LOR IN SLUJBA PĂCII”

MESAJUL ADRESAT COMITETULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRARE PĂCII DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ DE ADUNAREA NAȚIONALĂ BISERICASCĂ.

Adunarea Națională Bisericească — întrunită în obișnuita sesiune anuală, în luna mai a. c. — a trimis Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Romînă, următorul mesaj:

COMITETULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PĂCII DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ BUCUREȘTI

Adunarea Națională Bisericească, — forul reprezentativ al ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romine — salută cu bucurie rezoluția adoptată de Plenara lărgită din aprilie a. c. a Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Romînă, prin care se exprimă adeviunea milioanei de partizani ai păcii din țara noastră față de hotărârile recentei sesiuni de la Berlin a Consiliului Mondial al Păcii, cu privire la începerea unei campanii pentru interzicerea experiențelor cu bombe atomice și cu hidrogen.

Constant nd cu satisfacție că îndrumările date de Sfintul Sinod au fost urmate de mii de clerici și de milioane de credincioși ortodocși, care s-au alăturat cu însufletire mișcării partizanilor păcii și activează în comitetele de luptă pentru pace, — Adunarea Națională Bisericească asigură Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Romînă că slujitorii și închinătorii altarelor Bisericii Ortodoxe Romine vor spori și mai mult strădaniile lor în slujba păcii, alături de întregul nostru popor.

Din credința în Hristos — Domnul Păcii — și din dragostea fierbinte față de patrie, izvorăște hotărârea lor fermă de a-și uni glasurile cu ale sutelor de milioane de oameni de pe întregul pământ, pentru a obține încetarea primejdioaselor experiențe atomice, pentru a înlătura amenințarea unui nou război și pentru a apăra pacea și viața lui mii.

**PREȘEDINTELE ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI**

**TELEGRAMA TRIMISĂ D-LUI DR. PETRU GROZA
DE SFINTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMINE
ȘI DE ADUNAREA NAȚIONALĂ BISERICESCĂ**

Cu prilejul sesiunii din mai a. c. a Adunării Naționale Bisericești, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine și ai Adunării Naționale Bisericești au trimis D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine, următoarea telegramă:

*Domnului DR. PETRU GROZA
Președintele Prezidiului Marii Adunării Naționale
a Republicii Populare Romine*

BUCUREȘTI

Membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine și ai Adunării Naționale Bisericești, întruniți în ședință de lucru astăzi 23 mai 1957, vă exprimă din inimă felicitări pentru realegerea Vos. în înalta demnitate de Președinte al Prezidiului Marii Adunării Naționale a Republicii Populare Romine și vă urează îndelungată și rodnică activitate pentru binele poporului și înflorirea scumpei noastre țări.

Reînnoind mărturia sentimentelor lor de loialitate față de conducerea statului nostru democrat popular, membrii Sfântului Sinod și ai Adunării Naționale Bisericești, asigură Prezidiul Marii Adunări Naționale și pe Vos. personal că slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romine vor munci și în viitor cu aceeași însuflețire, alături de harnicul nostru popor, pentru propășirea obștească și pentru apărarea păcii în lumea întreagă.

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD
ȘI AL ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

**TELEGRAMA TRIMISĂ D-LUI CHIVU STOICA
DE SFINTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMINE
ȘI DE ADUNAREA NAȚIONALĂ BISERICIASCĂ**

Cu prilejul sesiunii din mai a. c. a Adunării Naționale Bisericești, Membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine și ai Adunării Naționale Bisericești au trimis D-lui Chivu Stoica, Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romine, următoarea telegramă:

*Domnului CHIVU STOICA
Președintele Consiliului de Miniștri
al Republicii Populare Romine*

BUCUREȘTI

Membri Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine și ai Adunării Naționale Bisericești, întruniți în ședință de lucru astăzi 23 mai 1957, folosesc acest prilej spre a vă exprima sincere felicitări pentru realegerea Dvs. în demnitatea de Președinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romine, urindu-vă deplin succes în munca de înaltă răspundere ce vi s-a încredințat, spre întărirea și propășirea statului nostru democrat popular.

Mărturisind încă odată devotamentul ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii noastre față de Guvernul Republicii Populare Romine, vă asigurăm, Domnule Președinte, că vom sprijini din toate puterile noastre opera de făurire a unei vieți noi, de pace și prosperitate pentru întregul nostru popor.

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD
ȘI AL ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICIȘTI
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

RĂSPUNSUL TRIMIS DE DL. DR. PETRU GROZA PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

La telegrama trimisă de membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și ai Adunării Naționale Bisericești, — D-l Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, a binevoit să răspundă prin următoarea scrisoare adresată Prea Fericitului Patriarh Justinian:

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
PREZIDIUL MARI ADUNĂRI NAȚIONALE

— Președinte —

Nr. 552

Prea Fericitului JUSTINIAN
PĂTRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Vă mulțumesc din inimă pentru mesajul trimis din ședința de lucru a Sfântului Sinod și a Adunării Naționale Bisericești, de la data de 23 mai a. c., — cu ocazia realegerii mele ca Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale.

Cuvintele Dvs. constituiesc imbold în munca și eforturile în slujba patriei noastre.

Mulțumesc și din partea Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru sentimentul de înțelegere a muncii conducătorilor noștri, inspirată din hotărrea care aparține fiecărui patriot, de a susține strădania poporului nostru pentru o viață mai bună și propășire.

Dr. Petru Groza

5 iunie 1957

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

ALEGEREA INVESTITURA ŞI INSCĂUNAREA INALT PREA SFINŢITULUI NICOLE COLAN MITROPOLITUL ARDEALULUI

ALEGEREA

În ziua de 23 mai 1957, s-au desfășurat la Patriarhia Română lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

După ce s-a săvârșit, în paraclisul palatului patriarhal slujba Doxologiei, membrii înaltului for electiv au trecut în sala de ședințe. O delegație de membri ai Colegiului Electoral Bisericesc a invitat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să prezideze lucrările Colegiului. Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh a intrat în sala de ședințe împreună cu D-l Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine, D-l Petre Costache, ministru pentru problemele organelor locale ale administrației de stat, delegatul D-lui Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri, D-l Gh. Vidrașcu, delegatul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine, D-l Bucur Șchiopu, ministru adjunct al Ministerului Agriculturii și Silviculturii, D-l D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Romine și Domnii Academicieni: Prof. P. Constantinescu-Iași, Dr. N. Gh. Lupu și Dr. Vasile Răscanu, și Inalt Prea Sfințiții Mitropoliti Iustin al Moldovei și Sucevei, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului.

Deschizând ședința, Prea Fericitul Patriarh Justinian a invitat pe membrii Colegiului Electoral Bisericesc să desemneze doi secretari. Au fost aleși Prea Cuviosul Arhimandrit Laurențiu Busuioc și d-l Dr. Aurel Botiș. După citirea apelului nominal al membrilor Colegiului Electoral Bisericesc — alcătuit din membrii Adunării Naționale Bisericești, membrii de drept și membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu — s-a constatat că din 80 membri îndreptățiți a-și exprima votul sînt prezenți 77 și că înaltul for electiv este legal constituit și poate proceda la alegerea noului Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe D-l secretar general al Departamentului Cultelor să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral. D-l D. Dogaru a dat citire înaltului decret.

A luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a salutat prezența în mijlocul membrilor Colegiului Electoral Bisericesc a D-lui Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, a D-lui Petre Costache, ministru pentru problemele organelor locale ale administrației de stat, a D-lui Gh. Vidrașcu, delegatul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, a D-lui ministru adjunct Bucur Șchiopu, a D-lui D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor și a Domnilor Academicieni P. Constantinescu-Iași, N. Gh. Lupu și V. Rășcanu, arătînd că «în aceste înalte prezențe, ierarhii, clerul și credincioșii ortodoxi văd încă o dovadă a bunelor raporturi ce există între Biserica Ortodoxă Română și statul nostru democrat-popular și a colaborării sincere dintre conducerea Bisericii și conducătorii țării, spre binele întregului popor».

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea cuvîntare, subliniind răspunderea ce revine membrilor Colegiului Electoral Bisericesc de a desemna prin votul lor un ierarh vrednic de istoricul scaun al Mitropoliei Ardealului:

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Încă din primele zile ale acestui an, în urma trecerii Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iustin Moiescu în fruntea treburilor bisericești din Moldova, — Mitropolia Ardealului a rămas fără cîrmuitorul său spiritual, care să privegheze cu inimă de părinte asupra rosturilor ei duhovnicești, culturale și gospodărești, în duhul bunelor tradiții statornicite acolo de străluciții ierarhi Andrei Șaguna și Nicolae Bălan.

Implinirea vacanței de la Sibiu, după trecerea din această viață a Mitropolitului Nicolae Bălan, a însemnat o încercare grea pentru Biserica noastră, — căci vreme de treizeci și cinci de ani, el purtase toiagul pastoresc al Mitropoliei Ardealului, cu dirzenia luptătorului însușlețit de crezul înalt al patriotismului, cu înțelepciunea proprie cărturarului consumat în dezlegarea marilor probleme ale vieții religioase și cu strălucirea unei demnități morale, pe măsura neobișnuitei sale personalități.

Cel hărăzit să-i fie vrednic urmaș, tînărul preot profesor de teologie Iustin Moiescu, n-a putut rămîne la cîrma ortodoxiei ardelene, decît puțină vreme dar în scurtul răstimp cît s-a aflat acolo, Mitropolitul de astăzi al Moldovei a pus lumină în treburile bisericești specifice provinciilor noastre de peste munți și a formulat unele deslegări de teme pentru multe din problemele religioase care au fost frămîntate în Sfîntul Sinod. Chemarea Înalt Prea Sfinției Sale în jețul arhieresc pe care l-au ilustrat odinioară Varlaam, Dosoftei și Veniamin Costache, poate fi socotită o mare biruință morală pentru Țara Moldovei, — dar pentru ortodoxia ardeleană, strămutarea aceasta a fost întîmpinată cu păreri de rău, deoarece clerul și turma pravoslavnică de acolo așteptau de la tinerețea și pregătirea sa cărturărească, multe și rodnice îndreptări în cîmpul vieții bisericești din iubita noastră Transilvanie.

După ce a arătat suferințele îndurate de Biserica Ortodoxă din Ardeal de pe urma luptelor confesionale și tendințelor de prozelitism ce au existat acolo veacuri în șir, Prea Fericitul Patriarh Justinian a spus în continuare:

La 1888, Prîncipatul Transilvaniei este cucerit de armatele împăratului Leopold I. Pentru românii din acest colț străvechi de țară, începe acum epoca unor noi suferințe.

Curtea de la Viena înțelege să-și asigure stăpînirea asupra noilor ținuturi încorporate imperiului, prin întărirea catolicismului și înăbuși-

Prea Fericitul Patriarh Justinian rostind cuvîntul de deschidere a lucrărilor Colegiului electoral bisericesc.

rea oricărei alte credințe religioase, — reformate sau ortodoxe. De astă dată, cea ce nu izbutiseră să facă «regii apostolici» de la Budapesta, pentru catolicism — și principii Transilvaniei pentru Reformă, împlinesc împărații de la Viena și misionarii iezuiți ai Curții imperiale. În preajma anului 1700, a fost ruptă unitatea de credință a fraților noștri de peste munți, prin ceea ce s-a numit «Unirea cu Roma», — act bisericesc de silnicie și de viclesug, clădit pe mizeria economică și socială a unui popor lipsit de orice fel de drepturi.

Două veacuri și jumătate a durat această dezbinare religioasă a românilor din Ardeal cu toată împotrivirea preoțimii și a credincioșilor, ră-

mași fideli legi străbune. De altfel, chiar preoțimea care a subscris actul unirii — și credincioșii care i-au urmat îndemnul, nu s-au înstrăinat niciodată de credința Bisericii Ortodoxe, de datinile ei, de slujbele și ritualul ei. Căci nu convingeri de ordin dogmatic, moral sau liturgic au prezidat actul unirii cu Roma papală, ci făgăduielile amăgitoare ale împăratului Leopold, care asigura unui popor de iobagi, drepturi și libertăți politico-economice.

Am nădărduit în reșterea unității de credință a neamului nostru, odată cu înfăptuirea marelui vis al reîntregirii Patriei, după primul război mondial. În locul acesteia, Casa domnitoare de Hohenzollern ne-a dat concordatul cu Vaticanul, instrument diplomatic venit să asigure papalității, în țara noastră, privilegiile din cele mai mari, în dauna celorlalte culte religioase, — în deosebi în dauna Bisericii noastre strămoșești.

Nu s-au împlinit încă zece ani, de când cătușele dezbinării au fost zdrobite, în ciuda tuturor împotrivirilor întreținute de ierarhia superioară greco-catolică și de zvîrcolirile Romei papale. Actul acesta istoric, a cărui însemnătate nu poate fi încă măsurată de contemporani, este fructul nemijlocit al duhului de libertate revărsat peste țara noastră, odată cu instaurarea regimului democrat popular, după îndepărtarea dinastiei Hohenzollernilor. Actul istoric al reîntregirii Bisericii noastre strămoșești este una din misiunile pe care Providența le-a săvîrșit sub ochii noștri, o consecință directă a poziției de neutralitate, pe care Cîrmuirea statului nostru a adoptat-o în problemele de ordin bisericesc și religios. Principiul libertății conștiinței și credinței religioase, garantate de Constituție tuturor cetățenilor patriei, iată punctele de plecare ale marelui act istoric din octombrie 1948.

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Am desprins numai câteva file din zbuciumata istorie a vieții bisericesti și religioase a rominilor din Transilvania — și v-am înfățișat cuprinsul lor, cu prilejul întlnirii noastre sărbătorești de astăzi, — pentru a dobîndi orientări temeinice în hotărîrea pentru care ați fost chemați aci.

Biserica Ortodoxă din Ardeal este acum văduvită de prezența ierarhului care să ilumineze orizonturile vieții sale spirituale. Postul de comandă al oricărui conducător bisericesc este împovărat de răspunderi din cele mai grele, ori unde s-ar găsi situată geograficește Eparhia sa; dar strana arhierescă de la Sibiu, postul de unde mitropolitul Ardealului trebuie să îndrumeze destinele bisericesti ale credincioșilor ortodocși de peste munți, mi se pare mai împovărat de răspunderi decît celelalte scaune vlădicești ale țării.

La Sibiu, ne trebuie un ierarh care să cunoască bine fizionomia confesională a Transilvaniei, știind să întindă mina prieteniei și înțelegerii tuturor celorlalți conducători de confesiuni creștine și necreștine din acea parte a țării; ne trebuie un cărturar pasionat de ispitirea științelor sacre și bine orientat în problemele privind formarea clerului de mîine, de la care așteptăm o preoțime luminată și jertfitoare.

Și peste toate acestea, scaunul arhipăstoresc de la Sibiu cere un om de acțiune, care să păstreze unitatea credinței noastre religioase și să știe a suna din trâmbiță la ivirea oricărei primejdii.

Alegerea pe care o vom face astăzi, să trimită deci la Sibiu un ierarh de prestigiu și demnitate morală, pe măsura ilustrilor săi înaintași și a comandamentelor momentului istoric în care ne aflăm. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Membrii Colegiului electoral bisericesc ascultând cuvântarea
Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Ședința a fost suspendată pentru o jumătate de oră, pentru a da posibilitatea membrilor Colegiului Electoral Bisericesc să se sfătuiască în vederea alegerii.

La redeschiderea ședinței, Prea Fericitul Patriarh Justinian a cerut Colegiului Electoral să delege doi bărbați de încredere care să supravegheze operația votării. Inaltul for electoral a desemnat pe P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor și D-l Df. Titus Spătaru.

P. C. Arhim. Laurențiu Busuioc a dat citire articolului 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, cu privire la alegerile de ierarhi, iar cei doi bărbați de încredere au distribuit buletinele de vot.

S-a trecut apoi la votare, fiecare membru al inaltului for exprimându-și voința sa prin vot secret.

După numărarea buletinelor și după despuiera scrutinului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a anunțat rezultatul votării: au votat cei 77 de membri prezenți și toate voturile au fost întrunite de Prea Sfințitul Episcop Nicolae Colan al Vadului, Feleacului și Clujului.

Proclamînd ales cu unanimitate de voturi pe Prea Sfințitul Episcop Nicolae ca Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a urat noului arhipăstor al dreptcredin-

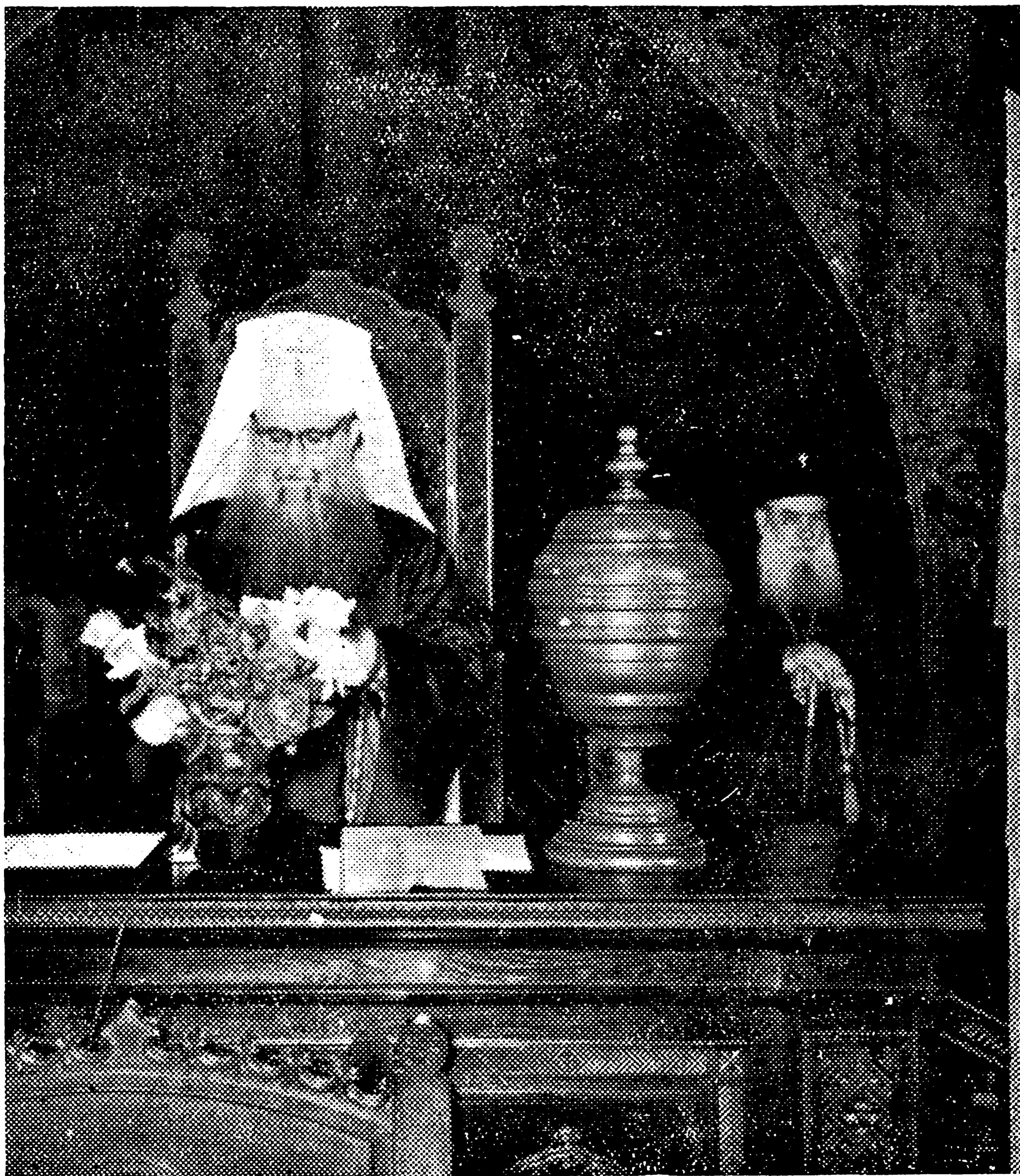
Despuiera scrutinului.

cișilor ardeleni rodnică și îndelungată păstorire, spre binele Bisericii Ortodoxe Române și al patriei noastre.

A răspuns Prea Sfințitul Nicolae Colan, care a mulțumit călduros Colegiului Electoral Bisericesc pentru înalta prețuire arătată îndelungatei sale activități ca ierarh ortodox și pentru încrederea acordată prin alegerea sa ca Mitropolit în istoricul scaun arhieresc al Ardealului, rostind următoarea cuvîntare:

Mărit Colegiu,

De câțiva ani încoace emoțiile-mi s'nt păgubitoare. De aceea am căutat, din cât am putut, să le ocolesc. Emoția de astăzi n-am mai putut-o ocoli. Așa că rog pe bunul Dumnezeu să-mi ajute, ca s-o pot înfrunța creștinește.

Prea Fericitul Patriarh Justinian anunțând rezultatul votului.

*Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece;
De te-ndeamnă, de te cheamă
Tu rămii la toate rece.*

(Eminescu: Glossă)

Doamne, ce bine ar fi de-ai putea măcar uneori să rămii la toate rece. Dar nu se poate. Că sînt momente, în care inima își impune suveranitatea. Cel de azi e unul din aceste momente.

Sînt mișcat, Prea Cinstiți Membri ai Colegiului Bisericesc, fiindcă osebita Vos. prețuire și iubire mă poștește pe scaunul încărcat de slavă al marilor arhieriei Andrei Șaguna și Nicolae Bălan, scaun pe care a șezut, p nă ieri, cu tinerească vrednicie Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Justin al Moldovei și Sucevei.

Mulțumindu-vă cu toată smerenia, pentru înalta cinste ce mi-o arătați, eu declar că mă supun poștirii reprezentanților legiuiți ai clerului și poporului credincios, în care se arată, poate și voia lui Dumnezeu. Numele Lui fie binecuvîntat, de acum și pînă-n veac.

Mărit Colegiu,

De la tata, Dumnezeu să-l odihnească, am învățat din copilărie și această povață: Să nu mă-nghesui la diregătorii, dar nici să nu fug de sar-

Inalt Prea Sf. nștitul Nicolae Coian, noul Mitropolit al Ardealului, mulțumind Colegiului electoral bisericesc pentru încrederea acordată.

cinile vieții. Această filozofie n-am învățat-o însă din niscăi cursuri ale tatălui meu, că el nu s-a prea încurcat în texte pestalozziene. Nici n-ar fi fi avuț vreme de așa ceva, trebuia să muncească mult, pentru ca pogoanele de pămînt erau mai puține la casă decît pruncii. Aceștia erau cinci, iar pogoanele numai două.

Dumnezeu nsă a fost bun și a făcut cum a știut El, nu cum am dorit noi oamenii. Adecă mi-a dat și diregătorii și sarcini — nici puține, nici ușoare.

După ce am terminat liceul Șagunian de la Brașov și — apoi Teologia și Literile, în toamna anului 1920, neuitatul Mitropolit Nicolae m-a chemat în slujba de secretar al Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, iar

în 1922, tot toamna, după un an de studii neo-testamentare la Universitatea din Berlin m-a numit profesor la catedra de Studiul Biblic al Noului Testament de la Institutul Teologic Andreian, al cărui rector am ajuns câțiva ani mai târziu și am rămas pînă m-am mutat în fruntea catedrei lui Ștefan cel Mare, a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului.

Ci iată, că după două decenii de silințe misionare în capitala Ardealului românesc, mă trimiteți să propovăduiesc în cetatea de scaun a Mitropoliei Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Îmi dau seama că voi pleca să cîrmuiesc creștineasca turmă a marilor mei înaintași Ilie Iorest și Sava Brancovici, ierarhi mărturisitori ai dreptei credințe, trecuți de curînd în rîndul sfinților bine plăcuți lui Dumnezeu. Sînt conștient mai departe că mă duc să vestesc Evanghelia Domnului din cetatea în care au propovăduit marii mitropoliți Andrei Șaguna și Nicolae Bălan, care s-au săvîrșit din viață ca niște patriarhi binecuvîntați de Dumnezeu cu bătrînețe bune. Căci purtînd în suflet sicriul legii cu năzuințele lor cele mai sfînte, s-au încredințat de bucuria dreptului Simeon și-au văzut încă în viață fiind, împlinirea acestor năzuințe și așteptări. Andrei Șaguna și-a văzut reînființată mitropolia Ortodoxă Română din Transilvania, iar Nicolae Bălan și-a văzut reîntregirea Ortodoxiei Ardelene, pentru care a luptat timp de o jumătate de veac.

Acești înțelepți înaintași mă obligă să-mi rostuiesc lucrarea misionară în albia tradiției Sfîntei noastre Biserici, tradiție care mă va feri și de-aici înainte de primejdia rătăcirilor ispititoare. Dar tot atît de limpede îmi dau seama că sînt chemat să propovăduiesc Evanghelia Domnului în mijlocul poporului românesc de astăzi, popor trecut prin focul unei involburate revoluții. Iar această împrejurare îmi poruncește să nū pun petec vechiu la haină nou, nici să nu pun vinul nou în burdufuri vechi.

Cete două porunci nu se vrăjmășesc între olaltă, ci se întregesc, se condiționează. Căci tradiția nu e numai o sumă de credințe și datini moștenite pentru a fi predate apoi generațiilor viitoare, ca niște relicvii ale unor vremi trecute. Nu. Ci tradiția este rîul de energie spirituală, care curge prin întreaga viață istorică a neamului, hrănind-o, îmbogățind-o și făcînd-o roditoare de fapte mari. Trăim în casa veche a părinților noștri, în atmosfera caldă a trecutului, dar fără să ncremenim în adorarea acestui trecut — oricît de frumos ar fi el — (ca să nu pășim ca soția lui Lot din Biblie), ci iscodind cu priviri incordate cărările spre tot mai luminosul viitor al patriei noastre iubite și spre tot mai deplina fericire a poporului ei credincios. Căci după cuvîntul Evangheliei: «Nimeni punîndu-și mîna pe plug și uitîndu-se înapoi nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu» (Luca 9, 62). Da, e bine să mai aruncăm uneori cîte o privire și înapoi, dar numai ca să vedem dacă brazda trasă e destul de adîncă și de dreaptă. Incolo, cu picioarele pe pămînt, cu ochii înainte și cu gîndul veșnic la cerul celor mai sfînte nădejdi ale noastre.

Așa ne învață Scripturile Sfînte și-nțelepții noștri părinți: «Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte se vor adăuga vouă (Mat. 6, 33). Iar această împărăție — după aceleași Scripturi — «se ia cu năvală», într-o veșnică alergare și luptă, ca-n stadioane, cum spune Sfîntul Apostol Pavel. Cel ce aleargă după rînduială și cu nădejde aici, dobîndește și neveștejita cunună de dincolo.

Eu dau slavă lui Dumnezeu că am trecut și prin școala Ortodoxiei luptătoare, învățată să ia împărăția cerului «cu asalt». De aceea privesc su smerită încredere la cele două mari îndatoriri ale vremii, care ne poruncesc:

Să întărim solidaritatea noastră națională prin unitatea credinței ortodoxe la care am ajuns după 250 de ani. Asta-i întâia datorie. Iar a doua: Să ne strângem tot mai mult rîndurile toți cetățenii țării, de orice limbă și lege am fi și să ne luăm partea de vrednicie din uriașa și nobila luptă pentru biruința păcii în lume.

Nădăjduiesc că dînd — după povața Evangheliei — Cezarului ce-i al Cezarului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu, — cu ajutorul Lui voi izbuti, măcar în parte, să-mi fac datoria și față de Hristos, Domnul nostru și față de patria noastră dragă, Republica Populară Română.

De asemenea mă rog, ca oarecînd Sfîntul Eșrem Sirul: «Doamne și stăpînul vieții mele, duhul trîndăviei și al grijii de multe, al iubirii de stăpînire și al grăirii-n deșert, nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al smereniei și al răbdărei și al dragostei de frate, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale».

Că binecuvîntat ești în veci. Amin».

Toți cei prezenți au felicitat călduros pe noul Mitropolit al Ardealului, urîndu-i ani mulți de activitate în fruntea istoricei Mitropolii a fraților ortodocși din Transilvania.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe D-l Secretar General al Departamentului Cultelor să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne pentru închiderea Colegiului Electoral Bisericesc. D-l D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor a dat citire înaltului Decret.

La orele 14 a avut loc, în palatul Patriarhiei Romîne, o agapă, la care au luat parte membrii Colegiului Electoral Bisericesc și numeroși invitați.

INVESTITURA

Sîmbătă 25 mai, la orele 11, în sala sinodală din palatul Patriarhiei Romîne, s-a desfășurat solemnitatea investiturii Inalt Prea Sfințitului Nicolae cu cîrja de Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

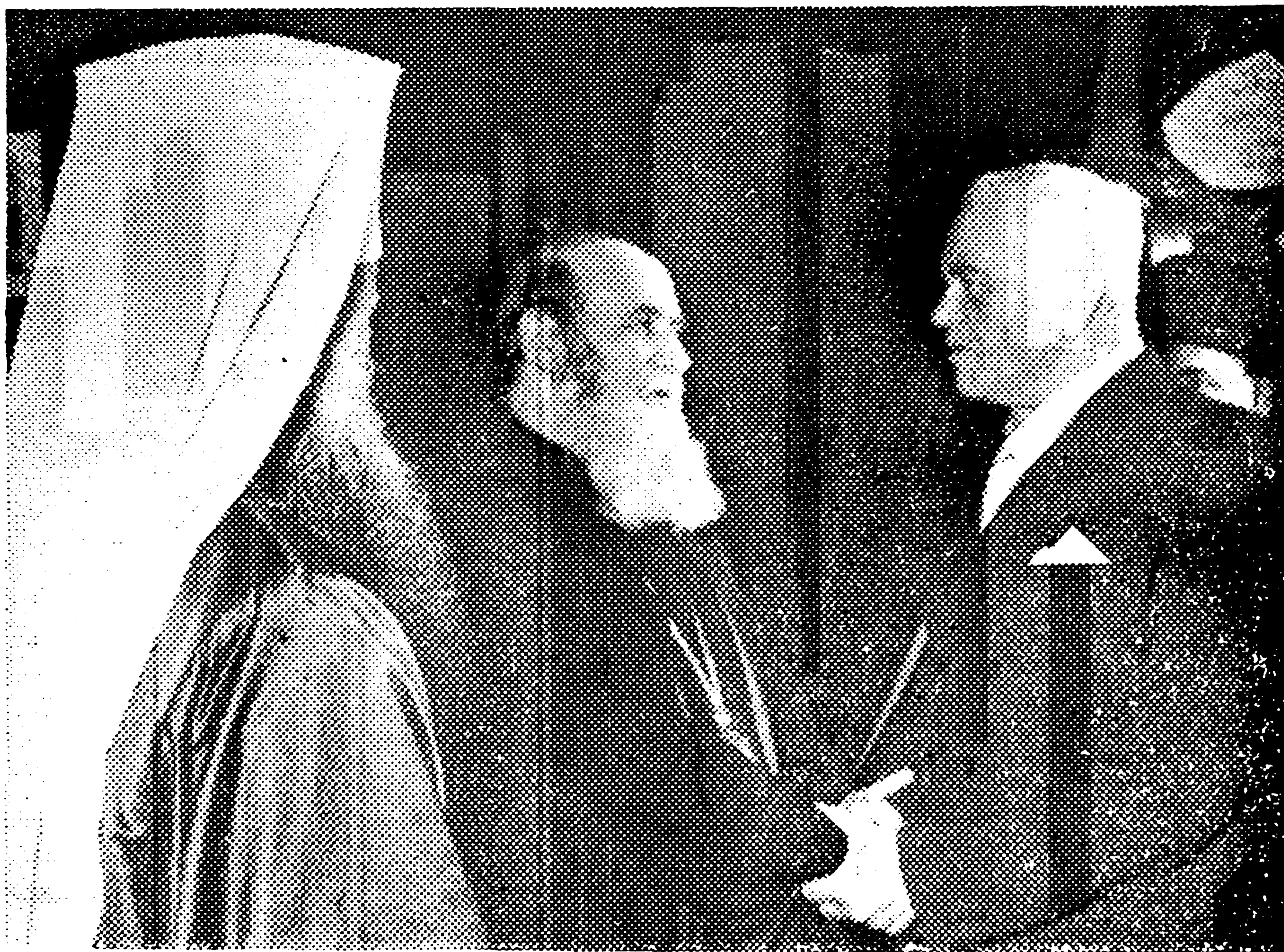
Au fost de față membri ai Sfîntului Sinod, D-l D. Dogaru, Secretarul general al Departamentului Cultelor, PP. CC. consilieri administrativi patriarhali, consilieri ai Arhiepiscopiiilor Bucureștilor și Sibiului, profesori ai Institutelor Teologice Universitare, preoți, studenți și numeroși invitați.

La orele 11, Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu D-l D. Dogaru, Secretarul general al Departamentului Cultelor, au intrat în sala sinodală, fiind întîmpinați cu «Imnul Patriarhal» și cu însuflețite aplauze de toți cei prezenți.

După ce Prea Fericitul Patriarh Justinian a ocupat scaunul prezidial, a intrat în sală Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan, investminat cu mantie și camilafcă, fiind însoțit de P. C. Secretar patriarhal Pr. N. Cazacu și de doi diaconi în veșminte, purtînd dichero-trichere și cădelnițe.

După rînduiala noastră bisericească, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae s-a oprit în fața Prea Fericitului Patriarh Justinian, iar P. C. Secretar patriarhal a rostit următoarele: «*Prea Fericirea Voastră! Înalt Prea Sfințitul Nicolae vine în fața Prea Fericirii Voastre pentru a primi cîrja de păstorire a Sfintei Arhiepiscopii de Alba-Iulia și Sibiu și a Sfintei Mitropolii a Ardealului*».

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe D-l Secretar general D. Dogăru să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine pentru confirmarea noului Mitropolit al Ardealului. După citirea înaltului Decret — Prea Sfințitul Episcop An-

DI. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., felicitînd pe noul ales.

tim Tîrgovișteanul, secretarul Sfîntului Sinod, a prezentat Prea Fericitul Patriarh Justinian cîrja mitropolitană, spunînd: «*Prezint Prea Fericirii Voastre cîrja de păstorire a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu și a Mitropoliei Ardealului*».

Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit cîrja mitropolitană și a înmînat-o Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, rostind următoarele cuvinte: «*Primește cîrja aceasta, ca să păstorești turma lui Hristos cea încredințată ție. Celor ascultători să le fie, prin tine, toiag de reazim și întărire, iar pentru cei nestatornici să o folosești ca toiag de certare, toiag de îndreptare*».

După aceea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea cuvîntare:

*Inalt Prea Sfinția Voastră,
Părinte Mitropolit Nicolae,*

Potrivit legiurilor noastre bisericești și predaniei Bisericii Ortodoxe. Vă încredințez astăzi cirja de păstorire a Sfinței Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu și a Sfinței Mitropolii a Ardealului, — Crișanei și Maramureșului, — după ce, în aceste zile din urmă, au fost împlinite toate rînduialile cerute de pravile și datini, pentru alegerea și confirmarea Inalt Prea Sfinției Voastre, ca întiiul între Ierarhii ortodocși ai fraților noștri ardeleni.

*Ați păstorit pînă acum, vreme de 21 de ani, Eparhia Vadului, Felea-
cului și Clujului, de numele căreia se leagă amintirea marelui Ștefan,
Voevod și Domn al Moldovei, ctitorul celei mai vechi episcopii ortodoxe
a romînilor din Ardeal, așezată de el pe apa Someșului, la Vad, în mî-
năstirea anume zidită și cu episcop hirotonit de mitropolitul din cetatea
de scaun a Sucevei.*

*Frumasă și pîlduitoare păstorire ați intrupat în Eparhia Clujului,
călăuzit totdeauna de crezul înalt și sfințit al jertfelniciei, mărturisit în-
dată după alegerea de acolo, cînd ați grăit: «Dacă preotul trebuie să fie
îngerul satului, atunci Vlădica trebuie să fie arhanghelul unui colț de țară,
vestitorul Evangheliei lui Hristos cu cuvîntul, cu fapta și cu pilda vieții
sale integrale».*

*Arhiera de la Cluj a Inalt Prea Sfinției Voastre pune capăt unei
strălucite cariere didactice în învățămîntul teologic universitar, ca profesor
și rector al Academiei Teologice de la Sibiu. Ați profesat acolo vreme de
15 ani ca titular al catedrei de Studiul Biblic al Noului Testament, îmbi-
nînd preocupările didactice cu munca administrativ-bisericească din Can-
celaria Mitropoliei ca Secretar al Consiliului Arhiepiscopal și Secretar
General al Asociației Clerului Ortodox din Ardeal.*

*Munca didactică a Inalt Prea Sfinției Voastre a rodit frumoase lucrări
în domeniul Teologiei Biblice, începînd cu acea minunată tilcuire a Epis-
tolei Sfințului Apostol Pavel către Filimon, — eseu exegetic în care ați
dezbătut problema sclavajului în lumina doctrinei crestine.*

*«Telegraful Român» și «Revista Teologică» — două publicații perio-
dice care s-au aflat îndelungată vreme sub directa conducere a Inalt Prea
Sfinției Voastre, — au înscris între scoarțele lor, sute de titluri de lucrări,
care purtau semnătura profesorului Nicolae Coșan. — căci nu V-a rămas
străină nici o problemă din cadrul disciplinei teologice pe care ați slujit-o
în Academie, și ați ținut să Vă exprimați punctul de vedere propriu în toate
chestiunile bisericești și religioase ale timpului.*

*Această prodigioasă revărsare de energie creatoare și limpezime de
gînd, prinsă în cea mai curată limbă romînească, era rodul unor strădu-
ințe intelectuale de lungă durată, din vremea uceniciei cărturărești pe care
ați făcut-o la Liceul Ortodox din Brașov, la Academia Teologică «Andre-
iană» din Sibiu, la Facultatea de Litere din București și la Universitatea
din Berlin. În tot timpul acestei ucenicii, ați fost fruntașul generației Inalt
Prea Sfinției Voastre, bucurîndu-Vă, deopotrivă, de prețuirea profesorilor
și a colegilor. Și încă de pe atunci V-a stăpînit pasiunea studiului migălos
al limbii noastre literare, dorinta de a pătrunde în tainele stilistice ale ora-
iului nostru strămoșesc căci V-ați trecut licența în Litere cu un studiu
despre: «Stilul lui Dimitrie Căntemir în scrierile lui romînești».*

*Inalt Prea Sfințite,
Părinte Mitropolit Nicolae,*

Aceiași zestre a personalității și activității Inalt Prea Sfinției Voastre, care V-a deschis pînă acum calea atîtor îndreptățite satisfacții morale, a fost pusă și în cumpăna Colegiului Electoral Bisericesc, la 23 mai, — și votul său unanim V-a ales să cîrmuiți Mitropolia Ardealului și Arhiepiscopia de Alba Iulia și Sibiu.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a recunoscut și conșirmat alegerea făcută, iar Noi — n numele Sfîntului Sinod — Vă încredințăm toiagul arhiepiscopiei, investindu-Vă cu toate drepturile de conducere spirituală a credincioșilor noștri ortodocși din provinciile de peste munți.

Locul de înaltă răspundere la care ați fost chemat, pune pe umerii Inalt Prea Sfinției Voastre, poveri noi, și bisericești și naționale. Coboriți dintr-o casă țărănească de pe malul drept al Oltului, din satul Arpătac, Județul Trei Scaune. Ați cunoscut din copilărie lipsurile și obida țărădului român, iubirea sa pentru glia și credința străbună. Tot așa de bine cunoașteți configurația confesională a întregii Transilvanii și dîrzenia arătată de clerul și poporul român în lupta sa pentru apărarea Ortodoxiei primejduită veacuri de-a-rîndul de Roma papală.

Ca ardelean și Episcop ortodox al Clujului, ați trăit alături de noi ziua fericită a refacerii unității de credință, prin întoarcerea la sînul Bisericii mame a clerului și credincioșilor noștri de peste munți, ținuți sub ascultarea politico-religioasă a Vaticanului, vreme de două veacuri și jumătate.

O bună parte din clerul acestei provincii a fost pregătit pentru misiunea preoțească în Academiile Teologice de la Sibiu și Cluj, amîndouă slujite de Inalt Prea Sfinția Voastră cu devotament și înțelepciune, ca profesor și episcop.

Știți, prin urmare, ce răspunderi Vă așteaptă la Sibiu și cunoașteți preoții, pe care Vă puteți bizui pentru dreapta și rodnică lor împlinire. Dar în această zi, în care — pentru întîia oară în viață — purtați în dreapta Inalt Prea Sfinției Voastre cîrja de Arhiepiscop a marelui Șaguna, acela ce «nu și-a dat odihna oaselor și zăbava înțelepciunii sale de cîrmuitor, pînă cînd nu a izbutit să reînființeze Mitropolia Ortodoxă a Ardealului și pînă cînd nu i-a dat acestei Mitropolii o organizație»..., — în ziua aceasta, îngăduiți-mi să cred că un singur gînd și o singură dorință Vă stăpînesc inima și mintea, și anume: consolidarea marelui act istoric al refacerii unității de credință, sub bolta Ortodoxiei romînești din Ardeal.

Cu aproape nouă ani în urmă, vrednicul de pomenire, Mitropolitul Nicolae Bălan, spunea de pe treptele Catedralei Reîntregirii din Alba-Iulia: «Dezbinarea religioasă între romîni aparține de acum trecutului, e numai o amintire care nu mai are nici o întrupare. S-a împrăștiat ca un vis rău. Va veni vremea cînd se va mira tineretul neamului citind istoria cum a fost cu puțință o asemenea desbinare religioasă între țrafi, și înțelegînd că ea a fost întreținută de dușmanii poporului nostru, va trage și din acest dureros episod din trecutul nostru, învățămîntul unei trebuințe și mai puternice de solidaritate națională».

Mergeți la Sibiu, părăsind Episcopia Clujului. Sînt încredințat că are să vă urmărească aici amintirea zilei de 1 octombrie 1948, cînd — în sala Liceului «Gheoghe Barițiu» din Cluj, — 38 de protopopi și preoți, în

numele a 430 de canonici, protopopi și preoți din 22 județe ardelen, ca mandatar ai vorerilor credincioșilor lor, au ridicat stindardul luptei pentru reșacerea unității noastre de credință. Ei au spus atunci: «Nu vrem să mai primim comenzi de la Roma! A rămîne mai departe sub tutela Vaticanului, care împotriva principiilor evanghelice s-a angajat în frontul imperialismului agresiv și așîțător la noi războaie, ar însemna să dezertăm din rîndurile strînse ale poporului nostru care împreună cu celelalte puteri democratice din lume, luptă cu dîrzenie pentru pace, independență națională și libertate».

Preoții care și-au mărturisit atunci aceste convingeri, sînt astazi slujitori ai Bisericii noastre Ortodoxe, adînc încredințați că slujesc prîn aceasta și adevărul religios al doctrinei Mintuitorului Hristos și idealul unității noastre naționale. Bizuiți-Vă pe ei, în lupta sfîntă pentru întărirea Ortodoxiei romînești!

Puneți la inimă acest adevăr, acum cînd porniți spre locul de muncă și de răspundere în fruntea Mitropoliei Ardealului, și faceți din el crez de viață pentru toți păstoriții Inalt Prea Sfinției Voastre. Călăuziți-i pe drumul păcii, al înfrățirii și al colaborării cu celelalte naționalități conlocuitoare din cuprinsul Mitropoliei Ardealului. Indrumați-i să-și pună toată forța lor de muncă pentru dezvoltarea și înflorirea vieții celei noi care se zidește în scumpa noastră Patrie.

Așa să Vă ajute Dumnezeu!

A luat apoi cuvîntul Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului Nicolae, care a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Fericirea Voastră,

După ce măritul colegiu bisericesc m-a poștit prin votul său să ocup înalta dregătorie de Arhiepiscop al Arhidiecezei de Alba-Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului și după ce această alegere a fost aprobată de Sfîntul Sinod și întărită de Prezidiul Marii Adunări Naționale, mă înfățișez astăzi înaintea Prea Fericirii Voastre spre a mi se încredința după datina și legile țării, cîrja pastorală a scaunului mitropolitan pentru care am fost ales.

Eu primesc acest semn văzut al puterii arhieresti mulțumindu-Vă cu smerenie pentru generoasa încredere pe care mi-o acordați în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în fruntea căreia stați cu neadormită trezire și cu neîmpuținată înțelepciune de aproape zece ani de zile. Îl primesc cu mulțumită dar și cu firească îngrijorare. Nu fiindcă sarcina arhieriei mi-ar fi nouă, ci fiindcă odată cu înalta treaptă de Arhiepiscop și Mitropolit la care sînt ridicat simt că mi se sporesc sarcinile și mi se îngreunează răspunderea pentru purtarea lor.

Cu cît ai izbuti să te urci mai sus pe munte, și se deschid orizonturi mai largi, priveliști mai încîntătoare: dar adeseori odată ajuns acolo te bat și vînturile cele mai năpraznice.

Îngrijorarea clipei nu mi-o domolește decît credința nezdruncinată că bunul Dumnezeu nu încarcă pe umerii nimănui sarcini fără să-i îmbie și ajutorul Său ca să le poată purta. În El îmi pun toată nădeidea. El mă va ajuta să păstoresc turma cea cuvîntătoare, încredințată mie, cîrja fiin-

du-mi «toiag de reazim și întărire pentru cei ascultători, iar pentru cei nestatornici sau îndărătnici toiag de certare și îndreptare». De aceea, în mijlocul greutăților vieții, voi striga încrezător ca oarecând Dumnezeuș-cul Pavet: «Toate le pot în Hristos care mă îmbracă întru putere» (Filipeni 4, 13) .

Inalt Prea Sfințitul Nicolae Colan, Mitropolitul Ardealului.

Prea Fericirea Voastră,

Acum, că am dobândit legiuitele împuterniciri, cu voia lui Dumnezeu voi purcede în curînd să-mi încep propoveduirea de pe scaunul încărcat de slavă al marilor mitropoliți Andrei și Nicolae, scaun pe care l-a

cinstit cu devotata sa propovăduire vreme de un an de zile și întru Hristos iubitul meu frate Iustin al Moldovei și Sucevei.

Mă voi despărți de cetatea mea de reședință din care am vestit Evanghelia Domnului vreme de peste două decenii ca Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, Eparhia a doua oară ctitorită de iubitul meu înaltaș Vlădica Nicolae Ivan. Mă voi despărți de cinstita și devotata mea preoțime, de iubiții mei fii suflatești de la Cîmpenii munților Apusenți pînă la Maramureșul Voevodal și de la Huedin pînă la Alba-Iulia, Ierusalimul întregirii noastre bisericești. Mă voi despărți de fiii mei duhovnicești, care mi-au fost tovarăși credincioși în zilele de luptă bună din vremurile grele ale celor patru ani de întunecare (1940—1944). Mă voi despărți de ei cu trupul, dar îi voi lua în inima mea părintească pentru a ne ruga și lupta împreună pînă la sfîrșitul zilelor noastre. Și mă voi sălășlui în vechea cetate a tinereștilor mele osteneți cheltuite în slujba Domnului, în slujba patriei și a poporului ei credincios.

Ci eu în clipa de față nu mă voi lăsa copleșit de duioșia amintirilor din tinerețe. Mă gîndesc mai ales la îndatoririle ce mă așteaptă în înaltă dregătorie întru care voi fi așezat în curînd.

Două cred că sînt problemele majore, care vor trebui să rămîna în raza statornicele mele preocupări și a neadormitei mele griji: pe plan național solidaritatea noastră prin întărirea ortodoxiei romîne, iar pe plan internațional statornica și tot mai însufleșita luptă pentru apărarea păcii în lume.

Cu ajutorul lui Dumnezeu acum sîntem una. Și o să ne dăm cu toții sîlința ca această unitate să rămîna în veac.

Dar noi nu îndreptăm unitatea noastră națională și ortodoxă împotriva țărilor altor nații. Ortodoxia e așa de largă încît ea e în stare să iubească pînă și pe vrăjmașii săi. În orice caz, ea nu azmure pe frate împotriva fratelui, ci îndeamnă pe fiecare să-și iubească neamul și toate neamurile să se iubească întreolaltă, viețuind în pace și bună înțelegere ca fii aceluiași Părinte ceresc.

Iată că am ajuns astfel la adevăratul patriotism creștin în fața căruia nu mai este «elin sau iudeu, tăierea împrejur sau netăiere împrejur, varvar sau schit, rob sau slobod» (Col. 3, 11). Cu un asemenea patriotism izvorît din încredere și iubire se poate ajunge la o viață internațională mai înaltă și mai fericită fără războaie, și chiar cu tot mai puține gîlceviri și ncruntări. Iar cînd am ajuns aici sîntem foarte aproape de sala de așteptare a lui Dumnezeu, cum ar zice un mare poet al veacului nostru, de împărăția lui Dumnezeu și a păcii dintre oameni.

În duhul crezului mărturisit în acest moment sărbătorec mă leg să propovăduiesc clerului și poporului, încredințat păstoririi mele.

Țin să mulțumesc cu toată recunoștința Departamentului Cultelor pentru bunătatea de a mă fi recomandat Guvernului Republicii Populare Romîne, iar acestuia pentru încrederea cu care m-a propus Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, iar Domnului Președinte că mi-a acordat conșirmarea legiuită în dregătoria de Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Făgăduiesc să rămîn cu credință neclintită patriei mele iubite și cu ascultare desăvîrșită față de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

S-a săvârșit apoi un Polihronion. Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. D. Dogaru, Secretarul general al Departamentului Cultelor, membrii Sfântului Sinod și ceilalți invitați au feicitat calduros pe noul Mitropolit al Ardealului.

La orele 14 a avut loc, în trapeza palatului Patriarhiei Române, o agapă, la care au luat parte toți cei prezenți la solemnitatea investiturii.

ÎNSCAUNAREA

Duminică 26 mai, au avut loc la Sibiu, solemnitățile înscăunării Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului.

În dimineața zilei, în gara Sibiului, au sosit spre a întâmpina pe noul Arhipăstor al Mitropoliei Ardealului și pe înalții oaspeți veniți să cinstescă cu prezența lor această solemnitate: P. S. Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului, P. S. Arhieriu Emilian Antal, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu și consilierii arhiepiscopesci, P. C. Prorector Dr. Sp. Cîndea și profesorii Institutului Teologic Universitar, protopop și preoți, studenți teologi și numeroși credincioși. Din partea organelor de stat, regionale, raionale și orășenești, erau de față: Dl. Nicolae Iorga, președintele Sfatului Popular al Regiunii Stalin, D-l Mircea Neicov, director în Departamentul Cultelor, D-l Gh. Vlăduț, secretar al Sfatului Popular al raionului Sibiu, D-l Ioan Chera, secretar al Sfatului Popular al orașului Sibiu ș. a.

La orele 9 jum., vagoanele speciale au fost garate în fața peronului. În acordurile solemne ale «Imnului Patriarhal», executat de un cor bărbătesc de peste două sute de persoane, alcătuit din studenți teologi, și în aplauzele asistenței, au coborât din tren Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN, D-l Dumitru Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri al R. F. R., I. P. S. Mitropolit NICOLAE COLAN, P. S. Membrii ai Sfântului Sinod și ceilalți oaspeți. După ce a fost oferită tradiționala pîine și sare și au fost înmîinate splendide buchete de garoafe albe și roșii, Prea Fericitului Patriarh Justinian, D-lui Secretar general D. Dogaru și I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, D-l Victor Molnar, vice-președinte al Sfatului Popular al orașului Sibiu, a salutat pe înalții oaspeți rostind următorul cuvînt de bun venit:

Inalți Oaspeți,

Vechea cetate a Sibiului primește astăzi pe Arhiepiscopul ortodox român de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș.

Cu această ocazie, Comitetul Executiv al Sfatului Popular al orașului de reședință Sibiu și al Raionului Sibiu, oamenii muncii din orașul și raionul Sibiu, vă adresează prin glasul meu un calduros «Bine ați venit!»

Oamenii muncii din orașul Sibiu vă cunosc din activitatea culturală rodnică pe care ați desfășurat-o încă cu mulți ani în urmă, în orașul unde astăzi vă primesc ca Arhiepiscop și Mitropolit. Fie ca firul acestei activități, reluat astăzi aci la Sibiu, să servească la ridicarea bunei stări a poporului muncitor din întreaga noastră țară, unit în efortul comun pentru construirea unei vieți noi, pentru înflorirea scumpei noastre patrii Republica Populară Română.

Găsiți astăzi în orașul de reședință Sibiu, cit și în raionul Sibiu, oamenii muncii aparținînd minorităților naționale înfrățiți în muncă, în

activitatea culturală cu poporul român, respectându-și reciproc tradițiile culturale, obiceiurile, luptând cu dârzenie în frontul mondial al păcii, împotriva ațîțătorilor la un nou război, împotriva unui nou măcel. Fie ca activitatea ce o veți desfășura și de-acum înainte la Sibiu ca Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului să contribuie la consolidarea frăției între poporul român și minoritățile naționale la frăția între popoare la întărirea luptei pentru pace, la pacea și înfrățirea pe care întotdeauna ați propovăduit-o.

Orașul în care multă vreme ați lucrat are vechi tradiții culturale. Aceste tradiții sînt păstrate, respectate și pe ele înilorește și continuă cultura nouă care oglindește efortul oamenilor muncii pentru o viață nouă, viața nouă însăși, înfrățirea între popoare și ura împotriva dezbinării popoarelor, împotriva războiului și a celor care-l doresc. Fie ca activitatea Voastră și de aici înainte să contribuie la continuitatea tradițiilor vechi culturale ale Sibiului și la înflorirea culturii noi.

Noi vă asigurăm în activitatea ce o veți depune de tot sprijinul Sfatului Popular al orașului și raionului Sibiu pentru ca să facem din ce în ce mai bună și mai frumoasă viața tuturor celor ce muncesc.

Cu aceste gânduri, Vă întîmpină oamenii muncii de pe locurile unde ați lucrat și mai înainte, dorindu-Vă ani mulți de activitate rodnică pusă în slujba păcii și înfrățirii între popoare, cu aceste gânduri ei Vă doresc din toată inima: «Spor la muncă».

În numele centrului eparhial, al preoților și credincioșilor din Arhiepiscopia Sibiului, P. C. Vicar, Prot. stavr. Traian Belășcu a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Distinși Demnitari ai Țării

Inalt Prea Sfințite Părinte Nicolae, Mitropolit al Ardealului,

Cetatea Sibiului freamătă de bucurie, acum cînd Inalt Prea Sfinția Voastră pășiți în alai de sîrbătoare pe pămîntul scump al Sionului Bisericii Ardelene, — ca Mitropolit al Ardealului.

Prezența Prea Fericirii Sale Patr'arhul Justinian al Romîniei, prezența Conducătorului Departamentului Cultelor de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri, D-1 Prof. Dumitru Dogaru, ca și a tuturor celorlalți oaspeți, ridică pe culmi semnificația și importanța sărbătorii de astăzi.

Inalt Prea Sfințite Stăpîne,

Sibiul, — bătrîna cetate, de cultură — Vă este așa de cunoscută — căci doar aici ați petrecut cei mai frumoși ani ai vieții, în calitate de profesor de Noul Testament la Academia teologică «Andreiană» și mai pe urmă ca rector al acestei Academii.

Acum Vă întoarceți ca Mitropolit al Ardealului.

Vă întoarceți în Sibiul drag inimii Inalt Prea Sfinției Voastre, Vă întoarceți — așa putea spune — acasă, pentru a continua opera grea de păstorire și de mîntuire a sufletelor, pentru a continua marile tradiții culturale ale înaintașilor, tradiții care totdeauna au fost puse în slujba Bisericii și a Neamului, pentru înălțarea morală și socială a poporului dreptcredincios.

Activitatea Inalt Prea Sfinției Voastre ca păstor de suflete, activitatea Inalt Prea Sfinției Voastre atît de complexă pe tărîm cultural și so-

cial, lucrările de specialitate intrate în conștiința și patrimoniul Bisericii și Neamului, toate acestea sînt dovada luminoasă că Marele Colegiu Electoral a făcut o alegere fericită în persoana Înalt Prea Sfinției Voastre.

Veți găsi în cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului și a Mitropoliei Ardealului mulți dintre ucenicii care au gustat, care au beneficiat de sfaturile și lecțiile Înalt Prea Sfinției Voastre, care s-au adăpat din comorile scrisurii Înalt Prea Sfinției Voastre.

Această preoțime vă așteaptă cu dragoste și devotament.

Clerul și credincioșii din cuprinsul Mitropoliei Ardealului sînt mîndri că bunul Dumnezeu le-a dăruit din nou un Ierarh cărturar, plin de bunătate, chip al blîndeții și smereniei.

Dorim ca Scaunul Mitropoliei Ardealului să fie, ca totdeauna, scaunul dreptății și al bucuriei duhovnicești, al păcii și dragostei — ca acest spirit al păcii să dea tuturor răgazul unei munci cu roade sporite.

Acum cînd Vă întîmpinăm pe pămîntul scump al Sibiului — cu trecutul lui plin de glorie și cu prezentul lui plin de avînt — în munca constructivă, — în numele Consiliului arhiepiscopal, al clerului de mir și monahal și al credincioșilor noștri, ținem să Vă asigurăm de credincioșia tuturor în ascultarea îndemnurilor pe care ni le veți da, ca să slujim Bisericii noastre Ortodoxe Ardelene, și patriei noastre puternice, frumoasă și bogată, pe care o iubim cu căldură.

Dorim ca prin munca noastră unită să ușurăm sarcinile grele și de răspundere ale Conducătorilor Republicii Populare Romîne.

Ne vom strădui să fim în jurul Înalt Prea Sfinției Voastre armata spirituală a lupătorilor pentru pace, ca astfel să împlinim testamentul păcii lăsat de Mîntuitorul Hristos, pace după care însetează toate popoarele pămîntului.

Dorim din tot sufletul — cler și credincioși — ca Arhipăstoria Înalt Prea Sfinției Voastre să fie înscrisă cu litere de aur în paginile istoriei Bisericii ardelene — așa precum istoricii au scris și vor scrie despre marii înaintași ai Înalt Prea Sfinției Voastre Andrei Șaguna și Nicolae Bălan — pînă la plinul de avînt tineresc Mitropolitul Iustin Moiescu, care ne-a părăsit atît de curînd

Fiți binevenit pe pămîntul Sibiului!

Fiți bine veniți în Scaunul Mitropolitan al Ardealului, — înconjurat de devotamentul, dragostea și sîmpunerea noastră a tuturor. Cu aceste gânduri și alese simțăminte, Vă întîmpinăm cu tradiționala urare, cu care se întîmpină Arhierii Domnului Hristos: Intru mulți ani, Înalt Prea Sfințite Stăpîne!».

Răspunzînd călduoraselor cuvinte de bun venit și urărilor de rodnică activitate făcute de reprezentantul autorităților locale și de Vicarul Arhiepiscopiei, I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan a spus următoarele:

*Înalți și Preacinstiți Frați,
Iubiții mei fii suflatești,*

Mai întîi mulțumesc bunului Dumnezeu că ne înseninează cerul, ca să ni se însenineze tot mai mult și suflatele.

În al doilea rînd, Vă mulțumesc din toată inima pentru căldura cu care ați ținut să primiți pe întîi stătătorul Sfintei noastre Biserici, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, și pe Întîistătătorii Statului nostru

drag, Republica Populară Română, reprezentați prin Domnul Secretar general al Departamentului Cultelor. Dumitru Dogaru.

Inima mea e plină acum de bucurie. Cea dintîi cuvîntare de întîmpinare mi aduce aminte de ceva foarte duios. Cînd m-am sălășluit la Sibiu pentru întîia oară, ca profesor la Academia Teologică, m-am așezat și la Reuniunea meseriașilor romîni, unde, pînă am putut și pe cît mi-au îngăduit puterile, 6 ani de zile le-am fost președinte și îndrumător în toate cele bune.

Dar în întîmpinarea aceasta călduroasă pe care o faceți astăzi întîistătătorilor, Bisericii și Statului, eu văd un semn blagoslovit de Dumnezeu: văd cît ține clerul și poporul la frăția dintre patria noastră și Biserica noastră.

Rugți-vă dragii mei, pentru această frăție, ca ea să se întărească din zi în zi tot mai mult și peste dragostea noastră, peste încrederea noastră, pentru lupta noastră comună va veni și binecuvîntarea Cerului, iar noi vom fi fericiți și aici pe pămînt și dincolo de moarte.

Vă mulțumesc încă odată pentru călduroasa primire ce ne-ați făcut — și acum, să purcedem la rugăciune.

S-a format apoi cortegiul care a condus pe înalții oaspeți împreună cu noul Mitropolit al Ardealului, la Catedrala mitropolitană. Pe parcurs, numeroși cetățeni ai orașului au salutat pe înalții oaspeți și pe Arhiepiscopul Bisericii ardelenene.

La intrarea în Catedrală, Prea Fericitul Patriarh Justinian și I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan au fost înveșmîntați în mantii arhieresti, iar soborul slujitorilor — în frunte cu I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, P. S. Episcopi Teofil al Romanului și Hușilor și Valerian al Oradiei și P. S. Arhiepiscop Teodor Scorobeș i-au întîmpinat cu Sfînta Cruce și cu Sfînta Evanghelie. După aceea Prea Fericitul Patriarh Justinian a urcat în jețul mitropolitan, iar D-l Secretar general D. Dogaru, I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan și ceilalți înalți oaspeți au luat loc în jețurile și stranele de mai-înainte rînduite fiecăruia.

În afară de înalții oaspeți și reprezentanți ai autorităților de stat și locale amintite mai sus, au fost deasemenea prezenți la solemnitatea înscăunării noului Mitropolit al Ardealului: I. P. S. Mitropoliți Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului, P. S. Episcopi Policarp Morușca, Veniamin Nistor și Dr. Antim Nica Episcop-Vicar patriarhal, delegația Institutului Teologic Universitar din București în frunte cu P. C. Rector Prof. Dr. Ioan Coman; P. C. Consilieri patriarhali și arhiepiscopesci din București în frunte cu P. C. Pr. Ioan Gagiu, directorul Administrației Patriarhale; P. C. Vicari Preot Alexandru Ionescu, Traian Ghica; P. C. Vicar Dr. Gh. Cotoșman (Timișoara), Dr. Gh. Lițiu (Arad), P. C. Arhim. Dr. Augustin Paul (Oradea) și Sabin Truța (Cluj) înconjuurați de numeroși consilieri și slujitori bisericești ai Eparhiilor respective; delegația Seminarului teologic din Cluj în frunte cu P. C. director Arhid. Dr. Ioan Zăgreașu; protopopi, preoți, numeroși credincioși precum și reprezentanți ai presei și radiodifuziunii.

Din partea Departamentului Cultelor de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri al R. P. R. au mai fost prezenți: D-nii director Ioan Rodeanu și Ion Onțanu, D-nii Inspectori principali Gh. Nenciu și Ladislau Vișan și D-nii Imputerniciți Eugen Duldner (Regiunea Stalin), Augustin Ene (Cluj), I. Sîntimbreanu (Hunedoara), etc.

Celelalte culte religioase din R. P. R. au fost reprezentate prin: Eminența Sa János Vásárhely, Episcopul Bisericii reformate (Cluj), Eminența Sa Kiss Alexa, Episcopul Cultului Unitarian (Cluj), D-l Alfred Hermann, vicarul Episcopiei Evanghelice Luterane C. A., reprezentantul Eminenței Sale Episcop Dr. Friedrich Müller, împreună cu Dr. Hermann Binder, decanul Secției Evanghelice a Institutului Teologic Universitar protestant din Cluj, la Sibiu, P. C. Pr. Dr. Iosif Nemecek, rectorul Institutului Teologic Universitar romano-catolic din Alba-Iulia, din partea

In catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul înscăunării Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Colan.

Eminenței Sale Episcopul Marton Aron, D-l I. Bădescu din partea cultelor neo-protestante, și reprezentantul cultului mozaic din Regiunea Stalin.

Au mai fost de față P. C. Preoți G. Moraru și Iuga, clerici ai Bisericii Ortodoxe din Statele Unite ale Americi, aflați în vizită în țara noastră, și alții.

S-a săvârșit apoi Sfinta Liturghie arhierescă de către un impunător sobor de preoți și diaconi, în frunte cu I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, înconjurat de PP. SS. Episcopi Teofil al Romanului și

Hușilor și Valerian al Oradiei, precum și de P. S. Arhiepiscop Teodor Scroboț. Răspunsurile au fost date de Corul Catedralei mitropolitane, dirijat de P. C. Preot Gheorghe Soima, conferențiar universitar.

La Sfârșitul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Justinian a invitat pe I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan să ia loc în jețul arhipăstoresc. După aceea, D-l Dumitru Dogaru, Secretar general al Departamentului Cultelor, a citit Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru confirmarea Înalt Prea Sfințitului Nicolae Colan în funcția de Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului. Prea Sfințitul Episcop vicar patriarhal Dr. Antim Tîrgovișteanul, secretarul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a dat citire Gramatei patriarhicești pentru înscăunarea noului Mitropolit al Ardealului.

A luat apoi cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian care a rostit următoarea cuvîntare:

*Prea Venerați Membri ai Sfîntului Sinod,
Domnule Secretar general al Departamentului Cultelor,
Onorată Asistență,*

Ne aflăm iarăși în fața sfîntului altar al minunatei Catedrale ortodoxe a Sibiului, de astă dată pentru a întări în jețul vlădicesc al Mitropoliei Ardealului pe Înalt Prea Sfinția Sa Nicolae Colan, episcopul de pînă ieri al Vadului, Feleacului și Clujului.

Sînt fericit văzînd înseninarea care Vă învâluie în ceasul acesta sufletele și tresaltă de bucurie inima mea, simțind cum se revarsă iubirea norodului dreptcredincios din aceste locuri spre arhipăstorul cel nou al Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu.

Înalt Prea Sfinția Sa, Părintele Mitropolit Nicolae Colan nu este un om nou pentru obștea pravoslavnică din această parte a țării. Preoțimea din satele și orașele Transilvaniei și tot ce este suflare românească în această «Țară de dincoace de munți», cunosc pe noul mitropolit al Ardealului din vremea în care anii nu cernuseră peste chipul său fulgii lor de nea.

Ardelean prin naștere, Înalt Prea Sfinția Sa, Părintele Mitropolit Nicolae Colan este un sibian autentic, atît prin formațiunea sa spirituală, cît și prin începuturile activității sale publice, desfășurată aci vreme de aproape douăzeci de ani, alături de alți douăzeci de ani dăruși conducerii treburilor bisericesti din Eparhia Clujului. Ale tale, dintru ale tale, ție îți aducem, Ardealule, și-l așezăm în strana arhipăstorească a acestei Mitropolii, pe cel mai bun ierarh dintre fiii pămîntului tău!

Striga-voi, drept aceea, din adîncul inimii mele: Bucură-te preoțime ortodoxă a Transilvaniei; bucurați-vă mucenici ai credinței străbune, îngropați sub glia sfîntă a acestor locuri; bucurți-vă și voi, ierarhi din trecut, care a-ți păstorit turma dreptcredincioasă din cuprinsul Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu; bucurați-vă, iubii mei frați, că iată Domnul vă trimite acum cîrmuitor întru cele bisericesti, un vlădică luminat de slova cărților, cu arvună bogată în munca de chivernisire episcopală și întărit pentru luptă prin încercările grele pe care soarta i le-a scos în cale! Bucurați-vă, — și iarăși zic bucurați-vă!

Onorată asistență,

Istoria vieții religioase și bisericești a Transilvaniei, care este numai un capitol din marea frescă a pătimirilor neamului nostru, pune în lumină adevărul că Ortodoxia constituie fermentul primordial și decisiv al modului nostru de viață, în mijlocul altor popoare, iar Biserica acestei

Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. Secretar General D. Dogaru și Inalt Prea Sfințiții Mitropoliți Nicolae, Firmilian și Vasile, în timpul săvârșirii Sfintei Liturghii.

credințe este vatra caldă și primitoare în jurul căreia s-au dezvoltat atâtea lucruri cu care ne mândrim în trecutul nostru.

De când Providența ne-a așezat în aceste locuri, n-am purtat nicio dată lupte de cucerire, m-nași de setea de a înrobi țări și popoare străine, ci apăratur-ne-am totdeauna «sărăcia și nevoile și neamul». Ne-am închinat lui Dumnezeu, în sărăcicioase bisericuțe de lemn, care ne-au fost de atâtea ori pîrjolite și călcate în picioare. Le-am refăcut totdeauna cu în-

suflețire și trudă, siguri pe adevărul că orice luptă curată va fi încununată pînă la urmă de biruință. Biruința noastră a venit tîrziu, — dar luptele din trecut ne-au călit ființa națională și ne-au împodobit sufletul cu veștmîntul unei filosofii, din care se desprind înalte reguli de viață socială, precum: iubirea aprăpelui, cultul muncii creatoare și respectul pentru convingerile religioase ale altor neamuri.

Mitropolitul de astăzi al Ardealului a închinat cîndva un frumos imn Ortodoxiei noastre românești, spunînd că «ea este credința care a mîngîiat, a întărit și a luminat drumul vieții înaintașilor noștri, ajut ndu-le să străbată victorioși prin atîtea cumplite izbeliști ale istoriei și să-și deschidă zăriști senine către fericirea vieții de dincoace și a celei de dincolo... Ea ne-a durat locașurile sfinte, minăstirile și bisericile care împodobesc pămîntul românesc de la o margine la alta a Țării, întinzînd pe pereții lor pinza învățătoare a chipurilor de sfinți, mărturisitori și mucenici ai lui Hristos și ai demnității neamului!» (Medaliaoane, p. 37—38).

Cel care a conturat atît de frumos fața și rosturile Ortodoxiei noastre, va ști să o și slușească de aci înainte, din locul înalt în care a fost așezat, pentru a face din ea, și acum, mărîndea spirituală a mulțimilor credincioase din aceste locuri.

Pe drumul acestei misiuni sfinte, străduințele Mitropolitului de astăzi al Ardealului, vor fi luminate și inspirate de toți vrednicii săi înaintași, care au păstorit la Alba-Iulia și Sibiu, cu frică de Dumnezeu și caldă iubire de neam. Lumini și inspirații vor veni, mai ales, de la dascălul din tinerețe și duhovnicul de totdeauna al Înalt Prea Sfinției Sale, ierarhul cărturar Nicolae Bălan, omul de știință teologică, — luptătorul pentru organizarea Bisericii românești, după primul război mondial, pe baza principiilor Statutului organic sașunian, inițiatorul «Frăției Ortodoxe Române» și creatorul așa-numitei «scoale de la Sibiu», din care s-au ridicat vlădici, profesori universitari, duhovnici, predicatori și misionari bine cunoscuți în tot cuprinsul țării.

Înalt Prea Sfințite

Părinte Mitropolit Nicolae

Cel care V-a fost dascăl și părinte — și care a stărețit peste această Mitropolie vreme de trei zeci și cinci de ani, a fost totdeauna urmărit de părerea de rău că și-a părăsit catedra universitară pe care o deținea la Academia Teologică din acest oraș, și spunea mereu: «Eu tot profesor am rămas»!

Mulți din cei care vă sînt apropiați povestesc același lucru și despre Înalt Prea Sfinția Voastră. Vă stăpînește părerea de rău că nu mai sînteți dascăl, pentru a fi putut continua acea nobilă muncă din tinerețe, de exeget al Sîntelor Scripturi și îndrumător spiritual al celor ce se pregăteau pentru îmbrățișarea misiunii preoțești.

Psihologia aceasta a Înalt Prea Sfinției Voastre mă bucură și mă obligă. Mă bucură, întrucît vădește din partea Înalt Prea Sfinției Voastre o pasiune curată pentru un stil de activitate, care înaltă pe om și-l face vrednic de prețuirea și respectul altora. Și mă obligă, întrucît Vă așteaptă la Sibiu, chiar pe tărîmul acestei munci didactice, o serie de răspunderi grele, privind tocmai pregătirea preoțimii noastre de mîine în În-

stitutul Teologic de aici, fapt pentru care socotesc necesare unele precizări.

In Statul Român de astăzi, Biserica Ortodoxă Română își pregătește singură cadrele viitorilor ei slujitori, în virtutea unor drepturi constituționale garantate tuturor cultelor religioase din țară. Seminariile și Institutele Teologice au — în concepția Noastră — două meniri: «întîia, să promoveze știința teologică, să adincească și să sporească conținutul disciplinelor sacre; a doua, să făurească suflete noi, să dăltuiască conștiințe

Prea Fericitul Patriarh Justinian și Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, ascultînd Sfînta Liturghie, în catedrala mitropolitană din Sibiu.

creștine, să nască personalități integrale, caractere tari — luminate de știință și încălzite de focul entuziasmului religios —, gata să se dăruiască fără rezerve pentru slujirea lui Hristos și a Bisericii Sale în această lume» (din Cuvîntarea inaugurală a cursurilor la Institutul Teologic din București, octombrie 1956).

Drept urmare, școlile noastre teologice trebuie să realizeze acea desăvîrșită sinteză dintre științele sacre și viața religioasă, care să ne dea

un cler luminat, ancorat în realitățile vieții. Teoria turnului de fildeș a savantului care face știință pentru știință, ca și a literatului care face artă pentru artă, desprins și unul și altul de realitățile vieții, constituie o formulă depășită de vreme și izgonită astăzi de pe tărîmul oricărei munci creatoare. Cu atît mai mult, formula aceasta nu trebuie să-și aște loc într-o școală teologică, a cărei menire esențială este aceea de a pregăti slujitori luminați, însuflețiți de crezul înnoirii vieții morale a credincioșilor lor pe baza principiilor divine din Evanghelia Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Ei trebuie să fie însuflețiți de duhul adevăratului apostolat al păcii, frăției, iubirii și buneii înțelegeri între toți oamenii, fiii aceluiasi Dumnezeu.

Ca Mitropolit al Ardealului veți fi conducătorul direct al Institutului Teologic din acest oraș de reședință chiriarhală. Nu veți mai profesa de acum o disciplină oarecare, de la înălțimea unei catedre universitare, precum ați făcut-o aci odinioară. Dar de la înălțimea jețului Arhieresc la care V-a chemat vrerea lui Dumnezeu și dragostea oamenilor, Vă este dat să privegheați ca Institutul acesta să-și împlinească îndatoririle sale didactice și educative în așa chip, încît să dea un cler pătruns de frumusețea misiunii preoțești în inima căruia să ardă cea mai curată iubire pentru Biserica ortodoxă și scumpa noastră Patrie.

Știu că V-a stăpînit această preocupare cu mult înainte ca Inalt Prea Sfinția Voastră înșivă să primiți Sfînta Taină a preoției, și — ridicînd încă de pe atunci problema pregătirii clerului în lumina trebuințelor de azi, V-ați întreat ce trebuie să aleagă acesta, între «Molitvelnic și Evanghelie». In inima preotului ortodox, aceste două instrumente de muncă și inspirație vor fi prețuite și folosite în măsură egală, — cel dintîi pecetluind viața credincioșilor săi cu mirul sfînt al celei mai curate ortodoxii tradiționale, iar cel de-al doilea luminîndu-le orizonturile vieții și înduicîndu-le cu mireazma dumnezeiască a Autorului ei.

Se spune că «cea mai durabilă și cea mai universal accesibilă carte pe care o poate scrie cîneva, este fără îndoială însăși cartea vieții sale» (Medalioane, p. 8).

Pentru tot ceea ce vă așteaptă la Sibiu ca arhiepiscop și conducător direct al Institutului Teologic, — în numele Sfîntului Sinod și al meu personal, rog pe Atotmilostivul Dumnezeu să Vă ajute ca cele din urmă pagini din cartea vieții Inalt Prea Sfinției Voastre să fie tot așa de bogate în roade duhovnicești și tot așa de luminoase, precum sînt paginile pe care le-ați scris pînă acum, — călăuzind mai departe pe toți păstoriții Inalt Prea Sfinției Voastre, pe drumul colaborării și buneii înțelegeri cu toți cei de alt neam și altă credință, pe drumul păcii și al muncii de înflorire a scumpei noastre Patrii — Republica Populară Romînă.

Așa să Vă ajute Dumnezeu!

Domnul Secretar General al Departamentului Cultelor, Dumitru Dogaru a exprimat noului Mitropolit al Ardealului felicitările Guvernului Republicii Populare Populare Romîne, urîndu-i arhipăstorire rodnică și îndelungată. D-sa a spus următoarele:

*Venerabili Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române,
Stimați Conducători și Reprezentanți ai Cultelor
din Țara noastră,
Onorată asistență,*

Iau parte la această festivitate bisericească, în calitate de conducător al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române, pentru a felicita Biserica Ortodoxă și pe slujitorii ei din Ardeal, cu prilejul instalării Înalt Prea Sfinției Sale Nicolae Colan în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului.

Instalarea unui nou cîrmuitor în fruntea Bisericii Ortodoxe din Ardeal și întrunirea sărbătorească a reprezentanților clerului și credincio-

Dl. D. Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, rostindu-și cuvîntarea la festivitatea înscăunării Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului.

șilor ei, în acest vechi centru bisericesc și cultural care este orașul Sibiu, constituie pentru toți, pe lângă un prilej bine venit de evocări istorice, și un prilej de gânduri și angajamente pentru viitor.

Se cuvine ca din trecut să fie amintite toate acele inițiative și fapte, prin care unii clerici sau ierarhi au căutat să înțeleagă năzuințele de mai bine ale poporului, din s'nul căruia ei înșiși s-au ridicat, urmîndu-l în lupta sa pentru libertate, independență și propășire.

De asemenea, este de folos să ne aducem aminte, în astfel de momente și întîlniri, de toți ierarhii și preoții ortodocși care au știut să-și călăuzească credincioșii pe linia cultivării bunelor raporturi cu minoritățile naționale conlocuitoare și cu credincioșii celorlalte culte religioase, precum și de toți conducătorii și clericii celorlalte culte care au mers, spre

cinstea lor, pe același drum de înțelegere între toți fiii acestor locuri, indiferent de limba și credința lor.

Datorită hotărîrii neclintite cu care poporul nostru muncitor veghează asupra libertății sale, toți cetățenii Patriei noastre se bucură azi de condiții prielnice pentru înfăptuirea năzuințelor obștești spre o viață socială descătusată de orice asuprire și vrajbă. Pentru toți care au o credință religioasă le sînt garantate condițiile necesare libertății de cult.

Regimul nostru de democrație populară asigură, de asemenea, deplină libertate pentru toate minoritățile naționale conlocuitoare și le ajută efectiv pentru a se dezvolta potrivit cu tradițiile și particularitățile lor specifice. Poporul muncitor din țara noastră a urmărit cu deosebită satisfacție, activitatea majorității conducătorilor și clericilor tuturor cultelor, pusă în slujba bunelor raporturi reciproce între poporul român și minoritățile naționale și a înlăturării urei conșesionale dintre cultele din țara noastră. Prezența aci a aproape tuturor reprezentanților cultelor, de diferite naționalități este tocmai semnul acestei activități.

Gîndurile exprimate de Inalt Prea Sfințitul Nicolae Colan în fața Colegiului Electoral Bisericesc, în ziua cînd a fost ales în acest post de mare răspundere, și în fața Sinodului Permanent, în ziua cînd a primit investitura, ca și încrederea și dragostea cu care a fost întîmpinat de reprezentanții clerului și credincioșilor ardeleni, ne îndreptățesc speranța că Inalt Prea Sfinția Sa își va pune toată pregătirea cărturărească, experiența și puterea sa de muncă atît în slujba Bisericii, cît și în slujba Patriei și a păcii în toată lumea.

Inalt Prea Sfințite Mitropolit al Ardealului,

V-a chemat în acest post de Arhiepiscop și Mitropolit încrederea pe care v-au acordat-o membrii Colegiului Electoral Bisericesc.

Veți găsi și în trecutul Bisericii Ortodoxe din Ardeal destule pilde vrednice de urmat. Dar, mai ales, veți găsi azi în credincioșii Dvs. o neîncetată sete de pace, de muncă rodnică și de înfrățire. Dorința lor este ca Inalt Prea Sfinția Voastră să cinstiți scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului, călăuzindu-i pe acest drum al binelui, al bunelor raporturi cu toate celelalte culte, al păcii și al înfloririi vieții noi pentru care ei muncesc cu toate forțele lor.

Impărtășind aceste dorințe și speranțe pe care toți le manifestă astăzi, vă felicit pentru cinstea de care v-ați învrednicit și vă urez o activitate cît mai bogată, pusă în slujba Bisericii Ortodoxe Romîne și în slujba scumpei noastre Patrii, Republica Populară Romînă.

I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei și-a luat rămas bun de la clerul și credincioșii Mitropoliei Ardealului, pe care i-a păstorit ca Arhiepiscop și Mitropolit și apoi ca Locțiitor de Mitropolit, dînd citire totodată scrisorii de felicitare trimisă de Domnul Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, I. P. S. Sa a spus — printre altele — următoarele:

De zeci de ani, Ardealul era obișnuit cu prezența Domnului Dr. Petru Groza la toate actele mari ale acestui centru bisericesc din țara noastră. În ultimii zece ani, Domnul Dr. Petru Groza a fost prezent neîncetat atît

la marile acte de transformare a vieții obștești în statul nostru, cât și la actele mari din viața Sfintei noastre Biserici.

Iată, însă, că de astă dată, Domnia Sa s-a văzut silit, împotriva voinței sale, să rămână la București. Deși este cu sănătatea restabilită, medicii nu i-au îngăduit să facă efortul de-a se afla acum în mijlocul nostru. Totuși, Domnia Sa a ținut să fie prezent astăzi la Sibiu printr-un cuvânt pe care îl adresează clerului și credincioșilor din această cetate de scaun a Mitropoilei ardelene prin mine, cu parilejul înscăunării Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Colan, în scaunul arhipăstoresc de-aci.

În cursul zilei de ieri, am primit de la Domnul Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, următoarea scrisoare:

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
PREZIDIUL MARI ADUNĂRI NAȚIONALE
Cabinetul Președintelui

București, 25 mai 1957

ÎNALT PREA SFINȚIEI SALE
DR. IUSTIN MOISESCU
MITROPOLIT AL MOLDOVEI

S I B I U

Încă sub regim de convalescență, primind invitația și neputînd participa la sărbătorirea care unește în unanimitate în suflătură credincioșii și clerul ortodox din Arhiepiscopia Română de Alba-Iulia și Sibiu pentru a cînta osanale noului năstor, Înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul Nicolae Colan, trimit călduorase urări de bună și îndelungată păstorie.

Li doresc rodnică și pilduitoare muncă de îndrumare a credincioșilor, spre întărirea și înflorirea neîncetată a patriei noastre scumpe spre zidirea unei vieți fericite pentru poporul român, spre o frățească conviețuire cu credincioșii altor culte și cu naționalitățile conlocuitoare. Toate acestea și pentru a întări pacea în lume, între popoare, către care trebuie să năzuim cu toții, cu întreagă vrerea noastră.

Rog pe Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Iustin Moiescu, ca în clipa cînd cedează scaunul acestei Mitropolii, pe care l-a cînsit cu scurta dar vrednică sa păstorie, să transmită succesorului său sentimentul meu de totală încredere în înțelepciunea sa, rîvna și iubirea sa de poporul din care s-a născut.

Păstorul nou venit a trăit din tinerețe în climatul tradițiilor bisericii noastre strămoșești, consșintite de marele Andrei Saguna, desfășurîndu-și activitatea alături de regretatul Mitropolit Nicolae Bălan, demn urmaș al marelui antecesor.

Din tinerețe timp de jumătate de secol cât s-a scurs pînă acum, activitatea Înalt Prea Sfinției Sale Nicolae Colan s-a împlinit, la marile cotituri din viața poporului nostru, cu năzuințele contemporanilor săi încadrați în zbuciumul și lupta acestui popor.

Ca unul din contemporanii Înalt Prea Sfinției Sale, de care mă leagă nu numai amintirile comune ale trecutului, dar și năzuințele de a ajuta

poporul nostru să-și croiască drumul unei vieți noi în cadrul realităților mari ale prezentului pe plan național și internațional, sînt deplin încrezător în activitatea sa viitoare.

Cuvintele rostite cu prilejul alegerii sale deunăzi în Adunarea Națională Bisericească, podoabă ale înțelepciunii și înțelegerii acestor realități și pe care le-am ascultat cu multă luare aminte, aruncă dîra de lumină asupra bunelor fapte pe care le va săvîrși și care vor întregi viața sa pilduitoare de pînă acum și constituie și ele o cheazășie a noilor sale realizări în slujba credincioșilor și poporului nostru.

Cu aceste gînduri mă încadrez cu dragoste în șirul nesfîrșit al celor, care îl serbează, urîndu-i tradiționalul «La mulți ani!».

Dr PETRU GROZA

Iubiți credincioși ,

Aducîndu-vă la cunoștință conținutul scrisorii Domnului Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne îngăduiți-mi și mie, ca fost întîistătător al acestei de Dumnezeu păzite Arhiepiscopii, să fac urmașului meu cele mai calde urări de îndelungată și rodnică păstorire în Eparhia Sibiului și în Mitropolia Ardealului.

Am săvîrșit, iubiții mei, în această luminată zi, cea din urmă Sfîntă Liturghie ca Mitropolit al Ardealului. Incetîndu-mi activitatea în acest scaun arhipăstoresc, cuvînt de despărțire nu vă grăiesc. În scurta mea activitate în această parte a țării, m-am legat strîns de Ardealul nostru scump. Cum voi putea uita vreodată mulțimile acestea de credincioși, care se pot întîlni nu numai în catedrala de la Sibiu, ci și în bisericile celorlalte orașe și sate, pe unde am avut prilej să umblu? Cum voi putea să uit evlavia înțeleaptă a credincioșilor ardeleni? Cum voi putea uita hărnicia, priceperea și mai ales dragostea de patrie a ardelenilor? Cum voi putea uita rîvna cu care credincioșii noștri din această parte a țării se arătau totdeauna dispuși să ne asculte glasul, nu numai cînd îi povățuiam în problemele noastre bisericești, ci și atunci cînd îi îndemnam să contribuie cu toate puterile lor la propășirea și întărirea scumpei noastre patrii? Cum voi putea uita rîvna cu care clericii și credincioșii ortodocși din Ardeal dădeau bucuroși mîinile cu credincioșii și slujitorii celorlalte culte, strîngînd rîndurile în lupta nobilă și frumoasă pentru apărarea păcii?

De aceea, părăsind Ardealul, voi avea pururea în rugăciunile mele pe credincioșii și slujitorii Bisericii de-aici.

În noua mea reședință din capitala Moldovei, alături de chipurile lui Varlaam și Dosoftei, se găsesc și chipurile Mitropoliților ardeleni Andrei Șaguna și Nicolae Bălan.

Sînt încredințat că noul Arhipăstor al Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu mă va primi și în viitor cu bucurie ca oaspe, spre a săvîrși împreună, din cînd în cînd, Sfînta și dumnezeiasca Liturghie la acest altar atît de scump inimii mele.

Indemnîndu-vă să dați noului Arhipăstor aceeași ascultare pe care mi-ați dat-o mie, Vă împărtășesc tuturor arhieriești binecuvîntări.

În numele clerului și credincioșilor din Mitropolia Ardealului, a luat cuvîntul P. S. Episcop Valerian al Oradiei, care a rostit următoarea cuvîntare:

*Prea Fericite Părinte Patriarh,
Inalt Prea Sfințite Nicolae al Ardealului,
Inalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Domnule Secretar General,
Onorați oaspeți și iubiți creștini,*

După orînduirea Inalt Prea Sfințitului Iustin ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei, chemarea Vlădicului de la Cluj în scaunul de Întîistătător al Mitropoliei Ardealului înseamnă o încununare a îndelungașilor ani de slujire a Sfîntei noastre Biserici.

Prin glasul Nostru, de Episcop sufragane, Vă întîmpinăm, Inalt Prea Sfințite, Ierarhia, clerul și norodul dreptmăritor din Maramureșul și Făgărașul Descălicătorilor, din Țara Crișurilor și pînă în Țara Bîrsei, din Țara Ogocei și pînă la Ținutul Moșilor, din Țara Oașului și pînă la Alba-Iulia, de pe Valea Oltului și a Mureșului, de pe văile Someșelor și Tîrnavelor, de la colinele Apusenilor și pînă în umbra Carpaților, din orașele de vădîcești socrine Clujul și Oradea și din cetatea mitropolitană a Sibiului.

Luînd sfîrșit prea timpuria văduvie a Mitropoliei noastre, Vă întîmpinăm cu florile de cîmp ale bucuriei curate și cu stilpările înmugurite ale nădejdelor ce ni le punem în Inalt Prea Sfinția Voastră. Bunul Dumnezeu V-a blagoslovit cu daruri bogate, care constituie o cheazășie că veți duce mai departe pilda înaintașilor în scaun, dintre care unii au fost adevărați luceferi ai gîndirii, ai simțirii și ai lucrării Ortodoxiei transilvănene.

În clipa de față, sînteți Nestorul Ierarhiei ardelene, înconjurat de cuvenita cinstire a Episcopilor sufragani, care totdeauna vor sta gata să Vă sprijine, în chip sinodal, spre săvîrșirea multelor pliniri pe care le așteaptă Arhipăstoria, păstoria și păstoriții, Biserica și Patria, de la Inalt Prea Sfinția Voastră.

Ca semn al prețuirii istoricului act al reîntregirii Bisericii Ortodoxe Romîne din Ardeal și ca pios omagiu mucenicilor Ortodoxiei ardelene și memoriei Mitropolitului Nicolae Bălan, toți așteptăm de la Inalt Prea Sfinția Voastră să oblăduiți, cu neadormită grijă de grădinar sufletesc, vlăstarul cel făgăduelnic al dragostei între frații regăsiți în aceeași strană, la inima iubitoare a aceleiași Biserici-Mame.

Dintre nestematele care împodobesc diadema de pe fruntea Mitropoliei Ardealului, două dintre ele se bucură de osebită prețuire din partea Ortodoxiei ardelene: Institutul Teologic Universitar — urmaș al gloriosului «Andrian» și presa teologică și bisericească mitropolitană — purtătoare a tradițiilor «Telegrafului Român». Aflîndu-Vă în scaunul multor înaintași cărturari — și chiar Inalt Prea Sfinția Voastră fiind, odinioară, dascăl de teologie — este firească nădejdea noastră că veți da o nouă strălucire acestor pietre mult prețioase, cu lumina revărsată și primită, deopotrivă, în toate Eparhiile ardelene. Sintem siguri că — părinte și dascăl — îi veți îndruma pe dascăli și învățăcei, sfințiți slujitori și purători de condei, a-și face un adevărat crez din însușirea și semănarea cuvîntului adevărului, spre slava lui Dumnezeu și a Sfîntei Sale Biserici, spre mîntuirea cre-

dincioșilor, spre fericirea obștei și înflorirea Patriei noastre iubite, Republica Populară Română. În acest chip, atât cei ce vor împărtăși, cât și cei ce vor primi cuvântul teologiei ortodoxe ardelenice, se vor îndrednici, neîncetat, de meritele și răsplătirile făgăduite la Proorocul, care zice: «Și cei înțelepți vor străluci ca strălucirea soarelui, iar cei ce vor fi îndrumați pe mulți pe calea dreptății, vor fi ca stelele, în vecii vecilor». (Daniil 12, 3).

Unul din cei mai iluștri înaintași în scaun, ai alesului de azi, a fost Andrei Șaguna, care a știut să țină seama de năzuințele de perspectivă istorică ale poporului.

Iată pentru ce făgăduim Înalt Prea Sfinției Voastre, să vă stăm alături, cu toată virtutea, întru promovarea — în rîndurile clerului și norodului credincios — a spiritului dragostei de patrie și popor, a spiritului înțelegerii și sprijinirii idealurilor înaintate pe care ni le pune în față istoria.

Vedem în aceasta o chemare explicită a Evangheliei lui Hristos, Dumnezeu și Omul.

Vedem în aceasta, Înalt Prea Sfințite, o chemare a însăși poziției curajoase de pe care ați scris, odinioară, lucrarea «Crestinismul și sclavia».

Proverbialele tact al Înalt Prea Sfinției Voastre stă chează că ne veți sta pildă și îndemn pentru strîngerea legăturilor de creștinească, umanitară și patriotică frățietate între poporul român și neamurile convieuitoare, întru buna înțelegere cu celelalte culte. Veghea neadormită a noastră, a tuturor, va împiedeca pe cel viclean să arunce neghina vrajbei pe ogorul noilor și generoaselor împliniri din Ardeal și din întreaga țară.

Fiți sigur, Înalt Prea Sfințite, că pentru ostenele de semănător ai buneii voiri și ai dragostei creștinești veți fi răsplătit cu roade bogate, de Dumnezeu iubirii.

În sfîrșit, Ierarhii, clerul și norodul credincios își exprimă încrederea că noul Mitropolit al Ardealului va fi unul din cei mai consecvenți evanghelizatori ai păcii și prieteniei între popoare, cauză pentru care — pentru întâia oară în istorie se înmănuchează strădaniilor și eforturilor conștiente ale întregii omeniri. Niciodată, în curgerea vremurilor, Ortodoxia n-a rîvnit la amestec sau dominație în rosturile seculare. «Impărăția Mea nu-i din lumea aceasta» a spus Mîntuitorul (Ioan 18, 36). Dar Ortodoxia n-a înțeles nicidecum că aceasta trebuie să însemneze o izolare de destinele omenirii, în sînul căreia Biserica își împlinește mîntuitoarea ei lucrare. O atitudine de expectativă față de soarta păcii și a războiului, ar fi urgîșită de Dumnezeu, ar fi osîndită de oameni, ar slui, în fapt, scopurile înrobitorilor de popoare, care cum spunea Psalmistul — «nu grăiesc de pace, ci răutăți plănuiesc în inima lor» (34, 20).

Rațiunea lucidă, interesele noastre sociale și naționale, trecutul nostru istoric, perspectivele noastre de viitor și însăși preceptele scripturistice, ne învață că, «Domnul păcii» ne va dărui cu pace numai dacă vom și osteni pentru ea, meritînd-o clipă cu clipă, că pacea poate fi zidită numai pe temelie de granit a prieteniei popoarelor. Este drept că spiritul universalist al Evangheliei lui Hristos ne poruncește să iubim, la fel toate popoarele. Și așa le iubim. Ne bucurăm de bucuriile lor, suferim la suferințele lor. Dar — mai înainte de toate — însăși logica ne poruncește să adîncim prietenia dintre țările frăției de idealuri înaintate, în frunte cu marea

noastră vecină, aliată și prietenă de la Răsărit. La cultivarea acestei prietenii Vă chiamă, Inalt Prea Sfințite, nu numai propria conștiință de Ierarh și de cetățean devotat Evangheliei și Patriei, ci și un întreg șirag de înaintași în scaun, din vremile de grea cumpătă — ca Sofronie și Longhin, ca Ilie Iorest și Sava Brancovici — în afară de protopopii și preoții Scheiului și de alți nenumărați sfințiți slujitori ai Ortodoxiei ardelenne — care la sufletul poporului frate și la inima pravoslavniciei Biserici surori au găsit, de-alungul veacurilor, înțelegere, mânguire și ajutorare.

Sprijinindu-Vă, Inalt Prea Sfințite, în lucrarea de cimentare, alături cu întregul popor, a puternicei și optimistei prietenii dintre țările ce-și clădesc viața pe temeliiile dreptății, vom face din această prietenie scut și armă tare de apărare a păcii și a comorilor noastre de cuget, simțire și faptă.

Făcîndu-Vă dară, Inalt Prea Sfințite, sincere și calde urări de bună sporire întru plinirea nădejdelor care V-au înălțat pe istoricul și ilustrul scaun de Intistătător al Ierarhiei ardelenne, rugăm pe Dumnezeu milelor să-l pomenească pe Inalt Prea Sfințitul Nicolae, Mitropolitul Ardealului «păzindu-l în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept îndreptînd cuvîntul adevărului».

A răspuns tuturor Inalt Prea Sfințitul Nicolae Colan, Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al romînilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, care a spus următoarele:

Cu douăzeci de ani și mai bine în urmă, mai precis în 28 iunie 1936 un tren de persoane ca oricare altul, avînd însă la mijloc un compartiment bogat împodobit cu trandafiri, mă ducea de la Sibiu la Cluj. Mă ducea, pentru ca a doua zi, la praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel să fiu așezat în scaunul de episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, ca urmaș al neuitatului Episcop Nicolae Ivan. Plecasem din Sibiul meu drag, în care-mi petrecusem cincisprezece ani de entuziastă tinerețe, pusă în slujba lui Hristos și a Bisericii lui dreptmăritoare, în slujba patriei și a poporului ei credincios, aproape un sfert de viață trăită din plin. Eram tînăr și din mila lui Dumnezeu tinerețea-și găsește răgaz pentru toate. Și eu mi-am găsit răgaz în cei cincisprezece ani — și pentru cursuri de pe catedră și pentru propovăduire de pe amvonul Catedralei și pentru redactarea «Revistei Teologice» și a «Vieții Ilustrate» și pentru îndrumarea, ca Rector, a Academiei Andreiene și pentru conducerea celei mai vechi societăți culturale de meseriași din Ardeal și pentru secretariatul general al Asociației Clerului «Andrei Șaguna» și pentru conferințele din orașele și satele Ardealului și pentru îndrumarea Reuniunii de muzică «Gheorghe Dima» din Sibiu, pentru corporațiile bisericești — de la comitetul parohial pînă la Congresul național bisericesc — și pentru alte multe treburi neștiute de oameni, dar știut de Atotștiutorul.

Bunul Dumnezeu, prin glasul clerului și poporului dreptcredincios al Sfintei noastre Biserici, mă chema la altă datorie.

Eu am purces, supus, ca s-o plinesc, adică, la drept grăind, nici nu era altă datorie. Doar eram tot în slujba Bisericii și a poporului ei dreptcredincios. Chemarea însă era mai înaltă și răspunderea mai mare.

«Voi sînteți lumina lumii... Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd ei faptele voastre cele bune, să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri» (Mai. V. 14—16).

Această poruncă dată de Mîntuitorul strădalnicilor săi ucenici și urmașilor lor nu-mi era nouă deloc. O țilcuisem doar patrusprezece ani de-a rîndul studenților mei. Acum o vedem însă mai poruncitoare și simțeam povara răspunderii pentru plinirea ei mai grea ca oricînd.

Sub dumnezeiasca flamură a acestei porunci, mi-am început slujba de păstor sufletesc al de Dumnezeu păzitei Eparhii cu reședința în Cluj. Și vreme de patru ani mi-am făcut-o în împrejurări firești. În toamna anului 1940 însă a urmat marea întunecare a altor patru ani, lungi cît patru veacuri, cînd viața noastră a clerului și a poporului, s-a scurs încet și greu, — de-a tîrișul în vreme de război nedrept și de ocupații străine învăluită doar în mîngîietorul îndemn al Apocalipsei: «Fii credincios pînă la moarte și-ți voi da ție cununa vieții» (Apoc. II, 10). Și aroana cununii făgăduite a venit pentru toată țara: în 23 August 1944 cerul Romîniei s-a înseninat. În această binecuvîntată înseninare viețuim și astăzi, cetățenii Patriei noastre iubite, Republica Populară Romîna.

Slavă Ție Doamne, pentru toate cîte ne-ai dat nouă: și pentru cele rele și pentru cele bune. Că cele rele pentru cercarea noastră le-ai trimis, iar cu cele bune nu pentru vrednicia noastră ci pentru bunătatea Ta ne-ai mîngîiat pe noi.

Acum, la chemarea Domnului, rostită prin votul trimișilor clerului și poporului credincios și după legiuitele încuviințări mă mut de acasă, venind acasă. Mă mut de pe scaunul vrednicului meu înaintaș, Episcopul Nicolae Ivan, pe Scaunul Mitropolitului Andrei Șaguna și pe al Mitropolitului Nicolae Bălan.

Stînd singur pe acest scaun de slavă, m-aș simți destul de stingher și de neputincios. Dar nu mă simt singur, fiindcă în jurul meu sînt duhurile marilor mei înaintași de la Bălgradul și Sibiul slavei noastre ortodoxe. Simt alături de mine pe mărișii ierarhi Ilie Iorest și Sava Brancovici, pe iubitorul de slovă sfîntă în grai romînesc, Mitropolitul Simion Ștefan, pe cuvioșii călugări învișorați pentru apărarea legii ortodoxe, Sofronie de la Cioara și Visarion Sarai și pe fratele lor în lupta pentru legea romînească, Oprea Miclăuș. Ei toți se roagă lui Hristos pentru mine, și toți mă încurajează cu dulceața cuvintelor apostolului Pavel, care spune că harul lui Dumnezeu pe cele neputincioase le întărește, iar pe cele cu lipsă le plinește. Și atunci parcă se înseninează duhul în mine și strig ca oarecînd apostolul neamurilor, în neputințele sale: «Cînd slăbesc, atunci sînt tare» (II Cor. 12, 10), fiindcă toate le pot întru Hristos care mă îmbracă în putere — și mă îmbărbătează mai ales duhul celor doi înaintași ai mei, mitropoliții Andrei Șaguna, și Nicolae Bălan a căror pildă de a sta în slujba poporului lui, mi va călăuzi pașii în toate zilele vieții mele viitoare, cum mi le-a călăuzit și pe cele din trecut.

Atît de mult și-au iubit poporul acești doi conducători sufletești ai lui, încît au ținut să rămîna și cu tușul în mijlocul lui, unul dorind să fie îngropat în țintirimul din Rășinari, iar celălalt în tinda bisericuții brincovenești, la poalele codrilor de brazi din preajma satului Simbăta de Sus.

In viață amîndoi au ținut cu poporul și poporul i-a urmat ca pe niște păstori buni, care —după cuvîntul Scripturii — erau gata să-și pună sufletul pentru oile lor.

In sărbătoreasca zi de astăzi cînd îmi încep lucrarea de Arhiepiscop al Arhidiecezei de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Romînilor din Ardeal, Crișana și Maramureș, nu cred că aș putea să fac o juruință mai sfîntă decît aceea de a păși pe urmele marilor mei înaintași Andrei și Nicolae, povățuind cu părintească grijă, clerul iubitor de Hristos al Sfintei noastre Biserici și îndrumînd poporul să păzească unitatea credinței ortodoxe, la care a ajuns în regimul popular de astăzi, după un sfert de mileniu. Da, unitatea credinței noastre ortodoxe și virtuțile ei morale, mai ales iubirea pînă la jertfă pentru scumpa noastră patrie, iată gîndul cel mai drag în care mi se vor aduna toate grijile mele de slugă a lui Hristos și păstor devotat al turmei cei cuvîntătoare. Și cu aceiași rîvnă voi propovedui pacea și buna înțelegere între toți cetățenii țării, de orice limbă sau lege ar fi ei. Astfel, împăcați creștinește toți frații din cuprinsul ogrăzii noastre romînești vom putea duce înainte singurul război binecuvîntat de Tatăl cel din ceruri: războiul pentru biruința păcii în lume, fiindcă numai în pace se poate zidi viața nouă pe care merge azi poporul nostru.

Aceasta este mărturisirea pe care o fac din scaunul mitropolitan din care pînă ieri a vestit, cu linerească și așezată înțelepciune, evanghelia Domnului, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei.

Cu acest prilej țin să aduc mulțumirile mele cele mai calde Departamentului Cultelor, care a recomandat Onor. Guvern al Republicii Populare Romîne, iar acesta a propus Prezidiului Marii Adunări Naționale întărirea alegerii și numirii mele în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Respectoase mulțumiri aduc Prezidiului Marii Adunări Naționale ca și întregii ocîrmuiri a țării pentru încrederea cu care m-au cinstit și pentru ajutorul pe care sînt încredințat că mi-l vor da de aici înainte ca să-mi pot face slujba deplin.

Smerite mulțumii aduc Prea Fericirii Sale Patarharhului nostru Justinian și tuturor Inalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților membri ai Sfîntului Sinod pentru frățeasca prețuire ce mi-au arătat-o pînă acum nădăjduind că o să mă cinstească cu ea și pe mai departe.

Și în sfîrșit mulțumesc tuturor oaspeților de departe sau de aproape, cler și popor care au ținut să sporească prin prezența lor strălucirea Praznicului de astăzi al Bisericii noastre.

Cuprinzînd în brațele iubirii mele părintești clerul și poporul din de Dumnezeu păzita Eparhie a Vadului, Feleacului și Clujului, de care mă despart cu trupul fără să o părăsesc cu sufletul și îmbrățișînd cu aceiași dragoste pe toți fiii sufletești ai Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu și pe ai întregii Mitropolii a Ardealului, cer binecuvîntarea Domnului și asupra smereniei mele și asupra lor, rostînd arhieriasca ectenie: Doamne, Doamne caută din cer și vezi și cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta și o desăvîrșește pe Ea. Amin!».

După aceea, diaconii liturghisitori au cîntat un polihroniu pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru membrii Sfîntului Sinod, pentru noul Mitropolit al Ardealului, pentru conducătorii patriei noastre și pentru

dreptcredincioșii creștini. Înălții oaspeți și I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan au fost conduși apoi la reședința mitropolitană, unde cei prezenți au felicitat pe noul Arhipăstor al Bisericii Ortodoxe ardelenne, urându-i rodnică păstorie.

Consiliul arhiepiscopesc a oferit o masă în cinstea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Colan. Masa a avut loc la Institutul Teologic Universitar și a fost prezidată de Prea Fericitul Patriarh Justinian. În cursul mesei, mai mulți reprezentanți ai preoțimei și credincioșilor ortodocși, precum și reprezentanți ai altor culte religioase, au urat I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan al Ardealului arhipăstorie îndelungată spre binele Bisericii și spre propășirea patriei noastre iubite.

Seria cuvântărilor a deschis-o P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belășcu. În numele Consiliului Eparhial, P. C. Sa a evocat memoria marelui Mitropolit Nicolae Bălan, durerea pricinuită de moartea sa, bucuria primirii unui nou Arhipăstor în persoana I. P. S. Mitropolit Iustin, părerea de rău cu care clerul și credincioșii din Mitropolia Ardealului au întâmpinat trecerea sa la cîrma Mitropoliei Moldovei și Sucevei și, în sfîrșit, satisfacția cu care Biserica ardeleană primește acum pe noul ei Arhipăstor, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae Colan. Arătînd legăturile I. P. S. Sale cu centrul mitropolitan al Sibiului — legături vechi și statornice — P. C. Vicar Traian Belășcu a făgăduit solemn că toți slujitorii bisericești de-acior vor munci cu devotament sub cîrmuirea noului Arhipăstor, pentru ca — așa cum Mitropolitul Nicolae Bălan a fost ierarhul reîntregitor al Bisericii ardelenne, — Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan să poată fi desăvîrșitorul actului istoric de unificare bisericească. P. C. Sa a terminat asigurînd pe I. P. S. Mitropolit Nicolae de dragostea și devotamentul întregului popor credincios gata să-și dea contribuția sa efectivă la apărarea păcii, și la îndeplinirea înaltelor comandamente pe care le implică dragostea sa față de Sfînta noastră Biserică și față de patria noastră.

În numele Institutului Teologic Universitar din Sibiu, P. C. Prorector Prof. Dr. Sp. Cîndea, a dat expresie simțămîntelor de bucurie cu care cea mai veche școală de cultură teologică a Bisericii noastre întâmpină înscăunarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Colan. Ostenitor ani de-a rîndul în aria vieții bisericești ardelenne, la Sibiu, prin toată activitatea și ținuta sa noul Arhipăstor s-a dovedit încă din tinerețe «îndreptător credinței și chip blîndețelor», pe potriva Sfîntului Ierarh al cărui nume îl poartă. De aceea, sîntem deosebit de bucuroși că Prea Fericitul Patriarh Justinian, P. S. Membrii ai Sf. Sinod și toți factorii de răspundere, au ținut și de astă dată seamă de tradiția luminoasă a Bisericii ardelenne, rînduindu-ne în persoana I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan un ierarh cărturar, așa cum au fost marii săi înaintași Andrei Șaguna, Nicolae Bălan și învățatul Mitropolit I. P. S. Iustin. Promotor al scrisului bisericesc, autor de lucrări teologice remarcabile, I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan a dat o atențiune specială cuvîntului dumnezeesc, editînd — ca și strălucitul său înaintaș de acum trei veacuri, Mitropolitul Simion Ștefan de la Bălgrad, — Noul Testament în dulcea limbă romînească. P. C. Sa a încheiat făcînd noului Arhiepiscop urări călduroase de viață îndelungată și binecuvîntată de roade duhovnicești, asigurîndu-l de deplinul devotament al slujitorilor Institutului Teologic.

Eminențele lor Episcopii János Vásárhely și Kiss Alexa au dat expresie prieteniei vechi și sincere care-i leagă de I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, prietenie încheată și verificată în cursul arhipăstoririi I. P. S. Sale ca Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, subliniind taptul că această prietenie este cheazășia colaborării loiale a cultelor pe care le reprezintă Eminențele lor cu Biserica Ortodoxă ardeleană în lupta pentru pace și în toate acțiunile de folos obșteșc ce le vor deslășura de-acum înainte pentru întărirea și înălțarea patriei noastre dragi.

Au luat cuvîntul, în continuare, omagiind pe noul Mitropolit al Ardealului, reprezentanții cultelor: romano-catolic, prin Păr. rector I. Nemecsek, evanghelic-luteran C. A., prin D-l Vicar A. Herrmann, mozaic, prin șef-rabinul Regiunii Stalin și neo-protestante, prin D-l I. Bădescu. Toți oratorii au arătat cit prețuiesc legăturile de frățietate încheigate între cultele respective și Biserica Ortodoxă ardeleană, legături pe care experiența și prestigiul personal al I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan desigur le vor adînci și mai mult, spre binele acestor culte și spre propășirea patriei noastre dragi.

P. C. Prof. G. Moraru din S. U. A., într-o cuvîntare însuflețită, a arătat că vizita sa în țara-mamă i-a permis, între alte constatări îmbucurătoare, să se încredințeze că libertatea religioasă în Republica Populară Romînă este o realitate și că la cîrma Bisericii Ortodoxe Romîne se află un corp de vlădici împodobiți cu excepționale calități personale, zeloși în îndeplinirea sfintelor lor misiuni și iubiți de credincioși. Precizînd că romînii ortodocși din America își iubesc patria-mumă, țin la Biserica lor și își păstrează specificul lor național, — P. C. Prof. G. Moraru a încheiat spunînd că va sta mărturie dreaptă dincolo de ocean despre libertatea, pacea și prosperitatea care domnesc în Republica Populară Romînă.

P. S. Arhireu Emilian Antal, starețul Mînăstirii «Sf. Ilie Proorocul» din Toplița, a adus noului Mitropolit al Ardealului, omagiile cinului monahal din Arhiepiscopia Sibiului, asigurîndu-l de ascultarea desăvîrșită a viețuitorilor mînăstirești.

În numele Institutului Teologic Universitar din București, P. C. Rector Prof. Dr. Ioan Coman, a arătat că slujitorii acestui Institut l-au îndrăgit de mult pe I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, pentru luminata sa pasiune cărturărească, pentru activitatea sa teologică, pentru zelul său exemplar în promovarea vieții noastre bisericești, pentru tactul și înțelepciunea ce le dovedește în fiecare împrejurare.

Din partea Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului și a Seminarului Teologic din Cluj, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae Colan a fost omagiat în cuvinte simțite de către P. C. Vicar Sabin Truția și de P. C. director prof. Dr. I. Zăgreanu. Ambii cuvîntători au exprimat părerea de rău cu care clerul și credincioșii acelei Eparhii se despart acum, după aproape 21 de ani de arhipăstorie, de iubitul și prețiosul lor părinte sufletesc. Ei sînt mîndri, însă pe de altă parte, de cinstirea ce se aduce acelei Eparhii, prin ridicarea Arhipăstorului de pînă acum, la demnitatea de ocîrmuitor al Mitropoliei Ardealului.

A răspuns tuturor mulțumindu-le cordial, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan, spunînd următoarele:

Rar mi s-a dat prilejul să am în fața ochilor mei o priveliște atît de dragă, atît de caldă cum o am în clipa de față. Văd aici, în mic, în aceas-

tă sală, țara întreagă. Văd aici pe Întistătătorul Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu aproape toți Prea Sfințiții Membri ai Sfântului Sinod. Văd aici înalții ocîrmuitori ai țării, prin reprezentantul lor, D-l Secretar General al Departamentului Cultelor Dumitru Dogaru. Mai mult chiar: văd pe însuși Domnul Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române Dr. Petru Groza, prin mesajul pe care mi l-a trimis prin prea iubitul meu frate, I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei.

Aici e Biserica Ortodoxă Română, aci sînt cultele religioase ale țării, aici sînt cetățeni de toată starea și de toată credința. Toți ne-am întrunit în numele păcii, pentru ca pace să domnească și buna înțelegere să împărătească între noi, fie că o măsurăm de la «domn», la țaran, fie că o măsurăm de la cult la cult de la cărturar la necărturar sau de aici pînă în America și din America pînă la noi.

Oricum am privi această adunare a noastră, eu o văd ca o adunare a păcii și a frăției. De aceea, mulțumesc bunului Părinte ceresc că ne-a învrednicit să ne întrunim în această zi de mare praznic și mulțumesc în primul rînd Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, împreună cu ceilalți Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Membrii ai Sfântului Sinod, ca și tuturor celorlalți părtași la bucuria noastră pentru osteneala pe care și-au luat-o venînd nu să cinstească numai înscăunarea Mitropolitului Ardealului, ci să înfrățească încă odată, și mai adînc, cu clerul și poporul dreptcredincios din Ardeal. Bunul Dumnezeu să le răsplătească această sfîntă osteneală, să le dea sănătate și însuflețire.

Imbrățișez în mulțumirea și dragostea mea pe toți cei care au venit în vreun fel sau altul în numele stăpînirii lumesti. Mulțumesc mai ales Domnului Secretar General al Departamentului Cultelor, Dumitru Dogaru, cu care de multă vreme lucrăm așa de bine și în deplină bună înțelegere. Sînt încredințat că și de-aici înainte din locul înalt pe care-l ocup, vom conlucra din ce în ce mai efectiv și mai armonios în toate problemele care privesc raportul dintre Biserică și Patrie.

Le mulțumesc din toată inima reprezentanților cultelor, care ne-au cinstit cu prezența lor praznicul de astăzi. Inimă deschisă avînd unii pentru alții, toți încercăm să urcăm muntele îndatoririlor noastre creștinești și patriotice, fiecare urmînd calea credinței lui. Lucrul de căpetenie este, însă, să ne întîlnim pe culmile aceluiași aspirații superioare, să ne dăm mîna frățește, sprijinindu-ne reciproc și nevoindu-ne în toată bunăvremea să răzbim din ce în ce mai sus. Fiecare dintre noi socotește că drumul lui e cel mai drept și cel mai scurt. Eu nu cer nimănui să creadă ca mine și nu-l lipsesc de sfatul meu, dar încolo mă rog lui Dumnezeu să-l ajute să meargă în pace pe drumul lui, dacă nu vrea să vină pe al meu, așa nîcî tot frați rămînem. Bunul Dumnezeu să binecuvînteze ostenețile noastre, ori unde am fi ajuns în aceasta sufletească excursie.

Mă întorc la Părintele Vicar Traian Belasçu... Cea dintîi slujire a Bisericii noastre, am făcut în secretariatul Consistoriului, cum i se zicea pe-atunci. Am ieșit din Universitate și am intrat în Consistoriu. Mă întorc, după vreo 36 de ani, tot la Consistoriu. Prea Cucernicia Sa spune doar atît că nu mă întorc ca... secretar. Bunul Dumnezeu să fie cu noi și în toate clipele vieții noastre îl vom ruga de sîrg să ne ajute ca ori unde vom fi, orice slujbă vom îndeplini, numai Lui și Patriei noastre iubite să slujim.

Li mulțumesc din toată inima Părintelui Prorector Spiridon Cîndea, care mi-a făcut urări în numele Institutului nostru teologic de grad universitar. El știe — și știți cu toți — cât îmi este de dragă școala. Li zic «școală» ca să răspund deodată și Părintelui Cîndea și Părintelui director Zăgreanu. Ori de ce grad ar fi, de orice fel ar fi, numai să fie școală bună.

Li mulțumesc Prea Sfințitului meu frate Emilian că mi-a dus aminte că sînt călugăr. Eu, într-adevăr, am trecut prin călugărie cam ușor și cam repede, dar ne-a călugărit viața destul — și la bunul Dumnezeu e primită și această călugărie.

Cu aceasta să-mi primească răspuns și Prea Cucernicul Profesor Ioan Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București. Îl încredințez că port toată stima și prețuirea înaltei opere bisericești și naționale pe care o îndeplinește acel Institut.

Pe părintele Vicar Sabin Truția îl rog să-mi aștepte răspunsul la Cluj, căci îl voi da și Prea Cucerniciei Sale și tuturor fraților care au ostenit împreună cu mine 21 de ani aproape bătuți pe muchie.

N-am uitat pe Părintele Moraru, căruia îi mulțumesc personal — ca și însoțitorilor săi — pentru cuvintele rostite aici. Și mulțumesc lui Dumnezeu că a potrivit lucrurile așa fel încît să vă întîmplați a fi aici tocmai în zilele în care eu am fost adus la Sibiu, pentru ca astfel să fiu și mai mult legat de Dumneavoastră și D-Voastră de mine, și cu toții de Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română și de Patria noastră dragă. Du în America, și Prea Sfințitului Episcop Andrei Moldovan, mărturia dragostei, a prețuirii și a rugăciunilor noastre și spune acolo tot ce ai văzut în Patriamamă, căci împotriva adevărului nu poate nimeni nimic, dar înarmat cu adevărul se fac multe lucruri bune. În felul acesta, povestind ce ai văzut aici, vei face cel mai mare apostolat creștin.

Cu aceasta, Vă mulțumesc încă odată tuturor celor ce sînteți aici și celor în numele cărora ați venit la praznicul nostru.

Mulțumesc mai ales, acum la sfîrșit, bunului Părinte Aurel Nistor din satul meu, care nu și-a uitat de ziua de astăzi și a venit cu o delegație de parohieni consăteni ai mei ca să se inchine cu noi în sfînta noastră Catedrală. Și eu m-am rugat pentru dinșii, ca să le ajute Dumnezeu să-și isprăvească biserica, a cărei construcție a ajuns la cupolă.

Domnul să ne ajute și să ne povățuiască spre tot lucrul bun!».

Spre seară în Catedrala mitropolitană, corul mixt al acestui sfînt locaș, dirijat de P. C. Prof. Gh. Soima, a dat un concert religios în cinstea noului Mitropolit al Ardealului și a înalților oaspeți.

După cină — în cursul căreia s-a desfășurat spontan un program de cîntece populare românești executat de Corul Catedralei și de mai mulți soliști — înalții oaspeți, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN și D-1 Secretar general al Departamentului Cultelor D. DOGARU, au părăsit orașul Sibiu, îndreptîndu-se cu trenul spre București.

Pr. Prof. GR. MARCU

C. RADULESCU

ANIVERSAREA A NOUĂ ANI DE LA INSCĂUNAREA PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

Cu prilejul împlinirii a nouă ani de la înscăunarea Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian în scaunul Intâistătorilor Bisericii Ortodoxe Române, — în ziua de 6 iunie 1957, P. S. Episcop Antim, Vicar Patriarhal, PP. CC. Consilieri Administrativi ai Patriarhiei Române și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, corpul profesoral al Institutului Teologic Universitar din București, numeroși preoți din Capitală, în frunte cu PP. CC. Protopopi, salariații Administrației Patriarhale și mulți credincioși s-au adunat în Catedrala Sfintei Patriarhii spre a aduce rugăciuni lui Dumnezeu pentru îndelungata înziliră și sănătate a Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, care cu înțelepciune și dragoste cîrmuiește Sfînta noastră Biserică Ortodoxă.

După săvîrșirea unui Te-Deum, de către Prea Sfințitul Episcop Antim, Vicar Patriarhal, înconjurat de soborul slujitorilor Catedralei Patriarhale, P. C. Părinte Diacon Nicolae Balca, profesor la Institutul Teologic Unieorsitar din București, a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Sfințite Părinte,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Iubiți credincioși.

Sărbătorim astăzi, cu o deosebită bucurie sufletească împlinirea a nouă ani de cînd Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian a luat în mîinile sale cîrma Bisericii Ortodoxe Romîne. Și cinștim această prăznuire a înscăunării Intâistătorului Bisericii noastre strămoșeși încredințați de adîncul adevăr al învățaturii noastre creștine ortodoxe, că Biserica creștină nu este părășită întîmplării în această lume, ci că, pe drumul ei, ea este călăuzită de dumnezeescul ei Intemeietor, care chiamă la cîrma ei bărbați luminați, capabili să o conducă la limanul pe care i l-a pregătit El, Mîntuitorul lumii. Credința în acest adevăr ni se întărește dacă citim filele zbuciumatei istorii a Bisericii noastre strămoșești. Mereu, Providența Divină a chemat la conducerea ei bărbați luminați de Duhul Sfînt, care au știut să o cîrmuiască prin valurile lumii acesteia în așa chip, ca ea să-și îplinească rostul ei eshatologic aici în marginile acestui veac. Și credința în acest adevăr ni se întărește și mai mult dacă ne gîndim la alegerea de Intâistător al Bisericii Ortodoxe Romîne, a Prea Fericitului Patriarh Justinian și la bogata sa activitate în acești ani de arhipăstorire.

Chemat acum nouă ani de Providența Divină la conducerea Bisericii noastre strămoșești, Prea Fericitul Patriarh Justinian a luat pe umerii săi, într-un timp de mari prefaceri sociale, greaua și plină de răspundere demnitate de cărmaci al navei Bisericii Ortodoxe Române. Biserica Ortodoxă Română avea nevoie, în aceste vremuri noi, de un om nou, care înțelegând prefacerile mari ale acestui timp să o călăuzească pe calea cea nouă cu înțelepciune și energie. Și acest om nou, ales de Dumnezeu la conducerea Bisericii noastre strămoșești a fost Prea Fericitul Patriarh Justinian. Într-adevăr alegerea Prea Fericirii Sale în demnitatea înaltă de Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, a însemnat o piatră de hotar în istoria acestei instituții divine. Inzestrat cu toate însușirile alese, necesare unui mare ierarh cu o bogată experiență în munca și viața Bisericii, cu un trecut de luptă dîrză pentru realizarea adevărurilor Evangheliei în viața socială, Prea Fericitul Patriarh Justinian s-a dovedit a fi o mare energie infăptuitoare.

Din acest motiv, aniversarea sărbătorească de astăzi ne dă fericitul prilej de a arăta, printr-o succintă trecere în revistă, citeva din realizările mai de seamă, din bogata activitate creatoare a Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh.

Entuziasmul creator neostenit al Prea Fericitului nostru Arhipăstor, care a generat atîtea lucruri mari și minunate pe tărîmul vieții noastre bisericești, în acești nouă ani de arhipăstorire a Bisericii Ortodoxe Române, își trage seva dintr-o înaltă concepție pe care Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh o are despre misiunea Bisericii creștine în lume și despre misiunea pe care o are preotul creștin în societate. Este concepția pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a făcut-o proprie sorbind din adevărul Duh al Evangheliei lui Hristos, pentru a ajunge la convingerea neștrămutată că Biserica însemnează «Viața în Hristos», «viață pe urmele Mîntuitorului», cum se exprimă într-una din cuvîntările sale. A trăi în Biserică însemnează, după concepția Prea Fericirii Sale, a realiza adevărul revelat în viață și existența cotidiană. Iar concepția despre preoție și-a format-o Prea Fericirea Sa la școala înaltă a Sfîntului Ioan Gură de Aur. «Preoția este o chemare de la Dumnezeu», zice Înaltul Ierarh, «o chemare mai înaltă și mai sfîntă decît aceea a îngerilor». «A sluji lui Dumnezeu și oamenilor este o misiune înaltă», dar «a sluji Bisericii lui Hristos și Patriei noastre este una dintre cele mai mari și mai sfînte misiuni».

Aceasta este convingerea neștrămutată care l-a încălzit și animat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian în toate acțiunile și faptele sale în decursul acestor nouă ani de arhipăstorire. Prea Fericirea Sa însuși mărturisește, că toate inițiativele preoțești și orientarea spre «Apostolatul social» i-au fost inspirate de «chipul» preoției pe care au trăit-o Sf. Vasile cel Mare și «de cuvintele de foc ale Marelui Ioan Gură de Aur din cărțile despre preoție». De la aceștia preotul Ioan Marina și Arhiereul, ridicat la înalta treaptă de Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, a deprins înaltul comandament de ordin religios, că preoția este încoronarea unei adînci experiențe religioase în preajma Mîntuitorului, cu care preotul colaborează la mîntuirea oamenilor, la sfințirea și înfrățirea acestora prin iubire și milă, prin duhul păcii și al iubirii evanghelice.

Întreaga activitate a Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh dezvoltată în acești nouă ani este o mărturie vie a acestui comandament înalt

evangelic. Și aceasta atât pe plan intern, înăuntrul Bisericii strămoșești, cât și pe plan extern inter-ortodox.

Pe planul intern al Bisericii noastre Ortodoxe, Prea Fericitul Patriarh Justinian a înviorat prin îndemnuri pastorale, prin cuvântări, prin acțiuni și exemple personale, zelul misionar și pastoral al preoțimii noastre ortodoxe. Ba ceva și mai mult, Prea Fericirea Sa, cunoscând starea în care vi-regia regimurilor trecute a adus preoțimea, s-a îngrijit ca, prin organizarea unor cursuri de îndrumare pe lângă Institutele Teologice, să ridice nivelul cultural și teologic al acesteia. Preoțimea este chemată la aceste cursuri să-și îmbogățească cunoștințele teologice, să deprindă metode noi de pastorație.

Pentru a susține misiunea sacerdotală a preoțimii, Prea Fericirea Sa a dispus să se tipărească cărți de cult. Iar pentru adâncirea vieții duhovnicești a credincioșilor Sanctitatea Sa a tipărit cărți de rugăciune.

Nu putem ca să nu amintim cu această ocazie faptul important că Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian este reorganizatorul învățămîntului nostru teologic de toate gradele, în spiritul și tradiția Bisericii noastre, și a așezat acest învățămînt teologic sub supravegherea Sfîntului Sinod, punînd astfel capăt unui trecut în care învățămîntul era amenințat cu o totală secularizare.

Prin dragostea și rîvna sa pentru viața religioasă a Bisericii noastre Ortodoxe, Prea Fericitul Patriarh Justinian a pus pe adevăratele temeuri evanghelice viața monahală din mînaștirile noastre, pentru ca acestea să devină iarăși ceea ce au fost odată: focare de viață duhovnicească și centre de muncă creatoare. Și gîndul mare al Prea Fericirii Sale a început să ia forme concrete.

În cei nouă ani de patriarhat ai Prea Fericitului Patriarh Justinian au fost restaurate și reparate zeci de lăcașuri de închinăciune și monumente religioase istorice pe tot cuprinsul Patriei noastre. În Institutul Biblic și de Misiune, cât și în atelierele Sfîntei Patriarhii, au fost editate cărți, lucrate obiecte de cult, veșminte bisericesti și lucruri de artă, care au dus faima măiestriei monahilor și monahiilor noastre peste țări și mări și au stîrnit admirația străinilor care ne-au vizitat.

De nouă ani Institutele Teologice de grad universitar primesc, prin îndrumarea continuă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, neistovite impulsuri de energie, care dinamizează nu numai învățămîntul teologic, ci și activitatea științifică a profesorilor. Datorită acestor impulsuri, Revistele teologice apar la un înalt nivel științific, fiind apreciate elogios în lumea ortodoxă. Ele sporesc mereu prestigiul teologic și spiritual al Bisericii noastre.

Dar faptele deosebite ale Prea Fericitului Sărbătorit pe plan intern sînt mai ales reorganizarea Bisericii Ortodoxe Romîne printr-o legislație bisericească unitară și refacerea unității religioase a poporului român.

Prea Fericirea Sa a dus și duce o activitate tot atât de bogată și rodică și pe plan interortodox. Prea Fericirea Sa a reluat și întărit legăturile cu toate Bisericile Ortodoxe autocefale. Întîistătătorul Bisericii noastre

este încălzit în această activitate de o idee mare: întărirea și adâncirea unității Ortodoxiei. Ba chiar a întregii creștinătăți. Fiindcă fără o unire a creștinătății într-o singură Biserică, nu se poate realiza pacea și armonia între oameni. Mișcat de duhul ecumenicității Bisericii, Prea Fericitul Patriarh Justinian afirmă că «spectacolul actual al unei creștinătăți dezbinată, sfîșiate, prinsă într-un război confesional milenar, trebuie deci să înceteze» (Apost. social, vol. V. 1955, p. 222), prin înțelegerea și unirea creștinilor în pacea, frăția și libertatea aduse omului de Iisus Hristos».

Această idee mare conducătoare a susținut și susține activitatea Prea Fericitului Patriarh, în vizitele pe care le-a făcut Bisericilor Ortodoxe surori și în acțiunea susținută pe care o duce în uriașul front al apărării păcii.

Prea Fericitul Patriarh Justinian poate fi socotit Ambasadorul Ortodoxiei noastre. Prin activitatea sa neobosită, Prea Fericirea Sa a mărit prestigiul de care se bucură Biserica Ortodoxă Română în fața tuturor Bisericilor Ortodoxe surori. Prea Fericirea Sa a luat parte la toate conferințele și consfăturile în care s-au luat hotăriri cu privire la întărirea «frontului comun» al Ortodoxiei, vizitînd în cinci rînduri Biserica Ortodoxă Rusă și odată pe cea Bulgară. Legăturile cu celelalte Biserici Ortodoxe și alte culte din lume constituie un capitol de o importanță deosebită în activitatea Prea Fericitului Patriarh Justinian, cu care ne mîndrim. Colaborarea aceasta interortodoxă, inițiată de Prea Fericitul Patriarh Justinian, s-a lărgit acum și mai mult. Întîistătătorul Bisericii noastre a fost invitat să viziteze Biserica Ortodoxă Jugoslavă. Prea Fericitul Patriarh se găsește, în fruntea unei delegații, chiar în aceste zile în Jugoslavia, unde va soluționa probleme care privesc legăturile de prietenie dintre cele două Biserici surori.

Deasemenea, mișcat de aceeași idee mare, Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh a inițiat schimburi între profesorii de teologie de la Facultatea de Teologie din Sofia și Institutele Teologice din București și Sibiu. Doi profesori de la aceste Institute se găsesc în Bulgaria la invitația Facultății de Teologie din Sofia.

Pentru Ortodoxia noastră românească Prea Fericitul Patriarh Justinian este cel dintîi mare Ierarh, care a făcut din apărarea păcii crezul său de fiecare zi și de fiecare clipă și aceasta într-un timp în care omenirea este amenințată de spectrul înfiorător al unui nou război mondial.

Și, pentru a realiza acest crez evanghelic, Prea Fericitul Patriarh Justinian nu s-a mulțumit să întrebuițeze numai cuvîntul viu ci el a utilizat și mijlocul așa de eficace al scrisului. Înaltul Ierarh ne-a dăruit valoroasa colecție «Apostolat social» în cinci volume, în care sînt înmănușiate îndemnul și povățuirile îndreptate către cler și credincioși, pentru a-i călăuzi pe aceștia pe drumul împlinirii în lume a Evangheliei și a-i face astfel luptători neînfricați în marea luptă ce se duce astăzi pentru apărarea păcii în lume. Îndeplinind astfel învățătura Mîntuitorului, care a poruncit ucenicilor Săi să fie tot timpul petrecerii lor pe pămînt apărătorii păcii, Prea Fericitul Patriarh Justinian nu uită ca în toate ocaziile pe care le

are, să îndemne atât pe preoți cât și pe credincioșii Bisericii noastre să lupte pentru instaurarea păcii în lume. «Dumnezeu chiamă pe tot omul la lucrare în slujba păcii. Fiecare se mîntuiește numai în măsura în care ajută la întinderea și adîncirea păcii și frățietății în lume», scrie Prea Fericitul Părinte. «Oricît de zmerit ar fi locul ce-l ocupă în lume un creștin, el este dator să fie un crainic al păcii pe pămînt» (Pastorală de Sf. Paști, 1950).

Desigur, trebuie să mărturisim, că aceste considerații ale noastre făcute astăzi, în aceste momente sărbătorești sînt foarte sărace și nu au putut prinde nici pe departe complexitatea personalității și activității Prea Fericitului Patriarh Justinian. Acestea sînt de dimensiuni mult mai mari și formează un tot impunător, care înscrie începutul unei epoci noi în Biserica noastră.

De aceea și noi, cei care ne-am adunat astăzi în fața acestui sfînt altar, să-i oferim, din pragul celui de al zecilea an de patriarhat, pe care pornește astăzi Prea Fericitul Patriarh Justinian prinosul recunoștinței și al sentimentelor noastre de adînc respect și de fiască iubire. Să ne rugăm bunului Dumnezeu, ca să dăruiască Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian mulți ani bogați în roade întru cîrmuirea turmei drept credincioase, sănătate, putere de muncă și fericire, pentru ca să realizeze și în viitor înfăptuiri mari pentru binele Patriei noastre și al Bisericii noastre strămoșești. Și, îndreptîndu-ne gîndul către Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh să-i urăm plini de bucurie: Intru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh»!

La sfîrșitul festivității, P. C. Pr. Ioan Găgiu, directorul Administrației Patriarhale, a propus să se trimită Prea Fericitului Patriarh Justinian — care se află în Republica Federativă Jugoslavia, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române — o telegramă prin care să fie exprimate sentimentele de devotament și dragoste ale celor prezenți, față de Întîistătorul Sîntei noastre Biserici.

Intreaga asistență a aprobat cu însușelire trimiterea următoarei telegramă:

PATRIARHIA ORTODOXĂ SIRBĂ

BELGRAD

R. P. F. — JUGOSLAVIA

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN

La cea de a noua aniversare a intronizării Prea Fericirii Voastre ca Patriarh al Romîniei, colaboratorii și ostenitorii de la Patriarhie, de la Arhiepiscopia Bucureștilor și Institutul Teologic, împreună cu clerul și credincioșii din Capitală, înălțînd rugăciuni fierbinți către Cel Atotputernic pentru sănătatea și îndelunga înzîlire a Întîistătorul Bisericii noastre, ne îndreptăm gîndurile smerite către Prea Fericirea Voastră și,

însoțindu-Vă cu tot sufletul în ialta solie a frăției și a dragostei dintre Biserici și popoare pe care o îndepliniți acum în cuprinsul Bisericii ortodoxe sârbe surori, vă urăm păstorie tot mai rodnică și realizări mereu sporite pentru înălțarea sfintei Biserici Ortodoxe Române, pentru propășirea patriei noastre. Republica Populară Română, pentru îndeplinirea mesajului divin al păcii și prieteniei între toți oamenii și pentru înflorirea și slava Ortodoxiei Ecumenice.

EPISCOP
† *ANTIM NICA*
Vicar Patriarhal

DIRECTORUL ADMINISTRAȚIEI PATRIARHALE
Pr. IOAN GAGIU

CONSILIER AL ARHIEPISCOPIEI
BUCUREȘTILOR
Pr. STAN C. DIMANCEA

PRORECTOR AL INSTITUTULUI
TEOLOGIC
Prof. Diac. N. NICOLAESCU

SCHIMB DE TELEGRAME
CU PRILEJUL CELEI DE A 18-a ANIVERSĂRI
A INSCĂUNĂRII PREA FERICITULUI HRISTOFOR
PATRIARHUL ALEXANDRIEI

Cu prilejul împlinirii a 18 ani de la înscăunarea Prea Fericitului Patriarh Hristofor al Alexandriei, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Intîistătătorului Bisericii din Alexandria următoarea telegramă de felicitări:

Prea Fericitului Patriarh HRISTOFOR
ALEXANDRIA —EGIPT

Cu dragoste frățească în Hristos Vă felicităm cu prilejul celei de a 18-a aniversări a înălțării Prea Fericirii Voastre în Scaunul Apostolic al Alexandriei și din toată inima Vă urăm sănătate deplină, îndelungă și fericită arhipăstorire.

† *JUSTINIAN Patriarhul Romîniei*

Prea Fericitul Patriarh Hristofor al Alexandriei a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru urările exprimate, prin următoarea telegramă:

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN
BUCUREȘTI

Mulțumind din toată inima, îmbrățișăm pe Prea Fericirea Voastră prea iubită.

Patriarhul HRISTOFOR

DE PESTE HOTARE

CHEMAREA SFINTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE RUSE CĂTRE TOȚI FII EI AFLAȚI IN DIASPORA IN AFARA SINULUI BISERICII LOR MAME

In legătură cu prăznuirea — din vechime orînduită — la Duminica cea dintîi a postului mare, a zilei triumfului Ortodoxiei, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, în ședința sa din 14 martie 1957, a adresat următoarele chemare către toți fiii Bisericii Ortodoxe Ruse, aflați în diaspora și în afara sinului Bisericii lor Mame.

Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos... (II Cor. 1, 2).

Spre marea noastră durere dăinuiesc și astăzi printre membrii Bisericii Ortodoxe Ruse neînțelegerile rezultate în urma evenimentelor extraordinare din 1917. În acest răstimp, însă, viața poporului rus și altor popoare a suferit transformări însemnate. Poporul rus în perioada aceasta a propășit neîncetat, așa încît în timpul de față el nu mai este poporul acela pe care l-ați lăsat cîndva, părăsindu-vă patria. Este cu neputință să nu se țină seamă de propășirea uimitoare la care a ajuns poporul rus în toate domeniile vieții de stat.

Cu aproape 40 de ani în urmă, în mințile multor oameni ruși — după cum era și natural — nu se putea închea o dreaptă cumpănire a perspectivelor pe care le oferea poporului revoluția ce avusese loc. Perspectivele acestea pentru mulți se proiectau în culori prea sumbre. Datorită acestui fapt, mulți oameni ruși și-au părăsit patria și s-au dus «într-o țară îndepărtată». În mințile acestor oameni domnea convingerea că în noua orînduire de stat rusească, viața Bisericii, chiar dacă nu va înceta definitiv, în orice caz va fi pusă în situația de a se stinge treptat. Pe alții i-a determinat să-și părăsească patria atașamentul prea mare față de vechea orînduire de stat, de care ei nu s-au putut lepăda. Mulți dintre aceștia au nutrit nădejdea într-o grabnică revenire la ordinea vieții vechi în Rusia. Acum însă, în cursul celor aproape 40 de ani, viața ne-a arătat adevăratul ei curs. Toți aceia care se mîngîiau cîndva cu visul grabnicei întoarceri la vechea orînduire, s-au văzut înșelați în așteptările lor, întrucît ei au cumpănit nedrept — la vremea lor — cursul imediat și cel îndepărtat al istoriei.

Neîntemeiate au fost și temerile că Biserica din Uniunea Sovietică este condamnată pieirii. Vremea a dovedit contrariul. Biserica Ortodoxă Rusă, din mila lui Dumnezeu, trăiește, «se supune lui Hristos» (Efeseni 5, 24) și vă îmbrățișează cu dragoste întru Hristos.

În Uniunea Sovietică, pe temeiul legii, Biserica este liberă în economia ei internă; toate cultele religioase sînt — în fața statului — egale. Statul garantează tuturor cultelor religioase libertatea autoconducerii. Clerul și credincioșii sînt cetățeni cu depline drepturi și participă activ la viața țării, pe baza drepturilor comune. În Uniunea Sovietică restrîngerea drepturilor cetățenești ale credincioșilor este interzisă.

Dacă Biserica din U. R. S. S. n-ar fi fost liberă, atunci Patriarhii răsăriteni, capii Bisericilor autocefale și reprezentanții lor, care în ultimii 12 ani de atîtea ori ne-au vizitat cu mitropoliții, episcopii, arhimandriții și alți reprezentanți ai lor, ar fi observat imediat acest lucru, — fapt care nu s-a întîmplat și nu poate să se întîmple.

Este locul să notăm că pe vremea marelui război pentru apărarea patriei din 1941—1945, Biserica Ortodoxă din Uniunea Sovietică, cu o rîvnă deosebită a încurajat fără întrerupere și a susținut poporul credincios în participarea lui activă la efortul patriotic comun, dovedind prin aceasta că Biserica Ortodoxă a fost întotdeauna, chiar în cele mai grele vremuri, credincioasă patriei și alături de popor. La noi în țară nimeni nu mai consideră acum Biserica drept o unealtă a unei anumite organizațiuni politice, cum era considerată Biserica în vremurile de început ale existenței Uniunii Sovietice.

Au trecut decenii, s-au schimbat împrejurările și viața oamenilor s-a schimbat și ea. Vremea i-a învățat pe toți multe lucruri. În zilele noastre noi credem ca nu mai există temeuri ca ruptura aceasta dintre membrii Bisericii Ortodoxe Ruse — provocată de pricinile acum fără efect, expuse mai sus — să mai dăinuiască. A sosit vremea ca toți fiii Bisericii Ortodoxe Ruse, care sînt astăzi în diaspora să se întoarcă la sînul Bisericii Mame, care are succesiunea apostolică a ierarhiei, curățenia și nealterarea dogmelor credinței, precum și recunoșterea canonică a tuturor Bisericilor autocefale. Numai așa uniți în jurul centrului istoric al Bisericii Ortodoxe Ruse, credincioșii ortodocși își pot afla limanul duhovnicesc, plin de dragoste și pace, și pot rămîne urmași credincioși ai marilor întîistătători ruși, sfinții Petre, Alexei, Iona, Filip și Hermogen.

Noi credem și nădăjduim că în această mare operă a reunirii noastre, cel mai puternic ajutor ni-l va da Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, care, mergînd spre patima Sa cea de bună voie, pentru păcatele oamenilor se ruga: «ca toți să fie una» (Ioan, 17, 21) și, care, a pătimit și a murit: «nu numai pentru un neam, ci ca să adune la un loc pe fiii cei risipiți ai lui Dumnezeu» (Ioan, 11, 52).

Reunirea aceasta binecuvîntată a fiilor Bisericii Ortodoxe Ruse exclude cu desăvîrșire orice știrbire a libertății cetățenești a fiilor ei ortodocși. Ei pot fi cetățeni credincioși ai oricărui stat, făcînd totuși parte din sînul Bisericii Mame, și liberi totodată de orice influență sau presiune politică.

Pe toți acei frați ai noștri ortodocși, care — după inspirația lui Dumnezeu — revin în patrie, noi îi întâmpinăm cu dragoste și bucurie; arhierilor și păstorilor le dăm cinstea cuvenită treptei lor și le oferim slujiri corespunzătoare înaltei lor chemări ierarhice.

Mulți din arhipăstorii și păstorii, care au petrecut mai înainte în afara granițelor patriei noastre, s-au întors în țara lor și în prezent, în unire și dragoste frățească cu noi, trudesec pentru binele Bisericii Ortodoxe Ruse.

Printre ei sînt: Mitropolitul Veniamin al Saratovului și Balașovscului, sosit din S. U. A.; Mitropolitul Serafim, venit din Franța; Mitropolitul Nestor de Novosibirsc și Barnaulsc; Arhiepiscopul de Crasnodar și Cuban, Victor; Arhiepiscopul de Ijevsc și Udmurisc, Juvenalie; Episcopul Gavriil de Vologodsc și Cerepovețc, sosiți din China; Arhimandritul Mafislav — azi episcop al Velicorusiei și Toropețcului, sosit din R. F. G.; protoiereul Boris Starc, șeful catedralei din Herson, sosit din Franța; protopresbiterul Mihail Rogojin, sosit din Australia și mulți, mulți alții.

Iar zecile de mii de credincioși ortodocși, care din diferite pricini și-au părăsit patria, în timpul celui de al doilea război mondial, fără îndoială, nutresc în adîncul ființei lor visul de a se întoarce în locurile natale, unde-i așteaptă părinții, mamele, soțiile, copiii, frații, surorile și toți cei de aproape ai lor. Ei nu se hotărăsc a-și înfăptui visul, fiindcă împotriva le stă frica, insuflată lor de propaganda dușmană îndelungată și mincinoasă.

Noi sîntem convinși că și ei, în cele din urmă vor ajunge la dreapta hotărîre de a se întoarce în patrie. În această privință tuturor le vine în ajutor decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U. R. S. S. din 17 septembrie 1955, prin care s-a acordat deplina amnistie tuturor cetățenilor sovietici, care au colaborat cu ocupanții germano-fasciști în perioada marelui război patriotic din 1941—1945, precum și persoanelor care se află acum în afara frontierelor, garantîndu-le chiar și ajutor pentru înlesnirea revenirii lor în Uniunea Sovietică.

Acest gest al Guvernului sovietic dă posibilitate deplină tuturor compatrioților noștri, care în perioada ultimului război, din diferite pricini — de cele mai multe ori din slăbiciune și inconștiență — au fost atrași de ocupanți la colaborare, să se întorcă în patrie pentru o viață de muncă cinstită și să trăiască în mijlocul rubedeniilor și prietenilor.

Noi, ne-am îndreptat către credincioșii ortodocși ruși, care se află acum peste hotare, de mai multe ori, cu părintească chemare la unire. Din nou ne adresăm vouă iubiți frați, părinți și fii duhovnicești, cu această chemare și rămînem ferm încredințați că opera binecuvîntată a reunirii voastre duhovnicești astăzi se poate împlini.

Și vrem să credem, că nimenea dintre voi nu se va abate de la datoria sfîntă de a-și lucra binecuvîntata mîntuire a vieții sale în unitate cu Biserica Mamă, nimeni nu va neglija, în numele mîntuirii, această unitate, nimeni din voi nu se va hotărî să înmulțească durerile Bisericii Mame pentru fiii ei duhovnicești din afara frontierelor.

Și așa, să îndeplinim porunca Sfîntului Apostol, dată nouă tuturor: «Rogu-vă pe voi, fraților, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți

aceeași să vorbiți și să nu fie printre voi dezbinări, ci să fiți uniți în duh și în cugete» (I Cor. 1,10).

Noi vă rugăm, prea iubiții noștri, să primiți această epistolă a noastră cu toată înțelegerea și dragostea.

Chemînd asupra voastră milele cele bogate ale lui Dumnezeu, noi vă păstrăm o nestăruțată dragoste întru Hristos, care după cuvîntul Apostolului: «niciodată nu cade» (I Cor. 13, 8).

† *ALEXEI, Patriarhul Moscovei și al Intregei Rusii.*

MEMBRII AI SFINTULUI SINOD:

- † *NICOLAE, Mitropolit al Crutișelor și Colomnei,*
- † *IOAN, Mitropolit al Kievului, și Galiției, Exarhul Ucrainei.*
- † *ELEFTERIE, Mitropolit al Leningradului și Ladoghei.*
- † *BORIS, Arhiepiscopul Odesei și Hersonului,*
- † *ONISIM, Arhiepiscopul de Vladimir și Susdalî,*
- † *GĂVRIIL, Episcopul de Vologda și Cerepoveț,*

ADMINISTRATORUL AFACERILOR PATRIARHIEI MOSCOVEI,
Protopresbiter N. F. COLCIȚCHI

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

DE ZIUA COPILULUI

După concepția creștină, în deplin acord cu concepția umană generală, omul este coroana creațiunii, fapt arătat — după textul Sfintei Scripturi în deosebi în chipul special în care Dumnezeu l-a creat pe om, în comparație cu celelalte făpturi vii de pe pământ.

În legătură cu crearea primilor oameni — Adam și Eva — Sfânta Scriptură relatează apoi că Dumnezeu i-a binecuvântat zicînd: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul!...» (Gen. 1, 28).

Astfel, după învățătura creștină, potrivit întocmirii și binecuvîntării divine și puterii de procreație cu care i-a înzestrat Dumnezeu pe oameni, — întreg neamul omenesc descinde din prima pereche de oameni: Adam și Eva.

În procesul înmulțirii neamului omenesc, evident, membrii acestuia intră în anumite relații naturale, precizate în primul rînd prin noțiunile: părinți și copii, care indică relațiile cele mai strînse posibile între oameni.

Căci copiii sînt «carnea și sîngele» părinților, — icoana vie în care părinții, peste mormint își continuă propria viață pe pământ. Copiii sînt continuarea familiei, poporului, neamului omenesc întreg.

Strînsa relație naturală dintre părinți și copii, desigur impune între ei speciale datorii reciproce.

Din seria acestora vom creiona, în sinteză numai datorii pe care le au părinții și implicit societatea omenescă față de cei ce le continuă existența și munca, adică față de copii.

În prealabil menționăm că atitudinea față de copii n-a fost totdeauna în conformitate cu demnitatea umană.

Căci, după învățătura creștină, în urma păcatului original întunecîndu-se în om «chipul lui Dumnezeu», s-a întunecat în el și concepția adevărată despre semenul său, ceea ce a afectat negativ relațiile dintre oameni, denaturînd și tratamentul aplicat copiilor.

Astfel este cunoscut că în antichitatea precreștină — dar parțial chiar și în timpuri mult ulterioare — tatăl avea drept nelimitat asupra copiilor, putîndu-i arunca, vinde, chiar ucide, fără nici o sancțiune din partea societății.

Înlăturarea copiilor socotiți inutili nu leza nicidecum conștiința morală a Grecilor și Romanilor, — era un obicei general. Plato și Aristotel afirmă că aruncarea (expunerea) copiilor debili fizicește este dictată chiar

de interesele statului. Deci, în general atitudinea față de copii era lipsită de respectarea demnității umane în ei.

Creștinismul însă condamnă astfel de concepții și atitudini, învățând că făptura umană chiar din momentul zămislirii sale, are dreptul la existență și la grija cuvenită făpturii create după «chipul lui Dumnezeu», — are dreptul la respectarea vieții individuale și a demnității umane. Avortul și înlăturarea copiilor nu sînt socotite un intangibil drept al puterii părintești asupra unei «proprietăți nepersonale» ci ca ucidere și deci păcat strigător la cer.

Redînd însă făpturii umane valoarea cuvenită de «coroană a creațiunii», creștinismul învață că în fiecare copil trebuie respectată demnitatea de om și că nimeni pe pămînt n-are un drept nelimitat asupra existenței sale.

Desigur, viața este un bun de mare preț primit de copii de la părinți, — dar bunul acesta ar rămîne fără valoare, dacă n-ar exista datoria de a se îngriji de creșterea copiilor, în timpul cînd ei încă nu se pot îngriji înșiși. Iar datoria aceasta revine în mod firesc și imperativ părinților trupești și societății, și neîmplinirea ei constituie păcat greu, după învățătura creștină.

Zicem că datoria aceasta revine în mod firesc părinților în primul rînd, fiindcă ea derivă din iubirea care unește organic părinții cu copiii și care nu-i ceva artificial, de ordin secundar, ci ceva firesc, izvorînd din structura ființei umane și asupra căreia stăruie și izvoarele relevației divine.

Iubirea părintească față de copii, în fond, este un instinct natural — propriu și animalelor. — și, primar, în chiar forma egoismului, întrucît copiii sînt cuprinși în instinctul de conservare al părinților. Dar afecțiunea față de copii primește caracter moral acum prin faptul că în copii părinții își recunosc propria individualitate. Copiii continuînd caracterele fizice și spirituale ale părinților, aceștia au în ei bucuria continuării existenței proprii. Astfel este explicabil că iubirea față de copii, ca sentiment natural, este mereu activă în inima părinților. Ca virtute morală ea este una dintre primele și cele mai însemnate expresii ale iubirii față de aproapele.

Și iubirea părintească în conținutul ei nobil autentic, este cuprinsă totdeauna în străduința de a dori, voi și înfăptui numai binele copiilor. «Este oare între voi un astfel de om, care atunci cînd fiul său i-ar cere pîine, el să-i dea piatră? (Mt. 7, 9).

Obiectivul iubirii față de copii este grija de trebuințele lor trupești și sufletești, pentru a-i face, după învățătura creștină, cetățeni conștienți și vrednici ai împărăției cerești și ai celei pămîntești deopotrivă.

Și copilul are nevoie de îngrijire plină de căldura iubirii. El vine doar în lume complet dezarmat pentru a face față trebuințelor sale de existență. Mult timp numai lacrimile îi sînt singurele mijloace ale conservării de sine. Astfel este firesc ca grija de cele trebuitoare existenței sale să revină altora și, după cum s-a spus, în primu rînd părinților trupești și apoi rudelor de sînge și societății în general, căci aceasta are trebuință pentru continuarea sa mereu de noi membri.

Grija de copii privește deopotrivă trebuințele lor materiale și spiritual-morale, căci societatea umană voiește să aibă membri destoinici în orice privință.

Grija de conservarea și dezvoltarea vieții trupești a copilului nu începe abia de la naștere, ci mai înainte, întrucât orice neîmpătare, orice gravă tulburare sufletească, orice încordare fizică peste măsură din partea mamei poate avea urmări neplăcute asupra vieții copilului.

Grija privește apoi alimentarea rațională, sănătoasă, igiena, odihna, îmbrăcăminte copilului, etc.

Sănătatea și vigoarea trupească a copilului trebuie să fie dublată însă de sănătatea lui sufletească și morală, căci omul este ființă psiho-fizică și are nevoie de cultivarea ambelor componente ale ființei sale.

Cetățeanul ca să-și poată câștiga în mod cinstit cele trebuitoare vieții proprii și familiei sale și pentru a putea fi util progresului societății, țărănește, trebuie să fie pregătit pentru aceasta de timpuriu, de copil.

Astfel părinții împreună cu societatea trebuie să se îngrijească de cultivarea lui intelectuală, dându-i posibilitatea să-și însușească cât mai mult și temeinic cunoștințe generale și speciale, privitoare la o anumită profesiune, și totodată să-i dea o bună educație morală și cetățenească, să-l deprindă la muncă, ascultare, iubire de semenii etc. Sfânta Scriptură îndeamnă la îndrumarea timpurie și chibzuită a copilului când spune: «Cel ce ceartă pe fiul său, folos va avea de la el» (Sirah 30, 1 urm.). «Voi, părinților, nu întăriți la minie pe copiii voștri, ci creșteți-i întru învățătura și înțeleptirea Domnului» (Efes. 6, 4).

Societatea are trebuință de membri trupești sănătoși, intelectual luminați și morali tari,— capabili să zmulgă naturii tot mai mult din tainele ei, pentru a crea condiții de trai tot mai bune, tot mai demne de făptura umană.

Instrucți și educați trebuie să dea copilului posibilitatea să-și dezvolte aptitudinile sale native, să-i contureze integral individualitatea, să formeze în copil pe omul în plenitudinea conceptului său autentic și nobil.

Dar formulăm acum întrebarea: în decursul vremii datorită acestor fațade de copii s-au împlinit ele întocmai?

Răspunsul, după datele cunoscute, n-ar putea fi integral afirmativ. Căci dacă creștinismul față de concepția antichității a dat alt conținut atitudinii față de copii, redându-le demnitatea de oameni deplin și fixându-i în atenția îngrijirii umane, — concepția creștină n-a fost totdeauna și pretutindeni teoretic însușită integral și mai puțin practic aplicată.

Când societatea omenească nu dispunea de acel grad de educație a conștiinței morale, încît să respecte în fiecare făptură umană demnitatea morală specifică ei, să-i dea prețuirea adevărată, să nu lezeze în om «omul», prin desconsiderarea drepturilor sale firești, prin favorizarea nedreptăților sociale, prin dispreț față de semenii, atunci, evident, grija de dezvoltarea trupească și spiritual-morală a copilului nu era în atenția cuvenită.

Dar societatea umană și-a urmat totuși cu tenacitate linia firească a progresului ei social-cultural-moral, cu pași mai lenți sau mai repezi, după împrejurările vremurilor. Iar paralel și conștiința respectării demnității umane în fiecare om, indiferent de vîrstă, sex sau alte discriminări pămîntești, a început să se limpezească mereu, să se contureze tot mai clar, mai precis, ceea ce implică și sporirea grijii de creșterea copilului.

Azi la noi în urma restructurării organizației sociale, conștiința aceasta s-a cristalizat și concretizat în o serie de legiferări și așezăminte care,

într-adevăr vădesc o deosebită grijă de cei ce formează viitorul și nădejdea progresului în toate aspectele vieții umane. Cîteva spicuiți sub aspectul realizărilor în privința aceasta vor justifica afirmația făcută.

Plecînd de la adevărul că felul viitorului poporului este în funcție de felul împlinirii datoriilor față de cei ce formează nădejdea viitorului — copiii — grija față de aceștia intră în obiectivul primar al preocupărilor obștești, fiind concretizată într-o serie de dispoziții și așezăminte de natură a crește din copii oameni sănătoși trupește și sufletește.

Sub aspectul legiferării trebuie menționat Codul familiei care intră în toate amănuntele privitoare la drepturile copilului. Mamei îi este asigurat concediul de naștere, ei și copilului asistență medicală gratuită, Maternitățile, casele de naștere, dispensarele și clinicile pentru copii, creșele, grădinițele sezoniere, grădinițele pentru copii — toate bine utilizate — își sporesc mereu numărul pe întinsul țării. Grijă de sănătatea trupească continuă apoi prin cultura fizică, atît de înfloritoare azi la noi în școli și întreprinderi de tot felul. De aceeași grijă se bucură instrucția și educația copiilor. Școli numeroase al căror număr crește mereu, cu personal didactic bine pregătit și cu material didactic de prima calitate stau la dispoziția tuturor copiilor. Înfloritoare este apoi literatura pentru copii. Asemenea le stau la îndemînă zilnic speciale emisiuni de radio, piese de teatru și programe instructive; iar coloniile în stațiunile climaterice și balneare oferă recreerea și înviorarea forțelor trupești și sufletești.

Peste tot copiii se bucură de toată grija pentru cele trebuitoare dezvoltării vieții lor integrale și au condiții favorabile pentru a deveni cît mai utili societății noastre și lupta pentru apărarea păcii dusă cu tenacitate de oamenii de bine de pretutîndeni îi ferește de ororile războiului, de care n-au scăpat generațiile anterioare.

Iar ca simbol al prețuirii copilului și al eforturilor depuse pentru buna lui creștere, s-a fixat Ziua Copilului — 1 iunie — care este ziua copiilor lumii.

Evident, faptul că Statul nostru se îngrijește în astfel de măsură de creșterea copiilor nu poate decît să fie binecuvîntat de sfînta noastră Biserică, întrucît este în deplin acord cu învățătura sa primită de la Mîntuitorul lumii care a spus: «Lăsați copiii să vină la Mine» (Mt. 19, 14).

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

P A R T E A O F I C I A L A

LUCRĂRILE COLEGIULUI ELECTORAL PENTRU ALEGEREA EPISCOPILOR ȘI ARHIEPISCOPILOR MITROPOLIȚI

PROCESUL VERBAL AL ȘEDINȚELOR DIN 23 MAI 1957.

În baza convocării nr. 4326/1957, membrii Adunării Naționale Bisericești, membrii de drept și membrii Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, s-au întrunit conform art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române în Colegiu electoral pentru alegerea episcopilor și Arhiepiscopilor-mitropoliți, în sala de ședințe a Adunării Naționale Bisericești din palatul Sfintei Patriarhii, pentru a completa scaunul de Arhiepiscop al Sfintei și de Dumnezeu păzitei Eparhii de Alba Iulia, și Sibiu și Mitropolii a Ardealului, devenit vacant prin trecerea I. P. S. Mitropolit Justin Moisescu în scaunul de Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Sa procedat în felul următor:

La orele 10,30 dimineața s-a oficiat slujba Doxologiei în paraclisul din palatul Sfintei Patriarhii. După Doxologie, membrii Colegiului Electoral au trecut în sala de ședințe, iar o delegație compusă din membrii Colegiului Electoral s-a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian invitându-l să prezideze lucrările Colegiului Electoral.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, a intrat în sala de ședințe, împreună cu Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, Domnul Petre Costache, Ministrul pentru problemele organelor locale ale puterii de Stat delegat al Domnului Președinte al Consiliului de Miniștri, Domnul Bucur Șchiopu, Ministru Adjunct al Ministerului Agriculturii și Silviculturii, Domnul Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, membru în Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, Domnul Gheorghe Vidrașcu, delegatul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române și Domnul Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, însoțit deasemenea de II. PP. SS. Mitropoliți.

Membrii Colegiului Electoral se ridică în picioare primind cu aplauze pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și pe înalții însoțitori.

Prea Fericitul Președinte invită la birou pe P. Cuv. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc și Domnul Dr. Aurel Botiș, pentru a îndeplini funcția de secretari.

P. Cuv. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc citește apelul nominal al membrilor din Colegiul Electoral, compus din membrii Adunării Naționale Bisericești, din membrii de drept, conform art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și din membrii Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, în total 84 membri din care se scad cei cu mai multe mandate în număr de 4, și 3 membri absenți, rămânând votanți 77 membri.

Se constată că din numărul de 80 membri îndreptățiți a-și da votul la această alegere, sînt prezenți 77 membri, deci Colegiul Electoral poate proceda la alegere.

Prea Fericitul Președinte roagă pe Domnul Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, să citească Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral pentru alegerea în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

Membrii Colegiului ascultă în picioare citirea decretului nr. 215 din 20 mai 1957 al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române.

În continuare, Prea Fericitul Președinte rostește o cuvântare în care se arată scopul convocării Colegiului Electoral.

După aceea, Prea Fericirea Sa suspendă ședința timp de o jumătate de oră, pentru consfătuire.

La redeschiderea ședinței, Prea Fericitul Președinte propune ca bărbați de încredere, conform art. 130 din Statut, pe P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și Domnul Dr. Titus Spătaru.

Colegiul Electoral aprobă propunerile făcute.

P. C. Secretar Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc citește cuprinsul art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, privind procedura alegerilor de ierarhi.

Cei doi bărbați de încredere distribuie buletinele de vot.

Prea Fericitul Președinte citește apelul nominal și fiecare membru al Colegiului Electoral depune buletinul în urnă, în vederea tuturor.

După ce au votat toți membrii prezenți, biroul, împreună cu bărbații de încredere constată că au votat 77 membri și că numărul buletinelor corespund cu numărul votanților.

Colegiul ia act de constatările biroului.

Despuindu-se scrutinul se constată: P. S. Episcop Nicolae Colan — 77 voturi.

În urma rezultatului votării, Prea Fericitul Președinte proclamă ales pe P. S. Episcop Nicolae Colan care a întrunit unanimitate de voturi, ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

Prea Fericitul Președinte felicita pe noul ales făcându-i urări pentru rodnică păstorire.

Noul ales mulțumește Colegiului Electoral pentru încrederea cu care a fost cinstit și rostește o cuvântare, care se anexează la prezentul proces-verbal.

Membrii Colegiului Electoral aplaudă pe noul ales Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului — P. S. Episcop Nicolae Colan.

Terminându-se lucrările alegerii, Prea Fericitul Președinte roagă pe Domnul Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor să citească Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru închiderea Colegiului Electoral.

Membrii Colegiului Electoral ascultă în picioare citirea Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru închiderea ședinței Colegiului Electoral.

La orele 13, Prea Fericitul Patriarh Justinian declară închisă ședința Colegiului Electoral pentru alegerea Arhiepiscopului de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

PREȘEDINTELE COLEGIULUI ELECTORAL

† J U S T I N I A N
P A T R I A R H U L R O M I N I E I

Secretari:

Arhim. Laurențiu Busuioc
Dr. Aurel Botiș

Bărbați de încredere:
Pr. Alexandru Ionescu
Dr. Titus Spătaru

LUCRĂRILE SFINTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMINE

SUMARUL ȘEDINȚEI DIN 23 MAI 1957.

La orele 10 dimineața s-a săvârșit slujba Doxologiei în Paraclisul palatului Sfintei Patriarhii, la care au luat parte II. PP. SS. și PP. SS. Membri ai Sfintului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

La orele 13,15, membrii Sfintului Sinod trec în sala de ședințe din palatul Sfintei Patriarhii.

La ședință ia parte și Domnul Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, însoțit de Domnul Director Onțanu

P. S. Episcop Antim Țîrgovișteanul, Secretarul Sfintului Sinod, citește apelul nominal și se constată că sînt prezenți: Prea Fericitul Patriarh Justinian, II. PP. SS. Mitropoliți: Justin al Moldovei și Sucevei, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului; PP. SS. Episcopi: Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Teofil al Romanului și Hușilor, Antim al Buzăului, Chesarie al Dunării de Jos, Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei și PP. SS. Episcopi Antim Țîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, Vicari Patriarhali.

Prea Fericitul Președinte anunță absența P. S. Episcop Andrei al Aradului, care este suferind și roagă să i se motiveze absența cu o telegramă.

Sfintul Sinod motivează absența.

Prea Fericitul Președinte roagă pe Domnul Secretar General să dea citire Deciziei departamentale de deschidere a sesiunii ordinare a Sfintului Sinod.

Se citește Decizia nr. 7192/1957 de deschidere a sesiunii ordinare a Sfintului Sinod din anul 1957.

Prea Fericitul Președinte aduce la cunoștință Sfintului Sinod că din partea Colegiului Electoral s-a depus la biroul Sfintului Sinod întregul dosar al alegerii P. S. Episcop Nicolae Colan ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, care a avut loc în ziua de 23 mai 1957.

Dosarul alegerii se trimite comisiei canonică juridică și pentru disciplină care, în conformitate cu art. 49, lit. c din Regulamentul organelor centrale urmează să procedeze la verificarea actelor alegerii și să se studieze și să refere dacă alegerea s-a săvârșit cu respectarea normelor legale în vigoare și cel ales îndeplinește condițiunile canonice.

În acest scop, Prea Fericitul Președinte suspendă ședința.

După redeschiderea ședinței, la învitarea Prea Fericitului Președinte, P. S. Episcop Antim al Buzăului, raportorul comisiei canonică juridică și pentru disciplină, citește referatul asupra:

1. **Tem. nr. 5480/1957.** Adresa Colegiului Electoral din 23 mai 1957, prin care se înaintează Sfintului Sinod, spre examinare, dosarul alegerii noului Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

În conformitate cu dispozițiunile art. 131 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romine și art. 49, lit. c din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Romine, comisiunea luînd în examinare actele din dosarul primit și văzînd rezultatele voturilor exprimate, constată că alegerea P. S. Episcop Nicolae Colan în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului s-a făcut cu îndeplinirea formelor canonice și legale, prevăzute de Statut și de regulamentul în vigoare.

Față de cele de mai sus, comisiunea propune plenului Sfântului Sinod, următoarele:

a) Să se aprobe alegerea Prea Sfințitului Nicolae Colan în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului;

b) Dosarul alegerii să fie trimis, spre confirmare, Prezidiului Marii Adunări Naționale, prin Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, conform art. 131 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

Primind propunerea, Sfântului Sinod, în unanimitate hotărăște:

1. Să se aprobe alegerea Prea Sfințitului Nicolae Colan în scaunul de Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

2. Dosarul alegerii se va trimite Prezidiului Marii Adunări Naționale, prin Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, în conformitate cu art. 131 din Statut, pentru obținerea Decretului de confirmare a alegerii.

În continuare, Prea Fericitul Președinte propune următoarele comisiuni ale Sfântului Sinod pe anul 1957:

I. Comisiunea afacerilor străine:

Președinte: I. P. S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei.

Membri: P. S. Episcop Valerian al Oradiei.

Raportor P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal.

II. Comisiunea pentru doctrină, viață religioasă și pentru minăstiri.

Președinte: I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului.

Membri: P. S. Episcop Andrei al Aradului.

Raportor: P. S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor.

III Comisiunea canonică juridică și pentru disciplină.

Președinte: I. P. S. Mitropolit Firmilian al Olteniei.

Membri: P. S. Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului.

Raportor P. S. Episcop Antim al Buzăului.

IV. Comisiunea învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Președinte: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Membri P. S. Episcop Chesarie al Dunării de Jos.

Raportor: P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, Vicar Patriarhal.

Sfântul Sinod aprobă componența comisiunilor așa cum au fost propuse de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Urmează repartizarea lucrărilor la comisiuni astfel:

1. Tem. nr. 3959/1957. Scrisoarea Patriarhiei Moscovei în legătură cu un Apel al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse către fiii ei aflați în afara sinului Bisericii lor mame.

2. Tem. nr. 4304/1957. Vizita în Republica Populară Federală Jugoslavia a delegației Bisericii Ortodoxe Române.

Se trimite spre studiere și referire Comisiunii afacerilor externe.

3. Tem. nr. 4991/1957. Fixarea datei Sfintelor Paști și proiectul de Calendar pe anul 1958.

4. Tem. nr. 10046/1956. Stabilirea P. S. Arhieru Eugén Laiu, la minăstirea de metanie Horația, raionul Tg. Neamț.

5. Tem. nr. 3235/1957. Proiectul de stemă al Sfintei Episcopii a Dunării de Jos.

6. Tem. nr. 4909/1957. Proiectul de stemă al Sfintei Episcopii a Buzăului.

7. Tem. nr. 759/1957. Ratificarea subiectelor pentru conferințele preoțești și de orientare pe anul 1957.

8. Tem. nr. 5448/1957. Referatul P. C. Consilier Traian Ghica, în legătură cu rezultatul colectei din Duminica Ortodoxiei, pentru Fondul Central Misionar.

9. Tem. nr. 5584/1957. Referatul P. C. Consilier Traian Ghica în legătură cu unitățile care s-au evidențiat la colecta pentru Fondul Central Misionar.

10. Tem. nr. 5585/1957. Referatul P. C. Consilier Traian Ghica, privind unitățile care n-au răspuns la colecta pentru Fondul Central Misionar.

11. Tem. nr. 5443/1957. Adresa Sf. Episcopii a Oradiei cu nr. 1456/1957, pentru tunderea în monahism a fratelui Pop Petru din minăstirea Bixad.

12. Tem. nr. 5453/1957. Adresa Departamentului Cultelor cu nr. 2493/1957, în legătură cu acordarea a 20 bugete pentru parohii și posturi noi de preoți în Capitală.

Se trimite spre studiere și referire Comisiunii pentru doctrină, viață religioasă și pentru minăstiri.

13. Tem. nr. 11416/1955 și 8541/1956. Recursul preotului Eugen Stănescu—fost la parohia Slobozia Moara, Arhiepiscopia Bucureștilor.

14. Tem. nr. 4322/1956. Recursul preotului Teodor Bugeanu — parohia Valea Boului, Arhiepiscopia Bucureștilor.

15. Tem. nr. 4591/1956. Recursul preotului Ioan Boiangiu, din Comuna Alunu, Episcopia Râmnicului și Argeșului.

16. Tem. nr. 5400/1956. Cererea fostei monahii Tiberiada Teodorescu — Mănăstirea Bistrița — pedepsită cu excluderea din monahism.

17. Tem. nr. 11478/1956. Cererea preotului Gh. Ghilezan, Eparhia Timișoarei — pedepsit cu «depunerea din treaptă».

18. Tem. nr. 2177/1956. Cererea fostului preot Vlad Alexandru fost la parohia Piatra II, Arhiepiscopia Bucureștilor, pedepsit cu «caterisirea».

19. Tem. nr. 4251/1956. Cererea Pr. Ioan Trăistaru, fost la parohia «Sprincenata», Eparhia Râmnicului și Argeșului, pedepsit cu «depunerea».

20. Tem. nr. 500/1957. Cererea Pr. Ioan Radomirescu, fost la parohia Domnești, Eparhia Râmnicului și Argeșului, pedepsit cu «depunerea din treaptă».

21. Tem. nr. 4219/1956. Cererea preotului Ioan Popescu, parohia Corugea, Eparhia Dunării de Jos, pedepsit cu «6 luni canonicisire».

22. Tem. nr. 7598/1956. Cererea Pr. Gh. Zaharescu, parohia Sf. Nicolae Roman, Eparhia Romanului și Hușilor, — pedepsit cu «6 luni oprire de la cele sfinte».

23. Tem. nr. 4999/1957. Referatul P. C. Inspector General Bisericesc, în legătură cu cererile de strămutare a proceselor pentru legitimă suspiciune.

24. Tem. nr. 5000/1957. Referatul P. C. Inspector General Bisericesc, în legătură cu computarea unei pedepse preventive în pedeapsa aplicată de consistoriile bisericești.

25. Tem. nr. 5444/1957. Cererea de clemență a preotului Miron Bucșa, din Oradea.

26. Tem. nr. 5433/1957. Cererea de iertare a Pr. Ioan Ionescu de la parohia Crișan, Eparhia Dunării de Jos, pedepsit cu depunerea din treaptă.

Se trimite spre studiere și referire Comisiunii canonic-juridică și pentru disciplină.

27. Tem. nr. 5586/1957. Referatul P. C. Inspector General Bisericesc asupra învățământului Teologic în cursul anului școlar 1956-1957.

28. Tem. nr. 5587/1957. Referatul P. C. Consilier Gh. Soare în legătură cu adăugarea unui an de studiu la Seminariile teologice.

Se trimite spre studiere și referire Comisiunii învățământului pentru pregătirea personalului bisericesc.

La orele 14, Prea Fericitul Președinte ridică ședința, anunțând pe cea viitoare pentru ziua de vineri, 24 mai a. c., orele 10 dimineața.

PREȘEDINTE

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

SECRETAR

† Episcop ANTIM TIRGOVIȘTEANUL
Vicar Patriarhal

SUMARUL ȘEDINȚEI DIN 24 MAI 1957.

Ședința se deschide la orele 10 sub președinția Prea Fericitului Patriarh Justinian. Se rosteste rugăciunea «Impărate ceresc».

Sînt prezenți la ședință: Prea Fericitul Patriarh Justinian, II. PP. SS. Mitropoliți Justin al Moldovei și Sucevei, Nicolae al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului; PP. SS. Episcopi Iosif al Râmnicului și Argeșului, Teofil al Romanului și Hușilor, Antim al Buzăului, Chesarie al Dunării de Jos, Valerian al Oradei și PP. SS. Episcopi Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, Vicari Patriarhali.

P. S. Episcop Antim Tîrgovişteanul Secretarul Sfîntului Sinod, citeşte sumarul şedinţei din 23 mai 1957.

Sfîntul Sinod aprobă sumarul şedinţei din 23 mai 1957, fără nici o modificare.

I. P. S. Episcop Antim Tîrgovişteanul, Vicar Patriarhal, raportorul Comisiunii Afacerilor Externe, citeşte referatul asupra temeilor următoare:

1. Tem. nr. 3959/1957. Scrisoarea Patriarhiei Moscovei în legătură cu Apelul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse către fiii ei aflaţi în afara sînului Bisericii lor mame.

Cu adresa nr. 202/1957, I. P. S. Mitropolit Nicolae Crutiţki, şeful Departamentului Afacerilor Externe de pe lângă Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a trimis Bisericii Ortodoxe Romîne — spre luare de cunoştinţă — un exemplar din «Apelul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse către toţi fiii ei din diaspora şi în afara Bisericii mame», din 14 martie 1957.

Prin Apelul menţionat, Biserica Ortodoxă Rusă urmăreşte să curme neînţelegerile şi dezbinările fiilor ei, credincioşii ruşi aflaţi în diaspora, îndemnîndu-i să se întorcă la sînul Bisericii mame şi să revină în patrie.

Comisiunea afacerilor externe propune ca Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne să ia cunoştinţă de acest Apel şi să susţină în rugăciuni chemarea Bisericii Ortodoxe Ruse surori, menită să aducă pace şi unitate între toţi fiii ei, ruşi dreptcredincioşi.

Totodată, comisiunea propune publicarea Apelului în Buletinul oficial al Sfintei Patriarhii «Biserica Ortodoxă Română».

Sfîntul Sinod aprobă propunerea de mai sus a comisiunii.

2. Tem. nr. 2147/1957. Prea Fericitul Patriarh Vichentie invită pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să facă o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Sîrbe, împreună cu o delegaţie a Bisericii Ortodoxe Romîne.

Prin scrisoarea din 16 februarie 1957, Prea Fericitul Patriarh Vichentie al sîrbilor a invitat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, ca împreună cu o delegaţie a Bisericii Ortodoxe Romîne, să facă o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Sîrbe din Republica Populară Federală Jugoslavia.

În urma schimbului de scrisori şi telegrame ce au avut loc, Prea Fericitul Patriarh Vichentie a anunţat ca dată a vizitei — 2 iunie 1957.

Potrivit rezoluţiei Prea Fericitului Patriarh Justinian, dosarul cauzei a fost spus Sfîntului Sinod, în vederea alcătuirii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Romîne, care va însoţi pe Prea Fericirea Sa în această călătorie.

Ţinînd seama că invitaţia este adresată Prea Fericitului Patriarh Justinian, comisiunea afacerilor externe este de părere a se lăsa la aprecierea Prea Fericirii Sale, alegerea membrilor delegaţiei Bisericii Ortodoxe Romîne, consultîndu-se şi cu II. PP. SS. Mitropoliţi, membri ai Sfîntului Sinod.

Sfîntul Sinod aprobă propunerea de mai sus a comisiunii, exprimîndu-şi bucuria pentru invitaţia făcută. Menită să adîncească bunele raporturi dintre cele două Biserici ortodoxe surori.

II. P. S. Episcop Teofil al Romanului şi Huşilor, raportorul Comisiunii pentru doctrină, viaţă religioasă şi pentru mînăstiri citeşte referatele comisiunii asupra temeilor următoare:

1. Tem. nr. 4991/1957. Fixarea datei Sfintelor Paşti şi proiectul de calendar bisericesc pe anul 1958.

Comisiunea examinînd proiectul de calendar, întocmit de PP. CC. Preoţi Gh. Soare şi N. Runceanu, propune aprobarea datei Sf. Paşti, care în anul 1958 cade la 13 aprilie. Totodată comisiunea propune aprobarea proiectului de calendar bisericesc prezentat.

Sfîntul Sinod hotărăşte următoarele:

1. Se fixează data Sfintelor Paşti pe anul 1958, la 13 aprilie.

Se aprobă textul calendarului bisericesc pe anul 1958, care se pune la dispoziţia Eparhiilor, pentru a fi folosit după necesităţile locale.

2. Tem. nr. 10.046/1956. Stabilirea P. S. Arhieru Eugén Laiu în mînăstirea de metanie Horaiţa.

Cu adresa nr. 12521/1956, Sf. Arhiepiscopie a Iaşilor aduce la cunoştinţă că P. S. Arhieru Eugén Laiu s-a stabilit în mînăstirea sa de metanie Horaiţa, raionul Tg. Neamţ.

Comisiunea propune a se aproba stabilirea P. S. Arhieru pensionar Eugén Laiu în mînăstirea sa de metanie Horaiţa, din Eparhia Iaşilor, ţinînd seama şi de

faptul că această minăstire oferă suficiente posibilități de găzduire pentru un arhiereu.

Sfântul Sinod aprobă propunerea de mai sus a comisiunii.

3. Tem. nr. 3225/1957. Proiectul de Stemă al Sfintei Episcopii a Dunării de Jos.

Cu adresa nr. 1661/1957. Sfânta Episcopie a Dunării de Jos înaintează Sfântului Sinod, spre aprobare, proiectul de stemă a acelei Eparhii.

Ținând seama de avizul favorabil al Comisiunii de pictură bisericească de pe lângă Administrația Patriarhală, Comisiunea propune să se aprobe proiectul de stemă a Sfintei Episcopii a Dunării de Jos.

Se aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

4. Tem. nr. 4909/1957, Proiectul de stemă a Sfintei Episcopii a Buzăului.

Cu adresa nr. 3305/1957, Sfânta Episcopie a Buzăului, înaintează Sfântului Sinod, spre aprobare, proiectul de stemă a acelei Eparhii.

Fiind îndeplinite toate formele cerute de hotărârea Sfântului Sinod din iunie 1954, și la propunerea Comisiunii,

Sfântul Sinod aprobă proiectul de stemă a Sfintei Episcopii a Buzăului.

5. Tem. nr. 759/1957. Ratificarea subiectelor conferințelor de orientare pe anul 1957.

La propunerea comisiunii, Sfântul Sinod ratifică subiectele pentru conferințele de orientare ale preoților, pe anul 1957, care au fost comunicate la timpul convenit Eparhiilor.

1. Intre 1-10 februarie 1957: Biserica ortodoxă și strădaniile pentru înfăptuirea destinderii internaționale și pentru asigurarea păcii popoarelor (O.N.U., structura și menirea ei, Consiliul de securitate, Mișcarea Mondială pentru Pace, tratativele diplomatice dintre guverne și schimburile culturale și economice).

2. Intre 1-10 aprilie 1957: Unitatea de credință, ritual și disciplină bisericească, îndatorire permanentă a preotului ortodox (consolidarea reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române; combaterea stilismului, inovațiilor liturgice, a superstițiilor și falsului misticism, apărarea credincioșilor de prozelitism, păstrarea disciplinei clerului).

3. Intre 1-10 octombrie 1957: Principii sociale de bază în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție: dreptatea, legalitatea, munca și într-ajutorarea, etc.

4. Intre 1-10 decembrie 1957: Creștinismul și rasismul (temeiuri biblice și patristice pentru combaterea discriminării rasiale).

Față de propunerea Comisiunii ca aceste conferințe să se țină în lunile calde ale anului.

Sfântul Sinod hotărăște ca această chestiune să fie examinată și rezolvată prin Sinodul Permanent.

6. Tem. nr. 5448/1957. Referatul P. C. Consilier Traian Ghica, în legătură cu încasările și plățile făcute de Fondul Central Misionar și cu plata subvențiilor pentru parohiile sărace din Ardeal.

Prin acest referat, P. C. Consilier Traian Ghica arată situația încasărilor și plăților făcute de Fondul Central Misionar și propune a se aproba plata subvențiilor necesare întregirii salariilor preoților de la unele parohii din Ardeal, prin eparhiile respective.

Sfântul Sinod aprobă referatul, urmînd a se cere Eparhiilor în cauză să trimită Fondului Central Misionar acte justificative — statele de plată pe trimestrul I/1957 — pentru a se putea face plățile pentru trimestrul II al anului în curs.

În legătură cu această problemă, Prea Fericitul Patriarh Justinian propune să se aprobe ca criteriile pentru o cît mai bună distribuire a ajutoarelor să fie stabilite prin Consiliul Național Bisericesc.

Sfântul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

7. Tem. nr. 5584/1957. Referatul P. C. Consilier Traian Ghica, în legătură cu unitățile care s-au evidențiat la colecta pentru Fondul Central Misionar.

La propunerea comisiunii, Sfântul Sinod hotărăște:

Fondul Central Misionar va comunica Eparhiilor respective numele protoierilor și parohiilor care s-au distins cu prilejul colectei din Duminica Ortodoxiei, cu rugămintea de a dispune evidențierea lor, prin circulările către protoierii.

8. Tem. nr. 5585/1957. Referatul P. C. Consilier Traian Ghica, privind unitățile care n-au răspuns la colecta pentru Fondul Central Misionar.

La propunerea comisiunii, Sfântul Sinod hotărăște:

Fondul Misionar va trimite Eparhiilor listele cu protoierile și parohiile care n-au comunicat pînă în prezent rezultatul colectei din Duminica Ortodoxiei, cu rugămintea de a lua măsurile ce vor găsi de cuviință pentru ca și aceste unități să-și îndeplinească obligația.

9. Tem. nr. 5443/1957, Adresa Sfintei Episcopii a Oradiei pentru tunderea în monahism a fratelui Pop Petru din mînăstirea Bixad.

Cu adresa nr. 1456/1957, Sfînta Episcopie a Oradiei roagă Sfîntul Sinod, să aprobe, în mod excepțional, tunderea în monahism, pe seama mînăstirii Bixad, a fratelui Pop Petru, care s-a dovedit de mare folos în acțiunea de consolidare a unificării bisericești din Ardeal.

Comisiunea găsește justă și concludentă motivarea Sfintei Episcopii și propune să se acorde dispensă de studii fratelui de mînăstire Pop Petru, care n-a absolvit școala monahală.

Sfîntul Sinod aprobă, în mod excepțional, tunderea în monahism a fratelui Pop Petru, pe seama mînăstirii Bixad din Eparhia Oradiei.

10. Tem. nr. 5453/1957. Adresa Departamentului Cultelor cu nr. 2493/1957 în legătură cu acordarea a 20 bugete pentru parohii și posturi noi de preoți în Capitală.

În ședința sa din 18 septembrie 1956, Sfîntul Sinod a hotărît ca toate Eparhiile să rezerve un număr de posturi în care să poată fi transferați preoți reveniți.

Răspunzînd acestei hotărîri, Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor a adus la cunoștința Sfîntului Sinod că a înființat 20 de posturi de preoți la bisericile din Capitală, în acest scop.

La intervenția Sinodului Permanent, Departamentul Cultelor prin adresa nr. 2493/1957, face cunoscut că s-au bugetat posturile solicitate.

La propunerea Comisiunii, Sfîntul Sinod hotărăște:

1. Se ia act de comunicarea Departamentului Cultelor și se aduc mulțumiri conducerii Departamentului pentru înțelegerea și sprijinul acordat Bisericii Ortodoxe Romîne.

2. Cuprinsul adresei Departamentului Cultelor să fie comunicat Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

3. Să se recomande și celorlalte Eparhii să aducă la îndeplinire hotărîrea Sfîntului Sinod cu privire la înființarea unor posturi de preoți care să fie puse la dispoziția preoților reveniți.

III. P. S. Episcop Antim al Buzăului, raportorul Comisiunii canonică-juridică și pentru disciplină, citește referatele asupra:

1. Tem. nr. 11416/1955 și 8541/1956. Recursul preotului Eugen Stănescu — fost la parohia Slobozia Moara, Arhiepiscopia Bucureștilor.

Prin cererea înregistrată la nr. 11416/1955, preotul Eugen Stănescu fost la parohia Slobozia Moara, raionul Răcari — Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, a făcut recurs la Sfîntul Sinod împotriva sentinței Consistoriului Eparhial București, prin care a fost pedepsit cu «caterisirea», pentru recăsătorire.

Cercetînd dosarul și ținînd seama de avizul P. C. Inspector General Bisericesc, Comisiunea propune plenului Sfîntului Sinod respingerea recursului preotului Eugen Stănescu.

Sfîntul Sinod respinge recursul preotului Eugen Stănescu rămînînd definitivă sentința nr. 26/1955 de caterisire, dată de Consistoriul Eparhial București.

2. Tem. nr. 4322/1956. Recursul preotului Teodor Bugeanu, parohia Valea Boului, Arhiepiscopia Bucureștilor.

Cu cererea înregistrată nr. 3898/1956, preotul Teodor Bugeanu, fost la parohia Valea Boului din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor a făcut recurs la Sfîntul Sinod împotriva sentinței de caterisire dată de Consistoriul Eparhial București.

Examinînd dosarul și ținînd seama de avizul P. C. Inspector General Bisericesc prin care se concludă la netemeinicia motivelor invocate, Comisiunea propune respingerea recursului solicitat.

Sfîntul Sinod respinde recursul preotului Teodor Bugeanu, rămînînd definitivă sentința de caterisire nr. 9/1956 dată de Consistoriul Eparhial București.

3. Tem. nr. 4591/1956. Recursul preotului Ioan Boiangiu, din Comuna Alunu, Eparhia Rîmnicului și Argeșului.

Preotul Ioan Boiangiu, fost slujitor la parohia Mierea Birnici, Arhiepiscopia Craiovei, a făcut recurs împotriva sentinței Consistoriului Mitropolitan din București, prin care a fost pedepsit cu caterisirea.

Comisiunea avînd în vedere avizul P. C. Inspector General Bisericesc din care se constată că acest preot a fost judecat în lipsă, deci fără a i se fi dat putința să se apere, călcîndu-se art. 149 și 151 din vechiul Regulament de procedură bisericească, propune plenului Sfîntului Sinod admiterea recursului.

În urma lămuririlor date de I. P. S. Mitropolit Firmilian al Olteniei, Sfîntul Sinod examinînd mai amănunțit situația preotului și convingîndu-se de vinovăția lui, hotărăște:

Se respinge cererea de recurs a preotului I. Boiangiu, intrucît este nedemn pentru preoție, rămînînd definitivă sentința nr. 117/1949, dată de Consistoriul Mitropolitan București.

4. Tem. nr. 5400/1956. Cererea fostei monahii Tiberiada Teodorescu — minăstirea Bistrița — pedepsită cu excluderea din monahism.

Cu cererea înregistrată la nr. 5400/1956 monahia Tiberiada Teodorescu roagă Sfîntul Sinod, ca pe baza art. 7, lit. 1 din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Romîne să i se acorde iertare pentru pedeapsa excluderii din monahism, dată de Consistoriul monahal eparhial de pe lîngă Sfînta Episcopie a Rîmnicului și Argeșului. Comisia apreciînd motivele invocate de numita monahie, propune plenului Sfîntului Sinod să-i acorde clemența solicitată, dacă și P. S. Episcop eparhial este de acord.

P. S. Episcop al Rîmnicului și Argeșului este de acord să i se acorde iertare. **Sfîntul Sinod acordă iertarea monahiei Tiberiada Teodorescu de la Minăstirea Bistrița, de pedeapsa excluderii din monahism.**

5. Tem. nr. 11478/1956. Cererea preotului Gh. Ghilezan, Eparhia Timișoarei — pedepsit cu «depunerea din treaptă».

Prin petiția înregistrată sub nr. 9833/1956, preotul Gh. Ghilezan, fost la parohia Sălcina Nouă, Eparhia Timișoarei, roagă Sfîntul Sinod, ca în virtutea dispozițiilor art. 7, lit. d, din Regulamentul organelor centrale, să i se acorde iertarea, pentru pedeapsa depunerii din treaptă, dată de Consistoriul Eparhial Timișoara.

Comisiunea, avînd în vedere că I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului a comunicat cu adresa nr. 5459/1956 că nu poate da aviz favorabil pentru acordarea clemenței solicitate, propune plenului Sfîntului Sinod respingerea cererei de iertare a numitului preot.

Sfîntul Sinod respinge cererea de iertare a preotului Gh. Ghilezan din Eparhia Timișoarei, rămînînd definitivă sentința dată de Consistoriul Eparhial Timișoara.

6. Tem. nr. 2177/1956. Cererea fostului preot Vlad Alexandru — de la Parohia Piatra II, Arhiepiscopia Bucureștilor, pedepsit cu «caterisirea».

Preotul Alexandru Vlad, fost la Parohia Piatra II — Arhiepiscopia Bucureștilor, solicită clemență pentru pedeapsa caterisirii dată de Consistoriul Eparhial București.

Comisiunea avînd în vedere avizul favorabil dat de Chiriarhul locului, Prea Fericitul Patriarh Justinian, propune Sfîntului Sinod să se aprobe cererea numitului preot acordîndu-i clemența solicitată.

Sfîntul Sinod aprobă cererea de iertare a preotului Vlad Alexandru, fost la parohia Piatra II, Arhiepiscopia Bucureștilor.

7. Tem. nr. 4251/1956. Cererea Pr. Ioan Trăistaru, fost la parohia «Sprîncenata», Eparhia Rîmnicului și Argeșului, pedepsit cu «depunerea».

Cu cererea înregistrată la nr. 1348/1957, preotul Ioan Trăistaru, fost la parohia Sprîncenata — Eparhia Rîmnicului și Argeșului, solicită Sfîntului Sinod iertare de pedeapsa depunerii din treaptă dată de Consistoriul Eparhial, R. Vlcea.

Comisiunea avînd în vedere avizul favorabil dat de P. S. Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului cu adresa nr. 2750/1957, propune Sfîntului Sinod să admită cererea și să se acorde numitului preot clemența solicitată.

Sfîntul Sinod aprobă cererea de iertare a preotului Ioan Trăistaru, fost la parohia Sprîncenata, Eparhia Rîmnicului și Argeșului.

8. Tem. nr. 500/1957. Cererea Pr. Ioan Radomirescu, fost la parohia Domnești, Eparhia Rîmnicului și Argeșului, pedepsit cu «depunerea din treaptă».

Cu cererea înregistrată la nr. 1542/1957, preotul Ioan Radomirescu, fost la parohia Domnești, Eparhia Rîmnicului și Argeșului solicită Sfîntului Sinod iertare de pedeapsa depunerii din treaptă.

Avînd în vedere că Sfînta Episcopie a Rîmnicului și Argeșului condiționează darea avizului favorabil pentru iertare, de dovada pe care acest preot trebuie să o producă că nu se mai află în culpa de care este acuzat și ținînd seama de avizul P. C. Inspector General bisericesc, Comisiunea propune plenului Sfîntului Sinod

să acorde clemența solicitată, dacă și P. S. Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului este de acord și numai cu condiția ca acest preot să plece în altă eparhie.

In urma lămuririlor date și de P. S. Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Sfîntul Sinod hotărăște:

Se amîna acordarea iertării solicitată de preotul Ioan Radomirescu, pînă va face dovada că nu se mai găsește în culpa de care este acuzat.

9. Tem. nr. 4219/1956. Cererea preotului Ioan Popescu, parohia Corugea, Eparhia Dunării de Jos, pedepsit cu «6 luni canonisire».

Prin petiția înregistrată sub nr. 3387/1956, preotul Ioan Popescu de la parohia Corugea, Eparhia Dunării de Jos, roagă Sfîntul Sinod să-i acorde iertare de pedeapsa de 6 luni canonisire, dată de Consistoriul Eparhial București, prin sentința nr. 3 din 12 ianuarie 1956.

Comisiunea examinînd dosarul respectiv și văzînd avizul favorabil al P. S. Chesarie al Dunării de Jos, propune plenului Sfîntului Sinod a se admite cererea de iertare a numitului preot.

In urma lămuririlor date de Prea Fericitul Patriarh, Sfîntul Sinod hotărăște:

Cererile de iertare pentru pedepsele rămase definitive prin sentințele date de Consistoriile Eparhiale fără drept de recurs se lasă la aprecierea Chiriarhului respectiv, care le poate rezolva în limitele dreptului conferit de Sfintele canoane.

10. Tem. nr. 7598/1956. Cererea Pr. Gh. Zaharescu, paroha Sf. Nicolae-Roman, Eparhia Romanului și Hușilor, pedepsit cu «6 luni oprire de la cele sfinte».

Prin petiția înregistrată sub nr. 5997/1956, preotul Gh. Zaharescu de la parohia Sf. Nicolae-Roman, Eparhia Romanului și Hușilor, cere să i se acorde clemența pentru pedeapsa opririi totale de la cele sfinte pe timp de 6 luni, dată prin sentința nr. 14/1953 a Consistoriului Eparhial al Eparhiei Romanului.

Comisiunea constată că cererea pentru iertare este tardivă întrucît pedeapsa a fost executată. Ținînd însă seama de avizul P. C. Inspector General Bisericesc, propune plenului Sfîntului Sinod să aprobe radierea pedepsei din cazierul preotului.

Sfîntul Sinod aprobă radierea pedepsei din cazierul numitului preot.

11. Tem. nr. 4999/1957. Referatul C. P. Inspector General Bisericesc în legătură cu cererile de strămutare a proceselor pentru legitimă suspiciune.

Comisiunea, avînd să-și dea avizul și a face în consecință propuneri plenului Sfîntului Sinod într-o problemă ca aceea a strămutării proceselor bisericești pentru legitimă suspiciune, constată că acest principiu nu este prevăzut în Regulamentul de procedură bisericească. Pentru a nu se aduce vreo atingere Chiriarhului și instanțelor canonice de judecată bisericească, mai ales că cei ce se socotesc nedreptățiți pot uza de instanțele canonice bisericești în ordinea superioară, comisiunea opinează a se amîna soluționarea acestei probleme și a se alcătui o comisiune formată din jurisconșulți și canoniști care să studieze această problemă și să facă propuneri concrete și bine documentate, care să fie supuse, în timp util, dezbaterilor Sfîntului Sinod și Adunării Naționale Bisericești.

In urma discuțiilor care au avut loc, Sfîntul Sinod hotărăște

Nu se aprobă propunerea pentru strămutarea proceselor în cazuri de legitimă suspiciune. Se vor respecta dispozițiunile Regulamentului de procedură bisericească în vigoare, întrucît cei ce se consideră nedreptățiți pot face uz de dreptul de recuzare prevăzut de Regulament, apoi se pot adresa motivat Chiriarhului respectiv, înainte de aprobarea sentinței și în sfîrșit au dreptul de recurs.

12. Tem. nr. 5000/1957. Referatul P. C. Inspector General Bisericesc, în legătură cu computarea unei pedepse preventive în pedeapsa aplicată de consistoriile bisericești.

Prin referatul înregistrat la nr. 5000 P. C. Inspector General Bisericesc înaintează Sfîntului Sinod un referat al P. C. Președinte al Consistoriului Central Bisericesc cu privire la computarea timpului de suspendare în pedepsele date de Consistoriile bisericești, prin analogie cu prevederile din Codul de procedură penală, opinînd să se lase la latitudinea instanțelor bisericești să aplice computarea, în darea sentințelor motivat.

Comisiunea își însușește referatul și îl supune Sfîntului Sinod spre aprobare.

In urma discuțiilor care au avut loc, Sfîntul Sinod hotărăște:

Nu se admite aplicarea computării în darea sentințelor, întrucît nu este prevăzută de Regulamentul de procedură bisericească.

13. Tem. nr. 5444/1957. Cererea de clemență a preotului Miron Bucșa, din Oradea.

Cu adresa nr. 1608/1957, Sfânta Episcopie a Oradiei înaintează Sfântului Sinod cererea de iertare a preotului Bucșa Miron, pentru pedeapsa depunerii din treaptă dată de Consistoriul Arhidiecezan din Sibiu cu sentința nr. 4930/1926.

Comisiunea, avînd în vedere avizul favorabil dat de Sfânta Episcopie a Oradiei, preotului petiționar care domiciliază în cuprinsul acestei Episcopii, propune să i se acorde iertarea solicitată.

Sfîntul Sinod aprobă cererea de iertare a preotului Miron Bucșa, acordîndu-i preoția lucrătoare.

14 Tem. nr. 5433/1957. Cererea de iertare a Preotului Ioan Ionescu de la parohia Crișan, Eparhia Dunării de Jos, pedepsit cu depunerea din treaptă.

Avînd în vedere că preotul în cauză este recăsătorit prin divorț de prima soție și ținînd seama de avizul negativ al Comisiunii, Sfîntul Sinod hotărăște:

Se respinge cererea de iertare a preotului Ioan Ionescu, fost la parohia Crișan, Eparhia Dunării de Jos, rămînînd definitivă sentința de depunere din treaptă dată de Consistoriul Eparhial din Galați.

IV. P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, raportorul Comisiunii învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc, citește referatele comisiunii asupra:

1. Tem. nr. 5586/1957. Referatul P. C. Inspector General Bisericesc Pr. Zaharia Mîntulescu privind învățămîntul teologic din anul școlar 1956-1957.

Examinînd referatul cu privire la inspecțiile făcute la seminariile teologice și monahale de către P. C. Inspector General Bisericesc, Comisiunea constată cu deosebită bucurie că școlile medii de învățămînt religios funcționează în chip multumitor, datorită măsurilor înțelepte luate de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de Sfîntul Sinod, îndrumărilor date de Ierarhii în ale căror eparhii se găsesc aceste școli și muncii devotate depusă de corpul profesoral și de personalul administrativ de la seminariile teologice și monahale.

Totuși la unele seminarii se semnalează cîteva deficiențe care vor trebui remediate.

In urma discuțiilor care au avut loc, Sfîntul Sinod hotărăște:

Se ia act de referatul P. C. Inspector General Bisericesc asupra mersului învățămîntului religios de la seminariile teologice și monahale în anul școlar 1956-1957, urmînd a se comunica Eparhiilor deficiențele constatate prin referat, cu recomandarea de a pune în vedere direcțiilor școlilor respective să ia măsuri pentru remedierea lor.

2. Tem. nr. 5587/1957. Referatul P. C. Consilier Administrativ Patriarhal Pr. Gh. Soare, privind înființarea anului IV la seminariile teologice.

Examinînd motivele expuse în referat cu privire la necesitatea înființării anului IV la seminariile teologice și găsind îndreptățită propunerea sporirii cu un an a cursurilor școlare de la seminarii, comisiunea sinodală propune alcătuirea unei comisiuni speciale, care să studieze această problemă cu toate laturile și să refere Cancelariei Sfîntului Sinod, pînă la data de 1 august 1957.

In urma discuțiilor care au avut loc se hotărăște:

Se aprobă propunerea comisiunii sinodale, instituindu-se comisiunea specială astfel: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și PP. SS. Episcopul Chesarie al Dunării de Jos, Antim al Buzăului și Theoctist Botoșăneanul, Vicar Patriarhal, care să studieze această problemă, urmînd a o supune Sinodului Permanent.

Prea Fericitul Patriarh Justinian propune să se trimită din partea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne un mesaj adresat Consiliului Mondial al Păcii, care se va întruni în luna iunie a. c., la Colombo, prin care să se reafirme hotărîrea neclintită a ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romîne de a sprijini lupta Consiliului Mondial al Păcii pentru înlăturarea primejdiei unui război atomic, pentru asigurarea păcii, pentru apărarea vieții întregii omeniri.

Sfîntul Sinod aprobă și semnează textul mesajului prezentat de Prea Fericitul Patriarh și hotărăște să fie trimis Consiliului Mondial al Păcii prin intermediul Departamentului Cultelor.

Epuizîndu-se ordinea de zi, Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește membrilor Sfîntului Sinod pentru munca depusă în rezolvarea lucrărilor acestei se-

siuni a Sfântului Sinod, aducînd în același timp mulțumiri și Domnului Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor pentru participarea la ședințe și pentru sprijinul acordat Bisericii Ortodoxe Romîne.

Prea Fericitul Președinte roagă pe Domnul Secretar General să se dea citire Deciziei Departamentului Cultelor pentru închiderea sesiunii ordinare a Sfântului Sinod pe anul 1957.

Domnul I. Onțanu, Director în Departamentul Cultelor citește decizia de închidere a actualei sesiuni a Sfântului Sinod.

Ședința se ridică la orele 14.

PREȘEDINTE

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

SECRETAR

† *Episcop ANTIM TIRGOVIȘTEANUL*
Vicar Patriarhal

Prezentul sumar a fost citit în fața membrilor Sfântului Sinod și aprobat fără nici o modificare, astăzi 25 mai 1957.

PREȘEDINTE

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

SECRETAR

† *Episcop ANTIM TIRGOVIȘTEANUL*
Vicar patriarhal

LUCRĂRILE ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI

PROCESUL VERBAL Nr. 5581 AL ȘEDINȚEI DIN 23 MAI 1957.

1. În ziua de joi 23 mai 1957, membrii clerici și mireni ai Adunării Naționale Bisericești, convocați în termenul prevăzut de Statutul Bisericii Ortodoxe Române, în sesiune ordinară de lucru pentru anul 1957, s-au întrunit la Reședința Patriarhiei din București, participând, la orele 10 dimineața, împreună cu membrii Colegiului Electoral Bisericesc, convocat în scopul alegerii Arhiepiscopului de Alba-Iulia și Sibiu — Mitropolit al Ardealului tot în această zi, la Doxologia săvârșită în Paraclisul Patriarhiei.

2. După terminarea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, au rămas în sala de ședință numai membrii propriu ziși ai Adunării Naționale Bisericești, pentru a lucra în sesiune ordinară anuală.

3. La orele 12,30, o delegație de membri ai Adunării Naționale Bisericești a invitat pe Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian să ia parte și să prezideze Adunarea Națională Bisericească.

4. Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian a intrat în sala de ședință însoțit de Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți, împreună cu Domnul D. Dogaru Secretarul General al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române fiind întâmpinați cu cădură de întreaga Adunare, care a intonat Imnul Patriarhal.

5. Prea Fericitul Patriarh Președinte a propus și Adunarea a aprobat pe cei trei secretari de ședință, invitându-i să ocupe locul la birou.

6. P. C. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc, prim secretar de ședință, a citit apelul nominal și s-a constatat că sînt prezenți marea majoritate a membrilor.

7. Prea Fericitul Patriarh -Președinte a anunțat că Adunarea este în număr și poate lucra legal, după care a rugat pe Domnul Secretar General D. Dogaru să dea citire Decretului de deschidere emis de Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române.

8. Domnul Secretar General D. Dogaru a dat citire Decretului de deschidere nr. 214 din 20 mai 1957, care a fost ascultat în picioare și salutat cu aplauze de toți cei prezenți.

PREZIDIUL MARII ADUNARI NAȚIONALE A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

D E C R E T

Privind deschiderea sesiunii ordinare 1957 a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române,

1. Declară deschisă sesiunea ordinară 1957 a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române, convocată pentru data de 23 mai 1957.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARII ADUNARI NAȚIONALE
Dr. PETRU GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI MARII ADUNARI NAȚIONALE
AVRAM BUNACIU

București 20 mai 1957.
Nr. 214.

9. Prea Fericitul Patriarh-Președinte, printr-un cuvînt de deschidere, a arătat scopul convocării Adunării Naționale Bisericești întrunită în sesiunea ordinară, pentru anul 1957. Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a adus la cunoștință Adunării încetarea din viață a Profesorului Dr. Corolian Tătaru pe data de 22 ianuarie 1957, membru distins al Adunării și al Consiliului Național Bisericesc, a cărui amintire va rămîne neștearsă pentru rîvna deosebită depusă în îndeplinirea mandatului ce avea din partea Adunării Eparhiale a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

Adunarea s-a ridicat în picioare, în semn de pios omagiu, rostind creștineștile cuvinte: «Dumnezeu să-l odihnească în pace».

10. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a dispus completarea Comisiunilor permanente ale Adunării și împărțirea lucrărilor de la Ordinea de zi către fiecare din ele, astfel:

I. COMISIUNEA DE VALIDARE ȘI PETIȚIUNI:

— Adresa nr. 700/1957 a Sfintei Episcopii a Clujului pentru alegerea și delegarea Domnului Dr. Fărcașu Mihail, Notar de Stat, domiciliat în Ciuj, str. Molotov nr. 6-8, apartament 25, ca membru în Adunarea Națională Bisericească, în locul decedatului profesor dr. Coriolan Tătaru. (Tem. nr. 1496/1957).

— Adresa nr. 701/1957 a aceleiași Sfinte Episcopii, pentru alegerea și delegarea Domnului Tîmpănariu Ioan, pensionar, domiciliat în Turda, str. Republicii nr. 7, ca membru în Adunarea Națională Bisericească în locul Domnului Roman Ioan, demisionat fiind bolnav. (Tem. nr. 1495/1957).

— Referatul — Tem. nr. 1496/1957 — pentru alegerea unui membru mi-rean în Consiliul Național Bisericesc, pe temeiul art. 25 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne și art. 59, lit. f. din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Romîne, în locul rămas vacant prin decesul profesorului Dr. Coriolan Tătaru.

— Adresa nr. 634 — D/1957 a Sfintei Arhiepiscopii a Timișoarei și Caransebeșului pentru alegerea și delegarea P. C. Preot Dr. Gheorghe Cotoșman, Vicarul acestei Sfinte Arhiepiscopii, ca membru în Adunarea Națională Bisericească, în locul Preotului Ioan Crăciunel care trecînd în altă eparhie a pierdut mandatul de membru al Adunării Eparhiale respective. (Tim. nr. 1515/1957).

II. COMISIUNEA BISERICESCĂ

— Darea de seamă asupra activității Sectorului Administrativ Bisericesc al Administrației Patriarhale în cursul anului 1956. (Tem. nr. 4092/1957).

III. COMISIUNEA CULTURALĂ.

— Darea de seamă asupra activității Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, desfășurată în cursul anului 1956. (Tem. nr. 1414/1957).

— Darea de seamă asupra activității cuprinsă în capitolul «Invățămîntul Teologic» pe anul 1956.

IV. COMISIUNEA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ.

— Darea de seamă asupra executării Planului Financiar pe anul 1956 al Administrației Patriarhale și instituțiilor anexe:

- a) Contul de execuție bugetară;
- b) Contul de profit și pierdere;
- c) Bilanțul.

— Darea de seamă asupra activității desfășurată de sectorul Ateliere — I și II — al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă în cursul anului 1956, cuprinzînd și contul de execuție bugetară, contul de profit și pierdere și bilanțul, încheiate la 31 decembrie 1956. (Tem. nr. 1.185 și 1.419/1957).

V. COMISIUNEA BUGETARĂ.

— Proiectul de Plan Financiar pe anul 1957 al Administrației Patriarhale și instituțiilor anexe (Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romîne, inclusiv Fondul Central Misionar).

VI. COMISIUNEA ORGANIZATOARE.

— Procesul verbal înregistrat la nr. 2337/1957 cu privire la rearondarea Eparhiilor Dunării de Jos, Buzăului și Romanului și Hușilor.

11. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a produs Adunării textul a trei telegrame și a unui Mesaj, care să fie expediate precum urmează: Telegrama: D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, D-lui Chivu Stoica Președintele Consiliului de Miniștri și un mesaj Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română.

Adunarea a aprobat cu aplauze textul telegramelor și mesajului, hotărînd ca telegramele să fie expediate imediat, iar mesajul să fie transmis Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română¹⁾.

12. După împărțirea lucrărilor la Comisiuni și după expedierea telegramelor și mesajului, Prea Fericitul Patriarh-Președinte a suspendat ședința, invitînd pe membrii Adunării Naționale Bisericești să ia parte la agapa frățească de prînz, împreună cu membrii Colegiului Electoral Bisericesc și noul ales pentru scaunul de Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, Inalt Prea Sfințitul Nicolae Colan, anunțînd totodată continuarea lucrărilor Adunării Naționale Bisericești pentru orele 18.

ȘEDINȚA II-a.

13. Ședința s-a deschis la orele 18, sub Președinția Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian.

14. La ordinea de zi sînt referatele Comisiunilor Adunării, asupra lucrărilor ce le-au fost repartizate spre studiere și referire în ședința de dimineață.

15. Prea Fericitul Patriarh-Președinte dă cuvîntul Prea Cucernicului Preot Visarion Petculescu, raportorul Comisiunii de Validare și Petițiuni pentru a citi referatul cu privire la alegerea și delegarea de către Adunarea Eparhială a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului a D-lui Dr. Fărcașu Mihail ca membru mirean în Adunarea Națională Bisericească, în locul decedatului profesor Dr. Coriolan Tătaru.

Comisiunea constată că actele dosarului sînt în ordine și în conformitate cu art. 59 și 67 din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Române propune validarea mandatului.

Adunarea Națională Bisericească validează mandatul prin care Domnul Dr. Fărcașu Mihail este delegat membru al său, din artea Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

16. P. C. Preot Visarion Petculescu, în continuare citește referatul Comisiunii de Validare și Petițiuni cu privire la delegarea de către Adunarea Eparhială a Sfintei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, a Domnului Tîmpănariu Ioan, ca membru mirean în Adunarea Națională Bisericească, în locul Domnului Ioan Roman, demisionat.

Comisiunea constată că actele dosarului sînt în ordine și în conformitate cu art. 59 și 67 din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Române, propune validarea mandatului.

Adunarea Națională Bisericească validează mandatul prin care Domnul Tîmpănariu Ioan este delegat membru al său.

17. Acelaș raportor al Comisiunii de Validare și petițiuni citește referatul cu privire la delegarea, de către Adunarea Eparhială a Sfintei Arhiepiscopii a Timișorului și Caransebeșului, a P. C. Preot Dr. Gh. Cotoșman, ca membru cleric în Adunarea Națională Bisericească, în locul P. C. Preot Ioan Crăciunel, al cărui mandat a fost retras prin trecerea în altă Eparhie.

Comisiunea constată că actele dosarului sînt în ordine și în conformitate cu art. 59 și 67 din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Române, propune validarea mandatului.

Adunarea Națională Bisericească validează mandatul prin care P. C. Preot Dr. Gh. Cotoșman, Vicarul Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, este delegat membru al său, cleric.

1. Textele telegramelor și mesajul sînt publicate în primele pagini ale acestui număr.

18. Prea Fericitul Patriarh-Președinte aduce la cunoștință Adunării Naționale Bisericești că regretatul profesor dr. Coriolan Tătaru avea și calitatea de membru mirean în Consiliul Național Bisericesc și, pe temeiul art. 25 din Statutul și art. 59 lit. f, din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Române propune alegerea D-lui Dr. Fărcașu Mihail ca membru mirean în Consiliul Național Bisericesc, în locul decedatului Profesor Dr. Coriolan Tătaru.

Adunarea Națională Bisericească aprobă propunerea și alege pe D-l Dr. Fărcașu Mihail ca membru în Consiliul Național Bisericesc.

19. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, P. C. Pr. Vicar Sabin Truțea, raportorul Comisiunii Bisericești, citește referatul asupra Dării de seamă a Sectorului Administrativ Bisericesc al Administrației Patriarhale, despre activitatea desfășurată în cursul anului 1956.

Pe baza constatărilor și propunerilor făcute de Comisiunea Bisericească prin referatul citit,

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. **Ia act cu aprobare de Darea de seamă asupra activității desfășurate de Sectorul Administrativ Bisericesc al Administrației Patriarhale în cursul anului 1956.**

2. **Exprimă respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul exercitat în permanență pentru bunul mers și buna desfășurare a activității acestui Sector.**

3. **Aduce mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Române și Departamentului Cultelor pentru sprijinul acordat în orice moment Administrației Patriarhale și în general Bisericii Ortodoxe Române, în împlinirea misiunii sale.**

20. Prea Fericitul Patriarh-Președinte face observațiunea că în Darea de seamă s-a arătat activitatea clerului ortodox din toate Eparhiile și că deci, din cei peste 8000 preoți, care activează la parohii, peste 6000 fac parte din Comitetele de luptă pentru pace. Mulți sînt președinți, alții secretari, alții conferențieri sau membri participanți la ședințe. Deci este vorba de o activitate stăruitor îndrumată de către toți Chiriarii Eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române. În încheiere, Prea Fericitul Sa propune să se aducă aceleași calde mulțumiri tuturor Înalt Prea Sfinților Arhiepiscopi-Mitropoliți și Prea Sfinților Episcopi Eparhioți.

Adunarea Națională Bisericească aprobă propunerea și aduce mulțumiri tuturor Chiriarhilor.

21. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, Domnul Basarab Dumitrescu, raportor al Comisiunii Culturale dă citire referatului asupra capitolului intitulat «Invățămîntul Teologic», — cuprins în Darea de seamă a Sectorului Institutului Biblic — Ateliere II —, și care expune situația școlilor de învățămînt teologic ale Bisericii Ortodoxe Române și activitatea desfășurată în cursul anului 1956.

Față de constatările și propunerile Comisiunii Culturale, făcute prin referatul citit,

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. **Ia act cu aprobare de expunerea cuprinsă în capitolul «Invățămîntul teologic», asupra activității din cursul anului 1956.**

2. **Exprimă călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru îndrumarea, supravegherea și controlul permanent al activității învățămîntului teologic de toate gradele.**

3. **Aduce mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Române și Departamentului Cultelor, pentru sprijinul acordat.**

22. Prea Fericitul Patriarh-Președinte completează cu propunerea ca să fie aduse aceleași mulțumiri și tuturor chiriarhilor care supraveghează și îndrumază învățămîntul teologic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu și la celelalte seminarii și școli teologice.

23. Acelaș raportor al Comisiunii Culturale dă citire referatului asupra Dării de seamă despre activitatea desfășurată de Sectorul Institutului Biblic — Editura și Tipografie — Secția I și Secția II-a în cursul anului 1956.

Adunarea Națională Bisericească hotărăște următoarele:

1. **Aprobă Darea de seamă a Sectorului Institutului Biblic — Editura și Tipografie —, pe anul 1956, pentru ambele Secții.**

2. **Aprobă contul de execuție financiară și bilanț pe 1956 pentru cifrele prezentate, totalizînd, pentru Secția din Principatele Unite la «Venituri» lei 2.601.699,00, iar la «Cheltuieli» lei 2.205.591,26 iar pentru secția din Vinători, la «Venituri» lei 598.336,48 și la «Cheltuieli» 464.699,82 lei și dă descărcare de gestiune Prea Cucernicilor Consilieri Administrativi ai Patriarhiei, conducători ai acestui Sector.**

3. Aprobă planul de produse și planul financiar pe anul 1957, cu prevederi la «Venituri și Cheltueli» de lei 4.700.000.

4. Exprimă Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian mulțumiri și recunoștință pentru îndrumarea și purtarea de grijă acordată acestui Sector.

5. Exprimă mulțumiri Onoratului Guvern și Departamentului Cultelor, care au dat un sprijin prețios bunelor realizări prin repartiții de materiale, unelte și mașini.

6. Aduce mulțumiri tuturor ostenitorilor acestui Sector: muncitori, tehnicieni, salariați administrativi și conducerei Sectorului, pentru dragostea și devotamentul cu care și-au împlinit datoria, în anul trecut.

24. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, P. C. Pr. Dr. Carol Pop, raportorul Comisiunii Economice-Financiară, dă citire referatului asupra Dării de seamă despre activitatea desfășurată în cursul anului 1956 de Sectorul Institutului Biblic — Ateliere — Secția I și Secția II-a.

Pe baza constatărilor și propunerilor Comisiunii Economice-Financiare, cuprinse în referatul citit în ședință.

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. Aprobă activitatea Sectorului Ateliere ale Institutului Biblic, pe anul 1956 și contul său de execuție bugetară, contul de profit și pierdere și bilanțul încheiat, dându-se cuvenita descărcare.

2. Apreciază osteneala depusă de personalul acestei instituții și le aduce mulțumiri, cu îndemnul de a continua munca și devotamentul față de instituție, spre a obține rezultate tot mai bune.

3. Aduce mulțumiri Înalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților Chiriarhi, ostenitorilor Centrelor Eparhiale pentru sprijinul acordat.

4. Aduce mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Române și Departamentului Cultelor pentru sprijinul acordat.

5. Exprimă Prea Fericitului Patriarh Justinian călduroase mulțumiri pentru îndrumarea rodnică și conducerea înțeleaptă a activității acestui sector.

25. Acelaș raportor al Comisiunii Economice-Financiare, P. C. Pr. Dr. Carol Pop, dă citire referatului asupra Dării de seamă despre executarea planului financiar al Administrației Patriarhale pe anul 1956.

Față de constatările și propunerile Comisiunii Economice-Financiare, cuprinse în referatul citit în ședință,

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. Aprobă contul de gestiune și bilanțul Administrației Patriarhale pe anul 1956.

2. Aprobă contul de profit și pierdere și bilanțul Institutului Biblic, dând cuvenita descărcare gestionarilor respectivi.

3. Exprimă Prea Fericitului Patriarh Justinian toată recunoștința clerului și credincioșilor, pentru grija și munca ce depune în slujba Bisericii Ortodoxe Române, pentru supravegherea și îndrumarea zilnică pe care o rezervă colaboratorilor Prea Fericirii Sale și pentru frumoasele rezultate obținute în cei 9 ani de păstorire.

26. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, Domnul Ioan Timpănariu, raportorul Comisiunii bugetare, dă citire referatului asupra planului financiar al Administrației Patriarhale și instituțiilor anexe — Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române: Ateliere Secția I și Secția II-a: Editură și Tipografie Secția I și Secția II-a: inclusiv Fondul Central Misionar — pe anul 1957.

Referatul Comisiunii Bugetare constată că proiectul de plan financiar pe anul 1957 a fost întocmit cu toată grija în ceea ce privește posibilitatea de realizare a veniturilor: cheltuelile sînt limitate la necesitățile reale, corespunzătoare unei bune administrații și că însfîrșit s-au respectat normele legale și instrucțiunile în vigoare.

Pe baza propunerilor Comisiunii Bugetare și în conformitate cu art. 20, alin. 1 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române,

Adunarea Națională Bisericească aprobă planul financiar al Administrației Patriarhale și instituțiilor anexe: Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe cu Sectoarele Ateliere — Secția I și II-a și Editură și Tipografie — Secția I și Secția II, inclusiv Fondul Central Misionar, pe anul 1957, însumînd atît la «Venituri» cît și la «Cheltueli» lei 16.900.000, respectiv:

— Administrația Patriarhală, inclusiv Fondul Central Misionar, lei 5.900.000.

— Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă cu Sectoarele: Ateliere Secția I și Secția II-a și Editură și Tipografie Secția I și Secția II-a, lei 11.000.000,

27. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, P. C. Preot Vicar Dumitru Petrea, raportorul Comisiunii Organizatoare, dă citire referatului asupra dosarului cu privire la rearondarea Eparhiilor: Dunărea de Jos, Buzău Roman și Huși, în sensul de a se ceda câte un raion mărginaș și a se primi în schimb altul mai apropiat. (Tem. nr. 2.337/1957).

Prin referatul citit în ședință, Comisiunea Organizatoare arată că rearondarea propusă se întemeiază pe prevederile art. 20, lit c din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române; că ea ține seama de cele hotărâte de Sfântul Sinod și Adunarea Națională Bisericească în anul 1951, când protopopiatul raional a fost stabilit ca bază de arondare pentru Eparhii, că ea este o urmare a acordului intervenit pentru Prea Sfințiții Episcopi Eparhioți Antim al Buzăului, Chesarie al Dunării de Jos și Teofil al Romanului și Hușilor, și că însfârșit are în vedere situația topografică a raioanelor în cauză.

Pe baza constatărilor și propunerilor Comisiunii Organizatoare, făcute prin referatul citit,

Adunarea Națională Bisericească aprobă rearondarea Eparhiilor: Dunărea de Jos, Buzău, Roman și Huși, precum urmează:

— Raionul Adjud trece, de la Eparhia Buzăului la Eparhia Romanului și Hușilor.

— Raionul Berești trece de la Eparhia Romanului și Hușilor la Eparhia Dunării de Jos.

— Raionul Filimon Sîrbu trece de la Episcopia Dunării de Jos la Eparhia Buzăului.

28. Prea Fericitul Patriarh-Președinte ia cuvîntul și constată că toate lucrările de pe ordinea de zi a Adunării Naționale Bisericești din sesiunea ordinară de la 25 mai 1957 au fost cercetate și rezolvate.

Prea Fericirea Sa a adăugat apoi cuvinte de mulțumire, pe care le redăm în rezumat

«Să-mi dați voie să mulțumesc Domnului Secretar General al Departamentului Cultelor, D. Dogaru, exprimîndu-i cele mai calde felicitări pentru demnitatea în care a fost numit și asigurîndu-l că-i vom da tot concursul să-și îndeplinească cu deplin succes sarcinile ce-i revin, silindu-ne împreună să promovăm bunele raporturi dintre Biserică și Stat și îndrumînd Biserica să sprijinească regimul de democrație populară din țara noastră și mai cu seamă să susțină lupta pentru pace, în care este angajată moralmente..»

«Mulțumind Domnului Secretar General D. Dogaru și pentru participarea la ședințele Adunării Naționale Bisericești, rugîndu-l să se facă ecoul sentimentelor noastre de devotament și prețuire față de Guvernul condus de Domnul Prim Ministru Chivu Stoica, precum și de recunoștință pentru sprijinul acordat Bisericii noastre..»

«Vă mulțumesc din toată inima și Domniilor Voastre, Onorați membri ai Adunării Naționale Bisericești, pentru participarea plină de dragoste și interesul ce ați arătat treburilor bisericești..»

«Vă fac rugămîntea ca acolo unde mergeți, în mijlocul credincioșilor, să vă faceți ecoul preocupărilor noastre și să-i informați cu bună voință asupra tuturor evenimentelor ce se petrec în Biserica noastră, cum a fost cel de astăzi, alegerea Mitropolitului Ardealului..»

«Din toată inima vă fac urarea să mergeți sănătoși și să auzim numai de bine».

29. Potrivit dispozițiilor art. 80 din Regulamentul organelor centrale din Patriarhia Română, Prea Fericitul Patriarh-Președinte a propus Adunării Naționale Bisericești o comisiune pentru verificarea și aprobarea procesului verbal al ședințelor Adunării din sesiunea anului 1957, comisiune care va lucra sub președinția Prea Fericirii Sale, alcătuită din următorii membri:

1. P. C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu,
2. P. C. Pr. Vicar Marin Bogoiu.
3. Dl. Acad. Prof. Dr. Nicolae Gh. Lupu,
4. Dl. Acad. Prof. Dr. Vasile Rășcanu,
5. Dl. Ioan Tăbîrcă.

Adunarea Națională Bisericească aprobă Comisiunea propusă mai sus.

30. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a rugat pe Domnul Secretar General al Departamentului Cultelor, D. Dogaru, să dea citire Decretului de închidere.

31. Domnul D. Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor a citit Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române nr. 244/1957, pentru închiderea sesiunii ordinare din anul 1957 a Adunării Naționale Bisericești.

PREZIDIUL MARI ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

D E C R E T

privind închiderea sesiunii ordinare 1957, a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române:

1. Declară închisă sesiunea ordinară 1957 a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române, convocată pentru data de 23 mai 1957.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNARI NAȚIONALE
Dr. PETRU GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI MARI ADUNARI NAȚIONALE
AVRAM BUNACIU

București, 23 mai 1957.
Nr. 244.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a declarat închisă sesiunea ordinară din anul 1957, a Adunării Naționale Bisericești.

PREȘEDINTE
† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

SECRETAR GENERAL
Archim. LAURENȚIU BĂȘUOC

PROCES-VERBAL
Astăzi, 28 mai 1957

Subsemnații membri ai Adunării Naționale Bisericești, confirmându-ne hotărârile Adunării, înscrisă la punctul 29 de mai sus, ne-am întrunit în Comisiune, sub președinția Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian, și am verificat și aprobat procesul verbal al ședințelor Adunării Naționale Bisericești din sesiunea ordinară din ziua de joi, 23 mai 1957.

Drept care am încheiat prezentul proces verbal.

PREȘEDINTE
† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

MEMBRII COMISIUNII:
Pr. AL. IONESCU
Pr. Econ. MARIN BOGOIU
Dr. NICOLAE LUPU
Dr. V. RAȘCANU
I. TABIRCA

DAREA DE SEAMĂ ASUPRĂ ACTIVITĂȚII SECTORULUI ADMINISTRAȚIEI PATRIARHALE PE ANUL 1956

În conformitate cu dispozițiunile art. 26 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și art. 120 lit. h din Regulamentul organelor centrale din Patriarhia Română, prezentăm în cele ce urmează — darea de seamă asupra activității desfășurate de Sectorul Administrației Patriarhale pe anul 1956, urmând a fi supusă Adunării Naționale Bisericești, potrivit dispozițiilor art. 20 lit. g din Statut și art. 59, lit. g din regulament, spre examinare și aprobare.

În cadrul acestei dări de seamă — activitatea desfășurată și realizările vor fi înfățișate în următoarele capitole, cu subdiviziunile respective.

- A. Relațiile externe ale Bisericii Ortodoxe Române;
- B. Situația comunităților ortodoxe române de peste hotare;
- C. Activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Române;
- D. Realizări administrative și gospodărești la Centrul Administrației Patriarhale;
- E. Contul de execuție bugetară pe anul financiar 1956

A. LEGATURILE BISERICII ORTODOXE ROMINE CU CELELALTE BISERICI ORTODOXE ȘI ETERODOXE DIN LUME.

În curgerea anului 1956, Biserica noastră a întreținut și pe cât i-a fost cu putință a dezvoltat legăturile sale frățești cu toate Bisericile Ortodoxe și cu un număr de Biserici eterodoxe din lumea întreagă. A fost îndemnată la aceasta de comandamentele Evangheliei Mântuitorului Hristos, precum și de imperativele timpurilor de astăzi, potrivit cărora, popoarele, prin reprezentanții și instituțiile lor, trebuie să folosească toate mijloacele și să depună toate eforturile pentru a stabili legături strânse unele cu altele, cu scopul de a-și cunoaște mai bine însușirile și realizările, de a-și înțelege mai adânc nevoile și interesele, de a-și rezolva în deplină cunoștință de cauză problemele de viață și însfârșit de a se iubi și prețui mai sincer.

Legăturile acesta ale Bisericii noastre cu celelalte Biserici, pot fi urmărite și în curgerea anului 1956, tot prin cele șase căi, pe care s-au manifestat și anul trecut:

- I. Schimbul de scrisori irenice de felicitare cu prilejul marilor praznice ale creștinătății: Nașterea Domnului-Anul Nou și Învierea Domnului.
- II. Felicitări cu prilejul diferitelor aniversări ale Bisericilor și ale Intâistătorilor lor.
- III. Comunicări cu privire la situații sau probleme care interesează viața vreuneia din Biserici sau reclamă o consultare a tuturor Bisericilor, pentru unitatea de acțiune a Ortodoxiei și sporirea prestigiului acesteia.
- IV. Schimb de reviste și publicații teologice și religioase.
- V. Schimb de studenți teologi.
- VI. Vizite frățești.

I. Schimbul de scrisori irenice de felicitare

Este o tradiție veche și universal cultivată această împărtășire de felicitări și urări cu prilejul praznicelor mari ale creștinătății.

Astfel și în anul 1956, de Învierea Domnului ca și de Nașterea Domnului, urmată îndată de începutul Anului Nou, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis

scrisori irenice de felicitare celor opt Patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe din lume. De la fiecare dintr-înșii s-a primit câte o scrisoare de răspuns. Atât în scrisorile Prea Fericirii Sale Patriarhului nostru, cât și în scrisorile primite de la ceilalți Patriarhi, pe lângă cuvintele care exprimau bucuria duhovnicescă specifică a praznicelor, s-au putut citi cuvinte însuflețite prin care s-au exprimat regretul și îngrijorarea că lumea creștină nu este destul de strâns unită și hotărâtă pentru o acțiune mai eficace de pacificare și înfrățire a tuturor popoarelor și s-a accentuat dorința de a se stabili între ele raporturi de respect și prețuire reciprocă.

Odată cu scrisorile irenice schimbate cu cei opt Patriarhi ortodocși, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit scrisori și telegrame de felicitare de la Intâistătătorii celorlalte Biserici Autocefale Ortodoxe, de la numeroși mitropoliți și episcopi ortodocși, precum și de la conducătorii multor Biserici și culte eterodoxe din lumea întreagă sau de la diferite personalități eclesiastice, precum urmează:

1. Sanctitatea Sa Athenagoras, Patriarhul Ecumenic al Constantinoplei.
2. Prea Fericirea Sa Christoforos, Papă și Patriarh Apostolic al Alexandriei și a Toată Africa.
3. Prea Fericirea Sa Alexandru III, Patriarhul Apostolic al Antiohiei și a tot Orientul.
4. Inalt Prea Sfinția Sa Athenagoras, Arhiepiscopul Sevastiei, Locțiitor de Patriarh al Ierusalimului.
5. Sanctitatea Sa Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia.
6. Prea Fericirea Sa Melchisedec, Patriarhul Catholicos al Tiflisului și a toată Georgia.
7. Prea Fericirea Sa Vikentie, Patriarhul Bisericii Sîrbe.
8. Prea Fericirea Sa Kiril, Patriarhul Bulgariei.
9. Prea Fericirea Sa Dorotheos, Arhiepiscopul Atenei, Mitropolit Primat a toată Elada.
10. Inalt Prea Sfinția Sa Macarie, Mitropolitul Varșoviei și a toată Polonia.
11. Inalt Prea Sfinția Sa Ian, Mitropolitul Pragăi și a toată Cehoslovacia.
12. Inalt Prea Sfinția Sa Gherman, Arhiepiscopul Careliei și a toată Finlanda.
13. Inalt Prea Sfinția Sa Antim Mitropolitul Kitonului, Locțiitorul Arhiepiscopului Macarie al Cyprului.
14. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolițul Ioan, Exarhul Ucrainei.
15. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Krutiției și Kolomeniei.
16. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Iacob de Malta.
17. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Chrisostom al Filipilor, Neapolului și Tassosului.
18. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Iacob al Megaridel.
19. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Damaschin al Trifyliei și Olimpiei Kyperisia — Grecia.
20. Inalt Prea Sfinția Sa Elie Karam, Mitropolitului Muntelui Liban.
21. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Mihail al Durostorului și Cerveniei.
22. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Pimen al Nevrocopolei.
23. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Kliment de Stara Zagora.
24. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Nicodim al Slivenului.
25. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Sofronie al Tîrnovei.
26. Inalt Prea Sfinția Sa Paisie, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania.
27. Inalt Prea Sfinția Sa Elefterie, Mitropolitul Leningradului și Novgorodului.
28. Inalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul Flavian al Rostovului.
29. Prea Sfinția Sa Episcopul Metodie de Trebišovsc Mihalovce-Cehoslovacia.
30. Prea Sfinția Sa Simion, Episcopul Bisericii Ortodoxe din Shanghai.
31. Eminența Sa Vasken I, Catholicos Suprem și Patriarh al tuturor armenilor.
32. Eminența Sa Geoffrey, Arhiepiscop de Canterbury, Mitropolit Primat a toată Anglia.
33. Prea Sfinția Sa Andrei Moldovanu, Episcopul Românilor ortodocși din cele Două Americi.
34. Eminența Sa Episcop-Președinte al Bisericii Episcopale din America, Henry Knoc Sherrill, New York.
35. Inalt Prea Sfinția Sa Nectarie, Mitropolit al Dobro-Bosaniei, Sarajevo-Jugoslavia.
36. Prea Sfinția Sa Valerian, Episcopul Sumadiei, Kraguevat.

37. Prea Sfinția Sa Hrisostom, Episcopul Branicevei, Pojarevăț.
38. Prea Sfinția Sa Visarion, Episcop al Banatului Sîrbesc-Virșeț.
39. Eminența Sa Episcopul Johannes Jos. Demmel al Vechilor Catolici din Bonn, Germania.
40. Consiliul Bisericilor Evanghelice din Frankfurt-Germania.
41. Prea Sfinția Sa Nicolae Makariopolschi, Sofia-Bulgaria.
42. P. C. Arhimandrit Iosif Dicoș, Academia Teologică Sofia.
43. P. C. Arhimandrit Antonie, Sfîntul Sinod-Sofia.
44. P. C. Arhimandrit Maxim, Sfîntul Sinod-Sofia.
45. P. C. Protopresbiter Academician Profesor Ștefan Tzancov, Sofia-Bulgaria.
46. Reverend Dr. V. Bryn Thomas-Londra.
47. Reverend Stanley Evans, Parohia Sf. Filip din Londra.

*II. Felicitări cu prilejul diferitelor aniversări ale Bisericilor
și ale Intîistătătorilor lor*

Stringerea legăturilor dintre Biserici și Intîistătători a dus la o cunoaștere mai completă a evenimentelor importante din viața lor și a datelor cînd se fac aniversările respective. Mărturisirile de participare duhovnicească la aceste aniversări sînt plăcute și sporesc dragostea și prețuirea reciprocă.

Astfel, Prea Fericitul Patriarh Justinian a ținut și în anul trecut să și mărturisească dragostea frățească și prețuirea față de unii Intîistătători, precum urmează:

1. Prea Fericirii Sale Patriarhului Alexandru al III-lea, al Antiohiei și a tot Orientul, cu prilejul aniversării intronizării în ziua de 30 ianuarie și cu prilejul jubileului patriarhal de argint, în ziua de 11 noiembrie.

2. Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia, cu prilejul alegerii și intronizării ca Patriarh, în ziua de 4 februarie și zilei numelui, în ziua de 25 februarie.

3. Prea Fericirii Sale Patriarhului Kiril al Bulgariei, cu prilejul zilei de naștere, în ziua de 16 ianuarie; intronizării ca Patriarh, în ziua de 10 mai, cînd se serbează și aniversarea reînființării Patriarhatului Bulgariei; și zilei numelui în ziua de 24 mai.

4. Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolitului Nicolae Krutițki, cu prilejul zilei numelui, de Sfîntul Nicolae.

5. Menționăm la acest capitol și scrisoarea de felicitare trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian Părintelui Protopresbiter, Academician Profesor al Academiei Teologice din Sofia, Dr. Ștefan Tzancov, cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani.

*III. Comunicări cu privire la situații sau probleme care interesează o consultare
a tuturor Bisericilor, pentru unitatea de acțiune a Ortodoxiei și sporirea
prestigiului acesteia*

1. Prea Fericirea Sa Arhiepiscopul Spiridon al Athenei, printr-o scrisoare primită la începutul anului 1956, a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru caldă primire făcută delegației Bisericii Autocefale a Greciei, cu prilejul serbărilor Bisericii Ortodoxe Romîne din octombrie 1955.

2. Aceleași mulțumiri au fost exprimate și de către Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Hrisostom de Filippi, Neapoli și Thasos, conducătorul delegației Bisericii Autocefale a Greciei la serbările autocefaliei și cononizării sfinților din octombrie 1955, prin scrisoarea trimisă Prea Fericitului Patriarh (Temei nr. 154/1956).

3. Prin scrisorile înregistrate la cabinetul Prea Fericitului Patriarh Justinian sub numerile 151, 165 și 760 din anul 1956, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antim de Chition, Locțiitorul Arhiepiscopului Macarie al Bisericii Ortodoxe a Ciprului, precum și Sfîntul Sinod al Bisericii Autocefale a Greciei au adus la cunoștință grelele suferințe abătute asupra poporului cipriot și asupra păstorilor săi sufletești din cauza dorinței și luptei de a fi eliberați de dominația engleză și a li se recunoaște dreptul de autodeterminare. Arhipăstorul Ciprului împreună cu alți ierarhi au fost exilați, iar un număr mare de patrioți ciprioți au fost executați.

Prin telegrame și scrisori, Prea Fericitul Patriarh Justinian în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și al său personal a exprimat sentimentele

de solidarizare cu Biserica soră a Ciprului și poporul său dreptcredincios, în această luptă de eliberare și autodeterminare și a înfierat actele de teroare și cruzime săvârșite de autoritățile engleze.

4. S-a înregistrat, cu durere, la vremea sa, știrea comunicată de I.P.S. Mitropolit Alexandru al Beriei și Nausiei — tem. nr. 150/1956 despre încetarea din viață pe data de 21 martie 1956 a Fericitului Arhiepiscop Spiridon al Athenei, Mitropolit Primat a toată Elada.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a exprimat, prin telegramă, condoleanțele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și ale Prea Fericirii Sale personal, pentru greaua pierdere suferită de Biserica soră a Greciei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a exprimat, prin telegramă, condoleanțele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și ale Prea Fericirii Sale personal,

5. Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit din partea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Krutițki, spre informare, o copie de pe scrisoarea trimisă, din partea Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, la data de 30.XII.1955, conducătorilor Consiliului Mondial al Bisericilor în legătură cu un schimb de păreri între Biserica Ortodoxă Rusă și Consiliul Mondial al Bisericilor asupra unei cooperări mai strânse în scopul chemării Guvernelor marilor puteri spre a dezarmare, interzicerea armei atomice, folosirea pașnică a energiei atomice și un schimb de valori materiale și spirituale (tem. nr. 184/1956).

Această scrisoare a fost publicată în revista oficială a Patriarhiei Române «Biserica Ortodoxă Română» nr. 3-4/1956.

6. Menționăm aici faptul trimiterii unor daruri frățești, din partea Bisericii Ortodoxe Române, constând în sfinte vase de cult, executate în atelierile Patriarhiei Române, Prea Fericitului Patriarh Hristofor al Alexandriei și a toată Africa, pentru nevoile Bisericilor Ortodoxe din acele părți. Aceste daruri fuseseră pregătite încă din toamna anului 1955, dar din cauza îmbolnăvirii Prea Fericitului Patriarh Hristofor și neparticipării sale la serbările Bisericii noastre din octombrie acel an, nu fusese găsit prilej de a fi transmise. Darurile au fost însoțite de o scrisoare frățească din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Sfântului Sinod Român. (Temei nr. 187/1956).

Prea Fericitul Patriarh Hristofor a răspuns cu multă căldură pentru primirea acestor daruri frățești.

7. Cu bucurie s-a luat cunoștință, la vremea sa, de alegerea Prea Fericitului Dorotheos în Scaunul de Arhiepiscop al Athenei și Mitropolit Primat a toată Grecia pe data de 29 martie 1956, precum și de înscăunarea, săvârșită cu rânduială convenită, în ziua de 1 aprilie în Catedrala Athenei. (Tem. nr. 355/1956).

Prea Fericitul Patriarh Justinian a exprimat, prin scrisoarea de răspuns, felicitări din partea Sfântului Sinod și al Prea Fericirii Sale personal, noului Arhiepiscop al Athenei.

8. De asemenea, cu aceeași bucurie, s-a primit scrisoarea Inalt Prea Sfințitului Ioan, prin care a adus la cunoștință alegerea Inalt Prea Sfinției Sale, pe data de 17 mai 1956 în scaunul de Mitropolit de Praga și a toată Cehoslovacia, precum și intronizarea sa, pe data de 20 mai același an, în Catedrala Sfinților Metodie și Chiril din Praga. (Tem. nr. 415/1956).

Prea Fericitul Patriarh Justinian, în numele Sfântului Sinod și al Prea Fericirii Sale a exprimat felicitări frățești noului ales Mitropolit al Cehoslovaciei.

9. Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Krutiției și Colomnei, Membrul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian scrisoarea cu nr. 459 din 4 septembrie 1956, prin care i-a adus la cunoștință faptul că în ultimul timp procesul dezvoltării legăturilor cu diferitele Biserici a dus la o tendință a Conducătorilor Consiliului Mondial al Bisericilor, care patronează mișcarea așa numită Ecumenică, de a înțelege poziția Bisericilor Ortodoxe și a se retrage de la aspectele pur politice. Ca urmare, a arătat Inalt Prea Sfințitul Nicolae Krutițki, «o întâlnire preliminară a reprezentanților Bisericii Ortodoxe Ruse cu reprezentanții Consiliului Mondial al Bisericilor, după părerea noastră, este acum actuală». În încheiere s-a arătat în scrisoare că întâlnirea a fost proiectată a fi ținută pe la sfârșitul lui ianuarie 1957 la Paris și că despre cele ce vor mai urma va fi informat și Prea Fericitul Patriarh Justinian. (Tem. nr. 617/1956).

10. Menționăm aici, cu toată atențiunea și scrisoarea nr. 2546 din 6 iunie 1956, sosită la Cabinetul Patriarhiei noastre, din partea Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Athenagoras al Constantinopolei, prin care s-a adus la cunoștință Prea

Fericitului Patriarh Justinian că în anul 1958 va fi convocat Congresul de la Lambeth, care se întrunește regulat din zece în zece ani, și că Eminența Sa Arhiepiscopul de Canterbury a exprimat, prin scrisoare și printr-o delegație specială trimisă la Constantinopole, dorința Bisericii Anglicane de a fi supusă discuțiilor Congresului de la Lambeth chestiunea raporturilor Bisericii Anglicane cu Biserica Ortodoxă de Răsărit. În legătură cu aceasta, Eminența Sa Arhiepiscopul de Canterbury și-a exprimat dorința ca discuțiile dogmatice care au început îndată după Congresul de la Lambeth din anul 1930, între reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe și ai Bisericii Anglicane să continue și în anul viitor 1957, pentru ca el să poată supune Congresului rezultatul acestor discuții. Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Athenagoras arată mai departe, în scrisoarea Sa, că a socotit legitimă dorința Arhiepiscopului de Canterbury, dar înainte de a lua în această chestiune o hotărâre definitivă și o acțiune respectivă, a dorit să cunoască și părerea și punctul de vedere al Prea Fericitilor Patriarhi și Conducători ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale. De aceea Sanctitatea Sa a rugat frățeste pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să-i comunice părerea Prea Fericirii Sale și a Sfântului Sinod Român dacă socotesc posibilă continuarea discuțiilor în timpul ce se va hotărî și dacă sînt de acord să fie trimis și un delegat în comisia ortodoxă ce se va forma, pentru cele ce urmează să se discute mai departe.

Scrisoarea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Athenagoras a fost trimisă Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, — (Tem. nr. 823/1956). — spre a fi luată în discuție.

IV. Schimb de reviste și publicațiuni teologice și religioase

Așa cum s-a arătat și în anii precedenți și cum se arată și anul acesta de către Sectorul Institutului Biblic-Editură și Tipografie, revistele Patriarhiei Române sînt cerute și citite cu interes în toate cercurile ortodoxe și în cele eterodoxe. De aceea revistele Patriarhiei Române, precum și alte cărți publicate de Sectorul Editură și Tipografie, au fost și sînt trimise, cu regularitate, tuturor Intîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori și conducătorilor multor Biserici eterodoxe din lume. În schimb, se primesc regulat la Cabinetul Prea Fericitului Patriarh și la Biblioteca Centrală a Patriarhiei Române reviste și publicațiuni de la Bisericile Ortodoxe surori, precum și de la alte Biserici eterodoxe. Astfel se primesc revistele oficiale ale următoarelor Biserici: Patriarhia Ecumenică din Constantinopole, Patriarhia Moscovei, Biserica Autocefală a Elladei, Arhiepiscopia Cyprului, Mitropolia Varșoviei, Mitropolia Cehoslovaciei, Arhiepiscopia Finlandei, etc.. Se primesc de asemenea reviste de la Biserica Protestantă Episcopală din America, precum și reviste și publicațiuni de la Consiliul Mondial al Bisericilor din Geneva, de la diferite Edituri din Paris, din Sofia și altele.

Concomitent cu schimbul de reviste oficiale, se întretin legături între Patriarhia Română și diferite personalități bisericești din lume și prin trimiterea de cărți teologice, cu diferite prilejuri. Astfel la data de 14 ianuarie 1956, Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Iacob al Atticei și Megaridei, (Grecia), a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian mai multe cărți teologice, de autori greci, pentru Biblioteca Patriarhiei și pentru Institutul Teologic Universitar din București, în amintirea vizitei făcute în țara noastră în octombrie 1955 (Tem. nr. 34/1956).

2. De asemenea s-a primit un număr de cărți de la Prea Cuviosul Arhimandrit Panteleimon Karanikolas, din Grecia, fost și dînsul în țara noastră cu prilejul solemnităților din octombrie 1955 (Temei nr. 175 din 29.III.1956).

3. Patriarhia Moscovei a trimis Prea Fericitului Patriarh, în dar, cinci exemplare din Biblia tipărită în 1956 de către acea Patriarhie (Tem. nr. 488 din 13.VII, 1956). Prea Fericitul Patriarh Justinian a dat cîte două exemplare din această Biblie Bibliotecii Centrale a Sfintei Patriarhii și Bibliotecii Institutului Teologic Universitar din București.

4. Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Hrisostom al Filippilor, Neapolei și Thasosului a trimis Prea Fericitului Patriarh un rînd de Minee, în grecește, frumos ilustrate și legate, în semn de mulțumire pentru primirea caldă ce li s-a făcut delegaților Bisericii Autocefale a Greciei, cu prilejul solemnităților Bisericii noastre din octombrie 1955 — (Tem. nr. 523/1956).

5. Menționăm aici și cărțile primite din partea Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Athenagoras, în număr de opt, privind cele trei Sfinte Liturghii, Sfintele Taine și slujbele religioase ale Bisericii Ortodoxe, cărți cerute de Sfântul Sinod Român, pentru o lucrare de comparare a edițiilor Sfintelor Liturghii și ale slujbelor Sfintelor Taine. (Temei nr. 619/1956).

6. Preotul Emil George Mourracade, de la Catedrala Patriarhiei din Damasc-Syria, fost bursier al Facultății de Teologie din București, a mulțumit printr-o scrisoare plină de simțire pentru revistele Bisericii noastre, care i-au fost trimise, și a rugat să i se trimită și cărți de ritual și manualele teologice tipărite de Patriarhia Română, subliniind bucuria ce simte de a citi scrisul teologic românesc (Temei nr. 796/1956).

7. Incheiem acest capitol cu arătarea că P. S. Sa Episcopul H. I. Demmel din Bonn-Germania, a trimis Prea Fericitului Patriarh Anuarul Bisericii Vechi Catolice pe anul 1957 (Temei nr. 865 din 5 decembrie 1956).

V. Schimb de studenți teologi

Încă de multă vreme Biserica Ortodoxă Română a căutat să realizeze schimb de studenți teologi cu cât mai multe din Bisericile Ortodoxe surori. În decursul anilor, au fost trimiși studenți români teologi la diferite Facultăți de Teologie ortodoxe din lume, dintre care amintim Facultatea de Teologie din Athena și Facultatea de Teologie din Varșovia. De asemenea, au fost primiți la Facultatea de Teologie din București și mai pe urmă la Institutul Teologic Universitar studenți teologi din Syria, din Albania, din Finlanda, etc.

1. În cursul anului trecut, Biserica noastră în urma unui schimb de corespondență cu Patriarhia soră a Moscovei, a trimis la Academia Teologică din Uniunea Sovietică un număr de trei studenți teologi monahi și anume: Lucian Florea, Chesarie Gheorghiescu și Longhin Popa, care au fost primiți cu multă dragoste părintească și care au comunicat rezultate îmbucurătoare (Tem. nr. 322, 609/1956).

2. Menționăm aici și petrecerea în țara noastră, timp de șase luni, a Prea Cuviosului Arhimandrit Ilarion, Vicarul Mitropoliei de Tîrnova (Republica Populară Bulgaria) recomandat de Prea Fericitul Patriarh Kiril și de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie, ca să viziteze mănăstirile din România și să pregătească un studiu asupra organizării vieții, prin unirea rugăciunii cu munca, în mănăstirile noastre.

Arhimandritul Ilarion a fost ajutat de Prea Fericitul Patriarh Justinian să viziteze aproape toate mănăstirile mai însemnate din țara noastră și să stea atât cât a avut nevoie în fiecare din ele, pentru a-și face o idee cât mai completă despre modul de viață al călugărilor și călugărițelor ortodoxe române.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit calde scrisori de mulțumire din Partea Prea Fericitului Patriarh Kiril, și a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Sofronie pentru felul cum a fost ajutat Arhimandritul Ilarion să-și împlinească misiunea sa, adăugînd că studiul său asupra mănăstirilor din România a fost bine documentat și apreciat (Tem. nr. 416/1956).

3. Un alt bursier venit în țara noastră în cursul anului 1956 este Prea Cuviosul Arhimandrit Apostolos Dimelis, recomandat și trimis de Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Athenagoras al Constantinopolei.

Acesta a făcut teologia ortodoxă la Facultatea din Halki și s-a înscris la cursurile de Magisteriu la Institutul Teologic Universitar din București, unde are masă și casă gratuit și primește și un ajutor lunar, pentru nevoile personale (Tem. nr. 478 și 596/1956).

4. Însfîrșit menționăm și pe studentul Vasile Hristov, recomandat de Prea Fericitul Patriarh Kiril al Bulgariei, care din toamna anului 1956, ca și studentul grec, s-a înscris la cursurile de Magisteriu. Primește din partea Patriarhiei noastre bursă, constînd din masă și casă și o sumă lunară pentru nevoi personale.

VI. Vizite frățești

Și în cursul anului 1956, Biserica noastră a primit unele vizite frățești, care au avut darul să dezvoite legăturile cu celelalte Biserici din lume.

1. Pentru a le expune în ordinea în care s-au produs, începem prin a menționa vizita Părintelui Kora Philippos, Secretar al Arhiepiscopiei Ortodoxe din India de Sud.

Vizita acestuia a fost vestită Prea Fericitului Patriarh de către Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Iacob de Malta, care a recomandat călduros pe părintele Kora Philippos, ca fiind un cleric distins și cu rosturi de seamă în viața Arhiepiscopiei Ortodoxe din India, pe lângă Prea Fericitul Moran Mar Baslios Catholicosul Indiei. Vizita a avut loc între 19-30 august 1956, după ce Părintele Kora Philippos îndeplinesc o misiune pe linia legăturilor cu Consiliul Mondial al Bisericilor, în alte centre ale Europei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit pe oaspetele indian cu bunăvoință părintească, acordându-i ospitalitate pe tot timpul șederii în țara noastră și dându-i putința să viziteze mănăstirile cele mai însemnate din țara noastră.

La plecarea din țara noastră i s-a încredințat o scrisoare cu salutări frățești și mai multe daruri, constând în obiecte de cult, sfinte vase, cruci, icoane și altele, pentru Catholicosul Indiei, ca să fie distribuite bisericilor și preoților din acele părți (Tem. nr. 583 și 586/1956).

2. O altă vizită care s-a produs în cursul anului 1956 a fost vizita delegației Bisericii Lutherane din Danemarca, condusă de Episcopul Skat Hoffmeyer, din Aarhus și alcătuită din alți patru Pastori și anume: Mogens V. Zeuthen, Svend Borregaard, Alf Johansen și Paul Hansen.

Delegația a sosit în țara noastră, cu avionul pe data de 17 octombrie 1956, a fost primită cu atenția cuvenită și găzduită în Reședința Patriarhală.

Potrivit unui program alcătuit din vreme, membrii delegației daneze au vizitat mănăstirile Agapia, Văratec, Neamțu din Moldova, conduși de Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu al Romanului și de Prea Sfințitul Episcop Vicar Theoctist Botoșăneanul. Au participat la diferite slujbe și momente ale vieții din aceste mănăstiri și au putut să-și facă o impresie completă despre felul de viață din mănăstirile ortodoxe române.

În același fel, au fost conduși să viziteze mănăstirile Horezu, Curtea de Argeș și alte mănăstiri din Oltenia, după ce trecuseră la Sibiu, unde fuseseră primiți de I.P.S. Sa Mitropolitul Ardealului, și unde avuseseră prilejul să cunoască și pe episcopii evanghelici din Sibiu și Cluj.

De Sfințul Dumitru, hărul Catedralei Sfintei Patriarhii din București, au participat la slujba solemnă a Sfintei Liturghii, oficiată de însuși Prea Fericitul Patriarh Justinian, având alături și pe Prea Sfinția Sa Episcopul Andrei Moldoveanu al Românilor din cele Două Americi și Canada și alți Vlădici. S-au rosit cu acest prilej cuvinte alese, de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu privire la cinstirea sfinților în Biserica Ortodoxă, și de către Episcopul Skat Hoffmeyer, care a exprimat interesul manifestat de Bisericile Lutherane față de cultul și felul de viață al Bisericilor Ortodoxe.

Înainte de plecare s-au dat oaspeților unele daruri frățești, ca amintire de la această vizită.

Plecarea a fost pe data de 1 noiembrie 1956, spre Sofia, unde delegația daneză a fost invitată de Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei.

Impresiile luate de delegații Bisericii Lutherane Daneze din țara noastră au fost din cele mai interesante și aceștia le-au împărtășit pe calea conferințelor, a emisiunilor de radio și a articolelor în gazete și în reviste, atât păstoriților lor, cât și cercurilor mai largi din Danemarca.

Episcopul Hoffmeyer și ceilalți membri ai delegației au trimis Prea Fericitului Patriarh scrisori de mulțumire pentru ospitalitatea ce li s-a dat și posibilitatea largă ce au avut de a lua cunoștință cu viața Bisericii Ortodoxe Române în diferitele ei manifestări. Au trimis deasemenea extrase din ziare și articolele publicate în diferite reviste din Danemarca.

3. Amintim și vizita Prea Sfințitului Episcop Andrei Moldovanu al celor Două Americi, produsă în lunile — 2 octombrie — 9 noiembrie 1956.

Vizita Prea Sfinției Sale s-a făcut cu prilejul solemnităților pentru canonizarea Sfințului Iosif cel Nou de la Partoș, desfășurate la Timișoara în zilele de 6 și 7 octombrie.

Prea Sfinția Sa a venit însoțit de Consilierul Episcopiei noastre din America, Dl. Alexandru Suci, și a participat la toate solemnitățile religioase săvârșite în luna octombrie 1956 în Biserica Ortodoxă Română. A însoțit pe Prea Fericitul Patriarh Justinian la sărbătorirea hramului Cuvioasei Parascheva de la Iași, a luat parte la sărbătorirea a opt ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe din Ardeal în ziua de 21 octombrie, alături de I.P.S. Sa Mitropolitul Ardealului, a slujit apoi alături de Prea Fericitul Patriarh în Catedrala Patriarhiei, în ziua de 26 octombrie.

a mers la Sibiu și a slujit apoi, duminică 28 octombrie la Sibiu Sfânta Liturghie, alături de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin și de Prea Sfințitul Episcop-pensionar Policarp Morușca. A vizitat, împreună cu Consilierul Suciu diferitele localități din Ardeal, ca Sighișoara, unde a și oficiat Sfânta Liturghie, transmițând vești de la românii din America rudelor lor din țară.

De altfel trebuie să amintim că vizita Prea Sfinției Sale în țară a încheiat seriile de vizitatori români din America, veniți să-și vadă rudele în grupuri succesive, începând din luna mai anul trecut și continuând pînă în toamnă.

4. Nu putem încheia acest capitol al vizitelor frățești fără să menționăm scurta vizită care s-a produs într-o atmosferă plină de dragoste fărțescă, a Prea Fericitului Patriarh Vikentie al Serbiei, în ziua de 30 octombrie 1956, la înapoierea Sa și a celor zece Vlădici și clerici însoțitori, din vizita făcută Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia.

Primirea Prea Fericitului Patriarh Vikentie și a delegaților Bisericii Sîrbe s-a făcut cu multă căldură spontană și înalții oaspeți au mărturisit că s-au simțit deosebit de mișcați de această primire.

Prea Fericitul Patriarh a produs și înalții oaspeți au acceptat ca să folosească orele de ședere în București pentru a vizita câteva din așezămintele Bisericii Ortodoxe Române. Astfel, înalții oaspeți au vizitat mănăstirea Antim, șantierul de la «Schitul Maicilor», Mănăstirea Plumbuita, biserica Sf. Spiridon-Nou, biserica Parcul Domeniilor și altele.

La despărțire, s-au dat oaspeților unele daruri constând din cărți de cult și tipărituri ale Patriarhiei Române și alte amintiri.

La gară au fost conduși de Prea Fericitul Patriarh Justinian de reprezentanții Ministerului Cultelor și de membrii Ambasadei Jugoslave din București.

Despărțirea a fost însoțită de urări de bine și de dorința exprimată și de o parte și de alta de a se stabili cât mai curînd cu putință un schimb de vizite frățești între Intîistătătorii celor două Biserici surori Sîrbă și Romînă.

B. SITUATIA COMUNITATILOR ROMINEȘTI DE PESTE HOTARE

1. *Episcopia Ortodoxă Romînă din cele două Americi*

Legăturile Bisericii noastre cu Episcopia Romînă din America au cunoscut în cursul anului 1956 o deosebită înflorire Prin mijlocirea Episcopiei, au putut veni în țara noastră, în mai multe grupuri, în timpul de la 1 mai pînă în octombrie 1956, cincizeci de persoane, români ortodocși, spre a-și revedea Patria Mamă, părinții și rudele lor Toți excursioniștii s-au prezentat, rînd pe rînd, la Prea Fericitul Patriarh și și-au exprimat cu nestăpînită emoție recunoștința față de Guvernul Republicii Populare Romîne și față de Prea Fericirea Sa pentru înlesnirea ce li s-a făcut ca să poată veni pe pămîntul strămoșesc pe care unii nu-l mai revăzuseră de peste 40 de ani.

La 2 octombrie a venit în țară și Prea Sfinția Sa Episcopul Andrei Moldoveanu, însoțit de Dl. Consilier Alexandru Suciu Oaspeții au participat alături de Prea Fericitul Patriarh și ceilalți invitați la solemnitățile canonicizării Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș, la Timișoara în zilele de 6 și 7 octombrie. Apoi, în ziua de 14 octombrie, P. S. Episcop Andrei a slujit alături de Prea Fericitul Patriarh și împreună cu P. S. Policarp Morușca, fostul Episcop al Americii, slujba hramului Cuvioasei Parascheva la Iași.

Cu prilejul celei de a opta aniversări a actului revenirii foștilor greco-catolici, în ziua de duminică 21 octombrie, P. S. Episcop Andrei a mers împreună cu I. P. S. Mitropolit Justin al Ardealului și ceilalți invitați de au participat la solemnitățile de la Alba-Iulia. În ziua de 26 octombrie, sărbătoarea Sfîntului Dimitrie, Episcopul Americii a slujit alături de Prea Fericitul Patriarh Sfînta Liturghie în Catedrala Sfîntei Patriarhii, în prezența delegației Bisericii Lutherane din Danemarca. Duminică, 28 octombrie, la invitația frățescă a I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului, P.S. Episcop Andrei a slujit în Catedrala Mitropolitană din Sibiu. În sfîrșit, duminică, 4 noiembrie, P. S. Sa a slujit Sfînta Liturghie în Catedrala din Sighișoara.

La toate împrejurările de mai sus, P. S. Episcop Andrei a adus salutul românilor ortodocși din cele două Americi.

Vizita Prea Sfinției Sale și a Consilierului Episcopiei, Alexandru Suciu, a permis informarea exactă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Domnului Mi-

nistru al Cultelor asupra situației religioase și a mersului treburilor Episcopiei Românilor Ortodocși din cele două Americi.

Vineri 9 noiembrie 1956 oaspeții au părăsit Capitala noastră cu avionul, ajungând sănătoși acasă.

II. Eparhia ortodoxă română din Ungaria

În viața comunităților ortodoxe române din R. P. Ungaria nu s-a produs nici o schimbare în cursul anului 1956, menținându-se aceeași situație statistică — 19 parohii cu 22 posturi de preoți — așa cum sa arătat în Darea de seamă pe anul precedent.

Problema alegerii unui episcop al românilor ortodocși din Republica Populară Ungară continuă să rămână o preocupare atât pentru Centrul Eparhial din Gyula, cât și pentru Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de care depind canoniceste toți românii ortodocși de peste hotare.

La cererea Consistoriului Eparhial din Gyula, în cursul lunii noiembrie 1956, Administrația Patriarhală a trimis gratuit un număr de cărți de cult parohiilor ortodoxe române din Ungaria.

Preotul ortodox român Mladen Luțai, de la parohia Cenadul Unguresc a vizitat România în noiembrie 1956, luând contact direct cu Centrul Patriarhal prezentându-se Prea Fericitului Patriarh Justinian și aducând unele cămuriri în legătură cu conflictul pe care-l are cu Centrul Eparhial din Gyula.

În urma unui memoriu depus la Cancelaria Sfântului Sinod, prin care declară supunere față de conducerea Consistoriului Eparhial s-a purtat corespondență cu Centrul eparhial din Gyula, prin Sfânta Episcopie a Aradului și aceasta ne-a comunicat că numitul preot a intrat în ordine.

În cursul anului 1956, Centrul Eparhial din Gyula a fost în corespondență cu Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin Sfânta Episcopie a Aradului, în legătură cu problemele bisericesti.

III. Comunitățile ortodoxe române din Jugoslavia

Din cele trei ramuri de români ortodocși care trăiesc în Republica Populară Federativă Jugoslavia, — bănățeni, timoceni și macedoneni, — singurii care duc o viață religioasă organizată sînt românii din Banatul sîrbesc, care, după cum sa arătat pe larg în darea de seamă pe anul 1955, sînt organizați în 42 parohii, încadrate în trei protopopiate cu sediile la Virșeț, Panciovo și Sarcia (Sutjesca).

Pentru celelalte două ramuri de ortodocși români, Cancelaria Sfântului Sinod continuă să strîngă material documentar.

Revistele Patriarhiei Române se trimit cu regularitate comunităților ortodoxe din Banatul Sîrbesc și din Republica Macedoneană.

Din informațiile primite de la unii români care au vizitat comunitățile românești din Republica Macedoneană, se constată că revistele se primesc și se păstrează în bisericile comunităților ortodoxe române.

IV. Comunitățile ortodoxe române din R. P. Bulgaria

Pe teritoriul Republicii Populare Bulgaria trăiesc două ramuri de români, timoceni și macedoneni, sau aromâni.

Românii macedoneni, în număr de cîteva mii de familii, trăiesc răsleți în centrul și sudul Bulgariei. Din așezățile, sînt organizați în comunitate religioasă numai românii din Sofia, avînd un comitet parohial, consiliu și epitropie.

Biserica română este una din cele mai frumoase biserici din Capitala R. P. Bulgaria și are cel mai bun cor bărbătesc din Sofia.

Din rapoartele P. C. Protoiereu Ioan Cristea, parohul bisericii române din Sofia, cât și din informațiunile publicate în revistele bisericesti bulgare, aflăm că la biserica română, slujesc deseori preoți, arhimandriți și arhierii bulgari.

Românii timoceni sau vidineni, al căror număr trece de 100.000 suflete, trăiesc în mase compacte în sate curat românești, situate dealungul malului drept al Dunării. Slujbele se fac în limba slavă bisericească. În anul 1956, la Patriarhia Română s-au primit mai multe cereri din partea unor preoți și credincioși români din diferite sate, prin care ne-au solicitat să le trimitem cărți de cult românești.

Prin Interpretarea de Stat «Cartimex» s-au expedit cărțile solicitate.

Comunităților ortodoxe române și altor persoane din Bulgaria li se trimit lunar, gratuit, 70 abonamente din revistele Patriarhiei Române.

V. Comunitățile românești din R. P. Albania

În cursul anului 1956 s-a primit o scrisoare din partea I.P.S. Mitropolit Paisie al Albaniei, ca răspuns la scrisoarea Prea Fericitului Patriarh Justinian din luna decembrie 1955, prin care I. P. S. Sa a cerut câteva cărți de cult românești pentru biserica din Sipca, una din cele 8 comunități ortodoxe române din Albania.

Cărțile au fost expediate așa cum se expediază cu regularitate și revistele Patriarhiei Române tuturor comunităților românești din R. P. Albania.

În anul 1956, nu s-a primit nici o scrisoare din partea acestor parohii.

VI. Comunitățile bisericesti din Grecia

Pe teritoriul Greciei, există o numeroasă populație românească, cunoscută sub numele de vlahi sau aromâni, care trăiesc în mase compacte în provinciile Macedoniei, Epir și Tesalia, în 160 comune rurale și 15 centre urbane. Până în anul 1947, în Grecia funcționau parohii întreținute de Statul Român.

La reluarea raporturilor diplomatice între R.P. Română și Grecia, Patriarhia Română a intervenit în scris, la Ministerul Cultelor, în legătură cu situația bunurilor Bisericii Ortodoxe Române în acest stat.

Prin aceeași adresă, s-a arătat și situația schimbărilor românești de la Sfântul Munte, făcându-se unele propuneri pentru îmbunătățirea și afirmarea vieții românești în acest centru monahal al Ortodoxiei.

Fostelor 14 parohii românești se trimit cu regularitate revistele Patriarhiei Române.

VII. Comunitățile ortodoxe române de la Locurile Sfinte

Printr-o scrisoare din 10 septembrie 1956, P. C. Cuv. Arhimandrit Pimen Hmelevschi, noul conducător al misiunii bisericesti ruse din Ierusalim, ne dă o situație la zi a bunurilor Bisericii Ortodoxe Române din Israel și Iordania, rugând Patriarhia Română să dea procură unei alte persoane din afara Misiunii, care se va putea îngriji cu mai mult folos pentru redobândirea acestor bunuri.

Găsind întemeiată propunerea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a dat o procură D-lui George Hanna Baramki, din Ierusalim, care în acest timp se afla la București. Despre aceasta s-a adus la cunoștința Ministerului Cultelor, care a fost rugat să intervină la Ministerul nostru de Externe, pentru o acorda tot concursul noului mandatar, prin reprezentanții diplomați ai Republicii Populare Române în Israel și Iordania.

Despre situația bunurilor Bisericii noastre în aceste două state a raportat în scris și Protos. Gherasim Luca și Protos. Ghimnazie Popa, care s-au înapoiat în toamna anului 1956 în țară.

VIII. Comunitatea ortodoxă română din Viena-Austria

În Austria avem o comunitate ortodoxă română cu biserică, la Viena. Numărul credincioșilor ortodocși români din Viena este de 750, iar în celelalte orașe și în provincii de cca. 2.000.

Organele parohiale — adunarea și comitetul parohial funcționează în mod regulat.

Personalul bisericesc este compus din paroh, cântăreț și paracl' ser, salariați din subvenția acordată anual de Ministerul Cultelor.

Activitatea parohială pe tărîm liturgic, pastoral, cultural social și economic se desfășoară în mod regulat, potrivit tradiției și dispozițiilor legale în vigoare.

În cursul anului 1956, în locul preotului Ioan Racocca, care a demisionat din postul de paroh al bisericii române din Viena, înapoindu-se în țară, a fost numit preotul Leonida Popescu, care s-a prezentat la post.

La cererea fostului paroh, Prea Fericitul Patriarh Justinian, a aprobat să se trimită gratuit biserici române din Viena veșminte, cărți de slujbă, obiecte, cruciulițe și medalioane lucrate în atelierile Institutului Biblic, tămîie, luminări și un antimis, care au fost primite de către noul preot paroh.

IX. Alte comunități ortodoxe romine de peste hotare

In cursul anului 1956 situația comunităților ortodoxe romine de la Paris, Roma, Berlin și Baden-Baden, despre care s-a dat lămuriri în darea de seamă pe anul 1955 — a rămas neschimbată. Aceste parohii nu au deservenți trimiși din țară. Totuși Patriarhia Română continuă să le trimită, gratuit, revistele patriarhale.

C. ACTIVITATEA INTERNA A BISERICII ORTODOXE ROMINE

I. Organe centrale

In cursul anului 1956, activitatea sectorului încredințat s-a desfășurat în chip deosebit, față de anul trecut, dat fiind faptul că organele centrale ale Bisericii Ortodoxe Romine — Sfântul Sinod, Consiliul Național Bisericesc și Adunarea Națională Bisericească au ținut pe lângă ședințele ordinare respective, și ședințe extraordinare, în vederea unor probleme care depășeau cadrul lucrărilor curente.

1. Sfântul Sinod plenar a ținut o ședință extraordinară la data de 12 ianuarie 1956, în care s-a desbătut chestiunea abaterilor de la Mînăstirea Tudor Vladimirescu iar în zilele de 25 și 27 februarie 1956, a avut loc o sesiune ordinară, cu care prilej s-au rezolvat problemele curente și s-a făcut examinarea canonică a alegerii și decernarea rangului de arhieru noului arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Aradului.

In ziua de 18 septembrie 1956, a avut loc — de asemenea — o ședință extraordinară, în legătură cu problema consolidării reîntregirii Bisericii Ortodoxe din Transilvania, cu care prilej s-au hotărît înființarea «Fondului Central Misionar al Bisericii Ortodoxe Romine», pentru susținerea problemelor de interes general bisericesc și în special de ordin misionar al Bisericii.

La data de 6 octombrie 1956, Sfântul Sinod a ținut — la Timișoara — o ședință solemnă pentru proclamarea canonizării Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, ale cărei solemnități s-au desfășurat în ziua de duminică 7 octombrie în catedrala mitropolitană din Timișoara, conform unui program dinainte stabilit, cu participarea membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine, în prezența unui mare număr de clerici și credincioși.

2. Sinodul Permanent a ținut o ședință în ziua de 17 martie 1956, avînd de rezolvat problemele curente în ordinea de zi.

In zilele de 27 și 28 iunie 1956, Sinodul permanent a ținut două ședințe, la care au fost invitați și alți PP. SS. Ierarhi. membrii ai Sfântului Sinod, în legătură cu rezolvarea problemelor curente și în special problema consolidării reîntregirii Bisericii Ortodoxe din Transilvania.

Deasemenea, Sinodul Permanent s-a întrunit la data de 4 septembrie 1956, în legătură cu aceeași problemă și cu ajutorarea parohiilor sărace din Transilvania.

3. Consiliul Național Bisericesc, a ținut ședința sa ordinară din anul 1956, la data de 12 februarie, avînd la ordinea de zi și completarea dărilor de seamă ale sectoarelor Administrației Patriarhale pe anul 1955, alcătuirea planului financiar pe anul 1956, precum și celelalte probleme curente cuprinse în ordinea de zi.

Cu acest prilej s-au examinat trei apeluri introduse, două în conformitate cu art. 51 din Regulamentul de numiri și transferări, iar unul în conformitate cu decizia Sfântului Sinod din 17 iunie 1952 privind pensionarea preoților. Apelurile au fost admise, recomandîndu-se centrelor eparhiale respective reexaminarea cazurilor și respectarea dispozițiilor legale.

Deasemenea, Consiliul Național Bisericesc a ținut o ședință la data de 19 septembrie 1956, în legătură cu problema consolidării reîntregirii Bisericii Ortodoxe Romine din Transilvania, înființarea Fondului Central Misionar și alte chestiuni.

In baza dispozițiilor cuprinse în art. 5, lit. o, art. 121 și 133 din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Romine și art. 51 din Regulamentul de numiri și transferări, în cursul anului 1956 s-au înregistrat la Administrația Patriarhală diferite plîngeri, contestații sau apeluri din partea unor clerici care se socotesc nedreptățiți prin măsurile luate de organele administrative eparhiale.

Majoritatea din aceste plîngeri nu îndeplineau condițiunile prevăzute de menționatele articole din Regulament și, în consecință, au fost îndrumate la Eparhiile respective spre competența rezolvare.

Din acestea, un număr de 20 contestații, au fost examinate de P. C. Inspector General Bisericesc, pe baza actelor de la dosar și au fost soluționate prezidial de Prea Fericitul Patriarh pe baza art. 121 și 133 din Regulamentul organelor centrale astfel: 14 cu respingerea și 6 cu admiterea și trimiterea lor la Eparhiile respective pentru reexaminare.

4. **Adunarea Națională Bisericească** a ținut ședința sa ordinară pentru anul 1956, în ziua de 26 februarie, avînd la ordinea de zi aprobarea hotărîrilor luate de Consiliul Național Bisericesc, în ședința din 12 februarie 1956, adică examinarea și aprobarea dărilor de seamă ale sectoarelor Administrației Patriarhale pe anul 1955, votarea planului financiar pe anul 1956 și ratificarea celorlalte hotărîri ale Consiliului Național Bisericesc.

În aceeași zi — 26 februarie 1956 — în ședința de dimineață Adunarea Națională Bisericească, în cadrul Colegiului Electoral Bisericesc, a luat parte la alegerea noului titular în scaunul vacant al Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

5. **Permanența Consiliului Național Bisericesc** a ținut în cursul anului 1956 un număr de 11 ședințe, la următoarele date: 3 ianuarie, 24 ianuarie, 3 februarie, 21 martie, 4 aprilie, 10 aprilie, 8 iunie, 22 septembrie, 3 noiembrie, 29 noiembrie și 8 decembrie, în legătură cu rezolvarea chestiunilor curente ca: modificări în schemele de salarizare, evaluarea imobilelor Administrației Patriarhale, revizuirea inventarelor de la sectoare, recepționarea lucrărilor de construcții și reparații, efectuarea în regie, aprobarea de devize pentru lucrări și reparații și întreținerea și alte lucrări curente.

6. **Serviciul Cancelariei Sfintului Sinod** a executat toate lucrările, atât cele primite de la Sfintul Sinod, Consiliul Național Bisericesc și Adunarea Națională Bisericească, în urma hotărîrilor luate, cât și pe cele rezolvate pe cale prezidială de Prea Fericitul Patriarh în urma referatelor respective, precum și toată corespondența cerută curent, rezolvată de Prea Sfințitul Episcop Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal

II. Alegerea, hirotonia, investitura și instalarea noului Mitropolit al Ardealului

În urma trecerii la cele veșnice a fericitului întru pomenire Mitropolitul Nicolae al Ardealului, scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului devenind vacant, încă din cursul anului 1955, a fost completat la data de 26 februarie 1956, prin alegerea unui nou titular, în persoana Înalt Prea Sfințitului Justin Moiescu, pînă atunci profesor la Institutul Teologic Universitar din București.

Examinarea canonică a noului ales s-a făcut în ședința Sfintului Sinod din 27 februarie 1956, cînd i s-a conferit rangul de arhieru, după care în urma mijlocirii Sfintului Sinod și la recomandarea Ministerului Cultelor, Guvernul Republicii Populare Romîne a propus și Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, prin decretul nr. 104 din 1 martie 1956, a confirmat alegerea făcută.

După tunderea în monahism și primirea rangului de Arhimandrit, Înalt Prea Sfinția Sa a fost hirotonit în arhieru, în catedrala Sfintei Patriarhii, la data de 15 martie, 1956, cînd i s-a făcut și investitura canonică, în sala sinodală a palatului Patriarhiei din București, cu înmînarea cîrjei de arhipăstorire a sfintei Arhiepiscopii de Alba Iulia și Mitropolit al Ardealului.

Inscăunarea noului mitropolit s-a făcut de către Prea Fericitul Patriarh Justinian în catedrala mitropolitană din Sibiu în ziua de 18 martie 1956, de față fiind domnul Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, domnul director General I. Bărbulescu, reprezentantul Ministerului Cultelor, membrii Sinodului Permanent, PP. SS. Episcopi sufragani din Mitropolia Ardealului, reprezentanți ai celorlalte culte din Ardeal, ai autorităților de stat, obștești și bisericești, numeroși clerici și credincioși.

III. Trecerea la cele veșnice a I. P. S. Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei

La 15 septembrie 1956, a adormit în Domnul, în vîrstă de 72 ani, după o suferință grea, I. P. S. Sebastian Rusan, arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Funerariile Mitropolitului Sebastian au avut loc la Iași, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, membrilor Sfintului Sinod, de față fiind Dl. Aca-

demician Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, reprezentanți ai autorităților obștești locale, numeroși călugări și călugărițe, cler și credincoși.

La 18 septembrie 1956, Sfântul Sinod plenar a omagiat memoria celui ce a păstorit timp de 6 ani Eparhia Moldovei și Sucevei.

Ierarh vrednic și iubit de păstoriții săi, Mitropolitul Sebastian Rusan și-a dăruit întreaga viață Bisericii Ortodoxe Române, pe care a slujit-o cu dragoste și devotament, o jumătate de veac, ca preot, protopop, episcop al Maramureșului, Arhiepiscop al Sucevei și apoi Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Cu aceeași râvnă cu care a slujit altarul credinței străbune, defunctul mitropolit a slujit și marea cauză a păcii în lumea întreagă, prin delegațiile ce a primit din partea Sfântului Sinod de a reprezenta Biserica Ortodoxă Română.

Biserica Ortodoxă Română a pierdut în Mitropolitul Sebastian al Moldovei și Sucevei pe unul din cei mai iubiți ierarhi ai ei, căruia îi va păstra o pioasă și veșnică aducere aminte.

IV. Viața religioasă a credincioșilor

Din dările de seamă primite de la eparhii, putem să arătăm că viața religioasă și morală a credincioșilor ortodocși din Republica Populară Română s-a desfășurat cu rodnicie duhovnicească.

Slujirea sfintelor altare a fost îndeplinită de clerul Bisericii noastre după rânduiala tradițională a Bisericii Ortodoxe, sub caldă și permanentă îndrumare și supraveghere a II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi, cu aceeași preocupare pentru uniformizarea slujbelor, potrivit indicațiilor primite la cursurile de îndrumare misionară și socială și conferințele protopopești de orientare și administrative.

Predicarea cuvântului Sfintei Evanghelii și catehizarea s-a făcut cu râvnă sporită de către toți slujitorii Bisericii, în cadrul Sfintei Liturghii și a celorlalte servicii religioase. Cântarea omofonă face tot mai activă participarea credincioșilor la cultul divin, iar colportajul religios cu obiectele de la Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă a fost folosit cu frumoase rezultate în toate parohiile.

În lucrarea de îndrumare duhovnicească, pastorală și socială, preoții au fost ajutați de consiliile și comitetele parohiale în vederea organizării corurilor parohiale, a cântării omofone, a milei creștine, distribuirea obiectelor de colportaj religios, obținerea de contribuții pentru reparația și întreținerea sfintelor locașuri.

Participarea credincioșilor la biserică în cursul anului 1956 a fost îmbucurătoare, iar cazurile de prozelitism din partea altor culte, prezintă o situație staționară.

Pentru îndrumarea religioasă a credincioșilor, centrele eparhiale, în frunte cu Chiriarii respectivi, au activat prin: pastorale cu prilejul Sfintelor Sărbători, sau în legătură cu diferite momente importante din țară, ordine circulare, vizite canonice și administrative, etc.

În general, viața religioasă a credincioșilor s-a desfășurat în cursul anului 1956, în progres față de anii precedenți, învățătura și gândirea creștină fiind înfățișată cu râvnă de preoțimea ortodoxă și îmbinată în practică cu marele adevăruri și realități ale vieții: dreptatea socială, pacea și buna înțelegere între oameni.

În cursul anului 1956 și-au continuat activitatea echipele misionare înființate prin hotărârea Sfântului Sinod plenar din 26 septembrie 1955, în eparhiile cu stiliști, reușind să readucă un număr oarecare de familii stiliste la Biserica Ortodoxă.

Fostul arhieru Galaction Cordun, caterisit de Sfântul Sinod plenar din 14 aprilie 1955 pentru erezii și schismă pentru autoproclemarea sa ca Arhiepiscop și Mitropolit al așa zisei Biserici de stil vechi din Republica Populară Română cu toate că prin cererea înregistrată la nr. 8234/1955 își recunoaște abaterile săvârșite și solicită Sfântului Sinod iertare, făgăduind că va păstra cu strictețe disciplina și declarând textual că va rupe «orice legătură cu ticăloșii ce m-au dus în eroare așa de grav», totuși după aceea, a continuat să lucreze cele ale arhieriei, hirotonisind preoți, călugări, protopopi și chiar arhierii.

Din dările de seamă primite la Cancelaria Sfântului Sinod, de la Eparhiile cu stiliști, se constată:

a) Numeroase cazuri de reveniri de stiliști la Biserica Ortodoxă și cereri din partea credincioșilor de trecere a bisericilor stiliste în patrimoniul Bisericii Ortodoxe;

b) Nu se observă treceri dintre credincioșii Bisericii noastre la mișcarea stilistă:

c) Hirotoniile făcute de fostul arhiereu Galaction Cordun dintre țărani, au întâlnit chiar din partea stiliștilor rezistență datorită faptului că cei hirotoniți slujesc în biserici construite pe terenuri proprii.

Cancelaria Sfântului Sinod a fost ținută la curent în cursul anului, asupra mișcării stiliste din întreaga țară, de către centrele eparhiale, în care această mișcare are adepți.

V. Bugetarea preoților și parohiilor vacante din Transilvania

În urma dispozițiunii Prea Fericitului Patriarh Justinian, s-a cerut cu adresa nr. 9660/1956 Eparhiilor din Transilvania să înainteze Cancelariei Sfântului Sinod câte un tabel de preoții fără bugete de la Stat și parohii vacante nebugetare precum și de preoții pensionari, care slujesc la parohiile nebugetare.

Tabelele primite de la Eparhii au fost înaintate Ministerului Cultelor cu adresa nr. 10105/1956, care în urma intervențiilor făcute la forurile în drept, a obținut aprobarea pentru bugetarea pe data de 1 ianuarie 1957, a 145 preoți nebugetari, 197 parohii vacante nebugetare, satisfăcându-se prin aceasta toate cererile celor 5 eparhii ortodoxe din Transilvania.

VI. Disciplina clerului

În cadrul ordinii și disciplinei instaurate de Prea Fericitul Patriarh Justinian, clerul a fost îndrumat spre o comportare cât mai demnă de chemarea preoțească, fapt care a contribuit la împușinarea numărului celor abătuți de la rânduielele canonice și la reducerea pricinilor venite în fața instanțelor de judecată bisericească din toate Eparhiile.

La Consistoriul Central Bisericesc, instanță de recurs a Bisericii Ortodoxe Române pentru clerul de mir, situația se prezintă astfel:

Din anul 1955, au mai rămas pe rol 8 procese, iar în anul 1956 au intrat 27 procese noi.

În total 35 procese, din care s-au soluționat 30 procese, rămânând pe rol pentru 1957 un număr de 5 procese.

Comparând situația cazurilor disciplinare, din anul 1956 cu cea din anii precedenți, ținem să arătăm că la Consistoriul Central Bisericesc constatăm că în anul 1950 se găseau pe rol 125 procese la 31 decembrie, iar la data de 31 decembrie 1956 pe rol au rămas numai 5 procese, ceea ce denotă o împușinare a cazurilor disciplinare și o simțitoare scădere a numărului clericilor cu abateri și delictes disciplinare.

VII. Viața în mănăstiri

În cuprinsul Patriarhiei Române funcționează un număr de 191 mănăstiri și schituri dintre care 120 mănăstiri de călugări și 71 de călugărițe, cu un total de 6011 viețuitori din care 1299 monahi, 2726 monahii, 395 frați și 1591 surori.

În fruntea tuturor mănăstirilor din cuprinsul Patriarhiei Române se situează mănăstirile stavropighiale Agapia și Horezu, în care funcționează și cele două seminarii monahale de călugărițe.

Viața spirituală în mănăstiri, se desfășoară potrivit făgăduințelor monahale, viețuitorii nevoindu-se să creeze tipul călugărului desăvârșit, prin ridicarea nivelului cultural și înțelegerea rostului adevărat al vieții monahale.

Ocupațiile viețuitorilor din mănăstiri polarizează în jurul rugăciunii și muncii. Programul de rugăciune se îmbină armonios și alternează cu cel de muncă, cu respectarea dispozițiilor cuprinse în Regulamentul de organizare a vieții monahale.

Munca viețuitorilor din mănăstiri este o realitate și se efectuează sub mai multe aspecte: meșteșugăresc, agricol și intelectual.

În mănăstirile mari sînt organizate cooperative meșteșugărești de producție și ateliere mănăstirești pentru nevoile proprii.

După cum rezultă din dările de seamă primite de la Eparhii sînt organizate un număr de 20 cooperative cu 17 secții și 46 ateliere mănăstirești. În atelierele cooperativeelor meșteșugărești din mănăstirile de călugărițe se execută artistic: co-

voare, țesături și broderii, nu numai pentru consumul interior, ci și pentru export. Planul de lucru a fost realizat și depășit de cele mai multe din aceste unități.

Din totalul așezămintelor monahale sînt organizate în viața de obște un număr de 164 mînăstiri, iar în viața de sine un număr de 27 mînăstiri și schituri, cele mai multe de călugărițe. Și în acestea însă este făcut începutul, fie prin cantinele ce funcționează în cadrul cooperativelor, fie în jurul stăreției și din zi în zi se tinde spre generalizarea vieții de obște în toate mînăstirile din cuprinsul Patriarhiei Romîne

La toate mînăstirile au luat ființă școli monahale, cu un număr mai mare de viețuitori. Sînt organizate și funcționează pînă acum — după datele primite de la Eparhii — un număr de 60 școli monahale, cu un număr de 1330 elevi și eleve.

În toate mînăstirile din cuprinsul Patriarhiei Romîne s-au ținut cu regularitate conferințele de îndrumare duhovnicească și în conformitate cu programul întocmit la începutul anului de Cancelaria Sfîntului Sinod, aprobat de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

În cursul anului 1956, subiectele care s-au tratat au fost din: Invățătura de credință, viața monahală, viețile sfinților romîni și probleme actuale în Biserica Ortodoxă Romînă

VIII. Construiți și restaurări de biserici

Activitatea gospodărească pentru construcții, restaurări și reparații de biserici, mînăstiri, monumente istorice, case parohiale, etc. s-a desfășurat în cursul anului 1956 cu același spirit gospodăresc în toate eparhiile din cuprinsul Patriarhiei Romîne. Despre aceasta sînt mărturie șantierele Patriarhiei, ale Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor și ale celorlalte centre eparhiale, protoieriilor, mînăstirilor și parohiilor de pe întinsul țării.

Fondurile necesare acestor lucrări s-au strîns din contribuția credincioșilor, din lucrarea organizată a Centrelor eparhiale, a protoieriilor și a organelor parohiale, din subvenții acordate de Centrele eparhiale și dotații de la Ministerul Cultelor.

Pentru exemplificare ținem să arătăm, după datele comunicate din Eparhii, următoarele sume cheltuite de unele Centre eparhiale în acest scop:

Arhiepiscopia Bucureștilor	—	3.274.297
Arhiepiscopia Craiovei	—	295.005
Arhiepiscopia Timișoarei	—	34.546
Sfînta Episcopie a Rîmnicului și Argeșului	—	472.563
Sfînta Episcopie a Romanului și Hușilor	—	294.624
Sfînta Episcopie a Clujului	—	114.400
Sfînta Episcopie a Aradului	—	148.215 lei, etc.

Administrația Patriarhală, din buget pe 1956, a acordat următoarele subvenții:

- a) Pentru construirea Așezămîntului Schitului Maicilor lei 395.887;
- b) Subvenții pentru mînăstiri, biserici și restaurări lei 116.226;
- c) În afară de aceste sume, Administrația Patriarhală a mai acordat următoarele:

— Subvenții școlare de învățămînt religios, burse de întreținere lei 85.896.
 — Cheltuieli pentru organizarea cultului în țară și străinătate lei 325.701, adică în total lei 923.710.

IX. Colaborarea preoțimii în lupta pentru pace

Ca și în anii trecuți, în desfășurarea contribuției clerului la cauza înaltă a acțiunii pentru Pace, în cursul anului 1956, au fost pildă și îndemn neîncetat și stăruitor ierarhii Bisericii noastre ortodoxe, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Încă din prima zi a anului, Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a exprimat mulțumirea față de rodnică activitate desfășurată de preoțime sub diferite forme în sprijinul și pentru întărirea păcii, îndemnîndu-i la o și mai intensă străduință în această acțiune cobilă, cerută de învățătura Bisericii și așteptată în întreaga omenire dornică de pace și progres.

«Una din marile porunci evanghelice — arată Intfiistătorul Bisericii Ortodoxe Romine, în pastoraia adresată cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului din anul trecut — a fost și rămîne «porunca cea nouă» a Mîntuitorului, aceea de a ne iubi unii pe alții, slujind minunata năzuință a întregii omeniri către pace și bună înțelegere». Iară preoților din Capitală, veniți la palatul Patriarhiei, pentru urări cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii, le spunea: «Propovăduim împreună pacea a toată lumea și într-o zi ca aceasta cînd moartea a fost biruită, datori sîntem să rugăm pe bunul Dumnezeu să ferească omenirea de flagelul unui nou război».

Și tot cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului de anul trecut, adresînd celor opt patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume, frățești și creștinești urări, prin tradiționala scrisoare irenică, Prea Fericirea Sa amintea că «popoarele lumii în vremea noastră au căpătat tot mai mult conștiința trăirii în pace și bună înțelegere».

În ședința plenară a consiliului general ARLUS, care a avut loc la 11 decembrie anul trecut, Prea Fericitul Patriarh a subliniat din nou atașamentul Bisericii în lupta pentru pace spunînd printre altele: «Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romine sînt stăpîniți de dorința de a trăi în pace în primul rînd cu vecinii, precum și cu toate celelalte popoare. Credincioșii și clerul nostru sînt stăpîniți de duhul păcii și al dragostei de oameni, al bunei înțelegeri».

«Este datoria noastră a tuturor — adaugă Prea Fericirea Sa în pastoraia la Nașterea Domnului 1956 — să apărăm cu toate puterile noastre pacea și buna învoire între oameni. (Luca 2, 14), adusă lumii la Nașterea lui Hristos, pentru că «acolo unde cu adevărat se află pacea, nu poate lipsi nici o virtute», pentru că «pacea naște pe fiii lui Dumnezeu».

Indemnuri stăruitoare și continue în legătură cu problema păcii au avut toți membrii Sfîntului Sinod, care au folosit toate împrejurările din activitatea pe care au desfășurat-o, în cursul anului, ca arhipăstori în Eparhiile respective, pentru a arăta marea însemnătate a strădaniilor pentru «pace a toată lumea», pentru a îndemna pe preoți și credincioși să pună tot sufletul și tot zelul în slujba păcii, în slujba înfrățirii între oameni și popoare. În pastoraie și vizite canonice, la sfințiri de biserici, Înalții Ierarhi au propovăduit cu fapta și cu cuvîntul pacea lui Hristos, pacea lumii.

În conferințele de orientare și administrative, preoții au avut prilejul să facă fructuoase schimbări de experiență cu privire la activitatea desfășurată în slujba păcii, pe care au analizat-o și mai amănunțit în ultima conferință, ținută în luna decembrie, cînd au făcut o privire retrospectivă asupra celor mai însemnate momente și realizări în lupta pentru pace, în cursul anului 1956. Prin predici, prin conferințe, prin sfaturi și indemnuri și mai ales prin exemple proprii, slujitorii Bisericii au adus o însemnată contribuție la problema cea mai însemnată din vremea noastră: apărarea și întărirea păcii. Au îndemnat pe credincioși să-și îndeplinească toate datoriile cetățenești și să dea urmare tuturor îndemnaurilor și hotărîrilor luate de conducătorii și îndrumătorii obștești în vederea unei mai mari productivități a muncii și deci în vederea unei viați fericite, care nu se poate realiza, decît în vreme de pace.

Sub directa îndrumare și supraveghere a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a II. PP. SS. și P. SS. Chiriarhi Eparhioți, Biserica Ortodoxă Romină a desfășurat și în anul trecut, ca și în anii precedenți, o acțiune susținută și din ce în ce mai rodnică pentru apărarea și consolidarea păcii și pentru întărirea Patriei noastre, străduindu-se astfel, spre îndeplinirea divinului mesagiu de la nașterea Domnului păcii: «Pe pămînt pace și între oameni bună voire».

După cum rezultă din dările de seamă pe anul 1956, primite de la toate eparhiile: din clerul ortodox un număr de 6239 preoți sînt încadrați în comitetele de luptă pentru pace, iar ceilalți deși nu sînt încadrați formal, colaborează la toate acțiunile, inițiate de aceste Comitete.

X. Colaborarea clerului cu celelalte culte

Printre acțiunile desfășurate în vederea apărării și consolidării păcii, un rol însemnat l-au avut și conferințele interconfesionale, ținute în cuprinsul tuturor eparhiilor, conferințe care întăresc din ce în ce mai mult încrederea reciprocă a tu-

turor cultelor religioase din țara noastră, ajungându-se astfel la o rodnică colaborare în toate problemele de interes patrotic — cetățenesc, în care slujitorii tuturor cultelor au năzuințe și țeluri comune.

Din numeroasele întâlniri ale reprezentanților cultelor religioase din Republica Populară Română pe frontul comun al luptei, pentru pace, menționăm după datele trimise de Centrele Eparhiale că, în Eparhia Bucureștilor, au avut loc 13 conferințe interconfesionale, la care au luat parte slujitorii tuturor cultelor: în București, Găești, Cîmpulung, Pucioasa, Snagov, Roșorii de Vede, Alexandria și Ploești.

În aceeași atmosferă de destindere, înfrățire și colaborare în problemele mari ale vremii, s-au desfășurat și celelalte adunări interconfesionale, care s-au ținut dealungul anului 1956 în numeroase localități din cuprinsul Eparhiilor.

Astfel în Eparhia Sibiului, menționăm conferința interconfesională din ziua de 18 iunie 1956, la care au luat parte delegații cultelor religioase din Regiunea Stalin, preoți ortodocși din raionul Sibiu, preoți aflați la cursurile de îndrumare misionară ținute la Institutul Teologic precum și studenții acestui institut și ai secției evanghelico-lutherane a Institutului Teologic din Cluj, mutat în vremea din urmă la Sibiu; în Eparhia Craiovei s-au ținut 19 conferințe; în Eparhia Timișoarei, 3 conferințe; în Eparhia Rîmnicului și Argeșului, 7; în Eparhia Dunării de Jos, 36; în Eparhia Buzăului 2 conferințe regionale și câte una în fiecare raion.

În toate aceste conferințe interconfesionale, s-au discutat probleme ale păcii și s-au luat hotărâri ca slujitorii tuturor cultelor participante să activeze pentru acțiunea comună în cadrul luptei pentru pace.

Tablou de preoți care activează în Comitetele de luptă pentru pace:

	Preoți care activează în:				
	Comitetul național	Comitete regionale	Comitete raionale	Comitete cartier	Total
Eparhia București	1	1	12	1381	1394
Eparhia Iașilor	—	5	—	561	566
Eparhia Sibiului	—	2	16	582	600
Eparhia Craiovei	—	—	16	517	634
Eparhia Timișoarei	—	—	—	—	390
Episcopia Rîmnicului și Argeșului	—	1	19	605	625
Episcopia Buzăului	—	—	—	—	436
Episcopia Romanului și Hușilor	—	5	13	495	513
Episcopia Dunării de Jos	—	1	10	428	439
Episcopia Aradului	—	—	12	200	212
Episcopia Clujului	—	—	—	—	200
Episcopia Oradiei	—	—	—	—	330
Total: . . .	1	15	98	4.785	6.239

D. REALIZĂRI ADMINISTRATIVE ȘI GOSPODĂREȘTI LA CENTRUL PATRIARHAL

După cum s-a arătat și cu prilejul dărilor de seamă semestriale, sectorul Administrației Patriarhale a desfășurat următoarea activitate de ordin administrativ și gospodăresc:

1. Serviciul Contabilității

Intrucât situația generală a bilanțului la 31 decembrie 1956, privind contul de execuție bugetară este prezentată în darea de seamă aparte, ținem să înfățișăm aici situația încasării debitelor din anii precedenți 1950-1955 cum și aceea a însașărilor pentru contribuția către Patriarhie de la parohii pe anul 1956.

a) Situația debitelor din anii 1950-1955.

La 31 decembrie 1955 situația debitelor din contribuții și abonamente se prezintă astfel:

Restanțe din anii 1950—1954	Lei	34.656,81
Restanțe din anul 1955	Lei	44.304,—
Total Lei		78.960,81

Din aceste restanțe s-au încasat în cursul
anului 1956:
din restanțe 1950—1954 lei 6.749
din restanțe 1955 lei 27.980
Total lei 34.729

Rămânând un debit de lei	44.231,81
La care se adaugă rămășițe de plată din 1956	88.245
Insumând la 31.XII.1956 restanță în sumă de lei	132.476,81

b) **Situația încasărilor curente pe anul 1956.**
Prevederile bugetare pentru contribuție lei 840.000
Din aceste prevederi pînă la data de 31.XII.1956 s-au realizat încasări în sumă de lei 790.346

Rămânând nerealizat față de prevederi lei. 49.654

Comparînd mersul încasărilor din acest an cu încasările din anii anteriori, rezultă următoarea situație:

La 31 decembrie 1953 debitele erau de lei	288.090,89
La 31 decembrie 1954 debitele erau de lei	452.782,93
La 31 decembrie 1955 debitele erau de lei	188.499,10
La 31 decembrie 1956 debitul este de lei	132.476,81

deci mai puțin cu 320.306 lei față de anul 1953:
cu 155.614 lei față de anul 1954 și cu 56.023 față de anul 1955.

Din expunerea situației de mai sus, rezultă că:

- Debitele restante privind anii 1950-1954 se încasează anevoios (realizîndu-se în cursul anului 1956 numai 20% din totalul existent la începutul anului).
- Debitele restante privind anul 1955 s-au încasat în proporție de peste 63%.
- Debitele privind anul 1956 s-au încasat în proporție de circa 90%.
- În fiecare an se constată micșorarea debitelor rămase de încasat.

2. Serviciul Bunurilor

În cursul anului 1956, prin grija Serviciului Bunurilor s-au executat la timp, lucrările de gospodărie în interesul Instituției.

Astfel, au fost continuate și definitivate lucrările de control al inventarului în vederea operațiunilor de bilanț; s-au făcut reparațiile necesare la mobilierul birourilor și la autoturismele Instituției, s-au urmărit deasemenea reparațiile convenite la Tipografia și Atelierele Institutului Biblic, punîndu-se la punct lucrările de canalizare, sanitare, electrice, etc. S-au achiziționat regulat materialele planificate, precum și cele din plafonul valoric și fondul pieții; s-a urmărit în mod regulat încasarea chiriilor și s-au plătit la timp impozitele pe clădiri și auto.

În cursul anului, s-au făcut din partea Serviciului Bunuri formele necesare în vederea vînzării unor imobile ale Administrației Patriarhale, potrivit hotărîrilor Consiliului și Adunării Naționale Bisericești.

3. Serviciul Juridic

În cursul anului 1956, Serviciul Juridic a dat 382 avize și referate și a avut 51 termene la diverse procese; deasemenea, a azivat asupra proiectelor de decizii, redactînd unele din ele.

A ținut evidența proceselor și avizelor date.

A comunicat în scris serviciilor care nu au abonamente la Buletinul oficial, dispozițiunile publicate în cursul anului.

A redactat sau a avizat asupra contractelor economice ale Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe.

4. Cantina salariaților

Activitatea cantinei salariaților Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor s-a desfășurat în cursul anului 1956 în condiții bune, urmărindu-se o continuă îmbunătățirea a mesei, o mai chibzuită gospodărie și o reducere simțitoare a cheltuelilor de regie.

O preocupare permanentă a existat și pentru procurarea și complectarea de inventar, pentru reparații și amenajări necesare bunei funcționări a cantinei.

În cursul întregului an, conducerea cantinei a urmărit sistematic realizarea de însemnate economii, datorită cărora cheltuelile de regie planificate la 63.726,40 lei s-au redus la 47.869,79 lei, reprezentând o economie de 15.856, 61 lei.

Realizările din anul 1956 ale cantinei salariaților dovedesc un spirit gospodăresc și o preocupare permanentă pentru îmbunătățirea situației salariaților.

5. Cabinetul medical

În cursul anului 1956, Cabinetul medical al salariaților Patriarhiei a desfășurat o activitate din ce în ce mai stăruitoare, în interesul salariaților de la Centrul patriarhal și arhiepiscopesc.

Astfel, s-au făcut 4137 tratamente curative de diagnosticarea și vindecarea maladiilor direct la cabinet, recomandări la domiciliu și internări la diferite servicii de specialitate ale spitalelor.

S-a făcut controlul medical anual al salariaților pentru depistarea maladiilor, pulmonare prin micro-radiografii la centrul de specialitate. Tuturor celor suspecți de debilitate pulmonară li s-a aplicat tratament preventiv. Același control s-a făcut și pentru depistarea anumitor afecțiuni serologice.

Cabinetul medical s-a îngrijit și de buna funcționare a cantinei, a mesei de regim dietetic, pe care o primesc salariații care suferă de diferite boli de nutriție.

S-au făcut vizite la locul de producție având în grijă ca toți salariații să aibă cât mai bune condițiuni de igienă la locul unde muncesc și o asistență deosebită la cabinetul medical.

CONTUL DE EXECUȚIE BUGETARA PE ANUL 1956

Planul Financiar pe 1956, al Administrației Patriarhale și instituțiilor sale anexe, aprobat de Ministerul Cultelor cu nr. 7664 din 25 mai 1956, și modificat cu nr. 23.855 din 26 octombrie 1956, însumează — atât la venituri cât și la cheltueli suma de lei 12.602.000. În această sumă exploatarea Institutului Biblic figurează cu lei 8.800.000.

Eliminând din discuțiune această sumă, deoarece asupra sectoarelor Institutului Biblic se depun dări de seamă deosebite, planul financiar, aferent Administrației Patriarhale rămâne la lei 3.802.000.

VENITURI:

Din prevederile de venituri, de lei 3.802.000, s-au realizat lei 3.766.410,21 adică mai puțin cu lei 35.589,79, revenind la un procent de realizări de 99%.

La unele articole, veniturile au fost depășite, iar la altele nu s-au realizat. Astfel s-au realizat venituri peste prevederile bugetare la:

— dotații de Stat, lei	11.362,—
— taxe consistoriu lei	2.950,—
— dobânzi lei	8.716,44
— venituri întâmplătoare	29.759,19
— venituri tranzitorii	30.931,—

Total 83.718,63

Din aceste depășiri de venituri, dotația de la stat și veniturile tranzitorii prezintă sume ce ne-au fost puse la dispoziție de Ministerul Cultelor cu dispoziția de a face plăți cu destinație specială și ele nu influențează veniturile proprii. Celelalte depășiri, însumând lei 41.425,63 reprezintă venituri reale și influențează favorabil execuția planului financiar.

La alte articole, veniturile nu s-au realizat în întregime și anume:

— Salarii de Stat lei	1.823,67
— Asigurările Sociale de la Stat, lei	2.176,45
— Contribuția Parohiilor la veniturile Patriarhiei lei	49.941,—
— Chirii	367,30
— Fondul Central Misionar	65.000,—

Total 119.308,42

Salariile de la Stat și Contribuția pentru Asigurările Sociale nerealizate, reprezintă salariile și contribuția la Asigurările Sociale, pe timpul cât unii funcționari au fost bolnavi și au fost plătiți de Asigurările Sociale.

La Fondul Central Misionar suma nerealizată de lei 65.000, reprezintă restanța Mitropoliilor Olteniei și Moldovei în favoarea Episcopiei Oradiei.

Din prevederea de 840.000, lei «Contribuția Parohiilor» la cheltuelile Administrației Patriarhale nu s-a realizat suma de lei 49.941.

În realitate această sumă este mai mică, deoarece unele sume expediate de Parohii, s-au înregistrat greșit de Bancă în contul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și, pînă la finele anului, nu au intrat în contul nostru.

CHLTUELI:

Din prevederile de cheltuieli de lei 3.802.000 s-au cheltuit lei 2.836.995,55 adică în proporție de 74,60%.

Scăzînd din veniturile realizate de lei 3.766.410,21 cheltuelile de lei 2.836.995,55, rezultă un excedent de lei 929.414,66. Acest excedent este, în cea mai mare măsură, plasat în materiale de construcție.

Cheltuelile s-au depășit la art. 12 d. «Clădiri închiriate» cu lei 2.364,89 sumă care reprezintă plusul de impozite plătite peste chirii încasate.

Depășirea la «Plăți tranzitorii» de lei 30.932, reprezintă plata aceleiași sume încasate în plus la art. 13 venituri.

La toate celelalte articole de cheltuieli s-au realizat economii.

Cheltuelile efectuate după natura lor:

Natura cheltuielilor	Lei	°
Cheltuieli pentru personal ca: salarii de la Stat, salarii din fonduri proprii, cotizația pentru Asigurări Sociale, jetoane, premii, compensare cartele, deplasări, regie cantină, etc. lei	554.377,45	adică 20 °
Cheltuieli de gospodărie lei	172.902,12	„ 7 °
Investiții	67.315,26	„ 2,5 °
Cheltuieli pentru interese bisericesti și pentru organizarea cultului, în țară și străinătate . . .	1.245.409,42	„ 44 °
Cheltuieli transitorii	795.931,—	„ 26,5 °
Total lei : . .	2.836.995,55	

Cheltuelile s-au executat în limita prevederilor bugetare pe bază de acte justificative legale și cu respectarea tuturor dispozițiilor legale în vigoare.

Actele de gestiune ale Administrației Patriarhale au fost verificate de organele de revizie ale Ministerului Cultelor, care au dressat de cele constatate procesul verbal din 12 martie 1956. Ca urmare Ministerul Cultelor a trasat cu nr.8909/1956, anumite sarcini care au fost în întregime aduse la îndeplinire.

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERI.

Veniturile anului 1956, de lei 3.766.410,21 sînt cele prevăzute la venituri în contul de execuție bugetară și tot așa cheltuelile de lei 2.836.995,55.

Contul de Profit și Pierdere se soldează cu un excedent de lei 929.414,66. Față de anul precedent acest excedent este mai mare cu lei 728.674,90 și se explică prin aceea că lucrările de piatrărie executate de atelierul de piatrărie din Albești-Mușcel, pentru șantierul construirea Așezămîntului «Schitul Maicilor», în valoare de lei 367.098,07 nefiind montate s-au menținut în activul bilanțului ca valori în inventarul de materiale și prin aprovizionarea cu materiale rămase neconsumate. Astfel inventarul de materiale pe șantiere, la 31 dec. 1956 inclusiv piatrăria fasonată, este de lei 742.027,63 față de lei 169.026,31 la 31 decembrie 1956, deci în plus lei 573.001,32.

Aceste materiale vor intra în lucrări în campania de lucru a anului 1957 și vor fi trecute la cheltueli, numai după consumarea lor efectivă.

BILANȚUL:

Bilanțul încheiat la 31 decembrie 1956, însumează atât la venituri cât și la cheltueli suma de lei 5.793.253,07.

Față de anul precedent, bilanțul crește cu 957.105,03 lei.

Această creștere se explică prin creșterea inventarului de materiale și a disponibilului la Bancă.

Pe grupe mari, principalele conturi la activ sînt:

I. Mijloace de bază.	
Investiții proprii lei	3.426.060,86
Imobile donațiuni și fundațiuni, lei	781.953,90
	4.208.014,76
II. Mijloace bănești.	
Disponibilul la B.R.P.R.	438.176,98
III. Materiale.	
Materiale în magazine și depozite	860.262,31
Materiale date spre prelucrare	49.909,65
	910.171,96
IV. Debitori.	
Debitori diverși, lei	83.905,90
Avans salarii	8.425,—
Ct. crt. Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor	19.111,10
Institutul Biblic lei	125.447,37
	236.889,37
Total activ lei	5.793.253,07

Deasemenea pe grupe de conturi pasivul bilanțului se compune din:

I. FONDURI:

Fondul Administrației Patriarhale lei	3.456.164,31
Fondul donațiilor lei	781.953,90
Fondul donație Colea lei	2.006,40
	4.240.124,61

II. CREDITORI:

Creditori diverși lei	596.119,29
Dec. cu Min. Finanțe lei	15.403,92
Dec. cu Asig. Soc. lei	12.190,59
	623.713,80
III. EXCEDENT	929.414,66

Total pasiv lei 5.793.253,07

Debitorii din activ, reprezintă sumele date ca avans unor gestionari în special în cecuri cu valoarea limitată pentru decontări cu C.F.R., P.T.T., I.R.T.A, etc. și plăți cerute anticipat de unii furnizori.

Contul creditori, reprezintă furnizori pentru materiale primite, pentru care s-au emis instrumentele de plată prin Bancă, dar pentru care contul nostru la Bancă nu a fost încă debitat și unele sume apărute în contul nostru la Bancă fără explicații și a căror destinație încă nu se cunoaște.

Celelalte conturi de activ și pasiv, nu au nevoie de explicații, acest lucru reeșind din însăși titulatura lor.

CONCLUZIUNI.

Din expunerea făcută în prezenta dare de seamă, s-au putut vedea: strînsele legături canonice ale Bisericii Ortodoxe Romîne cu Bisericile Ortodoxe surori și raporturile cu Bisericile eterodoxe din străinătate, situația comunităților ortodoxe romîne de peste hotare, activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Romîne prin organele ei centrale, viața religioasă a credincioșilor, disciplina și îndrumarea clerului, viața în mînăstiri, construcții și restaurări de biserici, mînăstiri și monumente istorice, contribuția clerului în lupta pentru pace, colaborarea preoțimii cu celelalte culte, realizările administrative și gospodărești ale Centrului Patriarhal, și în sfîrșit Contul de execuție bugetară a Administrației Patriarhale pe anul 1956.

Din cele expuse mai sus, s-a putut constata că Biserica Ortodoxă Romînă, în cursul anului 1956, a continuat să păstreze și să intensifice relațiile ei cu Biserica Ecumenică a Răsăritului și cu celelalte Biserici ortodoxe surori, în cadrul unității dogmatice și canonice și să aibă cele mai frumoase raporturi cu Bisericile eterodoxe din străinătate.

În grija pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian o are pentru credincioșii romîni ortodocși de peste hotare, pe temeiul art. 6 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne, s-a ținut îndeaproape și s-a adîncit legătura cu aceste comunități romînești, prin corespondență, ajutoare în cărți, vestminte și obiecte de cult, etc.

Activitatea internă a Bisericii s-a dezvoltat în chip rodnic, prin îndrumarea Sfîntului Sinod și a celorlalte organe centrale ale ei, prin lucrarea deosebită a II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi, a clerului de mir și monahal, a organelor eparhiale, protopopești, parohiale și mînăstirești.

Iar în cadrul Cămarilor Administrației Patriarhale, toți salariații, conștienți de îndatoririle lor și-au îndeplinit cu rîvnă înărcinările primite, dovedind spirit de jertfă și atașament față de Instituția în a cărei slujire sînt.

Față de cele de mai sus, rugăm Onorata Adunare Națională Bisericească:

1. Să ia act cu aprobare de prezentă dare de seamă asupra activității desfășurate de Sectorul administrativ bisericesc al Administrației Patriarhale pe anul 1956;

2. Să aprobe Contul de execuție bugetară și Bilanțul Administrației Patriarhale pe anul 1956;

3. Să se exprime respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul exercitat în permanență pentru bunul mers și buna desfășurare a activității acestui Sector;

4. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Departamentului Cultelor, pentru sprijinul acordat Administrației Patriarhale și Bisericii Ortodoxe Romîne în general, în îndeplinirea misiunii ei.

CONSILIE ADMINISTRATIV

Pr. GH. SOARE

REFERATUL COMISIUNII BISERICESTI ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A SECTORULUI ADMINISTRATIV- BISERICESC AL ADMINISTRAȚIEI PATRIARHALE PE ANUL 1956

Prea Fericite Părinte Președinte,
Cnorală Adunare Națională Bisericească,

Comisiunea bisericească luind în examinare cuprinsul Dării de Seamă a Sectorului administrativ-bisericesc al Administrației Patriarhale pe anul 1956, constată următoarele:

Darea de seamă expune problemele de ordin administrativ-bisericesc în patru mari capitole, cu subdiviziunile respective și anume:

A. Relațiile externe ale Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici ortodoxe și eterodoxe din lume;

B. Situația comunităților ortodoxe române de peste hotare;

C. Activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Române;

D. Realizări administrative și gospodărești la Centrul Patriarhal.

I. In capitolul întâi, intitulat «Legăturile externe ale Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici ortodoxe și eterodoxe din lume se prezintă:

— Schimbul de scrisori irenice, telegrame și felicitări cu prilejul marilor praznice ale Ortodoxiei și ale creștinătății întregi: Nașterea Domnului și Invierea Domnului.

— Felicitări și scrisori cu prilejul unor aniversări și evenimente din viața Bisericilor și a Intâistătorilor lor.

— Corespondență pentru comunicarea unor acte și hotăriri interesând bunele relații între Bisericile surori.

Aceste legături constituie un capitol de o importanță deosebită a activității Bisericii Ortodoxe Române, întrucât ele reflectă preocuparea Bisericii noastre de a întreține vie comuniunea duhovnicească cu Bisericile ortodoxe surori, pentru întărirea Ortodoxiei și indică aportul Bisericii noastre la marea și nobila acțiune de destindere internațională, pace și înfrățire la care sînt angajate toate popoarele lumii.

II. In capitolul al doilea intitulat: «Situația comunităților ortodoxe române de peste hotare» este prezentată în mod sistematic situația acestor comunități, completată cu datele noi, culese din actele Cancelăriei Sfîntului Sinod sau din informațiile luate de la diferiți clerici care au slujit în acele părți, și anume: 1. Episcopia Ortodoxă Romînă din cele două Americi; 2. Eparhia Ortodoxă Romînă din Ungaria; 3. Comunitățile ortodoxe române din Jugoslavia; 4. Comunitățile ortodoxe române din R. P. Bulgaria; 5. Comunitățile românești din Republica Populară Albania; 6. Comunitățile bisericești din Grecia; 7. Comunitățile ortodoxe române de la Locurile Sfinte; 8. Comunitatea ortodoxă romînă din Viena-Austria și 9. Alte comunități ortodoxe române de peste hotare — Paris, Roma și Baden-Baden.

Se menționează că tuturor acestor comunități li se trimit regulat cele trei reviste ale Patriarhiei Române.

III. În capitolul al treilea intitulat: «Activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Române», se înfățișează într-o expunere cuprinzătoare și documentată, realizările practice și evenimentele mai importante din viața internă a Bisericii noastre, în cursul anului 1956 astfel:

— Activitatea organelor centrale ale Bisericii Ortodoxe Române. Problemele dezbătute de organele centrale ale Bisericii Ortodoxe Române, în cursul anului 1956, au fost de o mare importanță, iar participarea membrilor acestor foruri centrale a fost aproape în unanimitate, cu toții dovedind un interes deosebit pentru bunul mers al treburilor bisericesti.

Raportul Sectorului înfățișează evenimentele cele mai însemnate din Patriarhia Română, în cursul anului 1956.

Ca o încununare a manifestărilor organelor centrale ale Bisericii noastre, în cursul anului 1956, socotim a înscrie solemnitățile care au avut loc în luna octombrie, cu prilejul canonizării sfântului ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, despre care s-a scris la timpul cuvenit în revistele Patriarhiei Române.

— Viața religioasă a credincioșilor s-a desfășurat cu rezultate frumoase sub îndrumările II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi și datorită clerului ortodox român, prin: slujirea altarelor, predicarea Evangheliei, catehizare, cântarea omofonă etc.

— Un paragraf special arată demersurile făcute în legătură cu bugetarea parohiilor vacante din Transilvania și rezolvarea favorabilă a acestei probleme de către Departamentul Cultelor, acordându-se astfel cu începere de la 1 ianuarie 1957, un număr de 145 bugete pentru preoți și 197 bugete pentru parohiile vacante.

— Paragraful 6 din acest capitol înfățișează grija autorității conducătoare a Bisericii Ortodoxe Române pentru îndrumarea și disciplina clerului.

— În paragraful intitulat «Viața în mănăstiri» se arată organizarea și funcționarea vieții mănăstirești, în cele trei laturi: viața spirituală, ocupațiunile viețuitorilor din mănăstiri, viața de obște, învățământul și ședințele de îndrumare duhovnicească, în conformitate cu dispozițiunile regulamentului și îndrumărilor Sfântului Sinod.

— Urmează un interesant paragraf, cuprinzând acțiunea de construcții și restaurări de biserici, mănăstiri și monumente religioase, case parohiale, clopotnițe și cimitire, cu arătarea pe eparhii a muncii desfășurate de centrele eparhiale, protoierii, mănăstiri și parohii, prin comisiile și comitetele parohiale și un tabel cu subvențiile acordate de Administrația Patriarhală.

— Un documentat paragraf intitulat: «Colaborarea preoțimii în lupta pentru apărarea păcii» ne înfățișează lucrarea Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu lupta pentru pace, exprimând cronologic îndrumările Prea Fericitului Patriarh, ale Sfântului Sinod și ale II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi date clerului, în această privință și cuprinzând o situație statistică pe eparhii, a numărului preoților încadrați în comitetele de luptă pentru pace, rezultând — după datele primite de la eparhii — în total un număr de 6239 preoți încadrați în Comitetele de luptă pentru pace.

— În ultimul paragraf, se prezintă acțiunea de colaborare a preoțimii ortodoxe române cu celelalte culte religioase, așa cum rezultă din sfaturile interconfesionale ce au avut loc în toate eparhiile și — raporturile slujitorilor Bisericii cu autoritățile de stat și organele locale, în vederea realizării progresului cultural, social și material al poporului.

IV. În capitolul IV, este înfățișată activitatea administrativă și gospodărească a celorlalte servicii din Administrația Patriarhală și anume: Serviciul Contabilității, Serviciul Bunurilor, Serviciul Juridic, Cantina Salariaților și Cabinetul medical.

Din această scurtă prezentare a dării de seamă a Sectorului administrativ bisericesc al Administrației Patriarhale, se poate constata cu prisosință că, în anul 1956, s-a realizat un progres vădit sub toate raporturile de activitate a Bisericii Ortodoxe Române.

Comisiunea bisericească, pe deplin mulțumită de realizările constatate în acest sector în cursul anului 1956, propune Adunării Naționale Bisericești următoarele:

1. Să se ia act cu aprobare de Darea de Seamă a Sectorului Administrației Patriarhale pe anul 1956;

2. Să se exprime respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul exercitat în permanență, pentru bunul mers și buna desfășurare a activității acestui sector;

3. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Române și Departamentului Cultelor pentru sprijinul acordat în orice moment Administrației Patriarhale, și în general, Bisericii Ortodoxe Române, în împlinirea misiunii ei.

Președinte,
Arhim. Dr. LAURENȚIU BUSUIOC

Membri:

*Dr. NICOLAE LUPU
DRĂGOS VICOL
I. MOANGĂ*

Raportor
Pr. SABIN TRUȚIA

REFERATUL COMISIEI ECONOMICE-FINANCIARE ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ DESPRE EXECUTAREA PLANULUI FINANCIAR AL ADMINISTRAȚIEI PATRIARHALE PE ANUL 1956

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Comisia Economică-Financiară a Adunării Naționale Bisericești, luînd în cer-
cetare rapoartele generale de activitate desfășurată în Sectorul Economic pe 1956,
a examinat:

— Contul de gestiune,
— Contul de profit și pierdere și
— Bilanțul
încheiat de Administrația Patriarhală pe data de 31 decembrie 1956.

— Contul de Profit și Pierdere și
— Bilanțul
încheiat de Institutul Biblic pe data de 31 decembrie 1956, ce ne-au fost depuse
de Permanența Consiliului Național Bisericesc și am contatat următoarele:

I. Pentru Administrația Patriarhală.

1. Contul de Gestiune arată că planul financiar pe anul 1956, s-a executat
în conformitate cu prevederile legale și în limita creditelor aprobate.

2. Contul de profit și pierdere se soldează cu un excedent de lei 929.414,66.

3. Bilanțul Administrației Patriarhale totalizează, atât la activ cît și la pasiv,
suma de lei 6.540.728,36 și anume:

a) la activ:

— Mijloace de bază (investiții) Lei,	4.208.014,76
— Mijloace bănești (numerar la Bancă) Lei,	438.176,98
— Materiale Lei	910.171,96
— Debitori Lei,	236.889,37
— Conturi de ordine și evidență Lei,	747.475,29
Total: Lei	<u>6.540.728,36</u>

b) la pasiv:

— Fonduri Lei,	4.240.124,61
— Creditori Lei,	623.713,80
— Excedent Lei,	929.414,66
— Conturi de ordine și evidență Lei,	747.475,29
Total Lei,	<u>6.540.728,36</u>

Soldurile înscrise în bilanț corespund cu registrele și actele justificative, pre-
cum și cu inventarele și situațiile contabile prin registre și anexate la dosarul Bi-
lanțului.

II. Pentru Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

1. Contul de Profit și Pierdere s-a încheiat cu un venit brut de Lei 6.073.317,27 din care s-a scăzut:

— Prețul de cost al mărfurilor vândute și cheltuielile de fabricație la comenzile executate de lei,	—	3.874.289,33	
— Cheltuieli de regie generală lei,		548.000,—	
— Prelevări din beneficiu pentru investiții lei,		120.744,54	
— Cheltuieli de regie, vânzare lei,		59.114,46	
— Amortisment lei,		106.800,—	
— Impozit pe venit lei		397.978,35	5.106.926,68
rezultând un beneficiu net de lei			<u>966.390,59</u>

2. Bilanțul Institutului Biblic s-a încheiat cu un total activ și pasiv de lei 6.545.411,69.

a) la activ:

— Mijloace de bază (investiții) lei,	2.478.511,83
— Materiale diverse și produse lei,	3.644.431,02
— Debitori lei,	404.958,61
— Lucrări în curs lei	17.510,23

Total lei: 6.545.411,69

b) la pasiv:

— Fonduri lei	5.162.683,66
— Creditori lei,	416.337,44
— Beneficiul net lei	966.390,59

Total lei: 6.545.411,69

Soldurile înscrise în bilanț corespund cu registrele și actele justificative respective, precum și cu inventarele și situațiile contabile extrase din registre și anexate la dosarul Bilanțului.

Față de aceste constatări, vă rugăm să binevoiți a aproba:

Contul de gestiune și Bilanțul Administrației Patriarhale;

— Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul Institutului Biblic, dând cuvenita descărcare gestionarilor respectivi.

Vă rugăm ca, în numele Adunării Naționale Bisericești să se exprime Prea Fericitului Patriarh Justinian toată recunoștința clerului și credincioșilor care ne-au trimis aici, pentru grija și munca ce o depune în slujba Bisericii Ortodoxe Române, pentru supravegherea și îndrumarea zilnică pe care o rezervă colaboratorilor Prea Fericirii Sale și pentru frumoasele rezultate obținute în cei nouă ani de păstorie.

PREȘEDINTE,

Pr. C. NONEA

RAPORTOR,

Pr. CAROL POP

MEMBRI:

I. BADULESCU

N. TODEA

Dr. TITUS SPĂTARU

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI DE EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE AL INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ PE ANUL 1956

Creat pentru împlinirea necesităților de ordin misionar cultural și social ale Bisericii Ortodoxe Române, Sectorul de Editură și Tipografie, răspunde acestor necesități prin tipărițiile pe care le planifică și le efectuează în fiecare an, spre folosul Bisericii, al sfinților slujitori și al credincioșilor.

Din teascurile Tipografiei pornesc reviste teologice, cărți de orientare ortodoxă, manuale didactice pentru cursurile universitare teologice și seminariale, cărți de cult și de popularizare a adevărurilor de credință, etc.

Aceste tipăriții ajută la împlinirea cu succes a misiunii bisericii în lume, la luminarea și îndrumarea poporului dreptcredincios, la continua creștere a prestigiului Bisericii Ortodoxe Române între celelalte Biserici Ortodoxe surori, precum și la *statornicirea păcii și bună așezarea întregii lumi*.

Sub îndrumarea permanentă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, conducerea Sectorului ajutată de personalul tehnico-administrativ și de dragostea și devotamentul tuturor muncitorilor, s-a străduit în anul ce a trecut să îplinească și să depășească sarcinile de producție propuse de Sector și aprobate de forurile statutare ale Bisericii Ortodoxe Române pentru anul 1956.

«*Gîndul că avem un Dumnezeu privind la munca noastră*» cum spune Sfîntul Vasile cel Mare — a însuflețit pe toți ostenitorii acestui Sector, ca să lucreze bine fiecare pe locul său de muncă, spre a face ca revistele și tipărițiile să apară la timp și în cele mai bune condițiuni tehnice și să se îplinească cu succes sarcinile de plan.

În cele ce urmează, expunem sumar, realizările Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, în anul 1956.

Planul de producție pe anul 1956, înlocuit în raport cu puterea de producție a Tipografiei cu utilajul și personalul existent în schema anului 1956, cuprinde următoarele 5 capitole:

1. *Imprimarea revistelor Sfîntei Patriarhii* la vreme și expediția lor la abonați: 4 reviste în 38 numere, 220 coale și 3200 pagini.

2. *Manuale didactice și cărți de orientare religioasă și socială*: 6 lucrări în 109 coale și 1744 pagini.

3. *Cărți de cult*: 7 lucrări, în 173 coale și 2768 pagini. Calendarul Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor și al altor eparhii 600.000 exemplare.

4. *Cărți repartizate pentru alte instituții.*

a) Comunicările sesiunii științifice ale Institutului de Medicină și Farmacie /1956, 30 coale.

b) Direcția Arhivelor Statului — Documente Moldovenști, 12 coale.

Total două lucrări, în 42 coale și 672 pagini.

5. *Lucrări pentru Administrația Patriarhală, centrele eparhiale și parohii: imprimate, pastorale, etc., precum și lucrări întimplătoare repartizate prin Direcția Generală E. P. D. de la diferite Instituții de Stat sau cooperatiste.*

Fiecare din aceste capitole, cuprinde în plan dezvoltat lucrările, prevăzute a fi executate în anul 1956.

În cele ce urmează se va arăta ce s-a realizat și ce nu s-a realizat în anul trecut, din fiecare capitol.

I. IMPRIMAREA REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII ȘI A CENTRULUI MITROPOLITAN DIN BUCUREȘTI

Cele trei reviste ale Sfintei Patriarhii și revista «Glasul Bisericii» a Centrului Mitropolitan din București au apărut cu regularitate și în paginile stabilite pentru fiecare, cu excepția ultimului număr din revistele «Biserica Ortodoxă Română» și «Glasul Bisericii». Planul însă este împlinit, deoarece numerile restante din anul 1955, au fost imprimăte la începutul anului 1956.

1. Astfel, *Biserica Ortodoxă Română* — buletinul oficial al Patriarhiei Române — în al 74-lea an de apariție — pe lângă publicarea evenimentelor mai importante din Biserica noastră și Bisericile Ortodoxe surori, cuprinde material documentar și îndrumări de ordin pastoral, misionar și social, pentru lămurirea și îndrumarea preoțimii în problemele vieții și ale păcii, spre o slujire adevărată a poporului și a lui Dumnezeu.

Fiecare număr cuprinde în capitolele:

- I. Pastorale, scrisori ierăenice, mesagii;
- II. Viața bisericească;
- III. În apărarea Păcii;
- IV. Indrumări pastorale;
- V. Recenzii sau documentare;
- VI. Partea oficială;

un bogat și variat material pus la îndemâna cititorilor din țară sau de peste hotare, în care se oglindește activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

2. *Ortodoxia* — în al VIII-lea an de apariție — pe lângă problemele mari de teologie tratate cu competență deosebită de profesorii Institutelor Teologice, pune la îndemâna preoțimii valoroase studii și recenzii asupra ultimelor lucrări de teologie, filosofie, artă și literatură ce apar în țară sau străinătate, precum și informații din lumea creștină.

Sumarul fiecărui număr cuprinde, în trei mari compartimente:

- a) Problemele interconfesionale;
- b) Insemnări despre cărți și reviste;
- c) Biserica și viața;

un material întotdeauna nou, variat, interesant, iar coperta revistei a atras atenția asupra următoarelor probleme:

- Nr. 1. — Ființa tainelor în cele trei confesiuni;
- Nr. 2. — Sfânta Tradiție în lumina Sfinților Părinți;
- Nr. 3. — Despre Autocefalie;
- Nr. 4. — Adevărul și frumusețile Ortodoxiei.

3. *Studii Teologice* — revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română — în seria II — anul VIII de apariție — este revista în care pe lângă studiile profesorilor Institutelor Teologice și ale altor clerici și teologi, se publică lucrările de seminar ale magistranzilor în Teologie, cuprinsul fiecărui număr atrăgând prin varietatea subiectelor, precum și prin actualizarea unor probleme în scopul reactivării zelului misionar și pastoral al preoțimii ortodoxe române.

Toate aceste reviste au apărut cu regularitate și au fost expediate la timp abonaților din țară și străinătate, numărul abonamentelor fiind în continuă creștere.

4. În afară de revistele Sfintei Patriarhii pe care le tipărește și editează, Sectorul de Editură și Tipografie al Institutului Biblic tipărește și revista «Glasul Bisericii» a Centrului Mitropolitan București.

În cifre, numărul coalelor, paginilor și tirajelor în care au apărut aceste reviste în anul 1956, se poate urmări mai jos:

1. «*Biserica Ortodoxă Română*» nr. 1—12/1956 a apărut — lunar în tiraj de 10.750 exemplare fiecare număr, pe hârtie semi-velină.

— Totalul paginilor, realizate pe 1956	1099 pag.
Tot în 1956, s-au realizat nr. 10—12/1955	319 pag.

In total realizările anului 1956:	1.418 pag.
---	------------

2. «*Ortodoxia*» nr. 1—4/1956, a apărut trimestrial, în tiraj de 10 750 exemplare fiecare număr.

— Totalul paginilor realizate pe 1956	633 pag.
---	----------

3. «*Studii Teologice*» nr. 1—10/1956 în același tiraj de 10.750 exemplare, a apărut cu regularitate în cinci numere duble.

— Totalul paginilor realizate pe 1956 680 pag.

4. «*Glasul Bisericii*» nr. 1—12/1956— a apărut lunar, în tiraj de 2.650 exemplare fiecare număr.

— Totalul paginilor realizate pe 1956 775 pag.

În total, în anul 1956, s-au tipărit 3.526 pagini revistă, din care 2.751 pagini în 10.750 tiraje, iar 775 pagini în 3.650 tiraje, pentru revista Centrului Mitropolitan Bucureșt.

În comparație cu anul 1955, în care s-au tipărit 3.317 pagini, din care 2.497 în 10.750 exemplare și 820 pagini în 3.850 exemplare anul 1956 aduce un spor de 265 pagini la revistele Sfintei Patriarhii și un minus de 45 pagini la revista «*Glasul Bisericii*», precum și diminuarea tirajului cu 200 exemplare de fiecare număr la aceasta din urmă. Planul e încă realizat și pentru această revistă, deoarece s-au planificat 768 pagini și s-au realizat 775 pagini.

Situația abonamentelor, la revistele Sfintei Patriarhii pe anul 1956 este următoarea:

1. *Abonamente cu plată:*

a) Pentru parohii	8.526 exemplare
b) Pentru preoți, conform ordinului circular nr. 9869/1952	1.277 «
c) Institutul Teologic Sibiu	20 «
d) Particulari	112 abonați

Total abonați cu plată	9.935, cu un minus de 6 abonamente față de 1955, în care au fost 9.941 »
----------------------------------	--

2. *Abonamente fără plată:*

a) Protoieriile raionale	188
b) Onorifice interne	70
c) Onorifice externe	398

Total abonați fără plată	656, cu un plus de 42 abonați față de 1955, în care au fost 614 abonați.
------------------------------------	--

Se menționează că numărul abonaților externi a crescut de la 330 în 1955, la 398 în 1956, diferență în plus fiind de 68 abonați.

Subliniem importanța acestor abonamente externe, prin care se întreține și se întăresc relațiile spirituale cu fiii Bisericii și Patriei noastre care trăiesc în afara granițelor țării, cu conducătorii lor sufletești, precum și cu Bisericile Ortodoxe surori și diferite personalități religioase ale altor culte creștine.

Din paginile revistelor, se desprind preocupările Bisericii noastre și activitatea slujitorilor Bisericii, problemele tratate atingând toate aspectele vieții bisericești, dintre care lupta pentru pace și buna înțelegere între oameni ocupă loc de frunte.

Vizitele unor delegații ale Bisericilor ortodoxe surori, precum și ale altor confesiuni creștine, cuvântările ocazionale rostite, schimbul de scrisori irenice, etc., publicate în aceste reviste, sînt tot atîtea verigi de aur care unesc tot mai strîns și mai puternic pe toți oamenii de bine și ajută la rezolvarea pe cale pașnică a unor neînțelegeri ce se întrec între oameni din cauză că nu se cunosc și nu colaborează.

În total, numărul abonaților interni și externi, în anul 1956, a fost de 10.591, față de 10.555 în 1955.

2. MANUALE DIDACTICE ȘI CĂRȚI DE ORIENTARE RELIGIOASA ȘI SOCIALA

Acest capitol a avut prevăzute 6 lucrări, cu un total de 109 coale și 1.744 pagini.

S-au tipărit următoarele manuale pentru învățămîntul teologic superior și seminarial:

1. Istoria Bisericii Universale, vol. I,	13 coale, 208 pagini
2. Istoria Bisericii Universale, vol. II,	30 coale 468 pagini
3. Patrologia	21 coale 324 pagini
4. Manual de limbă elină, cl. III sem.	19 coale 294 pagini
6. Manual de limba latină cl. III	11 coale 176 pagini
5. Manual de limbă elină cl. IV sem.in.	15 coale 238 pagini
7. Manual de limba latină cl. IV sem.in.	15 coale 228 pagini

Total 124 coale 1936 pag.

În total s-au realizat lucrări, cuprinzând 124 coale și 1936 pagini, față de 1 manual cu 288 pagini și 192 pagini din al doilea, deci 480 pagini în 1955.

Tirajul manualelor pentru învățământul teologic universitar a fost de 5000, iar pentru cel seminarial, de 2.000 — pe format 1/16 din 61 × 86.

III. CĂRȚI DE CULT

Capitolul cărților de cult a cuprins în afara Calendarului de perete pe 1957 pentru Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor și eparhiile sufragane, în tirajul necesar și un număr de 7 lucrări, cu un cuprins de 173 coale sau 2768 pagini, în tiraje diferite.

S-au tipărit:

1. «*Liturghierul*», diortosit prin osîrdia și purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a P. C. Pr. Prof. Universitar onorar Petre Vintilescu, în condiții tehnice superioare, față de ultimele tipăriri.

În comparație cu ultima carte de cult tipărită — *Mineiul pe luna ianuarie* — a cărui imprimare a durat 12 luni, pentru *Liturghier*, timpul a fost redus, cu 50%.

Eșit din teascurile Tipografiei la 6 iunie 1956, *Liturghierul* cel nou este merit să înfăptuiască unitatea cultului și să înlăture toate inovațiile și practicile determinate de lipsa de precizie și indicații tipiconale din vechile liturghiere.

Lucrarea are 30 coale și 466 pagini. Tipărit pe hîrtie velină, în două culori, legat în pînză cu îngrijire, este o lucrare cu care Tipografia Institutului Biblic face un pas remarcabil în năzuința de a da produse de calitate. S-au legat în 1956, 5000 exemplare, s-au expedit la parohii, circa 2.000 exemplare.

2. «*Mineiul pe decembrie*», este a doua carte de cult tipărită în anul 1956, cuprinde 38 coale și 600 pagini.

Imprimat pe hîrtie velină satinată, format 1/8 din 61 × 86, în două culori, s-a început legatul lor în condițiile tehnice create prin reorganizarea subsecției volume și va satisface cerințele tot mai des repetate ale parohiilor și depozitelor eparhiale, contribuind împreună cu «*Liturghierul*» la reasortarea depozitului Sectorului de Editură.

3. *Mineiul pe luna februarie*, a început să fie cules în luna ianuarie a anului 1957.

4. *Viața și slujbele sfinților romîni canonizați* în luna octombrie 1955, au fost culese și paginate. În total, urmînd a fi tipărite la începutul anului 1957, în două filade: I. *Slujba Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica*; II. *Slujba Sfinților Ierarhi Sava Brancovici și Ilie Iorest și a sfinților mucenici Visarion Sarai, Oprea Miclăuș și Sofronie de la Cioara*. 10 coale, adică 160 pagini.

5. *Cartea de Rugăciuni* — editată de Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, deasemenea a fost culeasă și paginată, în cea mai mare parte, urmînd a fi imprimată în primul semestru al anului 1957.

6. *Psaltirea* — al cărui text a fost îndreptat și îngrijit de o comisie de profesori de la Institutul Teologic de grad universitar din București, va fi în curînd gata la tipar.

7. Din lucrările planificate la acest capitol, nu s-a primit pînă acum textul *Sfîntei Evanghelii*, cerută mult de parohii. Din ultima ediție, mai sînt în depozit 10 exemplare.

8. Peste plan s-a tipărit o nouă ediție a «*Prohodului Mintuitorului Iisus Hristos*», în două culori, 2 coale, 48 pagini, format 1/32 din coala de 70 × 100.

9. Pentru a înlătura nepotrivirile ce se pot ivi prin folosirea a două ediții din aceeași carte de slujbă, am tipărit «*Rînduiala Proscomidiei*» pe coală separată spre a fi înrămată și așezată la proscomidiar, după textul noului *Liturghier*, 1 coală, 16 pagini, în două culori, format 61 × 86.

10. Pentru Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor și Sfînta Episcopie a Buzăului, s-a imprimat «*Calendarul ortodox pe anul 1957*» foaie de perete, în două culori.

Și capitolul cărților de cult se încheie deci cu realizări superioare anului 1955.

IV. CĂRȚI IMPRIMATE PENTRU ALTE INSTITUȚII

La acest capitol au fost prevăzute două lucrări cu 42 coale și 672 pagini. Aceste lucrări sînt:

1. Comunicările științifice ale Institutului de Medicină și Farmacie — 1956.

2. Direcția Arhivelor Statului: Documente Moldovenesti.

Ambele lucrări au fost executate în condiții tehnice ireproșabile, prima lucrare avînd 41 coale și 652 pagini, pe hîrtie velină format 70 × 100 în tiraj de 1.500 ex., iar a doua lucrare din care s-au imprimat în 1955, 64 pagini, a ajuns la coala 28, pagini 448.

3. Peste plan, — s-a tipărit lucrarea Colegiului Avocaților: Indreptar legislativ pentru Practica Judiciară, în 10 coale și 148 pagini, tiraj 3000 ex.

Totalul paginilor planificate la acest capitol este de 672, totalul paginilor imprimate este de 1.184.

Prin imprimarea acestor lucrări, s-a putut lucra cu întreaga putere de producție a Tipografiei.

V. LUCRARI PENTRU ADMINISTRAȚIA PATRIARHALA, CENTRE EPARHIALE, PAROHII ȘI ALTĂ ÎNSTITUȚII DE STAT ȘI PARTICULARĂ

Lucrările prevăzute la acest capitol sînt cu totul împlătoare. S-au executat: imprimările necesare Administrației Patriarhale și Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, pastoralele de Paști și Crăciun ale Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, ale Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei și ale Episcopiiilor Buzăului, Romanului, Clujului și Dunării de Jos, precum și diferite imprimate repartizate prin Direcția Generală E. P. D., de la diferite Instituții și Intreprinderi din sectorul de stat sau cooperatist.

Prin modul cum au fost primite, planificate și executate aceste lucrări, s-a reușit să se lucreze în plin la toate mașinile și în toate secțiile, fără goluri de producție, ceea ce a determinat creșterea producției, a încasărilor și beneficiilor Sectorului, peste plan, după cum se va constata mai jos la capitolul — executarea planului financiar.

ACTIVITATEA BIROULUI COMERCIAL ȘI DE EXPEDIȚIE

Toate publicațiile Sfintei Patriarhii: reviste, cărți de cult, manuale didactice, și orice produse sînt expediate de Biroul Comercial și de expediție, prin poștă, unităților respective: revistele trimise în abonament prin cele 188 protoierii, iar celelalte produse prin depozitele eparhiale.

Comenzile executate pentru Instituții, Intreprinderi, au fost eliberate direct acestora, după achitare.

Sarcinile principale ale Biroului Comercial, fiind:

- a) Expedierea revistelor și publicațiilor Sfintei Patriarhii la abonați;
- b) Facturarea produselor predate clienților sau abonaților;
- c) Controlul calității produselor;

activitatea biroului comercial se rezumă cifric, astfel:

a) S-au expedit abonaților interni și externi revistele Sfintei Patriarhii și revista «Călasul Bisericii» a Centrului Mitropolitan București	203.429,—
b) Lucrarea în abonament «Utrenierul uniformizat»	9.350,—
Total exemplare	
	212.779,—

c) Comenzi pentru depozitele eparhiale, constînd din:

- 11.549 volume cărți diferite,
- 4.459 pomelnice
- 4.000 iconițe

în valoare totală de lei 344.698,90.

d) Comenzile facturate în anul 1956, de biroul comercial, dau următorul tabel:

— Pentru Sectorul de Editură și Tipografie, în valoare de lei 967.335,12, față de 845.228,46 — în 1955.	
— Pentru epărhii și parohii: 718.936,15 lei față de lei 684.577,72 în 1955.	
— Pentru diferite Instituții: 715.313,73 lei față de lei 201.518,32 în 1955.	
Total lei . . .	2.401.585,—
față de lei . . .	1.731.324,60 în 1955

cu un plus de lei 670.260,40 în 1956
Numărul facturilor în 1956: 1525, față de 1156 în 1955.

4) La propunerea Permanenței Consiliul Național Bisericesc din 3 ianuarie 1956, Prea Fericitul Părinte Justinian a hotărît să nu se mai expedieze și să nu se mai depo-

ziteze nici o tipăritură înainte de a fi controlată de biroul de expediție și recepționarul de lucrări, spre a se constata dacă îndeplinesc indicii de calitate.

Pentru urmărirea îndeplinirii acestei sarcini, în revista Biserica Ortodoxă Română se publică permanent o înștiințare pentru abonați ca să restituie Tipografiei, exemplarele din cărți și reviste găsite cu defecte, spre a fi înlocuite cu altele bune, cele defecte urmînd a fi imputate celor ce n-au efectuat controlul în mod conștiincios.

Această măsură a fost binevenită.

Aplicată cu strictețe, va aduce o reală îmbunătățire a calității produselor. Controlul fiind efectuat pe faza de execuție, s-a obținut rezultatul urmărit, căci pe de o parte, în anul 1956, nu s-a returnat nici o tipăritură, iar pe de altă parte s-au micșorat și anulat rebuturile, cărțile și revistele aflate cu defecte pe parcurs devenind la capătul proceselor tehnologice, produse de calitate, prin repararea defectelor.

Au fost verificate înainte de expediție sau depozitare, aplicîndu-se stampila «bun de expediție» următoarele lucrări:

a) Reviste și publicații expediate în abonament	188.344 ex.
b) Cărți de ritual expediate depozitelor eparhiale	11.549 ex.
c) Manuale pentru Institutele Teologice	10.000 ex.
d) Manuale pentru Seminariile Teologice	8.000 ex.
e) Liturghierul	2.000 ex.

Total 219.893 ex.

Prin executarea acestui control și prin organizarea și crearea condițiilor de muncă pe fiecare fază s-a îmbunătățit mult calitatea produselor, procentul defectelor, reducîndu-se în medie la 1%.

EXECUTAREA PLANULUI FINANCIAR PE ANUL 1956

Veniturile și cheltuielile în 1956

În anul 1956 executarea planului financiar, față de rezultatul mediu al planurilor anterioare, se prezintă cu un spor apreciabil la venituri.

Deși cifra totală a veniturilor și cheltuielilor a fost sporită de la 2.190.000 la 2.300.000 în acest an, realizarea prevederilor este conformă planului, veniturile avînd o realizare de 113,11% iar cheltuielile de 95,89%. Cu alte cuvinte avem un spor la venituri de 13,11% peste plan, iar la cheltuieli o reducere de 4,11%.

Tabloul se prezintă astfel:

Nr. crt.	V e n i t u r i d i n	Prevederi 1956	Realizări 1956	Cota % realizări
1	Abonamentele la revistele și publicațiile Sfintei Patriarhii	953.275,—	960.502,—	100,75
2	Vînzarea imprimatelor și cărților: — Din inventarul de la 31-XII-1955	450.000,—	685.777,39	152,37
	— Din noi tipărituri 1956 plus abonamentele revistelor	296.725 953.275	766.074,94	61,28
3	Lucrări tipărite pentru: — Alte instituții bisericești	150.000	234.533,63	156,35
	— Particulari și alte întreprinderi	250 000	715.313,73	286,—
4	Contribuția Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor pentru construcțiile de la Tipografie	200.000	200.000,—	100,—
	Total venituri lei . .	2.000.000	2.601.659,69	113,11 %

Asupra cifrelor din tabelul de mai sus, se dau următoarele lămuriri:

La venituri:

Art. 1. — Abonamentele la revistele și publicațiile Sfintei Patriarhii, cifra realizată de lei 960.502, reprezintă debitul constatat la începutul anului 1956, care trebuie acoperit prin vărsarea sumelor din partea abonaților și de valoare egală preț de cost plus beneficiu, trebuie să livrăm publicațiunii.

Între 1 ianuarie și 31 decembrie 1956 s-a încasat efectiv suma de lei 851.997,50 adică 89,38% procent, față de 93,78% în anul 1955. Pentru anul 1957 a mai rămas de încasat suma de lei 108.504,50. În contul debitului anual, deci a încasărilor din abonamente (953.275) sectorul de Editură și Tipografie a tipărit, facturat și expediat pînă la 31 decembrie 1956, revistele: Biserica Ortodoxă Romînă nr. 10, 11—12/1956; 1—9/1956; Studii Teologice: nr. 1—10/1956; Ortodoxia nr. 1—3/1956 în valoare de lei 766.074,94.

Art. 2. — Vânzarea imprimatelor și a cărților de ritual.

Din inventarul de la 31 decembrie 1955 care are o prevedere de 450.000 lei, s-au facturat cărți și imprimate în valoare de lei 685.777,39 ceea ce dă o realizare de 152% din debit, deoarece în acest articol intră și Utrenierul livrat în contul abonamente, în valoare de lei 343.145.

Din noile tipăriri apărute în 1956, inclusiv revistele din abonamente, prin vânzare, s-a realizat 766.074,94, adică 61,28% din debitul de lei 1.250.000, prevederi. (296.725 + 953.275 = 1.250.000). Acest articol dă acest rezultat, deoarece din tipări-turile masive ale anului 1956, n-au putut fi puse în vânzare cantități mai mari în cursul anului, unele produse fiind în ultima fază de finisare, cum sînt: Liturghierul: 12.000 exemplare, Mineiul lunii decembrie — 3000 exemplare, și manulul de Istoria Bisericii Universale, vol. II: 5.000 exemplare, iar manualele pentru seminarii au o desfacere limi-tată la numărul elevilor și profesorilor. Deasemenea n-au fost facturate din realizările anului 1956 revistele Biserica Orodoxă Romînă nr. 10—12/1956 și Ortodoxia nr. 4/1956.

Stocul de produse: cărți și imprimate din care s-a vîndut o cantitate importantă în 1956 se va reface prin introducerea în depozit a noilor tipăriri ale anului 1956, pre-cum și cele ce se vor realiza în 1957, fie rămase pe parcurs din 1956, fie cele pro-prii ale anului.

Mișcarea contului «Produse», ne evidențiază cele de mai sus astfel:

La 1 ianuarie 1956 contul de «Produse» arată un stoc în de-		
pozit de	lei	1.038.404,06
Intrări în fabricație de la 1 ianuarie — 31 decembrie 1956	lei	823.672,96
		Total lei 1.862.077,02
Eșiri prin vânzări între 1. I—31 XII 1956, produse		979.733,78
		Sold produse în magazie la 31 XII 1956
	lei	882.343,24

cu un minus de 156.060,82 față de 1 ianuarie 1956.

Față de începutul anului, stocul de produse scade prin trimiterea în abonament a «Utrenierului» (343.145 lei), precum și a altor produse. Situația se va îmbunătăți, depo-zitul reasortîndu-se așa cum s-a amintit mai sus.

Art. 3. — Lucrările tipărite pentru:

a) Alte instituții bisericești, au realizat 156,35% din debit, prin tiparirea calenda-rului Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și Sfintei Episcopii a Buzăului, revista «Glasul Bisericii» pastorale și alte tipăriri. Sumă prevăzută este de 150.000 lei și s-a realizat 234.533,63 lei.

b) Pentru alte instituții, s-au executat lucrări în valoare de 715.313,73 lei.

Aceste lucrări s-au executat în cadrul orelor disponibile din planul de producție, Tipografia neavînd nici o stagnare și lucrînd tot timpul la puterea maximă de producție.

Art. 4. — Contribuția Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor pentru construirea sălii necesare coralei Sfintei Patriarhii de lei 200 000, s-a realizat integral prin vărsămîntul făcut de Sfînta Arhiepiscopie încă din primul semestru al anului 1956.

Luat în total, planul financiar pe anul 1956, la venituri, s-a realizat în proporție de 113,11%.

Nr. crt.	C h e l t u i e l i p e n t r u :	Prevederi 1956	Realizări 1956	Cota %
1	Regie fabricație	1.051.362,15	1.244.432,78	118,36
2	Regie atelier	359.490,95	410.198,98	114,13
3	Regie generală	228.000,—	228.000,—	100,—
4	Regie vânzare	45.000,—	46.919,50	104,20
5	Investiții construcții	616.146,90	276.140,—	44,81
	TOTAL CHELTUIELI:	2.300.000,—	2.205.691,26	95,89

Art. 1. — Regie fabricație, prevederea fiind de lei 1.051.362,15, s-a cheltuit:

a) Pentru salariile producției și asigurările sociale aferente	lei	522.859,26
b) Pentru primele de producție muncitori	lei	14.947,72
c) Drepturi de autor la reviste și publicațiuni	lei	187.231,40
d) Materiile prime și materialele necesare fabricației	lei	519.385,40

Totalul cheltuielilor de fabricație lei 1.244.423,78
care s-a încorporat prețului de cost al produselor tipografiei în 1956.

Materiile prime și materialele necesare fabricației și inventarului Tipografiei Institutului Biblic, care provin din planificarea de Stat, sînt plătite din contul Administrației Patriarhale de la Banca de Stat, unde se centralizează și veniturile Tipografiei.

Contul «Materiale», a imprimat depozitului următoarea mișcare:

a) Materiale în depozit la 1. I. 1956, conform inventarului	lei	505.040,72
b) Intrări materiale achiziționate între 1. — 31 XII 1956	lei	383.773,44

Total lei 888.814,16

c) Eșiri materiale pentru fabricație 1 I. — 31 XII 1956	lei	442.051,26
---	-----	------------

Sold în magazie la 31 XII 1956 materiale: lei 446.762,90

În comparație cu anul 1955, inventarul de materiale la 31 decembrie 1956 prezintă un minus față de 1 ianuarie 1956 de lei 58.277,82, explicat prin sporirea valorii materialelor intrate în fabricație, care s-au întors la magazie sub formă de «Produse», precum și prin aceea că în anul 1956, potrivit dispozițiilor superioare, aprovizionarea s-a făcut numai pe măsura necesităților și conform planului de aprovizionare, evitîndu-se stocajul de materiale și blocarea numerarului.

Art. 2. — Regie atelier. La acest articol s-a prevăzut suma de lei 359.490,95 și s-a cheltuit în total lei 410.198,98 cu o depășire a prevederilor de 14,13%.

Suma se descompune în următoarele posturi:

— Salariile și asigurările sociale ale personalului tehnic administrativ	lei	169.597,83
— Prime de producție aceluiași personal	lei	19.281,24
— Salarii personalului zilier și temporar	lei	19.202,97
— Compensația de cartele și ajutoare pentru copii	lei	77.616,15

— Cheltuieli de întreținere și administrare:

a. apă și canal	5.873,35	
telefon	2.904,40	
abonamente radio	882,40	
electricitate	31.309,40	
tichete de tramvai	892,50	
impozit clădiri	964,40	42.826,45

b. reparații electromotoare	2.760,62	
reparații auto	7.207,74	
reparații unelte și mașini	7.648,19	
reparații cuțite tipografie	7.186,51	
costul laptelui antidot muncitorilor	8.916,55	
cheltuieli deplasare personal	707,74	34.427,35
<hr/>		
c. Materiale și materii prime pentru întreținerea localului și mașinilor.		47.246,99
<hr/>		
Total lei		410.198,98

Depășirea prevederilor planului la acest articol cu cota de 14,13% peste creditele alocate se explică prin sporul de cheltuieli cu ajutorul pentru copii și materialele de întreținere.

Art. 3. — Regie generală. Cheltuiala a fost realizată integral 100% prin transferul cotei de cheltuieli comune Administrației Patriarhale.

Art. 4. Regie vânzare. S-a realizat cota de 104,26%, deci cu o ușoară depășire de 4,26% datorită volumului mai mare de expediții poștale a revistelor și publicațiilor Sfintei Patriarhii.

Art. 5. — Investiții construcții.

La acest articol situația definitivă a lucrărilor conformă cu inventarul materialelor aflate în depozit și situației contabile a cheltuielilor efective, este următoarea:

— Materiale	158.312
— Manopera	116.404
— C. R. B.	23.968
— Sarcini sociale	27.772
<hr/>	
— Materiale aflate în depozit la 31 dec. 1956, conform inventarului.	25.890

Total activ lei 352.346

Valoarea cheltuielilor făcute, conform situației contabile, încheiată la 31 decembrie 1956 este de lei 276.140

Rezultând o diferență între valoarea activului șantierului și cheltuielile efective de lei 76.250

care reprezintă o economie realizată de șantier, care raportată la totalul situației de lucrări din 1956 dă următorul procent:

$$\frac{76250}{326.456} = 23,30\%$$

cota de realizare a acestui articol este numai de 42,35%.

Execuția planului financiar al Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic ne anul 1956, atât la venituri cât și la cheltuieli pe baza cifrelor Bilanțului încheiat la 31 decembrie 1956, dă următorul

CONT DE PROFIT ȘI PIERDERI

1	Vânzări și realizări brutto lei	2.401.659,69	1. Regie generală	228.000,00
2	Se scad cheltuielile de fabricație, regia de atelier și prețul de cost al producției vândute lei . . .	1.587.407,34	2. Regie vânzare	46.599,66
			3. Amortismente	69.849,00
			4. Prelevări din beneficiu pentru investiții	103.028,37
3	Total beneficiu brut lei	814.252,35	5. Impozit venit	134.913,17
			6. Total beneficiu net lei	231.862,15

Din analiza contului de profit și pierdere de mai sus, se constată că din vânzările bruto de lei 2.401.659,69, scăzând prețul de cost al produselor, cheltuielile de fabricație, regia de atelier în valoare de 1.587.407,34 lei, se obține un beneficiu brut de lei 814.252,35.

Din suma aceasta scăzând cheltuielile de regie generală, regie vânzare, amortismentele utilajelor și mașinilor, prelevările din beneficiu pentru impozitul pe venit, toate în sumă de lei 582.390, rezultă un beneficiu net de lei 231.862,15 pentru anul 1956.

SITUAȚIA MIJLOACELOR DE PRODUCȚIE

1. Personalul.

a) Față de schema de personal a anului 1955, în anul 1956 s-au obținut noi posturi și încadrări, menite să înlesnească desfășurarea procesului de producție. Astfel s-a creat un post de mecanic și un post de electrician cu norma întreagă și s-au completat cu tehnicienii respectivi, fapt care a lichidat aproape în întregime stagnările în producție, determinate de defecțiunile unor mașini, motoare sau utilaje.

b) S-a reorganizat biroul de nutcă și salarii, prin angajarea unui al doilea socotitor de norme pentru secțiile zețarie și mașini, introducându-se și ținându-se cu strictețe evidența muncii prestate pe om și comandă, urmărindu-se aplicarea normelor republicane la toate formularele din poligrafia de Stat.

c) Tot acestui birou i s-a repartizat un funcționar în plus pentru descărcarea fișei tehnologice de manoperă și urmărirea postcalculului, ca mijloc de control și verificare a folosirii materialelor și a aplicării normelor pentru fiecare lucrare.

d) S-a obținut prin grijă și atenția ce s-a pus la angajarea personalului de producție în locul celor ce au părăsit Instituția prin transfer sau pensionare, o selecție a personalului și crearea unei atmosfere de ordine, disciplină și armonie între toți salariații, iar procentul absențelor nemotivate de la lucru reprezintă 0,8%.

e) Muncitorii au primit cu regularitate antidoturile prescrise de Codul Muncii, echipament de protecție, iar prin lărgă înțelegere și purtare de grijă a Prea Fericitului Patriarh Iustinian, s-au acordat ajutoare pentru studii copiilor tuturor salariaților și au fost primiți la casele de odihnă ale Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și membrii lor de familie.

f) Trimestrial, s-au acordat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, ajutoare și prime de muncă personalului tehnico-administrativ, iar de la 1 octombrie 1956, Prea Fericirea Sa, a aprobat aplicarea regulamentului de premiere din poligrafia de Stat în Tipografia Institutului Biblic.

g) Prin noile construcții și amenajări ajunse în fază de finisare se vor crea toate condițiile de ordin cultural, social și sanitar pentru salariații acestui Sector.

2. Mașini, instalații utilaje.

Pentru a înlesni munca oamenilor și a se crea cele mai bune condiții de desfășurare a procesului de producție în scopul îndeplinirii și depășirii planului, s-a pus o deosebită atenție în îngrijirea și întreținerea utilajelor existente și s-a reușit ca reparațiile efectuate în anul 1956, să fie mai puține și de mai mică importanță ca în anul 1955.

a) În secția mașini, s-au făcut reparații mici și înlocuiri de piese la mașinile nr. 2, 4, 5 și 6.

b) În secția legătorie, la mașina de fălțuit mecanic, la mașinile de cusut cu ață și sîrmă și la mașinile de tăiat.

c) Deasemenea au fost reparate electromotoare de la mașinile nr. 1 și 5 și unul de rezervă.

d) S-a obținut prin repartiția Ministerului Culturii, o nouă mașină de cules mecanic Linotyp, care a fost reparată și pusă în funcțiune, satisfăcându-se o mare necesitate a Tipografiei.

e) S-au obținut pentru acest Linotyp și două casete matrite.

f) S-au efectuat reparații radicale mașinii autodubă «Chevrolet».

g) S-a adaptat la ambele mașini de cules mecanic instalația de gaze pentru încălzirea și topirea plumbului și s-au obținut prin repartiții două butelii de aragaz pentru eventuale întreruperi de furnizare a gazelor.

Prin aceasta s-au lichidat total întreruperile determinate de lipsa curentului electric sau defectarea instalației electrice.

h) S-au făcut îmbunătățiri atelierului de stereotipie, adăogîndu-i-se un circular electric pentru tăiat formele de plumb, un dulap pentru păstrarea flancurilor și a plăcilor de stereotipie.

i) S-a efectuat în sistem de alimentare a ȝazelor emanate prin topirea plumbului, atît la atelierul de stereotipie, cît și în secția de culegere mecanică.

j) S-au executat în atelierele Institutului Biblic, pentru secția zețării dîlăpuri și mese pentru păstrarea formelor și clișeeleor.

l) S-au executat în aceleași ateliere, fundamente și plăci pentru secția mașini.

m) S-a început organizarea unui mic atelier pentru executarea micilor reparații la mașini și motoare în atelierul nostru.

3. Aprovizionarea cu materiale.

Potrivit prunerii Permanenței Consiliului Național Bisericesc, făcută prin procesul verbal nr. 2812/1956 — aprobată de Prea Fericitul Patriarh Justinian, aprovizionarea cu materiale și angajarea de cheltuieli în acest scop s-a făcut numai în limita planului financiar și a planului de aprovizionare, evitîndu-se cheltuieli neprevăzute și acumulări de materiale peste nevoile reale ale sectorului.

Aprovizionarea s-a făcut în cotele prevăzute în plan, refuzîndu-se materialele repartizate peste plan și cerîndu-se suplimentarea acolo unde a fost nevoie. S-au primit prin cote lunare sau trimestriale toate materialele necesare producției: hîrtie, carton, mucava, cerneluri, pînză de legătorie, clei, amidon, sfoară, sîrmă, piele de legătorie, folioaur, uleiuri, benzină, etc. Valoarea acestor materiale a fost de lei 383.773,44.

4. Investiții în construcțiile noi.

Lucrările începute în anul 1955 la Tipografia Institutului Biblic au continuat și în anul 1956, pentru care s-a prevăzut în planul financiar suma de lei 616.146,90.

În primăvara anului 1956 s-au executat acoperișul la corpul nou și la corpul de legătură dintre secțiile de imprimare și legătorie, ușile metalice la subsol și porțile metalice de la intrare în alee și s-au aprovizionat tuburile de fontă pentru instalațiile sanitare și alte materiale.

Reluîndu-se lucrul în toamnă s-au executat:

a) Construirea de roșu și acoperișul prelungirii din aleea Sfîntei Arhiepiscopii — unde va funcționa depozitul de produse finite și expoziția cărții;

b) Canalizarea exterioară;

c) Instalația tuburilor interioare pentru canalizare;

d) Instalația tubului Bergman în toate construcțiile noi pentru instalația electrică.

e) S-au executat tencuielile interioare la corpul nou.

f) S-a turnat mozaicul și s-au așezat plăcile de mozaic în corpul nou.

g) S-a turnat stratul de beton în corpul de legătură.

h) S-a executat timplăria exterioară (ferestrele) pentru ambele corpuri.

i) S-au montat porțile în aleia Sfîntei Arhiepiscopii.

Lucrările aprobate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian în 1955, sînt în valoare de lei 855.000

În 1956, Prea Fericirea Sa a mai aprobat următoarele lucrări:

1. Construcția prelungirii din alee	lei	140.000
2. Instalații sanitare	lei	74.000
3. Instalația electrică	lei	21.000
		Total
	lei	1.090.000

În campania anului 1955, s-au executat lucrări, în valoare de 330.000 lei.

În campania anului 1956, conform situației definitive încheiate la 31 decembrie 1956, s-au executat lucrări în valoare de lei 326.456

Valoarea materialelor aflate în depozit la 31 decembrie, conform inventarului este de lei 25.890

Total activ 1956 lei 352.346

Valoarea cheltuielilor făcute conform situației contabile, încheiate la 31 decembrie 1956 este de	lei	276.140
rezultând o diferență de	lei	76.250

între valoarea activului șantierului și cheltuielile totale efective, economia realizată de șantier, — care, raportată la totalul situației de lucrări din 1956, dă un procent de 23,30%.

Lucrările s-au executat în regie sub conducerea Secției Construcții din Administrația Patriarhală, în bune condițiuni, în conformitate cu proiectele și devizele întocmite de Serviciul tehnic și aprobate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, iar dosarul cuprinzând actele de gestiune sînt înglobate în planul de execuție financiară al Sectorului de Editură și Tipografie.

V. LIPSURI ȘI GREUTAȚI

Din lipsurile și greutățile semnalate în darea de seamă pe anul 1955, unele mai stăruiesc și la sfîrșitul anului 1956, iar altele au fost lichidate.

1. Astfel, cu toate eforturile făcute, nu s-a reușit să se dea în folosință noile construcții în anul 1956, din care pricină, lipsește atît spațiul necesar unei mai bune deslășurări a muncii cît și condițiile necesare atît unei raționale organizări în vederea măririi producției, cît și satisfacerii obligațiilor minime cerute de igienă.

2. Mașinile tipografice au suferit mici reparații, urmînd ca la darea în folosință a noii săli mărite a mașinilor, odată cu noua lor distribuție, să fie revizuite și puse în stare cît mai bună de folosință.

Aceste două probleme, rămîn să fie rezolvate în anul 1957.

3. În privința îmbunătățirii secției de culegere mecanică, problema nr. 2 enunțată în concluziile dării de seamă din anul 1955, s-a rezolvat prin achiziționarea și punerea în folosință a unei a doua mașini de culegere mecanică Linotyp, repartizat de Ministerul Culturii la intervenția Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

4. Din lipsurile semnalate în anul trecut, deasemenea au fost lichidate cele mai multe, obținînd în anul 1956, repartiții de materiale în cantitățile necesare și chiar suplimentări, precum și materiale a căror necesitate era adînc simțită pentru a se putea da produse de calitate superioară, ca: piele pentru legătorie, folio-auriu și culori din import, ață pentru legătorie, matrițe pentru linotyp, piese de schimb, etc.

ACTIVITATEA SECȚIEI DE ICOANE ȘI CĂRTONAJE DIN STR. VINATORI Nr. 4

Pe data de 1 iunie 1956, Tipografia Institutului Biblic și-a extins activitatea deplasînd o parte din atelierele de finisaj (legătorie, papetărie, etc.) în localul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor din str. Vînători nr. 4.

Prin hotărîrea Sfîntului Sinod din 18 septembrie 1956 și a Consiliului Național Bisericesc din 19 septembrie același an, s-a dispus înființarea și organizarea în acest imobil a unei secții avînd principal scop producția de icoane pentru satisfacerea nevoilor întregii Biserici Ortodoxe Romîne.

Paralel cu munca de organizare a noii secții, a continuat să funcționeze aci atelierul de finisaj al Tipografiei, a cărui activitate a permis finanțarea cheltuielilor de amenajare a clădirii și achiziționarea utilajelor necesare reproducerii de icoane.

În urma eforturilor impuse de această față de organizare s-a realizat:

I. ADAPTAREA LOCALULUI

Construirea unui zid despărțitor între hala mașinilor și magazia de materiale.

Construirea a două marchize la intrările în atelier — parter și etaj — pentru apărare contra frigului.

Construirea unui ascensor pentru ridicarea la etaj a materialelor și pentru coborîrea lor.

Revizuirea acoperișului și spoirea cu var și humă a interiorului întregului imobil.

Construirea a două sobe mari de teracotă cu două focare fiecare la etaj.

Diverse alte îmbunătățiri.

II. PROCURAREA DE UTILAJE

S-au obținut de la întreprinderi și instituții de Stat o serie de mașini scoase din uz dar care prin reparații și completări de piese, pot fi puse în funcțiune pentru reproducere de icoane și alte lucrări în culori.

a. Una mașină Lito, de la Ministerul Gospodăriilor Locale, care se repară și este aproape de a intra în funcțiune.

b. Una mașină Lito mai mare de la Ministerul Invățămîntului cu 2 cilindri, care poate face imprimări în culori și pe tablă.

— Una mașină plană — Tipo — format 16 — de la Ministerul Căilor Ferate Romîne.

c. Una mașină Tipo — plană, format 6, de la D. G. S. M. și 2 mașini verticale Tighel. Prima reparată și pusă în funcțiune.

d. Una presă Lito, de la Combinatul Poligrafic Casa Științei — reparată și montată.

e. 60 pietre Lito de la Poligrafica 5.

f. Două mașini de cusut cu sîrmă: una Flak și alta colțar de la Poligrafica 5.

g. Una mașină de tăiat hîrtie (ghilotină) cu motor de la C. C. S. reparată și montată.

i. O serie de alte utilaje cumpărate de la fostele ateliere mînăstirești, ca: mașină de ștanțat, papșer, big, etc., în valoare de 37.000 lei.

h. Una mașină de biguit de la C. C. S.

j. Una camionetă mică de 500 kgr. pentru transport de materiale, obținută de la Șînta Arhiepiscopie, provenită din inventarul fostelor Ateliere Mînăstirești.

III. PROCURARE DE MATERIALE

Luîndu-se hotărîrea ca icoanele să fie distribuite credincioșilor încadrate în rame, s-a achiziționat de la diferite întreprinderi socialiste, rame și geam pentru un prim lot de 10.000 icoane 18/24.

Operația înrămării se face în mînăstiri cu mîna de lucru monahală.

SITUAȚIA FINANCIARĂ

a acestei secții se prezintă astfel:

Totalul vânzărilor facturate s-a ridicat la suma de	lei	582.276,28
Pentru materii prime și materiale intrate în fabricație, salarii muncitori, salarii administrație, diferite cheltueli de regie, reparații și montări de mașini, etc. s-a cheltuit	lei	44.163,49
Beneficiul rămas după scăderea cheltuielilor din totalul încasărilor de lei 582.276,28 este de	lei	133.112,79

În acest beneficiu se cuprinde și suma de lei 10.251,40 care reprezintă prețul de cost al producției de icoane aflată în magazie.

CONT DE PROFIT ȘI PIERDERE

1	Vînzări și realizări brutto	lei	598.336,48	1. Prelevări din beneficiu pentru investiții	2.550,—
2	Se scad cheltuielile de fabricație, regie atelier și prețul de cost al produselor vîndute	lei	464.699,32	2. Impozit venit lei	33.409,15
3	Total beneficiu brut:		133.636,66	3. Total beneficiu net lei:	97.677,51

Din analiza contului de profit și pierdere al secției din Str. Vînători 4, se constată că din vînzările și realizările brutto de lei 598.336,48, scăzînd prețul de cost al produselor, cheltuielile de fabricație și regia de atelier, în valoare de lei 464.699,82, se obține un beneficiu brüt de lei 133.636,66.

Din suma această scăzînd impozitul pe venit și prelevările din beneficiu, în sumă de 35.959,15 lei rezultă un beneficiu net de lei 97.677,51 pentru anul 1956.

C O N C L U Z I U N I

Prezentînd activitatea Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă pe anul 1956, subliniem încă odată faptul că acest an a fost bogat în realizări. Planul editorial a fost îndeplinit și depășit aproape la toate capitolele sale, îmbogățind cultura teologică cu frumoasele sale tipăriri, ajutînd promovarea învățămîntului teologic și împlinind nevoile de cult prin valoroasele cărți de ritual tipărite, iar planul financiar prin realizările sale a ajutat îndeplinirea multor lucruri bune în cadrul Administrației Patriarhale.

N-au lipsit greutăți de tot felul nici în acest an, dar cele mai multe sînt pe cale de dispariție, iar greutățile ce mai dăinuiesc vor fi învinse cu certitudine, prin darea în folosință a noilor construcții și amenajări, ajunse în stadiul de finisaj.

De aceea, următor cuvîntului Sfîntului Apostol Pavel, care zice: «Uitînd cele ce sînt în urma mea, și aruncîndu-mă spre cele dinainte» (Filip. 3,14);

Avînd în vedere că în anul 1956, Sectorul de Editură și Tipografie a depus eforturi susținute pentru a realiza și depăși sarcinile planului editorial, de producție și financiar și că s-au obținut pe parcurs și în special în faza finală — legătoria de volume și finisajul — produse de bună calitate, încheind această dare de seamă, ne luăm îngăduința de a propune:

1. Să se ia act cu aprobare de prezenta dare de seamă și de rezultatele obținute de acest sector în anul 1956, dîndu-se cuvenita descărcare, pe baza prezentului raport și a verificărilor făcute de organele de control și verificare ale Centrului Patriarhal.

2. Să se ia act că aceste rezultate au fost cu puțință, numai datorită muncii, zelului și devotamentului tuturor ostenitorilor acestui sector: muncitori, tehnicieni și funcționari administrativi, cărora să li se aducă mulțumiri pentru modul cum și-au îndeplinit fiecare datoria, lucrînd cu dragoste și elan pentru progresul Instituției.

3. Să se exprime Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian adîncă recunoștință și mulțumire a întregului personal, pentru îndrumare și grija părintească ce poartă acestui Sector și pentru crearea condițiilor din ce în ce mai bune în care se desfășoară munca.

4. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern, Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri și tuturor organizațiilor de Stat, care prin concursul ce au dat la procurarea materialelor, uneltelor și mașinilor, au făcut cu puțință aceste rezultate în activitatea Sectorului de Editură și Tipografie.

Consiliul Administrativ,

Pr. Z. BILBÎIE

REFERATUL COMISIUNII CULTURALE ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A INSTITUTULUI BIBLIC, — SECTORUL EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE, PE ANUL 1956

Prea Fericite Părinte Președinte,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Cercetînd Darea de Seamă a sectorului de Editură și Tipografie întocmită de PP. CC. Preoți Zaharia Bîlbîie și Dumitru Stancu, Consilieri Administrativi Patriarhali, constatăm următoarele:

Sectorul de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă și-a desfășurat activitatea potrivit planului editorial și de producție, aprobat de Adunarea Națională Bisericească în sesiunea din 1956.

Sub ocrotirea și îndrumarea permanentă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, conducerea sectorului, ajutată de personalul tehnico-administrativ și muncitorii fiecărei secții s-a străduit să asigure îndeplinirea planului de producție și să ridice cît mai mult nivelul calității produselor, încheind activitatea anului 1956, cu următoarele realizări:

I. Executarea planului editorial și de producție.

1. Imprimarea revistelor Sfintei Patriarhii și a Centrului Mitropolitan București.

a) «Biserica Ortodoxă Romînă» nr. 10-12/1955 și 1-11/1956 în tiraj de 10.750 exemplare lunar, 1418 pagini în total.

b) «Studii Teologice» nr. 1-10/1956, în tiraj de 10.750 exemplare lunar, 680 pagini în total.

c) «Ortodoxia» nr. 1/4/1956, într-un tiraj de 10.750 exemplare trimestrial, în total 653 pagini.

d) «Glasul Bisericii» nr. 12/1955 și nr. 1-11/1956, în tiraj de 1650 exemplare lunar, 775 pagini în total.

Totalul paginilor tipărite: 3526.

Totalul abonamentelor: 10.591.

2. Manuale didactice și cărți de orientare religioasă și socială.

A. Manuale pentru institutetele teologice.

a) Istoria Bisericii Universale, vol. I, 208 pag.

b) Istoria Bisericii Universale, vol. II, 468 pag.

c) Patrologia, 324 pag.

B. Manuale pentru Seminariile Teologice.

a) Manual de limba elină pt. cl. III 294 pag.

b) Manual de limba elină pt. cl. IV 238 pag.

c) Manual de limba latină pt. cl. III 176 pag.

d) Manual de limba latină pt. cl. IV 228 pag.

Total: 1.936 pag.

Tirajul manualelor pentru Institutetele Teologice a fost de 5.000 exemplare iar pentru învățămîntul seminarial de 2.000 exemplare.

Totalul manualelor tipărite: 7.

3. Cărți de cult — Realizate integral.

a) «Liturghierul» diortosit prin osîrdia și purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a P.C. Pr. Profesor universitar onorar Petre Vintilescu — 466 pagini, în tiraj de 12.000 exemplare, în două culori.

b) «Mineiul luni decembrie» — 600 pagini, în tiraj de 3000 exemplare, în două culori.

c) «Prohodul Mîntuitorului Iisus Hristos» — 48 pagini în tiraj de 25.000 exemplare, în două culori.

d) «Rînduiala Proscomidiei» — 16 pagini în tiraj de 20.000 exemplare, în două culori.

e) «Calendarul ortodox pe anul 1957» pentru Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor și Sfînta Episcopie a Euzăului, în tiraj de 600 000 exemplare, în două culori.

Cărți de cult — In lucru.

a) «Mineiul lunii februarie» — în fază de culegere.

b) «Viața și slujbele sfinților romîni» canonizați în luna octombrie 1955 — în două filade sînt culese și paginate, gata pentru imprimat.

c) «Cartea de Rugăciuni» a Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor este culeasă și paginată, gata pentru imprimat.

4. Cărți imprimate pentru alte instituții.

a) Comunicările sesiunii științifice ale Institutului de medicină și farmacie — 1956 — 652 pagini, în tiraj de 1.500 exemplare.

c) Indreptar legislativ pentru practica judiciară — 148 pagini în tiraj de 3000 exemplare.

In total: 1184 pagini.

5. Lucrări pentru instituții bisericesti și de stat.

La acest capitol s-au executat: imprimatele necesare Administrației Patriarhale și Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor, pastoralele diferitelor eparhii, precum și imprimate repartizate prin Direcția Generală E.P.D. de la instituții și întreprinderi din sectorul de stat și cooperatist, în valoare de lei 715.239,04.

Biroul comercial a executat comenzi pentru depozitele eparhiale și parohii, în valoare totală de lei 718.936,15, iar pentru sectorul de Editură a facturat lucrări în sumă de lei 967.335,12. Total lei 2.401.659,69.

S-au expedit un număr de 219.893 exemplare reviste și alte tipăriri.

Situația abonamentelor la reviste este următoarea:

a) cu plată	9.935
b) onorifice interne	258
c) onorifice externe	398

Total: . . . 10.591 exemplare.

II. Executarea planului financiar.

Planul financiar a fost executat la venituri cu un plus de 301.659,69 lei, procent de realizare: 113,11% iar la cheltueli cu un minus de 94.408,74 lei, procent de realizare 4,11% sub plan.

Din totalul de realizări, pe anul 1956 de lei 2.401.699,69 beneficiul brut este de lei 814.252, 35.

Scăzîndu-se cheltuelile de regie generală: 228.000 lei, regie vînzare: 46.599,66 lei, amortismente: 69.849 lei, preluări din beneficiu: 103.028,37 lei, impozit pe venit: 134.913,17 lei, în total: 582.390,20 lei, rezultă un beneficiu net pe anul 1956, de lei 231.862,15.

Investiții.

In afară de investițiile efectuate în interesul producției reparații de mașini și utilaje, achiziția unei noi mașini de culegere mecanică linotip, matrite, literă, etc. sectorul de Editură și Tipografie, a investit în noile construcții menite să lichideze lipsa de spațiu pentru mașini, depozit și grup social, suma de lei 276.140

III. Realizările secției a II.a din str. Vinători nr. 4.

Pe data de 1 iunie 1956, Tipografia Institutului Biblic preluând și atelierele proprietatea Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor din str. Vinători nr. 4, pr.n hotărârea Sfântului Sinod din 18 septembrie 1956 și a Consiliului Național Bisericesc din 19 septembrie 1956, s-a înființat și organizat în acest imobil o secție de icoane pentru nevoile Bisericii Ortodoxe Române.

S-au procurat pînă la 31 decembrie 1956, următoarele mașini și utilaje:

- a) Una mașină Lito de la Ministerul gospodăriilor locale.
- b) Una mașină Lito mai mare de la Ministerul învățămîntului.
- c) Una mașină plană Tipo, format 16 de la Ministerul Căilor Ferate.
- d) Una mașină Tipo, plană, format 6, de la D.G.S.M. și două mașini verticale Tighel.
- e) Una presă Lito de la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii.
- f) 60 pietre Lito de la Poligrafica nr. 5.
- g) Două mașini de cusut cu sîrmă.
- h) Una mașină de tăiat hîrtie.
- i) Una mașină de biguit de la C.C.S.
- j) Alte mașini și utilaje procurate de la fostele Ateliere Minăstirești.

Deși pentru secția de icoane n-a fost întocmit un plan financiar, situația financiară la 31 decembrie 1956 se prezintă astfel:

Totalul vânzărilor facturate s-a ridicat la suma de lei 598.336,48.

Totalul cheltuelilor pentru: materii prime și materiale intrate în fabricație, salarii muncitori și administrație, cheltueli de regie, reparații și montări mașini, este de lei 464.699,82.

Din totalul de realizări brute pe anul 1956, de lei 598.336,48, beneficiul brut este de lei 133.636,66.

Scăzîndu-se prelevări din beneficiu pentru investiții: 2.550 lei și impozitul pe venit: 33.409, 15, în total 35.959, 15 lei, rezultă un beneficiu net de 97.677,51 pe cele 7 luni ale anului 1956, produs de această nouă secție.

Față de aceste constatări Comisiunea culturală, propune:

1. Să se aprobe Darea de Seamă a Sectorului de Editură și Tipografie pe anul 1956 pentru ambele secții.
2. Să se aprobe contul de execuție financiară și bilanțul pe 1956 pentru cifrele prezentate, totalizînd pentru secția din Principatele Unite la venituri lei 2.601.699,69, iar la cheltueli lei 2.205.591,26 — iar pentru secția din Vinători la venituri lei 598.336,48 și la cheltueli 464.699,82 lei, dîndu-se descărcare de gestiune P. C. Preoți Consilieri Administrativi Patriarhali conducători ai acestui sector.
3. Să se aprobe planul de producție și planul financiar pe anul 1957 cu prevederi la venituri și cheltueli de lei 4.700.000, (patru milioane, șapte sute mii).
4. Să se exprime Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, mulțumiri și recunoștință pentru îndrumarea și purtarea de grijă acordată acestui sector.
5. Să se exprime mulțumiri Onoratului Guvern și Departamentului Cultelor, care au dat un sprijin prețios bunelor realizări prin repartiții de materiale, unelte și mașini.
6. Să se aducă mulțumiri tuturor ostenitorilor acestui sector: muncitori, tehnicieni, salariați administrativi și conducerei sectorului pentru dragostea și devotamentul cu care și-au împlinit datoria, în anul trecut.

PREȘEDINTE,

Pr. AL. IONESCU

MEMBRI:

Pr. TRAIAN BELAȘCU

Dr. AUREL BOTIȘ

GH. GASPAR

RĂPORTOR

BASARAB DUMITRESCU

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI ATELIERE I AL INSTITUTULUI BIBLIC PE ANUL 1956

Activitatea atelierelor Institutului Biblic în anul 1956, cel de al optulea an de la înființarea sa de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, a marcat, ca și în trecut, o nouă etapă în dezvoltarea sa continuă, în rostul pe care îl deține în cadrul instituțiilor centrale ale Patriarhiei Române, anume acela de a asigura necesitățile de obiecte și odoare religioase necesare bisericilor, clericilor și credincioșilor ortodocși din cuprinsul țării.

Potrivit acestui țel, sarcinile care s-au stabilit acestei instituții au fost cu mult mai mari decât în anii anteriori și anume sarcinile de producție au fost majorate față de ultimii doi ani cu cca. 80% iar cele de activitate financiară cu aproape 60%.

Asupra realizărilor obținute în anul 1956, prezentăm în cele ce urmează darea de seamă cuvenită.

I. SITUAȚIA MIJLOACELOR DE PRODUCȚIE

1). PERSONALUL

Lucrările de producție ale Sectorului Ateliere I se exercită, după cum se cunoaște, cu personalul recrutat dintre monahi și clerici de mir, precum și din specialiști mireni care învață și conduc activitatea monahilor, Institutul Biblic trebuind să fie școala de calificare și specializare a monahilor în făurirea odoarelor de cult.

Situația personalului clerical, monahal și mirean și mișcarea schemei în anul 1956, prezintă următoarea situație:

Specialitatea	Existent 31-XII-955	Schema 1956	Existent la 31-XII-1956		
			Mireni	Monahi	Total
Personal A-tiv	15	16	10	6	16
Tehnicieni	16	16	13	2	15
Lucrători :					
Obiecte bisericesti	37	37	31	9	40
Croitorie	10	7	3	5	8
Pictură	7	7	—	4	4
Boiangerie-apretură	14	17	12	6	18
Țesătorie	32	30	1	25	26
Țimplărie- sculptură	21	18	7	4	11
Tămîie	3	4	—	2	2
	155	152	77	63	140

Din graficul de mai sus se constată:

a) Proporția personalului bisericesc, față de cel mirean, prezintă la 31 decembrie 1956, raportul de 52% mireni față de 48% clerici.

b) Schema, datorită unor necesități de diminuare a producției în unele sectoare de activitate, ca de exemplu la textile și tămîie, nu a fost ocupată în întregime ci a funcționat cu 140 posturi ocupate față de 152 existente, adică într-o proporție de 92%.

Situația salariilor, depășirilor de normă și asigurărilor sociale plătite acestor salariați pentru producția realizată, a fost:

Prevederi salarii și drepturi	Plăți efectuate	Depășiri	Economii
Trim. I. 267-575	244.319,57	—	23.255,43
Trim. II. 267-575	254.199,33	—	13.375,67
Trim. III. 207-575	235.783,31	—	31.791,69
Trim. IV. 267-575	226.947,68	—	40.627,32
Total: 1-070-300	961.249,89		109.050,11

Deci, față de prevederile de 1.070.300 lei, s-au plătit efectiv angajaților în total lei 961.249,89, adică un coeficient de 90% din prevederi, realizându-se o economie la art. salarii de 109.050,11 lei adică cca. 10%. Față de situația posturilor din schemă, care au fost ocupate cum s-a arătat, în proporție de 92%, raportul plăților se păstrează corect.

2. APROVIZIONAREA CU MATERIALE

Materialele necesare producției au fost înscrise în planul de aprovizionare, la un cost total de lei 950.000.

În primul trimestru al anului, Permanența Consiliului Național Bisericesc luând hotărârea că sectoarele lucrative să folosească în primul rând în producție materialele aflate în rezervele din stoc și să se facă schimburi între sectoare, în scopul de a se economisi numerarul în deosebi pentru nevoile șantiierelor de construcție, Sectorul Ateliere s-a conformat acestei recomandări, procurând mai puține materiale decît cele înscrise în plan și folosind rezervele sale interne sau ale altor sectoare ale Institutului Biblic.

În aceste condițiuni, aprovizionarea cu materiale și mișcarea în depozit a stocurilor prezintă următoarea situație în cursul anului 1956:

Stoc de materii prime și materiale existente în depozite la inventarul de la 31 decembrie 1955	lei	830.987,03
Aprovizionări făcut în cursul anului 1956	«	632.053,33
	Total materiale	« 1.463.040,36
Consum de materiale în 1956	«	890.120,04
Stoc de materii prime și materiale la 1 I 1957.	«	572.920,32

Din această evidență rezultă:

1. Aprovizionările în anul 1956, prevăzute la 950.000 lei, au fost reduse la cifra de 632.053,33, deci cu o reducere de 34%.

2. Consumul de materiale de lei 890.120,04 față de totalul prevăzut de lei 950.000, reprezintă un coeficient de 94%.

3. Stocurile de depozit ale Sectorului Ateliere s-au diminuat la materiale cu valoarea de lei 258.066,71 adică 32%.

3. LUCRARI DE INVESTIȚII ȘI PROCURĂRI DE UTILAJE

Potrivit planului de investiții în utilaj tehnic, scule și unelte de muncă, prevăzut în plan cu suma de lei 500.000, în anul 1956 s-au realizat la acest capitol următoarele:

1) La atelierul de obiecte metalice s-au efectuat reparațiuni și completări de utilaje pentru: laminor, strung, presa excentrică, presa de 120 tone, etc. și s-a realizat o instalație de ventilare la băile galvanice, la un cost total de lei 53.255,01

2) La atelierul de boiangerie și apretură s-au făcut reparațiuni și lucrări de întreținere la cazanul și instalația de aburi, la ventilatoare și la centrifugă, mașina de tuns, etc., la un cost total de lei 55.934,72

3) La turnătorie de clopote s-au confecționat forme metalice pentru clopotele pînă la 500 kgr., cu ventilator mecanic și s-au procurat scule pentru suma de lei 16.601,62

4) Idem, la atelierul de țesătorie Țigănești « 18.590,79

În total deci lucrări de utilare executate lei 144.382,14
față de sumă prevăzută în plan de 500.000 lei.

Economisirea la acest articol bugetar a sumei de lei 355.621,86 se explică prin aceea că, cu aprobarea Ministerului de resort, cazanul de aburi al boiangeriei, pentru care se prevăzuse înlocuirea cu un cazan nou, mai mare, și instalat în afara incintei mănăstirii, pentru care s-a înscris în plan suma de 100.000 lei nu s-a executat, întreaga producție a atelierului de boiangerie-apretură făcându-se și anul acesta cu vechiul cazan cu mici reparațiuni de întreținere, cum s-a arătat mai sus.

Deasemeni, lucrările de utilare pentru țimplărie, prevăzute la 40.000 lei precum și ale lucrări de înlocuiri de utilaje la celelalte ateliere s-au amânat pentru anul viitor, economisindu-se cheltuielile prevăzute prin lucrări de întreținere a utilajului existent, efortul financiar rămânând îndreptat spre același țel arătat mai sus.

4. INVESTIȚII ÎN CONSTRUCȚII

În sfârșit, la articolul bugetar al investițiilor în construcții prevăzut la suma de lei 350.000 pentru construirea unei clădiri necesare noului cazan de aburi la Plumbuita, pentru amenajarea etajului clădirii Administrației Patriarhale de la Mănăstirea Antim pentru reparațiuni și modificări esențiale la atelierul de țesătorie de la Țigănești și pentru locuințe ale monahilor, s-au economisit, executându-se numai lucrările de întreținere a imobilelor prin văruiere, etc. păstrându-se posibilitățile de numerar pentru investițiile principale de la Schitul Maicilor.

II. PRODUCȚIA

Planul de producție pe anul 1956 al Sectorului Ateliere, a fost fixat inițial la cifra totală de lei 3.000.000 produse bisericești la preț de cost.

Acest plan a fost restructurat pe parcurs astfel:

1) Datorită hotărârii Sfântului Sinod și Consiliului Național Bisericesc prin care s-a înființat în cadrul Institutului Biblic noul Sector destinat tipăririi icoanelor pentru credincioși, planul de producție la atelierul de pictură la Sectorul Ateliere I, în care fusese înscrisă inițial această activitate s-a diminuat cu valoarea de 100.000 lei această sarcină fiind trecută noului sector.

2) Ca urmare a hotărârii Permanenței Consiliului Național Bisericesc din luna martie 1956, avându-se în vedere situația generală a produselor de textile realizate de Stat, în prezent găsiindu-se și stofe pentru haine preoțești în comerțul de stat, în următoarele trei trimestre Institutul Biblic a redus activitatea atelierului de țesătorie ne mai lucrând asemenea stofe, datorită cărui fapt planul de producție a fost micșorat cu suma de 104.000 lei. Tot la acest atelier există înscrisă în plan producția de stofe de odăjdii cu fir de aur și argint și fire de mătase naturală, toate din import și nerealizându-se în cursul acestui an această aprovizionare, acest articol s-a realizat din materialele obișnuite de bumbac și mătase vegetală, situația în care valoric planul a fost redus cu încă 111.000 lei.

3. În sfârșit, la atelierul de tămîie, datorită unei scăderi a vânzărilor, pe deoparte, care a dus la creșterea stocului de marfă produsă, iar pe de altă parte datorită unei lipse momentane a rășinei de molift, materia primă necesară, începînd de la trimestrul al doilea s-a restrîns activitatea acestui atelier cu 50% adică o micșorare a planului cu suma de 68.000 lei.

În această situație planul de producție a fost deci restructurat la suma de 3.217.000 lei, obținîndu-se următoarele rezultate:

Nr. crt.	Atelierul	Sarcină de plan	Realizări	Procent de îndeplinire
1	Obiecte bisericești	750.000	727.139,60	97 %
2	Turnătorie clopot	250.000	79.866,40	32 %
3	Țesătorie	385.000	355.001,85	92 %
4	Boiangerie-apretură	1.000.000	960.496,57	96 %
5	Confecții-croitorie	250.000	288.126,68	115 %
6	Mobilier bisericesc	400.000	308.080,71	76 %
7	Tămîie	112.000	119.997,20	107 %
8	Pictură	70.000	47.455,30	66 %
	Total :	3.217.000	2.886.163,71	90 %

Față de realizările celor doi ani anteriori, producția anului 1956 se prezintă astfel:

Producție 1954 lei	. 1.866.280,69
« 1955 «	. 2.847.868,75
« 1956 «	. 2.886.163,71

Așa dar realizările anului 1956 reprezintă o depășire a rezultatelor anilor anteriori față de sarcina de plan respectivă un coeficient total de 90%, coeficient paralel cu cel al plăților de salarii și al aprovizionărilor cu materii prime și materiale.

Făcînd o apreciere generală asupra capitolului producției pe anul 1956, trebuie să mai remarcăm și următoarele:

1. Valorile arătate mai sus drept rezultate, reprezintă costuri de fabricație reduse față de anii anteriori, în acest an preocuparea Sectorului fiind aceea ca pe lângă îmbunătățirea calității produselor să se realizeze și o reducere a prețului de cost.

Dăm câteva exemple edificatoare în această problemă:

a) La boiangerie s-a redus prețul de cost pentru un kgr. de fire vopsite de la lei 5,75 la lei 5,09. Datorită acestui fapt, atelierul de boiangerie, care apare în tabelul de mai sus cu o realizare valorică a sarcinilor de 96%, în fapt și-a realizat și depășit planul, dacă se apreciază că în loc de 120.000 kgr. fire sarcină de plan a vopsit 138.280 kgr. În această situație efortul productiv al atelierului marchează o realizare la coeficientul de 116%.

b) La produsele atelierului de obiecte bisericesti, s-a realizat în acest an o reducere a consumurilor de materiale datorită cărora prețurile de cost au marcat o efinire medie de 9,5% potrivit căreia, de la 1 iulie, prețurile de vînzare ale produselor acestui atelier au fost micșorate în proporție.

c) În sfîrșit, reduceri asemănătoare de costuri s-au practicat și la produsele celorlalte ateliere, la țesătorie, țîmție, țimplărie, etc. astfel încît deși valoric cifra planului a fost realizată sub indicele datorat, cantitativ planul de producție al sectorului a fost obținut depășind obligația anuală.

Un al doilea element care trebuie apreciat în legătură cu situația producției, îl constituie unele greutăți întîmpinate în desfășurarea producției. Astfel, la atelierul de obiecte bisericesti și anume la turnătoria de clopote, planul n-a putut fi realizat decît în mică măsură deși au existat cereri multiple ale parohiilor de a cumpăra clopote. Nepuțința satisfacerii comenzilor s-a datorat lipsei aproape totale a materiei prime necesare, cupru și cositor pur, care planificate la 12.000 kgr. au fost obținute numai la 2.300 kgr. astfel încît nu s-au putut executa masiv lucrări de clopote cu material din nou și numai returnări de clopote sparte ale parohiilor. În această situație atelierul a returnat 22 clopote în greutate totală de 2.514. kgr.

3. O a treia condițiune care a influențat puternic mersul producției, a fost în legătură cu frecvența comenzilor de executări de lucrări. După cum se știe, Sectorul Ateliere practică un sistem mixt de comenzi și anume unele cu caracter de inițiativă ale institutiei pentru depozitul său, păstrînd produsele la dispoziția parohiilor, așa cum sînt odoarele de cult, ștofele, odăidiile, tămîia, etc.. Altele fiind legate de inițiativa clienților, ca de exemplu comenzile de mobilier bisericesc, comenzile de picturi de catapetezme, comenzile de confecțiuni, cele de returnări de clopote, etc. Sectorul nu le-a putut influența și astfel unele din ateliere au suferit de lipsă de comenzi. Tot aci menționăm, în sfîrșit că atelierul de pictură și-a înterupt la jumătatea anului activitatea propriu zisă în cadrul sectorului, întreg personalul fiind detașat la dispoziția Arhiepiscopiei Bucureștilor pentru care a executat restaurarea și repictarea bisericii Sfintei Mînăstiri Negru Vodă din Cîmpulung.

4. Cî toate aceste deficiențe și îndreptări rezultatele obținute, atît cantitativ cît și calitativ, de unitățile productive ale acestui sector reprezintă un sector apreciabil. Ca rezultate calitative, demne de remarcat, consemnăm aci: realizarea bibliotecii sinodale, realizarea noului model de odăjdii bisericesti în cinci culori, lucrările de engolpioane și cruci arhieresti și preoțesti, în email, gravură și filigran, crucile și trusele de botez în email, etc., care toate arată străduințele acestui sector, de a promova tot mai mult din punct de vedere calitativ și artistic odoarele de cult și obiectele religioase pe care le realizează.

III. VINZAREA PRODUSELOR REALIZAREA VENITURILOR

Veniturile Sectorului Ateliere au fost înscrise în planul financiar pe anul 1956 la un total de lei 3.500.000 după restructurarea cu 100.000 lei a planului prin trecerea icoanelor la alt sector.

Aceste venituri au fost realizate astfel:

Nr. crt.	Sarcina de plan pe ateliere		Realizări obținute pe ateliere
1	Vânzări de produse și fabricate :		
	— Obiecte bisericesti	1.000.000	862.564,52
	— Tesături	600.000	455.488,96
	— Tămâie	180.000	123.293,00
	— Picturi	70.000	71.248,55
		1.850.000	1.512.100,03
2	Executări de lucrări și comenzi		
	— Boiangerie	1.000.000	1.010.300,84
	— Mobilier	400.000	300.064,65
	— Confecțiuni	250.000	250.355,58
		1.650.000	1.560.721,07
	Total lei	3 500 000	3.073.322,10

În afară de aceste vânzări ferme Institutul a mai avansat mărfuri pe credit eparhiilor, pentru care încă nu a primit sumele astfel:

Arhiepiscopia Bucureștilor	lei 174.785,04
« Craiovei	lei 35.680,86

Total lei 210.465,90

În aceste condițiuni livrările de mărfuri au totalizat 3.283.788,10 adică un coeficient de 94% față de prevederile planului, iar încasările totale un coeficient de 88%.

Ca și în anul anterior, suma cea mai mare, de lei 1.010.300,84 a fost realizată al atelierul de boiangerie pentru executări de lucrări. În ordine imediat următoare, s-au obținut rezultate foarte bune la vânzările de odăjdii bisericesti, obiecte bisericesti, picturi, etc.

Având în vedere, așa cum am arătat, că Institutul a redus prețurile sale de vânzare în medie cu 15% iar că la unele mărfuri cumpărate de Administrația Patriarhală, pentru a fi trimise în dar Bisericii Ortodoxe din India, Capelei Române din Viena, precum și mărfurile livrate pentru Episcopia Ortodoxă a Americii, produsele s-au facturat la preț de cost (total lei 175.000) rezultă că cifra încasărilor a fost diminuată în fapt de aceste excepțiuni.

Pentru a se aprecia posibilitățile pe care le-a avut acest Sector de a-și realiza veniturile prin vânzarea produselor sale, notăm mai jos debușeele către care s-au îndreptat aceste mărfuri:

a) *Vinzări prin depozitele eparhiale:*

1. Arhiepiscopia Bucureștilor	lei 454.739,30
2. Episcopia Romanului	« 135.252,29
3. Arhiepiscopia Sibiului	« 132.208,00
4. Episcopia Rîmnicului	« 93.822,94
5. Episcopie Aradului	« 66.879,69
6. Arhiepiscopia Craiovei	« 62.854,20
7. Episcopia Buzăului	« 58.356,50
8. Episcopia Oradiei	« 51.554,10
9. Arhiepiscopia Timișoarei	« 48.009,17
10. Arhiepiscopia Iașilor	« 47.365,00
11. Episcopia Clujului	« 19.320,00
12. Episcopia Galașilor	« 19.320,00

Total lei 1.170.361,19

b) Vânzări către Administrația Patriarhală	lei	174.196,90
c) Vânzări către Protoierii și minăstiri pentru pangare	«	42.564,39
d) Executări de lucrări pentru organizații de stat și instituții bisericești	«	1.161.431,20
e) Executări de lucrări pentru parohii, preoți și credincioși	«	524.768,52
f) Mărfuri pe credit Arhiepiscopii- lor București și Craiova	«	210.465,90
		Total vânzări lei « 3.283.788,00

Ca rezultat al celor arătate atât la capitolul producției cât și la cel al vânzărilor, situația inventarelor de materii prime și materii fabricate se prezintă astfel:

<i>Existent în depozit la:</i>	<i>1 ian. 1956</i>	<i>31 dec. 1956</i>
Materii prime și materiale	830.987,03	572.920,32
Mărfuri fabricate	820.460,75	1.046.564,35
Semifabricate	—	150.910,87
	Total lei 1.651.447,78	1.770.395,54

Se constată din cifrele de mai sus că la finele anului 1956 stocul de materiale s-a diminuat iar stocul de mărfuri fabricate, care urmează să fie puse la dispoziția depozitelor și subcentrelor eparhiale a crescut.

4. REZULTATE FINANCIARE

Rezultatele activității anului 1956 se oglindesc în contul de Profit și Pierderi încheiat la 31 decembrie, care prezintă următoarea situație:

CONT DE PROFIT ȘI PIERDERE INCHEIAT LA 31 DEC. 1956

<i>Venituri</i>	
1. Vânzări și realizări brute	
lei	3.073.321,10
2. Se scad cheltuelile de fabricație, regie, atelier și preț de cost al lucrărilor prestate	1.822.182,17
3. Beneficiu brut lei	1.251.138,93
<i>Cheltueli</i>	
1. Regie Generală A. P.	lei 320.000,00
2. Regie vânzare	« 12.514,80
3. Amortismente	« 36.951,00
4. Prelevări din beneficiu pentru investitii	« 15.166,17
5. Impozit pe venit	« 229.656,03
	614.288,00
Beneficiu net	« 636.850,93
	1.251.138,93

Din analiza acestui Cont de Profit și Pierderi se constată că din vânzările totale de lei 3.073.321,10 scăzând costurile directe de fabricație, materiale și mănoperă, și regie atelier, în total lei 1.822.182,17, obținem un beneficiu brut de 1.251.138,93.

Din această, scăzând valoarea cheltuielilor restituite Administrației Patriarhale, pentru cheltueli comune, precum și cheltuielile de regie de vânzare, amortismente, etc. obținem un beneficiu net de 688.432,27 lei pentru activitatea anului 1956, care reprezintă un rezultat destul de mulțumitor.

5. C O N C L U Z I I

Prezentînd în aceste scurte cuvinte toată activitatea Sectorului Ateliere I, al Institutului Biblic în anul 1956 este necesar să subliniem în concluzie că planul tehnic de producție și cel financiar de venituri al acestui Sector au fost realizate în linii mari în totalitatea sarcinilor stabilite, rezultatele fiind îmbinate în acest an și cu realizări din ce în ce superioare calitativ și marcînd în același timp reduceri importante de prețuri.

Alte elemente pozitive ale activității anului trecut le constituie, pe deoparte, faptul că la 1 ianuarie 1957 acest Sector are gata de livrare produse în valoare de circa 2.500.000 lei la preț de vânzare, care vor fi de mare folos pentru activitatea ce o vor desfășura noile organe de activitate pe linie de colportaj, create de Sîntul Sinod, subdepozitele eparhiale de la protoierii; iar pe de altă parte faptul că din punct de vedere gospodăresc Sectorul Ateliere a făcut importante economii în 1956 în domeniul investițiilor în utilaje tehnice, ceea ce a influențat în bine cifra beneficiului său anual.

În sfîrșit, un rezultat pe care ne bucurăm să-l subliniem în activitatea acestui sector, îl constituie grija depusă de această instituție pentru buna stare sanitară a instalațiilor cu care lucrează salariații săi, manifestată atît prin acordarea echipamentelor de protecție și de uzură și antidoturile necesare pentru muncitorii săi, prin instalațiile de ventilație și absorbție făcute la locurile de muncă cu proces de fabricație toxic, dar și pe linia promovării calificării profesionale a muncitorilor săi, realizată prin cursurile inițiate la boiangerie și email, și mai ales în șantierele de pictură, etc.

De aceea, avînd în vedere rezultatele semnalate precum și conștiinciozitatea pe care salariații acestui sector au manifestat-o în exercitarea îndatoririlor lor, propun:

— A se aproba prezenta dare de seamă pentru activitatea acestui sector în anul 1956, dîndu-se cuvenita descărcare, pe baza prezentului raport și a verificărilor făcute de organele de control ale Statului și de organele de verificare ale Centrului Patriarhal.

— A se aprecia străduințele depuse de personalul acestei instituții: — muncitori, monahi și mireni —, funcționari, tehnicieni și conducători, și a li se aduce binemeritate mulțumiri, cu îndemnul de a promova și mai departe prin munca lor acest Sector al Sfintei Patriarhii, spre a obține rezultate și mai bune și mai folositoare.

— A se adresa vii mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne, Ministerului Cultelor și tuturor organizațiilor de Stat și Cooperatiste, care prin ajutorul și concursul ce l-au dat pentru procurări de materiale, utilaje, aparate și mașini, au făcut posibil acest rezultat în activitatea Institutului Biblic.

— A se exprima Prea Fericitului Patriarh Justinian toată recunoștința și mulțumirea întregului personal al acestei instituții, pentru îndrumarea, supravegherea și grija deosebită ce o poartă acestei instituții și personalului său.

Consilier Administrativ,
Pr. ATHANASIE PREDA

DAREA DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI INSTITUTULUI BIBLIC ATELIERE II, PE ANUL 1956

Sarcinile acestui sector au fost:

1. Conducerea Serviciului Studii și Invățămînt;
2. Conducerea Serviciului Tehnic și de Construcții;
3. Inițierea și organizarea de ateliere;
4. Gestionarea Comisiunii de pictură Bisericească.

Prezenta dare de seamă expune rezultatele activităților Serviciilor mai sus arătate, precum urmează:

I. INVAȚĂMINTUL TEOLOGIC

Biserica ortodoxă română își pregătește cadrele necesare în:

- a) Școli de cîntăreți bisericești și Seminarii Teologice;
- b) Seminarii Monahale;
- c) Institut Teologice de grad universitar

Numărul acestor școli, funcționarea lor, materiile de învățămînt, condițiunile de recrutare a corpului didactic și a personalului administrativ, mijloacele lor de întreținere, etc. sînt normate prin regulamentul întocmit în 1952 de Sfîntul Sinod, cu modificările ultime ce i-au fost aduce de același for la 9 octombrie 1955 și recunoscute de Ministerul Cultelor prin Decizia nr. 15.793 din 3 iulie 1956.

Sînt șase școli de cîntăreți bisericești și seminarii teologice, cîte una de fiecare mitropolie, cu excepția Mitropoliei Ungro-Vlahiei, în cuprinsul căreia funcționează două școli.

Sînt admiși în clăsa I-a absolvenții a șapte clase elementare, recomandați de eparhii, prin concurs de admitere, în limita locurilor fixate de către Consiliul eparhial, pentru fiecare eparhie.

Durata școlarității este de cinci ani. Primele două clase sînt de școală de cîntăreți bisericești, absolvenții lor putînd fi numiți în posturi de cîntăreți de strană sau să-și continue studiile înscriindu-se în Seminariile Teologice.

Ultimile trei clase sînt de seminar teologic, absolvenții lor putînd fi hirotoniți preoți la parohii de categoria II-a sau a III-a, ori să se prezinte la examenele de admitere în Institutele Teologice. Mai pot fi admiși în clasa a III-a de Seminar Teologic, absolvenții școalelor medii, după ce au trecut în prealabil examenele de diferență pentru primele două clase.

În anul școlar 1955--1956, au fost înscriși în cele șase școli 779 elevi, din care s-au retras în cursul anului 38, rămînînd să frecventeze regulat 741. Din aceștia 613 au promovat, 111 au fost corijenți, 17 repetenți. Au dat examenul de diplomă de absolvire a școlilor de cîntăreți bisericești 215 elevi, iar de diplomă de absolvire a 5 clase de seminar 37.

În sesiunea de toamnă, s-a mai dat un examen de diplomă la Institutul Teologic din București pentru candidații corijenți de la toate școlile de cîntăreți bisericești și seminarii teologice, precum și de la seminariile monahale. În această sesiune, s-au prezentat 24 candidați pentru diploma de absolvire a Școlii de Cîntăreți, din care admiși au fost 23 iar unul respins, iar pentru diploma de absolvire a clasei a V-a de seminar teologic s-au prezentat 5 candidați, fiind admiși toți.

Repartiția pe școli a celor 741 elevi este următoarea:

1. Curtea de Argeș	148 elevi
2. Buzău	135 «
3. Mănăstirea Neamțu	173 «
4. Cluj	151 «
5. Mofleni-Craiova	94 «
6. Caransebeș	78 «

Sînt două seminarii monahale: la mănăstirile Horezu și Agapia. În aceste două seminarii au fost înscrise, în anul școlar 1955—1956 un număr de 147 eleve și anume: 74 la Horezu și 73 la Agapia, din care 12 s-au retras în cursul anului, frecventînd și promovînd 135 eleve. Au dat diploma de absolvire a clasei a II-a 32 eleve, iar de absolvire a clasei a V-a 16.

Seminariile monahale au aceeași programă de studiu ca și școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice. Materiile de studii sînt grupate în 7 catedre, la care se adaugă cea a spiritualului.

Între 10 septembrie și 25 septembrie 1956, s-au organizat cursuri de îndrumare didactică la Institutul Teologic București, pentru toți profesorii Seminariilor Teologice și Monahale. Programul acestor cursuri a avut două aspecte și anume: unul de îndrumare teoretică și altul de îndrumare practică-pedagogică. Conducerea cursurilor a avut-o P. C. Prof. Diacon Nicolae Balcă, fiind ajutat de Părinții și Domnii Profesori cu îndelungată experiență didactică, calificați prin examenul de capacitate. Rezultatele acestor cursuri au fost din cele mai bune.

În cursul anului 1956 s-au pus la îndemîna elevilor următoarele manuale:

— Istoria Bisericii Universale, vol. I—II;

— Patrologia;

— Limba latină pentru clasa III și la IV-a;

— Limba greacă pentru clasa III și a IV-a.

Din punct de vedere material, școlile noastre de învățămînt mediu teologic, au fost sprijinite de Biserică, care acordă prin eparhii burse de întreținere a elevilor, precum și dotații, din care se suportă celelalte cheltuieli.

Situația învățămîntului teologic superior este următoarea: avem două Institute teologice de grad universitar, unul în București și altul la Sibiu.

La Institutul Teologic din București sînt 15 profesori, 3 conferențieri, un lector și patru asistenți, iar la Institutul Teologic din Sibiu sînt 12 profesori, 2 conferențieri și un asistent.

În Institutul Teologic de grad universitar din București au frecventat cursurile de licență 235 studenți, din care 18 monahi și 22 monahii. Au depus examen de licență în anul 1956, 75 de candidați. La cursurile de magisteriu au frecventat 22 magistranzi din care au depus examenul de admisibilitate numai un număr de 3 candidați.

Ministerul Cultelor a acordat pentru acest Institut un număr de 21 burse și una îndemnițatie de merit, precum și salariile corpului didactic și al personalului administrativ.

Eparhiile au acordat 167 de burse, 14 semi-burse, precum și dotații în sumă totală de lei 135.000.

Catedra de Studiul Biblic al Vechiului și Noului Testament de pe lîngă cursurile de magisteriu, rămasă vacantă prin alegerea I. P. S. Mitropolit Iustin, ca Mitropolit al Ardealului, a fost incredințată prin suplinire, pînă la 1 septembrie 1956, Părintelui Dumitru Fecioru, iar de la acea dată pînă la 1 septembrie 1957 Părintelui Asistent Diacon Vintilă Popesciu. Mai e ocupată prin suplinire, conferința de Istoria Artelor Creștine, de către părintele Diacon I. Barnea.

Pentru ocuparea, prin chemare sau concurs, a catedrei și Conferinței mai sus arătate, s-a făcut publicarea în revista Biserica Ortodoxă Română nr. 6—7 din 1956.

La Institutul Teologic de grad universitar din Sibiu s-au înscris în anul școlar 1955—1956, 344 studenți, din care au frecventat 338.

Au absolvit în 1956 un număr de 64 studenți, din care 17 și-au susținut examenul de licență.

Majoritatea studenților primesc burse de la eparhiile care i-au trimis la studii, iar 37 primesc burse acordate de Ministerul Cultelor.

Institutul a primit dotații în sumă totală de lei 163.419, din care lei 100.000 de la Arhiepiscopia Sibiului, iar restul de lei 63.419, de la Arhiepiscopia Timișoarei.

După cum se vede mai sus, școlile de învățămînt teologic, de toate gradele, au fost sprijinite de Ministerul Cultelor, care asigură plata salariilor corpului didactic și a celei mai mari părți din personalul administrativ, precum și un număr însemnat de burse la cele două institute teologice de grad universitar.

Prin sollicitudinea arătată de Ministerul Cultelor, s-a aplicat profesorilor din seminariile teologice și seminariile monahale, dispozițiunile H. C. M. nr. 387 din 1956, privitoare la salarizarea profesorilor, prin aceea că de la 1 aprilie 1956, s-au platit profesorilor din învățămîntul nostru mediu salarii la fel cu cele ale profesorilor din învățămîntul de Stat.

Ținem să menționăm aici, că în cursul anului 1956, s-a reglementat și situația elevilor care, din cauza vârstei erau amenințați să-și întrerupă studiile pentru a-și face serviciul militar. În urma intervențiilor Prea Fericitului Părinte Patriarh, Ministerul Cultelor a făcut demersurile solicitate, iar ca urmare, Marele Stat Major, cu adresa nr. 27454 din 1956 a aprobat amînarea de la încorporare, pentru studii, a tinerilor ce urmează în școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice.

Biserica, prin centrele eparhiale, a acordat burse de întreținere elevilor și studenților, precum și dotații însemnate.

Și în cursul anului 1956 școlile noastre de învățămînt teologic s-au bucurat de solitudinea deosebită, atît din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh, care urmărește îndeaproape o tot mai bună dezvoltare a lor, cît și din partea Inalt Prea Sfinților Mitropoliți și a Prea Sfinților Episcopi, care controlează și îndrumează aceste școli, asigurându-le și mijloacele de întreținere.

E locul să menționăm aici că la Institutul Teologic din București, avem la cursurile de magisteriu un student trimis la studii de către Patriarhia din Constantinopol. Studentul urmează cursurile ca bursier al Sfintei Patriarhii Romîne.

Deasemenea, menționăm că la Academia Duhonicească din Moscova au fost trimiși la studii la 1 septembrie 1956 doi studenți monași romîni, care urmează acolo studiile ca bursieri ai Patriarhiei Moscovei.

Cursurile de îndrumare misionară. La Institutul Teologic de grad universitar din Sibiu, cursurile de îndrumare sînt organizate pe două cicluri, de cîte una lună fiecare an. Ciclul I a fost încheiat în 1953, iar din 1954 se face ciclul II. În 1956, au frecventat aceste cursuri 4 serii, cu un număr total de 273 cursiști.

La Institutul Teologic din București, pînă în 1956, cursurile de îndrumare misionară au fost organizate într-un singur ciclu, cu durata de două luni fiecare. În ședința sa din 12 august 1955, Sfîntul Sinod, luînd în considerare faptul că toți preoții din Mitropoliile Ungro-Vlahiei, Moldovei și Sucevei precum și Olteniei au urmat cursurile potrivit programei mai sus arătată, a hotărît ca începînd din 1956, aceste cursuri să se organizeze pe o durată de pregătire de 30 zile, la care să se adauge cinci zile pentru examen. La aceste cursuri, urmează preoții care au împlinit cinci ani de pastorație, în vederea depunerii examenelor de definitivare, precum și preoții care au depus aceste examene, dar care între timp au împlinit 10 ani de pastorație și urmează să depună examenul de promovare.

În cursul anului 1956 au urmat patru serii (a 23-a pînă la 26-a) cu un total de 407 cursiști.

Aplicarea dispozițiilor regulamentului școlilor de învățămînt teologic ca și rezolvarea numeroaselor probleme prezentate de Serviciul de Studii și Invățămînt au format sarcina principală a sectorului, care a reușit să le rezolve la timp, datorită permanentei purtări de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh.

II. SERVICIUL TEHNIC ȘI DE CONȘTRUCȚII

Activitatea acestui serviciu s-a desfășurat pe două planuri și anume:

1. Lucrări de proiectare și
2. Lucrări de construcții.

1. *Biblioteca din sala mare sinodală a palatului patriarhal.*

Lucrări de proiectare. S-au întocmit următoarele proiecte:

În anul 1956 s-au completat detalii de execuție la panourile executate și s-au întocmit noi proiecte cu detalii la următoarele panouri:

a) Panoul «Hurezii»: coloane mari, coloane mici, cornișă mare, cornișă mică, panou ușă, butoni. Acest panou este montat.

b) Panoul «Valea Danului»: coloane, panoul sculptat la ușile spre culoar, cornișă, panouri, etc. Acest panou urmează a fi montat fiind complet gata ca lucrare.

2. Așezământul Schitul Maicilor.

În decursul anului 1956 s-au executat următoarele lucrări:

a) Documentația lucrărilor de construcție, recalculată conform ultimelor dispozițiuni în vigoare, în valoare de lei 1.650.000 și anume: devize, măsurători, analize de prețuri și liste de materiale.

b) Proiecte complete (piese scrise și desenate) întocmite de către specialiști și verificate de Serviciul nostru pentru:

Încălzirea centrală în valoare de lei	305.000
Instalații sanitare lei	256.000
Instalații electrice lei	148.000

c) Proiectul pentru împrejmuire, poartă de intrare și amenajarea terenului.

d) Detalii de execuție pentru piatrărie sculptată: modele de coloane, modele pentru piatră perforată, cornișă sculptată, cornișe simplă.

Detalii de execuție pentru timplăria interioară, streășină, etc.

Detalii de execuție pentru învelitoare.

e) S-au executat releveuri și măsurători și s-au făcut demersurile necesare pentru achiziționarea terenurilor vecine.

f) S-a întocmit toată documentația pentru recepția lucrărilor executate în 1955; atașamente, situații de plată, consumuri de materiale.

S'a făcut supravegherea modelării artistice la atelierul de sculptură al lucrărilor de modele pentru piatrărie și supravegherea la atelierul de la Albești-Muscel a execuției în piatră a acestor modele.

3. Clopotnița Mitropoliei.

S-au studiat lucrările de restaurare a clopotniței, prezentându-se mai întâi diferite schițe de variante pentru a se obține avizul de principiu al C. S. A. C.-ului.

După punerea în concordanță a proiectului de arhitectură cu studiile de rezistență și de acustică, s-a definitivat proiectul de execuție cuprinzând:

— piese desenate: relevee și fotografii, planuri la scară mică pentru autorizații, planuri de execuție și detalii;

— piese scrise, devize, anemăsurători, analize de prețuri și liste de materiale.

S-a obținut aprobările necesare de la C. S. A. C., Ministerul Cultelor, Sanepid,

S-a ținut legătură strânsă cu delegatul C. S. A. C. și s-au supravegheat lucrările P. C. I., Sfatul Popular.

făcându-se toate verificările de situații provizorii și statele de plată.

4. Tipografia Cărilor Bisericești.

În decursul anului trecut s-a executat următoarele lucrări:

a) Proiect pentru corpul nou de pe aleea Mitropoliei în valoare de 140.000 lei;

— piese desenate: planuri de execuție cu detalii;

piese scrise: devize, anemăsurători, analize de prețuri și liste de materiale.

b) Proiecte complete (piese scrise și desenate) întocmite de către specialiști și verificate de Serviciul nostru pentru:

— Instalații de încălzire în valoare de lei	35.000
— Instalații electrice în valoare de lei	21.000
— Instalații sanitare în valoare de lei	74.000

c) Proiect pentru lucrările de de siguranță impuse de organele P. C. I. în valoare de lei 14.100.

d) Anteproiect pentru amenajarea unei săli mansardate deasupra clădirii vechi.

e) Detalii de execuție pentru: timplăria interioară și exterioară, porțile de intrare de pe aleea Mitropoliei.

f) S-a întocmit toată documentația pentru lucrările executate în 1955; atașamente, situații de plată, consumuri de materiale.

5. Restaurarea mănăstirii Snagov.

La cererea Ministerului Cultelor și a C. S. A. C.-ului de a se întocmi de către Serviciul nostru Tehnic un proiect pentru restaurarea mănăstirii Snagov, s-a procedat la alcătuirea documentației și la evaluarea lucrărilor pentru ca suma să poată fi înscrisă în buget.

Pe baza studiilor și releveelor făcute la fața locului s-a întocmit un anteproiect pentru o aripă nouă, lipită de clopotniță și care cuprinde chilii, stăreție, trapeză și paraclis.

Anteproiectul în valoare de 1.355.000 lei cuprinde:

Piese desenate: planuri și releveuri.

Piese scrise: devize, ante-măsurători, analize de prețuri și liste de materiale.

6. *Administrația Patriarhală.*

a) Garajul. În 1956 s-au făcut lucrările de finisaj și s-a întocmit documentația pentru recepționare de lucrări în valoare de lei 47.000 lei.

b) Deviz pentru lucrările de canalizare în valoare de lei 2.000

c) Deviz cu planuri de execuție pentru grila la ferestre lei 2.200

d) Deviz pentru lucrările de zugrăveli. 7.500

7. *Institutul Biblic — Ateliere.*

a) Proiect pentru mobilier în sala de expoziție.

b) Adăpost pentru acizi, proiect complet în două variante, executat și recepționat, în valoare de lei 8.000

c) Adăpost pentru gaze lichefiate, proiect întocmit de un specialist și refăcut de serviciul tehnic în valoare de lei 16.000

d) Deviz pentru reparații la fundația presei în valoare de lei 1.300

e) Deviz pentru lucrări de zugrăveli 5.500

f) Deviz pentru lucrările de reparații la Secția ajustări 3.800

g) Deviz pentru spoieli și reparații la atelierul de croitorie 2.100

h) Deviz pentru lucrările de reparații la baie de lei 5.400

8. *Sfânta Mânăstire Antim*

a) Deviz estimativ pentru reparații și zugrăveli exterioare, în valoare de lei 23.000

b) Idem, pentru instalații sanitare 11.000

c) Proiect pentru ușa altarului la biserica mânăstirii. Proiectul prezentat C. S. A. C.-ului a fost principal aprobat.

9. *Proiect pentru timpla bisericii din Windsor-Ontario, America-Canada.*

Valoarea lucrărilor de sculptură este de lei 40.700.

S-a studiat un proiect complet în ipoteza execuției părții sculptate în atelierele Institutului Biblic Ateliere, urmînd ca partea constructivă și panourile simple să se execute la fața locului.

10. *Proiect pentru două rame la catedrala din Alba-Iulie pentru Sfinții ardeleni.*

S-au întocmit proiecte definitive de arhitectură cu detalii la scara de mărime naturală. Valoarea lucrării este de lei 2.000.

Biserica Horia din Olănești-Băi.

S-a verificat devizul pentru amenajarea spațiului înconjurător și s-a obținut aprobarea proiectului respectiv la C. S. A. C.

S-a făcut un studiu pentru mobilierul bisericii.

12. *Sanatoriul de la Tekirghiol.*

Pe baza constatărilor cantitative și calitative făcute la fața locului, s-a recalculat întreaga documentație în vederea recepționării lucrărilor executate, în valoare de lei 624.000.

S-au făcut releveuri pentru reconstruirea măsurătorilor și s-au întocmit situațiile de plată, analize de prețuri și liste de materiale.

13. *Minăstirea Hurezi.*

Pe baza măsurătorilor făcute la fața locului s-au întocmit situațiile definitive, analizele de prețuri, listele de materiale pentru lucrările executate la Schitul Sfântul Ștefan în valoare de lei 60.000.

Şeful Serviciului Tehnic a luat parte ca membru permanent și ca delegat al Administrației Patriarhale, la ședințele de avizare ale C. S. A. C.-ului, Comisiunea monumentelor istorice, întocmind la fiecare ședință un referat despre lucrările realizate, păstrînd un contact permanent între C. S. A. C., forurile conducătoare și Instituția noastră. De asemenea, a luat parte, în calitate de consilier artistic, la toate recepțiile de obiecte de artă și la toate comisiunile de evaluare.

LUCRARI DE CONSTRUCȚIE

Campania de lucru în 1956 s-a reluat tîrziu: la aprilie 1956.

Reluarea activității la 15 aprilie 1956 a echivalat cu dechiderea unui șantier nou, deoarece s-au închiriat din nou utilajele necesare, betoniere, ascensor, schelă metalică, etc.

Aprovizionarea șantierului cu materiale de masă: ciment, agregate, cărămidă, cherestea, oțel beton, etc., s-a făcut într-un ritm slab, atît din cauza lipsei mijloacelor de transport, cît și din cauză că finanțarea șantierului a devenit satisfăcătoare abia în luna iunie 1956.

Valoarea lucrărilor realizate în 1955 a fost de lei 650.000 iar valoarea inventarului existent pe șantier la 31 decembrie 1955, era de circa 109.000 lei.

Conform planului de lucru întocmit la 10 aprilie 1956, șantierul avea de realizat lucrări de construcție în valoare de lei 1.562.000

În această sumă sînt cuprinse:

a) Lucrările de petrărie pentru lei 518.000

b) Lucrările de tîmplărie din stejar și porțile metalice pentru lei 172.000

Total lei 690.000

Valoarea efectivă a lucrărilor de construcție ce reveneau de executat direct de către șantier este de lei 1.562.000 — 690.000 = 872.000 lei.

Conform situației definitive de lucrări, închiate la 31 decembrie 1956, șantierul Schitul Maicilor a executat direct lucrări în valoare de lei 875.000.

Construcția este executată complet de roșu, învelită, avînd efectuate lucrările de electricitate și sanitare, legate de zidărie.

Lucrările de petrărie sînt executate și aduse pe șantier, în proporție de circa 80%, în valoare de circa 400.000 lei, din totalul de 518.000 lei.

Mai sînt de executat la capitolul petrărie, ancadramentele la ușile de intrare, solbancurile pentru ferestrele de la parter și barbacanele, lucrări pentru care nu am avut planurile de detaliu în 1956. Lucrările de tîmplărie de stejar sînt executate la Uzinele 23 August în proporție de 80%. Nu s-au ridicat de acolo pînă în prezent, fiind mai bine păstrate, iar pe de altă parte, am convenit cu susnumita uzină să ne predea lucrarea baițuită și dată cu ulei, operațiuni în afara comenzii inițiale.

Valoarea acestor lucrări executate dar neîncorporate în lucrare nu s-a făcut în situația de sfîrșit de an, ele fiind ținute în evidență la inventar — petrăria, și ca materiale date în prelucrare — tîmplăria.

Pentru lucrările de instalație avem aprovizionate materialele în proporție de 90%: țevăria, radiatoarele, tabla, fitingăria robinetăria.

Nu avem aprovizionate aparatele, pompele, arzătoarele, obiectele sanitare și electrice, etc. a căror achiziție se va face în anul 1957.

Conform programului stabilit, lucrările de instalații de încălzire și sanitare se vor termina pînă la 31 martie 1957, cînd se vor începe lucrările de finisaj.

Din punct de vedere financiar, situația șantierului este următoarea:

1. Totalul cheltuielilor înregistrate la Serviciul Constabilității pentru 1956, inclusiv valoarea inventarului cu care s-a început activitatea la 1 ianuarie 1956, este de . . . lei 1.383.000

Activul șantierului este compus din următoarele valori:

a) Situația de lucrări la 31 decembrie 1956 lei 875.000

b) Costul lucrării de petrărie, fără transporturi, manipulări, montaj, regie lei 329.000

c) Materiale de încălzire în prelucrare lei 24.000

d) Valoarea inventarului per 31 decembrie 1956 contabil . . . lei 308.000

1.536.000

Recapitulind:

— activul șantierului	lei 1.536.000
— totalul contabil al cheltuielilor	lei 1.383.000

Diferență lei 153.000

Deci în campania anulului 1956, șantierul Schitul Maicilor a realizat o economie la prețul de cost de lei 153.000.

Raportată la valoarea situației de lucrări, această economie dă un procent de $\frac{153}{875}$ 18,60%.

Această economie se datorește în primul rând transporturilor executate cu mijloace proprii, cât și a unei bune utilizări a materialelor recuperate.

În afară de această economie de 153.000 lei, șantierul mai are și următoarele economii în rezervă, încorporate în lucrări:

- a) Valoarea întregului inventar în scule și materiale auxiliare.
- b) Circa 80.000 lei, diferență de cost la lucrările de pietrărie.
- c) Circa 20.000 lei, la lucrările de tâmplărie.

Valoarea totală a lucrărilor de la Șantierul Schitul Maicilor conform devizului inițial este de lei 3.084.000.

Până acum s-au cheltuit următoarele sume:

— In 1955.	Lei 650.000
— In 1956	Lei 1.383.000

Total Lei 2.033.000

III. ATELIERE

Inițierea și organizarea atelierelor Sectorului a rămas încă o sarcină de viitor întrucât inițierea lor este condiționată de terminarea clădirii așezământului Schitul Maicilor, unde vor funcționa.

În anul 1956, Sectorul a avut doar Atelierul de Ceramică. Sarcina de plan a acestui atelier a fost să execute plăcile de ceramică, necesare placării pereților exteriori ai Bisericii Schitul Maicilor.

Lucrarea nu s-a pus în execuție din cauză că proiectul în culori pentru decorare, fiind prezentat spre avizare C. S. A. C.-ului, a fost amânat.

În ultimul trimestru al anului 1956, s-a organizat în atelierul de ceramică o producție de ipsos-reliefuri, pentru confectionarea plăcilor de ipsos, colorate, cu vederi de mânăstiri și biserici din cele mai frecventate de vizitatori. Aceste fabricate sînt menite să fie desfăcute de către mânăstirile și bisericile respective la vizitatori.

Atelierul a lucrat la această producție cu minimum de personal tinzînd să pregătească în anul trecut personalul necesar începerii unei producții de desfăcere în cursul anului următor.

IV. COMISIUNEA DE PICTURĂ BISERICESCA

Activitatea Comisiunii s-a dezvoltat în cursul anului 1956, urmărind în deaproape problemele care intră în sfera sa de activitate, potrivit sarcinilor ce-i sînt date prin Decizia Patriarhală nr. 157 din 1950.

1. Activitatea de îndrumare și supaveghere a lucrărilor de pictură bisericească

a) *Devize.* În cursul anului 1956, Comisiunea de pictură bisericească a examinat, a avizat și a dat îndrumări, în conformitate cu dispozițiunile prevăzute în Decizia Patriarhală nr. 157 din 1950 și cu «Instrucțiunile privitoare la angajarea lucrărilor de pictură bisericească», asupra unui număr de 144 dosare, cuprinzînd devize și schițe pentru pictarea din nou sau pentru curățirea și restaurarea picturilor de la bisericile mai vechi,

Impărțite pe eparhii, devizele de pictură bisericească se prezintă astfel:

Eparhia	Nr. devize	Față de anul 1956
I. București	44	Scade cu 30
II. Buzău	31	Scade cu 9
III. Craiova	13	Scade cu 3
IV. Râmnic și Argeș	21	Scade cu 20
V. Iași	3	Scade cu 10
VI. Dunărea de Jos	8	Scade cu 1
VII. Sibiu	6	Scade cu 7
VIII. Arad	1	Scade cu 1
IX. Roman și Huși	11	Scade cu 3
X. Oradea	4	Crește cu 3
XI. Timișoara	1	Scade cu 3
XII. Cluj	1	Rămîne staționar
	144	

b) *Licitații, concursuri fără premii, concursuri cu premii.*

În anul 1956 s-au ținut 98 licitații și concursuri fără premii și nici un concurs cu premii după cum urmează:

E p a r h i a	Licitații, concurs fără premii.	Față de anul 1 9 5 5
I. București	32	Scade cu 9
II. Buzău	24	Crește cu 4
III. Craiova	10	Crește cu 1
IV. Râmnic și Argeș	16	Scade cu 11
V. Iași	1	Scade cu 4
VI. Dunărea de Jos	5	Crește cu 1
VII. Sibiu	4	Scade cu 1
VIII. Roman și Huși	6	Staționar.
Total . . .	98	

În conformitate cu normele legale arătate mai sus, Comisiunea de pictură bisericească își trimite delegații săi, facultativ la concursurile fără premii și obligatoriu la concursurile cu premii. În 1956, delegații Comisiunii nu au participat la nici un concurs

c) Cercetări la fața locului, controlul lucrărilor în curs de executare, recepții parțiale și recepții definitive.

Delegații Comisiunii au cercetat la fața locului, unde au verificat lucrările, au dat îndrumări și au propus măsurile convenite, privitoare la lucrările de pictură de la bisericile: Negru Vodă (Cîmpulung), Mînăstirea Tîsmana (raionul Tg. Jiu), la parohia Crișcov, Sf. Gheorghe (Tr. Severin), Jina.

EVIDENȚA LUCRĂRILOR

În anul 1956 s-au aprobat și s-au desfășurat lucrări la 98 unități.

Diferența dintre numărul lucrărilor aprobate și din cel care apare în lista licitațiilor și a concursurilor, provine din aceea că nu toate unitățile au și început lucrul îndată după obținerea aprobării.

II. Activitatea în legătură cu arta bisericească și cu pregătirea, calificarea și reautorizarea pictorilor bisericești

Pentru a avea cadrele necesare în acest scop, Comisia a urmărit pe de o parte formarea de elemente noi, iar pe de alta recalificarea vechilor pictori și zugravi.

a) Examen de admitere la șantierul de pictură

La 14 mai 1956, Comisiunea a cercetat modele de desen depuse de candidații la șantierul de pictură bisericească și a admis 8 candidați la titlul de pictor și 3 la titlul de zugrav.

În anul 1956 nu s-a putut deschide șantierul de pictură bisericească pentru laici și a funcționat numai șantierul monahal de la Mînăstirea Negru Vodă din Cîmpulung.

b) *Examen de calificare*

În cursul anului 1956 a depus examen de calificare un pictor bisericesc și a fost admis.

c) *Examen de reautorizare pentru zugravi*

Au fost reautorizați pe baza probelor depuse doi zugravi.

d) *Reautorizări de pictori pe bază de lucrări*

Au fost reautorizați pe baza lucrărilor de pictură executate la cel puțin două biserici, care au fost și cercetate la fața locului, de către delegații Comisiunii de pictură bisericească, doi pictori.

e) *Calificări de zugravi de icoane*

Promovări. A fost promovaț de la categoria «suficient» la categoria «bine» un pictor pe baza lucrărilor executate și cercetate la fața locului de către delegații Comisiei de Pictură Bisericească.

Pictori autorizați pentru a întocmi devize la biserici monumente istorice nepictate

Față de numărul cel mare de biserici monumente istorice ce se cer pictate, Comisiunea, a acordat titlul de pictor cu dreptul de a întocmi devize la bisericile monumente istorice de categoria I și II, nepictate, la alți 6 pictori.

La 16 martie 1956, s-a ținut concurs de devize pentru bisericile monumente istorice nepictate. Au reușit la examen 5 pictori, cărora li s-a acordat dreptul de a întocmi devize la bisericile monumente istorice nepictate, de categ. III.

Sînt trei categorii de pictori pentru biserici monumente istorice și anume:

I. *Cu dreptul de a întocmi devize și de a angaja orice fel de lucrări la biserici monumente istorice*

Din această categorie fac parte 7 pictori.

II. *Cu dreptul de a întocmi devize la biserici monumente istorice, de interes regional și local, nepictate*

Din această categorie fac parte 6 pictori.

III. *Pictori cu dreptul de a întocmi devize la biserici monumente istorice, de interes local, nepictate*

Din această categorie fac parte 5 pictori.

ȘANTIERUL MONAHAL DE LA MINASTIREA NEGRU-VOĎA-CIMPULUNG

Lucrările de pictură de la acest șantier, începute în anul 1955 de un colectiv de pictori monahi, au continuat și în anul 1956 în aceleași condițiuni ca ale anului precedent, colectivul fiind condus tot de P. C. Arhim. Șofian Boghiu, pictor bisericesc autorizat.

În decembrie 1956, lucrările de la acest șantier au fost recepționate de către delegații Comisiei de pictură bisericească.

ȘANTIERUL DE RESTAURĂRE A PICTURII DE LA BISERICA MINASTIRII TISMANA

Acest șantier, organizat pentru pregătirea pictorilor restauratori de biserici monumente istorice, s-a bucurat și în acest an de concursul Mitropoliei Olteniei, care a acordat subvențiile necesare.

Șantierul și-a continuat activitatea începută în 1955, tot sub conducerea d-lui pictor George Rusu, lucrările reîncepînd al 25 mai 1956 și durînd pînă la 8 decembrie 1956.

Delegații Comisiunii de pictură bisericească, împreună cu delegații C. S. A. C., și cu ai Ministerului Culturii, au vizitat lucrările șantierului de la Tismana și au depus raport de cele constatate, privitor la desprinderea (decaparea) frescelor din secolul al XVIII-lea, și aplicarea lor pe pereții încăperilor din incinta mănăstirii, cum și asupra consolidării și restaurării picturilor lui Dobromir Zugravul din 1546.

Șantierul acesta a fost vizitat în vara trecută de d-l Președinte al C. S. A. C. (arhitect Bădescu) și de d-l Vicepreședinte al aceleiași instituții (arh. Duiliu Marcu) academician.

PROBLEMA IMPOZITELOR PENTRU LUCRĂRILE DE PICTURĂ BISERICESCĂ

Comisiunea de Pictură Bisericească constatând că secțiunile financiare din cuprinsul întregii țări, aplică pentru lucrările de pictură bisericească, impozite după criterii diferite, a convocat la 16 martie 1956 pe reprezentanții pictorilor bisericești, care împreună cu delegații Comisiunii, în urma consfățuirii avute, a hotărât să se intervină pe lângă Ministerul Finanțelor, pentru a se fixa o normă unică în ce privește plata impozitelor.

Ca urmare a intervenției făcute, Ministerul Finanțelor, Direcția Impozitelor și Taxelor dela Populație, a răspuns prin Ministerul Cultelor, cu adresa nr. 100.705 din 1956, că veniturile realizate de pictori pentru picturi la biserici se impun potrivit art 17 din Decretul nr. 153 din 1954, adică pictorii bisericești beneficiază de același tratament de care se bucură toți ceilalți oameni de litere, artă și știință, inclusiv membrii fondului plastic.

Veniturile obținute astfel în afara locului permanent de muncă, se impun cu cote progresive, pe tranșa, de la 2—16%.

V. C O N C L U Z I I

Din expunerea de mai sus, rezultă că Sectorul Institutului Biblic, Ateliere II a desfășurat o rodnică activitate în cursul anului 1956. Această activitate a fost posibilă datorită permanentei îndrumări a Prea Fericitului Patriarh, înțelegerii și sprijinului pe care Prea Fericirea Sa l-a găsit atât din partea membrilor Sfântului Sinod, cât și din partea Onor. Guvern și a Ministerului Cultelor.

Pentru cele de mai sus, propunem:

1. Să se ia act cu aprobare de această dare de seamă.
2. Să se exprime respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, pentru îndrumarea permanentă a activității acestui sector.
3. Să se aducă mulțumiri Onor. Guvern al Republicii Populare Române și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat.

Consilier Administrativ,
Pr. VASILE ȘTEFAN

REFERATUL COMISIUNII ECONOMICE-FINANCIARE A ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A INSTITUTULUI BIBLIC — ATELIERE — PE ANUL 1956

Prea Fericite Părinte Președinte,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Subsemnații membrii ai Comisiunii Economice Financiare am luat în cercetare Darea de seamă pentru activitatea Sectorului Ateliere al Institutului Biblic pe anul 1956, întocmită de P. C. Pr. Atanasie M. Preda și P. C. Pr. Vasile Ștefan, Consilieri Administrativi Patriarhali, și am constatat următoarele:

Aceste sectoare cuprind 2 secții de activitate; prima, denumită Ateliere I și condusă de P. C. Pr. Atanasie Preda și cealaltă, denumită Ateliere II, condusă de P. C. Pr. V. Ștefan.

Verificînd Contul de execuție a planului financiar, Contul de profit și pierdere și Bilanțul, încheiate la 31 decembrie 1956 la Secția I. Ateliere a Institutului Biblic am constatat că activitatea acestei Instituții s-a desfășurat conform Planului financiar aprobat de Adunare Națională Bisericească și potrivit dispozițiilor legale în vigoare, și că realizările sale în anul 1956 au marcat o nouă etapă în dezvoltarea sa continuă și potrivit rostului pentru care a fost creată, anume acela de a confecționa și pune la dispoziția credincioșilor obiectele și odoarele religioase necesare bisericilor, clericilor și credincioșilor ortodocși din cuprinsul țării.

Ca și în anii trecuți, producția obiectelor de cult s-a realizat în mare măsură cu monahi și personal bisericesc, Institutul Biblic fiind și școală practică de inițiere, calificare și perfecționare în aceste meșteșuguri, a personalului bisericesc. Producția s-a confecționat cu materiale și materii prime planificate și repartizate de Stat, prin Ministerul Cultelor, valoarea acestor materiale primite în acest an la această instituție fiind de lei 632.053.

Producția de obiecte de cult și executările de lucrări bisericești s-au realizat în un total, la preț de cost de lei 2.886.163,71, iar totalul vânzărilor și realizarea veniturilor a fost obținută la suma de lei 3.283.788.

Instrumentul principal prin care s-au vîndut aceste produse, a fost, ca și în anii anteriori, în cea mai mare măsură Depozitele Eparhiale, restul vânzărilor făcîndu-se către instituțiile bisericești, parohii și credincioși prin comenzi de executări de lucrări.

Menționăm, că la fel ca în anii anteriori, producția obiectelor religioase a pășit treptat la un nivel tehnic și artistic din ce în ce mai ridicat, mai ales la lucrările cerute de centrul patriarhal pentru interese superioare bisericești, ca de exemplu:

— Comanda pentru obiecte bisericești trimise în dar de Patriarhia Română, Bisericii Ortodoxe din India.

— Comanda de obiecte bisericești făcută de Sfînta Episcopie a celor două Americi și a Canadei.

— Obiectele trimise Bisericii Ortodoxe Romine din Viena, etc.

Verificînd Contul de Profit și Pierderi și Bilanțul pe anul 1956 al Secțiunei I a Atelierelor am constatat realizarea unui beneficiu net de lei 636.850,93 și existența unui activ de lei 2.903.606,86 din care lei 2.770.277 valoarea mijloacelor de bază a materialelor și fabricatelor aflate în depozit, iar lei 133.329,86 Conturi de debitori și clienți. Pasivul Bilanțului, de aceeași valoare, este compus din fondurile acestei

instituții, de lei 2.141.852,89 și diverse conturi creditoare față de Administrația Patriarhală și avansul de comenzi de la clienți lei 124.903,04 precum și din beneficul arătat de lei 636.850,93.

Luând în cercetare activitatea Secțiunii II Ateliere, constatăm:

În capitolul intitulat «Serviciul Tehnic și de Construcții» se expun realizările sarcinilor de proiectare și de construcții astfel:

1. S-au executat un număr de 13 lucrări de proiectore, constând din proiecte de ansamblu, proiecte de detaliu, devize și toată documentația tehnică. Proiectele privesc biserici, construcții ale Administrației Patriarhale și amenajări ale construcțiilor existente.

2. Sectorul a continuat construcția Așezământului Schitul Maicilor, executând în 1956 lucrări în valoare de lei 875000.

Construcția este executată complet din roșu, învelită, având efectuate lucrările de electricitate și sanitare, legate de zidărie, Lucrările de pietrărie sînt executate și aduse pe șantier în proporție de 80%, ca și lucrările de tâmplărie și de instalație.

În felul acesta, activul șantierului se prezintă cu lei 875.000 ca situație de lucrări și 661.0000 materiale, totalizînd un activ de lei 1.536.000.

În capitolul intitulat «Ateliere», se arată că înființarea și organizarea atelierelor acestei Secțiuni este condiționată de terminarea construcției Așezământului Schitului Maicilor, unde vor funcționa aceste ateliere.

În capitolul «Comisiunea de Pictură Bisericească», se arată că în anul 1956, Comisiunea a examinat, a avizat și a dat îndrumări asupra unui număr de 144 dosare, cuprinzînd devize, și schițe pentru pictarea din nou sau pentru curățirea și restaurarea picturilor de la bisericile mai vechi.

S-au ținut 58 de licitații și concursuri fără premii. S-au făcut cercetări la fața locului, controlul lucrărilor de pictură în curs de executare, recepții parțiale și recepții definitive.

În 1956, s-au aprobat și s-au desfășurat lucrări la 98 unități. În același timp, Comisiunea de Pictură Bisericească a urmărit atît formarea de elemente noi, cît și recalificarea vechilor pictori și zugravi. În acest scop s-au ținut mai multe examene

Față de aceste constatări, care dovedesc realizări deosebit de rodnice din punct de vedere financiar, industrial, artistic și tehnic în activitatea acestui Sector în anul expirat;

Avînd în vedere că această gestiune a fost cercetată și verificată și de Controlul Economic de Stat, propunem:

1. Să se aprobe activitatea sectorului Ateliere al Institutului Biblic pe anul 1956 și contul său de execuție bugetară, Contul de profit și pierdere și Bilanțul încheiat, dîndu-se cuvenita descărcare.

2. Să se aprecieze osteneala depusă de personalul acestei instituții și să li se aducă binemeritate mulțumiri, cu îndemnul de a continua munca și devotamentul față de instituție, spre a obține rezultate tot mai bune.

3. Să se aducă mulțumiri II. PP. SS. Chiriarhi, ostenitorilor Centrelor Eparhiale pentru sprijinul acordat acestei instituții.

4. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Departamentului Cultelor, pentru sprijinul acordat.

5. Să se exprime Prea Fericitului Patriarh Justinian călduroase mulțumiri pentru îndrumarea rodnică și conducerea înțeleaptă a activității acestui Sector.

PREȘEDINTE,

Pr. CONSTANTIN NONEA

MEMBRI:

I. BĂDULESCU

NICOLAE TODEA.

Dr. TITUS SPĂTARU

I. TĂBIRCA

RAPORTOR

Pr. CAROL POP

REFERATUL COMISIUNII CULTURALE ASŪPRA DĂRII DE SEAMĂ A INSTITUTULUI BIBLIC ATELIERE II, PE ANUL 1956

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Comisiunea Culturală luând în examinare cuprinsul dării de seamă a Institutului Biblic Ateliere, Sectorul II, pe anul 1956, întocmite de P. C. Pr. Vasile Ștefan, Consilier Administrativ Patriarhal, constată că numai un capitol din aceasta este de resortul comisiunii și anume capitolul intitulat «**Invățămîntul Teologic**».

În acest capitol, darea de seamă prezintă următoarea situație pentru anul 1956:

1. Menținerea aceleiași număr de școli de învățămînt teologic ca în anul precedent.

2. În anul 1956, au frecventat la școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice 741 elevi, la seminarile monahale 147 eleve, iar la Institutele Teologice de grad universitar 375 studenți la cursurile de licență și 22 la cursurile de magisteriu.

3. Pentru o mai bună îndrumare didactică a profesorilor din învățămîntul nostru, mediu, în septembrie 1956 s-au organizat cursuri de îndrumare didactică la Institutul Teologic de grad universitar din București.

4. Au fost tipărite următoarele manuale:

— Istoria Bisericii Universale volumul I și II;

— Patrologia;

— Limba latină pentru clasele a III-a și a IV-a;

— Limba greacă pentru clasele a III-a și a IV-a;

5. Școlile teologice de toate gradele s-au întreținut din mijloacele puse la dispoziție de către Stat prin Ministerul Cultelor — plata salariilor corpului didactic și a unei părți din personalul administrativ și din mijloacele acordate de Biserică, prin eparhii, constînd din burse și dotații.

6. Începînd de la 1 aprilie 1956, Ministerul Cultelor a acordat profesorilor din învățămîntul nostru mediu salarii după aceleași criterii ca în învățămîntul mediu de stat, iar rectorilor și pro-rectorilor diurnele funcțiunilor respective ca și în învățămîntul superior de stat.

7. Prin aceeași sollicitudine s-a aprobat amînarea de la serviciul militar, pentru studii, a elevilor din școlile noastre medii.

8. Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a acordat două burse pentru doi studenți monahi romîni, care studiază din septembrie 1956, la Academia duhovnicească din Moscova.

9. La cursurile de magisteriu de la Institutul Teologic București, Patriarhia Romînă a acordat bursă unui monah trimis la studii de către Patriarhia din Constantinopol.

10. La cursurile de îndrumare misionară au urmat trei serii la Institutul Teologic din București și patru serii la Institutul Teologic din Sibiu, după aceeași programă ca în anul trecut.

Față de aceste constatări, care dovedesc realizări însemnate în învățămîntul nostru teologic pe anul 1956, Comisiunea propune Adunării Naționale Bisericești următoarele:

1. Să se ia act cu aprobare de această dare de seamă.

Să se exprime călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru îndrumarea, supravegherea și controlul permanent al activității învățămîntului teologic de toate gradele.

3. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Române și Departamentului Cultelor, pentru sprijinul acordat.

PREȘEDINTE,
Pr. AL. IONESCU

MEMBRI:
GH. GASPAR
Dr. AUREL BOTIȘ
Pr. TRAIAN BELAȘCU

RAPORTOR
BASARAB DUMITRESCU

AVIZ IMPORTANT

*Se aduce la cunoștința celor interesați că
în cadrul Institutului Biblic-Ateliere, din
str. Antim nr. 29 — București
a luat ființă un*

LABORATOR

DE

DECARIERE

*A ICOANELOR ȘI OBIECTELOR
DIN LEMN DE VALOARE ARTISTICĂ
ȘI ISTORICĂ.*

*Pentru ferirea de distrugere a
acestor prețioase obiecte, la un
preț neînsemnat, doritorii se pot
adresa Laboratorului în cauză
pentru programare.*

A APĂRUT

MINEIUL
Lunii
FEBRUARIE

TIPĂRIT ÎN ZILELE PĂSTORIEI
PREA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE
ORTODOXE ROMÎNE

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MIȘIUNE ORTODOXA

1957

COSTUL REVISTELOR

IN ȚARA

Pe un an 17,50 lei
Un număr 5 „
Un număr dublu . . 10 „

PESTE HOTAR

Pe un an 35 lei
Un număr 10 „
Un număr dublu . . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGA PE P.P. C.O. PREGOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SA RESTITUIE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 BAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CARȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE IN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALĂRII, FORMULARE, CARȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREGOȚI PENTRU LUCRĂRI DE LĂCĂTORIE DE TOT FELUL (LEGAT IN PINZA, PIELE, METAL, CĂȚINEA ETC.).

BUN DE EXPEDIT

46/5
180)

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

VIZITA DELEGAȚIEI
BISERICII ORTODOXE ROMÎNE
ÎN JUGOSLAVIA

ANUL LXXV

8-9

AUGUST—SEPTEMBRIE 1957

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Graiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Înalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE DE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ”*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMÂNĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ş I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X V

Nr. 8-9

AUGUST—SEPTEMBRIE 1957

R E D A C Ţ I A Ş I A D M I N I S T R A Ţ I A :
BUCUREŞTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BALCESCU

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
23 August, — sărbătoarea națională a poporului român	631
Scrisoarea de felicitare primită de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul sărbătoririi zilei de 23 August, din partea unor clerici anglicani	637
IN APĂRAREA PĂCII	
Documentele sesiunii de la Colombo a Consiliului Mondial al Păcii ✓	638
Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo, de Pr. AL. IONESCU	644
Cuvîntarea ținută de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Krutițelor, la sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo, traducere de Pr. I. GAGIU	656
VIATA BISERICIASCA	
Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Romîne în Jugoslavia, de Episcop THEOCTIST BOTOȘANEANU vicar patriarhal, și Pr. Prof. I. GH. COMAN	659 ✓
Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe Sirbe, de I. IUFU	769 ✓
Sărbătorirea onomasticei Prea Fericitului Patriarh Justinian	785
Prin Bulgaria de azi. — Insemnări din călătoria de studii făcută în cadrul schimbului de profesori între Academia Teologică din Sofia și Institutele Teologice din București și Sibiu (23 mai-12 iunie 1957), de Pr. Prof. GH. I. MOISESCU	788 ✓
Incheierea anului școlar 1956-1957 la instituțiile de învățămînt teologic ale Bisericii Ortodoxe Romîne, de Diac. M. CHIALDA, Pr. Prof. SOFRON VLAD	839
✓ Săvîrșirea din viață a arhiepiscopului Dorotheos al Atenei și a toată Grecia	868
Arhiepiscopul Dorotheos al Atenei	870
COMEMORĂRI	
La 50 de ani de la moartea lui N. Grigorescu.—Realizări în pictura sa religioasă, de I. D. ȘTEFĂNESCU :	875 ✓
RECENZII	
Revistele centrelor mitropolitane din Patriarhia Romînă, de GH. ALEXE	887

23 AUGUST, SĂRBĂTOAREA NAȚIONALĂ A POPORULUI ROMIN

Ziua de 23 August s-a înscris cu litere de aur în cartea faptelor de glorie ale poporului nostru ca cea mai de seamă sărbătoare a sa națională. Datorită glorioasei Armate Sovietice, prin actul de la 23 August 1944 România a răsturnat dictatura fascistă-antonesciană, eliberându-se definitiv de sub jugul unei cîrmuiri despotice și creînd astfel premisele instaurării regimului democrat-popular și trecerii la construcția socialistă.

În fiecare an, ziua de 23 August constituie un prilej de reafirmare a recunoștinței pe care poporul nostru o păstrează Uniunii Sovietice și glorioșilor ostași sovietici care, împreună cu ostașii romîni, și-au vărsat sîngele pentru eliberarea patriei noastre de sub jugul hitlerismului, înscriind astfel o nouă pagină în istoria frăției de arme între poporul romîn și marile popor vecin de la răsărit.

23 August a deschis o etapă nouă în istoria poporului nostru, care înaintează în marș glorios pe calea progresului.

Fiecare aniversare a lui 23 August este un prilej de cercetare retrospectivă și de privire îndrăzneată spre viitor; este prilej de mîndrie, dar și de deschideri de perspective. Strîns uniți în jurul îndrumătorilor lor și al conducerii de stat, oamenii muncii se pot mîndri astăzi, la a 13-a aniversare a eliberării patriei, cu înfăptuiri pe care poporul nostru nu le-a cunoscut în decenii de stăpînire burghezo-moșierească, și privesc cu încredere și nădejdi sporite spre viitor.

Producția industrială a țării crește necontenit, aducînd o contribuție de 45% din venitul național. Este o mîndrie pentru poporul nostru faptul că țara noastră, care în trecut importa și cele mai mărunte lucruri, astăzi exportă mașini moderne, utilaj petrolișer și diferite alte produse ale industriei romînești, mult apreciate și căutate peste hotare. Față de cea realizată în 1938, producția industrială a țării noastre este anul acesta de 3,4 ori mai mare.

Pe baza dezvoltării industriei grele, s-a creat posibilitatea creșterii producției bunurilor de larg consum. Astfel s-au produs de 2,9 ori mai multe uleiuri și grăsimi vegetale comestibile, de 4 ori mai multe paste făinoase, de 5,8 ori mai multe preparate de carne, cu 56.000 de tone mai mult zahăr etc. În timp ce în 1938 se produceau 6,7 m² țesături bumbac

și 0,8 m² țesături de lână pe cap de locuitor, în 1955 s-au produs 14,1 m.² și respectiv 1,8 m.².

S-au obținut, de asemenea, succese de seamă în dezvoltarea agriculturii. Industria noastră socialistă asigură procesul de mecanizare a agriculturii și contribuie la trecerea treptată a gospodăriilor țărănești individuale la formele socialiste de organizare. De la 102 S. M. T.-uri, în 1949, s-a ajuns în 1956 la 235. Agricultura noastră a fost înzestrată cu peste 30.000 de tractoare, cu mii de combine, batoze, secerători-legători și alte mașini care fac munca țăranimii mai ușoară și mai rodnică.

Suprafața arabilă a crescut de la 9.400.000 ha., cât era în 1950, la 9.700.000, în 1955, iar producția globală de cereale a sporit în mod simțitor. Recolta de anul acesta a fost deosebit de bogată.

Sectorul socialist cuprinde astăzi 42,4% din totalul suprafeței agricole a țării și circa 28% din totalul gospodăriilor țărănești. Peste 1.000.000 de familii de țărani muncitori s-au unit în gospodării agricole colective, întovărășiri agricole și cooperative de producție. În prezent, o regiune a țării, Constanța, este cooperativizată. Vestea cooperativizării totale a acestei regiuni și a altor raioane din țară a fost un semnal de biruință a vieții noi la sate, constituind un stimulent serios și pentru alte regiuni ale țării. Succese însemnate s-au obținut și în creșterea numărului de animale și reșterea șeptelului distrus în mare parte de război și secetă. Avem astăzi în țară un număr de 2.646 de gospodării colective, 9.747 de întovărășiri agricole și 87 de cooperative agricole de producție, fapt care arată că un număr tot mai mare de țărani muncitori au pornit pe drumul vieții noi și al belșugului.

Incepînd de la sfîrșitul anului trecut, țărănimea muncitoare a primit, pe lîngă multele de pînă acum, o nouă și importantă înlesnire din partea statului. Pe temeiul unei bune asigurări a fondului centralizat de cereale, statul nostru a desființat sistemul cotelor obligatorii, dînd o mare dezvoltare achizițiilor și contractărilor, fapt care a adus cîștiguri mari țărănimii muncitoare.

La 13 ani de cînd poporul nostru a zîrlit de pe grumaz jugul fascist, țărănimea noastră muncitoare privește la anii ce s-au scurs sub regimul democrat-popular ca la un drum rodnic, plin de realizări și perspective.

Creșterea nivelului de viață al oamenilor muncii se poate vedea, printre altele, și din marea dezvoltare pe care a luat-o comerțul. În 1956, volumul total al vînzărilor de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist a ajuns la peste 30 miliarde lei.

În anii regimului nostru de democrație populară, cultura și știința au luat o mare dezvoltare. Față de anul școlar 1938—1939, cînd existau doar 16 institute de învățămînt superior, cu 33 facultăți, în care învățau 26.489 de studenți, astăzi avem 42 de institute de învățămînt superior cu 112 facultăți, în care studiază 81.206 studenți. Numărul școlilor elementare a crescut de 9 ori față de 1939. În anul școlar 1956—1957 au fost înscrși 1.859.270 de elevi în învățămîntul de cultură generală, care au avut la dispoziție 15.963 de școli și 88.208 cadre didactice.

La sfîrșitul anului 1956, numărul căminelor culturale a fost de 12.000, iar numărul bibliotecilor publice a ajuns la 19.365. În perioada 1949—1956 au fost tipărite 22.712 titluri de cărți și broșuri, într-un tiraj de 374.046.000.

Tirajul total anual al ziarelor este de 813.969.000 de exemplare, iar cel al revistelor — de 56.727.000 exemplare.

Analfabetismul, moștenire grea a trecutului, a fost aproape în întregime lichidat.

Este o mândrie pentru poporul nostru că realizările de seamă ale savanților și scriitorilor noștri sînt apreciate nu numai în țară, ci și peste hotare. Oamenii de știință și cultură își pun întreaga capacitate de creație în slujba înfloririi patriei noastre dragi, Republica Populară Română, fiind înconjurați de dragostea, respectul și grija statului democrat-popular și a tuturor celor ce muncesc.

Politica de stat asigură deplina egalitate în drepturi tuturor naționalităților conlocuitoare.

Grija permanentă a statului democrat-popular pentru oamenii muncii de la orașe și sate se oglindește în numeroase realizări din ultima vreme, ca: ridicarea minimului de câștig lunar și de pensii; introducerea alocației de stat pentru copii pînă la 14 ani; îmbunătățirea sistemului de salarizare și normare a muncii; îmbunătățirea radicală a condițiilor de muncă; construirea de locuințe etc. Ponderea salariului tarifar în câștigul mediu al muncitorilor va crește pînă la 85%, iar salariul tarifar se va îmbunătăți în medie cu 36%. Între anii 1951 și 1955 s-a construit o suprafață totală de 2.903.700 de metri pătrați, iar astăzi compania construcțiilor se găsește în plin avînt.

Alocările din bugetul statului pentru acțiuni sociale cresc an de an. Numai pentru asigurările sociale s-au dat din 1949 încoace aproape 13 miliarde de lei, din care 9,3 miliarde pentru pensii și ajutoare de boală. Din 1949, peste 2.760.000 de persoane și-au petrecut concediul în casele de odihnă și în sanatoriile balneo-climaterice ale sindicatelor, ministerelor și întreprinderilor.

O atenție deosebită acordă statul, mamei și copilului. În timp ce în 1938, numai 2,2% din totalul nașterilor din mediul urban aveau loc în maternități, iar în mediul rural niciuna, în 1956, 83,6% din nașterile din mediul urban și 44,9 din mediul rural au avut loc în maternități și case de naștere. În anii 1944—1956, numărul creșelor a crescut de circa 38 de ori, iar astăzi numărul grădinițelor de copii reprezintă 407,2% față de anii 1938—1939.

Situația sanitară a țării s-a îmbunătățit considerabil față de cea din trecut. Azi aproape că nu există comună fără dispensar, sau măcar un punct sanitar. În toată țara există 3.500 de dispensare și peste 8.000 de puncte sanitare. Pelagra, care rodea pe vremuri ca un vierme uriaș floarea satelor noastre, a rămas astăzi doar o neagră amintire a trecutului, ca și malaria, care dădea anual la sate mii de morți. A fost de asemenea considerabil redusă și mortalitatea infantilă.

În anii care au trecut de la eliberare, dintr-o țară inapoiată, România a devenit o țară în plină dezvoltare. Aproape zilnic ziarele anunță darea în folosință a unor noi fabrici, a noi locuințe, a noi construcții de locașuri de cultură, de învățămînt și sanitare. În ultimii patru ani au fost construite peste 100 de fabrici și uzine, sute de întreprinderi au fost dotate cu utilaje moderne, apărînd totodată și orașe noi, ca Victoria, Uricani, Onești și altele.

Toate aceste realizări cu care întregul popor român împină cea de a treisprezecea aniversare a eliberării sale, încununază lupta de veacuri pentru o viață mai bună și deschid noi perspective spre viitorul tot mai luminos al patriei noastre.

Succesele obținute în anii de democrație populară constituie, totodată, o prețioasă contribuție pe care poporul român a adus-o la apărarea păcii și la înțelegerea între popoare.

La baza politicii externe a Republicii Populare Române stau relațiile frățesti politice, economice și culturale cu Uniunea Sovietică, R. P. Chineză și celelalte țări socialiste. Ideea dominantă a politicii noastre externe, idee profund ancorată în inima poporului nostru, este că existența lagărului socialist și unitatea de nezdruincinal a țărilor care fac parte din acest lagăr constituie garanția principală a independenței de stat și suveranității țărilor socialiste, garanția principală împotriva încercărilor imperialiste de a răsturna prin violență regimurile democrat-populare și de a restaura capitalismul în țările socialiste. În timp ce legăturile de prietenie și colaborare frățească ale țării noastre cu R. P. F. Jugoslavia devin tot mai strânse, guvernul român, — pe baza principiilor coexistenței pașnice a țărilor cu diferite orînduiri sociale —, a depus și depune eforturi în domeniul consolidării păcii și destinderii, colaborării pașnice cu toate țările aflate în vecinătatea sau apropierea hotarelor noastre. Datorită acestor eforturi și bunăvoinței întâlnite din partea cealaltă, au fost restabilite relațiile diplomatice ale țării noastre cu Grecia și s-au intensificat relațiile noastre economice și cultural-sportive cu această țară. Progrese remarcabile au fost realizate și în relațiile cu Franța și în parte cu Italia, precum și cu alte țări din Europa. Guvernul nostru și-a exprimat, de asemenea, dorința de a obține rezultate asemănătoare și în relațiile cu S. U. A. și Anglia, însă pînă acum n-au fost obținute, nu din vina noastră.

Urmărind cu deosebită simpatie lupta de eliberare a popoarelor din jugul colonial și progresele obținute de popoarele care au frînt de curînd acest jug, poporul român și-a extins relațiile cu India, Birmania, Egipt și Siria.

În același timp țara noastră s-a pronunțat cu hotărîre pentru înfăptuirea dezarmării și interzicerea armei nucleare, pentru acceptarea propunerilor prezentate în acest sens de U. R. S. S., pentru organizarea unui sistem de securitate colectivă în Europa, pentru lichidarea coalițiilor agresive de tip N. A. T. O., împotriva înarmării Germaniei Occidentale și îndeosebi împotriva inzeestrării noii armate vest-germane cu arme atomice. Dar, atît timp cît actualele condiții internaționale se mențin, țara noastră își va întări capacitatea de apărare, continuînd totodată lupta pentru pace și dezvoltarea relațiilor de colaborare multilaterală între țări și popoare.

Datorită politicii sale iubitoare de pace, datorită succeselor obținute în construcția internă și în ridicarea nivelului de trai al poporului nostru, prestigiul internațional al Republicii Populare Române este în continuă creștere. Opinia publică din țara noastră ia cunoștință cu mîndrie de prezența tot mai activă a produselor românești pe piața internațională și de frumosele succese obținute peste hotare de reprezentanții vieții noastre culturale și artistice.

Biruința de acum treisprezece ani a poporului român împotriva asupritorilor de veacuri și succesele dobândite de atunci și pînă astăzi pe drumul construirii unei viziuni noi «s-au răsfrînt și asupra Bisericii Ortodoxe Române; odată cu libertățile cucerite de popor, a dobîndit și Biserica noastră o reală și deplină libertate de organizare și funcționare, fără vreun amestec din partea Statului în treburile ei interne; odată cu ireptata propășire a poporului, a propășit și Biserica străbună; adîncirea legăturilor frățesti dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice a deschis căi largi pentru reluarea și dezvoltarea străvechilor și rodnicelor legături dintre Biserica noastră și Biserica Ortodoxă Rusă; înrolarea sinceră și hotărîtă a poporului nostru în rîndurile luptătorilor pentru pace a dat și Bisericii Ortodoxe putința de a-și împlini cea mai sfîntă și mai de seamă poruncă lăsată de dumnezeiescul ei Intemeietor, aceea de a sluji pacea și buna înțelegere între oameni. Pentru aceea, Biserica Ortodoxă Română cinstește și proslăvește, alături de întregul popor, marea sărbătoare a eliberării patriei, vădînd tuturor, prin propovăduirea și prin toată activitatea ei duhovnicească sau pe tărîm obștesc, că în Evanghelia creștină sînt înscrise cu slove de aur poruncile iubirii semenilor, patriei, libertății și păcii, și că aceste porunci le împlinește Biserica noastră, slujind lui Hristos, dar și poporului pe care-l păstorește». (JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Apostolat social. V: Pentru pacea a toată lumea, București 1955, p. 215—216).

La 23 August 1944, odată cu eliberarea țării, au fost înlăturate și piedicile din calea deplinei libertăți de organizare și funcționare a Bisericii noastre ortodoxe. Datorită acestui fapt, Biserica Ortodoxă Română și-a îndreptat întreaga sa activitate pe făgașul adevăratei învățături și tradiții creștine, afirmîndu-și prezenta activă în desfășurarea vieții noi, mai ales prin străduințele mereu sporite pentru apărarea păcii.

Prin exemple personale, prin îndemnuri și prin fapte, slujitorii Bisericii, ca și ai tuturor cultelor religioase din Republica Populară Română, au adus o contribuție însemnată în iureșul prefacerilor obștești din viața poporului nostru, luptînd din răsputeri pentru întărirea și statornicirea unui climat de liniște și pace, absolut necesar pentru asigurarea progresului, pentru asigurarea unei vieți fericite într-o țară frumoasă, bogată și liberă, așa cum este scumpa noastră patrie.

Statul nostru de democrație populară, nu numai că asigură și garantează libertatea religioasă, dar își arată și înalta sa prețuire față de aportul pe care-l aduc slujitorii Bisericii în consolidarea și apărarea cuceririlor și înfăptuirilor de după 23 August 1944, acordîndu-le înalte ordine și decorații, alegîndu-i în comitete și delegații reprezentative, acordîndu-le salarii, dotații și materiale pentru reparația locașurilor de cult și restaurarea monumentelor religioase etc.

«Biserica Ortodoxă Română. — care veacuri de-a rîndul a suferit și a luptat alături de poporul nostru, ostenindu-se și pentru mîntuirea sufletească a credincioșilor săi dar și pentru împlinirea dreptelor lor năzuințe de libertate și dreptate, — a înțeles întotdeauna să cinstească, pe lângă sărbătorile orînduite de sfințele ei soboare, și acele zile de sărbătoare pe care poporul însuși și le-a așezat ca să-i amintească biruințele ce i-au încununat luptele și jertfele din trecut și să-i fie îndreptare pe calea altor noi și binecuvîntate biruințe. De aceea, Biserica noastră Ortodoxă ia parte

cu tot sufletul la marea sărbătoare a poporului român, pentru că nimic nu este mai îmbucurător pentru Biserica lui Hristos decât să-și vadă credincioșii pe care-i păstorește, trăind în libertate și hotărâți să apere acest dar dumnezeesc, după cuvântul Scripturii, care zice: «Hristos ne-a izbăvit să fim slobozi; rămâneți dar țară și nu vă plecați iarăși sub jugul robiei» (Galateni, V, 1). (JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Op. cit., p. 213--214).

La cea de a treisprezecea sărbătorire a eliberării patriei, Biserica Ortodoxă Română — care s-a împărtășit și se împărtășește din roadele și bucuriile libertății dobândite la 23 August 1944 —, pomenind pe cei care și-au vărsat sîngele pentru ca urmașii lor să poată avea un trai fericit, cinstește și prețuiește în chip deosebit pe toți cei care, prin frămîntarea minții și prin munca mînilor lor făuresc o viață din ce în ce mai bună, asigurînd un viitor strălucit scumpei noastre patrii, Republica Populară Română.

REDACTIA

**SCRISOAREA DE FELICITARE
PRIMITĂ DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN,
DIN PARTEA UNOR CLERICI ANGLICANI,
CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII ZILEI DE 23 AUGUST**

Cu prilejul sărbătoririi celei de a 13-a aniversări a eliberării patriei noastre de sub jugul fascist, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit o scrisoare de felicitare din partea Reverendului Stanley G. Evans, și a altor 12 clerici din Anglia.

Această scrisoare dovedește dragostea și prețuirea deosebită de care se bucură în rîndurile credincioșilor și clericilor Bisericii Anglicane activitatea deslășurată de Biserica Ortodoxă Romînă pe tărîmul luptei pentru apărarea păcii.

Iată textul acestei scrisori:

THE PARISH OF HOLY TRINITY
WITH ST. PHILIP, DALSTON

La cea de a 13-a aniversare a Republicii Populare Romîne, nă luăm permisiunea să exprimăm Prea Fericitii Voastre urările și bunele noastre doriri. Pentru noi este un prilej de adîncă bucurie faptul că Biserica Ortodoxă Romînă a susținut atît de puternic ideia de dreptate pentru clasa muncitoare și tărînimea Romîniei și că ea militează cu atîta claritate pentru pacea lumii.

Experiența noastră comună în lumea postbelică se întărește puternic în lupta pentru dreptatea socială, pentru libertatea umană și pentru pace. Ne permitem să exprimăm Bisericii Ortodoxe Romîne sprijinul nostru constant în toate sforțările ei pentru aceste scopuri.

L. J. ELISS, Vicar of Christ Church, Rotherhithe

A. E. BIRD, Vicar of Edwardstone

JACK PATTERILL, Vicar of Thaxtei

R. H. THOMAS, Vicar of Holy Trinity Church

STANLEY EVAS, Vicar of Holy Trinity, Dalston

GEOFFROY R. PAGET KING

ALEC. A. HARRIS

EDWARD GHARLES, Vicar of Arlesey.

WARREN MEKENNA

R. G. KIRKBY, Vicar of St. Paul, Bow Common

F. M. W. DEVY

JIM DAVY

ETTIENNE WATTS, Vicar of Muching.

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

DOCUMENTELE SESIUNII DE LA COLOMBO A CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

Intre 10—16 iunie a. c. s-a ținut la Colombo, capitala insulei Ceylon, Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii, la care au participat reprezentanții a 74 de țări.

Strădanile noi puse în slujba păcii s-au concretizat în următoarele documente, pe care le dăm mai jos pentru informarea cititorilor revistei noastre.

I. APELUL CĂTRE TOATE GUVERNELE DE A ÎNCETA IMEDIAT EXPERIENȚELE NUCLEARE

«Savanți eminenti au avertizat lumea asupra primejdiilor care decurg din continuarea experimentelor nucleare. Guverne, parlamente, diferite mari organizații din numeroase țări și conducători ai vieții spirituale și religioase cer încetarea acestor experiențe.

Consiliul Mondial al Păcii, care a și început o campanie pe scară mondială pentru a obține un armistițiu nuclear, apreciază această grandioasă mișcare socială ca fiind expresia din ce în ce mai largă a voinței unanime a tuturor forțelor păcii și a tuturor popoarelor .

In poșida acestei exprimări puternice a opiniei publice, exploziile experimentale continuă să contamineze aerul, pământul și apa și să pună în primejdie viitorul întregii omeniri. Ele reprezintă punctul culminant al cursei înarmărilor care se desfășoară în prezent și nu pot duce în ultima instanță decît la cel mai mare dezastru — războiul atomic.

Cerem ca guvernele vizate să declare imediat armistițiu în ce privește toate exploziile experimentale și să grăbească tratativele pentru a se ajunge la un acord cu privire la interzicerea tuturor exploziilor de acest fel.

Propunerile cu privire la limitarea sau înregistrarea experiențelor nu rezolvă problema, deoarece nu vor duce la încetarea experiențelor. Dimpotrivă, un acord cu privire la încetarea exploziilor experimentale va crea încredere, va îmbunătăți situația internațională prin slăbirea încordării și în felul acesta va deschide calea și spre interzicerea deplină a acestei arme inumane de exterminare în masă și spre dezarmarea generală.

In numele a tot ce este sfînt pentru omenire, chemăm toate guvernele să acționeze pentru a pune capăt imediat acestor experiențe».

APELUL LA ACȚIUNI UNITE ÎMPOTRIVA EXPLOZIILOR EXPERIMENTALE

«Nenumărate milioane de bărbați și femei privesc cu îngrijorare crescândă spre viitor. Pe ce cale merge omenirea? Oamenii de știință cei mai competenți din toate țările, recunoscând răspunderea lor ca cetățeni, avertizează omenirea împotriva nenumăratelor calamități care vor amenința actuala și viitoarele generații în cazul continuării experiențelor cu arma nucleară. Conștiința omenirii cere încetarea acestor experiențe. Conștiința tuturor celor care sînt îngrijorați de soarta omenirii îi obligă să se alăture eforturilor generale pentru a atinge acest țel.

Consiliul Mondial al Păcii este gata să ia imediat contact cu toate asociațiile, mișcările, organizațiile, uniunile, grupările și cu persoanele, care năzuiesc de asemenea să pună capăt pericolului experiențelor nucleare. Nici un țel de deosebiri de metode, căi sau forme de lucru, la țel ca și divergențele în punctele de vedere și în aprecierea evenimentelor internaționale, nu trebuie să constituie o piedică pentru rezolvarea acestei probleme generale.

Generațiile își vor aminti cu recunoștință de cei care se consacră în aceste momente critice înaltei datorii a apărării omenirii».

DECLARAȚIA CU PRIVIRE LA ARMISTIȚIUL NUCLEAR ȘI LA DEZARMARE

«Popoarele din lumea întreagă suferă consecințele cursei înarmărilor care înghite resurse uriașe și creiază primejdia certă a unui război. Manifestarea cea mai îngrijorătoare a acestei curse a înarmărilor o constituie seriile de explozii experimentale ale armei nucleare, efectuate una după alta.

La 2 aprilie Consiliul Mondial al Păcii a lansat apelul cu privire la încetarea tuturor exploziilor experimentale. De atunci primejdia acestor explozii a devenit mai evidentă și nimeni pe lume nu poate să afirme că ar fi ferit de influența acestor explozii în prezent sau în viitor. De aceea opinia publică din toate țările s-a ridicat cu o energie fără precedent împotriva acestor experiențe. Experiențele nu amenință numai viața și sănătatea multor popoare. Ele grăbesc de asemenea cursa înarmărilor nucleare. Ele duc la producția și experimentarea unor tipuri tot mai diabolice de arme. Ele determină țările care dispun de arma nucleară să efectueze explozii pe scară mare. Ele stimulează celelalte țări să producă arme analoge și intensifică încordarea.

Cursa înarmărilor atomice ia de asemenea forma transformării bazelor militare existente în baze atomice și a creării unor noi baze pe teritoriul străine cu ajutorul diferitelor pacte și tratate.

Forțele armate ale mai multor țări urmează să fie înzestrate cu așa numita armă atomică tactică. Această armă însă va mări riscul ca orice conflict cu caracter local să poată deveni repede un război atomic.

Această cursă a înarmărilor adâncește încordarea, subminează independența multor țări și creează de asemenea riscul ca popoarele lipsite de apărare să devină primele victime ale unui război atomic, care va fi înce-

put de pe teritoriul lor. Incercările de a califica această armă drept armă tactică nu pot ascunde faptul că unele dintre aceste tipuri de arme nu sînt mai puțin destructive decît bomba de la Hiroșima. Pe de altă parte, înzestrarea forțelor armate cu această armă nu poate fi justificată prin economii la cheltuieli militare.

Resursele uriașe, care ar putea fi dirijate spre folosirea pașnică a energiei atomice și spre ridicarea bunăstării generale sînt folosite pentru producția unor tipuri de arme și muniții atomice.

Popoarele cer încetarea experiențelor nucleare, parlamente încearcă să convingă să se facă aceasta. Guverne, printre care cel al unei puteri care ea însăși dispune de arma nucleară, propun să se facă aceasta. În fiecare zi răsună glasuri noi din cercuri cu cea mai mare autoritate. Această propunere poate fi imediat acceptată, deoarece nu există nici un fel de dificultăți în calea controlului asupra înfăptuirii ei.

Prin noi eforturi, popoarele pot obține încetarea imediată a exploziilor experimentale. Incetarea exploziilor va încetini cursa înarmărilor. Această măsură va fi atît de populară încît nici un guvern nu va putea s-o încalce, fără să atragă asupra sa condamnarea lumii întregi.

Speranțele cărora le-a dat naștere această acțiune și increderea care a reinviat datorită ei vor înlesni realizarea unui acord cu privire la interzicerea totală a armelor de exterminare în masă și la dezarmarea generală.

În subcomitetul Comisiei O. N. U. pentru dezarmare divergențele s-au atenuat în ce privește armamentele clasice și controlul asupra lor. Mai multe țări au prezentat propuneri constructive, iar propunerile prezentate dovedesc că, dacă toate țările ar da dovadă de bunăvoință, realizarea unui acord este cu putință.

"Consiliul Mondial al Păcii salută și sprijină orice acțiune întreprinsă de oricare guvern pentru realizarea unui acord privind încetarea oricăror experiențe cu arma nucleară. Opinia publică din întreaga lume trebuie să exercite presiuni asupra guvernelor care șovăie sau refuză să urmeze această cale.

Consiliul Mondial al Păcii, care s-a întrunit pe continentul care a suferit cel mai mult de pe urma focului atomic, adresează din Colombo tuturor guvernelor apelul de a înceta neîntîrziat experiențele nucleare. Consiliul Mondial al Păcii sprijină orice acțiune întreprinsă în această direcție».

RECOMANDĂRILE COMISIEI PENTRU DEZARMARE

«Comisia pentru dezarmare a sesiunii de la Colombo a Consiliului Mondial al Păcii subliniază din nou marea importanță a campaniei pentru interzicerea experiențelor cu arma nucleară și cere ca această campanie să se desfășoare cu o energie mereu sporită pe baza următoarelor principii:

1. Toate mișcările naționale trebuie să-și desfășoare activitatea în legătură cît mai strînsă cu condițiile și cerințele propriilor lor țări;
2. Mișcările naționale ale partizanilor păcii trebuie să colaboreze și să acorde întreg ajutorul pe care-l pot da numeroaselor organizații și persoanelor care năzuiesc spre același scop;

3. Această activitate trebuie desfășurată în așa fel încît să exercite o influență asupra instituțiilor oficiale de răspundere locală, naționale și internaționale — ale căror acțiuni pot avea un rol hotărîtor, pentru ca oamenii care sînt la putere să dea ascultare glasului popoarelor.

Comisia cheamă Biroul Consiliului Mondial al Păcii să ia toate măsurile posibile, inclusiv trimiterea de delegații care să prezinte Organizației Națiunilor Unite, diferitelor ei instituții și guvernelor puterilor care posedă arma nucleară cererea formulată în numele întregii omeniri — să se înceteze imediat experiențele nucleare ca un prim pas spre dezarmarea generală și interzicerea oricărei arme nucleare. Organizațiile sociale, politice și religioase, sindicatele, organizațiile profesionale, educative și alte organizații voluntare, precum și instituțiile oficiale mai sus amintite trebuie să fie chemate să adopte rezoluții în care să se ceară luarea de măsuri în spiritul apeliului de la Colombo privind încetarea experiențelor.

Avînd în vedere rolul important al oamenilor de știință în campania împotriva experiențelor cu arma nucleară, trebuie depuse eforturi deosebite pentru a avea sprijinul lor în acțiuni asemenea celor pe care le și întreprind oamenii de știință dintr-o serie de țări.

Este necesar să se folosească toate mijloacele posibile pentru a furniza mai des popoarelor cele mai noi și concrete informații despre riscul pe care acestea îl prezintă pentru generațiile viitoare și despre influența în ansamblu a experiențelor.

Ajutorul medicilor, pedagogilor, reprezentanților bisericilor, scriitorilor, cineaștilor și al altor oameni care contribuie la formarea opiniei publice poate avea o uriașă importanță.

Trebuie să acordăm prin toate mijloacele posibile un sprijin deplin celei de a treia conferințe internaționale pentru interzicerea armelor atomice și cu hidrogen și pentru dezarmare, conferința care urmează să aibă loc la Tokio în perioada dintre 6 și 16 august. Dintre aceste mijloace face de asemenea parte ținerea de conferințe locale, naționale și regionale.

Însfîrșit, trebuie să contribuim la recunoașterea principiului răspunderii juridice depline pentru înșectarea aerului, apelor și pămîntului și pentru prejudiciile care au și fost aduse generațiilor actuale și viitoare, precum și tuturor formelor de viață. Îndeosebi cerem mișcărilor naționale ale partizanilor păcii să facă uz de experiența lor pentru a obține ca problemele în legătură cu cele de mai sus să fie înaintate Tribunalului internațional de la Haga și să se consulte cu juriști în privința acțiunilor pe care le pot întreprinde chiar popoarele».

REZOLUȚIA APROBATĂ DE COMISIA PENTRU PROBLEMA SLĂBIRII ÎNCORDĂRII ȘI PROBLEMELE LEGATE DE ACEASTA

«Neîncrederea înveninează relațiile dintre țări și a dus omenirea, în era noastră atomică, în pragul ruinii. Sarcina popoarelor este să restabilească încrederea internațională și să împiedice un dezastru mondial.

În Asia și în toate celelalte părți ale lumii, numeraase glasuri s-au pronunțat în sprijinul păcii. Conferința de la Bandung, cele cinci principii ale coexistenței pașnice și declarațiile multor oameni de stat cu răspun-

dere au trezit mari speranțe în rindurile omenirii. Oricît de mari par a fi obstacolele în calea păcii, aceste speranțe pot și trebuie să fie realizate. Din toate regiunile globului sosesc mărturii ale hotărîrii omenirii de a obține să se pună capăt urii și rivalității și să se facă o cotitură hotărîtă spre coexistență pașnică și colaborare.

De aici, de la prima sesiune a Consiliului Mondial al Păcii care s-a întrunit în Asia și care este una dintre cele mai reprezentative, de la aceeaș mare adunare de la Colombo, la care participă 402 persoane din 74 țări, chemăm popoarele să pună capăt scindării lumii în două blocuri o-puse, refuzului de a acorda unei mari părți a omenirii independența națională și libertățile umane, de care se bucură alții, răspîndirii urii și neîncrederii. Cerem să se renunțe la forță și la intervenție, să se înceteze experiențele nucleare și cursa atomică, să se retragă trupele și să se lichideze bazele de pe teritorii străine, să se stabilească încrederea reciprocă.

Subjugarea popoarelor de către colonialism, indiferent dacă este de formă veche sau nouă, sau dacă se manifestă prin presiuni indirecte — ca atragerea în blocuri și pacte militare, prin folosirea resurselor umane și materiale ale altor țări în scopuri de război, penetrația politică și economică, ajutorul însoțit de diferite condiții, discriminările sau restricțiile în domeniul comerțului — toate acestea pe lîngă că duc la aservire și suferințe, sporesc riscul unui război. Nu poate exista o pace adevărată atît timp cît aspirațiile popoarelor la independență sînt frîmate prin forță. De aceea, eforturile depuse de popoare pentru a obține independența lor economică și politică — drept consfințit prin Charta O. N. U. — constituie o contribuție reală la cauza păcii.

Trebuie lichidate restricțiile asupra schimburilor economice și culturale între popoare, diferitele interdicții și embargourile de orice fel asupra comerțului, vizitelor și comunicațiilor. Trecerea prin strîmtorile internaționale trebuie să fie libere pentru toate țările, în conformitate cu dreptul internațional. Trebuie promovate toate formele de colaborare internațională între popoare, colaborare care poate contribui la înțelegerea reciprocă și prietenie.

Trebuie să se pună capăt politicii de blocuri și pacte militare. Puterile trebuie să se întâlnească în spiritul înțelegerii și concesiilor reciproce. Ele trebuie să înlătore tot ceea ce stă în calea triumfului spiritului păcii nu numai între țări, dar și în fiecare țară.

Organizația Națiunilor Unite trebuie să devină cu adevărat universală în ce privește componența ei, iar Republica Populară Chineză trebuie să dobîndească posibilitatea de a-și ocupa locul ce-i revine de drept.

Ca mijloc necesar pentru ca acestei organizații să i se dea posibilitatea de a-și îndeplini rolul ce-i revine în menținerea păcii în Europa, trebuie să se facă primul pas spre retragerea tuturor trupelor străine, lichidarea tuturor bazelor străine și încetarea oricărui amestec străin în treburile diferitelor țări. Aceasta poate fi înfăptuită în etape cu scop de a se ajunge la o dată apropiată la crearea unor zone de încordare atenuată în care să nu existe blocuri militare. Aceasta ar netezi de asemenea calea spre constituirea unui sistem unic de securitate acceptabil pentru toți; ar ușura unificarea Germaniei și ar pune capăt împărțirii acestei țări în două lagăre.

De la eșecul agresunii tripartite împotriva Egiptului nu a încetat să crească primejdia care amenință țările arabe. Continuă presiunile asupra

țărilor din Orientul Mijlociu și amestecul în treburile lor interne și situația continuă să fie serioasă. Opinia publică mondială, care a contribuit la curmarea agresiunii împotriva Egiptului, trebuie să rămână vigilentă.

Doctrina vidului de putere, care amenință securitatea și independența țărilor din această regiune, face să crească și mai mult primejdia. Trebuie să se pună capăt încălcărilor suveranității popoarelor din această regiune și trebuie înlăturată primejdia unei noi agresiuni. Aceste măsuri sînt absolut necesare pentru a contribui la micșorarea încordării în această regiune și pentru a deschide popoarelor ei calea spre soluționarea pașnică a problemelor lor în conformitate cu spiritul Bandungului.

Trebuie să se pună capăt războiului din Algeria; poporului algerian nu i se poate răpi dreptul la independență. Tratatativele între egali pot duce la stabilirea unor relații noi pe baza de libertate și trebuie să se obțină o reglementare care să corespundă adevăratelor interese, atât ale poporului algerian cît și ale poporului francez.

Obținerea de către poporul cipriot a dreptului la autodeterminare este un pas absolut necesar pe calea păcii. Trebuie să se pună capăt represiviunilor, iar guvernului britanic trebuie să înceapă, fără să mai tărăgăneze lucrurile, tratativele cerute în acest scop de Organizația Națiunilor Unite. La fel toate celelalte popoare dependente sau coloniale trebuie să obțină independența națională la care au dreptul.

Incercările din afară de a intensifica controlul militar, politic și economic asupra țărilor latino-americane, cu ajutorul unui sistem de pacte, trebuie să înceteze. Amestecul străin în treburile lor interne trebuie să înceteze, iar independența lor economică trebuie apărată.

Unișicarea poporului Coreei și a poporului Vietnamului, pe baza unor înțelegeri cinștite și încheiate în mod liber, așa cum prevăd obligațiile asumate, constituie de asemenea un pas necesar pe calea spre pace. Trebuie să se pună neîntîrziat capăt intervenției străine pe teritoriul chinez al Taiwanului, situația devenind extrem de periculoasă în urma planurilor de creiere pe această insulă a unor baze pentru arme nucleare și necesitînd o soluționare grabnică.

Acestea sînt căile care duc la pacea trainică îndelungată și echitabilă dorită de toți.

Problemele internaționale litigioase nu pot și nu trebuie să fie rezolvate prin forță sau prin amenințare cu forța. Nu există problemă care să nu poată fi soluționată pe calea tratativelor.

Dar pacea nu poate fi salvată numai de guverne sau prin eforturile izolate ale unui numar restrîns de indivizi, oricît de importantă ar fi situația pe care o dețin. Pacea va fi salvată de popoare, prin marea mișcare pentru apărarea păcii, cu condiția ca toate popoarele să știe să-și unească eforturile cu cele ale tuturor forțelor vii, ale tuturor bărbaților și femeilor din întreaga lume, cărora le este scumpă pacea».

SCRISOAREA ADRESATĂ D-LUI HAMMARSKJÖELD

«Reprezentanții a 74 de țări care s-au întrunit la sesiunea de la Colombo a Consiliului Mondial al Păcii vă adresează un apel:

Omenirea este în primejdie. Experiențele cu arma nucleară infectează aerul, pămîntul și apa.

Vă cerem să vă folosiți de funcția înaltă pe care o dețineți pentru a face să se ntrunească cele trei puteri—Regatul Unit, S. U. A. și U.R.S.S.—și să obțineți un acord imediat cu privire la încetarea tuturor experiențelor cu arma nucleară».

*

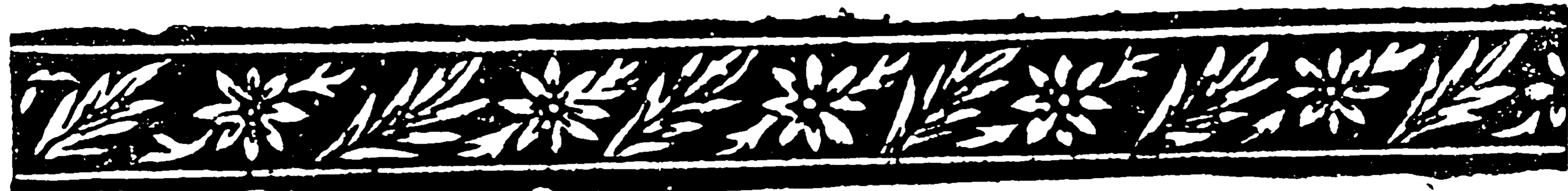
Acestea sînt documentele sesiunii de la Colombo a Consiliului Mondial al Păcii. Ele înfierează primejdia unui nou război și cheamă toate popoarele la lupta pentru apărarea păcii.

Slujitorii Bisericii Ortodoxe au fost și sînt propovăduitorii păcii pe pămînt și ai buneii înțelegeri între oameni.

Amintim aici, că din rîndurile slujitorilor sfințelor noastre altare a participat, la sesiunea de la Colombo — ca membru al delegației «Comitetului Național pentru Apărarea Păcii» din Republica Populară Romîna — P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și deputat în Marea Adunare Națională. P.C. Sa ne încredințază, odată mai mult, de însemnătatea și acțiunea întreprinsă de Consiliul Mondial al Păcii, și ne descrie în chip atrăgător — în reportajul publicat chiar în acest număr — desfășurarea impunătoare a acestei sesiuni.

De aceea, credem că P. C. Preoți vor da atenția cuvenită documentelor de la Colombo, deoarece toată lumea se află angajată în cea mai nobilă luptă a secolului nostru: lupta pentru pace!

REDAȚIA

SESIUNEA CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII DE LA COLOMBO

În dimineața zilei de 4 iunie a.c., — împreună cu ceilalți membri ai Delegației poporului român: Academician Prof. Dr. Vasile Mîrza — Președintele Delegației —, Sanda Rangheț, Matei Socor, Geo Bogza, Iacob Coțoveanu, Grigore Geamănu și Ștefan Csorvassy — am plecat spre Colombo, capitala insulei Ceylon, unde au avut loc între 10-16 iunie a.c., lucrările Sesiunii Consiliului Mondial al Păcii.

În aceeași zi, după 5 ore de zbor, am ajuns la Praga, de unde — a doua zi —, am pornit spre Roma, unde am sosit în seara zilei de 5 iunie, după ce am făcut două escale — una la Zürich, alta la Milano.

Am rămas în Roma două zile, în care timp am vizitat puține din multele și interesantele așezăminte din acest străvechi oraș, și anume: marea Catedrală a Sfântului Petru, Muzeul Vaticanului — cu renumita «Capela Sixtina», Catacombele, Columna lui Traian, Pantheonul, Coliseul, și multe alte biserici și monumente istorice.

Roma este unul din puținele orașe ale lumii care pentru europeni și pentru creștini, mai ales, oferă vizitatorului foarte multe lucruri privind trecutul și începutul vieții creștine.

Este drept că am văzut și lucruri care — pe mine, ca preot creștin — m-au nemulțumit; astfel, chiar pe aeroport, te întâmpină o firmă bancară cu titlul «Banca Sfântului Spirit».

Am tot respectul pentru orice credință religioasă și deci, și pentru cea a Bisericii Romano-Catolice; înțeleg că Vaticanul are nevoie, pentru multiplele sale misiuni, de o instituție bancară. Cred însă, că titlul acesta este cu totul nepotrivit și socotesc un grav păcat faptul de a se atribui Sfântului Duh patronajul unei instituții bancare.

Vineri seara, adică după două zile, ne-am continuat călătoria spre Colombo, cu un avion quadrimotor.

Am trecut peste mări și țări, însă de la înălțimea la care zboară un astfel de avion (5000-7000 m.) se poate vedea prea puțin din ținuturile peste care treci.

Viteza este un mare avantaj al călătoriei cu avionul; în ce mă privește însă, cred că este singurul avantaj.

După două escale — una la Beirut (Liban) și a doua la Karacci (Pakistan) — și după 22 ore de zbor, am ajuns la Colombo, duminică 9 iunie, la orele 6 dimineața.

Ajungînd la Colombo, a trebuit să ne potrivim ceasornicele, dîndu-le cu 3,30 ore înainte față de ora Bucureștilor și cu 4,30 ore față de ora Romei.

Pe aeroport am fost întâmpinați de cetățeni ai orașului Colombo, care ne-au primit cu multă însuflețire, oferind fiecăruia din delegații sosiți (odată cu noi au mai sosit delegați și din alte părți), ghirlande de flori albe, cu care ne-au împodobit.

După îndeplinirea formelor legale, am pornit către hotel. Delegația noastră a fost găzduită la hotelul Mont Lavinia, unul din marile hoteluri ale orașului Colombo, situat pe țărmul Oceanului Indian.

Orașul Colombo este capitala statului Ceylon, care este format din insula cu același nume, situată la sud-est de India, între 5°-9° latitudine nord. Insula aceasta este în formă de pară, mulți comparând-o cu forma unei inimi, iar scriitorul nostru, Geo Bogza, a asemuit-o cu o lacrimă.

Suprafața totală a insulei Ceylon corespunde aproximativ cu cea a Olandei și Belgiei la un loc (65.600,88 km.p.).

Clima este tropicală, anotimpurile nefiind prea mult diferențiate, iar starea timpului este determinată de cele două musoane, cum și de înălțimea terenului față de nivelul mării, căci trebuie reținut faptul că bună parte din cuprinsul insulei este teren muntos.

Luna iunie face parte din anotimpul ploios (spre toamnă). Plouă mai tot timpul și bate un vânt puternic (musonul). Este totuși o căldură tropicală, pe care europenii o suportă cu multă greutate și le-ar fi și mai greu, dacă în camerele de la hotel, în restaurante, cum și în sălile de lucru ale Consiliului n-ar exista ventilatoare care sînt prinse în tavanele camerelor respective și funcționează neînterupt.

Soarele răsare și apune cu regularitate în preajma orei 6 (dimineața și seara).

Nici ploaia, nici vîntul, nici briza mării, nimic nu ajută la răcorirea atmosferei; este o căldură umedă, pe care o suportăm destul de greu. Populația Ceylonului depășește 8½ milioane locuitori, dintre care, cca. 6 milioane senegalezi, cca. 1 milion indieni, aproape 500.000 arabi, peste 46.000 burgheri, aproape 29.000 malaezi, iar restul, cca. 43.000, diverși (europeni, pakistanezi, etc.).

Principala religie practică în Ceylon este budismul (5.300.000 credincioși); vin apoi hindușii (1.700.000); musulmani (540.000); romano-catolicii (507.000); creștinii protestanți diverși (96.000).

În ce privește istoria acestei insule, se cunosc mărturii și documente de peste 2500 ani, «epoca fuzionării între arienii din nord-estul Indiei cu populațiile indigene ale civilizației Yakka și Maga».

Încă din cele mai îndepărtate timpuri au existat în Ceylon regate independente, iar cercetările arheologice — mai ales în ruinele vechilor cetăți Anuradhapura și Pollonaruva —, au scos la iveală dovezi despre o frumoasă stare de cultură și o înaintată tehnică a acelor vremi.

De la finele sec. XVI, pînă la jumătatea sec. XVII, coastele Indiei au fost stăpînite de portughezi, iar de la jumătatea sec. XVII pînă la începutul sec. XIX, au fost stăpînite de olandezi. În tot acest timp, coexistau în interiorul insulei regatele cingaleze.

La începutul sec. XIX (1815), insula a fost cucerită în întregime de englezi, care au stăpînit-o și exploatat-o pînă în 1947, cînd i-a fost redată independența.

De la 1947, insula Ceylon este un stat independent, făcînd parte din Commonwealth-ul britanic.

În afară de orașul Colombo, în insulă sînt încă multe alte orașe, și anume: Kandy (unde există o Universitate cu mai multe Facultăți și un vechi templu budist, cu o tradiție aparte), Radnapura, Badula, Battikoloa, Kurunegala, Anuradhapura, Trincomali, etc.

Insula Ceylon este numită și «grădina Asiei», și pe drept cuvînt, întrucît în contrast cu podișul Siriei, cu cel al Arabiei, sau cu unele părți din Pakistan și India, insula Ceylon apare ca un adevărat paradis.

Datorită climei, în insula Ceylon există o bogată și variată vegetație: bananieri, cocotieri, arborele de cauciuc, nenumărate soiuri de plante și flori (ceaiul, orezul, cafeaua, etc.).

Bogăția și mai ales varietatea acestei vegetații au făcut ca acestei insule să i se mai spună și «insula multicoloră».

Dintre animale, trăiesc aci: maimuța (diferite specii), șerpi (diferite mărimi), păsări (din care nu lipsește cioara), pisica sălbatică, elefantul, jaguarul, etc.

Oamenii sînt de rasă indo-europeană și vorbesc două imbi: cingaleza și tamil; peste 10% din populație vorbește și limba engleză.

Colombo, port la Oceanul Indian, este un oraș modern, dar — ca toate orașele din Orient —, îți oferă un spectacol aparte. Astfel, alături de mașina-taxi, ți se oferă și riksa (o trăsurică pe două roți, trasă de un om); alături de vile moderne și luxoase, se găsesc cocioabe în care locuiesc în stare de primitivitate, la un loc, mai multe persoane; alături de camionul modern, găsești și căruța trasă de un bou cu cocoșe.

Acest contrast ne-a izbit mai ales cu prilejul unei procesiuni budiste.

Statuia lui Buda era purtată într-un fel de dric, luminat cu sute de becuri; o altă statuie era purtată sub un baldachin pe spatele unui elefant, de asemenea puternic luminat de nenumărate becuri electrice, lumina fiind alimentată de la un dinam purtat pe un cărucior la care trăgeau oameni.

Cîteva sute de copii, femei și bărbați însoțeau această procesiune, copiii și femeile cîntînd cu toții, executînd dansuri religioase. Bărbații, unii purtînd coc, alții împodobiți cu penne și cu obiecte, după obiceiul primitiv, dansau după zgomotul produs de niște tobe în formă de butoiașe, purtate după grumaz de alți bărbați.

Ziua de sărbătoare la budiști este prima zi de lună plină; ei nu au ca zi de sărbătoare ziua șaptea, cum au creștinii, mozaicii, mahomedanii. Am înțeles că respectă cu sfințenie cele 5 porunci ale lui Buda, și anume: «Să nu ucizi, să nu furi, să nu fii bețiv, să nu minți, să nu fii desfrînat (să nu rîvnești la femeia altuia)».

N-am putut afla măsura în care sînt respectate aceste porunci, dar trebuie să mărturisesc că nu am întîlnit în orașele pe care le-am vizitat în acest timp, vreun om beat și, stînd de vorbă cu un șofer, am înțeles de la dînsul că budistul păstrează cu sfințenie aceste porunci, încredințat fiind că cine le respectă, nu are a se teme de nici un rău.

∴

*

Lucrările Sesiunii Consiliului Mondial al Păcii au început în dimineața zilei de 10 iunie. Am arătat mai sus că cetățenii orașului Colombo și ai Statului Ceylon ne-au întîmpinat cu multă însuflețire. Trebuie să arăt că nu numai cetățeni simpli sprijină acțiunea luptei pentru pace, ci chiar oameni cu răspundere în treburile vieții de stat. Așa, de exemplu,

Comitetul de pregătire pentru buna desfășurare a lucrărilor Sesiunii a fost prezidat de către Dl. De Silva, ministrul Justiției din Ceylon.

Primul ministru al Statului Ceylon a adresat Sesiunii un mesaj cu următorul cuprins:

«S-a zis în legătură cu Aldous Huxley — spune Dl. Bândaranaike, Primul Ministru al Statului Ceylon, — că el trăia între două lumi: una moartă și alta care nu se putea naște. Dacă îmi este îngăduit a da o variantă a acestei epigrame, cred că s-ar putea spune că noi trăim astăzi între două lumi: una muribundă și cealaltă care luptă pentru a se naște. Trăim azi într-o eră de tranziție de la o civilizație la alta. Nu este un fenomen nou în istoria lumii. Au apărut civilizații, au atins punctul lor de apogeu, au intrat în decadentă și au murit, iar altele le-au luat locul. Perioadele de tranziție între civilizații, natural au fost marcate prin incertitudini, conflicte și divergențe de opinii. Dar n-au fost vreodată mai înainte în istoria lumii, conflicte ideologice, politice, economice, sociale, naționale, etc. așa de grave ca astăzi.

În același timp, metodele la care s-a recurs pentru a se reglementa astfel de diferende în ultimul război, astăzi sînt epuizate, dat fiind teribilele arme care au fost descoperite recent și care sînt în plină dezvoltare. Un alt război cu astfel de mijloace, ar însemna probabil distrugerea întregii umanități.

Este, deci, neapărat urgent și necesar de a desvolta climatul păcii în toate felurile posibile; de a se recurge mai bine la tratative decît la forță, pentru reglementarea diferendelor și de a încuraja înțelegerea și amiciția internațională.

Cum am spus, trebuie să ne așteptăm, mai ales în timpuri ca ale noastre, la divergențe, la conflicte, dintre care unele sînt foarte serioase și importante. Problema înaintea căreia ne găsim toți astăzi este de a recunoaște aceste divergențe, pentru a le împăca, fiind nevoie în primul rînd de înțelegere reciprocă și de cooperare, chiar dacă acordul reciproc n-ar fi posibil. Trebuie să trăim și să lăsăm și pe alții să trăiască. Mai trebuie, de asemenea, prin analogie cu sentința: «Sabatul a fost făcut pentru om, nu omul pentru Sabat», să avem prezent în minte faptul că diversele ideologii și «isme» au fost făcute pentru om, iar nu omul pentru ele.

Azi, mai mult ca oricînd, lumea este cu adevărat «o singură lume», iar noi trebuie să avem în vedere mai mult umanitatea decît indivizii sau unitățile separate. Dacă putem garanta pacea în acest mod, încă timp de 25 de ani de aci înainte, am încrederea că punctul periculos va fi fost trecut și omul va avea șansa să creeze o societate nouă și stabilă, ca și o nouă civilizație.

În concluzie, toate eforturile pentru a atinge aceste obiective, pentru a întări voința de pace și pentru coexistență, merită simpatia noastră, ca și sprijinul nostru al tuturor.

În acest spirit, salut lucrările Consiliului Mondial al Păcii și-i urez deplin succes în eforturile de a realiza această pace și această înțelegere atît de necesară pentru prosperitatea, progresul și fericirea tuturor».

La prima ședință a Sesiunii a fost de față primarul orașului Colombo, îmbrăcat cu o capă brodată cu argint și cu insignele simbolice ale funcțiunii sale, care — în numele cetățenilor respectivi —, a salutat pe participanții la Sesiune, printr-o însuflețită cuvîntare, spunînd între altele, următoarele:

«Socotesc pentru mine o mare cinste să vă urez bun venit în orașul istoric Colombo. Sînt de asemenea foarte fericit să asist la evenimentul acesta pe care îl socotesc unic.

Ca primar al capitalei Ceylonului, aș dori să-mi încep cuvîntul de bun sosit vorbindu-vă despre un lucru care — sînt sigur — vă va umple inimile de bucurie. De curînd, Consiliul Municipal al orașului Colombo a adoptat în unanimitate o rezoluție prin care a cerut încetarea imediată a experiențelor termo-nucleare și a salutat ținerea de conferințe de pace destinate a obține interzicerea acestor arme și de asigurarea păcii.

Vorbind în numele locuitorilor din Colombo, pot să vă asigur că oricare ar fi rasa lor, religia, limba și opiniile lor politice, toți se interesează în mod pasionat de problemele foarte serioase care sînt înfățișate lumii și de amenințările aduse păcii, pe care le comportă aceste probleme. S-a spus că pacea este indivizibilă și pentru acest motiv, ca și pentru altele, scopurile și obiectivele Consiliului Mondial al Păcii sînt acceptate de către noi toți...

Am spus că acest eveniment este unic pentru noi, din mai multe motive: după cîte ne aminim, niciodată nu s-a ținut în Ceylon o conferință de așa mare importanță, fiind prezenți aci mai mult de 500 reprezentanți din 75 de țări. Este prima dată cînd Consiliul Mondial al Păcii ține o conferință pe pămîntul asiatic; conferința a permis locuitorilor din Ceylon să facă cunoștință cu unele din spiritele cele mai distinse și mai profunde și de a înțelege diferitele tipuri de civilizație care sînt reprezentate aici».

O astfel de declarație l-a făcut pe pastorul Dr. J. Endicott, vicepreședinte al Consiliului Mondial al Păcii, să rostească o cuvîntare prin care să arate mulțumirea participanților la Sesiune:

«In numele Consiliului Mondial al Păcii, exprim bucuria și mulțumirea noastră gazdelor noastre ceyloneze, atît pentru amabila lor invitație de a ne reuni aici, cît și pentru primirea călduroasă ce ne-a fost făcută. Insula Ceylon a fost totdeauna renumită pentru frumusețile ei naturale, dar sosind aici, și judecînd noi înșine, am verificat încă odată justetea proverbului chinezesc: «Mai bine să vezi odată, decît să auzi spunîndu-ți-se de o sută de ori». Nici o descriere nu poate să redea gustul delicios și parfumul fructelor voastre savuroase, sau minunata frumusețe a arborilor voștri exotici înfloriți. O frumusețe atît de mare nu poate decît să salte inima omului către aspirațiile păcii și binele umanității.

Este imposibil să-ți închipui că aceste minunate creații ale naturii — pe care le vedem în jurul nostru — să poată fi distruse și răvășite de monstruoasa atrocitate a unei bombe cu hidrogen.

S-a spus că a fost prima conferință internațională care a avut loc de cînd Ceylonul a devenit independent. Acest fapt poate fi considerat ca simbolic, deoarece independența te face să dorești pacea și nu poate exista o pace sigură fără independență și buna stare a tuturor oamenilor.

Această reuniune de la Colombo se ține după evenimente importante care au avut o semnificație adîncă pentru pacea mondială. Acum cîțiva ani s-a ținut în Ceylon o adunare mondială frățească a budismului, care insista mult asupra responsabilității budismului în prevenirea războiului, prin difuzarea doctrinelor de pace, de iubire și armonie. Recentele

comemorări ale lui Buda Jayanti constituiesc urmarea acesteia. De curînd au fost publicate declarații privind pacea mondială în comunicatele comune, după vizita Președintelui Nehru al Indiei și a Președintelui Kishi al Japoniei.

Sînt mai multe motive pentru care se recomandă în mod deosebit ca un Congres Mondial al Păcii să fie ținut actualmente în Asia și în special la Colombo: mai întîi, «puterile din Colombo» au convocat faimoasa Conferință de la Bandung. Și această conferință istorică a relevat lumii influența puternică exercitată de popoarele Asiei și guvernele lor în favoarea păcii și promovarea respectului intereselor mutuale și ale cooperării.

Oamenii de stat ai Asiei au fost primii care au semnat și proclamat în mod solemn «Pancha Shila», iar aceste principii, nu numai că au fost adoptate cu entuziasm de către puternicele mase ale Asiei, dar — cum a remarcat Dl. Nehru — «Pancha Shila» a devenit «moneda internațională» a cercurilor politice și diplomatice.

Prin urmare, prezenta Sesiune este demonstrația faptului că forțele păcii din lumea întreagă recunosc grandioasa participare a Asiei în lupta pentru apărarea păcii, și în același timp, este expresia admirației ce o au forțele păcii din toată lumea față de succesele realizate. Toți cei de față se vor alătura cu mine pentru a mulțumi gazdelor noastre, Comitetului de Pace al Ceylonului și Comitetului pregătitor, împreună cu miile de luptători neobosiți și plini de voie bună, care au depus atîta osteneală în grija pentru noi și pentru a ne asigura confortul.

Președintele Consiliului a exprimat, în mesajul său, ceea ce este totodată speranța și hotărîrea fiecăruia dintre noi, adică asigurarea coexistenței pașnice care va da naștere unei noi civilizații liberate de război și dînd tuturor prosperitate, progres și fericire».

În afară de mesajul primit din partea Primului Ministru al Ceylonului, o mulțime de oameni politici, oameni de știință, reprezentanți ai cultelor, au trimis scrisori și mesagii către Biroul Consiliului Mondial, prin care și-au manifestat adeziunea lor fermă și totală la lupta pentru cauza păcii, cum și la hotărîrile acestei Sesiuni. Între aceste personalități, cităm: Primul Ministru al Cambodgiei; Prințul Norodom Sihanuk, Primul Ministru al Statului Ghana, Dl. Mkrumah, fostul guvernator al Indiei, Dl. Rajagopalachari, Dr. Schweitzer, Pastorul M. Niemöller, etc.

Sesiunea de la Colombo a Consiliului Mondial al Păcii a fost una dintre Adunările internaționale cele mai reprezentative și mai importante, consacrată problemelor păcii și slăbirii încordării internaționale.

Mișcarea Mondială pentru Pace crește necontenit. Noi categorii de oameni de diferite convingeri politice sau filozofice, din diferite nații și rase ale pămîntului, vin și se alătură acestei nobile acțiuni.

Prima ședință a acestei Sesiuni a fost prezidată de către Dl. de Sylva, Ministrul Justiției din Ceylon, care, după ce a mulțumit Adunării, pentru cîntea ce i s-a făcut, a spus:

«Această Sesiune are o semnificație specială prin faptul că este prima Sesiune a Consiliului Mondial al Păcii care se ține în Asia.

Intr-un trecut nu prea îndepărtat, problemele relațiilor internaționale ale păcii și ale războiului, erau considerate de către mulți, drept chestiuni privind numai un mic grup de țări puternice din emisfera occidentală. Popoarele Asiei, ale Africii, ale Orientului Mijlociu și ale Americii La-

tine puteau să constituie marea majoritate a umanității, părerea lor nu era nici cerută, nici ascultată. Adese ori erau considerate ca o rezervă de mână de lucru și materii prime, servind la întărirea economiei sau chiar la aventurile altor țări.

Intre timp, vremurile s-au schimbat și continuă să se schimbe. Omenirea oprimată își regăsește drepturile. Popoarele acestor țări s-au eliberat într-o mare măsură de lanțurile colonialismului, sau sînt pe cale de a o face. Opiniile și interesele lor nu mai pot fi ignorate; ele reprezintă o forță morală și materială puternică în favoarea păcii.

Conferința istorică de la Bandung a făcut să se evidențieze acest fapt cu o claritate de necontestat. Forțele care voiesc în mod sincer pacea în Europa și în întreg Occidentul vor simți acum că au aliați puternici printre popoarele de curînd eliberate din Asia, Africa și din alte părți ale lumii.

Ne dăm seama că Consiliul Mondial al Păcii a apreciat din plin semnificația acestei Sesiuni în Ceylon.

Noi, ceylonezii, sîntem, firește mîndri, că ați ales capitala noastră, Colombo, ca loc al acestei reuniuni. Chiar în acest oraș a luat ființă procesul care a dus la conferința de la Bandung, cînd cei 5 primi-miniștri ai Asiei s-au întîlnit aici pentru prima oară. Sîntem încredințați că această Sesiune va asigura continuitatea și progresul, în spiritul de la Bandung.

Prezenta Sesiune va studia numeroase probleme de mare importanță. Printre cele mai urgente, figurează căile și posibilitățile de a asigura succesul Mișcării pe scară mondială, împotriva experiențelor nucleare. După cum știți, Guvernul și poporul nostru au sentimentul foarte real că ar trebui pus capăt acestor experiențe. Sîntem în tot momentul gata a sprijini propuneri constructive tinzînd la acest țel.

Maș sînt, de asemenea, alte probleme importante care ar trebui examinate. Printre persoanele prezente aici există un mare număr de puncte de vedere și toate — sînt sigur — vor fi exprimate. Inșă, la baza tuturor acestor puncte de vedere există sentimentul că sîntem datorii a învăța să coexistăm, respectînd și încercînd să înțelegem punctul de vedere al altora. Alternativa — adică distrugerea reciprocă printr-un război nuclear — este un lucru prea groaznic, ca să fie luată în considerație.

Numai dacă guvernele lumii s-ar putea întîlni — cum se întîlnesc popoarele lumii în această Sesiune — ar fi posibilă ușurarea tensiunii internaționale și găsirea unui drum spre coexistența pașnică. În acest domeniu, ca și în altele, să sperăm că Aunarea noastră va constitui o călăuză pentru viitor.

Vă mulțumesc încă odată, de a mă fi invitat să prezidez această ședință a deschiderii Consiliului Mondial al Păcii».

Lucrările Sesiunii s-au desfășurat într-o atmosferă înălțătoare, constituind o puternică manifestare a unității și forțelor tuturor popoarelor. La această Sesiune au participat, în afară de membrii Consiliului Mondial, mulți delegați, observatori sau invitați veniți din țări diferite și aparținînd unor categorii sociale deosebite.

Indiferent de sistemele sociale ale țărilor cărora aparțineau aceștia, conținutul declarațiilor lor era același; adică dorința fierbinte de pace, dorința de coexistență pașnică. Atît în ședințele plenare, cît și în cele două comisi de lucru, au fost deseori discuții vii și contradictorii, dar

totdeauna participanții s-au străduit să ajungă la o platformă comună, să caute puncte de vedere care apropiu, iar nu divergențe care-i despărteau.

Președintele Consiliului Mondial al Păcii, savantul Prof. Joliot Curie, fiind suferind, n-a putut participa, totuși el a trimis un mesaj în care a subliniat sarcina principală a Mișcării Partizanilor Păcii, de a lupta pentru a se pune capăt primejdiei continuării experiențelor cu arme nucleare.

«Mișcarea Mondială pentru Pace — spune în mesajul său Dl. Joliot Curie —, care se poate prevala de meritul de a fi știut în diferite rînduri să mobilizeze opinia publică și de a fi angajat acțiuni importante pentru pace, este conștientă de a fi contribuit la făurirea acestei voințe pașnice a popoarelor. Ea își va continua activitatea, căutînd să-i dea și mai multă amploare, va continua să informeze opinia publică asupra pericolelor care amenință pacea și va face demersurile necesare pe lângă guvernele și parlamentele respective.

Ușile noastre sînt deschise tuturor celor care vor dori să conlucreze cu noi în sînul Mișcării; dar mai știm că neînțelegeri, uneori și dintr-o parte și din alta, prejudecăți — urmări ale războiului rece — creează obstacole pe care unii refuză sau ezită a le trece. Inșă nimic n-ar trebui să împiedice activitatea diverselor forțe pașnice, dacă nu unite, cel puțin de comun acord, asupra obiectivelor pe care avem să le dezbaterem împreună.

Mi se pare că dezarmarea, în special încetarea experiențelor nucleare la care aspiră popoarele și atîtea grupări din cele mai diferite, vor constitui obiective asupra cărora s-ar putea realiza o înțelegere în vederea unei acțiuni care ar stîrni un mare ecou în opinia publică. Vom face tot ce ne va fi posibil ca să fie astfel, și în același timp ne vom lărgi activitatea, întărind Mișcarea Mondială a Păcii.

Lucrările pe care le veți întreprinde, dezbaterile cele mai clare la care sînt chemați să participați delegații și invitații la această Sesiune, sînt de o mare importanță. Hotărîrile pe care le veți lua, sînt sigur că vor fi determinate de grija de a da o și mai mare amploare luptei noastre pentru pace și dezarmare.

Dragi prieteni, vă doresc mult succes în lucrările voastre, și, tuturor celor care reprezentați forțe imense acționînd în toată lumea pentru o cauză nobilă, vă exprim marea și nepieritoarea mea prietenie».

În cursul primei ședințe a luat cuvîntul Dl. Em. D'Astier de la Vigerie, vice-președintele Consiliului Mondial al Păcii, deputat, fost ministru și membru în Comitetul Național de Luptă pentru Pace din Franța. Dl. D'Astier a vorbit despre acțiunea dusă pînă în prezent de către partizanii păcii, subliniind în deosebi marile acțiuni duse împotriva folosirii armelor atomice. Referindu-se la cele două conferințe — Geneva și Bandung —, cu rezultatele respective, a făcut urarea ca și Europa să ajungă a-și avea un Bandung al ei. Menționînd ultimele dureroase evenimente petrecute în 1956 și 1957 (Egipt, Algeria, Orientul apropiat, etc.), vorbitorul a arătat rolul ce revine, din ce în ce mai mare în viitor, Mișcării pentru Apărarea Păcii.

«În definitiv, care este obiectivul lucrărilor noastre? Nu ne-am adunat aici pentru a găsi soluții politice sau diplomatice pentru toate problemele, ci mai degrabă pentru a deschide, prin acțiunea conjugată a popoarelor, perspectivele pașnice și juste care pot conduce la compro-

misuri și acorduri. Nu ne-am adunat aici pentru a opune o națiune alteia, un sistem altuia, un continent altuia. Este necesar să facem ca popoarele să se cunoască mai bine, să se înțeleagă și să ajungă la convingerea că pacea și egalitatea în drepturi constituie propriile lor interese. Mișcările naționale, prin relațiile pe care le pot crea, prin dezbaterile pe care le pot ridica, trebuie să joace un rol esențial în această cauză. În Mișcarea noastră, în Sesiunile noastre, libertatea discuțiilor și aprecierilor trebuie să fie completă. Am încercat această libertate și am recunoscut unele divergențe. Nu trebuie să căutăm o unanimitate artificială în legătură cu orice problemă. Și, dacă unanimitatea nu poate fi găsită, trebuie să avem răbdare, să perseverăm și să ne urmărim mai cu seamă acțiunile în punctele în care sîntem de acord...».

În cursul aceleiași ședințe, a mai luat cuvîntul Dl. Saifudin Kitchlew, Conducător și fost Secretar General al Congresului Indian, președintele Comitetului pan-indian și vice-președinte al Consiliului Mondial al Păcii. Dl. Kitchlew a vorbit despre independența națională și acțiunea dusă împotriva colonialismului în diferitele lui manifestări. Accentuînd asupra dreptului R. P. Chineze de a fi admisă ca membră a O.N.U.-ului, oratorul a cerut ca Marile Puteri să se pună de acord ca să lase popoarelor libertatea de a se dezvolta fiecare după specificul său.

«Pericolul imediat cel mai serios în lume — a continuat Dl. Kitchlew, vine astăzi din partea continuării experiențelor cu arme nucleare. Campania lansată de Consiliu pentru a sprijini cererea unei încetări a experiențelor cu arme nucleare trebuie să fie intensificată și prezentată tuturor Comitetelor naționale, ca o campanie internațională. Primul Ministru Nehru, încă din 1954, a fost cel dintîi care a cerut un acord pentru suspendarea acestor experimentări».

Am arătat pînă aci parte din cuprinsul discursurilor rostite de la tribuna Consiliului Mondial al Păcii în Sesiunea de la Colombo, tocmai pentru a reliefa felul cum s-a discutat, convingerile celor care au luat cuvîntului, modul de gîndire al lor. Sesiunea nu a avut ordine de zi fixată de mai înainte, totuși, cei 128 de vorbitori care a luat cuvîntul au dezbătut problemele ce interesează astăzi soarta lumii, pericolul armelor nucleare și mai ales pericolul experimentării cu aceste arme. Dacă ar fi să facem un rezumat al discuțiilor care s-au purtat, în afară de cele arătate mai sus, ar trebui să adăugăm și problema dezarmării, lupta împotriva colonialismului și acțiunea de lărgire a Mișcării pentru apărarea păcii.

Lucrările Sesiunii s-a udesfășurat pe mai mult laturi, și anume:

I. În ședințe plenare;

II. În Comisiuni; (au fost două Comisiuni: a) dezarmarea; b) des-tinderea internațională);

III. În reuniuni cu caracter profesional (juriștii, scriitorii, slujitorii cultelor, oameni de știință, etc.);

IV. Participarea la manifestări. În afară de ședințe (recepția la Primul Ministru, participarea la spectacolul de balet, la deschiderea Parlamentului ceylonez, la un mare miting al cetățenilor din Colombo).

Un rezultat concret al discuțiilor, purtate în comisii și plenare, unde problemele au fost dezbătute cu mult interes, îl constituie documentele adoptate în unanimitate de către participanții la Sesiunea de la Colombo.

Au fost adoptate 6 documente și anume:

1. Apelul către toate guvernele de a înceta experiențele nucleare;
2. Apelul la acțiuni unite împotriva exploziilor experimentale;
3. Declarația cu privire la armistițiul nuclear și la dezarmare;
4. Rezoluția aprobată de Comisia pentru problema slăbirii încordării și problemele legate de aceasta;
5. Recomandările Comisiei pentru dezarmare;
6. Scrisoarea adresată D-lui Hammarskjöld, Secretar General al O.N.U.-lui și prin care scrisoare, D-sa este rugat să folosească funcția înaltă pe care o deține pentru a face să se întrunească cele 3 Mari Puteri posesoare ale armelor nucleare — Marea Britanie, S.U.A și U.R.S.S. — pentru a obține un acord imediat cu privire la încetarea tuturor armelor nucleare.

La lucrările acestei Sesiuni au luat parte peste 40 slujitori ai cultelor și reprezentanți ai unor asociații religioase; se pare că dintre aceștia, cei mai numeroși au fost budiștii. Mulți dintre ei au luat cuvântul exprimând dorința de pace, cum și atașamentul profund față de hotărârile Consiliului Mondial. Ca întotdeauna, asistența a fost viu mișcată de cuvântarea rostită de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Krutițelor și Colomnei.

Din partea delegației sovietice au mai luat cuvântul: Alexandru Korneiciuc, Mihail Nesterov, poetul Miroe Tursun Zade, Mihail Kotov și M. Sarapov, șeful budiștilor din U.R.S.S. Menționăm faptul că deși U.R.S.S. este una din marile Puteri posesoare a armei nucleare, totuși, în nenumărate rânduri, Guvernul U.R.S.S. a solicitat celorlalte Puteri posesoare de arme nucleare, să se ajungă la un acord cu privire la încetarea experiențelor cu arma atomică.

Dintre slujitorii cultelor au mai luat cuvântul călugărul budist U. Saranankara Thero, Secretar adjunct al Consiliului Național al Păcii din Ceylon, Reverendul F. C. Vyvyan Jones, Consilier municipal din Bristol, Episcopul reformat Janos Peter din Ungaria, Rev. J. J. Williams (India), Preotul budist Nittatsu Fujii (Japonia), Pastorul Iosef Hromadka (Cehoslovacia), Șeicul Sadly Enniffer (Tunisia), Rev. A. M. Dickie (Australia), — metodist, — Rev. Neil Glover (anglican-Australia).

Intr-o reuniune a slujitorilor cultelor participanți la această Sesiune, la propunerea I. P. S. Mitropolit Nicolae Krutițki, aceștia au adoptat în unanimitate un apel către credincioși, al cărui cuprins este următorul:

„Noi, reprezentanți ai diferitelor religii și de diferite națiuni, reuniți la Colombo, la Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii, ne ridicăm cu putere glasul împotriva experiențelor cu armele nucleare și împotriva războiului atomic, în numele învățăturii religiilor noastre, care toate spun: «să nu ucizi».

Lansăm un stăruitor apel spre a se pune capăt acestor experiențe, acestui pericol satanic care amenință pacea, sănătatea, și fericirea omenirii.

In numele comandamentelor religiilor noastre, cerem guvernelor care posedă aceste arme să se înțeleagă pentru a pune capăt acestor experiențe.

Acest lucru va permite de a se evita nenorocirea efectelor a noi explozii atomice.

Ne luăm angajamentul de a difuza larg acest apel printre credincioșii noștri».

Acest apel a fost aprobat și semnat de toți slujitorii participanți la Sesiune.

Din partea delegației poporului român a luat cuvântul Academicianul Prof. Dr. Vasile Mîrza, care a arătat că întregul nostru popor este devotat cauzei apărării păcii precum și felul în care poporul luptă în acest scop. Între alte lucruri, vorbitorul a subliniat faptul că în țara noastră slujitorii cultelor se întrunesc în conferințe interconfesionale, cu care prilej discută probleme internaționale și-și aduc aportul lor în cauza apărării păcii. Atît în ședințele plenare, cît și în cadrul lucrărilor Comisiilor, delegația poporului nostru a adus o contribuție pozitivă la lucrările acestei Sesiuni.

Delegația noastră, printre cele dintîi a ridicat problema lărgirii bazei de masă a Mișcării pentru apărarea Păcii în întreaga lume.

Membrii delegației noastre au stabilit totodată legături cu numeroase personalități din diferite țări. Mulți dintre aceștia care au vizitat în anii trecuți patria noastră și-au amintit cu bucurie de spiritul ospitalier cu care i-a primit poporul nostru, mărturie a năzuinții cetățenilor patriei noastre și a guvernului țării noastre, spre întărirea colaborării și prieteniei cu toate țările.

În afară de munca în cadrul sesiunii, delegația noastră a mai avut la Colombo o activitate și pe alt plan. Ea a luat contact cu ministrul Justiției, D-l De Silva, și ministrul comerțului, Sananaike, cu care a discutat problema dezvoltării relațiilor între țările noastre. De altfel, ministrul Justiției a făcut o declarație unui corespondent al Agerpresului, în care a arătat că ar fi fericiți să dezvolte relațiile cu România, pe baza mărfurilor pe care le vor oferi cele două țări. El a transmis salutări poporului nostru și și-a exprimat totodată speranța că în viitor se vor putea stabili relații diplomatice și culturale în avantajul ambelor țări.

Sîntem încredințați că Sesiunea de la Colombo a Consiliului Mondial al Păcii are o importanță istorică atît prin actualitatea arzătoare a problemelor discutate, cît și prin hotărîrile adoptate în aceste probleme, care sînt expresia cea mai largă a voinței unanime a tuturor forțelor păcii și a tuturor popoarelor.

Delegația poporului nostru s-a întors de la Colomba cu convingerea forței care crește mereu în lume pentru apărarea păcii, dar totodată, s-a întors și cu convingerea că lupta dusă pînă acum trebuie continuată și intensificată pînă la victoria completă a acestei sfinte cauze.

«Cetățenii Patriei noastre, așa cum a spus Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, «de la vlădică pînă la opincă», sînt convinși de dreptatea sfîntă a acestei cauze».

Slujitorii cultelor, preoții sfintelor noastre Biserici Ortodoxe, dînd urmare glasului conștiinței lor, cum și îndemnurilor primite din partea înalților ierarhi, vor înviora acțiunea cauzei apărării păcii, popularizînd documentele Sesiunii de la Colombo, dovedind prin aceasta a fi cetățeni cinstiți ai Patriei noastre scumpe și slujitori devotați ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Romîne.

Pr. ALEXANDRU IONESCU

CUVINTAREA ȚINUTĂ DE I.P.S. MITROPOLIT NICOLAE AL KRUTIȚELOR, LA SESIUNEA CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII DE LA COLOMBO

Iubiți prieteni,

Biserica ortodoxă rusă pe care o reprezint aici salută în mod călduros această mare adunare și nădăjduiește că eforturile ei vor ajuta popoarele care iubesc pacea să împrăstie norii războiului, care încep din nou să acopere cerul albastru al vieții și să ascundă soarele păcii care dă viață.

În timpul din urmă fiecare dintre delegații care sînt de față aici și oamenii cei mulți care nu sînt prezenți la adunarea noastră așteaptă cu nerăbdare vești bune despre pace și sînt fericiți că milioane de creștini din țara mea pot să înfrățeze, prin mine, îngrijorările și speranțele lor, precum și solidaritatea lor cu toți cei care luptă împotriva amenințării unui nou război mondial.

Ce trebuie să facem pentru a evita la timp manevrele primejdioase, pasul greșit care ar putea să ducă popoarele pe marginea fatală a războiului?

Ce mijloace avem noi la îndemînă pentru a îndepărta tragedia războiului?

Luptătorii pentru pace și-au închinat toate puterile lor îndeosebi ca să strîngă un număr cît mai mare de bărbați și femei pentru lupta împotriva amenințării unui nou război. Și, de fapt, prin cîștigarea unui număr mai mare de oameni care susțin în chip conștient cauza păcii, a fost cu putință, după cum știm, să influențăm în chip important asupra evenimentelor. Manifestațiile, apelurile, protestele împotriva războiului nu numai că formează opinia publică, dar îi dă în aceeași măsură forța care poate să împiedice guvernele să treacă peste hotarele rațiunii și să le aducă la reglementarea neînțelegerilor prin mijloace pașnice.

În rezistența continuă pe care popoarele o opun planurilor războinice ale guvernelor lor, noi vedem acum justificarea acțiunii mișcărilor și organizațiilor de pace. Cauza întăririi păcii cere ca popoarele să condamne cu hotărîre cursa înarmărilor și stăruie în aceeași măsură ca guvernele lor să înceteze imediat experiențele termo-nucleare.

Noi știm că frontul care se opune dezlănțuirii unui război atomic se lărgeste mereu. El este conștient de pericolul real și însemnat ce se iscă din exploziile experimentale cu bombe termo-nucleare care contaminatează atmosfera prin rezultatele mortale ale fisiunilor atomice. Conștiente de urmările fizice ale acestor experiențe, popoarele reacționează în mod cu totul firesc, strigînd indignarea lor, purtînd și cerînd să nu se mai facă absolut nicio experiență cu arme nucleare.

Imbrățișind cu privirea acest val nesfârșit de proteste și de cereri îndreptățite, țin să adaug în această importantă sesiune că Biserica ortodoxă rusă, împreună cu tot poporul meu, condamnă și ideea însăși a întrebuirii armelor nucleare ca o crimă. În apelul publicat în presă la 31 mai 1957, Patriarhul nostru și Sfântul Sinod au declarat: «Orice ar spune, pentru a justifica acțiunile lor, guvernele care persistă — într-un fel de neînțeles pentru rațiunea și conștiința noastră — în refuzul lor de a renunța la aceste experiențe primejdioase, Biserica ortodoxă rusă, împărtășind îngrijorarea generală, socotește ca o datorie sfântă să ridice glasul său pentru a susține Apelul Consiliului Mondial al Păcii și al Comitetului Sovietic al Păcii pentru încetarea imediată a experiențelor cu arme atomice și cu hidrogen și aprobă atitudinea guvernului nostru care a declarat în mai multe rânduri și a confirmat de curînd că el este gata să pună capăt experiențelor cu arme nucleare».

Conștiința credincioșilor nu poate să stea liniștită, mai ales într-un moment atît de greu.

Cunoaștem îndemnul dat de Papa Pius XII, care a cerut întrebuințarea energiei atomice numai pentru binele omului. Conducătorii de seamă ai Bisericii anglicane s-au pronunțat la fel împotriva întrebuirii armelor nucleare și împotriva experiențelor cu aceste arme.

Același lucru îl fac creștinii germani, care, printr-un număr de episcopi de-ai lor, au sprijinit declarația celor 18 fizicieni germani, care au refuzat să ia parte la fabricarea, la experimentarea și la întrebuințarea armelor atomice.

Dacă luăm în considerație manifestațiile și protestele tuturor reprezentanților creștinătății, putem să vedem sute de milioane de creștini care sînt de aceeași părere cu ei și care resping orice intenție, orice încercare de a întrebuința energia atomică în scopuri războinice. Astfel, doctorul Mac Donald Soper, membru distins al Bisericii metodiste, a scris: «Bomba cu hidrogen înseamnă disprețuirea totală a vieții omenești și violarea principiului respectului față de om, care este singura expresie adevărată a civilizației».

Am citit în presă, am ascultat la radio și am aflat cu prilejul acestei întîlniri că reprezentanții religiilor budiste și musulmane cer de asemenea cu hotărîre ceea ce facem și noi creștinii adică interzicerea armelor nucleare și un acord imediat asupra încetării experiențelor cu arme nucleare.

Deși popoarele musulmane și budiste nu posedă bombe atomice sau cu hidrogen, pericolul pe care aceste arme îl prezintă privește toate popoarele pămîntului.

Prin urmare, solidaritatea musulmanilor și a budiștilor în lupta comună pentru încetarea experiențelor și interzicerea armelor nucleare, devine o problemă de un interes capital.

Rezultatul acestei solidarități este ridicarea unui front puternic al tuturor religiilor, care, în numele principiilor celor mai înalte ale vieții, pot și trebuie să se opună duhului morții și distrugerii.

Iubiți frați,

Eu cred că lupta pentru pacea lumii este o problemă de unire a creștinilor, de unire a omenirii. De aceea, importanța legăturilor și a contactelor care există astăzi între popoare și națiuni are un înțeles deosebit.

Văzîndu-ne unii cu alții, în convorbiri particulare sau chiar în alte forme de contact, între oameni și rase de religie și de convingeri diferite, noi învățăm să ne cunoaștem și prin aceste acțiuni noi încercăm bucuria de a ne înțelege. Pămîntul devine casa comună a tuturor popoarelor și lumea devine temeliea vieții și a creației. De aceea, cu cît vor fi mai dese aceste întîlniri, cu atît mai repede se vor întări legăturile frățești între popoare și cu atît mai ușor vor fi soluționate problemele internaționale.

Deci, iubiți prieteni, să ne silim a promova extinderea acestor legături și a acestor contacte între popoare, pentru a înlesni apropierea și prietenia între ele. Să ne amintim că numai astfel pacea va putea fi garantată. Pentru creștini aceasta constituie chiar porunca lui Hristos, care ne-a poruncit să ne iubim și să ne unim. De altfel, asupra creștinilor stă răspunderea cea mai mare în starea actuală a situației internaționale.

Nu intră în preocupările noastre, ale creștinilor, să lăudăm prea mult meritele și triumful progresului material, nu trebuie să ne jălim cu puterea atomică sau cu aceea a altor arme. Intoleranța, pentru a nu spune nimic despre dușmănie, trebuie izgonită din sufletele noastre.

Nu se pot rosti cuvinte strălucitoare asupra libertății și drepturilor omului în momentul în care sînt efectuate primejdioasele experiențe cu bombe nucleare, cu o indiferență cinică în ce privește viața și sănătatea popoarelor și în momentul în care se declară public refuzul de a pune capăt acestor experiențe.

Cu mijloace simple — printr-un acord asupra încetării experiențelor cu arme atomice și a cursei înarmărilor — este cu puțință și necesar a potoli inima îngrijorată a popoarelor și a o umple de lumină, de bucurie și de pace.

Atunci această lumină se va răspîndi deopotrivă în relațiile internaționale. A sosit timpul ca această mișcare nesăbuită spre dezastrul atomic să fie oprită și toată puterea energiei atomice să fie folosită numai pentru binefacerea poporului.

A venit vremea, pentru toți cei care se socotesc credincioși, să se întoarcă spre Adevărul suprem și să lase popoarele să se bucure, să mulțumească lui Dumnezeu și să se binecuvînteze reciproc în toate faptele lor.

Trebuie să înțelegem că «plugurile nu pot să fie făurite, decît topind oțelul săbiilor», după dorința inimii, prin puterea dragostei și prin voința comună a unei vieți fericite și nu prin puterea constrîngerii, nu prin planuri întemeiate pe rațiune pentru a păstra pacea.

Iubiți frați,

În numele tuturor țărilor lumii, să ridicăm acum glasul nostru puternic împotriva cursei înarmărilor și împotriva experiențelor cu arme nucleare, să chemăm popoarele să lupte împotriva planurilor războinice.

Majoritatea zdrobitoare a omenirii este cu noi. Cu noi este Dumnezeu care, prin inimile noastre, însușește toate popoarele lumii în favoarea cauzei păcii. Cu noi sînt rațiunea și conștiința tuturor popoarelor îndrăgostite de pace în lume.

Traducere de Pr. I. GAGIU

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

VIZITA DELEGAŢIEI BISERICII ORTODOXE ROMINE IN JUGOSLAVIA

Numeroase sînt înfăptuirile și plinirile cu care «Părintele Luminilor» a dăruit și a încununat Sfînta Biserică Ortodoxă Romîna în anii de înțeleaptă și rodnică arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. E greu de stabilit care din multiplele laturi de activitate bisericească ar întrece în importanță pe celelalte. Atît în latura strădaniilor duhovnicești, cît și în cea a închegării structurii ei administrative și a strîngerii și adîncirii legăturilor din afară, Biserica Ortodoxă Romîna a pășit în acești ani din treaptă în treaptă și din putere în putere.

Din toate aceste înfăptuiri mărețe, reluarea legăturilor de colaborare și de tradițională comuniune cu celelalte Biserici Ortodoxe surori constituie una din pietrele de temelie ale rodnicei activități bisericești din ultimii zece ani. Căci apropierea tot mai intensă a tuturor Intîistătătorilor și reprezentanților Bisericii Ortodoxe în jurul aceleiași vetre de lumiră și căldură spirituală, care este Biserica Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolească, însemnează trăirea în chip real și efectiv a unității Trupului Tainic al Domnului nostru Iisus Hristos. Pe deasupra diferențelor de limbă și de hotare, ce despart uneori pe oameni, creștinii de pretutîndeni și în deosebi fiii și slujitorii Bisericii Ortodoxe trebuie să se manifeste într-un singur duh și să alcătuiască un singur trup. Ei trebuie să alcătuiască în viața aceasta acea unitate de gînduri și de viață, specifică Bisericii întemeiată de Mîntuitorul Iisus Hristos, pe temelia cea tare a Apostolilor și Proorocilor, după zisa Sfîntului Apostol Pavel. Trăirea Bisericii noastre, în duhul ecumenicității ortodoxe, vădește cu prisosință aportul pe care toți fiii ei în frunte cu Intîistătătorul ei l-au adus pentru realizarea acestui scump ideal.

Răporturile dintre Sfînta noastră Biserică cu celelalte Biserici surori întru Ortodoxie, nu s-au mărginit numai la forme tradiționale, oglindite

NOTA REDACŢIEI. Darea de seamă asupra vizitei delegației Bisericii Ortodoxe Romîne în R. P. F. Jugoslavia a fost redactată astfel: P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanul a întocmit introducerea și expunerea asupra desfășurării vizitei în zilele de 1, 2, 4, 5, 6 și 7 iunie, iar P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, din zilele de 3, 8, 9, 10, 11 și 12 iunie.

de obicei în scrisori irenice, ci noile relații ale Bisericii noastre au îmbrățișat manifestări de proporții ecumenice, ne mai întâlnite pînă acum în istoria legăturilor noastre bisericești. Canonizări de sfinți naționali și recunoașterea lor din partea altor biserici, luări de contact, încheieri și hotărîri precise, valabile pentru întreaga ortodoxie, preocupări pentru pacea lumii, acordări de titluri academice, ordine și distincțiuni bisericești, ajutor în procurarea de ingrediente și mirodenii necesare preparării Sfîntului și Marelui Mir, trimiteri de publicații și reviste teologice, schimb de studenți, și mai ales împreună slujire și împărtășire, au însemnat adevărate urcușuri duhovnicești ale Sfintei noastre Biserici.

Putem spune, pe bună dreptate, că niciodată în trecutul Bisericii noastre, legăturile frățești cu celelalte Biserici n-au fost mai bogate, mai intense și mai cordiale ca în ultimii zece ani, în care aproape n-a fost vară, fără ca o delegație bisericească romînă să nu plece peste hotare, sau să nu vie la noi reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori. Mai mult chiar, am fost adesea vizitați și de clerici sau delegații din partea unor Biserici eterodoxe.

Astfel, legăturile noastre bisericești cu Biserica Ortodoxă Rusă au devenit atît de strînse, atît de frățești, în cît începînd din anul 1945, acestea au continuat să se adîncească din ce în ce mai mult. Prezența Ierarhilor romîni în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian la marile praznice și solemnități ale Bisericii surori de la Răsărit, ca și aceea a Ierarhilor Bisericii Ortodoxe Ruse în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei și cu Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Krutiki în țara noastră, au constituit tot atîtea prilejuri fericite de afirmare a Ortodoxiei în cîmpul larg al vieții bisericești și sociale internaționale. Una din bogatele roade ale acestei colaborări este aceea că la Academia Teologică din Moscova studiază în prezent doi tineri monahi, reluîndu-se în felul acesta firul tradițional al legăturilor cu Biserica Rusă de pe urma cărora am avut atîți Ierarhi de frunte, formați teologicește la celebrele Academii duhovnicești din Rusia.

Solemnitățile bisericești legate de aniversarea a 75 de ani de Autocefalie a Bisericii noastre, ca și cele în legătură cu canonizarea unor sfinți romîni, au constituit un minunat prilej de întîlnire, de cunoaștere și de comuniune, nu numai cu Bisericile vecine nouă, Rusă și Bulgară, ci și cu reprezentanții Bisericii Ecumenice și celei Grecești. Aceste sărbătoriri, unice pînă acum în viața Sfintei noastre Biserici, au deschis astfel calea unor rodnice și nemijlocite legături și cu Biserica Mamă a Constantinopolei și cu Biserica Grecească.

Se cunosc apoi, momentele înălțătoare, pe care clerul și credincioșii noștri le-au trăit, cu prilejul venirii în țara noastră a Venerabilului Patriarh Apostolic al Antiohiei, Sanctitatea Sa Alexandru al III-lea, în mai multe rînduri însoțit de Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe din Siria și Liban; aceia a delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Chiril, ca răspuns la participarea Intîistătorului Bisericii noastre la înscăunarea sa ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Bulgare.

Tot pentru apropierea și strîngerea legăturilor interortodoxe Biserica noastră și-a trimis solii ei la toate manifestările Bisericilor Ortodoxe surori — ce au avut loc, la Praga, la Damasc, la Varșovia, la Sofia, etc. Și tot cu acest înalt scop, ea a oferit burse la Institutul Teologic de grad universitar din București pentru tinerii teologi, trimiși la studii de Pa-

triarhia Antiohiei, de Biserica Ortodoxă din Finlanda, de Patriarhia Constantinopolei și de Patriarhia Bulgariei.

O Osingură lipsă stăruia și contrasta de multă vreme față de strălucirea atîtor bogate evenimente ce au încoronat Biserica noastră strămoșească. Aceasta provenea din faptul că legăturile noastre cu una din marile Biserici Ortodoxe vecine, cu care în trecut am avut strînse și rodnice legături, se limitau încă de mulți ani numai la scrisorile irenice. Cu toate dorințele arzătoare ale înaintașilor Prea Fericitului Patriarh Justinian la cîrma Bisericii Ortodoxe Romîne, de a se relua în chip mai apropiat tradiționalele legături cu acest ram viguros al Ortodoxiei, Biserica Ortodoxă Sîrbă, nu s-au putut înfăptui aceste dorințe.

Lucrul părea cu atît mai paradoxal, cu cît popoarele noastre au avut și au și astăzi comuniuni de credință și de apărare a independenței lor și a construirii unui trai mai bun și mai fericit. Iar una din pîrghiile puternice de apropiere, de colaborare și prietenie între popoare, se știe că este și credința. Biserica poate să slujească cu mult folos acestor idealuri atît de scumpe astăzi întregii omeniri.

Prilejul fericit care a favorizat contactul direct dintre cele două Biserici Ortodoxe, Sîrbă și Romînă, și dintre căpeteniile acestora, a fost scurtul popas, pe care Prea Fericirea Sa, Patriarhul Vichentie al Serbiei l-a făcut la București în octombrie 1956, întorcîndu-se de la Moscova. Putem afirma că acest prilej a fost binecuvîntat pentru reluarea firului de apropiere și de colaborare dintre aceste două Biserici surori. Cu acel prilej, Prea Fericitul Patriarh Justinian l-a primit cu toată atențiunea frățească pe Conducătorul spiritual al Bisericii Ortodoxe vecine și a căutat să-i prezinte într-un timp destul de scurt felul de organizare și activitate al Bisericii noastre. Prea Fericirea Sa, drept răspuns la manifestarea de dragoste a Prea Fericitului Patriarh Justinian, și cu gîndul de a relua firul prieteniei celor două Biserici Ortodoxe, în chip nemijlocit, a adresat la 16 februarie 1957 Intistătorului Bisericii noastre o scrisoare, prin care-l invita să viziteze Biserica Ortodoxă Sîrbă. Arătînd nețărmurita plăcere, pricinuită de vizita scurtă făcută Prea Fericitului Patriarh Justinian. Prea Fericirea Sa scrie:

*Prea Fericirea Voastră,
Iubite Frate întru Hristos,*

«Cu multă plăcere am primit fotografiile trimise care Ne amintesc de bucuria duhovnicească ce am avut cînd ne-am învrednicit de ospitalitatea frățească asordată de Prea Fericirea Voastră.

Rugăm frățește pe Prea Fericirea Voastră să binevoiască a primi mulțumirile Noastre și ale fraților Arhieriei care au avut fericirea și cinstea să cunoască mult stimata Voastră persoană și lucrarea Voastră în via Domnului.

Amintindu-Ne de vizita pe care am făcut-o Prea Fericirii Voastre, sîntem autorizați să propunem prea Fericirii Voastre să ne facă cinstea ca împreună cu o Delegație să viziteze Biserica Ortodoxă Sîrbă.

In legătură cu această invitație neoficială, propunem ca vizita Prea Fericirii Voastre să aibă loc la 18 mai a. c. Dacă Prea Fericirii Voastre îi este cu putință ca această vizită să ibă loc la data de mai sus, rugăm frățește pentru răspuns, pentru ca în numele Nostru și Sfîntului Sinod

al Arhierilor să Vă trimitem și invitația oficială. În cazul când Prea Fericirii Voastre nu-va fi cu putință să dea un răspuns poștirii Noastre, Vă rugăm să binevoiți a ne informa când această vizită s-ar putea produce. În așteptarea răspunsului Prea Fericirii Voastre ne încredințăm sfintelor Voastre rugăciuni și îmbrățișându-Vă în Domnul, rămânem frațe sincer în Hristos și împreună slujitor».

Belgrad, 16 februarie 1957.

AEM Patriarhul Serbiei,
† VICHENTIE

La această scrisoare, Prea Fericitul Patriarh Justinian cu multă dragoste a răspuns telegrafic «că acceptă cu plăcere invitația de a vizita Biserica Ortodoxă Sîrbă în prima jumătate a lunii iunie din acest an», rugînd să se comunice acordul pentru această dată.

Față de acest răspuns, Prea Fericirea Sa, Patriarhul Vichentie, arătînd bucuria ce îi stăpînește sufletul, aflînd că delegația Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, va vizita Biserica Ortodoxă Sîrbă, scrie în epistola sa din 3 mai 1957:

PATRIARHUL SIRBILOR

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, D. D. Justinian, îmbrățișînd frățeste în Domnul pe Prea Fericirea Voastră Vă salutăm cu cea mai mare cordialitate.

Cu mare bucurie și mulțumire am primit comunicarea telegrafică a Prea Fericirii Voastre că ați acceptat să vizitați Biserica Ortodoxă Sîrbă în prima jumătate a lunii iunie. În legătură cu comunicarea Prea Fericirii Voastre și urmare la telegrama Noastră din 30 aprilie a. c., avem onoare, împreună cu Sfîntul Nostru Sinod, să rugăm pe această cale pe Prea Fericirea Voastră să binevoiască a cinsti Biserica Ortodoxă Sîrbă prin înalta sa vizită, umplîndu-ne de bucurie pe noi toți. Totodată, sîntem fericiți să rugăm cu dragoste frățescă pe Prea Fericirea Voastră, să binevoiască a sosi la Belgrad, în ziua de duminică, 2 iunie, pentru a rămîne oaspetele Bisericii Noastre timp de zece zile împreună cu zece însoțitori pe care Prea Fericirea Voastră va binevoi să-i aleagă. Programul vizitei îl vom face cunoscut Prea Fericirii Voastre în timp util. De asemenea rugăm pe Prea Fericirea Voastră să binevoiască a ne comunica numele persoanelor care vor face parte din solia Prea Fericirii Voastre. În așteptarea răspunsului favorabil al Prea Fericirii Voastre, Noi, împreună cu Arhierii, clerul și poporul dreptcredincios al Bisericii Ortodoxe Sîrbe ne bucurăm că vom avea posibilitatea, în viitorul cel mai apropiat să salutăm în mijlocul nostru pe Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne surori, cu care sîntem legați de aceeași credință și de aceleași dureri și suferințe din trecut să întărim și mai mult legăturile dintre Bisericile Noastre surori și dintre popoarele noastre, spre cîntea și slava Sfîntei noastre Ortodoxii.

Sărutîndu-Vă cu sărutare sfîntă și rugînd pe Dumnezeu pentru fericirea personală a Prea Fericirii Voastre și pentru propășirea duhovnicească a Bisericii Ortodoxe Romîne, sîntem al Prea Fericirii Voastre frate întru Hristos și împreună slujitor,

AEM Patriarhul Serbiei,
† VICHENTIE

Din însuși cuprinsul acestor scrisori, se poate desprinde dragostea și bucuria, cu care Prea Fericirea Sa, Patriarhul Vichentie cît și Membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe așteptau vizita delegației Bisericii Ortodoxe Romîne în Jugoslavia. În felul acesta se împlinea una din cele mai arzătoare dorințe a întregii noastre Biserici, și a Bisericii Sîrbe, de a ne cunoaște mai de aproape unii pe alții, de a ne ruga împreună și de a ne împărăți din același dumnezeesc potir. Întîlnirea dintre Conducătorii celor două Biserici are o covîrșitoare importanță în istoria legăturilor noastre bisericești, întîlnire care este prima în lunga istorie a acestor Biserici.

De asemenea, din presa bisericească se vede cu cîtă dragoste și bucurie era așteptată sosirea delegației Bisericii noastre în Jugoslavia. Revista oficială a Bisericii Ortodoxe Sîrbe, «Glasnic», redînd pe copertă fotografia Prea Fericitului Patriarh Justinian, în numărul său din mai a. c., într-un articol de fond, intitulat «Bine ați venit», vestește cititorii că sosirea solilor Bisericii Ortodoxe Romîne în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian, ca oaspeți ai Prea Fericirii Sale, Patriarhului Vichentie, constituie un eveniment important în istoria legăturilor dintre cele două Biserici Ortodoxe. Subliniind roadele acestei întîlniri, revista scrie mai departe: «Rugăciunile comune, contactul direct dintre reprezentanții celor două Biserici și schimbul de cunoștințe constituie metodele cele mai bune pentru cunoașterea problemelor bisericești și arată căile pe care Biserica trebuie să pășească în aceste vremuri de frămîntări, în vederea înfăptuirii marilor idealuri creștine. Înțelegerea frățească asupra problemelor importante ale Bisericii reclamă și timp și respectarea tradiției, și Domnul Iisus Hristos sfătuiește pe ucenicii Săi ca toate problemele să fie rezolvate împreună și în înțelegere, «Căci unde sînt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor» (Matei XVIII, 20).

Mare bucurie umple inimile noastre, că vom putea, împreună cu Prea Fericitul Patriarh Justinian al Romîniei, să înălțăm rugăciuni fierbinți Părintelui Nostru cel ceresc, ca să ne dăruiască din belșug darurile Sale asupra noastră și să sădească în inimile noastre harul Sfîntului Duh, spre a ne spori puterile noastre sufletești și a păzi popoarele noastre de toate neajunsurile și greutățile. Ne bucură că vom putea primi pe Prea Fericitul Patriarh al Romîniei, Domnul Justinian și membrii delegației Bisericii Ortodoxe Romîne și că vom putea, la rîndul nostru, să întoarcem dragostea pe care dînșii au știut să ne-o arate cu prilejul trecerii noastre prin Romînia, la înapoiere de la Moscova.

Cu toată dragostea frățească salutăm pe Prea Fericitul Patriarh al Romîniei, Domnul Justinian și pe ceilalți membri ai delegației și le zicem «Bine ați venit», încheie articolul de fond din foaia oficială a Bisericii Ortodoxe Sîrbe.

În continuare se dă biografia Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Foaia Asociației Preoților Ortodocși din Jugoslavia, «Vestnic» în numărul său din luna iunie a. c., de asemenea aduce la cunoștința clerului și credincioșilor sosirea, componența și programul vizitelor delegației Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Arătând importanța acestui eveniment pentru adâncirea legăturilor de frățescă colaborare între cele două Biserici Ortodoxe surori, articolul de fond scrie mai departe astfel: «Această vizită este o continuare firească a rodnicelor legături ce au existat între Bisericile și popoarele noastre. Aceiași credință ortodoxă și destinele comune ale celor două Biserici le-a unit, iar apropierea ocupanților a apropiat popoarele acestor țări în așa măsură, încât niciodată n-au fost neînțelegeri sau ciocniri între ele. De veacuri, pe teritoriul Banatului sînt amestecați sîrbii și românii, împărtășind împreună soarta și trăind în înțelegere frățescă și dragoste. Preoții ambelor Biserici au colaborat frățeste, s-au vizitat reciproc și s-au întrunit împreună, au coliturghisit și au lucrat în ogorul Domnului pentru fericirea celor două popoare prietene. Această apropiere s-a resimțit îndeosebi în urma trecerii la uniație a lui Athanasie, în anul 1700, cînd românii ortodocși din Austro-Ungaria, neprimind uniația s-au alăturat episcopilor sîrbești și au intrat în unitatea duhovnicească de la Karloviț. Acest lucru a durat pînă la anul 1864, cînd, datorită evenimentelor istorice, românii ortodocși din imperiul Austro-Ungar s-au organizat într-o Mitropolie de sine stătătoare. Din acest timp de încercări grele pentru ambele popoare, au rămas multe exemple de ajutorare și de colaborare frățescă. Pentru a înlesni credincioșilor români și sîrbi înțelegerea slujbelor, preoții slujeau Sfînta Liturghie o duminică în limba romînă și una în limba sîrbă. Cu toate că autoritățile austro-ungare căutau să învrăjbească populația sîrbă și romînă, spre a le stăpîni mai ușor, totuși ele au rămas înfrățite, datorită credinței lor ortodoxe».

În încheiere, articolul arată colaborarea frățescă dintre clerul român și sîrb, drepturile de care se bucură naționalitățile conlocuitoare în R.P.F. Jugoslavia, drepturile de care se bucură preoțimea romînă din Banat la Asigurările Sociale și la ajutoarele materiale din partea Asociației Preoților Ortodocși și bunăvoința Bisericii Sîrbe, care a oferit posibilitatea ca în Academia Teologică să învețe un număr de 5 studenți romîni, în vederea pregătirii lor pentru preoție.

Programul acestei istorice vizite a fost întocmit bogat și variat, cuprinzînd zilele de 2-12 iunie a.c.

În această călătorie, Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost însoțit de: Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian al Olteniei, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile al Banatului, Prea Sfințitul Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, Prea Sfințitul Episcop Teoctist Botoșăneanu, Vicar al Sfintei Patriarhii, Prea Cucernicul Profesor Preot Ioan G. Coman, Rectorul Institutului Teologic de grad universitar din București, Prea Cucernicul Preot Traian Belasçu, Vicarul Arhiepiscopiei Sibiului și Prea Cucernicul Preot Traian Ghica, Consilier-Vicar la Patriarhie, ca membri ai delegației.

Impresiile de neuitat și momentele înălțătoare trăite de delegația Bisericii Ortodoxe Romîne în vizita făcută Bisericii Ortodoxe Jugoslave surori au fost notate, cu fidelitate, în cele ce urmează.

IN DRUM SPRE BELGRAD

RECEPȚIA DE LA AMBASADA JUGOSLAVĂ ȘI PLECAREA CU TRENUL DE LA BUCUREȘTI.

Cu prilejul plecării delegației Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, în Jugoslavia, Dl. N. Vujanovici, Ambasadorul Republicii Federative Jugoslave, a oferit sîmbătă 1 iunie 1957, la orele 18, în localul Ambasadei sîrbești din București, un cocktail, la care, pe lîngă membrii delegației Bisericii noastre, au participat: Dl. Costache Petre, Ministrul pentru problemele organizației locale ale Administrației de Stat; Dl. Academician Prof. Petre Constantinescu-Iași, membru în Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române; Dl. D. Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri, Academicianul Mihail Ralea, Președintele Institutului Român pentru relațiile culturale cu străinătatea; Dl. Grigore Geamănu, deputat în Marea Adunare Națională; Dl. I. Onțanu, Director la Departamentul Cultelor, etc.

Din partea Cultelor din Republica Populară Romînă au luat parte: Prea Sfințitul Episcop Antim Nica, Vicar al Patriarhiei; P.C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor; P.C. Pr. Ioan Gagi, Directorul Cancelariei Administrației Patriarhale, precum și reprezentanții Cultului Romano-Catolic și Mozaic.

Au fost de asemenea și reprezentanți ai agențiilor de presă.

La sfîrșitul cocktailului, care s-a desfășurat într-o atmosferă prietenească, a luat cuvîntul Dl. Ambasador N. Vujanovici, care toastînd în cinstea delegației Bisericii Ortodoxe Române, a mărturisit bucuria Guvernului Republicii Populare Federative Jugoslavia pentru întîlnirea dintre Conducătorii Bisericilor Ortodoxe Romînă și Sîrbă. Exprimîndu-și nădejdea că această întîlnire va contribui la strîngerea relațiilor de prietenie dintre popoarele Jugoslaviei și poporul român, D-sa urează Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și celorlalți membri ai delegației o călătorie plăcută și deplin succes în această importantă misiune.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a mulțumit călduros pentru atențiunea care se acordă vizitei Bisericii Ortodoxe Romîne în Jugoslavia și-l încredințează pe Dl. Ambasador N. Vujanovici că delegația Bisericii noastre va depune toate eforturile ca această istorică întîlnire să-și dea roadele așteptate.

În aceeași zi, la orele 22,30, delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, s-a îndreptat, cu trenul, spre Belgrad. La Gara de Nord, delegația a fost condusă de: P.S. Episcop Antim Nica, Vicar al Patriarhiei, Dl. D. Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, Dl. I. Bărbulescu, Director General al Departamentului Cultelor, Dl. I. Onțanu, Director în Departamentul Cultelor, P.C. Preot Alexandru Ionescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.C. Pr. I. Gagi, Directorul Administrației Patriarhale, profesorii Institutului Teologic de grad universitar din București, în frunte cu Prea Cucernicul Profesor N. Nicolaescu, Pro-rectorul Institutului, Prea Cucernicii Consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și protopopi și preoți din Capitală, etc.

Pe peronul gării a fost de asemenea prezent Dl. N. Vujanovici, Ambasadorul R.P.F. Jugoslavia la București, însoțit de colaboratorii D-Sale;

Domnii Popovici Milutin, Prim Secretar de Ambasadă, George Popovici și Zupan Milan.

Înainte de plecarea trenului, Prea Fericitul Patriarh Justinian și membrii delegației au fost salutați în chip călduros de D-nii N. Vujanovici și D. Dogaru.

În dimineața zilei de 2 iunie a.c., lumina puternică a soarelui scâldea întinsa câmpie a Banatului cu holdele ei neașteptat de bogate. În calea trenului răsăreau sate mari, dominate de turlele diferitelor locașuri de închinăciune, gări și gospodării agricole, în jurul cărora se văd lanurile de culturi îngrijite prin munca și hărnicia localnicilor. În gara Stamora-Moravița, punctul de frontieră, s-au făcut cele din urmă formalități pentru trecerea frontierei.

Trenul a străbătut apoi câmpia Banatului Sîrbesc, care are o asemănare izbitoare cu aceea a Banatului românesc. Salutul călduros și manifestările de dragoste, cu care ne-au întâmpinat credincioșii din primele două gări sârbești ne-au dat de înțeles că ei, aflînd de călătoria delegației românești la Belgrad, au ținut să iasă în întâmpinare. Munții Vîrșetului, care străjuiesc cu înălțimea lor toată câmpia, ne-au întâmpinat de departe, înainte de a ajunge la Vîrșeț, împrejurul căruia există foarte multe sate românești. Pe creasta muntelui se distinge, de la mari depărțări, ruinele turnului numit «Kula Vîrșetului», o foarte rezistentă rămășiță a vechii cetăți ce exista aici în sec. al XV-lea. Pentru ocuparea acesteia, punct strategic important, turcii au dus lupte crîncene. Ei au izbutit s-o ocupe în anul 1552, păstrînd-o pînă la 1717, cînd a fost cucerită de austriaci.

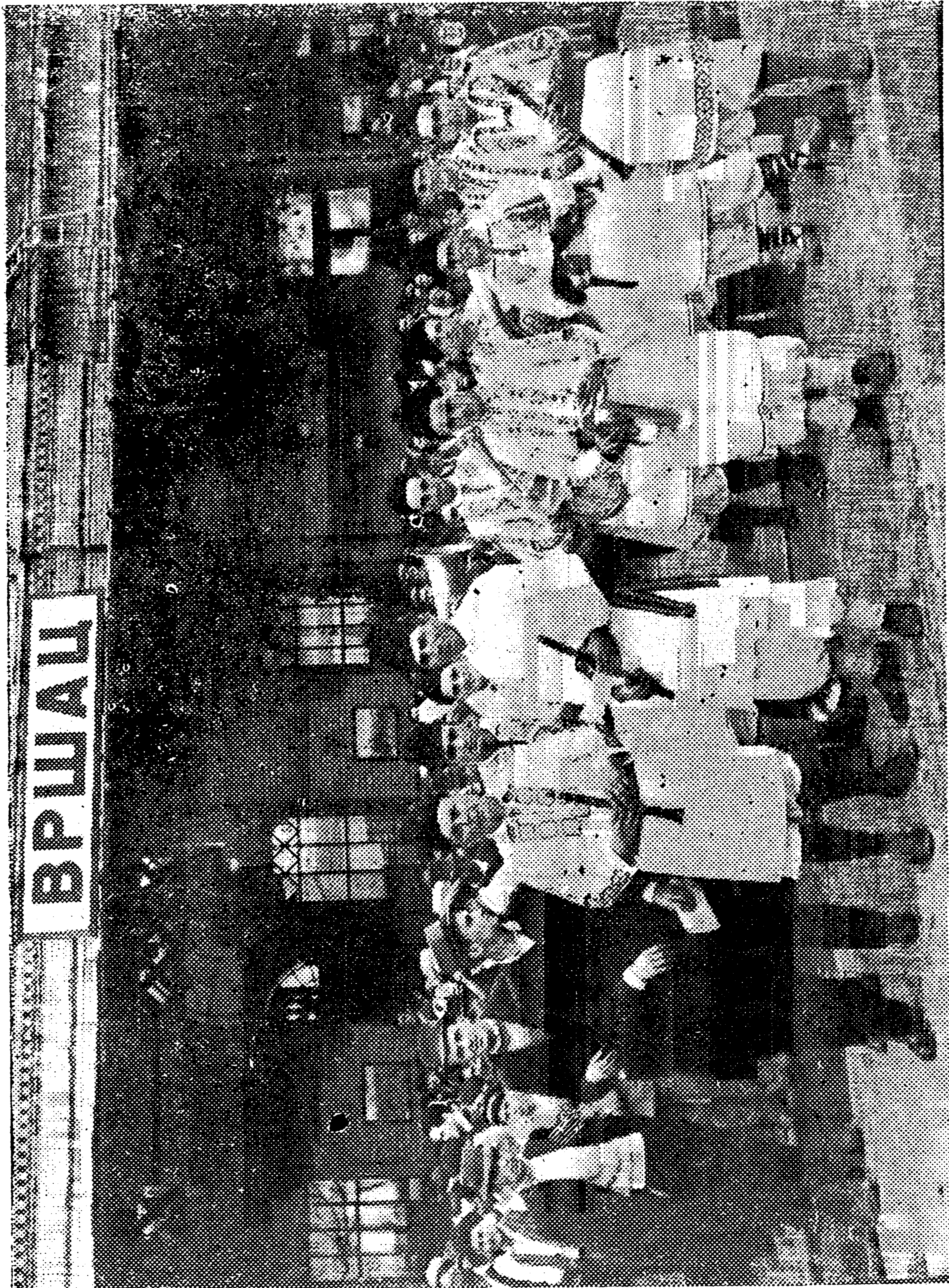
**PRIMIREA CALDUROASĂ FĂCUTĂ DELEGAȚIEI NOASTRE DE
CREDINCIOȘII BANĂȚENI, ROMINI ȘI SIRBI, LA SOSIRE
ÎN JUGOSLAVIA.**

În gara orașului Vîrșeț ne-au ieșit în întâmpinare foarte mulți credincioși romîni și sîrbi îmbrăcați în frumoase costume naționale, cu formații corale și instrumentale, avînd în fruntea lor pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nectarie al Dobrobosniei și Prea Sfințitul Episcop Visarion al Banatului, Dl. Dilparici, Secretarul Comisiei Federative a Cultelor și deputat, Slobodan Redici, Secretarul Comisiunii Cultelor din R.P.F. Jugoslavia, și reprezentanții autorităților locale.

În melodiile corurilor care cîntau «Pre Stăpînul și Patriarhul nostru» și în sunetele fanfarei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nectarie, Prea Sfințitul Episcop Visarion împreună cu reprezentanții autorităților, s-au urcat în tren, spre a saluta pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și pe membrii delegației.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nectarie al Dobrobosniei adresînd un călduros cuvînt de bun venit, spune: «În clipa cînd pășiți pe teritoriul R.P.F. Jugoslavia și în mijlocul clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Sîrbe, în numele Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie și al Sfîntului Sinod am nespusa plăcere să Vă întîmpin și să Vă salut cu toată căldura. Vă rog, Prea Fericite Părinte Patriarh, ca sosind în mijlocul nostru să Vă simțiți ca acasă la Dvs. Sînt încredințat că sosirea Prea Fericirii Voastre și a Înalților reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Romîne, ce Vă însoțesc, va fi rodnică pentru Sfintele noastre Biserici Ortodoxe surori. Fie binecuvîntat cel ce vine întru numele Domnului»,

a încheiat Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nectarie. Delegația a fost apoi salutăată de reprezentanții autorităților locale și de Dl. Dilparici, cunoscut Prea Fericitului Patriarh Justinian, cu prilejul vizitei făcute la

La Virșeț, în întâmpinarea delegației Bisericii Ortodoxe Române au venit numeroși români din împrejurimi, eu coruri și fanfare.

Patriarhia Română de delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe în toamna trecută.

În numele delegației, Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumindu-le pentru cuvintele de întâmpinare, spune între altele: «Delegația

Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Noi, a răspuns cu toată dragostea poftirii Sale Patriarhului Vichentie de a face o vizită frățească Sfintei Biserici Ortodoxe Sârbe. Și nu fără emoție Noi am pășit pe teritoriul R.P.F. Jugoslavia și în spațiul duhovnicesc al Patriarhiei Sârbe. Cu toții sîntem stăpîniți de cea mai adîncă bucurie și așteptăm cu nerăbdare întîlnirea cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie și cu Ierarhii Bisericii Ortodoxe Sârbe. Această întîlnire între cîrmuitorii duhovnicești ai Sfintelor noastre Biserici este prima în istoria relațiilor dintre Bisericile noastre surori și de aceea ne punem mari nădejdi în această întîlnire. Din toată inima vă mulțumesc pentru întîmpinarea prietenească», a încheiat Prea Fericitul Patriarh Justinian, și vă răspund cu aceeași căldură și dragoste frățească. «Bine v-am găsit sănătoși».

Mulțimea credincioșilor romîni și sîrbi, în frunte cu Prea Cucernicii Protopopi, care așteptau pe peron binecuvîntarea Patriarhului Romîniei, continua să cînte și să fluture buchete de flori, spre vagonul în care se afla delegația. Cu ochii plini de lacrimi și cu sufletele copleșite de bucuria clipelor înălțătoare, ei ascultau cuvintele Părintelui Protopop care, emoționat, s-a adresat într-o frumoasă și curată limbă romînească, împărtășind entuziasmul de nedescris al credincioșilor, la sosirea reprezentanților Bisericii Mame.

«Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Sârbe, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, făcută anul trecut la București, precizează Prea Cucernicul Protopop, ne-a produs o mare bucurie, prin vestea ce am primit-o de a avea fericirea să vedem și noi pe Înalții noștri Arhiepiscopi, în frunte cu Prea Fericirea Voastră. În numele preoților și credincioșilor romîni, Vă urăm: «Bine ați venit la noi».

Din publicațiile bisericești, din revistele Sfintei Patriarhii pe care le primim prin purtarea de grijă a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, noi am văzut că Biserica Ortodoxă Romînă se bucură de un mare prestigiu în țară și peste hotare. Acest lucru ne-a bucurat nespuse de mult. Astăzi, cînd pentru prima dată veniți în mijlocul nostru, făcînd o vizită Bisericii Ortodoxe Sârbe, sîntem încredințați că aceasta va contribui și la întărirea prieteniei dintre cele două țări vecine. Vă dorim izbîndă în această strădanie și dorim ca prietenia aceasta să fie cît mai puternică și mai vie între cele două state vecine.

Vă asigurăm Prea Fericite Părinte Patriarh, că fiii duhovnicești ai Prea Fericirii Voastre sînt loiali față de conducerea R.P.F. Jugoslavia și ne aflăm în cele mai bune raporturi cu frații noștri sîrbi. În aceste clipe, cînd sufletele noastre, ale preoților și ale credincioșilor romîni tresaltă de cea mai adîncă bucurie, unică în viața noastră, de a primi binecuvîntarea Părintelui nostru sufletesc chiar pe aceste plaiuri mămoase și frumoase, din tot sufletul Vă zicem: «Bine ați venit sănătoși și întru mulți ani, Stăpîne»!

Bucuria ce se așternuse, în acest timp pe fețele tuturor preoților și credincioșilor, era de nedescris. Ultimele cuvinte ale Părintelui Protopop au fost acoperite de aplauzele puternice ale celor de față și de melodiile impresionante ale corurilor și fanfarelor. Din sate îndepărtate, credincioși mulți, bărbați, femei și tineri, veniseră cu multă nerăbdare să întîmpine delegația Bisericii Ortodoxe Romîne și să primească binecuvîntarea patriarhicească. De la fereastra vagonului, Prea Fericitul Patriarh Jus-

tinian și Inalții Ierarhi le împărtășesc binecuvântări și răspund cu aceeași duioșie la manifestările lor de dragoste față de Biserica mamă.

Luînd cuvîntul, Prea Fericitul Patriarh Justinian a spus, între altele:

«Vă mulțumesc, prea iubiții mei, în numele delegației Bisericii noastre pentru întîmpinarea atît de caldă ce ne-o faceți în drumul nostru spre Belgrad. De asemenea, țin să vă felicit pentru veștile bune pe care le-am primit despre vredniciile voastre prin Prea Fericirea Sa, Patriarhul Vichentie, care a binevoit să ne aducă la cunoștință, în toamna trecută, că preoții, credincioșii și protopopii romîni sînt în raporturile cele mai bune cu clerul și credincioșii sîrbi, și că ei sînt cetățeni loiali față de Statul Jugoslav. Aceste vești ne-au bucurat, deoarece cu toții sîntem frați în Domnul nostru Iisus Hristos și fii ai aceleiași Biserici — Biserica Ortodoxă. De aceea se cuvine, iubiții mei, să trăim și să ne iubim ca frații. De la Prea Sfințitul Episcop Visarion al Banatului am aflat că păstrați, cu sfințenie toate rînduielile creștine ortodoxe, ceea ce iarăși ne-a umplut inima de bucurie. Avem nădejdea nezdruncinată că întîlnirea noastră cu Prea Fericirea Sa, Patriarhul Vichentie, cu Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Sîrbe va spori și mai mult dragostea între Bisericile și popoarele noastre și va face ca aceasta pururea să înflorească și să rodească pentru binele și fericirea noastră a tuturor. Din trecutul nostru comun vedem că între noi au fost epoci de mare înflorire culturală și de ajutor frățesc, datorită legăturilor acestora de prietenie și de dragoste dintre popoarele noastre.

Vă îndemn, așa dar, dragii mei, să fiți slujitori demni ai Mîntuitorului Iisus Hristos și ai Sfintei Sale Biserici. Să fiți cetățeni loiali ai Patriei voastre. Să sprijiniți toate acțiunile care duc la zidirea unei vieți mai bune și la așezarea păcii în lume.

Și preoții Bisericii noastre strămoșești din țară se străduiesc să îndeplinească cu sîrguință toate aceste îndatoriri evanghelice și patriotice. Din cei aproape 12 mii de preoți, peste șase mii activează în comitetele de luptă pentru apărarea păcii, ca președinți, secretari sau membri, iar restul îndeplinesc aceasta în predici, cuvîntări, etc. Cîteva mii din aceștia sînt evidențiați de către organele de Stat, cîteva sute sînt decorați și premiați pentru diferite acțiuni legate de înflorirea scumpei noastre Patrii.

Prin urmare vă îndemn să faceți și Prea Cucerniciile Voastre la fel. Noi v-am trimis, cu aprobarea Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie cărți de slujbă, reviste și alte tipăriri ale Sfintei Patriarhii. V-am adus și acum astfel de merinde duhovnicești, pentru toți protopopii și preoții romîni, arătîndu-ne prin aceasta dragostea noastră părintească față de voi, prea iubiții noștri fii duhovnicești».

După ce Prea Fericitul Patriarh Justinian le-a dat părintești povătuiri de felul cum trebuie să-și îndeplinească îndatoririle față de Biserică și față de Patrie, a încheiat cu următoarele cuvinte: «Să vă uniți cu mine în urarea ca întîlnirea Noastră cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie să fie aducătoare de roadă bogată și să rugăm pe Cel Atotputernic să dea prosperitate Bisericilor și popoarelor noastre. Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi, cu toți, acum și în veci, Amin!».

În tot timpul cuvîntării Prea Fericitului Patriarh Justinian, credincioșii îi sorbeau cu mare atenție cuvintele și îndrumările sale duhov-

nicești. Orchestra și corurile formațiilor de tineret intonează cu putere «Mulți ani trăiască», iar asistența aplaudă îndelung, în timp ce Intîistătorul Bisericii noastre binecuvînta mulțimea de credincioși. Numai pornirea trenului a întrerupt manifestările de bucurie ale mulțimii, care pînă departe ne-au petrecut cu privirile, salutînd cu entuziasm iar noi am pecetluit toate aceste simțăminte, izvorîte din dragostea întîlnirii cu frații romîni, în sufletele noastre.

Insoțită de I.P.S. Mitropolit Nectarie, P.S. Episcop Visarion, Dl. Miloe Dilparici, Secretarul Comisiei Cultelor, Slobodan Relici, Secretarul Comisiei Cultelor din R.P.F. Jugoslavia, precum și de reprezentanții autorităților, delegația Bisericii Ortodoxe Romîne și-a continuat drumul spre Belgrad. În timpul călătoriei, Prea Fericitul Patriarh Justinian și ceilalți membri ai delegației s-au întretinut ca niște vechi și buni prieteni cu reprezentanții Bisericii Ortodoxe Sîrbe și ai autorităților jugoslave. Pentru Inalții Ierarhi, vizita de la București din toamna trecută rămăsese de neuitat. Atelierele de obiecte bisericesti ale Institutului Biblic din mînăstirile Plumbuita și Antim, unde lucrează mai mult călugării, Palatul Patriarhiei, de curînd împodobit cu sculpturi și zugrăveli artistice, precum și opera de restaurare a mînăstirii «Schitul Maicilor» au produs o puternică impresie asupra delegației Bisericii Ortodoxe Sîrbe. Dl. Dilparici, impresionat de manifestarea atît de spontană și de apropiată dintre reprezentanții celor două Biserici, demonstra cu însuflețire foloasele prieteniei și cunoașterii dintre popoare și cît de mult ajută aceasta la progresul și fericirea lor. Prea Fericitul Patriarh Justinian a stăruit asupra legăturilor rodnice ce au existat de veacuri între popoarele noastre, lucru atît de important pentru actualitate, cînd se urmărește atingerea aceleiași scop — zidirea unei vieți noi.

În gara Alibunar am rămas deosebit de impresionați cînd credincioșii romîni, în frunte cu preoții lor, ne-au ieșit în întîmpinare, îmbrăcați în costume naționale și cu buchete de flori. Din ceata mare de copii, ce stăteau înșiruiți înaintea mulțimii, s-au desprins o fetiță și un băiat, spre a prezenta frumos buchete de flori Prea Fericitului Patriarh Justinian, care, primindu-le cu multă duiosie, i-a îmbrățișat și i-a binecuvîntat. Cuprins de o nestăpînită emoție, unul din preoți a rostit un scurt și însuflețit cuvînt de bun sosit, arătînd bucuria credincioșilor din împrejurimi de a vedea delegația cu Inalții Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne și de a se învrednici să primească binecuvîntare de la Intîistătorul ei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit preoților și credincioșilor pentru întîmpinare, le-a urat sănătate și spor în căminele lor și le-a împărtășit binecuvîntări. Corul preoților și cîntăreților cîntă, cu lacrimi de bucurie, «Întru mulți ani, Stăpîne!».

De-abia ne-am desprins de ultimile clădiri ale gării Alibunar, și în largul cîmpiei înveșmîntată în verdele holdelor de iunie, se proiectează turlele înalte ale bisericilor romînești din satele Vladimirova și Nicolinț. Din aceste sate și din altele mai îndepărtate s-au adunat credincioși mulți în gara orașului **Pancevo**, cu dorința arzătoare de a saluta delegația Bisericii mame, în cele cîteva minute de staționare a trenului aici. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și Ierarhii din delegație, răspunzînd dorinței credincioșilor, i-a binecuvîntat. Cu sufletele copleșite de emoție și de bucurie, aceștia se închinau și se înclinau spre Prea Fericitul Părinte

Patriarh Justinian, care le-a adresat cuvinte de îndrumare duhovnicească, mulțumindu-le pentru frumoasa întâmpinare.

Orașul Pancevo are o istorie foarte veche. Ocupat în repetate rânduri de turci ori de austriaci, el s-a situat întotdeauna în fruntea mișcărilor de eliberare națională. Aci se găsesc, printre altele importante urme ale trecutului, o veche colecție de icoane, păstrate prin grija Comunității Ortodoxe de aici. Aceste icoane sînt opera cunoscuților pictori sîrbi: Pavel Guineovici, Constantin Daniel, Iovan Popovici, Liubomir Alexandrovici, etc. De iconostasul bisericii din localitate, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, iconostas lucrat în veacul al XIX-lea, este legat numele fraților pictori Ianici din Arad.

De aici, drumul de fier se apropie pe nesimțite de albia Timișului, care în această regiune își revarsă apele galbene pe suprafețe uriașe de pămînt, în urma ploilor abundente.

SOSIREA LA BELGRAD

Către orele 14, trenul se apropie de orașul Belgrad, care se înfățișează nespus de încîntător chiar de la prima vedere. Capitala Jugoslaviei așezată pe coline înverzite, orînduite în amfiteatru, la întîlnirea a două mari ape, Dunărea și Sava, impresionează prin clădiri monumentale, parcuri mari, instituții de cultură, biserici și monumente istorice. Printre acestea, biserica Sfîntul Marcu, de curînd construită, domină cu grandoarea sa întregul oraș. Ocolul, pe care trenul îl face unei bune părți a Capitalei, trecînd podul de peste Dunăre, înlesnește călătorului putința de a admira întreaga desfășurare a cartierelor Belgradului ce se prelungesc pînă dincolo de malurile celor două ape.

Pe peronul **gării Belgrad**, delegația a fost întâmpinată și salutată călduros de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, înconjurat de Membrii Sfîntului Sinod și de reprezentanți ai clerului din capitala Jugoslaviei. Prea Fericitul Patriarh Justinian, în numele delegației, a mulțumit pentru această minunată posibilitate de întîlnire între conducătorii celor două Biserici Ortodoxe, prilejuită de invitația Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie. Apoi, Prea Fericitul Patriarh Justinian și membrii delegației au fost salutați de Velco Zecovici, Secretarul Vecei Executive Federative, Velia Stoinici, membru în Vecea Executivă Federativă, Isa Iovanovici, Președintele Comisiei pentru Afacerile Religioase din Serbia și membru în Vecea Executivă Federativă, Gjurița Iaichici, Președintele Sfatului Popular al Capitalei, Dobri Voivedici, Subsecretar de Stat pentru Afacerile Externe. Pe peron erau de față I.P.S. Mitropolit Damaschin al Zagrebului, Prea Sfințiții Episcopi: Ioan al Nișului, Hrisostom de Brancevo, Visarion al Banatului, Emilian al Pacrațului, Longhin al Tuzlei, și Zvasnic Vladislav al Mostarului, Simion al Carlovițului de Sus, Macarie al Sremului, Emilian al Timocului, Gherman al Jicei, Prea Cucernicul Protopop Mihail Smilianici, Președintele Asociației Preoților Ortodocși din Jugoslavia, precum și protopopi, preoți, profesori și reprezentanți ai presei. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a fost de asemenea salutat de Ambasadorul Republicii Populare Romîne la Belgrad, Dl. N. Guină și de personalul Ambasadei Romîne.

După prezentările de rigoare și după frățeștile îmbrățișări dintre Ierarhii romîni și sîrbi, delegația s-a îndreptat cu mașinile spre Catedrala

Patriarhală. Pe parcurs, atenția era atrasă de ținuta demnă a trecătorilor, de mulțimea parcurilor, bogate în pomi și flori, de curățenia orașului și de respectul cu care trecătorii, deseori, salutau convoiul mașinilor.

Clopotele din turla înaltă a Catedralei Patriarhiei răsunau prelung, vestind credincioșilor sosirea solilor Bisericii Ortodoxe Române. În fața Catedralei se afla mult popor, preoți și călugări, în frunte cu P.S. Episcop Dositei al Toplicei, Vicarul Patriarhiei. Cei doi Patriarhi, urmași de Ierarhii români și sârbi, deabia au putut pătrunde prin mulțimea care aștepta, dornică să vadă delegația Bisericii Ortodoxe Române și să primească binecuvântarea Patriarhului României. De pe treptele înalte ale Catedralei, Prea Fericitul Patriarh Justinian, întorcându-se către credincioși, le-a împărtășit prima binecuvântare. În acest moment s-au auzit glasurile de bucurie și de mulțumire și se puteau desluși printre ele cuvinte de salut, rostite în limba română.

La intrarea în Catedrală, Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost înveșmântat într-o frumoasă mantie patriarhală, în timp ce corul Catedralei, alcătuit din mai mult de o sută de persoane cânta cu mișcătoare evlavie «Cuvine-se cu adevărat». Clipele care se depăneau cu o mare iuțeală erau solemne, dar și duioase. Măreața Catedrală, scaldată în lumina candelabrelor, devenise neîncăpătoare, așa încât cele două cordoane de preoți și protopopi izbuteau cu greu să asigure înaintarea Ierarhilor spre Sfântul Altar. După ce toți Ierarhii s-au închinat și au sărutat icoana Invierii, așezată pe iconostasul din mijloc, Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost condus în strana arhierescă, având în dreapta și în stînga sa pe ceilalți membri din delegație.

Indată după aceea, proiestosul Catedralei, Arhimandritul Andrei și Protodiaconul George Tripcorici, îmbrăcați în veșminte și luând binecuvântare de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, au început slujba Doxologiei. Pentru prima oară, numele celor doi cîrmuitori duhovnicești ai celor două Biserici înfrățite de veacuri erau pomenite la aceeași dumnezească slujbă, în prezența lor, a Ierarhilor, clerului și credincioșilor. Spre plăcuta surpriză a delegației, răspunsurile corului au fost date, alternativ, în limbile română și slavonă. După ultima rugăciune, rostită de Prea Fericitul Patriarh Justinian, Prea Fericitul Sa Patriarhul Vichentie a ieșit în fața sfintelor uși și a rostit următoarea cuvântare:

*Prea Fericită Voastră,
Înalți Prea Sfințiți Mitropoliți
Dragi, întru Hristos, Frați*

Să fie fericit și binecuvîntat ceasul cînd a fost permis smereniei noastre pe căile necercetate ale Proției Dumnezeiești a saluta cu mare și neșpusă bucurie și plăcere duhovnicească pe stimata Prea Fericită Voastră, și pe Înalții Prea Sfințiți Arhieri ai Bisericii Ortodoxe surori. Și nu numai eu și frații mei Arhieri și clerul, ci și întreaga Biserică pravoslavnică Sîrbă și întregul popor pravoslavnic se bucură și salută sosirea mult stimatei Voastre Prea Fericită și a celorlalți frați în Hristos, a reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române surori și a fraților noștri ortodocși români, de aceeași credință.

Creștinismul este credința lumii întregi. Biserica ortodoxă este una și indivizibilă. Slăvind în limbi diferite pe unul și același Tată Ceresc, avînd și stîmînd un cap al Bisericii, pe Domnul Iisus Hristos, și avînd aceeași

Primirea delegației Bisericii Ortodoxe Române

*ca ei anitară menține unitatea Bisericii pe care a creat-o Domnul prin
singele Său (Fap. ap. 20. 28).
Venirea D-voastră în mijlocul nostru întărește și consolidează legătura
bisericii noastre autoceșale. Inșă, în același timp ea înseamnă și în-*

participare la aceleași haruri ale Sîntului Duh, Biserica noastră condusă prin succesorii apostolilor de unele și aceleași noădăminte, menține unitatea credinței și pregătește pe credincioșii ei aici pe pămînt pentru Împărăția Cerească. După înoădătura Mîntuitorului nostru, ierarhia prin mun-

în catedrala Patriarhiei din Belgrad.

tărirea întregii ortodoxii, deoarece întărirea părților înseamnă și întărirea întregului. Cunoașterea, înțelegerea și munca comună a ierarhilor Bisericilor surori, vor întări conștiința pravoslavnică nu numai a popoarelor noastre, ci va umple de bucurie inimile și sufletele tuturor pravoslavnicilor.

Noi nu sîntem necunoscuți unii altora. Noi nu numai că ne cunoaștem, ci potrivit voinței celei tainice a lui Dumnezeu, veacuri de-a rîndul trăim unul lîngă celălalt în pace și iubire, păstrîndu-se credința și naționalitatea. De credința și naționalitatea noastră nu ne-am lepădat nici în împrejurările cele mai grele în decursul sbuciumatei noastre istorii. În trecut au dorit să ne îndepărteze de la credința noastră prin cuvinte frumoase și făgăduieli, au dorit să ne îndepărteze de la credință prin chinuri și prigoniri. Au fost prigoniiți și chinuți ierarhii, clerul și poporul. În acele zile de schingiuri și prigoniri, prin Pronia Dumnezească s-a născut legătura noastră duhovnicească, prin oamenii vieții celei sfinte și a rîvirii spre ortodoxia sfîntă. Potrivit voinței Domnului, s-a hotărît ca o parte a Bisericii pravoslavnice sîrbe să ia sub ocrotirea sa turma ai cărei păstori au fost înlăturați și prigoniiți de către dușmanii credinței și Bisericii noastre. Noi sîntem mîndri că pe acești oameni, mărturisitori și mucenici, biserica pravoslavnică romînă i-a declarat drepecii ai săi, și că îi sfințește în rîndul sfinților. De asemenea și conducătorii noștri duhovnicești au găsit o primire caldă în sînul poporului romîn frățesc și ortodox și în sînul Bisericii Ortodoxe Romîne.

Legăturile noastre din trecut și luptele comune, asupririle prin care am trecut pentru libertatea credinței și a poporului, ne obligă și pe noi nu numai să reînnoim aceste legături, ci să le întărim și consolidăm. Din această cauză este binecuvîntat ceasul cînd Bisericile surori, prin reprezentanții lor, se întîlnesc spre a-și uni rugăciunile pentru mîntuirea și binele credincioșilor lor.

În actualele vremuri, grele pentru întreaga omenire, cînd în toate părțile există ciocniri și neînțelegeri, cu bucurie putem afirma că între popoarele noastre a domnit întotdeauna pacea. Conducătorii noștri de Stat și ai popoarelor noastre se trudesec să mențină pacea în lume și să dezvolte relații bune între popoarele noastre. Noi ucenicii Mîntuitorului Dumnezeiesc, care a propovăduit pacea și iubirea în lume, sîntem datori să lucrăm cu toate forțele noastre ca împărăția cerească, dreptatea, pacea și bucuria întru Duhul Sfînt (Rom. 14, 17) să stăpînescă inimile noastre și să le umple de dragoste, așa cum a învățat Mîntuitorul lumii.

Salutîndu-Vă cu bun venit în casa Domnului, care este Biserica Dumnezeului celui viu (I Tim. 3, 15) mă rog lui Dumnezeu să ne unească pe noi toți care ne cuminecăm cu aceiași pîine și din același pahar, în comuniunea Duhului Sfînt.

Bine ați venit!

Potrivit de statură, cu ochii albaștri și vioi, cu barba și părul înălbit de înțelepciunea vîrstei, cu fața luminoasă care se încadrează armonios cu fondul alb al camilafcei patriarhale, împodobită cu o frumoasă cruce de diamante, înfățișarea Patriarhului Serbiei inspiră tuturor respect, dragoste și apropiere. Glasul său blajin, vorbele cumpănite și clare, pătrundeau adînc în inimile ascultătorilor, care în semn de evlavie și de respect își făceau deseori semnul Crucii, cînd acesta sublinia purtarea de grijă a lui

Dumnezeu pentru cele două Biserici și popoare vecine, rînduind această întîlnire.

Cu calm și căldură în vorbă, a răspuns apoi Prea Fericitul Patriarh Justinian, prin următoarea cuvîntare:

*Prea Fericite Părinte Patriarh,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți
Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe,*

Pline de bucurie duhovnicească sînt sufletele noastre și mulțumire din inimă aducem lui Dumnezeu — din a cărui milă toate cele bune se împlinesc — că ne-a învrednicit să trăim împreună ziua aceasta. Prezența noastră în mijlocul ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Sîrbe este o dovadă vie a dragostei și frăției care unește de veacuri Bisericile și popoarele noastre pravoslavnice și garanția trăiniei noastre în unitatea de nezdruncinat a Ortodoxiei ecumenice.

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne a primit cu însușețire poftirea făcută de Prea Fericirea Voastră, avînd încredințarea că slujim dragostea, frăția și unitatea credinței dintre noi, împlinind astfel poruncile sfinte ale Evangheliei lui Hristos. Venind aici, oaspeți ai Bisericii Sîrbe, noi aducem în inimile noastre căldura dragostei cu care slujitorii și închinătorii altarelor drepte credințe, de pe întînsul pămîntului romînesc, înconjoară pe frații lor întru Hristos din Republica Populară Federativă Jugoslavia. Ne împlinim, așa dar, dintru început, solia ce ni s-a încredințat și aducem Prea Fericirii Voastre, înalților ierarhi, vrednicilor preoți și dreptslăvitorilor creștini din Biserică Ortodoxă Sîrbă, salutul cald și frățesc al întregii Biserici Ortodoxe Romîne și îmbrățișare sfîntă întru Hristos, — Domnul și Mîntuitorul nostru.

Frăția și dragostea dintre noi, dintre Bisericile și popoarele noastre, s-au zidit pe temelia trainică a credinței dreptslăvitoare comune și a unui destin istoric comun; ele s-au cimentat de-a lungul a peste o mie de ani prin suferințe, prin lupte și jertfe pentru apărarea credinței și a ființei noastre naționale împotriva aceluiași dușmăni, prin ajutorarea noastră reciprocă în vremurile de restriște pe care ne-a fost dat să le străbatem și unii și alții în cursul zbuciumatei noastre istorii.

Sămînța cea bună din care au răsărit frăția și dragostea dintre noi a fost, fără îndoială, credincioșia noastră comună față de învățătura creștină cea adevărată, statornicită de sfintele soboare ecumenice și păzită cu scumpătate de Biserică Ortodoxă, împotriva oricăror răstălmăciri, împotriva oricăror înstrăinări de duhul autentic al Evangheliei creștine. Pentru această credință sfîntă și mîntuitoare, moșii și strămoșii noștri și-au vîrsat sîngele laolaltă, veacuri de-a rîndul; au îndurat toate nedreptățile și silniciile, dar credința aceasta au păstrat-o în suflete curată și neschimbată, ca în ziua cînd au primit-o. Pe temeiul acestei credințe năzuim noi astăzi să deschidem căi largi pentru întărirea dragostei frățesti dintre noi, spre a ne dovedî vreanici moștenitori ai comorilor de jertfe și biruințe comune, lăsate nouă de străbuni, și spre a împlini cuvîntul Sfintei Scripturi, care zice: «Cît este de bine și cît este de frumos să fie frații împreună» (Ps. 132, 1).

Indemnuri pentru această lucrare bineplăcută lui Dumnezeu vin din adîncul veacurilor:

Graiul slavon, care sute de ani a răsănat deopotrivă în bisericile noastre, purtând spre ceruri rugile sîrbilor și ale romînilor;

Nesfîrșitele cete de călugări romîni, care au aprins în tinde de schituri sau în chiliile mînăstirilor flacăra firavă a începuturilor culturii noastre naționale și care n-au uitat niciodată că organizatorul monahismului romînesc a fost Cuviosul Nicodim cel Sfințit, carele din părțile sîrbești a venit la noi și a ctitorit vetrele așezărilor monahale Vodița, Tismana și Prislop;

Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne, sîrbi după neam, care au păstorit turma dreptcredincioșilor romîni, cu părintească dragoste și cu înflăcărată rîvnă de apostoli, cum au fost Sfințul Maxim, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, Sfințul Sava Brancovici, cel de curînd trecut în rîndul sfinților de Sinodul Bisericii Ortodoxe Romîne, Dionisie Novacovici și alții;

Vrednicul călugăr Macarie, cel ce a adus și a pus în lucrare tiparul în Țara Romînească, scoțînd de sub teascurile sale, la începutul veacului al XV-lea un Liturghier, un Octoih și o Evanghelie, ori urmașul său Dimitrie Liubavici logofătul, care a tipărit la Țirgoviște alt șir de cărți de slujbă în graiul slavon;

Bisericile din mînăstirile Tismana, Cozia și din multe alte locuri care păstrează în arhitectura lor stilul sîrbesc, atît de frumos și atît de mult prețuit la poporul nostru;

Ierarhii sîrbi care — în vremuri de restriște pentru romîni — au împlinit cu frățească dragoste nevoile duhovnicești ale străbunilor noștri, cum au făcut Ioanichie, mitropolitul Belgradului, care a păstorit și peste romîni din Maramureș, Isaia Diacovici, episcopul de Arad ajuns mai tîrziu patriarh al sîrbilor;

Scaunul patriarhiesc din Peci, de unde a primit hirotonia în arhiereu marele mitropolit al Moldovei Teoctist, sjetnicul și duhovnicul voevodului Ștefan cel mare și Sfințit;

Și, laolaltă cu toate acestea, lungul șir de preoți și episcopi sîrbi, care au ajutat romînilor din Ardeal să reziste prigoanei dezlănțuite de agenții catolicismului cutropitor, după silnica «unire» de la 1700, dînd în frățească unire cu străbunii noștri tributul de jertfă pentru apărarea Ortodoxiei, cum s-a jertfit Cuviosul Mărturisitor Visarion Sarai, care este cinstit de noi între sfinții bineplăcuți lui Dumnezeu.

Toate aceste mărturii ale trecutului vieții noastre bisericesti ne îndeamnă să sporim între noi «unitatea duhului întru legătura păcii» (Efezeni IV, 3). Și ne mai îndeamnă să mergem cu hotărîre de neclintit pe calea aceasta și alte pilde luate din istoria neamului nostru:

Noi nu vom putea uita niciodată lupta dusă de sîrbi și de romîni, veac după veac, împotriva jugului turcesc, pe care și noi și sîrbi a trebuit să-l îndurăm vreme îndelungată.

Nu vom putea uita legăturile de rudenie dintre voievozii noștri și despoții sîrbi și nici dragostea cu care au ctitorit unii pe pămîntul frățesc al celorlalți lăcașuri de închinăciune, dăruindu-le cu odoare sau înzestrîndu-le cu sate și moșii, și învrednicindu-se astfel a li se înscrie numele în pomelnice păstrate pînă în zilele noastre de o parte și de alta a Dunării.

Pilduitoare rămîne pentru noi fapta mitropolitului Ungro-Vlahiei, Maxim, nepotul celui din urmă despot al sîrbilor, care văzînd cu durere de frate războiul pornit în toamna anului 1506 între Bogdan, domnul Moldovei și Radu, domnul Munteniei, a mijlocit pacea între ei, amintindu-le «că

sînt creștini de același neam», cum mărturisesc cronicile și letopiseșele românești.

Cine va putea umbri vreodată frăția în care au trăit și trăiesc românii între sîrbi și sîrbii între romîni, uniți prin credința, prin trecutul, prin cinstea și omenia lor?

Căutînd să ne dovedim cu adevărat slujitori ai lui Hristos și urmași vrednici ai celor ce ne-au lăsat moștenire această dragoste frățească pe care nimic n-a turburat-o vreme de peste o mie de ani, — sîntem datori să dezvoltăm neîncetat legăturile dintre Bisericile noastre Ortodoxe surori. Întîlnirile dintre următorii celor două Biserici pot și trebuie să fie rîdnice pentru realizarea unor temeinice legături bisericești în viitor: noi avem puțința să stabilim un schimb mai intens de publicații religioase, vizite reciproce de profesori ai școlilor teologice și de clerici, consultări permanente în problemele de interes general pentru întreaga Ortodoxie, etc.

Noi sîntem încredințați că aceste perspective sînt potrivă de folositoare și pentru Biserica Ortodoxă Romîna și pentru Biserica Ortodoxă Sîrbă. Sîntem deasemenea încredințați că legăturile dintre Biserici contribuie în mare măsură la adîncirea prieteniei dintre popoare, la consolidarea păcii, spre care năzuiește în prezent întreaga omenire conștientă de menirea ei pe pămînt și care constituie una dintre poruncile de căpetenie ale învățaturii creștine.

Popoarele noastre au trăit pururea în pace și prietenie; în pace și prietenie trebuie să trăiască toate popoarele lumii, fiindcă toate sînt deopotrivă îndreptățite să se bucure de frumusețile vieții și de roadele muncii lor. Aceasta este convingerea noastră, a celor ce slujim pe Hristos — Domnul Păcii și năzuim să împlinim mesajul divin al «păcii pe pămînt și al buneivoinii între oameni». Bisericile ortodoxe nu au șovăit să vestească neîncetat cuvîntul Scripturii care zice: «trăiți în pace cu toți oamenii» (Romani XII, 18), căci Dumnezeu «a făcut dintr-un singe întregul neam omenesc, ca să locuiască pe toată fața pămîntului» (Fapte XVII, 26). Bisericile noastre ortodoxe n-au încetat să se roage «pentru pacea a toată lumea» și să sprijine orice faptă îndreptată spre zidirea păcii între oameni și popoare. Știm că și Biserica Ortodoxă Sîrbă este înflăcărată de aceeași sfințită năzuință și că ierarhii, clerul și credincioșii nu încetează a lucra pentru sălășluirea păcii pe pămînt.

Sîntem încredințați însă că urîndu-ne strădaniile noastre, cu ale tuturor Bisericilor Ortodoxe și cu ale oamenilor cinstiți de pretutîndeni vom grăbi venirea zilei pe care ne-a făgăduit-o Domnul, zicînd: «voi trimite pace pe pămîntul voștru și nimeni nu vă va mai tulbura» (Levitic XXVI, 6) și ne vom învrednici să auzim și noi cuvîntul Mintuitorului: «Fericiți făcătorii de pace, că aceia îi lui Dumnezeu se vor chema» (Matei V, 9).

Cu aceste gînduri, vă încredințăm încă odată de dragostea noastră frățească și rugăm pe Hristos să binecuvînteze întîlnirea noastră cu belșug de roade duhovnicești, spre binele popoarelor noastre pravoslavnice, spre înflorirea Bisericilor noastre surori și spre slava Ortodoxiei ecumenice. Amin!

Fetele surîzătoare ale tuturor credincioșilor se îndreptaseră spre strana arhierescă, vădînd semnele unei mari bucurii duhovnicești, și de la primele deslușiri din documentata cuvîntare a Intîistătătorului Bisericii noastre, ei se închinau și ascultau cu deosebită luare aminte. Frazele care

subliniau străvechile legături dintre cele două Biserici și popoare, lupta lor comună și statornică împotriva asupririi otomane, dârzenia lor pentru păstrarea credinței și gliei strămoșești, erau sorbite de ascultători cu interes deosebit. La sfârșitul cuvântării, corul a cântat «Mulți ani trăiască». În acest timp Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, cu pasul lin, și cu fața inundată de o lăuntrică bucurie a prezentat Prea Fericitului Patriarh Sfânta Cruce, conducându-l apoi în Sfântul Altar.

Îndată, cei doi Patriarhi au ieșit pe amvonul înalt și rotund din mijlocul bisericii, împodobit sărbătorește în catifea roșie, de pe care Intîistătătorul Bisericii noastre a binecuvîntat poporul, în timp ce corul continua să cînte puternic, în limba slavonă: «Mulți ani trăiască». Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie a prezentat pe rînd, Prea Fericitului Patriarh Justinian și delegaților, pe toți membrii Sfîntului Sinod, pe proto-popi și pe alți demnitari bisericești.

La ieșirea din biserică, preoții și credincioșii au luat binecuvîntare de la solii Bisericii Ortodoxe Romîne, rostind în sîrbește cuvinte de întîmpinare și pronunțînd, cu o stîngăcie simpatică «Mulți ani trăiască», în romînește. Afară, strada largă ce desparte Catedrala Patriarhală de impunătoarea clădire a Reședinței Patriarhiei, era plină de lume, care a salutat cu evlavie șirul Înălților Ierarhi ce se îndrepta spre Palat, unde delegația a fost găzduită pe tot timpul șederii ei la Belgrad.

Reședința Patriarhiei, construită în anii 1934-1936, are o înfățișare monumentală, cu o intrare majestuoasă. Întocmirea interioară a acesteia satisface atît gustul artistic, cît și cel practic, corespunzînd în gradul cel mai înalt unei astfel de destinații. E o clădire compusă din parter și două etaje. La parter se află cancelariile și alte atenanse: turnătoria de lumînări, atelierul de cruciulițe, garaje, etc. La etaj sînt camere pentru oaspeți, bine utilate, săli frumoase de recepții, un hall impresionant, apartamentele patriarhale, sufrageria mare și luminoasă, etc. În etajul II se găsesc locuințele episcopilor sîrbi, căminul arhieresc, sala de ședințe a Sinodului Plenar, căruia ei în zic Sobor, sala de lucru a Sinodului propriu zis, alcătuit din patru membri prezidați de Patriarh, muzeul, biblioteca, cu multe mii de volume și capela, care este un monument de artă bisericească, construită în partea dinspre răsărit a Palatului Patriarhiei, cu hramul Sfîntului Ioan. Mobilierul, stranele, catapeteasma, etc. sculptate cu frumoase motive în lemn și pictură în frescă, reprezentînd copii din vestitele mînăstiri sîrbești, aparținînd secolelor XIII, XIV și următoare, împodobesc nespuse de frumos interiorul acestei bisericuțe și-i dă o înfățișare de adîncă evlavie creștină. Aci se săvîrșește în fiecare dimineață Utrenia, iar în duminici și sărbători Sfînta Liturghie, la care participă membrii Sfîntului Sinod aflători în Capitală.

Palatul este dotat în întregime cu mobilier executat artistic și cu tot confortul modern. Numeroase opere de artă împodobesc hall-urile, scările de marmoră și toate saloanele oficiale. Înălții Ierarhi sîrbi socotesc totuși, mai frumos Palatul Patriarhiei din București, pentru operele lui de artă și pentru picturile, reprezentînd o parte a istoriei Bisericii Romîne, ca și pentru întocmirea lui confortabilă. Am amintit mai sus că în cuprinsul Palatului Patriarhiei din Belgrad s-a organizat în mod științific și un muzeu, conținînd obiecte de mare valoare, datînd din veacurile XIII, XIV, XV și următoarele. Ar fi trebuit un timp mai îndelungat pentru a vizita acest muzeu, cercetînd cu luare aminte valoarea istorică și artistică a

obiectelor ce sînt orînduite cu mare grijă în acest muzeu. Menționăm un pergament — hrisov — și o mantie împărătească din timpul evlaviosului cneaz sîrb Lazăr; o broderie artistică din 1401, lucrată de o călugăriță, Eufimia; diferite manuscrise pe pergament, din veacurile al XIV-lea și al XV-lea; un tetraevangheliar, manuscris lucrat cu multă migală de mitropolitul Maxim al Ungro-Vlahiei, ferecat în argint de meșterul Petar Smederevaț; numeroase obiecte bisericești de argint, printre care un potir, dăruit mînăstirii Milesceve de Țarul Rusiei, Ivan cel Groaznic; icoane vechi, epitrahile, lucrate în broderie, portrete ale ierarhilor sau conducătorilor sîrbi, gravuri în lemn, etc. Este vrednic de subliniat că aici se găsește o broderie artistică din 1517, lucrată de Despina Milița, soția lui Neagoe Basarab și Sbornicul Mitropolitului Ghenadie al Transilvaniei, tipărit în 1580 de harnicul tipograf român, Diaconul Coresi.

După vizitarea principalelor încăperi ale măreței reședințe a Patriarhiei Sîrbe, membrii delegației s-au regăsit în sufrageria mare cu toți Ierarhii sîrbi, cu Dl. Dilparici și cu alți fruntași ai vieții bisericești și publice. Prînzul s-a desfășurat într-o atmosferă plină de frățietate. De la prima noastră întîlnire am remarcat ospitalitatea și atenția Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie și a celorlalți Ierarhi. Prea Sfințiții Episcopi Visarion și Longhin, vorbind desăvirșit romînește, ne-au fost de mare înlesnire, pentru a ne tălmăci gîndurile și vrerile față de frații noștri întru Hristos, Ierarhii și preoții sîrbi. Din toată atmosfera ce ni s-a creat la Belgrad, ne-am încredințat pe deplin că s-au adevărit întru totul cuvintele Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nectarie, care ne-a poftit încă de la graniță să ne simțim «ca la noi acasă».

Întrebările și răspunsurile, ca și toate convorbirile, se înfiripau sincer, uneori presărate cu humorul specific, plin de tîlc al Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian, care deschidea inimile dornice de a ne cunoaște cît mai bine unii pe alții. Astfel, chiar din prima zi, înainte de orele 20, cînd avea loc dineul, întîlnirea Ierarhilor celor două Biserici a avut loc într-un cadru neașteptat de cordial și de frățesc. În sala de recepții, aflîndu-ne în așteptarea sosirii Patriarhilor și a altor invitați, Prea Sfințiții Episcopi Hrisostom și Longhin înzestrați cu voci frumoase au executat cîteva melodii bisericești sîrbe, din care se putea ușor desprinde apropierea izbitoare între muzica bisericească sîrbă și între muzica bisericească de la noi, din Banat. Răspunzînd stăruinței Ierarhilor sîrbi, și Ierarhii noștri au intonat tropare și podobii, pe muzică psaltică, specificul cîntării noastre bisericești, ce a plăcut nespuse de mult Ierarhilor sîrbi, cunoscători buni ai cîntării psaltice. Dineul a decurs în aceeași atmosferă de dragoste frățescă și bucurie duhovnicească pentru această istorică întîlnire dintre conducătorii spirituali ai Bisericilor Ortodoxe Romîna și Sîrbă.

Prima zi a vizitei noastre în Jugoslavia s-a terminat.

Personalitatea distinsă a Patriarhului gazdă cucerește delegația Bisericii noastre prin dragostea și atenția cu care ne înconjoară. Datele biografice ale Prea Fericirii Sale ne arată un om călit deopotrivă în școlile superioare de învățămînt universitar, dar și în școala aspră și plină de învățăminte a vieții. De aceea, dăm, în continuare, pentru cititorii noștri o scurtă biografie a Patriarhului sîrb.

Prea Fericitul Vichentie Prodanov se găsește de șapte ani la conducerea Bisericii Ortodoxe Sîrbe și este născut la 10 august 1890 în comuna

Bacica Petrovo Selo. După terminarea școlii medii s-a înscris la Seminarul Teologic din Sremski Karloviț pe care l-a absolvit în anul 1913. În timpul primului război mondial a fost învățător în comuna natală.

S-a călugărit în anul 1917, primind cinul de ierodiacon al Eparhiei de Timișoara. În anul 1923 a fost numit Arhidiacon al Patriarhiei. În 1929 și-a luat diploma la Facultatea de Filozofie din Belgrad, secția de Istorie. În același an a devenit Arhimandrit, iar în 1932 Secretar General al Sinodului și Soborului Arhieresc. În 1936 a fost ales Episcop; concomitent a fost numit Vicarul Patriarhului Varnava. În 1936, în același an, a participat activ la reorganizarea Bisericii, conform dreptului bisericesc care a apărut atunci.

Între anii 1939-1941, se afla în Macedonia în înalte funcții bisericesti, ca Episcop de Stetovsko-Strumița și administratorul Eparhiei Ohrida Bitolia. În timpul celui de al doilea război mondial, a fost locțiitorul Episcopului de Jipcia, unde a rămas pînă în 1947, cînd a fost numit Episcop al Eparhiei de Srem. În 1947, Soborul Arhieresc l-a numit membru al Sinodului.

În 1950, la 1 iulie, a fost ales Patriarh al Jugoslaviei. Ocupînd această înaltă treaptă bisericească, el și-a exprimat dorința ca Biserica Ortodoxă Sîrbă să colaboreze cu Statul.

În 1955 a fost musafirul Bisericii Grecești, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Sîrbe; cu această ocazie regele Paul l-a decorat cu Marele Ordin Grec.

Patriarhul Vichentie se ocupă cu cercetări științifice de istorie. A fost unul din întemeietorii Societății de Istorie din Voivodina și întemeietorul revistei «Glasnik Istorijskog drustva» («Vocea Societății de Istorie») din Novi Sad.

De asemenea, Prea Fericitul Patriarh Vichentie este primul conducător al unei Comunități religioase din țară, care a fost decorat de Președintele Republicii cu Ordinul clasa I-a a Drapelului Jugoslav, pentru meritele de care a dat dovadă în acțiunea de statornicire a prieteniei între Jugoslavia și celelalte țări.

VIZITE OFICIALE IN BELGRAD

Luni, 3 iunie, înainte de a începe vizitele oficiale, prevăzute în program, Părintele Profesor Ioan G. Coman, Rector al Institutului Teologic din București, care dorea să cunoască Facultatea de Teologie Ortodoxă, merge, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, însoțit chiar de Părintele decan Dr. D. Dimitrievici, la sediul acestei Facultăți care se află în imediata apropiere a Palatului Patriarhiei.

La etajul clădirii se află cancelariile: încăperi mici, simple și simplu mobilate. Părintele Rector prezintă Părintelui decan, ca dar din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, patru pachete de cărți apărute în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române: sînt manuale pentru studenții Institutelor Teologice din țara noastră. Părintele decan desface pachetele, privește și mulțumește încîntat pentru această surpriză. Prea Cucernicia Sa apreciază elogios munca profesorilor noștri de la cele două Institute Teologice. Se discută despre organizarea școlilor teologice, despre recrutarea profesorilor, despre materiile de învățămînt, despre frecvența și numărul studenților. La un număr de 120 de

un număr de studenți, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Belgrad are profesori care predau următoarele materii:

1. Dr. Lazăr Mirkovici, profesor titular onorar de Liturgică și artă bisericească; 2. Dr. Dragoslav Stranjakovici, profesor titular de Istoria

Primirea delegației Bisericii Ortodoxe Române de către vicepreședintele vecei federative jugoslave,
A. Rancovici.

Bisericii sârbești; 3. Dr. Dimitrije Dimitrijevi, profesor extraordinar de Morala creștină și filozofie; 4. Dr. Miloș Erdeljean, profesor extraordinar de Vechiul Testament cu Istoria Vechiului Testament și Arheologia și limba ebraică veche; 5. Dr. Cedomir Drașkovici, profesor extraordinar de Teologia Pastorală cu Omiletica; 6. Dr. Blagota Gardășevici, profesor extra-

ordinar de Dreptul Bisericesc; 7. Dr. Radmilo Bucici, profesor extraordinar de Metodica învățămîntului religios, cu Pedagogia și Psihologia; 8. Dr. Petar Djordjici, profesor onorar de limba slavă veche; 9. Dr. Andrei Frașici, docent la Istoria Bisericii Universale, cu Patrologia și limba rusă; 10. Dr. Lazăr Milin, docent la Apologetică; 11. Dr. Emilian Ciarnici, docent la Noul Testament și limba greacă; 12. Dr. Stojan Goșevici, docent la Dogmatică și Simbolică; 13. Boško Kircanski, profesor onorar de Muzica bisericească și Tipic; 14. Slobodan Radoșevici, lector de Limba engleză și limba germană.

Aceste cursuri de 4 ani de la licență, după cum se vede, în parte concordă cu cursurile respective de la Institutele noastre Teologice, iar în parte diferă, ele sînt urmate de cursuri pentru doctorat împărțite în cinci grupe.

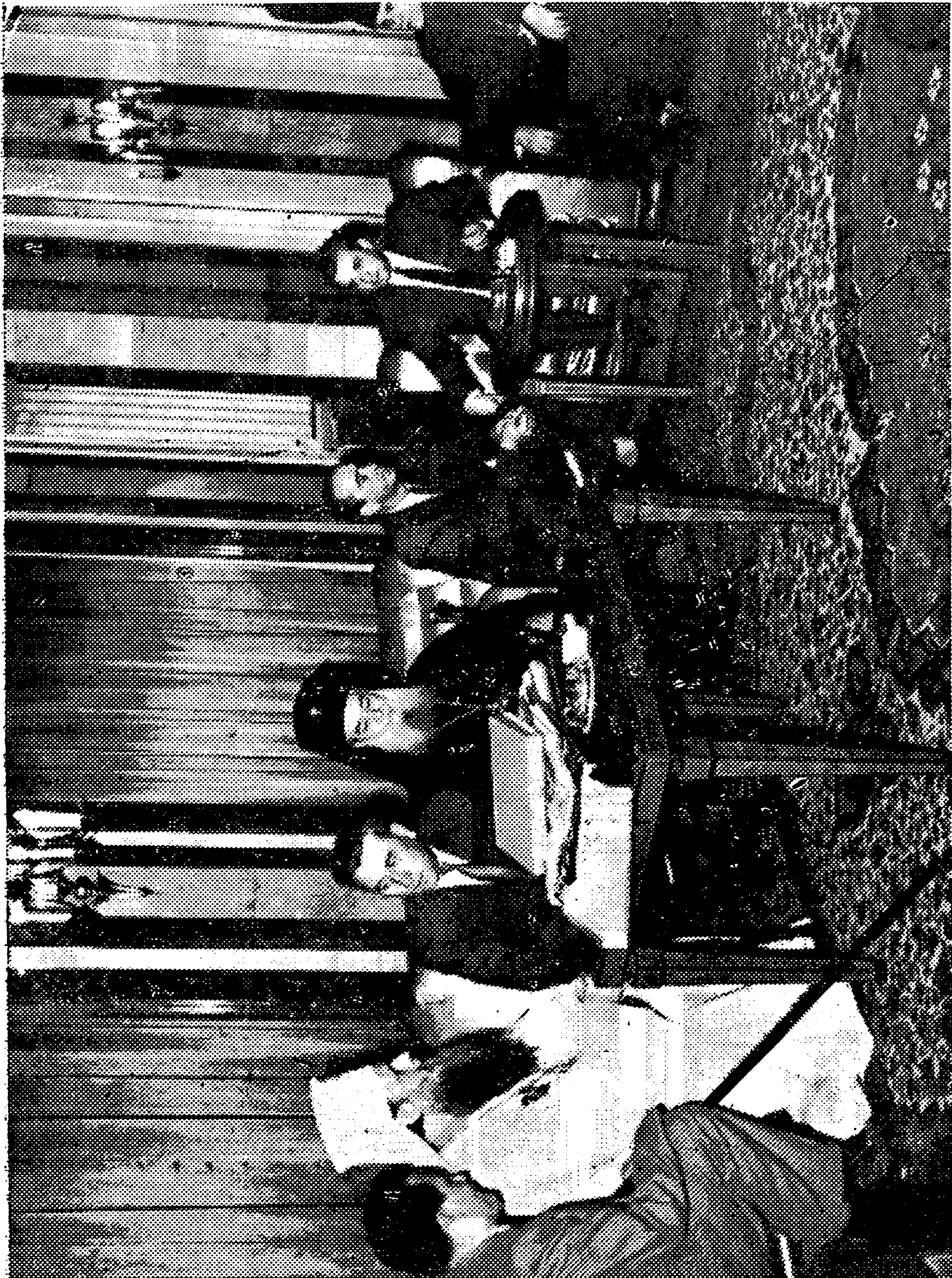
Facultatea e în zi de repaus: se prăznuiesc Sfinții Impărați Constantin și Elena (Biserica Ortodoxă Sîrbă păstrează și acum calendarul vechi). Studenții sînt la biserică sau pregătesc examene. Vizităm o sală de curs a anului II, cancelaria profesorilor, cancelaria decanatului și cancelaria secretariatului. Local frumos și bine întreținut.

LA CONSILIUL EXECUTIV FEDERAL

La orele 10, delegația Bisericii noastre face vizită la Consiliul Executiv Federal. Aici sîntem primiți de Dl. Alexandru Rancovici, Vicepreședinte al Vecei Federative Jugoslave și de colaboratorii săi. Prea Fericitul Patriarh Justinian rostește cuvîntul de salut din partea delegației noastre, mulțumind pentru înlesnirile care ni s-au făcut pentru a vizita o țară așa de frumoasă ca Jugoslavia și relevînd că popoarele noastre — romîn și sîrb — au în multe privințe un trecut comun și că e datoria noastră ca legăturile între cele două popoare să se întărească. Prea Fericirea Sa subliniază mai departe rolul pe care îl are Biserica Ortodoxă în această privință: de a continua această tradiție. Azi Ortodoxia luptă pentru pace; contribuția Bisericii Ortodoxe Romîne în această privință e mare. Din circa 12.000 preoți ai Bisericii Ortodoxe Romîne, 6500 sînt în comitetele de luptă pentru pace, ca secretari, membri activi, etc., circa 300 dintre ei au fost evidențiați pentru această muncă, iar circa 200 au fost decorați cu diferite medalii. Unii dintre clericii Bisericii Ortodoxe Romîne sînt deputați în Parlamentul țării, ca I.P.S. Justin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și Preotul Alexandru Ionescu, Vicarul Mitropoliei Bucureștilor. Conducătorul delegației Bisericii Ortodoxe Romîne oferă apoi ca daruri D-lui Rancovici: un album bogat cu fotografii, înfățișînd munca variată din mînăstirile noastre, o carpetă, mape și coperte de cărți. Dl. Rancovici mulțumește mișcat pentru aceste atenții și declară că e încîntat de a fi cunoscut pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și pe ceilalți membri ai delegației. D-sa e convins că bunele legături dintre țările noastre se vor dezvolta bine și de aici înainte. Biserica Ortodoxă Romînă, prin atitudinea ei constantă și prin reluarea legăturilor de veche prietenie cu Biserica Ortodoxă Sîrbă, contribuie la această dezvoltare. Trebuie făcut totul pentru a se evita războiul. Războiul este o calamitate care trebuie înlăturată cu orice preț, mai ales acum cînd armele de luptă au ajuns teribile. Ne despărțim de Dl. Rancovici într-o atmosferă foarte cordială.

LA CONSILIUL EXECUTIV AL SERBIEI

La orele 11 facem o vizită la Consiliul Executiv al Serbiei. Sîntem primiți cu deosebită amabilitate de Președintele Vecei Federale Sîrbe, Dl. Miloș Milici, care împreună cu consilierii săi creează repede o atmos-

Prea Fericitul Patriarh Justinian discutînd cu Dl. A. Rancovici, vicepreședintele vecei federative jugoslave.

feră de aleasă prietenie. Prea Fericitul Patriarh Justinian adresează cuvinte calde de salut. Ni se răspunde la fel. Așezați în jurul unor mese rotunde, mici, oaspeții și gazdele discută cu însuflețire subiecte variate: trecutul istoric, așa de asemănător al popoarelor romîn și sîrb, frumusețea vechilor

fresce și monumente în cuprinsul țării, cu osebire în mânăstiri, raporturile bune dintre Biserica Ortodoxă Sîrbă și Statul Jugoslav, sprijinul spontan pe care Biserica Ortodoxă Sîrbă l-a dat puterii populare, jertfele din totdeauna ale acestei Biserici în lupta națională, rolul negativ al Vaticanului, ai cărui slujitori fac tot felul de greutăți construirii vieții celei noi, importanța atîtor monumente istorice distruse de război. Se stăruie asupra bunălor raporturi dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sîrbă. Dl. Hodgea, delegatul pentru Culte din Consiliul Executiv al Serbiei, de origină albaneză și credință musulmană și vorbind frumos limba lui Voltaire, ne dă amănunte interesante asupra unor aspecte organizatorice ale cultelor, asupra componenței Parlamentului, asupra recrutării diferitelor categorii de slujbași ai Statului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian oferă daruri D-lui Milici: un album, mape de cărți, o carpetă, etc. Dl. Milici oferă în schimb delegației romîne o frumoasă icoană a Maicii Domnului, care e o copie după o frescă de mânăstire din anul 1256. Vîzita a durat aproape o oră.

LA PREȘEDINTELE COMITETULUI POPULAR AL ORAȘULUI BELGRAD

La orele 12 vizităm pe Președintele Comitetului Popular al orașului Belgrad. Primire cordială ca peste tot. Prea Fericitul Patriarh Justinian oferă de asemenea daruri ca mai sus, pe care președintele le primește cu mulțumiri călduroase. Conducătorul delegației noastre felicită pe Președintele Comitetului Orașului Belgrad, pentru frumusețea și mai ales pentru numeroasele parcuri verzi ale Capitalei. Belgradul seamănă cu Kievul, prin colinele lui în amfiteatru și prin marele număr de porțiuni verzi. Președintele răspunde mulțumind pentru aprecieri, dar mărturisește că el nu e pe deplin satisfăcut de aspectul orașului. Belgradul a suferit numeroase distrugerii în timpul războiului; multe lipsuri au fost corectate, dar lucrul merge greu. Războiul a decimat populația orașului, dar ea s-a refăcut. Belgradul numără acum 540.000 locuitori. Se povestesc episoade zguduitoare din timpul războiului. La sfîrșitul vizitei, președintele ne oferă două volume cuprinzînd istoria orașului Belgrad și două albume: unul cu imagini populare și altul cu imagini de la săpăturile arheologice ce se efectuează în țară.

La plecare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a scris următoarele aprecieri în cartea de aur a Comitetului Popular: «Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, făcînd o vizită Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a vizitat orașul Belgrad și Sfatul Popular al orașului, cu președintele său.

Primirea călduroasă și prietenească ne-a impresionat adînc și ne-am despărțit cu cea mai frumoasă amintire din discuțiile ce au avut loc despre trecutul orașului, despre urgia fascistă care a trecut peste acest oraș, despre munca eroică a conducătorilor și cetățenilor orașului.

Belgradul este un oraș frumos și are asemănare, nu numai prin poziția sa, între Dunăre și Sava, cu Kievul de pe Nipru, prin colinele sale înalte, ca și ale Kievului, ci și prin bogata sa verdeață pe marginea străzilor, bulevardelor și din marile parcuri. Prin poziția sa geografică și topografică, orașul Belgrad are frumoase perspective de dezvoltare în viitor, prin munca fără preget a conducătorilor și a cetățenilor săi.

Din parte-ne facem cea mai caldă urare de prosperitate și înflorire».

Intr-adevăr, Belgradul este unul din cele mai frumoase și interesante orașe ale Europei. Curățenia și ordinea lui exemplară concurează cu acelea ale celor mai civilizate capitale din lume. Ținuta deschisă și elegantă a cetățenilor adăugă farmecului acestui oraș de pe Dunăre și Sava, în care n-a mai rămas aproape nimic oriental. Rănilor războiului sînt aproape complet vindecate. Se construiește mult, mai ales în domeniul locuințelor.

Prea Fericitul Patriarh Justinian de vorbă cu Dl. Miloș Milici, președintele vecei federative sîrbe.

VIZITA LA VILA PREA FERICITULUI PATRIARH VICHENTIE

La orele 17 e programată vizita la vila Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie. E o locuință sobră, așezată într-un frumos parc, la marginea orașului și în care se intră prin frumoase alei de brazi și trandafiri. Din balcon se vede în depărtare o colină frumoasă acoperită cu păduri. Intrarea se face printr-un elegant balcon susținut de coloane de piatră. Interiorul mobilat cu gust, în stil, cu piese felurite în lemn, respiră o seriozitate intimă de prelat evlavios. E o atmosferă de rugăciune, studiu și meditație, imprimată de stăpînul casei, un om mare într-un trup mic și o minte vulturească sub un comănac de smerit călugăr.

Intrînd în locuința personală a Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Sîrbe, Prea Fericitul Patriarh Justinian îi oferă daruri alese: un rînd de ornate arhieresti complet, inclusiv două engolpioane, o cruce și o cîrje arhieresă. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, vădit emoționat, mulțumește călduros, spunînd: «Nu Vă vom putea niciodată răsplăti decît dăruindu-Vă toată dragostea și inima noastră».

Se trece în sala de recepție, unde se servesc gustări și răcoritoare. Se discută întâi despre așezarea vilei. Amfitrionul nostru ne descrie plăcerea deosebită pe care o simte când se retrage la odihnă în această vilă; ne spune că nu pleacă niciodată în concediu, ci stă aici fiindcă are verdeț, liniște, răcoare și alte avantagii. Prea Fericirea Sa întreabă pe Prea Fericitul Patriarh Justinian de vilă Patriarhiei Române de la Techirghiol, pe malul Mării Negre. Prea Fericitul Patriarh Justinian dă lămuriri asupra așezămintelor Bisericii Ortodoxe Române de la Techirghiol, Sinaia și Dragoslavele.

Privirea noastră se oprește asupra unei frumoase icoane a Sfântului Ierarh Nicolae, sub care străjuiește o candelă aprinsă. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, lămurește că are drept patron pe Sfântul Nicolae. De peste 100 de ani majoritatea sârbilor au ca patron pe Sfântul Nicolae. I.P.S. Mitropolit Firmilian povestește un fragment mișcător, din viața cerească a Sfântului Nicolae. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie vorbește despre colaborarea dintre preoții sârbi și români din Banat, colaborare care merge pînă acolo încît acești preoți se înlocuiesc unii pe alții la slujbe.

Prea Fericitul Patriarh Justinian informează că anul viitor, 1958, se împlinesc 450 de ani de la înființarea primei tipografii în țara românească, datorită muntenegreanului Macarie și invită pe Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie să viziteze Curtea de Argeș și mănăstirea Dealului. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie mulțumește și lămurește că prima carte de slujbă bisericească (un liturghier) a apărut la Rîmnic (Vâlcea). Prea Fericitul Patriarh Justinian adaugă că tot acolo au apărut și primele abecedare sârbo-românești.

Mergînd pe linia apropierei între Bisericile Ortodoxe, Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie a precizat că pretutindeni, pe unde a mers: la Atena, la Athos și în alte părți, toți au fost de acord să se mențină contactele și să se realizeze o desăvîrșită comuniune ortodoxă. Dacă cultele protestante se întîlnesc așa de des, dacă romano-catolicii se adună la Roma, de ce să nu ne întîlnim și noi?

Se discută apoi posibilitatea de a se scrie istoria relațiilor romîno-sârbe. Prea Fericitul Patriarh Justinian propune să se constituie o comisie mixtă de profesori români și sârbi, care să adune materialul și să scrie istoria acestor relații. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, crede că ar fi bine să fie la început nu o comisie științifică, ci să aibă loc cunoașterea oamenilor și a anumitor lucruri, o luare de contact mai bogată; pe urmă s-ar crea comisia științifică. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie socotește că ar fi nimerit un schimb de studenți și de profesori de la Institutele de învățămînt superior Teologic, în vederea învățării limbilor sîrbă și romînă. Știm multe amănunte despre bisericile protestante, dar noi nu ne cunoaștem îndeajuns. Prea Fericitul Patriarh Justinian informează că în România au apărut deja studii literare și istorice despre legăturile sârbo-romîne. Întîlnirile noastre vor povoca asemenea studii.

Ne despărțim de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie într-o atmosferă de caldă și curată prietenie ortodoxă.

RECEPȚIA DE LA PALATUL PATRIARHAL

La ora 20 are loc o mare recepție în Palatul Patriarhiei. Sînt prezenți membrii delegației noastre, membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, înalți dregători ai Statului, în frunte cu Dl. Alexandru Rancovici,

Velico Zecovici, Velinier Stoinici, membru în Vecea Executivă Federativă, Miloș Milici, președintele Vecei Executive a Serbiei, Penzici Slobodan, vicepreședintele Vecei Executive a Serbiei, Iza Iovanovici, membru în Vecea Executivă Sîrbă și președintele Comisiei Cultelor, Milan Popovici, membru în Vecea Executivă a Serbiei, Strahil Ghigov, vicepreședintele Vecei Executive a Macedoniei și președintele Comisiei Cultelor, Ambasadorul Român N. Guină, împreună cu colaboratorii săi, Vlado Șegîrt, membru în Vecea Executivă a Bosniei și Herțegovinei și președintele Comisiei Cultelor, Vuca Radovici, membru în Vecea Executivă din Muntenegru și președintele Comisiei Cultelor, Iaso Gîrjetici, membru în Vecea Executivă a Croației și președintele Comisiei Cultelor, Velco Draculici, deputat și membru în Consiliul Cultelor a Croației, Membrii Comisiei Federative pentru Culte: Petru Ilicevici, Selmo Hașimbegovici, Miloe Dilparici, Dobrivoi Vidici, subsecretar de Stat pentru Afacerile Externe, Filip Babici, conducătorul Secției Politice din Secretariatul de Stat al Afacerilor Externe, Alex. Belici, președinte Academiei de Științe Sîrbe, Milorad Panici, secretarul Consiliului pentru Cultură a R.P.F. Jugoslavia, Surep Mita Milcovici, directorul ziarului «Politica», Dr. Uroș Echici, președintele Societății Crucea Roșie din Serbia, P.C. Prot. Milan Smilianici, P.C. Pr. Radu Elici, secretarul Asociației Federative a preoților din Jugoslavia, P.C. Preot Costa Lucovici, Vicar Eparhial, P.C. Pr. Vitalie, de la biserica rusă, Vicarii Eparhiali din Macedonia, Bitolia, Zletovsca, Strumița; a participat de asemenea și corul preoțesc condus de P.C. Prot. Milea Pavlovici; au fost de asemenea prezenți: Secretarul de Stat pentru învățămînt al Serbiei, profesori universitari, artiști de operă, profesorii Facultății de Teologie, profesorii seminarului, funcționari, protopopi, preoți. Toți aceștia au fost primiți în saloanele de recepție ale Patriarhiei de cei doi Patriarhi stînd pe cele două tronuri aflătoare în sala cea mare de recepție. De-a dreapta și de-a stînga celor doi Patriarhi s-au așezat membrii delegației noastre. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie face prezentările. După prezentări, asistența este invitată la mesele cu gustări special rînduite în cele trei săli de recepție.

Dl. Vicepreședinte Alexandru Rancovici și ceilalți demnitari ai Statului Jugoslav s-au întreținut cordial cu cei doi Patriarhi și cu membrii delegației romîne despre numeroase probleme bisericești, economice și sociale.

Conducătorii Jugoslaviei depun o deosebită grijă în rezolvarea fericită a problemelor naționalităților conlocuitoare. Toate aceste naționalități au talente și aptitudini deosebite în construirea socialismului. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie relevă că în trecutul zbuciumat al popoarelor, Biserica Ortodoxă a ajutat mult la eliberarea lor și a contribuit substanțial la ridicarea poporului de jos.

Recepția a luat sfîrșit spre orele 22,,30, într-o atmosferă de caldă prietenie. Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie a continuat să rămînă în mijlocul oaspeților care ascultau corurile preoților și teologilor sîrbi prezenți, cum și producțiile diferiților artiști de la Opera din Belgrad. După recepție Prea Fericitul Patriarh Justinian a dăruit cărți Seminarului Teologic din Belgrad, prin directorul Seminarului, Pr. Arhimandrit Ioan,—iar celor trei protopopi din Macedonia le-a oferit cîte un rînd de odăjdii, cîte o cruce de Stavrofor, icoane, cruciulițe, liturghiere, cărți de rugăciuni, etc.

VIZITIND MONUMENTELE ȘI MUZEELE BELGRADULUI

După vizitele făcute în ajun la Conducătorii Statului Jugoslav și la Reședința particulară a Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie, ziua de marți 4 iunie, a. c., a fost destinată cercetării unor monumente din Belgrad, legate de trecutul plin de lupte și de jertfe al poporului sîrb și de vitejia eroilor care au luptat pentru eliberarea acestui frumos oraș. Avînd o vechime de peste două milenii, Capitala Republicii Populare Federative Jugoslavia și-a făurit istoria prin nenumărate războaie și a fost considerată încă din antichitate drept «cheia Balcanilor». Timp de peste patru veacuri, armatele creștine, din rîndul cărora au făcut parte și bravele armate ale romînilor, au luptat unite contra jugului otoman, pentru apărarea creștinătății și pentru apărarea tuturor valorilor spirituale ale popoarelor noastre. Urmele acestor lupte, înscrise nu numai în slovele istoriei, dar și în acelea ale numeroaselor monumente, ori săpate pe despezile vechilor biserici sau ale cetăților de apărare, se păstrează pînă în zilele noastre, pe tot întinsul Jugoslaviei și în toate împrejurimile orașului Belgrad. El însuși a fost supus multor încercări, dar, datorită bărbăției cu care au luptat fiii poporului sîrb, acest oraș a dăinuit pînă în zilele noastre. El a trebuit însă să dea multe jertfe de vieți omenești și să sufere nenumărate distrugerii, mai ales, în lupta dîrză cu ocupanții hitleriști, din anii grei ai ocupației 1940-1943.

Memoria acestor eroi, eliberatori ai Belgradului, sîrbi și sovietici, a fost cinstită prin ridicarea unui monument, la umbra căruia sînt adăpostite rămășițele lor pămîntești. În semn de respect pentru ei, Prea Fericitul Patriarh Justinian, însoțit de membrii delegației și în prezența Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie, a domnului Dilparici M., Secretarul Comisiei Cultelor, precum și a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a depus cîte o coroană de flori naturale, în fața celor două monumente. Pe panglicile coroanelor erau scrise următoarele cuvinte: «Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, Eliberatorilor Belgradului veșnică amintire». După un moment de tăcere, cu toții ne-am închinat și am rostit creștineasca rugăciune: «Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, amin».

Pe un fronton, construit din plăci mari de piatră, sînt sculptate scene sfîșietoare ce au avut loc în timpul luptelor crîncene din octombrie 1944, cînd armatele de muncitori din Belgrad, împreună cu unități ale armatei sovietice, au eliberat bătrînul oraș de sub ocupația hitleristă. Aleele pietruite și împodobite cu flori, trandafiri, plante ornamentale și parcele de iarbă proaspătă, ne purtau pașii printre mormintele îngrijite, pe ale căror plăci se pot citi numele luptătorilor ce au căzut în aceste grele lupte. În interiorul frontonului, dinspre cimitir, se pot descifra cuvinte închinare memoriei celor 2953 + 1393 eroi, înmormîntați numai în acest loc.

În cartea de aur ce se păstrează la **Monumentul Eliberatorilor Belgradului**, — Prea Fericitul Patriarh Justinian a însemnat următoarele: «Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, vizitînd locașul de veci al eroilor sîrbi și sovietici, care și-au dat viața pentru eliberarea frumosului oraș Belgrad, de sub ocupația fascistă, s-a închinat memoriei lor, depunînd buchete de flori aduse ca omagiu jertfei lor, s-a închinat și a rugat pe Bunul Dumnezeu pentru fericita lor odihnă». Semnînd apoi toți membrii delegației, Prea Fericirea Sa a felicitat pe administratorul cimitirului pentru frumusețea și curățenia ce se păstrează în acest loc, o adevărată carte deschisă,

din care se poate cunoaște trecutul glorios și adânc grăitor al dragostei de Patrie ce l-au arătat vitejii înaintași.

De aici, convoiul de mașini s-a îndreptat spre **Monumentul Eroului Necunoscut**. Trecem pe străzi frumoase, pe lângă clădiri monumentale, prin fața măreței biserici Sfântul Marcu, pe lângă statuia marelui ideolog progresist D. Tuțovici; am întîlnit alei împodobite cu multă verdeață, clădiri obștești, spitale și fabrici, și, prin Bulevardul Armatei Populare Jugoslave, am ieșit în plin cîmp către **muntele Avala**, pe care se află monumentul. În față, se deschideau priveliști minunate, șoseaua șerpuiește printre sate

Delegația Bisericii Ortodoxe Române depunând o coroană la monumentul partizanilor din Belgrad.

cu livezi și printre coline acoperite cu holde îmbelșugate. Satul Jointi amintește de masacrarea nemților ocupanți din anul 1941, săvîrșită împotriva populației pașnice. La troița cu cișmea, ridicată într-o pajiște a satului în cinstea victimelor nevinovate, se văd depuse buchete proaspete de flori. Cei ce-și astîmpără setea pe banca din fața troiței pot citi o parte din numele celor cîteva mii de patrioți ce au fost împușcați numai pe aceste locuri, în anul 1941. Nu departe, în zarea albastră, se proiectează muntele Avala, crescut în mijlocul unei cîmpii fertile, la o înălțime de 519 metri și la o distanță de numai 20 km. de Capitala Jugoslaviei. Pînă sus, în fața monumentului, șoseaua urcă șerpuind prin pădurea mare, transformată într-un uriaș parc. Ochiul se desfătează pe covorul nesfîrșit de flori și iarbă, iar aerul proaspăt ce răzbate din adîncuri umbroase, plin de parfumul florilor înviorează și odihnește pe călători.

De sus, din fața mărețului monument, privirea se bucură de o admirabilă vedere asupra Belgradului și asupra plaiurilor, ce se pierd în zare

pînă spre Dunărea argintie. Pe vîful muntelui, pe locul unde exista, încă de pe vremea romanilor, o veche cetate, — pe ruinele căreia bizantinii au ridicat alta — se înalță măreț **Monumentul Eroului Necunoscut**, simbolizînd vitejia de arme pentru apărarea Patriei a tuturor eroilor Statului Yugoslav. Pe niște trepte uriașe, construite în întregime din granit, în cadrul unui decor de brădet, se poate urca pe un platou destul de larg, unde se află Monumentul, durat în întregime din blocuri masive de granit, cu două intrări mărețe. În interior, greutatea acoperișului se sprijină pe opt cariatide, sculptate tot în granit și simbolizînd părășia tuturor naționalităților din Jugoslavia la apărarea Patriei. Acest monument este opera celebrului sculptor Iovan Mestrovici. Aici, a fost înmormîntat unul din eroii primului război mondial, care și-a dat viața pentru apărarea Patriei, prin aceste împrejurimi.

Delegația Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, a depus o coroană de flori, s-a rugat și s-a închinat pentru odihna sufletelor tuturor celor ce și-au vărsat sîngele pentru credință și Patrie. De față erau Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, Dl. M. Dilparici, membrii ai Sfîntului Sinod Sîrb, preoți și alte personalități. Pe banda vișinie a coroanei erau scrise cuvintele: «Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, Eroului Necunoscut, recunoștință veșnică». Apoi Prea Fericitul Patriarh Justinian, urmat de membrii delegației, a semnat în Cartea de Aur a Monumentului.

Aici, se puteau vedea încă multe coroane și buchete de flori proaspete, aduse de cei ce-și închină un gând pios memoriei vitejilor luptători, răpuși pentru apărarea credinței și pentru independența Patriei lor. De altfel, la acest monument au loc permanent adevărate pelerinaje de vizitatori din țară și din străinătate, atît pentru importanța lui istorică, cît și pentru frumusețile împrejurimilor. Urmele bombardamentelor din anii 1941-1944, care încă se mai văd prin unele părți ale Monumentului, demonstrează luptele susținute care au avut loc și în acești ani aici.

Convoiul de mașini, în care se află delegația, însoțită de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, Episcopi și preoți ai Bisericii sîrbe, a coborît apoi prin pădurea tînără ce îmbracă de jur împrejur muntele Avala, îndreptîndu-se spre magnificul parc, **Topcider**, situat la marginea Belgradului. Pe o suprafață uriașă ce cuprinde mai multe coline, parcul Topcider are plantații imense de arbori, pădure, parcele de flori, de trandafiri, pașiști de iarbă, alei bine amenajate și locuri încîntătoare. În mijlocul lui, un minunat și neîntrecut loc de recreație pentru cetățeni, se află biserica Sfinții Apostoli, ctitorită de Miloș Obrenovici, cunoscutul și neîntrecutul revoluționar împotriva turcilor. În fața bisericii, preoții au salutat cu entuziasm delegația romînă. Făcliile aprinse din sfeșnice, arată frecvența credincioșilor, care, pe lîngă desfătarea cea vremelnică, năzuiesc să se împărtășească, folosind clipele de odihnă, și de cea netrecătoare.

În imediata apropiere a bisericii se află **Muzeul primei răscoale sîrbești din anul 1804**, pe care delegația îl vizitează. Acest Muzeu se află instalat chiar în casa marelui revoluționar Miloș Obrenovici. Spre a se feri de tunurile turcești, așezate pe fortărețele vechiului Belgrad, numit Kalimegdan, Miloș Obrenovici a zidit pentru el, în cartierul Topcider, această locuință, în anul 1831. Clădirea, în interior are multe ornamente și detalii, caracteristice stilului în care se construiau atunci casele de lo-

cuit. Intrarea casei este străjuită de un platan uriaș, ce-și întinde coroana bogată pe o suprafață foarte mare.

În fața Muzeului, cei doi Patriarhi și Ierarhii ce-i însoțeau au fost întâmpinați de Directorul Muzeului, care, cu multă bunăvoință și lux de amănunte, le-a dat toate explicațiile în legătură cu însemnătatea Muzeului și cu primele lupte de eliberare a poporului sârb. În aceste lupte, se știe că Miloș Obrenovici a jucat un rol de foarte mare importanță. După mai bine de patru sute de ani, precizează tânărul director al Muzeului, sîrbii sînt primii care se ridică împotriva jugului otoman, începînd cu Cara George, la anul 1801, cu Miloș Obrenovici, în anul 1804, și continuînd cu jertfe multe lupta lor pentru eliberare pînă la cucerirea independenței naționale, în urma războiului din 1877.

În acest Muzeu, au fost adunate și orînduite științific: documente, steaguri ale armatelor sîrbe, arme de luptă, tunuri din lemn din coaje de cireș, trofee, portretele lui Miloș Obrenovici și ale altor revoluționari, portrete de preoți, egumeni, care au avut roluri însemnate în șirul revoluțiilor din acești ani, cărți, costume și veșminte, lanțuri de schingiuire pentru răsculați, și tot felul de obiecte din vremea revoluțiilor anilor 1804, 1813, și 1815.

Chiar din primele încăperi, ori cine își poate da seama de fanatismul, de ura și de cruzimea otomanilor stăpînitori din timpul cît Serbia a fost prefăcută în pașalic. Pentru a înăbuși dese răzcoale și a intimida populația, turcii trăgeau în țeapă pe fruntașii răscoalelor. Aici se pot vedea țepi de diferite mărimi: una, înfiptă într-un craniu, este aceea pe care au fost trași, în aceste locuri, zeci de preoți și mireni, în frunte cu egumenul Paisie, care conducea lupta. Ni se arată apoi interiorul unei case țărănești din vremea ocupației. Obiectele casnice sărăcăcioase, îmbrăcăminte modestă și însăși construcția casei, arată cît de grea era viața țărănilor sîrbi, cît de apăsător era jugul otoman și cît de nesigură era șederea lor într-un singur loc. Cînd răbdarea ajungea la limită, țărani erau primii care dădeau semnalul deselor revoluții. În goana lor după capii poporului răsculat, armatele de ieniceri legau în lanțuri pe oricine le cădea în cale și nu cruțau viața nimănui, nici chiar a pruncilor pe care-i smulgeau fără milă de la sînul mamelor. Astfel de scene sînt înfățișate pe cele cîteva tablouri pictate pe pînză, redînd expresiv durerea mamelor și bărbăția bravilor luptători sîrbi. Rînd pe rînd, am vizitat alte încăperi în care se află steaguri bisericesti purtate în luptă, documentele trimise în 1804 Mitropolitului Dositei Stratimirovici, personalitate cu influență la curtea din Viena, spre a mijloci ajutoare; tabloul viteazului luptător Nicolae din Zecica, cel care a omorît primul turc în 1804; lista luptătorilor căzuți, pomeniți în rugăciuni de egumenul mînăstirii Ciocheșira; un tablou reprezentînd o mare mulțime de oameni ce-l urmează în luptă pe Cara George, primul organizator și șef al luptelor pentru independență, începînd cu anul 1801. Acesta a trebuit să plătească cu exilul curajul său, ferindu-se astfel de furia ocupanților turci și ajungînd în lungul său exil pînă la Hotin, de unde organiza mai departe mișcarea revoluționară contra turcilor. Figura protopopului Atanasie Bucorici, care ia jurămîntul luptătorilor pe o cruce mică din două capete de nuielă, demonstrează amploarea acestor răscoale. În continuare, aici, se pot vedea diferite trofee cucerite de luptătorii sîrbi, în 1804; steaguri, sigilii și stema națională a Serbiei, etc. Barca de alături, construită dintr-un singur buștean gros,

le-a fost de mare ajutor luptătorilor revoluționari, pentru a trece mai repede apele și a fi la timp la locul de luptă, sau, în alte cazuri, pentru a scăpa de primejdiile ce-i urmăreau la fiecare pas.

Luptele grele de lângă Belgrad, din anul 1806, când a fost răpus unul din marii luptători și capi ai răscoalelor Ianco Colici, sînt redată cu mult talent pe o mare pînză în ulei. Proclamația lui Cara George, îndreptată către tot poporul sîrb și către toți egumenii mînaștirilor, ca și către preoții de la sate, arată de ce prestigiul se bucura capul revoluțiilor, Cara George, și mijloacele prin care se duceau luptele susținute de eliberare. Luptele de la Kamenîța și Deligrad din 1809, unde sîrbii înfruntă din nou armatele numeroase turcești, constituie cele mai frumoase pagini de eroism în istoria Serbiei. Deosebit de interesante sînt documentele privind legăturile conducătorilor mișcărilor revoluționare de aici cu conducătorii mișcării eteriste de la noi. Unele documente mărturisesc sprijinul neprecupețit pe care l-au dat preoții și monahii din mînaștirile sîrbești pentru izbînda în lupte.

O impresie deosebit de puternică ne-a produs camera în care se află «Turnul Craniilor». În urma înfrîngerilor suferite, turcii au clădit lângă Niș un monument funerar înspăimîntător, în care se află depuse 1952 de cranii de eroi sîrbi, spre a arăta tuturor ce-i așteaptă pe toți cei care s-ar revolta contra stăpînirii otomane. Sigiliul lui Cara George arată că acesta era capul suprem al poporului sîrb, iar îmbrăcămintea primită din partea țarului Rusiei ca și basmaua legată la un colț — semn convențional pentru el — primită de la Hotin, vorbesc despre legăturile lui cu țarul Rusiei care-l încuraja și-l sprijinea, ceea ce acesta n-a mai putut face cînd armatele lui Napoleon s-au îndreptat spre Moscova. Uciderea mișească a lui Cara George, la Velica Plana, pe cînd se afla ascuns în coliba nașului său, amestecat în sfîrșitul său tragic, este mișcătoare și redată cu talent.

În continuare, am vizitat dormitorul lui Miloș Obrenovici și diferite alte încăperi, în care se află expuse documente, steaguri, sigilii, obiecte casnice, haine, portretele cîtorva luptători printre care se disting figurile ca ale protopopului Matei Nenadovici, mare diplomat, protopop Luca Lazarovici, Dositei Obradovici, întemeietorul primei școli sîrbești, etc. Miloș Obrenovici, înzestrat cu curaj, minte ageră și rezistență fizică, a izbutit cu sprijinul țarului Nicolae I, în urma unor victorii strălucite obținute în luptele împotriva armatelor Marelui Vizir, să ridice Serbia la rangul de Principat, în anul 1829, iar în anul 1830 să fie investit cu demnitatea de principe ereditar. În felul acesta, el devine fondatorul dinastiei Obrenovici.

Din numeroasele portrete, tablouri și documente ale vremii rezultă că mînaștirile au jucat un rol în această perioadă. În acestea se țineau consfătuiri, se adăposteau capii revoluționarilor, aci aflau ospitalitate și clipe de odihnă așa zișii haiduci neînfricați, care formau adevărate armate și înfruntau orice primejdii. În chiliile mînaștirilor se țineau ședințele Guvernelor revoluționare și adunări ale capilor acestora, stabilindu-se planuri de acțiune. Numeroase scene din acestea se pot vedea în picturi, în fotografii, fotocopii de pe tablouri, etc.

Și astfel, în limita timpului dat, cercetînd acest muzeu, ne-am putut da seama de curajul și de vitejia unui popor asuprit, care însă, datorită străduinței sale și nenumăratelor jertfe, a izbutit totuși să hărțuiască secole de-a-rîndul pe cîmpitorii otomani și, cu prețu vieții multor fii

ai săi și-a dobândit libertatea și independența. Ceea ce am putut vedea aici nu e decît o parte din luptele și jertfele poporului sîrb, ai cărui eroi au rămas în cîntecele poporului sau au trecut în legende.

Impresionat de cele văzute Prea Fericitul Patriarh Justinian a scris în Cartea de Aur a Muzeului următoarele: «Poporul care-și prețuește trecutul, știe să-și clădească viitorul». Semnează apoi toți membrii delegației și Ierarhii sîrbi. În numele delegației, Prea Fericitul Patriarh felicită pe Directorul Muzeului pentru orînduirea științifică a întregului Muzeu și mulțumește pentru bunăvoința cu care D-sa ne-a însoțit și a dat atît de prețioase lămuriri. Dl. Director al Muzeului a afirmat că este încîntat de vizita solilor Bisericii Ortodoxe Romîne la acest Muzeu, unde se vede rolul mare pe care l-au avut preoții și personalul din mînăstiri, pentru reușita acțiunilor duse de capii poporului sîrb în vederea cuceririi libertăților sociale și a neatîrnării țării lor.

În după amiaza acestei zile, Delegația însoțită de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, de membrii Sfîntului Sinod Sîrb și de alte personalități oficiale, a vizitat **Muzeul Militar**. Așa cum se înfățișează astăzi, Muzeul Militar cuprinde pintenul avansat din malul Dunării, de o înălțime considerabilă. Pe toată această porțiune de pămînt, denumită acum **parcul Kalimegdan**, se află urmele bine întreținute ale unei vechi cetăți, cu galerii subterane și cu meterezuri crenelate. În trecut, Belgradul se întindea numai pe această porțiune de pămînt. Așezarea aceasta este foarte veche, iar începuturile ei merg cu multe secole înainte de nașterea Mîntuitorului. Vechea cetate, cunoscută în istorie sub numele de **Singidunum**, a fost ocupată pe rînd, de romani și de bizantini. Ea a avut epoci de mare înflorire comercială și culturală. Dunărea și Sava, care se întîlnesc chiar în acest punct, i-au înlesnit legături cu marile cetăți comerciale din Apus și din Răsărit. Împăratul Justinian și-a legat numele de cetatea Singidunum, pe care a refăcut-o în urma unei distrugerii mari, lucru repetat mai tîrziu și de Împăratul bizantin Manuel Comnen. După multe și grele impresurări, Singidunum, denumit mai tîrziu Belgrad, cade sub turci în anul 1521 și rămîne sub stăpînirea lor peste 300 de ani. În această perioadă, orașul capătă o înfățișare orientală. Ulterior, el s-a extins mai departe pe celelalte coline ce se înșiruie de-a-lungul Dunării, formîndu-se cartiere noi, cu înfățișare, astăzi, deosebit de frumoasă. Numele de Kalimegdan a rămas numai pentru vechea cetate.

Pentru a ajunge la clădirea în care se află instalat Muzeul trebuie să străbați, prin niște porți speciale, cele trei ziduri foarte groase, peste podurile înalte ce pășesc peste fostele canale care odinioară înconjurau cetatea și putea fi umplute cu apă în caz de primejdie. Înăuntru, între aceste ziduri, pe un spațiu foarte mare, se întinde parcul bine întreținut, iar în partea dinspre Dunăre, pe malul abrupt, se înalță clădirile vechi, fostele locuințe ale Pașii. Se pot vedea turnurile înalte, terminate cu creneluri, fortărețe rotunde — aproape suspendate pe zidurile înalte — terase largi, de unde priveliștea spre oraș este una din cele mai frumoase. Pe terasa cea mai înaltă, se ridică o impozantă coloană, în vîrfurile căreia este așezată statuia Victoriei, opera binecunoscutului sculptor Iovan Mestrovici. Acest monument se vede de la mari depărtări, atît din oraș, cît și din largul Dunării. În parc, printre pomi mari și pîlcuri de plante ornamentale, sînt așezate, ca piese de muzeu: tunuri, trofee de război, care de război, etc.

Ghidul Muzeului Militar, un ofițer superior, ne-a întâmpinat cu deosebită atenție, conducându-ne prin toate galeriile muzeului și dându-ne ample lămuriri în legătură cu însemnătatea acestuia. Aici, s-au adunat: documente, fotografii, fotocopii, ziare, portrete, arme de luptă, etc., din timpul luptelor grele pe care popoarele Jugoslaviei le-au purtat împotriva ocupanților hitleriști. Scenele înfățișate în Muzeu sînt din cele mai cutremurătoare. Incepînd cu bombardamentul din 6 aprilie 1940 asupra Capitalei și pînă la eliberarea țării, ani de-a-rîndul, poporul n-a încetat o clipă lupta; și aceasta, în ciuda represaliilor și atrocităților săvîrșite de nemți, pentru a intimida populația, ca: spînzurarea, împușcarea, tăierea capetelor partizanilor pe trunchi, închisori, etc.

Rînd pe rînd, ni s-a arătat: cum în orașul Pancevo au fost spînzurați zeci de cetățeni, iar în alte locuri sute și zeci de mii; cum i se taie capul cu toporul patriotului Radea Mitrovići, organizatorul răscoalei din 1941. Hărțile cu teritoriile libere ale Jugoslaviei, formarea unităților voluntare de partizani în Munte Negru și în alte regiuni, trofee de război, formarea armatei de eliberare din 7 noiembrie 1942, formarea brigăzilor de eliberare din 29 noiembrie 1943, peșterile în care lucra Comandamentul Suprem al armatelor de partizani, sînt punctele cele mai esențiale din timpul acestor grele lupte. Printre trofee de război se găsesc și steagurile foioșite de colaboraționiști, cu emblema unui cap de mort, avertisment pentru toți aceia care cutezau să se opună sau să săvîrșescă vreun act de revoltă împotriva ocupanților nemți.

Este impresionantă scena tînărului din orașul Ceaceak, în vîrstă de 16 ani, care, cerînd cuvîntul înainte de spînzurarea suferită de el în piața orașului, a îndemnat pe confrății săi la luptă dîrză pentru eliberarea Patriei. Și în aceste dramatice vremuri, mînăstirile și clerul, în deosebi cel ortodox, au sprijinit prin diferite mijloace lupta partizanilor. Multe din acestea însă au fost ținta urgiei ocupanților hitleriști, care le-au incendiat fără milă, sau le-au aruncat în aer. În felul acesta au fost distruse foarte multe mînăstiri străvechi, monumente de artă, laolaltă cu alte monumente și instituții de cultură din Jugoslavia.

Terminînd de vizitat Muzeul, Prea Fericitul Patriarh Justinian a așternut, în scurt, simțămintele delegației Bisericii noastre, astfel: «Vizitînd acest muzeu, am fost cutremurat de ororile hitleriștilor ocupanți în Jugoslavia. Eroismul luptătorilor pentru eliberarea Jugoslaviei din ghiarele fascismului va fi pururea o pildă vie pentru generațiile viitoare, care au datoria să lupte pentru o temeinică întronare a păcii între popoare». Toți membrii delegației au semnat apoi în Cartea de Aur.

Coborînd printr-un gang lung și lăsînd în stînga noastră fîntîna romană, adîncă de 30 metri, din care se scotea apă în timpul de blocadă a cetății, am ieșit pe una din terasele largi, și, peste un pod îngust, am ajuns la monumentele Eroilor Jugoslaviei noi. Aici se află monumentul proaspăt al marelui luptător și patriot Moșa Pjiade și Lola Ribar, Guia Geapovici, Ivan Milutinovici. În fața monumentelor, delegația după o clipă de tăcere se închină și rostește încet: «Dumnezeu să-i ierte».

De pe terasa largă se vede acum minunata priveliște spre Zemun și colinele împădurite ce împrejmuesc imensitatea de apă îngrămădită la întîlnirea Dunării cu Sava. În apropiere apar podurile imense de peste Dunăre, ce leagă Belgradul de Zemun și de orașul nou.

Orașul Zemun, ca cetate militară și maritimă, datează de pe vremea romanilor, fiind distrusă în cursul istoriei de huni. Pe timpul stăpînirii francilor, în acest loc a fost ridicată cetatea Malevilla. Începînd din secolul al IX-lea, Zemun-ul a fost un punct strategic important în desele lupte pe care Bizanțul le purta cu năvălitorii. La începutul secolului al XII-lea, ungurii după ce au ocupat și distrus Belgradul, au renovat cetatea Zemun. În anul 1167 împăratul Bizantin Emănuel Comnen a ridicat iarăși cetatea, care, în secolul al XV-lea, se află sub influența despoților sîrbi. Ocupată de turci, abia în secolul al XIX-lea cetatea Zemun ajunge la o importanță mai mare și începe să se reconstruiască. Deasupra orașului pe dealul Gardoș se pot vedea și acum cîteva ruine din vechea cetate.

Monumetele cele mai importante din Zemun sînt: Casa familiei Karamata, din secolul al XVIII-lea, în care a locuit un timp împăratul Iosif al II-lea; biserica Nicolaevsca, zidită tot în secolul al XVIII-lea, cu picturi din anul 1762, opera pictoilor Dimitrie Bacevici și Dimitrie Popovici; biserica Catedrală, ridicată între anii 1776-1780 cu icoanele și tîmpla pictate de Arsa Teodorovici în 1815, etc.

Din Kalimegdan, delegația a plecat să viziteze apoi **Muzeul de fresce**, prilej minunat pentru a lua cunoștință de cele mai vechi fresce descoperite în celebrele mînăstiri din Serbia și îndeosebi din Sudul Jugoslaviei. Acțiunea de restaurare a vechilor monumente istorice, în rîndul cărora bisericile și mînăstirile sînt pe primul plan, a deschis calea unor interesante descoperiri în domeniul artei plastice. În Jugoslavia s-au păstrat o seamă din cele mai vechi cetăți, palate și biserici, pe lîngă alte urme ale trecutului. Pentru a se da posibilitate cunoașterii acestor comori de artă, s-au organizat diferite muzee și expoziții din toate centrele principale.

Muzeul frescelor oferă vizitatorului posibilitatea de a cerceta cele mai de seamă opere picturale ale meșterilor autohtoni din veacurile XI, XII, XIII, XIV și cele următoare. A fost fericită ideea de a se copia în tempera porțiuni din zugrăvelile celor mai reprezentative biserici mînăstirești și a se pune astfel la îndemîna tuturor celor ce doresc să cunoască arta picturală din secolele ei de formare, de dezvoltare și de înflorire. Astfel, aici, se pot vedea, foarte fidel executate, panouri și detalii din fresca ce a împodobit odinioară mînăstirile: Sfînta Sofia din Ohrida, secolul al XI-lea, Milesevo, din anul 1235, Studenița, din anul 1314, Graceanița, din anul 1321, Manasia, din anul 1418, etc. Reținem din multele piese orînduite științific în saloanele Muzeului: icoana Sfîntului Sava, primul arhiepiscop al Serbiei, datînd din anul 1260, icoana țarului Ștefan Dușan, aflată în mînăstirea Lesnovo, din anul 1349, pătımirea Sfîntului Marelui Mucenic Gheorghe, din mînăstirea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, din orașul Prizren, ctitoria țarului Miliutin, din anul 1309, judecata lui Iisus, jertfa lui Avraam, din secolul al XI-lea, descoperite în biserica Sfînta Sofia din Ohrida.

Tot aici se pot vedea piese sculptate artistic în lemn și în piatră. Prea Fericitul Patriarh Justinian și membrii delegației se opresc, examinînd cu atenție fumosul portal din mînăstirea Studenița, sculptată cu o mare măiestrie în piatră naturală. Atrage luarea aminte un ancadrament de fereastră, sculptat în piatră, asemănător celor de la biserica Domnească din Curtea de Argeș. Se află aici piese păstrate din porta-

lurile celebrelor Catedrale din Split, Prizren și Troghir, opera maestrului Radovan, care a executat în sculptură numeroase lucrări în jurul anului 1240. Portalul săpat în piatră de la biserica mînăstirii Studenița, bogat ornamentat cu flori și cele 12 simboale ale zodiacului, arată stadiul de dezvoltare a sculpturii în această perioadă.

*

La orele 20, Dl. Alexandru Rancovici, Vicepreședintele Vecei Executive Federative, a oferit o recepție în saloanele Vecei, în cinstea delegației Bisericii Ortodoxe Române. La recepție, pe lângă membrii delegației Bisericii Ortodoxe Române, au luat parte: Prea Fericitul Patriarh Vichentie al Serbiei, Iovan Veselinov, Președintele Șcupșcinei Populare a Serbiei, Velco Zecovici, Secretarul Vecei Executive Federative, N. Guină, Ambasadorul Republicii Populare Române la Belgrad, Cîrsto Popivoda, și Vladimir Stoinic, membri ai Vecei Executive Federative, Vlada Zecevici, Slobodan Penezici, Vicepreședintele Vecei Executive a Serbiei, Radovan Gîrcovici, Secretarul Vecei Executive a Serbiei, Gjurîța Ioichici, Președintele Sfatului Popular al orașului Belgrad, Dobrivoi Vidici de la Secretariatul de Stat al Afacerilor Externe, Iza Iovanovici, Președintele Comisiei Cultelor din Serbia, Selmo Hașimbegovici, membru în Comisia Federativă pentru problemele religioase, Milan Popovici, membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, profesorii Facultății și Seminarului Teologic, preoți, academicieni, profesori universitari, consilieri și protopopi.

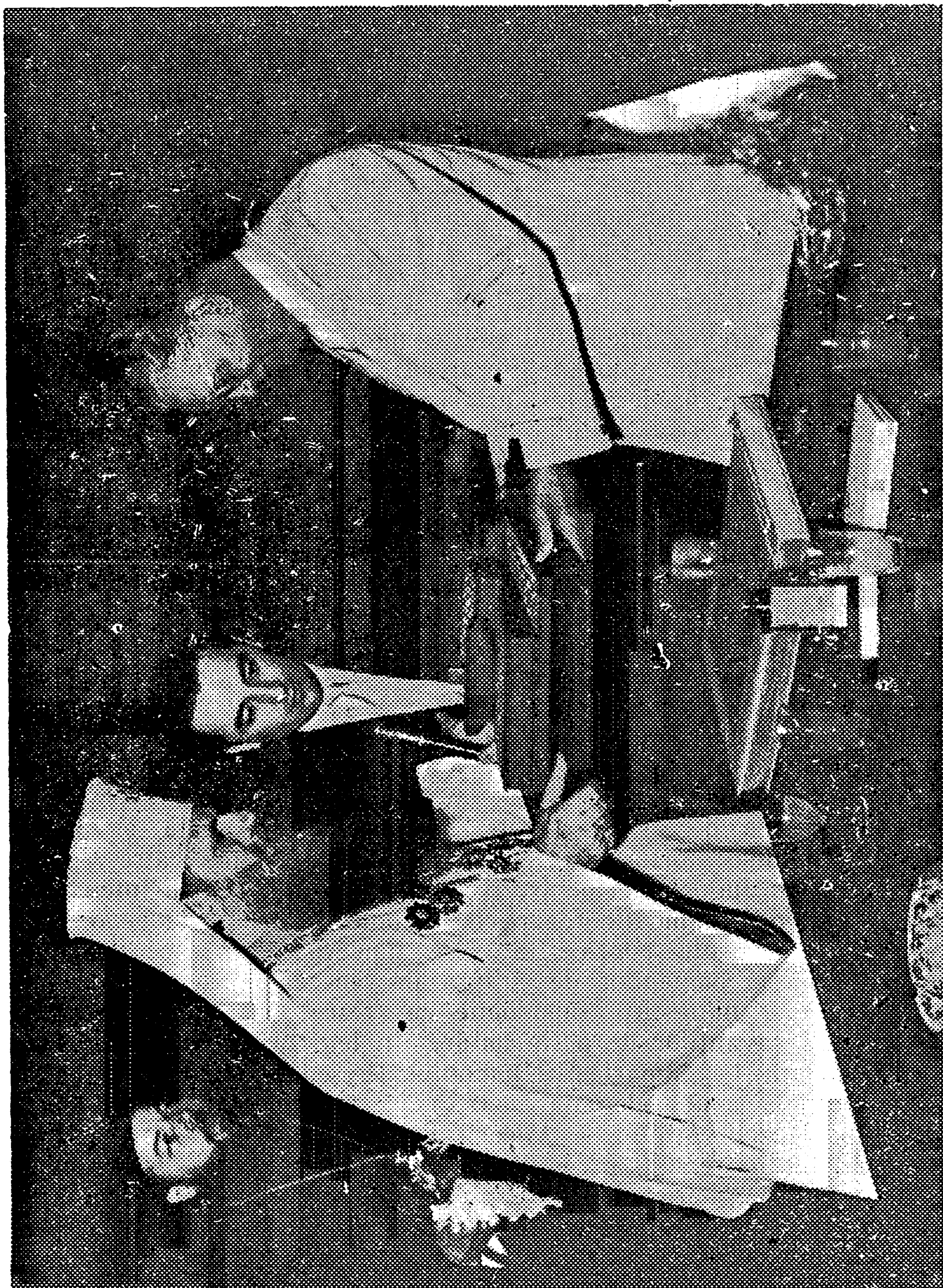
Recepția s-a desfășurat într-o atmosferă cordială.

AUDIENȚA LA PREȘEDINTELE R.P.F. JUGOSLAVIA, DL. IOSIP BROZ TITO

Miercuri, 5 iunie 1957, la orele opt și jumătate, delegația, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, a fost primită în audiență de Dl. **Iosip Broz Tito**, Președintele R.P.F. Jugoslavia, la Palatul Alb din Dedine. La primire au fost de față: Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, Dl. Velco Zecovici, Secretarul Vecei Executive Federative, I.P.S. Mitropolit Nectarie al Dobrobosniei, Pero Ilievici, D. Dilparici, P.S. Episcop Visarion al Banatului, etc.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, în numele delegației Bisericii Ortodoxe Române, a salutat călduros pe Domnul Președinte Iosip Broz Tito, exprimîndu-și bucuria de a fi oaspetele Prea Fericitului Patriarh Vichentie și de a avea posibilitatea să se întâlnească și cu conducătorii popoarelor Jugoslaviei. Prea Fericirea Sa a subliniat că Biserica Ortodoxă Română, prin slujitorii ei, își îndeplinește cu rîvnă una din îndatoririle ei nobile, atunci cînd sprijină promovarea colaborării și prieteniei dintre popoare, și în deasebi, dintre popoarele noastre vecine, care în decursul istoriei, totdeauna s-au prețuit și s-au iubit. Biserica noastră, a adăugat Prea Fericitul Patriarh Justinian, îmbrățișează cu toată căldura aspirațiile poporului nostru pentru o viață mai bună și înțelege să sprijine acțiunile sfinte pentru menținerea păcii în lume, depunînd toate eforturile pentru înlăturarea unui nou război ce amenință lumea.

Președintele R.P.F. Jugoslavia, Iosip Broz Tito, a întâmpinat, în chip cordial, sosirea în Jugoslavia a delegației Bisericii Ortodoxe Române. D-sa își arată satisfacția pentru această întâlnire fericită dintre conducătorii spirituali ai celor două Biserici Ortodoxe și-și amintește

Prea Fericitul Patriarh Justinian înmînînd președintelui Iosip Broz Tito, darurile delegației Bisericii Ortodoxe Române.

cu mult drag despre vizita în România, când a avut prilej să constate roadele bogate ale muncii poporului român. În continuare, a subliniat că, într-adevăr, adîncirea prieteniei și colaborării între popoarele noastre vecine este de o mare importanță mai ales în aceste vremuri, când se aud ame-

nințări de război din anumite părți ale lumii și că Biserica poate sluji cu mult folos cauzei păcii și înțelegerii dintre popoare. De aceea, D-sa consideră fericită întâlnirea dintre conducătorii celor două Biserici, ale căror legături s-au dovedit atât de rodnice în trecut și ele au ajutat la apropierea, cunoașterea și prețuirea reciprocă dintre popoarele noastre vecine.

În amintirea întâlnirii cu Șeful Statului Jugoslav, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a oferit Domnului Președinte Iosip Broz Tito câteva daruri, executate artistic cu motive naționale în cooperativele noastre mânăstirești. «Dorim ca aceste obiecte, a precizat Prea Fericitul Patriarh Justinian, să talmăcească voința fermă a Bisericii Ortodoxe Române pentru adâncirea prieteniei și colaborării dintre popoarele noastre, precum și aportul pe care ea îl aduce întru păstrarea comorilor noastre de artă națională. În toate mânăstirile noastre sînt organizate zeci de cooperative meșteșugărești cu înțelegerea și sprijinul Conducerii noastre populare, unde lucrează câteva mii de călugări și călugărițe, care, pe lângă îndeplinirea rugăciunilor de fiecare zi, execută cu multă hărnicie și abnegație covoare, broderii, țesături și alte lucrări de artă națională, apreciate de Conducerea Statului nostru și cerute stăruitor și peste hotare».

Cu un vădit interes, Domnul Președinte Iosip Broz Tito examinează albumul, reprezentînd diferite fotografii din viața Bisericii și a mânăstirilor noastre, împodobit în scoarțe țesute cu fir; frumoasa garnitură de birou, de asemenea executată în broderie artistică; o ramă de birou și o scoarță românească, executată artistic cu motive oltenesti de către Seminarul Monahal din mânăstirea Hurezi. D-sa în continuare a mulțumit călduros Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru aceste minunate daruri, care exprimă creația artistică a poporului nostru, arătînd oă, personal, acordă o deosebită prețuire obiectelor de artă populară și că le va păstra cu multă plăcere, chiar pe biroul său de lucru, alături de alte daruri, primite tot de la București.

Convorbirea a decurs apoi într-o atmosferă apropiată și prietenească, reliefîndu-se eforturile ce se depun necontenit de către Conducătorii popoarelor Jugoslaviei pentru o viață mai bună, pentru înțelegerea dintre popoare, pentru menținerea păcii în lume, pentru grija ce o arată străvechilor monumente istorice, atât de numeroase în această țară, pentru preocuparea oamenilor de cultură în vederea conservării și restaurării celebrelor mânăstiri, împodobite cu frescă, a căror descoperire a atras atenția savanților de peste hotare. În legătură cu aceasta, Prea Fericitul Patriarh i-a împărtășit Domnului Președinte impresiile puternice pe care le-a avut delegația noastră vizitînd monumentele istorice din Belgrad, Muzeul Militar și Muzeul Frescelor. Apoi, pentru această foarte plăcută întâlnire, l-a încredințat în numele delegației, că va purta o neștearsă amintire prieteniei și dragostei cu care conducătorii Jugoslaviei au primit pe solii Bisericii Ortodoxe Române și că va depune toate eforturile pentru promovarea și înflorirea prieteniei dintre popoarele Jugoslaviei și poporul român.

În timpul convorbirii, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin a transmis Domnului Președinte Iosip Broz Tito călduroase salutări din partea Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române. Domnul Președinte Iosip Broz

Tito, încântat de acest mesaj a mulțumit pentru salutările trimise, rugînd pe I.P.S. Sa să transmită Domnului Dr. Petru Groza cele mai vii salutări și sincere mulțumiri, cu doriri de sănătate

Președintele Iosip Broz Tito cercetînd cu interes un album cu fotografii de minăstiri și biserici din țara noastră, oferit de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

La sfîrșitul audienței, Domnul Președinte al R.P.F. Jugoslavia, Iosip Broz Tito și-a manifestat plăcerea de a se fotografia în mijlocul delegației și a Inalților Ierarhi sîrbi.

Apoi Domnul Președinte Iosip Broz Tito a salutat delegația, mulțumind Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru această vizită și

urează călătorie plăcută pe pământul Serbiei, călătorie care va contribui în mod sigur atât la cunoașterea noastră reciprocă, cât și la prețuirea și dragostea dintre reprezentanții celor două Biserici și reprezentanții popoarelor noastre. Cu aceasta a luat sfârșit plăcuta și importanta vizită pe care delegația Bisericii Ortodoxe Române a făcut-o Președintelui R.P.F. Jugoslavia, Iosip Broz Tito.

În presa capitalei Jugoslaviei au apărut comunicate speciale, în care s-a relatat această vizită, apărînd fotografiile delegației cu Domnul Președinte Tito.

CĂLĂTORIND PRIN JUGOSLAVIA DE AZI

LA EPISCOPIA DIN ORAȘUL CRAGUIEVAȚ

E cunoscut faptul că în Serbia există un mare număr din cele mai mari și mai vechi mînăstiri și biserici monumente istorice, care prin trecutul și rolul lor cultural, prin valoarea artistică a arhitecturii și a picturii lor sînt socotite pînă azi adevărate comori de artă ale Bisericii și poporului sîrb. Unele din acestea au avut legături strînse și cu țara noastră. Mulți dintre călugării cărturari din aceste mînăstiri au ajuns prin părțile noastre și au lăsat urme neșterse în dezvoltarea monahismului nostru românesc. Multe au fost împodobite sau înzestrate cu diferite obiecte de artă de către evlavioșii domnitori ai Țării Românești și ai Moldovei.

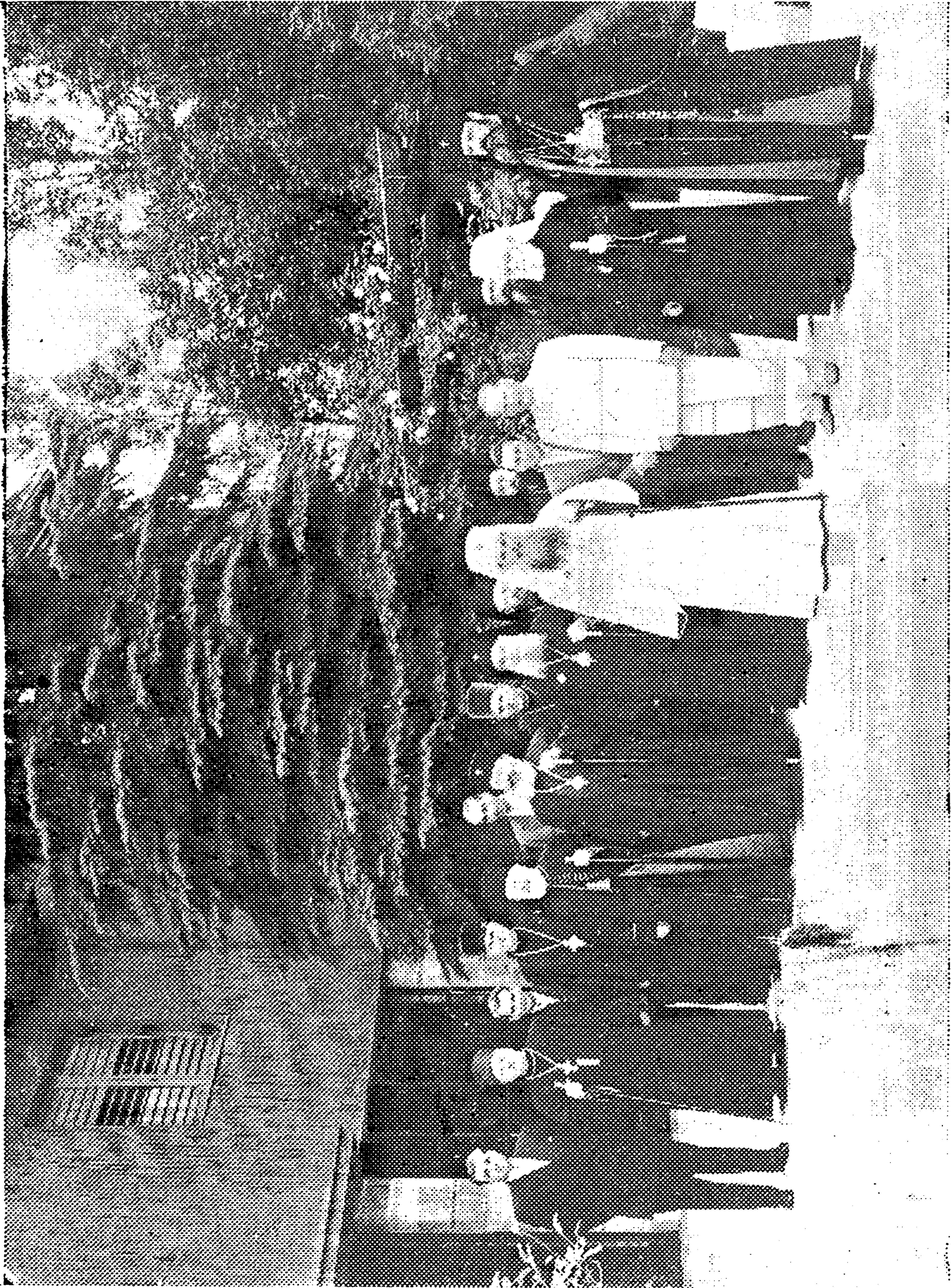
De aceea, nu fără emoție, delegația Bisericii Ortodoxe Române a primit vestea plăcută, că în programul vizitei sînt trecute cîteva biserici și mînăstiri celebre din cuprinsul Serbiei. Astfel, însoțiți de Prea Fericitul Patriarh Vichentie, de membrii Sfîntului Sinod Sîrb, de Dl. Dilparici, Secretarul Comisiei Cultelor, de Prea Cucernicul Preot Milan Smilianici, Președintele Asociației Preoților Ortodocși din Jugoslavia, de reprezentanți ai presei și de alte personalități oficiale, am plecat în dimineața acelei zile spre orașul Craguievaț. Călătoria a avut loc în condițiile cele mai optime, cu mașini puse la dispoziție de către Sfînta Patriarhie și Guvernul R.P.F. Jugoslavia.

Pe lîngă monumente bisericesti, delegația avea prilej să viziteze și alte așezăminte legate adînc de lupta eroică a popoarelor Jugoslaviei împotriva stăpînirii otomane, ori împotriva cîmpiririi hitleriste. Pentru a ajunge la orașul Craguievaț — primul popas —, calea noastră a străbătut istoricul ținut al Șumadiei, brăzdat de dealuri împădurite, nu însă în măsura în care să-și îndreptățească denumirea de «Șumadia», care se tîlmăcește: ținut plin de păduri. Capitala Șumadiei, orașul Craguievaț este un important centru comercial și muncitoresc și aci a luat ființă prima Mitropolie Ortodoxă Sîrbă, iar acum își are reședința Prea Sfîntitul Episcop Valerian al Șumadiei.

Drumul se arată a fi deosebit de plăcut. Priveliștile se tot schimbă cu fiecare serpentină, cu fiecare deal pe care-l trecem, deschizîndu-se vederi noi din ce în ce mai încîntătoare. Ținutul acesta este bogat în livezi, culturi de cereale și viță de vie, purtătoare de struguri din cei mai gustoși.

Timp de aproape 5 veacuri, ținutul Șumadiei a fost inima Serbiei. Aici s-a păstrat totdeauna trează conștiința independenței naționale și aici s-au dat cele mai crîncene lupte de eliberare. Rezistența împotriva

cotropitorilor a fost întreținută de unii revoluționari de frunte ce au răsărit tot din acest ținut, cum a fost Cara George. Acesta a dat semnalul primelor mari mișcări împotriva scuturării jugului otoman. Faima vitejiei fiilor acestui ținut a trecut încă din acele vremuri în cîn-

Președintele Iosip Broz Tito, Prea Fericirii Patriarhi Vichentie al Serbiei și Justinian al României, împreună cu delegația Bisericii Ortodoxe Române, în parcul reședinței prezidențiale.

tece le popu'are. Unele din acestea sînt și acum cîntate de popor, cu astfel de cuvinte: «Poporul sîrb nu va cădea atîta timp cît vulturul rănit pentru libertate veghează și cît soarele Șumadiei luminează și încălzește». Vulturul rănit era stema națională a Statului Sîrb destrămat

În urma dezastruoasei lupte de pe cîmpia Mierlei, unde ostașii lui Mircea cel Bătrîn și ai Cneazului Lazăr, în anul 1389, luptînd ca niște eroi, au fost răpuși de puterile incomparabil mai mari ale turcilor.

În mod deosebit atrag luarea aminte unele localități ca: Mladinovaț, important centru cultural și comercial; Robjia cu fabrici de ciment și de ceramică; puncte agricole, cu întinse livezi și culturi diferite; localitatea Venceaț, renumită prin carierele ei de marmoră albă; localitatea Desimirovaț, unde se vede o măreață catedrală, în dreptul căreia credincioșii și preoții au salutat trecerea oaspeților.

Ceea ce ne-a impresionat, apoi, străbătînd aceste plaiuri frumoase pînă la orașul Craguievaț, sînt desele monumente și troițe ridicate de localnici în memoria multor patrioți, care au căzut victime ocupanților fasciști, în anii grei 1940-1943. În jurul orașului Craguievaț s-au petrecut cele mai zguduitoare scene, cînd mii de persoane, tineri, bărbați și femei au trebuit să-și dea viața pentru dezrobirea patriei lor. În octombrie 1941, aici au fost împușcate mii de persoane; pentru un singur german, trebuiau să fie împușcați, drept pedeapsă, 100 de patrioți sîrbi. Acest lucru era decretat ca lege și nimeni nu avea cui să se plîngă.

Este mișcător ceea ce s-a întîmplat în aceste negre zile din luna octombrie 1941, cu tinerii elevi și cu profesorii liceului din localitate. Pentru a afla de la elevi unele știri și numele conducătorilor partizanilor, numeroși în aceste locuri, care ducea lupte de rezistență împotriva ocupanților germani, autoritățile au arestat pe toți elevii liceului pentru urgente și aspre cercetări. Tinerii elevi, deși supuși la foame, la sete și la alte chinuri nemiloase, nu numai că n-au scos nici un cuvînt, ci ei își arătau cu bărbăție hotărîrea lor și a întregului popor de a nu înceta lupta de rezistență, pînă la eliberarea întregii țări. Ei au continuat să rabde cu curaj mai departe toate schingiuirile autorităților, fără să-și piardă cîtuși de puțin curajul și fără să-și întunece conștiința lor patriotică. Văzînd că nevinovații elevi continuă să fie reținuți și supuși unui regim atît de aspru, profesorii liceului s-au înfățișat autorităților, cărora le-au solicitat eliberarea grabnică a elevilor cu nimic vinovați. Cu toate stăruințele lor, autoritățile germane n-au putut fi înduplecate. Atunci profesorii, în semn de participare la lupta pentru eliberarea țării, s-au hotărît să împărtășească cu toți aceeași soartă ce se pregătea elevilor: împușcarea. Și astfel, în aceeași zi și în același loc, au fost împușcați pînă la unul toți profesorii și elevii liceului, scenă rămasă încă vie în amintirea tuturor localnicilor. Pe lîngă ei au fost împușcați sau spînzurați în același timp, mii de alte persoane, socotite amestecate în luptele de rezistență ale patrioților sîrbi. Aici au fost omorîți și șapte preoți care au dat sprijin patrioților. Doiul a cuprins în zilele acelea, toate satele și localitățile din împrejurimi. Mamele disperate alergau în neștire pe ulițele satelor sau pe străzile orașului, plîngîndu-și odrasele. Drept mîngîiere, ele erau prinse și împușcate fără milă de cotropitorii fasciști, pentru instigația ce o făceau în mijlocul populației.

În memoria acestor jertfe ale fascismului, alături de orașul Craguievaț s-a ridicat un frumos monument, numit **Monumentul Jertfelor Fascismului**. Aici, Prea Fericitul Patriarh Justinian a depus o frumoasă coroană de flori, în numele Bisericii Ortodoxe Romîne. Pe panglicile lungi cu tricolorul romînesc erau scrise următoarele cuvinte: «Delegația

Bisericii Ortodoxe Române, celor jertfiți în lupta contra fascismului, neuitată amintire».

În fața monumentului, pe care stau scrise numele conducătorilor acestor jertfe, toți cei prezenți au păstrat un moment de reculegere, după care Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit: «Bunul Dumnezeu să-i odihnească întru Impărăția Sa». Cu toții ne-am închinat, ducându-ne

Președintele Iosip Broz Tito împreună cu Prea Fericții Patriarhi Vichentie și Justinian.

cu gândul la atâtea jertfe nevinovate, care ar fi putut să aducă nenumărate foloase omenirii întregi, și am răspuns: Amin!

De aici ne-am îndreptat spre **Catedrala episcopală din orașul Cra-
guievaț**, unde, în sunetul clopotelor, Înalții oaspeți erau așteptați de pro-
topopi, preoți și mulți credincioși, în frunte cu Prea Sfințitul Episcop

Valerian al Șumadiei și cu autoritățile locale. În ciuda ploii torențiale, mulțimea credincioșilor continua să stea în fața Catedralei pentru a întâmpina oaspeții și pentru a lua binecuvântare de la cei doi Patriarhi.

În biserică, credincioșii au întâmpinat pe solii Bisericii Ortodoxe Române cu buchete de flori și cu cuvinte de bun șos. Prea Sfințitul Episcop Valerian, salutând prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian în această Catedrală, a arătat bucuria cu care credincioșii și preoții orașului și din împrejurimi au așteptat această zi de sărbătoare pentru ei. Prea Sfinția Sa a rugat pe Întâistătorul Bisericii noastre să binecuvinteze pe bunii și vrednicii săi păstoriți.

Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumind P.S. Episcop, preoților și credincioșilor pentru întâmpinare, le-a împărtășit îndemnuri și înțelepte povețe părintești, le-a urat sănătate și sporire duhovnicească și i-a binecuvântat.

Oaspeții sînt apoi invitați de Prea Sfințitul Episcop Valerian să viziteze reședința episcopală. Aici, Prea Fericitul Patriarh Justinian și membrii delegației au făcut cunoștință cu reprezentanții autorităților locale, care au întâmpinat cu multă bucurie sosirea oaspeților în orașul istoric Craguievaț. Peste tot se observă spiritul ospitalier, vesel și foarte deschis al gazdelor, Ierarhi și reprezentanți ai puterii de Stat. Președintele Plășii asculta cu interes impresiile Prea Fericitului Patriarh Justinian asupra ororilor săvîrșite de cotropitorii fasciști. Deși tînăr, el părea a fi foarte destoinic și cunoștea amănunțit aportul clerului în timpul grelelor lupte de eliberare. A fost fericit să expună Prea Fericitului Patriarh Justinian vredniciile unor preoți și călugări, patriotismul acestora, care au adus un sprijin însemnat unităților de partizani, ce luptau pe aceste locuri. Personal, a fost ajutat de egumenul unei mînăstiri din această regiune, mînăstire ce se află acum în restaurare, cu sprijinul larg al autorităților. Ierarhii romîni arătau că, într-adevăr, au rămas profund mișcați de urmele triste pe care fasciștii germani le-au lăsat pe aceste locuri, care amintesc numeroasele acte barbare, săvîrșite de ocupanții nemți, în veacul civilizației contemporane.

În amintirea acestei vizite, Prea Fericitul Patriarh Justinian a oferit Prea Sfințitului Episcop Valerian cîteva daruri, constînd din obiecte bisericesti. Cu deosebită emoție, Prea Sfinția Sa îi mulțumește pentru aceste daruri și pentru faptul că Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române i-a vizitat chiar reședința sa și i-a binecuvîntat credincioșii și preoții pe care îi ocîrmuiește. Prea Sfințitul Episcop Valerian și-a îmbogățit acum, după mărturisirea Prea Sfinției Sale, și mai mult simțămintele frățești față de Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, despre care păstrează cele mai frumoase amintiri din timpul vizitei făcute la București, în toamna trecută.

Deși ploaia nu încetase, preoții și credincioșii au așteptat plecarea oaspeților, spre a-i saluta și a-și mărturisi bucuria lor pentru această vizită. Pînă la urcarea în mașini, cei doi Patriarhi și Ierarhi sîrbi și romîni au fost asaltați de către preoți și credincioși, care doreau să ia binecuvîntare, să sărute mîinile Ierarhilor. Delegația a fost urmărită pînă departe de credincioșii și preoții orașului Craguievaț, cu privirile calde și cu puternice sunete de clopote.

LA FABRICA DE CABLURI ELECTRICE DIN ORAȘUL SVETOZAREVO

Ne-am continuat apoi drumul spre Svetozarevo, oraș cu circa 20 de mii de locuitori, important centru industrial, mai ales prin noua fabrică de cabluri electrice, ce s-a construit în imediata lui apropiere. În anii de după război, orașul a căpătat o dezvoltare mai mare. Străbătînd dealurile înalte, presărate cu sate, grădini și livezi, lăsăm în urma noastră frumosul ținut al Șumădiei, încărcat cu slava eroilor, de datini vechi și frumoase și de cîntecele închinare vitejilor ei luptători.

Părintele protoiereu Milan Smilianici, o distinsă figură bisericească a clerului jugoslav, cunosător al trecutului și bun povestitor, ne-a lămurit că dacă ne-am continua drumul tot înainte pe valea râului Lipenița, am ieși drept la Cladova, nume legat de cunoscuta și instructiva nuvelă a Părintelui Gala Galaction: «De la noi la Cladova», al cărui erou, mult zbuțiatul Părinte Tonea, rămîne pildă de virtute și de demnitate preoțească.

Culmile înalte pe care uneori le urcam, deschideau în dreapta și în stînga noastră orizonturi largi, presărate cu așezări omenești. Nu departe de aici, ne lămurea din nou Părintele Milan, se află orașul Djuprie, împrejurul cărui sînt multe sate românești. Românii de pe aici, pe lîngă însușirile de buni și harnici gospodari, păstrează cu sfințenie toate datinile și rînduielile bisericești, în deosebi, pe cele legate de pomenirea răposaților lor. Sîni cunoscuți prin evlavia lor, prin dărnicia și prin fastul cu care țin să împodobească fie înmormîntările celor dragi și scumpi din familiile lor, fie pomenirile acestora. Respectul pentru aceste rînduieli îi fac pe unii dintre ei, mai cu seamă pe cei fără urmași, să-și facă chiar din timpul vieții toate pomenirile rînduite pentru înmormîntare. Purtat în lumea feluritelor istorisiri instructive și plăcute ale bunului și înțeleptului părinte Milan, nici nu știi cînd ajungi aproape de orașul Svetozarevo, lîngă care se află punctul unde delegația noastră va face un popas.

Fabrica de cabluri electrice, așezată într-un cadru pitoresc, pe o suprafață de cinci hectare, cu clădiri impozante, cu un parc bine întreținut, pare la prima vedere o stațiune climaterică. Ajunsă aici, delegația a fost întâmpinată de Consiliul de conducere, în frunte cu Dl. Dragotin Marcovici, directorul tehnic al fabricii, care ne-a condus în sala de ședințe, unde, în cîteva cuvinte alese, a salutat delegația Bisericii noastre, subliniind colaborarea rodnică din trecut a Bisericilor Ortodoxe Romîna și Sîrbă și prietenia dintre cele două popoare. Bisericile Ortodoxe au ajutat totdeauna popoarele lor să-și capete libertatea și independența lor națională, subliniază dl. director. Meritele reprezentanților Bisericii Ortodoxe Sîrbe sînt mari în lupta de eliberare. Foarte mulți preoți au fost spînzurați alături de ceilalți patrioți ai poporului sîrb. «Biserica Ortodoxă, a precizat D-sa, a știut să aprecieze voința popoarelor Jugoslaviei, ea a înțeles spiritul cel nou sprijinind Statul pentru făurirea unei vieți fericite. În trecut, rolul Bisericii a fost foarte mare. Ea era, a continuat directorul tehnic al fabricii, conducătoarea și îndrumătoarea poporului, rol care nu-i cu nimic micșorat astăzi, cînd ea colaborează cu poporul nostru. Pentru noi, a spus mai departe Dl. Dragotin Marcovici, este o mare plăcere să arătăm reprezentanților Bisericii Ortodoxe Romîne una din realizările mărețe ale Jugoslaviei noi: această

fabrică, construită de poporul întreg. Lucrul acesta arată ce forță stă ascunsă într-un popor, de ce eforturi este capabil, atunci când el are un drum luminos în fața sa, atunci când el este liber să-și construiască o viață nouă».

În continuare, D-sa ne-a lămurit felul în care a fost construită fabrica, prin muncă voluntară a circa 15 mii tineri de la orașe și sate, din toate Republicile, și că eforturile depuse pînă la terminarea ei, deși au fost uriașe, au fost încununuate cu deplin succes.

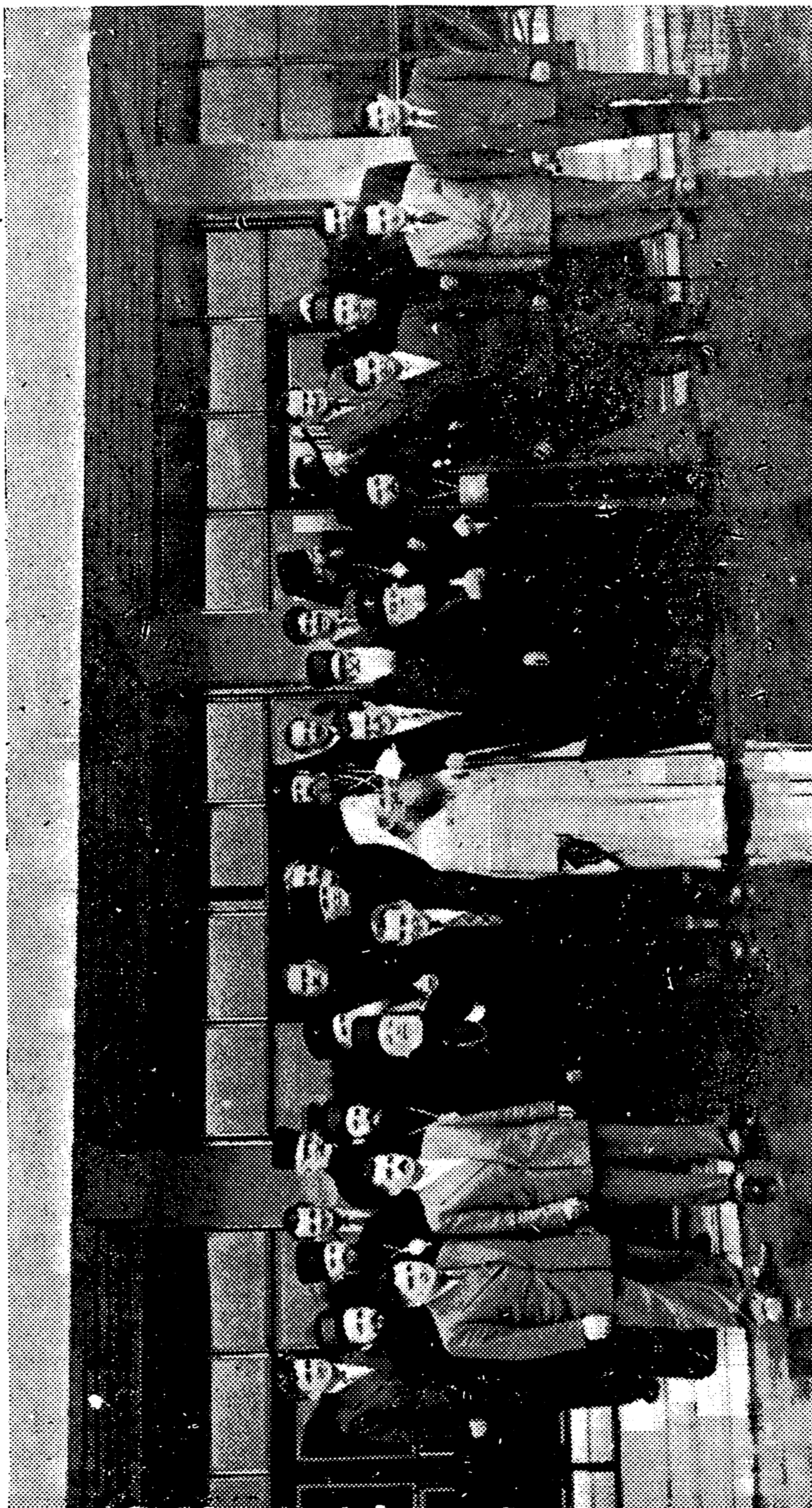
Lucrările au fost efectuate în mai multe etape. Prima etapă de lucrări a fost în anii 1947-1952, când însă s-a lucrat puțin, din pricina unor greutăți de început. În perioada anilor 1952-1954 se pășește intens la construcții masive, după metode noi de lucru, amplasîndu-se mașinile imediat după terminarea fiecărei aripi, în așa fel că, paralel cu construcția noilor porțiuni, în cele terminate trebuiau să lucreze un număr de ingineri. Aceștia aveau misiunea să ridice noi cadre de muncă și de pregătire tehnică. S-ar putea spune că fabrica s-a născut singură, nefiind modele și nici muncitori calificați: au fost folosite elemente necalificate din împrejurimi, care, în urma stăruințelor inginerilor și tehnicienilor au obținut calificarea necesară.

Dir. director Dragotin Marcovici a arătat apoi că, datorită metodelor tehnice moderne, s-au învins greutățile de început și astfel, într-un ritm rapid, s-au putut obține produse noi și un mare randament în muncă. Fabrica a devenit o școală pentru formarea de noi cadre, într-o concepție și o educație nouă, care să corespundă societății celei noi.

În încheiere, D-sa a precizat că procesul de producție a crescut în chip simțitor și că se tinde ca să se ajungă la o producție maximă, după ce se vor înlătura și unele greutăți provenite din lipsă de mașini.

După aceste prețioase lămuriri, directorul tehnic al fabricii, Dragotin Marcovici ne-a condus prin toate secțiile de fabricație, în care lucrează mașini achiziționate din toată lumea. Rînd pe rînd oaspeții au vizitat hallurile uriașe unde zgomotul motoarelor și al diferitelor mașini este asurzitor. Prin mijloacele tehnice cele mai moderne — după ce blocurile mari de aramă se modelează în cuptoare uriașe — firele se subțiază, se lustruiesc și apoi se împletesc pînă ce se obține grosimea cerută de întrebuințarea lor în diferite lucrări. Cu un material special, firele se izolează apoi, ținîndu-se seama de felul în care se vor folosi; în aer, pe pămînt sau în apă. Toate operațiunile se execută mecanic, încît la fiecare mașină nu este nevoie decît de un singur om, care supraveghează întreaga operație. În această întreprindere lucrează un număr de 3080 de persoane, din care 25% îl constituie personalul tehnic și administrativ.

În fața multor mașini, și în deosebi în fața uriașelor cuptoare de turnare a aramei, de unde sînt zvîrlite afară pe niște canale speciale benzi lungi în stare incandescentă, delegația s-a oprit, examinînd îndelung tehnica acestei operațiuni foarte interesantă și cerînd lămuriri de la personalul tehnic, ce ne-a însoțit pe tot timpul vizitei prin fabrică. Timp de aproape trei ore și jumătate am vizitat uriașele hall-uri, în care lucrează muncitorii în condiții optime de lumină, curățenie și aerisire. Aceștia salutau convoiul Ierarhilor, care, trecînd prin dreptul lor, le admirau munca și răbdarea și le prețuiau aportul lor mare pentru iluminarea instituțiilor și multor locuințe și pentru ușurarea vieții fraților lor.

Delegația Bisericii Ortodoxe Romine vizitind fabrica de cabluri de la Zvetozarevo.

Pentru ei, ca și pentru toți cei ce au cunoscut doctrina Bisericii Ortodoxe, vizita celor doi Patriarhi și a atîtor Ierarhi la locul unde muncesc peste 3000 de oameni, unde știința, într-adevăr și-a spus cuvîntul ei hotărîtor și unde tehnica modernă își dă atît de minunate roade în slujba năzuinței omului spre mai bine, nu poate însemna altceva decît traducerea în viață a acestei înalte învățături care sprijină efortul omului de a se bucura de tot ceea ce Dumnezeu a lăsat spre binele și folosința lui. Aceasta înseamnă o binecuvîntare a muncii în genere, dar și o binecuvîntare a acelei tehnici, a acelei științe pusă în slujba fericirii omului, în slujba păcii, în slujba luminării și apropierii dintre oameni. De aceea, este explicabilă bunăvoința și dragostea tuturor slujitorilor și tuturor muncitorilor acestei întreprinderi, unde ei ne-au îmbrățișat la fiecare întîlnire, îndreptînd spre noi salutări și zîmbete voioase.

În cinstea acestei vizite, s-a servit un prînz în sala mare a întreprinderii, care s-a desfășurat într-o atmosferă extrem de prietenească. Deși ocupațiunile comesenilor erau atît de deosebite, totuși înțelegerea și dragostea făcea ca ei să fie uniți în aceleași gînduri și preocupări de prosperitate și fericire a celor două popoare vecine, pe care aceștia le reprezentau la această agapă. Pe lîngă oaspeți, la această masă au mai participat Milan Ilici, Președintele Sfatului Popular Comunal, Dragoslav Miletici, Deputat în Scupcina Serbiei, Radovici Marcovici, inginer șef de fabricație, Vito Petrovici, Președintele Frontului Patriei din localitate, Cîrsto Marcovici, Președintele Comitetului Cultural al fabricii, Sveta Marcovici, Secretarul Consiliului Muncitoresc și redactor al ziarului local «Koblovi», etc.

Între oaspeți și gazde se înfiripau discuții din cele mai interesante în legătură cu trecutul comun dintre Bisericile și popoarele noastre, cu lupta lor comună dusă de veacuri împotriva aceluiași dușman comun, precum și asupra muncii rodnice pe care popoarele noastre harnice o depun pentru a zidi o viață nouă, mai înfloritoare. Cîțiva din inginerii din colectivul de conducere vizitaseră în anii trecuți țara noastră. Aceștia ne-au împărtășit impresiile lor frumoase, culese în timpul călătoriei pe Valea Prahovei, în orașul Stalin, la Cluj, la hidrocentrala de la Bicăz și din alte localități vizitate de ei.

Luînd cuvîntul, în numele delegației Bisericii Ortodoxe Romîne, Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Justin al Moldovei și Sucevei a exprimat calde mulțumiri pentru primirea prietenească, pentru buna voință a întregului colectiv de conducere și a tuturor muncitorilor, care ne-au întîmpinat aici cu atîta voioșie și dragoste, pentru lămuririle prețioase ce ni s-au dat, felicitînd conducerea fabricii pentru frumoasele rezultate obținute pînă acum, cît și pentru condițiile optime de muncă create în această măreață întreprindere. I.P.S. Sa a arătat apoi că popoarele Jugoslaviei, prin construirea acestei uriașe fabrici, dovedesc că sînt la curent cu progresul științific. Ele se pot ridica deci și în industrie, alături cu cele mai înaintate popoare din lume. Poporul nostru nutrește un interes deosebit pentru acest salt nou pe care l-a făcut Jugoslavia și el urmărește cu multă simpatie toate realizările popoarelor Jugoslaviei, față de care păstrează sentimente de prietenie și de dragoste. În încheiere, I.P.S. Mitropolit Justin a încredințat pe Dl. Director Dragotin Marcovici de toată dragostea și prietenia poporului nostru, și a tostat pentru adîncirea colaborării dintre popoarele Jugoslaviei și poporul român.

A luat apoi cuvîntul Dl. Director Dragotin Marcovici, care a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru această vizită ce va rămîne totdeauna vie în analele întreprinderii pe care D-sa o conduce, și-și exprimă nădejdea că prezența reprezentanților Bisericii Ortodoxe Romîne în mijlocul salariaților și muncitorilor acestei fabrici va constitui o verigă puternică pentru cimentarea dragostei și frăției dintre popoarele noastre. Noi cu toții, a încheiat D-sa, trebuie să ne străduim să luptăm pentru realizarea acestor înalte deziderate, care vor aduce numai bine popoarelor noastre. Apoi închină în sănătatea delegației Bisericii Ortodoxe Romîne și a Prea Fericitului Patriarh Vichentie, care a înlesnit această întîlnire.

Pentru concretizarea acestor simțăminte, D-sa a rugat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să primească din partea întreprinderii un album, ce înfățișează diferite momente din viața acesteia. Prea Fericitul Patriarh a mulțumit călduros pentru această deosebită atenție, rugîndu-l să transmită tuturor muncitorilor ce se străduiesc să contribuie la iluminatul atîtor cămine, toată dragostea și prețuirea delegației noastre, încredințîndu-i că va păstra o vie amintire despre hărnicia și dragostea lor de muncă. Dragostea și frăția vor înflori deapururi între Bisericile și popoarele noastre, a încheiat Intîistătătorul Bisericii noastre.

Cu aceeași atențiune D-l Director a oferit un album asemănător și Prea Fericitului Patriarh Vichentie, căruia i-a mulțumit pentru gîndul bun pe care l-a avut atunci, cînd a întocmit programul vizitei la această fabrică a delegației Bisericii Ortodoxe Romîne. Cu aceasta Prea Fericirea Sa ia prilejuit una din cele mai frumoase manifestări ale prieteniei, care vor rămîne neșterse în amintirea tuturor salariaților acestei întreprinderi.

Prea Fericitul Patriarh Vichentie al Serbiei a rostit apoi un însuflețit și instructiv cuvînt. Prea Fericirea Sa a mulțumit în primul rînd Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru înțelegerea și bunăvoința cu care îmbrățișează programul vizitelor pe pămîntul Serbiei, arătînd prin acestea dragostea ce o poartă clerului, credincioșilor și tuturor așezămintelor obștești din R.P.F. Jugoslavia. În continuare Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, adresîndu-se conducerii fabricii, își exprimă impresiile puternice culese în timpul vizitei acestei mărețe realizări a popoarelor Jugoslaviei. Trecînd prin hall-urile uriașe, pline cu diferite instalații, subliniază Prea Fericirea Sa, gîndul meu s-a îndreptat spre om, care a izbutit să pună în slujba lui și a progresului elementele naturii, m-am gîndit în acele clipe la toți aceia care lucrează și care coordonează întreaga muncă ce se desfășoară aici. Privindu-le toate acestea, eu am văzut omul, care-și încordează toate puterile lui pentru o viață mai bună, fiindcă tot ce se fabrică aici, servește omului și cu aceasta omul va trăi mai bine și mai fericit. Nu-i nimic mai important pe pămînt ca viața omului. Dar m-am mai gîndit, a continuat Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, cît timp trebuie ca o mică sîrmă de aramă să fie fabricată pînă să fie folosită! De abia atunci am văzut cît de mult trebuia să ne trîdîm ca viața noastră să fie mai bună și mai ușoară. Toate acestea depind de popoarele noastre muncitoare, care și-au unit forțele pentru mai binele nostru al tuturor.

Prea Fericirea Sa încheie toastînd pentru progresul întreprinderii, pentru sănătatea Domnului Director și a tuturor colaboratorilor D-sale

și pentru prosperitatea întregii Patrii. Intreaga asistență a intonat «Mulți ani trăiască».

Intr-o atmosferă extrem de cordială, delegația noastră și-a luat rămas bun de la ospitalierele gazde, care au ținut ca la plecare să ne ofere fotografiile luate în timpul vizitei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit încă odată Domnului Director Marcovici și celorlalți tehnicieni pentru toată bunevoiața cu care ne-au întâmpinat și ne-au dat atât de prețioase lămuriri. Prea Fericirea Sa îi asigură că va păstra o vie amintire despre această vizită, despre munca și realizările ce se obțin aici, și va transmite în țară dorințele de pace, de prietenie și de frăție ale conducătorilor și muncitorilor acestei întreprinderi. Dl. Director Dragotin Marcovici a arătat că și-a deschis inima ca unor prietenii adevărați, că această vizită a însemnat, într-adevăr, un popas din cele mai importante pentru strângerea prieteniei și colaborării dintre noi și popoarele noastre.

POPAS LA VRINEACICA BANIA.

Călătoria noastră a continuat spre **Vrîneacica Bania**, unde delegația și înalții ei însoțitori vor poposi o zi. Valea Moravei de Apus, prin care trecem, plecând din orașul Svetozarevo, devine tot mai atrăgătoare în peisajii. Am întâlnit sate și orașe mari de-a-lungul defileului Moraviei cu un pământ foarte fertil în această regiune. În fața noastră se deschideau priveliști atât de asemănătoare cu priveliștile ce se întâlnesc în unele părți ale țării noastre. Case înalte de zid, cu pridvoare deschise, împrejmuite cu garduri de ostreșe ori nuiele, cu straturi de flori în grădini și cu mușcate în ferestre ne amintesc de frumoasele așezări de pe valea Argeșului. Am întâlnit localități istorice ca Stelici, unde se vede turnul cu creneluri datând din secolul al XIV-lea; orașul **Krușevaț**, unde și-a avut reședința evlaviosul și viteazul luptător împotriva turcilor, Cneazul Lazăr și soția sa Cneghina Milița. Din vechea capitală a Serbiei lui Lazăr și a Miliței n-a rămas decât ctoria sa, biserica monument istoric numită Lazarița, înălțată în anul 1380. După multe deteriorări pricinuite de dese războaie dintre sârbi și turci, aceasta a fost restaurată de Miloș Obrenovici păstrându-se astfel până în zilele noastre, când a fost restaurată în întregime, fiind socotită ca un prețios monument de artă din timpul Cneazului Lazăr. În exterior, biserica are o arhitectură foarte bogată în decorații și detalii diferite. În interior ea a fost împodobită la început cu frescă, din care astăzi nu se mai păstrează însă nimic. Alături de biserică se văd ruinele turnului de la intrarea puternicei cetăți, în care a locuit Cneazul Lazăr și soția sa Milița. În trecerea prin orașul Krușevaț, am observat frumosul monument din piața orașului ridicat în cinstea eroilor căzuți în luptele de pe Cîmpia Mierlei. El ne amintea și de scumpii noștri eroi români, care, sub comanda lui Mircea cel Bătrîn, aliatul lui Lazăr, au luptat și au căzut alături de eroii sârbi la anul 1389.

În mai multe sate am fost întâmpinați de preoți, de credincioși și de tineret. Cu evlavie și cu bucurie ei așteptau în dagătele clopotelor trecerea Patriarhilor, oferindu-le buchete de flori și solicitându-le binecuvîntări. Convoiuł mașinilor s-a strecurat apoi pe același defileu al Moraviei de apus, străbătînd un șir de munți, împăduriți, brăzdați de uriașele umbre aruncate de soarele în asfințit, amintindu-ne de frumoasele ținuturi vildene.

În jurul orei 19, am ajuns în localitatea Vrîneacica Bania, cunoscută prin izvoarele sale binefăcătoare pentru suferinzii de astm, de stomac și pentru cei cu sistemul nervos obosit. Așezată într-un cadru pitoresc, străjuită de jur împrejur de culmi înalte, împădurite, Vrîneacica Bania atrage prin frumusețea parcurilor, a liniștei și a aerului totdeauna proaspăt și odihnitor. De aceea ea este totdeauna populată cu lume venită din toate colțurile țării, pentru urmarea tratamentului cu ape minerale.

În fața vilei «Cobanici», adăpostită între arbori înalți și brazi argintii, cu o priveliște măreață, este vila destinată pentru găzduirea oaspeților. Delegația a fost întâmpinată de Dl. Ștefan Sușea, Președintele Sfatului Popular al Plășii Cralevo, P. S. Episcop Gherman al Jicei, în Eparhia căruia am intrat, Veselin Andreianici, Vice Președintele Sfatului Popular de Plasă, Mișa Rudirianin, Președintele Uniunii Socialiste a Poporului Muncitor din Plasa Cralevo, Petrovici Raco, Președintele Uniunii Socialiste din localitate, Perici Adam, Vice Președintele Sfatului Popular al Comunei Vrîneacica Bania, P. C. Protopop Adamoviči, parohul bisericii, din localitate Preot Milan Rîncianin.

P. S. Episcop Gherman și reprezentanții autorităților au salutat sosirea înalților oaspeți în această liniștită localitate, exprimând bucuria clerului și tuturor locuitorilor din împrejurimi pentru vizita delegației Bisericii Ortodoxe Romîne pe aceste frumoase și pitorești meleaguri. Ei au urat delegației noastre un călduros bun venit și i-a rugat să considere popasul de aici ca un prilej binevenit de odihnă într-un cadru prietenesc și apropiat.

Prea Fericitul Patriarh Justinian le-a mulțumit pentru întâmpinarea și pentru cuvintele rostite, arătându-și bucuria de a vedea și aceste minunate locuri și de a avea prilejul fericit să se odihnească, după o cale destul de lungă. Prea Fericirea Sa păstrează recunoștință Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie, care a întocmit un program atât de bogat și de variat.

Seara, avut loc o recepție dată în cinstea oaspeților la care au participat toate autoritățile prezente. Recepția a decurs într-o atmosferă, frățească fiind întreținută — ca peste tot — de voia bună și de humorul Prea Fericitului Patriarh Vichentie. Conversații vii și interesante se urzeau între reprezentanții autorităților și soborul ierarhilor și preoților, în legătură cu ocupațiunile localnicilor, cu starea duhovnicească a credincioșilor și cu aportul pe care clerul îl dă pentru înfăptuirea inițiativelor obștești.

Printre altele, am aflat o povestire interesantă în legătură cu descoperirea izvoarelor termale din această localitate. Acum o sută de ani, glăsuește povestitorul, bîtrîmul Episcop al Jicei, Ioanichie, despre care se spune că era puțin sever cu păstoriții săi, a plecat călare să-și cerceteze sfintele mînăstiri și parohiile din împrejurimi. Cum prin aceste locuri dealurile sînt dese și mari, calul său bolnav de astm n-a mai putut urca dealul de la Vrîneacica. Episcopul, văzînd aceasta, lasă calul acolo pe coastă în seama cuiva, iar el își continuă drumul pe jos, către locul unde era așteptat. După cîteva zile însă, se pomenește că-i sosește calul, care între timp se vindecase de astm. Calul bolnav rămas lîngă aceste izvoare, a băut ape din ele și astfel s-a vindecat. Faptul se vestește îndată pînă la mari distanțe, încît multă lume a început să aducă la aceste izvoare tot mai mulți cai bolnavi, care, după un oare care timp, se tămăduiau. Nu mult după aceasta s-a constatat că apa este bună și pentru oamenii

suferinzi de astm. Toți aceștia venind la izvoarele acestea, după un timp ei se vindecau. Izvoarele au început să fie îngrijite; în jurul lor au luat naștere așezări omenești și astfel ele au ajuns astăzi în starea în care se află cunoscute prin puterea lor tămăduitoare. Iată cum, descoperirea acestui minunat loc este legat de cinul nostru preoțesc, a încheiat zîmbitor, părintele Milan Smilianici.

LA MINĂSTIREA LIUBOSTINIA, CTITORIA CNEGHINEI MILIȚA.

Joi, 6 iunie 1957. Primele raze ale soarelui de dimineață inundau cu lumina lor vîrfurile mîntilor și dealurilor ce străjuiesc liniștiți stațiunea balneo-climatică Vrîneacica Bania.

Aici, într-adevăr am fost încîntați de frumusețile împrejurimilor și de curățenia micului orașel. Aerul proaspăt, încărcat cu parfum de iasomie — floarea cea mai dragă și mai deasă a parcurilor și a grădinilor — precum și cîntecul păsărilor se adaugă la odihna și binefacerea izvoarelor tămăduitoare.

La o distanță de numai 15 km., adăpostită între dealuri înalte, se află mînăstirea Liubostinia, unde delegația Bisericii noastre era așteptată, în această frumoasă zi. În drum spre mînăstire, am făcut un popas la Catedrala orașului Trîstnic, ai cărei locuitori ne-au salutat voioși chiar de la intrare în oraș.

În fața măreței Catedrale, oaspeții au fost întîmpinați de Prea Cucernicii Preoți Rudmiro Iaciovici și Anghel Karici, îmbrăcați în veșminte, înconjurați de foarte mult popor din acest oraș. Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Fericitul Patriarh Vichentie al Serbiei, sărutînd crucea și Sfînta Evanghelie, au intrat în Biserică și s-au închinat în Sfîntul Altar, după care, de pe soleea înaltă, ei au binecuvîntat mulțimea de credincioși care umpluseră biserica pînă la refuz. Prea Sfințitul Episcop Gherman al Jicei, într-un scurt cuvînt, a prezentat lucrarea duhovnicească și obștească a preoților și a credincioșilor orașului Trîstnic, arătînd bucuria lor de a vedea pe solii Bisericii Ortodoxe Romîne și de a lua binecuvîntare de la Patriarhii celor două Biserici Ortodoxe.

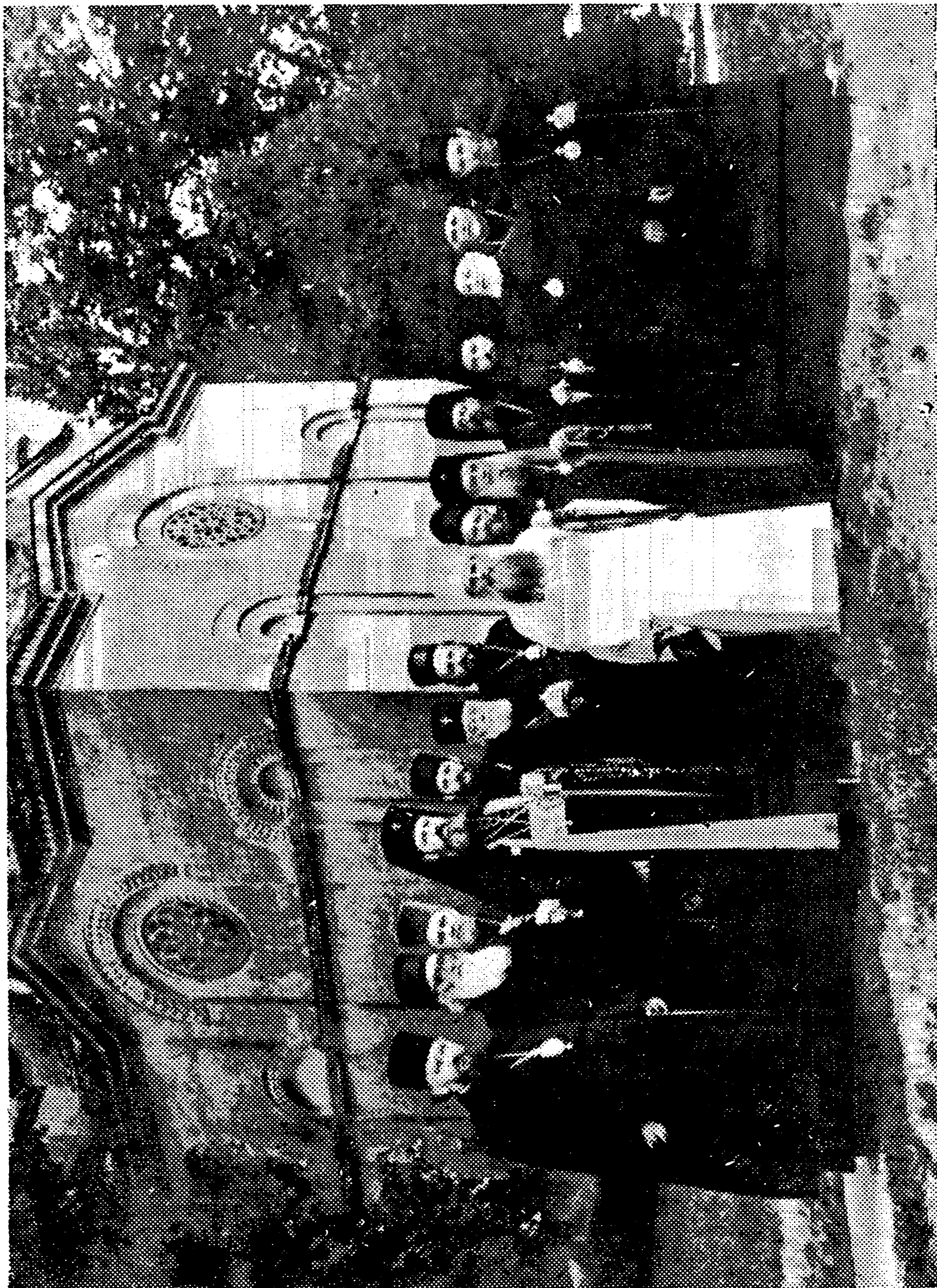
Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit Prea Sfințitului Episcop, preoților și credincioșilor, pentru întîmpinare, arătîndu-le că delegația Bisericii Ortodoxe Romîne prin această vizită răspunde invitației frățești a Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie. A subliniat bucuria întregii delegații la întîlnirea cu clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Sîrbe, avînd fericitul prilej să le vadă credința, rîvna și evlavie lor pentru Biserica Mîntuitorului Iisus Hristos. «De aceea cu toată dragostea vă binecuvîntez, a adăugat Prea Fericirea Sa, și vă împărtășesc în același timp toată dragostea credincioșilor și clerului Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Romîne».

Delegația a cercetat apoi arhitectura interioară a bisericii, a admirat catapeteasma sculptată și cu icoane proaspăt pictate și întocmirea interioară a bisericii, dîndu-se posibilitate credincioșilor să urmărească toate actele liturgice ale preoților. Cînd dorința preoților și a enoriașilor va fi împlinită, izbutînd să picteze întreaga biserică, aceasta va avea de bună seamă o valoare mult mai mare.

La ieșirea din Catedrală, mulțimea credincioșilor venea spre a lua binecuvîntare, sau cel puțin spre a se atinge de hainele Patriarhilor și Ierarhilor. Cu multă evlavie și duioșie, preoții și credincioșii înșiruiți pe

traseul lung din piața Catedralei au salutată îndelung plecarea înalților oaspeți de la biserica lor.

După un drum de numai 5 km. de la orașul Trîstnic, mergînd paralel cu firul apei Liubostinia, am ajuns la mînăstirea de maici cu același nume,

Delegația Bisericii Ortodoxe Romine la mînăstirea Liubostinia.

important monument istoric, cu un trecut de o covîrșitoare însemnătate pentru poporul sîrb și pentru poporul român. Această mînăstire ctitorită de evlavioasa cneghină Milița, văduvă a Cneazului Lazăr, mort pe Cîmpia Mierlei, a fost întemeiată între anii 1402-1405, ca mînăstire de maici.

Pe lângă Milița, s-au adunat dintru început multe văduve ale eroilor căzuți pe Cîmpia Mierlei și au durat aici viață monahală, după pravila monahismului răsăritean. În acest loc, Milița a adunat rămășițele pămîntești ale eroilor sîrbi și romîni de la Cosova și le-a înmormîntat în această mînăstire cu cinstirea cuvenită.

În decursul istoriei, mînăstirea a fost transformată în mînăstire de călugări, care s-au remarcat în chip deosebit în timpul luptelor de eliberare și, în deosebi, în aceea condusă de eroul Cocina, la Kraina, în anul 1788. Drept răzbunare, pentru fapta de curaj a călugărilor, mînăstirea a fost jefuită și incendiată. Cu timpul, ea a fost restaurată și a avut epoci de mare înflorire culturală. De aici au ieșit episcopi de seamă, ca Teodosie, Macarie, Arsenie, Sava al II-lea, etc. Biserica mînăstirii a fost restaurată în întregime, atît în exterior, cît și în interior, unde se păstrează porțiuni din vechea frescă. Ea reprezintă ca arhitectură stilul sîrbo-bizantin, practicat de meșterii școlii morave și se înfățișează ca o bijuterie de arhitectură. În timpul restaurărilor, s-a descoperit pe o piatră de la intrarea principală, săpat numele constructorului bisericii, protomaiestrul Borovic Rade, iar pe o arcadă interioară numele pictorului Macarie, unul din cei mai mari maeștri, aparținînd grupului de pictori veniți din Macedonia. Aceștia au trecut în Serbia din pricina năvălirilor turcești și aici au pictat numeroase biserici și icoane. În interiorul bisericii se poate admira fresca prezentînd Patimile Domnului, figuri de ierarhi, portretele Cneghinei Milița și a Cneazului Lazăr, etc.

Acum în mînăstire se nevoiesc, în viață de obște, 40 de călugărițe conduse de Prea Cuvioasa Egumenă Varvara. Ele se ocupă, pe lângă săvîrșirea zilnică a sfintelor slujbe, cu lucruri de mînă, cu gospodăria mînăstirii, cu albinăritul și cu recoltarea pămîntului mînăstirii. După toată înfățișarea acestei mînăstiri, se vede că soborul are o viață ordonată, disciplinată și trăiește într-o aleasă ținută duhovnicească.

Primirea delegației la Mînăstirea de maici Liubostina a fost impresionantă. La poarta mînăstirii împodobită cu ghirlande de flori și ramuri verzi, oapeții au fost întîmpinați de Prea Cuvioasa Egumenă Varvara, înconjurată de tot soborul călugărițelor și de preoții deservenți ai mînăstirii. Aici erau de față și reprezentanții autorităților locale de Stat, în frunte cu Miloie Kusmanovici, Președintele Sfatului Popular de Plasă a orașului Krușevaț, Bogdan Filipovici, Președintele Tribunalului din Krușevaț, Milodin Milunovici, Președintele Sfatului Popular Comunal, membri ai Sfatului Popular, Protoiereul Miloie Iaracovici, P. C. Arhidiacon Nicon precum și foarte mulți credincioși din împrejurimi.

În numele autorităților locale și al cetățenilor din împrejurimi, Dl. Miloie Kusmanovici, Președintele Sfatului Popular a salutat socirea delegației, spunînd între altele:

Prea Fericirea Voastră,
Domnilor,

Doresc să-mi exprim mulțumirea mea pentru onoarea ce-mi revine ca, în numele Comitetului popular raional Krușevaț și a poporului din această regiune, să vă salut cu ocazia descinderii Domniei Voastre pe teritoriul raionului nostru, urîndu-Vă bun sosire!

În același timp, vreau și sînt convins că exprim dorința întregului popor din această regiune, ca în vizita ce ne-o faceți să Vă simțiți întru totul ca într-o vizită făcută unui popor înrudit și apropiat Domniilor Voastre.

Menționez în chip deosebit că relațiile dintre popoarele noastre se dezvoltă în spiritul de bună vecinătate și sinceră prietenie. Aceasta nu este o prietenie întâmplătoare și nici întreținută în chip artificial, ci este o necesitate istorică pe care au simțit-o atît de bine și o simt și azi conducătorii noștri de Stat și politici.

Poporul Dvs. cît și popoarele noastre, pe arena lumii, reprezintă popoare mici din punct de vedere numeric, dar ele sînt popoare care și-au dat seama că interesele lor superioare impun în mod imperios relații cît mai strînse și mai bune între țările vecine, o colaborare cît mai armonioasă între ele, căci și noi popoarele mici vom reuși în felul acesta să aducem contribuția noastră la cauza păcii din lume, a păcii care este în această epocă mai necesară ca oricînd; de aceea rolul nostru al popoarelor mici este să luptăm cu perseverență pentru o viață mai bună a omului, în condițiile relațiilor pașnice și frățești între popoare. O asemenea luptă este cu atît mai necesară, în noua apariție a cursei înarmărilor, căci, o eventuală folosire a armelor noi, ar amenința întreaga omenire.

Ceea ce se consideră în special deosebit de important și doresc să subliniez cu această ocazie, este faptul că și Biserica D-vs. ortodoxă ca și a noastră, au luat o poziție justă, alăturîndu-se eforturilor popoarelor noastre în direcția creierii condițiilor mai bune de trai pentru om.

Vă salut încă odată sincer și vă rog să transmiteți poporului român salutări fierbinți, iar Dvs. și colaboratorilor din suita Dvs. vă doresc o vizită cît mai plăcută și agreabilă.

În numele delegației Bisericii Ortodoxe Romîne, Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit Președintelui și reprezentanților autorităților locale, pentru călduroasa și prieteneasca întîmpinare și pentru cuvintele adresate delegației, ca și pentru aprecierile măgulitoare față de poporul român.

«Drumul pe care mergem, a arălat Prea Fericitul Patriarh, este drumul dragostei și al colaborării, drum pe care au mers și înaintașii noștri și care a fost atît de rodnic pentru popoarele noastre. Ca reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Romîne, a continuat Prea Fericirea Sa, avem fericitul prilej să vă vizităm aceste frumoase și istorice locuri, datorită invitației binevoitoare a Prea Fericitului Patriarh Vichentie. Este foarte adevărat ceea ce ați afirmat și Dvs., că Bisericile noastre au avut un trecut comun și ele s-au identificat cu aspirațiile popoarelor noastre și au contribuit la înfrățirea acestora. Acum ele înțeleg să sprijine, cu toată puterea strădania popoarelor noastre, pentru făurirea unei vieți mai bune, mai drepte și mai fericite, depunînd toate eforturile pentru instaurarea păcii în lume, pentru înlăturarea primejdiei unui nou război, ținînd seama de pericolul ce-l prezintă pentru omenire folosirea armelor atomice».

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe Domnul Președinte să transmită tuturor cetățenilor din Plasă salutul prietenesc al poporului român, și încredințarea că întregul nostru popor nutrește o dragoste frățească pentru popoarele Jugoslaviei. **«Cu aceste gînduri am poposit, aici, a încheiat Prea Fericitul Patriarh Justinian, și din toată inima doresc: să trăiască frăția dintre popoarele noastre».**

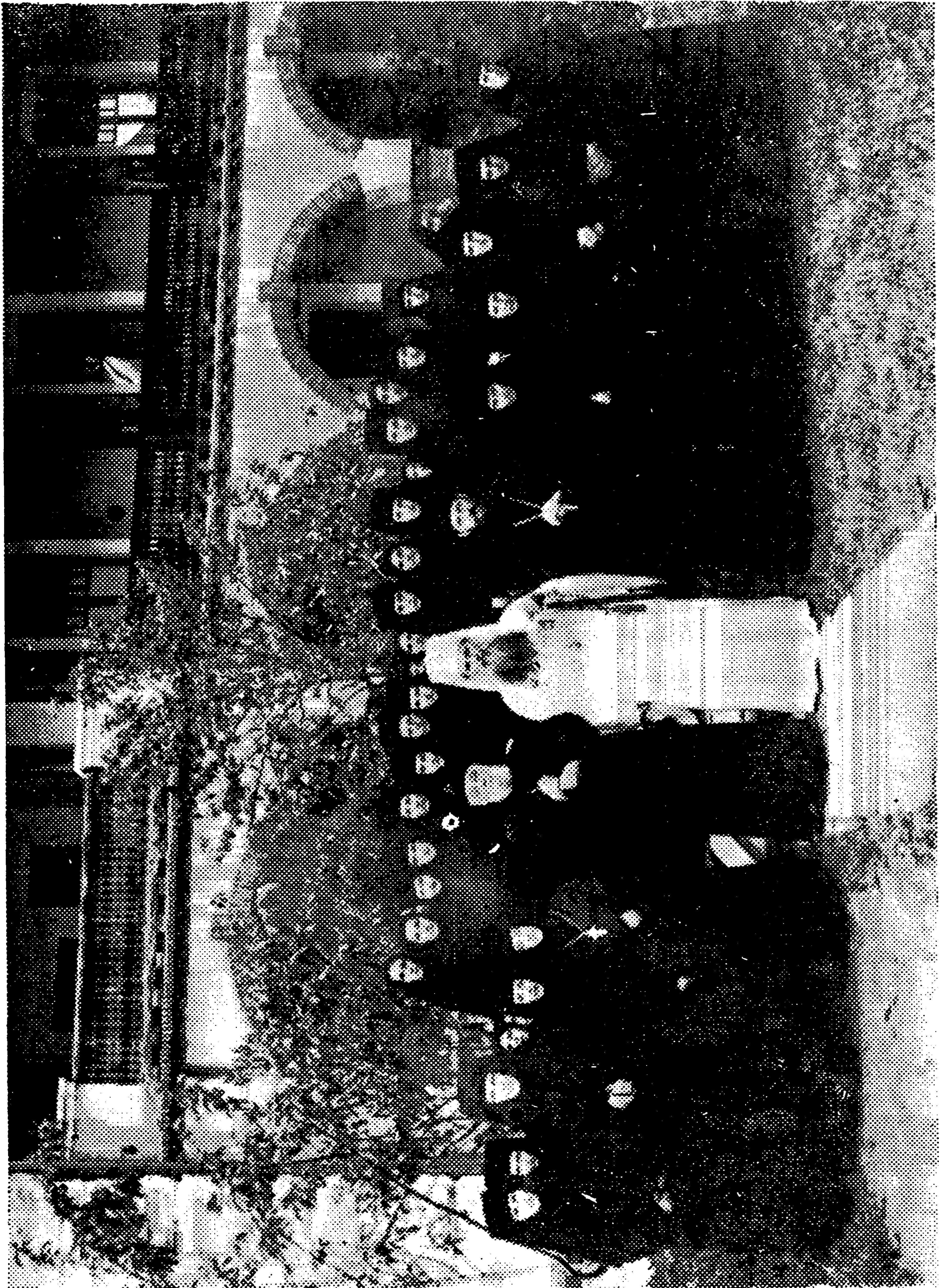
În sunetele clopotelor, s-a format apoi o impresionantă procesiune care a pornit spre biserică, în timp ce soborul maicilor cânta Troparul hramului, iar credincioșii, cu fețele pline de bucurie, cereau binecuvîntarea Patriarhilor, aruncîndu-le flori în cale.

În biserică, după ectenia întreită, Prea Sfințitul Episcop Gherman al Jicei, într-un însuflețit cuvînt, a salutat sosirea oaspeților în acest sfînt și istoric locaș monahal, și, în cuvinte măiestrite a tîlmăcit bucuria și entuziasmul clerului, credincioșilor și mai cu seamă al monahiilor din această mînăstire pentru sosirea reprezentanților Bisericii Ortodoxe Romîne.

Arătînd importanța întîlnirii dintre cîrmuitorii duhovnicești ai celor două Biserici Ortodoxe surori, Prea Sfinția Sa a spus, printre altele: «*Cartea duhovnicească a istoriei acestei sfinte mînăstiri deschide o nouă pagină pentru a înscrie vizita delcgației Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian. Această carte are o pagină veche, pe care noi n-o putem citi decît în această mînăstire, a cărei istorie este plină și de durere, și de suferințe, și de lacrimi. Dar are și o pagină nouă, plină de învățămînte și de bucurie duhovnicească. Această carte a fost deschisă în ziua cînd o mare catastrofă s-a întîmplat pe cîmpia Kosovo. Dar să vedem ce este scris în această carte? Stă scris aici că în trecutul îndepărtat, Dumnezeu a dat poporului sîrb un mare bărbat, pe Ștefan Nemanja, care a pus primele baze solide ale poporului și statului sîrb. Acesta a sădit primul măslin, a semănat prima sămînță duhovnicească, iar fiul său, Sfîntul Sava, primul episcop și îndrumător al poporului sîrb, a făcut ca măslinul sădit de Ștefan Nemanja să aibă rădăcini cît mai adînci în mijlocul poporului sîrb. Urmașii Sfîntului Sava au cultivat acest măslin, care reprezintă credința ortodoxă a poporului sîrb. În acest timp poporul sîrb a cunoscut o perioadă de influențe variate. Atunci Serbia a fost împodobită cu un mare număr de mînăstiri, cum e cerul împodobit cu stele. Astfel trece pagină cu pagină din această carte, care reprezintă istoria poporului nostru, împietită cu istoria acestei mînăstiri. Iar după aceste pagini glorioase, apar pagini întunecoase, stropite cu sînge. Poporul sîrb, în luptă cu turcii pentru libertatea și credința sa, pentru viața lui și pentru tot ce a fost valoare spirituală, s-a ridicat în apărarea acestor valori spirituale pe Cîmpia Mierlei. Lupta a fost inegală: căci la o armată mare turcească a trebuit să țină piept o armată care nu era decît pe sfert. Lupta a fost crîncenă și sîngeroasă și ea s-a terminat catastrofal pentru noi. Dar a fost numai o catastrofă fizică, fiindcă din punct de vedere spiritul noi n-am fost învinși.*

Floarea poporului sîrb a căzut atunci pe Cîmpia Mierlei. Aici a căzut în bătăile și bătrînul viteaz Juga Bogdan cu cei nouă copii ai săi, cîntat apoi de popor în felul următor: «*Nouă Pași au fost uciși, iar cel de al zecelea a căzut Bogdan cel bătrîn și cei nouă fii ai săi și armata*». Spiritul sîrb n-a căzut, căci măslinul Sfîntului Sava a continuat să lumineze în Biserică și în tot poporul. Soția Cneazului Lazăr, Milița, se duse la Cîmpia Mierlei, pentru a strînge corpurile celor căzuți și plîngînd i-a adus și i-a înmormîntat în această sfîntă mînăstire. Aici, pe locul jertfelor mari de pe Cîmpia Mierlei, ridică ea această biserică, ca oșrandă și locaș sfînt, unde poporul să se adune și să se roage lui Dumnezeu și să fie acest lăcaș în același timp și școală de credință și eroism pentru generațiile viitoare. Cneghina Milița devine apoi călugăriță, primind numele de Eugenia. Ea

adună aici văduvele eroilor căzuți și creiază un centru duhovnicesc al Serbiei, o făclie pentru tot poporul sîrb, pe care l-a încojnurat și l-a pregătit pentru acțiunile lui viitoare.

Prea Fericții Patriarhi Vichentie și Justinian, în mijlocul soborului de maici de la mînăstirea Ljubostinia.

Pentru aceasta, fie binecuvîntat ceasul, cînd Prea Fericirea Voastră în fruntea delegației romine, ați plecat din frumoasa și evlavioasa Dvs. țară, vecină nouă, România, și ați răspuns la poftirea Prea Fericitului Patriarh Vichentie și al Sfîntului Sinod al Bisericii Sîrbe. Fie binecuvîntat ceasul

și ziua când ați poposit în acest locaș sfânt, ca aici, pe mormintele vitejilor eroi, să ne rugăm împreună lui Dumnezeu și să căpătăm noi forțe, așa după cum generații întregi s-au rugat și s-au inspirat aici, ca, după lupte și o robie de 500 ani, să scuture jugul. Acest loc l-a inspirat și pe marele erou Zinghe să lupte cu turcii. Și când a văzut numărul lor mare, a preferat să moară decît să cadă în mîinile lor. Acest loc a inspirat și lupta de eliberare națională a poporului sîrb, căci robia nu are nici un sens; ori ieși biruitor, ori mort.

Cu forțe mici, poporul nostru a luptat și a cucerit libertatea de aur de care ne bucurăm noi azi și avem posibilitatea să primim oaspeți dragi. Să fie acest locaș sfânt zălogul prieteniei și dragostei noastre frățești! Să fie el zălogul comunității jertfelor pe care poporul român și poporul sîrb le-au dat pentru libertatea lor națională. Uniți duhovnicește, acest locaș să ne inspire pe toți; să inspire bunul și evlaviosul popor român și poporul sîrb; să ne inspire totdeauna la nevoie același spirit de luptă care a ajutat în lupta lor pentru libertate și credință, pe strămoșii noștri, pe ale căror morminte vă primim noi azi.

Vă salut, Prea Fericite Părinte Patriark Justinian, și vă doresc bun venit. Vă rog să ne priviți ca pe niște frați. Venirea Prea Fericirii Voastre aici să adauge încă o pagină duhovnicească la istoria acestei sfinte minăstiri, iar noi să ne arătăm vrednici de jertfele strămoșilor noștri», a încheiat P. S. Episcop Gherman emoționanta sa cuvîntare.

A răspuns Prea Fericitul Patriark Justinian care, exprimîndu-și profunda emoție și bucurie simțită, sosind la această minăstire, și mulțumind în numele delegației pentru frumoașa primire a spus între altele:

«Ascultînd cuvîntul de salut al Prea Sfințitului Episcop Gherman, care a început cu deschiderea unor pagini de istorie, să ne fie îngăduit să deschidem prima filă din cartea istoriei poporului român, din care deslușim că pe Cîmpia Mierlei, în lupta pe care cneazul Lazăr a purtat-o împotriva turcilor, a avut alături de el și pe Domnitorul Țării Românești, Mircea cel Mare. Și istoria noastră ne spune iarăși că lupta dela Nicopole n-ar fi fost pierdută, dacă conducerea operațiunilor de război ar fi fost lăsată în seama voevodului ortodox Mircea cel Mare. În această luptă armatele au fost conduse de alții, care au cerut această faoare, dar care n-au meritat-o, și astfel în lupta crîncenă au ieșit învinse armatele coaliției creștine de atunci. Sultanul s-a îndreptat cu armatele lui să-l pedepsească pe Mircea cel Bătrîn, aliatul cneazului Lazăr, pentru participarea la războiul de pe Cîmpia Mierlei. Armatele s-au întîlnit la Rovine, unde sultanul a fost învins, cu toate că avea o armată mult mai numeroasă decît aceea a lui Mircea. Parte din armata sultanului a fost pusă pe fugă în pămîntul Olteniei, iar restul a fost înecat în Dunăre, fugind din fața braivilor ostași valahi. Această istorică luptă a fost cîntată de Mihail Eminescu, cel mai mare poet al Țării noastre.

Deschizînd mai departe cartea istoriei Țării noastre, cu multă evlavie noi citim despre Cneghina Milița, care a adunat trupurile eroilor căzuți pe Cîmpia Mierlei — eroi sîrbi și romîni — și le-a adus aici, unde le-a înmormîntat cu toată evlavie și cucernicia. Și pe mormintele acestora ea a ridicat această minunată biserică. Tot din aceste locuri, cu aproape două decenii și jumătate mai înainte de aceste evenimente, a venit în Țara Ro-

mînească Prea Cuviosul Părinte Nicodim cel sfințit, care pe vremea înaintașilor lui Mircea cel Bătrîn, a ctitorit mănăstirile Vodița, Tismana și Prislop și a reorganizat monahismul nostru românesc.

Mulțumesc lui Dumnezeu, continuă Prea Fericitul Patriarh Justinian, și sint recunoscător Prea Fericitului Patriarh Vichentie care ne-a invitat să vizităm Biserica Ortodoxă Sirbă și ne-a oferit prilejul fericit să ne îndreptăm pașii spre aceste însemnate locuri și împreună să putem deschide filele istoriei popoarelor și Bisericilor noastre surori, ingenunchind, pe lespezile care străjuiesc jertfele comune din lupta de pe Cîmpia Mierlei, împotriva cîmpitorilor turci, și să ne rugăm împreună pe mormintele lor, și să ne inspirăm din aceiași putere și izvor pentru apărarea credinței noastre comune și pentru libertatea popoarelor noastre.

Totodată, cunoscînd istoria noastră comună de suferințe și jertfe, timp de cinci sute de ani, cînd viața popoarelor și a Bisericilor noastre s-au împletit în jertfe și bucurii, datorită noastră este să ne arătăm vrednici urmași eroilor comuni ai Bisericilor și popoarelor noastre. Atît în sînul Bisericilor noastre, cit și în mijlocul popoarelor noastre, să continuăm înfrățiți, să zidim o viață frățească de bună înțelegere și de sinceră prietenie.

Trecutul ne arată că în timpul cînd noi am fost uniți, atunci am avut cele mai mari succese din viața Bisericilor și popoarelor noastre. Intreaga noastră propășire culturală o datorăm unirii și dragostei dintre noi. De aceea, aflîndu-ne în această biserică, în care sălășluiesc jertfele comune ale popoarelor și Bisericilor noastre cu toții să ne legăm înaintea lui Dumnezeu că vom lucra pentru continua întărire a dragostei și frăției dintre Bisericile și popoarele noastre și vom sprijini înfăptuirea aspirațiilor popoarelor și strădania conducătorilor popoarelor noastre, pentru construirea unei vieți noi».

Prea Fericirea Sa și-a încheiat cuvîntarea mulțumind soborului mînistirii și clerului pentru întîmpinarea atît de înălțătoare și a făcut urări de prosperitate duhovnicească maicilor din mînăstire și credincioșilor adunați cu acest prilej. Cu multă însuflețire, soborul și întreaga asistență a cîntat apoi «Mulți ani trăiască».

SĂRBĂTORIREA ANIVERSARII A 9 ANI DE PATRIARHAT A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN.

Spre a-și manifesta dragostea pentru Biserica Ortodoxă Romînă și față de Înfiistătătorul ei, Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie a rînduit ca ziua de 6 iunie să fie sărbătorită într-un chip cu totul solemn. În istorica mînăstire, Liubostinia, ctitorită, așa cum am arătat mai sus, de evlavioasa cneghină Milița, pe osemintele eroilor celor două popoare, s-a sărbătorit într-o atmosferă de frățească dragoste împlinirea a nouă ani de la intronizarea Prea Fericitului Patriarh Justinian. Slujba de mulțumire a fost săvîrșită, în chip impresionant, de Prea Sfințitul Episcop Gherman, înconjurat de mulți preoți și diaconi, iar răspunsurile au fost date de corul călugărițelor.

Am trăit, cu toții, clipe de adîncă reculegere, în care adierile trecutului comun încărcat de jertfe și de slavă, se împleteau tainic cu fiorul clipelor de față. Ca o mireasmă bine mirositoare, sfintele rugăciuni se înălțau spre Cel Atotputernic, unind sub același acoperiș, în același cuget

și în aceeași simțire sfântă, pe toți cei de față. Deși neînțelese, Litanile ne pătrundeau cele mai intime coarde ale sufletelor și ne simțeam toți una, purtați împreună cu tămâia din cădelnițe și cu jertfa făcliilor din sfeșnice către Tronul Dumnezeiesc.

Credincioșii au participat cu multă evlavie la sfânta slujbă și mărturisau aceasta cu ținuta lor încuviințată, ca pentru Casa Domnului, cu dese închinăciuni și cu aprinderea lumînărilor, atât în sfeșnicul de sus pentru sănătatea celor vii, cât și în cel de jos, pentru fericita odihnă a celor adormiți. Cu aceeași sfială plină de cucernicie, ca și credincioșii de la noi, ei se apropie, fac corect și negrăbit semnul sfintei cruci, sărută luminițele și apoi le așează în sfeșnice, după rânduială.

La sfârșitul slujbei, Prea Fericitul Patriarh Vichentie a rostit un vibrant discurs, arătând bucuria frățească cu care clerul și credincioșii sârbi, în frunte cu Sfântul Sinod, participă la această mare sărbătoare a Bisericii Ortodoxe Române surori. Subliniind clipele înălțătoare de rugăciune, prilejuate de sărbătorirea Intâistătorului Bisericii noastre, în aceste locuri, Prea Fericirea Sa a spus printre altele:

Prea Fericirea Voastră,

Această slujbă se săvârșește în ziua înscăunării Prea Fericirii Voastre ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române surori. Sintem foarte bucuroși și fericiți că această zi însemnată se sărbătorește în mijlocul nostru și chiar în acest loc sfânt. Am mulțumit Bunului Dumnezeu că pînă acum V-a ajutat și luminat în munca grea de Conducător al Bisericii Ortodoxe Române surori. L-am rugat ca și pe viitor să Vă întindă ajutorul Său și să Vă dăruiască binecuvîntarea Sa, spre a păzi și a chivernisi Via Domnului, încredințată Prea Fericirii Voastre spre păstorire. Eu nu voi vorbi despre meritele, pe care Prea Fericirea Voastră le-ați dobîndit în timpul de cînd conduceți Sfînta Biserică Ortodoxă Romîna. Știu că ați spus că aceste merite nu Vi se cuvin, dintr-un duh de modestie care Vă caracterizează. Permiteți-mi însă ca în numele Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a Ierarhilor, a clerului și a poporului nostru, să Vă urez toate cele bune și toate succesele în remarcabila Prea Fericirii Voastre activitate.

Prea Fericirea Voastră,

V-am îndrăgit încă de la prima noastră învîntare, cu prilejul trecerii Noastre prin București. V-am îndrăgit din momentul cînd ne-ați primit atât de voios și atât de bucuros în Reședința Prea Fericirii Voastre din București, unde Noi ne-am simțit atunci ca între frați. V-am îndrăgit însă și mai mult de cînd sînteți în mijlocul Nostru, împodobînd cu chipul distîns al Prea Fericirii Voastre Sfînta noastră Biserică. V-am îndrăgit apoi, fiindcă V-ați deschis inima și sufletul față de noi, încît am devenit cu toții — mari și mici — foarte apropiați.

Prea Fericirea Voastră,

Din inimă Vă dorim ca Bunului Dumnezeu și Sfîntui Duh să Vă călăuzească în marea misiune ce o aveți pentru înălțarea și înflorirea Bisericii Ortodoxe Romîne! Să împlinească Dumnezeu dorințele noastre spre bine! Iar Noi, frații Voștri, care Vă stimăm, ne vom ruga totdeauna Mîntuito-

rului nostru Iisus Hristos pentru țericirea și mîntuirea Patriarhului Justinian. Domnul Dumnezeu să-i arate calea Sa Patriarhului Bisericii Ortodoxe Romîne!

Is pola eti, despota!

Clerul și întreg soborul arhieresc, împreună cu călugărițele și asistența intonează cu multă însuflețire «Intru mulți ani, Stăpîne!».

După aceasta a luat cuvîntul Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Justin al Moldovei și Sucevei, care împărtășind bucuria clerului și tuturor fiilor Sfintei noastre Biserici, a spus între altele:

«An de an, fiii Bisericii din țara noastră, slujitorii și credincioșii, se adună pentru a cinsti înscăunarea Prea Fericitului Justinian ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Romîne, în ziua de 6 iunie 1948. Găsindu-ne departe de țara noastră, ne unim gîndurile cu frații noștri din țară, îndreptînd rugăciuni către Bunul Dumnezeu, spre a da Prea Fericitului Patriarh Justinian, sănătate, viață îndelungată și înțelepciune întru cîrmuirea Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Romîne

Nu este momentul să facem un bilanț al bogatei activități a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Totuși nu putem trece peste principalele etape din cei nouă ani de patriarhat. În anii care s-au scurs, Biserica Ortodoxă Romîna și-a dobîndit o nouă organizare. Învațămîntul Teologic a fost așezat pe baze noi. Monahismul a fost reorganizat, potrivit pravilelor sfinților Părinți. Clerul și credincioșii au fost îndrumați spre a cinsti după cuvîntul pe Dumnezeu, precum și de a-și da întreaga lor contribuție la zidirea unei vieți noi în Patria noastră.

Să-mi fie, de aceea îngăduit, ca în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne să exprimăm toată recunoștința noastră pentru truda pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian o pune neconținut în slujba Bisericii și să-l asigurăm pe Prea Fericirea Sa că toți membrii Sfîntului Sinod sînt alături de Prea Fericirea Sa în toate acțiunile sale mari pe care le depune spre binele Bisericii și al Patriei noastre scumpe.

Intru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh Justinian!»!

Delegația, împreună cu Ierarhii și clerul sîrb, a cîntat cu multă însuflețire: «Pre Stăpînul și Patriarhul nostru Justinian, Doamne, îl păzește întru mulți ani!».

Surprins de această neașteptată manifestare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns următoarele:

«Prea Fericirea Voastră,

Sînt adînc emoționat că în momentul acesta, cînd se împlinesc nouă ani de patriarhat, mă văd sărbătorit în această veche biserică, înconjurat de atîta dragoste și frăție de Prea Fericirea Voastră, de Prea Iubiții Voștri Ierarhi, Membri ai Sfîntului Sinod, de Ierarhii și membrii delegației noastre și de credincioșii și monahiile din această sfîntă minăstire. Deși aș fi voit ca acest moment să rămînă necunoscut Prea Fericirii Voastre, totuși văd că Prea Fericirea Voastră a-ți găsit prilej să-mi arătați, și prin această manifestare, și prin cuvintele atît de înțelepte, dragostea Prea Fericirii Voastre și a Bisericii Ortodoxe Sirbe surori. Mi-ați făcut urări ce au izvorît din inima deschisă a Prea Fericirii Voastre, inimă plină de dragoste față smerenia mea.

Prea Fericirea Voastră,

Acum nouă ani, acest eveniment a fost sărbătorit la Patriarhia Moscovei, numai după câteva săptămîni de la instalarea mea ca Patriarh, eveniment legat și de onomastica mea. Sărbătorirea a avut loc după ce am săvîrșit Sfînta Liturghie la Mînăstirea Sfîntului Serghie, de la Zagorsk. Cu acel prilej m-am rugat lui Dumnezeu să-mi dăruiască ca ocrotitori și îndrumători și pe sfinții ocrotitori ai Bisericii Ortodoxe Ruse, în purtarea grelei sarcini pe care o luam pe umerii mei acum nouă ani. Și tot cu acel prilej, am luat binecuvîntarea tuturor Intîistătătorilor și Ierarhilor Bisericilor Ortodoxe surori, prezenți atunci la Moscova.

Au trecut nouă ani și Bunul Dumnezeu a ascultat rugăciunile mele și ale ocrotitorilor mei, sfinții romîni și ruși. Și în scurtă vreme, numai după câteva luni Biserica noastră a deschis un nou capitol în istoria ei, prin revenirea la sînul ei a fraților noștri smulși prin silnicie de Vatican, înainte cu 250 ani. Cei un milion și jumătate de credincioși cu 1400 de preoți foști greco-catolici, au trecut în rîndurile credincioșilor și preoților Bisericii mame. Dacă în cei nouă ani Biserica noastră a înscris un șir de înfăpturi mărețe de prosperitate și înflorire, acestea le datorăm în primul rînd Bunului și Milostivului Dumnezeu, iar în al doilea rînd prea iubiților mei frați, membri Sfîntului Sinod, care au fost alături de mine în toate aceste acțiuni. Le datorăm apoi clerului nostru, celor aproape 12.000 de preoți, celor aproape 6500 călugări și călugărițe, care au dat ascultare Patriarhului și Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne.

Prea Fericirea Voastră,

Sînt extrem de emoționat că cea de a noua aniversare a înscăunării mele ca Patriarh se săvîrșește în acest dumnezeesc locaș, sub ale cărui lespezi sălășluiesc jertfele sfînte ale popoarelor noastre care au fost unite în lupta de la Cosova și au rămas înfrățite pînă astăzi. Sînt mulțumit și fericit că a noua aniversare are loc într-un moment al întîlnirii noastre, că popasul acesta se săvîrșește într-o îmbrățișare frățească a Bisericii noastre și că participă la el membri ai celor două Sfînte Sinoade ale Bisericilor noastre surori.

Toată ființa mea se îndreaptă în aceste neuitate clipe către Cel Atotputernic, care a îndreptat pașii noștri către aceste sfînte așezări. Numai orerile Domnului necunoscute nouă, ne-au îndreptat pașii aici, pe locul unde sînt depuse primele jertfe ale Bisericilor și popoarelor noastre. Bucuria lor va fi veșnică, vîzînd pe conducătorii celor două Biserici uniți în sfînte rugăciuni, uniți în dragoste.

Cu inimile deschise, îmbrățișîndu-ne cu sărutare frățească, să ne legăm în fața lor că vom păstra și vom cultiva dragostea și frăția dintre popoarele noastre, făcînd din ele doi frați buni pe veci nedespărțiți».

Intr-o atmosferă plină de înălțare sufletească cei doi Patriarhi s-au îmbrățișat frățește, în timp ce întreaga asistență cîntă: «Mulți ani trăiască!». Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost apoi felicitat de Inalt Prea Sfințiii Mitropoliți, de Prea Sfințiii Episcopi, de reprezentanții autorităților, de cler și de soborul mînăstirii. Pînă la stăreție, maicile au cîntat troparul în cinstea Sfîntei Miliței și cu mare bucurie cei prezenți au fost conduși în apartamentele oficiale ale mînăstirii, unde, după Polihroniu,

a urmat o agapă frățească, servită în trapeza mînăstirii, care era împodobită cu ghirlande de flori și covoare naționale, lucrate de maicile din mînăstire. Agapa a decurs într-o atmosferă extrem de frățească. Cu grija și îndemnînarea unei bune și ospitaliere gazde, Prea Cuvioasa Maica Varvara, egumena mînăstirii, veghează ca totul să se desfășoare în condițiunile cele mai bune. Pentru a-și exprima recunoștința fiiască față de cei doi Patriarhi și față de Inalții Ierarhi care-i însoțeau, corul călugărițelor a executat un foarte frumos program de cîntări bisericești. Ele au intonat, pe melodia bisericească sîrbă, imne închinare Maicii Domnului și cneghinei Milița, sfînta ocrotitoare a acestui lăcaș. Melodia imnului închinat Miliței era atît de duios și ușor de executat, încît la un moment dat toți Ierarhii și preoții cîntau acest imn, care sună astfel:

*«In orașul slăvit Krusevaț,
«Ca într-o grădină din rai,
«Tu ai trăit fericită.
«Fericirea te-a îmbrățișat
«Dragă Miliță, slăvită cneghină.
«Căci trăznetul a căzut în mijlocul zilei,
«Acelei zile groaznice de Vidov Dan,
«Atunci a căzut împăratul Lazăr,
«Atunci s-a prăbusit împărăția sîrbească,
«Dragă Milița, slăvită cneghină».*

Sfințenia și frumusețea locului, căldura cu care ospitalierele noastre gazde ne primiseră și manifestările de sinceră bucurie ale tuturor celor ce pretutindeni ne întîmpinau, au creat la această agapă o atmosferă și de solemnitate, dar și de apropiere, de comunicări și de mărturisiri făcute de la inimă la inimă. Ierarhii sîrbi, Ierarhii romîni și preoții au intonat Troparul Invierii și toată asistența a cîntat, pe aceeași melodie a glasului al VIII-lea troparul Cincizecimii. Mai mult decît în altă parte, în trapeza mînăstirii Liubostinia — mînăstirea dragostei — ne-am simțit înălțați sufletește și cu toții am trăit clipe de neuitat.

Pentru a tîlmăci dragostea delegației Bisericii Ortodoxe Romîne față de Inalții Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a luat cuvîntul Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile al Banatului. I.P.S. Sa subliniind viabilitatea Bisericii Ortodoxe, a arătat că nu se poate confunda universalismul Bisericii și cu starea ei la un moment dat, precum ar voi să susțină cei ce spun că Biserica Ortodoxă este împietrită. În drumul spre desăvîrșirea fiilor ei, către atingerea idealului vieții creștine primare, Biserica Ortodoxă depune rîvnă, depune stăruință și dragoste de adevărată mamă. Noi, Ierarhii Bisericii Ortodoxe, trebuie să fim fericiți, a spus mai departe Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile, că slujim acest ideal și că trebuie să facem ca gîndirea și viața creștină să se apropie tot mai mult de idealul vieții patristice, lucru ce va fi posibil de realizat, dată fiind strînsa colaborare dintre Intîistătătorii și reprezentanții Bisericilor Ortodoxe surori, ceea ce atît de rodnic se realizează în zilele noastre. În încheiere, I.P.S. Sa toastează pentru sănătatea membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, pentru îndelungă înziliră a Prea Fericitului Patriarh Vichentie, încredințîndu-i că Ierarhii Bisericii Ortodoxe Romîne vor fi alături de Biserica Sîrbă în această

sfântă acțiune de ridicare pe culmile cele mai înalte ale Ortodoxiei. După acest discurs, delegația noastră a cântat «Mulți ani trăiască», iar Ierarhii sârbi au intonat, lin, pe o melodie duioasă, rugăciunea: «Ascultă, Doamne, cererile noastre».

În cuvîntul său cald și adînc în cugetări, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian a împărtășit simțămintele puternice pe care delegația noastră le-a trăit chiar din primele clipe, de cînd a călcat pe pămîntul sfînt al Serbiei. Acestea s-au împuternicit pe măsura contactului cu Ierarhii sârbi, cu Prea Fericitul Patriarh Vichentie, cu credincioșii, cu reprezentanții autorităților și ele ne copleșesc profund în această sfîntă mînăstire de călugărițe. Am intrat în Catedrala Sfintei Patriarhii din Belgrad, a adăugat Înalt Prea Sfinția Sa, am văzut multă lume și tineret, am fost găzduiți de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie într-un măreț palat, am văzut fabrici și biserici, am trecut prin orașe și sate și acum ne găsim într-o sfîntă mînăstire, în care simțim fiorul sfînțeniei, precum a simțit Moisi, cînd a văzut rugul cel aprins. Toate acestea alcătuiesc un orizont măreț pentru noi ca slujitori ai Sfintei Biserici Ortodoxe.

«Această viziune mare, pe care noi am intuit-o aici, — continuă Înalt Prea Sfințitul Firmilian, — viziune aceeași la noi, la Rila, Constantinopol, Belgrad sau în altă parte în cîmpul Ortodoxiei, formează substanța și crezul nostru ortodox. Aceeași slujbă, același veșmînt și ceea ce este important aceeași gîndire, simțire și zbor către Dumnezeu. Acestea constituie trăsătura fundamentală a Ortodoxiei. Ne simțim frați, prieteni și în același chip tindem către Dumnezeu. Pămîntește trăim în cuprinsul unor hotare și națiuni deosebite, spiritual însă sintem uniți în acelaș Duh Sfînt.

Marea minune a Ortodoxiei, — precizează Înalt Prea Sfinția Sa, — a fost ca din popoarele acestea să toarne un monolit, care constituie și aici pe pămînt și în cer aceeași unică viziune. Sintem recunoscători Statului Jugoslav și Statului nostru că ne-au înlesnit să ne cunoaștem frații noștri față către față și să construim împreună o viață unitară, pașnică, pămîntească și dumnezească. Sintem mulțumitori Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie că ne-a prilejuit această bucurie și! asigurăm de toată dragostea noastră, precum asigurăm și pe membrii Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe. În încheiere, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian toasterază pentru soborul mînăstirii și pentru Prea Cuvioasa Maica Stareță, care s-au ostenit, ca niște adevărate maici și surori, să ne facă o atmosferă atît de înălțătoare și de prielnică, încît ne-am simțit ca la una din mînăstirile noastre».

Ultimul a luat cuvîntul Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, care a fost fericit să constate că împrejurarea neașteptată și nepregătită a sărbătoririi Prea Fericitului Patriarh Justinian, precum și spontaneitatea cuvîntărilor Înalt Prea Sfințiilor Mitropoliți Vasile și Firmilian au ridicat popasul de aici pînă la o manifestare a Ortodoxiei. Aceasta dovedește tot mai mult că ea nu este și nici nu poate fi pietrificată — cum le-ar place unora să susțină —, fiindcă Ortodoxia dispune de mari forțe vitale. Este destul să amintim, a subliniat Prea Fericirea Sa, că din izvoarele ei se adapă și astăzi chiar cei ce propovăduiesc zadarnic această pietrificare a ei. De aceea, iubiți frați, a conchis Prea Fericirea Sa

Patriarhul Vichentie, sus să avem inimile și să avem încrederea fermă că forțele Bisericii Ortodoxe sînt mereu proaspete, mereu noi și pururea vii. Prea Fericirea Sa a mulțumit apoi Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile, care a atins problema viabilității Ortodoxiei, precum și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian, care, în cuvinte alese, a definit Ortodoxia ca unitate de gîndire și de viață, făcîndu-ne prin cuvîntul Înalt Prea Sfinției Sale, să trăim momente de înălțare sufletească, momente ce nu vor fi niciodată uitate.

Exprimînd mulțumiri Conducerii de Stat, care a făcut posibilă înțîlnirea de aici, Prea Fericitul Patriarh Vichentie face urare ca cele două Biserici Ortodoxe surori să obțină cît mai frumoase rezultate în activitatea lor și să realizeze acel gînd scump Bisericii: înfăptuirea unității ei depline.

În încheiere, toastează în cinstea Conducătorilor popoarelor noastre și pentru adîncirea legăturilor dintre acestea și dintre Bisericile noastre surori.

În amintirea acestei vizite, Prea Fericitul Patriarh Justinian a oferit Prea Cuvioasei Egumene cîteva daruri, constînd din stofă pentru veșminte preoțești, cruci argintate pentru Sfînta Masă, icoane și diferite obiecte lucrate în atelierele și cooperativele noastre mînăstirești. Cu dragoste părintească, le-a înfățișat apoi evlavia, hărnicia, munca și dragostea de carte a călugărițelor din sfintele noastre mînăstiri, care au dorit să le trimită cîteva modele din lucrările de artă națională, executate de ele.

Prea Cuvioasa Maică Varvara, stareța mînăstirii, a mulțumit în numele soborului, Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru toate darurile primite, pentru veștile atît de frumoase despre monahiile din Romînia și pentru binecuvîntările patriarhicești împărtășite soborului, care a rămas fericit de această vizită. Prea Cuvioșia Sa roagă pe Înălțătorul Bisericii noastre să transmită călugărițelor din Romînia mulțumiri pentru aceste daruri și să le încredințeze că maicile de aici le păstrează aceeași dragoste și înalță rugăciuni către Dumnezeu pentru sănătatea și mîntuirea lor.

Credincioșii și soborul mînăstirii Liubostinia au petrecut pînă departe pe Înălții oaspeți, cu cîntări și buchete de flori.

Înapoiăți, pe același drum, în ospitaliera localitate Vrîneacica Bania, în după amiaza acestei zile am vizitat biserica de aici cu hramul Adormirea Maicii Domnului. La biserică s-au adunat mulți credincioși din localitate în frunte cu preoții Adamovici și Milan Rînicianin pentru a primi vizita delegației Bisericii Ortodoxe Romîne. Patriarhilor li se oferă frumoase buchete de flori, în timp ce preoții cîntă imnul primirii Ierarhilor în Biserică.

Prea Fericitul Episcop Gherman tîlmăcește Prea Fericitului Patriarh Justinian bucuria credincioșilor de a primi delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, precum și atașamentul lor pentru promovarea tuturor acțiunilor pastorale, duse de preoții bisericilor.

Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește preoților și credincioșilor pentru întîmpinare, arătîndu-le că întîlnirea Ierarhilor celor două Biserici va adînci și mai mult prietenia dintre popoarele noastre, pentru care noi sîntem datori să ne străduim neconținut. Li îndeamnă apoi la

săvârșirea faptelor bune, la dragoste și le urează tuturor sănătate și prosperitate.

După o scurtă cercetare a icoanelor, lucrate cu multă măiestrie în ulei și după ce Prea Sfințitul Episcop Gherman a reliefat dorința enoriașilor de a zidi o nouă biserică într-un loc mai potrivit, delegația noastră, binecuvântînd pe credincioși, a plecat în urma poftirii autorităților, să viziteze izvoarele de ape minerale.

Mergerea pe jos pînă la izvoare prilejuiește mulțimii bucuria nestăpînită de a saluta prezența Ierarhilor pe aleile pline de flori ale acestei frumoase stațiuni. Cu ținuta cucernică, bărbați, femei, tineri și mai cu seamă copii, ies în cale și sărută mîinile Patriarhilor, care-î binecuvintează. La trecerea Ierarhilor unii credincioși se închină — printre care se observă și credincioși romano-catolici, cunoscuți după felul în care-și fac semnul Crucii.

Foarte multă lume s-a adunat, cînd delegația s-a oprit la izvoare și cînd Prea Fericitul Patriarh Justinian și ceilalți Ierarhi au gustat din această apă, ce se aseamănă cu cea de la Olănești, Călimănești, etc. Amenajate în chip civilizată, izvoarele cu ape minerale stau la îndemîna tuturor celor ce au trebuință de apele lor.

La încheierea vizitei noastre în această localitate, ne-am urcat pe una din cele mai pitorești coline, care domină întreaga împrejurime. De aici se puteau vedea piscurile cele mai îndepărtate ale munților albaștri în lumina strălucitoare a soarelui, precum și minunatele perspective ale Moraviei de Apus.

Recepția ce s-a dat în această seară, care a decurs în aceeași prietenească atmosferă, a încheiat ziua de 6 iunie, plină de evenimente frumoase și înălțătoare.

LA MÎNĂSTIREA JICEA, CTITORIA LUI ȘTEFAN NEMANIA

Vineri, 7 iunie 1957, pe un timp admirabil, delegația s-a îndreptat pentru a vizita celebra **mînăstire Jicea**, ctitorită în anul 1217 de primul țar al poporului sîrb, Ștefan Nemanja. Mînăstirea Jicea a intrat chiar de atunci în istoria Bisericii Sîrbe și a poporului sîrb. Primul Arhiepiscop al Serbiei, Sfîntul Sava, atît de cunoscut și cinstit pînă în zilele noastre de întregul popor, și-a avut reședința în această mînăstire, începînd cu anul ctitoriei sale. Aici s-au încoronat primii țari ai Serbiei și tot în această sfîntă mînăstire s-au hirotomit primii ierarhi sîrbi. De aceea, ea a fost trecută în rîndul mînăstirilor împărătești, ceea ce făcea ca egumenul mînăstirii să depindă administrativ de curtea împăratului și făcea parte din sfatul împărătesc. După mutarea Arhiepiscopiei sîrbe la Peci (ridicată apoi la rangul de Patriarhat), mînăstirea Jicea a avut de suferit în decursul veacurilor multe distrugerii, fiind restaurată în mai multe rînduri cu dania conducătorilor sîrbi sau a credincioșilor.

În timpul războiului din anii 1941-1944 mînăstirea a suferit pagube ireparabile fiind incendiată și bombardată fără cruțare. Cu toată restaurarea ce i s-a făcut în ultimii ani, cu sprijinul autorităților de Stat, urmele războiului încă se mai văd. Clădirea cu etaj a stăreției, trapeza și paraclisul au fost distruse aproape în întregime, iar acum se află în curs de restaurare. De aceea e greu de stabilit dacă din arhitectura și din pictura inițială a bisericii s-au mai putut păstra ceva pînă în zilele noastre.

În interior s-au păstrat porțiuni din vechea zugrăveală, datînd — după afirmațiile cunoscătorilor — din veacurile XIII și XIV. Biserica a fost pictată în mai multe rînduri. Catapeteasma sculptată în lemn, de proveniență nouă, are icoanele pictate în stil realist și nu prezintă vreo altă caracteristică.

În mînăstire se nevoiesc acum, în îndeplinirea pravilei și în viața de obște, un număr de circa 30 de călugărițe, conduse cu destoinicie de P.C. Egumenă Elena.

Frumoase ghirlande de flori împodobesc și aici intrarea, unde oaspeții erau așteptați de sobor, în frunte cu Prea Cuvioasa Stareță Elena, preoții slujitori, reprezentanți ai autorităților și mulți credincioși din împrejurimi. În sunetele clopotelor și în melodii'le corului de monahii, oaspeții au intrat în biserică, unde s-a săvîrșit un Polihroniu, după care Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit pentru atît de frumoasa întîmpinare și a împărtășit soborului și credincioșilor binecuvîntări și sfaturi duhovnicești. Prea Fericirea Sa a transmis salutul frățesc al maicilor din cuprinsul Patriarhiei Romîne, monahii care, de asemenea se străduiesc să îndeplinească sfintele slujbe și să lucreze în atelierele mînăstirești, potrivit pravilei Sfîntului Vasile cel Mare. Ele lucrează stofe necesare pentru confecționarea veșmintelor bisericești, icoane, obiecte de ceramică, etc.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a îndemnat soborul la sporirea duhovnicească, la o viață monahală înaltă și la o neconținută stăruință de a se împodobi fiecare dintre viețuitoarele mînăstirii cu cele mai frumoase și mai alese însușiri duhovnicești, avînd încredințarea că toate acestea vor aduce roade, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu mijlocirea Prea Curatei Maicii Sale, Ocrotitoarea tuturor monahiilor. Apoi a dăruit Prea Cuvioasei Maici Egumenă stofă pentru un rînd de veșminte preoțești, cruci, icoane și cîteva modele de alesături, executate în mînăstirile noastre. «Aceste daruri tălmăcesc, a precizat Prea Fericirea Sa, dragostea frățească a călugărițelor din țara noastră față de călugărițele ce se nevoiesc în această sfîntă mînăstire».

Prea Cuvioasa Maică Stareță, mulțumind Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru aceste daruri, l-a încredințat că-și va aduce aminte totdeauna de această vizită, de sfaturile și de binecuvîntările Înălților Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne. Soborul mînăstirii va vedea în darurile trimise de călugărițele din România chezașia dragostei frățești și imbold la o muncă mai rodnică pentru înflorirea sfintelor noastre mînăstiri.

Oaspeții au cercetat apoi cu luare aminte părțile din frescă ce s-au păstrat, datorită condițiilor optime și tehnicii în care a fost restaurat interiorul bisericii. Ne-a impresionat trăsăturile, coloritul bogat și potolit al picturilor, precum și stilizarea ce redă atît de fidel starea sufletească a personajelor înfățișate în frescă. Paraclisul mînăstirii restaurate recent, este zugrăvit de asemenea în frescă, în stil bizantin. Este interesant — fapt constatat și în alte biserici — că pictorii au zugrăvit pe Sfîntul Constantin în stînga, iar pe Sfînta Elena în dreapta crucii. Tîmpla paraclisului reține atenția prin sculpturile bogate și încrustările fine de sidef, ceea ce-i dă un efect deosebit. Trapeza mînăstirii, de dimensiuni foarte mari, în care odinioară luau masa aici credincioșii veniți în

timpul praznicelor mari, se găsește în curs de restaurare, ca și corpul impozant al stăreției, împodobit cu coloane și stâlpi de piatră.

În continuare, oaspeții au vizitat bisericuța Sfinților Apostoli, așezată în partea dinspre răsărit a bisericii mari, bisericuță interesantă prin arhitectura ei interioară, ce predispune la meditație și rugăciune, avînd lumina ferestrelor foarte îngustă. Pe o alee pîrdosită cu pietre de rîu, așezate după culori reprezentînd «Cerbul la izvoare», ne-am îndreptat spre stăreție, trecînd prin poarta din zid deasupra căreia se află o frumoasă icoană executată în mozaic. La stăreție s-a desfășurat tradiționala ospitalitate mînăstirească. Prea Cuvioasa Stareță a rugat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și pe membrii delegației să primească din partea soborului în semn de recunoștință, cîte o vedere a mînăstirii, executată în atelierul de ceramică al acestei chinovii și metanii de mătase, lucrate de asemenea de maicile din mînăstire.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit pentru aceste daruri care-i vor aminti totdeauna de munca ce o desfășoară maicile și de popasul plăcut de la această mînăstire.

La plecare, bătrînul Egumen Flavian, care a slujit în această mînăstire timp de 65 de ani, a întîmpinat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, rugîndu-l să-l binecuvinteze. Ne-a mișcat adînc cucernicia bătrînului egumen care și-a adunat toate puterile pentru a săruta mîna Patriarhului Romîniei. Binecuvîntîndu-l, Prea Fericitul Patriarh Justinian a arătat stima ce o are totdeauna față de bătrîni și a lăudat grija soborului față de un slujitor al Altarului care a înălțat rugăciuni vreme de 65 de ani în această sfîntă mînăstire. Pînă departe, soborul și credincioșii au salutat plecarea oaspeților, iar sunetul prelung al clopotelor i-a însoțit pînă la mari depărtări.

LA CATEDRALA ORAȘULUI CEACEAC

De la mînăstirea Jicea, delegația Bisericii Ortodoxe Romîne și însoțitorii ei s-au îndreptat către orașul Kralevo, unde și are reședința Prea Sfințitul Episcop Gherman. Orașul are o așezare frumoasă, datorită împrejurimilor și apei Moraviei de Apus, care trece prin imediata lui apropiere. Centru muncitoresc și comercial important, acest oraș a intrat în istoria luptelor crîncene ce s-au dat în această regiune între partizani și trupele cîmpănitore hitleriste. Aici au fost împușcați mii de patrioți sîrbi.

Drumul nostru s-a îndreptat apoi, pe aceeași vale fertilă, spre orașul Ceaceac, unde oaspeții erau așteptați de preoți și de credincioși. Chiar de la intrarea în oraș, locuitorii au salutat cu mult entuziasm convoiul de mașini, care se îndrepta spre marea Catedrală a orașului. În fața acesteia se adunaseră foarte mulți credincioși care, cu buchete de flori în mîini și cu aplauze, au salutat sosirea înălților oaspeți. În fruntea lor se găseau P.C. Protopop Alexandru Savici, Președintele Asociației Clerului, Filiala Ceaceac, Miodrag Strambulici, Vicepreședintele Sfatului Popular al Plășii Ceaceac, inginer Nicșici Milorad, membru în Consiliul de Plasă, preoții din oraș, etc.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, înveșmîntat în mantie și Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, urmați de ceilalți Ierarhi romîni și sîrbi, binecuvîntînd mulțimea credincioșilor, care aruncau buchete de flori înaintea lor, au intrat în biserică, unde soborul preoților, în frunte cu Prea

Cucernicul Protopop Alexandru Savici au săvârșit slujba doxologiei. Pe fețele credincioșilor se putea ușor citi bucuria ce-i stăpînea la vederea delegației Bisericii Ortodoxe Romîne. Toți se închinau cu multă evlavie cînd Arhidiaconul rostea numele Patriarhilor și se înclina către înalta strană arhierescă. La sfîrșitul slujbei, Prea Cucernicul Protopop Alexandru Savici, luînd cuvîntul, a tîlmăcit entuziasmul clerului și credincioșilor pentru sosirea solilor Bisericii Ortodoxe Romîne. Arătînd importanța acestei istorice vizite, Prea Cucernicia Sa a spus:

Prea Fericirea Voastră,
 Înalți Prea Sfințiți,
 Înalți Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Arhierei,
 Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți,
 Dragi frați,

Mare îmi este bucuria de a vă saluta în acest sfînt locaș, în numele cetățenilor acestui oraș profund creștinesc și a împrejurimilor lui, cum și în numele clerului din această regiune.

Vă urez bun sosit, bună dispoziție și petrecerea timpului cu cît mai mult folos în mijlocul nostru.

Țin să subliniez că sufletele noastre ale tuturor sînt animate de dorință pașnică și de înfrățire și că în această dispoziție sufletească fiecare cuvînt împărtășit de la om la om cu prietenii, și fiecare licărire a privirii ce însoțește acest cuvînt sînt o adevărată alinare pentru sufletele noastre care tind mereu către înfrățire și pace între popoare, dorind din toată inima să participe la realizarea acestui unanim deziderat.

Poporul acestui oraș și al împrejurimilor lui simte cu bucurie, cu dragoste și profundă credință și înțelege toate eforturile conducătorilor popoarelor de stat și bisericești, care se străduiesc pentru realizarea înfrățirii și a păcii între popoare și dorește din toată inima să participe activ la aceste eforturi.

Popoarele noastre și popoarele lumii întregi admiră pe Excelența Sa Președintele Republicii Populare Federative Jugoslavia, Tovarășul Mareșal Tito, pentru energia neseacă și munca asiduă ce o depune în activitatea sa printre popoarele lumii, căutînd să realizeze înfrățirea și pacea în lumea întreagă, admiră și pe Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie al Jugoslaviei, pentru dorința perseverentă ca între Bisericile Ortodoxe — și prin ele — harul divin al frăției și păcii să domnească în lume.

Este o mare bucurie pentru orașul nostru și împrejurimile lui să știm că și Biserica Ortodoxă Romînă, prin Prea Fericirea Voastră și colaboratorii Prea Fericirii Voastre cei mai apropiați, participați activ la aceste eforturi mari pentru realizarea frăției și păcii între popoarele noastre.

A clădi acest edificiu monumental al înfrățirii și păcii în perioada de după cele două războaie mondiale și în lumea atît de dezbinată din punct de vedere ideologic și politic, este o muncă uriașă, care cere mult efort, dar dragostea și credința neșrămutată în succese vor da putere tuturor conducătorilor de stat și bisericești să persevereze și să continue această muncă pînă la victoria definitivă a înfrățirii și a păcii în lume.

Cu această dorință Vă salutăm din acest oraș profund creștinesc, Ceaceac, pe Prea Fericirea Voastră și pe colaboratorii Prea Fericirii Voastre.

Nu de mult, opinia noastră publică a constatat cu satisfacție și laude că clerul ortodox din patria noastră a pășit în mod definitiv, constructiv și conștient pe drumul înfrățirii trasate de conducători în patria noastră.

Inima mea este plină de bucurie în aceste clipe, că mi s-a dat prilejul să dezvălui aici un adevăr, probabil, puțin cunoscut de Prea Fericirea Voastră. Clerul unit al Bisericii Ortodoxe Sârbe cu frații preoți ortodocși, de naționalitate macedoneană și română din Republica Populară Federativă Jugoslavia, merg cu perseverență pe drumul constructiv al unității și înfrățirii trasat în patria noastră.

Prin această unitate se crează și se realizează deplina înțelegere și coexistența cea mai armonioasă între preoții diverselor religii din Republica Populară Federativă Jugoslavia.

Pacea și înfrățirea sînt — ca dar dumnezeesc — însușirile fundamentale ale tuturor oamenilor emancipați din lume, iar pentru Bisericiile Ortodoxe sînt o călăuză spre împărăția cerului.

Pentru acest dar dumnezeesc, pentru pace și înfrățire între popoare care vor aduce fericire în omenire, înălțăm rugăciunile noastre către Domnul.

În această înaltă dispoziție de rugăciune, clerul acestei regiuni și al orașului creștinesc Ceaceac salută pe Înălții oaspeți.

Dumnezeu să binecuvinteze eforturile Bisericii Ortodoxe ca, prin puteri unite, prin credință în Dumnezeu și dragoste pentru om, să se realizeze dorința lui Hristos: pacea și fericirea între oameni.

Să trăiți întru mulți ani!

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, într-o cuvîntare plină de însuflețire a arătat că delegația Bisericii noastre trăiește, de cîteva zile, clipe de adevărată înălțare sufletească în mijlocul Ierarhilor, preoților și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Sârbe surori. Acest lucru se datorește în primul rînd Prea Fericitului Patriarh Vichentie, care a invitat Biserica noastră să facă o vizită în Jugoslavia, și se datorește în același timp și Conducătorilor noștri de Stat, care ne-au înlesnit cu multă bunăvoință călătoria noastră. Monumentele istorice și de cultură, ca și cele închinate eroilor căzuți în luptele pentru eliberarea de sub jugul turcesc sau de sub ocupația hitleristă, au produs impresii puternice tuturor membrilor delegației Bisericii Ortodoxe Romîne.

Prea Fericirea Sa a subliniat apoi că jertfele pe care popoarele Jugoslaviei le-au dat pentru libertatea lor, au făcut ca ele să pășească hotărît pe drumul progresului și să lupte în același timp pentru instaurarea păcii în lume. «Acest lucru este foarte important pentru noi toți, a adăugat Prea Fericirea Sa, fiindcă și poporul român este însuflețit, în munca lui constructivă, de ideea înaltă a apărării păcii în lume, a colaborării dintre popoare și mai ales a înlăturării unui nou război mondial».

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a stăruit asupra prieteniei și ajutorării reciproce, care au dat atît de bogate roade în trecutul comun al popoarelor noastre. Popoarele noastre sînt însuflețite și astăzi de aceleași năzuințe comune pentru zidirea unei vieți noi, mai bune și mai fericite și pentru o colaborare cît mai strînsă. «*Trecutul comun al popoarelor noastre, a precizat Prea Fericirea Sa, este pentru noi o puternică cheazășie că și noi, slujitorii Bisericii, și popoarele noastre, vom depune toate eforturile ca să adîncim prietenia și frăția. Se cuvine*

ca noi, slujitorii aceleiași Sfinte Biserici, să sprijinim voința de pace a popoarelor noastre, zădărniciind izbucnirea unui nou război și împiedicând folosirea armelor termo-nucleare. Impotriva acestor arme, arată Prea Fericirea Sa, nu există nici un mijloc de apărare, decît numai acțiunea unită a tuturor oamenilor cinstiți și a tuturor popoarelor iubitoare de pace. Să ne unim în rugăciuni, a îndemnat Prea Fericitul Patriarh Justinian pe preoți și pe credincioși, pentru ca Bunul Dumnezeu să ne ajute în această strădanie atît de scumpă Bisericilor și popoarelor noastre — în slujba păcii, a frăției și a dragostei. Să ne străduim cu toții ca acestea să înflorească pururea și să rodească între Bisericile și popoarele noastre».

După aceasta, Prea Fericirea Sa a mulțumit preoților, autorităților și tuturor credincioșilor pentru frumoasa întîmpinare făcută delegației Bisericii Ortodoxe Romîne, rugîndu-i să transmită tuturor cetățenilor din împrejurimi toată prețuirea și dragostea întregului nostru popor, a credincioșilor și a clerului Bisericii noastre. «Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți, acum și în veci. Amin!», a încheiat cuvîntarea sa Prea Fericitul Patriarh Justinian.

La rostirea acestei formule de binecuvîntare, mulțime de credincioși a izbucnit în aplauze puternice, manifestîndu-și în felul acesta simpatia lor față de reprezentanții Bisericii Ortodoxe Romîne. Și aici, Prea Fericitul Patriarh Justinian a dăruit preoților obiecte bisericești. Emoționați, Prea Cucernicii Preoți au mulțumit cu toată recunoștința pentru daruri, făgăduind că totdeauna vor pomeni în rugăciunile lor pe Conducătorul Bisericii Ortodoxe Romîne.

Iată și cîteva date istorice despre această măreață catedrală, relateate după documente de Prea Cucernicul Protopop Alexandru Savici. Pe locul acesta, unde se află acum Catedrala, Stratimir a ridicat mînăstirea Gradați, alături de fortificațiile romanilor. Datele din istoria mînăstirii Gradați arată că Stratimir a zidit biserica Născătoarei de Dumnezeu de pe lingă rîul Morava, cu două turnuri. După documente, mînăstirea Gradați e mai veche decît mînăstirea Studenița, sau e zidită în același timp. Ceva mai tîrziu, în timpul țarului Ștefan, mînăstirea Gradați a fost ridicată la rangul de mînăstire împărătească, alături de Studenița, Jicea și altele. Această mînăstire a fost un mare centru de cultură pentru poporul sîrb. Cu ocazia retragerii centrului statului sîrb către nord, în timpul despotului Gheorghe Brancovici, această mînăstire a devenit reședința Mitropolitului. Din acest timp există și acum trei clopote de aramă, dobîndite de Mitropolitul Nichifor în anul 1457, din care clopotul cel mai mare și cel mai mic se află la muzeul din Belgrad, și numai cel mijlociu sună și acum în turnul bisericii. Cu vremea, mînăstirea s-a mărit și împrejurul ei au luat naștere diferite locuințe, iar localitatea s-a numit de atunci Ceaceac. Prima dată numele de Ceaceac se află la Arhiva Statului din orașul Dubrovnic, datînd din anul 1409. În timpul năvălirilor turcești, prin anul 1495, mînăstirea Gradați a fost transformată în geamie, iar în anul 1718, prin pacea de la Pojarevaț, Austria a ocupat toată Serbia, pînă la Morava de Apus, cînd mînăstirea a fost redată Bisericii Ortodoxe Sîrbe. Ea devine în secolul al XVIII-lea din nou geamie, după pacea de la Belgrad, cînd turcii pun din nou stăpînire pe aceste părți. În anii 1804-1814, în timpul răscoalei lui Cara Gheorghe, mînăstirea a fost eliberată și resfințită. După aceste răscoale nereușite, turcii trans-

îormă mînăstirea pentru a treia oară în geamie. Suferind și alte stricăciuni în timpul răscoalelor și după cîștigarea independenței Serbiei, a devenit iarăși biserică ortodoxă și restaurată în anul 1927, cum se vede acum.

În hotelul «Morava» unde am fost găzduiți, a avut loc dejunul, la care au participat reprezentanții autorităților și alți invitați din orașul Ceaceac. Cu acest prilej s-a subliniat rolul clerului Bisericii Ortodoxe, atît în acțiunile de îmbunătățire a vieții, cît și în strîngerea legăturilor de prietenie cu celelalte popoare. Autoritățile de Stat au subliniat în chip deosebit faptul că slujitorii Bisericii Ortodoxe au fost întotdeauna alături de popor, fiind mereu liber însuflețiți de dragostea de patrie.

LA HIDROCENTRALA NOUĂ DE LA MEDJUVRȘJIE

După amiază delegația, împreună cu Înălții însoțitori, a vizitat **Hidrocentrala nouă de la Medjuvrșjie**. Aceasta este o altă realizare importantă a Jugoslaviei noi, construită pe Valea Moravei de Apus. Aici, delegația a fost întîmpinată de directorul tehnic al hidrocentralei, Elici Svobodan, și de alte personalități. Ei au arătat importanța acestei hidrocentrale pentru marea acțiune de electrificare a diferitelor centre muncitorești din împrejurimi.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie și toți Ierarhii însoțitori, s-au coborît pînă la adîncimea de peste 100 de metri, cercetînd interesanta instalație de captare a apei și de producere a curentului electric. Zăgazul construit, de dimensiuni uriașe, leagă cele două maluri abrupte ale Moraviei, oprind apa ce acoperă în acest punct mari suprafețe de pămînt. S-a format un lac uriaș pe o lungime de cîțiva kilometri.

După ce am vizitat hidrocentrala, am străbătut defileul Moravei, către izvoarele ei, paralel cu lacul, trecînd prin strîmtoarea Ovîcear-Cablar, pe unde întîlnim peisajii din cele mai frumoase. În dreapta și în stînga defileului sînt răsfirate numeroase schituri și mînăstiri, adăpostite aici cu multe secole în urmă; de aceea, acestei părți i s-a dat numele de «Athosul Serbiei». Originea întemeierii acestor mînăstiri o aflăm în timpurile cînd furia otomană prigonea crunt creștinătatea din Peninsula Balcanică și cînd mulți călugări erau nevoiți să-și părăsească mînăstirile ruinate sau incendiate și să se adăpostească în văile retrase ale munților. Așa au ajuns ei prin aceste părți, întemeind aici numeroase schituri și mînăstiri. Unele din acestea poartă numele unor celebre mînăstiri dispărute. Aici pe valea liniștită a Moraviei, sub scutul lui Dumnezeu și al munților, s-au refugiat mulți monahi. Ei au continuat lucrarea lor duhovnicească, au zidit mînăstiri și au asistat duhovnicește pe credincioșii din împrejurimi. Adăpostite în cele mai dosnice viroage, ori așezate în poieni retrase, sau agățate pe platourile stîncose ale acestor munți sălbatici, unele din aceste mînăstiri își dezvăluie existența lor numai prin sunetul clopotelor. La trecerea delegației prin frumosul defileu al Moravei, din toate părțile se auzeau sunetul clopotelor, în semn de respect pentru Ierarhii și Patriarhii celor două Biserici.

Cîteva mînăstiri se văd dincolo de lac. Dinspre mînăstirea Iovane și mînăstirea Maica Domnului vîslește în largul lacului Părintele Ierodiacon Mardare cu alți călugări, dorind să iasă în întîmpinarea oaspeților. Deși

în frunte cu cei doi ei fac eforturi mari ca să ajungă înaintea convoiului și să traverseze strada, izbutit, înclinându-se de acolo pentru a primi binecuvântarea înălțimei copleșitoare mînăstirii Sfîntul Nicolae, care-și oglindește clădirile în adîncul apei. Așteptînd pe o solee oaspeții au fost întîmpinați de o ceată de monahii în fruntea căreia se afla Cuvioasa Egumenă Eufrosina.

Prea Fericitul Patriarh Justinian le-a lăsat în dar stofă pentru a face haine de minte preoțești și alte obiecte, pentru care smeritele monahii i-au mulțumit, rămînînd impresionate de atenția Întîistătătorului Bisericii noastre. Așezate mai departe, în poziții pitorești, strălucesc turlele bisericilor din mînăstirile Buna Vestire și Sfînta Treime. Acestea se află la o înălțime destul de mare de la șosea și urcușul la ele nu e cu puțință decît pe jos. Monahii au ținut totuși să se coboare pînă în drum pentru a saluta delegația romînă și pentru a primi binecuvîntarea patriarhală. Pentru ei ziua aceasta era una din cele mai însemnate din viața lor. Nu-și puteau niciînd închipui că vor ajunge vreodată să vadă ca «Athosul Serbiei» să fie vizitat, să fie cercetat duhovnicește de Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romîne.

După cele arătate mai sus, aceste mînăstiri au fost înființate aici în vremurile grele de asuprire otomană și de cruntă prigoană a creștinismului din aceste locuri. Deși ferite din calea năvălitorilor turci, și deși ajungerea la ele era extrem de anevoioasă, totuși prigonitorii creștinilor, foarte deseori prădau, incendiau sfintele așezări și omorau pe oricine le-ar fi căzut în cale.

Deseori localnicii erau nevoiți să ia calea pribegiei, aflînd adăpost în mînăstirile din «Athosul Serbiei». Săptămîni întregi ei stăteau ascunși, împreună cu copiii, cu femeile, cu bătrînii lor răbdînd de foame și de sete, pînă ce socoteau că pot să se întoarcă fără nici o primejdie la casele lor. Mulți dintre ei, și în deosebi copiii, nu se mai înapoiau din această amară și cruntă pribegie, din pricina bolilor și din pricina foametei. Cîteodată erau descoperiți de turci și astfel înfruntau în pustietățile munților, cu prețul vieții lor, furia otomană. Un episod dramatic petrecut în aceste timpuri a rămas pînă în zilele noastre viu în amintirea localnicilor, care cu strîngere de inimă îl povestesc și astăzi. Peștera denumită Kagelnița, ce se află sub piscul Cablar, a fost martoră a unei groaznice întîmplări. Aici s-au ascuns cîteva sute de creștini, cu copii și femei, fiind prigoniți de turci. Aceștia căutîndu-i, au descoperit peștera și au încercat prin diferite mijloace să-i prindă pe creștini. Ei însă, simțind primejdia, s-au afundat mai înlăuntrul ei, pînă la mari adîncimi. Văzînd turcii zădărnicia așteptării lor la gura peșterii, au făcut un foc uriaș și astfel creștinii au murit prin asfixiere pînă la unul. După un timp mai îndelungat au putut fi scoși din peșteră și îngropați în cimitirul mînăstirii din apropiere, cu toată rînduiala creștinească. Iar locul muceniciei lor, peștera Kagelnița, unde s-a construit după aceea o bisericuță, a devenit loc de pelerinaj, un locaș sfînt pentru toate împrejurimile. Aici vin, în anumite sărbători de vară, mulți creștini, aprind lumînări la gura peșterii și se roagă lui Dumnezeu pentru odihna tuturor acelor care și-au vărsat sîngele și și-au dat viața pentru credință.

În felul acesta au înțeles să-și apere credința și să lupte pentru libertatea lor națională acești vrednici înaintași ai poporului sîrb.

Înapoierea spre Ceaceac, pe același drum, prin frumusețile și sălbăticiile defileului Moravei, ne-a lăsat în suflete impresii puternice despre

formă mînăstirea pent
căciuni în timpul răzuciumat al istoriei poporului sîrb și despre nenumăratele
a devenit iarăși luate libertății și independenței lor. Odată cu aceasta ne-au
vede acum. întire atîtea figuri de smeriți monahi luptători pentru cre-

In hotelul ori pentru independența țării lor, îndrumători pentru popor,
care au partare prin aceste locuri au îndrumat și au încurajat poporul în
Ceaceacurile lui de restriște. Atîția mucenici care și-au dat viața pentru
atît credință și pe care poate nimeni nu-i mai știe, nu-i pomenește și nici
nu-i slăvește, în afară de poporul dreptcredincios care nu pregetă să
urce, cu picioarele lui bătătorite de muncă, potecile stîncioase și să
aprindă făclii pe locurile unde mucenicii aceștia și-au dat viața.

Apele limpezi și potolite, în care se îmbrățișează neconținut sălbăticia
stîncilor ascuțite cu gingășia florilor și a vegetației abundente de pe
malurile Moravei, îți aștern parcă în suflet nădejdea păcii și buneii înțe-
legeri ce va să se așeze între oameni și între popoare, în lumina noilor
principii de viață ale epocii în care trăim.

DIN NOU SPRE BELGRAD; VIZITA LA CATEDRALA SFINTULUI GHEORGHE DE PE COLINA OPLENATZ DIN ORAȘUL TOPOLA

8 iunie 1957. Sîntem în a patra zi de călătorie prin Serbia. Sînt ul-
timele noastre ore de vizită a orașului Ceaceac și de stat în hotelul
Morava din această localitate. Sîntem gata de plecare spre Belgrad.
Se pleacă la ora 8 dimineața din Ceaceac, cu oprire la monumentul ero-
ilor din centrul orașului, unde se păstrează o clipă de reculegere. Toată
lumea din oraș iese întru întîmpinarea cortegiului de automobile, așa cum
ieșise și cu o zi înainte la sosirea noastră, aici, întîi la marea lor biserică
din centru și apoi pe străzi. Străzile sînt înșesate mai ales de tineret și
copii. Ne despărțim de autoritățile locale. Drumul nostru spre Belgrad
se îndreaptă mai întîi spre Topola prin G. Milanovaț și Rudnik. E drum
destul de lung, circa 70 km. Preveniți de drumul nostru în acea direcție,
preoții din diferite localități, pe unde treceam, rînduiseră să se tragă
clopotele în momentul cînd ne aflam în dreptul sfintelor biserici; ei se
aflau în fața sfintelor locașuri împreună cu mulțimi de credincioși.

La orele 10 dim. ajungem la Topola, centru urban destul de mare
și frumos, loc de origină a lui Cara-george, întemeietorul uneia din cele
două dinastii care au domnit în Serbia veacurilor XIX și XX. Pe colina
de deasupra orașului, numită Oplenaț, stă majestoasă biserica Sfîntul
Gheorghe, ctitorie a urmașilor lui Cara-george.

Biserica Sfîntul Gheorghe este o monumentală operă de artă atît
prin arhitectura cît și prin pictura ei, care e toată în mozaic. Ea a fost
construită între anii 1908-1912; începută de regele Petru I, mozaicul
l-a fixat fiul său Alexandru între anii 1925-1932. Picturile sînt de o rară
frumusețe și distincție, ca și jocul arhitectonic al arcașelor și al stîlpilor.
Icoanele sînt copii de pe frescele din 60 de mînăstiri sîrbești. Suprafața
picturii în mozaic este de 3.570 m. p. și cuprinde 1.500 diferite icoane,
chipuri și ornamente în 15.000 nuanțe de culori. Dintre principalele compo-
ziții menționăm: «Sfîntul Gheorghe ucizînd balaurul», după icoana din
Mînăstirea Mlado-Magoricene, «Din viața Sfîntului Sava» după modelul
din Mînăstirea Hilandar (Athos), «Domnitorii din dinastia nemanidă»,
care țin modelul bisericii în mîini. In afară de sfinți sînt și personagii fără
aureolă. Icoana Pantocratorului este imitată după originalul din Mînăsti-
rea Graceanița. Diametrul pantocratorului este de 9.40 m., fruntea lui Hristos

ni, în frunte cu cei doi
 are 2 m., iar degetul său 1,50 m. Biserica e criptă, traversează strada,
 morminte, dintre care 22 cu oseminte, iar restul goale, ultimeii copleșitoare
 și în biserică propriu zisă și în subsolul ei, care e tot așa stînd pe o solee

.triarhi

Delegația Bisericii Ortodoxe Romine la catedrala din Oplenatz.

dobit și de curat ca și parterul. Pictura e în stil bizantin. Căptușeala exterioară e din marmoră sîrbă de la Venceața. Deasupra ușii, la intrare, se află stema veche a regatului sîrb. Înălțimea bisericii, din criptă pînă la

formă mînăstirea pent
căciuni în timpul r
a devenit iarăși l
vede acum.

Interiorul bisericii are 32 m. înălțime, lățime și lungime. arhitecților Costa Iovanovici și Pera Popovici din Bel-vede acum. a fost fabricat de firma germană «Pauly-Wagner» din In hotelul a fost fixat pe cartoane de 1 m. p. și așa a fost trimis aici; a care au lucrat de meșteri italieni și germani și de oameni ai locului, sub Ceace rolul firmei germane care-l fabricase. Montarea mozaicului a durat atît ani (1925-1932). Biserica are 5 turlă; sînt clopote dintre care cel mai mare are 3.000 kgr. In biserică nu se slujește; ea e monument național. E un monument unic în Europa. El lasă amintire neștearsă vizitatorilor. Prea Fericitul Patriarh Justinian a făcut această însemnare în cartea de aur a bisericii: «Vizitînd acest splendid și măreț monument, delegația Bisericii Ortodoxe Romîne a rămas adînc impresionată de bogăția lui artistică, pe care numai Sfînta Sofia din Constantinopol o întrece. Veșnică fie pomenirea ctitorilor». Biserica se află într-un minunat parc și e păstrată ireproșabil.

După masa care a avut loc la hotelul de la Oplenat, în tovărășia autorităților de stat și bisericești din Topola, se vizitează cooperativa Venceac, de prelucrarea vinului, înființată în 1903.

Continuăm drumul spre Belgrad prin Arandjelovaț, pe o splendidă autostradă, pe care automobilele alunecă aproape fără zgomot.

E sîmbătă după masă și în drumul nostru spre Capitală întîlnim mulți belgrădeni, care ies din oraș pentru plajă, pentru plimbare, pentru odihnă. La ora 17 ajungem la punctul de unde plecasem cu 4 zile în urmă, adică la Reședința Patriarhiei. La ora 17 are loc priveghere în capela Patriarhiei. E priveghere mare, după cuviință, căci a doua zi sînt Rusaliile. Delegația noastră participă, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

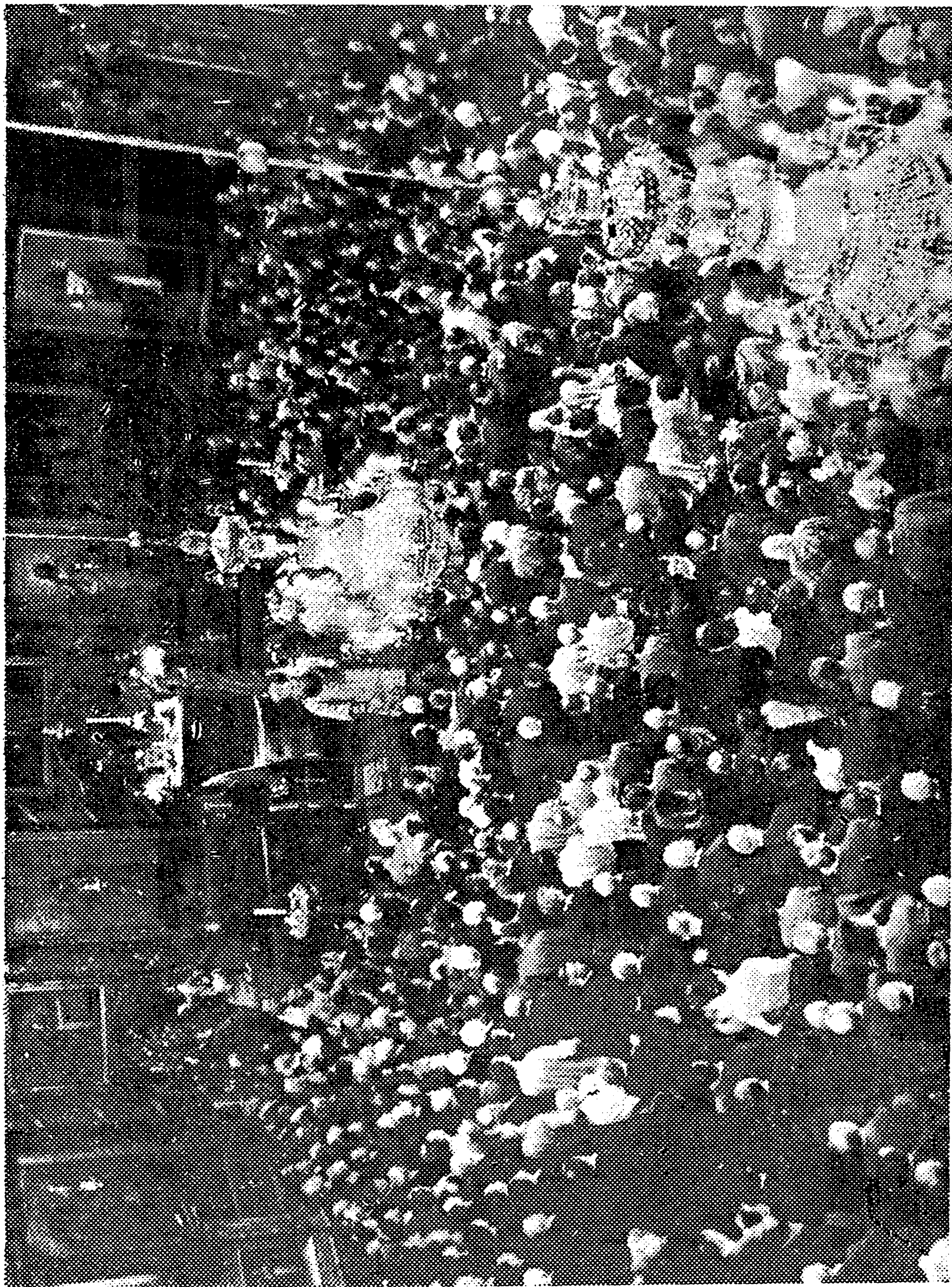
La ora 19 vizionăm, într-o sală specială de cinema, în oraș, filmele: «Mareșalul Tito vizitînd România», «Gheorghiu Dej vizitînd Jugoslavia», «Consiliul Antifascist de eliberare națională a Jugoslaviei» și «Construirea țării». Filmele sînt de o realizare tehnică ireproșabilă și în același timp o mare școală de dragoste patriotică. Un lucru vrednic de toată lauda și care merită să fie subliniat aici în chip deosebit este că în filmul «Construirea țării» e arătată insistent contribuția substanțială la vindecarea rănilor patriei după război din partea jugoslavilor aflători în străinătate, care prin concerte, conferințe publice sau alte mijloace adunau ban cu ban spre a-l trimite în țară, în vederea acoperirii atîtor nevoi urgente: construirea de spitale, de școli, de orfelinate, de biblioteci, de fabrici, de șosele, etc. Jugoslavii din interiorul țării muncesc fără răgaz la ridicarea și înfrumusețarea patriei lor.

Ziarul «Borba» din 9 iunie 1957 se exprimă astfel despre vizita delegației noastre în Serbia: «Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne în frunte cu Patriarhul Justinian, care se află în țara noastră, ca oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, s-a înapoiat la Belgrad după o vizită de 4 zile la Kraguevatz, Svetozarevo, Vrîneacica Bania, Ceaceac și Oplenatz, ca și la mînăstirile Liubostina și Jicea».

**SLUJBA SOLEMNĂ SĂVIRȘITA DE CEI DOI PATRIARHI
IN CATEDRALA PATRIARHIEI DIN BELGRAD, CU OCAZIA
SĂRBĂTORII «POGORIRII DUHULUI SFINT».**

Azi, duminică 9 iunie, Biserica Ortodoxă serbează marele praznic al Pogorîrii Duhului Sfînt. O mulțime imensă de credincioși așteptau începerea Sfintei Liturghii. S-a alcătuit încă din Palatul Patriarhiei un sobor

impunător de mitropoliți, episcopi, preoți și diaconi, în frunte cu cei doi Patriarhi. Procesiunea pornește din palatul Patriarhiei, traversează strada, și intră în biserică, cu oarecare greutate din cauza mulțimei copleșitoare a credincioșilor. Slujba începe solemn, cei doi Patriarhi stând pe o solee

Credincioșii ascultând Sfânta Liturghie săvârșită în catedrala din Belgrad de Prea Fericiții Patriarhi Vichentie și Justinian, la praznicul «Pogoririi Duhului Sfânt».

cu trei rânduri de trepte, mitropoliții și episcopii în spatele lor, iar preoții formînd a doua latură a careului. Sfînta Liturghie se desfășoară potrivit rînduiei știute. Biserica e frumos împodobită cu crengi de tei înflorit, iar pe jos iarbă verde și flori variate.

După citirea Evangheliei, Prea Fericitul Patriarh Justinian este invitat de Prea Fericitul Patriarh Vichentie să rostească un cuvânt de învățătură, în fața credincioșilor. Urcat pe solee și avînd ca interpret pe P. S. Visarion, Prea Fericirea Sa după ce arată însemnătatea praznicului Pogorîrii Sfîntului Duh pentru Biserica creștină spune printre altele: «De o săptămîină vizităm țara și Biserica Dvs. și acum sîntem împreună aci ca să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate cîte am văzut și ne-am bucurat. Dumnezeu a făcut ca această zi de mulțămîntă să coincidă cu sărbătorirea Rusaliilor care ne apropie pe toți cei de aceeași credință prin pogorîrea aceleiași Duh Sfînt în inimile noastre. În călătoria noastră, prin țara Dvs., spune Prea Fericitul Patriarh Justinian, ne-am rugat împreună în Sfintele Altare ale aceleiași credințe ortodoxe și am vizitat împreună marile monumente ridicate în cinstea eroilor poporului sîrb. Am văzut nenumărate jertfe pe care le-a dat poporul sîrb. Poporul sîrb și poporul român au fost alături unul de altul împotriva dușmanilor lor, începînd cu Cosova și pînă azi. Stăpînitorii otomani ne-au ținut secole de-a rîndul sub tirania lor. Astăzi popoarele noastre eliberate de ocupația hitleristă își pregătesc o viață nouă. Drumul nostru în viitor trebuie să fie același, ca în trecut, drumul păcii, al dragostei și al bune înțelegeri».

În continuare Prea Fericitul nostru Patriarh mulțumind Prea Fericitului Patriarh Vichentie pentru această întîlnire, a arătat rostul pe care cele două Biserici Ortodoxe surori, romîna și sîrbă, trebuie să-l aibă în aceste vremuri în mijlocul celor două popoare vecine, strîns unite în lupta pentru apărarea păcii și făuririi unei vieți plină de fericire. Sfînta Liturghie continuă pînă la sfîrșit. Prea Fericirii Patriarhi Vichentie și Justinian citesc rugăciunile speciale de la Vecernie. În timpul acesta clerul și credincioșii fac coroanțe din iarbă și flori. La sfîrșitul slujbei Prea Fericitul Patriarh Justinian, I. P. S. Mitropolit Iustin și I. P. S. Mitropolit Firmilian împart anaforă credincioșilor.

MASA OFICIALĂ OFERITĂ DE PREA FERICIREA SA PATRIARHUL VICHENTIE.

După slujba solemnă, la orele 13 are loc o masă oficială oferită de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie. Sînt invitați reprezentanții autorităților de Stat: Dl. Velco Zecovici, Secretarul Vecei Executive Federative, Velimir Stoinici, membru al Vecei Executive Federale, Isa Iovanovici, membru al Vecei Executive a Serbiei și Președintele Comisiei pentru probleme culturale din Serbia, Dobrivoi Vidici, subsecretar de Stat pentru afacerile externe, Milovoi Urosevici, membru în comisia federală pentru culte, Filip Babici consilier la externe, Miloe Dilparici, secretarul Comisiei Federale pentru Culte, Moinea Baicotici secretar la Secretariatul de Stat pentru Afacerile externe, Cîrsto Lecovici, Consilier la externe, ambasadorul român N. Guină, Radu Comșa, prim secretar la Ambasada noastră, Păcuraru, Consilier de Ambasadă, Preotul Milan Smilianici, președintele Asociației preoților ortodocși din Republica Populară Federativă Jugoslavia, decanul Facultății de Teologie din Belgrad, directorul seminarului și mulți alții, printre care profesori și clerici.

La toast, Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie a rostit următoarea cuvîntare:

*Prea Fericirea Voastră,
Inalt Prea Sfințiți Mitropoliți.
Dragi Frați,*

Mulțumesc fierbinte lui Dumnezeu pentru mila pe care ne-a arătat-o ca noi, reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române și Sirbe, să-I putem aduce o jertfă fără sînge comună, confirmînd astfel unitatea noastră de credință și spirituală. Momentul în care am putut astăzi asculta în lăcașul sfînt rugăciunea de Rusalii în limba romînă îl consider moment istoric în raporturile Bisericilor noastre surori. Nu am înțeles limba, însă am simțit și am înțeles duhul care a lucrat în îngeri și în forțele cerești, duhul care a lucrat prin sfinți și prooroci, prin apostolii și ucenicii lui Hristos, împărțind limbile și chemîndu-i pe oameni să preamărească împreună pe unul și același Duh Sfînt. Micile cununi pe care le-am împletit astăzi, la vecernie, să fie un semn vizibil al veșnicei legături dintre Biserica Romînă și cea Sîrbă.

Noi v-am arătat, dragi oaspeți și frați, în acest timp scurt, Biserica noastră și țara noastră. V-am arătat țara și Biserica unui popor care a suferit mult și de multe ori a fost pus la încercare, a unui popor care la fel ca și poporul romîn a îndurat robie grea și îndelungată în decursul secolelor, dar care la urmă și-a dobîndit totuși libertatea și independența și și-a păstrat sfînta Ortodoxie în deplina ei puritate.

Sintem ferm convinși că vizitele noastre reciproce și discuțiile noastre vor fi de mare folos pentru Bisericile noastre. Il rugăm pe Dumnezeu ca raporturile țării noastre surori să fie cît mai strînse și cît mai intime, și ca Domnul să ne dăruiască o «inimă și duh nou să însușle în noi», ca prin lumina păcii sale să lumineze pe slujitorii săi și să-i învețe poruncile sale. Popoarele noastre și Bisericile noastre au trăit veacuri dearîndul unul lîngă altul, în pace și dragoste; credem că așa va fi și în viitor.

Conducătorii popoarelor și Statelor noastre se străduiesc împreună, necrușîndu-și eforturile, ca în țările noastre să se înfăptuiască o viață și mai bună, trudîndu-se neîncetat nu numai să mențină, ci să aprofundeze relațiile bune de pînă acum și să se păstreze și între celelalte popoare pacea, pe care o dorește întreaga omenire. Dacă aceasta o fac conducătorii noștri, cîte trebuie să facem noi, propoveduitorii păcii și dragostei lui Hristos, — avînd în vedere că fără pace nimeni nu-l va vedea pe Dumnezeu!

Salutînd la această masă pe Prea Fericirea Voastră și pe ceilalți frați Arhierei, eu, împreună cu frații mei Arhierei, preoțimea și întreg poporul nostru ortodox îmbrățișem în Prea Fericirea Voastră întreaga Biserică Romînă Ortodoxă și întreg poporul romîn ortodox, dorînd ca Dumnezeu, care dă putere celui obosit, iar celui slab îi mărește puterea, să binecuvînteze întreg Poporul Romîn.

Ridic acest pahar în sănătatea și pentru binele personal al stimatei Dumneavoastră Prea Fericiri și în sănătatea și pentru binele Inalt Prea Sfințiților Dumneavoastră Arhierei, pentru tot binele și pentru prosperitatea spirituală a poporului romîn.

Is pola eti, despota!

La mulți ani!

Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns prin următorul cuvânt:

*Prea Fericirea Voastră Părinte Patriarh Vichentie,
Domnilor Miniștri,
Inalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Onorate autorități,
Prea distinsă asistență,*

Tradiția biblică, apostolică și patristică ne mângâie de mii de ani cu adevărul așa de înălțător și de întăritor, murmurat în cuvintele: «Cît e de bine și cît e de frumos să fie frații împreună! Aceast-i ca o mireasmă frumoasă... Aceasta-i ca roua Ermonului, ca roua ce coboară de pe munții Sionului. Că unde-i unire, Domnul trimite viață și binecuvântări nesfârșite» (Psalm 132, 1—3).

Vizita noastră în Patriarhia Sîrbă este urmarea invitației Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie, care, asemenea omonimului său din prima jumătate a sec. V d. Chr., Vincențiu de Lerin, socotea că viața ortodoxă autentică se desfășoară sub semnul unității depline în suflete dealungul timpului și spațiului, oricît de departe ar fi acestea. Tradiția creștină, adică fluviul de viață duhovnicească venind de la Mintuitorul, Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți, unește pe frații de aceeași credință, peste deosebiri de origine și limbă. Tradiția este numai în Biserică, iar Biserica unește pe oameni mai mult ca legătura de singe, după cuvîntul unui mare Părinte.

Invitația Prea Fericirii Sale a fost primită cu deosebită bucurie de clerul și poporul român dreptcredincios, pentru că în chipul acesta se produce prima vizită oficială între Bisericile noastre surori, vizită făcută de o delegație condusă de însuși Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Intre Biserica ortodoxă Sîrbă și Biserica Ortodoxă Română au fost legături strînse care urcă pînă într-un trecut foarte depărtat. Noi, românii am fost creștinați încă de la început prin lucrarea misionară a Sfîntului Apostol Pavel și a celor organizați de el în acest scop, pornind de la Filipi și Tesalonic, înspre nord și nord-vestul Peninsulei, prin acea populație densă și eroică de Iliri și Traco-Geți, pe care-i admiră afit bătrînul istoric Herodot. Pe întinderea actuală a țării Dumneavoastră s-a desfășurat o prodicioasă activitate de misiune și cultură creștină, cu osebite în secolele III, IV și V după Hristos, cînd învățătura Evangheliei a trecut de aici și în stînga Dunării, adică în țara noastră și în Ungaria.

De aci, din Dacia Ripensis, din Moesia Superior și Panonia au trecut atîția misionari la nordul Dunării, încreștinînd ținuturile Geto-Goto-Sciților, adică teritoriul de astăzi al țării noastre. Aci, la Bela-Palanca dumneavoastră, Remesiana de altădată, a păstorit, în secolele IV și V, vestitul Niceta, care și-a întins opera misionară pînă în țara noastră, unde era același popor. Aci, la Mitrovița dumneavoastră, Sirmium de altădată, s-au ținut soboare și a fost în trecere Sfîntul Atanasie cel Mare. Aci, aproape de Liubliana dumneavoastră, în vechea localitate Stridoniu, s-au născut unul din cei mai mari Părinți ai Bisericii, Fericitul Ieronim. Aci, la Belgradul dumneavoastră. Singidunum de altădată, s-au petrecut înalte și decisive fapte din istoria Bisericii și culturii creștine. Tot atîtea temeieri pentru țaria și slava Ortodoxiei din aceste părți și din părțile noastre. Creștinați de către urmașii acestor mari misionari din secolele IV și V,

dumneavoastră ați avut în fond, aceiași apostoli naționali ca și noi: pe marele Pavel și Sfinții Părinți cu rîvnă misionară din secolele de aur ale creștinismului.

La ieșirea din catedrala Patriarhiei. Prea Fericitul Patriarh Justinian binecuvîntînd pe credincioși.

În vremurile care au urmat, Bisericele noastre au avut de înfruntat urgia otomană care a călcat în picioare toate așezămintele bisericești, mer-

gînd pînă la desființarea patriarhatelor romîno-bulgar și sîrb. Sub această dominație cruntă, cele două Biserici surori și-au dat ajutor continuu, cu toată împotrivirea vremii. Lucrul acesta este atestat de ctitoriile, obiectele, cărțile și pomelnicile domnitorilor noștri: Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Matei Basarab, Constantin Brîncoveanu și alții. Intr-o formă sau alta, domnitorii noștri îmbrățișau cu multă evlavie, fie în Serbia, fie la Muntele Athos, așezămintele și nevoile de tot felul ale Ortodoxiei sîrbești.

Așa se face că, încă de vreme, din secolul XIV, s-au stabilit legături între familiile noastre domnitoare. Deseori domnitorii noștri sau membri ai familiilor lor se căsătoreau cu fiice de despoți sîrbi. Aceste «despine» sau domnițe erau profund credincioase și nu odată ctitoreau biserici, sau îmbrăcau haina monahală dacă rămîneau văduve, cum a fost cazul cu Despina, soția lui Neagoe Basarab, devenită monahia Platonida, după moartea soțului ei.

Bisericile noastre au ținut, apoi, legătura prin același monahism harnic și evlavios, care a fost și este una din forțele și mîndriile Ortodoxiei. Monahii romîni și sîrbi s-au întîlnit, s-au rugat și s-au nevoit în același Sfînt Munte Athos, care i-a apropiat și i-a unit sufletește pentru totdeauna. Unui călugăr atonit născut în Prilepul sîrbesc, Nicodim, Biserica noastră îi datorește organizarea sistematică a monahismului prin înființarea unor mînăstiri la noi: Vodita și Tismana, după dispariția străvechilor mînăstiri patristice din secolul IV și V de pe meleagurile noastre. Ieromonahul Nicodim, care a adus în Biserica noastră și arta scrisului, a picturii și a arhitecturii, e caracterizat de Nicolae Iorga drept «un sfînt al muncii, al organizării și al binefacerilor culturale». Viața lui sfîntă, priceperea lui multilaterală și munca sa neobosită au făcut din el un model neîntrecut pentru nevoitorii mînăstirilor noastre.

Prîmă operă tipărită în țara și în Biserica noastră a fost un frumos liturghier apărut prin osîrdia lui Macarie, în anul 1508, la Tipografia din Mînăstirea Dealu. E o nobilă lucrare de artă ieșită din mîna acestui muntenegrean de la Cetinie, cu pregătire la Veneția, unde a învățat să minuiască slovele. Sînt 450 de ani de atunci. Biserica noastră a orînduit serbări speciale în cinstea acestei aniversări, la Mînăstirea Dealu, pentru anul 1958.

Se știe, de asemenea, că Mînăstirea Bistrița-Vîlcea a fost un centru de cultură slavonă, de «carte sîrbească». S-au găsit acolo, după multe nenorociri suferite de mînăstire, 72 manuscrise slavone, 4 grecești și 44 românești. Cultura ortodoxă sîrbă a exercitat influențe asupra Bisericii noastre prin Mitropolitul Maxim, fratele despotului sîrb Ioan Brancovici, începînd din timpul domniei lui Radu cel Mare și dezvoltîndu-se sub Neagoe.

Arta picturii, a arhitecturii, a scrisului și a tiparului a jucat rol important în legăturile dintre cele două Biserici ale noastre. Primate în bună parte prin călugări sau meșteri sîrbi, aceste arte plastice s-au dezvoltat și au atins la noi performanțe necunoscute aiurea.

Un capitol deosebit în istoria legăturilor dintre popoarele noastre și bogat în cuprinsul său îl reprezintă epoca înglobării județelor românești din dreapta Oltului, a Banatului și a întregii Serbii, sub vremelnica stăpînire austriacă. Acum se pun bazele culturale în masele poporului, prin

tipărirea celor dintii abecedare și gramatici slavo-române și ale altor cărți de pietate tipărite în cele două limbi.

Pe un asemenea trecut se întemeiază legătura frățească dintre cele două popoare și Biserici ale noastre.

Pe temeliile unui asemenea trecut de colaborare și ajutorare frățească, atât în viața național-culturală, cât și în cea bisericească stînd popoarele și Bisericile noastre, putem pași cu toată încrederea pentru a întări colaborarea noastră și pentru a spori legăturile prezente și viitoare între Bisericile noastre surori și între popoarele noastre iubitoare de pace.

Trecutul, în care conducătorii bisericești și politici ai strămoșilor noștri au trăit în așa de strînse raporturi, ne arată lămurit că înflorirea vieții culturale și bisericești a popoarelor noastre a fost cu puțință datorită unirii lor frățești. Pentru ei, Druzărea a fost o punte care i-a unit și strîns în jurul aceleiași credințe și în înfăptuirea aceluiași năzuințe.

Trecutul Bisericilor noastre ne îndeamnă stăruitor la dezvoltarea și mai intensă a legăturilor dintre clericii și credincioșii noștri, pentru întărirea duhului Ortodoxiei, al păcii și al dragostei între popoarele noastre, care — cu eforturi sporite — își construiesc o viață bazată pe mai multă dreptate socială.

Inchei, ridicînd paharul, pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Vichentie al Serbiei, care a prilejuit această primă întîlnire a noastră, prin invitația ce ne-a făcut — Nouă și însoțitorilor noștri; pentru clerul și credincioșii celor două Biserici ortodoxe surori; pentru frăția și unirea dintre popoarele noastre.

Prînzul s-a desfășurat într-o atmosferă de caldă prietenie.

În ziarul «Politica» din 10 iunie 1957 a apărut un articol intitulat: **Patriarhul Bisericii Ortodoxe a oferit un dejun în cinstea delegației Bisericești Romîne.** După ce articolul enumeră oficialitățile de Stat și bisericești, precum și pe Domnul Ambasador al Republicii Populare Romîne la Belgrad, împreună cu membrii Ambasadei, care au participat la acest dejun, continuă: «Toastînd pentru Patriarhul D. D. Justinian și membrii delegației Bisericii Ortodoxe Romîne, Patriarhul Serbiei D. D. Vichentie și-a exprimat convingerea că această vizită și consfăturile între reprezentanții celor două biserici va fi de mare însemnătate.

Între altele, el a scos în evidență că, conducătorii de stat jugoslavi și romîni luptă în țările lor pentru o viață mai bună, pentru ca între popoarele jugoslave și romîne, nu numai să se mențină, dar să se și întărească bunele raporturi și pentru ca între celelalte popoare să domnească pacea pe care o dorește întreaga omenire. Patriarhul Vichentie a scos în evidență că de aceeași grijă sînt stăpînite și Bisericile Ortodoxe Sîrbă și Romînă.

Răspunzînd acestui toast, Patriarhul Bisericii Romîne, D. D. Justinian a vorbit despre strînsele legături dintre Bisericile Ortodoxe Sîrbă și Romînă, care datează încă din trecutul îndepărtat. El a spus că pe temeliile acestui trecut, a acestei colaborări și a unui astfel de ajutor reciproc, atât în viața națională și culturală, cât și în viața bisericească, se pot întări legăturile de astăzi și de viitor între Bisericile Ortodoxe Sîrbă și Romînă și între popoarele jugoslave și romîn».

La ora 20, a avut loc o recepție la Ambasada Romînă, unde a fost invitată foarte multă lume: Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie cu

membrii Sfântului Sinod, Părintele D. Dimitrievici decanul Facultății de Teologie, Părintele Protoiereu Milan Smilianici, înalți demnitari ai statului, demnitari bisericești, profesori, academicieni și cler. Dl. Ambasador N. Guină împreună cu Prea Fericitul Patriarh Justinian au primit pe invitați în hall-ul ambasadei.

ULTIMELE ZILE PETRECUTE IN JUGOSLAVIA IN ORAȘUL KARLOVIȚ ȘI LA MÎNĂSTIREA KRUȘEDOL.

Pentru azi, 10 iunie 1957, sîntem programați să vizităm orașul Karloviț și mînăstirea Kruședol. Înainte însă de a pleca la drum, ni s-au prezentat daruri din partea Domnului Vicepreședinte Alexandru Rancovici. Au primit daruri toți membrii delegației. Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat pe Dl. Dilparici, Secretarul Comisiei pentru problemele religioase, să transmită Domnului Rancovici caldele mulțumiri ale delegației noastre, asigurîndu-l că aceste daruri sînt socotite ca o prețuire pe care Domnia Sa o acordă celor două Biserici Ortodoxe, care se străduiesc în adîncirea prieteniei dintre popoarele romîn și jugoslav.

De la Belgrad la Karloviț, sînt 50 de km. pe care-i facem trecînd prin orașul Zemun, interesant centru industrial, în special de textile și apoi pe lîngă frumosul oraș Novisad, mergînd un timp pe o autostradă paralelă cu Dunărea.

Ajungem la Karloviț, oraș cu înfățișare occidentală și vechi centru bisericesc ortodox. Mergem direct la biserica unde era fixată primirea oficială. Este o catedrală impunătoare, cu picturi frumoase și cu mare capacitate. E plină de credincioși care asistă la slujbă, căci Sfînta Liturghie nu e încă terminată. După prezentări, Prea Fericitul Patriarh Justinian e îmbrăcat într-o mantie. P. S. Episcop Macarie rostește cuvîntul de bun venit, în care subliniază vechile legături ale Bisericii Romînești, în deosebi ale Bisericii noastre din Ardeal, cu Mitropolia din Karloviț:

Prea Fericite,

In calitatea mea de Episcop al Eparhiei din Srem, cu reședința la Sremski Karloviț, centrul de odinioară nu numai al sîrbilor ortodocși, ci și al romînilor ortodocși din fosta Austro-Ungarie, simt o deosebită plăcere să Vă salut, Prea Fericite Patriarh Justinian, iar prin Prea Fericirea Voastră să salut întreaga Biserică Ortodoxă Romînă soră. Doresc în același timp să Vă exprim marea noastră bucurie și satisfacție pentru vizita ce ne-o faceți, reînnoind și prelungind în felul acesta legăturile cele mai cordiale și cele mai plăcute atît între Bisericile noastre surori, sîrbească și romînească, cît și între poporul sîrb și romîn. Relațiile noastre cordiale, prietenești și frățești nu sînt de dată recentă. Este greu să găsești exemple în istorie, ca două popoaare să fi fost în iungul lor trecut în relații atît de corecte și prietenești, cum este cazul popoarelor noastre sîrb și romîn.

Aceste relații frățești și prietenești n-au fost niciodată intrerupte sau înrăutățite. De 13 veacuri de cînd trăim unii lîngă alții, noi n-am luptat niciodată unii împotriva celorlalți. Am trăit în prietenie, pentru că am fost legați în multe privințe nu numai prin aceeași religie, dar și prin aceeași soartă. Aceste relații în evul mediu au devenit și mai strînse, familiare și înrudite prin căsătoria unor persoane eminente ale ambelor popoare.

Delegația Bisericii Ortodoxe Romine la biserica minăstirii Kruşedol,

Pentru stabilirea acestor relații atât de prietenești și frățești între poporul român și sârbesc, fără îndoială că meritul mare aparține Bisericii noastre sfinte Ortodoxe. Dezvoltarea reciprocă a dragostei și frăției în spiritul credinței noastre sfinte creștinești n-a găsit aproape nicăieri mai mult succes și aplicare așa de măreață ca în relațiile dintre poporul sârbesc și român. Biserica sârbească a avut întotdeauna legături strânse cu Biserica ortodoxă din România. Prin tradițiile lor, ambele Biserici au fost profund populare, pentru că au împărtășit deplin soarta poporului, iar în zilele grele l-au mângâiat și i-au inspirat credință și speranță într-un viitor mai bun. S-au ajutat reciproc din toată inima și sincer, nu numai în misiunea lor de a propovedui Evanghelia lui Hristos, la turma pe care Dumnezeu le-a încredințat-o, ci și în răspîndirea învățăturii și a culturii, avînd un timp oarecare în Biserică ca limbă oficială pe cea slavonă. În fruntea Bisericii Române apar un șir de episcopi sârbi, printre care cei mai renumiți au fost: Sfîntul Maxim, fost Arhiepiscop, Longhin și Sava Brancovici, acesta din urmă fiind fratele despotului sârbesc George Brancovici. Primii lucrători la tipărirea cărților din România au fost sârbi; printre ei se evidențiază mai ales ieromonahul Macarie, care a înființat prima tipografie în Muntenia și care după tipărirea Octoihului din Muntenegru a continuat activitatea sa printre români. În afară de el, se relevă Dimitrie Liuboievici și Ioan Kamenigradski și Ștefan Sirbîn.

Aici avem datoria să subliniem că poporul român a dat cu toată inima și mărinos marele ajutor material prin fiii săi eminenți și excelenți conducători: Vasile Basarab și Ioan Radu, Voevozi români, ajutor acordat Bisericii Ortodoxe Sârbești, astfel ca unele dintre mănăstiri să se poată menține în viață în momentele cele mai critice și să păstreze marile cuceriri culturale ale poporului sârbesc. Un mare ajutor material l-a dat și voevodul muntean Neagoe, Arhiepiscopului sârbesc Maxim, pentru ridicarea Mănăstirii Krusedol.

La începutul secolului al XVIII-lea, cînd românii ortodocși din Ardeal erau amenințați de influența propagandei catolice și a uniaților să rămină fără preoți, Mitropolia din Karloviț a trimis episcopii, preoții și călugării săi să organizeze acolo Biserica română a poporului.

Dîndu-și seama de necesitatea imperativă, ca românii ortodocși din Ardeal să se poată lupta mai cu folos și apăra mai cu mult succes împotriva nemților catolici și a ungarilor calvini și prin folosirea limbii lor materne, în biserici, în locul cele slavone, Mitropolitul de atunci Sava Brancovici a hotărît că în bisericile românești să nu se mai slujească în limba slavonă bisericească, ci în limba română. Un deosebit merit în lupta împotriva unirii din Ardeal a avut ieromonahul Visarion, care era de origine din Bosnia și poslujnic al mănăstirii Pakra din Slavonia, pe care Sfîntul Sinod Român, în frunte cu Prea Fericirea Voastră l-ați canonizat anul trecut, pentru viața lui sfîntă și suferințele îndurate pentru religia ortodoxă, proclamîndu-l Sfînt al Bisericii Române. Deoarece românii și sârbii din fosta Austro-Ungarie erau supuși duhovnicește Mitropolitului de Karloviț, nu este de mirare cînd locurile de stareț ale mănăstirilor sârbești din Srem, erau ocupate pe lîngă sârbi și de frați români. Așa a fost arhimandritul Dr. Andrei Șaguna, starețul mănăstirii Krusedol, iar mai tîrziu Mitropolit al Ardealului.

Astfel Mitropolia din Karloviț și consiliile bisericești au înțeles dorința ortodocșilor români din Ungaria, exprimată în jurul anilor 60 ai

secolului al XIX-lea, de a-și înființa organizații proprii bisericești, și au acceptat și admis ca eparhiile românești, care pînă atunci erau sub jurisdicția canonică din Karloviț, să se separe și au fost chiar ajutați materialmente.

Nenumărate sînt exemplele de colaborare reciprocă, de înțelegere perfectă și de ajutor reciproc între Bisericile noastre sfinite ortodoxe.

Aceste relații reciproce sirbo-românești, de bună colaborare, pe tărîmul credinței și al culturii, au fost baza puternică pentru dezvoltarea relațiilor ulterioare politice sociale și de prietenie, creindu-se baza solidă pentru solidaritatea de nezdruccinat a celorlalte popoare balcanice care s-a manifestat de atîtea ori. Ea a contribuit cel mai mult la încheierea convențiilor politice reciproce și a tratatelor de prietenie. După încheierea convenției de prietenie între poporul român și sîrbesc din anul 1868, în războaiele balcanice ale secolului al XX-lea ca și în primul război mondial din 1916—1918, poporul sîrbesc și român s-au găsit pe același drum împreună umăr la umăr, luptînd împotriva aceluiași dușman ca apoi împreună să ajungă la realizarea idealurilor lor naționale, realizînd și unul și altul unirea lor națională.

Și mai tîrziu relațiile dintre România și Iugoslavia, chiar pînă în ziua de azi, au fost întotdeauna relații prietenești și cordiale. De aceea, cred că vom răspunde tendințelor, dorințelor și necesităților ambelor popoare dacă împreună ne vom ruga Domnului Dumnezeu să păstreze și în viitor unitatea noastră ortodoxă, frăția, prietenia și solidaritatea popoarelor noastre. Trecutul să ne fie pildă și cel mai bun ghid pentru viitor. Fie ca vizita Prea Fericirii Sale Patriarhului Sîrbesc, Vichentie, împreună cu membrii Sinodului Arhieresc, făcută Bisericii Ortodoxe Române soră, anul trecut, precum și vizita oficială de astăzi, a Prea Fericirii Voastre și a celorlalți membri ai Delegației, făcută Bisericii noastre Ortodoxe Sîrbesti, să fie spre folosul ambelor noastre Biserici, și al popoarelor noastre.

Bine ați venit!! Să trăiți!

Prea Fericitul Patriarh Justinian răspunde, spunînd printre altele:
«Vă mulțumim din toată inima pentru primirea ce ne-ați făcut — și pentru evocările trecutului nostru bisericesc și cultural comun, care ne arată istoria legăturilor de veacuri și ajutorul reciproc ce și-au dat popoarele noastre și bisericile noastre. Karlovițul este locul de unde ne-a venit ajutorul patriarhilor și mitropoliților în special pentru ținutul Transilvaniei de sub stăpînirea vremelnică a Austro-Ungariei. Ați amintit de unii ierarhi de neam sîrb care au păstorit la noi. Unul din ei și-a dat viața în timpul prigoanei reformei. E vorba de Sava Brancovici, Mitropolit de Alba Iulia trecut de Biserica noastră în rîndul sfinților. Merită să fie pomenit Ieromonahul Visarion, luptător împotriva uniației cu Roma, care a fost de asemenea trecut de Biserica noastră în rîndul sfinților. Ați amintit de mînăstirea Krusedol. Relațiile noastre cu Krusedolul au început prin Mitropolitul Maxim care a desăvîrșit această ctitorie cu ajutorul nepoatelor sale — Doamna Milița a lui Neaghe Basarab și Doamna Elena a lui Petru Rareș, fiecele despotului sîrb Gheorghe Brancovici. Krusedolul a avut rol mare în istoria raporturilor dintre Bisericile noastre. Aci a fost tuns în monahism mitropolitul român Andrei Șaguna, după cum Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie a fost tuns în monahism la mînăstirea Bezdead de lîngă Timișoara. Intre Bisericile noastre sînt legături de aproape o mie

de ani. Nu întâmplător ne aflăm pe aceste locuri pe unde au coborît conducătorii Bisericilor și popoarelor noastre. Înfrățirea popoarelor și Bisericilor noastre s-a născut și s-a întărit în lupta împotriva dușmanilor Bisericilor noastre, începînd cu otomanii și continuînd cu austriecii și fasciștii. Bisericile noastre au dat multe jertfe, pentru libertatea și independența popoarelor noastre. Aceste jertfe ne poruncesc să fim uniți și să ne dăm mîna împotriva acelor care ordonă un nou război. Datorăm vizita noastră invitației Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie. Este prima vizită oficială care se face între conducătorii Bisericilor noastre. Sîntem recunoscători Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie pentru că prin invitația ce ne-a adresat a îndeplinit o veche dorință a Bisericii Ortodoxe Romîne. Ne rugăm Bunului Dumnezeu să dea sănătate deplină și putere de muncă Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie, spre a conduce corabia Bisericii Sîrbe la limanul mîntuirii.

Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește apoi P. S. Episcop Macarie pentru primirea făcută și împărtășește credincioșilor binecuvîntări din partea delegației. Corul Catedralei cîntă «Is po'a eti, Despota». Slujba continuă pînă la sfîrșit. Urmează polihroniu, după care P.S. Macarie conduce pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și delegația la reședința episcopală, unde are loc o mică recepție. Aci ne este prezentat președintele comitetului popular al orașului Karloviț. Pe pereții sălii de recepție se află splendide tablouri reprezentînd pe Patriarhii: Iosif Raiacici (1848), Gherman Anghelici (1896), Gh. Brancovici (1908), Luchian Bogdanovici (1911), înecat de unguri. La plecare, președintele comitetului popular salută delegația noastră, rugînd-o să transmită salutări poporului român.

Plecăm în aclamațiile credincioșilor spre Iriški Venaț, unde ne oprim ca să vedem monumentul partizanilor. Se ia masa la restaurantul din apropiere. De aci pornim spre Mînăstirea Kruședol, unde ajungem la ora 15,30. Mînăstirea este așezată pe o vale între dealuri și e plină de credincioși care așteaptă sosirea oaspeților. Biserica e mică, veche și plină de amintiri. Prea Fericitul Patriarh Justinian se adresează credincioșilor, spunîndu-le printre altele, că această mînăstire are un trecut glorios și că ea a fost un centru de legături cu Țara Romînească. Aci este ctitoria lui Maxim, mitropolit în Țara Romînească și care a îndemnat pe nepoatele sale: Milița și Elena să se căsătorească cu domnitorii romîni: prima cu Neagoe Basarab și a doua cu Petru Rareș. Ele au ajutat pe Maxim la zidirea și împodobirea acestei mînăstiri. Apoi Prea Fericirea Sa a binecuvîntat pe credincioși și a înmînat starețului stofă pentru un rînd de odăjdii, și alte obiecte bisericesti.

A doua zi ziarul «Borba» (din 11 iunie 1957) scria despre vizita delegației noastre la Karloviț și Kruședol în acești termeni: «Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Patriarhul Justinian, care ne vizitează țara ca oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a vizitat, înainte de amiază, Sremski Karlovatz. Delegația a fost însoțită de Patriarhul Vichentie al Serbiei împreună cu un grup de episcopi al Bisericii Ortodoxe Sîrbe și de Secretarul Comisiei Federative pentru problemele religioase: Miloe Dilparici.

În catedrala din Sremski Karlovatz, unde a fost oficiat un scurt serviciu religios, Patriarhul Romîniei și membrii delegației au fost salutați de Vlădica Macarie. Delegația a fost de asemenea salutată și de președintele sfatului Peter Neumann.

La înapoierea la Belgrad, delegația s-a oprit la Mînăstirea Kruședol».

Ne întoarcem în aceeași zi la Belgrad, trecînd pe lîngă aceleași mănoase lanuri de grîu, orz, ovăz și porumb. Automobilele grăbesc, fiindcă la ora 17 trebuie să fim la Vicepreședenția Vecei Federative Jugoslave, unde va avea loc decorarea delegației.

DECORAREA DELEGAȚIEI BISERICII ORTODOXE ROMÎNE CU ORDINE ȘI DECORAȚII JUGOSLAVE.

În adevăr la ora indicată, ora 17, delegația noastră însoțită de Prea Fericitul Patriarh Vichentie și cîțiva membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, urcau treptele Reședinței Vicepreședenției Vecei Executive Federative Jugoslave. În sala de recepție eram așteptați de Dl. Vicepreședinte Alexandru Rancovici, Dl. Velco Zecovici, de membrii Comisiei Federative pentru treburile religioase și de Ambasadorul român Dl. N. Guină. Dl. Rancovici a înmînat distincții jugoslave membrilor delegației precum urmează: Prea Fericitului Patriarh Justinian ordinul «Drapelul Jugoslav» cl. I-a, Mitropoliților și Episcopilor din delegație ordinul «Drapelul Jugoslav» cl. II-a, iar ceilalți membri ai delegației ordinul «Drapelul Jugoslav» cl. III.

Ziarul «Politica» din 11 iunie 1957 semnala astfel înmînarea acestor distincții: «Înmînînd distincțiile D. D. Justinian și membrilor delegației, Vicepreședintele Vecei Executive Federative Jugoslave Alexandru Rancovici a spus:

«Cu satisfacție am cinstea să vă înmînez distincțiile cu care V-a decorat Președintele R.P.F. Jugoslave.

Vizita pe care o faceți în aceste zile Bisericii Ortodoxe Sîrbe este nu numai expresia legăturilor de prietenie permanentă dintre cele două Biserici ortodoxe vecine, dar ea constituie în același timp și o contribuție la dezvoltarea și întărirea raporturilor prietenești și cordiale dintre Republica Populară Romînă și Republica Populară Federală Jugoslavă. Iosip Broz Tito, Președintele R. P. F. Jugoslavia v-a conferit ordinul «Drapelul Jugoslav», ca o recunoaștere pentru aceste merite.

Popoarele Jugoslaviei și Romîniei au avut în trecut aceeași istorie și au fost legate de aceleași lupte pentru independența și viitorul lor. Astăzi, prin voința lor proprie ele constituiesc legături prietenești puternice care vor contribui la construirea socialismului și la apărarea păcii în lume. Așa se explică deci eforturile noastre comune pentru întărirea colaborării internaționale a păcii în lume, pentru dezvoltarea raporturilor de bună vecinătate și de colaborare dintre Jugoslavia și Romînia.

Astfel de raporturi și astfel de legături corespund dorințelor și intereselor popoarelor noastre și colaborării internaționale.

Înmînîndu-vă aceste distincții, exprim urările mele cele mai cordiale, cu dorința ca aceste raporturi între Biserica Ortodoxă Sîrbă și Biserica Ortodoxă Romînă să se dezvolte și în viitor în duhul prieteniei și al colaborării sincere care există între popoarele noastre.

Trăiască prietenia între popoarele Romîniei și Jugoslaviei.

Primind înalta distincțiune jugoslavă, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romîne D. D. Justinian a mulțumit călduros în numele său și în numele celorlalți membri ai delegației, spunînd:

Domnule Vicepreședinte al Consiliului Federal,

Cu toată căldura sufletului meu vă mulțumesc pentru cuvintele alese cu care ați avut bunătatea să însoțiți actul solemn al înmînării înaltelor distincțiuni acordate de D-l Președinte al R. P. F. Jugoslavia: Iosif Broz Tito, mie personal și însoțitorilor mei, în calitatea noastră de reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române și ai poporului român drept credincios.

Vă rog în numele meu și al însoțitorilor mei să exprimați Domnului Președinte Iosip Broz Tito și Guvernului Republicii Populare Federale al Jugoslaviei, sentimentele noastre de grațitudine pentru cinstirea ce ni s-a făcut și pentru dragostea frățască arătată nouă, în tot timpul șederii noastre în patria Dvs. Jugoslavia.

Dorim să asigurați pe D-l Președinte și Guvernul Dvs. că noi interpretăm această cinstire și aceste, mărturii de dragoste față de noi, ca fiind îndreptate către întreaga noastră Biserică Ortodoxă Română și poporul român și pentru aceasta recunoștința noastră este și mai mare. Dacă în trecutul istoric al popoarelor noastre a existat legătura spirituală a credinței comune, credința ortodoxă, în prezent unitatea dintre ele este asigurată de aspirațiunile identice de înfrățire și de luptă hotărîtă pentru menținerea și dezvoltarea colaborării pașnice dintre ele.

Biserica Ortodoxă Română ca și Biserica Ortodoxă Sîrbă s-au identificat totdeauna cu idealurile cele mai sfinte ale popoarelor lor. Nu a existat nici odată în trecutul lor o nepotrivire între năzuințele credincioșilor lor și lucrarea sfințitoare a Bisericii lor.

În timpurile de față, cînd popoarele noastre au căpătat conștiința vie a menirii lor, Bisericile noastre surori le ajută cu toată hotărîrea în atingerea scopurilor urmărite, spre a realiza în întreaga lume acea atmosferă de încredere, de apropiere și de cooperare pentru o viață mai bună și fericită de primejdii.

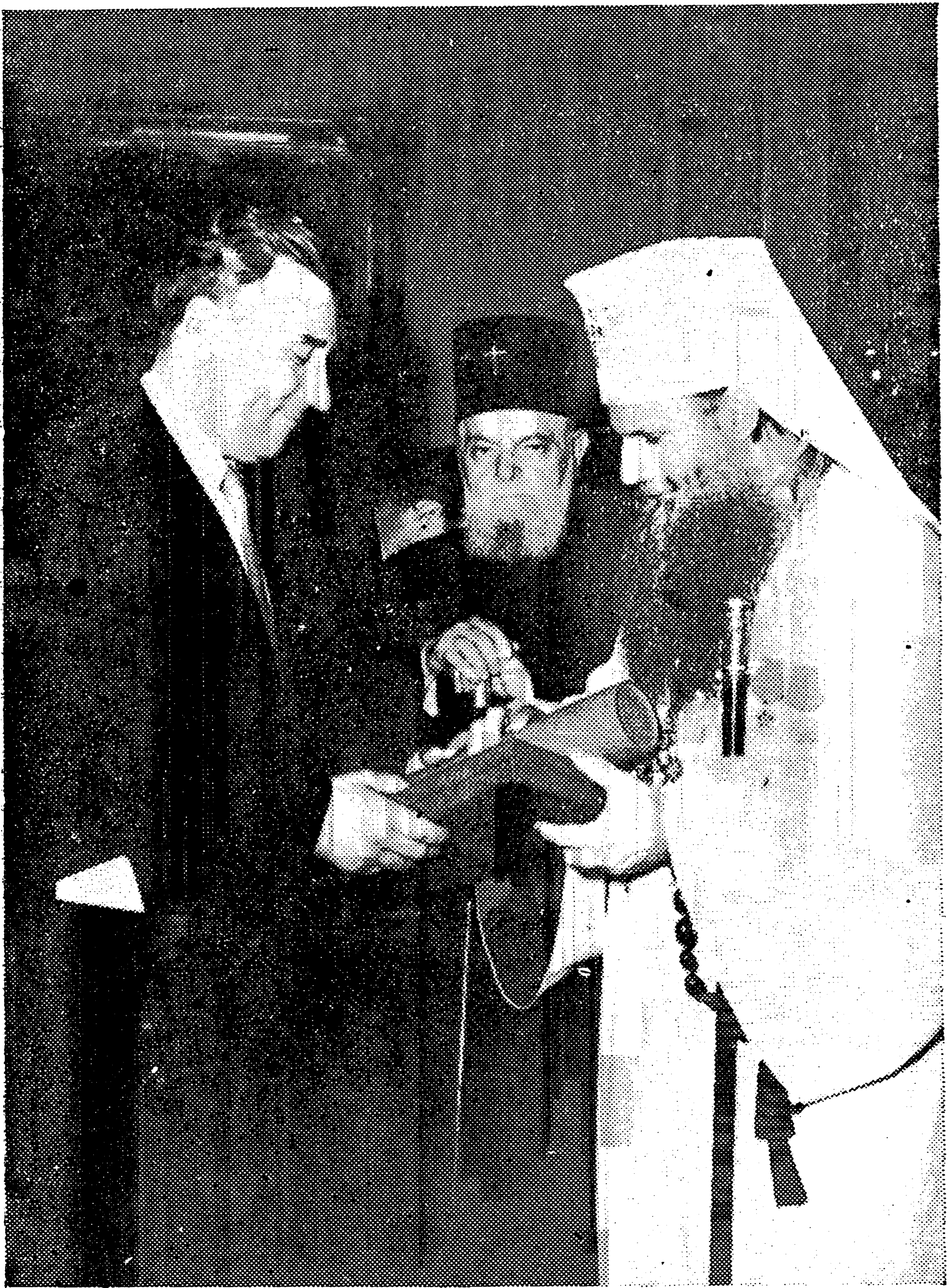
Biserica Ortodoxă Română se alătură cu toată inima și cu toată puterea ei spirituală acțiunii ce se duce de poporul nostru român și conducătorii săi, pentru dezvoltarea legăturilor de prietenie cu toate popoarele și mai ales cu popoarele vecine care au fost înfrățite în trecutul lor prin aceleași lupte și aceleași suferințe.

De aceea, îndată ce s-au creat condițiunile prielnice pentru reluarea legăturilor firești între țările noastre, prin vizitele de care ne amintim cu multă mulțumire suflătească, schimbate între conducătorii și reprezentanții popoarelor noastre, și Bisericile noastre surori au fost fericite să reînoade firul istoric al cercetărilor frățesti dintre Intîistătătorii lor.

Bucuria noastră este mare să constatăm realizările poporului Jugoslav, condus cu înțelepciune și dragoste de cei mai buni reprezentanți ai săi, în frunte cu D-l Președinte Iosip Broz Tito, realizări în care Biserica Ortodoxă soră a Serbiei își are contribuția ei însemnată și recunoscută de toți credincioșii ei.

La rîndul nostru putem să aducem dovada sprijinului dat de Biserica noastră, cu ierarhii, preoții și credincioșii săi, acțiunii dusă de conducătorii poporului nostru pentru înfrățirea idealului scump întregii omeniri: Pacea și înfrățirea tuturor popoarelor lumii.

Astfel, din cei aproape 12.000 de preoți ai Bisericii noastre, un număr de 6.239 preoți se găsesc încadrați în comitetele de luptă pentru pace, în calitate de președinți, membri și secretari, iar restul ca predicatori.

Dl. A. Rancovici, vicepreședintele Vecei federative jugoslave, înmînînd Prea Fericitului Patriarh Justinian Ordinul «Drapelul jugoslav» clasa I-a, cu care a fost decorat de Președintele Iosip Broz Tito.

Un număr de 300 de preoți au fost premiați și evidențiați pentru colaborare în toate felurile de activități ale poporului nostru de la sate și orașe.

Un număr de peste 151 preoți au fost distinși cu medalii, premii speciale și evidențiați pentru diferite munci culturale, ca: construire de cămine culturale, construcții de scoli, alfabetizare, etc.

Un număr de 194 preoți au fost premiați, evidențiați sau decorați cu ordinul «Steaua Republicii Populare Române», pentru diferite munci cu caracter obștesc ca: electrificarea satelor, construirea de poduri și șosele și colaborare în toate ramurile obștești cu organele locale. Mai toți membrii Sfântului Sinod sînt decorați. Unii dintre dinșii chiar de cîte două sau trei ori.

Am voit să înfățișăm o mică dovadă despre rolul pe care Biserica Ortodoxă Română înțelege să-l îndeplinească în mijlocul poporului român în aceste timpuri de construire a unei vieți noi în țara noastră.

Sîntem fericiți să constatăm în sînul Bisericii Ortodoxe Sîrbe rezultate identice, ceea ce ne dă încredințarea că munca noastră este de folos popoarelor noastre.

Domnule Vicepreședinte, vă rog să exprimați Domnului Președinte Iosip Broz Tito și Guvernului R. P. F. Jugoslaviei, recunoștința noastră pentru tot ceea ce a făcut ca șederea noastră în țara Dvs. să fie atît de folositoare legăturilor frățești dintre Bisericele noastre și popoarele noastre înfrățite.

Din toată inima dorim prosperitate deplină popoarelor Jugoslaviei și deplin spor conducătorilor lor politici și spirituali în îndeplinirea misiunii de ridicare a vieții și prestigiului la culmile la care le îndreptățesc trecutul lor, jertfele lor și năzuințele lor statornice pentru pace și bună-voire cu toate popoarele vecine».

Ziarul «Politica» arată mai departe că la «solemnitatea conferirii distincțiilor au participat secretarul Vecei Executive Federative Velco Zecovici, membrii Comisiei Federative pentru problemele religioase Selmo Hașimbegovici și Peter Ivjevici și secretarul Comisiei Mișoe Dilparici.

Din partea Bisericii Ortodoxe Sîrbe au fost de față Patriarhul D. D. Vichentie, membrii Sinodului: Mitropolitul Nectarie, Episcopul Hrisostom și Episcopul Visarion al Banatului.

De asemenea au fost de față Dl. Nic. Guină, Ambasadorul Republicii Populare Romîne la Belgrad».

După solemnitate ne-am reîntors la Palatul Patriarhal. Incepînd de la orele 19 am vizionat, la «Clubul Miniștrilor», filmele «Viața frescelor», «Procesul Stepinaț» și «Vizita delegației bisericești Jugoslave în Uniunea Sovietică». Instrucitive și emoționante, fiecare din aceste filme ne-a convins odată mai mult de vrednicia spirituală a jugoslavilor din vremurile cele mai îndepărtate pînă astăzi.

DIN NOU SPRE ȚARĂ

ULTIMA ZI PETRECUTĂ LA PALATUL PATRIARHAL DIN BELGRAD.

11 iunie, 1957: ultima zi de vizită a delegației Bisericii noastre în Jugoslavia! În minte recapitulăm bogatele noastre impresii prilejuite de întîlnirea cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, și Inalții Ierarhi sîrbi, cu Președintele Iosip Broz Tito și colaboratorii săi, cu slujitorii și credincioșii altarelor ortodoxe sîrbești, cu minunatele locuri și priveliști iugoslave.

Dar ultima zi petrecută de delegația Bisericii noastre în Jugoslavia a fost însemnată și prin cele două documente care au consemnat impresiile adânci și roadele importante ale vizitei Bisericii noastre în R. P. F. Jugoslavia.

**INTERVIUL ACORDAT DE CEI DOI PATRIARHI
AGENȚIEI JUGOSLAVE DE PRESĂ «JUGO-PRES».**

În sala de recepție a apartamentului patriarhicesc din Belgrad, în dimineața zilei de 11 iunie, a. c., Prea Fericiții Patriarhi Justinian și Vichentie au acordat un interviu agenției jugoslave de presă «Jugo-Pres».

Iată cum relatează acest interviu ziarul bisericesc jugoslav, «Vestnic»: «Înainte de a pleca în România, ambii Patriarhi au dat interviuri» corespondentului «Jugo-Pres» despre legăturile și posibilitățile de colaborare în viitor între cele două Biserici Ortodoxe. În declarația sa Patriarhul României, Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a exprimat bucuria că prin vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române s-au reluat tradițiile directe ale legăturilor între conducătorii celor două Biserici Române și Sârbe ortodoxe, spunând între altele: «Prietenia și fraternitatea popoarelor noastre și Bisericilor noastre provin din credința și religia ortodoxă pe care am apărut-o și unii și alții cu nenumărate jertfe, ca și din identitatea istoriilor noastre pline de lupte pentru apărarea ființei naționale și eliberarea de sub jugul cotorpitorilor». Patriarhul Justinian a relevat că sute de ani în cele două Biserici s-a întrebuițat aceeași limbă veche slavă. Dezvoltarea vieții monahale în România se datorește legăturilor frățesti între cele două țări, iar prima tipografie este legată de numele călugărului sârb Macarie. Ierarhii români au avut legătură canonică și au fost sfințiți de către patriarhii sârbi din Peci și Karloviț. La fel stilul arhitectonic sârbesc este păstrat și astăzi în multe mănăstiri din România. La capătul declarației sale, vorbind despre vizita făcută în mănăstirile și la monumentele istorice din Serbia, Patriarhul Justinian a subliniat că viața bisericească și religioasă se dezvoltă în absolută libertate și fără vreo îngrădire. «La fiecare pas am putut constata devotamentul și încrederea întregului cler sârb ortodox și a Bisericii Ortodoxe Sârbe față de conducerea Jugoslaviei în frunte cu Președintele Republicii, Mareșalul Tito. În astfel de atmosferă de solidaritate a tuturor popoarelor Jugoslaviei Federative, Republica Populară Federativă Jugoslavia va avea un viitor fericit și înfloritor».

Patriarhul nostru, Prea Fericitul Vichentie la fel a dat un interviu corespondentului «Jugo-Pres», în care a arătat însemnătatea vizitei delegației Bisericii Ortodoxe Române în Jugoslavia și importanța acestui eveniment din istoria legăturilor reciproce ale celor două țări. Patriarhul Serbiei Prea Fericitul Vichentie a spus că înainte de izbucnirea celor două războaie mondiale nu se putea nici măcar gândi la realizarea de astfel de întâlniri și vizite. «Astăzi, nu numai că le realizăm, dar mulțumită stăruinței conducătorilor noștri de Stat, avem posibilitatea ca aceste legături să le dezvoltăm și să le adâncim și mai departe, lucrând la marea operă — apărarea păcii în lume pentru o viață mai bună a popoarelor noastre». Subliniind că realizarea acestor mari idealuri nu este o muncă ușoară și că pentru aceasta este necesar timp îndelungat și răbdare, Patriarhul Serbiei a adăugat: «Ceea ce a fost pînă în prezent trecut cu vederea sau ceea ce a fost imposibil de a se împlini în trecut, vom rea-

liza astăzi cu sfortări sincere pentru o cât mai bună cunoaștere reciprocă și un contact cât mai des între Conducătorii celor două Biserici Autocefale, între preoții și credincioșii creștini, aceasta fiind dorința tuturor popoarelor noastre».

În sfârșit, Patriarhul Serbiei, Prea Fericitul Vichentie și-a exprimat convingerea că eforturile comune în această direcție vor fi de mare folos atât Bisericii Ortodoxe Române, cât și celei sârbești, precum și popoarelor ambelor țări și înseși ambelor State, iar Biserica Ortodoxă Sîrbă va face tot ce-i va fi posibil ca aceste eforturi să fie încoronate cu succes».

SOLEMNITATEA SEMNĂRII DECLARAȚIEI COMUNE A CELOR DOI PATRIARHI.

După interviul acordat agenției de presă «Jugo-Pres», Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie au semnat o declarație comună privitoare la legăturile și colaborarea celor două Biserici Ortodoxe surori.

Solemnitatea semnării declarației comune a celor doi Patriarhi a avut loc în sala de recepție a Palatului Patriarhal, în prezența întregii delegații a Bisericii Ortodoxe Române, a membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a Domnului Miloe Dilparici, Secretar General al Comisiei pentru Culte, a reprezentanților Asociației preoților din Jugoslavia și a altor clerici din Capitala Jugoslaviei.

Iată textul acestei «Declarații»:

Delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Român Justinian, a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Sîrbe de la 2 pînă la 11 iunie 1957.

Reprezentanții Bisericilor Sîrbă și Română au avut ocazia să facă un schimb de păreri și să facă cunoștință cu problemele actuale ale vieții ambelor Biserici.

S-a constatat că ambele Biserici au puncte de vedere identice privitor la împrejurările în care se desfășoară viața bisericească în lumina evenimentelor mondiale contemporane.

Reprezentanții Bisericilor au căzut de acord că relațiile atât între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sîrbă cât și între toate Bisericile ortodoxe surori ar trebui să se desfășoare înspre o colaborare cât mai strînsă: să se continue astfel de întâlniri și să se facă un schimb reciproc de experiențe, publicații, profesori și studenți.

O atenție deosebită a fost acordată faptelor care pe baza învățăturilor lui Hristos, îndreaptă ambele Biserici spre întărirea activității de înfăptuire a păcii în lume. O astfel de activitate a Bisericilor în timpurile noastre, cînd multe evenimente din domeniul raporturilor internaționale îngrijorează pe oamenii de bună credință, constituie faptul cel mai frumos și cel mai nobil pe care propovăduitorii învățăturii lui Hristos îl pot da omenirii contemporane.

Bisericile ortodoxe, ca Biserici naționale, străduindu-se pentru propășirea spirituală, împărtășesc toate năzuințele popoarelor lor, care sînt îndreptate spre înfăptuirea unei vieți mai bune și mai fericite.

Avînd în vedere influența morală a Bisericii asupra credincioșilor, clerul ambelor Biserici va lucra la întărirea legăturilor de prietenie între popoarele noastre. Printr-o astfel de activitate Bisericile vor răspunde în cel mai bun chip la obligația de a sprijini cauza păcii în lume.

Belgrad 11 VI 1957

† *J U S T I N I A N*
Patriarhul Romîniei

† *V I C H E N T I E*
Patriarhul Serbiei

Toate ziarele din Belgrad au reprodus în întregime atît textul «Inter-
viului» cît și acela al «Declarației».

PLECAREA SPRE PATRIE.

Ultimele clipe petrecute în Palatul Patriarhal din Belgrad sînt duioase și emoționante. Delegația Bisericii noastre este invitată de Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie spre a i se înmîna diferite daruri.

Blîndul și evlaviosul Patriarh sîrb, întinde fiecăruia dintre noi daruri după rang și misiune. Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește călduros pentru daruri. Ne face surprize cu daruri deasemenea Asociația preoților jugoslavi, prin președintele său P. C. Pr. Milan Smilianici. Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește și pentru aceste daruri, semne prețioase ale prieteniei și frăției. Ne luăm rămas bun de la vlădici și ceilalți clerici sîrbi care ne-au însoțit și ne-au înconjurat tot timpul cu atenția lor. curtenitoare.

Plecăm spre Banatul sîrbesc, cu destinația Banatsko Novo Selo-Satul Nou, spre a ne întîlni cu protopopii, preoții și credincioșii romîni. Trecem Dunărea, iar Belgradul rămîne în urmă cu profilurile înalte și frumos colorate ale edificiilor lui.

MANIFESTĂRILE RELIGIOASE ROMINEȘTI ȘI SIRBEȘTI DE LA «SATUL NOU».

După un drum de 30 km, de la Belgrad, ajungem în Satul Nou. Aici, în dangătul clopotelor și în cîntecele fanfarelor tinerilor și corurilor se face o primire entuziastă oaspeților și însoțitorilor lor. Tinerii romîni sînt îmbrăcați în costume naționale. În biserică sînt vlădici, protopopi, preoți, reprezentanții Ambasadei Romîne și ai autorităților de Stat, în frunte cu Dl. Dilparici și foarte mulți credincioși. Se face polihroniu de către cei trei protopopi romîni: Părintele Vicar Popovici, părintele C. Lepădat și Preot I. Baloș, îmbrăcați în odăjdiile dăruite de Prea Fericitul Patriarh Justinian. Protopopul V. Popovici ia cuvîntul și mulțumește călduros pentru această vizită și cinste deosebită care se face credincioșilor și Bisericii romîne. Se cîntă de către toți credincioșii: «Mulți ani triască». Prea Fericitul Patriarh Justinian ia cuvîntul spunînd:

Iubiții mei fii sușletești,

Plin de nemărginită bucurie îmi este sușletul în ziua de azi cînd, împreună cu prea iubiții mei frați ierarhi și preoți ai Sfintei Biserici Ortodoxe Sîrbe, am poposit în mijlocul vostru.

Inima mea tresaltă de adîncă mulțumire că Bunul Dumnezeu ne-a ajutat ca, după vremuri de grele încercări, să ne vedem aici, acasă la voi,

frați români de un sânge și de o lege cu noi. Cu adevărat putem glăsuși împreună: «aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa!»

Prilejul acesta, pe cât de plăcut și de mareș, pe atît de rar, îl datorăm Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie al Serbiei, care, însușleșit de duhul evanghelic, ne-a făcut poștirea să vizităm Sfînta Biserică Ortodoxă Sirbă și să întărim străvechile și rodnicile legături dintre Bisericile și popoarele noastre. Folosim prilejul de a-i mulțumi din toată inima pentru gîndul sfînt și hotărîrea sa înțeleaptă de a ne da, în felul acesta, posibilitatea să vă împărtășim binecuvîntările Noastre părintești și ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne. Intîmpinarea caldă și primirea frățească pe care Prea Fericirea Sa, Ierarhii, preoșii și credincioșii Sfîntei Biserici surori ni le-au făcut nouă, delegașiei Bisericii Ortodoxe Romîne, vor rămîne neșterse în amintirea noastră. Lucrul acesta ne-a mișcat și ne-a înălșat. Ne-a făcut să înțelegem mai deplin cît de rodnică și de folositoare este apropierea și colaborarea între închinătorii aceleiași Sfînte Biserici. Li rămînem pentru aceasta recunoscători, iar numele Prea Fericirii Sale va fi pururea în smeritele noastre rugăciuni, scumpă chezășie că același Sfînt Duh călăuzește întreaga noastră osteneală.

Iubiși Credincioși,

Indreptîndu-ne pașii spre frumoasa voastră patrie, spre locurile voastre pline de numeroase urme vechi creștine, care mărturisesc și azi trecutul zbuciumat al popoarelor noastre frățești, de dîrzenia cu care voi romîni, laolaltă, cu frașii voștri de o credinșă, așî înșruntat puhoiul otoman, păstrîndu-vă neștirbită credinșă într-una sfîntă sobornicească și apostolească Biserică, în aceste clipe am îmbrășșat cu ochii sufletului, zările nesfîrșite pe unde frașii noștri romîni au pătimit secole de-a rîndul pentru a-șî apăra credinșă strămoșească.

Istoria a așșezat vrednicia lor la loc de cinste, iar Biserica a înșcris în cartea vieșii pe toșii aceia dintre strămoșii noștri, care și-au vârsat sîngele și și-au dat viașă pentru libertatea și independenșă neamului nostru. Pe unii dintre aceștia, Șșfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne i-a canonizat, trecîndu-i în rîndul șșfinșșilor.

Poposînd acum la voi, prea iubișii mei șșii, și grăînd față către față, mărturisesc împreună cu dumnezeescul Apostol Pavel: «Martor îmi este Dumnezeu, căruia îi slujesc cu duhul meu prin Evanghelia Fiului Său, că neconștenit îmi aduc amînte de voi, cerînd totdeuna în rugăciunile mele să am cîîndva prilej șșericit, ca cu voia lui Dumnezeu, să vin la voi, căci doresc să vă văd, ca să vă dau vreun dar duhovnicesc, pentru a vă întări» (Rom. I, 9—11). Cît de adînci sînt aceste cuvinte și cît adevăr cuprînd! În ale aflăm dreapta înșmăcîre a simșșămîntelor noastre în clipa cîînd ne întîînim cu voi.

În adevăr, statornicia voastră înșru sfînta și dreapta credinșă, păstra-rea zestrei spirituale a strămosilor noștri, hărnicia și elanul cu care voi contribuișii la zidirea unei vieșii noi, de dreptate și bună stare, au ajuns pînă la urechile noastre și ne-au umplut inimile de bucurie. Diadema vrednicîilor voastre, iubișii mei, îmi aduce amînte de neuitatele cuvinte ale unuia dintre poeșii noștri:

«Din stejar, stejar răsare ,
«Și din vultur, vultur nașșe».

Știut este că strămoșii noștri cu aceeași pavăză și cu aceeași armă nebiruită — Ortodoxia — după ce au purtat secole întregi amarul jugului otoman, l-au înfruntat și au zdrobit pentru totdeauna lanțurile silniciei nedrepte la Cosova, la Rovine și pe tot întinsul laturilor dunărene din părțile noastre. Uniți în aceeași credință, ei s-au născut apoi într-o nouă viață, liberă, independentă și creatoare. Iar la adăpostul Ortodoxiei, ei au stăvilat și zădărnicit încercările Vaticanului de a rupe unitatea popoarelor noastre printr-un prozelitism purtat cu mijloace neomenești.

Conștiința obirșiei voastre pămîntești și spirituale v-a călăuzit pe drumul cel drept al strămoșilor noștri. Iar în zilele noastre, cînd popoare întregi — din șirul cărora fac parte și țările noastre — stăpîne pe destinele lor, dornice de pace și bună stare, au pășit hotărît pe drumul luminos al unor înfăptuiri ne mai întîlnite, voi vă arătați la înălțimea acestor vremi. Biserica mamă, prin glasul nostru, binecuvîntează strădania voastră, iar rugăciunile ei vor întări de-a pururi brațele voastre vînjoase, vor lumina mințile voastre și vor spori cu harul cel de sus strădania conducătorilor voștri pentru o viață mai bună și fericită.

Prea iubiții mei fii,

Mi-ar fi greu să mă despart de voi fără a vă împărtăși și vouă ceea ce se ostenesc să îndeplinească pe căile slujirii Domnului, ierarhii, preoții de la parohii, monahii și monahiile din sfințele noastre mînăstiri și toți credincioșii Sfintei noastre Biserici Romînești. Prea cucernicii protopopi, cucernicii preoți și toți cei ce sînt în stare să citească revistele Sfintei Patriarhii au putut afla împlinirile noastre duhovnicești datorite libertății religioase și datorită, mai cu seamă, înțelegerii și sprijinului înțelepților conducători ai scumpei noastre Patrii, Republica Populară Romîna.

Împlinirile noastre au fost incununuate cu una din cele mai de seamă lucrări ale Ortodoxiei și unică în viața Bisericii noastre, canonizarea unor sfinți romîni care au strălucit prin viața lor, apărînd credința strămoșească și libertatea poporului nostru, ca: Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernîca, Cuvioșii Părinți Sofronie și Visarion precum și mucenicul Niculae Oprea, din Transilvania, Sfinții Ierarhi Iorest și Sava Brancovici, martirizați tot în Ardeal, pentru legea strămoșească, și ierarhul bănățean care a ridicat la înflorire Ortodoxia din aceste părți în veacul al XVII-lea, Sfîntul Iosif cel Nou de la Partoș. Toate acestea constituie o dovadă, fără putință de tăgadă, a viabilității Sfintei noastre Biserici, a vredniciilor morale ale poporului nostru drept credincios, care a dat asemenea luminători ai credinței și a adus un prinos în marele tezaur al Bisericii Ecumenice.

Dar canonizarea sfinților romîni este nu numai un rod al veacurilor noastre de viață duhovnicească, ci și o rădăcină din care odrăsește viața noastră de azi și a celor ce vor veni după noi. Biserica noastră Ortodoxă Romîna se vădește acum tot așa de puternică și de vie ca și în trecut, poate chiar mai mult, căci fiii noștri care se rătăciseră în staulul Vaticanului au auzit chemarea părintească a adevăratului lor păstor sufletesc și, în toamna anului 1948, s-au întors la credința strămoșilor de demult. Astfel întregită și împuternicită, Biserica noastră se dezvoltă și participă în mod activ la sporul unei vieți fericite, pe care poporul Patriei noastre se străduiește s-o realizeze în rînduierile lui de acum. Preoții noștri de enorie, în frunte cu ierarhii și protopopii lor, slujesc zilnic lui Dumnezeu, în Sfințele

Altare, propoveduiesc Evanghelia lui Hristos în auzul credincioșilor lor, dar, în același timp, ei nu uită că sînt și trebuie să rămînă factorii de nădejde în dreapta luptă pentru pacea popoarelor lumii.

De asemenea, în mînăstirile noastre viața duhovnicească se îmbogățește pe zi ce trece, în duhul Scripturilor și al Sfinților Părinți. Monahii și monahiile își împletesc rugăciunea cu munca, mijlocind la Dumnezeu pentru mîntuirea sufletelor și pentru pacea lumii, și lucrînd în numeroasele lor ateliere, obiecte de uz bisericesc și de artă națională. Activitatea lor manuală, prețuită și încurajată de Statul Român, și-a găsit ecou chiar dincolo de hotarele țării noastre, ori unde specificul artistic românesc este iubit și căutat.

Toate acestea, mărturisite în cel mai scurt chip cu putință dovedesc faptul că în lucrarea noastră sîntem ajutați de Dumnezeu și sprijiniți de semenii noștri. Vi le-am mărturisit nu pentru a ne lăuda — căci nu ne putem lăuda decît în neputințele noastre — ci pentru a vă întări în convingerea că sîntem treji în ogorul Domnului și că așa trebuie să fiți și voi, în hotarul patriei voastre și în văzduhul credinței ortodoxe.

Iubiții mei,

Nu uitați nici o clipă că noi, creștinii avem două patrii: una cerească și alta pămîntească. Sîntem chemați de Dumnezeu să le iubim și să le slujim pe amîndouă. Bunul nostru Tată Cerească pe amîndouă ni le-a hărăzit. Nespusa lui dărnicie și milostivire ne vrea fericiți în amîndouă. Prin ascultare de poruncile lui, care nu sînt grele, și prin supunere față de legile țării, dobîndim aici pe pămînt, în primul rînd liniștea conștiinței și multe răsplătiri prețioase; iar la sfîrșitul vieții noastre luptătoare vom cîștiga intrare în împărăția cea veșnică a păcii și vom fi încununați cu neștejită cunună a mării cerești.

Pentru încheiere, iubiții mei frați și fii duhovnicești, vă rog fierbinte să sporiți mereu în dragostea voastră cea către Dumnezeu și către aproapele. Să sporiți, fiindcă în viața duhovnicească nu există stare pe loc. Cine nu înaintează, prin însuși faptul acesta dă îndărăt. Cu alte cuvinte, cine nu progresează, acela regresează. Să crească mereu comoara voastră cea cerească pe care nici moliile, nici rugina și nici furii nu pot să v-o răpească.

Facă Bunul Dumnezeu ca devotamentul vostru pentru amîndouă patriile să nu se împușineze nici o clipă, ca rîvna voastră față de tot ce este faptă bună, plăcută lui Dumnezeu și oamenilor, să nu se micșoreze.

Fie ca întîlnirea noastră cu voi, îndemnurile și binecuvîntările noastre să însemneze pentru voi un stimulent puternic de statornicie și curaj în lupta voastră pentru venirea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt, pentru venirea împărăției cerurilor în voi și împrejur de voi».

Și Prea Fericitul Patriarh Justinian adaugă că, încă de la intrarea în Satul Nou, a privit spre turnurile celor două biserici: sîrbă și romînă. Cele două biserici stau alături una de alta, cum stați voi aci alături unii de alții: românii alături de sîrbi. De cînd sîntem în Jugoslavia ne-am rugat împreună cu Ierarhii sîrbi ca Dumnezeu să reverse toate darurile pentru credincioșii bisericilor noastre. În aceste zece zile de cînd cunosc mai

de aproape pe Patriarhul Vichentie am aflat cât de mult Prea Fericirea Sa prețuiește viața credincioșilor români de pe aceste meleaguri.

Apoi Prea Fericitul Patriarh Justinian ridică la rangul de «iconom stavrofor» pe cei trei protopopi, dăruind fiecăruia câte o cruce fumoasă și zicînd de fiecace dată, în fața miilor de credincioși: «Vrednic este». Tot poporul dreptcredincios răspunde: «Mulți ani». Părintele Protopop Popovici mulțumește foarte frumos, pentru cinstea deosebită care li se face, spunînd:

*Prea Fericirea Voastră,
Inalt Prea Sfințiți Părinți,*

Clipele pe care le trăiește astăzi preoșimea ortodoxă și poporul dreptcredincios din acest colț de țară, sînt fără îndoială cele mai însemnate și cele mai înălțătoare momente ale vieții noastre. Nu adeseori avem noi în acest unil și modest mediu sătesc prilejul fericit, să salutăm în mijlocul nostru prezența celor mai înalți Ierarhi și cîrmuitori a două Biserici autocefale înfrățite.

Sînt convins că generații întregi de preoți se perindă prin fața Sfințelor Altare și evenimente marcate de istorie se consumă și se mistuiesc, pînă cînd Atotputernicul Dumnezeu învrednicește o comună bisericească de gradul celei de aici de o asemenea cinste. Pătruns pînă în adîncul sufletului meu de măreția clipei, nu aflu cuvinte îndeajuns de cuprinzătoare ca să pot exprima toată bucuria și gratitudinea noastră.

Făcîndu-mă interpretul distinselor sentimente de dragoste și devotament ce îmi permit să Vă adresez din încredințarea colegilor mei, părinților Cuzman Lepădatu și Ioan Baloș, precum și în numele meu personal, mulțumesc cu vie recunoștință Sanctității Voastre, Prea Fericite Părinte Patriarh, pentru prea grațiosul gest, de a ne distinge cu crucea de stavrofori, dăruindu-ne în același timp și câte un rînd de odăjdii preoțești foarte frumoase și de mare valoare. Cu acest prilej țin să vă asigur, că nici unul dintre noi, nu am rîvnit la înalta cinste de care Prea Fericirea Voastră ați aflat de bine să ne învredniciți, așa că considerăm această înaltă distincție nu ca un bun acordat numai nouă ca indivizi, ci o socotim aceasta în primul rînd, ca o mișcătoare dovadă de dragoste părintească, adrestă prin noi întregii preoșimi, din care facem parte și care ne ajută și sprijinește la îndeplinirea misiunii noastre sfinte.

Conștienți de faptul că orice distincție înseamnă în același timp un obligament în plus ce ni se pune pe umeri, facem promisiunea solemnă că ne vom angaja toată puterea de muncă, pentru a brăzda de aici incolo cu și mai mult elan în via Domnului, străduindu-ne, ca să ne arătăm vrednici de marea dragoste și încredere, cu care ați avut bunăvoința să ne cinstiți.

Asigurîndu-Vă de toată gratitudinea noastră și de cele mai alese sentimente de dragoste și devotament, ce Vă păstrăm, înălțăm rugăciuni fierbinți către tronul Părintelui celui Prea Inalt, ca să Vă binecuvînteze pașii pe acest pămînt primitiv al Jugoslaviei și să Vă dăruiască tuturor oaspeților noștri dragi, viață lungă și fericită, pentru binele și propășirea Bisericii lui Hristos, ai cărui fii credincioși am fost și rămînem în toate zilele vieții noastre».

Vorbește Prea Fericitul Patriarh Vichentie, care mulțumește Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru cuvintele adresate credincioșilor, îndemnându-i să trăiască în unire și frație cu credincioșii sârbi. «Au fost timpuri de grele suferințe în trecut, când sârbii și românii și-au putut mărturisi credința împreună. Să rămânem statornici în credință și să căutăm prin ea mîngîiere în toate necazurile». Corul cîntă «Mulți ani trăiască». Cei doi Patriarhi binecuvintează pe credincioși. Oaspeții și însoțitorii merg după aceea la biserica sârbească, unde Prea Fericitul Patriarh Justinian este întâmpinat cu flori. Vlădica Visarion rostește aici un însuflețit cuvînt de salut la adresa oaspeților. Credincioșii aplaudă călduros. Prea Fericitul Patriarh Justinian binecuvintează pe credincioși.

Se trece apoi la masa așezată în sala Căminului Cultural. Sînt de față și autoritățile locului: secretarul Sfatului Dl. Nic. Vesovici, directorul școlii de opt clase din localitate, Dl. Pavel Blagoev și mulți preoți romîni: 22 la număr. Reținem numele cîtorva dintre ei: Părintele Șdicu Gheorghe are 50 de ani de preoție și cîntă așa de frumos, Părintele Șdicu Tiberiu, fiul ce'ui dinainte și care are 20 de ani de preoție, Părintele Popescu Traian de la Ovcea — Biserica Sfinții Constantin și Elena, Părintele D. Livius și alții. Se discută importanța acestei vizite și a buneî înțelegeri pe care preoții și credincioșii romîni o găsesc la ierarhia și credincioșii sârbi, cu osebire la Prea Sfințitul Visarion și la Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie. Apoi ia cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Vichentie, care declară că nu poate să nu spună ceea ce simte. «Am venit cu Prea Fericitul Patriarh Justinian și am constatat pe viu că românii și sârbii au aceeași credință și trăiesc ca frații. Idealul este ca oamenii să nu țină seama de deosebiri de rasă. Această învățătură a au propovăduit-o Iisus, Apostolii și Sfinții Părinți. În momentul de față eu văd pe Părinții și înaintașii noștri, trecînd pe lîngă noi și, constatînd că o astfel de adunare a fost idealul lor, pentru care au tărit, au murit și ni l-au lăsat nouă ca moștenire, se bucură împreună cu noi. Dacă vrem să fim urmașii lor vrednici, trebuie să fim ca ei».

Ia cuvîntul apoi, Părintele Lazăr Cîrdu, care în cuvinte mișcătoare spune:

*Prea Fericite Stăpîne,
Inalt Prea Sfințiți Părinți
și Prea Sfințiile Voastre,
Iubiți Frați în Hirstos,*

Sînt cîteva ore de cînd sîntem împreună cu Prea Inalții și iubiții noștri Arhipăstori, și cu toate acestea, nu ne vine să credem urechilor, nu ne vine să credem ochilor noștri... Pentru ce? Cred că am consimțămîntul tuturor fraților mei de aici cînd afirm că, sufletele noastre, inimile noastre de slujitori ai altarului, sînt cuprinse și stăpînite de o prea mare bucurie, cînd — după atîția ani — prima dată în istoria noastră, avem în mijlocul nostru pe Arhipăstori noștri.

Rîndurile noastre, cît și rînduîelile noastre preoțești, cu toate că unii ne-au părăsit, au răposat, totuși le ținem cu credință tare, fiindcă știm la ce ținem, știm în cine credem!

La început — cu drept vorbind — am cam orbecat, speriați ca pui fără cloșcă, însă n-a întîrziat mult aripa ocrotitoare a conducătorilor pa-

triei noastre pămîntești, care, luptînd în afara granițelor noastre pentru pace și coexistență între neamuri, cu același elan aplică această lozincă și în interiorul țării noastre, adică egalitatea și frățietatea între popoarele noastre de aici, cari compun noua Jugoslavie.

Noi sîntem cu toții membri ai asociației clerului pravoslavnic și ne bucurăm de aceleași drepturi ca și frații în Hristos, sîrbi. Și noi, preoții romîni, beneficiem de Asistența Socială, și țin să accentuez că, bătrînul nostru președinte al Asociației, taica Prota Smilianici, nu odată a reliefat loialitatea tagmei preoțești romîne.

Mai nou sîntem cuprinși și de o nouă bucurie, că adică, pe zi ce trece, tot mai mult se normalizează reluarea legăturilor de prietenie dintre Republica Populară Romîna cu țara noastră și sperăm ca în curînd și legăturile normale bisericești vor fi aranjate, spre binele ambelor Biserici-surori.

Noi cu toții sperăm la un viitor mai bun pe toate tărîmurile, fiindcă cunoaștem pe conducătorii noștri, în frunte cu mult apreciatul și iubitul tovarăș Tito!

Sperăm la un viitor mai bun, fiindcă sîntem conduși de îndemniul Sfîntului Apostol Pavel, care zice: «Supuneti-vă stăpînirilor celor mai înalte, fiindcă nu este stăpînire decît de la Dumnezeu iar care sînt, de Dumnezeu sînt rînduite!»

Aș face o greșeală dacă nu as aminti și faptele de bun părinte ale sfătuitoarelor noastre: Pea Sfințitul Păinte Visarion, care, pe lîngă alte învățături, înțelegîndu-ne de aproape lipsurile noastre, a înlesnit intrarea în teologia sîrbească, și încă ca bursieri a tinerilor noștri, care doresc să îmbrățișeze cariera preotească și astfel, cu timpul, să putem întregi și parohiile devenite vacante.

În speranța că Bunul Dumnezeu ne va ocroti și de acum înainte pe calea care duce la El, Vă rugăm Părinti Sfinți: Bindecuvîntați-ne, și Vă rugați și pentru noi, răsfrățiii, Bunului Dumnezeu.

La rîndul nostru, promitem că nu vom înceta și de acum înainte a-L ruga pe același milostiv Părinte dumnezeesc, ca, pe Arhipăstorii noștri pe care i-a rînduit Sfîntelor Saie biserici, în pace, întregi, cinstiți, sănătoși, întru zile îndelungate să ni-i țină, drept îndreptînd cuvîntul adevărului său!

Intru mulți ani Stăpînilor!

Cuvîntul Părintelui Lazăr a mișcat pînă la lacrimi. El a dat expresie odată mai mult realei dorințe de înțelegere dintre Bisericile Sîrbă și Romîna din Banat.

LA VIRȘET

Plecăm spre Virșeț, trecînd printre întinse și bogate lanuri de grîu și prin localități ca: Vladimirovaț, unde un popor numeros salută convoiul le mașini, Alibunar, cu două biserici mari, una romînească și alta sîrbească, și Nicolinț, unde ne oprim și intrăm într-o biserică mare și frumos pictată, fiind primiți cu flori, în cîntările sărbătorești ale corului. Prea Fericitul Patriarh Justinian rostește un cuvînt scurt, felicitînd pe credincioși pentru construirea și frumusețea bisericii lor.

La orele 16,35 ajungem la Virșeț, reședința episcopală a Prea Sfințitului Visarion. Intrăm într-o frumoasă Catedrală, plină de frați și cre-

dincioși. După cuvîntul de salut rostit de Prea Sfințitul Visarion, Prea Fericitul Patriarh Justinian binecuvintează pe credincioși și le spune printre altele, că timp de zece zile, delegația Bisericii Ortodoxe Romîne a vizitat țara lor, la invitația Prea Fericitului Patriarh Vichentie. «Grație acestei invitații, spune Prea Fericitul Patriarh Justinian, ne-am abătut și pe la Dvs., și sîntem bucuroși că ne aflăm în eparhia Prea Sfințitului Visarion. Privind cu veacuri în urmă, constatăm că a fost un trecut comun de colaborare între țările și Bisericile noastre și că e bine să facem ca iubirea și înțelegerea noastră să trăiască și să dăinuiască. Datorită invitației Prea Fericitului Patriarh Vichentie, s-a deschis un capitol nou în istoria Bisericilor noastre». Incheind cuvîntul său cu evocări din trecutul Bisericilor și popoarelor noastre, împărtășește binecuvîntări credincioșilor.

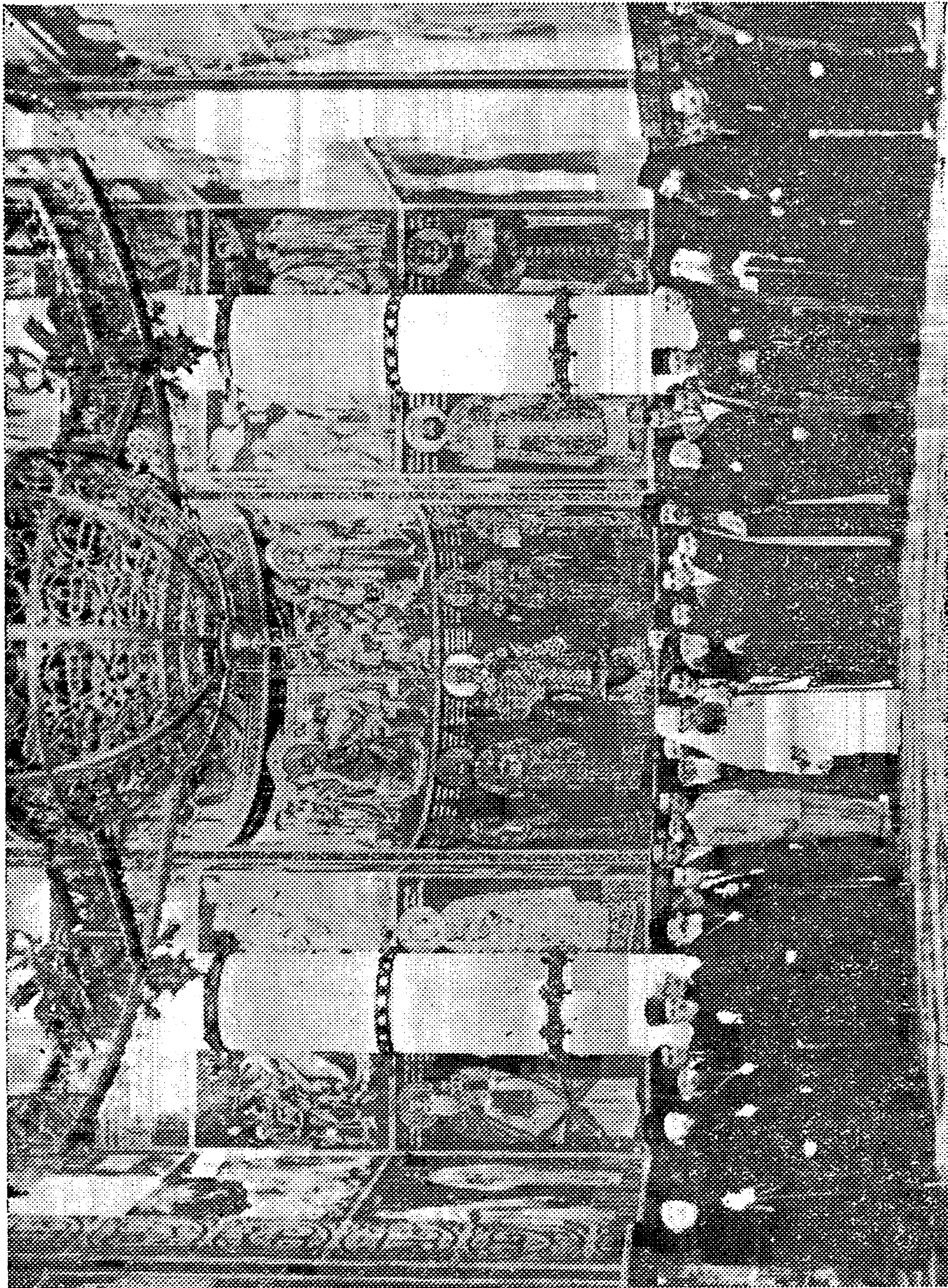
La orele 17 ne aflăm la reședința Prea Sfințitului Episcop Visarion. Pereții reședinței sînt împodobiiți cu icoane și tablouri frumoase. La orele 17,30 mergem la biserica romînească din Vîrșeț, cu hramul Sfințitului Ioan Botezătorul, frumos pictată și curat întreținută. Seamănă cu cea de la Nicolinț. Copilașii oferă flori Prea Fericitului Patriarh Justinian. Pe coperta interioară a Evangheliei de pe Sfînta Masă, Prea Fericirea Sa scrie: «Impreună cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie am vizitat azi, 11 iune 1957 biserica aceasta, unde am împărtășit binecuvîntările noastre și ale delegației Bisericii Ortodoxe Romîne, credincioșilor și preoților». Apoi, conducătorul delegației noastre adresează credincioșilor de față un cuvînt de îndemn pentru păstrarea dreptei credințe și de supunere și ascultare față de preoții lor. Se împărtășesc binecuvîntări.

De aci mergem la Comitetul Popular al orașului Vîrșeț, unde s-a pregătit recepție și unde sîntem primiți de D-nii Președinte și Vicepreședinte împreună cu colaboratorii. La recepție au luat parte Ierarhii, preoți sîrbi și romîni și alte persoane. S-a discutat despre trecutul îndepărtat al Vîrșețului, despre suferințele lui sub diferite asupriri, despre populația lui (30.000 locuitori), despre viața lui actuală culturală. Prea Fericitul Patriarh Justinian toastează pentru prietenia și întărirea legăturilor directe dintre reprezentanții celor două popoare, pentru dreptatea socială și dragostea de om a conducătorilor noștri, pentru colaborare între popoarele și Bisericile noastre. Președintele Comitetului Popular răspunde la toast, spunînd în esență: «Dragi oaspeți, dați-mi voie ca în numele Comitetului Popular și al meu să vă salut și să vă mulțumesc pentru vizita pe care ne-o faceți, cu prilejul întoarcerii în țara Dvs. Ea are loc în timpul cînd noi lucrăm pentru victoria colaborării și legăturii cu popoarele vecine. Noi colaborăm cu țara Dvs., Republica Populară Romînă pentru binele popoarelor noastre. Pe noi ne bucură faptul că în programul de vizitare a țării noastre a fost prevăzut și orașul nostru, în jurul căruia se află sate romînești. Trăiască prietenia popoarelor noastre și pacea!».

Și fiindcă ora a trecut..., ne grăbim spre gară, căci momentul plecării noastre se apropie.

DESPĂȚIREA DE PREA FERICIREA SA PATRIARHUL VICHENTIE.

Clipa despărțirii de scumpa noastră gazdă, Prea Fericitul Patriarh Vichentie, a sosit. Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește Prea Fericitului Patriarh Vichentie, spunînd:

Delegația Bisericii Ortodoxe Romine vizitînd catedrala sîrbească din Vrșet,

— «Vă mulțumim pentru căldura cu care ne-ați primit la reședința patriarhală și pretutîndeni, pînă în momentul de față. Am constatat în timpul acestei vizite de la credincioși și pînă la Prea Fericitul Patriarh, larga

ospitalitate și dragoste cu care poporul sîrb îi primește pe oaspeți. Am constatat de asemenea dragostea față de poporul român. Vă mulțumesc, Prea Fericirea Voastră, cu adîncă recunoștință, pentru inițiativa întîlnirii noastre și pentru stabilirea legăturilor frățești între noi și ierarhii Bisericilor noastre. Vă încredințăm că această vizită va contribui la întărirea dragostei și colaborării între noi, conducătorii celor două Biserici. Vă asigurăm de întreaga noastră recunoștință și dragoste». Patriarhul Vichentie a răspuns: «Iar noi vă rugăm de iertare, dacă n-a fost cum era de așteptat. În scurtul timp avut la dispoziție am vrut să vă arătăm tot ce avem și — pe cît a fost cu putință — să ne deschidem inimile, numai pentru a vă simți bine și a vă da putința să cunoașteți Biserica noastră. Sînt convins că ceea ce am făcut va avea urmări importante pentru Bisericile și popoarele noastre. Sînt sigur că și noi vom da contribuția noastră și frații romîni vor da contribuția lor pentru prietenia și apropierea dintre noi».

Trenul a sosit și la el se atașează și vagoanele noastre. Ne luăm rămas bun de la gazde, mulțumindu-le din nou pentru toată osteneala și pentru toată atenția cu care ne-au îmbrățișat în timpul celor zece zile cît a durat vizita delegației noastre în Jugoslavia. Urcăm în tren. La orele 19,20 pornim spre partea noastră dragă, în urările de drum bune ale însoțitorilor noștri sîrbi, în frunte cu Patriarhul Vichentie.

După o oră de mers cu trenul ajungem pe pămîntul sfînt al Patriei noastre. Înainte de a ne îndrepta spre București, se expediază următoarele telegrame de rămas bun către Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie și Președintele Iosip Broz Tito:

**PREA FERICIRII SALE VICHENTIE
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE SİRBE
B E L G R A D**

Părăsind teritoriul țării vecine și prietene R. P. F. Jugoslavia, în urma vizitei pe care delegația Bisericii Ortodoxe Romîne a făcut-o Bisericii Ortodoxe surori Sîrbe, Vă rugăm să primiți călduroasele noastre mulțumiri pentru afectuoasa primire pe care am întîlnit-o din partea Prea Fericirii Voastre, a Sfîntului Sinod, a clerului și a credinciosilor Bisericii Ortodoxe Sîrbe.

Vă încredințăm că vom păstra o vie amintire despre dragostea cu care am fost primiți și deosebite sentimente de recunoștință pentru această primire, care vor contribui în mod sigur la stringerea legăturilor frățești dintre Bisericile noastre și la propășirea raporturilor de prietenie dintre popoarele noastre vecine.

† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMINIEI

**EXCELENȚEI SALE
DOMNULUI IOSIP BROZ TITO
PREȘEDINTELE R. P. F. JUGOSLAVIA
B E L G R A D**

Părăsind teritoriul țării vecine și prietene, R. P. F. Jugoslavia, după vizita frățească pe care am făcut-o Bisericii Ortodoxe surori Sîrbe, ne exprimăm deosebita noastră satisfacție pentru călduroasa primire pe care

am întâlnit-o din partea Domniei Voastre, personal, din partea colaboratorilor apropiați ai Domniei Voastre și din partea credincioșilor Bisericii Ortodoxe Sârbe.

Ducem cu noi convingerea nezdruincată că vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române va contribui la strângerea legăturilor frățești dintre Bisericile noastre surori și la întărirea legăturilor de prietenie dintre popoarele noastre vecine.

† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMINIEI

PRIMIREA CALDUROASA FACUTA LA BUCUREȘTI PRA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN ȘI DELEGAȚIEI BISERICII ORTODOXE ROMINE, CARE A VIZITAT JUGOSLAVIA.

12 iunie 1957. La orele 10,30 ajungem la București. In Gara de Nord, delegația este întâmpinată cu multă căldură de membrii Sfântului Sinod: I.P.S. Mitropolit Nicolae Colan al Ardealului, PP. SS. Chesarie, Valerian și Antim Tîrgovișteanu, de Dl. D. Dogaru, Secretar General al Departamentului Cultelor, Dl. Director General I. Bărbulescu, Dl. Director I. Onțanu, Dl. Ambasador N. Vujanovici al R.P.F. Jugoslavia la București, cu colaboratorii săi, P.C. Pr. I. Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale, P.C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, Prorectorul Institutului Teologic, Profesorii Institutului Teologic, PP. CC. Consilierii ai Administrației Patriarhale și ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, protoieriei și preoți ai Capitalei. S-au oferit buchete de flori Prea Fericitului Patriarh Justinian. Se pornește spre Patriarhie. Aci, în Catedrală, are loc un Te-Deum oficiat de I.P.S. Mitropolit Nicolae Colan, care a rostit un cuvânt de bun sosit delegației. I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, membru al delegației, face «darea de seamă» asupra călătoriei în Jugoslavia și asupra rezultatelor generale obținute cu acest prilej. I.P.S. Sa dă citire declarației comune a Bisericii Ortodoxe Române și a Bisericii Ortodoxe Sârbe, în care se înfățișează aceste rezultate. După aceea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian ia cuvântul spre a mulțumi înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, pentru urările de bun sosit făcute delegației și pentru a împărtăși clericilor, Profesorilor și studenților Institutului Teologic și credincioșilor Capitalei care erau de față, unele impresii și aprecieri generale, cu privire la vizita făcută Bisericii Ortodoxe Sârbe. Iată cuprinsul acestei cuvântări:

*înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Nicolae,
Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici Părinți Consilieri și Profesori,
Cucernici Preoți și Iubiți credincioși,*

Sîntem iarăsi acasă, după o călătorie de zecé zile în țara vecină și prietenă, Republica Populară Federativă Jugoslavia, unde am fost oaspetii Prea Fericirii Sale Patriarhului Vichentie și ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe.

Ne întoarcem din această călătorie îmbogățiti sufletește. Precum ati putut afla din expunerea înalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin al Moldovei, am cunoscut o țară minunată și un popor înzestrat cu alese și binecu-

vîntate daruri, a cărui zbuciumată istorie, veche și nouă, ne-a mișcat profund. Căci trăsătura dominantă a istoriei acestui popor, este lupta lui seculară pentru libertate și independență. Victimă, în trecutul îndepărtat, a imperialismului turcesc și aflîndu-se mai apoi sub dominația Casei de Habsburg, poporul jugoslav și-a dobîndit libertatea și independența numai în urma celui de al doilea război mondial, luptînd cu eroism împotriva fascismului german. Cu avînt și încredere nestrămutată în puterea sa de muncă și de creație, poporul acesta își făurește acum o viață nouă sub soare, clădită pe bună stare și fericire.

Am cunoscut, în același timp, adîncă religiozitate a poporului sîrb, iubirea lui pentru credința ortodoxă, care, ca și la noi, i-a fost reazim în vremuri de asuprire și robie, identificîndu-se cu aspirațiile spre libertate și independență ale acesteia și contribuind în gradul cel mai înalt la făurirea conștiinței naționale și a limbii literare sîrbe. Condușă de ierarhi luminați și cu dragoste de popor, Biserica Ortodoxă Sîrbă își îndeplinește și astăzi, cu bune roade, înalta ei misiune spirituală în mijlocul poporului și contribuie, cu metode și mijloace care-i sînt proprii la făurirea unei vieți noi, frumoase și prospere, pentru toți fiii Jugoslaviei.

Ceasuri de neuitat am trăit tot timpul călătoriei noastre în țara vecină, — unde, atît Conducătorii Republicii Federative, cît și Ierarhii Bisericii Ortodoxe Sîrbe, ne-au primit cu afecțiune și ne-au înconjurat cu prețuire, ca pe solii unui popor prieten și frate, și ai unei Biserici Ortodoxe în care sălășluiește duhul ecumenicității tradiționale.

Cugetul ne îndeamnă și inima ne poruncește să trimitem Conducătorilor Republicii Populare Federative Jugoslavia, în frunte cu Mareșalul Iosif Broz Tito — și Înaltilor Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Vichentie, mulțumirile noastre recunoscătoare pentru dragostea de care ne-au făcut părtași, pentru spiritul cordial în care s-au desfășurat toate întîlnirile noastre și pentru bunele sentimente ce nutresc față de țara, Biserica ortodoxă și poporul român.

Călătoria noastră în țara vecină ne-a dat prilejul să poposim o zi — cea din urmă, înainte de întoarcerea acasă — într-o localitate cu populație amestecată, unde sîrbi și romîni trăiesc laolaltă, înfrățiți sub imperiul respectului reciproc pentru limba, credința și tradițiile fiecăruia. Localitatea se cheamă Satul Nou și se află situată în cuprinsul Eparhiei Banatului, unde păstorește Prea Sfinția Sa Părintele Episcop Visarion, născut în Timișoara noastră. Ceea ce ne-a fost dat să vedem acolo, constituie imaginea cea mai fericită a unui nou mod de viață, în care și-au aflat întru-chiparea atît învățămintele Sfintei Evanghelii, vechi de două mii de ani, cît și principiile înalte ale umanismului veacului nostru.

Romîni din Satul Nou ne-au întîmpinat în sunete de fanfară, îmbrăcați în frumoase costume bănătene și rostind cuvîntări de bun venit în dulcele grai romînesc al cărților noastre de slujbă bisericească. Biserica satului, construită cu gust și întreținută cu rîvnă sfîntă, n-a putut cuprinde mulțimea adunată întru întîmpinarea noastră. Sînt mulți romîni acolo, dar cei ce ieșiseră să ne primească nu erau numai romîni, ci întreaga populație a satului, romîni și sîrbi laolaltă. Aceștia din urmă au ținut să intrăm și în biserica lor, unde ne-au primit cu însuflețire și cu pietate, ca pe adevărați părinți sufletești ai consătenilor lor romîni, alături de care trăiesc o viață de frățietate și înțelegere, de ajutorință și respect reciproc pentru tot ceea ce constituie specificul lor național. Conștiința ne spune că a-

ceasta va trebui să fie fața da mâine a lumii întregi, — o lume în care să viețuiască în pace, toate neamurile pământului, în duhul buneii înțelegeri și al înfrățirii universale.

Ne-am întâlnit cu frații noștri români și în biserica din Virșeș, orașul de reședință a Episcopiei Banatului. A fost o întâlnire tot așa de înălțătoare ca aceea din Satul Nou — și simțem pe deplin satisfăcuți de cele ce am constatat acolo, fapt pentru care îndreptăm un cuvânt de binemeritată mulțumire către Prea Sfinția Sa Părintele Episcop Visarion al Banatului.

Nu putem uita, în acest ceas al întoarcerii noastre acasă, pe Inalții Dregători ai țării noastre, care ne-au înlesnit cu generozitate această călătorie și pe care i-am simțit aproape de noi tot timpul cât ne-am aflat în

Primirea delegației Bisericii Ortodoxe Române, în Gara de Nord, la întoarcerea din R.P.F. Jugoslavia.

țara vecină. Conducătorii țării noastre sînt bine cunoscuți în Republica Populară Federativă Jugoslavia, numele lor sînt rostite cu dragoste pretutîndeni, iar vizita pe care au făcut-o acolo în toamna trecută, stăruie și acum în amintirea poporului frate din sud-vestul Dunării. Drept aceea, mulțumim din adîncul inimii Dregătorilor Statului nostru pentru toate înlesnirile acordate delegației Bisericii Ortodoxe Române în călătoria ce am făcut și asigurăm Onoratul Guvern de recunoștința noastră, pentru sprijinul larg și deplina înțelegere arătată față de misiunea noastră.

Mulțumim Inalt Prea Sfinției Voastre și Prea Sfințiilor Episcopi, Prea Cucernicilor Părinți Consilieri, Corpului Didactic al Institutului Teologic, Clerului Capitalei și binecredincioșilor creștini, care v-ați adunat sub cupolele acestei Catedrale Patriarhale în întîmpinarea noastră.

După cîte știu, călătoria noastră de acum în Republica Populară Federativă Jugoslavia, este cea dintîi călătorie făcută de o delegație oficială a Bisericii Ortodoxe Române pe pământul țării vecine și prietene. Sînt încredințat că această călătorie a slujit deopotrivă Țara și Biserica noas-

tră strămoșească, iar relațiunile dintre Țările și Bisericile noastre se vor întări de aci înainte și mai mult, spre binele și fericirea poporului jugoslav și a poporului român».

Se trece apoi în Palatul Patriarhal, unde are loc o recepție la care sînt invitați și membrii Ambasadei Jugoslave la București. În timpul recepției Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Marelui Prezidiu al Adunării Naționale, a venit să salute și să felicite delegația Bisericii Ortodoxe Romîne în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru lucrurile bune săvîrșite în călătoria făcută în Jugoslavia.

*

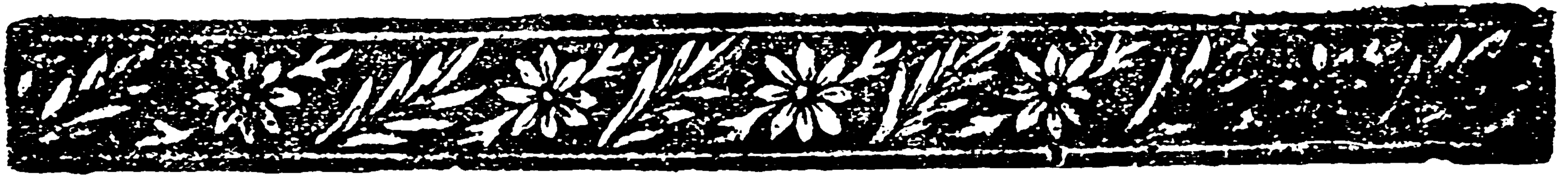
Vizita făcută de delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, Bisericii Ortodoxe Sîrbe, constituie o piatră de hotar în istoria legăturilor de viitor între aceste Biserici. Ea va fi urmată de vizita unei delegații a Bisericii Ortodoxe Sîrbe în țara noastră, în cursul anului 1958. Contactul între Bisericile Ortodoxe surori contribuie la trezirea unei conștiințe mai vii a valorilor ortodoxe și a unui frumos spirit de întrecere între ele, ca să nu mai vorbim de întărirea însăși a frontului Ortodoxiei. Cu cît acest contact va fi mai strîns, cu atît frontul Ortodoxiei se va întări mai mult.

Episcop THEOCTIST BOTOȘANEANU

Vicar patriarhal

Pr. Prof. IOAN G. COMAN

Rectorul Institutu'ui Teologic din București

SCURTĂ ISTORIE A BISERICII ORTODOXE SIRBE

Istoria Bisericilor ortodoxe naționale este strins legată de istoria popoarelor lor. Acest lucru se poate vedea din studiul istoriei Bisericilor ortodoxe rusă, română, sârbă, bulgară, albaneză, greacă, etc.

În istoria Bisericii ortodoxe sârbe deosebim cinci perioade principale¹⁾ și anume:

1. — Prima perioadă cuprinde începuturile creștinismului la sârbi pînă la Sf. Sava, adică din veacul al VII-lea pînă la sfîrșitul veacului al XII-lea.

2. — Perioada a doua cuprinde activitatea Sf. Sava.

3. — Perioada a treia — Arhiepiscopia ortodoxă sîrbă după Sf. Sava.

4. — Perioada a patra cuprinde istoria Patriarhiei sârbe și viața Bisericii ortodoxe sârbe sub turci.

5. — Perioada a cincea — Biserica ortodoxă sîrbă de la începutul veacului al XIX-lea pînă în zilele noastre.

I. INCEPUTURILE CREȘTINISMULUI LA SIRBI PINĂ LA SF. SAVA

Sîrbii sau *servii*, *croații* și probabil *slovenii* sînt trei din cele peste 25 de triburi slave, așezate în sudul Dunării, care și-au păstrat numele pînă în zilele noastre. În veacul al VII-lea sîrbii se statorniciseră definitiv în locurile pe care le ocupă astăzi. Fiind un trib războinic, sîrbii, ca și bulgarii, au reușit să asimileze citeva triburi de slavi, așezați în aceleași ținuturi care, cu timpul, și-au pierdut numele.

La venirea slavilor, partea de apus a Peninsulei Balcanice — Ilirul — se găsea sub jurisdicția papei de la Roma, iar partea de Răsărit — sub jurisdicția vicarului său, arhiepiscopul Justițianeii Prime. Roma avea aici scaune episcopale la Split, Diccletia, Scodra, Trivastos, Pilot, Dulcino, Antivari, Durazzo, Ulpiana, Justiniana Prima, etc. Așa că aceste centre episcopale au fost primele răsadnițe prin care creștinismul a fost răspîndit printre triburile slave, din această parte a Peninsulei Balcanice.

Creștinarea sîrbilor s-a făcut treptat. Primele cazuri de trecere la creștinism au avut loc în urma contactului cu populația băștinașă²⁾. Re-

I. — Unii istorici împart istoria Bisericii ortodoxe sârbe în trei perioade:

a) Perioada înfîia, de la creștinarea sîrbilor pînă în anul 1459—1460 — desființarea Patriarhiei sârbe.

b) Perioada a doua cuprinde dezvoltarea Bisericii sârbe de la 1460 pînă la anul 1766 — a doua desființare a Patriarhiei sârbe.

c) Perioada a treia — de la anul 1766 pînă în zilele noastre.

2. — Prof. A. Gavrilovici afirmă că sîrbii au numit pe băștinașii latini — valahi («Istoria Bisericii Ortodoxe Sârbe» — Belgrad, 1927, pag. 9).

acțiunea conducătorilor sârbi împotriva creștinismului a fost cruntă: au fost distruse și jefuite multe biserici și centre episcopale. Cu timpul însă, după câteva înfringeri suferite de jupanii sârbi, preoții latini au început să desfășoare o intensă activitate de prozelitism, fără să înregistreze succese mari, mai ales că limba latină, în care se propovăduia creștinismul, constituia o mare piedică în această misiune.

Misionarii greci au început să activeze printre sârbi după anul 732, când împăratul Leon Isaurul (717—741) a smuls papei Ilirul răsăritean. Acțiunea lor însă nu a fost susținută, pentru că în acest timp, Bizanțul era frământat de luptele cu iconoclaștii. Cîteva jupani sârbi se folosesc de această împrejurare pentru a-și căpăta independența. Sîrbii, în majoritatea lor, erau încă păgîni. Împăratul Vasile I Macedoneanul (868—886) este cel care supune pe sârbi Bizanțului. Amenințat la nord de croați, la răsărit de bulgari și în sud est de Bizanț, marele jupan sîrb Mutimir († 890), ca și alți jupani sârbi, se supun Bizanțului, căruia îi cer să trimită preoți creștini care să boteze pe sârbi. Acest eveniment se pare să fi avut loc în jurul anului 870—880, cînd creștinismul se statornicește definitiv în Serbia.

Influența latină nu a putut fi stăvilită de greci, pentru că în locurile ocupate de sîrbii episcopii erau latini, iar în serviciile religioase continua să predomine limba latină. Papa Ioan al VIII-lea a încercat în cîteva rînduri să atragă pe sârbi de partea sa, fără însă a reuși, întrucît Mutimir era vasalul Bizanțului, iar neînțelegerile dintre Roma și Bizanț începuseră a se ascuți. Lupta între Biserica din Apus și Răsărit a avut mari repercursiuni asupra poporului sîrb după cum se va vedea mai jos.

Pentru a-și câștiga pe slavi de partea lor, grecii au tradus cărțile sfinte în slavonește, folosind alfabetele chirilic și glagolitic. Frații Chiril și Metodie au propovedit creștinismul și în ținuturile ocupate de sârbi. Cărțile bisericești traduse în limba slavonă, slujbele religioase săvîrșite în această limbă, cît și misionarii de origină slavă au contribuit la grăbirea formării Bisericii naționale sîrbe.

În veacurile IX—XI, viața religioasă la sârbi s-a desfășurat sub semnul certurilor dintre Roma și Bizanț, care căutau cu orice preț să pună stăpînire pe aceste meleaguri. Deseori, lupta între catolicism și ortodoxie s-a dat și între cnezii sârbi. Din aceste ciocniri au apărut la începutul veacului al XII-lea trei stătulețe sîrbești: *Zeta*, *Bosna* și *Rasa*, primele două fiind sub înriurirea Romei, iar al treilea, orientîndu-se tot mai mult spre Bizanț. La început, rolul principal l-a avut regele *Bodin* al Zetei. Acesta a înlesnit întemeierea celorlalte cnezate sîrbești prin numirea unor cnezi pricopuți în fruntea lor. Astfel, el numi la *Rasa* pe jupanul *Vucan*, care a dat Serbiei familia domnițoare a *Nemanilor*, fondatorii statului sîrb. Începînd cu *Ștefan I Neman*, nepotul lui *Vucan*, *Rasa* devine centrul de formare a viitorului stat sîrb.

Prima episcopie sîrbă a luat ființă în orașul *Rasa*, în veacul al X-lea. În hrisovul al II-lea al împăratului Vasile al II-lea Bulgaroctonul, dat în anul 1020, *Rasa* este trecută printre episcopiile pendinte de arhiepiscopul Ohridei. Episcopii Rasei au fost la început greci. Pînă la venirea *Nemanilor* mai erau încă două eparhii ortodoxe sîrbe — la *Prizren* și *Ston* (în sula *Ston* se află la nord vest de *Raguză*), avînd în frunte tot episcopi greci.

Ștefan I Neman a domnit între anii 1165—1196. El a avut trei fii: Ștefan, *Vucan* și *Rastco*. Cînd Ștefan I Neman se retrage la mînăstire, în

anul 1196, îi urmează la tron fiul său Ștefan II Neman. Al doilea fiu al său — Vucan — se ceartă pentru domnie cu fratele său Ștefan, pe care reușește să-l și înlocuiască în anul 1202, pentru scurtă vreme, dar pînă la urmă se împacă definitiv în jurul anului 1207. Rastco, al treilea fiu al lui Ștefan I Neman este viitorul Sava, primul arhiepiscop al Sîrbilor.

Ștefan I Neman depune multă rîvnă pentru promovarea ortodoxiei în Serbia. Pentru stăvilirea bogolismului și a altor erezii care erau destul de răspîndite în orașul Rasa, la care luă parte boierii, episcopul Evtimie al Rasei, arhimandriți, streți de mînăstiri, preoți și călugări. Acest sinod condamnă bogomilismul și ia măsuri împotriva adeptilor săi.

Ștefan I Neman a construit multe biserici și mînăstiri, pe care le-a înzestrat cu pămînturi și odoare scumpe.

În anul 1196, el se retrage la mînăstirea *Studenîța*, pe care o zidise mai înainte și se călugărește primind numele de Simeon. Nu după mult timp se călugărește și soția sa Ana, primind numele de Anastasia.

II. SF. SAVA

Cel mai mic fiu al marelui jupan Ștefan I Neman — Rastco, s-a născut la Rasa în jurul anului 1175. La vîrsta de 17 ani el fugi la Sf. Munte Athos, ajutat de călugării aghioriți care veniseră la curtea lui Ștefan pentru milostenii. Intră mai întîi la mînăstirea Rusicon, unde este tuns frate de mînăstire, iar apoi se călugărește la mînăstirea Vatoped, primind numele de Sava. Aici Sava duce o viață îmbunătățită, studiind cu multă rîvnă viața călugărilor de la Sfîntul Munte și îmbogățindu-și cunoștințele teologice. Tatăl său nu se împotrivi voinței lui Sava și îi purtă de grijă, trimițîndu-i daruri scumpe, pe care fiul său le dăruie mînăstirii Vatoped. El ajută cu bani și odoare scumpe și alte mînăstiri de la Sf. Munte.

În 1197, Ștefan I Neman întreprinse o călătorie la Sf. Munte însoțit de boieri mulți. La dorința exprimată de Sava, Ștefan I Neman zidește mînăstirea Hilandar, care în scurt timp deveni un focar cultural și religios al sîrbilor. Mînăstirea fu ridicată pe ruinele vechii așezări Hilendarion. Cu novela sa din anul 1198, împăratul bizantin Alexie al III-lea, socrul lui Ștefan I Neman, dăruie mînăstirii întregul teren, trimițîndu-i o sumă mare de bani și odoare scumpe. Simeon moare în anul 1199, la mînăstirea Hilandar. Un sinod îl canonizează în anul 1200, iar Sava îi alcătuieste slujba și sinaxarul. Simeon este primul sfînt sîrb. La cererea cneazului Ștefan II osemintele sînt transportate în 1207 la mînăstirea Studenîța. Aducerea moaștelor Sf. Simeon contribuie în cea mai mare măsură la împăcarea între cneazul Ștefan II și fratele său Vucan și la unirea sîrbilor.

Sava rămîne ca stareț la mînăstirea Studenîța, pe care o organizează după tipicul mînăstirii Hilandar. Potrivit acestui tipic, starețul mînăstirii este confirmat de cneaz și hirotonit de episcopul Rasei. Sava desfășoară acum o foarte mare activitate atît pe tărîm bisericesc, cît și pe cel politic. Indrumează poporul pe căile drepte ale credinței ortodoxe și-l îndeamnă să construiască biserici și mînăstiri. Învăță pe credincioși să se ferească de propaganda catolică și de erezii. Instruește pe preoți să săvîrșească slujbele religioase după tipicul Sf. Munte. În activitatea sa, Sava este pătruns de ideea că statul național sîrb trebuie să aibă Biserica sa națională. În acest scop el strînge în jurul său tineri, pe care-i pregătește temeinic, formînd din ei cadrele preoțimii și monahismului sîrb.

Sava se dovedește în același timp un bărbat politic iscusit. El duce la bun sfârșit câteva sarcini politice, prin care înlătură năvălirea în Serbia a bulgarilor și ungarilor.

Sava, arhiepiscop al Serbiei. Sava se întoarce pentru scurtă vreme la mănăstirea Hilandar, în urma unei neînțelegeri cu fratele său Ștefan, care cere papei să-l recunoască rege al sîrbilor în schimbul unei uniri cu Roma. Pentru atingerea acestui scop, Ștefan se căsătorește cu fiica dogelui venețian Andrei. După ce și-a realizat planul, Ștefan II renunță la unirea cu Roma.

În 1219 el trimite pe Sava la Nicea. Aici Sava este primit de împăratul Teodor Lascaris și de patriarhul Manuil. Arhimandritul Sava este hirotonit de patriarh arhieru și confirmat de împărat și patriarh ca cel dintîi arhiepiscop al sîrbilor. La înapoiere, Sava rămîne cîtva timp la Salonic unde traduce Nomocanonul lui Fotie.

Sava înființă câteva eparhii în care așază episcopi sîrbi. Pe cei de origine greacă, puși de arhiepiscopul Ohridei îi înlocui tot cu vlădici sîrbi. Episcopii fură hirotoniți de Sava împreună cu episcopul Rasei. Prima reședință a arhiepiscopului a fost mănăstirea Jicea, zidită de Ștefan al II-lea. În afară de arhieriei, Sava a hirotonit preoți, diaconi și stareți de mînăstiri. Fiecărui nou hirotonit Sava îi înmîna o carte canonică după care să se conducă în activitatea acestuia. Sava a hirotesit și un număr însemnat de protopopi, pe care-i trimetea în provincie pentru cununii și botezuri. Episcopii, ca și arhiepiscopul, își aveau reședințele eparhiale în mînăstiri, pentru că pe atunci nu existau orașe mari. Nu se știe cîte eparhii a înființat Sava, dar din vremea lui sînt cunoscute nouă eparhii: 1) *Rasa*, cu reședință în orașul Rasa, lîngă Novi Pazar de astăzi. Sediul episcopului se afla la biserica Sf. Petru și Pavel, cunoscută pînă astăzi sub numele de Sf. Mitropolie a Rasei; 2) *Ipec* sau *Peci*. Mai tîziu această eparhie a fost intitulată a Studeniței, cu sediul în mînăstirea Studenița mică, spre deosebire de Studenița mare, zidită de Ștefan I Neman, care se afla în satul Studenița. 3) Eparhia Toplița, în regiunea Toplița, lîngă orașul de astăzi Curșumli, pe riul Toplița. Reședința episcopală se afla în mînăstirea Sf. Nicolae, mutată mai tîrziu în orașul Bar, Curșumli de astăzi; 4) *Morava* — după numele rîului Morava sîrbească. Reședința episcopală se afla în mînăstirea Sf. Arhilia; 5) *Dabar*. Reședința episcopală era la mînăstirea Sf. Nicolae din Dobruna; 6) *Zeta*, cu sediul în mînăstirea Sf. Mihail pe malul răsăritean al golfului Catar; 7) *Hum*, așa cum se numea Herțegovina pînă în veacul al XV-lea. Reședința episcopală se afla pe insula Ston; 8) *Budim*, după numele orașului vechi Budim, la sud de orașul Gusina, Serbia veche; 9) *Prizren*, în orașul cu același nume. Sediul episcopiei se afla în mînăstirea Adormirea Maicii Domnului.

Ștefan II Neman, rege al sîrbilor. Scurtă vreme după înapoierea Arhiepiscopului Sava la Rasa, în anul 1220, are loc încoronarea ca rege a cneazului Ștefan II Neman. Încoronarea s-a făcut de către Sava după rîtul ortodox, în mînăstirea Jicea. Cu acest prilej a fost încoronat ca moștenitor al tronului Radoslav, fiul lui Ștefan.

Fiind primul rege al sîrbilor încoronat după rîtul ortodox, lui Ștefan II i s-a dat numele de «Prvovenciani», adică «Cel întîi încununat». Înainte de a muri, Ștefan II se călugărește primind numele de Simon.

Arhiepiscopul Ohridei, Dimitrie Hometian, a protestat împotriva alegerii lui Sava ca Arhiepiscop al Serbiei, susținând că eparhiile sârbești îi aparțin de drept.

Sava, însă, nu răspunde protestelor Arhiepiscopului Ohridei și continuă să desfășoare o intensă activitate pentru consolidarea Bisericii Ortodoxe Sârbe. Se construiesc biserici, mănăstiri și schituri. Dregătorii țării, în frunte cu regele Ștefan II, înzestreză sfintele locașuri cu odoare scumpe. Pământuri întinse și sate întegi sînt dăruite mănăstirilor și bisericilor. Sava întreprinde câteva călătorii la Locurile Sfinte, de unde se întoarce cu daruri bogate pentru Biserica Ortodoxă Sîrbă.

În 1235, la înapoierea de la Ierusalim, poposește la Niceia, iar apoi la Constantinopol, ajunge pe mare pînă la Mesemvria și de aici, cu alai mare ajunge la Tirnova, capitala Bulgariei, fiind primit cu mare cinste de împăratul Ioan Asan II. Aici, însă, se îmbolnăvește și moare la 14 ianuarie 1236. În anul următor, regele Vladislav al sîrbilor se duce în persoană la Tirnova, de unde ia rămășițele pămîntești ale lui Sava și le așează cu mare cinste la mănăstirea Mileșevo în Bosna. Sava este canonizat și pomenirea lui se face la 6 mai, ziua în care moaștele lui au fost aduse la mănăstirea Mileșevo. El rămîne pînă astăzi figura cea mai însemnată din istoria Bisericii Ortodoxe Sârbe.

III. ARHIEPISCOPIA SÎRBEASCĂ DUPĂ SFÎNTUL SAVA

Arsenie I. — Înainte de a întreprinde a doua sa călătorie la Locurile Sfinte, Sf. Sava a lăsat în locul său la Jicea, pe ieromonahul *Arsenie*, un ucenic devotat al său, pe care l-a hirotonit arhiereu și potrivit obiceiului împămîntenit, l-a așezat după rînduială, în scaunul de arhiepiscop al Serbiei. Primind din mîinile Sf. Sava conducerea Bisericii sârbești, Arsenie a trebuit să depună o activitate intensă și multilaterală ca să mențină Biserica sîrbă la înălțimea la care o adusesese înaintașul său.

Dovédindu-se un demn urmaș al Sf. Sava, Arsenie a înmulțit numărul bisericilor și mănăstirilor, a ridicat nivelul de pregătire a clerului și a întărit credința păstoriților săi. În vremea arhipăstoririi sale, reședința Arhiepiscopiei a fost mutată de la mănăstirea Jicea la Peci, în mănăstirea Înălțării Domnului, din cauza invaziei tătarilor, bulgarilor și cumanilor, care pricinuiseră pagube mari, nu numai statului dar și Bisericii.

Urmașii lui Arsenie I. Arsenie moare în anul 1267. Cu trei ani înainte, fiind greu bolnav, el își alege de urmaș pe Sava II, fratele mai mic al regelui Uroș I. Sava II conduce Biserica sîrbă timp de 7 ani, de la 1264 pînă la anul 1271, cînd moare.

După Sava II, urmează *Daniil* care arhipăstorește numai un an și jumătate, din februarie 1271 pînă în toamna anului 1272, cînd este îndepărtat din scaun din motive necunoscute pînă astăzi. Îi urmează *Ioanichie I*, care se retrage în 1276, deoarece se produce o schimbare în domnie prin îndepărtarea lui Uroș de către fiul său Dragotin. Ioanichie era în raporturile cele mai strînse cu Uroș. Timp de trei ani cît a mai trăit Ioanichie, scaunul arhiepiscopesc nu a putut fi ocupat. În 1279, este ales *Evstatie I*, care moare în anul 1286. Urmează imediat la scaun *Iacov* pînă la anul 1292. După el este înscăunat *Evstatie II*, care arhipăstorește pînă în anul 1309. Evstatie înființează încă 7 episcopii sârbești. De la 1309 pînă în anul 1316 este arhiepiscop *Sava III*.

Nicodim s-a străduit să fie un demn urmaș al Sf. Sava. Sîrb de origine și bun patriot, Nicodim fusese călugăr la mînăstirea sîrbească Hilandar din Sf. Munte și cîțva timp starețul ei. El a tradus tipicul Sf. Sava și la cererea sa călugărul Damian a transcris în anul 1324 cartea Apostolul. Nicodim a încoronat ca rege pe Ștefan Uroș II în 1322. Moare în 1324.

Daniil II. Daniil II se face cunoscut încă de pe timpul arhiepiscopului Sava III, pe care l-a ajutat pe cînd acesta era bolnav. Provenit dintr-o veche familie de boieri sîrbi, călugărit în aceleași condiții ca și arhiepiscopul Sf. Sava, Daniil II nu poate ocupa scaunul de arhiepiscop după moartea lui Sava III, din cauza legăturilor strînse pe care le avea cu urmașul la tron al Serbiei *Ștefan Decianski (Uroș I!)*, împotriva căruia era clica progrecească de la curtea regelui Miliutin, tatăl său. După moartea lui Miliutin (1321) Daniil ajută și el la alegerea lui Ștefan Decianski ca rege al sîrbilor. Cărturar de seamă, Daniil a scris panegiricele regilor Uroș, Dragotin, reginei Elena, lui Miliutin și a arhiepiscopilor Arsenie și Evstatie I. El a avut o deosebită grijă pentru bisericile și mînăstirile sîrbești, pe lîngă care a zidit numeroase bolnițe, și case de adăpost pentru călători și închinători.

El a încoronat ca rege pe Ștefan Dușan, fiul lui Ștefan Uroș III. Daniil a murit în anul 1337.

Ioanichie — arhiepiscop și patriarh. Ioanichie este primul patriarh al Bisericii sîrbești. Despre el se știe că a avut rangul de logofît la curtea regelui Dușan, că a lăsat viața de la curtea domnească și s-a călugărit. În anul 1346, la 16 aprilie, în ziua de Sf. Paști, un sobor bisericesc alege pe Ioanichie patriarh al sîrbilor. Același sobor proclamă pe Dușan țar al sîrbilor, fiind încoronat de patriarhul Ioanichie, arhiepiscopul Ohridei și de patriarhul Bulgarilor.

VIAȚA BISERICIASCĂ ÎN SERBIA, DUPĂ MOARTEA SF. SAVA ȘI PÎNĂ LA ȘTEFAN DUȘAN

Toți regii sîrbi din aceste perioade au acordat o mare însemnătate Bisericii ortodoxe sîrbești. De aceea și cea mai mare parte din ei au fost canonizați. Am pomenit despre grijile deosebite depuse de Ștefan Neman I și Ștefan Neman II. Dintre urmașii acestora *Viadislav* a zidit mînăstirea Mileșevo, trimițînd daruri și odore scumpe mînăstirilor atonite. Uroș I, deși încercase să introducă catolicismul în Serbia, totuși pînă la urmă rămîne un bun ortodox, se călugărește, iar după moarte este trecut în rîndul sfinților sîrbi.

Uroș II (Miliutin) a întrecut în dărnicie pe toți înaintașii săi. El a ridicat foarte multe biserici și mînăstiri pe care le-a înzestrat cu obiecte de cult, cu bani și pămînturi. A construit o nouă biserică și un turn la mînăstirea Hilandar. A zidit biserici la Ierusalim, în Asia Mică, la Salonic și Constantinopol, la Scopie și Prizren. A ridicat bolnițe, orfelinate, aziluri de bătrîni. Deși a avut patru soții, ultima, fiica împăratului Andronic fiind numai de 8 ani, și deși vestit prin cruzimea sa, orbînd pe propriul său Ștefan Uroș III, totuși Miliutin a fost trecut în rîndul sfinților. Moaștele lui se păstrează astăzi la Sofia.

Ștefan cel orb, sau Ștefan Uroș III, fiul lui Miliutin, s-a îngrijit și el de bunăstarea Bisericii sîrbești. A construit mînăstirea din Decian, pentru care a fost și numit Ștefan Decianski. El a înzestrat cu odoare scumpe și a

dăruit moși întinse și sate întregi mînăstirii Hilandar și unor biserici la Ierusalim.

Este adevărat că toți regii sîrbi au dus tratative cu papii de la Roma pentru trecere la catolicism, încheind cîte o căsătorie cu fiicele unor aliați ai papei, dar aceste inițiative ale lor au fost întreprinse numai cu scopul de a salva Serbia de invazia popoarelor catolice vecine. Odată pericolul trecut ei ajutau cu și mai multă putere la întărirea ortodoxiei.

Deși în această perioadă au avut loc cîteva invazii care au pus la grea încercare Biserica și statul sîrb, totuși credința a biruit, lăcașurile de cult au fost refăcute, înmulțindu-se numărul lor cu fiecare domnie. Și tot așa de adevărat este că Biserica ortodoxă sîrbă a mers în acest timp alături de regi, ajutînd statul în încercările grele prin care trecea.

IV. PATRIARHIA SÎRBĂ

Ștefan Dușan s-a suit pe tron în anul 1331, împotriva voinței tatălui său, Ștefan Uroș III. Se crede că Dușan este autorul asasinării tatălui său. Dușan a fost un om energic, diplomat iscusit și un mare conducător de oști. Scopul pe care l-a urmărit a fost să facă din Serbia primul stat în Peninsula Balcanică. El se împacă cu țarul bulgar Ioan Alexandru, puse stăpînire pe Dubrovnic (Raguza), ocupă parte din teritoriile Bizanțului, întreaga Macedonie fără Salonic, toată Albania, Epirul și Tesalia și parte din stăpînirile Italiei. În 1334 se proclamă împărat al sîrbilor și grecilor. O astfel de ascensiune a statului sîrb nu putea să nu aducă foloase mari și Bisericii ortodoxe sîrbești. În anul 1346, Dușan convocă la Scopie un sobor național bisericesc la care luară parte și patriarhul bulgar, arhiepiscopul Ohridei, episcopi greci, stareți și călugări de la Sf. Munte. Acest sinod ridică arhiepiscopia sîrbă la rangul de patriarhat, iar arhiepiscopul Ioanchie II fu proclamat primul patriarh sîrb. Noul patriarh, împreună cu patriarhul bulgar și arhiepiscopul Ohridei încoronară ca împărat pe Ștefan Dușan.

Reședința patriarhului a fost mutată la Scopie, noua capitală a statului sîrb. Ca și înaintșii lui, Dușan a purtat o deosebită grijă față de Biserica ortodoxă sîrbă. A zidit biserici și mînăstiri. A făcut danii mari mînăstirilor de la Sf. Munte, Ierusalim, Muntele Sinai, Tesalia și mînăstirilor sîrbești. A durat mînăstirea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil pe lângă Prizren, unde urma să fie înmormîntat. Această mînăstire a întrecut în frumusețe și odoare scumpe toate mînăstirile sîrbești. Starețul ei avea rang de mitropolit, nefiind subordonat nici patriarhului și nici țarului.

Dușan este vestit și prin cartea sa de legi «Pravila». Este o culegere de legi bizantine și de legi nescrise dar în vigoare care formau obiceiul pămîntului. Pravila lui Dușan a urmărit trei scopuri 1) Să întărească ortodoxia; 2) Să ridice prestigiul clerului; și 3) Să asigure întreținerea materială a Bisericii.

Pentru întreținerea credinței, Dușan pune pe baze sănătoase rînduiala mărturisirii. Duhovnici pot fi numai acei clerici, care vor fi însărcinați special de arhiereul eparhial. Se cerea credincioșilor să acorde o înaltă cinstire clerului superior. «De aci înainte să nu cadă nici un fir de păr de la călugăr sau duhovnic» — se spune în «Pravila». Nimeni să nu îndrăznească să constrîngă în vreun fel pe arhiereu. Boierului care va îndrăzni să facă aceasta să i se taie amîndouă mîinile, iar prostimea să fie pedep-

sită cu spînzurătoare. Hotărîrile Bisericii ortodoxe au putere de lege civilă. Consistoriul episcopesc are dreptul să judece procese civile din eparhia respectivă. Cetăţenii nu au voie să dea în judecată aici pe pămînt pe oamenii Bisericii. Gramatele împărăteşti de seamă trebuiau semnate de patriarh. Pămînturile bisericesti erau scutite de impozite. Pentru a asigura un venit sigur pentru Biserică, Duşan institui o dare, numită «fumiăritul» ce se percepea de la fiecare casă cu coş. Stareţii minăstirilor aveau aceleaşi privilegii ca şi episcopii. Minăstirile se împărţeau în eparhiale, stavropighiale şi împărăteşti. Duşan a căutat să formeze un cler destoinic. «Cei care vor căpăta un cin duhovnicesc prin bani, să fie caterisiţi». Funcţia de preot se moştenea. Fiul de preot nu putea să fie decît preot. Călugării trebuiau să trăiască numai în minăstire iar cei care trăiesc în lume să fie excluşi din monahism. Duşan îndemna pe boieri să întreţină şi să dăruiască parte din averile lor bisericilor şi minăstirilor.

În Pravila lui Duşan se cuprindeau şi încă multe alte legi favorabile Bisericii. Pentru a se vedea la ce mare cinste ajunsese Biserica, este suficient să amintim că arhierii, preoţii şi călugării erau socotiţi primii cetăţeni ai statului.

În unele hrisoave date de Ştefan Duşan se amintesc cîteva nume de sate valahe (aromîneşti) din Serbia, pe care le trece pe seama unor minăstiri.

Bizanţul era nemulţumit de ridicarea Bisericii sîrbe la demnitatea de patriarhat şi de proclamarea ca împărat a lui Duşan. Luptele şi neînţelegerile interne au împiedecat pe conducătorii statului şi Bisericii bizantine să protesteze împotriva celor două mari acte săvîrşite de sîrbi: ridicarea Arhiepiscopiei sîrbe la rangul de Patriarhat şi încoronarea lui Duşan ca basileus (ţar) al sîrbilor şi grecilor. Cînd, însă, Ioan Cantacuzino ajunse împărat al Bizanţului, el puse pe patriarhul ecumenic Calist I să dea anatema pe ţar şi pe patriarhul şi soborul naţional-bisericesc care săvîrşise cele două acte. Patriarhul sîrb a răspuns imediat, respingînd punct cu punct toate acuzaţiile patriarhului Calist. Această schismă între Patriarhia ecumenică şi Biserica ortodoxă sîrbă a durat pînă în anul 1375.

În anul 1354 moare patriarhul Ioanichie şi în locul său este ales *Sava al IV-lea*, stareţ al minăstirii Hilandar. În 1355 moare ţarul Duşan, fiind urmat la tron de *Uroş al IV-lea*, o fire foarte evlavioasă, care era lipsit de calităţile tatălui său. Sub Uroş IV începe desmembrarea statului sîrb. Se formează numeroase stătuleţe. Chiar şi din micul stat care mai rămăsese în mîinile lui Uroş al IV-lea, după moartea sa, în anul 1371, iau fiinţă cîteva stătuleţe conduse de diferiţi cnezi sîrbi.

Dar nici situaţia Bizanţului nu era bună. Din cauza pericolului tot mai mare de o invazie a turcilor şi pentru a-i cîştiga pe sîrbi ca aliaţi, la porunca împăratului, patriarhul ecumenic Calist I începe tratative cu doamna Elena, văduva ţarului Duşan. Sîrbii refuză condiţiile propuse de bizantini pentru cedarea unor eparhii care aparţinuseră de Constantinopol. Tratativele sînt reluate în 1368 şi 1371, ajungîndu-se la o deplină înţelegere în anul 1375, sub împăratul Ioan Paleolog şi patriarhul Filotei. Ceremonia ridicării schismei a avut loc la minăstirea Sf. Arhangheli din Prizren, la mormîntul ţarului Ştefan Duşan.

Cneazul Ştefan Lazăr, logofătul unui stătuleţ în nordul Serbiei, om evlavios, învăţat şi bun patriot, îşi puse în gînd să restabilească vechiul

țarat sîrb și să readucă la vechea strălucire Biserica ortodoxă sîrbă. Incepu a se intitula rege al sîrbilor. În timpul său încep tratativele pentru ridicarea schismei. La aceste tratative participă monahul Nicodim din orașul Perlepe și starețul Isaia. Mai tîrziu, Nicodim va veni în țara noastră unde va înființa primele mînăstiri românești Vodița, Tismana, Prislop, etc. Întrucît patriarhul sîrbilor Sava al IV-lea nu era de acord pentru a duce tratativele de ridicarea schismei, cneazul Lazăr însărcină pe Nicodim să-l convingă de necesitatea acestui act. Cu consimțămîntul dat și de Sava, starețul Isaia și Nicodim se prezintă la Constantinopol unde duc la bun sfîrșit sarcina ce le-a fost încredințată.

Nu multe zile după împăcarea celor două Biserici, se stinse din viață și Sava al IV-lea.

Cneazul Lazăr caută să ridice prestigiul Bisericii sîrbe, făcînd danii însemnate la mînăstirea Hilandar și celelalte mînăstiri sîrbești. El este ctitorul mînăstirii *Ravanița* și a altor sf. lăcașuri. Lazăr pieri în anul 1389 cu întreaga sa oaste în lupta cu turcii de la *Cosovo* (Cîmpia Mierlei), unde a luptat și Mircea cel Bătrîn. Legende sîrbești spun că înainte de a începe această luptă, cneazul Lazăr împărțăși întreaga sa oaste. Această împărțășire fu făcută de treizeci de călugări timp de trei săptămîni.

După bătălia de la Cosova, planurile lui Lazăr au fost reluate de vrednica lui soție doamna Milița și de fiul său Ștefan Lazarevici. Doamna Milița ajută și ea cu multă dărnicie mînăstirile din Serbia și cele de la Sf. Munte. După înfrîngerea pe care au suferit-o sîrbii, statul și Biserica au trecut prin vremuri foarte grele. Birul care trebuia plătit turcilor era mare. Greutatea cea mai mare cădea pe umerii mînăstirii Hilandar. Dar după cîteva victorii asupra turcilor, pe care le obțină Ștefan Lazarevici, situația se îmbunătăți. Doamna Milița zidi mînăstirea Liubostinia, lîngă Crușevaț, unde se călugări, primind numele de Eugenia. Milița reuși să obțină de la Baiazid moaștele Sf. Parascheva care se aflau la Vidin, în anul 1398. Ea a murit în anul 1401, fiind înmormîntată la mînăstirea Liubostinia. Despina Milița avu o fiică, pe nume tot Milița, care a fost soția domnului muntean Neagoe Basarab.

Ștefan Lazarevici, fiul cneazului Lazăr, avea însușirile tatălui său, fiind și un mare cărturar. El este ctitorul mai multor mînăstiri, dintre care mai vestită este *Resava*, unde luă ființă o școală cunoscută sub numele de școala de la Resava. Cărturarul *Constantin*, îndrumătorul acestei școli scrise un îndreptar al ortografiei slave. Tot el scrise biografia cneazului Ștefan Lazarevici și o culegere de legi. Aici se formară dieci vestiți care transcriseră, după noua ortografie, aproape toate cărțile traduse în limba bisericească. În scurt timp Resava ajunse un centru al culturii sîrbești.

După Sava al IV-lea urmară în scaunul patriarhicesc Efrem, Spiridon, Daniil, Sava al II-lea. Chiril, Nikon, Nicodim și Arsenie al II-lea, sub a cărui arhipăstorire statul sîrb a fost cucerit de turci și desființat. Aceiași soartă a avut-o și Biserica ortodoxă sîrbă. Nu se știe cînd anume a fost desființată Patriarhia sîrbă, dar se știe că după Arsenie al II-lea turcii nu au mai permis numirea unui nou patriarh sîrb. Se pare că turcii au supus Biserica ortodoxă sîrbă Arhiepiscopiei Ohridei. Această supunere nu s-a făcut printr-un act formal, ci eparhiile au trecut pe rînd sub jurisdicția canonică a Arhiepiscopului Ohridei. Turcii au desființat Biserica sîrbă pentru aceleași motive pentru au desființat mai înainte, în 1393, Biserica Bulgară, amîndouă Biserici naționale, a căror viață era în strînsă legă-

tură cu viața statului național. Turcii au lăsat să existe Arhiepiscopia Ohridei, Patriarhia Constantinopolului, Biserica Ciprului, pentru că aceste Biserici erau instituții istorice, fără a fi legate de un anumit popor. Arhiepiscopia Ohridei de pildă se îngrijea de viața religioasă a mai multor neamuri creștine: bulgari, sârbi, albanezi, valahi.

Urmașul lui Ștefan Lazarevici a fost tiul său Gheorghe Brancovici. În timpul său turcii ocupă definitiv Serbia. — Un nepot al despotului Gheorghe Brancovici, mitropolitul Maximian, fiul lui Lazăr, îl găsim la curtea voevozilor munteni, în 1507 și despre acesta se crede că ar fi fost al doilea mitropolit canonic al Țării Românești, după cel hirotonit de Nifon³).

În același timp cu Maximian, în Țara Românească poposește și Macarie Tipograful.

Prigoana cruntă împotriva sîrbilor pe care o întreprinseseră turcii, constrînse pe mulți călugări să ia drumul pribegiei în țări străine, fiind adăpostiți cu mare cinste mai ales de Neagoe Vodă, care pe lângă faptul că era înrudit cu despoții sârbi, pentru evlavia și dărnicia lui era socotit un nou «David», așa cum se exprima Gavril Protul.

Ierarhii sârbi au continuat — cu toată persecuția din partea turcilor și mai cu seamă din partea conducătorilor greci ai Arhiepiscopiei Ohridei, — să lupte pentru independența Bisericii sârbești. În 1530, mitropolitul Pavel al Smederevei reușește să unească laolaltă câteva eparhii sârbe pe care le rupe de la Arhiepiscopia Ohridei. După o luptă aprigă, Pavel este caterisit. În anul 1551 un alt ierarh de la Smederevo — arhiepiscopul Zaharia, încearcă și el să restabilească patriarhia de Ipec.

În anul 1557, sîrbii reușesc să-și restabilească patriarhatul și chiar să includă în granițele Patriarhiei de Ipec și câteva eparhii bulgare. Această restabilire s-a făcut cu ajutorul marelui vizir Mehmet Socolovici, de origine sîrb. Mulțumită intervenției sale, sultanul Soliman Magnificul a dat un firman prin care s-a acordat autocefalia și s-a restabilit Arhiepiscopia de Ipec. Primul arhiepiscop a fost Macarie, o rudă apropiată, frate sau nepot a lui Mehmet Socolovici. Sub jurisdicția Bisericii ortodoxe sârbe se aflau acum, în afară de eparhiile din Serbia și cele din Muntenegru, Bosna, Herțegovina, Dalmația, Slovenia, Bacico, Banat și câteva eparhii bulgare.

Restabilirea autocefaliei Bisericii ortodoxe sârbe contribuie la unirea spirituală a tuturor sîrbilor din imperiul turc supuși unei desnaționalizări sistematice din partea turcilor. În această operă de consolidare a unității poporului sîrb, un merit deosebit îl au ierarhii sârbi și mai cu seamă Macarie, care se bucura de simpatia cercurilor conducătoare de la Țarigrad, prin ruda sa apropiată Mehmet Socolovici. Macarie moare în anul 1574 și este urmat în scaunul de patriarh de doi nepoți ai săi *Antonie* (1574—1575) și *Gherasim* (1575—1587). Acesta din urmă se intitula: Patriarhul sîrbilor și al bulgarilor. De la 1587 pînă la 1591, scaunul patriarhal este ocupat în ordine de *Sevastie*, *Nicanor*, *Ierotei* și *Filip*, care mor cu toții la scurtă vreme după alegere. În anul 1592 este ales Ioan al doilea (1592—1614). Acest mare ierarh duce tratative cu Austria pentru alungarea turcilor. În timpul său se produc două mari răscoale în Herțegovina și Banat, conduse de arhierii sârbi. Turcii întreprind represalii

3. — N. Iorga: *Istoria Bisericii Românești*, ed. II vol. I, pag. 126—127.

mari. În anul 1594 sînt arse, la Belgrad, din porunca turcilor, moaștele sfîntului Sava.

După *Ioan al doilea*, urmează ucenicul său *Paisie* (1614—1646), care s-a străduit să ducă politica pașnică a patriarhului Macarie, cu scopul de a feri Serbia de invaziile armatelor străine. Pentru a ține trează conștiința națională a sîrbilor, Paisie a scris și tipărit viața țarului Ștefan Dușan și a fiului său Uroș IV. Succesorul său *Gavrilo I* (1646—1659) este nevoit să se refugieze în Rusia din cauza activității sale patriotice și bisericești. În cei trei ani în care a lipsit, a fost înlocuit de *Maxim*. La înapoiere, *Gavrilo* a fost spînzurat de turci. În timpul arhiepiscopului *Maxim* (1656—1681) poporul sîrb a trecut prin încercări grele. Asuprirea turcilor a întărit și mai mult voința de eliberare a sîrbilor. Pentru a grăbi procesul de eliberare, *Maxim* a proclamat ca moștenitor al tronului pe unul din urmașii lui *Gheorghe Brancovici*, ceea ce a provocat represalii din partea turcilor, suferind pagube mari și patriarhia din Ipec.

După *Maxim* este ales *Arsenie III Cernoievici* († 1706). Nu se știe anul instalării sale. În timpul arhipăstoririi sale, Serbia a trecut prin una din cele mai grele încercări. În anul 1683 a început războiul dintre Austria și Turcia, la care au luat parte activă și sîrbii. În anul 1689 austriecii reușesc să ocupe de la turci orașele Scopie, Prizren și Ipec și *Arsenie*, care se refugiase de teama turcilor în Muntenegru, își reia activitatea la Ipec, proclamînd politica proaustriacă, dar în anul 1690, turcii înfrîng armatele austriace și *Arsenie* este nevoit să fugă în Austria, împreună cu peste 30.000 de sîrbi, printre care se aflau mulți arhierei, călugări și preoți.

Scaunul de la Ipec este ocupat în anul 1696 de *Calinic I*, fost preot la Scopie. El arhipăstorește timp de 14 ani și moare în Timișoara. În anul 1711 este ales *Atanasie*, iar în anul 1712 — *Moise Raici* (sau *Raiovici*), care moare la Belgrad în anul 1725. După el urmează *Arsenie IV Iovanovici Șacabent*. Născut la Ipec, în jurul anului 1699, *Arsenie* intră în mînăstirea Ipec la vîrsta de șase ani. La 12 ani este călugărit, iar la vîrsta de 16 ani este hirotonit arhidiacon. După doi ani este ales mitropolit al Rasei, iar la vîrsta de 26 ani se urcă în scaunul patriarhilor sîrbi. În timpul său se produce a doua mare nenorocire pentru poporul sîrb. În războiul dintre Austria și Turcia din 1737—1739, *Arsenie* ridică poporul sîrb împotriva turcilor și asemenea înaintașului său *Arsenie III* este silit, în urma izbîndei turcilor, să fugă în Austria cu mulțime mare de popor. De aici înainte, și sub influența fanarioților, turcii nu mai admit arhierei de origină sîrbă. Scaunul de la Ipec este ocupat acum de greci, ca și celelalte eparhii sîrbești, în schimbul unor sume mari de bani. Biserica sîrbă sărăcește. Între anii 1757—1766 sînt aleși șapte arhiepiscopi. Limba slavă este înlocuită la slujbe cu limba greacă. Ultimul arhiepiscop sîrb este *Vasile Brkici*, care a fost învinuit de turci a fi spionul austriecilor și s-a văzut silit să fugă în Rusia, unde a și murit. În locul său, patriarhul *Samuil I* al Constantinopolului, numește la Ipec pe grecul *Calinic II*. În luna august 1766, *Calinic II*-lea se prezintă la Constantinopol și cere patriarhului ecumenic, în numele său și al cîtorva mitropoliți din Serbia, de origină greacă, alipirea Bisericii sîrbe la Patriarhia ecumenică, invocînd ca motiv principal starea nenorocită în care se afla Biserica sîrbă. Acesta nu era decît un plan al patriarhului ecumenic care căuta să pună mîna pe arhiepiscopiile din Ipec și Ohrida, urmărind reînvierea vechei slave a Patriarhiei ecumenice. Un boier fanariot din țara romînească, *Gheorgachi Stavrachi*, a cerut Arhie-

piscopei din Ipec să-i achite datoria de 95.000 dinari. Patriarhul Samuil I i-a plătit datoria, în numele Arhiepiscopiei sârbești, luînd polița de la acest boier fanariot. Tranzacția a fost făcută cu scopul de a înrăutăți mai mult situația financiară a Arhiepiscopiei din Ipec. La 4 septembrie 1766, la cererea patriarhului ecumenic, sultarul a dat un firman pentru desființarea Patriarhiei din Ipec și eparhiile sârbești au fost supuse Patriarhiei din Constantinopol, care se obliga să achite Porții haraciul respectiv. De aici înainte Biserica sîrbă trăiește și își desfășoară activitatea prin Mitropolia sîrbă a Carlovățului.

V. BISERICA ORTODOXĂ SIRBĂ DE LA ÎNCEPUTUL VEACULUI AL XIX-lea PÎNĂ ÎN ZILELE NOASTRE

După anul 1766 Patriarhia din Constantinopol a numit în scaunele eparhiale sârbești numai vlădici greci. Sîrbii au continuat lupta de eliberare de sub turci. Ierarhii greci, care erau în slujba turcilor, erau urîți de poporul sîrb. În anul 1804 începe acțiunea pentru eliberarea poporului sîrb. În 1815, principele Miloș I Obrenovici aduce eliberarea poporului sîrb și cere Patriarhiei din Constantinopol schimbarea mitropolitului grec de la Belgrad, Leontie Lambros și înlocuirea lui cu Melentie Nicșici. Cerearea nu i-a fost satisfăcută. Ultimii arhierii greci din Serbia au fost Gherasim și Antim. La 3 august 1830 sultarul a dat un hatîșerif prin care se aproba alegerea arhierilor sîrbi de către clerul sîrb urmînd ca investitura și instalarea lor să se tacă de patriarhul ecumenic. În anul 1832 se încheie un acord cu Patriarhia ecumenică prin care se recunoaște autonomia Bisericii ortodoxe sîrbe. Mitropoliții și episcopii sîrbi se aleg acum de popor și cnezi. Mitropolitul Belgradului se intitulează și mitropolit al sîrbilor. El este capul Bisericii, fiind obligat să pomenească la slujbe pe patriarhul ecumenic. Episcopii, la rîndul lor, erau obligați să pomenească pe mitropolitul Belgradului.

Primul mitropolit al Serbiei a fost arhimandritul *Melentie Pavlovici*, ales pentru meritele sale în lupta de eliberare națională. El moare în anul 1833. La cererea principelui Miloș, mitropolitul Ștefan Stratimirovici al Carlovățului recomandă în postul de mitropolit al Belgradului pe secretarul său *Petre Iovanovici*, care primește în călugărie numele de Pavel. Mitropolitul Pavel a fost unul din cei mai mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe sîrbe. El a introdus o disciplină severă în rîndurile clerului și monahilor. A înființat o școală teologică la Belgrad și a trimis mulți bursieri la școlile teologice din Rusia. A recrutat un mare număr de clerici din cuprinsul Mitropoliei Carlovățului, aceștia avînd o pregătire teologică superioară. Pavel Iovanovici a arhipăstorit timp de 25 de ani. În această perioadă s-a ascuțit lupta pentru dinastie între familiile Obrenovici și Carağheorghevici. La a cincea schimbare a principelui, Pavel Iovanovici, care luase parte activă la aceste lupte, a trebuit să demisioneze retrăgîndu-se, în anul 1859, în Mitropolia Carlovățului. În același an, a fost ales la Belgrad, și confirmat de patriarhul ecumenic, mitropolitul *Mihail Iovanovici*, care cu o mică întrerupere a arhipăstorit timp de 40 de ani. Mitropolitul Mihail a urmat cursurile superioare de teologie la Chiev, fiind hirotonit ieromonah de mitropolitul Fiiaret al Chievului.

În anul 1878 Serbia își recapătă independența prin Tratatul de la Berlin. În anul 1879 Patriarhul Constantinopolului recunoaște oficial au-

tocefalia Bisericii Ortodoxe Sîrbe. Condiția impusă de Patriarhia ecumenică era: pomenirea la slujbe a patriarhului ecumenic de către mitropolitul Belgradului, care era obligat să înștiințeze despre alegerea sa atât Patriarhia ecumenică, cât și celelalte Biserici ortodoxe locale.

Mitropolitul Mihail s-a dovedit un înțistător destoinic contribuind într-o largă măsură, prin calitățile sale și datorită prestigiului de care se bucura în toate cercurile — să ridice Biserica ortodoxă sîrbă pe care, printr-un articol al constituției sîrbești din anul 1869, a reușit să o facă Biserica dominantă în stat. El a luptat cu multe greutateți, ținând seama că statul sîrb se afla cînd sub influența Rusiei, cînd sub cea a Austriei. Catolicii și protestanții au reușit să capete anumite drepturi de prozelitism, cu toată opunerea Bisericii ortodoxe sîrbe. Mitropolitul Mihail Iovanovici a murit în anul 1898.

La începutul veacului al XIX-lea Biserica sîrbă avea cinci eparhii: Belgrad, la Jicea, Niș, Timoc și Șabaț. În tot cursul istoriei sale, în Serbia s-au zidit aproape o mie de mînăstiri, cea mai mare parte fiind distruse în timpul războaielor. La sfîrșitul veacului al XIX-lea n-au mai rămas în Serbia decît 51 de mînăstiri.

Înainte de primul război mondial în Serbia au fost restabilite încă trei eparhii: Rasa-Prizren, Scopie și Veles-Debar.

După primul război mondial, numărul eparhiilor s-a mărit simțitor odată cu formarea statului jugoslav, prin alipirea la Serbia a teritoriilor Croației, Bosniei, Herțegovinei, Muntenegrului, Macedoniei, Dalmației și Banatului sîrbesc.

După Mihail Iovanovici a urmat Inochentie. În anul 1920, prin legea votată de parlamentul jugoslav în anul 1919, s-a restabilit Patriarhia sîrbă. Primul patriarh sîrb a fost ales *Dimitrie*. După el au urmat *Varnava* și *Gavriil*.

Astăzi, în fruntea Bisericii ortodoxe sîrbe este Patriarhul Vîchentie, care se intitulează: «Arhiepiscop al Ipecului, Mitropolit al Belgradului și Carlovățului și Patriarh al Serbiei».

MITROPOLIA ORTODOXĂ A CARLOVAȚULUI

După căderea sub turci, la sfîrșitul veacului al XIV-lea, sîrbii încep să emigreze în ținuturile statului maghiar, dincolo de Sava și Dunăre. Cu cît situația era mai grea în sudul Serbiei, cu atât mai mult se înmulțea numărul celor care se refugiau în Ungaria și Austria, unde încetul cu încetul începe să pulseze și o viață religioasă ortodoxă sîrbă. La început, Biserica ortodoxă sîrbă din Ungaria nu a întîmpinat rezistența catolicismului. Intrucît sîrbii erau folosiți de stat, ca ostași, în luptele cu turcii, ungurii și mai tîrziu imperiul Austro-ungar aveau să înlesnească creierea unei Biserici ortodoxe sîrbe locale, cu eparhii și conducere bisericească aparte de cea de la Ipec. La început, reședința conducerii bisericești se afla la Belgrad, care era în granițele statului maghiar. În Frușca Gora iau ființă cîteva mînăstiri sîrbești zidite cu cheltuiala unor despoți sîrbi care se refugiaseră în Ungaria, între care cea mai vestită era familia Brancovici. În veacul al XVI-lea se înființează eparhia Srem, cu reședința în mînăstirea Cruședol, ctitorită de despotul Gheorghe Brancovici care mai tîrziu se călugări, primînd numele de Maxim.

Cînd turcii ocupară Belgradul (1521), sîrbii sînt nevoiți să se mute mai la nord, înființînd cîteva eparhii la Lipova sau Ienopole, Buda, Virșeț,

etc. Cînd patriarhul de la Ipec Arsenie III Cernoievici a fost nevoit să se refugieze în Austro-Ungaria, în anul 1690, aici au luat ființă și alte eparhii sîrbești, în fruntea cărora au fost instalați arhieri veniți odată cu Arsenie. Emigrînd în mare număr în Austro-Ungaria, la chemarea împăratului, sîrbii capătă dreptul de a se organiza bisericește. În anul 1708, după moartea lui Arsenie, un sinod care a avut loc la Cruședol, alege ca urmaș, cu titlul de arhiepiscop pe *Isaia Djacovici*, care depîndea canoniceste de Ipec.

Arhiepiscopia Carlovățului devine independentă în anul 1710 printr-o gramată dată de Calinic I, patriarhul Ipecului, Reședința arhiepiscopului a fost mutată în anul 1713 la Carlovăț, lângă Dunăre. Între anii 1718—1739, cînd Austria a ocupat partea de nord a Serbiei, reședința Arhiepiscopiei Carlovățului a fost mutată la Belgrad. Dintre mitropoliții de la Carlovăț merită a fi amintiți: *Moise Petrovici* (1713—1726) și *Vichentie Iovanovici* (1731—1737). În anul 1737, după a doua înfrîngere a austriecilor de către turci, este nevoit să se refugieze în Austria și Arsenie IV Șacabent, care preia conducerea Arhiepiscopiei de Carlovăț. În anul 1748, arhipăstorul acestei eparhii este *Paul Nenadovici*.

Unul din marii ierarhi de la Carlovăț a fost și *Ștefan Stratimirovici* (1790—1836).

Mulți din ierarhii sîrbi din Austro-Ungaria, sub a căror jurisdicție s-au aflat multă vreme și românii din Banat și din alte ținuturi ale Transilvaniei, s-au îngrijit de nevoile spirituale ale romînilor care, de fapt, constituiau majoritatea populației și deci a credincioșilor pe care îi pășteau arhierii sîrbi. Meritele mari ale ierarhilor sîrbi din Banat au fost că au luptat în permanență împotriva încercărilor de catolicizare a romînilor și sîrbilor din Austro-Ungaria.

SITUAȚIA ACTUALĂ A CULTELOR ÎN REPUBLICA POPULARĂ FEDERATIVĂ JUGOSLAVIA

Jugoslavia este un stat multinațional. Aici trăiesc sîrbi, croați, sloveni, macedoneni, muntenegreni și cîteva minorități naționale: romîni (bănățeni și aromîni), turci, evrei, etc.

În R. P. F. Jugoslavia există următoarele culte: Biserica ortodoxă sîrbă, Biserica romano-catolică, Comunitatea religioasă mahomedană, Biserica vechilor catolici, Cultul mozaic, Comunitatea ortodoxă romînă, Biserica protestantă care, la rîndul ei este împărțită în: slovaco-evanghelistă, sloveno-evanghelistă, ungaro-germană evanghelistă, Biserica evanghelistă a croaților, boșnacilor și herțegovinilor, metodistă, baptistă, Biserica lui Hristos a fraților liberi, Biserica creștină adventistă. Mai sînt și alte comunități religioase mai mici. Potrivit datelor recensămîntului din anul 1953, din numărul total al locuitorilor, care au declarat că sînt adepți ai diferitelor comunități religioase, ortodocșii sînt 48%, romano-catolicii 36%, mahomedanii 14%, protestanții 1,01%, ceilalți creștini 0,47%, evrei 0,013% și ceilalți necreștini 0,006%.

În constituția jugoslavă din anul 1946 se prevăd următoarele principii fundamentale, care reglementează raporturile între Stat și Biserică:

- a. — Se garantează cetățenilor libertatea religioasă.
- b. — Biserica este separată de stat, iar școala de biserică.
- c. — Cultele, a căror învățătură nu vine în contradicție cu constituția, sînt libere să-și exercite cultul religios.

d. — Se interzice abuzul Bisericii în scopuri politice.

e. — Instituțiile de învățămînt pentru pregătirea personalului bisericesc sînt libere, dar se află sub controlul statului.

f. — Statul poate acorda asistență materială comunităților religioase.

Raporturile dintre culte și stat sînt reglementate pînă la legea situației juridice a comunităților religioase din anul 1953.

Catehizarea în biserici sau în alte clădiri aparținînd cultelor este liberă. Elevii nu pot frecventa lecțiile de catehizare în timpul orelor de curs de la școlile de stat. Pentru frecventarea cursurilor de catehizare este necesară aprobarea părinților sau tutorilor și asentimentul minorului. Comunitățile religioase (cultele) sînt libere să deschidă școli pentru pregătirea personalului bisericesc (școli de ciclul II, medii și de învățămînt superior) și să le conducă. Statul nu are decît dreptul de control general asupra mersului acestor școli. Candidații pentru aceste școli trebuie să aibă neapărat absolvența cursului elementar de stat.

Singura restricție în activitatea cultelor se referă la interzicerea abuzului în treburile religioase, în învățămîntul teologic, presa religioasă și cultul religios, în scopuri politice și în scopul sădării unei religioase.

Comisia federativă pentru problemele religioase de pe lîngă Vecea executivă federativă este organul pentru problemele privind raporturile dintre stat și culte.

1. — *Biserica ortodoxă sîrbă*. Astăzi Biserica ortodoxă sîrbă are 18 arhieriei eparhioți (episcopi) care, împreună cu patriarhul formează Sinodul Plenar (soborul arhieriei) organul legislativ suprem al Bisericii.

Pe lîngă Sinodul Plenar funcționează Sinodul Permanent (Sinodul arhieriei), alcătuit din patru arhieriei eparhioți aleși pe doi ani de Sinodul Plenar. Sinodul Permanent este prezidat de Patriarh și de organul executiv superior al Bisericii ortodoxe sîrbe.

Biserica ortodoxă sîrbă are 2400 preoți, 600 monași și monahii și 3971 de biserici și minăstiri.

2. — *Biserica romano-catolică* are 22 eparhii, 2 administrații apostolice și 13 inspectorate regionale.

Biserica romano-catolică se bazează pe catolicismul absolut și dependența de Papă și Vatican. Ca urmare a acestui fapt, Biserica romano-catolică din R. P. F. Jugoslavia în activitatea sa este în deplină dependență de Vatican.

Biserica romano-catolică din R. P. F. Jugoslavia are 29 de episcopi. În fiecare an, în orașul Zagreb, are loc Conferința episcopilor care rezolvă diferite probleme bisericești și stabilește poziția față de stat. Președintele Conferinței episcopilor este arhiepiscopul din Belgrad Dr. Iosip Nicici.

Biserica are 13 inspectori de provincie, 75 canonici, 2400 preoți, 1100 monași, 5300 monahii, precum și 6364 minăstiri, biserici și paracliseș.

Majoritatea credincioșilor romano-catolici se află în Croația și Slovenia. Catolici mai sînt în Bosnia, Herțegovina, Serbia și Muntenegru.

3. — *Cultul mohamedan*. Organul suprem de conducere al acestui cult este Consiliul superior mohamedan al bătrînilor, din care fac parte: Reis El Ulem — reprezentantul suprem al cultului musulman din Jugoslavia și 4 membri, reprezentanți ai Adunărilor Vakif din cele patru republici: Bosnia și Herțegovina, Serbia, Macedonia și Muntenegru.

Astăzi cultul musulman are 2.100 imami (preoți) și 1856 meceți. Majoritatea musulmanilor trăiesc în Bosnia și Herțegovina, Macedonia și

Serbia. Reședința cultului se află la Sarajevo, iar șeful cultului (Reis El Ulem) este Ibrahim Feici.

4. — Cultul vechilor catolici are 4 episcopi, 32 preoți și 11 biserici.

5. — Cultul mozaic are 30 rabini și 50 sinagogi.

6. — Biserica ortodoxă română (din Banat) are 37 preoți și 40 biserici, organizate în trei protopopiate cu sediile la Virșat, Panciovo și Sutjeska.

7. — Biserica ortodoxă rusă are 5 preoți și 5 biserici.

8. — Toate fracțiunile protestante numără la un loc 316 preoți și 331 biserici și case de rugăciuni.

Școli teologice. Pentru pregătirea personalului bisericesc în Jugoslavia funcționează 24 seminarii teologice frecventate de 2141 elevi, împărțite astfel:

a) *Biserica ortodoxă sîrbă* are o Facultate de teologie la Belgrad, cu 200 studenți și două seminarii teologice: La Racovița lângă Belgrad și la Prizren cu 300 elevi interni și 1000 elevi fără frecvență.

b) Biserica romano-catolică are două facultăți la Zagreb și Liubliana, patru școli teologice superioare și 10 seminarii cu 1688 elevi.

c) Cultul mahomedan are o școală superioară — Medresé — la Sarajevo, cu 98 elevi și o școală teologică inferioară la Priștina, cu 27 elevi.

d) Adventiștii au o școală pentru pregătirea de preoți la Belgrad cu 28 de elevi.

Tipărituri religioase. a) Biserica ortodoxă sîrbă publică lunar în 3000 exemplare revista «*Glasnic*». Uniunea asociațiilor preoților ortodocși din R. P. F. Jugoslavia tipărește de două ori pe lună revista «*Vestnic*» în câte 3000 exemplare fiecare număr.

Pe lângă cele două periodice, Sf. Sinod editează diferite cărți religioase, catehismul, cărți de rugăciuni și cărți de cult.

b) Biserica romano-catolică publică, lunar, gazeta «*Blagovest*», în 20.000 exemplare; «*Viesnic*» — în 1000 exemplare; «*Drujinu*» — în 20.000 exemplare, precum și alte tipărituri cu caracter religios.

c) Cultul musulman editează lunar organul său oficial «*Glasnic*», în 2500 exemplare. A tipărit Coranul și alte cărți de cult în limba turcă.

Asociații preoțești. Preoții ortodocși, romano-catolici, și clerul musulman sînt organizați în asociații. Preoții ortodocși au 23 asociații eparhiale, 5 Comitete regionale, câte unul de fiecare republică și Uniunea asociațiilor clerului ortodox sîrb, cu sediul la Belgrad.

Asigurări sociale. Biserica fiind separată de stat, Guvernul jugoslav a dat o decizie pentru includerea personalului bisericesc în sistemul asigurărilor sociale, prin care li se garantează pensia de bătrînețe, de invaliditate și pentru urmași, asistență medicală gratuită, etc.

În acest scop s-au încheiat pînă în prezent 15 contracte cu fiecare asociație de clerici. Între acestea este și Contractul pentru Asigurarea socială a preoțimii ortodoxe române din R. P. F. Jugoslavia.

ION IUFU,

SĂRBĂTORIREA ONOMASTICEI PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

Și anul acesta, în ziua de 2 august, când Biserica Ortodoxă de pretutindeni prăznuiește amintirea binecredinciosului împărat Justinian, Biserica Ortodoxă Română a sărbătorit, plină de bucurie duhovnicească, onomastica Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Cu acest prilej a avut loc în catedrala Sfintei Patriarhii un Te-Deum de mulțumire, oficiat de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu, Vicar Patriarhal, înconjurat de soborul preoților și diaconilor Catedralei. Au participat și au înălțat rugăciuni de îndelungată înziliră și sănătate a Prea Fericitului Patriarh Justinian: Prea Sfințitul Antim Nica, Vicar Patriarhal; P.C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor; P.C. Pr. Ioan Găgiu, Directorul Cancelariei Admnistrației Patriarhale; P.C. Pr. Traian Ghica, Consilier Patriarhal — Vicar; PP. CC. Preoți Consilieri ai Sfintei Patriarhii și ai Sfintei Arhiepiscopii, P.C. Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului Teologic Universitar din București; P.C. Diac. Prof. Dr. N. I. Nicolaescu, Pro-rectorul Institutului din București, PP. CC. Părinți și Domnii Profesori ai Institutului Teologic; PP. CC. Protoierei ai Capitalei, precum și numeroșii preoți și credincioși din București.

Înainte de «Polihronion», P.C. Pr. Ioan Găgiu, după ce a arătat semnificația acestei sărbătoriri, a dat citire telegrammei de felicitare din partea Centrului Patriarhal, adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care se afla în concediu de odihnă în stațiunea Olănești, din raionul Rîmnicul-Vâlcea:

*PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN
AL ROMÂNIEI*

OLANEȘTI
Raionul Rîmnicul-Vâlci

Cu prilejul zilei onomastice a Prea Fericirii Voastre, colaboratorii și salariații Centrului Patriarhal, uniți în rugăciune împreună cu clerul și credincioșii din Capitală, Vă urează viață îndelungată și puteri depline de muncă, pentru a spori realizările vrednice de binecredinciosul Justinian, al cărui nume îl purtați, pentru a Vă bucura în pace de propășirea

Sfintei noastre Biserici și pentru folosul Patriei noastre, în drumul ei spre bunăstare și fericire.

Intru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!

EPISCOP
† ANTIM
Vicar Patriarhal

Director
Preot IOAN GAGIU

De asemenea, P. C. Pr. Consilier Stan Dimancea a citit telegrama de felicitare trimisă Prea Fericitului Patriarh Justinian de către Centrul Mitropolitan al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor:

*PREA FERICIRII SALE,
PĂRINTELUI NOSTRU JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMINIEI*

OLANEȘTI

De ziua numelui Prea Fericirii Voastre, salariații Centrului Eparhial, protoiereii și clerul Capitalei roagă pe Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască îndelungare de zile, sănătate și puteri sporite de muncă, pentru a cîrmui Arhiepiscopia Bucureștilor și Mitropolia Ungro-Vlahiei, ridicîndu-le pe culmi de strălucire, prin rodnice și trainice înjăptuiri.

Intru mulți ani, Prea Fericite Părinte!

EPISCOP
† THEOCTIST BOTOȘANEANUL
VICAR PATRIARHAL

Vicar,
Pr. ALEXANDRU IONESCU

P.C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului Teologic Universitar din București, dînd expresie sentimentelor de grațitudine și de devotament ale conducătorilor, profesorilor și ostenitorilor Institutului Teologic Universitar, a citit în fața asistenței din Catedrală următoarea telegramă:

PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

OLANEȘTI-VILCEA

Cu prilejul zilei onomastice a Prea Fericirii Voastre, Vă rugăm respectuos să primiți din partea noastră, a membrilor corpului didactic și a tuturor ostenitorilor Institutului Teologic, expresia profundului devotament și cele mai bune urări de sănătate, viață lungă și bucuria împlinirii tuturor strădaniilor închinată Bisericii și Patriei.

RECTOR,
Preot IOAN COMAN

După ce s-a dat citire telegramelor de felicitare, întreaga asistență a intonat, la Polihroniu, cu multă însuflețire: «Mulți ani trăiască» și «Pre Stăpînul și Patriarhul nostru».

Acest «moment festiv» din viața Bisericii noastre a fost consemnat apoi în «Cartea de aur» a Palatului Patriarhal, prin următoarea cronică, la sfârșitul căreia au semnat toți cei prezenți:

«Astăzi, 2 august 1957, când Biserica noastră sărbătorește pe binecredinciosul împărat Justinian și când Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian își sărbătorește ziua numelui, colaboratorii de la Centrul Eparhial, de la Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor și de la Institutul Teologic de grad universitar, întruniți în Catedrala Sfintei Patriarhii împreună cu clerul și credincioșii din Capitală, au înălțat rugăciuni pentru îndelunga înziliră, sănătatea și bunul spor în viață a Întâistătorului Bisericii noastre strămoșești, Prea Fericitul Patriarh Justinian al României.

S-au expediat totodată telegrame omagiale la Olănești, unde Prea Fericirea Sa își petrece concediul de odihnă.

Intru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!».

(urmează semnăturile)

Sărbătorirea onomasticii Prea Fericitului Patriarh Justinian a dovedit încă odată recunoștința, dragostea și atașamentul slujitorilor și credincioșilor altarelor străbune față de Întâistătorul Sfintei noastre Biserici strămoșești.

PRIN BULGARIA DE AZI

INSEMĂNĂRI DIN CĂLĂTORIA DE STUDII FĂCUTĂ ÎN CADRUL SCHIMBULUI DE PROFESORI ÎNTRE ACADEMIA TEOLOGICĂ DIN SOFIA ȘI INSTITUTELE TEOLOGICE DIN BUCUREȘTI ȘI SIBIU

În scrisoarea irenică din 3 iulie 1948, prin care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian aducea la cunoștința Întâistătorilor Bisericilor Ortodoxe surori, alegerea sa în scaunul de Patriarh al României, între altele spunea și aceste cuvinte: «Ca păstori ai învățăturilor evanghelice și ca propovăduitori ai iubirii nemărginite, socotim că legăturile de apropiere și conlucrare între Bisericile noastre, în dreapta credință, sînt azi mai de trebuință ca oricînd».

Următor fiind întru toate acestui nestrămutat legămînt, Prea Fericirea Sa s-a străduit de atunci mecontentit pentru întărirea și adîncirea legăturilor de dragoste și conlucrare între sfînta noastră Biserică și celelalte Biserici Ortodoxe surori. În această privință stau mărturie netăgăduită cele patru călătorii și vizite făcute în U.R.S.S., ca oaspete al Prea Fericitului Patriarh Alexei al Moscovei și a toată Rusia, în Bulgaria, la alegerea și înscăunarea Prea Fericitului Patriarh Chiril, iar acum de cîrînd în Jugoslavia ca oaspete al Prea Fericitului Patriarh Vichentie. Tot în șirul acestor legături trebuiesc socotite și soliile Bisericii noastre care au luat parte la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia, la alegerea și investitura I.P.S. Mitropolit Macarie al Varșoviei, ori la jubileul de 50 de ani de arhierie al Prea Fericitului Patriarh Apostolic, Alexandru III al Antiohiei.

La rîndul său, Biserica noastră a întîmpinat cu aleasă bucurie, în decursul anilor din urmă, pe Întâistătorii și pe soli Bisericii Ortodoxe surori, veniți să ne viziteze sau să ia parte la unele festivități creștinești, întărind, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, «unitatea duhului întru legătura păcii» și a dragostei frățești.

Pentru o mai strînsă apropiere sufletească între viitorii slujitori ai altarelor și între așezămintele ortodoxe de învățămînt teologic, Prea Fericitul Patriarh Justinian a adus la cunoștința Întâistătorilor Bisericilor Ortodoxe surori, în anul 1951, că Sfîntul nostru Sinod a hotărît să acorde în fiecare an un număr de burse pentru studenții străini care vor fi recomandați să urmeze cursurile universitare în Institutele Teologice din București și Sibiu.

Această hotărîre a fost primită cu multă bucurie de cei în drept, fiind socotită ca un prim pas în adîncirea legăturilor frățești dintre Bisericile Ortodoxe.

Cu prilejul călătoriei făcute, în octombrie 1954, de Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei în țara noastră, a vizitat oficial și Institutul Teologic Universitar din București, rostind atunci o cuvântare de aleasă ținută academică și adânc cuprins teologic, care a rămas neștearsă din suflătele și cugetele celor ce l-au ascultat. Adresându-se profesorilor, Prea Fericirea Sa a spus atunci între altele: «**Cadrelle științifice ale Bisericii sînt chemate să studieze toate problemele care ating viața, drepturile și interesele Bisericii și nu numai în mod abstract, ca probleme de știință pură, ci concret, cu privire la condițiile în care se dezvoltă viața bisericească în raporturile interne și externe ale Bisericii. Aceasta vine să ne arate ce pregătire morală se cere de la cadrele științifice teologice. Orice teolog trebuie să aibă întotdeauna o conștiință vie de marea răspundere în fața Bisericii ca împreună-lucrător al lui Dumnezeu și Iisus Hristos și deci trebuie să acumuleze cunoștințele cu cea mai mare osîrdie și conștiinciozitate, care la momentul potrivit ar fi necesare pentru lămurirea și rezolvarea problemelor ivite.**»

În adevăr, cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei, cu privire la rolul înalt al cadrelor didactice teologice în viața bisericească și la răspunderea ce o au pentru lămurirea feluritelor probleme care ating drepturile și interesele Bisericii, a înlesnit ideea unui schimb reciproc de profesori, întinzînd prin aceasta noi punți de temelnică apropiere între Bisericile Ortodoxe Autocefale și de conlucrare între Așezămintele lor de învățămînt teologic universitar.

În urma acestor fapte, Sfintele Sinoade ale Bisericilor Ortodoxe Romîna și Bulgară, prețuind însemnătatea unei colaborări între Academia Teologică din Sofia și Institutele Teologice din țara noastră, au hotărît, în deplină înțelegere, să se înceapă chiar în cursul acestui an un schimb reciproc de cîte doi profesori teologi romîni și bulgari. Ca atare, s-au trimis cuvenitele înștiințări din partea Prea Fericitilor Patriarhi Justinian al Romîniei și Chiril al Bulgariei, comunicîndu-se numele profesorilor și fixîndu-se un program concret. Apoi, la 16 aprilie 1957 s-a făcut din partea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare invitația oficială pentru cei doi profesori romîni, și anume **P.C. Pr. Gheorghe I. Moiescu**, titularul catedrei de Istoria Bisericii Romîne de la Institutul Teologic Universitar din București și **P.C. Pr. Sofron Vlad**, titularul catedrei de Istoria Bisericii Romîne și rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Potrivit cu «**Programul vizitei profesorilor romîni în R.P. Bulgaria**», aprobat de conducerea Bisericii Ortodoxe Bulgare, sosirea la Sofia a fost fixată pentru ziua de 23 mai a.c. Am călătorit cu avionul, străbătînd distanța dintre București și Sofia într-o oră de zbor. La aeroportul din Sofia am fost întîmpinați de P.S. Episcop Nicolae de Makariopol, rectorul Academiei Teologice din Sofia, împreună cu un grup de profesori, de Prea Sfințitul Episcop Maxim, secretarul general al Sfîntului Sinod și reprezentant al Prea Fericitului Patriarh Chiril, de dl. consilier Iv. Uzunov, reprezentantul Direcției Cultelor de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri, de Pr. Icon. Ioan Cristea, parohul bisericii romîne din Sofia, protoiereul Dimitrie Petrov, însoțitorul și traducătorul nostru permanent și alții.

Prea Sfințitul Rector ne-a salutat printr-o scurtă cuvîntare, urîndu-ne «bun sosit» pe pămîntul țării prietene și vecine, Republica Populară Bul-

garia, dorindu-ne spor și izbîndă deplină în sarcina noastră de a deschide calea schimbului de profesori între înaltele Așezăminte de învățămînt teologic ale celor două Biserici Ortodoxe surori, romîna și bulgară.

Mulțumind pentru bunele urări, am răspuns că și noi nutrim aceleași temeinice nădejdi întru buna rodire a schimbului de profesori ce urmează să aibă loc în fiecare an, de acum înainte, între Institutele Teologice Universitare din țara noastră și Academia Teologică din Sofia.

Incheindu-se aceste formalități protocolare, am fost conduși la marele hotel «Bulgaria», unde am găzduit în tot timpul șederii noastre în Sofia.

În seara aceleiași zile am fost vizitați la hotel de P.C. Arhim. Gorazd, șeful protocolului Sfîntului Sinod, care ne-a adus la cunoștință programul oficial al vizitei noastre în Bulgaria. Totodată am fost înștiințați că din pricina morții exarhului Ștefan, întîmplată în ziua de 14 mai a.c., Sfîntul Sinod și Prea Fericitul Patriarh Chiril sînt în doliu, așa că Liturghia solemnă programată pentru a doua zi, vineri 24 mai, în catedrala Sfintei Patriarhii, nu va mai avea loc. În schimb am fost poftiți să luăm parte, ca oaspeți oficiali, la marea manifestație a intelectualității și a tineretului școlar bulgar, din ziua de 24 mai a.c., praznicul Sfinților Chiril și Metodie, apostolii slavilor, decretat cu începere din anul acesta ca **sărbătoare națională** a culturii slave.

Cu tot timpul ploios, a doua zi dimineața am mers la această frumoasă manifestație, care s-a desfășurat în piața din fața Mausoleului lui Gheorghe Dimitrov. Am rămas foarte încîntați privind atunci tinerii bulgari, pionieri, elevi și studenți, defilînd cu fanfarele lor în frunte, cîntînd imne naționale și purtînd pancarde pe care se aflau chipurile Sfinților Chiril și Metodie, Sfinților Climent de Ohrida, Eftimie de Tîrnovo, Paisie din Hilandar și Neofit de Rila, apostoli ai culturii slavone sau promotorii literaturii bulgare. N-au lipsit nici profesorii și studenții Academiei Teologice din Sofia, care au defilat în frunte cu rectorul lor, P.S. Episcop Nicolae, însoțit de cîțiva arhimandriți și preoți.

Sîmbătă, 25 mai a.c., ora 10 dim., am fost primiți la palatul Sfîntului Sinod de către Prea Fericitul Patriarh Chiril. După ce i-am prezentat scrisoarea de recomandare din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, i-am predat volumele de artă trimise de Prea Fericirea Sa ca dar pentru ziua numelui, Sfîntul Ghiril, prăznuit în ajun. Totodată i-am înmînat și un mesaj personal din partea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian al Olteniei, iscălit de toți membrii Sfîntului Sinod, cu urări de sănătate pentru ziua numelui.

Mișcat sufletește de atenția deosebită arătată atît de către Prea Fericitul nostru Patriarh, cît și de către ceilalți Ierarhi romîni, ne-a rugat să le transmitem cele mai călduroase mulțumiri pentru dragostea frățescă dovedită ori de cîte ori s-a ivit prilejul. Și-a exprimat apoi părerea de rău că din pricina doliului de pe urma morții fostului exarh al Bulgariei, nu va putea lua parte, cum ar fi dorit, la nici una din prelegerile noastre. Va trimite însă ca reprezentanți oficiali pe cei doi P.S. Episcopi vicari: Maxim și Iosif.

De la palatul Sfîntului Sinod din piața Alexandru Nevschi, am mers la Academia Teologică «Sfîntul Climent», aflată în mijlocul orașului, într-o frumoasă clădire cu două etaje, în spatele catedralei mitropolitane, Biserica Sfînta Nedeleia. Aici a avut loc, la orele 11 dimineața, prezența:

rea noastră oficială, fiind de față: P.S. Rector, Episcopul Nicolae, cu întregul corp didactic al Academiei Teologice, P.S. Episcop Maxim, secretarul general al Sfântului Sinod, P.S. Episcop Iosif, vicarul Mitropoliei Sofiei, P.S. Episcop Simion, directorul presei bisericești, dl. Ivan Uzunov, reprezentantului Direcției Cultelor de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, mai mulți arhimandriți și preoți din Sofia, precum și un numeros public din oraș și toți studenții teologi.

Solemnitatea a început prin cântarea «Hristos a înviat» și un imn național, executate de corul studenților teologi, după care P.S. Episcop Nicolae rectorul Academiei Teologice a rostit următorul cuvânt de salutare:

Ne aflăm încă sub semnul Praznicului de ieri al Sfinților întocmai cu Apostolii frații Chiril și Metodie, praznicul învățămîntului nostru național și al culturii slavone. Ieri, întregul popor bulgar a simțit din nou cât de luminos și scump este pentru sufletul poporului nostru acest praznic; a simțit și puternicul farmec al sfintelor chipuri și măreței opere a primilor noștri luminători.

Această emoționantă bucurie a noastră este întărită astăzi de vizita înalților și preacinstiților noștri oaspeți din România soră, Prea Cucernicii Părinți: Preot Prof. Dr. Gheorghe I. Moiescu, titularul catedrei de Istoria Bisericii Române de pe lângă Institutul Teologic de grad universitar din București și Preot Prof. Dr. Sofron Vlad, titularul catedrei de Istoria Bisericii Române și rector al Institutului Teologic de grad universitar din Sibiu. Această zi va fi întipărită, în chip luminos, în viața Academiei noastre, deoarece astăzi se face începutul de mult doritului și mult folositorului contact reciproc între înaltele Instituții de cultură ale celor două Biserici surori, română și bulgară. De altfel, privit în mod strict istoric, începutul contactului cultural reciproc dintre aceste două Biserici este așezat mult mai de timpuriu, încă din vremea Asăneștilor și a Sișmanilor. Astăzi, noi, remarcăm propriu zis, o fericită restaurare a acestor relații de dragoste frățească, de multe veacuri, fixăm începutul unei noi continuări, întăriri, lărgiri și aprofundări a lor. Legăturile dintre cele două Biserici surori, română și bulgară și dintre cele două popoare frățești, vecine și de aceeași credință: romîn și bulgar, au fost în trecut de un caracter administrativ-bisericesc, de credință și evlavie, cultural-instructiv, politic-social și economic. Aici noi vom semnala numai pe cele mai importante momente și manifestațiuni ale contactelor noastre reciproce de pînă astăzi.

Mitropolitul ungro-valah, Antim I, pe la anul 1385 face întrebare către Patriarhul Eftimie de Tîrnova, în legătură cu canonicitatea căsătoriei a doua și a treia. Sfințitul Părinte Nicodim, ucenicul Sfântului Patriarh Eftimie, întemeietorul mînăstirilor Vodița și Tismana, pe la anul 1390, de asemenea, se adresează către primul ierarh bulgar de pe vremea aceea, cu un mesaj în care roagă să i se explice o serie de probleme grele, de un caracter cu totul științific și teologic. Intre chestiunile puse este și întrebarea, greu de rezolvat, despre esența răului. La această întrebare, Sfântul Patriarh răspunde: «Esența răului nici nu o cunoaștem și nici măcar nu putem s-o redăm. Acesta (răul) numai prin sine însuși capătă ființă. El nu e dat de la Dumnezeu. Răul e o negare a binelui — care există —, după cum lipsa de lumină dă naștere întunericului, tot așa lipsa sau negarea binelui dă naștere răului (B. Penev, *Literatura bulgară*, pag. 98). In anul 1393 trei ucenici ai Sfințitului Nicodim de la Tismana:

Sofronie, Pimen și Siluan, după toate probabilitățile bulgari, întemeiază vestita mănăstire Neamțul.

Legăturile culturale dintre noi și români se întăresc, îndeosebi, după căderea Tîrnovei, la finele sec. al XIV-lea. Intelectualitatea noastră, care a mai rămas, emigrează dincolo de Dunăre, și acolo află o primire frățească. Cel mai cunoscut reprezentant al acestei intelectualități a noastre: Grigorie Țamblac, se așează în mănăstirea Neamțul și aici dezvoltă cea mai largă activitate cărțurărească. Din acea vreme, în adevăr, începe a doua înflorire, al doilea «Veac de aur» al învățaturii slavone. La Neamț, Grigorie Țamblac întemeiază și o școală în care se predă și se scrie în limba bulgară literară, potrivit cu ortografia școlii lui Eftimie. Limba bulgară devine limbă oficială la curțile domnitorilor români și în instituții. În această limbă s-au scris hrisoave și documente de Stat. În bibliotecile mănăstirilor românești și în alte părți sînt păstrate circa 30 de manuscrise de la Grigorie Țamblac. «În toate cărțile sale, scrie, Ecaterina Piscupescu, Țamblac a păstrat pravila ortografiei «tîrnovene» a școlii lui Eftimie, pe care el o stabilește în cărțurăria moldavo-slavonă, care se păstrează nu numai în Moldova, ci și în Valahia, unde a fost adoptată chiar pînă în sec. al XVII-lea (Vezi: *Țerkoven Vestnik (Jurnalul bisericesc)*, nr. 8-12, 1955, pag. 55).

Din anul 1508 începe cu putere tipărirea de cărți rituale bisericești și alte cărți în limba bulgară medie.

Distinși domnitori români, voievozi și viteji ca: Ștefan cel Mare, Matei Basarab, Vasile Lupu (originar din satul Poroște-Razgrad), ca și pururea pomeniții ierarhi: Ignatie, originar din Nicopole, episcop de Rîmnic în timpul domniei lui Matei Basarab (1631-1654) și mai tîrziu Ierotei de Siiistra, au avut în grija lor și nevoile bulgarilor înrobiți și care gemeau sub jugul turcesc, tipărind cărți și pentru instrucțiunea lor. Influența culturii slavone asupra poporului român a fost de o harică zămislire, iar nu agresiv-asimilatoare. Acest fapt a fost deopotrivă de folositor pentru ambele popoare.

Comuniunea între Bisericiile română și bulgară și între ambele popoare a fost, în adevăr, reciprocă. Și aici s-a întîmplat același lucru pe care-l vedem în raporturile reciproce dintre Bisericiile rusă și bulgară: noi am dat scrierea fraților ruși, iar apoi, pe timpul robiei, primeam de acolo, în primul rînd cărți de ritual și obiecte bisericești, iar mai apoi și eliberarea. Așa și aici: pentru ceea ce am dat noi fraților români, am primit «binecuvîntare din abundență» în cărți, odăjdii sfinte, sfîntul Mir, ajutor politic și economic, iar mai apoi și eliberare.

Amintirea oamenilor noștri «pribegi» și a miilor de grădinari care au găsit adăpostire în pămîntul valah-frate, dar mai ales amintirea jertfelor de la Plevna și Grivița, ne umplu sufletul de adîncă mulțumire și veșnică recunoștință față de poporul frate român.

Atingînd chestiunea despre raporturile reciproce dintre Bisericiile română și bulgară, nu putem să trecem cu vederea și acel ajutor de totdeauna, care ne-a fost arătat în zile de nevoie. La o conferință interbisericească din București, de acum 24 de ani, Fericitul întru adormire și pururea pomenitul patriarh român, Dr. Miron, a declarat: «Eu am fost primul care am întins mîna frățească Bisericii ortodoxe bulgare vecine, trimițînd la Sofia un delegat din partea Sfîntului nostru Sinod, pentru a săvîrși Liturghia împreună cu episcopi bulgari, și aceasta pentru a

deschide ușa, care permite acestei Biserici să intre în cercul Ortodoxiei, unde ea trebuie să fie primită cu frățească îmbrățișare. Eu, personal, am făcut demersuri la Țarigrad și la alte Patriarhii și Biserici ca să se ridice schisma bulgară. Am trimis de câteva ori delegați la Sofia și Țarigrad cu unul și același scop și, susținut de întreaga Biserică română, voi continua să folosesc orice ocazie, pentru ca să înceteze deosebiriile» (Vezi: **Țerkoven Vestnic (Jurnalul bisericesc)**, nr. 8-12, 1955, pag. 48).

Raporturile culturale reciproce între școlile noastre teologice și cele românești din vremea de mai târziu, s-au arătat în aceea că majoritatea ierarhilor noștri, înalți clerici, preoți de enorie și profesori, au terminat cultura lor teologică în România. La loc de frunte, între ei, trebuie să amintim pe Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril, pe II. PP. SS. Paisie, Mitropolit de Vrața, și Iosif, Mitropolit de Varna, pe Prof. acad. Protopresbiter Dr. Ștefan Țankov, Prof. academician Prot. Ivan Goșev, Prof. Ivan S. Markovski și alți clerici și mireni, vii și morți, care au terminat Facultatea de teologie în România. În câmpul colaborării științifice reciproce întotdeauna am întâlnit ajutorul amical al eminentilor reprezentanți ai științei teologice ortodoxe române, ca: Prof. Arhim. Iuliu Scriban, profesorii: Dragomir Demetrescu, Vasile Ispir, Șerban Ionescu, Teodor M. Popescu, Preot Prof. Petre Vintilescu și alții. La Academia noastră se primesc regulat revistele științifice-teologice românești, ca «Studii Teologice», «Biserica Ortodoxă Română», «Ortodoxia», publicații oficiale ale Bisericii Ortodoxe Române și alte studii și cursuri. În schimbul acestora se trimite Institutelor teologice românești: Anuarul Academiei noastre teologice.

Ca un prinos de valoare față de bunele raporturi culturale între cele două Biserici este și cartea D-rului Ovidiu Marina: «Insemnări din Bulgaria», însemnări, note de călătorie și impresii din vizita delegației bisericești române în Bulgaria, cu ocazia alegerii și intronizării Prea Fericirii Sale Patriarhului Chiril al Bulgariei.

Trebuie, în fine, să remarcăm cu un sentiment de aleasă mulțumire și faptul că, cu ocazia intronizării Patriarhului bulgar, Biserica Ortodoxă Română ne-a trimis prea vrednica delegație, prezidată personal de Prea Fericirea Sa Justinian, Patriarhul României, care, prin prestigiul său, a adăugat acestui eveniment remarcabil din cea mai recentă istorie a noastră, o importanță excepțională. Legăturile între cele două Biserici surori au devenit încă și mai cordiale și mai sănătoase, anul următor, când delegația noastră bisericească, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril, a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Române, cu ocazia canonizării unora dintre bineplăcuții lui Dumnezeu, cari au strălucit pe pământul românesc. Această vizită va rămâne, cu adevărat memorabilă în istoria celor două Biserici. Aceasta dovedește că marele fluviu Dunărea nu separă, ci leagă cele două țări vecine și pe credincioșii lor, popoare harnice și iubitoare de pace.

Vizita de astăzi a celor doi eminenti teologi români deschide noi orizonturi pentru o colaborare și mai strânsă între Bisericile română și bulgară și între Inaltele lor Instituții teologice. Scopul unor astfel de vizite este cunoașterea reciprocă și schimbul de experiență, iar noi avem ce să primim și ce să învățăm. Astăzi Biserica Ortodoxă Română se bucură de o bună stare de invidiat: ea are școli teologice bine organizate, un cler cu înaltă instrucțiune, ierarhi vrednici, mănăstiri populate cu câteva mii de monahi și monahii, care se nevoiesc pentru mântuire, prin rugăciune

și muncă. Pe acest pământ binecuvântat înfloresc azi, în mod fericit, florile credinței și ale evlaviei active, ale muncii binecuvântate, ale păcii și iubirii frățești. Biserica Ortodoxă Română cu prea vrednicul ei Intâistătător, Prea Fericitul Patriarh Justinian, dă astăzi prinosul său prețios în lupta pentru pace în lume și bună înțelegere între popoare.

Scumpi și prea cinstiți oaspeți, în numele Consiliului profesoral al Academiei teologice «Sfântul Climent de Ohrida», în numele acestei adunări întregi, convocată astăzi în cinstea Prea Cucernicilor Voastre, și în numele meu, vă întâmpin, în modul cel mai cordial, cu salutul: «Bine ați venit!» în țara noastră și în mijlocul nostru. Vă doresc cea mai plăcută petrecere între noi și deplin succes în misiunea Prea Cucernicilor Voastre. Fie ca venirea Prea Cucernicilor Voastre să deschidă larg porțile unei comuniuni și ale unei colaborări viitoare, încă și mai rodnice, între cele două Biserici și Instituțiile lor culturale, spre slava lui Dumnezeu, întărirea Sfintei noastre Ortodoxii, înflorirea științei teologice ortodoxe și pentru consolidarea păcii și a înțelegerii frățești între cele două popoare ale noastre».

Din partea noastră, ca oaspeți, a răspuns colegul P.C. Pr. Prof. Sofron Vlad, prin următoarea cuvântare:

«Poporul nostru obișnuiește să spună întotdeauna că un vecin bun prețuiește mai mult decât o rudă îndepărtată. Adevărul acestor cuvinte, intrat în proverbe, a fost verificat veacuri de-a rândul, iar atunci când nu s-a ținut seamă de el, au rezultat pagube simțitoare pentru cei ce l-au nesocotit.

Mergând pe linia acestui adevăr, în anii puterii populare, Conducătorii Patriilor noastre au pregătit climatul prielnic unor legături prietenești și al unei colaborări rodnice între popoarele romîn și bulgar.

Drept aceea și Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, împlinind porunca Mîntuitorului Hristos ca ucenicii Lui «**toți să fie una**», punînd apoi în lucrare rugăciunea din dumnezeiasca Liturghie pentru «**bunătatea Sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor**», și călăuzindu-se de adevărul mărturisit de popor prin veacuri de trăire, de a păstra legăturile cele mai strînse cu vecinii, a căutat să sporească și să adîncească colaborarea, în duhul ecumenicității ortodoxe, între Biserica Ortodoxă Romînă și celelalte Biserici Ortodoxe surori, iar ca atare și cu Biserica Ortodoxă Bulgară.

Astfel, în scrisoarea irenică, trimisă către Intâistătătorii Bisericilor Ortodoxe surori, îndată după ce a fost ales Patriarh, în anul 1948, mîncînd de la cuvintele Sfîntului Apostol Pavel: «**Să păzim unitatea Duhului întru legătura păcii**» (Efes. IV, 3), și ținînd seamă de vremurile de adînci prefaceri obștești și de trebuința colaborării frățești, Prea Fericirea Sa scria: «**Înțelegem să întindem punți de prietenie și de pace trainică între toate neamurile și popoarele Bisericilor surori între Ortodoxie**».

Spre a forma «pe omul păcii, pe omul unei obștii pașnice și plin de iubire» se simte nevoia ca Intâistătătorii Bisericilor ortodoxe surori să fie sufletește cît mai aproape unii de alții, pentru a se sfătui și ajuta duhovnicește cît mai des.

Pentru aceasta credem că avem nu numai datoria, ci chiar porunca expresă de la Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, să ne iubim unii pe alții, ca într-un gînd să mărturisim peste neamuri și peste veacuri și să ajutăm în tot ceasul ca să fim o Biserică sobornicească și apostolească, o Biserică a bunătății, a dragostei și a păcii».

Aceasta este calea arătată de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, pe care urmează să se desfășoare colaborarea între Bisericile noastre ortodoxe surori, calea a Ortodoxiei ecumenice și a năzuinței spre pace a popoarelor lumii. Pe acest temel, Prea Fericirea Sa, însoțit de o delegație a Sfântului nostru Sinod, a luat parte, în primăvara anului 1953, la întronizarea Prea Fericitului Patriarh Chiril, împărțind din toată inima bucuria Bisericii Ortodoxe Bulgare. De asemenea Prea Fericitul Patriarh Chiril, însoțit de o delegație a Sfântului Sinod al Bisericii bulgare a întors această vizită, care a fost pentru noi un prilej de mare și aleasă bucurie.

Comuniunea frățească între cele două Biserici, prin aceste vizite reciproce ale Intâistătorilor «trup s-a făcut». Pentru întărirea acestei comuniuni și pentru un început de colaborare organizată între instituțiile teologice, în care aceste două Biserici ortodoxe surori își cresc pe viitorii lor păstori sufletești, din vrerea celor doi Patriarhi, ne aflăm și noi astăzi aici.

Legăturile între poporul bulgar și poporul român și între Sfintele lor Biserici ortodoxe surori, sînt multe și rodnice. Ele n-au început de azi sau de ieri, ci dăinuiesc de veacuri. Aceste legături sînt cunoscute poporului român prin numeroase lucrări, studii, articole și conferințe, dintre care remarcăm scrierile valoroase ale D-lui Academician Profesor Petre Constantinescu-Iași, iar clerului nostru prin studii, articole și conferințe și prin cartea mai nouă «Insemnări din Bulgaria». Momentele principale din șirul acestor legături îndelungate, au fost subliniate de Prea Fericiții Patriarhi Justinian și Chiril, cu ocazia vizitelor reciproce ce le-au făcut. Ele sînt bine cunoscute la noi. Prea Sfințitul rector al Academiei teologice ortodoxe bulgare în cuvîntarea ce a rostit-o aici, a subliniat de asemenea cît de vechi și felurite au fost legăturile ce ne unesc. De aceea noi ne vom mărgini să pomenim numai în linii mari despre ele, fără a ne opri la amănunte.

Precum Carpații n-au format niciodată un zid despărțitor între românii din Transilvania și frații lor din cele două Principate, ci erau coloane vertebrale care i-a unit, tot așa nici Dunărea n-a fost un hotar despărțitor între popoarele noastre, ci o cale de comunicație «un drum fără pulbere» și o punte de legătură între ele. Cînd au scos sabia, ele n-au făcut-o pentru a se război între ele, ci spre a se ajuta frățește împotriva asupritorilor și a împilatorilor. Numai prin această înfrățire de arme, mai ales împotriva turcilor cutropitori se poate explica faptul, că în multe balade și legende populare bulgare din veac. XIV-XV se cîntă vitejia unor voievozi romîni, ca: Vlaicu, Dan și mai ales Mircea.

Mai tîrziu, în luptele pentru scuturarea jugului turcesc, începînd din veacul XVI și pînă la războiul de neatîrnare din 1877-78, s-a pus temel întotdeauna pe sprijinul moral al patrioților bulgari, gata oricînd ca să lupte pentru dobîndirea libertății și a independenței naționale.

Dar cînd vremurile erau vitrege și mulți patrioți bulgari trebuiau să-și părăsească vetrele, pribegind prin alte țări, ei au găsit întotdeauna adăpost și au fost bine primiți pe pămîntul românesc. Aici, datorită hărniciei lor, au izbutit să se întrețină singuri și să ajute apoi și pe frații lor rămași acasă.

Tot pe pămîntul românesc au aflat «liman de scăpare» și au fost sprijiniți patrioții bulgari care au luptat pentru renașterea culturală și politică a Patriei lor în veacul trecut.

Din tiparnițele românești au ieșit cele dintâi cărți în limba bulgară, ca: **Nedealnicul** lui Sofronie de Vrața, din anul 1806 și **Noul Testament** bulgar de la 1828, precum și altele, și tot din aceste tiparnițe au ieșit ziarele bulgărești pentru ridicarea conștiinței naționale a poporului bulgar.

Noi am fost înfrățiți în luptele comune purtate cu armele, fiindcă am fost înfrățiți mai dinainte prin credința ortodoxă comună, pe care au mărturisit-o credincioșii acestor două Biserici vecine și surori.

Prin legăturile strânse și vechi, ce au existat între aceste două Biserici, am împrumutat noi alfabetul chirilic, folosit în Țara și în Biserica noastră pînă acum vreo sută de ani. Prin legăturile noastre cu Biserica și poporul bulgar a pătruns la noi limba slavonă, care a folosit atît în Biserică, precum și în cancelariile domnești pînă în veacul al XVII-lea. Am avut apoi strînse legături cu scaunele episcopale din sudul Dunării, cu Vidinul, Tîrnova, Silistra și într-o vreme, înainte de întemeierea Mitropoliilor românești, am depins de aceeași căpetenie bisericească.

Pomenim, de asemenea, pe organizatorul mănăstirilor din Țara Românească pe Sfîntul Nicodim de la Tismana, ale cărui legături cu Patriarhul Eftimie al Tîrnovei sînt bine cunoscute.

Se știe că după căderea Tîrnovei, cărturari, preoți și călugări care au putut scăpa de urgia turcilor, s-au refugiat în Țările Romîne, aducînd aici manuscrise și odoare bisericești și dînd culturii slave de la noi un mare avînt. Pentru aceasta și poporul nostru a răspuns creștinește, pe vremea cînd credincioșii și Biserica bulgară se aflau în grea strîmtoare. Astfel, din bogatele danii făcute de voievozii romîni pentru Bisericile ortodoxe de sub stăpînirea turcească, în: cărți, odoare bisericești, ajutoare în bani, clădiri sau renovări de lăcașuri sfînte, o parte s-au revărsat și peste pămîntul bulgar.

Ne-am rugat în aceeași limbă comună, în biserici care au multă asemănare, nu numai sub raport arhitectonic, ci și în ce privește ornamentația lor, în sculptură și pictură. Aceasta dovedește — cum au arătat specialiștii în acest domeniu — că s-a exercitat o influență artistică venită din sud în nord și o alta care a plecat din nord în sudul Dunării.

Credincioșii ambelor Biserici au invocat adesea și s-au rugat aceluiași sfînti, ca: Sfînta Paraschiva, Sfîntul Dimitrie Basarabov și Sfînta Filoftea, ale căror moaște se găsesc azi în Biserica românească.

«Faptele constituie manifestarea cea mai elocventă a sentimentelor», spunea Prea Fericitul Patriarh Justinian. Faptele din trecut vorbesc destul de elocvent despre legăturile de dragoste și de strînsă colaborare dintre cele două popoare și Bisericile lor surori. Ele trebuie să constituie temelia, pe care să se sprijinească și comuniunea de astăzi dintre aceste Biserici. Această comuniune trebuie întărită și prin colaborarea strînsă între înaltele așezăminte de învățămînt teologic ale Bisericilor noastre. Colaborarea aceasta se impune, căci, după cum spunea Prea Fericitul Patriarh Chiril, **«în toate vremurile teologiei de seamă au fost dascăli bisericești, care au ajutat ierarhia conducătoare în lucrarea ei grea de fiecare zi, pentru organizarea dreaptă a vieții bisericești și pentru rezolvarea dreaptă a tuturor problemelor de natură religioasă, general-teologică și practică-bisericească.»**

Așa dar, nouă, teologilor, ne revine îndatorirea de a sprijini pe Intîistătătorii celor două Biserici, în năzuința nobile de a adînci legăturile între Bisericile noastre. Legăturile dintre teologia ortodoxă bulgară și

română, ca și dintre așezămintele noastre de pregătire a clerului, sînt mai vechi. Ele însă n-au avut caracter organizat, ci s-au manifestat în mod sporadic; așa putem aminti rolul Facultății de Teologie din Moldova, înainte de 1918, în formarea teologilor și clerului din sud-estul european. Amintim cu cinste că între străluciții studenți ai acestei Facultăți se află și Prea Fericitul Patriarh Chiril, precum și Părintele profesor Protoiereu Ștefan Țankov, figuri reprezentative nu numai pentru Biserica ortodoxă bulgară, ci pentru întreaga Ortodoxie răsăriteană. De asemenea, după 1918, la facultățile teologice din România am avut mulți studenți bulgari, care astăzi sînt lucrători vrednici în ogorul Bisericii ortodoxe bulgare. Intre profesorii Facultăților noastre teologice au existat legături prin cunoașterea reciprocă a cărților tipărite de ei, prin colaborare la revistele teologice, prin participare la conferințele teologice inter-ortodoxe și inter-confesionale și prin corespondență.

De asemenea, în revistele Patriarhiei române au fost prezentate cărțile profesorilor și ale teologilor bulgari și sîntem convinși, că cu același interes se urmăresc și aici lucrările teologice din Biserica ortodoxă română.

Dar dacă pînă acum toate aceste legături au avut doar un caracter sporadic, iată că astăzi a sosit vremea ca legăturile strînse dintre popoarele și Bisericile noastre surori să-și găsească expresia și într-o colaborare organizată și permanentă între Așezămintele noastre de teologie. Colaborarea aceasta credem că poate să se facă, prin studierea metodică și reciprocă a trecutului Bisericilor noastre; prin studierea reciprocă a lucrărilor științifice ale profesorilor de la aceste Institute, pe care să le facem cunoscute preoților și candidaților la preoție. Ea se mai poate face prin schimburi de experiență și discutarea în comun a problemelor care interesează ambele Biserici, ca și prin schimb de studenți și alte mijloace, care se vor stabili prin bună înțelegere de conducerea Bisericilor noastre surori.

Noi ținem să mulțumim Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, precum și Prea Fericitilor Patriarhi Justinian și Chiril, pentru că au înlesnit acest început de colaborare mai strînsă, între Inaltele Așezăminte de învățămînt teologic ale Bisericilor ortodoxe română și bulgară. Mulțumim respectuos Prea Sfințitului Rector și Onoratului Corp profesoral, pentru primirea călduroasă ce ne-au făcut-o.

În încheiere să zicem: Trăiască Republica Populară Română și Republica Populară Bulgaria, strîns unite printr-o colaborare rodnică pe calea păcii și a înfrățirii.

Trăiască și înflorească cele două Biserici ortodoxe surori, română și bulgară și Întîsitătorii lor: Prea Fericitii Patriarhi Justinian și Chiril!

Trăiască și înflorească Academia Teologică din Sofia, în frunte cu Prea Sfințitul Rector, cu distinsul său Corp profesoral, precum și studenții ei, nădejdea de mîine și de totdeauna a Bisericii ortodoxe bulgare!».

Festivitatea s-a încheiat cu un program muzical executat de corul, cu voci pline și bine alese, al Academiei teologice, sub conducerea Pr. Dim. Consantinov, un distins cunoscător al muzicii corale bisericești și bun dirijor.

A urmat apoi, în sala de Consiliu, o agapă frățească dată în cinstea noastră, ca oaspeți ai Academiei teologice și la care au luat parte Prea Sfințitii Episcopi Maxim, Iosif și Simion, dl. Consilier ministerial Iv.

Uzunov, P. S. Rector cu întregul corp didactic și câțiva invitați din administrația bisericească.

La sfârșitul agapei, P. S. Rector, Episcopul Nicolae a rostit un toast pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru conducătorii Republicii Populare Române și pentru propășirea Institutelor teologice din București și Sibiu.

Din partea noastră, P. C. Pr. Prof. Gh. Moiescu a toastat pentru Prea Fericitul Patriarh Chiril, pentru conducătorii Republicii Populare Bulgaria, pentru rectorul, profesorii și studenții Academiei teologice din Sofia, pentru întărirea legăturilor de prietenie dintre poporul român și bulgar și pentru triumful păcii în lume.

După agapă, am vizitat Muzeul istoric arheologic al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, adăpostit încă din anul 1937 în șapte săli din Palatul Academiei teologice. Muzeul este împărțit în patru secțiuni: Secțiunea manuscriselor cuprinde câteva sute de manuscrise, de cărți vechi și documente istorice, fiind a doua mare colecție bulgară, după aceea a Bibliotecii de Stat. Cele mai multe sînt cărți de slujbă bisericească și multe au interesane însemnări privind trecutul românesc, dintre care unele au fost publicate de prof. Ivan Goșev în Anuarul Facultății de teologie din Sofia.

Secțiunea istorică cuprinde îndeosebi documente în legătură cu istoria Bisericii bulgare, iar cea artistică cuprinde nenumărate icoane bisericești, scoarțe de evanghelii, potire, cruci, candelă, vestminte și epitafuri, precum și portretele marilor ierarhi bulgari, dintre care amintim pe al episcopului Sofronie de Vrața, lucrat la București. Ni se atrage luarea aminte asupra unei cruci pe care se vede Mîntuitorul Hristos răstignit, spunîndu-ni-se că este de proveniență dobrogeană din veacul VII. Privim apoi un antimis românesc din timpul lui Duca Vodă și altul de la Petru Movilă, mitropolitul Kievului.

Secția iconografică este cea mai bogată și în bună parte este opera prof. D. Rizov, care a reconstituit aici un mare număr de fresce și icoane din bisericile de la Dragalevți, Boiana și Kremikovski. Sînt apoi icoane foarte vechi, dintre care menționăm singura icoană cunoscută a Sfântului Climent de Ohrida, o icoană în relief a Sfinților mucenici Gheorghe și Dimitrie din veac. XII, precum și o altă icoană a Sfântului Dimitrie, înfățișînd clipa în care este ucis împăratul Ioniță sub zidurile Salonicului.

Vizităm apoi biblioteca Academiei teologice, care cuprinde peste cincisprezece mii de volume, iar după aceea și câteva săli de seminarii, cu biblioteci aparte, destul de bogate, în specialitatea catedrei respective.

Inființată în anul 1923, mai întîi ca Facultate de teologie în cadrul Universității de Stat din Sofia, Academia teologică «Sfântul Climent din Ohrida» s-a organizat în forma ei de astăzi în toamna anului 1950, cînd învățămîntul teologic a trecut sub oblăduirea nemijlocită a Sfântului Sinod al Bisericii bulgare, avînd următoarele zece catedre:

1. **Sfînta Scriptură a Vechiului Testament**, cu Introducerea, exegeza, arheologia biblică și limba ebraică;
2. **Sfînta Scriptură a Noului Testament**, cu Introducerea, exegeza și limba biblică grecească;
3. **Istoria bisericească universală și bulgară** și istoria contemporană a Bisericilor ortodoxe;

4. **Apologetica creștină**, cu istoria religiei (aghiologia) și psihologia religiei.

5. **Teologia dogmatică** (cu istoria și răspîndirea sectelor în Bulgaria), și **Patrologia**.

6. **Teologia morală** (cu istoria și analiza sistemelor etice).

7. **Liturgica**, cu **Arheologia bisericească**, arta creștină și **imnologia**.

8. **Teologia pastorală**, cu **Omiletica** și **Catehetica**.

9. **Dreptul bisericesc** cu organizarea și legislația Bisericii ortodoxe bulgare și **Sociologia creștină**.

10. **Istoria filozofiei**, psihologia și logica.

În afară de aceste zece catedre, mai sînt organizate următoarele cursuri pe lîngă disciplinele teologice respective: Constituția Republicii Populare Bulgaria, Limba slavă bisericească și paleobulgară, Limba rusă, o limbă modernă-franceza, germana sau engleza și Muzica bisericească, cu biblioteci aparte, destul de bogate, în specialitatea catedrei respective.

Cursurile pentru licență au o durată de patru ani, iar materiile sînt împărțite pe cîte două semestre, în prelegeri și seminarii. De pildă Introducerea în studiul Scripturii Noului sau Vechiului Testament se face în anul I numai în semestrul II, iar în anul II numai în semestrul I, în timp ce Arheologia biblică sau Istoria religiei se fac numai în semestrul I. În acest chip numărul de ore pentru prelegeri este săptămînal între 18-24 ore, în fiecare semestru.

Duminică dimineața, 26 mai a. c., am luat parte la slujba Sfintei Liturghii, săvîrșită de P.S. Episcop Nicolae, în paraclisul Academiei teologice. La sfîrșitul slujbei s-a făcut un polihronion la care au fost pomeniți: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Conducătorii Statului român și profesorii Institutelor noastre teologice.

În seara aceleiași zile am fost poftiți la concertul de pian, dat în sala «Bulgaria», de marea interpretă franceză Monique de la Bruchollerie, programul cuprinzînd **Sonata** în fa diez minor și **Arabeska** în do major de Schumann, **Sonata** în si minor și **Șase valsuri** de Chopin.

Luni 27 mai a.c., ora 9 dimineața, am fost primiți în audiență de dl. Mihail Kiuciukov, Președintele Comitetului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri. În convorbirea pe care am avut-o cu D-sa timp de aproape o oră, ne-a spus că principial acordă o atenție deosebită schimbului reciproc de profesori teologi în cadrul legăturilor de prietenie și colaborare dintre Bisericele Ortodoxe Romîna și Bulgară, De aceea va ține să ia parte personal la una din prelegeri. S-a interesat apoi despre felul de organizare al școlilor noastre teologice — școli de cîntăreți, seminarii și Institute de grad universitar — de atelierele mănăstirești, de salarizarea clerului, exprimîndu-și admirația pentru modul în care se dezvoltă viața Bisericii noastre în ce privește strînsa colaborare cu Statul în cadrul luptei pentru pace. Păstrează amintiri plăcute despre Prea Fericitul Patriarh Justinian și despre ceilalți membri ai delegației romînești care au luat parte la festivitățile pentru alegerea și întronizarea Înalt Prea Sfințitului Patriarh Chiril, în mai 1953, la Sofia.

În aceeași zi, la ora 11 dimineața, s-a ținut întîia prelegere a P. C. Pr. Prof. Gheorghe I. Moiescu, cu subiectul: «**Privire asupra istoriografiei Bisericii romînești în cei din urmă cincizeci de ani. Probleme și sarcini noi**». Erau de față: întregul corp didactic în frunte cu P.S. Episcop Nicolae, Rectorul Academiei teologice, dl. Ivan Uzunov, reprezentantul

Direcției Cultelor, arhimandriți, preoți și studenți teologi. Prelegerea a fost rostită în limba română, iar traducerea ei în limba bulgară, făcută la București de dl. Ion Iufu, a fost citită de Protoiereul D. Petrov. Subiectul a interesat prin caracterul său de largă informare în ce privește numărul covârșitor de mare și avântul pe care l-au luat studiile de istorie Bisericii Române în cei din urmă cincizeci de ani. Ni s-a spus că publicarea acestei prelegeri este așteptată cu nerăbdare de către toți cei ce urmăresc problemele de istorie bisericească.

După amiază, la ora 17, a avut loc în sala Academiei teologice o ședință de **consfătuire a Consiliului academic cu profesorii români**. A prezidat P. S. Rector, Episcopul Nicolae, care a arătat, în cuvinte de deschidere, obiectul și sarcinile acestei ședințe, adică de a cerceta chestiunile cu caracter practic, în scopul de a se ajunge la o colaborare folositoare între Institutele teologice universitare ale Bisericii română și bulgară. A mulțumit apoi lui Dumnezeu care a ajutat pe Prea Fericiții Patriarhi Justinian al României și Chiril al Bulgariei să binecuvinteze începutul acestei colaborări prin vizita la Sofia a părinților profesori **Gheorghe I. Moiescu**, din partea Institutului teologic universitar din București și **Sofron Vlad**, din partea Institutului teologic universitar din Sibiu. În continuare a spus că deși Institutele noastre teologice și Academia teologică din Sofia sînt deosebite după loc, că au vârste deosebite și regulamente de organizare diferite, ba poate au chiar programe și planuri de învățămînt deosebite, totuși ar fi de dorit ca ele să poată ajunge la același nivel de cunoaștere și experiență. Acest lucru se poate îndeplini doar atunci cînd ele stau în contact spiritual permanent, cînd fac schimb de experiență, cînd în numele succesului și al științei teologice îndeobște, comunică și colaborează între ele.

După cuvîntarea Prea Sfințitului Rector a răspuns din partea oaspeților P. C. Pr. Prof. Gh. I. Moiescu, grăind următoarele: «Insuflețiți de vechile și fireștile legături frățești dintre țările și Bisericele noastre ortodoxe și vecine, am primit cu deosebită bucurie, prin binecuvîntarea Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu sprijinul părintesc al Prea Fericitului Patriarh Justinian, cînstitoarea poftire a Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare și a Prea Fericitului Patriarh Chiril, de a fi cîteva zile oaspeți ai Academiei teologice din Sofia, deschizînd astfel drumul schimburilor de profesori ce se va urma între înaltele noastre așezăminte de învățămînt teologic.

Nădăjduim, cu ajutorul lui Dumnezeu, că acest schimb și această colaborare va da un bogat rod duhovnicesc în toate problemele ce ne preocupă, întru slujirea Sfintei Teologii și a învățaturii drepte credințe și mărturisiri. Iar întîlnirile acestea vor avea o însemnătate deosebită nu numai pentru Bisericele noastre, ci vor aduce o contribuție prețioasă și la întărirea unității harismatice și canonice a Ortodoxiei.

Știm că Biserica și Teologia bulgară își îndeplinesc cu cinste și cu roduri strălucite înalta lor chemare pentru binele poporului dreptcredincios bulgar, pentru înflorirea Patriei lor, Republica Populară Bulgaria, precum și pentru propășirea și întărirea așezămintelor de viață și învățatură pravoslavnică.

Călăuziți de poruncile Sfintei Evanghelii și avînd chezașia vechilor legături de prietenie și de dragoste frățească între țările și popoarele noastre, rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu să binecuvinteze acest început de

conlucrare între Institutele noastre teologice, spre slava Sfintei noastre Biserici și pentru fericirea, pacea și bunăstarea evlavioșilor credincioși români și bulgari».

La sfârșit, Pr. Prof. Gheorghe I. Moiescu a citit scrisoarea de salut a Rectorului Institutului teologic universitar din București P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, prin care își exprimă marea bucurie pentru începutul schimbului de profesori, urînd ca această colaborare să decurgă în duh academic și să fie încununată cu succes.

Apoi, în numele Prea Fericitului Patriarh Justinian, P.C. Pr. Prof. Gh. I. Moiescu, a oferit în dar, Academiei teologice din Sofia, mai multe lucrări teologice, editate de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe române, în ultimii patru ani.

Luînd cuvîntul, P.C. Pr. Prof. Sofron Vlad a mulțumit pentru faptul că i se oferă cinstea să reprezinte Institutul teologic universitar din Sibiu, iar ca mărturie a dragostei a oferit Academiei teologice din Sofia câteva lucrări editate în anii din urmă de către Centrul Mitropolitan din Sibiu.

P.S. Rector Episcop Nicolae a mulțumit, în numele Academiei teologice din Sofia, pentru darurile oferite din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Institutului teologic universitar din Sibiu.

S-a purces apoi la citirea ordinii de zi a consfătuirii, cuprinzînd următoarele puncte:

A. — Situația generală, nevoile și problemele Bisericii ortodoxe îndeobște și a diferitelor Biserici ortodoxe aparte, sub raportul credinței, organizării, moral-social și pastoral, cu privire la situația generală și starea lumii creștine și a umanității.

B. — Moduri de colaborare prin:

- a) prelegeri ale profesorilor și eventual conferințe publice;
- b) schimb de studenți;
- c) tipărire de articole și studii (ale profesorilor bulgari în revistele românești și invers) și a unor monografii științifice în Editura Institutelelor și Academiei teologice;
- d) călătorii de studii la fața locului pentru cunoașterea vieții celor două Biserici, a instituțiilor și așezămintelor ei;
- e) concerte religioase reciproce;
- f) alte colaborări teologice panortodoxe cu caracter general.

La discuții au luat cuvîntul din partea Academiei teologice P.C. Pr. Prof. Acad. Ștefan Tankov, prof. Gh. St. Pașev, Hr. Ghiaurov și Iv. Markovski, iar din partea oaspeților, P.C. Pr. Prof. Gheorghe I. Moiescu și P.C. Pr. Prof. Sofron Vlad, care au înfățișat punctele de vedere ale Institutelor teologice din București și Sibiu, în cadrul problemelor discutate și a propunerilor făcute.

După încheierea discuțiilor, P.S. Rector Episcopul Nicolae a făcut o recapitulare a tuturor punctelor trecute pe ordinea de zi, arătînd că modalitățile de colaborare între Institutele teologice românești și Academia teologică din Sofia trebuiesc gradate: după însemnătate, după esență, după caracterul lor concret și după urgență, mulțumind apoi celor ce au luat parte la discuții și au contribuit la lămurirea problemelor ce ne interesează îndeaproape.

Ca rezultat al acestei consfătuiri s-a întocmit un protocol, în care s-au formulat următoarele propuneri, privind moduri de colaborare în

viitor între Academia teologică din Sofia și Institutele teologice din București și Sibiu.

1. În fiecare an, cîte doi profesori de o parte și de alta să țină cîte două prelegeri, care, fără să șteargă caracterul lor academic și fără să se transforme în conferințe cu caracter public, să cuprindă probleme de actualitate și să fie expuse în chip cît mai limpede. Aceste prelegeri urmează să fie trimise cu cel puțin o lună înainte de data ținerii lor la Sfîntul Sinod al Bisericii respective, fiind de dorit ca aceste prelegeri să fie publicate măcar în limba țării unde au fost ținute.

2. Lucrările și studiile științifice mai importante ale profesorilor să fie trimise Institutelor teologice universitare ale Bisericii ortodoxe vecine, spre cercetare și folosire.

3. Incepînd cu viitorul an școlar, să se pună în aplicare schimbul reciproc de studenți. Deocamdată să se înceapă cu doi studenți romîni, care să urmeze la Academia teologică din Sofia și doi studenți bulgari la Institutele teologice universitare romînești, unul la București, iar altul la Sibiu. Studenții trimiși să aibă întreținerea completă în Institutele teologice respective, primind în același timp și o mică bursă lunară pentru acoperirea nevoilor lor zilnice. Toate acestea să se facă în baza principiului de strictă reciprocitate.

4. Să se tipărească articole, studii și monografiile ale profesorilor teologi bulgari în revistele bisericești romîne și ale profesorilor teologi romîni în publicațiile bisericești bulgare.

5. În cadrul schimbului de profesori să se organizeze, în afară de ținerea prelegerilor, vizite și călătorii de studii pentru cunoașterea vieții celor două Biserici ortodoxe surori și a așezămintelor lor.

6. Să fie ridicată din nou ideea convocării, în timp util, a celui de al II-lea Congres teologic panortodox, urmînd ca la data hotărîtă să se ia măsurile necesare pentru prelucrarea ordinei de zi ca și a mijloacelor pentru susținerea lui.

Toate propunerile de mai sus s-a hotărît să fie înaintate și supuse spre cunoștință și aprobare conducerii superioare a celor două Biserici ortodoxe surori, romîna și bulgară.

Consfătuirea aceasta s-a sfîrșit seara la orele 21, într-un spirit de adevărată dragoste frățească și socotim că ea a fost una din înfăptuirile de seamă ale călătoriei noastre în Bulgaria.

A doua prelegere a Pr. Prof. **Gheorghe I. Moiescu** a avut loc marți, 28 mai orele 11 dimineața, cu subiectul: «**Legăturile Țărilor Romîne cu mînăstirea Zografu**», fiind de față dl. Mihail Kiuciukov, președintele Comitetului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri, dl. Ivan Uzunov, consilier ministerial, P.S. Episcop Nicolae, rectorul Academiei, întregul corp didactic, mulți preoți și studenți teologi.

Mînăstirea Zografu, numită în cronicile și documentele romînești «lavra bulgărească», a avut legături cu Țările noastre încă de pe la sfîrșitul veac. XIV, iar daniile și ajutoarele voevozilor Moldovei și Țării Romînești au fost atît de multe și de bogate, încît într-o vreme ajunseser să fie socotită drept o ctitorie a lor. Îndeosebi Ștefan cel Mare cu fiii săi Bogdan Vodă și Petru Rareș sînt trecuți între marii binefăcători ai acestei mînăstiri. Aceasta dovedește că după căderea țaratului bulgar sub turci, oblăduirea acestei obștii călugărești din Sfîntul Munte a trecut în sarcina Domnilor romîni. Petru Vodă Șchiopul și Vasile Lupu i-au

închinat mai mult mînăstiri și schituri, înzestrate cu moșii și metohuri. În vremea lui Matei Basarab, un călugăr de la Zografu, Meletie Macedoneanul, a fost stareț la Govora și tipograf vestit, iar mitropolitul Nathanaïl al Plovdivului a fost, pe la jumătatea veacului trecut, stareț la mînăstirea Dobrovăț, care era închinată la Zograf.

Prelegerea aceasta a fost urmărită cu viu interes, cuprinzînd știri prețioase privitoare la legăturile bisericești romîno-bulgare din trecut.

În seara aceleiași zile am fost poftiți să mergem la Opera de Stat din Sofia, unde se reprezenta **Faust** de Ch. Gounod. Spectacolul s-a dat în localul cel nou. Scări lungi cît ține fațada, colonade impunătoare. Alături, statuia masivă a lui Stambolinski. Interiorul este soboru, cu placcaje de stejar, cu ornamentații simple, avînd o sală încăpătoare pentru o mie trei sute de locuri. Punerea în scenă ni s-a părut deosebită, voci bune, orchestră bogată. În rolul lui Faust a jucat vestitul cîntăreț R. Ramadanov, laureat al premiului de Stat, despre care am aflat atunci că este un mare sprijinitor al corului bisericii romîne din Sofia, unde ia parte ori de cîte ori îi îngăduie timpul.

Miercuri 29 mai, orele 11 dimineața, s-a ținut prelegerea a treia, de către P.C. Pr. Prof. **Sofron Vlad**, cu subiectul: «**Idei misionare și sociale în epistolele Sfîntului Apostol Pavel**».

Intr-o formă limpede, au fost sintetizate principiile misionare și sociale cuprinse în epistolele Sfîntului apostol Pavel, stăruindu-se îndeosebi asupra actualității lor, ca norme de bază ale vieții creștine.

P.C. Sa a arătat apoi, cum protestantismul a oscilat între cele două extreme: a înlocuirii Domnului nostru Iisus Hristos cu Sfîntul Apostol Pavel, pe de o parte, iar pe de altă parte, a negării totale a Sfîntului Apostol Pavel.

Sfîntul Apostol Pavel nu poate fi însă înfățișat decît așa cum el singur se numește: slujitor și rob al lui Iisus Hristos. Sfîntul Apostol Pavel s-a străduit ca nimeni altul întru răspîndirea creștinismului. El este în același timp și Apostolul lumii europene. Succesul său misionar stă în următoarele cauze: 1) Conștiința de sine a misiunii sale apostolice de propovăduitor al Evangheliei și slujitor al lui Hristos; 2) Ortodoxia învățăturii sale; și 3) Principiile sale misionare pastorale-sociale pe care le aplică în misiunea sa. Aceste principii se bazează pe conștiința clară toți oamenii sînt **una în Hristos**, și că numai păcatul distruge această unitate.

În încheiere P.C. Pr. Prof. Sofron Vlad arată că Sfîntul Apostol Pavel va rămîne pentru toate veacurile chipul adevăratului slujitor al Domnului nostru Iisus Hristos.

*

Miercuri după amiază, programul oficial prevede plecarea spre mînăstirea Rila. La ora 4 protoiereul Dim. Petrov, însoțit de profesorul Hr. Ghiaurov, ne dau de veste că ne așteaptă mașina. Coborîm îndată, întrucît doream să facem drumul pe lumină.

Pornim. Cotim pe străzi, mergem pe bulevarde, pînă dăm de șoseaua care duce spre Rila. În curînd ajungem în orașelul Stanke Dimitrovo, cu case din cărămidă roșie. Plopi înalți străjuiesc ca niște făclii șoseaua de o parte și de alta. Sîntem în Macedonia.

În depărtare se zăresc munții Rila. Drumul străbate livezi mari de caiși, cireși și pruni. Munți tot mai înalți încep să ne înconjoare. În razele soarelui de seară scîlpesc prin văgăunile piscurilor petece de zăpadă. Ți se pare o ciudățenie a firii să vezi în aceste ținuturi sudice, la atîta depărtare de Carpații friguroși, zăpezi pe culmi în acest început de vară călduroasă... Ne abatem la stînga și intrăm în satul **Kucerinovo**, înșirat de-a lungul șoselei.

După vizitarea bisericii din acest sat, apucăm printre munți pe șoseaua care duce la mînăstirea Rila. În dreapta șoselei apa râului Pastro se zbate într-un clocot neconținut. Dincolo de rîu, o linie îngustă de cale ferată, întovărășește șoseaua, șerpuiind la fel și ea, după malurile rîului, pînă sus la mînăstire. Tot timpul admirăm cascadele și repezițiunea acestui rîu. Din loc în loc, cîteva baraje puternice pentru termocentrale sau fabrici de cherestea, dovedesc cu cîtă anevoință a fost domolită furia lui, spre scopuri de folos. Trecem printr-un sat de munte, numit **Rila**. Case răzlețe, ulițe pestrițe și singurătate. Bănuiam că am ajuns aproape de mînăstire. Dar ni se spune că vom mai avea de urcat din greu încă vreo 22 de kilometri. Un alt sat: **Pastro**. Umbrele înserării ne fac drumul tot mai anevoios, prin turmele de oi și cirezile de vite care se întorc de la pășune. Vuietul fără odihnă al rîului Rila, ne spune că nu s-a terminat lupta lui uriașă cu stîncile și cu bolovanii de granit. Dar zgomotul lui se lasă tot mai afund. Deodată, de după un cot de deal, într-o poieniță plină cu autobuse și turisme ne stăvilește vederea fațada unor ziduri înalte de piatră, unde licăresc pe la ferestre lumini puternice. Am ajuns. O curte mare, înconjurată de chilii cu cîte trei etaje, cu cerdace mari, cu balustrade de lemn, cu colonade închise în arc, cu mici balcoane sub acoperișul de olane, formează un pătrat de ziduri, ca o cetate închisă, din care nu se vede nimic altceva decît bolta cerului și coamele munților dimprejur. Arcadele de sus ale coloanelor, ca și stîlpii ce înconjoară biserica din pajiște, sînt brazdae cu dungii negre sau cafenii.

În mijlocul curții, biserica mînăstirii, cu turle joase și turtite și lătită de un cerdac care o înconjură pînă în dreptul sînurilor, este străjuită de înălțimea unui turn pătrat, din piatră cu colonete și arcade, de care este prinsă, ca un cuib de rîndunică, un fel de clopotniță. Sub ea se află o mică librărie și un bazar călugăresc în care se vînd ilustrate, ghiduri, cărți de rugăciuni și felurite obiecte de amintire pentru pelerini și oaspeți.

Mînăstirea Rila este unul din monumentele cele mai de seamă ale arhitecturii și artei bulgare, iar istoria ei se împletește strîns cu istoria Bulgariei, din ultimul mileniu. Și trage numirea de la un pustnic, Ioan de Rila. Așa găsuiește legenda și așa o mărturisesc moaștele sale păstrate în racla de lîngă ușile împărătești ale bisericii.

Sfîntul Ioan de Rila s-ar fi născut între anii 876-880 în ținutul Dupnița. Atras de mic copil spre viața de sihastru, a rătăcit vreme îndelungată prin pustietățile munților, adăpostindu-se prin peșteri ori scorburi de copaci și hrănindu-se cu jir, ghindă și rădăcini. Descoperit fiind de oameni, se retrage tot mai sus pînă în aceste locuri, unde a ctitorit mînăstirea. De atunci faima lui se răspîndește în toată Bulgaria, încît se spune că însuși țarul Petru a venit pînă la dînsul — de aici numele unui vîrf de munte **Țarev-vrîh**, adică vîrfurile țarului.

Mănăstirea, în forma ei de la început, s-ar fi întemeiat pe la începutul veac. X, Sfântul Ioan de Rila murind în anul 946. Mai târziu, prin veac. XIV un mare dregător, cu numele de Kreljo, a clădit o nouă biserică de piatră și un turn de apărare, care îi poartă și azi numele. Biserica a dăinuit așa peste cinci veacuri, iar turnul cum a fost zidit de el mai rezistă încă și astăzi.

Odinioară mănăstirea avea în stăpînire mari proprietăți și a fost o vatră vestită de cărturărie slavonă. Așezată la 1100 m. înălțime, într-un loc depărtat și singuratec, unde nu se putea ajunge cu ușurință, Rila n-a suferit prea mult de cutropirea turcilor, care i-au păstrat privilegiile și au socotit-o raia liberă. Drept aceea, numeroși au fost călugării care s-au îndeletnicit cu slova scrisă. Aici a ucenicit și a învățat carte vestitul Paisie Rîlski, cel care a scris întâia istorie a poporului bulgar. Se mai păstrează și azi manuscripte din acea vreme.

La sfîrșitul veac. XVIII, odată cu renașterea poporului bulgar, mănăstirea Rila a cunoscut din nou o epocă de mare avînt și propășire.

Dar în ianuarie 1833 mănăstirea a fost mistuită de un foc năpraznic. Cu ajutorul întregului popor și cu munca celor mai de vază artiști ai renașterii bulgare, izbutește să fie reclădită în cîteva zeci de ani, așa cum se vede astăzi. Ea este păstrată ca o vatră de înaltă spiritualitate și educație națională. Lumina acestor neprețuite merite sporește, cu o strălucire nouă, nimbul celui mai mare și mai cinstit dintre sfinții bulgari, Ioan de Rila, și face din această mănăstire unul din cele mai vechi și mai iubite monumente istorice.

Cele aproape trei sute de chilii ale mînăstirii găzduiesc și adăpostesc în tot cursul anului, cu cel mai modern confort, cîteva zeci de mii de închinători și vizitatori, nu numai din Bulgaria, ci și de peste hotare.

Sîntem îniîmpinați de ieromonahul Leonid, care face onorurile de gazdă, în lipsa Prea Sfințitului egumen, Episcopul Varlaam, aflat în biserică, la slujba privegherii pentru praznicul de a doua zi al Înălțării Domnului. După ce mi se arată chiliile în care vom găzdui, mergem în biserică să ne închinăm în fața moaștelor Sfîntului Ioan de Rila.

După ieșirea din biserică ne înfățișăm Prea Sfințitului egumen, care fusese vestit de venirea noastră și ne aștepta să sosim mai devreme.

Prea Sfințitul egumen ne pofteste să slujim a doua zi în sobor, spunîndu-ne că, cu trei ani înainte a avut marea bucurie să aibă aici oaspeți pe răposatul mitropolit Sebastian al Moldovei, împreună cu Prea Sfințitul Episcop Teofil al Romanului și Hușilor și preotul Alexandru Ionescu, fiind în drum spre țară de la Damasc, unde luaseră parte ca delegați ai Bisericii ortodoxe romîne la jubileul Patriarhului Alexandru III al Antiohiei. De asemenea, în mai 1953, după alegerea și intronizarea Prea Fericitului Chiril în scaunul de Patriarh al Bisericii ortodoxe bulgare, a avut deosebita cinste să întîmpine și să găzduiască aici pe membrii delegațiilor bisericești de peste hotare, cu care prilej a cunoscut pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și pe ceilalți membri ai delegației Bisericii noastre.

A doua zi am luat parte la slujbă, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii, colegul Sofron Vlad, la rugămintea Prea Sfințitului Egumen, a rostit cîteva cuvinte către viețuitorii mînăstirii și închinători, împărtășindu-le binecuvîntări și doriri de pace și sănătate din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Tot restul zilei de joi îl hărăzim pentru vizitarea mănăstirii, fiind însoțiți și dându-mi-se lămuriri de către P.C. Ierom. Leonid, licențiat al Academiei teologice din Sofia. Incepem, firește, cu biserica, care se înalță în mijlocul curții. Este o clădire joasă, cruciformă, cu trei cupole centrale și două mai mici, laterale. Un pridvor deschis pe stâlpi înconjură sfântul lăcaș prin față, în formă de U, adăpostind intrarea în biserica mare, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, precum și în cele două paraclise: al Sfântului Ioan de Rila, în stînga, și al Sfântului Ierarh Nicolae, în dreapta.

Biserica toată este zugrăvită în frescă de meșterii școlilor iconografice din Razlog și Samokov, anume Zaharia și Dimitrie Hristov, fiii celui mai desăvârșit zugrav al Athosului, Hristo Dimitrov, de fel din satul Dospei, în ținutul Samokov; Zamfir sau Stanislav Dospevski, care studiasse în Rusia, Dimitrie Molerov din Bansko și fiul său Simion, precum și samokovioții: Ivan Obrazopisov cu fiii săi Nicolae și Dimitrie, Costa Petrov și Ioan Nicolov. Ciclul iconografic folosit în fresca bisericilor a fost îmbogățit aici cu chipurile sfinților bulgari. Pe bolțile turlelor din mijloc sînt zugrăviți: Dumnezeu Savaot, Sfînta Treime și Maica Domnului. Pe pereți sînt zugrăviți Sfîntul Metodiu, arhiepiscopul Moraviei, Sfîntul Naum de Ohrida, Sfîntul Vladimir, Sfîntul David, regele bulgarilor, sfinții sîrbi Ștefan, Simeon și Sava. Chipurile acestor sfinți au fost împrumutate în mare parte din vestita **Stematografie** a lui Hristofor Jefarovici, tipărită în 1741.

Pe zidurile din afara bisericii și pe bolțile pridvorului sînt zugrăvite soboarele ecumenice, scene din Vechiul Testament, parabolele Mîntuitorului, păcatele și virtuțile, raiul și iadul și felurite scene din viața religioasă a poporului bulgar de pe la jumătatea veacului trecut.

Cel mai de seamă monument al Rilei este însă turnul lui Kreljo, zidit în anul 1335, odată cu reclădirea bisericii. Nu este greu să ghicim scopul care îndreptățea ridicarea acestui turn. Multe mănăstiri istorice din veacul XIV arată că pe vremea aceea viața nu era scutită de primejdii, și nici de împresurări. Călugării mănăstirii erau expuși în primul rînd să fie prădați de tîlhari. De asemenea, în întîia jumătate a veac. XIV, turcii începuseră să năvălească în Peninsula Balcanică. Așa dar, turnul a fost clădit spre a sluji de adăpost împotriva turcilor și a altor răufăcători. Pe de altă parte, primejdia focului, care făcea mari nenorociri neputînd fi înlăturată, turnul a slujit între altele și ca loc de refugiu, unde putea să fie ascuns tezaurul mănăstirii. Se bănuiește că la început ar fi fost clădit într-unul din colțurile mănăstirii spre a putea sluji ca zid de apărare împotriva atacurilor dușmane.

Turnul este o clădire pătrată de 10×10,50 m., înaltă de 25 m., făcută din piatră cu ziduri de trei metri grosime; doar arcadele și ferestrele sînt din cărămidă. Jos, în fund, este o pivniță adîncă, deasupra căreia se înalță cele cinci etaje ale turnului, străbătute de o scară îngustă de piatră. La etajul de sus se află un paraclis cu hramul Schimbarea la Față. Vîrfurile turnului se termina printr-o clopotniță cu un orologiu, precum se vede în vechile stampe ale mănăstirii.

După dărîmarea vechii biserici a lui Kreljo, soborul hotărî să înlătorească și partea de sus a turnului. Lucrul acesta s-a întîmplat în timpul egumeniei lui Neofil Rilski (1860-64).

În paraclisul turnului se păstrează o veche icoană a Maicii Domnului, care se spune că ar fi dăruit-o pe la jumătatea veac. XII împăratul bizantin Manuil I Comnen (1143-1180). Altfel în **Viața Sfântului Ioan de Rila**, întocmită de cronicarul bizantin Ioan Skilitzes, fost cîrmuitor al cetății Sardica, se istorisește că împăratul Manuil Comnen ar fi venit la Sardica (Sofia de azi), prin anul 1073. Acolo împăratul a simțit o grozavă durere de mîna și numai datorită rugăciunilor la moaștele Sfântului Ioan de Rila, care atunci se aflau în Sofia, a putut împăratul, după Skilitzes, să dobîndească tămăduire. Legenda icoanei Maicii Domnului, dăruită mînăstirii de împăratul Manuil I Comnen, trebuie să fie în legătură cu această știre a aghiografului bizantin. După o altă legendă, în urma mijlocirii reginei Mara, fiica despotului sîrb Gheorghe Brancovici (1427-56) și soția sultanului Murad II (1421-51), moaștele Sfântului Ioan aflate la Tîrnovo, au putut să fie mutate la mînăstirea Rila, în anul 1469.

Pe partea de miază-zi a turnului, deasupra porții, se află o scurtă pisanie slavonă, care spune: «**Sub stăpînirea prea înălțatului domn, regele Ștefan Dușan, a zidit acest turn domnul protosevast Krelio cu mare trudă și cheltuială, în cinstea Sfântului Ioan de Rila și a Maicii Domnului numită Osenovita, la leat 6843 (1335) indict 5**».

În partea de miază-zi a clădirilor ce înconjoară mînăstirea, jos, la parter, se află sala muzeului unde se păstrează destule lucruri vechi și interesante, unele chiar în legătură cu românii.

Aici este lespeda de mormînt crăpată în patru, a ctitorului Krelio († 1342), călugărit aici sub numele de Hariton; ușa de intrare a vechii biserici, în stejar sculptat, din întîia jumătate a veac. XIV, precum și cîteva bucăți din iconostasul vechi; două lumînări groase, în tocuri de tablă, dăruite de sultanul Murat III pe la 1575; vechea casă de bani, cu cinci chei, a obștei de odinioară; dauă dvere de iconostas dăruite de voevodul Moldovei Bogdan, în anul 1511, brodate cu fir de aur și mătase pe pluș roș și avînd pe margine următoarea pisanie în slavonă: «**Prea evlaviosul și dreptcredinciosul Io Bogdan Voevod, din mila lui Dumnezeu domnul Moldovei, fiul lui Ștefan Voevod și nepotul lui Radu Voevod, a poruncit să se lucreze această dveră și a hărăzit-o mînăstirii Rila, unde se află moaștele prea cuviosului părintelui nostru Ioan Pustnicul și tămăduitorul, în anul 7019 (1511) martie 10**»; mai multe cruci sculptate cu rară iscusință, printre care una cu viața Mîntuitorului Hristos, lucrată cu vîrfurile acului; un pergament din anul 1378 al țarului Ivan Șișman, avînd mărimea de 112×21 cm.; scoarțele ferecate în argint ale unui Tetraevanghel scris la Putna în anul 1529; o panoplie cu tot felul de arme, care au slujit pentru paza mînăstirii. Se mai află aici potire, discuri, cădelnițe, vestminte, cîrji și paterițe și o mulțime de icoane zugrăvite pe lemn sau îmbrăcate în argint.

Întreaga după amiază o lăsăm pentru vizitarea bibliotecii, sub călăuzirea custodelui ei, părintele arhimandrit Climent, un mare iubitor de carte și bun cunoscător al trecutului acestei mînăstiri. Se știe că Rila a avut o însemnătate deosebită în înflorirea literaturii bulgare, începînd din veac. X, ca și mai tîrziu, pe vremea celui de al doilea imperiu bulgar. Năvălirile dușmane au șters urmele acestei culturi, documente de valoare fiind împrăștiate sau nimicite. De pe timpul întîiului imperiu bulgar și al stăpînirii bizantine, din veac. XI-XII nu se mai păstrează aici decît fragmentele unui manuscris glagolitic bulgar, care cuprinde **Cuvintele**

Sfântului Efrem Sirul, descoperite în legătura unui manuscris mai nou, lipite pe scoarțele lui de lemn. Intreaga colecție de manuscrise, aflate în biblioteca mănăstirii numără vreo 140 volume, mai toate fiind din vremea stăpînirii turcești. Ele au fost studiate încă din veacul trecut de slaviști străini, ca: V. Grigorovici, A. T. Helfering, C. Jirecek, P. Syrku, precum și de istoricii bulgari L. Miletici, V. Ciolakov, B. Tzonev, Iv. Gosev, Jordan Ivanov sau E. Sprostranov, care în 1902 a publicat un catalog al lor, foarte folositor cercetătorilor de azi. Cu ajutorul lui am putut descoperi în ms nr. 61 (f. 726) o copie după scrisoarea patriarhului Eftimie al Tîmrovei către mitropolitul Ungrovlahiei, Antim Critopol (1381-1402), precum și o scrisoare a aceluiași patriarh către starețul Nicodim de la Tismana, de prin anul 1390 (*ibidem*, f. 716).

Pe un **Tetraevanghel** slavon (nr. 1/11), la f. 366 se află însemnarea că a fost scris de către ieromonahul Macarie de la Putna, din porunca lui jupan Barbovski, pîrcălab de Suceava, care l-a dăruit bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din Suceava, în anul 1529. Un **Sborniç** slavon (nr. 59, f. 1), are însemnarea că este scris în zilele starețului Paisie de la Neamț, la 1794, noiembrie 15, iar un manuscris slavon, cuprinzînd **Omiliile Sf. Macarie Egipteanul** (nr. 77), are însemnarea că a fost scris în zilele starețului Paisie al obștei Dragomirna de către ieromonahul Nicolae din mănăstirea Vorona, în anul 1776. În sfîrșit, pe un alt manuscris tot slavonesc, din anul 1793, se arată că a fost al obștei starețului Paisie.

Printre numeroasele cărți vechi, slavone, grecești, rusești și bulgare, se află și multe tipărituri noi, dintre care nu lipsesc și cîteva romînești. În adevăr, Rila se poate mîndri cu una din cele mai bogate biblioteci mînăstirești din cîte am cunoscut. Păcat însă că numărul mic — doar vreo 40 — al viețuitorilor acestei obști, din pricina multelor sarcini și ascultări pe care trebuie să le împlinească, nu au și răgazul prețios pentru citire întinsă.

Ziua de vineri o folosim pentru vizitarea schiturilor din împrejurimea Rilei. Cu binecuvîntarea P.S. Episcop Varlaam, mergem pînă în Poiana Partizanilor. Sîntem sub peretele de stîncă al muntelui Karkuliți, care mai poartă pe umerii săi cîteva plete albe de zăpadă. O adiere de vînt leagănă ușor ramurile brazilor, din pădurea care înconjoară poiana, dîndu-i un farmec încîntător.

După o scurtă odihnă, mergînd pe o potecă, înapoi, către mînăstire, ajungem după o oră la **sihăstria Sfântului Ioan de Rila**. În spatele bisericeții de aici se află peștera unde a viețuit sfîntul cinci ani întregi, adică de la anul 941 pînă la moartea sa, întîmplată la 18 august 946. Coborîrea în peșteră se face cu mare anevoință pe o spărtură de stîncă, destul de îngustă, păstrîndu-se încă tradiția că cei ce au păcate grele nu se pot învrednici de ajutorul sfîntului, ca să pătrundă în acel loc binecuvîntat.

Bisericiuța unde a fost mormîntul Sfântului Ioan de Rila se crede că dăinuiește chiar din timpul vieții sale. Ea a fost refăcută în anul 1820, cu cheltuiala ieromonahului Corneliu, întru pomenirea părinților săi Gherghina și Groza, pe vremea starețului Panteleimon. S-a zugrăvit apoi de către meșteri din școala de Bansko, de lîngă Razlog.

Spre miază-noapte-răsărit de mînăstire se află schitul Sfîntului Luca, zidit întru pomenirea tînarului mucenic Luca, nepotul Sfîntului Ioan de Rila. Bisericiuța este lungă de nouă metri și lată de trei metri.

A fost clădită din piatră și acoperită cu olane, în anul 1799, din porunca starețului Gherasim, cu truda și cheltuiala unui haiduc, Ivan Kalpakci, de fel din Stara Zagora, fiul diaconului Radu și fratele preotului Belcio, călugărit aici sub numele de Ignatie.

În vecinătatea schitului se găsește chilia unde a fost cea dintâi școală bulgară, înființată de călugărul Neofit Rilski, în anul 1842. Se mai văd și azi băncile de lângă perete. Jos, pe podea, era un strat de nisip pe care școlarii învățau să scrie.

Deasupra bisericuței, pe o costișă plină de flori, este așezată prisaca mînăstirii Rila, aducătoare de frumoase venituri, pentru întreținerea obștei, mierea de aici fiind mult căutată de închinători și vizitatori.

Înapoiată la mînăstire, am rugat pe părintele Leonid să ne arate paraclisele din cele două aripi ale clădirii. Cercetăm mai întîi paraclisul Sfîntului Ioan Evanghelistul, așezat în partea de răsărit. Este cel mai nou și fără nici un interes istoric. Deasupra lui se află paraclisul cu hramul Sfîntul Simion și Sfîntul Sava, arhiepiscopul Serbiei, făcut cu cheltuiala călugărului Evghenie din Samokov, în anul 1846. Zăgrăveala înfățișează multe icoane din viața celor doi sfinți ocrotitori.

În aripa de apus a chiliilor este paraclisul Sfinții Voevozi, ctitorie din anul 1835 a soților Maria și Mihail Poclomnic, din orașelul Teven, în munții Balcani. Amvonul este zugrăvit în anul 1845, în stilul școlii din Samokov, cu cheltuiala lui Ioan, fiul ctitorului Mihail, călugărit aici sub numele de Matei. Zăgrăveala paraclisului este în stilul școlii din Razlog.

Spre seară sosește la mînăstire vlădica Pimen, mitropolitul Nevropului, în a cărui eparhie se află Rila. Înalt Prea Sfinția Sa este o cunoștință mai veche de la București, unde l-a însoțit pe Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril, cu delegația Bisericii ortodoxe bulgare, în toamna anilor 1954 și 1955. Aflase despre sosirea noastră la Rila și venise aici ca să plecăm a doua zi împreună spre Blagoevgrad, unde este reședința Mitropoliei Nevrokopului.

Sîmbătă 1 iunie plecăm de dimineață, ca să putem avea răgazul unui scurt popas la Blagoevgrad, iar după aceea să fim către amiază în Sofia. Ne desprindem cu greu de această sfîntă așezare, care este Rila. După ce ne luăm rămas bun de la vlădica Varlaam, egumenul mînăstirii, și de la ceilalți cuvioși călugări, pornim la vale, pe drumul pe care am venit. Coborîm în satul Kucerinovo, apoi ne abatem la stînga și trecem prin Barakova. De o parte și de alta se deschid văi largi cu livezi, cu podgorii și întinse culturi de tutun. Pretutindeni, pe cîmp, pomii singuratici de pe pajiște și răzoare dau priveliștii același farmec rar, pe care-l au îndeobște țarinile Bulgariei.

Sîntem în plină Macedonie, unde graiul românesc te îmbie la tot pasul. De pe coama unui deal, vedem deodată în valea din față un oraș întins cu numele nou **Blagoevgrad**, în locul vechei Giurmaia de sus, așezat de o parte și de alta a râului Junaiska Bistrița. Întîlnim bărbați și femei care vorbesc romînește. Sînt din neamul nostru, cunoscuți sub numele de «cuțovlahi», pe aici li se mai spune și «țințeri». Îndetnicirea lor, de cînd lumea, e ciobănitul. Aici, la tîrg, coboară din munte să vîndă produsele lor.

Reședința Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Pimen se află la marginea orașului, într-o frumoasă vilă, înconjurată de un mic parc cu flori și pomi. Jos sînt cancelariile eparhiei, iar sus locuința, unde facem un scurt popas, după care pornim din nou la drum.

Drumul spre Sofia ne îngăduie să vedem lucrările uriașe pentru făurirea, pe vîrf de munte, a lacului de acumulare denumit «**Marea Sofiei**». El ocupă o suprafață de 670 km. pătrați și are un volum de 670 milioane metri cubi de apă, fiind menit, în afară de irigații, să alimenteze hidrocentralele de la **Pasarel** și **Kokaliane**, care dau anual 150 milioane kw.ore de energie electrică. Pe lângă rosturile ei tehnice, această «mare» artificială dă și un însemnat belșug de hrană prin enormele cantități de pește crescut aici.

Ajungînd la Sofia, pornim către Palatul Sinodal, unde la orele 13 are loc masa oficială. Sîntem primiți, la intrare de arhim. Gorazd, care ne conduce în salonul pentru oaspeți de la etaj. Sus, în capul scării sîntem întîmpinați de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Paisie al Vraței și de către Prea Sfințiii Episcopi Maxim, secretarul general al Sfîntului Sinod și Nicolae, rectorul Academiei teologice.

Vlădica Paisie, un bătrîn mărunțel, cu ochelari, este o fire blajină și apropiat sufletește. Ne întîmpină surîzînd, urîndu-ne în limba germană: «bun sosit». Ne spune că a studiat la Cernăuți, înainte de întîiul război mondial, și îi pare rău că n-a putut învăța de atunci și romînește. Mergem în salon, unde vlădica Paisie ne întreabă cum ne simțim în Bulgaria, dacă ne-a plăcut așezarea mînăstirii Rila și drumul pînă acolo, dacă am avut vreme frumoasă și altele. Aducînd apoi vorba despre foștii său profesori, de la Facultatea de teologie, își amintește cu duioșie de Eusebie Popovici, de Vasile Tarnavschi și alții.

Sosește în salon și I. P. S. Mitropolit Iosif al Varnei, un ierarh voinic, și plin de vioiciune. Ne vorbește de la început romînește, întrebîndu-ne de sănătate și spunîndu-ne că a studiat teologia în România. Cunoaște pe toți profesorii mai vîrstnici, și se interesează de Pr. Vasile Gheorghiu, Vasile Loochiță, Romul Cîndea și Nicolae Cotos.

Intră apoi și Prea Fericitul Patriarh Chiril, care de asemenea ne vorbește romînește. Continuăm convorbirea cu vlădica Iosif, care povestește amintiri din vremea studiilor în țara noastră. Intervine și Părintele Patriarh Chiril cu lămurirea că au fost amîndoi colegi de facultate și chiar au locuit împreună. Examenul riguros pentru doctorat l-au pregătit la mînăstirea Moldovița. Intre timp a trecut pe acolo și pr. prof. Vasile Gheorghiu, care s-a interesat de materia ce au pregătit pentru examen. I-au spus că au pregătit tot afară de epistola către Galateni, pe care au lăsat-o mai la urmă. Prof. V. Gheorghiu a reținut acest lucru iar la examen i-a întrebat tocmai despre epistola către Galateni, neștiind că o pregătiseră foarte bine.

La urmă sosește și I. P. S. Mitropolit Filaret de Loveci, înalt de statură, chipeș la înfățișare, cu barbă mare, albă. Părintele Patriarh ne vorbește cu multă admirație despre puterea de muncă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și despre marile opere înfăptuite cu o energie fără seamăn în timpul păstoriei Sale, încît aproape a schimbat în întregime fața Bisericii romînești, îndrumînd activitatea preoților pe calea adevăratului apostolat evanghelic.

Fiind pomenirea Sfîntului Justin Martirul, se aduce vorba și despre I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei, pe care Sanctitatea Sa Patriarhul Chiril îl prețuește ca om distins și cu o cultură teologică temeinică. S-a bucurat foarte mult aflînd că Prea Sfințitul Episcop Nicolae Colan a fost

ales în scaunul de mitropolit al Ardealului chiar în ziua plecării noastre spre Sofia.

Sîntem poftiți apoi la masă, în timpul căreia a domnit o atmosferă de caldă apropiere sufletească. Se deapănă amintiri din vremea studenției, se aduce vorba despre profesori și colegi, despre întâmplări de la examene. Se vorbește și se discută aproape numai în românește. Părintele Patriarh Chiril este un ierarh de vastă cultură teologică, istorică și filologică. Lucrările publicate pînă acum sînt o măturie netăgăduită. Plăcut la chip, cu vorbă domoală și de o cursivitate fermecătoare, nu te mai sature ascultîndu-l. Se interesa îndeosebi de bătrîna bibliotecă a mînăstirii Neamț, pe care o socotește un adevărat tezaur în ce privește vechea literatură slavo-bisericească. Își exprimă sincera părere de rău că pînă astăzi nu s-a izbutit să se întocmească, de către un cunoscător, un catalog analitic al tuturor manuscriselor păstrate aici.

După sfîrșitul mesei, la ora 16, ne-am luat rămas bun de la Prea Fericitul Patriarh Chiril și de la ceilalți vlădici, plecînd spre hotel.

Cu toată vremea rea din cursul acestei zile, și în ciuda stricăciunilor pricinuite de grindina și de vijelia cumplită în parcuri și la toate casele din Sofia, spre seară a avut loc în fața mausoleului lui Gheorghij Dimitrov o mare manifestație publică, pentru pomenirea lui Hristo Botev, de la a cărui moarte de erou se împlineau a doua zi 81 de ani. S-au rostit cuvîntări, au fost pomeniți toți eroii și luptătorii care au murit eroic pentru eliberarea Bulgariei, după care a urmat o retragere cu torțe a elevilor și studenților.

Duminică, 2 iunie, sîntem poftiți să slujim la biserica Sfîntul Alexandru Nevski, care, din 1953 este catedrala Patriarhiei bulgare. Am liturghisit împreună cu P.C. Arhimandrit Ștefan și alți doi preoți bulgari.

Așezată pe cel mai înalt punct al orașului, biserica a fost zidită în cinstea poporului rus eliberator. Piatra ei de temelie, pusă în anul 1882, a însemnat doar un gînd bun și un simbol pînă în 1904, cînd s-a început clădirea, care a durat 20 de ani. Este o biserică măreață. Din punct de vedere arhitectonic clădirea nu are, într-adevăr, un stil unitar și nu păstrează cumpăna ce se cere unui atare monument, nefiind inspirat din tradiția locală. Înăuntru însă îți dai seama de monumentalitatea bisericii, care atinge înălțimea de 45 metri, avînd lumina și măreția unei adevărate catedrale. Sculpturile în marmoră de felurite culori și în onix, pictura în frescă, catapetesmele celor trei altare, coloanele masive și cupolele, dau bisericii o înfățișare fermecătoare. Nu știi ce să admiri mai întîi: chipurile sfinților sînt vii și de o expresivitate uimitoare. Privim în față, pe coloana care susține arcada din stînga, chipurile împăraților Constantin cel Mare și Justinian, niște adevărate portrete. Pe peretele din stînga e zugrăvită «Predica de pe Munte», de un realism impresionant. La zugrăvirea bisericii a lucrat printre alții și vestitul pictor ceh **Mirkovicika**, iar icoanele de pe catapeteasmă altarului din mijloc sînt făcute de pictorul rus **Voșnețov**. Portalul iconostasului și baldachinul de deasupra Sfintei Mese, din onix de Brazilia, au fost sculptate de meșteri venețieni, după schițele profesorului bulgar Anton Mitov, inspirate din arhitectura vechilor biserici de la Boiana și Bacikovo.

Tot în piața Alexandru Neveschi, în partea stîngă a măreței catedrale se află și vechea biserică Sfînta Sofia. Zidirea ei de cărămidă scorojită și roasă de vreme, îți descopere o măreață basilică. Dăinuiește aici din

întîia jumătate a veac. VI, adică din vremea domniei împăratului Justinian. În anul 864, cînd s-au creștinat bulgarii, biserica a luat hramul Sfînta Sofia, pe care l-a păstrat pînă în 1396, cînd turcii, ocupînd vechea Sardică, au prefăcut această biserică în geamie și au numit orașul după ea. Nimicită de cutremur în anul 1818, a fost lăsată în părăsire de turci și deabia în 1878, după eliberarea Bulgariei, își recapătă hramul și rostul ei creștinesc, fiind refăcută prin milostenia credincioșilor.

Înlăuntru, nu mai este nici moscheie, nici biserică. Este o încăpere uriașă, înaltă, cu pereții spoși cu humă de culoare spălăcită, cu dușumea de scîndură așezată la un metru deasupra vechii pardosele în mozaic, de o artă desăvîrșită, din care n-au mai rămas decît vreo cîteva bucăți, păstrate cu sfințenie. Paraolîsierul ridică un capac, ca un chepeng și dedesubt se ivește din fostul mozaic, un petec cu desene mărunte, care abia se zăresc din întunec, la lumina slabă a lumînări.

De la biserica Sfînta Sofia mergem să vizităm Mausoleul lui Gheorghe Dimitrov, așezat chiar în inima Sofiei, în fața noului palat al Președinției Consiliului de Miniștri, pe marginea de răsărit a frumosului scuar care dă în marele bulevard Rusky. În genere, este o clădire simplă de marmoră albă, în linii drepte, avînd deasupra o tribună.

Văzusem mausoleul pe din afară în fiecare zi. L-am privit de cîteva ori și noaptea, iluminat pe dinlăuntru de o lumină verzuie.

Ne hotărîm să-l vizităm, ca un omagiu adus marelui conducător al poporului bulgar. Ne îndreptăm spre ușa de intrare. Doi soldați stau de strajă de o parte și de alta. Coborîm mai multe trepte și străbatem un coridor de marmoră albă. Nu se auzea nici o vorbă, nici o șoaptă. O tăcere adîncă. Apoi, după un colț, s-a deschis o sală mare dreptunghiulară, de pe ai cărei pereți se răsfrîngeau lumini palide. Pe un catafalc mare, cu margini de sticlă, Gheorghe Dimitrov, așa cum îl știam din fotografii, pare că doarme. O lumină de sus îi aruncă pe față raze puternice. Privim îndelung chipul acestui făuritor al Bulgariei de azi, al acestui luptător pentru o viață nouă a poporului său. Am trecut în jurul catafalcului, urmat de alți vizitatori. Apoi, deodată, pe o altă ușă ne-am văzut afară, în mijlocul parcului din spatele mausoleului.

După amiază, vlădica Nicolae ne vestește că vom vizita biserica Boyana. Îmi vine în minte lucrarea lui André Grabar despre picturile vestite descoperite cu ani în urmă aici și pe care el le-a studiat cu o grijă plină de cucernicie.

La ora 16, Spas Rilski, cum îi spunem noi șoferului care ne-a condus cu mașina peste tot, în vizitele noastre, ne aștepta în fața hotelului Bulgaria. În hol ne-a întîmpinat P.S. Episcop Nicolae, însoțit de docentul V. Pandurski, ucenicul prof. Iv. Goșev și bun cunoscător al iconografiei bizantino-slave.

Mașina se îndreaptă spre Bulevardul 9 Septembrie, care se pierde în linie dreaptă sub poalele muntelui Vitoșa. Trecem pe lîngă fabrici, pe lîngă blocuri muncitorești de curînd clădite, pe lîngă mici vile ascunse sub verdeața pomilor. Incepem să urcăm. Dînspre munte coborau neconținut cete de drumeți, care își petrecuseră odihnă de duminică în acest mare parc împădurit, care este muntele Vitoșa. Ne oprim la opt kilometri de Sofia. În stînga un zid acoperit cu verdeață și o poartă mare deschisă, lasă să se întrevadă o aleie pietruită și bine îngrijită. Cîteva fîntîni de piatră, umbrite de platani, cu apă rece izvorîta din pieptul muntelui, dau

acestui parc o înfățișare de basme. Nici că se putea un loc mai potrivit pentru această veche comoară de artă, care este bisericuța de la Boyana. Ajungem în fața ei. Plete mari de iederă și verdeață îi înveșmîntează zidul de la intrare. O recunoaștem din cărți. Acum însă o vedem aidoma și nu ne vine să credem că bisericuța aceasta atît de mică și de modestă pe dinafară, a putut tăinui înlăuntrul ei acele minuni de frescă. Docentul V. Pandurski, care și-a luat sarcina să ne fie călăuză, începe să depene cîteva date istorice din trecutul ei vechi de o mie de ani. Dintru început bisericuța a fost lăcașul unui mormînt, avînd deasupra un paraclis. Hrisoave vechi spun că încă din veac. X pe locul acestui sat, ascuns sub poalele Vitoșei, se afla o cetate, căzută în două rînduri în mîinile bizantinilor. Urmele cetății au pierit acum un veac și singură biserica mai dăinuește ca o mărturie vie din acele vremuri de strălucitoare slavă ale imperiului bulgar din veac. X și valaho-bulgar din veac. XIII.

În înfățișarea ei de astăzi, biserica este alcătuită din trei clădiri, ridicate una după alta la epoci diferite. Cea mai veche este partea din fund, în formă rotundă, cu fresce din veac. XI. Vine apoi partea din mijloc, numită Kaloian, ridicată din porunca țarului Kaloian, în anul 1259, după cum arată pisania de lîngă chipul țarinei Desislava, soția lui Kaloian. Această parte are deasupra un etaj, care alcătuija paraclisul, iar încăperea de dedesubt, care a slujit de mormînt, este boltită. În paraclis se intra de-a dreptul de afară, printr-o ușă, azi astupată, în partea de miazăzi și urcîndu-te pe o scară. Cea de a treia parte, lipsită de valoare istorică, a fost adăugată în anul 1862, spre a mări paraclisul de sus, pentru trebuințele de îmbisericare ale credincioșilor din sat.

Despre frescele acestei bisericuțe s-a scris mult. Ele au o însemnătate deosebită nu numai pentru arta bulgară, ci și pentru istoria artei îndeobște. Ținînd seama de stilul iconografic și de canonul erminiei bizantine, absida rotundă din fund a fost zugrăvită în veac. XII. Mai tîrziu, cînd s-a săvîrșit și partea zidită de Kaloian, aceste fresce au fost acoperite cu un nou strat de tencuială și rezugrăvite în anul 1259. Aproape trei veacuri mai tîrziu, prin veac. XVI-XVII ele au fost din nou acoperite, suprapunîndu-se al treilea strat de zugrăveală. În anul 1912, cu prilejul cercetărilor făcute, s-a descoperit un mare număr de chipuri și fresce unice, datînd din anul 1259.

Docentul V. Pandurski, cu o iscusită pricepere ne dă toate lămuririle cuvenite, spunîndu-ne că valoarea artistică a frescelor de la Boyana este unanim recunoscută de specialiști, prin realismul lor, prin trăsăturile și expresiile fețelor, care dau toată adîncimea lor lăuntrică, apt care le deosebește de orice altă pictură a epocii. Ele sînt socotite pe drept cuvînt una din cele dintîi manifestări ale picturii Renașterii. Iată **Cina cea de taină**, cu pînzătură albă pe masă, iar la mijloc drept mîncare: ceapă, ridichii, praz, ca pe orice masă de țaran bulgar. Tot așa de realist este înfățișată și icoana Întrării lui Iisus în Ierusalim: cîteva copii s-au cățarat în pomi, cu picioarele răsucite pe după trunchiuri, ca să poată vedea și ei mai bine pe Iisus.

Privim spre portretele ctitorilor: Kaloian și soția lui Desislava. După podoabele și hainele pe care le poartă, atît țarul cît și țarina, se vedește obîrșia lor. Alături chipul lui Constantin Asan și al soției sale Irina. Rămînem uimiți de frumusețea acestor portrete, făcute într-o vreme cînd în Italia nici nu se ivise Giotto.

Mai departe o frescă înfățișează pe Iisus în templul din Ierusalim, înconjurat de cărturarii poporului iudeu. Docentul V. Pandurschi ne atrage luarea aminte asupra expresiei de maturitate și gândire pe care a izbutit s-o redea zugravul pe chipul copilului Iisus. La fel sînt și chipurile părinților săi, Maria și Iosif, pe care sînt întipărite: resemnare, întrebare, volbură de gânduri...

Deoarece biserica are hramul Sfîntului Ierarh Nicolae, sînt zugrăvite în cîteva fresce și icoane din viața sa. Tot aici se află și chipul Sfîntului Ioan de la Rila, a cărui cinstire în Biserica bulgară este la loc de frunte.

După ieșire, înconjurăm biserica spre a ne putea da seama de frumusețea ei arhitectonică. Cele două părți vechi se îmbină armonios cu turlele lor joase, cu streășina acoperișului unduind ca o horbotă de vestmînt. Privită toată, cu înfățișarea ei sveltă, biserica de la Boyana pare un chivot așezat într-o pajiște încîntătoare.

Cînd părăsim parcul, soarele era coborît spre asfințit. Soferul Spas ne propune să urcăm cu mașina muntele Vitoșa. Vlădica Nicolae este de aceeași părere, cu adaosul că avem prilejul să privim de sus toată panorama Sofiei și a împrejurimilor. O șosea bine îngrijită, cu pietre de granit prinse în asfalt, avînd locuri de refugiu pentru grupurile numeroase de drumeți și cicliști, ne duce ca pe spinarea unui șarpe uriaș, pînă în coama muntelui Vitoșa, la așa zisele Punțile de aur. Bolovani rotunzi de granit, de mărime neobișnuită, rostogoliți și prăvăliți unul peste altul pe o arie ciudată, pornind din vîrf și pînă aici, te pun în fața unei priveliști neînchipuite. Cele din urmă raze ale soarelui se înfig în ele ca niște sulici de aur. Brazi bătrîni străjuiesc acest decor fantastic. O liniște deplină stăpînește întregul munte. Parcă nici păsările nu îndrăznesc să tulbure această pace sfîntă. Pe boltă sclipesc cele dintîi stele. Jos, în vale, Sofia este scaldată în lumina străzilor, a parcurilor și a bulevardelor, aliniată în felurite, figuri geometrice. Spre margini se zăresc lumini mai îndepărtate, de fabrici, uzine, cartiere de locuințe muncitorești și așezări gospodărești.

Duminică seara, prof. G. Pașev ne-a invitat la un ceai, împreună cu P.S. Rector, Episcopul Nicolae, și mai mulți profesori teologi, între care se afla și Iv. Snegarov. S-au purtat discuții prietenești privind felurite probleme de știință, artă și literatură teologică în general. Am fost bucuros că mi s-a dat prilejul să stau mai îndelung de vorbă cu învățatul academician Iv. Snegarov și să ne împărtășim unul altuia noutăți în ramura Istoriei Bisericii romîne și bulgare. M-a impresionat interesul cu care acad. Snegarov, la vîrsta sa înaintată, urmărește studiile și publicațiile de documente care apar în țara noastră în anii din urmă. Il preocupă îndeosebi lucrările de istorie medie și slavistică. A fost una din cele mai plăcute seri petrecute în Sofia, datorită excepționalei amabilități a familiei prof. G. Pașev, iar amintirea ei va stărui mult în mintea noastră.

Luni dimineața, 3 iunie, plecăm pentru patru zile prin Bulgaria, cu program hotărît să vizităm localitățile Pazargic, Bacikovo, Plovdiv, Karlovo, Kazanlık, Calofer, Sipka, Gabrovo, Tîrnovo, Loveci și Plevna.

Ieșim din Sofia pe bulevardul 9 Septembrie, ocolim muntele Vitoșa, pe care-l lăsăm în stînga și urcăm pe o șosea umbrită de plute și platani spre satul Văcărel, a cărui numire amintește de păstorii vlahi care și-au mînat odinioară turmele și cirezile de vite pe aici. De la Văcărel și pînă în orașelul Ihtiman privim cu groază de o parte și de alta a șoselii ur-

mărite nenorocite ale grindinzi care bătuse cu două zile înainte pe aici, nimicind toate semănăturile de pe câmp, viile, culturile de tutun și căpșuni și roadele din pomi.

Ne strecurăm printre «Porțile de fier» ale Balcanilor și sosim în Costenaț apucăm pe valea fluviului Marița pe șoseaua spre Plovdiv. Întâlnim în cale satul Belevo, unde vizităm vechea și interesanta biserică din veac. VI. Docentul J. Pandurski, care ne însoțește pînă la Kazanlık, ne dă toate lămuririle, pe care le socotim un mic curs de arheologie creștină. Lăsăm munții Rodopi în dreapta și pătrundem în mănoasa cîmpie a Plovdivului, denumit California bulgară. Ajungem în orașelul Pazargic, unde facem un mic popas ca să vizităm biserica Adormirea Maicii Domnului și Casa-muzeu Stanislav Dospevski.

Biserica are o înfățișare uriașă, fiind recondiționată în anul 1830. Interesantă prin arhitectura ei longitudinală, cu trei nave și trei altare, fără bolți, tavanul fiind sprijinit de două rînduri de cîte cinci stâlpi. Iconostasul lucrat în lemn de meșteri din Deber, în Macedonia, la anul 1837, este socotit cel mai frumos din Bulgaria. Aceiași meșteri au lucrat prin 1823-24 și iconostasul bisericii Înălțarea Domnului din Skopje și al mînăstirii Sfîntul Bigor din Macedonia. Are 16 arcade, cît opt de fiecare parte a ușilor împărătești. Sub icoanele împărătești din dreapta sînt sculptate: Facerea lumii, Viața Sfintei Fecioare, Luca și Cleopa spre Emaus, iar în stînga Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul, Descoperirea Canaanului, Xenodohia lui Avraam. Sculptura stîlpilor dintre icoanele împărătești este străpunsă. Cîteva icoane sînt zugrăvite de vestitul pictor Stanislav Dospevski (1823-†1876) din Samokov și care a locuit aici în Pazargic. Casa lui, veche de aproape o sută de ani, este în apropierea bisericii și a fost prefăcută în muzeu. La intrarea din stradă se află această inscripție: «Proprietatea lui Stanislav Dospevski din Samokov 1863». Sîntem primiți de două nepoate ale pictorului. În camera de oaspeți se păstrează cîteva lucruri și tablouri de la el, printre care și un autoportret în ulei. Lîngă fereastra de la stradă este o sofa lungă cu cîteva perne, după moda turcească. Pe jos, în mijloc, un covor caramaniu și două vase de aramă. În camera vecină se păstrează tabla de frecat culorile, două sfeșnice și șevaletul. În hol, tablouri de familie și portretele vestiților zugravi din Samokov. Una din nepoate ne dă lămuriri genealogice asupra fiecăruia din ei. Incepe cu strămoșul Dimitrie Zugravul, care a fost căsătorit cu o soră a lui Paisie Hilandarski. Fiul său, Hristo Dimitrov a studiat împreună cu Paisie la Viena, spre sfîrșitul veac. XVIII, desăvîrșindu-se în meșteșugul picturii. Întors la Samokov, se căsătorește și întemeiază celebra școală de zugravi, învățînd și pe cei doi fii ai săi, Dumitru și Zaharia, acest iscusit meșteșug. Spre bătrînețe Hristo se retrage la Muntele Athos, sfîrșindu-și zilele în mînăstirea Hilandar. Cei doi zugravi, împreună cu cîteva meșteri pregătiți de tatăl lor și cu alți ucenici, au lucrat un șir întreg de icoane, de portrete și de fresce, zugrăvind o mulțime de biserici și mînăstiri prin Bulgaria, Tracia și Macedonia. În locul chipurilor tradiționale de sfinți bizantini, ei zugrăvesc sfinți slavi și bulgari. Frescele lor, uneori naîve și cu un colorit prea viu, în care stăpînește verdele și albastrul, sînt pline de personaje îmbrăcate în

costume naționale, fiind așezate într-un cadru curat bulgar. Marele poet și revoluționar Stanislav Dospevski, născut la 1823, porcede din această familie de zugravi, căci este fiul lui Zaharia Zugravul. El a studiat în Rusia, unde a avut prilejul să cunoască îndeaproape și să intre în legătură cu mari revoluționari și luptători pentru eliberarea Bulgariei. Inapoiindu-se la Samokov lucrează neconținut și cu mare iscusință, icoanele și portretele ce i se cereau din diferite părți ale țării. În același timp el ținea și corespondență cu unele ziare din Rusia și Germania. Pentru acest lucru, în urma răscoalei de la Samokov din 1876, a fost prins de turci, dus la Istanbul și osîndit la moarte.

Pe peretele camerei de lângă salon ni se arată două tablouri lucrate în tempera de Stanislav Dospevski: una înfățișează Academia de pictură din Petersburg, iar alta o vedere din Istanbul cu zidurile cetății și Cornul de aur. Într-o cămăruță alăturată se păstrează câteva cărți și reviste, o tavă rotundă de aramă cu cești de cafea și mai multe icoane lucrate de el. Ca un omagiu pentru bunicul lor după tată, cele două nepoate destul de vîrstnice, ne-au rugat să scriem câteva cuvinte în cartea de aur a Casei-Muzeu. Am primit cu mulțumire rugămintea, fiindcă aveam prilejul să mărturisim deschis toată prețuirea noastră pentru acest pictor iscusit, care a înzestrat Biserica soră cu adevărate opere de artă, jertfindu-și apoi viața pentru libertatea scumpei sale patrii.

Către amiază plecăm din Pazargic spre Plovdiv. Pe cîmp, culturile sînt minunate. Canale dese, ca o împletitură de coarde drepte, împînzesc toată valea. Lanuri mesfîrșite de grîu, de orez și tutun. În fața noastră se întrezărește ca un nor coama unui munte. Șoseaua înaintează spre niște piscuri, vreo patru la număr, care se ridică în plină vale, ca patru piramide. Printre ele, la poale, cununi dese de arbori, case, coșuri de fabrici: orașul **Plovdiv**, adică bătrînul Filipopol, atît de bine cunoscut în istoria popoarelor balcanice. Pe vremuri turcii îi spunea **Filiberh**, și era înconjurat de un zid cu turnuri, lung de cinci kilometri, din care se mai văd și azi câteva rămășițe. Numele vechi de 2000 de ani, se trage de la Filip, tatăl lui Alexandru cel Mare, care l-a întemeiat. Prin veac. III era o mare cetate. Impărații latini din Constantinopol au făcut din el, în veac. XIII sediul unui ducat, pînă ce a căzut sub stăpînirea turcească. În anul 1818 a suferit un cumplit cutremur, care a dărîmat tot. Din vechile sale ruine s-a ridicat un oraș nou, cu mari fabrici de stofă și mătase, de pielărie și uleiuri. Așezat la încrucișarea drumurilor dintre Constantinopol, Grecia, Bulgaria și Țările Romîne, orașul Filipopoli a ajuns cel mai mare centru comercial din Rumelia. Cînd intrăm în oraș băgăm de seamă că cele patru piscuri pe care le văzusem din depărtare sînt în adevăr patru coline de piatră, ca niște vîrfuri de munte, ieșite din acest pămînt roditor. Ele sînt astăzi prefăcute în parcuri de odihnă, cu alei îngrijite și terase.

Amiaza tîrzie nu ne îngăduie să poposim acum în Plovdiv, căci trebuie să fim înainte de ora două la mînăstirea Bacikovo, unde sîntem așteptați.

Drumul de la Plovdiv pînă la Bacikovo străbate munții Rodopi, pîntre stînci drepte de cremene, pe valea rîului Marița.

Sosim la Bacikovo pe o căldură înăbușitoare. Prea Sfințitul' Episcop Iona, egumenul mînăstirii, ne întîmpină la stăreție cu multă căldură, ca pe niște oaspeți prieteni, întrucît ne cunoșteam de la București, din toamna anului 1954. Deși era bolnav de gripă de aproape două săptămîni, vestea despre venirea noastră l-a bucurat atît de mult, încît a părăsit patul și a stat cu noi mai tot timpul cît am găzduit în mînăstire.

Prin arhitectura sa fermecătoare, prin tot trecutul ei interesant și mai ales prin comorile de artă pe care le păstrează în frescele sale vechi, mînăstirea Bacikovo poate fi socotită printre cele mai de seamă monumente istorice din Bulgaria. Intemeiată în anul 1083 de către doi dregători gruzini, Grigorie și Abasie Pakurian, vasali pe atunci ai împăratului bizantin Alexie I Comnen, biserica a avut dintru început hramul Soborul Maicii Domnului. Pentru chivernisirea mînăstirii, ctitorul Grigorie Pakurian a întocmit chiar el o pravilă scrisă în limbile greacă, gruzină și armeană. Apoi a cerut și împăratului un hrisov prin care i s-a recunoscut mînăstirii dreptul de stăpînire asupra pămînturilor ce avea. Timp de un veac încheiat, mînăstirea a fost cîrmuită numai de oameni proveniți din Gruzia.

După unele tradiții locale, neconfirmate însă de documente istorice, se crede că aici ar fi fost surghiunit de către turci, în anul 1394, învățatul patriarh Eftimie al Tîrnovei. El ar fi întemeiat în această mînăstire o școală slavonească, luînd repede un avînt destul de strălucit, dar care n-a dăinuit decît pînă în anul 1402, cînd a încetat din viață ctitorul ei, patriarhul Eftimie.

Către sfîrșitul veac. XVI și începutul veac. XVII, propășirea mînăstirii atinse culmea ei de înflorire. Atunci s-a reclădit aproape în întregime, prin truda destoinicului egumen arhiepiscopul Daniil. Mai întîi s-a zidit în anul 1601, trapeza și chiliile egumeniei de deasupra ei, apoi biserica mare cu hramul Sfînta Fecioară, terminată în anul 1604. Infrumusețarea și zugrăvirea bisericii erau gata în anul 1643. Ea este atît de interesantă, încît specialiștii vorbesc despre dezvoltarea unei școli de pictură, numită «școala de la Bacikovo». Motivele iconografice sînt luate din timpul creștinismului primar, înfățișînd un adevărat martirologiu. Inscripțiile sînt toate în grecește.

În stînga pronaosului, lîngă ușă, se află mormîntul exarhului Ștefan († 14 mai 1957). Ni s-a spus că, printr-o hotărîre recentă a Sfințului Sinod, mînăstirea Bacikovo va fi folosită în viitor drept gropniță pentru conducătorii Bisericii bulgare.

Deasupra intrării în biserica Sfînta Fecioară, se află vechea biserică, din veac. XII, cu hramul Sfinții Arhangheli, cu o mică turlă deasupra și cu abside laterale, întocmai ca la Boyana. Ridicată la șapte metri de la pămînt, este sprijinită pe patru bolti mari deschise, avînd pereții acoperiți cu zugrăveli făcute de Zaharia Hristov din Samokov. De această interesantă bisericuță este legat și se înalță deasupra, turnul clopotniței.

Pînă în anul 1894, grecii au avut o influență covîrșitoare în mînăstire, și abia după această dată ea a izbutit să scape de sub tuțela grecească. Prin scrisoarea din 5 mai 1894, obștea mînăstirii, ieșind de sub oblăduirea Patriarhiei de Constantinopol, a cerut Sfințului Sinod al Bisericii bulgare învoirea de a sta sub ocrotirea sa.

În biserica mînăstirii se află o icoană zugrăvită de un iscusit meșter georgian, avînd două inscripții, una în limba greacă, iar alta în georgiană, cu acest text: «Maica Domnului Vlahernița și Iisus Hristos». Pe peretele stăreției, din stînga bisericii, se află o compoziție a lui Zaharia Zugravul, înfățișînd o procesiune cu această icoană de la biserica de jos pînă la paraclisul din vîrfurile dealului, unde este izvorul cu apă sfințită. Deasupra ei sînt zugrăviți ctitorii mînăstirii, Grigorie și Abasie Pakurian, în haine de călugări, iar la mijloc este împăratul Alexie I Comnen, care a întărit drepturile de stăpînire asupra pămînturilor hărăzite de ctitori.

Deasupra mînăstirii, într-o pajiște liniștită, se află cimitirul, iar în partea de apus, lîngă rîpa dealului o clădire veche, zidită din piatră poroasă în forma basilicilor romane, e își răsfață acoperișul de olane în razele soarelui coborît spre asfințit. Cunoscută azi sub numele de «Kustnițata» este socotită de cunoscătorii pentru frescele vechii pe care le păstrează, unul din cele mai de seamă monumente iconografice ale artei bizantino-slave din Balcani.

Clădirea bisericii este dreptunghiulară, fără turlă, cu acoperișul în două ape, avînd la altar o absidă semicirculară în interior, și pentagonală în afară. Zidurile laterale sînt decorate cu cîte opt arcade lucrate din piatră, în profil, pe toată întinderea de jos și pînă sub cornișa grinzilor care susțin acoperișul. Absida altarului de asemenea pe fiecare din cele cinci laturi are cîte o arcadă.

Intrarea în biserică se face prin partea de miază-zi, pe ușa așezată sub arcada a doua de apus, dînd mai întîi într-un exonartex, despărțit de restul bisericii printr-un perete de zid. Clădirea aceasta datează din veac. XII și a fost zugrăvită de Ioan Iveronuleț, georgian de neam. Deasupra ușii de intrare este icoana Maicii Domnului cu Pruncul în brațe. Sub ea, în stînga și în dreapta ușii străjuiesc arhanghelii Mihail și Gavriil, iar de o parte și de alta a lor se află Sfinții Apostoli Petru și Pavel.

În biserică, pe tot peretele de apus, deasupra ușii se află zugrăvită icoana Adormirea Maicii Domnului. Pe pereții laterali jos sînt marii pustnici, și mai mulți sfinți, iar deasupra lor scene din Noul Testament: Întîmpinarea, Intrarea în Ierusalim, Învierea lui Lazăr, Răstignirea, Învierea, Înălțarea, etc. Pe bolta altarului este **Plătitera** cu arhanghelii Mihail și Gavriil, iar pe pereți împărtășirea Apostolilor, care își țin mîinile sub veșminte, în semn de respect pentru primirea Sfintei Cuminecături. Ni se atrage luarea aminte asupra unui anacronism din această scenă: în locul lui Iuda este Sfîntul Apostol Pavel. În absida proscomidiei este zugrăvit Sfîntul Arhidiacon Ștefan, iar la tămîier, Sfîntul Evplu, cu un orar foarte îngust, abia de un deget de lat. Docentul Pandurski ne lămurește că datina de a se zugrăvi diaconii la proscomidie dovedește că pînă în veac. XII ei încă proscomidiau și abia din veac. XIII ei au fost opriți, lăsîndu-se acest drept numai preoților. Privit în deobște canonul iconografic din biserica Kostnițata este urmat întocmai ca la Boyana, cu singura deosebire că lăcașul nu este în formă de cruce. În ce privește însă motivele decorative și arcadele pereților în profil, acestea sînt lucruri împrumutate din arta armeană și gruzină.

În exonartex, într-o arcadă pe peretele de miază-noapte se află chipul lui «Ivan Alexandru, țarul bulgarilor și al grecilor» (1331-1371), care este tatăl țarilor Sișman și Sracimir. În stînga ușii, pe același perete sînt zugrăviți Sfinții Impărați Constantin și Elena.

Dedesubtul bisericii se află gropnița mînăstirii, cu exonartexul zugrăvit tot în veac. XII. În nartex se află zece morminte, fără să se știe ale cui sînt.

În spatele stăreției, spre miază-zi este biserica cu hramul Sfîntul Nicolae, clădită între anii 1834-1840 și zugrăvită de Zaharia Hristov, din Samokov. În pridvor, pe peretele din dreapta ușii este înfățișat iadul cu chinurile lui veșnice, iar printre cei aflați în el se disting chipuri de cocoane și de ciorbagii din Plovdiv și împrejurimi, îmbrăcați în costumele epocii. În partea din stînga este raiul, unde întîlnim chipul egumenului Metodie, sub care s-a clădit biserica și un autoportret al lui Zaharia Kristov Zugravul.

După o noapte de odihnă în Bacikovo, marți dimineața, 4 iunie, pornim spre Tîrnovo. În drum către Plovdiv, ne oprim sub colina de la Asenovgrad, ca să privim ruinele cetății țarului Asan II și bisericuța aflată în apropiere. Dintele necruțător al vremii roade fără milă zidurile de piatră ale cetății, din care n-au mai rămas decît ruine triste. În schimb bisericuța a fost ocrotită cu mai multă grijă, așa că ea singură mai poate mărturisi despre acele zile de strălucitoare măreție ale imperiului romîno-bulgar din veac. XIII, care își întindea hotarele de la Dunăre și pînă în aceste îndepărtate laturi.

Ajungem la Plovdiv dimineața pe răcoare. Cel dintîi gînd este să ne urcăm pe vîrfurile Bunargik, numit «Colina Eliberatorilor», fiindcă în creștetul său se află monumentul soldaților ruși cari au luptat în războiul de la 1877-78, precum și noul monument al eroilor bulgari eliberatori de la 9 septembrie 1944. De aici putem privi, ca într-un film, toată așezarea orașului. În dreapta se zărește un alt pisc: Gendem Tepe, adică Vîrfurile Diavolului.

Coborîm în oraș ca să vizităm muzeul etnografic, așezat într-una din cele mai autentice case în stil bulgar, ca un fel de terasă interioară, cu stîlpi în față, cu plafonul frumos zugrăvit în culori vii. Directorul, aflînd că sîntem romîni, ne conduce cu multă amabilitate prin toate sălile, dîndu-ne în limba franceză toate lămuririle cuvenite. La etaj se află una din cele mai bogate colecții de costume naționale bulgare. Nu mai puțin interesantă este și instalația rustică pentru scos uleiul de trandafiri.

Mai departe de aici, la poalele piscului Sahat Tepe, caracterul de vechime al clădirilor este tot mai vădit. Străzile sînt mai înguste, iar casele au catul de sus mai ieșit deasupra străzii, sprijinit cu grinzi oblice de lemn frumos sculptate. Multe din aceste case, pentru stilul și vechimea lor, au fost declarate monumente istorice. Deodată caldarîmul străzii se preface în scări, care duc spre o terasă largă, cu mai multe etaje, de unde se deschide o frumoasă priveliște peste valea Mariței. Sîntem pe Sahat Tepe, unul din piscurile de piatră ce se ridică deasupra orașului. Un bulevard larg își taie calea de sub piscul de alături — Nebet Tepe — pînă spre podul nou de peste fluviul Marița. Trecem pe lîngă acest pisc, și ne minunăm de casele ancorate una

deasupra celeilalte în stînca de piatră, 'de parcă ar fi niște cuiburi de lăstuni.

Timpul nu ne îngăduie să vizităm și Muzeul Arheologic spre a vedea vestita comoară de aur, grea de cinci kilograme și jumătate, descoperită de niște oameni care săpau, în 1949, într-una din văgăunile munților Stredna Gora, în apropierea micului cătun Panagurița. Această comoară, cunoscută sub numele de «Tezaurul de la Panagurița» cuprinde nouă vase de băut, lucrate în aur, cu o artă desăvîrșită. Patru pocale în stil grec, «ritone», sînt în formă de capete de animal (un țap, un bou..). Pe gîtul unui riton este înfățișată o scenă din războiul Troiei — judecata lui Paris. Pe al doilea, Hercules zdrobind cerbul din Corint, iar Teseu doborînd minotaurul; pe al treilea este Dionisos, pe al paturlea Hera, Apollo, Artemis și Nicea. Mînerile se termină cu chipuri de lei. Cele trei căni sînt tot în stil grec și înfățișează capete de femei cu frumoase pieptănături clasice. Tipsia rotundă e împodobită cu 12 trandafiri așezați în ramuri, cu ghinde de stejar, capete de negri, frunze de palmieri și lotuși. Pe amoră sînt două scene din mitologia greacă. După spusa specialiștilor, toate vasele acestea sînt de origine tracă și datează din veac. IV a.Hr.

Plecăm din Plovdiv pe la ora 10 dimineața, pe o foarte bună șosea asfaltată spre vechiul Karlovo, azi **Levskigrad**. În fața noastră se ridică în zare munții Balcani, cu vîrfurile pleșuve și cu coamele tăiate drept ca un perete. Orașelul Levskigrad este așezat chiar sub poalele munților. Ne oprim să vizităm casa-muzeu a ierodiaconului Vasile Ivanov Levski, marele luptător pentru organizarea comitetelor revoluționare de redeșteptare a poporului bulgar împotriva turcilor. De aceea el este numit și apostolul eliberării Bulgariei. Umbla din sat în sat și ca să nu fie descoperit de turci, își schimba deseori rasa de călugăr cu îmbrăcăminte de cioban, țîrgovăț, țăran și chiar turc. În acest chip stăpînirea otomană n-a putut pune mîna pe el multă vreme, dar la 6 februarie 1873 a fost prins și spînzurat la Sofia, fiind în vîrstă de 36 ani.

Intrăm într-o curte plină de flori, în mijlocul căreia se află o casă destul de modestă, fostă a părinților ierodiaconului Vasile-Ignatie Levski. Odăile din dreapta au mobilier țărănesc, din care nu lipsește războiul de țesut. În stînga se află muzeul propriu zis, în care sînt expuse fotocopii de pe scrisori, fotografii, cărți, ziare și hărți, privind activitatea lui revoluționară. În partea de răsărit a casei este boiangeria tatălui său, cu două mare chiupuri în care fierbea apa pentru vopsit. Pe o vergea se văd cîteva găitane de lînă în diferite culori.

De la Levskigrad ne îndreptăm spre Kalofer, micul oraș bulgăresc în care s-a născut, în anul 1848, marele poet revoluționar Hristo Botev. Spre marginea orașului, oprim în fața unei grădini nu prea mari, dar toată umbrită de castani bătrîni și de brazi. Aici a fost locuința părinților lui Botev. Arsă în 1877, a fost reclădită după forma de mai înainte. Este o căsuță cu cerdac și cu un mic pridvor în dreptul ușii. Intri urcînd cîteva pietre sub care se deschide o ușă de beci, ca la casele de munte. Incerc să-mi readuc în minte, din cărțile citite, viața atît de zbuciumată a acestui mare poet și luptător pentru eliberarea poporului bulgar. El îmi este destul de bine cunoscut, căci de un sfert de veac, aproape în fiecare zi trec în București pe vîngă strada și școala bulgară care-i poartă cu

mândrie numele. Tatăl său a fost învățător aici în Kalofer, iar mama lui s-a dovedit o femeie cu suflet nespus de mare.

Pătrundem întâi în odaia care slujea și de bucătărie, judecând după cuptor, după vasele de aramă și după măsuța cu trei picioare și scaunele dimprejur. În odaia din stînga toate lucrurile sînt la locul lor, furca cu roată de picior pentru tors lîna, raftul cu cărți, dulapul de rufe și patul lîngă perete. În odaia mare din dreapta este muzeul propriu zis, cu stampe, cu fotocopii de pe scrisori ori ziare, cu poezii prinse în rame și o mulțime de fotografii, toate evocînd viața de luptă și de jertfă a acestui mare gînditor. După ce a urmat școala de aici, este trimis de părinți cu mare greutate să studieze mai departe la Odesa. La vîrsta de 20 de ani se întoarce la Kalofer, stăpînit de gîndul să-și elibereze patria de sub jugul turcesc. În acest scop începe să facă o vie propagandă, îndemnînd pe oameni să se pregătească de luptă. Într-o zi însă, simțind că este descoperit, pleacă din nou spre Rusia, dar rămîne în România, unde intră în legătură cu alți emigranți revoluționari bulgari. În mai 1876 se hotărăște să treacă în Bulgaria cu un detașament de conjurați de la Vrața, ca să pornească lupta împotriva turcilor. Oastea lui Botev avu însă o soartă nenorocită: fiind urmăriți de turci, sînt înconjurați pe colina Vola și nimiciți cu totul. În acest chip își sfîrși și Botev viața la vîrsta de 28 de ani, în noaptea de 19 mai 1876. A doua zi dimineața, în piața din Vrața, acolo unde astăzi se înalță monumentul lui Botev, șase capete tăiate au zăcut pînă seara înfipte în vîrfurile unor țepuși. Unul din ele era chiar al lui Botev. Poetul însă își proorocise singur supraviețuirea sa peste veacuri, cînd a scris: **«Acel ce cade în lupta pentru libertate nu moare niciodată»**. Dar tot atît de prevestitoare au fost și cuvintele scrise de el și care sînt prinse ca o pancardă pe peretele muzeului: **«Numai o unire frățească și înțeleaptă între popoare este în stare să nimicească suferințele, sărăcia și pe paraziții neamului omenesc. Numai unirea aceasta este în stare să restatornicească adevărata fericire și libertate pe globul pămîntesc»**.

Plecăm mai departe spre Kazanlık. Valea Trandafirilor se întinde pînă în zare, scaldată în lumina blîndă a soarelui de vară. Deocamdată însă Valea Trandafirilor este fără trandafiri. Valea aceasta are mai degrabă înfățișare de luncă, unde copacii și semănăturile sînt mai verzi decît oriunde. Cine n-a văzut această vale își închipuie poate că aici este o mare de trandafiri și abia poți respira de parfumul lor fermecător. Dar nu-i așa. Fără îndoială că sînt și trandafiri, așa cum nu se află în alte părți. Dar nu sînt numai trandafiri, ci ogoarele cu trandafiri sînt amestecate cu lanuri de grîu, de orz, cu ogoare de tutun, fistic, izmă și bumbac. Sîntem în plin sezon. Crengile de trandafiri se leagănă la adierea vîntului, pline de flori și de boboci. Varietatea cea mai prețuită mi se spune că e aceea a trandafirilor de Damasc, cu floarea rotundă, de un roz palid și cu un parfum neobișnuit de puternic. Aflăm că plantarea trandafirilor a început în Bulgaria pe la anul 1828, și le priește doar în cîmpiile de la Karlovo și Kazanlık, unde clima este dulce, unde nu suflă nici vînturile reci de la miazănoapte, stăvilite de crestele ocrotitoare ale munților Stara Planina și nici vîrtejurile arzătoare de la miazăzi ce se lovesc de zidurile munților Stredna.

Ținta călătoriei noastre la Kazanlık este vizitarea mînăstirii de maici de aici, unde se află noile ateliere înființate de Patriarhia Bulgară pentru

țesut stofe de haine preotești și veșminte bisericesti. La sosirea în curtea plină de flori, străjuite de o fântână cu apă curgătoare, sîntem întâmpinați de părintele Petre Vasilcovski cu un românesc «Bine ați venit». Sfinția Sa a fost mulți ani preot în Dobrogea și murindu-i soția și copilul și-a aflat în acest lăcaș liniștea bătrînețelor.

După masa de prînz, vizităm biserica, atelierile de țesătorie și noua clădire a stăreției, unde admirăm o frumoasă cultură de lămîi. Egumena mînăstirii ține să ne spună că Prea Fericitul Patriarh Chiril a organizat aceste ateliere după modelul celor din mînăstirile noastre. De curînd a luat ființă aici și un atelier de cusut veșminte bisericesti.

La ora 16 trebuie să pornim spre Gabrovo, unde sîntem așteptați către seară. Totodată ne despărțim și de docentul V. Pandurski, care trebuie să se înapoieze la Sofia.

Străbatem munții Balcani prin pasul Șipka. Ne oprim puțin în satul de la poalele lui ca să vizităm monumentală biserica de la Șipka, zidită întru pomenirea ostașilor ruși căzuți aici în marea bătălie care a avut loc în anul 1877 împotriva turcilor. Așezată pe o colină și înconjurată de un frumos parc, cu straturi de flori și tîi bătrîni, biserica toată este îmbrăcată în schele pentru reparațiile care i se fac, în vederea comemorării a 80 de ani de la marea biruință dobîndită aici. Bătrînul slujitor al monumentalului lăcaș ne călăuzește în marea criptă de sub biserică, unde sînt adunate osemintele cîtorva mii de ostași ruși. Numele lor se află scrise pe plăcile mari de bronz de pe pereții din afară ai bisericii. Ni se spune că pentru poleirea turlilor, înalte de 40 metri, Prea Fericitul Patriarh Alexei al Moscovei a trimis aici cinci kilograme de aur curat, precum și un ajutor de o sută de mii de leva, iar în ziua de 12 septembrie a.c., cînd vor avea loc serbările comemorative, a făgăduit că va veni și o delegație a Bisericii ortodoxe ruse, poate chiar în frunte cu Prea Fericitul Sa.

Urcăm creasta muntelui pe o șosea pietruită, apărată pe margini cu ziduri și blocuri mari de granit, ca să ferească pe drumeți de primejdia alunecării în prăpastie. Sus, în vârful Sfîntul Nicolae, străjuiește pînă în depărtările fără zăre, monumentul voluntarilor bulgari care au luptat în războiul de la 1877 în armata rusă, împotriva turcilor. Și aici vedem că se fac pregătiri în vederea serbărilor comemorative din toamna acestui an. Un mare hotel turistic, ce se clădește acum, va putea adăposti cîteva sute de drumeți și vizitatori în tot cursul anului.

După o scurtă oprire, cerută de șofer pentru răcirea motorului, începem să coborîm pe o pantă mai lină. Jos, la poalele muntelui, turlă, ziduri și acoperișuri de case arată o veche așezare călugărească. Este mînăstirea Dreanovo. Curînd apoi trecem prin bătrînul oraș Dreanovo, cu case la stradă, toate acoperite cu lespezi subțiri de piatră. Pretutindeni pe aici se simte asprimea locului de munte. Livezile nu sînt prea bogate, iar ogoarele cu grîu, orz și porumb n-au întinderi prea mari. Chiar și munții sînt mai lipsiți de vegetație ca în alte părți, lăsînd goale colțuri mari de stîncă.

Deodată în fața noastră răsar coșuri mari de fabrici. În acest peisaj sărac, vederea lor ți se pare o ciudățenie. Plin de voieșie, șoferul Spas ne vestește că am ajuns la **Gabrovo**, orașul cu cea mai mare și mai veche tradiție industrială din Bulgaria. Ne vine în minte numirea bătrînei străzi Gabroveni din București și legătura nu e greu de făcut. De aici își aduceau

mărfuri odinioară negustorii de mărunțișuri, spre deosebire de lipsanii, care își înțesau prăvăliile lor cu stofe aduse de la Leipzig.

La mînăstirea de maici din Gabrovo, ctitoria mitropolitului Iosif Sokolnikov, așezată chiar în mijlocul orașului, ne primește iarăși în sunete de clopote o veche cunoștință de la București: părintele arhimandrit Ilarion Țonev, vicarul Mitropoliei din Tîrnovo. Bucuria noastră este cu atît mai mare, cu cît se află adunați aici, în conferință protopopească, toți preoții din ținutul Gabrovo. Intrăm în biserica mînăstirii unde se săvîrșește un polihroniu pentru Prea Fericirii Patriarhi Justinian al Romîniei și Chiril al Bulgariei, după care părintele arhimandrit Ilarion rostește în limba romînă o cuvîntare în care salută prezența celor doi profesori de la Institutele teologice din București și Sibiu în mijlocul preoțimii din ținutul Gabrovo. Arată apoi că, după pilda Bisericii noastre, s-au organizat și în Biserica bulgară conferințe administrative și de orientare a preoților din fiecare protoierie, obținîndu-se bogate roade duhovnicești pe tărîm pastoral, misionar și social. În continuare P.C. Sa spune cît de mulțumit se simte că are acest prilej ca să-și exprime simțămintele sale de recunoștință față de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de toți ceilalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne pentru dragostea și bunăvoința părintească ce i-au arătat în timpul șederii sale în Romînia, făcîndu-i-se înlesnirile convenite ca să poată cunoaște temeinica organizare a mînăstirilor noastre, prefăcute în anii din urmă în adevărate așezăminte de muncă, de hărnicie și evlavie. În încheiere, aduce cuvinte de laudă ierarhilor și preoților romîni, care sînt alături de popor, pe care-l ajută întru înfăptuirea năzuințelor lui de muncă și progres, fiind neosteniți luptători pentru statornicirea păcii în lume și alungarea oricărei primejdii de război.

Ii răspunde colegul Preot Prof. Dr. Sofron Vlad, mulțumind pentru cuvintele de prețuire rostite la adresa ierarhilor și preoților Bisericii noastre. Arată apoi că schimbul de profesori între Academia teologică din Sofia și Institutele teologice din București și Sibiu își va răsfrînge bunele urmări și asupra pregătirii viitorilor slujitori ai altarelor celor două Biserici ortodoxe surori, prin schimbul de experiență și prin cunoașterea la fața locului a metodelor de lucrare preoțească pe tărîm pastoral, misionar și social. În acest chip prietenia dintre țările noastre vecine se va adînci și va rodi din plin, spre binele celor două popoare: romîn și bulgar, prin strădania frățească pentru făurirea unei vieți mai bune și pentru apărarea păcii.

Vizităm apoi micul muzeu al mînăstirii și instalațiile fabricii de tămîie sintetică înființată aici de Patriarhia Bulgară, și pentru care se folosește estență de trandafiri și iasomie.

După ce ne abatem pe la catedrala din centrul orașului, spre asfințitul soarelui plecăm spre Tîrnovo.

Se lăsau umbrele nopții cînd deodată, în față, se ivește o vale adîncă și largă de pămînt, cu ziduri drepte și albe de stîncă. Sosisem la Tîrnovo, vechea capitală a Bulgariei în timpul celui de al doilea imperiu, făurită în anul 1186 prin lupta frățească a vlaho-bulgarilor subjugăți de bizantini. Oprim în apropierea Sfatului regional, în fața unei vile cu etaj, cățărata pe o mică colină. Este reședința mitropolitului Tîrnovei. Urcăm din stradă treptele de piatră, printre cununile de dețină ale cîtorva brazi tineri și intrăm într-un hol, de unde apoi sîntem conduși sus în biroul I.P.S. Mitropolit Sofronie. Nu era o cunoștință nouă, ci o revedere după doi

ani, fiindcă și I.P.S. Sa a fost la București cu delegația Bisericii ortodoxe bulgare, în toamna anului 1955. Ca unul care și-a făcut o parte din studiile de teologie în țara noastră, vorbește curgător limba română. Cu chipul său blînd și cu un glas părintesc, ne întîmpină vesel, spunîndu-ne: «Bine ați venit la noi, oaspeți scumpi și dragi». Inșă bucuria revederii noastre era sporită de neașteptata întîlnire aici cu P. S. Episcop Nicolae, Rectorul Academiei teologice din Sofia, venit să ne însoțească pe tot restul călătoriei.

În amintirea vizitei noastre la Tîrnovo și ca o mărturie de aleasă prețuire, am oferit I.P.S. Mitropolit Sofronie două cărți de artă — Albumul pictorului Șt. Luchian și Istoria artelor plastice. Vlădica Sofronie ne-a dăruit în schimb cărți de mare folos pentru cunoașterea monumentelor istorice și bisericesti din Tîrnovo și din împrejurimi.

A doua zi dimineața, la lumina zilei, orașul avea să ni se dezvăluie înaintea ochilor ca o neobișnuită așezare pitorească, despre care se spune că n-ar avea asemănare în lume decît orașul Toledo din Spania sau Constantiana din Algeria. Am privit întîi Tîrnovo de la fereastra camerei, scaldată în cele dintîi raze de soare ale dimineții. Case vechi, înguste se cațără una peste alta, depărtate doar printr-o cărare strîmtă de piatră, care este un fel de stradă, dar pe unde nu se poate merge decît cu piciorul. De la marginea abruptă a rîului Iantra și cît ține malul înalt de stîncă, șirurile de case parcă ar fi clădite pe treptele unei scări, cea din spate ridicîndu-se deasupra acoperișului celei din față. Cearădacele de lemn sporesc și mai mult impresia de înghesuială.

Jos, în partea de răsărit, curge rîul Iantra, care, pînă să scape din strîmtoarea stîncilor drepte de piatră albă, își strînge albia în două inele, formînd două peninsule cu creasta înaltă, una numită **Țareveț**, pe care se aflau palatele țarilor celui de al doilea împăriu valaho-bulgar din veac. XII-XIV, iar cealaltă **Trapezița**, unde erau bisericile și locuia boierimea. Ca să pătrunzi în ele, trebuia să treci atunci, ca și azi, pe un istm îngust cît o șosea, de parcă ar fi un pod de stîncă între cele două încolăcături ciudate al Iantrii.

Dimineața, vizităm mai întîi muzeul arheologic, aflat într-o clădire nouă lîngă Sfatul Regional. Aici se păstrează tot tezaurul istoric descoperit în urma săpăturilor făcute în anii din urmă la Tîrnovo, pe Țareveț și Trapezița. Bucăți de stofă țesute cu fir de aur și de argint, vase de ceramică cu inițiale sau vulturul imperial pe ele, monede de metal și nasturi, coliere, cercei, diademe, brățări, paftale și inele, cruci vechi, săbii, lănci și buzdugane, capitele și picioare de coloane, fragmente de inscripții și de mozaicuri, vase mari de aramă și multe alte obiecte casnice sau de găteală, dovedesc bogăția din palatele țarilor, din lăcașurile de biserică și din casele boierești de pe vremea celui de al doilea imperiu valaho-bulgar. Alături de ele sînt și cîteva mărturii arheologice descoperite în împrejurimile Tîrnovei și care dovedesc răspîndirea creștinismului aici, în vremea stăpînirii romane și bizantine din veac. III-IX.

De la muzeu plecăm spre mînăstirea **Preobrejanie**, adică «Schimbarea la Față», la patru kilometri de Tîrnovo. Apucăm pe șoseaua care urcă pe lîngă rîul Iantra, apoi intrăm într-o pădure, pe un drum care șerpuiește către coama unui munte. Deodată din verdeața deasă a copacilor se ivește o poartă care închide un zid înalt de piatră. Pe sub ea se zăresc în dreapta chilii vechi, joase, cu cerdace largi de scînduri, iar în stînga

un șir de chilii noi, cu două etaje, lipite de peretele vertical al stîncii, care parcă stă gata să se prăvălească peste această așezare călugărească. Deasupra lor, la vreo două sute metri înălțime, se văd ici și colo, ca niște cuiburi ciudate, cîteva guri de peșteră străjuite de cîte o cruce mare de fier, unde se spune că au locuit schivnicii care și-au pustnicit aici viața. În mijlocul curții este biserica mînăstirii, așezată curmeziș, cu spatele spre stîncă și cu altarul către chiliile de răsărit. Este o clădire joasă, de piatră, cu frumoase zugrăveli în frescă pe dinafară, învelită cu olane și avînd deasupra naosului o turlă scundă octogonală, ale cărei streșini ating muchea acoperișului bisericii.

Mînăstirea a fost întemeiată prin veacul al XIII-lea, însă cu vremea, din pricina asupririi turcilor, a ajuns în stare de dărăpănare și sărăcie. În 1825 un călugăr inimos, care, după ce a călătorit prin Rusia și stătuse vreo zece ani la Căldărușani și alți doisprezece la Sfîntul Munte, a reclădit-o cu ajutorul dat de isnaful abagiilor din Tîrnovo. Biserica, cu hramul «Schimbarea la Față», s-a zidit în anul 1835 de meșterul Dimitrie Sofiotul, iar catapeteasma e lucrată de sculptorul Koliu Ficeto din Tîrnovo. Între anii 1849-1851 a fost zugrăvită de iscusitul pictor bulgar Zaharia Hristov. De la el se păstrează aici vestita icoană a Maicii Domnului, una din cele mai frumoase din Bulgaria. Printre frescele zugrăvite de el în pridvorul bisericii, este și «Înfrișoșata judecată».

Tot din anul 1835 s-a clădit bisericuța cu hramul Buna Vestire, avînd icoanele împărătești lucrate de marele pictor Stanislav Dospevski, în anul 1864. O deosebită luare aminte merită icoana Sfîntului Andrei. Sub bisericuța aceasta, la o adîncime de cîteva metri, se află un mic paraclis, care pe vremea turcilor slujea drept ascunzătoare, atît pentru călugări, cît și pentru odoarele mînăstirii.

Intr-o sală mare, în chiliile din stînga se află biblioteca, destul de bogată în cărți și manuscrise. Cu tot timpul înaintat, zăbovim și aici mai mult. Parcă aveam o presimțire că trebuie să găsim ceva interesant. Și nu ne-am înșelat. Alături de cîteva tipărituri romînești din veac. XVIII-XIX, descoperim și două manuscrise slavonești, din veac. XVII, provenind din Moldova: un **Tetraevanghel**, dăruit bisericii Sfîntul Dimitrie din Iași de jupîneasa Marica Ignatoaia în anul 1629 și un **Liturghier** scris din porunca și cu cheltuiala mitropolitului Varlaam al Ungro-Vlahiei de către ieromonahul Ghervasie din mînăstirea Putna, în anul 1672.

La orele 11 ne întoarcem în oraș și mergem de-a dreptul la Mitropolie, unde eram așteptați de vlădica Sofronie. În catedrală se aflau toți preoții din ținutul Tîrnovei, adunați în conferință protopopească. După slujba Doxologiei, P.C. arhim. vicar Antonie a rostit o scurtă cuvîntare, salutînd prezența reprezentanților Institutelor teologice din București și Sibiu în mijlocul preoțimii din ținutul Tîrnovei. Arată apoi că legăturile de strînsă prietenie și de dragoste frățească din trecut între popoarele și Bisericile ortodoxe romînă și bulgară sînt o cheazășie că ele se dezvoltă azi în chip firesc și cu cele mai frumoase rezultate. Ca unul care a stat în România mai bine de o jumătate de an, a putut cunoaște la fața locului buna organizare a Bisericii ortodoxe romîne, munca ce se desfășoară azi în mînăstiri și zelul pe care-l depun preoții noștri în lucrarea lor pastorală, misionară și socială. Aprinși de aceeași rîvnă sfîntă, preoțimea bulgară se străduiește să răspundă înaltei sale chemări, în sînul credincioșilor, propovăduind dragostea și buna înțelegere între țări și popoare

și luptînd pentru apărarea păcii. În încheiere, face urări de sănătate întîistătorilor celor două Biserici, romîna și bulgară, pentru ierarhii lor și pentru prosperitatea înaltelor așezăminte de învățămînt teologic.

I.P.S. Mitropolit Sofronie spune că nu trebuie să socotim numai o întîmplare faptul că vizita profesorilor teologi romîni la Tîrnovo are loc chiar în ziua ținerii conferinței preoților din ținutul Tîrnovei, ci un prilej fericit ca ei să poată cunoaște personal metodele de lucru folosite și problemele ce se discută. Între Tîrnovo și Țările Romîne au fost în trecut legături strînse nu numai pe tărîm cultural și comercial, ci și bisericesc. Patriarhul Eftimie, care a păstorit aici la sfîrșitul veac. XIV, a purtat corespondență cu mitropolitul Ungrovlahiei Antim Critopol și cu Nicodim de la Tismana, iar după căderea Tîrnovei sub turci, mulți preoți și călugări au pîrșit peste Dunăre, găsind adăpost prin vechile mînăstiri din Moldova și Muntenia. Aici au adus ei din locurile de baștină nenumărate manuscrise slavone, dintre care unele se păstrează pînă azi prin mînăstirile romînești. Învățatul călugăr Grigore Țamblac, care a scris «Viața Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava» și a cîrmuit cîțiva ani mînăstirea Neamț, era de neam din Tîrnovo, iar cel dintîi mitropolit grec al «Mavrovlahiei», Ieremia, nefiind îngăduit de moldoveni să păstorească peste țara lor, a fost trimis de Patriarhia din Constantinopol să țină loc de mitropolit aici la Tîrnovo, după surghiunirea patriarhului Eftimie de către turci. Apoi, în decursul vremii, multe biserici și mînăstiri din Tîrnovo ori din împrejurimi au primit nenumărate danii și ajutoare romînești, cum este bunăoară străvechea mînăstire Sfînta Troiță, ale cărei hrisoave poartă printre alții pe mai mulți voievozi din Țara Romînească și din Moldova, începînd cu Radu cel Mare de la sfîrșitul veac. XV. Patriarhia din București, Mitropolia din Iași și Episcopia din Rîmnicul Vîlcii păstrează ca pe niște odoare de mare preț moaștele Cuviosului Dimitrie de la Bașarabov, ale Cuvioasei Paraschiva și ale sfintei mucenițe Filoftea, aduse din Bulgaria, ceea ce dovedește unirea duhovnicească dintre credincioșii de pe amîndouă malurile Dunării.

Aceste legături de odinioară dintre Bisericile ortodoxe romîna și bulgară nu s-au întrerupt nici în veacurile mai noi. Astfel, mai mulți ierarhi de azi ai Bisericii bulgare, între care Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril, mitropoliții Paisie al Vraței, Iosif al Varnei și chiar Înalt Prea Sfinția Sa și-au făcut studiile teologice în România și cu acest prilej au cunoscut bine Biserica romînească și pe mulți din slujitorii ei. Ca o mărturie a dragostei frățești, solii Bisericii bulgare au luat totdeauna parte la marile evenimente din Biserica soră, cum a fost înființarea Patriarhiei Romîne, înmormîntarea patriarhilor Miron și Nicodim, investitura Prea Fericitului Patriarh Justinian sau canonizările de sfinți din anul 1955. La rîndul său, Biserica romînească a răspuns cu același cald entuziasm, trimițînd o strălucită delegație în frunte chiar cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, la înscăunarea noului Patriarh al Bisericii ortodoxe bulgare, Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril, cu care prilej a vizitat și orașul Tîrnovo.

În cadrul acestor strînse legături s-a hotărît de către conducerea celor două Biserici surori să aibă loc și un schimb de profesori între Academia teologică din Sofia și Institutele teologice din București și Sibiu. Saluțînd prezența celor doi profesori teologi romîni, binecuvîntează acest început de conlucrare frățească între înaltele așezăminte de învățămînt teologic din cele două țări vecine și urează să fie cu roade cît mai îmbel-

șugate și folositoare pentru credincioșii și slujitorii Bisericilor ortodoxe română și bulgară.

A răspuns P.C. Pr. Prof. Sofron Vlad, mulțumind I.P.S. Mitropolit Sofronie, pentru călduroasa primire făcută reprezentanților Institutelor teologice din București și Sibiu, ca și pentru frumoasele aprecieri la adresa slujitorilor Bisericii române. Avântul spre o viață nouă, pe care o făurește azi cu brațele și cu mintea poporul nostru, a însuflețit și pe preoții de la orașe și sate, printr-o lucrare spornică, pe tărâm pastoral și social. Ei sprijină necontenit strădanile conducerii noastre de stat pentru înflorirea Patriei și bunăstarea întregului popor, apărând pacea și propovăduind înțelegerea între țări și neamuri. Profesorii de la Institutele teologice din București și Sibiu au bucuria să vadă azi că toate studiile publicate prin reviste și prelegerile rostite la cursurile de îndrumare inițiate de Sfântul Sinod în anul 1948 și pe care le-au urmat toți preoții din Patriarhia Română, au ajutat temeinic să fie călăuzită pe drumul cel bun lucrarea lor pastorală, misionară și socială, desfășurată în mijlocul credincioșilor.

Această consfătuire a preoților din ținutul Tîrnovei ne încredințează că și în Biserica ortodoxă bulgară se depune aceeași grijă pentru călăuzirea într-un duh nou a slujitorilor sfințelor altare. În încheiere, urează spor la lucru întru propovăduirea poruncilor dumnezeiești și povățuirea dreptcredincioșilor creștini pe calea binelui, a muncii și a dreptății, lupțînd pentru domnia păcii în lume și sădind în sufletele lor dragostea de Patrie și de Biserica strămoșească.

După ieșirea din catedrală, însoțiți de vlădica Sofronie și de Prea Sfințitul Rector, am plecat spre mînăstirea Kilifarevo, aflată spre miază-zi, la o depărtare de douăzeci de kilometri de Tîrnovo. Așezată pe malul stîng al râului Belița, cu zidurile de jos ale chiliilor scäldate veșnic de valurile apei, mînăstirea aceasta este ctitoria patriarhului Teodosie al Tîrnovei, zidită între anii 1348-1350. Se crede că aici a fost vestita lui școală, unde a învățat, printre alți ucenici și urmașul său în scaun, vrednicul patriarh Eftimie. Biserica are hramul «Maica Domnului» și a fost refăcută pe la jumătatea trecut, întrucît vechea clădire împreună cu o parte din chilii fuseseră nimicite de un cutremur și de apele râului Belița. Astăzi este mînăstire de maici, avînd doar vreo 12 viețuitoare. De la Kilifarevo ne-am înapoiat la Tîrnovo ca să vizităm monumentele istorice de aici. Mai întîi am urcat pe Tareveț, unde au fost palatele țarilor valaho-bulgari din veac. XII-XIV. Aici a locuit Asan, cel dintîi purtător de coroană dintre «vlahi»; aici și-a luat titlul împărătesc Ioniță, cel mai mare din acest neam; aici a fost încoronat și lîngă biserica cea mare din apropiere și-a așezat el Patriarhia, care a dăinuit apoi pînă la anul 1393. În această «cetate» împărătească, plină de nesfîrșite comori răpite, a tîrît el pe împăratul «frînc», adică latin, uzurpatorul Constantinopolului și aici și-a sfîrșit viața Balduin I Flamandul. Un șir întreg de țari s-au perindat aici, unii tot vlahi, din seminția întemeietorilor, alții ridicați din boierimea diferitelor ținuturi, sau chiar din rîndurile țărănimii, ca acel Brdoeba; ba încă și stăpînitori tătari s-au sălășluit aici în veac. XIII. O dinastie bulgărească, înrudită cu voevozii noștri, Sișmanizii din Vidin, au dat în sfîrșit, în veac. XIV, cele din urmă zile de strălucire cetății Tîrnovei, pînă ce, după două sute de ani de mărire, sultanul Baiazid Fulgerul a pătruns aici, în vechea reședință a țarilor, a prins și ucis pe Sișman, cel din urmă din neamul său și a lăsat în locul lui pe un pașă. De atunci

Tîrnovo nu s-a mai ridicat pînă în veacul trecut, cînd, după 1878, a început din nou să se bucure de libertate.

Spre vîrfurile colinei, pășim cîteva trepte, roase, de bolovani, și primim temeliele palatului, ascultînd lămuririle pe care ni le dă directorul muzeului. În stînga se aflau odăile de locuit. Sub ele cămările cu alimente și provizii. La mijloc era sala tronului, iar mai departe, spre răsărit, paraclisul cu hramul «Sfînta Paraschiva». În colțul din dreapta se păstra: într-o groapă vasul cu vin, care se pregătea chiar aici, în palat, spre a-l feri de otrăvire. Coloanele au fost aduse de la o cetate din Nikiup, cale de 18 km. de Tîrnovo. În temelia din stînga este o piatră de mormînt, tot de la Nikiup, cu sculpturi și inscripție latină pe ea, dovadă că este din vremea stăpînirii romane.

În stînga, la cîți metri de săpături se află o mare cîădire în ruină. Acolo a fost geamia Hisar, zidită în anul 1436 de către Gazi Ferus Abdulah și care s-a dărîmat în urma cutremului din anul 1913.

De la palat suim cu greu vîrfurile cel mai înalt al Tarevețului, pe Cear Tepe, unde se văd ruinele fostei Patriarhii. Aici era biserica cu hramul Înălțarea Domnului. În partea dinspre oraș era clopotnița, care ținea loc și de turn de observație. Pe un colț de stîncă, în prelungirea stîncii prăpăstioase se înalță încă un turn de piatră, bine păstrat, căruia i se spune turnul lui Balduin, fiindcă aici ar fi fost închis trufașul împărat latin din Constantinopol, făcut prizonier de țarul Ioniță Asan și osîndit apoi la moarte.

Trapezița, așezată pe celălalt cot al Iantrei, este a doua parte a capitalei. Acolo erau locuințele boierimii, precum și centrul religios. S-au descoperit pînă acum, în urma săpăturilor făcute, temeliele la șaptesprezece biserici, toate în formă dreptunghiulară cu absidă la răsărit, cu pridvor și boltă rotundă, cu ornamente de ceramică sau cu mozaicuri.

Jos în vale, între Tareveț și Trapezița se afla așa numita «Asenova mahala», unde locuiau negustorii, slujbașii și dregătorii mai mărunți, meșteșugarii și străinii. Aici se găsea cea mai veche biserică din Tîrnovo, cu hramul Sfîntul Dimitrie din Tesalonic, zidită în preajma anului 1185. Tot aici, pe malul stîng al Iantrei este biserica Sfinții Patruzeci de mucenici, ctitoria țarului Ioan Asan II din anul 1230, în cinstea biruinței dobîndite în lupta cu despotul Epirului Teodor Comnen. Este una din cele mai interesante biserici, alcătuită din două părți, cea dinspre răsărit are forma dreptunghiulară, cu absidă rotundă la altar, despărțită prin două rînduri de cîte trei coloane și cu pridvor deschis în partea de miazănoapte, susținute de șapte coloane, aduse mai tîrziu de turci de la vreo veche basilică bizantină, cu capitule frumos sculptate, dar puse deandoselea, adică nu în vîrfurile coloanei, ci la baza ei. Pe una din coloanele interioare se află o coloană numită a lui Asan, pe care se află săpată pisania bisericii, din anul 1230. Cealaltă parte este spre apus, de formă patrată, fără ferestre, cu ziduri groase de piatră, spre a sluji drept grobnită. În întîia jumătate a veac. XIII s-au adus aici moaștele Sfîntului Ilarion al Moglenei, iar în pridvor se află mormîntul Sfîntului Sava, arhiepiscop sîrb, ale cărui moaște au fost duse mai tîrziu la Peci.

În veac. XIII-XIV biserica a fost mănăstire și se chema «Marea Lavră», apoi, după căderea Tîrnovei, turcii au prefăcut-o în geamie, numind-o «Kabak baba teke», adică «Mănăstirea turcească».

După vizitarea bisericii Sfinții Patruzeci de Mucenici am plecat spre Arbanași, ce se află la patru kilometri spre miazănoapte de Tîrnovo. Ca să ajungem aici, am urcat pe o șosea anevoioasă, tăiată în peretele de stîncă, pînă deasupra unor coline, de unde se întinde satul, cu ogrăzi înconjurat cu ziduri de piatră, cu case joase, altele cu etaj, mari, încăpătoare, cu streașina largă, acoperite cu țiglă ștearsă de vreme, cu porți ferecate în fier, cu ulițe întortochiate și liniștite.

Satul Arbanași — iar în grecește Arvanitohorin — adică satul albanezilor, pare un adevărat muzeu etnografic. El dăinuiește din a doua jumătate a veacului XV, cînd, după înăbușirea răscoalei albanezilor condusă de Gheorghe Skanderbeg, turcii au strămutat pe toți capii ei, aici, între Iantra și Dunăre. Dar cea mai mare așezare a fost aici. Așa s-a întemeiat acest sat albanez. Și cum cei veniți erau buni negustori, ei n-au încetat să facă și aici negoț. De aceea toți locuitorii erau bine înstăriți, precum o dovedesc și casele lor, de o arhitectură aleasă, fiecare însemnînd o mică fortăreață: curte largă, împrejmuțată cu zid de piatră, casă cu etaj de lemn sau paiantă, parterul fiind clădit din piatră. Dedesubt erau magaziiile și depozitele lor, iar sus locuința. Pe din afară, casele sînt modeste, fără balcoane și fără ceardac. Înăuntru însă bogate, cu uși, tavane, cercevele de fereste și dulapuri frumos sculptate și cu multe încăperi.

Odinioară, în veacul al XVII-lea, adică pe vremea de înflorire a satului, erau aici o mie două sute de case și șapte biserici, din care două mînăstiri. Locuitorii lor, vestit de bogați în tot Balcanii, erau foarte dese ori atacați și jefuiți. De aceea la marginea satului erau turnuri de apărare, fiecare casă avînd o ascunzătoare, unde se coborau de îndată avuții. Cel mai mare atac pomenit de istorie este cel din 1798, cînd tot satul a fost jefuit de cîrjali. Cu aceste lămuriri din trecut, vizităm casa Konstanțaiiev. Urcăm pe niște scări curate de stejar și vedem o odaie de dormit, mare, cu pat cît ține peretele, cu cuptorul uriaș de pîine și de făcut iaurt, cu camera de lăuză, în care nu intra nimeni șase săptămîni, cu iconostas în perete și cu cîrlige pentru leagăn, prinse în grindă...

Vizităm și două din cele șapte biserici vechi. Cea dintîi, biserica Nașterea Domnului, zidită din piatră în anul 1627, o clădire joasă, dreptunghiulară, acoperită cu olane, fără turlă, și lungă, încît nici nu bănuiești că este un sfînt lăcaș. În curte, pajiște verde presărată cu cruci vechi de piatră, înnegrite de vreme. Intrăm înăuntru pe o deschizătură îngustă în perete și dăm într-un coridor lung, aproape cît ține clădirea. Numai la capătul din fund este un mic paraclis. În dreapta coridorului o încăpere pentru femei și alta în față pentru bărbați. Zugrăveala este din anii 1632-1649 și foarte bogată, în afară de canonul iconografic, obișnuit, pe peretele de miazăzi al pridvorului sînt portretele ctitorilor, Gheorghios Kitai și al fiului său, îmbrăcați în port albanez. Într-o nișă, deasupra ușii paraclisului este pisania. Pe peretele de miazănoapte al încăperii pentru bărbați este zugrăvit arborele rodosloviei lui Hristos, aflîndu-se aici și cei doisprezece filozofi greci, între care vedem pe Socrate, Platon, Aristotel, Homer.

Cea de a doua biserică, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, zidită în anul 1600, a fost zugrăvită în 1761 de meșterii Mihail din Salonic și Gheorghe din București. Printre ctitorii acestei biserici sînt pomeniți cîțiva boieri și negustori romîni. Aici se află o piatră de mormînt a unei

odrasle brîncovenesti, Constantin, răpus de ciumă la vîrsta de douăzeci de ani, și îngropat aici la 15 aprilie 1790.

Pe înserate, cînd am ieșit din biserică, nori negri, prevestitori de furtună învăluiau văzduhul. Am pornit în grabă spre mănăstirea Sfînta Bogorodiță unde eram așteptați. Aici se ținuse peste zi o conferință a «papadiilor», adică a preoteselor din ținutul Tîrnovei. La sosire, în fața bisericii, sîntem întîmpinați de pretesele și preoții din Tîrnovo și împrejurimi. Protopopul locului a rostit o inimioasă cuvîntare de «bun sosit», pentru vlădica Sofronie, P.S. Episcop Nicolae și cei doi profesori teologi romîni, spunînd că astăzi Dunărea nu mai e hotar între cele două popoare și Biserici ortodoxe surori, ci este o dovadă a prieteniei, a dragostei curate și a colaborării sincere. Și unii și alții ne străduim să faurim o nouă viață obștească, mai bună și mai îndestulată. Puternicele legături din trecut ne îndeamnă să fim cît mai aproape sufletește și să ne ajutăm ca niște frați adevărați.

Incepînd să plouă, am intrat cu toții în biserică mînăstirii. P.C. Arhim. Ilarion, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, au săvîrșit un Polihronion, după care, în calitate de vicar mitropolitan, a arătat cum au decurs lucrările conferinței preoteselor, avînd ca temă. **Activitatea pretesei în cadrul asistenței sociale și misionare a Bisericii.** În numele participantelor la conferință și a soborului mînăstirii, salută venirea în mijlocul lor a celor doi oaspeți romîni, adăogînd că aceste conferințe ale preoteselor sînt o inițiativă a Bisericii Ortodoxe Bulgare, care a dat foarte bune rezultate și de aceea ele sînt urmărite cu viu interes.

A vorbit apoi I.P.S. Mitropolit Sofronie, care a binecuvîntat lucrările acestei conferințe, spunînd că totdeauna vremurile noi am impus metode noi de lucru, nu numai pe tărîm social, ci și misionar. Biserica este un așezămînt sfînt și dacă ea își păstrează neatins tezaurul nvățăturii, al cultului și canoanelor, ea își potrivește însă mijloacele de lucrare pastorală în pas cu vremea. Ținînd seamă de aceste fapte, s-a hotărît organizarea unor conferințe de îndrumare a preoților și preoteselor, al căror folos s-a dovedit a fi mare. În legătură cu aceasta, se oferă profesorilor oaspeți prilejul de a cunoaște o nouă metodă în lucrarea misionară și pastorală a preoțimii din Biserica bulgară și anume îndrumarea preoteselor în cadrul unor cursuri și conferințe de orientare.

A răspuns Pr. Prof. Gheorghe I. Moisescu, mulțumind președintelui conferinței și stăreței mînăstirii pentru alesele cuvinte cu care au fost întîmpinați ca soli ai Institutelor teologice din București și Sibiu. De asemenea, mulțumește și I.P.S. Mitropolit Sofronie pentru că le-a dat acest minunat prilej de a cunoaște felul cum se desfășoară inițiativa de a se da îndrumări preoteselor, în cadrul unor cursuri și conferințe eparhiale sau protopopești pentru pregătirea lor de colaboratoare ale preoților de enorie în lucrarea pastorală, misionară, și socială.

Spune apoi că în Biserica Ortodoxă Română s-au organizat pînă acum doar cursuri de îndrumare și conferințe de orientare pentru preoți. În ce privește activitatea preoteselor, ea este prevăzută de Statut în cadrul Comitetelor parohiale, unde, prin pricepere și hărnicie pot înfăptui adevărate minuni în ce privește cîntarea omofonă în biserică, îngrijirea sfîntului lăcaș, susținerea operelor samaritene și alte lucruri de folos obștesc.

Intre Biserica Ortodoxă Română și cea Bulgară sînt astăzi legături de adevărată dragoste frățească. Cuvintele Mîntuitorului Hristos: «**Prin**

aceasta va cunoaște lumea că sînteți ucenici ai Mei de veți avea dragoste între voi», trebuie să ne fie călăuza statornică. Fiecare dintre noi este dator să se socotească un «ucenic» al Domnului, un apostol al înfrățirii și un propovăduitor al dragostei. Preoții și credincioșii bulgari, ca și cei romîni, mărturisesc aceeași dreaptă credință, se închină aceluiași Dumnezeu preamărit în Treime, slujesc la aceleași altare și se împărtășesc din același potir al dragostei cu Sfîntul Trup și Sînge al Mîntuitorului Hristos. De aceea Dunărea nu ne desparte, ci ne unește pe toți sub acoperămîntul aceluiași sfînt har.

Popoarele noastre se străduiesc azi să-și făurească o viață nouă. Ca păstori sufletești, preoții sînt datori să fie alături de credincioșii lor și să-i sprijine în năzuințele lor de agonisirea unui trai mai bun și îmbelșugat. Ei trebuie să fie apărători neclintiți ai păcii în lume, fiindcă prin pace ne zidim mîntuirea și avem cheazăia vieții veșnice.

După masa de seară, ne-am înapoiat la Tîrnovo, mulțumind I.P.S. Mitropolit Sofronie pentru călduroasa primire, ca și pentru bunăvoința nepregetată cu care ne-a înlesnit să vizităm monumentele istorice din Tîrnova și împrejurimi. Ne-am luat apoi rămas bun, întrucît a doua zi dimineața urma să ne întoarcem la Sofia prin Plevna.

În zorii zilei de vineri, 6 iunie, am plecat împreună cu P. S. Episcop Nicolae spre Plevna. În drum întîlnim sate cu grădini, fînețe întinse, lanuri de grîu și porumb. Suim un podiș înalt, cînd înaintea noastră se deschide o altă adîncitură înverzită și în fundul ei un orașel: **Loveci**. Colinele dinprejur sînt toate sădite cu vii. Cotim pe o alee largă și ne îndreptăm spre reședința Mitropoliei, unde facem un scurt popas. Doream să-l întîlnim pe I.P.S. Filaret, pe care-l cunoscusem la Sofia, însă ni s-a spus că este la catedrală, unde are loc o conferință a preoților din eparhie.

Pornim mai departe, străbătînd aceleași prăveliști, care farmecă privirea și îți desfătează sufletul. De după un deal însă vedem că holdele de grîu și porumb sînt culcate la pămînt și pline de nămol, pomii stau desfrunziți, iar din vii n-au mai rămas decît coardele prinse de araci. Înțelegem că asupra întregului ținut din jurul Plevnei s-a abătut o vijelie cumplită, cu grindină și potop de ploaie, cum rar se poate întîlni. Ajunși în oraș, ocolim strada principală pe care nu se putea circula deoarece fusese stricată de potop, și ne oprim în partea de sus a orașului, la locuința preotului Filip Filcov, protoiereul ținutului Plevna. Doream să știm dacă a luat legătură cu preotul din Grivița pentru săvîrșirea unui parastas la mausoleul ostașilor romîni. Ni s-a spus că s-au făcut toate pregătirile convenite și că sîntem așteptați la ora 11. Însoțiți de P.S. Episcop Nicolae, rectorul Academiei teologice și de părintele protoiereu Filip Filcov, am plecat spre Grivița. Pe drum același spectacol trist și aceleași pagube uriașe făcute de potop ne întîmpinau la fiecare pas. Ne-am oprit cu mașina în marginea satului, fiindcă podul de peste apa Grivița fusese stricat de apă. Am mers pe jos pînă la biserica-mausoleu, unde ne aștepta părintele Marin Bencev, soția sfinției sale, care pregătise coliva și cîteva femei din sat. Slujba parastasului a fost săvîrșită de P.S. Episcop Nicolae și de patru preoți, în limba slavonă și romînă. Am coborît apoi în criptă, unde s-a citit molitfa de dezlegare pentru ostașii morți în războiul din anul 1877. Coroane mari de flori cu panglici tricolore depuse de delegația guvernamentală și de partid a R.P.R. înveșmîntau cele trei osuare din criptă, unde stau strînse la un loc oasele voinicilor

noștri, morți în aceste depărtate locuri străine, pentru neatîrnarea și pentru cinstea țării.

În Plevna vizităm muzeul și mauzoleul războiului din 1877, aflate într-un parc foarte bine îngrijit, în mijlocul orașului. Muzeul înfățișează întreg războiul din 1877-78, cu faptele de arme hotărîtoare ale oștirilor rusești, cu copii după tablourile care ilustrează luptele, cu chipuri de generali și ofițeri, cu machete de poduri, redute etc.

Nu departe de muzeu, într-o frumoasă grădină de flori se află biserica-mauzoleu, ridicată în anul 1903, în cinstea eroilor ruși și români. Afară, sînt scrise pe zid localitățile unde s-au dat cele mai mari bătălii, numărul ofițerilor și numărul soldaților ruși și români căzuți în lupte. La ieșire, pe iarba verde din marginea aleei se văd scrise în limba bulgară, cu litere de flori, cuvintele: «Eroi, cu oasele voastre noi ne-am construit libertatea noastră». Este prinosul de cinstire al vrednicului popor bulgar adus celor ce s-au jertfit pentru eliberarea lui de sub jugul otoman.

După masa de prînz și o odihnă de cîteva ceasuri, în minunatul restaurant și hotel Balkanturist, de lîngă Plevna, plecăm spre Sofia. Străbatem satele Opanez, Dolni Dubnik, Gornii Dubnik și Teliș, unde, de asemenea s-au săvîrșit acte de bravură ale ostașilor ruși și români. Mergem apoi pe valea Iskerului și intrăm în munte pentru a lua în jos drumul spre Sofia, unde am sosit noaptea pe la ora 10.

Vineri dimineața, 7 iunie a. c., am vizitat Biblioteca de Stat din Sofia «Vasil Kolarov», socotită pe bună dreptate o mîndrie a regimului de democrație populară. Cu o fațadă largă, cu sări de intrare monumentale de-alungul acestei fațade, cu un șir de coloane masive, cu linii sobre și cu un interior în marmoră de diferite culori, construcția este într-adevăr impunătoare.

În holul din mijloc se află trei mari fișiere, unul pe autori, al doilea pe secții, iar al treilea pentru periodice. În stînga intri în sala mare de lectură, care primește lumina de sus, prin acoperiș. Pe coama acoperișului curge necontenit apă, spre a răcori aerul din sală. În rafturile de lîngă pereți stau la îndemîină cărți ajutătoare oricărui studiu: dicționare, enciclopedii, felurite tratate științifice, atlasuri etc. Sala are locuri, la mese lungi, pentru trei sute cincizeci de cititori.

În fund este o sală mai mică pentru consultarea ziarelor și revistelor, așezate în rafturi laterale, pe limbă și specialități. Se mai află o sală anume pentru oamenii de știință, alta pentru manuscrise și alta pentru literatura orientală. Biblioteca posedă peste patru sute de mii de volume și o bogată colecție de manuscrise, adunate după 1879 înapoi. Îndobște este frecventată cam de o mie de cititori pe zi. Călăuza noastră, d-l D. N. Mincev, — care știe foarte bine romînește și a publicat în 1932, la Constanța, o broșură: **Din istoria literaturii bulgare** —, ne arată, cu multă bunăvoință cărți, reviste, ziare, manuscrise și documente rare, privind legăturile romîno-bulgare. Dintr-o mapă de carton, scoate să privim manuscrisul amintirilor lui Zamfir Arbore, scrise mărunt, cu creionul, intitulat: **Umbrele celor dispăruți**, cuprinzînd evocarea revoluționarilor bulgari. Dintr-o altă mapă ni se arată, învelită în celofan, o scrisoare a lui Hristo Botev, către mama sa, în care-i spune: «Dacă voi muri, să știi, că după patrie, pe tine te-am iubit».

Alături de bibliotecă se află noua clădire a Universității de Stat. Săli mari, amfiteatre, laboratoare, seminarii, te întîmpină la tot pasul pe

culoarele largi ale acestui templu al științei. Este perioada de examene, cînd profesorii și studenții sînt mai tăcuți, mai preocupați, mai obosiți de munca din cursul anului. Nu îndrăznim să supărăm această liniște atotstăpînitore de aici. Ne îndreptăm spre bibliotecă, dar cerberul de la ușă ne spune că nu putem intra. I se spune că sîntem «gosti», adică oaspeți străini și abia atunci i se descrețește fruntea, lasă mina jos de pe ivorul ușii, pe care ne-o deschide larg și ne poștește înlăuntru. Sîntem anunțați la directorul bibliotecii, care coboară îndată să ne întîmpine. Ne conduce mai întîi în sala periodiceilor, unde în rafturile prinse în perete se află cîteva sute de publicații străine, reviste și anale, prînite din toate părțile lumii, fie prin schimburi cu publicațiile periodice bulgare, fie prin abonamente. Vizităm depozitul de cărți, cu tot mobilierul din fier, și apoi sala de lectură, plină toată numai de studenți, care își pregătesc examenele în cea mai desăvîrșită liniște.

De la Universitate, însoțiți de arhimandritul Metodie, am mers să vizităm Muzeul de arheologie și istorie națională, aflat în mijlocul orașului, lîngă Banca de Stat, într-o clădire ciudată, cu șase cupole rotunde, în care recunoști o moscheie veche. Privim sculptura antică, foarte bine reprezentată prin capitele bogate, pietre de mormînt cu inscripții latine și grecești, unele chiar creștine, cu statui ale feluritelor zeități păgîne. Nu lipsește nici chipul în piatră cioplită al așa zisului «cavaler trac», în avîntul calului său de luptă. Sînt apoi o mulțime de decrete imperiale romane, săpate în bronz, precum și vase de argint sau alte metale.

Colecția de monede este foarte interesantă, cu banii regilor traci, cu ai orașelor grecești și republicii romane și ai tuturor împăraților greci, bulgari și turci.

Din evul mediu, vremea împărăției bizantine și a țaratului de Preslav și Tîrnovo, care năzuiau s-o înlocuiască, sînt foarte multe lucruri, îndeosebi pisanii, care atrag privirea prin frumusețea și varietatea lor.

Evul bizantino-bulgar este înfățișat prin cîte o frescă de biserică, reprodusă pe pînză în mărime naturală, dar mai ales prin icoane de adevărată artă. Urmează apoi multe icoane bisericești: cruci, cîndele, potire, cădelnițe, sfeșnice, scoarțe de evanghelii, de odăjdii, epitafuri și dvere de iconostase.

La saloanele expoziției anuale de Stat am admirat îndelung noile realizări ale artiștilor plastici bulgari în domeniul picturii, desenului și sculpturii. A fost cea mai aleasă desfătare să vedem uimitorul progres pe care l-a făcut în anii din urmă arta bulgară în ce privește compoziția, coloritul, portretul și tematica desprinsă din viața de toate zilele, fără acea dulcegărie a picturii de odinioară, cu naturi moarte, cu peisajii romantice sau cu lucruri ireale. Stăpîniți de aceste calde impresii am vizitat și Galeriile de artă, aflate azi în fostul palat regal. Păcat însă că lumina sălilor de aici este cu totul nepotrivită unei expoziții de tablouri. Asta nu împiedică însă să parcurgi, ca într-un film, toată evoluția picturii bulgare, începînd de la modestele icoane și portrete de ctitori, pînă la adevăratele tablouri de compoziții uriașe, cu subiecte desprinse mai ales din istoria bulgară, atît de frămînată și cu episoade uneori atît de tragice. Ne-a părut rău că timpul prea scurt nu ne-a îngăduit să zăbovim mai mult aici în fața picturilor lui Dospevski, Kristo Tokev, Mîrkovicika, sau Alexandru Mutafov.

Sâmbătă, 8 iunie, sîntem poștiți la amiază de Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril, la o masă intimă la reședința din Palatul mitropolitan. Un interior foarte plăcut și cu mult gust aranjat: mobilă, tablouri, covoare, vitrouri dovedesc laolaltă priceperea unui om de adevărată artă. Nimic de prisos, nimic nepotrivit, o armonie desăvîrșită în linii, în spațiu și în culori. Au mai luat parte la masă P.C. Icon. Ioan Cristea, parohul bisericii romîne din Sofia și P.C. Protoiereu Dimitrie Petrov, însoțitorul nostru permanent, amîndoi cu soțiile.

Părintele Patriarh Chiril știe să creeze o atmosferă de familiaritate și de bunătate cum rar se poate întîlni. Convorbirea cu Prea Fericirea Sa îți agonisește clipe de fermecătoare desfătare sufletească, povestind liniștit și cu multă blîndețe duhovnicească.

PP. CC. Pr. Prof. Gh. I. Moiescu și Sofron Vlad cu P.S. Rector, Episcopul Nicolae de Macariopol, în mijlocul credincioșilor bisericii romîne din Sofia.

La despărțire i-am mulțumit pentru deosebita atenție ce ne-a arătat, iar Prea Fericirea Sa ne-a binecuvîntat spunîndu-ne că înainte de a pleca spre țară să mai trecem pe la Sfîntul Sinod, spre a ne lua rămas bun.

Către seară am mers la Biserica romînească din Sofia ca să luăm parte la slujba privegherii pentru hramul de a doua zi, Sfînta Treime. Am slujit în sobor cu părintele arhim. Antonie, care peste două zile pleca la Moscova ca apocrisiar al Bisericii bulgare pe lîngă Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei.

Biserica romînească din Sofia se află aproape în centrul orașului. Clădită în stilul bisericilor romînești, cu sînurile și absida altarului ieșite în afară în formă treflată, cu turla Pantocratorului înaltă, a fost tîrnosită în anul 1923. Interiorul este lucrat în întregime în stil romînesc, de la catapeteasmă și policandre pînă la străni și candelere. A fost sfințită în anul

1923 de ierarhi și preoți români și bulgari. De atunci biserica a rămas un fel de «alma mater» pentru toți românii din Sofia, fie că sînt macedoneni, fie că sînt veniți din patrie. Parohul bisericii, Preotul iconom stavrofor Ioan Cristea desfășoară aici o lucrare pastorală și misionară vrednică de toată lauda. Sfîntul lăcaș este îngrijit și păstrat într-o curățenie pilduitoare. Slujbele se fac în chip absolut regulat și în limba română. Un cor bun, susținut cu destule greutate, atrage în zilele de duminică și sărbători un număr mare de credincioși nu numai români, ci și bulgari.

A doua zi, duminică, fiind praznicul Pogorîrii Sfîntului Duh și hramul bisericii, Sfînta Liturghie a fost săvîrșită de Prea Sfințitul Episcop Nicolae, rectorul Academiei teologice, înconjurat de un sobor de opt preoți și doi diaconi. În afară de sute de credincioși români și bulgari, au mai fost de față reprezentanții Ambasadei romîne din Sofia, întreg Corpul didactic al Academiei teologice și mai mulți oaspeți din administrația Bisericii bulgare. Nu putem trece cu vederea faptul că în cor a cîntat cu acest prilej și marele artist. S. Ramadanov, de la Opera de Stat din Sofia.

La sfîrșitul slujbei, P.C. Pr. Prof. Sofron Vlad a împărtășit credincioșilor binecuvîntări și doriri de bine din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, făcînd apoi urări pentru întărirea dragostei între cele două Biserici ortodoxe surori și înfrățirea popoarelor noastre vecine, romîn și bulgar.

P.C. Icon. Ioan Cristea a mulțumit credincioșilor și tuturor oaspeților pentru participarea în număr așa de mare la prăznuirea hramului bisericii romîne.

A urmat o agapă în casa parohială, la care au luat parte toți oaspeții, membrii Consiliului parohial și corul bisericii. Vlădica Nicolae a toastat pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian și Conducătorii Republicii Populare Romîne, iar P.C. Prof. Gheorghe I. Moiescu, pentru Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril și Conducătorii Republicii Populare Bulgaria, pentru Academia teologică din Sofia și pentru slujitorii, ajutătorii și binefăcătorii bisericii romîne din Sofia.

Luni 10 iunie, dimineața, am mers la Ambasada Republicii Populare Romîne din Sofia, fiind primiți în audiență de dl. ambasador Mihail Roșianu. Cu o amabilitate deosebită, d-sa ne-a întrebat cum a decurs vizita noastră în Bulgaria și cu ce impresii ne întoarcem în țară. I-am răspuns că pretutindeni am fost întâmpinați cu multă căldură, că ni s-au făcut toate înlesnirile ca să ne putem documenta la fața locului de însemnătatea monumentelor istorice vizitate, de valoarea bibliotecilor și muzeelor, dar mai ales de prietenia pe care ospitalierul popor bulgar o nutrește astăzi față de români. În ce privește schimbul de profesori între Academia teologică din Sofia și Institutele teologice romînești, inițiat de Prea Fericitii Patriarhi Justinian al Romîniei și Chiril al Bulgariei, el poate contribui și pe latura bisericească la adîncirea și strîngerea legăturilor de prietenie între cele două popoare: romîn și bulgar.

În după amiaza aceleiași zile, la ora 17, am luat parte la ședința Consiliului profesoral al Academiei teologice, convocat pentru citirea și iscălirea protocolului întocmit în limbile bulgară și romînă cu prilejul consfătuirii din ziua de 27 mai a.c.

La sfîrșitul ședinței, P.S. Rector, Episcopul Nicolae a exprimat mulțumiri Sfintelor Sinoade ale Bisericilor ortodoxe romînă și bulgară, precum și Prea Fericitilor Patriarhi Justinian și Chiril, pentru inițiativa

luată în vederea colaborării dintre Academia teologică din Sofia și Institutele teologice românești. Dacă Biserica romano-catolică este socotită a lui Petru, iar cea protestantă a lui Pavel, Biserica ortodoxă este mai ales a lui Ioan, pentru că în ea domnește dragostea, iar dragostea apropie, împacă, aduce bună înțelegere și este făcătoare de bine. Apropiindu-ne în îndeletnicirile noastre pe tărâm teologic, noi apropiem Bisericile noastre și pe credincioșii lor și astfel slujim cauzei comune a păcii și a frăției în lumea întreagă. De aceea strădania și slujirea noastră este binecuvântată.

În amintirea călătoriei noastre în Bulgaria, Prea Sfințitul Rector ne-a făcut mai multe daruri în cărți și lucruri de folos.

A vorbit apoi Pr. Prof. Gheorghe I. Moiescu, mulțumind prin următoarea cuvântare:

«Sîntem înduioșați pînă la lacrimi de tot ceea ce ați făcut pentru noi: ne-ați întâmpinat cu inimă curată și cu căldură de adevărați frați întru slujirea învățaturii sfinte despre Dumnezeu și despre tainele credinței creștine. Ne-ați înlesnit apoi să vă cunoaștem la Dvs. acasă. Și trebuie să mărturisim că am descoperit în firea Dvs. un dar deosebit de a primi oaspeți, bucuria neprefăcută de a le arăta tot ceea ce aveți mai scump, de a-i desfăta cu frumusețile felurite ale țării și de a-i înfrupta cu plăcutele obiceiuri ale ospetiei.

Inclinarea aceasta firească a Dvs. a făcut să lege între noi prietenii strînse pe care nu le vom uita și din care nădăjduim să porceadă un spor de fapte menite să înfrățească pe veci popoarele noastre.

Scumpa Dvs. țară posedă frumuseți deosebite, — de la asprimea munților de piatră și a văilor care spintecă țara, la dealurile acoperite cu livezi și păduri, coborînd pe coline și plaiuri line, spre cîmpiile întinse către apele rîurilor care o brăzdează.

Locurile istorice cu urme ce se pierd în negura veacurilor îndepărtate, presărate pe creste de munți, pe vaduri de apă, sînt mărturii vrednice de pomenire a luptelor purtate odinioară pentru apărarea țării. Astăzi, cînd puterea poporului stă în mîna sa, aceste mărturii ale trecutului istoric sînt păstrate cu grijă și cinste, fiindcă ele însemnează nu numai etape de cultură, ci și relicve scumpe care înflăcărează avîntul de muncă spre noi cuceriri. Tradiția istorică pe care o aflăm în pisaniile lor, stă la temeliea culturii noastre și este patrimoniul scump al popoarelor noastre, este chezașia legăturilor noastre de azi, de mîine și de totdeauna.

Biserica Ortodoxă Bulgară, prin ierarhii ei cărturari, înzestrați cu bunătatea și priceperea unei părintești ocîrmuirii duhovnicești, alături de osîrdia neîntrecută a călugărilor din mînaștirile aflate în diferite colțuri ale țării, oferă vizitatorilor străini pilda unei trăiri intense și curate a poruncilor evanghelice, dar și avîntul unei culturi teologice încălzite și de flacăra progresului.

Monahismul bulgar, ivit odată cu creștinarea poporului slav din aceste părți, a crescut atunci cînd condițiile de viață ale poporului erau mai bune și a scăzut cînd suferințe crunte și împrejurări vitrege s-au abatut peste popor. Monahismul a întreținut în mînaștiri scînteia unui progres. În tinda mînaștirilor a încercat să buchisească învățătura de carte; în însemnările cronografice de pe pomelnice și letopisețe s-au păstrat prețioase date istorice din viața poporului. Multe mînaștiri au adăpostit fugari-

luptători pentru o viață mai bună, întreținând astfel, pe cât s-a putut, dîrzenia luptelor.

Nu putem încheia acest cuvînt de despărțire fără a aduce prinosul nostru de mulțumire și recunoștință Prea Fericirii Sale Patriarhului Chiril pentru dragostea și căldura părintească arătată în tot timpul șederii noastre în scumpa Dvs. țară. Simțămîntele noastre de aleasă prețuire se îndreaptă și către ceilalți ierarhi pe care am avut prilejul să-i cunoaștem, sau să-i vizităm în drumul nostru, îndeosebi pe Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți Pimen al Nevrocopolului și Sofronie al Tîrnovei, ca și Prea Sfințitilor Episcopi și egumeni Varlaam al Rilei și Iona de la Bacikov.

În sfîrșit, cuvîntul nostru de caldă mulțumire se îndreaptă mai ales către gazda noastră cea adevărată, Prea Sfințitul Episcop Nicolae, Rectorul Academiei teologice și către Dvs. profesorii, care n-ați precupețit nimic din tot ce putea să ne facă șederea noastră aici cît mai plăcută, încît trebuie să vă mărturisim că ne-am simțit ca în mijlocul unor frați adevărați. Nu vom uita niciodată aceste clipe frumoase, iar chipurile Dvs. vor rămîne neșterse în sufletele și în inimile noastre.

Ne întoarcem în țară cu încredințarea că acest «pas binecuvîntat» făcut de noi, va deschide calea unei rodnice colaborări între Așezămintele noastre de învățămînt teologic și va ajuta la strîngerea legăturilor de dragoste între slujitorii Bisericilor noastre surori întru dreapta credință și de prietenie neșarmurită între popoarele noastre vecine, pe calea păcii și a propășirii lor neconținute pentru făurirea unei vieți noi».

Marti, 11 iunie — zi liberă pentru a colinda prin Sofia și a ne lua rămas bun de la primitoarele gazde. La ora 10 am fost primiți la Palatul Sinodal în audiență de «bun rămas», de către Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril. Erau de față I.P.S. Mitropoliți Iosif al Varnei și Filaret de Loveci. Am mulțumit pentru dragostea părintească arătată în tot timpul șederii noastre în Bulgaria, precum și pentru înlesnirile făcute, ca să putem cunoaște locurile și monumentele istorice, legate în parte și de istoria Bisericii romîne.

Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril ne-a binecuvîntat și ne-a încredințat apoi o scrisoare — răspuns către Prea Fericitul Patriarh Justinian. În legătură cu vizita noastră în Bulgaria, arătînd că prin ea «se întăresc și mai mult legăturile frățești între Sfintele noastre Biserici și între slujitorii lor. Acest fapt este un prinos personal al Prea Fericirii Voastre, care se adaugă la marele Vostru prestigiu de Prim Intîistătător al Sfintei Biserici romîne și vrednic ierarh al Sfintei Biserici Ecumenice».

*

Am plecat spre țară miercuri 12 iunie, la ora 7 dimineața, fiind petrecuți la aeroport de: P.S. Episcop Maxim, Secretarul general al Sfîntului Sinod, P.S. Episcop Iosif, vicarul Mitropoliei Sofiei, dl. Ivan Uzunov, delegatul Comitetului Cultelor de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri, P.S. Rector Episcopul Nicolae, împreună cu membrii corpului didactic al Academiei teologice din Sofia, P.C. Pr. Icon. Ioan Cristea, parohul bisericii romîne din Sofia și P.C. Protoiereu Dimitrie Petrov, harnicul tălmăcitor și bunul nostru însoțitor din tot timpul șederii în Bulgaria, căruia la despărțire i-am mulțumit în chip deosebit pentru marea sa amabilitate și deosebita sa dragoste.

Cînd avionul și-a luat zborul, am învăluit din nou cu privirea întreaga Sofie însoțită cu razele unei dimineți senine. Doream să luăm în suflet icoana vie a acestui popor harnic și dîrz făuritor al unei vieți noi.

NOTA BIBLIOGRAFICA

In lipsa unei Călăuze pentru localitățile și monumentele istorice din Bulgaria, dăm următoarea bibliografie folosită de noi:

IN LIMBA ROMINĂ:

1. Episc. Melchisedec, **O scurtă excursiune în Bulgaria**, în Rev. p. ist. arh. fil., II 4 (1885), pp. 501-542 și III, 5 (1885), pp. 113-123.
2. N. Iorga, **Prin Bulgaria la Constantinopol**, București 1907, 8°, 286 pp.
3. N. Hrițcu, **Urme românești în Bulgaria**, în rev. **Boabe de grîu**, an. 3, (1932), pp. 86-92.
4. D. N. Mincev, **Din istoria literaturii bulgare**, Constanța, 1932, 16°, 34 pp.
5. P. P. Panaitescu, **Bulgarii și rominii**, București, 1944, 8°, 66 pp.
6. Ovidiu Marina, **Insemnări din Bulgaria**, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 1934, 8°, 436 pp.
7. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași **Studii istorice romîno-bulgare**, Editura Academiei R.P.R., București, 1956, 8°, 250 pp.
8. Eugen Baconski, **Itinerar bulgar**, Espla, București, 1955, 8°.
9. Demostene Botez, **Curcubeu peste Dunăre**, Espla, București, 1956, 8° 272 pp.

IN LIMBA BULGARĂ ȘI FRANCEZĂ:

1. E. Sprostranov, **Catalogul manuscriselor bibliotecii mînăstirii Rila**, Edit. mînăstirii Rila, Sofia, 1902, 8°, 136 pp.
2. Nedelko Karanesev, **Istoria mînăstirii de obște «Schimbarea la Față a Domnului»**, de lângă Tîrnovo, Tîrnovo 1927 8°, pp. 144.
3. Al. H. Jekov, **O luminătoare în trecutul veacurilor**, Mînăstirea împărătească și patriarhicească Sf. Treime de lângă Tîrnovo. Scurtă privire istorică, Sofia 1936, 8°, pp. 104.
4. Iv. Zagorski, **Mînăstirile din eparhia Tîrnovei**, Sofia, 1947, 16° pp. 100.
5. Sslavo Athanasov, **Guide de monastère de Rila et des environs**, Edit. du monastère de Rila Sofia, 1948, 16°, 100 pp.
6. Ep. Iona de Agatoniki, **Mînăstirea Bacikovo**. Scurtă privire istorică, ed. II, Editura Sinodală, Sofia, 1956, 12°, 64 pp.
7. Iankă Nicolova-arh. Trifon Tînev, **Tîrnovo**. Călăuză, Edit. de Stat pentru Știință și Artă, Sofia, 1956, 16°, 84 pp.

INCHEIEREA ANULUI ȘCOLAR 1956-1957 LA INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÎNT ALE BISERICII ORTODOXE ROMINE

Dărilor de seamă asupra activității desfășurate de instituțiile de învățămînt teologic al Bisericii Ortodoxe Romîne, — pe care le-am publicat cu regularitate în ultimii ani — au vădit progresul continuu al acestor așezăminte de cultură teologică ortodoxă. Într-adevăr, din 1948 — de cînd funcționează sub directa conducere și purtare de grijă a Sfîntului Sinod —, Institutele Teologice Universitare, Seminariile Monahale și Școlile de Cîntăreți și Seminariile Teologice au obținut roade tot mai bogate, în strădaniile lor de pregătire a viitorilor slujitori ai altarelor străbune și de luminare a monahismului nostru. Experiența anilor trecuți, purtarea de grijă plină de înțelepciune și dragoste părintească a membrilor Sfîntului Sinod, precum și libertatea deplină pe care a dobîndit-o Biserica Ortodoxă Romînă de a-și organiza ea singură școlile de care are nevoie au asigurat condiții optime pentru împlinirea îndatoririlor de mare cinste și de răspundere, ce revin atît profesorilor, cît și studenților și elevilor acestor instituții de învățămînt teologic.

Socotim — așa dar — de folos să însemnăm în aceste pagini cîteva din rezultatele obținute de-a lungul anului școlar 1956-1957, de dascăli și ucenici, în strădaniile lor comune de promovare a culturii teologice și ortodoxe, cu încredințarea deplină că din cunoașterea biruințelor cărturărești dobîndite pînă acum, va spori în sufletele tuturor ostenitorilor din ogorul învățămîntului nostru rîvna sfîntă de a înmulți aceste biruințe, spre binele Bisericii Ortodoxe Romîne.

LA INSTITUTELE TEOLOGICE UNIVERSITARE

În București Rezultatele obținute la sfîrșitul anului universitar 1956—1957 îngăduie să se spună că a fost un an de muncă rodnică, plin de însuflețire și trăire religioasă, în care corpul didactic și studenții au depus toate strădaniile lor pentru a împlini nădejtile ce și le-au pus în ei membrii Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Fiind cel mai înalt for de cultură teologică și îndrumător de viață duhovnicească, Institutul Teologic, sub îndrumarea directă a conducerii superioare bisericești, oblăduit de dragostea părintească a Întîistătorului Bisericii noastre trebuie să desăvîrșescă în tinerele vlăstare pregătirea pentru greaua lor misiune de păstori de suflete. Imbinarea armonică a cunoștințelor religioase cu trăirea învățăturilor creștine a fost

țelul spre care s-au concentrat toate eforturile de muncă, pentru ca absolvenții Institutului să devină adevărați preoți, devotați îndrumători ai poporului dreptcredincios și vrednici fii ai patriei.

Insuflețiți de acest gând, profesorii și studenții au început, în toamna trecută, un nou an de muncă, din a cărui desfășurare, în cursul celor 9 luni de strădanie, înregistrăm unele aspecte mai importante, ce stau ca mărturie a realizărilor obținute.

Activitatea didactică. Institutul Teologic și-a deschis porțile pe data de 1 octombrie 1956, când au început cursurile de licență și magisteriu. Pentru studenții care urmau să intre în anul I licență, examenul de admitere s-a ținut în zilele de 10-13 septembrie, iar pentru studenții din anul I magisteriu acest examen a avut loc în ziua de 2 octombrie, comisia fiind prezidată de însuși Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. În fața comisiei pentru examenul de admitere la cursurile de licență s-au prezentat 65 candidați, dintre care au reușit 57, iar la comisia examenului de admitere pentru cursurile de magistru, 14 candidați, reușind 13.

Pentru cursurile de licență s-au înscris 249 studenți, iar la magisteriu 30, frecventând regulat cursurile până la sfârșitul anului un număr de 246 studenți, 217 la cursurile de licență și 29 la magisteriu, la care se adaugă și cei 25 studenți cu frecvență redusă, înscriși conform art. 204 din Regulament. Repartizarea acestora pe anii de studii este următoarea: în anul I licență — 59, în anul II — 68, în anul III — 55 și în anul IV — 60; iar la magisteriu în anul I — 15, anul II — 6 și anul III — 8.

Frecvența studenților a fost aproape regulată, cu mici lipsuri din cauză de boală sau concedii acordate de Rectoratul Institutului.

Studenții din cei patru ani de la licență, ca și cei din cei trei ani de la magisteriu au audiat cursurile cu regularitate, luând parte activă la toate lucrările din orele de seminarii, ca apoi în luna februarie 1957 să se prezinte la colocvii, promovându-le în proporție de 92%. Restanțierii au promovat colocviile în presesiunea examenelor de fine de an. Indată după încetarea cursurilor, la 14 iunie 1957, a început sesiunea de examene — la care s-au prezentat un procent de 90% studenți, promovând 85% dintre ei —, sesiune care a durat până la sfârșitul lunii iunie, încheindu-se cu examenul de licență al absolvenților anului IV. Din cei 60 absolvenți ai anului IV, la examenul de licență, ținut în zilele de 27-28 iunie, s-au prezentat 52 candidați, la care s-au adăugat și 7 absolvenții din anul 1955-1956. Un număr de 57 candidați au fost proclamați licențiați în Teologie.

Repartizarea pe eparhii a celor 57 noi licențiați în Teologie este următoarea: Arhiepiscopia Bucureștilor 12 licențiați, Arhiepiscopia Iașilor 13 licențiați, Arhiepiscopia Craiovei 16 licențiați, Arhiepiscopia Timișoarei 2 licențiați, Episcopia Râmnicului și Argeșului 9 licențiați, Episcopia Romanului și Hușilor 3 licențiați, Episcopia Buzăului 7 licențiați, Episcopia Dunării de Jos 4 licențiați și Episcopia Clujului 1 licențiat.

La aceștia se adaugă cei 7 absolvenți mai vechi, care s-au prezentat la examenul de licență în sesiunea din februarie 1957, dintre care 6 din Arhiepiscopia Bucureștilor și 1 din Episcopia Buzăului.

În cadrul cursurilor de magistru în Teologie, examenele anuale au avut loc în zilele de 21 și 22 iunie, la care s-au prezentat majoritatea studenților, restul urmând să promoveze aceste examene în sesiunea din toamnă. Tot în cadrul activității didactice de la aceste cursuri s-a ținut

și examenul aprofundat de admisibilitate, la care s-au prezentat, în zilele de 8-10 aprilie 1957, un număr de 7 absolvenți ai celor trei ani de magisteriu, promovând următorii: P.C. Pr. Eftimie Andrei (secția istorică), Gămălie Alexe Ștefan (secția istorică), P.C. Pr. Ignătescu Vasile (secția sistematică) și P.C. Ieromonah Crăciunaș Irineu (secția sistematică). Pe ziua de 1 iulie s-a prezentat și a promovat examenul aprofundat de admisibilitate P.C. Pr. Arhimandrit Băbuș Grigore (secția practică).

Trebuie să menționăm aici că printre studenții care au frecventat cursurile de magistru în Teologie în acest an școlar am avut și doi studenți străini: Ieromonahul Dimelis Apostolos, trimis de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol și Hristov Vasile Iordanov, trimis de Patriarhia Bisericii Ortodoxe Bulgare. Ambii au frecventat cursurile anului I magisteriu ca bursieri ai Administrației Patriarhale. De altfel avem și doi studenți ai Institutului nostru, Ieromonahii Chesarie Gheorghiescu și Florea Lucian, care frecventează cursurile de licență la Academia Teologică din Zagorsk-Moscova, ca bursieri ai Patriarhiei Ortodoxe Ruse. Este primul schimb de studenți teologi ce se face între Bisericele Ortodoxe, schimb ce va fi sporit pentru cimentarea legăturilor și sporul culturii teologice ortodoxe.

Pentru buna desfășurare a cursurilor și seminariilor de la cursurile de licență și magisteriu, încă din toamna anului 1956, Sfântul Sinod, din inițiativa și purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, a întregit cu profesori titulari sau suplinitori toate catedrele vacante. Prin aceasta s-a putut asigura împlinirea cu regularitate a întregului plan de învățământ de către corpul didactic format din 15 profesori, 4 conferențieri, 1 lector și 4 asistenți. Acest corp didactic a depus o bogată activitate: didactică în cadrul orelor de curs și seminarii; educativ-duhovnicească pentru pregătirea studenților în vederea chemării ce-i așteaptă; cultural-teologică și social-patriotică. Cu toții au publicat studii, articole, recenzii și cronici în revistele editate de Sfânta Patriarhie sau în revistele Centrelor Mitropolitane; au dat toate îndrumările și au supravegheat cu sîrguință și minuțiozitate științifică elaborarea lucrărilor de seminar ale studenților de la cursurile de licență și celor de la cursurile de magisteriu, ca și a tezelor pentru obținerea titlului de licențiat în Teologie.

Menționăm totodată că membrii corpului didactic au participat și și-au dat contribuția la toate manifestările cu caracter religios din cursul anului, precum și faptul că — odată cu înființarea și organizarea, la 1 martie 1957 a «Fondului Central Misionar» al Bisericii Ortodoxe Române — din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, doi dintre membrii corpului didactic, P.C. Profesor N. Balca și P.C. Diac. Asist. M. Chialda, au fost numiți inspectori generali bisericești. Este o cinste și o apreciere ce se face Institutului nostru și corpului didactic în special.

Un eveniment de o deosebită importanță pentru cultura teologică ortodoxă de la noi, pe plan extern, este schimbul de profesori de Teologie început între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Bulgară. Prin înțelegerea dintre cei doi Intâistătători ai Bisericilor Ortodoxe surori și din inițiativa Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care a găsit un larg ecou la Prea Fericitul Patriarh Chiril, s-a ajuns ca în primăvara anului 1957 să se treacă la schimbul de profesori de Teologie. În urma pregătirilor făcute, între 23 mai și 12 iunie 1957, P.C. Pr. Gheorghe Mo-

sescu, profesor titular al catedrei de Istoria Bisericii Române de la Institutul Teologic din București și P.C. Pr. Sofron Vlad, profesor titular al aceleiași catedre și Rector al Institutului Teologic din Sibiu, au plecat la Academia Teologică din Sofia. Delegații au fost primiți cu toată dragostea și căldura sufletească de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Chiril și de către corpul didactic al Academiei Teologice din Sofia, în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Nicolae Macariopolski, Rectorul acestei Academii. Fiecare din cei doi profesori, delegați ai Institutelor Teologice de ia noi, au rostit în fața ierarhilor, profesorilor, studenților și credincioșilor din Biserica Ortodoxă Bulgară câte două conferințe. În felul acesta schimbul de profesori de Teologie vine să întărească și mai mult legăturile dintre cele două Biserici, să sporească cultura teologică ortodoxă și să cimenteze prietenia dintre cele două popoare vecine. Se așteaptă în toamna acestui an sosirea la București a profesorilor de la Academia Teologică din Sofia.

Și în acest an, ca și în anii trecuți, la Institut au avut loc și cursuri de îndrumare misionară și socială a preoților, care au fost frecventate de 172 preoți între 10 martie și 13 aprilie 1957.

În ajutorul studenților și preoților cursiști pentru pregătirea cursurilor, colocviilor și examenelor, dar mai ales a lucrărilor de seminar și de licență, a stat biblioteca cu cele 69.820 volume de cărți, reviste și manuscrise, deschisă zilnic între orele 9-21. Sporul de 510 cărți din acest an, cu care s-a îmbogățit biblioteca și numărul mare de abonamente la reviste și ziare, dovedesc grija pentru instruirea tinerelor vârstare ale Bisericii. Din numărul revistelor și ziarelor sosite în cursul acestui an la biblioteca Institutului înregistrăm: 10 reviste bisericești editate în țară, 2 reviste editate de Biserica Ortodoxă Bulgară, 1 revistă editată de Patriarhia Ortodoxă din Moscova, 4 reviste cu caracter social, 2 reviste pentru tineret, 8 publicații științifice ale Academiei R.P.R., 12 publicații literare-culturale și artistice, 2 serii din analele româno-sovietice, 2 publicații A.R.L.U.S., 2 publicații de învățământ, 3 publicații românești în limbi străine și 4 abonamente la principalele cotidiene din țară. Din totalul de cărți, reviste și ziare în acest an școlar au fost consultate 16.929 cărți și periodice de un număr de 6.660 cititori. În sala de lectură a bibliotecii cei 4.614 cititori au consultat un total de 8.771 cărți și periodice, repartizate pe următoarele specialități: Teologie — 6519 cărți și reviste; manuale unice (dactilografiate) — 1274 cereri; filozofie și pedagogie — 75 cărți și reviste; istorie-geografie și drept — 531 volume; beletristică și enciclopedii — 372 volume.

La acestea se adaugă cărțile și periodicele împrumutate și consultate de membrii corpului didactic, în total 6250 cărți și reviste repartizate la 1250 cititori; și cele 1908 cărți și reviste împrumutate și consultate de studenții de la cursurile de magistru și studenții monahi și monahii, reprezentând 796 cititori. Toate acestea sînt o mărturie a activității de studiu și a dorinței de sporire a cunoștințelor din partea celor care au frecventat biblioteca. De altfel, personalul bibliotecii, pe lângă împrumuturile de cărți, a stat în ajutorul studenților și cu îndrumări bibliografice la alcătuirea tezelor de seminar și licență.

Activitatea educativ-duhovnicească. Potrivit directivelor date de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și îndrumărilor speciale ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, date studenților în cadrul vizitelor făcute

la Institutul nostru, s-a căutat ca activitatea didactică de instruire și formare intelectuală, teologică și cultural-socială să fie îmbinată armonic cu practicarea învățăturilor evanghelice. De aceea, pe lângă activitatea didactică și în strânsă legătură cu ea, s-a dezvoltat și o activitate educativă-duhovnicească, în scopul de a forma în studenți pe slujitorii și păstorii de mâine ai credincioșilor Bisericii noastre. Laturea practică a trăirii creștine în formarea teologului duhovnic și educația socială în formarea de fii devotați Patriei și poporului, a fost un al doilea obiectiv urmărit pe lângă cel de instruire și formare teologică profesională. Ca acest obiectiv să fie atins și să se ajungă la o cât mai bună organizare a educației religioase și sociale, s-au alcătuit planuri semestriale de activitate educativ-duhovnicească, supuse consiliului profesoral și apoi înaintate spre aprobare Prea Fericitului Patriarh Justinian și tuturor Înălților Chiriarhi, din eparhiile cărora am avut studenți la Institut în anul acesta.

Obiectivele ce-și căutau împlinirea în cadrul acestor planuri pentru educația moral-socială a studenților au fost: 1) participarea studenților la sfintele slujbe din paraclis, în scopul de a aplica în practică, la strană și în Sfântul Altar, cunoștințele de liturgică, tipic și ritual primite la cursuri; 2) formarea deprinderii de a îngriji de locașul de cult prin curățenie, îngrijirea obiectelor de cult și veșmintelor; 3) participarea în comun la rugăciune; 4) organizarea și întărirea unei discipline conforme cu principiile moralei creștine și ale vieții obștești; 5) supravegherea și stimularea studenților la studiu, în special la pregătirea colocviilor și examenelor; 6) mărturisirea și împărtășirea studenților; și 7) stimularea și cultivarea vocației sacerdotale.

Pentru formarea și însușirea integrală a deprinderii studenților de viitori slujitori ai Bisericii, studenții au participat la toate slujbele din paraclis. Organizați pe echipe la strană și rânduți pe an de studiu și zile liturgice, sub îndrumarea și controlul profesorilor și spiritualilor, studenții au participat la slujbele Sfintei Liturghii, Utreniei și Vecerniei din paraclis, aplicind cunoștințele primite la cursurile și seminariile de liturgică, omiletică, catehetică, tipic și ritual.

De asemenea, studenții din toți cei patru ani au participat în comun la slujbele din duminici și sărbători și la Sfânta Liturghie a celor mai înainte sfințite din Postul Mare, iar cei din anul IV, tot sub supravegherea și îndrumarea profesorilor au făcut practică liturgică și în special omiletică la unele din bisericile din oraș, cântînd la strană sau în cor și rostind predica zilei.

În fiecare dimineață și seară, sub supravegherea spiritualului, studenții au participat la rugăciunea în comun făcută în paraclis sau într-o sală specială. Rugăciunea de dimineață a fost urmată de citirea sinaxarului, iar în sălile de curs de lectură din Sfânta Scriptură; după rugăciunea de seară a urmat meditația rostită de profesori, spirituali, studenții magistranzi și studenții din anul IV, cu temă biblică sau de viață duhovnicească. În baza hotărîrii Consiliului profesoral din 28 septembrie 1956, meditațiile s-au ținut în zilele de luni, marți, joi și vineri. În cele două semestre ale anului s-au ținut în paraclis, în fața studenților și preoților cursiști un număr de 107 meditații pe care studenții le-au ascultat cu multă atenție.

Un deosebit mijloc pentru educația moral-socială a studenților a fost «ora de duhovnicie», ținută săptămînal, în fiecare miercuri, cu toți

studenții. În cursul acestui an s-au ținut 33 ore de duhovnicie, în cadrul cărora s-au tratat subiecte de îndrumări moral-sociale, de pastorație și viață duhovnicească, tratate de personalul didactic și educativ și de unii PP. CC. Preoți Consilieri sau de PP.CC. Preoți din oraș. Varietatea problemelor, ca și importanța lor pentru viața din internat și cea din mijlocul credincioșilor, unde vor merge după terminarea studiilor, a făcut ca orelor de duhovnicie să li se arate mult interes din partea studenților.

Potrivit unor îndrumări mai vechi, date studenților în vizitele făcute la Institut de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, s-a organizat și în acest an o șezătoare cultural-religioasă: la 18 mai 1957, studenții anului IV au comemorat doi ani de la moartea marelui compozitor român George Enescu. Programul manifestării culturale a fost pregătit sub directa îndrumare a P.C. Pr. Prof. Petru Rezuș și a d-lui Conf. N. Lungu. Cuvântul omagial a fost rostit de studentul Veleşcu Constantin, iar studenții Gălușcă Emilian și Pr. Sfirică Nicolae au recitat versuri închinat marelui muzician. Corul studenților anului IV, condus de studentul Vizitiu Constantin, a executat un bogat program artistic.

Studenții au participat de altfel la toate ședințele și manifestările organizate de Comitetul de Luptă pentru Pace și A.R.L.U.S., la care au contribuit întotdeauna cu programe artistice.

Pentru educarea și formarea cultural-religioasă și socială, s-a intervenit la Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor ca și în acest an să pună gratuit la dispoziția studenților o serie de filme cu caracter religios și moral-social. Astfel, studenții și preoții cursiști au putut viziona mai multe filme religioase: Viața și Patimile Mântuitorului, Cinci ani de arhipăstorie ai Prea Fericitului Patriarh Justinian, Canonizarea sfinților români și Vizita Chiriarhilor străini, etc., precum și alte filme românești și străine: Afacerea Protar, O scrisoare pierdută, Dreptul de a te naște, Dragoste de mamă, și altele. În urma amenajării în sala de festivități a unei cabine cinematografice și a unui ecran portativ, vizionarea filmelor s-a putut face în condiții foarte bune.

Un mijloc deosebit pentru educarea studenților l-a constituit mărturisirea și împărtășirea lor. Acest lucru s-a făcut atât în postul Crăciunului, cât și în postul Sfințelor Paști, rugăciunile premergătoare fiind citite în paraclis de P.C. Pr. Rector I. G. Coman sau de P.C. Protos. Dr. V. Ciobanu, împărtășirea fiind făcută în paraclis sau la biserica Sfântul Spiridon-Nou.

Intrucât la educarea studenților trebuie să participe întregul corp didactic, în consiliul profesoral de la 24 octombrie 1956 au fost aleși următorii îndrumători de an: Prof. T. M. Popescu — pentru anul I, P.C. Pr. Prof. Vl. Prelipceanu — pentru anul II, P.C. Diac. Prof. O. Bucevschi — pentru anul III și P.C. Pr. Prof. Petru Rezuș — pentru anul IV. Sub supravegherea acestor îndrumători, fiecare an a ținut ședințe de îndrumare educativă. În scopul de a strânge și mai mult legătura sufletească dintre profesor și student, fiecare student a fost liber să-și aleagă dintre profesori și conferențieri cite un îndrumător-duhovnic, pe lângă care să facă ucenicie în scopul formării sale intelectuale și morale.

Pe lângă aceste metode și mijloace, s-a căutat ca îmbunătățirea și buna organizare a vieții și disciplinei de internat să se facă și prin autoconducere și autodisciplinare. În acest sens, în fiecare an de studii stu-

denții și-au ales câte un responsabil, au fost împărțiți în grupe, și-au ales responsabili de dormitoare, de sport și educație fizică, etc.

De o valoare deosebită pentru înduhovnicirea studenților a fost prezența în rîndurile lor a celor 23 studenți monahi (9 în anul II, 1 în anul III, 11 în anul IV și 2 la magisteriu) și a celor 17 studente monahii (10 în anul I și 7 în anul III). Viața și conduita lor, dusă după rînduielele pravilelor mînăstirești, a creat în Institut o atmosferă de adîncă trăire duhovnicească, ce a influențat în largă măsură și a determinat o sporire și întărire a vieții creștinești în rîndul studenților. Participarea lor activă la stramă și săvîrșirea tuturor slujbelor din paraclis, a rugăciunilor de dimineața și seara, ca și ținuta lor corectă și purtarea plină de respect și evlavie, au fost tot atîtea stimulente pentru studenții noștri.

Unii dintre studenții monahi s-au bucurat chiar de încrederea studenților, cărora le-au acordat asistență duhovnicească în Sfînta Taină a Mărturisirii. Dar studenții monahi au desfășurat în Institut și o activitate duhovnicească specială potrivit rînduielelor mînăstirești și proprie preocupărilor lor duhovnicești. Ei au organizat slujbe de priveghere în ajunul sărbătorilor și un ciclu de 14 ședințe duminicale monahale, prezidate de către P.C. Pr. Rector, sau alt profesor, la care de la 16 mai 1957, potrivit unei rezoluții a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, a participat și obștea monahală a Administrației Patriarhale.

În scop educativ, conducerea Institutului a ținut o permanentă legătură cu Chiriarii și părinții studenților, comunicînd rezultatele la învățătură și dînd referințe despre purtarea lor în Institut. În același scop Institutul a îndrumat studenții și în activitatea lor pe timpul vacanțelor, îndemnîndu-i ca în satele și orașele unde se duc să fie exemple de purtare și de viață creștină, ajutînd pe preoții locali la slujbe și în activitatea lor pastorală și misionară.

Cu toate mijloacele, metodele aplicate și eforturile depuse, a trebuit să înregistrăm și unele mici abateri disciplinare, care au fost tratate cu dragoste părintească, cele mai grave fiind sancționate cu avertismente scrise, scăderea notei la purtare, sau eliminarea temporară din Institut.

Activitatea gospodărească. Buna desfășurare a planului de învățămînt și rodnicia activității didactice necesitau o bună organizare gospodărească, de întreținere a instituției și personalului. Condițiile materiale în acest sens au fost asigurate prin purtarea de grijă și largă înțelegere a Prea Fericitului Patriarh Justinian, a celorlalți ierarhi, membri ai Sfîntului Sinod și a Departamentului Cultelor. Prin salarii, dotații, burse și ajutoare, acordate instituției, activitatea didactică și gospodărească s-a putut desfășura în bune condițiuni.

Cele 7 eparhii, care au trimis studenți la Institutul nostru, au acordat o dotație anuală de 160 mii lei, burse și semiburse, ajutoare pentru transportul studenților pe C.F.R., în vacanțe și întregiri de semiburse. La acestea se adaugă bursele și ajutoarele acordate de Departamentul Cultelor, taxele achitate de preoții cursiști, de cei 11 studenți interni solvenți și taxele celor 85 studenți externi.

De la eparhii s-au primit 131 burse pentru studenții de la cursurile de licență, 12 burse pentru studenții magistranzi și 10 semiburse. Repartiția pe eparhii a acestor mijloace de întreținere este următoarea: Administrația Patriarhală, 2 burse magisteriu și 7 burse licență; Arhiepiscopia Bucureștilor, 3 burse magisteriu, 22 burse și 4 semiburse licență;

Arhiepiscopia Iaşilor, 3 burse magisteriu şi 32 burse licenţă; Arhiepiscopia Craiovei, 13 burse şi 3 semiburse licenţă; Episcopia Buzăului, 1 bursă magisteriu şi 24 burse licenţă; Episcopia Râmnicului şi Argeşului, 9 burse şi 4 semiburse licenţă; Episcopia Romanului şi Huşilor, 13 burse licenţă; Episcopia Dunării de Jos, 10 burse licenţă; Arhiepiscopia Sibiului, 1 bursă magisteriu; Arhiepiscopia Timişoarei, 1 bursă magisteriu şi 1 bursă licenţă, şi Episcopia Clujului, 1 bursă magisteriu.

Departamentul Cultelor a acordat studenţilor de la cursurile de licenţă 20 burse şi 1 bursă de merit, repartizată Ierod. Zainea Pimen, student în anul IV.

Din ajutoarele băneşti primite şi taxele încasate s-a putut asigura celor 186 studenţi interni şi 172 preoţi cursişti o cazare în bune condiţii şi o hrană zilnică substanţială la cele 3 mese zilnice. Pentru buna organizare gospodărească s-au făcut şi următoarele investiţii: introducerea gazului metan în toate clădirile instituţiei şi locuinţele personalului, amenajarea unei noi maşini de gătit la bucătărie, instalarea unei staţii de radio-amplificare cu 46 difuzoare, materialul fiind oferit gratuit de către Ministerul Invăţământului şi Culturii. În vederea deschiderii în bune condiţiuni a noului an şcolar 1957-1958, sînt în curs de executare următoarele lucrări: repararea în exterior a acoperişului şi vopsirea tîmplăriei la localul central, localul infirmeriei şi clădirea locuinţelor personalului, văruierea sălilor de curs şi împrejmuirea din nou a clădirii centrale la faţada din str. Sfînta Ecaterina.

O îngrijire deosebită s-a acordat studenţilor şi preoţilor cursişti pentru sănătatea lor de către serviciul medical al Institutului. Cu dragostea samarineanului, personalul medical a acordat fiecărui student sau preot bolnav asistenţa medicală imediată, îndrumînd spre policlinici sau spitale cazurile mai grave ce necesitau un tratament de lungă durată, sau o intervenţie chirurgicală.

Festivitatea de sfîrşit de an. În după amiaza zilei de 28 iunie 1957, a avut loc în sala de festivităţi, serbarea de încheiere a anului şcolar. În prezenţa corpului didactic, în frunte cu P.C. Pr. Rector Ioan G. Coman, a studenţilor şi noilor licenţiaţi, s-a desfăşurat programul festiv al serbării. După imnul religios «Deschideţi mari a cerului porţi» de Gluck, executat de corul studenţilor, sub conducerea tînarului licenţiat Constantin Vizitiu, a urmat cuvîntul P.C. Pr. Rector Ioan G. Coman, care a rostit următoarele:

*«Prea. Cucernici Părinţi şi Domnilor Profesori,
Dragi studenţi,*

Iată că am ajuns la sfîrşitu! unui an de zăbavă pe hrisoave în meditaţii şi de încordare sufletească în rugăciuni către bunul Dumnezeu. Este încă o biruinţă cîştigată, pentru care dăm slavă lui Dumnezeu şi mulţumim că am dus la bun sfîrşit obligaţiile noastre.

Iată pentru ce prima noastră mulţumire trebuie să se adreseze lui Dumnezeu, care ne-a acordat tuturor ajutorul Său spre a trece cu bine şi acest an şcolar.

În al doilea rînd mulţumim Prea Fericitului Părinte Patriarh Justi-

nian pentru grija părintească și bunătatea cu care a cercetat personal sau a condus școala noastră, îndemnându-ne pe toți ca un adevărat părinte și duhovnic al nostru al tuturor.

Mulțumim întregului corp didactic pentru eforturile depuse fără nici un fel de rezervă pentru formarea și ridicarea sufletelor noastre, pentru ridicarea și mai mult a lui Hristos în sufletele noastre. Căci acela pentru care se străduesc dascălii voștri și voi cu ei, și pentru care v-au trimis aici părinții voștri, este Domnul nostru Iisus Hristos, întrupat și născut din Fecioara Maria și Cel care a suferit chinuri și a murit pentru păcatele tuturor oamenilor. El este alfa și omega, începutul și sfârșitul. Pentru Acela sîntem noi aici, am depus făgăduință, am vărsat puterea și focul inimilor noastre, pentru El sîntem noi, ai Lui sîntem.

Ați venit să vă luminați în lumina lui Hristos. Pentru El ați venit aici ca să luați în sufletele voastre învățătura Lui cea dumnezeiască.

Mulțumim dascălilor voștri de Teologie nu numai pentru munca lor didactică de zi cu zi, ci și pentru strădanile lor depuse în domeniul studiilor teologice spre a vă face pe voi ca să cunoașteți taina lui Dumnezeu și s-o dați celor ce așteaptă cu înfrigurare s-o primească de la voi. Zi și noapte dascălii voștri ispitesc fiiele cărților vechi și descifrează monumente antice. Voi știți că dascălii voștri scriu studii și publică articole pentru luminarea voastră. Este o muncă științifică încordată cum nu s-a săvîrșit niciodată în instituția noastră. Profesorii voștri sînt predicatori ai catedralei patriarhale și la alte Biserici, iar nu de mult unii dintre ei au trecut și granițele țării, duc nd cuvînt de apropiere între școlile teologice.

Mulțumim și întregului personal administrativ și de îngrijire fără de care școala noastră nu putea să se dezvolte normal. Țin să felicit în mod special pe Părintele Director Ioan Antonescu, care are răspunderi multiple și grele, străduindu-se ca toate să fie puse la punct pentru bunul mers al școlii noastre. Toți cîți au ostenit aici în anul acesta au un rost bine definit și de lipsește unul munca noastră e stinjenită.

Vă mulțumesc vouă tuturor studenților care începînd cu anul I licență și anul I magisteriu ați depus rîvnă și eforturi fizice și sufletești ca munca depusă de voi să nu rămî nă stearpă. S-a constatat aceasta din răspunsurile pe care majoritatea le-ați dat cu ocazia examenelor.

Vă felicit pentru munca denusă, dar repet, munca voastră trebuie făcută în timp îndelungat și organizată inteligent; căci sînt oameni care muncesc toată viața, dar fără spor și fără roade. Aceștia sînt vinovați înaintea lui Dumnezeu, căci n-au produs nimic. O muncă fără roadă este slavă deșartă și nu aduce bucurii.

Roadele muncii voastre s-au văzut nu numai la examene, ci și la lucrările de seminar de la licență și magisteriu și la tezele de licență. Mai ales acest lucru s-a putut constata, cu bucurie pentru corpul didactic care v-a îndrumat, în tezele de seminar ale studenților magistrazi. Acești studenți, care sînt obligați să-și publice în revistele noastre lucrările lor de seminar, au elaborat lucrări care au fost mult apreciate de autoritatea bisericească și cea laică. Este o notă bună pentru voi, dragi copii. Tot așa și la licență s-au făcut cîteva teze de licență foarte bune.

Dascălii v-au învățat cum să adunați materialul, cum să-l clasați și cum să lucrați. Ne-am necăjit cu voi, dar ne-am necăjit cu bucurie, fiindcă știu că sămînța pe care am aruncat-o în sufletele voastre va rodi. Noi

am urmărit îndeaproape evoluția fiecărui student, ne-am interesat de cum lucrați și cum gândiți fiecare.

Unii dintre voi, cei mai mulți, ați avut o purtare foarte frumoasă, dar sînt și alții care s-au abătut de la disciplină, sînteți cîțiva care v-ați abătut de la disciplină, nu vă place evlavia, nu v-ați prezentat toți la spovedanie și împărtășire la soroacele rînduite în cele patru posturi. Singuri trebuie să încercați să vă îmbunătățiți față de situația la care v-ați aflat la un moment dat. Au fost vreo două cazuri regretabile de eliminare și aceasta am făcut-o nu pentru a produce cuiva necazuri, ci pentru a scoate mărul rău din cele bune. Noi știm că sînt piedici, fiindcă sînteți la vîrsta la care singele este foarte aprins, dar meritul este ca luptîndu-te cu patimile să le poți învinge. Este în interesul vostru să încercați a practica învățătura Bisericii și a Sfinților Părinți, fără a fi îndemnați de Rector, Prorector, Profesori și Spirituali, care se ocupă de această problemă. Noi nu putem să cerem altora să fie active virtuțile creștine, dacă prin propria noastră viață nu dăm exemplu.

Dragi studenți,

Școala noastră sună a gol ca o aramă sunătoare și un chinval răsunător cu toate cunoștințele primite și munca voastră, dacă voi nu ați devenit mai buni decît ați fost atunci cînd ați intrat aici, dacă voi nu ați pășit pe drumul desăvîșirii».

După prezentarea unor date statistice privind numărul și frecvența studenților, bursele și ajutoarele acordate de Eparhii și Departamentul Cultelor, P. C. Părinte Rector a spus în continuare:

«Arătînd aceste date, în numele vostru mulțumesc din toată inima Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe și Departamentului Cultelor pentru grija permanentă pe care au purtat-o școlii noastre».

A urmat o frumoasă și interesantă expunere a P. Cucerniciei sale asupra vizitei făcută Bisericii Ortodoxe din Jugoslavia, în cursul lunii iunie, de către Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, delegație din care a făcut parte și P. C. Pr. Rector. După această expunere P. C. Sa a adresat următoarele cuvinte tinerilor licențați ai Institutului nostru:

«Institutul vă felicită pentru rezultatele frumoase la care ați ajuns și dorește ca aceste frumoase rezultate să se prelungească în viața voastră. Această clipă este un moment solemn din viața voastră, după terminarea celor patru ani de studii. Toți ați dorit să fiți preoți și în acest scop ați muncit în cei patru ani. Este bun lucru să știi cît mai mult și cît mai bine.

Acum vine clipa ca să vă ispitiți unui duhovnic care să vă limpezească apele duhului vostru. În primul rînd conștiința trebuie să vă călăuzească că veți fi adevărați preoți ai lui Hristos, fără a-L trăda. Cei ce se hotărăsc să se hirotonească să-și încerce a-și examina conștiința, căci preotul trebuie să fie o persoană serioasă indiferent de vîrstă. Trebuie să fiți întotdeauna curați sufletește și trupește, curățenia fiind semnul bunei cuviințe față de harul ce lucrează prin voi. Cuviința personală a preotului este de mare importanță de altfel căci pînă ce omul se va convinge că ești sfințit și învățător al dreptei credințe, trebuie să te impui prin prezentarea externă.

Mulți își lasă în paragină sufletul și conștiința lor. Ei uită că singura putere ce te însoțește și te călăuzește este conștiința, pe care voi s-o cultivați și să vă conduceți după ceea ce vă dictează ea în împrejurările grele ale vieții.

Continuați studiul, adânciți problemele, citiți mereu, căci cărțile sînt de mare folos. Alcătuiți-vă o bibliotecă personală, pe care s-o sporiiți zi cu zi.

Puneți bazele unei adevărate familii creștine. Purtați-vă bine cu soțiile voastre și vă îngrijiți de educarea copiilor voștri. În sinul familiei să duceți o viață bună și curată, ca exemplu pentru credincioși. Totdeauna purtați-vă așa cum vorbiți credincioșilor din fața Sfîntului Altar.

Veți avea necazuri dar cu nădejde și încredere «îndrăzniți» — așa cum a spus Mîntuitorul — niciodată să nu deznădăjduiți, sfătuiți-vă cu cei mai bătrîni din sat. Toate să le biruiți printr-o rugăciune continuă, făcută cu sinceritate și căldură.

Față de credincioși purtați-vă cu bunătate, căldură, curăție sufletească și dragoste și ei vă vor răspunde la fel. Voi duceți pe Hristos în sate, în cămine, în suflete, în mijlocul copiilor. Aceasta este chemarea voastră.

În numele corpului didactic și al întregului personal vă mulțumim pentru bucuriile făcute. Uităm necazurile și nu reținem decît ceea ce a fost frumos și înălțător. Dacă ați fost muștrați, aceasta s-a făcut din grijă și răspundere pentru voi, căci fiecare profesor la catedră v-a condus ca pe adevărați credincioși.

Pentru cele ce le-ați avut și primit aici, cugetul vostru să se îndrepte totdeauna spre Dumnezeu, amintindu-vă de cel care veghează la bunul mers al Patriarhiei, de Ierarhii ce v-au ajutat cu burse, de conducătorii țării ce v-au dat ajutoare și burse, iar pe dascălii voștri pomeniți-i în slujbe și în rugăciunile voastre, căci ei n-au dorit decît să facă din voi preoți, oameni adevărați și buni. Amintiți-vă unii de alții, mai ales atunci cînd vă împărtășiți din același potir. Amintiți-vă de personalul educativ, administrativ și de îngrijire care s-au străduit pentru binele vostru.

Institutul vă trimite în lume cu cuvintele Mîntuitorului din *Evanghelia după Matei*: (XXVIII, 19): «Mergînd, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh», Amin.

A luat apoi cuvîntul tînărul licențiat al Institutului Teologic, Velescu Constantin, care în numele colegilor săi a rostit următoarele:

Prea Cucernice Părinte Rector,
Prea Cucernici Părinți și Domnilor Profesori,

În numele seriei de licențiați din sesiunea iunie 1957 ai Institutului teologic din București, permiteți-ne să vă aducem prinosul nostru de recunoștință pentru toate eforturile pe care le-ați depus în cursul celor patru ani petrecuți împreună, pentru formarea noastră intelectuală și în special sufletească.

Ne aflăm în momentul de față la o mare răscruce de drumuri. Părăsim cu strîngere de inimă cel mai înalt for de cultură teologică al Bisericii Ortodoxe Romîne spre a ne răspîndi, — ca oarecînd apostolii Domnului, — în cele patru colțuri ale țării, pentru a duce mai departe, întocmai ca ei, cuvîntul *Evangeliei* lui Hristos, lăsat cu testament Bisericii de însuși Intemeietorul ei.

Vom lua cu noi toate învățăturile și îndemnurile profesorilor noștri și vom căuta să fim la înălțimea sfațurilor și îndrumărilor date. Locul în care Biserica ne va rîndui să fim lucrători în via Domnului va fi diferit și sîntem convinși că nu va fi totdeauna presărat cu bucurii. Ne vom strădui însă să învingem toate obstacolele ce ne vor sta în cale, avînd pururea ca ajutor pe Dumnezeu și ca pildă de jertfelnicie pe unicul Său Fiu, Domnul Iisus Hristos, care îndeamnă pe apostolii Săi și prin aceștia pe noi, spunînd: «Indrăzniți, Eu am biruit lumea».

Desprășirea de Prea Cucerniciile Voastre și Dumnevoastră Domnilor Profesori este grea și sufletele noastre obișnuite să caute și să ceară sprijin în clipele grele ale vieții vor simți un mare gol.

Pornind pe drumul adevărat al vieții ne vom da și mai mult seama cît a valorat pentru formarea noastră un dascăl priceput și înțelept. Poate că în cei patru ani de studii au fost unii dintre noi care n-au apreciat la justa lor valoare eforturile și căldura sufletească cu care ne-ați înconjurat în toate împrejurările. Fiți convinși, însă, că greșalele noastre n-au pornit din răutate sau dintr-o inimă înrăită, ci ele au fost expresia tinereții și a zburdălniciilor inerente vârstei noastre. Pentru toate nemulțumirile vă rugăm astăzi să ne acordați iertarea duhovnicească, atît de necesară înainte de intrarea noastră în cler. Facem legămînt că vom căuta să aducem turma pe care ne-o va încredința spre păstorire conducerea Bisericii noastre la limanul mîntuirii, pe calea cea dreaptă ce se poate cîștiga numai prin marea virtute creștină a dragostei.

Vom căuta să fim nu numai buni slujitori ai altarului, ci și cinstiți și loiali cetățeni a Republicii Populare Romîne.

Nu vom rupe niciodată legăturile cu Prea Cucernicii și Domnii Profesori, și în clipele în care ne vom clătina poate sub greutatea misiunii preoțești, vom alerga la izvorul învățaturii noastre «Institutul Teologic».

Aducem totodată mulțumiri Înălțimilor Ierarhi, membri ai Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru deosebita grijă părintească ce au avut-o față de noi, în a ne acorda burse și ajutoare pentru studiile noastre. În rugăciunile noastre, în fața Sfîntului Altar, deapururi ne vom ruga pentru toți sprijinitorii, educatorii și ostentorii noștri.

Pentru toate acestea, rugăm pe milostivul Dumnezeu să vă dăruiască ani mulți și fericiți spre binele și înflorirea scumpei noastre Biserici și a Patriei. Să trăiți întru mulți ani!»

Serbarea de incheiere a anului școlar a luat sfîrșit în acordurile imnului religios «Cu adevărat mare este taina creștinătății», armonizat de N. Lungu și executat de corul licențiatilor sub conducerea tînărului licențiat Constantin Vizitiu. (Diac. M. CHIALDA)

*

Din Sibiu

Ca și în anii trecuți, festivitatea încheierii anului universitar 1956—1957 Institutul Teologic din Sibiu a început prin participarea tuturor profesorilor și studenților la Sfînta Liturghie săvîrșită în catedrala arhiepiscopiei de un sobor de profesori și preoți. Predica ocazională a ținut-o Păr. Prof. Gr. Marcu, care a vorbit în legătură cu textul din Faptele Apostolilor XXVI, 24. După Sfînta Liturghie, a avut loc în Aula Institutului o serbare, la care a participat I. P. S. Mitropolit Nicolae, însoțit de consilierii arhiepiscopiei, Profesorii și studenții și un

numeros public care urmărește cu simpatie activitatea din cadrul Institutului nostru.

După ce corul Institutului condus de P. C. Pr. Prof. Gh. Șoima a executat cîntecul «Cerurile spun» de «Davidov», a luat cuvîntul P. C. Pr. Prof. Sofron Vlad, Rectorul Institutului, care a rostit următoarea cuvîntare:

*Inalt Prea Sfințite Stăpîne,
Prea Sfințite Părinte,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Onorați oaspeți și Iubiți studenți,*

Incheiem un nou an de muncă atît pentru profesori cît și pentru studenți. Faptul că încheierea aceasta are loc în ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel, ne îndeamnă să privim ostenele noastre în lumina apostolatului creștin. Apostolii trebuie să ne fie oglinda în care să ne privim chipul nostru moral, iar exemplul lor trebuie să ne lumineze cărările vieții și să ne călăuzească strădaniile de fiecare zi.

Felul cum trebuie să ne pregătim pentru chemarea pe care o avem, ni-l arată cei doi apostoli ai lui Iisus Hristos, Sfinți Apostoli Petru și Pavel. E adevărat că Sfințul Apostol Petru n-a urmat școli înalte, dar el — la o etate înaintată cînd mintea este matură, gîndul este așezat, voința este formată — a intrat în școala lui Iisus Hristos, unde a petrecut trei ani de zile. În aceasă școală a marelui Învățător, el a primit tot ceea ce trebuia să știe, dar și-a călît în același timp și sufletul, devenind din pescar, apostol al Domnului. Omul acesta priet și sovăelnic, care se aprindea repede, dar și cădea repede, gata uneori să moară pentru Mîntuitorul, dar gata să se și lepede de El, luminat de învățătura Domnului, încălzit de iubirea Lui și transformat de flăcările Duhului Sfințit, devine apostolul neînfricat al lui Hristos; celălalt mare ucenic, Sfințul Pavel a avut o pregătire școlară desăvîrșită. Pe lângă școala din Tarsus' Ciliciei, el a urmat cursurile superioare ale școlii din Ierusalim. În calitatea lui de student, el însuși mărturisește, că a sporit în învățatură mai mult decît cei de o vîrstă cu el. În felul acesta, cu o sete neopîrlită de învățatură, el a dobîndit o desăvîrșită cunoaștere a Sfinței Scripturi. Dar pregătirea lui nu s-a mărginit la învățatură. El mărturisește că avea rîvnă fierbinte pentru Dumnezeu și pentru datinile strămoșești. Deci la învățatură el a adăugat evlavie, seriozitatea morală și exercițiul în practica datinilor strămoșești. Așa s-a pregătit acest tînăr care avea să devină vasul ales pentru a sluji lui Dumnezeu cu toată ființa sa. De aceea Mîntuitorul l-a chemat să-i fie apostol. Și el a devenit într-adevăr un adevărat cuceritor de suflete, rămînînd oînză astăzi cel mai mare misionar.

Așa trebuie să vă pregătiți și voi pentru slujba Domnului. Institutul nostru este o școală obișnuită. El este o școală a apostolatului creștin; voi vă aflați în școala Mîntuitorului și în școala Bisericii Lui. Toate ne îndeamnă la o pregătire serioasă. La aceasta ne îndeamnă Istoria Bisericii pe care o studiem, misiunea pe care ea o are, îndatoririle ce le revin slujitorilor ei. La aceasta ne îndeamnă profesorii și studenții care ne-au precedat în cei aproape 150 de ani de existență a acestui Institut. Aici se simte suflul viu al unei tradiții de cultură și viață creștină, care ne învăluie și care ne impune obligații mari. Această tradiție a ajuns la o înflorire deo-

sebită sub marele Mitropolit Nicolae Bălan. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, deși a stat puțin, a continuat această tradiție prin înființarea revistei «Mitropolia Ardealului» și inițierea de tineri noi. Actualul Mitropolit, Înalt Prea Sfințitul Nicolae Colan, este legat de asemenea de glorioasa tradiție a Institutului nostru. I. P. S. Sa a întipărit vreme de 15 ani în sufletele studenților slava dăătoare de viață a Noului Testament, fiind 9 ani și rector al acestui Institut. A plămădit sufletul studenților și al proșimii nu numai la catedră, ci și ca redactor al Revistei Teologice și ca întemeietor și conducător al Vieții Ilustrate, ca tălmăcitor în grai românesc al Noului Testament, ca scriitor de cărți îndrumătoare spre adevărul Ortodoxiei. Este un ierarh cărturar, care și-a așăpat sufletul cu adevărul, călăuzind și pe alții pe căile adevărului. Experiența sa de 15 ani ca profesor și conducător al acestui Institut, la care se adaugă experiența de 21 de ani de ierarh încercat, format în școala marei ierarh Nicolae, înseamnă nu numai să păstreze, ci să se și sporească zestrea din trecut a acestei instituții.

Privind la pilda Sfinților Apostoli, la pilda înaintașilor noștri, trebuie ca să îmbinați și voi truda învățaturii cu osîrdia evlaviei. Profesori și studenți, formăm împreună o mare familie de ostenitori în ogorul Bisericii. Ne-am străduit să ne luminăm mintea cu învățătura sfântă a Evangheliei, care este far călăuzitor în viață. Am dus lupta pentru adevăr și pentru cunoașterea lui cât mai deplină. Biserica Ortodoxă este Biserica dreptcredincioasă care păstrează neschimbat adevărul divin descoperit de Mintuitoarea, propovădit de Sfinții Apostoli și transmis nouă de Sfinții Părinți. Dar acest adevăr trebuie să fie nu numai lumină pentru minte, ci și o viață pentru suflet. Adevărul divin nu se reduce la un bagaj de idei și de învățături pe care să le pătrundem cu mintea, ci el este în primul rând viață care să fie trăită, care să predice ea singură și altora. Nu numai mintea, ci toată ființa noastră trebuie să fie copleșită de acest adevăr și ridicată pe un plan superior de existență. Ucenicul lui Hristos trebuie să propovăduiască nu numai învățătura Domnului ci el trebuie să împărtășească viața din viața lui Hristos. El se pregătește să fie nu numai un simplu dascăl, ci părinte care să nască pe fiii săi duhovnicești la viața cea nouă în Hristos. Iată de ce, în această școală este împreună munca didactică cu rugăciunea, cu evlavia, cu întărirea vieții morale, ca astfel Hristos să strălucească în făptura și viața noastră, spre a deveni adevărați apostoli ai Săi.

Sfântul Apostol Pavel și-a încheiat activitatea după ce cucerise pentru Hristos centrele mari mai însemnate ale imperiului roman. În ziua de 29 iunie și-a sfârșit viața ca martir, fiindu-i se capul. O legendă proasă ne spune că după ce sabia a despărțit capul de trup, acesta căzînd pe pământ a mai sărit de două ori și că pe locul unde capul Sfântului Apostol a atins pământul, au fișnit trei izvoare, care sînt un simbol al vieții acestui apostol neobosit al lui Iisus Hristos. Primul închipuie iubirea lui nemărginită de Hristos, al doilea închipuie iubirea lui jertfelnică pentru om; iar al treilea închipuie optimismul lui în lupta pe care a dus-o pentru mîntuirea sufletelor în Hristos. Din aceste izvoare trebuie să-și adape sufletul pentru a-și înviora zelul toți aceia care se pregătesc pentru a face misiune apostolească. Deci și voi, iubii studenți, trebuie să iubiți mai întii pe Hristos mai presus decît orice, să iubiți pe om și să lucrați pentru mîntuirea lui, pentru binele lui vremelnic și veșnic, să fiți optimiști în lupta pen-

tru Hristos, în lupta pentru om, pentru binele și fericirea lui. Să aveți încredințarea că sînteți în slujba cea mai nobilă, cea mai înaltă, căci a sluji lui Hristos, însemnează a sluji unui ideal superior de viață. Să aveți convingerea că oricîte eforturi ar cere această slujire, nimic nu poate să se asemene cu bucuria negrăită, pe care v-o revarsă în suflet biruința binelui și adevărului în suferințele celor pe care veți avea să-i păstoriți. Privind în jur de noi, constatăm un efort lăudabil ce se face în toate domeniile, constatăm brațe încordate pe ogoare și în uzine, o muncă hotărîtă pentru ridicarea patriei noastre; acest efort trebuie să-l facă și cei ce sînt puși în slujba Bisericii, pentru ca această Biserică să-și poată îndeplini misiunea ei de formare religioasă și morală a sufletelor.

În vizita pe care am făcut-o recent în țara vecină, Republica Populară Bulgaria, cercetînd Academia duhovnicească de acolo, am putut observa efortul impresionant pe care-l depun studenții în teologie spre a se forma pentru marea misiune pe care au îmbrățișat-o. Exemplul lor și efortul pe care îl fac oamenii muncii de la noi, în toate compartimentele, ne grăiesc tare și răspicat care este și datoria voastră!

Din zbuluciumul de încălțare și creștere morală a acestui an, desprindem atîtea chipuri de studenți care au fost buni la studii și la purtare. Aceștia au înțeles că ei trebuie, să se pregătească temeinic pentru marea misiune a apostolatului creștin. Astăzi, ca și altă dată, Biserica are nevoie de slujitori cu o înaltă pregătire intelectuală, cu profunde convingeri religioase și cu o viață morală curată. Pe toți aceștia, care au înțeles astfel petrecerea lor în Institutul nostru, îi încununăm nu numai aprecierea profesorilor și a colegilor, ci și toți înaintașii, și le binecuvîntetăm strădaniile Mîntuitorului însuși. Tuturor acestora le mulțumim și le dorim ca să continue a se desăvîrși în pregătirea lor morală și intelectuală.

Pe toți aceia care n-au înțeles să se încadreze în tradiția de muncă și disciplină a Institutului, îi îndemnăm să-și îndrepte pașii în altă direcție, unde să muncească cu drag și să fie folositori patriei și neamului. Azi, cînd atîți tineri bat la porțile Institutului pentru a fi primiți și cînd Biserica are nevoie de slujitori conștiincioși de chemarea lor, de oameni cu rîvnă pentru muncă, nu ne este iertat să ocupăm locurile cu cei care nu au chemare pentru misiunea pentru care pregătește această școală.

Acum mă îndrept spre tinerii absolvenți ai Institutului nostru. Voi, în cei patru ani de teologie, ați adunat bogate cunoștințe teologice și v-ați format sufletește. Vouă, în acest moment al despărțirii, vă amintesc cuvintele Mîntuitorului: «Nimeni care își pune mîna pe plug și caută înapoi, nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu» (Luca IX, 62). Ați venit aici ca să vă pregătiți să deveniți apostoli ai lui Hristos, să slujiți Bisericii și neamului, să puneți mîna pe plugul duhovnicesc, să răsturnați brazde adînci în ogorul sufletului, să semănați sămînța Evangheliei căci numai astfel puteți nădăjdui să culegeți roade bogate. Nu șovăiți, nu priviți în dreapta sau în stînga, ci priviți înainte, spre misiunea înaltă ce vă așteaptă. Hristos vă cheamă, iar credincioșii vă așteaptă.

Asemenea Sfîntul Apostol Pavel la picioarele lui Gamaliel, v-ați pregătit și voi în sînul acestui Institut. Ați primit lumină din lumină, duh din Duhul lui Hristos. Acum sînteți chemați ca prin hirotonie să primiți harul Duhului Sfînt, harul preoției, făcînd lucrător acest har și fructificînd pregătirea pe care ați primit-o aici. Ascultați cuvintele Mîntuitorului, care a poruncit Apostolilor săi, zicîndu-le: «Mergînd, învățați toate neamurile

botezându-i în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, și învățându-i să păzească toate câte am poruncit vouă» (Matei XXVIII, 19), căci acestea sînt cuvintele care vi se adresează și vouă, trimițându-vă la propovăduire și la administrarea Sfintelor Taine în mijlocul credincioșilor care vă așteaptă. Ascultați cuvîntul Sfântului Apostol Pavel: «Mie a vieții este Hristos» și «Vai mie de nu voi propovedui». Ați pus mîna pe plugul teologiei, pe care l-ați ținut în mînă patru ani; porniți acum pe ogor ca să aduceți roadele pe care le așteptăm cu toții de la voi.

De încheiere țin să mulțumesc tuturor acelor cari ne-au sprijinit strădaniile și munca noastră din acest an.

Mulțumim Prea Fericitului Patriarh Justinian, îndrumătorul superior al învățămîntului nostru teologic, care și în anul acesta a acordat Institutului nostru un sprijin material din fondurile Patriarhiei.

Mulțumesc Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iustin și Prea Veneratului Consiliu Arhiepiscopesc, pentru ajutorul larg și sprijinul neprecupețit pe care ni l-au dat în acest an; mulțumim Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae pentru interesul deosebit pe care l-a arătat pentru Institut, ca episcop al Clujului și din momentul instalării la Sibiu; mulțumim tuturor celorlalți ierarhi ca Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile, Prea Sfințitul Episcop Andrei, Prea Sfințitul Episcop Valerian, pentru părinteasca grijă cu care ne-a îndrumat activitatea, susținînd și material și moral eforturile noastre.

De asemenea, mulțumim conducătorului Departamentului Cultelor, care a arătat o deosebită sollicitudine pentru Institutul nostru prin ajutorul material ce l-a acordat, ca și prin sprijinul moral de care ne-a împărtășit cu toată bunăvoința și înțelegerea.

Mulțumesc personal tuturor colegilor, profesorilor, conferențiarilor, asistenților, duhovnicilor, personalului administrativ, bibliotecari și îngrijitori, cari și-au unit eforturile într-o muncă conștiincioasă pentru bunămers al Institutului nostru. — căci dacă munca s-a putut desfășura în acest an mulțumitor și în bune condiții, se datorează efortului comun al tuturor. Nu pot lăsa nementionată nici munca lăudabilă a unor grupuri de studenți, care au răsupns cu dragoste la chemarea noastră și au contribuit la înfrumusețarea Institutului, prin amenajarea parcului din curtea a doua, precum și a altor studenți, care în timpul lor liber au lucrat cu dragoste, compactînd peste 1200 de volume din biblioteca Institutului. Munca lor este pilduitoare și din ea trebuie să învețe și ceilalți colegi ai lor.

Mulțumind lui Dumnezeu, care pe cele slabe le întărește și care este izvorul tuturor biruințelor noastre, făgăduim ca și de aici înainte să fim slujitori credincioși ai Bisericii lui Hristos și cetățeni devotați ai Patriei noastre iubite.

După ce corul studenților a executat bicata «Sfînt, Sfînt...» de Gh. Dima, a luat cuvîntul absolventul anului IV, Coriolan Mureșan, care a adus mulțumiri autorităților superioare bisericești și îndeosebi Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae și corpului profesoral pentru strădaniile depuse în vederea formării viitorilor slujitori ai altarelor dreptei-credințe și a făgăduit — în numele tuturor colegilor săi — că vor căuta să intre cît mai curînd în slujba Bisericii, ducînd și valorificînd pe teren ceea ce au învățat în cei patru ani de studiu în cadrele Institutului.

Corul studenților a interpretat apoi cîntecul «Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu» de Gh. Șoima.

A luat cuvîntul *Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae*, care adresîndu-se celor prezenți și mai ales studenților a spus următoarele:

In sfînta noastră Catedrală, am dat azi slavă și mulțumită bunului Părinte ceresc, care ne-a ajutat tuturor, profesori și studenți deopotrivă, să străbatem pînă la capăt calea unui nou an de muncă.

Ziua de azi e zi de bucurie pentru profesorii și pentru studenții Institutului nostru. Sint încredințat că și unii și alții — aceștia în unanimitatea lor — și-au dat seama de îndemnul Domnului nostru Iisus Hristos care zice: «Mie mi se cade să lucrez lucrurile celui ce m-a trimis pînă este ziuă, căci vine noaptea, cînd nimeni nu poate lucra» (Ioan IX, 4), Sint convins apoi, că toți au înțeles și îndemnul Sfîntului Apostol Pavel: «Răscumpărați vremea...» (Efeseni V, 16) și au folosit timpul lucrînd și rugîndu-se de sîrg. Ați lucrat cu osîrdie, cu luminată tragere de inimă, fiindcă tinerețea este vremea lucrului însușlețit și spornic, vremea muncii încordate pentru făurirea unui viitor de tihnă și îmbelșugare.

Eu îi cuprind în tinerețe pe toți ostenitorii acestui așezămînt bisericesc de pregătire a clerului, adică nu numai pe studenții, ci și pe dascălii lor, fiindcă profesorii adevărați — și mai ales cei de teologie — se cuvine să rămîna tineri pînă la moarte. De sigur, în ordine biologică, îmbătrînim de multe ori înainte de vreme. Lucrul de căpetenie este, însă, să rămînem cu inima tînără, ea să se înflăcăreze și să ardă pentru Hristos Domnul care zice: «Foc am venit să arunc pe pămînt, și cum aș dori să fie acum aprins» (Luca XII, 49). Profesorii Institutului nostru sînt tineri și cu inimă și cu vîrsta.

A lucra azi nu însemnează a fi «omul momentului» în înțelesul superficial al cuvîntului, ci a folosi fiecare zi cît mai bine căci numai ziua de azi e a ta. Cea de ieri, aparține trecutului; cea de mîine încă nu ne aparține. În osîrdia ce-o vădăm astăzi trebuie să se oglindească și trecutul și, măcar teoretic, zilele de mîine. Sîntem ai zilei de azi și ea e a noastră. Cea de ieri ne învață cum s-o trăim pe cea de azi. Iar aceasta ne cheamă să facm planuri cît mai bune pentru ziua de mîine și să le aducem la îndeplinire spre lauda lui Dumnezeu și spre fericire celor ce vin după noi.

Așa de frumos au vorbit și Părintele Rector și purtătorul de cuvînt al studenților, tuturor celor ce vor să înțeleagă ce însemnează preoția, încît n-ași mai avea nimic de adăugat în această privință. Vreau să spun, doar, o vorbă absolvenților școlii noastre, celor ce pleacă pe teren, în cîmpul strădaniilor pentru dreapta noastră credință, pentru Biserica lui Hristos, pentru sufletul poporului credincios. Nu vă fac o lecție de pedagogie sau filozofie, ci vă îndemn cu părintească iubire să luați pildă de la cei doi Sfinți Apostoli, a căror pomenire o prăznuim azi. În sfîntă înfrățire au trăit și s-au trudit pentru sporul Evangheliei în lume și tot așa s-au săvîrșit din viață pentru Hristos.

Ziceți-i «verhovnic» fiecăruia din ei, ziceți-le astfel tuturor Apostolilor, fiindcă toți au fost «verhovnici» prin tărîia alipirii lor de Hristos și de Biserica Sa.

De la Sfîntul Petru să luați pildă de înflăcărare pentru Hristos, o înflăcărare care, însă, să nu fie ca un foc de paie, ci să aprindă sufletul tuturor credincioșilor, să cuprindă toată obștea ce ne este încredințată spre păstorire și s-o supună lui Hristos, căci «El este pacea noastră, cel care a făcut din amîndouă una și a surpat peretele cel din mijloc al despărțiturii, urajba (Efeseni, II, 14—15) dintre fiii aceluiași popor; El este pacea noastră și a tuturor sufletelor care însetează astăzi după binefacerile ei.

De la Sfîniul Pavel, să învățați respect pentru știință și statornicie în credința pe care o mărturisim după străvechea rînduială ortodoxă răsăriteană.

Predica rostită azi în Catedrală a început cu o exclamație ciudată: «Ești nebun, Pavele, multa ta știință de carte te duce la nebunie» (Fapt. Apost. XXVI, 24). Este exclamația unui înalt dregător roman, care nu și-a prea bătut capul cu învățătura de carte. Această binecuvîntată îndeltnicire nu înnebunește, ci îl ridică pe om, îi dă convingeri adînci și îi deprinde în statornicie față de ele. Biserica noastră nu se teme de luminile științei. Dimpotrivă, ea a cultivat știința de carte, pe cît i-au îngăduit împrejurările, n tot trecutul ei.

Și noi spunem, e drept, că Sfîntul Apostol Pavel a fost «nebun»; dar a fost «nebun» pentru Hristos, cum el însuși zicea despre sine, mărturisindu-și în forma aceasta devotamentul său deplin față de Mîntuitorul nostru. Această «nebunie», cuminte, care nimănui nici un rău nu pricinuieste, n-o doresc tuturor celor ce intrați acum în slujba preoțească. Această «nebunie» vă va ușura îndeplinirea fără zăbavă și fără greș a tuturor îndatoririlor ce le aveți față de Sfînta noastră Biserică și față de Patria noastră iubită. Cînd v-ați făcut datoria, puteți sta cu fruntea sus și cu cugetul împăcat în fața oricui, fie el «împărat», fie «proletar», cum spune Eminescu. De ceți face așa, rar o să aveți prilej să vă spuneți păsurile ca Sfîntul Pavel în Apostolul de azi (II. Cor. cap. 11 și 12), celor ce erau nedreptiți cu ostenele sale.

Dumnezeu să vă ajute să puteți lua pilda de la toți Apostolii și să vă inspirați în misiunea voastră și din faptele celor doi mari ierarhi ai Bisericii ardelenne, care odihnesc cu trupul în mormintele de la Rășinari și Simbăta de Sus. Morții, și în mormînt mai au o putere mare: să arate cum au trăit.

Mulțumesc Corpului profesoral pentru ostenele cheltuite întru luminarea tinerilor studenți teologi,

Rog pe bunul Dumnezeu să-și reverse binecuvîntările Sale asupra tuturor și să vă încununeze ostenele cu roade bogate.

Cuvintele înaltului Ierarh au fost ascultate cu un viu interes și pietate și au fost răsplătite cu vii și îndelungate aplauze. Astfel s-a terminat festivitatea încheerii anului academic 1956—1957 de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. (Pr. Prof. SOFRON VLAD)

LA SEMINARIILE MONAHALE

De la Agapia

Festivitatea încheerii anului școlar 1956—1957 la Seminarul Monahal «Cuvioasa Parascheva» din minăstirea Agapia a avut loc la 7 iulie a. c. De dimineață, în biserica minăstirii, soborul preoților împreună cu P. C. Pr. Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale și delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian, au săvîrșit Sfînta Liturghie. Răspunsurile au fost date de corul elevilor Seminarului, sub conducerea P. C. Prof. Calistrat Stoleru.

Prea Cucernicul Preot I. Gagiu a rostit predica zilei, îndemnînd pe călugărițele și credincioșii prezenți să ia pildă din cuvîntul dumnezeescii Evanghelii pentru întărirea credinței și sporirea smereniei.

S-a săvârșit apoi un Te-Deum, aducându-se mulțumiri și laudă lui Dumnezeu pentru ajutorul și binecuvântarea dată strădaniilor cărturărești ce s-au depus și în acest an școlar, în cadrul Seminarului Monahal.

După amiază, elevele Seminarului au organizat o frumoasă serbare cultural-artistică, cu un bogat program alcătuit din coruri și recitări.

La începutul serbării, eleva Toderuț Maria din anul V a rostit o în-suflețită cuvântare, arătând bucuria cu care elevele participă la acest popas merit să consemneze roadele muncii depuse de-a lungul unui an și să statornicească îndatoririle ce revin tuturor ostenitorilor unui așezământ de cultură duhovnicească, în viitor.

Arătând apoi că în cugetele elevelor este clară importanța învățămîntului bisericesc, eleva a spus: «Seminarul nostru vrea să formeze caractere tari, oameni cu o cultură sănătoasă, credință puternică, viață monahală pilduitoare; oameni care să pună preț pe muncă, rugăciune și disciplină, însuflețiți de duhul iubirii de Dumnezeu și al dăruirii pentru aproapele, înrădăcinați în adevăr și dragoste, în sfințenie și dreptate. În Seminar se învață arta de a urma pe Hristos, de a dobîndi puterea iubirii și prin iubire, pe Dumnezeu... Învățămîntul din școala noastră este viață, sporire în virtute, creștere în adevăr, creștere în Hristos... Se știe că învățătura teologică își ajunge scopul numai în măsura în care este și practică: «Cel care știe multe este numai învățat, iar cel ce aplică ce știe, acela este și înțelept», — spune Sfîntul Dionisie Areopagitul».

În continuarea cuvîntării sale reprezentanta elevelor a subliniat rolul deosebit pe care, — în cursul anilor de Seminar — l-au avut cunoașterea Scripturilor, rugăciunea și munca, în formarea elementelor de nădejde, de care are nevoie monahismul Bisericii Ortodoxe Romîne. «Profesorii noștri — a spus vorbitoarea — au fost pentru noi și părinți duhovnicești, care ne-au priveghiat, ne-au ocrotit și ne-au luminat prin sfaturi; ei au dat sens evangheliei vieții noastre. Învățăturile pe care ni le-au dat au deșteptat în noi duhul iubirii de Dumnezeu și de aproapele... În școală, noi am înțeles valoarea Bisericii creștine, am cunoscut istoria poporului și a Bisericii noastre, cu trecutul ei glorios; am învățat să ne iubim Biserica noastră, Patria noastră și poporul nostru român, cu toată zestrea lui strămoșească». Arătînd că în anii petrecuți în școală elevele au cunoscut izvorul dător de viață al învățaturii creștine și s-au deprins să trăiască în duhul adevăratei călugării, — eleva Toderuț Maria a mulțumit în numele colegelor sale tuturor celor ce s-au străduit pentru desăvîrșirea intelectuală și spirituală a elevelor, precum și celor care au veghiat sau au ajutat la buna funcționare a școlii.

S-a desfășurat după aceea un frumos și bogat program cultural-artistic, cu numeroase recitări, scenete și coruri executate de elevele Seminarului Monahal, sub conducerea P.C. Prof. C. Stoleru.

La sfîrșitul programului cultural-artistic, a luat cuvîntul *P. C. Maică Veronica Constantinescu*, directoarea Seminarului Monahal și stareța mînăstirii Agapia, care — după ce a făcut o documentată expunere asupra țelurilor urmărite de instituțiile de învățămînt ale Bisericii noastre — a prezentat rezultatele obținute de eleve în anul școlar 1956-1957. Astfel, în anul I au frecventat cursurile 22 de eleve, în anul al II-lea 17 eleve, în anul al III-lea 10 eleve, în anul al IV-lea 12 eleve și în anul al V-lea 11 eleve, în total 72 de eleve. Toate elevele au fost declarate promovate,

în urma notelor obținute în cursul anului și examenele de sfârșit de an.

A luat apoi cuvîntul *P.C. Pr. Ioan Gagi*, Directorul Administrației Patriarhale, delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian. Arătînd grija permanentă pe care Întîistătătorul Bisericii noastre o poartă Seminarului de la Agapia — al cărui ctitor este însuși Prea Fericirea Sa —, *P.C. Pr. I. Gagi* a exprimat bucuria cu care a luat cunoștință de progresele realizate de această școală, atît în procesul de învățămînt, cît și în problemele gospodărești, — progrese care vădesc temeinica organizare pe care Sfîntul Sinod a dat-o învățămîntului nostru teologic. Cele două Institute Teologice Universitare, cele două Seminarii Monahale și cele șase Seminarii Teologice, care funcționează în prezent prin purtarea de grijă a Sfîntului Sinod și a Prea Fericitului Patriarh Justinian, bucurîndu-se de sprijinul conducerii Statului, constituie o cheazășie că Biserica Ortodoxă Română își poate pregăti temeinic elementele de care are nevoie pentru împlinirea misiunii sale sfinte.

În continuare, Prea Cucernicia Sa a vorbit despre rolul monahismului românesc, evidențiind datoria ce revine tuturor monahilor și monahiilor din Biserica noastră de a-și însuși o cultură temeinică. Indreptîndu-și apoi cuvîntul către elevii Seminarului, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian a îndemnat, pe cele ce rămîn, să-și continue studiile, să prețuiască după cuviință comoara învățăturilor ce vor dobîndi între zidurile școlii, iar pe cele ce vor părăsi acest așezămînt, să se străduiască a duce în mînăstirile unde merg lumina cunoștinții, virtutea dragostei și rîvna strădaniei necurmăte pentru Dumnezeu și pentru semenii.

P.C. Pr. I. Gagi și-a încheiat cuvîntarea mulțumind Prea Cuvioasei Maici Directoare, corpului profesoral, elevilor și tuturor celor ce se găsesc în slujba Seminarului, pentru strădaniile depuse și împărtășindu-le binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru ca această vatră de cultură teologică să prospere și să dea cît mai multe roade duhovnicești pentru binele Bisericii și al Patriei.

După ce s-a împărțit elevilor premiante cărți și icoane dăruite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, serbarea a luat sfârșit cu rugăciunea «Apărătoare Doamne...», cîntată de toți cei prezenți.

De la Hurezi Serbarea încheierii anului școlar la Seminarul Monahal «Sfînta Muceniță Filofteia» de la mînăstirea Hurezi s-a ținut în ziua de 7 iulie a.c., în prezența Prea Sfințitului Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului, și a *P. C. Pr. Gheorghe Soare*, consilier patriarhal, delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian.

De dimineață, în istorica biserică a mînăstirii, s-a săvîrșit Sfînta Liturghie. La sfârșitul sfintei slujbe, *P.C. Pr. Gh. Soare* a rostit predica zilei.

După amiază s-a desfășurat un frumos program cultural-artistic. Toți cei prezenți au cîntat condacul Sfintei Mucenițe Filofteia, apoi Prea Cuvioasa Maică Directoare *Timoteia Nicoară* a prezentat o succintă dare de seamă asupra strădaniilor depuse în cursul anului școlar și asupra roadelor obținute în munca de formare a tinerelor călugărițe, cărora le revine datoria de a păstra nestinsă, în mînăstirile noastre de maici, flacăra culturii. Subliniind însuflețirea cu care atît corpul profesoral, cît și elevii și-au făcut datoria, Prea Cuvioasa Maică Directoare a arătat că

din 75 eleve care au frecventat cursurile Seminarului în anul școlar 1956-1957, alți promovată 74 eleve.

În încheiere, vorbitoarea a adus respectuoase și calde mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru îndrumarea plină de părintească grijă pe care a dat-o și în acest an Seminarul Monahal de la mănăstirea Hurezi, precum și Prea Sfințitului Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului, pentru sprijinul moral și material acordat acestui așezământ de cultură teologică.

A luat apoi cuvântul monahia *Heruvima Timaru*, absolventă a Seminarului, care — vorbind în numele elevelor — a spus printre altele: «Viața noastră, fără lumina învățaturii dobândite în această școală, ar fi fost stearpă și fără de înțeles, ar fi fost ca smochinul neroditor, în care Mîntuitorul Iisus Hristos, obosit fiind și flămînd, a căutat rod fără să găsească. Fără lumina care a străbătut, aici, în această școală, în inimile și mințile noastre, n-am fi înțeles că Tu, Doamne, cel ce ne-ai făcut cu însuși mîna Ta și ai pus în noi chipul Tău, ne grăiești din lăuntru nostru prin glasul conștiinței, ne grăiești din afara noastră, ca un Creator care ai făcut toate frumusețile de care se bucură sufletul omului, că Tu susții toată făptura mîinilor Tale, mîntuiești și ierți pe toți cei care cer iertare de la Tine cu sinceritate... N-am fi ajuns să ne încredințăm că Tu Te găsești în cei mai umili și necăjiți oameni, că Tu iubești pe smeriți, că din Tine ne-am luat viață și Ție se cuvine să Ți-o închinăm, că fără Tine nimica nu sîntem...».

După ce a mulțumit Prea Cuvioaselor Maici profesoare pentru strădaniile depuse spre înflorirea tinerelor vlăstare ale monahismului românesc, reprezentanta elevelor a spus, adresîndu-se Prea Sfințitului Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului: «Vă rugăm să duceți gîndurile și sentimentele noastre de recunoștință Sfîntului Sinod și Prea Fericitului Patriarh Justinian. Noi facem astăzi făgăduință sfîntă că vom rămîne pururea fiice credincioase Bisericii noastre, Sfîntului Sinod și Prea Fericitului Părinte Patriarh. Vom căuta ca fiecare dintre noi să fim, prin viața și activitatea noastră, o pildă vie de jertfă pentru Hristos, care să împodobească Sfînta noastră Biserică Ortodoxă».

S-a desfășurat, în continuare, un bogat program artistic: elevele au recitat versuri, au cîntat frumoase rugăciuni și imnuri și au interpretat «Fîntîna celor trei magi», piesă religioasă în două acte, de Maica profesoară Paisia Bazovan, după o legendă de Selma Lagerlöf.

P.C. Pr. Gh. Soare, consilier patriarhal, delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian, a subliniat principiile care au stat la baza reorganizării vieții călugărești din Biserica noastră și a școlilor ce funcționează acum în mănăstiri, pentru a ridica monahismul românesc spre tot mai multă lumină duhovnicească. Arătînd apoi că bunele rezultate înregistrate după un nou an de muncă în acest așezământ de cultură teologică reprezintă încununarea unor strădanii fără preget, depuse de Prea Cuvioasa Maică Directoare, de corpul profesoral și de eleve, — *P.C. Pr. Gh. Soare* a împărțit tuturor binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Justinian. În încheiere, Prea Cucernicia Sa a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului, pentru grija și dragostea arătate Seminarului Monahal de la Hurezi, rugîndu-l să transmită tuturor membrilor Sfîntului Sinod smerite metanii și mărturia sîrguinței celor ce ostenesec în această vatră de lumină a monahismului ortodox.

A luat apoi cuvîntul *Prea Sfințitul Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului*, care și-a exprimat adîncă sa mulțumire pentru frumoasa serbare cu care s-a încheiat încă un an de muncă în ogorul învățămîntului bisericesc. După ce a arătat marea valoare duhovnicească a smereniei și primejdiile mîndriei, — Prea Sfinția Sa și-a îndreptat cuvîntul către cele zece absolvente ale Seminarului, dîndu-le înțelepte povățuiri și părintești îndemnuri pentru munca pe care vor trebui să o depună în mînaștirile lor, unde vor trebui să fie pururea purtătorul luminii dobîndite în școala de la Sfînta mînaștire a Hurezilor, cea ctitorită de mucenicul dreptei credințe Constantin Brîncoveanu.

Prea Sfințitul Episcop Iosif și-a încheiat cuvîntarea binecuvîntînd pe ostenitoarele Seminarului Monahal și rugînd pe Dumnezeu să reverse harul Său asupra muncii lor de luminare a monahismului Bisericii Ortodoxe Romîne.

LA SEMINARIILE TEOLOGICE

De la Curtea de Argeș

În ziua de 29 iunie 1957 a avut loc serbarea de sfîrșit de an de la Seminarul Teologic de la Curtea de Argeș. De dimineață, profesorii și elevii au participat la slujba Sfintei Liturghii, săvîrșită în paraclisul mînaștirii de Prea Sfințitul Arhierarh Pavel Șerpe, starețul mînaștirii, înconjurat de un sobor de arhimandriți, profesori și preoți.

Intr-una din sălile școlii, împodobită sărbătorește, s-a desfășurat apoi un frumos program artistic alcătuit din recitări și cîntece executate de corul elevilor, dirijat de Dr. Prof. Ioan Gh. Cristescu.

A luat apoi cuvîntul *P.C. Dr. Nicolae Ciudin*, directorul școlii, care a prezentat rezultatele obținute în procesul de învățămînt, de-a lungul anului școlar 1956-1957; din 163 de elevi înscriși în cei cinci ani de studii s-au retras 3, au fost în concedii medicale 2, eliminat 1, au fost promovați 125, au fost declarați corigenți 23 și repetenți 9 elevi. În continuare, vorbitorul a dat părintești sfaturi și îndemnuri elevilor, pentru a-și însuși cît mai temeinic în viitor cunoștințele ce li se dau în această școală și de a năzui să ajungă — prin pregătirea lor, prin bunele deprinderi și prin formarea unor caractere sănătoase — slujitori vrednici ai altarelor Bisericii noastre străbune. «Nădăjduiesc — a spus P.C. Sa, adresîndu-se elevilor —, că nimeni dintre voi nu se va face vinovat vreodată de nerecunoștință... Îmi place să cred că voi toți veți fi stăpîniți de sentimentele cele mai nobile ale recunoștinței față de oblađuitorii acestei școli: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Patriarhul Romîniei, și Prea Sfințitul Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului, care s-a ostenit pentru susținerea și creșterea voastră în această școală; recunoștință față de profesorii voștri, cărora le datorăm întreaga cultură și educație dobîndită; și mai presus de toate recunoștință față de Dumnezeu, Părintele Atotputernic, Atotbun și Milostiv. Dacă truda noastră n-a fost zadarnică, atunci binecuvîntarea Părintelui Cereșc a fost aceea care a plutit asupra voastră: El v-a dat sănătate și viață, ca să puteți ajunge pînă aici; El v-a dat puterea ca să învingeți obstacolele, greutățile și să nu obosiți la mijlocul drumului școlar, pe care l-ați parcurs cu atîta străduință. Luați, deci, hotărîrea ca în viață să deveniți cu prisosință, prin faptele voastre, că recunoașterea față de Tatăl cel Cereșc a prins rădăcini adînci și sălășluiește în inimile voastre, pînă la sfîrșitul vieții. Și dacă va fi așa, atunci această oră va fi o oră binecuvîntată;

binecuvîntată pentru voi, fiindcă veți afla în viață adevărata fericire și liniște sufletească; binecuvîntată pentru noi, profesorii și educatorii voștri, pe care ne veți cinsti prin calitatea voastră de buni slujitori ai Altarului Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos; binecuvîntată pentru cei dragi ai voștri, pe care îi veți bucura; binecuvîntată pentru nașterea ai cărei fii sînteți; binecuvîntată pentru Patrie și Biserică, pe care va trebui să le slujiți pînă la jertfirea propriei voastre vieți».

A vorbit apoi absolventul *Negroiu Ștefan*, care a exprimat în numele colegilor săi cele mai calde mulțumiri și adîncă recunoștință pentru multa și părinteasca purtare de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Prea Sfințitului Episcop Iosif, față de această vatră de lumină și învățătură a Bisericii Ortodoxe Romîne.

După împărțirea premiilor cuvenite celor ce s-au distins prin purtare pilduitoare și muncă plină de rîvnă în timpul anului școlar, *Prea Sfințitul Arhiepiscop Pavel Șerpe*, starețul mînăstirii, a felicitat și a binecuvîntat pe toți ostenitorii — profesori și elevi — ai Seminarului Teologic de la Curtea de Argeș.

De la Buzău Tot în ziua de 29 iunie, a. c. s-a ținut serbarea de sfîrșit de an, la Seminarul Teologic de la Buzău. După săvîrșirea Sfintei Liturghii, în catedrala episcopală, elevii, profesorii, părinții elevilor și mulți credincioși au trecut în sala de festivități a școlii, unde s-a desfășurat un bogat program cultural-artistic, alcătuit din recitări și cîntări religioase, executate de corul elevilor dirijat de P.C. Arhid. Prof. Ștefan Pruteanu. Serbarea a fost cinstită cu prezența Prea Sfințitului Antim, Episcopul Buzăului.

La sfîrșitul programului artistic, a luat cuvîntul P.C. *Pr. I. Constantinescu*, directorul școlii, care — prezentînd o documentată dare de seamă asupra procesului de învățămînt — a subliniat dintru început că rezultatele de anul acesta sînt mai bune decît cele din anii precedenți, pentru că și condițiile în care a funcționat școala au fost îmbunătățite, datorită sprijinului moral și material acordat de Sfînta Episcopie.

P.C. Părinte Director a vorbit apoi despre feiul în care corpul profesoral s-a străduit să pregătească pe elevi pentru misiunea de slujitori ai altarelor lui Hristos, spunînd printre altele: «Oficiul de preot este foarte important, foarte frumos, dar destul de greu; el cere nu numai o mulțime de cunoștințe religioase, o cultură laică solidă, pentru a-și putea îndeplini misiunea cu maximum de eficiență. Preotul trăiește pe pămînt, dar are veșnic ochii ațintiți spre cer; el trăiește în lume, pregătind-o pentru mîntuire, dar nu trebuie să neglijeze nici societatea în mijlocul căreia trăiește. Spre aceste două obiective s-a îndreptat munca noastră în tot răstimpul anului școlar. Prin predarea cunoștințelor religioase li s-au format elevilor convingeri adînc creștine, iar prin frecventarea bisericii, prin asistența la strană, li s-au întipărit în suflete deprinderi religioase. S-a insistat îndeosebi asupra educației creștine, adică asupra evlaviei, pietății, fiorului sacru, și trăirii depline a valorilor religioase, de care va trebui să dea dovadă preotul de mîine. Nu am uitat, însă, nici rolul moral-social al viitorului preot. Prin materiile de cultură profană, elevii noștri au fost pregătiți pentru a înțelege evoluția societății. Au învățat că adevăratul preot trebuie să contribuie, prin munca sa, la alinarea suferințelor materiale și morale ale semenilor, că el trebuie să îndepărteze toată ura,

neînțelegerile și viciile, care încă mai bântuie... Mai mult chiar, el trebuie să-și dea tot concursul la ridicarea nivelului de trai al fraților săi... Dar preotul mai are și un rol cultural: acela de a dezgropa și releva toate frumusețile artistice care sălășluiesc în sînul poporului; el va trebui să lucreze în mod armonic cu alți factori culturali pentru ridicarea nivelului intelectual al mulțimilor, îndemnându-și credincioșii să părăsească superstițiile, magia, ocultismul. Pentru această măreață operă, elevilor noștri li s-au dat cunoștințele necesare spre formarea unei largi culturi generale».

P.C. Pr. I. Constantinescu și-a încheiat cuvîntarea aducînd respectuoase și calde mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian și Prea Sfințitului Episcop Antim al Buzăului, pentru grija permanentă arătată școlii, și felicitînd pe elevii care se bucură acum de roadele muncii conștiincioase pe care au depus-o de-a lungul anului școlar.

După împărțirea premiilor, a luat cuvîntul *Prea Sfințitul Antim, Episcopul Buzăului*, care și-a manifestat satisfacția pentru buna pregătire a elevilor Seminarului, vădită mai ales la examenele de diplomă de la anul II și anul V. Prea Sfinția Sa și-a încheiat părintescul cuvînt adresat elevilor, aducînd mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea de zi cu zi a școlilor teologice, D-lui D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, pentru larga înțelegere și sprijinul acordat Seminarului Teologic, precum și corpului profesoral pentru munca plină de abnegație pe care au depus-o în cursul anului, în cadrul acestei importante vetre de lumină a Bisericii Ortodoxe Romîne.

De la Neamțu În ziua praznicului Sfinților Apostoli Petru și Pavel a avut loc serbarea de sfîrșit de an la Seminarul Teologic de la mînăstirea Neamțu. De dimineață, în străvechea catedrală a mînăstirii s-a săvîrșit Sfînta Liturghie de către Prea Cuviosul Arhimandrit Melchisedec Dumitriu, starețul așezămîntului monahal de la mînăstirea Neamțu, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. Predica zilei a fost rostită de absolventul Moroșanu Teodor.

După amiază, în sala de festivități a școlii, în prezența P.C. Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu, președintele comisiei pentru examenul de diplomă, a P.C. Pr. Dumitru Petrea, vicarul Episcopiei Romnului și Hușilor, a soborului mînăstirii, a profesorilor, elevilor și a numeroși credincioși s-a ținut o frumoasă serbare școlară. Corul elevilor seminariști a intonat «Imnul de Stat al Republicii Populare Romîne» și rugăciunea «Sub milostivirea Ta», apoi a luat cuvîntul *P. C. Arhimandrit Ghenadie Nițoiu*, directorul Seminarului, care a prezentat darea de seamă asupra muncii depuse și rezultatelor obținute în anul școlar 1956-1957.

La sfîrșitul cuvîntării sale, adresîndu-se celor 25 de absolvenți ai Seminarului, P.C. Părinte Director le-a spus: «Părăsind zidurile acestei școli, duceți mai departe frumusețea învățăturilor însușite aici și în toată viața voastră să-L aveți pe Mîntuitorul Iisus Hristos ca model de viațuire și să-L predicați cu vreme și fără vreme, făcîndu-vă tuturor toate, ca pe toți să-i dobîndiți; învățați pe credincioși să privească spre Domnul Hristos, căci El este drept și smerit cu inima și tot El dă pace și odihnă sufletelor. Impliniți cuvîntul Apostolului și nu treceți nepăsători în Samaria păcatelor, pînă nu stați la fîntîna apei celei vii, care îndestulează și mîntuiește. Nu ocoliți pe cei ce se află în dureri, sau în îndoială, iar aflîndu-vă pe drumul dintre Ierihon și Ierusalim să nu fugiți de cei ce au căzut pradă

păcatului, ci cu dragoste frățească să le legați rănilor, după ce le-ați uns cu vinul și untdelemnul mângâierilor creștine... Vă trimitem de aici cu balsamul mireasmelor evanghelice, cu care v-ați hrănit timp de cinci ani. Fiți oameni de cinste și de demnitate, continuați să studiați mai temeinic în viitor. Fiți solii unei lumi noi, fiți oamenii păcii, fiți pilde de viață în lume. Binecuvântând intrarea voastră în Sfânta Sfințelor, zicem și noi cu Apostolul: «Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți. Amin!».

În numele absolvenților Seminarului, a luat cuvântul Gheorghe Ciucureanu, care a mulțumit profesorilor pentru munca depusă, pentru grija avută și pentru dragostea cu care s-au ocupat de formarea viitorilor slujitori ai altarelor noastre. El a încredințat pe cei prezenți că absolvenții Seminarului Teologic de la mănăstirea Neamțu se vor strădui să fie în toată viața lor vrednici urmași ai harnicilor călugări cărturari, care — de-a lungul veacurilor — au fost făuritori de cultură și purtători de lumină, slujind cu aceeași râvnă pe Hristos și poporul.

Corul elevilor Seminarului, dirijat de P.C. Arhim. Victor Ojog, a executat câteva frumoase cântece religioase și patriotice; s-au recitat versuri din poezii noștri clasici, iar un grup de elevi din anul V au interpretat piesa «O noapte furtunoasă» de I. L. Caragiale.

P. C. Pr. D. Petrea, vicarul Episcopiei Romanului și Hușilor, a mulțumit profesorilor pentru râvnă cu care și-au împlinit misiunea de mare răspundere ce le-a fost încredințată — aceea de a crește și forma pe viitorii preoți ai Bisericii Ortodoxe Române — și a împărtășit tuturor binecuvântările Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor.

A luat apoi cuvântul *P. C. Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu*, președintele comisiei pentru examenul de diplomă, mărturisind satisfacția sa pentru temeinica pregătire teoretică a absolvenților Seminarului și exprimându-și convingerea că asemenea elemente vor face cinste școlii care i-a format.

După împărțirea premiilor și evidențierea elevilor merituosi, P.C. Arhimandrit Ghenadie Nițoiu, directorul Seminarului, a adus calde mulțumiri Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, pentru grija permanentă arătată acestui așezământ de cultură teologică, precum și Departamentului Cultelor, care a dovedit întotdeauna înțelegere și sprijin față de nevoile școlii.

De la Cluj În ziua de 24 iunie a. c. a avut loc serbarea închiderii anului școlar 1956-1957, la Seminarul Teologic din Cluj. După săvârșirea Sfintei Liturghii în catedrala episcopală, s-a desfășurat în sala de festivități a școlii un frumos program cultural, la care au fost prezenți membrii Consiliului Eparhial, profesorii și elevii Seminarului.

Serbarea a început cu rugăciunea «Tatăl nostru», cântată de corul seminariștilor dirijat de P.C. Prof. Brie.

P. C. Arhidiacon Ioan Zăgrean, directorul școlii, a prezentat o amănunțită expunere asupra felului în care s-a desfășurat procesul de învățământ de-a lungul anului, în Seminarul Teologic de la Cluj, și asupra bunelor rezultate înregistrate. P. C. Sa a subliniat în chip deosebit sprijinul moral și material de care s-a bucurat școala din partea Prea Fericit-

tului Patriarhal Justinian, a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, a eparhiilor Clujului și Oradiei, precum și din partea Departamentului Cultelor.

Adresându-se apoi absolvenților, P.C. Director le-a dat părintești îndrumări, atrăgându-le atenția asupra misiunii de mare răspundere ce le va reveni, ca lucrători în via Domnului Hristos, și îndemnându-i să-și închine toate puterile de muncă slujirii Bisericii și Patriei.

În numele absolvenților Seminarului a vorbit Făceaș Gavril, care a adus calde și sincere mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, Consiliului eparhial al Episcopiei Clujului, conducerii școlii și profesorilor, pentru purtarea de grijă pe care au arătat-o permanent față de elevii Seminarului Teologic.

S-a dat citire situației la învățătură pe întreaga școală: din 152 elevi, 137 au fost declarați promovați, iar 15 corigenți; elevii care s-au distins și prin purtarea exemplară au fost răsplătiți cu premii în cărți.

La sfârșit a luat cuvântul, în numele Consiliului Eparhial, P. C. Pr. Dr. I. Goșescu, consilier al Episcopiei Clujului, care — felicitând pe profesori și elevi pentru bunele rezultate obținute — i-a asigurat că și în viitor vor primi aceeași părintească purtare de grijă și același neprecupețit ajutor din partea Centrului Eparhial și, mai ales, din partea Înalt Prea Sfințitului Nicolae, Mitropolitul Ardealului.

Serbarea s-a încheiat cu cântarea pe motive psaltice «Cu noi este Dumnezeu», executată de corul elevilor seminariști.

De la Mofleni-Craiova

Serbarea de sfârșit de an la Seminarul Teologic de la Mofleni-Craiova s-a ținut în ziua de 30 iunie și a fost cinstită cu prezența Înalt Prea Sfințitului Firmilian, Mitropolitul Olteniei.

După săvârșirea Sfintei Liturghii, s-a oficiat un Te-Deum, în biserică mînăstirii Bucovățu-Vechi, la care a luat parte I.P.S. Mitropolit Firmilian, însoțit de P.C. Arhim. Laurențiu Busuioc, vicarul Mitropoliei Olteniei, P.C. Diac. Prof. O. Bucevschi, președintele comisiei pentru examenul de diplomă, PP. CC. consilieri eparhiali și profesorii școlii.

Trecîndu-se apoi în sala de festivități, după intonarea Imnului patriarhal, a luat cuvântul P. C. Arhim. Bonifatie Podoreanu, directorul Seminarului, care a exprimat adîncă recunoștință a corpului profesoral și a elevilor față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, Președintele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, și față de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian al Olteniei, care îndrumază cu părintească dragoste activitatea Seminarului și nu precupețesc nici o osteneală pentru împlinirea nevoilor materiale. P.C. Sa a arătat, de asemenea, profunda recunoștință pe care școala o poartă Guvernului și regimului nostru democrat popular, pentru condițiile de largă libertate religioasă instaurată în țară, — condiții care fac prielnică desfășurarea activității instituțiilor de învățămînt ale Bisericii noastre —, precum și Departamentul Cultelor, care a acordat întotdeauna sprijin Seminarului Teologic.

Prezentînd apoi rezultatele obținute în procesul de învățămînt, P.C. Arhim. B. Podoreanu a arătat că în cursul anului 1956-1957 au fost înscriși 114 elevi, s-au retras 3 și au frecventat cursurile 111, din care au promovat 79, au fost declarați corigenți 25, repetenți 6 și amînat medical 1 elev.

După ce s-a prezentat un bogat program cultural-artistic, alcătuit din

recitări și coruri, reprezentanții absolvenților celor două cicluri ale școlii au rostit scurte cuvântări, mărturisindu-și recunoștința pentru toate strădaniile depuse întru instruirea și educarea lor în această școală și făcând legământ că vor sluji cu devotament Biserica și Patria.

A luat apoi cuvântul *P. C. Diac. Prof. univ. O. Bucevschi*, președintele comisiei pentru examenul de diplomă, care a subliniat viața culturală bisericească pe care a inițiat-o în Mitropolia Olteniei și pe care o îndrumază necontenit Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian. Amintind înaltul nivel la care a ajuns revista «Mitropolia Olteniei», precum și meritoria activitate editorială a Centrului Mitropolitan, vorbitorul a precizat că o atenție deosebită a acordat și acordă Inaltul Ierarh al Olteniei Seminarului Teologic, în care se formează viitorii slujitori ai altarelor.

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian a rostit un cald cuvânt, spunând printre altele: «De câțiva ani, din 1948, în calitate de delegat al Sfântului Sinod, am avut norocul să cercetăm o seamă de Biserici surori întru Ortodoxie. În anul acesta am fost zece zile în Jugoslavia, unde o numeroasă delegație, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, a luat cunoștință de o seamă de lucruri noi și, în primul rînd, de starea Bisericii de acolo. Toate aceste constatări făcute în cîmpul Ortodoxiei și în special acolo unde se plămădește o viață nouă, un har nou, și unde se pun temelii vieții de mîine, în răsăritul acesta nițel disprețuit de lumea apuseană —, răsăritul acesta care a pus accentul mai întîi pe trebuința duhovnului, răsăritul acesta în care se caută o completă formulă de viață — ne-a făcut să înțelegem mai lămurit starea Bisericii din Republica Populară Romînă. Fără nici o exagerare, Biserica din țara noastră este cea mai puternică Biserică Ortodoxă; ea este nemijlocit în fruntea Ortodoxiei. Dacă, însă, lucrurile stau așa, vă dați seama ce răspundere avem noi, mari și mici, slujitori ai acestei Biserici, este răspunderea ca nivelul ei teologic să nu scadă, iar lumina pentru care au trudit ierarhii și teologii noștri să nu o întunecăm; este răspunderea ca această Biserică a noastră să fie și să rămînă purtătoare de steag, să ajute și celorlalte Biserici surori». În continuare, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian a arătat că strădaniile depuse în instituțiile de învățămînt ale Bisericii noastre, — deci și în Seminarul Teologic de pe lîngă Mitropolia Olteniei — se înscriu în uriașa preocupare a conducerii noastre bisericești de a împlini această mare răspundere.

Indreptîndu-și apoi cuvîntul către elevi, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian le-a atras luarea aminte asupra îndatoririlor ce-i așteaptă spunîndu-le: «Voi ce creșteți aici veți lua în palmele voastre plămada aceasta a lui Dumnezeu, sufletele credincioșilor din această eparhie; în tolba voastră sînt ascunse însemnele devenirilor bisericești, în măsura în care veți ținti către cele curate, mereu treji la apostolia voastră, cu urechea la sufletele credincioșilor și cu mintea la predaniile noastre bisericești, mereu treji la zămislirea cea nouă a luminii. Așa cum s-a pomenit aici, Statul nostru este azi în mîinile muncitorilor. Statul acesta și concepția lui de viață nu exclude însă realitatea aceasta a năzuințelor sufletești. Dovadă este faptul că în Constituția țării este înscrisă libertatea conștiinței, libertatea spirituală; trebuie, însă, să ne facem vrednici de ea. Cine tulbură viața religioasă și cetățenească a enoriașilor, acela nu este nici bun cetățean, nici bun creștin».

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian și-a încheiat cuvîntarea mulțumind tuturor ostenitorilor acestui așezămînt de cultură teologică pentru munca depusă și binecuvîntîndu-i pentru roadele obținute.

Serbarea de sfîrșit de an la Seminarul Teologic de la Mofleni-Craiova s-a încheiat cu tradiționala împărțire a premiilor cuvenite elevilor care au dovedit o rîvnă deosebită la învățătură și frumoase deprinderi duhovnicești în cursul anului școlar 1956-1957.

De la Caransebeș

În ziua de 29 iunie a. c. s-a ținut — într-un cadru solemn — serbarea de sfîrșit de an la Seminarul Teologic din Caransebeș.

De dimineață, în catedrala orașului s-a săvîrșit Sfînta Liturghie de către un sobor de preoți, în frunte cu P.C. Prot. Dr. Zeno Munteanu, directorul Seminarului, răspunsurile fiind date de corul elevilor dirijat de Dl. Prof. Constantin Vlad. S-a cîntat apoi un Te-Deum și s-a sfințit steagul dăruit catedralei de către absolvenții din acest an ai Seminarului. P.C. Profesor Ilie Cîmpeanu, fostul diriginte al absolvenților a rostit o scurtă și însuflețită cuvîntare, subliniind înalta semnificație a darului făcut de tinerii absolvenți.

Trecîndu-se într-una din sălile Seminarului — împodobită sărbătorește — s-a desfășurat un program cultural-artistic, la care au luat parte: P.C. Prof. Univ. N. Neaga, președintele comisiei pentru examenul de diplomă, P.C. Pr. Dr. Iacob Crețu, delegatul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile al Banatului, corpul profesoral, părinți ai elevilor, clerici și credincioși din localitate.

După ce corul elevilor a cîntat o rugăciune, P. C. Pr. Prof. Z. Munteanu, directorul școlii a rostit o cuvîntare, arătînd înalta misiune ce revine Seminarului, care trebuie să pregătească pe viitorii slujitori ai altarelor ortodoxe, și înfățișînd strădaniile depuse și rezultatele obținute în anul școlar 1956-1957. În anul I, au frecventat cursurile 25 de elevi, din care au promovat 23, fiind declarați corigenți 2 elevi; în anul II, au promovat toți cei 30 de elevi care au frecventat cursurile; în anul III, au frecventat 25, promovînd 22 și fiind declarați corigenți 3; în anul IV, au frecventat 12 elevi, din care au promovat 8, iar 4 au fost declarați corigenți; în anul V, au promovat toți cei 13 elevi care au frecventat cursurile. Aceste bune rezultate obținute de-a lungul unui an de muncă îndreptățesc cuvintele de laudă pe care P.C. Director al Seminarului le-a adresat profesorilor și elevilor.

În continuarea cuvîntării sale, P.C. Pr. Prof. Z. Munteanu a adus vii și respectuoase mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile al Banatului, pentru grija purtată, pentru dragostea cu care a îndrumat strădaniile corpului profesoral și pentru bunăvoința cu care a sprijinit Seminarul Teologic de la Caransebeș, în împlinirea grelei dar nobilei sale misiuni. În numele tuturor ostenitorilor școlii, P.C. Sa a exprimat sentimentele de recunoștință față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru ajutorul moral și material acordat, precum și față de Departamentul Cultelor și autoritățile de Stat, pentru sollicitudinea arătată școlii în felurite împrejurări. Cuvîntarea P.C. Director s-a încheiat cu părințești îndemnuri adresate elevilor și îndeosebi absolvenților, cărora le-a arătat frumusețea misiunii de slujitori ai lui Hristos, atrăgîndu-le totodată

luarea aminte asupra răspunderii ce le revine ca viitori lucrători în via Domnului.

A urmat împărțirea premiilor, 15 elevi primind răsplata muncii lor stăruitoare la învățătură și purtării lor exemplare.

În numele absolvenților a vorbit tânărul Dumitrașcu Emil — care în toți cei 5 ani de studii a fost premiat, obținând media generală 10. El a mulțumit profesorilor pentru rîvna cu care s-au străduit să pregătească temeinic pe viitorii slujitori ai altarelor străbune, asigurându-i că le vor păstra în inimile lor o profundă recunoștință și vor căuta să împlinească în viață și în slujirea lor bunele îndemnuri și povățuiri primite în școală.

Corul elevilor, dirijat de Dl. Prof. C. Vlad, a executat cîteva frumoase cîntări religioase și folclorice.

A luat apoi cuvîntul *P. C. Pr. Prof. N. Neaga*, președintele comisiei pentru examenul de diplomă, care a îndemnat pe absolvenții Seminarului să pornească cu hotărîre pe drumul luminos al evanghelizării, cu încredințarea că și-au ales cel mai frumos drum, țelul lui fiind slujirea Bisericii lui Hristos și ridicarea poporului nostru.

Seria cuvîntărilor a fost încheiată de *P. C. Prof. Dr. Iacob Crețu*, care le-a adus tuturor binecuvnîtarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile al Banatului și a îndemnat pe absolvenți să se dovedească — în munca lor de acum înainte — vrednici urmași ai nesfîrșitei pleiade de slujitori ai lui Hristos, care au ostenit pe plaiurile bănățene pentru propovăduirea cuvîntului dumnezeescilor Evanghelii.

Serbarea a luat sfîrșit cu cîntarea «Cu noi este Dumnezeu», executată de corul elevilor seminariști.

SĂVIRȘIREA DIN VIAȚĂ A ARHIEPISCOPULUI DOROTHEOS AL ATENEI ȘI A TOATĂ GRECIA

În ziua de 26 iulie, a. c., departe de patrie și de păstoriții săi, s-a săvârșit din viață, la Stockholm, Arhiepiscopul Dorotheos al Atenei și al toată Grecia.

Cu această împrejurare tristă între Bisericile Ortodoxe surori, greacă și română, a avut loc următorul schimb de telegrame:

*PREA FERICIRII SALE PATRIARHULUI JUSTINIAN
AL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Cu darere Vă facem cunoscut că Întistătătorul Prea Sfinței Biserici a Greciei, Arhiepiscopul Dorotheos s-a mutat către Domnul în după amiază zilei de 26 iulie, la Stockholm.

Biserica Greciei lipsită de înțeleptul său Întistătător se roagă Domnului pentru odihna sufletului lui în corturile sfinților.

Inmormântarea va avea loc sîmbătă, 3 august, ora 10 dimineața.

LOCTIITOR

† IEROTEI al Etolokarnaniei

Prea Fericitul Patriarh Justinian, care se afla în concediu de odihnă la Olănești, raionul Rîmnicea Vilcea, adînc impresionat de mutarea din viață a Arhiepiscopului Dorotheos, a răspuns cu următoarea telegramă:

*SFINTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE
DIN GRECIA*

ATENA

Profund mișcat de neașteptata incetare din viață a Întistătătorului Bisericii Ortodoxe din Grecia, Arhiepiscopul Dorotheos, cu inima plină de durere, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și al Nostriu personal, exprimăm sincere condoleanțe pentru greaua pierdere pe care o încearcă Biserica soră a Greciei și rugăm pe Bunul Dumnezeu să odihnească împreună cu aleșii Săi pe venerabilul ei Arhipăstor și să-i hărăzească un nou vrednic ocîrmuitor.

† JUSTINIAN

PATRIARHUL ROMÂNIEI

Inmormîntarea Arhiepiscopului Dorotheos a avut loc sîmbătă 3 august, orele 10 dimineața. Pentru Biserica Ortodoxă Romînă, s-a depus cu această ocazie o coroană, cu următoarea inscripție: «Din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian al Romîniei și al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în semn de frățească dragoste și veșnică amintire».

La București, în ziua de Duminică, 4 august, s-a oficiat, după Sfânta Liturghie, în Catedrala Sfintei Patriarhii, de către Prea Sfințitul Episcop-Vicar Theoctist Botoșăneanul, înconjurat de slujtorii Catedralei, căroro li s-au adăugat P. C. Pr. Prof. Ioan Coman, Rectorul Institutului Teologic Universitar din București și P. C. Ierom. Magistrand Dimelis Apostolos (trimis pentru studii la București de către Patriarhia Ecumenică din Constantinopole), slujba parastasului de pomenire a fericitului întru adormire Dorotheos, Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia.

Au participat, cu sulețele cernite de marea pierdere a Bisericii Ortodoxe Grecești surori, pe lângă numeroși credincioși din Capitală — veniți la Sfânta slujbă, reprezentanți ai Ambasadei și Coloniei grecești din București.

Au luat de asemenea parte: de la Administrația Patriarhală: P. C. Director Gagiu, împreună cu P. P. C. C. Consilieri Patriarhali: Pr. Traian Ghica, Pr. Gh. Soare, Pr. Athanasie Preda, Pr. V. Ștefan, Pr. Ză. Bilbiie, Pr. D. Stancu și Inspector General Bisericesc, Pr. Z. Mintulescu; de la Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor: P. C. Vicar Pr. Alexandru Ionescu, împreună cu P. P. C. C. Consilieri Arhiepiscopali: Pr. Al. Petcu, Pr. Al. Zamfirescu, Pr. M. Mihăescu, Pr. P. Alexandru, Pr. Stan Dimancea, P. C. Inspector Pr. V. Godeanu și P. C. Exarh Justinian Florea; de la Institutul Teologic: P. C. Pr. Rector Ioan Coman, P. C. Prorector N. Nicolaescu, împreună cu profesorii și magistranzii aflați în Capitală.

Au mai participat: Președinții Consistoriilor Bisericești: P. C. Pr. P. Vintilescu și P. C. Pr. M. Dimofitache; P. P. C. C. Protoierei ai Capitalei, însoțiți de câte cinci preoți de fiecare protoierie.

Răspunsurile au fost date de corala Sfintei Patriarhii.

După «Apolis» Prea Sfințitul Episcop-Vicar Theoctist a rostit o scurtă alocuțiune și a exprimat în numele Prea Fericitului Patriarh Justinian și al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, condoleanțe Domnului N. Hurmuzis, reprezentantului ambasadei grecești din București, rugându-l să le transmită credincioșilor Bisericii Ortodoxe grecești.

P. C. Rector Ioan G. Coman, a evocat, apoi cu multă simțire, personalitatea înzestrată și bogată de conducător duhovnicesc a celui adormit întru Domnul.

După slujba parastasului, invitații au trecut în Palatul Patriarhal, unde au semnat în Cartea de Aur».

Profund mișcat de atenția și dragostea deosebită cu care Biserica Ortodoxă Română a înconjurat Biserica Ortodoxă greacă și a cinstit în chip deosebit memoria Intâistăitorului ei mutat la Domnul, reprezentantul Ambasadei Grecești din București, D-l N. Hurmuzis a exprimat recunoștință Prea Fericitului Patriarh Justinian și a mulțumit călduros tuturor celor ce au participat la parastasul de pomenire din Catedrala Sfintei Patriarhii.

Așa cum spunea și Prea Fericitul Patriarh în telegrama trimisă Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia, rugăm și noi pe Bunul Dumnezeu să odihnească împreună cu aleșii Săi pe Arhiepiscopul Dorotheos, și să hărăzească Bisericii Ortodoxe Grecești surori un nou și vrednic o-cirmitor.

ARHIEPISCOPUL DOROTHEOS AL ATENEI

O telegramă scurtă, sosită din Atena către sfârșitul lunii iulie, aducea la cunoștința Bisericii noastre trista veste a încetării din viață, la Stockholm, a Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop al Atenei și Mitropolit a toată Grecia, Dorotheos, în ziua de 26 iulie 1957.

Cunoșteam că Inalt Prea Sfinția Sa, după o activitate deosebit de intensă și încununată de succes, în ciuda celor 69 de ani pe care îi purta cu o vigoare aproape tinerească, se găsea bolnav, că medicii din Atena îl îndrumaseră, pentru o cât mai grabnică intervenție chirurgicală, către un specialist din Stockholm și că la plecarea Inalt Prea Sfinției Sale de la Atena fusese condus la aeroport de toate personalitățile de seamă ale Bisericii și ale statului elen și fusese urmărit în tot timpul călătoriei și al șederii sale la Stockholm de dragostea clocotitoare a clerului și a credincioșilor, al căror păstor se găsea. Revista oficială a Sfântului Sinod al Bisericii Greciei, «Ekklesia», în numărul său de la sfârșitul lunii iulie, arăta, plină de bucurie și de încredere că Inaltul Ierarh a suportat cu bine intervenția chirurgicală și că după operație se simțea bine, lăsînd să se întrevadă încrederea nețărmurită într-o grabnică însănătoșire a Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Dorotheos și într-o întoarcere neîntârziată în mijlocul clerului și poporului său, pentru continuarea într-un ritm și mai sporit a activității sale neobosite din țară, pentru binele Bisericii și poporului elen. Dar planurile Celui ce ține în mâinile Lui destinele vieții tuturor au fost cu totul altele! Inaltul Ierarh, cu toată aparența învingerii momentelor celor mai dificile ale boalei, nu a putut supraviețui perioadei postoperatorii. Și astfel s-a mutat către Domnul, departe de țara, de Biserica și de clerul și credincioșii săi iubiți, care au primit consternați vestea încetării din viață a Arhipăstorului lor. Rămășițele pămîntești ale Arhiepiscopului Dorotheos au fost aduse la Atena și înmormîntate cu toată cinstea cuvenită, alături de osemintele distinșilor lui înaintași pe scaunul arhiepiscopal de la Atena.

A păstorit ca arhiepiscop al Atenei și mitropolit a toată Grecia numai un an și trei luni. Ales prin votul unanim al membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Greciei, ca Întîistătător al Bisericii elene, la 26 aprilie 1956, după încetarea din viață a strălucitului său înaintaș pe scaunul arhiepiscopal, mitropolitul Spiridon, și înscăunat cu toată cinstea, în ziua de 1 aprilie a aceluiași an, arhiepiscopul Dorotheos, de îndată ce a luat în mâinile sale viguroase cîrma Bisericii elene, a desfășurat o activitate pe cît de multilaterală, pe atît de rodnică, merită să ridice misiunea preoțească la adevărata ei însemnătate în viața de toate zilele a credincioșilor și să facă să strălucească prezența Bisericii în toate împrejurările mai de seamă din viața societății.

Arhiepiscopul Dorotheos s-a arătat, încă de la început, potrivit oricărei schițări ad-hoc a vreunui program de activitate. Celor ce, cu ocazia înscăunării sale se așteptau să audă din gura sa schițarea vreunui astfel de program, el le-a grăit: «Credem că un ierarh nu trebuie să

înfățișeze nici un program de activitate, de vreme ce misiunea și programul lui sînt cunoscute, ca unele ce sînt indicate de Biserică și cerute de dumnezeescul Intemeietor al Bisericii și ca unele pe care el însuși a asigurat că le va împlini, prin făgăduința sfîntă dată lui Dumnezeu la hirotonirea lui. Iar criteriile împlinirii datoriiilor lui și misiunii acesteia a lui nu pot fi nici cuvintele programatice și nici făgăduielile date cu anticipație, ci numai aducerea la îndeplinire, cu credință, a celor făgăduite lui Dumnezeu».

Ridicat fiind, pentru meritele excepționale recunoscute de către toți colegii săi sinodali, în fruntea Bisericii Greciei, arhiepiscopul Dorotheos nu a făcut, deci, altceva, decît să dea un nou avînt pasiunii sale pentru triumful lucrării creștine în lume, pasiune care s-a manifestat din plin, prin toate locurile pe unde a trecut: fie în Mitropolia Kythirelor, unde și-a inaugurat chemarea arhieratică, la 20 decembrie 1922 și unde a păstorit timp de doisprezece ani, fie în Mitropolia Larisei și a Platamonei, unde a fost promovată, la 15 ianuarie 1935, și unde a păstorit în chip deosebit de vrednic, pînă la 29 aprilie 1956.

Ca arhiepiscop al Atenei și mitropolit a toată Grecia, Înalt Prea Sfințitului Dorotheos i se deschideau înainte perspective și mai mărețe de activitate misionară, dar i se ridicau în față și probleme mult mai dificile de rezolvat. Bucurîndu-se de încrederea desăvîrșită a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Greciei și de aprecierea unanimă a tuturor factorilor răspunzători ai vieții de stat, Înaltul Ierarh a pornit la lucru cu vigoare tinerească și cu entuziasmul marilor, cu adevărat, vizionari ai Bisericii creștine. Intrucît sistemul administrativ în Biserica Greciei, ca și în toată Biserica Ortodoxă, de altfel, este cel sinodal, arhiepiscopul Dorotheos a înțeles încă de la început să nu lucreze nimic și să nu rezolve nimic din marile probleme ale Bisericii fără concursul și sprijinul acestui for înalt, singurul în măsură să înțeleagă și să judece toate problemele mari ale Bisericii în spiritul Sfintelor Canoane și al Tradiției de veacuri a Bisericii Ortodoxe. Organizarea activității acestui înalt for al Bisericii Greciei a fost pentru arhiepiscopul Dorotheos cea dintîi și cea mai de seamă grijă. «Deoarece — spunea Înaltul Ierarh, în cea dintîi ședință sinodală ținută sub președinția sa — toată lucrarea pregătitoare asupra tuturor problemelor apasă pe umerii Sfîntului Sinod, socotim că Sfîntul Sinod trebuie să se întrunească, ca și în alte dăți, de trei ori pe săptămîină, adică luna, miercurea și vinerea, iar ședința de miercuri să fie dedicată exclusiv cercetării problemelor bisericești generale, pe baza referatelor scrise ale comisiilor sinodale respective». În felul acesta toate chestiunile bisericești, att de natură particulară, specifice Bisericii Greciei, cît și de natură generală, privind întreaga Biserică creștină, au fost luate în dezbatere de îndată: unele, cele mai ușoare, au fost cu timpul rezolvate în chip definitiv și favorabil, iar altele, care comportau timp și studiu mai îndelungat au fost încredințate spre studiu diferitelor comisii sinodale, lărgite prin cooptarea unora dintre cei mai de seamă profesori de Teologie din Grecia.

La venirea arhiepiscopului Dorotheos în fruntea Bisericii Greciei, situația clerului de mir era încă deosebit de grea. Salarizarea clerului acestuia, care reprezenta problema nr. 1 a Bisericii Greciei, încă de generații, cu toate strădaniile autorității bisericești nu putuse fi definitiv și satisfăcător rezolvată. Din cauza aceasta preoția, cu toată menirea ei

sfântă, atrăgea din ce în ce mai puțini bărbați pregătiți. Singura școală de pregătire a clerului, de la Atena, din pricini binecuvântate își închisese porțile încă din anul 1940. Și cu o preoție apăsată de toate lipsurile și de toate nevoile, numai în timpurile apostolice se putea face operă misionară integrală. Înaltul Ierarh a ridicat de îndată problema clerului de mir în atenția tuturor și a izbutit, într-un timp record, să determine factorii competenți din Stat să dea o rezolvare justă problemei salariizării clerului și să scape astfel din lipsuri și din strîmtorări materiale pe slujitorii altarelor Bisericii grecești. Este demn de subliniat faptul nespus de meritoriu că arhiepiscopul Dorotheos încă de la început a hărăzit toate veniturile sale înființării unui spital în Atena, în care să-și poată îngriji sănătatea clerul grec. Moartea prea timpurie a arhiepiscopului Dorotheos nu i-a dat răgazul necesar ca să poată pune în practică toate ideile pe care le-a avut cu privire la pregătirea cât mai bună a clerului de mir, ca să poată corespunde întru totul necesităților vieții actuale. Intenția mărturisită sumar, cu ocazia celei dintîi ședințe sinodale de sub președinția sa, de a regenera clerul de mir prin încurajarea elementelor tinere și bine pregătite din punct de vedere teologic și social-cultural de a îngroșa rîndurile slujitorilor Altarului, a rămas astfel ne-realizată.

Sub scurta păstorire a Înalt Prea Sfințitului Dorotheos, însă, a avut loc, printre altele, un eveniment de cea mai mare însemnătate pentru desfășurarea activității pastorale a clerului grec. Este vorba de congresul misionarilor greci, care s-a ținut la Atena la sfîrșitul lunii ianuarie 1956. Sînt demne de reținut cuvintele cu care Întîistătătorul Bisericii Greciei s-a adresat misionarilor greci, la sfîrșitul cuvîntării sale magistrale, ținută cu acea ocazie: «Astăzi Prea Sfînta Biserică vă cheamă să răspundeți cerințelor împrejurărilor de față, problemelor zilelor acestora de amărăciune prin care trece lumea. Desigur că nu scapă atenției voastre faptul că astăzi, din cauză că s-a înmulțit fără-de-legea, dragostea celor mulți s-a răcit și că «sînt mulți creștini» cu numele, dar puțini cu fapta și rari», ca să întrebuițez cuvintele Sfîntului Hrisostom. Vedeți nenorocirile din toate zilele, dezmembrarea familiei de către oamenii vicleni, uciderile, faptele de demență ale oamenilor din viață, vedeți cu durere sîngele care se varsă în războaie, nedreptățile internaționale, înarmările de război, patima de îmbogățire de care este cuprins omul de astăzi și, cu un singur cuvînt, vă găsiți în fața unui bogat seceriș, din nefericire puțini, după cum a spus odinioară Mîntuitorul. Vă găsiți în fața unui cîmp de luptă duhovnicească pentru înfrîngerea răului și sînteți chemați să jucați rolul de sfînt și dumnezeesc îndrumător și luminător în mijlocul întunecimii care a cuprins pe omul de astăzi. Nu vă descurajați! Amintiți-vă că graiți cuvîntul lui Dumnezeu, că sînteți vestitori ai voii Lui, că îngerii lui Dumnezeu stau aproape de voi, întărindu-vă în marea și sfînta voastră lucrare. Intrarmați-vă cu viață sfîntă, prin fapte de dragoste jertfelnică pentru aproapele, prin renunțare la sine și aduceți-vă aminte că săvîrșiți o lucrare apostolească și că sînteți continuatori ai lucrării Apostolului Pavel, care numai cu puterea cuvîntului, cu sabia Duhului, care este cuvîntul lui Dumnezeu, a consolidat Biserica, nimicind altarele idoloilor. Voi nu sînteți chemați să surpați niște religii învechite și să plătiți cu moartea propovăduirea voastră, cu toate că, dacă ar fi nevoie și voi și noi am fi datori să facem și lucrul acesta spre slava lui

Dumnezeu. Sînteți chemați să dați tămăduire societății de astăzi, care pătimește. Nu vă îndoiiți și nu șovăiiți, căci puterea lui Dumnezeu se găsește alături de toți cei ce se luptă pentru virtute și pentru îndeplinirea datoriei lor sînte. Personal, noi vă dorim toată binecuvîntarea și luminarea cea de la Dumnezeu». Rezultă de aici o masivă conștiință despre rolul propovăduitorului creștin în zilele noastre, mai ales într-o lume care stăruie pe panta celui mai cras egoism și în care preceptele morale ale creștinismului deși mărturisite sus și tare, sînt călcate cu dispreț în picioare la tot pasul.

Ar fi greu să urmărim toate gîndurile, toate dorințele de mai bine și toate realizările arhiepiscopului Dorotheos, în scurtul timp cît s-a găsit în fruntea Bisericii elene. Spicuiem mai jos numai cîteva din ele, pentru ca cititorul nostru să-și poată face cel puțin o vagă idee despre personalitatea masivă a marelui dispărut.

Conștiința de prytan al vieții sufletești a poporului său, l-a determinat pe marele ierarh să ceară guvernului elen, îndată după înscăunarea sa ca Arhiepiscop al Atenei și mitropolit a toată Grecia, abrogarea legii prin care lojile masonice din Grecia fuseseră recunoscute ca instituții filantropice. Glasului său de părinte spiritual al poporului grec i s-au adăugat îndată miile de glasuri ale fiilor buni ai patriei sale și astfel în cele din urmă legea a trebuit abrogată. De asemenea, secundat de toți membrii Sfîntului Sinod, cînd Roma papaia era pe punctul de a încheia un concordat cu statul elen, prin care urmărea să dea un nou avînt acțiunii propagandistice și prozelitistice catolice în Grecia, arhiepiscopul Dorotheos a izbutit nu numai să determine guvernul să renunțe la încheierea unui asemenea act, ci să și facă declarații publice că în ceea ce privește raporturile lui politice cu Vaticanul, nu înțelege să lucreze nimic împotriva viziunii clare și hotărîte a Bisericii.

Prezent pretutindeni în toate locurile unde prezența Bisericii se simțea necesară și unde cuvîntul Bisericii trebuia rostit cu toată greutatea, arhiepiscopul Dorotheos a fost tot atît de prezent și în activitatea de îndrumare și de povățuire a clerului și a credincioșilor din Arhiepiscopia Atenei, căutînd să dea o nouă propulsie slujbelor bisericesti, activității pastorale a slujitorilor altarelor și vieții morale a credincioșilor, prin pastorale, enciclice și cuvîntări ținute la radio.

În ceea ce privește legăturile cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, vizita pe care marele ierarh a făcut-o în Jugoslavia, între 4 și 9 septembrie 1956, rămîne un moment de seamă în ceea ce privește cunoașterea și prețuirea reciprocă dintre cele două Biserici. Ca o dovadă de recunoașterea meritelor deosebite ale arhiepiscopului Dorotheos în strădania de mai bine a Bisericii creștine, Facultatea de Teologie de la Belgrad l-a proclamat «Doctor honoris causa». Dar vizita în Jugoslavia a înveșmîntat pe distinsul ierarh și în mantia de reprezentant al întregului popor grec, pe lîngă poporul din Republica Federativă Jugoslavia. În calitate de aceasta el s-a făcut purtătorul de cuvînt al dorințelor sincere ale poporului său pentru prietenie și colaborare și a secerat în Jugoslavia snopi întregi de dorințe asemănătoare. «Niciodată într-un timp atît de scurt — scria la cîtăva vreme după această vizită un distins profesor de la Belgrad — nu s-a putut ajunge la rezultate mai mari». Iar marele Ierarh, în declarațiile pe care le-a făcut presei, îndată după reîntoarcerea de la Belgrad, spunea: «Sîtem convinși că prietenia dintre cele două popoare

ale noastre, bazată pe simțăminte de dragoste și de prețuire reciprocă este de nezdruncinat, iar raporturile cu Biserica Sîrbă au devenit mai mult decît fățești».

Dar, dacă vizita în Jugoslavia a pus în evidență numai în chip indirect calitățile Intîistătorului Bisericii Greciei de reprezentant al întregului său popor și nu numai al Bisericii sale, preluarea de către arhiepiscopul Dorotheos a președinției Comitetului Panelen pentru Autodeterminarea Ciprului și lupta neobosită pe care a dus-o în această calitate, pentru încetarea atrocităților cutropitorului englez asupra fiilor celor mai buni ai poporului grec, ca și pentru eliberarea din surghiun a arhiepiscopului Macarios al Ciprului, conducătorul luptei de eliberare a poporului cipriot, îl arată pe distinsul Ierarh tot atît de mare și ca patriot și luptător pentru drepturile imprescriptibile ale poporului grec. Făcîndu-se ecoul suferințelor martirice ale poporului cipriot, arhiepiscopul Dorotheos se adresa lumii întregi cu un apel zguduitor, către sfîrșitul anului 1956, cînd măsurile de represiune britanice luau o formă și mai crudă: «Patru sute cincizeci de mii de greci înrobiți adresează cea din urmă rugăminte către oamenii liberi, către luptătorii cinstiți și apărătorii libertății de pe tot pămîntul. Salvați-ne! Salvați martiricul Cipru!». Iar după distrugerile turcești de la Leucosia, de la începutul anului 1957, făcute cu îngăduința și din îndemnul autorităților britanice din Cipru, Intîistătorul Bisericii Greciei formula către toată lumea liberă un vehement protest, din care desprîndem: «Este timpul ca, conducătorii lumii întregi să înțeleagă care este datoria lor și să intervină activ pentru încetarea tacticii acesteia nelegiuite și criminale. Este timpul, de asemenea, să înțeleagă că singura soluție care se impune este recunoașterea prin votul Națiunilor Unite a dreptului aplicării imediate a principiilor autodeterminării poporului cipriot, pentru ca astfel frații noștri, noii martiri ai Ciprului, să fie eliberați de sub stăpînirea călăilor lor și să dobîndească libertatea».

Un astfel de arhieru a trebuit poporului grec! Un astfel de ierarh, plin de zel și de devotament față de opera lui Hristos în lume, continuată peste veacuri de Prea Sfînta Sa Biserică și față de poporul grec, pentru binele și înflorirea căruia a luptat neîncetat!

Biserica greacă a fost văduvită, prin moartea marelui Ierarh, de unul dintre cei mai de seamă conducători ai ei din timpul din urmă, iar poporul grec a pierdut pe unul dintre cei mai buni fii ai lui. Jalea Bisericii elene este pe deplin justificată, iar durerea poporului grec deopotrivă de îndreptățită.

Bisericile Ortodoxe surori și împreună cu ele și Biserica Ortodoxă Română iau parte cu toată mîhnirea la doliul Bisericii și poporului grec și socotește pierderea marelui Ierarh ca pe o pierdere a întregii Biserici Ortodoxe. Ea își mărturisește însă, totodată, convingerea sa neștrămutată că Acela, în mîinile căruia stă și viața și moartea tuturor pămîntenilor, va ști să ridice în fruntea Bisericii Ortodoxe Grecești un alt Ierarh pe măsura aceluiași calități ale ilustrului dispărut, care să-i păstreze memoria și să-i continue opera, pentru slava dumnezeescului Intemeietor al Bisericii creștine.

Pomenirea arhiepiscopului Dorotheos al Atenei să fie veșnică!

Pr. OLIMP N. CACIULA

C O M E M O R A R I

LA 50 DE ANI DE LA MOARTEA LUI N. GRIGORESCU REALIZĂRI ÎN PICTURA SA RELIGIOASĂ

Oșcialitatea din țara noastră și toți iubitorii de artă au comemorat cu toată cinstea cuvenită împlinirea a cincizeci de ani de la moartea marelui nostru pictor N. Grigorescu.

Se știe că el și-a început activitatea zugrăvind icoane. Pictând bisericile mânăstirești Zamfira și Agapia și-a afirmat încă din tinerețe talentul său deosebit. De aceea Biserica nu poate lăsa să treacă sub tăcere amintirea celui care și-a pus toată puterea de muncă artistică și tot sufletul său creator în slujba lui Dumnezeu și pentru ridicarea neamului în mijlocul căruia a fost zămislit.

Cele dintâi lucrări de artă, peisaje și portrete, pictate de N. Grigorescu au fost cunoscute și prețuite în Franța, unde și-a întregit formația sufletească și tehnică și unde a trăit vreme îndelungată. În țară, a apărut, mai târziu, cu opere de seamă, expuse, la răstimpuri, în chipul sșios care îi era drag, și de care nu s-a despărțit pînă la moarte. Tablourile sale au tras un mare număr de iubitori de artă și au uimit. N. Iorga a însemnat cîndva, cu prilejul unei expoziții din București, simțirea de care au fost cuprinși cei mai mulți dintre aceștia: «Tablourile s-au înșirat din belșug pe pereții vulgari, și modesta sală a suferit o prefacere minunată. Soarele de iarnă, abia îngăduit să pătrundă, e uimit de bucurie că în această vreme de moarte a munților, cîmpurilor și apelor, el poate să desmierde cu slabele lui raze generoase, priveliști ale primăverii. Și, în sufletul tuturor oaspeților acestui palat al vrăjitorului bun, se coboară ca o solie de mulțumire senină». Sol al primăverii sufletești, pentru toți cei ce s-au încredințat să se împărtășească din darul lui senin, N. Grigorescu a fost dintru început și va rămîne peste secole solul poporului românesc în lumea largă a acelor ce ne cunosc și a celor ce încă nu ne cunosc.

Intemeiat în adevăr și organizat sufletește în modul cel mai potrivit și mai în stare să vadă și să lămurească realitatea, străin de prejudecățile sădite de școală și de spiritul timpului, el a urmărit adevărul și înfățișările lui multiple, pe cele fine și ascunse cu deosebire, și le-a hotărît în linii și culori, fapături și peisaje, prezentate în perspective studiate și curate, de natură în lumină și «envelopă» aeriană, în-

semnată pretulindeni cu pecetea neamului, timpului și locului. A rupt astfel de viață și a statornicit cu înțeles pentru alții și pentru totdeauna, cuprinsuri de civilizație bătrână din Bretania, uliți din orașele medievale, fizionomii de oameni încercați și încărcăți de ani, alături de siluete gingașe de fete fermecătoare în straietele lor sărmăne de un albastru verde metalic ori de smalt. În tablouri, uneori abia mai mari decât podul palmei, cîntă amintirea și se aude șoapta vremii. A zugrăvit case și străzi pustiite de ani și de sărăcie din orașele dunărene ale Balcanilor, în care se strecoară trecători în costume pitorești, cu fața și mersul obosit și asemenea unor umbre. A înviat și imortalizat pe pînză priveliști din Polonia de miază-zi, în care descoperim puternica simțire de artist a pictorului și simpatia lui pentru oamenii și lucrurile care se duc. Iar în țara noastră, a vrut parcă să nu lase neluminată și nehotărîtă nici una din priveliștile pe care le-a întâlnit în drumurile lui cercetătoare și nici una din ființele care i-au fost dragi. Le-a impus pe toate cu autoritate luării aminte și dragostei: case de oameni necăjiți cu flori umile în fereastră, hanuri de drumul mare pe unde trec atîția și unde nu rămîne nimeni, interioruri mînaștiresci și vetre de țară, care de povară și alături de nuntă, ciobănași singuratici și visători și plaiuri de munte, țărânci tinere care își deapănă gîndurile răsfoind petalele florii risinite de vînt, oșteni mîndri, călugări, negustori și frunțași ai vieții de la orașe și sate.

Adevărul simțirii și vieții lui Grigorescu îl mărturisesc cerurile compozițiilor. Dacă acoperă cineva întregul subiect cu minile și ascunde casele, ulițele, copacii și persoanele, lăsînd liber numai cerul, un cercetător atent și educat descoperă țara și locul de unde a fost transpusă realitatea, anotimpul și ceasul zilei. Cerurile lui au, într-adevăr fiecare ființa lor proprie însemnată în calitatea luminii, în densitatea atmosferei și planurilor tăriei, în compoziția și tonalitatea norilor, în uscăciunea ori umiditatea atmosferei.

Pictor de înaltă chemare, sol al artei și neamului românesc, Grigorescu a fost și un om mare. Nicolae Grigorescu n-a tulburat pe nimeni și nu s-a destăinuit nimănui. N. Iorga a scris în legătură cu firea lui și această statornică atitudine, cuvinte care trebuiesc amintite: «Ce minunat s-a strecurat din viață (N. Grigorescu) și ce deplin l-a înghițit arta. Cînd te gîndesi la el, pe care îl cunoști poate, dar pare că tot nu-l cunoști, că nu și-a stat pe scaun, că nu și-a strîns mîna, că n-a vorbit în auzul tău — și-l închipui undeva departe, cu părul cel mai alb și ochii cei mai tineri, bătrîn frumos și bun primind în loc de prieteni cu o nesfîrșită iubire, fiecare zi nouă care îi bate la fereastră cu noutatea ei desăvîrșită, și mulțămît pentru acest dar de viață prin conșundarea zilnică cu aceiași operă de artă».

*

La originile picturii românești moderne, stau zugravii bisericesci și iconarii. Cei dintîi împlinesc ori restaurează, cu atîta înțelegere și îndemînare cîtă se mai află în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Țara Românească, Transilvania și Moldova, decorurile murale ruinate din mînaștiri și din paraclisele domnești ori boierești, împodobesc, călăuzindu-se de tradiție și erminii, bisericile mai noi de la sate. Renașterea pătrunde la noi prin mijlocirea unui mic număr de opere originale expuse în colec-

ții călătore și aflate în cuprinsul de curte și mai ales datorită gravurilor de artă și albumelor, uneori ilustrate, care trec din mână în mână și înfățișează artiștilor o lume și un ideal cu totul diferite de tradiție. Alături de aceasta, se ivește curînd aria unor pictori străini și romîni formați în Apus, la Viena și în Italia, întemeiată pe concepția unui neo-clasicism, bizar în multe privințe, dar dăruit cu prestigiul și talentul unor nume mari, ai lui Louis David și Ingres, în primul rînd. Concepția neo-clasică poartă cu dînsa elemente ale Renașterii înțelese într-un sens particular și complicată cu factori baroci și rococo. Tradiția stăruie însă în mintea și gustul vremii, și aptitudinile zugravilor bisericești sînt acordate cu ea. Aceasta dă naștere unei «mode» și unei producții care se desprinde repede de pe ziduri și evoluează spre tablouri de chevalet. Iconarii, la rîndul lor procedă încă o vreme din aceeași concepție și lucrează în stilul celor dintîi. Pînă la pătrunderea, în Țara Romînească și în Moldova, a modei miniaturilor franțuzești și vieneze de la începutul secolului al XIX-lea, miniaturi portrete lucrate (în gouache) pe hîrtie sau fildeș, au la bază, viziuni atente și cercetări fizionomice, redări minuțioase de costume și accesorii (broderii, bijuterii, etc.). Pictorul folosește culori putine și mai ales nuanțe; caligrafiază trăsăturile, folosind dungulițe fine de pensulă în stare să redea șuvițelor ori fire de păr, grăuntele pielii, inserția, culoarea și expresia ochilor: amănuntele de costume și bijuteriile, alături ori mai presus de cele dintîi.

O școală de iconari înflorea în Moldova încă din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea. Legată de pictura murală din nordul Moldovei, avea drept centru Suceava, și operele ei s-au răspîndit în mînaștirile moldovenești, la Iași și la București. O a doua școală evolua în Țara Romînească în relație cu neo-clasicismul și miniaturile de care am amintit. Lucrările meșterilor sînt răspîndite în biserici bucureștene și oltenești sau transilvănene, în colecții de stat sau particulare. N. Grigorescu a deschis ochii pe aceste lucrări și, începînd de la vîrsta de 8 ani, în lumea acestor zugravi și iconari s-a format lucrînd alături de el și în tovărășia unor rude apropiate. La vîrsta de 10 și 12 ani lucrează el însuși iconițe pe care le cumpără trecătorii uimiți de darul copilului, care le oferă în preajma Mitropoliei din București, și încrezători în rugăciunea unui suțlet curat ca al lui. Un călugăr, cu însușiri rare de pietate și cu cunoștinți desebite, se apropie de dînsul, îl cîștigă suțletește. Datorită lui, micul meșter «Nîcu» ajunge ucenicul ierodiaconului Iosif Gheorghian. În mînaștirea Neamțului, unde îl însoțește des, intră în legătură cu școala moldovenească de iconari.

Lucrează mult pentru călugări, călugărițe și închinătorii mînaștirii. Pictează și la București, în mînaștirile vecine capitalei. Ne-au rămas — sînt foarte rare — icoane de lemn zugrăvite de el între 1850 și 1856. Cele mai multe sînt de mici dimensiuni și înfățișează pe Mîntuitorul, Maica Domnului ori sfinți și sfinie cu nume mai des purtate de poporeni. Le cumpărau fiecare din aceștia pentru a avea în casă pe sfîntul lor patron. Concepția și stilul reapar în iconițe, acestea mai numeroase, executate între 1858 și 1860. Pictorul a folosit în mai toate, modele vii. Descoperim des chipul tînăr și sfios al unei surori de mînaștire or călugăriță zugrăvită bust, în mantie și cu comănac; cîteva, puține, cu capul gol și în straie mirenești. Zugrăvește cu aplicație de miniaturist, ochii strălucitori și priviri

directe, obraji rumeni cu pielea întinsă, păr bogat mătăsos și pieptănat cu îngrijire: imaginea tinăra și plină de viață a aceleia ce s-a dăruit lui Hristos și minăstirii, și-și ia rămas bun înșiorat de la casa și traiul de țară pe care le părăsește pentru totdeauna. Icoana este însemnată cu numele sfinței pe care îl va purta, de acum și pînă la moarte, și va rămâne ascunsă în fundul lăzii de lucruri pregătite, an de an, pentru pogorîrea în mormînt. Cu teamă și la mari intervale de timp, călugărița o va privi pe ascuns și în grabă, visînd la ceea ce a fost. Darul artistului a sfințit, cu sinceritatea și curățenia sufletului lui renunțări dureroase ori neștiutodre și închinări care umezesc, după lungă trecere de vreme, ochii celui ce știe să privească și să înțeleagă. Unele din aceste iconițe au rămas în biserici de schituri bătrîne, și multe s-au mistuit în morminte ori în mîini străine. Apar rar altele, depărtate, în familia țărănească ori în moștenirile celor ce au avut la orașe, o rudă de sînge «mireasă a lui Hristos».

În numărul icoanelor din această vreme, intrau o categorie de lucrări mari, de dimensiunile icoanelor împărătești. Cunoaștem astfel pe aceea care înfățișează Duminica tuturor sfinților și se vede în biserica Bradu-Staicu din București. E executată în 1856 și pictată în stilul epocii. La partea superioară, apare Sfînta Treime: Dumnezeu Tatăl cu nimb triunghiular în jurul capului, Iisus Hristos și porumbelul Sfîntului Duh, «în glorie», încadrată de ingeri în zbor. În cele trei registre suprapuse, sfințe și sfinți, zugrăviți în nouri, apar în față spre privitor, în atitudini tradiționale. Multe capete sînt fizionomice și au caractere. Coloritul, întemeiat pe tonuri grave, cu rezonanță, dăruiește icoanei o înfățișare de artă și autoritate, inspirate din marile ansambluri decorative ale artei religioase din apus, așa cum era înțeleasă în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Între 1854 și 1855 Grigorescu a pictat pentru minăstirea Căldărușani un număr de icoane din care s-au păstrat numai cîteva: portretele sfinților Gheorghe și Dumitru, amîndouă pe aceeași tăblie, și Incoronarea Fecioarei. Aceasta din urmă arată pe Dumnezeu Tatăl și pe Iisus Hristos, înălțînd coroana, asemenea unei mitre arhieresti, pe care se pregătea să o așeze pe capul Sfîntei Fecioare Maria. Porumbelul, simbol al Sfîntului Duh, filșie în înălțimi. Ingeri în zbor, capete sprijinite și încadrate pe aripi, plutesc în stînga și dreapta icoanei și la picioarele personagiilor sfințe. În colțuri, sînt zugrăvite patru medalioane de sfinți, legate printr-o rețea-broderie de aur, care formează și cadrul subiectului principal și acel al întregii icoane. Tema este, se știe, de origine apuseană. Se regăsește și în bisericii minăstirești din Bucovina, la Sucevița, de pildă, și a trecut în tradiția noastră datorită adîncului respect ce se poartă Sfîntei Fecioare Maria pe temeiul unor imne și texte liturgice răsăritene în care Maria este numită «regină» și «împărăteasă». Inspirația este aceea a Renașterii italiene și a marilor maestri apuseni. Execuția are merite mari: trupurile sînt construite cu înțeles și plutesc în atmosfera de nouri și în înaltul tăriei, în chipul cel mai firesc. Draperiile le îmbracă, subliniind formele, cu discreția cerută, și formînd falduri bogate și luxoase. Amănuntele anatomice sînt în genere fără orș: mîinile fine, capetele construite, mai ales acela al lui Dumnezeu Tatăl și al Fecioarei. Inserția ochilor nasul și gura sînt notate cu precizie. Atitudinea Sfîntei Fecioare și expresia chipului ei ne amintesc picturi de maestri. Întreaga icoană are apoi o solemnitate și o autoritate care impun. Subiectul se întilnește de bună seamă în alte lucrări anterioare lui Grigorescu. Compoziția nu-i aparține, cum nu-i aparține nici sti-

lul draperiilor. A lui este însă, finețea trăsăturii de pensulă, hotărîrea și înțelegerea cu care sînt executate amănuntele anatomice. A lui incidența exactă a luminii care descâlue umerii, brațele și genunchii. Această incidență, simțită și tratată în chip particular de îngrijit, îngăduie pictorului să realizeze draperii «uscate» și draperii «muiate», precum și să despartă și să asocieze, alternativ, draperiile și trupurile pe care le îmbracă. Ale lui sînt armoniile delicate de culoare care amintesc uneori smalțuri, iar altele florile și în care stăruie mai totdeauna un element aerian de o rară calitate.

Pe Sfinții Gheorghe și Dumitru pictați în 1854, îi înfățișează în picioare, în costume de lăncieri, cu sandale și ghete, pantaloni lipiți de trup, tunică ornată cu benzi de piele înflorată și coborînd pînă deasupra genunchilor. O platoșă le apără bustul, iar o mantie elegantă, agrafată la unul din ei pe umărul drept, iar la celălalt pe pîet, îi drăcează elegant și luxos. Sfinții pictați în stînga icoanei poartă și scut; în mîna dreaptă, amîndoi țin cruce și ramuri de lauri. Fiecare se sprijină pe un picior și înaintează pe celălalt ușor îndoit. Chipurile sînt fine și părul mătăsos pictat în șuvițe. Nimburi luminoase din care pornesc raze, le înconjoară capetele. Solul se prelungeste, la spatele figurilor, către un orizont îndepărtat de care îi despart mai multe planuri. Figuri astfel concepute de sfinții militari apar, în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea pe pereții a numeroase biserici moldovenești și muntenesti. Pictura veche bisericască, bizantină și orientală, tratase portretele acestor doi mari mucenici într-un chip cu mult mai hotărît și cu simț istoric. Sfinții Gheorghe a fost în adevăr legat de amintirea luptelor date de acesta pentru stîrpierea pirateriei și s-a amintit în genere salvarea Beirutului și regiunii asiatice înconjurătoare. Sfinții Dumitru a fost, la rîndul lui, apărătorul Tesalonicului. Viața lui a fost zugrăvită în mozaic, în celebra basilică a Sfinților Dumitru din Tesalonic, iar icoanele de lemn, în relație cu bogata lui istorie, au amintit mai totdeauna de victoria asupra lui Lie. În icoana de la Căldărușani, amintirile s-au estompat mult: sfinții Gheorghe și Dumitru fac parte din categoria sfinților militari concepuți în chip uniform și despărțiți de particularitățile istorice care i-au distins pe vremuri. Figurile executate de Grigorescu nu sînt impunătoare. E de ajuns să ne amintim de portretele aceluiași sfinți zugrăvite, tot de el, în mînăstirea Agapia pe ușile diaconesti. Icoana de la Căldărușani este însă din 1854 și e despărțită de lucrările de la Agapia prin 5 sau 6 ani, dintre cei mai plini în formația marelui pictor. Tot la Căldărușani, Grigorescu a executat o icoană a Mîntuitorului, care tronează în înaltul cerului înconjurat de îngeri în zbor. Inveșmîntat dură moda antică, privește drept în față, ține o carte deschisă pe genunchiul stîng și face, cu dreapta, gestul binecuvîntării, care a fost la origină acela al vorbitorului, întărindu-și și comentînd vorbele pe care le rosteste. Draperia, tunica și mantia, e tratată larg și cu un simț al materiei, aceea ce se numește de pictori «la touche», dintre cele mai meșteșugite. Luminile și umbrele intervin în chipul clasic și cunoscut, pentru a modela stofa și a organiza faldurile. Stilul acestora face parte din acela al Barocului și nu apare ca prea fericit. Chipul blînd, cu ochi luminoși și privire bună, nu are mult caracter, în înțelesul că este lipsit de energie și arată mai mult grație și oarecare manierism, nepotrivite cu Mîntuitorul și cu icoana. Din icoanele de la Căldărușani, trebuie amin-

tită aceea care înfățișează Izvorul Tămăduirii. Tema apare treptată destul de des în istoria picturii murale răsăritene. În genere, ea are drept centru și punct de plecare pe Sfânta Fecioară Maria, izvor al vieții. A doua temă înrudită, este aceea a sfinților, «izvoare de înțelepciune». La Căldărușani, în centrul icoanei, apa fișnește și se revarsă într-un bazin închis de piatră cioplită. În cerul compoziției, apar îngeri în nouri. Pe laturile bazinului sînt zugrăvite două grupuri de ierarhi și, în primul plan, mai mulți bolnavi: unii încearcă să se ridice, iar alții se apropie de apa tămăduitoare. În dreapta, în lumina care le mistuie, apar alte siluete de credincioși. Iisus și samarineanca reproduce în culori o gravură inspirată din pictura italiană a secolului al XVII-lea. Într-un peisaj idilic, se văd copaci și personaje schițate în depărtare. Miruitorul stă pe o bancă lângă colacul fîntîinii, iar samarineanca e pictată în picioare. Potrivit concepției originale a maestrului italian, icoana subliniază în chip realist povestirea evanghelică și o lipsește astfel de înțelesul ei adînc și de adevăratul ei caracter.

La Băicoi, și anume pentru o biserică de curte, Grigorescu a pictat, în tovărășie cu un zugrav care iscălește Nițu Pirîtescu, un număr de icoane împărătești și praznicare. După datele înscrise pe ele, aflăm că Grigorescu le-a lucrat către 1853 și 1855, adică atunci cînd avea 15 pînă la 17 ani. Icoanele împărătești înfățișează pe Iisus Hristos, Maica Domnului, Ioan Botezătorul, Matei Evanghelistul, Sfinții Constantin și Elena și Sfinții Gheorghe. Fotografiate și desbrăcate de farmecul culorilor, multe picturi ne ajută să studiem mai de aproape și neinfluențați compoziția și desenul, elementele de temei. Icoana Sfințului Gheorghe de la Băicoi, datată din 1853 și privită astfel, ne apare lipsită și de adevăr istoric și de caracter. Un peisaj conceput ca fond și sprijin, dealuri și zări îndepărtate cu un cer «compus», slujește drept cadru și mediu de prezentare al unei figuri înțelese anatomic, în chip imperfect, îmbrăcată cu fantezie și pozînd ca pentru fotograf și teatru. Puterea exemplului, obiceiul vremii și tinerețea artistului explică desigur multe. Mai interesantă este icoana Sfințului Matei Evanghelistul. Creație a fanteziei și nelegată în nici un fel de tradiție, care servește drept temei istoric în asemenea caz, figura tinde către expresivitate și este concepută mult mai plastic. Praznicarele înfățișează, la rîndul lor, pagini interesante de istorie pentru formația și activitatea lui Grigorescu. Valoarea lor artistică stă în eforturile pe care le face artistul, și pe care le ghicești, de a învinge dificultăți, pentru a căror rezolvare se cere o experiență bogată, și de a introduce un fior de viață în compoziții stereotipe. Punctul de plecare se vede bine că au fost reproduceri colorate și ilustrații apusene, pe care le-a putut cerceta direct sau le-a văzut numai în copiile făcute de alți iconari. În afară de eforturile potolite și ascunse, dar nu greu de surprins, ale tînărului care încearcă să iasă din convențional și luptă să pună o notă ori un accent personal, distingem însă în icoana de la Băicoi, pretutindenea, darul care va evolua puternic și va rămîne pecetea geniului lui Grigorescu: aptitudinea de a lumina tonurile, de a le aera și de a le armoniza. Picturile de la Băicoi sînt pagini de ucenicie în care se poate urmări și descoperi ființa viitorului pictor. Direcția evoluției, amploarea și înțelesul se vor accentua, și-l vor duce pe Grigorescu într-alt domeniu și spre alte orizonturi artistice. Vom încerca însă să lămurim aceasta mai departe și nu înainte de a vorbi de un număr de opere executate în anii 1854 și 1856.

Cea dintii înfățișează pe Sfântul Spiridon și se află în Biserica Sfântul Alexe din București. Pictată pe lemn și de proporțiile unei icoane împărătești, ea înfățișează pe sfânt înveșmîntat în sacos și omoșorul mare; poartă mitră pe cap. În mîna stîngă ține o carte închisă, iar cu mîna dreaptă strînge cărămida din care a picurat apă și din care a fișnit focul. Cadrul marginal este împodobit cu nouă icoane de formă eliptică, în care sînt figurate scene din acatistul sfîntului. Inspirația naturalistă apuseană, înrîurită vag de tradiția Bisericii noastre și de pictura religioasă intronată în Balcani în prima jumătate a secolului al XIX-lea, sînt evidente. Sfântul Spiridon are fața prelungă, ochii vii și mai de grabă îndepărtați, fruntea înaltă și nasul fin; o barbă mare accentuiază caracterul figurii. Veșmintele sînt acelea ale unui ierarh al vremii, cum sînt engolpionul și crucea de pe pieptul lui. Prezentat din față și în atitudine fotografică, sfântul amintește atitudini și priveliști de ritual, fără solemnitate și fără nimic particular. Icoanele sînt adevărate tablouașe «de genre» și atrag privirea prin atmosferă, peisaj și detalii precum și prin grija cu care au fost zugrăvite. Nimic nou și nimic diferit de iconografia vremii. Armonia coloristică tinde însă spre o rafinare pe care o vom întîlni realizată, mai tîrziu, în icoanele de la Agapia.

La vîrsta de 18 ani, în 1856, Grigorescu este însărcinat să împodobească cu picturi biserica mînăstirii Zamfira. Aci zugrăvește icoanele timplei, un epitaș și un drapel (prapore). Ne-au rămas icoanele împărătești și cele așezate pe poalele timplei. Una din cele dintii înfățișează pe Sfântul Nicolae înveșmîntat în șelon și purtînd omoșorul mare. Cu capul gol, el ține cu mîna acoperită de veșmînt o carte închisă și binecuvîntează. Icoanele Sfîntului Ioan Botezătorul, Sfinșilor Arhangheli Mihail și Gavril și a Sfîntului Nișon sînt, la rîndul lor, concepute și executate în stilul care va rămîne, pînă la urmă, acela al icoanelor lui Grigorescu. Personajele sfînte au poze și atitudini pe care artistul le variază puțin și care sînt obișnuite în arta profană. Veșmintele sînt pictate în chip naturalist, cu însușiri de «touche», moliciune, șalduri firești și elegante, și atîta istoricitate cîtă au acelea din picturile și gravurile de acest gen ale picturii apusene de la începutul secolului al XIX-lea. Este interesant de urmărit cadrul, norii, coracii și planurile peisajului și orizontul care tind, din ce în ce mai mult, către realizări de natură și sînt pline de sugestii și atracție. Trebuie remarcat, în al doilea rînd, stăruința cu care pictorul își alege, din gravuri, albume, ajuîndu-se de bună seamă și de modele vii, schițate dacă nu studiate, chipurile personajelor pictate. Distingem, în toate, o calitate particulară de ordin sușletesc, o distincție și o nobleță care nu scapă uneori de manierism și care interesează totdeauna prin însușirile particulare de grație. În portrete ca acela al Sfîntului Nișon, însușirile acestea nu sînt dintre cele mai dorite; ele subliniază însă o tendință constantă și o notă personală. Înălțarea face parte din același spirit și nu se deosebește de cele dintii decît prin adîncimea atmosferei și gruparea apostolilor. Artistul a introdus aici alături de un dinamism de ordin exterior, și expresii deosebite de la o figură la alta și anume mișcare de ordin sușletesc care impresionează.

Pentru mînăstirea Zamfira zugrăvește și un epitaș, înfățișînd nu scena mai obișnuită a plîngerii Maicii Domnului ci aceea a Punerii în mormînt. Ingerași plutesc în atmosfera încărcată de jale. Nicodim și Iosif țin de la capete giulgiul pe care este așezat Iisus Hristos mort, și-L înalță

deasupra sarcofagului în care au să-l coboare. Sfânta Fecioară Maria, Sfântul Ioan Evanghelistul și sfinte femei în atitudini îndurerate și plângând, însoțesc scena cu lacrimi și tânguirea lor. În planurile din fund, și anume în colțurile din stînga și dreapta, se văd dealuri și arhitecturi. Scena se îndepărtează mult de dramatismul discret și stăpînit al tradiției bizantine și orientale și accentuează caracterul omenesc introdus de Renaștere și exagerat romantismul secolului al XIX-lea. Trupul Mîntuitorului, înfățișat cu brațele întinse de-a lungul coapselor, bustul cu pectoralii și umerii desenați plastic și cu naturalism exagerat, capul, apoi, în care pictorul nu a putut să înscrie nici spiritualitatea pe care o întîlnim în arta bizantină, nici caracterul impresionant al chipurilor realizate de maeștrii apusenți, nu se înalță prea mult deasupra compozițiilor din anume epitafe contimporane care se văd în Moldova și în Țara Românească și care au fost pictate cîțiva ani mai devreme. O însușire de ordin superior luminează și spiritualizează însă totul. Aceasta este calitatea culorilor, armonizarea lor și reflexele studiate care învie fiecare fizionomie și o inobilează. Aceeași însușire leagă toate figurile între ele și izbutește în chip neașteptat să le ierarhizeze și să le deosebească una de alta. Ochiul este prins astfel și condus de la un chip la altul, fiecare din acestea înfățișînd o notă diferită și contribuind cu o putere și o calitate diferită de emoție la expresia ansamblului. Procedul poate fi asemuit celor folosite de tehnica muzicală și surprinde la un artist de tinerețe și experiența lui Grigorescu.

Cele din urmă și mai îngrijit pictate icoane se pot vedea în muzeul mînăstirii Agapia. Se adaugă la acestea cîteva aflate în colecții particulare, dintre care cităm pe aceea din colția lui A. Vlahuță, trecută în aceea a fiului lui Grigorescu. Lucrările acestea înfățișează pe Mîntuitorul și Maica Domnului, singură în înaltul Cerului, sau tronînd pe nori și purtînd pe Iisus copil în brațe. Tot aci trebuie să numărăm și icoanele din timpla Agapiei, cele împărătești și aceea care înfățișează pe Sfântul Gheorghe de pe ușa proscomidiei; acelea ale praznicelor, apostolilor și proorocilor. Bine păstrate și nerepictate, ele ne oferă prilejul de a contempla realizări definitive ale maestrului și sînt în stare să ne lumineze pe deplin asupra concepției și puterilor sale.

Grigorescu a venit la Agapia, sau, mai exact, a revenit la 1858, după ce se formase, așa cum am înțeles să arătăm, în mediile iconarilor din Țara Românească și din Moldova, pe care le-am cunoscut devreme. Pe acestea din urmă, adăugăm numai în parte, înainte de 1860, cînd pornind lucrul Agapiei, a putut să cunoască o a doua serie de iconari și produsele unei școale legate de tradiția secolului al XV-lea și de spiritul unor meșteri de la începutul secolului al XIX-lea. Icoanele acestora erau răspîndite în mînăstirea Neamțului și în mînăstirea Agapiei, în locurile unde Grigorescu avea să rămînă cîteva ani, și unde a lucrat cele din urmă icoane. Cuprîneau elemente de ordin iconografic tradițional și erau inspirate dintr-o concepție superioară artei iconarilor în mijlocul cărora s-a format Grigorescu. Adevărul istoric, cadrul scenelor, costumele personajelor și peisajul erau mult mai înțelese și aproape de adevăr decît acelea imaginate de Renaștere și de pictura apuseană modernă, în care «culoarea locală» era

înțeleasă în chip particular și realizată în spirit și cu mijloace exclusiv picturale¹⁾.

Spiritul în care erau concepute era, apoi, în mai directă relație cu izvoarele artei religioase. Grigorescu le-a cunoscut într-un fel, poate prea târziu; era, apoi, ocupat acum cu pictura murală și aceasta îi lua cea mai mare parte din vreme și cerea concentrarea întregului său cuget. De aceea nu descoperim în icoanele lui Grigorescu, pomenite mai sus, nici o modificare de ordin superior și nici o însușire nouă picturală. Aflăm, în schimb, un meșter care stăpânește mijloacele tehnice și a ajuns la măiestrie în ceea ce privește pregătirea suporturilor, tăblii de lemn care nu se îndoaie și nu prezintă nici o crăpătură după trecerea unui număr respectabil de ani; preparații meșteșugite care întemeiază fonduri neutre. Tonurile dobîndesc, grație acestora, o rezonanță particulară și nu se alterează; nu s-au alterat pînă azi, după aproape un secol, și-și păstrează luminozitatea, curățenia și calitățile originale. Grigorescu pictează acum cadre aeriene permeabile, figuri plastice care plutesc și se înalță în văzduh, ori tronază cu majestate; desenează chipuri, carnații, păr mătășos și luminat, ochi minunat așezați în figură și construiți cu știință, și mai ales mîini frumoase. Siluetele sînt elegante, tonurile nobile, curate. Materiile colorante par frecate nu cu ulei, ci cu aer și lumină. Expresiile blinde, atrăgătoare și impunătoare cheamă privirile și dau nădejdi, adevărate figuri de rugăciune. Inspirația a rămas în toate, în icoane ca și în pictura murală, legată de simțirea nobilă și curată a unui suflet rar, despărțit de mîcimile lumii și reținut de nici una din ele. Elementele necesare realizării picturale și le-a luat, pe toate, din experiența epocii lui, izvorită aceasta dintr-o modă a vremii și din înrîurirea puternică a unei concepții întemeiate pe neoclasicism, romantism și baroc, concepție lipsită de simț istoric sau disprețuitoare de adevărul istoric, așa cum îl înțelegem astăzi, și considerînd arta bisericească independent de izvoarele ei firești, scrierile sfinților părinți și literatura medievală legată de aceasta. Se poate formula și preciza o afirmare deplin întemeiată. Grigorescu a înobilat și a îndreptat, în mare parte, ceea ce o asemenea concepție avea mai greșit și mai nepotrivit, cu deosebire cînd era vorba de icoane.

Grigorescu a realizat și două decoruri murale asupra cărora trebuie să ne oprim mai mult. Cel dintîi la mînăstirea Zamfira, a fost contractat în 1856; cel de-al doilea, în biserica Sfinților Voevozi din mînăstirea Agapia, în aprilie 1858.

Decorul Zamfirei, lucrat în parte în tehnica frescei, așa cum se înțelege astăzi și, în parte, în ulei, a fost în chip nefericit repictat cîteva decenii mai târziu și restaurat în condiții potrivite în 1951. La Agapia, Grigorescu a pictat întîi o frescă înălțînd pe Sfinții Arhangheli Mihail și Gauriil la sud, în exterior, deasupra ușii de intrare. Rezultatul nu l-a mulțumit și s-a hotărît să zugrăvească întregul interior pe «spaclu de humă». A ales materialul cu grijă, l-a frămîntat și l-a transformat într-o pastă fină, întinsă și fixată pe pereți în chip atât de temeinic, încît, după o sută de ani, astăzi — nu descoperim nicăieri vreo «bordușală» vreo crăpătură sau

1) Am aflat cu trudă și am așezat, în muzeul mînăstirii Agapia, mai toate gravurile franțuzești de care s-a slujit pictorul. Printre ele, multe stampe colorate. Unele au fost nimicite, la Agapia din Deal, de incendiul din 1934. Altele însfîrșit le-am văzut în lucrările rămase de la N. Grigorescu.

altfel de deteriorare. Culorile frecate cu ulei au aceeași calitate ca în icoane: curate, luminoase, asemenea smalțurilor sau pietrelor dure.

Vom vorbi lalolată despre picturile de la Zamfira și de cele de la Agapia fiindcă sînt caracterizate de aceeași concepție, inspirate din aceleași izvoare și înfățișează o operă cu același înțeles.

Pictura monumentală are exigențe de diferite ordine. Cea dintîi, pur materială, privește aderența preparațiilor și substraturilor de tencuială pe zidul de piatră și cărămidă. Cea de a doua este de ordin arhitectonic. Pictorul decorator este chemat să «îmbrace» o clădire, cu un vestmînt de zugrăveli, în interior și uneori și pe dinafară. Vestmîntul acesta trebuie potrivit, se înțelege, cu formele, suprafețele și liniile edificiului. Cînd este vorba de un monument de artă, condiția e de extremă rigoare. Picturile trebuie să pună în lumină și în valoare suprafețele și liniile și să accentueze, dacă e posibil, caracterul și frumusețea lor. Pictura murală este, în acest sens, un comentariu al arhitecturii. Rigoarea condiției stă în interdicția absolută de a modifica, fie și în amănunte, realizarea arhitecturii. Se știe că pictura are puterea să întunece o suprafață și să o sustragă contemplării privitorului. Și poate să o lumineze în așa fel ca suprafața să apară divizată în sectoare, concavă ori convexă. Pictura murală poate frînge liniile, le poate prelungi, le poate accentua și le poate estompa. Un monument de artă nu îngăduie «performanțele» amintite. Sînt însă cazuri cînd monumentul, care trebuie decorat, oferă greșeli de realizare, suprafețe și linii care trebuie corectate. Pictorul poate crea, în acest caz, suprafețe de anume formă și întindere, dacă sînt necesare: poate crea izvoare de lumină și poate cușunda în întuneric aceea ce n-a fost fericit realizat. Cităm, pentru aceasta două exemple celebre: acela al plafonului capelei Sixtine, pictat de Michelangelo, și peretele refectorului bisericii Santa Maria delle Grazie din Milano, tratat de Leonardo da Vinci așa cum se cuvenea, pentru a putea zugrăvi Cina cea de taină. Exigența aceasta de ordin pictural-arhitectonic este o condiție care cere însușiri superioare de concepție, geniu și în orice caz, experiență și erudiție tehnică. La Agapia, Grigorescu s-a aflat într-o biserică din secolul al XVII-lea, modificată în secolul al XIX-lea, cu ferestre mari deschise în naos, pronaos și exonartex, izvoare de lumină năvălitoare; cu bolți sferice la abside, timpane și suprafețe orizontale. Zugrăvirea, în asemenea condiții, impune stăpînirea legilor perspectivei, și procedee tehnice de tratare a luminii care nu sînt la îndemîna unui începător. Primii pași îi făcuse pictorul la Zamfira. La Agapia, îl vedem în luptă cu mari greutăți. Și aci, îl putem judeca, văzînd ce repede a rezolvat anume probleme. Intrarea în Ierusalim, zugrăvită pe timpanul peretelui despărțitor dintre naos și pronaos, se inspiră din perspectiva unui covor și, în parte, chiar a unui tablou de cavaler, dacă bolta pronaosului amintește picături ale decoratorilor italieni din secolul al XVIII-lea și dacă, în sfîrșit, portretul Mintuitorului din calota cupolei nu cerea mijloace excepționale pentru a fi rezolvat, Grigorescu era să se izbească în curînd de greutăți mai mari, și anume pentru decorarea celor două bolți ale absidelor de nord și sud ale naosului, cu suprafețe de două ori curbe și inundate de lumină. Grigorescu a făcut școală la Agapia, învățînd el însuși cel dintîi. El a înaintat cu pași gigantici în tehnica picturii murale. Dacă i s-ar fi oferit un prilej ulterior, un monument cu suprafețe mai complicate, pictorul ne-ar fi uimit desigur. Privind Intrarea în Ierusalim ne izbesc realizările plastice: bătrînul din dreapta,

în primul plan, femeia care-și închină copilul, etc. adevărate făpturi sculpturale. Tonurile sînt de linuri persane, de covoare, ori mătăsuri fine. Culoarele valorate cu măiestrie devin aproape aeriene în planurile fundului și la orizont, iar întreaga compoziție «cîntă». Totul se petrece însă pe o suprafață plană și luminată în chip potrivit. Reușita cea mare este în bolta absidei de la miazăzi. În văzduh, construit întreg în lumină și străbătut de luciri de sațir, apare Sfînta Fecioară Maria purtînd pe Iisus. Figurile, faldurile draperiei și transparența atmosferei nu se pot uita. Cum nu se poate uita expresia și zîmbetul Mariei, chip românesc transfigurat de amintirile lui Correggio și Murrillo. Pictura este mai presus de toate o dovadă de stăpînire a legilor perspectivei și o pagină aleasă de pictură monumentală. Limitele acestui articol nu ne îngăduie să stăruim asupra altor lucruri frumoase din biserica Agapia. Amintim numai de portretele sfinților, pictați în picioare pe pereții de miază-noapte și de acela al Sfîntului Pustnic de pe zidul de miazăzi, fiindcă aceasta ne îngăduie să relevăm hotărîrea cu care Grigorescu se îndreaptă către folosirea modelului viu, aparent în portretele sfințelor, bătrîne și tinere, după pereții absidelor, în acela al Sfîntului Gheorghe pictat pe ușa prôscomidiei, în chipurile Maicii Domnului și ale Mîntuitorului copil în brațele Mamei Sale. În adevăr, Grigorescu se desparte cu putere de gravurile și albumele de care s-a slujit în perioada de formație, nemai luînd din acestea decît peisajele arhitectonice, costumele și anume atitudini. Și pentru costume și draperii, Grigorescu se îndreaptă însă către realitate și, în lipsa unui alt material de studiu, folosește stofe bisericesti, țefe de masă și draperii grele pe care se vede bine că le pictază avîndu-le sub ochi și purtîndu-le pe mîini. Dragostea lui de adevăr și de natură învinge și descoperim și peisaje arhitectonice în care apare o casă boierească din împrejurimi și atmosfera de seară de vară a regiunii.

Pictura bisericască, pictura religioasă își are cerințele ei și de multă vreme curentul puternic al Renașterii și artei apusene, un spirit nou în același timp, au îndepărtat pe artiști de izvoarele ei firești. Pictura religioasă este într-adevăr un «scris». Ea a fost introdusă, după multe ezitări și cu multă grijă, în Biserică, de către sfinții Părinți. I s-a hotărît, dintru început, sarcina de a lumina pe credincioși, adică de a-i învăța. Ea a tradus, de la origini și pînă către mijlocul ori sfîrșitul secolului al XVI-lea, la Bizanț și în Orient transformîndu-le în imagini, înțelesul scenelor evanghelice, ceremoniile liturgice și explicațiile lor și istoria Bisericii creștine. Către sfîrșitul epocii feudale au intervenit imnele religioase, cîntările de slujbă, povestiri înălțătoare și scene de istorie. În legătură cu slujba Bisericii și cultura credincioșilor, pictorii s-au inspirat și din această din urmă materie, creînd ansambluri de mare valoare artistică, cîteva de importanță capitală.

Renașterea s-a inspirat din antichitate. Idealul ei a rămas mereu realizarea de lucruri frumoase, portrete, peisaje, arhitecturi etc. După ce, multă vreme, s-a inspirat din epocile vechi ale istoriei, a trecut la zugrăvirea realității înconjurătoare și a realizat minunile de opere, pictură murală sau de chevalet, în care trăiesc aveau orașele apusene și peisajele, natura și oamenii, studiați fiecare și immortalizați pe pereți ori pe pînză în adevărul și caracterul lor, «imagini de suflete» văzute în oglînda altor suflete; mai exact, creații adîncite și înțelese de artiști geniali. Puternica tradiție a artei feudale răsăritene și apusene a impus și subiectele de ordin

religios, tratate în anume spirit, în spirit artistic, estetic. Fantazia și curiozitatea artiștilor a socotit lumea credinței drept o materie de inspirație și a tratat-o ca atare. Izvoarele picturii religioase, care a făcut gloria Bizanțului și Orientului, cugetarea genială și puternică a sfinților Părinți precum și simțirea profundă care au creat ansamblurile picturale din Siria și Capadocia, de la Bizanț, Ravena și muntele Sinai, minunile din Serbia veche, din Rusia, Bulgaria și Țările românești, n-au mai fost cercetate. Au urmat, la nevoie, pentru decorarea monumentelor, copiile și sfaturile date de erminii, o lume de-al doilea ordin, grație căreia a secăt inspirația și s-a ajuns la copii de copii, pastişe și lucruri din ce în ce mai searbede.

Niculae Grigorescu nu a avut cum să se zmulgă din atmosfera vremii și de sub influența unei mode care se impunea cu autoritate. Nici nu avea de unde să-i vină, acum o sută de ani, lumina care trebuia și aerul proaspăt înnoitor de care avea nevoie. De scufundarea în lumea zugravilor anonimi și pictorilor meșteșugari și pasticheuri, l-a salvat geniul. Acesta l-a îndreptat către studiul naturii și l-a ajutat să-și dea seama, prin el însuși și în chip minunat, neprevenit cum era, de multiplele probleme pe care le pune pictura murală de ordin religios. A judecat și s-a judecat singur, mai târziu, cu obiectivitatea și sentimentul lui neînvinș de respect al adevărului. A venit la Agapia, cu puțin înainte de moarte. A cercetat îndelung picturile pe care le săvârșise când avea 20 și 22 de ani. Imbiat stăruitor de stareța mînăstirii și de Vlahuță, abia a vrut să schițeze pentru ușa diaconească de la miazăzi, un portret al Sfințului Dumitru (ușa originală arsese cu câțiva ani în urmă). A formulat, concentrat și în felul lui eliptic, o judecată asupra lui însuși, precum și un principiu de temelie pivotator la pictura religioasă. Trecuseră mai bine de 40 de ani și învățase multe. Vom repeta, într-altă parte, judecata și principiul lămurit de dînsul în liniștea Agapiei, pe marginea apei limpezi și iuți care îl saluta cu bucurie, în fața unui copac, cel din urmă pictat la Agapia de marele maestru, meșteacănul trezitor de multe amintiri sînte.

I. D. ȘTEFANESCU

R E C E N Z I I

REVISTELE CENTRELOR MITROPOLITANE DIN PATRIARHIA ROMINĂ

Ultimele numere apărute ale revistelor Centrelor Mitropolitane ne arată că acestea se găsesc în vădit progres. Preocupările colaboratorilor acestor publicații au început să pună accentul și pe problemele religioase specifice fiecărui Centru Mitropolitan în parte. Acest fapt merită să fie semnalat și încurajat. Același duh ortodox însuflețește și străbate paginile revistelor care apar la București, Iași, Sibiu, Craiova și Timișoara. Varietatea și noutatea cuprinsului bogat al acestor reviste bisericești, actualitatea temelor teologice dezbătute și soluționate în spirit ortodox, ne îndeamnă să continuăm, pentru informarea cititorilor noștri, seria recenziilor revistelor Centrelor Mitropolitane din Patriarhia Română.

«GLASUL BISERICII» — Revista oficială a Sfinte Mitropolii a Ungro-Vlahiei, an. XVI, nr. 3, martie, și nr. 4-5, aprilie-mai, București, 1957.

Numărul 3 de pe luna martie, al revistei «Glasul Bisericii» se deschide cu un interesant articol intitulat: «Priviri în cîmpul pastoral», semnat de Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului. Izvodit dintr-o experiență pastorală îndelungată, și bazat pe realitățile existente articolul Prea Sfințitului Episcop Antim interesează în chip deosebit pe PP. CC. Preoți, prin competența cu care sînt tratate problemele pastorale, privind activitatea preoțească în această latură esențială a chemării sale.

Rubrica «Îndrumări pastorale» cuprinde: «Predică la Duminica lăsatului de sec», de P.C. Pr. D. Stăniloae; «Predică la Duminica cincia din Postul Mare», de Dl. Const. C. Pavel, asistent la Institutul Teologic din București; și «Predică la Duminica Tomei», de P.C. Pr. Consilier Petre F. Alexandru. Tot la această rubrică, găsim: «Din cugetările Sfinților Părinți despre Post», de P.C. Pr. Pavel Grosu; și «Duminicale», versuri de P.C. Pr. Il. Dionisie.

Semnalăm redacționalul: «Comemorarea Răscoalei din 1907. — preoțimea ortodoxă și lupta țărănimii». La rubrica: «Pentru apărarea Păcii», P.C. Pr. Al. Ionescu Vicarul Sfinte Arhiepiscopii a Bucureștilor ne relatează despre «Lucrările Marii Adunări Naționale».

La «Studii și Recenzii» reținem: articolul P.C. Prof. Diac. Nicolae Balca, «Vechiul Testament și catehizarea religioasă creștină», traducerea P.C. Protos. Emilian Birdaș, intitulată «Postul Mare», de Arhid. Arhipresb. E. Kovalevski, și expunerea D-lui I. D. Ștefănescu, despre «Monumente de artă religioasă din București (decorul mural al bisericii Ghencea)».

P.C. Pr. Stan Diamncea, N. Eufrosina, P.C. Diac. Al. Munteanu, P.C. Pr. Th. Rotaru, P.C. Pr. M. Blănaru, îmbogățesc rubrica «Viața bisericească din cuprinsul Mitropoliei», cu știri din Arhiepiscopia Bucureștilor, Episcopia Buzăului și Episcopia Dunării de Jos.

Partea ultimă a revistei este rezervată, ca întotdeauna, părții «Oficiale-administrative», consemnând parohiile vacante și mișcarea personalului.

Deosebit de bogat se înfățișează numărul dublu 4-5 pe lunile aprilie-mai, al revistei de care ne ocupăm. Prima parte este consacrată pastoralelor de Sfintele Paști adresate credincioșilor de către Prea Fericitul Patriarh Justinian și PP. SS. Antim al Buzăului și Chesarie al Dunării de Jos. În continuare, P.C. Pr. Stan Dimancea publică reportajul: «De Sfintele Paști, la Palatul Patriarhal din București».

La rubrica «Indrumări pastorale», P.C. Diac. Gh. Papuc, de la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, colaborează cu predica «Mărturii ale Invierii», iar P.C. Pr. Prof. Orest Bucevschi cu un mic studiu psihologic intitulat: «Sfinții Apostoli pe Golgota». P.C. Protos. Emilian Birdaș semnează predica «La Duminica Rusalilor».

«Vizita Pastorului Uffe Hansen» membru în Consiliul Mondial al Păcii, făcută în țara noastră, la invitația Consiliului Național pentru Apărarea Păcii, din Republica Populară Română, este redată la rubrica «Pentru apărarea Păcii». Cu ocazia călătoriei sale în România, pastorul Uffe Hansen a fost primit de Prea Fericitul Patriarh Justinian și a vizitat Catedrala Sfintei Patriarhii, Palatul Patriarhal și minăstirile Cernica și Pasărea.

La «Studii și Recenzii», reținem: «Principii de morală socială în Epistolele sobornicești», de Asist. Constantin C. Pavel; «Monahi cronicari din Sfânta Minăstire Cernica», de P. C. Arhim. At. Gladcovschi; «Ierodiaconul Dionisie Romano profesor național la Buzău», de P.C. Pr. Gabriel Cocora; și «Despre Stâlpii care se citesc la morți», de P.C. Pr. Marin Apostol.

La «Comemorări» P.C. Pr. Grigore N. Popescu publică o caldă evocare intitulată: «În amintirea urcării pe tron a Marelui Ștefan».

Rubrica «Viața bisericească în cuprinsul Mitropoliei», bogată și interesantă, a fost realizată cu concursul: P.C. Pr. I. Berbeceanu, Dl. Gh. Alexe, Asist. Const. C. Pavel, P.C. Arhim. Justinian Florea, N. Eufrosina, P.C. Pr. N. Blănaru și Dl. Teodor N. Manolache.

Ultimile pagini cuprind obișnuitele «Oficiale-Administrative».

O mențiune specială trebuie făcută pentru colaborările din acest număr ale unor slujitori ai Sfintei noastre Biserici, ca: P.C. Arhim. At. Gladcovschi starețul Sfintei Minăstiri Cernica, P.C. Pr. Gabriel Cocora, din orașul Buzău, și P.C. Pr. Marin Apostol din orașul Cernavodă. Pilda PP. CC. lor trebuie urmată de toți preoții cu râvnă de studiu, pentru îmbogățirea zestrei spirituale a Sfintei noastre Biserici.

«MITROPOLIA MOLDOVEI», — Revista oficială a Arhiepiscopiei Iașilor și a Episcopiei Romanului și Hușilor, an. XXXIII, nr. 3-4, martie-aprilie, Iași, 1957.

Cuprinsul nr. 3-4 al revistei «Mitropolia Moldovei» se prezintă deosebit de bogat și variat. După Pastoralele de Sfintele Paști ale I.P.S. Mitropolit Justin și P. S. Episcop Teofil, urmează articolul comemorativ «Răscoala de la Flămânzi», scris de P.C. Pr. Justin Gaspar, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la răscoalele târânești din 1907. O altă comemorare, scumpă tuturor românilor și consemnată în paginile revistei, este aceea a sărbătoririi naționale a celor 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a Domnului Ștefan cel Mare. Într-un studiu bine alcătuit, P.C. Pr. Const. Nonea ne arată: I. «Chipul lui Ștefan cel Mare din cronici și gravuri vechi»; II. «Familia lui Ștefan cel Mare»; III. «Biserica sub domnia lui Ștefan cel Mare»; IV. «Ștefan cel Mare, organizatorul statului Moldovei și, în concluzii: «Profilul lui Ștefan cel Mare în sufletul românesc». Tot cu ocazia acestei aniversări-comemorări, P.C. Pr. Paul Mihai informează cititorii revistei despre «Relațiile externe bisericești ale lui Ștefan cel Mare».

La rubrica «Studii», menționăm: «Un episod trist din istoria sacră a Vechiului Testament» de Prof. Dr. Cotos Nicolae; «Vechile peceți parohiale bucovinene», de Nicolae Grămadă; «Viața Cuvioasei Parascheva», de Prof. Dr. M. Șesan; «Legăturile între Bisericile Ortodoxe în trecut», de P.C. Diac. Ioan Ivan; «Autoritate ierarhică, autoritate duhovnicească», de Prof. N. Chițescu; și «Credință și cult», de P.C. Prof. D. Belu.

La rubrica «Predici și material omiletic», reținem predicile: «La Duminica a doua din post: despre spovedanie», de P. C. Pr. N. Donos; și «In fața Sfintei Cruci», de P.C. Prof. Diac. O. Bucevschi.

Gh. Chiper Dinograncea scrie despre «Minăstirea Agapia», în cadrul rubricii «Monumente bisericesti de artă»; iar P.C. Pr. Mihai Boca-Suceava, la rubrica «Figuri din viața bisericească a Moldovei» face o caldă evocare a Părintelui folclorist Simion Florea Marian (1847-1907), cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea acestuia.

Recenzii semnează: P.C. Pr. N. Donos P.C. Ierom. Antonie, I. Zugrav și P.C. Pr. I. G.

Deosebit de atractive, reușind să capteze atenția cititorului, sînt și rubricile «Insemnări» și «Cronica bisericească» externă și din Sfînta Arhiepiscopie a Iașilor și Sfînta Arhiepiscopie a Romanului și Hușilor.

Ultima rubrică, «Chemați la Domnul» încheie paginile acestui număr, cu pomenirea pioasă a unor preoți, săvîrșiți din această viață trecătoare.

«MITROPOLIA ARDEALULUI», — Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului și a Episcopii Clujului și Oradiei, an. II, nr. 3-4, martie-aprilie, Sibiu, 1957.

Tinăra revistă teologică ardeleană ne prezintă în paginile sale preocupările de gînd și de simțire ortodoxă ale teologilor de dincolo de munți.

Nr. 3-4 se deschide cu articolul P.C. Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu, intitulat: «Intru învierea vieții». La rubrica «Biserica și problemele vremii întîlnim redacționalul: «1907-1957» și «Probleme de conștiință în legătură cu unificarea bisericească», de P. C. Prof. Nicolae Geangalău.

Imbrățișînd toate ramurile Teologiei, rubrica «Studii» cuprinde următoarele: «Istoria timpurilor vechio-testamentare» de P. C. Pr. Prof. Nicolae Neaga; «Considerațiuni asupra schismei din 1054», de P.C. Pr. Prof. Dr. Milan Șesan; «Biserica Ortodoxă Romînă din Ardeal și Ungaria», de P.C. Pr. Prof. Ștefan Lupșa; «Personalitatea morală după învățătura creștină ortodoxă», de P.C. Prof. Arhid. Dr. I. Zăgreanu; «Un cuvînt al Sfîntului Grigorie Teologul împotriva apolinarismului», traducere de Prof. Dr. Nicolae Cotos; «Rugăciunile Bisericii pentru morți», de P.C. Pr. Prof. Dr. P. Procopoviciu; și «Catehismele Bisericii Ortodoxe Ruse», de P.C. Pr. Lector Chiril Pistrui.

Revenind asupra articolului «Cu privire la propovăduire», publicat în cadrul rubricii «Indrumări omiletice» din nr. 3-4, noiembrie-decembrie 1956, al Revistei «Mitropolia Ardealului», P. C. Pr. Prof. Dr. D. Belu, cu competența-i și claritatea recunoscută reia această temă printr-o completare substanțială intitulată: «Omilie sau Predică?». Tot la această rubrică, sub inițialele D.B. se poate citi: «Atitudinea credinciosului față de bunurile materiale» (schite de predici).

La «Urme din trecut», P.C. Pr. Ioan Popa ne relatează despre «Biserica de lemn din Șinca Nouă», iar P.C. Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu despre «Minăstirea de rit grecesc din Blaj».

Continuînd rubrica «Teologi ortodocși», acest număr prezintă, prin P.C. Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga și P.C. Pr. Prof. Dr. Milan Șesan, figurile lui «Isidor Onciul» și, respectiv, «Ștefan Țancov».

Recenzii semnează: Redacția, P.C. Pr. Prof. Dr. Sofron Vlad, P. C. Pr. Prof. Dr. Vasile Coman, iarăși Redacția, P.C. Pr. Lector Chiril Pistrui și P.C. Pr. Dr. T. Bodogae.

Nr. 3-4 al Revistei «Mitropolia Ardealului» se încheie cu «Viața Bisericească» și «Insemnări».

«MITROPOLIA OLTENIEI», — Revista oficială a Arhiepiscopiei Craiovei și Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, an. IX, nr. 3-4, martie-aprilie, Craiova, 1957.

Tratarea temelor teologice dincolo de rutina didactică, și prospețimea scrisului teologic, stîrnesc interesul cititorului cu apariția fiecărui număr al revistei «Mitropolia Olteniei».

În nr. 3-4, Redacția semnează: «Anul 1907»; P.C. Arhim Dr. Laurențiu Busuioc: «Iată, a ieșit semănătorul să semene»; P.C. Pr. Prof. Corneliu Sîrbu: «Duhovnicul cunoscător de suflete»; P.C. Pr. Prof. Grigorie T. Marcu: «Sfânta Scriptură în limba română»; și P. C. Pr. Dumitru Bălașa: «Schitul Măinești».

La «Aniversări», P.C. Pr. Prof. Gh. I. Moiescu scrie, cu iz de cronică, «500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a Voevodului Ștefan cel Mare».

P.C. Arhim. Benedict Ghiuș pune la dispoziția PP. CC. Preoți predicatori material omiletic: «Despre îngeri».

Ca întotdeauna bogată, «Cronica bisericească» oferă cititorului știri importante din cuprinsul Mitropoliei oltene și evenimentele de seamă petrecute în sînul Bisericilor Ortodoxe surori.

La rubrica «Insemnări» reținem: «Intregiri la istoricul schitului Topolnița», de Radu Crețeanu, și «Adevăruri privind tîmpla Bisericii schitului Crasna din Raionul Novaci», de arhitect I. L. Atanasescu.

P. C. Pr. D. Bălașa publică la «Documente»: «Un hrisov inedit din anul 1633», iar P.C. Pr. I. Ionescu dă la iveală «Catagrafia protopopiatului Vedeia, din fostul județ Olt, în anul 1845».

«La «Spicuri din presă», datorite d-lui Teodor N. Manolache, cititorul este informat despre «Lucrările rodnice ale primei sesiuni a celei de a treia legislaturi a Marii Adunări Naționale. — A 50-a aniversare a răscoalelor din 1907. — Festivități aniversare la Craiova. — Impresiile culese din țara noastră de un ziarist și teolog protestant din Republica Federală Germană. — Pledoarie pentru o integrală cunoaștere a creației lui Paul Constantinescu. — Superstițiile astrologice. — Vom avea un nou calendar?».

La rubrica «Actualități teologice» putem citi: «Adevărul istoric al Sfintei Scripturi în lumina noilor descoperiri arheologice», de P.C. Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu, și «Știri variate: din Bisericile Ortodoxe» de dl. Prof. Teodor M. Popescu.

Recenzii și note bibliografice semnează: P.C. Pr. Prof. Liviu Stan, P.C. Pr. I. Ionescu și Gh. Alexe.

Ultima rubrică a revistei, «Oficiale» cuprinde știri și informații de ordin strict administrativ.

«MITROPOLIA BANATULUI», — Revista oficială a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului și Episcopiei Aradului, an. VII, nr. 1-3, ianuarie-februarie-martie, Timișoara, 1957.

Cei mai buni condeieri ai Banatului ortodox dau la iveală, în revista Centrului Mitropolitan de la Timișoara, merindea duhovnicească trebuitoare preoților și credincioșilor sfintelor noastre altare din această parte a țării.

Numărul recenzat aici se deschide cu rubrica «Predici și îndrumări omiletice și conține următoarele predici: «La Anul Nou și Praznicul tăierii împrejur», de Dr. Gh. Lițiu; «Inimă bună și inimă rea», de P.C. Pr. Dr. I. Petreuță; «Duminica lui Zacheu», de P.C. Pr. Gh. Cotoșman; «Duminica Vameșului și a Fariseului», «Duminica Fiului risipitor», «Duminica Lăsatului sec de carne», de P. C. Prot. P. Bogdan; «Duminica Ortodoxiei» de P. C. Pr. Gh. Cotoșman; «Duminica a doua din Postul Mare», de P.C. Prot. P. Bogdan; «Duminica Crucii», de P.C. Pr. Gh. Cotoșman; «Buna Vestire», de P.C. Prot. P. Bogdan; «Impotriva beției», de P.C. Prot. Dr. St. Lupșa; și «Meditații» de P.C. Pr. Aurel Popescu.

Versuri religioase publică: V. L. Statornicu: «Sfântul Iosif cel Nou» și Petru Iacobescu: «Lumină lină». La rubrica «Studii» reținem: «Decalogul», de P.C. Pr. Prof. Nicolae Neaga; «Specificul Ortodoxiei», de P.C. Pr. Ieremia Ghita; «Cinstirea Sfintelor Moaște», de P.C. Pr. Petru Iacobescu; și «Ștefan Moldovan și Timotei Cipariu», de Prof. Dr. Liviu Patache.

P.C. Prof. Dr. Gh. Cotoșman aduce contribuții prețioase la Istoria Bisericii Române cu studiile: «Episcopul Isaia Antonovici» și «Eremitul Visarion Valahul», iar Prof. Dr. Aurel Golimas scrie în cadrul figurilor revoluționare din 1848: «Consfătuirile istorice din Banatul anului 1848-1849».

La rubrica «In apărarea Păcii» menționăm redacționalul «Conferințele inter-confesionale de luptă pentru Pace», iar la «Monumento istorice» «Catedralele din Kremlin», de P.C. Pr. Petre Iacobescu.

Roman Cotoșman publică documentarul «Contribuții la istoria școalelor românești din Banat». La rubrica intitulată «Comemorări — Figuri bănățene», P.C. Prot. Gh. Cotoșman scrie despre «Vicențiu Babeș (1821-1907)», P.C. Pr. T. Turcan, despre «Arhiepiscopul Ioan Boroș (1850-1937)», și despre «Vicențiu Bugariu (1908-1932)», iar Longhin Oprea, despre celebrul cântăreț de operă «Traian Grozăvescu (1895-1937)».

Revista se încheie cu «Informații» (P.I.: Mari descoperiri la Marea Moartă), «Știri și fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului», «Bibliografie» și «Recenzii», semnate de P.C. Diac. Ioan Decan și P.C. Prof. Dr. Ștefan Lupșa.

A APĂRUT

I. I. BUJOR

FR. CHIRIAC

GRAMATICA
LIMBII LATINE

MANUAL PENTRU SEMINARIILE
ȘI
INSTITUTELE TEOLOGICE

TIPĂRITĂ CU APROBAREA
ȘI BINECUVÎNTAREA PEA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

14,20 lei exemplarul

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC DE MISIUNE ORTODOXA
1957

COSTUL REVISTELOR

IN ȚARA

Pe un an 17,50 lei
Un număr 5 „
Un număr dublu . 10 „

PESTE HOTARE

Pe un an 35 lei
Un număr 10 „
Un număr dublu . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRITURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SA RESTITUIE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CARȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CARȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC).

BUN DE EXPEDIȚIE

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

TRATATUL DESPRE PREOȚIE
AL SFÎNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

*Subiect pentru scoala
Duhovnic*

ANUL LXXV

10

OCTOMBRIE 1957

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMINA

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. TRAIAN BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiți Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÎNĂ”*

MANUSCRISELE, CARTILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚA PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMINA» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

tri
și

lel
de
ml
ris

P.

«E
de
bel

Pe
P.C.
Gh.
Mo

Roi
iar,
«C

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ş I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X V

Nr. 10

O C T O M B R I E 1 9 5 7

R E D A C Ţ I A Ş I A D M I N I S T R A Ţ I A :
B U C U R E Ş T I — S T R A D A A N T I M N r . 2 9 — R A I O N U L N B Ă L C E S C U

CUPRINSUL

Pag.

VIATA BISERICESCA

- Vizita Sanctității Sale Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia în Republica Populară Bulgaria 895
Resfințirea catedralei episcopale din Galați, de Arhim. IERONIM MOTOC 902

IN APARAREA PACII

- Sărbătorirea unei prietenii rodnice. Participarea clerului și credincioșilor ortodocși la sărbătorirea lunii prieteniei romino-sovietice 910

COMEMORARI

- Sfântul Ioan Gură de Aur, ca păstor de suflete, de Pr. Prof. SPIRIDON CİNDEA 922 ✓
Sfântul Ioan Gură de Aur: Despre preoție, trad. de Pr. D. FECIORU 928 ✓
La trei sute de ani de la moartea mitropolitului Varlaam al Moldovei, de Pr. NICOLAE ȘERBANESCU 1012 ✓
Un antimis din vremea mitropolitului Varlaam al Moldovei, de Arhim. DIONISIE UDIȘTEANU 1035 ✓

ANIVERSARI

- Incerări de reîntregire a Bisericii Romine după 1700, de Pr. Prof. ȘT. LUPȘA 1036 ✓

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

VIZITA SANCTITĂŢII SALE ALEXEI, PATRIARHUL MOSCOVEI ŞI A TOATĂ RUSIA, IN REPUBLICA POPULARĂ BULGARIA

Intre 10 şi 23 septembrie 1957, Sanctitatea Sa Alexei, Patriarhul Moscovei şi a toată Rusia, în fruntea unei delegaţii a Bisericii Ortodoxe Ruse, a făcut o vizită frăţească Bisericii Ortodoxe Bulgare.

Trecerea prin Bucureşti a Sanctităţii Sale şi a celorlalţi membri ai delegaţiei a fost vestită de Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse prin următoarea telegramă trimisă Prea Fericitului Patriarh Justinian:

T E L E G R A M Ă

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN.

BUCUREŞTI

Miine, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom trece cu avionul prin binecuvîntata Voastră ţară, în drum spre Sofia.

Binecuvîntaţi, Prea Fericite, călătoria noastră.

Patriarhul Alexei

În ziua de 10 septembrie a.c., Sanctitatea Sa şi membrii delegaţiei au sosit la Bucureşti, în trecere spre Sofia. Din delegaţie au făcut parte: Înalt Prea Sfinţitul Pitirim, Mitropolitul Minscului şi al Bielorusiei, Înalt Prea Sfinţitul Boris, Arhiepiscopul Chersonului şi Odesei, Prea Sfinţitul Mihail, Episcop de Smolensk, Prea Cuviosul Alexandru, stareţul lavrei Uspenia din Odesa, Prea Cuviosul Ierodiacon Platon de la lavra Zagorsk, Dl. Daniil Andreevici Ostapov şi Alexei Daniilovici Ostapov, docent al Academiei Teologice din Moscova. Delegaţia a fost însoţită de Prea Cuviosul Arhimandrit Antonie, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Bulgare pe lângă Patriarhia din Moscova.

Pe aeroportul Băneasa, delegaţia Bisericii Ortodoxe Ruse a fost întâmpinată de Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Romîniei, de Prea Sfinţiţii Episcopi Antim Tîrgovişteanu şi Theoctist Boteşăneanu, vicari patriarhali, de D-nii Ion Rodeanu şi Ion Onţanu, directori în Departamentul Cultelor,

de P.C. Pr. Ioan Gagiu, directorul Administrației Patriarhale, P.C. Pr. Traian Ghica, consilier-vicar al Administrației Patriarhale, P.C. Pr. Ioan G. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București, P.C. Pr. Simion Neaga, parohul bisericii ruse din Capitală, consilieri patriarhali și mitropolitani, profesori ai Institutului Teologic Universitar din București, protoierei ai Capitalei și preoți.

A fost, de asemenea, de față V. F. Nikolaev, consilier al Ambasadei Uniunii Sovietice la București.

La coborîrea din avion a Sanctității Sale Patriarhul Alexei, corala preoților din București a intonat în limba rusă «Imnul Patriarhal»

Înalții oaspeți au fost conduși în sala festivă a aerogării Băneasa, unde Prea Fericitul Patriarh Justinian a rosti un cald cuvînt de bun venit, spu-

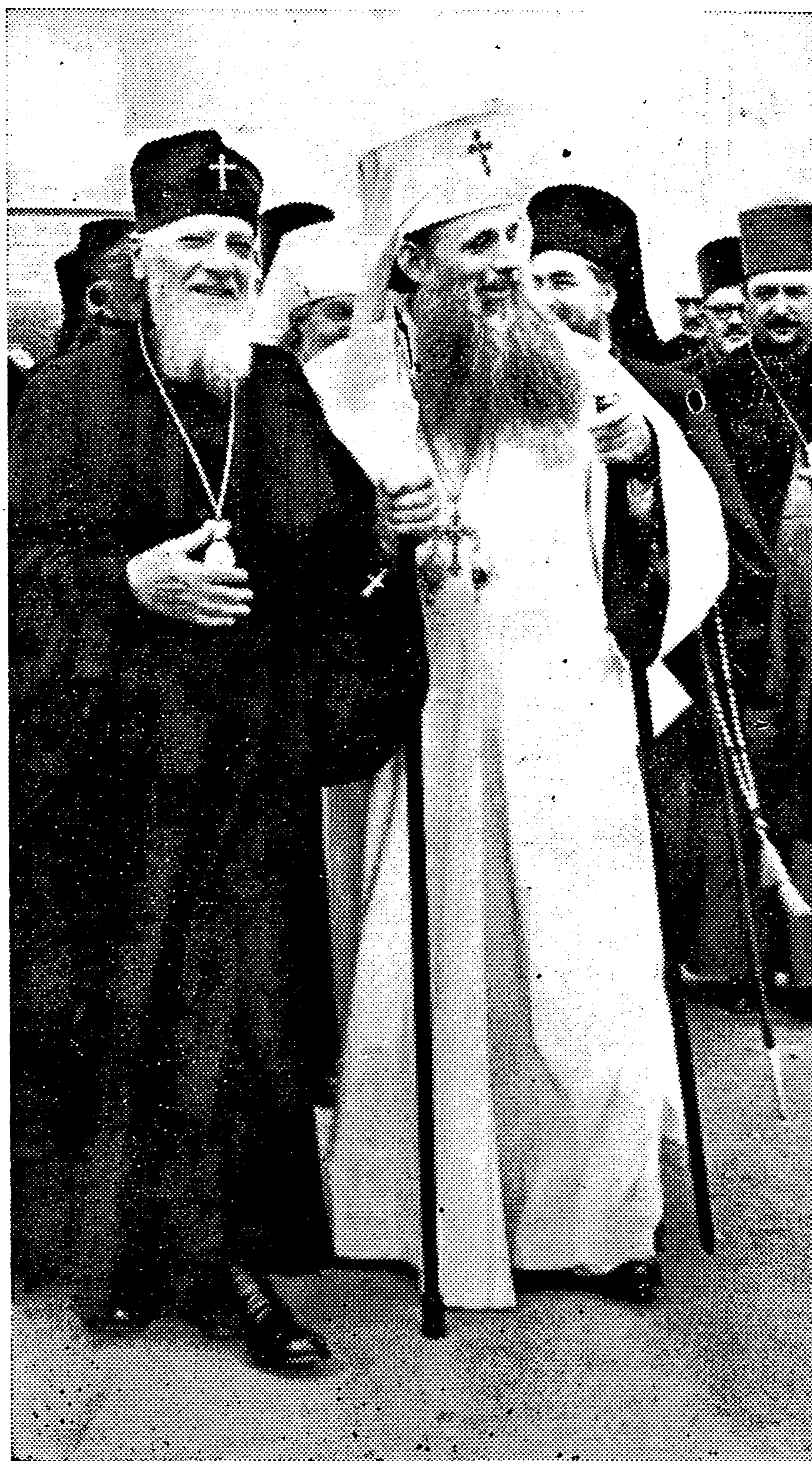
Sosit la Aeroportul Băneasa în drum spre Bulgaria Sanctitatea Sa 'Alexei este întâmpinat de Prea Fericitul Patriarh Justinian

nînd printre altele: «Vestea călătoriei Sanctității Voastre prin țara noastră a fost primită cu multă bucurie de ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romine. De aceea, am folosit acest prilej pentru a Vă ieși în întâmpinare spre a Vă ura bun venit pe pămîntul țării noastre și a Vă ruga să binecuvîntați clerul și credincioșii noștri. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să Vă dea sănătate deplină și să încununeze călătoria pe care o faceți în Bulgaria cu cele mai bune rezultate duhovnicești, spre binele Bisericilor noastre și al întregii Ortodoxii. Să trăiți întru mulți ani, Sanctitatea Voastră!».

Toți clericii prezenți au cîntat «Mulți ani trăiască» în rusește și rominește.

Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru calda primire făcută delegației Bisericii Ortodoxe Ruse. Sanctitatea Sa a spus printre altele: «În primirea plină de dragoste fră-

ească, pe care Prea Fericirea Voastră, împreună cu ierarhii și clericii, ne-ați făcut-o, noi vedem binecuvîntarea întregii Biserici Ortodoxe Romîne pentru călătoria pe care o întreprindem. Mulțumindu-Vă din toată inima, vă

Prea Fericitul Patriarh Justinian se îndreaptă cu Sanctițatea Sa Alexei către aerogara Băneasa

dorim să păstoriți ani mulți pe acest scaun patriarhicesc, spre folosul Bisericii Ortodoxe Române și al Sfintei noastre Ortodoxii. De aceea, cu smerenie primim mărturia dragostei Voastre frățești și Vă răspundem cu aceeași dragoste. Dorim întregului popor al țării Voastre, pace, fericire și prosperitate în viitor».

A luat apoi cuvântul Dl. Ion Rodeanu, director în Departamentul Cultelor, care — în numele D-lui Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, și al întregii conduceri a Departamentului — a urat Sanctității Sale Patriarhului Alexei și celorlalți membri ai delegației bun venit.

Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a răspuns următoarele: «Vă mulțumim pentru frumoasele sentimente exprimate și vă rugăm să transmiteți guvernului țării Dvs. și Domnului Președinte Dr. Petru Groza — care ne este prieten personal — sincerele noastre mulțumiri și urări de sănătate».

Cei doi Patriarhi au avut un frățesc schimb de păreri, iar membrii delegației s-au întreținut cu ierarhii și reprezentanții Departamentului Cultelor, într-o atmosferă de caldă prietenie.

În cursul aceleiași zile, Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei și însoțitorii Sanctității Sale și-au continuat drumul spre Capitala Republicii Populare Bulgaria. Din Sofia, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Ruse a trimis Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian următoarea telegramă:

T E L E G R A M Ă

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN

BUCUREȘTI

Din inimă mișcat de atenția Prea Fericirii Voastre, exprimăm sinceră mulțumire. Vă dorim sănătate, iar Bisericii Române și minunatului Vostru popor, înflorire și prosperitate.

Patriarhul Alexei

*

În timpul vizitei în R.P. Bulgaria, între Întâistătorii Bisericilor Ortodoxe Rusă și Bulgară și între membrii Sfântului Sinod Bulgar și membrii delegației Bisericii Ruse s-au purtat discuții asupra unei serii de probleme ce interesează deopotrivă cele două Biserici surori.

Cu acest prilej, Patriarhii și Arhierii Bisericilor Ortodoxe Rusă și Bulgară au îndreptat către factorii de răspundere următoarea chemare:

«Încă de mulți ani omenirea trăiește în tensiune și în nesiguranță pentru ziua de mâine, deoarece pacea dorită nu a sosit. Amenințările cu un nou război și acesta cu bomba atomică și cu hidrogen, care ar pricinui suferințe nemăsurate și distrugerea întregii omeniri, nu încetează.

Un asemenea război ar fi cea mai grea crimă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, din partea acelor care l-ar aprinde.

Încă, precum cu stabilit și au declarat public învățații din toate țările, chiar experiențele executate cu arma atomică și cu hidrogen, din cauza radiațiilor nucleare, reprezintă o mare nenorocire pentru întreaga omenire, pentru generația actuală și cele viitoare.

Prin urmare, continuarea acestor experiențe este de asemenea o mare crimă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Nu mai puțin neînțeleaptă este și propaganda războiului nuclear și politica acceptată de unii oameni de stat a amenințării cu arma nucleară, deoarece atita vreme cât nu conduc omenirea spre pacea dorită, acestea creează în toată lumea sentimentul nesiguranței stimulează întrecerea în înarmare, și îngrămădirea de tot mai multe arme noi și ucigătoare, pentru distrugerea în masă, epuizează popoarele din punct de vedere economic din cauza cheltuielilor războinice extraordinare și duc la îngreunări excesive de impozite și la scumpirea vieții.

Plecînd de la aceste grele constatări și întru îndeplinirea țelului nostru evanghelic, noi, Intiistătorii și Arhieriei celor două Biserici surori, Rusă și Bulgară, adunați în întîlnirea frățească și de rugăciune în orașul Sofia, capitala Republicii Populare Bulgaria, ridicăm glas întru apărarea păcii, împotriva nebuniei unui război fratricid. Noi ascultăm de glasul oamenilor iubitori de pace din toată lumea și cu convingere chemăm și rugăm persoanele și factorii cei mai răspunzători din punct de vedere politic, de pacea omenirii:

1. Să se interzică producerea, experimentarea și întrebuințarea armei atomice și cu hidrogen;

2. Pînă cînd va fi posibil acest lucru pe calea tratativelor prin bună înțelegere, temporar să se oprească producerea unei astfel de arme și experimentările cu ea.

Urmările acestui fapt vor fi cele mai binefăcătoare pentru toate popoarele. Micșorîndu-se încordarea internațională, se va insufla liniște între popoare și se va mări posibilitatea unei comuniuni reciproce, pentru prietenie și apropiere frățească între ele. Iar cînd se va ameliora bunăstarea lor economică, se vor crea condiții pentru un nou progres și avînt în domeniul apărării sănătății, al culturii și desăvîrșirii spirituale.

Biserica lui Hristos e păzitoarea și vestitoarea păcii între toți oamenii. Pentru aceasta creștinii sînt obligați să se roage și să muncească pentru pacea pe pămînt și buna învoire între oameni. Pătrunși de sensul adînc al îndemnului Sfîntului Apostol Pavel, ei trebuie să-l transforme în opera lor vitală.

«Fraților, bucurați-vă, desăvîrșiți-vă, mîngîiați-vă, fiți cu cuget curat, trăiți în pace, și Dumnezeuul dragostei și al păcii va fi cu voi» (II Cor 13, 11).

Sofia, 19 septembrie 1957.

† ALEXEI, Patriarhul Moscovei
și al întregii Rusii

† CHIRIL, Patriarhul Bulgariei

† PITIRIM, Mitropolit de Minsc și Bielorusia

† NEOFIT, Mitropolit de Vidin

† MIHAIL, Mitropolit de Rusciuc și
Durostor

† PAISIE, Mitropolit de Vrața

† BORIS, Arhiepiscop de Cherson și Odesa.

† SFORONIE, Mitropolit al Tirnovei

† IOSIF de Varna și Preslav

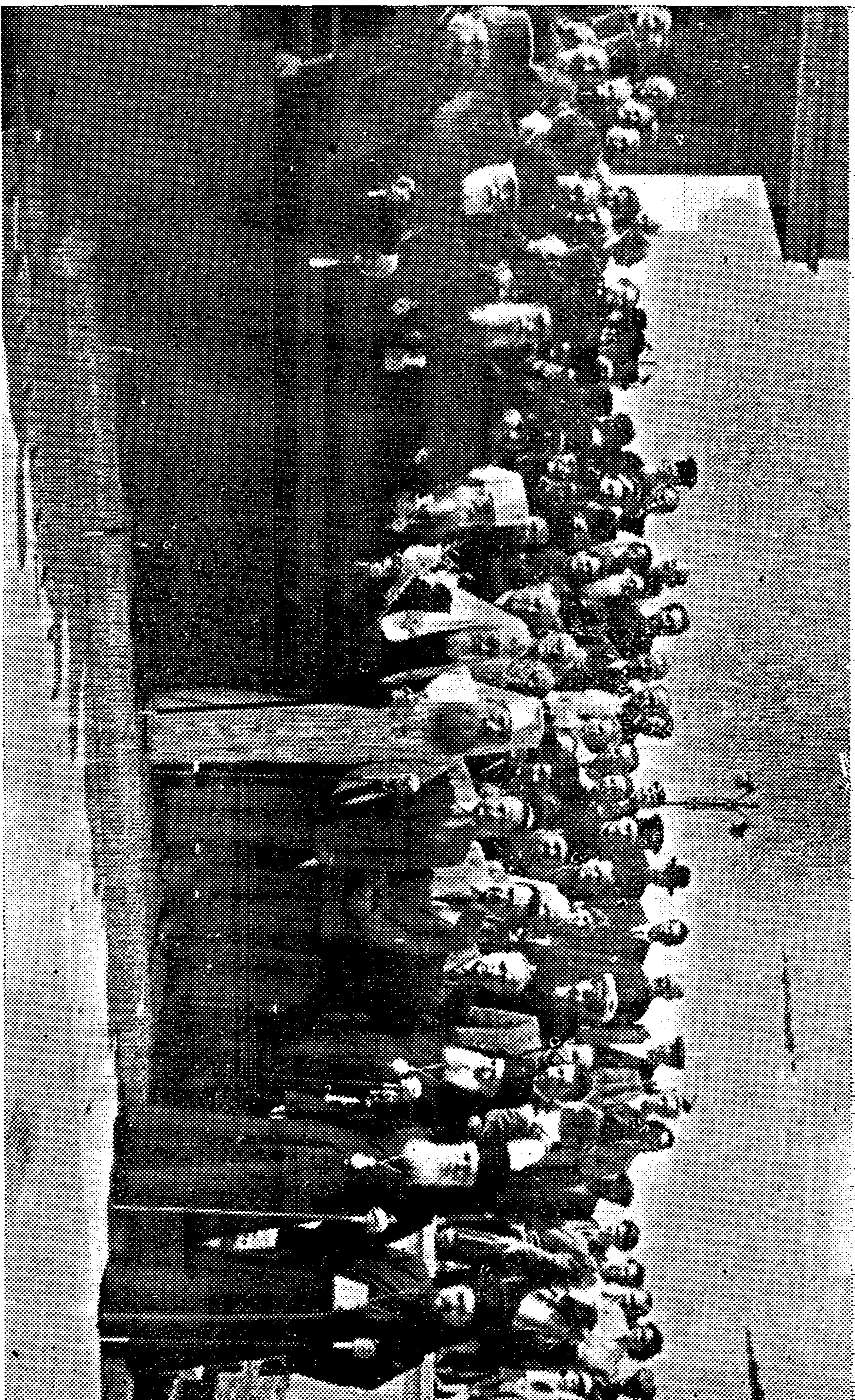
† FILARET de Loveți

† CLIMENT de Stara-Zagora

† NICODIM de Sliven

† PIMEN de Novgorod

† MIHAIL, episcop de Smolensk și Dorogobuschi

Întâmpinarea Sanctității Sale Alexei de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de D-I D. Dogaru, secretarul general al
Departamentului Cultelor, pe aeroportul Băneasa, la înțoarcerea din Bulgaria.

Biserica Ortodoxă Română, ca și alte Biserici Ortodoxe din lume, precum și marea majoritatea a creștinilor de pretutindeni au primit cu bucurie și au salutat apelul făcut de Intâistătorii și Arhieriei Bisericilor Rusă și Bulgară, prin care răsună glasul conștiinței creștine.

La întoarcerea în patrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei și membrii delegației Bisericii Ortodoxe Ruse au poposit din nou în capitala țării noastre. La sosire pe aeroportul Băneasa, Inalții oaspeți au fost întâmpinați de Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, Dl. I. Bărbulescu, director general în Departamentul Cultelor, Inalt Prea Sfințitul Firmilian, Mitropolitul Olteniei, Prea Sfințiții Episcopi Antim al Buzăului, Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Chesarie al Dunării de Jos, Valerian al Oradiei și Antim Tîrgovișteanu, vicar patriarhal, membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, P.C. Pr. Al. Ionescu, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, P.C. Pr. Ioan Gagi, directorul Administrației Patriarhale, P.C. Pr. Traian Ghica, consilier-vicar al Administrației Patriarhale, P.C. Pr. Ioan G. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București, P.C. Pr. Teodor Tecov, parohul bisericii bulgare din București, P. C. Pr. Simion Neaga, parohul bisericii ruse din București, consilieri patriarhali și mitropolitani, profesori ai Institutului Teologic Universitar din București, protoierei ai Capitalei și preoți.

A fost de asemenea de față A. I. Barahnin, secretar al Ambasadei Uniunii Sovietice la București.

Prea Fericitul Patriarh Justinian și Dl. Secretar General D. Dogaru au urat Sanctității Sale Patriarhului Alexei și celorlalți membri ai delegației Bisericii Ortodoxe Ruse, bun venit. În scurtul timp cit au rămas în Capitală, Inalții oaspeți s-au întreținut prietenește cu reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române.

În cursul aceleiași zile, delegația Bisericii Ortodoxe Ruse în frunte cu Sanctitatea Sa Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia, și-a continuat drumul spre Moscova.

A doua zi, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a primit din partea Sanctității Sale Patriarhului Alexei următoarea radiogramă:

*

***Prea Fericirii Sale JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei***

BUCUREȘTI

Cu multă plăcere am luat contact cu Inalt Prea Sfințiții și Prea Sfințiții Episcopi, păstori ai Bisericii Romîne.

Mulțumim din suflet pentru calda primire.

Dumnezeu să binecuvinteze poporul și Biserica țării Voastre.

Patriarhul ALEXEI

Aceste scurte întâlniri la București, dintre Intâistătorii Bisericilor Ortodoxe Rusă și Română — prilejuite de călătoria delegației Bisericii Ruse în R.P. Bulgaria — au constituit încă o măsură a dragostei frățesti care unește cele două Biserici și pe Inalții lor Ierarhi.

REDACTIA

RESFINȚIREA CATEDRALEI EPISCOPALE DIN GALAȚI

Duminică 7 iulie a.c. a avut loc resfințirea catedralei episcopale din Galați, în cadrul unor mari festivități religioase, la care au luat parte membri ai Sfântului Sinod: II. PP. SS. Mitropoliți Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului și PP. SS. Episcopi: Antim al Buzăului, Teofil al Romanului și Hușilor, Valerian al Oradiei și Theoctist Botoșăneanu, vicar patriarhal.

Au participat de asemenea reprezentanți ai Departamentului Cultelor și ai autorităților locale, PP. CC. Părinți protoierei din Eparhie, preoți și credincioși, precum și alți invitați ai P.S. Episcop Chesarie și ai Centrului Eparhial.

Cu acest prilej, clericii și credincioșii care au participat la slujba sfințirii săvirșită de un sobor de 7 arhierei și de un mare număr de preoți și diaconi, au trăit momente de adâncă evlavie și de înălțare sufletească, într-o atmosferă de bucurie obștească, pentru măreața lucrare înfăptuită de Eparhia Dunărea de Jos.

Bucuria obștească era îndreptățită, deoarece asemenea evenimente se întâmplă rar în viața unei eparhii.

Catedrala Episcopiei din Galați are o însemnătate istorică deosebită, iar în ansamblul ei reprezintă o manifestare măreață a spiritului creator al poporului nostru, care se afirmă cu vigoare în toate genurile de artă.

În același timp, catedrala din Galați are o importanță simbolică. Ea este rodul ostanelor mai multor episcopi vrednici care au păstorit în acest oraș de scaun episcopal și care s-au străduit să ridice aici o catedrală măreață, vrednică de locul și de rostul ei.

În urma cutremurului din 1940, catedrala din Galați și reședința episcopală se deterioraseră grav. La 26 martie 1950, la instalarea P.S. Chesarie ca Episcop al Eparhiei Dunărea de Jos, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, adânc mișcat de situația în care se găsea reședința și catedrala episcopală, a făcut apel P. S. Episcop Chesarie, preoților și credincioșilor din eparhie să înceapă restaurarea catedralei episcopale și a reședinței, pentru a se reda acestui scaun prestigiul cuvenit.

Indemnul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian a început a fi tradus în faptă chiar din toamna aceluiași an, timp de aproape 7 ani de muncă încordată, P.S. Episcop Chesarie, ajutat efectiv de personalul Centrului Eparhial, cu sprijinul preoților și al credincioșilor din întreaga eparhie, precum și cu ajutorul Departamentului Cultelor, al Sfintei Patriarhii și al organelor locale a reușit să restaureze în mod strălucit aceste două monumente.

Restaurarea Catedralei a constat din dărîmarea zidurilor și a bolților degradate, refacerea și consolidarea lor prin planșee de beton armat, con-

struirea din nou a celor trei turlle și refacerea acoperișului, — desfacerea tuturor tencuielilor interioare și refacerea lor. S-a pictat din nou întreaga biserică, în frescă, s-a construit un amvon și un porticol pentru Sfintele Moaște, s-a refăcut întreaga pardoseală din mozaic venețian, s-a introdus lumină electrică și s-a instalat un nou calorier, s-au confecționat vitrorile și trei policandre mari de bronz.

Catedrala episcopală din Galați

Catedrala a fost împrejmuită cu un gard de zid adaptat monumentalității ei, refăcându-se totodată și asfaltul din curte.

La reședința episcopală s-au dărîmat pereții crăpați din partea centrală, de la etaj pînă la baza etajului, și s-au construit din nou. S-au făcut apoi cîteva centuri de beton. S-a pus parchet nou și acoperiș nou de tablă. S-a reparat și vopsit atît interiorul cît și exteriorul reședinței în întregime.

S-a introdus calorifer și s-a făcut o nouă instalație de lumină electrică, apă și canalizare. De asemenea, s-a construit un nou garaj.

După lucrări așa de mari, împlinite într-un răstimp relativ scurt, se înțelege că resfințirea catedralei episcopale era mult așteptată, pentru că ea însemna încununarea jertfei și a năzuințelor unei întregi eparhii, precum și a strădaniilor P.S. Episcop Chesarie și a colaboratorilor P.S. Sale care au purtat efectiv sarcina pe umerii lor.

De aceea, începînd de sîmbătă seara, preoții și credincioșii veniți pentru această serbare, au participat la slujba Privegherii în ordine desăvîrșită, și la timpul convenit au întîmpinat cu bucurie pe Înălții Ierarhi, care, binecuvîntîndu-i pe toți, au luat loc în stranele arhieresti, iar P. S. Episcop Theoctist, vicar patriarhal, a oficiat slujba Litiei.

A doua zi, Duminică dimineața, la orele rînduite, cei șapte Ierarhi, investimîtați în ornatele arhieresti, au sosit la catedrală și au fost întîmpinați după cuviință de soborul slujitorilor, de personalul Centrului Eparhial în frunte cu Părinții Consilieri Administrativi bisericești, de PP. CC. Inspector bisericesc și Secretar eparhial, de Părinții Protoierei din eparhie și de mulți preoți și credincioși.

Au intrat apoi în biserică și s-au închinat, și, după ce I.P.S. Mitropolit Firmilian a luat Sfintele Moaște, au ieșit cu toții afară și au săvîrșit întreita ocolire a sfîntului lăcaș cu rugăciunile și cîntările sfînțirii după cuviință. Au intrat apoi din nou în altar și au plînit cele rînduite pentru așezarea Sfintelor Moaște și a documentului fundațional în piciorul Sfintei Mese și toate celelalte lucrări care țin de sfînțirea bisericii după pravilă.

După săvîrșirea tuturor acestora a început Sfînta Liturghie, iar la sfîrșit P.S. Episcop Chesarie a rostit următoarea cuvîntare:

*Inalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Mitropoliți și Episcopi,
Onorați oaspeți,
Iubiți credincioși,*

S-au împlinit aproape șaptesprezece ani, de cînd acest lăcaș de închinare, din cauza cutremurului din 1940, a fost scos din întrebuințarea lui firească, iar Episcopia Dunării de Jos a fost lipsită de catedrala sa episcopală.

Au trecut apoi peste șapte ani, de cînd Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, în cuvîntarea rostită la instalarea mea ca episcop, al reîntregitei eparhii a Dunării de Jos, făcea apel la clerul și credincioșii eparhiei să sprijine restaurarea reședinței episcopale și a catedralei conchizînd în cuvintele: «Prea Sfințitul Episcop are deci o sarcină primă de îndeplinit aici, sarcina aceasta de a restabili reședința episcopală și Catedrala Episcopală». Apostolat Social, IV, Pilde și îndemnuri în lupta pentru pace, 1952, p. 212).

Astăzi, cînd prin voința lui Dumnezeu ne aflăm întruniți la această sărbătoare, după ce am săvîrșit slujba resfințirii bisericii, putem spune: «Iată, Prea Fericite Părinte Patriarh, apelul pe care l-ați făcut clerului și credincioșilor din eparhie n-a rămas fără urmare, iar sarcina pe care ați indicat-o episcopului a fost adusă la îndeplinire cu ajutorul lui Dumnezeu, cu contribuția credincioșilor, cu al Sfintei Patriarhii, cu sprijinul regimului nostru de democrație populară, reprezentat prin Departamentul Cultelor și cu străduința neîncetată a colaboratorilor noștri mari și mici.

Inalt Prea Sfințiți Părinți și binecredincioși creștini.

Astăzi, cu prilejul acestei sărbători istorice care marchează un nou punct de plecare în istoria catedralei noastre, socotim nimerit să aruncăm o privire înapoi și să amintim vicisitudinile prin care a trecut catedrala episcopală pînă a ajuns în situația de față.

După cum se știe, Episcopia Dunării de Jos a luat ființă în 1864, iar reședința a fost stabilită în Galați în 1878.

Aici, s-a destinat drept Catedrală episcopală biserica Sfîntul Nicolae, care cu oarecari întreruperi cauzate de cutremure, a fost folosită pînă la 31 august 1903, cînd din cauza unui cutremur a fost închisă din nou, iar drept catedrală s-a folosit altă biserică.

Că biserica Sfîntul Nicolae nu corespundea pentru catedrală, s-a văzut de la început. De aceea, episcopii care s-au perindat la conducerea eparhiei s-au străduit să obțină mai întîi teren și apoi ajutoare pentru clădirea Catedralei.

Cei care au reușit să obțină ajutoarele și teren pentru clădirea catedralei și a reședinței au fost episcopii Iosif Gheorghian — mai tîrziu mitropolit primat al Romîniei, care în 1885 a obținut prin votul corpurilor legiuitoare 200.000 lei în scopul construirii reședinței episcopale. Apoi, episcopul Parthenie Clinceni, mai tîrziu Mitropolit al Moldovei și Sucevei, — la stăruința căruia, prin legea sancționată prin Decretul nr. 3449 din 14 decembrie 1889 «Comuna Galați» este autorizată a ceda fără plată Statului, respectiv Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, locul, proprietatea comunei, numit Piața Ștefan cel Mare, situat în str. Domnească în fața Bulevardului Grădini Publice, avînd o întindere de 33184 m.p., spre a servi la construirea salatului episcopal cu dependențele sale, Seminarul și Biserica Catedrală din suszîsul oraș». (Monitorul Oficial, nr. 205 din 17 decembrie 1889).

Pe o parte din acest teren s-a clădit, între anii 1897-1900, reședința episcopală, iar partea rămasă neîntrebuințată — în prezent Stadionul «Porcul Roșu» —, episcopul Pimen Georgescu a obținut să fie cedată Ministerului de Război în schimbul terenului dintre Str. Domnească și Str. Mihai Bravul, pe care este construită prezenta catedrală. Acest schimb a fost autorizat prin votul Corpurilor Legiuitoare în zilele de 28 mai și 1 iunie 1905.

În urma licitației ținute, construcția catedralei s-a adjudecat asupra lui M. Roman și Ing. I. D. Popovici, după planurile alcătuite de arhitecții Petre Antonescu și Burcuș.

Trasarea pe teren au făcut-o arhitecții în cursul lunii iulie 1905 și s-au început lucrările de terasament, săpături, betonare și zidărie și au continuat pînă toamna tîrziu, iar punerea pietrei fundamentale a catedralei s-a făcut cu deosebit fast în dimineața zilei de 27 aprilie 1906.

Lucrările au continuat mai departe cu cheltuiala Statului și sfințirea s-a făcut abia la 6 august 1917, în timpul luptelor de la Mărășești, din primul război mondial, fiind atunci episcop Nișon Niculescu.

În decursul timpului, terenul de fundație pe care este așezată catedrala fiind loes, care are proprietatea să producă tasări lente, dar care se accentuează foarte mult sub acțiunea infiltrațiilor de apă, se produc crăpături, cupola centrală troznește cu zgomote puternice, cum s-a întîmplat în ziua de duminică 10 octombrie 1920, cînd lumea alarmată a ieșit afară din biserică.

Cum crăpăturile continuau să se accentueze, iar ornamentetele au început să cadă, priminduînd îmbisericirea credincioșilor, s-au făcut repa-

rațiile necesare cu cheltuiala Municipiului Galați și catedrala s-a resfințit după 19 ani de la prima sfințire, la 20 decembrie 1936, de către episcopul Cosma Petrovici.

* Dar această restaurare a catedralei n-a fost de lungă durată pentru că peste patru ani, la 10 noiembrie 1940, puternicul cutremur întâmplat atunci a făcut ca turla cea mare să se prăbușească, bolțile au crăpat, turlele cele mici s-au deteriorat și fisurile s-au accentuat.

Primăria orașului Galați a inițiat, în 1942, restaurarea după proiectul d-lui arhitect Coșifide Stavru și prof. ing. Cristea Mateescu de la Școala Politehnică din București. S-au executat schela, dar din cauza războiului lucrarea a fost oprită, iar schela s-a împrăștiat.

Catedrala a rămas în starea acesta pînă în anul 1950, cînd, după venirea mea la conducerea eparhiei, urmînd îndemnul Prea Fericitului Părinte Justinian, s-a pășit din nou la restaurarea ei. La 1 august 1950 s-a făcut expertiza de către d-nii prof. ing. Aurel Beleş de la Școala Politehnică din București și ing. Em. Țîțaru. S-au făcut apoi planurile și devizele de restaurare de către dl. arhitect Stavru Coșifide și ing. Em. Țîțaru. În septembrie 1950 s-au început lucrările de restaurare, de către întreprinderea «Mica Industrie», apoi s-au reluat în iulie 1951, cu întreprinderea «C.E.R.E.P.». Din iulie 1952 pînă în octombrie 1954, lucrările au fost preluate de întreprinderea arhit. Eugen Cheșneux din București, după care dată s-au continuat în regie de către Centrul Eparhial pînă în anul 1957. Între timp, întreprinderea Octav Cardaș din București a executat refacearea caloriferului catedralei și instalația electrică.

În urma concursului ținut în martie 1953, pictarea catedralei s-a adjudecat asupra d-lui prof. pictor Gh. Popescu, care a executat-o în frescă, ajutat de pictorița Niculina Dona, între septembrie 1953 și aprilie 1957.

Cele trei candelabre concepute după planurile d-lui arhitect Coșifide au fost executate între iunie 1955 și aprilie 1956, sub supravegherea d-lui ing. Dumitru Gh. Popescu.

Vitrourile s-au executat în 1955 și 1956 de către dl. Traian Pirou din București, iar ornamentele de ipsos s-au executat de către dl. prof. V. Vedeș din Galați.

Toate cheltuielile s-au făcut din fondurile proprii ale Episcopiei noastre, afară de 1.000.000 lei vechi, acordați în 1951 și 25.000 lei noi, acordați în 1952 de către Sfînta Patriarhie, — pentru care îi sîntem adînc recunoscători și mulțumitori Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Mulțumitori sîntem apoi regimului de democrație populară, care prin organele Departamentului Cultelor ne-a venit continuu în ajutor prin planificarea și repartizarea la timp a enormei cantități de materiale de care am avut trebuință în tot timpul lucrărilor.

Mulțumitori sîntem, de asemenea, tuturor celor care au contribuit prin munca lor la buna reușită a acestei monumentale construcții. În special se cuvin mulțumiri tuturor credincioșilor, clerului, protoiereilor și colaboratorilor de la Centrul Eparhial, care prin străduința lor, prin sugestiile lor, ne-au dat putința să ducem la bun sfîrșit lucrarea. Dumnezeu să le răsplătească cu darurile Sale cele bogate.

Și acum îmi îndrept mulțumirile către Înalt Prea Sfințitii Mitropolit, Prea Sfințitii Episcopi, către onorații reprezentanți ai Departamentului Cultelor și ai puterii de Stat locale, care ne-au făcut cinstea de a se

osteni să înfrumusezeze cu slujba și cu prezența lor festivitatea de astăzi. Amintirea acestei sărbători va rămâne pururea în mintea și în inima noastră și a credincioșilor.

Iubiți credincioși ai orașului Galați,

Ne-a ajutat Dumnezeu să ajungem la capătul strădaniilor noastre și să redăm cultului acest locaș de închinare înfrumusețat atât cât se vede, zi atât de mult așteptată de toți credincioșii din localitate. Frumusețea locașului nu stă însă numai în frumusețea picturilor și obiectelor sacre din el. Frumusețea cea mai mare a lui stă în prezența cât mai numeroasă a credincioșilor în el.

Vă îndemn, dar, să-i adăugați această frumusețe și în viitor pe lângă cea de astăzi și, ca încheiere, rog pe Bunul Dumnezeu să fie sănătoși pe conducătorii noștri spirituali și conducătorii Statului, pentru ca să conducă pe credincioși și poporul nostru spre pace trainică și progresul obștesc al scumpei noastre patrii. Amin!».

A vorbit apoi Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian al Olteniei, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru sfințirea catedralei episcopale, mulțumind lui Dumnezeu că i-a ajutat să poată săvârși sfințirea acestei mărețe catedrale din orașul Galați, care este o podoabă scumpă pentru întreaga Biserică Ortodoxă. Pentru această lucrare sfântă și bucurie aleasă, Înalt Prea Sfinția Sa a arătat că este îndatoritor Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care a dorit cu tot sufletul să participe însuși la această sfințire, dar că din binecuvîntate pricini, Prea Fericirea Sa n-a putut veni și de aceea i-a încredințat Înalt Prea Sfinției Sale sarcina de a-l reprezenta.

Înalt Prea Sfinția Sa și-a exprimat apoi bucuria că a putut veni să vadă lucrarea P.S. Episcop Chesarie, pe care-l cunoaște de pe vremea cînd Prea Sfinția Sa era director la Seminarul monahal din mînăstirea Cernica, iar Înalt Prea Sfinția Sa era atunci profesor la același Seminar. În această calitate de colaborator apropiat, Înalt Prea Sfinția Sa arată că l-a cunoscut îndeaproape pe P.S. Episcop și s-a folosit mult de trăirea duhovnicească, de trăirea vieții Prea Sfinției Sale, de energia cu care rezolva problemele cel mai grele care se iveau în cale. Prea Sfinția Sa este una dintre acele candelă duhovnicești, în care arde untdelemnul cel bun, a cărei flacără nu se stinge niciodată, iar untdelemnul nu se împuținează.

Prea Sfinția Sa a luat în mîinile sale restaurarea acestei catedrale și, fără să vrea, a intrat în istorie cu o lucrare așa de măreață cu care se poate mîndri întreaga Biserică Ortodoxă. În această catedrală, ca și în catedrala de la Constanța, pe care tot Vlădica Chesarie a reparat-o, Prea Sfinția Sa a pus suflet, pasiune și osteneală și de aceea Dumnezeu i-a ajutat să iasă așa de frumoasă.

În numele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, cit și în numele Înalt Prea Sfinției Sale, Înaltul Ierarh a felicitat pe P.S. Episcop Chesarie și i-a urat păstorie îndelungată, spre binele Bisericii și al credincioșilor. A felicitat apoi și a adus mulțumiri reprezentanților Departamentului Cultelor și reprezentanților organelor locale pentru prețiosul concurs dat în vederea terminării acestei catedrale, care face cinste orașului și țării întregi.

A felicitat totodată pe credincioșii din oraș și pe cei din eparhie, care, împreună cu păstorii lor duhovnicești au contribuit la restaurarea catedralei și tuturor le-a împărtășit binecuvîntarea și mulțumirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

După terminarea solemnității de la biserică, a avut loc o agapă la reședința episcopală.

Cu acest prilej, P.S. Episcop Chesarie, luînd ca bază citatul: «Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri», a toastat pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și pentru membrii Sfîntului Sinod, pentru conducătorii Republicii Populare Romîne și pentru autoritățile locale, urîndu-le tuturor mulți ani și bun spor în îndeplinirea sarcinilor care li s-au încredințat, pentru binele poporului nostru și pentru întărirea păcii.

P.C. Pr. Petre Vintilescu — profesor universitar onorar, în cuvinte alese a arătat importanța cultului religios pentru înălțarea sufletească a omului și a descris în culori vii unele din trăsăturile sufletești ale P.S. Episcop Chesarie, care-l fac să fie bărbat ales, de o înaltă cultură și conduită morală.

Prea Sfințitul Episcop Theoctist — vicar patriarhal — a vorbit din partea ucenicilor de la Cernica ai Prea Sfințitului Episcop Chesarie, arătînd că Prea Sfinția Sa era un bun părinte duhovnicesc, un model permanent de virtute creștină, de corectitudine și de sîrguință fără preget, reușind să formeze o generație de ucenici de care Biserica se servește acum folosindu-i în diferite locuri de răspundere în așezămîntul ei duhovnicesc.

P.S. Theoctist a arătat apoi cum Prea Sfințitul Chesarie, ajungînd pe treapta înaltă a ierarhiei, și-a păstrat același fel de trăire și aceeași vigoare sufletească realizînd, de acum pe plan mai larg, lucrări care fac cinste Bisericii noastre, cum este marea catedrală din orașul Galați, precum și cea din Constanța, restaurate de P.S. Sa.

P. C. Pr. I. Dragomir, protoiereul orașului Constanța și membru în Consiliul eparhial, a vorbit în numele preoților și credincioșilor din eparhie, arătînd, printre altele, că unele rînduiri, munca neprețuită, contribuția credincioșilor, sprijinul moral și material al Departamentului Cultelor și capacitatea tehnică și profesională a Centrului Eparhial, patronată de autoritatea morală și plină de spiritualitate creștină a P.S. Episcop Chesarie, au realizat un punct de program culminant pentru viața eparhiei, prin reconstrucția catedralei episcopale. Realizările acestea pe tărîm constructiv sînt multe în eparhie, și ele sînt luate după exemplul Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a deschis șantiere de lucru, zidind și restaurînd biserici și mînăstiri.

P.C. Pr. C. Virgolici de la parohia Sfînta Treime din Brăila și-a arătat de asemenea admirația pentru marile lucrări realizate de Centrul Eparhial în acești ani și față de sprijinul cu care acest centru a venit în ajutorul parohiilor.

Agapa frățească a luat sfîrșit în acea atmosferă înălțătoare care a stăpînit sufletele tot timpul cît a durat sfințirea catedralei.

Frumoasele impresii și aprecieri pe care Înălții oaspeți, vizitatori și închinători le-au arătat față de lucrarea întreprinsă de eparhie, au răsplătit din belșug osteneala personalului de la Centrul Eparhial, care în frunte cu P.S. Episcop Chesarie, a depus la această lucrare zel și jertfă, de la început pînă la sfîrșit, fiecare dînd cu drag din prisosul inimii sale.

Arhim. IERONIM MOTOC

Vicar eparhial

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

SĂRBĂTORIREA UNEI PRIETENII RODNICE

PARTICIPAREA CLERULUI ȘI CREDINCIOȘILOR ORTODOCȘI LA SĂRBĂTORIREA LUNII PRIETENIEI ROMINO-SOVIETICE

Între 7 octombrie și 7 noiembrie, întregul nostru popor sărbătorește luna prieteniei romino-sovietice, manifestându-și prețuirea și recunoștința pentru ajutorul pe care poporul rus i l-a acordat de-a lungul veacurilor în lupta sa pentru libertate națională și pentru sprijinul multilateral pe care popoarele Uniunii Sovietice i-l acordă astăzi, în eroicele sale strădanii de zidire a unei vieți noi, de dreptate socială și progres.

Sărbătorirea acestei prietenii care s-a dovedit întotdeauna rodnică, a devenit o tradiție: din ziua în care au fost prăbușite zidurile izolării, pe care regimurile din trecut încercaseră să le ridice spre a împiedeca cunoașterea realităților din U.R.S.S., din ziua în care am putut reînoda firul unei prietenii multisekulare, dându-i un conținut nou, întemeiat pe țelul comun al construirii socialiste, — de atunci, cu fiecare an, a crescut neîncetat amploarea acestei sărbătoriri. A crescut entuziasmul cu care participă toate păturile sănătoase ale poporului nostru la manifestările ce au loc în cadrul lunii prieteniei romino-sovietice; a crescut respectul pentru marile cuceriri ale științei și artei sovietice, împărtășite și nouă cu dragoste și generozitate; a crescut recunoștința noastră a tuturor pentru fermitatea cu care Uniunea Sovietică a apărat și apără pacea lumii și independența popoarelor.

Anul acesta, îndeosebi, tradiționala sărbătorire a lunii prieteniei romino-sovietice are o amploare și o semnificație cu totul deosebite. Ea se desfășoară sub semnul împlinirii a 80 de ani de la dobândirea independenței României — în urma jertfelor aduse de soldații români și ruși pe cimpurile bulgare — și a 40 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, care a deschis o eră nouă în istoria omenirii. Amintirea acestor două importante evenimente istorice, ale căror consecințe s-au răsfrint direct asupra vieții poporului nostru, reprezintă două verigi de cea mai mare însemnătate în lungul lanț al prieteniei frățești dintre poporul român și popoarele din Uniunea Sovietică; amindouă sînt pietre de temelie ale dezvoltării noastre statale, — de una legîndu-se independența noastră națională, iar de cealaltă, eliberarea de sub jugul fascist și pornirea poporului nostru pe calea de lumină a democrației reale și a dreptății sociale.

Iată de ce sărbătorirea din anul acesta a lunii prieteniei romîno-sovietice se face cu mai multă însuflețire ca oricînd și de ce readuce ea, în amintirea tuturor, momente scumpe inimilor noastre, desprinse din lungul drum al frăției dintre popoarele Romîniei și Uniunii Sovietice. Folosind și noi acest binevenit popas sărbătoreasc pentru a rememora cîteva din pietrele trainice pe care s-au zidit prietenia aceasta, năzuim a sublinia în rîndurile de față roadele ei bogate, din care s-a împărtășit și poporul nostru, dar și Biserica Ortodoxă Romînă.

*

Din cele mai vechi timpuri, istoria consemnează existența unor legături prietenești între popoarele romîn și rus, — legături care s-au întărit neîncetat, prin veacuri de lupte, de jertfe, de idealuri și de biruințe comune, manifestîndu-se prin ajutorul acordat în repetate rînduri poporului nostru pentru a-și menține neatîrnarea și a stăvili iureșul cutropitorilor sau pentru a-și dobîndi independența de stat, precum și în eforturile lor spre progrese pe tărîmul vieții religioase, culturale și sociale.

Care fiu al poporului romîn ar putea uita vreodată că singele rușilor s-a înfrățit de atîtea ori cu singele străbunilor noștri, luptînd laolaltă pentru apărarea creștinătății, împotriva invaziei otomane? Cine nu-și aduce aminte de sprijinul pe care Ștefan cel Mare și Sfînt și Marele Cneaz Ivan al III-lea și l-au dat unul altuia, pentru a-și scăpa țările lor de jug străin? Cine poate uita eroismul cu care cazacii au luptat, alături de moldoveni, sub conducerea lui Ioan Vodă cel Cumplit, ca să frîngă trufia invadatorilor turci? Cine va putea trece cu vederea prietenia și frăția de arme care a unit cîndva pe țarul Petru cel Mare cu Domnul Moldovei Dimitrie Cantemir, cărturarul vestit și domnitorul înflăcărat de dragoste pentru neamul și țara sa? Cine va uita multele războaie purtate de ruși împotriva turcilor, pentru eliberarea popoarelor creștine din acest colț al Europei, — deci și a poporului nostru — de sub jugul semilunei? Cine va înceta să pomenească nesfîrșitul număr al străbunilor noștri, care au luptat împotriva dușmanului de veacuri al poporului nostru, împotriva imperiului turcesc, sub steagurile oștirilor rusești? Va uita cineva că sub aceleași steaguri s-au bătut pentru izbăvirea neamului său din robie însuși Tudor Vladimirescu, cel ce avea să ridice mîi tîrziu pe panduri și pe țărani la lupta pentru libertate?

Toate aceste jertfe frățești, aduse laolaltă de ruși și de romîni în necurmatele războaie purtate împotriva aceluiași dușmani, au întărit prietenia dintre popoarele noastre și au înscris în sufletul poporului nostru sentimente trainice de dragoste și recunoștință față de poporul rus.

Dar lupta comună care a rămas înscrisă cu slove de aur în cartea patriei noastre, de unde nu a putut și nu va putea s-o șteargă nimeni și nicio dată, este războiul sfînt din 1877-1878, în urma căruia noi ne-am dobîndit independența de stat. Sînt bine știute condițiile în care reprezentantul guvernului romîn de atunci, — deși exponent al unui stat supus, lipsit de independență —, a fost acceptat de Rusia să ducă tratative în condiții de egalitate, ca între state suverane, și să încheie convenția de la Livadia (Crimeea), prin care Romînia declară că va asigura trecerea liberă a armatelor rusești pe teritoriul ei, în drumul lor către Turcia, iar guvernul rus se angaja să suporte toate cheltuielile legate de nevoile și de transportul trupelor sale, în timpul trecerii lor pe pămîntul nostru, să respecte legile și instituțiile noastre și să apere drepturile politice ale tînărului stat

român. Convenția aceasta a fost atît de avantajoasă pentru România, încît ea a fost aprobată de Cameră, la 16 aprilie 1877, cu o puternică majoritate de voturi. Amintirea vechilor legături de prietenie dintre romîni și ruși era de asemenea vie în inimile tuturor. Așa se explică cuvintele calde adresate poporului român de comandantul trupelor rusești, în momentul trecerii Prutului, prin acea memorabilă proclamație, în care se spune: «...venim la voi ca vechi prieteni și voitori de bine; nădăjduiesc să găsesc la voi aceeași sufletească primire, pe care au arătat-o străbunii voștri oștilor noastre, în trecutele rezbele ce le-au avut cu turcii»¹⁾; așa se explică însuflețirea cu care primarul de atunci al Capitalei, C. A. Rosetti, a salutat trecerea trupelor rusești prin București: «Devenit numai de ieri capitala unui stat pe deplin independent, orașul București e mîndru să deschidă astăzi porțile sale liberatorului popoarelor din Orient... El m-a însărcinat a ridica vocea în numele său, pentru a saluta pe acei... care au binevoit a face îndoît memorabilă noua fază în care a intrat România liberă și independentă»²⁾.

Această străveche prietenie s-a cimentat și mai mult prin jertfele ostașilor romîni și ruși care și-au vărsat atunci sîngele, în grelele lupte purtate pe cîmpiile Bulgariei de azi, pentru zdrobirea armatelor turcești și pentru cucerirea independenței noastre de stat. Miile de morminte de la Plevna și Grivița, în care odihnesc alături, înfrățite pentru veșnicie, osemintele eroilor romîni și ruși, rămîn peste veacuri mărturie de nezdruclănat a prieteniei noastre, a recunoștinței și dragostei noastre față de poporul rus. Cît va dăinui sub soare poporul român, nimeni nu va putea uita vreodată că cea dintîi intrare a noastră în rîndul statelor independente are la temelie — alături de jertfa legitimă a părinților noștri — și pe aceea a ostașilor ruși; cît va trăi neamul românesc, nimic nu va sterge din inimile noastre amintirea acestor frățești jertfe aduse pentru libertatea și independența noastră națională.

Sprijinul acordat de poporul rus poporului român n-a încetat însă odată cu dobîndirea independenței noastre de stat. În războiul din 1916-1917, cînd pămîntul sfînt al țării fusese ocupat mai mult de jumătate de oștile dușmane, iar armatele noastre — prost echipate și neînarmate — se retrăseseră în Moldova, — rezistînd cu vitejie presiunilor puternice ale unui inamic mult superior în oameni și armament, — acest ajutor frățesc s-a făcut din nou simțit. Iată ce spune glasul nepărtinitor al istoriei: «Dacă România n-a fost copleșită în întregime de germani, aceasta se datorește ajutorului armatelor ruse și eroismului ostașului român. Armata romînă, retrasă în Moldova, a început să se refacă și a reușit chiar să spargă frontul de la Mărășești în vara anului 1917. Nemții făcuseră planul să atace Moldova din trei puncte diferite. Primul atac voiau să-l dea prin nordul Ardealului. Al doilea, prin Transilvania, spre Oituz și Valea Trotușului, iar al treilea dinspre sud; corpurile de armată germane erau puse sub comanda lui Mackensen. Scopul urmărit era ocuparea Moldovei și scoaterea Romîniei din luptă. Se afirmă că Mackensen își și pregătise discursul pe care trebuia să-l rostească la ocuparea Iașului de către armatele germane. Misiunea apărării frontului din sud, din regiunea Putna, Sușița și Siret, reveneau trupelor din armata I-a romînă și unei armate ruse, care

1. *Istoria R. P. R.*, — manual pentru învățămîntul mediu, București 1952, pagina 400.

2. *Ibidem*, pagina 401.

avea să lupte cu cele 14 divizii germane și austriace. În luptele de la Mărășești armatele romino-ruse obțin succes. În ziua de 6 august, germanii au început să atace puternic trupele romino-ruse. În aceeași zi, trupele romino-ruse, protejate de tirul artileriei rusești, resping atacul și pornesc contra-atacul. Germanii au fost respinși prin valea Șușiței, iar bătălia de la Mărășești a fost câștigată. În ziua de 8 august, generalul Eremia Grigorescu, care între timp preluase comanda pe frontul de sud al Moldovei, a dat un nou ordin de zi, aducând laude ostașilor români, care au răzbunat «chinul și pângăririle de nouă luni suferite de căminurile, părinții, soțiile și copiii voștri». Adresându-se ostașilor ruși, el spunea: «*Iar voi, scumpi tovarăși de luptă ai trupurilor 7 și 8 ruse, ați dat dovadă deplină că numai cu sîngele vostru vărsat alături de noi, nelăsînd pe vrăjmași să treacă peste trupul țării noastre, ați stăvilit barbarul*»³).

Jertfele ostașilor ruși, ca și eroismul oștenilor noștri, au rămas nemuritoare în istoria războiului din 1916-1918 și în amintirea poporului român, căci bătălia de la Mărășești a însemnat stavila de netrecut, ridicată în calea unui dușman care încerca să cotopească și ultimul colț de pământ românesc liber și să nimicească existența României ca stat independent.

Anii care au urmat după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917 și după instaurarea regimului sovietic, au fost caracterizați prin eforturile guvernelor din România de a ridica bariere artificiale între cele două state vecine și de a întrerupe secularele legături de prietenie dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice. Inspăimîntate de răsunetul pe care cuceririle democratice ale maselor populare din U.R.S.S. îl aveau în rîndurile muncitorimii și țărănimii române, cercurile conducătoare din vremea aceea au desfășurat bine cunoscuta campanie de denigrare și de incitare la ură împotriva celui dintîi stat socialist din lume, care — în condițiile grele create de lupta împotriva intervențiștilor străini și de nenumăratele lipsuri provocate de război — depunea eforturi eroice pentru consolidarea și propășirea sa. Această politică ostilă Uniunii Sovietice și potrivnică intereselor poporului român — care călca în picioare o prietenie frățască cimentată prin sprijinul dat românilor veacuri de-a rîndul de către ruși — a culminat prin subjugarea țării de către fascism și prin tirirea României, împotriva vrierilor poporului nostru, în războiul anti-sovietic declanșat de Germania hitleristă în 1941.

Cu toate că armata română participase efectiv la acest război, provocînd uriașe distrugerii pe teritoriul Uniunii Sovietice, — în clipa în care armatele sovietice, eliberîndu-și pămîntul cotoplit vremelnice, au atins frontiera de stat a României, guvernul sovietic a oferit, la 12 aprilie 1944 guvernului român condiții avantajoase pentru încheierea unui armistițiu. Cîrmuirea de atunci a țării, străină de interesele și năzuințele poporului român, a respins aceste generoase propuneri, fapt care a costat noi jertfe inutile. În urma victoriilor cucerite de armatele sovietice, care dădeau lovituri nimicitoare mașinii de război hitleriste pe un front uriaș ce se întindea de la Oceanul înghețat de nord pînă la Marea Neagră, forțele patriotice din țară au izbutit să răstoarne dictatura fascistă în noaptea de 23 August 1944. Teritoriul României a fost eliberat prin jertfele eroice ale armatei sovietice, iar ostașii noștri și-au împlinit dorința de a participa la lupta pentru înfrîngerea agresorilor hitleriști, pentru realipirea Ardealului de Nord, răpît prin nedreptul dictat de la Viena.

3. *Ibidem*, pp. 497—498.

La câteva zile după istoricul act al eliberării noastre naționale, Intiistătorul de atunci al Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Nicodim, a ținut să declare: «*Mai mulți ani, în scumpa noastră țară a domnit un regim care a năbușit de fapt libera mișcare a gândurilor și simțămintelor neamului nostru... Mulți din fiii țării au suferit nedreptatea unei administrații lipsite de critică cetățenească. Țara însă a fost silită să facă un război pe care masa cea mare a neamului nostru nu l-a înțeles și nu l-a vrut... De la pieire, țara a fost scăpată... în ziua de 23 August 1944. Actul istoric de la 23 August 1944 a înlătuat regimul dictatorial. El ne-a redat libertățile democratice...».*

Și mai departe, Patriarhul Nicodim atrăgea luarea aminte asupra prieteniei pe care ne-o dovedeau și cu acel prilej popoarele Uniunii Sovietice, declarând în numele întregii Biserici Ortodoxe: «*Trebuie să spunem însă cu toată convingerea că la nimic n-am fi putut ajunge, dacă n-am fi avut parte de largă înțelegere pe care ne-a vădit-o, în condițiile armistițiului acordat nouă, puternica noastră vecină de la Răsărit. Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste n-a folosit imensa ei forță militară împotriva României și n-a voit ca țara noastră să fie zdrobită de loviturile armatei sale biruitoare. Marea noastră vecină a vrut să dea României puțința de refacere ca stat independent și prilej de a deveni o țară prosperă, la adăpostul principiilor democratice, sincere aplicate. Generozitatea ei ne impune și datoria de cinste hotărâște să ne legăm, în spirit de absolută încredere, de Uniunea Sovietică...»⁴).*

Iată deci că pentru a doua oară în istoria sa, România își dobîndea independența națională prin generozitatea și prin jertfele de sînge ale aceluiași vechi și încercați prieten, ale popoarelor din Rusia de ieri și din Uniunea Sovietică de azi, în condiții necunoscute în istoria altor state. Dar eliberarea României de către armatele sovietice n-a însemnat numai eliberarea națională a țării noastre; *actul de la 23 August 1944 deschidea în fața poporului român — așa cum a arătat Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian — «un drum glorios de rectificare a unei țări noi, a unui stat nou, în care omul să fie prețuit și cinstit după pricepere, după faptele și după roadele muncii sale... Viața statului nostru s-a dezvoltat de atunci sub auspiciile libertății, ale restabilirii drepturilor democratice și ale permanențului sprijin frățesc acordat de Uniunea Sovietică, poporului român. În asemenea condiții, roadele istoricului act de la 23 August 1944 n-au întârziat să se vadă: poporul nostru a ajuns stăpîn în țara lui, a făurit un stat cu adevărat independent, a înlăturat rănila lăsate de război și muncește azi — sub conducerea înțeleaptă a guvernului pe care el și l-a ales — pentru asigurarea bunei stări obștești, alăturîndu-se celor ce luptă să asigure mult încercatei omeniri dreptul la viață pașnică...»⁵).*

Iată o dovadă vie a prieteniei, — care, întemeiată pe trecutul comun de lupte și jertfe, a căpătat în prezent un conținut cu totul nou, determinat de unitatea de idealuri și de solidaritatea menită să apere cuceririle democratice ale ambelor popoare — cum nu se poate găsi în istoria lumii întregi: sprijinul generos și continuu dat de un stat mare, puternic și invingător, unui stat mic și învins, pentru a-și realiza năzuințele sale de libertate și dreptate socială. Este, desigur, încă unul din temeiurile dragostei

4. Din «*Pastorala I. P. S. Patriarh Nicodim cu prilejul încheierii armistițiului din 23 August 1944*» în revista «*Biserica Ortodoxă Română*» anul LXII, nr. 7—12, pp. 214—223.

5. «*Pentru pacea a toată lumea*», București 1955, pp. 214—215.

cu care poporul nostru înconjoară popoarele sovietice și o explicație a forței cu care se manifestă în toate împrejurările prietenia romino-sovietică, — prietenie reală, sinceră și trainică!

*

Prietenia dintre români și ruși s-a dovedit — într-adevăr — în cursul istoriei celor două popoare, tot atât de rodnică pentru poporul nostru și pe tărîmul propășirii vieții sale religioase, culturale și sociale.

Vechimea legăturilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Rusă este confirmată de toți cercetătorii istorici, care sînt de acord în a sublinia că ele urcă pînă la cele dintîi organizări de stat și bisericești ale celor două popoare vecine. Unitatea credinței, nevoia de a se apăra împotriva aceluiași prozelitism papal, limba liturgică comună multe veacuri în ambele Biserici, ca și rolul jucat de Rusia, ca apărătoare a popoarelor creștine din sud-estul european împotriva cîmpitorilor turci, — toate acestea au contribuit la realizarea unei prietenii frățești între Biserica noastră și la întărirea ei continuă.

Au fost vremuri în care vestiții caligrafi din mînaștirile românești copiau cărți de slujbă și de zidire sufletească pentru întreaga Ortodoxie de limbă slavonă; au venit apoi epoci în care din părțile rusești ne-a venit sprijin neprecupețit pentru întemeierea de tiparnițe și pentru dezvoltarea acestui meșteșug de mare preț în propășirea vieții noastre culturale și religioase. Veacuri de-a rîndul, legăturile dintre ierarhii ruși și români s-au dezvoltat în spiritul frăției și dragostei creștine, ajutîndu-se reciproc în problemele puse de împlinirea misiunii lor apostolice. Biserica moldoveană a fost maică bună, reazim și ocrotire multă vreme pentru populația ruteană, din părțile rusești de Apus, rupte de lîngă frații lor și ținute sub jugul panilor poloni catolicizanți, hirotonindu-i preoți ortodocși și trimițîndu-i ajutoare. Un secol întreg, după anul 1700, frații noștri din Transilvania — avînd de înfruntat campaniile violente și perzistente ale stăpînirii habsburgice, care-i voia pe toți aduși sub ascultarea Romei papale — n-ar fi putut rezista cu atîta eroism și n-ar fi putut să-și păstreze legea străbună, dacă nu s-ar fi bucurat, la rîndul lor, de ajutorul generos, multilateral și continuu al Statului și Bisericii Ruse. Numeroși martiri ai Ortodoxiei ardelenice din acele vremuri de restriște au fost înflăcărați în lupta lor pentru păstrarea dreptei credințe de solidaritatea manifestată prin fapte, a Bisericilor din Rusia, și din cele două Principate Române. Mii și mii de danii au venit de pe pămîntul rusesc pentru așezămintele călugărești din țara noastră: nenumărate sînt dovezile acestei neîncetate ajutorări de către ruși a sfintelor noastre locașuri de închinare, în pomelnicele cărora se păstrează înscrise cu evlavie numele darnicilor sprijinitori din țările rusești.

Rîvna pentru apărarea credinței ortodoxe împotriva oricăror alterări a fost tot timpul comună celor două Biserici surori. Este destul să amintim faptul bine cunoscut că întîia Mărturisire Ortodoxă a fost întocmită de Petru Movilă, mitropolitul Kievului, și aprobată de un sinod ținut în capitala Moldovei cu sprijinul direct al Domnitorului și cu participarea activă la dezbaterile și definitivarea textului a ierarhilor moldoveni. Această mărturisire de credință, primită de toată ortodoxia drept carte de căpătîi pentru expunerea clară a învățăturii sale nerăstălmăcite, constituie cea mai elocventă dovadă a frăției care a unit întotdeauna Biserica Rusă și

Română și a contribuției pe care ele neîncetat s-au străduit să o aducă la întărirea și afirmarea dreptei credințe a Răsăritului.

Tiparnițele bine utilizate, întemeiate de voevozii Matei Basarab și Vasile Lupu în prima jumătate a veacului al XVII-lea, — tiparnițe de a căror activitate sînguincioasă se leagă începuturile renașterii noastre culturale și afirmarea viguroasă a graiului românesc în Biserică, în cultură și apoi în viața de stat — au luat ființă tot cu sprijinul rușilor. Tipografia de la Cîmpulung a lui Matei Basarab fusese adusă din Kievul lui Petru Movilă, care răspunsese cu bunăvoință cererii voevodului, trimițîndu-i o tipografie «întreagă, desăvîrșită cu litere de cinci feluri» și «tipograf iscusit împreună cu ea, anume Timotei Alexandrovici Verbițki și alții», între care și acel cunoscut «adunător așezător de litere» Ioan Glebcovici, care a format meșterii romîni. Și la Iași s-a adus pentru prima oară tipografie tot de la Kiev și tot cu ajutorul lui Petru Movilă, avînd conducător pe ucraineanul Sofronie Pociatki, cel ce a fost și egumen al mînăstirii Trei Ierarhi și dascăl prea învățat al școlii înființate în capitala Moldovei de Vasile Lupu.

Din aceste tiparnițe, dezvoltate și sporite ulterior, au pornit a se ivi din ce în ce mai multe traduceri sau întocmiri în limba romînească, pătrunzînd cu repeziciune în rîndurile știutorilor de slove. Modelele de care se foloseau vrednicii noștri străbuni, în osîrdia lor de a da la lumină învățătura cea mîntuitoare a lui Hristos «pre limba noastră romînească cea de moșie», au fost multă vreme tot rusești: «Evanghelia învățătoare», tipărită la Govora în 1642, sub îngrijirea lui Udriște Năsturel, a fost «scoasă și primenită de pre limba rusească pre cea rumînească», iar vestita Cazanie a lui Varlaam, tipărită la Iași în 1643, a folosit un model slavon, neidentificat pînă acum, dar care pare să fi fost ucrainean.

Mărturii ale prezențelor rusești în dezvoltarea modestă dar continuă a culturii noastre naționale se pot înmulți neîncetat, căci istoria este plină de asemenea dovezi ale rodnicei prietenii romîno-ruse. Se cuvine să amintim numai că întiile gazete romînești—«Albina Romînească» a lui Gheorghe Asachi și «Curierul Romînesc» al lui Ion Heliade Rădulescu — au apărut cu sprijinul rușilor și că aceste două firave publicații periodice au pus temelia presei romînești și au avut un rol covîrșitor în redeșteptarea noastră națională din secolul trecut.

Și pe tărîmul vieții sociale de la noi, legăturile prietenești cu poporul rus au fost generatoare de idei și de acțiuni menite să împingă poporul românesc pe calea luptei dirze pentru zdrobirea nedreptelor orînduiri și pentru progres. Răscoalele țărănimii ruse împotriva despotismului țarist erau cunoscute de romîni datorită istorisirilor făcute de ostașii ruși, lîngă care luptau deseori străbunii noștri, în dese războaie ruso-turcești de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. Intreaga mișcare eteristă, în legătură cu care s-a produs răscoala condusă de Tudor Vladimirescu, avea legături cu mișcarea decembristilor din Rusia și însuși conducătorul pandurilor, fostul locotenent în armata rusă, purtător al ordinului Sfîntul Vladimir, trebuie să fi cunoscut prin intermediul ofițerilor ruși, alături de care luptase, după 1807, în corpul de voluntari al generalului Miloradovici, năzuințele, organizarea și primele acțiuni ale decembristilor.

De altfel, în tot cursul veacului al XIX-lea, legăturile dintre romîni și ruși vor continua să se dezvolte; ideile revoluționar-democratice din Rusia pătrund în rîndurile intelectualității, muncitorimii și țărănimii noastre și

determină acțiuni cu caracter revendicativ pe tărîm social. Marii scriitori și gînditori ruși din această epocă exercită o influență puternică asupra mișcării noastre culturale, iar răscoalele din ce în ce mai numeroase ale muncitorimii și tărănimii ruse dinamizează și clasele muncitoare din țara noastră. Revoluția democratică rusă din 1905 a avut un puternic răsunset în România; muncitorimea și intelectualitatea progresistă de la noi și-a manifestat solidaritatea cu revendicările democratice ale revoluționarilor ruși, iar răsculații de pe Potemkin au fost primiți cu dragoste de poporul român, în mijlocul căruia și azi mai trăiesc supraviețuitori ai acelor sîngeroase și istorice zile de luptă pentru libertate.

*

Dar ceea ce a avut o uriașă însemnătate și o influență covârșitoare asupra dezvoltării vieții noastre sociale a fost Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917, cînd — în locul celui mai despotic imperiu european — a apărut cel dintîi stat socialist din lume, în care puterea a trecut efectiv și pentru totdeauna în mîinile celor ce muncesc. În luptele crîncene ce s-au dat pentru apărarea tinărului stat al muncitorilor și țăranilor împotriva intervenționiștilor străini și împotriva gărzilor contrarevoluționare, au luptat eroic, alături de popoarele eliberate ale Rusiei, și voluntari romîni, înflăcărați de idealurile sfinte ale dreptății sociale pe care o realiza statul sovietic și de dragostea și prietenia față de poporul rus.

Greutățile prin care au trecut, lipsurile pe care le-au îndurat în urma războiului civil, biruințele înregistrate an de an, prin munca plină de avînt a popoarelor sovietice au fost cunoscute de poporul nostru, cu toate încercările guvernelor din trecut de a rupe trainica prietenie care ne unea. Pe noi, ca oameni ai Bisericii ne-a interesat în chip deosebit soarta Bisericii Ruse, de care ne lega aceeași credință ortodoxă și veacurile de frățească și strînsă conlucrare întru apărarea dreptei credințe. Lipsa de legături directe, împiedecate prin măsuri arbitrare luate de păturile noastre conducătoare, au putut produce uneori confuzii; dar adevărul n-a putut fi înăbușit, ci a ajuns să fie cunoscut în toată luminoasa lui strălucire. Și adevărul acesta — pe care astăzi, cînd valurile minciunilor de tot felul au căzut pentru totdeauna — s-a dovedit a fi mai frumos decît cele mai îndrăznețe visuri ale trecutului!...

Astăzi, întregul nostru popor — ca și toți oamenii de bună credință din lume — și-a dat seama că, în cadrul statului sovietic, creat după triumful de importanță istorică al Marelui Revoluții Socialiste din Octombrie, popoarele care fuseseră ținute în robie de regimul țarist și-au făurit o viață nouă, îmbelșugată și fericită, cucerindu-și cele mai largi libertăți și realizînd idealul celei mai înalte echități sociale. De aceste libertăți și de această viață nouă s-au bucurat și credincioșii Bisericii Ortodoxe Ruse și s-au răfrînt asupra Bisericii însăși, influențînd-o în chip fericit. Cu toate că unii dintre ierarhii și preoții ortodocși ruși au avut la început o atitudine fățiș dușmănoasă față de noul regim instaurat după Revoluția din Octombrie 1917, — totuși guvernul sovietic și-a îndeplinit cu consecvență principiile pe care le enunțase cu mult înainte mișcarea politică ce conducea lupta popoarelor Rusiei spre libertate, asigurînd și apărînd dreptul cetățenilor săi de a practica orice credință religioasă. Singura restricție a acestui drept fundamental a fost — și este pînă astăzi — una legitimă: practicile religioase să nu contravină bunelor moravuri, regulilor de conduită socială și secu-

rității statului. Datorită acestor condiții, Biserica Ortodoxă Rusă s-a văzut eliberată din cătușele care o țineau legată de țarism și deseori o împiedecau să-și desfășoare misiunea ei mintuitoare de suflete. Toți cîrmuitorii Bisericii Ruse, ca și toți cei ce au cunoscut bine realitățile din Uniunea Sovietică, mărturisesc că abia în anii puterii sovietice Biserica Ortodoxă Rusă a putut să-și îndeplinească, fără nici o stînjnire, lucrarea ei sfîntă. Căci — cu toată fărnica cînstire pe care se părea că țarismul o dădea Bisericii Ruse —, adevărul este unul singur și nu poate fi contestat de nimeni: *o libertate religioasă reală n-a existat și nu putea exista în Rusia, înainte de instaurarea regimului sovietic.*

Așa cum a amintit într-o cuvîntare Prea Fericitul Patriarh Iustinian, este știut că *«în Rusia țaristă, încă de la 1700, Biserica Ortodoxă Rusă nu mai avea un patriarh, iar de la 1721 însăși instituția Patriarhatului a fost desființată și înlocuită prin așa numitul «Sinod Conducător», care era întru totul subordonat țarului și care nu putea lucra decît sub supravegherea unui «Oberprocuror», menit să fie «ochiul împăratului și apărătorul intereselor statului» țarist.* Vreme de două secole, Biserica Ortodoxă Rusă s-a aflat în trista situație de slujitoare a intereselor țarilor despotici, nemai putînd să-și îndeplinească adevărata ei misiune apostolică. Vreme de două secole, ea n-a mai putut lua hotărîri, decît acelea dictate de țar, care devenise în fapt «șef al Bisericii». Asemenea stare de lucruri a dus în mod inevitabil la slăbirea legăturilor dintre cler și credincioși, la îndepărtarea Bisericii de popor, la transformarea clericilor, din slujitori ai Altarului, în slujbași ai țarului și în apărători ai unui stat în care poporul cunoștea cea mai cumplită oprimare, cea mai neagră robie și mizerie»⁶⁾.

Este evident că situația în care ajunsese Biserica Rusă era mai mult decît îngrijorătoare: ea era obligată să renunțe deseori la îndatoririle ei spirituale, pentru a nu călca poruncile țarului; ea nu putea propovădui în libertate învățătura sa adevărată, ridicîndu-și glasul spre a osîndi imoralitatea, trîndăvia și nedreptatea, pentru că acestea erau însăși temelia statului țarist. Lipsită de cîrmuirea canonică și firească, Biserica Ortodoxă Rusă nu mai era Biserica aceea puternică, vie, activă, care în altă vreme își dăduse contribuția ei de seamă în întreaga lume ortodoxă și sprijinise — în deplină concordanță cu învățăturile ei de credință — luptele poporului rus pentru independență și pentru crearea unui stat centralizat.

Abia în 1917 a fost reînființat Patriarhatul, în vîltoarea acelor zile de fierbere care au premers Revoluției din Octombrie. Dar *restaurarea conducerii de sine a Bisericii Ortodoxe Ruse, obținerea libertății depline și scoaterea ei de sub tutela statului, au fost realizate numai după instaurarea puterii sovietice, în cadrul statului sovietic, care a asigurat tuturor cultelor libertatea de organizare și funcționare, după dogmele, canoanele și tradițiile lor, fără nici un fel de constrîngere sau de amestec din partea autorității de stat.* Intr-adevăr, statul clădit pe temelii puse de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a asigurat tuturor cetățenilor «libertatea de conștiință» și «libertatea de manifestare a cultelor religioase», — înscriind aceste înalte principii în legea fundamentală a Statului Sovietic, asigurîndu-le viață și veghînd ca nimeni să nu le aducă vreo atingere.

Eliberată de povara amestecului statului în treburile ei interne, cu o formă de conducere efectiv sobornicească în spiritul rînduielilor de veacuri din Biserica Ortodoxă, preocupată de aci înainte numai de problemele le-

6. *Ibidem*, pp. 56—57.

găse de menirea ei duhovnicească, numai în Statul Sovietic «Biserica Ortodoxă Rusă a putut să-și desfășoare lucrarea ei sfântă, fără nici o stînjnire, și să-și reia locul de cinste pe care se cuvine să-l ocupe în rîndul Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume»⁷), consacîndu-se întru totul împlinirii misiunii ei apostolice.

Și rezultatele n-au încetat să se arate: Biserica Ortodoxă Rusă și-a reîntregit turma credincioșilor, prin readucerea la sînul ei a milioanele de greco-catolici din ținuturile răsăritene, care stătuseră 350 de ani sub dominația Romei papale; ea a izbutit în scurtă vreme să se situeze în fruntea acțiunii de refacere a unității Ortodoxiei, inițiînd consfătuiri și conferințe între Intîistătătorii sau reprezentanții autorizați ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale, cu scopul dorit de toți de a închea un front ortodox menit să aducă o sporire a prestigiului Ortodoxiei Ecumenice și să opună o rezistență mai eficace acțiunilor de prozelitism desfășurate de unele culte.

În acest sens sînt cunoscute nenumăratele vizite frățești pe care Intîistătătorii ai Bisericilor Ortodoxe din lume le-au făcut Bisericii Ortodoxe Ruse, precum și cele pe care Patriarhul Moscovei sau reprezentanții săi le-au făcut altor Biserici Ortodoxe surori; sînt de asemenea cunoscute întîlnirile frățești dintre reprezentanții Bisericilor Ortodoxe, organizate în repetate rînduri de Biserica Rusă, cu nobilul scop de a reface unitatea de acțiune ortodoxă și de a afirma în lume atitudinea Ortodoxiei întregi, în probleme de interes vital pentru umanitate. Este, deci, întru totul îndreptățită afirmația Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a subliniat că «legătura dragostei în Hristos s-a restabilit astfel între Bisericile Ortodoxe surori, datorită inițiativei Bisericii Ruse, care se bucură de cea mai deplină libertate în Statul Sovietic» și că «mergînd pe calea învățaturii evanghelice, în frățească unire cu Biserica Ortodoxă Rusă, celelalte Biserici au putut dovedi lumii că creștinismul slujește vieții, nu morții, slujește pacea și osîndește războiul»⁸), — participînd activ la toate strădaniile menite să aducă acestei omeniri prea des însîngerate, vremuri de liniște și pace, vremuri de bunăstare și fericire.

Desigur că succesele dobîndite de Biserica Ortodoxă Rusă pe drumul împlinirii misiunii sale sfinte, în condițiile de deplină libertate create de Statul Sovietic bucură în chip deosebit toate Bisericile Ortodoxe din lume. Dar ele ne bucură mai ales pe noi, — slujitorii și închinătorii Bisericii Ortodoxe Romîne. Ne bucură, în primul rînd, pentru că ele sînt biruințele unei Biserici surori, de care ne leagă o dragoste și o prietenie multiseculară; ne bucură, apoi, pentru că sînt roadele duhovnicești care încununează strădaniile cele mai mari Biserici vecine, care de nenumărate ori ne-a stat și nouă în ajutor; și ne bucură pentru că experiența cîștigată de Statul Sovietic, în înfăptuirea principiilor care au stat la baza Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, constituie o pildă pentru toate statele în care puterea a trecut în mîinile muncitorilor și care zidesc acum o viață nouă.

Intr-adevăr, regimurile de democrație populară ce s-au instaurat într-o serie de țări eliberate de sub ocupația fascistă de Armata Sovietică — au urmat exemplul Uniunii Sovietice și au asigurat tuturor cultelor religioase din respectivele state, aceeași deplină libertate de organizare și funcționare. Între aceste țări se află și Republica Populară Romînă, unde nobilele idealuri de libertate și dreptate socială ale Revoluției din Octombrie — idealuri

7. *Ibidem*, p. 58.

8. *Ibidem*, p. 58.

comune tuturor celor ce muncesc — sint slujite cu devotament și cu înflăcărat patriotism de cîrmuitorii poporului nostru. Toți cei ce mărturisim o credință religioasă, în granițele țării noastre, știm bine cît este de reală și de deplină libertatea religioasă, garantată de Constituție; toți știm că, pentru prima oară în istoria patriei noastre, toate cultele religioase au găsit un tratament de egalitate în fața cîrmuirii Statului și a legilor; toți știm că pentru prima oară Bisericiile și cultele religioase au dobîndit dreptul de a se organiza și a se conduce singure, după norme proprii doctrinei și tradițiilor lor, fără nici un amestec din partea autorităților de stat.

Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii noastre au primit cu entuziasm istoricele înfăptuiri ale regimului nostru democrat-popular, pe tărîmul asigurării libertăților fundamentale. «Sub soarele acestei eliberări de sub tutela și conducerea Statului — mărturisea cu alt prilej Prea Fericitul Patriarh Justinian —, Biserica Ortodoxă Romînă a pornit la desfășurarea nestînjerită a misiunii ei apostolice, cu o vigoare pe care nu i-au îngăduit-o nici cînd trecutele regimuri; ea a îndepărtat din activitatea sa și a clericilor ei, orice preocupări străine de duhul Evangheliei lui Hristos»⁹).

Cît de binefăcătoare a fost această reînnoire de zel pastoral și de climat social se poate vedea chiar dintr-o sumară trecere în revistă a realizărilor care au încununat activitatea Bisericii noastre Ortodoxe în anii ce s-au scurs de la eliberarea Romîniei și pînă azi. Căci, într-adevăr, toate «*biruințele* care au încununat lupta și jertfa poporului romîn, de-a lungul anilor, ce s-au scurs de la eliberarea patriei noastre, s-au răsfrînt și asupra Bisericii Ortodoxe Romîne; odată cu libertățile cucerite de popor, a dobîndit și Biserica noastră o reală și deplină libertate de organizare și funcționare, fără vreun amestec din partea Statului în treburile ei interne; odată cu treptata propășire a poporului, a propășit și Biserica străbună; adîncirea legăturilor frățești dintre poporul romîn și popoarele Uniunii Sovietice a deschis căi largi pentru reluarea și dezvoltarea străvechilor și rodnicelor legături dintre Biserica noastră și Biserica Ortodoxă Rusă; înrolarea sinceră și hotărîtă a poporului nostru în rîndurile luptătorilor pentru pace a dat și Bisericii noastre Ortodoxe putința de a-și împlini cea mai sfîntă și mai de seamă poruncă lăsată de dumnezeescul ei Intemeietor, aceea de a sluji pacea și buna înțelegere între oameni»¹⁰).

Proclamarea principiului de *egalitate între culte* și aplicarea lui cu fermitate a scos Biserica Ortodoxă din situația umilitoare în care o puseseră trecutele regimuri, prin acordarea de drepturi și avantagii Bisericii Romano-Catolice, căreia i se crease privilegiul unui adevărat stat. Sprijinul monarhiei și trădarea săvîrșită de cercurile guvernante, care au încheiat în 1927 faimosul Concordat cu Vaticanul, fuseseră pîrghiile cu care cercurile ostile Ortodoxiei căutaseră să lovească în Biserica Ortodoxă Romînă, să-i știrbească drepturile legitime de Biserică a majorității cetățenilor statului romîn, să-i diminueze prestigiul și să-i stînjenească activitatea, încurajînd un excesiv prozelitism catolic. Nu mai este astăzi un secret pentru nimeni că — prin acel înrobitor Concordat — frații noștri greco-catolici fuseseră reduși de la situația de Biserică unită, la cea de simplu rit al Bisericii Catolice, întărindu-se astfel cătușele care-i țînuseră subjugați mai bine de două veacuri și sugrumîndu-se cu autoritatea legilor și tra-

9. *Ibidem.* p. 59.

10. P. F. Patriarh Justinian, *23 August, marea sărbătoare a poporului romîn*, în revista «*Biserica Ortodoxă Romînă*», anul LXXII, nr. 8, p.

tatelor orice tendință îndreptățită a clerului și credincioșilor uniți de a se reîntoarce la sinul Bisericii mame. De aceea, una dintre cele dintii măsuri luate la noi în țară, după îndepărtarea monarhiei, a fost aceea a denunțării Concordatului cu Vaticanul, spre a se înlătura cea mai grea stavilă din calea realizării deplinei egalități dintre culte.

Ne mai existând nici un cult protejat efectiv de stat, în dauna altora, ci toate fiind tratate în acelaș fel de către stat, a apărut de îndată posibilitatea înlăturării din viața noastră religioasă a acelor stări de lucruri nefirești, a tuturor actelor neîntemeiate pe voința liber exprimată a clerului și credincioșilor. Așa s-a putut produce acea însuflețită și impresionantă acțiune a fraților greco-catolici, care — văzându-se eliberați de sub imperiul clauzelor înrobitoare din Concordatul încheiat cu slugărnicie și aplicat cu o consecvență demnă de o cauză mai bună, de către vechile regimuri — au trecut la împlinirea năzuinței lor de două veacuri și jumătate: reîntoarcerea sub bolta ocrotitoare a Bisericii străbune. Așa a fost cu puțință să se realizeze reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal, — vis al atîtor generații de ardeleni și rod al egalității reale între culte, proclamată și înlăptuită de regimul democrat-popular.

Dar acest climat nou — clădit în țara noastră pe principiile nobile ale Revoluției Socialiste din Octombrie și după exemplul prețios al Uniunii Sovietice — a mai avut și un alt bun rezultat în viața noastră religioasă. Păstrîndu-și fiecare cu fermitate doctrina sa proprie, mărturisindu-și fiecare credința sa, cultele din Republica Populară Română au răspuns inițiativei Bisericii noastre Ortodoxe și au înlăturat, în raporturile dintre ele, spiritul de ostilitate, invectiva, prozelitismul agresiv, care tulburaseră în trecut de atîtea ori viața celor credincioși. Ele au adoptat, unele față de altele, o atitudine de respect reciproc, de bună conviețuire, de prietenie chiar, și au avut deseori prilejul ca în problemele de interes general să-și unească eforturile, într-o conlucrare loială, spre binele credincioșilor lor și al întregului nostru popor.

De asemenea, *libertatea religioasă* proclamată de Constituția Republicii Populare Române și garantată de legea pentru regimul general al cultelor, precum și de alte dispozițiuni cu caracter normativ, a constituit pentru Biserica Ortodoxă Română, ca și pentru celelalte culte, o adevărată binefacere. Este adevărat că legiuirile vechiului regim cuprindeau declarații despre libertatea credințelor religioase; aceste declarații erau însă, pur formale și niciodată în trecut nu s-a preocupat vreun guvern de traducerea lor în viață. Se știe, doar, că au existat credincioși ai anumitor culte și grupări religioase împotriva cărora s-au desfășurat adevărate pri-goane. Chiar împotriva Bisericii Ortodoxe Române, care era declarată în mod fățarnic drept «Biserică dominantă», s-au luat de către guvernele de altă dată măsuri care îngrădeau — și uneori anulau — orice libertate religioasă și constituiau amestec fățiș în treburile sale interne. N-au fost puține cazurile în care ierarhi destoinici ai Bisericii noastre au ridicat glasul, ca să protesteze împotriva acestor imixțiuni ale puterii de stat în viața Bisericii Ortodoxe Române, dar protestul lor a rămas strigăt în pustiu. Zeci de ani s-a străduit conducerea noastră Bisericească să obțină dreptul de a-și pregăti ea singură — după dogmele, canoanele și tradițiile ei — slujitorii altarelor, dar n-a izbutit să curme o stare de lucruri nefirească și primejdioasă ca aceea a organizării și funcționării școlilor de pregătire a deservenților altarelor ortodoxe, în afara Bisericii, decît în anii regimului

democrat populari care a eliberat Biserica de orice amestec al statului în treburile ei interne, dându-i posibilitatea să se organizeze potrivit normelor sale proprii și să-și întemeieze toate acele instituții de care avea nevoie pentru desfășurarea misiunii ei sfinte.

În aceste condiții create de noul regim popular, Biserica a găsit climatul favorabil unei munci încununată de sporuri duhovnicești. Abia acum a fost cu puțință cele dintii canonizări de sfinți în Biserica Ortodoxă Română; abia acum s-au putut reînoda străvechile legături de prietenie cu Biserica Rusă; abia acum Biserica noastră a putut să întrețină relații strânse, directe și frățești cu toate Bisericile Ortodoxe din lume, câștigând cinstea și prețuirea întregii Ortodoxii pentru nescatele sale comori de credință, de evlavie și de sfințenie și, mai ales, pentru contribuția însemnată pe care teologia românească o aduce culturii teologice ortodoxe.

De asemenea, participarea entuziastă și activă a Bisericii noastre la nobila acțiune a tuturor popoarelor pentru apărarea păcii în lumea întreagă, nu ar fi avut amploarea pe care o are dacă Biserica Ortodoxă Română nu s-ar fi bucurat de cea mai reală libertate și dacă n-ar fi avut mereu în față exemplul zelului pe care Biserica Rusă l-a pus în împlinirea acestei îndatoriri izvorite din însăși porunca Mintuitorului Hristos.

*

Toate acestea sînt numai cîteva din nenumăratele temeuri care explică bucuria cu care Ierarhii, clericii și credincioșii Șintei noastre Biserici se alătură poporului nostru, pentru a cinsti după cuviință rodnică prietenie romîno-sovietică. Sărbătorirea lunii acestei mari prietenii constituie un binevenit prilej pentru amintirea tuturor biruințelor pe care ni le-au adus pe toate tărîmurile vieții noastre statale, dar și o cheazășie pentru promovarea în viitor a legăturilor de prietenie dintre poporul romîn și popoarele Uniunii Sovietice și dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Rusă.

Pentru cîte s-au împlinit pînă acum, precum și pentru cele ce năzuim să se îplinească de acum înainte, pe calea acestei binecuvîntate frății — toți fiii Bisericii noastre dau slavă lui Dumnezeu și înalță spre ceruri cîntări de laudă și rugi de mulțumire, hotărîți să meargă mereu pe același drum cu poporul nostru, pe drumul prieteniei sincere față de popoarele soietice, pe drumul care cheazășuește libertatea, pacea și prosperitatea patriei noastre.

REDAȚIA

C O M E M O R Ă R I

*Cu prilejul împlinirii a 1550 de ani
de la moartea Sf. Ioan Gură de Aur*

SFINTUL IOAN GURĂ DE AUR CA PĂSTOR DE SUFLETE

Sfântul Ioan Gură de Aur a fost unul dintre cei mai mari oratori ai Bisericii și a fost în același timp un mare teolog, un mare ierarh și în aceeași măsură și un foarte mare păstor de suflete. Multe din culmile sfințeniei, ale desăvârșirii duhovnicești, ale artei oratorice bisericești, ale științei de Dumnezeu, ale tratamentului și conducerii pastorale, etc., atinse de această uriașă personalitate creștină au rămas pînă în zilele noastre neegalate de nici-o altă persoană. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur este în sînul Bisericii lui Iisus Hristos un izvor nesecat de apă vie, un far dătător de lumină cerească un model de luptător neînfricat împotriva răului și a imoralității și un păstor ideal de suflete.

Preocupările pastorale ale Sfântului Ioan Gură de Aur au început odată cu sfințirea lui întru diacon, la anul 381 și apoi au continuat pe un plan și mai mare în timpul cît a slujit ca preot în Antiohia, între anii 386-397.

În timpul acelei păstoriri în Biserica din Antiohia s-a desfășurat o activitate pastorală cu totul excepțională. Această Biserică dădea în vremea aceea casă, masă și îmbrăcăminte alor peste 3000 femei văduve și fecioare și purta grija unui număr mare de bolnavi și străini adăpostiți în acel oraș. În afară de aceasta, se mai îngrijea de toți deținuții care se găseau în închisorile orașului, dîndu-le și lor hrană, îmbrăcăminte, tratament medical și mai ales tratament duhovnicesc. În lucrarea aceasta grea și obositoare Sfântul Ioan Gură de Aur s-a distins într-un chip cu totul deosebit. Ca un părinte adevărat el a iubit în chip sincer pe toți fiii săi duhovnicești, pe toți semenii săi și mai ales pe cei care se găseau în lipsuri, în necazuri, în dureri și suferințe. Sfântul Ioan Gură de Aur a ostenit neîncetat și a ajutat ca nimeni altul pe toți aceia care erau avizați în orice formă la mila, la ajutorul și mîngîierile Bisericii. Sfântul Ioan Gură de Aur n-a cruțat nici o osteneală n-a ocolit nici o jertfă, n-a pregetat nici o clipă, ci ziua și noaptea se găsea mereu în slujba ajutorării deaproapelui său, în slujba alinării durerilor și suferințelor fraților săi, în slujba povățuirii tuturor credincioșilor pe căile mîntuirii creștine. Dragostea lui față de om era fără de margini. «El susține dragostea ca pe un principiu fundamental al existenței, asemenea lui Empedocle, și ca pe cea mai înaltă poruncă a lui Dumnezeu. Într-o religie ca cea creștină, în care Dumnezeu este dragoste și mîntuirea se prezintă ca un act al dragostei, este firesc, se va zice, ca dragostea să fie pusă pe primul plan. Și, totuși, nici un Părinte al Bisericii n-a înălțat dragostei imnele pe care Sf. Ioan i le-a înălțat în toate operele și în toate împrejurările vieții sale. Pentru el, dragostea de Dumnezeu și de oameni nu e un cuvînt gol sau protocolar, ci cea mai vie și minunată realitate, singura pentru care viața merită să fie trăită. Concepția sa

despre om este o dragoste fierbinte pentru om. Nimic în lume nu merită atîta dragoste ca omul. «Nimic nu-i atît de prețios ca sufletul (omul); lumea toată nu-l egalează», proclamă autorul nostru. Dumnezeu a făcut toate din cauza dragostei sale față de oameni și a bunătății sale. El a creat toate pentru om. Dacă cineva ar cerceta cu atenție toate cîte le săvîrșește Creatorul în fiecare zi pentru noi, ar descoperi un abis al iubirii sale de oameni. Situația sa privilegiată de ființă rațională și stăpînitore a lumii, omul o datorește dragostei de oameni a lui Dumnezeu»¹⁾...

«Dragostea față de om este inima concepției hrisostomice despre om. Fără dragoste, toate celelalte calități și creații ale omului n-au valoare, pentru că nu promovează viața și fericirea. Dragostea este viață este mers înainte, este lumină, este zbor spre înălțimi, este biruință asupra întunecului și asupra morții. Dragostea trebuie să înflorească în orice om și în orice situație, mai ales în împrejurările grele. Trebuie să iubim pe orice om, indiferent dacă ne este prieten sau dușman, cunoscut sau necunoscut, drept sau păcătos. Omul e cel mai prețios lucru din cîte există în lume, mai valoros decît întreaga lume. Să imităm pe Dumnezeu care n-are dușmănie, ci numai dragoste față de om»²⁾. Din această dragoste curată și din această înaltă concepție creștină despre om au izvorît toate faptele bune ale preotului Ioan întru adăpostirea, hrănirea, îmbrăcarea, mîngăierea și povățuirea miilor de credincioși săraci și necăjiți din Antiohia.

Dragostea Sf. Ioan față de credincioșii săi și față de toți locuitorii din Antiohia s-a dovedit într-un mod cu totul neașteptat și cu prilejul conflictului dintre împăratul Teodosie și cetățenii Antiohiei. Poverile fiscale din timpul acela au răzvrătit pe antiohieni împotriva conducerii statului, și la anul 387 ei au dărîmat toate statuile împăratului și ale membrilor familiei sale. Faptul acesta a întărit pe împărat și a adus locuitorilor din Antiohia amenințarea exterminării lor totale. Groaza și disperarea cea mai amară stăpînea asupra tuturor. Orașul întreg era torturat de ideea morții. Cei bogați și puternici încercau toate posibilitățile să scape și să fugă din oraș, lăsînd totul în părăsire. Cei săraci și lipsiți de putere așteptau îndurerați nimicirea orașului și sfîrșitul lor tragic. Era un tablou sumbru și o încordare sufletească fără precedent în viața tuturor locuitorilor din Antiohia. În astfel de împrejurări Sfîntul Ioan Gură de Aur n-a dezertat de la datoria lui de preot, el nu a părăsit orașul, așa cum au făcut toți filozofii păgîni, ci a rămas pe loc, în mijlocul credincioșilor săi înfruntînd alături de ei amenințările și moartea. În fața exemplului și a îndemnurilor sale masele de credincioși i-au urmat pilda, au rămas pe loc, strîngîndu-se toți în jurul lui. Ceva mai mult: Sfîntul Ioan Gură de Aur a urcat amvonul bisericii și în fața unui număr de credincioși neîntîlnit pînă atunci, a rostit cele 21 de predici, numite «**Omiliile despre statui**», care au rămas celebre și au dus faima acestui mare predicator și mare păstor de suflete pînă departe peste granițele Siriei. Prin aceste cuvîntări Sf. Ioan Gură de Aur a reușit să ridice moralul credincioșilor din Antiohia pînă la gradul de a se arăta plini de demnitate chiar și în fața morții. El i-a certat părintește pe cei vinovați, i-a ajutat să-și vadă și să-și recunoască greșelile, să dorească îndreptarea, i-a mîngăiat și i-a încurajat ca pe adevărații săi fii duhovnicești și în felul acesta le-a insuflat nădejdi noi de viață virtuoasă și fericită.

La începutul postului mare a plecat din Antiohia însuși episcopul locului, Flavian, la împăratul Teodosie, spre a obține grațierea locuitorilor din Antiohia. Memoriul în care se cerea clemența împăratului a fost alcătuită de însuși Sf. Ioan Gură de Aur. De sigur, acest memoriu de o frumusețe clasică, precum și cuvîntările sale celebre au avut darul să îmblînzească și să potolească minia împăratului, determinîndu-l să acorde grațierea solicitată. Mare a fost bucuria tuturor cetățenilor din Antiohia cînd Sf. Ioan Gură de Aur a anunțat de pe amvon, prin omilia 21, că împăratul a iertat pe toți cei vinovați și că orașul și locuitorii lui sînt salvați. Fără de margini a fost atunci și recunoștința credincioșilor din Antiohia față de preotul lor, ca și față de episcopul lor Flavian, care au colaborat atît de creștinește și au lucrat cu atîta inimă pentru salvarea orașului și a tuturor locuitorilor lui.

1. Omiliile 3, 3; 10, 7; 12, 4 la Geneză, Migne, P. G., 53, col. 35, 89, 103. cit. după Pr. Prof. Ioan G. Coman în «Studii Teologice», București 1955. nr. 7-8, p. 414.

2. Pr. Prof. Ioan G. Coman, în «Studii Teologice» București 1955, nr. 7-8, p. 414-415.

Sf. Ioan Gură de Aur, în calitatea lui de părinte sufletesc al credincioșilor din Antiohia, a fost în aceste împrejurări tragice asemenea Păstorului ce ui buza din Evanghelie (Ioan 10), care și-a pus întreg sufletul său pentru salvarea păstorilor săi.

Dacă dragostea Sfântului Ioan Gură de Aur pentru credincioșii săi a fost fără de margini, dacă devotamentul și jertfelnicia lui pentru salvarea lor n-a cunoscut nici o ezitare, la rîndul lor, și ei l-au iubit ca pe nimeni altul. S-a văzut acest lucru mai ales la anul 397, cînd împăratul Arcadie, influențat de primul său ministru, Eutropie, care cunoștea pe Sfântul Ioan Gură de Aur, a hotărît să-l aducă și să-l facă patriarh în Constantinopol. Piedeca cea mare în realizarea acestui plan era tocmai dragostea nemărginită a credincioșilor din Antiohia față de marele lor păstor de suflete. Insuși împăratul și întreaga conducere a statului se temea de faptul că credincioșii din Antiohia nu vor admite cu nici un preț ca bunul lor preot să fie dus în altă parte. Temîndu-se de opoziția credincioșilor, împăratul a poruncit guvernatorului Asterie din Antiohia, să găsească el mijlocul cel mai potrivit și fără știrea nimănui, preotul Ioan să fie scos din oraș și trimis la Constantinopol. Asterie, a invitat atunci pe preotul Ioan să meargă împreună cu el și să viziteze anumite morminte ale martirilor în afara orașului. Sfântul Ioan Gură de Aur a acceptat invitarea, fără să știe sau să bănuiască ceva. Ajunși în afara orașului Sfântul Ioan Gură de Aur a fost răpit și fără vrerea lui a fost dus cu pază puternică la Constantinopol, unde a fost sfințit și instalat ca patriarh, la 26 februarie anul 398.

Recurgerea împăratului la mijlocul de a răpi în felul acesta pe preotul Ioan din mijlocul credincioșilor săi, vădește dragostea nemărginită a acestora față de părintele lor sufletesc, vădește stima prețuirea și autoritatea de care se bucura Sfântul Ioan Gură de Aur în fața credincioșilor săi.

Ca patriarh Sfântul Ioan Gură de Aur s-a impus de la început prin o serie întreagă de măsuri, luate pentru îndreptarea vieții clerului și credincioșilor din Constantinopol și din întreaga patriarhie.

În primul rînd a luat măsuri foarte aspre împotriva tuturor clericilor, a căror viață morală lăsa de dorit. El pretindea tuturor preoților să aibă viață exemplară, viață pusă în deplină armonie cu învățăturile Evangheliei, care cere tuturor slujitorilor altarelor următoarele: **«Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd ei faptele voastre cele bune, să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri».** (Matei 5, 13-16).

Sfântul Ioan Gură de Aur n-a ținut nici cînd seama de fața oamenilor, de averea lor, de puterea lor și nici de poziția lor în societate. El a combătut și a sancționat cu mare severitate ori ce abateri de la acest principiu evanghelic.

În același timp a dispus să se facă economii mari în cheltuielile patriarhiei, a suprimat luxul și risipa din propria sa reședință, introducînd cea mai aspră simplitate călugărească în mobilier hrană, îmbrăcăminte, etc. Toate economiile realizate în felul acesta au fost întrebuintate pentru zidirea de spitale, orfelinate și întru ajutorarea celor bolnavi și săraci.

A împiedecat cu mină tare «exploatarea de către cler a darurilor pentru săraci. Interzise călugărițelor și diaconeselor de a mai locui la clerici. Ceru văduvelor purtare ireproșabilă. Rîvna sa de reformator implacabil, tonul tăios și neiertător al predicilor sale care criticau aspru toate păcatele și pogorămintele, de jos pînă sus, la Eutropiu și împărăteasa Eudoxia, dragostea sa pentru săraci, pentru adevăr și pentru dreptate, i-a făcut mulți dușmani»³⁾.

«Unele întîmplări din vremea episcopatului său au fost prilej de verificare a caracterului său, (de păstor drept și intransigent), dar și de concentrare a dușmăniei împotriva persoanei sale. Eutropiu stăruise pentru aducerea Sf. Ioan la scaunul patriarhal al Constantinopolului și îl ajutase în lucrările sale de început. Dar Eutropiu era lacom și vicios. Sf. Ioan îl critica de pe amvon. Eutropiu voise să suprima Bisericii dreptul de azil. Ioan i s-a opus. Cînd, în 399, Eutropiu căzuse în disgrație și ceru azil Bisericii, Sf. Ioan îl primi în Biserică, îl apăra de poliția imperială care vine să-l aresteze. dar în cele două cuvîntări ținute cu acest prilej, patriarhul a arătat cît e de trecătoare slava lumii acesteia și cît de ocrotitoare este Biserica. Pentru nedreptăți de felul celor comise de Eutropiu, autorul nostru muștră

3. Patrologie. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice. București 1956, p. 200-201.

și pe împărăteasa Eudoxia, care după căderea lui Eutropiu ajunsese suverană absolută în imperiu»⁴⁾.

Era firesc ca prin asemenea măsuri aspre să nemulțumească pe cei răi, pe cei vicioși pe cei abuzivi, dar a câștigat dragostea și admirația celor de jos, celor nedreptățiți. Dragostea aceasta pentru Sfântul Ioan Gură de Aur arhipăstorul lor cel bun, s-a manifestat din plin cu prilejul deportării lui din Constantinopol. Mii de credincioși s-au răscolat și au cerut zgomotos împăratului să le redea înapoi pe marele lor păstor de suflete. Strigătul unanim al maselor de credincioși era: «Mai bine să nu mai răsară soarele decât să nu mai vedem și să nu mai ascultăm pe marele nostru orator și marele nostru păstor de suflete». Sub presiunea aceasta împăratul a dispus readucerea Sf. Ioan în Constantinopol la anul 403. Dar fiindcă Sf. Ioan n-a încetat să critice aspru de pe amvon destrăbălarea și abuzurile de la curtea imperială și în special viața imorală a împărătesei Eudoxia, el a fost din nou exilat la anul 404.

Dragostea credincioșilor față de marele lor păstor de suflete s-a manifestat puternic și cu prilejul acestei a doua și ultima lui deportare. Unii din credincioși l-au urmat de aproape, mergând pînă departe în locurile primejdioase ale surghiunului său în Asia Mică, la Cucuza, înfruntînd arșița și frigul, foamea și setea, primejdiile din partea tilharilor, primejdiile din partea fiarelor sălbatice, primejdiile din partea forurilor politice, etc. Alți credincioși ai săi au păstrat tot timpul legăturile lor cu marele deportat prin scrisori, pînă la anul 407, cînd această uriașă personalitate bisericească s-a prăbușit sub povara celor mai cumplite chinuri și suferințe fizice și morale⁵⁾.

«Pe cît a fost de mare orator, pe atît a fost de mare păstor sufletesc. Tragedia vieții sale ne arată ce adîncă conștiință religioasă a avut ierarhul în fața moaștelor căruia a trebuit să se plece (însuși împăratul) Teodosie II (408-450) și să îngenunche, cerînd iertare pentru păcatele părinților săi»⁶⁾.

Nu numai dragostea nemărginită față de credincioșii săi, nu numai interesul și munca de fiecare zi și de fiecare clipă a lui pentru binele și fericirea păstoriiților săi, l-au vădit ca pe un mare și ideal păstor de suflete. Alături de această muncă uriașă, alături de această dragoste nemărginită de părinte adevărat, Sf. Ioan a lăsat și o lucrare scrisă, deosebit de valoroasă pentru studiul Teologiei Pastorale. Tratatul său «Despre preoție», scris pe timpul cînd era încă diacon în Antiohia, este o adevărată capodoperă literară a întregii literaturi creștine din lume.

Lucrarea aceasta este împărțită în 6 cărți și fiecare carte are mai multe capitole. E scrisă în formă de dialog după modelul literar platonian. Personagiile dialogului sînt Sf. Ioan și prietenul său Vasile, probabil viitorul episcop de Rafanea, în Siria. Lucrarea a fost scrisă prin anul 383. Autorul s-a inspirat pentru unele idei și aspecte ale preoției din lucrarea Sfîntului Grigorie de Nazianz: «Apologia despre fuga sa în Pont». Motivul pentru alcătuirea acestei lucrări a fost supărarea lui Vasile împotriva Sf. Ioan, pentru că amîndoi s-au înțeles să primească să fie hirotoniți. Respectînd acest înțeles Vasile a acceptat preoția și a ajuns episcop, în timp ce Sf. Ioan a fugit și s-a ascuns ca să nu fie găsit și dus la hirotonie.

În cartea I, autorul arată cît de profundă și cît de sinceră a fost prietenia lui cu Vasile, arată calitățile superioare ale prietenului său, arată motivele reale pentru care el n-a putut să primească deodată cu Vasile taina preoției, arată învinuirile pe care Vasile le-a ridicat împotriva lui Ioan, răspunde acestor învinuiri și se justifică de ceea ce a făcut, arătînd că în situația dată el nu putea să facă altceva de cît așa cum a făcut. Motivele fugii lui de preoție au fost în primul rînd cererea stăruitoare a bunei sale mame de a nu o părăsi acum la bătrînețe, de a nu o lăsa singură și în al doilea rînd convingerea personală că el nu este încă suficient de pregătit pentru această înaltă și sfîntă demnitate. El s-a înspăimîntat de marea răspundere a preoției și de aceea a căutat să mai câștige timp pentru a se pregăti și mai bine.

În cartea a II-a Sf. Ioan spune că preoția este în primul rînd semnul iubirii lui Hristos și în al doilea rînd semnul iubirii credincioșilor, pe care Hristos îi îndreptățează conducerii păstorilor. El arată că preoția este cea mai înaltă slujbă și de aceea ea reclamă suflete mari, oameni excepționali, oameni superiori. Slujba preoției

4. Ibidem, p. 200.

5. Δ. Σ. Μπαλάνου. Πατρολογία. Atena 1930, p. 355-356.

6. Cicerone Iordăchescu. Istoria vechii literaturi creștine, partea II. Iași 1935, p. 135.

are și multe greutăți, multe piedici, multe primejdii și nu ori cine este în stare să biruiască aceste neajunsuri.

Arată apoi în continuare dragostea nemărginită a prietenului său Vasile pentru Hristos și virtuțile lui alese.

Sf. Ioan n-a fugit de preoție ca prin această fugă să jignească pe cei care l-au ales și vroiau să-l facă preot, dimpotrivă prin această fugă el a arătat lumii întregi că din prea mare iubire față de Hristos și din stimă aleasă față de prietenii săi a ezitat să primească atunci demnitatea preoției. El s-a temut în chip sincer că nu va fi în stare să facă față tuturor obligațiilor înainte, legate de demnitatea preoțească și de așteptările celor ce îl doriau să le fie părinte și păstor de suflete.

În cartea a III-a Sf. Ioan răspunde amănunțit tuturor învinuirilor ce i s-au adus de către prietenul său Vasile ca și de către alții și arată că nu mândria personală, nici pofta de slavă deșartă și nici lăcomia de bunuri pămîntești l-au determinat să fugă de preoție. Nu, nimic din toate acestea.

Preoția e cea mai înaltă demnitate din univers. Ea, prin originea ei dumnezească, e mai presus de regalitate, mai presus de ori și ce închipuire de slavă omenească, mai presus chiar decît slujirea îngerilor. Preoția Noului Testament este de-a dreptul înfricoșătoare față de preoția Vechiului Testament. Preoția Noului Testament dă puteri nebănuite fiecărui preot, prin ea se revarsă cele mai așese daruri ale lui Dumnezeu asupra credincioșilor. Chiar Sfîntul Apostol Pavel s-a cutremurat, privind măreția, frumusețea și puterea preoției creștine.

Spre a putea îndeplini cu vrednicie această slujbă dumnezeiască se cere ca preotul să fie înțelept, sfînt, blînd iertător, etc.

Partea a doua a acestei lucrări, care cuprinde cartea a patra, a cincea și a șasea, se ocupă pe larg de calitățile necesare preotului.

În cartea a patra arată amănunțit răspunderile mari ale episcopilor, care hitonesc persoane nevrednice, precum și răspunderile preoților care se lasă copleșiți și stăpîniți de patimi.

În special, preoția pretinde preotului să aibă mai presus de orice o cultură vastă, să aibă din plin darul oratoriei, să fie pregătit pentru tot felul de lupte pe tărîm doctrinar și să dea ca exemplu pe Sfîntul Apostol Pavel, care a fost foarte pregătit pentru a duce o viață virtuoasă, pentru a vesti adevărul creștin și pentru a purta orice luptă prin cuvîntul său înaripat. Preotul care n-are asemenea calități aduce multă pagubă credincioșilor săi.

În cartea a cincea autorul se ocupă de caracterul și referințele predicilor alcătuite pentru masele de credincioși. Ele cer totdeauna o aprofundare temeinică a tuturor problemelor vieții, cer studiu și pregătire serioasă. Nimănui nu-i este îngăduit să predice nepregătit.

Predicatorul trebuie să disprețuiască mîndria și invidia. Prin aceasta autorul nu înțelege ca preotul să facă abstracție totală de părerile credincioșilor săi de felul lor de a privi și judeca lucrurile. Nu, dar el nu trebuie să se lase rob, subordonat acestor părerii. Totdeauna predicatorul să fie călăuzit la alcătuirea și rostirea predicii de ideea ca ea să placă în primul rînd lui Dumnezeu. În felul acesta preotul e ferit de a cădea în greșala mîndriei și a vanității.

În cartea a șasea Sf. Ioan se ocupă în mod special de exemplul vieții, de desăvîrșirea morală necesară fiecărui preot. Viața preoților trebuie să fie din toate punctele de vedere mai curată, mai desăvîrșită, mai sfîntă decît însăși viața călugărilor, pentru că preoții sînt puși să mîntuiască și pe alții și nu mai pe ei. E lucru mult mai ușor să te mîntuiești pe tine decît să mîntuiești pe alții.

Preoții vor avea să răspundă în fața dreptului Judecător mai mult de păcatele credincioșilor lor decît de păcatele lor personale. Deci, după Sfîntul Ioan Gură de Aur, cele trei puteri mari ale pastorației creștine sînt exemplul vieții preotului, **cultura lui înaltă și darul oratoriei**.

Lucrarea «Despre preoție» are plan precis, compoziție densă și logică, orizont măreț, frumuseți spirituale excepționale, stil strălucitor, bogăție de idei, mîngiere, îndemn și îndreptar pentru adevărații creștini» 7).

Lucrarea aceasta atît de valoroasă, a fost tradusă în cursul veacurilor în aproape toate limbile pămîntului, în care s-a vestit Evanghelia lui Iisus Hristos. Ea a fost și este în mare parte și astăzi manualul ideal de Teologie pastorală, care a dat și dă directivele necesare bunei păstoriri creștine, care a inspirat și inspiră mereu miile de preoți să-și îndeplinească cu vrednicie slujba lor de păstori ai turmei

cuvîntătoare, care subliniază greutatele și răspunderile înfricoșătoare ale preoției. Mai presus de orice este însă această carte un imn măreț de proslăvire a demnității, a frumuseții, a sublimității preoției.

În limba noastră romînească cartea aceasta a fost tradusă și publicată de mai multe ori și în diferite locuri.

Prima traducere a fost făcută de către episcopul Iosif al Argeșului, sub titlul: **Cuvinte șase despre preoție**, București 1820. În fruntea acestei traduceri se găsește prefața mitropolitului Dionisie al Ungrovlahiei⁸⁾.

O a doua traducere s-a făcut la Sibiu, în anul 1865, de către preotul din Brașov Iosif Barac, sub titlul: **Scrierea Sfîntului Ioan Gură de Aur despre preoție**. Traducerea aceasta s-a făcut la îndemnul și din inițiativa marelui Mitropolit Andrei Șaguna, care în prefața cărții spune, între altele: «Scrierile Sfîntului Ioan Gură de Aur (Hrisostom), care au devenit pînă în ziua de astăzi, ca o visterie neprețuită pentru preoți și mireni, cu deosebire cartea lui Ioan Gură de Aur intitulată «Despre preoție» fu declarată de cea mai clasică dintre toate scrierile lui ca una, ce cuprinde o cuvîntare însuflețită de Dumnezeu, despre demnitatea și sarcina preoției, și cu deosebire a episcopului. Nu numai o mulțime de martori de pe timpul antichității creștine o mărturisesc aceasta, ci însuși scriitorii de astăzi de alte religii laudă această scriere a Sfîntului Hrisostom. Cum așa dar noi românii, creștini de religia greco-orientală să nu o îmbrățișăm? Mai cu seamă aflîndu-se într-însa cele mai folositoare învățături pentru alegeri de preoți și episcopi..»

Scrierea aceasta umple de binecuvîntare pe lumean ca și pe preot, pe junele care se pregătește pentru preoție, ca și pe preotul încărunțit în preoție..

Astfel de carte ne-a lipsit nouă romînilor de lege ortodoxă orientală..., de aceea neajungîndu-mi timpul spre a o traduce singur, am poftit pe parohul nostru din Brașov Iosif Barac, ca să o traducă, ceea ce a și făcut, și eu cenzurîndu-o, și aflîndu-o de bună m-am hotărît, a da la lumină, adecă a o da preoților, diaconilor, clericilor și tuturor cănturarilor noștri, ca o făclie luminătoare, spre a o întrebuița de un izvor nesecat la alegeri de fețe bisericești, și la împlinirea grelei chemări a preoților și episcopilor⁹⁾.

P. I. Papiu a publicat la anul 1869, la Gherla aceeași lucrare sub titlul: **Despre preoție**¹⁰⁾.

Preotul Econ. Ștefan Călinescu a tradus și a publicat această lucrare sub titlul: **Povățuitor în activitatea pastorală a preotului**, București 1908. «Incepînd cu cartea a doua (tratatu') e retipărit în Dreptul bisericesc al lui Dim. Boroianu, Iași 1899, vol. I, p. 487-606¹¹⁾.

O traducere mai recentă făcută după textul editat de Ioan Albert Bengelus, Lipsca 1866, ne-a dat Pr. Econ. Aristide Geamănu, Craiova 1941.

Intrucît și această traducere este epuizată, se simte puternic lipsa acestei cărți în viața și activitatea pastorală a preoților noștri. Pentru aceea, socotim bine venită publicarea în paginile acestei reviste — la împlinirea a 1550 de ani de la moartea Sfîntului Ioan Gură de Aur — a tratatului său «Despre preoție», în traducerea îngrijită și competentă a P. C. Pr. D. Fecioru.

Din cele arătate pînă acum se vede clar că Sfîntul Ioan Gură de Aur a fost atît prin viața sa exemplară, prin activitatea sa neobosită, prin îndrăzneala și curajul său, prin tot ceea ce a realizat în misiunile sale de diacon, preot și patriarh, cît și prin ceea ce a scris el despre preoție, unul dintre cei mai mari păstori de suflete, pe care i-a avut Biserica lui Iisus Hristos pînă în zilele noastre. și a cărui pildă se cere urmată de toți slujitorii altarelor creștine.

Pr. Prof. SP. CİNDEA

8. Vezi I. Bianu și Nerva Hodoș, **Bibliografia Romînească Veche**. Tom. III, București 1912-1936, p. 330-331.

9. Sfîntul Ioan Gură de Aur, **Despre preoție**, Sibiu, 1865. Precuvîntare de Mitropolitul Andrei Șaguna p. 3-5.

10. Vezi Cicerone Iordăchescu. op. cit., p. 130.

11. Pr. Dr. Ioan Zugrav, **Introducere în Teologia Pastorală**, 1942, p. 33-34.

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

DESPRE PREOȚIE

CĂRTEA ÎNTÎIA¹⁾

1. Vasile întrecea pe toți prietenii Sfântului Ioan Gură de Aur. 2. Buna înțelegere dintre Vasile și Sfântul Ioan Gură de Aur. Vorbire despre bunurile unuia și ale altuia. — 3. Talerele balanței n-au mai fost deopotrivă când a fost să îmbrățișeze viața monahală. — 4. Dorința celor doi de a trăi îndeobște. — 5. Jelanțiile mamei Sfântului Ioan Gură de Aur. — 6. Inșelăciunea de care s-a folosit Sfântul Ioan Gură de Aur pentru hirotonirea lui Vasile. — 7. Invinuirea blîndă și duioasă adusă de Vasile Sfântului Ioan Gură de Aur. — 8. Icusita apărare a Sfântului Ioan Gură de Aur. — 9. Ascunderea gîndului este de mare folos atunci cînd e făcută cînd trebuie și cu bună intenție. Teză și demonstrație²⁾.

CAPITOLUL I

Am avut mulți prieteni sinceri și adevărați³⁾, care cunoșteau și păzeau cu sfințenie legile prieteniei. Dar unul dintre aceștia mulți îi întrecea pe toți în dragostea ce mi-o purta. Ambiționa să-i lase în urmă pe prietenii mei, tot atît de mult pe cît aceștia lăsau în urmă simplele mele cunoștințe. A fost lîngă mine tot timpul. Am urmat aceleași studii și am avut aceiași profesori⁴⁾. Una ne era și rîvna și sîrguința pentru studiile ce le făceam. La fel ne era și dorința, născută din aceleași năzuințe. Nu numai cînd mergeam la dascăli, dar și cînd i-am părăsit, cînd a trebuit să ne hotărîm ce drum este mai bun pentru noi de ales în viață și atunci tot de o părere am fost.

CAPITOLUL II

În afară de asta, mai erau și alte pricini care ne-au păstrat nestricată și trainică buna noastră înțelegere. Nu se pûtea mîndri unul mai mult ca altul cu măreția și frumusețea patriei sale. Nu eram eu prea bogat, iar el sărac lipit pămîntului. Avera fiecărui din noi era la fel, precum la fel ne era și gîndul și voința. Neamul nostru, al lui și al meu, ne era la fel de slăvit. Totul era deopotrivă, după cum deopotrivă ne erau și gîndurile și doririle.

CAPITOLUL III

Dar cînd a fost vorba să îmbrățișăm viața cea fericită a monahilor, filosofia cea adevărată⁵⁾, atunci talerele balanței n-au mai fost deopotrivă. Al lui se ridica în sus, iar eu, legat încă de poftele lumii, pogoram talerul meu, îl îngreunam cu nălucirile tinereții, și-l sileam să atîrne în jos. Ne-a rămas, e drept, nesdruncinată, ca și mai nainte, prietenia noastră, dar legăturile noastre obișnuite s-au întrerupt. De altfel nici nu pot trăi la un loc doi oameni care nu urmăresc același scop. Cînd însă am ridicat capul

din vîltoarea vieții, prietenul meu mi-a întins amîndouă mîinile. Dar nici așa egalitatea de mai nainte n-am mai putut-o păstra. În curgerea vremei mă întrecuse; era mai tare ca mine, era iarăși mai pre sus de mine, se ridicase sus, sus de tot.

CAPITOLUL IV

Și totuși, pentru că era bun la suflet și pentru că prețuia mult prietenia mea, s-a despărțit de toți ceilalți prieteni și-și petrecea tot timpul alături de mine. Dorea asta și mai nainte; dar, după cum am spus, trîndăvia⁶⁾ mea îl împiedeca. Că nu era cu putință ca eu, care stăteam la tribunal⁷⁾ și eram pasionat după spectacolele de teatru să mă mai văd des cu el care stătea neconținut cu ochii pironiți deasupra cărților și nu ieșea niciodată în oraș. Aceasta a și fost pricina despărțirii noastre de mai nainte. Cînd însă m-am întors la același fel de viață ca și al lui, prietenul meu și-a dat atunci dintr-odată la iveală dorința, nutrită de multă vreme în sufletul său. Nu se îndura să mă lase singur nici cea mai mică parte din zi. Nu înceta rugîndu-mă să părăsim fiecare casa părintească și să trăim amîndoi în deobște. Mă convinsese; și lucrul era aproape să se împlinească.

CAPITOLUL V

Dar jelaniiile neconținute ale mamei⁸⁾ m-au împiedecat să-i fac prietenului meu acest har, dar mai bine spus să primesc eu de la el acest dar.

Cînd mama a simțit ce am de gînd să fac, m-a luat de mîină și m-a dus în camera ei. S-a așezat alături de mine, pe patul în care m-a născut. A început să verse rîuri de lacrimi și să adauge cuvînte mai jalnice ca lacrimile.

Jeluindu-se mi-a grăit așa:

«Eu, copile, n-am avut norocul să mă bucur multă vreme de frumoasele însușiri ale tatălui tău⁹⁾. Așa a hotărît Dumnezeu. Tatăl tău a murit îndată după nașterea ta. Moartea lui te-a lăsat pe tine orfan, iar pe mine văduvă înainte de vreme. Numai cele care sufăr văduvia pot cunoaște bine greutățile văduviei. Graiul nu-i în stare să zugrăvească furtuna și viforul suferit de o fată tinăra ca mine, abia ieșită din casa părintească, neiscușită în treburile gospodăriei și ale vieții și aruncată pe neașteptate într-o durere nespus de mare și slită să fac față unor griji mai presus de vîrsta și de firea ei. Trebuie să pună la treabă pe slugi, să fie cu luare aminte la vicleniile lor, să zădărnicească intrigile rudelor, să îndure cu curaj amenințările celor care strîng birurile și neomenia slujbașilor la plata impozitelor. Dacă răposatul tată lasă în urma sa un copil, alte greutăți pe capul tinerei văduve. De e fată, e drept, vin pe capul mamei și așa multe griji; totuși este scutită de cheltuieli și de frică. Dar de e băiat o năpădesc în fiecare zi nenumărate temeri și mai multe griji. Nu mai vorbesc de cheltuiala de bani pe care trebuie să o îndure dacă dorește să-l crească așa cum trebuie crescut un om liber.

«Dar nici unul din aceste necazuri nu m-a făcut să mă căsătoresc a doua oară și să aduc un nou soț în casa tatălui tău. Am rămas în mijlocul frămîntărilor și tulburărilor. N-am căutat să scap de cuptorul de foc al văduviei. Mai întii m-a ajutat Dumnezeu. Apoi nu mică mîngîiere mi-a adus în acele cuplute clipe și vederea neconținută a chipului tău. Chipul tău, dragul meu, păstra icoana însuflețită a răposatului tău tată. Semeni așa de bine cu el! De aceea, chiar pe cînd erai prunc, pe cînd încă nici nu

Dar pot eu oare suferi cealaltă rușine ce mi-o fac cunoscuții? Unii te învinuiesc și spun că ai fugit din pricina mândriei tale fără margini, alții că ai fugit din pricină că ți-i dragă slava lumii; alții, acuzatori și mai necruțători, te învinuiesc și de una și de alta.

Mai mult încă, ocărăsc și pe cei ce ne-au făcut această cinste spunând: «Bine le-a făcut! Trebuie încă să-i facă de ris și de ocară și mai mult, că au lăsat la o parte atât de mulți și atât de vrednici bărbați și au ridicat deodată la o cinste atât de mare, pe care nici în vis nu se așteptau să o aibă, pe niște tineri, care pînă mai ieri-alaltăieri se tăvăleau în plăcerile lumii, numai pentru că au încrunțat din sprincene cîtăva vreme, că au purtat haine de culori închise și au făcut-o pe tristii și îngîndurații! Iar oameni, care au trăit în înfrînare din copilărie și pînă la adînci bătrînețe, stau printre credincioșii de rînd și sînt conduși de copiii lor, care nici n-au auzit de legile după care trebuie să conducă această înaltă dregătorie».

Astfel de învinuiri și altele mai grele ca acestea ni le aduc neincetat cei ce ne atacă. N-am cum să mă apăr de aceste învinuiri. Te rog dar spune-mi tu! Nu cred că ai fugit de preoție așa fără de pricină și fără de rost, numai ca să-ți atragi asupra-ți dușmănia unor bărbați atât de mari, cî cu cap și chibzuială. De asta cred că ți-i gata și cuvîntul de apărare. Spune-mi dar ce pricini îndreptățite poți spune celor ce ne învinuiesc.

Nu-ți cer să te desvinovățești de răul ce mi l-ai făcut. Nu-ți cer să te desvinovățești că m-ai înșelat, că m-ai trădat, că n-au avut în ochii tăi nici un preț bucuriile ce ți le-am făcut pînă acum. Eu am adus sufletul meu și l-am pus, ca să spun așa, în mîinile tale. Tu însă te-ai purtat față de mine cu tot atîta viclenie cîtă ai fi întrebuintat de ar fi fost vorba să te aperi de un dușman.

Dacă știai că preoția este de folos n-ar fi trebuit să fugi de cîștigul ei; iar dacă știai că e păgubitoare, ar fi trebuit să mă scapi de pagubă și pe mine, cel mai bun prieten al tău, după cum spuneai! Ai făcut însă totul ca să fii hirotonit. Nu era nevoie de viclenie și de fățarnicie cu mine, care m-am purtat cu tine, și în faptă și cuvînt, totdeauna fără vicleșug și fără ascunziș.

Dar după cum am spus și mai nainte nu te învinuiesc acum de asta. Nu te țin de rău pentru pustietatea ce ai adus-o peste mine, curmind acele frumoase întîlniri de pe urma cărora am cules de atîtea ori atîta bucurie și folos. Le las pe toate astea la o parte! Rabd totul în tăcere și cu blîndețe. Și fac asta nu pentru că ai păcătuit față de mine cu blîndețe, ci pentru că din ziua din care am îndrăgit prietenia ta mi-am pus această lege: Să nu te silesc niciodată să te desvinovățești de supărările ce mi-ai face.

Știi și tu doar că nu-i mică paguba ce-ai adus-o peste mine. Îți amintești de cele ce spuneam, și noi și cunoscuții noștri, că ne este de mare folos unirea noastră, că prietenia noastră ne întărește. Toți ceilalți spuneau că prietenia noastră va aduce mult folos și altora mulți. Eu nu m-am gîndit niciodată că așa putea aduce, atît cît atîrnă de mine, vreun folos cuiva. Îmi ziceam însă că de pe urma acestei uniri și prietenii vom avea marele cîștig că nu vom putea fi biruiți de cei ce voiesc să se lupte cu noi. Nu încetam să-ți amintesc acestea: «Timpurile sînt grele, vrăjmași mulți; dragostea cea curată a pierit; i-a luat locul prăpădul invidiei. Mergem prin mijlocul lațurilor, călcăm pe creste de ziduri de cetate¹⁴). Unii sînt gata să se bucure de nenorocirile ce s-ar abate peste noi; alții mulți stau și ne pîndesc din toate părțile. Nu este nimeni care să ia parte la

durerile noastre sau foarte puțini. Vezi dar să nu stricăm cumva unirea noastră și să ajungem de rîsul lumii! Să nu ne fie cumva paguba mai mare ca batjocora. Scriptura spune: «*Cînd fratele este ajutat de frate, sînt ca o cetate întărită și ca o împărăție ferecată cu zăvoare*»¹⁵). Să nu surpi curăția acestei prietenii! Să nu sfărîmi zăvoarele ei!

Acestea și altele mai multe ca acestea îți spuneam mereu. Niciodată n-am bănuț că are să mi se întîmple una ca asta. Dimpotrivă socoteam că ești însuflețit de o prietenie sănătoasă. De-ți grăiam așa, apoi o făceam pentru ca să întăresc și mai mult prietenia noastră. De unde să știu eu că dădeam, după cum se vede leacuri unui bolnav! Și așa eu, nefericitul, nu m-am ales cu nimic și nici n-am cîștigat ceva cu această mare purtare de grijă. Ai aruncat dintr-odată toate cuvintele mele! Nu te-ai gîndit că mă lași ca pe o corabie fără încărcătură în mijlocul unui ocean fără de margini! Nu te-ai gîndit la valurile acelea sălbatece, pe care neapărat trebuie să le înfrunt! La cine să alerg dacă se va întîmpla cumva să fiu defăimat, batjocorit, ocărit, supărat? Că trebuie neapărat să se întîmple adesea și de astea. Cui îi voi mai împărtăși tristețile mele! Cine va voi să-mi ia apărarea? Cine va opri pe cei ce mă supără? Cine-i va face să nu mă mai supere? Cine mă va mîngîia? Cine mă va face să îndur cu curaj grosolăniile celorlalți? Nu-i nimeni! Tu stai departe de acest cumplit război și nici nu poți auzi strigarea mea.

Îți dai oare seama ce rău mi-ai făcut? Cunoști oare, cel puțin acum, după ce m-ai lovit, că mi-ai dat o lovitură de moarte? Dar să las asta la o parte. Nu se mai pot îndrepta cele făcute și nici nu se poate găsi ieșire în cele fără de ieșire. Dar ce voi spune celorlalți? Cum mă voi apăra de invinuirile lor?

CAPITOLUL VIII

Fii fără grijă, i-am răspuns eu. Sînt gata să-ți dau socoteală nu numai de faptele de care mă invinuiști, ci voi încerca să-ți dau socoteală, atît cît voi fi în stare, și de acelea de care nu m-ai invinuit. Și dacă vrei, voi începe să mă apăr mai întîi de acestea.

Aș fi un om necugetat și tare nerecunoscător, dacă îngrijat de părerea ce-o au străinii de mine, aș face totul ca străinii să înceteze de a mă invinui, dar n-aș căuta să te conving că nu te-am nedreptățit pe tine cel mai iubit prieten al meu, pe tine care mi-ai arătat atît de mare prețuire că n-ai vrut să mă invinuiști nici de faptele de care spui că te-aș fi nedreptățit, ci mai mult ai nesocotit binele tău și te-ai îngrijit de al meu. Dacă aș face asta, ar părea că nepăsarea mea este mai mare decît dragoste ta.

Cu ce te-am nedreptățit! Îți pun această întrebare ca de aici să intru în oceanul apărării mele. Te-am nedreptățit oare pentru că ți-am ascuns gîndul meu? E drept, ți-am ascuns gîndul meu, dar am făcut asta și spre folosul tău, al celui înșelat, și spre folosul aceloră căroră te-a dat înșelîndu-te.

Dacă, în general vorbind, ascunderea gîndului este un rău și dacă nu-i îngăduit să faci asta, nici în caz de nevoie, sînt gata să primesc pedeapsa pe care o vrei. Dar mai bine spus, tu nici nu vei voi să mă pedesești cîndva; de aceea eu însumi îmi voi da pedeapsa pe care judecătorii o dau făcătorilor de rele dovediți de acuzatori ca vinovați. Dar dacă ascunderea gîndului nu este totdeauna păgubitoare, ci este bună sau rea

după intenția celor ce-și ascund gândul, atunci încetează cu învinuirea și dovedește-mi că am făcut-o cu rea intenție. Iar dacă n-am făcut-o cu rea intenție, ci cu bună intenție, atunci este drept ca tu, om cu judecată, să mă lauzi că te-am înșelat, nu să mă hulești și să mă învinuiești.

Cînd cineva își ascunde gândul, cînd trebuie și cu bună intenție, aduce atît de mare cîștig, că mulți au fost pedepsiți tocmai pentru că n-au lucrat așa. Cercetează de vrei viața marilor generali și vei vedea că cele mai multe victorii ale lor sînt fapte de strategie, de ascunderea gândului. Vei vedea că generalii care au biruit prin strategie sînt mai lăudați decît cei care au cîștigat biruințele luptînd pe față. Aceștia au cîștigat bătăliile cu mai multe pierderi și de bani și de oameni, încît biruința lor nu le-a adus vreun cîștig. Pierderile lor sînt tot atît de mari ca și ale învinșilor; și unora și altora le-au pierit și trupele și li s-au golit și vistieriile. În afară de asta, învinșii nu îngăduie învingătorilor să se bucure de toată gloria biruinței; o parte din această glorie, și nu una mică, o culeg și învinși, căci au fost învinși numai cu trupurile, dar sînt biruitori cu sufletele. Dacă n-ar fi căzut doborîți la pămînt, dacă moartea nu i-ar fi făcut să înceteze lupta, dorința lor de luptă nu s-ar fi oprit. Alta este situația generalului care poate birui prin strategie. Aruncă peste dușmani nu numai nenorocire, ci și batjocoră. Într-o astfel de luptă nu mai dobîndesc, ca dincolo, deopotrivă laude pentru vitejie și învingătorii și învinșii, ci laudele se cuvin numai celor care au biruit prin strategie și istețime. Mai mult, o victorie cîștigată prin istețime face ca patria să se bucure neștirbit de victorie. Istețimea sufletului nu-i ca bogăția de bani și mulțimea de oștiri. Banii se cheltuiesc, părăsesc pe stăpînii lor, iar oștenii pierd cînd sînt folosiți des în războaie. Dar istețimea, cu cît o folosești mai mult, cu atîta crește.

Dar nu numai în vreme de război e bună și de neapărată trebuință ascunderea gândului, ci și în timp de pace. Nu numai în treburile publice, ci și în casa fiecăruia, cînd e întrebuințată cu gînd bun de bărbat față de femei, de femei față de bărbat, de tată față de fiu, de prieten față de prieten și chiar de copii față de tată. Fiica lui Saul n-a putut scăpa pe David, bărbatul ei, din mîinile lui Saul altfel decît ascunzîndu-și de tatăl ei gîndul¹⁶). La rîndul său Ionatan, fratele ei, vrînd să mintuie pe cel scăpat de sora lui, pe David, ajuns iarăși în primejdie de moarte, a întrebuințat același mijloc ca și femeia¹⁷).

— Tot ce-mi spui, mi-a zis Vasile, n-are nici o legătură cu mine. Nu-ți sînt nici vrăjmaș, nici dușman, și nici nu fac parte din cei ce încearcă să-ți facă rău! Dimpotrivă mi-am lăsat voința mea în seama voinței tale și totdeauna m-am îndreptat încotro ai poruncit tu.

CAPITOLUL IX

— Dar prea iubite și scump prieten, tocmai pentru asta ți-am spus mai nainte că ascunderea gândului e o faptă bună nu numai în vreme de război, nici numai față de dușmani, ci chiar în vreme de pace și față de cei mai dragi prieteni. Ca să vezi că ascunderea gândului este de folos și pentru cei care-și ascund gîndul și pentru cei cărora li se ascunde, du-te și întreabă pe doctori cum scapă de boale pe bolnavi! Vei auzi de la ei că nu le e îndestulătoare numai știința medicală singură, ci trebuie să-și ascundă uneori gîndul și așa reușesc să facă sănătoși pe cei bolnavi. Cînd bolnavii sînt îndărătnici, cînd boala este grea, iar sfaturile doctorilor nu mai au nici o putere, atunci trebuie neapărat ca doctorii să-și pună o mas-

că, să poată ascunde, ca pe scenă, adevărul faptelor. Îți voi povesti de vrei una din multele viclenii pe care am auzit că le întrebunțează doctorii. Odată l-a cuprins pe cineva deodată o febră grozav de puternică. Temperatura se ridica din ce în ce; bolnavul nu voia să ia nici una din doctoriile care puteau să-i scadă temperatura; dar dorea, stăruia și se ruga de toți cei ce veneau la patul lui să-i dea vin mult, ca să-și potolească pofta aceea pierzătoare. Dacă i-ar fi făcut cineva gustul, nu numai că temperatura i-ar fi crescut și mai mult, dar s-ar fi damblagit nenorocitul. În o împrejurare ca aceasta știința medicală era neputincioasă; nu avea nici un mijloc ca să vină în ajutorul bolnavului. A fost deci înlăturată cu totul știința medicală și i-a luat locul viclenia. Ca să vezi cât de mare e puterea ei, ascultă! Doctorul a luat o oală de lut, abia scoasă din cuptor, a cufundat-o în vin, apoi a scos-o goală și a umplut-o cu apă. În urmă a poruncit să acopere ferestrele camerei în care zăcea bolnavul cu perdele groase, ca nu cumva lumina să vădească viclenia. I-au dat bolnavului să bea din oală, spunându-i că-i plină cu vin. Bolnavul, înșelat îndată de mirosul puternic de vin, care-i izbise nările chiar înainte de a lua vasul în mâini, nu s-a mai uitat să vadă ce-i în oală, ci convins că-i vin, înșelat de întunec și îmboldit de poftă, a smuls cu grabă oala și a băut din ea pînă s-a săturat. Și așa i-a scăzut temperatura și a îndepărtat primejdia ce-l amenința. Ai văzut ce folositoare a fost viclenia? Dacă aș vrea să înșir toate vicleniile folosite de doctori, ar trebui să-mi lungesc la nesfârși! cuvîntul.

Dar de acest leac, nu se folosesc des numai cei ce îngrijesc bolile trupului, ci și cei ce îngrijesc bolile sufletului. Astfel fericitul Pavel, ascunzîndu-și gîndul, a adus la credință multe mii de iudei¹⁸). Cu acest gînd a tăiat împrejur pe Timotei¹⁹), el care scria galatenilor că Hristos nu le va folosi dacă se vor tăia împrejur²⁰). Tot cu acest gînd s-a supus legii²¹), el care socotea că este o pagubă să mai cauți să te îndrepti prin lege, odată ce ai crezut în Hristos²²).

Mult folos aduci cînd îți ascunzi gîndul! Cu o singură condiție: să nu o faci cu intenție rea. Dar mai bine spus, o astfel de economie, înțelepciune și meșteșug, care te ajută să găsești multe ieșiri acolo unde nu-ți ieșire și să îndrepti un suflet cu păcate. N-aș putea numi pe Finees ucigaș, cu toate că a omorît doi oameni cu o singură lovitură²³); nici pe Ilie, cu toate că a ucis o sută de ostași cu căpitanii lor²⁴), cu toate că a făcut să curgă pîriu de sînge, junghiind pe preoții idolilor²⁵). Dacă am face asta, dacă am judeca faptele oamenilor în ele înșile, independent de intenția cu care oamenii le-au săvîrșit, atunci am putea osîndi pe Avraam ca pe ucigajul propriului său copil²⁶), iar pe Iacov, nepotul lui Avraam și pe Moisi, strănepotul lui Avraam, i-am putea învinui de viclenie și de șiretenie. Că unul, Iacov, a pus mîna pe dreptul de întii născut²⁷), iar celălalt, Moisi, a adus în tabăra israeliților bogățiile egiptenilor²⁸). Dar lucrurile nu stau așa! Departe de noi această cîtezanță! Nu numai că nu le aducem acestor bărbați nici o vină, dar îi mai și admirăm pentru faptele lor, pentru că și Dumnezeu i-a lăudat pentru ele. Da, de multe ori trebuie să-ți ascunzi gîndul, ca prin acest mijloc să poți fi de mare folos; că dacă lucrezi pe față poți pricinui mare rău celui față de care n-ai vrut să-ți ascunzi gîndul.

C A R T E A A D O U A ¹⁾

1. Preoția este cel mai mare semn al dragostei pentru Hristos. — 2. Slujirea preoției este mai mare decât orice slujire. — 3. Preotul trebuie să aibă un suflet mare și minunat. — 4. Preoția este plină de multe greutăți și de primejdii. — 5. Din pricina dragostei pentru Hristos am fugit de preoție. — 6. Dovedirea virtuții și dragostei puternice a lui Vasile. — 7. Am fugit de hirotonie, pentru că n-am vrut să aduc ocară celor care m-au ales pentru această vrednicie. — 8. Prin fuga mea i-am ferit de ocară.

CAPITOLUL I

Aș putea, dragul meu, să-ți vorbesc încă și mai mult ca să-ți arăt că un om poate să se folosească de înșelăciune ca să facă bine. Mai bine spus, însă, nici n-ar trebui multă înșelăciune, ci minunată iconomie, minunată purtare de grijă. Dar și cele grăite sînt îndestulătoare ca să o dovedească. De aceea socot că ar fi împovărător și plictisitor să mai lungesc de prisos cuvîntul. E rîndul tău deci să-mi dovedești că nu m-am folosit de înșelăciune spre cîștigul tău.

Vasile m-a întrebat:

— Dar ce cîștig am avut eu de pe urma acestei iconomii, acestei purtări de grijă sau înțelepciuni sau ori cum ți-ar plăcea să o numești, ca să mă încredințez că nu m-ai înșelat?

— Poți oare avea un cîștig mai mare, i-am răspuns eu, ca acela că prin hirotonirea ta îndeplinești tocmai acele fapte numite de Hristos ca semne ale dragostei noastre pentru El?

Hristos, vorbind cu Petru, verhovnicul apostolilor, l-a întrebat: «*Petree, Mă iubești?*» Petru l-a mărturisit că da. Atunci Hristos a adăugat: «*Dacă Mă iubești, păstorește oile mele!*»²⁾. Invățătorul îl întreabă pe ucenic dacă îl iubește. Nu-l întreabă ca să afle de este iubit de Petru — cum putea face asta Hristos, Care cunoaște gîndurile tuturor? — ci ca să ne arate cît de mult îi este la inimă purtarea de grijă de oile Sale cele cuvîntătoare. Odată ce lucrul acesta este vădit, atunci vădit va fi și celălalt, anume că Hristos dă mare și nespusă plată celui care se ostenește cu păzirea oilor Sale celor cuvîntătoare, prețuite atît de mult de El. Dacă noi socotim rîvna unor oameni pe care-i vedem că poartă grijă de slugile și de vitele noastre ca un semn al dragostei lor pentru noi, deși pe toate aceste le avem cu bani, ce trebuie să spunem de răsplata mare, pe care o va da Hristos păstorilor turmei Sale celei cuvîntătoare, pe care nu a cumpărat-o cu bani, nici cu ceva asemănător, ci cu propria Sa moarte și Și-a dat singele Său ca preț al turmei Sale?

De aceea după ce Petru l-a răspuns: «*Tu știi, Doamne, că Te iubesc!*» — și a luat ca martor al dragostei sale chiar pe Cel pe Care-L iubea — Mîntuitorul nu s-a mulțumit cu atît, ci a adăugat și semnul dragostei de Hristos: păstoria oilor Sale cuvîntătoare³⁾. Hristos n-a vrut atunci să arate cît de mult îl iubea Petru pe El — asta o știam noi din atîtea alte fapte ale lui Petru — ci a vrut să-i arate lui Petru și nouă tuturor cît de mult își iubește El Biserica Sa, pentru ca și noi să o iubim mult.

Pentru ce n-a cruțat Dumnezeu pe Fiul Său Unul-Născut?⁴⁾ Pentru ce L-a dat pe singurul Fiul pe Care-L avea?⁵⁾ Pentru ca să împace cu El pe cei ce îi erau dușmani⁶⁾, pentru ca să-Și facă popor ales⁷⁾. Pentru ce și-a vărsat Hristos și singele Său? Pentru ca să dobîndească aceste ci pe care le-a încredințat lui Petru și celor de după el⁸⁾. Pe bună dreptate spunea deci Hristos: «*Cine este care sluga credincioasă și înțeluptă*

pe care o va pune domnul său peste casa lui ?»⁹). Și aici, cuvintele acestea par a fi cuvintele unui om nedumerit. Dar Hristos Care a rostit aceste cuvinte nu le-a rostit pentru că ar fi fost nedumerit. Ci după cum atunci când l-a întrebat pe Petru dacă îl iubește, nu i-a pus această întrebare, pentru că avea nevoie să știe de-L iubește ucenicul Său, ci pentru că voia să arate covârșitoarea Sa dragoste pentru oile turmei Sale celei cuvântătoare, tot astfel și acum, când a spus: *Cine este oare sluga credincioasă și înțeleaptă*» n-a rostit aceste cuvinte pentru că n-ar fi știut cine este credincios și înțelept, ci pentru că a voit să arate cât de rari sînt cei credincioși și înțelepți și cât de măreață este această slujire a păstoririi turmei lui Hristos. Iată și cât de mare este răsplata acestei slujbe: «*Peste toate averile Sale o va pune*»¹⁰).

CAPITOLUL II

Mai poți pune deci la îndoială gîndul meu? Mai poți spune că m-am folosit de înșelăciune cu gînd rău, când tu ai să fii pus peste toate averile lui Dumnezeu, când tu ai să îndeplinești acele îndatoriri despre care Hristos spunea lui Petru că dacă le va îndeplini va întrece pe toți ceilalți apostoli?¹¹). Pe Petru Hristos atît l-a întrebat: «*Petre, Mă iubești mai mult decît aceștia? Paște oile Mele!*»¹²). Cu toate că ar fi putut să-i spună: «Petre, dacă Mă iubești, ține post, culcă-te pe pămîntul gol, priveghează îndelung, vino în ajutorul celor nedreptățiți, fii tatăl orfanilor, sprijinitorul văduvelor!» Dar așa, le-a lăsat la o parte pe toate acestea! Și ce i-a spus? «*Paște oile Mele!*» Postul, culcatul pe pămîntul gol, privegheerile prelungite și toate celelalte pot fi îndeplinite cu ușurință de mulți credincioși, nu numai de bărbați, ci și de femei. Dar cînd e vorba de stat în fruntea Bisericii, cînd e vorba de încredințat purtarea de grijă de atîtea suflete, femeile să se dea la o parte în fața unei slujbe atît de înalte! Să se dea la o parte chiar cea mai mare parte din bărbați! Să fie puși în această înaltă slujbă numai bărbații aceia care întrec cu mult pe toți ceilalți oameni, numai bărbații aceia care sînt pe atît mai înalți decît ceilalți oameni în virtutea sufletului, pe cît mai înalt era Saul decît Iudeii în înălțimea trupului¹³). Dar mai bine spus, chiar cu mult mai înalți! Nu-mi căuta pentru preoție oameni care întrec în înălțime pe ceilalți numai cu un cap! Ci pe cît de mare e deosebirea dintre ființele necuvîntătoare și oameni, tot pe atît de mare să fie și deosebirea dintre păstor și păstoriți, ca să nu spun chiar ceva mai mult. E vorba de primejdiile cu mult mai mari.

Păstorul care pierde oile pentru că i le-au răpit lupii sau i le-au furat hoții, sau pentru că a dat boala în ele sau pentru că a venit peste ele vreo altă nevoie, poate fi iertat de stăpînul turmei; iar dacă-i cere socoteală, paguba se mărginește la bani. Dar omul, căruia i s-a încredințat turma cea cuvîntătoare a lui Hristos, suferă, pentru pierderea oilor, nu pagubă de bani, ci pagubă sufletească în primul loc. În al doilea loc are de dus o luptă cu mult mai grea și mai cumplită. N-are de luptat cu lupii; n-are a se teme de hoți; n-are a se îngriji să alunge boala din turmă!

— Dar atunci cu cine se războiește, cu cine se luptă?

— Ascultă pe fericitul Pavel, care spune: «*Lupta noastră nu este cu singele și cu trupul, ci cu începătoriile, cu stăpîniile, cu stăpînitorii întinericului veacului acestuia, cu duhurile răutății din văzduhuri*¹⁴). Ai văzul ce mulțime cumplită de dușmani, ce oștiri sălbatece? Nu sînt înarmate cu săbii, ci le e de ajuns firea lor în loc de orice armă. Vrei să vezi

acum și altă oștire dușmană, crudă și nemiloasă, care stă lângă turmă? Și asta o vei vedea tot din foisorul de pază al lui Pavel. El, care ne-a vorbit de acei dușmani, tot el ni-i arată și pe aceștia, grăind așa: «*Cunoscute sînt Țaptele trupului! Acestea sînt: desfrînarea, adulterul, necurația, neînfrînarea, închinarea la idoli, vrăjitoria, vrajba, șada, gelozia, minia, gîlceava*¹⁵⁾, *clevetirea, șoptirea la ureche, semeția, neorînduiala*»¹⁶⁾ și altele mai multe decît acestea. Că Pavel n-a înșirat aici pe toți dușmanii, ci a lăsat ca după aceștia, să-i cunoaștem și pe ceilalți. Mai mult. Cei ce voiesc să vatăm o turmă de oi nu se războiesc cu ciobanul cînd îl văd că fuge; se mulțumesc cu răpirea oilor. Aici nu. Chiar dacă dușmanii răpesc toată turma, nici așa nu lasă în pace pe păstor. Dimpotrivă îl atacă mai cumplit, se înverșunează mai mult împotriva lui și nu se opresc pînă ce sau îl înving sau cad învinși. În afară de asta, bolile oilor și alte nevoi ale lor le cunoaștem ușor: de le e foame, de a intrat molima în ele, de sînt rănite sau de a venit vreo altă nevoie peste ele. Și nu-i de puțină însemnătate asta pentru îndepărtarea pricinilor ce le supără. Dar mai avem și alt ajutor mai mare care ne ajută să vindecăm grabnic oile.

— Care?

— Cînd oile nu vor să primească de bună voie leacurile, păstorii pot să le silească. Le e ușor să le lege cînd trebuie să ardă sau să taie partea bolnavă; le e ușor să le țină închise vreme îndelungată, cînd e spre folosul lor, să le dea altă hrană în locul celei obișnuite, să le oprească de la adăpat și să facă cu multă ușurință tot ceea ce duce la însănătoșirea lor.

CAPITOLUL III

Cu bolile sufletești ale oamenilor lucrurile nu stau așa. Mai întîi nu le poți vedea ușor, căci «*nimeni dintre oameni nu știe cele ale omului în afară de duhul omului care este în el*»¹⁷⁾. Ce doctorie să dea bolnavului preotul cînd nu știe ce boală are, iar de cele mai multe ori nici nu bănuiește de e bolnav? Iar dacă ajunge de cunoaște boala, atunci greutatea i-i mai mare. Căci preotul nu are atîta putere pentru vindecarea oamenilor, cîtă putere are păstorul de oi pentru vindecarea oilor. Și aici trebuie să lege, să oprească de la mincare, să ardă, să taie. Dar nu stă în puterea preotului ca bolnavul să primească leacurile, ci în puterea celui bolnav. Cunoscînd acest lucru, Pavel, minunatul acela bărbat, spunea Corintenilor: «*Că nu avem stăpînire peste credința voastră, ci sîntem împreună lucrători ai bucuriei voastre*»¹⁸⁾. Nouă creștinilor, mai mult decît oricărui om, nu ne este îngăduit să îndreptăm pe oamenii păcătoși cu sila. Judecătorii iau toată libertatea să întrebuițeze forța față de răifăcători cînd cad sub puterea legii; îi împiedică, împotriva voinței lor, să mai facă rău. Noi însă nu trebuie să-l facem pe păcătos mai bun prin silă, ci prin convingere. Că nu ni s-a dat de legile noastre atîta libertate pentru împiedicarea celor ce păcătuiesc. Dar chiar dacă ni s-ar fi dat această putere, tot n-am putea-o întrebuița, deoarece Dumnezeu nu încununează pe cei ce se îndepărtează cu sila de rău, ci pe cei care se îndepărtează de bună voie. De aceea este nevoie de multă dibăcie, ca bolnavii, de bună voie, să fie convinși să se supună îngrijirilor preoților; și nu numai atît, ci chiar să se mulțumească pentru îngrijire. Dar dacă bolnavul se sbate cînd e legat — că bolnavul e stăpîn pe voința lui — atunci își înrăutățește mai mult boala; dacă nu primește sfaturile, care-s mai tăioase ca sabia, prin disprețul aruncat acestor sfaturi bolnavul adaugă altă rană lângă rana veche

și încercarea preotului de a vindeca boala ajunge pricina unei boli mai grele. Nimeni nu poate fi vindecat cu sila și împotriva voiei lui.

CAPITOLUL IV

Ce e de făcut? Dacă te porți mai blind cu un păcătos, care are nevoie de mai multă asprime, și nu faci o tăietură adâncă în sufletul celui care are nevoie de o astfel de tăietură, atunci ai făcut tăietura, dar n-ai tăiat răul. Dimpotrivă, dacă tai fără cruțare răul, așa cum trebuie, bolnavul din pricina durerilor de multe ori se desnădăjduiește, aruncă dintr-o dată totul și doctoriile și pansamentul, sfarămă jugul, rupe banajele și se pierde. Pot să-ți dau multe pilde de oameni, care au căzut în păcate și mai mari, tocmai pentru că li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor. De aceea canonul nu trebuie dat numai pe măsura păcatelor săvârșite, ci după starea sufletească a păcătosului, ca nu cumva voind să coși ce e rupt să faci ruptura mai mare, ca nu cumva căutînd să ridici pe cel căzut să-l faci să cadă și mai jos. Oamenii slabi sufletește, înclinați spre o viață ușurată și legați mult de plăcerile lumii, mîndri încă și de neamul lor și de funcțiile lor înalte, dacă sînt întorși de la păcatele lor cu vorbă bună și încetul cu încetul, pot fi scăpați, dacă nu desăvîrșit, cel puțin în parte, de păcatele ce le au; dar dacă li se dă dintr-o dată un canon aspru nu pot fi îndreptați de loc. Pentru că un suflet, cînd a fost silit să-și piardă orice rușine, cade în nesimțire: nu-l mai înduplecă nici cuvintele blajine, nici amenințările și nu-l mai mișcă nici binefacerile lui Dumnezeu, ci ajunge mult mai rău decît cetatea muștrată de proorocul Ieremia prin cuvintele: «*Față de curvă a ajuns fața ta și nu te-ai mai rușinat de nimeni*»¹⁹). De aceea păstorul de suflete are nevoie de multă pricepere și de mii de ochi, ca să vadă din toate părțile starea sufletească a păcătosului. Și după cum mulți oameni se semețesc și-și pierd nădejdea mîntuirii, pentru că nu pot îndura canoanele aspre, tot astfel sînt unii care ajung nepăsători, ajung cu mult mai răi și săvîrșesc păcate și mai mari, tocmai pentru că nu li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor. Trebuie dar ca preotul să nu lase nimic necercetat din acestea, ci cercetînd bine starea sufletească a fiecărui păcătos, să-i dea canonul potrivit, pentru ca să nu-i fie munca zadarnică.

Dar preotul are mult de lucru nu numai în privința aceasta, ci și cînd e vorba de adus la Biserică mădularele despărțite de ea. Păstorul de oi duce turma lui unde vrea, căci oile îl urmează. Dacă vreo oaie se abate de la calea cea dreaptă, dacă lasă pășunea cea bună și se duce să pască în locuri sterpe și prăpăstioase, este de ajuns ca păstorul să strige mai tare, ca să aducă la turmă oaia răslețită. Dar dacă un om se rătăcește de la dreapta credință, păstorul sufletesc are nevoie de multă muncă, de multă stăruință, de multă răbdare. Nu-l poate aduce cu sila la credință, nici nu-l poate sili cu amenințări, ci trebuie să-l convingă, ca să-l poată întoarce iarăși la adevărul de la care mai nainte s-a depărtat. De aceea preotul trebuie să aibă un suflet mare și curajos ca să nu se descurajeze, să nu se desnădăjduiască de mîntuirea celor rătăciți. Trebuie să gîndească și să spună neconținut așa: «*Poate că le va da lor Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului și să scape de cursa diavolului*»²⁰). Pentru aceasta a spus Domnul ucenicilor Săi: «*Cine este oare sluga credincioasă și înțeleaptă?*»²¹). Omul, care se îngrijește numai de mîntuirea lui, mărginește numai la el folosul strădaniei sale; dar păstorul de suflete în-

tinde iolosal strădaniei sale la tot poporul. Omul care dă bani celor nevoiași sau omul care ajută în alt chip pe cei nedreptățiți, este și el cu ceva de folos celor din jurul lui, dar cu mult mai puțin decît preotul; deosebirea dintre unul și altul este tot atît de mare cît și deosebirea dintre suflet și trup.

Deci pe bună dreptate a spus Domnul că grija de turma Lui este un semn al iubirii de El.

— Dar tu nu-l iubești pe Hristos, m-a întrebat Vasile?

— Il iubesc, i-am răspuns eu, și nu voi înceta niciodată de a-L iubi. Mă tem însă să nu supăr pe Cel pe Care-L iubesc.

— Nu găsesc altă enigmă mai mare ca spusa ta, mi-a grăit Vasile. Dacă Hristos a poruncit celui care-L iubește să-I păstorească oile, cum dar spui tu că nu le păstorești tocmai pentru că-L iubești pe Cel ce a dat această poruncă?

— Cuvintele mele, i-am răspuns eu, nu sînt o enigmă, ci foarte clare și simple. Ar fi trebuit să pui la îndoială cuvintele mele dacă aș fi fugit de preoție cînd aș fi fost în stare să îndeplinesc această slujbă așa cum vrea Hristos. Dar unde e enigma cuvintelor mele, cînd slăbiciunea sufletului meu arată că nu sînt potrivit pentru preoție? Mă tem ca nu cumva să îau în primire turma lui Hristos înfloritoare și bine hrănită, iar eu, din pricina lipsei mele de grijă, să o vatăm și să pornesc împotriva mea minia lui Dumnezeu, Care-Și iubește atît de mult turma, încît S-a dat pe El pentru mîntuirea și răscumpărarea ei²²).

— Glumești cînd grăiești așa, mi-a spus Vasile. Căci dacă vorbești serios, apoi nu știu în ce alt chip mi-ai dovedi mai bine, că am avut dreptate cînd m-am supărat, decît prin aceste cuvinte prin care te străduiești să-mi alungi supărarea. Știam și mai înainte că m-ai înșelat și că m-ai dat pe mîna acelor! Acum, însă, cînd și încerci să te desvinovățești, acum o știu cu mult mai bine. Acum aflu și-mi dau seama bine în ce neazuri m-ai tîrit! Dacă tu ai fugit de preoție din pricină că-ți dădeai seama că sufletul tău nu-i în stare să față față marilor sarcini ale unei astfel de slujiri, ei bine atunci ar fi trebuit ca pe mine mai întii să mă scapi de astfel de greutăți, chiar dacă aș fi dorit asta mult de tot! Nu-ți mai spun că am lăsat în seama ta grija de a hotărî soarta mea. Așa, însă, ai nesocotit binele meu și ți-ai văzut numai de al tău. Ce bine ar fi fost să-l fi nesocotit numai! Dar nu! Ai și uneltit ca să cad cu ușurință în mîinile celor ce voiau să mă prindă! Nu poți să te desvinovățești, spunînd că te-a înșelat părerea bună ce-o aveau oamenii despre mine și că această părere te-a făcut să bănuiești lucruri mari și minunate despre mine! Nu-s nici mare, nici vestit. Dar chiar dacă oamenii ar fi crezut asta, tu n-ar fi trebuit să pui părerea mulțimii înaintea adevărului. Dacă nu ți-aș fi dat prilejul să mă cunoști, ai fi avut o pricină binecuvîntată să iei o astfel de hotărîre, întemeiat pe părerea oamenilor. Dar dacă nici un alt om nu-mi cunoaște așa de bine sufletul cum mi-l cunoști tu, ba mai mult, mi-l cunoști mai bine decît cei ce m-au născut și m-au crescut, ce cuvînt vrednic de crezare mai poți avea, care să convingă pe cei ce te aud că nu m-ai împins în această primejdie cu bună știință?

Dar să las la o parte acum toate acestea! Nici de acestea nu te silesc să te aperi! Îți cer numai să-mi spui cum să mă apăr înaintea celor care ne învinuiesc.

— Dar nici nu voi începe să mă apăr de învinuirile ce mi le aduc alții, i-am răspuns eu, pînă ce nu voi îndepărta mai întii din sufletul tău

tot ce te chinuie și te supără, chiar de mi-ai spune de mii și mii de ori că nu-mi aduci nici o învinuire!

Mi-ai spus că ași fi putut fi iertat de nu te cunoșteam, că ași fi putut scăpa de învinuirea de a te fi adus aici de nu-ți cunoșteam bine sufletul și viața. Dar pentru că nu din neștiință te-am dat pe mâna lor, ci dintr-o desăvârșită cunoaștere, de aceea n-am nici o desvinovățire binecuvîntată și nici un cuvînt de apărare întemeiat.

Eu sînt cu totul de altă părere, pentru că socot că astfel de lucruri au nevoie de multă cercetare. Nu trebuie să te mulțumești numai cu părerea mulțimii cînd e vorba să alegi un om vrednic de preoție, ci odată cu aceasta trebuie să-l cercetezi și pe el mai mult decît orice și mai presus de toate viața lui. Cînd fericitul Pavel a spus: «*Trebuie să aibă și mărturie bună de la cei din afară*»²³), n-a înlăturat cercetarea amănunțită și temeinică și nici n-a spus că părerea mulțimii este o dovadă îndestulătoare a vredniciei lui. Căci Pavel, după ce vorbise multe despre însușirile sufletești ale celui ce are să se facă preot²⁴), a adăugat și această condiție, ca să ne arate că la astfel de alegeri nu trebuie să ne mulțumim numai cu părerea mulțimii, ci că trebuie să fie adăugate celelalte însușiri. Se întimplă de multe ori ca părerea mulțimii să fie greșită; dar dacă cercetezi mai dinainte viața și sufletul celui propus pentru preoție, nu mai poți bănui nici o primejdie din partea părerii mulțimii. De aceea Pavel cere ca să vezi care e părerea mulțimii după ce i-ai cercetat mai dinainte viața și sufletul. Nu s-a mărginit să spună atît doar: «*Trebuie să aibă o mărturie bună*», ci a adăugat și «*de la cei din afară*», voind să arate că înainte de părerea mulțimii este nevoie de o cercetare amănunțită a celui propus pentru preoție.

Așa dar pentru că și eu îți cunoșteam sufletul mai bine decît părinții tăi, după cum chiar însuși ai măturisit, de aceea este drept să mă slobozești de orice învinuire.

— Dar tocmai din pricina asta, mi-a spus Vasile, n-ai să scapi de învinuire, de-ar voi cineva să te învinovățească! Nu-ți aduci aminte oare de micimea sufletului meu? N-ai cunoscut-o și din cuvintele mele și adeseori și din faptele mele? Nu-ți băteai joc mereu de slăbiciunea mea, că-mi pierd repede curajul chiar în cele mai neînsemnate necazuri?

CAPITOLUL V

— Da, îmi amintesc, i-am răspuns, și adeseori am auzit aceste cuvinte de la tine! Nu pot făgădui! Dar dacă-mi băteam joc cîteodată de tine, apoi o făceam în joacă și nu într-adins. Totuși n-am să mă cert acum cu tine pentru asta! Îți cer însă ca și tu să fii tot atît de deschis cu mine cum sînt și eu cînd îți voi aminti una din însușirile tale sufletești. Dacă vei încerca să spui că mint, nu te voi cruța, ci-ți voi arăta că spui asta mai mult din smerenie decît din dragoste de adevăr. Iar pentru adevărul spuselor mele nu mă voi sluji de alt martor, ci chiar de cuvintele și faptele tale.

Mai întîi vreau să te întreb: Știi cît de mare e puterea dragostei? Hristos a lăsat la o parte toate minunile pe care aveau să le facă apostolii și a spus: «*Intru aceasta vor cunoaște oamenii că sînteți ucenicii Mei dacă vă veți iubi unii pe alții*»²⁵). Iar Pavel a spus că dragostea este plinirea legii²⁶) și că dacă lipsește dragostea²⁷) nu sînt de nici un folos harismele²⁸). Ei bine această virtute minunată, acest semn după care se cunosc ucenicii lui Hristos, care stă mai presus de harisme, dragostea, o văd sădită adînc în sufletul tău și încărcată de mult rod.

— Mărturisesc și eu, mi-a spus Vasile, că am multă grijă de această virtute și-mi dau cea mai mare silință să îndeplinesc porunca dragostei. Dar că nici pe jumătate n-am îndeplinit-o, tu însuși poți da mărturie, dacă ai voi să spui adevărul și nu mi-ai vorbi ca să-mi faci plăcere!

— Îți voi dovedi, i-am răspuns eu; iar amenințarea de mai nainte o prefac în faptă, ca să-ți dovedesc că vrei mai bine să te smerești decât să spui adevărul.

Îți voi vorbi de o faptă săvârșită de tine de curînd, ca să nu bănuiască cineva că povestind o faptă de demult încerc să ascund adevărul cu ajutorul depărtării în timp, cînd uitarea nu mai îngăduie verificarea spuselor.

CAPITOLUL VI

Cînd un prieten al nostru a fost calomniat că e un îngîmfat, că ocărăște pe toată lumea și era în mare primejdie, atunci tu, fără să te fi chemat cineva și fără să te fi rugat cel primejduit, te-ai aruncat în mijlocul primejdiilor. Asta e fapta. Dar ca să te combat chiar cu propriile tale cuvinte, îți voi aminti cuvintele rostite de tine atunci. Cînd unii te țineau de rău pentru purtarea ta, iar alții te laudau și te admirau, tu le-ai spus celor ce te țineau de rău: «*Ce să fac? Nu știu să iubesc altfel, decât să-mi dau și sufletul, cînd trebuie să scap pe un prieten din primejdie!? Ai rostit cu alte cuvinte, dar cu același înțeles, cele spuse de Hristos ucenicilor Săi cînd a definit dragostea desăvîrșită: «Nimeni nu are o dragoste mai mare decît aceasta ca să-și pună cineva sufletul pentru prietenii săi»²⁹*). Așa dar dacă o dragoste mai mare decît aceasta nu se poate găsi, atunci tu ai ajuns la capătul ei; iar prin cele ce-ai făcut și prin cele ce-ai spus te-ai suit pe culmile ei. De asta te-am dat în mîna acelora, de asta am urzit viclenia aceea.

Te-am convins oare în sfîrșit, că nu te-am împins spre slujirea preoțească nici cu gînd rău, nici pentru că voiam să te arunc în primejdie, ci pentru că știam că vei fi folositor Bisericii?

— Socotești oare indestulătoare puterea dragostei, m-a întrebat Vasile, pentru îndreptarea aprapelui?

— Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru.

Dar dacă vrei să-ți aduc dovezi și de priceperea ta, voi face-o și pe asta și-ți voi dovedi că ești tot atît de priceput pe cît ești de iubitor.

La auzul acestor cuvinte Vasile și-a plecat ochii în jos, s-a făcut roșu la față și mi-a zis:

— Să nu mai vorbim de mine acum! Știi doar că chiar de la început ți-am cerut să nu vorbim de asta! Dar dacă-mi poți spune ce să răspund celor ce ne atacă, îți voi asculta cu multă plăcere cuvintele. Lasă deci la o parte această luptă cu umbrele! Spune-mi cum să ne apărăm înaintea tuturor, atît înaintea celor care ne-au cinstit, chemîndu-ne să ne facă preoți, cît și înaintea acelora care sînt supărați că am ocărit pe cei ce ne-au cinstit.

CAPITOLUL VII

— Mă și silesc să o fac acum, i-am răspuns lui Vasile. Imi va fi ușor să mă apăr și de învinuirile ce mi se aduc, odată ce am reușit să-ți dovedesc că te-ai supărat degeaba pe mine.

Care este acuzația ce mi se aduce? Ce vini mi se pun în spate?

Mi se spune că am ocărit și am pricinuit o mulțime de neplăceri aceluia care au voit să mă hirotonească, pentru că n-am primit cinstea cu care au vrut să mă cinstească.

Față de o astfel de invinuire spun mai întâi asta: Nu trebuie să ne uităm că ocărim pe oameni dacă, pentru a-i cinsti, sîntem siliți să păcătuiim înaintea lui Dumnezeu. Pot spune mai mult, că chiar pentru cei care s-au supărat pe mine că am refuzat această cinste, chiar pentru ei supărarea lor nu-i lipsită de primejdie, ci însoțită de mare pagubă. Pentru că sînt de părere că oamenii afierosiți lui Dumnezeu, oamenii care privesc numai la Dumnezeu, trebuie să fie atît de pătrunși de evlavie încît să nu socotească purtarea mea o ocară chiar dacă ar fi fost ocăriți de mii și mii de ori. Se vede dar de aici că nici prin minte nu mi-a trecut să supăr pe cei care au voit să-mi facă cinstea să mă hirotonească.

Dacă ași fi fugit de hirotonie pentru că sînt mîndru și îndrăgostit de slava lumii așa cum ai spus de multe ori că mă acuză unii, atunci aș fi întărit spusele acuzatorilor mei și aș fi săvîrșit cel mai mare păcat, căci aș fi disprețuit pe niște bărbați mai buni și minunați și mai presus de toate și binefăcători ai mei. Că dacă merită pedeapsă cel ce face rău unuia care nu i-a făcut nici un rău, ce pedeapsă n-aș merita eu, dacă aș face rău unor oameni, care din proprie inițiativă au voit să mă cinstească? Că nici nu se poate spune că m-au chemat să mă hirotonească pentru că au vrut să mă răsplătească pentru că le-aș fi făcut vreun bine mare sau mic! Ce pedeapsă dar n-aș merita de le-aș răsplăti binele cu rău? Iar dacă asta nu mi-a trecut niciodată prin minte, și dacă am fugit de sarcina grea a preoției mînat de alt gînd, atunci pentru ce acuzatorii mei nu vor să mă ierte? Iar dacă nu vor să-mi laude fapte, pentru ce mă învinuiesc că am voit să-mi cruț sufletul? Atît de străin mi-a fost gîndul de a-i ocări pe bărbații aceia care m-au propus pentru hirotonie, încît aș putea spune chiar că i-am cinstit prin refuzul meu. Să nu te minunezi de ți se par ciudate cuvintele mele! Ți le voi explica îndată.

CAPITOLUL VIII

Dacă aș fi primit această cinste, ar fi putut, de nu toți, dar cel puțin cei cărora le place să birfească, ar fi putut bănuși și spune multe atît despre mine cel hirotonit, cît și de cei ce m-au propus pentru hirotonie. Ar fi putut spune de pildă că aceștia s-au uitat la bogăția mea, că au admirat strălucirea neamului meu, că m-au înălțat la această treaptă pentru că i-am lingușit. N-aș putea zice dacă nu i-ar fi trecut cuiva prin minte să spună că i-am cumpărat cu bani. Ar mai fi putut spune birfitorii și acestea: Hristos a chemat la această înaltă dregătorie pescari, făcători de corturi și vameși; aceștia însă disprețuiesc pe cei ce se hrănesc de pe urma muncilor de fiecare zi, și-l laudă și-l admiră pe unul care se ocupă cu științele profane și trăiește fără să muncească! Pentru ce care au trecut cu vederea pe cei ce au îndurat mii și mii de sudori pentru trebuințele Bisericii, iar pe acesta care n-a gustat niciodată din astfel de osteneli, dar și-a cheltuit toată viața de pînă acum în munca deșartă a studierii științelor profane, pe acesta l-a ridicat pe neașteptate la această cinste?

Aceștia și mai multe decît acestea ar fi putut spune birfitorii, dacă primeam această înaltă dregătorie. Așa, însă, nu. Le-am tăiat orice prilej de birfire. Nu pot să mă acuze nici pe mine de lingușeală, nici pe aceia de simonie, afară numai dacă unii ar voi să facă fără rost pe nebunii.

Cum s-ar putea oare ca unul, care linguşeşte, care cheltuieste bani ca să dobîndească o cinste, să o lase altora tocmai cînd trebuie să o primească? S-ar asemena cu un plugar care ar îndura multe osteneli cu munca pămîntului, ca ogorul său să se acopere cu roade bogate, ca teascurile sale să se reverse de vin, dar după nenumărate osteneli şi multe cheltuieli de bani ar lăsa altora atîta belşug de roade tocmai cînd să secere lanurile şi să culeagă via!

Vezi dar, că atunci cînd aş fi primit această înaltă dregătorie, atunci aş fi dat prilej să fie birfiţi cei ce m-au chemat, chiar dacă spusele ar fi fost departe de adevăr; atunci s-ar fi putut spune că n-au făcut alegerea întemeiaţi pe o dreaptă socotinţă. Aşa însă nu le-am îngăduit să deschidă gura, nici măcar s-o caşte.

Acestea şi altele mai multe decît acestea s-ar fi spus la început. După ce aş fi primit însă această înaltă dregătorie, n-aş mai fi dovedit să mă apăr de cei ce m-ar fi vorbit de rău în fiecare zi, chiar dacă aş fi făcut totul fără greş, ca să nu spun că aş fi fost silit să fac multe greşeli, atît din pricina lipsei de experienţe cît şi din pricina vîrstei. Aşa însă i-am scăpat de învinuiri pe cei ce m-au chemat să mă hirotonească; altfel i-aş fi acoperit cu fel de fel de ocări. Ce n-ar fi spus? Că au incredinţat unor copii fără de minte lucruri atît de minunate şi de mari; că au vătămât turma lui Dumnezeu; că a ajuns creştinismul batjocură şi jucării de copii. Dar aşa «*toată fărădelegea îşi va astupa gura sa*»³⁰).

Dacă ar spune birfitorii şi despre tine acestea, tu le vei arăta îndată prin fapte că nu trebuie judecată priceperea după vîrstă, că nu trebuie cunoscut bătrînul după părul alb şi că năgreaşit trebuie oprit nu tînărul, ci neofitul de la o astfel de slujire. Mare e deosebirea între unul şi altul.

CĂRTEA A TREIA¹⁾

1. Toţi cîţi m-au bănuît că am fugit de preoţie din pricina mîndriei au arătat prin aceasta că au o idee proastă despre preoţie. — 2. N-am fugit de preoţie nici din pricină că am umblat după slava deşartă. — 3. Dacă aş fi urmărit slava ar fi trebuit mai degrabă să mă preotesc. — Preoţia este un lucru înfricoşător. Cultul creştin este mai înfricoşător decît cultul Legii Vechi. — 5. Mare este cinstea şi puterea preoţilor. — 6. Slujirile preoţiei sînt cele mai mari daruri date de Dumnezeu. — 7. Pavel se speria cînd se uita la măreţia preoţiei. — 8. Dacă un om care se face preot nu-i destul de vrednic şi de curajos, săvîrşeşte multe păcate. — 9. Preotul de multe ori este stăpînit de slavă deşartă şi de păcatele născute din ea. — 10. Pricina acestor păcate nu este preoţia, ci trîndăvia şi nepăsarea noastră. — 11. Trebuie îndepărtată din sufletul preotului dorinţa iubirii de putere. — 12. Preotul trebuie să fie înfrînat. — 13. Pe lîngă înfrînare, preotului i se mai cer şi alte însuşiri. — 14. Nimic nu turbură atît curăţia şi limpezimea minţii ca mînia. — 15. Sfîntul Ioan Gură de Aur arată altfel de luptă plină de primejdie. — 16. Cît de tare trebuie să fie acela care are de ţinut piept atîtor furtuni. — 17. Cît de mare este teama în povăţuirea fecioarelor²⁾.

CAPITOLUL I

Spusele mele de pînă acum ţi-au arătat că n-am fugit de preoţie ca să aduc ocară celor care m-au cinstit cu această vrednicie şi că nici n-am vrut să-i fac de ruşine.

Voi încerca acum să-ţi arăt, atît cît voi putea, că n-am făcut asta nici pentru că sînt mîndru.

Dacă ar fi fost vorba să fi fost ales general sau împărat și aș fi refuzat, poate că s-ar fi putut bănuși asta; sau, mai bine spus, nimeni nu mi-ar fi spus că am refuzat o astfel de slujbă pentru că am fost mîndru, ci toți mi-ar fi spus că am refuzat-o pentru că am fost nebun. Dar ar îndrăzni oare cineva să-mi aducă vina că am fugit de preoție pentru că sînt mîndru, cînd este știut că preoția este o dregătorie cu mult mai mare, cînd preoția este tot atît de superioară demnității împărătești pe cît de superior este sufletul față de trup? N-ar fi oare necugetat să numim nebuni pe cei care refuză slujbele de mai mare însemnătate iar pe cei care refuză cele mai mari demnități să-i numim mîndri și nu nebuni? Ar fi la fel ca și cum ai învinui de nebunie și nu de mîndrie pe un om care din dispreț pentru cireada de vite nu vrea să fie văcar, iar pe altul care nu primește să fie împăratul întregii lumi și stăpînul tuturor oștilor, l-ai învinui de mîndrie și nu de nebunie.

Cu mine lucrurile nu stau așa! Nu stau așa! Cei care spun că am fugit de preoție pentru că sînt mîndru se acuză de mîndrie pe ei înșiși mai mult decît pe mine. Numai faptul că le-a putut trece prin minte că un om ar putea disprețui o slujbă atît de mare ca preoția, este o dovadă de idee proastă ce o au despre preoție. Intr-adevăr nu le-ar fi trecut prin minte să spună despre mine că am fugit de preoție, pentru că sînt mîndru, dacă ei înșiși n-ar socoti preoția o slujbă ca orice slujbă, o slujbă de care nici nu face să vorbești! Pentru ce n-a îndrăznit nimeni să spună că un suflet omenesc din mîndrie n-ar vrea să îndeplinească înalta slujbă a îngerilor? Că mari lucruri ne închipuim noi de puterile acelea! Iar gîndul acesta nu ne lasă să credem că un om poate să-și închipuie o altă slujbă mai mare decît slujba îngerilor. Prin urmare pe bună dreptate pot fi acuzați de mîndrie acuzatorii mei mai mult decît mine. Că n-ar fi gîndit asta despre alții, dacă mai întîi ei înșiși n-ar fi socotit preoția o slujbă fără de valoare.

Dacă însă mă acuză că am fugit de preoție pentru că umblu după slavă, le voi dovedi că se contrazic și se dezic pe față. De altfel nici nu știu ce alte pricini ale fugii mele de preoție mi-ar mai pune în spate, dacă ar înceta să mă învinuiască de păcatul slavei deșarte!

CAPITOLUL II

Ei bine, dacă m-ar fi stăpînit dragostea de slavă deșartă, ar fi trebuit mai degrabă să primesc preoția decît să fug de ea!

— Pentru ce?

— Pentru că mi-ar fi adus multă slavă! M-ar fi făcut renumit și vestit, ar fi făcut pe toată lumea să creadă despre mine lucruri mari și minunate, că eu, cu toată tinerețea mea, cîr toate că m-am despărțit de puțină vreme de frămîntările și grijile lumii, am părut dintr-odată în ochii tuturor atît de bun și de vrednic încît să fiu pus înaintea celor care și-au cheltuit întreaga lor viață pe drumul cel plin de osteneți al virtuții și să iau mai multe voturi decît toți aceia. Așa însă în afară de cîțiva, cea mai mare parte a Bisericii nu mă cunoaște nici din nume. Așa nici nu știe toată lumea că am fugit de preoție; știu doar cîțiva oameni; și cred că nici toți aceștia nu știu bine ce s-a întîmplat. Poate că mulți din ei socotesc sau că n-am fost ales de loc, sau că după alegere am fost îndepărtat pentru că am părut nevrednic, nu pentru că am fugit de bună voia mea.

CAPITOLUL III

— Cei care cunosc adevărul, mi-a grăit Vasile, te vor lăuda!

— Dar mi-ai spus, i-am răspuns eu, că tocmai aceștia care curiosc adevărul mă hulesc, spunînd că sînt un îngîmfat, că umblu după slavă deșartă. De unde deci mai pot nădăjdui laudă? De la cei mulți? Dar aceștia nici nu știu cum s-au petrecut lucrurile! De la cei puțini? Dar și aici lucrurile s-au întors împotriva mea! Tu n-ai venit doar cu alt scop la mine decît ca să afli cum trebuie să răspunzi la învinuirile ce mi le aduc aceia.

Dar pentru ce stărui eu atît de mult asupra acestor lucruri? Stărui, pentru ca să arăt că chiar dacă ar ști toți cum s-au petrecut lucrurile, nici atunci n-ar trebui să se spună despre bine că sînt un om mîndru sau că umblu după slava lumii. Îngăduie puțin și vei înțelege ce vreau să spun. În afară de asta, mai este și motivul amintit mai sus de mine, anume că-i amenință mare primejdie nu numai pe cei care au îndrăzneala să disprețuiască preoția din pricina mîndriei sau de dragul slavei deșarte, dacă este cumva vreun astfel de om — eu n-o cred —, ci și pe cei care pun pe seama altora astfel de gînduri.

CAPITOLUL IV

Preoția se săvîrșește pe pămînt, dar are rînduiala cetelor cerești. Și pe foarte bună dreptate, căci slujba aceasta n-a rînduit-o un om sau înger sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Insuși Mîngietorul. Sfîntul Duh a rînduit ca preoții, încă pe cînd sînt în trup să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atît de curat ca și cum ar sta chiar în cer printre puterile celor îngerești.

Înfrișătoare și cu totul cutremurătoare era și preoția și slujba adusă lui Dumnezeu pe timpul legii vechi înainte de venirea harului, de pildă: clopoței și rodiile³⁾, pietrele scumpe, cele de pe piept și cele de pe umăr⁴⁾, mitra⁵⁾, chidara⁶⁾, haina lungă pînă la călcîie⁷⁾, tabla cea de aur⁸⁾, sfintele stîntelor⁹⁾, tăcerea adîncă dinlăuntru templului. Dar dacă te uiți la preoția și slujba adusă lui Dumnezeu acum, în timpul harului, vei vedea că cele înfrișătoare și cele cu totul cutremurătoare ale legii vechi sînt mici și că și în această privință sînt adevărate cele spuse de Pavel despre lege, că *«legea veche, cu toată slava ei, era fără slavă, față de legea nouă, din pricina slavei covîrșitoare a acesteia»*¹⁰⁾.

Mai socotești oare că mai ești printre oameni și că mai stai pe pămînt cînd vezi că Domnul stă jertfit pe sînta Masă, iar pe preot stînd lîngă jertfă rugîndu-se, cînd vezi că toți se înroșesc prin împărtășirea cu cinstitul sînge al lui Hristos? Mai socotești oare că ești printre oameni și că mai stai pe pămînt? Nu socotești oare că te-ai mutat dintr-odată în cer? Nu socotești oare, scoțînd din suflet orice gînd trupesc, că privești numai cu sufletul și cu mințea curată cele din ceruri? Ce minune! Cît este de mare iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Fiul, Care stă sus cu Tatăl, este ținut în clipa aceea în mîini de toți¹¹⁾, se dă pe Sineși tuturor celor ce voiesc să-L sărute și să-L primească. Toți fac asta cu ochii credinței. Ți se par oare vrednice de disprețuit toate acestea? Sau sînt care așa de neînsemnate că o poate face cineva pe mîndru față de ele?

Vrei să vezi și dintr-o altă minune cît este de mare sfințenia preoției?

Inchipuie-ți că vezi pe Ilie proorocul. Nenumărat popor stă împrejurul lui; jertfa este așezată pe pietre; toți ceilalți stau liniștiți, în adîncă tăcere și numai proorocul Ilie se roagă; apoi dintr-odată vezi că se pogoară din cer peste jertfă o flacără¹²⁾. Minunate și pline de uimire sînt toate cele săvîrșite de Ilie! Dar mută-te acum cu mintea de la cele făcute de Ilie la cele ce se săvîrșesc de preot pe Sfînta Masă! Vei vedea nu numai fapte minunate ci și fapte care depășesc orice uimire. Preotul stă în fața Sfintei Mese; nu pogoară foc din cer, ci pe Duhul cel Sfînt; se roagă vreme îndelungată, nu ca să se pogoare o flacără de sus spre a mistui pe cele puse înainte, ci ca să se pogoare harul peste jertfă¹²⁾ spre a aprînde cu ea sufletele tuturor și a le face mai strălucitoare decît argintul înroșit în foc.

Cine poate deci disprețui această prea înfricoșătoare slujbă? Numai un nebun sau un ieșit din minți! Oare nu știi că sufletul omenesc n-ar putea suporta focul acela al jertfei, ci toți am pieri pînă la unul, dacă n-ar sta în ajutorul nostru harul lui Dumnezeu?

CAPITOLUL V

Dacă ai putea să te gîndești ce lucru mare este ca om fiind și îmbrăcat încă în trup și sînge să te poți apropia de fericita și nemuritoare Fire a Dumnezeirii, atunci ai putea înțelege bine cu cîtă cinste a învrednicit pe preoți harul Sfîntului Duh. Prin preoți se săvîrșește și sfînta Jertfă și alte slujbe, întru nimic mai prejos de sfînta Jertfă și în ce privește vrednicia preoțească și în ce privește mîntuirea noastră. Oamenii care trăiesc de pămînt și locuiesc pe el au primit îngăduința să administreze cele cerești și au luat o putere pe care Dumnezeu n-a dat-o nici îngerilor, nici arhangelilor. Nu s-a spus îngerilor, ci oamenilor: «*Ori cîte veți lega pe pămînt vor fi legate și în cer și ori cîte veți deslega pe pămînt vor fi deslegate și în cer*»¹⁴⁾. Au și stăpînitorii pămîntului puterea de a lega; dar leagă numai trupurile. Puterea de a lega a preoților, însă, leagă sufletele și străbate cerurile. Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pămînt. Stăpînul aprobă hotărîrea dată de robi. Ce oare altceva a dat Dumnezeu preoților decît toată puterea cerească? Domnul a spus: «*Căroră veți ierta păcatelz se vor ierta și căroră le veți ținea vor fi ținute*»¹⁵⁾. Ce putere poate fi mai mare ca aceasta? Domnul a spus iarăși: «*Tatăl a dat toată judecata Fiului*»¹⁶⁾. Văd însă că toată această putere a fost încredințată de Fiul preoților. Au fost înălțați la slujba aceasta atît de mare ca și cum de pe acum s-ar fi mutat în ceruri, ca și cum ar fi depășit firea omenească, ca și cum ar fi scăpat de toate patimile omenești. Te întreb acum: Cînd un împărat dă unuia din supușii săi această cinste de a băga și de a scoate de la închisoare pe cine vrea, cinstea aceasta îl face cu vază înaintea tuturor și de invidiat; iar cînd Dumnezeu dă preotului o putere cu atît mai de preț cu cît este mai de preț cerut decît pămîntul și sufletul de ît trupul, cum poate să li se para unora că preoția este o slujbă atît de neînsemnată încît să poată să le treacă prin minte că un om căruia i s-a încredințat preoția ar disprețui darul? Doamne ferește de o astfel de nebunie! Căci e curată nebunie să disprețuiești o slujbă atît de mare, fără de care nu putem dobîndi nici o mîntuire, nici bunătățile făgăduite! Dacă nu poți intra în împărăția cerurilor de nu te naști din nou din apă și din Duh¹⁷⁾, dacă pierzi viața veșnică de nu măninci Trupul Domnului și nu bei Sîngele Lui¹⁸⁾; iar dacă toate

acestea nu se săvârșesc altfel decît numai prin mîinile acelea sîinte ale preoților, atunci cum vei putea fără preoți să scapi de focul gheenei sau să dobîndești cununile cele pregătite?

CAPITOLUL VI

Preoții sînt aceia cărora li s-a incredințat zămislirea noastră cea duhovnicească; ei sînt aceia cărora li s-a dat să se nască prin botez. Prin preoți ne îmbrăcăm în Hristos¹⁹⁾; prin preoți sîntem îngropați împreună cu Fiul lui Dumnezeu²⁰⁾; prin preoți ajungem mădularele fericitului cap al lui Hristos²¹⁾. Prin urmare este drept ca preoții să fie pentru noi nu numai mai infricoșători decît marii demnitari și decît împărații, dar mai cinstiți și mai iubiți chiar decît părinții. Părinții ne-au născut din sînge și din voința trupului²²⁾; preoții însă ne sînt pricinuatorii nașterii noastre din Dumnezeu, ai acelei fericite nașteri din nou, ai libertății celei adevărate și ai înfierii după har. Preoții iudeilor aveau numai puterea să vindece trupul de lepră²³⁾; dar mai bine spus nici nu aveau puterea să vindece, ci numai să vadă dacă cineva a fost sau nu vindecat de lepră²⁴⁾. Și știi doar cît de dorită era slujba preoților Vechiului Testament! Preoții Noului Testament însă au luat puterea să vindece nu lepra trupului, ci necurăția sufletului; n-au luat numai puterea de a vedea dacă cineva a fost sau nu vindecat, ci puterea deplină de a vindeca.

Prin urmare cei care disprețuiesc pe preoți sînt cu mult mai nelegiuiți decît Datan și tovarășii lui²⁵⁾ și vrednici de mai mare pedeapsă. Datan și cei dimpreună cu el, deși pretindeau o slujbă ce nu li se cuvenea, totuși aveau o foarte bună părere despre preoție și au arătat asta prin ardoarea ce-o aveau să ajungă preoți. Aceștia, însă, care privesc cu dispreț preoția, acum cînd ea a fost cu mult mai mult împodobită, cînd a fost ridicată la o atît de mare înălțime, săvîrșesc un păcat cu mult mai mare decît aceia, pentru că pornesc de la un gînd cu totul contrar gîndului ce însuflețea pe Datan și tovarășii lui. Căci nici nu este egal disprețul de a dori o slujbă care nu li se cuvine cu disprețul de a nesocoti o slujbă cu atît de mari bunătăți; deosebirea dintre un dispreț și altul este tot atît de mare pe cît de mare este și deosebirea între admirație și dispreț.

Cine este deci atît de ticălos încît să disprețuiască atîtea bunătăți? Eu aș spune că nu-i nici unul, afară numai dacă ar suferi de strechie drăcească? Dar să mă întorc iarăși la ideea pe care am părăsit-o.

Dumnezeu, a dat preoților o putere mai mare decît părinților noștri trupești, nu numai cînd ne pedepsesc, dar și cînd ne fac bine. Deosebirea între unii și alții este tot atît de mare pe cît de mare este deosebirea între viața de acum și viața viitoare. Părinții noștri ne nasc pentru viața de acum și preoții pentru viața viitoare; unii nu ne pot apăra nici de moartea aceasta trupească și nici nu pot îndepărta bolile ce vin peste noi; ceilalți de multe ori au mîntuit chiar suflete bolnave și pe cale de a pieri, pentru că le-au făcut unora mai ușoară pedeapsa, iar pe altele nu le-au lăsat chiar de la început să cadă în păcate, nu numai cu ajutorul învățăturilor și al sfaturilor, ci și cu ajutorul rugăciunilor. Preoții au puterea să ne ierte păcatele nu numai cînd ne nasc din nou prin sîntul botez, ci și după ce ne-au botezat. «Este cineva bolnav dintre voi, spune Scriptura? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn întru numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav și-l va ridica pe el Domnul și de va fi făcut păcate i se vor ierta lui»²⁶⁾. In afară de asta, părinții nu pot fi de vre un folos copiilor dacă greșesc față de vre-

nul din mărimurile și puternicii pământului; preoții însă au potolit de multe ori chiar minia lui Dumnezeu, nu a unor dregători sau împărați.

Va mai îndrăzni acum cineva să-mi aducă vina că am fugit de preoție, pentru că sînt mîndru, pentru că o socotesc o nimica?

Socot că cele spuse au sădit în suielele ascultătorilor mei o teamă atît de mare de preoție, încît aceștia vor învinui de mîndrie și de îndrăzneală nu pe cei ce fug de preoție, ci pe cei ce din proprie inițiativă se apropie de ea și se străduiesc pe toate căile să dobîndească această cinste.

Dacă cei cărora li s-a încredințat conducerea statelor au dus la pieire și statele ce li s-au încredințat spre conducere și s-au pierdut și pe ei, de n-au fost oameni pricepuți și cu mintea foarte ascuțită, cită pricepere și cită putere, și personală și de sus, crezi că trebuie să aibă, ca să nu greșească, cel care a fost învrednicit să împodobească mireasa lui Hristos?

CAPITOLUL VII

Nimeni n-a iubit pe Hristos mai mult ca Pavel; nimeni n-a arătat o rivnă mai mare ca el; nimeni n-a fost învrednicit de mai mult har. A avut atîtea daruri. Cu toate acestea se temea încă și se cutremura de această înaltă dregătorie și de credincioșii lui «*Mă tem, spunea el, ca nu cumva precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, așa să strice gîndurile voastre și să le abată de la curăția cea întru Hristos*»²⁷). Și iarăși: «*Cu frică și cu cutremur mare am fost la voi*»²⁸). Așa grăia un om, care a fost răpit pînă la al treilea cer și a luat parte la tainele lui Dumnezeu²⁹), care, după ce a crezut în Hristos, a fost tot în atîtea primejdii de moarte cîte zile a trăit³⁰). Așa grăia un om, care n-a voit să se folosească nici de puterea dată lui de Hristos, ca să nu smintească pe vreunul din credincioșii³¹). Așa dar dacă Pavel, care a săvîrșit fapte care depășesc poruncile lui Dumnezeu, care nu urmărea de loc folosul său, ci folosul credincioșilor³², dacă deci Pavel se temea totdeauna cînd se gîndea la măreția apostoliei sale, ce vom păți oare noi, care urmărîm în faptele noastre numai folosul nostru, noi, care nu numai că nu săvîrșim fapte care să depășească poruncile lui Hristos, ci chiar le călcăm în cea mai mare parte? Pavel spune: «*Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard*»?³³) Așa trebuie să fie preotul! Dar mai bine spus, nu numai așa! Mici sînt acestea și o nimica față de cele ce vreau să spun.

— Ce anume?

— «*Doream, spune Pavel, să fiu anatema dela Hristos pentru frații mei, rudele mele cele după trup*»³⁴). Dacă poate cineva să sloboade aceste cuvînte, dacă are cineva un suflet atît de mare încît să se înalțe pînă la o astfel de dorință, ei bine, un astfel de om merită să fie învinuit dacă fuge de preoție. Dar dacă este lipsit de această virtute a lui Pavel, atît cît sînt eu, ei bine, un astfel de om merită să fie urît, nu atunci cînd fuge de preoție, ci cînd primește preoția. Să ne inchipuim că e vorba de alegerea unui comandant de oștire și că cei care au puterea să facă numirea ar chema un fierar sau un cismar sau un alt meseriaș și i-ar încredința lui conducerea oștirii. Ei bine, eu n-aș lăuda pe ticălosul care ar primi o astfel de slujbă, care și-ar da toate silințele să se arunce de bună voie într-o primejdie sigură. Dacă pentru a fi preot este de ajuns numai să te numești păstor, să-ți îndeplinești la întimplare slujba și nu-i nici o primejdie, a-

tunci dau voie oricui să-mi aducă vina că am fugit de preoție, pentru că umblu după slavă deșartă! Dar dacă pentru a fi preot e nevoie de multă pricepere, iar înainte de pricepere e nevoie de mult har de la Dumnezeu, de purtări bune, de viață curată, de virtute mai mare decât omenească, atunci nu mă lipsi de iertare pe mine, care n-am vrut să mă pierd în zadar și fără rost. Dacă m-ar duce cineva la o corabie mare cu mulți vișlași și încărcată cu mărfuri de preț și mi-ar porunci să mă așez la cirna vasului ca să trec Marea Egee sau Marea Tireniană³⁵), l-aș refuza de la primul cuvânt. Iar dacă cineva m-ar întreba pentru ce fac asta, i-aș răspunde: «Ca să nu scufund corabia!» Nimeni nu mă va învinovăți că am fost atât de prevăzător acolo unde e vorba de pierderea de averi și unde moartea se mărginește numai la moartea trupului. Pentru ce atunci dar vă miniați și mă urâți că nu m-am aruncat, fără să mă gândesc, într-o primejdie atât de mare acolo unde credincioșii de sub conducerea mea n-aveau să se înece în marea aceasta de apă, ci în marea cea de foc și unde n-avea să-i aștepte moartea aceasta, care desparte sufletul de trup, ci moartea cealaltă, care aruncă în iad și sufletul împreună cu trupul.

CAPITOLUL VIII

Vă rog, cu stăruință vă rog, nu faceți asta! Imi cunosc sufletul meu! Știu că e neputincios și mic. Cunosc măreția slujirii preoțești! Știu cât e de greu să fii preot! Mai multe sînt valorile care turbură sufletul preotului, decât vînturile care frămîntă marea.

CAPITOLUL IX

Mai întii, dintre toate primejdiile care pîndesc pe preot, cea mai primejdioasă este stîncă slavei deșarte. Este mai primejdioasă decât stîncă despre care poeții povestesc grozăviile cu sirenele³⁶). Mulți din cei ce au trecut pe lîngă această stîncă au scăpat nevătămați. Pentru mine însă stîncă aceasta a slavei deșarte este atât de cumplită, că nici acum, cînd nici o nevoie nu mă împinge spre prăpastia slavei deșarte, nici acum nu pot scăpa de acest rău. Dacă însă mi s-ar fi încredințat păstoria sufletelor credincioșilor aș fi fost dat, aproape cu mîinile legate la spate, fiarelor care locuiesc această stîncă, pentru ca să mă sfișie în fiecare zi.

— Care sînt aceste fiare?

— Minia, tristețea, invidia, cearta, hula, pîra, minciuna, fățarnicia, uneltirea, urgia împotriva celor care nu ne-au făcut nici un rău, bucuria și mulțumirea sufletească ce ne-o pricinuiessc cusururile și greșalele celorlalți slujitori, mîhnirea pricinuită de succesele și bună starea altora, dragostea de a fi lăudați, dorința după posturi de cînstă — dintre toate patimile dorința aceasta duce cel mai mult la pieirea sufletului omenească — predicile ținute pe placul credincioșilor, lingușelile nevrednice de demnitatea unui om, desmierdările josnice, disprețuirea săracilor, lingușirea bogaților, onorurile nemeritate și vătămătoare, hatîrurile aducătoare de primejdie și celor ce le fac și celor ce le primesc, frica slugarnică, vrednică numai de cei mai ticăloși robi, lipsa de îndrăznire, smerenia mare, de ochii lumii, dar nu smerenia adevărată, îndepărtarea dojenirii și a muștrării, dar mai bine spus dojenirea și muștrarea chiar peste măsură a celor smeriți, dar față de cei puternici nici îndrăznirea de a deschide buzele. Pe toate aceste fiare și mai multe decât acestea le hrănește și le crește stîncă aceea a slavei deșarte.

Toți cîți au căzut în ghiarele lor sînt coboriți într-o robie atît de cumplită că fac adeseori de dragul femeilor multe fapte de care nu-i frumos nici să vorbesc. Legea dumnezeiască le îndepărtează pe femei de la slujba preoției³⁷⁾, dar ele caută să intre cu sila. Și pentru că nu pot face nimic prin propriile lor puteri, fac totul prin alții. Și au ajuns să aibă atît de mare putere încît numesc și dau afară din cler pe cine vor. Din pricina asta a ajuns totul cu susul în jos și poți vedea adevărată spusa proverbului că supușii conduc pe conducători. Și de-ar fi cel puțin bărbați cei care conduc pe conducători! Dar nu! Li conduc niște femei, cărora nu li se îngăduie nici să învețe pe alții în Biserică³⁸⁾. Dar pentru ce spun că nu li se îngăduie nici să învețe, cînd fericitul Pavel nu le-a îngăduit femeilor nici să vorbească în Biserică³⁹⁾? Am auzit chiar pe cineva spunînd că li s-a dat femeilor atîta libertate, încît țin de rău chiar pe întii stătătorii Bisericilor și-i mustră mai amarnic decît își mustră stăpîinii slugile.

CAPITOLUL X

Să nu se creadă, însă, că aduc aceste învinuiri tuturor clericilor! Căci sînt, sînt mulți care au scăpat de lațurile acestea; și sînt mai numeroși aceștia decît cei căzuți pradă lor. Iarăși, să nu se creadă că pun pe seama preoției aceste păcate. Nu sînt atît de nebun! Nu-i de vină cuțitul de ucide, nici vinul de beție, nici puterea trupului de insultă, nici curajul de cutezanță necugetată! Nu, ci toți oamenii cu judecată spun că sînt de vină cei care nu întrebunțează cum trebuie darurile date lor de Dumnezeu; pentru aceasta îi și osîndesc. Însăși preoția ne va învinui, pe bună dreptate, dacă nu o întrebunțăm cum trebuie. Nu-i de vină preoția dacă noi sîntem plini de păcatele amintite mai sus, ci noi sîntem de vină, noi, care o murdărim, atît cît atîrnă de noi, cu atîtea întinăciuni, incredințînd-o la întîmplare unor oameni, care, fără să-și cunoască bine mai dinainte propriul lor suflet și fără să se uite ce lucru mare este preoția, primesc în grabă hirotonia, dar cînd pun în practică îndatoririle preoției, întunecați de nepriceperea lor, încarcă cu nenumărate păcate pe credincioșii încredințați lor spre păstorire.

Asta, da, asta era aproape să se întîmple și cu mine, dacă Dumnezeu nu m-ar fi smuls grabnic din aceste primejdii, cruțîndu-Și și Biserica Lui și sufletul meu.

Spune-mi te rog, de unde socotești că se nasc atît de mari tulburări în Biserică? După părerea mea nu vin din altă parte decît de acolo că alegerile și numirile întîistătătorilor Bisericilor se fac fără chibzuială și la întîmplare. Căci capul Bisericii trebuie să fie înainte de toate foarte puternic, ca să poată ocîrmui și pune în bună rînduială duhurile rele care se ridică de jos din restul trupului. Dacă se întîmplă să fie capul slab, atunci, neputînd respinge atacurile acestea aducătoare de boală, ajunge mult mai slab decît este și duce la pieire odată cu el și restul trupului.

Ca să nu se întîmple cu mine asta, Dumnezeu m-a ținut în rîndul celor mai de jos membri ai Bisericii, printre care și dintru început am fosî.

În afară de cele spuse sînt multe, dragă Vasile, sînt multe alte însușiri, pe care trebuie să le aibă un preot, și pe care eu nu le am. Și înainte de toate aceste: să nu-i fi fost sufletul cuprins de dorința de a dobîndi această înaltă dregătorie. Dacă a dorit cu înfocare această dregătorie, apoi, atunci cînd a dobîndit-o aprinde și mai tare flacăra; și, robît

cu totul de dorință, îndură fel și fel de neșazuri numai și numai ca să nu o piardă: lingusește, suferă umilințe și înjosiri, cheltuiește bani, bani grei. Unii, luptându-se pentru această înaltă dregătorie, au umplut Biserica de crime, au lăsat orașele pustii. Dar să le trec sub tăcere pe acestea, ca să nu se pară unora că spun lucruri de necrezut.

Ar trebui, socot, ca omul să aibă atît de mare respect de preoție, încît să fugă de la început de marele răspunderi ale preoției. Iar după ce a ajuns, de i se întîmplă să săvîrșească vreun păcat vrednic de caterisire, să nu aștepte să-l judece alții, ci să o ia înaintea judecării lor și să părăsească singur această înaltă slujire. Așa își va atrage asupra lui mila lui Dumnezeu; dar dacă se îndărătnicește să rămînă, deși-i nevrednic, se lipsește de iertare și aprinde și mai mult urgia lui Dumnezeu, căci adaugă un al doilea păcat și mai grozav.

CAPITOLUL XI

Dar nimeni nu va suferi asta. Cumplit lucru cu adevărat, cumplit lucru este să dorești această cinste! Nu grăiesc așa ca să mă împotrivesc spuselor fericitului Pavel. Dimpotrivă sînt de acord cu el. Ce spune Pavel? «*De dorește cîneva episcopie, spune el, bun lucru dorește*»⁴⁰). Eu nu spun că este cumplit lucru să dorești această cinste, ci să o dorești ca să ajungi stăpîn și puternic. Această dorință, socot eu, trebuie izgonită din suflet cu toată sîrguința. De la început să n-o lași să ți se cuibărească în suflet, pentru ca să poți lucra în toată libertatea. Omul care n-a dorit să se împodobească cu această cinste, nici nu se teme că o va pierde; iar odată ce nu se teme, poate săvîrși orice faptă cu libertatea ce se cuvine unor creștini. Dimpotrivă, dacă se teme și tremură că are să fie coborît din dregătorie, atunci suferă o amară robie, plină de o mulțime de neșazuri și este silit de multe ori să păcătuiască și față de oameni și față de Dumnezeu.

Sufletul preotului, însă, nu trebuie să simtă o astfel de teamă. Preotul trebuie să fie ca și ostașii viteji de pe cîmpul de bătălie, care luptă cu curaj și cad cu bărbăție. Tot așa și cei care vin la această înaltă slujire; să primească preoția și să o părăsească așa cum se cuvine unor creștini, încredințați fiind că o astfel de plecare din cler le aduce o cunună tot atît de strălucitoare ca și preoția. Intr-adevăr, cînd ești silit să pleci din cler, pentru că n-ai vrut să faci o faptă netrebnică și nevrednică de vrednicia acestei înalte dregătorii, aduci din partea lui Dumnezeu pedeapsă asupra celor care te-au dat afară pe nedrept, iar asupra-ți mare răsplată: «*Fericiți veți fi, spune Hristos, cînd vă vor ocări pe voi și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri*»⁴¹). Așa trebuie să cugeți cînd ești scos afară din dregătorie de confrății tăi, fie de invidie, fie de hatîrul altora, fie de ură, fie pentru altă pricină nedreaptă; iar de se întîmplă să suferi asta dela dușmanii Bisericii, socot că nu mai am nevoie de cuvînt ca să-ți arăt cit de mare este ciștigul pe care ți-l agonisesc aceia pentru răutatea lor.

Trebuie dar să te uiți cu grijă în toate părțile, să cercetezi cu deamănuntul, ca nu cumva să se aprîndă pe ascuns în sufletul tău vreo scînteie a dorinței de stăpînire și de putere. Ar fi de dorit, ca chiar cei care dintru început n-au fost stăpîniți de această patimă, să poată scăpa de ea cînd ajung preoți. Dar de crești în sufletul tău, chiar înainte de a a-

junge preot, această fiară cumplită și nemiloasă, atunci nu-ți pot spune în ce vilvătaie te aruncă dorința asta după ce ai ajuns preot.

Pe mine, — și să nu socotești că din smerenie aș vrea să te mint cumva — pe mine mă stăpânește mult această dorință. Și pe lângă toate celelalte și aceasta m-a înfricoșat cumplit și m-a făcut să fug de preoție. După cum îndrăgostiții sînt chinuți mai cumplit de dragoste cînd stau alături de iubitele lor, dar le pierd furia cînd se duc mai departe de ele, tot așa și cu cei care doresc cu infocare această slujbă înaltă: cînd ajung aproape de ea, patima ajunge de nesuferit; dar de își pierd orice nădejde, odată cu nădejdea li s-a stins și dorința.

CAPITOLUL XII

Aceasta este dar o pricină, și nu mică, a fugii mele de preoție.

Dar chiar de-ar fi fost numai această pricină, ar fi fost îndestulătoare, ea singură, să mă oprească de la preoție. Acum îți voi mai spune și altă pricină nu mai mică decît aceasta.

— Care?

— Preotul trebuie să fie înrînat, veghetor, să aibă ochii în patru, pentru că el trăiește nu numai pentru el, ci și pentru o atît de mare mulțime de oameni. Că eu sînt un trîndav și un slăbănog, care abia pot să mă îngrijesc de mîntuirea mea, poți da mărturie tu însuți, dragă Vasile, tu care mai mult decît toți te silești să-mi acoperi scăderile mele cu dragostea ce-mi porți. Să nu-mi spui că postesc, că priveghez, că mă culc pe pămîntul gol, că-mi supun trupul la o aspră viețuire. Știi doar și în privința asta, cît de departe sînt de ceea ce ar trebui să fiu! Dar chiar dacă aș fi indeplinit toate acestea cu scumpătate, totuși nici așa, cu trîndăvia mea, n-aș fi putut fi vreodată de folos credincioșilor încredințați mie spre păstorire. Aceste nevoințe trupești, această aspră viețuire, ar putea fi într-adevăr de mare folos unui om care stă închis în cămăruța sa și care se îngrijește numai de mîntuirea lui. Dar cînd e vorba să-ți împarți sufletul la atîția credincioși, cînd e vorba să ai o grijă deosebită pentru fiecare păstorit, la ce pot ajuta oare aceste nevoințe trupești la desăvirșirea sufletească a credincioșilor, dacă în afară de ele nu mai ai și un suflet tare și foarte puternic?

CAPITOLUL XIII

Să nu te miri, dacă eu caut cu atîta stăruință în altă parte decît în nevoințele trupești și în viața aspră a preotului dovada bărbăției sufletului său. Nu e lucru greu să mininci prost, să bei puțin și să te culci pe un așternut tare. Vedem că mulți oameni, mai cu seamă cei de la țară, trăiesc așa de cînd s-au născut; iar alții tot atît de mulți, o duc tot așa de greu, pentru că și alcătuirea trupului lor și obișnuința le ușurează asprimea un astfel de trai chinuit. Dar nu pot mulți, ci unul sau doi, îndura ocara, asuprirea, cuvintele grele, zeflemelele dela cei mici, unele făcute fără gînd rău, altele pe bună dreptate, muștrările nedrepte și nemeritate și din partea superiorilor și din partea inferiorilor. Poți vedea oameni care îndură cu multă tărie postul, privegherile, culcatul pe un așternut prost, o viață ori cît de aspră, dar își pierd atîta capul, că ajung mai sălbateci decît cele mai sălbatece fiare, cînd sînt ocăriți, luați în răs, muștrați pe drept sau pe nedrept. Pe aceștia mai cu seamă nu-i vom lăsa să

intre în curțile preoției. Obștea, Bisericii nu-i vătămată cu nimic, dacă întâi stătătorul Bisericii nu se înfrînează de la mîncări, dacă nu umblă desculț; dar pricinuieste mari nenorociri și lui și credincioșilor, dacă se mînie. Nu stă deasupra capului lui amenințarea lui Dumnezeu dacă nu postește, dacă nu se culcă pe pămîntul gol; dar îl amenință iadul și focul iadului, numai dacă se mînie pe cineva⁴²). După cum cel care iubește slava deșartă, atunci cînd ajunge într-o slujbă înaltă, slujba aceasta îi aprinde și mai mult focul, tot așa și cel care nu-și poate stăpîni mînia, nici în deosebi, nici în legăturile sale cu cîțiva oameni, ci se mînie cu ușurință, ei bine, un astfel de om, cînd i se încredințează purtarea de grijă și păstoriarea unei întregi mulțimi, ca o fiară sălbatecă, hăituită din toate părțile de mii de oameni, nu mai poate trăi în liniște nici el, și aduce și nenumărate rele peste cei încredințați păstoririi lui.

CAPITOLUL XIV

Nimic nu turbură atît de mult curățenia minții și limpezimea judecării ca mînia fără socoteală, care izbucnește cu multă furie. «*Mînia, spune Scriptura, pierde și pe cei înțelepți*»⁴³). Ochiul sufletului, întunecat de mînie, ca într-o luptă în timpul nopții, nu mai poate deosebi pe prieteni de dușmani, nici pe cei cinstiți de cei necinstiți, ci se poartă deavalma cu toți la fel; chiar dacă ar avea de suferit de pe urma purtării sale, îndură totul cu ușurință, numai și numai ca să-și împlinească această plăcere a sufletului. Că plăcere este aprinderea mîniei; o plăcere, care muncește sufletul mai cumplit decît plăcerea trupească, răvășindu-i toată sănătatea sufletului: duce cu ușurință la îngîmfare, la dușmănia nepotrivite, la ură fără pricină, pe scurt, la păcate; îl face pe om să păcătuiască mereu pe degeaba și-l silește să spună și să săvîrșească și alte multe păcate la fel cu acestea; căci sufletul, tîrît de viltoarea patimii, nu mai are pe ce să-și rezeme puterea lui, ca să facă față unei asfel de porniri.

— Nu mai pot îndura, mi-a spus Vasile, să te batjocorești atîta? Cine nu știe cît de străină este patima aceasta de sufletul tău!

— Pentru ce, scumpe și dragă prietene, i-am răspuns eu, vrei să mă aduci aproape de rîg? Pentru ce vrei să ațîți fiara potolită din mine? Nu știi oare că n-am reușit să-mi potolesc fiara aceasta datorită tăriei mele sufletești, ci datorită dragostei mele de liniște, de singurătate? Nu știi oare că e de dorit ca un om, care se mînie ușor, să stea retras de lume, să aibă numai un prieten sau doi ca să poată scăpa de pîrjolul mîniei și nu să cadă în prăpastia atîtor de multe griji ale păstoririi credincioșilor? Atunci, ajuns preot, se tirăște nu numai pe el în prăpastia pierzării, ci tirăște odată cu el și pe mulți alții, și-i face de nu se mai îngrijesc deloc să fie blînzi. În deobște mulțimea păstoritorilor se uită la purtările conducătorilor lor, ca la un model, și caută să se asemene în purtări cu ei⁴⁴). Cum ar putea oare un preot face pe credincioșii săi să nu se mai mînie, cînd el însuși se mînie? Care dintre credincioși ar dori să-și potolească iute mînia cînd vede că preotul său se mînie?

Nu-i cu putință, nu-i cu putință să rămînă ascunse păcatele preoților. Dimpotrivă ies iute la iveală chiar cele mai mici păcate. Un atlet, atîta vreme cît stă în casă și nu se luptă cu nimeni, poate să-și ascundă slăbiciunile, de-ar fi cel mai slab atlet; dar dacă se duce să lupte, i se vădesc iute slăbiciunile. Așa și cu oamenii care duc această viață singuratică și trăiesc în afară de grijile lumii, au singurătatea ca o perdea

ce le acopere păcatele; dar cînd sînt scoși în lume sînt siliți să-și desbrace ca pe o haină liniștea și singurătatea și se arată tuturor goale sufletele prin purtările lor. După cum faptele lor cele bune au fost de folos multor credincioși, pentru că i-au îndemnat să facă și ei fapte bune, tot astfel și păcatele lor i-au făcut mai trîndavi pentru săvîrșirea virtuții și mai molateci pentru ostenelele faptelor bune.

De aceea trebuie ca frumusețea sufletului preotului să strălucească în toate împrejurările din viața lui, pentru ca să poată în acelaș timp și bucura dar și lumina sufletele celor ce-l privesc. Păcatele credincioșilor de rînd, ca și cum ar fi săvîrșite în întunec, pierd numai pe săvîrșitorii lor, pe cînd păcatul unui om cu vază și cunoscut de mulți, cum este preotul, vatămă îndeobște pe toți: pe cei slabi îi face și mai slabi pentru ostenelele cele pentru virtute, iar pe cei ce vor să fie mai cu luare aminte, pe cei care săvîrșesc oarecari fapte de virtute, îi face mîndri. În afară de asta, păcatele credincioșilor de rînd, chiar dacă sînt săvîrșite în văzul lumii, nu sdruncină într-un chip deosebit sufletele oamenilor, pe cînd păcatele celor ce stau în fruntea acestei slujbe, mai întii sînt cunoscute de toți, apoi, chiar de-s foarte mici, ele par mari față de păcatele mici ale celorlalți oameni. Toți măsoară păcatul nu cu mărimea păcatului săvîrșit, ci cu vrednicia celui ce săvîrșește păcatul.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părțile, ca și cu niște arme de oțel, cu zel mare și cu neîntreruptă supraveghere a vieții sale. Trebuie să se uite mereu în jurul său, ca nu cumva să-i găsească cineva un loc descoperit, și nepăzit și să-i dea o lovitură de moarte. Toți stau în jurul lui gata să-l rănească; nu numai vrăjmașii și inamicii lui, ci chiar mulți din cei ce-i arată pe față prietenie.

Deci pentru preoție trebuie să se aleagă suflete așa de tari pe cît de tari a arătat odinioară harul lui Dumnezeu în cuptorul din Vavilon trupurile celor trei tineri⁴⁵). Hrana focului care arde sufletul preotului nu e smoala, cîlții sau vreascurile, ci alte materii cu mult mai cumplite; că pe suflet nu-l arde focul acesta material, ci-l împresoară flacăra atotmistuitoare a invidiei, care se înalță împrejurul lui din toate părțile. Invidia iscodește viața preoților și se năpustește asupra lor mai abtîr de cum se năpustea focul din cuptorul Vavilonului asupra trupurilor celor trei tineri. De găsește în viața lui numai o urmă de stuf, cel mai mic păcat, flacăra invidiei se lipește de el; arde, într-adevăr, partea putredă, dar odată cu asta îi pîrlește și-i înegrește cu fumul ei toată viața, de-ar fi ea mai strălucitoare ca razele soarelui. Atîta vreme cît viața preotului este în toate privințele fără de cusur, clevetirile nu-l pot doborî. Dar dacă se întîmplă să săvîrșească un mic păcat, cum este și firesc, că e om și el, și călătorește pe oceanul cel mai înșelător al acestei vieți, nu-i mai sînt de folos celelalte fapte bune, ca să-l poată scăpa de gurile acuzatorilor. Acel mic păcat le pune în umbră pe toate. Toți îl judecă pe preot nu ca pe un om îmbrăcat cu trup și el, cu fire omenească și el, ci ca pe un înger, slobod de orice slăbiciune omenească. Și după cum de un tiran toți se tem și-l lingușesc cîtă vreme are puterea în mîna, pentru că nu-l pot doborî, dar cînd văd că lucrurile se întorc împotriva, cei care erau prieteni cu puțin mai nainte leapădă respectul fățarnic ce i-l arătau și ajung dintr-o dată vrăjmași și inamici; și pentru că-i cunosc bine scăderile și păcatele lui, se năpustesc asupra-i și-l alungă de la putere; tot astfel se întîmplă și cu preoții; cei care cu puțin mai înainte, pînă cînd preotul era puternic, îl cinsteau și i se plecau, îndată ce-i găsesc o mică slăbiciune,

se pregătesc cu înviersunare să-l alunge din scaun, nu ca pe un tiran numai, ci cu mai multă furie decât pe un tiran. Și după cum tiranul se teme de garda sa personală, tot astfel și întistătorul Bisericii tremură de frica celor de lângă el și de frica coliturghisitorilor lui mai mult decât de toți. Că nu râvnesc alții înalta dregătorie a aceluia cât o râvnesc cei din jurul lui, coliturghisitorii lui, căci aceștia, mai bine decât toți, îi cunosc toate tainele lui. Fiind aproape de el, simt înaintea altora de se întâmplă ceva și de aceea pot fi crezuți cu ușurință chiar când clevetesc, și făcând mari micile lui greșeli îl pierde pe cel clevetit. S-au schimbat cuvintele apostolului! În loc să spunem: «*Și dacă pătimește un mădular, pătimește toate mădularele împreună cu el; iar dacă este slăvit un mădular se bucură toate mădularele împreună cu el*⁴⁶», ar trebui să spunem: Dacă pătimește un mădular se bucură toate celelalte mădulare, iar dacă este slăvit un mădular suferă toate celelalte mădulare. Dacă n-ai multă credință nu poți ține piept tuturor acestor clevetiri.

Intr-un război atât de greu vrei să mă trimiți? Socotești oare că sufletul meu este atât de puternic ca să facă față unei lupte atât de complicate și de felurite? De unde și de la cine ai aflat-o? Dacă Dumnezeu ți-a spus-o, arată-mi descoperirea și mă voi pleca. Dar dacă nu poți, ci hotărăști asta întemeiat pe o părere omenească, slobozește-te de această înșelăciune. În cele ce mă privesc este drept să mă crezi mai mult pe mine decât pe alții, că «*nimeni nu știe cele ale omului în afară de duhul omului care este în el*»⁴⁷.)

Socot, că dacă nu te-am putut convinge mai înainte, te-am convins acum cel puțin prin aceste cuvinte, că dacă aș fi primit această înaltă dregătorie m-aș fi făcut de ris și pe mine și pe cei ce m-au ales, și m-aș fi reîntors la viața pe care o duc acum, cu multă pagubă sufletească.

Nu numai invidia, dar cu mult mai cumplit chiar decât invidia, dorința de această înaltă dregătorie înarmează de obicei pe mulți împotriva celui ce are această dregătorie. Intocmai ca feciorii, care, în dorința de a ajunge cât mai repede stăpâni pe averea părintească, îngreunează bătrînețele părinților, tot așa și aceștia, când văd că cineva ocupă dregătoria preoțească vreme îndelungată, pentru că nu-l pot omori, se silesc să-l scoată din dregătorie. Că toți doresc ca să fie în locul lui și fiecare din ei nădăjduiește că spre el are să se îndrepte dregătoria.

CAPITOLUL XV

Vrei să-ți arăt o altă față a acestei lupte, plină și ea de mii și mii de primejdii?

Du-te și privește adunările generale, la acelea mai ales în care au loc alegerile conducătorilor bisericești! Vei vedea că preotul este acoperit cu tot atâtea învinuiri pe cât este de mare numărul credincioșilor. Toți cîți au dreptul la vot se împart în mai multe partide. Poți vedea că nici adunarea preoțească nu-i unifică; preoții nu-s uniți nici ei asupra episcopului pe care-l au de ales. Fiecare are părerea lui; unul votează pentru unul altul pentru altul. Pricina acestei învălmășeli vine de acolo că nu urmăresc toți același lucru, singurul care ar trebui urmărit, anume, virtutea sufletului. Dar mai sînt și alte pricini care determină alegerea unuia sau altuia, pentru această cinste. De pildă, un alegător spune: Să fie ales cutare, pentru că face parte dintr-o familie strălucită; alt alegător spune: Să fie ales cutare, pentru că este foarte bogat și nu are nevoie să trăiască din veniturile Bisericii; alt alegător propune pe altul, pentru că a părăsit

credința lui greșită de mai nainte și a trecut la credința noastră; alt alegător propune pe altul, pentru că este prieten cu el; alt alegător pe altul pentru că e rudă cu el; iar alt alegător pe altul care îl lingușește; dar nici un alegător nu propune pe cel mai nevrednic, nici nu-i pune la încercare sufletul.

Eu însă sînt atît de departe de a socoti aceste pricini ca vrednice de luat în seamă pentru alegerea preoților încît n-aș îndrăzni să propun îndată pentru această dregătorie nici chiar pe unul cu multă evlavie, însușire de neapărată trebuință pentru preoție, dacă în afară de evlavie nu are și multă pricepere. Cunosco mulți oameni care au stat toată viața închiși în chiliilor lor, oameni istoviți de post, care atîta vreme cît li s-a îngăduit să fie singuri și să se îngrijească numai de mîntuirea lor, bineplăceau lui Dumnezeu și sporeau, nu puțin, în fiecare zi în filosofia lor, în viețuirea lor după Dumnezeu. Dar cînd au venit între oameni și au fost siliți să îndrepte neștiințele credincioșilor, unii, chiar de la început, și-au părăsit posturile, pentru că nu erau destul de pregătiți pentru o slujire atît de mare; alții, siliți să rămînă mai departe în posturile lor, n-au mai dus viața îmbunătățită de mai nainte și s-au păgubit și pe ei foarte mult și nici altora nu le-au fost de vreun folos.

Mai mult. Nu voi ridica la dregătoria cea mai înaltă nici pe unul care toată viața și-a cheltuit-o în cea mai de jos treaptă a slujirii bisericesti și a ajuns la adînci bătrînețe, numai pentru că-i respect vîrsta lui înaintată. Pentru ce să fac asta, dacă el, cu toată vîrsta lui înaintată, este tot nepotrivit pentru dregătoria aceea înaltă?

Nu spun acum aceste cuvinte cu gîndul de a ocări bătrînețele, nici cu gîndul de a legiuî ca să fie îndepărtați negreșit de la astfel de dregătorie cei care provin din rîndurile monahilor — căci s-a întîmplat că mulți monahi a împodobit cu strălucire această dregătorie — ci pentru că mă străduiesc să arăt, că dacă nici evlavia singură, nici bătrînețele adînci nu sînt îndestulătoare spre a arăta pe cineva vrednic de preoție, apoi cu atît mai mult nu îndreptătesc pentru preoție pricinile amintite mai sus: familia strălucită, bogăția, prietenia sau rubedenia.

Alții adaugă și alte pricini și mai nesăbuite decît acestea: unii sînt primiți în cler ca să nu treacă cumva în rîndurile vrăjmașilor Bisericii; alții din pricina răutății lor, ca nu cumva să facă mari rele Bisericii, de sînt trecuți cu vederea.

Se poate închipui oare o mai mare nelegiuire? Cînd s-a mai pomenit ca oameni răi și plini de nenumărate păcate, să fie cinstiți tocmai pentru fapte, pentru care ar trebui pedepsiți și să fie urcați la vrednicia preoțească tocmai pentru fapte pentru care ar trebui să nu li se îngăduie nici pragul Bisericii să-l treacă?

Spune-mi te rog, mai e nevoie să căutăm pricinile mîniei lui Dumnezeu cînd dăm unor oameni răi și nevrednici să pingărească niște lucruri atît de sfinte și prea înfricoșătoare? Cînd păstorirea credincioșilor este încredințată unor oameni cu totul nepotriviti, sau unor oameni pentru care preoția este mai pre sus de puterile lor, atunci Biserica nu se deosebește întru nimic de frămîntarea și învălmășeala apelor din strimtoarea Euripe ⁴⁸).

Mai înainte rideam de înalții funcționari laici, că la numirea în posturile înalte nu aveau în vedere virtutea sufletului, ci averea, mulțimea anilor și intervențiile altor oameni. Dar cînd am auzit că nesocofința asta a pătruns și în treburile noastre bisericesti, n-am mai socotit atît de ciu-

dat lucrul acesta. Intr-adevăr, pentru ce să ne mai mirăm că fac astfel de păcate oamenii din lume, care umblă după slava lumii, care fac totul de dragul banilor, când cei care se fățărăsc că nu-i mai robesc nici banii, nici slava deșartă fac același lucru și nu sînt întru nimic mai buni decît aceștia, când cei care trebuie să lupte pentru cer se tocmesc la numirile în posturile clericale ca și cum s-ar tocmi la vînzarea moșiilor sau a altceva, când iau oameni din mulțime și-i pun în fruntea unor treburi atît de mari, pentru care Fiul Unul Născut al lui Dumnezeu n-a șovăit să se golească chiar de slava Lui, să se facă om, să ia chip de rob⁴⁹⁾, să fie scuipat, să fie palmuit⁵⁰⁾ și să moară cu trupul de moarte de ocară?

Și nu se mărginesc numai la atîta, ci mai fac și alte păcate mai ne-săbuite. Nu numai că numesc în posturi din cler oameni nevrednici, dar mai îndepărtează și pe cei vrednici. Și astfel, ca și cum ar trebui să zdruncine trăinicia Bisericii pe două căi, sau ca și cum n-ar fi deajuns cea dintîi pricină pentru a aprinde minia lui Dumnezeu, mai adaugă și pe a doua, tot atît de groaznică. Socot că este tot atît de groaznic să îndepărtezi pe cei buni, ca și să numești pe cei netrebniți. Și se face asta pentru ca turma lui Hristos să nu-și poată găsi din nici o parte nici mîngîiere, nici odihnă.

Nu sînt oare vrednice aceste fapte de mii și mii de trăznete? Nu sînt oare vrednice aceste fapte de un iad mai cumplit decît acesta care ne amenință? Totuși «*Cel ce nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu*»⁵¹⁾, îndură și rabdă păcate atît de mari! Cum să nu te minunezi de iubirea Lui de oameni! Cum să nu te uimească milostivirea Lui! Oamenii lui Hristos distrug pe cele ale lui Hristos mai cumplit decît vrăjmașii și inamicii, iar Hristos, tot bun, le face încă bine, și-i chiamă la pocăință. Slavă Ție, Doamne, slavă Ție! Cît de mare e adîncul iubirii Tale de oameni! Cit de mare e bogăția răbdării Tale! Oameni care au ajuns datorită numelui Tău oameni cu cinste și cu vază din niște oameni de jos și de nimic se folosesc de cinstea ce le-ai dat-o împotriva Ta, Cel ce i-ai cinstit! Indrăznesc să facă fapte de neîndrăznit, necinstesc cele sfinte, îndepărtează și izgonesc oameni vrednici și destoinici, pentru ca cei răi să aibă toată liniștea și deplina libertate, ca să răstoarne tot ce voiesc.

Iar dacă vrei să afli pricinile acestei grozăvii, vei vedea că sînt aceleași ca și pricinile amintite mai nainte, căci au o singură rădăcină, sau, ca să zic așa, o singură mamă: invidia. Pricinile pentru care sînt îndepărtați cei vrednici de la preoție nu sînt de un singur fel, ci de mai multe feluri. Iată aceste pricini: ~~Cutare, se spune trebuie îndepărtat,~~ pentru că este tinăr! Cutare pentru că nu știe să lingusească! Cutare cînd vede că a fost înlăturat omul lui și a fost numit altul! Cutare, pentru că e bun și blind! Cutare, pentru că e aspru cu cei ce păcătuiesc! Cutare, pentru altă pricină asemănătoare! Nu le lipsesc pricinile! Au cîte voiesc! Cînd n-au nici o altă pricină, folosesc și mulțimea bogățiilor ca pricină pentru a îndepărta pe cineva de la această înaltă dregătorie! Nu trebuie, spun ei, numit cineva dintr-odată în această cinste, ci treptat și încetul cu încetul! Pot găsi și alte motive, cîte vor!

Față de toate acestea eu aș vrea să întreb: ce trebuie să facă episcopul care are de luptat cu atîtea vinturi? Cum va ține piept atîtor valuri? Cum va respinge toate aceste lovituri?

Dacă rînduiește lucrurile după dreapta judecată, îi face vrăjmași și inamici și lui și celor numiți de el pe toți cei care au propus pe alții. Și încep aceștia să-i facă episcopului fel de fel de șicane, stîrnesc în fiecare

zi turburări, batjocoresc în iel și chip pe cei numiți de el și nu se lasă pînă ce sau îi scot din cler, sau îi bagă și pe ai lor. Episcopul acesta se aseamănă atunci cu un căpitan de corabie, care are în corabie pirați, care mereu și în fiecă clipă îl atacă și pe el și pe corăbieri și pe călătorii de pe vas.

Dacă, însă, episcopul primește în cler pe cei ce nu merită, pentru ca să facă pe placul protectorilor în dauna mîntuirii sale, atunci în locul lor și-l face dușman pe Dumnezeu. Poate fi oare o grozăvie mai mare ca aceasta? Dar nici așa episcopul nu va putea mulțumi pe toți protectorii; și situația lui va fi și mai grea decît înainte, deoarece toți cei nemulțumiți se vor uni unul cu altul împotriva episcopului și prin asta vor ajunge mai puternici. Precum atunci cînd pe mare vînturile sălbatece, izbindu-se unele de altele din direcții potrivnice, înfurie și umflă dintr-o dată marea liniștită pînă atunci și pierde pe călători, tot astfel se turbură și liniștea Bisericii și pier o mulțime de credincioși, cînd intră în cler oameni stricați.

CAPITOLUL XVI

Gîndește-te acum ce fel de om trebuie să fie acela care are să se împotrivescă unei atît de mari furtuni și care are de înlăturat așa cum trebuie atîtea piedici din calea binelui obștesc al Bisericii! Pentru ca să poată lupta cu ușurință cu toate acestea, el trebuie să fie cucernic, dar lipsit de mîndrie; temut, dar iubit, autoritar, dar popular; drept, dar larg la suflet; smerit, dar nu slugarnic; aspru, dar înțelegător. Trebuie să înalțe cu multă autoritate la treapta preoției numai pe cel vrednic, chiar de i-ar fi toți împotriva; și iarăși, cu aceeași autoritate să nu primească în cler pe un nevrednic, chiar de-ar fi toți uniți pentru numirea unuia ca acesta. Trebuie să urmărească numai un singur scop: zidirea Bisericii și să nu facă nimic cu ură și cu părtinire.

Mă crezi oare acum, dragă Vasile, că pe bună dreptate am fugit de preoție? Și nu ți-am spus încă toate greutățile ei! Mai am și altele de adăugat. Dar te rog să nu te obosească ascultarea ce-o dai unui prieten adevărat, care vrea să te convingă că sînt nedrepte învinuirile ce i le-ai adus. Spusele mele nu ți-s de folos numai pentru apărarea mea, ci poate îți aduc și ție un puțin cîștig pentru administrarea episcopiei tale.

Este de neapărată trebuință ca omul care are de gînd să meargă pe această cale a vieții să cerceteze mai întii totul și apoi să ia această înaltă slujire.

— Pentru ce?

— Pentru că cel care știe bine totul de mai nainte, de nu are alt cîștig, îl are pe acela că nu se tulbură cînd astiel de necazuri vin peste el.

Vrei să-ți vorbesc mai întii de sprijinul ce trebuie dat văduvelor sau de purtarea de grijă a fecioarelor care și-au închinat viața lui Dumnezeu, sau de greutățile ce le întîmpină episcopul ca judecător? Fiecare din aceste îndatoriri cer o grijă deosebită, iar frica este mai mare ca grija.

Să vorbesc mai întii de grija care pare mai mică decît celelalte, anume de grija ce trebuie să aibă de văduve⁵²).

Se pare că îngrijirea văduvelor nu dă multă bătaie de cap celor ce se ocupă cu ele, căci n-au de făcut altceva decît să cheltuiască banii dați pentru întreținerea lor. Dar nu-i așa. Și aici trebuie multă cercetare, să vezi cine merită și cine nu merită să fie înscrisă în ceata văduvelor, căci au urmat mii și mii de necazuri cînd văduvele au fost înscrise fără luare

aminte și la întâmplare. Multe văduve au stricat case, au desfiăcut căsnicii, iar adeseori au fost prinse că fură, că se îmbată și că fac alte fapte la fel de urite. Iar întreținerea unor astfel de văduve cu banii Bisericii este pe de o parte pedepsită de Dumnezeu și osîndită de oameni, iar pe de altă parte face pe oamenii de bine și milostivi să nu mai ajute Biserica. Că cine s-ar învoi vreodată ca banii dați de el lui Hristos să fie cheltuiți cu cei ce hulesc numele lui Hristos? De aceea trebuie făcută multă și amănunțită cercetare, ca nu numai văduvele acestea care hulesc numele lui Hristos, dar nici cele care pot să se întrețină singure să nu împuțineze hrana văduvelor celor neputincioase.

După această cercetare, urmează o altă grijă, nu mică, anume să facă să curgă, ca dintr-un izvor, hrană din belșug văduvelor și să nu le lipsească niciodată. Că omul care sărăcește fără voia lui nu se satură niciodată; cîrtește neconținut și-i veșnic nemulțumit. E nevoie de multă pricepere, de multă străduință ca să-i faci să tacă și să înlățuri orice pricină de cîrtire.

Mulți, cînd văd pe cineva că nu-i iubitor de argint, hotărăsc îndată că un astfel de om este nimerit pentru această slujire. Eu însă socot că nu-i de ajuns numai această măreție sufletească, ci înainte de celelalte însușiri trebuie să o aibă și pe aceasta, căci fără de aceasta episcopul va fi mai degrabă pustiitor al Bisericii decît sprijinitor, și lup în loc de păstor.

Mai trebuie văzut apoi, dacă pe lingă această însușire sufletească mai are și alta, răbdarea. Răbdarea este aceea care face bune raporturile dintre oameni. Ca într-un pîrt liniștit trimite sufletul și-l ancorează.

Văduvele, din pricina sărăciei, din pricina vîrstei și din pricina firii lor femeiești, se poartă cu obrăznicie nemăsurată. Sau, ca să vorbesc mai limpede, strigă cînd nu trebuie, învinuiesc fără motiv, se plîng de lucruri pentru care ar trebui să mulțumească, critică ce ar trebui să laude. Întîistătorul Bisericii trebuie să rabde totul cu curaj; să nu se mînie cînd îl supără fără rost nici cînd îl țîn de rău pe degeaba. E drept ca să-ți fie milă de văduve pentru nenorocirea ce le-a lovit, nu să le insulti; și e cea mai mare cruzime să calci în picioare nenorocirea lor și să adaugi la durerea sărăciei lor și durerea ocării. De aceea un bărbat prea înțelept care a văzut cît de iubitori de cîștig și cît de mîndri sînt oamenii, dar a cunoscut bine și cît de grozavă e sărăcia, încît e în stare să doboare la pămînt pe cel mai viteaz om, și e în stare să-l facă să nu se mai rușineze adeseori de nimic, a spus: «*Pleacă la sărac urechea ta fără să te ntristezi și răspunde-i cu blîndețe cele de pace*»⁵³). Se adresează bogatului și-l îndeamnă să fie blînd și ușor de găsit de săraci; îi spun să nu se mînie cînd săracii îi cer de pomană și să nu se supere pe desele lor cereri, ca nu cumva să ajungă dușmanul lor tocmai el care e dator să-i ajute. Nu se adresează săracului — căci ce ar putea spune celui doborît la pămînt de sărăcie? — ci celui care poate ușura nevoia săracului; pe acesta îl îndeamnă ca înainte de a milui pe sărac să-l încurajeze, uitîndu-se la el cu fața veselă și vorbindu-i cu blîndețe.

Deci dacă episcopul nu ia hrana de la gura văduvelor, dar le acoperă cu mii și mii de ocări, le insultă și se mînie pe ele, nu numai că nu le ușurează de loc tristețea sărăciei lor, ci le-o mai și mărește cu ocările lui. Văduvele sînt într-adevăr silite să se poarte cu obrăznicie pentru că le silește stoacmul; totuși le pare rău de silnicia ce o fac. Cînd, din pricina fricii ca să nu moară de foame, sînt silite să ceară, iar din pricina ceru-

tului sînt silite să fie obraznice, iar din cauza obrazniciei lor sînt iarăși ocărite, atunci le cuprînd o tristețe mare și puternică, ce le întunecă sufletele. Trebuie deci ca cel ce poartă grijă de ele să fie atît de îndelung răbdător, încît nu numai să nu le mărească tristețea lor, prin cuvînte de ocară, ci dimpotrivă chiar cea mai mare parte să le-o aline cu cuvînte de mîngîiere. După cum cel care a fost ocărit după ce a fost miluit nu simte folosul banilor primiți din pricina răniî făcute de ocară, tot astfel și cel care aude un cuvînt bun și primește milostenia însoțită de cuvînte de mîngîiere se bucură și se veselește mai mult, iar milostenia ajunge de două ori mai mare din pricina chipului în care i s-a dat. Cuvîntele acestea nu-s ale mele, ci rostesc spusele aceluî bărbat prea înțelept care ne-a sfătuit și mai nainte. «*Fiul meu*», spune el, *cînd faci bine nu da naștere la pl-nsete odată cu binele pe care-l faci! Totdeauna cînd dai nu adăuga și cuvînte care să ntristeze pe cel care primește milostenia! Oare roua nu potolește chiar arșița? Așa că e mai bun cuvîntul decît datul. Iată, un cuvînt bun este mai bun decît milostenia. Dar un bărbat plin de har le are pe amîndouă*»⁵⁴).

Cel care poartă grijă de văduve trebuie să fie nu numai blînd și răbdător, dar, nu mai puțin, și bun gospodar; dacă-i lipsește această însușire, atunci banii hotărîți săracilor se risipesc iarăși fără rost. Nu de mult i s-a incredințat cuiva această înaltă dregătorie. A strîns aur mult, n-a mîncat banii, dar nici nu i-a cheltuit pe toți cu cei nevoiași, ci numai cîtiva; cea mai mare parte de aur a păstrat-o, îngropînd-o în pămînt, pînă cînd venînd vremuri grele, a dat aurul în mîinile dușmanilor. Episcopul deci trebuie să fie foarte chibzuit, ca să lucreze în așa fel încît nici să nu înmulțească averea Bisericii, dar nici s-o micșoreze, ci să împartă îndată la cei nevoiași tot ce stringe, iar averile Bisericii să le adune în inimile credincioșilor săi, în voia lor cea bună.

Cîți bani crezi oare că trebuie pentru găzduirea străinilor, pentru îngrijirea bolnavilor? Cîtă luare aminte și cîtă pricepere crezi oare că trebuie să aibă episcopii? Pentru găzduirea străinilor și pentru îngrijirea bolnavilor este nevoie de tot atîția bani ca și pentru întreținerea văduvelor — adeseori e nevoie chiar de mai mulți — iar episcopul trebuie să agonisească acești bani cu evlavie și înțelepciune, ca să îndemne pe creștinii bogați să dea din averile lor cu inimă largă și fără supărare. Episcopul trebuie să fie așa de destoinic în stringerea acestor milostenii, ca nu cumva căutînd să aline durerile celor bolnavi să rănească sufletele donatorilor.

În purtarea de grijă a bolnavilor episcopul trebuie să arate mult mai multă dragoste, mult mai mult zel. Cu anevoie le poți intra în voie bolnavilor și cu greutate îi poți face să-ti urmeze sfaturile. Iar dacă episcopul nu se poartă cu multă luare aminte și cu multă grijă, e de ajuns chiar cea mai mică neatenție ca să pricinuiască mari rele bolnavului.

CAPITOLUL XVII

În ce privește purtarea de grijă de fecioare⁵⁵), teama este cu alit mai mare cu cît și bunul acesta este mai de preț, iar ceata fecioarelor este mai împărătească decît celelalte. Au și început să năvălească în ceata acestor sfînte mii și mii de femei, pline de nenumărate păcate. De aceea aici e și mai mare jălea.

După cum nu e același lucru cînd păcătuiește o fată liberă și cînd păcătuiește roaba ei, tot așa nu-i același lucru cînd păcătuiește o fecioară

și cind păcătuiește o văduvă. A ajuns un lucru obișnuit ca văduvele să flecărească, să se ocărăscă unele pe altele, să se lingusească, să fie obraznice, să se arate pretutindenea și să se plimbe prin piață. Fecioara însă se pregătește pentru lucruri mai mari: râvnește să trăiască cea mai înaltă filozofie, lăgăduiește să arate pe pământ viețuirea îngerilor, își pune în gând ca în acest trup să săvârșească faptele puterilor celor fără de trupuri. Fecioarele nu trebuie să călătorească mult și de prisos; nu le este îngăduit să rosească vorbe deșarte și fără rost; nu li se cade să cunoască ocară și linguseala nici măcar din nume. Din pricina asta au nevoie de o foarte mare pază și de mai mult ajutor. Dușmanul sfințeniei, diavolul, totdeauna și mai cu seamă pe ele le atacă și stă lângă ele, gata să le înghită⁵⁶⁾; dacă ar aluneca cumva și ar cădea. În afară de diavol, oameni, oameni mulți, uneltesc împotriva lor; iar împreună cu toți aceștia le atacă furia firii. Și ca să spun pe scurt, fecioarele au de dus o îndoită luptă: sînt atacate și din afară și sînt supărate și dinlăuntru. De aceea mare este teama celui ce poară grijă de ele; dar mai mare e primejdia și durerea dacă, Doamne ferește!, se întîmplă vreun lucru nedorit. Dacă pentru un tată fata lui înseamnă «*priveghere ascunsă, iar grija de ea îi alungă somnul*»⁵⁷⁾ — și doar un tată are numai atîta teamă să nu rămînă fata lui nemăritată, să nu fie stearpă și să nu fie urită de bărbatul ei! — ce va pătimi episcopul, care nu are nici una din aceste griji, ci altele cu mult mai mari decît acestea? Aici nu-i necinstit un bărbat, ci Insuși Hristos. Stirpiciunea nu se mărginește la atîta că aduce ocară asupra ei, ci răul acesta duce la pierderea sufletului. «*Tot pomul care nu face roadă bună, spune Hristos, se taie și se aruncă în foc*»⁵⁸⁾. Iar dacă este urită de Mirrele ceresc, nu rămîne cu atîta că ia carte de despărțenie⁵⁹⁾ și pleacă, ci primește ca pedeapsă a urii munca veșnică.

Un părinte are multe ajutoare care îi ușurează mult păzirea fiicii lui: mama, doica, mulțimea slujnicilor și siguranța casei; toate îi dau ajutor tatălui să-și păzească fata. Nu-i îngăduie apoi să iasă des în oraș; iar cînd iese n-o silește nimeni să se arate vreunui din cei cu care se întîlnește, deoarece întunerecul serii o acopere tot așa de bine ca și zidurile casei pe aceea care nu vrea să fie văzută. În afară de acestea nu are nici o pricină care să o silească să se arate în fața bărbaților; nici grija de cele necesare traiului, nici pagubele făcute de oamenii răi și nici altă pricină asemănătoare n-o silește să aibă astfel de întîlniri, căci tatăl ei se îngrijește de toate. Ea are numai o singură grijă: să nu facă nimic nevrednic, nici să spună vreun cuvînt nepotrivit cu cumințenia ei.

Cînd e vorba însă de păzirea fecioarelor, care și-au închinat viața lui Dumnezeu, multe sînt cele care îngreunează munca părintelui duhovnicesc. Dar mai bine spus este chiar cu neputință păzirea lor. Episcopul nu poate să le aibă în casă cu el, căci locuirea sub același acoperiș nu-i nici cuviincioasă și nici lipsită de primejdie⁶⁰⁾. Chiar dacă nu-și păgubesc cu nimic mîntuirea lor, ci-și păzesc întreagă sfințenia lor, totuși vor da pentru sufletele pe care le-au smintit mai mare socoteală decît dacă s-ar fi întîmplat să păcătuiască amîndoi. Așa dar pentru că nu este cu putință episcopului să locuiască împreună cu ele, de aceea nici nu este ușor să cunoască mișcările sufletului lor, ca pe cele desordonate să le taie, iar pe cele ordonate să le deprindă cu mai multă rînduială și să le îmbunătățească. Și nici nu-i ușor să cerceteze pe unde și la cine se duc. Căci sărăcia lor și lipsa lor de sprijin nu-i dau episcopului putință să cerceteze cu deamănuntul de au purtări cuviincioase. Căci o fecioară care este si-

lită să -și agonisească singură cele de care are nevoie, dacă vrea să nu fie cumințe, are multe pricini să iasă din casă. Iar dacă episcopul îi poruncește să rămână numai în casă atunci trebuie să-i taie aceste pricini de plecare: să-i dea din destul cele de trebuință traiului și o femeie care să o ajute. Da, trebuie să o oprească și de la înmormintări și de la slujbele cele de toată noaptea. Căci știe, știe șiretul acela șarpe să-și semene veninul său chiar cu ajutorul faptelor bune. Fecioara trebuie să se îngrădească pe toate părțile ca de un zid și să iasă din casă de puține ori pe an și numai când pricini de neînlăturat și grabnice o silesc.

Dacă mi-ar spune cineva că nu-i treaba episcopului să se ocupe cu aceste lucruri, apoi să știe bine acela, că atât grijile ce le au aceste fecioare cât și învinuirile ce li se aduc, toate privesc pe episcop. Este cu mult mai folositor ca episcopul să se ocupe de toate ca să scape de învinuirile pe care vrînd-nevrînd le va suferi pentru păcatele altora, decît să nu se ocupe de loc de ele și să aștepte cu frică pedeapsă pentru păcatele săvîrșite de alții. În afară de asta, omul care face totul prin propriile lui puteri, le duce pe toate cu multă ușurință la bun sfîrșit; pe cînd cel care este silit să ia hotăriri după ce cere și părerile altora, nu are atîta tihnă de pe urma părăsirii efortului personal și cîte necazuri și neliniști îi pricinuiesc cei ce se împotrivesc și luptă împotriva părerilor lui.

N-aș putea să enumăr toate grijile ce le are un episcop cu purtarea de grijă a fecioarelor. Nu puțină bătaie de cap îi dă celui, ce i s-a încredințat această dregătorie înscrierea lor în ceata fecioarelor.

Dar și îndatorirea de judecător are nenumărate neplăceri. Îți dă mult de lucru și are atîtea greutăți cîte nu au judecătorii civili. Este greu să descoperi dreptatea și să nu o strici după ce ai descoperit-o. Îndatorirea asta de judecător nu-ți dă numai mult de lucru și nu e numai plină de greutăți, dar mai e și foarte primjdicasă. Unii oameni mai slabi și-au pierdut credința pentru că n-au avut pe cineva să-i apere cînd au venit peste ei unele incurcături. Multi nedreptățiți urăsc mai mult pe cei ce nu i-au ajutat decît pe cei care i-au nedreptățit. Nu vor să țină seamă că judecătorului i s-au înfățișat greșit faptele, nici că faptele au fost foarte grele de judecat, nici că puterea preoțească are o limită. Nu vor să țină seamă de nimic, ci sînt judecători neiertători. Nu cunosc decît o singură apărare să scape de necazurile ce-i apasă. Iar dacă episcopul ca judecător, nu-i poate scăpa, nu scapă nici el de osînda lor de-ar spune mii și mii de motive întru apărarea sa.

Dar pentru că am amintit de sprijinul pe care trebuie să-l dea episcopul credincioșilor săi, hai să-ți descopăr și altă pricină de plîngere împotriva episcopului.

Dacă episcopul nu umblă în fiecare zi din casă în casă mai abitir decît negustorii cu mărunțișuri face greșeli mari. Vor să fie vizitați de episcop nu numai bolnavii, ci și cei sănătoși. Nu-i îndeamnă la asta evlavie, ci vor să-și atragă cinste și vază asupra caselor lor prin vizitele episcopului. Dacă se întîmplă ca vreodată episcopul silit de vreo nevoie să viziteze mai des pe vreun bogat sau pe vreun înalt demnitar al statului pentru ciștigul obștesc al Bisericii, îndată îi atacă bunul nume, spunînd că le face aceste vizite spre a-i măguli și a-i linguși.

Dar pentru ce vorbesc de sprijinul dat de episcop și de vizitele sale pastorale? Chiar numai salutările pe care le dă unuia sau altuia aduc asupra episcopului o povară atît de mare de învinuiri, încît adeseori este scîrbit

și doborât de supărare. I se cere socoteală și de felul cum cată cu ochii. Mulțimea îi cercetează cu deamănuntul faptele și gesturile cele mai obișnuite: tonul glasului, expresia feței, tăria risului. Și spun: «Cu cutare a ris mult, era cu fața veselă și l-a salutat în gura mare. Pe mine mai puțin și de mintuială». Dacă episcopul este în vreun loc unde sînt adunați mulți oameni, și dacă nu-și plimbă ochii pe la toți cînd vorbește, mulțimea socotește lucrul acesta o ocară.

Cine poate face față unor atît de mulți acuzatori, dacă nu este foarte tare de fire, fie pentru a nu i se aduce de fel astfel de invinuiți, fie pentru a scăpa de ele după ce i s-au adus.

Ar trebui ca episcopul nici să nu aibă acuzatori; dar dacă asta nu-i cu putință, atunci să caute să spulbere invinuirile lor. Iar dacă nici acest lucru nu-i ușor, căci unora le place să invinuiască pe degeaba și la întimplare, atunci să stea cu curaj în fața tristeții pricinuite de acele invinuiți. Cel invinuit pe bună dreptate suportă cu ușurință pe cel ce-l invinuieste. — Pentru că nu este un acuzator mai aspru decît conștiința, de aceea, dacă sîntem ținuți de rău mai întii de acest prea aspru judecător, suportăm cu ușurință pe acuzatorii din afară, care-s mai blînzi decît conștiința noastră. Dar cel care nu se simte cu vreun păcat pe conștiință, cînd este invinuit pe nedret se minie repede și este ușor doborât de tristețe dacă nu a învățat mai dinainte să suporte cu curaj prostiile mulțimii. Că nu-i cu putință, nu-i cu putință să nu te turburi și să nu suferi din pricina unei atît de mari nesocotințe, cînd te vezi clevetit și osîndit pe nedrept.

Poți oare să spui ce durere simte episcopul cînd trebuie să arunce pe cineva din sinul Bisericii? Bine ar fi, dacă răul s-ar mărgini numai la durere! Dar nu, căci chinul e și mai mare! Se teme ca nu cumva acela, nedepsit mai mult decît trebuie, să nu pătimească cele spuse de fericitul Pavel: «Să nu fie doborât de mai multă mîhnire»⁶¹). Și în astfel de cazuri episcopul trebuie să lucreze cu foarte multă luare aminte, pentru ca nu cumva gîndul de a fi de folos să ajungă lui pricină de mai mare pagubă. Doctorul care nu taie bine rana, are parte și el de minia lui Dumnezeu pentru păcatele săvîrșite de acela după o astfel de tăietură.

La cite pedepse dar nu trebuie să se aștepte episcopul, cînd are de dat socoteală nu numai pentru păcatele săvîrșite de el, ci este în cea mai mare primejdie și pentru păcatele săvîrșite de alții? Dacă noi tremurăm cînd ne gîndim că avem de dat socoteală pentru păcatele noastre, că nu vom putea scăpa de focul iadului, ce trebuie să sufere acela care se așteaptă să dea cuvînt înaintea lui Dumnezeu pentru atîția și atîția? Că asta e adevărat, ascultă-l pe fericitul Pavel care spune, dar mai bine nu pe el ci pe Hristos, Care grăiește în el: «Ascultați de mai marii voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seama de ele»⁶²). Oare este mică frica de această amenințare? Nu pot spune!

Cele spuse pînă acum sînt indestulătoare să convingă și pe cei mai neînduplecați și mai impietriți, că n-am fugit de preoție pentru că sînt stăpînit de mîndrie și dragoste de slavă, ci numai pentru că mi-i teamă de mine însumi și pentru că m-am uitat la măreția preoției.

CARTEA A PATRA¹⁾

1. Sînt pedepsiți aspru nu numai cei care singuri își dau toate silințele să intre în cler, dar și cei care au intrat în cler siliți de alții, dacă, odată ajunși preoți, săvîrșesc păcate. — 2. Cei care hirotonesc pe cei nevrednici sînt tot atît de mult pedepsiți ca și cei hirotoniți, chiar dacă nu cunosc pe cei pe care îi hirotonesc. — 3. Preotul trebuie să fie destoinic în predicarea cuvîntului lui Dumnezeu. — 4. Preotul trebuie să fie bine pregătit pentru a face față tuturor atacurilor pornite din partea păgînilor, iudeilor și ereticilor. — 5. Preotul trebuie să cunoască foarte bine dialectica. — 6. Fericitul Pavel era neîntrecut în dialectică. — 7. Fericitul Pavel a ajuns strălucit nu numai datorită minunilor, ci și predicii sale. — 8. Fericitul Pavel vrea ca și noi să fim predicatori destoinici. — 9. Cînd preotul nu este un predicator destoinic, credincioșii sînt siliți să sufere multă pagubă sufletească.

CAPITOLUL I

După ce Vasile a ascultat spusele mele, a tăcut cităva vreme, apoi mi-a zis:

— Dacă tu însuți ai fi umblat să dobîndești această înaltă dregătorie, atunci teama ta ar fi fost îndreptățită. Intr-adevăr cel care umblă pe toate căile să o dobîndească mărturisește prin asta că e în stare să o și îndeplinească și dacă face greșeli după ce i s-a încredințat nu mai poate spune că a făcut aceste greșeli din nepricepere. Și-a tăiat mai dinainte orice cuvînt de apărare, căci singur a alergat și a răpit pentru el slujirea aceasta. Cel care de bună voie și nesilit de nimeni a venit la această slujire nu mai poate spune: «Fără să vreau am greșit cutare lucru! Fără să vreau am adus pe cutare pe calea pierzării!» Domnul care va judeca viața lui îl va întreba: «Pentru ce ai umblat după această înaltă dregătorie, pentru ce ai îndrăznit să-ți iei asupra-ți îndatoriri mai mari decît puterile tale, dacă știai că ești nepriceput și n-ai destulă minte ca să întrebuițezi fără greșală această artă? Cine te-a silit? Cine te-a tras cu sila, cînd tu te sbăteai și fugeai?»

Astfel de cuvinte, dragă prietene, n-ai să auzi niciodată! Nici n-ai să te poți osîndi vreodată, că ai umblat după această înaltă cinste. Toată lumea știe că tu n-ai umblat de loc după ea, ci că alții au umblat să ți-o dea. Iar ceea ce nu le îngăduie celorlalți să aibă iertare pentru greșalele lor, tocmai aceea este pentru tine o bună pricină de apărare.

La auzul acestor cuvinte am clătinat din cap, am zîmbit puțin, m-am minunat de curățenia sufletească a prietenului meu și am zis:

— Aș vrea și eu ca lucrurile să fie așa cum spui tu, prea bunul meu prieten, dar nu pentru ca să pot primi preoția de care tocmai am fugit. Chiar dacă nu mi-ar fi stat înainte nici o pedeapsă pentru că m-am ocupat la întîmplare și fără pricepere de turma lui Hristos, totuși pentru mine, mai culplit decît orice pedeapsă ar fi fost să mă arăt atît de rău în ochii celor care mi-a încredințat lucruri atît de mari.

Dar pentru ce aș dori ca părerea asta a ta să fie dreaptă? Pentru ca nenorocii și nefericii aceia — căci așa trebuie numiți aceia care n-au știut să îndeplinească bine slujirea preoțească, de ai susține tu de mii și mii de ori că au fost aduși cu sila și că au greșit din neștiință — pentru ca nenorocii și nefericii aceia, zic, să poată scăpa de focul cel nestins²⁾, de întinericul cel mai din afară³⁾, de viermele cel neadormit⁴⁾, de tăierea în două și de pieirea împreună cu fățarnicii⁵⁾. Dar ce să-ți fac? Lucrurile nu stau așa, nu stau așa!

Dacă vrei, te voi încredința de adevărul spuselor mele. Ți voi da ca pildă mai întâi vrednicia împărătească, deși ea nu are înaintea lui Dumnezeu atita preț cit preoția.

Saul, fiul lui Chis, n-a ajuns împărat umblînd el singur după împărăție, ci a plecat să-și caute asinii. S-a dus să întrebe pe proorocul Samuil despre ei, iar proorocul i-a vorbit de împărăție⁶⁾. Și nici așa n-a alergat după tronul împărătesc, deși auzise asta de la un prooroc, ci pregeta și refuza zicînd: «*Cine sînt eu și ce este casa tatălui meu?*»⁷⁾. Și ce? Au putut aceste cuvinte să-l scape de mînia celui ce l-a făcut împărat, odată ce a întrebuițat rău cinstea dată lui de Dumnezeu? De loc! Și totuși Saul ar fi putut să-i spună lui Samuil cînd îl muștra: «Am alergat oare eu după împărăție? N-am refuzat eu această putere? Eu voiam să duc o viață de om simplu, lipsită de griji și liniștită! Tu m-ai tras spre această dregătorie! De-aș fi rămas acolo jos, în smerenia mea, aș fi evitat cu ușurință aceste greșeli. De-aș fi fost un om din mulțime, un om de rînd, nu mi s-ar fi dat această însărcinare și Dumnezeu nu m-ar fi pus să lupt cu amaleciții⁸⁾. Iar dacă nu m-ar fi pus să lupt n-aș fi săvîrșit acest păcat!»

Dar toate aceste cuvinte ale lui Saul ar fi fost neputincioase pentru apărare. Și nu numai neputincioase, ci chiar primejdioase, căci ar fi aprins și mai mult mînia lui Dumnezeu. Căci omul, care a fost cinstit cu o funcție înaltă, nu trebuie să se servească de înălțimea funcției sale pentru a-și scuza păcatele săvîrșite în îndeplinirea acestei înalte slujbe, ci trebuie să folosească dragostea mare a lui Dumnezeu față de el ca să-și îmbunătățească din ce în ce mai mult viața. Iar omul care socotește că-i este îngăduit să păcătuiască tocmai pentru că a avut parte de o funcție mai mare, nu face altceva decît să arate că iubirea pe care i-a arătat-o Dumnezeu e de vină că păcătuiește. Iar așa au obiceiul să grăiască totdeauna camenii necredincioși și cei care-și duc viața cu nepăsare. Noi însă nu trebuie să ne purtăm așa, nici să cădem în aceeași nebunie ca și ei, ci să ne străduim să muncim cît ne stă în putere și să avem pe limba și în mintea noastră numai cuvinte de laudă pentru Dumnezeu.

Nici Eli preotul⁹⁾ — ca să las demnitatea de împărat și să vin acuma la preoție, despre care ne este cuvîntul — nici Eli preotul n-a umblat după preoție. La ce i-a folosit asta cînd a păcătuit? Dar pentru ce spun că n-a umblat după preoție? Chiar dacă ar fi vrut să scape de ea, n-ar fi putut, pentru că legea îl silea să se facă preot. Era din seminția lui Levi, iar preoția se moștenește din tată în fiu. Cu toate acestea și el a fost pedepsit cumplit pentru nelegiuirea fiilor lui.

Ce să spunem noi de Aaron, cel dintîi preot al iudeilor, despre care Dumnezeu a vorbit atîtea lui Moisi? Nu era oare aproape să piară pentru că nu fusese în stare să se împotrivescă nebuliei poporului iudeu, dacă mijlocirea fratelui său n-ar fi potolit mînia lui Dumnezeu?¹⁰⁾

Dar pentru că am pomenit de Moisi, găsesc cu cale să arăt adevărul spuselor mele și cu fapte din viața lui. Atît de departe era de acest mare și fericit bărbat gîndul de a lua asupra-și conducerea poporului iudeu, încît atunci cînd i s-a dat a fugi¹¹⁾; cînd Dumnezeu i-a poruncit, nu s-a plecat și a miniat pe Cel ce-i porunca¹²⁾. Nu numai atunci, ci și după ce a ajuns conducătorul iudeilor Moisi și-ar fi dat cu plăcere viața numai să scape de această dregătorie: «*Omoară-mă, spune Moisi, dacă vrei să-mi faci mie asta!*»¹³⁾ Și ce? Au putut oare neîncetatele lui refuzuri să-l apere cînd a păcătuit la apa pricirii?¹⁴⁾ Au putut ele să-L înduplece pe Dumnezeu ca să-l ierte? Pentru care pricină Moisi n-a intrat în pămîntul fă-

găduinței? Nu pentru altă pricina, după cum toți o știm, ci numai din pricina acestui păcat!¹⁵). Din pricina acestui păcat, acel minunat bărbat n-a putut să aibă parte de bunătățile de care au avut parte cei de sub conducerea sa, ci după multe dureri, după multe suferințe, după răstăcirea aceea negrăită din pustie, după altele războaie și biruințe, a murit în afara pământului pentru care s-a ostent atîta!¹⁶). A îndurat valurile și furtunile mării și n-a putut să se bucure de bunătățile portului!

Vezi deci că sînt lipsiți de apărare dacă greșesc nu numai cei care umblă pe toate căile să ajungă preoți, ci și cei care ajung preoți prin străduințele altora. Dacă oamenii, care au fugit de preoție, deși i-a hirotonit Dumnezeu, au fost pedepsiți atît de mult și nimic nu i-a putut scăpa de primejdia asta, nici pe Aaron, nici pe Eli, nici pe Moisi, fericitul acela bărbat, sfîntul, proorocul, minunatul, omul cel mai bun dintre toți oamenii de pe pămînt¹⁷), omul care vorbea cu Dumnezeu ca și cu un prieten¹⁸), deci dacă astfel de oameni n-au scăpat de pedeapsă, cu atît mai puțin noi, care sîntem departe de virtuțea lui Moisi, nu vom putea avea îndestulătoare apărare conștiința că n-am umblat noi după preoție, mai cu seamă cînd multe din aceste hirotonii nu se fac cu harul lui Dumnezeu, ci cu sîrguința oamenilor.

Dumnezeu l-a ales pe Iuda, l-a rînduit în ceata aceea sfîntă și i-a dat vrednicia apostolică cînd a dat-o și celorlalți apostoli, ba lui i-a dat chiar ceva mai mult decît celorlalți: gospodărirea banilor¹⁹). Și ce i-a ajutat asta? A scăpat oare de pedeapsă cînd n-a întrebuintat cum trebuia nici apostolia, nici banii, cînd a vîndut pe cel pe care avea îndatorirea să-L predice, cînd a cheltuit rău banii ce i s-au incredințat să-i gospodărească bine?²⁰). Nu! Tocmai pentru asta a primit o pedeapsă și mai mare. Și pe bună dreptate. Că nu trebuie să folosim cinstea dată nouă de Dumnezeu ca să supărăm pe Dumnezeu, ci să o folosim ca să-I placem și mai mult. Cel care are pretenția să scape de păcatele pentru care trebuie pedepsit, tocmai pentru că a fost cinstit de Dumnezeu cu mai mare dregătorie, face la fel ca unul dintre iudeii necredincioși, care auzind pe Hristos spunînd că «*Dacă n-aș fi venit și n-aș fi grăit lor, păcat n-ar avea*»²¹); și; «*Dacă n-aș fi făcut semne între ei pe care nimeni altul n-a făcut, păcat n-ar avea*»²²), L-ar învinui pe Mîntuitorul și Binefăcătorul spunînd: «*Pentru ce dar ai venit și ai vorbit? Pentru ce ai făcut minuni? Pentru aceea oare ca să ne pedepsești mai mult? Dar aceste cuvinte ar fi adevărată scrînteală și curată nebunie. Doctorul n-a venit ca să te omoare, ci dimpotrivă ca să te vindece; n-a venit ca să te treacă cu vederea pe tine cel bolnav, ci ca să te scape desăvîrșit de boală. Dar tu, de buna ta voie, te-ai lipsit de ajutorul mîinilor Lui. Primește deci o pedeapsă mai grea! Căci după cum dacă te-ai fi supus îngrijirilor Lui ai fi fost izbăvit și de păcatele de mai nainte, tot astfel, pentru că ai fugit, cînd L-ai văzut venind, nu le mai poți curăți pe acestea» iar de vreme ce nu le poți curăți, vei fi pedepsit și pentru ele. Iar pentru că ai zădărnicit prin laptele tale toată sîrguința doctorului, pedeapsa, pe care o vei suferi după ce ai fost cinstit de Dumnezeu cu această înaltă dregătorie, nu va fi egală cu aceea pe care ai fi suferit-o, dacă n-ai fi fost de loc cinstit, ci cu mult mai mare. Este de altfel și drept să fie pedepsit mai crunt cel care nu se face bun nici după ce primește o binefacere de la Dumnezeu.*

Ți-am dovedit, deci, dragă prietene, că este slabă apărarea ce-mi propui. Nu numai că nu scapă pe cei ce aleargă la ea, ci îi afundă și mai mult. Trebuie găsită dar altă scăpare!

— Dar ce scăpare mai putem găsi? m-a întrebat Vasile. Eu cel puțin nu mai pot fi acum stăpîn pe mine, atît de mult m-au tulburat și m-au înspăimîntat cuvintele acestea!

— Te rog, stăruitor te rog, i-am răspuns eu, să nu-ți pierzi întru atîta nădejdea! Este, dragă Vasile, este o scăpare, aceea ca eu cel slab să nu mă fac niciodată preot, iar tu cel tare, să nu-ți pui, după harul lui Dumnezeu, în nimic altceva nădejdea mîntuirii decît în aceea să nu faci vreo faptă nevrednică de darul preoției și de Dumnezeu Care ți l-a dat.

Sînt deci vrednici de cea mai mare pedeapsă oamenii, care, după ce au dobîndit preoția prin străduința lor, au întrebuițat rău preoția, fie din trîndăvia lor, fie din viclenia lor, fie din nepriceperea lor. Asta nu înseamnă că sînt iertați de păcate cei care s-au făcut preoți fără ca ei să fi umblat după preoție! Nu! Și aceștia : sînt lipsiți de orice apărare. Aceștia, după părerea mea, nu trebuia să se uite la cei care-i chemau și-i sileau, de-ar fi fost mii și mii, ci mai întii să-și fi cercat sufletul lor, să fi cercetat cu deamănuntul toate și numai după asta să fi dat ascultare celor care-i sileau. Nimeni nu îndrăznește să spună că va zidi o casă dacă nu-i arhitect; nimeni nu încearcă să se apropie de un bolnav, dacă nu cunoaște medicina; de i-ar împinge mulți cu sila vor refuza și nu se vor rușina să-și mărturisească neștiința lor. Dar celui căruia are a i se încredința purtarea de grijă a atîtor suflete nu se va cerceta mai întii pe sine însuși? Va primi slujirea ceasta chiar de este cel mai nepri-ceput om, numai pentru că-i poruncește cutare, pentru că-l silește cutare, pentru ca să nu supere pe cutare? Nu se aruncă oare împreună cu cei ce l-au silit într-o vădită primejdie? Înainte ar fi putut să se mîntuie, dar așa pierde și pe alții împreună cu el. De unde mai poate nădăjdui mîntuire? De unde mai poate dobîndi iertare? Cine va mijloci pentru mine la dreapta judecată? Poate cei ce mă silesc acum, și care mă trag cu sila? Dar pe aceștia cine-i va mîntui în timpul înfricoșatei judecăți? Că și ei au nevoie de alți mijlocitori, ca să scape de focul cel veșnic!

Da: ca să nu spun acum aceste cuvinte ca să te sperii, ci ca să vezi care este adevărul, ascultă ce grăiește fericitul Pavel către ucenicul său Timotei, iubitul și adevăratul său fiu sufletesc: «*Mîinile degrab să nu-ți pui pe nimeni, nici nu te fă părtaș la păcate străine*»²³).

Ai văzut de cită muștrare, dar și de cită pedeapsă am scăpat eu, atît cit depinde de mine, pe cei care voiau să mă hirotonească?

CAPITOLUL II

După cum celui hirotonit nu-i este îndestulător pentru apărare să spună: «N-am venit de capul meu la hirotonie», nici: «N-am știut mai dinainte ce mă așteaptă și pentru asta n-am fugit!», tot astfel și celor care l-au hirotonit nu le poate folosi la ceva dacă spun că n-au cunoscut pe cel hirotonit. Dimpotrivă, tocmai pentru asta păcatul le e mai mare, că au hirotonit pe unul pe care nu-l cunosteau.

Și astfel păruta lor apărare le mărește vina. Nu-i oare absurd ca atunci cînd vrei să cumperi un sclav să-l arăți la doctori, să ceri garanții la vînzarea lui, să te interesezi de el pe la vecini, și după toate acestea încă să nu te încrezi, ci să mai ceri și timp îndelungat ca să-l pui la încercare. iar cînd e vorba să numești pe cineva într-o slujire atît de mare să-l hirotonești fără cercare și la întimplare, după cum i se pare cută-

ruia să dea mărturie spre plăcerea sau necazul altuia, fără să mai faci vreo altă cercetare? Cine care va mai mijloci pentru noi în ziua judecății, când cei ce trebuie să ne ajute au și ei nevoie de sprijinitori? Prin urmare și cel ce hirotonește trebuie să facă multă cercetare, dar cu mult mai multă cel hirotonit. Deși acesta are tovarăși de pedeapsă pentru păcatele săvârșite pe cei ce l-au ales, totuși nici el nu scapă de pedeapsă; dimpotrivă primește una și mai mare, afară numai de cazul când cei ce l-au ales au făcut asta mînați de vreun calcul oarecare omenesc, deși își dădeau bine seama că cel ales de ei nu-i bun. Dar dacă alegătorii au făcut o astfel de faptă și au hirotonit pentru vre-o pricină oarecare pe unul pe care îl știau nevrednic, sînt pedepsiți la fel și ei și cel hirotonit. Poate însă că o pedeapsă mai mare se dă celui care a hirotonit pe cel nevrednic. Și pe bună dreptate, căci cel ce a dat puterea în mîna celui ce voiește să strice Biserica, acela este vinovat de păcatele săvârșite de el. Dacă însă episcopul nu este vinovat de nici una din pricinile de mai sus, ci spune că a fost înșelat de părerea mulțimii, ei bine nici așa nu rămîne nepedepsit, dar i se dă o pedeapsă mai mică decît celui hirotonit.

— Pentru ce?

— Pentru că e firesc ca alegătorii să fie înșelați de faima mincinoasă a cuiva; dar cel hirotonit nu poate să spună: «Nu m-am cunoscut pe mine însumi» așa cum pot spune ceilalți despre el. Prin urmare, pentru că are să fie pedepsit mai cumplit decît cei ce l-au urcat la această treaptă, de aceea trebuie să se cerceteze pe el bine și mai cu deamănuntul decît îl cercetează aceia. Iar dacă aceia îl silesc, pentru că nu-i cunosc firea și caracterul, el este dator să se ducă la ei și să le arate cu deamănuntul pricinile refuzului său. Așa îi va face să nu se mai înșele; și dovedindu-le că este nevrednic de o astfel de slujire va scăpa de povara unor îndatoriri atît de mari.

Spune-mi, te rog, pentru care pricină cînd este vorba de oștire, de negustorie, de plugărie sau de altă indeletnicire omenească, plugarul nu vrea să conducă corabia, ostașul nu vrea să facă plugărie, iar căpitanul unei corăbii nu vrea să fie ostaș, chiar de i-ai amenința de mii de ori cu moartea? Nu oare pentru că fiecare vede mai dinainte primejdia ce-i așteaptă, dacă nu se apucă de o treabă pe care n-o cunoaște?

Prin urmare dacă ne folosim de atît de multă purtare de grijă în treburile în care paguba este mică și nu dăm ascultare celor ce ne silesc să facem o treabă pe care n-o cunoaștem, pentru ce primim, la întîmplare și fără să ne cercetăm, să facem o treabă plină de atîtea primejdii, cum e preoția, unde e pedeapsă veșnică pentru cei ce nu știu să întrebuițeze cum trebuie preoția? Pentru ce căutăm să ne scuzăm păcatele spunînd că ne-au silit alții? Hristos, Care ne va judeca în ziua cea mare a judecății nu ne va primi o astfel de apărare! Ar trebui să arătăm cu mult mai multă grijă de cele duhovnicești decît de cele trupești! Așa însă vedem că nu arătăm nici măcar aceeași purtare de grijă.

Spune-mi, te rog, dacă am chema pe un om să ne facă o casă, crezînd că-i arhitect, fără să fie, și el ar veni; și dacă punînd mîna pe materialul pregătit pentru construcție ar strica și lemnele, ar strica și pietrele și ar zidi în așa fel casa încît să se dărîme îndată, spune-mi, te rog, ar putea un astfel de om să se apere spunînd că a fost silit de alții și că n-a venit el de capul lui? Negreșit că nu! Și pe foarte bună dreptate! Ar fi trebuit să refuze cînd a fost chemat. Dacă cel care strică lemnele și pietrele nu are unde fugi ca să scape de pedeapsă, cum crede că poate folosi

silnicia altora spre a scăpa de pedeapsă cel care a pierdut atâtea suflete, cel care zidește de mintuială? Ar trebui să fie prea prost ca să creadă așa ceva!

Nu mai spun că nimeni nu poate sili pe cine nu vrea. Dar să ne închipuim că i se face cuiva atât de mare silnicie și se întrebuintează împotriva lui atâtea feluri de viclenii, încât este hirotonit. Această mare silnicie îl va scăpa oare de pedeapsă? Nu, vă rog, să nu ne înșelăm atât de mult, nici să nu ne facem că nu cunoaștem lucruri pe care le cunoaște toată lumea! Această pretinsă neștiință nu ne va putea fi de nici un folos în ziua când vom da socoteală de faptele noastre.

Cauți să te aperi spunând că n-ai umblat tu singur după preoție, pentru că — știai slăbiciunea? Bine ai făcut! Dar ar fi trebuit să fugi, minat de același gând, și când alții te-au chemat să te preoțească! Sau poate că te credeau nepotrivit pentru preoție când nu te chema nimeni, dar când s-au găsit cei care să-ți dea această cinste ai ajuns deodată vrednic? Nu mai spune! Te faci de ris și de basm cu astfel de cuvinte și-s vrednice de cea mai cumplită pedeapsă! Pentru aceasta și Domnul sfătuiește pe cel care vrea să zidească turn, să nu pună temelie mai înainte de a se socoti de are cu ce să-l zidească, pentru ca să nu dea pricini nenumărate trecătorilor să ridă de el²⁴). Paguba acestuia se mărginește numai la ris; dincoace însă pedeapsa este chinul, focul cel nestins²⁵), viermele cel neadormit²⁶), scrișnirea dinților²⁷), întunericul cel mai din afară²⁸), tăierea în două și șederea împreună cu fățarnicii²⁹).

Dar cei ce mă învinuiesc că am fugit de preoție nu vor să țină seama de nici una din aceste primejdii. Altfel ar inceta să mă țină de rău că n-am viut de bună voie să mă pierd în zadar.

Aici nu-i vorba să ai grijă de grâu și de orz, de boi și de oi, nici de alte asemenea, ci de însuși trupul lui Iisus! Căci Biserica lui Hristos este, după fericitul Pavel, trupul lui Hristos³⁰). Și trebuie ca acela căruia i s-a încredințat trupul lui Hristos să se nevoiască să-l țină în bună stare și într-o înfrumusețe nemeșteșugită, să se uite din toate părțile ca nu cumva vreo pată sau vreo sbircitură³¹) sau vreun al căscur asemănător să-i strice înfrumusețea și bună cuviința lui. Ce altă îndatorire are oare preotul decît aceea de a arăta, după puterea lui omenească, trupul lui Hristos, Biserica, vrednică de Capul ei³²), Capul Acela nemuritor și fericit? Dacă cei ce se străduiesc să-și mențină trupurile lor în bune condiții fizice, atleții, au nevoie de doctori, de profesori, de o hrană aleasă și bine chibzuită de exercițiu neîntrerupt și de multe supravegheri, iar cea mai mică neglijență strică și dărimă totul, ce grijă trebuie să aibă cei ce au primit însărcinarea să poarte grijă de trupul lui Hristos, preoții, care n-au de luptat cu trupurile, ci cu puterile cele nevăzute?³³). Cum vor putea să-l păstreze întreg și sănătos, dacă nu vor depăși cu mult virtutea omenească și dacă nu vor ști să dea fiecărui suflet leacul potrivit?

CAPITOLUL III

Nu știi oare că trupul lui Hristos este atacat chiar de mai multe boale și de mai multe suferințe decît trupul nostru, că se îmbolnăvește mai ușor și se însănătoșează mai cu anevoie? Pentru cei ce vindecă trupurile oamenilor, pentru doctori, s-au născocit fel de fel de medicamente, fel de fel de instrumente medicale și de mîncări potrivite pentru fiecare boală; a fost de ajuns de multe ori numai schimbarea aerului pentru vindecarea unui

nav; de alte ori, un somn binefăcător, venit la timp peste bolnav, scapă pe doctori de orice osteneală. Dar pentru cei care vindecă trupul lui Hristos, pentru preoți, nu s-a născocit nimic asemănător. În afară de pilda prin faptă, preoții n-au decît un singur mijloc, o singură cale de vindecare: învățătura cu cuvîntul, predica. Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer! Aceasta ține loc de medicament, aceasta ține loc de cauterizare, ține loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie, trebuie neapărat să se folosească de predică. Dacă predică nu-i în stare să facă asta, zadarnice sînt toate celelalte. Prin predică ridicăm sufletul desnădăjduit; prin predică smerim sufletul îngîmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele de lipsă; prin predică lucrăm pe toate celelalte cite ne ajută la însănătoșirea sufletului. Viața îmbunătățită a unuia poate să-l îndemne pe altul la o viață îmbunătățită asemănătoare; dar cînd sufletul se îmbolnăvește de învățăturile cele rele, atunci e mare trebuință de predică, nu numai pentru întărirea credincioșilor, dar și pentru a putea lupta cu dușmanii din afară. Dacă ai avea sabisia duhului³⁴⁾ și pavăza credinței³⁵⁾ încît să poți face minuni și prin minuni să închizi gurile celor nerușinați, ei bine, atunci n-ai avea nevoie de ajutorul predicii. Dar mai bine spus nici atunci nu e fără de folos predica, ci chiar de neapărată trebuință. Și fercitul Pavel a întrebuințat-o deși uimea pretutindenii pe toți cu minunile lui. Și altul, din aceeași ceată cu el, ne îndeamnă să ne îngrijim de această putere, spunînd: «*Fiți gata de răspuns ori cui vă cere voadă cuvînt despre nădejdea voastră*»³⁶⁾. Iar atunci în Ierusalim toți apostolii n-au încredințat lui Ștefan și celorlalți diaconi îngrijirea văduvelor pentru altă pricină decît pentru aceea ca ei să se îndeletnicească cu slujba cuvîntului³⁷⁾. Dacă am avea puterea să facem minuni, nici n-am avea nevoie de predică. Dar pentru că n-a mai rămas în noi nici urmă din puterea facerii de minuni și pentru că din toate părțile ne atacă mulți și nenumărați dușmani, este nevoie să ne întărim cu puterea cuvîntului, cu puterea de a predica, pentru ca să nu fim loviți de săgețile dușmanilor, ci mai mult să-i lovim noi pe ei.

CAPITOLUL IV

De aceea trebuie să ne dăm toată silința ca să facem să locuiască din belșug în noi cuvîntul lui Hristos³⁸⁾.

Nu trebuie să ne pregătim numai pentru un fel de luptă. Nu! Războiul ce-l avem de purtat este felurit, alcătuit din feluriți dușmani. Și nu toți dușmanii noștri întrebuințează aceleași arme și nici nu se gîndesc să ne atace în același chip. De aceea cel care are de luptat cu toți acești dușmani, trebuie să cunoască felul de luptă al fiecăruia. Același om trebuie să fie și arcaș și prăștiaș, și căpetenie și ostaș și general și pedestraș și cavalerist; să știe să lupte și pe mare și pe metereze. În bătăliile ostășești, fiecare ostaș luptă cu arma pe care o are și cu ea atacă și se apără de dușmani; în lupta pe care o are de dus preotul, lucrurile nu se petrec așa. Dacă cel care vrea să învingă nu cunoaște toate felurile de luptă, diavolul știe să răpească oile, căci bagă înlăuntrul Bisericii pe tilharii săi prin acea parte pe care preotul n-a păzit-o bine. Dar asta nu se întîmplă cînd diavolul simte că păstorul știe toate științele și cunoaște bine toate vicleniile lui.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părțile. Și o cetate, atîta vreme cît este înconjurată de ziduri puternice, își rîde de asediatori, căci e întărită bine; dar dacă se face în zid o spărtură, numai de mărimea

unei porțițe nu mai este de nici un folos celălalt zid înconjurător, deși stă în picioare. Tot așa și cu cetatea lui Dumnezeu. Când înțelepciunea, știința și priceperea păstorului sufletesc o înconjoară din toate părțile ca niște ziduri puternice, toate meșteșugurile dușmanilor se termină cu rușinea și batjocura lor, iar locuitorii dinlăuntru rămân nevătămați. Dar dacă un dușman poate să dărîme o parte din zidul cetății, totuși el, chiar dacă nu o cucerește toată, prin acea parte vatămă, ca să spun așa, tot restul.

Ce folos are preotul dacă se luptă bine cu elinii, dar iudeii îi jefuiesc turma? Ce folos are preotul dacă îi biruie și pe aceștia, dar manihei³⁹⁾ îi răpesc oile? Ce folos are preotul dacă după ce îi doboară la pământ și pe manihei îi sfîșie oile dușmanului dinlăuntru, care strecoară în sufletele credincioșilor credința că oamenii sînt supuși destinului?

Dar pentru ce să înșir toate rătăcirile diavolești? Dacă păstorul nu știe să combată bine toate aceste rătăcirile diavolești, lupul poate mînca, cu o singură rătăcire, cele mai multe oi.

În războaie victoria sau înfrîngerea se datorește soldaților care stau și luptă pe cîmpul de bătălie. În luptele duse de preot, lucrurile stau cu totul dimpotrivă. Adeseori în lupta împotriva dușmanilor victoria este adesea a aceluia care n-au luat parte de la început la luptă, nici nu s-au ostentit, ci au stat liniștiți. Cel care nu-i destul de dibaci în aceste lupte se poate răni cu propria lui sabie și ajunge de risul prietenilor și dușmanilor.

Voi încerca să-ți lămuresc cele spuse cu ajutorul unor exemple.

De pildă ereticii care au îmbrățișat învățătura nebunească a lui Valentin⁴⁰⁾ și Marcion⁴¹⁾, ca și toți cei ce au aceeași boală ca și ei, scot din catalogul dumnezeștilor Scripturi legea dată de Dumnezeu lui Moisi; iudeii dimpotrivă o cinstesc atît de mult, încît împotriva hotărîrii lui Dumnezeu, se încăpățînează să mai păzească toate pîrscipțiunile legii, deși chiar timpul îi împiedică⁴²⁾.

Biserica lui Dumnezeu însă evită și o exagerare și alta, mergînd pe calea de mijloc: nu obligă pe nimeni să se supună jugului legii, dar nici nu îngăduie să fie hulită și aruncată; puterea ei a încetat, dar Biserica o laudă, pentru că a fost de folos într-o vreme.

De aceea cel care are de luptat cu ereticii amintiți mai sus și cu iudeii trebuie să cunoască această poziție a Bisericii față de legea lui Moisi. Căci dacă voind să învețe pe iudei, că nu mai e nevoie de păzirea pîrscipțiunilor legii vechi, ar începe să o critice fără cruțare, atunci ar da nu mică pricină ereticilor care vor să o defaimă. Și dimpotrivă dacă în strădania sa de a închide gura ereticilor care defaimă legea lui Moisi ar începe să o laude fără măsură, să o admire spunînd că e de neapărată trebuință și acum, atunci ar deschide gura iudeilor.

O altă pildă. Eretici înnebuniți de nebunia lui Sabelie⁴³⁾ și eretici turbați care urmează rătăcirile lui Arie⁴⁴⁾, și unii și alții, din pricina lipsei lor de măsură, s-au depărtat de credința cea sănătoasă. Și unii și alții se numesc creștini; dar dacă ai cerceta învățăturile lor, ai vedea că sabelienii nu-s altfel decît iudeii și că se deosebesc de ei, numai cu numele, iar arienii au o erezie asemănătoare cu erezia lui Pavel din Samosarta⁴⁵⁾, amîndoi îndepărtați de adevăr.

Mare este primejdia în lupta cu acești eretici! Ingustă și anevoioasă este calea și mărginită, de o parte și de alta de prăpăstii adînci. Frica nu e mică! Te temi ca nu cumva lovînd pe unul să fii rănit de celălalt. Dacă spui că este o singură Dumnezeu, Sabelie spune îndată că tot așa mărturisește și el; dacă o desparți spunînd că altul este Fiul și altul este Duhul

cel Sfânt, se înfățișează Arie, care de la deosebirea dintre persoanele Dumnezeirii te duce la deosebirea de ființă.

De aceea în lupta pe care o ai de dus cu acești eretici trebuie să știi să te ferești și de nelegiuitul amestec făcut de Sabelie între persoanele Dumnezeirii, dar să fugi și de nebuneasca deosebire făcută de Arie în ființa Dumnezeirii; să mărturisești că una este Dumnezeirea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, dar să adaugi tot odată că această unică Dumnezeire are trei ipostase. Așa vom putea respinge atacurile celor două erezii.

Aș putea să-ți vorbesc și de alie multe lupte, în care de nu vei lupta cu curaj și bine pregătit, vei pleca de pe cimpul de luptă cu mii și mii de răn:

CAPITOLUL V

Ce să mai spun de flecărelile credincioșilor noștri? Nu sînt mai mici decît atacurile ereticilor și ale păgînilor; dimpotrivă dau chiar mai multă bătaie de cap învățătorului Bisericii. Unii credincioși iscodesc din simplă curiozitate acelea care nici nu le sînt de vreun cîștig dacă le-ar afla și nici nu-i cu putință să le afle. Alții iarăși îi cer lămîuriri despre judecățile lui Dumnezeu și se silesc să măsoare adîncul cel mare al lui Dumnezeu. Scriptura doar spune: «*Judecățile Tale sînt adînc mare*»⁴⁶). Vei găsi însă puțini credincioși care să se intereseze de dreapta credință și de o bună viață; cei mai mulți iscodesc și caută acelea care nu pot fi găsite, și mînt pe Dumnezeu de le caută. Dacă ne silim să aflăm pe acelea pe care Dumnezeu n-a vrut să le aflăm, nici nu le vom afla — căci cum e cu putință dacă Dumnezeu nu vrea? — și singura urmare a acestei iscodiri este că ne primejduim. Dar cu toate că așa stau lucrurile, totuși preotul riscă să-și capete faima de mîndru sau de prost, dacă întemeiat pe autoritatea slujbei sale include gura celor care caută răspuns la aceste întrebări fără răspuns. De aceea întîistătătorul Bisericii trebuie să se folosească și aici de multă pricepere, ca să îndepărteze și pe credincioși de la astfel de întrebări nesăbuite, dar să scape și de faima de prost și de îngîmfat.

Penru a face față tuturor acestor greutăți, nu i s-a dat preotului alt ajutor decît ajutorul cuvîntului. Dacă este lipsit de puterea cuvîntului, atunci sufletele credincioșilor săi — vorbesc de credincioșii mai slabi în credință și mai iscoditori — nu vor avea o soartă mai bună decît corăbiile veșnic amenințate de furtuni. De aceea preotul trebuie să facă totul ca să dobîndească această putere, puterea de a predica.

— Pentru ce atunci Pavel, m-a întreat Vasile, nu s-a străduit să dobîndească această putere și nici nu-și ascunde nedestoinicia sa în arta vorbirii, ba dimpotrivă mărturisește deschis că este neîscusit în cuvînt?⁴⁷). Și asta o mărturisește în epistola către Corinteni, care erau vestiți pentru talentul lor oratoric și erau mîndri de el.

CAPITOLUL VI

— Această părere, i-am răspuns eu, această părere i-a pierdut pe mulți și i-a făcut să nu se mai îngrijească de învățătura cea adevărată. Căci ei, neputînd pătrunde adîncimea gîndurilor apostolice, nici pricepe înțelesul cuvintelor lui Pavel, își petrec toată viața dormind și căscînd și prețuiesc o altă neștiință, nu pe aceea în care Pavel a spus că este neînvățat, o altă neștiință de care s-a depărtat atît cît nu s-a depărtat nici unul din oamenii de sub cerul acesta.

Dar despre asta am să vorbesc la timpul potrivit. Deocamdată spun numai atât: Să admitem așa cum vor unii, că Pavel era neiscusit în arta oratorică. Ce-i încălzește asta pe oamenii din vremea noastră? Pavel avea o putere cu mult mai mare decât puterea cuvintului, în stare să săvârșească lucruri mai mari. Era înfricoșător dracilor numai ce se arăta, fără să scoată un cuvânt. De s-ar aduna la un loc toți cei din vremea noastră cu mii și mii de rugăciuni și lacrimi, n-ar putea să facă atîta cît au făcut atunci șorțurile lui Pavel ⁴⁸.) Cînd Pavel se ruga învia morții ⁴⁹; și a făcut și alte minuni la fel de mari încît păgînii l-au socotit Dumnezeu ⁵⁰); iar înainte de a se muta din viața aceasta, a fost învrednicit să fie răpit pînă la al treilea cer și să audă cuvinte neîngăduite omului să le audă ⁵¹). Cum nu se cutremură oamenii din vremea noastră cînd încearcă să se compare cu un astfel de bărbat? — nu vreau să le spun ceva neplăcut și greu, că nu le spun cu gîndul să-i batjocoresc, ci-mi arăt numai mirarea și nedumerirea mea — cum nu se cutremură cînd încearcă să se compare cu un astfel de om?

Dacă însă i-am lăsa la o parte minunile lui și am veni la viața fericitului Pavel și i-am cerceta viețuirea lui îngerească, am vedea și aici, mai mult decât prin minuni, biruitor pe atletul lui Hristos! Ce poți spune de rîvna lui, de bunătatea lui, de dese primejdii prin care trecea, de grijile lui în valuri, de neconținutele lui supărări pentru biserici, de mila lui față de cei neputincioși, de multele lui neazuri de ne mai auzitele lui prigoniri, de moartea care-l amenința în fiecare zi ⁵²), care este locul din întreaga lume, care este uscatul, care este marea care să nu fi cunoscut luptele dreptului acestuia? Pe Pavel și pustiul l-a cunoscut și l-a primit adeseori cînd era în primejdie ⁵³). A îndurat tot felul de vrăjmășii, dar a și avut tot felul de biruințe! N-a încetat vreodată lupta și niciodată nu i-a lipsit cununa.

Dar nu știu cum s-a făcut că m-am pornit să ocărăsc pe marele Pavel. Intr-adevăr, faptele lui depășesc orice cuvînt, iar pe al meu tot atît de mult cît mă depășesc și pe mine maestri în cuvînt. Dar cu toate că sînt atît de nedibaci, totuși nu mă voi opri — fericitul Pavel va judeca cuvintele mele, nu după felul cum le rostesc, ci după intenția cu care le rostesc — nu mă voi opri de a vorbi de însușirea aceea mare a lui care întrecea pe celelalte însușiri ale lui amintite mai sus tot atît pe cît întrecea el pe ceilalți oameni.

— Care este această însușire?

— După atît de mari fapte, după atît de multe cununi, se ruga să meargă în iad și să fie dat muncii veșnice, pentru ca să se mîntuie și să vină la Hristos iudeii ⁵⁴) care de atîtea ori l-au lovit cu pietre ⁵⁵) și l-ar fi omorît dacă le-ar fi stat în putere. Cine a dorit așa de mult pe Hristos ca Pavel? Dacă poate fi numit acesta dor, și nu ceva mai mult decât dor! Și ne mai comparăm noi cu Pavel, după atîta har, pe care l-a primit de sus, după atîta virtute, pe care a arătat-o prin el! Ce îndrăzneală e mai mare ca aceasta?

Rămîne acum să arăt că Pavel nici nu era așa neiscusit cum îl socotesc unii. Aceștia numesc «neiscusit» nu numai pe omul care nu-i deprins cu subtilitățile oratoriei păgîne, ci și pe cel care nu știe să lupte pentru dogmele adevărului. Și gîndesc bine. Numai că Pavel n-a spus că-i neiscusit în amîndouă, ci numai în una din ele. Și ca să întrească asta, a făcut o distincție precisă, spunînd că este «neiscusit în cuvînt, dar nu în știință» ⁵⁶).

Dacă aş cere de la preot să aibă dulceaţa cuvintărilor lui Isocrate⁵⁷), maiestatea lui Demostene⁵⁸), gravitatea lui Tucidide⁵⁹), înălţimea lui Platon⁶⁰), da, atunci ar trebui să mi se pună înainte această mărturie a lui Pavel⁶¹) Dar aş cere de la preot nici una din aceste însuşiri. Nu cer nici podoaba căutată a cuvintărilor oratorilor păgîni şi nici nu mă interesează cum îi este fraza şi stilul. Să fie preotul sărac în cuvinte! Să-şi aranjeze simplu şi fără meşteşugire cuvintele în frază! Numai să nu fie neiscusit în ştiinţă, să nu fie neiscusit în învăţătura cea adevărată; nici să răpească fericitului Pavel cea mai mare din bunătăţile lui, capul laudelor lui, ştiinţa⁶²), ca să-şi acopere propria-i trîndăvie!

CAPITOLUL VII

Spune-mi, te rog, cu ce putere a turburat Pavel pe iudeii din Damasc⁶³), cînd încă nici nu începuse să facă minuni? Cu ce putere a învins de elinişti⁶²)? Pentru ce a fost trimis în Tars?⁶⁵) Nu pentru că îi biruia desăvîrşit prin cuvînt şi-i încolţea atît de mult încît i-a aţîţat spre ucidere, nesuferind înfrîngerea? Nu începuse încă să facă minuni, nici nu putea spune cineva că mulţimea îl socotea om minunat pentru slava minunilor săvîrşite de el şi că cei ce luptau cu el erau geloşi de faima lui Pavel! Deocamdată îi biruia numai prin cuvînt.

Cu ce armă lupta şi discuta Pavel cu creştinii din Antiohia care încercau să trăiască la fel ca iudeii⁶⁶) iar vestitul Areopagit, cel din oraşul cel mai superstiţios, nu i-a urma lui Pavel împreună cu femeea lui, numai în urma unei singure cuvîntări ţinute în public?⁶⁷) Pentru ce a căzut Eutih de pe fereastră? Nu pentru că Pavel se îndeletnicea cu cuvîntul învăţăturii lui pînă noaptea tîrziu? Ce-a făcut în Tesalonic şi în Corint? Ce a făcut oare în Efes şi chiar în Roma? Nu-şi petrecea oare toate zilele şi toate nopţile dearîndul cu tîlmăcirea Scripturilor?⁶⁹) Ce poţi spune de discuţiile lui cu epicurienii⁷⁰) şi cu stoicii?⁷¹) De aş vrea să înşir totul s-ar lungi mult cuvîntul!

Cînd vedem dar că se foloseşte mult de cuvînt şi înainte de a face minuni şi în timp ce făcea minuni, cum va mai îndrăzni cineva să spună că a fost un neiscusit, cînd toţi îl admirau pentru discuţiile sale şi mai ales pentru cuvîntările sale ţinute înaintea poporului? Pentru ce licaonii⁷²) au socotit că el este zeul Hermes? Licaonii au luat pe Pavel şi Varnava drept zei, din pricina minunilor⁷³); dar pe Pavel l-au luat drept zeul Hermes⁷⁴), nu din pricina minunilor, ci a cuvîntului⁷⁵). Prin ce a întrecut fericitul acesta şi pe ceilalţi apostoli? Pentru ce numele său este dealungul şi dealatul lumii în toate gurile? Pentru ce este Pavel admirat nu numai de noi creştinii, dar şi de iudei şi mai ales de elini? Nu oare pentru tăria cuvintelor epistolelor sale care au fost de folos nu numai credincioşilor de pe vremea lui, ci şi celor de după el şi pînă azi şi vor fi de folos şi celor ce vor fi pînă la a doua venire a lui Hristos şi nu vor înceta de a face asta cît va fi om pe pămînt? Ca un zid făcut din oţel, epistolele lui Pavel întăresc bisericile din întreaga lume. Ca un luptător prea viteaz stă şi acum Pavel în mijlocul nostru, «*robînd orice gînd spre ascultarea lui Hristos şi surpînd gîndurile şi toată înălţarea ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu*»⁷⁶). Pe toate acestea le face prin minunatele lui epistole lăsate nouă, pline de dumnezească înţelepciune. Nu ne sînt de folos epistolele lui numai pentru combaterea învăţăturilor celor greşite şi pentru întărirea celor drepte, ci ne ajută, nu puţin, la o bună viaţă. De

acestea încă și acum folosindu-se întiistătorii Bisericilor, îndreptează și întocmesc Biserica, fecioara cea curată, pe care a logodit-o cu Hristos⁷⁷), și o duc spre frumusețea cea duhovnicească. Cu acestea izgonesc boalele ce vin asupra ei și-i păstrează sănătatea dobândită.

Astfel de doctorii, care au atîta putere, ne-a lăsat omul cel neiscusit în cuvinte! Iar puterea lor o cunosc bine cei ce le citesc des. Se vede dar din cele spuse ce mare preț a pus Pavel pe puterea cuvîntului.

CAPITOLUL VIII

Ascultă acum ce spune și ucenicului său Timotei în epistola adresată lui: «*la aminte la citit, la îndemnat și la învățatură*»⁷⁸). Adaugă apoi și rodul acestora, zicînd: «*Că făcînd acestea te vei mintui și pe tine și pe cei ce te ascultă*»⁷⁹). Și iarăși: «*Slujitorul lui Dumnezeu nu trebuie să se sfădească, ci să fie blind cu toți, învățător, îngăduitor*»⁸⁰). Iar mai jos spune: «*Tu însă rămii în cele ce ai învățat și în cele ce ți-au fost incredințate, știînd de la cine ai învățat și că din pruncie cunoști sfintele Scripturi, care pot să te înțelepțească spre mintuire*»⁸¹). Și iarăși: «*Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțelepțirea cea întru dreptate, pentru că omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit*»⁸²). Ascultă ce mai adaugă și lui Tit, cînd îi vorbește despre însușirile episcopilor: «*Trebuie să se fină episcopul de cuvîntul cel credincios al învățaturii, ca să fie puternic să combată și pe cei potrivnici*»⁸³).

Cum va putea deci preotul, dacă este neiscusit, cum îl vor unii, să combată și să închidă gura celor potrivnici? Ce nevoie mai are să se îndeletnicească cu cititul și cu Scripturile, dacă trebuie să fie un neînvățat? Dar aceste sînt scuze, pretexte și măști ale lenii și trîndăviei.

--- Dar Pavel a dat aceste porunci preoților, mi-a spus Vasile.

— Dar despre preoți vorbim acum! Cum că Pavel a dat aceeași poruncă și credincioșilor, ascultă ce îi îndeamnă pe alții în altă epistolă! «*Cuvîntul lui Hristos să locuiască în voi din belșug în toată înțelepciunea*»⁸⁴). Și iarăși: «*Cuvîntul vostru să fie totdeauna plăcut, dres cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecărui*»⁸⁵). Le-a spus dar tuturor credincioșilor să fie pregătiți pentru apărarea credinței. Tesalonicenilor le scrie: «*Zidiți-vă unul pe altul precum și faceți*»⁸⁶). Cînd vorbește despre preoți spune: «*Preoții care cîrmuiesc bine să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc cu cuvîntul și cu învățatura*»⁸⁷).

Atunci ești un învățător desăvîrșit cînd și prin cele ce faci și prin cele ce înveți duci pe ucenicii tăi, pe credincioși, la viața fericită pe care a poruncit-o Hristos. Pentru a învăța nu-i de ajuns numai să faci. Nu-i al meu cuvîntul acesta, ci chiar al Mîntuitorului. El a spus: «*Cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema*»⁸⁸). Dacă prin «a învăța» Hristos ar fi înțeles «a face» n-ar mai fi trebuit să spună: «și va învăța», ci ar fi fost de ajuns să spună atît: «cel ce va face». Dar așa, din pricină că a vorbit separat de amîndouă a arătat că altceva este a face și altceva este a învăța cu cuvîntul și că e nevoie de amîndouă pentru o desăvîrșită zidire sufletească. Oare n-auzi ce spune preoților din Efes vasul cel ales al lui Hristos? «*Pentru aceea priveghiați, spune el, aducîndu-vă aminte că trei ani, noaptea și ziua n-am încetat să vă învăț cu lacrimi pe fiecare din voi*»⁸⁹). Ce nevoie mai era de lacrimi sau de învățatura cu cuvîntul, dacă viața apostolului

lumina așa? Negreșit, o viață îmbunătățită poate să ne ajute mult la săvârșirea poruncilor lui Dumnezeu, dar n-aș putea susține că ea săvârșește totul!

CAPITOLUL IX

Ce tărie va putea să-i dea cuiva viața sa îmbunătățită, când începe lupta pentru credință și când toți luptă cu argumente din aceleași Scripturi? La ce-i va folosi mulțimea de sudori, când după acele osteneli cade, din pricina grozavei sale neștiințe, în erezie și se desparte de trupul lui Hristos? Cunosco mulți oameni care au pățit asta. Care-i câștigul străduinței lui? Nici unul! Și la fel nu-i de nici un folos o credință sănătoasă alături de o viață stricată. Din pricina asta mai mult decât toți trebuie să fie iscusit în astfel de lupte cel ce a primit sarcina de a învăța. Chiar dacă rămâne nezdruncinat și nu-i vătămat cu nimic de cei potrivnici, totuși credincioșii care nu sînt destul de întăriți în credință, dacă ar vedea că povățuitorul lor este înfrînt și că nu mai poate răspunde celor potrivnici, nu pun înfrîngerea lui pe seama neștiinței lui, ci pe seama șubrezeniei credinței lor. Și astfel, din pricina neștiinței unui singur om, este aruncat poporul cel mult în cea mai adîncă prăpastie a pierzării. Chiar dacă credincioșii nu trec cu totul de partea potrivnicilor, totuși sînt siliți să pună la îndoială învățăturile în care credeau pînă aunci; nu mai pot crede cu aceeași tărie în învățăturile de care mai nainte se apropiau cu credință nesdruncinată. Infrîngerea dascălului strecoară atîta turburare în sufletele credincioșilor, încît răul pricinuit sfîrșește prin a-i îneca.

Cît prăpăd și cît foc se adună pe ticălosul cap al aceluia dascăl pentru fiecare suflet pierdut, nu-i nevoie s-o afli de la mine, că însuși știi destul de bine toate astea.

Este oare mîndrie, este oare umblet după slavă deșartă, că n-am voit să ajung pricina pierii atîtor suflete, și că nici n-am vrut să atrag asupra mea o pedeapsă mai mare decât aceea care mă așteaptă acum dincolo? Cine ar putea-o spune? Nimeni afară numai dacă cineva ar vrea cu tot dinadinsul să mă țină de rău pe degeaba și să filosofeze pe seama nenorocirilor altora.

CARTEA A CINCEA¹⁾

1. Cuvîntările rostite înaintea credincioșilor trebuie pregătite cu multă ostenală și grijă. — 2. Preotul rînduit să vorbească înaintea credincioșilor trebuie să dispretuiască laudele și să fie puternic în cuvînt. — 3. Dacă nu are aceste două însușiri, nu va fi de folos credincioșilor. — 4. Mai presus de toate, predicatorul nu trebuie să țină seama de invidia altora. — 5. Predicatorul talentat trebuie să-și pregătească predica mai mult decât un predicator slab. — Predicatorul nu trebuie să dispretuiască întru totul părerile nesocotite ale mulțimii, dar nici nu trebuie să le pună cu totul la inimă. — 7. Predicatorul trebuie să-și a'cătuiască predicile în așa fel încît să placă numai lui Dumnezeu. — 8. Predicatorul care nu disprețuiește laudele va avea de suferit o mulțime de neplăceri.

CAPITOLUL I

Am arătat îndeajuns cît de iscusit și de învățat trebuie să fie dascălul în luptele ce le are de dus pentru adevăr. Pe lîngă cele spuse pînă acum mai am de vorbit de un alt lucru, pricină a mii și mii de primejdii. Dar mai bine spus n-aș putea numi acest lucru pricină, ci pe cei care nu știu să se

folosească bine de el, căci însuși lucrul acesta este pricinuitor de mintuire și de multe bunătați când este întrebuițat de bărbați sîrguincioși și buni.

— Dar care este acest lucru?

— Este osteneala cea multă ce trebuie să o întrebuițăm pentru alcătuirea predicilor ce avem să le rostim înaintea poporului.

Mai întii, cea mai mare parte din credincioși nu vor să socotească pe predicatori ca învățători ai lor, ci părăsesc rolul de ucenici și-l iau pe acela de spectatori de la întrecerile atletice. Și după cum acolo mulțimea se împarte, unii țin cu un atlet, alții cu altul, tot astfel și în Biserică, credincioșii se împart și ei: unii laudă pe un predicator, alții pe altul și ascultă predicile lor cu dragoste sau cu ură.

Dar nu-i numai asta greutatea, și ci alta, nu mai mică decît asta. Dacă se întimplă ca un predicator să țese în predicile lui ideile și cuvintele altor predicatori, atunci este ocărit mai rău decît borfașii. Adeseori, pe simplă bănuială, fără să fi luat ceva de la cineva, este osîndit ca și cum ar fi fost prins asupra faptului. Dar pentru ce vorbesc de ideile și cuvintele luate de la alți predicatori? Nu i-i îngăduit să se slujească des nici de propriile lui cuvinte!

— De ce?

— Pentru că mulțimea obișnuiește să asculte predicile nu pentru a se folosi, ci pentru a-și desfăta auzul. Stă la predică așa cum stau criticii la spectacolele de teatru sau la concerte. Și arta oratorică pe care am osîndit-o adineauri ²⁾ este atît de dorită de predicatori cît n-o doresc nici sofiștii ³⁾, cînd sînt siliți să se ia la întrecere în cuvînt unii cu alții.

CAPITOLUL II

Viteaz suflet trebuie să aibă și în această privință predicatorul — care să depășească cu mult puținătatea mea — ca să înfrineze această plăcere nesocotită și nefolositoare a credincioșilor și să poată îndrepta atenția ascultătorilor spre ceea ce le este de folos, încît poporul să-i urmeze și să i se supună, iar nu să fie condus el de dorințele ascultătorilor săi. Iar asta nu se poate dobîndi decît prin două lucruri: prin disprețul laudelor și prin puterea în cuvînt. Dacă lipsește una din ele, cea rămasă este nefolositoare, din pricina despărțirii de cealaltă. Dacă un predicator disprețuiește laudele, dar nu face ca predica sa să fie plăcută și dreasă cu sare ⁴⁾, credincioșii îl întorc spatele și nu are nici un folos de pe urma acestei măreții sufletești, iar dacă vorbește plăcut și cu gust, dar este subjugat de slava dată de aplauze și ajunge tot acolo: vorbește și spre paguba lui sufletească și spre paguba sufletească a ascultătorilor săi, căci de dragul laudelor și al aplauzilor își dă silința să vorbească mai mult ca să placă ascultătorilor decît să le fie de folos. Și după cum predicatorul care nu umblă după laude și aplauze, dar nici nu știe să vorbească, nu se pleacă într-adevăr plăcerilor credincioșilor, dar nici nu le poate fi de mare folos, tocmai pentru că nu știe să vorbească, tot astfel și predicatorul care este atras de dorul aplauzelor și al laudelor și știe să vorbească, poate face într-adevăr pe credincioși mai buni, dar el în loc să-și aleagă subiecte de zidire sufletească, alege mai mult subiecte care pot încînta pe credincioși, pentru că prin acestea culege aplauze furtivoase.

CAPITOLUL III

În amîndouă aceste privințe dar, trebuie să fie tare conducătorul cel bun al turmei lui Hristos, pentru ca nu cumva prin lipsa unei însușiri să facă nêtrebnică pe cealaltă.

Dacă un predicator suit pe amvon rostește cuvinte care pot s'gudui și trezi sufletele celor care duc o viață stricată, dar dacă în timpul predicii se poticrește, se înterupe și din pricina sărăciei cuvintelor sale este silit să roșească, ei bine un astfel de predicator pierde îndată tot cîștigul spuselor sale. Ascultătorii săi, ale căror păcate au fost biciuite, sufăr de pe urma cuvintelor lui; și pentru că nu pot să se răzbune altfel, îl batjocoresc spunînd că-i un neînvățat și un prost, crezînd că așa își acopăr ocară. De aceea, ca un vizitiu prea bun, trebuie să țină bine în mîinile sale aceste două însușiri, ca să le poată întrebuița pe amîndouă după nevoie. Cînd nu i se poate găsi nici un cusur, atunci poate muștra și mîngîia pe credincioșii săi cu toată autoritatea. Înainte de asta, însă, nu-i este ușor s-o facă. Dar măreția sufletească a conducătorului turmei lui Hristos nu trebuie să se arate numai în disprețuirea laudelor și a aplauzelor, ci trebuie să se întindă și mai departe, pentru ca să nu-i fie nedesăvîrșit cîștigul.

CAPITOLUL IV

— Ce altceva trebuie să mai disprețuiască întîistătorul Bisericii?

— Criticile și invidia. Nu trebuie să se teamă, nici să tremure peste măsură de criticile neîntemeiate — și este necesar ca întîistătorul Bisericii să sufere și critici neîntemeiate — dar nici nu este bine să le treacă cu vederea; dimpotrivă trebuie să încerce să le stingă îndată dacă sînt neîntemeiate și pornesc de la oameni nepricepuți. Că nimic nu sporește atît faimă rea sau bună a cuiva ca mulțimea nepricepută; mulțimea, de obicei, nu verifică nici ce aude nici ce grăiește; repetă fără socoteală tot ce-i vine la ureche, fără să caute adevărul. Pentru asta întîistătorul Bisericii nu trebuie să nesocotească spusele nedrepte ale mulțimii, ci să surpe aceste critici neîntemeiate îndată ce se ivesc; să-i convingă de greșală pe cei ce-l critică, de-ar fi cei mai nepricepuți oameni; să nu lase nimic din cele ce-i pot înlătura o părere nedreaptă; iar dacă vede că în ciuda tuturor sfortărilor criticii lui rămîn neînduplecați atunci să o disprețuiască. Că dacă se lasă doborît de aceste păreri nedrepte atunci nu va putea vorbi niciodată cu curaj și bine, căci tristețea și necontenitele griji sînt în stare să-i doboare puterea sufletului și să-l facă cel mai slab predicator.

Așa trebuie să se poarte preotul cu credincioșii săi cum se poartă un părinte cu copiii lui mici de tot. După cum părinții nu se supără pe copilașii lor cînd aceștia îi ocărăsc, îi lovesc sau cînd îi plîng, dar nici nu se îngîmfă cînd rîd sau vorbesc cu drăgălășenie, tot astfel și preotul nu trebuie să se îngîmfe cînd credincioșii îi laudă predicile, dar nici să cadă abătut de durere, cînd e criticat fără temeii.

Dar asta e greu, scumpe prietene, și poate după socotința mea, chiar cu neputință. Nu cunosc om care să fi reușit să nu se bucure cînd e laudat. Iar dacă se bucură, urmează că și dorește să dobîndească laude; iar dacă dorește să le dobîndească, atunci neapărat trebuie să se întristeze, să se supere, să se amărască și să sufere cînd nu le dobîndește. După cum cei ce se bucură cînd se îmbogățesc se simt nenorociți cînd sărăcesc; iar oamenii o-

bișnuiți cu luxul și cu desfătărilor nu pot îndura o viață simplă, tot așa și predicatorilor care doresc să fie laudați li se lincezește sufletul, ca de foame, nu numai când sînt criticați pe nedrept, dar și când sînt laudați des, mai cu seamă când au fost hrăniți cu laude sau când aud că alții sînt laudați. Cîte necazuri și cîte dureri sufletești crezi oare că nu are un preot care predică și învață cu dorința de a fi neapărat laudat? Nici marea nu-î lipsită vreodată de valuri, dar nici sufletul lui de griji și de tristețe!

CAPITOLUL V

Dar preotul nu-i scutit de muncă sîrguincioasă și continuă nici cînd are un deosebit talent oratoric și puțini sînt aceștia! — pentru că nu te naști cu talent oratoric, ci-l dobîndești prin studiu. De-ai ajunge în vîrfurile lui, chiar atunci te părăsește dacă nu-ți cultivi talentul oratoric neconținut prin studiu și prin neîntrerupte exerciții. Prin urmare predicatorii mari trebuie să muncească mai mult decît predicatorii mici. Dacă nu muncesc, pagubă îi așteaptă și pe unii și pe alții; dar nu aceeași pagubă; ci paguba suferită de predicatorii mari este tot atît de mare pe cît de mare este și deosebiră dintre talentul oratoric al unora și al altora. Pe predicatorii mici nimeni nu-î ține de rău dacă vorbesc prost; pe predicatorii mari însă toți îi critică dacă nu se întrec neconținut pe ei înșiși. Mai mult încă: dacă predicatorii mici sînt laudați mult chiar pentru predici bune; predicatorii mari, dimpotrivă, nu numai că nu sînt laudați, ba și mult criticați, dacă predicile lor nu sînt excepționale și surprinzătoare. Căci ascultătorii judecă predica nu după cuvintele predicii, ci după faima predicatorului.

Prin urmare cînd un predicator mare întrece pe toți ceilalți predicatori în cuvînt, atunci mai cu seamă trebuie să muncească pentru pregătirea predicilor mai mult decît toți. Lui nu-i este îngăduit să țină o predică proastă, lucru pe care poate să-l pătească în chip obișnuit ori ce om; dimpotrivă, dacă predica sa nu-i la înălțimea renumelui său, pleacă din fața ascultătorilor încărcat de nenumărate batjocuri și critici. Nimeni nu se gîndește că poate i-a fost întunecată limpezimea minții de tristețe, de neliniște, de grijă, iar adeseori chiar de minie, și că din pricina aceasta gîndurile sale n-au mai putut fi rostite așa cum i s-au născut în minte. Nimeni nu se gîndește că în definitiv este și el om și nu poate fi totdeauna la fel, nici nu poate fi excepțional în orice predică; că este firesc să greșească uneori și să facă predici mai pre jos de talentul său oratoric. Dar, după cum am spus, ascultătorii lui nu vor să se gîndească la asta, ci îl critică judecîndu-l ca și cum ar fi inger. De altfel omul trece de obicei cu vederea faptele bune ale aproapelui său chiar cînd sînt multe și mari; dar dacă face vreo greșală, ori cît de mică ar fi și oricît de veche, o vede îndată, o critică cu ușurință și și-o aduce aminte totdeauna. Iar o greșală, de aceasta mică și neînsemnată a micșorat de multe ori slava multor predicatori mari.

CAPITOLUL VI

Vezi dar, dragă și scumpe prietene, că mai cu seamă predicatorul cu talent oratoric trebuie să muncească mai mult pentru pregătirea predicilor lui. Dar în afară de muncă mai are nevoie și de atîta răbdare, de cîtă n-au nevoie toți cei despre care ți-am vorbit mai nainte. Mulți îl atacă pe nedrept și fără pricină; și pentru că nu-și pot găsi alt cusur decît acela că e vorbit bine de toți, îl urăsc. Și trebuie să sufere cu curaj invidia lor amară. Acești invidioși, pentru că nu-și pot ascunde blestemata lor ură, strînsă în zadar

în sufletul lor, îl ocărăsc, îl critică, îl clevetesc în ascuns, și-și arată răutatea lor pe față. Iar dacă predicatorul începe să se întristeze și să se supere pentru orice clevetire, sfârșește prin a fi doborât de durere. Invidioșii nu-l atacă numai personal, ci încearcă să facă asta și prin alții. De multe ori, pentru ca să-i întunece faima, aleg pe câte un predicator slav, îl încarcă cu laude și-l admiră mai mult decât trebuie. Unii fac asta din prostie, alții și din prostie și din invidie, numai ca să strice bunul nume al predicatorului; nici într-un caz însă ca să arate bun pe un predicator slab

Dar un predicator mare n-are de luptat numai cu invidioșii, ci adeseori și cu nepriceperea tuturor credincioșilor săi. Nu-i cu puțință ca toți credincioșii care vin la biserică să fie oameni învățați; cea mai mare parte a credincioșilor din biserică e alcătuită din oameni simpli și neînvățați; unii dintre ei sînt mai pricepuți dar și aceștia pot judeca o predică tot atît de puțin cît o pot judeca și toți ceilalți, așa că abia de se găsesc unul sau doi credincioși care să fie în stare să judece cum trebuie o predică. Din pricina asta un mare predicator se vede silit să culeagă mai puține aplauze, ba sînt cazuri cînd se dă jos de pe amvon fără să fie lăudat.

Predicatorul trebuie să fie pregătit ca să întîmpine cu curaj toate aceste greutăți pe cei care din pricina neștiinței nu-i pot judeca cum trebuie predicile, să-i ierte pe cei care din pricina invidiei îi critică predicile, să-i plîngă ca pe niște ticăloși și ca pe niște oameni vrednici de milă; iar pe el, nici neștiința unora, nici invidia altora, să nu-l facă să creadă că a pierdut ceva din talentul său oratoric. Un pictor celebru, care întrece pe toți ceilalți pictori prin arta sa, nu trebuie să se descurajeze cînd vede că un tablou al său, pictat cu mult talent, este batjocorit de niște oameni care nu se pricep la pictură și nu trebuie să socotească proastă pictura lui din pricină că o critică niște necunoscători; după cum iarăși nu trebuie să socotească minunată și fermecătoare o pictură cu adevărat proastă din pricină că o admiră niște nepricepuți în artă.

CAPITOLUL VII

Un scriitor mare trebuie să fie el însuși criticul operelor sale; el însuși, cu ajutorul minții care le-a creat, să judece de sînt bune sau rele; să nu țină niciodată seama de părerea greșită și necompetentă a altora.

Tot așa și cel ce a primit sarcina să lupte pentru învățătura creștină să nu ia aminte la laudele credincioșilor săi, dar nici să nu cadă abătut cînd nu este lăudat; dimpotrivă să-și alcătuiască așa predicile lui ca ele să placă lui Dumnezeu. Dumnezeu să-i fie lui singurul îndreptar și singura călăuză pentru alcătuirea desăvîrșită a predicilor lui, nu aplauzele, nici laudele! De e lăudat și de ascultători să nu respingă laudele lor! De nu-l laudă, să nu le-o ceară, nici să se mîhnească. Ii este lui destulă mîngîiere pentru ostenele lui, mai mare decît toate, gîndul că și-a alcătuit și și-a întocmit predicile spre plăcerea lui Dumnezeu.

CAPITOLUL VIII

Predicatorul care ajunge robit de dorința de a fi lăudat fără socoteală, nu mai are nici un folos nici de pe urma încordatei lui munci pentru alcătuirea predicii, nici de pe urma talentului său oratoric; căci un suflet care nu poate suferi criticile nesocotite ale mulțimii, se descurajează și pierde

dragostea de a predica. De aceea predicatorul trebuie să fie învățat să disprețuiască mai mult decât orice laudele. Pentru a-ți păstra talentul oratoric nu-i de ajuns numai să știi să vorbești mai trebuie să ai și puterea să disprețuiești laudele.

Dacă ai cerceta bine și pe un predicator slab, ai vedea că are și el tot atita nevoie să disprețuiască laudele ca și un predicator mare. Este silit să facă multe greșeli dacă urmărește slavă de la ascultători. Și pentru că nu poate să se ridice la înălțimea marilor predicatori, nu se sfiește să-i clevetească, să-i pizmuiască, să-i critice pe nedrept și să facă și alte multe păcate la fel cu acestea; va îndrăzni orice, de-ar trebui să-și piardă chiar sufletul, numai și numai să pogoare numele și slava lor la nivelul propriei lui josnicii. În afară de asta nici nu va mai asuda muncind la alcătuirea predicilor lui; un fel de toropeală îi va cuprinde sufletul. Neputînd trăi fără laude de pe urma îndelungatei lui munci. Și un plugar care muncește un pământ slab și este silit să are un pământ pietros, se lasă repede de treabă, dacă nu i-i dragă munca sau dacă nu-l silește teama că are să moară de foame. Dacă marii predicatori au nevoie de atit de mult exercițiu și de atita muncă pentru ca să-și păstreze cunoștințele dobîndite, spune-mi, te rog, cită greutate, cit sbucium și cită turburare nu va avea pentru ca să strîngă cu mult chin puține gînduri pentru predica sa, predicatorul care n-a adunat mai dinainte nici o cunoștință, ci este silit să-și adune materialul atunci cînd trebuie să vorbească? Iar dacă vreunul din cei mai mici decât el, unul cu o slujbă mai mică, predică mai strălucit decât el, ei bine, atunci trebuie să aibă un suflet dumnezeesc, ca să nu fie cuprins de invidie și doborît de tristețe! Trebuie să aibă un suflet de diamant, nu un suflet obișnuit ca al nostru, ca să suporte cu bărbăție să fie întrecut, el cu o slujbă mai mare, de un altul mai mic decât el! Dacă cel care predică frumos este blînd și smerit, atunci durerea mai e de suportat, dar dacă e obraznic, îngîmîat și iubitor de slavă, atunci moartea lui e dorită în fiecare zi, căci îi face viața amară, îl disprețuiește în văzul lumii, îl batjocorește pe din dos, îi răpește mult din autoritate și vrea să fie el totul. Cel mai mare ajutor în toate acestea îi dă aceluia talentul său oratoric, interesul arătat de mulțime predicilor lui și dragostea tuturor credincioșilor.

Nu vezi oare cu cită dragoste ascultă acum creștinii predicile? Nu vezi oare că oratorii sînt mai prețuiți decât toți nu numai de păgîni, dar și de creștini? Cum poate dar suferi un predicator atita rușine, ca atunci cînd vorbește el ascultătorii să nu aplaude, să se plictisească, să aștepte sfîrșitul cuvîntării ca pe o odihnă după o muncă grea, iar cînd vorbește altul să-l asculte cu răbdare, deși vorbește mult, să-și arate nemulțumirea cînd are de gînd să termine și să se minie cînd vrea să tacă?

Aceste lucruri, deși ți se par acum lucruri neînsemnate și ușor de disprețuit, pentru că nu le-ai trăit, totuși ele sînt îndestulătoare să stingă rîvna de a predica, să slăbească puterea sufletului, dacă predicatorul nu se desprinde de toate aceste slăbiciuni omenești și nu caută să ajungă asemenea puterilor celor netrupești, care nu sînt stăpînite nici de invidie, nici de dragoste de slavă și nici de vreo altă patimă asemănătoare. Iar dacă este un astfel de om care să poată călca în picioare slava dela oameni, această fiară greu de vînat, de doborît și de neîmblînzit, care să-i poată tăia multele ei capete, dar mai bine spus, nici să n-o lase să-i crească capetele, ei bine atunci va putea să alunge cu ușurință aceste multe atacuri și să se bucure de liniștea portului. Dar dacă nu-i scăpat de dragoste de slava de la

oameni, atunci va aduce peste sufletul său fel de fel de lupte, neconținute turburări, necurmăte supărări și roiul celorlalte patimi. Pentru ce să-ți mai înșir și celelalte greutăți, pe care nici nu le poți descri, nici nu le poți cunoaște, dacă nu le-ai trăit?

C A R T E A A Ș A S E A ¹⁾

1. Preoții vor da seama și de păcatele credincioșilor lor. — 2. Preoții au nevoie de mai multă luare aminte decît monahii. — 3. Monahul se bucură de mai multă ușurință decît Întîistătătorul Bisericii. — 4. Preotului i s-a încredințat apărarea întregii lumi și alte lucruri înfricoșătoare. — 5. Preotul trebuie să fie destoinic în toate. — 6. Nu monahul, ci preotul care îndrumază bine pe credincioșii săi dă dovadă de răbdare. — 7. Altele sînt nevoițele monahului, omul care trăiește singur, și altele nevoițele preotului, omul care trăiește în mijlocul lumii. — 8. Monahii săvîrșesc mai ușor virtutea decît cei care se îngrijesc de cei mulți. — 9. Nu trebuie disprețuită părerea mulțimii, chiar de e greșită. — 10. Nu-i mare lucru să te mîntui pe tine singur. — 11. Cu mult mai mult sînt pedepsite păcatele preoților decît păcatele mirenilor. — 12. Sfîntul Ioan Gură de Aur arată prin exemple durerea și frica ce a simțit-o cînd a aflat că vor să-l preoțească. — 13. Ispita diavolului este mai cumplită decît orice război.

CAPITOLUL I

Greutățile de aici de pe pămînt, pe care le-ai auzit, așa sînt! Dar pe acelea de dincolo, cum le vom suferi, cînd vom fi siliți să dăm socoteală de fiecare credincios încredințat nouă? Paguba nu se mărginește la rușine, ci ne așteaptă chin veșnic.

Nu voi trece sub tăcere nici acum cuvintele apostolului, deși le-am spus mai nainte²⁾: «*Ascultați de mai marii voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seama de ele*»³⁾. Teama de această amenințare îmi sguduie neconținut sufletul. Dacă celui care smintește numai pe un singur om, și încă pe cel mai mic, îi este mai de folos să i se atîrne o piatră de moară de gît și să fie aruncat în mare⁴⁾ și dacă toți cei care lovesc cugetul fraților lor păcătuiesc față de Hristos⁵⁾, ce vor păți oare preoții, ce pedeapsă vor primi ei, cînd pierd nu numai unul sau doi sau trei, ci un număr atît de mare de credincioși. Nu pot da vina pe nepricepere, nu-și pot găsi scăparea în neștiință, nici nu pot pune înainte silnicia sau forța. Credincioșii ar putea întrebuița, dacă ar fi cu putință, această scuză pentru păcatele lor mai ușor decît întîistătătorii Bisericii pentru păcatele credincioșilor lor.

— Pentru ce?

— Pentru că cel rînduit să îndepărteze neștiința din sufletele păstoriiților săi și să vestească mai dinainte cînd se apropie războiul cel diavolesc, nu poate pune înainte neștiința, nici nu poate spune: «N-am auzit trimbița, n-am auzit mai dinainte de război!» Că pentru asta a fost pus, după cum spune Iezechiil, ca să trimbițeze și celorlalți și să vestească mai dinainte greutățile ce au să vină⁶⁾. De aceea pedeapsa e de neînlăturat, chiar de-ar fi să piardă numai unul singur. Că spune proorocul Iezechiil: «*Dacă atunci cînd vine sabia, străjerul nu trimbițază poporului și nici nu dă semn, iar sabia la venirea ei ia un suflet, sufletul acela a fost luat din pricina fărădelegii lui, dar sîngele lui îl vor cere din mîna străjerului*»⁷⁾.

Incetează dar, dragă prietene, de a mă împinge spre o pedeapsă de care n-aș putea scăpa! Nu e vorba aici de comanda unei oștiri, nici de ocîrmuirea unei împărății, ci de o slujire care cere virtute de înger.

CAPITOLUL II

Sufletul preotului trebuie să fie mai curat decît însăși razele soarelui, pentru ca Duhul cel Sfînt să nu-l părăsească niciodată și pentru ca să poată spune: «*Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine*»⁸).

Dacă cei ce locuiesc pustia, care au scăpat de oraș, de piață și de sgomotele din ele, care se bucură neconținut de adăpost și de liniște, nu vor să aibă încredere în paza ce le-o dă traiul lor departe de sgomotele lumii, ci adaugă și altele numeroase mijloace de pază: se îngrădesc din toate părțile și se silesc să fie cu mare băgare de seamă în tot ce spun și în tot ce fac, ca să se poată, atît cît omenește e cu putință, apropia de Dumnezeu cu îndrăznire și curăție desăvîrșită, deci dacă monahii fac atît de mari eforturi ca să se păstreze curați, spune-mi, te rog, cîtă putere, cîtă tărie socotești că-i trebuie preotului ca să-și poată smulge sufletul din orice întinăciune și să-și păstreze nevătămată frumusețea cea duhovnicească? Și preotul are nevoie de mult mai mare curăție decît monahii! Iar cel care are nevoie de mai mare curăție acela este supus la mai mari ispite care-l pot murdări dacă nu-și ferește de ele sufletul printr-o neîncetată priveghere și printr-o mare tărie sufletească.

Frumusețea chipului femeesc, mișcările afectate, mersul legănat, dulceața vocii, încondeierea ochilor, rumenitul obrazilor, împletitul și vopsitul părului, luxul hainelor, felurimea aurărilor, frumusețea pietrelor prețioase, mirosul plăcut al parfumurilor și toate celelalte în care se pricep femeile, sînt în stare să tulbure sufletul dacă nu ajunge ca de piatră prin asprimea castității.

Nu e deloc de mirare să fii turburat de toate aceste farmece femești. Dar ca diavolul să poată doborî și săgeta sufletele oamenilor prin contra-rele acestor farmece, ei bine asta e ceea ce mă miră și mă lasă nedumerit. Unii au scăpat de mrejele femeilor frumoase, dar au căzut pe mîinile unor femei lipsite de orice frumusețe: urite la față, cu părul neîngrijit, cu hainele murdare, cu ținută obișnuită, cu apucături de rînd, simple la vorbă, cu mersul necăutat, cu vocea neprefăcută, sărace, disprețuite, fără nici un sprijin, singure. I-au atras mai întii spre milă, iar de acolo i-au dus spre prăpastia pierzării.

CAPITOLUL III

Mulți preoți au scăpat de mrejele femeilor frumoase, împodobite cu bijuterii de aur, parfumate cu parfumuri, îmbrăcate cu haine scumpe, au scăpat de toate farmecele femești amintite mai sus, dar au căzut ușor și au pierit din pricina unor femei urite și pocite. Cînd și femeia săracă, dar și cea bogată, cînd și femeia gătită și împodobită, dar și cea îmbrăcată prost, cînd și femeia cu purtări căutate, dar și cea cu purtări neprefăcute, și ca să spun pe scurt, cînd și femeile frumoase, dar și femeile urite iscă război în sufletul bărbatului care le privește, iar meșteșugirile femești îl înconjoară de pretutindeni, spune-mi te rog cum va mai putea preotul să răsufle, de vreme ce stau în jurul lui atîtea curse? Ce loc de scăpare să găsească, nu spun ca să nu cadă — că asta nu-i prea greu — dar ca să-și păstreze sufletul neturburat de gîndurile cele spurcate?

Nu mai vorbesc de cinstea și prețuirea dată de credincioși preotului, pricini de nenumărate păcate! Cînd este cinstit și prețuit de femei i se slăbește tăria cumințeniei lui și adeseori îl doboară dacă nu știe să rămînă

totdeauna treaz în fața unor astfel de atacuri. Când este cinstit și prețuit de bărbați, preotul dacă nu are multă tărie sufletească ajunge stăpinit de două patimi cu totul potrivnice: de lingușeală slugarnică și de îngîmfare prostească. Este silit să se plece celor ce-l cinstesc, iar din pricina cinstei dată lui de aceștia se semețește față de cei mai mici și este împins în prăpastia mîndriei.

Eu spun numai atît. Dar cîtă pagubă pricinuiesc toate aceste unui preot, n-o poate ști decît numai cel care-i preot. Că nu numai aceste ispite, ci și altele cu mult mai mari și mai primejdioase vin fără doar și poate asupra preotului trăitor în mijlocul lumii.

Cel care iubește pustia, monahul, este scăpat de toate acestea. Dacă îi trece cumva prin minte vreun gînd necurat, închipuirea lui este săracă și el poate stinge îndată gîndul cel necurat, căci nu vede nimic în jurul său care să-i mărească flacăra. Monahul se teme numai pentru el. Dacă e uneori silit să se îngrijească și de alții, apoi aceștia sînt foarte puțini la număr. Dar chiar dacă ar fi mai mulți, totuși sînt cu mult mai puțini decît credincioșii din biserică, și dau cu mult mai ușoare griji starețului lor, nu numai din pricina numărului lor mic, dar și din pricină că toți s-au lepădat de grijile cele lumești, nu au nici copii, nici soție și nici vre-o altă grijă asemănătoare. Asta îi face pe monahi să fie foarte supuși egumenilor lor, iar viața de obște dă puțință stareților să le vadă bine greșalele și să le îndrepte; căci supravegherea neîncetată a dascălilor ajută nu puțin la sporul vieții duhovnicești.

CAPITOLUL IV

Cu credincioșii lucrurile nu stau așa. Cea mai mare parte din cei rînduiți sub supravegherea preotului sînt legați cu griji lumești și asta îi face mai trîndavi pentru lucrarea celor duhovnicești. De asta preotul trebuie neapărat să semene, ca să spun așa, în fiecare zi, ca prin continuă repetare, cuvîntul său de învățătură să poată fi ținut minte. Bogăția mare, măreția funcției, trîndăvia înăscută de pe urma luxului și a plăcerilor și altele multele pe lîngă acestea, înăbușă semințele aruncate; adeseori desimea spinilor nici nu lasă ca cele semănate să ajungă pînă la fața pămîntului. Dar și supărările mari, sărăcia, neconținutele necazuri și altele asemenea acestora cu totul contrarii celor de mai sus, îndepărtează pe credincioși de rîvna celor dumnezeiești. Cît despre păcatele credincioșilor preotul nu le poate cunoaște nici în cea mai mică parte. Și cum să le cunoască, cînd pe cei mai mulți nu-i cunoaște nici din vedere?

Greutăți așa de mari întîmpină preotul în îndeplinirea îndatoririlor sale față de credincioși. Dar dacă ai cerceta îndatoririle lui față de Dumnezeu, ai vedea că cele față de credincioși sînt o nimica; cer și mai mare rîvnă și mai multă purtare de grijă.

Ce fel de om trebuie să fie cel care se roagă pentru tot orașul — dar pentru ce spun tot orașul? — pentru toată lumea, care se roagă ca să facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatele tuturor, nu numai a celor vii, dar și a celor morți? Eu socot că nu-i de ajuns pentru o rugăminte atît de mare nici îndrăznirea lui Moisi și a lui Ilie. Ca și cum i s-ar fi încredințat întreaga lume, ca și cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, așa se apropie preotul de Dumnezeu, rugîndu-se să se stingă războaiele de pretutindenea, să înceteze tulburările și cerînd, atît în rugăciunile din casă cît și în rugăciunile din biserică, pace, an îmbelșugat, izbăvire grabnică de toate necazurile ce

supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult în toate de toți cei pentru care se roagă cât se deosebește un conducător de supușii săi.

Spune-mi, te rog, unde-l vom pune pe preot când cheamă Duhul cel Sfânt, când săvârșește prea înfricoșata jertfă și când atinge neconținut pe Stăpînul obștesc al tuturor? Cît de mare curăție, cît de mare evlavie îi vom cere? Gîndește-te, ce fel trebuie să fie mîinile acelea care slujesc, ce fel trebuie să fie limba aceea care rostește acele cuvinte? Nu trebuie să fie oare mai curat și mai sfînt decît orice sufletul care a primit atîta Duh? Atunci și îngerii stau împrejurul preotului! Toată ceata puterilor cerești strigă și umplu tot locul din jurul altarului spre cîntea Celui ce se află pe sfîntul Altar. Cele ce se săvîrșesc atunci pe sfîntul Altar sînt indesculțabile să ne încredințeze de asta. Eu am auzit odată pe cineva povestind că un bătrîn, bărbat minunat, care avea adeseori descoperiri, i-a spus că a fost învrednicit odată de o astfel de vedenie și în timpul săvîrșirii sfîntei jertfe a văzut dintr-odată, atât cît i-a fost cu puțință, mulțime de îngeri, îmbrăcați în vesminte strălucitoare, stînd în jurul Altarului, cu ochii plecați în jos, așa cum stau soldații cînd împăratul este de față. Și eu o cred. Un altul mi-a povestit — n-o aflase de la altul, ci el însuși fusese învrednicit să vadă și să audă — că dacă cei care pleacă de pe lumea asta s-au împărtășit cu conștiința curată cu sfintele Taine, cînd își dau sufletul sînt însoțiți de aici de îngeri din pricina sfîntei Împărtășanii pe care au luat-o.

Iar tu, dragă prietene, nu te cutremuri să duci un suflet ca al meu să săvîrșească o taină atât de sfîntă? Nu te cutremuri să urci la vrednicia preoțească pe un om ca mine, îmbrăcat cu haine murdare, pe care Hristos l-a scos afară din ceata celor chemați la nuntă? ⁹⁾ Sufletul preotului trebuie să lumineze ca lumina soarelui care luminează toată lumea; iar sufletul meu, din pricina conștiinței mele păcătoase, este înconjurat de atât întunec, încît trebuie să se ascundă, ca să nu mai poată niciodată căta cu îndrăznire la Stăpînul său. Preoții sînt sarea pămîntului ¹⁰⁾; iar neștiința și nepriceperea mea în toate, cine altul le poate suferi cu ușurință afară de tine, care mă iubești atât de mult?

Nu numai atât de curat, ca unul ce a fost învrednicit cu o slujbă atât de mare, trebuie să fie preotul, ci și foarte priceput și încercat în multe. Trebuie să cunoască viața în întregul ei, tot atât de bine ca și mireni, dar să fie desfăcut de viață tot atât de mult ca și monahii, care trăiesc în munți; pentru că preotul trebuie să aibă neapărat legături cu bărbații căsătoriți, care cresc copii, care au slugi și slujnice, cu bărbați foarte bogați, care fac politică, cu bărbați cu funcții înalte. Deci pentru că preotul trebuie să aibă legături cu oameni atât de feluriți, felurită trebuie să fie și purtarea lui față de ei. Iar cînd spun felurită, nu spun ca preotul să fie viclean, lingușitor, fățarnic, ci liber la cuvînt și plin de îndrăznire; să știe să fie îngăduitor cu folos cînd împrejurările o cer, să fie bun, dar și aspru. Nu trebuie să se poarte la fel cu toți credincioșii. Că nici doctorii nu se folosesc de un singur mijloc pentru vindecarea bolnavilor și nici căpitaniii corăbiilor nu cunosc numai un singur mijloc în lupta cu vînturile. Dese vînturi și dese furtuni înconjură și corabia Bisericii; iar furtunile acestea n-o lovesc numai din afară, ci se nasc și înăuntru. Din pricina asta preotul trebuie să se poarte cu credincioșii săi cu multă îngăduință, dar și cu deosebită luare aminte.

CAPITOLUL V

Toată această felurită purtare a preotului are un singur scop: slava lui Dumnezeu, zidirea Bisericii.

Mare este lupta monahilor și grea e truda lor! Dar dacă ai pune față în față sudorile unui călugăr cu sudorile unui preot care-și îndeplinește bine slujirea sa, ai vedea că este atîta deosebire între ei cîtă este între un om de rînd și un împărat.

Chiar dacă truda monahului e mare, totuși la lupta aceasta iau deopotrivă și sufletul și trupul; dar mai bine spus cea mai mare parte din luptă e dusă de trup; căci dacă trupul e slab, are numai rîvnă pentru nevoințele călugărești, dar nu le poate săvîrși. Că și postul aspru și culcatul pe pămîntul gol și privegherile și neîmbăiatul și multa sudoare și toate celelalte cu cîte se îndeletnicesc monahii pentru chinuirea trupului lor, toate se lasă la o parte cînd nu-i puternic trupul care trebuie pedepsit. Preotul însă luptă numai cu sufletul; nu are nevoie de bună starea trupului, pentru ca sufletul să-și arate virtutea lui. La ce ne ajută într-adevăr puterea trupului ca să nu fim obraznici, certăreți, mînioși, ci treji, cumiți, cuviincioși și să avem și toate celelalte însușiri, cu care fericitul Pavel completează icoana preotului adevărat ¹¹⁾ ?

Dar asta nu se poate spune de virtutea monahului. Ci după cum scamatorii au nevoie de o mulțime de scule, de roți, de funii și de cuțite, iar filosoful își are toată arta lui în sufletul lui, fără să aibă nevoie de ceva din afară, tot astfel și cu monahul și cu preotul. Monahul are nevoie de sănătate trupească, de locuri potrivite pentru locuit; să nu fie nici prea îndepărtate de locuințele omenești, dar să aibă și liniștea pustiei; să nu fie lipsite apoi de o climă dulce în tot timpul anului, că nimic nu este atît de nesuferit celui care se nevoiește cu posturile ca asprimea aerului.

CAPITOLUL VI

Cîte necazuri sînt siliți să îndure monahii pentru facerea hainelor și a mîncării, căci pe toate astea trebuie să le facă cu mîinile lor, nu mai e nevoie să ți le spun acum. Preotul n-are nevoie să facă asta pentru întreținerea lui; este lipsit de aceste griji și ia parte la toate manifestările nevătămătoare ale lumii, avîndu-și toată știința conducerii turmei sale în vistierile sufletului său. Dacă ai admira pe monah pentru că stă singur și pentru că fuge de legăturile cu lumea, aș mărturisi și eu că într-adevăr monahul dă prin asta dovadă de răbdare, dar nu dă dovadă îndestulătoare de bărbăția sufletului lui. Cel care stă la cirna corăbiei în port nu ne face dovada că știe să conducă bine corabia; dar nimeni nu poate spune că nu-i un minunat conducător de corabie cel care, în mijlocul oceanului și în mijlocul furtunii, poate scăpa corabia de înec.

CAPITOLUL VII

Așa dar nici pe monah nu trebuie să-l admirăm mult și peste măsură, pentru că trăind singur nu se turbură și nici nu săvîrșește păcate multe și mari; el nici nu are prilejuri de ispite, care să-i ațîțe și să-i îmboldească sufletul. Dar dacă un monah s-ar pune pe sine însuși în slujba mulțimii și ar fi silit să poarte păcatele celor mulți și ar rămîne totuși neclintit și tare, ocîrmuindu-și sufletul pe timp de furtună ca pe vreme bună, ei bine,

un astfel de monah merită să fie lăudat și admirat de toți; a dat dovadă îndestulătoare de bărbăția sa.

Nici tu dar, dragă prietene, nu te minuna că nu am mulți pîriși! Nu am mulți, pentru că am fugit de lume și de orice legătură cu oamenii. N-ar trebui să te minunezi că nu păcătuiesc! Nu păcătuiesc, pentru că dorm! Nu cad, pentru că nu lupt! Nu sînt rănit, pentru că nu iau parte la luptă! Spune-mi, te rog, cine va putea grăi împotriva mea și-mi va descoperi ticăloșia mea? Acoperișul acesta? Căsuța aceasta? Dar ele nu pot slobozi glas! Poate mama, care știe mai bine decît toți viața mea? Dar ea mai cu seama nu se amestecă în viața mea și nici nu m-a certat vreo dată. Dar chiar dacă s-ar fi întimplat asta, nici o mamă nu este atît de lipsită de dragoste de fiul ei și nu-și urăște atît fiul ei, încît, fără vreo pricină constrîngătoare și fără s-o silească cineva, să vorbească de rău și să-l birfească la toți pe cel pe care l-a purtat în pîntece, pe care l-a născut și l-a alăptat. Iar dacă cineva ar vrea să cerceteze bine sufletul meu ar vedea că-i plin de multe păcate! Tu știi lucrul acesta destul de bine, deși obișnuiești, mai mult decît toți, să mă lauzi înaintea tuturor. Nu spun asta acum din smerenie! Adu-ți aminte de cîte ori ți-am spus, pe cînd stăteam de vorbă despre preoție, că dacă mi-ar propune cineva să aleg unde aș vrea să strălucesc mai mult: în conducerea Bisericii sau în viața călugărească, îți spuneam că aș prefera de nenumărate ori pe cea dintîi. Nu încetam de a fericii în discuțiile ce le aveam cu tine pe cei care au putut să-și îndeplinească bine îndatoririle slubei preoțești. Și nimeni nu mă va contrazice că dacă aș fi fost în stare să îndeplinesc toate îndatoririle preoției n-aș fi fugit de ceea ce admiran. Dar ce să fac? Nimic nu este atît de păgubitor pentru conducerea Bisericii ca aceasă trîndăvie și nepăsare a mea pe care aiții o socotesc o minunată schimnicie; eu însă o socotesc ca pe o perdea aruncată peste ticăloasa mea viață, cu care îmi acopăr cea mai mare parte din scăderile mele și nu le las să se vadă. Omul obișnuit să ducă o viață atît de scăpată de grijile lumii și să trăiască într-o desvîrșită sihăstrie, de primește o astfel de slujbă, chiar dacă are mari însușiri firești se turbură și se neliniștește din pricină că nu-i deprins să aibă legături cu lumea și pierde prin asta mare parte din puterea lui; iar dacă pe lîngă asta mai este și greoi la mințe, nedeprens cu astfel de legături și de lupțe, așa cum sînt eu, nu s-ar deosebi întru nimic de pietre.

Din pricina asta, din cei proveniți dintre monahi, puțini sînt cei ce strălucesc în luptele pe care le are de dus un preot. Cei mai mulți își vădesc slăbiciunea, cad și sufăr neazuri grele și mari. Și nu-i de mirare, că dacă luptele și exercițiile nu sînt făcute în vederea luptelor pe care le are de dus un preot, atunci cel ce luptă nu se deosebește întru nimic de cei ce nu s-au exercitat.

Omul care intră în stadionul luptelor preoțești trebuie să disprețuiască mai cu seamă slava, să nu se minie și să fie tare priceput. Cel căruia îi place viața singuratecă, monahul, n-are nici o pricină să nu se exerciteze în aceste virtuți. Nu are în jurul său mulți oameni care să-l supere, ca să se exerciteze în a-și înfrîna mînia. Nu are nici mulți oameni care să-l laude și să-l aplaude ca să aibă nevoie să învețe să disprețuiască laudele oamenilor; de priceperea care se cere pentru chivernisirea treburilor bisericesti și pentru păstoria credincioșilor, monahii nici nu aduc vorba. De aceea monahii cînd intră în luptele pentru care nu s-au pregătit mai dinainte, rămîn nedumeriți, amețesc, sînt neputincioși și, în loc să mai propășească

în virtute, mulți din ei își pierd și virtuțile ce le aveau când au părăsit pustia.

CAPITOLUL VIII

— Atunci ce-i de făcut? m-a întrebat Vasile. Vom pune la conducerea Bisericii oameni care trăiesc în mijlocul lumii, care se ocupă cu afaceri lumești, care-și pierd timpul în lupte și în certuri, care sînt plini de viclenii, care-s învățați să trăiască în lux și desfătări?

— Nu, scumpe și iubite prietene, i-am răspuns eu. Nici nu trebuie să ne gîndim la astfel de oameni, cînd e vorba să faci pe cineva prost. Eu mă gîndesc la un om care să aibă și legături cu oamenii, să se și descurce în toate treburile vieții, dar să și poată păstra întregi și nesdruncinate mai bine decît monahii curăția vieții, liniștea sufletească, sfințenia, răbdarea, înfrinarea și celelalte virtuți ale monahilor. Un om cu multe scăderi, dacă trăiește în singurătate, poate să le ascundă și să le facă nelucrătoare, pentru că nu are legături cu nici un om; dar dacă vine între oameni nu va reuși să facă altceva decît să se facă de rîs și să-și primejduiască și mai mult mîntuirea. Asta era aproape să o pățesc și eu, dacă purtarea de grijă a lui Dumnezeu n-ar fi ridicat iute focul de pe capul meu. Un om cu atîtea cusururi nu poate să și le ascundă cînd este pus la treabă, ci le dă pe toate pe față.

După cum focul cearcă tăria metalelor, tot astfel și preoția arată cum e sufletul oamenilor: de e supărăcios, mic la suflet, iubitor de slavă, îngîmfat, de are vreun alt cusur. Pe toate le descopere!! Desgolește iute toate cusururile! Dar nu le desgolește numai! Le face și mai grozave și mai mari! Rănile trupului cînd sînt sgîndărite se vindecă mai greu; tot așa și patimile sufletului, cînd sînt ațîțate și întăritate se sălbătăcesc mai mult și silesc pe cei ce le au să păcătuiască și mai mult. Il fac pe cel ce nu i-a amînte de sine însuși să îndrăgească slava, să ajungă mîndru și să-i placă banii. Il tîrăsc pe nesimțite spre desfătări, spre petreceri, spre tihnă și trîndăveală; și încetul cu încetul îl împing la păcate mai mari decît acestea, la păcatele ce se nasc din acestea.

Multe sînt în lume ~~prilejurile~~ care pot slăbi tăria sufletului, care pot tăia drumul către Dumnezeu! Mai întii de toate convorbirile cu femeile. Nu poate Intîistătătorul Bisericii, omul care se îngrijește de întreaga turmă să se ocupe numai de bărbați și să neglijeze femeile; ele au nevoie mai ales de mai multă grijă, pentru că alunecă ușor spre păcat. Episcopul trebuie să se îngrijească și de sănătatea lor, dacă nu mai mult decît de a bărbaților, dar cel puțin la fel. Să le cerceteze cînd sînt bolnave, să le mîngîie cînd sînt întristate, să le certe cînd trîndăvesc, să le ajute cînd sînt în nevoi. Iar dacă nu se îngădește cu foarte mare pază cînd dă aceste ajutoare femeilor, vicleanul diavol găsește o mulțime de prilejuri ca să strecoare în sufletul preotului veninul ispitei sale. Ochiul oricărei femei aruncă săgeți și turbură sufletul; nu numai ochiul femeii desfrîinate, ci și ochiul femeii cumînți; lingușelile lor îl moaie, iar cinstea ce i-o dă îl robește. Și astfel, dragostea clocotitoare de aproapele, această pricină a tuturor bunătăților, ajunge pricină a mii și mii de păcate pentru cei care nu știu să o întrebuițeze bine.

În afară de asta neconținutele griji ale preotului îi întunecă ascuțimea minții și din intraripată cum era o fac mai grea decît plumbul. Mînia apoi, cînd se năpustește asupra lui, învăluie ca fumul tot sufletul său.

tălui ei, nici pe tatăl ei, care a fost pricina sporului ei de pedeapsă, nu-l va pedepsi la fel cu ceilalți oameni, ci cu mult mai mult. Și pe bună dreptate, căci prin păcatul său preotul nu mărginește paguba sufletească numai la el, ci vatamă și sufletele credincioșilor mai slabi care îl văd. Asta vrea să spună și Iezechiil când desparte la judecată berbecii de oi¹⁹).

Vezi dar că am dreptate să mă tem de preoție? Pe lângă cele spuse mai înainte îți mai spun că chiar dacă trebuie să mă ostenesc mult și acum ca să nu fiu biruit desăvârșit de patimile sufletului, totuși mă ostenesc și nu fug de luptă. Sînt stăpînit și acum de dragostea de slavă deșartă; deseori mă trezesc și-mi dau seama că am fost stăpînit; uneori îmi și pedepesc sufletu-mi rob. Dorinți păcătoase năvălesc și acum asupra mea; dar flacăra pe care ele o aprind e mai slabă, căci ochii mei trupești nu pot găsi materie de foc. Am scăpat cu totul de a mai vorbi de rău pe altul și de-a auzi pe altul vorbind de rău, căci n-am cu cine să vorbesc; zidurile acestea într-adevăr, nu pot slobozi glas. Dar n-a fost cu putință să scap și de minie, deși nu-i nimeni care să mă pornească spre minie. Imi aduc aminte adeseori de oameni stricați și de faptele lor; iar amintirea lor face să mi se răsvrătească inima; dar nu pînă în sfîrșit, căci îndată-i potolesc aprinderea și o înduplec să se liniștească, spunîndu-i că nu se cade, că-i mare ticăloșie, să lași păcatele tale și să iscodești pe ale altora. Dacă însă aș veni între oameni și aș fi prins de mii și mii de griji și de necazuri, n-aș mai putea să-mi dau aceste sfaturi și să găsesc gînduri care să-mi dea aceste îndrumări. M-aș asemăna cu cei care-s împinși în prăpastie de un șivoi de apă sau de altceva. După cum aceia pot prevedea pieirea prin care se vor sfîrși, dar nu pot descoperi vreun ajutor, tot așa și eu; de voi cădea în marea viltoare a patimilor, voi putea vedea cum îmi crește zi de zi pedeapsa, dar nu-mi va fi la fel de ușor, ca acum, să mă reculeg și să pedepesc patimile ce ar năvăli de pretutîndeni cu furie asupra-mi. Mi-e slab sufletul, mi-e mic; e rob cu ușurință nu numai de aceste patimi, dar și de invidie, cea mai amară dintre toate; nu știe să îndure cu măsură nici ocările, nici cinstea; ocările îl doboară, iar cinstea îl îngîmfă. După cum fiarele sălbatece cînd sînt grase și pline de putere biruiesc pe cei care se luptă cu ele, mai ales cînd aceștia sînt neputincioși și neiscușiți, dar dacă le slăbești prin foame, potolești furia lor și stingi cea mai mare parte din puterea lor, că poate lupta cu ele chiar un luptător nu prea viteaz, tot așa și cu patimile sufletului: dacă nu le dai de mîncare le supui gîndurilor celor bune; dar dacă le hrănești mereu, luptă cu ele ajunge mai grea; ți le faci atît de înfricoșătoare, că trăiești tot timpul rob și îngrozit de ele.

Care este hrana acestor fiare sălbatece? Slava deșartă se hrănește cu onoruri și cu laude; îngîmfarea se hrănește cu puterea și măreția funcției; invidia se hrănește cu succesele celor din jur; iubirea de argint se hrănește cu dărnicia credincioșilor; desfrînarea se hrănește cu traiul bun, cu petrecerile și cu statul neconținut de vorbă cu femeile. Fiecare patimă are hrana sa.

Dacă aș intra în învălmășagul lumii, toate aceste fiare sălbatece s-ar năpusti cu furie asupra mea; mi-ar sfîșia sufletul, m-ar îngrozi și mi-ar face și mai crîncen războiul cu ele. Chiar așa, stînd aici, cu mare greutate le voi învinge; dar le voi învinge cu harul lui Dumnezeu și lor nu le va mai rămîne decît urletul.

De asta nu părăsesc căsuța aceasta, nu ies nicăieri, nu vorbesc cu nimeni, n-am nici o legătură cu nimeni și îndur să aud și alte nenumărate învinuiri la fel cu cele ce am auzit. Cît n-aș da ca să le împrăștii! Dar nu pot! De asta mă întristez și sufăr. Nu mi-i ușor să trăiesc și în viltoarea vieții și să-mi păstrez și siguranța de acum. De aceea te rog și pe tine, dragă prietene, ca în loc să mă învinuiești, să ai mai degrabă milă de mine cel apăsător de o greutate atât de mare.

Dar văd că încă nu te-am convins! E timpul dar să-ți desvălui o taină ce o țineam numai pentru mine. Poate că multora le va părea de necrezut. Dar nici așa nu mă voi rușina s-o spun. Chiar dacă cele ce voi spune vor vădi cugetul meu cel rău și nenumăratele mele păcate, totuși ce folos voi putea avea că oamenii nu-mi cunosc păcatele, când le cunoaște pe toate cu deamănuntul Dumnezeu, care are să mă judece?

Care este deci taina inimii mele?

Din ziua aceea în care mi-ai împărtășit bănuiala că e vorba să fiu hirotonit, am fost adeseori în primejdia de a-mi amorți desăvârșit trupul; atîta frică și atîta tristețe mi-a cuprins sufletul. Cînd mă gîndeam la slava, la sfințenia, la frumusețea aceea duhovnicească, la înțelepciunea și bunăcuviința Miresei lui Hristos și mă gîndeam și la păcatele mele nu conțineam să o plîng pe ea, iar pe mine să mă nefericesc, să suspin neîncetat și să-mi spun plin de nedumerire așa: «Al cui a fost oare gîndul să mă hirotonească pe mine? Cu ce a păcătuit așa de greu Biserica lui Dumnezeu? Cu ce a mîniat așa de cumplit pe Stăpînul ei, să fie dată mie, celui mai netrebnic om dintre toți oamenii, și să sufere o atîta de mare rușine?» Aceste gînduri îmi treceau adeseori prin minte și ne mai puțînd suferi nici aducerea aminte de o necuviință atîta de mare, ca eu un nevrednic să ajung purtătorul de grijă al Miresei lui Hristos, zăceam cu gura deschisă ca un ieșit din minți, fără să pot vedea sau auzi ceva. Cînd neputința asta cumplită mă lăsa — căci uneori se depărta — urmau lacrimi și tristețe. După ce mă săturam de lacrimi venea în locul lor iarăși frica ce-mi turbura, îmi zăpăcea și-mi zguduia mintea. Într-o așa de mare turburare și frămîntare sufletească am trăit de cînd am auzit că e vorba să fiu hirotonit. Tu nu știai nimic. Credeai că sînt tare liniștit.

Dar acum voi încerca să-ți descopăr furtuna sufletului meu! Poate că așa mă vei ierta că am fost de hirotonie și nu mă vei mai învinui.

Cum, cum să-ți-o descopăr? De-ai voi s-o vezi bine, apoi n-ar fi altă cale decît să-mi scot inima din piept și să-ți-o arăt. Dar asta-i cu neputință. De aceea voi încerca, pe cît voi putea, cu ajutorul unei pîlde destul de palide, să-ți arăt negura tristeții mele; iar tu, din această pildă, culege numai tristețea mea!

Să ne închipuim că fata unui împărat care stăpînește tot pămîntul de sub soare este logodită cu un tînăr. Fata aceasta este neînchipuit de frumoasă; așa de frumoasă că întrece orice frumusețe omenească; cu frumusețea ei bate pe toate femeile din lume, iar cu virtutea sufletului ei lasă în urmă cu mult pe toți bărbații, și pe cei ce au fost și pe cei ce vor fi. Cu bunăcuviința purtărilor ei depășește toate hotarele filosofiei; iar cu frumusețea chipului ei, frumusețea celorlalte chipuri piere. Logodnicul ei nu e mistuit de dragoste numai pentru însușirile și frumusețea fecioarei, ci, în afară de acestea, o iubește cu atîta patimă, că prin patima lui pune în umbră pe cei mai mari îndrăgostiți ce au trăit cîndva. Și pe cînd era îndrăgostit așa de tare de fata de împărat, aude de undevă că minunata

lui iubită se mărită cu un om de nimic, cu o lepădătură, cu un om prost, cu o pocitanie, cu un stricat fără pereche!

Ți-am înfățișat oare prin această pildă o mică parte din durerea mea? E de ajuns oare să mă opresc aici cu pilda? Socot că e de ajuns ca să cunoști tristețea mea. Că numai în acest scop am întrebuintat-o!

Dar ca să-ți arăt și mărimea fricii și a spaimii mele, am să-ți dau iarăși o altă pildă. Să ne închipuim o oștire, alcătuită din pedestrași, călăreți și marinari. Marea e acoperită de mulțimea corăbiilor de luptă cu trei rânduri de vîsle; iar cîmpiile și vîrfurile munților pline cu trupe de pedestrași și călăreți. Arama armelor scînteiază în bătaia soarelui, iar strălucirea coifurilor și a platoșelor se ia la întrecere cu razele trimise de arama armelor. Zăngănitul sulitelor și nechezatul cailor se înalță pînă la cer. Nu se mai vede nici marea nici pămîntul. Pretutindeni numai aramă și fier. În fața acestei oștiri stau și dușmanii, oameni sălbateci și cruzi. Timpul începerii luptei se apropie. Apoi deodată este adus pe cîmpul de bătălie un tînăr crescut în mijlocul naturii, care nu cunoaște altceva decît fluierul cel păstoresc și toiagul. Îi înarmează cu arme de aramă, îl poartă printre toți ostașii, îi arată trupele și pe mai marii trupelor; pe arcași, pe aruncători cu praștia, pe căpetenii, pe generali, pe opliți²⁰), pe călăreți, pe lăncieri, îi arată corăbiile cele cu trei rânduri de vîsle, pe comandantii acestor corăbii, pe ostașii care se găsesc în corăbii; mulțimea mașinilor de război din corăbii; îi arată și toată tabăra dușmanilor, chipurile lor groaznice, feluritele feluri de arme, mulțimea nenumărată de ostași, văgăunile, prăpăstiile adînci și munții greu de trecut; îi arată încă la dușmani și cai care sboară cu ajutorul unei vrăjitorii, opliți care umblă prin văzduh și tot felul de puteri vrăjitorești. Îi înșiră apoi și nenorocirile războiului, norul de sulii, ploaia de săgeți, ceața deasă, întunecimea și noaptea aceea pe care o face mulțimea săgeților, care cu desimea lor oprește razele soarelui; colbul care întunecă vederile luptătorilor tot atît de mult ca și întunerecul, pîraiele de sînge, vaietele celor căzuți, chiotele și strigătele celor care luptă, grămezile celor morți, roțile carelor de luptă scaldate în sînge, caii care din pricina mulțimii morților cad grămadă cu călăreți cu tot: pe pămînt zac deavalma de toate: sînge, arcuri, săgeți, copite de cai, capete de oameni; zac brațe, gîturi, picioare, piepturi spintecate, creeri lipiți de săbii. Vîrfuri rupte de săgeți cu cîte un ochi în ele. Îi înșiră și nenorocirile luptei de pe mare: unele dintre corăbiile cele cu cîte trei rânduri de vîsle aprinse în mijlocul apei, iar altele scufundate cu opliți cu tot; vuietul apelor mării, sgomotul marinarilor, strigătul soldaților, spuma valurilor amestecată cu sînge care năvălește în toate corăbiile, morții de pe puntea corăbiilor, pe cei inecați: unii plutind pe mare, alții aruncați la țarm, iar alții, învălurați de valuri, încurcă drumul corăbierilor. Îi arată cu deamănuntul toate gozăviile războiului; apoi îi vorbește și de grozăviile căderii în mîinile dușmanilor, robie mai cumplită ca moartea. Și după ce îi spune acestea îi poruncește să încalce repede pe cal și să ia comanda întregii oștiri. Crezi oare că tînărul acela va fi în stare să asculte toată descrierea? Nu-și va da oare sufletul chiar de la început?

CAPITOLUL XIII

Să nu crezi cumva că am mărit cu cuvîntul peste măsură lucrurile! Să nu socotești spusele mele o exagerare pentru că închiși în trupul acesta ca într-o închisoare nu putem vedea nimic din cele nevăzute. Ai

vedea o luptă cu mult mai mare și mai înfricoșătoare decît aceasta pe care ți-am descris-o, dacă ai putea vedea cumva întunecata tabără de luptă a diavolului și războiul lui cel inverșunat dus împotriva noastră. În lupta aceasta diavolul nu întrebuintează aramă și fier, nici cai și care de luptă și roți, nici foc și săgeți și nici mașinăriile acestea văzute, ci altele cu mult mai înfricoșătoare. Războinicii diavolului n-au nevoie de platoșă, nici de scut, nici de săbii, nici de lănci, ci e de ajuns numai vederea acelei blestemate oștiri, ca să înghețe sufletul dacă nu-i destul de viteaz și dacă înainte de vitejia lui nu se bucură și de multă purtare de grijă din partea lui Dumnezeu. O, de ar fi cu puțință să fii desbrăcat de trupul acesta sau chiar îmbrăcat în trup, să poți vedea aievea, curat și fără teamă toată tabăra de luptă a diavolului și războiul ce-l duce el împotriva noastră! N-ai vedea rîuri de sînge, nici trupuri moarte, ci atîtea și atîtea suflete căzute și răni atît de grele, că toată descrierea războiului ce ți-am făcut-o adîneauri ai socoti-o mai degrabă jucării și jocuri de copii decît război. Atît de mulți sînt cei răniți în fiecare zi! Rănile căpătate în acest război nu omoară la fel cu rănile din celălalt război; dimpotrivă pe cît de mare este deosebirea dintre suflet și trup, pe atît de mare este și deosebirea dintre o moarte și alta. Cînd sufletul primește o rană și cade, nu zace în nesișimțire ca trupul, ci se chinuie aici, muștrat de conștiința lui cea rea, iar după ce scapă de aici, este dat la vremea judecării pedepsei veșnice. Dacă un om nu simte rănile făcute de diavol, chinul lui va fi mai mare tocmai din pricina nesișimțirii lui. Căci omul care nu simte muștrări de cuget de pe urma celei dintîi rani, primește cu ușurintă o altă rană și după aceea alta. Că spurcatul diavol cînd dă de un suflet nepăsător, care nesocotește rănile de mai nainte nu se oprește de a-l lovi pînă la cea din urmă răsuflare.

Dar dacă ai vrea să cercetezi și felul în care luptă diavolul cu oamenii, ai vedea că lupta lui este cu mult mai crîncenă și cu mult mai felurită. Nimeni nu știe atîtea feluri de hoții și de viclenii cîte știe spurcatul acela. Asta îi dă și mai mare putere. Nici nu poate avea cineva o vrăjmășie mai neîmpăcată față de cel mai mare dușman al său, cîtă are dracul acesta viclean față de oameni.

Iar de-ai cerceta și inverșunarea cu care luptă diavolul cu oamenii, ai vedea că e de rîs să comparăm inverșunarea oamenilor cu a lui. Dacă ai alege pe cele mai înfricoșătoare și mai sălbatece fiare și ai vrea să pui față în față furia lor cu furia diavolului, ai vedea prin comparație că fiarele acestea sînt cele mai blînde și cele mai pașnice animale. Atîta minie suflă diavolul cînd se năpustește asupra sufletelor noastre!

Pe cîmpul de bătălie lupta dintre oameni ține puțină vreme; și chiar în acest scurt timp de multe ori lupta se oprește. Venirea nopții, oboseala măcelului, timpul de hrană și multe alte pricini dau puțință ostașilor să se odihnească, să lepede toate armele, să răsufle puțin, să se întremeze cu mîncare și băutură și să-și redobîndească puterea de mai nainte și în alte multe chipuri. Dar în lupta cu vicleanul diavol nu poți pune niciodată armele jos, nici nu poți da somn ochilor tăi, de vrei să rămii nerănit! Aici trebuie să se întîmple una din două: sau să cazi și să pieri dacă lepezi armele din mîni, sau să stai mereu înarmat și să fii totdeauna treaz. Că și diavolul cu oastea lui stă totdeauna înarmat, pîndind trîndăvia noastră. Și pune diavolul mai multă rîvnă pentru pierderea noastră decît noi pentru mîntuirea noastră. Pentru că războiul acesta este nevăzut și pen-

tru că izbucnește pe neașteptate — și asta e pricina a nenumărate nenorociri — de aceea războiul acesta este pentru cei ce nu priveghează neconținut cu mult mai periculos decât celălalt război.

În acest război ai vrea tu, dragă prietene, să fii eu generalul ostașilor lui Hristos? Dar ar însemna să lupt pentru diavol. Când cel care e dator să comande și să instruiască pe ceilalți este mai nepriceput și mai neputincios decât toți și din pricina nepriceperii lui îi dă pe mîna diavolului pe cei încredințați lui, atunci acela luptă mai mult pentru diavol decât pentru Hristos!

Dar pentru ce suspini, dragă Vasile? Pentru ce lăcrămezi? Viața mea de acum nu-i vrednică de lacrimi, ci de bucurie și de veselie!

— Dar nu și viața mea, mi-a răspuns Vasile. Ea-i vrednică de mii și mii de bocete! Abia acum am putut vedea în ce nenorociri m-ai băgat. Venisem la tine cu nevoia să află ce să răspund pentru apărarea ta celor ce te învinuiau; și iată plec de la tine încărcat cu altă grijă în locul aceleia. Nu mă mai interesează acum ce voi spune învinuitorilor tăi pentru apărarea ta, ci ce voi răspunde pentru mine și pentru păcatele mele înaintea lui Dumnezeu. Dar te rog, stăruitor te rog, dacă te mai interesează soarta mea, «*de este vreun îndemn în Hristos, de este vreo mîngîiere de dragostei, de este vreo milostivire și îndurare*»²¹⁾ — știi doar că tu mai mult decât toți m-ai virit în această primejdie — întinde-mi mîna, spune și fă cele ce pot să mă pună pe calea cea dreaptă. Să nu te înduri să mă părăsești vreo clipă! Acum, mai mult decât înainte, am nevoie să trăim la un loc.

Am zimbit și i-am spus:

— Cui ce-aș putea să te ajut, cu ce-aș putea să-ți fiu de folos în niște treburi atît de mari? Dar pentru că dorești asta, scumpe și iubite prietene, te rog să ai încredere în mine! În clipele în care vei putea răsufli de grijile ce ți le dă păstoria credincioșilor tăi voi fi lângă tine, te voi mîngîia și-ți voi da ajutorul ce-mi stă în putință.

La auzul acestor cuvinte Vasile s-a ridicat lăcrămînd și mai tare. L-am îmbrățișat și l-am sărutat pe obraji; l-am petrecut și l-am sfătuit să îndure cu curaj tot ce s-a întîmplat.

Apoi i-am spus:

— Am credință în Hristos, Care te-a chemat și Care te-a pus peste oile Lui, că de pe urma slujirii tale vei dobîndi atît de mare îndrăznire înaintea Lui, că în ziua cea înfricoșată, cînd voi fi în primejdie, mă vei primi și pe mine în cortul tău cel veșnic.

Traducere de Pr. D. FECIORU

NOTE

CARTEA I-a

1. MG, vol. 48, col. 623-32.

2. În fruntea fiecăreia din cele șase cărți «Despre Preoție», textul grec dă titlurile capitolelor cărților respective. Dar nici titlurile, nici împărțirea în capitole nu provin din mîna Sfîntului Ioan Gură de Aur, cu toate că redactarea unora din titluri (titlurile 5, 7-8 din cartea II și 1-3 din cartea III) vor să lase impresia că Sfîntul Ioan Gură de Aur este autorul. Nu era maniera epocii de a împărți o lucrare în capitole și paragrafe. Împărțirea în capitole și îmbogățirea cu titluri a lucrării «Despre Preoție» s-a făcut mult mai tîrziu. Editorii posteriori, greci sauoleniști, și-au luat această sarcină. Tot opera acestor editori posteriori este și in-

introducerea în text a numelor celor două personaje ale dialogului: Vasile și Ioan. În traducerea de față am înlocuit aceste nume cu linioara de dialog.

3. Într-adevăr, trebuia să aibă mulți prieteni omul care a scris pagini atât de frumoase despre prietenie și i-a înălțat în scrierile sale adevărate imne. (O parte din aceste pagini sînt adunate în **Sfîntul Ioan Gură de Aur**, Despre dragoste și prietenie, traducere de **Pr. D. Fecioru**, București 1945; iar despre prietenie la **Sfîntul Ioan Gură de Aur** a scris: **Pr. Prof. Ioan G. Coman**, Frumusetile prieteniei în concepția lumii vechi și a Sfinților Părinți, în «Glasul Bisericii», 13 1954, 505-11).

4. Dascăl de retorică i-a fost celebrul retor și sofist **Libaniu** (314-393). Știrea ne-o dă **Socrate** (op. cit., VI, 3, MG, 67, 665) și **Sozomen** (op. cit., VIII, 2, MG, 67, 1513). **Libaniu** îl pretuia atât de mult pe elevul său că la moartea sa, după relatările lui **Sozomen**, fiind întrebat de niște prieteni pe cine ar dori să lase ca urmaș al său, a răspuns: «Pe Ioan, de nu mi l-ar fi furat creștinii». Doi cercetători Ca dascăl de filozofie l-a avut pe filozoful **Andragatie**, despre care nu știm altceva decît cele spuse de istorici amintiți mai sus. Trebuie să fi fost un eclectic. Ca dascăli de teologie și îndrumători duhovnicești, **Sfîntul Ioan Gură de Aur** a avut pe **Meletie al Antiohiei** (360-381), pe **Flavian**, patriarhul de mai târziu al Antiohiei (391-404), pe **Diodor al Tarsului** († 394) și pe **Carterie** ascetul, despre care nu știm mai mult decît numele. Unii istorici bizantini (monahul **Gheorghe Amartolos**,

5. Prin «filozofie» sau «filozofia cea adevărată», **Sfîntul Ioan Gură de Aur** înțelege religia creștină, învățătura și concepția creștină despre lume și viață singura care poate purta pe drept și cu adevărat numele de filozofie, după cum se exprimă el. Adevărații filozofi, după cum spune **Sfîntul Ioan Gură de Aur**, n-au fost filozofii greci — oameni plini de păcate în viață și greșeli în gîndire —, ci urmașii învățăturii lui **Hristos**. În scrierile din tinerețe (Către **Teodor cel căzut**, MG, 47, 277-316; Cele trei cărți împotriva celor care atacă viața monahică, MG, 47, 319-86; Comparație între împărat și monah, MG 47, 387-92), în epoca romantică a vieții sale, îndrăgostit de monahism, **Sfîntul Ioan Gură de Aur** identifică «filozofia cea adevărată» cu «viața fericită a monahilor» și «lasă să ne înțeleagă că numai monahii pot realiza integral filozofia, concepția creștină despre lume și viață.

6. Cuvîntul «trîndăvie» $\beta\alpha\theta\iota\upsilon\iota\alpha$ n-are la **Sfîntul Ioan Gură de Aur** sensul lene sau lene prelungită, ci de viață păcătoasă, de nesocotire a legilor morale. $\beta\alpha\theta\iota\upsilon\iota\alpha$ este omul care trăiește în păcate și nu are destulă voință să părăsească viața sa ticăloasă. În textul acesta dar, **Sfîntul Ioan Gură de Aur** nu ne vorbește de lenea sa, ci de «nălucirile tinereții» sale, de «poftele lumii» (vezi mai sus cap. III), care l legau de lume; pe două din ele ni le numește în acest capitol: frecventarea tribunalului și dragostea de spectacolele teatrale.

7. $\tau\omicron\upsilon\ \delta\iota\kappa\alpha\sigma\tau\eta\rho\iota\omega\ \pi\rho\sigma\epsilon\delta\rho\epsilon\upsilon\omicron\nu\tau\alpha$ (în unele manuscrise sinonimul: $\pi\alpha\rho\delta\rho\epsilon\upsilon\omicron\nu\tau\alpha$ MG, 47, 624 nota g) are două sensuri. Unul: «a sta lîngă cineva», altul: «a se ocupa mereu cu ceva». După prima însemnare am avea traducerea: «eu, care stăteam la tribunal», adică frecventam tribunalul, luam parte la procesele ce se dezbăteau acolo. Cu alte cuvinte, **Sfîntul Ioan Gură de Aur**, după ce a terminat studiile de retorică și de filozofie, se ducea des la tribunal pentru a audia pledoariile avocaților și duelurile lor retorice. După a doua însemnare am avea traducerea: «eu care eram ocupat mereu la tribunal», adică eram avocat. Cu alte cuvinte, **Sfîntul Ioan Gură de Aur**, în perioada dintre terminarea studiilor profane și retragerea în pustie, a funcționat ca avocat la tribunalul din Antiohia. Unii dintre interpreții și biografii **Sfîntului Ioan Gură de Aur** au tradus astfel cuvîntul $\pi\rho\sigma\epsilon\delta\rho\epsilon\upsilon\omicron\nu\tau\omega$ și au susținut că a profesat avocatura. Alții însă cei mai mulți și cei mai noi, traduc cuvîntul acesta după prima lui însemnare și explică ducerea lui la tribunal prin pasiunea lui pentru pledoarii frumoase. Pasiunea de cuvînt frumos, bine alcătuit îl mîna la tribunal, nu profesia. Într-adevăr, nu întîlnim în scrierile sale nici un loc, după cîte știu, din care să desprîndem vreo aluzie că a fost avocat sau că ar fi avut intenția să se facă avocat. **Chr. Baur** (op. cit., I, 61)

8. Puține, foarte puține lucruri știm despre mama **Sfîntului Ioan Gură de Aur**. Antusa, această strălucită femeie, mamă și creștină, pereche de cinste a celorlalte celebre mame creștine: Emilia, mama Sfinților **Vasile cel Mare** și **Grigore al Nisei**, Nona, mama **Sfîntului Grigore din Nazianz** și **Monica**, mama **Fericitului Augustin**. Aș îndrăzni chiar să spun că Antusa le întrece în virtute și în ostenele cele pentru virtute pe aceste femei creștine, pentru că ea, pe lîngă pe lîngă toate celelalte nevoițe, a avut de îndurat și «cuptorul cel de foc al văduviei». A rămas văduvă de tină, tină de tot, la douăzeci de ani, îndată după nașterea fiului ei, pe cînd copilul încă «nici nu putea vorbi», deci la un an-doi după

căsătorie. Nu s-a gândit «să se căsătorească a doua oară ci a rămas în mijlocul turburărilor și frământărilor». Ei bine, greutățile văduviei «de care-și dau seama numai cele ce sufăr văduvia», după cum însăși spune, îndurate cu răbdare și resemnare, pun pe fruntea Antusei o a patra cunună pe lângă cele trei cununi convenite ca femeie, mamă și creștină, pe care le are alături de Emilia, Nona și Monica. Virtutea acestei mame a uimit pe cel din urmă reprezentant de seamă al păgînismului în agonie, pe celebrul retor Libaniu, dascălul Sfântului Ioan Gură de Aur. Pe acest filozof păgîn nu l-a uimit nici virtutea Antusei ca femeie, nici virtutea ei ca mamă, nici virtutea ei ca creștină, ci virtutea ei ca văduvă. Curăția văduviei ei și înălțimea morală la care-și ducea văduvia l-au făcut să exclame cuvinte ce încununează și pe mamă și pe fiu. Știrea aceasta ne-o dă chiar Sfântul Ioan Gură de Aur, foarte zgîrcit de altfel în detalii biografice, în lucrarea sa: «Către o femeie rămasă de tînără văduvă (MG, 48, 601): «Mi-amintesc că odinioară, pe cînd eram tînăr, — spune Sfântul Ioan Gură de Aur —, dascălul meu de retorică — și era un păgîn convins pînă în măduva oaselor — a lăudat în fața multora pe mama. După cum îi era obiceiul, a întrebat pe cei de lângă el, cine sînt. Unul i-a spus că sînt fiul unei văduve. M-a întrebat apoi ce vîrstă are mama și de cînd e văduvă. Cînd i-am spus că e de patruzeci de ani și că sînt douăzeci de ani de cînd a pierdut pe tatăl meu, s-a minunat și a strigat cu glas mare uitîndu-se la cei de față: «Ah, ce femei au creștinii!».

9. Tatăl Sfântului Ioan Gură de Aur, coborîtor dintr-o familie nobilă și bogată se numea Secundus și era stratilat, adică general în armata Siriei (Paladie, op. cit., MG, 47, 18; Socrate, op. cit., MG, 67, 665). După nume pare a fi roman de origine. Pe aceeași cale ne pune și numele mătușei sale, sora tatălui său, Sabiniana (Paladie, Istoria Lausiacă, cap. 41 ed. Butler, 129, cf. Chr. Baur, op. cit., I, 2).

10. Sfîntul Ioan Gură de Aur era deci cam de un an-doi cînd a murit tatăl său. căci copiii, cam la această vîrstă, cînd nu pot vorbi, ci stîlcesc cuvintele, «bucură mai cu seamă pe părinții lor».

11. Cea mai mare parte din manuscrise au lectura: «să ne facă episcopi» și numai patru manuscrise lectura: «să ne facă preoți». Cu toate acestea editorii mai noi: Seltman, Bengel și Nairn (cf. Dr. August Naegle, Sechs Bücher über das Priestertum aus dem griechischen übersetzt und in einer Einleitung neubesprochen und gewürdigt, München, 1916, n. 1. Bibliothek der Kirchenväter, Bd. 27), au adoptat ultima lectură. N-ar fi deci vorba de sfințirea celor doi prieteni ca episcopi, ci ca preoți. De aceeași părere este și Chr. Baur (op. cit., I, 147-8). E drept, nu totdeauna mulțimea mărturiilor arată dacă o lectură provine din pană autorului sau nu; dar în cazul de față socot că nu trebuie nesocotit argumentul majorității mărturiilor, cu toate greutățile ce le-ar ridica textul din nota imediat următoare. — În afară de asta, este știut că Sfîntul Ioan Gură de Aur înțelege prin preoție și vrednicia de «preot», și vrednicia de «episcop». În foarte multe cazuri (d.p. Omiliile la statui) sfîntul Ioan Gură de Aur îl numește pe episcopul Flavian al Antiohiei, preot: «preotul nostru». De aceea și lucrarea aceasta «Despre Preoție» tratează și despre îndatoririle preotului, și despre îndatoririle episcopului.

12. «Cel ce avea să ne hirotonească». Textul acesta ar îndreptăți lectura celor patru manuscrise. Într-adevăr pentru hirotonirea unui preot nu era nevoie decît de un episcop, pe cînd pentru hirotonirea unui episcop, canonul al patrulea de la sinodul de la Niceea (325) și canonul al nouăsprezecelea de la sinodul din Antiohia (341) cer cel puțin trei episcopi. Dar pentru ca să se poată aplica dispozițiile acestor canoane ar fi trebuit să lipsească condițiile grele în care se găsea în vremea aceea Biserica Antiohiei. Sîntem în epoca celei mai acute crize a schismei antiohiene. Și la vremuri excepționale, măsuri excepționale.

13. Acum, pentru întîia oară ne dezvăluie Sfîntul Ioan Gură de Aur numele prietenului său. E interesant de remarcat că aflăm numele său nu din gura sa, ci din gura prietenului său. Este în obiceiul Sfîntului Ioan Gură de Aur de a nu da numele persoanelor de care vorbește. Astfel, numele mamei sale nu-l cunoaștem de la el, deși vorbește de ea în mai multe rînduri (Către o femeie rămasă de tînără văduvă, MG, 48, 601; Despre Preoție, I, 5 MG, 48, 624-5; VI, 7, MG, 48, 683) ci de la Socrate (op. cit., VI, MG, 67, 665). La fel, vorbește de dascălul său de retorică fără să ne spună numele său (Către o femeie rămasă de tînără văduvă, MG, 48, 601). Pe Flavian episcopul Antiohiei, în prezența căruia a rostit majoritatea cuvîntărilor sale, nu-l numește niciodată cu numele său, ci «dascăl obștesc» (Cuvînt la Nașterea Domnului, MG, 49, 358) sau: «păstor și dascăl

ștesc» (Cuvînt la Înălțarea Domnului, MG, 50, 443), sau: «obștesc părinte și dascăl» (Cuvîntul I la Rusalii, MG, 50, 458). Mai mult, chiar în cuvintele de laudă în cinstea unor sfinți sau mucenici abia de amintește odată numele celui engomiat; ba, uneori, cum e de pildă în «Cuvîntul de laudă la sfîntul mucenic Lucian» (MG, 50, 519-26) nu-i spune deloc numele. Într-o singură cuvîntare engomiastică, la Sfîntul Meletie numele patriarhului Antiohiei revine de mai multe ori pe buzele lui. E o abatere de la regulă și caută să o justifice: «De aceea și eu acum nu la întimplare, ci întrădins și cu rîvnă țes numele lui în cuvintele mele. Și după cum cel care împletește cunună de aur pune printre mulțimea nestematelor și mărgăritare, ca să facă și mai strălucitoare cununa, tot astfel și eu, împletind astăzi cunună de laudă pentru capul acesta fericit țes cit mai des în șirul cuvîntului meu, ca pe niște mărgăritare numele lui, cu nădejdea că prin asta am să fac mai dorit și mai strălucitor cuvîntul meu» (MG, 50, 515). Cine este acest Vasile, prieten bun și coleg de școală al Sfîntului Ioan Gură de Aur? S-au făcut fel și fel de ipoteze pentru identificarea lui. Istoricii bisericesc Socrate (op. cit., VI, 3 MG, 67, 668) îl identifică cu Sfîntul Vasile cel Mare arhiepiscopul Cezareei Capadochiei, iar Fotie (Biblioteca, MG, 103, 493) cu Vasile al Seleuciei. Identificările acestea au fost dovedite ca neîntemeiate tocmai tîrziu de tot de Cesar Baronius (Annales ecclesiastici ad an. 382, Aug. Vindel, 1738, IV, 540-1). Baronius arată temeiurile pentru care nu poate fi identificat Vasile, prietenul Sfîntului Ioan Gură de Aur cu Sfîntul Vasile cel Mare: 1. Sfîntul Vasile cel Mare s-a născut în Cezareea Capadochiei și a studiat la Atena, pe cînd Vasile, prietenul Sfîntului Ioan Gură de Aur era originar din Antiohia și tot în acest oraș și-a făcut studiile (Despre Preoție, I, 2, MG, 48, 623); 2. Sf. Vasile cel Mare a fost sfințit episcop în Cezareea Capadochiei și nu în Antiohia. Nici identificarea cu Vasile al Seleuciei nu-i mai fericită, căci acesta a trăit mult mai tîrziu. A luat parte la sinodul al patrulea ecumenic de la Calcedon din 451, iar în 458 semnează împreună cu alți episcopi din Isauria o scrisoare către împăratul Leon I. E cu neputință dar ca un om care a trăit încă o jumătate de secol cel puțin după moartea Sfîntului Ioan Gură de Aur să-i fi fost coleg de școală. Baronius la rîndul său vine și el cu o ipoteză, spunînd că numai unul din cei doi Vasile au semnat actele sinodului al doilea ecumenic de la Constantinopol (381), Vasile episcopul Rafaneei sau Vasile episcopul Byblosului, poate fi identificat cu Vasile prietenul Sfîntului Ioan Gură de Aur. Tillemont (Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles, Paris, 1706, XI, 552 și Stilling (Acta Sanctorum, Sept., IV, 425) au arătat însă că episcopul Byblosului trebuie înlăturat, căci nu se numea Vasile, ci Vasilide (J. D. Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, Florentiae, 1759, III, 568). Putea fi vorba deci numai de Vasile episcopul Rafaneei, mai ales că acești doi cercetători ca și cei ce au îmbrățișat această ipoteză situiază Rafaneea în imediata apropiere a Antiohiei și deci cei doi prieteni își puteau îndeplini ușor făgăduința luată la sfîrșitul dialogului de a se vedea cît mai des (VI, 13, MG, 48, 692). Dar nici ipoteza aceasta n-a putut rezista în fața faptelor. Rafaneea nu putea satisface deloc dorința celor doi prieteni, căci nu se afla lîngă Antiohia, la cîțiva pași, cum se exprimă unul din biografii Sfîntului Ioan Gură de Aur, ci la o depărtare de șase zile de călătorie, în Syria Secunda (ἡ καλλι Συρία), la granița dintre Syria Secunda și Fenicia, iar între cele două orașe, între Antiohia și Rafaneea se puteau număra cel puțin cinci scaune episcopale: Gabbus, Seleucia, Apameea, Larisa, Epifania (cf. Dr. A. Naegle, op. cit., 13-14). Iată dar că toate strădaniile de vreme de secole ale cercetătorilor de a identifica pe acest Vasile cu unul din personagiile păstrate de istorie au rămas infructuoase. Curiozitatea noastră n-a fost satisfăcută. Trebuie să ne mulțumim cu atît cît ne-a spus Sfîntul Ioan Gură de Aur despre prietenul său: că era din Antiohia, că se trăgea dintr-o familie tot atît de slăvită și tot atît de bogată ca și a lui (Despre Preoție, I, 2, MG, 48, 623) și că a fost făcut episcop (op. cit., I, 6, MG, 48, 626). Ar fi trebuit ca cercetătorii vieții Sfîntului Ioan Gură de Aur să se oprească aici. Dar nu! Ei au mers mai departe. Și pentru că n-au găsit în documentele păstrate de istorie un Vasile pe măsura prietenului descris cu atîta zgîrcenie de Sfîntul Ioan Gură de Aur în prologul dialogului Despre Preoție, — ca și cum documentele și istoria ar trebui să vorbească de toți oamenii și de toate faptele — au tăgăduit însăși istoricitatea prologului și au declarat că întreg prologul nu-i decît o ficțiune literară. Sfîntul Ioan Gură de Aur, spun aceștia, au născocit un prieten, pe Vasile, cel mai bun și cel mai devotat dintre toți prietenii lui, a născocit o chemare la episcopat, hirotonirea

lui Vasile și propria sa fugă de hirotonire, pentru ca să aibă astfel prilejul să vorbească despre măreția, frumusețea și greutatea preoției, respectiv ale episcopului. Toți acești cercetători nesocotesc un fapt: Sfântul Ioan Gură de Aur adresa lucrarea *Despre Preoție* contemporanilor săi, unor oameni care-l cunoșteau și pe el și viața sa. Putea el oare vorbi despre un prieten inexistent, putea oare spune că a fost chemat să fie hirotonit episcop, că a fugit de hirotonie, că prietenul său a fost hirotonit, dacă toate aceste fapte n-ar fi fost reale? Nu! Ar fi aruncat o umbră și o îndoială asupra întregii sale lucrări chiar de la primele pagini. Să nu uităm apoi că Sfântul Ioan Gură de Aur a fost mai mult un om de realități decât de imaginație. El a scris istorie și a făcut istorie.

14. Sirah, 9, 18.
15. Proverbe, 18, 19.
16. Impărați, 19, 9-17.
17. I Impărai, 20, 4-42.
18. Faptele Apostolilor, 21, 20.
19. Faptele Apostolilor, 16, 1-3.
20. Galateni, 5, 2.
21. Faptele Apostolilor, 21, 23-36.
22. Filipeni, 3, 7.
23. Numeri, 25, 1-18.
24. IV Impărați, 1, 9-12.
25. III Impărați, 18, 40.
26. Facere, 22, 1-10.
27. Facere, 27, 1-29.
28. Eșire, 12, 35-36.

CARTEA II-a

1. MG, 48, 631-40.
2. Ioan, 21, 16.
3. Ioan, 21, 15, 16, 17.
4. Romani, 8, 32.
5. Ioan, 3, 16.
6. Romani, 5, 10.
7. Tit, 2, 14.

8. «Lui Petru și celor de după el» (τῷ Πέτρῳ καὶ τοῖς μετ' ἐκείνων) Unii teologi catolici au luat acest text drept mărturie a Sfântului Ioan Gură de Aur în favoarea primatului papal. N. Marini (*Il Primato di S. Pietro e dei suoi successori in S. Giov. Crisostomo*, Roma, ed. II, 1922) îl folosește ca argument principal, traducând textul grec prin: «Petro et successoribus eius». Dar traducerea aceasta este forțată și spune mai mult decât intenția Sfântului Ioan Gură de Aur. Ca să nu fie suspectat de confesionalism, voi aduce mărturiile teologilor catolici pentru dovedirea falsității unei astfel de interpretări și concluzii. Astfel, Chr. Baur (*Allgemeine Einleitung*, în: *Des hl. Kirchenlehrers Johannes Chrysostomus Kommentar zum Evangelium des hl. Matthäus*, Kempten u. München, I, 1915, XLVI, n. 2 — *Bibliothek der Kirchenväter Bd. 23*) califică traducerea aceasta «unrichtig», inexactă, și declară (*Der Heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit*, München, 1929, I, 290) că «Hrisostom se exprimă mult mai general și prin «celor de după el» s-a gândit în general la toți păstorii cărora aveau să le fie încredințate după Petru oile lui Hristos». Dr. August Naegle (op. cit., 118, n. 5) spune: «Marini merge încontestabil prea departe. Hrisostom se gândește în general la urmașii lui Petru în funcția lor episcopală de păstori». «Successorii lui Petru, spune Nairn (op. cit., 27, n. 18, citat după Naegle, l. c.) sînt episcopii din orice țară și din orice epocă». Insuși M. Jugie, marele apărător al primatului papal și al dogmei catolice, Jugie care nu evită în timpul luptei expresiile tari și nepotrivite cu seninătatea unui cercetător obiectiv, însuși el într-un articol în care tocmai vrea să facă din Sfântul Ioan Gură de Aur un apărător al primatului papal (*Saint Jean Chrysostome et la primauté du pape*, în: *Echos d'Orient*, 1908, p. 193, n. 2) declară textual: «Unii văd o afirmație categorică a primatului papal în pasajul din *De Sacerdotio*, II, 1 MG, 48 632) ἢ τῷ Πέτρῳ καὶ τοῖς μετ' ἐκείνων ἐνεργήσαντες pe care traducătorul latin l-a tradus prin: «quas Petro et successoribus eius tradidit. Evident că în τῷ μετ' ἐκείνων papii sînt cuprinși; dar întrebarea este de a ști dacă expresia îi vizează numai pe ei. După context se pare că Sf. Ioan Gură de Aur desemnează pe toți aceia

care au în grijă sufletele». Mai mult — și cu aceasta trecem la întrebarea dacă Sfântul Ioan Gură de Aur a recunoscut în opera sa sau în actele sale un primat episcopului Romei — mai mult, chiar Jugie recunoaște că n-a putut găsi în toată opera Sfântului Ioan Gură de Aur un text care să «afirme explicit și fără putință de contestare că episcopul Romei este succesorul Sfântului Petru în primatul său» (op. cit., 193). De aceea, continuă el, «sintem forțați să recurgem la biografia dumnezeesului ierarh pentru a căuta în actele conduitei sale expresia gândirii sale» (193). Fiind «forțat» la aceasta, forțează și el actele conduitei Sfântului Ioan Gură de Aur și face din scrisoarea patriarhului Constantinopolei către papa Inocențiu (MG, 52, 529-536) un act de apel la Roma ca la o instanță juridică superioară, — când știut este că această scrisoare a mai trimis-o Sfântul Ioan Gură de Aur și la alți doi episcopi: lui Venerie al Milanului și lui Hromatie al Acvileii (Paladie, Dialogul, MG, 47, 12), deci Sfântul Ioan Gură de Aur nu face nici o deosebire între episcopul Romei și episcopii din Milan și Acvileia și ca atare nu recunoaște episcopului Romei vreun privilegiu special — iar din canoanele de la Sardica, canoane autentice, — când se știe că aceste canoane nu existau pe vremea Sfântului Ioan Gură de Aur, ele fiind opera unui falsificator de mai târziu. Dar mai bine să las și aici să vorbească tot un teolog catolic, pentru aceleași principii ca și mai sus. Iată ce spune Chr. Baur despre studiul lui M. Jugie (Allgemeine Einleitung, op. cit., XLVI): «Die Argumentierung von M. Jugie enthält eine petitio principii. Eine solche Majorisierung eines Autors durch sein «milieu» geht denn doch über die erlaubten Schranken gesunder Kritik». În același timp cu Jugie, tot în 1908, — se sărbătoreau atunci 1500 de ani de la moartea marelui dascăl și ierarh — un alt teolog catolic încearcă să facă din patriarhul Constantinopolei un susținător al primatului papal întemeiat tot pe scrisorile adresate papei Inocențiu — A. M. Amelii, San Giovanni Crisostomo anello providenziale tra Constantinopoli e Roma, în: Chrysostomica, Roma, 1908, 47-59) — dar tot cu atât de puține șanse de izbândă. Iată ce spune un alt teolog catolic, vestitul H. Delehaye, despre studiul lui Amelli (Analecta Bollandiana, 28, 1909, 225-226): «Articolul lui Dom Amelli își ține făgăduința elocventă a titlului său. Mă tem însă să nu fi scris articolul puțin cam grăbit și asta nu fără consecințe când se așează hotărît așa cum face autorul, pe teren apologetic. E excesiv să prezinți scrisoarea Sfântului Ioan Gură de Aur (MG, 52, 535) ca un: «insigne, eterno monumento del suo incrollabile amore e attaccamento al Romano Pontifice, lettera riboccante dei piu nobili e squisiti sentimenti di divozione, stima, affetto e riconoscenza verso il venerato successore di S. Pietro». Autorul uită să probeze că această scrisoare n-a fost adresată la mai mulți episcopi deodată. Pornind de la ideea preconcepută că scrisoarea e adresată personal papei Inocențiu dă documentului o traducere care modifică fizionomia documentului. Cuvintele «Santità vestra» (n. I, 3), care este pentru noi un titlu pontifical, sînt traducerea cuvintelor: „εὐλόγημα ὑμῶν», iar fraza următoare: «Per tutto questo noi ci professiamo à voi, Beatissimo Padre, debitori di infiniti ringraziamenti» a încetat de a mai fi traducerea textului acestuia: „διὸ καὶ Χάριτος ὑμῶν ἴσμεν πολλάς“, unde nu e vorba deloc de Sfântul Părinte».

9. Matei, 24, 45.

10. Matei, 24, 47.

11. S-ar fi putut oare exprima așa Sf. Ioan Gură de Aur, dacă ar fi fost un apărător al primatului lui Petru și al primatului papal?

12. Ioan, 21, 15, 17.

13. I Impărați, 10, 23: Samuil l-a pus pe Saul în mijlocul poporului și «era mai înalt decît tot poporul de la umăr în sus».

14. Efeseni, 6, 12.

15. Galateni, 5, 19-20.

16. II Corinteni, 12, 20.

17. I Corinteni, 2, 11.

18. II Corinteni, 1, 24.

19. Ieremia, 3, 3.

20. II Timotei, 2, 25-26.

21. Matei, 24, 45.

22. Ioan, 3, 16.

23. I Timotei, 3, 7.

24. I Timotei, 3, 1-6.

25. Ioan, 13, 35.

26. Romani, 13, 10.

27. I Corinteni, 13, 1-2.

28. Harismele sînt niște daruri supranaturale date de Dumnezeu unora dintre creștinii epocii apostolice și imediat apostolice pentru întărirea și sporul duhovnicesc al comunității primare creștine. O enumerare a acestor harisme o dă Sfîntul Apostol Pavel în epistola întâia către Corinteni, 12, 8-10. Aceste harisme sînt: a) **Înțelepciunea**, o înțelepciune superioară înțelepciunii firești; b) **Cunoștința**, cunoașterea unor lucruri inaccesibile prin puterile naturale ale omului; c) **Credința**, credința aceea care poate muta munții din loc; d) **Vindecarea bolilor** fără ajutorul științei medicale; e) **Facerea de minuni**; f) **Proorocia**; g) **Deosebirea duhurilor**, darul de a cunoaște dacă un harismatic este de la Dumnezeu sau nu; h) **Vorbirea în limbi sau Glosolalia**, darul de a vorbi și alte limbi decît cele știute; i) **Tălmăcirea limbilor**, darul de a face cunoscute cele grăite de glosolali.

29. Ioan, 15, 13.

30. Psalmi, 106, 42.

CARTEA III-a

1. MG, 48, col. 639-60.

2. Titlurile capitolelor 12-17 sînt date numai de versiunea latină. fapt care pledează pentru cele susținute pe nota 2 de la Cartea I.

3. Ieșire, 28, 29-30.

4. Ieșire, 28, 9-12.

5. Ieșire, 28, 4.

6. Ieșire, 28, 36.

7. Ieșire, 28, 4, 27.

8. Ieșire, 28, 32.

9. Ieșire, 26, 33-34.

10. II Corinteni, 3, 10.

11. Prin aceste cuvinte Sfîntul Ioan Gură de Aur arată identitatea dintre jertfa euharistică și Hristos din ceruri.

12. III Impărați, 18, 18-38.

13. Textul acesta ca și cel din Cartea VI, 4 (col. 681), ca să mă mărginesc numai la tratatul Despre Preoție, sînt mărturii fără putință de tăgadă a epiclesei.

14. Matei, 18, 18.

15. Ioan, 20, 23.

16. Ioan, 5, 22.

17. Ioan, 3, 5.

18. Ioan, 6, 54.

19. Galateni, 3, 27.

20. Romani, 6, 4; Coloseni, 2, 12.

21. Coloseni, 1, 18.

22. Ioan, 1, 13.

23. Levitic, 14, 2-32.

24. Levitic, 14, 2-3.

25. Numeri, 16, 1-35.

26. Iacov, 5, 14-15.

27. II Corinteni, 11, 3.

28. I Corinteni, 2, 3.

29. II Corinteni, 12, 2-4.

30. II Corinteni, 4, 11; Romani, 8, 36.

31. I Corinteni, 10, 24; II Tesaloniceni, 3, 9.

32. I Corinteni, 10, 24; 10, 33; Filipeni, 2, 4; Romani, 14, 19; 15, 2.

33. II Corinteni, 11, 29.

34. Romani, 9, 3.

35. Mări recunoscute încă de pe timpul lui Homer ca mări agitate și pline de primejdii pentru corăbieri. Marea Egee este cuprinsă între Grecia Tracia și Asia Mică, iar Marea Tireniană scaldă coasta de apus a Italiei pînă la Sicilia.

36. Homer povestește în Cîntul XII din Odiseia (București. Editura Tinerețului, 1955, p. 139-143, traducere în proză de E. Lovinescu) despre o stîncă, o insulă, din apropierea strîmtorii Mesina (între Italia și Sicilia), care era locuită de sirene. Acestea, prin cîntecul lor fermecător ademeneau și pierdeau pe toți corăbierii ce se apropiiau de insulă ca să le asculte cîntecul. Ulise, pentru a scăpa și

el și echipajul corăbiei sale de vraja cântecului sirenelor, la sfatul zeiței Circe, a astupat cu ceară urechile corăbierilor și a pus să fie legat de mâini și de picioare de catarg, ca să poată asculta cântecul sirenelor, dar să nu poată îndrepta corabia spre insulă. Numai așa a scăpat de primejdie.

37. I Corinteni, 14, 34.

38. I Timotei, 2, 12.

39. I Corinteni, 14, 34.

40. I Timotei, 3, 1.

41. Matei, 5, 11-12.

42. Matei, 5, 22.

43. Proverbe, 15, 1.

44. Sirah, 10, 2.

45. Daniil, 3, 2-30.

46. I Corinteni, 12, 26.

47. I Corinteni, 2, 11.

48. Strîmtoare între insula Eubeea și Grecia, vestită din vechime din pricina fenomenului specific al fluxului apelor sale, în timpul căruia schimbarea curentului apei de la nord la sud și de a sud a nord se face la intervale de timp egale, dar viteza lui e variată, ajungînd la lună nouă și lună plină pînă la o viteză de 6 mile pe oră. Liniștea care urmează după fiecare schimbare a curentului de apă ține cîteva minute și este folosită de corăbii pentru trecerea prin strîmtoare pentru că trecerea în timpul curentului este primejdioasă chiar pentru cele mai mari vapoare. Sînt două perioade ale schimbării curentului apelor: o perioadă regulată, în care curentul se schimbă de patru ori în timp de 24 de ore și o perioadă neregulată, trei sau patru zile în timpul primului pătrar al lunii și tot atîtea zile în timpul ultimului pătrar, cînd curentul se poate schimba odată, de două ori, de trei ori, de patru ori, pînă la de douăsprezece ori și chiar de paisprezece ori în 24 de ore. Din vechime s-a căutat, fără sorti de izbîndă, explicația acestui fenomen. După o veche legendă se spune că Aristotel (384-322 înainte de Hristos) s-ar fi înecat în această strîmtoare, de necez că n-a putut dezlega problema curenților din strîmtoarea Eurip. Abia la sfîrșitul secolului XIX s-a descoperit să schimbarea curenților din strîmtoarea Eurip se sprijină mai cu seamă pe pricină hidrostatică. Cu toate acestea mai sînt încă și alte probleme ale acestor curenți care n-au putut fi explicate suficient nici pînă azi, — cf. Burchner, Euripos. în: Pauly-Wissowa, Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, VI, 1907, 1281-3; I. Σ. Σαρρής, Εὐριπός, în: Μεγάλη ἑλληνικὴ ἐγκυκλοπαίδεια, Atena, 1929, XI, 770-771.

49. Filipeni, 2, 7.

50. Matei, 26, 67.

51. Iezechil, 18, 23; 33, 11.

52. În Antiohia, pe vremea Sfîntului Ioan Gură de Aur, după propria sa mărturie, numărul văduvelor întreținute de Biserică se ridica la trei mii. (Omilia 66 la Matei, MG, 58, 630).

53. Sirah, 4, 8.

54. Sirah, 18, 15-17.

55. E vorba de fecioarele care și-au afierosit viața Mîrelui Hristos, a călugărițelor. În tot acest capitol, cuvîntul «fecioară» are acest sens.

56. I Petru, 5, 8.

57. Sirah, 42, 11.

58. Matei, 7, 19.

59. Matei, 5, 31; 19, 7.

60. Despre primejdia locuirii călugărițelor sub același acoperămint cu clericilor — obicei răspîndit atît în Răsărit cît și în Apus —, Sfîntul Ioan Gură de Aur a scris și două tratate speciale: «Către călugări care locuiesc la un loc cu călugărițele» (MG, 47, 495-514) și: «Călugărițele nu trebuie să locuiască la un loc cu călugării» (MG, 47, 513-32).

61. II Corinteni, 2, 7.

62. Evrei, 13, 17.

CARTEA IV-a

1. MG, 48, 659-72.

2. Marcu, 9, 43, 44, 45, 46, 48.

3. Matei, 8, 12; 22, 13; 25, 30.

4. Marcu, 9 44, 46, 48.
5. Matei, 24, 51; Luca, 12, 46.
6. I Impărați. 9, 1—10, 8.
7. I Impărați, 9, 21.
8. I Impărați, 15, 1-35.
9. I Impărați, 4, 13-19.
10. Ieșire, 32, 1-14.
11. Ieșire, 4. 10-13.
12. Numeri, 11, 11-15.
13. Numeri, 11, 15.

14. În pustia Sin, poporul israelitean nu avea apă și a început să cîrtească și să blesteme pe Moisi că i-a scos din Egipt. Atunci Dumnezeu s-a arătat lui Moisi și i-a spus să ia toiagul, să lovească în stîncă din fața lor și va ieși apă. Moisi și Aaron au adunat poporul înaintea stîncii și a zis Moisi: «Ascultați-mă, neascultătorilor! Oare din piatra aceasta voi scote apă?». Și a lovit de două ori cu toiagul în stîncă și a ieșit multă apă și a băut și poporul și dobitoacele. Iar Domnul a zis către Moisi: «Pentru că n-ați crezut și nu M-ați sfințit înaintea fiilor lui Israil, pentru aceea nu veți băga voi adunarea aceasta în pămîntul pe care l-am dat lor». Aceasta este apa pricirii. că s-au certat fiii lui Israil înaintea Domnului. Numeri, 20, 2-13.

15. Numeri, 20, 12; Deuteronom, 32, 48-52.
16. Deuteronom, 34, 1-6.
17. Numeri, 12, 3.
18. Ieșire, 33, 11.
19. Ioan, 13, 29.
20. Ioan, 12, 6.
21. Ioan, 15, 22.
22. Ioan, 15, 24.
23. I Timotei, 5, 22.
24. Luca, 14, 28-30.
25. Marcu, 9, 43, 44, 45, 46, 48.
26. Marcu, 9, 44, 46, 48.
27. Matei, 8, 12, 13, 42, 50; 22, 13; 24, 51; Luca, 13, 28.
28. Matei, 8, 12; 22, 13; 25, 30.
29. Matei, 24, 51; Luca, 12, 46.
30. Coloseni, 1, 24.
31. Efeseni, 5, 27.
32. Coloseni, 1, 18.
33. Efeseni, 6, 12.
34. Efeseni, 6, 17.
35. Efeseni, 6, 16.
36. I Petru, 3, 15.
37. Faptele Apostolilor, 6, 1-4.
38. Coloseni, 3, 16.

39. Maniheismul își trage originea de la Mani, care a fost un întemeietor de religii și nu un eretic creștin, cum este socotit uneori. El considera toate celelalte religii premergătoare religiei sale și strict naționale. Pentru aceasta, tendința religiei sale este universalistă. Și într-adevăr s-a întins în Apus pînă în Africa de Nord, iar în Răsărit pînă în China și s-a continuat în ereziile neomaniheice de mai tîrziu ale pavlicienilor și bogomililor în Răsărit și a catarilor în Apus. Intemeietorul maniheismului, Mani, s-a născut pe la 215-216 în Mesopotamia. La vîrsta de 24 de ani își începu predica. Călătorește mai întîi în India, unde întemeiază o comunitate, iar în 241 se reîntoarce în patria sa și, favorizat de regele Sapur I, își continuă predica mai bine de 30 de ani, pînă cînd urgia magilor și mînia noului rege Bahram I îl duseră la moarte pe cruce (276). Ideea care stă la baza maniheismului este dualismul. Sînt două principii opuse, concepute sub forma celor două împărății: împărăția luminii, a binelui în fruntea căreia stă Dumnezeu și împărăția întunericului, a răului, în fruntea căreia stă Satan; fiecare împărăție are cîte o serie de eoni. Pe baza acestui dualism este construită întreaga cosmologie, antropologie, soteriologie și eshatologie maniheică, în care elementul mitic joacă un rol precumpănitor. Între cele două împărății a început lupta. În timpul luptei, locuitorii imperiului întunericului au răpit multe elemente de lumină de la eonul Iisus și le-au dus în imperiul lor. Din amestecul acestor elemente de lumină cu întu-

nericul s-a născut lumea terestră și omul. De aceea pretutindeni, în pământ, în animale, în plante și mai cu seamă în om, sînt elemente de lumină și întuneric de bine și rău. Elementele de lumină din lumea terestră sînt numite de manihei Iisus cel pătimitor. Satana a dat bărbatului femeie, ca prin nașterea de copii să perpetueze înlănțuirea lui Iisus cel pătimitor în materie. Dar Dumnezeu, ca să-l elibereze, a trimis pe pământ pe Iisus cel nepătimitor, într-un trup aparent. Iisus cel nepătimitor a arătat oamenilor originea și scopul vieții lor. Oamenii însă, în special Apostolii, n-au înțeles învățătura Lui și au falsificat-o. De aceea a venit Mani, Paracletul făgăduit de Iisus; și Mani a descoperit oamenilor tot adevărul. Cel ce crede în învățăturile lui Mani și îndeplinește poruncile lui, lucrează la eliberarea elementelor luminoase din el și din lume, se mintuie și ajunge în împărăția luminii. Eliberarea elementelor luminoase se face prin cele trei peceti: pecetea gurii, adică interzicerea cuvintelor urite, a cărnii, a vinului; pecetea minilor, adică interzicerea oricărui lucru în care sînt elementele întunericului; pecetea sînului, adică interzicerea căsătoriei, a nașterii de copii, dar nu a unirii sexuale, după unele izvoare. Comunitatea maniheică se împărțea în două clase: aleșii sau curații, care trebuiau să păzească cele trei peceti și mergeau atît de departe cu respectul vieții universale, încît nu rupeau un fir de iarbă, nu culegeau un fruct, și catehumenii, obligați numai la păzirea celor zece porunci date de Mani. Cultul maniheilor consta din rugăciune și post; pentru cei aleși era și un cult esoteric, un fel de botez cu untdelemn și un fel de împărtășire fără vin. Ierarhia lor era după modelul creștin: în frunte un șef; apoi veneau 12 învățători, 72 episcopi, apoi preoți și diaconi. Cei aleși intrau îndată după moarte în împărăția luminii; catehumenii trebuiau să treacă printr-o serie de reîncarnări. Maniheii aruncau tot Vechiul Testament și socoteau Noul Testament în parte apocrif, în parte interpolat. — cf. J. Tixeront, *Histoire des dogmes dans l'antiquité chrétienne. I. La théologie anténicéenne*, Paris, Dixième édition, 1924, 467-74. Johann Peter Kirsch, *Kirchengeschichte*, I Bd. Freiburg i. Br., 1930, 326-33. Karl Bihlmeyer, *Kirchengeschichte auf Grund des Lehrbuches*, von F. X. Funk, Erster Teil, Paderborn, 1936, 141-3. W. Koch, Mani. în: *LThK*, vol. VI, 850.1. — Euseviu Popovici, *Istoria bisericească universală. Cartea întâia*, București, 1925, 330-3. — T. M. Popescu, *Pr. T. Bodogae*, G. Gh. Stănescu, *Istoria bisericească universală. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice*, București, 1956, 121-3.

40. Valentin, eretic gnostic din secolul al doilea, s-a născut probabil în Alexandria; a răspîndit învățătura sa în Egipt și în Asia, iar între anii 136 și 165 în Roma. Descoperit aici ca eretic, a fost izgonit din Biserică și a fugit în Cipru. Valentin își prezintă învățătura sa ca primită de la Teuda, un ucenic al Sfîntului Apostol Pavel, și face din Iisus centrul sistemului său și instrumentul mintuirii; împrumută din religia egipteană perechile divine — sizighiile (o divinitate masculină și una feminină, care formează o pereche) — pe care, cu ajutorul platonismului și pitagoreismului le transformă în simple abstracțiuni. În opoziție cu înaintașii săi gnostici, ca o reacțiune, Valentin nu vede între lumea materială și lumea spirituală un dualism absolut, ci lumea materială este o emanație imperfectă din lumea spirituală, din pleromă. După el, păcatul s-a săvîrșit întii sus în lumea spirituală, în pleromă; mintuirea s-a făcut întii tot acolo; după aceea jos, în lumea materială, și păcatul și mintuirea. În general vorbind, sistemul gnostic al lui Valentin este un sistem al sizighiilor, al perechilor, al împreunării unei ființe bărbătești cu o ființă femeiască. Gnoza lui Valentin este, după ferocita formulare a lui Duchesne, o gnoză nupțială. În fruntea lumii spirituale stă suprema divinitate, inaccesibilă înțelegerii, Adîncul, Părintele tuturor: *Βούρος προπατωρ*. A venit un timp cînd Adîncul a dat naștere soției sale: Tăcerea (*Σιγή*) Această primă pereche este rațiunea tuturor existențelor. Din prima pereche a emanat altă pereche: Mîntea (*Νοῦς*) — în grecește *νοῦς* este de genul masculin — cel mai înalt eon, începutul tuturor lucrurilor, singurul care contemplă pe Tatăl tuturor, și Adevărul (*Ἀληθεία*). Avem tetrada. Mîntea și Adevărul au dat naștere la rîndul lor la alți doi eoni: Cuvîntul (*Λόγος*) și Viața (*Ζωή*), iar aceștia la alți doi: Omul (*Ἀνθρωπος*) și Biserica (*Ἐκκλησία*). Astfel se completează ogdoada, reuniunea celor opt eoni: superiori. Emanațiunea eonilor nu se oprește aici. Perechea de eoni: Cuvîntul și Viața dau naștere la cinci perechi, iar perechea Omul și Biserica la șase perechi. Avem deci 30 de eoni, 15 de parte bărbătească, 15 de parte femeiască. Între aceste perechi de eoni este o ierarhie spirituală. În frunte stă Adîncul și Tăcerea, iar pe treapta cea mai de jos, perechea a cincisprezecea de eoni: eonul masculin Cel ce voiește (*Θελητός*) și eonul feminin Înțelepciunea (*Σοφία*). În fața

acestei lumi spirituale, numite de Valentin pleromă (deplinătate), nu se afla, la nașterea ultimei perechi de eoni, lumea materială ca în celelalte sisteme gnostice impregnate de dualism, ci nimicul, vidul, spațiul vid (κένωμα), lipsa oricărei existențe (ὁστέρημα). Pentru a trece deci la lumea materială era nevoie de o tranziție; iar tranziția aceasta s-a făcut prin o turburare a armoniei din pleromă, prin un păcat în pleromă. Păcatul a fost săvârșit de eonul feminin Înțelepciunea, Sofia. Sofia a fost cuprinsă de dorința de a cunoaște eonul suprem, Adîncul, pe Tatăl. Dorința aceasta ar fi pierdut-o dacă Hotarul (Ὁρος) sau Crucea (Σταυρός) n-ar fi oprit-o. Totuși Sofia, sub impulsul dorinței sale, a născut din sine fără concursul perechii sale masculine, o ființă imperfectă: Ahamot, o înțelepciune inferioară supusă pasiunilor, care a fost aruncată afară din pleromă. Pentru ca să restabilească armonia în pleromă, perechea a doua de eoni, Mințea și Adevărul, a născut o altă pereche de eoni: pe Hristos și pe Sfîntul Duh (Sfîntul Duh în limba ebraică — ruah — este de genul feminin). Hristos și Sfîntul Duh au învățat pe ceilalți eoni să respecte limitele naturii lor și să nu caute să înțeleagă neînțelesul. Eonii din pleromă se folosiră de pe urma acestor învățături, armonia în pleromă fu restabilită, iar eonii cu toții lăudară pe Tatăl și într-un elan de recunoștință supremă pentru Tatăl dădură naștere, prin unirea puterilor lor, din ceea ce aveau ei mai bun, la cel de al treizeci și treilea eon, la Iisus, căruia îi dădură îngerii slujitori, Ahamot, Înțelepciunea inferioară, a rămas în afara hotarelor pleromei. Pentru a o mîngîia în izolarea ei au venit la ea din pleromă succesiv doi vizitatori. Primul a fost eonul al treizeci și unulea, Hristos, care i-a dat un fel de formă substanțială, cu un simbul de conștiință. Astfel Ahamot își dă seama de inferioritatea ei și suferă o serie de pasiuni: tristețea, frica, deznădejdea, ignoranța. Al doilea vizitator e Iisus, care separă de ea aceste pasiuni. În urma acestei operațiuni se nasc: substanța materială (ὀλική) formată din pasiunile lui Ahamot și substanța psihică (ψυχική), ceea ce a rămas în Ahamot prin eliminarea pasiunilor. Ajunsă în această stare îmbunătățită, Ahamot poate naște. Singură vederea îngerilor slujitori care însoțeau pe Iisus e de ajuns ca să nască și naște o a treia substanță, substanța spirituală (πνευματική). Dar cu asta n-am ajuns încă la lumea materială. Ne găsim la hotarul dintre pleromă și kenomă. De acum înainte avea să fie făcută lumea materială. Deocamdată existau dincolo de pleromă, în kenomă, numai cele trei substanțe: substanța materială, substanța psihică și substanța pneumatică, spirituală. Trebuia să apară Creatorul lumii văzute. Acesta e Demiurg. Ahamot nu-l scoate din substanța ei spirituală pentru că nu are putere asupra ei, ci din substanța ei psihică. Astfel creat, Demiurg, Creatorul (propriu zis nici nu poate fi numit creator, căci elementele din care avea să facă lumea existau înaintea lui), începe și dă formă substanței materiale și psihice, începe să facă existențele insuflete și pe cele materiale. Pentru cele dintii este Tatăl, pentru cele din urmă este Creator. Printre existențele făcute de Demiurg trebuie socotite și cele șapte ceruri, care sînt șapte îngeri, dar nu spirite pure. Demiurg a lucrat în neștire. Fără să știe, sub influența mamei sale Ahamot și a eonului Iisus, el reproduce în kenomă, pleroma, așa că kenoma este o imagine imperfectă a pleromei. Ahamot are rolul Adîncului, Demiurg rolul Minții, iar cerurile sau îngerii rolul celorlalți eoni. Demiurg nu știe nimic despre dumnezeii din pleromă; de aceea spune prin profeți: «Eu sînt Dumnezeu și nu este alt Dumnezeu afară de Mine». Demiurg a făcut omul; numai omul material și omul psihic; fără ca Demiurg să observe, omul a primit de la Ahamot, din substanța ei spirituală, un principiu de viață superior, duhul (πνεῦμα). Cu ajutorul duhului omul s-a ridicat mai presus de Demiurg. Supărat, Demiurg l-a oprit să mănince din pomul cunoștinței binelui și răului. Călcînd porunca, omul a fost alungat din rai și aruncat în lumea materială și într-un trup material. Dacă nu s-ar fi opus Ahamot, omul ar fi ajuns cu totul material. Demiurg a făgăduit iudeilor un Mîntuitor. Acesta a venit în persoana lui Iisus din Nazaret. Iisus din Nazaret era format din trei elemente: Un element cu aparență materială (Iisus avea un trup eteric, n-a luat nimic din Fecioara Maria și a trecut prin ea cum trece apa printr-un canal), pentru că nu venise să mîntuie materia, un element psihic și un element duhovnicesc. Elementul psihic l-a luat de la Demiurg, iar pe cel duhovnicesc de la Ahamot. Acestor trei elemente îi s-a adăugat un al patrulea, din pleromă, eonul Iisus, eonul al treizeci și treilea. A coborît asupra lui Iisus din Nazaret în clipa botezului și s-a întors în pleromă în momentul cînd a fost dus înaintea lui Pilat, luînd cu el și elementul duhovnicesc, așa că patimile au fost suferite numai de elementul psihic îmbrăcat cu trup aparent. Omenirea, după sistemul lui Valentin, este împărțită în trei clase:

pnevmaticii, psihicii și ilicii, sau, cu alte cuvinte: gnosticii valentinieni, creștinii obișnuiți și necreștinii. Lumea se va sfârși când puterea creatoare a lui Demiurg se va epuiza. Atunci Ahamot va fi prefăcută într-un eon ceresc, va obține un loc în pleromă și va ajunge soția eonului al treizeci și treilea, a lui Iisus, care nu avea soție. Cu Ahamot intră în pleromă și pnevmaticii, ajutați de gnoză; aceștia se vor însura cu îngerii din suita eonului Iisus. Demiurg la rîndul său va lua locul pe care-l avea Ahamot și se va urca astfel cu o treaptă pe scara existențelor; alături de el vor fi și psihicii, cu ajutorul credinței și faptelor bune. Oamenii materiali, ilicii, vor fi nimiciti împreună cu celelalte existențe materiale. Valentin îndepărta Vechiul Testament — cf. **L. Duchesne**, *Histoire ancienne de l'Eglise*, I, Paris, 1923, 163-9. — **J. P. Kirsch**, op. cit., 189-93. — **Funk-Bihlmeyer**, op. cit., 137-8. — **Euseviu Popovici**, op. cit., 321-4. — **T. M. Popescu**, **Pr. T. Bodogae**, **G. Gh. Stănescu**, op. cit., 119-20.

41. Marcion s-a născut în Sinope din Pont pe la anul 85. Tatăl său era episcop. Excomunicat de propriul său tată, după unele izvoare din pricina învățăturii lui grecești, după altele din pricină că a sedus o fecioară consacrată lui Dumnezeu, s-a dus la Roma. Aici este descoperit ca eretic și excomunicat în anul 144. Moare pe la 160. Marcion a fost cel mai periculos eretic din secolul al doilea. Sfântul Policarp l-a numit «întîiul născut al lui Satan». N-a întemeiat o școală, ci o biserică. De aici și primejdia. Nu poate fi socotit gnostic, cum s-a crezut o vreme din pricina legăturilor lui cu Cedron, un gnostic sirian, căci nu era nici învățătura despre emanația eonilor, nici pleroma, nici sizighiile, nici Sofia. Dualismul învățăturii lui despre cei doi Dumnezei, disprețul lui față de materie, respingerea Vechiului Testament, rigurozitatea moralei sale, nu trebuie explicate prin o influență gnostică, ci prin concepția lui despre Vechiul și Noul Testament, pornită dintr-o interpretare greșită și unilaterală a doctrinei Sfântului Apostol Pavel despre Lege și Evanghelie. Învățătura lui este strict antiudaică. El vrea să facă din creștinism o religie de sine stătătoare, liberată de orice legătură cu iudaismul, cu Vechiul Testament. Din pricina aceasta aruncă Vechiul Testament, iar din Noul Testament ia numai Evanghelia după Luca, fără genealogie și primele zece epistole, purificate mai întîi de pretinsele falsificări iudaice, ale lui Pavel, pe care-l socotește singurul Apostol care a înțeles bine pe Hristos. După Marcion sînt doi Dumnezei: Dumnezeul Vechiului Testament și Dumnezeul Noului Testament. Dumnezeul Vechiului Testament este un Dumnezeu național iudaic, un tiran pătimaș, setos de putere și avid de cinste; nu este atotștiutor, nici atotputernic; este creatorul lumii și al omului; pretinde ascultare, jertfe, ceremonii; chinuie pe dușmanii Săi pe pămînt și în iad. Acest Dumnezeu va fi nimic la sfîrșitul lumii împreună cu credincioșii Săi. Dumnezeul Noului Testament este infinit superior Dumnezeului Vechiului Testament; este atotputernic, atotștiutor, milostiv, blînd; nu pedepsește, ci iartă și cere numai credință. Înainte de Hristos era necunoscut, necunoscut chiar de Dumnezeul Vechiului Testament. S-a făcut cunoscut lumii în Hristos. Hristos nu s-a născut, ci a apărut așa dintr-o dată, pogorîndu-se din cer în anul al cincisprezecelea al domniei lui Tiberiu și a intrat în sinagoga din Capernaum. Trupul Lui e aparent, după cum aparente sînt și Patimile și moartea Sa. Predica Sa pe pămînt n-a fost decît un atac continuu împotriva Legii, a profeților și a Dumnezeului Vechiului Testament. Acesta, miniat pe Hristos, a pus pe iudei de L-au răstignit. După răstignire s-a pogorit în iad și a biruit pe Dumnezeul Vechiului Testament. În iad a predicat Evanghelia și a vestit mîntuirea. Dar dreptii Vechiului Testament: Avel, Enoh, Noe, etc., socotind că este trimis de Dumnezeul Vechiului Testament, care i-a ispitit și i-a chinuit de atîtea ori, n-au răspuns la chemarea Lui. Au răspuns păcătoșii: Cain, sodomiții, etc., care au ieșit cu El din iad. Din eshatologia creștină. Marcion îndepărta: învierea trupurilor, venirea a doua a lui Hristos, judecata cea de obște. Mîntuirea se dobîndește numai prin credința în Hristos și prin îndepărtarea absolută a căsătoriei, a cărnii și a vinului. Botezul trebuie administrat numai celor necăsătoriți sau divorțați și se poate repeta — cf. **L. Duchesne**, op. cit., 182-6. — **J. Tixeront**, op. cit., 206-11. — **Euseviu Popovici**, op. cit., 317-8. — **J. P. Kirsch**, op. cit., 196-8. — **J. P. Junglas**, *LThK*, VI, 875. — **Funk-Bihlmeyer**, op. cit., 138-40. — **T. M. Popescu**, **Pr. T. Bodogae**, **G. Gh. Stănescu**, op. cit., 123-5. — **Harnack**, într-o monografie asupra lui Marcion (*Marcion., Das Evangelium vom fremden Gott. Texte und Untersuchungen*, XLV, Leipzig, 1921, ed. II, 1924) a încercat să reabiliteze și omul și opera. Face din Marcion un al doilea Pavel, un autentic interpret al Evangheliei; vede în el un Luther al Bisericii primare. Lucrarea lui Harnack s-a bucurat

de un mare succes. În trei ani au apărut două ediții. E contestabil dacă Harnack, cu tot talentul lui și cu toată știința lui, a reușit să facă din ereticul Marcion un autentic creștin; dar e incontestabil că lucrarea lui a avut o influență nefastă asupra spiritului poporului german.

42. Ideea aceasta o va dezvolta Sfântul Ioan Gură de Aur mai târziu în cele opt cuvântări către iudei (MG. 48, 813-942), în care demonstrează pe temeiul Scripturilor Vechiului Testament și al istoriei, că odată cu distrugerea templului din Ierusalim, cultul iudaic a încetat.

43. Sabelie a fost un eretic antitrinitar modalist. Originar probabil din Cirenaica, a început să-și predice rătăcirea în Roma, pe timpul papilor Zefirin (199-217) și Calist (217--222). Excomunicat din Biserică, s-a dus în Egipt unde a continuat răspândirea ereziei sale. Sabelie neagă dogma Sfintei Treimi. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur spune că Sabelie nu e întru nimic mai bun decât iudeii. După Sabelie, Sfânta Treime nu are o existență reală, ci una modală, Unicul Dumnezeu are trei moduri de apariție și trei moduri de lucrări în cursul istoriei: ca Tată este creator, ca Fiul este mântuitor, iar ca Duh Sfânt este sfințitor. Sabelianismul a renăscut în protestantism: în socinianism, în swedenborgianism, ca și în sistemul panteist al lui Schleiermacher, Schelling, etc. — cf. J. P. Kirsch, op. cit., 280-1. — E. Popovici, op. cit., 338. — A. Stohl LThK, IX, 52-3. — T. M. Popescu, Pr. T. Bodogae. G. Gh. Stănescu, op. cit., 135-6.

44. Arie s-a născut în Libia pe la mijlocul secolului al doilea și a fost ucenic al preotului Lucian din Antiohia († 312) și prin el discipol al ereticului Pavel din Samosata. Stabilizat în Alexandria este amestecat ca laic în schisma meletiană; întors în sinul Bisericii este hirotonit diacon de către Petru al Alexandriei († 311); a fost însă caterisit îndată, pentru că s-a alăturat din nou schismei meletiene. Datorită talentului său oratoric, culturii sale filozofice, asprimei moravurilor sale, supleței spiritului său, care putea, după expresia lui Epifanie, ca un șarpe viclean să înșele orice inimă fără răutate, reușește să fie făcut de Ahila (311-312), urmașul lui Petru, preot la cea mai de vază biserică din Alexandria. Incepând din 315, sub episcopul Alexandru al Alexandriei (312-328), la alegerea căruia, după Filostorgiu, a contribuit mult, Arie începe să-și răspândească prin predici, scrisori, cîntece, iar mai târziu prin o scriere proprie, Thalia (Os-pățul) ideile lui rătăcite, care au turburat cumplit vreme îndelungată Biserica. Alexandru al Alexandriei a căutat la început, cu duhul blîndeței, să-l îndepărteze de rătăcirile sale. Incercarea rămînînd fără rezultat, a adunat, în 321 sau 323, după alții 318, un sinod mare alcătuit din 100 episcopi egipteni, care l-au osîndit și exclus din Biserică. Încăpățînat și ambițios cum era, nu s-a potolit și prin relațiile de prietenie ce le avea cu diferiți oameni influenți, a iscat război în Biserică. Împăratul Constantin cel Mare (306-337), pentru a face pace în Egipt a trimis pe Osie al Cordovei cu scrisori lui Alexandru și Arie, cerîndu-le să pună capăt neînțelegerii. Scrisorile împăratului n-au avut efectul așteptat. De aceea Constantin a convocat un sinod ecumenic. Sinodul s-a ținut la Niceea în 325. La acest sinod a luat parte tot ce a fost mai sfînt și mai de seamă în Biserică. Cei 318 Sfinți Părinți de la acest sinod au osîndit învățătura lui Arie, iar pe Arie și pe partizanii săi i-a anatematizat. Dar Arie nu s-a lăsat nici acum. Incepe prin prieteni să țeară o urzeală de intrigi pe lângă curtea împărătească, să plăzmușască mărturisiri de credință fățarnice. Reușește să determine pe împărat să exileze pe Sfântul Atanasie (328-373), marele lui adversar, și să hotărască primirea lui în Biserică. Dar în ajunul duminicii în care urma să aibă loc primirea sa oficială, degetul lui Dumnezeu îi-a lovit pe Arie și a murit într-un closet public din Constantinopole (336). Erezia lui Arie este un amestec din toate rătăcirile de mai înainte de el. Unește subordinaționismul sau antitrinitarismul dinamic al lui Pavel din Samosata cu emanaționismul gnostic, cu dialectica lui Aristotel și cu idei platonice. După Arie este un singur Dumnezeu, absolut transcendent, necreat, fără de început, veșnic. Tot ce există în afară de El, de acest Dumnezeu unic, este creat din nimic prin voința Lui. Voind să creeze lumea, Dumnezeu a creat mai dinainte o ființă superioară, intermediară între Dumnezeu și lume, Cuvîntul. Cuvîntul nu s-a născut din ființa lui Dumnezeu, ci a fost trasă din nimic prin voința lui Dumnezeu. Astfel Cuvîntul nu este veșnic, căci a fost un timp cînd nu era. Următoarele cuvinte ale lui Arie, din lucrarea sa Thalia, rezumă întreaga lui doctrină: *ἐξ οὐκ ὄντων γέγονε, καὶ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ οὐκ ἦν πρὶν γένηται, ἀλλ' ἀρχὴν τοῦ κτίσθαι ἔσχε καὶ αὐτός*. [Cuvîntul] a fost făcut din neființă și era un timp cînd nu era și nu era înainte de a se face, ci a avut și El început existen-

ței». Cuvîntul este Fiu al lui Dumnezeu numai prin har, așa cum au fost și dreptii. Nu este Dumnezeu adevărat, ci străin și întru totul neasemănător Tatălui. Este o creatură, dacă se vrea o creatură perfectă, care a crescut în har și în merite și a ajuns vrednic de a fi slăvit. A fost creat pentru două scopuri: să creeze lumea și să mîntuie pe oameni. Pentru a mîntui pe oameni Cuvîntul s-a intrupat, dar a luat un trup fără suflet, căci Cuvîntul a luat locul sufletului — cf. L. Duchesne, op. cit., II, 125-50. — J. Tixeront, op. cit., II, 19-31. — J. P. Kirsch, op. cit., 372-6. — A. Stohr, LthK. I, 651-2. — Funk-Bihlmeyer, op. cit., 226-9. — T. M. Popescu, Pr. T. Bodogae, G. Gh. Stănescu, op. cit., 210-14. — D. S. Balanos, *Πατρολογία*, Atena, 1930, 221-8.

45. Pavel din Samosata a fost episcopul Antiohiei între 260-268, dar în același timp și vice rege al reginei Zenobia a Palmirei, care avea stăpînire și peste Siria. Pavel era un om ahtiat după onoruri, fast, bani și plăceri. Asta nu l-a împiedecat să se ocupe și cu teologia și să ajungă reprezentantul cel mai de seamă al ereticilor antitrinitari dinamici. S-au ținut trei sinoade la Antiohia împotriva lui, între 264 și 268. Ultimul sinod l-a osîndit și l-a depus din scaun. Pentru a păstra unitatea absolută a ființei și persoanei lui Dumnezeu, Pavel din Samosata învață că Logosul nu este o persoană, ci o simplă putere a lui Dumnezeu. Identică cu înțelepciunea lui Dumnezeu și cu Duhul Sfînt, născută, dacă se vrea, chiar din eternitate din Tatăl; este o facultate a Tatălui, așa cum este și cuvîntul la om. Această putere a lui Dumnezeu a locuit în omul Iisus, născut din Fecioara Maria, ca într-un templu, așa cum a locuit și în Moisi și în profeți, dar într-un grad cu mult mai mare. Unirea între Cuvîntul și Iisus Hristos nu este ființială, căci «altul este Iisus Hristos și altul Cuvîntul». Iisus Hristos nu este deci Dumnezeu. Dar pentru că în El a locuit puterea lui Dumnezeu, pentru că a atins perfecțiunea morală, pentru că ne-a mîntuit, Iisus Hristos poate fi numit Dumnezeu — cf. E. Popovici, op. cit., 335-7. — J. P. Kirsch, op. cit., 324-5. — Funk-Bihlmeyer, op. cit., 145-6. — J. P. Junglas, LthK, VIII, 16-7. — T. M. Popescu, Pr. T. Bodogae, G. Gh. Stănescu, op. cit., 133-4.

46. Psalmi, 35, 6.

47. II Corinteni, 11, 6.

48. Faptele Apostolilor, 19, 12.

49. Faptele Apostolilor, 20, 7-12.

50. Faptele Apostolilor, 14, 8-18.

51. II Corinteni, 12, 2-4.

52. II Corinteni, 11, 23-28.

53. Galateni, 1, 17.

54. Romani, 9, 3.

55. Faptele Apostolilor, 14, 19; II Corinteni, 11, 25.

56. II Corinteni, 11, 6.

57. Isocrate, orator atenian. a trăit între 436 și 338 înainte de Hristos. A fost elevul sofistilor Prodicos și Gorgias și al lui Socrate. A deschis o școală de elocință, celebră în toată Grecia. Ne-au rămas de la el 21 de discursuri, dintre care celebru e «Panegiricul Atenei». Discursurile lui se disting prin armonia frazei și ritmul oratoric.

58. Demostene a fost cel mai strălucit orator grec. A trăit între anii 384 și 322 înainte de Hristos. Demostene demonstrează prin viața și prin opera sa că nu te naști orator, ci ajungi prin muncă și străduință. Era gîngav din naștere. Pentru a-și corecta defectul vocal, declama bucăți întregi cu gura plină de pietricele. Avea vocea slabă. Pentru a-și întări glasul se ducea pe malul mării și se lua la întrecere cu vuietul valurilor. Pentru ca să nu iasă între oameni și să fie silit să stea în casă ca să studieze, își rădea jumătate de cap. Și așa, închis în casă, luni întregi medita, se exercita compunînd discursuri pentru orice ocazie, citea, scria. Se spune că în aceste retrageri ale sale a copiat de opt ori pe Tucidide. Ne-au rămas de la el vreo 60 de discursuri, dintre care celebre sînt discursurile împotriva lui Filip al Macedoniei, numite «Filipicele», și discursul «Pentru Cunună». Stilul său este un model de puritate și concizie. Elocința sa este convingătoare; în ea se simte puterea și viața.

59. Tucidide, cel mai mare istoric grec, a trăit între 460 și 395 înainte de Hristos. În lucrarea sa «Istoria războiului peloponezian», Tucidide vedește nu numai un mare istoric dublat de un filozof, care caută să descopere în evenimentele istorice legile și cauzele lor, dar și un mare artist cu un stil strălucitor prin conciziunea și gravitatea sa.

60. Platon, celebrul filozof grec, care a trăit între 429 și 347 înainte de Hristos. A fost elevul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Opera sa filozofică este alcătuită din dialoguri, în care Socrate este personajul principal. Ne-au rămas de la el 42 dialoguri, din care 15 sînt apocrife. Filozofia este idealistă și are ca metodă dialectica. Prin dialectică, adică prin eliminarea deosebirilor dintre existențe și prin descoperirea asemănărilor, se ajunge la idei, tipuri pure ale fiecărui grup de existențe. Aceste idei au o ierarhie; în fruntea lor este ideea supremă, ideea de bine, identificată cu Dumnezeu. Ideea de bine, principiul întregii existențe, este pentru lumea ideilor ce este soarele pentru lumea fenomenelor.

61. Elogiind astfel pe acești scriitori ai antichității, Sfîntul Ioan Gură de Aur are în vedere numai forma în care și-au turnat gîndirea lor, nu însă și gîndirea lor, pentru care, în opoziție cu Părinții Capadocieni, nu are nici o prețuire.

62. Sfîntul Ioan Gură de Aur înțelege aici prin «știință» învățătura creștină, știința teologică, nu știința profană.

63. Faptele Apostolilor, 9, 22.

64. Faptele Apostolilor, 9, 29.

65. Faptele Apostolilor, 9, 30.

66. Galateni, 2, 11-14.

67. Faptele Apostolilor, 17, 34.

68. Faptele Apostolilor, 20, 7-12.

69. Ceea ce admirase la Pavel, aceea a făcut și Sfîntul Ioan Gură de Aur toată viața lui: a tîlmăcit Scripturile!

70. Faptele Apostolilor, 17, 18-20. Epicurienii sînt discipolii filozofului grec Epicur, care a trăit între anii 341 și 270 înainte de Hristos. Sistemul său filozofic, sensualist, naturalist, materialist, atomist și utilitarist, este opus platonismului și aristotelismului. După Epicur, supremul bine este plăcerea, dar nu plăcerea senzuală, de moment, ci plăcerea de durată pe care o dobîndește omul prin cumpătare, prin evitarea plăcerilor costisitoare și a pasiunilor vătămătoare. Cu toate acestea, și pe vremea lui Horațiu și astăzi, prin epicurian se înțelege un om care urmărește numai satisfacerea plăcerilor sensuale.

71. Stoicii sînt discipolii filozofului Zenon, care a trăit pe la sfîrșitul secolului IV înainte de Hristos. Intreaga filozofie stoică este străbătută de o idee: ideea de forță. Forța guvernează totul, este sufletul lumii, este Dumnezeu; pătrunde materia, umple spațiul, creează mișcarea și armonia din univers. Supremul bine moral, virtutea, se dobîndește tot prin forță, prin efortul personal al omului.

72. Faptele Apostolilor, 14, 12.

73. Faptele Apostolilor, 14, 8-18.

74. Hermes era zeul elocinței.

75. Faptele Apostolilor, 14, 12.

76. II Corinteni, 10, 5.

77. II Corinteni, 11, 2.

78. I Timotei, 4, 13.

79. I Timotei, 4, 16.

80. II Timotei, 2, 24.

81. II Timotei, 3, 14-15.

82. II Timotei, 3, 16-17.

83. Tit, 1, 9.

84. Coloseni, 3, 16.

85. Coloseni, 4, 6.

86. I Tesaloniceni, 5, 11.

87. I Timotei, 5, 17.

88. Matei, 5, 19.

89. Faptele Apostolilor, 20, 31.

CARTEA V-a

1. MG, 48, 671-8.

2. Cartea a patra, capitolul 6, p. 82.

3. Sofiștii au fost filozofii-retori din secolul al cincilea înainte de Hristos și pînă în secolul al patrulea după Hristos. Ei umblau din oraș în oraș și vindeau pe bani știința lor tinerilor doritori de înțelepciune. Cei mai celebri sofiști și dascăli ai sofiștilor au fost sofiștii din secolul al cincilea dinaintea de Hristos: Protagoras, care făcea din om măsura tuturor lucrurilor, și Gorgias, care învăța că nu

putem cunoaște niciodată adevărul lucrurilor, ci numai aparența lor. De la aceste principii puse de maștri nu mai era decît un pas pînă la afirmația că nimic nu-i adevărat, că totul e permis sau pînă la încercarea de a prezenta răul drept bine și binele drept rău. Și aceasta o făcea majoritatea sofiștilor. De aici și proaspăta lor faimă.

4. Coloseni, 4, 6.

5. In secolul al patrulea credincioșii subliniau cu aplauze cuvintele predicatorilor. O urmă a vechilor aplauze sînt astăzi cuvintele «Să trăiți!» sau «Să ne trăiești, Părinte!», de la sfîrșitul predicii. Despre aplauzele în biserică din timpul predicii a scris Joh. Zellinger, Der Beifall in der altchristl. Predigt, în: Festgabe Alois Knöpfler zur Vollendung des siebzigsten Lebensjahr..., hersg. von. M. Gietl und G. Pfeilschifter. Freiburg i. Br., 1917, 403-415.

CARTEA VI-a

1. MG, 48, 677-92.
2. Cartea a treia, capitolul 17.
3. Evrei, 13, 17.
4. Matei 18, 6.
5. I Corinteni, 8, 12.
6. Iezechiel, 33, 3.
7. Iezechiel, 33, 6.
8. Galateni, 2, 20.
9. Matei, 22, 11-13.
10. Matei 5, 13.
11. I Timotei, 3, 2-4.
12. II Corinteni, 8, 20.
13. II Corinteni, 8, 21.
14. Matei, 25, 24-30.
20. Ostaș pedestru, greu înarmat cu coif, platoșă, apărătoare pentru flurele picioarelor, pavăză mare, sabie și sulită.
21. Filipeni ,2, 1.

LA TREI SUTE DE ANI DE LA MOARTEA MITROPOLITULUI VARLAAM AL MOLDOVEI

Spre sfârșitul anului 1957 se împlinesc trei veacuri de când Varlaam, Mitropolitul Moldovei s-a dus «în casa cea de lut a moșilor săi»¹⁾. Precum se știe, acest ierarh este cunoscut pe întreg cuprinsul patriei noastre mai ales prin *Cazania* imprimată de el în anul 1643 și retipărită de mai multe ori după aceea.

SCURTA PRIVIRE ASUPRA FRĂMINTĂRILOR RELIGIOASE DIN BISERICA ORTODOXĂ ÎN SECOLUL XVII. La trecerea a trei sute de ani de la moartea sa, e bine să ne amintim, mai întâi că veacul al XVII-lea, în care a trăit mitropolitul Varlaam este timp de mari frământări teologice. Confesiunile creștine apusene: romano-catolică și protestantă — sub forma calvină, mai cu seamă — încearcă pătrunderi în răsărit; prima căutînd să cîștige noi aderenți, iar cea de a doua, solicitînd, mai ales, ajutorul Bisericii Ortodoxe în lupta ce ducea cu romano-catolicismul. Cu sprijinul regelui Sigismund al III-lea al Poloniei (1587-1632), Biserica papală reușește în ultimul deceniu al secolului al XVI-lea, să atragă la unire pe rutenii supuși Coroanei polone²⁾. După acest succes, ea face propagandă intensă în țările ortodoxe, începînd din Egipt și pînă la Marea Baltică.

Alături de ei, calvinii susținuți de conducerea unor state apusene (Olanda, Elveția și Anglia) își sporesc și ei activitatea printre ortodocși. Influența lor crește mai ales în jurul scaunului Patriarhiei Ecumenice, unde patriarhul Chiril Lucaris a trebuit să se alieze cu ei, spre a stăvili propaganda iezuită. Calvinii, însă, abuzînd de prietenia acestui ierarh, publică în latinește (în 1629) și în grecește (în 1633), la Geneva, o *Mărturisire* a credinței lor, pe care i-o atribuie lui³⁾. Aceasta, fiind plină de învățături protivnice Ortodoxiei, a provocat, cum era de așteptat, mari frământări teologice în lumea răsăriteană, căci ea era folosită atât de romano-catolici, — care căutau să acuze Biserica ortodoxă de alunecări de la dreapta credință, — cît și de protestanți care încercau să prezinte învățătura lor ca adevărată și asemănătoare cu cea a Bisericii de Răsărit.

În fața acestei situații, Biserica ortodoxă a luat poziție, lămurind învățătura ei și față de papistași și față de protestanți. Sinoade ținute la Constantinopol, Iași, și Ierusalim au cercetat și aprobat mărturisiri de credință ortodoxă și au respins învățăturile greșite ale confesiunilor apusene⁴⁾.

Cînd, din pricina vitregelor întîmplări ale vremii, Ortodoxia era pe cale de a fi sufocată, se arată în Chiev duh de viață nouă, care, sub îndrumarea lui Petru Movilă, român de neam, «devine factorul principal în viața culturală a popoarelor ortodoxe»⁵⁾. Noul curent de spiritualitate ortodoxă, plecat din școala întemeiată de Petru Movilă, radiază în chip binefăcător în toată lumea pravoslavnică, contribuind foarte mult la stăvilirea propagandei papistașe și calvine. Tot odată prin inițiatorul său, acest curent dă Bisericii Ortodoxe o *Mărturisire* de credință, primită aproape pretutindeni⁶⁾.

1. Varlaam, mitropolitul Moldovei, *Cazania* (prefața), ed. J. Byck, București, 1943, p. 5.

2. Este vorba de unirea de la Brest din anul 1596, pentru care, vezi E. Popovici, *Istoria bisericească universală și statistica bisericească*, vol. IV, ed. II, București 1928, p. 351-5.

3. I. Mihalcescu, *Les idées calvinistes du patriarche Cyrille Lucaris*, în *Studii Teologice*, III (1932), p. 3-16; Pr. Teodor Bodogae, *Din istoria Bisericii Ortodoxe de acum 300 de ani*, Sibiu 1943, p. 29-62 (cu literatura respectivă asupra problemei).

4. Vezi pentru ele: *Istoria bisericească universală*, Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice, II, București 1956, p. 319-324.

5. Stefan Ciobanu, *Istoria Literaturii române vechi*, I, București 1947, p. 260.

6. Preotul Nicolae M. Popescu, *Pomenirea de trei sute de ani a sinodului de la Iași*, București 1943; Același, *Pomenirea Mitropolitului Petru Movilă și a sinodului de la Iași*, în

INCERCARI DE A CONVERTI LA CALVINISM PE ROMINII DIN ARDEAL IN SECOLUL XVII. Cum e și firesc aceste frământări din sinul Ortodoxiei s-au făcut simțite și în țările noastre. Către începutul veacului al XVII-lea, în Ardeal se intensifică presiunile de convertire a românilor la calvinism. Principele **Gabriel Bethlen** (1613-1629) merge atât de departe în încercarea sa, încât se adresează chiar patriarhului ecumenic Chiril Lucaris, cerându-i să-l ajute «pentru trecerea românilor ardeleni de la Ortodoxie la calvinism»⁷). Patriarhul îi refuză însă ajutorul solicitat, deoarece socotea că, ajutând pe Principe în acest lucru, ar face un mare păcat, «pe care toate chinurile de pe pământ nu l-ar putea ispăși»⁸).

Mergându-se pe această cale a încercării de a converti pe români la calvinism, în anul 1640, cu învoirea Principelui **Gheorghe I. Rácóczy** (1630-1648), s-a tipărit în satul **Prisaca** de lângă **Bălgrad** un **Catehism calvinesc**, care a fost larg răspândit în popor⁹). Nici acest Catehism însă și nici numeroasele condițiuni din ce în ce mai «umilitoare» și «potrivnice Bisericii ortodoxe românești»¹⁰), puse de calvini ierarhilor ardeleni, la înscăunare, n-au avut rezultatul dorit de aceștia, deoarece români n-au vrut să-și lase legea străbună.

DESPRE MIȘCAREA CULTURALĂ DIN PRINCIPATELE ROMINE IN SEC. XVII. În această atitudine de rezistență împotriva silnicei propagande calvine, ei au fost încurajați de frații lor din Țara Românească și Moldova care în această vreme, au avut noroc de cîrmuirea voievozilor **Matei Basarab** și **Vasile Lupu**, sub a căror domnie țările noastre au realizat însemnate progrese, mai ales în domeniul cultural. Este știut că și unul și altul dintre ei s-a îngrijit, în chip deosebit, de cele religioase, zidind biserici și mînăstiri¹¹), înființînd școli și tipografii și imprimînd cărți de slujbă sau cu conținut teologic. Ceva mai mult: **Vasile Lupu** a căutat să ridice cît mai sus în ochii lumii ortodoxe, biserica țării sale. El se socotea chiar ca un urmaș al împăraților bizantini, în ceea ce privește protejarea bisericilor creștine din răsărit. De multe ori s-a amestecat în treburile patriarhiilor din Orient, punînd cuvînt greu la alegerea unor ierarhi în scaunele lor. Avînd posibilități materiale, deseori el a ajutat bisericile scăpătate din răsărit, plătindu-le datoriile și împlinindu-le cele necesare¹²).

În afară de aceste fapte prielnice dezvoltării mișcării culturale din țările românești, neamul nostru a avut și norocul ca în acest veac să se ridice din sinul său bărbați luminați, care, prin activitatea lor, au contribuit foarte mult la buna reușită a acestei mișcări. Din rîndul acestora, pomenind numai pe cei ce au avut preocupări teologice vom aminti din Țara Românească pe acel «boiar'n cinstit și slovesnicu și a toată destoinicia și înțelégéria harnicu, dreptu pravoslavnicu creștin»¹³), care a fost **Udriște Năsturel** (1597-1659¹⁴), cumnatul lui **Matei Basarab**; pe mitropoliții **Teofil** (1637-48) și **Ștefan** (1648-53; 1655-1668¹⁵), luptători pentru introducerea limbii românești în biserică și pe mult talentatul **Antim Ivireanul** (1708-16)¹⁶); iar din **Moldova** doar pe mitropolitul **Varlaam**, cel ce a grăit poporului pe limba sa, prin **Cazania** tipărită în anul 1643, pe mitropolitul **Dosoftei** († 1694)¹⁷),

Bis. Ort. Rom., LX (1942), p. 387-402; Același, *Mărturisirea Ortodoxă 'Ορθόδοξος 'Ομολογία* (Introducere), București 1942, p. XXI-XLVIII (cu indicații bibliografice asupra problemei).

7. Ștefan Meș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a Românilor din Transilvania și Ungaria*, I, ed. II, Sibiu 1935, p. 190-2; I. Lupaș, *Documente istorice transilvane, I (1599-1699)*, Cluj 1940, p. 177-180; Preotul Niculae M. Popescu, *Chiril Lucaris și Ortodoxia română ardeleană*, București 1946, passim.

8. I. Lupaș, *Documente istorice transilvane*, I, p. 179.

9. Șt. Meș, *op. cit.*, p. 392 sq.

10. Șt. Meș, *op. cit.*, p. 202.

11. Pentru **Matei Basarab**, vezi Const. C. Giurescu, *Matei Basarab, cel mai mare ctitor bisericesc al neamului nostru*, în *Prinos Patriarhului Nicodim la sărbătorirea a optzeci de ani de vîrstă*, București 1946, p. 167-176; iar pentru **Vasile Lupu**, vezi Același, *Istoria Românilor*, III, 1, ed. II, București 1944, p. 92 sq.

12. N. Iorga, *Vasile Lupu ca următor al împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopole și a Bisericii Ortodoxe*, în *Anal. Acad. Rom.*, ist., ser. II, t. XXXVI (1913-14), p. 207-236; Același, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a Românilor*, I, ed. II, București 1929, p. 302 sq.; Același, *Istoria Românilor, VI (Monarhii)*, București 1938, p. 99 sq.; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 101 sq.; Pr. Teodor Bodogae, *op. cit.*, p. 116 sq.

13. N. Iorga, *Istoria Literaturii, religioase a Românilor pînă la 1688*, București 1904, p. 153.

14. Pentru el, vezi Dr. George Pascu, *Istoria literaturii române din secolul XVII*, Iași 1922, p. 74-77.

15. Pentru Mitropolitul Ștefan, vezi George I. Negulescu, *Ștefan I-ii Mitropolitul Ungro-Vlahiei. 1647-1668*, București 1900.

16. Vezi pentru el: *240 de ani de la moartea de mucenic a lui Antim Ivireanul*, în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), nr. 8-9.

17. Să se vadă pentru el: Ștefan Ciobanu, *Dosoftei Mitropolitul Moldovei*, Iași 1918.

cel ce a trimis în mijlocul neamului său psalmii lui David versificați în românește și pe spătarul Nicolae Mălescu, (1638-1708) care, în activitatea sa multilaterală, a avut și preocupări teologice¹⁸). Toți acești bărbați au arătat deosebit interes pentru problemele religioase ce se dezbăteau în acele vremi, și, prin activitatea lor, au făcut ca teologia românească să fie cunoscută și apreciată și dincolo de hotarele țării lor. Și la noi deci, ca și în alte părți ale lumii creștine, secolul al XVII-lea cunoaște aceleași frământări pentru lămurirea și păstrarea în toată curățenia ei, a teologiei ortodoxe.

Și cum întru aceasta se simțea și nevoia unor cărți tipărite, susținătorii acestei largi mișcări culturale s-au îngrijit de au înființat pe pământul românesc mai multe tipografii. De sub teascurile acestora au ieșit numeroase cărți românești, care au culminat cu monumentală Biblie tipărită la București în anul 1688.

Firește, fiecare din bărbații înșirați mai sus, are partea sa de merit în reușita mișcării culturale de la noi din secolul al XVI-lea. În cele de mai jos vom înfățișa numai activitatea desfășurată de Mitropolitul Varlaam al Moldovei, de la a cărui moarte se împlinesc acum 300 de ani.

VIAȚA ȘI ACTIVITATEA MITROPOLITULUI VARLAAM, FAMILIA. Mitropolitul Varlaam s-a născut probabil către începutul ultimei decade a secolului al XVI-lea¹⁹) în satul Capotești — azi dispărut — din ținutul Putnei²⁰). Se trăgea dintr-o familie numită Moțoc, care, după unii, ar fi aceeași cu a vornicului Moțoc din timpul lui Alexandru Lăpușeanu și deci ierarhul nostru s-ar coborî dintr-un neam boieresc²¹). După alții însă — și se pare cu mai multă dreptate — Varlaam se trăgea dintr-un neam de răzeși din Putna²²), unde numele Moțoc e des întâlnit²³), în acest caz, familia sa este deosebită de a vestitului vornic. Nu se cunosc numele părinților săi și nici ale altor înaintași, căci, de bună seamă, nici unul din ei nu va fi fost cinstit cu vreun rang boieresc.

Actele vremii dau însă la iveală alți membri ai neamului său, care, de multe ori, cu îndreptățită mândrie, își arată gradul de rudenie cu «părintele Varlaam mitropolitul». A avut ierarhul nostru doi frați: pe Ștefan și pe un altul «răzeș în părțile botoșenene», al cărui nume nu se cunoaște și două surori: Caterina și Nastasia²⁴).

Din primii ani ai vieții mitropolitului Varlaam nu se cunoaște absolut nimic. Nu se știe nici ce nume va fi purtat ca mirean. Se crede numai că în tinerețe a avut puțină să-și agonisească o aleasă cultură, ajungând să cunoască limbile greacă, slavonă²⁵) și după unii, și latinească²⁶). E probabil ca Varlaam să fi mers și la vreuna din școlile aceluși timp, aflate dincolo de hotarele Moldovei, unde, de altfel, a învățat și Grigore Ureche, ridicat și el tot din mijlocul răzeșilor Țării de jos²⁷).

18. Pentru el, vezi E. Picot, *Nicolas Spathar Mălescu*, în E. Legrand, *Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au XVIIe siècle*, Paris, 1896, p. 62-104; Const. C. Giurescu, *Nicolae Mălescu Spătarul*, București 1927.

19. Dacă în septembrie 1632 el ar fi avut 35-40 de ani, vîrstă cerută, de obicei, pentru a fi hirotonit arhieru (vezi Nicodem Mălaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București 1915, p. 214), atunci s-a putut naște în ultima decadă a sec. al XVI-lea. Vezi și: I. Lupăș, *Mitropolitul Varlaam al Moldovei, 1632-1653*, în *Studii, conferințe și comunicări istorice*, II, Cluj 1940, p. 258.

20. Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 104. În partea a doua a acestei lucrări (apărută în 1946), d-se arată că Varlaam s-a născut „în satul Purcelești, după alții în Cofești (ambele în Putna)” (p. 859). După Augustin Z. N. Pop, Varlaam „era din mahal argilos al Boloteștilor”, o așezare care „se găsește pe mahal Putnei, între satele Măgura și Putna, nu departe de Capotești, unde Varlaam stăpînea ocine” (vezi *Neamul Mitropolitului Varlaam al Moldovei*, în *Bis. Ort. Rom.*, LVII (1939), p. 315 și notă.

21. Șt. Dinulescu, *Notițe despre viața și activitatea Mitropolitului Moldovei Varlaam, 1632-1653*, în rev. *Candela*, an. IV (1885), p. 694; Ioan Andreescu, *Varlaam al II-lea Mitropolitul Moldovei (1632-1653)*, București 1897, p. 33. Vezi și N. Iorga, *Istoria Românilor*, VI, p. 130, unde zice că Varlaam era „din neamul, odinioară de mari boeri, conspiratori și ostași, plătindu-și cu capul cutezanțele, Moțoc”.

22. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 304; Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 145 și ed. II: *Istoria Literaturii Românești*, I, București 1925, p. 252; Sextil Pușcariu, *Istoria Literaturii Române. Epoca Veche*, ed. II, Sibiu 1930, p. 100; I. Lupăș, *op. cit.*, p. 257; Augustin Z. N. Pop, *op. cit.*, p. 315; N. Cartoian, *Istoria Literaturii Române Vechi*, II, București 1942, p. 109; Șt. Ciobanu, *Istoria Literaturii Române Vechi*, I, p. 259; D. Murărașu, *Istoria Literaturii Române*, ed. III, București 1943, p. 44.

23. Augustin Z. N. Pop, *op. cit.*, p. 316.

24. *Ibidem*.

25. D. Russo, *Studii istorice greco-române*, I, București 1939, p. 229; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 109; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 259.

26. Șt. Dinulescu, *op. cit.*, p. 696.

27. Șt. Dinulescu, *ibidem*; Florea Mureșanu, *Cazania lui Varlaam, 1643-1943*, Cluj 1944, pag. 4.

Și aceasta cu atât mai mult cu cât în mînăstirea Secul, unde ierarhul nostru a trăit mare parte din viața sa, «nu se constată — în acea vreme — o viață culturală»²⁸⁾, deosebită, deoarece sfîntul locaș era la începutul său.

VARLAAM CALUGAR LA MINĂSTIREA SECUL. La o dată necunoscută pînă acum, Varlaam și-a îndreptat pașii spre mînăstirea Secul, ctitorie de pe la sfîrșitul secolului al XVI-lea sau începutul celui următor a marelui vornic al Țării de jos Nestor Ureche și al soției sale Mitrofana, părinții cronicarului Grigore Ureche²⁹⁾. Se pare că el a fost unul din primii călugări ai acestui sfînt lăcaș³⁰⁾. Cît timp a trăit în mînăstire, el a reușit să adune în jurul său un mănunchi de tineri monahi, din care, mai apoi, unii au avut rosturi în conducerea Bisericii moldovenești, cum sînt: mitropoliții Sava (†1664) și Ghedeon (1664-71), episcopii Ioan de Roman (1674-85), Mitrofan de Huși și Roman (1642)³¹⁾, Atanasie moldoveanul egumenul mînăstirii Snagov de lîngă București (1674-78)³²⁾ și alții.

Calitățile sale îl impun și se poate ca înainte de anul 1613³³⁾, cînd episcopul de Roman, Mitrofan I (1608-13), dînd paretisis, se retrage la Secul, să fi fost făcut stareț al acestei mînăstiri, după unii cu ajutorul mitropolitului Anastasie Crimca (1608-1617)³⁴⁾. În această calitate e pomenit cu numele, pe cît se știe, doar într-un singur document, care din nefericire nu este datat. Prin acest act slavon, păstrat în secolul trecut printre hîrțile mînăstirii Neamț, Mitrofan I episcopul de Roman — retras înainte de 30 martie 1613 la Secul — împreună cu «eromonahul Varlaam igumen, eromonah Nichifor, eromonah Teofan, eromonah Ioan, eromonah Silevestru, monahul Athanasie și alții tot soborul de la svînta mînăstire anume Secul de la mare pînă la mic» stabilesc hotarul dintre chinovia lor și mînăstirea Neamțu, ca «să nu (mai) aibă frații de la monastirea Neamțului nici o ceartă sau proces despre noi, pentru acel hotar mai sus scris», ci «să fie între noi bună pace, pînă la a noastră săvîrșire (și) pînă cînd vor sta amîndouă mînăstirile», fiindu-le lor (călugărilor nemțeni) «despre noi pace și odihnă»³⁵⁾.

Repetăm: acesta este singurul loc în care ierarhul nostru e amintit nominal ca stareț al ctitoriei lui Nestor Ureche. Dar dacă, precum se crede, Varlaam a stat în fruntea acestui sfînt lăcaș pînă cînd a fost ales mitropolit³⁶⁾, atunci tot el trebuie să fie și acel egumen, care, împreună cu «întregul sobor de la sfînta mînăstire Secul», apare într-un șir de acte ale acestui sfînt lăcaș de după anul 1612, prin care se obține de la domnie întărirea stăpînirii mînăstirii peste felurite proprietăți³⁷⁾.

Dar ieromonahul Varlaam nu s-a îngrijit numai de cele materiale ale acestui proaspăt lăcaș de cuvioșie, ci a căutat să facă să înflorească aci și floarea cea frumoasă a științei de carte.

Din rodul acestei vremi de trudă cărturărească, se cunoaște azi tîlmăcirea romînească a «întăritoarei opere pentru viața ascetică»: **Leastvița sfîntului Ioan Scărarul**, pe care o avea gata prin anul 1618. Cartea, un volum în octavo cuprinzînd 287 file (574 pagini), cu textul pe două coloane: slavonește și romînește, se tîlmăcea «de către smeritul între călugări Varlaam, preutul bisericii Sf. Ioan Botezătorul din sfînta mînăstire Secul»³⁸⁾. În prefață, tîlmăcitorul spunea, printre

28. N. Iorga, *Istoria Romînilor*, VI, p. 130. De observat că altădată N. Iorga spune că Varlaam „și va fi căpătat toată învățătura și doința-i deosebită de a ceti și scrie... la mînăstirea Secul” (vezi *Ist. Lit. Rom.*, p. 146 și ed. II, p. 252).

29. Pentru mînăstire, vezi: Melchisedec, *Episcopul Romanului, Notițe istorice și arheologice adunate de pe la 48 monastiri și biserici antice din Moldova*, București 1885, p. 12-14; N. Iorga, *Inscripții din bisericile Romîniei*, I, București 1905, p. 29-30; Același, *Sate și mînăstiri din Romînia*, București 1905, p. 120-125; Același, *Guide historique de la Roumanie*, II-e éd., Bucarest 1936, p. 114; Const. St. Bilciurescu, *Monastirile și bisericile din Romînia*, București 1890, p. 173-6; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 23.

30. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 304; Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 146 și ed. II, p. 252.

31. Pentru acești elevi, vezi N. Iorga, *Guide historique de la Roumanie*, p. 114.

32. N. Iorga, *Studii și documente cu privire la Istoria Romînilor*, XIX, București 1910, p. 3-5; Niculae I. Șerbănescu, *Istoria mînăstirii Snagov*, București 1944, p. 111.

33. În general se socotește că Varlaam și-a început stăreția la Secul, în anul 1610 (vezi N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 304; Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 146 și ed. II, p. 252; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 130; N. Dobrescu, *Curs de Istoria Bisericii Romîne (sec. XVII)*, București 1910, pag. 134 (litografiat); I. Lupas, *op. cit.*, p. 257; Același, *Istoria Bisericească a romînilor ardeleni*, Sibiu 1918, p. 103; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 109; D. Murărașu, *op. cit.*, p. 44; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 4; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. II-a, p. 859; Șt Ciobanu, *op. cit.*, p. 259). Documentele aflate pînă acum însă, nu confirmă această dată.

34. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 304; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 109.

35. Melchisedec, *Episcopul Dunării de Jos, Chronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, I, București 1874, p. 247-50.

36. N. Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, p. 146 și ed. II, p. 252; D. Russo, *op. cit.*, p. 229.

altele: «ca și eu smeritul și nedestoinicul, pentru liubovul ce-am avut către această svîntă carte, însă mai virtos pentru datoriiia talantului ce am, carele mi s-au dăruit dintru mila lui Dumnezeu m-am nevoit, după puțină puterea mea, ca să mă plec osîrdiei mele, ce-am avut spre acest lucru. Dereptu aceia nice pentru aceasta să nu-mi prepue neștine, căci că mai dînainte vreame au avut oamenii osîrdie mare spre învățatură c-au fost dascăli și știutori și înțelegători scripturilor și învățăturelor lui Dumnezeu; și cu acest lucru ce cu o lumină am luminat lumea ș-au îndireptat spre lucruri bune domnii și împărații, iară în vremea de acum s-au strîns și s-au întunecat osîrdiia aceia, de nice știm pre noi' învăța, nice pre alții. Derept aceia am vrut să scriu această carte larg și pre lung, ca să poată înțelegé cine va citi»³⁹). Prin această lucrare, — pe care Varlaam o vrea înțeleasă de cît mai mulți și care, din nefericire, n-a văzut lumina tiparului, — ca și prin altele, el «deschide șirul traducerilor în limba romîneasă a unui număr mare de cărți religioase care umplu secolul al XVII-lea și în parte al XVIII-lea», contribuind astfel la dezvoltarea limbii literare romînești»⁴⁰).

Se pare că tot la mînăstirea Secul mitropolitul Varlaam începe și traducerea. Cazaniei, despre care, în anul 1637, scria țarului Mihail Feodorovici al Rusiei⁴¹).

Prin această rodnică activitate culturală și prin viața sa curată, ieromonahul Varlaam ajunge în atenția stăpînirii bisericești și laice din Moldova. Cea dintîi în cinstește cu rangul de arhimandrit, iar domnitorul Miron Barnovschi «l-a ales să-i fie duhovnic», chemîndu-l de nenumărate ori la Curte, în cetatea de scaun Suceava.

CĂLĂTORIA LUI VARLAAM ÎN RUSIA. Această situație a avut darul să facă din arhimandritul Varlaam unul din sftnicii apropiați ai lui Vodă Barnovschi. Și în decembrie 1628, cînd acesta din urmă a vrut să trimită pe cineva la Moscova, spre a-i procura cîteva icoane pentru mînăstirile zidite de el, și-a întors privirile către duhovnicul său. În fruntea unei solii alcătuită din chelarul Teodosie, călugărul Teofan, ierodiaconul Petru, medelnicerul Pavel al lui Ștefan Ureche, cămărașul Christofor Larianov, Teodor Ignatiev, Miculae Eustratiev, Paladie Ponovitoi, mai multe slugi și un tâlmaci, Varlaam pleca, în ziua de 13 decembrie, spre cea de a treia Romă. Solia ducea cu ea scrisori de recomandație către țarul Mihail Feodorovici și patriarhul rus Filaret Nichitici date de Voevod și de mitropolitul Moldovei Anastasie Crimca. Din scrisoarea lui Miron Barnovschi cu data de 9 dec. 1628, — care s-a păstrat — se vede că voevodul moldovean după ce îl roagă pe țar să-i îngăduie să cumpere din Rusia icoane pentru ctitoriile sale, îi face cunoscut că «spre apărare și biruință asupra dușmanilor», îi dăruiește moaștele sfîntului mucenic Iacob din Persia, pe care i le trimite «prin arhimandritul nostru Varlaam și prin sluga noastră credincioasă Pavel medelnicerul cu oamenii săi»⁴²).

În drum spre Moscova, cum era și firesc, solia s-a abătut pe la Chiev, unde pe atunci viețuia ca arhimandrit al vestitei lavre de la Pecerska, fiul de domn moldovean Petru Movilă, înrudit chiar cu Miron Barnovschi. Acestuia i se aducea ca dar din partea rudei sale, manuscrisul unui Octoih slavon din mînăstirea Neamț, care «avea să servească apoi la tipărirea chieveană din 1630», purtînd același titlu⁴³).

După o scurtă ședere la Chiev, Varlaam și însoțitorii săi pleacă spre Moscova, avînd asupra lor încă o scrisoare de recomandație către țar și patriarh, de la Petru Movilă cu data: 30 decembrie 1628⁴⁴). Ajunsă aici, solia este primită de țar în ziua

37. Să se vadă pentru ele: *Documente privind istoria Romîniei. A. Moldova, Secolul XVII*, vol. III, București 1944, pp. 52-54, 71, 75-77, 78-79, 81, 143; vol. IV, București 1956, pp. 2, 4, 22-24, 49, 71, 299, 329-31, 347-48, 483 și 500-503.

38. Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 261.

39. Gh. Ghibănescu, *Prefața Leastviței lui Varlaam*, în *Teodor Codrescu* revistă istorică (Iași), an. 1915, nr. 1, p. 11-12; Dr. Gîorge Pascu, *op. cit.*, p. 58; I. Lupas, *op. cit.*, p. 280; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 5-6. Pentru această lucrare a lui Varlaam, vezi și: Gh. Ghibănescu, *O nouă lucrare a Mitropolitului Varlaam (Leastvița lui Ioan Scărariul)*, în *Arhiva, Organul Societății Științifice și Literare din Iași*, XXV (1914)

40. Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 260.

41. Dr. Silviu Dragomir, *Contribuții privitoare la relațiile Bisericii romînești cu Rusia în veacul XVII*, în *Anal. Acad. Rom.*, ist., ser. II, t. XXXIV (1911-12), p. 1156; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 262.

42. Dr. Silviu Dragomir, *Contribuții...*, p. 1082-3 și 1145-1148.

43. N. Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, p. 146-147 și ed. II, p. 244-45, 253; P. P. Panaitescu, *L'influence de l'oeuvre de Pierre Mogila, Archevêque de Kiev dans les Principautés roumaines*, în *Mélanges de l'école roumaine en France*, I, Paris 1926, p. 49; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 109; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 7. P. P. Panaitescu (*l. c.*) crede că Octoihul din 1630 s-a tipărit la Lemberg, nu la Chiev.

44. Dr. Silviu Dragomir, *Contribuții...*, p. 1148-50; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 8-9.

de 4 martie 1629, cu care prilej Varlaam îi prezintă darurile trimise de Miron Barnovschi, între care se aflau și moaștele sfântului mucenic Iacob din Persia, păstrate pînă acum «în palatul domnesc din Suceava».

După aceasta, cu îngăduința celor în drept, Varlaam a comandat mai multe icoane la doi zugravi din Moscova⁴⁵). Lucrul lor a durat însă mai multă vreme și din această pricină, la 21 aprilie 1629, parte din solia moldovenească a plecat spre țară, rămînînd în Moscova numai Varlaam cu ierodiaconul și doi slujitori.

În vara anului 1629, ei era din nou la Chiev, incredințindu-ne despre această următoarea notiță a lui Petru Movilă: «In anul 1629, august 3 zile», a venit «în minăstirea Pecerska, Varlaam ieromonahul din pămîntul Moldovei..., fiind trimis la mine ca să mă vadă de către Miron Barnovschi Voevodul»⁴⁶). Se pare că Varlaam a rămas aci mai mult timp. Întîlnirea dintre acești doi fii ai poporului nostru a avut «pentru istoria culturii moldovenești o importanță deosebită, pentru că ea marchează începuturile unui curent nou: influența ruteană»⁴⁷). Desigur că aici, în Chiev, Varlaam a cercetat Colegiul și tipografia și va fi fost informat asupra mișcării culturale condusă de Petru Movilă.

Este probabil că «acolo, în minăstirea din marea peșteră a Chievului, unde se păstrau moaștele atîtor sfinți», convorbirea celor doi arhimandriți să se fi purtat și asupra vieții plăcuților Domnului de aici și din alte părți. În notele sale slavone Petru Movilă amintește o minune — îngreuierea raclei — săvîrșită în anul 1610, de moaștele sfântului mucenic Ioan cel Nou de la Suceava, «care la acea dată au mîntuit cetatea de invazia cazacilor zaporojeni». Totodată el povestește și faptul miraculos, petrecut în ziua de prăznuire a sfântului Ioan cel Nou din anul 1620, în legătură cu dispariția unei sume de bani de lingă racle sfântului⁴⁸). Aceste lucruri minunate, notează viitorul mitropolit de Chiev, i-au fost istorisite de «ieromonahul Varlaam», desigur în timpul acestei șederi la lavra Pecerska.

Preocuparea celor doi moldoveni cu privire la cultul sfinților — combătut, cum se știe, de calvini — reiese și din cuprinsul scrisorii de recomandare către țar și patriarh — amintită mai sus — pe care Petru Movilă o dăduse lui Varlaam la prima trecere prin Chiev. Aici, între altele, el cerea îngăduință pentru solii moldoveni «să se închine și să sărute sfînta haină a Domnului — (din care o parte se păstra la Moscova) — și moaștele sfinților mariilor făcători de minuni ai lui Dumnezeu și să copieze «jitiile» acelor sfinți⁴⁹).

Revenînd la Moscova, Varlaam va fi stăruit pe lingă zugravi să mîntuie lucrul icoanelor comandate. Cînd au fost gata însă, el, deși le plătise, nu le-a putut lua cu sine în țară, deoarece patriarhul Filaret le-a găsit «necuviincios» zugrăvie⁵⁰).

Nemaiavînd de ce să stea la Moscova, Varlaam, la 29 decembrie 1629, a plecat spre Suceava, unde a ajuns curînd după începutul anului 1630⁵¹). Și dacă el n-a putut aduce cu sine icoanele pentru care fusese trimis, a adus, desigur, în schimb, în sufletul său ceva mai de preț: planul de a iniția și dezvolta și în țara sa o mișcare culturală în felul celei văzute la Chiev, cu școală și cu tipografie⁵²).

VARLAAM MITROPOLIT AL MOLDOVEI. Intors de la Moscova, arhimandritul Varlaam a găsit în Moldova lucrurile schimbate. Miron Barnovschi fusese mazilit la începutul lunii iulie din anul 1629⁵³), iar talentatul mitropolit Anastasie Crimca pierise de o moarte năpraznică, în ziua de 19 ianuarie același an⁵⁴). Treburile țării erau acum rostite de Alexandru Coconul (1629-30), iar ale Bisericii de

45. Dr. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 1084.

46. După N. Cartoian, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 109.

47. *Ibidem*.

48. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 304; Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 146 și ed. II, p. 253; N. Cartoian, *ibidem*; I. Lupas, *op. cit.*, p. 258-9.

49. Dr. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 1083 și 1149-50.

50. Pentru icoane, vezi A. Lapedatu, *Icoanele lui Barnovski-Vodă de la Moscova și zugrafiile Trei Erarhilor din Iași*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, V (1912), p. 110-11.

51. Pentru această mergere a lui Varlaam în Rusia, vezi: Dr. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 1081-84; I. Lupas, *Mitropolitul Varlaam*, p. 258; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 8-9; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 109-110; Șt. Ciobanu, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 259; Damian P. Bogdan, *Între Romîni și Ruși, I, Legături și influențe pînă la jumătatea veacului XVII*, în *Analele Romîno-Sovietice*, an. 1946, nr. 2, p. 266-67; Acad. P. Constantinescu-Iași, *Relațiile culturale romîno-ruse din trecut*, București 1954, p. 132. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 304) arată că Varlaam a mai fost trimis de Miron Barnovschi la Petru Movilă în anul 1621, ceea ce nu poate fi adevărat, căci la această dată în Moldova nu domnea Vodă Barnovschi.

52. Cf. N. Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, p. 147 și ed. II, p. 253.

53. Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 1, p. 45.

54. Data morții, după o comunicare a Prof. Damian P. Bogdan, făcută la fostul Institut de Istorie Națională din București, în ziua de 25 mai 1947.

mitropolitul Atanasie (1629 — † 13 iul. 1632), fostul episcop de Roman (1616-1629)⁵⁵), așa că Varlaam nu mai putu să se plîngă celor ce-l trimiseseră în soție «de zădărnicia călătoriei și osteneții sale».

El va fi mers la podvigul său de la Secul, reluîndu-și activitatea întreruptă de mai bine de un an de zile. Dar nici nu-i fu dat să stea multă vreme, deoarece în ziua de 13 iulie 1632, mitropolitul Atanasie al Sucevei s-a mutat către Domnul.

Calitățile sufletești ale lui Varlaam, bunul său nume, întinsa lui cultură, precum și cinstirea aleasă ce-i arăta clerul din țară erau îndeobște cunoscute factorilor de conducere ai vieții obștești din Moldova. La acestea se poate adăuga și «călduroasa recomandare» în favoarea lui, pe care va fi adresat-o Petru Movilă domnitorului Alexandru Iliș, al Moldovei (1631-33)⁵⁶). Toate cele de mai sus au făcut ca în ziua alegerii de mitropolit, să nu se mai respecte regula îndătinată în Moldova, după care pe scaunul de la Suceava, să se treacă episcopul de Roman, sau la nevoie oricare altul din ceilalți doi de la Rădăuți și Huși, și în locul decedatului mitropolit Atanasie s-a ales arhimandritul Varlaam starețul mînăstirii Secul. Căci în această zi, Voevodul «cu boierii mari și mici și cu marele sobor al Bisericii, într-un singur glas au chemat pe scaunul mitropoliei» pe acest «călugăr autodidact, cu foarte mult bun simț și cu mare dragoste pentru cultură»⁵⁷), fără ca mai înainte el «să fi poposit cîțiva ani, după vechea datină, pe la vreuna din episcopiile sufragane ale acestei mitropolii»⁵⁸).

După o însemnare așternută la sfîrșitul unui manuscris al *Pravilei* lui Eustratie Logofătul, Varlaam a fost sfințit întru arhieru-mitropolit în ziua de 23 septembrie 1632⁵⁹). Cu acel prilej s-a citit la Sfînta Liturghie Evanghelia «întîiei Duminici de la Luca» (a 18-a după Rusalii): «Sta Iisus lîngă lacul Ghenizaretului», în care se istorisește pescuirea minunată, simbol al rodului îmbelșugat pe care nouă ierarh avea să-l aducă Bisericii lui Hristos. Pe tema acestei pericope evanghelice, Meletie Sirigul a rostit un frumos «cuvînt de salutare», în care, între altele, spunea: «O, semn vădit al tainei ce am văzut astăzi! Căci Biserica noastră a neamurilor, ostenindu-se în toată noaptea necredinței în această mare a lumii, n-a dobîndit nici un cîștig, iar după ce a venit Hristos la cîrmă cu preoția și învățătura Lui, atunci cită mulțime de suflete s-au prins și au devenit mîncare la tainicul ospăț al lui Dumnezeu. Astăzi ia cu Sine la vînatul său un pescar, ba chiar îi incredințează cîrma și-i poruncește să mîie la adînc și să arunce după cuvîntul său mrejiile ca să prindă peștii săi»⁶⁰). A fost această vorbire plină de înțeles profetic, căci mitropolitul Varlaam «a împlinit cu prisosință așteptările puse în el».

Primii ani ai păstoriei ierarhului nostru au căzut în vremuri tulburi pentru țara Moldovei: mulțimea, sătulă de biruirile grele puse de Voevodul Alexandru Iliș, îl silește să abdice în aprilie 1633. În locul său e chemat fostul domn Miron Bar-novschî, care trăia acum în Polonia, dar acesta, după aproape trei luni de ședere în Moldova, plecînd la Poartă să ceară și confirmarea Sultanului, în urma unor pîri venite din țară, e decapitat în ziua de 2 iulie 1633. Trei zile mai tîrziu — 5 iulie 1633 — tronul Moldovei e dat din nou lui Moise Movilă, însă pentru scurt timp, deoarece, în urma unei nereușite campanii, pe care Abaza Pașa din Silistra, la ordinul sultanului, a întreprins-o împotriva Poloniei, e mazilit la începutul lui aprilie 1634. De astă dată pe scaunul ui Ștefan cel Mare e adus vornicul Lupu, care, ca domn, și-a zis Vasile Lupu și care a avut noroc de o domnie mai stabilă, deși nu destul de liniștită.

Deci, în mai puțin de doi ani, patru schimbări de domn. În alte vremi o astfel de situație aducea schimbări și în conducerea Bisericii. De astă dată însă lucrurile se petrec în altfel: Varlaam se menține în scaun în tot acest timp furtunos pentru țara sa. Și aceasta, de bună seamă, datorită calităților sale excepționale, «cu care a răspuns nevoilor unor vremuri brăzdate de fulgerări și de întunecimi», înfrîngînd, «prin superioritatea cugetului său, orice vrășmășie politică».

55. Melchisedec, Episcopul Dunării de Jos, *Chronica Romanului*, I, p. 254; Același, *No-tițe istorice și archeologice*, p. 64.

56. Vezi N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 305; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 131.

57. Șt. Ciobanu, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 259.

58. I. Lupaș, *Mitropolitul Varlaam*, p. 259.

59. Însemnarea are următorul cuprins: „1632, luna septembrie 23 zile, Duminică; s-a bîrtonit Varlaam Mitropolitul Moldovei, citîndu-se Evanghelia întîiei Duminici de la Luca, cap. 5; Sta Iisus lîngă lacul Ghenizaretului. Și făcu în acea zi predică Meletie Sirigo, mare dascăl din Creta” (vezi I. Blanu, *Manuscriptul romînesc de la 1632 al lui Eustratie logofătul, în Columna lui Traian*, an. III (1882), nr. 4-5, p. 212.

60. D. Ruso, *Studii Istorice Greco-Romîne*, I, p. 233-34.

MITROPOLITUL VARLAAM ȘI CLERUL MOLDOVEAN. Rămânând în scaun, una din primele griji ale lui Varlaam a fost «redresarea moraliă și materială a clerului său». Văzându-l, pe deoparte, strimtorat și împovărat de felurite greutăți, iar pe de alta lipsit de libertăți, el stăruie și obține de la fiecare din cei patru voievozi amintiți mai sus, acte, prin care se acordau clerului moldovean oarecare scutiri și privilegii⁶¹). La numai trei zile după hirotonia sa — deci 26 septembrie 1632 — Mitropolitul Varlaam reușește să scoată de la Alexandru Iliăș un hrisov, prin care se oprește orice amestec «abuziv în chestiuni de judecată preoțească»⁶²). Același lucru obține ierarhul nostru și de la voevozii Moise Movilă și Vasile Lupu. Din hrisovul acestuia din urmă, cu data 24 februarie 1649, se vede că ori de câte ori vreun cleric monah sau mirean săvârșea vre-o «greșală», era «prădat și globit» de pîrcălăbi, globnici, deșugubinari, «ori fie ce scaun», neștiind nici ei «la cine vor merge să-i judece». Pentru aceia Vasile Vodă, înțelegînd «jaloba lor», a căutat și cercat la «sfînta Pravilă a Bisericii, ce județ va arăta să-i judece pe unii ca aceștia... cu județ mirenesc au cu județ sufletesc, la boieri vor merge au la vlădici? Deci sfînta Pravilă așa poruncște și învață: afară de moarte, oricîte greșale vor hi, nici un județ mirenesc să n-aibă treaba a-i judeca, numai carele va face moarte, cei de biserică, cu acela va avea treabă domnia. Iar în alte vine și greșale să nu aibă nime nici o treabă cu dînșii, fără numai vlădicii. Pentru aceia Domnia mea poruncesc tuturor... boierilor mari și mici, pîrcălabilor și vătăfilor de pre la ținuturi și globnicilor și deșugubinarilor sau fiecine va fi din slugile Domniei mele... de acum înainte toți să știe, cum s-au socotit și s-au tocmit cu sfînta Pravilă și cu tot sfatul Domniei mele, cu Episcopii, să aibă treabă Mitropolitul cu toți episcopii a-i judeca, iară cu călugării și cu călugărițele și cu preoții și diaconii mirenești și cu țincovnicii, ca să aibă treabă a-i judeca și a-i ierta și a-i globi cine-și după diata sa».

Mai departe se arată că fiecare ierarh trebuie să-și judece pe clericii săi. Apoi hrisovul continuă: «altul nimeni să nu aibă treabă nici cu unii de aceștia ce mai sus scriem, nici cu casele lor, măcar cine ce greșală ar face. Nime să nu-i prade, nici să-i globească, ci de se va tîmpla vreun lucru ca acela, să nu poată aștepta acel năpăstuit, de va avea nescine vreo nevoie ca aceia, să-l prinză pe unul ca acela și să-l ducă la vlădicul său, în care eparhie va hi, să-l judece după diata sa, pe dreptate și cu sfînta Pravilă. Iară altul nimeni să nu aibă treabă cu dînșii. Așisderea și de cuscii și de cumetii și de cununii și de sînge amestecat și de aceia ce petrec în afară de lege... pre aceștia pre toți, ca să aibă a certa cu sfînta Pravilă părinții și rugătorii noștri vlădici, ce mai sus scriu cine-și (în) eparhia sa...»⁶³).

Actul de față ne lasă să înțelegem, pe de o parte, situația în care se găsea clerul moldovean către jumătatea secolului al XVII-lea, iar pe de alta, lupta lui Varlaam «pentru emanciparea preoției și pentru dobîndirea autonomiei bisericesti în chestiuni de judecată»⁶⁴). Precum reiese din acest hrisov și din altele asemenea lui, lupta ierarhului nostru a fost încununată de succes, căci trei voievozi au oprit pe mîreni, oricine ar fi fost ei, să se mai amestece în «afacerile preoțești».

MITROPOLITUL VARLAAM LA HIROTONIA INTRU ARHIEREU A LUI PETRU MOVILĂ. În timpul celor cîteva luni cît Miron Barnovschi a domnit pentru a doua oară în Moldova (aprilie-iulie 1633), s-a petrecut un fapt menit să strîngă și mai mult legăturile sufletești între Mitropolitul Varlaam și Petru Movilă, «vestitul său prieten și protector». Acesta din urmă, fiind ales Mitropolit al Chievului, a fost — după unii — sfințit întru arhiereu în ziua de Duminica Tomei din anul 1633 (28 aprilie) în Biserica Ortodoxă din Lwow⁶⁵), de Varlaam Mitropolitul Moldovei.

ACTIVITATEA CULTURALĂ A MITROPOLITULUI VARLAAM. Cum s-a arătat, din aprilie 1634 domnia Moldovei este luată pentru un timp neobișnuit de lung în vremea aceea — aproape 20 de ani (1634-53) — de Vasile Lupu, «om

61. Pentru aceste acte de scutiri și privilegii pentru clerici, vezi Șt. Dinulescu, *Mitropolitul Varlaam*, în rev. *Candela*, V (1886), p. 9-10; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 261-62.

62. Șt. Dinulescu, *ibidem*.

63. Melchisedec, Episc. Dunării de Jos, *Chronica Hușilor și a Episcopiei cu asemenea numire*, București 1869, p. 119-120; Șt. Dinulescu, *op. cit.*, p. 9-10; I. Lupaș, *Mitropolitul Varlaam*, p. 262-3.

64. I. Lupaș, *op. cit.*, p. 264.

65. Șt. Dinulescu, *op. cit.*, p. 11-12; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 259; Preotul Niculae M. Popescu, *Pomenirea de trei sute de ani a sinodului de la Iași*, p. 7.

iubitor de lumină, cunoscător de carte grecească veche.. mîndru și darnic oridecîte ori era vorba de o lucrare, prin care să i se pomenească numele în țară și departe peste hotarele ei»⁶⁶). Cu un astfel de domn încearcă mitropolitul Varlaam să realizeze planul ce-și va fi făcut în timpul vizitei sale în Chiebul lui Petru Movilă. Și, din fericire pentru noi, a reușit. Căci, cu sprijinul acestui Voevod, el a putut «inaugura o epocă de progres și înflorire artistică culturală în viața Bisericii cîrmuite de dînsul, colaborînd la înnoirea vechilor lăcașuri de închinare, la împodobirea și sfințirea lor în pămîntul Moldovei», la înființarea de școală și tipografie și la tipărirea de cărți.

MINASTIREA TREI IERARHI. Din numărul lăcașurilor sfinte preînnoite sau zidite din temelie de Vasile Lupu⁶⁷), vom aminti numai acel minunat exemplar al arhitecturii noastre bisericesti, care este minăstrea **Trei Ierarhi din Iași**, căci ea este în mai strînsă legătură cu activitatea culturală desfășurată de ierarhul nostru. Această minăstire, despre care **Paul de Alep** spunea că-i atît de frumoasă, încît «apucă mîntea de mirare», era zidită din piatră și marmură, cu pereții împodobiți pe dinafară cu șiruri orizontale de sculpturi în piatră și cu brîie de aur, iar pe dinlăuntru cu zugrăveli măiestrit lucrate. După pisanie, a fost sfințită, fără însă a fi zugrăvită, în ziua de 6/16 mai 1639 «cu mina arhiepiscopului Varlaam»⁶⁸). În jurul bisericii, ambițiosul voievod a ridicat clopotniță—era gata la 16/26 aprilie 1638⁶⁹)—și chili, iar ceva mai departe «lîngă băi, pe malul marelui lac (numit) heleșteu sau pescărie» construisese din piatră un «mare Colegiu»⁷⁰).

În legătură cu ridicarea acestui minunat lăcaș, trebuie pusă, mai ales, re-luarea corespondenței și schimbului de solii dintre mitropolitul Varlaam și Vasile Lupu pe deoparte și țarul rusc Mihail Feodorovici pe de alta. Cu acest prilej s-a socotit potrivit și momentul ca să se ceară țarului și cele două icoane — una «a sfinților mucenici Gheorghe și Ioan cel Nou cu martiriul lor împrejur» și alte «a sfinților mucenici Procopie și Mercurie, împrejur la fel cu «jitiile» lor» — rămase la Moscova în decembrie 1629. În acest scop, în februarie 1636, a fost trimisă în Rusia o solie în frunte cu **Paladie Ponotivoi** și **Petru Miculaev**. Intervenția rămîne însă fără rezultatul dorit, deoarece țarul, «punîndu-se din nou pe punctul de vedere al patriarhului Filaret», scria lui Vasile Lupu, la 8 iunie 1636, că icoanele deși plătite zugravului **Nazarie**, nu se pot trimite în Moldova, căci «la îndrumarea arhimandritului (=Varlaam)», au fost pictate «necuviincios»⁷¹).

În iulie 1637 **Paladie Ponotivoi** e trimis din nou în solie la Moscova poate în aceiași chestiune. De astă dată solul avea asupra sa și o scrisoare către țar de la mitropolitul Varlaam. Odată cu ea «smeritul Varlaam, care am fost ca arhimandrit trimis de Domnul Moldovei **Barnovschi** la împărăția voastră pentru sfintele icoane, iar acum... învrednicit a fi în scaunul Mitropoliei acestei țări a Moldovei», îi trimete «slujba și martiriul Sfîntului Ioan care a suferit martiriu în **Bielgorod** și corpul lui zace întreg neputrezit, făcînd minuni prin vindecare, în Mitropolia mea a **Sucevei**» și «chipul lui, spre binecuvîntarea și întărirea țării voastre dreptmăritoare », cerîndu-i totodată ajutor pentru tipărirea unei cărți⁷²).

Din 1638, între Moscova și Iași se schimbă mai multe scrisori și solii, prin care Vasile Lupu cerea cu insistență meșteri pentru zugrăvirea bisericii minăstirii **Trei Ierarhi**. Țarul îi împlînește cererea și, după ce la Moscova s-au lucrat «tîmpla și răstignirea», în 1641, îi trimite doi pictori, pe **Sidor Pospeev** și **Iacov Gavrilov**. Ceva mai tîrziu, murind la Iași ultimul, s-au mai trimis zugravii: **Delco Iacovlev** și **Pronca Michitin**. Prin august 1642 lucrul de zugrăveală de la biserica **Trei Ie-**

66. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 306.

67. Pentru ctitoriile lui Vasile Lupu, vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 3, p. 92-99.

68. Melchisedec, Episcopul Romanului, *Notițe istorice și archeologice*, p. 169-170; (P. Gîrboviceanu), *Cîteva cuvinte asupra bisericilor Sfîntul Nicolae Domnesc și Trei Ierarhi din Iași*, București 1904, p. 33-34; N. Iorga, *Inscripții...*, II, București 1908, p. 149-150.

69. Cf. pisaniei, pentru care vezi N. Iorga, *Inscripții...*, II, p. 150; (P. Gîrboviceanu), *op. cit.*, p. 32.

70. Emilia Cioran, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Romîne 1653-1658*, București 1900, p. 27; Basile Radu, *Voyage du Patriarce Macaire d'Antioche*, Paris 1930, p. 190. Vezi și Melchisedec, Episcopul Romanului, *Notițe istorice și archeologice*, p. 186, și (P. Gîrboviceanu), *op. cit.*, p. 43.

71. Cei patru mucenici fuseseră zugrăviți stînd pe scaun. Pictorul **Nazarie** puna acest lucru pe seama lui Varlaam, care, în 1629, i-a dat ca model o icoană a Sfîntului **Dimitrie** din Tesalonic, aflată în Catedrala Sfintei Feçoare din Moscova, unde acest sfînt mucenic era zugrăvit stînd pe scaun. (Vezi Dr. Silviu Dragomir, *Contribuții...*, p. 1086; Al. Lapedatu, *op. cit.*, p. 111).

72. Dr. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 1154-1156.

rarhilor era gata. Era atât de măiestrit făcut, încît Paul de Alep putea să scrie că «nici în Moldova, nici în Țara Românească, nici în Țara Cazacilor nu mai există o biserică ce i s-ar putea potrivi, atât în ceea ce privește zugrăvelile, cît și în ceea ce privește frumusețea ei».

MITROPOLITUL VARLAAM CANDIDAT LA SCAUNUL PATRIARHIEI ECUMENICE. Cam în aceste vremuri, cînd în Moldova Domnitorul Vasile Lupu și Mitropolitul Varlaam erau preocupați de mîntuirea lucrului de la această minunată minăstire, în care aveau să instaleze așezăminte binefăcătoare pentru țara lor, în lumea ortodoxă se petrece un fapt, care arată că ierarhul nostru se bucura de o «prețuire deosebită» nu numai «pe lîngă clerul din țară» ci și «în cercurile bisericești din Orientul Grecesc». Se știe că în anul 1639 patriarhul ecumenic Chiril II Contaris (1638-39): rival al lui Chiril Lucaris și prieten al iezuiților, a fost ucis de turci prin sugrumare. În locul rămas liber, printre cei trei candidați canonici, găsiți vrednici a ocupa acest «prea sfînt, prea înalt și ecumenic scaun patriarhicesc al Constantinopolului» a figurat și Mitropolitul Varlaam al Moldovei. Pentru țara noastră această «candidatură la tronul constantinopolitan e ceva unic, care nu s-a întîmplat nici înainte nici după această dată». Lucrul acesta ne face să bănuim cel puțin, pregătirea cărturărească, însușirile de conducător și darurile sufletești ale ierarhului nostru, care desigur l-au impus în atenția sinodalilor din Țarigrad. În afară de aceasta, trecerea sa printre candidații care aveau să păstorească, în caz de alegere, pe tronul patriarhal din cetatea Sfîntului Constantin este și o probă că el «știa bine limba greacă», căci altfel «ar fi fost cu neputință» să fie propus pentru acest înalt post, în care toate se lucrau în limba elenă.

În actul sinodal din 1 iulie 1639, — trecut «în sfînta Condică a Marelui Biserici a lui Hristos» —, prin care 27 ierarhi membri ai sinodului patriarhal din Țarigrad au ales pe candidații găsiți vrednici a ocupa văduvitul tron, se spun, printre altele, și următoarele: «Prea sfîntul și prea înaltul și ecumenicul scaun patriarhal al Constantinopolului rămînînd fără adevărat și legal ocrotitor, după ce Chiril, fost mitropolit al Veriei, care a stat ca patriarh în mod necanonic și samavolnic» a fost scos, «noi, care ne-am aflat aici, întrunindu-ne în biserica patriarhicescă a Sfîntului Mare Mucenic Gheorghe, am procedat la votul canonic, punînd printre candidați întîi pe Prea Sfîntul Mitropolit al Prea Sfîntei Mitropolii a Adrianopolului pe iubitul în Hristos frate și împreună liturghisitor chir Partenie, apoi pe Prea Sfîntul Mitropolit al Nicheei chir Porfirie și în al treilea rînd pe Prea Sfîntul Mitropolit al Moldovei chir Varlaam»⁷³).

La alegere, cum se știe, sorții au căzut pe Partenie mitropolitul Adrianopolului, Varlaam rămînînd să conducă și mai departe Biserica Moldovei. Dacă alegerea lui pe scaunul ecumenic ar fi fost, desigur, pentru noi un fapt destul de măgulitor, nu este mai puțin adevărat că rînduirea lucrurilor în alt fel, — prin puterea cea nepătrunsă de minte a proniei divine — a fost pentru poporul nostru un fapt foarte folositor. Căci activitatea mitropolitului Varlaam de acum înainte mai ales, rodește multe binefaceri pentru țara și biserica românească.

INFIINȚAREA COLEGIULUI DIN IAȘI. În vremea lui Varlaam, în Moldova era mult simțită lipsa dascălilor și a învățaturii de carte. Acest lucru e limpede arătat de el însuși în prefața *Leastvitei*, unde, între altele, spune: «Mai dinainte vrîme au avut oamenii osîrdie mare spre învățatură, c-au fost dascăli și știutori și înțelegători scripturilor și învățăturilor lui Dumnezeu.. iară în vremea de acum s-au strîns și s-au întunecat osîrdia aceea, de nice știm pre noi învăța, nice pre alții»⁷⁴). De asemenea în predoslovia *Cazaniei* el se plîngea că «limba noastră romînească.. n-are carte pe limba sa» și de aceea «cu nevoie iaste a înțelege cartea altii limbi.. pentru lipsa dascălilor și învățaturii», căci «cît au fost învățînd mai de multă vrme, acum nice atîta nime nu învață»⁷⁵). Și cum cu peste zece ani în urmă, cu prilejul vizitării Chievului, Varlaam cunoscuse numeroasele binefaceri, pe care le răspîndea în popor școala și tipografia înființate aici de Petru Movilă, el stăruie pe lîngă Voievodul Vasile Lupu să întemeieze în ctitoria sa cea nouă de la Trei Ierarhi asemenea așezăminte culturale.

73. D. Russo, *Studii istorice greco-romîne*, I, p. 229, 234-36; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 110; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 16-17.

74. Gh. Ghibănescu, în revista *Teodor Codrescu*, an. 1915, nr. 1, p. 11-12; Dr. Gîrge Pascu, *Istoria literaturii romîne*, p. 58; Șt. Ciobanu, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 261.

75. I. Bianu și N. Hodoș, *Bibliografia romînească veche*, I, București 1903, p. 140; *Cazania*, ed. J. Byck, p. 5; D. Russo, *op. cit.*, p. 231.

Domnitorul Vasile Lupu «cărui îi plăcea strălucirea și care nu voia să fie întrecut întru nimic de vecinul său muntean», se arată dispus să împlinească ruga mitropolitului său și purcese la înființarea unui Colegiu în Iași. În legătură cu începuturile lui, într-un hrisov din 2 aprilie 1656 de la Gheorghe Ștefan Voevod, se spune că Vasile Lupu, «văzînd mare lipsă de dascăli buni în țară..., fără de care foarte mult pămîntul pătimeste și se întunecă fără învățătura cărții» și «socotind împreună cu tot sfatul țării și dorind a face bine întru pomenirea pămîntului său, a așezat prin a sa chemare dascăli buni și rîvnitori la învățături de la Chiev Pecerski a sfintei Lavre, de la Prea Sfințitul și de Dumnezeu temătorul părintele Pătrașcu Moghilă, Arhiepiscopul Chievului, ca să fie spre învățătura și luminarea minții copiilor pămîntului nostru»⁷⁶).

Pentru obținerea acestor dascăli, el, curînd după tîrnosirea mînăstirii Trei Ierarhi, se adresase, de mai multe ori, lui Petru Movilă, rugîndu-l să-i «trimită călugări instruiți și profesori învățați»⁷⁷), ceea ce acesta a și făcut. Către începutul anului 1640 «mai mulți dascăli ruteni, avînd în fruntea lor pe Sofronie Pociatchi, fost rector al Colegiului din Chiev, sosiră la Iași»⁷⁸), pentru împlinirea nevoilor școlii ce urma să se deschidă aici.

Probabil în primul an Colegiul a funcționat în chiliile mînăstirii Trei Ierarhi. La 15 aprilie 1641 însă Vasile Lupu cumpără, «cu doi sute taleri bătuți», de la un Mihail Furtună comisul o casă de piatră, așezată la mică distanță de mînăstire, pe «ulița Ciobotărească», lângă heleșteul, pe care îl forma atunci Bahluiul în Iași. În această casă, alături de care mai apoi s-au zidit ferdelele (=baia), amintite de Paul de Alep, «au făcut Vasilie Vodă școli domnești», închinîndu-le mînăstirii Treisfetitelor⁷⁹).

Cît privește organizarea Colegiului, ea imita pe cea a celui din Chiev. În fruntea lui a fost pus ieromonahul Sofronie Pociatchi «fost rector al Academiei Movilene» și prieten al savantului grec Teofil Coridaleu, reorganizatorul Academiei grecești din Constantinopol, cu care învățat era în corespondență. El fusese trimis în Moldova de Petru Movilă în anul 1640 împreună cu alți dascăli, ale căror nume însă nu se cunosc. Sosit la Iași e făcut rector al Colegiului și totodată profesor de literatură latină și egumen la Trei Ierarhi, iar mai apoi și căpetenie a tipografiei, așa cum fusese, de altfel, și la Chiev. Se pare că unul din profesorii ruteni veniți în Moldova a fost și Ingațiu Ievlevici, elevul lui Sofronie Pociatchi, care prin anii 1644-45 era în slujba Colegiului ieșean⁸⁰). Alături de profesorii ruteni, erau și dascăli pentru limba greacă.

Cursurile se făceau în limbile slavonă, grecească și, la început, și în latină⁸¹), iar ca materii de învățămînt se predau: teologia, filosofia, retorica, poetica, catehismul, aritmetica, geometria, dialectica, astronomia, gramatica și muzica⁸²).

Acest Colegiu, în forma dată de organizatorul său, Sofronie Pociatchi, a dăinuit probabil, pînă către sfîrșitul domniei lui Vasile Lupu, cînd, după cum reiese din hrisovul lui Gheorghe Ștefan, amintit mai sus, caracterul său rutean a fost înlocuit de cel grecesc. Căci, zice hrisovul, «dascăli aceia (cei veniți din Chiev) s-au isgonit de la mînăstire și în locul lor s-au adus din țara grecească». Tot de aci aflăm că Domnitorul Gheorghe Ștefan regreta plecarea dascălilor chieveni, deoarece ei au fost buni «în învățături» și din a lor trudă «mult lucru și mare folos» a rămas «pămîntului nostru»⁸³). Cu timpul acest Colegiu, care fusese creat la stă-

76. T. Codrescu, *Uricariu*, III, Iași 1892, p. 283-284; Melchisedec, *Episcopul Romanului, Notițe istorice și archeologice*, p. 188-9; A. D. Xenopol și C. Erbiceanu, *Serbarea școlară de la Iași*, Iași 1885, p. 183; A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, VII, ed. III, București 1929, p. 76; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 266.

77. P. P. Panaitescu, *L'influence de l'oeuvre de Pierre Mogila*, p. 62.

78. *Ibidem*, p. 63. Pentru deschiderea Colegiului în 1640, vezi și Pr. Nicolae M. Popescu, *Pomenirea de trei sute de ani a sinodului de la Iași*, p. 12.

79. Pentru acestea, vezi: N. Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, I, București 1902, p. 449-50; și Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 148.

80. Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, III, 1, p. 105.

81. În legătură cu această din urmă limbă, vezi Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 105.

82. Melchisedec, *Episcopul Romanului, Notițe istorice și archeologice*, p. 215; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 308; A. D. Xenopol, *Istoria Românilor*, VII, p. 76; Const. C. Giurescu, *ibidem*.

83. Vezi *supra*, nota 76. Pentru acest Colegiu, vezi: Melchisedec, *Episcopul Romanului, op. cit.*, p. 188-225; Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, ed. Gh. Adamescu, București, fără an, p. 157; Șt. Dinulescu, *op. cit.*, p. 314; (P. Girboviceanu), *op. cit.*, p. 44-46; N. Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, p. 148 și ed. II, p. 254; Același, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 307-309; P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 61-68, 74-78.

ruinața lui Varlaam și care dăduse «buni scriitori de hrisoave solemne, înțelegători de slavonă bisericească» și poate «un cărturar adevărat, cum a fost Nicolae Milescu Spătarul»⁸¹), cum și «atîția cunoscători de grecește pentru ajutorul capuchehaiei de la Constantinopol», decede. Gheorghe Ștefan Voevod, în 1656, îi ia și moșiile date de Vasile Lupu trecîndu-le în folosința călugărilor greci de la Trei Ierarhi.

TIPOGRAFIA. În timpul cînd Vasile Lupu dădea ființă Colegiului de la Trei Ierarhi, după îndemnul aceluiași Varlaam, el se îngrijea și de înființarea unei tipografii în Iași. Acest lucru fusese încercat mai înainte de Miron Barnovschi, însă, scoțîndu-se din scaun, planul său a rămas neîndeplinit⁸⁵).

Vasile Lupu s-a adresat mai întîi Stavropighiei din Lwow, cerîndu-i cele trebuincioase pentru tipografie, dar aceasta întîrziînd, el își îndreaptă privirile tot către Petru Movilă din Chiev, de la care ceruse și dascăli pentru școală. În legătură cu începuturile tipografiei, prefața Cazaniei lui Varlaam spune următoarele: «Măria Sa (Vasile Lupu) ca un Domn creștin și blagocestiv și iubitoriu de beserecă, grijînd ca un stăpîn bun de folosul oilor lui Hristos nu numai pentru cele trupești ce și pentru cele sufletești, de unde sîngur Dumnezeu cu mina Sa ceternică au arătat Măriei Sale spre acesta lucru îndereptătoriu, preaosvențitul părinte Petru Moghila, fecior de Domn de Muldova, Arhiepiscop și Mitropolit Chievului, Haliciului și a toată Rosiia, carele pre pofta Măriei Sale au trimis tipariul cu toate meștersugurile cîte trebuiesc». Tipografia cu toate ale ei a fost încredințată de binevoitorul Arhiepiscop de Chiev, ieromonahului Sofronie Pociatchi, cînd acesta a pornit spre Moldova în vederea deschiderii Colegiului Vasilian. În Iași ea a fost instalată în chiliile mînăstirii Trei Ierarhi și cu conducerea ei a fost însărcinat, cum s-a mai arătat, tot ieromonahul Sofronie Pociatchi. Numele celorlalți meșteri tipografi, care, desigur, erau tot ruteni, nu se cunosc.

Odată cu litera chirilică, sau poate și ceva mai tîrziu, s-au adus din Ucraina și o seamă de gravuri în lemn pentru ilustrarea cărților ce urmau să fie tipărite. Cea mai mare parte din ele au fost lucrate «de un celebru artist al artei tipografice rutene a timpului», numit **Ilia** sau **Helias**. Mai înainte, el fusese ieromonah la Lavra Pecerska din Chiev și cu gravurile sale, lucrate sub influența xilografiei germane, împodobise multe din cărțile tipărite la Chiev și Lwów.

Pentru tipografia din Iași, care, precum se știe, este prima din Moldova, Ilia a făcut «gravuri speciale... reprezentînd în parte scene religioase specifice Moldovei: Aducerea moaștelor Sfintei Paraschiva la Iași, Cetatea Sucevei și patronul ei: Sfîntul Mucenic Ioan cel Nou», și altele. Chiar parte din celelalte gravuri «cu subiecte religioase foarte cunoscute», erau lucrate special pentru tipografia din Iași, ele deosebindu-se simțitor de alte gravuri ale lui Ilia, cu aceleași subiecte⁸⁶).

În afară de litera chirilică adusă de la Chiev, tipografia ieșană avea nevoie și de literă grecească. Întru întîmpinarea acestei nevoi, Vasile Lupu, în 1641, se adresase călugărilor Frăției Ortodoxe din Lwów, rugîndu-i să-i procure «o tipografie grecească». Conducerea Frăției răspunde favorabil și Voevodul trimite pe Sofronie Pociatchi s-o aducă la Iași, ceea ce acesta și reușește să facă după un al doilea drum, deoarece Frăția, la început, l-a «primit cu neîncredere»⁸⁷).

STRAMUTAREA MOAȘTELOR SFINTEI PARASCHEVA LA IAȘI. Înainte de a arăta ce rod a adus pentru țara lui Varlaam această tipografie, se cade să înșirăm aci alte momente de seamă petrecute în Moldova anilor 1641 și 1642, în a căror desfășurare ierarhul nostru a jucat un însemnat rol.

S-a arătat mai sus că Vasile Lupu a ajutat foarte mult Bisericele din Orient și mai ales Patriarhia Ecumenică, aflată, în vremea lui, în mare lipsă din pricina proastei administrații. Spre a pune capăt acestei situații, el, în 1640, a cerut «să i se recunoască o adevărată dictatură de șase luni», să vadă și el dacă «n-ar putea să îndrepte ceva». Cererea i s-a împlinit și la capătul celor șase luni el reușise să restabilească în bine situația disperată, în care găsise, din punct de vedere material,

84. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 309.

85. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 50; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 110.

86. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 53.

87. Pentru cauzele unei astfel de primiri, vezi: P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 66; iar pentru cele privitoare la tipografie, vezi și Melchisedec, Episc. Romanului, *op. cit.*, p. 225-26; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 309; P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 49-53, 66; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 110-11.

prima instituție bisericească din Ortodoxie. Toate datoriile vechi și noi fuseseră achitate ⁸⁸).

Pe de o parte, ca o mulțumire pentru acestea, iar pe de alta, spre a răspunde dorinței Domnului, care voia ca în ctitoria sa de la Trei Ierarhi să se păstreze moaștele vreunui sfânt, Sinodul Patriarhal din Constantinopol, în frunte cu ecumenicul Partenie, a hotărât să dea Voevodului moldovean moaștele Sfintei Parascheva, aflate în acel timp în Țarigrad. Acest «neprețuit odor» a fost transportat spre țara Moldovei însoțit de un impunător alai, din care pe lângă alții, făceau parte trei mitropoliți, reprezentând Patriarhia Ecumenică, «deputațiunea de boieri moldoveni», trimisă de Vasile Lupu și un detașament de oaste turcească.

La Galați alaiul cu sfintele moaște a fost întâmpinat de mare mulțime de popor în frunte cu însuși Voevodul Vasile Lupu și Mitropolitul Varlaam. Și de aici, «cu cântări și cu doxologii», au fost duse la Iași și puse pe «un pedestal de marmoră», așezat în biserica minăstirii Trei Ierarhi, spre strana dreaptă. Cu acest prilej s-a săpat în slavonește — pe o placă de marmoră — o cuprinzătoare inscripție, în care, printre altele se spune că: «Io Vasilie Voevod..., ca un râvnitor și apărător al sfintei bine cinstiri răsăritene, s-a sărguit cu osîrdie mare și cu dor prea mare.. și a adus aceste prea cinstite moaște ale Sfintei și Cuvioasei Maicii noastre Parasheva din Tirnova, ce se zice Petca, din Țarigrad». Și că «aceste Sfinte moaște i le-a trimis Prea Sfințitul și Fericitul și Ecumenicul Patriarh chir Partenie, cu tot bunul sfat al Bisericii și cu voia ei», fiind însoțite de «trei fericiți mitropoliți: chir Ioanichie de Heraclea, chir Partenie de Adrianopol și chir Teofan al Palaiopatrei, în zilele Prea Sfințitului Arhiepiscop chir Varlaam Mitropolitul Sucevei și a toată țara Moldovei. Pe care.. Io Vasilie Voevod... le-a primit cu toată cinstea și dragostea, mai mult decât un mărgăritar scump și cu bună norocire le-a pus aici, în cea din nou zidită de dînsul biserică cu hramul celor trei sfinți și mari dascăli ai lumii.. și le-a așezat și le-a păstrat.. pentru nesfârșitele rugăciuni ale Cuvioasei Maicii noastre Parascheva, spre iertrea păcatelor lui și a tot prea luminatul său neam. Anul de la facerea lumii 7149 (=1641)..., în luna lui iunie 13» ⁸⁹).

SINODUL DE LA IAȘI. (1642). Se știe că pentru a limpezi tulburarea provocată de discuția ivită în jurul Mărturisirii de credință calvină, pusă pe seama patriarhului ecumenic Chiril Lucaris și pentru că Ortodoxia nu-și avea încă strînsă doctrina într-o Mărturisire de credință, cum aveau celelalte confesiuni creștine, Petru Movilă al Chievului a întocmit o Mărturisire Ortodoxă, scrisă «pe înțelesul larg al poporului» și pe «temeiuri din Scriptură, din Canoane și din Părinții bisericești». Această carte a fost compusă de autor în latinește și este împărțită în trei părți, după cele trei mari virtuți creștine: credința, nădejdea și dragostea. Cuprinsul e prezentat în formă catehetică: întrebări și răspunsuri.

La 8 septembrie 1640 a fost strîns la Chiev un sobor de episcopi și învățați, care, cercetînd cartea, au găsit că două din învățăturile expuse în ea, n-ar fi în deplin spirit ortodox. De aceea s-a găsit de bine să se ceară și părerea Patriarhului ecumenic. Petru Movilă s-a învoit cu aceasta și, în deplină înțelegere cu Patriarhul Partenie I (1639-44), au hotărât să se adune un sinod, alegînd ca loc al ținerii lui orașul Iași, unde domnea Vasile Lupu, «om cu alese însușiri pentru Biserică» și «sprijinitor cu mîină largă și mereu plină a bietelor patriarhiei și mitropolii sărace și nechibzuite din răsărit». Voevodul a primit aceasta și în ziua de 6 septembrie 1642 soseau în Iași delegații Patriarhiei Ecumenice: Porfirie fost Mitropolit al Niceei și Ieromonahul Meletie Sirigul, «cel mai de seamă teolog grec din secolul XVII-lea». Mai apoi au venit și delegații Bisericii din Chiev, trimiși de Petru Movilă, căci el n-a participat la Sinod. Ei erau: Isaia Trofimovici Kozlovski egumen al minăstirii Sfîntul Nicolae din Chiev, Ignatie Oxenovici vestit predicator și Iosif Kononovici rectorul Colegiului chievean. Din partea Bisericii moldovene erau prezenți: Mitropolitul Varlaam, Episcopul Evloghie de Roman, Anastasie de Rădăuți, Gheorghe de Huși, Ieromonahul Sofronie Pociatchi, rectorul Academiei Vasiliene, egumeni, stareți, boieri și alții. Biserica Țării Românești n-a participat la Sinod, Vasile Lupu fiind în ceartă cu Matei Basarab.

88. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, p. 316-17.

89. Pentru cele în legătură cu Sf. Parascheva, vezi: Melchisedec, Episcopul Romanului, *Notițe istorice și archeologice*, p. 171-76. Același, *Viața și minunile Cuvioasei Maicii noastre Paraschevii celei nouă și istoricul sfintelor ei moaște*, în *Paraclisul și Acatistul Cuvioasei Maicii noastre Paraschiva*, Cernica 1927, p. 56-70; N. Iorga, *Inscripții...*, II, p. 150-2; Același, *Ist. Bis. Rom.*, I, 316-7; I. Lupas, *op. cit.*, p. 261-2; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 102; Pr. Scarlat Porcescu, *Sfînta Parascheva cea nouă*, în rev. *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, (1956), p. 139-147.

Sinodul și-a început lucrările în ziua de 15 septembrie 1642 în trapezăria mănăstirii Trei Ierarhi, participând la ședință, ca altă dată împărații bizantini, și Vasile Lupu. Chiar în această primă ședință, delegații Patriarhiei din Constantinopol cerură ca sinodul să primească și să aprobe o hotărîre a unui alt sinod ținut la Țarigrad în luna mai 1642, prin care, în 18 puncte, se anatematiza Mărturisirea de credință calvină atribuită lui Chiril Lucris, ceea ce însă, pînă la urmă, nu se aprobă.

Apoi sinodul a trecut la cercetarea Mărturisirii de credință a lui Petru Movilă, adusă la Iași de delegația chiveană. S-a hotărît ca ea să fie mai întii tradusă în grecește, lucru pe care-l și face ieromonahul Meletie Sirigul. Pe măsură ce el tîlmăcea textul Mărturisirii din latinește în grecește, sinodul îi și cerceta cuprinsul.

După 43 de zile de lucru, adică la 27 octombrie 1642, sinodul își încheie activitatea, membrii lui înțelegîndu-se întru totul asupra «redacției grecești a Mărturisirii Ortodoxe întocmită de Petru Movilă». După trei zile, deci la 30 octombrie 1642, textul Mărturisirii în limbile greacă și latină pleca spre Țarigrad, iar la 6 noiembrie delegații din Chiev se găteau de plecare spre casă. Cîteva luni mai apoi — în martie 1643 — un sinod din Constantinopol, «la care erau de față și ceilalți trei patriarhi ai Răsăritului și mulți alți mitropoliți și arhonți bisericești», aproba textul grecesc al Mărturisirii Ortodoxe. Astfel opera lui Petru Movilă, cel născut pe pămînt romînesc, cercetată în Iașii Mitropolitului Varlaam și Vasile Lupu ajunge «singura carte simbolică a Bisericii Ortodoxe»⁹⁰).

CĂRȚI TIPARITE LA IAȘI ÎN TIMPUL LUI VARLLAM. Intorcîndu-ne la tipografia din Iași, vom aminti că, spre deosebire de tipografiile muntene din acest timp, care dăduseră la lumină mai mult «cărți în limba slavă», ea «sub călăuză Mitropolitului Varlaam», a lucrat «numai la tipărirea de cărți romînești», cu alt cuprins decît cel al cărților de slujbă bisericească»⁹¹).

S-a admis că prima tipăritură ieșită de sub teascurile tiparniței grecești din Iași este o scrisoare de mulțumire, pe care, la 20 decembrie 1642, delegații Patriarhiei Ecumenice la sinodul ținut în capitala Moldovei, o adresau lui Vasile Lupu, pentru aleasa găzduire ce le oferise. La începutul acestei scrisori s-au trecut și hotărîrile sinodului țarigrădean din mai 1642, prin care se anatematiza Mărturisirea de credință calvină, atribuită lui Chiril Lucaris⁹²).

CAZANIA LUI VARLAAM. Tipografia romînească și-a început lucrul probabil tot în anul 1642, cînd la lumină în cursul celui următor vestita Cazanie a lui Varlaam. Astfel de cărți mai apăruseră pînă acum, atît în Muntenia, cît și în Ardeal⁹³). Dacă cea din Țara Romînească se tipărise cu scopul de a fi «propovédanie creștintății noastre, a sfinței beséreci aprostoléscă a răsăritului» și «adăpătoare de suflete omenești», spre ferirea lor «de împreunarea cu ereticii»⁹⁴), cea din Ardeal, după socoteala lui Varlaam, era «un mijloc de a face să pătrundă unele idei calvine»⁹⁵) în rîndurile credincioșilor. Spre a-și feri păstoriții de la o alunecare de la dreapta credință, el, încă înainte de anul 1637, s-a apucat să tîlmăcească din limba slavonă — și în unele cazuri chiar să prelucreze — o nouă Cazanie. În acest an Varlaam, scriind țarului Mihail Feodorovici, îi vorbea, între altele, despre «rivna noastră, care ne a fost pentru Sfînta Biserică a Răsăritului și dorința de a traduce pe limba romînească cartea Sfîntului Calist cuvîntările la Sfînta Evanghelie, carea s-o citească preoții în biserică, spre învățătura romînilor credincioși». În timpul cînd ierarhul nostru își compunea scrisoarea către Țar, cartea era «gata și scrisă numai să se dea la tipar s-o tipărească». Neavînd bani pentru aceasta, — deoarece «ne ține mîna grea a agarenilor și nu sîntem liberi de haraciul lor nici preoții și

90. Pentru acest sinod, vezi: *Mărturisirea Ortodoxă* — Ὁρθόδοξος Ὁμολογία ed. Preotul Niculae M. Popescu și Diaconul Gh. I. Moisescu, București 1942, prefata, XXI sq.; *Aceiași, Pomenirea a trei sute de ani a sinodului de la Iași, passim.* (retipărită în rev. *Bis. Ort. Rom.*, LX (1942), p. 387-402, cu titlul: „Pomenirea Mitropolitului Petru Movilă și a sinodului de la Iași”; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 309-12; Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 149-52; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 103; P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 68-74; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 17-20.

91. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 111.

92. *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 119; P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 67; Preotul Niculae M. Popescu, *Pomenirea a trei sute de ani a sinodului de la Iași*, p. 17.

93. Este vorba de *Cazaniile* tipărite la Govora în anul 1642 și la Bălgrad în anul 1641 (*Bibl. Rom. Veche*, I, p. 120-25 și 115-18).

94. *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 121.

95. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 322; Același, *Ist. Lit. Rom.*, p. 160.

nici vlădicii, ci toți sîntem supuși» —, cere ajutor țarului⁹⁶). Țarul însă nu-l poate ajuta și astfel lucrarea lui Varlaam își întîrzie apariția cu peste o jumătate de deceniu. Dar după ce tipografia trimisă de Petru Movilă a fost instalată de-abinelea în chiliile de la Trei Ierarhi și foarte probabil în 1642, el și-a pus în lucru cartea. Ea era gata în anul 1643.

Este o operă voluminoasă, în folio, cuprinzînd 505 file, și avînd pe poarta din față următorul titlu:

«Carte românească de învățătură dumenecele preste an și la praznice împărătești și la svînți mari cu zisa și cu toată cheltuiala lui Vasiliie Voivodul și Domnul Țării Moldovei diin multe scripturi tălmăcită din limba slovenească pre limba românească, de Varlaam Mitropolitul de Țara Moldovei. In tipariul domnesc, în mănăstiria Trei Svetiteli, în Iași de la H(risto)s 1643».

E imprimată pe hîrtie de proveniență polonă, turcească și nemțească, cu tiparul în două culori: roșu și negru și cu două feluri de caractere. Cuprinsul său este bogat ilustrat cu numeroase litere ornate și gravuri în lemn, reprezentînd scene biblice, chipuri de sfinți, frontispicii, vignete și podoabe finale. Multe din ele poartă semnătura gravorului: ruteanul Ilia, amintit mai sus.

Titlul scris cu două culori e încadrat de un chenar gravat în lemn, care, în partea de sus, la mijloc, are, în medalion, pe Iisus Hristos; în colțuri pe cei patru evangheliști; în părțile laterale pe sfinții apostoli Petru și Pavel, pe sfîntul mucenic Ioan cel Nou de la Suceava și pe sfînta Parascheva, iar în partea de jos pe sfinții Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan, precum și data «1642». Alte exemplare au titlul scris cu caractere ceva mai mici și în jur un chenar mai simplu. Acesta are gravat sus în medalion, pe sfinții Trei Ierarhi și, tot aici, în colțuri, pe sfinții mucenici Gheorghe și Ioan cel Nou. În părțile laterale chenarul se prelungește cu cîte un stîlp frumos ornat, iar în partea de jos se închide cu o podoabă cu flori.

Pe verso foii de titlu se află stema Moldovei, avînd pe lături inițialele lui Vasile Lupu, iar dedesubt 10 stihuri, în care se laudă domnitorul, ce «cu învățături țara sa temeluiăște» și «nemuritoriu nume pre lume sie zideăște».

Pe pagina următoare se găsește un: «Cuvînt împreună către toată sementiia românească», prin care «Vasiliie Voevod.. Domn a toată țara Moldovei» cere de la Dumnezeu «dar și milă și pace și spăsenie» pentru «toată sementiia românească pretutinderé ce să afiă pravoslavnici într-această limbă». Incheie, arătînd, mai întîi că așa cum Dumnezeu l-a dăruit pe el cu multe binefaceri și el dăruiește «acest dar limbii romînești, carte pre limba românească.. de folos sufletelor pravoslavnici» și apoi îndemnînd pe cei cărora le va cădea în mînă cartea să o primească «nu ca pe un lucru pemăntesc, ce ca un odor ceresc».

Pe alte două pagini următoare se află «Cuvînt către cetitoriu» scris de «Smeritul Arhiepiscop Varlaam și Mitropolitul de țara Moldovei», în care la început, după ce arată că pînă acum mulți «bărbați purtători de duhul sfînt.. au ustenit scriind și tălcuind sventele scripturi, dé-au învățat ș-au arătat omului în toate chipurile calia carea duce acolo, cum ca să nu grășească hieștecine marginea și săvrășitul acela spre carele-i făcut», se plînge că numai «limba noastră românească... n-are carte pre limba sa», cum și «pentru lipsa dascălilor și a învățăturei» din țară. Apoi adaugă «pen'r'acé de nevoie mi-au fost ca un datornic ce sînt lui Dumnezeu cu talantul ce mi-au dat să-mi poci plăti datoriia măcar de cît, pînă nu mă duc în casa cé de lut a moșilor mei. Adunat-am diin toți tălcovnicii sventei Evanghelii, dascălii besérecii noastre și déc-am scris, arătat-am Măriei Sale pravoslavnicului Domn Io Vasiliie Voevodul» și «Măriia Sa, ca un Domn creștin și blagocestiv și iubitoriu de biserică.. cheltuială nesocotită spre tot lucrul tipăriei au dat. Și așa cu darul lui Dumnezău, după început, am văzut și svrășitul».

După aceasta urmează cuprinsul propriu zis al cărții, împărțit în două părți. Prima se întinde pe foile numerotate de la 1—384⁹⁷), și constă din 54 Cazanii, începînd cu cele ale Triodului (13 Cazanii = cele zece Duminici din acest timp plus 3 cazanii la: Sîmbăta lui Lazăr, Vinerea și Sîmbăta Mare). urmate de cele ale Penticostarului (nouă Cazanii la cele opt Duminici din acest timp și Joia Înălțării) și apoi de ale celor 32 Duminici de după Rusalii.

La sfîrșitul acestei părți se află zece versuri, prin care Varlaam preamărește pe Dumnezeu că i-a ajutat să sfîrșească cu bine lucrul început. Ultimele patru

96. Dr. Silviu Dragomir, *Contribuții...*, p. 1155-6; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 269; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 13.

97. În realitate sînt numai 382 foi, căci numerile de ordine 248 și 256 sînt omise (vezi Florea Mureșanp, *op. cit.*, p. 33, n. 48).

versuri de aci «exprimă un frumos și puternic sentiment religios, fiind sufletul lui Varlaam străbătut de dorința hotărâtă de a-l mărturisi pe Dumnezeu «cu condeiul»⁹⁸).

«Priimește, Doamne, ca de la un păcătos
«să slujesc Ție în această lume pîn-voi hi sănătos.
«Să hie depururia cinstit și lăudat numele Tău
«iară eu de la inimă Te mărturisesc cu 'condeiul meu».

Partea doua începe cu numerotație nouă de la 1-116 și cuprinde Cazania la «Praznicele lunilor preste an împăritești și a svenți mari». Acestea sînt în număr de 21, nu 22 cum se arată în «scara» de la sfîrșitul cărții, căci Cazania de la sfinții Trei Ierarhi, fiind asemenea cu cea din Duminica 16-a după Rusalii, nu «s-a mai tipărit și pentru această sărbătoare». Acest nou șir de Cazania începe cu: «Invățatură de viața pre Cuviosului Părintele nostru Simeon Stlăpnic», prăznuit cum se știe, la 1 septembrie, și se termină cu: «Invățături pentru tăiaré cinstitul cap al lui Ioan Prediteci» (29 august). În această parte se găsesc și unele Cazania mai puțin obișnuite în cărți de acest fel, cum sînt: cele două aci amintite, cea de la 14 octombrie (Sfinta Parascheva), cea de la 17 februarie (Măcenia lui Sviiatii Teodor Tiron), cea de la 2 iunie («Măciniia svântului măcenic Ioan Novii») și cea de la 24 iunie («Născutul marelui proroc Botezătorul Ioan Prediteci»).

Și la sfîrșitul acestei părți, Varlaam a așternut opt versuri romîneștii pe care le încheie așa:

«Lăudat să hie a lui Dumnezeu putere
«caré după început au dat și săvîrșire».

Pe prima foaie nenumerotată de la sfîrșitul cărții se află o însemnare slavonă, care, în traducere romînească, glăsuiește așa:

«Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu împlinirea Sfintului Duh; din porunca piosului nostru Domn Io Vasilie Voevod din mila lui Dumnezeu Domnul țării Moldovei, s.a tipărit această carte numită Evanghelie cu învățatură în tipografia sa domnească în Cetatea sa de scaun de Dumnezeu păzită Iași, în minăstirea sa Domnească a Trei Ierarhilor, în anul de la facerea lumii 7151, iar de la intruparea Domnului Dumnezeu și Mintuitorului nostru Iisus Hristos 1643».

Pe celelalte foi nepaginate de aici s-au trecut «Capetele ce sînt într-această carte», cu care se și termină cuprinsul acestei voluminoase tipărituri.

Se bănuiește că originalul Cazaniei lui Varlaam venea din Ucraina, unde «literatură omiletică este în această perioadă în plină înflorire, fără să putem ști pînă unde merge originalitatea ei»⁹⁹). Aceasta face, desigur, ca opera ierarhului nostru să apară influențată de curentul chievean, «dar ea nu este o imitație servilă»¹⁰⁰), căci Varlaam a ținut întotdeauna seama de cititorii cărora se adresa.

Firește că acestea sînt simple presupuneri, căci pînă acum nu se știe cu siguranță după ce cărți și-a tradus Varlaam Cazania. În titlul ei, el spune doar că și-a cules materialul «din multe scripturi, din limba sloveniască», iar în prefață, cum s-a arătat, adaugă că este «adunată din toți tălcovnicii sventei Evanghelii, dascălii besericii noastre». Nici o informație precisă deci asupra cărții sau cărților ce va fi avut în față la întocmirea Cazaniei. S-au semnalat părți comune între Cazania lui Varlaam și între cea de la Govora din 1642, tradusă din rusește de Udriște Năsturel și chiar între ea și Cazania lui Coresi din anul 1581¹⁰¹). După profesorul N. Cartoian, acest lucru «nu trebuie să ne surprindă», căci «în literatura omiletică sînt multe locuri comune, care au trecut de la un predicator la altul».

Cum iarăși nu trebuie să surprindă părțile din Cazania lui Varlaam, ce par prelucrate față de părțile ei comune cu celelalte două Cazania amintite, «fiindcă se poate întîmpla că multe din aceste prelucrări să fi aparținut originalului după care a tradus Varlaam». Deci «pînă cînd nu se va identifica în șirul tipăriturilor rutene originalul sau originalele lui Varlaam, orice încercare de a determina partea lui de contribuție personală este prematură»¹⁰²).

98. I. Lupaș, *Mitropolitul Varlaam*, p. 268.

99. N. Cartoian, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 111.

100. P. P. Panaitescu, *L'influence de l'oeuvre de Pierre Mogila*, p. 61.

101. Gr. Scorpan, *Locul Cazaniei lui Varlaam în vechea noastră literatură omiletică din sec. XVI și XVII*, în *Cercetări Istorice* (Iași), XIII-XVI (1940), p. 562-77; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 111.

102. N. Cartoian,, *ibidem*.

Dacă în stadiul actual al cercetărilor, nu se poate determina «partea personală a lui Varlaam în structura predicilor», totuși nu se poate trece însă cu vederea peste «aportul lui în formarea limbii noastre literare». Cartea lui este «o scriere de cea mai mare însemnătate, în ceea ce privește adevărul graiului românesc ca și mlădierea unor perioade construite după slavona medievală, care și ea împrumutase țesătura de frază a vechii limbi grecești. În acest stil viu și plin de culoare, în care putea scrie doar unul care să fi petrecut o bună parte din viață numai între țerani sau între călugării ridicați din mijlocul lor nu se mai făcuseră cărți bisericești pînă atunci»¹⁰³).

Deși peste această carte au trecut peste trei sute de ani, ea «se citește și azi cu ușurință și cu plăcere chiar. Fiindcă limba ei se înfățișează curățită de acele numeroase expresii și cuvinte slave rebarbative, care încă încâlceau urzeala limbii române din vechile texte religioase. În textul lui Varlaam, cuvintele și expresiunile slave se întîlnesc rar, la distanțe mari; și, înțelese într-o vreme cînd cultul divin se săvîrșea în limba slavă, ele dau azi scrisului său, un ușor caracter arhaic, mai ales că ele se împerechează uneori cu elemente latine, azi dispărute din circulația limbii... Fraza lui bogată în comparații pitorești și expresii plastice se desfășoară în tipare sintactice care nu se prea deosebesc de cele de azi»¹⁰⁴).

Spre exemplificarea celor de mai sus, reproducem următorul fragment luat din cazania de la Duminica lăsatului sec de brînză:

«Pentr--acé în toată vrémia iaste bun și de treabă postul.. fără mai vartos într-aceaste zile a postului celui mare pentru să ne gătăm și să ne curățim cătri svânta cuminecături și cătri ziua învierii a Domnului nostru lui Iisus Hristos, omorându-ne și noi trupurile cu postul cătri muncile și cătri moartia Sventiei Sale.. Cum și nevoiesc și fac toți credincioșii lui Hristos în toată lumea, numai sănguri calvivi și liutranii, ereticii diîn vreamia deacmu, legătura lucrurilor celor bune nu o vor. În volniciia trupului și în odihni vor, carea îndulcește trupul. Și crucea lui Hristos li-i urită, cu care aș da sie vre-o usteneală sau vre-o nevoinți nu cutează, temându-se să nu-și vatăme binele aicea pre lume. Fără de usteneală și fără de post și fără de lacrimi și fără de nice o răbdare, vor să agiungă ceriul, înblind pre calea cia largă care duce în perire și nu-ș aduc amenté de Daniil proroc, că după ce să posti dzeace zile, mai frumos și mai gras fu decit ceia ce mănca bucate scumpe din masa împăratului Navohodonosor»¹⁰⁵).

Toate acestea au făcut ca lucrarea de față a Mitropolitului Varlaam să fie primită pretutindeni cu deosebită înțelegere și ea este poate singura tipăritură românească, care a colindat țara în lung și-n lat, poposind pentru un timp mai lung sau mai scurt pe multe din strănele bisericilor noastre. Aceasta a făcut ca în cele trei veacuri scurse de la apariție, Cazania lui Varlaam să se tipărească de încă 18 ori în diferite locuri ale țării ca: **Minăstirea Dealul** și orașele **Bălgrad, București, Rîmnic, Buzău** și **Sibiu**.

Lucrul acesta vorbește din destul despre valoarea operei marelui Mitropolit moldovean¹⁰⁶).

CELE ȘAPTE TAINÉ. În anul următor — 1644 — Varlaam, «desigur cu gîndul la românii din Ardeal», și pentru a da «un răspuns indirect la Catehismul (calvinesc) imprimat la Prisaca, lângă Alba Iulia, în 1640», tipărește următoarea carte:

«Șapte taine a Besearecli, tipărite cu învățătura și cu toată cheltuiala Măriei Sale Ioan Vasilie Voevod, în tipariul cel domnesc în tîrg în Iași, vl(ea)to 7153 (= 1644), noiembrie 8»¹⁰⁷).

Carte în patru cu 4+339 file. Titlul, în două culori, e încadrat într-un chenar bogat împodobit, avînd în partea de sus, în medalioane, pe Sfinții Trei Ierarhi; pe

103. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 322.

104. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 111-2.

105. *Cazania*, ed. J. Byck, p. 28-9.

106. Pentru Cazanie, vezi: *Cazania*, ed. J. Byck, București 1943; *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 137-143; Șt. Dinulescu, *Mitropolitul Varlaam*, p. 334-347; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 322-3; P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 59-61; I. Lupas, *op. cit.*, p. 267-74; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 111-12; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 262-67; Florea Mureșanu, *Cazania lui Varlaam 1643-1943. Prezentare în imagini*, Cluj 1944; Preotul Niculae M. Popescu, *Fîntineri de Cazanii*, în rev. *Glasul Bisericii*, IX (1950), nr. 6, p. 14-15.

107. Unii cercetători arată că s-a tipărit în 1642 (vezi P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 54), iar alții în 1645 (N. Cartoian, *op. cit.*, p. 112; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 268). Am păstrat anul 7153 (= 1644), noiembrie 8, așa cum se arată pe poarta acestei cărți, reproducă în *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 148.

laturi pe sfântul Atanasie (stînga) și sfântul Chiril (dreapta) patriarhii Alexandriei; iar în partea de jos, în colțuri câte un înger, și la mijloc, în medalion, stema Moldovei, flancată de doi ostași și avînd, deasupra ei, încrucișate, o sabie și un buzdugan și inițialele voevodului Vasile Lupu.

Pe verso foi de titlu se află iarăși stema Moldovei și șase versuri politicești.

Urmează apoi precuvîntarea Mitropolitului Varlaam, care ocupă celelalte trei foi nepaginate. Aici el vorbește mai întîi despre apariția numărului 7 în Sfînta Scriptură, apoi adaugă: «Intr-acela chip și Beseareca lui Hs. șapte taine are, cu carile ca cu niște lumini luminează și arată toate lucrurile și toate treabele Besearecei noastre, fără de carele tot omul iaste întunecat și nu ști pro ce cale înblă. Că aceste șapte taine sînt șapte daruri și șapte făclii, de ard și luminează în Beseareca lui Hs. pre tot creștinul către cunoștința credinței cei drepte, carile nu sînt de la altcineva, ce-s de la Domnul nostru Is. Hs. arătate și de la svinții Apostoli date în svînta Besearecă». În partea de la urmă a prefeteii, Varlaam, cu graiul lui înflorit, adresîndu-se lui Vasile Lupu, îi spune că precum cînd «răsare soarele zaria și lumina lui, maînte loveaște în munții cei mari; turnurile și copacii cei înalți luminează, de-acii șesurile și văile. Așia într-acela chip Domniia Măriei Tale cu aceste șapte taine, carile le-ai scos și le-ai dat în tîpariul Măriei Tale, întăi ajiunge întru ciata cea înaltă sufletească, întru arhieriei și în preoți, de luminează și în diregătorii cea lumască în domni și în boiari; de-acii și întru cei mai mici ajiunge lumina și căldura, de luminează și încălzeaște pre toți cătră voia lui cea svîntă».

De aici reiese că tipăritura de față era îndreptată și către cei de sus și către cei mici, căci toți simțeau nevoia unei lămuriri, cu privire la Sfintele Taine, în acel timp cînd asupra Bisericii ortodoxe se exercitau presiuni «din partea protestantismului, care, prin feluritele sale nuanțe, reducea numărul tradițional de șapte taine la două (botezul și cuminecătura)»¹⁰⁸).

Pe foile numerotate se află cuprinsul cărții în următoarea înșiruire: scurtă privire asupra Sfintelor taine, arătîndu-se importanța lor, «spre îndereptarea sufletelor noastre celor păcătoase» (f. 1-5), botezul (f. 6-32), ungerea cu sfîntul mir (f. 33-38), sfînta Euharistie, cu specială privire asupra Sfintei Liturghii (f. 39-116), preoția (f. 117-164), pocăința (f. 165-224), nunta (f. 225-297), sfîntul maslu (f. 297-300), însemnări despre «Sărbătorile ce sînt preste an, întru carea nu să cadea nice un lucru să să facă» (f. 301-3), «Tocmala posturilor ce sînt preste an și harții pe ce vream se desleagă» (f. 304-9), «Pentru zilele cele deslegate ce sînt preste an» (f. 309-17), și la urmă de la f. 318 pînă la sfîrșit se află scara cuprinsului cărții.

Această lucrare, la a cărei tîlmăcire au lucrat și Eustratie Logofătul¹⁰⁹, amintit într-o notiță de pe fila 317, a putut fi tradusă după cartea ruteană numită «Tainele Bisericii», tipărită în 1640 la Lwow, cum crede P. P. Panaitescu¹¹⁰, sau după o altă lucrare cu același titlu, dar mai completă, tipărită în 1630 la Wilna, cum socotește Ștefan Ciobanu¹¹¹).

Expunerea învățăturii despre Sfintele Taine se face «în forma catehetică, cu întrebări și răspunsuri». În cuprins, din loc în loc, «se găsesc și cîteva note, adăvurate documente de folclor, care proiectează lumina lor interesantă peste unele superstiții» — vrăji, vircolaci, etc. — «răspîndite pînă azi în masele populare din sudul și răsăritul Europei»¹¹²).

Ca și Cazania, lucrarea de față a Mitropolitului Varlaam a trecut și în celelalte provincii locuite de romîni, fiind uneori copiată de cei ce-i simțeau lipsa¹¹³).

RĂSPUNSUL LA CATEHISMUL CALVINESC. În cursul anului 1644, Mitropolitul Varlaam, împreună cu o solie moldovenească, e trimis la Tirgoviște. După încercări neizbutite de a alunga pe Matei Basarab din scaun, Vasile Lupu se

108. I. Lupaș, *op. cit.*, p. 275.

109. După unii, *Eustratie Logofătul* e singurul tîlmăcitor al acestei cărți (vezi Dr. Gorge Pascu, *op. cit.*, p. 40; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 274-5; L. Predescu, *Dragoș Eustratie Logofătul*, în *Cercetări Istorice* (Iasi), XIII-XVI (1940), p. 429-32; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 269).

110. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 54.

111. Șt. Ciobanu, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 269.

112. N. Cartoian, *Ist. Lit. Rom. Vechi*, p. 113.

113. Pentru această carte, vezi *Bibl. Rom. Vechi*, I, p. 147-150; Șt. Dinulescu, *op. cit.*, p. 348-58; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 325; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 133; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 274-6; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 112-13; Florea Mureșanu, *op. cit.*, p. 23-5; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 268-70.

convinsese în sfârșit că o pace între el și voevodul muntean ar fi de preferat unor lupte fratricide. Mitropolitul Varlaam fusese ales să trateze această pace cu conducătorii Țării Românești.

Cu prilejul șederii sale la Țirgoviște, cunoaște, între alții, și pe cumnatul lui Matei Basarab, logofătul Udriște Năsturel, între cărțile cărui a aflat Catehismul calvinesc, tipărit de Gheorghe Rákoczy la Alba Iulia în 1640. Găsindu-l plin de otravă sufletească, la întoarcerea acasă, Varlaam a alcătuit un Răspuns ortodox, pe care l-a supus aprobării unui sinod ținut la Iași și compus din ierarhii Țării Românești și ai Moldovei și apoi între anii 1645-47 l-a tipărit.

Această nouă lucrare a ierarhului nostru are următorul titlu: «Cartea carea să chiamă Răspunsul împotriva Catihismușului calvinesc, făcută de părintele Varlaam Mitropolitul Suciavei și Arhiep(i)s(c)opul Țării Moldovei, tipărită, vleit, bîtia mira 7153, spseniaje mira 1645».

E o cărticică în quarto mic, cuprinzînd 6 foi liminare la început și apoi 33 file numerotate.

Ca de obicei, cuprinsul cărții e precedat de o predoslovia pe care Mitropolitul Varlaam o îndreaptă către «creștinii din Ardeal și și cătră alți creștini toți care sînt pravoslavnicii... și adevărați fii sfintei a noastre besearici, apostolești... și cu noi de un neam rumîni». Și după ce le arată pricina pentru care le adresează această cărticică, el descrie împrejurările ce l-au făcut să o compună, spunînd: «Pentr-aceaia... tîmplîndu-mi se estimp în părțile Țării Românești, cu treabe domnești și a norodului în Țirgoviște cu cei mai de frunte și mai de-a firea vorovînd, mai vîrtos cu oarecare boiarin cinstit, și slovesnic și a toată destoinicia și înțelegeriia harnic, drept pravoslavnic creștin, al doilea log(o)fet și fratele Doamnei a bunului credincios și a luminatului Domn Io Matei Voevoda..., dumnealui Udriște Năsturel, carele ca un iubitor de învățatură și socotitor credinței cei dereapte în mijlocul altor cărți noao, ce mi-au arătat, adusu-mi-au și o cărtulie mică în limba noastră rumânească tipărită, și deaca am cetit, am văzut sămnușul ei scrie Catihismul creștinesc, caria o am aflat plină de otravi de moarte sufletească, de care lucru..., mărturisesc înaintea lui Dumnezău cu firea mea că mare grije și multă scîrbă au cuprins sufletul și inima mia, pentru care lucru îndatî am chemat și am strâns sobor dintr-amîndoașo părțile, și din Țara Rumînească din Țara Moldovei, nu atîta că doarî să poati ei clăti inima voastră ce-i întărită și rădăcinată pe temelii cea bunî și tare a beseariceii noastre pravoslavnice, căt cuget și socotesc, când ai cu-aceaste mînciuni și amăgituri, cu carele ciartă și ispitesc... să poată afla pre neștine prostac și neștiutor (să-l sparie cu mărturia Sfintei Scripturi), carele fără de cale li-au pus și rău le tălcuesc cătri a lor perire. Pentr-aceaia am socotit, că am o datorie mare să fac răspuns și să arăt strîmbătura și tălcuș cel rău a lor, ce tălcuesc rău și strîmbadză Scriptura Sfintă, ș-aciasta nu că doarî prepui ceva întru făpturile ceale pravoslavnice a creștinătăței voastre..., ce numai pentru să arăt întunearecul și neînțelegeria lor, ce au întru Scriptura Sfintă, caria o tălcuesc pre voia și pre volnicia lor cum vor...». Și mai apoi adaugă: «Pentr-aceaia... scris-am asupra acestui Catihismus nou, cu carele cei den afară de pravoslavie au nedejdut să vă sparie cu mărturiile Scripturii Sfinte să vă înșeale întru erezia lor cia rătăcită», pentru ca deoparte să puteți «sta împotriva cînd va fi vreamă de nevoie», iar pe de alta «pentru ca să vă aflați întru învățăturile pravoslaviei, întăriți ca nește stâlpi neplecați și neclătiți». De aceea dacă ar fi «neștine întru voi să vă îndărăptheadze și să vă întoarcă dintru Evangheliia lui Hristos și dintru învățăturile ceale pravoslavnice a beseariceii noastre, și cu dascăliile lor ceale ucigătoare de suflete să vă afunde întru eresa lor cea rea..., măcarî s-are fi inger din ceriu, să nu-l credeți, ce... să vă lepădați și să vă depărtați de unul ca acela», ținînd «ci-am luat de la moși și de la strămoși».

Incheie, îndemnînd pe cei cărora le scrie să moară în «credința cea dereaptă întru Hristos», căci vor cîștiga «cununa dereptății, carea o va da Domnul în ziua aceia a dreptului giudeț».

Mai departe mitropolitul Varlaam face o scurtă prezentare a Catehismului calvinesc, din care, cum se știe, pînă acum nu s-a aflat nici un exemplar.

După aceasta, pe foile 4-33 se înșiră cuprinsul cărții, adică: «Răspunsul săborului a doao Țări». În expunere, Varlaam întrebunțează metoda «cea mai onestă și mai științifică cu puțință: se citează mai întii «in extenso» articolul calvinesc, după aceea, explicarea lui de către calvini, în întregime, și numai la urmă se dezvoltă tălcuirea ortodoxă» iar în combatere «tonul discuției este obiectiv, dar cald și convingător», întemeindu-se «pentru fiecare afirmare» pe texte

din Sfânta Scriptură, socotită, cum se știe, de protestanți singurul izvor de credință. Aceasta o face, desigur, pe de o parte ca să combată pe calvini cu înseși armele lor, iar pe de alta să le arate că ei o interpretează în chip arbitrar. În legătură cu felul cum calvinii explicau Sfânta Carte, e semnificativ următorul fragment din Răspunsul lui Varlaam: «unde se află în Svînta Scriptură un cuvînt pre vo.a lor, alt cuvînt mai de sus sau mai de jos, pentru ca să să arate un adevăr nu l pome-nește, ce îndată lasă și fuge la altul și de la acela iarăși la altul, cum are hi un rătăcit ce înblă și calea înainte nu-i sporește»¹¹⁴).

În «Răspunsul săborului a doao țări» Varlaam apără învățătura Bisericii Ortodoxe, cu privire: la faptele bune, combătînd mîntuirea numai prin credință (sola fide), la păcatul original, la conlucrarea omului în actul mîntuirii, la biserică, la har, la cinstirea icoanelor, care-s chipul unei fețe adevărate ce-au fost oarecum în lume», în timp ce «bozul (idolul) nu iaste nemica în lume»; acesta din urmă «are închinăciunea sa, iară icoana are închinăciunea celuia ce-i scris pe icoană; bozului să închină ca lui Dumnezeu, iar icoanei să închină obrazului celuia ce-i închipuit pre icoană»; la cultul sfinților, pe care-i cinstim «nu ca pre niște Dumnezăi, ce ca pre nește slugi și priatini lui Dumnezău, înaintea căruia dvorăsc și-l proslăvesc», la semnul Sfintei Cruci și la cinstirea Sfintei Fecioare Maria.

La sfîrșit, Mitropolitul Varlaam, după ce rezumă în zece puncte învățătura ortodoxă, își încheie răspunsul așa: «noi pre ceia ce scad și adaog din cît au tocmit ș-au legat aceale sfinte șapte săboară, pre aceia-i gonim din besearca lui Hs. și procleșim să hie anatema ca nește eretici. Aceastia toate căte scrie mai sus să cade tot creștinul să le fie și să le ferească de îi voia să hie ocinătoriu împărăției ceriului, carea noi toți să o dobîndim.. întru netrecuți veaci de veaci, amin»¹¹⁵).

Nu e lipsit de interes să se arate că acest «Răspuns» al vrednicului mitropolit moldovean a primit din partea calvinilor un răspuns «vehement și grosolan», tipărit la Alba Iulia în anul 1656 și purtînd acest titlu: «Scutul catichizmușului, cu răspuns den scriptura svîntă împotriva răspunsului a doauă țări fără scriptură svîntă»¹¹⁶).

Din această prezentare sumară a cuprinsului «Răspunsului» lui Varlaam la Catehismul calvinesc din 1640 reiese că el a fost «un luptător fără șovăire..., un păstor treaz și energic, stăpînit în orice clipă de simțul răspunderii și de conștiința datoriei de a nu întîrzia întru apărarea adevărurilor de temelie ale credinței și Bisericii sale»¹¹⁷).

PRAVILA LUI VASILE LUPU. Înainte de a înșira alte fapte din anul 1645, petrecute în Moldova și privind pe mitropolitul Varlaam, socotim că este bine să se arate, în legătură cu tipăriturile de mai sus, că din tipografia din Iași, pe cît se știe, trăind Varlaam, a mai apărut doar o singură carte, imprimată în anul 1646. Ea are următorul titlu: «Carte romînească de învățături la pravilele împărătești și de la alte giudețe cu zisa și cu toată cheltuiala lui Vasile Voivodul și Domnul Țării Moldovei diîn multe scripturi tălmăciti diîn limba ilenească pre limba romîniască». Este așa numita «Pravilă a lui Vasile Lupu» și prima ei parte a fost tradusă de **Eustratie Logofătul** după o colecție de legi bizantine, cunoscută sub numele de: «leges agrariae Νόμοι γεωργικολ» compilație alcătuită în secolul al VIII-lea de împărații Leon și Constantin Isauricul». Partea doua cuprinde capitole «extrase și traduse din opera unui mare jurisconsult italian, **Prosper Farinaccius**»¹¹⁸). Această Pravilă, după afirmația lui **Dimitrie Cantemir**, a fost multă vreme «norma de astăzi pentru judecători, spre a judeca drept», în Moldova¹¹⁹).

MITROPOLITUL VARLAAM ȘI ILIE IOREST MITROPOLITUL ARDEALULUI. Vara anului 1645 dă iarăși prilej lui Varlaam să intre în legătură cu țarul Moscovei Mihail Feodorovici. De astă dată o împrejurare «dramatică» din istoria

114. N. Chițescu, *Trei sute de ani de la Răspunsul lui Varlaam la Catehismul calvinesc, 1645-1945*, București 1945, p. 14-16.

115. Pentru „Răspuns”, vezi *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 150-1; Gh. Șincai, *Chronica Românilor*, III, ed. II, București 1886, p. 70-71; Șt. Dinulescu, *op. cit.*, p. 359-61; N. Drăganu, *Codicele pribeagului Gheorghe Ștefan Voievodul Moldovei*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională* (Cluj), III, (1924-5), p. 245-252; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 276-9; Același, *Documente istorice transilvane*, I, p. 231-5; P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 55-9; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 113; N. Chițescu, *op. cit.*, passim.

116. *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 207.

117. I. Lupaș, *Mitropolitul Varlaam*, p. 279-89.

118. *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 156-8; N. Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, p. 159; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 113-15; Șt. Ciobanu, *op. cit.*, p. 270-1.

119. *Descrierea Moldovei*, p. 101-2.

Bisericii transilvane l-a pus într-o astfel de situație. În anul 1643 mitropolitul Ardealului **Ilie Iorest**, pentru stăruința în legea străbună, e scos din scaun de calvini și aruncat în închisoare. După nouă luni e eliberat, luându-i-se, totodată, promisiunea că va plăti drept răscumpărare Principelui Rákoczy 1000 taleri. Scăpat de închisoare, el trece în Moldova, unde, desigur, va fi istorisit mitropolitului Varlaam suferințele îndurate de ortodocșii de peste munți din partea calvinilor. Pentru a-și aduna «prețul răscumpărării», Iorest din Iași pleacă la Moscova. La plecare mitropolitul Varlaam, împreună cu episcopii **Anastasia de Roman**, **Ștefan de Rădăuți** și **Ghedeon de Huși** și mai mulți egumeni îi dau — la 2 iunie 1645 — o călduroasă scrisoare de recomandare către țară, în care, pe lângă rugămintea de a-l ajuta în nenorocirea lui, așterneau pe hîrtie cuvinte pline de «fiorul indignării», cum sînt cele următoare: «dacă au trecut trei ani a sculat diavolul, care urăște cele bune pe popa cel mare și craiul și toți ungurii și l-au clevetit pe Iorest arhierul creștinilor romîni la craiul Rákoczy Gheorghe. Și au adus mărturii mincinoase și i-au făcut mare nedreptate și tot ce a avut au luat de la el și l-au legat și l-au închis în temniță, nouă luni a pătimit, fiind izgonit și cu el mulțime de preoți creștini, nu pentru altă vină decît pentru credința creștină, voind să-i convertească la lutheranism»¹²⁰).

MITROPOLITUL VARLAAM ȘI PETRU MOVILA LA IAȘI. Și tot în cursul acestui an, 1645, mitropolitul Varlaam avu fericirea să se vadă în Iași cu mitropolitul **Petru Movilă**, de care era atît de legat sufletește și căruia îi datora multe din realizările sale din Moldova. Prilej pentru aceasta a fost nunta Domniței **Maria** a lui **Vasile Lupu** cu prințul lituan **Ianusz Radziwiłł**, care a avut loc în luna februarie 1645. Slujba cununiei s-a săvîrșit în biserica minăstirii Trei Ierarhi de mitropolitul **Petru Movilă** al Chieului, **Varlaam** al Moldovei și **Ștefan** din Țara Romînească, trimisul lui **Matei Basarab** — «că să împăcase amu domnii între sine»¹²¹) —; iar «cuvîntul ocazional» a fost rostit «parte în limba polonă, parte în limba romînă» de cei dintîi din acești trei ierarhi slujitori¹²²).

Acest moment sărbătoresc a prilejuit între aceste alese obraze bisericești «convorbiri duhovnicești, din care nu puteau lipsi problemele actuale atunci, argumentele pe care se sprijinea lupta Ortodoxiei împotriva protestantismului», căci tocmai în acest timp **Varlaam** pregătea «Răspunsul» său la catehismul racoțian. Discuțiile dintre ei au fost atît de cuprinzătoare încît ele au pus în uimire pe **Ioan Kemény**, trimisul lui **Gheorghe Rákoczy**, care mai apoi însemna în memoriile sale că mai înainte de acest moment, nu credea ca în clerul romînesc să fie «oameni atît de învățați»¹²³).

HIROTONII DE IERARHI STRAINI. Aproape o lună mai tîrziu după nunta de la Iași — la 23 martie 1645 — mitropolitul **Varlaam** se întîlnește din nou în mijlocul unor ierarhi străini. În această zi, în biserica minăstirii Trei Ierarhi, el, alături de **Grigorie al Larissei**, trimisul Patriarhiei Ecumenice, **Lavrentie al Casandrei** și **Atanasie al Romanului** sfîntea întru arhieru pe ieromonahul **Paisie**, egumenul minăstirii **Galata**, din Iași, ales, prin stăruința lui **Vasile Lupu**, patriarh al **Ierusalimului**¹²⁴). Acest fapt arată, desigur trecerea de care se bucura în fața Patriarhiei Ecumenice și chiar a Ortodoxiei ierarhul nostru și țara sa, găsită vrednică a fi loc de hirotonie pentru un șezător pe scaunul patriarhal al Cetății Sfînte.

120. Melchisedec, *Episcopul Romanului, Notițe istorice și archeologice*, p. 211-12; Dr. **Silviu Dragomir**, *Contribuții...*, p. 1168-70; **St. Metes**, *op. cit.*, p. 198-200; **N. Iorga**, *Istoria Romînilor*, VI, p. 133; **I. Lupaș**, *op. cit.*, p. 279; Același, *Documente istorice transilvane*, p. 229-31.

121. **Miron Costin**, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, ed. **P. P. Panaitescu**, București 1944, p. 111.

122. Pentru nunta Domniței **Maria**, vezi: **Miron Costin**, *op. cit.*, p. 110-11; **Melchisedec**, *Episcopul Romanului, Notițe istorice și archeologice*, p. 204-6; **N. Iorga**, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 312; **P. P. Panaitescu**, *Petru Movilă și Romîni*, în *Bis. Ort. Rom.*, LX (1942), p. 415-20; **I. Lupaș**, *Mitropolitul Varlaam*, p. 260. Notăm că informația dată de **Miron Costin**, cu privire la mitropolitul Țării Romînești, participant la această nuntă, nu este exactă, căci în anul 1645, la *Trgoviste* păstora mitropolitul **Teofil**, nu **Ștefan**. Un **Ștefan** era episcop în acest an la **Buzău** și poate că el a fost trimisul lui **Matei Vodă** la Iași. Un **Ștefan** e mitropolit al Țării Romînești, începînd din anul 1648. Această identitate de nume a făcut poate pe cronicarul moldovean să scrie ceva mai tîrziu de petrecerea acestui fapt, probabil în 1675, că trimisul lui **Matei Basarab** la nuntă a fost „*Ștefan mitropolitul Țării Romînești*“.

123. **I. Lupaș**, *Lecturi din izvoarele istoriei romîne*, Cluj 1928, p. 172.

124. **Melchisedec**, *Episcopul Romanului*, *op. cit.*, p. 209-11; **Șt. Dinulescu**, *op. cit.*, p. 138; **Hrisostom A. Papadopoulos**, *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, Ierusalim și Alexandria*, 1910, p. 520; **N. Iorga**, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 315-16.

Cîteva ani după aceasta, mitropolitul Varlaam, împreună cu ceilalți ierarhi ai Moldovei hirotonisește întru arhieru, poate în anul 1650, pe Gavriil Miakici episcopul romînilor din Croația. Și totodată ei, cu Domnul Vasile Lupu și cu boierii țării fac danie mînăstirii Lipovina, poate reședința episcopului, cîte 5.000 aspri anual¹²⁵), fiind aceasta o probă de grija ce Voevodul moldovean și mitropolitul său purtau romînilor de prin acele părți.

MITROPOLITUL VARLAAM ȘI UDRIȘTE NASTUREL. Sfirșitul anului 1646 aduce lui Varlaam o mare durere sufletească: în ziua de 22 decembrie Petru Movilă mitropolitul Chievului s-a mutat către Domnul. În vrednicul ierarh de la Chiev, mitropolitul Moldovei pierdea un prieten și un îndrumător totodată. Această durere a încercat să i-o mai aline logofătul Udriște Năsturel, care, cîteva luni mai apoi, tipărind la Tîrgoviște, în 1647, *Imitația lui Hristos*, tradusă din latinește în slavonește, o închină lui Varlaam, căruia în prefață, îi amintea de strînsa legătură dintre ei și-i vorbea de înrudirea limbii romînești cu cea latină¹²⁶).

ULTIMII ANI AI PASTORIEI LUI VARLAAM. Din anii ce au urmat avem mai puține știri despre Varlaam, lucru ce s-ar putea explica prin vremurile grele, ce au venit peste Moldova. Căci în 1649 ea este prădată de tătari, cu care armata lui Vasile Lupu se ciocnește cu succes la satul Brătuleni, lângă Rezina.. Un an mai tîrziu — 1650 — hoardele tătărăști năvălesc din nou și, odată cu ele, se năpustesc asupra Moldovei și Cazacii zaporojeni. De astă dată năvălitorii calcă aproape întreaga țară, arzînd și pustiind totul în calea lor. Pe de altă parte către sfirșitul anului 1652 Vasile Lupu începe să «uneltească din nou» împotriva lui Matei Basarab, ceea ce aduce înăsprirea relațiilor cu Țara Romînească. Odată cu acestea Voevodul Moldovei e silit să facă față și unor tulburări interne, căci logofătul Gheorghe Ștefan caută pe orice cale să-i ia tronul, ceea ce și reușește definitiv în iulie 1653¹²⁷).

În asemenea situație, se înțelege, chestiunile bisericești rămîneau pe al doilea plan. Și totuși ierarhul nostru chiar în aceste vremuri grele, precum s-a mai arătat, a reușit, la 24 februarie 1649 să obțină de la Vasile Lupu un hrisov, prin care se îngăduia «judecăților mirenești» să judece pe preoți numai pentru vina «de moarte». celelalte rămînînd în seama vlădicilor lor¹²⁸), iar la 5 mai 1652 un alt hrisov, prin care se recunoșteau și se întăreau scutițiile și privilegiile acordate preoțimii moldovene de voevozii de din naintea lui Vasile Lupu¹²⁹).

În februarie 1653 Moldova este vizitată de Patriarhul Macarie al Antiohiei. Din însemnările însoțitorului său, diaconul Paul de Alep, aflăm că în timpul cînd acest înalt oaspete era în Iași, mitropolitul Varlaam era suferind: «**vineri dimineata, (11 februarie 1653) merserăm să vedem pe Măria Sa Domnitorul (Vasile Lupu), tocmai cînd el eșia în procesiune și se ducea să facă o vizită mitropolitului țării, numit Varlaam, care era bolnav**»¹³⁰). Curînd însă mitropolitul Varlaam s-a însănătoșit, căci luni în a cincea săptămîină a păsimesilor — în mînăstirea Barnovschi —, slujind patriarhul Macarie și fiind de față și Domnul, a asistat și el la Sfînta Liturghie, alături de mitropolitul de Sofia, Vlasie mitropolitul Naupactei din Morea și un episcop din Georgia¹³¹).

Spre sfirșitul lui martie 1653, în săptămîina stîlpărilor, orașului Iași îi este dat din nou să audă zăngănit de arme. Gheorghe Ștefan, cu ajutoare muntenești și ardeleni, se apropia de porțile lui. În joia Floriilor — 3 aprilie 1653 — Vasile Lupu părăsește capitala, retrăgîndu-se spre Hotin. Odată cu el a plecat desigur și mitropolitul Varlaam, socotînd, poate, că nu va fi bine primit de cel ce venea să ia locul lui Vasile Vodă. Acest lucru e arătat limpede de cronicarul Miron Costin, care spune că Gheorghe Ștefan urcîndu-se pe tronul Moldovei, luni 7 aprilie 1653, în săptămîina patimilor «**au mărșu.. cu cîteva gloate de țară la besearca lui Svetii Nicalae și i-au cetit molitva de domnie Ghedeon episcopul de Huși, fiind mitropolitul Varlaam eșit la munte, la mînăstirea Secul**»¹³²). Astfel după o păstorie de peste

125. Șt. Metes, *Istoria Bisericii din Transilvania*, I, p. 256-7.

126. *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 158-9; P. P. Panaitescu, *L'influence de l'oeuvre de Pierre Mogila*, p. 45-6, 85-6.

127. Const. C. Giurescu, *Istoria Romnilor*, III, 1, p. 85-6, 59-60, 90-91.

128. *Vezi supra*.

129. Șt. Dinulescu, *Mitropolitul Varlaam*, p. 9.

130. Emilia Cioran, *op. cit.*, p. 29; Basile Radu, *op. cit.*, p. 198.

131. Emilia Cioran, *op. cit.*, p. 34; Basile Radu, *op. cit.*, p. 463-4.

132. Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 138; Const. I. Andreescu și Const. A. Stoide, *Ștefăniță Lupu, Domn al Moldovei (1659-1661)*, București 1938, p. 150, n. 3.

douăzeci de ani și jumătate, plină de fapte mari pentru Biserica Moldovei, mitropolitul Varlaam, forțat de împrejurări, se întoarce iarăși în mănăstirea Secul, de unde în septembrie 1632 fusese chemat în fruntea treburilor bisericesti ale țării sale. Aici mai viețuiește el încă peste patru ani, în care timp a purtat grijă de bunăstarea mănăstirii, în care-și avea metania.

SFIRȘITUL MITROPOLITULUI VARLAAM. Simțindu-se poate istovit de boală și socotindu-și apropiat sfârșitul, mitropolitul Varlaam încă din anul 1655, a început să lase dispoziții scrise, după care, la trecerea sa din această lume avea să se urmeze cu avutul său, agonisit «cu slujba sa», nu «cu banii mănăstirii, nici cu a mitropoliei». Se cunosc trei redacții ale diatei sale. Prin toate lasă întreaga sa agoniseală mănăstirii Secul, în afară de «patru poloboace de miere», hărăzite «surorii mele Catrini». Una din aceste diate a fost făcută la 18 august 1657, iar două din ele «părintele Varlaam a (le) iscăli n-au putut, că au fost bolnav, fulgerat de miini., ce undea-i trebuia putea pecetea»¹³³). Era probabil lovit de vreo paralizie, care, desigur, i-a și adus sfârșitul.

La câțiva vreme după facerea diatelor, mitropolitul Varlaam, după însuși cuvântul său, «s-a dus în casa cea de lut a moșilor săi», fiind astrucat în mormîntul gătit mai dinainte lângă peretele din afară din partea dreaptă a bisericii mănăstirii Secul, spre strana dreaptă. Pe lespede de mormînt din piatră «albă fărămicioasă» și cu inștriptie slavonă se mai puteau citi, cu ani în urmă, următoarele: «Această piatră pe mormînt și-a făcut-o sie-și arhiepiscopul Varlaam Mitropolit.. în al zecilea an al arhieriei lui, în anul 7150 (1641-42)¹³⁴). Cum se poate vedea din cele de mai sus data exactă a morții lui Varlaam nu se cunoaște. Se poate însă stabili între 18 august 1657, cînd el își redactează una din diate, și 19 decembrie același an, cînd printr-o carte domnească Voievodul Gheorghe Ștefan întărea stăpînirea mănăstirii Secul peste niște mori «rămase de la mitropolitul Varlaam¹³⁵). Deci în acest răstimp de patru luni de zile cade moartea acestui vrednic ierarh al Bisericii noastre, de la care se împlinesc acum 300 de ani.

De la mitropolitul Varlaam se păstrau la mănăstirea Secul un sacos din anul 1638, un epitrahil din anul 1642, două omofoare, toate brodate cu fir de aur, precum și un manuscris slavon, cuprinzînd Sfînta Liturghie¹³⁶) și un antimis sfințit în vremea sa.

*

Acestea sînt cele ce se pot spune, în mod sumar, despre viața și activitatea Mitropolitului Varlaam al Moldovei. Privind înapoi peste ele, vom înțelege că el a căutat să ridice prestigiul clerului moldovean, a strîns legăturile cu Ortodoxia de pretutindeni, stînd în corespondență sau primind la Iași mai mulți patriarhi și mitropoliți din Orient; a stat mai ales în legătură cu Biserica chieveană condusă, în vremea sa, de un vlăstar al Moldovei: Mitropolitul Petru Movilă; a fost străjer neadormit împotriva infiltrațiilor eterodoxe de orice fel, apărînd credința cea adevărată, a venit în ajutorul preoților și credincioșilor punîndu-le la îndemînă, în limba lor, Cazania cea atît de cuprinzătoare; a sprijinit imprimarea de cărți în limba poporului, a stăruit pentru împăcarea lui Vasile Lupu cu Matei Basarab, fiind convins că pacea este mai bună decît războiul, a avut rol însemnat în organizarea sinodului de la Iași, la care a participat, aprobînd cu cei prezenți, Mărturisirea de credință a lui Petru Movilă, farul călăuzitor pentru întreaga Ortodoxie; a activat pentru înființarea Colegiului și tipografiei din Iași și mai ales, prin toată activitatea sa, s-a arătat un luptător neobosit împotriva calvinismului, cel atît de amenințător și agresiv în timpul său.

Ca o recompensă pentru această aleasă activitate în folosul întregii Biserici Ortodoxe, în anul 1639, spre cîntea lui și a țării sale, a fost socotit vrednic să figureze printre candidații pentru ocuparea scaunului Patriarhiei Ecumenice.

133. N. Iorga, *Studii și Documente*, XIX, p. 5-6. Pentru diate, vezi V. A. Urechia, *Autografele lui Varlaam Mitropolitul*, în *Anal. Acad. Rom.*, ist., ser. II, t. X (1887-8), p. 341-49; Șt. Dinulescu, *Mitropolitul Varlaam*, p. 282-4; Florea Mureșanu, *Cazania lui Varlaam*, pag. 27-29.

134. Melchisedec, *Episcopul Romanului*, op. cit., p. 20-21; Șt. Dinulescu, op. cit., p. 282; N. Iorga, *Inscripții...*, I, p. 31.

135. V. A. Urechia, op. cit., p. 343.

136. Melchisedec, *Episcopul Romanului*, *Notițe istorice și archeologice*, p. 17-20; Șt. Dinulescu, op. cit., p. 280-282; N. Iorga, *Inscripții...*, I, p. 34; Stelian Petrescu, *Odoarele de la Neamțu și Secu*, București, 1911, p. 99-100.

Pentru toate acestea el, înainte de a trece din această lume, a putut spune cu Apostolul că în viață «lupta cea bună s-a luptat și credința a păzit», învrednicindu-se astfel de «cunună cea neveștejită a mărireii». Și această cunună se cade încă a i se așeza pe frunte acum la trecerea a trei sute de ani de la coborîrea sa în cripta de la mînăstirea Secul, căci mitropolitul Varlaam, prin toate cîte a săvîrșit, a contribuit foarte mult la trăinicirea curentului cultural, de mai înainte pornit în țările noastre, la formarea limbei literare romîne și la întărirea credinței ortodoxe în sinul neamului său.

Pr. NICOLAE ȘERBĂNESCU

UN ANTIMIS DIN VREMEA MITROPOLITULUI VARLAAM AL MOLDOVEI

Minăstirea Secul din munții Neamțului păstrează încă multe comori de artă ale trecutului nostru. Intre acestea merită să fie amintit și un antimis, sfințit în ziua de 12 septembrie 1647 de mitropolitul Varlaam al Moldovei. El face acum parte din obiectele de artă ale muzeului mînăstirii, fiind trecut în inventarul din anul 1948, sub nr. 916. Este făcut dintr-o bucată de stofă de mătase maron deschis, lungă de 0,72 m. și lată de 0,56 m. și căptușită cu pînză de in de culoare albastră.

Fața antimisului este zugrăvită peste tot în culoare gălbuie. De jur împrejurul ei, se află un chenar ornat cu motive florale: frunze și flori. În cele patru colțuri, — în cîte un medalion, mărginit de cîte un mic chenar, frumos împodobit — sînt zugrăviți cei patru evangheliști: sus, Matei și Luca; jos, Marcu și Ioan. În mijloc se înalță crucea Domnului, avînd prinsă în partea de sus o tăbliță cu inițialele: Is. Hs. Ni. Ka., iar la întretăierea celor două brațe, cunună de spini. Deo parte și de alta a ei, se află sulita, amintind pe cea cu care s-a împuns coasta Mîntuitorului și trestia cu buretele cu care a fost adăpat.

La picioarele sfintei Cruci, pe un giulgiu ținut de trei îngeri cu aripile desfăcute, este așezat trupul Domnului Iisus, zugrăvit, potrivit erminiilor de pictură ortodoxă; gol, însă cu mijlocul acoperit de ependit. Mîinile îi sînt puse pe piept, — în poziția: dreapta peste stînga —, picioarele puțin îndoite la genunchi și cu stropi de sînge în locul cuielor, cu care fusese ținut pe cruce. La picioarele Mîntuitorului, stă ingenunchiată și plină de durere Sfînta Fecioară Maria, Maica Sa.

Pe fața rămasă liberă, pe un fond gălbui, se află următoarea inscripție slavonă scrisă destul de citeț, cu vopsea de culoare deschisă, care în tîlmăcire romînească glăsește așa:

«Dumnezeescul și sfîntul altar al Domnului Dumnezeuului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și sălășuirea Sfîntului Duh s-a început și s-a zidit și s-a săvîrșit acest hram soborul arhistrategului Mihail și al celor fără de trupuri. Și s-a blagoslovit și s-a sfințit cu mîna Prea Sfințitului Arhiepiscop Chir Varlaam, Mitropolitul Sucevei, ca să se săvîrșescă pe el dumnezeăștile și sfințitele (taine); în zilele binecredinciosului și iubitorului de Hristos Domn Io Vasilie Voevod, cu osîrdia și cheltuiala milosteniei sale jupin Gavriil hatmanul și pîrcălabul Sucevei; în anul 7156, luna septembrie 12 zile».

Din cuprinsul acestei inscripții reiese că antimisul de față a fost al bisericii cu hramul Sf. Arhanghel Mihail și al celor fără de trupuri (puteri) de la mînăstirea Agapia, fiind făcut cu cheltuiala hatmanului Gavriil Lupu, cel ce preînnoise și înzestrase cu multe bunuri acest sfînt lăcaș, și sfințit de mitropolitul Varlaam al Moldovei.

Această prețioasă piesă de artă a făcut poate parte din zestrea mînăstirii Agapia pînă în anul 1804 cînd acest sfînt lăcaș a fost transformat din mînăstire de călugări în mînăstire de călugărițe. Monahii de aici, — cum se știe — au fost mutați la mînăstirea Secul, și, odată cu aceasta, au putut aduce în noul lor loc de rugă și acest antimis, amintitor de evlavie și dărnicia ctitorului mînăstirii, din care plecau.

Astăzi el, cum s-a arătat mai sus, se păstrează printre obiectele de artă și cultură ale mînăstirii Secul, putînd fi văzut și admirat de vizitatorii acestui sfînt lăcaș.

Arhim. DIONISIE UDIȘTEANU

A N I V E R S Ă , R I

INCERCĂRI DE REINTREGIRE A BISERICII ROMINE DUPĂ 1700

În secolul XIV, cînd s-a constituit canonic ierarhia superioară a Bisericii Romîne, partea ei din Ardeal și Ungaria a fost supusă mitropoliei Ungro-Vlahiei, care astfel devine exarhie a întregii Ungarii și a plaiurilor. Dependenta aceasta se întărește prin tratatul din 1595, care consfințește supremația și-n Ardeal a mitropolitului exarh, intitulat pe atunci în Ardeal arhimitropolit, și prin ocrotirea ctitoricească acordată de Mihai Viteazul și de urmașii săi mitropoliei ardeleni.

«Unirea» de la 1700 a spart această unitate. Că aceasta a fost și scopul principal al acestei «uniri» au remarcat nu numai istoricii posteriori¹⁾, ci și doi ierarhi dintre cei pe care-i despărțea: întâi, mitropolitul-exarh din București, Teodosie în 8 noiembrie 1700, care scria patriarhului Moscovei, Adrian, că unuia, cum numeau Habsburgii acțiunea lor de atunci față de Biserica romînă din Ardeal, e cuvînt înșelător; și al doilea, Inochentie Micu, în soborul din 1744; același lucru îl arată și versurile populare:

Căci nu va fi spre un folos
Uniația ce s-au scos,
Căci numai ca să ne răsnească
De frați din Țara Romînească
Și din Țara Moldovinească...²⁾.

Acest scop principal și l-au și ajuns Habsburgii: Toată Biserica romînă din Ardeal și Ungaria a rămas răzbită de cea din Principate pînă la 1918. Nu numai uniții, ci și ortodocșii au fost scoși din legătura canonică cu exarhia lor din București.

Protopopii ardeleni au admis-o în manifestul din 1698, dar cu condiția ca locul exarhului bucureștean să-l ia patriarhul ortodox din Carloviț, din împărăția habsburgă, altfel pecetea lor să n-aibă tăria. Habsburgii prin diplomele leopoldine din 1699 și 1701, au trecut peste condițiile protopopilor, supunînd Biserica Romînă din Ardeal arhiepiscopului maghiar Esztergom și a înrobît-o prin acțiunea unilaterală de stat, fără nici un pact de unire. Mitropolitul Teodosie văzuse clar caracterul acesta al acțiunii habsburgice și-l denunțase Moscovei în scrisoarea sa citată, în care sublinia că «unirea» ardeleană fiind acțiunea împărăției din Viena, numai o împărăție mai puternică ar putea s-o împiedice: Ruga de aceea marea putere de la Moscova să facă acest lucru.

Dar toate încercările de reintregire a Bisericii romînești au eșuat timp de 250 de ani.

1. N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, ed. II, vol. II, București 1932, p. 134.

2. *Plîngerea Mînăstirii Prislop*, la Iorga, 1 c. și la Lupșa I, *Cronicari și istorici romîni din Transilvania*, ed. II, Craiova, 1941 p. 71.

Trecerea lor în revistă, e utilă tocmai pentru adevărarea diagnosticului marelui Teodosie, că unia a fost o acțiune politică unilaterală a împĂrĂției habsburge, nu și a Bisericii romine din Ardeal, care n-a admis-o niciodată, ci mereu și-a exprimat dorința de a o înlătura.

*

Cînd curtea din Viena pune la cale ruperea de București a lui Atanasie și supunerea lui ca simplu episcop mitropolitului din Esztergom, Biserica romină din Ardeal ridică protest autorizat prin administratorul plenipotențiar al mitropoliei, episcopul bătrîn Ion Pater, care-n 13 martie 1701 îi scria lui Atanasie la Viena: «Toți fți zicem: să nu te miastici!.. Adu-ți aminte ce ai făgăduit în mijlocul mitropoliei Bucureștilor.. Și să nu socotești că vei trăi ani mulți de vei îndrăzni a rupe vreo pecete a legăturii» (care pecetluia unitatea Bisericii romine din Ardeal cu cea din Țara Rominească în dogme, cult, organizare și disciplină). Bătrînul a fost inspirat pînă la proorocii miraculoase exact împlinite, avînd chiar și soarta proorocilor: a murit cu alți bătrîni ai parohiei bălgrădene în temnița din Sibiu, unde fusese aruncat de armata austriacă³); dar și Atanasie a murit tînăr, după cinste cu multe griji, cum fi proorocise Pater.

Nici ardelenii subjugați, nici frații lor liberi, dar cu prea mică forță politică, nu puteau împiedica acțiunea unei mari puteri, ca împĂrĂția austriacă, moștenitoarea imperiului romano-german de apus cum bine văzuse Teodosie și nici încercarea făcută de mica Țară Rominească în 1702, printr-un demers diplomatic al vovodului Constantin Brîncoveanu la împĂratul Leopold. Intervenția a fost respinsă cu argumentul, că regimul cultelor în fiecare stat e afacere internă. Răspunsul era cu atît mai perfid, cu cît după prăbușirea imperiului austriac în 1918, moștenitorii politiciii lui, prin concordat, adică prin tratat internațional, asigură prelungirea peste așteptări a «unirii», pînă-n 1948, cînd împrejurările au făcut posibilă denunțarea concordatului și reîntregirii Bisericii strămoșești.

Cînd răscoala lui Francisc Racoți II, cu mari nădejdi în ajutorul lui Petru cel Mare, a zguduit stăpînirea habsburgă în Ardeal s-a zguduit și uniația. Reușind Racoți să înlătore stăpînirea austriacă din Alba Iulia în 1707, a fost înlăturat și Atanasie, iar protopopii au primit mitropolit neunit, pe Iov Tires; înfrîngerea răscoalei în mai 1711 a avut urmare imediată și mai caracteristică pentru caracterul pur habsburgic al uniației. De data aceasta, pe protopopii din anturajul lui Atanasie i-a apucat groaza că uniația considerată pînă atunci expedient de moment, de care i va scăpa vre-o întorsătură politică, li s-a așezat durabil pe grumazi deodată cu definitivarea stăpînirii habsburge. Au silit de aceea, pe Atanasie s-o lepede cu toate formele în sobor, în iunie 1711, și actele de lepădare, semnate și de Atanasie, le-a luat la sine notarul soborului, protopopul Vasile Dăianul, temîndu-se de lipsa de caracter a vlădichii. După jumătate de an, într-adevăr, Atanasie a cedat iar teroarei stăpînirii și a cerut în noiembrie 1711, actele de lepădare de la Vasile și de la fratele lui, Petru, protopop în Daia Sebeșului și fiindcă ei mai țineau la cele decise în iunie, i-a destituit prin sobor redus, condus de iezuiți, decretînd iar valabilă uniația.

Era valabilă, însă numai pentru ei, căci poporul nicicînd n-o acceptase, nici nu știuse de ea pînă în 1744, cînd i-au vestit-o trei inși deodată, și cînd a și refuzat-o pe loc. În Ardealul de nord a denunțat-o din sat în sat, de la granița dintre Maramureș și Moldova pînă la Blaj, un iobag al contelui Haller în Ardealul de sud Sfîntul Visarion, și apoi în întreaga Biserică ardeleană vlădica însuși, Inochentie Micu, care după 15 ani de studiere a problemei a ajuns la concluzia lui Teodosie, că uniația e înșelăciune și încă nefolositoare.

În cei 15 ani de tratative cu stăpînirea, Inochentie s-a convins că ea nu vrea să-și îplinească promisiunile făcute în schimbul unirii, ci vrea să-i robească Biserica pe nimica toată; pe domeniul blăjean, plătit de cler cu bani grei. De aceea, a convocat la 6 iulie 1744, la Blaj, soborul mare, cu participarea și a mirenilor în care a arătat cum îl poartă Viena de 15 ani cu vorbe goale; cînd cere drepturi pentru popor în baza diplomei a doua leopoldină din 1701, se răspunde că nu se găsește acea diplomă în arhivă; cînd însă întrebă de ce să țină el pe teologul iezuit în casa sa, i se răspunde că-l obligă diploma a doua leopoldină din 1701.

3. «Revista Teologică» Sibiu, 1-1942, p. 39; Dragomir S., Ist. dezrobirii religioase... I. Sibiu 1920, p. 62.

Infățișind această stare de lucruri, Inochentie și-a scos potcapul și l-a trântit pe masă, strigînd: Ori nu voi mai fi episcop, ori nu voi mai hrăni pe teolog în casa mea.

Teologul iezuit era permanent memento al primejdiei schimbării prin adaose papistașe a legii strămoșești. De aceea vlădica a continuat: de ales decît între două drumuri ori să așteptați pînă vi se va schimba legea, ori să faceți de pe acum altceva, anume să hotărîți: dacă Viena nici acum nu ne dă tot ce ne-a promis în schimbul unirii, mai ținem unirea?

Majoritatea soborului striga: **Nici dacă ne dă n-o ținem!**⁴).

La obiecțiunea făcută de o minoritate formată de protopopii mai cu experiență și cu frică de urmări, că Viena e o împărăție. Inochentie a replicat că sînt și puteri străine gata să apere contra ei ortodoxia. Va mai merge odată la crăiasa care-l chemase la 15 iunie și va cere pentru cea din urmă oară drepturile promise. «De voi izbuti, bine: de nu, îmi voi căuta aiurea bucata mea de pîine; pășesc în fruntea voastră peste munți!».

A încercat să ajungă «peste munți» cu înconjur, din Roma, peste Palestina, dar nu l-a lăsat Papa, care era înțeles cu Viena contra lui.

Pînă a ajuns vicarul său, N. Pop, să solicite ajutorul «puterilor străine» invocate de el, Rusia încheiase, în iunie 1746, alianța cu Austria.

*

Continuarea versurilor pe care le-am citat mai sus din bine informata cronică rimată din 1762 «Plîngerea Mînăstirii Prislop», caracteriza faza a doua a uniției, care începea cu exilul lui Inochentie, ca pe una ce duce la răzuirea ardelenilor de frații lor din Principate, și chiar la dezbinarea ardelenilor între ei:

**Ba încă și între noi cei din Ardeal
Să bage pe cel viclean,
Să nu ne mai putem înțelege...**

De la demascarea ei ca înșelătoare și nefolositoare, în 1744, uniția s-a transformat din robia știută numai de șefi, în dezbinare și vrajbă în popor prin sila strădaniilor și a cozilor de topor timp de 17 ani; la sfîrșitul acestei perioade se «dismembră» cu sila o parte mică din popor, o șesime, ca unită, restului, majorității, recunoscîndu-i-se ortodoxia de totdeauna, dar cu menținerea răzuirii de Principate.

Prin acest rezultat, slab pentru un imperiu care-și lua de pe front cel mai bun general spre a-l trimite cu întreaga sa armată împotriva ortodoxiei ardeleni, s-a creat aproape din nimic Biserica unită, căci la sosirea generalului Bucov, sfîntul Sofronie desăvîrșise dezrobirea întregii Biserici ortodoxe române din Ardeal din robia impusă ei pe neștiute.

Sofronie a fugit apoi în Țara Romînească, de unde a scris ardelenilor săi că Dumnezeu e mai mare și că va veni vremea cînd vor da un plug cu boi pentru un pistol micuț, ca să alunge uniția și iobăgia din țară.

Proorocea răscoala acelorași moți, prin care-l biruise și a lui, Răscoala lui Horia a avut între motive și silniciile unioniste.

Iosif al II-lea ar fi vrut să pună capăt acestor silnicii, dar el menținea aparatul de stat moștenit de la mamă sa. Edictul de toleranță a fost îndată îngrădit de restricții, ca obligația catehizației de șase săptămîni pe cheltuiala de 1 florin pe zi a celui ce voia să scape de uniție. Fără acele îngrădri, pe care Bob și funcționarii catolici le transformau în piedici, edictul de toleranță ar fi avut același efect de reîntregire în ortodoxie, pe care l-a avut denunțarea concordatului în 1848. Dovadă, mulțimea de cereri de repădarea unirii, din anii imediat următori edictului, amîinate de Bob cu deceniile, cum a făcut cu 15 sate hațegane care se jăluiau pentru acest motiv la Viena și-n 1822.

La sfîrșitul domniei lui Iosif II, care le admisesese ortodocșilor episcopie pe cheltuiala lor, prăpastia săpată de Bucov și Aron între ortodocși și uniți în Ardeal se micșorase, încît cei doi episcopi, unit și ortodox au susținut împreună cererea de drepturi pentru romîni la Viena. Numai dezbinării dintre ei s-a datorat faptul

4. Nilles N., *Symbolae*, II, Innsbruck 1885, p. 563.

că împăratul «îi dădu afară prin servitor», neadmițînd decît includerea în legea din 1792 a libertății cultului ortodox.

Așa a luat naștere încercarea de reîntregire din 1798, la o sută de ani de la manifestul protopopilor, prin unirea celor două tabere ale clerului român reconciliatio cleri poporul fiind una și după desmembrarea bucoveană.

Încercarea de reîntregire a fost pregătită de doi uniți și doi ortodocși: uniții Ion Para, vicar în Făgăraș, și Aron Budai, funcționar la finanțe și la consistoriu în Sibiu, și ortodocșii Ion Popovici, vicar în Sibiu, și Radu Tempea, director de școli pe țară în Brașov.

Cererea către împărat pentru reconciliatio cleri, din 1 februarie 1798 a fost semnată de ultimii trei, în baza unei împuterniciri date de protopopii ortodocși la 7 noiembrie 1797 în urma raportului vicarului Popovici, în care se arată că «neamurile împrejurate cu sfaturi înșelătoare pe români între sine i-au despărțit», dar vremea ar fi să se ia «acest bici de pe neamul românesc din Ardeal». Credeau că-l va lua curtea, care-l pusese dacă o vor ruga frumos. Spre a-și câștiga bunăvoința, își începeau proiectul cu propunerea ca supravegherea Bisericii lor s-o aibă ea în locul mitropolitului din Carloviț, și ca aducerea de preoți din «împărăția turcească» să rămână interzisă. Erau gata să-i facă și economii, renunțînd la orice episcop român în Ardeal (Bob să fie pensionat), urmînd ca hirotoniile să le facă unul din afara Ardealului, plătit din venitul domeniului blăjean, iar Biserica reunificată să fie condusă de Para și Popovici, cu două consistorii, la Cluj și Sibiu. Așa s-ar reconcilia clerul; poporul e una în cele bisericesti, numai numele de unit și neunit să se șteargă și toți fiii Bisericii reunite să se cheme «creștini ai Bisericii răsăritene de rit grecesc, ortodox, adică catolic».

«Multe exemple se pot aduce — se spunea în cerere — că uniții și neuniții se deosebesc numai prin nume, nu și prin dogme sau religie. Căci experiența zilnică dovedește cu prisosință că neuniții unde n-au preot propriu, umblă cu uniții de-a-valma în bisericile acestora, primesc de la preoții lor sfintele taine fără nici o grijă sau sminteală, își sfințesc prin ei jertfele, la maslu chiamă și uniții laolaltă cu neuniții»; la fel și la înmormîntări; în biserică își aduc cărți din Blaj, și din ele slujesc și neuniții; se fac căsătorii între uniți și neuniți, trecîndu-se ușor de la o Biserică la cealaltă, ca la una de aceeași lege, cum dovedește și raportul guvernial din 29 septembrie 1784 privitor la recensămîntul populației în care rubrica religiei la români e cu totul nesigură, recenziții văzînd o singură religie în cea unită și-n cea neunită, nu două.

Cererea cu proiectul a ajuns de la Para la prietenul său Lerchenfeld, directorul școlii catolice din Ardeal, care a recomandat-o printr-o notă anonimă ca plan de înglobare a clerului ortodox în cel unit urmînd a fi votată de ambele tabele ale clerului, adunate_n Alba Iulia, nu în Blaj, și sub numele de ortodoxie, căci românii urăsc uniatia. A ajuns apoi cu notă cu tot prin episcopul latin din Ardeal, la primatul din Esztergom, iar de la acesta la împărat, care a trimis-o pentru raport guvernatorului ardealului, Banfi. Acesta a arătat însă că planul a fost întocmit pentru aducerea la unire a tuturor romînilor ardeleni numai cu prețul unei înșelăciuni, ca la unirea rutenilor din Brzesc în 1596, căci proectanții nu erau autorizați pentru ducerea neuniților în lagărul unit, ci mai degrabă invers. «Dar chiar dacă realizarea lui (a planului) ar aduce într-adevăr unirea catolică, nu e dovedit că unitatea religioasă e absolut favorabilă stăpînirii. Deocamdată uniții ne servesc pentru ținerea în frîu a neuniților, ca un rău bine plasat pînă la timpuri mai bune».

Împăratul a mai cerut un raport suplimentar de la cancelarul Galiciei Iosif Mailat. Acesta, după ce a consultat pe Banfi și pe alți ardeleni, a obiectat că prin realizare proiectului «n-ar lua ființă unie, ci numai adunarea laolaltă și înțelegerea neamului românesc unit și neunit, despre care însă tot așa se va putea spune că e neunit..., căci experiența arată că ortodocșii fug de uniți, nu invers..., realizarea proiectului deci ar duce cu sine transformarea uniților în ortodocși neuniți». A aderat așadar la opinia guvernatorului.

A aderat deasemenea și întregul Consiliu de Stat vienez, însușindu-și încheierea lui Banfi: dezbinarea romînilor e *malum bene positum* spre contrabalansarea neuniților prin uniți. Împăratul și-a dat aprobarea la 5 iulie 1800.

Insemnătatea acestei încercări naive de reîntregire a Bisericii constă numai în faptul că a provocat mărturisirile conducătorilor statului austriac despre folo-

sirea uniției în scopul politicii lor de *divide et impera*. Cartea Părintelui Mladin: «Cînd frații sînt împreună» (p. 88) explică această folosire astfel: «întrucît biserica unită este biserica împăratului, biserica ortodoxă, spre a putea subsista, s-a văzut silită să-și afișeze și ea credincioșii față de împărat».

*

N-a reușit nici încercarea de reîntregire, mult mai viguroasă de la 1848, pentru motivul că împăratul a ieșit biruitor din lupta cu revoluția, fiind ajutat chiar de Șaguna.

În preajma revoluției era încă viu regretul eșuării încercării de la 1798 în clerul ardelean. În 1846 «Un protopop românesc din Transilvania» scria în «Foaia» din Brașov a unitului Barațiu, sub titlul «Un dat mai nou la istoria Bisericii române»: «Cu mare interes am cetit în nr. 47 c. al Gazetei articolul «Greco-catolicismul și greco-răsăritenismul», în care s-au însemnat atingerea acelei fericite idei, că adevărat romînii din Ungaria și Transilvania desbrăcîndu-se de rușinătorul fanatism... să facă la o parte numirile de uniți și neuniți și să-și caute o altă titulă pentru a lor relege». Însă nici nu este aceasta ceva nou și de acum scornit, nu, căci după cum scriitorul prenumitului articol înseamnă, fericitul părinte Maior au sămănat această mintuitoare idee, care pe la capătul sutei trecute a o pune în lucrare mult au lucrat...; dar unii neprieteni privind cu neplăcere la binele ce aveam de a spera sub felurite respecturi, au cercat împiedecarea».

După izbucnirea la 15 martie 1848 a revoluției în Ungaria și Ardeal, profesorul din București A. T. Laurian, unit din Ardeal scria profesorului de la institutul teologic din Sibiu, N. Bălășescu: «Să se adune romînii, să se unească între sine. Lege romînă, fără deosebire de uniți și neuniți. Cereți arhiepiscop românesc în Transilvania. Stricați unirea cu catolicii!» Laurian a plecat după aceea în Ardeal, și-n adunare de la Blaj a făcut să triumfe aceste lozinci.

Cu o săptămînă înainte la 8 mai, s-au întrunit la consistoriul din Sibiu fruntașii locali și cei din Blaj, spre a stabili programul adunării. În cursul întrunirii a sosit din Țara Romînească profesorul Constantin Romanuț Vivul, unit ardelean, care a rostit o cuvîntare însuflețită pentru ștergerea dezbinării religioase, ca toți romînii să fie una. Însă alături de canonicii blăjeni din întrunire, chiar și Simion Bărnuț, a susținut că nu e timpul să se atingă această coardă. Cîtă deosebire între ei și Petöffy sau Mureșan, care spuneau: Acum ori niciodată!

La adunarea din Blaj erau totuși destul de mulți cei care veniseră cu planul de «împreunarea uniților cu neuniții», scria martorul ocular Papiu Ilarian.

În dimineața de duminică 14 mai 1848, cîțiva protopopi ortodocși și-au exprimat față de Bărnuț dorința de a sluji împreună cu cei din Blaj în catedrala lui Inochentie. Au primit același răspuns: încă nu e timpul. Numai după liturghie a ieșit Șaguna de braț cu Lemeny și a spus celor de față că vor fi frați așa cum trebuie să fie toți romînii.

După masă a vorbit în Catedrală Bărnuț, vestejind unirea de la 1700. Cînd Bărnuț a accentuat că dacă romînii se vor uni între ei, vor cîștiga și respectul străinilor, s-au auzit numeroase glasuri din mulțime strigînd: «Dar să ne unim, să nu mai fie uniți și neuniți între romîni!». Bărnuț a cerut atunci amînarea reunirii bisericesti, ca să nu tulbure «uniunea națională».

A doua zi, adunarea nu și-a însușit părerea lui Bărnuț, ci pe a lui Laurian, anume că uniunea religioasă face parte esențială din unitatea națională. Cu formularea hotărîrilor a fost însărcinat Laurian. El le-a citit la 16 mai celor 40.000 romîni adunați, care le-au votat. S-a cerut printre altele o singură Biserică romînă liberă și independentă de orice altă biserică și de Estergom, și de Carloviț, explica «Gazeta Transilvaniei», condusă de mitropolit și de un sinod anual după vechiul drept, cu membrii clerici și mireni, care alege vlădici, fără să se propună candidaturi.

Și «Gazeta Transilvaniei», și «Pești Hirlap» și alte ziare au raportat imediat că la Blaj s-a șters deosebirea dintre uniți și neuniți și s-a votat o singură Biserică romînă.

Ce folos însă, dacă romînii cereau executarea hotărîrii, prin petiție, de la împăratul habsburg, căruia i se aliau împotriva revoluției maghiare? Rezultatul îl comenta Bariț așa: Politica guvernamentală în Ardeal și Ungaria, niciodată n-a suferit să audă că romînii se împacă în punctul religiunii. Parola veche era susținută cu toată rigoarea «nici toți uniți, nici toți neuniți, ci cum am zice, desăgiți și în

vechi cu orice preț învrăjmășiți». Parcă cita referatele vieneze la proiectul din 1798! Președintele comisiei sinodale instituite de Viena pentru apărarea uniției împotriva atacului ce-l primise în revoluție, episcopul unit al Orăzii, V. Erdely definea așa acel atac: «La adunarea națională din Blaj 40.000 de români au decretat, sub conducerea lui Șaguna, să smulgă din unire pe toți greco-catolicii și să-i unească cu sine-n schismă sub un singur mitropolit».

Poporul român hotărâse în 1848 ștergerea uniției, numai executarea s-a amânat pînă ce au căzut cei ce o mențineau prîn silă politică.

*

În decursul acestei amînări, lungi de un veac întreg, de nenumărate ori s-a făcut auzit, prin toată înăbușirea silnică, glasul dorinței poporului.

În 1893, unitul N. Densușianu a publicat în «Gazeta Transilvaniei» și în broșură, manifestul protopopilor din 1698 dosit de atunci de iezuiți, cerînd totodată autonomia mitropoliei române din Ardeal, sub amenințarea ruperii pecetilor. Sub impresia acestei campanii cu mare răsnet, protopopul ortodox din Tîrgul Mureș, N. Maneguț, strănepot al popii Maniu de la Poiana Sibiului, ucis de Aron, a propus Adunării generale din 1895 a Astrei, ca ea să inițieze calea celor două tabere, de curînd învrăjbite prin reforme catolicizante în strana blăjeană. I s-a răspuns că statutele ei nu-i permit să discute chestiuni politice și religioase. Sporînd tendințele catolicizante și reacția contra lor, în 1898, la 200 de ani de la manifestul protopopilor Maneguț a tipărit cartea: «Reunirea Bisericii Românești din Transilvania și Ungaria», chemînd pe uniți în staulul sibiuan. În 1902 însă, într-o altă carte, a criticat defectele administrației bisericești din Sibiu, servindu-i canonicului blăjean ultramontan Bunea, argumente contra reunirii în staulul sibiuan. Cei criticați l-au distrus pe Maneguț, ca Aron pe moșul său, dar chemarea lui a fost reluată din 1909 în Revista Teologică de profesorul Nicolae Bălan, care a repetat-o neîncetat și ca mitropolit, iar în 1911, sub amenințarea Haidudorogului, și Astra a folosit adunarea generală din Blaj pentru a încerca înfăptuirea înfrățirii uniților cu ortodocșii.

După înființarea episcopiei unite de limbă maghiară la Haidudorog, cu parohii românești și — în secuime «la Alba Iulia în 16 mai 1912 multe mii de greco-catolici ascuțitară pe avocatul mitropoliei unite, care zicea: Au dreptul împăratul și papa să facă oricît de multe episcopii, care n-au dreptul să bage-n sufletul nostru sufletul unguresc. Pentru că dacă ar încerca aceasta, noi am rupe pecetile». Încetară ostilitățile între Blaj și Sibiu și notariatele ungurești fură asaltate de înscrieri de greco-catolici pentru trecerea la ortodoxie, ierarhia greco-catolică însă nu mergea pînă la ruperea pecetilor, din motive cunoscute»⁵).

*

În 1918, rămînînd vacante ambele mitropolii ardelenne chiar cînd cădeau Habsburgii, multă lume și-a făcut iluzia: că adunarea națională din Alba-Iulia, de la 1 decembrie 1918, va realiza reîntregirea bisericească se va face în chip analog prin alegerea unui singur mitropolit, așa cum s-a procedat cu unirea Principatelor în 1859.

Dar România Mare era prea mică față de alianța statelor capitaliste, papa avea și el parte în capitalismul apusean, iar ajutorul rus, care n-a lipsit în 1859, lipsea în 1918.

În mai 1919, ortodocșii Lupșa și Ghibu și unitul Bănuț i-au propus lui Vasile Suci, ales dar încă nehirotonit, mitropolit de Blaj, să-l facă mitropolit și la Sibiu, în schimbul lepădării celor patru puncte. Suci l-a răspuns că leapădă trei puncte, pe papa nu⁶). Vedeau și el, ca și Teodosie în 1700, piedica internațională.

După întărirea acestei piedici prin concordatul lăsat moștenire de regele catolic Ferdinand, uniții chiar cînd erau în culmea puterii, au publicat în foaia lor oficială din Blaj, «Unirea» la 21 martie 1931, un apel pentru un sobor al chiriarhilor uniți și ortodocși laolaltă ca să facă reîntregirea bisericilor, «fără învinși și învingători». ▲ răspuns prin «Renașterea» din Cluj și-n «Revista Teologică» din

5. Papp P., Din trecutul Bciușului. Beiuș 1928, p. 118, 120, după ziarul «Romînul», Arad 1912, nr. 108.

6. Bănuț A., Oameni de ispravă, Sibiu, 1939, p. 153-156.

Sibiu, în mai 1931, Episcopul Clujului, Nicolae Ivan spunând, printre altele: «Simțim o sinceră bucurie, încălzită de nădejdea că vom vedea încă noi, cei de astăzi, înfăptuită reunirea». Ii asigura pe uniți că «aranjarea situațiilor în catedrele ierarhice este de cea mai mică importanță, încît n-ar putea întîmpina nici un fel de dificultate. Biserica noastră în spiritul ei larg de concilianță de sigur că nu stă la îndoială să facă anumite jertfe». Soborul de reîntregire să se facă la Alba-Iulia, și acolo să se refacă mitropolia Bisericii reîntregite, cu 10 episcopi, dar nu două într-un oraș, cum era atunci în Cluj și Oradea.

Soborul proiectat s-a ținut în 1939. Adunarea a votat și toți vlădicii au iscălit reîntregirea în ortodoxie, dar din cauza împrejurărilor politice totul a fost amînat.

După 23 august 1944, problema reîntregirii s-a discutat din ce în ce mai mult și mai favorabil, chiar și înainte de căderea dinastiei și a concordatului.

În 1946, la 10 ani de la instalarea sa ca urmaș al adormitului întru Domnul episcop Ivan, P. S. Episcop N. Colan, într-o conferință ținută la teatrul din Cluj, îl asigura pe colegul său numit Hossu, că în cei 10 ani de episcopat, nu și-a dezmințit niciodată lozinca pe care i-a rostit-o la instalare: «Eu ți-s frate, tu mi-ești frate, în noi doi un suflet bate», chiar dacă unii spunem duh, aștept spirit... Revista «Viața Creștină» a publicat deodată cu conferința și un articol al episcopului Hossu pentru unirea Bisericilor și altele semnate de ortodoxul Gala Galaction, de unitul I. Agîrbiceanu etc.

După proclamarea republicii, Mitropolitul Nicolae Bălan, în adunarea jubiliară din Blaj, 15 mai 1948 și apoi, la 6 iunie, Prea Fericitul Patriarh Justinian, la instalarea în scaun s-au adresat uniților cu toată dragostea creștinească și frățească, chemîndu-i să se reîntoarcă la sînul Bisericii strămoșești.

Denunțînd în iulie concordatul și dînd în august legea nouă a cultelor — care stabilea, pentru întîia oară, deplina egalitate între culte — statul a înlăturat pentru totdeauna piedicile din calea acestei reîntoarceri.

Urmarea imediată, în octombrie, a reîntregirii dovedește că era dorită de popor de totdeauna, cum arată și prezenta înșirare a cîtorva din încercările de reîntregire din trecut, — pe care am socotit-o necesară cu prilejul împlinirii a 9 ani de la istoricul act din 21 octombrie 1948.

Pr. Prof. ȘT. LUPȘA

AVIZ IMPORTANT

*Se aduce la cunoștința celor interesați că
în cadrul Institutului Biblic-Atelieră, din
str. Antim nr. 29 — București
a luat ființă un*

LABORATOR

DE

DECARIERE

*A ICOANELOR ȘI OBIECTELOR
DIN LEMN DE VALOARE ARTISTICĂ
ȘI ISTORICĂ.*

*Pentru ferirea de distrugere a
acestor prețioase obiecte, la un
preț neînsemnat, doritorii se pot
adresa Laboratorului în cauză
pentru programare.*

A APĂRUT

NICOLAE LUNGU
CONFERENȚIAR LA INSTITUTUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI
DIRECTOR AL CORALEI SFINTEI PATRIARHII

LITURGHIA PSALTICA

VECHILE MELODII BISERICEȘTI TRADIȚIONALE
TRANSCRISE PE NOTAȚIA LINIARĂ
ȘI ARMONIZATE PENTRU COR MIXT

TIPĂRITĂ CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
ȘI CU BINECUVÎNTAREA PREA FERICITULUI

JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1957

COSTUL REVISTEI

<u>IN ȚARA</u>	<u>PESTE HOTARE</u>
Pe un an 17,50 lei	Pe un an 35 lei
Un număr 5.— „	Un număr 10 „
Un număr dublu . . 10.— „	Un număr dubu . . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericesti al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICA A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGA PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUIE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRİMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRĂRI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC).

BUN DE CONDITIE

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

ALEGEREA,
INVESTITURA ȘI ÎNSCĂUNAREA
NOULUI EPISCOP AL CLUJULUI

ANUL LXXV

11-12

NOIEMBRIE-DECEMBRIE 1957

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACTIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romine

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopeii a Bucureștilor

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopeii a Iașilor.

P.C. Pr. TRAIAN BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopeii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopeii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopeii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiți; Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cîntăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACTIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ”*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMINĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ş I D E M I S I U N E O R T O D O X Ă

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X V

Nr. 11-12

NOIEMBRIE-DECEMBRIE 1957

R E D A C Ţ I A Ş I A D M I N I S T R A Ţ I A :
BUCUREŞTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BALCESCU

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAJE	
Pastorală de Crăciun a Prea Fericitului Patriarh Justinian	1047 ✓
Scrisoarea irenică trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian tuturor patriarhilor ortodocși, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului, 1957	1052
Telegrama trimisă de Sfântul Sinod Domnului Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale	1054
Răspunsul D-lui Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, la telegrama Sfântului Sinod	1055
Telegrama trimisă de Sfântul Sinod Domnului Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri al R.P.R.	1056
Schimb de telegrame cu prilejul celei de a 80-a aniversări a Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia	1057
Alegerea și înscăunarea Înalt Prea Sfințitului Theocăitos, noul Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia	1058
IN APĂRAREA PĂCII	
Documente adoptate la sesiunea de la Stockholm a Biroului Consiliului Mondial al Păcii	1061
Noi contribuții ale Bisericii noastre la cauza sfântă a apărării păcii	
a) Mesajul adresat de Prea Fericitul Patriarh Justinian către Organizația Națiunilor Unite	1064
b) Cuvântul rostit de Prea Fericitul Patriarh Justinian la marea întrunire publică convocată de Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R.	1066
c) Mesajul Sfântului Sinod către Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R.	1068
ANIVERSĂRI	
75 de ani de la întemeierea Facultății de Teologie din București. — Contribuții la istoricul Facultății de Teologie și Institutului Teologic Universitar din București, de Prof. onorar T. G. BULAT și Conf. univ. AL. I. CIUREA	1070 ✓
Sărbătorirea a nouă ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe din Ardeal, de Prof. N. MLADIN	1252 ✓
Zece ani de la proclamarea Republicii Populare Române	1255 —
Telegrame trimise de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul celei de a zecea aniversări a proclamării Republicii Populare Române	1261 —
VIATA BISERICIASCĂ	
Alegerea, investitura și înscăunarea Prea Sfințitului Teofil Herineanu, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, de Pr. Prof. GR. T. MARCU și A. C. RADULESCU	1262 ✓
Deschiderea anului școlar 1957-1958 la instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Române, de Asistent M. CHIALDA, Prof. N. MLADIN și T.N.M.	1302 —
Deschiderea cursurilor de îndrumare pastorală pentru a XXVIII-a serie de preoți, de Pr. P. F. ALEXANDRU	1328 ✓
Oaspeți de peste hotare la Patriarhia Română, de Pr. N. CAZACU	1334 ✓
PARTEA OFICIALĂ	
Lucrările Colegiului Electoral pentru alegerea Episcopilor și Arhiepiscopilor Mitropoliți	1337 —

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAJE

PASTORALA DE CRĂCIUN A PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului din 1957, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis clerului și credincioșilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor următorul cuvînt de părintească povățuire:

«Pe pămînt pace, între oameni bunăvoire» (Luca II, 1).

Iubiții mei fii duhovnicești,

An de an, din vremuri vechi, în aceste zile de sfîrșit al lunii decembrie, sufletul omului credincios este îndemnat să călătorească cu gîndul spre Betleemul Iudeei și poposește lîngă ieslea sfîntă în care s-a născut Mîntuitorul Hristos, închinîndu-I-se cu smerenie, precum odinioară s-au închinat păstorii și craii de la Răsărit. Cu ochiul minții străbatem timpul, prin negura anilor, pînă departe, cu veacuri și veacuri în urmă, — iar cu inima stînd aproape de Cel născut în staulul vitelor, vedem cum paginile Vechii Scripturi îmbracă odată cu Nașterea Domnului, veșmîntul adevărului. Prooroci din timpuri îndepărtate își deschid cărțile și tresaltă de bucurie, văzînd împlinirea profețiilor lor. Cu fețe luminate, Sfinții Evangheliști povestesc minunea Intrupării Cuvîntului din Prea Curata Fecioară Maria. Prin graiul Sfinților Părinți, Biserica înalță cîntări de slavă pentru Fiul lui Dumnezeu, devenit Fiu al Omului și Fiu al Fecioarei. Credincioșii creștini își hrănesc sufletul cu dulceața amintirilor, ascultînd copiii cîntînd pe sub ferestrele luminate ale caselor lor:

*Astăzi s-a născut Hristos,
Mesia chip luminos,
Lăudați și cîntați —
Și vă bucurați.*

Mă bucur și eu împreună cu voi, de ziua Sfintei Nașteri a Domnului, și ca mărturie a acestei bucurii, vă trimit îmbrățișarea mea de Părinte și încerc — pentru zidirea voastră sufletească — să tâlcuiesc câteva din înțelesurile marii sărbători pe care o prăznuim acum.

*Cinstiți slujitori ai sfintelor noastre altare,
Iubiții mei fii duhovnicești,*

Fiul lui Dumnezeu, izvor al vieții și al nemuririi, Cel prin care toate s-au făcut — cele văzute și cele nevăzute — se întrupează acum, în vreme de iarnă, făcându-se om pentru mântuirea oamenilor. Nașterea Lui în acest timp în care firea întreagă zace în amorțire, sub giulgiul zăpezii ca sub piatra grea a unui mormânt, dezvăluie astfel cel dintâi înțeles al marii sărbători de astăzi. Iisus Hristos este viață. El vine pe lume, ca „lumea să aibă viață“ (Ioan X, 10). Prezența Lui pe pământ strălucește ca o lumină pentru cei „ce locuiau în lăturea și în umbra morții“, înmulțește bucuria de a trăi și ne dă prilej să tresăltăm de veselie.

Nașterea Domnului descoperă, apoi, inimilor credincioase adevărata față a Unicului Dumnezeu și aduce dezlegări adânci pentru înțelegerea vieții și aflarea fericirii.

De bună seamă, Dumnezeu — ca ființă absolută și spirituală — stă mai presus de lume, avînd în sine toate desăvîșirile. Dar creator a toate cîte sînt bune, Tată al universului, Dumnezeu este în același timp Tată al tuturor oamenilor. Prin Iisus Hristos știm că Dumnezeu ne este Tată și că iubirea Lui pentru oameni nu cunoaște nici o margine, de vreme ce Fiul Său a luat trup omenesc și s-a făcut întru toate asemenea nouă, dîndu-și viața Lui cea fără de prihană pentru răscumpărarea noastră din robia celui viclean. Praznicul de astăzi pune început lucrării de înnoire a lumii prin har, săvîrșită de Iisus Hristos. Prin Iisus Hristos-Omul, Dumnezeu coboară înlăuntrul lumii, astfel că lumea dobîndește acum puterea de a se reface după chipul lui Dumnezeu. Iisus Hristos înseamnă ridicarea omului pe culmile desăvîșirii morale. Prin El, toate stăvilarele dintre pământ și cer au fost ridicate. Dumnezeu iubește pe oameni, pe care i-a chemat, prin Fiul Său, să conlucreze la rezidirea spirituală a lumii.

Din învățătura despre Dumnezeu ca Tată al tuturor oamenilor se desprinde adevărul despre unitatea neamului omenesc. Oriunde s-ar găsi pe întinsul pământului, oricare le-ar

fi trăsăturile feții și culoarea pielii, — avînd o obîrșie comună, oamenii de pretutindeni sînt frați între ei, îndreptățiți să se bucure deopotrivă de toate cîte sînt bune și vrednice de dorit în această lume. În creștinism, frăția dintre oameni este o regulă de viață, de împlinirea căreia este legată mîntuirea omului — sau căderea lui.

Iisus Hristos ne-a învățat să vedem în fiecare om un frate mai mic al Său (cf. Matei XXV, 40), pe care să-l înconjurăm cu dragostea noastră vie, arătată prin fapte bune. Iar Sfîntul Apostol Pavel, continuînd gîndirea Mîntuitorului, scrie la rîndul său: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este rob, nici slobod; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sînteți, întru Hristos Iisus“ (Galateni III, 28). Una sînteți, pentru că Dumnezeu, „dintr-un sînge a făcut întregul neam al oamenilor“ (Fapte XVII, 26) și este voia Lui ca „toți să fie una“ (Ioan XVII, 21).

Învățătura despre unitatea lumii cuprinde în sine, în chip cu totul firesc, datoria oamenilor de a se înțelege și a se iubi unii pe alții. Prin aceasta, vor fi deschise căile pentru aflarea fericirii, oamenii vor înțelege frumusețea vieții și fața pămîntului se va schimba cu desăvîrșire.

Venirea lui Hristos pe pămînt este o dovadă a iubirii lui Dumnezeu pentru lume, precum este scris: „Dumnezeu așa a iubit lumea, încît a dat pe Fiul Său Unul-Născut, pentru ca oricine crede într-însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan III, 16); iar în cuvîntul de despărțire rostit către ucenicii Săi, cu puține zile înainte de Patimi și Moartea pe Cruce, pot fi citite aceste cuvinte: „Poruncă nouă dau vouă, ca unul pe altul să vă iubiți. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi unul pe altul să vă iubiți. Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea iubire unii către alții“ (Ioan XIII, 34-35).

În înțelesul ei creștin, iubirea este acea putere a sufletului omenesc care apropie și unește pe oameni între dînșii. Iubirea cere și ajută omului să se depășească pe sine, ea ne îndreaptă privirile spre cei din jurul nostru, ne dă putință să pătrundem în ființa lăuntrică a semenilor, să le înțelegem vrerile și să lucrăm pentru împlinirea lor cu voie bună, căci „iubirea nu caută ale sale“ (I Corinteni XIII, 5). Din ea pornește îndemnul uitării de noi înșine și tot ea ne pune pe umeri datoria ca „cei tari să purtăm slăbiciunile celor fără putere și să nu căutăm plăcerea noastră, ci fiecare dintre noi să fie

aproapelui pe plac la ce e bine pentru zidirea lui", — cum spune Sfântul Apostol Pavel (Romani XV, 1-2).

Aflarea fericirii este o năzuință firească a oamenilor de pretutindeni și de toate vârstele. Doresc fericirea copiii și tineretul. Visurile lor sînt atît de îndrăznețe și de frumoase! Doresc fericirea oamenii în floarea vârstei, — și cît de mult ne mișcă sufletele munca pe care ei o desfășoară nu atît pentru fericirea lor, cît mai ales pentru fericirea semenilor lor. Dorul după fericire nu părăsește nici inima bătrînilor. Cînd le este dat să plece din această viață, gîndul lor privește departe, spre fericirea pe care o întrevăd pentru generațiile viitoare.

Gîndim fericirea în felurite chipuri. Sînt însă cîteva fapte care îi dau conținut pentru toți oamenii. Astfel, fericirea înseamnă să-ți trăiești viața în libertate și demnitate omenească; să simți că nimic nu te oprește de la cucerirea bunurilor materiale și spirituale din această lume, dacă îți clădești viața pe muncă cinstită, cu respectul deplin al drepturilor altuia. Fericirea înseamnă cunoașterea și stăpînirea tainelor naturii, îndepărtarea bolilor și a tuturor cauzelor care desfigurează frumusețea vieții. Fericirea înseamnă dreptate și omenie, slujirea adevărului, „pace pe pămînt și bunăvoire între oameni“.

Iubiții mei fii sufletești,

Privind în largul lumii, sîntem fericiți să știm că milioane și milioane de oameni, pe toate continentele, sărbătoresc în aceste zile, împreună cu noi, Nașterea Domnului.

Și totuși, ei nu sînt fericiți, căci amenințarea păcii rănește adînc inima oricărui creștin, știind că nu poate exista fericire, acolo unde oamenii sînt siliți să trăiască în nesiguranța zilei de mîine. De aceea mesajul îngeresc din noaptea Nașterii Domnului, „pe pămînt pace, între oameni bunăvoire“ — stă astăzi ca un stîlp de foc, înfruntînd pe aceia care pregătesc dezlănțuirea unui nou război. Ca oameni ai Bisericii, noi socotim pacea drept una din poruncile mari ale credinței noastre. Urîm deci războiul și condamnăm cu grea osîndă pe cei care pregătesc noi unelte ale morții, cu atît mai mult, cu cît cunoaștem uriașa putere de distrugere a armelor atomice și cu hidrogen. Iubim pacea și deschidem brațele noastre tuturor acelor care luptă pentru menținerea și întărirea ei, căci „pacea a toată lumea“ a stat totdeauna la inima adevăraților slujitori ai Bisericii lui Hristos.

Jumătate din populația globului pămîntesc stă astăzi de strajă păcii. Mulți cîrmuitori de popoare—unele mari și puternice, cum sînt China și Rusia — au înscris în programele lor de guvernămînt îndatorirea de a lupta pentru menținerea și întărirea păcii, încredințați că „războiul nu este inevitabil, că i se poate pune stavilă și că pacea poate fi apărută și consolidată“ (Manifestul Păcii). Ne stăpînește, pentru aceea, un sentiment de ușurare și avem nădejdea că această arzătoare dorință a tuturor popoarelor lumii, luată acum în mîini bune și sigure, va putea să fie salvată, pentru binele și fericirea întregii omeniri.

Cinstiți Părinți și iubiții mei fii duhovnicești,

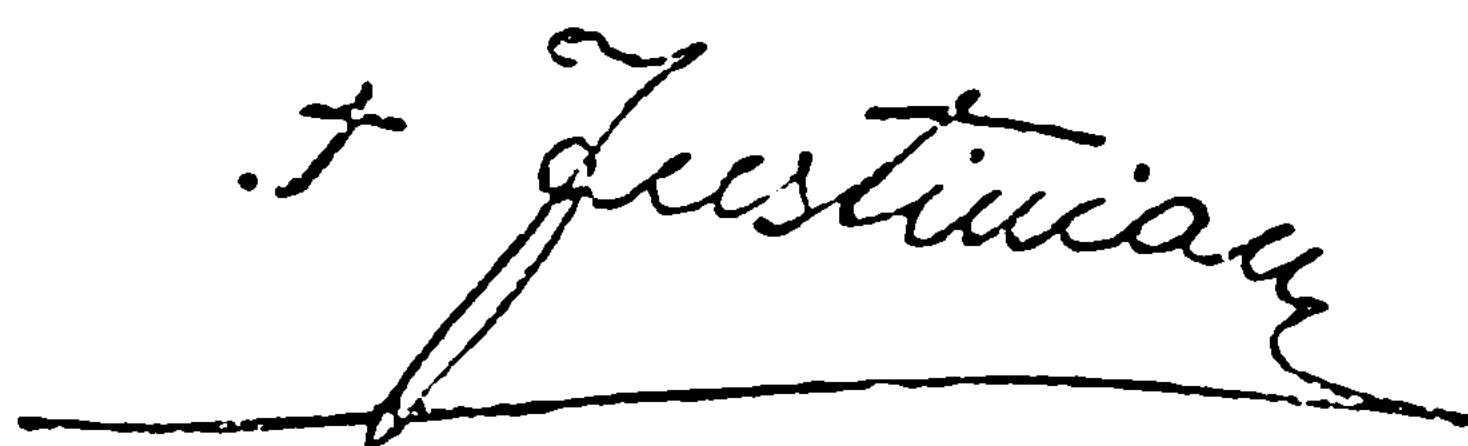
Peste cîteva zile vom trece pragul unui An Nou, — Anul 1958. Zece ani au trecut de cînd țara noastră și-a dat o nouă formă de conducere, devenind Republica Populară Romîna. În decursul acestui deceniu, țara și poporul romîn au cunoscut primeniri adînci, care ne îndreptățesc să privim cu încredere viitorul. O grădină mereu înflorită ne este țara, un roi de albine harnice poporul întreg. Prin muncă creatoare, au fost dezgropate valori nepieritoare din trecutul neamului și altele noi au sporit zestrea noastră culturală. Ocupăm un loc de aleasă vrednicie între popoarele lumii și clădim cu puteri tinerești țara cea nouă.

Dar pentru aceasta ne trebuie pace. Căutăm pacea ca fii credincioși ai Bisericii și ca cetățeni devotați ai scumpei noastre Patrii, pe întinderile căreia vrem să se înalțe cît mai multe fabrici și uzine, cît mai multe școli și spitale, să se construiască cît mai multe drumuri și să se tipărească cît mai multe cărți.

Dorim țării noastre un viitor fericit, iar vouă un an bun, încununat de „pace și bunăvoință“ între toți oamenii de pe pămînt.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți. Amin!

Al vostru iubitor părinte sufletesc,

PATRIARHUL ROMÂNIEI

SCRISOARA IRENICĂ
TRIMISĂ DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
TUTUROR PATRIARHILOR ORTODOCȘI
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI ALE
NAȘTERII DOMNULUI 1957

După datina de veacuri păstrată în Biserica Ortodoxă, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis tuturor Patriarhilor Ortodocși din lume, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului din acest an, următoarea scrisoare irenică:

București, decembrie 1957.

*Prea Fericirea Voastră,
Prea iubite frate întru Hristos,*

Praznicul Nașterii lui Hristos împospătează în viața creștinătății întregi bucuria cea mare, binevestită odinioară de îngeri păstorilor din Betleemul Iudeei, căci întruparea Fiului lui Dumnezeu este un adevărat temel de bucurie mare pentru tot neamul omenesc.

Hristos Domnul a venit pe pământ din dragostea cea mare a lui Dumnezeu Tatăl pentru lume: «Căci așa a iubit Dumnezeu lumea, încît și pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16). Lumea este opera lui Dumnezeu, după cum citim în Faptele Apostolilor: «Dumnezeu, care a făcut lumea aceasta și toate cele ce sînt înțrinsa, fiind Domnul cerului și al pământului... dă tuturor viață și suflare și toate. El a făcut, dintr-un sînge, întregul neam ale oamenilor, ca să locuiască peste toată fața pământului...» (XVII, 24-26).

Inoățătura despre unitatea lumii cuprinde în sine, în chip cu totul firesc, datoria oamenilor de a se înțelege și a se iubi unii pe alții. Prin aceasta, vor fi deschise căile pentru aflarea fericirii, oamenii vor înțelege frumusețea vieții și fața pământului se va schimba cu desăvîrșire.

Privind în largul lumii, sîntem fericii să știm că milioane și milioane de oameni, pe toate continentele, sărbătoresc în aceste zile, împreună cu noi, Nașterea Domnului.

Și totuși, ei nu sînt fericii, căci amenințarea păcii rănește inima oricărui creștin. Nu poate exista fericire, acolo unde oamenii sînt siliți să trăiască în nesiguranța zilei de mîine. De aceea mesajul ingeresc din noaptea Nașterii Domnului — «Pe pământ pace, între oameni bunăvoire» — stă astăzi ca un stîlp de foc, înfruntînd pe aceia care pregătesc dezlănțuirea unui nou război.

Ca oameni ai Bisericii, noi socotim pacea drept una din poruncile mari ale credinței noastre. Urim deci războiul și condamnăm cu grea osîndă pe cei care pregătesc noi unelte ale morții, cu atît mai mult, cu cît cunoaștem uriașa putere de distrugere a armelor atomice și cu hidrogen.

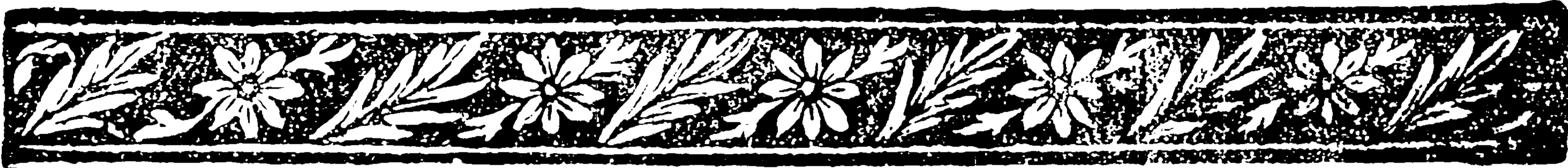
Iubim pacea și deschidem brațele noastre tuturor acelor care luptă pentru menținerea și întărirea ei, căci «pacea a toată lumea» a stat totdeauna la inima adevăraților slujitori ai Bisericii lui Hristos. Mai mult de jumătate din populația globului pămîntesc stă astăzi de strajă păcii. Mulți cîrmuitori de popoare au înscris în programele lor de guvernămînt îndatorirea de a lupta pentru menținerea și întărirea păcii, încredințați că «războiul nu este inevitabil, că i se poate pune stavilă și că pacea poate fi apărută și consolidată». (Manifestul Păcii).

Pentru aceea, ne stăpînește un sentiment de ușurare și avem nădejdea că această arzătoare dorință, a tuturor popoarelor lumii, va putea fi salvată, pentru binele și fericirea omenirii întregi.

Cu această bucurie, cu aceste gînduri și cu aceste nădejdi, întîmpinăm Noi pe Prea Fericirea Voastră de Praznicul Nașterii lui Hristos din anul acesta. Și cu toată căldura sufletului nostru, Noi și Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, dorim Prea Fericirii Voastre, Înălților Ierarhi ai Sfîntului Sinod al Bisericii ce conduceți, clerul și binecredincioșilor creștini de sub păstoria Prea Fericirii Voastre, har și pace de la Dumnezeu Părintele Ceresc, precum și sănătate și bunăsporire întru toate cele spre folosul vieții pămîntești și spre dobîndirea mîntuirii și fericirii veșnice și Vă îmbrățișăm cu dragoste frățească întru Hristos cel întrupat.

† **JUSTINIAN**

PATRIARHUL ROMÂNIEI

**TELEGRAMA TRIMISĂ DE SFINTUL SINOD
DOMNULUI DR. PETRU GROZA,
PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNĂRI
NAȚIONALE**

Cu prilejul sesiunii sale din decembrie 1957, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a trimis Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, următoarea telegramă:

*DOMNULUI DR. PETRU GROZA,
Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale
a Republicii Populare Române*

BUCUREȘTI

Membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întruniți în ședință de lucru, astăzi 20 decembrie 1957, vă exprimă din toată inima cele mai sincere urări de sănătate deplină spre a desfășura și în viitor aceeași rodnică activitate pentru binele poporului și patriei noastre. Folosind acest prilej pentru a mărturisi din nou sentimentele lor de loialitate față de conducerea statului nostru democrat-popular, — membrii Sfântului Sinod asigură Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române și pe Dumneavoastră personal că slujitorii și credincioșii Bisericii noastre vor munci și de acum înainte cu sporită rîvnă, alături de întregul popor, pentru înflorirea patriei și pentru zidirea păcii în lume.

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD

† J U S T I N I A N

PATRIARHUL ROMÂNIEI

**RĂSPUNSUL D-LUI DR. PETRU GROZA,
PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNĂRI
NAȚIONALE, LA TELEGRAMA SFINTULUI SINOD**

Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian, următoarea scrisoare de răspuns la telegrama Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române:

REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNA
PREZIDIUL MARI ADUNĂRI NAȚIONALE
Președinte

26 decembrie 1957

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei*

Mulumind din toată inima Prea Fericirii Voastre, precum și membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, adunați în ședina din ziua de 20 decembrie a anului curent — pentru bunele sentimente și urări de sănătate — trimit tuturor cele mai bune gânduri, de a vă ști sănătoși, în plină activitate în slujba poporului nostru, a Bisericii Ortodoxe Române și a păcii.

Urez Prea Fericirii Voastre cu acest prilej, sărbători fericite și un An Nou rodnic, cu deplină putere de muncă.

Dr. PETRU GROZA

**TELEGRAMA TRIMISĂ DE SFINTUL SINOD
DOMNULUI CHIVU STOICA,
PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE MINIȘTRI AL R.P.R.**

Cu prilejul sesiunii extraordinare din decembrie 1957, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a trimis Domnului Chivu Stoica, Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, următoarea telegramă:

*Domnului CHIVU STOICA,
Președintele Consiliului de Miniștri
al Republicii Populare Române*

BUCUREȘTI

Membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întruniți în ședință de lucru astăzi 20 decembrie 1957, folosesc acest prilej pentru a reînnoi mărturia sentimentelor lor de profund devotament față de Guvernul Republicii Populare Române, asigurându-vă că Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române vor sprijini din toată inima și din toate puterile lor opera de făurire a unei vieți noi, de pace și prosperitate pentru întregul nostru popor și de înțelegere și conlucrare între popoarele lumii întregi.

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

**SCHIMB DE TELEGRAME
CU PRILEJUL CELEI DE A 80-A ANIVERSĂRI
A SANCTITĂȚII SALE PARIARHULUI ALEXEI
AL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA**

Anul acesta, la data de 9 noiembrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei și a toată Rusia a împlinit biblica vîrstă de 80 de ani!

Cu acest prilej Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis Intîistătătorului Bisericii Ortodoxe Ruse următoarea telegramă de frățești urări:

TELEGRAMĂ

*Sanctității Sale
Patriarhului ALEXEI*

MOSCOVA

Cu prilejul împlinirii a optzeci de ani de viață, felicităm pe Sanctitatea Voastră ca căldură și drăgoste frățească în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și al Nostru personal și rugăm pe Dumnezeu să Vă hărăzească încă mulți ani, cu sănătate și putere, pentru a păstori în pace și cu îmbelșugate roade duhovnicești Biserica pravoslavnică a Rusiei și a spori tot mai mult prestigiul Ortodoxiei în lume.

† **JUSTINIAN**
PATRIARHUL ROMÎNIEI

Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei și a toată Rusia a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru urările exprimate, prin următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

Din toată inima mulțumesc Prea Fericirii Voastre pentru felicitare.

Patriarhul ALEXEI

ALEGEREA ȘI INSCĂUNAREA INALT PREA SFÎNȚITULUI THEOCLITOS, NOUL ARHIEPISCOP AL ATENEI ȘI A TOATĂ GRECIA

În urma încetării din viață a arhiepiscopului Dorothei al Atenei și a toată Grecia, a fost ales ca Întâistătător al Bisericii Ortodoxe din Grecia Inalt Prea Sfînțitul Theoclitos, care a și fost înscăunat după rînduiala și tradiția ortodoxă.

Faptul a fost adus la cunoștința Prea Fericitului Patriarh Justinian de însuși noul Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia, prin următoarea scrisoare:

SFÎNTUL SINOD AL BISERICII GRECIEI

Nr. 2.078.

Prea Fericitul Patriarh al Romîniei, locțiitor al Cezareei Capadochiei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, iubite frate în Hristos Dumnezeu și împreună-slujitor, Domn Domn Justinian, îmbrățișînd pe Prea Fericirea Voastră în Domnul, cu bucurie vă salutăm.

Fiind întemeiată și ridicată pe piatra cea din capul unghiului, Domnul nostru Iisus Hristos, și prin neîntinatul și cinstitul Lui Sînge, Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească, biruind necurmata curgere a veacurilor și a anilor, stă ca o putere spirituală tare și biruitoare față de cele omenești, care se schimbă și se îndreaptă neîncetat de la înflorire la decădere și la apunere.

Căci Dumnezeu cel Atotputernic este întemeietorul Bisericii, Hristos Domnul este temelial Bisericii, Duhul cel Prea Sfînt este cel care ține așezămîntul Bisericii. De aceea nici porțile iadului n-au biruit pînă acum și nu vor birui niciodată Biserica, după făgăduința cea nemincinoasă a Domnului, care — potrivit cuvîntului de Dumnezeu însușlat al Apostolului Pavel — a dat pe unii Apostoli, pe alții profeți, pe alții Evangheliști, pe alții păstori și învățători, spre desăvîrșirea sfinților, pentru lucrul slujirii, pentru zidirea Trupului lui Hristos (Efeseni IV, 11-12).

Întâistătător al Sfintei Biserici a Greciei — care este un mădular cinstit al Bisericii Ortodoxe a lui Hristos cea una în toată lumea — a fost pus cu voia lui Dumnezeu, încă de la începutul anului trecut DOROTHEI, din Larisa, care s-a mutat în cămările cele veșnice după o viață arhiepiscopală de numai șasesprezece luni, așa iconomisînd Domnul vieții și al morții cele ale acestui de fericită amintire prim-ierarh.

Fiind deci văduvit scaunul arhiepiscopal al Atenei prin mutarea către Domnul a pomenitului în veci Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia DORO-

THEI, — Sfântul Sinod al Sfintei Biserici a Greciei, întrunindu-se la 7 august anul curent, potrivit dispozițiilor bisericești în vigoare la noi, și invocând luminarea Duhului Prea Sfânt în sfânta biserică mitropolitană a Atenei, ne-a ales pe Noi, prin nesfârșita purtare de grijă a lui Dumnezeu pentru Noi, Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia și Președinte al său, săvârșindu-se în continuarea alegerii noastre, toate formele canonice și săvârșindu-se în continuarea alegerii noastre, toate formele canonice și legale.

Mulțumind Prea Sfintei Treimi, care a binevoit să Ne suim pe scaunul cel vestit și apostolic al ilustrei Atene de pe scaunul de asemenea apostolic de Patras, și slăvind numele ei cel în veci binecuvântat, dorim să facem comunicare canonică prin această scrisoare irenică a Noastră, spre a aduce la cunoștința Prea Fericirii Voastre și a Sfântului Sinod al Inalt Prea Sfinților Voștri Ierarhi alegerea Noastră ca Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia și instalarea Noastră în Eparhia cea sortită nouă de sus.

Venim pe lângă aceasta să încredințăm dragostea Voastră că vom păstra întreagă și neștirbită credința și tradiția ortodoxă pe care am primit-o și sintem gata să luptăm pentru apărarea ei, și vom depune grijă neadormită pentru a păstra unitatea ei, legătura dragostei și păcii cu toate sfintele Biserici ale lui Dumnezeu de aceeași credință, pentru că în conlucrare stă puterea cea nebiruită a Bisericii întregi.

Ca și altădată, și astăzi sînt mulți cei răuvoitori Bisericii, deși zădărnice este lupta lor cea nelegiuită. De aceea este trebuitoare mai mult ca oricînd colaborarea în iubire frățască a Intîistătorilor ei și necurmata comunicare dintre ei, deoarece cele ale lumii ascund multe primejdii și nasc multă neliniște. Este datoria Bisericii a se ridica la înălțimea acestor împrejurări potrivnice și a înălța glasul ei, pentru a înceta agitația și piedicile neamurilor și pentru a domni pacea și dragostea lui Dumnezeu și deci fericirea și prosperitatea posibile pe pămînt.

Cu aceste asigurări încredințîndu-ne dragostei Voastre și rugăciunilor ei pentru reușita lucrului celui greu dat Nouă, îmbrățișîndu-vă frățeste în Hristos, sintem

Al Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos și cu totul devotat.

† THEOCLITOS al Atenei

Atena, 16 august 1957.

La această scrisoare plină de dragoste în Hristos, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a răspuns următoarele.

PATRIARHIA ROMÎNA

SFÎNTUL SINOD

Nr. 10.966.

Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia, Președinte al Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale a Eladei, iubite frate întru Hristos și împreună-slujitor, Părinte Theoclitos, îmbrățișînd cu dragoste pe Prea Fericirea Voastră, din inimă Vă salutăm.

Am primit scrisoarea cu nr. 2078 din 16 august 1957, prin care ne faceți comunicare canonică despre alegerea Prea Fericirii Voastre — de către Sfântul Sinod al Bisericii Greciei, în ziua de 7 august anul curent — ca Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia și Președinte al Sfântului Sinod, precum și despre înscăunarea săvârșită cu toate formele canonice și legale.

Luînd cunoștința cu plăcere de această comunicare frățească și exprimîndu-Ne bucuria pentru împărtășirea vestirii ce ne-ați făcut, Noi și Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, înălțăm, împreună cu Prea Fericirea Voastră și Sfîntul Vostru Sinod, slavă Mîntuitorului Hristos, pentru purtarea de grijă ce a arătat Bisericii surori a Greciei, nelăsînd-o multă vreme fără canonicul și legiuitul ei Arhipăstor.

Făgăduința Prea Fericirii Voastre că veți păstra întreagă și neștirbită credința și tradiția ortodoxă pe care ați primit-o și veți depune neadormită grijă pentru a păstra unitatea ei și legătura dragostei și a păcii cu toate sfințele lui Dumnezeu. Biserici ne umple sufletul de bucurie sporită și ne întărește în convingerea Noastră că în această conlucrare frățească stă puterea cea nebiruită a Bisericii lui Hristos, întru realizarea idealului sfînt al ei, care este mîntuirea sufletelor și înfrățirea tuturor neamurilor pămîntului.

În numele Nostru personal și în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, trimitem Prea Fericirii Voastre frățești felicitări pentru această revărsare de har ce s-a făcut asupra Voastră și a Bisericii Voastre din partea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și Vă asigurăm că vom pomeni cu multă dragoste numele Prea Fericirii Voastre în rîndul marilor Ierarhi Întîistăfători ai Bisericii Ortodoxe surori, pentru ca Dumnezeu să vă întărească cu putere sufletească și trupească și cu îndelungare de zile, întru împlinirea înaltei chemări de părinte și conducător al clerului și credincioșilor Sfîntei Biserici a Greciei.

Incredințîndu-Vă — cu aceeași dragoste și hotărîre — că și noi vom răspunde la dragostea și hotărîrea Prea Fericirii Voastre de a păstra și întări legăturile frățești cu Biserica noastră Ortodoxă Romînă, Vă facem cele mai calde urări ca Dumnezeu să Vă învrednicească întru mulți ani de o arhipăstorie rodnică, spre sporirea duhovnicească și întărirea Sfîntei noastre Ortodoxii.

Vă îmbrățișăm cu dragoste frățească și rămîn al Prea Fericirii Voastre iubitor frate și împreună-liturghisitor al Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos,

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

București, 26 noiembrie 1957.

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

DOCUMENTE ADOPTATE DE SESIUNEA DE LA STOCKHOLM A BIROULUI CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

La sfârșitul lunii octombrie 1957, s-a ținut la Stockholm o sesiune a Biroului Consiliului Mondial al Păcii, la care au participat aproape 70 de membri ai Biroului și reprezentanți ai mișcărilor pentru pace din diferite țări, invitați la această sesiune.

În cadrul lucrărilor sesiunii de la Stockholm au fost adoptate o serie de importante documente, menite să aducă o nouă contribuție la cauza sfântă a apărării păcii.

Publicăm mai jos Rezoluția generală, Rezoluția cu privire la convocarea unui congres în problema dezarmării și colaborării internaționale și Apelul cu privire la organizarea unei campanii de 15 zile împotriva experiențelor atomice:

REZOLUȚIA GENERALĂ

În ciuda dezaprobării crescânde de către opinia publică, în întreaga lume continuă ca și pînă acum politica de forță. Ea trezește o profundă îngrijorare în urma refuzurilor, care se datorează acestei politici, de a înceta experiențele cu tipuri de arme tot mai distrugătoare. Această politică constituie un stimulent pentru menținerea colonialismului și pentru continuarea acțiunilor de violență împotriva popoarelor coloniale și duce de asemenea la războiul crunt al represiunilor colonialiste. Această politică este cauza căreia i se datorește refuzul de a se acorda dreptul de autodeterminare, cauza amestecului în treburile interne ale multor țări. Această politică accentuează divergențele. Ea poartă răspunderea pentru existența blocurilor militare și adâncește scindarea lumii întregi.

Bazîndu-se pe principiile neclintite ale mișcării pentru pace. Biroul Consiliului Mondial al Păcii, întrunit la Stockholm între 26-28 octombrie 1957 cheamă toate forțele din lume să fie vigilente și să întoarcă lumea întreagă de la această cale primejdioasă. În Orientul Mijlociu Siria este amenințată, așa cum a fost amenințat recent Egiptul, cu o intervenție militară care poate transforma orice incident pus la cale într-un război mondial. Orice atentat împotriva suveranității și independenței popoarelor din această regiune trebuie să fie curmat imediat. Livrările de arme în țările din această regiune trebuie să înceteze sub controlul O.N.U.

În Africa și în alte locuri trebuie să fie satisfăcute în întregime aspirațiile popoarelor coloniale spre libertate și dreptul la autodeterminare. În

Algeria, Franța trebuie să ia neîntârziat măsuri în vederea încetării războiului și să netezească calea pentru tratative care vor rezolva în conformitate cu interesele reale, atât ale poporului algerian cât și ale poporului francez, problemele ce s-au ivit în cursul istoriei.

Drepturile suverane ale națiunilor trebuie să fie respectate pretutindeni și trebuie să se pună capăt oricăror încercări de a încălca aceste drepturi prin crearea de baze militare străine sau prin încheierea unor acorduri economice în avantajul exclusiv al unor țări.

În Europa, unde principala primejdie o reprezintă reînvierea militarismului german și hotărîrea de a înzestra trupele lui cu arme nucleare, trebuie să se depună eforturi pentru a se crea un sistem de securitate cu participarea tuturor statelor. Retragerea forțelor armate străine care se află în cele două state germane și lichidarea bazelor străine de pe teritoriile lor ar înlesni realizarea unui acord între cele două state germane cu privire la reducerea armamentelor, ar netezi calea spre crearea unei zone a securității și ar apropia reunificarea atât de mult dorită a Germaniei. Un acord între cele două state germane, Cehoslovacia și Polonia în spiritul recentelor propuneri poloneze prezentate în Organizația Națiunilor Unite ar constitui o binefacere chiar dacă ei s-ar limita doar la problema armelor nucleare și a stocurilor de bombe atomice.

Experiența a arătat că pentru rezolvarea problemelor mondiale sînt absolut necesare participarea și prestigiul Republicii Populare Chineze. Republica Populară Chineză trebuie să ocupe locul care-i revine de drept în Organizația Națiunilor Unite.

Primele măsuri de acest gen sînt cu puțință în toate domeniile. Trebuie recunoscut acest fapt pentru a putea realiza aceste măsuri. Consiliul Mondial al Păcii va sprijini orice eforturi în această direcție, indiferent de unde ar porni ele. Un armistițiu în domeniul armei nucleare este imperios necesar pentru a se pune capăt otrăvirii treptate a lumii întregi cu substanțe radioactive. Un acord asupra unui astfel de armistițiu trebuie să contribuie la crearea unei atmosfere favorabile pentru rezolvarea problemei mereu amînată a dezarmării largi și generale. Popoarele din toate țările manifestă o nerăbdare tot mai mare în legătură cu consecințele cursei înarmărilor, care intensifică și sporește primejdia unui război și înghive resursele necesare pentru progresul omenirii, făcînd ca nivelul de trai să scadă simțitor.

Or, noile descoperiri și ultimele realizări ale științei deschid în fața lumii întregi perspectiva unei înfloriri și fericiri nemaiauzite pînă în prezent. Pentru asigurarea unui asemenea viitor este necesar să se înlăture de pe acum barierele dușmăniei și neînțelegerii care împart întreaga lume. Acum popoarele își dau seama de aceasta mai bine ca oricînd. De aici decurge năzuința lor spre coexistența pașnică, dorința lor de a începe, în sfîrșit, o nouă perioadă de colaborare economică, științifică și culturală între toate țările. O mare piedică o constituie neîncrederea care mai continuă să existe între state. Este necesară o întîlnire între șefii de stat ai tuturor marilor puteri cărora le revine o deosebită răspundere pentru preîntîmpinarea primejdiilor care apar din cauza divergențelor dintre ele.

Consiliul Mondial al Păcii cheamă pe toți partizanii păcii din lumea întreagă să-și consacre toate forțele pentru a obține o asemenea întîlnire și să contribuie la crearea în rîndurile opiniei publice a unei atmosfere de înțelegere care ar înlesni succesul acestei întîlniri.

REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA CONVOCAREA UNUI CONGRES IN PROBLEMA DEZARMĂRII ȘI COLABORĂRII INTERNAȚIONALE

Cele mai noi succese din știință și tehnică deschid o eră nouă pentru omenire. In prezent, omenirea trebuie să hotărască dacă aceste succese trebuie să servească cauzei vieții sau morții. Opinia publică, careia i s-au alăturat atît de multe glasuri cu autoritate, s-a pronunțat deja cu o fermitate fără precedent în favoarea dezarmării și colaborării internaționale. Dar popoarele sînt neliniștite nu numai pentru că nu s-a realizat un acord cu privire la încetarea experiențelor nucleare și la începerea dezarmării, dar și pentru că încordarea în relațiile dintre blocurile militare s-a ascuțit. Popoarele suferă din ce în ce mai mult din cauza cheltuielilor crescînde pentru înarmare. In lume a și apărut primejdia reală a unui război atomic. Consiliul Mondial al Păcii a declarat întotdeauna că pentru a preîntîmpina primejdia războiului este necesar să se pună capăt blocurilor militare, să se distrugă arma atomică și să se obțină dezarmarea totală sub un strict control. El a declarat că pacea nu poate fi stabilită și asigurată fără o colaborare internațională, bazată pe egalitatea în drepturi a tuturor națiunilor — mari și mici —, respectîndu-se pe deplin integritatea lor teritorială, suveranitatea și dreptul lor la independență. Atît de multe organizații, forțe morale și religioase, atît de numeroși oameni de știință, scriitori și oameni de artă și-au exprimat recent punctul de vedere că schimbul liber de păreri asupra tuturor acestor idei ne va oferi posibilitatea de a găsi în comun căi pentru atingerea acestor țeluri. Pentru a obține exprimarea și mai largă a opiniei publice și adoptarea de hotărîri de către guverne, Consiliul Mondial al Păcii cheamă să se convoace la jumătatea nului 1958 un congres în problema dezarmării și colaborării internaționale.

APEL CU PRIVIRE LA ORGANIZAREA UNEI CAMPANII DE 15 ZILE IMPOTRIVA EXPERIENȚELOR ATOMICE

Conferința internațională de la Tokio pentru interzicerea armei atomice și cu hidrogen și pentru dezarmare (6—16 august 1957) a propus ca în toate țările să fie organizată o campanie internațională în cadrul căreia Organizației Națiunilor Unite să-i fie adresate chemări pentru un acord între guverne cu privire la interzicerea experiențelor atomice. Biroul Consiliului Mondial al Păcii sprijină aceste propuneri deoarece ele creează pentru forțele iubitoare de pace din toate țările posibilitatea de a confirma în comun năzuința lor generală spre un armistițiu atomic.

Biroul cheamă toate comitetele naționale pentru apărarea păcii să organizeze între 10 și 25 noiembrie 1957 acțiuni populare foarte largi și variate pentru încetarea imediată a experiențelor.

BIROUL CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

Stockholm, 28 octombrie 1957.

NOI CONTRIBUȚII ALE BISERICII NOASTRE LA CAUZA SFINTĂ A APĂRĂRII PĂCII

Documentele adoptate de sesiunea de la Stockholm a Biroului Consiliului Mondial al Păcii, la sfârșitul lunii octombrie 1957, au constituit un nou îndemn pentru toate instituțiile și organizațiile, pentru toți oamenii și toate popoarele care iubesc pacea, de a întreprinde noi acțiuni menite să contribuie la statornicirea unei păci drepte și binefăcătoare pentru omenirea întreagă.

Biserica noastră Ortodoxă, urmînd cu consecvență drumul statornicit de Intemeietorul ei, Mîntuitorul Iisus Hristos, n-a încetat o clipă să-și aducă contribuția ei sinceră la triumful cauzei sfinte a păcii; ea a sprijinit, prin ierarhii, clericii și credincioșii ei, toate nobilele inițiative ivite în lume cu scopul de a apăra viața pașnică și creatoare a popoarelor. Și de această dată, Biserica Ortodoxă Romîna a ținut să-și facă auzit glasul ei, în uriașa acțiune pornită de întreaga omenire dornică de pace, care cere cu fermitate încetarea fabricării lor și înlăturarea grelelor poveri pe care continuarea cursei înarmărilor le aruncă pe umerii popoarelor.

Mesajul adresat de Prea Fericitul Patriarh Justinian cătref Organizația Națiunilor Unite

Astfel, Prea Fericitul Patriarh Justinian, exprimînd sentimentele tuturor fiilor Bisericii Ortodoxe Romîne, a trimis Organizației Națiunilor Unite un mesaj, în care cere înaltului for internațional să țină seamă de năzuințele spre pace ale lumii întregi și să obțină grabnica înlăturare a acelor stări de fapte care primejduesc pacea și întunecă atmosfera vieții internaționale.

Iată cuprinsul acestui mesaj:

Cătref **ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE**

New-York
Statele Unite ale Americii

Creștinismul este religia care a proclamat pentru întia oară în omenire nobilul principiu al deplinei egalități a oamenilor, ca fii ai Aceluiași Creator, și a așezat viața socială pe temelia dragostei și a bunei învoiri între oamenii de toate rasele și de toate naționalitățile, aruncînd astfel sămînța din care a crescut de-a lungul veacurilor înalta conștiință morală a umanității contemporane.

Creștinismul este religia care a subliniat în mod deosebit esența divină a rațiunii omenești, binecuvîntînd toate strădaniile depuse de oameni pentru aflarea tainelor naturii, ce păreau de nepătruns în diferite stadii de dezvoltare a științei și culturii. Ostilitatea pe care unii creștini au manifestat-o uneori de-a lungul istoriei față de cuceririle științifice ale geniului uman au fost cu totul străine de spiritul autentic al învățăturii Evangheliei lui Hristos și Biserica Ortodoxă — deplîngînd acele alterări ale concepțiilor creștine — este fericită să constate că asemenea atitudini nu s-au ivit niciodată în rîndurile sale. Din porunca dată de Dumnezeu primilor oameni: «Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul!», — rezultă cu evidență necesitatea cunoașterii și stăpînirii tainelor naturii, deci necesitatea științei, precum și caracterul acestui efort permanent al minții omenești ale cărui realizări trebuie puse numai în slujba vieții, numai în slujba umanității dornice de pace și de fericire.

Creștinismul este religia care a arătat dintru început că pacea este condiția naturală a existenței popoarelor, este însăși legea zidită de Dumnezeu în om și că războiul este o abatere de la rînduierile divine, după care trebuie să se desfășoare viața lumii întregi. Incercările ce s-au făcut și se mai fac uneori și astăzi de a justifica războiul pe baze religioase, declarîndu-l de esență divină sau propriu firii omenești, reprezintă falsificări revoltătoare ale învățăturii creștine și batjocoresc însăși ideea supremei înțelepciuni, a supremei bunătăți și supremei iubiri, care este Dumnezeu. Cei ce caută să convingă popoarele că războaiele ar fi inevitabile și că oamenii n-ar putea să trăiască pe pămînt fără să se ucidă unii pe alții, nu fac altceva decît să dezarmeze pe om, pe care Dumnezeu l-a așezat pe cea mai înaltă treaptă și să-l coboare în rîndurile fiarelor necugetătoare, asemenea rătăciți sînt potrivnici vrerii dumnezeiești și nu au dreptul să se numească creștini, căci Hristos este «Domnul Păcii» și a venit pe pămînt «ca lumea viață să aibă și încă din belșug»:

Păstrînd de aproape două mii de ani și mărturisind neîncetat doctrina neschimbată a creștinismului adevărat, — Biserica Ortodoxă își îndrumază credincioșii potrivit acestor principii fundamentale ale vieții pămîntești. Ea binecuvîntează orice descoperiri, orice realizări ale minții omenești, care tind să sporească cunoștințele oamenilor asupra tainelor naturii și să le facă viața mai frumoasă, mai ușoară, mai fericită. Ea se bucură văzînd cum, în anii care au urmat ultimului război mondial, geniul uman a realizat uriașe cuceriri științifice, descoperind energia atomică și pornind să o întrebuințeze în viața pașnică a oamenilor, afind remediul unor boli ce măcinau milioane de copii și tineri, și, mai ales, deschizînd în ultimul timp calea către cunoașterea temeinică a spațiilor cosmice și a planetelor cu care se învecinează globul nostru în univers.

Biserica creștină Ortodoxă constată însă, cu profundă îndurerare, că unii dintre conducătorii lumii continuă să pună înalta rațiune omenească în slujba unor scopuri oștile umanității, în slujba războiului în slujba morții. Folosirea descoperirilor științifice pentru pregătirea unor noi măceluri, pentru fabricarea unor cumplite arme de nimicire în masă, de distrugere a bunurilor culturale și materiale obținute cu efortul comun al nemăratelor generații, este un act potrivnic vocii lui Dumnezeu și nedemn de ființa umană. Chiar simpla experimentare a acestor îngrozitoare arme reprezintă — după mărturia a nenumărați savanți de prestigiu mondial — o primejdie gravă pentru viața oamenilor.

Pentru toate aceste motive, conștient de îndatoririle ce ne revin în calitate de conducător spiritual al unei mari comunități creștine, ne îndreptăm glasul spre Organizația Națiunilor Unite și — în numele Sfântului Sinod, al Ierarhilor, al clericilor și al celor 14 milioane de fii credincioși ai Bisericii Ortodoxe Române — declarăm solemn că realizarea unui acord internațional pentru imediată interzicere a experiențelor atomice reprezintă primul pas care poate și trebuie făcut spre eliberarea omenirii de cumplitele primejdii care o pîndesc.

Amintindu-ne că în istoricul act de întemeiere a Organizației Națiunilor Unite au fost consemnate țelurile nobile ale acestui înalt for internațional, care și-a propus «să ferească generațiile viitoare de flagelul războiului», «să creeze condițiile necesare menținerii justiției», «să promoveze progresul social, să creeze condiții mai bune de viață, într-o libertate mai mare» și să unească forțele popoarelor «pentru menținerea păcii și securității internaționale»;

Noi chemăm Organizația Națiunilor Unite să îplinească aceste năzuințe ale tuturor popoarelor și să obțină grabnică interzicere a experiențelor atomice și apoi scoaterea în afara legii a acestor arme, punînd astfel temelia păcii mondiale, pe care o revendică acum cu fermitate conștiința morală a umanității întregi și pentru care neîncetat se roagă creștinătatea de pretutindeni, care știe că într-o zi se vor împlini cuvintele Scripturii: «...săbiile se vor preface în brăzdare de pluguri și lăncile în seceri; nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altui neam și pravila războiului nu o vor mai deprinde» (Isaia II, 4).

† **JUSTINIAN**
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Mesajul trimis de Prea Fericitul Patriarh Justinian Organizației Națiunilor Unite a întrunit întreaga adeviziune a Ierarhilor, clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, care știu că zidirea păcii și buneii înțelegeri între oameni și popoare reprezintă una dintre cele mai de seamă porunci ale Mîntuitorului Hristos.

***Cuvîntul rostit de Prea Fericitul Patriarh Justinian
la marea întrunire publică convocată de Comitetul Național
pentru Apărarea Păcii din R. P. R.***

Răspunzînd apelului cu privire la organizarea unei campanii de 15 zile împotriva experiențelor atomice, adresat comitetelor naționale pentru apărarea păcii de sesiunea de la Stockholm a Consiliului Mondial al Păcii, — poporul nostru și-a manifestat, în cadrul a numeroase întruniri și adunări populare ținute între 10 și 25 noiembrie, voința sa fermă de a lupta pentru înlăturarea primejdiei războiului atomic. Cu prilejul încheierii acestei campanii, Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R. a chemat pe cetățenii Capitalei la o mare întrunire publică, în după amiaza zilei de 25 noiembrie 1957. Întrunirea, la care au participat numeroși cetățeni aparținînd tuturor categoriilor sociale, s-a ținut în aula Facultății de Științe Juridice.

După cuvîntul introductiv rostit de Dl. Acad. Mihail Ralea și după raportul prezentat de Dl. Acad. Ștefan Milcu, prim-secretar al Academiei Republicii Populare Romîne, au luat cuvîntul numeroși participanți la întrunire, care au cerut cu hotărîre să se pună capăt experiențelor cu arme nucleare. Bărbați și femei, vîrstnici și tineri, reprezentanți ai celor mai felurite convingeri filozofice și credințe religioase și-au spus cuvîntul la această întrunire. Oameni de știință, slujitori ai cultelor religioase, artiști, scriitori, muncitori, țărani și-au unit glasurile pentru a afirma încă odată profundul atașament al întregului nostru popor față de cauza păcii și solidaritatea sa de nezdruccinat cu toate popoarele iubitoare de pace din lume.

Dintre conducătorii și reprezentanții cultelor religioase, au luat cuvîntul: Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Romîniei, în numele Bisericii Ortodoxe Romîne; Dl. Moses Rosen, șef-rabinul cultului mozaic din Republica Populară Romînă și P.C. Prot. Emanuel Kreiss, în numele clerului romano-catolic.

În cuvîntarea rostită cu acest prilej, Prea Fericitul Patriarh Justinian a subliniat contradicția vădită ce există între învățătura creștină — care proclamă pacea drept condiție naturală a existenței umane — și încercările făcarnice care s-au făcut și se mai fac uneori de a declara războiul de origine divină, cu speranța deșartă de a justifica astfel în fața popoarelor teoria inevitabilității războaielor. Arătînd apoi că o asemenea teorie este profund antiumană și anticreștină, Întîistătătorul Bisericii noastre a atras atenția creștinilor de pretutindeni asupra primejdiei ce-i pîndește de a se face unelte ale celor ce se ridică, prin uneltirile lor războinice, împotriva voii lui Dumnezeu, împotriva creațiunii Sale.

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a înfățișat în lumina învățaturii creștine, datoria științei — care izvorăște din darul rațiunii dat de Dumnezeu omului — de a sluji viața și fericirea oamenilor, prin cercetarea acelor taine ale universului menite să ne facă traiul pămîntesc mai frumos, și a osîndit pe cei ce pun acest neprețuit dar dumnezeesc în slujba nimicirii, în slujba morții. «Pentru toate aceste motive — a spus Prea Fericirea Sa — în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în numele clerului și credincioșilor noștri, declarăm solemn că ne însușim documentele Consiliului Mondial al Păcii și binecuvîntăm pe autorii lor, convinși fiind că realizarea unui acord internațional pentru interzicerea experiențelor atomice este primul pas care poate și trebuie să fie făcut spre eliberarea omenirii de cumplitele îngrijorări ce o stăpînesc».

După ce a vorbit despre rolul de seamă ce revine Organizației Națiunilor Unite în această problemă vitală pentru întreaga omenire și după ce a mărturisit încrederea hotărîtă a tuturor fiilor Bisericii noastre în triumful deplin al păcii pe pămînt, — Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a încheiat cuvîntarea cu următoarele cuvinte: «Călăuzită de acest crez, Biserica Ortodoxă Romînă vă îndeamnă pe toți cei de față cu același îndemn cu care își îndeamnă clerul și credincioșii ei: înainte, mereu înainte, pînă la triumful păcii în toată lumea, pînă cînd va fi peste tot pămîntul pace și între oameni bunăvoire!».

**Mesajul Sfântului Sinod către Comitetul Național
pentru Apărarea Păcii din R. P. R.**

Cu prilejul sesiunii sale extraordinare din decembrie 1957, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, în unanimitate, să trimită Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română, următorul mesaj:

Către

**COMITETUL NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PĂCII
DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ**

BUCUREȘTI

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în sesiunea sa din 20 decembrie 1957, constatând că omenirea întreagă este profund îngrijorată de fabricarea celor mai cumplite arme de nimicire pe care le-a înfăptuit vreodată mintea omenească și de ațîțarea dușmăniei între popoare — ce poate duce la dezlănțuirea unui război —, mărturisește iarăși convingerea sa nestrămutată că tuturor creștinilor de pe pământ le revine o mare răspundere în înlăturarea acestei stări de neliniște, de neîncredere și de teamă, care au pătruns în sufletele multor oameni, precum și în statornicirea bunei înțelegeri și prieteniei între popoare.

Incredințat de învățătura sfântă a Evangheliei lui Hristos că omenirea trebuie să-și întemeieze existența ei pămîntească pe iubire, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române se bucură și își însușește hotărîrea cu care popoarele de pretutindeni și-au unit strădaniile pentru a împrăștia norii amenințatori care întunecă orizontul zilelor noastre. De la un capăt la altul al lumii, oameni de felurite rase, de diferite credințe, rostesc în toate graiurile cuvîntul care exprimă năzuința lor cea mai sfîntă și se unesc să apere pacea, bunul suprem al omenirii. În această uriașă manifestare a conștiinței umane se găsește și poporul nostru, a cărui contribuție la cauza păcii mondiale se bucură de prețuirea lumii întregi.

Cu devotament nețărmurit față de învățăturile credinței noastre și cu dragoste fierbinte de patrie, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au sprijinit și sprijină toate acțiunile poporului nostru, menite să ducă la bună înțelegere între popoare și pace în lume.

Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române socotesc de datoria lor să îndemne pe toți slujitorii și credincioșii lor ca să dovedească prin fapte că învățătura creștină slujește fericirea omului, — povățuindu-i în acest scop să-și unească strădaniile lor cu strădaniile întregului nostru popor și ale tuturor popoarelor de pe pământ pentru interzicerea experiențelor și fabricarea armelor atomice — primul pas pe drumul spre eliberarea omenirii de primejdia unui nou război.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române încredințează Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R. că slujitorii și credincioșii ortodocși din patria noastră participă cu hotărîre la frumoasa acțiune a popoarelor, de zidire a păcii în lume. Ei cer cu stăruință înlăturarea neîncrederii dintre popoare, rezolvarea pe cale pașnică a neînțelegerilor

dintre state, încetarea pregătirilor de război și statornicirea păcii în lume, pentru binele și fericirea tuturor oamenilor.

Pentru această cauză dreaptă popoarele luptă cu hotărîre; pentru această poruncă dumnezeiască se roagă neîncetat creștinătatea de pretutindeni. Aspirațiile lumii întregi se contopesc în acest fel cu idealul înalt al Bisericii lui Hristos.

Biruința va fi a celor pe care însuși Mîntuitorul i-a numit fiii ai lui Dumnezeu : a celor ce zidesc pacea!

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD,

† **JUSTINIAN**

PATRIARHUL ROMÂNIEI

MEMBRII SFINTULUI SINOD:

- † *IUSTIN, Mitropolitul Moldovei și Sucevei*
- † *NICOLAE, Mitropolitul Ardealului*
- † *FIRMILIAN, Mitropolitul Olteniei*
- † *VASILE, Mitropolitul Banatului*
- † *IOSIF, Episcopul Rîmnicului și Argeșului*
- † *ANTIM, Episcopul Buzăului*
- † *CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos*
- † *TEOFIL, Episcopul Clujului*
- † *VALERIAN, Episcopul Oradiei*
- † *ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL, Episcop,
Vicar Patriarhal.*
- † *THEOCTIST BOTOȘĂNEANUL, Episcop,
Vicar Patriarhal.*

A N I V E R S Ă R I

75 DE ANI DE LA INTEMEIEREA FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN BUCUREȘTI

S-au împlinit 75 de ani de la primele începuturi ale Facultății de Teologie din București. Trei sferturi de veac de neprecupețite strădanii pentru promovarea culturii teologice ortodoxe s-au înscris în viața celei mai înalte instituții de învățămînt ortodox din țara noastră. Drumul străbătut de Facultatea de Teologie din București, — de la șovăirile și greutățile inerente începutului, pînă la Institutul Teologic Universitar de azi — nu a fost ușor. Ani și ani de zile, așezămîntul nostru de cultură teologică a funcționat lipsit de privegherea, purtarea de grijă și îndrumarea conducerii bisericesti; această stare de lucruri s-a răsfrînt uneori și în activitatea Facultății de Teologie, ducînd pe unii teologi — studenți și profesori — la dureroase abateri de la idealurile creștine și făcîndu-i să slujească unor interese antiomane și anticreștine. Dar, peste asemenea puține rătăcirii, în viața Facultății de Teologie din București se înscrie la loc de cinste munca fără de preget a majorității profesorilor și studenților ei, care s-au străduit, de-a lungul anilor, să păstreze aprinsă candela adevăratei culturi creștine ortodoxe.

Marea reformă înfăptuită în toamna anului 1948, prin înființarea Institutului Teologic Universitar din București, în cadrul Bisericii Ortodoxe Romîne și sub conducerea nemijlocită a Sfîntului Sinod, a însemnat încununarea tuturor năzuințelor exprimate de bărbații luminați ai teologiei romînești, care înțeleseseră de multă vreme că un viitor strălucit pentru învățămîntul nostru teologic superior nu poate fi realizat decît sub bolta ocrotitoare a Sfintei noastre Biserici Ortodoxe. Rezultatele obținute în anii ce s-au scurs de la înființarea Institutului Teologic Universitar din București și pînă astăzi, dovedesc pe deplin justetea acestei doleanțe, pe care Biserica noastră nu și-a putut-o realiza decît în ziua în care a dobîndit cea mai deplină libertate de organizare și funcționare, în statul democrat popular.

Pentru a cinsti după cuviință munca plină de devotament față de Biserica Ortodoxă Romînă, de atîția entuziaști profesori și învățăcei, în cei 75 de ani de existență a acestei vetre de cultură ortodoxă, publicăm în paginile ce urmează cîteva contribuții la istoricul Facultății de Teologie și Institutului Teologic Universitar din București. Ne exprimăm totodată convingerea că se va ivi cercetătorul destoinic și entuziast, care să întocmească pentru așezămîntul nostru de învățămînt superior, un istoric amplu și competent, demn de strădaniile ce s-au depus aci și de roadele pe care le-a adus Bisericii Ortodoxe Romîne.

REDAȚIA

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL FACULTĂȚII DE TEOLOGIE ȘI INSTITUTULUI TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN BUCUREȘTI

I. ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR TEOLOGIC ÎN PRINCIPATELE ROMINE PÎNĂ LA 1880.

Cine voiește să vorbească despre existența învățămîntului superior, în general, în trecutul poporului nostru trebuie neapărat să amintească de școala superioară înființată sub Șerban Vodă, mulțumită stăruinții învățatului său frate Constantin Stolnicul, cel ce studiasse și văzuse multe lucruri interesante în această direcție, fie la Constantinopol, fie la Veneția și mai ales la Pavia. Profesorul N. Iorga a crezut că poate scrie în anul 1928, cu privire la aceasta: «Comemorarea a două sute cincizeci de ani de la întemeierea unei Facultăți de Litere la București». În această Academie, desigur că o parte însemnată de studii se făcea din domeniul teologiei, probă exercițiile omiletice ale fiilor lui Constantin Brîncoveanu, care au învățat aici.

În epoca fanarioasă, școlile domnești — academiile — patronate de domni din țările române și avînd ca limbă de predare limba greacă, aveau de asemenea o accentuată notă teologică. Unii din ierarhii noștri au învățat, desigur, în aceste instituții adesea de înaltă ținută științifică, evident potrivit cu timpul. Începînd cu secolul al XIX-lea, seminarul Mitropolitului Veniamin din Iași cultiva știința teologică. Filaret Scriban, magistrul în teologic din Kiev, ne-o afirma atunci cînd — caracterizînd în așa «Istorie bisericească pe scurt», această școală — spune despre seminar că «autorul acestei istorii îl reorganiza și-l completa în sistem de Facultate teologică, la 1843»¹⁾. Aceasta se făcea mulțumită în special Regulamentului Organic, care poartă pecetea luminatului spirit al lui Pavel Kisseleff-filozoful. Acesta cerea preoților: «pe lîngă o pietate exemplară, să fie înzestrați și cu studii bune de care depinde păstrarea doctrinei sfintei noastre religii și purtarea turmei spirituale în calea mînăstirii»²⁾.

Reforma de care vorbește arhiereul Filaret Scriban trebuie pusă în legătură și cu «Academia», care-și datora ființa Domnului Mihail Sturza. Seminarul Socola prezenta, în mișcarea universitară plăpîndă de atunci, Facultatea de teologie ieșană. Regulamentul Organic cerea ca și seminarul din București — mai tînăr ca cel din Iași — să aibă cursul teologic mai înalt, precum se făcuse la Socola; și chiar mai mult; să se înființeze Academie teologică pe lîngă Mitropolie. Cererea era puțin pretențioasă, cînd ne gîndim că seminariile înființate duceau o viață precară din toate punctele de vedere. Și totuși, ideea nu piere. Sub Grigore Alexandru Ghica (1849-1856), Domnul Moldovei, prin Legea din 1851 a învățămîntului înalt³⁾ se înființa în Iași o Academie. Prin art. 54 al legii se prevede că aceasta va avea patru facultăți: a) facultate filozofică, b) facultate juridică, c) facultate teologică, d) facultate medicală. Aceasta era însă numai o intenție laudabilă, căci iată ce citim la cap. C, art. 62, despre facultatea medicală: «În locul unei facultăți medicale, a cărei înființare se crede a fi:

1. Pagina 117.

2. Art. 411 din Regulamentul Organic al Moldovei.

3. Așezămîntul pentru reorganizarea învățăturilor publice în Principatul Moldovei, lucrat în anul 1850 de comisia așezată de Prea Înălțatul Domn Grigorie Alexandru Ghica, în anul întii al domniei Măriei Sale. Iași 1851, passim.

condiționată de la jertfa peste puțină mijloacelor, și a căreia roduri ar covârși în curînd trebuințele țării, nevoia de față reclamă pentru Moldova: 1. întemeierea unei școale pentru moașe și 2. înființarea unei școale chirurgice». După aceleași necesități și mai ales după aceeași concepție, Cap. 63 prevede că: «Științele teologice se vor învăța în seminariile Țării» substituindu-le facultății teologice. Se făceau eforturi însă mulțumită în special fraților Scriban. În 1851 Domnitorul întări și legiuirea pentru organizarea învățăturilor bisericești din Moldova. În 1855 seminarul Veniamin din Iași avea cursul complet de 8 clase. Se realiza astfel, măcar în parte, Academia teologică de care vorbea Filaret Scriban în a sa «Istorie a Bisericii» amintită mai sus. Tot sub domnia lui Alexandru Grigore Ghica, care se ocupa cu atenție de cultura clerului, se clarifica și situațiunea școalei din mînăstirea Neamțului, inițiată încă din 1835. Multele tergiversări, opoziții și experiențe se sfîrșiră prin darea Opîsului domnesc nr. 618, din 29 ianuarie 1855. Școala pentru care fuseseră lăsate moșiile mînăstirii Neamțului în 1835 luă astfel ființă. În același an (1855) fu numit ca locțiitor, și mai apoi stareț, arhimandritul, de origină ardeleană, Dionisie Romano, viitorul episcop de Buzău. Soborul mînăstirii, sub direcția ardeleanului, alcătui o programă pentru școala care se numi: «Seminaria sfințelor mînăstiri Neamțul și Secul». Se prevedea mai întîi înființarea unei școli de gradul întîi, cu un curs de patru ani, în care se predă și limba latină și predominau cunoștințele religioase și tipicul. Se plănuî apoi înființarea unei școli de gradul doi, cu un curs de opt clase. Pe lîngă acestea se mai prevedea **întemeierea unei facultăți de teologie, cu un curs de patru ani de studii.** Aceste școli urma să fie frecventate de călugării mai tineri și de frați. Partea științifică sta sub supravegherea unei epitropii speciale, compusă din mitropolit, din ministul și din inspectorul general al școalelor. Hrisovul mai prevedea ca elementele bune care vor termina cele opt clase să meargă să ia doctoratul în străinătate; afară de cei din facultatea teologică, care vor lua aici doctoratul. Școlile se deschid și dau rezultate mulțumitoare, la sfîrșitul anului 1855-1856. Din nenorocire, aceste gînduri se loviră de îndărătnicia călugărilor, iar în 1856 se retrage din domnie Grigore Ghica, urmat de plecarea din stăreție a lui Dionisie Romano. Noul egumen, un oarecare Gherasim, înainta fără întîrziere jalbă către caimacamul Toderiță Balș, arătînd că mînăstirea nu poate face față cheltuielilor. Caimacamul dădu un nou hrisov, prin care anula în cea mai mare parte pe cel atît de bine intenționat al lui Grigore Ghica. Cu greutate se ajunse apoi la înființarea unui seminar cu 4 clase în mînăstire, care, cu toată încercarea din 1868 a ministrului Cantacuzino de a-i da viață, dispăru din cauza lipsei de înțelegere a unor călugări.

În Divanul ad-hoc, comisiunea bisericească aleasă de Divan din sînul său pentru a exprima votul ei cu privire la viitoarea organizație a Bisericii romîne, la punctul doi, cerea: «Organizarea învățăturilor clericale într-un mod ca atît preoțimea monahală, cît și cea mireană să posede cunoștințele filozofice și teologice», iar la art. 13 adăoga: «Mitropolitul și episcopii se vor alege în viitor din membrii clerului monahal, cerîndu-se de la candidați nu numai virtuțile și condițiile spirituale cerute de sfințele canoane, ci și erudiția teologică⁴⁾. Erau de așteptat aceste deziderate, cînd ne gîndim că reprezentanții Bisericii moldovene erau arhimandritul Neofit și frațele său arhiereul Filaret Scriban, Calinic Miclescu, egumen la Slatina,

4. Anuarul Universității din Iași pe anul 1895-1896.

arhimandritul Melchisedec Ștefănescu, iconomul Dimitrie Matcaș și alții mai mărunți, toți oameni iubitori de cultură. Dezideratele acestei comisiuni au fost votate în unanimitate și subscrise în ședința adunării ad-hoc a Moldovei, din 20 decembrie 1857. Gîndul și dorința lor și-au aflat realizarea abia în 1860.

În adevăr, Domnul Unirii, Alexandru Ioan I, prin decizia nr. 13.795, zice: «Socotim timpul sosit pentru a se pune cea de pe urmă piatră la mărețul edificiu național ridicat de Legea din 1851, adică întemeierea în întregul lor a tuspătru facultăți. De aceea, decretăm: art. 1. Universitatea din Iași este persoană juridică cu dreptul de a se administra pe sine, atît în cauzele științifice cît și disciplinare, în cuprinderea legii». Este o concepție modernă europeană pe care o aducea prin această formulă domnitorul atît de bine sfătuit de marele Kogălniceanu. Se pune, așadar, bazele celei dintîi Universități romîne.

FACULTATEA DE TEOLOGIE DIN IAȘI, 1860-1864

În decizia domnească de mai sus, la art. 2 se spunea: «Universitatea cuprinde patru facultăți: filozofică, juridică, teologică și medicală», iar la art. 9 citim: «Bacalaureații, magiștrii și doctorii în teologie vor avea dreptul la oricare funcțiune bisericească»⁵). Potrivit bugetului votat de Adunare, cu începere de la 1 iunie, în capitolul IV se decidea: «1. Se va invita P. C. arhimandrit Melchisedec, rectorile seminarului de Huși, a prezenta Ministerului un proiect de program pentru împărțirea pe ani a materiilor din facultatea teologică. 2. Acest proiect de program se va supune opinării rectorilor seminariilor de Socola (Filaret Scriban) și Roman (D. Matcaș), după care, cercetîndu-se și de consiliul superior de instrucție publică, se va supune Măriei Sale Principelui spre întărire și aplicare. 3. Facultatea teologică se va deschide nesmintit pentru 15 septembrie în localul universității. 4. Regulamentul interior al facultății se va forma după acela al facultății de drept și se va supune Măriei Sale Principelui spre întărire. 5. Această facultate va fi frecventată în anul acesta de către elevii seminariilor din clasa a VII-a și VIII-a desființate. 6. Pentru înlesnirea viețuirii în capitală a studenților facultății teologice se va regula ca ei să fie cît mai mult întrebuințați pe la bisericile din capitală, din apropierea facultății; iar la cei mai buni din ei se vor da și stipendii din fondul afectat la capul al noulea din buget și prin concurs. 7. Se va publica concurs pentru ocuparea a două catedre ale anului I, fiindcă la a treia se va strămuta pe domnul Nichiforu Eliescu, teolog absolut». La 22 august 1860, arhimandritul Melchisedec răspunde înaintînd programele cerute și împărțirea orelor. Din limbile orientale pune ebraica și chaldaica. «În alte țări se pun încă ca ajutoare limbile araba și siriana, dar eu le socotesc pentru noi acum deocamdată de prisos. Am adaos limba germană ca una ce este neapărată în studiul teologiei», precizează învățatul arhimandrit⁶). La 5 septembrie 1860 consiliul școlar alcătuit din Doctor Velim Istrat, Gh. Mîrzescu și Z. Columb opinează să se șteargă limba germană, istoria filozofiei și filozofia morală, după ce ceruse ca: «clericii să fie obligați ca împreună cu științele teologice să învețe și cursurile de facultate filozofică». Ei pro-

5. Decizia Domnească. Secția școalelor din M.C. și Instrucțiunii Publice, nr. 13.795 (vezi *Anuarul Univ. din Iași*, pe an. 1895-1896).

6. Arhivele Statului, Dos. M. C. și I. P. nr. 301, f. 1, pe 1860. A se vedea și T. Gh. Bulat, *Acte privitoare la Facultatea de Teologie din Iași (1860-1864)*, în «Viitorul», dir. D.G. Boroianu, an. 13 (1911), nr. 17-18, pag. 12-13.

pun următoarele obiecte de studiat: «Introducerea în cărțile Vechiului Așezământ, Arheologia biblică, Istoria bisericească, Introducerea în cărțile Noului Așezământ, Patrologia, Teologia dogmatică, Teologia comparativă, Teologia morală, Teologia pastorală, Ermeneutica sacră, Dritul canonic, Literatura generală, Cursul de literatură română, Homeleotica (sic), Limba latină, greaca, ebraica, chaldaica. Domnișii profesori să combine întinderea fiecărui obiect, mărginind studiul din această facultate numai pe trei ani»⁷). Pentru ocuparea catedrelor s-au prezentat numeroși candidați, între care și ierodiaconul Nichifor Iliescu, unul dintre stipendiștii Statului în străinătate, care venea de la seminarul din Neamț. Consiliul școlar îl recomanda spre întărirea Ministerului, dar acesta răspunde: «In cunoștință atîta a purtării voastre la seminarul de Neamț, cît și a principiilor voastre contrarii învățămîntului universitar, nu mai puțin și a misiei ce ați luat de a fi redactorul corespondenței P. S. Mitropolit, care au întreprins o luptă cu guvernul laic, pentru a se opune la orice reformă în abuzurile pe care din nenorocire se văd pătate unele din autoritățile eclesiastice, nu poate lua asupra sa nici a vă recomanda Domnitorului spre întărire, chiar a vă îngădui să luați cît de mică parte la învățămîntul universitar»⁸).

La 6 octombrie 1860, fu numit de Kogălniceanu arhiepiscopul Vladimir Suhopan, profesor la catedra de Istoria bisericească și Teologia dogmatică⁹). În «prescriptul verbal» din octombrie (fără zi) 1860, în care se fac mai multe numiri «în vederea regulărilor pentru deschiderea Universității», la punctul 1 se spune: «Se va numi pe Prea Sfinția Sa arhiepiscopul Filaret Scriban profesor pentru Arheologia biblică ebraică-creștină și Introducerea cărților Vechiului Așezământ, la Facultatea de teologie, păstrîndu-și Prea Sfinția Sa egumeniul mînaștirii Socola, în care este recunoscut de mai înainte, recomandîndu-se Domnului spre întărire»¹⁰).

Prin Decretul cu nr. 601, arhiepiscopul Vladimir Suhopan era numit profesor pe ziua de 5 noiembrie. În aceeași zi era întărit și arhiepiscopul Filaret Scriban, care ajunsese și prorector al Universității. În ședința din 25 octombrie, consiliul academic alege pentru catedra de Drept canonic pe ieromonahul Ghenadie Popescu, un cleric cult care făcuse parte din corpul profesoral al așezămîntului cultural de la mînaștirea Neamțului, iar la 4 noiembrie, Filaret Scriban în calitate de «locotenent de președinte al consiliului academic» intervine pentru întărirea acestuia. Pentru limba ebraică fu recomandat ieromonahul Ieronim Buțureanu, care era profesor la Seminarul Veniamin¹¹).

Ministerul mai primea cererea lui Anton Scarlat Voiacecu, croat de origine, fost cleric catolic, spre a se încredința catedra de Teologie morală, «bene știind că între Teologia morală apuseană și răsăriteană nu e nici o diferență». M. Vintilescu, știind «că este nevoie de multă economie, se oferă să predea gratis limba evree», «pe privire că eu posed o asemenea cunoștințe..., că de mulți ani am ocupat la Ministerul de Externe postul de cenzor și translator de limba evree». La aceste cereri naive, Ministerul răs-

7. Același Dosar, fila 9.

8. T. Gh. Bulat, **Acte privitoare la Facultatea de teologie din Iași**, în «Viitorul», an. XIII, nr. 19-22, ag. 20.

9. Ibidem, an. XIV, nr. 3-4, pag. 12.

10. Dosar 301, fila 97.

11. Ibidem, fila 125. Vezi și **Acte privitoare...**, an. XIV, nr. 1-2 pag. 12-13.

12. Dosarul Arhivelor Statului, M. C. și I. P., nr. 544, fila 107. și **Acte privitoare...**, în «Viitorul», an. XIV, nr. 9-12, pag. 11.

punde că se vor publica concursuri, la care pot să se prezinte și acești solicitanți. Cu programul amintit și cu un corp profesoral redus la număr, truda a început la Iași. Am avut cândva sub ochi lista studenților, care nu întrecea mult sau de loc numărul de 20, între aceștia găsindu-se și Ion Creangă și profesorul și decanul de mai târziu al Facultății de teologie din București, Constantin Erbiceanu. Despre munca desfășurată aici ca și despre cadrul în care se mișca noua Universitate, găsim câteva date în următoarea telegramă din 13 octombrie 1862, adresată către Ministerul Instrucției din București: «Cursurile facultăților începute la 29 septembrie urmează regulat, două catedre la teologie, două la legi, trei la filozofie. Profesorii facultăților: Scriban, Bărnauț, Suciș, Popu»¹²⁾. Profesorul N. Dobrescu, întâiul titular al catedrei de Istoria Bisericii române a Facultății de teologie din București, ocupându-se de existența Facultății din Iași, spune: «Facultatea aceasta suferea de două rele, chiar de la început, anume: de vrajba cea mare ce era între Scriban și Suhopan, cum și de lipsa de studenți»¹³⁾.

Când, în 1864, se alcătui noua lege a învățămîntului, facultățile de teologie au fost cu totul uitate.

INCERCĂRI DE REINFIINȚAREA FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN IAȘI

Dispariția Facultății de la Iași a indispus oamenii Bisericii, ceea ce se constată mai ales din atitudinea luminatului ierarh, care a fost Calinic Miclescu. De la acest iubitor de cultură care întemeiasc școala din Mălini, pentru copiii sătenilor¹⁴⁾, atunci când era numai egumen, și care, numai locotenent de Mitropolie fiind, intervenea cu adresa nr. 4970 din Iași 1864, iunie 1, la Ministerul Cultelor în favoarea fraților de peste Carpați să li se dea un ajutor de 500 galbeni, pe timp de patru ani, pentru fondarea unei universități¹⁵⁾, nu putea să uite instrucția superioară a clerului. În Cartea de Aur a Universității din Iași, care constituie un interesant memoriu al acelei instituții de înaltă cultură românească, se pot vedea stăruințele neîncetate ale marelui ierarh Calinic de a aduce iarăși facultatea de teologie în cadrele universității. Intervenții nenumărate, concesi umilitoare, rugăminți pe la toți responsabilii universității ca să fie reprimată fosta facultate în rîndurile surorilor ei de la 1860. Perseverența sa nu s-a oprit decît în mai 1875, când mitropolitul Calinic ajunsese Primat al Romîniei. În calitate nouă pe care o deținea de la această dată, Calinic Miclescu reușește să se înscrie ca prim ctitor al facultății de teologie din București, ajutat cu deosebită înțelegere de înaltele foruri conducătoare.

II. INCERCĂRI DE INFIINȚARE A FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN BUCUREȘTI

Biserica își crease Sinodul prin Legea din 1872, urmînd să-și asigure autocefalia, care i-a fost recunoscută la 1 mai 1885. În intervalul de timp de la 1872 pînă la mai sus menționata dată, Sinodul romîn a dezbătut multe probleme importante, dintre care aceea a învățămîntului clerical nu

13. N. Dobrescu, *Studii de istoria Bisericii romîne contemporane, 1850-95*, București, 1905, pag. 147.

14. N. Dobrescu, l. cit., p. 114.

15. V. A. Ureche, *Istoria Școalelor*, vol. III, pp. 264-265. Romîni ardeleni s-au mărginit de a întemeia... numai facultate juridică romînească... de care sașii au una la Sibiu și ungurii alta, la Cluj, numai bieții confrății noștri n-au de loc.

este uitată. Între stegarii cei mai hotărâți se observă figura Primatului Calinic și figura distinsă a episcopului Melchisedec al Romanului, dascălul și directorul de seminar de odinioară. Astfel, acesta din urmă, în ședința Sinodului din 11 noiembrie 1874 prezenta proiectul de lege pentru învățământul seminarial¹⁶). Mulți dintre episcopii timpului se arătau hotărâți susținători ai întemeierii unei Facultăți de teologie. Astfel, în ședința Sinodului din 6 noiembrie 1880, episcopul de Argeș Ghenadie Petrescu face propunerea «că oferă jumătate din salariul său pe un an în favoarea înființării unei Facultăți de teologie în Capitală și roagă și pe ceilalți eparhioți să facă același sacrificiu». Urmează o lungă discuție, în care mai mulți episcopi constată, pe de o parte, că Sfântul Sinod de mult și în multe rânduri a exprimat dorința de a se înființa o facultate de teologie, iar pe de altă parte, că mijloacele propuse de P. S. Episcop de Argeș nu oferă un mijloc practic pentru realizarea unei asemenea dorințe. De aceea, Sfântul Sinod decide ca II. PP. SS. Mitropoliți să facă o altă propunere în privința aceasta, care să se citească în prezența d-lui ministru¹⁷). «În ședința din 10 noiembrie, fiind prezent și d-l ministru de Culte, să de citire propunerii II. PP. SS. Mitropoliți pentru înființarea unei facultăți de teologie, care să dea: clerici luminați, profesori capabili de seminar, și, în fine, candidații de episcopi, care după legea din 1873, trebuie să aibă într-un viitor apropiat titlul de doctor în teologie. Domnul Ministru de Culte declară că în noul proiect de lege a instrucțiunii ce elaborează d-sa a prevăzut și o facultate de teologie; că guvernul, din mai multe puncte de vedere, este dator a împlini această dorință a Sfântului Sinod». Lucrurile păreau că își capătă desfășurarea lor normală, încât în sesiunea de toamnă a Sfântului Sinod din 1881, la 5 noiembrie, Mitropolitul primat Calinic Miculescu putea să vorbească despre înființarea Facultății de teologie. Chestiunea devine și mai actuală când episcopul Melchisedec al Romanului cere să se pună la ordinea zilei petiția studenților de la Facultatea de teologie din Cernăuți, care cer stipendii. La aceasta se mai adăuga și cererea Mitropolitului Moldovei Iosif Naniescu pentru ajutorința unui student teolog plecat la Atena¹⁹). În ultima ședință a Sinodului, P. S. Calistrat Bîrlădeanu, aducînd la cunoștință Sfântului Sinod știrea că P. S. Episcop al Argeșului a oferit Facultății de teologie fondul de 30.000 lei pentru ca din venitul lor să se facă stipendii pentru studenții de la această facultate, Sfântul Sinod în unanimitate exprimă mulțumiri P. S. Episcop de Argeș²⁰).

**PRIMA FAZĂ A EXISTENȚEI FACULTĂȚII: 11 NOIEMBRIE 1881
PÎNĂ LA 25 IANUARIE 1883**

În arhiva Facultății se găsește un dosar, unicul de altfel, privitor la această perioadă, care poartă acest titlu: «Nr. 1, Dosaru de primele încercări și lucrări ale Facultății de Teologie din București, 1881, noiembrie 11, pînă la 1883, ianuarie 25».

După discuțiile făcute în sînul Sfântului Sinod, de față fiind și ministrul V. A. Ureche, în sesiunea de toamnă a anului 1880 se procedează la

16. A se vedea sumarele ședințelor Sf. Sinod, pe anii respectivi.

17. Biserica Ortodoxă Română an. V, 1880-1881, pag. 123.

18. Ibidem, p. 124.

19. «Biserica Ortodoxă Română», an. VI (1882), pag. 57.

20. Ibidem, pag. 62.

reorganizarea Facultății. Se începe prin elaborarea unui proiect de lege, în 15 articole, care merită să fie cunoscut, pentru a se înțelege clar care a fost concepția entuziaștilor de acum 75 de ani. Iată-l:

PROIECT DE LEGE PENTRU INFIINȚAREA UNEI FACULTĂȚI DE TEOLOGIE

Art. 1. — Se înființează în capitala României pe lângă Universitate, o Facultate de Teologie. Facultatea de teologie are misiunea de a cultiva științele teologice și a pregăti pe candidații la preoție și la celelalte grade ale ierarhiei Bisericii Ortodoxe, precum și pe profesorii de științe religioase, la Universitate, la seminare și la celelalte institute publice de educațiune.

Art. 2. — Facultatea de teologie se declară de persoană morală. Ea poate primi legături și donațiuni în folosul său.

Art. 3. — Indată ce vor fi absolvenți de teologie în număr suficient, nu se vor mai consacra preoți dintre absolvenții seminariilor.

Art. 4. — În Facultatea de teologie se vor preda științele următoare: a) Enciclopedia teologică, b) Istoria biblică, c) Istoria bisericească, cu privire specială la Biserica română, d) Limba ebraică, e) Introducerea în Vechiul Testament, f) Introducerea în Noul Testament, g) Ermineutica, h) Exegeza cărților Vechiului Testament, i) Exegeza cărților Noului Testament, j) Arheologia biblică, k) Arheologia Bisericii creștine, l) Istoria dogmelor, m) Simbolica, n) Patrologia, o) Dogmatica, p) Morala, q) Liturgica, pastorală, omiletică și catehetica, r) Dreptul canonic avându-se în vedere și organizarea Bisericii ortodoxe și în special a românilor.

Fiecare din aceste științe se pot diviza și preda numai unele părți dintrînsele. Cursul Facultății de teologie va fi de patru ani.

Art. 5. — Pe lângă aceste studii, studenții de teologie sînt obligați să urmeze cursurile de limba latină, limba greacă, istoria și literatura românilor, psihologia logică și pedagogia, la Facultatea de Litere.

Art. 6. — Examenele vor fi semestriale. Nimenea nu va fi admis a depune examen de științele unui semestru de nu va putea să documenteze că a depus examene de științele semestrului anterior. Examenele de teologie se vor face numai asupra științelor teologice.

Art. 7. — La absolvirea studiilor, candidatul va fi obligat să documenteze că a depus examen și de studiile prevăzute în art. 5.

Art. 8. — Spre a urma cursul de teologie se cere titlul de bacalaureat, sau absolvirea cursului din un seminar central. Se pot admite ca auditori numai cu învoirea autorităților universitare.

Art. 9. — Studenții de teologie sînt interni și externi. S vor înscrie pe tot anul în bugetul Statului un număr de 50 burse.

Art. 10. — Gradele ce se vor da de către Facultatea de teologie vor fi de: candidat, licențiat și doctor în teologie. Gradul de candidat se capătă cu examen general de absolvirea studiilor teologice. Gradul de licențiat se capătă de către candidatul de teologie în urma unei teze publicată și susținută în public. Gradul de doctor în teologie se dă numai «honoris causa» pentru studii meritorii.

Art. 11. — După complectarea Facultății de teologie nici un certificat sau grad academic de teologie de la universitățile străine nu vor mai avea valoare în România, decît numai în urma examenelor prescrise mai sus.

Art. 12. — Profesorii Facultății de teologie se vor numi și remunera ca și profesorii celorlalte Facultăți.

Art. 13. — Decanul va îngrijii chiar înainte cu o lună de sfîrșitul semestrului să se publice programa de studii ce au a se preda în semestrul viitor.

Art. 14. — Pentru una și această dată Statul spre complectarea catedrelor de teologie va numi pe profesorii titulari.

Art. 15. — Un Regulament, elaborat de către Consiliul Facultății va hotărî modul de administrare al internatului studenților de teologie, modul de ținerea examenelor și casurile de disciplină²¹⁾.

Acest proiect de lege urma să fie supus spre aprobare Corpurilor legiuitoare. Pînă atunci, după stăruințele Mitropolitului Calinic, la 12 noiembrie 1881, Facultatea se deschise, în chip solemn. Ministerul pune la dispo-

21. «Biserica Ortodoxă Română», an. V (1880-1881), pag. 825-827.

ziția profesorilor, care au declarat că vor ține gratuit cursurile, localul necesar în palatul Universității. Solemnitatea începută la Mitropolie printr-un Te-Deum, la care au asistat membrii Sfântului Sinod și Ministrul de Culte, a continuat apoi în sala Senatului — care era în corpul Universității —, unde aștepta un ales auditoriu, între care se putea vedea președintele Academiei și mai mulți membri ai ei. Aici, după sfințirea apei, efectuată de arhiereul Calist, corul Conservatorului a intonat Imnul ginteii latine. Ministrul V. A. Ureche a rostit o cuvântare, spunând între altele: «Până ce însă Corpurile legiuitoare vor fi putut studia și acorda Țării legea dorită, Facultatea de teologie urma să nu se poată realiza, lipsind Guvernului legea în baza căreia ar fi putut cere Camerei creditele necesare... Înalt Prea Sfinția Voastră ați anunțat Ministerului că, pentru a nu lipsi Bisericii și Țării nici o zi mai mult școala înaltă a religiei, mai mulți dintre cei luminați teologi ai noștri s-au declarat gata a se însărcina cu predarea cursurilor, fără nici o remunerație alta, decât aceea a mulțumirii sufletești că-și fac datoria către Biserică și România... Guvernul m-a autorizat să primesc propunerea domnilor profesori și de a acceda la stăruitoarea cerere a Eminenței Sale Părintelui Mitropolit Primat de a se recunoaște încă de astăzi deschiderea Facultății de Teologie din București. Cursurile anului I vor fi ținute conform declarațiunii, de următorii profesori suplinitori: Dr. B. Constantinescu, predă Istoria bisericească; Dr. N. Nitzulescu, Limba ebraică și Exegeza Vechiului Testament; Dr. Zotu, Introducerea și Exegetica Noului Testament; Arhiereu! Calistrat Orléanu, Patrologia; Arhiereu! Silvestru Bălănescu, Istoria Dogmelor, Arhiereu! Inochentie (Moisiu), Introducerea în Vechiul Testament; Arhimandritul Enăceanu, Enciclopedia Teologică.

Depun în mâinile decanului provizor al Facultății, Dl. Dr. Barbu Constantinescu, decretele de recunoaștere ale funcțiilor onorifice ale domnilor profesori. Fie ca inspirați de faptele marilor prelați ai Bisericii noastre, voi dascăli fără de arginți ai primei Facultăți de teologie să răspîndiți de azi înainte aurul cuvîntului vostru între români».

Răspunde Mitropolitul Primat, mulțumind dar și adăogînd: «Este adevărat că bucuria noastră nu este deplină, fiindcă existența Facultății ce se inaugurează astăzi nu este asigurată prin lege. Dar sperăm că Corpurile legiuitoare, care au dat atîtea probe de patriotism, vor grăbi a vota proiectul de lege al dumneavoastră, merit a da o impulsie puternică dezvoltării clerului nostru». După cuvîntarea Capului Bisericii, arhiereu! Inocențiu Moisiu Ploșteanu, unul din viitorii profesori a ținut o cuvântare prin care arată rolul cel mare al religiei și al Bisericii, neuitînd să spună: «Și noi afirmăm că nimeni n-ar trebui să aibă nici cea mai mică temere de clerul nostru, care a fost și este eminent social și național, care este străin precum de fanatism și intoleranță, tot așa și de indiferentism și răceală către Patrie»²²).

Inceperea cursurilor. La 11 noiembrie 1881, D-rul Barbu Constantinescu primise din partea Ministerului o adresă prin care i se făcea cunoscut că «pînă va organiza definitiv, în conformitate cu legea, Facultatea teologică ce se înființează acum», îl însărcinează «în mod provizoriu cu funcția de decan»²³). Așadar, întîiul decan al Facultății a fost Barbu Constantinescu, un om distins și care făcuse studii la Leipzig. Vineri 13

22. «Biserica Ortodoxă Română», an. V (1880-1881), pag. 819-825.

23. Dosar 1, pag. 1.

noiembrie 1881 — deci inaugurarea se făcuse joi, 12 noiembrie — se convoacă consiliul profesoral, care hotărăște să se țină cursurile de la orele 5 pînă la 7 d. a. în fiecare zi, pentru cuvîntul că la Universitate sălile de prelegeri n-ar fi libere în alte ore decît de la 4-7 p.m. Consiliul mai hotărăște ca prelegerile să înceapă luni 16 noiembrie 1881, cu următorul orar:

Luni, 5-6, *Istoria Bisericească*, Dr. B. Constantinescu.
 Luni, 6-7, *Introducerea Noului Testament*, Dr. Zotu.
 Marți, 5-6, *Enciclopedia*, Arhim. Ghenadie Enăceanu.
 Marți, 6-7, *Introducerea în Vechiul Testament*, Arh. Inocențiu.
 Miercuri, 5-6, *Limba ebraică*, Dr. Nitzulescu.
 Miercuri, 6-7, *Istoria Dogmelor*, Arh. Silvestru.
 Joi, 5-6, *Istoria Bisericească*, Dr. Constantinescu.
 Joi, 6-7, *Introducerea în Noul Testament*, Dr. Zotu.
 Vineri, 5-6, *Enciclopedia*, Arhim. Ghenadie Enăceanu.
 Vineri, 6-7, *Introducerea în Vechiul Testament*, Arh. Inocențiu.
 Sîmbătă, 5-6, *Limba ebraică*, Dr. Nitzulescu.
 Sîmbătă, 6-7, *Patrologia*, Arh. Calistrat²⁴).

Așadar, erau în total șapte profesori, care predau cele șapte studii teologice în douăsprezece ore săptămînal, din care cîte una numai pentru Istoria dogmelor și Patrologie. Posedăm și lista studenților care au frecventat cursurile. Dintre aceștia, 15 sînt elevi de clasa a VII-a a Seminarului Central, care cer înscrierea în numărul studenților. Decanul dispune: «Se admit ca studenți regulați, cu condițiunea să dea examen de studiile de clasa a șaptea din Seminarul Central».

De reținut că printre dînșii găsim pe viitorii profesori ai Facultății: Constantin Chirițescu și Badea Cireșanu, apoi viitorul preot profesor Constantin Popescu-Tîrgoviște, preoții de mai tîrziu George Gibescu, Dimitrie Avramescu, Constantin Rusescu, viitor candidat la catedra de ebraică, și alții. În afară de seminarisți, un șir de alți studenți, printre care semnalăm pe Ilarian Velculescu, viitorul director al Școlii normale din Cîmpulung-Muscel, Ilie Nisipescu, viitor profesor la Ploești, Basiliu Florinescu, institutor de mai tîrziu, părintele Iordăchescu, viitor profesor la Seminarul Central, pe atunci preot la biserica Lucaci, Mihail Mihăileanu, ajuns profesor la Pitești, Ovid Musoeleanu, diacon pe atunci la biserica Zlătari, Ștefan Călinescu, care era profesor la Seminarul Central, avînd licența în litere, Alex. Mironescu, viitorul Primat, Atanasie, George Floru Sachelarie, preot de la biserica Crețulescu și alții.

În total erau 43 de studenți, avînd toți la bază 7 clase secundare, fie și în combinație, cum avea preotul Floru: 4 de seminar și 3 de liceu. În sfîrșit, 7 erau auditori, căci nu aveau decît 4 clase secundare. Cu aceștia din urmă numărul studenților se ridică la un total de 50.

Nu uităm să amintim că printre studenții regulați se afla și Constantin Sarchissean, diacon la biserica armenească²⁵). La 16 ianuarie 1882, decanul comunica Ministerului mersul Facultății, în care se înscriuseră 29 laici, 17 preoți și 13 diaconi. «Pe lîngă aceștia mai frecventează vreo 15 preoți și laici numai ca auditori benevoli. Prelegerile s-au făcut regulat și zelul și emulațiunea studenților și auditorilor se văd din regulata urmare a lor la aceste cursuri. Precum vedeți, Domnule Ministru, continua decanul, elemente pentru începutul unei Facultăți de teologie există cu îmbel-

24. Dosarul 1, pag. 2 și 37.

25. Dosarul nr. 1, la înscrieri.

șugare și dorința aceloră, care vor să îmbrățișeze cariera preoției, de a căpăta o cultură mai înaltă, este foarte vie. Rămîne la Onor. Guvern și la Corpurile legiuitoare ca să puie prin lege o bază durabilă acestui început de cultură înaltă a preotului»²⁶). Această dare de seamă era provocată de o adresă a Ministerului din 15 decembrie 1881, prin care se arăta lui Barbu Constantinescu, «profesor însărcinat cu Decanatul Facultății libere de teologie, că Facultatea organizată de Dvs. rămîne Facultate liberă, care are toată simpatia Guvernului. Veți înțelege, Domnule Profesor, — continuă Ministrul, care era V. A. Ureche, cel care vorbise la inaugurare —, că ar fi a ieși din legalitate dacă în publicațiunile ce faceți prin diferite jurnale ați pune Facultatea de teologie sub titlul: «Universitatea din București». Vă rog deci, pînă la regularea prin Corpurile legiuitoare a creațiunii, Facultății sau Facultăților de teologie, să binevoiți a evita de a face uz de numele Universității»²⁷). La 27 aprilie 1882, Ministerul scrie Decanatului că, dorind să introducă aceleași reguli care se urmează după lege și la celelalte Facultăți, să procedeze la alegere de decan²⁸). Această hotărîre se luase de Minister, credem, după ședința oarecum agitată a consiliului profesoral din 21 aprilie 1882, care ceruse, «conform regulei», să fie ales decanul. Lucrurile se tergiversează pînă la 9 octombrie 1882, deci în al doilea an de existență a Facultății, cînd profesorii dau 4 voturi arhierelui Silvestru și 3 profesorului Nitzulescu. Ca urmare, Ministerul comunică decanului Barbu Constantinescu, la 15 noiembrie 1882, să predea Prea Sfinției Sale «arhiva Facultății cu inventar în regulă»²⁹). Așadar, arhierel Silvestru Bălănescu Piteșteanu este primul decan ales de consiliu. De remarcat că ședința consiliului se ținea la 17 martie, 16 și 21 aprilie în localul Seminarului Central, ceea ce explică și faptul că primul dosar al Facultății este sub sigiliul Seminarului. Aceasta se datorește, credem, primirii puțin ospitaliere din partea Universității, cît și faptului că arhierel Silvestru era și director al Seminarului Central. La 16 noiembrie 1882, consiliul profesoral se întrunește în localul Seminarului Central, «pentru a putea stabili mersul regulat și complet al lecțiunilor»³⁰). Consiliul ia act de confirmarea în funcția de decan a arhierelui Silvestru Bălănescu. Cursurile se vor ține în aceleași ore și după același program ca și în anul expirat. Se cere de la rectorat aceeași sală. La 20 noiembrie decanul pretinde Ministerului «o sală luminată în orele 5-7 p.m., în toate zilele». Incepea deci anul al doilea de existență al Facultății. Fostul decan Barbu Constantinescu comunicase la 19 octombrie 1882 rezultatele obținute în anul I al instituției, încă plătînd: «Profesorii au căutat să-și facă datoria pe cît le-a stat în putință, inițiind pe studenții în deosebitele materii teologice, cu care au fost însărcinați. Fiindcă cursurile au început în noiembrie, studenții n-au avut timp material spre a se prepara de essamenele anului întîiu. Cu începutul anului al doilea credem că studenții vor putea da essamene de materiile trecute.. Frecvența Facultății din partea studenților a fost destul de îmbucurătoare. Pînă la sfîrșitul anului școlar, numărul studenților regulați a ajuns la 61... Mai mulți dintre studenții Facultății, în lipsă de mijloace, au părăsit

26. Dosarul nr. 1, pag. 3.

27. Ibidem, pag. 5.

28. Dosar nr. 1, pag. 31.

29. Ibidem, pag. 38.

30. Dosar nr. 1, pag. 39-40.

studiile...». Cere să se reguleze poziția Facultății printr-un proiect de lege³¹).

Presa, despre Facultate. Din nenorocire, actele despre Facultate se opresc aici și știrile despre existența Facultății pe mai departe trebuie să le luăm de aiurea și mai ales din presa timpului. Astfel, citim în «Poșta» un lung și documentat articol³²), prin care se vestește atitudinea Consiliului de Miniștri față de Facultate. După ce arată că Ministerul de Culte alocase în proiectul de buget pe anul 1882/1883 diurna pentru personalul didactic, cu începere de la 1 septembrie 1882, «Consiliul de Miniștri însă, condus de nu șcim ce considerațiuni a suprimat această sumă, lăsînd astfel condamnată la pieire o instrucțiune (sic) așa de utilă ce d'abia văzuse lumina zilei». Articolul, bine motivat, este neiscălit. Facultatea își închidea porțile discret, la data ce o putem fixa cu multă certitudine: 25 ianuarie 1883³³).

RELUAREA DISCUȚILOR ȘI EFORTURILOR PENTRU INTEMEIEREA LEGALĂ A FACULTĂȚII.

Cel mai îndurerat era, desigur, Calinic, Mitropolitul Primat, care însă nu se lăsa descurajat. El reia chestiunea intervenind către conducătorii supremi. În urma intervenției, rezultatul bun se arată: În ședința Sfîntului Sinod din 8 iunie 1884, deci după aproape un an și jumătate de la închiderea Facultății, episcopul de Argeș, Ghenadie Petrescu, viitorul primat, cerea să se înceapă discuția asupra adresei venite de la Minister, privitoare la Facultatea de Teologie, și a cărei discuție fusese amînată pînă ce vor fi prezenți Mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei și Melchisedec al Romanului. Se citește adresa Ministerului Cultelor, purtînd nr. 5632. Prin aceasta se făcea cunoscut că s-a prevăzut de către Camera Deputaților, în bugetul exercițiului curent, suma de 15.000 lei pentru înființarea pe lîngă Universitatea din București a unei Facultăți de teologie. Mai departe roagă Sf. Sinod a face cunoscut Ministerului care este opinia sa, în privința întrebuițării acestei sume bugetare, ce catedre să se înființeze deocamdată, cum să fie remunerate și cui anume să se încredințeze suplinirile pînă la concurs.

Discuții în Sfîntul Sinod, 8 iunie 1884. După citirea adresei, episcopul Melchisedec cere să se dea precădere în discuție acestei chestiuni, deoarece ea este de mare interes pentru Biserică. Mitropolitul Iosif al Moldovei se scoală și spune: «Cred că sîntem datori să mulțumim guvernului prin d-l ministru, care este de față, că în fine Sfîntul Sinod a ajuns a vedea îndeplinită dorința sa exprimată în mai multe rînduri și de mai mulți ani pentru înființarea Facultății de teologie. Rugăm pe d-l ministru să împărtășească aceste mulțumiri întregului guvern...». Mitropolitul Primat, împreună cu toți membrii Sinodului, declară că se unesc la acest fapt. După aceasta, Melchisedec al Romanului ia cuvîntul, spunînd: «Să cugetăm foarte bine asupra acestei chestiuni, spre a pune un început temeinic și bun pentru prosperarea Facultății de teologie, fiindcă din nenorocire am mai făcut experiență fără reușită. În două rînduri s-au făcut încercări de a se înființa la noi Facultate de teologie: întîi la Iași, cînd s-a înființat Universitatea, și mai pe urmă la București, în anii trecuți. Și fiindcă nici atunci nici acum nu s-au pus baze solide, a căzut încercarea. Cînd s-a înființat la Iași Facultatea de teologie s-au prevăzut și salariile profe-

31. Ibidem, pag. 34.

32. Reproduș în «Ortodoxul» pe anul 1882, pag. 47.

33. Mențiunea pe coperta Dosarului nr. 1 este concludentă.

sorilor ca la toți profesorii de la Universitate, dar n-a îngrijit nimeni pentru ramura aceasta de învățămînt; căci pe de o parte nu s-a îngrijit pentru pregătirea profesorilor trebuitori, iar pe de alta nu s-a dat nici un fel de înlesnire tinerilor care frecventau acele cursuri... Prin urmare, acestor oameni, dacă voim să-i facem demni de a servi Biserica și țării, trebuie să le dăm înlesnirile trebuincioase și îngrijiri deosebite». Cere apoi să fie imitate instituțiile care există în alte părți: «Eu aș dori ca mai înainte de toate să studiem instituțiunea Facultății de teologie din Cernăuți, unde și noi avem vreo cîțiva tineri trimiși spre a-i pregăti la profesorat, pentru școlile noastre bisericești». Cere să fie trimis cineva din partea Ministerului, indicînd pe Grigore Tocilescu, și din partea Sfîntului Sinod iarăși să meargă cineva, «care să studieze cu deamănuntul organizarea acestei Facultăți, să urmărească modul predării cursurilor, disciplina și creșterea studenților, precum și modul întreținerii lor... Eu nu aș dori mai mult — continuă Melchisedec — decît ca Facultatea noastră de teologie să fie organizată și disciplinată cum este cea de la Cernăuți». Arată apoi că suma de 15.000 lei nu este suficientă pentru înființarea Facultății. Cere «numaidecît un decan», «un om și cu învățatură și cu experiență, în care să avem toată încrederea că va conduce bine acest institut; acest decan să-l aducem de aiurea, iar nu dintre profesorii noștri, care au cîte 3-4 servicii și sînt toți prea mult ocupați. În privința celorlalți profesori noi avem 4 studenți la Facultatea din Cernăuți; din aceștia poate vor veni, le vom vedea titlurile și poate din aceștia vom găsi buni profesori. Eu mai doresc ca Facultatea să aibă un internat de cel puțin 40 persoane și cu drept de a admite și studenți cu plată... și așa să studieze în Facultate sub privegherea profesorilor și decanului!». Pune apoi chestiunea sălii de cursuri de la Universitate, unde era o mare strîmtoare: «Voiți să umble noaptea ca liliicii, ca la încercarea nu de mult făcută?». În concluzie, episcopul Melchisedec cere să se amîie răspunsul, ca să se poată studia bine chestiunea. Mitropolitul primat Calinic se ridică contra opiniei episcopului de Roman și, entuziast cum era, nu voiește să vadă nici o tărăgănare. Ministrul cultelor, care era Gheorghe Chițu, răspunde că va transmite mulțumirile exprimate, apoi că organizarea se va putea face pînă la octombrie, mergînd chiar la Cernăuți spre a se informa. În privința localului, el spune: «Eu voi cerceta și voi găsi un local la veri-una din bisericile care aparțin Ministerului; vom căuta deocamdată a avea un local pe cît se va putea măcar pentru anul I. Vă rog numai, continuă ministrul, să nu amînați înființarea Facultății, căci eu unul știu greutatea cea mare ce am întîmpinat ca să se treacă această sumă în buget».

În privința profesorilor arată că ei nu pot fi numiți decît suplinitori, potrivit legii Instrucțiunii publice, și apoi catedrele se pun la concurs. Decanul nu poate fi chemat de aiurea, ci va fi ales de profesori și Ministerul îl aprobă: «Noi trebuie să urmăm după lege». Ministrul este de părere ca Sfîntul Sinod să aleagă o comisie din trei persoane care în unire cu Ministerul să se ocupe de organizarea instituției în privința programului și catedrelor, a personalului, localului și altor trebuințe. Aceasta se poate face în timpul vacanțelor, așa că la octombrie instituția să-și înceapă activitatea. Mitropolitul Primat mulțumește ministrului și se declară din nou contra amînării. Episcopul Melchisedec spune că nu este în contra înființării Facultății, însă «am zis că trebuie să ne gîndim

cum trebuie să facem mai bine». Episcopul Ghénadie al Argeşului se uneşte cu cele zise de ministru, dar doreşte ca opinia exprimată de Melchisedec «să o formuleze într-o propunere». Cel vizat răspunde: «Eu repet că aş voi să ne luminăm bine asupra acestei chestiuni; mie nu-mi place ca ceea ce se face acum, să se strice iar». Intervine apoi bătrînul Mitropolit Iosif al Moldovei, care arată că cele două idei: aceea a Mitropolitului Primat care cere ca, «dacă s-ar putea, chiar astăzi să se înfiinţeze Facultatea de teologie», ceea ce nu se putea, fiindcă acum încetează toate şcolile, ca şi aceea a episcopului de Roman, care cere un studiu al chestiunii, se pot reconcilia, fiindcă numai în octombrie — stăteau deci înainte cel puţin patru luni —, toamna, se pune din nou plugul pe brazdă; atunci dar se va începe şi Facultatea de teologie, şi se va împlini şi dorinţa I.P.S. Mitropolit Primat şi a P.S. Episcop al Romanului. În ceea ce priveşte profesorii, mitropolitul Moldovei cere Ministerului ca suplinitori să fie numiţi numai din aceia care vor fi recomandaţi de Sfîntul Sinod, iar «cînd se va regula şcoala definitiv, atunci aceşti suplinitori vor trebui să se supună legii şi să meargă la concurs». În ceea ce priveşte decanul, se uneşte cu părerea exprimată de episcopul Melchisedec, adică să fie adus din altă parte «un om recunoscut prin ştiinţa şi experienţa sa». Este pentru un internat în care să fie măcar 10-15 studenţi, indicînd localul de la Sfînta Ecaterina. Ministerul, răspunzînd că acest local este cedat Şcolii normale prin lege specială, Iosif al Moldovei recomandă Seminarul Central, care, cu 14 ani în urmă, cînd dînsul era director, avea 150 de interni, iar la data cînd grăieşte sînt numai 56. Mitropolitul crede că este bine să meargă la Cernăuţi, spre a se informa, episcopul Melchisedec cu directorul cultelor, Tocilescu, «luîndu-se însă hotărîre nestrămutată ca la toamnă să se înceapă negreşit». Intervine apoi în discuţie arhiereul Silvestru Bălănescu Piteşteanul, unul din foştii profesori ai Facultăţii, din 1881. Cere să se numească profesori provizorii şi nu suplinitori, ca respectivii titulari să-şi asume întreaga răspundere ştiinţifică, căci «Facultatea de teologie, după spiritul de astăzi, displace la mulţi şi înadins se vor duce la cursuri spre a putea apuca o idee şi numai cîteva expresiuni de la vreun profesor, ca în urmă trunchindu-le şi criticîndu-le să poată micşora şi valoarea studiului teologiei, şi a profesorului». Arhiereul Silvestru cerea ca Sfîntul Sinod să se pronunţe asupra celor 3-4 profesori «chiar acum». Dar Ministrul întrerupînd, zice: «Nu poate Ministerul să facă nimic afară din lege», adică Sfîntul Sinod nu poate recomanda profesorii viitoarei Facultăţi. După alte cîteva discuţii, episcopul Argeşului cu Arhiereii Valerian Rîmniceanul şi Narcis Botoşăneanu fac propunerea următoare: «Subsemnaţii, în urma discuţiunii făcute în privinţa Facultăţii de teologie, motivată de adresa d-lui Ministru al Cultelor, propunem ca să se aleagă o comisiune de trei, însărcinată de Sfîntul Sinod cu studierea proiectului de lege şi organizarea Facultăţii de teologie, în înţelegere cu d-l Ministru». Propunerea fiind aprobată, Sfîntul Sinod procedează la alegerea comisiei prin vot secret şi se alege: P.S. Episcop al Buzăului, Inochentie Chiţulescu, PP. SS. Arhiereul Silvestru Piteşteanu şi Inochentie Ploeşteanu. Aceste discuţii din şedinţa Sfîntului Sinod, ținută la 8 iunie 1884, constituiesc cadrul ideologic în care avea să-şi reia fiinţă această a treia Facultate teologică³⁴).

34. Sumarele şedinţelor Sf. Sinod, anexă la «Biserica Ortodoxă Romînă», an VIII (1884), pag. 760-771.

A DOUA FAZA A EXISTENȚEI FACULTĂȚII

Preliminări, 1884, octombrie. În urma activității desfășurate de comisiile sinodale împreună cu reprezentanții Ministerului, s-a ajuns ca la 27 octombrie 1884 să fie numiți, prin decretele ministeriale nr. 12.658-60, următorii profesori: 1. Dr. N. Nitzulescu, pentru studiul Enciclopediei teologice și al Arheologiei biblice; 2. Arhim. Gherasim Timuș, pentru Limba ebraică și Exegeza Vechiului și Noului Testament; 3. Arhimandritul Ghenadie Enăceanu, pentru studiul Istoriei bisericești universale și a românilor; celui din urmă i se dă și însărcinarea de decan al Facultății³⁵). Prin adresa nr. 12.661 a aceluiași Minister, se comunica decanului, Arhim. Enăceanu, în lipsă de regulament, condițiile de reîncepere a Facultății de teologie. Iată, în întregime, regulile după care urma să se desfășoare mersul instituției atât de mult dorite de cei care țineau la luminarea clerului român:

ROMANIA
MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL INSTRUCȚIUNII PUBLICE
Divisiunea Școalelor
Nd. 12.661

București, în 27 oct. 1884

*Se va avea de bază hotărârile
Consiliului profesoral.*
Enăceanu

Părinte,

Avînd în vedere că Dvs. sînteți însărcinat cu decanatul Facultății de teologie care de la 4 noiembrie urmează a se și deschide, subscrisul grăbesc a vă face cunoscut următoarele:

1. — Studenții acelei Facultăți vor fi datori ca pe lângă studiile teologice care le vor urma la profesorii respectivi, numiți din nou să audieze și la Facultatea de litere cursurile de Limba latină, Limba greacă și Filosofie.

2. — Spre a urma cursurile acelei Facultăți ca studenți regulați, se va cere titlul de bacalaureat în litere și științe, ori de absolvirea unui seminar de șapte clase.

3. — Cursurile acestei Facultăți se vor face în localul Universității.

4. — Durata inscripțiilor va fi pînă la 15 noiembrie viitor.

5. — D-Voastră împreună cu ceilalți profesori ai Facultății veți binevoi a întocmi de urgență un regulament care să precizeze modul ținerii prelegerilor, a examenelor, cum și a disciplinei școlare. Asemenea veți schița și orariul pe care-l veți înainta de urgență Ministerului, spre a se publica în Monitor.

6. — Veți cunoaște asemenea că se creează 20 burse de câte 60 lei pe lună, cu începere chiar de la 4 noiembrie. Aceste burse se vor da prin concurs atunci cînd numărul aspiranților va fi mai mare decît cel fixat mai sus. Acești bursieri vor fi internați în localul bisericii «Sfîntul Gheorghe Vechi», sub privegherea Părintelui Timuș, profesor la acea Facultate, care se va însărcina cu direcția internatului și pentru care însărcinare va primi o diurnă de 50 lei pe lună. Nutrimentul va privi direct pe bursieri, care vor căuta să mănînce în comun, fie în internat, fie aiurea, însă totdeauna sub privegherea direcțiunii.

7. — Studenții acestei Facultăți vor purta un costum clerical, care se va alege de către Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Primat.

Acestea fiind în rezumat dispozițiunile generale luate în astă privință, grăbesc să le comunica Sfinției Voastre ca decan, cu invitarea a le împărtăși de urgență și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Primat, spre a lua cunoștință de ele și a aviza mai cu seamă împreună cu S. Voastră la alegerea costumului. Aceste dispozițiuni le veți comunica și colegilor Sfinției Voastre și îndeosebi Părintelui Timuș, însărcinat cu direcția internatului.

Primiți, Vă rog, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

p. MINISTRU, *Grigore Tocilescu*

Șeful divis., *Gr. Manu*³⁵).

35. «Biserica Ortodoxă Română», an. VIII (1884), pag. 853.

Lucrurile luară o înfățișare mai serioasă decât cele ce se făcuseră de entuziasm de la 11 noiembrie 1881. Decanul, arhim. Ghenadie Enăceanu, viitorul episcop de Râmnic, își lua rolul de diriguitor al noii instituții. De acord cu guvernul și Mitropolitul Primat, se fixa deschiderea solemnă a Facultății, duminică 4 noiembrie. Se alcătui și se comunică următoarele:

**PROGRAMA PENTRU SOLEMNITATEA REDESCHIDERII CURSURILOR
FACULTĂȚII DE TEOLOGIE**

«Duminică 4 noiembrie, ora unu din zi, se va oficia un Te-Deum în Catedrala Sîntei Mitropolii a Ungro-Vlahiei în prezența domnilor profesori, a studenților, precum și a persoanelor asistente. La ora 2 studenții cu domni profesori vor trece în localul Universității din București și anume în sala ce se va destina pentru ținerea cursurilor Facultății de teologie, unde în prezența Prea Sînțitului Mitropolit Primat, a D-lui ministru de Culte și Instrucțiune Publică, a d-lui Rector al Universității, precum și a altor persoane invitate anume, se va oficia sînțirea apei. Imediat după terminarea actului religios, d. Ministru va face deschiderea solemnității. După acestea, Prea Cuvioșia Sa Părintele Arhimandrit Ghenadie Enăceanu, decanul Facultății va ține o alocuțiune»³⁷).

În adevăr, duminică 4 noiembrie s-a făcut redeschiderea Facultății în prezența Mitropolitului Primat, a episcopului de Râmnic Iosif Bobulescu și Inochentie Chițulescu de Buzău, a arhierilor Valerian Râmniceanul și Silvestru Piteșteanul, a Decanului Facultății de științe Alexie Marin, Rectorul fiind bolnav, și a unui public numeros. După stropirea cu apă sfințită a localului Universității și a persoanelor asistente, Grigore Tocilescu, Director general al Ministerului de Culte și Instrucțiune, în numele ministrului Chițu, absent din București, ține o frumoasă cuvîntare. Din conținutul ei reținem: «Universitatea romînă trebuie să fie în sărbătoare, căci pe lîngă cele patru fiice ale sale, mai cîștigă acum pe a cincia... Guvernul, înființînd o Facultate teologică în Romînia, a căutat să-i dea o organizațiune care să încapă în cadrul unei Universități; nu-i o Facultate aparte, izolată, cu totul proprie și fără legătură cu celelalte studii academice, ci, după cum zisei, este o parte însăși din ființa Universității... Guvernul face ape! călduros la Dumneavoastră, domnilor profesori, ca prin silințe statornice și prin devotament să faceți ca Facultatea ce se înființează astăzi să-și ia locul temeinic în concertul celorlalte Facultăți ale Universității romîne. Din partea guvernului, din partea I.P.S. Mitropolitului Primat veți primi tot sprijinul în îndeplinirea misiunii Dvs.. care este înălțarea Bisericii, pentru că, precum Biserica romînă a fost ancora de scăpare în vremuri de durere ale trecutului nostru, tot dînsa va fi și pentru viitor ancora de scăpare în timpurile de scădere morale și de grele încercări», termina istoricul și mai ales neîntrecutul arheolog, profesorul universitar Grigore Tocilescu. Urările și recomandările lui au fost de fericit augur pentru viitorul Facultății noastre. Urmează apoi cuvîntarea decanului Facultății, care arată importanța culturii clerului într-un stat.

La sfîrșit vorbește ctitorul Facultății, Mitropolitul Calinic, Primatul Romîniei: «N-am destule cuvinte, pentru a-mi arăta marea mulțumire de care sufletul meu este pătruns cu redeschiderea solemnă a Facultății

36. Dosarul nr. 2, pag. 3.

37. «Biserica Ortodoxă Romînă», an. VIII (1884), pag. 855.

de teologie. Am fost adînc mișcat de marea trebuință a unui asemenea învățămînt, atît de folositor, mai cu seamă pentru popor, care cu grăbire merge spre progres. De la venirea mea la această Sfîntă Mitropolie, cu neconținere și cu cel mai mare zel am lucrat spre împlinirea acestei mari dorințe a sufletului meu... Din tot sufletul meu, cu umilință chem binecuvîntarea Celui Atotputernic asupra tuturor celor ce mi-au ajutat spre săvîrșirea acestei mari opere. Dumnezeu să binecuvinteze pe profesorii și pe viitorii elevi ai Facultății de teologie. Trăiască și prospereze România și Biserica Romîină»³⁸).

Aceste cuvinte simțite, pronunțate cu doi ani înainte de sfîrșitul vieții sale, sînt de esența celor pronunțate de bătrînul Simeon din Cartea Sfîntă. Un ideal al vieții mitropolitului Calinic fusese ridicarea pe baze solide a Facultății teologice romîne, pe care n-o uită nici în testamentul său. A trăit să-l vadă întruchipat.

FACULTATEA ÎȘI INCEPE ACTIVITATEA (1884-1885)

La 3 noiembrie 1884 se ține primul consiliu profesoral, care se ocupă de punerea în practică a dispozițiilor cuprinse în adresa Ministerului nr. 12.661 din 27 octombrie. Se fixează totodată orariul cursurilor, pentru anul școlar 1884-1885, care se și afișează în forma următoare:

«Arch. Gh. Enăceanu, *Istoria Bisericească*: Luni, Miercuri și Vineri de la 4-5.
Arch. Gh. Timuș, *Limba Ebraică*: Miercuri și Vineri de la 5-6, iar Sîmbăta de la 4-5.

Dr. N. Nitzulescu, *Archeologia Biblică*: Marți, Joi și Sîmbătă de la 5-6³⁹).

N. B. Studenții Facultății teologice vor frecventa în mod obligatoriu cursurile de Psihologie și Pedagogie, a Limbei eline și latine, conform orarului Facultății de Litere, anul I»⁴⁰).

Același consiliu profesoral, din 3 noiembrie, hotăra, la punctul doi: «Incepînd cu 4 noiembrie se deschide registrul de înscriere, care va sta deschis pînă la 15 noiembrie. La înscriere studenții vor prezenta diploma de bacalaureat în Litere și Științe, ori testimoniul de absolvire a șapte clase de seminar. Dacă numărul studenților înscriși va trece peste 20, atunci cele 20 burse se vor acorda acelor studenți care vor trece un concurs, după norma ce se va stabili în urmă». Rezultatul a fost că s-au înscris 35 de studenți care posedau diplomele necesare. Dintre foștii studenți ai încercării din 1881 se mai găseau cîțiva, ca: Florinescu Basile, preotul I. Iordăchescu, diaconul Ovidiu Musceleanu, Ilarian Velculescu, preotul Mihail Popescu de la biserica Sf. Gheorghe Vechi, diaconul de la Sf. Mitropolie Anastasie Protopopescu, institutorul Constantin Stănescu, preotul Costea Enescu de la biserica Mihai Vodă, Gabriel Niculescu, laic, diaconul N. Nicolescu de la Biserica Albă, Marin Rădulescu, care avea și doi ani de medicină și Nicolae Alexandrescu, preot la biserica Sf. Dumitru. Deci, abia 13 din cei 43 ai primei încercări; dintre cei 9 seminarisți din clasa a VII-a de odinioară, nici unul. Decepția fusese puternică, iar tenacitatea continua mai ales la cei din București, care, firește, riscau foarte puțin. Intre cei noi înscriși apăreau un Ștefan Eftimescu, viitor secretar al Facultății, mai apoi defensor eclesiastic, Constantin Locusteanu, viitor profesor de latină, Constantin Mateescu, viitor

38. «Biserica Ortodoxă Romîină», an. VIII (1884), pag. 361.

39. Dosar nr. 3, 1885, pag. 9.

40. «Biserica Ortodoxă Romîină», an. VIII (1884), pag. 863.

profesor și publicistul de material folcloric și istoric⁴¹⁾ George Vîntu, D. Stănescu-Zănoagă, profesor în București și alții⁴²⁾. Intre ei se găsea și ardeleanul Valeriu Verzea, absolvent al Gimnaziului din Năsăud, care trecuse și pe la Seminarul din Sibiu.

La punctul 3, consiliul din 3 noiembrie cerea Ministerului ca, pînă la fixarea localului pentru internat, «să se elibereze viitorilor studenți regulați ai Facultății bursa de 60 lei, încă de la 15 octombrie, și aceasta pentru cuvîntul că unii din viitorii studenți moldoveni sînt sosiți în Capitală încă de la data indicată și totodată sînt lipsiți de mijloacele de subzistență»⁴³⁾. Aceste recomandări ale consiliului au fost modificate după data de 15 noiembrie, adică după ce se văzuse lista celor înscriși. În ședința din această din urmă dată, se hotărăște că 12 aspiranți, «nefiind însurați, pot să fie admiși ca bursieri și totodată internați în localul convictului, fixat prealabil de către On. Minister de Culte și Instrucțiune în încăperile bisericii Sf. Gheorghe-Vechi din București. Totodată a hotărît ca restul de 8 burse fixate prin officia de mai sus, nr. 12.661, să se dea prin concurs aspiraților ce se vor mai prezenta în viitor». Ca la orice început, se fac excepții în toate direcțiile. Astfel constatăm cum, deși se stabilise ca la 15 noiembrie să se termine înscrierile, apar altele noi, ca urmare, noi bursieri. Intre hîrțile Facultății se află o listă de studenți înscriși de la 15 noiembrie pînă la 1 decembrie. Ea menționează 7 noi studenți, în frunte cu preotul Șt. Călinescu și cu deja maturul preot Gh. Floru. Intre dînșii, și 3 moldoveni: D. Gh. Boroianu, viitorul profesor universitar, Ierodiaconul Veniamin Nițescu, D. Sireteanu, fost director la cancelaria Episcopiei de Rîmnic și pedagog la Seminarul respectiv, ajuns mai apoi director la Mitropolia Ungro-Vlahiei. Cel din urmă era susținutul superiorului bisericii zise Mînăstirea Teodorenii, din Moldova de Sus, îngrijită cîndva de Scribănești⁴⁴⁾.

Iată și lista noilor bursieri, conform hotărîrii din 24 noiembrie:

A. Bursieri interni.

1. Stănescu Dimitrie (București).
2. Rădulescu Marin.
3. Sireteanu Dimitrie.
4. D. Boroianu.
5. Ierod. V. Nițescu.

B. Bursieri externi.

1. Diac. A. Protopopescu.
2. Pr. C. Demetrescu.
3. Pr. N. Alexandrescu⁴⁵⁾.

Aceștia, cu cei 12 (neșăsătoriți) deja admiși, ocupau totalul de 20 burse oferite Facultății, de Minister. Erau, așa dar, 17 bursieri interni și 3 externi. Internatul, cum am văzut, era în localul bisericii Sfîntul Gheorghe-Vechi și avea ca director pe ierom. Timuș, profesorul de Ebraică.

La punctul 4 din procesul verbal nr. 1 din 3 noiembrie, consiliul se ocupa de costumul viitorilor studenți. El decidea că această chestiune «se va determina mai în urmă, conform dispozițiilor ce se vor lua de către I.P.S. Mitropolit Primat»⁴⁶⁾. În partea finală a acestui întîi proces verbal, consiliul se ocupa de regulamentul instituției, conform cererii

41. N. Iorga, *Oameni care au fost*.

42. Dosar nr. 2. 1884, pag. 92.

43. *Ibidem*, pag. 4.

44. Dosar nr. 2, 1884, pag. 158.

45. Dosar nr. 2, 1884, pag. 157.

46. Dosar nr. 2, 1884, pag. 4.

Ministerului. Ierom. Gherasim Timuș, profesorul de Limba ebraică, fu însărcinat să prezinte consiliului profesoral un proiect care va fi discutat în una din ședințele ce urmau să se țină.

Cu trei profesori, cu peste 35 de studenți, cu un internat de 20 de bursieri, cu o sală în clădirea Universității, fără secretar și fără stampilă, începea, pentru a treia oară, o Facultate de teologie în cuprinsul poporului românesc liber, la 16 noiembrie 1884. Nu trebuie să se uite că întâiul său mare ctitor a fost Mitropolitul Primat Calinic Miclescu, care a știut să câștige puterile de stat în vederea acestui scop.

*

Din scriptele puține ce ni s-au păstrat — am amintit mai sus că Facultatea nu avea un secretar — cu greu putem reconstitui viața de început a acestei instituții. Doar note prizărite, răzlețe. Astfel, la 13 decembrie 1884, Ministerul răspunde adresei Decanatului și aprobă facearea unui «sigiliu cu marca țerii în mijloc, iar în jur inscripțiunile: Universitatea din București, Facultatea de Theologie»⁴⁷). Să însemnăm aici și suma ce s-a cheltuit cu salariul profesorilor pe luna noiembrie, totalul ei ridicându-se la 769,50 lei pe 27 zile servite, aceasta fiindcă activitatea începuse la 3 noiembrie. Prin urmare, pe 30 zile se plătea profesorilor o diurnă de 300 lei lunar, primitor în mână 285 lei, cum o confirmă statul de salarii de pe luna decembrie. Trebuia să se țină socoteală de cei 15.000 lei, sumă cu care era trecută Facultatea în bugetul general al Statului. Ca o curiozitate a timpului, dăm aici înfățișarea primului stat de salarii al Facultății de teologie din București:

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

S t a t

Constatind prezența și achitatea Domnilor profesori ai Facultății de Teologie pe luna noiembrie 1884.

Numele și Pronumele	Numirea postului sau a gradului	Zile serv.	Diurne	Suma de plată	Taxa de 5% în folosul Statului	Suma plătită
1. Arch. Gh. Enăceanu	Decan și profesor de Ist. Bis.	27	270	270	13,50	256,50
2. Gherasim Timuș	Limba ebraică	27	270	270	13,50	256,50
3. Dr. N. Nitzulescu	Enciclopedia și Arheologia	27	270	270	13,50	256,50
T o t a l			810	810	40,50	769,50

Se certifică prezența în serviciu și exactitatea cifrelor.

DECANU, Arch. Gh. Enăceanu

Pentru achitare, delegatul serviciului,
Arch. Gh. Enăceanu⁴⁸).

47. Dosar nr. 2, 1884, pag. 159.

48. Dosar nr. 2, 1884, pag. 111.

Evident că lucruri extraordinare nu puteau să se ivească într-o instituție științifică începătoare. Totuși, putem însemna câteva efemeride care dau și ele material existenței individuale, ca și colectivității. Așa, la 4 ianuarie 1885, arhim. Ghenadie Enăceanu, decanul Facultății, convoca consiliul, adică pe cei doi colegi ai săi — trei fac colegiul — în localul internatului. Aici consiliul hotărăște ca în semestrul al doilea, «cursurile să se țină tot în orele post-meridiane, din lipsă de săli». În ceea ce privește regulamentul cerut de Minister încă de la 27 octombrie 1884, nu se poate face nimic, Facultatea neavînd o lege organică. Consiliul roagă și Ministerul admite «a se dirija după normele aplicabile ale regulamentului Facultății de litere». Cu alcătuirea regulamentului disciplinar al internatului a fost însărcinat profesorul Dr. N. Nitzulescu. Profesorii erau destul de conștiincioși în îndeplinirea îndatoririlor didactice, afară de prof. Nitzulescu, care era ținut să răspundă la multe chemări. La 1 februarie 1885, arhim. Ghenadie lipsește, fiind ocupat cu ridicarea sa în treapta arhieriei (ipopsfierea), iar arhim. Gherasim Timuș, ca și studenții, lipsesc de asemenea, pentru onoarea decanului lor. La 4 februarie nu se țin cursuri, «adică în ziua întîi a Păresimilor, cînd studenții, împreună cu profesorii au mers la biserică». Această dată este începutul unei tradiții pe care a adîncit-o mai ales insistența Mitropoliților Primați, care regulat vor interveni în scris către Minister și Decanat în acest sens. Deosebirea este ca de la o zi, cum era pe atunci, s-a trecut mai tîrziu la o săptămîină. Tot după vechea predanie, la «15 și 16 martie nu s-au ținut cursuri, pentru ca studenții să se poată mărturisi și împărtăși, conform datinilor religioase ale creștinilor».

O veste neplăcută primea Facultatea prin adresa Ministerului din 9 aprilie 1885, prin care se făcea cunoscut că, prin noul buget, numărul burselor se reduce la 15, fiecare a câte 648 lei anual. În partea a doua a anului universitar și în funcție, evident, și de noul buget, avem de însemnat numirea celui de al patrulea profesor la Facultate. Adresa, iscălită de Spiru Haret, care semna pentru ministru, aducea la cunoștință că: «Cu începere de la 1 mai viitor, 1885, Dl. Dr. Ion Cornoiu s-a însărcinat cu suplinirea catedrei de Exegeza Testamentului Nou, creată din nou prin bugetul exercițiului curent⁴⁹). La 2 mai, ora 7 seara, consiliul profesoral, care se întrunea în localul internatului teologic, fapt ce se va continua multă vreme, hotăra ca Dr. Ioan Cornoiu să-și facă cursurile de 3 ori pe săptămîină, și anume: marțea și joia de la 4-5, iar sîmbăta de la 3-4⁵⁰). În chipul acesta Facultatea avea patru profesori, statul de plată ridicîndu-se la 1.140 lei.

Treburile instituției mergeau oarecum normal; astfel, la 3 iunie 1885, consiliul deliberează asupra încetării cursurilor și asupra ținerii examanelor. Se stabilește suspendarea cursurilor la 10 iunie, iar examenele urmau să înceapă la 20 iunie. Pentru examinare, studenții vor fi împărțiți pe serii și fiecare serie va fi examinată în prezența unei comisii compuse din 3 profesori, între care intra și profesorul respectiv⁵¹). În ședința consiliului din 20 iunie, ținută în localul Tipografiei cărților bisericești, unde ajunsese director Ghenadie Craioveanu (adică Enăceanu), se stabilește că examenele se vor da la 25 și 26 iunie, împărțind studenții de

49. Dosar nr. 3, 1885, pag. 50.

50. Ibidem, pag. 43.

51. Dosar nr. 2 (1885), pag. 118.

examinat în două serii, din care 7 în ziua de 25 și 7 în ziua următoare. Posedăm lista studenților care, cu sîrguință deosebită, au înfruntat întîiul examen la întîia Facultate de teologie din București. Iată-o:

L I S T A

de studenții ce au a depune examen la finea anului școlar 1884.1885
în sesiunea de iunie.

I. — *La toate obiectele:*

1. Dimitrie Boroianu.
2. George Vintu.
3. Dimitrie Stănescu (Zănoaga).

II. — *La Istoria bisericească, Arheologia Biblică și Limba ebraică:*

1. Gh. Protopopescu.
2. Dimitrie Sireteanu.
3. Nicolae Georgescu.
4. Ion Popescu.
5. Vasile Cinciu.
6. Matheiu Dobrescu.

III. — *La Limba ebraică și Arheologia Biblică:*

1. Veniamin Nitzescu.
2. Alexandru Grajdeanu.
3. Constantin Bulgăreanu.

IV. — *La Istoria bisericească:*

1. Constantin Matheescu.

V. — *La Limba ebraică:*

1. Dimitrie Stănescu ⁵²⁾.

Cu aceste mențiuni, am terminat tot ce am aflat în dosarul anului 1884, afară doar dacă n-am pomenit cererea de înscriere cu mențiunea de a fi primit bursier, a viitorului profesor D. Gh. Boroianu. Iată-o:

Prea Cuvioase Părinte,

Subsemnatul D. Boroianu, domiciliat în urbea Fălticeni, județul Suceava, absolvind la finea anului școlar 1883/84 cursul seminarial de gradul II din seminarul Socola, după cum dovedește atestatul ce posed sub nr. 223 din 25 iunie anul curent și avînd dorința de a-mi completa studiile la Facultatea teologică ce aveți onoarea a dirige, vin prin aceasta cu supus respect a vă ruga să binevoiți a regula înscrierea mea în numărul bursierilor acelei Facultăți.

Primiți, Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, asigurarea prea osebitei mele considerațiuni.

Boroianu Dimitrie

1884, noiembrie 25 ⁵³⁾.

ANUL UNIVERSITAR 1885/1886.

În vederea noului an universitar, se iau măsuri încă din cursul lunii septembrie. Astfel, consiliul profesoral hotărăște, în ședința din 12 septembrie, că orariul se va face după ce se vor cunoaște orele în care săliile sînt disponibile de la celelalte Facultăți. În aceeași ședință se hotărăște

52. Dosar nr. 3 (1885), pag. 92-98.

53. Dosar nr. 2 (1884), pag. 112.

ca examenele să înceapă la 25 septembrie și să se continue pînă la sfîrșitul lunii. Inscrierile încep la 15 septembrie și vor dura pînă la 5 octombrie, «conform uzului de la Facultatea de litere». La 24 septembrie consiliul, ținîndu-și ședința tot la internatul teologic de la biserica Sfîntul Gheorghe-Vechi, la orele 7 seara, hotăra ca studenții să fie împărțiți în trei serii: 1. se va da examen din Exegeză la 27 septembrie; 2. la 28, din Istoria bisericească, și 3. la Arheologie și Limba ebraică, la 30 ale aceleiași luni. Examenele începeau la ora 2 și jumătate. Privitor la deschiderea anului al doilea, 1885/86, consiliul profesoral se întrunește la 30 septembrie, ora 4 după amiază, de data aceasta în localul Universității, și hotărăște: 1. cursurile să înceapă la 1 octombrie; 2. s-a alcătuit programul; 3. consiliul regretă că numărul burselor este prea restrîns și nu poate să acorde decît trei pentru anul întîi. Constată că pînă la acea dată nu se înscriuseră decît nouă studenți, din care șase cereau bursă⁵⁴). Nu era, așadar, mare afluență de studenți noi. Intre cei veniți apar: Ion Antonovici, din urbea Bîrlad, viitorul episcop Iacob al Hușilor, Vasile Popazu, desigur un ardelean, Diaconul C. Ialomițeanu, viitor episcop de Argeș, G. M. Ionescu viitor istoriograf al Bisericii romîne, absolvent de la Socola. Interesant este că găsim și cererea lui V. Stoianescu, «profesor în Gimnaziul de fete din Bolgrad, care prezintă un atestat de la Seminarul de gradul I din Galați și atestatul de la «seminarul rus de gradul II din Chișinău». El fu înscris între studenții interni, deși cerea și o bursă. Studențimea se dovedește a fi doritoare de cultură, ceea ce ne explică suplica din 30 octombrie, cînd 16 dintre ei solicitau modificarea programei, «ca să putem urma și la cursurile de istorie și filosofie». Ei cer mai mult, și anume: Să se prevadă în noua lege pentru înființarea Facultății de teologie, «să fim admiși și la examenele acestor cursuri, beneficiind de dreptul ce ar decurge de aici». Cererea este iscălită de C. Mateescu, Gh. M. Ionescu, Stănescu-Zănoaga, preotul Antonovici, D. Sireteanu, D. Boroiianu și alții. Ca urmare, la 3 noiembrie consiliul ia act că Ministerul a dispus ca teologii să urmeze cursurile de limba latină, elină și filozofie la Facultatea de litere».

Respinși de la preferințele lor intelectuale, mulți au făcut calea întoarsă, cu irosiri de timp și energie. La 11 septembrie 1885, decanul Facultății — Ghenadie Enăceanu, care de la 1 ianuarie fusese ridicat la treapta de arhieru —, cerea Ministerului să înființeze o catedră nouă, de Teologie fundamentală sau Apologetică, iar cea de Istoria dogmelor și Patrologie, trecută în buget, să fie ocupată⁵⁵). Ministerul răspunde la 8 octombrie cu o adresă (13.041) prin care cerea un proiect de buget în formă de stat, «în care veți trece retribuțiunile sau diurnele personalului și cheltuieli materiale, cum sînt prevăzute pentru anul curent, precum și propunerile ce aveți de făcut pentru anul viitor»⁵⁶). Adresa era iscălită tot de Spiru Haret. Decanul, dînd urmare cererii Ministerului, trimitea următorul răspuns:

54. Dosar nr. 3 (1885), pag. 157.

55. Dosar nr. 3, 1885, pag. 141.

56. Ibidem, pag. 196.

UNIVERSITĂȚEA DIN BUCUREȘTI — FACULTATEA DE TEOLOGIE ⁵⁷⁾

PROIECT DE BUGET PE ANUL 1886/7

nr. pers.	Natura cheltuielilor	Retribuțiuni Mensuale			Credite		Diferență		Observațiuni
		Lefi	Diur.	Anuale	Propuse pe 1886—87	Aprobate pe 1885—86	în plus	în minus	
1	Limba ebraică, Introd. și Ex. Test. Vechi	—	350	4.200	4.200	3.600	600	—	S-a adaus 600 lei anual conf. art. 2 în combinațiune cu art. 1 și al. e din Legea pentru fixarea și gradarea remunerariilor membrilor corpului didactic din 6 martie 1883.
1	Enciclopedia studii teologice și Arheol. biblică	—	350	4.200	4.200	3.600	600	—	
1	Istoria bisericească generală și a Românilor	—	350	4.200	4.200	3.600	600	—	
1	Studiul biblic al Testament. Nou	—	350	4.200	4.200	3.600	600	—	
1	Istoria dogmelor și Patrologia	—	350	4.200	4.200	3.600	600	—	
1	Teologia fundament. și Apologetica	—	350	4.200	4.200	3.600	600	—	
1	Teologia dogmatică și Simbolica	—	3500	4.200	4.200	—	4.200	—	
1	Teologia morală și Pastorală	—	350	4.200	4.200	—	4.200	—	
1	Omiletica, catehetica și Liturgica	—	350	4.200	4.200	—	4.200	—	
1	Dreptul canonic	—	350	4.200	4.200	—	4.200	—	
Internatul teologic:									
1	Director	—	100	1.200	1.200	600	600	—	Conf. diurnei directorului Sc. normale superioare. Inmulțindu-se numărul stipendiștilor, nu ajunge un servitor.
1	Confes. și pedagog	100	—	1.200	1.200	1.200	—	—	
2	Servit. a 50 lei pe lună	—	100	1.200	1.200	60	600	—	
Material:									
25	Stipendii a 648 lei anual	—	—	—	16.200	9.720	6.480	—	
	Iluminat	—	—	—	300	200	100	—	
	Pentru biblioteca Internatului	—	—	—	1.000	—	1.000	—	
	Cheltuieli neprevăzute	—	—	—	500	500	—	—	
					63.600	34.420	29.180		

57) Dosar nr. 3 (1885), pag. 198.

Acest proiect de buget este oglinda situației Facultății pe anul în curs 1885/86 și reprezintă dorințele corpului diriguitor al instituției. Din el se vede clar că la data de 1 noiembrie 1885 se aflau 6 catedre, din care 2 neocupate și se mai solicitau încă 4, adică Teologia dogmatică și simbolică, Teologia morală și pastorală, Omiletica, catehetica și liturgica și Dreptul canonic. Acestea din urmă se cereau să fie înființate pe ziua de 1 oct. 1886, odată cu mărirea diurnei profesorilor cu 600 lei anual, potrivit dispozițiilor legii din 6 martie 1883. Se mai solicita egalarea diurnei directorului internatului cu aceea a directorului Școlii normale superioare, mărirea numărului bursierilor la 25 și 1.000 lei pentru bibliotecă. Era așadar o diferență în plus de 29.180 lei între anul trecut și viitor. Propunerile erau raționale și onorează consiliul profesoral, în frunte cu arhiepiscopul Ghenadie. În ceea ce privește sala de curs, Decanatul cere Rectoratului, la 6 sept 1885, «o sală proprie unde să se poată ține cursurile atât după prânz, cât și dimineață», fiindcă Facultatea intrând în al doilea an al funcționării sale, «i s-au duplicat orele pentru ținerea cursurilor»; cere o sală proprie cu antretul respectiv⁵⁸). Socotim că cererea Decanului n-a fost satisfăcută decât în parte. Dacă privim programul alăturat⁵⁹), aici se observă că la cererea ca să se poată face cursuri și de dimineață, nu s-au pus la dispoziție decât orele de la 9 la 10, iar restul cursurilor se fac tot după prânz, între 3 și 7. Din același program se constată că numărul profesorilor nu trecuse de 4, deci era ca și în anul trecut.

Consiliul profesoral din 6 iunie 1886 hotărăște închiderea cursurilor, «de astăzi și examenele să se țină în zilele de 12, 18 și 28 ale curente, conform cererii studenților»⁶⁰). Consiliul mai opinează ca Prea Sfințitul Decan, după darea examenelor, să facă o dare de seamă la Minister, de mersul general al Facultății în anul acesta. Profesorii erau însă impaciențați din cauza lipsei unei legi fundamentale a Instituției, cât și de situațiilor de suplinitori perpetui.

ANUL 1886/1887.

La 14 septembrie 1886, consiliul se adună tot în sala Internatului teologie, spre a delibera asupra măsurilor ce trebuie luate în vederea deschiderii anului ce urma, 1886-1887, al treilea de existență. Se decide înscrierea studenților între 20 septembrie și finele lunii, și începerea examenelor la 25 septembrie, iar cursurile la 1 octombrie. Cele două burse vacante, — așadar numărul lor scăzuse dezastruos, fiindcă ele rămăseseră la numărul fix inițial —, se vor da după calificativul notelor aflate în testimoniile candidaților la acele burse, iar studenții care se anunță a veni din Arad, având testimoniile de maturitate, să fie înscriși în registrele Facultății⁶¹). La 26 octombrie, consiliul decide «ca în timpul cel mai scurt să se elaboreze un Regulament disciplinar ca normă, spre conducerea studenților atât în internat cât și în afară, precum în privirea frecventării cursurilor, etc., regulament care, dezbătându-se și hotărându-se în consiliul profesoral, se va supune Onor. Minister spre aprobare. Cu pregătirea proiectului de regulament se însărcinează Păr. Timuș»⁶².

58. Dosar nr. 3 (1885), pag. 120.

59. Dosar nr. 4 (1886), pag. 98, vezi tabelul de la pag. 1094.

60. Dosar nr. 4 (1886), pag. 39.

61. Dosar nr. 4 (1886), pag. 114.

62. Ibidem, pag. 150.

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE
ANUL ȘCOLAR 1885—86 (Semestrul I-ii)

ZILELE	ORELE	STUDIILE	PROFESORII
<i>ANUL I-ii</i>			
Luni	9—10 a. m. 5—6 p. m.	Ermeneutica Biblică Arheologia Biblică	Dr. I. Cornoiu Dr. N. Nitzulescu
Marți	4—5 p. m.	Istoria bisericească	Genadie Craioveanu
Miercuri	4—5 p. m. 5—6 p. m.	Limba ebraică Enciclopedia	Dr. Gh. Timuș Dr. N. Nitzulescu
Joi	9—10 a. m.	Introducerea în cărțile Testam. Nou	Dr. I. Cornoiu
Vineri	3—4 p. m. 4—5 p. m. 5—6 p. m.	Istoria bisericească Limba ebraică Arheologia biblică	Genadie Craioveanu Dr. Gh. Timuș Dr. N. Nitzulescu
Sîmbătă	4—5 p. m.	Introducerea în cărțile Testam. Vechi	Dr. Gh. Timuș
<i>ANUL II</i>			
Luni	9—10 a. m.	Ermeneutica biblică	Dr. I. Cornoiu
Marți	3—4 p. m. 4—5 p. m.	Istoria bisericească Exegeza Testamentului Vechi	Genadie Craioveanu Dr. G. Timuș
Miercuri	9—10 a. m.	Exegeza Testamentului Nou	Dr. I. Cornoiu
Joi	9—10 a. m.	Introducerea în cărțile Testam. Nou	Dr. I. Cornoiu
Vineri	9—10 a. m. 4—5 p. m.	Exegeza Testamentului Nou Istoria bisericească	Dr. I. Cornoiu Genadie Craioveanu
Sîmbătă	4—5 p. m.	Introducerea în cărțile Testam. Vechi	Dr. G. Timuș

N. B. Cursuri comune: Ermeneutica biblică, Enciclopedia și Introducerea în cărțile Vechiului și Noului Testament, în orele indicate.

Studentii anului I și II sînt obligați a frecventa cursurile de filozofie, limba latină și elină de la Facultatea de litere, conform orarului acelei Facultăți.

În a doua jumătate a acestui an se ivesc împrejurări deosebite. Calinic, Mitropolitul Primat, se stinge în cursul lunii august, iar arhiepiscopul Ghenadie Enăceanu Craioveanu este ales episcop de Râmnic la 10 noiembrie 1887. Aceste împrejurări, cât și alte imponderabile, au făcut ca din sferele diriguitoare să pornească următoarea dispoziție:

ROMANIA
MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL INSTRUȚIUNII PUBLICE
Divisiunea Școalelor

București în 23 dec. 1886

La acte, spre știință,
Ger. Timuș

Domnule Decan,

Avînd în vedere propunerile făcute de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Primat al Romîniei prin adresa nr. 3093, Ministerul, auzind pe Consiliul Permanent al Instrucțiunii, a aprobat următoarea distribuție a catedrelor și cursurilor de la acea Facultate, însărcinînd cu prelegerile pe următoarele persoane, cu titlul de suplinitor și cu începere de la 1 ianuarie 1887, pînă la regularea Facultății prin lege:

1. D-1 Dr. N. Nitzulescu va predă: Istoria bisericească generală și Istoria Bisericii Romîne, Arheologia bisericească creștină, Patrologia și Studiul Patristic.

2. D-1 Dr. I. Cornoiu: Enciclopedia studiilor teologice, Introducerea în cărțile Noului Testament, Exegeza Noului Testament și Ermeneutica biblică.

3. Arhim. Gherasim Timuș: Introducerea în cărțile Vechiului Testament, Exegeza Vechiului Testament, Limba ebraică și Arheologia biblică.

4. D-1 C. Erbiceanu: Teologia dogmatică fundamentală, Istoria dogmelor și Apologetica.

5. Ierodiaconul Pimen Georgescu: Teologia dogmatică specială și Simbolica.

6. Pr. Dr. Alexandru Mironescu: Teologia morală și Asceza.

Primiți. Vă rog, Domnule Decan, asigurarea considerațiunii mele.

Ministru, Haret

Cap. Div's., Stănescu

Au fost numiți trei profesori noi, și anume: C. Erbiceanu, fost student al Facultății de teologie din Iași și apoi trecut în școlile grecești, Ierodiaconul Pimen Georgescu, viitor episcop de Galați și apoi Mitropolit al Moldovei și Preotul Alexandru Mironescu, ajuns mai apoi episcop de Râmnic și Primat al Romîniei. Aceștia doi din urmă veneau cu influențe cernăuțene, unde-și luaseră doctoratul. Cu începerea anului nou 1887, cînd se socotea—impropriu de altfel—că începe trimestrul doi, activitatea devine mai vie. La 4 ianuarie se convoacă consiliul tot în localul Internatului. De data aceasta, adunarea are 6 membri, deci dublu ca pînă acum. Ea decide să se înceapă cursurile la 8 ianuarie, fixînd și orariul potrivit noii grupări a cursurilor, care se înfățișa astfel repartizate pe ani:

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI ⁶⁵⁾
FACULTATEA DE TEOLOGIE

<i>A n u l l - i n</i>	
1. Enciclopedia științelor teologice	Dr. I. Cornoiu
2. Arheologia biblică	} P. S. Arch. Gherasim Piteșteanu
3. Limba ebraică	
4. Introducerea în Vechiul Testament) Dr. I. Cornoiu
5. Introducerea în Noul Testament	
6. Ermeneutica) Dr. N. Nitzulescu
7. Istoria bisericească generală și a Romînilor	

64. Dosar nr. 4 (1886), pag. 157.

65. Dosar nr. 5 (1887), pag. 15.

<i>Anul II:</i>	
1. Arheologia bisericească creștină	Dr. N. Nitzulescu
2. Exegesa Vechiului Testament	P. S. Arch. Ger. Piteșteanu
3. Exegesa Noului Testament	Dr. I. Cornoiu
4. Istoria Bisericii generale și a Românilor	Dr. N. Nitzulescu
5. Teologia fundamentală sau Dogmatica generală	Dr. C. Erbiceanu
6. Patrologia	Dr. N. Nitzulescu
<i>Anul III:</i>	
1. Dogmatica specială	Dr. P. Georgescu
2. Teologia morală, ascetica	Dr. Al. Mironescu
3. Istoria dogmelor	Dr. C. Erbiceanu
4. Apologetica	Dr. C. Erbiceanu
5. Exegesa Noului Testament	Dr. I. Cornoiu
<i>Anul IV:</i>	
1. Simbolica	Dr. P. Georgescu
2. Liturgica	
3. Omiletica	
4. Pastorală	
5. Catehetica	
6. Dreptul canonic	

În aceeași ședință, din 4 ianuarie 1887, consiliul, văzînd că locul de decan a devenit vacant prin alegerea Prea Sfințitului Ghenadie ca episcop al Rîmnicului, «și deoarece alegerea din parte-ne a decanului n-are un precedent, sîntem de părere că Prea Sfințitul Gherasim Piteșteanu să arate casu Onor. Minister spre a hotărî cele de cuviință»⁶⁶). Ministerul răspunde Decanatului invitîndu-l să procedeze de îndată la alegerea unui decan, conform dispozițiilor legii în vigoare, art. 277, «și în asemănare cu ceea ce se face la celelalte Facultăți»⁶⁷). La 24 ianuarie, în localul Internatului teologic a fost ales, în unanimitate, arhiereul profesor Gherasim Piteșteanu. Este cel dintîi decan — în a doua perioadă — ales și nu numit, cum fuseseră cei de pînă atunci⁶⁸). Mitropolitul Iosif Gheorghian, urmașul în scaun al ctitorului Calinic, s-a ocupat cu interes de Facultate, aceasta cu atît mai mult cu cît profesorul I. Cornoiu era directorul Cancelariei mitropolitane. Nici o mirare deci cînd Decanatul Facultății cere la 21 februarie 1887 Primatului, ajutor pentru a interveni pe lîngă Minister să voteze suma de 7.200 lei, diurnele a doi profesori ce au a se numi cu începere de la 1 aprilie 1887 pentru o catedră de Drept canonic și alta de Teologie practică. În același raport se cere Ministerului să se adauge cel puțin 5 stipendii pe lîngă cele existente, fiindcă tinerii ce se înscriu la Facultatea de teologie sînt lipsiți de mijloace»⁶⁹). La 28 februarie, arhiereul Gherasim Timuș era confirmat «în funcțiunea onorifică de decan», poate și pentru motivul că era și director al Internatului, dar se uita că Facultatea nu avea încă un secretar. Problema cea mai importantă a Facultății rămînea însă aceea că ea nu avea încă o lege fundamentală pe care să se fi bazat existența ei. Din acest motiv,

66. Dosar nr. 5 (1887), pag. 4.

67. Ibidem, pag. 18.

68. Ibidem, pag. 20.

69. Dosar nr. 5 (1887), pag. 34.

consiliul profesoral, în ședința din 24 mai 1887, hotăra «a se face și înaintea Domnului Ministru al Instrucțiunii Publice un memoriu cuprinzând o expunere detaliată de motive pentru constituirea Facultății de teologie și a catedrelor necesare printr-o lege anumită. Cu compunerea acestui memoriu fu însărcinat Pr. Profesor Alexandru Mironescu⁷⁰). Tînărul profesor, entuziast ca toți începătorii, alcătuieste un memoriu care constituie un titlu de mîndrie pentru dînsul. Memoriul, tipărit, are 127 pagini și înfățișează toate eforturile făcute de înaintași pentru această instituție⁷¹). După ce face istoricul încercărilor de la 1861 și 1881, trece la cele din faza a treia, pe care le-am arătat aici, însemnînd că la sfîrșitul anului 1885-1886 au depus examen din diferite obiecte 11 studenți din anul I, și 14 din anul II, iar în sesiunea de toamnă, 12 din ambii ani (pagina 13). Cu începerea anului 1886/87, Facultatea intră în cel de al treilea an de existență, în anul I înscriindu-se 15 studenți, din care trei originari din Banat. Deoarece Ministerul nu aproba ocuparea celor două catedre de Teologie fundamentală și Istoria dogmelor cerute de Decanat, studenții din anul III nu mai audiau decît Istoria bisericească, Exegeza Noului Testament și Enciclopedia, în cursuri comune cu ceilalți doi ani. Autorul afirmă că «Așezarea Facultății era cam încurcată, edificiul ei plătînd parea că se pornește, ora ei din urmă se aștepta să sune, precum sunase și ora aceleia (Primatul Calinic) care-i pusese temelia» (pagina 14). Dar noul Mitropolit, Iosif Gheorghian, intervenea către Minister (adresa nr. 3093 din decembrie 1886), stăruință care dădu un rezultat îmbucurător. Se numără încă 3 profesori; lucrarea devine din ce în ce mai temeinică. Cu anul școlar 1887/88, Facultatea atinge al patrulea an al existenței sale, începînd și al patrulea an de studii. Numărul studenților sporește; în cei patru ani se găseau 98 de înscriși, «număr destul de respectabil, dacă se ia în considerație că ne aflăm abia la început și că Facultatea noastră n-are încă ființă legală» (pagina 15). Acesta era punctul nevralgic al chestiunii. Autorul, profesorul Mironescu, continuă cerînd lege pentru Facultatea din al cărei corp profesoral făcea parte, și solicită crearea celei de a doua Facultăți pentru Universitatea din Iași. Aceasta se impune cu atît mai mult cu cît «auditorii aflîndu-se acum aproape de terminarea studiilor, au necesitate de un nume și un titlu de capacitate legală» (pag. 38). Mai departe se ocupă de viitoarea organizare a Facultății, cerînd 8 catedre pentru obiectele principale, iar pentru cele secundare 5 docenți. Mai cere 7 ore pentru un profesor ordinar, 5 pentru un profesor extraordinar și 5 pentru un docent, libertatea învățămîntului, doctoratul, săli suficiente, biblioteci speciale, «resurse și pentru recompensarea elaboratelor în scris ale studenților, așa numitelor seminarii ale diverselor obiecte teologice» (pag. 85), «a premia lucrările de valoare scrise de auditorii săi» (pag. 85), burse, burse în străinătate și introducerea «docenților privați» (pag. 86). În privința bibliotecii, cere ca Ministerul să acorde mijloacele necesare. Interesant că Mironescu afirmă în nota 1 de la pagina 84, că Ministerul a încuviințat să treacă Facultății biblioteca mînăstirii Căldărușani.

Autorul nu uită nici internatul teologic, «care trebuie să fie o casă de pietate adevărată, de seriozitate și devoțiune creștină» (pag. 91). Con-

70. *Ibidem*, pag. 61.

71. **Memoriu asupra Facultății de Teologie**, București, Tipografia cărților bisericești, 1887, 127 p.

ducerea lui nu e compatibilă profesorilor Facultății, ci trebuie să se încredințeze la persoane diferite. Internatul trebuie să aibă un director, un spiritual și pedagogi sau prefecti de studii, proporțional cu numărul internilor. Se ocupă apoi de «îmbunătățirea tristei stări materiale a clerului român» (pag. 94), organizarea parohiilor și altele de acest fel.

Am stăruit asupra voluminosului memoriu al viitorului Mitropolit Primat, pentru justetea părerilor, bogăția informațiilor — venise de curând de la Cernăuți — și pasiunea ce punea în așezarea pe temelii legale a instituției la care fusese chemat să slujească. Facultatea își continua activitatea. Astfel, la 28 iunie, consiliul hotăra că examenele anuale sînt strict obligatorii pentru studenții bursieri și facultative pentru cei externi. Toți studenții sînt obligați a lua la începutul fiecărui an școlar instrucțiunile respective de la profesorul care-l va asculta în decursul anului. Cursurile se vor deschide la 15 septembrie; de la 15 septembrie pînă la 1 octombrie se vor ține examenele, iar de la 1 octombrie încep cursurile regulat. Părintele Decan va face un raport amănunțit asupra mersului Facultății în decursul anului și va mijloci pe lîngă același Minister pentru înființarea unei biblioteci, «pentru profesori, cît și mai vîrtos pentru studenți»⁷²).

ANUL 1887-1888.

La 15 septembrie 1887, Ministerul invită pe Arhiepiscopul Gherasim Timuș să ia parte ca membru în comisia examinatoare a aspiranților la ocuparea celor 4 burse din fondul Iosif Niculescu pentru studiul teologiei la Universitatea din Cernăuți. Comisia era alcătuită din Arhiepiscopul Timuș, Pr. Pimen Georgescu, David Climescu, N. Nitzulescu și C. Erbiceanu. Comisia era prezidată de B. Șeicariu, membru al Consiliului permanent de instrucțiune⁷³). Se pare că chestiunea aceasta nu fusese clarificată și de aceea la 5 octombrie Decanatul cerea Ministerului următoarele: «Deoarece pînă în prezent nu s-a luat nici o dispoziție... și că aceste burse să nu se piardă, supune la cunoștința autorității «cum că studenții din anul al IV-lea au arătat dorința de a se duce ca bursieri la zisa Facultate, chiar dacă li s-ar cere a frecventa din nou anii trecuți la Facultatea noastră»⁷⁴). În ședința consiliului profesoral din 18 septembrie 1887 s-a fixat orariul și s-a decis ca din suma de 3.690 lei disponibilă din banii pentru îmbrăcăminte studenților, să se constituie 10 burse. Totodată se ruga Ministerul ca din aprilie viitor să prevadă pe lîngă suma existentă încă 1980 lei, pentru menținerea acestor burse. Pentru ocuparea burselor urma să se țină concurs la 1 octombrie, din materiile propuse în seminarul de gradul II și anume: limba latină, greacă, dogmatica, morala și dreptul bisericesc. Cu privire la cele două catedre, care urmează a se înființa odată cu începutul anului al patrulea, consiliul decide în unanimitate ca prof. C. Erbiceanu să predea Dreptul canonic și Istoria dogmelor, iar Economul Dr. Alex. Mironescu, Teologia practică, «rugînd pe Onor. Minister, cu data de 1 aprilie viitor, să prevadă suma necesară pentru cele două catedre»⁷⁵). Deci

72. Dosar nr. 5 (1887), p. 108.

73. Dosar nr. 5 (1887), pag. 145.

74. Ibidem, pag. 246.

75. Ibidem, pag. 163.

pînă la aprilie munca depusă de cei doi profesori nu va fi plătită. Ei imitau pe înaintașii «doctori fără arginți», din 1881, dînd un frumos exemplu.

Dovada că autoritatea tutelară aprecia munca desfășurată aici o găsim în adresa din 16 septembrie, prin care Ministerul, prin Spiru Haret, cerea Decanatului să-i recomande o persoană pentru suplinirea catedrei de religie de la Gimnaziul din Alexandria. Era vorba deci de găsirea și plasarea cuiva, dacă nu licențiat, cel puțin avansat în studii⁷⁶. Pe lîngă aprecierea Ministerului se adăoga sollicitudinea Mitropolitului primat Iosif, căruia Decanatul, la 5 octombrie, îi mulțumește pentru intervenția făcută la Minister ca fondul destinat pentru îmbrăcămîntea studenților să se prefacă în burse. Se trimite lista de bursieri, adăogînd că «și în viitor (Facultatea) va avea mare necesitate de puternicul sprijin al Eminenței Voastre»⁷⁷). Chestiunile fuseseră bine susținute, încît, la 29 septembrie 1887, Ministerul aproba hotărîrea Consiliului și aceasta desigur și în urma intervenției Primatului, spunînd că la aprilie «se va avea în vedere de a se mai adăuga la acel paragraf suma de 1.800 lei pentru menținerea și în viitor a acestor burse»⁷⁸). Data de 5 octombrie este o zi în care se lucrează mai mult ca de obicei la Cancelaria Decanatului, mereu fără secretar. Astfel, pe lîngă adresa de mai sus înaintată Mitropolitului Iosif Gheorghian, pornesc încă două suplici către Minister. Prin cea dintîi se cerea Ministerului să ia măsuri ca unica sală ce o are și în care se fac cursuri între orele 4—7 d.a. să fie luminată, «lipsind numai becurile». Cunoaștem răspunsul. Ministerul respinge cererea «din lipsă de fonduri». Ce vor fi făcut înaintașii noștri, Dumnezeu știe! A doua suplică este mai amplă: ea cere ca în viitorul buget cadrele să fie trecute după noua distribuție, potrivit adresei nr. 18.340 din 23 decembrie 1886. În al doilea rînd, se stăruie să fie trecute în buget sumele necesare pentru un profesor de Dreptul bisericesc și altul de Teologie practică, de care Facultatea are absolută nevoie. De remarcat că în acest raport se modifică hotărîrea consiliului din 18 septembrie, în sensul că Teologia practică se va împărți între Preotul Alexandru Mironescu și Ierodiaconul Pimen Georgescu⁷⁹). Probabil din cauza materiei prea întinse. Prezența la curs a studenților era cerută riguros.

Biblioteca despre care vorbea Profesorul Mironescu în memoriul menționat mai sus, sta la inima tuturor. Deci nici o mirare cînd, la 9 noiembrie 1887, Decanul roagă pe Mitropolitul țării să autorizeze pe directorul Tipografiei cărților bisericești să dea «cîte un exemplar din toate publicațiile acestei Tipografii pentru numita Bibliotecă»⁸⁰). Aceasta se făcea cu atît mai mult cu cît Prof. C. Erbiceanu era directorul acelei instituții. După mai puțin de o lună, acesta răspundea că, potrivit votului Sfîntului Sinod, înaintează Facultății cîte un exemplar din Orologiu și un Aghiazmatar din cele pe hîrtie velină, pentru Biblioteca Facultății de Teologie⁸¹). Este începutul Bibliotecii actuale a Facultății, deși în proiectul de buget pe 1886/87 se prevăzuse pentru prima oară suma de lei 1.000 pentru ea. La 10 noiembrie 1887, Decanatul intervine către Mitropolitul Primat, arătînd că Facultatea, la data cînd scrie, deși are 6 profesori și 62 de studenți,

76. Ibidem, pag. 172.

77. Dosar nr. 5 (1887), pag. 172.

78. Ibidem, pag. 250.

79. Ibidem, pag. 220.

80. Ibidem, pag. 278.

81. Dosar nr. 5 (1887), pag. 288.

dintre care 25 se află în Internatul Facultății, «ea exista tot prin dispozițiuni bugetare, nefiind recunoscută prin lege, pe baza căreia să-și facă regulamentele pentru organizarea ei definitivă». (Roagă să se intervină către guvern ca să se supună Corpurilor legiuitoare un proiect de lege prin care să se recunoască existența Facultății, «mai ales că în anul acesta vor termina studenții din anul IV, care nu vor putea obține nici un titlu legal, neavând noi un regulament după care să se țină examenele după absolvire»-⁸²). Acesta era un obiectiv principal și neconținut urmărit, mai ales de profesorii Facultății. Din motive de politică internă, lucrurile merg greoi. Lunga guvernare a lui I. C. Brătianu era pe sfârșite. Corpurile legiuitoare nu aveau dispoziția pentru a se angaja în lucrări de reformă a învățământului superior. Așadar, situația neclară va mai dăinui. Consiliul profesoral activa mai mult după bunul simț și prin imitația activității celorlalte Facultăți, în special a celei de Litere. Astfel, vedem cum în ședința din 11 aprilie 1888 consiliul decide ca studenții să fie admiși în anul următor numai după ce vor fi depus, în iunie sau septembrie, examenele din materiile ascultate în cursul anului expirat. Cei care termină cursurile Facultății se vor supune mai întâi unor examene generale din materiile teologice principale și apoi se vor admite la lucrarea tezei de licență. În acest sens decanul va supune un regulament spre aprobarea Ministerului ⁸³). În chip liniștit și cu obișnuita regulă se termina, astfel, și anul școlar 1887-1888.

ANUL 1888/1889

La 23 septembrie 1888, Decanatul cere ca profesorul C. Erbiceanu; după dorința sa, să rămână definitiv la catedra de Drept bisericesc, cu care fusese însărcinat în ședința consiliului profesoral din 18 septembrie 1887, lucru ce se aprobă de Minister. Până la această dată, Constantin Erbiceanu avusese catedra de Teologie fundamentală sau Dogmatică generală, Istoria dogmelor și Apologetica. În același raport, Decanatul cere ca pentru celelalte două catedre, Teologia practică și Patrologia și istoria dogmelor, să fie numiți încă doi profesori, pentru care s-au prevăzut în buget sumele necesare, cu începere de la octombrie ⁸⁴). Ministerul, sub iscălitura titularului Titu Maiorescu, aprobă această cerere la 3 octombrie ⁸⁵). Numai după trei zile de la aceasta, același Minister comunică Facultății că, de la 1 octombrie, au fost numiți Pr. protopop Simion Popescu la catedra de Teologie practică și Dr. Barbu Constantinescu — fostul întâi decan al Facultății din 1881 — la catedra de Istoria dogmelor și Patrologie. La 20 octombrie, Ministerul aprobă cererile făcute de profesorii Dr. Barbu Constantinescu și Dr. N. Nitzulescu ca să treacă unul în locul altuia. Încît, de la 20 octombrie 1888, Barbu Constantinescu primește catedra de Istorie bisericească și Istoria Bisericii române, care pînă atunci fusese ocupată de N. Nitzulescu, și care preferă Istoria dogmelor și Patrologia, oferită de la 1 octombrie lui Barbu Constantinescu ⁸⁶). Din convocarea corpului profesoral de la 22 octombrie, constatăm că Internatul teologic se găsea în Calea Văcărești nr. 24; așadar, se mutase de la Sfîntul

82. Ibidem, pag. 279.

83. Dosar nr. 6 (1888), proces verbal nr. 10.

84. Dosar nr. 6 (1888), proces verbal nr. 35.

85. Ibidem, proces verbal nr. 84.

86. Ibidem, proces verbal nr. 85.

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR ⁸⁸⁾
 UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
 Facultatea de Teologie

S T A T

constatînd prezența și achitarea D-lor Profesori ai Facultății de Teologie pe luna octombrie 1888.

nr. crt.	Numele și pronumele personalului	Numirea posturilor sau gradului	Nr. și data chitanței de plata contribuției	Zile servite	Diurne	Suma de plată	Taxa de 5° în folosul Statului, după legea din 29. IV. 1887	Suma plătită
1	Arch. Ger. T. Piteșteanu	Dean						
		Exegesa V. Testament	cleric	31	300	300	15	285
2	Dr. N. Nitzulescu	Istoria bisericească și Patrologia	nr. 3844, 6. X. 1888	31	300	300	15	285
3	Ion Cornolu	Exegesa N. Testament și Enciclopedia	13, 117, 8 octombr.	31	300	300	15	285
4	C. Erbiceanu	Dreptul bisericesc	796 din 8. VI. 1888	31	300	300	15	285
5	Archim. Dr. P. Georgescu	Teologia dogmatică	cleric	31	300	300	15	285
6	Icon. Dr. Al. Mironescu	Teologia morală	cleric	31	300	300	15	285
7	Dr. B. Constantinescu	Istoria dogmelor și Patrologia (sic)	8965 și 10721/10 o.t. 1888.	31	300	300	15	285
8	Păr. Sim. Popescu	Teologia practică	cleric	31	300	300	15	285
					2.400	2.400	120	2.280

Se certifică prezența personalului în serviciu și exactitatea cifrelor.

Dr. Ger. T. Piteșteanu

*Pentru achitare, Delegatul oficiului,
 Dr. Mironescu*

Gheorghe-Vechi. În ședința ținută la 24 octombrie, când se fixează și orariul prelegerilor, Consiliul autorizează pe decan să mijlocească la Minister «pentru a ni se spori salariile la formarea noului buget, egalându-se cu ale celorlalți profesori universitari⁸⁷).

Dăm la pag. 1101, un stat de salarii pe luna octombrie 1888, care este grăitor din multe puncte de vedere.

La 1 decembrie 1888, consiliul profesoral este convocat la ora 8 seara, tot în sala din Calea Văcărești nr. 24⁸⁹). În această ședință se primește cu mulțumire colecția canoanelor de Rali și Potli, 5 volume, în câte 2 exemplare, dăruite de mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei pentru Biblioteca Facultății, și se însărcinează profesorii Barbu Constantinescu și Preotul Mironescu ca, «în coînțelegere cu D-l Dr. Nitzulescu», să elaboreze un proiect de lege pentru recunoașterea Facultății. Greutatea cu ținerea cursurilor continua, și de aceea Decanatul cere la 3 noiembrie 1889 Rectoratului să lumineze sala destinată Facultății, fiindcă au fost numiți încă doi profesori.

Viața Internatului începe să se reglementeze. Astfel, în ședința din 3 ianuarie 1888, consiliul admite Regulamentul de ordine al Internatului, elaborat de P.S. Director și Părintele spiritual, «care se va trimite Onor. Minister spre a-l sancționa și aplica». Fondul Internatului se distribuie «cam după personalul și materialul internatului Școlii normale superioare». Acesta ar fi întâiul Regulament al Internatului Facultății de teologie din București⁹⁰). La 11 aprilie 1888, Ministerul face cunoscut că s-au redus 5 din cele 25 burse acordate acestei Facultăți. Nesiguranța care plutea în jurul Facultății e confirmată de următoarea împrejurare: la 29 septembrie 1888 Consiliul constatând că studenții din nou înscriși s-au prezentat în număr egal cu bursele vacante, a decis în unanimitate să nu se mai țină concursul, ci pe baza atestatelor de seminarii de gradul II ce posedă, să fie recomandați Onor. Minister spre aprobare.

Anul acesta este epoca statisticilor, care se făceau poate și din dorința ministrului Titu Maiorescu. În hîrțile rămase în arhive se găsesc: numărul și repartitia studenților pe ani, situația examenelor, apoi a catedrelor, cu numele titularilor lor, cât și a orelor făcute (Vezi pag. 1103).

Ca urmare al aceleiași interes adică al buneii informații, apar și fișele personale ale profesorilor, ceea ce se înțelege azi prin statele personale ale corpului didactic. Ele sînt prețioase mărturii asupra primilor dascăli ai Facultății noastre și sînt autobiografiile lor. Pentru interesul ce-l prezintă, le înfățișăm tot în cuprinsul lucrării. Le dăm în ordinea mașterii persoanelor, adică: N. Nitzulescu, Barbu Constantinescu, Constantin Erbiceanu, Simeon Popescu, Gherasim Timuș, Alexandru Mironescu, deci 6 din 8 profesori; 2, Ion Cornoiu și Pimen Georgescu, nu răspund la apelul Ministerului. Ii vom găsi ceva mai tîrziu, când ordinul Ministerului este mai imperativ.

1. Dr. NICOLAE NITZULESCU. — Născut în comuna Bordușani-Ialomița, anul 1837, septembrie 19. Căsătorit. Deține catedra de Istoria dogmelor și Patrologie pe baza titlurilor și a proponimentelor de aceleași materii la Seminarul Central. Suplinitor la catedra actuală. Numit cu nr. 16.340 din 1 noiembrie 1881, cu nr. 12.660 din 27 octombrie 1884, cu nr. 18.333 din 23 decembrie 1886 și cu nr. 14.174

87. Ibidem, proces verbal nr. 100.

88. Dosar nr. 6 (1888), nenumerotat, Vezi pag. 1101.

89. Dosar nr. 6 (1888), nr. hîrtiei, 63.

90. Dosar nr. 6 (1888), proces verbal nr. 1, ianuarie 1888.

ÎNVĂȚĂMÎNTUL UNIVERSITAR⁹¹⁾
STATISTICA

pe anul școlar 1888—1889
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
Facultatea de Teologie

Studentii ce se află înscriși la începutul anului universitar					Cîți au trecut examene în cursul anului					Cîți au abs. cursurile avînd toate exam. depuse	Cîți au susținut examenul de licență		Din totalul studenților cîți interni sau bursieri	
ANUL					ANUL						Adm.	Resp.		
I	II	III	IV	Total	I	II	III	IV	Total					
13	29	15	15		8	15	3	7	33		7	7	—	19

N. B. Din totalul studenților aci cuprinși, cîte studente sînt înscrise și urmează regulat cursurile : nici una.

Catedrele sau cursurile acelei Facultăți	Domnii profesori	Numărul lecțiilor în total ținute în cursul acestui an, constatate de pe condica de prezență				
		A N I I				
		I	II	III	IV	Total
Enciclopedia teologică	Dr. I. Cornoiu	13	—	—	—	13
Limba ebraică	Dr. Gh. Timuș	53	—	—	—	129
Arheologia biblică	Dr. Gh. Timuș	32	—	—	—	
Introducerea în V. Test.	Dr. Gh. Timuș	16	—	—	—	
Exegeza V. Testament	Dr. Gh. Timuș	—	28	—	—	
Gram. Idiom. grec	Dr. I. Cornoiu	10	10	10	10	84 curs comun
Exegeza Nou. Testam.	Dr. I. Cornoiu	74	74	74	—	
Istoria bisericească	Dr. B. Constantinescu	65	65	39	39	117 curs comun
Conferințe din Ist. Bis.	Dr. B. Constantinescu	13	13	13	13	
Ist. dogm. și Patrologie	Dr. N. Nitzulescu	—	45	45	—	45 curs comun
Teologia fundamentală	Dr. P. Georgescu	—	52	—	—	
Dogmatica specială	Dr. P. Georgescu	—	—	77	—	129
Teologia morală	Dr. At. Mironescu	—	—	113	—	113
Dreptul canonic	Const. Erbiceanu	—	—	—	104	104
Teologia practică	Simeon Popescu	—	—	—	78	111
Școala de aplicație	Simeon Popescu	—	—	—	33	
T o t a l : 8 profesori		276	287	371	277	845

Iunie 1889

din 20 octombrie 1888. — S t u d i i : 7 clase gimnaziale, Facultatea teologică și filozofică la Universitatea din Lipsca, Facultatea de Drept la Universitatea din București. — D i p l o m e : Testimoniul nr. 25 din 1860, noiembrie 1, de la Sf. Sava, 7 clase. Diploma din 1875, iulie 1/13 a Facultății teologice, diploma din 1865, august, de doctor în filozofie, diploma din 1880, februarie 9, nr. 119, de la Facultatea juridică din București, de licențiat în Drept. — F u n c ț i i : Suplinitor al catedrei de Arheologie biblică, introducerea în Sf. Scriptură și Exegeză, 1866, noiembrie 30, nr. ordinului 12.526. Provizoriu la acea catedră, conform art. 383 din Legea Instrucției Publice, 1867, noiembrie 9, nr. ordinului 12.122. Definitiv în 1871, martie 11, nr. ordinului 1874. Suplinitor al catedrei de Introducere în Sf. Scriptură, Exegeză și Patrologie, 1872, noiembrie 1, nr. ordinului 10.882. Definitiv la aceeași

91. Dosar nr. 7 (1889), nenumerotat.

catedră în 1873, ianuarie 1, nr. ordinului 21; suplinitor la catedra de Psihologie, Logică etc., la Liceul Sf. Sava în anul școlar 1868/69, nr. ordinului 12.629 din 2 noiembrie 1868. Cap al diviziunii școalelor de la 18 august 1869 pînă la aprilie 10, anul 1874. — **S c r i e r i**: Traducerea manualului de *Psihologie, Logică, Morală și Teodicee* de pe Charma, după însărcinarea dată de Ministerul Instrucției Publice; 2. Prescurtare de *Geografie pentru clasele primare, urbane și rurale*; 3. *Compendiu de Istoria Bisericii*; 4. *Elemente de Gramatică a Limbii ebraice*.

Februarie 12, 1889⁹²).

2. Dr. BARBU CONSTANTINESCU. — Născut în orașul Ploești la 2 decembrie 1837. Căsătorit. Profesor suplinitor de Istoria bisericească universală și a Bisericii române și de Arheologie bisericească. Suplinitor. Licențiat în teologie. — **S t u d i i**: atestat al Seminarului din București, atestat al Liceului Sf. Sava din București, licențiat al Facultății de teologie din Lipsca, studii filozofice și pedagogice la Universitatea din Lipsca. Studii veterinare în București. — **D i p l o m e**: testimoniu din partea direcțiunii Seminarului din București, nr. 2, din 185..., atestat de absolvirea cursurilor Liceului Sf. Sava eliberat de Eforie cu nr. 24 din 1860, diplomă de licență în teologie de la Facultatea de teologie din Lipsca, diplomă de doctor în filozofie de la Universitatea din Lipsca. — **F u n c ț i i**: Director la Seminarul Central din București, 1870, februarie 25. Nr. ordinului, 1481, profesor de Istoria universală și bisericească la Seminarul Central din București, provizoriu. 1867. Ord. nr. 12.121, definitivat la 1871, martie 11, cu ord. nr. 1865. Decan al Facultății de teologie înființată la 1881, noiembrie 11, nr. ord. 16.448. Ani de serviciu, 21. — **S c r i e r i**: *Confesiunea ortodoxă a Bisericii Răsăritului*, de Petru Movilă, din nou tradusă și cu o prefață, ed. I, 1872, București, ediția a II-a, 1877, în Sibiu, ediția a III-a în 1879, la București, aprobată de Sf. Sinod al României și de onor. Minister; b) *Abecedar românesc* aprobat de onor. Minister, ed. XXV, București 1888 c) *Cărți de citire pentru clasele II, III, IV primare* cu colaboratori și o comisiune instituită de onor. Minister; d) *Probe de limba și literatură a țiganilor din România*, București 1878. — Am fost dat judecății, acussat că propag idei protestante. Am fost achitat.

3. Prof. CONSTANTIN ERBICEANU. — Născut la Erbiceni, districtul Iași, la 15 august 1838. — **S t a r e a c i v i l ă**: laic. Ocupă catedra de Drept bisericesc obținută în virtutea titlurilor. Funcționează cu titlul de suplinitor, numit la 3 octombrie 1888, prin adresa nr. 12.930. — **S t u d i i**: Seminarul Central din Socola; Facultatea teologică din Iași; Facultatea teologică din Athena. — **D i p l o m e**: Atestatul seminarial din 1858; absolutoriul Facultății de teologie din 1864; diploma de licență în teologie de la Universitatea din Athena, nr. 5/1868. — **F u n c ț i u n i** și catedre ocupate: Profesor de filozofie la Liceul Sf. Sava din București, de la 15 septembrie 1868; profesor de Istoria bisericească și universală la Seminarul Socola, la 15 oct. 1868. Profesor de Teologia dogmatică, morală și pastorală la Seminarul Socola, februarie 1871; profesor de Teologie dogmatică, morală, pastorală și dreptul canonic la Seminarul Central din București, 19 decembrie 1866, numit cu ord. nr. 18.153; profesor de Teologie dogmatică fundamentală și Istoria dogmelor și Apologetică la Facultatea de teologie din București, de la 12 decembrie 1866, adresa nr. 18.336. Director la Tipografia cărților bisericești, ani de serviciu de la numirea provizorie în învățămînt, 21. — **S c r i e r i**: *Revista teologică*; Discursuri bisericești; *Istoria Seminarului Veniamin*; *Serbarea școlară din Iași*; *Școala greacă*; Diferite scrieri în «Biserica Ortodoxă Română»; *Istoria Mitropoliei Moldovei*.

12 februarie 1889.

4. Profesor SIMION POPESCU. — Născut în Ripa de Jos, în Transilvania, la 6 august 1848, preot în virtutea titlurilor, Profesor de Teologia practică. Numit la 1888, octombrie 6, cu nr. 13.236. — **S t u d i i**: A terminat studiile gimnaziale cu examen de maturitate (bacalaureat), cursul teologic la Seminarul din Sibiu, cursul academic la Facultatea teologică și filozofică în Lipsca. — **D i p l o m e**: Testimoniu scolastic clasa a VIII-a, din Blaj, 1 iulie 1870, nr. 253, testimonium maturitatis, Blaj, 6 iulie 1870, nr. 19; Testimoniu clerical pentru anii I, II și III, Sibiu, 29 iulie 1873, fără număr, testimoniu de calificare (licență) de la Consistoriul arhidiecezan din Sibiu, 11 martie 1882, nr. 819 b. — **F u n c ț i u n i**:

92. Dosar nr. 7 (1889), legat.

profesor de Teologie la Seminarul arhidiecezan din Sibiu, catedra Biblicele, Patristica și Enciclopedia, 1868, august 30, nr. ord. 1937, Inspector (prefect) al Seminarului din Sibiu, 1877, august 18, Protopresbiter al Sibiului, 1883, septembrie 1, nr. ord. 1354. — *S c r i e r i*: *Studii Ermineutice*, în «Telegraful Român», 1878, nr. 10-47; 2. *Geneza Evangheliilor*, Sibiu 1888; 3. *Pneuma in Nicaeno-Constantinopolitanum*, Sibiu 1881; 4. *Metodica specială a studiului religiunii*, 1882; 5. *Studii exegetice asupra Evanghliei după Ioan*, în «Telegraful Român», din 1874 și 1875; 6. *Studiul religiunii în școalele noastre populare*, Sibiu 1888; 8. *Suvenir din viața școlară*, în «Telegraful Român», în 1877 și 1878; 9. Diferite tratate științifice, istorisiri, discursuri, dări de seamă, publicate în «Telegraful Român» și «Tribuna», sub numele Simionaș.

12 februarie, 1898.

5. Profesorul GHERASIM TIMUȘ. — Născut la Iași în 1848, august 14. *S t a r e a c i v i l ă*: cleric. Catedra Studiul biblic al Testamentului Vechi, obținută în vederea titlurilor, funcționează ca suplinitor, numit prin adresa nr. 12.659 din 27 oct. 1884. *S t u d i i l e* ce a făcut: Seminarul de gradele I și II; Facultatea de Litere, un an la Iași și doi ani la București; Facultatea de Teologie din Cernăuți. — *D i p l o m e*: Atestat de Seminarul 7 clase, 6 septembrie 1864, nr. 424, Diploma de bacalaureat nr. 10.875 și 195, Universitatea din Iași, certificat de înscriere la Facultatea de Litere, Iași, nr. 3. Idem, nr. 24, de la Universitatea din București, 18 octombrie 1880. Diplomă de Doctor în teologie de la Universitatea din Cernăuți, din 24 octombrie 1884, vizată de Ministerul Cultelor din Viena, nr. 927, 1888, aprilie 3. — *F u n c ți i* publice ocupate: Predicator al Catedralei din București de la 1 ianuarie 1876 timp de cinci ani. Director al Internatului Facultății de teologie, de la 27 octombrie 1884. — *S c r i e r i* științifice sau literare publicate: *Teologia dogmatică* de Macarie, traducere în 3 volume; mai multe tratate și articole publicate în revista «Biserica Ortodoxă Română».

12, luna februarie 1889.

6. Profesorul Dr. AL. MIRONESCU. — Născut la Vaslui, la 12 august 1857. — *S t a r e a c i v i l ă*: preot. Ocupă catedra de Teologie morală, numit în virtutea titlurilor. Funcționează ca suplinitor, numit prin adresa nr. 18.338 din 23 decembrie 1886. — *S t u d i i*: Seminarul inferior și superior din mănăstirea Socola, Facultatea Teologică din Universitatea din Cernăuți. — *D i p l o m e*: Atestat nr. 243 din 19 august 1877, eliberat de direcțiunea Seminarului Socola; diploma de doctor în Teologie din 4 ianuarie st. n., 1887, eliberată de Rectoratul Universității din Cernăuți, autentificată de președintele țării cu nr. 15681/887 și de Ministrul Cultelor Austro-Ungariei, nr. 926/1888. A funcționat ca profesor 2 ani. — *S c r i e r i*: *Memoriu asupra Facultății de teologie*.

12 februarie 1899⁹³).

*

În general, Facultatea își continuă activitatea în chip normal, inspirând din ce în ce mai multă încredere forurilor competente corespunzătoare. Astfel, la 28 martie 1889, Ministerul cere un absolvent pentru a preda religia la Liceul și Externatul de fete din Botoșani. Se recomandă D. Sireteanu. Puteri noi teologice se anunță. Fostul seminarist din clasa a VII-a, care ceruse să fie înscris în anul I al Facultății, începând din anul 1881, Constantin Chiricescu, vine să-și vizeze diploma de doctor în Teologie de la Cernăuți, la 1 aprilie 1889. La 10 iunie cursurile încetează, urmând ca examenele să fie trecute la sfârșitul lunii. Situația Facultății din punct de vedere didactic este aceea din statistica de mai sus, alcătuită în iunie 1889.

La 14 septembrie același an, consiliul profesoral se convoacă pentru chestiunile anului ce vine, tot la Internat, unde se iau mai multe hotărâri,

93. Toate notele bio-bibliografice se găsesc în Dosar nr. 7 (1889), nenumărat.

între care și aceasta: «studentii care, fără să fi urmat regulat cursurile Facultății, cer admiterea la examenele parțiale din anul respectiv, se vor examina numai în urma aprobării Onor. Minister, de la care vor cere dispensă în acest sens⁹⁴). La 4 octombrie se ține examen de licență, la ora 8 seara, în Palatul Universității; cam târziu, dar nu se putea altfel. În adevăr, profesorii și studenții umblau noaptea, — cum spunea odinioară Melchisedec în discursul său de la Sf. Sinod —, «ca liliicii». Profesorii, neliniștiți, se agitau nemulțumiți de situația Facultății și a lor personală. În numele lor, Decanatul înaintează Ministerului următoarea suplică:

Domnule Ministru,

Facultatea de Teologie înființată încă din 1882, ca un monument nepieritor al independenței noastre naționale și ca fruct al prosperității, și-a continuat mersul său regulat pînă în prezent, afară de o mică întrerupere a cursurilor în anul 1883, din cauză că profesorii ei erau nesalariați. În anul 1884, corpurile legiuitoare, recunoscînd necesitatea acestei instituții, au înscris o sumă în bugetul Statului cu care s-au plătit profesorii și s-a înființat pe lîngă această Facultate un internat pentru 20 studenți. În 4 noiembrie 1884 s-au redeschis cursurile cu mare solemnitate și astfel au continuat, complectîndu-se cu personalul didactic absolut necesar și înzestrîndu-se Facultatea cu un Regulament în puterea căruia se poate conferi titlul de licență. Cît despre activitatea profesorilor, se poate constata din registrele de prezență, unde se vede că domnii profesori și-au făcut cursurile cu mare regularitate și că rezultatul se poate dovedi și prin acei 24 tineri care au obținut titlul de absolvenți, depunînd toate esamenenele anuale, conform Regulamentului. În decursul anului acestuia s-au ținut 20 esamene de licență, iar 2 dintre candidați sînt în ajun de a-și susține tezele de licență imprimare.

Consiliul Facultății, în ședința sa din 7 ale curente, avînd în vedere pe de o parte invitarea ce ni s-a făcut de Onor. Minister, pentru a arăta necesitățile ce se impun mai mult spre a se avea în vedere la formarea bugetului pe anul viitor, iar pe de altă parte văzînd că chiar după o activitate de șapte ani Facultatea încă nu este recunoscută printr-o lege, deși multe instituțiuni de cultură înființate în urma legii din 1864 există fără o asemenea lege și profesorii (școalelor normale) se bucură de toate drepturile ce le acordă legea, iar profesorii Facultății noastre sînt toți trecuți ca suplinitori, fiind remunerați cu o diurnă numai de 300 lei, a decis ca subsemnatul să amintească Domnului Ministru că ar fi timpul ca și profesorii acestei Facultăți, după o activitate de atîția ani, să fie recunoscuți ca profesori definitivi și să se bucure de toate drepturile pe care le acordă legea profesorilor universitari și de aceea vă roagă a se trece în buget suma de 500 lei lunar pentru fiecare profesor, sumă care a fost propusă și în anul trecut și care a fost redusă de către comisia financiară a Camerei actuale.

Deplin convins..

Decan, *Gherasim Timuș*

Nr. 68, 1889, octombrie 10⁹⁵).

ANUL UNIVERSITAR 1889-1890.

Cu toate că Facultatea nu avea încă o bază solidă legală, ea își continua existența și activitatea. Astfel, la 28 octombrie 1889 ea cere Ministerului un formular de diplomă, fiindcă dăduse deja, în iunie trecut, 7 licențiați. I se răspunde că formularele de la Facultatea de litere se potrivește și la Teologie. La 22 noiembrie 1889, Decanatul primește o adresă din partea Sfîntului Sinod, prin care se face cunoscut că, dorind a pre-

94. Dosar nr. 7, proces verbal din 14 septembrie 1889.

95. Dosar nr. 7 (1889), legat.

zenta guvernului un proiect de lege pentru Facultatea de teologie, a ales o comisiune care, împreună cu profesorii Facultății să elaboreze un asemenea proiect. Deși invitația era oarecum tardivă, ea era binevenită. Consiliul, cum știm, însărcinase pentru această problemă 3 profesori încă din 1888. Zărilor începeau să se lumineze, din ce în ce mai mult, cum vom vedea din cele ce urmează. În timpul acesta, Facultatea cerea cărți de la Academia Română. Președintele instituției, marele Kogălniceanu și secretarul general D. Sturdza răspundeau afirmativ, la 22 noiembrie 1889. Decanatul cerea ca să se publice aceste donații, cu mulțumiri, în Monitorul Oficial. Pe de altă parte, Constantin Erbiceanu, directorul Tipografiei cărților bisericești nu uita instituția la care muncea cu pasiune și prestigiu. Nu trebuie uitată nici dania shimonahului David, «reprezentantul comunității române din Sfântul Munte», care oferea, la 3 ianuarie 1889, 19 volume pentru aceeași bibliotecă. La 27 ianuarie 1890, potrivit legii, trebuia ales un nou decan. Alegerea se făcu tot în persoana arhierelui Gherasim Timuș, fostul decan de pînă atunci. În cursul anului se puteau da examene de licență, din nefericire tot la 8 seara. Viitorul profesor al acestei Facultăți, D. Gh. Boroianu, este proclamat licențiat la 19 martie 1890. Situația materială a profesorilor rămîne tot precară; dar dacă pînă în aprilie primeau suma de 285 lei în mînă, în cursul lunii mai 1890 ea crește la 427,50 lei, deci: semne îmbucurătoare. La 18 mai 1890 decanatul primește o adresă din partea Mitropoliei, prin care se cere Facultății să cerceteze lucrarea **Pnevma**, «o operă bănuită de învățături străine doctrinei Sîntei noastre Biserici Ortodoxe de Răsărit, a D-lui Simion Popescu, profesor; propunerea era susținută de P.S. Episcop al Dunării de Jos, Partenie-Clinceni.

În privința activității și rezultatelor date de Facultate, cît și asupra averii instituției, găsim această statistică oarecum tardivă:

STATISTICA PE 1889/1890:

Studentⁱⁱ anii I = 25, II = 14, III = 28. Total = 82. Au depus examene în cursul anului I = 12, II = 8, III = 10, IV = 14. Total = 44. Absolvenți, 12. Licențiați, 4. Interni 20. Profesori suplinitori 8, director de internat, 1. Confesor și pedagog, 1. Servitori, 1.

Mobilier și zestre didactică, în sala de lecții: șapte bănci, una tablă, una catedră, una masă, un scaun. În cancelarie: 3 dulapuri, două mese, 10 scaune, 4 tablouri. În sălile instituției: 4 icoane. Biblioteca Facultății, cărți diverse, 459. Manuscrise, 145.

Acești 8 profesori predau: În anul I, ore 184. Anul II, ore 180. Anul III, ore 208. Anul IV, ore 219. Total anual, 691 ore⁹⁶).

Evenimentul cel mai însemnat al acestui sfîrșit de an academic a fost însă promulgarea Legii pentru recunoașterea Facultății de teologie, la 3/15 iulie 1890. Decanul, atent, chiar în ziua sancționării legii de forurile competente, scria Ministerului următoarele:

1890. iulie 3, nr. 50 (51)

Domnule Ministru,

Legea Facultății de teologie sancționîndu-se..., subsemnatul, ca decan al acestei Facultăți vine în numele consiliului profesoral a vă pune înainte următoarele și a vă ruga cu respect să binevoiți a lua măsuri pentru definitivă ei constituire.

96. Dosar nr. 9 1891). nr. 46 ieșire.

Spre a se constitui definitiv această Facultate, trebuie ca profesorii să aibă un titlu, normal, adică de provizorii sau definitivi. Actualii profesori ai Facultății de teologie fiind numai suplinitori ai catedrelor ce ocupă, ar trebui după Legea Instrucțiunii să fie supuși unui concurs, ca să poată obține titlurile normale. Concursul pentru ocuparea unei catedre cu titlul normal se face după lege sau înaintea unei instanțe superioare școlare, ceea ce se întâmplă la școlile primare și secundare, sau înaintea unei instanțe în titluri și pozițiune egale cu aspirantul, precum se întâmplă la Facultăți.

Pentru profesorii de la Facultatea de teologie, niște asemenea instanțe legal recunoscute de Statul român, nu există. Ar trebui dar, ca pentru profesorii Facultății de teologie sau să se creeze printr-o lege un juriu extraordinar, sau tot printr-o lege să se trimită actualii profesori la una din Facultățile de teologie ortodoxă, bunăoară la Kiev, la Cernăuți sau la Atena. Dar fiindcă, pentru un juriu extraordinar nu s-ar găsi bărbați egali în titluri cu concurenții și prin a doua s-ar știrbi ideea de stat român și independent, de aceea, Onor. Minister ar trebui să aibă în vedere: a) că Facultatea de teologie există încă de la 1881; b) că de la această Facultate au dat studenții ei pînă astăzi 55 de examene de licență și la 4 dintre aceștia, profesorii Facultății, în puterea regumanetului în vigoare, le-au conferit și titlul de licență; c) că toți profesorii actuali au titluri academice, care le conferă dreptul de a profesa teologia la Universități, și d) în sfîrșit, că profesorii de la celelalte Facultăți la începutul constituirii acestora au fost numiți prin Decizii ministeriale de provizorii sau definitivi.

Pe aceste considerente vin cu respect, Domnule Ministru, să binevoiți a conferi actualilor profesori de la Facultatea de teologie titlul de provizori, ca astfel cu o zi mai înainte să se poată constitui definitiv această Facultate.., ca măsură începătoare pentru înălțarea și înflorirea Bisericii naționale.

Primiți... etc.

La promulgarea Legii din 3/15 iulie 1890 pentru recunoașterea Facultății de teologie, se aflau în funcțiune următorii profesori:

1. Dr. Gherasim Timuș, profesor de Limbă ebraică, Arheologie și Vechiul Testament, numit suplinitor cu Decretul nr. 12.659 din 27 octombrie 1884, în puterea diplomei de doctor în teologie de la Universitatea din Cernăuți.

2. Dr. N. Nitzulescu, profesor de Istoria dogmelor și Patrologie, numit suplinitor cu Decretul din 27 octombrie 1884, nr. 12.660, pe baza titlurilor și a proponimentelor la Seminarul din București.

3. Dr. Ion Cornoiu, profesor de Exegeza Noului Testament și Enciclopedie, numit suplinitor cu Decretul din 30 aprilie 1885, nr. 4859, pe baza titlului de doctor în teologie de la Universitatea din Cernăuți.

4. C. Erbiceanu, profesor de Dreptul bisericesc, numit suplinitor la 3 octombrie 1888, nr. 12.930, în puterea titlurilor.

5. B. Constantinescu, profesor de Istoria bisericească, suplinitor din 20 octombrie 1888, nr. 14.173, în puterea titlurilor.

6. Dr. Alexandru Mironescu, profesor de Morală, numit suplinitor de la 23 decembrie 1886, nr. 18.338, în puterea titlurilor.

7. Dr. P. Georgescu, profesor de Dogmatică, numit suplinitor la 23 decembrie 1886, nr. 18.337, în puterea titlurilor⁹⁷).

Utilizarea absolvenților devine mai frecventă: astfel, la 23 iulie Ministerul cere doi «pentru catedrele de Religie din Tg. Jiu și Vaslui», «care vor avea îndatorirea de a preda și Muzica vocală». Decanatul, la rîndul său, intervine pentru plasarea absolvenților, ca în cazul lui Constantin Mateescu, și anume, cerînd ca acesta să treacă de la Alexandria, la Seminarul din Buzău, căci concurase la Huși și obținuse nota egală cu titularul numit acolo. Se mai cerea de asemenea un absolvent pentru Caracal.

97. Dosar nr. 9 (1891), pag. 203 bis.

ANUL UNIVERSITAR 1890-1891

În anul acesta merită să fie menționată cererea de înscriere la Facultate a bănețeanului — cunoscutul de mai târziu de la Academia Română și Arhivele Statului, Iuliu Tuducescu. La 13 septembrie 1890 apare ca director al Internatului Alexandru Mironescu, cel care, în faimosul său memoriu, nu era de părere ca directorul său fie dintre profesori. El cere concurs pentru ocuparea burselor, care urma să se țină în Palatul Universității la 15 septembrie. Comisia examinatoare hotăra ca acest examen să se țină, «cum s-a practicat și în trecut, dintr-o probă scrisă la limba greacă și latină și dintr-o probă orală la Dogmatică, Morală și Dreptul canonic». De reținut că în 1890 bursierii primeau bani și pentru haine. Cu ocazia începerii noului an academic, 1890-1891, decanul Facultății cere Rectoratului, la 6 octombrie, prin adresa nr. 62, o sală proprie:

Domnule Rector,

Facultatea de teologie trebuind a-și începe cursurile sale pentru anul 1890/91, vă rog să binevoiți a pune la dispoziția acestei Facultăți cel puțin o sală care să fie proprie pentru cursuri. Facultatea posedă mai înainte o sală mică, care în anul trecut a fost prefăcută în laborator de Fiziologie, pendinte de Facultatea de medicină, iar noi, profesorii, am trebuit să ținem cursuri prin sălile altor Facultăți, când erau libere. Acum când Facultatea noastră e recunoscută prin Lege, ca făcând parte din Universitatea din București; când prin permutarea Academiei s-a mai pus la dispoziția Universității încă 3 săli, cred că ar fi timpul ca și Facultatea de teologie să dispună cel puțin de o sală a sa proprie. Având în vedere că cursurile acestei Facultăți sunt împărțite în 4 ani și prin urmare ar trebui 4 sale de prelegeri, a mai ține prelegeri în sălița anexată la laboratorul de Fiziologie este imposibil, căci numai anul acesta pînă acum s-au înscris peste 30 de studenți. Unele cursuri sînt comune și pentru aceea trebuie de a dispune de o sală unde să încapă cel puțin 60-70 studenți. Inconveniente ce se aduc cursurilor noastre ținute într-un laborator de Fiziologie, unde se fac experiențe cu animale vii, am avut ocazia altădată a vi le arăta, când vă rugam să binevoiți a ne pune la dispoziție o sală pentru prelegeri.

Deplin încredințat că veți lua în considerare cererea corpului profesoral al acestei Facultăți, care în ședința sa din 29 ale lunii trecute a luat în unanimitate hotărîrea a vă face o asemenea rugăminte, sunt cu cel mai profund respect al Dumneavoastră devotat.

Decan, *Gh. Timuș*

Iată răspunsul Rectorului (nr. 288, din 27 octombrie 1890):

Domnule Decan,

La cererile ce ne-ați făcut în mai multe rînduri de a vă pune la dispoziție o sală în care să instalați cursurile Facultății ce cu onoare dirigeți, subscrisul, în urma evacuării sălilor ce ocupa Academia în Palatul Universității, este în poziție a satisface justa Dvs. cerere și vă comunic că puteți usa de sa'a cea mare din etajul de jos ce era ocupată de D-1 profesor Dr. Petrini-Galați în tot timpul zilei. În caz însă de aveți necesitate și de o altă sală, aceea va trebui să o împărțiți cu o altă Facultate și prin urmare să vă aranjați așa ca să nu împiedicați cursurile ei.

Pentru a evita dar orice inconvenient regretabil, vă rog ca întrucît privește ocuparea altei săli, să binevoiți a nu pune cursuri decît după amiază, ori și ce alt aranjament fiind absolut imposibil.

Primiți, vă rog, Domnule Decan, asigurarea distinselor mele considerațiuni.

Rector, *Al. Orescu*

Secretar, *I. Niculescu* ⁹⁶⁾.

La 31 decembrie 1890, Ministerul primește demisia din corpul de profesori suplinitori a Preotului ardelean Simion Popescu. Bănuim că ar fi căzut jertfă ideilor prezentate în lucrarea sa «Pnevma», de care se sesizase Sfântul Sinod. Încă unul din foștii seminariști, doritori să se înscrie la Facultatea din 1881, elev în clasa a VII-a fiind, apare și cere la 23 februarie a i se legaliza diploma de doctor în teologie, obținută la Cernăuți. Este viitorul profesor Badea Cireșeanu, de o deosebită sensibilitate creștină, și care se va dovedi un dascăl sînguincios și devotaț instituției. El venea din părțile deluroase și populate ale Oltului de sus, de la Spi-neni, care a dat țării multe elemente distinse. Decanul puneă apostila pe cererea noului doctor: «Se va viza», cum făcuse cu cealaltă, adică a gor-janului Constantin Chirișescu.

Rectoratul cerea Decanatului în aceeași lună a lui februarie să i se trimită patru studenți, «mai diligenți», a le da cîte 50 lei din dania Benli și Baici, ca să-și procure cărțile necesare studiilor ce fac. La 1 martie 1891, Mitropolitul Iosif recomanda ca, «după usul stabilit din anii pre-cedenți», în prima săptămîină a Postului Mare, studenții să meargă regu-lat la Biserică, adăugînd: «iar pe de altă parte, să puneți în vederea părintelui Director (era Mironescu) al Internatului Facultății, ca să meargă regulat cu studenții la biserică în scopul acesta».

Profesorul Barbu Constantinescu cade bolnav la 15 martie și-și cere un concediu pînă la 1 iulie, fiind supliniț de Dr. I. Cornoiu; alesul dascăl, al cărui chip în bronz se poate vedea și astăzi în fața Institutului Teo-logic din București, nu se va mai întoarce niciodată la catedra sa.

Profesorul C. Erbiceanu nu uita să alimenteze biblioteca cu produsele Tipografiei cărților bisericești, al cărei director continua a fi. La 17 iunie 1891, Badea Cireșanu, mai norocos decît colegul său Chiricescu este numiț profesor cu începere de la 1 octombrie, la catedra vacantă de Teo-logică practică, pe care nu o va mai părăsi pînă la dispariția sa trupească. El fusese numiț în locul lăsat liber de Preotul Simion Popescu. Situația generală a Facultății pe anul 1890/1891 o putem urmări din ce urmează:

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI CULTELOR

STATISTICA ÎNVĂȚĂMINTULUI SUPERIOR PE ANUL ȘCOLAR 1890/1891.

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE TEOLOGIE

Internatul teologic închiriat cu 6.000 lei, starea bună.

Anul înființării Facultății, 1884.

Studenții ortodocși înscriși: anul I, 35; II, 25; III, 14; IV, 14. Total 88.

Studenți înscriși care au trecut examenele: Anul I, 10; II, 12; III, 8; IV, 9.

Total 39.

Au absolvit cursurile 4, avînd toate examenelle anuale depuse.

Au obținut titlul de licențiați în teologie 2.

20 au fost bursieri în Internatul teologic.

Facultatea are 8 profesori, un director de internat, 1 pedagog și 1 servitor.

Mobilier: 7 bănci, una tablă neagră, una catedră, 3 mese, 11 scaune, 4 icoane, 4 tablouri și 3 dulapuri.

Biblioteca, 474 cărți diverse tipărite și 145 manuscripte.

Numărul lecțiilor ținute în cursul anului:

nr. crt.	Cursul	Profesori	Anul I	II	III	IV	Total
1	Studiul Biblic al T. V.	Dr. Ger. T. Piteșteanu	99	19	—	—	118
2	Studiul Biblic al T. N.	Dr. Ion Cornoiu	53	53	—	—	106
3	Istoria dogm. și Patrol.	Dr. N. Nitzulescu	—	24	25	—	49
4	Istoria bisericească	Dr. B. Constantinescu	40	40	23	—	103
5	Teologia dogmatică	Dr. P. Georgescu	—	48	53	9	110
6	Teologia morală	Dr. Alex. Mironescu	—	—	94	—	94
7	Dreptul bisericesc	Dr. C. Erbiceanu	—	—	—	91	91
8	Teologia practică	Pr. Popescu Simion	—	—	—	50	50
		Total	192	184	195	150	721

Răspuns la ordinul Ministerului nr. 6660 din 22 iunie 1891, seria A.
Expeditat de Decanul Facultății, nr. 46 din 26 iunie 1891⁹⁹⁾.

Ceea ce durea însă pe profesori era netitularizarea lor. De aceea ei interveneau neîncetat la Minister, cum se vede din următoarea adresă:

Domnule Ministru,

Facultatea de Teologie de pe lângă Universitatea din București funcționează acum de șapte ani de la noua ei constituire din 1884.

La 1890 corpurile legiuitoare au recunoscut existența acestei Facultăți ca având aceleași drepturi și fiind supusă la aceleași îndatoriri ca și celelalte Facultăți ale Universității. Această lege organică a Facultății de teologie s-a promulgat încă de la 3 iulie 1890, în Monitorul Oficial nr. 74. Totuși, personalul didactic al Facultății a continuat a funcționa cu titlul de suplinitor, cu care a fost numit de la constituirea ei.

Pentru ca legea să se aplice în tot cuprinsul ei, viu respectuos a vă ruga să binevoiți a dispune ca profesorii pe care legea i-a aflat în exercițiul funcției să fie numiți cu titlu provizoriu, după cum s-a urmat și cu profesorii Facultății de medicină, când ea a fost recunoscută prin lege. Despre aceasta s-a făcut intervenire la Onor. Minister, care, încă de la 3 iulie 1890 a cerut și avizul Consiliului de Miniștri. Acesta a dispus ca, cu numirea profesorilor Facultății de teologie să se procedă cum s-a procedat la numirea primilor profesori ai Facultății de medicină. Până acum însă nu s-a dus la îndeplinire această decizie, așa că profesorii se supun la îndatoririle ce li se cer, fără a se putea bucura și de toate drepturile ce le sînt acordate prin lege.

Veți face dar un act de mare dreptate, Domnule Ministru, binevoind a lua măsurile ce veți crede de cuviință, pentru regularea poziției profesorilor acestei Facultăți însemnați pe alăturata listă, ca ea să-și poată îndeplini cu mai multă vigoare menirea ei.

Listă de profesorii actuali ai Facultății de Teologie:

1. P.S.S. Arhier. Gher. Timuș Piteșteanu, dr. în teologie, profesor de Exegeza Vechiului Testament.
2. Dr. N. Nitzulescu, licențiat în teologie, profesor de Istoria dogmelor și Patrologie.
3. Dr. Ion Cornoiu, Dr. în teologie, profesor de Exegeza Noului Testament.
4. Dr. C. Erbiceanu, licențiat în teologie, profesor de Dreptul canonic.
5. Archim. P. Georgescu, Dr. în teologie, profesor de Dogmatică.

99. Dosar nr. 9 (1891), nr. 46, ieșire.

6. Econ. Al. Mironescu. Dr. în teologie, profesor de Morală.
7. Dr. B. Cireșeanu, Dr. în teologie, profesor de Teologie practică.
8. D-l Dragomir Dumitrescu, Dr. în teologie, profesor de Istoria bisericească.

Decan, *Gherasim T. Piteșteanu*

Nr. 42/1891, iunie 22¹⁰⁰⁾.

Decanul anticipează aci numirea profesorului Dragomir Demetrescu, care urma să ia locul lui Barbu Constantinescu, greu bolnav și care se va stinge la 30 decembrie 1891.

ANUL UNIVERSITAR 1891-1892.

Cu începerea anului 1891/1892, consiliul fu convocat la 13 septembrie «în Palatul Universității». Cu acest prilej se hotărî «a se introduce și la Facultatea de teologie înscripții trimestriale și foi de frecventare, după cum existau și la celelalte Facultăți». Dispoziția aceasta era preludiul viitoarelor carnete de student. La concursul de burse din toamna aceasta se prezentau 6 candidați pentru 9 burse, ceea ce făcea să se dea în mai multe rînduri examene, care se terminau abia la 18 decembrie. Cinci candidați veneau de la Seminarul Central și numai unul de la Iași. Se cere o bursă pentru Ion Laslo, absolvent al Liceului din Beiuș.

Evenimentul mai deosebit al acestei toamne este numirea profesorului Dragomir Demetrescu, care se face în anumite condițiuni, cum se constată din următoarea adresă:

MINISTERUL CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNII PUBLICE

Divizia Școalelor

Nr. 13.237/31 oct. 1891.

Domnule Decan,

Am onoare a vă face cunoscut că D-l Dr. Dragomir Demetrescu, profesor la Seminarul Veniamin din Iași, s-a numit cu începere de la decembrie a.c. profesor suplinitor la catedra de Istoria bisericească și a Bisericii române de la acea Facultate, cu rezerva drepturilor sale la catedra ce ocupă în mod definitiv la zisul seminar din Iași și cu obligația luată de D-sa prin petițiunea înreg. la nr. 19.756 din a.c., și anume că pînă cînd actualul suplinitor, D-l Barbu Constantinescu, își va regula drepturile la pensiuă, salariul convenit pentru această catedră de la acea Facultate se va da familiei D-lui Barbu Constantinescu.

Ministru, *P. Poni*¹⁰¹⁾.

Pe cînd se făceau aceste aranjamente, Barbu Constantinescu se stîngea încet-încet, ca o lumînare. În adevăr, Decanatul, anunțat de Arhiepiscopul Calistrat, fratele defunctului, trimitea colegilor jalnice misive. Cel care fusese socotit de toți să fie întîiul decan al primei Facultăți de teologie din București, era cel dintîi chemat să-și dea seama în fața Părintelui Suprem de ceea ce realizase în slujba de gloriificare a Lui. Abia avea 54 de ani și urma să fie prohodit în biserica Zlătari.

Mort prea devreme, acest profesor a lăsat regrete unanime. Așa se explică intervenția ce trebuia să se facă pe temeiul hotărîrii luate în șe-

100. Dosar nr. 9 (1891), ieșire.

101. Dosar nr. 9 (1891), pag. 181.

dința consiliului profesoral din 16 ianuarie 1892, când, în urma rugăminții familiei, se ceru «o recompensă viageră, ca astfel să se poată da o educație bună unei copile ce a rămas de la decedatul profesor și a plăti și datorile contractate în viață cu multele publicațiuni didactice», în considerațiunea că a sacrificat pe lângă munca sa intelectuală și mijloace particulare ale sale bănești, pentru răspîndirea culturii bisericești și naționale în toate unghiurile țării și a țărilor locuite de romîni». Era cea mai frumoasă recompensă și omagiu ce se aduceau acestui intelectual distins al vremii. Și la acest sfîrșit de an, 1891, corpul profesoral era tot nemulțumit, căci deși Facultatea fusese recunoscută prin lege specială votată de Corpurile legiuitoare și publicată în Monitorul Oficial nr. 74 din 3/18 iulie 1890 ca făcînd parte din Universitatea din București, profesorii nu se bucurau de aceleași drepturi ca ceilalți profesori universitari, ei funcționînd numai cu titlul de suplinitori.

Profesorii, avînd «proponimente» pe mai muți ani și totodată posedînd și titluri academice de doctori și licențiați în această specialitate, puteau fi numiți provizorii, conform art. 368 alin. a din Legea Instrucțiunii. Această modalitate «are precedente la noi și anume cînd s-a înființat Facultatea de medicină din București», adăuga noul raport al Decanului către Minister¹⁰²). Această din urmă cerere pornea la 3 decembrie 1891, ca la începutul anului 1892, cu raportul nr. 10, să se facă o nouă intervenție cu același obiect și motivări, identice. De data aceasta, Ministerul decidea următoarele:

**MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL INSTRUCȚIUNII PUBLICE**
Divizia Școalelor și Cultelor

*Se va comunica D-lui Rector spre a trece
pe actualii profesori în Colegiul universitar.
Decan, Timuș*

Prea Sfințite,

Am onoarea a vă face cunoscut că prin Înaltul Decret nr. 267 din 28 ianuarie curent.. s-a aprobat Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 15, de la 27 ianuarie curent, prin care se recunoaște titlul provizoriu la cathedrele lor a actualilor profesori de la acea Facultate și anume:

1. Arhiereul Gherasim Timuș, doctor în teologie, la catedra de Limba ebraică, Exegeza Test Vechi, la Teologia biblică și Introd. în cărțile Testamentului Vechiu.

2. Dr. N. Nitzulescu, doctor în filozofie și licențiat în teologie, la catedra de Patologie și Istoria dogmelor.

3. Dr. I. Cornoiu, doctor în teologie, la catedra de Enciclopedia și Metodologia studiilor teologice, Exegeza Test. Nou, Introducerea în cărțile Testamentului Nou, Gramatica idiomului alexandrin și Ermineutica biblică.

4. Constantin Erbiceanu, licențiat în teologie, la catedra de Drept bisericesc și interpretarea canoanelor.

5. Arhim. Pimen Georgescu, doctor în teologie, la catedra de Teologia fundamentală, Dogmatica specială și Simbolică.

6. Economul Alexandru Mironescu, doctor în teologie, la catedra de Morală creștină.

7. Dr. Dragomir Demetrescu, doctor în teologie, la catedra de Istoria bisericească universală și Istoria Bisericii romîne.

8. Dr. B. Cireșeanu, doctor în teologie, la catedra de Teologia practică, Omiletică, Liturgică, Pastorală și Catehetică.

102. Dosar nr. 9 (1891), nr. 101, ieșire.

Acei din domniile profesori însă, care ocupă și o altă catedră în învățămîntul secundar, să fie îndatoriți de a demisiona de la această din urmă catedră, rămî-
nînd numai profesori ai Facultății de teologie.

p. MINISTRU, V. Arion

Cap Divisie, Lascăr¹⁰³).

În acest chip, la sfîrșitul lunii ianuarie 1892, Facultatea și slujitorii săi erau recunoscuți și intrau astfel în cea mai deplină legalitate, după 32 de ani de strădanie, începute la 1860 și susținute de ierarhii și de oamănii de cultură ai Bisericii. Profesorii vor lucra de aci înainte cu mai mult elan, situația lor fiind acum consolidată.

Majoritatea lor erau doctori în teologie de la Facultatea din Cernăuți. Aceasta va face ca spiritul și amănuntele de organizare ale instituției cernăuțene să se transpună inevitabil și în chip din ce în ce mai accentuat la Facultatea bucureșteană.

S-ar putea socoti deci că sîntem în prima fază de consolidare a Facultății de teologie din București. Și aici vom introduce date noi asupra corpului profesoral, reproducînd mai jos autobiografiile celor numiți după 1898 și unele date complimentare privitoare la Al. Mironescu.

Profesorul Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU. — Născut la București la 6 august 1852. — *S t a r e a d i v î l ă*: căsătorit. Ocupă catedra de Istoria bisericească și a Bisericii române în baza titlurilor și a propunerilor, cu titlu provizoriu, numit cu ord. Ministerului nr. 2079 din 4 februarie 1892. — *S t u d i i l e* ce a făcut: Seminarul Central gradul I și al II-lea, anii 1867-74, Facultatea de teologie a Universității din Atena. Studii filosofice și pedagogice la Universitățile din München, Lipsca și Berlin. — *C e r t i f i c a t e ș i d i p l o m e* ce posedă: Certificatul Seminarului de gradul II cu nr. 1 din 26 iunie 1874; diploma de licență în teologie, nr. 459, din 24 ianuarie 1878, de la Universitatea din Atena. Diploma de doctor în teologie (honoris causa), nr. 4036, din 4 septembrie 1887, de la Universitatea din Atena; diploma de doctor în filosofie și litere, de la Universitatea din Lipsca, din 15 ianuarie 1891. — *F u n c ț i u n i* publice și catedre ce a ocupat în trecut: 1. profesor la Seminarul Veniamin din Iași; a) suplinitor 1878, septembrie 11, cu ord. nr. 8631, b) provizoriu, 1882, octombrie 20, ordinul nr. 15621, c) definitiv 1884, noiembrie 15, ord. nr. 13583. 2. Director al cancelariei Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, 1890, octombrie 11, ord. nr. 11.966. Ani de serviciu: 9 ani și 5 luni de la numirea provizorie în învățămînt; înția gradate. *S t u d i i* științifice sau literare ce a publicat: Comentarii la *Predica de pe Munte a Mîntuitorului*; Comentarii la *cele 12 Evanghelii a Patimilor Domnului*; *Dogmele și misteriiile religiunii creștine. Religiunea și știința*, meditațiuni filosofico-teologice, traduse și preucrate după I. Scalfuni cu D-I C. Erbiceanu. «Revista teologică», ziar eclisiastic septemînal, edat de la 1883-1887 împreună cu D-I C. Erbiceanu. *Climentos Alexandrenos, Logos pros elinas*, Disertațiune inaugurală pentru doctoratul în filosofie și litere, susținută la Universitatea din Lipsca.

23 martie 1891,

Doctor PIMEN GEORGESCU. — Născut la Provița de Sus, Prahova, în 1853, octombrie 24. Ocupă catedra de Teologia fundamentală, Dogmatica specială și Simbolica. În baza studiilor și proponimentelor. Provizoriu din 1892, ianuarie 31, cu nr. 1788, respectiv 23 decembrie 1886, cu nr. 18.357. — *S t u d i i*: Seminarul inferior și superior și Facultatea de teologie de la Facultatea din Cernăuți. *D i p l o m e*: Atestatul Seminarului Central din București, nr. 146, din 11 septembrie 1880, diploma de doctor în teologie, eliberată de Universitatea din Cernăuți, autenticată de Președintele Ducatu'ui Bucovinei, cu nr. 15.681 din 1887 și de Ministerul Cultelor și Instrucției Publice din Viena, nr. 296 din 3 aprilie 1888. *F u n c ț i i*: Predicator al Catedra'ei Mitropoliei din București. *S c r i e r i*: *In-*

103. Dosar nr. 10 (1892), legat și nenumerotat.

vătamintul religios din țara noastră (tratat), publicat în ziarul «Amvonul», cum și alte articole, discursuri la diferite ocaziuni, publicate în revista «Biserica Ortodoxă». Cavaler al Ordinului Coroana României.

17 martie 1892.

Profesor ALEXANDRU MIRONESCU. — **F u n c ț i i**: Director al Internatului Facultății de teologie din Capitală. Numit cu nr. 12.998 din 4 octombrie 1888. — **S c r i e r i**: *Memoriu asupra Facultății de Teologie*, 1887; 2. *Viața modernă în raporturile ei cu religiunea și Biserica*, 1890; 3. Diverse articole teologice, predici și bibliografii, publicate în revista «Biserica Ortodoxă Română» pe anii 1886-90, precum și în ziarul bisericesc «Amvonul», pe anul 1891.

17 martie 1892.

Dr. BADEA-CIREȘEANU. — Născut la Spineni-Olt, la 16 mai 1859. Necăsătorit. Ocupă catedra de Teologie practică în virtutea titlului și a proponimentelor. Provizoriu cu Decret nr. 267 din 28 ianuarie 1892 și Decret Minister nr. 1790 din 30 ianuarie 1892. — **S t u d i i**: Cursurile pedagogice la Școala normală a Societății, Seminarul de Argeș, cursul superior Seminarul Central, Facultatea teologică a Universității din Cernăuți. — **D i p l o m e**: Certificatul direcțiunii Școlii Normale a Societății, nr. 148 din 1882; certificatul direcției Seminarului de Argeș, nr. 927 din 25 septembrie 1878; certificatul direcției Seminarului Central din București, nr. 264 din 29 septembrie 1882. Diploma de doctor în teologie de la Universitatea din Cernăuți, din 15 ianuarie 1891. — **F u n c ț i i**: Șef pedagog la Seminarul din Curtea de Argeș, numit în anul 1884, ianuarie 31, cu adresa nr. 911, profesor de caligrafie și desemn la Seminarul din Curtea de Argeș, 1884, septembrie 19, nr. ordinului 10.289. Ani de serviciu: Opt ani și opt luni. Prima gradatie de vechime de la Argeș. — **S c r i e r i**: Predici și alte tratate teologice.

17 martie 1892.

Dr. IOAN CORNOIU. — Născut la Tîrgu-Jiu, 1861, septembrie 16, laic, ocupă catedra de Enciclopedia științelor teologice, Exegeza Testamentului Nou, în virtutea titlului și proponimentelor, provizoriu 31 ianuarie 1892, ord. nr. 1787, seria A. — **S t u d i i**: Cursul primar în Tg.-Jiu, cursul de 7 clase seminariale în Rîmnicul Vîlcea și București, Facultatea teologică de la Universitatea din Cernăuți. — **D i p l o m e**: Atestatul Seminarului Central nr. 34, din 12 septembrie 1880, Diploma de doctor în teologie de la Universitatea din Cernăuți, din 15 martie 1885, autentificată de guvernul țării Bucovinei sub nr. 15.681/87 și de Ministerul Instrucției din Viena sub nr. 926/88. — **F u n c ț i i**: Director al Sîntei Mitropolii a Ungrovlahiei, 1892, ianuarie 31, nr. ord. 1787; mai mulți ani director al cancelariei Sfîntului Sinod; pînă la numirea provizorie a funcționat la Facultatea de Teologie din București 7 ani ca supînitor. — **S c r i e r i**: Mai multe scrieri științifico-literare, pînă acum numai în manuscris.

17 martie 1892¹⁰⁴).

Mersul Facultății urmează normal cu această nouă echipă, compusă din 8 profesori. Astfel, la 15 februarie Mitropolitul Iosif Gheorghian amintește Decanatului că trebuie suspendate cursurile cu începerea postului, «directorul internatului... să meargă regulat cu studenții la biserică, în scopul arătat». Adunarea studenților, în ședința de la 20 februarie face un memoriu prin care cere să se reducă la 3 ani cursurile Facultății, «avîndu-se în vedere marile dificultăți ce studenții teologi întîmpină». Consiliul profesoral, către care se îndreaptă acest memoriu, «amîna cestiunea»¹⁰⁵), și pe bună dreptate. La 19 iunie 1892, T. Gliga, licențiat de la Academia din Kiev, înaintează diploma spre vizare și recunoaștere. În cursul vacanței, la 10 august 1892, Decanatul primește din partea fostului decan și profesor, la această dată episcop de Rîmnic, Ghenadie Enăceanu, un dar, primul din cele ce vor urma, ceea ce arată continuul interes ce purta instituției încă plăpînde. Iată ce scrie dînsul:

104. Toate datele bio-bibliografice sînt cuprinse în dosarul nr. 10 (1892).

105. Dosar nr. 10 (1892), legat și numerotat.

Prea Sfințite,

Adunînd din eparhia noastră mai multe cărți bisericești vechi, care interesează Istoria literaturii noastre românești și formînd o bibliotecă specială pentru asemenea cărți în această Sîntă Episcopie, cu onoare vă înaintez un număr din aceste cărți, care se văd înscrise pe alăturata listă, spre a se depune în Biblioteca acei Facultăți.

Primiți, Vă rog, Prea Sfințite, ale noastre întru Hristos frățești îmbrățișări.

Episcop, *Ghenadie*

Șef Cancel., *Gheorghe Gibescu*¹⁰⁶).

Decanul pune această apostilă: «Se va răspunde P.S. Episcop că Facultatea primește donațiunea cu mulțumire».

Iată în ce consta donația:

LISTA de cărțile destinate pentru Biblioteca Facultății de Teologie din București.

nr. crt.	Numirea cărții	anul editării	nr. crt.	Numirea cărții	anul editării
1.	Una Evanghelie	1682	19.	Una Liturghie	1733
2.	" "	1693	20.	" "	1767
3.	" "	1697	21.	" "	1813
4.	" "	1723	22.	Molitfe nic	1768
5.	" "	1746	23.	" "	1793
6.	" "	1748	24.	Octoich	1763
7.	" "	1760	25.	" "	1776
8.	" "	1775	26.	Un Penticostar	1743
9.	" "	1784	27.	" "	1767
10.	" "	1794	28.	" "	1785
11.	Cazanie	1768	29.	Un Apostol	1683
12.	" "	1781	30.	" "	1704
13.	" "	1792	31.	" "	1747
14.	Triod	1731	32.	" "	1774
15.	" "	1777	33.	" "	1784
16.	" "	1781	34.	" "	1794
17.	Antologhion	1737	35.	Noul Testament	1703
18.	" "	1786			

Șeful Cancelariei Episcopiei Rîmnic,
Arhid. G. I. Gibescu

La 14 ianuarie 1891 se aduceau mulțumiri Librăriei Socec pentru cărțile trimise Facultății.

ANUL UNIVERSITAR 1892-1893

Printre studenții viitorului an academic se anunță și ardeleanul Ioan Eugen Láslo, absolvent al liceului din Brașov, cît și D. Voniga, «teolog absolut».

Toamna anului 1892 ridică problema prezenței profesorilor, în general, la cursuri. O adresă circulară iscălită de Virgil Arion, dată la 21 octombrie 1892, arăta că «una din plăgile învățămîntului nostru este lipsa membrilor corpului didactic de la cursuri, și intrarea lor după ora regulamentară, ceea ce de fapt echivalează cu lipsa. Faimosul sfert academic se consideră ca o absență». «Nici un examen și nici un concurs nu se va pune în orele de cursuri», adăuga a doua circulară adresată de data aceasta numai către Facultăți și iscălită de însuși ministrul Tache Io-

106. Ibidem.

nescu, la 3 noiembrie 1892. Se vede că lumea dăscălească lăsa de dorit din punctul de vedere al exactității profesionale. La 4 februarie 1893 se alege decan Dr. N. Nitzulescu, conform art. 277 din Legea Instrucției Publice¹⁰⁷). El este votat de 6 profesori, căci Ioan Cornoiu și Gherasim Piteșteanu, fostul decan, lipsesc. La 11 februarie arhimandritul Stelian Barbu dăruiește Bibliotecii «un Pidalion legat și un manuscript de conținut moral, de la 1797».

În lipsă de secretar, însuși decanul Nitzulescu scrie adresele. El cere să se publice în Monitorul Oficial donațiile făcute. Îmbunătățiri materiale vin treptat-treptat. Astfel, la 7 aprilie se comunică Decanatului că în viitorul buget s-au prevăzut gradațiile a trei profesori, iar la Internatul teologic, un bucătar, ceea ce însemnează că pînă la această dată nu exista nici unul, iar pentru «îmbăiat», 400 lei. În capul Universității, ca Rector, vine Titu Maiorescu. Meticulos, el cere Decanatului ca, potrivit art. 298 din Legea Instrucțiunii, să arate «observările ce le crede de făcut asupra stării Facultății în capul căreia vă aflați și mai ales asupra îmbunătățirilor ce le credeți indicate, întrucît realizarea lor reclamă intervenția Ministerului»¹⁰⁸). La această invitație, decanul Nitzulescu convoacă consiliul profesoral și, în urma discuțiilor făcute, se trimite drept răspuns următoarea adresă, care înfățișează în chip fidel starea Facultății și formulează dorințele de mai bine ale corpului profesoral de atunci:

Nr. 56, mai 31/93.

Domnului Rector al Universității,

Luînd cunoștință de cuprinsul adresei Dvs. sub nr. 63 din 12 aprilie anul curent, consultîndu-ne și discutînd împreună cu colegii mei de la această Facultate asupra îmbunătățirilor posibile de introdus în mersul ei, am onoarea a vă aduce la cunoștință cele ce urmează:

1. A se recunoaște prin lege Facultatea de teologie ca persoană morală, spre a putea primi donațiuni și legate. Acest desiderat ne este dictat pe de o parte de solitudinea ce trebuie să avem d'a vedea această Facultate în viitor, dispunînd de o avuție materială proprie a ei, cu care să fie în stare a-și asigura un progres mai repede și o dezvoltare cît mai întinsă, în același timp a cădea cît mai puțin în sarcina Statului; iar pe de alta, de promisiunile certe ale unor persoane binevoitoare d'a înzestra, după putință, Facultatea de teologie cu o parte din avutul lor.

2. A se propune toate studiile teologice în timp de 3 ani numai, rămînînd anul al IV-lea pentru examenele generale și de licență; în consecință, modificarea Regulamentului actual al Facultății.

3. A se mări la Internatul Facultății numărul burselor pînă la 40 cel puțin.

4. A se prevedea anual cîte 1.000 de lei pentru cumpărarea de cărți, harte și material de studii, după cum se va crede necesar.

5. A se prevedea anual cîte o mie de lei pentru premiarea elaboratelor scrise de studenți asupra diferitelor discipline teologice.

6. A se îndreptăți studenții Facultății de teologie ca să depună examene și la Facultatea de litere și filozofie, unde sunt obligați prin Regulament a urma cursurile.

Toate propunerile acestea crezîndu-le de un folos indiscutabil din orice punct de vedere ar fi privite, vă rog, Domnule Rector, ca apreciîndu-le, să binevoiți a interveni, unde e de drept, și a face ca să fie prin autoritatea Dvs. traduse în fapt. Cu această ocaziune, primiți, vă rog, asigurarea prea distinsei mele considerațiuni¹⁰⁹).

107. Dosar nr. 3 (12), 1893, pag. 13.

108. Dosar nr. 3 (12), (1893), p. 30.

109. Dosar nr. 3 (12), 1893), p. 33.

Propunerile erau foarte judicioase și de o necesitate urgentă. Cererile privitoare la Internatul Facultății fuseseră formulate mai ales de Icon. Al. Mironescu, care într-o adresă trimisă la 8 martie 1893 ne înfățișează situația acestuia, «care exista numai după dispoziții bugetare». Și aici documentele sînt lămuritoare asupra începutului anexei indispensabile a Facultății. Iată ce se pune directorul Internatului:

Domnule Decan,

La adresa Domniei Voastre nr. 35 din 7 a.c., respectuos aduc la cunoștință că pentru Internatul acestei Facultăți ce am onoarea a dirige, sunt prevăzute prin buget 20 burse. Fiecare bursier are un leu pe zi pentru hrană și 200 lei pe an pentru îmbrăcăminte. Afară de acestea s-a mai prevăzut în bugetul anului curgător o sumă de nouă sute lei pentru spălatul și trei sute lei pentru îmbăiatul elevilor. Actualmente sunt două burse vacante în internat, anume pentru anul I și anul III. Iar numele studenților bursieri sunt:

ANUL I:	ANUL II:	ANUL III:	ANUL IV:
Predeanu Vasile	Petrescu Toma	Mateescu Vas.	Chirica Gheorghe
Păsculescu Nec.	Săndulescu Const.	Moruzi Ion	Popa Constantin
Alexandrescu Mand.	Costescu Chiru	Constantin N.	Popescu D. Brăila
Pr. Maxim Gheorghe	Mangîru Badea	Popescu D. Rosiori	
	Tănăsescu Nec.		
	Stănescu Petru		
	Popescu Ion		

Am intervenit de repetite ori la Onor. Minister ca să acorde o sumă în scopul procurării de cărți pentru usul elevilor, care cum se știe sunt în mare parte lipsiți de mijloace. De altfel și sumele acordate actua mente pentru material, au trebuință a mai fi sporite.

De asemenea e necesar, și în această privință nu lipsesc de a solicita și concursul Domniei Voastre, ca în noua lege ce se așteaptă asupra Instrucțiunii, să se prevadă și Internatul acestei Facultăți, spre a nu mai ființa ca pînă acum numai după dispoziții bugetare. Utilitatea lui pentru înaintarea învățămîntului teologic superior este tot așa de invederată, ca și a altor internate pentru celelalte ramuri ale învățămîntului superior din țara noastră.

Aceste înștiințări avînd a vă comunica, vă rog a primi, Domnule Decan, încredințarea distinsei mele considerațiuni.

Director, *Icon. Al. Mironescu* ¹¹⁰⁾.

La 16 iunie același an, ministrul Tache Ionescu invita, în conformitate cu art. 20 al. 6 din legea asupra clerului mirean și seminariilor, pe toți profesorii ca la 23 iunie ora 9 p.m., să se strîngă «spre a se consfătuți în privința programului seminariilor». Facultatea căpătase prestigiul unui corp constituit și competente, cu atît mai mult cu cît profesorul Ion Cornoiu era directorul învățămîntului din Minister ¹¹¹⁾.

ANUL UNIVERSITAR 1893-1894

În toamna acestui an, 1893, sosesc tinerii care învățaseră la Kiev și cer echivalarea diplomelor lor, ceea ce va da loc la ample discuții. Astfel, în ședința din 17 septembrie, consiliul, cu excepția profesorului C. Erbițeanu, echivalează diplomele candidaților N. Filip, T. Gliga și Constantin Nazarie cu absolența, nu cu licența în Teologie ¹¹²⁾. Se răspunde Ministe-

110. Dosar nr. 3 (12), (1893), f. la 200.

111. Ibidem, p. 89 și 93.

112. Dosar nr. 5 (18), (1894), proces verbal nr. 106.

rului că totdeodată s-a pus în dezbaterea consiliului profesoral al Facultății redactarea unui regulament privitor la vizarea diplomelor de teologie eliberate de Facultățile străine, lucru pe care autoritatea tutelară îl ceruse în două rînduri. Noul Mitropolit Primat, Ghenadie Petrescu (1893-96), care a dovedit, cum știm, deosebită simpatie și mult interes pentru noua instituție bisericească, comunica Decanatului că a dispuns, după cererea studenților, «să li se dea pentru înavușirea bibliotecii studenților cîte un rînd din cărțile imprimate în Tipografia cărților bisericești»¹¹³). Director al Cancelariei Mitropoliei era la această dată, 9 noiembrie, Calistrat, ca la 17 să găsim pe profesorul Badea Cireșeanu. Societatea studenților devenea din ce în ce mai activă. Pentru dînsa se cerea Rectoratului să pună la dispoziție sala Facultății joi și sîmbătă seara, «cînd vor avea loc conferințele». Pînă la data la care am ajuns cu expunerea existenței Facultății noastre, constatăm că ea încă nu avea un secretar. Adresele erau scrise de decan sau de profesorii cu mai multă ușurință la scris, cum era Al. Mironescu Constantin Erbiceanu cu literele sale lăbărțate și mai apoi Badea Cireșeanu, care era un maestru la caligrafie. N. Nitzulescu, nu avea deloc această dexteritate și de aceea, ca decan, ceru, odată cu fondurile pentru materiale, și diurnă pentru un secretar, prin următoarea adresă:

Onor. Minister de Culte și Instrucțiune Publică,

De la înființarea Facultății de teologie și pînă acum, decanul a întîmpinat foarte des cu propriile sale mijloace cheltuielile pentru imprimate și alte lucrări trebuincioase cancelariei sale.

Lucrările de cancelarie, precum: înscrierea studenților, înregistrarea diferitelor hîrtii, conceptarea și transcrierea adreselor și corespondența cu autoritățile a făcut-o totdeauna decanul însuși.

Cred că este timpul ca pe de o parte să se prevadă în bugetul viitor o anumită sumă pentru Decanatul acestei Facultăți spre întîmpinarea cheltuielilor de imprimate, registre, etc., iar pe de alta, o diurnă pentru un secretar care să lucreze sub inspecțiunea decanului.

Primiți...¹¹⁴).

În urma recunoașterii legale a Facultății, la 3/15 iulie 1890, salariul unui profesor se ridica la 500 lei, respectiv 450 cu reținerile legale. Aceleași apunamente le găsim și la 1 ianuarie 1893, de la care dată însă încep să se plătească și gradațiile.

ANUL UNIVERSITAR 1894-1895

La 12 ianuarie Ministerul a trimis Decanului 10 exemplare din Regulamentul Facultății, sancționat prin Înaltul Decret nr. 4202, din 10 decembrie 1893. Dorința exprimată cu cîteva luni mai înainte, ca Facultatea să fie recunoscută prin lege ca persoană morală, este din nou formulată. Această cerere devenea urgentă, cu atît mai mult cu cît donația făcută de evlavioasa doamnă Maria Gh. Schiopescu, urma să intre în patrimoniul Facultății. Iată ce scrie decanul, prin adresa nr. 13, din 1894, februarie 4:

Domnule Ministru,

În raportul ce am avut onoarea a face la 31 mai 1893 Domnului Rector al Universității, conform art. 285 și 290 din Legea Instrucțiunii publice, avînd de temei prescriptul verbal al Consiliului Facultății, între altele am exprimat și dorința

113. Dosar nr. 3 (12), (1893), p. 139.

114. Dosar nr. 3 (12), (1893), pag. 156.

ca să mijlocească către Domnia Voastră pentru ca Facultatea teologică să fie recunoscută prin anume lege ca persoană morală, spre a putea primi donațiuni și legate.

Acest deziderat mi-a fost inspirat pe de o parte de solitudinea ce trebuie să avem a vedea această Facultate în viitor, dispunând de avuție materială proprie a ei, cu care să fie în stare a-și asigura un progres mai repede și o dezvoltare cât mai întinsă, în același timp a cădea cât mai puțin în sarcina Statului, iar pe de altă parte de promisiunile sigure ale unor persoane binevoitoare a înzestra după putință Facultatea de teologie cu o parte din avutul lor.

Cît de binefăcătoare este pozițiunea legală a unei instituții de instrucțiune, ne arată exemplele de generozitate ale unor persoane care au înzestrat în timpul din urmă prin donațiuni și legate școala normală pentru învățătura poporului român, din momentul ce aceasta a fost recunoscută ca persoană morală.

În starea de astăzi, Facultatea teologică nu poate primi direct nici donațiuni, nici legate, pentru că ea nu este persoană morală; deoarece nici legea Instrucțiunii publice nu recunoaște Facultăților calitatea de persoană morală, nici aceea a Facultății teologice posterioară și care o asimilează celorlalte Facultăți, nu prevede calitatea ei de persoană morală. Mai adaug că, Codicele civil pus în aplicare la 1 decembrie 1865 nu recunoaște ca persoană morală decît pe cele existente atunci și că, prin urmare, orice instituțiune publică ca să poată avea acest caracter, trebuie să fie recunoscută spre acest finit prin o anume lege; știut fiind că donațiunile și legatele nu sînt valabile decît numai între persoane capabile de a da și a primi.

Chiar Domnia Voastră, Domnule Ministru, prin Legea clerului ați simțit această cerință a legii și de aceea ați prevăzut că fiecare biserică parohială este persoană morală.

În vederea acestor considerente pe care Domnia Voastră le veți corobora prin agerimea și pătrunderea minții de care sunteți înzestrat, vă rog respectuos și în interesul Facultății de teologie să binevoiți a face cît mai curînd și chiar în sesiunea actuală a Corpurilor legiuitoare, ca Facultatea de teologie să fie recunoscută prin anume lege, ca persoană morală sau juridică.

Primiți, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea prea distinsei mele considerațiuni» 115).

Între timp, Ușa Schiopescu și membrii familiei sale făcuseră o donație însemnată Facultății, în scopul zidirii unei clădiri speciale pentru Internat. Ca urmare, la 19 octombrie consiliul ia măsuri în vederea parastasului ce urmează a se face la 27 cor. pentru pomenirea donatorilor Schiopescu. Cursurile începeau la 20 octombrie, după vechiul orar. La 1 noiembrie, decanul comunica directorului Internatului ceea ce trebuie să facă cu o sută de lei dați de Rectorat din fondul Beni-Baici pentru cumpărarea de cărți. Iată ce se recomandă:

Nr. 84, noiembrie 1.

Directorului Internatului de Teologie,

Domnul Rector al Universității ne-a pus la dispozițiune lei o sută d'n fondul Beni-Baici pentru a cumpăra cărți și a le distribui la studenții Facultății noastre, pe care-i voi crede mai meritoși și lipsiți de mijloace. Meritoși sînt aproape toți și lipsiți de mijloace asemenea, după cum toți știm. Fiindu-mi deci cu greu a face distincțiune între dînșii, am crezut de cuviință a procura pentru bibliotecă lor, de care nu numai internii, dar și externii se pot folosi, următoarele cărți:

1. Gramatica limbii ebraice, de care toți au trebuință și anume 10 esemplare, exemplarul costînd lei 6 și legatul	
1, în total lei	70
2. Lexiconul hebreo-atin de Gesenius, legat, foarte necesar pentru a studia limba ebraică, procurîndu-l cu lei	25
3. Un esemplar Compendiu de Istoria bisericească, legat, lei	5
Total deci, lei	100

Aceste cărți veți binevoi a le depune în Biblioteca studenților din Internat, spre a se folosi în studiu fiecare din ei, fiind toți lipsiți de mijloace, spre a și le procura.

Primiți.. 116).

La 23 februarie, Mitropolitul Ghenadie cere suspendarea cursurilor «conform usului», pentru îndeplinirea îndatoririlor religioase ale studenților. Același lucru se cerea și Ministerului, care aproba suspendarea lecțiilor în săptămîna I a Postului Mare. La 21 martie 1894, Decanatul cerea Ministerului să numească suplinitor la catedra de Limba ebraică, pînă la ocuparea prin concurs, rămasă vacantă prin alegerea și investirea ca episcop al Argeșului a P. S. Sale Păr. Gherasim Timuș 117).

Ministerul răspunde fără zăbavă, numindu-l pe însuși decanul N. Nitzulescu 118).

În vederea întocmirii noului buget și provocată de adresa Ministerului, Facultatea răspunde la 13 mai cu următoarele cerințe deosebit de modeste:

Nr. 53, mai 13, 1894.

Ministerul Instrucțiunii Publice,

Conformîndu-mă adresei Dvs. sub nr. 2894, seria B, din 9 a.c., am onoarea a vă face cunoscut: Dîntre profesorii acestei Facultăți nu este nici unul care să împlinească vreun termen de graduație ca 1 aprilie 1895.

În ceea ce privește îmbunătățirile de adus pentru bunul mers al acestei Facultăți, am onoarea a vă ruga să binevoiți a prevedea în bugetul pe anul 1895/96:

1. O sumă anuală de lei una mie pentru cumpărare de cărți, harte și material de studiu, după cum se va crede necesar de către profesorii Facultății. Desiderat exprimat de consiliul profesoral încă dîn anul espiat.

2. Una mie lei pentru premiarea elaboretelor scrise de studenți, asupra diferitelor discipline teologice.

3. O d'urnă de 60 lei lunar pentru un secretar la această Facultate, precum și o sumă de 50 lei anual pentru cancelarie» 119).

La 13 mai Decanatul mai cerea Ministerului să pună la dispoziția directorului Internatului Ic. Alex. Mironescu suma convenită «pentru facerea unui parastas repausaților familiei Mariei Gh. Schiopescu». Această cerere era conformă cu actul de donație făcut Internatului Facultății, prin care «colegiul profesorilor era obligat a face la Moșii de vară, la Sf. Dumitru și la Moșii de iarnă cîte un parastas» 120).

Situațiunea școlară a Facultății reisesse clar din următoarea dare de seamă către Rectorat:

Nr. 67, 1894, septembrie 15.

Către Rectoratul Universității,

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că numărul studenților care s-au înscris în anul școlar espiat 93/94 la această Facultate este în total de 55. Din aceștia au depus esamenele complete de anul I, la iunie, 19, iar 15 au depus esamene numai la unele studii, rămînînd a completa esamenele lor în sesiunea curentă de la 15-30 septembrie. Din numărul total al celor înscriși anul trecut, 21 n-au depus nici un examen. Total deci 55, cei înscriși în anul trecut școlar. În anul școlar

116. Dosar nr. 3 (12), 1893, pag. 137.

117. Dosar nr. 4 (17), 1894, pag. 16.

118. Ibidem, pag. 63.

119. Dosar nr. 4 (17), 1894, pag. 74.

120. Dosar nr. 4 (17), 1894, pag. 73.

1892/93 s-au înscris 17. Din aceștia un număr de 5 au dat esamene de anul al doilea și deci dar sunt promovați în anul al treilea. Iar 4 au esamene numai de anul I. 8 din cei înscriși și atunci n-au depus nici un examen. Deci dar numărul total al studenților din anul al II-lea și al III-lea este de 72, la care se mai poate adăoga un număr de 10 minimum, înscriși de mai înainte și care urmează și acum. Deci dar, aproximativ un număr de 82 afară de cei care se vor mai înscrie în anul acesta școlar.

La finele anului școlar curent au absolvit cursul Facultății numai 4 studenți din numărul de 23 înscriși în anul școlar 1891/92. Iar 3 dintre dinșii n-au completat esamenele la toate materiile, iar 16 n-au depus nici un examen. În cursul anului școlar s-au prezentat la esamenele generale pentru licență 20, dintre care 2 au fost respinși.

La examenul pentru obținerea titlului de licențiat în teologie s-au prezentat 4 candidați, care au și fost proclamați cu gradul de licențiați. (Se dau numele lor și titlurile lucrărilor respective).

1. În ceea ce privește donațiile Facultății de teologie, am onoare a vă supune la cunoștință, Domnule Rector:

1. Facultății de teologie i s-a promis chiar de la întemeierea ei un fond de 30.000 lei de către P.S.S. Episcop de Argeș, D.D. Ghenadie, dar pe care Facultatea nu l-a primit nici până în ziua de astăzi; probabil pentru cuvântul că ea nu e constituită în persoană juridică, ceea ce am avut onoarea a vă notifica în anul precedent și a vă ruga să mijlociți recunoașterea ei ca persoană juridică, ceea ce vă rog și de astă dată.

În cursul anului școlar trecut, I.P.S. Mitropolit Primat, D.D. Ghenadie a făcut cunoscut acestei Facultăți, prin adresa nr. 2385, din 20 noiembrie 1893, că I.P.S.S., cu ocazia zilei onomastice (miercuri 17 noiembrie) a oferit 5 burse de câte 500 lei fiecare, pentru Facultatea de teologie, cerînd consiliului Facultății a stabili condițiunile de admisibilitate la acele burse. Consiliul a chibzuit cele de cuviință și a recomandat I.P.S. Mitropolitului Primat D.D. Ghenadie patru studenți preoți și diaconi. Care va fi fost însă rezultatul acestei recomandări, Decanatul și consiliul profesoral n-are nici a cunoștință.

Tot în cursul anului școlar 1893/94 s-a făcut cunoscut Decanatului de către P.S.S. Episcop de Rimnic și Nouul Severin, D.D. Ghenadie, prin adresa nr. 2476 din 9 decembrie 1893, că P.S. Sa pune la dispozițiunea consiliului profesoral al Facultății de teologie o bursă anuală de 500 lei, care se va da unuia din studenții noștri ai Facultății. P.S. Sa a și depus această sumă la Decanat, din care s-a dat deja 200 lei pentru patru luni de zile, studentului Ion Perian, desemnat de însuși P.S. Sa.

Bursierii Facultății au fost în anul școlar 1893/94 în număr de 20. Ei sunt întreținuți în Internatul teologic cu spese Ministerului Cultelor și Instrucției Publice. Afară din țară Facultatea nu are pînă acum nici un stipendist. Dintre romînii supuși streini care s-au înscris la această Facultate și în parte au și urmat pînă acum sunt numai 2 și anume: unul din Comitatul Aradu'ui, comuna Seleuș și altul din județul Hunedoara, comuna Deva.

Aceste lămuriri aducîndu-le la cunoștința Dvs., am onoare.. 121).

Cu începerea noului an universitar 1894/95 se produce o schimbare în ordinea catedrelor. De la 1 octombrie Patrologia și Istoria dogmelor devine vacantă prin trecerea titularului ei, N. Nitzulescu, la catedra de Limbă ebraică, Arheologia biblică, Introducerea în Vechiul Testament și Exegesa. La 1 noiembrie urma să se țină concurs, pînă atunci suplinind-o fostul titular N. Nitzulescu. La 31 octombrie, Ministerul comunica Decanatu'ui comisia instituită pentru concursul publicat în Monitorul Oficial din 7 iulie 1894 pentru ocuparea catedrei de Istoria dogmelor și Patrologie, alcătuită din N. Nitzulescu, președinte, și profesorii Badea Cireșeanu, Alexandru Mironescu și C. Erbiceanu, «ca membri ieșiți la sorți», iar profesorii I. Cornoiu și I. Crăciunescu, ca membri delegați din partea Ministerului. Este primul concurs care urma să se țină la această Facultate. Lucrurile

nu merg, și la 15 noiembrie este numit președinte C. Erbiceanu, iar locul lui Alex. Mironescu îl ia Pimen Georgescu¹²²). Motivul constă în obiecțiunea ridicată de N. Nitzulescu, că C. Chiricescu, unicul aspirant anunțat, nu are «absolvirea învățăturilor de liceu». Este începutul lungilor și oțioaselor discuții ce s-au făcut și au continuat multă vreme ori de câte ori se iveau concursuri la Universitățile românești. Motivul lui Nitzulescu era respins de restul comisiei, care afirma că atestatul de 7 clase seminariale este echivalent cu absolvirea învățământului de liceu. Și totuși Ministerul amână concursul, dar recunoaște «atestatul de absolvire al unui seminar complet ca echivalent cu absolvirea învățăturilor de liceu».

La 17 noiembrie apare printre candidați și Protopresbiterul Simion Popescu, fostul profesor suplinitor la aceeași Facultate¹²³). La 12 noiembrie decanul (N. Nitzulescu) refuză să prezideze «un juriu examinator care de la început a pornit un lucru afară din lege». Erau șicane care nu merită să fie comentate mai mult. La 5 decembrie 1894 Ministerul comunică Decanatului că «D-l Dr. Constantin Chirișescu, în urma concursului depus, s-a numit pe ziua de 5 decembrie a. c., profesor cu titlul provizoriu la Catedra de Istoria dogmelor și Patrologie»¹²⁴). Este primul profesor care intră prin concurs la această Facultate.

Biblioteca Facultății n-a fost uitată în epoca aceasta a întemeierii. Astfel, profesorul Ion Cornoiu, care era director în Minister, comunica Decanatului la 24 octombrie, că înaintează 28 de cărți grecești și slavonești, notate pe o listă alăturată. Din aceasta se constată că aceste tipări-turi fuseseră ridicate de la mănăstirea Răchitoasa, județul Tecuci, de către C. Bilciurescu, autorul unei lucrări sumare asupra mai multor mănăstiri din țară. Din lista menționată se constată că erau tipări-turi grecești imprimare la Veneția, în special Mineiele, iar altele slavone, de la Lwow, cât și șase manuscrise slavonești¹²⁵).

O veche și laudabilă dorință a profesorilor Facultății a fost și aceea de a asigura burse în străinătate pentru studenții meritoși. În acest scop, consiliul a făcut adesea intervenții către autoritățile de resort. Ca răspuns, vedem cum, la 29 octombrie 1894, Ministerul invită 5 profesori să ia parte ca membri în comisia examinatoare pentru ocuparea unei stipendii spre a studia teologia din fondul Iosif Niculescu, sub președinția profesorului C. Disescu, viitorul ministru al Cultelor, pe atunci membru în Consiliul permanent. Condițiile de admisibilitate se publicaseră în Monitorul Oficial nr. 86, din 19 iulie 1894 și nr. 161, din 22 octombrie a. c.¹²⁶). Din inițiativa decanului N. Nitzulescu se trimite Ministerului la 5 noiembrie 1894 «un conspect cuprinzător de toți pe care Facultatea i-a creat licențiați în teologie pînă acum». Statistica este interesantă, și de aceea o dăm aici, fără a trece însă «și cu câte bile și ce fel a fost anume fiecare calificat», lucru pe care-l făcea decanul respectiv.

122. Dosar nr. 4 (17), 1894, foi volante.

123. Foi volante în dosarul nr. 4 (17), 1894.

124. Dosar nr. 4 (17), 1894, pag. 163.

125. Ibidem, pag. 145, 169, 170.

126. Dosar nr. 4 (17), 1894, pag. 151.

T A B E L A

de toți pe care Facultatea de teologie i-a proclamat licențiați în Teologie.

1. 1889 oct. 20, Ioan Popescu	10. 1892 mart. 27, Pr. Ioan Antonovici.
2. 1889 oct. 31, George G. Vîntu.	11. 1892 sept. 21, Gh. Protopopescu.
3. 1890 mart. 19, Dimitrie Boroianu.	12. 1892 oct. 2, Ec. N. Niculescu.
4. 1890 apr. 28, Mateiu Dobrescu.	13. 1893 mai 12, Vasile Rădeanu.
5. 1891 mai 5, Diac. Ioan Plevianu.	14. 1893 oct. 15, Ilie Bădulescu.
6. 1891 iun. 20, Dimitrie Stănescu.	15. 1893 oct. 16, Ioan Andreiu.
7. 1891 oct. 28, Constant. Bulgăreanu.	16. 1893 nov. 24, Diac. Șt. Georgescu.
8. 1891 oct. 31, Pr. Ioan Iordăchescu.	17. 1894 febr. 16, I. C. Popescu (Er-
9. 1892 mart. 23, Pr. George Gibescu.	biceni) ¹²⁷).

Așadar, aveam la 5 noiembrie 1894 17 licențiați, după 10 ani de activitate neîntreruptă a instituției noastre. Intre cei dinții se numără și fostul profesor D. Gh. Boroianu; al zecilea, în ordinea dată, vine viitorul episcop al Hușilor Iacov, pe atunci preot de mir.

În cursul acestor din urmă ani academici, Facultatea s-a bucurat de mai multe daruri, cum am mai amintit. Astfel, la 20 noiembrie 1893. Mitropolitul Primat Ghenadie comunică Decanatului că, cu prilejul onomasticeii sale, din ziua de miercuri 17 noiembrie, a oferit 5 burse a 500 lei fiecare, pentru studenții merițoși. Condițiile de primire le va stabili consiliul profesoral ¹²⁸). De reținut că director al Cancelariei era profesorul Badea Cireșeanu, care va fi contribuit cu ceva la acordarea acestor burse, de care au beneficiat mulți viitori clerici. Decanul invită corpul profesoral și studenții ca a doua zi, adică la 21 noiembrie, să fie prezenți în Palatul Sfintei Mitropolii, spre a mulțumi Înaltului Prelat «pentru această generoasă ofrandă». În același an, la 9 decembrie, episcopul Ghenadie al Rîmnicului împărtășea Decanului că pune la dispoziția consiliului o bursă anuală de 500 lei, «care se va da unuia din studenții merițuoși». Aceasta se va achita de mine, spune ierarhul, anual în două rate» ¹²⁹).

Arhiepiscopul fost profesor Gherasim Timuș, ajuns episcop al Argeșului, scria Decanatului la 10 ianuarie 1894: «Dorind ca Facultatea noastră să prospere și mai mult, m-am decis a oferi o bursă de 50 lei lunar unui student care ar proba că are aptitudini pentru scopul Facultății. Această bursă se va perpetua cât voi trăi, rezervîndu-mi dreptul de a designa însumi persoana» ¹³⁰).

Duminică 6 februarie, corpul profesoral mergea la episcopul Ghenadie al Rîmnicului spre a-i mulțumi pentru darul făcut. În chipul acesta, puterile Facultății creșteau din ce în ce mai mult.

Titu Maiorescu, Rectorul Universității, trimetea o circulară la 23 martie 1894, prin care arăta că, consiliul universitar în ședința sa de la 24 noiembrie 1893, a decis ca în viitorul anuar al Universității să fie cuprinsă și lista operelor publicate de profesorii universitari. Prin urmare, roagă pe fiecare profesor să trimită cât mai curînd lista publicațiilor făcute. Gîndul lui Maiorescu, care era și o chemare la emulație, nu și-a prea atins scopul. În anuarele Universității, care au pornit din inițiativa lui, în 1892, în calitate de Rector, nu găsim indicate operele profesorilor, care va fi numai o cucerire a timpurilor de mai tîrziu. În ceea ce privește lucrările profesoro-

127. Ibidem, pag. 154.

128. Dosar nr. 5 (18), 1894, nr. 223 înregistrare.

129. Ibidem, nr. 4 înregistrare.

130. Ibidem, nr. 12 înregistrare.

rilor Facultății noastre, avem sursă de informație, după cum am arătat, din însemnările ce ne vin încă din 1891, adică din epoca când se încerca să se definitiveze situația corpului didactic al instituției.

Constantin Erbiceanu, în calitate de Director al Tipografiei Cărților bisericești, trimitea în ianuarie 1895 tipăriturile acesteia pentru îmbogățirea Bibliotecii Facultății. Anul acesta este și data când profesorii Facultății trec din gradul de provizorat la definitivat. În acest scop, Ministerul comunica Decanatului că prin Înaltul Decret nr. 611 din 8 februarie 1895, s-au numit profesori cu titlu definitiv: I. Cornoiu, Badea Cireșeanu, Arhierul Pimen Georgescu, Arhierul At. Mironescu și Constantin Erbiceanu. La 14 februarie este definitivat și Dragomir Demetrescu¹³¹). La 27 aprilie consiliul formula, pentru prima oară, ca subiect în vederea căpătării premiului Hillel următoarea chestiune din Istoria Bisericii Române: **Organizarea ierarhiei Bisericii Române de la începutul secolului al XI-lea pînă la începutul sec. al XVII-lea.** Subiectul era cam pretențios. Profesorul de la Facultatea de științe D. Negreanu, botoșănean de origine, face Facultății o danie de 11 Mineie, un Triod și un Penticostar în grecește, un Pidalion de Neamț din 1844, a lui Teofilact tădmăcire, Epitome și un Chronograf de Neamț din 1836. Cărțile le primește Atanasie Mironescu, Directorul Internatului, căci Negreanu le oferea «pentru Biblioteca Internatului».

Către sfîrșitul acestui an se pune din nou problema echivalării diplomelor venite din străinătate.

Candidații care cereau echivalarea diplomelor, erau: Gherasim Safirin, viitorul episcop de Roman, licențiat în teologie de la Universitatea din Atena (1894); N. Filip, T. Ghica, Clement Bonteanu și Constantin Nazarie, candidați de la Academia din Kiev. Ge'oaasă de autoritatea ei, Facultatea se arată dîrză. Fiindcă opoziția era serioasă, candidații cerură, prin Ministrul Țării de la Petrograd, deslușiri complimentare pe care ei le căpătară și le prezentau în copie autorităților. Lămuririle sînt date la 23 octombrie 1893, de însuși Pobiedonostzeff procurorul general al Sf. Sinod al Bisericii Autocefale Ruse. Ministerul cere, Titu Maiorescu intervine, C. Chiricescu susține cererea arhimandritului Safirin împotriva hotărîrii decanului. Chestiunea devine din ce în ce mai iritantă. La 1 martie, Mitropolitul Ghenadie scrie Decanatului: «Asupra unui caz ivit zilele acestea în sînul consiliului profesoral, în privința unor drepturi pretinse de absolvenții Facultăților străine, vă rugăm a ne pune și pe noi în cunoștință»¹³²). În sfîrșit, consiliul profesoral, în ședința din 24 februarie 1895 hotărăște următoarele: «Se recunoaște că diplomele de candidat în teologie eliberate de Academia Spirituală din Kiev tinerilor care au studiat acolo, pînă azi 24 ianuarie 1895, sînt echivalente cu titlul de licențiat ce se conferă de Facultatea noastră teologică; iar de la această dată se vor observa dispozițiunile art. 273 din Legea asupra Instrucțiunii Publice din 1864 și Regulamentul ce se va elabora în proxima ședință a Consiliului Facultății noastre teologice, pe baza suscitatu'ui articol din lege». Cinci profesori sînt pentru această soluție, iar Nitzulescu și Dragomir Demetrescu cer să fie supuși unui examen prealabil. Ministerul aprobă la 17 martie părerea majorității, iar între timp, și anume în ședința din 2/14 martie 1895, se redactează «Regulamentul pentru recunoașterea titlurilor academice obținute la facultățile

131. Dosar nr. 4 (1895), pag. 87.

132. Dosar n. 5 (1895), pag. 55.

de teologie ortodoxe din străinătate. Regulamentul este foarte judicios alcătuit; nu are decît patru articole și se ocupă: Art. 1.—Cu studiile de bază pe care trebuie să le aibă candidatul: seminar sau bacalaureat, la înscriere, și foaia de înscriere și absolutoriu al Facultății respective. Pe baza acestora, conform art. 273 din Legea de la 1864, candidatul va da examen din ramurile principale ale teologiei, Exegetica, Istoria, Sistemica și Practica. Art. 2. — Magiștrii, licențiații și doctorii în teologie sînt ținuți a depune un examen oral asupra unui subiect care se va fixa de consiliul profesoral al Facultății din ramurile teologice enumerate mai sus. Art. 3. — Candidații în teologie de la Academii spirituale din Rusia, pe lîngă cele prescrise la literele a și b de sub articolul 1, sînt ținuți a prezenta tezele de candidați în traducere romînească, în manuscript sau imprimat, asupra unui subiect teologic, împreună cu recenziunile respective și apoi a depune un examen în scris și două examene orale din ramurile teologice amintite, după alegerea consiliului profesoral al Facultății. Art. 4. — Acest Regulament intră în vigoare de la 24 februarie 1895. În chipul acesta se va da satisfacție și celor din minoritate, care ceruseră examen, însă numai după ce trecuseră candidații care făcuseră cerere pînă la 24 februarie»¹³³). Ministerul dispune, la 12 iulie 1895, să fie vizate, adică echivalente diplomele luate înainte de 24 februarie. Aceasta în urma noilor șicane ridicate de Decanatul Facultății, care se văzu oarecum muștrat de Minister de felul cum înțelege să interpreteze măsurile luate¹³⁴). Ca urmare, se echivalează diploma de la Atena a Arhim. Safirin și aceea a lui Vespasian Erbiceanu de la Kiev. Mai puțin noroc a avut iconomul I. Severin, diplomat al Școlii de Inalte studii religioase din Paris¹³⁵).

Cursurile Facultății se apropiau de sfîrșit. Treburile de cancelarie se complicaseră și deci se îngreunaseră. Decanul nu mai putea să țină loc și de secretar și, de aceea, la 12 iunie 1895 ruga în scris pe Rectorul Universității să intervină către Minister, pentru a se acorda licențiatului Ștefan Eftimescu, care va fi și întîiul secretar al acestei Facultăți, pentru ostenala depusă în cancelaria acesteia încă de la începutul anului școlar 1894-95, o sumă cît va crede de cuviință, iar pe viitor a se face o diurnă de cel puțin 100 lei mensual¹³⁶).

Situația generală a Facultății pe anul universitar o arată Decanatul în chipul următor:

Nr. 213, 1895, iulie 7.

Domnului Rector al Universității din București.

In conformitate cu art. 290 din Legea asupra Instrucțiunii publice am onoarea vă supune la cunoștință starea și mersul acestei Facultăți pe anul școlar ce s-a fînit.

In anul școlar 1894/95 s-au înscris în anul I al Facultății 12 studenți. Din aceștia au depus examene complete, de anul I, 4 studenți. A rămas a depune examen la două studii, unul. N-au depus nici examen 7, 12 studenți

Dintre studenții anului II în număr de 54:

a) Au depus examene complete pentru toate studiile din anul al doilea , 16 studenți

133. Ibidem, pag. 65.

134. Dosar nr. 5, 1895, pag. 70-71.

135. Ibidem, pag. 68-72.

136. Dosar nr. 4, 1895, pag. 102.

b) Cu examene anuale incomplete	19 studenți
c) Fără nici un examen anual	19 studenți
	<u>54 studenți</u>
Dintre studenții anului III au depus examene complet	8 studenți
In total numărul studenților înscriși în anul școlar 1894/95 este de	74 studenți
Afară de aceștia au frecventat anul al doilea, alții anul III din cei înscriși mult mai dinainte dând un nu- măr de	10 studenți
	<u>84 studenți</u>
Dintre candidații Facultății în număr de 24 au depus cele 3 examene generale de licență	13 studenți
Au depus câte două examene generale	6 studenți
Au depus câte un examen general	5 studenți
	<u>24 studenți</u>
In anul școlar trecut au obținut gradul de licențiat în teologie	8 studenți

In personalul didactic al acestei Facultăți este de notat că au obținut numirea cu titlul definitiv domnii profesori Dr. I. Cornoiu, Dr. B. Cireșeanu, Pimen Georgescu, A. Mironescu, C. Erbiceanu și Dr. Drag. Demetrescu. In decembrie 1894 a fost numit cu titlu provizoriu la catedra de Istoria dogme'or și Patrologie, d-l Dr. Constantin Chiricescu, cu adresa nr. 9315»¹³⁷⁾.

De subliniat că între absolvenți sînt și doi ardeleni: Aureliu Pipoș, înscris în 1892 pe baza testimoniu'ului de maturitate eliberat de Liceul din Alba Iulia, de loc din Deva și Eugen Zaslo, din Seleuș, Arad, înscris în anul 1891 în baza testimoniu'ului eliberat de Direcția Gimnaziului greco-catolic din Beiuș.

ANUL UNIVERSITAR 1895-1896.

Cu începerea anului 1895/96, la 5 octombrie profesorul I. Cornoiu demisionînd din postul de Director al cultelor, își reia catedra la care fusese suplinit de C. Erbiceanu¹³⁸⁾. Locul de Director la culte va fi luat la 11 decembrie de profesorul Dragomir Demetrescu. Catedra de Istorie Bisericească a profesorului Dragomir Demetrescu urma să fie suplinită de C. Chiricescu.

In aceeași toamnă Facultatea capătă un alt semn de prețuire și anume: Eusebiu Roșca, cunoscutul director al Seminarului Andreian din Sibiu cere informații Decanatului asupra planului de învățămînt dezvoltat în Facultatea bucureșteană, fiindcă — zice el — se luase inițiativa «pentru revizuirea planului de învățămînt la Institutul nostru teologic». Decanul răspunde că trimite Regulamentul Facultății, și «că foarte bucuros ar trimite și un plan de studii ce se dau în Seminarul Central, însă nu-l are la îndemîină; în caz de nevoie, recomandă a se adresa Direcției respective»¹³⁹⁾.

Societatea studenților devine din ce în ce mai activă, dînd probă de maturitate studioasă. Astfel, la 3 martie, președintele mulțumește Decanatul pentru cele 10 exemplare de teze date bibliotecii studenților. Șirul decanilor crește prin alegerea lui C. Erbiceanu, întărit prin Decretul nr.

137. Dosar nr. 4, 1895, pag. 172 și 213.

138. Ibidem, pag. 262.

139. Ibidem, pag. 255-256.

1386 din 9 martie 1896. El era al patrulea decan de la reînființarea din 1884. Ordinea lor este aceasta: 1. Arhiepiscopul Ghenadie Enăceanu, noiembrie 1884-februarie 1887; 2. Arhiepiscopul Gherasim Timuș, februarie 1887-februarie 1891 și 3. Nicolae Nitzulescu, februarie 1893-februarie 1896, adică fiecare completând ciclul legal de trei ani, afară de arhiepiscopul Gherasim, care fusese reales și a doua perioadă.

În cursul semestrului al doilea, marea binefăcătoare a Facultății, Maria Schiopescu, trecea în lumea dreptilor. Decanatul, potrivit dispozițiilor testamentare, se ocupă de înmormântarea și orînduirile bisericești pentru odihna morților. Astfel, la 27 aprilie 1896 se face parastas de 40 de zile pentru defuncta donatoare, la Biserica Manea Brutaru, după care profesorii și studenții vor merge la cimitirul Șerban Vodă. Profesorii sînt rugați a lua parte în corpore. La 9 mai, se face parastas pentru Ion Scorțeanu, Maria Schiopescu și episcopul Inochentie Chițulescu, la Mitropolie. De aici toți membrii corporației teologice merg la cimitir, la mormintele binefăcătorilor.

La 4 iunie a. c., Decanatul pune la dispoziția Primarului de București suma de 150 lei, rămași din cei 2.000 dați de Minister «pentru întîmpinarea cheltuielilor de înmormîntare a răposatei Maria Schiopescu». Baniii urmau să fie distribuți la săraci, pentru pomenirea sufletului fericitei donatoare¹⁴⁰). Caracterizarea acestei creștine făcută de decan era foarte nimerită și meritată. Această bună romîncă, de neam din părțile Mehedințului, a făcut Facultății de teologie cel mai important dar prin zidirea splendidei clădiri a Internatului teologic de pe dealul de la Radu-Vodă. N-a fost gînd mai fericit decît acela de a da loc de tihnă sufletească, de muncă intelectuală și de rugăciune fierbinte a celor mai buni și mai luminați închinători către Dumnezeu, studenții teologi, viitorii clerici ai neamului. Facultatea avea mare nevoie de un local de internat propriu, căci pînă în 1896 el fusese purtat din loc în loc.

Lăsăm să urmeze aici o dare de seamă despre conducătorii lui, din 1895-96:

Pe lîngă Facultatea de teologie și deodată cu ea, s-a înființat un internat cu 20 burse pentru studenții teologi. Internatul se află acum în casele Zosima din Calea Văcărești și numărul bursierilor este sporit la 40. Administrarea se face pe temeiul regulamentului de ordine și disciplină, aprobat de Minister cu adresa nr. 5995 din 28 mai 1888.

Bugetul Internatului a fost în acest an școlar de 33.822 lei, 50 bani, sporit de la 1 aprilie 1896 cu 2.400 lei, diurna medicului.

În mai 1896 s-a început lîngă biserica Radu Vodă zidirea unui local propriu, pentru care răposata Maria Gh. Schiopescu a dăruit Ministerului 85.000 lei, danie acceptată de actul autentificat de Tribunalul Ilfov, secția notariatului, la nr. 6481 din 1894.

Personalul administrativ al Internatului teologic: Director, Arhiepiscopul Atanasie Mironescu Craioveanu, profesor, numit prin adresa Ministerului Cu'telor și Instrucțiunii publice nr. 12.998, de la 1 octombrie 1888; Veghetor de ordine, Vasile Suci, absolvent al Facultății de teologie, numit prin adresa Ministerului nr. 7069 de la 3 octombrie 1895.

E'veii interni ai Statului, anul I, 14, anul II, 4, anul III, 22, total 40.

În favoarea studenților teologi episcopul Ghenadie al Rîmnicului și Noului Severin și Episcopul Gherasim Timuș al Argeșului au înființat fiecare cîte un stipendiu de 500 lei pe an, ce se distribuie după decizia consiliului profesoral al Facultății de teologie¹⁴¹).

140. Dosar nr. 1, 1896, pag. 5.

141. Anuarul Universității de București, pe anul 1895/96.

La 10 iunie 1896 Ministerul cere să se aleagă doi profesori prin tragere la sorți, «care să participe ca membri în juriul examinator» la concursul pentru ocuparea catedrelor de religie de la gimnaziile clasice Cantemir din București, Bacău și Tulcea și de la cel Real din Călărași. Ministerul va aviza apoi la numirea celui de al treilea.

Între binefăcătorii Facultății se numără și episcopul de Buzău, Inocențiu Chițulescu (1873-1891), care în testamentul său din 12 mai 1893 dispune ca: «Două zecimi din venitul fondului său să se acorde ca stipendii elevilor săraci ai Facultății de teologie din București». La 5 iunie 1895 Decanatul justifică 600 lei dați la 6 mai și cheltuiți pentru parastasul episcopului de Buzău, menționat mai sus¹⁴²). Cum situația nu era tocmai clară, Casa Școalelor, care administra fondul Chițulescu, cerea la 4 septembrie 1897 Facultății să-i prezinte un regulament care să fixeze normele de distribuire a bursei¹⁴³). Adresa era iscălită de însăși ministrul școalelor, Haret.

ANUL UNIVERSITAR 1896-1897

Episcopul de Râmnic, fostul prim-decan al Facultății recunoscute de Stat, nu uită instituția la a cărei întemeiere lucrase cu zel. Danțile sale continuă. Astfel, la 10 ianuarie 1897 el dăruiește colecția completă a scrierilor Păriților și a scriitorilor bisericești, seria greacă, ediția Migne, compusă din 160 de volume în 4° mare, cât și *Acta Sanctorum*, ediția Bolandistilor, compusă din 60 volume în folio. Legate, ele valorau 6.000 lei. Cărțile sînt trimise la Internat, «unde e și Biblioteca pe numele Prea Sfințitului Director». Decanul dispune să se aducă mulțumiri donatorului și cere Ministerului să ordonanceze suma de lei 73,35 bani, pentru transport și 400 lei spre a se confecționa două dulapuri în care să se păstreze menționatele cărți. La 8 februarie Ministerul răspunde, dînd 73,35 pentru transport, iar pentru mobilier promite că se va avea în vedere la aprilie, cînd începe noul an financiar¹⁴⁴).

Postul de secretar al Facultății era încă o promisiune făcută de Minister, de mai multă vreme, dar neîndeplinită. Ștefan Eftimescu, licențiat în teologie, îndeplinea acest serviciu de aproape trei ani, în care timp, pînă la 1 aprilie 1897 a fost plătit dintr-un fond extraordinar. În sfîrșit, la 9 iunie 1897 este aprobat ca secretar numai pînă la 1 septembrie 1897, deoarece d-sa fiind profesor la gimnaziul real din Călărași, urmează să-și reia catedra. După multe discuții se ajunge la o situațiune tranzitorie¹⁴⁵).

La 17 aprilie, Ministerul comunică Decanatului că la 25 crt. urmînd a se ține concursul pentru ocuparea catedrelor de religie de la gimnaziile clasice Brăila, Râmnicul Vîlcea, Caracal, Râmnicul Sărat, Bîrlad, Slatina, Turnu Măgurele și Vaslui, roagă să fie aleși prin tragere la sorți doi membri dintre profesorii Facultății, care, împreună cu delegatul ce se va numi de Minister, să constituie juriul examinator.

În luna mai, cade ziua amintirii și pomenirii morților. Ca urmare, la 6 mai Casa Școalelor roagă pe decan ca, împreună cu arhitectul Ministerului, să meargă să vadă care ar fi lucrarea de care s-ar simți nevoie pentru îmbunătățirea mormîntului episcopului Inochentie Chițulescu, iar

142. Dosar nr. 1, 1896, pag. 5.

143. Dosar nr. 2, 1897, pag. 8.

144. Dosar nr. 1, 1897.

145. Ibidem.

la 17 aceeași lună, decanul este din nou rugat, de aceeași autoritate, să se îngrijească de facerea parastasului din Joia Moșilor pentru episcopul Chițulescu. I se pune la dispoziție suma de 1227 lei, bani 72, din care 500 lei se va da prin Primărie ca «mici ajutoare la familiile scăpătate, și care va trimite o listă de persoanele ajutate». Decanul mai este rugat să angajeze pentru îngrijirea și aprinderea permanentă a candelii «o bătrână sărmană care să se ocupe cu aceasta și pentru care i se va acorda un ajutor, în amintirea defunctului episcop, de lei 20 lunar, în care sumă să se cuprindă și costul untdelemnului ce se va consuma»¹⁴⁶).

Decanatul intervine la 23 mai la Minister, cerînd să se acorde și Teologiei una din bursele pentru străinătate ale Casei Școalelor, întru cît, după cum spun și studenții, «este mai mare nevoie de specialiști». La 6 iunie se proiectează o excursie la Tismana, fapt care era un lucru rar pe vremea aceea, dată fiind mentalitatea timpului, unită cu lipsa de curiozitate de a vedea și a cunoaște.

ANUL UNIVERSITAR 1897-1898

Chestiunea Secretariatului se rezolvă parțial, în sensul că Ștefan Eftimescu rămîne provizoriu, pînă la numirea unui titular. Această hotărîre, luată de Minister la 29 septembrie, împiedica pentru încă multă vreme Facultatea să aibă în serviciul său un cunoscător al lucrărilor de cancelarie. În ședința ținută la 10 noiembrie 1897, consiliul se ocupă de cererea de echivalare a titlului de candidat obținut la Kiev de ieromonahul Nicodim Munteanu, viitorul Patriarh al Romîniei, de Teodor Macovei și Protosinghelul Gherasim Miron. Se decidea ca, potrivit art. 273 din Legea de la 1864, petiționarii să prezinte lucrările împreună cu recenziunile profesorilor în traducere romînească, după care consiliul va aviza asupra probelor la care vor fi supuși și anume: cîte o probă orală din materiile teologice, date de consiliul Facultății. Erau, de altfel, dispoziții cunoscute din Regulamentul redactat la 2 martie 1895.

La începutul anului universitar 1897/1898 izbucnește între bursierii de la Internatul teologic febra tifoidă, fapt care a dus la închiderea Facultății pînă la 1 decembrie, cînd Ministerul cerea deschiderea ei, avînd «în vedere că numărul studenților externi este aproape întreit ca acela al internilor»¹⁴⁷). La 17 noiembrie consiliul profesoral este sezisat de cererea unei tinere bacalaureate care dorește să urmeze cursurile teologice. Era ceva neobișnuit și mai ales de neașteptat. După discuții, consiliul învoiește d-rei Irena D. Călinescu să frecventeze ca orice particular cursurile Facultății, care sînt publice, dar nu o poate admite ca studentă matriculată și încă a-i acorda titlul academic în teologie. Cererea este fără precedent, învățămîntul în Facultate avînd ca țel final intrarea în cler prin hirotonie, lucru de care petiționara nu poate beneficia, conform așezămintelor bisericesti¹⁴⁸). Și în această direcție atitudinea Facultății s-a schimbat după primul război mondial. La 5 decembrie 1897 găsim cererea profesorului C. Chiricescu către Minister, prin care arată că în urma concursului ce a depus în noiembrie 1894 și a recomandării juriului examinator, Ministerul l-a numit profesor cu titlul provizoriu pe ziua de 5 decembrie 1894, la catedra de Istoria dogmelor și Patrologie. Intrînd în al patrulea, an cere

146. Ibidem.

147. Dosar nr. 3, 1897.

148. Ibidem.

definitivarea în baza articolului 366 din lege. Cererea fu satisfăcută prin Decretul nr. 3426 din 23 decembrie 1897. Salariul profesorilor în octombrie 1897 era tot cel vechi, cunoscut, 500 lei lunar, plus gradațiile. În ședința din 19 noiembrie 1897, consiliul se ocupă de proiectul de regulament pentru acordarea burselor create din venitul fondului lăsat Facultății de către defunctul episcop de Buzău, Inochentie Chițulescu. Se modifica apoi procedura fixată pentru echivalarea diplomelor obținute în străinătate, în sensul ca tezele să fie prezentate Decanatului, după ce candidații vor fi supuși întâi la câte o probă orală din materiile tuturor ramurilor teologice. «Echivalarea diplomelor însă nu se va putea da, chiar când rezultatul probelor orale va fi foarte favorabil, decât după ce se va face prezentarea lucrărilor mai sus menționate și după ce consiliul va lua cunoștință de ele». Se va trage la sorți «de fiecare candidat proba sa, ori din ce ramură a teologiei i-ar cădea».

Energicul episcop Ghenadie, fostul întâi decan al Facultății, a închis ochii la Neapole, unde plecase să-și refacă sănătatea. În amintirea atașamentului pe care-l manifestase față de instituție, Ministerul, unde director la culte era profesorul Dragomir Demetrescu, cerea Decanatului să organizeze o delegație alcătuită din 2 profesori și 12 studenți, care să însoțească cortegiul de la Chitila, unde venea trenul special de la Constanța, pînă la locul de veci al defunctului, la Rîmnicul Vîlcea. Adresa a fost primită la Decanat la 11 februarie 1898. În aceeași zi de 11 februarie, Ministerul aprobă numirea lui Ștefan Eftimescu ca secretar. Era cel dintîi secretar recunoscut de forurile competente ca necesar unei instituții care activa de peste 12 ani. La 21 aprilie 1898 C. Erbiceanu este însărcinat în mod provizoriu cu direcția Internatului teologic, iar Badea Cireșeanu fusese recomandat spre a suplini catedra de Morală, posturi devenite vacante prin înălțarea la rangul de episcop a profesorului Atanasie Mironescu, la 12 martie 1898. Tezele de licență scrise de studenți încep să fie apreciate și cerute de diferite asociații culturale. La 2 martie, Teodor Soroceanu, superior al comunității Fraților romîni Sfîntul Ioan Teologul «Chiliacuvinu» Provata din Muntele Athos, mulțumește Decanatului pentru 13 teze trimise fraților de peste mare. Stipendiul acordat de episcopul Ghenadie se da și în anul morții sale, beneficiarul căpătîndu-l prin concurs. La 27 martie, Decanatul primește din partea Ministerului, odată cu cererile în original ale d-lor D. G. Boroianu, D. Stănescu, Econ. stavrofor Dr. C. Popescu, Ștefan Dinulescu și arhierelui Meletie Gălățeanu, o adresă prin care se recomandă să se convoace consiliul spre a-și da avizul atît pentru suplinirea catedrei de Morală, cît și pentru postul de director al Internatului. Era pentru prima oară cînd porneau cereri pentru ocuparea posturilor în corpul profesoral al Facultății, ca cele de mai sus și care erau în afară de componența strictă a corpului didactic al Facultății. Postulanții erau din foștii studenți ai Facultății bucureștene, cît și din absolvenții de la Cernăuți. Cererea lor era însă fără obiect, căci lucrurile fuseseră aranjate în ședința de la 21 aprilie 1898. Totuși ei, sau cel puțin unii dintre ei, persistă; așa, la 3 decembrie același an, N. Mihăileanu, D. Stănescu și Icon. Constantin Popescu cer să se țină cursuri libere. Această dorință a lor se baza, desigur, pe Legea din 23 martie 1898 (Haret), care, prin art. 84 hotăra ca: de la 1 septembrie 1898, Universitatea să aibă și un Senat al său propriu.

ANUL UNIVERSITAR 1898-1899

Potrivit noii Legi, la 29 septembrie se face alegere de decan și de membru în Senat. Se alege C. Erbiceanu decan, iar reprezentant în Senat se delegă profesorul Pimen Georgescu. Noua lege cerea alcătuirea unui nou Regulament. În acest scop au fost designați în aceeași ședință profesorii Dragomir Demetrescu și C. Chiricescu. Autoritatea tutelară indica această necesitate de prim ordin astfel: «Aplicarea legii noi face necesară prefacerea sau facerea din nou a regulamentului Facultății de teologie și al aceleia al Internatului teologic. D-l Decan respectiv va lua măsurile convenite în acest sens». De altfel Decanatul avusese grijă să ceară Facultății de teologie din Cernăuți să-i trimită legea și regulamentul acelei Facultăți. Sîntem, așadar, tot sub semnul Cernăuțului, care va influența încă mulți ani regulele și chiar spiritul Facultății noastre. Era și firesc, cînd ne gîndim că cei mai mulți dintre profesori erau foști studenți și doctori ai Facultății cernăuțene.

Prestigiul Facultății crește; vin studenți și de peste hotare. Astfel, în anul acesta semnalăm pe bulgarul ierodiacon Varlaam Dimitrov Ribolovschi, macedoneanul Cohe Adam și Eugeniul ierodiaconul Hagi Porfirescu, care terminase 6 clase în Institutul teologic din Halki (Turcia). Consiliul admite pe ultimul să fie înscris cu condiția ca diploma să o folosească afară din țară; Preotul Al. Munteanu, din Dieceza Caransebeșului este înscris în anul II și III, dar urma să dea examen de ebraică pentru anul I Consiliul se arată deosebit de dificil și aceasta, evident, ca să demonstreze că nu se trece cu ușurință prin această destul de tînără instituție¹⁴⁹). În materie de frecvență, de asemenea, Decanatul este foarte scrupulos. Preotul Holban Gheorghe cere concediu pentru 16 zile, iar lui T. Panaitescu, care solicita la 30 noiembrie 1899 o permisiune pentru cazuri grave, C. Erbiceanu, decanul Facultății, îi spunea: «Se va face cunoscut petiționarului că nu i se poate accepta cererea de concediu fără a arăta motive grave legale și a determina timpul»¹⁵⁰).

Noul Regulament, care se perfectase la 9/21 septembrie 1899 și la redactarea căruia lucrase în special C. Chiricescu, urmat să intre în vigoare chiar în anul curgător 1899, conform art. 75¹⁵¹). Consiliul profesoral cerea la 29 ianuarie ca actualele catedre să rămîna întocmai, fără nici o schimbare. În cazul profesorilor se făcu o modificare în sensul că Dragomir Demetrescu demisionînd la 13 aprilie din postul de director al Cultelor și-a reluat catedra, iar în postul rămas vacant a fost numit Constantin Chiricescu, la 16/28 aprilie, Ion Cornoiu urmînd să suplinească catedra de Istoria dogmelor și Patrologia. Locul de director al Internatului se încredințează Arh. Pimen Georgescu, care înștiințează Decanatul ca la 24 octombrie se va face parastas la biserica Radu Vodă pentru donatori, lucru care pînă atunci se făcea de obicei la Sf. Mitropolie. Consiliul era deosebit de atent cu memoria binecăcătorilor, cum o dovedea și hotărîrea ce se luase în ședința sa din 9 iunie 1899, ca din excedentul parastasului să se facă portretele Mariei Schiopescu, Ion Scorțeanu și Inochentie Chițescu. Aceste semne de atenție, care se vor fi cunoscut, și desigur și alte gînduri bune

149. Dosar nr. 3, 1899, data 17 septembrie și 11 octombrie, foi volante.

150. Dosar nr. 4, 1899.

151. Dosar nr. 2, 1899. Pînă la această dată se conduseseră de Regulamentul din 1893.

făceau ca episcopul Silvestru al Huşului, fost profesor al primei încercări de a înfiinţa Facultatea din 1881, să-şi amintească de încă plătînda instituţie. Ca urmare, alesul ierarh, un om cu o deosebită cultură, făcea în mai 1899 următoarea donaţiune Facultăţii:

«In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfintului Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită,

ACT DE DONAŢIUNE

Subsemnatul, Silvestru Bălănescu, episcopul Eparhiei Huşilor, domiciliat în oraşul Huşi, Palatul episcopal, în marea mea dorinţă şi rîvnă ce am ca Sfînta noastră Biserică autocefală ortodoxă romînă de Răsărit să propăşească în mersul ei regulat şi statornic pe temeiul învăţaturii pusă de Domnul nostru Iisus Hristos şi Sfînţii Săi Apostoli; iar aceasta se poate face numai prin dreapta credinţă, piositate, cultură şi moralitatea propagatorilor sfintei noastre religii, adică a clerului, fac prezentul act de donaţiune din libera şi propria mea cuviinţă:

a) Donez Universităţii din Bucureşti, pentru Facultatea de Teologie, în deplină şi absolută proprietate, două perechi de case, pe care le am în Bucureşti, suburbia Mintuleasa, culoarea Negru, strada Plantelor, cu nr. 10 şi 12, cu tot locul lor, care corespunde şi în strada Dimineţei şi în strada Mintuleasa, învecinîndu-se la răsărit cu locul şi casele d-lui Em. Grigorovici şi ale d-lui arhitect Eduard Honzig, iar la apus cu casele d-lui Iohann Riber, avînd peste tot o suprafaţă de 3.124 (trei mii una sută douăzeci şi patru) m.p., cum se poate vedea în schiţa de plan subscrisă de mine, pe care o anexez la acest act, împreună cu toate îmbunătăţirile şi construcţiunile ce aş mai face.

Aceste case, cu tot locul lor sunt cumpărate de mine cu acte în regulă prin Trib. Ilfov, secţia de Notariat, avînd casa cu nr. 10 actul sub nr. 8357 din 13 septembrie 1884, transcrisă la nr. 1393, tot din septembrie 1894, iar casa cu nr. 12, actul sub nr. 6538 din 10 iunie 1885 şi transcris în aceeaşi zi la nr. 795; cum şi actele suplimentare de cumpărare de la Primăria Capitalei: nr. 3886 din 23 mai 1892, transcris la nr. 910 din 29 mai 1892 şi nr. 10.436 din 10 septembrie 1897, transcris la nr. 2354 din 10 septembrie 1897.

b) Ambele aceste case cu tot locul lor libere de orice sarcină sau servitute, le fac donaţiune Universităţii din Bucureşti pentru Facultatea de teologie, cu dorinţa de a nu se înstrăina şi sub următoarele condiţiuni:

1. Cît voi fi eu în viaţă îmi rezerv dreptul de uzufruct asupra ambelor perechi de case şi a locului, purtînd şi toate sarcinile impuse de lege. De asemenea îmi rezerv dreptul, cît voi trăi, de a face orice modificări, orice construcţiuni, orice îmbunătăţiri fără nici un amestec din partea Universităţii din Bucureşti.

2. Intrînd Universitatea în stăpînirea acestor imobile, va întrebuiţa venitul în modul următor:

a) Va da surorii mele, Maria (Bălănescu) Gavril Lazăr Nichifor, de va rămîne în viaţă după mine, o pensie viageră de 50 lei lunar, cît timp va trăi.

b) Va prevedea pe fiecare an suma de 300 lei pentru facerea unui parastas, spre pomenirea mea în ziua trecerii mele din această viaţă. După şapte ani de la trecerea mea din viaţă, dacă mormîntul meu va fi neîngrijit, parastasele vor înceta, pînă ce cu această sumă de 300 lei anual se va pune mormîntul meu în stare cuviincioasă şi demnă de un episcop; apoi parastasele vor urma iarăşi, îngrijind la nevoie ca şi mormîntul să fie în bună stare. Decanul cu consiliul Facultăţii de teologie va fi însărcinat a aduce la îndeplinire această dispoziţiune.

c) Cu restul din venit Universitatea va crea burse şi ajutoare pentru studenţii Facultăţii de teologie din Bucureşti şi Iaşi, lipsiţi de mijloace, şi care vor avea purtare bună şi vor fi mai devotaţi Sfintei noastre Biserici creştine ortodoxe de Răsărit.

Cînd va începe a funcţiona şi Facultatea de Teologie din Iaşi, atunci venitul se va împărţi, fiind însărcinat decanul Facultăţii de teologie din Bucureşti să pună o parte la dispoziţia decanului Facultăţii de teologie din Iaşi, spre a o distribui la studenţii acelei Facultăţi.

Crescînd fondul şi deci venitul, se vor putea crea burse şi spre completarea studiilor teologice la Facultăţile de teologie mai însemnate din alte ţări.

Aceste burse se vor acorda acelorora dintre studenții Facultăților noastre de teologie, care vor fi obținut cu cel mai mare succes titlul de doctor în Teologie și care se vor distinge prin cea mai bună purtare și rîvnă pentru interesele sfintei noastre Biserici Ortodoxă Română.

Bursele pentru studenții Facultăților de teologie din țară se vor acorda conform actuaului Regulament al Facultății de teologie din București, privitor la darea de burse din alte donațiuni.

Bursele vor purta numirea «Episcopul Silvestru Bălănescu al Hușilor».

Cînd va fi necesitate de îmbunătățirea imobiilor, sau de construit case noi, pe locurile donate de mine, pentru creșterea fondului și deci a venitului, suma destinată pentru bursele și ajutoarele studenților nu se va libera, ci se va capitaliza, în modul cum se va crede mai avantajos, pînă va satisface nevoile de îmbunătățire, după care venitul se va întrebuița iarăși la destinația prevăzută mai sus.

Dorința exprimată mai sus de a nu se înstrăina locul este considerațiunea pozițiunii lui și deci a perspectivei ce are de a crește în valoare.

Acestea fiind dispozițiunile și dorințele mele făcute și exprimate în toată limpeditatea minții, în al 61-lea an al vîrstei mele, rog pe toți reprezentanții instituțiilor universitare, la care se referă modesta mea donațiune, ca să le aducă la îndeplinire cu toată bunăvoința, sfințenia și frica de Dumnezeu.

«Cum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor», zice Domnul nostru Iisus Hristos.

1899, mai 28

Silvestru Bălănescu,
Episcopul Hușilor

Donațiunea există și astăzi.

ANUL UNIVERSITAR 1899-1900

În octombrie 1899 se fac înscrieri pentru doctorat. Era prima încercare de acest fel, care însă a rămas fără urmare. Candidați se găseau. Astfel, la această dată se anunțau 10 licențiați, între care se numără Sofronie Vulpescu, viitorul episcop de Rîmnic, Ovid Musceleanu, arhidiaconul Gh. I. Gibescu, D. Petrovici, arhidiaconul Evghenie Humulescu, viitorul arhiereu, protosinghelul Melchisedec Ștefănescu, viitorul episcop de Roman, M. I. Mihăileanu și alții. Hotărîrea consiliului o găsim în răspunsul pe care-l dă Decanatul Mitropolitului Primat, care fusese soliciat să acorde Preotului D. Popescu-Roșiori un concediu de 55 de zile pentru a urma cursurile de doctorat. Răspunsul este din 15 febr. 1900 și sună astfel: «Cursurile la această Facultate pentru dobîndirea gradului de doctor în teologie nu s-au început încă, deoarece regulamentul cel nou, în care se prevăd asemenea cursuri și care s-au pus în vigoare cu începutul anului școlar 1899-1900, s-a aplicat numai în ce privește cursurile de anul I. Regulamentul urmînd să aplice treptat și pentru ceilalți ani de cursuri ai acestei Facultăți, negreșit că cursurile de doctorat vor începe tocmai peste patru ani»¹⁵²). Fapt este că pînă după primul război mondial această chestiune nu s-a mai pus.

În ședința din 12 septembrie 1900 se alege noul decan, în persoana profesorului C. Chiricescu, cu 4 voturi, față de 3 voturi obținute de Dragomir Demetrescu. Arhiereul Pimen era ales delegat în Senat cu unanimitate de voturi. Numai la 13 noiembrie ieșea decretul de confirmare, cînd C. Chiricescu își va relua și catedra de la care lipsise pe cînd condusesese direcția cultelor din Ministerul Instrucțiunii. Potrivit noilor întocmiri, Facultatea urma să aibă și o catedră de Istoria Bisericii romîne. În acest scop, Decanatul face intervenție la Minister la 20 ianuarie, cînd spune: «Catedra

152. Dosar nr. 1, 1900.

de Istoria Bisericii române, prin art. 2 din Regulament fiind prevăzută cu începerea anului 1899/1900 între cursurile anului, iar prin art. 3 al aceluiași Regulament, această catedră urmînd a fi ocupată de către un agregat, conform încheierii consiliului profesoral din 17 a. c., avem onoare a vă ruga a se publica concurs de agregatie»¹⁵³). La 25 ianuarie Ministerul răspunde că n-are fonduri pentru această catedră, fapt ce constituie o decepție pentru corpul didactic al Facultății. În schimb, ea primea atenții delicate din partea oamenilor iubitori de cultură teologică. Astfel, la 1 februarie consiliul aduce mulțumiri P. S. Episcop Gherasim al Argeșului, care donase 10.000 lei, 63 de volume și două broșuri Bibliotecii Internatului. Iată și actul de donație:

ACT DE DONAȚIUNE

Din dorința ce am ca în serviciul Sfintei noastre Biserici să se introducă bărbați din ce în ce mai luminați, precum din fericire s-a început, subsemnatul Gherasim Timuș, episcopul Argeșului, donez suma de lei 10.000, în efecte 5% pentru totdeauna Universității din București pentru Facultatea de teologie, la care am avut cinstea să fiu mai mulți ani profesor la Limba ebraică și decan.

Condițiunile în care fac această donațiune sunt următoarele:

1. Capitalul sumei donate este inatacabil.
2. Procentul se va întrebuința astfel:
a) Cînd se va strînge cu timpul 2.000 lei, consiliul profesoral al Facultății de teologie din București va putea acorda ajutor unui licențiat al acelei Facultăți, care va merge sau se va afla în străinătate cu mijloacele sale, ori cu alt ajutor, pentru a se specializa în una d'n ramurile teologiei.

b) Nu se va putea acorda acest ajutor aceluia, care au o bursă în regulă și suficientă, dată de Stat, de la vreo instituție sau de la vreun particular.

c) Condițiunile pentru obținerea acestui ajutor în timpul pentru cît se acordă, sunt lăsate la libera hotărîre a consiliului profesoral al Facultății de Teologie.

3. În cazul cînd nu s-ar găsi la timp vreun licențiat în condițiunile prevăzute, căruia să i se acorde ajutorul de 2.000 lei, această sumă se va capitaliza sau se va păstra pînă cînd se va ivi ocazia de a fi acordată.

Orice p'us de venit peste cei 2.000 lei rezultat din sporirea capitalului, va fi întrebuințat de consiliul Facultății pentru burse sau premii, după cum va crede de cuviință.

4. În orice caz din venitul sumei donate nu se va da ajutor pînă cînd nu se va fi strîns cel puțin 2.000 lei.

Acestea fiind condițiunile în care fac donațiunea, rog pe Onor. Senat al Universității din București să o primească și pe Onor. consiliul Facultății de teologie, ale cărui sentimente înalte pentru Biserică și Școală le cunosc, să contribuie prin concursul său la realizarea scopului arătat mai sus.

Gherasim Timuș,
Episcopul Argeșului.

După cîteva zile numai, directorul internatului Arh. Pimen comunica Decanatului că D. D. Iosif Naniescu a donat pentru acest Institut de educație trei tablouri: 1. Un portret lucrat pe pînză în olei, mărime naturală, format medalion cu ramă lustruită, reprezentînd chipul primului episcop de Argeș «Iosif». 2. Un tablou (fotografie) format medalion reprezentînd portretul Episcopului de Argeș «Ilarion». Al treilea reprezenta pe însuși donatorul, Mitropolit al Moldovei la acea dată. Toate trei reprezentau figuri istorice ale Bisericii naționale și care azi cine știe unde se vor fi rătăcit, spre regretul nostru.

153. Dosar nr. 1, 1900, la data respectivă.

ANUL UNIVERSITAR 1900-1901

La 2 noiembrie 1900, decanul înaintează pe seama Senatului universitar suma de lei 275, ceea ce reprezintă venitul imobilului din str. Soarelui nr. 7, din București, pe timpul de la 26 octombrie pînă la 27 aprilie 1901. Pomenirea donatorului nu este uitată: la 25 mai, ca de obicei, se face parastas pentru episcopul Inochentie Chițulescu și Maria Schiopescu, conform dispozițiilor testamentare, «după care vom merge, spune decanul în adresă către profesori, împreună cu studenții, la cimitrul Șerban Vodă». Se comunică Ministerului și Rectoratului și se publică în «Universul» și «Epoca», spre a fi informată opinia publică și creștinii pioși.

O inspirație fericită are decanul, care, în ședința consiliului din 12 iunie 1900, propune ca din restul banilor dați de Minister pentru facerea parastasului episcopului Chițulescu să se facă o pomenire pentru marele mitropolit Grigorie al IV-lea († 1834), ceea ce se aproba. În aceeași ședință, arhiereul Pimen, Directorul Internatului, cere să se facă intervenție către Minister, ca să se scoată la concurs bursa pentru studii în teologie în Germania, fiindcă I. Popescu-Erbiceni își termina la 1 septembrie studiile, iar lipsa pe viitor «de profesori apti la Facultatea de teologie nu se poate înlătura decît prin formarea din timp a elementelor trebuitoare». Este vorba aici de bursa din fondul «Ioan Niculescu». La 8 mai 1901, potrivit adresei Rectorului nr. 109 din 3 mai și conform articolelor 15 și 16 din Regulamentul burselor și premiilor Hillel, consiliul fixează pentru concurs următorul subiect: «Starea Bisericii romîne de la 1850 pînă la 1894 inclusiv». Inspirația a fost fericită. Din acest îndemn a ieșit minunata carte scrisă de viitorul întîi profesor de Istoria Bisericii Romîne, pe atunci student, Nicolae Dobrescu. Studenții se înmulțesc, Facultatea atrăgînd oameni cu o cultură aleasă, cum era Toma Dicescu, absolvent a 7 clase seminarele și doctor în Flozofie și Pedagogie de la Lipsca, care cerea «a fi primit la examenele generale ale Facultății, spre a putea obține diploma de licențiat în teologie, urmînd regulat de la 1888 pînă la finele anului 1891 și cursurile Facultății teologice de la acea Universitate» (din Lipsca). Consiliul, în ședința din 30 matie a hotărît «să urmeze la Facultatea noastră teologică studiile prevăzute în Regulamentul Facultății, care nu le-a ascultat la Facultatea din Lipsca, după care apoi va depune și examene anuale, conform dispozițiilor aceluiași Regulament».

Aceeași rigiditate ca și pînă acum, ceea ce va fi descurajat pe Toma Dicescu, atunci profesor cu renume și bărbat de aleasă considerațiune în orașul său, Rîmnicul Sărat¹⁵⁴). La 2 noiembrie 1900, se înscrie în anul I Vele Grigorie, din Perlepe-Macedonia, diplomat al Seminarului Central, Panajot Perdichi, absolvent al Liceului român din Bitolia. Aristide Mila, cu o bursă de 80 lei lunar, era tot macedonean.

Spesele de cancelarie în exercițiul 1899-1900 erau 300 lei; se pare că este prima sumă ce se dăduse de la înființarea Facultății pînă la data la care am ajuns cu expunerea existenței acestei instituții.

La 6 iunie se serbează la Iași 25 de ani de arhipăstorie a alesului Mitropolit Iosi Naniescu. Cu acest prilej se delegă profesorul Dragomir Demetrescu a prezenta adresa de felicitare a Facultății, prin care se exprima «urările și felicitările sincere ale corpului profesoral al acestei instituții pentru consolidarea căreia ați contribuit și cu cuvîntul și cu fapta, făcîn-

154. Dosar nr. 3, 1900, la data actului.

du-vă unul din donatorii iluștri ai ei. Decanatul nu uită să prezinte felicitări și Rectoru! Universității din Cernăuți, «în care au studiat majoritatea profesorilor Facultății teologice de aici»¹⁵⁵).

ANUL UNIVERSITAR 1901-1902.

Anul nou școlar începe în chip liniștit. Chestiunea programului de studii este totdeauna la începutul cursurilor, o problemă de rezolvat. Iată orariul stabilit de consiliu în ședința de la 17/30 octombrie 1901:

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI FACULTATEA DE TEOLOGIE Orariul pe anul școlar 1901—1902

Zilele	Orele	S t u d i i e
<i>Anul I</i>		
Luni	10—12	Istoria Bisericii Univ. și Istoria Bisericii Române
Marți	10—12 4,30—5,30 5,30—6,30	Introd. în V. Testam., Limba ebr., Arheol. bibl. Enciclop. și Metod. Gram. Idiomului, Ermen. bibl. Exegeză cursivă din Noul Testament
Miercuri	8—10	Istoria Bisericii Univ. și Ist. Bisericii Române
Joi	5,30—6,30	Exegeză din Noul Testament după original
Vineri	4,30—6,30	Exegeză din Noul Testament după original
Sîmbătă	10—12	Introd. în V. Testam. Limba ebr., Arheol. biblică
La Fac. de litere și filozofie		Psihologia și Istoria Românilor
<i>Anul II</i>		
Luni	8,30—10 10—12	Patrologia Istoria Bisericii Române
Marți	10,30—12	Patrologia
Miercuri	8—10 10—12	Istoria Bisericii Române Exegeză din Vechiul Testament după original
Joi	10—12 4,30—5,30 5,30—6,30	Istoria Biser. Univ. și Istoria Bisericii Române Introd. în Noul Testament și Istoria canonului Exegeză din Noul Testament după original
Vineri	4,30—6,30	Exegeză din Noul Testament după original
La Fac. de litere și filozofie		Istoria Românilor (continuare) și Logica
<i>Anul III</i>		
Luni	8—10 2—4	Omiletica și Catehetica Teologia Morală, partea generală
Marți	8—10 2—4	Teologia Morală, partea generală Dreptul bisericesc, partea teoretică
Miercuri	2,30—4,30	Teologia dogmatică fundamentală
Joi	8—10 11—12,30 2—4	Omiletica și Catehetica Istoria dogmelor Dreptul bisericesc, partea teoretică
Vineri	8—10 2,30—4,30	Teologia Morală, partea generală Teologia dogmatică fundamentală
Sîmbătă	8—10 10,30—12 2—4 4—6	Omiletica și Catehetica Istoria dogmelor Dreptul bisericesc, partea teoretică Teologia dogmatică fundamentală
La Facultatea de Litere și Filozofie și cea de Drept		Dreptul roman, Istoria limbii și literaturii române.

Acest orariu s-a aprobat de consiliul profesoral al Facultății în ședința de la 9/22 octombrie 1902.

Decan, Dr. Const. Chiricescu.

Numărul obiectelor și al profesorilor, orele de prelegeri, zilele și în cazul de față obligația ca studenții să meargă și la Facultatea de litere și drept, sînt indicații în ce cadru trebuie să se miște un student teolog, în anul de grație 1901-1902. La 26 noiembrie Decanatul comunică Rectoratului că consiliul profesoral, în urma cererii P. S. Gherasim, episcopul Argeșului, aprobă cererea lui I. Mihălcescu, student în Filozofie la Lipsca, să i se dea ajutor din venitul fondului depus de P. S. Sa. Roagă să se dispună cele convenite¹⁵⁶).

Profesorul C. Erbiceanu își dă demisia pe ziua de 1 martie 1902, de la catedra de Drept bisericesc¹⁵⁷). Ministerul i-a primit-o, «rugîndu-l totodată să continue cu predarea acestui curs și de la acea dată înainte, pînă la alte dispozițiuni».

Ministerul dorește o statistică a studenților pe ultimii trei ani. La aceasta se răspunde următoarele: «Numărul studenților înscriși în cei din urmă trei ani, adică 1899, 1900 și 1901 este de 215, care sînt obligați a frecventa cursurile anilor I, II și III conform Regulamentului. Afară de aceștia mai sînt 40 absolvenți cu dreptul de a se prezenta la examenele generale de licență, la epocile determinate de Regulament. Bursieri sînt 40». Intre studenți apare și Augustin Pletosu, un ardelean din părțile Năsăudului, înscris în 1898-1899 și care la 5 octombrie era absolvent. Găsim de asemenea pe arhimandritul Neofit Kalogheras, care în 1901-1902 era student în anul III, ajungînd să-și ia licența. Apare încă un macedonean, Fotie Balamaci, student în anul I în 1901. La 17/30 octombrie 1901, consiliul ia cunoștință de «numirea Prea cucernicului iconom Constantin Nazarie ca agregat definitiv la catedra de Teologie morală de la această Facultate»¹⁵⁸). Mitropolia nu uită să reamintească, la 3 februarie, că trebuie suspendate cursurile pentru săptămîna întîia a Marelui Post. C. Chiricescu, decanul Facultății și redactorul Regulamentului din 1900, răspunde că acest lucru este prevăzut și în Regulament. În aceeași lună s-au primit și catalogat, pentru Biblioteca Internatului, 400 volume legate și broșuri de mai mică importanță din biblioteca repausatului episcop Silvestru Bălănescu. Salariile profesorilor erau între 556,56 lei cel mai mare, al lui Constantin Erbiceanu, și le 470,25 al restului de cinci profesori. Suplinirea Moralei de către profesorul Badea Cireșeanu era răsplătită cu 294 lei. Pe luna aprilie 1901 decanul primea ca apunamente lei 81,22, iar secretarul aceeași sumă. În ceea ce privește suma bugetară pentru materiale, era de 300 lei, ca și în anul precedent. Reamintim că de la 1884 pînă la 1 aprilie 1890 profesorii au primit numai diurnă, iar salariu nu primesc decît de la această dată înainte. În anul acesta, 1901, din motive de greutate financiară ale Statului, salariile tuturor funcționarilor se reduc. Astfel, spre exemplu, profesorul Nitzulescu, care primise de la 1 aprilie 1899 pînă la 1 aprilie 1901 un salariu de lei 665, de la 1 aprilie 1901 primea numai 550 lei, recte 470,25, cum am amintit mai sus. Instituția noastră nu este lipsită nici anul acesta de bunăvoința sprijinitoare din partea iubitorilor de cultură creștină. Preotul Moscu Popescu din Brănești-Dîmbovița face o danie de 2.000 lei Facultății, pentru veșnica pomenire a fratelui său, arhimandritul Iuvenalie Constantinescu, fost stareț al mînăstirii Ghîghiu-Prahova:

156. Dosar 53/1901, nr. de înregistrare 404.

157. Ibidem, nr. 813, din 4 dec. 1901.

158. Dosar 53, 1901, nr. de înregistrare 452.

ACT DE DONAȚIUNE

Subsemnatul Moscu Popescu, preot paroh în comuna Brănești, plaiul Ialomița, județul Dimbovița, pentru veșnica pomenire a decedatului meu frate, arhimandritul Iuvenalie Constantinescu, fost stareț al mănăstirii Ghighiului din județul Prahova, de a mea bunăvoie și nesilit de nimeni dăruiesc Universității din București, pentru Facultatea de teologie, suma de lei 2.000 (două mii) în efecte ale Creditului funciar urban, sub nr. 11013 și 89702, cu dobânda de lei 5% pe an, începînd cu cupoanele de la ianuarie 1902, cu următoarele condițiuni:

a) Suma ce o depun va constitui un fond inalienabil purtînd numele de «Fondul arhimandritul Iuvenalie Ghighianul», din ale cărei procente se vor cumpăra în fiecare an cărți pentru Biblioteca Internatului teologic, după chibzuința consiliului profesoral al Facultății.

b) În schimbul acestei donațiuni, Facultatea va trece între donatori și numele fratelui meu, arhimandritul Iuvenalie, pomenindu-se la parastasele care se fac la Facultate pentru sufletele celorlați donatori și așezîndu-se în sala de recepțiune a Internatului Teologic portretul în ulei procurat de mine.

Și spre a-și avea validitate, am format acest act de donațiune, autentificat și de onorabilul Tribunal local.

Făcut în Tîrgoviște astăzi 31 mai 1901.

Pr. Moscu Popescu ¹⁵⁹⁾.

La 20 februarie 1902 se încredințează catedra de Teologia dogmatică și Simbolică spre suplinire profesorului Dragomir Demetrescu, căci devine vacantă prin alegerea ca episcop a arhierelui Pimen Georgescu ¹⁶⁰⁾. Cum viitorul episcop fusese și Director al Internatului, se însărcinează în mod provizoriu arhierul Meletie Gălățeanu cu girarea afacerilor direcțiunii acelei anexe a Facultății. Era pentru prima oară cînd se încredința postul de conducere al acestei pepiniere eclesiastice unei persoane în afară de corpul profesoral al Facultății ¹⁶¹⁾.

În urma economiilor bugetare, suma spezelor de cancelarie este de lei 200 anual, iar personalul administrativ, adică decanul și secretarul primesc cîte lei 81,20.

Luna mai este vremea pomenirilor. Casa Școalelor nu uită să trimită Decanatului o zecime din venitul averii lăsate de defunctul episcop Inochentie Chițulescu, pentru facerea unui parastas în Joia Moșilor la Mitropolia din București.

Consiliul profesoral primește, ca un fel de prețuire, proiectul de programă analitică pentru seminarii, din partea Ministerului, cu rugămintea de a-l studia și să-și dea avizul ¹⁶²⁾. La 5 iunie, Decanatul comunica Ministerului că în urma deliberărilor avute, consiliul își dă următorul aviz: «Să se pună în aplicare proiectul în cestiune, însă studiilor religioase din primele patru clase să li se dea estînderea ce aveau cînd seminariile cuprindeau șase ani de studii, ca și astăzi, adică înainte de anul 1893» ¹⁶³⁾.

Din cauză că profesorii nu erau de acord în privința suplinirii catedrei de dogmatică, Ministerul grăbește lucrările pentru numirea unui titular. La 17 mai, consiliul compus din Senatul universitar și Colegiul Facultății de teologie, alege o comisiune alcătuită din C. Chiricescu, C. Erbiceanu

159. Dosar nr. 3, 1901, nr. 616 înregistrare.

160. Dosar nr. 1, 1902, nr. 109.

161. Ibidem, nr. 107.

162. Dosar nr. 2, 1902, nr. de înregistrare 228.

163. Ibidem, nr. 255.

și Dragomir Demetrescu, pentru cercetarea lucrărilor candidaților. Aceștia erau patru la număr: Arhiepiscopul Meletie Gălățeanul, preotul Constantin Popescu, D. Boroianu și B. Mangîru¹⁶⁴). După mai multe discuții, catedra este obținută, (potrivit prevederilor legale de pe atunci), art. 69, alin. ultim din Legea învățămîntului secundar și superior și art. 25 și 66 din Regulamentul pentru numirea docenților, agregatilor și profesorilor universitari), de D. G. Boroianu. Lucrările se terminau la 2/8 1902, prin aprobarea raportului de către ministrul Haret¹⁶⁵).

În același sfîrșit de an universitar, la 4 iunie 1902, consiliul profesoral hotărăște ca «premiul Hillel de una mie lei să se împartă celor ce au scris cel două elaborate cu motto-ul aminti și anume: cinci sute lei d-lor D. Bardan și St. Iordănescu și 500 lei d-lui Nicolae Dobrescu», care va fi întîiul profesor de istorie bisericească romînă la această Facultate. Fuseseră în total prezentate patru lucrări, ceea ce face cinste tinerilor teologi studioși de pe atunci.

La 22 august Decanatul primește din partea Mitropoliei Moldovei un exemplar din procesul verbal încheiat la mînăstirea Neamțu cu ocazia dezgropării osemintelor fericitului întru pomenire Mitropolitul Calinic Miculescu, ctitorul acestei instituții.

ANUL UNIVERSITAR 1902-1903

În ședința de la 9 octombrie, consiliul relege ca decan pe profesorul C. Chiricescu, pentru o nouă perioadă de 2 ani, cu începere de la 15 noiembrie 1902. În acea ședință se alcătuiește și programul pe anul 1902-1903¹⁶⁶). El suferise oarecare modificări față de anul precedent. La 15/28 octombrie 1902, Decanatul cere Ministerului să aprobe cererea unanimă a consiliului profesoral, conformă și cu Regulamentul: de a se prevedea în buget plata convenită unui agregat de Istoria Bisericii romîne, citire și exegeză patristică, cu începere de la 1 octombrie 1903. Deși această dorință părea că se face în avantajul unei anumite persoane, ea nu era deloc rea. Era poate doar prematură, căci N. Dobrescu, cel care peste cîțiva ani va onora catedra de Istoria Bisericii romîne, în urma concursului depus în toamna anului 1902, urma să plece în străinătate «ca bursier al Statului, pentru a studia în special Istoria Bisericii romîne»¹⁶⁷). Potrivit art. 73 din Regulamentul din 1901, la 9 octombrie 1902, candidatul V. Gervescu din Roznov-Neamț, care studiasse la Kiev între anii 1896-1901, urma să fie examinat din Teologia dogmatică, Istoria Bisericii generale și romîne pentru a i se echivala titlul cu acela de licențiat.

Statistica din 1901-1902 ne dă următoarele informații privitor la numărul studenților: Anul I, 64; II, 43; III, 45 și IV, 48, deci un total de 200 studenți. Această cifră trebuie luată cu aproximație, căci, ca toate statisticile, și aceasta este... aproximativă. Probă: dacă cercetează cineva anuarul Universității din București (al 13-lea) pe 1904-1905, constată că la pagina 78, unde se dă numărul studenților, această Facultate este trecută cu 216 studenți, deci cu o diferență de 16 persoane, pentru anul universitar 1901-1902.

164. Ibidem, nr. 243.

165. Monitorul Oficial nr. 171 din 3 noiembrie 1902, p. 5955, 5960.

166. Dosar nr. 2/1902, nr. 382.

167. Dosar nr. 3, 1902, (19 octombrie 1902).

Biblioteca se îmbogățește la 19 martie 1902 cu două volume din lucrarea: «Cuvântări și Omilii ale celui între sfinți Părintele nostru Fotie». Decanul hotărăște că se vor trimite cu adresă Direcțiunii Internatului: Facultății de teologie, spre a se pune în bibliotecă, după ce vor fi trecute în catalogul respectiv.

Frecvența este cerută cu strictețe. Studenții solicită concedii în scris, dar de cele mai multe ori nu obțin aprobări, ca în cazul studentului Popescu Haralambie, care cere îngăduință de la 17 ianuarie la 25 februarie; «va fi vestit prin anunț să se prezinte imediat la cursuri», spune decanul C. Chiricescu. În ceea ce privește profesorii, lipsa de la cursuri era urmărită cu atenție chiar de Minister. Internatul numără 1901/1902: 16 studenți în anul I, 10 în anul II, 12 în anul III, 2 în anul IV, adică în total cifra regulamentară de 40 de bursieri.

Taxa școlară pe care o plăteau studenții era de 15 lei, putând fi achitată la orice percepție din cuprinsul țării. Cei mai mulți dintre studenți plăteau la Ilfov și prezentau recipisele la Decanat, care le înainta Ministerului. Se făceau și scutiri de către Rectorat, iar bursierii nu plăteau nimic. Suma totală depusă de studenții teologi pentru anul 1901-1902 se ridica la un total de lei 3.100¹⁶⁸).

Ministerul comunica, Decanatului, la 16 aprilie 1903, că profesorul C. Erbiceanu «a fost rugat să continue pînă la finele acestui an școlar cu facerea cursului de Drept bisericesc»¹⁶⁹). Profesorul rămîne însă ferm, făcînd cunoscut din nou Ministerului, la 29 aprilie 1903, cînd împlinea exact 65 de ani, că se retrage la pensie. El va mai trăi încă un deceniu. La 2 mai catedra sa fu dată în suplinire profesorului C. Chiricescu. Această situație se comunica Ministerului de către Decanat, care cere totodată să se facă publicarea vacanței catedrei, spre a fi ocupată de un titular¹⁷⁰). În martie 31/13, decanul C. Chiricescu recomandă ca secretar pe Pantelimon Romanescu, licențiat al Facultății, în locul lui Ștefan Eftimescu, numit defensor eclesiastic. Ministerul recunoaște, la 21 aprilie 1903, dar acesta nu va rămîne decît pînă la 1 octombrie 1904¹⁷¹).

Între studenții străini menționăm pe arhimandritul Neofit Kalogheras, născut la Lixuri, în insula Kefalonia și lipsit de șanse la examenul I general de licență, cerea reexaminarea, fiind «bătrîn de aproape 60 de ani, și... la aprilie 1903 trebuind să merg în Patria mea Grecia»¹⁷²). Augustin Pletosu, de care am mai amintit, venea din comuna Chintelinie, comitatul Solnoc-Dobîca, absolvent al Liceului din Năsăud, fiind înscris încă din anul 1898-99, Grigorie Teodorescu, care era originar din Macedonia. Consiliul profesoral se lasă greu la indulgențe; el decidea, în ședința din 14 noiembrie 1902, următoarele: «Deiberînd, am hotărît ca pentru această singură dată să fie admiși a depune examenul de Stat și generale toți cei căzuți și care vor face cereri Decanatului»¹⁷³). Cei mai mulți dintre profesori își aduceau aminte, desigur, de rigiditatea «riguroaselor» de la Cernăuți.

168. Dosar nr. 2, 1903, nr. 126.

169. Dosar nr. 2, 1903, nr. 264.

170. Ibidem, nr. 186.

171. Dosar nr. 5, 1903.

172. Obține licența la 30 iunie 1903. Dosar nr. 5.

173. Dosar nr. 4, 1902.

După un vechi obicei, Mitropolia cerea Decanatului, la 11 februarie, intervenind în același timp și la Minister, să fie suspendate cursurile în prima și ultima săptămână a Marelui Post. Decanul răspunde, ca și altă dată: «În vederea adresei de față și a Regulamentului»¹⁷⁴). La 17 aprilie același an, consiliul profesoral este convocat spre a și da avizul asupra modificării art. 7 din Regulamentul Facultății, în sensul ca la Facultatea de teologie să nu se mai admită decât absolvenți de seminarii. Era o dorință și recomandare făcută de ministrul Spiru Haret¹⁷⁵).

ANUL UNIVERSITAR 1903-1904

Cu începerea anului nou școlar 1903/1904, Rectoratul, prin adresa din 17 octombrie, roagă Facultatea ca, «următor adresei Ministerului Instrucției publice și al cultelor nr. 568 din a. c., a dispune ca d-nii profesori să-și înceapă cursurile conform cu Regulamentul»¹⁷⁶). Probabil că unii dintre ei uitau data regulamentară, și de aceea li se amintea.

Catedra de Drept bisericesc se scoate la concurs. În comisia examinatoare intrau următorii profesori: C. Chiricescu, Dragomir Demetrescu și I. Cornoiu, care urmează să cerceteze lucrările candidaților: Ecomom V. Pocițan, B. Mangîru și Ștefan Dinulescu. Lucrările încep la 19 octombrie, ca să se termine la 19 noiembrie 1903. Profesorul Dragomir Demetrescu recomandă pe Badea Mangîru, iar ceilalți doi profesori sînt de părere să se numească D. Boroianu, iar în locul său ca profesor de Teologia dogmatică să treacă Iconomul Constantin Nazarie, «ca unii ce întrunesc condițiunile cerute de art. 69, litera d din Lege». Dintr-o adresă cu dată din 9 decembrie vedem că speșele de cancelarie erau și pe acest an financiar tot de 200 lei.

Către sfîrșitul anului, la 18 decembrie, profesorul N. Nitzulescu, unul din primii dascăli ai Facultății, cere concediu de boală, care nu-l va ierta. Împlinise în septembrie 66 de ani, ducînd o viață destul de agitată; el închise ochii la 25 ianuarie 1904. În ședința consiliului profesoral din 26 ianuarie se hotărî, față de dispariția profesorului Nitzulescu, să fie suspendate cursurile în zilele de 26 și 27 ianuarie; Badea Cireșeanu va vorbi la înmormîntare în numele profesorilor, care vor participa în corpore cu studenții la trista solemnitate¹⁷⁷). Cu suplinirea catedrei este însărcinat profesorul B. Cireșeanu¹⁷⁸).

La 6 februarie, Ministerul comunica Facultății că prin Decretul nr. 419 din 5 februarie 1904, D. G. Boroianu este numit agregat definitiv la catedra de Drept bisericesc. De la data de 5 aceeași lună, catedra de Teologie dogmatică, pe care o avusese pînă aici D. Boroianu, rămîne vacantă. În ședința din 7 februarie consiliul profesoral hotărăște ca suplinirea catedrei de Teologie dogmatică să se încredințeze tot profesorului D. Boroianu, pînă la ocuparea ei de către un titular¹⁷⁹).

În primăvara anului 1904 se pune acut problema studenților absolvenți de liceu, mai ales în legătură cu îndatorirea militară. Ministrul Haret, oarecum agasat de aceste discuții și diferite memorii, comunica Decanatului

174. Dosar nr. 1, 1903.

175. Dosar nr. 2, 1903.

176. Dosar nr. 5, 1903.

177. Dosar nr. 1, 1904, nr. 39.

178. Ibidem, nr. 130.

179. Dosar nr. 1, 1904, nr. 103.

la 20 martie următoarele: «Se va modifica Regulamentul în sensul ca în această Facultate să nu se mai admită absolvenți de liceu», «cînd nici seminariștii nu pot găsi loc în cler»¹⁸⁰). La 9 iunie consiliul se ocupă de cererea cetățeanului A. S. Gold, care dorea să țină un curs liber și gratuit de limba și literatura ebraică. Consiliul opinează că cererea nu se poate primi, deoarece petiționarul nu este de religie ortodoxă de Răsărit¹⁸¹).

În anul acesta școlar 1903/1904 fuseseră înscriși 194 studenți, dintre care doi și la Facultatea de litere. Numărul total al înscrierilor în Universitate era de 3892¹⁸²). Salariile profesorilor se fixaseră între 368,55 lei și maximum de 631,85 lei pe luna decembrie 1904.

Studențimea simțise încă de mult nevoia de a se asocia și de aceea întemeiasă o astfel de corporație încă de la 1 mai 1887. În Statutul și regulamentul Societății studenților în teologie, București 1901, tipărit, se menționează la pagina 10 următoarele: «Societatea studenților în teologie a fost recunoscută de corporația universitară de către Rectorul Universității din București în anul 1900, luna ianuarie». Scopul societății e absolut cultural (art. 3). Acest statut și regulament votat în întregime în ședința de la 14 martie 1901, avea la bază vechiul statut, adică cel inițiat în 1887. Acesta din urmă suferea mici modificări, care au fost apoi aprobate de Senatul universitar în ședința de la 11 aprilie 1905¹⁸³).

Catedra vacantă de Teologie dogmatică și simbolică se scoate curînd la concurs. Senatul universitar, unit cu Colegiul profesoral al Facultății, în ședința de sîmbătă 8 mai 1904, numește o comisie alcătuită din decanul C. Chiricescu și profesorul I. Cornoiu, să cerceteze titlurile și lucrările candidaților: Economul Ștefan Ionescu, I. Mihălcescu, Badea Mangîru și Ștefan Dinulescu¹⁸⁴).

Din donația episcopului Gherasim Timus amintită mai sus, deși avea o clauză și anume: Că nu vor fi date ajutoare decît atunci cînd procentele vor atinge suma de 2.000 lei, cu consimțămîntul donatorului, se dăduse totuși 1.000 de lei studentului I. Mihălcescu, în anul 1902, iar în octombrie 1904 consimte să se dea aceeași sumă și lui Grigorie Pișculescu care studia la Facultatea de teologie din Cernăuți.

Activitatea de toamnă se începe prin numirea lui I. Florescu-Dîmbovița, pe ziua de 1 octombrie 1904, secretar al Facultății, în locul lui Panteimon Romanescu, iar la 15 octombrie profesorul Chiricescu este reales decan pe un nou period de doi ani. Studenții din Ardeal sosesc încontinuu. Astfel, la 19 noiembrie Ministerul aprobă înscrierea la Facultate a tînarului Demeter Gheorghe, pe baza testimoniului de maturitate de la gimnaziul greco-ortodox român din Brașov, «fără să creeze precedent pentru noi». «După terminare, veți libera D-lui Gh. Demeter o diplomă specială, fără drept de a se hirotoni preot în România», continuă Ministerul. În ceea ce privește activitatea didactică pe anul în curs, următorul program de studii ne înfățișează felul cum și cu cine se desfășura și desăvîrșea cultura viitorilor clerici superiori ai țării.

180. Ibidem, nr. 115.

181. Dosar nr. 7, 1904, nr. 444.

182. Anuarul Universității din București pe anul școlar 1904-1905.

183. Dosar nr. 4, 1904/1905, nr. 459.

184. Dosar nr. 7, 1904, nr. 438.

FACULTATEA DE TEOLOGIE
PROGRAMUL DE STUDII
și orariul pe anul școlar 1904-1905

Anul I:

Lunea și vinerea de la 10-12, Introducerea în Vechiul Testament, Limba ebraică și Arheologia biblică. Profesor suplinitor, Dr. Badea Cireșeanu.

Lunea de la 3 și jumătate-5, Exegeza Noului Testament după original (curs comun cu studenții din anul al doilea).

Marțea, de la 4 30 la 5,30, Enciclopedia și Metodologia studiilor teologice, Gramatica idiomului grec și Ermeneutica biblică.

Joi, de la 4-5, Egexeză din Noul Testament, Prof. Dr. Ioan Cornoiu.

Marțea de la 10-12, Istoria bisericească universală pînă la 1054. Miercurea de la 8-9, Istoria Bisericii Române, pînă la 1700. Prof. Dr. Dragomir Demetrescu.

La Facultatea de Litere și Filozofie, Psihologia și Istoria românilor.

Anul II:

Miercurea de la 10-12, Exegeza din Vechiul Testament, după original. Prof. suplinitor Dr. Badea Cireșeanu. Lunea de la 3 jumătate-5 jumătate, Exegeza din Noul Testament după original (curs comun cu studenții din anul I).

Miercurea de la 4 jumătate la 5 jumătate, Introducere în Noul Testament și Istoria canonului. Prof. Dr. Ioan Cornoiu.

Miercurea de la 9-10, Istoria Bisericii Române de la 1700 pînă în prezent, cu statistica. Joia de la 10-12, Istoria bisericească universală de la 1054 pînă în prezent, cu statistica. Prof. Dr. Dragomir Demetrescu.

Lunea și marțea de la 8-9 jumătate, Patrologia. Profesor Dr. Constantin Chiricescu.

La Facultatea de litere și filozofie: Istoria românilor (continuare) și Logica.

Anul III:

Miercurea și Sîmbăta de la 3-4 jumătate, Dreptul bisericesc. Profesor agregat definitiv Dr. Demetru Gh. Boroianu.

Joia de la 8-10, Omiletica și Catehetica. Prof. Dr. Badea Cireșeanu.

Miercurea și vinerea, de la 8-9 jumătate, Istoria dogmelor. Prof. Dr. Constantin Chiricescu.

Marțea de la 8 jumătate-10, Teologia morală, partea generală.

Sîmbăta de la 2-3 jumătate, curs și seminar de Teologie morală. Profesor agregat definitiv Iconomul Stavrofor Constantin Nazarie.

Lunea și joia de la 5 jumătate-7, Teologia dogmatică fundamentală. Prof. agregat definitiv Dr. Ioan Mihălcescu.

La Facultatea de drept, Dreptul roman. La Facultatea de litere și filozofie, Istoria limbii și literaturii române.

Anul IV:

Marțea și vinerea de la 3-4 jumătate, Dreptul bisericesc și stilul bisericesc. Prof. agregat definitiv Dr. Demetru Boroianu.

Lunea și sîmbăta de la 8-10, Liturgica, Pastorală și exercitări în predici. Prof. Dr. Badea Cireșeanu.

Joia de la 2 jumătate-4 și vinerea de la 8 jumătate-10, Teologia morală, partea specială. Prof. agregat definitiv, Icon. Stavrofor Constantin Nazarie.

Miercurea de la 5 jumătate la 7 și sîmbăta de la 4 jumătate la 6, Teologia dogmatică, partea specială. Prof. agregat definitiv Dr. Ioan Mihălcescu.

La Facultatea de drept, Dreptul roman, continuare. La Facultatea de litere și filozofie, Istoria limbii și literaturii române (continuare).

La Facultatea de teologie sînt înscriși 199 studenți.

De remarcat că la catedra de Teologie dogmatică apare Ioan Mihălcescu, care fusese numit agregat definitiv la 1 octombrie 1904. La 21 decembrie 1904, prin Decretul cu nr. 3268 din 20 decembrie, Preotul Constan-

tin Nazarie, agregat la catedra de Teologie Morală, este ridicat la gradul de profesor definitiv. La 10 ianuarie 1905 Ministerul aprobă ca D. G. Boroianu să suplinească temporar catedra de Istoria dogmelor și Patrologie, pe timpul cât profesorul C. Chiricescu va îndeplini funcția de administrator al Casei Bisericii.

Situația studenților liceiști se îmbunătățește din punct de vedere al serviciului militar, după cum se constată dintr-o dispoziție a Decanatului, din 22 februarie 1905, prin care se arată că ei vor fi amânați condițional, dacă aduc dovada că nu sînt înscriși la alte facultăți. Printre studenții străini găsim pe Spas St. Ghirdapschi, înscris la 13 octombrie 1904 și Cealakov Spiridon, care da examen în 1905. Calificativele se însemnau cu cifrele de la 1-10. Consiliul hotărăște privitor la frecvență, ca studenții să se conformeze Regulamentului¹⁸⁵).

Cum anul financiar începea la 1 aprilie, Decanatul cerea Ministerului, ca în viitorul buget să se prevadă: 1. agregția de care este vorba în Regulament, de Istoria Bisericii romîne, citire și exegeză patristică, 2. «Vrosună pentru biblioteca acestei Facultăți», 3. Pentru secretar salariul lui să fie la fel cu al celor de la alte facultăți, care au o înregistrare de hîrtii cu mult mai redusă.

În aceeași ordine de preocupări, la 26 martie 1905 Decanatul arată că cei 180 de lei, spese de cancelarie pe exercițiul 1904/1905 cînd insuficienți și de aceea cere să se restituie și cei 10% prevăzuți în buget asupra sumei de 200 de lei. La 1 iunie se cere reducere de la Ministerul de Finanțe, privitor la impozitul caselor din str. Plantelor nr. 10, care produc un venit anual de 1.200 lei (donația Silvestru Bălănescu), și celor din str. Soarelui, cu venit de 400 lei (donația Schiopescu).

ANUL UNIVERSITAR 1905-1906

La 20 octombrie 1905, Rectoratul trimite Decanatului un cec de 100 lei din fondul Beni-Baici, din care urma să se cumpere și să se dea cărți studenților săraci și meritoși. Între doritorii de a face studii teologice găsim și pe Cincinat Pavelescu, care depusese la secretariat următoarea petiție:

Domnule Decan,

Subsemnatul licențiat al Facultății de Drept, actualmente magistrat, am cîntea a vă ruga să aveți bunăvoința a face să fiu înscris printre studenții Facultății de teologie.

Primiți, vă rog, Domnule Decan, expresiunea sentimentelor mele distinse și devotate.

Cincinat Pavelescu
Magistrat și publicist

Pe cerere, înregistrată la nr. 1379, 1905, decembrie 20, Decanul a pus rezoluția: «Se va înscrie, potrivit hotărîrii luate»¹⁸⁶).

Din Ardeal venea Onisifor Ghibu, căruia i se face ușurință de școlaritate și era primit bursier, fără concurs și pînă la luarea licenței. Grija pentru instrucțiunea și educația studenților crește; astfel, vedem cum Decanatul comunică Sfintei Mitropolii că, în urma modificării art. 7, prin Decretul din 29 noiembrie 1905, liceiștii sînt obligați să urmeze cursurile la

185. Dosar nr. 2, 1905.

186. Dosar nr. 2, 1905-1906, cererea de înscriere nr. 1379.

școala de cîntăreți și vor depune examen în prezența unui profesor. Se creau alte ore și separat pentru studenții aceștia, adică nu împreună cu elevii școlii respective.

În ședința de la 12 decembrie consiliul profesoral decide că toți studenții să frecventeze Biserica duminică și sărbătorile. Această hotărîre era urmată de alta din 11 aprilie 1906, prin care se cerea ca fiecare student să dea o notă de strada și numărul unde locuiește, biserica la care se duce în duminici și sărbători și mijloacele cu care întreține.

La 12 octombrie, Ștefan Dinulescu, candidat perpetuu și nefericit, cerea suplinirea catedrei de Istoria Bisericii române. Consiliul răspunde că nu se poate rosti, deoarece nu s-a comunicat bifurcarea catedrei de Istorie bisericească de la această Facultate. La 1 noiembrie 1905, în urma expunerii de motive a profesorilor Badea Cireșeanu și icon. Constantin Nazarie, consiliul recomandă Ministerului să ridice de la agregatie la rangul de profesorat pe D. G. Boroianu, titularul catedrei de Drept bisericesc, care era încadrat la această Facultate încă de la 1 octombrie 1902. Ridicarea se făcea prin Decretul nr. 451 din 7 februarie 1906. La 12 decembrie, G. M. Ionescu cere, prin Rectorat, să țină un curs liber și gratuit, de Istoria Bisericii române. Același lucru îl dorea și Ștefan Dinulescu. Ambilor li se răspundea, la 22 februarie 1906, că «în curînd se va ocupa de un titular catedra din nou înființată, de Istoria Bisericii române».

În cursul anului 1906 se revine din nou la sistemul ca directorul internatului să fie ales din corpul profesoral al Facultății. Ca urmare, la 10 februarie se încredințează acest post Preotului Iconom C. Nazarie, în locul P. S. Sale arhieru Meletie, care trece în altă demnitate.

Facultatea participă la expoziția națională din 1906. Potrivit răspunsului din 22 noiembrie 1905, Decanatul urma să prezinte: 1. a) **Istoricul Facultății pe care-l va întocmi Decanatul**; b) Lucrările tipărite ale profesorilor; c) Tezele de licență imprimare și susținute, ale studenților.

În anul acesta 1905/1906 financiar se acordă primul fond pentru cumpărare de cărți în valoare de 500 lei. Consiliul delegă pe B. Cireșeanu și I. Mihălcescu să întocmească o listă de cărțile care urmează să fie cumpărate. La 15 aprilie 1906 se hotărăște ca dulapul și cărțile din fondul de 500 lei, pe exercițiul financiar 1905/1906 să fie depuse în Biblioteca Internatului.

La 15 aprilie 1906 Decanatul ia măsuri ca Biserica Radu Vodă din curtea Internatului teologic, întreținută de comună, să fie luată pe seama Statului, în care scop directorul, Iconomul C. Nazarie, intervine pe lângă Mitropolitul Primat. La 12 mai 1906 începeau lucrările pentru ocuparea catedrei de Istoria Bisericii române, atît de insistent cerută de consiliul profesoral. În comisie intrau: C. Chiricescu ca decan, Dragomir Demetrescu și D. G. Boroianu. Candidații erau: Gh. M. Ionescu, Nicolae Dobrescu, Ștefan Dinulescu și D. Stănescu. Discuțiile, la care se adăuga pasiunea, n-au dat nici un rezultat pînă la 27 noiembrie 1906. Cu prilejul acestui concurs încep a se agita și studenții. Multă hîrtie și tot atîta cerneală s-au consumat în această împrejurare! Nici una din numirile făcute la această Facultate n-a prezentat atîtea complicații¹⁸¹). La 15 noiembrie 1906, comisia nu recomandă pe nimeni și propune a se ține concurs de agregatie. Între timp, însă, ministrul N. Vlădescu, însărcinat cu suplinirea catedrei

181. Dosar nr. 3, 1905-1906, nr. 364, 1157.

pe N. Dobrescu, cu începere de la 1 noiembrie 1906, data înființării acestei catedre¹⁸²).

La 26 mai 1906, consiliul profesoral află cum, prin adresa nr. 7009 a Ministerului Cultelor, Casa Bisericii face cunoscut că în interesul acestei Facultăți, biserica Radu Vodă împreună cu biserica Bucur s-au luat pe seama Statului, și s-au lipit la Facultatea de teologie și la internatul ei. Consiliul hotărăște ca decanul să aducă mulțumiri în scris Ministerului Cultelor, pentru «interesul ce poartă Facultății noastre»¹⁸³).

Potrivit noii Legi a clerului mirean și seminariilor, se înființează Consistorii apelative și se prevede pentru justițiabili dreptul de a fi asistați de apărători. Pentru recrutarea lor s-a numit o comisiune pe care o vor alcătui profesorii sub președinția decanului. În ședința de la 15 iunie 1906, consiliul întărește pe I. Mălăescu și Ilie Teodorescu; «tot în această ședință comisiunea, în vedere că actualii profesori ai Facultății de teologie întrunesc condițiile legale și regulamentare de a fi apărători, a hotărât a se elibera carte de legitimație d-lor profesori Dr. I. Cornoiu și dr. B. Cireșeanu, dr. D. Demetrescu, dr. C. Chiricescu, Icon. C. Nazarie și dr. D. G. Boroianu, cum și d-lui agregat dr. I. Mihălcescu».

În 1912 erau 49 de apărători. Numărul studenților în cursul anului 1905/1906 a fost de 257, deci cu 58 mai mult decât anul precedent. Dintre aceștia, 7 erau înscriși la Facultatea de drept, iar 2 la litere. Din experiența făcută, consiliul hotăra, la 30 octombrie 1906, ca toți licențiații viitori ai Facultății să depună jurământ de fidelitate doctrinei ortodoxe, iar proclamarea de licențiați să se facă în chip solemn¹⁸⁴).

La 15 iunie, Ghenadie, fostul Mitropolit Primat, face Facultății următoarea donațiune:

DONAȚIUNEA

fondului arhieru Ghenadie, fost Mitropolit Primat al României.

«Eu, arhieru Ghenadie, fost Mitropolit Primat al României, dăruiesc Universității din București, pentru Facultatea de teologie, suma de cincizeci mii lei în rente amortizabile 4%, cu cuponul de ianuarie 1907, consemnată cu recipisa nr. 6896 din 27 februarie 1906, a Casei de Depuneri și Consemnațiuni, pe care odată cu aceasta o dau în mina d-lui C. Dumitrescu-Iași, Rectorul Universității din București.

Doresc ca din venitul acestei sume să se ajute la studii în Facultatea de teologie școlarii care voiesc a se închina Bisericii, ca viitori preoți și sunt lipsiți de mijloace, așa cum va crede de cuviință consiliul profesoral al Facultății de Teologie.

Fondul acesta se va numi «Fondul arhierului Ghenadie, fost Mitropolit Primat al României». Urmează formula acceptării, semnăturile și autentificarea Tribunalului¹⁸⁵).

ANUL UNIVERSITAR 1906-1907

La începutul noului an școlar preocuparea consiliului se îndreaptă tot către liceiști, al căror număr creștea semnificativ. De aceea, la 10 octombrie hotăra: «Liceiștii să fie examinați mai înainte de înscriere spre a se

182. Dosar nr. 3, 1905/1906, proces verbal nr. 400.

183. Numărul Ministerului, 61474, din 25 octombrie 1906, al Facultății, nr. 995. În Dosarul nr. 3, 1906/1907.

184. Dosar nr. 197.

185. Anuarul Universității (al 14-lea), 1905/1906, pag. 91.

vedea dacă au aptitudini muzicale». La 1 noiembrie Ministerul aprobă această cerere a consiliului¹⁸⁶).

Intre studenții străini din anul acesta se anunță Hristo P. Botev, care spune în petiția sa: «Avînd în vedere că Facultatea de teologie din Capitala Regatului Român se bucură de cele mai frumoase reputații în Bulgaria», cere înscrierea lui între studenții respectivi. Altul, este un grec, Filip Teodoris, supus otoman, născut în Basarabia, absolvent al Seminarului spiritual din Astrahan; el cere să fie înscris și să i se dea și o bursă. În anul al doilea se găsea Spiridon Ceakalov, iar în al treilea Ispas Ghirdapschi, deci trei bulgari.

La 17 noiembrie 1906 Decanatul făcuse un lung raport Ministerului, cerînd ca salariul secretarului să fie egalat cu al celorlalți secretari de la celelalte Facultăți. În aceeași adresă se mai intervenea să fie numit și un copist cu o diurnă de 50-60 lei lunar, lucrările de cancelarie fiind deosebit de numeroase. Autoritatea ține cont de această cerere, căci de la 1 aprilie 1907 constatăm că secretarul este plătit cu 200 lei lunar.

Situația materială a Facultății în anul 1906/1907 se vede din următorul chestionar venit de la Minister, pe care trebuia să-l completeze fiecare instituție școlară. Iată-l:

I. Localul? R. — În localul Universității. Sălile de cursuri sunt comune pentru toate Facultățile.

I. Biblioteca? — Se compune din 420 volume, se utilizează de profesorii și de studenții acestei Facultăți. N-are sală proprie. La 29 martie 1907, Ministerul trimisese Facultății două volume intitulate «Psaltirea Bononiense», lucrarea vestitului slavist V. Iagic din Viena. În acest an Facultatea a avut 6 profesori un agregat și un suplinitor. Au fost înscrși 306 studenți¹⁸⁷), dintre care 35 erau absolvenți de liceu.

ANUL UNIVERSITAR 1907-1908

Cu începerea anului nou universitar se anunță vremuri mai bune din punct de vedere material. La 3 octombrie 1907 Decanatul primește o adresă din partea Ministerului (Casa Școalelor), în care se spune: «Greutățile financiare prin care am trecut de la 1900 încoace au fost cauza că dotația cu material a învățămîntului în general, și a celui superior în special, a fost foarte redusă... Acum... vedem că în cursul anului bugetar 1908/1909 vom putea afecta o sumă mai însemnată pentru dotarea Universităților cu cele necesare». Se cer liste de aparate, materiale și mobilier. Profesorii se grăbesc să răspundă, arătînd cărțile de care au nevoie. Suma cerută se ridică la 8625 lei și 25 bani¹⁸⁸).

La 29 aprilie 1908, Casa Școalelor răspundea că a aprobat suma de lei 4.500, adică ceva mai mult decît jumătate din ceea ce se ceruse. Această urma să fie repartizată în chipul următor: 1. Seminarul de teologie dogmatică, I. Mihălcescu, 1.500 lei; 2. Seminarul de Istoria Bisericii Romîne, N. Dobrescu, 1000 lei; 3. Pentru studiul Patrologiei și al Istoriei dogmelor, C. Chiricescu, 1000 lei; 4. Pentru Catehetică, Omiletică, Pastorală și Liturgică, B. Cireșeanu, 500 lei; 5. Pentru Internatul teologic, 500 lei. Total lei 4500¹⁸⁹).

186. Dosar nr. 3, 1906/1907.

187. Dosar nr. 3, 1906/1907.

188. Dosar nr. 2, 1907/1908, nr. 517.

189. Ibidem, nr. 1379.

Se vorbește aici mai mult ca oricînd de «seminarii». Era o metodă de lucru pe care o aduceau mai ales cei doi profesori tineri din lumea universitară germană: I. Mihălcescu și N. Dobrescu. Din partea Rectoratului se primesc, la 13 octombrie 1907, 130 lei, din fondul Benli și Baici, cu care se vor cumpăra cărți pentru studenții lipsiți, conform art. 25 și 26 din Regulamentul fundațiilor Hillel, Benli și Baici etc. Iar de la 23 noiembrie același an, mai trimite 700 lei, care reprezentau venitul fondului «Arhimandritul Iuvenalie Ghighianul», cu care, în conformitate cu actul de danie, să se cumpere cărți pentru biblioteca Facultății. Cu această sumă s-au achiziționat: 1. un exemplar complet din «Cazania» lui Varlaam, mitropolitul Moldovei, tipărită la Iași la anul 1643; 2. Un exemplar din «Istoria Bisericii romîne», de Petru Maior, tipărită în Pesta, la 1813 (pagini VIII nenumerotate + 392); 3. Un exemplar din «Novum Testamentum Graece», ediția mare critică a lui Constantin Tischendorf, compus din trei volume. Printr-o adresă specială din 7 iunie 1908, decanul recomandă Directorului Internatului Facultății următoarele: «Aceste cărți se vor depune în biblioteca acestei Facultăți, ce se păstrează în acel internat și anume într-un loc deosebit, sub denumirea: «Biblioteca Iuvenalie Ghighianul»¹⁹⁰).

În ședința consiliului profesoral de la 1 februarie 1908 se citește referatul alcătuit de profesorii Cireșeanu, Nazarie și Boroianu pentru ridicarea de la agregatie la profesorat a colegului I. Mihălcescu. Anul 1908 se înscrie printre anii secetoși. La 15 mai se face o procesiune pentru ploaie, pornind de la Mitropolie la Cișmigiu. Toți studenții sînt obligați să participe.

Pentru premiul Hillel, consiliul profesoral propunea în ședința de la 2 mai 1908 următorul subiect: «Rolul Bisericii în trecutul poporului român, din punct de vedere cultural și național». Facultatea funcționase cu 7 profesori și 2 agregati; studenți înscriși au fost 206, dintre care 1 străin în anul III, în anul IV, 41 din care 2 străini obținuseră licența.

De subliniat că la 27 iunie 1908, Nicolae Dobrescu, care suplinise catedra, este numit agregat de Istoria Bisericii romîne.

ANUL UNIVERSITAR 1908-1909

Anul nou se anunță mai agitat. În ședința de la 11 octombrie, profesorii D. Boroianu și I. Mihălcescu propun ca Decanatul să fie condus pe rînd de fiecare profesor și nimeni să nu îndeplinească funcția de decan mai mult de doi ani consecutiv. Era un aviz pentru C. Chiricescu, care fusese în trei rînduri decan, deci 6 ani la rînd. La 23 octombrie se redactează noul Regulament al Facultății, fiind de față și I. Teodoru, secretar general al Ministerului. Legea publicată în Monitorul Oficial nr. 265 din 1/14 martie 1908 prevedea acest impediment, la art. 15. La 7 noiembrie se comunica Ministerului anteproiectul de modificare al Regulamentului din 1901¹⁹¹). El va fi aprobat și publicat în Monitorul Oficial nr. 287 de la 10 aprilie 1909. Cheltuielile de cancelarie pe anul 1908/1909 erau tot vechea sumă de 200 lei, socotită a 50 lei trimestrial. La 28 noiembrie consiliul delegă pe preotul profesor I. Popescu-Mălăești¹⁹²) și I. Cornoiu

190. Dosar nr. 2, 1907/908, nr. 1697.

191. Dosar nr. 115, 1909/910, nr. 1368.

192. N-am aflat pînă la data aceasta informații privitoare la numirea profesorului I. Popescu-Mălăești.

să studieze și să facă un referat cu privire la broșura «Septuaginta», alcătuită de Preotul Simion Popescu, trimisă de Minister cu nr. 33.698/1908. Publicațiile acestui fost profesor la Facultatea noastră dau loc totdeauna la discuții.

În cursul verii, la 13 august, ministrul Haret întreba Decanatul dacă nu e bine ca studenții să facă și ceva medicină, pentru a fi în «rolul lor de ajutători ai omenirii suferinde în durerile ei corporale». Era vechea și constanta sa preocupare de rolul învățătorilor și preoților ca factori sociali. Decanul și consiliul răspund afirmativ și la 30 octombrie 1908 se fixează și programul cursurilor de medicină. La 25 noiembrie Petre Gîrboviceanu dăruiește toată colecția revistei «Biserica Ortodoxă Română», la cererea agregatului N. Dobrescu, «pentru Biblioteca Internatului acelei Facultăți. La 28 noiembrie, desigur tot după stăruința profesorului N. Dobrescu, se trimit publicațiile și documentele Hurmuzaki, de către Academie, la aceeași adresă. Proprietatea Facultății din str. Plantelor nr. 10, donată de episcopul Silvestru al Hușilor se închiria pe 5 ani, cu 500 lei anual, începînd din octombrie 1908. Decanatul se obliga să aducă, în caz de trebuință, apa și canalul pînă la poarta proprietății. De la poartă înainte și în casă, de va face trebuință, o va introduce chiriașul, care era, se pare, un italian, Luigi Michaelim Marion. Ceva mai tîrziu, și anume la 25 noiembrie, se făcu parastas pentru episcopul Silvestru, donator al acestei Facultăți. Cursurile au fost suspendate în ziua respectivă. La 22 noiembrie 1908, Ministerul cere să se introducă «statul personal», adică să se pună în aplicare și pentru profesorii titulari și suplinitori, agregati, docenți, conferențieri universitari, Regulamentul publicat în Monitorul Oficial nr. 51 din 6 iunie 1898. În acest scop se trimit formulare pe care «să le completeze fiecare cu mîna sa proprie...» cu datele cerute¹⁹³).

Răspunsul Decanatului era înaintat Ministerului numai la 2 martie 1909. Iată aici mărturiile profesorilor, înfățișate de ei înșiși:

MINISTERUL INSTRUCȚIEI PUBLICE ȘI CULTELOR

Direcțiunea a III-a.

S t a t p e r s o n a l.

1. Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU, profesor definitiv de Istoria bisericească universală la Facultatea teologică.

Numele de botez: Dragomir, de familie: D. Demetrescu.

Născut în anul 1852, luna august, ziua 6, în comuna București, județul Ilfov.

Naționalitatea: română. Religia: creștină-ortodoxă, căsătorit cu Euthimia G. Rangavopol.

Studiile: 1) Seminarul de gr. I și al II-lea la Seminarul Central din București între anii 1867-1874. 2) Studiile Facultății teologice a Universității din Atena, timp de 4 ani: 1874-78, ca stipendist al Statului. 3) Studii teologice și filozofice și literatura clasică la Universitățile din München, Leipzig, Halle a/s și Berlin, timp de 3 ani (1887-1890). 1) Atestatul seminarial de gradul I și II, nr. 1, din 28 iunie 1874. 2) Licența în teologie de la Univ. din Atena, diploma nr. 459 din 24 iunie 1878. 3) Doctor în teologie honoris causa de la aceeași Universitate, diploma nr. 4036 din 4 septembrie 1887 și 4) Doctor în filozofie și litere de la Universitatea din Leipzig, diploma din 15 ianuarie 1891. Situațiunea în corpul didactic universitar: Numit suplinitor la catedra de Istoria bisericească și Istoria Bisericii române, cu ord. seria A, nr. 13266 din 31 octombrie 1891. Profesor provizoriu, ordinul nr. 2079, seria A. din 4 februarie 1892, în baza decretului nr. 267 și a încheierii Jurnalului Consiliului de Miniștri sub nr. 15, din 27 februarie 1892.

193. Dosar nr. 110/1909.

Profesor definitiv, decretul nr. 697 din 14 februarie 1895, ordinul nr. 1103 din 15 februarie 1895.

Fost profesor suplitor la catedra de Introducere exegetică și Patrologie, curs superior, la Seminarul Veniamin din Iași, cu ord. nr. 8631 din 11 septembrie 1878. Provizoriu la aceeași catedră în baza concursului depus prin ord. nr. 15.621 din 20 octombrie 1882 și definitiv tot la aceeași catedră cu ord. nr. 13583 din 15 noiembrie 1884, în baza Decretului nr. 2668 din același an. Am fost titularul acelei catedre până la numirea la Universitate. Fost directorul Cancelariei Mitropoliei Moldovei, ord. nr. 11.966 din 11 octombrie 1890, în baza Decretului nr. 2766 din același an. Fost Director al Cultelor în Ministerul Instrucțiunii Publice, ord. nr. 9092 din 7 decembrie 1895, în baza Decretului nr. 4765 din 7 decembrie același an. În toate aceste funcțiuni am fost plătit de Stat. Fost senator în anii 1902-1905. Redactor la revista Sfântului Sinod «Biserica Ortodoxă Română» de la anul 1893 până în prezent.

Scrieri didactice, literare și științifice: 1) *Predica de pe Munte* (Studiu exegetic, 2) *Explicarea celor 7 Evanghelii ale Patimilor Domnului*, 3) *Catehismul ortodox*, 4) *Religiunea și Știința*, studii apologetice, 5) «*Revista Teologică*» (ambele în colaborare cu D-l C. Erbiceanu), 6) *Cuvîntul îndemnător către elini al lui Clement Alexandrinul*, teză pentru obținerea titlului de doctor în Filozofie și Litere, scrisă în limba greacă clasică, 7) *Justin Martirul*, 8) *Explicarea Psalmului 51*, 9) *Regulamentul patriarhiei ecumenice*.

Societățile culturale din care face parte: Membru onorar la Societatea Academică Teologică «Academia teologică din Cernăuți».

Leafa, lei 550. Gradația a IV-a. Tot timpul servit plătit de Stat, începînd de la 15 septembrie 1878 și pînă în prezent. Timpul servit bun de pensie, pînă la 1 decembrie 1908, ani 30, luni 2, zile 15.

Pedepse suferite — nici una.

Concedii: Concediu de 3 ani: 1887-1890, octombrie 1, pentru complectarea studiilor teologice și filozofice la diferite Universități din Germania, avînd și o subvențiune anuală de 1.200 lei, din partea Ministerului Cultelor, din fondul Iosif Niculescu. Am mai avut și alte mici concedii, trei sau patru la număr de cîteva săptămîni pentru cauze de sănătate și toate acestea numai ca profesor universitar.

20 decembrie, 1908

Semnătura, *Dragomir Demetrescu*

2. Dr. BADEA CIREȘEANU, profesor de Liturgică, Pastorață, Omiletică și Catehetică.

Numele de botez: Badea, de familie: Gh. Cireșeanu.

Data nașterii: anul 1859, luna mai, ziua 16.

Locul nașterii: Comuna Spineni, județul Olt.

Necăsătorit.

Studiile: a) Atestatul nr. 927 din 25 septembrie anul 1878, pentru absolvirea cursului inferior al Seminarului de Argeș; b) Atestatul nr. 264 din 29 septembrie anul 1882, pentru absolvirea cursului superior al Seminarului Central din București; c) Diploma de doctor în Teologie de la Universitatea din Cernăuți, din 15 ianuarie 1891, st. n.

Profesor suplitor cu ord. nr. 6274, seria A, din 17 iunie 1891. Profesor provizoriu, ord. 1790, seria A, din 31 ianuarie 1892 și Decretul nr. 267 din 28 ianuarie 1892, în urma aprobării Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 15, din 27 ianuarie 1892 și a Consiliului permanent al Instrucțiunii, în baza propunerilor, a scrierilor teologice prezentate atunci, a titlului academic de doctor în teologie, și a numeroaselor examene teologice.

Profesor definitiv, Decret nr. 613 din 8 februarie 1905. Ord. nr. 852 din 11 februarie 1905.

Am fost profesor de caligrafie și desen la Seminarul din Curtea de Argeș, ordinul de suplinitor al Ministerului Instrucțiunii nr. 1658 din 7 februarie 1883; apoi numit prin concurs cu titlul provizoriu, cu ord. nr. 10.289 din 19 septembrie 1884, cînd am depus și jurămînt în Minister. Am avut concedii de la această catedră de la 1 septembrie 1886 și pînă la 1 octombrie 1891, pentru studii universitare teologice la Universitatea din Cernăuți. Am mai fost director al Mitropoliei din București: 1893-1896. Numit cu Decret nr. 3453, din 9 octombrie 1893.

Scrieri: *Cercetări liturgice asupra baptisteriilor*, publicate în revista «Vocea Bisericii», nr. 2, 5 și 7 din anul 1894; *Religia vechilor germani*, în nr. 8, 10 și 11

din aceeași revistă. Am mai publicat studii despre persecuțiile suferite de creștini, obiceiuri la înmormântări, viața primilor creștini etc. Această revistă a apărut sub direcția mea între anii 1894-1896. Iar în revista «Biserica Ortodoxă Română» pe anul 1906 am publicat diferite studii teologice, spre exemplu: Nartica; Predici; Călătoriile mele în Muntele Athos, Palestina și Egipt etc. Dar cea mai valoroasă scriere a mea va fi *Tezaurul liturgic*, al cărui manuscris, la care lucrez de 15 ani, este aproape terminat. El conține peste 1.200 pagini folio, în 3 volume.

Am fost membru al Societății geografice, cu diploma nr. 572 din 15 martie 1893. Acum sunt al Societății culturale Steaua și al celei pentru învățătura poporului român, cu diploma nr. 518. Leafa, lei 550 lunar, gradația a IV-a. Plătit de Stat. Timpul servit bun de pensie la 1 decembrie 1908, total 25 ani, 9 luni și 14 zile. Iar dacă se scade concediul din cursul secundar de 5 ani și o lună, mai rămân 20 de ani, 8 luni și 14 zile. Nu am avut nici o pedeapsă.

Concedii: de la octombrie 1891 și pînă astăzi nu am cerut nici un concediu, dar nici nu am lipsit de la cursuri, examene anuale, examene de Stat, consilii profesionale, teze de licență și alte obligațiuni de învățămînt.

În Facultatea de teologie am mai propus și cursurile de Morală între anii 1898-1901, apoi cursurile de limbă ebraică între anii 1904-1905 cu ord. Ministerului Instrucției nr. 5714 din 7 februarie 1904. Am fost redactor al revistei «Biserica Ortodoxă Română» de la 1 aprilie 1906-1 iulie 1907, cu ord. Sf. Sinod nr. 145 din 27 mai 1906 și al Administrației Casei Bisericii nr. 8658 din 7 iunie 1906.

18 decembrie 1908

Semnătura, *Dr. Badea Cireșeanu*

3. Dr. ION CORNOIU, profesor de Enciclopedia și Metodologia studiilor teologice, Exegeza Testamentului Nou, Ermeneutica biblică, Gramatica dialectului alexandrin.

Numele de botez: Ion, de familie: Cornoiu.

Data nașterii: 1861, luna septembrie, ziua 15. Locul nașterii: Tg. Jiului.

Studiile: Absolvent a 7 clase ale Seminarului Central din București, cu atestatul nr. 34 din 12 septembrie 1880. 2) Doctor în teologie de la Universitatea din Cernăuți, cu diploma din 15 martie, st. n., anul 1885. Profesor suplitor, numit pe ziua de 1 mai 1885 la catedra ce o ocup, cu ord. Ministerului nr. 4859 (Divizia Școlilor), din 30 aprilie 1885. Profesor provizoriu, ord. nr. 1787 A., din 31 ianuarie 1892, pe baza Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 15 din 27 ianuarie 1892 și a Decretului nr. 267 din 28 ianuarie același an. Proponimente 7 ani, lucrări științifice prezentate atunci. Profesor definitiv, Decretul nr. 611 din 8 februarie 1895 și a ord. nr. 848 din 11 februarie 1895, seria B.

Am fost numit director al Mitropoliei din București, pe ziua de 10 mai 1885. Ord. nr. 6393, Divizia Cultelor, unde am funcționat pînă la 1 octombrie 1892, cînd am fost chemat și numit director al noii Direcții a Cultelor din Minister, ord. nr. 13.372, Seria A, din 30 septembrie 1892, unde am funcționat pînă la 4 oct. 1895, cînd am demisionat. Numit apoi din nou Director al Mitropoliei din București, pe ziua de 9 decembrie 1896, ord. nr. 4573, din 13 decembrie 1896, Decret nr. 4648 același an. Am făcut și fac parte din diferite comisiuni pentru alcătuire de legi și regulamente. Sunt a treia oară ales membru al Senatului universitar. Am fost în două rînduri redactor la revista Sfîntului Sinod «Biserica Ortodoxă Română».

Scrieri: *Intrîducerea în cărțile Testamentului Nou* și alte lucrări și publicațiuni științifice, literare și de actualitate, pentru clerici, publicate în revistele bisericesti. Am fost membru al Societății geografice, membru al societății pentru învățătura poporului român și «Steaua».

Leafa: Lei 550. Gradația a III-a. Plătit de Stat. Ani serviți, buni de pensie pînă la 1 ianuarie 1909: 23 și 8 luni. Pedepse: nici una.

Concedii: nici unul.

1909, martie 2

Semnătura, *I. Cornoiu*

4. Dr. CONSTANTIN CHIRICESCU, Profesor de Patologie și Istoria dogmelor.

Numele de botez: Constantin, de familie: Ioan Chiricescu.

Data nașterii: Anul 1863, luna ianuarie, ziua 21. Locul nașterii: comuna Topoști, județul Gorj. Căsătorit. Numele soției: Eufrosina, născută Stupcanu, din Roman. Copii în viață: doi băieți, Constantin și Vasile.

Studii: 4 clase primare în Tg. Jiu, 7 clase seminariale, atestatul nr. 123/1879, de la Seminarul R. Vl'cii și nr. 105/1882, de la Seminarul Central din București. Cursurile de pedagogie teoretică și practică la Școala normală a Societății pentru învățatura poporului român din București, certificat nr. 143/1882, Facultatea de teologie din Cernăuți, diploma de doctor de la 1/13 aprilie 1889 și un an la Facultatea de drept din Iași. Profesor provizoriu, ord. nr. 9308 din 5 decembrie 1894, prin concurs, la catedra de Patologie și Istoria dogmelor, profesor definitiv, Decret nr. 3849 din 23 decembrie 1897, ord. nr. 11.603/897 din 2 ianuarie 1898.

Fost șef pedagog la Seminarul eparhiei Rîmnicului-Noului Severin 1 an, 8 luni și 20 de zile. De la 12 ianuarie 1883, ord. Ministerului nr. 156/1883; director al Seminarului din Huși, ord. nr. 5113 din 12 mai 1889 și profesor suplinitor de Istorie și geografie 2 ani și 6 luni, la același seminar, ord. nr. 5109/1889; profesor suplinitor, ord. nr. 2682 din 17 februarie 1892 și apoi provizoriu, prin concurs, ord. nr. 807/1894 la Seminarul Veniamin din Iași, cursul superior; defensor eclesiastic în 1894, 8 luni și 4 zile Decretul nr. 1593; director al cultelor, în 1899 și 1900; director al Tipografiei Cărților Bisericești, de la 1897-1906; administrator al Casei Bisericii de la 1905-1907; profesor suplinitor la catedra de Istoria bisericească universală și a Bisericii române și de Drept bisericesc la Facultatea de teologie, etc. Sunt și profesor la Seminarul Nifon. Din anul 1900 sunt decan al Facultății de teologie (decretele cu nr. 3923/1900, 2871/1902, 2732/1904, 3619/1906 și 3156/1908).

Scrieri didactice, literare și științifice: *Sfîntul Apostol Pavel după Sfînta Scriptură*, *Despre minune*, *Ermeneutica biblică*, *Arheologia biblică*, *Introducerea în sfintele cărți ale Testamentului Vechi*, *Trei instituțiuni bisericești în România*, *Expunerea doctrinei*, revăzută și îndreptată, *Viața lui Iisus Hristos după Didon* (traducere în colaborare), *Călăuza predicatorului* (în colaborare), *Privire asupra instituțiunii sinodale în diferite Biserici ortodoxe de Răsărit*; Am colaborat la corectarea și editarea cărților bisericești de ritual, tipărite la noi de la 1897-1906; *Răspuns Prea Sfînțitului episcop Atanasie Mironescu*; *20 cuvîntări* (în colaborare).

Leafa: după bugetul Statului. Gradația a II-a.

Timpul servit la Stat, bun de pensie pînă la 1/14 decembrie 1908: 20 ani, 11 luni și 21 zile.

Observațiuni: La Huși: 1 septembrie 1889, 1 martie 1892. La Iași: 1 martie 1892, 1 aprilie 1894. De la 5 decembrie 1894 la Universitatea din București. Șef pedagog, 12 ianuarie 1883, la 1 octombrie 1884. Defensor, 1 aprilie—5 decembrie 1894. Timpul de la 15 mai pînă la 3 septembrie 1889 cît am fost la Seminarul din Huși, numai ca director, retribuit lunar cu diurnă de 50 lei nu l-am calculat, adică 3 luni și 17 zile, ceea ce, în caz contrar ar fi în total: 21 ani, 3 luni și 8 zile, timp servit de mine la Stat pînă la 1/14 decembrie 1908. Pedepse: nici una.

Concedii: 3-15 decembrie 1894; 7-14 martie 1901; 26-30 aprilie 1901; 10-19 noiembrie 1901; 14 martie pînă la 1 aprilie 1907; 18-28 mai 1907 și pe ziua de 2 iunie 1907, pentru interese familiare personale, familiare și electorale.

1/14 februarie 1909.

Semnătura, Dr. C. Chiricescu

5. ICONOM NAZARIE, profesor de Teologie morală.

Numele de botez: Constantin, de familie: Gh. Nazarie.

Data nașterii: anul 1865, luna martie, ziua 16, în comuna Vultureni, județul Tecuci. Văduv. Soția decedată. Nr. copiilor, 3, adică 2 băieți și o fată.

Studiile: 4 clase în Seminarul de Roman, atestat nr. 22/82 din 25 iunie 1885; atestat de 7 clase (seminar de gradul II) al Seminarului Iași, nr. 221 din 26 iunie 1888; licențiat în teologie de la Academia din Kiev, diploma nr. 447 din 10 iunie 1893; agregat definitiv, Decretul nr. 3316, din 1: octombrie 1901 și ord. nr. 10.120 din 16 octombrie 1901. Data numirii: anul 1901, luna octombrie, ziua 16, pe baza lucrărilor, la catedra de Teologie morală. Timpul funcționării: de la 20 octombrie 1901 pînă la 20 decembrie 1904. Profesor, Decret nr. 3268 din 20 decembrie și ord. nr. 74 din 21 decembrie. Data numirii: anul 1904, luna decembrie, ziua 20, numit profesor pe baza lucrărilor, la catedra de Teologie morală, de la 20 decembrie 1904 pînă în prezent. Fost profesor suplinitor de istorie și geografie, cu nr. 7489 din 6 octombrie 1894; director Seminar din Roman, cu nr. 3329 din 25 aprilie 1897; directorul Seminarului Central din București cu nr. 78.126 din 24 noiembrie 1898; director al Internatului teologic, ord. nr. 5593 din 1

februarie 1906. Membru al Societății Steaua, Invățătura poporului român și Protecția animalelor. Leafa, lei 550. Gradația I-a. Data primirii, 1 aprilie 1907. Lei 82. Plătit de Stat. Timpul servit bun de pensie: ani 16, luni 7. Pedepse: nici una.

Ca profesor universitar n-am avut nici un concediu. Ca director al seminariilor n-am avut concediu decît în timpul de vacanță, lunile iulie și august. A preciza durata concediului nu pot, deoarece comunicările se făceau direcțiunii.

1 decembrie 1908.

Semnat: *Icon. Constantin Nazarie*

6. DUMITRU BOROIANU, profesor de Dreptul bisericesc.

Numele de botez: Dumitru, de familie: Boroianu Gh.

Data nașterii: anul 1865, luna august, ziua 31. Locul nașterii: com. Fălticeni, județul Suceava. Căsătorit cu Filoftea. Numărul copiilor, 7.

Studiile: Seminarul Veniamin din Iași certificat nr. 233 din 1885; licențiat în teologie din București, atestat nr. 744 din 1890; doctor în filozofie, specialitatea Pedagogia, din Lipsca, diploma din 19 iulie 1897.

Agregat definitiv: Decret nr. 2383 din 17 august 1902 și ord. nr. 9303 din 23 august 1902; data numirii: anul 1902, luna octombrie, ziua 1. În baza lucrărilor. Catedra: Teologia dogmatică, de la 10 octombrie 1902 pînă la 5 februarie 1904, de cînd, cu Decretul nr. 419 din 5 februarie, comunicat cu nr. 6481 din 6 februarie, am trecut la Dreptul bisericesc.

Profesor, Decretul nr. 451 din 7 februarie 1906 și ord. nr. 7424 din 10 februarie 1906. Fost șef pedagog la Seminarul din București, la 1 martie 1887 la 1 aprilie 1894, cu nr. 2957 din martie 1887, subdirector al Mitropoliei din București, 10 octombrie 1892, cu nr. 2206/893 pînă la 1 aprilie 1894; defensor ecle-siastic, Decret nr. 15.394 din aprilie 1894; de la 1 aprilie 1894 pînă la 10 noiembrie 1895; profesor la Seminarul Veniamin din Iași de la 1 aprilie 1895, pînă la 1 octombrie 1902, Decretul din 10 aprilie 1895, definitiv. Decret nr. 2111 din 5 aprilie 1900. Am fost membru în comisia cărților didactice, în aceea pentru examenele de capacitate, în Consiliul general de instrucție — secția învățămîntului secundar. Sunt membru în Consiliul general de instrucție, secția învățămîntului superior.

Scrieri didactice, literare și științifice: Cărți didactice pentru cele 6 clase secundare, cu colegul V. Oiaga, *Dreptul bisericesc* pentru Seminarii, ediția Ministeru'ui; *Istoria Bisericii generale, Istoria dogmelor, Dreptul bisericesc* în două volume; *Istoria bisericească* pentru școlile normale; *Libertatea morală; Credința și știința; Probleme morale; Dreptul ctitoricesc*. Conduc de 10 ani trecuți revista bisericească și didactică «Viitorul». Societăți culturale din care fac parte: Societatea «Viitorul», al cărei președinte sunt și aceea pentru Invățătura poporului român din București, în al cărui consiliu de administrație sunt membru. Plătit de Stat. Timpul servit, bun de pensie pînă la 31 martie 1908, ani 21. Pedepse: nici una. Concedii: De la 1 aprilie 1895 la 1 septembrie 1897, din care de la aprilie 1895 pînă la 10 noiembrie ca defensor bisericesc, iar restul pentru studii în străinătate. Fost senator al Colegiului I de Suceava.

27 decembrie 1908

Semnătura: *D. G. Boroianu*

7. Diaconul IOAN POPESCU-MALAEȘTI, agregat definitiv la catedra de Exegeza Vechiului Testament, Introducerea în cărțile Vechiului Testament, Arheologia biblică și Limba ebraică.

Numele de botez: Ioan, de familie: Sava Ieremia, preot.

Data nașterii: anul 1872, luna martie, ziua 31. Locul nașterii: comuna Mălăești, județul Prahova. Numele soției: Eugenia. Un copil: Paul.

Studiile: Absolvent al Seminarului Central din București, gradul II, diploma nr. 163 din 4 august 1893. Licențiat al Facultății de teologie din București, diploma nr. 60, din 29 aprilie 1898. Doctor în Litere și Filozofie al Universității din Strassbourg, diplomă declarată de consiliul profesoral al Facultății de litere și filozofie din București, în ședința de la 16 decembrie 1904, echivalentă cu doctoratul acelei Facultăți, înregistrată la Consiliul permanent al Instrucției Publice sub nr. 24 din 25 ianuarie 1906.

Agregat definitiv, decret nr. 3919 din 24 noiembrie 1907, și ord. nr. 74.123 din noiembrie 1907; data numirii, anul 1907, decembrie 1. Numit agregat definitiv

în baza studiilor făcute și lucrărilor publicate. Recomandarea consiliului profesoral, a Senatului universitar și Consiliului permanent la catedra de Exegeza Vechiului Testament, de la 1 decembrie, pînă în prezent. Diacon la biserica catedrală Sf. Ioan din Ploești. Numit cu ord. nr. 1322 din 1903. Transferat în aceeași calitate la biserica Cotroceni din Capitală, cu ord. nr. 495 din a.c., Administrația Casei Bisericii.

Scrieri didactice, literare și științifice: *Gramatica limbii ebraice și biblice aramaice*; *Pentateuhul*, studiu istorico-critic; *Limbile semitice*, studiu istorico-filologic; *Profetul Obadia*, studiu introductiv exegetic. Președinte al Societății c'erului mirean «Caritatea» d'n județul Prahova. Leafa, lei 430. Plătit de Stat. Timpul servit, bun de pensie pînă la 31 martie 1907, ani 5. Pedepse, nici una. Recompense, nici una. Concedii, nici unul.

Semnătura: *Diacon I. Popescu-Mălăești*

8. MIHALCESCU IOAN, profesor de Teologia dogmatică și simbolică.

Numele de botez: Ioan, de familie: I. Mihălcescu.

Data nașterii: anul 1874, luna aprilie, ziua 24.

Locul nașterii: comuna Pătirlagele, județul Buzău. Soția Anastasia. Numărul copiilor, unul.

Studii: 8 clase de seminar în Seminarul din Buzău și Seminarul Central din București. Diplome de absolvire: nr. 3 al Seminarului și 3 al Ministerului, din 14 iunie 1895. Facultatea de teologie din București. Diploma de licență cu nr. 2009, al Ministerului și nr. 94 al Facultății. Facultatea de filozofie și teologie din Berlin și Leipzig; diploma de doctor în filozofie la Universitatea din Leipzig, din 13 iunie 1903. Agregat definitiv, Decretul nr. 2121 din iunie 1904. Data numirii: anul 1904, luna octombrie, ziua 1, în baza titlurilor academice și a lucrărilor științifice. Catedra: Teologia dogmatică și simbolică; timpul funcționării: de la 1 octombrie 1904. Profesor, Decretul nr. 879 din 28 martie 1908 și ord. nr. 19.792, seria B, d'n 29 martie 1908; data numirii: anul 1908, luna aprilie, ziua 1, în baza titlurilor academice și lucrărilor științifice. Timpul funcționării: de la 1 aprilie 1908.

Fost preparator de limba greacă la Seminarul Central din București, de la 1 septembrie 1894, pînă la 1 aprilie 1900, ordinul de numire nr. 6312, din 9 septembrie 1904. Fost secretar al Internatului teologic, de la 1 octombrie 1900, pînă la 1 aprilie 1901, ord. nr. 11.195/1900. Fost veghetor de ordine la Seminarul Central din București, de la 1 septembrie la 1 octombrie 1904. Ord. de numire nr. 8375 din 10 septembrie 1903.

Scrieri didactice, literare și științifice: *Compendiu de teologia simbolică*, București 1902; *Darlegung und Kritik der Religionsphilosophie Sabatier's*, Berna, 1903; *Bekenntnisse und Zeugnisse des Glaubens der Gr.-Ort. Kirche*, Leipzig 1904; *Explicarea evangheliilor duminicale* pentru clasa a III-a de seminar, București 1903; *Raportul dintre religione și moralitate*, București 1904; *Cosmogoniile popoarelor civilizate din antichitate*; *Cosmogonia biblică și cosmogonia științifică modernă*, Pitești 1907. Alte lucruri mai mici ca: articole de reviste, broșuri, traduceri, etc. Fac parte din Societatea pentru învățătura poporului român și Liga culturală pentru unitatea tuturor românilor. Leafa, lei 550. Plătit în toate funcțiunile ce am ocupat, de către Onor. Minister al Instrucțiunii Publice și al Cu'telor: de la 1 sept. 1894, la 1 aprilie, cu diurnă, restul timpului servit, cu salariu. Timpul servit bun de pensie pînă la 1 decembrie 1908, ani 5, luni 9. Nici o pedeapsă. Concedii: de la 8 ianuarie, la 14 februarie 1908, din cauză de boală contagioasă în familie, aprobat de Minister. Numit membru supleant în comisiunea disciplinară, secțiunea București, pentru judecarea învățătorilor și a institutorilor, prin Decret nr. 1275 din 18 aprilie 1908 și ord. ministerial nr. 23.957, din 21 aprilie 1908. Numit membru în comisiunea pentru examenul de capacitate, specialitatea religie, cu ord. nr. 28.932 din 6 mai 1908. Numit membru al comisiunii pentru cercetarea cărților didactice de religie.

10 ianuarie 1909.

Semnat: *Ioan Mihălcescu*

9. NICOLAE DOBRESU, agregat definitiv la catedra de Istoria Bisericii române.

Numele de botez: Nicolae, de familie: Dobre D. Diaconu.

Data nașterii: anul 1874, luna iulie, ziua 20.

Locul nașterii: comuna Celeu, județul Romanși.

Studii: Absolvent al Seminarului Central cu diploma nr. 7 din 29 iunie 1896. Absolvent al cursului liceal, cu certificatul de absolvire al studiilor liceale, nr. 4, din 1898. Licențiat al Facultății de teologie, diploma nr. 2746 din 11 iulie 1902. Absolvent al Facultății de litere din București, certificat nr. 226 al Decanatului acestei Facultăți, cu data de 24 octombrie 1902. Doctor în litere, specialitatea Istoria, de la Universitatea din Viena, diploma cu data 3 aprilie 1905, echivalată de Facultatea de litere din București cu doctoratul în istorie. Numit suplinitor la catedra de Istoria Bisericii române, pe ziua de 1 noiembrie 1906, prin ord. ministerial nr. 61474 din 25 octombrie 1906.

Agregat definitiv, Decret nr. 2260, din 9 mai 1907 și ord. nr. 24.998, din 1907. Data numirii, anul 1907, luna noiembrie, ziua 1, în baza lucrărilor. Timpul funcționării: de la 1 noiembrie 1907, până în prezent, ianuarie 1909. Profesor suplinitor, ord. nr. 61.474, din 25 octombrie 1906. Data numirii: anul 1906, luna noiembrie, ziua 1. Drepturi: Studiile și lucrările de specialitate; timpul funcționării: de la 1 noiembrie 1906 până la 1 noiembrie 1907, când am fost numit agregat la aceeași catedră. Profesor, Decretul nr. 2361, din 5 iulie 1911 și ord. nr. 47.256, din 5 iulie 1911. Data numirii, anul 1911, luna iulie 1¹⁹⁴).

Scrieri didactice, literare și științifice: *Intemeierea Mitropoliilor și a celor dintii mînăstiri; Istoria Bisericii române de la 1850 la 1893; Fragmente privitoare la Istoria Bisericii române; Istoria Bisericii române din Oltenia din timpul ocupației austriace; Contribuțiuni la Istoria Bisericii române din sec. XV; Episcopul Melchisedec, Andrei Șaguna, etc.* Fac parte din Liga Culturală. Leafa: după buget, ca agregat.

Pedepse: nici una. Concedii: nici unul.

10 ianuarie 1909.

Semnătura: N. Dobrescu¹⁹⁵).

ANUL UNIVERSITAR 1908-1909.

La 14 noiembrie 1908, consiliul găsește potrivit să alcătuiască o comisie, din decanul C. Chiricescu, Icon. C. Nazarie, profesorii Mihălcescu și Dobrescu, care urma să întocmească un program pentru sărbătorirea a 25 de ani de la înființarea Facultății. Un gând foarte bun, însă fără urmare. În vederea acestui lucru, comisia discută fără să se precipite. Aceasta explică și următoarea intervenție, care era însoțită chiar de programul solemnității ce urma să aibă loc:

Nr. 420, 1909, iunie 23.

Domnului Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice,

În octombrie a.c. se împlinesc 25 ani de la înființarea acestei Facultăți. Consiliul profesoral a hotărât, în ședința de la 1 mai a.c., să se comemoreze această dată printr-o serbare oficială, al cărei program îl înaintez Dvs., aci anexat.

În vederea executării acestui program, am onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune: pe de o parte să se ia pe seama acelui Onor. Minister tipărirea scrierii festive, prevăzută în program, iar pe de altă parte a ne pune la dispozițiune suma ce veți crede că ne este de trebuință pentru preîntâmpinarea cheltuielilor ce necesită pregătirile ce vom face în vederea acelei serbări¹⁹⁶).

Tot dodată am onoarea a vă ruga să binevoiți a interveni la Onor. Minister

194. Datele privitoare la profesorat, din cursul anului 1911, sînt scrise mai tîrziu, cu altă cerneală. Probabil ca să rămînă la dosar.

195. Toate statele personale se găsesc în dosarul nr. 110/1909.

196. Totuși se cerea Ministerului, la această dată, și suma de lei 6.000, cu următoarea «socoteală aproximativă»: Găzduirea a 30 invitați de afară, în 15 camere, a 10 lei pe zi, timp de 2 zile, lei 300; idem, masa a 10 lei pe zi, timp de 2 zile, lei 600; una sută persoane invitate la banchet, a 20 lei tacîmul, 2000 lei; costul aproximativ al scrierii festive, 2.000 lei. Trăsuri, publicațiuni, decouri, etc., 1100 lei. Total, lei 6.000. Vezi: Dosar nr. 115/1909-1910.

al Lucrărilor Publice să se facă reducere pe Căile ferate invitaților care vor prezenta la Casa gării de unde vor pleca, invitațiunea oficială a acestei Facultăți.

În ceea ce privește ziua serbării, aceasta se va fixa ulterior, în de comun acord cu D-voastră.

Decan, *Dr. C. Chiricescu* ¹⁹⁷).

Intenție foarte frumoasă, dar din nenorocire, la 30 octombrie 1909 consiliul decidea ca serbarea să fie amânată.

La 30 aprilie 1908, Administrația Casei Bisericii comunica Decanatului că două zecimi din Fundația episcopul Inochentie Chițulescu sînt prevăzute în bugetul Internatului Facultății și «servesc la întreținerea a 4 bursieri în acest internat» ¹⁹⁸). La 13 iunie, consiliul hotărăște ca tezele de licență să nu se mai tipărească; profesorii C. Chiricescu, Cereșeanu și Nazarie cer însă să se continue cu imprimarea lor. Studenții vor face lucrări de seminar la fiecare studii, ceea ce era o inovație, adusă desigur din Apus, de profesorii mai tineri. La 20 aceeași lună se pune din nou chestiunea doctoratului, care nu va fi soluționată decît foarte tîrziu. Potrivit Regulamentului din 1904, modificat prin Decretul nr. 11002/1908, studenții înscriși cu începerea anului universitar 1908/1909 sînt supuși la plata taxei de 10 lei pentru Bibliotecă. În anul școlar 1908/1909 plătea doar un student, ceilalți fiind bursieri, deci scutiți, iar în 1909/1910 au fost supuși la plată 6 studenți din anul I și unul din anul II. În total s-au adunat 70 de lei. Decanatul încedințează această sumă secretarului, «spre a procura cărți pentru Bibliotecă». Se cumpără cărți bune românești și franceze; găsim lucrări scrise de Allard, Gazier, Newmann, apoi din colecția «Saints d'autrefois» și altele.

La 10 octombrie 1908 se face alegerea unui nou decan; profesorul C. Chiricescu primește 6 voturi, iar I. Cornoiu, 2. În aceeași ședință, potrivit unei vechi moțiuni, consiliul spune: «Am hotărît ca de acum înainte decanul ce se va alege să funcționeze în această calitate numai o dată, timpul fixat de lege, așa ca să vină la rînd, prin alegere, onoarea de a fi decan fiecărui profesor».

Vechea preocupare de a se da teologilor o instrucție medicală, nu era uitată. Astfel, la 28 februarie, studenții sînt obligați să asiste la cursul D-rului Nanu Muscel, pentru «boli interne și medicamente uzuale», cît și cursul de Igienă predat de profesorul Dr. Sion. La 14 mai se mai face parastas pentru episcopul Inochentie Chițulescu. Frecvența este riguros cerută. Studenții solicită concediu și pentru opt zile. La 11 martie 1909, Spiridon Cealakov, bulgar, este proclamat licențiat în teologie. Ministerul nu uită înzestrarea seminariilor; ca urmare, se dă, la 18 iunie, suma de lei 3.000. Din fondul episcopului Timuș se oferă 300 lei lui C. Dicuțescu, care studiază la Berlin, iar alți 300 diaconului Georgescu, care mersese la Atena și mai apoi la Paris. La 4 martie 1909 Decanatul intervenea la Administrația Casei Bisericii să se prevadă în buget o bursă pe timp de 3-4 ani pentru studii în Universitățile străine, fapt ce-l onora în mod deosebit.

Echivalențele de diplomă se fac cu toată atenția. Astfel, Grigorie Pișculescu, doctor în teologie de la Cernăuți și licențiat al acestei Facultăți, este supus, potrivit art. 40 din Regulament, la un examen ținut cu 5 pro-

197. Dosar nr. 115/1909.

198. Dosar nr. 110, 1909.

fesori, din Teologia morală, Dreptul bisericesc și Istoria Bisericii române. Iar peste 15 zile, Pantelimon Romanescu, în aceeași situație, va trece examene din Liturgică, Drept bisericesc și Istoria Bisericii române. Situația studenților din punct de vedere școlar avea de suferit anul acesta oarecare schimbări, din cauza aplicării noului Regulament. Ca urmare, la 25 aprilie 1909 Decanatul afișa următoarele:

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE

I N Ș T I I N Ț A R E

Se aduce la cunoștința studenților acestei Facultăți că, Consiliul profesoral a luat, în ședința de la 22 aprilie a.c., următoarele hotărâri cu privire la aplicarea noului Regulament:

1. Studenții care au depus toate examenele generale sau de stat vor prezenta și susține tezele de licență după regulamentele din trecut.
2. Studenții actuali din anul IV nu vor mai da examene anuale. Tot astfel vor fi tratați în anul viitor și studenții actuali din anul III.
3. Studenții actuali ai Facultății de teologie sunt dispensați pentru anul acesta, față cu noul Regulament, de a mai frecventa cursurile anexe la alte Facultăți, prevăzute în vechiul Regulament și alte dispozițiuni.
4. Studenții licești care au frecventat cursul complet al Școii de cîntăreți și au depus examene cu bun succes, sunt dispensați de a mai frecventa aceea școală și anul al IV-lea.

Decanatul, aprilie 25, 1909.

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE

I N Ș T I I N Ț A R E

Se pune în vedere studenților acestei Facultăți că înscrierile pentru sesiunea iunie a.c. la examenele anuale și generale se fac de la 25-28 mai a.c. între orele 4.1/2—6.1/2 p.m.

Nu vor fi înscriși la examene:

1. Studenții care nu vor fi plătit taxa de frecvență.
2. Cei care nu vor avea în caietele de studii semnătura tuturor d-lor profesori pentru regu'ata frecventare a cursurilor.
3. Cei care vor avea mai mult de 5 absențe nemotivate de la Capela Internatului.
4. Preoții studenți care nu au probat Decanatului că au concediu de la Chiriariile respective pe întregul an școlar 1908/1909, pentru frecventarea cursurilor.
5. Studenții licești care nu vor fi în regu'ă cu examenul de la școala de cîntăreți.

Decanatul.

1909, mai 23.

Prezența studenților la biserică fusese hotărîită cu mulți ani în urmă. Potrivit art. 14 al noului Regulament, frecvența la curs și la biserică trebuia prezentat consiliului profesoral. În ședința de la 23 mai 1909 se refuza a se da frecvența studenților care au mai mult de 5 absențe la biserică. Regulamentul și uzul erau așadar respectate întru totul, cum se vede și din înștiințarea de mai sus.

Statistica comunicată Ministerului de către Decanat ne indică numărul studenților, cît și al profesorilor, pe anul 1908/1909. Potrivit acesteia, Facultatea avea: 9 profesori (7 titulari și 2 agregați), 206 studenți, din

care unul străin. Licențiați au fost proclamați 41, din care doi erau străini 199).

Lucrări pentru dobândirea premiului Hillel se fac în chip periodic. Anul acesta el este dobândit de diaconul N. M. Popescu. Era al cincilea din șirul studenților și licențiaților care au fost premiați. Iată lista lor pînă la această dată:

PREMIANȚII FONDULUI HILLEL:

1. Premiul istorico-bisericesc Hillel de 1.000 lei pentru anul 1896 a fost dat diaconului VASILE PREDEANU, pentru lucrarea sa: *Organizarea ierarhiei Bisericii Române de la începutul sec. XI pînă la începutul sec. al XVII-lea*. 2. Premiul Hillel de 1.000 lei istorico-bisericesc pentru anul 1899 a fost dat d-lor IOAN MIHALCESCU și IOAN MALAESCU, care au lucrat împreună lucrarea intitulată: *Starea Bisericii Române în timpul de la 1800-1850, literatura bisericească în acest timp*. 3. Premiul istorico-bisericesc de 1.000 de lei, din fondul Hillel pentru anul 1902 a fost dat în parte d-lor: N. DOBRESCU, lei 500, D. BARDAN, lei 250 și ST. IORDĂNESCU asemenea 250 lei, pentru lucrările prezentate asupra: *Starea Bisericii Române de la 1850 pînă la 1894 inclusiv*. Premiul istorico-bisericesc de 1.000 lei din fondul Hillel pentru anul 1905 s-a dat d-lor C. CERCEL, P. PARTENIE și AL. T. DUMITRESCU, pentru lucrarea: *Starea Bisericii Române în secolul al XVII-lea*. 5. Premiul istorico-bisericesc de 500 lei din fondul Hillel, pentru anul 1909 s-a dat Diaconului NICOLAE M. POPESCU, pentru lucrarea: *Rolul Bisericii în trecutul poporului român, din punct de vedere cultural și național*.

ANUL UNIVERSITAR 1909-1910.

Duminică 4 octombrie se face un Te-Deum în capelela Internatului Radu Vodă, în vederea deschiderii anului școlar 1909/1910. Încep înscrierile. Între solicitanți se prezenta la 7 octombrie și Madjaroff Atanas Popov din Kara Agaci, Bulgaria, care cere să fie înscris ca și Cealakof Spiridon și Gherdapschi Ispas, deja licențiați la data aceasta, iar în anul IV-lea se găsește studentul Buteff Hristo Petroff, preot, toți trei absolvenți ai școlii de teologie din Samokov-Bulgaria²⁰⁰). La 29 octombrie, Ministerul admite și înscrierea lui Simion Borzea, absolvent al gimnaziului din Brașov, «fără ca aceasta să creeze un precedent pentru noi» În toamna acestui an, consiliul decide, privitor la solicitanții pentru a face doctoratul: «Se vor admite cererile de înscriere pentru doctorat, dacă vor fi în condițiunile regulamentului» (22 octombrie 1909).

Legăturile cu Rusia ortodoxă nu erau uitate în acele vremuri, cînd mulți absolvenți veneau din Academiiile ei. Astfel, la 10 decembrie 1909, Decanatul dă o telegramă Academiei Spirituale din Petersburg, care-și serba la 15, 16 și 17 decembrie aniversarea a 100 de ani de la înființarea ei.

Duminică 29 noiembrie 1909 se face parastas pentru episcopul Silvestru al Hușilor, donator al Facultății, la biserica Radu Vodă și apoi procesiune la cimitirul Belu, la mormîntul binefăcătorului.

La 1 aprilie 1910, profesorul I. Cornoiu dăruiește Facultății biblioteca sa și locuri în strada Țăranilor. La 17 ale aceleiași luni, consiliul mulțumește donatorului pentru gestul făcut (Procesul verbal nr. 365 din 1910). În aceeași ședință, de la 1 aprilie, se aduc mulțumiri administrației Casei Bisericii, pentru că a prevăzut o bursă pentru studii în străinătate. Se

199. Dosar 115, 1909/1910, nr. 1368.

200. La 14 ianuarie 1910, Niculescu Toma din Turtucaia, arătînd că tatăl său, preot în acea localitate, este persecutat, cere să fie înscris în Facultate.

va interveni să se dea prin concurs numai licențiaților, spre a studia filozofia religioasă. Tot atunci consiliul cerea ca profesorii să fie plătiți ca și cei de la Facultatea de litere, cu câte 100 lei pentru ora de seminar, «avînd în vedere că numai la Facultatea de teologie, de la 1898 și pînă astăzi, fiecare profesor a făcut câte 6 ore pe săptămînă (de curs și seminar)». Studențimea, sub președinția lui Vasile Ispir, viitor profesor, cere, printr-un memoriu tipărit, abrogarea art. 36 din Lege, care limitează numărul studenților teologi, cum și permiterea seminariștilor ca, în urma unei diferențe de liceu, să poată urma paralel cu Facultatea de teologie și alte Facultăți²⁰¹).

Tulburările studențești care începuseră în legătură cu chestiunea mitropolitului Partenie-Clinceni de la Iași izbucnesc din nou la sfîrșitul acestui an; de data aceasta însă, cu prilejul procesului mitropolitului Primat Atanasie Mironescu. La 24 mai 1910, Ministerul cere să fie convocat de îndată consiliul profesoral, «să delibereze asupra amestecului studenților în tulburările bisericesti din timpul din urmă». Ministrul Haret trimite o adresă foarte usturătoare pentru întreg corpul profesoral, în care se spune printre altele:

«Cu ocazia tulburărilor bisericesti din timpurile din urmă, studenții teologi s-au amestecat în ele într-un mod care dovedește o mentalitate foarte îngrijorătoare pentru niște viitori preoți. Constatăm însă, în același timp, că în Facultate însăși nu s-a luat nici o măsură pentru a se pune frîu acestor porniri periculoase. De aceea vă invit ca să convocați de urgență consiliul de Facultate, chiar pentru ziua de mîine, marți 25 mai, ca să delibereze asupra acestei chestii, iar rezultatul deliberărilor lui ni-l veți înainta imediat²⁰²).

Consiliul, convocat la 25 mai 1910, decide următoarele:

«Față de amestecul unor studenți în tulburările bisericesti din timpurile din urmă, pe lîngă sfaturile ce li s-au dat de fiecare dîn noi, consiliul crede că au nevoie să li se aducă aminte că dînșii îndeosebi de colegii lor universitari au datoria de a se păstra în atmosfera curată a învățăturilor Sfintei Evanghelii, de a fi blînzi, pașnici, împăciuitori și tot așa oameni ai ordinei și disciplinei, ca să fie de pildă și celorlalți colegi ai lor universitari și de aceea hotărîm:

Se instituie o comisiune compusă din D-nii profesori: Dr. Dragomir Demetrescu, B. Cireșeanu, D. Boroianu, I. Mihălcescu și Pr. Icon. I. Popescu-Mălăești, agregat, care, împreună cu directorul Internatului teologic și decanul Facultății, cît mai neîntîrziat să convoace pe studenții Facultății la un loc, cărora să li se vorbească despre îndatoririle lor, ca unii ce se pregătesc pentru sfînta chemare a preoției.

Facultatea va pedepsi cu eliminare pe toți cîți vor dovedi că nu ascultă de sfaturile ce li se vor da și că le interzice cu desăvîrșire sub aceeași pedeapsă, orice amestec în afară de datoriile lor curat studențești».

Ce a urmat, constatăm din următorul proces verbal:

PROCES VERBAL nr. 389.

28 mai 1910.

Potrivit votului de la 5 mai 1910 al consiliului profesoral al Facultății de teologie din București, toți studenții acestei Facultăți fiind convocați azi la orele 3.1/2 p.m. la Universitate, subsemnații, ne-am prezentat înaintea lor și am procedat precum urmează:

Hotărîrea aceasta a consiliului profesoral al acestei Facultăți, hotărîre de care ați luat cunoștință și pe această cale, după ce vi s-a adus la cunoștință

201. Dosar nr. 90 (1909/1910), nr. 293.

202. Dosar nr. 115 (1909/1910), nr. 371.

în scris încă din ziua de 16 mai 1910, cuprinde în scurt întreg programul pe care sunteți datori să-l urmați în tot timpul ce vă e trebuincios pentru instruire și cultivare în această Facultate, și nu avem cuvinte din destul ca să vi-l recomandăm cu toată căldura.

Avem ferma credință că știți și veți ști să vă purtați în așa fel ca să ridicați cât mai mult numele acestei înalte instituțiuni de cultură bisericească, a cărei utilitate toată lumea de bine o recunoaște și o simte.

Să nu aveți altă grijă decât aceea de a vă întări și dezvolta cunoștințele religioase, de a vă cultiva inima și de a vă făuri caractere demne de înalta misiune a propovăduirii cuvântului de viață dătător al Evangheliei.

Indeletniciți-vă și străduiți-vă nu cu altceva decât cu cele ce au a vă face să deveniți pildă bună credincioșilor. Ca și Sfinții Părinți și mari dascăli ai Bisericii, să nu cunoașteți decât calea care duce la școală și biserică. Să vă oțeliți în așa fel, încît, ieșind în lume, să fiți cu adevărat «sarea pămîntului, lumină în sfeșnic și cetate stînd pe munte». Făclia culturii și moralei creștine o veți purta și voi ca mîine. Petreceți-vă timpul în pace și liniște, ocupîndu-vă numai cu cele ale chemării voastre. Străluciți prin unire în același gînd de bine și învățați-vă a dovedi dragostea, speranța și credința voastră prin fapte izvorîte din aceste mari virtuți creștine. Lucrați numai în această direcțiune cu toată căldura inimilor voastre tinere și pregătiți-vă bine și neîncetat către sfînta voastră chemare preoțească și către sfînta voastră datorie de buni și adevărați romîni.

Aveți deci atîtea temeuri ca să vă vedeți în liniște de ocupațiunile voastre studentești, spre bucuria noastră a tuturor».

Drept care am încheiat acest proces verbal.

Dr. C. Chiricescu, Decan

Dr. B. Cireșeanu

Icon. Const. Nazarie

Cu toate eforturile făcute, tulburările s-au soldat, după cum se știe, prin pierderea scaunelor lor de către Primatele Atanasie Mironescu și Episcopul Romanului Gherasim Saffirin. Decanul Facultății, profesorul Chiricescu, a fost înlocuit din funcția de decan, căci la 20 decembrie 1910 găsim conducător al Facultății pe D. Gh. Boroianu.

În acest an Facultatea are același număr de profesori, ca și în anul trecut, adică 7 titulari și 2 agregati. Numărul studenților este de 194, din care 2 străini. 39 au obținut titlul de licență, din care unul era străin.

La 23 februarie Mitropolia trimite Facultății un exemplar din hotărîrile Sinodului de la Iași (1642), în reproducere fotografică, scoasă de Academia Romîna după unicul exemplar aflător în Biblioteca Națională din Paris. La 20 aprilie profesorul Chiricescu comanda Patrologia Migne, seria greacă, care era predată Bibliotecii Facultății, ce se găsea adăpostită la Internatul teologic, la data de 23 octombrie 1910. Cu această ocazie se menționa că cele 222 volume ale colecției Migne au fost cumpărate cu banii dați de Administrația Casei Școalelor. În afară de sumele date în 1908 și 1909, Ministerul oferea în iunie 1910 sume «pentru înzestrarea seminariilor», care variaza între lei 300 (Badea Cireșeanu) și lei 1200 (Pr. I. Popescu-Mălăești).

Spezele de cancelarie erau la această dată tot 200 lei anual. Casa din str. Soarelui donată de Uța Schiopescu se administra de Senatul universitar, decanul Facultății noastre fiind împuternicitul aceluia. Sfîrșitul anului se apropie. Decanatul, prin hărnicia și punctualitatea exemplară a secretarului său, Preotul I. Florescu-Dîmbovița anunța studenților, la 14 mai 1910, cele ce urmează:

«Se aduce la cunoștința d-lor studenți că înscrierile la examenele parțiale și generale pentru sesiunea iunie a.c. se vor face de la 15-28 mai, între orele 4-6 p.m.

Odată cu cererea de înscriere, studenții vor prezenta și caietele de studii. Nu vor fi înscriși la examene:

1. Studenții care nu vor fi plătit taxa de frecvență (cei din anii I și II și taxa de bibliotecă).

2. Cei care nu vor avea în caietele de studii semnăturile tuturor d-lor profesori pentru regulata frecvență a cursurilor.

3. Cei care nu vor fi motivat absențele de la cursuri și de la capela Internatului.

4. Preoții care n-au probat Decanatului că au avut concediu de la Chiriariile respective pe întregul an școlar 1909-1910, pentru frecvențarea cursurilor.

5. Studenții licești care nu vor fi în regulă cu examenul de la școala de cântăreți.

6. Studenții din anul IV care se înscriu la examenul II general vor depune la Decanat, în numerar, taxa de 100 lei pentru diploma de licență, sau vor prezenta acte de paupertate în regulă, vizate de Administrația Financiară».

ANUL UNIVERSITAR 1910-1911

Anul care începe va fi o epocă grea. La 25 noiembrie expira termenul de doi ani pentru care fusese ales și confirmat ca decan pentru a cincispea oară profesorul C. Chiricescu. De această dată, el declară că nu mai candidează, ținând socoteală de hotărârea din 11 octombrie 1908, ca decanul să funcționeze în această calitate numai odată. Se fac alegeri în două rînduri și ies cu paritate de voturi (4) profesorul B. Cireșeanu și D. Gh. Boroianu²⁰³). Ministerul nu se decide și profesorul Chiricescu continuă a fi decan, așteptînd. Situația fu clarificată numai la 20 decembrie, cînd se încredințează acest post de răspundere profesorului D. Gh. Boroianu²⁰⁴).

La 28 noiembrie 1910, Direcția Internatului comunica Decanatului că Ministerul a aprobat a se primi ca solvenți, în limita locurilor vacante și în ordinea de clasificare, după notele din diplomele de absolvire, și absolvenți de seminar care au media mai mică de 7. Consiliul profesoral hotărăște, la 18 noiembrie, următoarele, în privința cursurilor anexe, prevăzute de art. 24 din Regulament: ele vor fi: a) Limba și literatura română, b) Pedagogia și c) Practica liturgică la Internatul teologic. Fiindcă încercările cu prelegerile de la Facultatea de medicină nu dăduseră rezultat, «consiliul este de părere a se numi un conferențiar special care să predea studenților cunoștințe de Igienă și medicină, în măsura viitoarelor chemări».

În acest an se înscrie un număr însemnat de străini sau români de peste hotare. Astfel, la 1 octombrie cere înscrierea bulgarul Mihail Lambev Konov, absolvent al liceului din Plevna, care este respins. Abu Tabar Josef, ierodiacon, născut la 1882 la Beyrut, absolvent al școlii clericale patriarhale din mînăstirea Belement, este primit. De asemenea este înscris ieromonahul Ieremieff Anton, din Sofia. Dintre ardeleni, însemnăm pe Sofonia Solomon, cu un an făcut la Seminarul Andreian, Opreș Vasile din Ucea-Făgăraș, ajuns preot în Breaza-Prahova. Vasile Nistor, «absolvent în teologie» din Arpătac, comitatul Trei-Scaune, cere la 1 octombrie 1910 să fie primit în Internatul teologic ca bursier fără examen, cum erau Onisifor Ghibu și Ion Duma. Iar Mustea, la 1 noiembrie același an, cere să fie înscris ca și Vasile Opreș. În ceea ce privește pe Sofonia Solomon, administratorul Casei Bisericii, profesorul Petre Gîrboviceanu, arată Decanatului, la 23 septembrie 1910, că «prin decizia d-lui Ministru, tînărul

203. Dosar nr. 90, 1910/11, nr. 299.

204. Dosar nr. 91, 1910/11, nr. 476.

Solomon Sofonia, teolog ortodox din Transilvania, a fost admis ca solvent în Intenatul nostru teologic în contul administrației noastre, care va servi solva cuvenită». Iosif Abu Taban va sta «în contul Statului», «diploma câștigată să-i folosească numai în țara lui».

Echivalențele de diplome de la Kiev continuă. Astfel, la 11 ianuarie, Teodor Sîrbu, candidat, va trebui să treacă examen din Istoria Bisericii române și Exegeza Noului Testament. Săptămîna I-a a Postului se respectă conform tradiției și art. 5 din Regulament, iar la 26 mai, în Joia Moșilor, se face paastas pentru sufletul episcopului Inochentie Chițulescu la Mitropolie și apoi procesiune la mormînt. Profesorul Iconom C. Nazarie, directorul Internatului împarte studenților, în amintirea episcopului, suma de 269 lei. La 8 martie 1911, Decanatul cere din nou diurna de 100 lei pentru profesorii directori de seminarii. În aceeași lună se solicita pentru secretarul Facultății salariul egal cu acela al secretarului Facultății de științe, căci pînă acum era egal cu acela al secretarului de la Litere, care are mai multe ajutoare. Ca un corectiv, se cerea și un copist. Cheltuielile pentru cancelarie erau tot cei 200 lei anual din vechile timpuri. La 20 iunie 1911 se acordă studenților reducere de 50% pe Căile Ferate Romîne numai la clasa a II-a. Așadar, o oarecare considerație față de situația lor. În luna mai se pune chestiunea înălțării la rangul de profesor a preotului I. Popescu-Mălăești și agregatului N. Dobrescu. Discuții oțioase, dictate și de disensiunea profesorilor în urma tulburărilor religioase. Cel care ridică obiecțiuni mai mari este Icon. C. Nazarie. Situația generală a Facultății se vede din următorul referat trimis de Decanat Rectoratului Universității:

Nr. 151/1911, martie 10.

Potrivit art. 8, alin. C din Legea învățămîntului secundar și superior, am onoare a vă înainta prezenta dare de seamă asupra stării Facultății de Teologie pe anul 1910/1911, aprobată de consiliul Facultății în ședința de la 15 decembrie a.c.

Cursurile Facultății au fost frecventate de studenți în conformitate cu orariul întocmit de consiliul profesoral și înaintat Dvs. pe lângă adresa nr. 491/1910.

Corpul profesoral a fost compus din 7 profesori și doi agregati și anume:

Dl. Dr. I. Cornoiu, profesor la catedra de Exegeza Noului Testament.

Dl. Dr. E. Cireșeanu, profesor la catedra de Teologia practică.

Dl. Dr. D. Demetrescu, profesor la catedra de Istoria Bisericii generale.

Dl. Dr. C. Chiricescu, profesor la catedra de Patrologie și Istoria dogmelor.

P.C. Icon. C. Nazarie, profesor la catedra de Teologia morală.

Dl. Dr. D. Gh. Boroianu, profesor la catedra de Dreptul bisericesc.

Dl. Dr. I. Mihăcescu, profesor la catedra de Teologia dogmatică.

Dl. Dr. N. Dobrescu, agregat definitiv la catedra de Istoria Bisericii Romîne.

P.C. Icon. I. Popescu-Mălăești, agregat definitiv la catedra de Exegaza Vechiului Testament.

Pe ziua de 1 iulie 1911, dl. Dr. N. Dobrescu, agregat definitiv, a fost ridicat la gradul de profesor, prin Decretul nr. 2361 din 5 iulie 1911 (adresa Ministerului Cultelor și Instrucției Publice nr. 47.256 din 5 iulie 1911).

Tot pe ziua de 1 iulie 1911, P.C. Icon. I. Popescu-Mălăești, agregat definitiv, a fost ridicat la gradul de profesor prin Decretul nr. 2362 din 5 iulie 1911 (adresa Ministerului Cultelor nr. 47.255 din 5 iulie 1911). Pe ziua de 1 septembrie 1911 dl. Dr. C. Chiricescu, în urma sentinței comisiunii de judecată a corpului didactic secundar și superior înaintea căreia a fost trimis, a fost exclus pentru totdeauna din corpul didactic, prin Decretul nr. 2444 din 9 iulie 1911.

Decan al Facultății a fost pînă la 15 decembrie 1910 dl. Dr. C. Chiricescu, iar de la această dată a fost confirmat ca decan subsemnatul, prin Decretul nr. 3808 din 20 decembrie 1910 (adresa Ministerului Cultelor și Instrucției Publice nr. 9005 din 20 decembrie 1910).

Studentii Facultății în anul 1910/1911 au fost în număr de 163, repartizați astfel: 153, care au frecventat cei patru ani de studii; 10, care au avut de dat numai examene parțiale la finele anului școlar.

După naționalități sînt repartizați astfel: 160 romîni, 2 bulgari, 1 sirian. Au fost proclamați 71 licențiați. Taxele depuse de studenți în cursul anului școlar expirat se ridică la suma de lei 4.935, în care se cuprind:

Lei	Bani	
2205	—	Taxe de frecvență.
2500	—	Taxe pentru diploma de licență.
230	—	Taxe pentru Bibliotecă.

În cursul anului școlar 1910/1911 au fost dispensați de taxe 75 studenți, dintre care: 28 pe baza actelor de paupertate, 45 interni ai Internatului teologic, pe motiv că sînt bursieri ai Statului și 2 fii de veterani, dispensați în baza hotărîrii luate de Ministerul Instrucțiunii Publice.

Suma de 500 lei alocată în buget pentru Bibliotecă a fost întrebuintată la cumpărarea de cărți, care au fost depuse în Biblioteca Internatului teologic.

Cu suma de 130 lei ce ni s-a dat din fondul Benli și Baici s-au cumpărat cărți teologice și s-au distribuit studenților meritoși, iar actele justificative le-am înaintat Dvs. la timp.

Primiți...».

ANUL UNIVERSITAR 1911-1912

Anul începe sub ecoul tulburărilor de anul trecut. Pe ziua de 1 septembrie 1911, profesorul C. Chiricescu, în urma sentinței comisiunii de judecată a corpului didactic secundar și superior, a fost exclus din corpul didactic. Se întocmește programul pe anul școlar 1911/1912, care este o oglindă a studiilor ce trebuiau făcute de generația respectivă de studenți (astfel cum se poate vedea din tabelul de la pag. 1165).

La 30 septembrie 1911 Ștefan Dinulescu cere să suplinească catedra de Patologie și Istoria dogmelor. În ședința din 3 octombrie, consiliul o încredințează, «potrivit art. 63 din Regulament, profesorului I. Mihălescu». Prof. I. Cornoiu, «dintr-un motiv de adîncă prietenie față de fostul domn profesor Chiricescu, se abține».

La 10 octombrie Rectoratul înaintează un cec de 130 lei din fondul Benli-Baici pentru cumpărarea de cărți studenților săraci și silitori, potrivit art. 25 și 26 din Regulamentul pentru întrebuintarea fondurilor universitare. În aceeași ședință se admite înscrierea la Facultate a ardeleanului Gherasim Andrei, «cum au fost primiți în trecut alți studenți transilvăneni». Chestiunea studenților absolvenți de liceu se pune din nou. La 5 noiembrie consiliul hotărăște: «Să urmeze timp de 4 ani școală de cîntăreți. În anii III și IV vor face practică la capela Internatului, șase ore pe săptămîină, sub conducerea Direcției Internatului. Cel puțin un an de studii îl vor petrece în Internat. Direcția va referi despre fiecare, în parte. Liceiștii vor arăta Decanatului și direcției Internatului locuințele, unde vor fi inspectați și de spiritualul Internatului. După examenul de licență vor da și altul de practică liturgică».

Aceste drastice măsuri vor fi îndulcite ceva mai tîrziu, și anume la 20 februarie 1912, cînd consiliul, urmînd să se pronunțe asupra proiectului de lege pentru reorganizarea învățămîntului superior, opinează următoarele, asupra articolului 60, alin. 2: «Avînd în vedere lipsa cea mare de preoți la sate, care lipsă nu poate fi suplinită numai cu absolvenții seminariilor și cu numărul restrîns al licențiaților în teologie, avînd în vedere că în Facultățile de teologie din alte țări, ca de pildă: Austria, Germania, etc. se primesc absolvenți de liceu, avînd în vedere că Universitatea nu trebuie

Orariul școlar pe anul 1911 — 1912

Zilele	Orele	Studiile
<i>Anul I:</i>		
Luni	4—5	Enciclopedia și Metodologia Studiilor teologice etc. Introducerea în Noul Testament
Marți	6—7	Patrologia (seminar)
	10—12	Istoria bisericească generală
Mieruri	9,30—10,30	Istoria Bisericii române
	10,30—11,30	Istoria bisericească generală (seminar)
Joi	9,30—10,30	Enciclopedia și metod. stud. teol. Introd. N. Test.
	3,30—4,30	Arheologia biblică
Vineri	5—7	Patrologia
	10—12	Istoria Bisericii române (curs și seminar)
Sâmbătă	2,30—3,30	Igiena și Medicina practică
	4—5	Gramatica ebraică
	5—6	Introducerea în Vechiul Testament
<i>Anul II:</i>		
Luni	3—4	Exegeză din Noul Testament
Marți	8—9	Exegeză din Noul Testament
	6—7	Teologia fundamentală (seminar)
Miercuri	8,30—9,30	Istoria Bisericii române
	11,30—12,30	Istoria bisericească generală (seminar)
Joi	2—3,30	Teologia morală, partea generală (curs și seminar)
	2,30—4,30	Dreptul bisericesc
Vineri	5—7	Teologia fundamentală
	8—10	Omiletica și Catehetica
Sâmbătă	10—12	Istoria bisericească generală
	4,30—5,30	Exegeză din Vechiul Testament
	5,30—6,30	Dreptul bisericesc
	2,30—3,30	Igiena și Medicina practică
	10—12	Istoria Bisericii române (curs și seminar)
	2—3,30	Teologia morală, partea generală (curs și seminar)
	4—5	Exegeză din Vechiul Testament
<i>Anul III:</i>		
Luni	8—10	Liturgica, Pastorală și Exerciții în predici
Marți	3—6	Istoria dogmelor (curs și seminar)
	9—10	Exegeză din Noul Testament
Miercuri	3—6	Teologia dogmatică, partea specială (curs și sem.)
	4,30—9,30	Exegeză din Vechiul Testament
Joi	8,30—9,30	Exegeză din Noul Testament
	2—3,30	Teologia morală, partea specială (curs și seminar)
Vineri	8,30—10,00	Teologia morală, partea specială (curs și seminar)
	2,30—3,30	Igiena și Medicina practică
Sâmbătă	5,00—7,00	Dreptul bisericesc
	8,00—10,00	Liturgica, Pastorală și exerciții în predici
	6,00—7,00	Dreptul bisericesc
<i>Anul IV:</i>		
<i>Cursuri anexe:</i>		
		1. Limba și literatura română
		2. Pedagogia
		3. Igiena și Medicina practică, vinerea de la 2,30—3,30 cu D-1 Dr. C. Nasta (curs comun cu studenții din anii I, II și III)
		4. Practica liturgică și predici (Capela Internatului teologic).

Decan, Dr. D. G. Boroianu

Secretar, Pr. I. Florescu

să se gîndească să dea numai postulanti, ci trebuie să primească pe oricine ar voi să se instruiască într-o specialitate sau în alta, avînd în vedere că numeroasele cereri de înscriere în Facultatea de teologie ale absolvenților de liceu sunt manifestări ale unei dorințe de cultură și educație morală-religioasă din partea unor tineri care au trăit departe de spiritul bisericesc, ceea ce trebuie să ne bucure și să ne determine a încuraja asemenea dorinți, în fine, avînd în vedere că experiența de pînă acum a dovedit cu prisos că absolvenții de liceu care au urmat cursurile Facultății de teologie și au intrat în cler au devenit buni preoți, devotați cu totul misiunii lor, pentru aceste motive sîntem de părere a se redacta art. 60 alin. 2 în sensul de a se înscrie în Facultatea de teologie nu numai absolvenții cu diplomă ai seminarului, ci și ai liceului». Iar în altă ordine de idei, cere: 2) Art. 99, alin. ultim: Sîntem de părere a se redacta în sensul ca directorul Internatului teologic să fie totdeauna un profesor de la Facultatea de teologie, care să poată fi și laici, dacă lipsesc clericii»²⁰⁵). De lipsa de preoți se îngrijea și Ministerul, cînd, la 8 decembrie 1911, dispunea: «Avînd în vedere necesitatea cea mare de preoți ce avem și lipsa de locuri în Internat, admitem studenți ca externi, pînă cînd se vor face locuri în Internat». La 22 noiembrie Decanatul cere Ministerului cei 500 lei prevăzuți în buget pentru Biblioteca Facultății, sumă înscrisă și rămasă invariabilă de multă vreme. La aceeași dată se cere din nou un copist, «lucrările de cancelarie la această Facultate devenind din ce în ce mai numeroase».

Rectoratul cere în cursul acestei toamne să i se comunice nevoile Facultății. Ca răspuns, în ședința din 12 decembrie 1911, consiliul cerea: a) Să se păstreze cele 9 catedre, «cu singura deosebire ca profesorul de Patologie și Istoria dogmelor să fie obligat a face și citire din operele Părinților bisericești, după originalul grec ori latin». Se mai cereau trei conferințe, pentru catedra de Limba ebraică, Introducerea în Vechiul Testament și Arheologie, Teologia fundamentală și Dogmatică, și Introducerea în Noul Testament. Să se înființeze docentura; titularii respectivi ar putea să facă unele părți din studiile predate de agregati și profesori, și ar putea să-și arate talentele și vrednicia lor de viitori agregati și profesori; b) în vederea importanței ce se dă seminariilor în toate Facultățile din lume, să se legifereze și statizeze lucrul acesta și la Facultatea noastră; c) numirea de profesori să se facă numai de Senatul universitar și consiliul profesoral, rămînînd ca Sinodul să se pronunțe numai asupra părții doctrinare a scrierilor candidaților».

Toate aceste recomandări se făceau în urma invitației Ministerului, al cărui titular era C. C. Arion, preocupat în toamna anului 1911 de îmbunătățirea Legii învățămîntului superior²⁰⁶). La 10 martie 1912, consiliul hotăra ca pentru premiul Hillel să se dea într-un an subiecte din istoria Bisericii universale, iar în altul din Istoria Bisericii romîne. La 4 mai 1912, ecouri din trecutele neînțelegeri, patru profesori cer scoaterea la pensie a colegului lor Dragomir Demetrescu, care avea «33 de ani serviți și 22 reclamații. Potrivit art. 65 și 125 din noua Lege a învățămîntului superior, Facultatea este invitată de Minister să-și revadă și să-și pună în acord Regulamentul cu Legea. Profesorii N. Dobrescu și I. Popescu-Mălăești

205. Dosar 127, proces verbal, 1912, februarie 20. Lucrările consiliului profesoral din 1911/1912, corespondență cu Rectoratul.

206. Dosar nr. 126, 1911/1912.

sînt însărcinați cu această lucrare, la 24 mai 1911. În cursul acestui an se impune licențiaților următorul jurămînt, cu redactarea căruia fusese cîndva însărcinat profesorul Badea Cireșeanu. Iată un model:

«Urmînd a mi se conferi titlul academic de licențiat în teologie, subsemnatul... jur înaintea Atotputernicului Dumnezeu și pe conștiința mea de om, că în tot timpul vieții mele voi păzi și propovedui cu nestrămutare învățătura sfintei noastre Biserici Ortodoxe de Răsărit, așa cum a fost dată de Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, propoveduită de Sfinții Săi Apostoli, explicată de Sfinții Părinți și Invățători ai Bisericii, cum s-a păstrat pînă azi și cum s-a predat de către profesorii mei în Facultate.

Jur că în toată viața mea mă voi strădui să fiu membru viu al Bisericii lui Hristos.

Jur că în toată viața mea voi căuta să păstrez și să apăr bunul nume al acestei înalte instituțiuni de cultură, în care mi-am căpătat lumina și m-am desăvirșit întru ale Teologiei.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!».

Casa Școalelor dă pentru Biblioteca generală obișnuită suma de 500 lei, care se va împărți în mod egal tuturor catedrelor.

Situația Facultății din punct de vedere al învățămîntului pe anul școlar 1911/1912 este următoarea: Personalul didactic număra 8 profesori titulari, catedra de Patrologie și Istoria dogmelor fiind suplinită de I. Mihălcescu, deci erau în total 9 catedre. Studenții înscriși au fost în toți anii 129, din care 24 au obținut licența.

ANUL UNIVERSITAR 1912-1913

Lucrările de început de an se fac ca de obicei. Între ardelenii care doresc să se înscrie la Facultate apare Ștefan Meteș, cunoscutul istoriograf, «absolvent de teologie din Seminarul român din Caransebeș». El cere să fie înscris în anul I, «ca Onisifor Ghibu, Ioan Duma, Solomon Sofonia și Gherasim Andru», și să fie primit gratuit în Internatul teologic. Desigur că a fost acceptat, potrivit tradiției, pe care o invoca solicitatorul. Pe luna noiembrie se plătește profesorului N. Dobrescu 100 lei ca director de seminar, ceea ce determină consiliul să ceară, în ședința de la 17 decembrie, diurnă pentru toți profesorii, potrivit art. 89 și 105.

Pentru pregătirea practică a studenților, consiliul hotărăște ca studenții din anii I și II să facă practică de rînduiri bisericești, odată pe săptămîină; anul III de două ori, iar anul IV de trei ori. La 16 decembrie 1912 se cere din nou trei posturi de conferențieri: 1. pentru Limba ebraică, Exegeza, Introducerea în cărțile Vechiului Testament; 2. pentru Introducerea în cărțile Noului Testament și 3. pentru Teologia fundamentală și Dogmatică. În cursul acestei luni se termină decanatul profesorului D. Boroianu, căruia îi urmează, pentru o scurtă durată, cel mai vechi profesor al Facultății, Dr. Ion Cornoiu. Este întărit prin Decretul nr. 169/1912 și comunicat de Minister prin adresa nr. 3815 din 22 ianuarie 1913.

Casa Școalelor dă ca de obicei 500 lei pentru procurare de cărți; suma se împarte în chip egal pe catedre. În ședința de la 13 martie 1913, consiliul repetă cererea făcută la 12 decembrie 1911, de a se înființa cîte o conferință pentru fiecare din secțiunile Teologiei. La 29 mai se acordă premiul Hillel studentului D. Furtună, care tratase despre: **Starea preoțimii din punct de vedere cultural și material în cursul secolului al XVIII-lea.** La 25 februarie 1913, decanul comunică Rectoratului că, în ședința de la

22 consiliul a hotărât ca din cei 2.000 lei venit din fondul episcopului Gherasim Timuș să se împartă câte 500 lei diaconului Titus Georgescu, diaconului Nicolae M. Popescu, care era la Viena, studentului Isăceanu la Cernăuți și viitorului profesor V. Ispir, care se găsea la Oxford.

În anul acesta Facultatea este de două ori în doliu. La 7 martie se stinge blîndul Constantin Erbiceanu, fost decan și profesor, care avea vîrsta respectabilă de 75 de ani. Dar mai mare durere încerca corporația teologică prin dispariția, oarecum prematură, a profesorului Ioan Cornoiu, decan în funcție, întîmplată la 13 iunie 1913.

Aceasta cu atît mai mult, cu cît nu era de așteptat. N-avea decît 52 de ani. A fost un bărbat de frumoasă ținută morală. A fost înmormîntat sîmbătă 15 iunie, la cimitirul Belu.

Tot în anul acesta a revenit în rîndurile profesorilor, Constantin Chiricescu, reîntegrat pe ziua de 9 mai 1913, potrivit adresei Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 37095/913.

În locul decedatului decan I. Cornoiu se alege, la 13 iunie, profesorul Badea Cireșeanu, în aceeași ședință se recomandă ca suplinitor la catedra de Exegeza Noului Testament preotul profesor Ioan Popescu-Mălăești. În anul acesta, la 1 aprilie, neîntrecutul secretar care era preotul Florescu demisionează, urmînd să-și ia catedră în învățămîntul secundar. Locul său este luat de preotul Simion Popescu. Decanul primea la acea dată un salariu de 100 lei, respectiv 87, 30, iar secretarul avea 198 lei și 25 bani.

Studentii își formulează îndreptățirile. Printr-un memoriu tipărit, ei cer: 1. să se suprimă hotărîrea consiliului permanent care oprește echivalarea diplomelor de seminar cu bacalaureatul, chiar prin stabilirea de diferență; 2. să se întocmească un regulament special pentru echivalarea diplomei de seminar cu bacalaureatul; 3. să se introducă din nou în legea învățămîntului secundar articolul 29 din legea de la 1900, care zice: «profesorii de științele filozofice și religioase de la seminarii vor fi preoți», adăugîndu-se și aliniatul următor; «și la celelalte catedre din învățămîntul seminarial să se prefere în viitor licențiații în teologie cu studii speciale și în știința respectivă».

De altfel în cursul acestui an, la 29 mai 1912, se trimisese Ministerului un proiect de regulament. Privitor la acesta directorul învățămîntului comunică Facultății următoarele: «Proiectul de Regulament este de fapt vechiul Regulament al Facultății, în care s-au introdus cîteva mici modificări împotriva cărora nu este nimic de spus, deoarece sînt în acord cu prevederile Legii». Găsește însă că «Facultatea rămîne tot izolată». El ar fi voit ca studenții teologi să urmeze la Facultatea de litere greaca, latina, istoria, studiile slave. Aceste propuneri sînt respinse printr-un referat redactat de profesorii I. Popescu-Mălăești și N. Dobrescu, în ședința de la 31 ianuarie 1913²⁰⁷). La 30 martie 1913 Ministerul aprobă cererea consiliului ca pe viitor cursurile Facultății să fie suspendate cu 4 zile înainte de ajunul Crăciunului și cu 4 zile înainte de Duminica Floriilor, pentru spoveditul și împărtășitul studenților. Aceasta se făcea în urma intervenției preotului profesor C. Nazarie, directorul Internatului.

La 8 octombrie 1912, administrația Casei Bisericii anunță că a expirat termenul bursei acordate pentru studii în străinătate, în specialitatea Istoriei Bisericii generale, al cărei beneficiar fusese licențiatul Stancu Bră-

207. Dosar consiliul profesoral pe 1912/1913.

dișteanu. Consiliul recomandă spre a fi folosită de doctorul în teologie de la Cernăuți, Grigore Pișculescu, care va fi obligat să meargă cîte un an în Rusia, Germania și Grecia²⁰⁸). Recomandația a rămas fără urmare. În decursul acestui an găsim și cereri de cursuri libere, sistem german, cum era aceea făcută la 20 noiembrie 1912 de Nicolae Crețu, licențiat al Facultății, un element valoros și doctor în filozofie de la Iena. Consiliul rămîne în deliberare. El rămînea într-un cerc prea închis, ceea ce a constituit totdeauna un rău pentru o instituție. Lucrurile însă se vor complica, fiindcă în bugetul de pe exercițiul 1913/1914 se prevăd 2 posturi de conferențieri: unul pentru Istoria bisericească și altul pentru Dreptul bisericesc. La 22 și la 30 mai Decanatul cere să se publice examen de docență pentru specialitățile mai sus menționate. Postulanții erau Stancu Brădișteanu și Alexandru Georgescu, care cer cu insistență examen de docență. Consiliul profesoral se împarte, pe această chestiune, ceea ce va fi în detrimentul instituției²⁰⁹).

La 31 iulie 1913 Decanatul primea din partea Mitropoliei Bucureștilor, al cărei titular era Conon, o adresă prin care cerea să i se trimită o listă de lucrările tipărite de profesori, de unde se pot procura, aceste cărți, precum și prețul lor, avînd dorința de a îmbogăți bibliotecile parohiale din cuprinsul eparhiei respective. Director al cancelariei mitropolitane era profesorul D. Boroianu, ceea ce explică în parte această cerere²¹⁰). Din cauza intervenției Romîniei în Războiul Balcanic lucrările se întîrziu și de aceea pornea o nouă adresă mitropolitană, la 18 noiembrie 1913, la care se răspundea arătîndu-se motivele de întîrziere²¹¹). Unul din gesturile care-l onorează pe decanul Cornoiu este intervenția pe care o făcea pe lîngă Minister (Administrația Casei Bisericii), cu privire la lucrările de seminar merituoase ale studenților, citînd «Postul» de D. D. Nistor și «Calea Vieții», de N. Criveanu, viitor mitropolit, intervenție în a cărei parte finală spunea: «Rugămîntea mea călduroasă este ca Dvs. să binevoiți a încuviința ca lucrările de seminar ce se vor socoti că sînt de folos a se tipări în revista Biserica Ortodoxă Romîna, să se tragă separat și în broșuri pe socoteala Casei Bisericii, avînd în vedere folosul netăgăduit ce asemenea studii pot aduce lumii teologice și chiar laice și mai ales lumii de la noi»²¹²).

Casele din str. Plantelor nr. 10 produceau pe intervalul de la 23 aprilie la 26 octombrie 1913, suma de lei 517,40; cele de la nr. 12, pe același interval, 250 lei. La 1 aprilie 1913, Luigi Mariani, vechiul locatar, cerea să ridice o casă în strada, Plantelor nr. 12, în care să locuiască 20 de ani fără chirie și apoi aceasta să revină Facultății. Consiliul respinge oferta, ceea ce credem că a fost o greșeală. Pentru casele din str. Soarelui nr. 7 se încasa trimestrial lei 112,50.

În cursul acestui an sînt înscriși 179 studenți, 21 obținînd titlul de licențiați. Între studenți era și un bulgar²¹³). Internatul Facultății avea la dispoziția sa obișnuitele 40 de burse, numărul tradițional. Directorul Internatului era încă preotul prof. C. Nazarie, numit cu adresa nr. 5953

208. Consiliul din 7 febr. 1913.

209. Dosar nr. 149, 1913, nr. 519.

210. Dosar nr. 149, nr. 274.

211. Dosar nr. 149, nr. 287.

212. Dosar nr. 149, nr. 220.

213. Anuarul Universității din București pe anul școlar 1912/1913, pag. 105-106.

din 1 februarie 1905. Spiritual era preotul I. Florescu-Dîmbovița, numit cu ord. Sf. Mitropolii nr. 613 din 27 noiembrie 1906.

La 6 noiembrie 1913 Ministerul, în urma intervenției Mitropolitului Primat, roagă Facultatea să caute pe cât posibil să înscrie tineri din eparhiile unde nu sînt seminarii și unde, prin urmare, se simte lipsa preoților.

ANUL UNIVERSITAR 1913-1914

Intre studenții care se anunță de peste hotare însemnăm pe lîngă Ștefan Meteș, deja amintit, pe Damaschin Ioanovici din Ruși-Sibiu, iar la 15 noiembrie se mai primesc și preoții Ioan Neagoe și Vrgil Nistor de aceeași origină: romîni din Transilvania. Bulgarul ieromonah Antonie Ermieff din mînăstirea Stara Zagora era în anul IV. La 28 noiembrie este admis și studentul Caragheorgevici Petre de la Facultatea de Teologie și inginerie din Petresburg. El era bulgar din Silistra. La 6 noiembrie se pune chestiunea Decanatului, profesorul Badea Cireșeanu fiind numai cu delegație. Acesta propune pe d-rul C. Chiricescu, care însă reamintește chestiunea rotației, încît fu ales locțiitorul, adică Dr. Badea Cireșeanu. Ministrul aprobă, îndeplinește formele legale și întărește pe noul ales prin Decretul nr. 6517 din 27 noiembrie 1913.

Examenele de toamnă se trec între 1-10 noiembrie, «fiindcă epidemia de holeră n-a încetat». La 7 noiembrie Ministerul publica vacanța catedrei de Exegeza Noului Testament. Candidat se anunță arhiereul Vartolomeu Stănescu Băcăoanul, care, după o anumită opoziție, este numit profesor definitiv prin Decretul nr. 7016 din 20 decembrie 1913, pe ziua de 1 ianuarie 1914, conform art. 81. În ședința de la 9 decembrie 3 profesori cer ca cele două posturi de conferențieri să fie transformate în conferințe pentru exerciții de predică și altul pentru Teologia exegetică. La 16 decembrie decanul B. Cireșeanu face Ministerului un lung raport, expunînd toate intervențiile, tergiversările și greutățile întîmpinate pînă la trecerea în buget a acestor două conferințe, pe cînd Facultatea ceruse 5 posturi de conferențieri, terminînd prin rugămîntea ca Ministerul să dispună publicarea concursului de docenți²¹⁴).

La 21 decembrie 1913, Ministerul comunica prin adresa nr. 102503 că a numit cu titlu provizoriu pe Stancu Brădișteanu la conferința Istoriei generale, iar pe Alexandru Georgescu la Dreptul bisericesc, pe ziua de 1 ianuarie 1914. La 13 și 20 ianuarie 1914 consiliul este convocat pentru a vedea planul lecțiilor conferențierilor; Alexandru Georgescu anunță ca subiect general, «Căsătoria», iar Stancu Brădișteanu, «Istoria ereziilor», avînd cîte două ore pe săptămîină. Rectorul Universității, care era d-rul Toma Ionescu, ia inițiativa să se facă comemorarea a 50 de ani de la înființarea Universității bucureștene (1864). Din partea Facultății se delegă doi profesori care vor intra în comitetul cel mare: Decanul Badea Cireșeanu și prof. I. Mihăilescu, membru în Senatul universitar. Același rector, o fire dinamică, trimetea la 15 ianuarie 1914 decanilor următoarea adresă: «Deoarece în acest an dificultățile inerente unei stări nesigure a Statului nu mai există, cred că a sosit momentul ca Facultățile să-și arate toate nevoile prezente, cît de curînd, pentru a căuta îndeplinirea lor, dacă nu totală, cel puțin parțială, printr-o intervenție energetică, atît către d-l Ministru al Instrucției, cît și în Parlament». Decanatul arăta la 4 martie do-

214. Dosar nr. 156, 1913/1914, raport nr. 515 din 16 decembrie 1913.

leanțele Facultății, care erau deosebit de modeste și anume, menținerea în buget a celor două conferințe, iar în al doilea rînd, prevederea încă a 3 posturi de conferențieri: unul pentru Vechiul Testament, al doilea pentru Noul Testament și al treilea pentru Teologia sistematică, pentru care se mai făcuse intervenție cu adresa nr. 6 din 11 ianuarie. La 15 noiembrie Decanatul confirma primirea a 12 volume din «Elements de Patrologie et d'histoire des dogmes», de Dr. Rauschen Richard și dispune să fie trimise la Biblioteca Facultății, adăpostită la Internatul său. Anul acesta revine Facultății rîndul de a da unuia din studenții săi premiul de 500 lei: din fondul Hillel, pentru o lucrare din domeniul istoriei Bisericii române. La 14 aprilie consiliul, de la care lipsea titularul catedrei respective, N. Dobrescu, bolnav încă din decembrie, da același subiect ca și ce de la 1912, schimbînd doar veacul: «Starea preoțimii române din punctul de vedere cultural și material în cursul veacului al XIX-lea». Rectorul trimitea un cec de 130 lei din fondul Benli și Baici, pentru procurarea de cărți studenților săraci și merituoși.

Tot în anul acesta se admite înscrierea la doctorat a licențiatului Dănaș Constantin, potrivit art. 3, alin. a-b. Era primul caz. Numărul studenților în acest an a fost de 181. Și pe cînd toată lumea teologică și universitară se dispersase, în iulie 1914 dispărea și neîntrecutul profesor N. Dobrescu, văduvind prea devreme o catedră, pe care a onorat-o într-un chip magistral de-abia 8 ani. Avea vîrsta de numai 40 de ani. Prin dispariția lui nu numai Facultatea de teologie, ci toată știința istorică română a pierdut un element de mare valoare. Încă de la 9 decembrie 1913 el nu mai apare la ședințele consiliului profesoral. La 23 decembrie Ministerul îi dă concediu pînă la 24 martie 1914, pentru căutarea sănătății. La 14 aprilie 1914 Decanatul cerea Ministerului un nou concediu, de 45 zile, pentru profesorul N. Dobrescu, care fusese supus unei operații, cu indicația: «fără a avea un suplinitor». Se spera adică în însănătoșirea lui radicală, sau în deznodămîntul fatal. Dumnezeu alegea alternativa din urmă. Într-adevăr, la 3 iulie 1914, Decanatul comunică Ministerului că N. Dobrescu a încetat din viață. Astfel s-a stins în plină putere de muncă cel care în scurta-i viață luminase multe unghere tainute ale istoriei Bisericii românești. A fost unul din cei mai puternici lampadofori în hățișul trecutului nostru bisericesc.

ANUL UNIVERSITAR 1914-1915

Anul 1914 este începutul marelui prăpăd; începe primul război mondial. Efectele pustiitoare porniri se simt și în lumea universitară teologică: 30 de studenți sosesc de la Cernăuți, bătînd la ușile Facultății noastre. Între ei se aflau și Roșc Leon din Opreșeni, Siret, ca și Vasile Opreșoiu din Ucea de Jos-Făgăraș. La 30 octombrie consiliul alcătuiește o comisie din 3 profesori: B. Cîreșeanu, C. Chiricescu și I. Mihălcescu, care urma să se ocupe de situația lor. În acest an re apare și bulgarul Petre Karagheorghevici. În urma încetării din viață a profesorului N. Dobrescu, se numește suplinitor profesorul Dragomir Demetrescu. Stancu Brădișteanu cere să țină un curs gratuit de Istoria bisericească; consiliul îi admite în principiu, urmînd să se îndeplinească celelalte formalități. La 23 octombrie 1914, același for se ocupă de echivalarea diplomei de doctor a Preotului Lazăr Gherman, fost profesor suplinitor la Facultatea de teologie din Cernăuți și refugiat. Acesta devenea curînd un candidat serios la catedra

de Istoria Bisericii române. Astfel, la 26 noiembrie 1914, preotul profesor C. Nazarie propunea pe fratele bucovinean ca titular al catedrei vacante. El fu admis cu 5 voturi, împotriva fiind I. Mihălcescu, care cerea concurs. Lucrările mergeau pînă la Senatul universitar, dar fără un rezultat pentru Gherman Lazăr²¹⁵). Tot în această toamnă se pune și modificarea regulamentului Facultății din 18 mai 1909. Pentru redactarea celui nou au fost însărcinați 3 profesori, avînd ca președinte pe C. Chiricescu²¹⁶). Examenele se vor ține în anul acesta între 1-15 noiembrie. Senatul universitar hotărî ca prelegerile să înceapă potrivit regulamentului. La 13 decembrie 1914 consiliul este ținut să se ocupe de un caz de înscriere foarte interesant. Este vorba de harnicul director al cancelariei mitropolitului Iosif Naniescu al Moldovei, părintele iconom Constantin Știubei, care va trăi să vadă și întregirea țării. El prezenta «atestatu de gimnaziu clerical, nr. 10.180, anul 1861, luna septembrie 27 în zile». Erau «cursurile gimnaziului clerical din Socola». Părintele Știubei la absolvirea seminarului era în vîrstă de 23 de ani; așadar se născuse la 1838 și în 1914-1915 era de 77 de ani; el era fiul preotului Ioan Știubei, născut în satul Șendrești, districtul Tutova. Bunul părinte Știubei era o mărturie vie a desfășurării evenimentelor istoriei naționale bisericești moldovenești după Unirea din 1859. La «examenul din urmă al cursului absolvitu» are la toate obiectele: Dogmatica, Morala, Pedagogie, Limba franceză, Literatura latină și romînă, Literatura greacă, Medicina populară, Agronomie, Pastorală, nota «eminenția». Cine a avut prilejul să vadă rapoartele, sau scrisorile sale informative, către mitropolitul Iosif Naniescu și care se păstrează azi la Academia Romînă, se va convinge încă odată ce om «tare» a fost părintele Știubei. Decanul pune pe cererea sa, fără nici o reticență, apostila: «se admite cererea». În chipul acesta Facultatea număra în șirul spudeilor săi pe cel mai în vîrstă din cîți a avut vreodată, depășindu-l chiar și pe cunoscutul părinte Răzvănescu de la Cușitul de Argint.

Chestiunea examenelor de docență agitase lumea dăscălească în timpul din urmă, dar, după cum am amintit, încă nu se soluționase. Deci nici o mirare că la 8 noiembrie 1914 Decanatul răspundea Rectoratului, care se interesa de acest lucru, că această Facultate n-are nici un docent. Cu începerea anului 1915 însă, cererile încep să apară. Astfel dr. Vasile Gh. Ispir cerea să se prezinte la examen. Consiliul aproba la 28 ianuarie 1915 cererea de abilitare a acestuia în studiul Psihologiei, Filozofiei și Istoriei religiilor. Se face intervenire la Minister în acest sens. Ceva mai tîrziu apare și Constantin Teodorescu. La 21 februarie 1915 Ministerul răspunde că aprobă cererea d-lui Vasile Gh. Ispir de a da examen, în conformitate cu articolul 74 din lege. Nefericitul profesor N. Dobrescu a crezut că lucrul cel mai bun ce-l poate face este să lase biblioteca sa Facultății, fapt care constituie și o mărturie de atașament. Ca urmare, consiliul profesoral, în ședința din 8 octombrie 1914, comunică soției dispărutului să a admis ca biblioteca să fie dăruită seminarului de Istorie bisericească romînă și păstrată în localul Universității. A fost o prețioasă donație, pe care o apreciem în chip deosebit.

215. Urmează o lungă și regretabilă polemică în presă în legătură cu această chestiune.

216. Dosar nr. 161/1914, nr. 57.

Din taxele de bibliotecă pe anul universitar 1914/1915 s-au realizat 1.900 lei, împărțindu-se pentru fiecare catedră câte 211,10 lei, din care se vor cumpăra cărți «trebuincioase în biblioteca Internatului teologic, spre folosul studenților» (6 iunie 1915). Din suma de 500 lei prevăzută de Minister pe 1914/1915 a revenit, ca de obicei, fiecărei catedre câte 55 lei, bani 55. La 13 decembrie Decanatul trimite direcției Internatului Facultății 95 lei din fondul Juvenalie Ghighianul pentru aceeași bibliotecă a Facultății. Cancelaria primea aceeași sumă ca și mai înainte, adică 200 de lei, pentru cheltuielile ei materiale. Pentru studenți Rectoratul da, potrivit art. 25 din Regulamentul burselor Hillel, Benli și Baici, pe acest an, suma de lei 130 cu destinația cunoscută. Fundația universitară comună, la rîndul său, că pe anul bugetar 1 aprilie 1915—martie 1916 ține la dispoziția Decanatului suma de 950 lei, ce reprezintă venitul donației episcopului Sofronie Vulpescu al Rîmnicului. Din acești bani urma să se premieze «două teze care vor fi recunoscute cele mai merituoase ale licențiatilor în teologie» (14 aprilie 1915). La 27 aprilie același an, profesorul Dragomir Demetrescu înfățișa o adresă Decanatului, prin care arăta că Teodor Stănescu a testat Facultății o însemnată donație.

În cursul acestui an, I. Pop-Șerpoianu și D. Furtună cer, la 3 octombrie 1914, înscrierea la doctorat. Decanatul refuză. Acest lucru urma să fie admis numai după modificarea regulamentului din 18 martie 1909, fapt îndeplinit abia la 3 noiembrie 1914. Acesta prevedea în art. 47 condițiile de înscriere. Cererea celor doi menționați mai sus era așadar prematură, căci regulamentul trebuia mai întâi recunoscut legal de autorități. El se publică în Monitorul Oficial nr. 170 din 29 octombrie 1915, deci abia după un an. Pînă la publicarea lui, constatăm totuși că la 2 februarie 1915 D. Stănescu, candidat la o catedră, cerea să fie supus la probele și lucrările necesare abilitării sale ca doctor în teologie în specialitatea Istoriei Bisericii romîne. La 23 februarie Badea Mangîru, un alt candidat, cerea să fie înscris la doctorat în specialitatea Istoria generală a Bisericii.

Din multe părți, de la Mitropolia Bucureștiului, ca și de la Episcopia Dunării de Jos se comunică Facultății lipsa de preoți, deși ea înscriesese anul acela 278 de studenți, între care și un bulgar. Liceele trimiseseră în cursul aceluși an universitar 29 de studenți: 5 în anul I, 10 în anul II și 14 în anul III. De la Cernăuți numărul doctorilor scădea din ce în ce. În cursul anului 1914 apare doar Hrisant Popescu, ieromonah de la Cernica, fiul preotului Ștefan Băileșteanu din Negoiu-Dolj. În virtutea art. 71 din Lege și art. 40 din Regulamentul Facultății, doctorul venit de la Cernăuți trebuia să dea examen din Istoria Bisericii romîne, Liturgică și Morală. Comisia urma să fie alcătuită din 5 profesori, sub președinția decanului. De reținut că în anul acesta se pune pentru prima oară problema îndemnizației de chirie pentru profesori, care se plătește însă numai pe trimestrul ianuarie-aprilie 1915. Sumele variau între 513 și 1020 lei trimestrial. Bucuria fusese într-adevăr de scurtă durată, căci pe trimestrul următor ea nu se mai achita, din lipsă de fonduri. Această problemă va rămîne nerezolvată încă mulți ani, firește și din cauza evenimentelor care erau în curs de desfășurare.

ANUL UNIVERSITAR 1915-1916

Sîntem în plin război mondial. Țara este în totală emoție; problemele cu caracter civil rămîn în urma celor militare. Studenții se împuținează, încît la 24 octombrie 1916 găsim la Internatul teologic, care avea în permanență 40 de burse, numai 8 bursieri, un stipendist și restul solvenți. Mitropolia intervenea către Ministerul de Război privitor la studenții teologi, iar acesta răspundea, cu adresa nr. 2597/1915, că a dispus ca toți dispensații condițional, ca: seminariștii și «elevii solvenți» ai Facultății de teologie să fie repartizați formațiilor sanitare, începînd cu anul 1916. Vin la Facultate străini, ca: Spiridon Antonoff, Petco Petroff, preotul P. Ștefanoff, bulgari, bătrîni ca preotul Știubei, care la 8 decembrie 1915 cerea să treacă examenul, «neputîndu-l trece la epoca ordinarie din diferite cauze de forță majoră», ceea ce i se admite de către decan, care era profesorul Dragomir Demetrescu, sau ca preotul Gh. Floru, stavrofor pensionar, în vîrstă de 73 de ani împliniți, care cerea reînscrierea, deoarece mai fusese înscris chiar la începutul Facultății. Decanatul cere să decidă Ministerul, care admite pe respectabilul preot ca «audient în condițiile art. 64». Apar mulți licențiați de la alte Facultăți, care doresc să se facă preoți. Intre aceștia menționăm pe sublocotenentul Victor Popescu, licențiat în matematici, căruia i se cere să dea examen din Teologia dogmatică, Morală, Liturgică și Patrologie, «la fiecare profesor în parte». În urma examenelor depuse la 8 ianuarie, este proclamat licențiat la 13 ianuarie 1916. La 28 martie același an, Popescu Gh. Ion cere să i se echivalenze licența sa în filozofie cu cea în teologie. Consiliul hotărăște să dea examen din Vechiul Testament, Dogmatică, Morală, Drept bisericesc și Istoria Bisericii romîne și apoi Dizertația orală, conform regulamentului din 1909. La 20 octombrie 1916 Anton Popescu, profesor de limbile latină și greacă la Bacău, cere echivalarea spre a putea să se hirotonească. Acesta urma să dea examen din Liturgică, Dogmatică specială, Noul Testament, Istoria Bisericii romîne și universale și Patrologia. Va da apoi dizertația, conform aceluiași regulament din 1909. Nici venerabilul nostru student părintele Știubei nu se dă bătut de greutatea vremii. Astfel, la 16 martie 1916 arată că deși nu a depus toate examenele din anul I, cere a frecventa cursurile anului II în 1915/16. La 9 noiembrie 1915 profesorul Badea Cireșeanu apare pentru ultima oară ca decan, loc care va fi ocupat de aici înainte de bătrînul profesor Dragomir Demetrescu. Se respecta dispoziția veche, ca adică să treacă pe la acest post fiecare dintre profesori. Potrivit hotărîrii din 28 mai 1913, sumele rezultate din taxele plătite de studenți pentru bibliotecă se împart în mod egal pe catedre. Anul acesta revine fiecăreia suma de lei 195, bani 15. Profesorul Badea Cireșeanu dăruiește la 22 iunie 1916 5 exemplare din lucrarea sa «Tezaurul liturgic», iar C. Disescu, profesor la Facultatea de drept și fost ministru, dăruiește, prin profesorul arhieru Vartolomeu Băcăoanu, Monografia Senatului roman și «O carte asupra Sybilelor celebre în vechime și pe vremea Sfinților Părinți, din 1649». Pentru premiul Hillel se propune subiectul «Ereziile care au bătut Biserica romînă în decursul veacurilor». Fundația universitară dă 500 lei licențiatului D. Furtună, din fondul Sofronie Vulpescu, pentru tipărirea lucrării «Preoțimea romînă în secolul al XVIII-lea». Rectoratul cere decanatului să se indice 6 studenți spre a li se acorda cîte 40 lei lunar. Consiliul tergiversează oarecum lucrurile, ce-

rînd să se facă un regulament pentru concurs spre obținerea acestor ajutoare. Mitropolitul Conon nu uita, la 13 februarie 1916, vechea obișnuință de a cere suspendarea cursurilor din prima săptămîină a Postului Mare. La 2 octombrie 1915 se depune suma de lei 744 și bani 60, proveniți din chiria caselor acestei Facultăți, pe numele și la dispoziția acesteia. Erau desigur veniturile caselor dăruite de episcopul Silvestru, care în testament lăsase grija Facultății de a se ocupa de Maria Gavril Lazăr Nichifor, sora sa din Pîngărați, jud. Neamț, care a decedat în februarie 1916. La 4 martie același an, Profira V. Lazăr, fiica defunctei, cerea 300 lei din fondul Bălănescu, bani ce i-a cheltuit cu înmormîntarea mamei sale. Se aprobă, prezentîndu-se acte.

Frecvența era cerută cu destulă strictețe. Concediile se acordau de Decanat²¹⁷). Direcția Internatului era obligată să prezinte lista de prezență la biserică. Școala de cîntăreți funcționa și în acest an de furtună, pentru cei 15 liceiști. Rectoratul cere avizul Facultăților «cu privire la neajunsurile care rezultă pentru Universități din aplicarea art. 81 și 83 din actuala Lege a învățămîntului». Se fac diferite propuneri interesante. De reținut cererea din 19 ianuarie 1916 a prof. D. G. Boroianu, care dorea să se mențină art. 83 așa cum este, «pînă se va înființa Facultatea de teologie la Iași», lucru de altfel înscris chiar în Legea învățămîntului. Era așadar o continuă preocupare, în special a moldovenilor, de a reînființa prima Facultate de teologie din România. Iar la 15 august 1916 începea marea încordare a sufletului românesc. *Inter arma silent musae.*

ANUL UNIVERSITAR 1916-1917

Înaintarea germanilor spre București făcea să pornească spre Moldova liberă lume nesfîrșit de multă. Profesorii Facultății se împărțiseră fiecare după greutățile și posibilitățile personale. În București rămîn profesorii: Dragomir Demetrescu, Constantin Chiricescu, I. Mihălcescu și preotul Ioan Popescu-Mălăești. Peste Milcov pășeau: D. G. Boroianu, preotul C. Nazarie, care era șeful preoților militari, Badea Cireșeanu și arhiereul Vartolomeu Stănescu. Instituțiile de Stat rămase în teritoriul ocupat, după o oarecare dezmeticire, încearcă a se înfiripa. La 29 noiembrie 1916 se strînge consiliul profesoral alcătuit din cei 4 membri rămași, ca să constate greutățile unei stăpîniri dure germane.

ANUL UNIVERSITAR 1917-1918

Studentii apar sporadic și numai după 1 aprilie 1917, cînd ocupanții, de acord cu autoritățile, mai mult improvizate, deschid școlile și mai toate instituțiile tutelare. Un consiliu din 13 iulie 1917 stabilea examen pentru ascultătorii cursurilor la data de 16 iulie. Decanul Facultății era Dragomir Demetrescu, care fusese numit decan încă pe 2 ani la 1 decembrie 1917. Anul al doilea de funcționare căpăta mai multă consistență. La 15 martie cei patru profesori hotărau ca studiile celor 4 colegi din pribegie să fie predate de dînșii în chipul următor: Dragomir Demetrescu, care preda și Istoria Bisericii romîne, de la moartea profesorului N. Dobrescu, va mai suplini și catedra de Noul Testament; I. Mihălcescu, Morala; preotul I. Popescu-Mălăești, Omiletica și Liturgica, iar C. Chiricescu, Dreptul bise-

217. Posedăm o evidență a concediilor acordate: 11 studenți din anul I, 3 din anul II și 9 din anul III (Dosar nr. 4/917).

ricesc²¹⁸). La 22 aprilie st. n. 1918 se deschide Universitatea din București într-un chip mai deosebit.

De reținut că Facultățile de medicină și drept nu se deschid. În ceea ce privește corpul didactic, constatăm că B. Mangîru apare la 23 aprilie profesor de Istoria Bisericii române și îl găsim iscăbind procesele verbale ale consiliului profesoral de la 23 aprilie, 13 mai și 21 iunie 1918. Viața se reia încet-încet. Astfel, la 13 mai decanul comunică știrea că Ministerul domeniilor cedează Facultății de teologie 6 hectare în vatra mînăstirii Văcărești, în scopul de a înființa o fermă model, pentru practica studenților în teologie. Alexandru Georgescu cerea să predea Dreptul bisericesc, titularul fiind plecat în Moldova și să fie reintegrat la conferința de Drept bisericesc, «unde am mai funcționat de la ianuarie 1914, la 1 aprilie 1914». Mai cereau să fie numiți conferențieri: Gh. M. Ionescu, preotul Popescu-Moșoaia și D. Stănescu. Consiliul le cere documentele pe care și bazează dorințele. Din partea Ministerului vine adresa nr. 8235/1918, prin care se arată că restricția pentru înscrierea la doctorat pusă de regulament fiind în afară de instrucțiunile legii și întru nimic justificată, autoriză Facultatea să înscrie pe orice licențiat. La 26 iunie 1918 se prezintă studenți sosiți din refugiu și demobilizați. Cursurile încetează la 30 iunie. Examenele anuale nu se țin, urmînd să aibă loc doar examenele generale. Problema conferințelor se amîna pînă la sosirea celorlalți colegi din Moldova. Printre studenți se admite ca să fie înscris ca auditor și arhimandritul Dionisie, stareț al mînăstirii Sinaia, iar arhimandritul, grec desigur, Paisios Evstadiade nu va fi primit la examenul de licență fără atestatul doveditor că este absolvent de seminar.

ANUL UNIVERSITAR 1918-1919

La 14 octombrie 1918, Ministerul întreabă Decanatul care sînt catedrele vacante și i se răspunde că este aceea de Istoria Bisericii române, «dacă nu admite numirea făcută de Senatul universitar din 1914, care recomandase pe bucovineanul Gherman Lazăr». Gh. M. Ionescu cere suplinirea acestei catedre. Consiliul hotărăște ca el să se prezinte la concurs, «actualmente fiind suplinită de Badea Mangîru». Profesorii încep să sosească: la 14 octombrie este prezent Badea Cireșeanu, la 11 noiembrie 1918 apare D. Gh. Boroianu la consiliu, iar la 19 decembrie și arhierul Bartolomeu Stănescu. Preotul C. Nazarie rămîne mobilizat. Ministerul cere să se numească un suplinitor la catedra de Istoria Bisericii române, potrivit art. 9 din Lege; ea este încredințată profesorului Dragomir Demetrescu. Potrivit hotărîrii Senatului universitar, consiliul admite ca studenților vechi înscriși, mobilizați sau refugiați, să li se considere ca frecventat anul trecut. El merge mai departe și decide a cuprinde în categoria de mai sus și pe absolvenții seminariilor din 1916. La 6 februarie 1919 se ia în discuție adresa Ministerului nr. 45312/1919 pentru înscrierea la doctorat, iar în ședințele din 16 februarie se modifică articolele 47-51 din Regulamentul din 19 oct. 1915, privitoare la această chestiune, fixîndu-se alte criterii. În ședința din 11 martie 1919 consiliul alege o comisie pentru abilitarea candidatului V. Ispir ca docent, alcătuită din D. Boroianu, C. Chiricescu și Dragomir Demetrescu. La 21 mai C. Chiricescu este ales decan al Facultății, cu 6 din 7 voturi. Contra fusese I. Mihălcescu, care cerea să

²¹⁸. De aici înainte am utilizat în special condicile de procese verbale ale Consiliului profesoral.

se respecte hotărîrea din 1911, ca adică să treacă pe la acest post fiecare dintre profesori. La 30 mai se pune în discuție reorganizarea Facultății, cât și a Internatului teologic, din care va rezulta anteproiectul de reorganizare tip al tuturor Facultăților de teologie din țară, înaintat Ministerului. El urma să fie dezbătut de reprezentanții tuturor Facultăților. În cursul acestui an, potrivit adresei Ministerului Instrucțiunii nr. 44774/1919, se alcătuiește o comisie care urma să se ocupe de chestiunea trimiterii de bursieri pentru studii în străinătate. Preotul Simion Popescu cere venitul fondului Gherasim Timuș pentru studii la o Universitate străină, iar la 30 mai licențiatul Teodor M. Popescu solicită consiliul a-l avea în vedere la acordarea bursei. Pentru premiul Hil'el se propune ca subiect de tratat «Secularizarea averilor bisericesti». Din motive de economii, tezele de doctorat nu vor fi tipărite, dar aceasta pînă la data de 1 ianuarie 1920, potrivit dispozițiilor ministeriale. Examenele trebuiau sfîrșite irevocabil în ziua de 15 iulie.

Anul acesta Facultatea pierde încă unul dintre profesorii săi. Profesorul Badea Cireșeanu, care, cu toate micile lui scăderi, avea un cult al muncii și al îndeplinirii îndatoririlor într-un chip exagerat de conștiincios, dispărea dintre cei vii la 5 iulie 1919. A fost înmormîntat la 7 iulie în cimitirul Sf. Vineri din București.

ANUL UNIVERSITAR 1919-1920

În noul an universitar se înmulțesc cei care cer trecerea examenelor de doctorat; între aceștia, semnalăm pe arhim. Iuliu Scriban și preoții Provian, Ghia și alții. Casa Școalelor trimite Facultății o adresă, anunțînd că este dispusă să tipărească cursurile profesorilor. La 20 octombrie profesorul Dragomir Demetrescu cerea să se publice cursul său de Istorie bisericească. La 29 octombrie consiliul dorește să se publice vacanța catedrelor de Istoria Bisericii romîne și Liturgică, iar la 25 noiembrie alege pe profesorii Dragomir Demetrescu, D. Boroiănu și I. Mihălcescu pentru examenul de docență al candidatului V. Ispir. De la 26 decembrie catedra de Exegeză a Noului Testament este suplinită de Dragomir Demetrescu, titularul fiind numit Locotenent de episcop al Argeșului. La 27 ianuarie 1920 preotul Dr. Constantin I. Popescu cere să fie numit, pe baza art. 81 din Lege, profesor la catedra de Omiletică; cererea a fost respinsă la 5 februarie, pe motivul că «nu se cere de candidați, ci se propune de jumătate din numărul profesorilor Facultății respective». La 23 iunie consiliul pune în discuție chestiunea catedrei de Istoria Bisericii romîne, care ținea de multă vreme și se mai ocupa și de scindarea catedrei deținută odinioară de profesorul Badea Cireșeanu, într-o catedră de Elocvență bisericească și Catehetică și o alta de Liturgică și Pastorală. Pentru chestiunea din urmă trebuia să se facă o intervenție către Minister, cât și către Senatul universitar, spre a-și da avizul, potrivit art. 78 din Lege.

La 9 februarie decanul C. Chiricescu primește din partea Ministerului o însărcinare de prorector, pînă la alegerea noului rector, însărcinare de care s-a achitat în chip minunat, ridicînd astfel și prestigiul Facultății noastre ²¹⁹).

Țara întregindu-se, se puneau probleme noi în toate domeniile, deci și în ale acestei instituții. Ca urmare, la 21 aprilie vedem cum consiliul

219. Adresa Ministerului nr. 10.667/1920 și adresa Rectoratului nr. 104/920.

ia act că în Monitorul Oficial nr. 9 din 16 aprilie 1920 s-a publicat Decretul nr. 1051 din 12 martie 1920, prin care se modifica art. 47-51 din Regulamentul Facultății. La 12 mai se discută un memoriu al Mitropoliei Blajului, care dorește să înființeze o Facultate de teologie greco-catolică pe lângă Universitatea din București. Consiliul hotărăște să se analizeze această chestiune. În ceea ce privește preocupările de modificare a organizației noastre bisericești, se numește — la cererea ministerului de resort — o comisie alcătuită din profesorii C. Chiricescu, Dragomir Demetrescu și D. Boroianu.

Încep să vină studenții din provinciile românești. Primăria Brăilei acordă o bursă pentru terminarea studiilor teologice și mai ales pentru perfecționarea în arta oratoriei bisericești la o Universitate străină. La 26 decembrie consiliul ia act de cele două burse acordate de Casa Școalelor și care se vor da una pentru studiul Exegezei Vechiului Testament, iar alta pentru Istoria bisericească universală. Ele se vor acorda prin concurs. Internatul teologic, care a suferit mult și încearcă să se refacă, rămîne auxiliarul Facultății, cum a fost destinat.

Examenele, în urma unei așa de mari răsturnări ca aceea a războiului, nu se mai puteau da regulat. Ca urmare, cursurile vor înceta în seara zilei de 31 decembrie, stil oficial, 1919, iar a doua zi, 1 ianuarie 1920, vor începe examenele. Examenele generale pentru licență din sesiunea de ianuarie 1920 se vor începe după terminarea serbărilor de la Cluj, date în vederea deschiderii Universității române de acolo, la 1 februarie 1920.

Casa Școalelor este mai generoasă de data aceasta. Ea dă Facultății suma de lei 50.000 pentru bibliotecile de seminarii ale diferitelor catedre.

ANUL UNIVERSITAR 1920-1921

Numărul studenților crește prin acei care cer înscrieri și echivalări. Pentru toți Facultatea arată cea mai completă bunăvoință. La 22 februarie 1921 consiliul hotărăște că absolvenții Academiei din Ardeal vor urma în Facultate doi ani, după care vor depune cuvenitele examene, pentru obținerea titlului de licențiat sau doctor în teologie. Apar și grecii: Arhim. Ghenadios Amaxopoulos, care este admis a urma cursurile anului II, arhimandritul Paisie Evstatiadis, despre care am mai amintit și care va trebui să aducă acte că este absolvent a 8 clase secundare; Adamidis-Hristu este admis auditor. V. Stoianovici, protoiereu al Catedralei din Bolgrad, profesor de peste 35 de ani la liceul de fete de acolo, «înscriș în această Facultate în anul 1886», cere să fie scutit de frecvență. La 18 octombrie 1920 Ministerul comunică Decanatului că nu aprobă scindarea catedrei de Catehetică și Omiletică. Consiliul decide să se intervină din nou, în același scop. Pentru ocuparea catedrei de Istoria Bisericii române, Ministerul dispune, la 20 octombrie, publicarea concursului. La aceeași dată el aprobă numirea candidatului V. Gh. Ispir ca docent de «Apologia creștină». Profesorul Dragomir Demetrescu, numit ca președinte al comisiei înaintea căruia V. Gh. Ispir trecuse examenul, urma să refere în ședința următoare. Consiliul declară cu această ocazie că este nevoie de docenți la toate catedrele. La 8 decembrie 1920 V. Gh. Ispir prezintă programa cursului său de docență, care va fi cercetată de profesorul I. Mihălcescu și acesta își va da avizul. În ședința de la 22 martie 1921 consiliul ia act că Rectoratul, prin adresa nr. 252/1921, face cunoscut Decanatului că Mi-

nisterul Instrucțiunii «a aprobat ca d-l V. Ispir să țină un curs liber și gratuit de Apologie creștină». În aceeași ședință consiliul hotărăște înființarea unei catedre speciale pentru Indrumări misionare. La 1 noiembrie 1920 consiliul, pe baza art. 5 din Regulament, admite ca Șerban Ionescu, profesor la Seminarul din Buzău și defensor eclesiastic, să treacă examen de docență pentru Teologia morală. Același lucru îl admite și candidatului N. Stănescu, pentru Istoria Bisericii române. În vederea pregătirii elementelor necesare învățămîntului teologic, se acordă două burse în străinătate pentru studii de Exegeza Vechiului Testament și Istoria Bisericii universale. În ședința de la 5 noiembrie se fixează condițiile pentru obținerea acestora. La 27 decembrie consiliul propune să se ceară Senatului universitar să stăruie «ca să se dea drept profesorilor universitari de a ieși la pensie cu gradația și salariul întreg».

În epoca aceasta se pune și problema Concordatului cu Roma, cât și aceea a stilului nou, — deci a calendarului. Profesorii C. Chiricescu și Dragomir Demetrescu sînt rugați a se ocupa cu aceste probleme. În ședința de la 9 aprilie 1921, decanul anunță că profesorul Vartolomeu Băcăoanu a fost ales, confirmat și investit episcop al Rîmnicului. Consiliul delegă decanul să reprezinte Facultatea la instalarea Prea Sfinției Sale.

La 26 mai 1921 se alege noul decan în persoana profesorului C. Chiricescu, care a deținut acest post în chip record. El este votat de toți membrii consiliului, cu excepția profesorilor I. Mihălcescu și I. Popescu-Mălăești, care nu participă la ședință. Din nenorocire, la Facultate numărul profesorilor la această dată era numai de șase, adică: Dragomir Demetrescu, C. Chiricescu, Icon. C. Nazarie, D. G. Boroianu, I. Mihălcescu și I. Popescu-Mălăești. Pentru premiul Hillel se dă ca subiect de tratat: «Starea Bisericii române de la 1859 pînă la autocefalie».

Facultatea intră abia în acest an în stăpînirea unei săli speciale de cursuri, potrivit comunicării Rectoratului din 6 noiembrie 1920, care scrie că: «de marți 9 noiembrie 1920 sala destinată acestei Facultăți fiind gata în ceea ce privește lucrările de reparație, vă este pusă la dispoziție spre a vă putea începe activitatea didactică».

Pentru bibliotecile de seminarii, Ministerul dă 50.000 lei, sumă care urma să fie împărțită în mod egal între cele 9 catedre. Tot în acest an Facultatea capătă dania deja anunțată din partea decedatului Teodor Stănescu. Cum executoarea acestei fundații este Academia Română, Facultatea primea la 16 februarie 4.000 lei, pe anul universitar 1920-1921. Suma urma să fie dată, potrivit dispozițiilor testamentare, studenților merituosi și săraci. În anul acesta cei 4.000 lei au fost dați la 4 studenți, aleși la sorți, din fiecare an cîte unul. În ședința de la 28 iunie 1921 consiliul se ocupă de adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei nr. 270/1921 și hotărăște: «a) Consiliul recunoaște necesitatea convocării unui sinod ecumenic al Bisericii ortodoxe de Răsărit; b) Sinodul acesta va fi precedat de un congres general al teologilor din toate Bisericile ortodoxe de Răsărit; c) Consiliul va studia și va fixa cestiunile pe care le va aduce în dezbaterile congresului de mai sus».

ANUL UNIVERSITAR 1921-1922

Se reintră din ce în ce în normal. Examenenele anuale vor fi terminate în ziua de 15 oct. stil oficial, iar cele generale vor începe la 17 octombrie. Cursurile se vor deschide după terminarea acestora. Marțea după prînz,

de la orele 4 înainte e zi rezervată pentru ținerea consiliilor profesionale. Consiliul ia act, în ședința de la 3 octombrie, de adresa prin care Ministerul face cunoscut că prin lege s-a înființat la această Facultate, pe ziua de 1 octombrie 1921, o catedră de Drept bisericesc comparat și o catedră de Indrumări misionare. La 16 noiembrie Mitropolia înaintează cererea d-nei Sanda Matei, de a fi admisă să concureze la catedra de Indrumări misionare. Consiliul o trimite Ministerului, căruia se adresa asemenea cerere. În aceeași ședință consiliul cere scindarea catedrei de Omiletică, Catehetică și celelalte. La 16 noiembrie preotul profesor C. Nazarie este în concediu. La 11 februarie consiliul fixează abilitarea ca docenți la Teologia morală, Istoria Bisericii române și Istoria Bisericii universale. La 21 februarie 1922, trei profesori propun, pe baza art. 81 din Legea învățământului, la catedra de Drept comparat pe Alexandru Georgescu; trei au părăsit sala. Ședința consiliului din 25 februarie 1922 este mai interesantă. Pentru ocuparea catedrei de Indrumări misionare, pe baza art. 81 din Legea învățământului, trei profesori: Preotul Popescu-Mălăești, I. Mihălcescu și D. Boroianu recomandă pe V. G. Ispir, iar ceilalți trei: Icon. C. Nazarie, Dragomir Demetrescu și C. Chiricescu cer pe preotul C. Provian. Pentru ocuparea catedrei de Istoria Bisericii române profesorii I. Popescu-Mălăești, I. Mihălcescu și D. Boroianu au făcut propunere în scris pentru recomandarea preotului N. M. Popescu. Propunerile urmau să fie înaintate Rectoratului. Rezultatul acestor recomandări îl găsim în discuțiile consiliului profesoral de la 20 iunie, când acesta ia act de adresa Ministerului, care face cunoscut că pe ziua de 1 iunie 1922 preotul Nicolae M. Popescu a fost numit profesor titular la catedra de Istoria Bisericii Române. Cel numit fiind de față, decanul îi adresează cuvinte de bun venit, la care se răspunde cu vorbe de circumstanță, afabile. În aceeași ședință se ia act de altă adresă a Ministerului, prin care se face cunoscut că a dispus publicarea concursului pentru ocuparea catedrei de Indrumări misionare. Se ia act de asemenea despre publicarea vacanței catedrei de Omiletică, Liturgică, Pastorală și Catehetică. Chestiunea catedrelor a constituit o problemă grea de rezolvat pentru consiliul profesoral. Astfel vedem cum în ultima sa ședință ținută la 2 iunie, consiliul admite spre a fi înaintată Senatului Universității propunerea de recomandare pe baza art. 81 din Legea învățământului a candidatului V. G. Ispir, făcută și semnată de I. Mihălcescu, D. Boroianu și Pr. I. Popescu-Mălăești. Constantin Chiricescu și Dragomir Demetrescu propun spre a fi numit profesor titular la catedra de Omiletică, Liturgică ș.c.l. pe preotul Grigorie Popescu-Breasta. Chestiunea rămânea în suspensie pînă ce și ceilalți colegi vor studia lucrările candidatului propus». Dar în vremea aceasta, când se căuta să se facă completări, apare, la 4 aprilie, o adresă din partea Ministerului, prin care se face cunoscut că pe ziua de 1 aprilie 1922 «s-a primit demisia Prea cucernicului profesor C. Nazarie din postul de profesor de Teologie morală, pentru regularea drepturilor la pensie, menținîndu-l ca profesor, în condițiunile de acum, pînă la 1 octombrie 1922».

Decanul, în numele consiliului exprimă regrete că această Facultate se vede lipsită de serviciile pe care le-ar mai putea aduce părintele Nazarie, fiind încă în plenitudinea puterilor sale fizice și intelectuale, lucru care însă nu va rămîne definitiv, ci se va schimba, după cum se va vedea în cele ce urmează.

Incă de la începutul anului universitar, Rectoratul comunica Decanatului că «Facultatea noastră poate recomanda un candidat din 5 în 5 ani, începînd din anul viitor, pentru a i se acorda bursa de 6.000 lei, pentru un singur an, din fondul Simion Simionescu²²⁰).

Biblioteca Facultății părea că se va îmbogăți cu cărți din Germania în contul reparațiilor, ceea ce nu s-a întîmplat. Casa Școalelor da și anul acesta obișnuții 50.000 lei, care urmau să se împartă «după numărul profesorilor actuali». Consiliul cerea la 1 noiembrie 1920 «să nu se perceapă nici o taxă de la studenți, decî să se suprime atît cele pentru frecvență și bibliotecă, cît și cele pentru diplomă». Răspunzînd unei adrese a Rectoratului, în ședința de la 6 decembrie 1921 consiliul menține hotărîrea de mai sus. Mai tîrziu și aceasta se va schimba, căci nimic omenesc nu este etern.

Doleanțele Facultății către Minister erau formulate în consiliul profesoral de la 30 mai 1922 în chipul următor: «Se va interveni pentru a se prevedea în buget completarea seminariilor la toate catedrele, scindarea catedrei de Omiletică, Liturgică, Pastorală și Catehetică, cîte un asistent la fiecare catedră, un ajutor de secretar, arhivar, un bibliotecar și un custode». Lipsa acestora ne indică toate neajunsurile de care suferea Facultatea la sfîrșitul anului universitar 1921/1922, adică după aproape o jumătate de veac de funcționare.

ANUL UNIVERSITAR 1922-1923

La 10 octombrie începe noul an școlar. Consiliul ia act de numirea lui Șerban Ionescu ca docent în specialitatea Teologiei morale, la această Facultate. O bogată corespondență se înfățișează cu privire la această catedră și care se termina cu adresa nr. 88.067 din 9 octombrie 1922, prin care Ministerul comunică pe de o parte că preotul C. Nazarie e menținut mai departe, cu toate drepturile cîștigate, în învățămînt, iar pe de altă parte că a dispus anularea concursului publicat pentru ocuparea susnumitei catedre. Pe ziua de 1 decembrie 1922, V. Gh. Ispir este numit profesor titular la catedra de îndrumări misionare. În ședința de la 30 ianuarie 1923 consiliul cere Ministerului înființarea unui post de conferențiar la catedra de Teologie morală, avînd titulatura: «Filozofie morală» și la care să fie numit docentul Șerban Ionescu. La 27 aprilie Rectoratul face cunoscut că Ministerul a aprobat ca docentul Șerban Ionescu să țină un curs liber și gratuit de «Morală antică și morală creștină». Iar la 28 iunie consiliul ia act de numirea acestuia în postul de conferențiar suplitor de Filozofia morală.

Pentru prima oară, în ședința de la 3 mai 1923, constatăm că se numesc 3 profesori de la București în comisiunea examinatoare pentru catedrele de Istoria bisericească. Dogmatică și Morală, vacante la Facultatea de teologie din Cernăuți.

Privitor la înscrierea absolvenților Institutelor teologice din Ardeal în vederea acordării titlului de licență, consiliul hotăra în ședința de la 12 noiembrie 1922 următoarele: a) în timp de doi ani vor audia următoarele cursuri în anul I: Studiul biblic al Testamentului Vechi (cursurile anului I), Exegeza din Noul Testament (cursul anului al II-lea), Istoria bisericească universală (cursul anului al II-lea), Istoria Bisericii romîne (cursul

220. Adresa nr. 1071 (1921), înregistrată la nr. 718/921.

anului al II-lea) și Istoria dogmelor. În anul al II-lea: Exegeza din Vechiul și Noul Testament, Teologia dogmatică partea specială și Simbolica, Teologia morală partea specială, Indrumări misionare și Dreptul bisericesc partea teoretică. La finele fiecărui an vor depune examene anuale din studiile de mai sus ale fiecărui an. b) Vor depune un examen general combinat din: Exegeza Vechiului și Noul Testament, Teologia dogmatică specială, Teologia morală specială și Dreptul bisericesc. c) Teza de licență cu pozițiuni». Este prima dispoziție completă cu privire la teologii veniți de peste munți, care cu timpul s-a tot modificat.

Cu prilejul marilor serbări naționale din octombrie, decanul pronunță o cuvântare în ședința consiliului profesoral de la 19 octombrie 1922. Cuvântarea este un omagiu simțit făuritorilor României întregite²²¹). La 28 iunie se alege decan profesorul D. Boroianu, iar preotul I. Popescu-Mălăești, reprezentant al Facultății în Senatul universitar. Astfel se scurgea încă un an de existență universitară, cu lumini strălucitoare și cu izbucniri tinerești necontrolate de experiența vieții.

ANUL UNIVERSITAR 1923-1924

Anul care începe va trebui să completeze lipsurile celui trecut. În ședința de la 8 octombrie 1923 consiliul decide să se țină în cursul lunii octombrie examene anuale, iar examenele generale vor avea loc în luna noiembrie. Studenții din anul I care n-au dat examenele anuale din cauza evenimentelor din anul trecut, vor fi primiți la examenele pentru burse, dacă cer înscrierea, și vor trebui să treacă examenele anuale până la finele lunii octombrie, căci altfel nu li se vor considera ca valabile examenele date pentru bursă.

D-ra Maria Lungu cere să fie înscrisă studentă la Facultate. Era o revenire a unei încercări neizbutite, făcută cu zeci de ani în urmă de o altă solicitantă. De data aceasta, în urma referatului Părintelui C. Nazarie, care spune că nici un articol de lege nu se opune, consiliul admite înscrierea. Absolvenții secțiilor moderne a liceelor sînt obligați să dea examene de diferență, pentru secția clasică. La ședința din 8 octombrie, profesorul I. Mihălcescu iscălește: «preotul I. Mihălcescu». Consiliul menține hotărîrea anterioară de a nu se încasa taxe de frecvență și de examene. Pentru educația tinerimii studioase în Internatul teologic, consiliul cere 4 spirituali. Liceiștii vor urma cursurile școlii de cîntăreți, ca odinioară. Examenele anuale vor începe la 28 ianuarie 1924, iar cele generale, la 4 februarie. Erau urmările tulburărilor din anul trecut. La 20 februarie se comunică adresa prin care se face cunoscut că Ministerul a publicat concurs pentru ocuparea catedrei de Drept comparat, care însă, nu după multă vreme, a fost scoasă din cadrul de studii al Facultății. Pentru Biblioteca Internatului, Ministerul dă, în anul 1923, suma de numai 4.000 lei, care se împarte între cei mai proaspeți profesori: N. M. Popescu și V. Ispir. În consiliul de la 29 octombrie se cerea cîte cel puțin 10.000 lei de fiecare catedră. Rezultatul este că în bugetul imediat viitor se prevedea numai 8.000 lei, sumă care se împărțea între trei profesori²²²). Sîntem iarăși în epoca marilor economii. Din cauza lipsurilor, candidații la doctorat fuseseră odinioară scutiți de a-și tipări tezele. În ședința de la 30 ianuarie 1924 consiliul de-

221. Cond'ca de procese verbale 1920, octombrie.

222. Ședința de la 30 iunie 1924, pag. 170.

cide însă că de acum înainte ele vor fi imprimate. Pentru pregătirea viitorilor profesori și oameni de știință teologică, Mitropolia Ungrovlăhiei intervine către Facultate pentru a înlesni mergerea în străinătate a tinerilor V. C. Ionescu și T. M. Popescu. Facultatea cere ca aceștia să trimită declarații, că vor intra în serviciul Bisericii. În ceea ce privește bursa acordată de Minister și comunicată prin Rectorat Facultății (nr. 417/2294), consiliul decide, în ședința de la 30 iunie, să se dea pentru Exegeza Noului Testament, urmînd să se țină concurs la 25 octombrie 1924²²³). La 15 aprilie consiliul ia cunoștință de adresa Rectoratului prin care i se face cunoscut că d-na Floarea Cristoforeanu a oferit o bursă de 1.000 lei lunar unui student din anul II. Se decide a fi dată în urma unui concurs, care se va ține la 8 mai a. c.

ANUL UNIVERSITAR 1924-1925

Cu prilejul începerii anului universitar 1924/1925, profesorul Dragomir Demetrescu cere prin minister să i se prelungească cu încă doi ani activitatea la catedră, potrivit noii legi. Consiliul numește o comisie spre a referi. La 16 decembrie corpul profesoral decide să se desființeze catedra de Drept comparat și să treacă una care să reprezinte a doua catedră de Teologie practică. În consiliul de la 13 ianuarie se stabilește ziua de 25 ianuarie, Sfîntul Grigorie Teologul, ca patron al Facultății. În februarie senatul universitar dă 30.000 de lei pentru tipărituri și litografieri de cursuri, sumă care se împarte, în ședința de la 3 februarie 1925, între preotul I. Mihălcescu și preotul I. Popescu-Mălăești; la 24 martie preotul I. Popescu-Mălăești primește alți 25.000 lei pentru același scop. La 12 mai se alege comisia de examen pentru ocuparea catedrelor de Exegeza Noului Testament și Teologia practică. În ședința de la 26 februarie, consiliul hotărîște: «În vederea bunei îndrumări a tinerimei teologice, consiliul repetă dorințele exprimate în trecut: a) ca Internatul teologic să treacă la Ministerul Instrucțiunii; b) a se mări localul Internatului teologic, spre a cuprinde în el pe toți studenții, ca să nu se primejduiască educația tinerimii care se pregătește spre a intra în cler. În acest scop se va cere de la Ministerul instrucțiunii ajutorul necesar și totodată se va forma un comitet școlar. Se delegă preotul profesor C. Nazarie și preotul profesor I. Mihălcescu ca să facă o propunere potrivită asupra instituirii și funcționării comitetului»²²⁴).

Doctorul în teologie de la Atena Teodor M. Popescu cere să i se recunoască diploma. În acest scop, în ședința de la 15 octombrie 1924, consiliul numește o comisie de examinare, alcătuită din 5 profesori, potrivit art. 71 din lege și art. 63 din regulamentul Facultății. Examenul se ține între 27-30 octombrie 1924: «Rezultatul este satisfăcător și deci diploma se recunoaște». La 3 februarie, consiliul decide să se dea bursă pentru Exegeza Noului Testament candidatului Rovența Haralambie pe timp de 3 ani, cu începere de la 1 aprilie 1925.

ANUL UNIVERSITAR 1925-1926

Primul act îndeplinit cu prilejul deschiderii noului an universitar este alegerea unui nou decan pe termenul de la 1 octombrie 1925—1 octombrie 1927. Se realege profesorul D. G. Boroianu, iar V. G. Ispir, membru în Senatul universitar, pe aceleași termen.

223. Ședința de la 26 ianuarie 1924, pag. 159.

224. Ședința consiliului de la 26 februarie 1925, proces verbal nr. 8, pag. 186.

La 28 octombrie 1925 consiliul admite cererea de abilitare ca docent a candidatului T. M. Popescu, pentru Istoria bisericească universală și a preotului Marin Ionescu pentru Teologia practică. La 12 februarie 1926 se admite același lucru preotului Grigore Cristescu, pentru Teologia practică, iar la 6 mai, candidatului C. Teodorescu pentru Omiletică și Catehetică.

Dezinteresarea de pînă aici cu privire la taxele plătite de studenți dispăre, odată cu începutul acestui an. Se propune a se percepe: «1. Pentru examenul I de licență, cîte 50 lei de fiecare profesor din comisiune; 2. Idem pentru examenul II de licență; 3. 500 lei pentru licență, din care 200 lei cercetătorului; temei; 4. 2.500 lei pentru doctorat, din care cîte 500 lei cercetătorilor tezei». De reținut că pentru studenții plecați la studii în străinătate Facultatea are dreptul a-i recomanda pentru primirea sau respingerea valutei necesare. Unii sînt respinși pentru motivul că n-au «cel puțin nota 9 la medie a examenelor». Era puțină exagerare! Ministerul dă pentru bibliotecă, din bugetul pe 1925, suma de 12.000 lei, care se împarte între profesori în chip neegal, după necesități. Profesorul Dragomir Demetrescu face cunoscut consiliului, în ședința de la 24 noiembrie 1925, că în urma înțelegerii avute cu I.P.S. Patriarh și cu Ministerul cultelor, se vor trimite 2 studenți romîni la Halki, iar de acolo se vor primi doi, aici. De asemenea se ia act de comunicarea privitoare la înființarea Ligii teologilor Bisericii ortodoxe romîne, «pentru a valorifica teologia noastră în țară și străinătate».

Privitor la studenți, într-o ședință de mai tîrziu, consiliul cere să se trimită la Halki numai din absolvenții de seminar și studenții din anul I. Pe bună dreptate, căci Halki nu este decît o școală secundară ceva mai ridicată. Cît pentru Atena, se vor trimite numai dintre licențiați; și aceasta era, de asemenea, o exagerare. Conform regulamentului, nu va mai fi sesiune de examene în februarie. Spiritele se liniștesc.

Consiliul hotărăște ca asistenții și preparatorii să fie numiți prin concurs. În aceeași ședință, de la 12 februarie 1926, «se ia act de adresa Rectoratului nr. 108 a.c., prin care se comunică că Senatul universitar n-are nimic de obiectat la dorința Facultății de a rămîne în localul actual al Universității».

Rîndurile profesorilor se răresc din nou. La 16 martie, consiliul ia act de punerea la pensie din oficiu a profesorului Dragomir Demetrescu, pe ziua de 1 octombrie 1926, iar la 13 aprilie 1926 decanul exprima regrete pentru moartea colegului Nazarie. Profesorul de Morală nu participase nici odată la consiliile profesore din acest an universitar. El simțise desigur împuținarea puterilor încă de cînd își ceruse regularea drepturilor la pensie; «A încetat din viață în ziua de 21 martie 1926, orele 10 și jumătate noaptea, duminică spre luni și s-a înmormîntat la 24 martie, orele 6 seara»¹²⁵). Consiliul hotărăște să se facă 3 tablouri în ulei, după fotografia regretatului coleg, care să fie așezate: unul în sala Internatului teologic, altul în sala Facultății și altul în sala cancelariei profesorilor. Cu rînd îl urma în mormînt colegul său de Istoria Bisericii universale, Dragomir Demetrescu. Acesta se stingea în noaptea de 3-4 iunie 1926, orele 2 și jumătate. Anul acesta se dau ajutoare studenților săraci și meritoși din fondul T. Stănescu și fondul Episcop Inochentie Chițulescu.

225. Proces verbal nr. 9, de la 13 aprilie 1926; nota Decanului D. G. Bo-roianu.

ANUL UNIVERSITAR 1926-1927

La prima ședință a consiliului, ținută la 1 oct. 1926, preotul P. Vintilescu cere să fie admis la examenul de docență pentru Teologia practică. Între studenții din acest an se anunță și 2 bulgari, recomandați de preotul Madjaroff, un prieten al Facultății, și anume: Preotul Gh. Dimitroff pentru anul II, iar preotul N. D. Popoff, în anul I. Suma de 30.000 de lei din bugetul anului 1926 pentru tipări și litografieri de cursuri se împarte în mod egal între preoții profesori I. Mihălcescu și pr. profesor I. Popescu-Mălăești. Anul acesta, la fel ca și în anul trecut, nu se admit examene în februarie. Docentul T. M. Popescu menționează, la 7 noiembrie 1926, cursurile ce dorește să facă, iar consiliul i le aprobă. La 22 februarie 1927 consiliul, răspunzând adresei Rectoratului nr. 735, precizează că «Facultatea, cu părere de rău, nu poate lua parte la sărbătorirea lui Loisy, întrucât teoriile lui sînt în neconsonanță cu creștinismul».

În ultima ședință a consiliului, ținută la 28 iunie 1927, se hotărăște a se face cursuri speciale de doctorat. Amănuntele se vor stabili în primele zile ale lunii octombrie viitor. În ședința de la 12 aprilie 1927, apare menționat ca prezent și T. M. Popescu; el iscălește însă pentru prima oară, procesul verbal nr. 13 de la 6 mai 1927. Problema scindării catedrei de Teologie practică a provocat multe discuții, mai ales după ce se retrage proiectul de lege de la Camera deputaților, în cursul primăverii anului 1927. O comisie specială de profesori urma să ia contact cu Ministerul de resort. Ca urmare, constatăm cum la 6 mai consiliul aprobă cererile preotului Marin Ionescu și a d-lui C. Teodorescu pentru a da examen de docență numai pentru Omiletică și Catehetică, iar preotul P. Vintilescu numai pentru Liturgică și Pastorală. Așadar, lucrurile erau pe calea cea bună și mai ales rațională, cum dorise corpul profesoral. Conferința de Morală ținută de Șerban Ionescu, care trecea la catedra de Teologie morală, se transformă în conferință de studii biblice; pentru aceasta din urmă trebuia să se publice examen de docență.

ANUL UNIVERSITAR 1927-1928

În primul consiliu al noului an universitar, se alege viitorul decan în persoana preotului profesor I. Mihălcescu, iar membru în Senat, preotul profesor I. Popescu-Mălăești. În ședința de la 12 octombrie, consiliul, revenind asupra hotărîrii de la 28 iunie, încredințează conferința de Studii biblice candidatului Haralambie Roventza. Potrivit dispozițiilor universitare, fiecare Facultate trebuie să-și aibă o cantină. Consiliul numește o comisie specială în acest scop, în frunte cu profesorul V. Ispir, care avea o experiență mai veche. O grijă materială își mai crea Facultatea cu terenul din vatra mînăstirii Văcărești, căpătat prin diligențele profesorului Dragomir Demetrescu. În acest scop, instituția intră în legătură cu ingineri și alți oameni de specialitate. Profesorul D. G. Boroianu dăruiește în anul 1928 Facultății biblioteca sa, pentru care consiliul îi mulțumește și propune sărbătorirea a 25 de ani de muncă ai donatorului. La consiliul de la 5 martie 1928 apare între profesori și Preotul Petre Vintilescu.

Atitudinea profesorilor de teologie de la cele trei Facultăți surori, față de proiectul de lege al învățămîntului teologic și al învățămîntului superior, se fixează potrivit dezideratelor exprimate de conferința profesorilor teologi la m-rea Putna, ținută la sfîrșitul lunii mai 1928.

ANUL UNIVERSITAR 1928-1929

În prima ședință a consiliului din anul care începea, profesorul C. Chiricescu solicita un concediu de boală pe întreg anul. La 31 oct. se cere Ministerului să se publice vacanța catedrei de Omiletică și Catehetică, nou înființată și a celei de Exegeza Noului Testament. Consiliul hotărăște, în urma cererii mai multor absolvenți, să se acorde o nouă sesiune de examene în februarie. El merge mai departe și decide ca în această lună să se țină în fiecare an o sesiune pentru examenul II general; curînd se va admite și pentru examenul I general.

Lipsa de săli de la această dată ne reamintește de începutul instituției noastre. Aceasta, cu atît mai mult cu cît numărul studenților crește în chip vertiginos. Datorită acestor împrejurări, în noiembrie 1928 se decide ca tezele de licență și doctorat să se țină numai o dată sau de două ori pe lună, vineri seara de la 8 înainte. Se decide, de asemenea, ca orele de curs să se extindă de dimineață pînă la ora 1 p. m. În ședința de la 12 ianuarie 1929 se comunică încetarea din viață a profesorului C. Chiricescu. Cuvîntul de pomenire și apreciere este rostit de către decan. La 11 martie 1929 se pune în discuție consiliului cererea verbală a rectorului N. Iorga, adresată Facultății, ca să i se comunice nevoile ei, pentru a le susține în Parlament. Se decide să i se aducă la cunoștință următoarele: «a) Fondul de tipărituri ce se prevede și se va prevedea în bugetul Ministerului Instrucțiunii pentru tipărirea de cursuri și lucrări științifice de către profesori, să se repartizeze anual pe Facultăți, care-l vor întrebuința după nevoile lor; b) să se înmulțească numărul catedrelor Facultății, potrivit încheierii profesorilor teologi în conferința lor anuală din anul trecut 1928, ținută în mînăstirea Putna; c) să se creeze posturi de conferențieri și asistenți; d) să se dea fondurile necesare pentru biblioteca Facultății. Se ia act cu mulțumire de intenția d-lui Rector, exprimată către părintele decan, de a se pune la dispoziția Facultății noastre, de la începutul anului școlar viitor și în mod provizoriu pînă la clădirea unui local propriu, săli de cursuri, cancelarie, bibliotecă, în localul vechi al Universității, ocupat actualmente de Muzeul de antichități. Consiliul, avînd în vedere, că și această parte din vechea clădire a Universității va trebui să fie refăcută în curînd, este de părere să fie rugat d-l Rector să se dea Facultății noastre două amfiteatre, cancelarii și o sală pentru bibliotecă în aripa stîngă, care se reface acum și în care a funcționat și mai înainte Facultatea de teologie. În cazul extrem, cînd aceasta nu va fi cu putință din cauza mutării în acea aripă a unora din cursurile Facultății de litere preferăm să rămînem pe loc, dîndu-ni-se în exclusivă folosință cele două amfiteatre în care ținem cursuri în prezent, o cancelarie anume pentru profesori și o sală de bibliotecă»²²⁶).

În urma decesului profesorului C. Chiricescu, catedra sa se divide în Istoria dogmelor, care va fi suplinită de profesorul de Dogmatică, și Patrologie, suplinită de titularul de Istorie bisericească universală. La 11 martie se decide ca Victor Popescu, asistent la Dreptul bisericesc, să suplinească pe titular, făcînd numai ore «de seminar». În cursul lunii mai se hotărăște ca notele studenților de la examenele anuale să fie trecute și în carnetele de studii.

Preotul profesor I. Mihălcescu demisionează din postul de decan și cere un concediu de un an. Se alege ca viitor conducător al Facultății, cu

226. Proces verbal nr. 7, din 11 martie 1929.

unanimitate de voturi, preotul profesor I. Popescu-Mălăești, «care urmează ca vechime în profesorat după părintele decan Mihălcescu».

ANUL UNIVERSITAR 1929-1930

Noul an universitar începe prin consiliul ținut la 2 octombrie, în care se aprobă să se dea văduvei profesorului N. Dobrescu, 50.000 lei, pentru biblioteca rămasă Facultății. Biblioteca devine din ce în ce mai bogată și de aceea se însărcinează profesorul T. M. Popescu cu direcția ei. O comisiune alcătuită din 3 profesori se va ocupa de posibilitatea realizării unui buletin-revistă al Facultății. La 12 octombrie, comisia prezintă planul după care urmează să se tipărească «Buletinul de studii». El va fi plătit jumătate din taxa de înscriere a studenților, după ce se va scoate partea pentru bibliotecă. Alexandru Mălin cere examen de docență în specialitatea Patologiei și Istoriei dogmelor, ceea ce consiliul admite. În octombrie se reia problema localului. Se alege o comisie care să se intereseze prin toate mijloacele ca Facultatea să obțină săli de curs, cancelarie și bibliotecă în localul Universității. Se va interveni pentru ocuparea vechiului local reparat, pe care Facultatea l-a ocupat de la început. În ședința de la 28 octombrie 1929 apare un nou profesor, preotul Grigorie Cristescu. La 15 noiembrie se primește din partea Rectoratului adresa nr. 1256, prin care se propune facerea istoricului Facultății noastre. Consiliul deleagă pe preotul profesor N. M. Popescu, să-l întocmească²²⁷). O altă adresă din partea Rectoratului cerea Decanatului reproducerea portretelor profesorilor decedați, distinși. S-a hotărât să se execute cele ale profesorilor C. Erbicănu, episcopul Gherasim Timuș și N. Dobrescu²²⁸). La 9 decembrie Facultatea intră în posesia localului ce i se destinase. Sălile se împart în chipul următor: trei săli din dreapta coridorului vor servi pentru lucrări de seminar și anume: prima pe dreapta pentru Teologia practică; a doua pentru Teologia istorică și a treia pentru Teologia exegetică, ceea ce însemnează că localul actual fusese în sfârșit cîștigat. Cu același prilej se rezolvă și problema bibliotecii în chipul următor: «Consiliul e de acord ca să se înființeze o Bibliotecă centrală a Facultății pe specialități, alimentată cu toate cărțile aflate azi în Biblioteca Facultății și a seminariilor. Pentru viitor vor trece în această Bibliotecă centrală cărțile cumpărate de Decanat din fondurile Facultății și alte fonduri ce se vor trece la Facultate. Fiecare profesor poate să-și înființeze o bibliotecă de specialitate în sala de seminar». La 22 februarie se hotărăște ca fiecare student să contribuie cu câte 200 lei, spre a se putea face bănci pentru cele două săli de curs. La 24 martie 1930 se da în suplinire conferința de studii biblice preotului Gh. Ghica, care «va face cursuri introductive în Vechiul și Noul Testament, potrivit indicațiilor ce i se vor da de profesorii respectivi în conformitate cu legea». Taxele devin grele. Se vor plăti: o sută de lei de materie la examenul de fine de an; la examenul I general, 500 lei; la examenul II general, 600; la examenul de licență, 1.100 (800 comisia, trei sute Facultatea), la doctorat 5.000 lei; pentru lucrările de seminar la doctorat, 5.200 lei. Taxa de bibliotecă se va încasa separat, toamna, și va fi de 100 lei. La 24 martie 1930 apare în consiliul profesoral diaconul H. Rovența.

227. Proces verbal din 15 noiembrie 1929.

228. Proces verbal din 1 noiembrie 1929.

ANUL UNIVERSITAR 1930-1931

Cu începerea noului an universitar se pune în discuțiune chestiunea publicației științifice a Facultății, «Studii Teologice», care se va plăti din încasările Instituției. Se delegă ca secretar de redacție preotul prof. Grigorie Cristescu. În aceeași primă ședință de la 3 octombrie consiliul se ocupă cu modificarea regulamentului, care devine din ce în ce mai îngăduitor, față de rigiditatea observată pînă acum. Discuțiile vor urma în mai multe ședințe. Între studenți apare și bulgarul Asen Teodoroff. Ministerul se întreabă de publicarea concursului de docență în specialitatea Studii biblice introductive în Vechiul și Noul Testament, iar consiliul ia act. La 11 noiembrie 1930 se aprobă regulamentul Bibliotecii centrale a Facultății, cu specificarea anunțată mai sus, că profesorii vor putea să înființeze cu mijloace proprii și biblioteci pentru seminariile respective. Facultatea este invitată să-și trimită delegații la Conferința teologică ortodoxă de la Varșovia. Tot în cursul anului acestuia Facultatea delegă 3 membri din sînul consiliului profesoral, care, împreună cu delegații celorlalte Facultăți de teologie din țară, să studieze mereu prezenta problemă a învățămîntului teologic și să răspundă Ministerului, Sf. Patriarhii și Episcopiei din Cluj. În ședința de la 16 februarie se fac propuneri interesante cu privire la despărțirea catedrei de Teologie dogmatică în două: a) Teologia fundamentală, Filozofia religiei, Introducerea în științele teologice; b) Teologia dogmatică cu Istoria dogmelor. Se cere de asemenea înființarea unei catedre de Literatură religioasă modernă începînd cu secolul al XV-lea. Se va interveni la Minister pentru menținerea catedrei de Patrologie, adăugîndu-i-se și Istoria literaturii bisericești medievale, pînă în sec. al XV-lea, cu citiri din textele originale. Totodată se mai cer două conferințe, una de Introducerea în Vechiul Testament, Arhologie și Istoria biblică a Vechiului Testament și alta pentru Noul Testament. «Actuala conferință de Studii biblice va putea fi schimbată în privința titlului într-una din cele două conferințe precedente», hotărăște acest consiliu.

La 7 martie, șapte profesori, reprezentînd cele 3 Facultăți de teologie din țară, fixează condițiile de echivalare a titlurilor date de Institutele teologice din Transilvania, iar la 9 ale aceleiași luni, aceeași comisie cere Ministerului ca în legea nouă să prevadă cîte 14 catedre și cîte 4 conferințe pentru fiecare Facultate de teologie din țară. În ședința de la 30 martie 1931, la punctul 3, se decid următoarele: «Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la înființarea Facultății de teologie în noiembrie 1931, consiliul profesoral hotărăște sărbătorirea acestui eveniment în modul următor: 1. O ședință festivă la care vor fi invitați: șeful Statului, membrii Sf. Sinod, foștii profesori și studenți ai Facultății, cum și toate autoritățile universitare, școlare și bisericești; 2. Publicarea unui volum festiv care va cuprinde istoricul Facultății, alcătuit de părintele Nicolae M. Popescu, profesor de Istoria Bisericii romîne, precum și articole de specialitatea fiecărui profesor. Festivitatea va avea loc în luna noiembrie 1931. Materialul de publicat va fi înaintat Decanatului pînă la 15 septembrie a. c.; 3. Se va organiza o mică expoziție de acte și lucrări în legătură cu Facultatea». Era pentru a doua oară, sau chiar a treia, cînd se propunea aceeași comemorare, în afară de încercările de serbări festive inițiate pe întreaga Universitate. Toate au rămas însă ca un frumos «*pium desiderium*», căci nici de data aceasta gîndul nu s-a transpus în faptă. La 27

iunie, în urma unor discuții asupra sistemului de conducere a Facultății, se alege decan, în continuare, preotul profesor I. Popescu-Mălăești.

ANUL UNIVERSITAR 1931-1932

Anul nou universitar aduce o ridicare de taxe studentești; pe baza referatului secretarului, taxa de înscriere în Facultate va fi de 1.000 lei. Profesorul V. G. Ispir comunică, la 14 octombrie 1931, hotărîrea luată de profesorii ortodocși teologi, delegați la Congresul de la Cambridge, că viitorul Congres se va ține la Corint. Consiliul decide că se pot înființa posturi de conferențieri onorifici pe lângă fiecare catedră, în anumite condițiuni, candidații trebuind să depună și examenele cerute de lege.

Anul acesta se discută chestiunea anului preparator, care, cum se știe, n-a adus nimic bun și s-a desființat. La 4 decembrie 1931 consiliul se ocupă de viitoarea serbare jubiliară a Facultății. Problema este reluată în ședința de la 1 aprilie 1932, când se stabilesc următoarele: Dimineața, serviciu religios la biserica Sfântul Spiridon-Nou, cu parastas și polihroniu. Va predica părintele profesor Grigore Cristescu. După amiază, serbare oficială la Ateneul Român, cu invitațiile de rigoare. Se desemnează o delegație compusă din părintele profesor I. Mihălcescu, Șerban Ionescu și preotul Grigore Cristescu, care să se prezinte înaltelor autorități pentru a le invita să participe la serbare. Programul artistic va consta din câteva bucăți executate de corul d-lui N. Lungu de la biserica Amzei. Dar, probabil din motive neprietnice, consiliul revine, în ședința de la 21 aprilie: în «Chestiunea serbării aniversării de 50 de ani a Facultății, consiliul decide ca serbarea să aibă loc la toamnă, spre a se câștiga timp și pentru înștiințarea Facultăților de teologie din străinătate». Era un nou «pium desiderium».

Se cere «din nou» Ministerului schimbarea titulaturii catedrei de Drept comparat, în catedră de Istoria literaturii bisericești și religioase moderne. La 31 mai 1932 consiliul hotărăște: «Intrucît conferința de Studii biblice este atașată la catedra Vechiului și Noului Testament, conferința nouă propusă pentru Studii introductive la Exegeza Vechiului și Noului Testament va fi înlocuită cu o conferință de Filozofia creștină, pe lângă secția Teologia sistematică». Profesorul I. Mihălcescu arată că din suma colectată pentru facerea unui bust răposatului profesor N. Dobrescu, s-au cumpărat scrisuri funciare rurale, în valoare nominală de 10.000 lei, din care propune să se facă un fond «Prof. N. Dobrescu» pentru ajutorarea studenților săraci, care se vor distinge la studiul Istoriei Bisericii universale și române. Studențimea se mișcă contra directorului Internatului. Se propune facerea unei anchete, ca la 3 martie 1932, întreaga ședință a consiliului să fie consacrată chestiunii Internatului. Se cere luarea de măsuri urgente, dintre care semnalăm pe aceea de a se cere «Chiriarhiei ca și Ministerului, ca Internatul teologic să revină Facultății de teologie București, conform legilor și regulamentelor în vigoare». Iar mai departe: «Să se ceară Ministerului și Chiriarhiei ca, potrivit regulamentului Facultății de teologie, director al Internatului teologic să fie numit un profesor al Facultății de teologie din București».

Sub conducerea profesorului V. Ispir, profesorii și studenții vor face o călătorie, de Paști, la Locurile Sfinte. Decanul este autorizat să plătească câte 2.000 lei studenților care participă la această excursie, «inclusiv studenților bulgari».

Facultatea primește, din partea Rectoratului, la 27 ianuarie 1932, comunicarea că i s-au pus la dispoziție două burse. Consiliul decide ca ele să fie acordate pentru studii de Drept canonic și de Istoria Bisericii române.

ANUL UNIVERSITAR 1932-1933

Consiliul cere, la 5 octombrie 1932, în urma propunerii verbale a preotului decan I. Popescu-Mălăești și pe baza art. 45, alin. 5 din Legea pentru organizarea învățământului universitar, să fie recomandat Atanasie Negoită ca suplinitor la conferința de Studii biblice, pe lângă catedra de Exegeza Vechiului Testament. În aceeași ședință, privitor la cererea preotului Mihail Bulacu, consiliul hotărăște: «Părintele Bulacu nu este docent, întrucât numirea sa s-a făcut fără avizul consiliului profesoral al Facultății de teologie. Consiliul își menține părerea că pentru moment nu este necesară o docență la Teologia practică». La 2 octombrie decanul aduce la cunoștință că s-a promulgat legea prin care catedra de Drept bisericesc comparat s-a transformat în catedră de Istoria literaturii bisericești și religioase moderne. La 10 noiembrie consiliul decide să se intervină din nou la Rectorat, ca să se dea profesorului de Catehetică și Omiletică dreptul de a supraveghea predarea învățământului religios la Seminarul pedagogic universitar și de a face colocvii cu studenții teologi. Se fac discuții multe asupra originalității tezelor de licență și chiar de doctorat. O atmosferă încărcată caracterizează acest an universitar. Între studenți apar și albanezii: Semini Vlasie și Panu Nicolae. Licențiații veniți de la Universitatea din Strassbourg sînt primiți cu oarecare răceală. Ei urmau «să fie obligați a frecventa cursurile Facultății timp de 2 ani». Revista «Studii Teologice» va apare odată pe an, cu subtitlul: «Publicație anuală a Facultății de teologie din București». La 27 iunie se alege noul decan în persoana preotului I. Mihălcescu.

ANUL UNIVERSITAR 1933-1934

Printre studenții noului an universitar se numără și sirianul Murakadé Emil; este al doilea sirian care studiază la noi, după Abu Tabar, dinaintea războiului mondial. Se fac recomandări de asistenți suplinitori. Profesorul D. Boroianu propune pe doctorandul în teologie Iorgu Ivan, profesorul Pr. I. Mihălcescu pe N. Chițescu, doctorand în teologie (16 februarie 1934). La 29 martie consiliul admite propunerea semnată de unanimitatea profesorilor ca să prelungească colegului lor D. G. Boroianu, care împlinea la 1 septembrie vârsta de 70 de ani, dreptul de a mai funcționa 2 ani. În mai, același an, consiliul cere să se înființeze catedra de «Istoria artei creștine și antichități bisericești, cu specială privire la Biserica ortodoxă».

ANUL UNIVERSITAR 1934-1935

În anul acesta se agită din nou problema reformei învățământului teologic. Se fac propuneri și discuții, dar situația rămîne aceeași. În februarie 1935 consiliul aprobă noua împărțire a materiilor de studii pentru doctorat, modificîndu-se și art. 72 din Regulament, referitor la alcătuirea comisiei respective. În ședința de la 27 martie, consiliul aprobă propunerea profesorului V. Gh. Ispir de a se întemeia un Institut de Indru-

mări misionare și educație morală în conformitate cu art. 81 și 91 din Legea învățămîntului universitar și 188 din Regulament. În aceleași condiții se va înființa și un Institut Biblic; cînd nevoia va cere, se vor înființa și alte institute.

Publicația științifică «Studii Teologice» revine în discuție în martie 1935. Facultatea este solicitată de profesorul Șt. Țankoff de la Facultatea de teologie din Sofia să alcătuiască un comitet din profesorii Facultăților de teologie din România, care să facă parte din comitetul general al profesorilor de teologie ortodoxă. La 31 mai se deleagă, în urma adresei Ministerului instrucțiunii publice, profesorii Pr. I. Mihălcescu și V. Gh. Ispir să ia parte la al șaselea Congres internațional de Istoria religiilor, ce urma să se țină între 16-21 septembrie 1935 la Bruxelles. În ultima ședință, ținută la 25 iunie, consiliul profesoral se ocupă de situația Societății studenților teologi și de revista lor «Raze de lumină»; este o publicație prețioasă, care durează de peste 10 ani. Tot în aceeași ședință consiliul autorizează Decanatul să perceapă de la studenții de anul I o taxă cu care să se poată face reparația mobilierului din sala mare de curs. Se fac propuneri să fie trimiși studenți în Anglia, cît și crearea de burse la noi pentru studenții din celelalte țări ortodoxe. Totodată să fie invitați profesori de la Facultățile de teologie ortodoxă străine, să țină cicluri de conferințe la Facultatea bucureșteană.

ANUL UNIVERSITAR 1935-1936

În cursul acestui an Facultatea va fi mult preocupată de ținerea Congresului profesorilor de teologie, care urma să aibă loc la Atena, în noiembrie 1936. La 13 februarie 1936, decanul aduce la cunoștința consiliului propunerea pentru înființarea unei Societăți românești pentru Teologia ortodoxă. Se fixează o comisie cu obligația să întocmească un anteproiect pentru înființarea acestei Societăți, care va fi adus la cunoștința celorlalte Facultăți de teologie, Academii de teologie și Seminarii teologice. Profesorul I. D. Ștefănescu cere să țină la Facultatea noastră o serie de conferințe despre «Izvoarele artei religioase creștine», ceea ce consiliul aprobă.

ANUL UNIVERSITAR 1936-1937

Consiliul este preocupat de plecarea delegației sale la Congresul de la Atena, în care scop se dă concediu de la 24 noiembrie pînă la 12 decembrie 1936 profesorilor V. G. Ispir, preotului P. Vintilescu, Șerban Ionescu, Teodor M. Popescu și Preotului Grigore Cristescu. La congresul de la Atena, profesorii V. G. Ispir, Șerban Ionescu și Teodor M. Popescu prezintă referate care sînt publicate în volumul «*Procès verbaux du premier Congrès de Théologie Orthodoxe à Athènes, 29 Novembre—6 Décembre 1936*». Publiés par les soins du Président Prof. Hamilcar Alivizatos. Athènes (Pyrros), 1939.

În ședința de la 17 noiembrie, profesorul Pr. I. Mihălcescu iscălește pentru prima oară ț Irineu Tîrgovișteanu, adică intrase în cinul monahal. În ședința imediat următoare, ținută la 10 decembrie, profesorul V. G. Ispir face o dare de seamă asupra primului Congres de Teologie ortodoxă de la Atena, comunicînd că data Congresului următor, care se va ține la București, va fi în primăvara anului 1939. Evenimentele internaționale au împiedicat însă acest frumos gînd. În aceeași ședință consiliul hotărăște

să se ceară autorităților în drept să fie înscrisă în buget catedra de Patologie și Istoria dogmelor. La 21 decembrie consiliul propune să se țină concurs, pentru ocuparea catedrei de Drept bisericesc. În februarie se hotărăște că subiectele de proiecte de teze de licență pot fi alese, începând din anul al III-lea, de studenții care au trecut toate examenele anului al II-lea. Regulamentul Facultății, aprobat în ședința de la 6 mai 1936, se înaintează Rectoratului pentru cercetare și aprobare. Bugetul Facultății se ridică la suma de lei 731.000. Pe temeiul hotărârii consiliului universitar, s-a retras tuturor societăților studențești dreptul de funcționare, deci și a studenților teologi, urmînd să ceară o nouă autorizație pentru funcționarea ei mai departe. Revista «Studii Teologice» apărea de două ori pe an. În ultima ședință din acest an, ținută la 28 iunie 1936, consiliul se opune cu hotărîre mării taxelor studențești, arătînd că «majoritatea studenților noștri fiind săraci, au plătit cu greu și taxa de pînă acum de lei 1.500 (500 pentru Rectorat și 1.000 pentru Facultate)». Motivînd refuzul cu art. 23 din Lege, «care spune că cvantumul acestor taxe să se propună de Facultate și temîndu-ne și de nemulțumirile ce s-ar putea ivi, socotim că taxa în întregimea ei nu poate trece de 1.500 lei, distribuiți astfel: 500 lei taxă de întreținere, 200 taxa de înscriere, 500 taxa de bibliotecă, 300 taxa de seminarii și institute... Suma de lei 500, de fiecare student, dă o sumă suficientă pentru toată întreținerea Facultății noastre, ca și pentru o contribuție în măsura posibilității, la nevoile celorlalte Facultăți», încheie consiliul considerațiunile sale.

ANUL UNIVERSITAR 1937-1938

Biblioteca Facultății, cum se știe, era adăpostită la Internatul teologic și pînă la această dată n-a avut un supraveghetor special. Acum, în noul local, cu alte posibilități și cu eforturile onorabile ale profesorilor, ea se îmbogățește pe zi ce trece. Deci nici o mirare că la data de 1 octombrie 1936 găsim un post bugetar destinat bibliotecarului. În ordinea înzestrării Facultății, Decanatul angajează doi arhitecți, care trebuiau să prezinte schițe asupra felului cum s-ar putea folosi mai bine terenul Facultății din str. Plantelor nr. 8-10, donație a fostului episcop de Huși, Silvestru Bălănescu. Din nenorocire, afară de planurile arhitecturale, nu s-a făcut nimic.

Se constată o scădere a numărului studenților, care migrează către alte Facultăți similare din țară. Ei cer reînființarea societății lor, la care consiliul răspunde: «Li se va da autorizație de reînființare, din momentul în care se va constata că regulamentul societății s-a pus în acord cu prevederile Legii și regulamentul învățămîntului universitar». Din nou se pune problema învățămîntului teologic (23 februarie 1938), privitor la care consiliul hotărăște: «Să se trimită tuturor membrilor Sf. Sinod memoriul Facultății de teologie din București, tipărit în anul 1935. Se va trimite, de asemenea, Ministrului Educației Naționale, cît și Ministrului Cultelor și Artelor». În aceeași ședință de la 23 februarie 1938, consiliul instituie o comisie care urma să se ocupe de construcția plănuită pe str. Plantelor, și alta care să se ocupe de pregătirea Congresului de teologie ortodoxă ce avea să se țină la București, în 1939.

Interesul pentru construcțiile din str. Plantelor continuă, consiliul autorizînd Decanatul să achite suma de 20.000 lei pentru executarea celor două proiecte de construcție. Dar la 12 aprilie lucrurile se complică,

În urma unei adrese a Universității din București, care amintește Facultății noastre că este obligată prin dispozițiile testamentare ale episcopului Silvestru să dea o parte din venit Facultății de teologie de la Iași. Ca urmare, consiliul cere Rectoratului să comunice Facultății precis situația fondului Episcopul Silvestru Bălănescu, deosebit de fondul Maria Schiopescu, cu care a fost contopit de Universitate. Frecvența studenților nu preocupase demult conducerea instituției, aceasta și din cauza numărului excesiv de mare al ascultătorilor ei. La 12 mai se decide însă, ca pentru semnarea frecvenței, studenții să aibă cel puțin 5 prezențe la biserică. Se uitase de rigiditatea înaintașilor. Sumele destinate pentru seminarii se vor întrebuința pentru Biblioteca generală a Facultății.

ANUL UNIVERSITAR 1938-1939

Anul acesta se pune în discuția Universităților proiectul de organizare a învățământului superior, la care consiliul răspunde cu următoarele propuneri: a) Să se prevadă un număr de asistenți egal cu numărul disciplinelor predate în Facultate; b) să se creeze următoarele conferințe: o conferință de Studii introductive în Noul Testament, o conferință de Teologia creștină, pe lângă catedra de Teologie dogmatică și simbolică, o conferință de Limba greacă și latină biblică și patristică, pe lângă catedra de Patrologie și Istoria dogmelor, o conferință de Istoria artei creștine și antichități bisericesti, pe lângă catedra de Liturgică și Pastorală. În sfârșit se cerea să se sublinieze în adresă că toate actualele catedre sînt fundamentale și ca atare trebuiesc menținute. La 5 noiembrie 1938 decanul era autorizat să semnaleze în consiliul interuniversitar grava pierdere suferită de Facultatea noastră prin desființarea a patru catedre fundamentale.

Se iau măsuri de către consiliul profesoral în privința frecventării bisericii. Regulamentul Facultății se pune în acord cu «Legea pentru modificarea și completarea legilor privitoare la învățământul superior și special, în vederea raționalizării, din 4 noiembrie 1938. Se cer cîte doi asistenți de fiecare catedră, deoarece numărul studenților la fiecare disciplină trece de 200. Greutățile și împrejurările neprielnice fac să se procedeze din nou, în ședința de la 11 ianuarie 1939, la repartizarea disciplinelor catedrei de Teologie practică. Astfel, consiliul decide ca preotul profesor P. Vintilescu să predea Liturgica la anii III și IV și Pastorală individuală la anul IV; profesorul V. G. Ispir va preda la anul III Catehetica și la anul IV Pastorală colectivă.

Preotul conferențiar Mihail Bulacu va ține curs de Omiletică teoretică cu anul III; va face exerciții de predică cu anul IV și lecții practice (Catehetică) la Școala de aplicație, cu anul IV.

Și totuși, consiliul cere cîte un al doilea asistent la Exegeza Vechiului Testament, la Teologia practică, la Dreptul bisericesc, un post la Istoria Bisericii române și două la Istoria Bisericii universale. De subliniat că la 9 decembrie 1938 apare pentru prima oară în consiliul profesoral Preotul Lazăr Iacob, noul titular de Drept bisericesc, venit de la Facultatea de Drept din Cluj. Dar povestea cu catedra deținută odinioară de Badea Cireșeanu nu s-a terminat. În ședința de la 15 februarie 1939, în urma adresei cu nr. 7488, consiliul ia act de împărțirea studenților între profesorii catedrei de Teologie practică, în felul următor: cu studenții anului III va face curs profesorul V. G. Ispir, iar cu studenții din anul IV va face curs preotul profesor Petre Vintilescu, potrivit programului de cursuri,

care se stabilește prin regulamentul Facultății, și anume: anul III, Teologia practică (Catehetica, cu Pastorală socială și Omiletica, cu exerciții de predică); anul IV, Teologia practică (Liturgica și Pastorală individuală).

Pentru seminariile diferitelor catedre, Facultatea primește din partea Rectoratului suma de lei 18.888. Aceasta, fiindcă în contra voinței Facultății, taxele începuseră să se plătească direct la Rectorat. Doi polonezi vin să se înscrie la Facultate; este pentru prima oară că ea are ascultători din această țară nordică.

Invitația din partea Universității din Grenoble (Franța), care serba 600 de ani de la înființare, ca și aceea din partea celei din Sofia, care număra abia 50 de ani, fac impresie în lumea profesorală.

Tulburat de atâtea schimbări și nenumărate propuneri de modificări în învățământul teologic universitar, consiliul, în ședința de la 12 mai cere să se fixeze la Facultatea noastră 12 catedre și 4 conferințe. Doleanțele ei urmau să fie înfățișate forurilor competente.

Revista Facultății, «Studii Teologice», ca și chestiunea Congresului de Teologie ortodoxă rămân mereu la ordinea zilei. Problema ridicării unui imobil în strada Plantelor este provocată și de somația Municipiului București, privitoare la casele dărăpănate ale Facultății, așezate în mijocul Capitalei. La 28 noiembrie 1938 se instituie o comisie specială, alcătuită din profesori, în scopul punerii în valoare a terenului neobișnuit de întins. Anul acesta Facultatea deplînge pierderea Arhiepiscopului Papadopoulos al Atenei (24 octombrie 1938), cât și a primului patriarh al României, Miron Cristea († 15 martie 1939).

ANUL UNIVERSITAR 1939-1940

Comitetul publicației Facultății se întrunește la 6 septembrie 1939 și hotărăște între altele și următoarele: «Titlul copertei va fi format în modul următor: «Studii teologice. Publicație a Facultății de teologie din București, anul VII, 1938-1939». La 2 octombrie 1939 numărul profesorilor scade cu doi din cei mai puternici pioneri ai Instituției noastre: Arhiepiscopul Irineu Craioveanul (I. Mihălcescu) și preotul I. Popescu-Mălăești, cei doi profesori care făceau legătura cu generația dintâi a corpului profesoral. Ei își regulează drepturile la pensie pe ziua de 1 octombrie 1939. Consiliul exprimă prin rostul decanului «admirația și prețuirea cuvenită pentru munca, contribuția și devotamentul pe care le-au arătat instituției în tot timpul cât au făcut parte din corpul didactic activ al Facultății»²²⁹). Din nou se amintește de reorganizarea Facultății, în care scop decanul avusese audiențe speciale la Patriarhul țării și Ministerul Educației Naționale.

La 4 februarie 1940 consiliul se ocupă cu propuneri în legătură cu proiectul noii legi universitare (adresa nr. 16.168/1940). La 14 februarie se continuau discuțiile în același scop; în adevăr, nu se mai dezbătuse demult acest gen de reforme. Se precizează obligațiile asistenților, în sensul că profesorii îi vor putea însărcina să facă lucrări cu studenții și în afară de orele de seminar, din orar, la care iau parte împreună cu profesorul. Aceste ore se vor fixa în înțelegere cu Decanatul. Taxa universitară va fi anul acesta de lei 1.600, adică la fel ca și în anul trecut, cu excepția taxei de bibliotecă, majorată cu 100 lei. Studenții vor urma la biserica Interna-

229. În ședința de la 17 ianuarie 1940, consiliul hotărăște ținerea unei solemnități omagiale pentru cei doi seniori, la 25 ianuarie.

tului teologic în duminici și sărbători, cu excepția celor din anul III, care vor merge la bisericile pe lângă care lucrează școlile duminicale.

De cîtăva vreme profesorul H. Roventă ceruse consiliului să se ocupe de situația Internatului teologic, pepiniera minunată de odinioară a Facultății noastre. În ședința de la 28 februarie 1940 consiliul, provocat și de adresa Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor nr. 281 din 26 februarie, răspunde că este de acord cu memoriul înaintat de direcția Internatului teologic.

Chestiunea Congresului de teologie ortodoxă este discutată la 9 martie, cînd se alcătuieste o schemă a programelor respective. Studenții sînt ajutați anul acest în chip excepțional. Astfel, la începutul anului universitar se împărțea suma de lei 39.437 proveniți din fondul universitar Episcop Silvestru Bălănescu, Episcop Chițulescu, Profesor C. Nazarie și N. Stănescu. La 18 mai se mai împărțeau încă 4.000 lei din fondul episcopului Inochentie Chițulescu, a cărui pomenire nu se mai făcea după dispozițiile testamentare.

Revista «Studii Teologice» a apărut în număr omagial, închinat aniversării celor doi profesori amintiți mai sus. Pentru Seminarii se dă suma de 200.000 lei în scopul cumpărării de cărți și totodată se cer profesorilor liste pentru Biblioteca centrală, încît averea spirituală a Facultății era în continuă creștere. De altfel, tot din fondurile Bibliotecii se scoteau și cheltuielile pentru publicația «Studii Teologice», care urma să apară semestrial, în întindere de 150-200 pagini. Ministerul cultelor dăruiește Facultății un rînd de cărți de slujbă bisericească.

În cursul acestui an se cere în repetate rînduri îndeplinirea formalităților pentru ocuparea catedrei vacante de Exegeza Vechiului Testament. La ședința ultimă din acest an universitar, ținută la 26 iunie 1940, apare și profesorul preot Grigorie Cristescu, care nu mai participase la consiliul de la 14 martie 1938.

ANUL UNIVERSITAR 1940-1941

În prima ședință a consiliului profesoral, ținută la 1 octombrie 1940, decanul anunță transferarea la Facultatea noastră a părintelui profesor Grigorie Pișculescu și-l salută în numele Facultății. După aceea amintește transferarea și decesul preotului profesor Vasile Radu. Se cere apoi să se intervină la Minister pentru încadrarea la catedra de Exegeza Vechiului Testament, vacantă prin decesul titularului, preotul V. Radu, a preotului profesor Grigorie Pișculescu, care are o specialitate înrudită și fiind unul din cei doi traducători ai ultimei ediții românești a Sf. Scripturi. În ședința următoare se pune din nou în discuție repartitia disciplinelor de la catedra de Teologie practică, care se fixează astfel: 1. Preotul P. Vintilescu, Liturgica și Pastorală individuală; 2. Dr. V. G. Ispir, Catehetica și Pasorală socială; 3. Pr. Grigorie Cristescu, Omiletica, cu exerciții de predică. La 28 noiembrie 1940 profesorul Lazăr Iacob aduce la cunoștința consiliului numirea sa ca decan; încetase sistemul electiv. Totodată se anunță și alte noi dispoziții: Preotul profesor Grigorie Pișculescu este transferat la Facultatea de teologie din Iași, de unde doar sosise; Preotul profesor P. Vintilescu este obligat să aleagă între slujba preoțească și profesorat; rămîne la cea din urmă. Preotul conferențiar Mihail Bulacu rămîne la biserica Sf. Elefterie. Preotul profesor Grigorie Cristescu optează pentru postul de preot paroh al bisericii Pitar-Moș. Consiliul mai cere să se schimbe conferința de Exegeza Vechiului Testament în conferință de Pa-

trologie. În ianuarie 1941 preotul Atanasie Negoită este definitivat în postul de asistent, dar optează pentru postul de preot. Din nou alte reforme: la 12 martie 1941 decanul aduce la cunoștință adresa Ministerului cu privire la: «modificarea legii pentru modificarea și completarea legilor privitoare la învățământul superior și special în vederea raționalizării din 4 noiembrie 1938».

Profesorul Iacob Lazăr demisionează din postul de decan, iar locul său îl ia, la 16 iunie 1941, profesorul Șerban Ionescu.

În materie de învățământ se produc oarecare schimbări. Astfel, în ședința de la 29 octombrie 1940 se desființează examenele I și II generale, iar examenul de licență va consta pe viitor dintr-o teză manuscris, format caiet și în întindere între 40-100 pagini, al cărei subiect a fost ales de candidat cu avizul profesorului respectiv și aprobat de Decanat. După aprobarea tezei de către profesor, candidatul va fi supus la un examen oral asupra celor 3 materii din grupul cărora și-a ales subiectul de teză. Aceste grupuri sînt: I) Exegeza Vechiului sau Noului Testament, Istoria Bisericii române și Morala creștină; II) Istoria bisericească universală sau Patrologia, Dreptul bisericesc și Catehetica; III) Dogmatica sau Apologetica, Omiletica și Liturgica generală sau Liturgica specială.

În mai multe ședințe se cere să se intervină pentru facerea formalităților în vederea ocupării catedrei vacante de Vechiul Testament.

Referitor la taxele ce se recomandă a fi plătite de studenți, consiliul, în urma întrebării făcute de Minister, propune ca absolut necesară sumă de 2.000 lei. Ea urma să fie repartizată astfel: a) Taxa de înscriere, lei 200; b) taxa de întreținere, lei 800; c) taxa de bibliotecă, lei 500; d) taxa de institute (seminarii) și pentru publicația Facultății, lei 500. Cu acest prilej, decanul aduce la cunoștința consiliului costul tipăririi volumului II pe anul 1940 al publicației Facultății «Studii Teologice», în sumă de lei 58.400.

La 12 iulie 1941 se alege pentru prima oară un consiliu consultativ al Facultății, potrivit art. 15 din Legea învățământului universitar și art. 18 din Regulament, pentru a ajuta pe decan în toate chestiunile financiare și administrative. La 19 aprilie Rectoratul cere Facultății să se ocupe cu imprimarea și distribuirea cursurilor cu preț redus.

ANUL UNIVERSITAR 1941-1942

În primul consiliu profesorii iau cunoștință de adresa Ministerului Culturii Naționale (nr. 222.091/24 septembrie 1941, circulara nr. 59), înregistrată la nr. 1735/25 septembrie, prin care se aduce la cunoștința Facultății că studenții teologi care se pregătesc în vederea preoției, trebuie să fie interni și bursieri, studenții externi neputînd ajunge preoți. Frumos gînd, dar numai... gînd. La 12 octombrie 1941 Decanul aduce la cunoștința consiliului adresa Ministerului Culturii Naționale, direcția învățământului superior, nr. 252.481 din 23 octombrie 1941, înreg. la nr. 2043 din 24 octombrie 1941, privitoare la repartizarea a 4 profesori, printre care arhimandritul Iuliu Scriban, preotul Grigorie Pișculescu și T. Gh. Bulat, și doi asistenți de la Facultatea de teologie din Iași, desființată, la cea din București.

În ședința de la 11 noiembrie 1941, participă pentru prima oară și profesorii veniți de la Iași. Profesorul V. G. Ispir trece la vechea sa catedră de Catehetică și Indrumări misionare.

În bugetul viitorului an 1941/1942 se cere suma de lei 5.000.000 pentru construirea unui cămin al Facultății pe proprietatea ei din str. Planțelor nr. 8-10.

Facultatea de teologie din Iași, desființată, comunică celei din București că din fondurile ei pune la dispoziția celei din urmă suma de lei 36.000 pentru a se acorda 3 burse a 12.000 lei, de la 1 ianuarie pînă la 30 iunie 1942, la 3 studenți merituosi.

Preotul M. Bulacu cere, prin Minister, să fie primit conferențiar onorific, ceea ce consiliul refuză. Pentru suplinirea conferinței de Patrologie se recomandă, la 16 decembrie 1941, preotul Ioan Gh. Coman. La 14 ianuarie 1942 consiliul propune, pentru predarea unui curs de Pedagogie studenților care vor să devină profesori secundari, pe profesorul Bartolomeu Popescu, directotrul Seminarului pedagogic de la liceul Mihai Viteazul. În aceeași ședință decanul pune în discuție înființarea unei catedre de Filozofie; consiliul reînnoiește vechea propunere a Facultății de a se înființa o conferință de Introducere în filozofie, logică și metafizică. Consiliul hotărăște să se țină o serie de conferințe la sala Dalles, începînd de la 29 ianuarie pînă la 26 martie 1942, în jurul problemei «ortodoxiei». La 9 februarie 1942 consiliul stabilește regruparea materiilor pentru trecerea doctoratului în teologie. În ședința de la 30 iunie se instituie o comisie alcătuită din 3 profesori pentru a pune de acord regulamentul Facultății cu Legea nr. 386 (decret-lege relativ la organizarea învățămîntului superior, din 28 mai 1942). Sîntem deci în continuarea operei de legiferare. La aceeași dată consiliul este sezisat de adresa Ministerului pentru reprimirea părintelui M. Bulacu la conferința de Catehetică și Omiletică, cît și de o a doua, a aceluiași Minister, care dispunea ca acesta să trateze materia corespunzătoare de la ambele catedre. Chestiunea urma să fie studiată de o comisie de profesori, conform art. 50 din Legea nr. 386. Se cere Ministerului îngăduința să fie din nou înscrise studente la această Facultate.

ANUL UNIVERSITAR 1942-1943

Pentru anul care începe se fixează suma de 4.000 lei minimal drept taxă plătită de fiecare student. Ministerul Culturii Naționale admite tezele de doctorat în manuscris, cu obligația de a fi tipărite după normalizarea vremurilor (adresa nr. 7019/1942, înreg. la nr. 2147/1942). Rectoratul răspunde cu mulțumiri raportului Facultății cu privire la activitatea culturală și organizatoare desfășurată de aceasta în cursul anului 1941/1942. Asistentul Emilian Vasilescu suplinește pentru anul acesta conferința de Filozofie. La 21 octombrie 1942 se recomandă preotul I. G. Coman ca titular la conferința de Patrologie. La 20 octombrie consiliul aprobă referatul comisiei asupra situației conferinței de Catehetică și Omiletică, în sensul că aceasta să fie atașată catedrei de Catehetică, Indrumări misionare și Sectologie. La aceeași dată consiliul dă aviz favorabil ca părintele Atanasie Negoită să fie reintegrat în postul ce l-a avut ca asistent, pe lîngă catedra de Exegeza Vechiului Testament. La 6 martie 1943 consiliul exprimă dorința ca protopresbiterul profesor Ștefan Tankov, de la Facultatea de teologie din Sofia, să fie invitat să țină o conferință la această Facultate. Se acordă pentru bibliotecile seminariilor de pe lîngă fiecare catedră cîte 15.000 lei, în afară de restanțele din trecut. La 23 iunie consiliul ia în discuție, pe articole, proiectul noului regulament al Facultății.

În ultima ședință de anul acesta a consiliului se stabilesc subiectele conferințelor ce urmau să se țină în ciclul intitulat «Mari personalități creștine».

ANUL UNIVERSITAR 1943-1944

În prima ședință a noului an școlar, consiliul ia act de trecerea la pensie a profesorului arhimandrit Iuliu Scriban și hotărăște să-l sărbătorească într-o ședință festivă. Armeanul Balgian Garabet cere înscrierea în Facultate. I se răspunde că, potrivit art. 4 și 5, alin. d. din Regulamentul Facultății, nu i se poate da titlul de licențiat, ci numai certificat de absolvire a Facultății.

Cursurile se deschid anul acesta la 13 noiembrie 1943. La 27 noiembrie consiliul se ocupă de transformarea conferinței de Patrologie în catedră și înălțarea titularului ei la rangul de profesor, conform adresei nr. 1949 din 24 noiembrie 1943. Se hotărăște ca și altădată, ca studenții interni și externi să frecventeze biserica Internatului teologic duminicile și sărbătorile, iar cei din anul III să meargă la bisericile pe lângă care funcționează școlile duminicale, la care ei activează, sub conducerea profesorului V. G. Ispir. La 21 ianuarie 1944 se alcătuiește comisia pentru chemare prin transferare, la catedra de Catehetică și Omiletică, conform art. 63 din Lege. Se anunță din nou dorința de modificare a Legii. Ca urmare, consiliul profesoral este convocat miercuri 26 ianuarie 1944, când ia în discuție această problemă.

La 28 ianuarie 1944, consiliul recomandă ca preotul conferențiar I. G. Coman să fie înălțat la rangul de profesor titular al catedrei de Patrologie, fostă conferință cu același titlu. La 11 martie, consiliul se ocupă de măsurile de evacuare, provocate de bombardamente și potrivit adresei Rectoratului. Se comprimau cursurile și lucrările, conform dispozițiilor Ministerului. La 1 aprilie, consiliul propune să se intervină la Rectorat pentru menținerea în funcțiune pe o perioadă de încă doi ani a preotului profesor Grigorie Pișculescu, la catedra de Exegeza Vechiului Testament. O nouă ședință se ține abia la 23 iunie.

ANUL UNIVERSITAR 1944-1945

La 25 octombrie apare ca decan profesorul V. G. Ispir, care rostește cuvântul său de prezentare și mulțumește decanului precedent pentru lucrările executate în Facultate, privind în special reparațiile necesare după bombardamentele aeriene, când Universitatea a fost greu lovită. Facultatea noastră a scăpat — în special Biblioteca —, mulțumită deosebitei atenții a profesoriilor, a personalului administrativ și de serviciu. Fără prezența și curajul acestora, Facultatea de teologie ar fi suferit dezastrul pe care l-a încercat Facultatea de litere, unde au ars câteva valoroase biblioteci.

Noul decan schițează în linii mari un program de activitate, enumerând problemele care trebuie să preocupe Facultatea, îndeosebi ca acțiune extrauniversitară: Societatea română de teologie ortodoxă, Congresul de teologie ortodoxă, raporturile cu Bisericile ortodoxe, de acum și cu cea rusă, precum și cu Bisericile eterodoxe.

La 7 decembrie 1944 se scoate la concurs catedra de Catehetică și Omiletică. La 16 decembrie consiliul ia cunoștință de referatul conferențiarului suplinitor de Filozofie, Constantin Micu, privitor la probleme legate de această Conferință. Universitatea se deschide ceva mai târziu,

la 8 ianuarie 1945, din cauza evenimentelor și stării de război. Consiliul decide ca Facultatea să organizeze și în acest an un ciclu de conferințe, avînd ca obiect «Creștinismul și problemele sociale». Din cauza taxei prea exagerate cerută de administrația sălii Dalles, ele se vor ține în amfiteatrul mare al Facultății. La 10 ianuarie 1945 consiliul ia cunoștință de adresa Direcțiunii Internatului teologic, din 28 decembrie 1944, prin care se propune «reorganizarea Internatului într-un Institut teologic pe lângă Facultatea de teologie». Consiliul autorizează Decanatul să intervină la I.P.S. Patriarh pentru clarificarea situației din punct de vedere legal a Internatului teologic. Taxele școlare pentru anul 1944/1945 se fixează în chipul următor: 12.000 lei pentru studenții din anii I-IV și I-II doctorat; 6.000 lei pentru absolvenți, 3.000 lei taxă de licență, 300 lei taxă pentru fiecare examen anual, 5.000 lei pentru examenul de doctorat. La 14 ianuarie consiliul ia cunoștință de numirea lui N. Chițescu ca profesor agregat la catedra de Teologie dogmatică, în urma concursului dat. La 9 martie se pun în discuția consiliului statutele Societății romîne de teologie ortodoxă, discuție care continuă și în ședința de la 14 aceeași lună, cînd ele sînt aprobate. Societatea capătă astfel ființă, iar la 6 aprilie se constituie secțiunile respective.

Cursurile încetează la 20 iunie, iar examenele încep la 2 iulie 1945. În ședința de la 4 iunie, consiliul se pronunță asupra proiectului de lege pentru modificarea Legii învățămîntului superior, întocmită de Sindicatul didactic universitar. La 24 august se alege comisia pentru ocuparea catedrei vacante de Catehetică și Omiletică, precum și aceea pentru conferința vacantă de Filozofie.

ANUL UNIVERSITAR 1945-1946

În primul consiliu din anul care începea se hotăra deschiderea Facultății la 1 noiembrie și facerea demersurilor necesare pentru evacuarea spitalului militar Z. I. nr. 303 din localul Internatului teologic. O comisie specială se va ocupa cu punerea în valoare a locului Facultății din ștr. Plantelor.

Potrivit hotărîrilor Senatului universitar, examenele vor începe la 15 noiembrie și nu la 1, cum dorise consiliul Facultății. Taxa studenților a fost ridicată anul acesta la suma de 100.000 lei, iar numărul noilor înscriși în anul I se fixează la 280. La 8 februarie 1946 consiliul cere înființarea: 1. Unei conferințe de Istoria artei creștine și antichitate bisericească; 2. O conferință de Drept bisericesc comparat și 3. O conferință de Teologie ortodoxă rusă. La 13 februarie 1946 are loc o consfătuire la care participă 4 profesori și reprezentantul Internatului teologic, care se vor ocupa de problema oarecum uitată a frecvenței studenților la biserică și de programul religios întocmit pentru prima săptămîină a Postului Mare. La propunerea Rectoratului, consiliul declară că poate primi cîte 5 studenți bulgari de fiecare an de studiu, din cei care doresc să vină în România. Se relua astfel o tradiție a acestei Facultăți, care se întrerupsese oarecum, în special după primul război mondial. Se descarcă contul de gestiune financiar pe anul școlar 1944/1945, care prezenta la venituri și cheltuieli suma de 3.764.814 lei, cu un excedent de lei 365.016. Proiectul de buget interior al Facultății se ridică pe anul școlar 1945/1946 la suma de lei 27.412.580, lucru nemai cunoscut pînă atunci. Pe neașteptate, aripa morții atinge pe unul din cei mai tineri slujitori ai instituției. Preotul pro-

profesor Haralambie Rovența încetează din viață în ziua de 17 iunie 1946, la ora 5,30 dimineața. Această știre neașteptată a fost luată la cunoștință de consiliu la 18 iunie, când s-a făcut elogiul dispărutului. La 27 iunie 1946, consiliul alege comisia pentru ocuparea catedrei de Teologie ascetică și mistică.

ANUL UNIVERSITAR 1946-1947

La 9 noiembrie 1946, profesorul Iustin Moiescu este chemat de la Facultatea de teologie din Suceava la catedra de Exegeza Noului Testament, devenită vacantă prin decesul preotului H. Rovența; iar la 16 noiembrie, preotul profesor D. Stăniloae, de la Academia teologică din Sibiu, este chemat la catedra de Teologie ascetică și mistică, vacantă. La aceeași dată decanul salută pe preotul M. Bulacu, numit, în urma concursului, profesor agregat la Catedra de Catehetică și Omiletică, vacantă prin pensionarea arhimandritului Iuliu Scriban.

La 7 decembrie se vestește consiliului adresa Ministerului Educației Naționale (nr. 315.848/1946, înreg. la nr. 1589/1946), prin care se comunica Facultății: a) Transformarea catedrei de Catehetică și Omiletică în catedră de Catehetică; b) Transformarea conferinței de Catehetică și Omiletică în catedră de Omiletică și exerciții de predică, și c) Înființarea unei conferințe de Omiletică patristică, prin Legea nr. 957, publicată în Monitorul Oficial nr. 278 din 30 noiembrie 1946. Profesorul agregat Mihail Bulacu rămâne titularul catedrei de Catehetică, urmînd să se completeze celelalte vacanțe. În aceeași ședință consiliul recomandă ca suplinitor al conferinței nou înființate pe preotul Dumitru Fecioru, care va fi numit titular în februarie 1947. În ședința de la 12 decembrie 1946, decanul aduce la cunoștința consiliului adresa Ministerului Educației Naționale (nr. 308.828/1946, înregistrată la nr. 1648 din 9dec. 1946), prin care se comunica Facultății reprimirea în învățămînt, cu toate drepturile cîștigate, a preotului Grigorie Cristescu, care se încadrează ca profesor titular la catedra vacantă de Omiletică și exerciții de predică. La 8 ianuarie 1947, consiliul hotărăște ca solemnitatea deschiderii cursurilor Facultății pe anul școlar 1946/1947 să se facă la 13 ianuarie 1947.

La 18 februarie, consiliul hotărăște ca toți studenții teologi să frecventeze biserica Internatului teologic, la serviciile din prima săptămîină a Postului Mare.

Consiliul cere Senatului universitar să aprobe suma de 300.000 lei ca taxă studentescă pe anul 1946/1947. La 13 martie 1947, profesorul V. G. Ispir, multă vreme bolnav, apare la consiliu; era însă pentru ultima oară, căci la 5 iulie a închis ochii pentru totdeauna, trecînd în lumea celor drepți. La 22 aprilie consiliul află că Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei a acordat Facultății 19 milioane lei ca ajutor pentru tipărituri de cursuri. La 30 aprilie 1947 profesorul secundar Bartolomeu Popescu «este chemat prin numire» ca titular la conferința vacantă de Istoria Pedagogiei și Pedagogie generală, pe care o suplinise mai mulți ani. Consiliul ia cunoștință, la 7 mai 1947, de adresa Ministerului educației naționale (nr. 132.145/1947, înreg. la nr. 856/1947), prin care se comunica înființarea unei conferințe de Literatură teologică rusă la această Facultate, prin Legea nr. 72 publicată în Monitorul Oficial nr. 35 bis, din 31 martie 1947. În aceeași ședință se numește și suplinitorul ei, preotul Alexandru Severin. La 14 mai consiliul, «avînd în vedere memoriul studenților prin care semnaleză Deca-

natului: greutățile mari de existență pentru dînșii, în actualele condițiuni economice din București și apreciindu-le ca întemeiate, ținînd seamă apoi de faptul că materia de curs a fost programată de profesori așa fel ca să se poată preda pînă la sfîrșitul lunii mai 1947..., hotărăște încetarea cursurilor în seara zilei de 31 mai a.c., urmînd ca examenele să se țină în cursul lunii iunie crt.».

Prof. onorar T. G. BULAT

ANUL UNIVERSITAR 1947-1948.

Istoria unei instituții care trăiește, nu se sfîrșește. Pentru aceea, continuînd desfășurarea firului istoric al acestui important așezămînt de cultură teologică, din țara noastră, de acolo de unde l-a lăsat d-l Toma Gh. Bulat, fost profesor de Istoria Bisericii universale (partea nouă) atît la Facultatea de Teologie a Universității ieșene, cît și a celei bucureștene, actualmente profesor onorar, care ne-a dezvăluit evenimentele cele mai de seamă pînă la sfîrșitul anului universitar 1946-1947, putem spune că în cursul anului universitar ce urmează, adică în 1947-1948, Facultatea de Teologie din București își continuă existența și-și desfășoară activitatea, ca și în anii precedenți, ținîndu-și cursurile și seminariile în sălile ce i-au fost puse la dispoziție în decursul vremii, în palatul Universității, avînd ca foruri tutelare și depinzînd, prin Rectorat și Senatul Universității, de Ministerul Educației Naționale, iar ca loc de găzduire și internat pentru studenți avînd căminul de la Biserica Radu Vodă²³⁰), construit de pioșii săi ctitori cu această specială destinație.

Facultatea de Teologie din București, începînd cu anul următor (1948), va trece de sub egida Universității și a Ministerului Invățămîntului, sub conducerea directă a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, lucru ce s-a putut înlăptui de-abia acum, cînd Biserica, așa cum era firesc, avea posibilitatea creșterii cadrelor proprii de slujitori ai Altarului.

Controlul Statului, exercitat prin Ministerul Cultelor, privește partea didactică și administrativă, «jurisdicțiunea canonică și învățătura dogmatică» revenind cultului respectiv, potrivit Legii pentru regimul general al Cultelor (art. 44 și 51).

Odată cu această trecere, Facultatea va fi supusă unor schimbări atît de substanțiale, încît ea va dobîndi nu numai o nouă titulatură, ci i se va lărgi sfera de activitate și modifica metodele de lucru, încît va deveni treptat, treptat și tot mai mult o adevărată școală teologică de nivel superior, mai precis, cel mai înalt for cultural al Bisericii Ortodoxe Romîne, cunoscut și apreciat ca atare, nu numai în cuprinsul țării noastre, ci și peste fruntariile patriei.

Dar să nu anticipăm prea mult cu ceea ce va însemna Institutul teologic de grad universitar în viața Bisericii noastre, și nici cu cele ce se vor întîmpla, în această direcție, de-abia peste un an.

Facultatea de teologie a Universității din București este condusă în 1947-1948 de preotul profesor Petre Vintilescu, ca decan, și de profesorul Teodor M. Popescu, ca prodecan. Internatul teologic are ca director pe preotul Dr. Victor N. Popescu, o aleasă figură a clerului din București.

230. Internatul Teologic din București, *Glasul Bisericii*, nr. 1/1948, pp. 16-19 și Dr. I. Matei. *O instituție de educație ortodoxă — Internatul Teologic din București*, București, 1933.

Probleme importante preocupă Facultatea și pe conducătorii ei în acest an 1947-1948. Mai întâi localul în care este instalată la Universitate este insuficient pentru o activitate normală și pe deplin desfășurată. Iată ce scrie, în această privință, însuși decanul ei, preotul P. Vintilescu, chiar în raportul de sfârșit de an (1946-1947), către rectorul Universității de care depindea: «Cea mai simțită dintre lipsuri este aceea a localului. Etajul rezervat Facultății noastre nu reprezintă nici jumătate din capacitatea necesară Facultății pentru cancelarii; pentru cursuri, pentru seminarii și coridoare pentru studenți»²³¹). Această mare deficiență nu va fi soluționată decât în anii următori, când instituția noastră va dobândi localuri corespunzătoare nevoilor ei.

O altă problemă, nu mai puțin vrednică să suscite acute îngrijorări, în acest an, din partea conducătorilor Facultății, cât și a Consiliului profesoral, ca for diriguitor prin excelență, este aceea a completării corpului didactic, pentru posturile libere. Într-adevăr, înainte de deschiderea oficială a cursurilor²³²), care are loc la 1 octombrie 1947, unii profesori decedaseră, alții ieșiseră sau fuseseră scoși la pensie²³³). Schema didactică fiind astfel descompletată, Consiliul profesoral se ocupă de completarea ei în mai multe ședințe consecutive²³⁴).

Din cercetarea proceselor verbale ale consiliilor profesionale, cât și a arhivei Facultății, se desprinde următoarea configurație a schemei didactice, pe anul de care ne ocupăm:

I. — C A T E D R E:

1. *Exegeza Vechiului Testament și Limba ebraică*, suplinitor asistent Preot. Atanasie Negoită;
2. *Exegeza Noului Testament și Ermeneutica biblică*, profesor Iustin Moiescu;
3. *Istoria Bisericii universale (partea veche)*, profesor Teodor M. Popescu;
4. *Istoria Bisericii universale (partea nouă)*, profesor suplinitor Teodor M. Popescu;
5. *Istoria Bisericii române*, profesor suplinitor Teodor M. Popescu²³⁵);
6. *Patrologia*, profesor preot Ioan Gh. Coman;
7. *Teologie dogmatică*, profesor Nicolae Chițescu;
8. *Teologie morală*, profesor suplinitor N. Chițescu;
9. *Apologetica*, profesor suplinitor preot D. Stăniloae;
10. *Ascetica și Mistica*, profesor D. Stăniloae;
11. *Liturgica și Pastorală*, profesor Pr. Petre Vintilescu;
12. *Dreptul bisericesc*, profesor preot Iacob Lazăr;

231. Dosarul cu corespondența Decanatului pe 1947.

232. Cea festivă a avut loc la 30 octombrie. Ea a constat din tradiționalul serviciu religios, alocuția ocazională a decanului și prelegerea inaugurală rostită de Pr. Prof. I. Gh. Coman.

233. Vezi: *Monitorul Oficial*, nr. 229 din 4 oct. 1947, p. 8942; nr. 232 din 8 oct. 1947, p. 9045; nr. 239 din 16 oct. 1947, p. 9293; nr. 243 din 21 oct. 1947. Tot în acest număr din Monitor se publică transferarea secretariatului general al Facultății, C. I. Bercuș, cu post cu tot, la Facultatea de Medicină din București. În locul secretarului transferat va fi numit diaconul I. Stoenescu, care va îndeplini această funcție și la Institutul Teologic.

234. *Registrul de procese-verbale al ședințelor Consiliului profesoral*, pe anii 1942-1949, ședințele din 12 iulie, 7, 17, 25 oct. și 9 noiembrie 1948. Consiliul profesoral la care mai apar semnăturile profesorilor pensionați, Toma Gh. Bulat, Pr. Nicolae M. Popescu și Ioan Gh. Savin, este cel din 12 iulie 1947. Vezi *Registrul de procese-verbale*, p. 186.

235. Suplinirea acestei catedre a fost solicitată de 3 candidați: I. D. Suci, Gh. Cioran și Diac. Gh. I. Moiescu. Consiliul totuși o încredințează deocamdată spre suplinire pentru 1947/1948 profesorului T. M. Popescu (vezi: *Registrul de procese-verbale pe 1942-1949*, ședința din 5 noiembrie 1947, pp. 193-195).

13. *Omiletica și exerciții de predici*, profesor preot Grigorie Cristescu;
14. *Indrumări misionare și Sectologia*, profesor suplinitor preot Grigorie Cristescu;
15. *Catehetica*, profesor preot Mihail Bulacu.

II. — CONFERINȚE:

1. *Omiletica patristică*, conf. def. preot Dumitru Fecioru;
2. *Filosofia*, conf. def. diac. N. Balca²³⁶);
3. *Istoria Pedagogiei și Pedagogia*, conf. supl. Bartolomeu Popescu;
4. *Limba și literatura teologică rusă*, conf. supl. pr. Alex. Severin.

III. — ASISTENȚE:

1. *Exegeza Noului Testament*, asistent pr. H. Cojocaru;
2. *Istoria Bisericii universale*, asist. diac. I. Pulpea;
3. *Istoria Bisericii romine*, asist. diac. Gheorghe I. Moiescu;
4. *Teologie dogmatică*, asistent pr. Virgil Godeanu;
5. *Ascetică și Mistică*, asistent arhim. Benedict Ghiuș;
6. *Apologetica*, asistent Constantin Pave;
7. *Drept bisericesc*, asistent Iorgu Ivan;
8. *Liturgică și Pastorală*, asistent diac. Ene Branște.
9. *Indrumări misionare și Sectologie*, asist pr. V. Gregorian.

Deci, în 1947/1948, în ultimul său an de existență în cadrul Universității, Facultatea de teologie din București are un total de posturi didactice de 15 catedre, 4 conferințe și 9 asistențe.

În ceea ce privește populația școlară, care a fost înscrisă și a frecventat cursurile aceluiași an, situația a fost următoarea:

Anii de studiu	Băieți	Fete	Total	Observațiuni
I	197	5	202	—
II	204	9	213	—
III	72	5	77	—
IV	108	5	113	—
Echivalență	1	—	1	Absolv. Acad. Teologică
Licență	15	—	15	—
Doctorat (I	33	1	34	—
(II	17	—	17	—
Total general	647	25	672	—

Populația școlară în anul universitar 1947-1948 însuma deci un număr destul de important de studenți. Facultatea are și un student străin, de naționalitate albaneză.

Alte hotărâri, fapte și evenimente din viața Facultății, pentru anul respectiv, care merită a fi relevate, sînt cele ce urmează:

Consiliul profesoral, la propunerea profesorului de Liturgică și Pastorală (Pr. P. Vintilescu) aprobă să se organizeze pentru studenții care au la bază liceul, un curs de «Psaltichie și tipic» în cadrul Internatului teologic²³⁷). Cît privește exercițiile de predici, se fixează ca ele să aibă loc duminica și sărbătorile, la biserica Internatului, sub conducerea profesorului de Omiletică (Pr. Grigorie Cristescu)²³⁸). De asemenea, se reglementează,

236. De la 1.X.1947, *Monitorul Oficial* din 26.IV.1947.

237. *Registrul Consiliului profesoral pe 1942-1949*, ședința din 23.XI.1947, pp. 197-198.

238. *Ibidem*.

de acord cu Ministerul Educației Naționale, ca **practica pedagogică pentru religie** să se efectueze cu studenții și studentele la școala primară «Clemența», nr. 5, din București²³⁹). Totodată, studenții sînt obligați, prin consiliu, să participe la serviciile religioase de la Biserica Radu Vodă și să susțină strana prin echipe săptămînale de cîte zece inși²⁴⁰). Sînt măsuri ce pun pe studenții teologi și viitorii preoți în situația de a îmbina teoreticul cu practicul, adică de a săvîrși cele ale preoției, lucru ce se va pre-tinde și accentua și mai mult odată cu înființarea Institutului teologic.

Conformîndu-se legii universitare de atunci, Consiliul profesoral efectuează tot acum lucrările legate de titularizarea profesorului agregat Dr. **Nicolae Chițescu**, de la catedra de Teologie dogmatică²⁴¹).

La 25 ianuarie 1947, Sf. Grigorie Teologul, se sărbătorește la Internatul Radu Vodă, pentru ultima dată, patronul Facultății de Teologie, căci din anul ce vine Sfinții Trei Ierarhi (30 ianuarie), vor deveni patronii și ocrotitorii învățămîntului teologic superior de la noi, potrivit unei concepții teologice mai largi și de altfel și hotărîrilor Congresului panortodox de la Atena din 1936.

Se încep demersurile în vederea ocupării posturilor didactice vacante.

Din arhivă aflăm că Facultatea face unele propuneri către Minister pentru «**raționalizarea învățămîntului teologic**», propuneri însușite de al-minteri de Consiliu în ședința din 7 octombrie 1947.

La 18 martie 1948, o comisie specială ia în primire cărțile donate Facultății, prin testament, de pristinul arhimandrit **Filaret Jocu**, constînd din 386 cărți, în 393 unități și 18 reviste în 665 numere²⁴²). Prin această donație apreciabilă, fondul de cărți al Bibliotecii Facultății face un pas mai departe²⁴³).

La 8 aprilie 1948 are loc la mănăstirea Agapia înmormîntarea fostului profesor al Facultății și Mitropolit al Moldovei, **Irineu Mihălcescu**, ceremonie la care Consiliul delegă, spre a-l reprezenta, pe urmașul la catedră al defunctului, profesor N. Chițescu.

În luna iulie (5-25) are loc la Moscova Consfătuirea Intîistătătorilor Bisericii Ortodoxe. Din delegația romînă face parte și preotul Petre Vintilescu, decanul Facultății, care este înlocuit la decanat, în acest răstimp, de profesorul T. M. Popescu, prodecan. Este de menționat că părintele P. Vintilescu a mai fost la Moscova în același an (25 martie-13 aprilie), în legătură cu lucrările pregătitoare pentru Conferința ce a avut loc în iulie 1948.

Examenenele de fine de an au avut loc între 7—26 iunie 1948.

Evenimentul însă cel mai de seamă al anului de care ne ocupăm, cu mari consecințe pentru viitor, deoarece deschide calea substanțialelor transformări ulterioare la care va fi supusă această instituție, este «**Legea pentru raționalizarea învățămîntului teologic superior**²⁴⁴), ce vestește, la

239. *Dosarul de corespondență* pe 1948, la 31 martie 1948.

240. Consiliul profesoral din 28.XI.1947, Proces verbal, p. 197-198.

241. Vezi ședințele din 9 și 18 martie 1948, pp. 211-212; *Monitorul Oficial* nr. 136 din 15 iulie 1948, p. 5128.

242. Inregistrate la Biblioteca Facultății de Teodor N. Manolache, conducătorul ei, între nr. 293-692.

243. Vezi procesul verbal din 18.III.1948, semnat de Pr. P. Vintilescu, Teodor M. Popescu și bibliotecarul T. N. Manolache.

244. Legea nr. 87/1948, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 78 din 2 aprilie 1948, pp. 2925-2926.

începutul lunii aprilie 1948, pentru toamna care vine, contopirea celor două Facultăți de Teologie, de la București și Suceava, întruna singură, cu sediul la București și în cadrul Universității din Capitală.

Operația de contopire propriu zisă va avea loc însă de-abia odată cu deschiderea noului an universitar (1 octombrie), când ambele echipe de profesori de la instituțiile înmănușiate vor trebui să se întâlnească și să activeze sub același acoperemînt.

Tabloul de catedre, conferințe și asistențe, ce însoțește și face parte integrantă din legea amintită mai sus, merită să fie reținut²⁴⁵), pentru incontestabila sa valoare documentară, în legătură cu evoluția învățămîntului teologic superior de la noi către forme mai pline, mai corespunzătoare și deci mai desăvîrșite.

Comisia de 5 profesori²⁴⁶), de care vorbește Legea nr. 87/1948 pentru raționalizarea învățămîntului teologic superior, întrunindu-se între 2-12 aprilie, încadrează personalul celor două Facultăți contopite. Drept urmare, Ministerul Educației naționale dă o decizie specială, confirmînd încadrările făcute și pecetluindu-se astfel, cu amprenta legalității, această nouă formație a membrilor corpului didactic al noii Facultăți²⁴⁷). Profesorul preot

245. Iată titlatura lor: *Secția exegetică*: 1) Exegeza Vechiului Testament (Introducerea în cărțile Vechiului Testament și Limba ebraică, interpretare după textul original); 2) Exegeza Noului Testament (Introducerea în cărțile Noului Testament și Limba greacă comună. Interpretare după textul original); 3) Ermeneutică, Arheologie și Teologie biblică. *Secția istorică*: 4) Istoria Bisericii universale; 5) Istoria Bisericii române; 6) Istoria literaturii creștine patristice; 7) Istoria artei creștine și antichități bisericești. *Secția sistematică*: 8) Teologia fundamentală și Istoria religiilor; 9) Teologia dogmatică și simbolică; 10) Teologia morală și Sociologia; 11) Teologia vieții religioase. *Secția practică*: 12) Liturgica; 13) Omiletica (Retorica creștină și exerciții de predici); 14) Catehetica (Metodica învățămîntului religios); 15) Pastorală și Misiune socială; 16) Drept bisericesc. *Conferințe*: 1) Istoria literaturii creștine și post-patristice; 2) Drept canonic comparat; 3) Filosofie și Pedagogie; 4) Limbă și literatură teologică rusă; 5) Științele auxiliare ale istoriei. *Asistențe*: 1) Exegeza Vechiului Testament; 2) Exegeza Noului Testament; 3) Istoria Bisericii universale; 4) Istoria Bisericii române; 5) Istoria artei creștine și antichități bisericești; 6) Teologia fundamentală și Istoria religiilor; 7) Teologia dogmatică și simbolică; 8) Teologia morală și Sociologia; 9) Teologia vieții religioase; 10) Liturgica; 11) Pastorală și Misiune socială; 12) Drept bisericesc. Deci în totalul de 16 catedre, 5 conferințe și 12 asistențe se căutase a se încadra întregul personal al celor două Facultăți desființate și contopite în una.

246. Din comisia de încadrare făceau parte: Pr. Prof. Gr. Cristescu, Pr. Prof. Ioan Gh. Coman și prof. Justin Moiescu de la Facultatea de Teologie din București, apoi Diac. Prof. N. Nicolaescu și Pr. Prof. Petru Rezuș, de la Facultatea de Teologie din Suceava (Decizia Ministerului Educației Naționale nr. 98.042/1948, în *Monitorul Oficial* nr. 83 din 8 aprilie 1948, p. 3166).

247. Decizia Ministerului Educației Naționale nr. 103.913, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 86 din 12 aprilie 1948, pp. 3319-3321. Iată cum era făcută încadrarea: A. — *Catedre*: Exegeza Vechiului Testament, prof. pr. Vladimir Prelipceanu; Exegeza Noului Testament, prof. Justin Moiescu; Istoria Bisericii universale, prof. T. M. Popescu; Ermeneutică, Arheologie și Teologie biblică, prof. Diac. N. I. Nicolaescu; Istoria Bisericii române, prof. Pr. Milan Șesan; Istoria literaturii creștine patristice, prof. Pr. Ioan Gh. Coman; Istoria artei creștine și antichități bisericești, prof. Pr. Ioan Zugrav; Teologia fundamentală și Istoria religiilor, Prof. Pr. Petru Rezuș; Teologia dogmatică și simbolică, Prof. N. Chițescu; Teologia morală și Sociologie, Prof. Diac. Orest Bucevschi; Teologia vieții religioase, Prof. Pr. D. Stăniloae; Liturgica, Prof. Pr. Petre Vintilescu; Omiletica, Prof. Pr. P. Procopovici; Catehetica, Prof. Pr. Mihail Buacu; Pastorală și misiune socială, Prof. Pr. Grigore Cristescu; Dreptul bisericesc, Prof. Gheorghe Arghiropol. B. — *Conferințe*: Literatura post-patristică, conf. Pr. D. Fecioru; Filosofie și Pedagogie, conf. Diac. N. Balca; Dreptul comparat, vacantă. C. — *Asistențe*: Vechiul Testament,

Iacob Lazăr (Dreptul bisericesc), pe care nu-l întâlnim amintit, va forma singur, obiectul unei decizii speciale și personale²⁴⁸). Profesorii de discipline laice de la Suceava sînt încadrați la Universitatea din Iași (N. Grămadă, Istoria Romînilor).

Deci, încă de la mijlocul anului universitar 1947-1948, mai exact la mijlocul lunii aprilie, contopirea celor două Facultăți era săvîrșită, din punctul de vedere al formelor legale, așa că atît profesorii cît și studenții ambelor instituții știau ce vor avea de făcut în toamna lui 1948.

În cursul verii 1948 este repartizat și personalul administrativ și de serviciu de la Facultatea din Suceava²⁴⁹), la cea din București și alte locuri de muncă, iar decanul Facultății moldovene, diaconul N. I. Nicolaescu, procedează cu promptitudine, îndată după examene (iulie), la transportarea întregului inventar mobil (bibliotecă, mobilier, arhivă etc.) de la Suceava la București și la predarea lui personalului special însărcinat cu administrarea bunurilor de la noua instituție.

La 1 octombrie 1948, toți cei încadrați sînt prezenți la posturi, cu excepția unuia singur²⁵⁰), așteptînd începerea activității pentru noul an, lucru ce nu se va întîmpla decît la sfîrșitul primei luni din 1949, după ce noua instituție din București va trece prin alte schimbări mai adînci și mai hotărîtoare, atît în ceea ce privește personalul, cît și rostul și rațiunea sa de a fi.

În așteptarea reluării activității, trei consilii profesoriale au totuși loc²⁵¹), dar ordinea lor de zi nu include decît chestiuni curente cu privire la școlaritatea studenților de la licență sau doctorat.

Acestea sînt cele mai însemnate evenimente, fapte și preocupări din viața ultimului an de activitate al Facultății de Teologie din București.

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

Pr. Atanasie Negoită; Nou Testament, Pr. H. Cojocaru; Istoria Bisericească universală, Diac. I. Pulpea; Istoria Bisericii romîne, Diac. Gh. I. Moiescu; Istoria artei creștine, Diac. Al. I. Ciurea; Teologia fundamenta'ă, C. Pavel; Teologia dogmatică, Pr. Virgil Godeanu; Morală și Sociologie, Ilie Grămadă; Teologia vieții religioase, Arhim. Benedict Ghiuș; Liturgica, Diac. Ene Braniște; Pastorală, Pr. V. Gregorian; Dreptul bisericesc, Iorgu Ivan.

248. Decizia Ministerului Educației Naționale nr. 103.914, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 86 din 12 aprilie 1948, p. 3321. Tot în această Decizie se prevedea că rămîne vacantă, pentru anul universitar 1948/1949, conferința de Drept bisericesc comparat, care de-abia se înființase.

249. Vezi *Monitorul Oficial* nr. 158 din 12 iulie 1948, p. 5792.

250. Este vorba de Dr. Ilie Grămadă, asistent la Morală, care se încadrează conferențiar la Facultatea Juridică a Universității din Iași (cf. *Monitorul Oficial* nr. 22 din decembrie 1948).

251. La 1, 19, 22 noiembrie 1948 (*Registrul de procese-verbale* din 1942-1949, pp. 223, 225, 227).

ANEXE

FOȘTI DECANI*)

I. 1881—1883.

1. Dr. Barbu Constantinescu (provizoriu): 11 nov. 1881—15 nov. 1882;
2. Arhiereul Silvestru Bălănescu-Piteșteanu: 15 nov. 1882—25 ian. 1883.

II. 1884—1946.

1. Arhiereul Ghenadie Enăceanu	27 oct. 1884—dec. 1886.
2. Arhiereul Gherasim Timuș	28 febr. 1887—20 febr. 1893
3. Nicolae Nitzulescu	20 febr. 1893—9 mart. 1896
4. Constantin Erbiceanu	9 mart. 1896—16 nov. 1900
5. Constantin Chiricescu	16 nov. 1900—20 dec. 1910
6. Dimitrie G. Boroianu	20 dec. 1910—dec. 1912
7. Ioan Cornoiu	ian. 1913—13 iun. 1913
8. Badea Cireșeanu	iunie 1913—1 dec. 1915
9. Dragomir Demetrescu	1 dec. 1915—1 iunie 1919
10. Constantin Chiricescu	1 iunie 1919—1 oct. 1923
11. Dimitrie G. Boroianu	1 oct. 1923—1 oct. 1927
12. Preotul Ioan Mihălcescu	1 nov. 1927—1 oct. 1929
13. Preotul Ioan Popescu-Mălăești	1 oct. 1929—1 oct. 1933
14. Preotul Ioan Mihălcescu	1 oct. 1933—1 oct. 1936
15. Preotul Ioan Popescu-Mălăești	1 oct. 1936—1 oct. 1938
16. Preotul Petre Vintilescu	1 oct. 1938—8 oct. 1940
17. Lazăr Iacob	16 oct. 1940—1 iunie 1941
18. Șerban Ionescu	5 iunie 1941—16 sept. 1942
19. Teodor M. Popescu	16 sept. 1942—14 oct. 1944
20. Vasile G. Ispir	14 oct. 1944—3 sept. 1946
21. Preotul Petre Vintilescu	3 sept. 1946—4 dec. 1948.

FOȘTII PROFESORI

A. 1881—1883.

P.S. Bălănescu-Piteșteanu Silvestru	— Ist. Dogm., 16.XI.1881—25.I.1883
P.S. Birlădeanu Calistrat	— Patrologia, 16.XI.1881—25.I.1883
Constantinescu Barbu	— Ist. Bisericii, 16.XI.1881—25.I.1883
P.C. Arhim. Enăceanu Ghenadie	— Enciclopedia, 16.XI.1881—25.I.1883
Nitzulescu Nicolae	— L. Ebraică, 16.XI.1881—25.I.1883
P.S. Ploșteanu Inocențiu (Moisiu)	— Intr. în V. Test., 16.XI.1881—25.I.1883
Zotu George	— Intr. în N. Test., 16.XI.1881—25.I.1883

B. 1884—1948.

P.S. Arhim. Enăceanu Ghenadie	— Ist. bisericească, 4.XI.1884—II.1887
Arhiereu Timuș-Piteșteanu Gherasim	— Exeg. V. Test. și L. Ebr., 4.XI.1884—
14.III.1894
Nitzulescu Nicolae	— Ist. Dogm. și Patrol., 4.XI.1884—25.I.
1904
Cornoiu Ioan	— Exeg. N. Test. și Enciclop., 1.V.1885—
13.VI.1913
Erbiceanu Constantin	{ Teol. fund., Ist. dogm. și Apol.,
1.I.1887—1.X.1888
Georgescu Pimen, ierod.	{ Drept bis. și interp. canoanelor, 1.X.
1888—IV.1903
	— Teol. fund. dogm. specială și simbo-
lică, 1.I.1887—II.1902

*) Toate listele și tablourile privitoare la Facultatea de Teologie din București au fost întocmite de C. I. BERCUȘ, fost secretar al acestei Facultăți, între 1 aprilie 1940—1 octombrie 1947.

Mironescu Athanasie	— Teologie morală, 1.I.1887—15.III.1898
Constantinescu Barbu	— Ist. bisericească, 1.X.1888—30.XI.1891
Popescu Simion, preot	— Teologia practică, 1.X.1888—31.XII.1890
Demetrescu Dragomir	{ Ist. bis. univ. și Ist. Bis. rom., 1.XII.1891—1.XI.1906
Cireșeanu Badea	{ Ist. Bis. univ., 1.XI.1906—4.VI.1926
Chiricescu Constantin	— Liturgică. Pastorală, Omiletică și Catehnică, 17.VI.1891—5.VII.1919
Nazarie Constantin, preot	— Patrologie și Ist. dogmelor, 5.XII.1894—9.I.1929
Boroianu Gh. Dumitru	— Teologie morală, 16.X.1901—1.X.1922
Mihălcescu Ioan	{ Teologie dogmatică și simbolică, 1.X.1902—5.II.1904
Dobrescu Nicolae	{ Drept bisericesc, 5.II.1904—1.X.1936
Popescu-Mălăești Ioan, preot	— Teologie fundamentală și Dogmatică, 1.VI.1904—1.X.1939
Arhim. Stănescu Vartolomeu	— Ist. Bis. române, 1.XI.1906—10.VII.1914
Ispir Gh. Vasile	— Exegeza V. Test., L. Ebraică, Arheologie biblică și Introd. în V. Test., 1.XII.1907—1.X.1939
Popescu M. Nicolae, preot	— Exegeza N. Test., 1.I.1914—1.IV.1921
Ionescu Șerban	— Indrumări misionare și Sectologie, 1.XII.1922—5.VII.1947
Popescu M. Teodor	— Istoria Bis. rom., 1.VI.1922—1946
Vintilescu Petre, preot	— Teologie morală, 1.III.1927—1948
Cristescu Grigorie, preot	— Ist. Bis. univ., 1.IV.1927—până astăzi
Roventza Haralambie, preot	— Liturgică și Pastorală, 1.II.1928—1.III.1949
Iacob Lazăr	— Omiletică și Catehetică, 1.X.1929—1.IX.1955
Vasile Radu, preot	— Exegeza N. Testament și Ermineutică biblică, 1.III.1930—17.VI.1946
Bulat Toma	— Dreptul bisericesc, 1938—1948
Pișculescu Grigore, preot	— Exeg. V. Test., 5.VIII.1940—4.IX.1940
Savin Ioan	— Ist. Bis. univ., 1941—1948
Arhim. Scriban Iuliu	— Exegeza V. Test., 1941—1948
Coman Ioan, preot	— Apogetică și Teol. Dogm., 1941—1948
Chițescu Nicolae	— Catehetică și Omiletică, 1.X.1941—1.X.1943
	— Patrologie, 1944—până astăzi
	— Teologia Dogmatică, 1945—până astăzi.

N. B. In 1918/1919 catedra de Ist. Bis. românești suplinită de Badea Mangîru.

C A T E D R E L E F A C U L T A Ț I I

I. ISTORIE BISERICESCĂ (universală și Ist. Bis. române un timp).

Profesorii: Barbu Constantinescu — 1881—1883
 Arhimandritul Ghenadie Enăceanu — 1884—1887
 Barbu Constantinescu — 1888—1891
 Dragomir Demetrescu — 1891—1926
 Teodor M. Popescu — 1927—1948
 Toma G. Bulat — 1941 — 1948.

II. LIMBA EBRAICĂ (devenită Introducerea în V. Test., Arheologie biblică și Limba ebraică sau Exegeza V. Testament și Limba ebraică cum este astăzi).

Profesorii: N. Nitzulescu — 1881—1883
 Arhimandritul Gherasim Timuș — 1884—1894
 N. Nitzulescu — 1894—1904
 Pr. Ioan Popescu-Mălăești — 1907—1939

Pr. Vasile Radu — 1941 — fără să funcționeze
Pr. Grigorie Pișcuțescu — 1941—1948.

III. INTRODUCEREA ÎN NOUL TESTAMENT.

Profesorii: G. Zotu — 1881—1882.
Ioan Cornoiu — 1885 — 1913
Arhiepiscopul Vartolomeiu Stănescu — 1914—1921
Preot Haralambie Roventă — 1930—1946.

IV. ISTORIA DOGMELOR ȘI PATROLOGIE (mai târziu).

Profesorii: Arhiepiscopul Silvestru Bălanescu — 1881—1883
Constantin Erbiceanu — 1887—1892
N. Nitzulescu — 1892—1894
Constantin Chiricescu — 1894—1929.

V. PATROLOGIA (mai târziu a format catedră împreună cu Istoria dogmelor sau cu Apologetica).

Profesorii: Arhiepiscopul Calistrat Birlădeanu — 1881—1883
Preotul Ioan G. Coman — 1944—1948.

VI. INTRODUCEREA ÎN VECHIUL TESTAMENT (devenită apoi Studiul biblic al V. Test. și L. ebraică).

Profesor: Arhiepiscopul Inocențiu Moisiu — 1811—1883

VII. ENCICLOPEDIIE (mai târziu a format catedră împreună cu Arheologia).

Profesorii: Arhimandrit Ghenadie Enăceanu — 1881—1883
N. Nitzulescu — 1884—1892

VIII. TEOLOGIA FUNDAMENTALĂ, ISTORIA DOGMELOR ȘI APOLOGETICĂ.

Profesorii: Constantin Erbiceanu — 1887—1892
Ioan Mihălcescu — 1904—1939
Ioan G. Savin — 1941—1948.

IX. TEOLOGIA DOGMATICĂ SPECIALĂ ȘI SIMBOLICĂ.

Profesorii: Arhimandrit Pimen Georgescu — 1887—1902
Dimitrie G. Boroianu — 1902—1904
Ioan Mihălcescu — 1904—1939
Ioan G. Savin — 1941—1945
Nicolae Chițescu — 1945—pînă astăzi.

X. TEOLOGIA MORALĂ.

Profesorii: Preot Alexandru Mironescu — 1887—1898
Preot Constantin Nazarie — 1901—1926
Șerban Ionescu (conf.) — 1926—1927
(prof.) — 1927—1948.

XI. TEOLOGIA PRACTICĂ.

Profesorii: Preot Simeon Popescu — 1888—1891
Badea Cireșeanu — 1891—1919
Preot Petre Vintilescu — 1928—1949
Preot Grigorie Cristescu — 1929—1955
Arhim. Iuliu Scriban — 1941—1946.

XII. DREPTUL BISERICESC.

Profesorii: Constantin Erbiceanu — 1892—1903
Dimitrie G. Boroianu — 1904—1937
Lazăr Iacob — 1938—1948.

XIII. ISTORIA BISERICII ROMÂNE.

Profesorii: Nicolae Dobrescu — 1906—1914
Preot Nicolae M. Popescu — 1923—1946.

XIV. INDRUMARI MISSIONARE ȘI SECTOLOGICE.

Profesor: Vasile G. Ispir — 1922—1947.

ACTIVITATEA DIDACTICĂ ÎN ANUL ȘCOLAR 1918 - 1919

Cursurile	Data începerii cursurilor	Cine a făcut cursul	Ore de curs și seminarii	Ore de exam.en	Ore de ședințe în consiliul profesional	Ore de ședințe în comisiuni numite de consiliul profesoral	Totalul orelor
Studiul biblic al Testamentului Vechi	17. I. 1919	Profesor titular Icon. I. Popescu-Mălăești	42 1/2	109 1/2	24	—	176
Studiul biblic al Testamentului Nou	—	Profesor titular P. S. Arhiereu Vartolomei S. Băcăoanul	—	—	5	16	21
Studiul biblic al Testamentului Nou	1/14. XI. 1918	Drag. Demetrescu, suplinitorul titularului	39	} 208	} 33 1/2	} 6	} 352 1/2
Istoria Bisericii Universale	5/18. XI. 1918	Profesor titular Drag. Demetrescu	43 1/2				
Istoria Bisericii Române	21. I. 1919	Profesor suplinitor Drag. Demetrescu	22 1/2				
Istoria Bisericii Române	10/23 XI. 1918	Suplinitor B. Mangîru	2	30	6	—	38
Patrologia și Istoria Dogmelor	1/14. XI. 1918	Profesor titular C. Chiricescu	75	181	33 1/2	25	314 1/2
Teologia Dogmatică	2/15. XI. 1918	Profesor titular I. Mihălcescu	38	} 173 3/4	} 28 1/2	} 9	} 267 1/4
Teologia morală	1. III. 1919	I. Mihălcescu, suplinitorul titularului	18				
Teologia morală	15. I. 1919	Profesor titular Icom. C. Nazarie	2	14	7 1/2	—	23 1/2
Dreptul bisericesc	1/14. XI. 1918	Profesor titular D. G. Boroianu	78	107	25	16	226
Omiletica, Liturgica, Pastorală și Catihetica	5/18. XI. 1918	Profesor titular B. Cireșeanu decedat la 5 iulie 1919	28	131	26	3	188
Omiletica, Liturgica Pastorală și Catihetica	—	Profesor suplinitor D. G. Boroianu	—	2	—	—	2

III. INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN BUCUREȘTI ¹⁾

Cel mai înalt for cultural al Bisericii Ortodoxe Române, cu ultima și actuala sa numire legală de: «Institutul Teologic de grad universitar din București», a luat ființă prin trecerea celor două Facultăți de Teologie contopite în una (București-Suceava), împreună cu personalul lor și cu cel provenit de la unele Academii teologice, sub conducerea Sf. Sinod și a Ministerului Cultelor și prin reorganizarea învățământului, potrivit cu țelurile stabilite, de comun acord, de cele două instituții tutelare.

Institutul Teologic din capitala țării și-a început activitatea propriu-zisă de-abia la 30 ianuarie 1949, praznicul Sfinților Trei Ierarhi, ce-i va deveni de acum înainte zi de sărbătoare și patron; dar, pînă la această dată, au mai avut loc numeroase fapte și evenimente ce merită a fi pomenite aici și acum, într-un prim capitol.

1. ÎNFIINȚAREA ȘI DESCHIDEREA INSTITUTULUI

Articolul 27 din Constituția Republicii Populare Române în vigoare în 1948, amintind despre drepturile cultelor de tot felul, în ceea ce privește școlile, prevedea: «Nici o confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține instituții de învățămînt general, ci numai școli speciale pentru pregătirea personalului cultului sub controlul Statului» ²⁾.

Aceste prevederi constituționale, enunțate aici, cum era firesc, în mod generic, ca și celelalte cuprinse în același articol 27, au format temeiul noii așezări cultice de la noi și tot ele au dus la elaborarea unei noi Legi a cultelor ³⁾, se înțelege, cu abrogarea celei anterioare ⁴⁾, care a statornicit toate elementele esențiale în ceea ce privește școala teologică.

Capitolul VI din această lege este consacrat în întregime (art. 44-52 inclusiv) învățământului religios. Aici aflăm precizarea că Biserica Orto-

1. ABBREVIATIUNI:

B O R = *Biserica Ortodoxă Română*, buletinul oficial al Patriarhiei Române.

G B = *Glasul Bisericii*, revista oficială a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Mitropolia Ungrovlahiei.

M O = *Monitorul Oficial*.

R P V = Registrul de procese verbale ale Consiliului profesoral al Institutului teologic universitar din București.

H C M = Hotărîrea Consiliului de Miniștri.

L B O R = *Legiurile Bisericii Ortodoxe Române sub Inalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian, 1948-1953*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 1953.

2. *Culte religioase în Republica Populară Română*. Edit. Ministerului Cultelor, 1949, p. 21; *Legea și Statutul cultelor religioase din Republica Populară Română*. Editura Ministerului Cultelor. București, 1951. p. 3. Compară cu art. 84 din Constituția R.P.R., 1952: «Școala este despărțită de Biserică. Nici o confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține instituții de învățămînt general, ci numai școli speciale pentru pregătirea personalului cultului». Găsim aici elemente în plus și elemente în minus față de art. 27 din Constituția anterioară.

3. *Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase*, M O nr. 178 din 4 august 1948, pp. 6392-6396; *Legea și Statutele cultelor religioase...*, p. 7-16; B O R nr. 5-8/1948, pp. 380-390; G B nr. 9/1948, pp. 90-100; pentru prezentarea și comentarea acestei legi, vezi: Pr. Prof. L i v i u S t a n, *Legea Cultelor*, București, Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1950.

4. *Legea nr. 54 din 22 aprilie 1928, «pentru regimul general al cultelor»*.

doxă Română va avea trei Institute de grad universitar (art. 49), iar la dispozițiuni finale și tranzitorii» (art. 54) găsim formulat, în mod expres, ceea ce urmează: «**Facultatea de Teologie din București se transformă în Institut Teologic de grad universitar, iar personalul didactic și administrativ împreună cu prevederile bugetare respective, trec de la Invățămîntul Public la Ministerul Cultelor**».

Acesta este actul de naștere al școlii de care ne ocupăm, act ce poartă data de 4 august 1948.

La 15 noiembrie, o decizie a Ministerului Cultelor⁵⁾ ocupîndu-se de școlile necesare pentru pregătirea personalului deservent cultelor religioase, mai stabilea în legătură cu Institutul nostru: că la el se pot înscrie absolvenții cu bacalaureat ai liceelor, absolvenții cu diplomă ai școlilor normale (pedagogice) și absolvenții cu diplomă ai seminariilor teologice, care au obținut această diplomă pînă la sfîrșitul anului 1947/1948 (art. 2); că, șeful institutului este rectorul, iar conducătorul unui Centru de îndrumare al clerului sau al Facultății de Teologie este decanul; că acestea au ca organe deliberative Consiliul profesoral și Senatul, arătîndu-se și compoziția lor (art. 3), că programele analitice și regulamentele se alcătuiesc de cultele respective și se aprobă de Ministerul Cultelor (art. 4 și 5); apoi despre Internatele teologice (art. 8); despre Institutul teologic din București, care va avea în componența sa o Facultate de Teologie cu sediul la București, și două centre de îndrumare ale clerului la București și Iași; că durata studiilor pentru licență este de patru ani, iar pentru doctorat de trei ani (art. 10); apoi se arată catedrele, conferințele și asistențele, pentru licență, doctorat și centrele de îndrumare (art. 13 și 14), personalul însărcinat cu educația și disciplina (art. 15), condițiunile de studii și recrutare ale corpului didactic (art. 32 și 33) etc.

Odată stabilite aceste principii, o nouă decizie a Ministerului Cultelor⁶⁾ încadrează pe membrii corpului didactic de la Facultatea de Teologie din București, cea unificată, și de la fostele Academii teologice, în «**Institutul Teologic ortodox de grad universitar**» din București, cu instituțiile sale componente: Facultatea de Teologie și Centrele de îndrumare ale clerului din București și Iași. În funcțiuni de conducere sînt numiți: Preotul Petre Vintilescu, rector al Institutului; Diaconul Emilian Vasilescu, decan al Facultății; Diaconul Nicolae Nicolaescu, decan, al Centrului de îndrumare București și Preotul Mihail Bulacu, decan al Centrului Iași⁷⁾.

După cum am sesizat, celor trei Institute teologice (București, Sibiu, Cluj), existente la sfîrșitul anului 1948, li se asignase două funcțiuni: a) pregătirea cadrelor viitoare și b) îndrumarea clerului, lucru ce trebuia să se efectueze după prevederile legii, în instituții special create: facultăți pentru prima și centre de îndrumare pentru secunda. Ori, o altă decizie a aceluiași Minister vine și contopește cele două funcțiuni, hotărînd că de acum înainte: «**Institutele vor îndeplini după necesități apreciate de ierarhia bisericească și de acord cu Ministerul Cultelor una din cele două**

5. Decizia nr. 42.898, publicată în *M O* nr. 266, d'n 15.XI.1948, pp. 9175-78.

6. Nr. 45019 și 45.176 din 30 noiembrie 1948, publicate în *M O* din 2 decembrie 1948, pp. 9577-79.

7. *Ibidem*. În ceea ce privește personalul administrativ și de serviciu, vezi *M. O.* nr. 286 din 8 decembrie 1948, p. 9791, Vezi: Rectorul preotului Mihail Bulacu, decanul Centrului din Iași, din 17.XII.1948, prin care arată că nu va putea funcționa Centrul de îndrumare de la Iași.

funcțiuni sau pe amîndouă în același timp»⁸). Drept urmare, întreg personalul didactic și administrativ, deci și cel repartizat la centre, va fi reintegrat, de data aceasta, în Institut⁹). Intrucît cu această echipă de profesori își va începe activitatea Institutul din București, și o va continua vreme îndelungată, socotim necesar a o reda mai jos:

I. PROFESORI: 1. Pr. Prelipceanu Vladimir *Studiul Vechiului Testament* (Introducere în cărțile Vechiului Testament și exegeza cărților respective, arheologia biblică; 2. Moîsescu Justin, *Studiul Noului Testament* (introducerea în cărțile Noului Testament și exegeza cărților respective); 3. Diacon Nicolaescu I. Nicolae, *Studiul Noului Testament* (introducere în cărțile Noului Testament și exegeza cărților respective); 4. Popescu M. Theodor, *Istoria bisericească universală cu noțiuni de Artă creștină și Patrologie*; 5. Preot Rezuș Petre, *Istoria religiilor și teologie fundamentală*; 6. Chițescu Nicolae, *Teologia dogmatică, simbolică și îndrumări misionare*; 7. Bucevschi Orest, *Teologie morală*; 8. Preot Vintilescu Petre, *Pastorală, liturgică și omiletică*; 9. Preotul Cristescu Grigorie, *Pastorală liturgică și Omiletică*; 10. Preot Bulacu Mihail, *Catehetică și noțiuni de pedagogie modernă*; 11. Preot Stan Liviu, *Drept canonic și administrație bisericească*; 12. Preot Coman Gh. Ioan, *Patrologie și patristică*; 13. Preot Stăniloae Dumitru, *Teologie simbolică*; 14. Diacon Vasilescu Emilian, *Studiul comparat al religiilor cu specială privire asupra celorlalte culte creștine*. II. CONFERENȚIARI: 1. Diacon Chialda Mircea, *Studiul Vechiului Testament*; 2. Diacon Popescu Vintilă, *Teologia dogmatică, simbolică și îndrumări misionare*. III. LECTORI: 1. Preot Negreș Atanasie, *Limba ebraică*; 2. Preot Fecioru Dumitru, *Limba elină*; 3. Diacon Pulpea Ioan, *Limba latină*. IV. ASISTENȚI: 1. Diacon Ciurea I. Alexandru, *Secția istorică*; 2. Preot Cojocar I. Haralambie, *Secția exegetică*; 3. Pavel C. Constantin, *Secția sistematică*; 4. Diacon Braniște Ene, *Secția practică*.

Cu funcțiunea de rector este însărcinat diaconul profesor Nicolae I. Nicolaescu, iar cu cea de director al Internatului, diaconul profesor Emilian Vasilescu¹⁰), ambii începînd cu data de 22 ianuarie 1949. Ca spiritual este numit I.P.S. Mitropolit Efrem Enăcescu¹¹). Lista corpului didactic de mai sus este completată de un Decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale¹²), cu următorii:

1. Diacon Moîsescu I. Gheorghe, conferențiar pe lîngă catedra de Istoria Bisericii Romîne; 2. Popescu Bartolomeu, conferențiar pe lîngă catedra de Catehetică și noțiuni de Pedagogie modernă; 3. Preot Mihail Paul, conferențiar la conferința de Limba slavo-rusă și istoria literaturii teologice slavo-ruse¹³); 4. Lungu Nicolae, conferențiar la conferința de Muzică bisericească și ritual.

Nimeni nu rămîne neîncadrat într-un post¹⁴).

Tot înainte de deschiderea formală a noii școli a Bisericii Ortodoxe Romîne au mai avut loc și alte evenimente vrednice a rămîne însemnate aici.

Ministerul Cultelor, la 15 octombrie 1948¹⁵), ca și la 24 decembrie același an¹⁶), repartizează Institutului localul și întregul inventar al fos-

8. Decizia nr. 1574/1949. *M O* nr. 22 d'n 27 ianuarie 1949, p. 854.

9. *Ibidem*, p. 855. Personalul administrativ, p. 856.

10. *Ibidem*, p. 857. Vezi și rectificarea din *M O* nr. 35 din 11 februarie 1949, p. 1211.

11. *Ibidem*, p. 856. Funcționează numai un an.

12. *M O* nr. 25 din 31 ianuarie 1949, p. 937.

13. Nu s-a prezentat la post. In locul său a fost numit profesorul I. Negrescu, doctor în slavistică de la Universitatea din Iași.

14. Vezi lista lor în *M O* nr. 22, din 27 ianuarie 1949, p. 856.

15. Adresa nr. 33154/1948.

16. Adresa nr. 47.607/1948. Articolul 293 din Regulamentul învățămîntului

tului Seminar Central din București, situat pe Bulevardul Gheorghe Coșbuc nr. 81, precum și inventarul fostului Internat teologic din București. Cu luarea în primire este delegat diaconul Nicolae Nicolaescu, în acel moment decan al Centrului de îndrumare, iar mai târziu rectorul Institutului. Localul este deteriorat de pe urma războiului. Sume importante sînt solicitate la Patriarhia Română și Ministerul Cultelor, pentru reparații și amenajări. Mutarea de la Universitate nu se va efectua însă decît în cursul lunii ianuarie 1949.

Un alt eveniment ce trebuie menționat este că primul act oficial ce intră în arhiva Institutului, din partea Sf. Sinod, semnat de Prea Fericitul Patriarh Justinian, act prin care Biserica își manifestă pentru prima dată autoritatea ierarhică asupra școlii sale, și prin care se dau dispoziții formale, cu privire la primirea studenților, este o adresă din 29 noiembrie 1948, cu următorul conținut:

«In vederea începerii cursurilor la acel Institut teologic de grad universitar, vă facem cunoscut prevederea art. 260 din Regulamentul de organizare a instituțiilor de învățămînt pentru pregătirea personalului cultului Bisericii Ortodoxe Române, votat de Sfîntul Sinod, după care la Institutele și Facultățile de Teologie nu pot fi înscriși decît studenți de religie creștină ortodoxă, care sînt recomandați de Chiriarii în baza posibilităților de încadrare în posturi de preoți din eparhiile respective. Ca atare, vă rugăm a nu înscrie la acel Institut decît numai pe acei studenți care vor prezenta recomandarea Chiriarului din jurisdicția cărui vin. Biserica nu-și mai ia nici o obligație față de acei studenți care nu au această recomandare. Cel de mai sus le veți notifica, ca obligatorii, chiar și studenților care au mai urmat pînă acum cursurile aceluia Institut și sînt în anii II, III și IV. Eparhiile noastre au primit dispozițiunile noastre de a recomanda de urgență numai atîția studenți, cîte posibilități de încadrare au în cuprinsul lor. Cu patriarhicești binecuvîntări, (ss) JUSTINIAN, Președinte-Patriarh»¹⁷).

Actul acesta reprezintă o însemnată cotitură și o măsură salutară în viața învățămîntului teologic superior, întrucît în trecut chiriarii noștri n-au exercitat niciodată un control în ceea ce privește pe candidații ce veneau să se înscrie la Facultățile de Teologie și cu atît mai puțin nu s-a stabilit o concordanță între numărul studenților teologi și al posturilor vacante de preoți, în care trebuiau să fie încadrați, de aici rezultînd importante neajunsuri, ce nu s-au putut remedia decît prin măsura de față a Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Deschiderea oficială a Institutului a putut, astfel, avea loc la 30 ianuarie 1949, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, a Ministrului Cultelor, Profesor Stanciu Stoian, a celor peste 500 de preoți alcătuiind prima serie la cursurile de îndrumare pastorală și misionară și a studenților din anii II, III și IV, căci cei din anul I vor trebui să treacă examenul de admitere la 3 februarie 1949.

Cu acest prilej s-au rostit însemnate cuvîntări, arătîndu-se toată importanța și semnificația momentului, de către Diaconul N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului, Prea Fericitul Patriarh Justinian ctitorul acestui așezămînt și Profesor Stanciu Stoian, Ministrul cultelor¹⁸).

religios completează acestea: «Intregul patrimoniu al fostului Seminar Central din București, al fostei Facultăți de Teologie din București și Suceava și al fostului Internat teologic din București, rămîne în patrimoniul Institutului teologic din București».

17. Vezi dosarul cu hîrtii intrate-ieșite pe decembrie 1948 și ziarele *Universul* și *Națiunea* din 3 decembrie 1948, în care s-a publicat dispoziția Președintelui Sf. Sinod.

18. *B O R*, nr. 1-2/1949, pp. 9-34; *G B*, nr. 1-2/1949, p. 119. Același lucru, pe

Din cuvîntul rectorului, reținem următoarele:

«Institutul, care a luat ființă potrivit noii legi pentru regimul general al cultelor, urmează să funcționeze sub îndrumarea *nemijlocită a Bisericii*». El are două funcțiuni: «*îndrumarea clerului actual pentru apostolatul social cerut de vremurile noi și formarea clerului viitor*». Astăzi nu-și mai deschide porțile o școală teologică de tip vechi, o școală care trăia mai mult pentru sine, în interiorul zidurilor sale, fără să seziseze suficient și just pulsațiile adevăratei vieți sociale, adică năzuințele adânci și curate ale poporului muncitor, în organica lor legătură cu adevărata învățătură creștină. Azi își deschide porțile o școală a Bisericii poporului dreptcredincios, o școală care va ști să valorifice întregul aspect social al doctrinei creștine, spre a da Bisericii slujitori activi și capabili să satisfacă toate trebuințele sufletești ale poporului.. Invățămîntul nostru teologic a fost astfel așezat pe noi teme și adoptat noilor îndatoriri pastorale și misionare ale preoțimii. În acest scop, în locul celor două Facultăți de Teologie, care funcționau mai întii separat și apoi contopite într-una și în locul celor cinci academii teologice ortodoxe și trei foste greco-catolice, au fost înființate trei Institute Teologice de grad universitar: unul la București, care conferă și titlul de doctor în teologie, și altele două în Ardeal, și anume: unul la Sibiu și altul a Cluj». Institutul are în momentul deschiderii: 14 profesori, 7 conferențieri, 3 lectori și 4 asistenți, deci în total 28 persoane didactice. Localul, deși era încăpător, frumos și cu mult spațiu în jur, era, după cum am arătat, în stare rea¹⁹).

Din cuvîntul studentului Cîrstoiu Iulian (anul IV) reținem că Institutul se deschide, spre bucuria așteptată a studenților²⁰).

Prea Fericitul Patriarh Justinian spune în esență:

«Astăzi Dumnezeu împlinește una din vechile și arzătoarele dorinți ale Sfinței noastre Biserici românești, predîndu-i dreptul de a-și pregăti ea singură pe slujitorii altarelor, potrivit învățaturii, rînduieșilor și nevoilor sale.. Înălăturăm primejdiiile care au amenințat sfînta noastră Biserică în urma acelei dureroase laicizării a învățămîntului teologic, făcută de trecutele cîrmuri sub prefăcuta mărturie a sprijinirii Bisericii Ortodoxe Romîne.. Transformate în fabrici de licențiați în Teologie, fostele facultăți de teologie n-au izbutit decît în mică măsură să pregătească preoți devotați Altarului și misiunii de păstori sufletești²¹).

Ministrul Cultelor, profesorul Stanciu Stoian:

Acest «*Institut dătător de ton pentru Biserica Ortodoxă Romînă..*» este «*creerul frămîntărilor problemelor noi puse Bisericii Ortodoxe Romîne*»²²).

Socotim că aceste texte expresive transcrise aici înfățișează în adevărata sa lumină și indică cu precizie și claritate caracteristicile noii instituții de învățămînt teologic, condițiile materiale în care-și inaugurează activitatea, poziția în care se află față de Biserică, țelurile ce i se trasează de factorii competenți a fi atinse în viitor, precum și nădejdiile ce se așează în acest prim institut teologic al Bisericii noastre. Pentru cei ce ar dori să aplece mai mult din cuvintele rostite cu prilejul inaugurării Institutului, sau ar vrea să seziseze mai complet atmosfera în care s-a desfășurat această solemnitate, le stau la dispoziție reportajele și discursurile tipărite în revistele bisericești indicate în cele ce preced.

larg, în *G B* nr. 3/1949, pp. 25-35; *Cartea de Aur a Institutului*, unde sînt trecute în extenso cele trei cuvîntări (Rector, Patriarh, Ministru).

19. *B O R* nr. 1-2/1949, p. 10-11, 12, 15.

20. *Ibidem*, p. 15.

21. *Ibidem*, p. 18, 19.

22. *Ibidem*, p. 22, 34.

Astfel s-a ajuns la întemeierea și deschiderea Institutului teologic de grad universitar din București.

2. — CONDIȚIUNI MATERIALE DE FUNCȚIONARE.

Din toamna anului 1948, când ia ființă legală, sau mai precis de la 30 ianuarie 1949, când se deschide și pînă astăzi (octombrie 1957), Institutul teologic de grad universitar din București a dobîndit cu fiecare an condiții materiale de funcționare tot mai bune și deci mai satisfăcătoare, datorită atât Ministerului Cultelor, cât și Sfîntului Sinod și în special II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, care recomandă studenții, și care se interesează îndeaproape de toate nevoile și îi acordă ajutoarele necesare acoperirii și înlăturării acestora.

Localul. — Precum se știe, vechea Facultate de Teologie a rezidat, destul de lipsită de spațiu, în localul Universității bucureștene, pînă în ianuarie 1949, când ieșind din cadrul Invățămîntului public, ca multe alte institute și facultăți ce au trecut la Ministerele de resort²³), s-a mutat în localul fostului Seminar Central din Bd. Coșbuc nr. 81. Aici se întreprind, în special în cursul verii, unele lucrări de spoire, amenajare, reparații etc. Institutul însă este în curînd pus în situația de a se muta în localul din str. Sfînta Ecaterina nr. 2-6. Mutarea are loc în cea de a treia decadă a lunii octombrie²⁴), același an, adică 1949 și numai cu cîteva zile înainte de deschiderea cursurilor celui de al doilea an de existență al Institutului, care s-a făcut la 31 octombrie 1949.

Din octombrie 1949 și pînă în prezent, Institutul a funcționat fără întrerupere în strada Sf. Ecaterina. O coincidență plăcută pentru Institut a făcut ca el să funcționeze într-o clădire ce are în fața sa tocmai bustul profesorului Barbu Constantinescu, cel ce a fost primul decan al fostei Facultăți de teologie (1881-1882). Barbu Constantinescu (1839-1891) a fost profesor și la Școala normală, la sfîrșitul secolului trecut.

Localul acesta n-a fost construit pentru adăpostirea unui Institut teologic și mai ales a unui internat teologic, care are specificul său. Cu toate acestea, s-au depus toate silințele pentru a-l face să corespundă cît mai mult rostului său de astăzi. S-a amenajat un Paraclis, Biblioteca, cu sala sa de lectură destul de redusă ca număr de locuri, s-a construit o cabină cinematografică în sala de festivități, numeroase reparații interioare, introducerea de gaze naturale la bucătărie, spălătorie, bibliotecă, infirmerie și locuințele personalului, reînnoirea cazanelor și țevilor caloriferului, garduri, un teren de volei, o stație de radioficare etc., cele mai multe din acestea realizări aparținînd preotului Ion Antonescu, actualul director al Internatului.

În concluzie, putem spune, totuși, că Institutul teologic din București, după 75 de ani de existență, nu a soluționat încă problema localului, în sensul că nu s-a învrednicit să-și clădească unul propriu, care să-l satisfacă din toate punctele de vedere și mai ales să aibă lîngă el și internatul.

Să nădăjduim că, înainte de a împlini o sută de ani de viață meîn-

23. Vezi *M O* nr. 46/24.II.1949, p. 1428, Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale, stabilind ce școli superioare rămîn la Ministerul învățămîntului și care trec la Ministerul Sănătății, al Industriei, Minelor, Lucrărilor publice, Comunicațiilor, Silviculturii și Muncii. Nu se vorbește de Ministerul Cultelor.

24. *R P V* 1949, 1953, pag. 10.

treruptă, cea mai de frunte școală a Sfintei noastre Biserici va dobîndi, prin strădania, generozitatea și jertfa celor ce o vor iubi mai mult, o spațioasă, adecvată și primitoare clădire, în stilul poporului nostru dreptcredincios.

Mobilierul. Iniințindu-se Institutul teologic, el obține prin intervențiile Patriarhiei Romîne și sprijinul Ministerului Cultelor mai întîi mobilierul fostei Facultăți din Suceava, apoi pe acel al Internatului Radu Vodă și în cele din urmă pe cel al Seminarului Central²⁵). Mobilierul Sucevei, într-o bună măsură fusese confecționat la repezeală după război, pentru a asigura de îndată funcționarea Facultății. Se înțelege de la sine că aducerea lui la București nu i-a putut întări soliditatea.

De altfel, nici mobilierul de la Radu Vodă și Seminarul Central nu se afla într-o stare mai bună, datorită uzării lui intense, în timpul celui de al doilea război mondial în care s-au irosit atîtea bunuri materiale și mai ales atîtea vieți omenești.

Astfel prezentîndu-se situația, Institutul a fost nevoit să trieze ce este bun de ce este rău și să repare cît mai mult din mobilierul deteriorat, pentru a-l putea folosi. În felul acesta, s-au putut obține pentru anii de la început, băncile, catedrele, tablele, garderobe, mesele, scaunele etc., necesare unei bune funcționări. Situația a fost remediată, în mod simțitor deabia pentru cel de al șaselea an de existență al Institutului, căci în vara anului 1953 atelierele de tîmplărie ale Patriarhiei Romîne, cu sumele puse la dispoziție de Prea Fericitul Patriarh Justinian, au executat 150 de pupitre (cu cîte două locuri), precum și catedrele²⁶), cu scaunele și postamentele ce formează, pînă astăzi, mobilierul de bază al Institutului. În timpul din urmă, Institutul a reușit să recondiționeze mult mobilier vechi (garderobe, table), făcîndu-l utilizabil și totodată să realizeze și alte lucruri noi (garduri, bănci în grădină, grajd pentru fîn etc.). În ultimii doi ani s-au achiziționat 200 de paturi și saltele²⁷), prin străduința părintelui director I. Antonescu.

Întreținerea. — Susținerea materială a Institutului, de la înființarea sa și pînă astăzi, se datorește Statului, Administrației Patriarhale, celor șapte eparhii care întrețin studenți și trimît preoți la cursurile de îndrumare pastorală și misionară, precum și preoților și studenților. Statul, prin Ministerul Cultelor, și în urmă prin Departamentul Cultelor²⁸), achită, în primul rînd și de la început, salariile personalului didactic, administrativ și de serviciu în sumă totală actuală de circa 700.000 lei anual. Membrii corpului didactic ai Institutului au avut întotdeauna și au și astăzi o salarizare echivalentă cu aceea a gradelor similare de la celelalte instituții de învățămînt superior ale Statului²⁹). Tot Ministerul Cultelor acordă Institutului, în timpul de care ne ocupăm, și unele subvenții cu destinație specială, un număr de burse variind cu fiecare an, după situația materială a studenților, precum și cheltuielile de transport în vacanțe ale bursierilor săi.

25. Art. 293 din Regulamentul învățămîntului teologic, 1956.

26. *B O R* nr. 9-10/1953, p. 950, și *B O R* nr. 9/1954, pp. 948-591.

27. *B O R* nr. 3-4/1955, p. 601.

28. De la 21.III.1957, Ministerul a fost transformat în Departamentul Cultelor de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri.

29. Salarizarea ultimă a Învățămîntului superior a fost stabilită prin *H C M* 1894/1952. În baza aceasta s-a recunoscut și membrilor corpului didactic din învățămîntul teologic aceleași drepturi de remunerație printr-un *H C M* special

Administrația Patriarhală și Centrele eparhiale alimentează bugetul anual al Institutului și Internatului său, care este comun³⁰⁾, cu sume pentru investiții și amenajări, burse, ajutoare de îmbrăcăminte, premii pentru studenți, completări de taxe și deplasarea studenților în cele trei vacanțe anuale.

Subvențiile acordate de cele șapte Eparhii au fost: 109.000 în 1953, 135.000 în 1954, 258.000 în 1955, 135.000 în 1956 și 160.000 în 1957. Numărul bursei puse la dispoziția Institutului de către Eparhii au fost: 45 în 1952-1953, 167 în 1953-1954, 129 în 1954-1955, 167 în 1955-1956 și 144 în 1956-1957. Afară de burse multe Eparhii au acordat studenților și semiburse.

În afară de acestea, Ministerul și apoi Departamentul Cultelor a acordat un număr însemnat de burse și subvenții Institutului.

În fine, Institutul încasează taxe de la studenții semibursieri, solvenți și externi, ca și de la preoții ce vin la cursurile de îndrumare, precum și alimente în natură. Această situație este valabilă de la înființarea Institutului și pînă în prezent.

Cu sumele încasate de la cei indicați s-a putut asigura hrana studenților, întreținerea imobilului, reparații, înnoiri, mobilier, apă, lumină, taxe comunale etc. Indatoririle Eparhiilor față de Institut sînt arătate în Regulamentul Internatelor Teologice, votat de Sfîntul Sinod în 1954 și tipărit în revista «Biserica Ortodoxă Română» (nr. 6/1954, art. 13-15).

În primul an al Institutului (1948/1949) studenții au beneficiat numai de cele 80 burse acordate de Ministerul Cultelor³¹⁾, și de 2 întrețineri în Internat oferite de două parohii din București, anume: Zlătari și Albă-Popa Dărvași, prin parohii respectivi: Preot Dr. Toma Chiricuță și Pr. Gh. Iliescu-Izvoarele³²⁾. Deabia de la 1 ianuarie 1950, datorită grijii Prea Fericitului Patriarh Justinian, Biserica ia asupra sa, prin Eparhiile în care-și au domiciliul studenții, întreținerea acestora complet gratuită în internat, pentru toți cei patru ani de studii și fără nici un fel de deosebire a studenților³³⁾. Doi ani mai tîrziu, unele eparhii încheie contracte de întreținere și hirotonire la sfîrșitul studiilor cu studenții, iar altele acordă nu numai burse, ci și semiburse, sau chiar solve, în baza mediilor obținute la studii și a comportării în Institut.

3. — NORMELE LEGALE DE CONDUCERE.

Institutul și Internatul său n-au avut în momentul înființării lor regulamente după care să-și conducă activitatea, așa cum au astăzi, după cei nouă ani de neîntreruptă funcționare. Normele legale ce reglementează astăzi viața și activitatea Institutului Teologic din București sînt trei:

a) Regulamentul de organizarea și funcționarea instituțiilor de învățămînt pentru pregătirea personalului bisericesc și de recrutare al corpului didactic din Patriarhia Română. Acesta cuprinde directivele de organizare și funcționare nu numai ale Institutelor teologice, ci și ale școlilor de cîntă-

(nr. 1044 din 8 iunie 1955) și o Decizie a Ministerului Cultelor (17.267/1955). Vezi *B O R* nr. 10/1955, pp. 938-948 și *R P V*, 1953/1957, pp. 50, 55 și 70.

30. Conform art. 11 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Internatelor Institutelor teologice*; *R P V*, 1942-1949, p. 260.

31. *Dosarul de corespondență* pe ianuarie-februarie 1949.

32. *R P V*, 1942-1949, p. 260.

33. *Ibidem*, 1949-1953, p. 19, punctul 1, și *B O R* nr. 3-6/1950, p. 317.

reți bisericești, ale seminariilor teologice și ale seminariilor monahale. Partea privitoare la institute s-a cristalizat în felul următor: un proiect de regulament alcătuit de Prea Fericitul Patriarh Justinian este trimis Consiliului profesoral, care este examinat și completat în colective restrânse și apoi prezentat în ședințele plenare ale Consiliului din 30 septembrie, 5, 12 și 17 octombrie 1949³⁴). Astfel alcătuit, el este supus de autorul lui inițial³⁵) unor continui prefaceri și îmbunătățiri, până la 14 iunie 1952, când este votat de Sfântul Sinod³⁶), după care este aprobat de Ministerul Cultelor, la 30 iulie același an³⁷), tipărit în buletinul oficial al Patriarhiei Române³⁸) și în alte locuri³⁹), intrând în vigoare la 1 septembrie 1952⁴⁰).

Dar realitățile concrete ale învățămîntului de toate gradele nu au stagnat, ci au tins mereu spre mai bine. Pentru aceea Regulamentul de mai sus, într-o formă substanțial îmbunătățită, datorită unei experiențe de trei ani, este însușit de Sfântul Sinod, în ședința din 27 septembrie 1955, aprobat de Ministerul Cultelor, la 3 iulie 1956, și tipărit în buletinul oficial al Patriarhiei Române⁴¹), în același an. Acesta este regulamentul cel mai de seamă, care, prin cele 130 de articole ale sale, guvernează întreaga activitate a Institutului cu privire la membrii corpului didactic, studenți și toate cele în legătură cu aceștia.

b) Regulamentul de organizare și funcționare a internatelor Institutelor teologice de grad universitar ale Bisericii Ortodoxe Române. Acesta îl completează pe primul, în ceea ce privește viața de internat, frecvența la cursuri și celelalte îndatoriri: disciplina, educația duhovnicească etc. El a fost alcătuit de un colectiv de profesori de la București, apoi trecut prin consiliile celor două Institute (București și Sibiu)⁴²), și în cele din urmă aprobat de Sfântul Sinod, tipărit, ca și celelalte, în revista oficială⁴³), intrând în vigoare odată cu începutul anului universitar 1954/1955. El este deci fructul unei experiențe de cinci ani de viață de internat sub continua și nemijlocita îndrumare a Întîistătorului Bisericii noastre și a Sfântului Sinod.

c) În fine, Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, examenele de capacitate, definitivare, promovare și selecționare pentru Capitală, ale diaconilor și preoților din Biserica Ortodoxă

34. *Ibidem*, 1949-1953, pp. 2-4, și 8-9.

35. *L B O R*, p. 99, nota marcată cu un asterisc.

36. *Ibidem*.

37. *Ibidem*, p. 98.

38. *B O R*, nr. 9-10/1952, pp. 641-694.

39. *L B O R*, pp. 97-174.

40. *Ibidem*, p. 174.

41. *B O R* nr. 6-7/1956, pp. 625-676 și în extras avînd 56 pagini. În prealabil fusese modificat la 3 februarie 1956, prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale nr. 57, alin. 4 al art. 48, din Legea pentru regimul general al cultelor nr. 177/948, căpătînd următorul cuprins: «Școlile de orice grad pentru pregătirea deservenților cultelor se organizează și funcționează pe baza unor regulamente întocmite de organele competente ale cultelor respective și aprobate de Ministerul Cultelor», cf. Regulamentului instituțiilor de învățămînt (Extras), p. 3.

42. Cel din Cluj s-a contopit, la 1 sept. 1952, cu celelalte două. *B O R* nr. 7-8/1953, p. 742.

43. *B O R* nr. 6/1954, pp. 666-670 și în extras, format mic. Fiecare student din anul I primește la intrarea în Institut un exemplar din acest regulament. În legătură cu alcătuirea acestui regulament, vezi *R P V*, 1953, pp. 14, pct. 2, 25, pct. 2 și 28, pct. 2.

Română⁴⁴). Acesta privește Institutul teologic, întrucât în el este vorba de cele trei examene pe care trebuie să le treacă clerul ortodox (definitivare, promovare, selecționare), la Institut, în urma frecventării cursurilor de îndrumare pastorală și misionară. Regulamentul de față a fost alcătuit de Prea Fericitul Patriarh Justinian, aprobat de Sfântul Sinod la 28 ianuarie 1950 iar de Ministerul Cultelor, la 29 septembrie, același an⁴⁵).

Totodată, este bine de precizat aici că un articol special (177) din Regulamentul amintit la punctul a, prevede că: «Stabilirea drepturilor și datoriilor corpului didactic de la Institutele teologice de grad universitar se face după criterii asemănătoare cu cele privitoare la învățământul public de grad corespunzător», deci în apreciazabilă măsură și Legea învățământului superior public servește aici de îndreptar.

4. — CONDUCEREA INSTITUTULUI.

De la înființare și pînă astăzi (octombrie 1957), Institutul a fost condus de către un rector și un prorector, ajutați de Consiliul profesoral și alți factori indicați de art. 195 din Regulament.

1. Au funcționat ca rectori:

- a) Arhidiacon profesor N. I. Nicolaescu, 22.I.1949—1.IX.1950;
- b) P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, vicar patriarhal, de la 1.IX.1950—10.X.1954;
- c) Preot profesor Ioan G. Coman, 10.X.1954⁴⁶) și pînă în prezent.

2. Au îndeplinit funcția de prorector (director de studii):

- a) Preot profesor Petru Rezuș, I.VIII.1949—8.VII.1953;
- b) Arhidiacon prof. N. I. Nicolaescu, 8.VIII.1953 pînă în prezent⁴⁷).

Problemele cele mai însemnate au format obiectul discuțiilor, avizelor și hotărîrilor Consiliului profesoral, consemnate pentru perioada de care ne ocupăm, în trei registre⁴⁸). Conducerea Institutului lucrează cu Căpetenia Bisericii, prin Serviciul de Studii și Invățămînt al Administrației Patriarhale.

5. — MATERII DE ÎNVĂȚĂMÎNT ȘI TITULARII LOR.

Odată cu înființarea Institutului (1948), probleme noi se ridică, în ceea ce privește Regulamentul de organizare și funcționare, programele analitice și cursurile tipărite, după care studenții să se poată pregăti la colocvii și examene. Pînă la întocmirea și definitivarea acestora, drept regulament au ținut loc dispozițiile orale sau scrise ale Prea Fericitului Patriarh

44. Tipărit în *L B O R*, pp. 311-342.

45. *Ibidem*, pp. 312-313.

46. Vezi ședința consiliului din 9 oct. 1954, cînd pleacă fostul rector P.S. Theoctist Botoșăneanu și vine Pr. Prof. Ioan Gh. Coman. *R P V* 1953-1957, pp. 39-40.

47. *Decizia Ministerului Cultelor* nr. 11.417/1952.

48. Aceste registre-minută de procese verbale ale Consiliului profesoral, de care ne-am servit aici, sînt împărțite astfel: I. De la 2 oct. 1942—1 sept. 1949; II. De la 17 sept. 1949—26 noiembrie 1953 și III. De la 1 noiembrie 1953 pînă în prezent.

Justinian și ale Sfântului Sinod, hotărârile Consiliului profesoral și, în parte, Regulamentul fostei Facultăți de Teologie din București⁴⁹).

Programa analitică, manuale. La început programa analitică, atât pentru studenți cât și pentru cursurile de îndrumare pastorală ale clerului, s-a fixat de Consiliu de la săptămână la săptămână⁵⁰), fiind supuse spre aprobare forurilor superioare de fiecare dată. Cu timpul ele s-au cristalizat și au căpătat o formă definitivă, înscrisă în regulament. Nu s-a făcut abstracție totală, în această privință, nici de «trecutul de muncă și experiența îndelungată a fostelor Facultăți de teologie, din care s-a reținut cu grijă tot ceea ce a constituit adevărate valori ortodoxe», și tot ceea ce s-a validat printr-o practică îndelungată⁵¹). La întocmirea definitivă a programelor analitice, ca și la tipărirea «manualelor unice» s-a ajuns în felul următor: în vara și toamna anului 1950, Prea Fericitul Patriarh Justinian a convocat, pe timp de o lună, la reședința de vară a Patriarhiei de la Dragoslave, pe toți profesorii de la disciplinele de bază ale celor trei Institute teologice. Acolo, sub președinția Prea Fericirii Sale, s-au alcătuit colectivele de lucru ale fiecărei discipline, de obicei formate din cîte trei persoane, cu excepția cîtorva ce se predau numai la Institutul din București; s-a reconsiderat întreaga materie cursurilor, s-a elaborat programa analitică și s-au stabilit normele întocmirii manualelor didactice destinate studenților. În aceste întâlniri, ca și în cele cu rectorii și prorectorii, Căpetenia Bisericii noastre a accentuat continuu că învățămîntul teologic să nu mai fie abstract și rupt de viață, să nu se piardă în teorii sterile, ci să împletească teoreticul cu practicul, ideea cu acțiunea, credința cu fapta, rugăciunea cu munca⁵²).

În vara anului următor, profesorii au fost din nou chemați, în aceeași plăcută localitate de munte, de către Întîistătorul Bisericii noastre, de data aceasta pentru a prelucra în comun textele prelegerilor prezentate în proiect de fiecare profesor, a le da forma definitivă și a le pune la dispoziția Sfântului Sinod, spre cercetare, aprobare și în vederea multiplicării și difuzării lor⁵³). Odată îndeplinită această lucrare, între 1950-1952, manualele unice au fost bătute la mașină, în număr suficient de exemplare, legate în fascicule și depuse la Biblioteca Institutului, la dispoziția studenților. Totodată, s-a început și imprimarea lor, prin Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă al Patriarhiei Romîne, bucurîndu-se, pe măsură ce au apărut, de o caldă primire din partea clerului și a studenților teologi. Unele din ele s-au și epuizat numai la cîteva luni de la apariție. Pînă acum s-au tipărit următoarele manuale, pentru uzul Institutelor teologice:

a) Studiul Noului Testament, București 1954, 207 p., alcătuit de Diac N. I. Nicolaescu, profesor la Institutul teologic din București, preot Gri-

49. De exemplu, examenele de licență, pînă la apariția Regulamentului (1952) s-au făcut potrivit normelor regulamentare ale fostei Facultăți (vezi *R P V* 1942-1949, p. 261, pct. f.).

50. *R P V* 1942-1949, p. 233, 242-249; 263-271; 303-315 etc, pentru cursurile de îndrumare cu preoții. Pentru programa analitică de la licență, vezi *Ibidem*, pp. 238-241. Pentru examenele de definitivare și promovare ale preoților, *Ibidem*, pp. 250-253.

51. *B O R* nr. 11-12/1952, p. 284 (cuvîntul Rectorului la deschiderea cursurilor pe anul 1952/1953).

52. *B O R* nr. 7/1954, p. 769.

53. *B O R* nr. 10/1950, p. 525; nr. 6-8/1952, p. 374; nr. 11-12/1952, p. 827 și nr. 7/1954, p. 768; *R P V* 1949/1953, p. 114.

gore T. Marcu și preot Sofron Vlad, profesori la Institutul din Sibiu și preot Liviu Munteanu, fost profesor la Institutul din Cluj.

b) Studiul Vechiului Testament, București 1955, 288 p., alcătuit de preot Vladimir Prelipceanu, profesor la Institutul teologic din București, preot N. Neaga, profesor la Institutul teologic din Sibiu și Gh. Barna, fost profesor la Institutul Teologic din Cluj.

c) Istoria bisericească universală (în 2 volume), București 1956, I, 398 p.; II, 467 p., alcătuită de Teodor M. Popescu, profesor la Institutul teologic din București, preot T. Bodogae, profesor la Institutul teologic din Sibiu și Gheorghe Gh. Stănescu († 1956), fost profesor de această disciplină la fostul Institut teologic din Cluj.

d) Patrologia, București 1956, 323 p., întocmită de preot Ioan Gh. Coman, profesor la Institutul teologic din București⁵⁴).

Aceste manuale s-au tipărit «cu aprobarea Sf. Sinod și binecuvântarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul României».

În prezent (toamna anului 1957) trebuie să iasă de sub tipar Istoria Bisericii Române, în 2 volume, datorită colectivului format din profesorii: Diac. Gh. I. Moiescu, București, preot Ștefan Lupșa, fost profesor la Sibiu și repausatul Alexandru Filipașcu, fost profesor la fostul Institut din Cluj.

La acestea putem adăuga, întrucât este folosit și de studenții teologi, manualul de «Limba paleoslavă» a lui S. D. Nikiforov, tradus din limba rusă de I. D. Negrescu, lector de «Limbile rusă și slavonă» de la Institutul de care ne ocupăm aici. Lucrarea a fost imprimată în foarte bune condiții de Editura centrului mitropolitan din Oltenia la Intreprinderea poligrafică nr. 4 din București, în 1956. Putem nădăjdui că în câțiva ani se vor tipări toate celelalte manuale teologice ce-și așteaptă rîndul în rafturile Bibliotecii, spre folosul preoților și al studenților noștri. Nu trebuie uitată, pentru aceleași motive ca mai sus, «Simbolica» lui Hr. Andrușos, tradusă din grecește de profesorul Iustin Moiescu, actualul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, tipărită tot de Mitropolia Olteniei, în 1955, lucrare foarte utilă și foarte bine primită de cercurile noastre teologice. Tot aici este cazul să menționăm că alcătuirea cărții «Invățătura de credință creștină ortodoxă», București 1952, cea mai însemnată operă teologică de la noi din ultimul timp, se datorește mai multor colective de profesori de la Institutul teologic din București⁵⁵).

Posturile didactice și titularii lor. Materiile de învățămînt și propunătorii lor, în decursul celor nouă ani de existență a Institutului, au fost:

A. Catedre licență:

Secția biblică: 1. Studiul Vechiului Testament (Introducere în cărțile Vechiului Testament și Exegeza cărților respective, Arheologia biblică și Limba ebraică), Preot Profesor Vladimir Prelipceanu, de la înființare și pînă în prezent.

2. Studiul Noului Testament (Introducere în cărțile Noului Testament cu Exegeza cărților respective). Ermineutica biblică și Limba greacă), Ar-

54. Numai Institutul teologic din București are Patrologia cu rangul de catedră independentă încadrată la cursurile de magisteriu. Institutul din Sibiu predă această materie în cadrul Istoriei Bisericii universale din anii I și II de la licență. De aceea, manualul de Patrologie are un singur autor.

55. *Cartea de învățătură*. București, 1952, p. 483; *R P V* 1942-1949, pp. 300-301.

hidiacón stavrofor Profesor Nicolae I. Nicolaescu, de la înființare și pînă în prezent.

Secția istorică: 3. Istoria bisericească universală, Patrologia și Limba latină, Profesor Teodor M. Popescu, de la înființare și pînă în prezent.

4. Istoria Bisericii Române, cu noțiuni despre arta și literatura Bisericii Ortodoxe Române, Preot Profesor Gheorghe I. Moiescu⁵⁶).

Secția sistematică: 5. Teologia fundamentală și istoria religiilor, cu limba franceză, Preotul Profesor Petru Rezuș, de la înființare și pînă azi.

6. Teologia dogmatică, simbolică și îndumări misionare, Profesor Nicolae Chițescu, de la înființare și pînă în prezent.

7. Morala creștină, arhidiacon stavrofor Profesor Orest Bucevschi, de la înființare și pînă în prezent.

Secția practică: 8. Catehética, cu noțiuni de Pedagogie și Omiletică, Arhid. stavrofor, Profesor Nicolae Balca, de la 1 octombrie 1955 și pînă în prezent. Pentru Catehética și noțiuni de Pedagogie a funcționat Profesor Bartolomeu Popescu, de la înființare (conferențiar) pînă la 15 X 1950, cînd este înălțat profesor și apoi pînă la 15 IX 1955, cînd este pensionat. Pentru Omiletică și Pastorală a funcționat Preotul Profesor Grigore Cristescu, de la înființare și pînă la 1 IX 1955, cînd a fost pensionat. Tot aici a funcționat pentru Catehética și Preotul Profesor Mihail Bulacu, de la înființarea Institutului și pînă la 1 IX 1952, cînd i-a încetat angajarea. Catedra și-a schimbat de mai multe ori titulatura și a avut simultan mai mulți titulari.

9. Liturgica, Pastorală și Tipicul, cu noțiuni de artă creștină, Preot Profesor Petre Vintilescu, de la înființarea Institutului pînă la 1 III 1950, cînd este scos la pensie pentru limită de vîrstă, apoi Preot Profesor Ene Braniște, cu titlul de conferențiar de la 1 IV 1950 pînă la 15 X 1950, cînd i se acordă gradul de profesor și pînă în prezent⁵⁷).

10. Drept bisericesc și administrație, Preot Profesor Liviu Stan, de la înființarea Institutului și pînă astăzi, dublat de Profesor Gheorghe I. Arghiropol de la 1 X 1949 pînă la † 12 II 1952. (Pînă la 1 IX 1949, Gh. Arghiropol a îndeplinit funcția de secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri și nu a fost încadrat la noi).

B. Catedre la Magisteriu:

11. Studiul biblic al Vechiului și Noului Testament, profesor Justin Moiescu, de la înființarea Institutului pînă la 26 II 1956, cînd este ales Mitropolit al Ardealului și apoi Mitropolit al Moldovei și Sucevei (23 V 1957). Catedra a fost suplinită în restul anului 1955/1956 de Preot Dumitru Fecioru, pînă la data de 1 IX 1957, cînd a demisionat din învățămînt pentru a se consacra traducerii Sfîntului Ioan Hrisostom în romînește. În 1956-1957, catedra a fost suplinită de arhidiacon Vintilă Popescu.

12. Patrologia, preot profesor Ioan Gh. Coman, de la înființarea Institutului și pînă în prezent.

13. Bizantinologia, (titular Prof. Alexandru Elian⁵⁸), numit la 1 noiembrie 1956) catedră nou înființată la 1 aprilie 1956, prin transforma-

56. A funcționat din 1949 cu gradul de conferențiar plătit din fondul catedrei pînă la 15 octombrie 1950, cînd a fost avansat profesor. Adresa Administrației Patriarhale nr. 22.449/1950 și Decizia Ministerului Cultelor nr. 34.288/1950.

57. Decizia patriarhală nr. 180 d'n 5 octombrie 1950 și Decizia Ministerului Cultelor nr. 34.288/1950.

58. B O R nr. 10-11/1956, p. 968; R P V 1953-1957, p. 113.

(La pag. 1226, rîndul 2 de sus se va citi: pensionat).

rea celei de Omiletică și Pastorală, ocupată de Pr. Prof. Grigore Cristescu, posturi care astăzi nu mai există:

14. Istoria religiilor, arhidiacon Profesor Emilian Vasilescu, de la înființarea Institutului și pînă în prezent.

15. Teologia dogmatică, fundamentală și simbolică, Preot Profesor Dumitru Stăniloae, de la înființarea Institutului și pînă în prezent.

C. Conferințe-licență:

1. Cîntare bisericească și ritua!, conferențiar Nicolae Lungu, de la înființarea Institutului și pînă în prezent.

2. Conferențiar-spiritual, I. P. S. Efrem Enăcescu, de la înființare pînă la 15 IX 1949; Preot Constantin Hașcău de la 15 X 1949-1 IV 1950, apoi secretar eparhial la Arhiepiscopia Bucureștilor; Preot Ene Braniște 1 IV 1950-5 X 1950; diacon Al. I. Ciurea, 5 X 1950-15 X 1956, cînd rămîne numai cu o jumătate de normă aici, în cealaltă jumătate de normă fiind încadrat protosinghelul Virgil-Vasile Ciobanu, doctor în teologie și medicină, post în cadrul căruia predă studenților Medicina pastorală⁵⁹). La începutul Institutului au mai existat și alte conferințe, în afară de acestea două⁶⁰).

D. Conferințe-magisteriu:

3. Istoria artelor creștine, conferință nou înființată la 1 IV 1956, prin transformarea conferinței de Pedagogie, la ieșirea la pensie a titularului ei Bartolomeu Popescu (1 IX 1955). Incadrat cu o jumătate de normă diacon Ioan Barnea, la 1 IV 1956, care funcționează pînă în prezent și Preot Al. I. Ciurea, tot cu o jumătate de normă, de la 15 X 1956⁶¹). care de asemenea continuă să funcționeze.

E. Lectorate:

1. Limbile rusă și slavonă, cu noțiuni de literatură teologică slavorusă, lector Ioan Negrescu. Acest lectorat a fost transformat din conferința de Limba rusă, în care a funcționat tot titularul menționat și care continuă să activeze pînă în prezent. Este singurul lectorat ce a mai rămas în schema Institutului⁶²).

F. Asistențe:

1. Secția istorică: Asistent arhidiacon Al. I. Ciurea, Istoria Bisericii Romîne, de la înființarea Institutului pînă la 5 X 1950; asistent arhidiacon Vartolomeu Anania, 15 X 1950-1 IV 1952; asistent Ilie Spiridon, 1 IX 1952-1 I 1954; Preot Ioan Rămureanu (Istoria Bisericii universale) de la 1 IV 1956 pînă în prezent, predînd limba latină, franceză și alte sarcini la cursurile cu preoții.

59. Adresa Administrației Patriarhale nr. 8790/1956, Decizia Ministerului Cultelor nr. 23.219/1956.

60. Conferința de *Vechiul Testament*, în care a funcționat arhidiaconul Mircea Chialda, de la înființarea Institutului pînă la 1 sept. 1952; conferința *Indrumări misionare*, la care a fost încadrat arhidiaconul Vintilă Popescu, de la înființarea Institutului pînă la 1 septembrie 1952.

61. Adresa Administrației Patriarhale nr. 8790/1956, Decizia Ministerului Cultelor nr. 23.219/1956.

62. Schema Institutului a mai cuprins de la început încă 3 lectorate: *Limba ebraică*: Pr. Atanasie Negoită, de la înființare pînă la 1.IX.1952, fiind urmat imediat de Arhid. Mircea Chialda, fost conferențiar de *Vechiul Testament* pînă la 31.III.1956, cînd este trecut în post de asistent; b) *Limba greacă*: Pr. D. Fecioru,

2. Secția biblică: Preot Haralambie I. Cojocaru (Exegeza Noului Testament) de la înființarea Institutului pînă la 1.V.1952; Preot Vasile Gregorian, 1 VI 1952, pînă la 1 II 1953; arhidiacon Mircea Chialda (Exegeza Vechiului Testament) de la 13 III 1956 pînă în prezent, avînd și atribuțiuni de spiritual-adjunct.

3. Secția sistematică: Asistent Constantin Pavel, de la înființarea Institutului și pînă în prezent, cu specialitate Teologia morală.

4. Secția practică: Asistent diacon Ene Braniște (liturgica), de la înființarea Institutului pînă la 1.IV.1950; asistent arhidiacon Anton Uncu (Muzica bisericească), 15 X 1950-1 I 1954; asistent Chiril Popescu (Muzică), 1 I 1954-1 X 1955; asistent arhidiacon Vintilă Popescu (Indrumări misionare), 1.X.1955-1.X.1956; asistent Chiril Popescu (Muzica), 1.X.1956 pînă în prezent.

5. Asistent-spiritual adjunct: Preot Petru Suciu, 1 IV 1951-30 XI 1951; Preot Ioan Gagiu, 1 XII 1951-1 II 1952; Arhimandrit Dr. Atanasie Glacovschi, 1 II 1952-15 I 1953; preot Al. Zamfirescu, 15 I 1953-1 II 1953; astăzi post blocat.

Institutul dispune deci astăzi de 15 catedre la licență și magisteriu, 3 conferințe, 1 lectorat și 5 asistențe. Toate aceste posturi didactice și educative figurează în ultimul regulament al Institutului, intrat în vigoare la 1 octombrie 1956⁶³). Pe lîngă acestea, Institutul a mai avut în trecut și alte posturi plătite integral, sau numai în parte din bugetul propriu, posturi care astăzi nu mai există:

G. Preparatori (ajutori de spirituali):

Ieromonah Dosoftei Moraru, 15.IX.1950-1.IX.1951 (plătit cu salariu de preot la catedrală și completare la Institut); Protos. Grigorie Băbuș, 15 IX 1950-1 I 1953 (idem salarizare); ierodiacon Ioasaf Popa, 1 XI 1953-1 III 1954 (integral din bugetul Institutului); Preot Alexandru Zaharescu, 1 IX 1954-1 II 1956 (ca primii doi).

6. — FUNCȚIUNILE INSTITUTULUI

Institutului Teologic din București i-au revenit pînă acum, trei sarcini importante.

1. Formarea viitoarelor cadre ale Bisericii (licență); 2. Formarea viitoarelor cadre superioare ale Bisericii (magisteriu); 3. Reîmprospătarea cunoștințelor și a elanului duhovnicesc (cursurile de îndrumare pastorală și misionară). La toate aceste sarcini și funcțiuni Institutul a trebuit să facă față cu actualul său corp didactic, căruia i s-au cerut intense și susținute eforturi de muncă.

Instrucția și educația studenților. — Aceasta a fost îndatorirea de bază a membrilor corpului didactic. Orele tuturor disciplinelor, ca și numărul acestora, s-au înmulțit față de programele analitice dinainte de 1949⁶⁴). Fiecare an de studii de la licență a avut un număr de 30 ore pe săptămână,

de la înființarea Institutului pînă la 31.III.1956; c) *Limba latină*: Arh.d. Ion Pulpea (astăzi Pr. Ioan Rămureanu, cu numele schimbat de la 15 ianuarie), de la înființare pînă la 31.III.1956, cînd lectoratele acestea s-au desființat în favoarea seminariilor teologice, iar titularii lor au fost încadrați asistenți.

63. Art. 66-71. Compară cu Regulamentul din 1952, aceleași articole, *L B O R* pp. 136-140.

64. *Regulamentul învățămîntului teologic, 1956*, pp. 33-34. Despre țesăturile urmărite prin trecerea învățămîntului religios sub egida Bisericii, vezi *B O R* nr. 9-10/1953, pag. 994.

la care s-au adăugat: slujbele religioase, ansamblu coral, ora duhovnicească, medicina pastorală etc., deci în total peste 40 ore săptămânal. Numărul studenților ce s-au înscris la Institut a fost limitat de nevoile viitoare de clerici al eparhiilor (art. 204 din Regulament). Toți studenții, afară de cei străini și, un timp, și de cei cu încă o licență (art. 204), au fost supuși unui examen de admitere. Anul universitar a început, în general, la 1 septembrie și s-a sfârșit la 30 iunie, în prima și în ultima lună avînd loc examenele de fine de an și cele de admitere la licență sau magisteriu.

Rostul cursurilor și seminariilor este precizat de art. 171 din Regulament: «Cursurile trebuie să orienteze pe studenți în materia, metoda și bibliografia fiecărei discipline, să-i ajute la asimilarea cunoștințelor fundamentale, la însușirea deprinderilor necesare unui viitor cleric și la formarea conștiinței de propovăduitor al Evangheliei, în serviciul societății». Deci nu cunoștințe pentru ele înșile, ci pentru preoție și în serviciul societății, deci o teorie care vizează practicul imediat.

Situația înscrierilor, din cei 9 ani de existență ai Institutului a fost următoarea:

Anii universitari	I		II		III		IV		Total
	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	
1948 — 1949	40	4	37	2	36	3	51	—	173
1949 — 1950	38	4	25	2	27	1	35	3	135
1950 — 1951	42	3	27	—	24	—	34	1	131
1951 — 1952	42	1	33	4	25	—	25	1	131
1952 — 1953	66	11	45	3	35	3	30	—	193
1953 — 1954	70	—	54	12	48	1	48	3	236
1954 — 1955	52	7	57	—	55	12	49	1	233
1955 — 1956	58	4	43	7	55	1	71	12	251
1956 — 1957	39	17	65	3	48	7	63	1	243
TOTAL GENERAL 1948 — 1957 . . . 1.726									

Studenții au fost de diferite categorii: mireni, (numărul cel mai mare) monahi și monahii, preoți și alte profesii. Au obținut licența, în acest timp, 461 absolvenți ai Institutului, din care majoritatea covârșitoare erau sau au intrat ulterior în rândurile slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române. Numărul total al licențiaților de la înființarea Facultății (1881), inclusiv cei ai Institutului pînă în octombrie 1957, se ridică la 3.621, ceea ce este o cifră destul de impresionantă, revenind o medie de peste 48 licențiați pe fiecare an.

În afară de instrucția viitorilor preoți, membrii corpului didactic de toate gradele s-au angajat și au contribuit din plin și la formarea lor duhovnicească. Profesorii, conferențiarii, lectorii și asistenții au îndeplinit roluri care i-au pus în situația de a veni în contact nemijlocit cu sufletele studenților, ca: diriginți de ani, îndrumători individuali, duhovnici etc. Profesorii au ținut ore duhovnicești, meditații de seară, au slujit și predicat în Paraclisul Institutului și la Catedrala Patriarhală, s-au împărtășit cu studenții, au organizat vizite de muzee și expoziții, i-au însoțit în excursii mai apropiate sau mai depărtate⁶⁵). Studenții au făcut, de asemenea, exer-

65. O foarte reușită excursie de 9 zile, cu 130 de studenți și 20 profesori

ciții practice de omiletică, catehetică, liturgică, cântare bisericească etc., sub conducerea profesorilor, în Paraclisul Institutului. De două ori pe an s-au alcătuit planuri de activitate duhovnicească, planuri care, după ce au fost supuse Consiliului profesoral spre însușire au fost înaintate pentru aprobare celor șapte Chiriarhi din Muntenia, Oltenia, Moldova și Dobrogea. Precum se vede, activitatea tuturor membrilor corpului didactic a căpătat un dublu aspect, atât cultural-instructiv, cât și educativ-duhovnicesc.

Cursurile pentru titlul de magistru. Precum se știe, odată cu înființarea Institutului s-au introdus cursuri speciale pentru obținerea unui titlu intermediar între licență și doctorat, anume cel de magistru în teologie⁶⁶). Programa analitică s-a întocmit la începutul fiecărui an universitar de către titularii catedrelor; a fost discutată în Consiliul profesoral și aprobată de Sf. Sinod. Subiectele au fost mereu noi. La aceste cursuri, propuse la un nivel superior, n-au predat numai profesorii încadrați la magisteriu, ci, prin schimb de ore, și cei de la licență, astfel că ele au dobândit un caracter variat și de adevărată aprofundare.

Condițiile riguroase în ceea ce privește media de la licență, severul examen de admitere, de obicei sub președinția Prea Fericitului Patriarh, ca și numărul limitat de locuri, au făcut ca într-adevăr la aceste cursuri să se poată înscrie numai elemente dintre cele de elită. Cursurile pentru magisteriu au început să funcționeze odată cu anul universitar 1950-1951.

Iată care este situația statistică a magistranzilor:

Anii universitari	I	II	III	Total	Observațiuni
1948 — 1949	14	17	8	39	Doctoranzi în lichidare
1949 — 1950	—	—	—	—	
1950 — 1951	3	—	—	3	Magistranzi
1951 — 1952	8	2	—	10	
1952 — 1953	6	10	2	18	
1953 — 1954	9	5	8	22	
1954 — 1955	10	6	3	19	
1955 — 1956	9	8	6	23	
1956 — 1957	15*	6	8	29	* Un grec : A. Dimelis și un bulgar : V. Hristov
Total general	74	54	35	163	

Durata cursurilor este de 3 ani. Lucrările de seminar ale magistranzilor, care s-au tipărit în diferite reviste ale Patriarhiei sau ale Centrelor Mitropolitane, au îmbogățit literatura teologică românească. Pînă în prezent nu a obținut titlul de magistru în teologie decât Preotul Dumitru Călugăr din eparhia Sibiului, binecunoscut prin bogata sa activitate catehetică⁶⁷). Cucernicia Sa poartă deci numărul unu în această privință. Mai mulți ab-

și salariați, pe un traseu lung cu 4 mașini «Skoda», a fost făcută în vara anului 1953, cu fondurile puse la dispoziție de cîțiva Chiriarhi, în frunte pe Prea Fericitul Patriarh Justinian. *R P V*, 1949-1953, p. 157.

66. Toate informațiile privitoare la magisteriu le găsim în Regulamentul învățămîntului, art. 246-266. Vezi și *R P V*, 1949-1953, pp. 129, 130-131, 146; Descrierea insignelor de doctor și magistru în teologie aprobate de Sf. Sinod, în *B O R* nr. 6/1954, p. 661.

67. *B O R* nr. 6-7/1956, p. 504.

solvenți însă, ai cursurilor de magisteriu, au obținut cu succes examenul aprofundat de admisibilitate la magisteriu, rămânând numai să susțină teza de magistru.

Studenți străini. — Institutul a avut și are, printre ucenicii săi, o serie de studenți străini. Aceștia sînt: 1. Ihatsu K. Väinö, 1950-1954, licențiat al Institutului, de naționalitate finlandeză; 2. Homanen Iuhani, 4 luni în 1951, studii de muzică, de naționalitate finlandeză; 3. Dimelis Apostolos, sosit în 1956, magistrand, de naționalitate greacă; 4. Hristov Iordanov Vasil, sosit în 1956, magistrand, de naționalitate bulgară. Ultimei doi vor rămîne la noi încă doi ani.

Date suplimentare biografice, precum și condițiile în care au studiat sau studiază încă la noi, au fost publicate în buletinul oficial al Bisericii ⁶⁸).

În 1957/1958 va urma cursurile anului I magisteriu, ca bursier al Patriarhiei Romîne, **Papapano Athanasie**, absolvent al Seminarului «Veniamin Costachi» din Iași, licențiat al Institutului teologic din București, de naționalitate albaneză.

Tot aici este cazul să menționăm că Institutul teologic din București a avut printre studenții săi nu numai oameni de altă naționalitate, dar ortodocși, ci și de altă confesiune, dar cetățeni romîni. Amintind pastori bap-tiști: **Alexa Popovici** și **N. Covaci**, apoi **Iancu Moscovici**, pastor luteran, primul și ultimul absolvind institutul în condițiuni foarte lăudabile. De asemenea, menționăm pe capelanul reformat **Arpad Dohy**, care a terminat cursurile și examenele pentru titlul de magistru în teologie ⁶⁹). Pastorul Iancu Moscovici s-a înscris pentru 1957/1958 în anul I la magisteriu, în urma trecerii cu succes a examenului de admitere.

Cursurile de îndrumare ale preoților. Dacă înființarea cursurilor magisteriului, cu o durată de trei ani, nu a fost o sarcină cu totul nouă pentru corpul didactic al Institutului, care a activat în acest sens, într-o oarecare măsură, în cadrul cursurilor pentru doctorat, înainte de întemeierea Institutului, apoi cursurile de îndrumare pastorală și misionară, izvorîte din grija Sfîntului Sinod, au constituit o îndatorire cu totul nouă pentru profesori, dar salutară și foarte bine venită atît pentru slujitorii altarelor noastre, cît și pentru Biserica Ortodoxă Romînă. Aceste cursuri, cu o existență neînteruptă de nouă ani, s-au desfășurat avînd drept temelie Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, despre care am amintit mai sus. În acesta deci se găsesc indicate toate cu privire la durata și modalitatea funcționării lor, precum și la examenele ce s-au depus de preoții cursiști pînă acum (numai de definitivare și promovare, nu și de selecționare).

Cursurile de îndrumare pastorală și misionară au fost frecventate, cu foarte mici excepții, de toți clericii, din Mitropoliile Moldovei, Munteniei și Olteniei, unii făcîndu-le chiar de două ori (odată pentru definitivare și odată pentru promovare), ajungîndu-se astfel la grăitoarea cifră de 7.500 absolvenți. Programa analitică a evoluat și ea în cursul celor 27 de serii de preoți cursiști, fiind revizuită și modificată cu grijă de Consiliul profe-

68. B O R nr. 6-8/1952, p. 374. Din activitatea Institutelor teologice ale Bisericii Ortodoxe Romîne, în B O R, nr. 9-10/1952, pp. 569-571; nr. 7-8/1953, p. 735; nr. 9/1954, p. 950; și Pr. Al. I. Cîurea, *Studenți străini la Institutul teologic din București*, în B O R, nr. 3-4/1957, pp. 211-217.

69. B O R nr. 9-10/1952, pp. 570-571.

soral, și aprobată de Sf. Sinod. La prima serie programa analitică a fost formată din 84 conferințe, din care 66 cu caracter teologic-pastoral, iar 18 cu caracter social-misionar⁷⁰). De la seria a XXIII-a, durata cursurilor a fost redusă de Sf. Sinod, la numai o lună, astfel că și numărul prelegerilor a ajuns la 25-30. Majoritatea prelegerilor s-au publicat treptat, în revistele bisericești. În afară de serviciile religioase de fiecare zi, (vecerie, utrenie, Sf. Liturghie, rugăciunea de seară etc.), preoții cursiști au făcut exerciții de predici, cateheze, liturgică etc., și au urmat ședințele seminariilor de doctrină ortodoxă, de legislație bisericească, ore duhovnicești etc. Prin aceste cursuri s-a contribuit în mod incontestabil la reîmprospătarea cunoștințelor teologice și de altă natură, la un util schimb de experiență pastorală, la îmbunătățirea metodelor de propovăduire a învățaturii creștine, la uniformizarea serviciilor religioase, la scrutarea conștiințelor de păstori sufletești, prin spovedanie și cuminecare, la dobândirea unui spirit elan pastoral și misionar, la organizarea cântării omofone în bisericile parohiale, la fixarea metodelor de lucru în societatea contemporană, cu un cuvânt au dobândit o mulțime de foloase de care nu este cazul să ne ocupăm aici pe larg. Totodată, preoții au vizionat filme bisericești, au vizitat expoziții, au participat la conferințe publice, au fost martori ai unor mari serbări bisericești etc.

De altfel, cu prilejul deschiderii sau închiderii cursurilor fiecareia din cele 27 de serii de preoți s-au rostit cuvinte foarte concludente asupra rostului și foloaselor de netăgăduit al acestor cursuri, atât de cei trei rectori succesivi ai Institutului din București și cei doi decani ai Centrului de îndrumare de la Curtea de Argeș⁷¹), cât și de Președintele Sfântului Sinod, Prea Fericitul Patriarh Justinian, ctitorul cursurilor acestora sau de delegații ce l-au reprezentat în atare împrejurări⁷²), așa că nu este cazul să insistăm.

70. *B O R* nr. 7-10/1949, p. 58; *R P V*, 1942-1949, pp. 254, 306-315; *R P V*, 1949-1953, pp. 10-15 și 16-19.

71. O parte din preoții seriilor a XI-a, a XII-a și a XIII-a au făcut cursurile la Curtea de Argeș. Acest Centru a avut următorii profesori special detașați acolo: Preot Mihai Bulacu, prof. Gh. Arghiropol, prof. Iustin Moiescu, prof. N. Chițescu și Diac. M. Chialda. Decani au fost aici: Arhid. Vartolomeu Anania, de la 1.X.1951 pînă la 1.IV.1952 și apoi Arhim. Dr. Atanasie Gladcovschi, de la 1.IV.1952-1.VII.1952. Deci acest Centru a funcționat aproape un an (*B O R* nr. 4-5/1952, pp. 150-152 și 6.VIII.1952, p. 374).

72. Iată textele cele mai de seamă publicate de care dispunem în această privință: Diac. N. I. Nicolaescu, *Viață nouă, Duh nou. Reorganizarea învățămîntului religios. Noua orientare pastorală a clerului*, *G B* nr. 5-6/1949, pp. 8-14; Pr. Stan Dimancea, *Cursurile de îndrumare ale preoților*, *G B* nr. 4/1949, pp. 50-56 (dă aspecte și descrie atmosfera de la prima serie de cursuri); Pr. Prof. Petru Rezuș, *I.P.S. Patriarh și noua îndrumare a învățămîntului teologic*, *G B* nr. 6-7/1951, pp. 9-12; Arhidiaconul N. I. Nicolaescu, Rectorul Institutului teologic din București, *După doi ani de la reorganizarea învățămîntului teologic*, *G B* nr. 6/1950, pp. 23-26; Deschiderea cursurilor de la prima serie, *B O R* nr. 1-2/1949, pp. 9-34 și *G B* nr. 1-2/1949, pag. 119; mai pe larg, *G B* nr. 3/1949, pp. 25-35; Deschiderea la seria a II-a *B O R* nr. 5-6/1949, pp. 58-72; Cursurile de îndrumare misionară, *B O R*, 7-10/1949, pp. 57-58; seria a IV-a: *B O R*, 11-12/1949, pp. 58-59; seria a V-a, *G B* nr. 1-2/1950, paginile 50-51; *Cursurile de îndrumare misionară pentru preoți de Theoclist Botoșăneanu*, Episcop-Vicar al Patriarhiei Române. Cuvînt ținut cu prilejul deschiderii cursurilor seriei a VI-a la Institutul teologic din București, *B O R* nr. 3-6/1950, pp. 247-251 și *G B* nr. 4-5/1950, pp. 63-72; Cuvîntul rostit de rectorul N. I. Nicolaescu la 6 iunie 1950 (Doi ani de Patriarhat), *B O R* nr. 3-6/1950, pp. 278-280; Deschiderea cursurilor la seria a VII-a, *G B* nr. 7-8/1950, pp. 75-77; Seria

Drept încheiere al acestui compartiment de activitate a Institutului, dăm mai jos tabloul cuprinzând situația statistică de la aceste cursuri, pe intervalul dintre 30 ianuarie 1949 și 13 aprilie 1957, vezi p. 1233.

7. — FACTORI AUXILIARI AI INSTITUTULUI

În împlinirea funcțiilor amintite mai sus, Institutul a fost ajutat în mod constant, în toată existența sa, de unii factori pe care nu-i putem trece cu vederea. Aceștia au fost și sînt următorii: Paraclisul, Biblioteca, Internatul, Secretariatul și Infirmeria.

Paraclisul. Cît a funcționat la fostul Seminar Central, Institutul a folosit capela din acel local. Mutîndu-se în clădirea din Sf. Ecaterina nr. 2, aici a fost nevoie să fie transformată sala de gimnastică în Paraclis, mon-tîndu-se frumoasa catapeteasmă și prestolul de la Seminarul Central, de către Gheorghe Dumitrescu, sculptorul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Pentru amenajarea Paraclisului în bune condiții și în termenul dat de Prea Feri-citul Patriarh, au depus mari eforturi: Arhidiaconul N. I. Nicolăescu, recto-rul Institutului, Arhidiaconul Alexandru Ciurea, directorul internatului și Arhidiaconul Ene Braniște, spiritualul Institutului. Sfințirea acestui lăcaș de reculegere și închinăciune al studenților și preoților cursiști s-a făcut de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul, Vicar Patriarhal, în ziua de duminică 14 mai 1950, în prezența oaspeților speciali invitați, a profeso-rilor, preoților cursiști din seria VI-a și a studenților. Cu acest prilej a fost hirotonit în preot Diacon Profesor Dr. Ene Braniște, viitorul profesor de Liturgică și Pastorală și în aceeași calitate, primul deservent al Paracli-

a VIII-a, B O R nr. 10/1950, pp. 524-541, G B nr. 9-10/1950, pp. 53-71; *Indrumări și îndemnuri pentru preoții cursiști* (date de I.P.S. Firmilian și P.S. Theoctist la seria a IX-a), B O R nr. 1-2/1951, pp. 32-40; Seria a X-a, G B nr. 4-5/1951, pp. 384-386; Pr. Prof. D. Stăniloae, *Sporuri duhovnicești sub păstoria I.P.S. Patriarh Iustinian*, B O R nr. 3-6/1951, pp. 258-261; P.S. Antim Nica, *Despre cursuri*, în B O R nr. 3-6/1951, p. 270; Seria a X-a, B O R nr. 7-9/1951, pp. 347-357 și G B nr. 10-11/1951, pp. 40-44; Seria a XI-a, (Curtea de Argeș), B O R nr. 7-9/1951, pp. 367-380; Seria a XII-a, B O R nr. 1-2/1952, pp. 47-56; P.S. Episcop Theoctist, *Cuvîntare la deschiderea cursurilor de îndrumare misionară și socială*, seria a XII-a, G B nr. 1-3/1952, pp. 446 Pr. Gh. Ionescu-Cheia, *Inchiderea cursurilor misionare, seria a XII-a, la Centrul de la Curtea de Argeș*, G B nr. 4/1952, pp. 142-144; Seria a XIII-a, București, B O R nr. 4-5/1952, pp. 144-150 și Curtea de Argeș, B O R nr. 4-5/1952, pp. 150-162; Seria a XIV-a, B O R nr. 11-12/1952 pp. 823 sq.; B O R nr. 7-8/1953, p. 738; Seria a XVI-a, B O R nr. 4/1953, pp. 328-337; Seria a XVII-a, B O R nr. 9-10/1954, pp. 945-959; *Importanța cursurilor de îndrumare pastorală* de I.P.S. Patriarh, B O R nr. 9-10/1953, pp. 995-997; Seria a XVIII-a, B O R nr. 1/1954, pp. 32-44; Seria a XIX-a, B O R nr. 5/1954, pp. 540-546; *Grija pentru sporirea zelului pastoral al preoțimii ortodoxe*, în B O R nr. 8/1954, pp. 833-835; Seria a XX-a, B O R nr. 11-12/1954, pp. 1271-1281; Seria a XXI-a, B O R nr. 1-2/1955, pp. 88-95; Mihail M. Chiriță, *Cinematograful în cadrul celei de a XXI-a serii a cursurilor de îndrumare misionară și socială*, în G B nr. 5-6/1955, pp. 341-342; Seria XXII-a, B O R nr. 3-4/1955, pp. 600-606; Seria a XXIII-a, B O R nr. 1-2/1956, pp. 53-61 și G B nr. 1-2/1956, pp. 62-63; Seria a XXVI-a, B O R nr. 5/1956, pp. 412-417 și Pr. I. Berbecanu, *Deschiderea cursurilor seriei a XXV-a*, în G B nr. 5/1956, pp. 270-271. Din textele indicate mai sus, s-ar putea scoate un foarte bogat material privitor la cursurile de îndrumare ale preoților. Dăm indicații și asupra aprecierilor cursurilor făcute de cei care le-au urmat: B O R nr. 11-12/1952, pp. 853-854; *Ibidem*, nr. 1/1953, p. 84 sq.; 4/1953, p. 334; 9-10/1953, pp. 952-953; 1/1954, pp. 38-39; 5/1954, pp. 543; 12/1956, pp. 56-57 și altele.

S e r i a	Durata cursurilor	E P A R H I I L E							T o t a l	Observații
		București	Iași	Craiova	Râmnic	Buzău	Roman	Galați		
I	30 I — 24 III 1949	232	58	44	60	21	26	68	509	La Sem. Central
II	Mai — iunie 1949	227	49	39	60	31	32	71	509	Idem
III	10 VII — 12 IX 1949	113	11	7	5	3	6	10	155	La Radu-Vodă
IV	31 X — 20 XII 1949	92	5	20	17	12	—	12	158	Idem
V	23 I — 15 III 1950	71	34	37	40	31	45	29	287	Sf. Ecaterina
VI	17 IV — 6 VI 1950	70	45	40	46	42	32	44	319	Idem
VII	14 VI — 1 VIII 1950	61	40	32	28	34	31	31	257	Idem
VIII	15 X — 15 XII 1950	80	62	49	50	53	48	37	379	Idem
IX	15 I — 15 III 1951	88	63	72	56	67	65	59	470	Idem
X	7 V — 7 VII 1951	82	65	58	61	67	71	65	469	Idem
XI	15 X — 15 XII 1951	78	67	64	68	61	67	65	470	O parte la Curtea de Argeș
XII	14 I — 14 III 1952	98	71	79	77	68	66	60	519	Idem
XIII	28 IV — 28 VI 1952	101	63	68	73	51	66	36	458	Idem
XIV	25 X — 20 XII 1952	65	31	49	36	20	18	12	231	București
XV	10 I — 20 III 1953	72	33	61	38	25	19	7	255	Idem
XVI	25 IV — 20 VI 1953	58	21	61	33	18	20	8	219	Idem
XVII	17 X — 17 XII 1953	62	25	21	22	12	13	5	160	Idem
XVIII	20 I — 20 III 1954	71	24	51	31	19	13	4	213	Idem
XIX	1 V — 1 VII 1954	89	26	39	29	17	15	5	220	Idem
XX	15 X — 15 XII 1954	71	15	24	36	14	12	3	175	Idem
XXI	15 I — 15 III 1955	61	12	19	42	29	22	8	193	Idem
XXII	25 IV — 24 VI 1955	44	16	12	15	8	6	2	103	Idem
XXIII	10 I — 15 II 1956	75	30	23	16	21	19	16	200	Idem
XXIV	17 II — 22 III 1956	64	33	17	8	19	19	15	175	Idem
XXV	24 III — 27 IV 1956	60	21	20	12	19	12	12	156	Idem
XXVI	14 V — 20 VI 1956	72	—	1	1	—	—	1	75	Idem
XXVII	10 III — 13 IV 1957	69	26	20	14	18	15	10	172	Idem
Total general. . .		2.326	946	1.027	974	780	758	695	7.506	

sului⁷³). Totodată s-a conferit părintelui Grigore Băbuș, ajutor de spiritual, rangul de protosinghel⁷⁴).

Paraclisul, ca de altfel și Institutul însuși, a fost așezat sub protejura Sfinților Trei Ierarhi, «marii dascăli ai lumii și ierarhi», căci «sub omoforul lor a crescut acest înalt așezământ de cărturărie bisericească și sub scutul lor și-au făcut ucenicia teologică mii de preoți, călugări și ierarhi», cum foarte bine a spus-o I. P. S. Firmilian Marin, Mitropolitul Olteniei, cu ocazia patronului acestei școli, de la 30 ianuarie 1954⁷⁵).

De la sfințirea lui și pînă în momentul de față, Paraclisul servește la oficierea zilnică a serviciilor religioase pentru studenți și preoții cursiști, căci fiecare zi a Institutului începe și sfîrșește cu rugăciunea ce se împletește în timpul zilei cu muncă stăruitoare de înălțarea sufletelor pentru cunoașterea și trăirea cea în Dumnezeu. Sfînta Liturghie este astfel așezată în mijlocul cursurilor, atît cu studenții, cît și cu preoții cursiști. Fiecare serie de preoți a căutat să îmbogățească zestrea Paraclisului, dăruindu-i vestminte sacerdotale, covoare sau obiecte liturgice. Tot aici se păstrează și inventarul liturgic de la mînăstirea Radu-Vodă. Paraclisul este deschis continuu, pentru ca toți cei ce simt nevoia unei reculegeri, meditații sau rugăciuni în singurătate, să se poată regăsi pe ei înșiși și astfel, mai întăriți trupește și sufletește, să pășească cu încredere mai departe, către misiunea ce-i așteaptă în via Domnului. În Paraclis se spovedesc și împărtășesc studenții și tot aici au fost hirotoniți unii dintre ei, la capătul anilor de studenție și la începutul celor de preoție. În vremea din urmă, s-au pus Paraclisului geamuri mate și i s-au împodobit pereții cu diferite icoane de sfinți, scene biblice sau aghiografe, de elevii școlii de pictură de pe lîngă Patriarhia Romîna. Dar, întrucît acestea nu sînt decît teme de examen, ansamblul este lipsit de unitate. Pentru aceea, conducerea Institutului, împreună cu Direcția Internatului au purces la împlinirea formelor necesare, în vederea unei pictări generale a Paraclisului, într-un mod mai adecvat, mai complet și mai unitar.

Biblioteca. Un alt factor important care a ajutat Institutul să-și împlinească misiunea sa de formare și culturalizare a viitorilor slujitori ai Bisericii este Biblioteca. Ea înglobează în depozitul său următoarele fonduri de cărți: fosta Facultate de Teologie din București=21.145, fosta Facultate de Teologie din Suceava=9.610, fostul Internat Teologic din București=16.958, și fostul Seminar Central din București=11.507, ceea ce ne dă un total de 59.220 volume. La această cifră, dacă adăugăm achizițiile efectuate între anii 1498—1 septembrie 1957, în total de 4.232 volume, obținem totalul general de 63.452 volume.

Nu intră în această cifră cele 742 titluri de periodice romînești, și 314 titluri de reviste străine în colecții pe ani sau numere dispartate, însumînd circa 4.500 volume, sau broșuri. Unirea bibliotecilor instituțiilor teologice menționate, s-a făcut la sfîrșitul anului 1948 și începutul lui 1949. Pe lîngă cele de mai sus, depozitul Bibliotecii mai cuprinde: teze de licență, lucrări de seminar, manuale și prelegeri-magisteriu, dactilografiate sau în manuscris, însumînd circa 1.900 titluri.

73. Art. 200 din Regulamentul învățămîntului teologic.

74. *Tirnosirea Paraclisului «Sf. Trei Ierarhi» al Institutului Teologic, București*, B G nr. 7-8/1954, pp. 58-60.

75. B O R nr. 1/1954, p. 41.

Numărul cititorilor, studenți și preoți cursiști, pe ani, a variat între 7.000 și 14.313, cifra cea mai ridicată la care s-a ajuns în 1955-1956.

La fostul Seminar Central biblioteca a avut condițiuni normale de funcționare. Mutându-se însă în localul fostei Școli pedagogice, aici și s-a afectat o clădire special construită în acest scop, dar totuși insuficientă în ceea ce privește depozitarea, sala de lectură etc. Din cauza lipsei de spațiu, care nu a permis o bună organizare a depozitelor, serviciul de împrumut, la profesori și sala de lectură, a suferit și are încă destule greutăți de întâmpinat. Cărțile sînt catalogate în fișiere pe autori și materii. Fișierele stau la dispoziția cititorilor într-o cameră special amenajată, iar cererile de cărți sînt satisfăcute într-un timp minim. Serviciul de împrumut pentru profesori și candidații la titlul de magistru funcționează neînterupt între orele 9-12, în fiecare zi de lucru. Sala de lectură este deschisă între orele 9-14 pentru profesori și candidați la titlul de magistru, iar între orele 14-21 pentru restul cititorilor studenți.

Biblioteca, după anul 1950, a primit din partea foștilor sau actualilor profesori ai Institutului, următoarele donații: În 1950, o parte din biblioteca Arhimandritului Iuliu Scriban († 1949), triată de profesorul Onisifor Ghibu, în sumă totală de 1.760 titluri (cărți și reviste⁷⁶); în 1951, din partea profesorului Teodor M. Popescu, un număr de 63 serii de reviste diferite⁷⁷); în 1952, prin d-na Elisabeta Arghiropol, soția fostului profesor Gheorghe Arghiropol († 12 februarie 1952), un număr de 164 cărți și reviste diferite⁷⁸).

Personalul Bibliotecii Institutului a fost alcătuit din următorii: preot Dr. Olimp Căciulă, director, (1948-1952), apoi Virgil Frangu, cu gradul de bibliotecar-șef (1952 pînă în prezent). În postul al doilea a funcționat Teodor N. Manolache, cu o bogată activitate publicistică, fie ca bibliotecar-șef (1948-1952), fie ca bibliotecar (1952-1957). La 1 septembrie 1957 el a fost mutat la Administrația Patriarhală, iar postul desființat. Pentru scurtă durată au mai funcționat: I. Serafinceanu, fostul bibliotecar de la Suceava (1948-1949) și Diac. Vasile Nicolescu, bibliotecar (1949-1951). Ca mînuitor de cărți, cu o mare vechime, funcționează Alexandru Tuță.

Internatul. Pînă la înființarea Institutului, Internatul teologic era separat de Facultate, el aparținînd Arhiepiscopiei Bucureștilor. Din 1949 și pînă acum (1957), el formează un singur corp cu Institutul, căruia îi este subordonat. Scopul Internatului este să cazeze și să întrețină în condițiuni cît mai bune pe studenții de la licență și magisteriu și preoții ce urmează cursurile de îndrumare pastorală și misionară⁷⁹). Un regulament, de care am pomenit mai sus, orînduiește toată viața Internatului. Au deținut funcția de directori ai Internatului următorii: 1. Diac. Prof. Em. Vasilescu, director, 27.I.1949—30.IX.1949; 2. Pr. Constantin Hașcău, director, 15.X.1949—31.III.1950; 3. Diac. Asist. Al. I. Ciurea, director, 1.V.1950—31.VIII.1950; 4. Pr. Constantin Grigoriu, director, 1.IX.1950—31.VIII.1952;

76. Ședința consiliului profesoral din 15 aprilie 1950, *R P V*, 1949-1953, p. 44, pct. 4.

77. *B O R* nr. 6-8/1952, p. 375

78. *Ibidem*, *R P V*, 1949/1953, ședința din 13.III.1952, p. 101 (Omagierea defunctului) și 102, pct. 5 Acceptarea donației, confecționarea unei stampile cu textul «Donația prof. Dr. Arghiropol», cu care să fie însemnate cărțile, și expedierea unei adrese de mulțumire (nr. 905/1952), soției profesorului decedat.

79. Articolele din Regulamentul învățămîntului privitoare la Internat sînt 279-284.

5. Pr. Al. Zamfirescu, director, I.X.1952—15.I.1953; 6. Diac. Petru Brighi, dău, admin. de Internat, 15.I.1953—15.II.1953; 7. Pandele Draica, admin. de internat, 15.II.1953—30.IV.1953; 8. Pr. Teodor Cazan, admin. de Internat, 1.V.1953—31.VIII.1953; 9. Preot Ioan Antonescu, director, 1.IX.1953, pînă în prezent.

Directorii și administratorii Internatului, în special cei din capul listei, au avut de luptat cu mari greutăți, inerente începutului. Directorul care a obținut cele mai frumoase rezultate gospodărești este preotul Ioan Antonescu, sub care standardul de viață al studenților a crescut simțitor, iar localul a dobîndit o adevărată înfățișare universitară și o utilare corespunzătoare. Am menționat, în diferitele părți ale acestei lucrări, realizările mai de seamă, care sînt totodată și cele mai numeroase, ale părintelui Antonescu și care se explică atît prin rîvna deosebită pe care o depune, cît și timpul mai îndelungat pe care l-a avut la dispoziție ca director. Pentru studentele-monahii s-a creat în cadrul Institutului un internat aparte.

Secretariatul și alte servicii. La sfîrșitul anului 1948, Institutul dispunea de un personal administrativ și de serviciu destul de numeros. El era compus din 8 funcționari și 25 de oameni de serviciu⁸⁰). Secretariatul Institutului a fost condus de următorii: diacon Ion Stoenescu, ca secretar general, 4.XII.1948—31.III.1950; prim secretar Mihai Marinescu-Pașoi, 1.IV.1950—31.XII.1953; prim secretar Nicolae Grosu, 1.I.1954 pînă în prezent. Tot la secretariat sînt încadrați în prezent: Arhidiacon Alexandru Munteanu, secretar ajutor, de la 1.XII.1950, Victor Iliescu, arhivar-registrator, de la 1.IX.1950 și diacon Anatolie Lefter, dactilograf, de la 1.VII.1952.

Contabilitatea Institutului este condusă de Dumitru Bolocan, de la 15.VII.1950, avînd ca ajutor pe Leonida Papadopol, de la 1.III.1953.

Funcția de șef al serviciului personalului o îndeplinește Corneliu Fărtășescu, de la 1.IV.1950.

Institutul are în prezent un număr de 26 oameni de serviciu, din care 23 plătiți din bugetul Departamentului Cultelor, iar 3 din fonduri proprii.

Infirmeria. Potrivit prevederilor regulamentare⁸¹), Institutul dispune de un «serviciu medical condus de un medic, secondat de un infirmier calificat, care au în grijă sănătatea studenților teologi, a preoților cursiști și a personalului de toate felurile». Ca medici ai Institutului au funcționat: Dr. Grigore Popescu, 1.X.1949—1.XI.1949, Dr. Ioan Solomon, 1.XI.1949, pînă în prezent. Ei au fost ajutați de Vasile Radu, oficiant sanitar, de la înființarea Institutului și pînă în momentul de față. Odată cu înscrierea la Institut și viețuirea în Internat a unor grupuri mai compacte de maici, a fost angajată și Dr. Gabriela Fărtășescu (de la 1.I.1954 pînă în prezent, spre a le sta la dispoziție sub raportul îngrijirii sănătății.

Infirmeria dispune de un număr de 15 paturi, de care beneficiază studenții suferinzi. Cazurile de boli mai grave sînt îndrumate spre Policlinica raională și Policlinica studentescă.

Pentru a ne da mai bine seama de activitatea serviciului medical, vom spune că el a dat 1.085 consultații în 1957 și a distribuit studenților, în același an, medicamente în sumă de lei 2.300. Ambele cifre sînt, cu aproximație, egale cu media anilor anteriori.

80. *Decizia Ministrului Cultelor nr. 45699/1948, publicată în M O nr. 286 din 8 decembrie 1948, p. 9791.*

81. Art. 203 din Regulamentul învățămîntului.

8. EVENIMENTE REMARCABILE.

În afară de activitatea culturală obișnuită și de fiecare zi, Institutul a avut parte, în cei nouă ani de existență, și de evenimente ce ies din comun, fie ele de natură veselă, fie de natură tristă. Socotim util pentru viitorime să însemnăm aici pe cele ce urmează:

Deschiderea Institutului. Transcriem din Cartea de Aur textul actului prin care Institutul și-a deschis porțile:

«În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin. Astăzi 30 ianuarie, în ziua Sfinților Trei-ierarhi, din anul mântuirii 1949, cu ajutorul Prea Bunului Dumnezeu cel în Treime lăudat, s-au deschis în localul fostului Seminar Central, cursurile Institutului Teologic Universitar din București, menit să pregătească de acum înainte, sub îndrumarea nemijlocită a Bisericii, pe viitorii preoți și slujitori ai poporului nostru dreptcredincios în duhul Evangheliei lui Hristos și al tradiției.

Iar pentru îndrumarea clerului și îmborsăvirea cunoștințelor sale teologice, s-au început astăzi, tot aici, și cursurile misionare hotărâte de Sfântul Sinod pentru seria întâia de 400 preoți⁸²), din epărhiile Mitropoliei Ungro-Vlahiei, Mitropoliei Moldovei, Arhiepiscopiei Craiovei și Arhiepiscopiei Sucevei.

După săvârșirea slujbei Sfintei Liturghii a avut loc serbarea deschiderii cursurilor, fiind de față Înalt Prea Sfințitul Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, d-l profesor Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, PP. SS. Membri ai Sfântului Sinod, Profesorii Institutului, în frunte cu P.C. Rector Diac. N. Nicolaescu, Diac. Emilian Vasilescu, Directorul Internatului, preoți cursiști, studenți teologi și mulți oaspeți.

Dumnezeu să ne ajute spre tot lucrul bun și folositor Bisericii și poporului nostru dreptcredincios.

*Trăiască Republica Populară Română!
Trăiască Biserica Ortodoxă Română!».*

Urmează semnăturile: Justinian, Patriarhul României, Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, Sebastian, Arhiepiscop Suceava, Mitropolit Efrem, Iosif al Argeșului, Antim Buzău, Grigore Leu al Hușilor, Chesarie episcopul Constanței, Antim Nica, episcop Lt. al Dunării de Jos, Eusebie Saghin, Directorul învățămîntului religios din Ministerul Cultelor, Pr. V. Iordăchescu, Ioan Gh. Savin și multe alte semnături ale oaspeților și profesorilor. *Cartea de Aur*, 1949, paginile 8-13, după care urmează discursurile rectorului (pp. 16-31), al delegatului studenților (pp. 32-36), al delegatului preoților (p. 40), al Prea Fericitului Patriarh (pp. 44-52) și al Ministrului Cultelor (pp. 56-88).

Mulțumiri patriarhale. Distincții. În afară de adresa nr. 731, din 11 aprilie 1949, pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis-o tuturor profesorilor, conferențiarilor, lectorilor și asistenților de la Institutul din București, adresându-le «deosebitele Noastre mulțumiri pentru această rodnică activitate», în cadrul cursurilor cu preoții de la seria I-a, aceștia s-au învrednicit și de o altă cinstire.

Prin Decizia nr. 115, în baza art. 204 din Statutul Bisericii Ortodoxe Române, prin care se anulează toate distincțiile onorifice acordate pînă la apariția lui, pe temeiul hotărîrii Sinodului Permanent, în ședința din 4 februarie 1950, privitor la distincțiile onorifice bisericesti ce se pot acorda membrilor corpului didactic clerici de la Institutul Teologic, decide: «Pentru deosebita activitate depusă de întreg corpul didactic — clerici — de la Institutul teologic de grad universitar din București, la pregătirea viitorilor clerici și la noua orientare socială și calificare a clerului», acordă următoarele distincțiuni onorifice: Iconom stavrofor, preoților profesori; Proto-

82. Cursurile seriei I-a au fost frecventate de 509 preoți și nu de 400, cum din eroare consemnează actul. Acesta arată că el a fost compus înaintea serbării de deschidere, cînd încă nu se cunoștea, la Institut, cifra exactă a celor chemați la cursuri.

diacon stavrofor, pentru diaconii profesori și conferențieri; sachelar, lectorilor și asistenților preoți și protodiacon, lectorilor și asistenților diaconi. Solemnitatea a avut loc duminică 25 martie 1950 în biserica Sf. Spiridon-Nou din calea Șerban vodă, cu prilejul sfințirii într-un arhieru a părintelui arhimandrit Theoctist Arăpaș. După conferirea acestor distincții personale de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, i s-au adus mulțumiri în numele corpului didactic de către P. C. Preot Profesor Dumitru Stăniloae⁸³).

Un eveniment înrudit cu acesta are loc la 18 octombrie 1950, cu ocazia deschiderii cursurilor, pentru anul 1950-1951, când P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanul este decorat, ca rector al Institutului, cu Ordinul Sfinților Apostoli Petru și Pavel în gradul de Comandor, de către Prea Fericitul Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și al întregului Orient, prin arhimandritul Vasile Samaha, reprezentantul permanent al Patriarhiei Antiohiei la Moscova. Decorarea rectorului Institutului este motivată ca: «un semn de recunoștință față de cel mai înalt așezământ de știință teologică din această țară, care a dat Bisericii Ortodoxe din Antiohia oameni care au servit-o cu mult curaj și sinceritate» și are drept scop a cinste «vrednicia profesorilor acestui Institut Teologic»⁸⁴). Cu puțin înainte, fusese decorat Prea Fericitul Patriarh Justinian cu marele cordon al aceluiași ordin «pentru revenirea în sânul Bisericii Ortodoxe a peste un milion de greco-catolici»⁸⁵).

Serbări, aniversări. Numeroase și foarte variate au fost serbările ce au avut loc în sala de festivități a Institutului: deschiderea cursurilor cu studenții sau preoții, cu care ocazie s-au acordat premii celor meritoși⁸⁶), pomul de Crăciun⁸⁷), patronul (Sfinții Trei Ierarhi)⁸⁸), datinile de Crăciun⁸⁹), concerte de Crăciun⁹⁰), șezători cultural-religioase⁹¹), comemorări⁹²), Ziua muncii⁹³), 9 Mai⁹⁴), Săptămîna prieteniei romîno-sovietice⁹⁵), dar dintre toate, următoarele trei ni se par cele mai vrednice de semnalat:

Prima este serbarea dată la Institut, luni 25 februarie 1952, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, în cinstea Sanctității Sale

83. *B O R* nr. 2/1950, p. 157-158; *Profesorii de la Institutul teologic au fost cinstiți cu ranguri bisericești*, în *G B* nr. 3/1950, pp. 63-65.

84. *B O R* nr. 10/1950, pp. 529, 531.

85. *Ibidem*, pp. 520-523; † Justinian, *Apostolat Social*, vol. IV, București 1952, pagina 153.

86. *B O R* nr. 11-12/1954, pp. 1248-1257 și 10-11/1956, pp. 974-975. Premiile au constat din cărți în valoare de 3507 lei, înmîinate personal de Capul Bisericii.

87. *Pomul de Crăciun la Institutul teologic din București* (21 decembrie 1950), în *G B* nr. 11-12/1950, pp. 58-59.

88. *B O R* nr. 2-3/1953, pp. 191-204; 1/1954, pp. 32-44; 1-2/1955, pp. 96-101; 1-2/1956, pp. 62-72; 1-2/1957, pp. 82-102; *G B* nr. 1-2/1950, pp. 52-54; 1-2/1956, pp. 64-65; *Cartea de Aur a Institutului* pp. 112, 121, 123. Consiliul profesoral din 4 ianuarie 1950 hotărăște ca patronul Institutului să fie sărbătorit la 30 ianuarie. *R P V*, 1949/1953, p. 29, pct. 2.

89. *R P V*, 1953/1957, p. 12.

90. *Ibidem*, p. 123.

91. *G B* nr. 6-7/1956, pp. 333-336 (la 26 mai 1956).

92. Anton Pann (*R P V*, 1953-1957, p. 59, pct. III); *Revoluția din 1907* (*B O R* nr. 3-4/1957, pp. 218-220); *Centenarul lui Eminescu* (*R P V* 1949-1953, p. 29, pct. 7); *Ștefan cel Mare* etc.

93. *G B* nr. 4-5/1950, pp. 73-74; 5-7/1953, p. 340 etc.

94. *G B* nr. 5-7/1953, p. 343 etc.

95. *B O R* nr. 11-12/1950, pp. 53-56.

Alexei Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de vîrstă, 50 de ani în slujba Bisericii și 7 ani de patriarhat. Conferința încadrată de un reușit program artistic a fost ținută de P.S. Episcop Antim Nica, Vicar Patriarhal⁹⁶). Cu acest prilej, studentul finlandez, bursier al Patriarhiei Romîne, Iuhani Homanen a executat cu o virtuozitate deosebită, o bucată finlandeză și «Balada» lui Ciprian Porumbescu.

A doua este serbarea pe care Institutul i-a închinat-o părintelui academician profesor Grigore Pișculescu — Gala Galaction — la 19 mai 1954, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de vîrstă (16 aprilie 1954) și a decorării Sale cu Ordinul Muncii clasa I-a, de către Prezidiul Republicii Populare Romîne⁹⁷). Au rostit cuvîntări omagiale cu acest prilej: P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, rectorul Institutului, prof. T. M. Popescu și diac. prof. N. Nicolaescu, prorector, tuturor răspunzîndu-le sărbătoritul, care a vorbit atunci pentru ultima dată la Institut⁹⁸).

În fine, cea de a treia solemnitate vrednică de relevat, prin semnificația sa, este sărbătorirea unui mileniu de existență a Bibliotecii Patriarhiei din Alexandria, la 27 noiembrie 1952, constînd din o interesantă conferință a profesorului Teodor M. Popescu, despre această bibliotecă și un program festiv al studenților⁹⁹).

Deci, un mare ierarh contemporan al unei Biserici ortodoxe surori, un foarte distins cleric și literat român și o bibliotecă ortodoxă unică.

Acordări de înalte titluri și vizite de străini. Două înalte personalități bisericești ale lumii ortodoxe, cu renume mondial, au fost cinșite de Institutul teologic din București cu titluri onorifice sau propriu zise. Acestea sînt: Prea Fericitul Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și al întregului Orient, și I.P.S. Mitropolit Nicolae Crutițki. Primului i s-a conferit titlul de «Doctor honoris causa», de către Institutul teologic din București, duminică 26 august 1951, prin P.S. Episcop Theoctist, rector, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Ministrului Cultelor, V. Pogăceanu¹⁰⁰) și a multor oaspeți. Înalt Prea Sfințitului Nicolae al Crutițelor și Colomnei i s-a decernat titlul de «doctor în teologie» la 4 septembrie 1954, în aula Institutului, în urma propunerilor Consiliilor profesoriale ale Institutelor teologice din București și Sibiu și potrivit hotărîrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în baza art. 272 din Regulamentul învățămîntului teologic. Înmînarea diplomei și a insignelor de doctor în teologie, într-un cadru foarte sărbătoresc, s-a făcut de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, în prezența membrilor Sfîntului Sinod, a profesorului Academician P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, a lui I.G. Melni-

96. B O R nr. 1-3/1952, pp. 34-35; nr. 7-8/1953, p. 732; vezi: *Cartea de Aur*, 1949, p. 101, programul serbării și semnăturile participanților, B O R, nr. 11-12/1952, pp. 853-863.

97. Hotărîrea Consiliului profesoral de a-1 sărbători, R P V, 1953/1957, p. 29 (ședința din 7 mai 1954); T. N. Manolache, *Sărbătorirea Părintelui Gala Galaction cu prilejul împlinirii vîrstei de 75 de ani*, în B O R nr. 5/1954, pp. 547-549; *Cartea de Aur*, 1949, p. 113; Pr. Nicolae M. Popescu *Părintele Gala Galaction la Academie*, B O R nr. 5-8/1948, pp. 284-290.

98. Părintele Gala Galaction se află și astăzi pironit pe patul de suferință.

99. B O R nr. 11-12/1952, pp. 863-866 și 7-8/1953, pp. 733-734.

100. B O R nr. 7-9/1951, pp. 313-321. Vezi procesul verbal al Consiliului de la 25 august 1951, R P V, 1949-1953, pp. 75-76; N. Chițescu, *Biserica Antiohiană în trecut și în prezent și actualul ei Intîistătător*, în rev. *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6/1957, pp. 390-400.

kov, ambasadorul U.R.S.S., a P.S. Flavian, episcopul Orelului și Vladimir N. Talîzin, docent la Academia duhovnicească din Moscova, apoi a șefilor de culte din R.P.R., a corpului didactic, consilierilor Patriarhali și arhiepiscopali, a protopopilor și clerului Capitalei¹⁰¹).

De atunci ilustrul ierarh al Bisericii Ruse păstrează destul de frecvente legături cu Institutul nostru, prin scrisori adresate la diferite praznice mai însemnate ale Ortodoxiei¹⁰²).

Institutul a mai fost vizitat și de alți străini. Intre aceștia, pomenim pe următorii: Sanctitatea Sa Patriarhul Chiril Marcov al Bulgariei și delegația bulgară ce l-a însoțit cu prilejul festivităților religioase din toamna anului 1954. Vizita a avut loc joi 28 octombrie 1954, în prezența profesoriilor, preoților cursiști și studenților. Sanctitatea Sa a fost însoțit de: I.P.S. Mihail al Durostorului și Cerveniei, I.P.S. Climent de Stara-Zagora, I.P.S. Pimen al Necropolului, P.S. Iona de Agathonichi și secretar al Sfântului Sinod, Arhim. Maxim, reprezentantul Patriarhiei Bulgare pe lângă Patriarhia din Moscova, preot profesor Șt. Tankov de la Academia teologică din Sofia, protoiereu Metodi Milicev, vicepreședintele Uniunii preoților din Bulgaria, diacon Dr. V. Veleanov și Pr. T. Tecov, parohul bisericii bulgare din București. După intonarea de către studenți a Imnului Patriarhal bulgar, rectorul Institutului, preot prof. I. G. Coman a salutat pe oaspeți, răspunzând căpetenia delegației Sanctitatea Sa Chiril. În urmă s-a vizitat Biblioteca, Paraclisul și localul Institutului¹⁰³).

Profesorul onorar Dr. Ștefan Tankov a luat parte și la serbarea de deschidere a cursurilor ce a avut loc la 18 octombrie 1954¹⁰⁴), precum și la cea din anul următor, la 7 octombrie 1955¹⁰⁵). Și Sfînția Sa păstrează legături de corespondență cu Institutul nostru¹⁰⁶).

La 17 iunie 1953, Institutul a primit vizita unei delegații a Bisericii Ortodoxe din Siria și Liban, compusă din mitropoliții: Ignatie al Epifaniei, Atanasie al Khauranului, Alexandru al Emessei și arhimandritul Vasile Samaha, reprezentantul permanent al Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei pe lângă Patriarhia Moscovei. Oaspeții au fost primiți în sala de festivități de P.S. Rector Theoctist Botoșăneanul, înconjurat de profesori, preoți cursiști și studenți¹⁰⁷).

Institutul a mai fost vizitat în 1950 de Protoiereul Alexandru Smirnov († 1951), rectorul Academiei duhovnicești din Moscova¹⁰⁸).

La 17 mai 1951, Ewart Tempest, membru în Comitetul britanic al Păcii și soția sa au fost, de asemenea, oaspeții Institutului¹⁰⁹).

101. *Cartea de Aur*, 1949, p. 115 sq.; *R P V*, 1949-1953, pp. 132-139; *Ibidem*, 1953-1957, p. 37; *Aprobarea Sfântului Sinod de a se decerna titlul de doctor în Teologie I.P.S. Nicolae Krutiški*, *B O R* nr. 6/1954, p. 659. *Descrierea insignelor de doctor și magistru în teologie*, *B O R* nr. 6/1954, p. 661; Solemnitatea relatată pe larg în *B O R* nr. 9/1954, pp. 883-919.

102. *R P V*, 1953-1957, p. 105.

103. *Cartea de Aur*, 1949, pp. 119-120; *B O R* nr. 11-12/1954, pp. 1248-1257.

104. *B O R* nr. 11-12/1954, pp. 1271-1281; *Cartea de Aur*, p. 118.

105. *B O R* nr. 10/1955, pp. 938-948. Părintele Tankov era în trecere prin țara noastră întorcându-se din Ungaria, unde fusese proclamat *Doctor honoris causa* al Facultății de Teologie Reformată.

106. *R P V*, 1953-1957, p. 105.

107. *Cartea de Aur*, 1949, p. 107.

108. *Studii Teologice* nr. 1-2/1951.

109. *G B* nr. 4-5/1951, pp. 46-48.

La 4 septembrie 1954 se dă la Institut o recepție în onoarea docentului Vladimir Taliziņ, de la Academia duhovnicească din Zagorsk, însoțitorul I.P.S. Mitropolit Nicolae al Crutițelor. Sînt prezenți delegați ai Ministerului Cultelor, ai Institutului teologic din Sibiu și ai Administrației Patriarhale. După o comunicare a oaspetelui asupra învățămîntului religios din U.R.S.S. și răspunsurile ce le dă la întrebările puse, i se oferă cărți și urmează apoi o agapă colegială ¹¹⁰).

O delegație din Brazilia, în frunte cu pastorul presbiterian Silva Lima vizitează de asemenea Institutul, interesîndu-se îndeaproape de organizarea și funcționarea lui ¹¹¹).

Episcopul evanghelic Dezséni László din R.P. Ungară, însoțit de secretarul său episcopal, de Gheorghe Argay, episcopul evanghelic din Cluj și alte trei persoane de aceeași confesiune, are o întrevvedere în sala de consiliu cu profesorii Institutului, în frunte cu rectorul, la 4 septembrie 1956, interesîndu-se de regimul școlilor teologice din R.P.R. ¹¹²).

La solemnitățile deschiderii cursurilor pentru anul școlar 1956/1957 (8 octombrie 1956) au participat și următorii oaspeți din străinătate: P.S. Andrei Moldovan, episcopul romînilor din cele două Americi, Alex. Suciu, consilier al aceleiași Episcopii și arhimandritul bulgar Ilarion Draganov-Ţonev, vicarul Mitropoliei din Tîrnova, R.P. Bulgaria ¹¹³).

Institutul a fost vizitat și de grupuri mai mari. Astfel, corul bisericii ruse din București a dat un concert religios la 30 octombrie 1949, în sala festivă (localul din Bd. Coșbuc), precedat fiind de conferința preotului acelei biserici, I. Statov, despre «Biserica în U.R.S.S.» ¹¹⁴).

Tot aici trebuie menționată vizita celor 106 studenți și 6 profesori ai secției reformate de la Institutul teologic protestant din Cluj, sub conducerea prof. Dr. Iosif Nagy, rectorul Institutului, care sînt primiți cu multă căldură, găzduiți și ospătați între 5-7 iulie 1954 ¹¹⁵).

Călătorii în străinătate. Prima persoană din Institut care a trecut granița, după cel de al doilea război mondial, este profesorul I. Negrescu, care însoțește pe P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, vicar patriarhal, la Moscova, la 30 martie 1950, spre a aduce cele 100 kg. ingrediente dăruite de Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei, Sfîntului Sinod al Bisericii noastre, pentru Sfîntul și Marele Mir ¹¹⁶).

Al doilea este P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, P.S. Sa, în calitate de Rector al Institutului, face parte din delegația Bisericii noastre în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, care participă la consfătuirea Intîistătătorilor Bisericii Ortodoxe, ținută între 16-27 iulie 1951 la Moscova. Printre altele, rectorul Institutului nostru se duce la Moscova la mormîntul fostului rector preot Alexandru Smirnov, care ne vizitase țara cu un an mai înainte ¹¹⁷). La întoarcere, P.S. Sa face o dare de seamă

110. C. Pavel, *Docentul Vladimir Talizin de la Academia Teologică din Moscova în vizită la Institutul Teologic din București*, G B nr. 9-10/1954, pp. 491-493.

111. *Cartea de Aur* p. 124.

112. *Ibidem*, R P V, 1953-1957, p. 111.

113. B O R nr. 10-11/1956, pp. 967-979.

114. G B nr. 7-8/1949, pp. 46-53.

115. *Cartea de Aur*, p. 114. Se văd semnăturile și citatul: «*Dragostea niciodată nu cade*» (I Cor. XIII, 8); vezi și B O R nr. 2-3/1953, pp. 210-215.

116. B O R nr. 3-6/1950, pp. 241-246; † Justinian, *Apostolat Social*, IV, pp. 159-161.

117. B O R nr. 7-9/1951; † Justinian, *Apostolat Social*, IV, pp. 159-161.

Consiliului, pentru care i se aduce mulțumiri de către profesorul T. M. Popescu¹¹⁸).

Tot P.S. Sa face parte, în mai 1953, din delegația Bisericii noastre, condusă de Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a participat la înscăunarea Prea Fericitului Patriarh al Bulgariei, Chiril. P.S. Sa a vizitat Academia teologică din Sofia, unde s-a întreținut cu profesorii despre problemele învățămîntului teologic¹¹⁹).

Preotul profesor Ioan Gh. Coman, actualul rector al Institutului, a făcut parte din delegația română, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a participat la sărbătorirea hramului Lavrei Sf. Serghie de Radonej (18 iulie). În timpul cît delegații Bisericii Ortodoxe Romîne au fost oaspeți ai Sanctității Sale Patriarhului Alexei, între 16 iulie—4 august 1955, Rectorul Institutului nostru a luat legătură cu Academia duhovnicească de la Zagorsk¹²⁰).

Tot preotul prof. I. Gh. Coman, ca rector al Institutului, face parte din delegația de ierarhi și clerici romîni ce vizitează Biserica Ortodoxă din Iugoslavia și pe Sanctitatea Sa Vichentie, Patriarhul Serbiei, în iulie 1957. Acolo ia contact cu Facultatea de teologie din Belgrad și profesorii ei, iar la întoarcere, în Consiliul profesoral, dă referințe despre profesorii și învățămîntul de la Belgrad¹²¹).

În cadrul acordului dintre Patriarhia Romînă și cea Bulgară cu privire la un schimb de profesori între Institutele teologice ale Bisericilor noastre și Academia teologică din Sofia, a plecat la Sofia preotul Gheorghe I. Moiescu, profesor de Istoria Bisericii Romîne, din partea Institutului teologic din București, și preotul Sofron Vlad, profesor de aceeași materie și rector al Institutului teologic din Sibiu. La Sofia, acești doi profesori romîni au ținut cîte două prelegeri și au avut importante consfătuiri cu membrii corpului didactic teologic de acolo¹²²).

În cursul lunii noiembrie 1957 (2—24) este programată venirea în țara noastră a profesorilor Ștefan Tankov și Hristo Ghiauroff, pentru întoarcerea vizitei și ținerea de prelegeri ce sînt așteptate cu interes.

Ca încheiere a acestui capitol, amintim că profesorul onorar Bartolomeu Popescu, autorul unui important și cunoscut studiu despre Amos Comenius¹²³), a fost invitat și a participat la serbările închinete acestui mare pedagog, desfășurate la Praga, în luna septembrie 1957.

Pe lîngă aceste vizite, pe care conducătorii sau profesorii Institutului le-au făcut peste fruntariile țării, trebuie să mai amintim aici și de cei doi studenți romîni: ierodiaconii Chesarie Gheorghiescu și Lucian Florea, care-și fac studiile la Academia duhovnicească din Moscova, ca bursieri ai Patriarhiei Ruse, fiind plecați acolo din toamna anului 1956¹²⁴), reînnoind astfel firul vechilor legături cărturărești dintre Biserica Ortodoxă Romînă și cea Rusă.

118. Ședința Consiliului din 6 octombrie 1951, *R P V*, 1949-1953, p. 77, pct. 1.

119. Ovidiu Marina, *Insemnări din Bulgaria*. Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 1954, pp. 112 sq.

120. *B O R* nr. 8-9/1955, pp. 814-852.

121. *B O R* nr. 8-9/1957; rev. *Mitropolia Ardealului* nr. 5-8/1957, pp. 567-575.

122. Problema schimbului, în *R P V*, 1953-1957, pp. 108, 139, 144-145; *B O R* nr. 8-9/1957.

123. Bartolomeu Popescu, *Filozofia și pedagogia creștină a lui Ioan Amos Comenius*, București 1940, pp. 327.

124. *B O R* nr. 3-4/1957, p. 213.

Hirotonii. De la înființarea Institutului și pînă în toamna anului 1957 au avut loc patru hirotoniri de preoți. dintre membrii corpului didactic. Acestea sînt: 1. Diaconul Dr. Ene Braniște, conferențiar, preoțit la 14 mai 1950 de către P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, în Paraclisul Institutului și pe seama acestuia¹²⁵). 2. Diaconul Dr. Alexandru I. Ciurea, conferențiar-spiritual, preoțit la 21 octombrie 1951, de către P.S. Episcop Dr. Antim Nica, în biserica Sf. Spiridon-Nou, pe seama bisericii Icoana din București¹²⁶). 3. Diaconul Dr. Ioan Rămureanu (fost Pulpea pînă în 1955, cînd și-a schimbat numele), asistent, preoțit la 10 martie 1957, în biserica Sf. Spiridon-Nou, de către P.S. Episcop Dr. Antim Nica, vicar patriarhal, pe seama Paraclisului Institutului¹²⁷). 4. În fine, diaconul Dr. Gheorghe I. Moiescu, profesor, preoțit la 3 iulie 1956 de către I.P.S. Firmilian Marin, Mitropolitul Olteniei, în biserica Sf. Spiridon-Nou, pe seama Capelei ortodoxe-romîne din Viena.

Decese. Unii foști profesori ai Facultății de teologie din București, sau ai Institutului teologic au trecut tărîmurile acestei lumi, în timpul celor nouă ani de existență ai școlii de care ne ocupăm. Le însemnăm aici numele:

1. Arhimandritul Iuliu Scriban, fost profesor de Omiletică și Pastorală a Facultății de teologie a Universității din Iași și apoi la București (1941). Repauzează la începutul anului 1949, fiind înmormîntat în cimitirul Ghencea. Un mișcător necrolog i-a scris profesorul de Omiletică al Institutului, preotul Grigorie Cristescu¹²⁸).

2. Iacob Lazăr, fost profesor de Drept bisericesc la Facultatea din București, decedat în august 1951 și înmormîntat la cimitirul Belu¹²⁹).

3. Dimitrie Gh. Boroianu, fost profesor de Drept bisericesc, înaintea precedentului, la aceeași Facultate, conducătorul cunoscutei reviste bisericești «Viitorul», care-și sfîrșește viața la 8 septembrie 1951, în vîrstă de 87 de ani, fiind înmormîntat în cimitirul Belu¹³⁰).

4. Gheorghe I. Arghiropol, fost de asemenea profesor de Drept bisericesc la Facultatea de teologie din Suceava (1946-1948) și Institutul teologic din București, decedat în plină vigoare (46 ani) la 12 februarie 1952. Este înmormîntat la cimitirul din Sebeș-Alba¹³¹), localitate de domiciliu al soției sale.

5. Preotul Ioan Popescu-Mălăești, fost profesor de Exegeza Vechiului Testament și Limba ebraică, decedat la 3 aprilie 1953, în vîrstă de 79 ani, este înmormîntat la cimitirul Belu din București¹³²).

125. *G B*, 7-8/1950, pp. 58-60.

126. *G B* nr. 10-12/1951, pp. 50-52.

127. C. Pavel, *Hirotonia în preot a P.C. Diacon Ioan I. Rămureanu*, în *G B* nr. 4-5/1957, pp. 295-300.

128. Preotul Grigorie Cristescu, *Părintele arhimandrit Iuliu Scriban*, în *G B* 1-2/1949, pp. 109-113.

129. Liviu Stan, *Profesorul Iacob Lazăr*, în *B O R* nr. 4-5/1952, pp. 255-260; *R P V*, 1949-1953, p. 77.

130. *La moartea profesorului Dimitrie Gh. Boroianu*, în *G B* nr. 10-12/1951, pp. 48-50; *R P V*, 1949-1953, p. 77 (Consiliul din 6 octombrie 1951).

131. Panegiricul în *B O R* nr. 1-3/1952, pp. 90-92 de G. I. M. (Gheorghe I. Moiescu) și Redacția, *Profesorul Gheorghe I. Arghiropol*, în *G B* nr. 1-3/1952, pp. 48-50; *G B* nr. 4/1955, p. 237 (parastas); *R P V*, 1949-1953, p. 101 (Consiliul din 13.III.1952).

132. *Preotul profesor Ioan Popescu-Mălăești*, în *G B* nr. 4/1953, p. 245-248; *Mitropolia Ardealului*, nr. 5-8/1957, p. 539-541; Pr. prof. H. Roventza și I. V. Georgescu, *Ioan Popescu-Mălăești*, București 1949.

6. Și, în fine, Șerban Ionescu, fost profesor de Morală la Facultatea de teologie din București, care, după o foarte îndelungată suferință, trece la Domnul, la 1 aprilie 1957, fiind înmormântat în cimitirul Ghencea¹³³).

Institutul a luat parte întotdeauna, prin profesori și studenți, la prohodirea din urmă a dascălilor săi adormiți întru Domnul, i-a omagiat în ședințele Consiliului și se roagă pentru odihna sufletelor lor, atît în zilele de pomenire generală ale celor repauzați, cît și la fiecare slujbă săvîrșită în Paraclisul Institutului. Părintele rector I. Gh. Coman a luat lăudabila măsură de a se identifica mormintele tuturor profesorilor de teologie din București, cu osebite ale celor vechi și a le îngriji cu studenții.

9. — CUVINTE DESPRE INSTITUT, ACTIVITATEA ȘI PROFESORII LUI

În diferite ocazii mai mult sau mai puțin festive, s-au rostit despre Institut cuvinte ce merită a rămîne însemnate pe răbojul acestor pagini mai puțin perisabile. Dăm cîteva din cele mai expresive.

Iată ce a spus Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN, cu prilejul deschiderii anului școlar 1950/1951:

«Au fost doi ani de încordare și jertfă; dar acești ani nu puteau să fie alții, întrucît Institutul teologic de grad universitar din București era o școală nouă, o instituție tînără, care nu și-a însușit întreaga moștenire a fostei Facultăți de teologie, ci a ales cu grijă numai acele valori spirituale care se încadrează în bunele tradiții ale Bisericii ortodoxe, luînd asupra-și misiunea de a le dezvolta și înmulți. Acest Institut teologic s-a ținut să moștenească acel duh laicizant care-și făcuse lăcaș la fosta Facultate de teologie, în urma scoaterii ei de sub conducerea Bisericii».

«Vechea și arzătoarea dorință a Sfintei noastre Biserici Ortodoxe de a-și pregăti ea singură pe slujitorii altarelor — dorință legitimă, căreia i s-au împotrivit din răspuțeri conducătorii de ieri — abia acum doi ani a putut fi împlinită. Noul Institut Teologic s-a înfățișat de la început, ca o școală cu adevărat a Bisericii, care ființează în Biserică și pentru Biserică. Corpul profesoral a înțeles că rădăcinile Institutului Teologic trebuie să-și tragă seva din tezaurul doctrinal al Bisericii și că roadele strădaniilor sale trebuie să aparțină toate Bisericii».

«Tînărul care pășește pragul unui Institut Teologic nu mai vine să zmu'gă o licență în teologie, pentru deșertăciunea unui titlu, el vine din porunca lăuntrică de a sluji pe Mîntuitorul și Biserică Lui. El vine să se adape de la izvorul adevăratei învățături evanghelice pentru ca să o poată, apoi, împărtăși, celor ce i-o vor cere. Dar mai cu seamă el vine să deprindă trăirea în Hristos și în duhul sfințeniei, pentru că acela ce vrea să slujească lui Hristos trebuie să trăiască pururea în Hristos. Iată care au fost temelile «noi» pe care s-a înălțat acum doi ani Institutul Teologic»¹³⁴).

I.P.S. VASILE LAZĂRESCU subliniază însemnătatea scoaterii Facultăților de teologie din Universitate și trecerea lor sub conducerea Bisericii:

«Era oarecum și firească această grijă, deoarece după noua legiuire, școlile teologice revin acasă, sub aripa ocrotitoare a Bisericii, care le-a dat ființă și care singură este în drept să exercite jurisdicție asupra lor și să le imprime pecetea harului și a idealurilor de care se călăuzește ea în spiritul Evangheliei Domnului Iisus Hristos și a Tradiției Sfinte. Noutatea reformei, realizată de Patriarhul nostru Justinian stă astfel, îndeosebi în faptul că școlile teologice revin la rostul lor firesc. Iar Bisericii noastre i se recunoaște din partea conducătorilor Statului, legitimitatea, autoritatea și competența, dreptul și datoria de a organiza, conduce și supraveghea aceste școli, în spiritul Evangheliei și al canoanelor Bisericii Răsăritului, cu respectul și în marginea legilor fundamentale ale Statului de democrație populară»¹³⁵).

133. Teodor N. Manolache, Șerban Ionescu, în *G B* nr. 4-5/1957, pp. 311-319; Consiliul din 3.IV.1957 l-a elogiât prin cuvîntul rectorului, Prof. I. G. Coman; *R P V*, 1953-1957, p. 132; «Mitropolia Moldovei» nr. 5-7/1957, pp. 541-542.

134. *B O R* nr. 10/1950, pp. 537, 538.

135. *B O R* nr. 5-6/1953, p. 489. Pentru mai multă documentare, vezi:

P.S. Episcop ANTIM NICA, adresându-se Prea Fericitului Patriarh Justinian, spune despre învățămîntul teologic:

«Ați așezat o altă temelie pregătirii preoților și celorlalți slujitori bisericești, făcînd ca sporul învățaturii lor să se îmbine cu o pregătire practică și totodată cu o adevărată evlavie, cuvenită povățuitorilor de suflete»¹³⁶).

P.S. Episcop THEOCTIST BOTOȘĂNEANUL, fost rector al Institutului (1950-1954), apreciază astfel pe licențiații acestuia:

«Felul cum s-au prezentat acești absolvenți la examenele de capacitate preoțească ținute pe lîngă Mitropolii și comportarea aleasă a celor hirotoniți pe baza diplomelor de licență dobîndite în ultimii ani la Institutul nostru, ne-au încredințat pe deplin că actualul învățămînt pentru pregătirea personalului bisericesc este cu adevărat superior învățămîntului predat pînă mai deunăzi în fostele facultăți și seminarii teologice, care-și desfășurau activitatea într-un spirit străin de evlavia ortodoxă, rupt de conducerea bisericească, fără nici o legătură cu cerințele Bisericii și cu metode cu totul nepotrivite pentru împlinirea misiunii pe care o au preoții în viața credincioșilor noștri»¹³⁷).

Despre cursurile de îndrumare. Iată ce spune Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN:

«Mulți au crezut că noi aducem preoții aici pentru cursuri politice. Nu este adevărat. Noi îi aducem aici pentru cursuri profesionale. Era deci absolut necesar să organizăm aceste cursuri pentru a readuce preoțimea la adevărata sa chemare de apostoli ai iubirii și ai păcii»¹³⁸).

«Toată grija noastră se îndreaptă asupra activității pastorale a preoților, activitate care trebuie să se desfășoare după metodele cele mai potrivite și mai apropiate de înțelegerea poporului. Aceste cursuri vor trebui transformate în consfătuiri între profesori și cursiști care vin cu o experiență pastorală și cu o cunoaștere a realităților religioase și sociale din lumea orașelor și a satelor noastre. Consfătuiri care trebuie să se soldeze cu concluzii îndrumătoare pentru preoți și cu noi jaloane pentru pastorația lor. Greșelile și abaterile de la linia cea dreaptă a Ortodoxiei, sau cele care coboară prestigiul Bisericii vor fi stigmatizate și excluse din practica bisericească a clerului acolo unde se află»¹³⁹).

I.P.S. FIRMILIAN, Mitropolitul Olteniei:

«...o bună parte a preoțimii și-a îmborsărit vechile cunoștințe, și-a îmbogățit vistieria minții, și-a lărgit zărilor, și-a agonisit noi unelte de lucru bisericesc și social. Asta înseamnă un mare cîștig și pentru îns și pentru obște. Niciodată, îmi spunea un preot, n-am înțeles mai bine ca la Internat îndemnul liturgic: «Toată grija cea lumească acum să o lepădăm». Altul mi-a vorbit de îngăduința semenilor, uitată din copilărie. Mulți, de legături frățești, de împărtășiri ale lucrării pastorale, de mîngîieri ale celor surpați în credință, de împrăștieri ale însingurării și ale grozavelor cumpene sufletești, de depășiri prin duhovnicească molipsire. Cîțiva de cutremurătorul fior liturgic al slujbelor în sobor și al suflului ce se naște din cuminecarea împreună. Toți, despre unirea în duh cu dascălii lor, unire prelungită acasă prin însemnările de la cursuri și prin scrisori de limpezire. Aceste stări sînt o comoară. Ele se adună în comoara Bisericii, ca trăsături ale comuniunii sacerdotale și împetiri ale lucrării harice»¹⁴⁰).

«Niciodată ca acum n-am văzut pluguri mai numeroase și brazde mai adînci în ogorul sufletesc al credincioșilor, înfipte de o harnică și luminată preoțime, prin mii de predici, prin cateheze, prin cuvîntări ocazionale. Brăzdarea este tot o urmare a cursurilor de îndrumare și a întezirilor dascălești de la catedră și examene.

N. I. Nico'aescu, *Readucerea învățămîntului teologic sub conducerea Bisericii și noua lui organizare*, în *B O R* nr. 8/1954, pp. 828-833.

136. *B O R* nr. 3-6/1951, p. 270.

137. *B O R* nr. 11-12/1952, p. 824.

138. *B O R* nr. 7-9/1951, p. 355; vezi și pag. 356, pentru foloasele cursurilor de îndrumare.

139. *B O R* nr. 3-6/1950, pag. 318; *Grija pentru sporirea zelului pastoral al preoțimii ortodoxe* în *B O R* nr. 8/1954, pp. 833-835.

140. *B O R* nr. 1-2/1951, p. 39.

Miros reavăn de evanghelizare urcă, astăzi, din sufletul credincioșilor, iar plugarii se bucură că a încetat în misiunea lor duhul «mut și surd»¹⁴¹).

Multe aprecieri au fost făcute chiar de înșiși cei ce au urmat aceste cursuri¹⁴²).

Despre profesori. Sanctitatea Sa Athenagora, Patriarhul Constantinopolului, apreciază foarte mult revistele Bisericii Ortodoxe Române, mărturisind în mod expres acest lucru printr-o adresă specială. Pentru urmărirea studiilor scrise de profesorii Institutelor teologice, Sanctitatea Sa a cerut chiar un dicționar francez-român¹⁴³).

Redacția revistei «Biserica Ortodoxă Română»:

«Munca plină de râvnă depusă de corpul profesoral al Institutelor teologice ortodoxe a dat rezultate demne de toată lauda. Frumoasele aprecieri exprimate de Prea Fericiții Patriarhi Athenagora al Constantinopolului, Alexandru al III-lea al Antiohiei și A'xei al Moscovei și a toată Rusia, cu privire la înaltul nivel științific al Teologiei ortodoxe române, constituie o îndreptățită răsplată a strădaniilor ce se depun fără preget în aceste vetre de cultură religioasă. Seriozitatea cu care se studiază în Institutele teologice s-a făcut repede cunoscută. Studenți de peste hotare și studenți aparținând altor culte religioase din țara noastră au solicitat încuviințarea de a frecventa cursurile școlilor de grad universitar ale Bisericii Ortodoxe Române»¹⁴⁴).

Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN:

«Activitatea Institutelor teologice.. este demnă de toată lauda: profesorii noștri sînt convinși de necesitatea îndrumării slujitorilor atarelor pe calea cea bună, încît muncesc cu un spirit de sacrificiu pentru care li se cuvine toată recunoștința»¹⁴⁵).

I.P.S. VASILE, Mitropolitul Banatului:

«Profesorii Institutului teologic de grad universitar publică în ele (revistele teologice. N. n.), serioase studii de înaltă factură teologică, cunoscute în toată lumea ortodoxă»¹⁴⁶).

Cui se datoresc transformările? P.C. Pr. Prof. D. STĂNILOAE prezintă:

«...I.P.S. Patriarh aducînd școala de formare a clerului la sînul Bisericii, a înțeles să se simtă neconținut încălzită la acest sîn, de aceea, I.P.S. Sa supraveghează îndeaproape Institutul teologic, coborînd între profesori și studenți la zile de sărbătoare pentru bucurii comune, dar și în celelalte zile, uneori zi după zi, apărînd pe neașteptate la Utrenie, în paraclis, dis-de-dimineată, în sala profesorală, printre studenți. Dar, I.P.S. Patriarh nu s-a mulțumit numai cu această nouă formare a viitorilor preoți, procesul de înnoire ar fi durat prea lung timp și noua educație a preoților tineri ar fi riscat să fie neutralizată de ambianța unora din cercurile preoțimii vechi în care ar fi intrat. De aceea, I.P.S. Sa a cugetat că trebuie purces fără întîrziere la reînnoirea duhului întregii preoțimi»¹⁴⁷).

P. C. Arhidiacon N. I. NICOLAESCU, fost rector (1949-1950), actual prorector, adresîndu-se Prea Fericitului Patriarh Justinian, la 6 iunie 1950, i-a spus:

«Ați scos învățămîntul teologic de toate gradele de sub orice influență laică și l-ați trecut sub directă grijă și conducere a Bisericii. Ați ridicat nivelul moral, cultural și duhovnicesc al tuturor instituțiilor de învățămînt teologic îmbisericind progra-

141. B O R nr. 4/1953, p. 336.

142. B O R nr. 5-6/1949, p. 62; 11-12/1952, pp. 833-834; 1/1953, pp. 84-85; 4/1953, p. 334; 9-10/1953, pp. 952-953; 1/1954, pp. 38-39; 5/1954, p. 543; 12/1956, pp. 56-57 și atele.

143. B O R nr. 3-6/1950, pp. 263-264.

144. B O R nr. 9-10/1952, p. 569.

145. B O R nr. 3-6/1950, p. 281.

146. B O R nr. 5-6/1953, p. 492.

147. B O R nr. 3-6/1951, p. 258.

me'e și orariile, întărind disciplina în internate și asigurând aflarea și verificarea adevăratelor vocații sacerdotale. Ați uniformizat organizarea și funcționarea învățămîntului teologic, pentru toată Biserica Ortodoxă Română, și ați legat învățămîntul teoretic din aceste școli cu cel practic, unind știința cu metoda, credința cu fapta și harul cu trăirea... Ați făcut ca școlile teologice să devină accesibile oricărui fiu evlavios al poporului, asigurând întreținerea gratuită a tuturor studenților și elevilor meritoși și săraci... Ați dat corpului profesoral al Institutului nostru un nou elan de muncă...»¹⁴⁸⁾.

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

T A B L O U L

licențiaților Institutului Teologic Universitar din București
(de la 4 iulie 1949* — 4 octombrie 1957)

Nr. crt.	Numele și Ponumele	Data susținerii	Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii
3160.	Abramescu Mih. Marcu,	4.VII.1949	3197.	Alexe C. Gheorghe	4.VII.1949
3161.	Birtu I. Marin	"	3198.	Bilan Ilie	"
3162.	Bucur C. Mihail	"	3199.	Nicolaescu I. Dumitru	"
3163.	Popa I. Ștefan	"	3200.	Popescu A. Victor	"
3164.	Niculescu A. Nicolae	"	3201.	Blănaru N. Gheorghe	"
3165.	Popa P. Dumitru	"	3202.	Giurcă D. Ioan	"
3166.	Sătulu N. Ioan	"	3203.	Mandea M. Petre	"
3167.	Tăbăcaru Iordache	"	3204.	Ionescu M. Aurelian	"
3168.	Păcescu N. Petre	"	3205.	Pr. Stănoiu Vasile	"
3169.	Pr. Rădulescu Gh. Ioan	"	3206.	Gropoșilă Dumitru	5.VII.1949
3170.	Ciurea C. Nicolae	"	3207.	Petrieș P. Ilie	"
3171.	Călin T. Gheorghe	"	3208.	Mortu I. Constantin	"
3172.	Protos. Suparschi Melchisedec	"	3209.	Păunescu Gh. Paul	"
3173.	Cîrstoiu Iulian	"	3210.	Pr. Dumitrescu I. Aurel	"
3174.	Veringioiu Gheorghe	"	3211.	Dinu V. Natalia	6.VII.1949
3175.	Doctor M. Maria	"	3212.	Manolache I. Stelian	"
3176.	Dragomir T. Gheorghe	"	3213.	Grosu Corneliu	"
3177.	Georgescu C. Nicolae	"	3214.	Pr. Roșu I. Gheorghe	"
3178.	Potop T. Teodor	"	3215.	Bădescu I. Scarlat	"
3179.	Săndulescu Artur	"	3216.	Popescu I. Dumitru	6.X.1949
3180.	Ștefănescu Gh. Alexandru	"	3217.	Ierod. Motorga Nicanor	"
3181.	Popa I. Ioan	"	3218.	Păunescu Nicolae	"
3182.	Duțeanu Ioan	"	3219.	Pr. Ieremia B. Ghiță	"
3183.	Pr. Alexandrescu Emilian	"	3220.	Postolache V. Marin	26.XI.1949
3184.	Gică St. Aurel	"	3221.	Pr. Stănescu M. Const.	17.XII.1949
3185.	Lungeanu I. Gheorghe	"	3222.	Ponova A. Vasile	3.VII.1950
3186.	Protos. Luca Eftimie	"	3223.	Trufaș M. Vasile	"
3187.	Popescu Gh. Vasile	"	3224.	Ciobanu Mihail	"
3188.	Popescu N. Petre	"	3225.	Pislaru A. Ioan	"
3189.	Stănescu Romulus	"	3226.	Irimia A. Gheorghe	"
3190.	Tudor C. Constantin	"	3227.	Popescu N. Ilie	"
3191.	Gheorghe I. Ioan	"	3228.	Popescu I. Filon	5.VII.1950
3192.	Pr. Mateescu Nicolae	"	3229.	Dincă F. Nicolae	"
3193.	Irinei Vasile	"	3230.	Mătăchiță C. Gheorghe	"
3194.	Popa A. Gheorghe-Romanai	"	3231.	Rusen Liviu	"
3195.	Cuciurevea Jenică	"	3232.	Stoica C. Ioan	"
3196.	Costea A. Nicolae	"	3233.	Mihăilescu S. Constantin	"
			3234.	Pecca Petre	"
			3235.	Șerban I. Dumitru	"

148. B O R nr. 3-6/1950, pp. 278-280.

*) Intre 21.XII.1948 și 4.VII.1949 n-a fost proclamat nici un licențiat. Facultatea de Teologie din București dăduse, de la înființare pînă la reorganizarea ei ca Institut Teologic Universitar, un număr de 3159 licențiați.

Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii	Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii
3236.	Andreescu N. Ioan	5.VII.1950	3295.	Popescu-Bălășoiu D. Ioan	3.VII.1951
3237.	Fumurescu Romulus	"	3296.	Popescu N. Constantin	"
3238.	Pr. Guriță Teodor	"	3297.	<i>Savu Virginia</i>	"
3239.	Iliescu D. Ioan	"	3298.	Pr. Ștefănescu Z. Const.	"
3240.	Pr. Secăreanu Ioan	"	3299.	Turcu D. Ioan	"
3241.	Pr. Ciuplan Nicolae	"	3300.	Pr. Ionescu F. Ioan	"
3242.	Ionescu B. Alexandru	"	3301.	Pr. Caraivan Velicu	19.X.1951
3243.	Milea Ștefan	"	3302.	Pr. Ciolacu Valeriu	"
3244.	<i>Hurducaciu Natalia</i>	"	3303.	Pr. Nicolae Gh. Tudor	"
3245.	<i>Ghișoiu Maria</i>	"	3304.	Pr. Nicolae T. Ioan	"
3246.	Gheorghită Șt. Alexandru	"	3305.	Pr. Ștefănescu Ioan	"
3247.	Ignătescu Vasile	"	3306.	Pr. Cursaru Dumitru	"
3248.	Ierod. Popa D. Ioasaf	"	3307.	Pr. Leonte I. Atanasie	"
3249.	Lungu M. Aurel	"	3308.	Pr. Croitoru Gheorghe	"
3250.	Berci C. Ioan	"	3309.	Pr. Stănescu Gheorghe	"
3251.	Micșa Vasile	"	3310.	Protos Birdaș Emilian	27.VI.1952
3252.	Epurescu Gh. Constantin	"	3311.	Duțu M. Emilian	"
3253.	Pr. Mateescu C. Ioan	"	3312.	Constantin M. Ioan	"
3254.	Păunescu Toma	"	3313.	Georgescu I. Dinu	"
3255.	<i>Monahia Ghiță Eolampia</i>	"	3314.	<i>Gheorghe Vasilica</i>	"
3256.	Ierom. Bălan Gherontie	"	3315.	Ionescu Gh. Pompiliu	"
3257.	Ionescu V. Constantin	"	3316.	Nica I. Nicolae	"
3258.	Diaconu C. Grigorie	"	3317.	Ogescu I. Eugeniu	"
3259.	Antonescu I. Gheorghe	7.VII.1950	3318.	Popescu N. Adrian	"
3260.	Neacșu D. Alexandru	"	3319.	Popescu I. Ilarion	"
3261.	Geambazu Ioan	"	3320.	Popescu Gh. Nicolae	"
3262.	Ungureanu Dumitru	"	3321.	Stoica A. Constantin	"
3263.	Urse P. Ioan	"	3322.	Tănăsescu I. Stelian	"
3264.	Guță Gheorghe	1.XI.1950	3323.	Pr. Vasile N. Constantin	"
3265.	Buescu Gh. Corneliu	"	3324.	Mazăre Gh. Fănel	"
3266.	<i>Manolache Anca</i>	"	3325.	Radu V. Nică	"
3267.	Pr. Moroșan P. Serafim	"	3326.	Pr. Bratu Gh. Mircea	"
3268.	Ierom. Georgescu Pimen	"	3327.	Pr. Nițu Gheorghe	"
3269.	Cartianu Gr. Dumitru	2.VII.1951	3328.	Pr. Roznovanu V. Gheorghe	"
3270.	Horhoianu Gr. Victor	"	3329.	Protos. Iftodie Spiridon	"
3271.	Lumezeanu C. Grigorie	"	3330.	Pr. Grigoriu Gh. Grigorel	"
3272.	Verzan Gh. Sabin	"	3331.	Bichiu Dumitru	"
3273.	<i>Bărbuceanu Narcisa</i>	"	3332.	Pr. Nicolcioiu Ioan	"
3274.	Pîrvu P. Constantin	3.VII.1951	3333.	Tuculescu Alexandru	"
3275.	Popescu Th. Gheorghe	"	3334.	Busuiocescu N. Petre	"
3276.	Radu Gh. Dumitru	"	3335.	Lupescu I. Constantin	"
3277.	Pr. Marcu Ștefan	"	3336.	Manea T. Dumitru	"
3278.	Năstase I. Constantin	"	3337.	Țița I. Dumitru	"
3279.	Ovezea Victor	"	3338.	Pr. Marinescu Gh. Dumitru	"
3280.	Alexandrescu A. Ștefan	"	3339.	Pr. Levitchi Afinoghen	"
3281.	Antonie I. Mitică	"	3340.	Pr. Martinescu I. Aurel	"
3282.	Ierod. Chiorbeja V. Irineu	"	3341.	Pr. Zugravu Ioan	"
3283.	Pr. Munteanu V. Paul	"	3342.	Băjeu C. Traian	22.VI.1953
3284.	Socianu I. Ioan	"	3343.	Benghea D. Ioan	"
3285.	Borosan A. Ilie	"	3344.	Bercea N. Eugeniu	"
3286.	Epure T. Mircea	"	3345.	Dănău I. Aristotel	"
3287.	Pr. Popa I. Gheorghe	"	3346.	Gafton I. Lucian-Toma	"
3288.	Dinu M. Marin	"	3347.	Popescu Gh. Gheorghe	"
3289.	Pr. Georgescu D. Florian	"	3348.	Popescu I. Ioan	"
3290.	Ilinca M. Ioan	"	3349.	Cîrciu Gh. Ilie	"
3291.	Ionescu D. Traian	"	3350.	Grigoriu P. Constantin	"
3292.	Juncu D. Ioan	"	3351.	Tomaziu N. Nicolae	"
3293.	Pr. Moisescu I. Emil	"	3352.	Olaru C. Ioan	"
3294.	Petrescu I. Ioan	"			

Nr. crt.	Numele și pronumele	Data susținerii	Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii
3353.	Pr. Șușnea P. Dumitru	22.VI.1953	3410.	Ierom. Caraman Irodion	22.VI.1954
3354.	Anghel Gh. Anastasiu	"	3411.	Ierod. Radu Vladimir Hristofor	"
3355.	Boitan D. Florin	"	3412.	Ierom. Grosu Nicodim	"
3356.	Căplescu M. Ioan	"	3413.	Tuleașcă Alexandru	"
3357.	Clăchinaru A. Ioan	"	3414.	Zugravu Leonida	"
3358.	Constantin S. Gheorghe	"	3415.	Bălușel Octavian	"
3359.	Negoită D. Ilie	"	3416.	Pr. Roșca Anatolie	"
3360.	Radu St. Constantin	"	3417.	Pr. Rîpă Vasile	"
3361.	Săpunărescu M. Florea	"	3418.	Stan George	"
3362.	Tudor A. Nico'ae	"	3419.	Pr. Stănei Dumitru	"
3363.	Pr. Ionescu B. Dumitru	"	3420.	Alexiu Viorel	"
3364.	Pr. Agapiescu D. Romulus	"	3421.	Popescu Gh. Ilie	"
3365.	Gămălie-Alexe C. Ștefan	"	3422.	Răgălie I. Constantin	"
3366.	Crăciun T. Emil	"	3423.	Neț N. Nico'ae	"
3367.	Pr. Iñescu E. Ștefan	"	3424.	Popescu Șt. Ioan	"
3368.	Tălimbă C. Georgel	"	3425.	Enescu Ioan	"
3369.	Calapod Gheorghe	28.VI.1954	3426.	Constantin N. Gheorghe	"
3370.	Drăgușin Constantin	"	3427.	Moteescu I. Gheorghe	"
3371.	Guță Ioan	"	3428.	Mustătea Gh. Nicolae	"
3372.	Mărgăritescu Dumitru	"	3429.	Nicolae I. Constantin	"
3373.	Mecu Ioan	"	3430.	Nicolaescu A. Ioan	"
3374.	Scărlătescu Gheorghe	"	3431.	Popescu C. Emilian	"
3375.	Pr. Ciucă Ioan	"	3432.	Popescu P. Pavel	"
3376.	Iancu Mihai	"	3433.	Stingescu C. Gheorghe	"
3377.	Berbeciu Anton	"	3434.	Apostu Ioan	"
3378.	Lupulescu Nico'ae	"	3435.	Gheorghiescu C. Constantin	"
3379.	Popescu Nicolae	"	3436.	Sandu C. Ionel	"
3380.	Rudăreanu Petre	"	3437.	Ierod. Vornicescu Nestor	"
3381.	Stănciulescu Neofit	"	3438.	Vlad Mircea	"
3382.	Pretorian Florea	"	3439.	Pr. Georgescu Mihai	"
3383.	Pr. Stroe Nicolae	"	3440.	Pr. Irimia Mihai	"
3384.	Pr. Lozan Constantin	"	3441.	Ivan N. Nicolae	"
3385.	Andrei Gheorghe	29.VI.1954	3442.	Lupulescu P. Grigorie	"
3386.	Pr. Arsureauu Nicolae	"	3443.	Pr. Pavelescu N. Teodor	"
3387.	Bria Ioan	"	3444.	Popescu Gh. Ioan	"
3388.	Pr. Constantinescu Gh.	"	3445.	Popescu F. Mihai	"
3389.	Dobrescu Valeriu	"	3446.	Popescu Gh. Octavian	"
3390.	Georgescu Ilie	"	3447.	Seceleanu D. Dumitru	"
3391.	Lospă Dumitru	"	3448.	Stănculescu A. Romulus	"
3392.	Ihatsu Kalevi Väinö, finlandez	"	3449.	Stănescu V. Nicolae	"
3393.	Marinescu Mihai	"	3450.	Trifu M. Marius	"
3394.	Oprescu Elisabeta	"	3451.	Zamfirescu Al. Alexandru	"
3395.	Petcu Ioan	"	3452.	Croitoru I. Mihai	"
3396.	Pietreanu Victoria	22.VI.1954	3453.	Ispas I. Cristea	"
3397.	Petrescu Victoria	"	3454.	Mihăilă Costică	"
3398.	Popescu Ștefan	"	3455.	Pr. Necu'a Constantin	"
3399.	Stanciu Constantin	"	3456.	Pr. Popescu Gh. Mihai	"
3400.	Popa Gh. Ioan	"	3457.	Pîrvulescu Octavian	"
3401.	Pr. Soare Dumitru	"	3458.	Pr. Cheleş Ioan	"
3402.	Vasilescu N. Dumitru	"	3459.	Nestor Sergiu	27.VI.1955
3403.	Vișa Mihai	"	3460.	Predescu Ioan	"
3404.	Voicu Nico'ae	"	3461.	Trandafir Costel	"
3405.	Popescu R. Florea	"	3462.	Vieru Mișu	"
3406.	Clinciu Ioan	"	3463.	Argintaru Haralambie	28.VI.1955
3407.	Mărgăritescu Virgil	"	3464.	Popescu Ilie	"
3408.	Nicolescu Mircea	"	3465.	Pătrășcoiu Leon	"
3409.	Vătămanu Nicolae	"	3466.	Mai'at Sabin	"

Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii	Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii
3467.	Popescu I. Ioan	11.X.1955	3524.	<i>Mon. Văleanu Justiniana</i>	25.IX.1956
3468.	Rădulescu A. Gheorghe	"	3525.	<i>Mon. Amăriuței Rodica Gabriela</i>	"
3469.	Pr. Buciu Gheorghe	"	3526.	Bucescu Dragoș	"
3470.	Meche A. Aurel	"	3527.	Dolgu-Ursuleanu Petre	"
3471.	Negoescu N. Nicolae	"	3528.	<i>Mon. Isailă Olimpiada</i>	"
3472.	Pr. Șerbănescu Silviu	"	3529.	<i>Mon. Preotu Asineșta</i>	"
3473.	Popa A ⁿ . Ioniță	"	3530.	Buzera Alexie	"
3474.	Pr. Florea Nicolae	28.II.1956	3531.	Cîrstea Vasile	"
3475.	Goleșteanu Șt. Vasile	"	3532.	Delcea Traian	"
3476.	Pr. Arghir Emanuil	"	3533.	Matacă Ioan	"
3477.	Scrima Andrei	15.VI.1956	3534.	Roșu Alexandru	"
3478.	<i>Mon. Ciucanu Eustohia</i>	28.VI.1956	3535.	Teodorescu Gheorghe	"
3479.	Heroiu Mihai	"	3536.	Tăcutu Gheorghe	"
3480.	Enache Corneliu	"	3537.	Turcu Gheorghe	"
3481.	Nistoroiu Stelian	"	3538.	Zamfira Petre	"
3482.	Păun T. Nicolae	"	3539.	Binescu Dumitru	"
3483.	Romanenco Vsevolod	"	3540.	<i>Mon. Viziniuc Gabriela</i>	"
3484.	Pr. Ștefan Alexandru	"	3541.	Dima Constantin	"
3485.	Tudor Marin	"	3542.	Drăgulin Gheorghe	"
3486.	Vlădescu Petre	"	3543.	Ivan Gheorghe	"
3487.	Bucescu Constantin	30.VI.1956	3544.	Pr. Nicolescu A. Ioan	"
3488.	Nițu Ștefan	"	3545.	Ierod. Andronache Pan- telimon	"
3489.	Avram Nicolae	"	3546.	Bălu Alexandru	"
3490.	Covercă Ioan	"	3547.	Foșlea Andrei	"
3491.	Izvoranu Stelian	"	3548.	Radu Ilie	"
3492.	Ștefănescu Gh. Ioan	"	3549.	Crețu Constantin	"
3493.	Teodor I. Petre	"	3550.	Mohonea Constantin	"
3494.	<i>Monahia Apostol Vic- toria-Veronica</i>	"	3551.	Turculeț Ionel	"
3495.	Bistriceanu Gheorghe	"	3552.	<i>Buescu-Pană Ioana</i>	28.II.1957
3496.	Irimia Teodor	"	3553.	Duțu N. Alexandru	"
3497.	Sandu Vasile	"	3554.	Papapanu Athanasie, al- banez	"
3498.	Pr. Buruiană Emil	"	3555.	Popescu Gh. Emilian	"
3499.	Ardeleanu Vasile	"	3556.	Simionescu A. Pau ⁿ	"
3500.	Curcuță Pavel	"	3557.	Bulencea V. Nicolae	"
3501.	Plătică Mihai	"	3558.	Pr. Boștiog T. Vasile	"
3502.	Sîrbu Constantin	"	3559.	Ierod. Bucur Sebastian	27.VI.1957
3503.	<i>Mon. Roman Anatolia</i>	"	3560.	Pr. Drăgoicea Ioan	"
3504.	<i>Mon. Gațon Semjora</i>	"	3561.	Pr. Ionescu Stelian	"
3505.	Ceașu Ioan	"	3562.	Ionescu Gh. Stelian	"
3506.	Căpraru Ioan	"	3563.	Lăzărescu B. Emanoil	"
3507.	Cornoiu Alexandru	"	3564.	Nițulescu M. Valeriu	"
3508.	Predescu Haralambie	"	3565.	Pr. Pandele M. Petre	"
3509.	Andone Dumitru	"	3566.	Pr. Poșircă Anton	"
3510.	Băbeanu Dumitru	"	3567.	Sandu P. Constantin	"
3511.	Coman Ilie	25.IX.1956	3568.	Pr. Sfircă D. Nicolae	"
3512.	<i>Mon. Dumbravă Lucia</i>	"	3569.	Pr. Ștefănescu P. Ni- colae	"
3513.	Ilie C. Petre	"	3570.	Ștefănescu V. Dumitru	"
3514.	Pr. Ionescu Paraschiv	"	3571.	Amironesei V. Vasile	"
3515.	Ludescu Dumitru	"	3572.	Boca Gr. Ioan	"
3516.	Mircea Ilie	"	3573.	Protos. Bostan Nectarie	"
3517.	Nuță Nicolae	"	3574.	Bucescu C. Florin	"
3518.	Petcu Gheorghe	"	3575.	Butnaru Ioan	"
3519.	Popescu Virgil	"	3576.	Arhid. Chebac Varahiil	"
3520.	<i>Mon. Romanschi Anastasia</i>	"	3577.	Ciucă V. Gheorghe	"
3521.	<i>Stănculescu Nina</i>	"	3578.	Ierom. Cucoșel Gherasim	"
3522.	Pr. Vlădescu Con- stantin	"			
3523.	Zamfirescu Dan	"			

Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii	Nr. crt.	Numele și Pronumele	Data susținerii
3579.	Ierod. Hrățcu Adrian	27.VI.1957	3600.	Costea D. Octavian	28.VI.1957
3580.	Iosub-Iosifescu Mihai	"	3601.	Ianculescu V. Nico'ae	"
3581.	Ierod. Roșu Sofian	"	3602.	Lefter Gh. Aristide	"
3582.	Toader P. Mihai	"	3603.	Manolache V. Vasile	"
3583.	Ierod. Zainea Pimen	"	3604.	Prescură Laurențiu	"
3584.	Călin V. Ioan	"	3605.	Tudor P. Mihalache	"
3585.	Dumitrache F. Luca	"	3606.	Grigore I. Petrache	"
3586.	Dumitrescu C. Constantin	"	3607.	Mardale N. Constantin	"
3587.	Popescu T Paul	"	3608.	Pavel-Dumitru Șt. Ioan	"
3588.	Rădulescu I. Mihai	"	3609.	Sîrghi I. Mihai	"
3589.	Rădulescu N. Ștefan	"	3610.	Gălușcă C. Emilian	"
3590.	Sîrbu Gh. Gheorghe	"	3611.	Pușcașu M. Constantin	"
3591.	Vilcu I. Candiano	28.VI.1957	3612.	Veleșcu Gh. Constantin	"
3592.	Stoicescu C. Gheorghe	"	3613.	Gătăianțu A. Virgil	"
3593.	Constantinescu P. Gheorghe	"	3614.	Seviciu C. Traian	"
3594.	Pr. Cristovici Gheorghe	"	3615.	Mureșanu P. Octavian	"
3595.	Filip P. Ioan	"	3616.	Pr. Alecu P. Ioan	4.X.1957
3596.	Pr. Runcanu D. Constantin	"	3617.	Pr. Chiriță Doru	"
3597.	Popescu I. Petre	"	3618.	Ierod. Moroșanu Emilian	"
3598.	Vizitiu I. Constantin	"	3619.	Popescu Decebal	"
3599.	Bejan R. Alexandru	"	3620.	Ieremia Teodorit	"
			3621.	Grigorie C. Gheorghe	"

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

SĂRBĂTORIREA A NOUĂ ANI DE LA REINTREGIREA BISERICII ORTODOXE ROMINE DIN ARDEAL

La 20 octombrie 1957 s-a sărbătorit la Alba Iulia, în Catedrala Reîntregirii bisericești, împlinirea a nouă ani de la mărețul act al refacerii unității sufletești a credincioșilor români din Ardeal și Banat. Aniversarea aceasta a fost prilej de reîntărire a legămîntului de a rămîne în credința strămoșească și în atașamentul față de scumpa noastră patrie, Republica Populară Română.

Slujba religioasă a fost săvîrșită de un sobor format din: I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, PP. SS. Teofil al Romanului și Valerian al Oradiei, P.C. Babaca, exarh al ep. Romanului, P.C. vicar arhiepiscopesc T. Belășcu (Sibiu), vicar eparhial S. Truția (Cluj), S. Vlad rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, consilierii eparhiali C. Oros (Arad), I. Barna (Oradea), N. Geangalău (Sibiu); preoții M. Fodorean și P. Birău (Alba Iulia); ieromonahul Nicodim și diaconii V. Gîrbu, I. Bolog (Sibiu) și Stelian (Cluj).

Răspunsurile le-a dat corul Catedralei, sub conducerea domnilor Pancu și Popescu.

Catedrala era împodobită ca de sărbătoare. Lîngă iconostas, icoanele mari ale sfinților ardeleni — Sava Brancovici și Ilie Iorest, Visarion, Sofronie și Oprea — erau împodobite cu flori. Nenumărate lumînări care ardeau înaintea acestor icoane erau tot atîtea mărturii ale evlaviei credincioșilor față de acești sfinți mărturisitori ai drepte credințe. Sfînta Liturghie s-a desfășurat în atmosfera solemnă de mare praznic.

După Heruvic diaconul Stelian (Cluj) a fost hirotonit întru preot. La priceasnă corul a executat în mod magistral psalmul: «Cine se va sui în muntele Domnului»..., aducînd aminte că numai neprihănirea poate înălța spre Dumnezeu și uni sufletele în Dumnezeu.

Predica a fost ținută de P. C. Vicar Truția (Cluj), vorbind despre însemnătatea marelui act istoric al reîntregirii noastre bisericești săvîrșit în toamna anului 1948 și aducînd prinos de pioasă pomenire fericților întru Domnul mărturisitori și apărători ai drepte credințe, cuvioșii Sofronie de la Cioara, Visarion Sarai și sfîntul mucenic Oprea de la Săliște.

După polihroniu, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a ținut următoarea cuvîntare:

Am dat slavă și mulțumită bunului Părinte ceresc, că ne-a învrednicit să ajungem și bucuria zilei de azi, cînd prăznuim pentru a noua oară manele act istoric ce s-a săvîrșit în această cetate a durerilor și înălțărilor noastre romînești. Sîntem foarte fericiți că, în sfîrșit, Dumnezeu ne-a adunat iarăși în fața aceluiași altar și sub cupola aceleiași Biserici, una, sfîntă, sobornicească și apostolească, a neamului romînesc.

Ne-am adunat, preoți și popor credincios deopotrivă, ne-am adunat din toate părțile țării, ca aici să ne bucurăm frățeste și să ne închinăm Izbăvitorului nostru de totdeauna. Aici e cu noi întreaga Biserică, din cuprinsul iubitei noastre patrii, Republica Populară Română. Aici sînt cu noi Întîistătorii patriei noastre, prin trimișii lor, inspectori ai Departamentului Cultelor. Aici e întreg poporul nostru dreptcredincios, reprezentat prin clerul său și prin credincioșii din această cetate. Aici este și Întîistătorul sfintei noastre Biserici, care dacă nu cu trupul, cu sufletul e în mijlocul nostru, bucurîndu-se și slăvind, împreună cu noi, pe Domnul care ne-a adunat în aceeași țară slăvită și în aceeași Biserică prea luminată. Sînt foarte fericit că am prilejul să citesc telegrama pe care ne-a trimis-o Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, ca să ne bucure cu ea, ca într-un gând să mărturisim în toate zilele vieții noastre, să ne închinăm să ne lumineze și să ne înfrățescă și mai mult inimile, mințile și vrerile, romînește ca și părinții noștri cei dreptcredincioși, aceeași patrie s-o iubim și ei să-i slujim pînă la cea din urmă răsufolare a noastră:

«La împlinirea a nouă ani de la marele act al Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Romîne din Transilvania gîndul nostru se îndreaptă cu deosebită dragoste către clerul și credincioșii care, înfrățiți în aceeași credință strămoșească, aduc astăzi rugăciuni de mulțumire către Cel Atotputernic în fața aceluiași altar al dreptei credințe, prin mijlocirea sfinților Mucenici Sofronie, Visarion și Oprea. La această aniversare scumpă inimii Noastre sîntem cu tot sufletul alături de Inalt Prea Sfinția Voastră și de toți cei ce Vă înconjoară cu acest prilej în Catedrala Reîntregirii, Ierarhi, preoți și credincioși. Tuturor le împărtășim părintește binecuvîntări și le trimitem urările Noastre călduroase pentru aniversarea înfrățirii sub aripa ocotitoare a Sfintei noastre Biserici, spre slava lui Dumnezeu și mîntuirea Sufletelor.

† **J U S T I N I A N**
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Umbriți de puterea rugăciunii sfinților noștri, a căror pomenire o săvîrșim astăzi — cuvioșii mărturisitori Visarion, Sofronie și mucenicul Oprea —, călăuziți de sfaturile luminate și de simțămintele părintești ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, făgăduim în această zi de praznic luminat că vom merge pe același drum al înaintașilor noștri, una fiind în credință, în nădejde și în dragoste de Dumnezeu și de Țară. Bunul Părinte ceresc ne vede bunătatea inimilor, lumina gîndurilor și curățenia credinței, și de acolo — din înălțimea cerului — ne va trimite darurile sale cele veșnice, nouă și tuturor fraților din întreaga noastră patrie. El ne va dărui sănătate și putere în toate — și mai ales mîntuirea sufletului și va da, prin hărnicia noastră, țării întregi bunăstare, unitate, pace, care va fi mărirea și puterea ei de totdeauna. Cu aceeași fierbinte rugăciune cerem frăție și pace pentru toată lumea.

Domnul să ne binecuvînteze și să ne ajute în lupta cea dreaptă a mîntuirii sufletelor și a păcii în lume!

A luat apoi cuvîntul **P. S. Teofil al Romanului**, care, dînd expresie bucuriei de a participa la acest praznic și de a sluji în Catedrala Reîntregirii bisericești din Alba Iulia, a spus, printre altele:

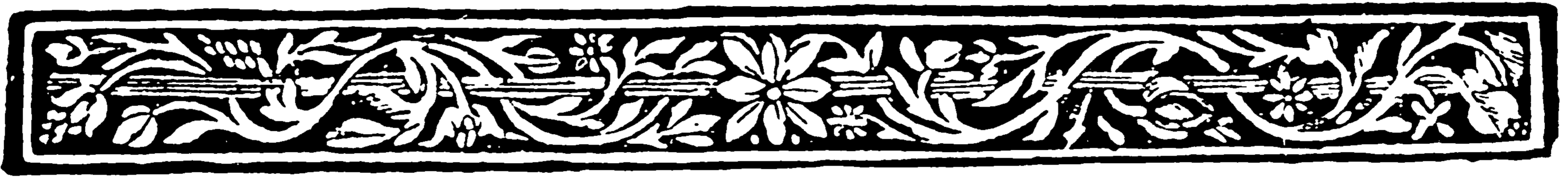
«E cu totul firesc să mulțumim an de an Domnului, care ne-a ajutat să punem capăt dezbinării. Anii 1698 și 1948 sînt două date importante:

una tristă, alta luminoasă. Anul 1698 este data sfîșierii unității noastre bisericești; anul 1948 e data refacerii acestei unități. Anul 1698 este începutul rupturii dureroase din sînul poporului credincios; anul 1948 e sfîrșitul acestei rupturi. De fapt despărțirea de la 1698 a fost o despărțire parțială și de suprafață, o despărțire silnică și formală. Totuși ea a pricinuit destulă amărăciune și a slăbit unitatea și puterea noastră, care nu a putut fi refăcută pînă cînd nu au fost înlăturate toate piedicile ce-i stăteau în cale, prin instaurarea puterii populare, cînd poporul a devenit liber să-și realizeze vrerile. Fără aceasta nu s-ar fi putut ridica glasurile de chemare ale Prea Fericitului Patriarh Justinian și Mitropolitului Nicolae și ele n-ar fi găsit ecoul larg pe care l-au găsit».

După cuvîntul P. S. Teofil, soborul ierarhilor, preoților și diaconilor s-a îndreptat spre reședință, în dangăt de clopote, binecuvîntînd pe credincioșii din catedrală.

Cea de a noua aniversare a marelui act din istoria Bisericii noastre strămoșești s-a sărbătorit în același timp în toate parohiile. Cei nouă ani care s-au scurs de la înfăptuirea lui au apropiat și mai mult sufletele și au întărit unitatea dintre frați.

Ierom. Prof. N. MLADIN

ZECE ANI DE LA PROCLAMAREA REPUBLICII POPULARE ROMINE

La 30 decembrie 1957, întregul nostru popor a sărbătorit împlinirea a zece ani de la proclamarea Republicii Populare Române. De la un capăt la altul al țării, prin sate și orașe, au avut loc — în cursul lunii decembrie — întruniri și adunări cetățenești, în cadrul cărora milioane de oameni și-au manifestat bucuria prilejuită de această scumpă aniversare și s-au legat să-și sporească eforturile în munca patriotică pentru continua înflorire a patriei noastre dragi și pentru propășirea obștească. Sărbătorirea încheierii celui dintâi deceniu de la crearea Republicii Populare Române a culminat cu ședința festivă a Marii Adunări Naționale, care s-a ținut în ziua de 29 decembrie 1957 și în cadrul căreia D-l Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri, a prezentat o amplă și documentată expunere, înfățișând marile realizări ale harnicului nostru popor, pe tărîmul dezvoltării economice, culturale și sociale, în cei zece ani de existență a republicii populare, perspectivele luminoase ce se deschid pe calea făuririi unei vieți noi și politica de pace și colaborare internațională dusă cu consecvență de statul nostru democrat-popular. Sute de deputați, — reprezentanți ai tuturor categoriilor sociale, ai naționalităților conlocuitoare, ai feluritelor credințe religioase — și-au manifestat, prin îndelungate aplauze, bucuria pentru bogatele realizări de pînă acum și și-au dat întreaga lor adeziune la programul de noi și vaste realizări, urmărit cu competență și perseverență de guvernul nostru, spre binele întregului popor.

Această aniversare a dovedit, prin entuziasmul unanim cu care a fost sărbătorită de milioane de cetățeni, profundul atașament al poporului nostru față de regimul democrat popular și dragostea sa fierbinte față de Republica Populară Română. Dar această aniversare a fost și un binevenit prilej pentru a aprecia rezultatele rodnice ale muncii depuse de poporul nostru în cei zece ani de viață liberă, într-o țară liberă, și de a sublinia, cu îndreptățită mîndrie, marea prăpastie care desparte vechea Romînie, de Republica Populară Română.

Icoana uriașelor înfăptuirii din acest deceniu este prezentă în inima oricărui cetățean și ea ilustrează posibilitățile creatoare ale unui popor liber, care știe că muncește pentru bunăstarea lui, pentru viitorul fericit al copiilor lui, nu pentru un restrîns mănunchi de asupritori. Această paralelă între trecutul întunecat, de robie și suferințe, și prezentul luminos, de libertate și dreptate socială, a fost înfățișată în cuvinte calde și clare de Dl. Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri, în expunerea prezentată la ședința festivă a Marii Adunări Naționale. «Ne-am născut — a spus D-sa — într-o țară bogată în care domnea sărăcia. Imensa majoritate

a poporului trăia o viață de mizerie și privațiuni din cele mai grele. În adâncul munților și șesurilor dormitau mari avuți naturale care, valorificate, ar fi putut situa țara noastră printre țările industriale înainte. Dar stăpînii imperialiști hărăziseră Romîniei de ieri să lîncezească în înapoiere, să nu-și dezvolte industria — temelia independenței economice și a progresului. Pămîntul țării era mînos, dar celor care-l munceau și-l stropiseră de veacuri cu sudoarea și sîngele lor nu le era îngăduit să se bucure de roadele lui. Poporul nostru harnic, plin de energie și iubitor de viață, era secerat de molime și boli, copiii mureau cu zile».

Subliniind apoi că acest trecut întunecat a fost înlăturat pentru totdeauna, că patria noastră s-a eliberat din lanțurile robiei și exploatării și că astăzi singurul și adevăratul stăpîn al ei este poporul romîn, — Dl. Chivu Stoica a înfățișat succint situația actuală a țării: «La 10 ani de la proclamarea Republicii Populare Romîne, țara noastră este un vast șantier al muncii neobosite pentru făurirea unei vieți de bună stare în folosul tuturor celor ce muncesc. Ca din pămînt a crescut o pădure de sonde și coșuri de fabrici, pretutindeni se înalță uzine noi, echipate cu tehnică modernă, — imagine a forței industriale crescînde a țării. Regiuni ținute ca împietrite în înapoiere de regimul burghezo-moșieresc au fost trezite la viață. Oltenia marilor moșieri, de unde oamenii fugeau de sărăcie și pribegeau la orașe cu cobilița în spinare, devine o nouă bază industrială-petroliferă a țării. Unități industriale moderne insuflă o nouă viață Moldovei, menținută odinioară în înapoiere economică. Dobrogea, țara de lut și de scaieți, pășește în frunte pe calea agriculturii îmbelșugate, socialiste. Privim în jurul nostru și vedem centrale electrice transformînd iureșul apelor și cărbunele din întunericul pămîntului, în lumină, căldură și putere pentru cei ce muncesc. Miile de tractoare și mașini agricole reprezintă o puternică bază materială pentru dezvoltarea agriculturii; s-au ridicat nenumărate școli de toate gradele, așezăminte culturale și sanitare din cele mai înaintate, satele au devenit de neconceput fără cămin cultural, bibliotecă, casă de nașteri. De la vechea Romînie a plugului de lemn, la Republica Populară Romînă de azi, — în plin avînt al economiei și culturii, una din primele țări din lume care dispune de un reactor atomic și aplică în scopuri pașnice geniala descoperire a minții omenești, — este un salt care reflectă profunde schimbări înnoitoare ce au avut loc în țara noastră, în acest deceniu».

Cuvintele acestea, rostite de Dl. Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri, la ședința festivă de la 29 decembrie 1957, a Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, exprimă mîndria îndreptățită cu care întregul nostru popor privește roadele muncii sale de zidire a unui stat nou, a unei țări înfloritoare, din care au fost alungate robia și exploatarea și în care crește bunăstarea și bucuria de a trăi pentru toți cei harnici.

Intr-adevăr, nici un om de bună credință nu poate nega marile realizări ale poporului nostru în cei zece ani care s-au scurs de la proclamarea Republicii Populare Romîne. Pe tărîmul vieții economice, țara noastră și-a făcut o puternică industrie, asigurîndu-și astfel o bază trainică a independenței sale economice. Pe tărîmul vieții sociale, a fost înlăturată nedreapta exploatare a omului de către om; mii și mii de țărani au fost împroprietăriți, dobîndind pentru prima oară dreptul de a se bucura de roadele pămîntului muncit de străbunii lor, veacuri de-a rîndul, pentru huzurul unui mînunchi de trîndavi; a fost asigurată cea mai deplină egalitate în drepturi

între toți cetățenii țării; s-au dezvoltat instituțiile și așezămintele sanitare, menite să apere sănătatea întregului popor, etc. Pe tărîmul vieții culturale, s-a împlinit cea mai uriașă operă din istoria țării noastre, înlăturîndu-se aproape complet rușinoasa moștenire a trecutului: neștiința de carte; s-au înființat numeroase școli, în cele mai îndepărtate sate a pătruns lumina cărții, iar tineretul are deschise toate căile spre învățătură. Pe tărîmul vieții internaționale, țara noastră a dobîndit un prestigiu pe care nu l-a avut niciodată în trecut, datorită consecvenței politice de pace și colaborare, dusă de guvernul democrat-popular. Faima științei, culturii și artei românești a străbătut pămîntul și pretutindeni, în cele cinci continente, se află acum milioane de oameni care prețuiesc și admiră munca și geniul poporului român.

Sînt toate acestea realități vii și ele umplu de bucurie inima oricărui cetățean, justificînd entuziasmul cu care întregul nostru popor a sărbătorit împlinirea a zece ani de la proclamarea Republicii Populare Romîne.

Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne au luat parte cu însuflețire la această mare sărbătoare a poporului nostru. Părtași, alături de popor, la munca și la strădaniile sale, — fiii sfintei noastre Biserici au fost părtași și la sărbătorescul popas al cinstirii celui dintîi deceniu de existență a tinerei noastre republici.

Entuziasta participare a Bisericii Ortodoxe Romîne la această aniversare națională, are temeuri puternice și de nezdruccinat: ea izvorăște din învățătura credinței noastre, care pune ca piatră de temelie oricărei conștiințe creștine, dragostea pentru aproapele, pentru poporul său, pentru patria sa, spre a putea apoi înălța marele edificiu al iubirii întregii umanități. Dragostea de oameni — condiție fundamentală a existenței creștine — nu poate exista la cel ce nu-și iubește, mai întîi, familia sa și neamul său. Biserica Ortodoxă Romînă propovăduiește cu consecvență această dragoste de patrie și de popor, străduindu-se să facă din ea torță călăuzitoare în viața fiilor săi. Patriotismul ierarhilor, clericilor și credincioșilor sfintei noastre Biserici a determinat această unanim recunoscută alăturare a lor la opera vastă, întreprinsă de poporul nostru, pentru făurirea unei vieți noi, într-o țară nouă, pentru pace și progres.

Nu poate fi trecut cu vederea faptul, bogat în semnificații, că la numai cîteva zile după proclamarea Republicii Populare Romîne, cu prilejul Anului Nou 1948, Prea Fericitul Patriarh Justinian — pe atunci mitropolit al Moldovei — a îndreptat către păstoriții săi un cuvînt de părintească povățuire, în care saluta «noua așezare de temelie a statului român», «așezare cerută de înnoitoarele trebuinți ale intronării unei dreptăți sociale, la care sînt chemați toți oamenii să se bucure de binefacerile ei, în egală și dreaptă măsură»¹). Subliniind apoi că prefacerile intervenite în ultimii ani în viața țării noastre impuneau o fundamentală schimbare și că monarhia constituia o piedică în dezvoltarea statului român, — pastorală din pragul celui dintîi an al Republicii noastre Populare îndemna pe clerici și pe credincioși să sprijine și să slujească noua formă statală, pe care poporul însuși și-o alesese. Iar peste cîteva luni, cu prilejul alegerilor pentru Marea Adunare Națională — Constituantă, menită să dea țării prima Constituție republicană — Prea Fericitul Patriarh Justinian a adresat

1. Justinian, Mitropolitul Moldovei, *Apostolat social*, vol. II, București 1948, pag. 165. («Pastorală adresată clerului și poporului din Mitropolia Moldovei, cu prilejul Anului Nou 1948»).

clerului și credincioșilor o nouă pastorală, în care — după ce amintea că «în urma actului de la 30 decembrie 1947, poporul român a dobândit libertatea să-și clădească noua formă de stat, Republica Populară Română, și să-și statornicească astfel regimul democratic», deschizând «calea unor neașteptate și mărețe înfăptuiri» — Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române făcea următorul call îndem către slujitorii și închinătorii sfintelor noastre altare: «...pășiți cu încredere la întemeierea de țară nouă. Voi, cinstiților clerici de toate treptele, lămuriți poporul dreptcredincios asupra cuprinsului ziditor al Constituției, îndemnându-l la sprijin... Poporul... își așează azi temelii noi de viață. Fiți alături de popor. Iar voi, binecinstitorilor fii ai Bisericii Ortodoxe, fiți încredințați că prin întărirea așezării democratice a țării, deschideți drumuri noi către apărarea dreptului vostru de închinare...»²⁾.

Încrederea în perspectivele luminoase deschise poporului nostru de înlăturarea monarhiei și proclamarea republicii, — încredere mărturisită dintru început de Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române și împărtășită de unanimitatea clericilor și credincioșilor noștri — a fost întru totul confirmată de anii care s-au scurs din decembrie 1947 și pînă azi. Marile succese dobândite de popor, roadele bogate care i-au încununat munca, s-au răsfrînt în chip fericit și asupra Bisericii Ortodoxe Române. În țara noastră a fost asigurată cea mai deplină libertate religioasă și o deplină egalitate între culte. Astăzi, toți cei ce mărturisim o credință religioasă știm că, pentru prima oară în istoria țării noastre, Bisericile și cultele religioase au dobândit dreptul de a se organiza și a se conduce singure, potrivit doctrinei, canoanelor și tradițiilor lor, fără nici un amestec din partea autorităților de stat. Astfel, Biserica noastră a putut trece la reorganizarea vieții ei, în strictă conformitate cu învățătura și predaniile străbune, întocmindu-și Statutul de organizare și funcționare, precum și regulamentele menite să pună rînduială în toate domeniile de viață bisericească. Sfîntul Sinod a fost întru totul îndreptățit să mărturisească deseori recunoștința sa profundă față de marile realizări obținute de Biserica noastră străbună, în cadrul statului democrat-popular, căci abia în anii aceștia «Biserica Ortodoxă Română a pornit la desfășurarea nestingherită a misiunii ei apostolice cu o vigoare pe care nu i-au îngăduit-o nicicînd trecutele regimuri; ea a îndepărtat din activitatea sa și a clericilor ei, orice preocupări străine de duhul Evangheliei lui Hristos»³⁾. Astăzi nu mai poate exista nici o îndoială că «odată cu libertățile cucerite de popor, a dobândit și Biserica noastră o reală și deplină libertate de organizare și funcționare, fără vreun amestec din partea statului în treburile ei interne; odată cu treptata propășire a poporului, a propășit și Biserica străbună;... înrolarea sinceră și hotărîtă a poporului nostru în rîndurile luptătorilor pentru pace a dat și Bisericii noastre Ortodoxe putința de a-și împlini cea mai sfîntă și mai de seamă poruncă lăsată de dumnezeescul ei Întemeietor, aceea de a sluji pacea și buna înțelegere între oameni»⁴⁾.

Este, de asemenea, evident că aplicarea cu fermitate de către guvernul democrat popular a principiului egalității cultelor în fața legilor a avut urmări benefice pentru Biserica noastră. Prin asemenea dreață mă-

2. *Ibidem*, pp. 204, 208.

3. Justinian Patriarhul Romîniei, **Pentru pacea a toată lumea**, București 1955, p. 59.

4. *Ibidem*, p. 215-216.

sură, Biserica Ortodoxă Română a fost scoasă din situația umilitoare în care o puseseră trecutele regimuri, care acordaseră Bisericii Romano-Catolice drepturi și avantajii menite să-i creeze privilegiul unui adevărat stat în stat. În paginile acestei reviste s-a arătat deseori că «sprijinul monarhiei și trădarea săvârșită de cercurile guvernante, care au încheiat în 1927 faimosul Concordat cu Vaticanul, fuseseră pîrghiile cu care cercurile ostile Ortodoxiei căutaseră să lovească în Biserica Ortodoxă Română, să-i știrbească drepturile legitime de Biserică a majorității cetățenilor statului român, să-i diminueze prestigiul și să-i stînjenească activitatea, încurajînd un excesiv prozelitism catolic. Nu mai este astăzi un secret pentru nimeni că — prin acel înrobitor concordat — frații noștri greco-catolici fuseseră reduși de la situația de Biserică unită, la aceea de simplu rit al Bisericii Catolice, întărindu-se astfel cătușele care-i ținuseră subjugati mai bine de două veacuri și sugrumîndu-se cu autoritatea legilor și tratatelor orice tendință îndreptățită a clerului și credincioșilor uniți de a se reîntoarce la sînul Bisericii mame. De aceea, una dintre cele dintîi măsuri luate la noi în țară, după îndepărtarea monarhiei, a fost aceea a denunțării Concordatului cu Vaticanul, spre a se înlătura cea mai grea stavilă din calea realizării deplinei egalități dintre culte. Ne mai existînd nici un cult protejat efectiv de stat, în dauna altora, ci toate fiind tratate în același fel de către stat, a apărut de îndată posibilitatea înlăturării din viața noastră religioasă a acelor stări de lucruri nefirești, a tuturor actelor neîntemeiate pe voința liber exprimată a clerului și credincioșilor. Așa s-a putut produce acea însuflețită și impresionantă acțiune a fraților greco-catolici, care—văzîndu-se eliberați de sub imperiul clauzelor înrobitoare din Concordatul încheiat cu slugărnicie și aplicat cu o consecvență demnă de o cauză mai bună, de către vechile regimuri — au trecut la împlinirea năzuințelor lor de două veacuri și jumătate: reîntoarcerea sub bolta ocrotitoare a Bisericii străbune. Așa a fost cu puțință să se realizeze reîntregirea Bisericii Ortodoxe Romîne din Ardeal, — vis al atîtor generații de ardeleni și rod al egalității reale între culte, proclamată și înfăptuită de regimul democrat-popular»⁵).

Dar acest climat nou, de libertate reală, a dat Bisericii noastre posibilitatea să-și aducă sub bolta ei ocrotitoare și să le organizeze după nevoile ei, toate instituțiile de învățămînt teologic, de care are nevoie, fără nici un amestec străin. În asemenea condiții, — posibile numai în cadrul unui stat cu adevărat democrat — strădaniile Bisericii noastre au fost încununare de sporiri duhovnicești necunoscute în trecut. «Abia acum au fost cu puțință cele dintîi canonizări de sfinți în Biserica Ortodoxă Română; abia acum s-au putut reînnoa străvechile legături de prietenie cu Biserica Rusă; abia acum Biserica noastră a putut să întrețină relații strînse, directe și frățești cu toate Bisericile Ortodoxe din lume, cîștigînd cinstirea și prețuirea întregii Ortodoxii pentru nesecatele sale comori de credință, evlavie și sfințenie și, mai ales, pentru contribuția însemnată pe care teologia romînească o aduce culturii teologice ortodoxe».

Nu poate fi uitată nici o altă realizare măreață, pe planul vieții bisericești, care s-a înfăptuit în anii aceștia. Este vorba de o consecință fericită a proclamării și aplicării cu strictețe a principiului egalității tuturor cultelor religioase în fața legilor țării. Este astăzi știut de toată lumea

5. «Biserica Ortodoxă Română», nr. 10, octombrie 1957, p. 919-920.

că toate cultele din Republica Populară Română, păstrându-și fiecare cu fermitate doctrina sa, au urmat calea deschisă de Biserica noastră și au adoptat unele față de altele o atitudine de respect reciproc, de bună conviețuire, de prietenie, înlăturând învechită, ostilitatea, prozelitismul agresiv sau denigrarea, care tulburaseră în trecut viața credincioșilor lor. Mergând cu sinceritate pe acest drum, ele au avut deseori prilejul ca în probleme de interes obștesc să-și unească strădaniile și să întreprindă acțiuni comune, spre binele fiilor lor sufletești și al întregului nostru popor.

Dar mai ales participarea activă a Bisericii Ortodoxe Române la acțiunea sfântă de apărare a păcii în lume, reprezintă o realizare de mare preț, care n-ar fi fost posibilă niciodată în trecut. Faptul că întregul nostru popor, prin guvernul său, duce o susținută acțiune de zidire a păcii și bune înțelegeri între toate popoarele lumii, a dat Bisericii noastre posibilitatea să pășească la împlinirea celei mai de seamă dintre îndatoririle sale, cu o vigoare și o însuflețire vrednice de laudă.

Multe altele sînt temeiurile care îndreptățesc însuflețirea cu care Biserica Ortodoxă, prin ierarhii, clericii și credincioșii ei, a participat — alături de întregul nostru popor — la marea sărbătoare a aniversării unui deceniu de la proclamarea Republicii Populare Române.

Dînd slavă lui Dumnezeu pentru bogatele împliniri de pînă acum, toți fiii Bisericii noastre își înnoiesc legămîntul de a spori mereu dragostea lor față de patrie și atașamentului lor față de regimul democrat popular, aducînd în viitor o contribuție și mai mare la munca depusă cu elan patriotic de poporul nostru, pentru înflorirea și propășirea Republicii Populare Române.

REDAȚIA

**TELEGRAME TRIMISE DE P. F. PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL CELEI DE A ZECEA ANIVERSĂRI
A PROCLAMĂRII REPUBLICII POPULARE ROMINE**

Cu prilejul sărbătoririi a zece ani de la proclamarea Republicii Populare Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis Domnului Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, următoarea telegramă :

DOMNULUI Dr. PETRU GROZA
*Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale
a Republicii Populare Române*

L O C O.

Cu prilejul aniversării a zece ani de la proclamarea Republicii Populare Române, exprimăm Domniei Voastre și Onoratului Prezidiu, cele mai alese felicitări, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și al nostru personal.

Rugăm cu căldură pe cel Atotputernic să ocrotească Patria noastră scumpă, pentru ca în deplină pace și frățească colaborare cu toate țările lumii, să crească și să înflorească.

† **JUSTINIAN**
PATRIARHUL ROMINIEI

De asemenea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis Domnului Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, următoarea telegramă :

Domnului CHIVU STOICA
*Președintele Consiliului de Miniștri
al Republicii Populare Române*

L O C O.

La împlinirea a zece ani de la proclamarea Republicii Populare Române, exprimăm Domniei Voastre și Onoratului Guvern călduroase felicitări, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și al nostru personal.

Din toată inima vă urăm spor deplin în strădaniile ce depuneți pentru dezvoltarea materială și spirituală a Patriei noastre scumpe și a poporului ei, precum și pentru conviețuirea în pace și frățească colaborare cu toate țările și popoarele lumii.

† **JUSTINIAN**
PATRIARHUL ROMINIEI

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

ALEGEREA, INVESTITURA ŞI INSCĂUNAREA PREA SFINŢITULUI TEOFIL HERINEANU, EPISCOPUL VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI

Alegerea

La Patriarhia Română au avut loc, în ziua de 19 decembrie 1957, lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului.

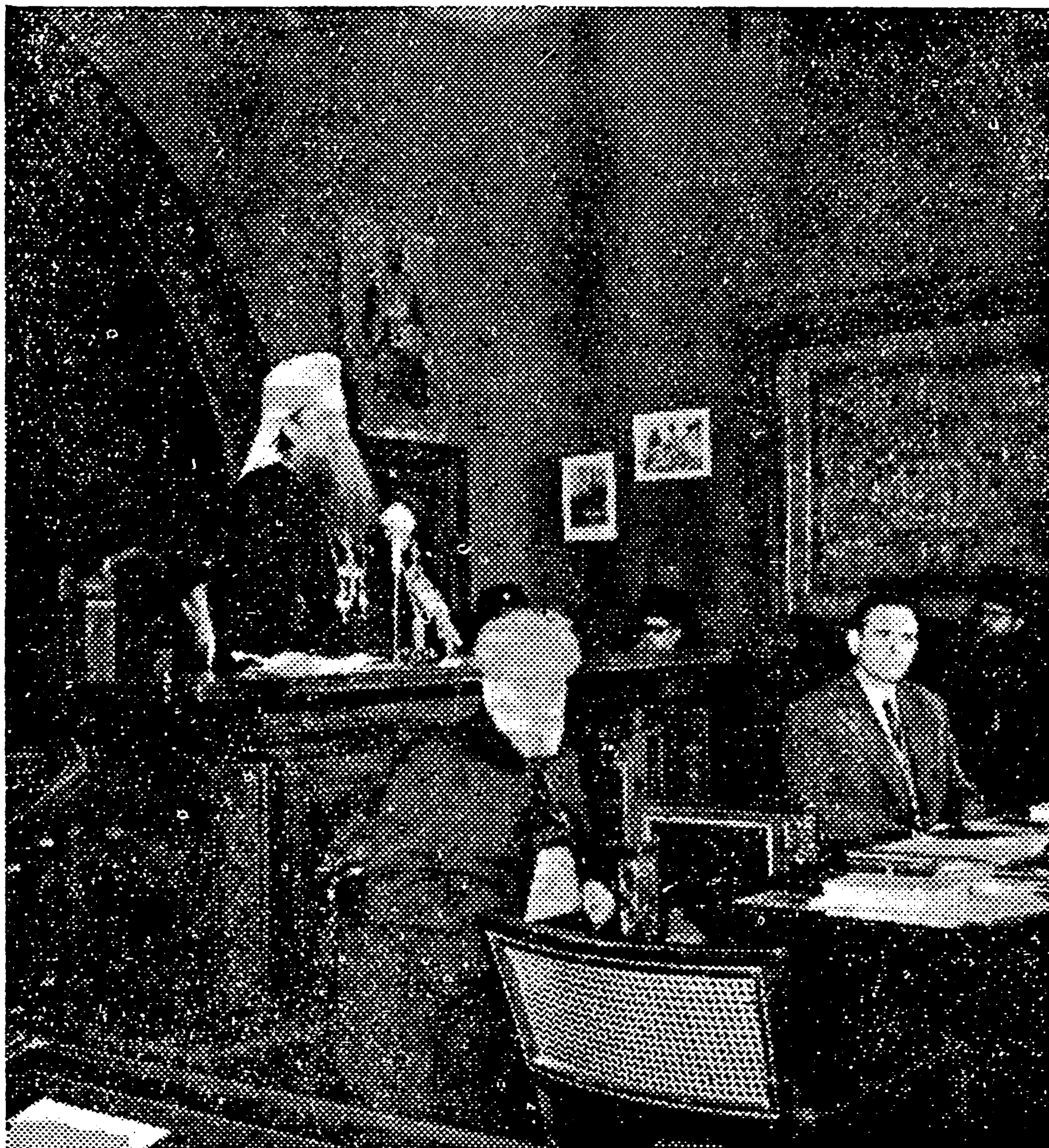
La ora 11 dimineaţa s-a săvârşit în paraclisul palatului patriarhal, slujba Doxologiei, la care au luat parte membri ai înaltului for electiv bisericesc, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian. După săvârşirea sfinte slujbe, membrii Colegiului Electoral Bisericesc au trecut în sala de şedinţe, iar la orele 12, o delegaţie de membri clerici şi mireni a invitat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să deschidă lucrările Colegiului. Întâistătorul Bisericii noastre a intrat în sala de şedinţe împreună cu Dl. Dr. Voinea Marinescu, ministrul Sănătăţii, delegatul domnului Chivu Stoica, preşedintele Consiliului de Miniştri al Republicii Populare Române, Dl. Academician Mihail Beniuc, delegatul Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române, Dl. Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniştri al Republicii Populare Române, D-nii Academicieni P. Constantinescu-Iaşi, Dr. N. Gh. Lupu şi Dr. Vasile Răşcanu şi Inalt Prea Sfinţitii Mitropoliţi Iustin al Moldovei şi Sucevei, Nicolae al Ardealului, Firmilian al Olteniei şi Vasile al Banatului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a invitat Colegiul Electoral Bisericesc să desemneze, dintre membrii săi, doi secretari; au fost aleşi Prea Cuviosul Arhimandrit Laurenţiu Busuioc şi Dl. Mihail Fărcaşiu. Citindu-se apelul nominal al membrilor Colegiului Electoral Bisericesc — alcătuit din membrii Adunării Naţionale Bisericeşti, membrii de drept şi membrii Adunării Eparhiale a Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului — s-a constatat că din 79 de membri cu drept de vot sînt prezenţi 71 şi că înaltul for este legal constituit şi poate proceda la alegerea noului Episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe Dl. D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, să dea citire Decretului Prezidiu-

lui Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral Bisericesc. Dl. D. Dogaru a dat citire Inaltului Decret.

Deschizînd ședința, Prea Fericitul Patriarh Justinian a citit următoarea scrisoare primită din partea Domnului Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, membru al Colegiului Electoral Bisericesc :

Prea Fericitul Patriarh Justinian deschizînd lucrările
Colegiului Electoral Bisericesc

«Neputînd participa la lucrările Colegiului Electoral pentru alegerea Episcopilor și Arhiepiscopilor-Mitropoliți, convocat pentru ziua de astăzi, rog pe Prea Fericirea Voastră să justifice absența mea în calitate de membru al Colegiului.

«Trimit pe această cale urarea ca lucrările Colegiului chemat să dea nou stăpîn scaunului vacant al Vlădiciei Vadului, Feleacului și Clujului să fie inspirate de înțelepciunea care trebuie să călăuzească pe toți bunii fii ai Patriei noastre scumpe.

«Trimit totodată aceluia care va fi învrednicit prin hotărîrea Colegiului Electoral pentru a intra în moștenirea frumoasă a vrednicului său antecesor, fostul Episcop Nicolae, astăzi Mitropolitul Ardealului, felicitările mele calde

Să nădăjduim că buna lui păstorie se va încadra în osteneala tuturor de a zidi un viitor fericit poporului nostru și a întări pacea în lume»

În numele Colegiului Electoral Bisericesc, Prea Fericitul Patriarh Justinian a urat Domnului Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, grabnică și deplină însănătoșire, spre a-și continua activitatea rodnică depusă pentru înflorirea patriei și spre a participa și în viitor la lucrările forurilor centrale ale Bisericii Ortodoxe Române, din care Domnia-sa face parte fără întrerupere de mai bine de 30 de ani.

Membrii Colegiului Electoral Bisericesc au subliniat cu însuflețite aplauze urările adresate Domnului Dr. Petru Groza, de Prea Fericitul Patriarh Justinian și au ovaționat îndelung pentru președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române.

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit o scurtă cuvîntare, subliniind răspunderea ce revine membrilor Colegiului Electoral Bisericesc de a desemna prin votul lor un ierarh vrednic de ilustrul său înaintaș în scaunul istoricei eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului. După aceea, potrivit legiurilor Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian a invitat pe Inalt Prea Sfințitul Nicolae, Mitropolitul Ardealului, să prezideze lucrările Colegiului Electoral Bisericesc.

Ședința a fost suspendată pentru o jumătate de oră spre a da putința membrilor Colegiului Electoral Bisericesc să se sfătuiască în vederea alegerii.

La redeschiderea ședinței, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a cerut Colegiului Electoral să delege doi bărbați de încredere, care să supravegheze operația votării. Inaltul for electoral a desemnat pe P. C. Prct. Dumitru Bodea și pe Dl. Dr. Virgil Cîmpeanu. După ce P. C. Arhim. Laurențiu Busuioc, secretarul ședinței, a dat citire articolului 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, cu privire la alegerile de ierarhi, iar cei doi bărbați de încredere au distribuit buletinele de vot, — s-a trecut la votare. Fiecare membru al inaltului for efectiv și-a exprimat voința sa prin vot secret.

Făcîndu-se numărătoarea voturilor exprimate și despuindu-se scrutinul, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a anunțat rezultatul votării: au votat toți cei 71 de membri prezenți ai Colegiului Electoral Bisericesc și toate voturile au fost întrunite de Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu al Romanului și Hușilor.

Inalt Prea Sfințitul Nicolae, Mitropolitul Ardealului, a proclamat ales cu unanimitate de voturi pe Prea Sfințitul Teofil Herineanu, ca episcop al Vadului, Feleacului și Clujului. Adresîndu-se noului ales, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit a spus: «Prea Sfințite întru Hristos iubite frate, am bucuria de a-ți vesti că măritul Colegiu Electoral Bisericesc te-a investit cu demnitatea de Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului; aducîndu-ți la cunoștință această veste îmbucurătoare, te felicit frățeste în numele întregului Colegiu Electoral». Subliniind apoi faptul că noul Episcop pleacă la lupta cea sfîntă de îndrumare a clerului și credincioșilor din eparhia Clujului înarmat cu arma tinereții și cu arma experienței de cîrmuitor bisericesc dobîndită în eparhia Romanului și Hușilor, — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a spus în încheierea cuvîntului său: «Sîntem cu toții încredințați că Dumnezeu îți va ajuta să lucrezi cu și mai multă izbîndă pentru luminarea cleru-

lui și a poporului credincios, ca și unul și celălalt să slujească cu credință și zel pilduitor cele două patrii: cea de sus, care ne așteaptă pe toți și la care se poate ajunge numai trecind cu cinste prin patria aceasta de jos, Republica Populară Română. Așa să-ți ajute Dumnezeu!»

Prea Sfințitul Episcop Teofil a mulțumit călduros Colegiului Electoral Bisericesc pentru încrederea acordată, rostind următoarea cuvântare:

DI. D. Dogaru, Secretarul general al Departamentului Cultelor, citind Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R. pentru deschiderea Colegiului Electoral Bisericesc

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc.

Cu sufletul cuprins de o năvală de simțăminte, dar stăpînit de conștiința unei răspunderi la nivelul chemării pe care mi-o faceți astăzi, stăpînit de o fierbinte dragoste de Biserică și de poporul nostru, vă aduc cele mai respectuoase mulțumiri pentru încrederea ce mi-o acordați alegîndu-mă ca titular pentru scaunul episcopal din Capitala Ardealului, ca păstor al străvechii eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului.

Alegerea de astăzi, ca și alegerea de acum opt ani și jumătate, prin care am fost chemat să păstoresc clerul și credincioșii din Eparhia Romanului și Hușilor — o atribui dorinței măritului Colegiu Electoral Bisericesc de a

cinsti și a răsplăti pe cei ce au săvârșit în toamna anului 1948 marele act al Reîntregirii Bisericii Ortodoxe din Transilvania.

Cu toate că înainte de ambele alegeri aș fi fost gata să dau întâietate, la promovare, altora mai vrednici și mai destoinici decât mine — am primit totuși slujirea ce mi se încredința cu gândul că vrerea oamenilor rânduiește să conducă destinele Bisericii și ale Țării, oglindește voința lui Dumnezeu Proniatorul. Incercînd să-mi explic mie însumi pentru ce alegerea voinței divine s-a oprit asupra smereniei mele și nu asupra altui cleric revenit la vatra credinței străbune — explicarea o găsesc (subiectiv vorbind) în faptul că am prețuit și am iubit o însemnată însușire a slujiorului bisericesc. Mă gândesc la însușirea pe care Apostolul Pavel o cere episcopului Timotei cu aceste cuvinte: «Caută să fii evlavios, fiindcă evlavia este folositoare la toate, avînd făgăduința vieții de acum și a celei ce va să fie. Plin de adevăr este acest cuvînt și vrednic de toată primirea» (I Tim. IV, 8).

Nu cutez să spun că am fost deplin evlavios. Nu mă lasă conștiința să susțin că aș fi deprins evlavia în mod îndestulător. Am dorit doar să fiu și am năzuit să ajung a stăpîni această virtute, folositoare în orice privință, bună și pentru viața de acum și pentru cea viitoare.

Citirea mai deasă a Sfintei Scripturi m-a împiedicat să cred că evlavia se rezumă la acte publice de cult și la practica rugăciunii, la practica postului, a spovedaniei, a împărtășaniei și a altor rînduiri bisericesti.

De mult răsună cu putere în sufletul meu adevărul pe care îl statornicește Sfîntul Apostol Iacob în Epistola sa către toți creștinii zicînd: «Cucernicia curată și neîntinată înaintea lui Dumnezeu, Tatăl nostru aceasta este: să cercetăm pe orfani și pe văduve în necazurile lor și să ne păzim neîntinați...» (Iacob I, 27).

În această rostire nu sînt cuprinse toate caracterele evlaviei adevărate. Sînt arătate numai două dintre cele mai esențiale. Evlaviei adevărate nu-i poate lipsi caracterul ei social. Cine vrea să fie cucernic fără amăgire, acela necondiționat va ajuta pe semenii săi și în nevoile lor trupesti, în trebuințele lor materiale. Preocuparea de a săvârși binefaceri nu-i poate fi străină celui ce năzuește să fie un om cu adevărat religios.

Al doilea caracter al religiozității adevărate pe care îl relevă Sfîntul Apostol Iacob este moralitatea: «Să ne păzim neîntinați», zice el. Să ne înfrînăm adică limba de la birșeală și de la minciună, să ne păzim de beție, de hoție, de necurăție, de vrăjmășie, de omor, de trîndăvie și de toate celelalte năravuri rele.

Să-mi fie iertată plăcerea de a zăbovi cîteva clipe asupra acestui adevăr însemnat că evlaviei sănătoase nu-i poate lipsi caracterul ei social și moral.

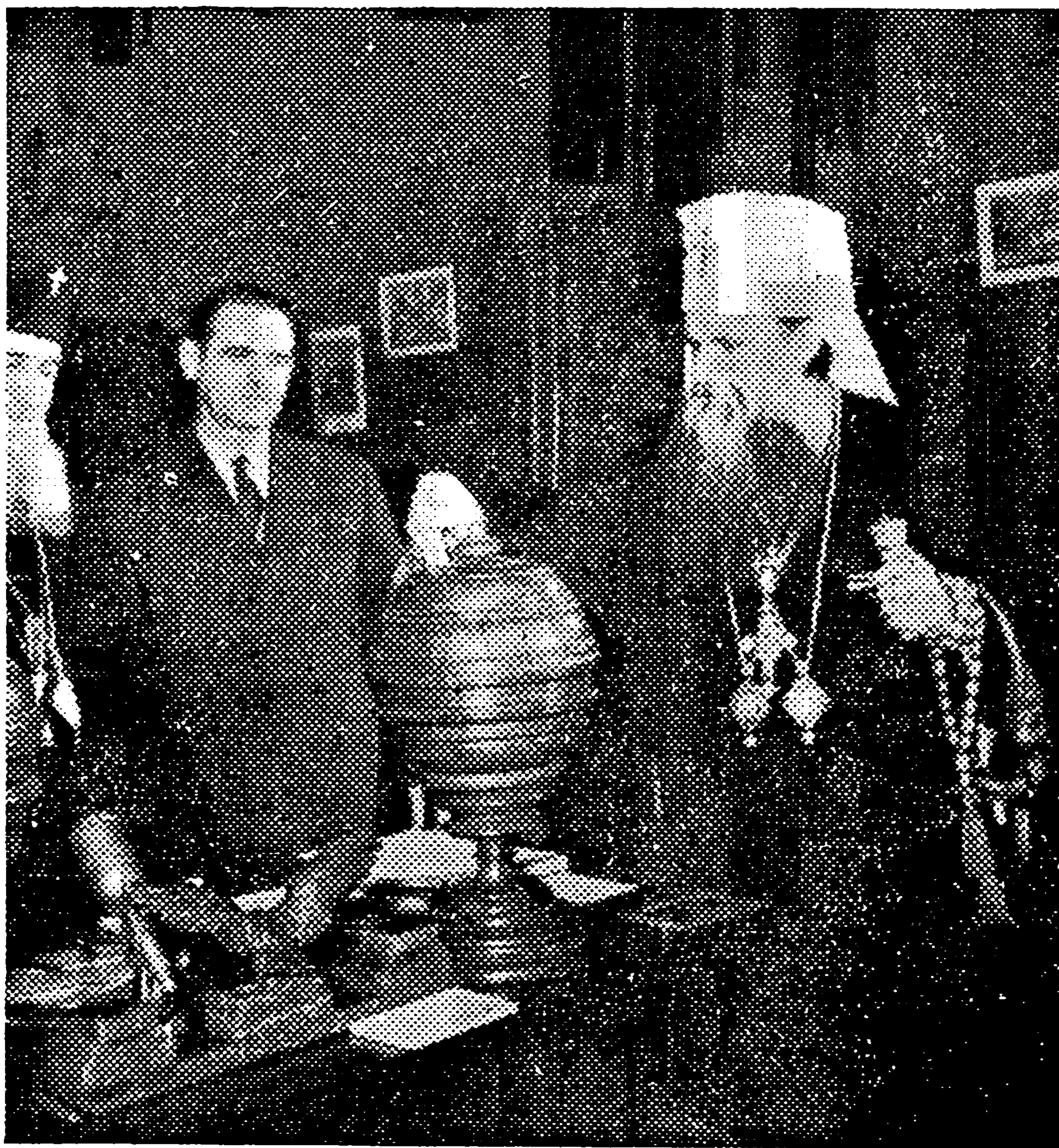
În Legea veche Dumnezeu adeseori a dojenit aspru prin graiul profeților Săi pietatea superficială, evlavia formalistică cu care făceau paradă mare unii credincioși de odinioară. Aceia se amăgeau îngrozitor crezînd că Ziditorul lumii trebuie să fie deplin mulțumit dacă i se aduceau la templu jertfe bogate de animale și de tămîie, dacă i se consacrau anumite timpuri de prăznuire și de pelerinaj. Se hrăneau cu iluzia că pe Cel Atotștiutor nu-L interesează viața lor particulară, conduita lor morală de toate zilele.

Acest soi de sinamăgire a contemporanilor săi vrea să-l spulbere Profețul Isaia cînd strigă cu mare indignare în numele lui Dumnezeu: «Ascultați cuvîntul Domnului, luați aminte la învățătura Domnului! Ce-mi folosește mulțimea jertfelor voastre?... Nu-mi mai aduceți jertfe deșarte! Nu pot să mai rabd fărădelegea, laolaltă cu prăznuirea» (Isaia I, 10—15).

Caracterul moral și social al evlaviei plăcute și cerută de Dumnezeu îl vădesc deslușit cuvintele următoare rostite de Profeț în continuare : «Nu mai faceți rău înaintea ochilor mei. Conțeniți odată ! Învațați să faceți fapte bune sirguiți-vă după dreptate, ajutați pe cel împliat, faceți dreptate orfanului, apărați pricina văduvei !» (Isaia I, 16 — 17).

Mărit Colegiu.

Ne găsim în Postul Crăciunului și împrejurarea aceasta mă face să re-
lez faptul că una dintre cele mai obișnuite și mai vechi forme de manifestare a religiozității este tocmai postul. Cel ce postește vrea să spună în cugetul

Prea Fericitul Patriarh Justinian introducînd votul
în urnă

său : iubesc pe Dumnezeu și de dragul Lui mă abțin de la unele mîncări, — de dragul Lui mă înfrînez pentru anumită vreme de la bucuria mesei ; vreau să plac lui Dumnezeu și de aceea renunț la plăcerile gustărilor. La o asemenea judecată a postitorului Dumnezeu răspunde prin Proorocii Săi în sensul acesta : prețuiesc și primesc aceste dovezi de iubire față de Mine, cu condiția să nu fie nesocotită nici iubirea față de oameni, căci ei toți sînt făpturile mele și semenii voștri. Fără îndeplinirea acestei condiții esențiale, forma de evlavie a postului este deșartă și amăgitoare. Într-o asemenea rătăcire căzuseră mulți dintre contemporanii Profețului Isaia. Pentru aceea el primește de la Dumnezeu misiunea să le vorbească și să-i dezmeticească : «Voi postiți ca să vă certați și să vă sfădiți și să vă bateți... Postul vostru de astăzi nu ajută glasul vostru să se audă sus.. Iată postul care-mi place într-adevăr, zice Domnul : Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile

robiei, sloboziți pe cei asupriți și sfărâmați jugul lor. Imparte pînea ta cu cel flămînd, adăpostește în casa ta pe cel fără cămin; dacă vezi un om dezbrăcat, pune haină pe el și nu întoarce spatele semenului tău... Dacă tu vei goni din mijlocul tău asuprirea, amenințările cu degetul și vorbele de ocară, dacă vei da pînea ta celui flămînd și vei sătura sufletul amărit, atunci lumina (fericirea), ta va răsări ca zorile și tămăduirea ta va veni repede. Atunci tu vei striga și Domnul te va auzi; la chemarea ta El va zice: *Ia-lă-mă!* Domnul îți va fi mereu povățuitor și chiar și în pustie te va sătura. El va da tărie oaselor tale și vei fi ca o grădină udată, ca un izvor... care nu seacă niciodată» (Isaia 58,1—11).

Cît de frumoase, cît de îmbelșugate și de mîngietoare sînt promisiunile de răsplată dumnezească pentru omul evlavios, care, pe lîngă post și rugăciune, se năzuiește să deprindă dreptatea, mila și ajutorarea semenilor săi!

Mărit Colegiu,

Am deschis paginile Sfintei Scripturi aici în fața Dumneavoastră și am stăruit asupra unor sfinte adevăruri, încercînd să dau prin ele grai convingerilor mele sincere și statornice asupra rostului ce mi s-a hărăzit de a fi slujitor al lui Dumnezeu și al semenilor mei. În păstoria mea de pînă acum am căutat să urmez cu toată rîvna și smerenia chemările acestui rost. Timp de 25 de ani m-am străduit să fac tot ce am socotit că este mai plăcut lui Dumnezeu și mai folositor poporului din mijlocul căruia m-am ridicat.

Nu mă pot lăuda decît «întru neputințele mele», așa cum zice Sfîntul Apostol Pavel. Dar aceste neputințe au fost pentru mine permanent îndemn la încrederea în Dumnezeu și în oameni. Și cu ajutorul lor am făcut tot ce am putut.

Nădăjduiesc cu tărie că de acest ajutor nu voi fi lipsit nici de acum înainte.

Mărturisesc bucuros cu acest prilej, că un simțămînt puternic de încredere, de atașament și de recunoștința față de Cîrmuirea noastră democrat populară mi-a fost trezit și întărit continuu, tocmai de înțelegerea, de încrederea și de ajutorul de care m-am bucurat din partea ei.

În cuprinsul Eparhiei la care mă chiamă astăzi voința lui Dumnezeu și alegerea Măritului Colegiu, voi continua să-L vestesc pe Hristos și învățătura Lui de pace și iubire între oameni, învățătura Lui de ascultare și supunere față de stăpînire, de muncă și într-ajutorare, pentru propășirea binelui obștesc.

În anii păstoriei mele de la Roman și Huși, am simțit cu putere cum duhul nemuritor al lui Ștefan cel Mare plutește treaz în amosfera spirituală a Moldovei și se roagă mereu alături de clerul și de poporul ortodox — în bisericile ctitorite de el — pentru trăinicia dreptei credințe și pentru izbînzile poporului nostru.

Părăsesc plaiurile moldovene cu simțămîntul că și duhul marelui voievod atlet al creștinătății mă trimite la ctitoria lui de la Vad — reinviată și sporită în condiții de lărgire și de libertate nevisate de el. Mă trimite să priveghez și să străjuiesc, ca toți rominii să nu se mai despartă în două strane adverse. Pentru ca episcopia Vadului, ctitorită de el, să-i cuprindă și azi, mereu și deplin, pe toți fiii dreptcredincioși ai poporului nostru din acele părți, așa cum îi cuprindea pe toți și în vremea slăvitului ei ctitor. Duhul lui Ștefan cel Mare mă trimite să mă osîrduiesc a îndrepta privirea păstorișilor mei spre cetatea

de scaun al Patriarhiei Române, să cultiv în sufletele lor tendințe centripete, să combat orice încercări de mișcări duhovnicești centrifugale.

Nădăduiesc să pot împărtăși pe frații mei reveniți, din potirul dragostei mele profunde față de Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română.

Nădăduiesc că prin atașamentul meu voi izbuti să măresc atașamentul lor față de vatra duhovnicească a neamului nostru.

Nădăduiesc că prin atașamentul meu voi izbuti să întăresc devotamentul lor față de credința străbună, care a străjuit cu dragoste de mamă leagănul ființei noastre etnice și căreia îi este scumpă unitatea poporului nostru.

Votează Dl. Dr. Voinea Marinescu Ministrul Sănătății, reprezentantul D-lui Președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R., Chivu Stoica

Făgăduiesc solemn că, dînd urmare îndrumărilor Sfîntului și îndreptătorului Sinod al Bisericii noastre, cît și povățuirilor Intîistătătorului ei, Prea Fericitul Patriarh Justinian, și ale Mitropolitului Ardealului, Inalt Prea Sfințitul Nicolae, nu voi obosi nicicînd să-i călăuzesc pe toți păstoriții mei pe drumul păcii, al înfrățirii și al colaborării cu celelalte naționalități conlocuitoare din cuprinsul Eparhiei Clujului. Făgăduiesc că nu voi șovăi să-i îndrumez a-și pune toate puterile lor de muncă în slujba dezvoltării și a înfloririi vieții celei noi, care se clădește de zor în scumpa noastră Patrie, Republica Populară Română.

Așa să-mi ajute Dumnezeu !

Toți cei prezenți au felicitat călduros pe noul Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, urîndu-i mulți ani de păstorie rodnică în fruntea istorice eparhii din inima Transilvaniei.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a rugat apoi pe Dl. secretar general al Departamentului Cultelor să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, pentru închiderea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc. Dl. D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, a dat citire înaltului decret.

În palatul Patriarhiei Române, la orele 14, a avut loc o agapă la care au luat parte membrii Colegiului Electoral Bisericesc, reprezentanți ai autorităților și numeroși invitați.

Investitura

Solemnitatea investiturii Prea Sfințitului Teofil Herineanu cu cîrja de Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului a avut loc sîmbătă 21 decembrie 1957, în sala sinodală din palatul Patriarhiei Române.

Au fost de față: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți și Prea Sfințitii Episcopi membri ai Sfîntului Sinod, Dl. I. Bărbulescu, director general în Departamentul Cultelor, Prea Cucernicii Preot Al. Ionescu, vicar al Sfintei Archiepiscopii a Bucureștilor, Preot Ioan Gagi, directorul Administrației Patriarhale, Preot Traian Ghica, consilier-vicar al Administrației Patriarhale, vicari eparhiali, consilieri patriarhali și eparhiali, profesori, ai Institutelor Teologice Universitare din București și Sibiu, preoți, studenți și numeroși invitați.

La orele 11, Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu Dl. D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, au intrat în sala sinodală, fiind întâmpinați cu «Imnul Patriarhal» și cu însuflețite aplauze, de toți cei prezenți. Întîistătorul Bisericii Ortodoxe Române a ocupat scaunul prezidial, apoi P. C. Pr. N. Cazacu, secretarul cabinetului patriarhal, împreună cu doi diaconi în veșminte, purtînd dichero-trichere și cădelnițe, au condus în sala festivă pe Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu, înveșmîntat în mantie și cu camilafcă. Prea Sfinția Sa s-a oprit înaintea Prea Fericitului Patriarh Justinian, iar P. C. secretar eparhial a rostit, după rînduială, următoarele cuvinte: «Prea Fericirea Voastră! Prea Sfințitul Teofil vine în fața Prea Fericirii Voastre pentru a primi cîrja de păstorie a Sfintei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului».

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rugat apoi pe Dl. D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, să dea citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru confirmarea noului Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului. După citirea înaltului Decret, — Prea Sfințitul Episcop Antim Tîrgovișteanu, secretarul Sfîntului Sinod, a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian cîrja episcopală, spunînd: «Prezint Prea Fericirii Voastre cîrja de păstorie a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului». Primind cîrja, Prea Fericitul Patriarh Justinian a înmînat-o Prea Sfințitului Episcop Teofil, rostind următoarele cuvinte: «Primește cîrja aceasta, ca să păstorești turma lui Hristos, cea încredințată Prea Sfinției Tale. Celor ascultători să le fie, prin Prea Sfinția Ta, toiag de reazim și întărire, iar pentru cei nestatornici să o folosești ca toiag de certare, toiag de îndreptare».

Adresîndu-se apoi noului Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit apoi următoarea cuvîntare:

Prea Sfințite Părinte Teofil,

În urma alegerii Prea Sfinției Tale de către Colegiul electoral bisericesc și a confirmării acestei alegeri de către Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, — ai primit astăzi potrivit rînduielilor și tradițiilor Bisericii noastre Ortodoxe, cîrja de păstorire a Sfinței Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului. Vei merge deci să păstorești clerul și dreptcredincioșii din eparhia ale cărei temelii se leagă de numele lui Ștefan cel Mare și Sfînt, — ctitorul celei mai vechi episcopii a romînilor ortodocși din Ardeal, pe care vrednicul voievod moldovean a așezat-o cu aproape cinci sute de ani în urmă — în mănăstirea zidită de el la Vad, pe apa Someșului și căreia i s-a dat întiul episcop hirofonit de mitropolitul Moldovei.

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului
anunțînd rezultatul votului

Îndatoririle pe care Dumnezeu le-a pus pe umerii Prea Sfinției Tale, chemîndu-te în fruntea acestei eparhii nu sînt nici puține și nici ușoare. Prea Sfinția Ta urci în scaunul pe care l-a ctitorit, în anii din urmă, neuitatul episcop Nicolae Ioan și pe care l-a nălțat la strălucirea de acum și l-a cînsăt cu strădaniile sale pilduitoare, vreme de 21 ani, vlădica Nicolae Colan, arhipăstorul și mitropolitul de azi al Ardealului. Înțelepciunea, evlăvia, aleasa pregătire cărturărească și jertfelnicia pe care înaintașul direct al Prea Sfinției Tale în scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului și Clujului le-a adus în slujirea sa arhierescă au deschis un drum luminos, de înfăptuiri mărețe, spre slava Sfinței Biserici Ortodoxe Române și spre binele patriei și poporului nostru. Dar zestrea aceasta duhovnicească, pe care o găsești în eparhia Clujului, reprezintă și o povară: ea te îndatorează față de Dumnezeu, față de Biserica Sa, față de Sfîntul Sinod și față de întregul neam romînesc,

să-ți încordezi puterile și să-ți dăruiești toată priceperea pentru a spori tălantul încredințat.

Înaintașul Prea Sfinției Tale în scaun, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan, a putut să se bucure de roadele muncii sale în via Domnului, pentru că din ziua dintii a arhipăstoririi s-a dovedit înflăcărat de rona slujirii lui Hristos, în duhul tradițiilor ortodoxe. Încă de atunci — din 1936 — Înalt Prea Sfinția Sa a arătat că este stăpînit de o clară înțelegere a misiunii Bisericii lui Hristos, spunînd : «Biserica este a lui Dumnezeu, fiindcă El a întemeiat-o prin Fiul Său pe care L-a trimis în lume», să se nască și să crească, să ne mintuiască» și fiindcă El o conduce și o sfințește prin Duhul Său cel Sfînt, pregătindu-i vrednicia pentru nespusa strălucire ce o așteaptă dincolo pe tărîmul terestru ; dar Biserica este și a poporului, fiindcă slujitorii Ei devotați, pe ei sînt chemați să-l lumineze, să-l mîngîie și să-l povățuiască ; în slujba lui sînt chemați să stea și spre fericirea lui sînt chemați să se ostenească ; cu el să sufere, cu el să se bucure cu ei să lupte ; cu el să învingă sau să cadă». Numai luminat de această concepție, izvorită din însăși învățătura Sfințelor Evanghelii și împărtășită de veacuri de întreaga Biserica a Răsăritului, ierarhul ortodox își poate împlini înalta sa slujire, în duhul dragostei față de Dumnezeu și față de semenii. Și nu putem să nu mărturisim bucuria noastră și a Sfîntului nostru Sinod, văzînd că și Prea Sfinția Ta ești însușlețit de aceeași profundă convingere, mărturisită în repetate rînduri prin viu grai și prin paginile revistei Sfîntului nostru Sinod, în care ai arătat că «locul episcopului este lângă popor, căci, așa cum s-a spus cu dreptate, nu poporul este făcut pentru episcopi, ci episcopii pentru popor».

Sîntem încredințați, Prea Sfințite Părinte Teofil, că înarmat cu zelul apostolic al slujirii lui Hristos, cu înțelepciunea agonisită din cunoașterea deplină a Sfințelor Scripturi, cu tactul păstoriei pline de blîndețe și de părintească dragoste deprins în cei opt ani de cîrmuire a istoricei eparhii a Romanului și Hușilor, și — mai ales — cu acea credință nezdruncinată în rosturile sfînte ale Bisericii în lume, vei izbuti să adaugi noi și strălucite înfăptuiri în cununa cu care înaintașii Prea Sfinției Tale au împodobit eparhia Vadului, Feleacului și Clujului.

Nădejtile ce se pun astăzi în Prea Sfinția Ta și în munca ce vei desfășura în cetatea culturii ardelenne și în întreaga episcopie din inima Transilvaniei, au multe și îndreptățite temeuri.

Amintindu-le acum, sîntem încredințați că vei vedea în ele prețuirea și dragostea cu care te înconjoară Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și vor spori rona Prea Sfinției Tale întru împlinirea slujirii la care ai fost chemat.

În anii grei ai sfîrtecării pămîntului sfînt al Ardealului, în urma nedreptului dictat de la Viena, Prea Sfinția Ta, Părinte Teofil — preot greco-catolic fiind — ai dovedit prin fapta cuvintele Sfîntei Evanghelii, care zice : «Păstorul cel bun, sufletul își pune pentru oile sale» (Ioan X, 11). Că și vlădica Nicolae, ai stat neclintit în mijlocul păstorișilor, cu care ai împărțit durerile deopotrivă și cărora le-ai fost reazim sufletesc și mîngîiere, întărindu-le nădejdea în izbăvirea ce trebuia să vină. Ai arătat astfel că în conștiința clerului greco-catolic de atunci trăiau încă vîi bunele tradiții și duhul Ortodoxiei străbune, așa cum aveai să mărturisești mai tirziu înaintea Sfîntului nostru Sinod, prin cuvinte ca acestea : «Forțați de împrejurările vitrege politice-sociale din vremea lor, unii conducători ai Bisericii românești din

Ardeal în pragul veacului al 18-lea, s-au despărțit sub raport juridicțional de Ortodoxia romînescă, dar nu s-au despărțit sufletește de legea străbună.

Sufletul Prea Sfinției Tale a fost tot timpul stăpînit de convingerea unității Bisericii ardelenne și de necesitatea prăbușirii peretelui despărțitor, pe care în mod artificial, îl ridicaseră între frați uneltiri străine și de credința străbună și de interesele naționale ale poporului romînesc de peste munți. Stau mărturie de nedesmințit strădaniile publicistice ale Prea Sfinției Tale din vremea preoției, cînd în paginile revistelor și calendarelor bisericești ți-ai împletit scrisul cu al preoților ortodocși, pentru zidirea suflet

Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu mulțumește Colegiului Electoral Bisericesc pentru încrederea arătată

tească a credinciosului popor ardelen în duhul legii străbune. Iar cînd cătușele supunerii față de Roma au căzut, cînd a sunat ceasul mult așteptat al reîntregirii Bisericii Ortodoxe din Ardeal, Prea Sfinția Ta, împreună cu credincioșii din parohia pe care o păstoreai, ai fost printre cei dintîi care s-au întors la vatra străbună, la matca Ortodoxiei romînești, dovedind că despărțirea silnică din 1700 «n-a pornit din interior și nici n-a pătruns în interiorul sufletului romînesc ardelen». Prea Sfinția Ta ai subliniat că «în conștiința clerului și poporului separația nu s-a adîncit» și că cele patru puncte dogmatice, primite cu două veacuri și jumătate înainte, au fost părăsitate cu mare ușurință, ca unele ce nu cadrau cu ritualul moștenit și nu se armoniza cu duhul ce stăpînea inima și mintea romînească, — una și nedespărțită.

Credincioșia Prea Sfinției Tale față de legea străbună și devotamentul neînrămurit față de Sfinția noastră Biserică Ortodoxă s-au vădit în chip deosebit în cei opt ani de păstorire a episcopiei Romanului și Husilor. Aci ai arătat comoara de evlavie, de părintească bunătate și de înflăcărată rîvnă întru slujirea lui Hristos și a poporului dreptcredincios, pe care le păstrai în suflet. Aci ai avut prilejul — în legătură directă cu ierarhii, clerul și credincioșii pe care niciodată și nimeni nu i-a putut zmulge de sub bolta Ortodoxiei strămoșești — să pui în cumpănă atitudinea dovedită, de-a lungul a două veacuri și jumătate de unire cu Roma, de către episcopatul greco-catolic, și atitudinea de totdeauna a episcopatului ortodox. Această dreaptă cumpănire te-a dus la concluzii pe care nimeni nu le poate tăgădui și pe care Prea Sfinția Ta le-ai mărturisit în paginile revistei «Biserica Ortodoxă Română», unde ai arătat că «episcopatul greco-catolic a rămas pe pozițiile lui Athanasie Anghel...», dovedindu-se «pururea străin de drumul destinelor religioase și naționale ale poporului credincios pe care îl păstorea» și că «aceste poziții... poartă amprentele întinate ale apostaziei, ale sperjurului și ale crimei de les-națiune», în vreme ce «episcopatul ortodox a fost, atât în problemele religioase cât și în cele naționale, așa cum l-a definit poporul însuși: român din fire, român din sînge, român din limbă» și s-a «identificat fără sovărire cu idealul nostru național», folosind orice prilej «pentru a ține în inima obștei românești credința tare în dreptatea lui și trează nădejdea în împlinirea lui». Asemenea îndreptătită pretuire față de episcopatul ortodox care a păstrat nerăstălmăcit duhul slujirii creștine — constituie o cheazășie că Prea Sfinția Ta te-ai străduit și te vei strădui și de acum înainte să te arăți vrednic de aceste sfințe și religioase tradiții.

Prea Sfințite Părinte Teofil,

Mergi acum — nădăjduind în ajutorul lui Dumnezeu și în sprijinul frățesc al Sfințului nostru Sinod — să păstorești obștea drept credincioasă ce și s-a încredințat. Această întoarcere ca ierarh ortodox pe locurile unde ai păstorit ca preot greco-catolic reprezintă simbolul deplinei uniificări religioase a fraților ardeleni. Peretele care a despărțit Biserica din Ardeal vreme de 250 de ani s-a prăbușit cu temeiurile șubrede pe care i le pusese trădarea și silnicia și nimeni nu-l va mai putea reînvia vreodată.

Datoria Prea Sfinției Tale este să durezi acolo cetatea trainică a sufletului românesc, — redevenit unul și nedespărțit, păstrînd legea dintru început a străbunilor noștri. Să semeni pretutindeni — în cuprinsul eparhiei zburzuite altădată de atîtea lupte și frămîntări confesionale, naționale și sociale — dragostea, pacea și frăția; să faci un pas mai departe pe calea reanificării cultului divin, redîndu-i puritatea pe care ai găsit-o păstrată de veacuri în eparhia de unde ai păstorit pînă acum; să înflăcărezi clerul și credincioșii Prea Sfinției Tale în muncă fără preget pentru propășirea întregului popor, pentru înflorirea scumpei noastre țări și în lupta neșovăitoare pentru împlinirea cât mai grabnică a dumnezeescului mesaj vestit de îngeri la întruparea Mintuitorului Hristos: «Pe pămînt pace și între oameni bună-voire» (Luca II, 14); să cultivi în sufletele tuturor păstoriților dragostea de patrie, devotamentul față de cîrmuitoarii ei și loialitatea față de statul nostru democrat popular.

Acesta este, Prea Sfințite Părinte Teofil, drumul pe care a mers pururea episcopatul ortodox; acesta este drumul pe care ai mers, cu bune și binecuvîntate rezultate, însuși Prea Sfinția Ta; acesta este drumul pe

care sîntem încredințați că te îndeamnă cugetul Prea Sfinției Tale și te îndatorează Sfîntul Sinod să mergi și de acum înainte, spre slava Ortodoxiei românești

Pe acest drum te vor însoți rugăciunile Sfinților Ierarhi, Mărturisitori și Mucenici ardeleni, Iorest, Sava, Visarion, Sofronie și Oprea, care au pătimit și au sfințit pămîntul și sufletul ortodox al Ardealului.

Așa să-ți ajute Dumnezeu!

Prea Sfințitul Episcop Teofil, prezentîndu-se înaintea Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru a primi cîrja de păstorie a eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului

A luat apoi cuvîntul Prea Sfințitul Teofil, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, care a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndemnurile părintești și urările făcute, rostind următoarea cuvîntare:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Acum cînd mă găsesc în fața Prea Fericirii Voastre stînd în picioare cu cîrja pastorală a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului în mîna, gîndul meu fuge la tabloul străjerului zugrăvit de profetul Ezechîl.

Străjerul proorocului, avînd trîmbița atîrnată de grumaz, stînd în picioare cu lancea în mîna stîngă și cu dreapta făcînd streășină ochilor, scurtează cu privirea adîncul zărilor de primprejur.

Ales de locuitorii țării din mijlocul lor, străjerul se știe îndatorat să observe apropierea dușmanilor țării, să sune îndată din trâmbiță și să dea de știre poporului amenințat de pieire.

Dacă cineva din cei ce au auzit semnalul de alarmă nu se ferește de primejdie, dacă sabia vrăjmașului îl prinde și nimicește, sângele lui va cadea asupra capului lui, vina pieirii lui o poartă el singur. Dacă însă străjerul văzînd apropierea dușmanilor nu va da alarma în cetate și, venînd, sabia va răpi viața vreunui om, nenorocitul acela a pierit din pricina păcatelor lui, dar nici străjerul nu va fi fără de vină; sângele mortului va fi cerut din mîna străjerului.

Cu rostul și cu răspunderea străjerului aseamănă Dumnezeu menirea și responsabilitatea proorocilor din Legea veche ca și a păstorilor de suflete din Legea nouă.

— «Acum, fiul omului, te-am pus străjer peste casa lui Israel, tu trebuie să ascuți cuvîntul care iese din gura mea, și să-i înștiințezi din partea mea.

«Cînd zic celui rău: Răule, vei muri negreșit! — și tu nu-i spui, ca să-l întorci de la calea lui cea rea, răul acela va muri în nelegiuirea lui, dar sângele lui îl vor cere din mîna ta.

«Dar dacă vei înștiința pe cei rău, ca să se întoarcă de la calea lui, și el nu se va pocăi, va muri în nelegiuirea lui, dar tu îți vei mîntui sufletul» (Ezec. 33, 7—9).

«Tot așa cînd un om drept se va abate de la calea lui cea dreaptă și va săvîrși un păcat, eu, atunci îi voi pune înaintea o piatră de poticneală și el va muri. Și fiindcă tu nu i-ai dat învățătură, el va muri în păcatul lui și toate faptele bune pe care le-a făcut nu vor mai fi pomenite, iar eu voi cere sângele tui din mîna ta. Și iarăși dacă vei povățui pe cel drept să nu păcătuiască, și el nu va păcătui, atunci el va fi viu, iar tu care l-ai povățuit îți vei mîntui sufletul» (Ezec. 3, 20—21).

Cunoscînd din aceasta greua obligație de supraveghetor și învățător ce apasă pe umerii păstorului sufletesc, vă promit solemn să nu uit de porunca Apostolului Pavel către episcopul Timotei, cînd scrie:

«Propovăduiește cuvîntul, stăruiește cu timp și fără de timp, muștră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelungata răbdare și dînd neconținut învățătură» (II Timotei 4,2).

Pentru a-i îndupleca pe păstoriții mei să fugă de primejdia pierzării veșnice, pentru a-i îndupleca să se lupte contra păcatului și să se opintească a săvîrși fapte bune, mă voi folosi cu preferință de argumentele Sfintei Scripturi, ele fiind cele mai convingătoare: «Căci cuvîntul lui Dumnezeu este viu și lucrător, mai tăietor decît orice sabie cu două tăișuri și pătrunde pînă la despărțitura dintre suflet și duh, dintre încheieturi și măduvă, și destoinic este să judece simțurile și cugetările inimii» (Ebrei 2, 12).

Nu voi subestima nici îndrumările Sfintei Tradiții, comentariile Sfinților Părinți și ale cărților noastre liturgice, ele fiind deopotrivă inspirate ca și Sfînta Scriptură.

În osîrdia mea pastorală, nu mă voi mărgini să le vorbesc mereu păstoriților mei despre Dumnezeu, ci voi grăi și lui Dumnezeu adeseori despre păstoriții mei, în rugăciune. Rugăciunea și predica vor fi principalele mele preocupări chiriarhale. Ca să nu fie absorbiți de slujirea meselor de ajutorare, apostolii au hirotonit diaconi, iar ei au stăruit necurmat în rugăciune și în propovăduirea cuvîntului. (Fapte 6,4).

Nu voi nesocoti nici obligațiile de ordin gospodăresc ale Eparhiei. Și ele vor ocupa un loc însemnat în planul al doilea al activității mele chieriarhale.

Punea noastră cea de toate zilele nu ne-o dăruiește Dumnezeu fără de trudă necontenită.

În cele gospodărești ca și în cele duhovnicești, voi ruga pe Dumnezeu să mă ajute a găsi în preoțimea Eparhiei colaboratori destoinici și onști, devotați Bisericii Ortodoxe Române și Patriei noastre dragi, colaboratori har-

Prea Fericitul Patriarh Justinian înmânează Prea Sfințitului Teofil, cirja de păstorire a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului

nici și sinceri în ostenele noastre pentru desăvârșirea unificării, pentru colaborare cu stăpînirea Tării și pentru prietenie cu celelalte culte religioase.

După modestele mele puteri, atât din obligație cât și din admirație, voi căuta să secondez strădaniile Prea Fericirii Voastre și ale vrednicului meu înaintaș Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, pentru întărirea și înflorierea credinței noastre strămoșești. Voi căuta să imitez înțelepciunea și calmul cu care cîrmuiți corabia Bisericii românești în vremuri de mari și fericite transformări sociale.

Ca și în trecut, mai mult chiar decît în trecut, mă voi năzui să nu-mi dezlipesc ochii de la rîvna cu care Prea Fericirea Voastră și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae îmbrățișați nobila și frumoașa cauză a păcii în lume.

Ori de câte ori umbletele mele se vor întîlni cu cărările reprezentanților celorlalte culte — mai numeroase în Transilvania decît în restul țării — le voi întinde o mîină prietenească și caldă, bucuros de împreună lucrare atît pe frontul luptei pentru pace ca și pe ogoarele pe care se dezvoltă îmbelșugat viața cea nouă, luminoasă și îndestulată pe seama tuturor fiilor Patriei noastre comune.

Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperămintul meu este Duhul Sfînt, Treime Sfîntă, mărire Ție!

S-a săvîrșit apoi un polihronion. Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. D. Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți Iustin al Moldovei și Sucevei, Nicolae al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului, Dl. I. Bărbulescu, director general în Departamentul Cultelor, Prea Sfințitii Episcopi membri ai Sfîntului Sinod și ceilalți invitați au felicitat călduros pe noul Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

La orele 14, în trapeza palatului Patriarhiei Romîne, a avut loc tradiționala agapă, la care au luat parte toți cei prezenți la solemnitatea investiturii Prea Sfințitului Episcop Teofil.

Înscăunarea

Duminică 22 decembrie 1957 a avut loc la Cluj solemnitatea înscăunării Prea Sfințitului Episcop Teofil Herineanu. În dimineața zilei, la orele 9,30, vagoanele speciale cu care sosiseră noul Episcop și înalții oaspeți au fost trase la peron. Un cor bărbătesc alcătuit din elevi ai seminarului teologic ortodox din Cluj a intonat Imnul Patriarhal și Imnul Arhieresc.

Din tren au coborît: Prea Fericitul Patriarh Justinian al Romîniei, Dl. Dumitru Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri al R.P.R., Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți Iustin al Moldovei și Sucevei, Nicolae al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului, Dl. Director General I. Bărbulescu din Departamentul Cultelor, P. S. Episcopi Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Chesarie al Dunării de Jos, Antim al Buzăului, Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, Valerian al Oradei, Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, vicari patriarhali, D-nii directori din Departamentul Cultelor I. Onțanu, I. Rodeanu, I. Ștefan și Gh. Nenciu, P. C. Vicari eparhiali Pr. Al. Ionescu (București), Dr. Gh. Cotoșman (Timișoara), Dr. Gh. Lițiu (Arad), Ęm. Birdaș (Roman), P. C. Director al Administrației Patriarhale Pr. I. Găgiu, consilieri patriarhali și arhiepiscopopești din București. P.C. Pr. Dr. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cu profesorii: Dr. Grigorie Marcu și Dr. Nicolae Mladin, reprezentanți ai presei și cinematografiei.

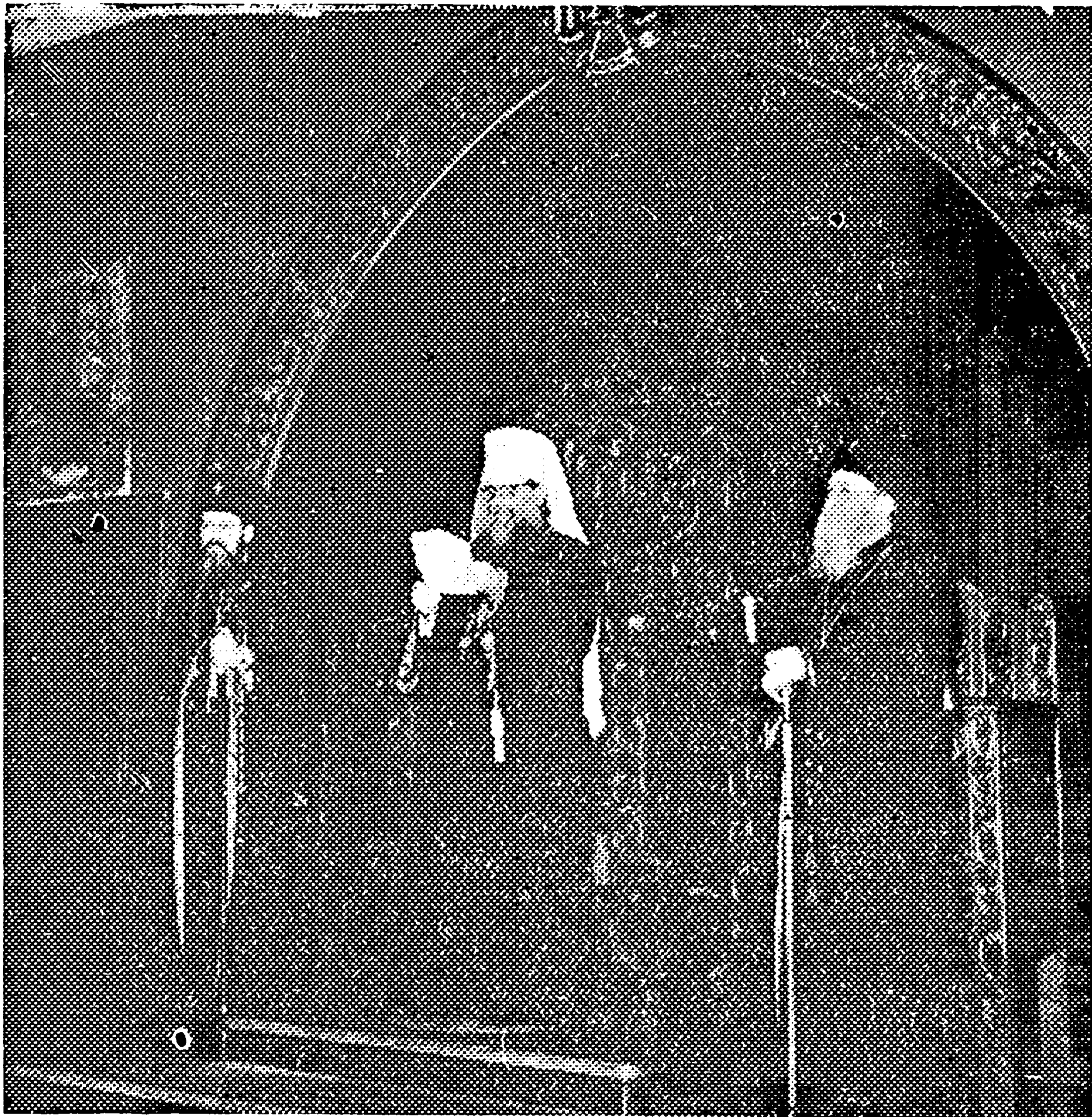
În întîmpinarea înalților oaspeți, se aflau la gară: reprezentanții centrului eparhial Cluj, în frunte cu P. C. Vicar Sabin Truția, profesorii și elevii Seminarului Teologic, în frunte cu P. C. Director Prof. Dr. I. Zăgrean și numeroși protopopi, preoți și credincioși.

A mai fost de față delegația Arhiepiscopiei Sibiului și a Institutului Teologic Universitar din Sibiu, alcătuită din P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belășcu, P. C. Pro-rector Prof. Dr. Sp. Cîndea, P. C. Consilieri Gh. Secaș, I. Velțan, I. Vlad, Prof. Dr. I. Todoran, P. C. Secretar eparhial D. Călugăr și P. C. inspector eparhial I. Nicoară.

Din partea organelor locale ale puterii de Stat erau prezenți: Dl. Prof. Gh. Neamțu, vicepreședinte al Sfatului Popu'ar Regional, Dl. Aurel Vasilescu, secretarul Sfatului Popu'ar Regional și Dl. Petre Jurca, președintele Sfatului Popu'ar al orașului Cluj.

A fost oferită tradiționala pîine și sare, iar Prea Fericitului Patriarh Justinian, I. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop Teofil le-au fost înmîinate buchete de garoafe albe.

În numele cetățenilor orașului Cluj, înalții oaspeți au fost salutați călduros de Dl. **Petre Jurca**, Președintele Sfatului Popu'ar orășenesc, care a spus următoarele:

Prea Fericitul Patriarh Justinian rostindu-și cuvîntarea,
la investitura Prea Sfințitului Episcop Teofil

Înalți și prea stimați oaspeți,

Orașul Cluj —bătrîna și totuși mereu tînăra cetate a culturii de pe malurile Someșului, — are astăzi fericitul prilej de a primi pe episcopul Teofil Herineanu.

Cu această ocazie, locuitorii din orașul Cluj, cît și locuitorii de pe întregul teritoriu al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului — în numele cărora cer îngăduința Dumneavoastră de a vorbi — Vă transmit, prin glasul meu, un călduros «Bine ați venit!».

Deschizînd în orașul nostru, veți găsi aici cetățeni aparținînd mai multor naționalități conlocuitoare. În munca lor de zi cu zi, în activitatea

culturală sau obștească, ei sînt călăuziți de minunatul sentiment al prieteniei și frăției. Fie ca activitatea pe care o veți desfășura ca Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, să întărească mereu acest minunat sentiment de care sînt pătrunși locuitorii din această parte a țării.

Populația de aci — ca și întregul nostru popor — iubește nespus de mult pacea și se bucură nespus de mult de înfăptuirile pe care le poate realiza numai în condițiile ei. Fie ca activitatea Dumneavoastră de zi cu zi să sădească mereu în sufletul populației noastre această dragoste de care sîntem cuprinși cu toții.

Locuitorii de pe teritoriul Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului își zidesc astăzi, cu încredere și entuziasm, o viață nouă, liberă, și fericită. Fie ca munca Dumneavoastră să ajute mereu locuitorilor de aici în înfăptuirea acestei vieți spre care poporul nostru a năzuit de veacuri.

Pătruns de asemenea gânduri, vă zic încă odată, din toată inima: «Bine ați venit!» — și vă doresc ani mulți de activitate rodnică și spor îmbelșugat în munca pe care o veți închina binelui poporului și prosperării patriei noastre.

În numele Centrului Eparhial, al clerului și credincioșilor din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, P. C. Prot. stavr. **Sabin Truția**, Vicar Episcopesc, a rostit următorul cuvînt de bun venit:

Inalți și Preacinstiți Oaspeți,

Reprezentanții clerului și poporului credincios din Eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului și Clujului își exprimă prin cuvîntul meu bucuria sufletului și a inimii, fiindu-le dat să-i întîmpine pe Inalții Ierarhi ai Bisericii noastre Ortodoxe, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian al Romîniei, alături de Domnul Secretar General Dumitru Dogaru și ceilalți reprezentanți ai Departamentului Cultelor, care, sfidînd greutățile unei călătorii lungi și ostenitoare, au descins în mijlocul nostru cu părintească dragoste, aducîndu-ne cel mai prețios dar de Crăciun, pe Mirele Arhiereu, chemat să călăuzească de-acum și să lumineze cărările vieții duhovnicești ale turmei; cuvîntătoare, a cărei înaltă păstorire îi va fi încredințată astăzi în cadru sărbătorec.

Dragostei părintești și prietenești de care sîntem împărtășiți din plin, îi răspundem cu recunoștința vie și caldă a sufletelor, urîndu-le Inalților noștri oaspeți toate cele bune, cuprinse în bătrînescul salut: «Bine ați venit!»

Cuprîndem în această urare, izvorită din adîncul inimii, și pe Mirele Arhiereu al Eparhiei noastre, Prea Sfințitul Teofil Herineanu, chemat și ales prin vrerea lui Dumnezeu și a poporului credincios, să ocupe scaunul vlădicesc al eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, vacant acum șapte luni, prin alegerea Inalt Prea Sfințitului Nicolae Colan la demnitatea de Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, care a păstorit aici, cu apostolică osîrdie, vreme de două decenii și mai bine.

În numele întregului cler și popor credincios, aparținător eparhiei ortodoxe romîne a Vadului, Feleacului și Clujului, conștienți și vajnici luptători pentru apărarea păcii, pentru bunăstarea poporului muncitor și pentru înflorirea scumpei noastre Patrii, asigurîndu-l pe Prea Sfințitul Teofil de toată dragostea, credincioșia și fiasea supunere, îi oferim ca dar de întîm-

pinare inimile noastre încălzite de cele mai bune nădejdi, împletite în ruga fierbinte:

«Pe Stăpînul și Arhiereul nostru, păzește-l Doamne întru mulți și fericîți ani!»

A răspuns Prea Sfințitul Episcop Teofil, care a mărturisit că descinde în Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului însuflețit de cele mai calde și nobile năzuințe de promovare a iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele, de propovăduire a păcii și de întărire a vieții celei noi a poporului nostru. Prea Sfinția Sa a spus că — urmînd pilda dată de Domnul și Mîn-

Primirea membrilor Sfîntului Sinod la catedrala Episcopiei Ortodoxe din Cluj

titorul nostru Iisus Hristos, vine la Cluj nu ca să se slujească, ci ca să slujească întru smerenie creștinească, și a încheiat dînd asigurări că va promova armonia dintre Biserica noastră și autoritățile de Stat, spre binele obștesc.

S-a format apoi cortegiul care a străbătut orașul, în mașini, pînă la Catedrala ortodoxă. La intrare, un sobor de slujitori bisericești în odăjdii, în frunte cu P. S. Episcop Policarp Morușca, au înfățișat Prea Fericitului Patriarh Justinian, Inalt Prea Sfinților și Prea Sfinților membri ai Sfîntului Sinod, Sfînta Cruce și Sfînta Evanghelie, spre a fi sărutate, în vreme ce corul Catedralei, dirijat de P. C. Prof. Ioan Brie, cînta Imnul Patriarhal.

Intrînd în Catedrală, Prea Fericitul Patriarh Justinian a luat loc în jețul arhieresc din dreapta Sfîntului Altar, iar Prea Sfințitul Episcop Teofil, înveșmîntat în mantie arhierescă și cu cîrja de arhipăstor, în cea din stînga. Dl. secretar general al Departamentului Cultelor, D. Dogaru, Membrii Sfîntului Sinod și ceilalți înalți oaspeți au luat loc alătura, în ordinea prevăzută de protocolul ceremonial.

S-a săvîrșit apoi Sfînta Liturghie Arhierescă de către I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, împreună cu P. S. Episcop *Valerian* al Oradei și *Policarp Morușca*, înconjuțați de un sobor alcătuit din P. C. Vicar Dr. Vasile Sava (pensionar Cluj), Dr. Augustin Paul (Oradea), Dr. Gh. Cotoșman (Timișoara), Dr. Gh. Lițiu (Arad), P. C. Prot. Dr. L. G. Munteanu, P. C. Vicar Em. Bîrdaș (Roman), P. C. Prot. Romul Pop, N. Nicoară, Toma Bulea, M. Socaciu, S. Curea, Emil Mureșan, Vasile Boico, Gh. Sociu, Simion Rusu, Aug. Suciuc, Justinian Chira, Axente Tomuș și C. diaconi Dr. I. Zăgrean, Leon Bîndilă, Șt. Călugăru, Petru Toaxen și ierodiacon Ignatje Cazan.

Răspunsurile liturgice au fost date de corul Catedralei, dirijat de P. C. Prof. Ioan Brie.

După Sfînta Liturghie, s-a desiașurat solemnitatea înscăunării Prea Sfințitului Teofil Herineanu, ca Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Dl. D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor a dat citire Decretului prin care Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R. confirmă pe P. S. Teofil Herineanu în funcțiunea de Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

P. C. Secretar al Arhiepiscopiei Sibiului, Prot. stavr. Dumitru Călugăr, a citit Gramata mitropolitană de înscăunare.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a rostit următoarea cuvîntare:

«Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa».

Așa își spune astăzi clerul și poporul dreptcredincios din eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului și Clujului. Cu toții freamătă de bucurie că Dumnezeu i-a învrednicit să vadă ziua în care stoul lor arhipăstor se suie pe scaunul vlădicesc al Clujului «Iată, vine Mirele...!» (Mt. 25, 6) El vine între ai săi și aceștia îl primesc cu dragoste curată ca de prunci. Il primesc fiindcă e de-al lor: între ei s-a născut, dintre ei s-a ridicat, între ei au crescut pînă la vîrsta «bărbatului desăvîrșit» (Efeseni 4,13) între ei a păstorit cu vrednicie și cu ei a fost și atunci cînd a bătut ceasul istoriei și a răsunit chemarea sfîntă:

*Hai să dăm mîna cu mîna,
Cei cu inima romînă.*

Cu ei împreună s-a întors acasă în ograda Sfîntei noastre Biserici Ortodoxe, ca să fim iarăși una, cum am mai fost — ca iarăși iubind unii pe alții într-un gînd să mărturisim.

Dar se cade să arătăm că cei mai îmbucurați sîntem noi, care ne-am adunat astăzi din toate părțile țării, sub cupola acestei sfînte Catedrale, durată de vrednicia neuitatului Episcop Nicolae Ivan, fiindcă noi îl avem în fața noastră pe Prea Sfinția Sa Teofil de azi înainte episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Prea Sfințite și întru Hristos iubite frate,

Vii din Moldova, în care fiecare palmă de pământ are mireasma bunelor și sfințelor datini bătrâne, de pe vremea lui Ștefan cel Mare, Varlaam mitropolitul și sfătosul Neculce. Vii din Moldova unde datinile sînt atît de tari, fiindcă Moldova mi se pare că are cel mai viu cult al strămoșilor. Moldovenii trăiesc printre înaintașii lor dragi, ca și printre cei vii. De aceea sînt cu atîta sfințenie la lucrurile moștenite de la ei și la virtuțile lor. Astfel tradiția se întrupează la ei în datini văzute și simțite, cei de azi trăind și-n irecut și părinții și strămoșii trăind împreună cu cei de astăzi. Deci, nu e

Prea Fericitul Patriarh Justinian și Dl. D. Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, ascultînd slujba religioasă cu prilejul înscăunării Prea Sfințitului Episcop Teofil al Clujului

vorba de o tradiție moartă, mumificată: viața de comuniune cu trecutul celor de azi nu e o stare de încremenire în admirarea acestui trecut, ci o comunicare a generațiilor de mult apuse cu cele de astăzi și invers, prin care cei de acum ne înviorăm, ne hrănim și ne întărim sufletele pentru marea luptă a vieții. Moldovenii, ca buni creștini, cunosc vorba Scripturii sfinte după care nimeni punîndu-și mîna pe plug și întors cu privirea îndărăt, nu este bun pentru împărăția lui Dumnezeu, împărăție care se ia cu năvală.

Vii, Prea Sfințite, din Moldova, în care Ortodoxia e întrupată acolo și în momente unice, poate, în lume. De aceea cîrmuitoarii cumiriți ai Patriei

noastre le păstrează cu grijă sfință, ca să ducă peste veacuri vestea despre valorile culturale și artistice și despre credința curată a poporului nostru. Aduci în Ardealul în care te reîntorci, duhul tradițiilor ortodoxe din Moldova, duhul unei Ortodoxii discrete, fără găllăgie, care și face drum către sufletele credincioase prin trecutul său curat, plin de fapte pilduitoare, nu de vorbe răsunătoare. Vii cu această scumpă zestre sufletească, mai scumpă decât orice bun de pământ. Sînt încredințat că o vei păzi cu sfințenie și pentru a o împropăta neconținut, vei face an de an plăcută drumeție pe meleagurile pe care ai arhipăstorit aproape un deceniu, mîngîindu-te și luminîndu-te cu nespusa noastră lumină ortodoxă.

Ai păstorit la Roman cu tinerească rîvnă și cu așezată vrednicie. Ai avut grijă să te porți așa ca tinerețele frăției tale nimeni să nu le poată defăima (vezi I. Tim. 4,2). Te întorci cu inima neprihănită și cu mintea limpezită trecînd prin cea mai bună școală a vieții. Te întorci pe meleagurile Ardealului trimis de încrederea desăvîrșită a celor ce te-au ales în numele clerului și poporului credincios din întreaga țară, dar cu osebire din eparhia Vadului, Feleacului și Clujului.

Toată viața ai fost neîubitor de cele înalte. De aceea te-au înălțat bunul Dumnezeu și oamenii și tot de aceea vii și în fruntea eparhiei Clujului.

Vii la cîrma unei eparhii și veche și nouă. Eparhia Clujului e veche fiindcă obîrșia ei coboară pînă în slăvitele zile ale lui Ștefan cel Mare și Sfînt care la coada veacului al XV-lea a zidit la Vadul Someșului o minăstire și a așezat acolo un episcop statornic, sfințit de mitropolitul Moldovei, ca să păstorească cu voia prietenului său Mateiaș Corvinul, regele Ungariei care i-a dăruit cetățile Cicău și Cetatea de Baltă, cu vreo 60 de sate. Pentru păstorirea acestora s-a întemeiat episcopia Vadului, al cărei episcop și-a întins jurisdicția, cu vremea, pînă în părțile Rodnei, Maramureșului, Sătmarului și Bihorului, iar în spre miază-zi pînă dincoace de Gherla.

A doua episcopie veche s-a întemeiat tot la sfîrșitul veacului al XV-lea, în satul Feleac, de lîngă Cluj, de un episcop grec pribeag, fugit poate de undeva, de spaima turcilor. Episcopia Vadului a ținut, cu întreruperi, aproape un veac și jumătate. Cea din Feleac — mult mai puțin. Amîndouă au pierit în istorie ca unele riuri din ținuturile nisipoase, care se ascund sub pământ ca să se arate iarăși, la mari depărtări, cu apele mai curate și mai bogate.

Așa, pe ruinele acestor două episcopii apuse, a răsărit proaspătă și plină de viață episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, în 1921, după alipirea Transilvaniei la Patria mamă.

Gîndul înființării unei episcopii în Cluj l-a avut încă marele mitropolit Andrei Șaguna. Acest gînd n-a putut fi însă înfăptuit, decît la «plinirea vremii».

După cum vezi, Prea Sfințite, și după cum știai mai de mult, temeliile acestor episcopii sînt vechi, zidurile și acoperișul însă sînt noi — și mai alce nouă este viața din cuprinsul ei, cu deosebire de cînd s-a potolit ultima involburare a neamurilor — pentru noi, din 23 August 1944.

În mijlocul acestei vieți noi ai să păstorești Prea Sfinția Ta, după cum de altfel tot în aceste împrejurări, limpezite de revoluție, ai păstorit în eparhia din care vii.

Sînt încredințat că-ți dai seama desăvîrșit de marile îndatoriri pe care le așează ziua de astăzi aici la Cluj, pe umerii Prea Sfinției Tale.

În nemijlocita apropiere a Reședinței ai o școală: Seminarul Teologic, pe care-l vei supraveghea și îndruma cu neadormită grijă, fiindcă de a-

colo ies slujitori ai lui Hristos și ai poporului nostru dreptcredincios, preoți și cîntăreți. Să-ți faci răgaz cît mai des să stai de vorbă cu părinții profesori, iar pe copiii care se silesc acolo să se lumineze cu învățătura sfințită a dreptei credințe îi poți vedea chiar și numai ieșind pe coridorul Resedinței.

Al doilea loc pe care știu că o să-l ai în statornica grijă a Prea Sfinției Tale e această Sfințită Catedrală în care ne găsim. Ea e în curs de a fi împodobită. Ca orice lucrare de seamă, nici aceasta nu poate fi săvîrșită decît cu osteneala cheltuită în timp îndelungot de mai mulți osîrduitori. Fericitul întru pomenire episcopul Nicolae Ioan a durat-o de la Temelie pînă la aco-

Conducători ai cultelor eterodoxe, participînd la festivitatea înscăunării Prea Sfințitului Episcop Teofil

peris. După aceea s-a făcut porneala înfrumusețării ei, care a ajuns pînă unde vezi. Bunul Dumnezeu să-ți ajute să faci tot ce n-au putut face înaintașii Prea Sfinției Tale, ca astfel acest sfînt locaș să ajungă ceea ce dorim cu toții ?

Biserică — naltă,
Cum n-a mai fost altă...

Oricît de însemnate ar fi aceste sarcini ele rămîn ceva mai prejos decît cele mari, care o să-ți lovească grija și ostenele aproape zi de zi. Vei îndruma clerul — și, prin el, poporul credincios — la tot mai desăvîrșită frăție în credință, ca prin împreună lucrarea vremii cu vrerea oamenilor, acest

popor să fie tot mai unitar și deci tot mai puternic la virtute în fața oamenilor și tot mai bine plăcut lui Dumnezeu — Tatăl și Fiul Său unul născut, care și pentru noi, s-a rugat ca toți să fim una.

Cu aceeași căldură să propovăduiești frăția dintre toate popoarele din cuprinsul Patriei noastre iubite, Republica Populară Română, arătându-te astfel ascultător față de cerința vremurilor noastre și pătruns de dumnezeiasca învățătură a Sfântului Apostol Pavel, care ne încredințează că în Hristos «nu mai este iudeu, nici elin, nici varvar, nici rob, nici slobod, ci toți sînt una» (cf. Gal. 3, 28 ; Col. 3, 11 ; Rom. 10, 12 ; ș.a.).

Cînd aceste două cerințe sînt împlinite și am izbutit să înfăptuim cit omeneste e cu puțință frăția în mijlocul nostru și în mijlocul neamurilor, am plinit și porunca lui Dumnezeu, și dorința Patriei noastre iubite și putem cînta cu vrednicie cîntarea îngerilor din noaptea sfîntă de care ne apropiem : «Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire» (Luca 2,14).

În toate ostenelile arhipăstorești pe care le vei cheltui pentru o treabă atît de sfîntă ca cea la care pornești astăzi, să ai încredere în ajutorul bunului Părinte ceresc, în sprijinul membrilor Sfîntului Sinod și în ascultarea clerului și poporului credincios pe care ești chemat să-l povățuiești pe căile propășirii în toate cele burte, dînd fără precupețire și Chezarului ce-i al Chezarului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu (Matei 22, 21).

Domnul să te binecuvînteze și să te aibă în veșnica Sa grijă ! Amin.

Din însărcinarea Guvernului R.P.R., Dl. Secretar General D. Dogaru a spus următoarele:

Înalt Prea Sfințite Patriarh,

Venerabili Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne,

Stimați conducători și reprezentanți ai Cultelor din țara noastră,

Iubiți reprezentanți ai puterii locale de Stat,

Onorată Asistență,

Cu prilejul solemnității de astăzi, din însărcinarea Guvernului Republicii Populare Romîne, felicit pe toți reprezentanții Bisericii Ortodoxe Romîne, pentru încredințarea scaunului de conducător al treburilor bisericesti din eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Sfințitului Episcop Teofil Herineanu.

Alegerea sa în acest scaun, pentru a urma predescesorului său I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, arată încrederea și prețuirea de care se bucură. Gîndurile exprimate de Prea Sfințitului Episcop Teofil, cu prilejul investiturii, dovedesc înțelegerea deplină a răspunderii ce i s-a încredințat.

Instalarea Prea Sfinției Sale la conducerea episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, după ce vreme de 8 ani a condus eparhia Romanului și Hușilor constituie o atenție deosebită pe care conducerea Bisericii Ortodoxe Romîne o acordă acestei vechi eparhii ortodoxe.

Cei ce l-au ales, au văzut în P. S. Sa pe omul cel mai potrivit să muncească în acest colț al patriei noastre unde trăiesc la un loc, astăzi într-o frăție din ce în ce mai strînsă, oameni aparținînd mai multor naționalități și confesiuni. Sînt aci patru episcopii, de confesiuni și de limbi diferite. Niciodată aceștia n-au găsit însă climatul înțelegerii pe care și-l acordă reciproc, așa cum este astăzi. Niciodată stăpînirile trecute, fie romînă, fie maghiară n-au lăsat confesiunile să se manîfeste liber, ci au folo-

sit în scopuri de dezbinare, divergențele lor și în aceleași scopuri au creat tratament special pentru unele, discriminatoriu pentru altele. Așțarea la orajbă națională și folosirea particularităților religioase pentru a dezbină poporul aparțin, acum, trecutului.

Solemnitatea de astăzi are loc la numai câteva zile înaintea sărbătoririi apropiate a aniversării celor 10 ani de la instaurarea Republicii Populare Române. Revoluția care a avut loc în toate sectoarele de viață ale poporului nostru își dă din plin roade.

Dl. D. Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, rostindu-și cuvântarea, în catedrala din Cluj, cu prilejul înscăunării Prea Sfințitului Episcop Teofil

Injăptuirile economice și culturale obținute în acești ani, au dus la întărirea orînduirii noastre democrat populare, la creșterea prestigiului patriei pe plan internațional și sînt garanția unui viitor luminos și fericit pentru toți cei ce muncesc.

Poporul român își strînge tot mai mult rîndurile pentru apărarea orînduirii sale, a drepturilor și intereselor sale vitale, pentru a zădărnici amenințările vrăjmașe, care primejduiesc pacea lumii și munca noastră constructivă.

Aci, cu această ocazie, noi constatăm încăodată atmosfera nouă în care se adună laolaltă reprezentanți ai confesiunilor de la noi. Specificul confesional nu mai este o piedică în atitudinea leală a cultelor față de problemele

obștești și nici motiu pentru diferite privilegii sau pentru îndreptățiri speciale a unora, în dauna altora.

Aceste realități sînt rezultatul politicii naționale juste a regimului nostru. Trebuie să menționăm că deservenții și conducerile cultelor au primit bine și au sprijinit această politică.

În lupta pentru pace, în sprijinirea acțiunilor de interes social pe drumul bunelor raporturi cu statul nostru democrat popular reprezentanții cultelor se întîlnesc în bună înțelegere, răspunzînd astfel năzuințelor credincioșilor lor, oameni ai muncii, care luptă pentru un viitor de pace și prosperitate.

Prea Sfințite Episcop Teofil,

Veniți în fruntea eparhiei ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului în condiții cînd speranțele celor ce v-au ales își găsesc teren de realizare. Credem, și noi, că veți depune rodnice strădanii pentru a alege din exemplele trecutului acele tradiții care cinșesc Biserica ardeleană, mergînd pe drumul intereselor poporului muncitor, înțelegînd înaltele sale aspirații, păstrînd și sporînd bunele raporturi cu celelalte culte.

Noi sperăm că și la ceilalți șefi de culte din Cluj veți găsi aceeași dorință de sprijinire a înfrățirii tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitatea sau religia lor.

Vă felicit Prea Sfințite Episcop, pentru cinstea la care vă așază Biserica Ortodoxă Română și vă urez să aveți bucuria unei activități bogate, pusă în slujba credincioșilor acestei eparhii și a patriei.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei a arătat că în sufletul său se întîlnesc de astă dată două simțăminte contradictorii. Pe de-o parte, I. P. S. Sa e întristat că se desparte de P. S. Teofil, care pînă acum, ca Episcop al Eparhiei Romanului și Hușilor — sufragana Mitropoliei Moldovei și Sucevei — i-a fost colaborator vrednic și iubit. Pe de altă parte, I. P. S. Sa se bucură că P. S. Teofil vine astăzi ca Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

La bucuria noastră obștească — a spus I. P. S. Mitropolit Iustin — ia parte și Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., care fiind împiedicat să vină astăzi personal aici la Cluj, a trimis următorul mesaj:

REPUBLICA POPULARA ROMINA
PREZIDIUL
MARI ADUNARI NAȚIONALE
Președinte

22. decembrie. 1957.

M E S A J

la instalarea Prea Sfințitului Episcop Teofil

Credincioșii romîni ortodocși din Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului sărbătoresc astăzi înscăunarea noului episcop al acestei străvechi vlădicii, sub semnul reunificării tuturor în aceeași credință și Biserică strămoșească.

Pentru binele poporului nostru, unitatea religioasă s-a restabilit după o epocă de scîndare, care nicidecum n-a fost voită de către credincioși, dar a fost impusă prin istețe și crîncene mijloace și adînc și dureros exploatată de către,

o împărăție dispărută pentru totdeauna în negura veacului, care a apus împreună cu lozinca ei: «*divide et impera*».

Votul unanim al Marelui Colegiu Electoral Bisericesc care îndreptățește pe Prea Sfințitul Episcop Teofil să intre în succesiunea vrednicului său antecesor Nicolae, astăzi distins mitropolit al Ardealului, întruchipează totodată simbolul desăvîrșirii istoricului act al unificării. Nădejdele legate de acest act au izvorit din înțelegerea necesității istorice a unității religioase a poporului român, pentru a face față în neștirbită și deplină unitate, marilor sarcini, prin concentrarea tuturor forțelor sale și spirituale și materiale

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, rostindu-și cuvîntarea

pe același drum și spre același țel: fericirea poporului și prosperitatea patriei.

Prea Sfințitul Episcop Teofil a păstorit onest și cu înțelepciune timp de aproape nouă ani eparhia Romanului, cu omenească înțelegere a năzuințelor credincioșilor, ostenind să-și potrivească pașii — prin dragostea sa de poporul din care s-a ridicat și printr-o înaltă orientare patriotică — cu marile realități de astăzi ale vieții noastre.

Nu s-a izolat de străduințele concrete ale acestui popor care își construiește cu hărnicie o viață nouă în patria noastră binecuvîntată cu toate bunurile care pot ridica neîncetat nivelul lui de viață spirituală și materială.

In același timp el a dovedit un interes permanent față de marea problemă a bunei înțelegeri între naționalități și popoare, în această zodie de zgomete de arme pustiitoare. S-a încadrat cu tot devotamentul în șirul luptătorilor fruntași pentru apărarea păcii.

Și-a adunat deci cu acea cumințenie care îi aparține, o zestre spirituală și experiență din pilduitoarea lui păstorire de pînă acum. Aceasta constituie o solidă temelie pentru zidirea înainte a operei sale în noul Scaun arhipăstoresc, în slujba poporului în mersul său spre progres și a patriei noastre scumpe în drumul ei spre înflorire.

Dr. PETRU GROZA

In numele clerului și credincioșilor din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului a luat cuvîntul P. C. Prof. Dr. I. Zăgreanu, directorul Seminarului Teologic din Cluj, care a spus:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Inalt Prea Sfințiile Voastre,
Prea Sfințiile Voastre,
Domnule Secretar General al Departamentului Cultelor,
Stimați oaspeți și iubiți frați,

Reînviata ctitorie a Domnului Ștefan, episcopia ortodoxă a Vadului, Feleacului și Clujului, îmbrăcată în haină de sărbătoare, trăiește astăzi sentimente de înaltă bucurie duhovnicească, cu prilejul înscăunării la Cluj a celui de al treilea ierarh al ei.

I-a fost hărăzit de Dumnezeu neuitatului vlădică Nicolae Ivan ca să reînvieze ctitoria voevodaică a Domnului Ștefan, dăltuind în Cluj — în cei 15 ani de păstorire — cetatea duhovnicească stătătoare, înzestrată cu toată podoaba de care sufletul creștinesc se poate bucura întru Domnul: Mărețul și neîntrecutul Sion în care ne-am rugat astăzi, înaltă școală pentru pregătirea preoților, reședința episcopală potrivită nevoilor vremii, precum și alte instituții care să-i ajute păstorului la buna conducere și povățuire a turmei.

Chemat de Domnul în cetele dreptilor la o vîrstă cu adevărat patriarhală, cel dintîi ctitor și ierarh al reînviatei episcopii, ale cărei oseminte odihnesc în cripta acestei catedrale, este urmat în scaun — acum mai bine de 21 de ani — de tînărul cărturar, meșter iscusit în rostuirea slovei și a cuvîntului, dar mai ales neîntrecut iubitor al limbii vechilor cazanii, episcopul Nicolae Colan, care se îndrepta spre jețul arhieresc de la Cluj — așteptat de dragostea nețărmurită și de nădejdele întregului cler și popor dreptcredincios — de la postul de comandă și de la catedra unei înalte instituții de cultură teologică, ctitorită de marele Mitropolit Andrei Șaguna, oferind toate garanțiile că va conduce în mod înțelept turma încredințată lui, deoarece își făcuse ucenicia nu numai în cetatea tradițiilor ortodoxiei noastre ardelenne, dar deopotrivă la adăpostul hlamidei unui mitropolit cu adevărat titan care, după ce a cinstit scaunul mitropoliei Ardealului timp de 35 de ani, chemat nu de mult la Domnul, astăzi își odihnește osemintele la ctitoria lui Brîncoveanu de la Sîmbăta reînviată de el.

Înscăunat la Cluj, noul vlădică se arată un vrednic urmaș al episcopului de neuitată amintire Nicolae Ivan, conducînd cu vrednicie și dragoste de apostol obștea creștinilor dreptcredincioși din Eparhia Clujului, făcînd să crească și să sporească moștenirea Episcopului Ivan.

Cu vigoare reîmprospătată, vlădica Nicolae Colan, ctitor al școalei de carte românească și teologică după istoricul act al revenirii din 1948, se străduiește să fie un adevărat părinte sufletesc, egal de risipitor în dragoste, atât pentru vechii cât și pentru noii săi fii sufletești.

Chibzuința, înțelepciunea, cultura teologică și tactul pastoral dovedite în conducerea duhovnicească a păstoriților săi, l-au indicat în ultima vreme pe P. Sf. Sa Episcopul Nicolae Colan ca pe cel mai vrednic ierarh care să ocupe scaunul mitropolitan al Ardealului. Și, deși în inimile noastre își făcuse loc mîhnirea, știind că arhiereul nostru iubit ne va părăsi, totuși

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, citind mesajul adresat de Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., adresat Prea Sfințitului Episcop Teofil, cu prilejul înscăunării

bucuria înscăunării lui ca mitropolit al Ardealului la Sibiu, acum 7 luni, a copleșit orice tristețe deoarece eram încredințați că, prețuindu-se prin aceasta vrednicia fostului nostru ierarh, în același timp se va prețui cum se cuvine și turma rămasă fără păstor și i se va da acestuia putința să-și aleagă un conducător care să înlocuiască pe fostul ei păstor, cu netăgăduită vrednicie.

Astăzi, cu vrerea și ajutorul Bunului Dumnezeu, se înscăunează la Cluj P. Sf. Sa părintele episcop Teofil Herineanu, cel ce a fost găsit mai vrednic să ocupe acest scaun.

Prea Sfințite Părinte Episcop Teofil,

Cu nouă ani în urmă, când s-a săvîrșit istoricul act al revenirii în Biserica noastră strămoșească a fraților de același sînge și grai și odinioară de aceeași lege, ați fost unul dintre preoții care ați înțeles în mod de-

plin importanța acestui act, dăruindu-vă cu totul lui, iar datorită pregătirii teologice înalte, precum și calităților personale pe care le-ați dovedit cu prisosință în anii de preoție la enorie, pe dreaptă mărturie ați fost înălțat la treapta de ierarh, încredințându-vi-se atunci păstoria unei eparhii cu o veche tradiție ortodoxă.

Ați plecat dintre noi de acasă, ca după nouă ani să vă întoarceți din nou acasă, de astădată însoțit nu numai de aureola pe care o dă unui ierarh sacerdotul ce-l îndeplinește, cât mai ales de cununa vredniciei personale, dobândită în cei nouă ani de păstorie a eparhiei Romanului. Ba, aș îndrăzni să afirm ceva mai mult: încă cu mult înainte de a fi devenit vacant scaunul vlădicesc de la Cluj, solia despre vrednicia și cinstea P. Sf. Sale Episcopului Teofil al Romanului străbătuse și între granițele eparhiei Clujului, iar din momentul în care acest scaun a devenit vacant, numele P. Sf. Voastre era rostit în mod tainic adeseori, de către clerul și poporul dreptcredincios, ca fiind cu adevărat vrednic să fie pomenit la Sf. slujbe, ca nume al viitorului nostru episcop.

Incetul cu incetul, în cele șapte luni de vacanță, cununa vredniciei personale a P. Sf. Voastre a devenit atât de familiară întregului cler și popor din eparhia Clujului, încât în ziua de 19 decembrie a. c., reprezentanții legiuitori ai lui în Organele noastre bisericesti v-au ales, ca pe cei mai vrednici dintre cei vrednici, să urmați în scaunul fostului Episcop al Clujului, I. P. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului.

Astăzi, prin solemnitatea înscăunării P. Sfinției Voastre ca vlădică al Clujului, preluând moștenirea I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, reluați în același timp și numeroase sarcini pe care veți avea să le duceți la îndeplinire. Nu este rostul meu de a vă arăta aceste sarcini, fiindcă sînt încredințat că cea mai mare parte le-ați cunoscut chiar mai înainte de ce vi le-a împărtășit atât de călduros și atât de înțelepțește I. P. Sfințitul Mitropolit Nicolae în cuvîntarea sa.

Ceea ce urmăresc eu aici este să vă încredințez că întregul cler și popor din eparhia Vadului, Feleacului și Clujului întîmpină astăzi pe noul lor ierarh cu nețărmurită dragoste, fiind deplin încredințat că și P. Sf. Voastră, în calitate de păstor, le veți arăta aceeași părintească dragoste, pe care au simțit-o în tot timpul celor 21 de ani de păstorie a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae ca Episcop al Clujului.

De asemenea sînt convins că prezența la Cluj a Prea Sfinției Voastre în calitate de conducător spiritual al romînilor de lege ortodoxă, este cea mai bună garanție că veți face față cu vrednicie tuturor sarcinilor duhovnicești pe care veți avea să le îndepliniți și anume în primul rînd să duceți la deplină desăvîrșire mărețul act de la 21 octombrie 1948, de asemenea sînt convins că, înconjurat de dragostea și sprijinul nostru al tuturor, prin activitatea Prea Sfinției Voastre veți îndeplini așteptările întregii obști creștinești, ca așteptările conducerii scumpei noastre patrii, de a fi un vajnic propoveditor și apărător al păcii și bunei învoiri dintre oameni și popoare, în duhul legii dragostei lui Hristos.

Aș mai îndrăzni, Prea Sfințite Părinte Episcop Teofil, să vă încredințez că oricîte greutăți veți avea de întîmpinat în activitatea din noua eparhie a Prea Sfinției Voastre, la învingerea acestora, pe lîngă înțelepciunea, experiența, chibzuința și tactul pastoral al Prea Sfinției Voastre, vă veți putea sprijini pe sinceritatea, înțelegerea, devotamentul și judecata dreaptă a colaboratorilor Prea Sfinției Voastre de la Centrul Eparhial.

Incredințat că, prin voia Tatălui ceresc, noul nostru ierarh dimpreună cu întreaga obște a clerului și poporului dreptcredincios din întreaga eparhie a Vadului, Feleacului și Clujului, vor păși mai departe pe calea realizărilor mărețe, atât spre slava numelui lui Dumnezeu și Sfintei noastre Biserici, cât și spre folosul scumpei noastre patrii, Republica Populară Română, cu gândurile și simțămintele pe care vi le-a exprimat întregul cler și popor din această eparhie vă întâmpină cu dusovnicească urare: Intru mulți ani Stăpîne.

A răspuns tuturor P. S. Episcop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului. Prea Sfinția Sa a spus:

Prea Sfințitul Episcop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, rostindu-și cuvîntarea

*Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Venerați Membri ai Sfîntului Sinod,
Domnule Secretar General al Departamentului Cultelor,
Onorată asistență,*

Dintre toate învățăturile sublime ale sfîntei noastre credințe, cea mai mîngîietoare pentru mine a fost învățătura despre Pronia cerească. învățătură că tot ce i se întîmplă omului în viață — i se întîmplă cu știrea și cu îngăduința lui Dumnezeu.

*Creștinului pînă și perii capului toți îi sînt numărați (Matei 10, 30).
Fiul cel Dumnezeesc ne-a descoperit că Tatăl Său neconținut lucrează la susținerea și la cîrmuirea lumii (Ioan 5, 17).*

Cel Atotștiutor, Atotputernic și Atotbun orînduiește toate lucrurile pînă în cele mai mici amănunte și ocrotește ființele toate, chiar și pe cele (ce ni se par) mai neînsemnate. În orient odinioară se vindeau cinci vrăbii la doi bani. La noi vrăbiile n-au nici o căutare.

Totuși nici una din ele nu cade la pămînt fără voia Tatălui nostru cerească (Matei 10,29; Luca 12,7). Să ascultăm cîteva din mărturiile inspirate ale profeților: a Profetului Isaia este una dintre cele mai deslușite: — «Eu întorc lumina și fac întunericul, Eu dau propășirea și aduc restriștea. Eu Domnul fac toate aceste lucruri» (Isaia 45. v. 7).

Intrebarea dojenitoare a profetului Ieremia dă mărturie tot în sensul acesta: — «Cine a spus și s-a întimplat ceva fără porunca Domnului? Nu iesc oare din gura Celui Prea Înalt binele și răul?» (Plîngerile lui Ieremia III, 37, 38).

Profetul cîntăreț — David — era adînc pătruns de acest adevăr și se mîngîia cu dînsul. Cînd însoțitorii lui au voit să-l scape de batjocura unui vrăjmaș pornit asupra-i, el s-a împotrivit cu aceste vorbe: «Dacă blastămi înseamnă că Domnul i-a zis: blastămă pe David! Cine poate să-i zică: Pentru ce faci tu așa?... Lăsați-l să blastăme, căci Domnul i-a poruncit. Poate va căuta Domnul la umilirea mea și-mi va răsplăti cu bine pentru acest blestem al lui» (II Regi, XVI, 10, 11).

Pe noi adeseori ne miră aceste învățături cerești și ne sînt chiar supărătoare. Cauza întristării provine de la diferența cea mare dintre priceperea noastră mărginită și înțelepciunea lui Dumnezeu cea necreată și nețărmurită. O cîtă nepotrivire este între planurile noastre și planurile lui Dumnezeu, între intențiile noastre și intențiile lui Dumnezeu, între mijloacele folosite de noi spre reușită și mijloacele folosite de Dumnezeu!

De cîte ori noi urmărim binele particular, iar Dumnezeu pe cel general, noi pe cel trecător și momentan, iar Dumnezeu pe cel veșnic, noi urmărim binele trupesc. El pe cel sufletesc, noi un remediu contra indicat, El pe cel salvator. E ceea ce luminatul profet Isaia ne-a arătat în chip magistral: «Căci gîndurile mele nu sînt ca și gîndurile voastre, nici căile mele ca ale voastre, zice Domnul. Ci pe cît de departe sînt cerurile față de pămînt, atît sînt de departe căile Mele de căile voastre și cugetele Mele de cugetele voastre» (Isaia 55. 8—9).

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Înalți P. S. Mitropoliți,
— Onorată Asistență,

În ziua cînd modestelor mele puteri li se încredințează în chip sărbătorească cîrmuirea acestei întinse și străvechi eparhii, iată care sînt gîndurile ce mă stăpînesc, mă liniștesc și mă încurajează. Mîna Domnului, nu ambiția mea m-a adus la această înaltă și grea demnitate bisericească. «Nu voi m-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rînduit să mergeți și roadă să aduceți...» (Ioan XV, 16).

Nădăjduiesc că nu voi uita îndemnul de toți cunoscut al Sfîntului Apostol Pavel din Faptele Apostolilor: «Luați seama dar la voi înșivă și la toată turma pe care v-a pus Duhul Sfînt episcopi ca să păstoriți Biserica Domnului, pe care a cîștigat-o ou însuși singele Său» (Fapte XX, 28).

Întîia parte a sfatului acestuia îmi cere să iau seama la mine însumi, să iau aminte la curățenia sufletului propriu, la desăvîrșirea pe care Hristos o

șteaptă de la toți ucenicii Săi: «Fiți dar voi desăvârșiți, precum Tatăl nostru cel ceresc este desăvârșit» (Matei V, 48).

Dacă Hristos, modelul păstorilor de totdeauna a găsit necesar să se sfințească pe Sine însuși în vederea sfințirii păstoriților Săi, cu atât mai virtuos va fi trebuit nouă, păstorilor celor greșitori, să ostenim pentru îmbunătățirea vieții noastre duhovnicești: «Și pentru ei, Eu mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți prin adevăr» (Ioan XVII 19).

În partea a doua, îndemnul Apostolului Pavel îmi cere să păstoresc Biserica Domnului, priveghind ca lupii răpitori să nu răpească oile Domnului

Prea Fericitul Patriarh Justinian, vorbind credincioșilor în catedrala Episcopiei din Cluj, cu prilejul înscăunării Prea Sfințitului Teofil

avînd grijă să le călăuzească la pășunea îmbelșugată învățaturii Sale, la apa cea vie a harului Său, la odihna pe care o dorea trimiterea virtuților Mîntuitorului nostru: «Învățați de la Mine, că Eu sînt blînd și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre (Matei XI, 20).

Cu vreme și fără de vreme le voi aminti iubiților mei păstoriți de purtarea sfîntă, la care îi obligă marea lor demnitate de copii adoptivi ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori cu Hristos (Romani VIII, 16—17).

Le voi aminti de dragostea și de unirea la care îi îndatorează rugăciunea domnească ce-o rostesc în fiecare zi și în care mărturisesc că Dumnezeu este Tatăl nostru al tuturor oamenilor, mai virtuos al tuturor creștinilor.

Le voi aminti că Domnul nostru Iisus Hristos învățându-i să ceară pâinea noastră, nu pâinea mea, i-a învățat să trudească pentru binele comun, să se preocupe nu numai de pâinea proprie, ci de traiul și de fericirea obștească, să sprijinească zidirea vieții celei noi în scumpa noastră Patrie, Republica Populară Română.

Zugrăvind icoana păstorului celui bun, Mîntuitorul a arătat cum El merge înaintea oilor, le oferă adică celor călăuziți de Dînsul exemplul Său spre imitare : «Și cînd oile Sale pe toate le-a scos afară, merge în fruntea lor și oile merg după dînsul, că știu glasul Lui» (Ioan X,4).

Sfîntul Apostol Petru de asemenea cere păstoriților de suflete să premergă cu pilda lor bună și ziditoare : «Păstoriți turma lui Dumnezeu care este sub paza voastră... Cu lepădare de sine.. Pilde făcîndu-vă turmei» (I Petru V, 1—3).

Sfîntul Pavel se dă pe sine de model și cere să fie imitat : «Fraților, fiți-mie următori precum și eu sînt lui Hristos» (I Cor XI, 1).

Făgăduiesc solemn să le fiu iubiților mei păstoriți pildă de atașament integral față de credința strămoșească, față de unitatea sufletească a poporului nostru, ca să le pot spune cu deplină îndreptățire : iubiții mei, fiți următori, pașiți pe urmele mele, precum și eu pășesc pe urmele marilor și vrednicilor mei înaintași, Episcopul Nicolae Ivan, cel de al doilea ctitor al acestei istorice vlădicii și distinsul nostru Arhipăstor de astăzi, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan.

Promit cu sinceritate să le ofer fiilor mei duhovnicești exemplul viu de loialitate față de scumpa noastră Patrie, Republica Populară Română, să fiu exemplu viu de devotament față de interesele și coeziunea poporului nostru drag.

Nu voi conțeni să sprijinesc cu bucurie mișcarea nobilă și frumoasă pentru promovarea păcii și a bunei înțelegeri dintre țări și dintre popoare.

Pașnic și prietenos înțeleg să fiu în același timp față de toți cetățenii țării, de ori ce limbă sau lege ar fi ei.

Prețuiesc marile însușiri de hărnicie, de economie și setea de cultură a națiunilor conlocuitoare din Transilvania și nu odată în Moldova am vorbit admirativ de aceste însușiri, obiceiuri și tradiții ardelenesti.

Aduc mulțumiri Departamentului Cultelor, care a recomandat Onorabilului Guvern al Republicii Populare Romîne să propună Prezidiului Marii Adunări Naționale confirmarea alegerii și numirii mele în scaunul de Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Respectuase mulțumiri aduc Președintelui Marii Adunări Naționale și Guvernului Republicii Populare Romîne pentru încrederea de care nădăjduiesc să am parte în viitor.

Calde mulțumiri aduc Prea Fericitului Patriarh Justinian și tuturor Inalt Prea Sfințiilor și Prea Sfințiilor Membri ai Sfîntului Sinod pentru prețuirea ce mi-au arătat-o, participînd și rugîndu-se alături de mine în ziua instalării mele pe acest scaun glorios.

Mulțumesc tuturor oaspeților de aproape sau de departe, clerici și mireni, care au înțeles să mărească cu prezența lor solemnitatea evenimentului de astăzi al Bisericii noastre romînești.

Imbrățișînd cu dragoste pe toți fiii sufletești ai Eparhiei la care am venit, ca și pe cei ai Eparhiei de care mă despart, cer peste toți mila cea mare a Tatălui ceresc, rugîndu-mă cu arhierescă ecterie : Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta pe care a zidit-o dreapta Ta și o desăvîrșește pe ea. A m i n !

La sfârșit, a luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian al Romîniei, care a spus printre altele următoarele:

In numele Sfîntului Sinod și al meu personal, vă transmit tuturor sincere și calde felicitări cu prilejul înscăunării nou-alesului Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Poate că v-ați întrebat, dragii mei, pentru ce la această serbare a venit să ia parte însuși Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romîne, împreună cu membrii Sfîntului Sinod?

Trebuie să știți că pentru noi, pentru Biserica Ortodoxă Rimînă, pentru tot neamul romînesc din Transilvania, serbarea de astăzi are o însemnătate deosebită. Actul istoric al unificării bisericești a romînilor din Ardeal, înfăptuit în 1948, a fost săvîrșit numai de preoții și de credincioșii greco-catolici. N-am putut săvîrși acest act epocal și cu conducătorii fostei biserici greco-catolice. Pe aceștia, i-am chemat cu frățească dragoste să vină alături de noi, să reținem unitatea noastră bisericească sfișiată la 1698—1700 de uneltirile și amăgirile iezuito-habsburgice. Dar ei n-au acceptat să-și ia în Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne locurile oferite de noi.

Recunoștința noastră s-a îndreptat atunci, întregă, spre preoții foști greco-catolici de la sate și orașe, spre acei slujitori a altarelor care vreme de 250 de ani au păstrat nestricate predaniile din străbuni. Ei și poporul de rînd au rămas ortodocși timp de un pătrar de mileniu, veghind cu creștinească trezire ca «toată legea să stea pe loc...» cum au precizat cei ce au iscălit actul nefast al unirii cu Roma papală.

De aceea, recunoscînd meritul acesta deosebit al preoților greco-catolici, am luat pe unul din ei și l-am ridicat la starea vlădicească. Precum știți, dragii mei, nouă, credincioșilor, smerenia ne-a fost și ne-a rămas veșmînt luminat. Orice pornire de trușie a rămas departe de noi. Oricît de sus ne-ar fi ridicat Dumnezeu, nouă nu ne-a fost greu să ne aplecăm spre cele de jos. Așa am făcut și acum 9 ani, cînd am luat dintr-un sat de prin părțile acestea pe preotul Teofil Herineanu, ca un omagiu pentru acei preoți care s-au întors la sînul de mamă al Sfintei noastre Biserici strămoșești — și hirotonindu-l întru arhiereu, l-am așezat ocîrmuitor al Episcopiei Romanului și Hușilor, care este o ctitorie a lui Ștefan cel Mare.

Slujirea lui de-acolo ne-a încredințat pe toți că am făcut o alegere bună. fiindcă vlădica de la Roman s-a dovedit a fi nu numai vrednic arhiereu al lui Dumnezeu, ci și gospodar destoinic al vieții bisericești.

De acolo, a călătorit la Moscova, unde a slujit la același altar cu ierarhii Bisericii Ruse și cu ocîrmuitori bisericești din țările învecinate cu noi. Nu a lipsit nici din delegațiile noastre bisericești care au vizitat Patriarhia Bulgariei și Patriarhia Sîrbă, slujind cu slujitorii lor și împărtășindu-se cu ei din același sfînt Potir. Împreună cu mult regretatul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Sebastian Rusan, a mers pînă la Damasc, în preajma porților căruia, înainte cu aproape două mii de ani, s-a convertit la Hristos cel ce avea să devină Pavel, Apostolul Neamurilor. Acolo, Prea Sfințitul Episcop Teofil s-a întîlnit cu delegați bisericești de pe toate continentele.

Prin urmare, dragii mei, Episcopul pe care l-ați primit azi e un ierarh cu o experiență de 9 ani în conducerea treburilor bisericești, deplin format și temeinic pregătit pentru a cîrmui cu cinste și vrednicie această de Dumnezeu păzită Eparhie. Ales cu unanimitate de voturi de către Colegiul Electoral Bisericesc, Prea Sfințitul Episcop Teofil este pentru noi toți nu numai un simbol al reîntregirii bisericești, ci el este un steag sub care se vor strîn-

ge toți rominii foști greco-catolici. Prea Sfințitul Episcop Teofil va putea să-i informeze despre viața Ortodoxiei din toate țările.

Iubiții mei fii sufletești,

La această sărbătoare a noastră stau de față duhurile înaintașilor, începînd cu vlădica Ilarion, cel hirotonit de Mitropolitul din Suceava și trimis de Ștefan cel Mare să păstorească în Ardeal. Împreună cu noi se veselesc astăzi sufletele vlădicilor de la Alba-Iulia, Mitropolitul Ioan de la Prislop, Sfinții Ierarhi Iorest și Sava și toți vrednicii lor urmași. Ștefan cel Mare, Petru Rareș și Mihai Viteazul se bucură în sălașurile lor de dincolo de mormînt, văzîndu-ne una în credință, așa cum eram în vremea viețuirii lor. Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu, fost preot unit, reînnodă acest fir al unității noastre de credință, care ne-a fost pavăză ființei naționale de-a lungul celor trecute vremi.

Onorați reprezentanți ai autorităților de Stat, ținem să vă asigurăm că Episcopul de azi al Vadului, Feleacului și Clujului, vreme de 9 ani, ca Episcop al Romanului și Hușilor, s-a integrat cu toată ființa sa în năzuințele întregului nostru popor, de a-și construi o viață nouă, pașnică și îndestulată. Vă rog să vă dați sprijin ca unuia care slujește cu devotament exemplar nu numai sfînta noastră Biserică, ci și Patria Noastră iubită, Republica Populară Romînd.

Domnilor Episcopi ai altor culte religioase,

Il cunoașteți pe fratele nostru Teofil de acum 9 ani. Domniile Voastre reprezentați poporul credincios maghiar din aceste părți și mai ales din regiunea Cluj. Vă rog să-l înconjurați pe Prea Sfințitul Teofil cu toată dragostea și împreună să îndrumați deopotrivă pe credincioși spre o bună prietenie, spre pace și colaborare.

Prea Sfințite Teofil,

Azi nu-mi rămîne decît să-ți urez din toată inima să păstorești cu vrednicie această Eparhie și să culegi roade duhovnicești cît mai îmbelșugate. Să nu uiți să te îndrepti pentru sfat luminat mai ales către Mitropolitul Ardealului, I. P. S. Nicolae Colan, care-i mai aproape și mai familiarizat decît oricine cu problemele specifice Eparhiei Clujului, către Sfîntul Sinod și către mine, ca să afli calea cea mai bună ce o vei avea de urmat în diferite împrejurări, pentru ca pacea și bunavoire să domnească între toți păstoriții Prea Sfinției Tale și între ei și cei de alt neam și de altă credință. Împotriva oricăror răuvoitori care vor încerca să pricinuiască dihonie, trebuie să ai pururea ochiul treaz.

Domnul să te aibă în sfînta Lui pază, acum și totdeauna! Amin.

Solemnitatea s-a încheiat cu un Polihroniu cîntat pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian și Membrii Sfîntului Sinod, pentru osîrduitorii ocîrmuitori ai Republicii Populare Romîne, pentru I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și pentru P. S. Episcop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului.

După aceea, la Reședința episcopală a avut loc o scurtă recepție, în cadrul căreia s-au făcut prezentările de rigoare.

La solemnitatea înscăunării noului Episcop al Clujului, pe lîngă cei amintiți mai sus, au luat parte: Dl. Mircea Neicov, Director în Departamentul Cultelor, Dl. Ladislau Vișan, inspector principal și Enea Augustin,

inspector în același Departament. Culte religioase din Ardeal au fost reprezentate la solemnitatea înscăunării noului Episcop al Clujului prin Eminența Sa Episcopul reformat *Vásárhely János*, Eminența Sa Episcopul unitarian Kiss Alexa, Eminența Sa Episcopul luteran maghiar Gh. Argay, Dl. Prof. Dr. Hermann Binder de la Secția evang. C. A. din Sibiu a Institutului Teologic Universitar Protestant din Cluj, reprezentând pe Eminența Sa Episcopul ev. C. A. Dr. Friedrich Müller, Dl. Dr. Nagy Iozsef, profesor la același Institut, protopopul romano-catolic al Clujului, șef-rabinul Abraham Schönfeld, fruntașul baptist Ion Dan, ș. a.

Au mai fost de față D-nii: Silvestru Dragomir, Șt. Meteș, Acad. Prof. Dr. A. Moga, rectorul Institutului Medico-Farmaceutic din Cluj, Prof. Dr. Aurelian Ionașcu, Ion Marin Sadoveanu, directorul Teatrului Național din București, Prof. Dr. I. Goia, etc.

La orele 14, în saloanele hotelului Continental, a avut loc masa oficială dată de Consiliul Eparhial al Episcopiei Clujului. În timpul mesei au toastat:

P. C. Prot. Vasile Loga, din Gherla, care a vorbit în numele clerului și poporului credincios din Eparhia Clujului, asigurând pe noul Episcop de tot sprijinul și ascultarea fiască a păstoriților săi.

Eminența Sa Episcopul reformat *Vásárhely János* a evocat episoade din legăturile frățesti pe care le-a avut cu răposatul episcop al Clujului Nicolae Ivan și cu urmașul său I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, arătând că Episcopul Nicolae Ivan a purtat în suflet un vis frumos: după ce s-a reînființat istorica Episcopie a Vadului, Feleacului și Clujului, a năzuit s-o doteze și cu casă episcopală, și catedrală, și cu școală de pregătire a clerului, le-a agonisit pe toate trei, după ce înainte de aceea românii ortodocși nu aveau decât o biserică modestă, la marginea orașului. Ceea ce a construit episcopul Nicolae Ivan, a umplut cu viață spirituală bisericească actualul Mitropolit al Ardealului, I. P. S. Nicolae Colan, a cărui activitate fecundă desfășurată la Cluj vreme de două decenii este prea bine cunoscută.

Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu este chemat să ducă mai departe opera înaintașilor săi. Ca și aceștia, se va bucura de toată prețuirea și sprijinul nostru frățesc — a spus Eminența Sa Episcopul *Vásárhely János* în încheierea cuvântului său.

Eminența Sa Episcopul unitarian Kiss Alexa a salutat cu însuflețire pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, pe Dl. Secretar general al Departamentului Cultelor D. Dogaru și pe toți oaspeții, exprimând profundul regret al tuturor pentru lipsa Domnului Dr. Petru Groza. Eminența Sa a arătat că în slujitorii Bisericii Ortodoxe Române vede frați de propovăduire a Evangheliei mântuirii și păcii și că laolaltă cu aceștia, slujitorii cultului unitarian muncesc în ogorul Domnului, slujind totodată cu abnegație și devotament patria noastră scumpă, Republica Populară Română și, prin ea, omenirea dornică de pace și propășire.

Președintele cultului baptist din Cluj, Dl. Ioan Dan, a salutat pe P. S. Episcop Teofil, exprimându-și bucuria că, în vremurile de înnoire pe care le trăim, vrajba dintre frați a pierit și ei pot colabora statomnic în lupta pentru apărarea păcii.

Dl. Prof. Dr. H Binder a adus noului Episcop ortodox al Clujului o scrisoare de felicitări și urări frățesti din partea Eminenței Sale Episcopului Dr. Friedrich Müller, conducătorul Bisericii Evanghelice C. A. din R.P.R. D-Sa a evocat momente de conlucrare armonică între instituțiile de pre-

gătire a slujitorilor Bisericii Ortodoxe și a slujitorilor Bisericii Ev. C. A., exprimându-și încrederea că legăturile frățești dintre cele două culte vor continua, întărindu-se și adâncindu-se.

În numele Institutului Teologic Universitar din Sibiu a vorbit P. C. Prof. Dr. *Sofron Vlad*, rector. Plecând de la cuvintele Mântuitorului: «Unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră» (Matei 6, 21, P. C. Sa a spus că ostenitorii Institutului Teologic Universitar din Sibiu au ocazia să verifice acest adevăr evanghelic zi de zi, ca preoți și ca dascăli. Arătând că I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan — în calitate de Episcop al Clujului — a avut în statornică grijă atât Seminarul Teologic din Cluj, cât și Institutul Teologic din Sibiu, pe care-l conduce acum din imediata sa apropiere, împreună cu ceilalți P. S. Ierarhi din Ardeal și Banat, — P. C. rector S. Vlad și-a exprimat convingerea că P. S. Episcop Teofil va merge pe drumul bătătorit de vrednicul său înaintaș în ce privește Institutul Teologic din Sibiu, unde se cresc și pregătesc preoții de mâine și unde, în cadrul cursurilor de îndrumare, se dau preoților în funcțiune orientările trebuitoare în problemele de actualitate, li se primenesc metodele de lucrare misionară și li se reîmprospătează cunoștințele teologice.

P. C. Rector S. Vlad și-a încheiat toastul asigurând pe P. S. Episcop Teofil că va avea în profesorii Institutului Teologic din Sibiu cei mai devotați împreună-lucrători pentru binele vremelnic și veșnic al Bisericii și al poporului nostru.

În numele cultului mozaic, Dl. șef-rabin *Abraham Schönfeld* a amintit că un exemplu pilduitor de atitudine frățească, pașnică și iubitoare față de cei de alt neam și de altă credință, a dat pentru toate confesiunile religioase, I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, în tot timpul cât a păstorit ca Episcop al Clujului. Eminența Sa a urat P. S. Episcop Teofil să meargă pe calea străbătută de bunul și înțeleptul său înaintaș și a încheiat salutând pe Dl. Secreat General al Departamentului Cultelor, D. Dogaru.

Seria toasturilor a fost încheiată de P. C. Prot. *Vasile Boico*, care a felicitat pe P. S. Episcop Teofil din partea clerului și credincioșilor ortodocși ucrainieni din țara noastră.

Tuturor le-a răspuns Prea Sfințitul Episcop Teofil al Vadului, Felea-cului și Clujului. Dând mulțumită bunului Părinte ceresc pentru că l-a învrednicit să poarte cinstitoarea sarcină ce i-a fost încredințată, prin voința reprezentanților legiuți ai clerului și poporului credincios, Prea Sfinția Sa a mulțumit apoi Prea Fericitului Patriarh Justinian și celorlalți membri ai Sfințitului Sinod, Domnului D. Dogaru Secretar General al Departamentului Cultelor și colaboratorilor D-sale, pentru participarea la solemnitatea înscăunării, pentru urările ce i le-au exprimat. «Mulțumesc în mod deosebit I. P. S. Mitropolit Nicolae Colan, distinsul meu înaintaș de scaun — a spus în continuare P. S. Episcop Teofil — și îl asigur de toată dragostea și prețuirea mea. Înalt Prea Sfinția Sa se bucură de respectul și prețuirea întregului cler ortodox din țara noastră. Il rog să nu mă lipsească de poveștile sale luminate, întemeiate mai ales pe experiența de ocîrmuitor al acestei Eparhii vreme de peste 20 de ani».

Răspunzînd Eminenței Sale Episcopului Vásárhely János, P. S. Episcop a precizat că el însuși a avut prilejul să-l cunoască pe Episcopul Nicolae Ivan ca mare gospodar și a spus în continuare: «Eminența Sa Episcopul Vásárhely a remarcat că I. P. S. Nicolae Colan a dat suflet acolo unde Episcopul Nicolae Ivan a dat cadru. Eu mă voi strădui să fiu episcop al

păcii și al unificării. Unificarea bisericească a românilor ardeleni e făcută. Cei peste 8 ani de păstorire în Moldova îmi vor ajuta să consolidez unificarea bisericească. Clerul moldovean a cunoscut simțămintele mele ortodoxe. Mutat la Cluj, am nădejdea că frații preoți reveniți mă vor ajuta în tot ceea ce vom întreprinde, spre a cimentea unitatea noastră bisericească. Vom lepăda la lada de vechituri a trecutului tot ceea ce zace între «vechii» și «noii ortodocși români», a spus P. S. Sa.

Exprimându-și mulțumirea pentru asigurările de dragoste și ascultare făcute de clerul eparhial prin P. C. Prot. V. Loga, P. S. Episcop Teofil a arătat că pentru a putea să realizeze lucruri de folos pentru obște, cel ce poartă frâiele conducerii trebuie să fie neapărat ascultat și urmat fără șovăire. Față de cler și popor, Prea Sfinția Sa a mărturisit că vrea să fie părinte adevărat, nu «stăpîn», căci a venit nu ca să fie slujit, ci ca să slujească atât în cele sufletești, cât și în cele materiale.

P. S. Episcop Teofil și-a exprimat apoi hotărîrea de a promova pe toate căile posibile înțelegerea și frățietatea cu cetățenii unguri și germani din Ardeal, și a istorisit unele legături personale, elocvente prin cordialitatea lor, cu cei de alt neam și de altă credință. Promovînd mai departe astfel de legături, din scaunul de Episcop al Clujului, P. S. Sa a declarat că este încredințat că sprijinește astfel viața cea nouă pe care o construiește regimul de democrație populară în Patria noastră și urmează întru totul cuvîntul Evangheliei lui Hristos. În continuare, P. S. Sa mulțumește Eminenței Sale Episcopului Dr. Friedrich Müller pentru scrisoarea pe care i-a trimis-o, precum și tuturor oaspeților și celor ce au organizat festivitățile înscăunării, în special delegației I. P. S. Mitropolit Nicolae, în frunte cu P. C. Vicar Arhiepiscopesc Traian Belașcu. Răspunzînd cuvîntului rostit de P. C. Pr. Prof. Dr. S. Vlad, P. S. Sa l-a asigurat că va purta grijă neadormită de trebuințele Institutului Teologic Universitar din Sibiu, precizînd că orice ierarh s-ar simți mîndru de astfel de preocupări înalte.

Reprezentanților organelor locale ale puterii de Stat, P. S. Sa le-a arătat că totdeauna a răspuns cu promptitudine la chemările lor patriotice, și că așa va face și de-acum înainte.

P. S. Sa a avut un cuvînt de laudă pentru slujitorii Catedralei, care au săvîrșit sfintele slujbe disciplinat și cu vădită evlavie.

Imbrățișînd întreg clerul și poporul credincios al Eparhiei Clujului, P. S. Sa a încheiat rugîndu-i și chemîndu-i să-și unească rugăciunile lor cu rugăciunile P. S. Sale, slujind laolaltă, cu toată osîrdia, propășirii Bisericii strămoșești și Patriei noastre scumpe, Republica Populară Romînă.

Masa oficială a luat astfel sfîrșit într-o atmosferă de aleasă bucurie.

La orele 17,30, în Catedrala episcopală, Corul Catedralei a dat un concert de colinde. Concertul — dirijat de P. C. Prof. Ioan Brie — a cuprins compoziții de Gh. Dima, G. Muzicescu, T. Popovici, I. D. Chirescu, G. Chiriac, A. Bena, M. Barbovschi, E. Monția, Gh. Budiș, T. Coste, D. Pop și I. Brie. P. C. Prot. Iuliu Goșescu, consilier eparhial a rostit un simțit cuvînt de învățătură («Noi umbliăm să colindăm»).

Concertul a fost onorat cu prezența înalților oaspeți ai festivităților înscăunării noului episcop ortodox al Clujului.

După cină, la orele 21, înalții oaspeți din Capitală au părăsit orașul Cluj cu trenul.

Pr. Prof. GRIGORIE T. MARCU
A. C. RĂDULESCU

DESCHIDEREA ANULUI ȘCOLAR 1957-1958 LA INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÎNT TEOLOGIC ALE BISERICII ORTODOXE ROMINE

În primele zile ale lunii octombrie 1957 a avut loc deschiderea noului an școlar la toate instituțiile de învățămînt teologic ale Bisericii Ortodoxe Romîne.

Cu prilejul festivităților inaugurale, a fost evidențiat încă odată faptul că readucerea școlilor teologice sub purtarea de grijă și sub îndrumarea conducerii bisericești a adus însemnate foloase Bisericii noastre. De asemenea, s-a vădit progresul continuu realizat de aceste vetre de cultură duhovnicească în cei nouă ani de cînd funcționează sub conducerea Sfîntului Sinod.

Bucurîndu-se de un corp profesoral competent și ales, folosind experiența cîștigată pînă acum și avînd sprijinul permanent al conducerii noastre bisericești — instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romîne și-au deschis cursurile noului an școlar cu cheazășia că vor dobîndi noi succese pe calea formării unui cler luminat, a unor slujitori ai altarelor ortodoxe înflăcărați de rîvna slujirii lui Hristos și a semenilor.

LA INSTITUTELE TEOLOGICE UNIVERSITARE

Din București

Deschiderea anului școlar 1957-1958 la Institutul Teologic din București a avut loc în ziua de 1 octombrie 1957. În dimineața zilei, s-a oficiat, de către un sobor de preoți, și diaconi din corpul didactic, și din rîndul studenților, Sfînta Liturghie, cu sfințirea apei, în paradisul Institutului, în prezența membrilor corpului didactic, în frunte cu P.C. Părinte Rector I. G. Coman și a studenților.

Noul an școlar a început în împrejurări deosebite pentru învățămîntul teologic, întrucît, printr-o hotărîre a Conducerii superioare bisericești, Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic ale Mitropoliei Ungro-Vlahiei, care funcționau la Curtea de Argeș, au fost aduse la București, în localul Institutului Teologic.

După organizarea în condițiuni cît mai bune a desfășurării procesului de învățămînt, a avut loc deschiderea festivă a noului an școlar la cele două instituții. Serbarea s-a desfășurat în ziua de 21 octombrie, în sala de festivități a Institutului Teologic și Seminarului Teologic.

La festivitatea deschiderii noului an școlar au participat: Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul, vicar patriarhal, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian; Dl. I. Onțanu, director la Departamentul Cul-

telor, ca delegat al D-lui Secretar General Dumitru Dogaru; PP. CC. Părinți: Consilieri, membrii corpului didactic de la cele două Instituții în frunte cu P.C. Părintele I. G. Coman, rectorul Institutului Teologic și P.C. Părintele Nicolae Buzescu, directorul Seminarului Teologic, studenții și elevii celor două școli.

După intonarea imnului arhieresc în grecește de către corul studenților și elevilor condus de maestrul N. Lungu, P.C. Părinte Rector I. G. Coman a rostit un cuvânt de deschidere, în care a spus printre altele:

«Salutăm venirea în casa noastră a fraților noștri mai mici școala de cîntăreți bisericești și Seminarul Teologic de la Curtea de Argeș, împreună cu conducerea, corpul didactic, educativ, administrativ și de serviciu, și le zicem din toată inima: Bine ați venit în mijlocul nostru! E o revenire firească la locul de reședință al Chiriarhului, în cazul de față al Prea Fericitului Patriarh Justinian, care, din dragoste părintească pentru aceste mlădițe tinere, care sînt elevii de la Școala de cîntăreți și seminariștii, cum și din grija supravegherii de aproape a formării viitoarelor cadre ale Bisericii, a ținut să aibă în imediata apropiere școala de bază a pregătirii preoțești care este seminarul». După ce a arătat cît de scump este inimilor preoților și profesorilor numele de seminar, P.C. Rector I. G. Coman a spus: «Urăm Seminarului, urmaș și sinteză a fostelor Seminarii din București, Central și Nifon Mitropolitul și în parte a Seminarului Neagoe Vodă din Curtea de Argeș, tot sporul și toate realizările la nivelul cel mai înalt. Seminarul e pepiniera din care se recrutează o bună parte dintre studenții noștri. Profesorii și educatorii seminarului, văzîndu-se des și împrietenindu-se cu profesorii și educatorii Institutului, seminariștii și teologii rugîndu-se împreună, muncind sub același acoperiș, luînd masa împreună și fiind supuși aceluiași proces de înduhovnicire, își vor crea o atmosferă frățească de comunitate, în același ideal: vrednicie cît mai deplină pentru sfînta taină a preoției. Ei se vor stimula unii pe alții la învățătură și la virtute; orice adevărat seminarist va arde de dorința de a ajunge din urmă pe cei mai buni studenți teologi, iar studenții nu vor uita nici o clipă că ei trebuie să fie modele întru toate pentru frații lor mai mici. Dorim ca prietenia dintre teologi și seminariști să fie curată, stimulative și cu roade bogate».

Vorbînd apoi despre evenimentele mai importante petrecute în ultima vreme în viața Bisericii și Patriei, P. C. Rector a spus: «Cursurile Institutului nostru se deschid la 14 zile de la începutul Lunii prieteniei romîno-sovietice, prietenie care crește și se adîncește cu fiecare an. Roadele acestei prietenii sînt bogate în toate laturile vieții noastre culturale, artistice, științifice. Ele se răsfrîng și asupra legăturilor dintre Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Romîna, care de mai bine de un deceniu au reluat raporturile frățești de altădată, pe care le amplifică an de an și care se dezvoltă armonios, pentru că aceste Biserici fac parte din Trupul tainic al Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. După o vorbă a Sfîntului Irineu, deși popoarele creștine au graiuri diferite, în sînul Bisericii ele vorbesc o singură limbă, limba dragostei care imortalizează pe oameni și creațiile lor. Nimic nu întărește prietenia între popoare ca afinitatea de credință care canalizează energiile lor spirituale și le orientează spre o unitate de nedesfăcut. Cursurile Institutului teologic se deschid, de asemenea, sub semnul năzuinței fierbinți pentru pace. Nu e popor în lume care să nu dorească și să nu prețuiască pacea. Toate darurile

și creațiile civilizației nu-s posibile decât în timp de pace. În timp de război muzele tac, zicea un înțelept latin și niciodată istoria n-a dezmințit acest adagiu. Țara și Biserica noastră au făcut și fac tot ce le stă în putință pentru a promova pacea și toate binefacerile ei în interior și peste hotare. Procesul de învățămînt și de educație al studenților noștri e orientat exclusiv în acest sens. Principiul înțelegerii și al păcii între oameni e o monedă scumpă în comoara nepuizabilă a Bisericii, care nu acordă nimănui titlul nobil de fiu al lui Dumnezeu, dacă nu e făcător și menținător de pace. Avem încredințarea că pacea va fi stăpîna lumii și va deschide o eră nouă, eră care va purifica atmosfera de miazmele dușmăniei și va aduce bucuriile negrăite ale fericirii, neamenințată de nici o furtună».

P.C. Rector a făcut, în continuare, o sumară expunere asupra rezultatelor obținute în procesul de învățămînt, în anul școlar 1956-1957 și a încheiat spunînd: «Mulțumim călduros Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru dragostea și purtarea de grijă neînteruptă, pe care le arată sub toate formele, Institutului nostru. Mulțumim de asemenea tuturor membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii noastre, pentru toată atenția și sollicitudinea manifestate în orice ocazie pentru școala noastră. Mulțumim Onoratului Guvern pentru bursele acordate studenților noștri și Departamentului Cultelor pentru toată grija și delicata atenție pe care le dovedesc în orice împrejurare, Institutului nostru. Mulțumim tuturor membrilor corpului didactic și educativ al Institutului nostru pentru munca lor neobosită de la prelegeri și seminarii, pentru serioasa lor contribuție la rezolvarea atîtor probleme pendinte ale Ortodoxiei și ale Bisericii noastre, pentru înaltul prestigiu academic pe care-l dau Așezămîntului pe care-l slujesc cu abnegație. Mulțumim studenților de la cursurile de licență și candidaților de la cursurile de magisteriu pentru munca, răbdarea și devotamentul lor la învățătură, pentru dragostea lor de preoție, pentru slujbele lor frumoase, pentru serbările lor reușite, pentru atmosfera de familie pe care o creează în școala noastră. Mulțumim membrilor corpului administrativ în frunte cu Părintele Director I. Antonescu, pentru hărnicia, priceperea și devotamentul pe care-l pun în toate laturile muncii lor de fiecare zi pentru bunul mers al Institutului».

A urmat concertul «Deschideți mari...», de Gluck, executat de corul studenților, după care P.C. Părinte Nicolae Buzescu, directorul Seminarului Teologic, a rostit următoarea cuvîntare:

«Cînd văd azi, cum bucuria festivă cîntă în jocul luminilor ochilor și se simte în freamătul adînc al inimilor, cînd stăm laolaltă cu dascălii de teologie, care reprezintă chintesența gîndirii creatoare în sfera cugețării ortodoxe romînești, cînd, în fine, fruntea Bisericii noastre străbune se profilează maiestos lîngă noi și-i simțim bătăile inimii în ritm cu ale noastre, copleșit de sublimitatea acestei clipe, exclam și eu, ca și Faust al lui Goethe: — «Rămîi, o clipă, atît ești de frumoasă!».

Intr-adevăr, ziua aceasta de 21 octombrie 1957 nu are numai semnificația minoră și efemeră a unui început de an pentru seminarul nostru, ci concentrează în sine triumful unei concepții originale asupra structurii și finalității învățămîntului nostru teologic. Reforma învățămîntului teologic, prin inițiativa Prea Fericitului Patriarh Justinian, a atins acum un nou stadiu prin legarea într-un singur buchet a acestor plămîni

prin care respiră viața științifică a organismului Bisericii: Școala de Cîntăreți, Seminarul și Institutul Teologic. Aci se vor forma laolaltă viitorii cîntăreți, viitorii preoți și viitorii ierarhi, căci în toți pulsează aceeași viață nouă: Hristos.

Concepția Bisericii noastre ortodoxe despre învățămînt se fundează pe vechile tradiții ale marilor școli teologice din trecut, la temelia cărora stau aceste palpitante și atît de actuale îndemnuri ale marelui filozof creștin și ctitor de școală, Clement Alexandrinul: — «Lasă-mă să te duc de mîna spre adevăr; iată, îți dau crucea ca să te sprijini; grăbește-te, crede; vei vedea! Hristos strălucește mai mult decît soarele. El care-i face pe orbi să vadă; noaptea va fugi departe de tine, focul se va teme, moartea se va duce; vei vedea cerurile» (Protrecticul, XII, 119, 3).

Spre cer îi conducem noi și pe acești copii, dîndu-le sprijin crucea. Față de cosmosul dumnezeesc noi reprezentăm aici pe pămînt ceea ce Sfîntul Grigorie de Nîssa numește «un microcosm spiritual». Cetatea noastră este microcosmul spiritului creștin, al culturii noastre ortodoxe. Pînă să ajungem aici, a trebuit timp. Toți cunoaștem vicisitudinile din trecut ale seminariilor și diferitele faze pe care le-au străbătut pînă acum. Reforma complexă de azi are două direcții: una de centralizare și alta de descentralizare. Ambele forme sînt justificate de experiența trecutului și de condițiile locale în care se desfășoară procesul de învățămînt. Nu trebuie să uităm, însă, că inițiatorul și plămuitorul acestei reforme și cel ce a lucrat cu o energie excepțională și o voință neînfrîntă la marea așezare a culturii noastre teologice este Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Cu adîncă smerenie îi aducem aici omagiile și recunoștința noastră, a celor ce lucrăm pe acest tărîm.

De asemenea nu putem uita că toate acestea n-ar fi devenit realități, dacă în țara noastră n-ar fi existat climatul de libertate religioasă, asigurată de guvernul R.P.R., și dacă Biserica nu s-ar fi bucurat de toată sollicitudinea și înțelegerea conducerii Departamentului Cultelor. De aceea aducem forurilor conducătoare din R.P.R. mulțumirile noastre.

Iată de ce am spus că serbarea de azi depășește cadrul unei festivități obișnuite și se situează pe planul marilor înfăptuiri pentru viitorul ortodoxiei noastre.

Mă uit cu drag la aceste vlăstare mînate de veșnicul dor de muncă și de luminare și-mi aduc aminte de timpurile cînd eram ca ei. Ce deosebire! Am revăzut în vara aceasta vechiul local al seminarului din Curtea de Argeș, unde mi-am început învățătura și cariera profesorală. Și acum mai stau pe deal triste barăcile din scîndură umplute cu nisip, unde învățam noi altădată; am resimțit, după atîția ani, ascuțitul gerurilor din diminețile de iarnă, cînd trebuia să ne spălăm afară, în cămășuțele de noapte, iar cînd intram în dormitor, mîinile ni se lipeau de clanța ușii, de ger.

Astăzi copiii care vin la școlile bisericești au cu totul alte condiții de viață. Iată-i dați în grija noastră. Ei s-au orientat înspre preoție, căci mamele noastre și ale lor, care au trăit și trăiesc din rugăciuni la Prea Curata, au văzut în personalitatea preotului tipul ideal al culturii creștine binefăcătoare, exprimată prin dragostea de oameni. Viața credincioșilor noștri este legată de Biserică și înțeleg prin aceasta că-i legată de preot; el le alină durerile și le îndreaptă gîndurile. Cît de adîncă este dragostea credincioșilor pentru preotul binefăcător mi-a arătat-o și o întîmplare din această vară: prin august, mă găseam la o stîna de la izvoarele Topolo-

gului, din Negoii; aci erau niște oieri din Băbeni; băbenari, cum se numesc ei, o familie întreagă. Băciță, o femeie mai bătrână. Din una, din alta, am întrebat-o dacă știe că Patriarhul țării a fost preot la ei. — «Cum să nu, maică! Păi noi îl țineam pe popa Ioan la icoană, trăi-l-ar Dumnezeu, că mult bine ne-a făcut!». Numai cine a știut să cucerească sufletele păstorilor săi, cum a făcut-o Prea Fericitul Patriarh Justinian, în timpul păstoririi sale preoțești, are autoritatea morală să spună răspicat care trebuie să fie calitățile slujitorilor altarelor ortodoxe. De aceea, Prea Fericitul Patriarh Justinian spune că «adevăratul preot al dreptei credințe este acela care slujește semenilor săi pentru Iisus Hristos. Este preotul înflăcărat de o puternică dragoste de oameni, pe care-i ajută și-i slujește în avânturile spre fericire și lumină... Acesta este preotul pe care îl cer predaniile Ortodoxiei, pe care l-au dorit mereu între ei credincioșii și pe care îl formează astăzi așezămintele noastre de învățămînt teologic, readuse, în sfîrșit, sub privegherea și conducerea Bisericii» (**Un vrednic slujitor al Bisericii: Gala Gallaction**).

Iată de ce ați fost aduși, dragi elevi, chiar în acest for înalt al culturii ortodoxe, de Prea Fericitul Patriarh Justinian, ca să vă pregătiți pentru întreita voastră chemare: liturgică, socială și didactică.

Porunca Mîntuitorului este: «Mergînd, învățați toate neamurile...». Creștinismul nu este credință nebuloasă, de tip bachic, ci este credință luminată, este certitudinea rațională, prin Logosul lui Dumnezeu întrupat. Iată cum demonstrează Clement Alexandrinul acest adevăr: — «Căci Eu sînt ușa, zice Hristos undeva; această ușă trebuie s-o învățăm, dacă vrem să-L cunoaștem pe Dumnezeu așa încît să deschidă înaintea noastră toate ușile cerului, căci ușile Logosului, pe care ni le deschide cheia credinței, sînt raționale» (**Protr.**, I, 10, 3). Potrivit învățaturii creștine, preotul este lumina lumii și sarea pămîntului. Obligațiile și drepturile didactice decurg din aceste principii generale. De aceea Sfîntul Grigorie Teologul grăiește despre folosul învățaturii: «A-ți propune să înveți pe alții, cîtă vreme tu însuși nu ești destul de învățat, mi se pare că este un lucru nebunesc, fiindcă nu-ți dai seama de neștiința ta, și semeț, pentru că te apuci de un lucru pe care abia îl pricepi!».

Preoția pentru care vă pregătiți este cea mai înaltă demnitate spirituală pe care o poate avea cineva pe acest pămînt. Ea este îngerească și dumnezeiască. «Mîntuitorul a fost preot. Voi aspirați să fiți urmașii Lui. Ce poate fi mai sublim decît să fii moștenitorul Cuvîntului, copărtașul la dumnezeire, prietenul și slujitorul lui Dumnezeu! Iată cît de frumos zugrăvește Sfîntul Ioan Gură de Aur preoția: «Preoția se săvîrșește aici pe pămînt, dar ea are rang între dregătoriile cerești. Și pe bună dreptate. Nici om, nici înger, nici arhanghel, nici o altă putere creată, ci însuși Dumnezeu a întemeiat această servire. El a stabilit că în timp ce sîntem încă în trup să facem servire îngerească. De aceea trebuie ca cel ce e hirotonit preot să fie curat, ca și cînd s-ar afla în ceruri, în mijlocul puterilor cerești».

Chipul acestui preot îl făurește școala noastră, a cărei menire este definită astfel de Prea Fericitul Patriarh Justinian: «să făurească suflete noi, să dăltuiască conștiințe creștine, să nască personalități integrale, caractere tari, luminate de știință și încălzite de focul entuziasmului religios — gata să se dăruiască fără rezerve pentru slujirea lui Hristos și a Bise-

ricii sale în această lume» (Cuvînt la deschiderea cursurilor Inst. Teologic, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», nr. 10-11/1956, pag. 976).

Deci sînteți chemați să vă însușiți prin muncă încordată cele mai înalte valori ale culturii științifice și religioase și mai ales ale religiei creștine. Mîntuitorul Hristos subordonează viața religioasă cunoașterii: «Acesta este viața de veci, ca să te cunoască pe tine unul Dumnezeu...» și «Căutați întîi împărăția lui Dumnezeu și toate se vor adăuga vouă». Dar cultura noastră spirituală nu se disociază de cea științifică, pentru că-i respectă situația ierarhică, socotind că știința are menirea să rezolve problema materială a vieții. Religia creștină rezolvă problemele duhovnicești ale omenerii: «Inceputul înțelepciunii este frica de Dumnezeu și priceperea este cunoașterea Celui Sfînt» (Prov., 9, 10). De aceea, în procesul culturii noastre ținem în mare cinste munca. «Cea mai scumpă comoară pentru omul sîntor, zice Scriptura, este munca» (Prov., 12, 28); — «Cine nu voiește să lucreze, zice Sfîntul Apostol Pavel, să nu mănînce». Numai printr-o muncă încordată veți dobîndi înțelepciunea vieții, dragi copii. Iată cum vă îndeamnă Sfînta Scriptură: «Spune înțelepciunii: — «Tu ești sora mea!». Și zi priceperii: — «Prietena mea!» (Prov., 7, 4); — «Fiul meu! Mănîncă miere, fiindcă e sănătoasă... Tot așa și știința... și înțelepciunea pentru sufletul tău. Dacă tu o agonisești, vei fi mulțumit în viitor» (Prov., 24, 13-14).

Pe Dumnezeu nu-L putem sluji, dacă nu-L cunoaștem. Această cunoaștere are limitele sale naturale. «Cînd stai în pragul cunoașterii lui Dumnezeu, zice Sf. Maxim Mărturisitorul, nu căuta să-I cunoști esența: omul nu va putea ajunge la ea; numai Dumnezeu singur o cunoaște». Cunoașterea noastră creștină stă în iubirea de oameni. Așa cum spune Clement Alexandrinul, pedagogul nostru este iubire de oameni și bunătate. Tot așa trebuie să fie și preotul.

În acest spirit al iubirii și al dăruirii își crește Biserica și instituțiile sale pe preoți. Menirea preotului este să potolească zbuciumările omenești și mai ales patimile lor. Ea este propovăduitoarea păcii în lume, pe care o tulbură patimile omenești. Ideala socială a Bisericii, așa cum l-a fixat Prea Fericitul Patriarh Justinian, este apărarea păcii: «Drumul pe care merge astăzi întregul popor, spune Prea Fericirea Sa, nu este cu nimic potrivit drumului pe care Evanghelia Mîntuitorului Hristos ne poruncește să mergem: este drumul păcii și dragostei, care trebuie să fie între oameni... Ierarhia noastră, clerul de la orașe și sate și credincioșii de pe întreg cuprinsul Patriei noastre fac din apărarea păcii o problemă de căpetenie și ei înțeleg astăzi, mai mult ca oricînd, că un adevărat creștin nu poate trăda cauza sfîntă a păcii, fără să fie un trădător al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Socotim azi un dezertor al Bisericii și un apostat al credinței creștine pe orice creștin care pactizează cu uneltorii de războaie...» (Cuvîntare la închiderea sesiunii Sfîntului Sinod din iunie 1954).

Misiunea creștină a veacului nostru trasată astfel pe temeiul realităților imediate este misiunea păcii. Iubirea lui Dumnezeu, a oamenilor, a patriei, și a celui mai scump ideal, pacea, sînt punctele cardinale ale orientării de viitor a preoților noștri, căci ele constituiesc propriu zis viața Bisericii. Acestea formează, așadar, și directivele învățămîntului nostru. Iată, iubiți copii, cărei activități sublime v-ați închinat voi vrerea voastră. Pentru realizarea acestui înalt scop, Prea Fericitul Patriarh Justinian a ales un corp profesoral care să prezinte garanții maxime sub raportul

competenței, conștiințozității și devotamentului față de Biserică. Noi ne exprimăm adâncă recunoștință și mulțumire pentru încrederea acordată de Prea Fericirea Sa și îl asigurăm că îi cunoaștem idealurile și vom lupta pentru împlinirea lor».

După ce a mulțumit P.C. Prof. Pr. I. G. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar și corpului profesoral pentru dragostea cu care au primit în vatra Institutului pe mai-micul lor frate de strădanie cărțurărești Seminarul Teologic, — P.C. Director a încheiat spunînd:

«În munca noastră vom sta totdeauna sub înalta și înțeleapta oblăduire a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Cînd vom greși, îl rugăm să ne mustre și să ne îndrepte, iar cînd vom fi pe calea cea bună, să ne încurajeze. Noi slujim la acest altar al culturii creștine, conștienți că slujim poporul, slujind lui Hristos.

Dumnezeu să ne ajute în această nobilă luptă pentru fericirea omenirii!».

Corul studenților și elevilor a executat apoi imnul religios «Taina creștinătății», de I. Popescu-Pasărea, armonizat de N. Lungu, după care Prea Sfințitul Episcop Theoctist a împărțit cărți religioase și de literatură la un număr de 23 studenți ai Institutului Teologic, drept premii pentru rîvna lor la studii și purtare excepțională, dorind tuturor un rod sporit în noul an școlar.

După executarea bucății muzicale «Clopote de seară», din repertoriul clasic rus, de către corul studenților, Prea Sfințitul Episcop Theoctist, vicar patriarhal, a rostit următorul cuvînt, ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian:

Prea Cucernice Părinte Rector,
Prea Cucernice Părinte Director,
Domnu'le Director al Secretariatului Departamentului Cultelor,
Prea Cuvioși, Prea Cucernici și Domniilor Profesori,
Iubiți studenți și elevi,
Onorată asistență,

Am primit cu multă bucurie îndatorirea ce mi s-a încredințat de Prea Fericitul Patriarh Justinian, de a aduce tuturor ostenitorilor Institutului Teologic Universitar din București, Seminarului Teologic și Școlii de Cîntăreți înalta binecuvîntare a Întîistătorului Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Romîne și a Sfîntului Sinod, cu prilejul deschiderii festive a noului an universitar 1957-1958. Bucuria mea este sporită de faptul că mă regăsesc între zidurile acestui așezămînt de cultură teologică, unde m-am străduit și eu, o vreme, alături de distinsul său corp profesoral, pentru împlinirea noilor rînduiri statonnicite de Sfîntul Sinod, în vederea reorganizării învățămîntului nostru bisericesc, — precum și de această primă așezare laolaltă, a Seminarului și Școlii de cîntăreți cu Institutul Teologic Universitar, înfăptuire ce reprezintă o nouă și înaltă treaptă în urcușul continuu spre o pregătire cît mai desăvîrșită a viitorilor slujitori ai Sfințelor noastre altare. Pentru aceea, dînd slavă lui Dumnezeu, din milostivirea și cu ajutorul Căruia toate cele bune se împlinesc, vă împărtășesc tuturor bunele nădejdi pe care Sfîntul Sinod al Bisericii Romîne și Prea Fericitul nostru Patriarh le pun în dragostea, devotamentul, rîvna neobosită, pregătirea și sîrguința Prea Cucerniciilor și Domniilor Voastre, de-a lungul

anului școlar care începe, spre binele Bisericii noastre și al întregii Ortodoxii.

Este evident că, prin grija cărmuirii noastre bisericești, și cu sprijinul și înțelegerea Departamentului Cultelor, s-au creat toate condițiile materiale și duhovnicești pentru ca aceste instituții de cultură și educație teologică să dea roade îmbelșugate. Experiența celor nouă ani ce s-au scurs de la readucerea învățămîntului teologic sub aripa ocrotitoare a Bisericii, constituie de asemenea un dreptar prețios în activitatea de viitor; desăvîrșirea unei programe analitice pentru Seminariile Teologice și pentru Institutele Teologice, progresul realizat în greua muncă de întocmire și tipărire a manualelor didactice, selecționarea tot mai atentă a candidaților pentru preoție ca și încheierea tot mai puternică a unui corp profesoral la nivelul catedrelor de învățămînt teologic, — iată noi cheazășii ale neîn-cetatei propășiri a învățămîntului nostru bisericesc și ale culturii teologice ortodoxe.

Scopul întregii munci pe care o veți depune aici, — dascăli și ucenici laolaltă, — vă este tuturora cunoscut: pregătirea slujitorilor de mîine ai altarelor și strănilor noastre străbune. Măreția acestei vrednicii a fost subliniată aci, în cuvinte calde atît de Părintele Rector al Institutului Teologic, cît și de Părintele Director al seminarului. Vă mărturisesc că sînt foarte mulțumit să constat că, dintru început, dascăli cu experiență ai celor două instituții de învățămînt așează în fața învățăcelilor lor — studenți și elevi —, frumusețile misiunii pentru care îi pregătesc.

Aș dori, însă, să le atrag luarea aminte acestor tineri, care năzuiesc să slujească Mîntuitorului Hristos, și asupra greutăților ce sînt legate de slujirea preoțească. Ei trebuie să știe că preoția este în primul rînd chemare de la Dumnezeu și apoi trăire în Hristos și pentru Hristos. Această trăire în Hristos impune preotului o viață cu desăvîrșire curată, impune practicarea tuturor virtuților pe care el le propovăduiește credincioșilor, impune cea mai deplină dragoste și cea mai devotată și smerită slujire a stranei ori a sfîntului și dumnezeescului Altar. Dacă din conștiința măreției slujirii preoțești, un preot nu va deprinde altceva decît îndemn la mîndrie și la îngîmfare, acela este pierdut pentru adevărata slujire a Mîntuitorului Hristos; dacă din cunoașterea greutăților preoției, un altul nu va reține decît convingerea că nu va putea depăși niciodată această greutate, și acela este nevrednic să slujească Domnului. De aceea, sublimul și povara preoției nu se pot despărți; ele sînt însă niște atribute ale preoției și din ele trebuie să izvorască în sufletele viitorilor preoți hotărîrea fermă și munca fără preget spre a împlini greul slujirii preoțești și a năzui pururea să-i atingă măreția ei...

Pentru toate acestea este necesar ca activitatea didactică, predarea și însușirea temeinică a celor mai adînci cunoștințe teologice, să fie tot timpul împletită și cu pregătirea duhovnicească, cu deprinderea de pe acum a trăirii intense în Mîntuitorul Iisus Hristos. Atît la Institut cît și la Seminar, marea majoritate a profesorilor sînt ei înșiși preoți; îi rog, în Domnul, să nu se mărginească în a da tinerilor elevi și studenți numai cunoștințele disciplinei de învățămînt, ci să caute să le fie pururea modele vii ale preoției, să le arate prin însăși viața și activitatea lor zilnică, ținta spre care acești viitori slujitori ai altarelor trebuie să năzuiască. Ei sînt fii duhovnicești ai dascălilor, iar înfierea duhovnicească nu se desăvîrșește decît atunci cînd dascălul toarnă în sufletul învățăcelului suflet din sufletul

său, convingeri din convingerile sale, dragoste din dragostea sa, ajutându-l în creștere cu hrana sa cea spirituală.

Pregătirea duhovnicească nu trebuie lăsată numai în seama conducerii ori a spiritului. Ea este o datorie sfântă a tuturor profesorilor unui așezământ de cultură teologică, fărăosebire de specialitate. Elevii și studenții nu trebuie să deprindă dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele numai din lecțiile sau prelegerile profesorului, ci din însăși viața acestui dascăl; cele mai inspirate cuvinte despre smerenie, despre valoarea mărturisirii, despre slujirea lui Dumnezeu și despre alte virtuți ce se cuvin să împodobească viața și chipul unui adevărat slujitor al altarului, nu vor putea înflăcăra inimile acestor tineri și nu vor putea câștiga devotamente pentru sfântul Altar, — cum vor isbuti să o facă exemplele acelor profesori care duc ei înșiși o viață împodobită cu asemenea virtuți.

Aceste convingeri și aceste nădejdi se desprind din întreaga învățătură a Sfintei noastre Biserici. Și ele au fost deseori amintite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, celor ce li s-a încredințat marea cinste de a pregăti pe viitorii noștri propovăduitori ai cuvântului dumnezeesc și pe luminătorii credincioșilor Bisericii noastre. Dacă le-am dat glas, la acest festiv popas, am făcut-o pentru a atrage luarea aminte asupra faptului că aducerea Seminarului Teologic sub același acoperiș al celui mai înalt for de cultură teologică nu reprezintă numai o măsură gospodărească; ea a izvorât din dorința Întâistătorului Bisericii noastre de a ridica pe o treaptă mai înaltă pregătirea intelectuală și duhovnicească a seminariștilor, printr-o mai atentă îndrumare a activității lor.

De bună seamă că această dorință a conducerii noastre bisericești nu s-ar fi împlinit atât de grabnic, dacă n-ar fi existat larga înțelegere și sprijinul Departamentului Cultelor, căruia se cuvine să-i aducem mărturia recunoștinței noastre și cele mai calde și mai sincere mulțumiri.

Sîntem de asemenea datori, să vă amintim și vouă, iubiți elevi și studenți, că drumul pe care trebuie să mergeți și în viitor aceste școli bisericești, aduse acum între aceleași ziduri, lângă veghea părintească și purtarea de grijă a Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, acest drum zic rămîne cel fixat de sfântul Sinod: formarea viitorilor slujitori bisericești: preoți, cîrmuitori și îndrumători ai sfintelor noastre mînaștiri, precum și cîntăreții de strană, în duhul învățaturii și datinelor Bisericii noastre străbune. «Noi, a spus cu un prilej asemănător Prea Fericitul Patriarh Justinian, creștem pe preoții noștri în spiritul iubirii lui Hristos și al iubirii de patrie. De aceea, trebuie să vă întăriți hotărîrea și rîvna de a vă sluji patria, de a vă iubi patria, așa cum vă slujiți și iubiți Biserica voastră. Respectul față de conducătorii patriei noastre, trebuie să facă educația voastră. Permanent, în ochii voștri trebuie să fie cinstirea față de conducătorii Bisericii. Sînteți generația care creșteți într-un spirit nou de viață nouă; voi sînteți cei mai norocoși tineri, și pentru aceasta trebuie să vă aduceți aminte de mai marii voștri, de conducătorii patriei noastre. Biserica Ortodoxă Română slujește interesele patriei și le socotește ca și interesele ei. De aceea, noi toți trebuie să facem zid în jurul conducătorilor patriei noastre și să sprijinim munca lor de zi cu zi, pentru zidirea vieții celei noi. Dar mai ales voi, tineretul, sînteți datori să fiți în fruntea tuturor, cînd este vorba de a sprijini patria noastră» (**Pentru pacea a toată lumea**, p. 141).

Să nu uitați, de asemenea, că îndemnul Bisericii noastre și însăși porunca Mântuitorului ne îndatorează să slujim pacea între oameni, să ne ostenim întru păzirea și întărirea ei, neprecupețind nici o strădanie, nici o jertfă, pentru pacea a toată lumea.

În acest duh se vor strădui să vă călăuzească pașii, să vă îmbogățească cunoștințele și să vă deprindă cugetul, prea iubiții noștri profesori, dragi elevi și studenți. În acest duh să vă sîrguiți și voi a crește în învățatură și-n bună conduită, să creșteți în înțelepciunea cea de sus odată cu vârsta voastră. Bucurîndu-vă de înlesniri pe care noi nu le-am avut — la vârsta voastră, — voi sînteți datori să răspundeți tuturor celor ce se îngrijesc de soarta voastră, jertfelor materiale pe care Ierarhii le fac cu voi, să răspundeți cu sporită râvnă și cu năzuință continuă în a vă însuși cunoștințele teologice și metodele slujirii Bisericii noastre strămoșești. În felul acesta vă veți dovedi recunoscători nădejdlor pe care Biserica noastră și le pune în voi. Cît timp veți merge pe această cale bine plăcută lui Dumnezeu și aducătoare de bucurii pentru părinții voștri sufletești, pentru Înalt Prea Sfințitul și Prea Sfințitul Chiriarhi, care v-au acordat binecuvîntare să urmați aceste cursuri, vă va însoți dragostea părintească și binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian și dragostea noastră a tuturor.

Pe această cale, la început de an școlar, rog fierbînte pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos să reverse asupra voastră, asupra profesorilor și asupra tuturor celorlalți ostenitori, harul său cel sfînt și să vă dăruiască mult spor în muncă și îmbelșugată roadă duhovnicească! Amin.

Programul artistic al serbării s-a încheiat cu «Cîntecul tineretului pentru Pace», de Tulicov Buniv, executat de corul studenților sub conducerea maestrului N. Lungu.

Toți cei prezenți la festivitate, în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Theoctist, au luat parte la tradiționala agapă, la care P. C. Părinte Rector I. G. Coman a toastat pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru membrii Sfîntului Sinod al Bis. Ort. Rom. și pentru conducătorii Departamentului Cultelor. (*Asistent M. CHIALDA*)

Din Sibiu

Festivitatea deschiderii noului an școlar 1957-1958 la Institutul Teologic Universitar din Sibiu a avut loc în ziua de 5 octombrie a. c. De dimineață, în capela mitropolitană, s-a săvîrșit Sfînta Liturghie și Doxologia, în prezența Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, a Prea Cucernicilor Consilierii ai Arhiepiscopiei Sibiului, a profesorilor și studenților.

După Doxologie, a avut loc programul festiv, în aula Institutului, sub privirile calde ale profesorilor înaintași, care sprijinesc din ramele lor străvechea instituție de învățămînt religios. În fruntea acestor profesori înaintași stă marele Gheorghe Lazăr, iar printre ei sînt personalități de seamă ca Barciani, Ion Popescu, P. Span, Zaharia Boiu, Nicolae Popeia, Ilarion Pușcariu, Dimitrie Cunțan, Gh. Dima, Timotei Popovici, Nicolae Bălan ș. a., care constituie mîndria acestui Institut, cu o tradiție de aproape 150 ani.

La sosirea în sală a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit, toți cei prezenți au cîntat imnul chiriarhal, iar corul studenților teologi, sub conducerea Păr. Prof. Gh. Șoima, a executat «Tatăl nostru».

În lipsa P. C. Rector S. Vlad, care n-a putut participa la festivitate, a luat cuvîntul P. C. prorector Spiridon Cîndea, care a spus printre altele:

«În acest miez de toamnă, după ce am săvîrșit astăzi sfînta liturghie, după ce am înălțat rugăciuni curate Tatălui ceresc, împorînd harul și ajutorul Său dumnezeesc peste gîndurile, peste dorințele și strădaniile noastre, facem în chip festiv deschiderea anului academic 1957/1958 și la Institutul nostru teologic din Sibiu.

Din fața altarului bisericii în care liturghisim și de la înălțimea catedrelor la care slujim vom semăna și în acest an școlar — ajutați și întăriți de harul Duhului Sfînt — semințele curate ale adevărului creștin ortodox, care rodesc pîinea vieții spirituale, pîinea vieții celei veșnice.

Făcînd acum acest început de an școlar trebuie să mărturisim că atît profesorii cît și studenții Institutului Teologic Universitar din Sibiu sîntem copleșiți de o bucurie mare, de o bucurie deosebită, și anume bucuria de a face astăzi pe cea de a o sută patruzeci și șaptea deschidere a anului școlar la această venerabilă instituție de cultură și viață creștină ortodoxă și romînească din Ardeal, la această cea mai veche și mai statornică școală teologică ortodoxă din întregul cuprins al țării noastre. Este fără doar și poate o bucurie care obligă deopotrivă pe profesorii și studenții acestui Institut...

Noi știm foarte bine că în cursul celor 146 ani școala aceasta a fost alma mater, a fost vatra de lumină, care a crescut, a format și a trimis neîntrerupt la propoveduire generațiile de preoți, care au slujit cu aceeași sfințenie liturghia mîntuirii la altarul Bisericii și la altarul neamului.

Noi știm foarte bine că acești vrednici înaintași, cuminecîndu-se din potirul acestei școli, s-au identificat pînă la sfînta mucenicie cu idealurile și cu interesele unei Biserici smerite și sărace, dar plină de duh și adevăr și cu idealurile și cu interesele unui popor abia tolerat pe plaiurile sale, dar plin de nădejdi și pătruns pînă în măduva ființei sale de dreptatea cauzei pentru care au trăit, au luptat și au murit moșii și strămoșii noștri. Generațiile de preoți crescuți în această școală au fost alături de poporul pe care l-au păstorit, în toate luptele, în toate răscoalele, în toate revoluțiile purtate pentru dreptate, pentru libertate, pentru lumină, pentru progres, pentru o pîine mai bună și pentru o viață mai îmbelșugată.

Idealul cel mai înalt al acestei școli a fost totdeauna și este și astăzi acela de a crește, de a forma și de a da preoți cît mai buni, cît mai desăvîrșiți și cît mai integrați în aspirațiile și năzuințele sfintei noastre Biserici ortodoxe, și ale dreptcredincioșilor ei creștini».

P. C. Pr. Prof. Spiridon Cîndea a făcut apoi o amplă și documentată expunere asupra frumuseții și răspunderii slujirii preoțești, subliniind originea ei divină, puterea și țelurile ei. În încheierea cuvîntării sale, P. C. Sa a spus, adresîndu-se tinerilor studenți:

«Grija cea mai de seamă de fiecare zi, de fiecare clipă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, a I.P.S. Mitropolit Nicolae, I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului și PP.SS. Andrei al Aradului și Valerian al Oradiei este buna voastră pregătire pentru a păși cu vrednicie spre sfînta și cutremurătoarea taină a preoției.

Toate eforturile eminenților voștri dascăli sînt îndreptate întru luminarea minții, întru trezirea conștiinței, întru aprinderea inimii și tineretii voastre curate pentru sublima și dumnezeiasca slujire preoțească.

Toate strădaniile bunilor voștri duhovnici țintesc neconținut la călăuzirea pașilor și a vieții voastre întregi spre idealul preoției adevărate.

Statul de democrație populară, prin Departamentul Cultelor, ne oferă sprijin moral și material, pentru ca să ne putem îndeplini misiunea în condiții optime.

Mai rămâne ca noi înșine să ne facem datoria deplin, pregătindu-ne temeinic spre a deveni colaboratori ai lui Dumnezeu la mântuirea credincioșilor și colaboratori ai popoarelor la lupta pentru pace și pentru o viață mai fericită, căci acesta este idealul: a sluji lui Dumnezeu și a promova fericirea oamenilor.

Facă bunul Dumnezeu ca anul școlar 1957/1958, an care începe acum, să fie cu roduri bogate pentru preoția lui Iisus Hristos, pentru prosperarea Bisericii Ortodoxe Române și pentru binele și fericirea dreptcredincioșilor creștini din cuprinsul patriei noastre iubite...».

După cuvântarea P. C. Prorector Spiridon Cindea, corul studenților a executat bucățile: «Cu adevărat mare este taina creștinătății», «Mama» de Chirescu și «Imnul tineretului».

A luat apoi cuvântul Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, care a spus următoarele:

Cu ajutorul lui Dumnezeu, începem o nouă postură în lucrul cel sfânt al îndeletnicirilor noastre școlare. Începem o postură nouă și pentru cei mai tineri și pentru cei mai vârstnici, o postură care precum are un început va avea și un sfârșit. Dar pentru felul cum se va săvârși lucrarea noastră este hotărâtoare vrerea noastră de la început și stăruința noastră până la sfârșit.

Și cei noi și cei vechi — mă adresez studenților — știți pentru ce ați venit la această școală: ca să vă pregătiți pentru preoția sfântă, pentru preoția despre care v-a vorbit așa de frumos Părintele Prorector Cindea.

V-a vorbit frumos, fiindcă despre preoție nu poate vorbi nimenea decât frumos. V-a vorbit grăind și dintru ale sale și dintru ale altora, începând chiar cu graiul sfinților apostoli ai Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și terminând cu graiul unora dintre cei mai apropiați de veacul nostru, ca să nu-i numim chiar contemporani.

V-a vorbit în treacăt și despre școala aceasta în care vă găsiți, școală în care vă luminați mințile și vă încălziți inimile, ca să ieșiți din ea așa cum trebuie: cu simțirile învișorate pentru Evanghelia Domnului și cu mințile luminate, pentru a face ca Evanghelia aceasta să lucreze în lume, și cu voinele întărite, gata totdeauna să munciți ca Evanghelia să devină faptă. Sinteți cei mai noi ucenici, într-o școală foarte veche. Cât de veche este, graiul e mai neputincios a ne-o spune. Dacă totuși vreți graiul unui chip mai cuvântător, aruncați-vă privirea pe acest perete (unde sînt chipurile profesurilor acestui Institut, începînd cu Gh. Lazăr). Eu de cîte ori mi-o arunc, îmi aduc aminte de versul din epistola către Evreji a Sfințului Apostol Pavel, unde se vorbește de «norul de martori». Aici este norul de martori al vechimii școlii noastre dragi. Acesta e norul de martori pentru tot eroismul și toată mucenicia necăjitei noastre preoțimi de altădată, cînd ne-am apărat, cum spune Eminescu: «sărăcia și nevoile și neamul». Norocul acesta nemărginit să vă fie, dragii mei, totdeauna un îndemn la muncă și un prilej de mîndrie, nu de mîndrie păgînească, ci de mîndrie încuviințată de Evangheliile. De mîndrie cucernică, de mîndrie smerită, dacă se poate spune așa. E un paradox, dar există o mîndrie smerită, o mîndrie mai dinlăuntru sufletului, și una păcătoasă, cea care-și scoate pieptul cu orice prilej, chiar dacă

n-are nici un temei. Sîntem la începutul postății de lucru, despre care am vorbit. De aceea să vă dați seama de pe acum că munca temeinică nu se poate face decît cu stăruință de fiecare zi și cu o muncă disciplinată. Disciplina e legată de orice muncă temeinică și nici o muncă nedisciplinată nu poate rodi lucruri trainice. Munca stăruitoare și disciplinată este o muncă din care ies lucruri «ca pentru Domnul», nu «ca pentru oameni», așa cum zice Sf. Apostol Pavel.

Eu sînt încredințat că sub îndrumarea Părinților profesori, plini de căldură și de preoțesc devotament, vă veți da toată silința ca să creșteți cu mintea și cu inima, deopotrivă, de-a lungul anului care vă stă în față, dar ca să creșteți astfel, încît «tinerețea voastră nimeni să nu o poată deșăima», Adică să creșteți numai în bine, să creșteți zi de zi tot mai mult, ca să fiți mîndria noastră a celor de astăzi și mîndria norului de martori care se vor bucura și ei acolo, în lumea lor, mîndria patriei noastre iubite, cea de totdeauna.

La toate începuturile de an școlar eu mă găsesc într-o stare ciudată. Văd că graiul nostru, al cuvîntărilor, este așa de neputincios față de frumoasa slujbă de început de an. În ecteniile de început de an sînt arătate toate scopurile învățămîntului teologic, în cîteva propoziții. Așa sînt de bine potrivite și ecteniile și apostolul și evanghelia, încît eu le-aș citi de mai multe ori, sau cel puțin și a doua oară, fără modulațiile liturgice, ca să se adreseze întregi și minții și inimii. Le-aș citi cu graiul cu care vă vorbesc acum. Apostolul e din cartea a II-a către Timotei a Sfîntului Apostol Pavel. În acest apostol Sfîntul Pavel, tocmai la sfîrșit îi spune ucenicului său: «Cînd vii, adu-mi felonul pe care l-am lăsat la Troada și cărțile, mai ales cele de piele». Eu știu că felonul înseamnă manta. Dar eu întotdeauna cînd citesc acest cuvînt îl asociez cu felonul de astăzi, și astăzi felon înseamnă una dintre odăjdiile preoțești și cînd vorbesc de felon îmi aduc aminte de toate slujbele frumoase ale preoției noastre. Felonul pentru mine e slujba și rugăciunea ortodoxă. Dragii mei, să purtați cu voi totdeauna «felonul» rugăciunii, pentru inimă, și nicidecum să nu uitați nici «cărțile cele de piele», pentru minte, adică Sfînta Scriptură și toate celelalte cărți care vă dau înțelepciunea, ele fiind armele nebiruite ale preoției voastre. Dumnezeu să vă ajute, ca rugîndu-vă destul — și aveți unde — și luminîndu-vă destul — și aveți cu ce — să vă faceți slujba deplin, cum spune Sfîntul Apostol Pavel și în acest an de muncă, pentru ca în felul acesta să aveți toată încredințarea de pe acum, că veți fi folositori atît poporului credincios, cît și patriei noastre iubite, ai cărei ostași luminați trebuie să vă faceți.

Purcedeți la munca însușeșită de tinerețea voastră, pe care ați cîntat-o așa de frumos în ultima voastră cîntare; dar purtați tinerețea, dacă se poate, de-a lungul întregii voastre vieți.

Bunul Dumnezeu să vă binecuvînteze munca, pentru ca ea să fie rodnică. Domnul fie cu voi cu toți!

După cuvîntarea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, festivitatea de deschidere a anului școlar 1957-1958 la Institutul Teologic Universitar-Sibiu a luat sfîrșit. (Ierom. Prof. N. MLADIN).

LA SEMINARIILE MONAHALE

De la Agapia

nahal de la mînăstirea Agapia, s-au deschis în ziua de 7 Octombrie a. c. Cursurile noului an școlar 1957-1958, la Seminarul mo-

octombrie a. c. Festivitatea a fost cinstită prin prezența Prea Fericitului

Patriarh Justinian, care a ținut să ia parte și în acest an la deschiderea cursurilor celor două instituții de cultură teologică ale monahismului nostru.

După săvârșirea Sfintei Liturghii și a Doxologiei, elevele seminarului au prezentat, într-una din sălile seminarului, un frumos și bogat program artistic, alcătuit din coruri, lecturi și recitări. În cadrul acestui program artistic au luat cuvântul: Prea Cuvioasa Maică Veronica Constantinescu, directoarea seminarului, eleva Parascheva Grunzișor din anul V și absolventa cursurilor teoretice Maria Toderuț, care au subliniat importanța deosebită a seminariilor monahale pentru luminarea și propășirea monahismului ortodox și au exprimat recunoștința profundă a profesoarelor și elevelor pentru dragostea părintească și înțelepciunea cu care Prea Fericitul Patriarh Justinian și Sfântul Sinod îndrumază activitatea acestor vetre de cultură teologică.

A luat apoi cuvântul Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a rostit următoarea cuvântare:

*Prea Cuvioasă Maică Stareță și Directoare,
Prea Cuvioși Părinți,
Prea Cuvioase Maici Profesoare și
Dragi eleve,*

Sînt adînc mișcat de tot ceea ce mi-a fost dat să văd și să aud aici, cu prilejul deschiderii noului an școlar la Seminarul Monahal din Mănăstirea Agapia. Organizarea acestei serbări inaugurale, alcătuirea metodică a programului ei, alternanța cuvîntărilor cu melodiile pătrunzătoare ale unor imne bisericești, lecturile din clasicii literaturii noastre patristice și recitățile de versuri din marii poeți ai neamului, — toate acestea mi-au umplut inima de bucurie și mi-au întărit convingerea că în Seminarul Monahal de la Agapia se muncește cu pricepere și cu bun spor.

Vă urmăresc ndeaproape de nouă ani încheiați. N-am uitat nimic din greutățile începutului învățămîntului religios din mănăstiri. Dar urcușul neconținut care s-a făcut simțit cu fiecare an, în acest domeniu de muncă și de afirmare călugărească, conștiința unor răspunderi de seamă pe care le-a trăit corpul profesoral și mesagiul pe care acesta a știut să-l transmită tinerei generații de monahi, ne-au dat curaj și au sporit încrederea noastră în biruințele morale pe care le trăim acum. Vă felicit, pentru aceea, pe toți: corpul profesoral, pentru munca sa de catedră, — o muncă grea, care cere stăpînirea desăvîrșită a disciplinelor de învățămînt și tact pedagogic în predarea cunoștințelor; iar pe eleve, pentru pasiunea cu care și-au deschis sufletele, ca să poată culege cît mai multe fructe de preț din cîmpul sfintei noastre Teologii. Felicitîndu-vă pentru bunele rezultate obținute pînă acum, vă doresc să aveți parte de noi și noi succese, pe drumul anevoios al cunoașterii celor mai dificile probleme ridicate de știința teologică și de traducerea ei în viață.

Prea Cuvioase Maici Profesoare și dragi eleve,

Eu mi-am început viața publică prin a fi învățător de sat. Preoția mea s-a împletit aproape 10 ani cu apostolatul dascăliei într-o școală elementară și alți cîțiva ani ca profesor la un Seminar Teologic unde am fost și director. Imi aduc aminte cu sîntă emoție de anii aceia și-i socotesc un capitol de seamă din viața mea. Atunci, în contact nemijlocit cu acei muguri de oameni, care erau școlarii mei, mi-am dat seama de nevoia de cunoaștere a su-

țietului omenesc, de frământarea care stăpânește tineretul în dorul său de a pătrunde tainele lumii, de orizontul larg în care se poate mișca știutorul de carte și de bezna care învăluie viața analfabetului.

Eleva Grunzișor a amintit aici câteva din cugetările unor pedagogi care condamnă îngnoranța, numind-o «dușmanul tinereții». Ingăduiți-mi să adin-cesc aceste cugetări și, raportându-le la viața monahală, să afirm : ignoranța este moartea călugărului !

Nevoia de cunoaștere este atât de organic legată de ființa omenească, cu deosebire în anii tinereții, încât această frumoasă vîrstă nu poate avea un vrăjmaș mai de temut ca ignoranța. Ignoranța răpește tinereții nimbul care să-i dea strălucire și farmec ; iar pentru călugăr, ignoranța înseamnă moar-tea spirituală, anularea oricărei posibilități de ascensiune morală, stăvilar în calea desăvîșirii și prilej permanent de poticnire.

Intregul lanț al învățămîntului religios din mănăstiri urmărește înlătu-rarea ignoranței din cinul călugăresc. Căci dacă Mîntuitorul Hristos și-a în-ceput Predica de pe Munte rostind : «Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor» (Matei V, 3), nu este nimeni dintre noi care să poată crede că Fiul lui Dumnezeu se referă aici la «ignoranță». Sărăcia cu duhul este o noțiune din ordinea morală a lucrurilor și ea vrea să arate mo-destie, smerenie, lipsă de orgoliu luciferic. Sărăcia cu duhul nu este o noțiu-ne de ordin intelectual. Ea nu poate însemna ignoranță sau obscurantism, de vreme ce tot Mîntuitorul Hristos a spus despre Sine : «Eu sînt lumina lumii» (Ioan VIII, 12), — iar despre ucenicii Săi a spus : «Voi sînteți sa-rea pămîntului... voi sînteți lumina lumii» (Matei V, 13—14). Sărăcia cu duhul, în sens creștin, este fața biblică a cunoscutei expresii a lui Socrate, în-țeleptul atenian, care spunea : «Ceea ce știu cu adevărat e că nu știu nimic».

Cei vechi, avînd înaintea ochilor condițiunile grele în care-și duceau munca oamenii de carte, au formulat cunoscuta maximă : «Pe cel pe care l-au urit zeii, l-au făcut dascăl». Munca profesorilor este într-adevăr grea, dar astăzi nimeni n-ar mai putea subscrie maxima celor vechi. A fi profesor înseamnă a-ți lua pe umeri nobila misiune de a făuri suflete ome-nești. Ca și inginerul, profesorul este și el un constructor, dar pe planul moral și spiritual al vieții. În domeniul acesta, al zidirii sufletelor, ești ținut să lucrezi cu individualități distincte, cu personalități deosebite. De aceea, cea dintîi datorie a profesorului este să cunoască specificul fiecărui suflet care îi este dat în grijă și să-l educe potrivit sensibilității sale proprii. În cîmpul vieții sufletești, nu există unitate de măsură general valabilă.

Pentru aceea, Prea Cuvioase Maici Profesoare, dați-vă toată osteneala ca să înțelegeți structura psihologică a elevelor pe care le educați intelectual și moral, căci numai în felul acesta le veți ajuta să ajungă personalități a-devărate, în cadrul vieții mănăstirești. Sîntul Ioan Hrisostom scrie în Tra-tatul său despre Preoție : «Mai multe sînt furtunile ce zguduie sufletul epis-copului, decît vînturile care zbuciumă marea». Și dacă cuvîntul acesta este adevărat pentru episcop și preot, el este cu atât mai adevărat pen-tru un călugăr. Călugărul are de împlinit în această viață anumite făgădu-iri. El s-a angajat de bună voie nu pe drumul poruncilor, ci pe acela al sfa-turilor evanghelice, în căutarea desăvîșirii. Dar drumul acesta este ane-coios, întretăiat de vijornite grele ale ispitelor de tot felul. Misiunea dum-neavoastră ca profesoare, este să vă găsiți alături de fiecare suflet de elevă, în frământările sale, ajutîndu-le pe toate să biruie încercările la care vor fi supuse, precum oarecînd Mîntuitorul Hristos a întins mîna salvatoare Sfin-tului Petru, cînd a fost cuprins de valurile mării. Vă sînt încredințate aici,

de la atitea din mănăstirile țării, pentru a fi îndrumate spre cunoașterea deplină a binelui și a adevărului, cele mai bune surori și monahii din rândurile tineretului. Treziți în ele conștiința despre valoarea neprețuită a sufletului omenesc, aducându-le aminte, totdeauna cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: «Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul lui?» (Marcu VIII, 36—37).

La temelia vieții călugărești din țara noastră stau astăzi vechile principii ale monahismului răsăritean, formulate de Sfinții Părinți: rugăciunea și munca. Călugărul, care trebuie să realizeze cu sine, în această viață, tipul desăvârșit al creștinului, e dator să păstreze o cumpănă dreaptă între aceste îndatoriri care pecetluiesc monahismul ortodox. Rugăciunea și munca sînt plămîinii vieții spirituale a călugărului — și numai împletirea lor armonioasă și cumpănită îl poate ajuta să pună ordine în gândurile și faptele sale.

Munca din atelierele mănăstirești trebuie privită nu numai sub aspectul unei îndeletniciri de ordin economic, care asigură mijloace de trai pentru cei mai mulți dintre monahi. Atelierele noastre au pus în valoare comori artistice din trecutul neamului și le-au făcut cunoscute dincolo de hotarele țării. Dar aspectul economic și artistic al muncii care se desfășoară în atelierele mănăstirești, nu epuizează sensurile pentru care am fiut să reaşezăm acest principiu la temelia monahismului de astăzi al Bisericii noastre. Noi am avut în vedere și funcția educativă a muncii. Se știe că o singură floare din cîmpul unui covor, pentru a fi desăvârșit realizată, cere migală în desenarea proporționată a conturului și foarte multă grijă în alegerea culorilor. În lăuntru al aceleiași specii de flori, există atitea nuanțe de colorit, încît numai un meșteșugar care pune suflet și pasiune în lucrul său, va putea să se apropie de ceea ce ne oferă natura. Și dacă aceste calități se cer în arta covoarelor, cu atît mai mult în arta făuririi de suflete omenești, unde variațiunile de structură, de temperament și sensibilitate sînt infinite. Sînt încredințat că maicile profesoare cunosc aceste elemente de ordin psihologic și vor ține seama de ele în activitatea lor didactică.

Și acum, un ultim cuvînt pentru voi, dragi eleve ale acestui Seminar Monahal. Vă găsiți în cea mai frumoasă epocă din viața noastră, la vîrsta pe care am putea-o numi: primăvara vieții omenești. Primăvara, toate livezile sînt înflorite. Nu rodesc însă, decît acelea care au fost ferite de înghețurile tîrzii și au fost lucrate cu îngrijire și devotament sacru. De aceea, ca tinerețea voastră să fie roditoare, faceți-vă scut din cunoașterea Sfintei Scripturi și urmați întru toate pe sfinții de demult ai Bisericii, care — împodobindu-se cu floarea virtuților — au bineplăcut lui Dumnezeu și s-au făcut vrednici de cinstirea oamenilor. Ca mine se va sfîrși anul școlar ale cărui porți le deschidem acum. Unele vă veți întoarce atunci pentru totdeauna în mănăstirile voastre de metanie, ca absolvente; altele vă veți petrece acolo numai vacantele. Ne vom putea bucura de voi, numai dacă veți munci cu sîrguință pentru dobîndirea cît mai multor cunoștințe — și numai dacă veți deprinde să săvîrșiți aci fapte de virtute și de eroism moral.

Doresc pentru Seminarul Monahal de la Agapia un an bun. Vă binecuvîntez și rog pe bunul Dumnezeu să vă ajute!

A rostit o caldă cuvîntare, Prea Cuviosul Arhim. Antonie, delegatul Bisericii Ortodoxe Bulgare, care a participat la festivitate ca oaspete al Prea Fericitului Părinte Justinian.

Vorbind în limba română, Prea Cuvioșia Sa a spus:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Cuvioasă Maică Stareță,
Prea Cuvioși Părinți și Cuvioase Maici,

Sufletul meu este plin de bucurie, pentru toate cele ce am văzut și am ascultat în Sfânta Voastră Mănăstire Agapia; de aceea eu mulțumesc Domnului că mi-a ajutat să vin în țara voastră ca să văd atîta bucurie și lucruri frumoase și interesante.

Mulțumesc în chip deosebit Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian că mi-a făcut mare cinste să mă ia cu Prea Fericirea Sa și aici ca și peste tot unde a fost. Sufletul meu s-a umplut de bucurie, cînd am ieșit din frumosul București și am mers pe plaiurile oltene unde am văzut multe troițe și biserici, care mărturisesc evlavia acestui popor.

Pe valea Oltului am ascultat legendele poporului, despre vitejii domnitori ai țării și în special despre Mircea cel Bătrîn, ctitorul frumoasei Mănăstiri Cozia, străjuită și scaldată de apele Oltului. Am fost și în Mănăstirea Bistrița Vîlcii, unde m-am închinat cu smerenie la moaștele Sfîntului Grigorie Decapolitul și unde am văzut lucruri de artă, făcute cu pricepere și talent de maicile de acolo. Apoi am vizitat luceafărul Olteniei, Mănăstirea Hurezi, unde trăiește duhul lui Constantin Brîncoveanu; am asistat și la deschiderea seminarului din acea mănăstire și am văzut și acolo frumoasele lucrări ale maicilor. Apoi am avut cea mai măreață bucurie să văd cea mai frumoasă biserică din țara voastră, Curtea de Argeș, cu minunatul ei stil arhitectonic; acolo m-am închinat cu smerenie moaștelor Sfintei Filofteia, pentru cele două popoare romîn și bulgar, care au trăit în iubire și pace de-a lungul istoriei lor.

Și acum sînt bucuros, că m-a adus Dumnezeu în Sfînta Mănăstire Agapia, unde vd un fel de viață nouă, spre deosebire de țara noastră, unde ducem lipsă de mănăstiri de călugărițe. M-a impresionat mult tot ce am văzut și am auzit aici, frumoase covoare, ceramică, odăjdii lucrate de călugărițe și o înaltă trăire duhovnicească.

În numele Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei, vă salut și rog pe Dumnezeu să vă dea sănătate și fericire.

Prea Fericitul Patriarh Chiril își amintește cu drag de dumneavoastră, căci iubește mult poporul romîn, Biserica romînă și în special pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care este iubit nu numai de Patriarhul Chiril, ci de tot poporul bulgar.

Încă odată vă salut și rog pe Cuvioasa Paraschiva — care este patroana seminarului vostru, — să vă fie ajutătoare și ocrotitoare.

Dumnezeu să fie cu voi!

Festivitatea s-a încheiat cu rugăciunea «Porunca cea de taină», executată de corul elevilor seminarului.

De la Hurezi

În prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, a avut loc în ziua de 29 septembrie 1957 festivitatea deschiderii cursurilor noului an școlar la seminarul monahal de la sfînta mănăstire Hurezi. De dimineață s-a săvîrșit Sfînta Liturghie, la care a participat Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne; după amiază s-a desfășurat un frumos program artistic, alcătuit din coruri și recitări executate de elevele seminarului.

Prea Cuvioasa Maica Timoteia Nicoară, directoarea seminarului, a rostit o cuvîntare, subliniind importanța deosebită pe care o au seminariile monahale în viața mănăstirilor noastre, precum și grija permanentă pe care Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, o arată acestor valoroase instituții de învățămînt religios.

În încheierea cuvîntării sale, Prea Cuvioasa Maică Directoare, vorbind în numele profesoarelor și elevelor, a mulțumit călduros Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru sprijinul părintesc acordat seminarului monahal de la mînăstirea Hurezi.

După desfășurarea programului artistic, a luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a spus următoarele:

*Prea Cuvioasă Maică Directoare,
Prea Cuvioase Maici Profesoare și
Dragi eleve,*

Ne regăsim astăzi aici, pentru a pune început bun unui nou an de învățămînt religios. Solemnitatea aceasta naște totdeauna în suflete emoții puternice — pentru cei vîrstnici răscolind amintiri și conturînd răspunderi, pentru cei tineri trezind la viață latente energii creatoare, care se cer închinare studiului și desăvîșirii morale.

Amintirile noastre, ale celor vîrstnici, nu ne bucură totdeauna inima, căci trecutul mănăstirilor nu ne oferă decît puține pagini de strălucire culturală. Îndeletnicirile cărțurărești din mănăstiri n-au cuprins niciodată obștea celor adăpostiți între zidurile lor. Copierea manuscriselor, traducerea operelor de seamă ale Sfinților Părinți, transcrierea cronicelor neamului, toate aceste nobile activități intelectuale care au fost cultivate cîndva în năstirile noastre, sînt lucrarea unor singuratici. Truda lor n-a cunoscut oblauirea ierarhiei conducătoare și s-a consumat fără urmări pentru cinul călugăresc în totalitatea lui. Cu deosebire în ultimele decenii, monahismul românesc intrase în penumbra unui declin intelectual, care primejduia nu numai trăirea spirituală din mănăstiri, ci însăși ființa acestui străvechi așezămînt.

Aceste amintiri au conturat pentru mine mari și sfînte îndatoriri, pe care ie-am și formulat cu hotărîre, încă din ceasul întîii al chemării mele la conducerea Bisericii Ortodoxe Romîne. Spuneam atunci: «Biserica, pentru a putea răspunde idealurilor și năzuințelor poporului nostru dreptcredincios, trebuie să-și reorganizeze pe alte baze cinul ei monahal, care trebuie să fie în slujba luminii, culturii și ajutorului societății, condus de spiritul evanghelic al jertfelniciei pentru aproapele, ... un monahism nou și luminat, care să îmbine viața duhovnicească cu cea socială și culturală».

Așa a prins viață învățămîntul religios din mănăstirile țării, cu nouă ani în urmă. Munca începutului a fost grea, dar ea a fost încununată cu bucuria de a fi dobîndit roade bogate. Între monahismul de acum nouă ani și cel de astăzi, există o deosebire calitativă, care face din monahismul zilelor noastre o instituție vrednică de veacurile de glorie ale creștinismului patristic. Am pus la temelie reorganizării vieții călugărești principiul clasic al monahismului răsăritean: rugăciunea și munca. Dar am adîncit ideea de muncă și i-am sporit conținutul, prin preocupările și îndeletnicirile de ordin intelectual. Înainte de toate, călugărul trebuie să fie un om luminat. Credința sa religioasă și modul său deosebit de viață, pentru a se putea susține pe culmi de evlavie și de trăire creștină, are nevoie de luminile rațiunii. Cel

care își clădește convingerile suflatești pe temelii raționale, și ie totdeauna ce vrea și este oricând în stare să justifice pozițiile pe care se află.

Pornind de la aceste principii, în problema învățămîntului religios din mănăstiri am ținut să rezolvăm, mai întii, problema cunoștințelor de cultură generală, pe care să se altoiască, apoi, cunoștințele specific teologice. Înainte, deci, de a intra în școala monahală, candidații la primirea «îngerescului chip» sînt datori să obțină absolvența învățămîntului elementar de șapte ani, în școlile publice de stat, fiind pregătiți în acest scop, în cadrul mănăstirilor, de elemente calificate aparținînd cinului călugăresc. Și astfel, pe tot întinsul țării, în ultimii zece ani, sute și mii de tineri, care rîneau să intre în monahism, și-au însușit cunoștințele elementare ale unei culturi generale, dovedind reale însușiri pentru munca intelectuală și sfîntă pasiune pentru stilul călugăresc de viață.

Pasiunea pentru acest stil de viață le-a fost însă cultivată în școlile monahale propriu zise. Cel care străbate programa analitică a acestor școli își poate da ușor seama de scopul care se urmărește prin ele. Procesul didactic este aici strîns legat de viața călugărească. Elevii școlilor monahale învață astfel muzică psaltică și liniară, aplicată la serviciile divine din biserici. — a căror rînduială și al căror simbolism le sînt tîlmăcite în lecții de liturgică teoretică și tipic. Ei sînt introduși în cunoașterea Sfintei Scripturi, prin cursuri speciale de studiul biblic al Vechiului și Noului Testament — și încep să cunoască dogmatica și morala Bisericii Ortodoxe, prin studierea cărții despre «Învățătura Bisericii Ortodoxe». Cît privește inițierea în tainele monahismului, aceasta se face prin lecții de «Indrumări în viața monahală» și «Practica vieții monahale», această din urmă disciplină fiind o ilustrare a frumuseților vieții călugărești, prin cunoașterea celor mai de seamă figuri din istoria monahismului creștin. În sfîrșit, pentru lărgirea orizontului intelectual și cunoașterea trecutului Bisericii căreia îi aparținem, programa analitică a acestor școli prevede lecții de istorie bisericească universală și de istoria Bisericii Romîne.

Dar munca intelectuală este împletită în școlile monahale cu munca brațelor. Precum știți, obligațiunea aceasta merge pînă acolo, încît nimeni nu poate fi primit în marea familie a monahismului, fără cunoașterea unui meșteșug, care să-i asigure existența prin munca cinstită a brațelor. Ne-a stăpînit în această privință îndemnul Sfîntului Apostol Pavel, care scria Tesalonicenilor : «Noi n-am fost fără de rînduială, cînd ne-am aflat la voi, nici n-am mîncat de la cineva, pîine în dar, ci cu muncă și cu trudă am lucrat noaptea și ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi» (II Tes. III, 7—8).

Pentru aceea, lenevia sau cerșetoria nu-și vor mai face nici odată cuib în mănăstirile noastre. Căci munca manuală innobilează pe om, îi întreține conștiința demnității personale — fără să-i cultive sentimentul orgoliului —, păstrează vioiciunea spiritului și ajută la dezvoltarea duhului vieții de obște, care este caracteristic, prin excelență, al monahismului răsăritean. Monahul ortodox nu trebuie să uite niciodată cuvintele acelui Sfînt Apostol Pavel, adresate Corintenilor : «Fiind la voi și în lipsă aflîndu-mă, n-am fost sarcină nimănui... Și întru toate m-am păzit să nu vă fiu povară și mă voi păzi» (II Cor. XI, 8—9).

Cu îndreptățită mulțumire suflătească, constatăm astăzi că fața mănăstirilor noastre s-a schimbat mult, în ultimul deceniu, cu privire la locul muncii manuale în viața de fiecare zi a monahilor. Căci prin atelierele diferite, care au luat ființă în mănăstiri, au fost create mijloace de bază,

care să asigure cinului călugăresc o existență materială onorabilă. Mulțumirea noastră se ridică însă la înălțimea unei legitime mândrii, dacă ne gândim la aspectul artistic al produselor atelierelor mănăstirești, — adevărate capodopere de artă populară românească, apreciate și dincolo de hotarele țării. Cu aceasta, artizanatul nostru mănăstiresc și-a câștigat prieteni buni în țară și peste hotare, mănăstirile dovedindu-și astfel capacitatea lor de muncă și de creație, în complexul avântului economic și cultural al țării întregi.

Purtarea noastră de grijă pentru ridicarea nivelului cultural al mănăstirilor nu s-a oprit însă la școlile monahale. În sistemul învățămîntului religios din mănăstiri acestea ocupă doar locul întâi, ca școli elementare, cu caracter de obligativitate pentru toți aspiranții la viața monahală. Dincolo de ele, se situează seminariile monahale, instituții de învățămînt mediu, care «au de scop pregătirea elevilor, în vederea recrutării cadrelor mănăstirești didactice, tehnice, administrative și de conducere». Trecerea prin seminar nu mai constituie o obligațiune pentru fiecare viitor monah, precum frecventarea cursurilor Institutelor Teologice nu este obligatorie pentru toți absolvenții de seminar. În seminariile monahale și în Institutele Teologice sînt chemate numai elementele cele mai valoroase din mănăstiri, înzestrate în chip deosebit pentru activități intelectuale superioare și al căror trecut este ireproșabil din punctul de vedere al conduitei lor morale. De la absolvenții acestor școli de grad mediu și universitar, Conducerea Bisericii noastre așteaptă să pornească un curent de primenire a monahismului românesc, în spiritul tradițional al monahismului răsăritean, în primul rînd prin introducerea «vieții de obște» în toate mănăstirile țării.

Pentru cine cunoaște, cît de cît, istoria monahismului creștin, este de neconceput un așezămînt monahal fără viață de obște. Stilul acesta de viață este singurul care poate ajuta pe călugăr să-și împlinească făgăduințele monahale și numai prin el se poate ajunge la înflorirea mănăstirilor pe plan economic, duhovnicesc și cultural. Cine iubește, deci, monahismul și cel a cărui inimă bate sincer pentru ridicarea acestui sfînt așezămînt al credinței noastre pe culmile desăvîrșirii, acela își va face o îndatorire de onoare din a introduce «viața de obște» în mănăstirea sa de metanie, considerînd aceasta ca cea dintîi misiune a sa, după terminarea studiilor seminariale la care a fost chemat.

S-a făcut aci afirmațiunea că : «Ce gîndești, aceea ești !, întrucît gîndurile atrag sentimentele, iar sentimentele dau ideilor puterea de rodire». Aforismul acesta filozofic este adevărat, dar numai în parte, căci între gîndire și faptă, între idee și acțiune, este un drum lung, care nu sfîrșește totdeauna la înălțimea postulatelor rațiunii. Ca să fie adevărat întru totul, aforismul ar trebui formulat astfel : «Omul este ceea ce gîndește, dar mai ales ceea ce săvîrșește», — căci Mîntuitorul ne-a învățat : «Nu oricine care îmi zice Doamne, Doamne ! va intra întru împărăția cerurilor, ci care face voia Tatălui Meu celui din ceruri» (Matei VII, 21) ; iar Sfîntul Apostol Pavel, psiholog fin și de mare adîncime a scris : «De voit voiesc, dar de lucrat binele nu-l lucrez ; căci nu binele pe care-l vreau, îl fac, ci răul pe care nu-l vreau, pe acesta-l săvîrșesc» (Romani VII, 18—19).

Vă îndemn, pentru aceea, Prea Cuvioase Maici Profesoare, să vă dați toată osteneala pentru a pune lumină în gîndurile elevelor acestui Seminar Monahal, dar să nu vă socotiți încheiată misiunea numai cu această muncă. Învățămîntul religios este menit să ne dea caracter, suflete tari, oameni de

acțiune deprinși să săvârșească binele. Și pentru a se putea ajunge aci, e necesar să se cultive mai ales sensibilitatea omului, să se trezească în sufletele acestor eleve simțământul solidarității și al jefelniceii, — acțiunea didactică fiind sprijinită cu deosebire pe valoarea de contagiune a exemplului personal.

Am ascultat cu interes cuvîntarea festivă a Prea Cuvioasei Maici Directoare Timoteia Nicoară. Consăcrată în întregime lămuririi unor aspecte privind învățămîntul teologic, cuvîntarea Prea Cuvioșiei Sale a îmbrățișat și delicata problemă a raportului dintre studiile religioase și cele profane, conchizînd că cele din urmă nu sînt date uitării în școlile noastre monahale. Este momentul potrivit să adîncim puțin problema și, continuînd gîndirea Sfîntului Vasile cel Mare, din cunoscutul său «Cuvînt către tineri» — să formulăm crezul nostru în această privință. Religia și știința deșinesc aproape cu aceiași termeni ființa umană, cînd afirmă — și una și cealaltă — că omul este o ființă psihofizică. Religia hrănește latura psihică a ființei umane. Același lucru fac literatura și artele în general, fiecare cu mijloacele care îi sînt proprii: cuvinte, culori, sunete. Știința — mă gîndesc mai ales la aplicațiunile ei tehnice — este menită să slujească latura fizică a ființei umane, obiectivul ei fiind, înainte de toate, îmbunătățirea condițiunilor materiale și ridicarea nivelului de trai al oamenilor. Și pentru una, și pentru cealaltă, finalitatea ultimă rămîne omul, văzut în integralitatea ființei sale, cu aspirațiile la desăvîrșirea morală și cu nevoi materiale mereu crescînde, care se cer cunoscute și împlinite. Situat la răscrucea acestor principii, un om al Bisericii se va avînta cu aceeași sfîntă pasiune în cercetarea datelor științei și în însușirea elementelor ei, ca și în adîncimea principiilor revelației divine și în cultivarea literaturii și tuturor artelor.

Dragi eleve, folosiți timpul pe care îl petreceți aci, studiînd cu sete tot ceea ce vă frămîntă sufletul și alegeți, din toată truda și migala voastră de zi și de noapte, numai ceea ce poate contribui la înnobilarea vieții, la înflorirea și desăvîrșirea ei multilaterală.

M-a impresionat plăcut bogăția de flori care împodobesc curtea și cerdacelace acestei frumoase așezări monahale. Florile sînt simbolul marei curățiri și ele vestesc pe Marele Artist care le-a creat și care este Dumnezeu. Tot așa de plăcut, m-a impresionat sînciunea în care ați executat cîntările de răspuns la Sfînta Liturghie, — căci muzica religioasă trebuie cîntată lin, aproape șoptit.

Plec de aci cu încredințarea că veți înălța sufletele către Dumnezeu, precum florile care m-au întîmpinat de pretutindeni în această mănăstire, își înălță neconținut mireasma lor plăcută spre ceruri. Iar lina cîntare a imnelor Sfîntei Liturghii, să reverse peste sufletele tuturor, balsamul păcii lăuntrice, ca o punte nevăzută între oameni și Creatorul lor. Vă doresc un an bun. Așa să vă ajute Dumnezeu!

După cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, a rostit un scurt și cald cuvînt Prea Cuviosul Arhimandrit Antonie, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Bulgare pe lîngă Patriarhia din Moscova, care se afla într-o scurtă vizită în țara noastră și care însoțise pe Intîistătătorul Sfîntei noastre Biserici, la mînăstirea Hurezi. Mărturisindu-și admirația pentru buna orînduire a mînăstirilor noastre și pentru duhul de viață cu adevărat ortodox care stăpînește toate așezămintele Bisericii Ortodoxe Romîne, — Prea Cuvioșia Sa a urat profesoarelor și elevelor seminarului monahal de la

mînăstirea Hurezi mult spor în munca lor, închinată slujirii lui Hristos și binelui obștesc.

Festivitatea a luat sfîrșit cu condacul Sfintei Mucenițe Filofteia, patroana seminarului, cîntat de corul elevilor. (A. C. R.).

LA ȘCOLILE DE CÎNTĂREȚI ȘI SEMINARIILE TEOLOGICE

De la Buzău

La Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic din Buzău, deschiderea cursurilor pentru anul școlar 1957-1958 a avut loc în ziua de 2 octombrie. După săvîrșirea slujbei de sfințirea apei și a Te-deum-ului în Catedrala Sfintei Episcopii de către un sobor de preoți profesori — fiind de față și Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului, însoțit de P. C. Consilier Th. Rotaru — a luat cuvîntul P. C. Pr. Ioan Constantinescu, directorul seminarului, care a spus printre altele:

«Școala noastră își deschide astăzi porțile, primind cu dragoste pe toți fiii ei aleși, care se dedică frumosului ideal al slujirii Bisericii străbune... Ea are înalta menire de a forma pe viitorii conducători religioși ai credinței noastre creștin-ortodoxe. Și, desigur, misiunea ei fiind specială, — și obiectivul, învățămîntul și metoda sînt deosebite. Mîntuitorul Hristos a precizat în mod pregnant modul cum un creștin luminat poate să se facă părtaș împărăției lui Dumnezeu. El ne-a arătat prin aceasta în mod clar și obiectivul școlii, precum și modul cum se poate ajunge la apropierea de Dumnezeu, la desăvîrșire. «Aceasta este viața veșnică, — spune El — ca să Te recunoască pe Tine singurul adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis» (Ioan, XVIII, 3)... În școala noastră, accentul nu cade numai pe studii teoretice, pe știința abstractă despre Dumnezeu, ci și pe viața creștină, pe evlavie, pe atașamentul față de Biserică... Aceasta este specificul școlii noastre» și «în acest sens trebuie să-și îndrepte rîvna elevii noștri. Să se debaraseze de toată atmosfera plăcerilor ușoare și să stăruiască neîncetat în munca intelectuală de însușirea cunoștințelor profane și religioase, în adîncirea Sfintei Scripturi, în rugăciune și meditație pentru a putea să culegem cu toții la sfîrșitul anului roade bogate».

În încheiere, P. C. Părinte Director a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Antim pentru grija arătată școlii prin lucrările de restaurare și modernizare, asigurîndu-l că profesorii și elevii își vor face datoria în mod conștient, răspunzînd întru totul sacrificiilor și așteptărilor din partea conducerii Bisericii.

A luat apoi cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Antim. «Atenția noastră, a tuturor, profesori și elevi — a subliniat Prea Sfinția Sa — trebuie să se îndrepte spre o frumoasă pregătire a viitorilor cîntăreți și preoți, pentru a corespunde acestei mărețe misiuni. Îndeosebi elevii trebuie să înțeleagă că școala noastră este o școală specială, o școală cu o misiune înaltă în care accentul cade pe însușirea dogmelor creștine și viața religioasă. Credința noastră creștină trebuie însușită în toată puritatea ei ferindu-ne de orice contrafacere... De asemenea, elevii vor trebui să depună o muncă intensă spre a-și însuși cunoștințele necesare formării lor ca viitori cetățeni ai patriei noastre. Căci trebuie subliniat acest lucru, elevii trebuie astfel educați spre a deveni cetățeni conștienți și sinceri ai Republicii Populare Romîne... Trebuie să fim atenți și conștienți — a spus în continuare Prea Sfințitul Episcop Antim — că avem datoria sfîntă de a milita cu toții pentru menținerea păcii, fără care civilizația noastră nu este posibilă».

Incheind, Prea Sfințitul Episcop al Buzăului a adus mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru grija de totdeauna pe care a arătat-o școlilor de învățămînt teologic.

De la Neamțu

În ziua de 1 octombrie a. c. a avut loc festivitatea deschiderii cursurilor noului an școlar, 1957-1958, la Școala de Cîntărești și Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamțu. În sala de festivități a seminarului și în prezența soborului sfintei mănăstiri, în frunte cu P. C. Ierom. Egumen Gherasim Cucoșel, a împuternicitului Departamentului Cultelor, a profesorilor și elevilor s-a săvîrșit sfințirea apei mici și slujba Te-Deum-ului.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. Arhimandrit Ghenadie Nițoiu, directorul seminarului. «În miros de bună mireasmă duhovnicească și în sunet de bătrîne clopote, — a spus P. C. Sa — se deschid astăzi porțile unui nou an școlar, an de care se leagă stratul cel nou de bune învățături și multiple cunoștințe, ce se vor depăna zi cu zi în sufletele tinerilor care sînt încredințați nouă spre formare în vederea celei mai sublime misiuni, care este preoția lui Hristos, Domnul și Mîntuitorul nostru... Cele două elemente de bază ale școlii sînt educația și instrucția, prin care se crează omul de mîine, capabil de muncă și răspundere, devotat Sfintei noastre Biserici și desăvîrșit cetățean al patriei». După ce a arătat elevilor importanța deosebită a misiunii la care sînt chemați și datoriile ce se impun pentru îndeplinirea ei cu demnitatea cuvenită, P. C. Director a spus, în continuare: «Seminarul dă elevilor o pregătire cu totul deosebită, introducîndu-i în lumea lui Dumnezeu și în știința despre Dumnezeu... Modelul de urmat în misiunea preoției este Mîntuitorul Hristos, a cărui icoană trebuie să fie îndreptar preotului în toate împrejurările: la altar, ca și în mijlocul credincioșilor, pe care trebuie să-i conducă pe calea desăvîrșirii și mîntuirii. Din viața Lui învățăm ascultarea, blîndețea și smerenia, nevinovăția, bună-tatea, mila, dragostea, sublima înțelepciune». Iar mai departe: «Tînărul seminarist se înalță cu mintea la Dumnezeu și-și pune întrebări ca și tînărul din Evanghelie, dar el le dă și răspuns cuvenit. Centrul preocupărilor elevului seminarist îl formează Sfînta Scriptură și toate studiile folosite care îi poartă pașii pe calea luminoasă a adevărului și a vieții. El este îndrumat spre o muncă temeinică. Munca este comandamentul vremii de azi. Prin muncă ajungem la progres, munca înobilează pe om; munca îi aduce cununa biruinții, asigurînd omului un loc statornic în societate și pîinea cea de toate zilele».

P. C. Părinte Director Nițoiu a exprimat, în încheiere, adîncă recunoștință înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iustin al Moldovei pentru părintescul sprijin, moral și material, dat școlii de la Neamț, precum și Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor. «Dar gîndul nostru — a mai spus C. Sa — se îndreaptă și spre conducerea democrată de astăzi a patriei noastre, care, prin legiuiri înțelepte, a dat dreptul Bisericii să-și organizeze în mod liber școlile pentru pregătirea viitoarelor cadre în vederea misiunii preoțești».

P. C. Ierom. Gherasim Cucoșel, egumenul Mănăstirii Neamțu, a dat cîteva sfaturi elevilor, îndemnîndu-i să stăruie în munca pentru îndeplinirea idealurilor lor scumpe și sfinte.

Festivitatea s-a încheiat cu un program artistic, executat de elevi, sub îndrumarea tînărului profesor Ștefan Alexe și a P. C. Arhidiacon Prof. Ioan Ivan.

De la Cluj Festivitatea de deschidere a cursurilor Școlii de Cântăreți bisericești și Seminarului Teologic din Cluj pentru anul școlar 1957-1958 a avut loc în ziua de 1 octombrie a. c.

Programul a început cu slujba Te-Deum-ului și sfințirii apei, în Catedrala Sfintei Episcopii, săvârșită de un sobor de preoți profesori ai școlii, răspunsurile fiind date de corul elevilor.

După terminarea slujbei religioase, asistența a trecut în sala de festivități a școlii, unde, după intonarea rugăciunii «Tatăl nostru», a vorbit P. C. Arhidiacon Ioan Zăgreanu, directorul seminarului, atrăgând atenția elevilor asupra îndatoririlor pe care le au în școală și în afară. În numele C. Sale și al corpului profesoral, Părintele Director I. Zăgreanu se leagă să facă tot ce este cu putință, pentru ca educația și instrucția elevilor să se desfășoare în cele mai bune condițiuni. În încheiere, a adus mulțumiri Sfântului Sinod, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului și Consiliului Eparhial al Eparhiei Clujului, pentru grija și sprijinul acordat seminarului.

În numele Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae și al Consiliului Eparhial a vorbit P. C. Consilier Pr. I. Goșescu, exprimându-și bucuria de a avea prilejul să se adreseze elevilor, cărora le-a atras atenția că chiar de la început ei vor trebui să se poarte în așa fel încât să arate că se pregătesc pentru misiunea de preoți. Ca și pînă acum, și de aci înainte Consiliul Eparhial va da școlii tot sprijinul moral și material pentru ca ea să aducă roade tot mai îmbelșugate.

P. C. Pr. Munteanu din Teiuș a vorbit în numele părinților elevilor, aducînd mulțumiri celor ce se străduiesc pentru luminarea minții fiilor lor, spre a deveni buni slujitori ai Bisericii noastre ortodoxe.

Festivitatea s-a încheiat cu intonarea rugăciunii «Cu noi este Dumnezeu».

De la Mofleni-Craiova Potrivit hotărîrii Sinodului mitropolitan, începînd din toamna aceasta la Mofleni funcționează numai Seminarul Teologic, Școala de Cântăreți Bisericești fiind mutată la Măstirea Cozia.

Festivitatea deschiderii cursurilor la Seminarul Teologic de la Mofleni-Craiova a avut loc în ziua de 21 octombrie, în prezența Înalt Prea Sfințitului Firmilian, Mitropolitul Olteniei, a reprezentanților Departamentului Cultelor, a PP. CC. Consilieri eparhiali, a P.C. Protoiereu al orașului Craiova, a corpului didactic și a elevilor.

După săvîrșirea Te-Deum-ului în biserica Mănăstirii Bucovățul-Vechi, a luat cuvîntul P. C. Arhim. Bonifatie Podoreanu, directorul seminarului, care, subliniind că rîvna și elanul de muncă al ostenitorilor școlii se adapă din nesecatul izvor al dragostei creștine ce se revarsă prin conducerea superioară a Bisericii Ortodoxe Romîne, în fruntea căreia stă Prea Fericitul Patriarh Justinian, a reliefat totodată purtarea de grijă și realizările înfăptuite de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian în vederea bunului mers al așezămîntului teologic de la Mofleni, pentru care se vor strădui neîncetat și cei ce se găsesc în slujba lui. Noua reorganizare a școlii eparhiale aduce înviorare și sporire de zel în activitatea profesoriilor și elevilor. După ce a adus mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian și tuturor membrilor Sfântului Sinod, pentru sprijinul și îndrumările date în vederea unui învățămînt teo-

logic de înalt nivel, precum și guvernului și regimului nostru de democrație populară pentru crearea condițiilor care au făcut posibilă realizarea unui asemenea învățământ, ca și pentru sprijinul acordat prin Departamentul Cultelor, P. C. Arhim. Bonifatie Podoreanu s-a adresat elevilor, îndemnându-i la muncă și bună purtare, cinstind astfel străduințele mereu sporite spre înflorirea și prosperarea țării noastre, al cărei țel este pacea și înfrățirea dintre popoare, pentru care luptă sute de milioane de oameni, din lumea întreagă, și, împreună cu ei, cîrmuitorii, slujitorii și credincioșii celor mai multe Biserici, spre slava Domnului nostru Iisus Hristos, Domnul păcii.

A luat apoi cuvîntul Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian, care, după ce a amintit de sacrificiile materiale făcute de Sfînta Mitropolie a Olteniei pentru desăvîrșirea gospodărească a seminarului, a făcut cunoscut că pentru o și mai bună funcționare și îndrumare didactică a școlilor teologice, Sinodul Mitropolitan a hotărît despărțirea celor două cicluri școlare. Ca urmare a acestei hotărîri, ciclul I — Școala de Cîntăreți Bisericești — va funcționa cu începere din toamna aceasta la mănăstirea Cozia, iar ciclul II — Seminarul Teologic — va rămîne mai departe la Craiova, în mănăstirea Bucovățul-Vechi de la Mofleni. Funcționarea separată a celor două cicluri nu sparge însă unitatea acestor școli, care rămîn și pe viitor în strînsă legătură, seminarul recrutîndu-și elementele dintre absolvenții destoinici ai școlii de cîntăreți. Aceste școli pot fi asemănați în unitatea lor cu un pom, pentru care atît rădăcina, cît și tulpina și coroana constituiesc o unitate perfectă, toate conlucrînd pentru obținerea celor mai bune roade.

În continuare, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian a subliniat că una dintre sarcinile fundamentale ale personalului școlii este de a-și desfășura activitatea în cea mai desăvîrșită ordine și disciplină, spre a constitui pentru elevi pildă a celor mai alese însușiri, contribuind astfel la ridicarea prestigiului acestei școli. A subliniat, de asemenea, atenția și ajutoarele materiale acordate prin Departamentul Cultelor, exprimînd profundă recunoștință guvernului și regimului de democrație populară pentru toate înlesnirile făcute Bisericii și școlilor ei.

În încheiere, Înalt Prea Sfinția Sa a sfătuit pe profesori să muncească cu râvnă și dragoste, spre a obține cele mai bune rezultate la învățatură și purtare din partea elevilor, iar pe elevi i-a sfătuit să asculte de conducătorii lor sufletești și singura lor preocupare să fie învățătura.

Înainte de plecare, Întîistătătorul Bisericii din Oltenia a inspectat noul local al școlii, interesîndu-se de aproape de sălile de clasă și mobilierul lor, de dormitoare, de bucătărie și sufragerie, dînd îndrumări pentru buna întreținere și funcționare a școlii, ale cărei cursuri au început cu regularitate la 15 octombrie.

De la „Cozia”-Călimănești

Mutată în noul ei sediu de la mănăstirea Cozia, Școala de Cîntăreți bisericești a Mitropoliei Olteniei și-a deschis oficial cursurile în ziua de 31 octombrie. După sfințirea apei și Te-Deum săvîrșite în biserica mănăstirii Cozia în prezența Prea Sfințitului Iosif al Rîmnicului și Argeșului, a luat cuvîntul P. C. Arhimandrit Nicodim Sachelarie, directorul școlii, care, după ce a arătat că școala se găsește în stare de funcționare normală datorită sprijinului gospodăresc dat de Prea Sfințitul Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului, a expus în linii generale principiile pedagogice creștine după care

se vor călăuzi profesorii în îndeplinirea îndatoririlor lor didactice și educative, atrăgând totodată atenția elevilor asupra datoriei esențiale: datoria de a munci, datoria de a fi disciplinați și datoria de a fi evlavioși. În încheiere, P. C. Sa a adus mulțumiri Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru reorganizarea și îndrumarea învățămîntului teologic pe făgașul doctrinei și tradiției creștine, precum și Prea Sfințitul Episcop Iosif pentru grija deosebită pe care o poartă școlii de la Mănăstirea Cozia. A mulțumit de asemenea și guvernului țării, pentru asigurarea climatului de exercitare a libertăților religioase acordate de regimul nostru de democrație populară și pentru sprijinul dat în scopul îndeplinirii lor.

Amintind de hotărîrea Sfântului Sinod prin care s-a statornicit că Școala de cîntăreți bisericești a Mitropoliei Olteniei să-și aibă sediul în localul mănăstirii Cozia, Prea Sfințitul Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului a asigurat conducerea școlii că va depune toate eforturile pentru completa renovare a localului și înzestrarea cu tot ce va fi necesar pentru ca școala să funcționeze în condițiile cele mai bune. S-a adresat apoi elevilor, îndemnîndu-i să-și dea toată silința spre a corespunde sacrificiilor făcute de Sfînta Episcopie, fiind la înălțimea chemărilor de viitori slujitori ai Bisericii lui Hristos. Elevii au datoria de a se pregăti temeinic prin însușirea artei muzicale — căci muzica este aceea care mișcă sentimentele și înalță sufletele —, prin acumulare de cunoștințe cît mai bogate din toate disciplinele de învățămînt pentru a face față tuturor cerințelor vieții, și mai ales prin aprofundarea studiilor religioase, care le înalță sufletele și le lărgesc orizontul înțelegerii, înzestrîndu-i cu tot ceea ce este necesar unui vrednic lucrător în ogorul bisericesc. Dar pentru aceasta se cer fiecăruia o viață ordonată și disciplinată, atît sub raport individual cît și obșteșc. A urat apoi tuturor deplin succes, spre folosul Bisericii și al patriei și, după binecuvîntărilor arhieresti, a vizitat întreaga școală, exprimînd însoțitorilor planurile întocmite pentru anul în curs în vederea transformării actualului local într-unul modern, corespunzător cerințelor vremii.

De la Caransebes

Deschiderea festivă a cursului Școlii de cîntăreți bisericești și Seminarului Teologic din Caransebeș a avut loc în ziua de 1 octombrie. S-a săvîrșit Sfînta Liturghie și Te-Deum-ul la biserică, și apoi sfințirea apei, în școală. Cuvîntarea de deschidere a fost rostită de P. C. Director Pr. Zeno Munteanu, care, după ce a anunțat noua organizare a seminariilor teologice îndeplinită de Sfîntul Sinod, a subliniat că, la început de an, profesorii seminarului, asemenea harnicilor semănători de pe întinsul ogoarelor, se sîrguiesc să pășească la însămînțarea cuvîntului lui Dumnezeu în inimile acelor care vor fi semănători în ogoarele spirituale. În continuare, Părintele Director Zeno Munteanu a vorbit despre cele trei datorii ale elevilor seminariști: frica de Dumnezeu, disciplina model și sîrguința constantă, întemeindu-se în documentata sa expunere pe numeroase texte biblice. În încheiere, a adus mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Banatului, Vasile Lăzărescu pentru interesul și sprijinul moral și material ce au acordat seminarului.

Cuvîntarea P. C. Director a fost încadrată într-un program de cîntece religioase, executate de corul elevilor seminarului. (T.N.M.).

DESCHIDEREA CURSURILOR DE INDRUMARE PASTORALĂ PENTRU A XXVIII-a SERIE DE PREOȚI

În toamna acestui an, mutându-se Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul Teologic de la Argeș la București în localul Institutului Teologic, Prea Fericitul Patriarh Justinian a hotărît ca Centrul de îndrumare precetească de pe lângă Institutul Teologic din București să treacă la Curtea de Argeș în localul ocupat pînă acum de seminar, unde, de altfel, a mai funcționat în anii 1951—1952.

În ziua de 18 noiembrie 1957 a avut loc la Curtea de Argeș deschiderea cursurilor de îndrumare pastorală pentru cea de a XXVIII-a serie de preoți, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, a Prea Sfințitului Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului, a Prea Sfințitului Pavel Șerpe, decanul Centrului de Indrumare, a Domnului Petre Saramet vicepreședintele Sfatului raional Curtea de Argeș, a domnului Teodor M. Popescu, P. C. Pr. Petre Rezuș și d-lul Chiril Popescu, profesori la Institutul Teologic din București, și a P. C. Pr. Petre F. Alexandru, Consilier la Sectorul Cultural-Social al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Sfințirea apei și Te-Deum-ul au fost săvîrșite în sala de cursuri, de un sobor de cinci preoți și doi diaconi, răspunsurile fiind date de toți preoții cursiști, sub conducerea d-lui Chiril Popescu, asistent la Institutul Teologic.

După săvîrșirea Te-Deum-ului, corul preoților cursiști a cîntat imnul «Nădejdea mea este Tatăl», după care Prea Sfințitul Pavel Șerpe, decanul Centrului, a rostit o cuvîntare în care a subliniat bunele rezultate obținute de preoțimea noastră în activitatea pastorală, în urma frecventării cursurilor de îndrumare.

«Preoțimea ortodoxă care a urmat cursurile de îndrumare, — a spus Prea Sfinția Sa — nu și-a clarificat numai unele chestiuni de doctrină, de duhovnicie, cri de liturgică, ci a plecat de la aceste cursuri cu un nou elan în muncă pastorală, găsind soluțiile cele mai potrivite pentru rezolvarea pe teren a celor mai arzătoare probleme duhovnicești și sociale. Preoțimea noastră s-a arătat astfel la înălțimea nevoilor duhovnicești și sociale din vremea noastră. Ea a pătruns, cu prilejul cursurilor de îndrumare pastorală și socială, mai bine ca oricînd înțelesul profund al Sfintei Taine a Preoției, care este consacrarea desăvîrșită slujirii lui Dumnezeu și slujirii aproapelui, din dragoste pentru Dumnezeu și avînd ca pildă iertfa desăvîrșită a Domnului nostru Iisus Hristos pentru binele omenirii. Preoțimea Bisericii noastre a înțeles că pastoratia ce i s-a încredințat cere o legătură continuă duhovnicească cu Marele Păstor, cu Păstorul Păstorilor, Domnul nostru Iisus Hristos, de care trebuie să rămîină legat ca mlădița de butuc, trăgînd sevă de curată viață duhovnicească, de avînt în munca pastorală și

de jertfelnicie pentru turmă, așa cum mlădița trage sevă din butucul de vie. Căci preoțimea Bisericii noastre știe că, într-adevăr, fără Domnul nostru Iisus Hristos, nu poate face nimic. În dragostea Lui rămânând și dragostea Lui revărsând-o asupra păstoriților lor, preoții Bisericii noastre fac o operă reală de stringere a rîndurilor tuturor credincioșilor țării noastre, într-o frățească unire în munca pentru o viață mai bună, pașnică și fericită. Din iubirea creștină pentru aproapele, din iubirea de Dumnezeu și de Domnul nostru Iisus Hristos, revărsată în dragostea față de oameni, preoțimea Bisericii noastre își aduce contribuția sa importantă la zidirea unei lumi noi, mai drepte și mai fericite».

În continuarea cuvîntării sale, P. S. Pavel a dat părintești povățuiri preoților cursiști, spunîndu-le: «Vă îndemn, dragi preoți, să vă dați osteneala spre a vă folosi cît mai mult de prilejul că vi se oferă prin aceste cursuri pentru a vă reîmprospăta cunoștințele teologice, pentru a vă verifica și îmbunătăți metodele de pastorație și, mai ales, pentru a vă reînvia zelul misionar. Sînteți, prin satele pe unde păstoriți, oamenii al căror cuvînt este ascultat de credincioși. Pregătiți-vă la aceste cursuri ca să puteți fi încă mai folositori păstoriților voștri. Frumoasa misiune de luptători pentru pace, — misiune în care Sfîntul Sinod al Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, a angajat cu tot elanul Biserica Ortodoxă Romîna —, este într-adevăr o mare și frumoasă îndatorire, pentru împlinirea căreia sînteți ajutați de cursurile pe care le veți urma. Folosiți îndrumările pe care vi le dau profesorii Institutului nostru universitar, pentru a vă face cît mai folositori Bisericii și poporului pe care-l păstoriți».

Prea Sfîntitul Pavel și-a încheiat cuvîntarea mulțumind Prea Fericitul Patriarh Justinian pentru grija permanentă arătată clerului, incredînd pe Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne că toți ostenitorii Centrului de îndrumare de la Curtea de Argeș își vor face pe deplin datoria, spre binele Sfîntei noastre Biserici și al Patriei.

Preoții cursiști au intonat cîntarea «Cu adevărat, mare este taina creștinătății», apoi a luat cuvîntul preotul Gheorghe Popescu, de la parohia Apele Vii, raionul Caracal, care a mulțumit Prea Fericitului Părinte Justinian și membrilor Sfîntului Sinod pentru organizarea acestor cursuri, prin care s-a dat preoților posibilitatea să-și revizuiască mereu cunoștințele și metodele de lucru, pentru ca succesul în munca lor de păstori sulfetești ai credincioșilor Bisericii noastre să fie cît mai mare. Reprezentantul preoților cursiști a asigurat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pe Prea Sfîntitul Pavel și pe domnii profesori că preoții acestei serii vor fi la înălțimea așteptărilor, încadrîndu-se perfect în disciplina regulamentului și culegînd cît mai bogat rod din audierea cursurilor.

După ce corul preoților a executat cîntarea bisericească: «Pre Tine Dumnezeule, Te lăudăm», a luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a rostit următoarea cuvîntare:

Cucernici Părinți,

Din cele publicate în revistele noastre bisericești timp de aproape 9 ani în legătură cu cursurile de îndrumare misionară și socială, ați putut cunoaște obiectivele urmărite de aceste cursuri.

Din sfaturile date în cuvîntarea sa, de Prea Sfîntitul Episcop Pavel, Decan al acestui Centru de îndrumare, cît și din scurta cuvîntare a delegatului Cucernicilor Voastre, ați avut prilej să aflați că obiectivele cursurilor

de îndrumare sînt și astăzi aceleași. De aceea, deși nu vă voi înfățișa altele noi, voi stărui, totuși, în sublinierea a două obiective principale. Acestea trebuie să rămînă permanentele ținte, pe care Cucerniciile Voastre, venind aici, va trebui să le urmăriți și să le aveți în fața ochilor ca pe două faruri spre care trebuie mereu să tindeți.

Cucernici Părinți, cu toții am fost crescuți și educați în spiritul unei lumi care s-a prăbușit. Văd printre dumneavoastră și cîteva fețe încărunțite de vreme, ca și mine. Aceștia pot confirma că și ei ca și mine, în viața pastorală pe care am desfășurat-o, am întîmpinat greutăți, care apăsau greu pe umerii noștri, ca familiști, în mijlocul credincioșilor. Preoții noștri își împărțeau munca și timpul între grija de a sluji lui Dumnezeu și de a se arăta vrednici de chemarea Sa, și între grija față de familiile lor, mai ales dacă aveau copii. Grijei acesteia pentru ziua de mîine a copiilor noștri, spre a le da o educație, s-a adăugat și cealaltă, pentru asigurarea materială a viitorului lor. Deci grija de cele materiale, pentru a nu rămîne mai prejos față de unii din enoriașii noștri, era așa de mare, încît ea umbrea și îneca pe aceea de a fi preoți model, desăvîrșiți. Aceasta rămîne pentru cei mai mulți dinire noi un ideal de neatîns. De multe ori trebuie să plîngem că nu putem fi la înălțimea slujirii la care ne chemase Dumnezeu.

Am trecut însă, pe neașteptate, de la o viață pentru care ne pregătisem și care s-a prăbușit, la o alta nouă. De un deceniu, viața poporului nostru a trecut din transformări în transformări și ea întîlnește în cale probleme mari și noi, a căror rezolvare tinde să ușureze pe om, să-l îmbunătățească și să-l înobileze, să-i îmbogățească și să-i asigure bunul trai. De aceea, Sfîntul Sinod, — nu numai fiind pus în fața prăbușirii lumii de ieri, dar dîndu-și seama de măreția vremurilor care vor să croiască o viață nouă pentru om și cunoscînd perspectivele noului drum, — cu înțelepciunea care trebuie să caracterizeze pe conducătorii Bisericii lui Dumnezeu, a găsit necesar ca să îndrumeze preoțimea noastră spre acest drum nou și luminos. Eliberați de una din acele grele sarcini, de povara grijei de cele materiale pentru viitorii copiiilor lor, preoții noștri trebuiau să se îndrepte spre sfintele altare și spre activitatea de propășire a Patriei. Pentru aceasta, în fața preoțimii noastre s-au așezat cele două faruri, cele două steaguri spre care trebuie să tindă neconținut: spre întărirea conștiinței preoțești și spre promovarea dragostei de Patrie.

Nu voi stărui asupra sfînteniei preoției. O cunoașteți și o puteți cunoaște, întorcîndu-vă la prietenii de pe băncile școlii, la cărți. Ci mai ales, asupra trezirii conștiinței preoțești și întăririi acestei conștiințe, se va stărui prin prelegerile pe care profesorii le vor dezvolta aici și prin seminariile la care veți lua parte. La aceste seminarii veți arăta în ce stadiu vă găsiți fiecare din Cucerniciile Voastre, în problema conștiinței preoțești.

Pe lîngă conștiința preoțească se va stărui și asupra problemei și conștiinței patriotice.

Se știe că în trecutul nostru am fost atît de dezbinați și tulburați în legătură cu problema patriotică și conștiința patriotică. Supralicitările politice din trecut au creat o atît de mare confuzie în această privință, mai ales în sînul și în suflul preoțimii, încît tocmai ea, îndrumătoarea credincioșilor noștri în loc să fie exemplu bun pentru credincioși, apărea atît de împărțită, producînd prin aceasta, tulburare, confuzie și neîncredere în sufletele păstoriților lor. De aceea, să nu luați în nume de rău, că paralel cu conștiința preoțească, am căutat să adîncim la cursuri și conștiința patriotică; am

făcut-o pentru că Biserica noastră este o Biserică a poporului. Ea nu poate fi indiferentă față de problemele vremii, ea nu poate sta cu mâinile încrucișate, atunci când poporul nostru se străduiește să-și construiască o viață nouă.

Dragii mei, ați venit aci nu numai să vă îmbogățiți cunoștințele — lucru atît de necesar, mai ales pentru cei dintre Cucerniciile Voastre care risipiți pe meleagurile țării, împlinindu-vă datoriile printre credincioșii noștri, ați avut mai puțin prilej să studiați și să citiți. Ați venit aici, ca pe lângă această îmbogățire și îmbogățire a cunoștințelor, să munciți și să realizați unitatea cultului nostru. Iată ce frumos exemplu am avut astăzi: Preoți de la Rădăuți și C mpulung Moldovenesc, pînă la Turnu Severin au dat răspunsuri atît de frumoase la slujba săvîrșită, făcînd astfel dovadă că la parohiile lor au pus în practică c ntarea omojonă, hotărîtă de Sfîntul Sinod!

Ați venit aici, ca întîlnindu-vă și împărtășindu-vă experiențele pastorale, să realizați o cît mai strînsă unitate sufletească între Cucerniciile Voastre. Nădăjduiesc că prin aceasta, însăși conștiința preoțească se va întări în sufletul fiecăruia și că de aici veți pleca nu numai cu bagaj de cunoștințe noi, nu numai cu deprinderea uniformizării cultului, dar și cu un elan deosebit pentru slujirea preoțească.

Stînd aici o lundă, într-o atmosferă duhovnicească deosebită, la umbra celor mai străvechi locașuri și celor mai frumoase monumente religioase, dragostea pentru Hristos va spori datorită întăririi conștiinței despre sfințenia preoției, știut fiind că nu există o slujire mai mare și mai frumoasă decît cea preoțească, că nici un slujitor în lumea aceasta nu are menirea să slujească și lui Dumnezeu și omului, ca preotul.

Ajungînd deci la bisericile Cucerniciilor Voastre, cu mai mult drag le veți îngriji, cu mai multă sîjală și cucernicie veți intra în ele și în sfințele altare, îmbrăcîndu-vă cu o și mai frumoasă aureolă a sfințeniei și cucerniciei, care face pe preot mai iubit și mai respectat de enoriașii săi. Cu mai mult cutremur veți oficia Sfînta Liturghie și cu mai multă înțelepciune și competență veți sta pe scaunul duhovniciei, binecuvîntînd fapta bună și muștrînd păcatul.

Inapoiindu-vă la parohiile Cucerniciilor Voastre cu conștiința aceasta a sfințeniei slujirii preoțești și cu convingerea că veți răspunde în fața lui Dumnezeu de împlinirea îndatoririlor ce vă stau în față, — veți căuta să le sădiți în suflete, pe lângă dragostea față de Dumnezeu și Biserică, și dragostea față de Patrie și conducătorii ei.

In ceea ce privește propovăduirea păcii, nu veți mai fi niște simpli ritualiști ca înaintașii noștri care, vorbeau despre pace, dar nu aveau condițiunile necesare spre a lucra efectiv pentru ea. Luptătorii pentru pace din lumea întregă dau astăzi preotului prilejul ca să fie și el un adevărat luptător pentru zidirea păcii la care ne-a chemat Hristos Domnul.

Folosesc, și în această privință, prilejul de astăzi, pentru a mulțumi celor de față și întregului cler ortodox român pentru activitatea sa desfășurată pe terenul muncii pentru pace, pentru că din cei 8600 preoți activi, 6800 sînt membri în Comitetele de Luptă pentru Apărarea Păcii, îndeplinind diferite sarcini: președinți, secretari, etc., restul depunînd o activitate predicatorială pentru pace și stînd la dispoziția Comitetelor de Pace, întrucît acolo unde

sînt mai mulți preoți într-o parohie, nu pot intra toți în Comitetele locale. Avem preoți în Comitetul Național de Luptă pentru Pace, în cele raionale, regionale și locale; avem preoți medaliați, premiați, evidențiați. Luînd cunoștință în primăvara aceluia an de activitate desfășurată în Comitetele de Luptă pentru Apărarea Păcii, Sîntul Sinod a fost foarte mulțumit că preoții muncesc cu atita elan pentru realizarea păcii între oameni și popoare, îndeplinindu-și și în acest fel îndatoririle lor față de Patrie.

Cu aceste zise, nădăjduiesc că și seria XXVIII-a, — care este alcătuită în marea ei majoritate din preoți mai tineri, — va fi călăuzită de aceste două faruri: ridicarea conștiinței preoțești la cel mai înalt grad și întărirea conștiinței patriotice, fiind călăuzită permanent de conștiința colectivă a unei Biserici naționale și dîndu-și seama că va răspunde înaintea lui Dumnezeu pentru ceea ce face sau nu face în legătură cu îndatoririle sale preoțești și patriotice.

Nădăjduiesc că sub îndrumarea părinților și domnilor profesori și sub îngrijirea părintească a Prea Sfințitului Pavel — care a desfășurat ca preot de parohie o activitate pastorală model, pe toate tărîmurile, și care cunoaște, deci, bine problemele pastorației noastre — veți pleca de aici mai hotărîți pentru o activitate cit mai rodnică pe tărîm pastoral și social. Personal, mulțumesc Prea Sfințitului Episcop Pavel, pentru că a acceptat această sarcină de îndrumător duhovnicesc al Cucerniciilor Voastre, care nu este atât de ușoară.

Mulțumesc Prea Sfințitului Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului, care ne-a onorat cu prezența Prea Sfinției sale la deschiderea acestor cursuri și-l rog din toată inima, fiind mai aproape de Curtea de Argeș, să vină mai des aici, în numele Sîntului Sinod, spre a împărtăși preoților nu numai binecuvîntări, dar și îndrumări și sfaturi, pentru că Prea Sfinția Sa are toată competența să facă acest lucru, fiind preot de mir peste 20 de ani înainte de primirea arhieriei, cînd a desfășurat o activitate preoțească model pe toată țara.

Mulțumesc delegatului Sfatului Popular al Raionului Curtea de Argeș pentru prezența sa aici, — prezență care dovedește legătura ce există între Biserica noastră și între autoritățile de Stat și locale — și-l rog să transmită colegilor săi, Președintelui Raionului Curtea de Argeș și autorităților Regiunii Pitești, rugămîntea noastră de a ne sprijini cu toată dragostea în nevoile noastre, pentru a ne ajunge toate obiectivele pe care le urmărim, cunoscînd că noi ne pregătim să slujim și Bisericii și Statului cu aceeași dragoste.

Indemn cu toată căldura pe profesorii noștri să depună și pe viitor aceleași eforturi, pentru ca seriile de preoți ce urmează aceste cursuri să plece de aici hotărîți și entuziasmați pentru o viață nouă și o activitate pastorală și socială mai sporită. Și mă bucur că la deschiderea acestor cursuri, aici la Argeș, a venit în fruntea echipei profesorilor unul dintre cei mai vechi și iubiți profesori, Domnul Teodor Popescu, care v-a avut studenți, ca și pe mine de altfel, și căruia îi purtăm un deosebit respect și dragostea pe care le merită un profesor bun care a zidit la formarea noastră sufletească.

Cucernicii Părinți, privindu-vă timp de două zile, venind aici grupuri, grupuri, am putut citi pe fețele multora din Cucerniciile Voastre oboseala

cu care veneați de la o activitate pastorală. Vă găseați parcă sub povara unei greutăți. Ei bine, și eu m-am întristat văzându-vă și mi-am zis : Cum să începem munca aceasta cu niște oameni oboșiți, fără elan ? Dar după sfaturile noastre, acum la sfârșitul acestor solemnități, observ că cerul mohorit de toamnă de pe fețele Cucerniciilor Voastre s-a mai înseninat. Vă rog să vă simțiți aici ca în casele Cucerniciilor Voastre. Oferiți-vă acum întreaga ființă și toate gândurile numai lui Dumnezeu. Stați mai mult de vorbă cu Dumnezeu. Verificați-vă trecutul, conștiința, felul cum ați lucrat, greșalele, — căci toți greșim, dar nădejde de îndreptare și mîntuire avem !

Vă facem un călduros apel să vorbiți cit mai puțin și să vă gândiți cit mai mult la Bunul Dumnezeu. Intrați în această baie duhovnicească a preocupărilor strict sufletești. Cu aceste zise, vă doresc din inimă spor la muncă, rugînd pe Dumnezeu să vă ajute ca să plecați de aici, după o lună, îmbrăcați nu numai cu lumina cunoștințelor teologice în minte, ci mai ales în suflete cu lumina și căldura adevărului, care este Iisus Hristos Domnul Nostru, Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor — Amin !

Serbarea s-a încheiat cu imnul «Ridica-voi ochii mei spre ceruri», cîntat de corul preoților cursiști .

Pr. P. F. ALEXANDRU

OASPEȚI DE PESTE HOTARE LA PATRIARHIA ROMÂNĂ

Și în toamna acestui an, Patriarhia Română a primit vizita unor reprezentanți ai vieții bisericești și personalități creștine de peste hotare.

Iată câteva din aceste vizite menite să ducă la o mai bună cunoaștere a Bisericii noastre și la strângerea legăturilor de prietenie dintre Patriarhia Română și felurite comunități creștine din lumea întreagă:

1. **Protopopul Alf Johansen**, unul din cei cinci delegați ai Bisericii Luterane Daneze, care au fost oaspeții Bisericii noastre în octombrie 1956, a fost atât de plăcut impresionat de cele văzute în țara noastră, în anul trecut, încât a rugat călduros pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să-i îngăduie venirea în România pentru a doua oară, în toamna anului 1957. În scrisoarea din 7 august a. c., prin care își anunța sosirea, Protopopul Alf Johansen spunea: «Sînt foarte, foarte fericit și recunoscător pentru invitația Prea Fericitului Patriarh Justinian. Voi sosi în București cu avionul, duminică 18 august și îmi voi da toată silința să învăț și să vorbesc puțin românește. Este o mare bucurie și înaltă cinste pentru mine să văd din nou pe Prea Fericirea Sa, Sfîntul Sinod și marea voastră Biserică, pe care o iubesc atât de mult».

În adevăr, Protopopul Alf Johansen, a sosit la data indicată și a fost oaspetele Prea Fericitului Patriarh Justinian pînă în ziua de vineri, 21 septembrie, cînd a părăsit țara tot cu avionul.

În timpul șederii sale, Prea Fericitul Patriarh i-a înlesnit vizitarea mai multor mînăstiri, și în special vizitarea Mînăstirii Hurezi, unde a stat mai mult de o săptămînă, căutînd să se documenteze asupra organizării vieții mînăstirești și a seminariilor monahale, încercînd să vorbească tot timpul românește.

În vizita de rămas bun făcută Domnului Secretar General al Departamentului Cultelor, D. Dogaru, Protopopul Alf Johansen a ținut să-și exprime recunoștința pentru primirea cordială și ospitalitatea de care s-a bucurat în țara noastră, în limba română, — ceea ce a produs o plăcută impresie.

La plecare, a primit câteva plăci cu cîntece românești și cărți despre țara noastră, din partea Domnului Secretar General, D. Dogaru, iar din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian a primit cărți teologice și de cult, reviste și diferite alte daruri de obiecte bisericești.

Redăm mai jos una din scrisorile Protopopului Alf Johansen trimise Prea Fericitului Patriarh Justinian, după reîntoarcerea sa în Danemarca:

Sal'ing, Lógstór, Danemarca
4 octombrie 1957

Prea Fericirea Voastră,

Cele cinci săptămîni în România au fost pentru mine ca o mare aventură. Înainte de vizită, n-am crezut că ea ar fi posibilă, iar după ce am făcut-o, nu pot găsi cuvinte ca să mulțumesc Prea Fericirii Voastre pentru bunătatea Voastră. A fost o mare onoare pentru mine să stau în Palatul din București și să Vă urmez la reședința din Dragoslavele. Și cele două săptămîni din Mînăstirea Hurezi au fost pentru mine un timp foarte plăcut. Am vizitat de două ori Biserica Ortodoxă Rusă, odată Biserica Bulgară și pe cea Sîrbă. Însă niciodată n-am avut o legătură atît de apropiată cu vreun Patriarh ortodox, așa cum am avut cu Prea Fericirea Voastră și niciodată n-am învățat să cunosc vreo Biserică Ortodoxă cum am învățat să cunosc Biserica Romîină.

Aceasta a fost o mare fericire pentru mine, pentru că Biserica Ortodoxă Romîină este foarte bine organizată.

Acum eu am trimis la Radio danez o dare de seamă despre Biserica Romîină. Pînă acum nu știu dacă va fi transmisă. Am vizitat pe Episcopul Skat Hoffmeyer, i-am dat scrisoarea Prea Fericirii Voastre și i-am povestit despre foarte plăcuta mea vizită în România. Episcopul Dr. în Teologie Skat Hoffmeyer tocmai se reîntorsese din localitatea de vacanță ca să-și înceapă activitatea și a fost foarte recunoscător pentru scrisoarea Prea Fericirii Voastre și pentru tot ajutorul ce am primit pentru studiul meu. Eu pregătesc un raport pentru episcopii danezi și Ministerul Afacerilor Bisericești. De asemenea scriu articole pentru ziare, pe care Vi le voi trimite cînd se publică. Ascult radio București.

Tocmai acum au fost publicate în «Internazionaler Kirchliche Zeitschrift» părți din raportul meu asupra călătoriei mele din anul trecut, dar cu unele greșeli. O copie a raportului meu am trimis-o și Prea Fericirii Voastre.

Nu voi uita niciodată ultima seară din Palatul Prea Fericirii Voastre și toate darurile pe care Prea Fericirea Voastră mi le-a dat. Soția mea, mama mea și fetița Vă mulțumesc din inimă.

Cu profund respect,

ALF JOHANSEN

2. Vineri, 27 septembrie 1957, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit vizita ziaristului grec democrat Nicos Papapericleus, care a venit în țara noastră, din dorința de a cunoaște realizările în diferite domenii ale poporului romîn. D-sa a ținut să cunoască și pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a binevoit să-i dea interesante explicații cu privire la organizarea Bisericii Romîne și la activitatea ce se desfășoară în toate instituțiile și așezămintele sale, în mod liber și în armonioasă colaborare cu Statul. Oaspetele a arătat la rîndul său că scrie la ziarul grec «AURORA», și că în timpul vizitei sale în țara noastră a putut constata realități foarte importante, menite să asigure victoria definitivă a regimurilor democratice în lume. După înapoierea la Atena, scriitorul ziarist Nicos Papapericleus a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian cinci exemplare din ziarul grec «AURORA», cu data miercuri, 9 octombrie 1957.

3. Prea Cuviosul Arhimandrit Antonii Kostov, reprezentantul Prea Fericitului Patriarh Kiril al Bulgariei pe lîngă Sanctitatea Sa Patriarhul

Alexei al Moscovei și a toată Rusia, a venit în țara noastră cu dorința de a cunoaște mai de aproape Biserica Ortodoxă Română și așezămintele ei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian i-a acordat părintească ospitalitate și i-a înlesnit vizitarea mai multor mânăstiri, între care Hurezi și Agapia, unde a însoțit pe Prea Fericirea Sa la deschiderea cursurilor Seminarilor Monahale, de la începutul lui octombrie.

La 12 octombrie 1957, Părintele Arhimandrit Antonii a plecat cu avionul spre Moscova, unde era așteptat de păstoriții săi la biserică la care slujește, precum și de lucrările legate de misiunea sa pe lângă Patriarhia Moscovei. Prin telegramă și scrisoare a exprimat Prea Fericirii Sale mulțumiri călduroase pentru părintească dragoste și ospitalitate ce i-a arătat.

4. În ziua de 2 octombrie a. c., șeful delegației parlamentare din Siria, Domnul Rafic Bașur, venit în vizită oficială în țara noastră, a ținut să se prezinte și Prea Fericitului Patriarh Justinian. Domnia-Sa a venit însoțit de soția sa, Doamna Matilda Bașur, și de secretarul delegației, George Abu Jamra.

Intrevederea a decurs într-o atmosferă cordială. Vizitatorii sirieni au arătat că ei sînt sprijinitori sinceri ai Bisericii Ortodoxe a Siriei și Libanului și colaboratori bine intenționați ai Prea Fericirii Sale Patriarhului Alexandru al III-lea al Antiohiei și a tot Orientul. Prea Fericitul Patriarh Justinian a apreciat mult și a ascultat cu interes informațiile prețioase date de oaspeți, cu privire la situația Bisericii Ortodoxe a Siriei și la eforturile depuse de credincioșii ei cei mai de frunte, cu rosturi în viața publică și în conducerea de Stat a Siriei, pentru a menține prestigiul Patriarhiei Apostolice a Antiohiei, în fața prozelitismului Bisericii catolice, și mai ales pentru a asigura buna desfășurare a activității preoților Bisericii Ortodoxe.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a dat oaspeților ample explicații asupra organizării și funcționării Bisericii Ortodoxe Române.

Oaspeții au mulțumit călduros pentru explicațiile date de Prea Fericitul Patriarh Justinian, declarînd că vor împărtăși aceste explicații ierarhilor și fruntașilor vieții religioase din Siria. La plecarea oaspeților, Prea Fericitul Patriarh Justinian i-a rugat să transmită frățești salutări Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea, și să ducă tuturor mărturia sentimentelor de dragoste și sprijin pe care Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române le nutrește față de Biserica Apostolică a Antiohiei și față de poporul ei ortodox.

5. Lunii 14 octombrie 1957, ziaristul elvețian Dr. H. Fleig, — venit în țara noastră pentru a cunoaște realitățile vieții poporului român, — a rugat să fie primit și de Prea Fericitul Patriarh Justinian. Prea Fericirea Sa fiind suferind, a delegat pe Prea Sfințitul Episcop Vicar Dr. Antim Nica Tîrgovișteanu, Secretarul Sfîntului Sinod, să primească pe vizitator.

În timpul vizitei, ziaristul elvețian a primit răspunsuri la toate întrebările puse, cu privire la organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române. La plecare, oaspetele a primit în dar reviste și cărți tipărite de Patriarhia Română, din care rezultă rodnică activitate desfășurată de Biserica noastră, atît pe tărîmul propovăduirii cuvîntului Evangheliei lui Hristos, cît și pentru sprijinirea nobililor năzuințe de pace și progres ale poporului român și ale tuturor popoarelor de pe pămînt.

Pr. N. CAZACU

P A R T E A O F I C I A L A

LUCRĂRILE COLEGIULUI ELECTORAL PENTRU ALEGEREA EPISCOPILOR ȘI ARHIEPISCO- PILOR MITROPOLIȚI

PROCES-VERBAL AL ȘEDINȚELOR DIN 19 DECEMBRIE 1957

În baza convocării nr. 12570/1957, membrii Adunării Naționale Bisericești, membrii de drept și membrii Adunării Eparhiale a Sfintei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, s-au întrunit conform art. 130 din statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române în Colegiul Electoral, pentru alegerea episcopilor și arhiepiscopilor-mitropoliți, în sala de ședințe a Adunării Naționale Bisericești din Palatul Sfintei Patriarhii, pentru a alege episcop al Sfintei și de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului, devenită vacantă prin alegerea I. P. S. Nicolae Colan în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului.

S-a procedat în felul următor :

La orele 11 dimineața s-a oficiat slujba Doxologiei în paraclisul din palatul Sf. Patriarhii. După Doxologie membrii Colegiului Electoral au trecut în sala de ședințe, iar o delegație compusă din membrii Colegiului Electoral s-a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian invitându-l, împreună cu II. PP. SS. Mitropoliți, să ia parte la lucrările Colegiului Electoral.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a intrat în sala de ședințe împreună cu Domnul Voinea Marinescu, Ministrul Sănătății, delegatul Domnului Președinte al Consiliului de Miniștri, Domnul Mihail Beniuc, delegatul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, Domnul Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, membru în Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române și Domnul Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, însoțit de asemenea de II. PP. SS. Mitropoliți.

Membrii Colegiului Electoral se ridică în picioare, aplaudind pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și înalții însoțitori.

Prea Fericitul Patriarh invită la birou pe Cuv. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc și pe Dl. Mihail Farcaș, pentru a îndeplini funcția de secretari.

P. Cuv. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc citește apelul nominal al membrilor din Colegiul Electoral, compus din membrii Adunării Naționale Bisericești, din membrii de drept conform art 130 din Statut și din Membrii Adunării Eparhiale a Sfintei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, în total 82 membri, din care se scad cei cu mai multe mandate în număr de trei și rămân votanți 79 membri.

Se constată că din numărul de 79 membri îndreptățiți a-și da votul la această alegere, sînt prezenți 71 membri, deci Colegiul Electoral poate proceda la alegere.

Prea Fericitul Patriarh arată în câteva cuvinte scopul convocării și roagă pe Domnul Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, să citească Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral pentru alegerea în scaunul de Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Domnul Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, citește următorul Decret :

PREZIDIUL MARI ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

D E C R E T

privind deschiderea Colegiului Electoral pentru alegerea episcopului Vadului, Feleacului și Clujului.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române,

1. Declară deschis Colegiul Electoral pentru alegerea titularului în scaunul vacant de episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, convocat pentru data de 19 decembrie 1957.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE
DR. PETRU GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE,
AVRAM BUNACIU

București, 13 decembrie 1957
Nr. 587

Membrii Colegiului ascultă în picioare citirea Decretului nr. 587 din 13 decembrie 1957, al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române.

Prea Fericitul Patriarh Justinian citește scrisoarea primită din partea Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, care nu a putut lua parte la ședința de astăzi a Colegiului Electoral. (Textul scrisorii este publicat în altă parte a revistei noastre).

In numele Colegiului Electoral, Prea Fericitul Patriarh Justinian urează Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, o cit mai grabnică însănătoșire pentru ca să poată lua parte și în viitor la lucrările forurilor Bisericii Ortodoxe Române, din care Domnia Sa face parte fără întrerupere de mai bine de 30 de ani.

Prea Fericitul Patriarh declară ședința deschisă și invită pe Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului să prezideze alegerea.

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului suspendă ședința timp de o jumătate de oră pentru consfătuire.

La redeschiderea ședinței, Inalt Prea Sfințitul Președinte propune ca bărbați de încredere, conform art. 130 din Statut, pe P. C. Protopop Dumitru Bodea și pe Domnul Dr. Virgil Cîmpeanu.

Colegiul Electoral aprobă propunerile făcute.

P. Cuv. Secretar Arhim. Laurențiu Busuioc citește cuprinsul art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, privind procedura alegerilor de ierarhi.

Cei doi bărbați de încredere distribuie buletinele de vot.

Inalt Prea Sfințitul Președinte citește apelul nominal și fiecare membru al Colegiului Electoral depune buletinul în urnă, în vederea tuturor.

După ce au votat toți membrii prezenți, biroul, împreună cu bărbații de încredere constată că au votat 71 membri și că numărul buletinelor corespunde cu numărul votanților.

Colegiul Electoral ia act de constatările biroului.

Despuindu-se scrutinul se constată:

Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu, 71 voturi.

In urma rezultatului votării, Inalt Prea Sfințitul Președinte Nicolae al Ardealului proclamă ales pe Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu, care a împlinit unanimitatea de voturi, ca Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Inalt Prea Sfințitul Președinte felicită pe noul ales, făcându-i urări pentru rodnică păstorire. Trecînd în Episcopia Clujului, Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu — a spus I. P. S. Președinte — va găsi un cler disciplinat și credincioși iubitori, care vor sluji și mai departe cele două patrii: patria cerească și patria pămîntească — Republica Populară Română.

Noul ales mulțumește pentru încrederea cu care a fost cinstit de Colegiul Electoral și rostește o cuvîntare care se anexează la prezentul proces verbal. (Textul cuvîntării este publicat în altă parte a revistei noastre).

Membrii Colegiului Electoral aplaudă pe nou-alesul Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului — Prea Sfințitul Teofil Herineanu.

Terminându-se lucrările alegerii, Înalt Prea Sfințitul Președinte roagă pe Domnul Dumitru Dogaru să citească decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru închiderea Colegiului Electoral.

DI. D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, citește următorul Decret :

PREZIDIUL MARI ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMINE

D E C R E T

privind închiderea Colegiului Electoral pentru alegerea episcopului Vadului, Feleacului și Clujului.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române,

1. Declară închis Colegiul Electoral pentru alegerea titularului în scaunul vacant de episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, convocat pentru data de 19 decembrie 1957.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE
DR. PETRU GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE,
AVRAM BUNACIU

București, 19 decembrie 1957
Nr. 589

Membrii Colegiului Electoral ascultă în picioare citirea Decretului nr. 589 al Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru închiderea ședinței Colegiului Electoral

La orele 14 Înalt Prea Sfințitul Președinte declară ședința închisă.

PREȘEDINTELE COLEGIULUI ELECTORAL
† NICOLAE
MITROPOLITUL ARDEALULUI

SECRETARI :

Arhim. Laurențiu Busuioc
Dr. Mihail Farcaș

BARBAȚI DE INCREDERE :

Pr. D. Bodea
Dr. Virgil Cimpeanu

FOLOASELE ASIGURĂRILOR DE STAT

Omul are o pornire firească către economie. Această pornire instictivă de a pune deoparte și pentru ziua de mâine, o întâlnim de altfel pretutindeni în natură, în special acolo unde viața este mai organizată și are un mai pronunțat caracter social, așa cum este de pildă la albine, furnici, etc.

Acela care trăiește din munca sa, trebuie să economisească din câștigul său pentru a-și îmbunătăți condițiile de viață pentru el și familia sa. O va face cu atât mai mult cu cât este mai luminat și mai conștient, fiindcă știe că aceste mici economii ale sale contribuie nu numai la propria bună stare, ci și la dezvoltarea economiei socialiste a Patriei noastre.

În același timp, acela care poartă răspunderea unei familii trebuie să fie prevăzător și să se gândească nu numai la el, ci și la ai săi.

Asigurarea de viață dă posibilitatea oricui nu numai să economisească pentru sine, dar să și îngrijească de familia sa, în cazul unei morți premature. În felul acesta, asociind, ideii de economie pe cea de prevedere, asigurarea capătă un conținut social și moral, care-i dă o înaltă valoare.

Grija față de om constituie o preocupare permanentă a regimului nostru democrat-popular, iar asigurările de Stat ADAS fac parte din instituțiile create în anii puterii populare, ca instrument pentru continua ridicare a nivelului vieții lor materiale.

Asigurările de viață adaptate noilor condiții social-economice din țara noastră și puse la îndemâna tuturor sînt îmbrățișate cu căldură de cetățeni, numărul asiguraților crește continuu ca o apreciere a conținutului lor nou și avantajelor ce decurg din ele.

Intr-adevăr asigurarea asupra vieții dă posibilitatea celui ce încheie o asemenea asigurare, ca în afara unei economii planificate ce realizează prin asigurare să facă în același timp un înțelept act de prevedere, fără mari sacrificii materiale, astfel:

— Suma asigurată se plătește asiguratului însuși la expirarea termenului de asigurare.

— În caz de deces al asiguratului înainte de expirarea termenului asigurării, ADAS va plăti imediat și în întregime, suma asigurată persoanelor desemnate de asigurat la contractarea asigurării.

— În caz de deces prin accident, ADAS plătește beneficiarului, dublul sumei asigurate.

— În cazul unei invalidități permanente ca urmare a unui accident, ADAS plătește asiguratului despăgubiri în raport cu gradul de invaliditate, iar dacă asiguratul rămîne cu o invaliditate permanentă totală, în afara despăgubirii respective, se acordă scutirea de plată a primelor, asigurarea rămînînd în vigoare cu toate drepturile prevăzute în polița de asigurare.

Asigurații care își plătesc ratele de asigurare la timp, participă la tragerile de amortizare lunare, fiecare asigurat avînd posibilitatea de a încasa o parte sau întreaga sumă asigurată, cu mult înainte de expirarea asigurării sau începînd chiar din prima lună de asigurare.

Asigurarea asupra vieții poate servi și ca un mijloc de credit pentru asigurați, întrucît conform regulamentului de asigurare, dacă asiguratul plătește ratele de asigurare timp de trei ani, el poate cere un împrumut asupra poliței sale de asigurare.

Toate aceste avantaje oferite de asigurarea de viață și care nu au existat în trecut, au făcut ca această acțiune să fie apreciată de marea majoritate a cetățenilor, în slujba cărora se află.

COSTUL REVISTEI

IN ȚARA

Pe un an 17,50 lei
Un număr 5.— „
Un număr dublu . . . 10.— „

PESTE HOTARE

Pe un an 35 lei
Un număr 10 „
Un număr dublu . . . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericesti al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETĂȚ EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREGOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SA RESTITUIE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CARȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRİMITE ALTELE BUNE IN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CARȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREGOȚI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT IN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC).
